

ACTA
van de
**VOORTGEZETTE
GENERALE SYNODE**

HUIZEN / NUNSPEET

10 mei en 17 juni 2011

ACTA
van de
GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland

URK-MARANATHA / NUNSPEET

30 augustus 2013 - 28 januari 2014

ACTA

van de

VOORTGEZETTE

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken

in Nederland

HUIZEN / NUNSPEET

10 mei en 17 juni 2011

ELFDE ZITTING

dinsdag 10 mei 2011, 10.00 – 12.15 uur

Artikel 249

Opening

De preses, ds. P.D.J. Buijs, opent de elfde zitting van de generale synode van Huizen. Hij heet allen hartelijk welkom en laat zingen Ps. 46: 1,3,6. Daarna leest hij 2 Timoteüs 2: 1-13 en gaat voor in gebed.

Artikel 250

Appel-nominaal

Voor de particuliere synode van het Noorden vervangt oud. G. Otten oud. R. v.d. Zwaag. Oud. W. Lodewijk is er in plaats van oud. J. Spriensma. Bij de afgevaardigden vanuit het Oosten neemt ds. H. de Bruijne de plaats in van ds. M. Visser, oud. C. den Hartog die van oud. J.W. Baan en oud. J. Stomphorst die van oud. G. van Brenk. Vanuit het Zuiden kwam ds. A. den Boer voor ds. C.P. de Boer en is ds. A.A. Egas vervangen door ds. H.H. de Haan. Oud. E.C. Bin kan niet aanwezig zijn en laat zich vervangen door oud. A. Franke. Voor de particuliere synode van het Westen is ds. P.J. den Hertog er in plaats van ds. A.P. van Langevelde.

De oud. C. den Hartog, R.G. Otten en A. Franke en de di. P.J. den Hertog en H. de Bruijne betuigen instemming met de gereformeerde belijdenis door op te staan.

De preses verwelkomt de prof. G.C. den Hertog en H.G.L. Peels als preadviseurs en verontschuldigt de quaestor.

Artikel 251

Mededelingen

De tweede scriba attendeert op het inleveren van declaratieformulieren en comitéstukken aan het einde van de vergadering.

Artikel 252

Agenda

De agenda wordt vastgesteld. In het najaar zal de synode mogelijk opnieuw bijeenkomen in verband met besluitvorming rond de Theologische Universiteit Apeldoorn en rond het werk van deputaten emeritikas. De preses meldt dat het moderamen in opdracht van de synode contact heeft onderhouden met de kerk van Zwolle over de afdracht voor de emeritikas. Er is momenteel een commissie uit de kerkenraad in gesprek met deputaten emeritikas. We moeten de uitkomst van dat gesprek afwachten.

*Artikel 253***Comité-generaal***Artikel 254***Schorsing**

De preses schorst de besprekingen op in verband met de lunch.

VERVOLG ELFDE ZITTING

dinsdag 10 mei 2011, 13.30 – 16.00 uur

*Artikel 255***Heropening**

De preses laat zingen Ps. 105: 22,24 en heropent de vergadering.

*Artikel 256***Appel nominaal**

Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de synode.

*Artikel 257***ANBI**

De preses stelt aan de orde een schrijven van deputaten contact met de overheid (bijlage 1) met daarbij rapport 16 van commissie 6 (bijlage 2). Hij heet de deputaten ds. G.L. Born en br. H. de Hek van harte welkom, alsmede de deputaten financiële zaken, de brs. A. Goossensen en R.L. Poot.

In de eerste besprekingsronde wordt een aantal vragen gesteld met betrekking tot de zevende vraag uit de voorgestelde aanvulling op het reglement voor de kerkvisitatie. Hoe verhoudt zich dat tot een verklaring omtrent het gedrag (vog)? Ook in andere verbanden, bijvoorbeeld met het oog op kerkelijke jeugdwerkers, wordt een dergelijke verklaring als vereiste overwogen. Hoe verhoudt zich deze vraag tot de ambtelijke betrouwbaarheid? Verder wordt gevraagd of een van de ANBI-vereisten, een vermogensplafond, concreet in te vullen is.

Namens deputaten worden de vragen beantwoord door br. H. de Hek. Een koppeling met de vog is mogelijk maar ligt niet zo voor de hand. Het uitgangspunt voor deputaten lag in de eisen van de overheid met betrekking tot de ANBI-status. De achtergrond van vraag 7 is de angst voor agressieve bewegingen in een religieus gewaad, i.c. de islam. De overheid mag geen onderscheid maken en wil dus ook een zekering inbouwen tegen mogelijk christelijk geweld. De vraag betreft overigens een veroordeling voor het *aanzetten tot gebruik van geweld*

niet voor het zelf *plegen van geweld*. Het ambtsgeheim kan bij een kerkvisitatie wel een probleem zijn voor anderen maar niet voor de betreffende broeder zelf. De achtergrond van de eis van een vermogensplafond is dat een Algemeen Nut Beogende Instelling niet mag oppotten. Maar het zal zo'n vaart niet lopen. De Gereformeerde Gemeenten houden in hun vermogen rekening met hulp aan niet-verzekerde leden en dat was voor de overheid geen probleem. Er zijn geen richtlijnen van de overheid voor de hoogte van het vermogensplafond.

Met een kleine tekstuele wijziging wordt het voorstel aanvaard.

Artikel 258

Conceptbeleidsplan Christelijke Gereformeerde Kerken

In het bijzijn van dezelfde deputaten komt vervolgens aan de orde bijlage 1 bij het schrijven van deputaten contact met de overheid (bijlage 1), met daarbij rapport 17 van commissie 6 (bijlage 3).

In de bespreking wordt gevraagd of het niet naïef is te stellen dat alle kerken alle besluiten van de generale synode volgen. En of het spreken over 'mannelijke leden' als ambtsdragers niet een verwijt van discriminatie op kan leveren. In verband met het classicale samenleven kan beter worden gesproken over 'onderling toezicht' dan over 'intervisie'. Een van de afgevaardigden doet een groot aantal voorstellen voor tekstuele aanpassing. Ook heeft hij een verwijzing gemist naar het evangelisatiewerk als activiteit van onze kerken.

Namens de commissie reageert oud. J. Mauritz. Er is alle reden om in het beleidsplan te spreken over gehoorzaamheid aan de onderlinge afspraken en besluiten. Er is ook grond voor: in de kerkorde zelf en in het reglement op de kerkvisitatie komt het aan de orde. Het is de ziekte van ons kerkelijke leven dat het aan deze gehoorzaamheid nogal eens ontbreekt.

Namens deputaten gaat br. H. de Hek op de vragen in. Het beleidsplan is voor deze vergadering zo grondig gelezen als hierna waarschijnlijk nooit meer zal gebeuren. Er moest er een komen en er is gekozen voor de grote lijnen. Het enige doel is: voldoen aan de ANBI-eisen van de fiscus. Daar is het beleidsplan naartoe geschreven. Er moet voor binnenkerkelijk gebruik niet al te zwaar aan worden getild. Deputaten willen de redactionele suggesties best meenemen maar het hoeft allemaal niet perfect te zijn. Wel is de verwijzing naar evangelisatie een terechte toevoeging. De kerk heeft ruimte om te spreken over mannelijke ambtsdragers. 'Onderling toezicht' in plaats van 'intervisie' is een terechte correctie. Er moet iets worden gezegd over de vergoeding van beleidsbepalers ter voorkoming van zakkenvullen door bestuurders. Dat ligt bij kerken wel anders dan bij andere ANBI-instellingen maar ook hier geldt voor de overheid weer: gelijke monniken, gelijke kappen.

De voorzitter stelt voor de verschillende opmerkingen in handen te geven van het deputaatschap en het moderamen te machtigen de zaak af te kaarten.

De generale synode besluit

1. art. 84 K.O. aan te vullen met: Een batig saldo bij liquidatie moet worden aangewend t.b.v. een ander ANBI-doel dan wel het algemene belang;
2. deputaten financiële zaken in hun jaarlijkse brief betreffende advies minimum-traktementen en emolumenten te verwijzen naar de ANBI-regeling en aan te dringen op jaarlijkse controle hierop. Tevens dienen deputaten hun instructie 'Werkprogramma Kascontrolecommissie' hierop aan te passen;
3. de volgende aanvulling op het reglement voor de kerkvisitatie vast te stellen:
 - 1) Hoe houdt u zich aan de voorwaarden die gelden voor de toepasselijkheid van de ANBI-regeling?
 - 2) Zijn de activiteiten en inkomsten en uitgaven van de gemeente voor minimaal 90% gericht op een kerkelijk doel?
 - 3) Beschikt de gemeente zelf over haar vermogen?
 - 4) Ontvangen de leden van de kerkenraad en de commissie van beheer voor hun werkzaamheden als kerkenraadslid en lid van de commissie van beheer een beloning, anders dan een vergoeding voor werkelijk gemaakte kosten?
 - 5) Staan de inkomsten en uitgaven in een redelijke verhouding tot elkaar?
 - 6) Houdt u meer vermogen aan dan redelijkerwijs nodig is voor de continuering van uw activiteiten?
 - 7) Zijn leden van uw kerkenraad (ooit) veroordeeld voor het aanzetten tot haat, geweld of het gebruiken van geweld?
 - 8) Hoe controleert u of de instellingen die zich onder uw invloedssfeer bevinden (zoals verenigingen, zendingscommissies, etc.) en die gebruik maken van uw ANBI-status zich aan de ANBI-regels houden?

De preses dankt deputaten voor hun werk en aanwezigheid.

Artikel 259

Comité-generaal

Artikel 260

Emeritikas

Er is bij het moderamen een brief binnengekomen van deputaten emeritikas. De preses leest deze voor. De synode gaat op voorstel van het moderamen akkoord met het in de brief gedane voorstel art. 3 van bijlage 7 K.O. te wijzigen. En ook met het voorstel ds. J.M.J. Kieviet te benoemen tot generaal deputaat in de functie van voorzitter van het deputaatschap.

De generale synode besloot

in artikel 3 van bijlage 7 van de kerkorde

1. de eerste zin 'Het beheer van de kas is opgedragen aan zeven deputaten, die daartoe machtiging en instructie ontvangen van de generale synode' te wijzigen in: 'Het beheer van de kas is opgedragen aan acht deputaten, die daartoe machtiging en instructie ontvangen van de generale synode'; en
2. de vierde zin 'De eerste en de tweede penningmeester en de deputaat-actuaris worden benoemd door de generale synode voor de periode, die ligt tussen de benoemende en de volgende generale synode' te wijzigen in: 'De voorzitter, de eerste en de tweede penningmeester en de deputaat-actuaris worden benoemd door de generale synode voor de periode die ligt tussen de benoemende en de volgende generale synode.'

Artikel 261

Loket HSV

De door de generale synode ingestelde commissie loket HSV kreeg te maken met de instelling van een eigen loket van de Herziene Statenvertaling, waar reacties kunnen worden ingebracht. Bij brief (bijlage 4) vraagt de commissie de opdracht aan te passen of de commissie op te heffen. Na overleg met commissie 3 stelt het moderamen voor de commissie op te heffen. Met dank voor de beschikbaarheid. De synode besluit dienovereenkomstig.

Artikel 262

Benoemingen

Na overleg met deputaten geestelijke verzorging militairen stelt het moderamen voor vanwege de omvang van de werkzaamheden geen nieuwe deputaten te benoemen. De brs. A. Goossensen en A. van Veenhuisen worden op voorstel van het moderamen benoemd in de commissie doelmatigheid.

Artikel 263

Artikel 43 K.O.

Niemand hoeft van deze gelegenheid gebruik te maken.

Artikel 264

Sluiting

De preses richt woorden van dank aan de koster en zijn helpers en ook aan br. J. Voets die het geluid verzorgde.

De assessor, ds. D. Quant, dankt de preses voor zijn goede leiding. Hij dringt erop aan in voorkomende gevallen de externe communicatie slechts te laten verlopen via de assessor. Hij leest met ons 2 Timoteüs 2: 14 en 15 en dankt de

Heere. We zingen nog Ps. 18: 9 waarna de preses de vergadering provisorisch sluit.

TWAALFDE ZITTING

dinsdag 7 juni 2011, 13.30 – 17.00 uur

Artikel 265

Opening

De preses, ds. P.D.J. Buijs, opent de twaalfde zitting van de generale synode van Huizen. Hij heet allen hartelijk welkom en laat zingen Ps. 119: 3 en 9. Hij leest Johannes 16: 5-15 en vraagt de Heere om een zegen over de vergadering.

Artikel 266

Appel-nominaal

Voor de particuliere synode van het Noorden vervangt oud. G. Otten oud. R. v.d. Zwaag en oud. W. Lodewijk oud. J. Spriensma. Vanuit het Oosten is ds. R.G. den Hertog afgevaardigd in plaats van ds. M. Oppenhuizen en ds. H. de Bruijne in plaats van ds. M. Visser; oud. J. van Leeuwen is er voor oud. G. van Brenk en oud. C. den Hartog voor oud. J.W. Baan. Vanuit de particuliere synode van het Zuiden neemt ds. H.H. de Haan opnieuw de plaats in van ds. A.A. Egas. Voor het Westen is ds. P.J. den Hertog aanwezig in plaats van ds. A.P. van Langevelde en ds. C. Westerink in plaats van ds. E.B. Renkema; oud. J. Mons vervangt oud. W. Bijleveld en oud. F. v.d. Feen oud. L. Mak.

De brs. R.G. den Hertog, J. van Leeuwen, J. Mons en F. v.d. Feen betuigen instemming met de gereformeerde belijdenis door op te staan. We zijn wettig bijeen.

De preses verwelkomt prof. J.W. Maris als preadviseur en verontschuldigt de quaestor.

Artikel 267

Mededelingen

Bij de behandeling van het rapport van deputaten radio- en televisiediensten (zie Acta 2010, bijlage 27 en 28) hebben deputaten, en in hun spoor commissie en synode fouten gemaakt betreffende de status van ds. A. v.d. Veer. Hij was geen directeur van de EO maar voorzitter. Hij is ook geen emeritus maar predikant in actieve dienst. Deputaten hebben ten onrechte de band met hem beëindigd. Namens het moderamen doet de preses het voorstel de besluitvorming op dit punt terug te draaien en daarvan onder excuses bericht te doen aan ds. A. v.d. Veer.

De synode stemt met het voorstel in. Deputaten hebben al toegezegd binnenkort een ontmoeting te hebben met ds. A. v.d. Veer.

Artikel 268

Benoeming

De preses meldt een voordracht van de vertrouwenscommissie voor een secundus-adviserend lid: br. A.J. Dorst te Nieuwerkerk a/d IJssel. De synode besluit de voordracht te volgen en benoemt br. A.J. Dorst.

Artikel 269

Comité-generaal

Artikel 270

Artikel 43 K.O.

Niemand hoeft van deze gelegenheid gebruik te maken.

Artikel 271

Sluiting

Vanwege twee overgebleven agendapunten (TUA en emeritikas) wordt de vergadering opnieuw provisorisch gesloten. Er is over de voortgang overigens nog niets te melden dat het vaststellen van een nieuwe datum rechtvaardigt.

De assessor, ds. D. Quant, spreekt woorden van dank aan het adres van de preses. Deze bedankt op zijn beurt de vergadering, de geluidsman en de koster. Ds. D. Quant laat nog zingen Ps. 18: 9. Hij gaat voor in dankgebed, waarna de preses de vergadering sluit.

Preses, ds. P.D.J. Buijs
Scriba, ds. J.G. Schenau

Bijlagen

BIJLAGE 1

Artikel 257, 258

Deputaten contact met de overheid: voorstellen ANBI-regeling

(Wel)eerwaarde broeders,

Inleiding

Tijdens een van de vorige zittingen van de generale synode 2010 is aangekondigd dat deputaten contact met de overheid op de zitting van de synode in mei 2011 enkele voorstellen zouden doen in verband met de ANBI-regelgeving. Deze voorstellen treft u hierbij aan, voorzien van een korte toelichting.

Achtergrond

Zoals bekend mag worden verondersteld, hebben onze kerken een ANBI-status. ANBI staat voor Algemene Nut Beogende Instelling. Om voor deze status in aanmerking te komen, moet een instelling zich statutair, feitelijk, rechtstreeks en (nagenoeg, te weten voor minimaal 90 procent) uitsluitend richten op het algemeen belang en mogen haar bestuurders niet zijn veroordeeld voor het aanzetten tot haat, geweld of het gebruiken van geweld.

Een ANBI-status heeft grote voordelen voor de instelling zelf omdat deze een algehele vrijstelling in de erf- en schenkbelasting geniet en in aanmerking kan komen voor vrijstelling van overdrachtsbelasting en faciliteiten in de sfeer van een convenant tussen het CIO en de belastingdienst, gesloten in november 2007. Dit convenant brengt mee dat de lidkerken van het CIO een ANBI-status hebben gekregen. Die status geldt niet alleen voor het kerkverband, maar ook voor de zelfstandige onderdelen en lichamen van het kerkgenootschap (derhalve onder meer de plaatselijke kerken en, voor onze kerken, de TUA). Verder vallen onder het convenant de organisaties met een algemeen nut beogende doelstelling die 'zich binnen de invloedssfeer van het kerkgenootschap' bevinden. Gedacht kan worden aan diaconieën en zendingscommissies, maar ook aan jeugdverenigingen.

Het is niet gemakkelijk een ANBI-status te verwerven. Instellingen die een dergelijke status willen verwerven, dienen aan tal van voorwaarden te voldoen en worden daarop door de belastingdienst onderzocht en gecontroleerd. Voor bij het CIO aangesloten kerken geldt dat deze een ANBI-status hebben verkregen op basis van een convenant tussen het CIO en de belastingdienst, gesloten in november 2007. Dit convenant brengt mee dat de lidkerken van het CIO een ANBI-status hebben gekregen. Die status geldt niet alleen voor het kerkverband, maar ook voor de zelfstandige onderdelen en lichamen van het kerkgenootschap (derhalve onder meer de plaatselijke kerken en, voor onze kerken, de TUA). Verder vallen onder het convenant de organisaties met een algemeen nut beogende doelstelling die 'zich binnen de invloedssfeer van het kerkgenootschap' bevinden. Gedacht kan worden aan diaconieën en zendingscommissies, maar ook aan jeugdverenigingen.

De kerken hebben zich bij het convenant verplicht zich te houden aan de voorwaarden voor het verkrijgen van een ANBI-status en erop toe te zien dat de aangesloten plaatselijke kerken en instellingen, die van het convenant profiteren, zich er ook aan zullen houden. Het is van belang dat alle bij het CIO aangesloten kerken deze verplichting gestand doen. Wanneer dat niet gebeurt, bestaat de kans dat een kerk haar ANBI-status verliest en bovendien het convenant op losse schroeven zet.

In de loop der tijd zijn de eisen die gelden voor het verkrijgen en behouden van een ANBI-status aangescherpt. Vanuit het CIO is erop aangedrongen dat de aangesloten kerken strikter toezien op naleving van die eisen. Het convenant bepaalt dat de kerken primair zelf op naleving van de voorwaarden toezien, maar sluit controle door de belastingdienst niet uit. Het is bekend dat de belastingdienst zich intensiever is gaan bezighouden met de giftenaftrek. Het kan niet uitgesloten worden dat de belastingdienst in een individueel geval controleert of onze kerken c.q. een plaatselijke gemeente aan de voorwaarden van de ANBI-regeling voldoen.

Het is tegen deze achtergrond dringend gewenst dat onze kerken 'ANBI-proof' zijn. De voorstellen die gedaan worden, strekken daartoe.

Eisen en verplichtingen voor de ANBI-status

Per 1 januari 2010 gelden de volgende eisen voor een ANBI-instelling:

1. geen winstoogmerk;
2. voor minimaal 90 procent gericht op het algemeen belang (De activiteiten waarmee kerken zich traditioneel bezighouden – het beleggen van eredienssten, catechese, diaconaat, evangelisatie c.a. – worden geacht op het algemeen belang gericht te zijn);
3. de instelling beschikt zelf over haar vermogen;
4. de bestuurders ontvangen geen beloning voor hun bestuursactiviteiten (dat sluit een bezoldiging voor medewerkers in loondienst en voor andere 'professionals', als predikanten, niet uit);
5. de instelling beschikt over een beleidsplan (Een beleidsplan op 'het hoogste niveau van de organisatie' volstaat – voor de CGK kan dus volstaan worden met één centraal beleidsplan);
6. er is een redelijke verhouding tussen inkomsten en uitgaven (d.w.z. dat de wervings- en beheerskosten niet exorbitant zijn in verhouding tot de bestedingen voor het doel);
7. de instelling is verplicht een administratie te voeren;
8. er geldt een vermogensplafond (Er geldt geen harde norm: De instelling mag niet meer vermogen aanhouden dan redelijkerwijs nodig is voor de continuïteit van de voorziene werkzaamheden ten behoeve van de doelstelling);
9. het batig saldo bij liquidatie moet worden aangewend t.b.v. een ander ANBI-doel dan wel het algemeen belang;
10. bestuurders van een ANBI-instelling mogen niet zijn veroordeeld voor het aanzetten tot haat, geweld of het gebruiken van geweld.

Aan de hiervoor onder 1 t/m 3 vermelde eisen wordt binnen onze kerken naar onze inschatting voldaan. Dat geldt ook voor de eis onder 4: Ons is niet bekend dat kerkenraadsleden, afgevaardigden naar meerdere

vergaderingen en deputaten een beloning voor hun bestuursactiviteiten ontvangen. Ook aan de onder 6 t/m 8 vermelde eisen wordt naar onze inschatting voldaan. Voor de eis onder 10 geldt hetzelfde. Dat is anders voor het vereiste onder 9. In de praktijk wordt er wel aan voldaan, maar de kerkorde verplicht er niet toe. De CGK beschikken ook niet over een beleidsplan.

Te nemen maatregelen

Uit het hiervoor vermelde overzicht blijkt dat aan de meeste ANBI-voorwaarden al voldaan wordt, maar dat om te voldoen aan alle voorwaarden enkele stappen gezet moeten worden. Bovendien zal het toezicht op de naleving van de ANBI-voorwaarden uitdrukkelijker geregeld moeten worden. Daartoe doen deputaten u de volgende voorstellen:

- het vaststellen van een aanvulling van de kleine letters van art. 84 K.O. in verband met een regeling voor de bestemming van een batig liquidatiesaldo;
- het vaststellen van een aanvulling van de vragen van het reglement voor de kerkvisitatie;
- het vaststellen van een beleidsplan.

Deze voorstellen zullen hierna worden uitgewerkt.

Aanvulling artikel 84 K.O.

Deputaten stellen voor om de volgende tekst toe te voegen aan de kleine letters van artikel 84 K.O.:

Een eventueel batig saldo na liquidatie van een plaatselijke kerk, kerkelijke vergadering of ander zelfstandig onderdeel zal worden afgedragen aan een of meer instellingen met een (inter)kerkelijke of diaconale doelstelling, dan wel een doelstelling op het gebied van zending of evangelisatie.

Aanvulling reglement voor de kerkvisitatie

Deputaten stellen voor een nieuw hoofdstuk (IX. ANBI-regeling) met de volgende vragen toe te voegen:

1. *Houdt u zich aan de voorwaarden die gelden voor toepasselijkheid van de ANBI-regeling?*
2. *Zijn de activiteiten en inkomsten en uitgaven van de gemeente voor minimaal 90 procent gericht op een kerkelijk doel?*
3. *Beschikt de gemeente zelf over haar vermogen?*
4. *Ontvangen de leden van de kerkenraad en de commissie van beheer voor hun werkzaamheden als kerkenraadslid en lid van de commissie van beheer een beloning, anders dan een vergoeding voor werkelijk gemaakte kosten?*
5. *Staan de inkomsten in een redelijke verhouding tot de uitgaven?*
6. *Houdt u meer vermogen aan dan redelijkerwijs nodig is voor de continuering van uw activiteiten?*
7. *Zijn uw kerkenraadsleden veroordeeld voor het aanzetten tot haat, geweld of het gebruiken van geweld?*
8. *Hoe controleert u of de instellingen die zich onder uw invloedssfeer bevinden (zoals verenigingen, zendingscommissies, etc.) en die gebruik maken van uw ANBI-status zich aan de ANBI-regels houden?*

Beleidsplan

Deputaten financiën hebben het bijgevoegde conceptbeleidsplan opgesteld. Wij verzoeken u dat plan vast te stellen.

Voorstel:

Deputaten verzoeken u om overeenkomstig de hiervoor vermelde voorstellen te besluiten.

IJsselmuiden, 15 april 2011,

Mr. H. de Hek,
secretaris deputaten contact met de overheid

Bijlage 1 Conceptbeleidsplan Christelijke Gereformeerde Kerken

Inleiding

Het beleidsplan van de Christelijke Gereformeerde Kerken omschrijft in algemene zin de activiteiten die in de kerken plaatsvinden en de financiële verantwoordingen die daarmee samenhangen.

Voor de betekenis van dit beleidsplan zijn twee zaken van belang. In de eerste plaats geldt dat de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeenten als uitgangspunt binnen de kerkorde en het kerkrecht. Dit houdt in dat dit beleidsplan niet het karakter heeft van een dictaat dat vanwege hiërarchische verhoudingen door de plaatselijke gemeenten dient te worden opgevolgd.

Anderzijds zullen alle plaatselijke gemeenten zich op grond van de onderschreven grondslag in overeenstemming met deze grondslag handelen. Dit betekent dat het op hoofdlijnen geschetste beleidsplan niet via de hiërarchische weg, maar wel langs de morele weg de plaatselijke gemeenten zal binden.

Kernprincipes en uitgangspunten

Statutaire doelstelling

De Christelijke Gereformeerde Kerken hebben geen statuten. Hun statuut (in de zin van artikel 2:2 lid 2 BW) is hun kerkorde.

Afwezigheid winsttoegroerm

De doelstelling van het kerkverband is gericht op de voortgang van haar missie, waartoe de continuïteit en daarmee het voortbestaan van het kerkverband noodzakelijk is. Het verschil tussen de verkregen middelen en de uitgegeven middelen zal dan ook alleen worden aangewend voor financiering van activiteiten die gericht zijn op het voortbestaan en de continuïteit van het kerkverband en zullen niet aan derden, bestuurders of anderszins worden uitgekeerd.

Bestemming liquidatiesaldo bij opheffing van een gemeente

In geval van opheffing van een plaatselijke gemeente is het beleid erop gericht om het vermogen van deze

gemeente dat resteert na voldoening van de op haar rustende verplichtingen te doen toekomen aan één of meer van haar zustergemeenten behorende tot het kerkverband van de Christelijke Gereformeerde Kerken of aan een of meer instellingen met een (inter)kerkelijke of diaconale doelstelling, dan wel een doelstelling op het gebied van zending of evangelisatie.

Beleid

Te verrichten activiteiten

De activiteiten van de Christelijke Gereformeerde kerken zijn voornamelijk:

- de prediking van het Heilig Evangelie gegrond op Gods onfeilbaar Woord in openbare kerkdiensten op alle zondagen en christelijke feestdagen, alsmede op bid- en dankdagen, bijzondere herdenkingsdagen en andere passende gelegenheden;
- de regelmatige bediening van de sacramenten (de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal) in openbare kerkdiensten;
- het geven van catechetisch onderwijs aan de jeugd van de gemeente;
- het opleiden van studenten tot het ambt van predikant, pastoraal werker en Bijbelvertaler;
- het bezoeken en bijstaan van zieke en bejaarde leden en van andere leden in moeilijke omstandigheden;
- het verschaffen van hulp aan leden bij financiële moeilijkheden in hun privé- of gezinsleven (levensonderhoud) door middel van diaconale bijstand;
- het onder omstandigheden bijdragen in maatschappelijke en sociale noden door de diaconie;
- het ondersteunen van zendingsactiviteiten;
- het, indien mogelijk, stichten van gemeenten;
- het onderhouden en indien nodig (ver)bouwen van kerkgebouwen, dan wel andere gebouwen ten dienste van de kerkelijke gemeenten.

Werving van gelden

Teneinde hun werkzaamheden als kerk te kunnen verrichten, zullen de plaatselijke gemeenten tijdens de kerkdiensten afzonderlijke collecten houden voor niet-diaconale doelen en voor diaconale doeleinden en aan hun leden de gelegenheid geven om ook op andere wijze gelden voor deze doelen te bestemmen via giften en legaten.

Beschikken over vermogen

Organisatie kerkverband (taakverdeling en bestuursverhoudingen)

De basis van het hele kerkverband ligt bij de plaatselijke kerk. De leden vormen een kerk. Als men als kind gedoopt is, is men lid van de kerk: dooplid. Wanneer men belijdend is van het persoonlijk geloof heeft afgelegd op latere leeftijd, wordt men belijdend lid. Belijdende leden hebben actief stemrecht, bijvoorbeeld wanneer er nieuwe kerkenraadsleden van de kerk gekozen moet worden.

Anderzijds hebben de leden ook plichten. Financieel dienen zij eraan mee te werken dat de kerk haar werk kan doen, bijvoorbeeld in het financieel onderhoud van haar werkers, in het steunen van projecten, zorg voor minderbedeelden, enzovoort. Dat geldt niet alleen voor het huishoudboekje van de plaatselijke kerk, maar tevens de verplichtingen die we als kerkverband hebben naar binnen en naar buiten.

De kerkenraad wordt gevormd door mannelijke leden die door de belijdende leden van de gemeente worden gekozen tot het ambt (= functie in de plaatselijke kerk) van predikant, ouderling of diaken. De kerkenraad mag zich laten bijstaan door commissies aan wie hij bepaalde taken heeft gedelegeerd (bijv. een financiële commissie). De plaatselijke kerk regelt in principe zoveel mogelijk zelf, met behulp van de afspraken die de kerken gezamenlijk maken.

Er zijn ongeveer 180 plaatselijke kerken die over het hele land zijn verspreid. Kerken die bij elkaar in de buurt liggen, komen in de regel tweemaal per jaar samen in een classisvergadering. Een classis is een soort rayon van kerken. De Christelijke Gereformeerde Kerken hebben dertien van zulke classes. In zo'n classisvergadering willen de kerken elkaar dienen en helpen. Ook is er sprake van intervisie: houdt iedereen zich aan de gemaakte afspraken? Daarnaast vormen classes die in elkaars nabijheid liggen weer een gewestelijke vergadering, particuliere synode genaamd. Deze komt normaliter eenmaal per jaar bijeen.

Eens in de drie jaar komen de kerken bijeen in een generale synode. Deze synode bestaat uit 52 afgevaardigden uit de vier particuliere synoden, samengesteld door classesafgevaardigden. Tijdens de generale synode maken de kerken onderlinge afspraken die in principe bindend zijn, in elk geval voor de komende drie jaar. Ook worden daar de hoofdzaken van het beleid dat de gezamenlijke kerken betreft vastgesteld. De generale synode kan ook commissies instellen met een speciale taak (deputaatschappen). De classes, particuliere synodes en de generale synode zijn geen permanent bestuur. Zij functioneren alleen wanneer zij vergaderen en zodra die tijd voorbij is, is de leiding van de plaatselijke gemeente (= de kerkenraad) verantwoordelijk. Er is dus geen centrale kerkelijke leiding. In Veenendaal is een kerkelijk en administratief bureau voor dienstverlenende doeleinden gevestigd.

De kerkorde voorziet erin dat van besluiten van de kerkenraad appel kan worden ingesteld bij de classis. Tegen besluiten van de classis kan in appel worden gekomen bij de particuliere synode, tegen die van de particuliere synode bij de generale synode.

De wijze waarop over vermogen wordt beschikt

De financiële middelen die verkregen worden voor niet-diaconale doelen worden uitsluitend aangewend voor de bekostiging van niet-diaconale kerkelijke taken, in het bijzonder de prediking van het Heilig Evangelie, de bediening van de sacramenten (de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal), het geven van catechetisch onderwijs aan de jeugd van de gemeente en het opleiden van studenten tot het ambt van predikant.

Over de aanwending van deze middelen wordt beslist door de kerkenraad. Worden de middelen aangewend voor de aankoop van onroerende zaken en of nieuwbouw of ingrijpende verbouwingen, dan is het beleid erop gericht om vooraf een vergadering van de kerkenraad met de leden van de betreffende gemeente te houden.

De belangrijkste uitgaven voor niet-diaconale doelen zullen in het algemeen betreffen:

- bekostiging van niet-diaconale kerkelijke taken, traktementen en onkostenvergoedingen van predikant
- aankoop, nieuwbouw, verbouwing, onderhoud, inrichting, verwarming, verlichting en overige lasten van kerkgebouw, pastorie en overige aanverwante gebouwen;
- rente en aflossing van leningen voor de aankoop, nieuwbouw, verbouwing en of onderhoud van kerkgebouw, pastorie en overige aanverwante gebouwen;
- uitgaven van een eigen kerkblad of andere communicatiemiddelen;
- beschikbaarstellen van kerktelefoon c.q. internetverbinding en kosten van algemeen beheer.

De financiële middelen die zijn verkregen voor de diaconale doeleinden worden uitsluitend bestemd voor de bekostiging van de diaconale kerkelijke taken, het verschaffen van hulp aan leden bij financiële moeilijkheden in hun privé- of gezinsleven (levensonderhoud) door middel van diaconale bijstand, het onder omstandigheden bijdragen in maatschappelijke en sociale noden door de diaconie en het ondersteunen van zendingsactiviteiten, voor zover het de diaconale hulpverleningsaspecten daarvan betreft. Over de aanwending van deze middelen wordt beslist door de diakenen. Bij de besteding van deze middelen wordt discretie betracht teneinde de persoonlijke levenssfeer van de betreffende leden te beschermen.

Een aantal van de door de synode ingestelde deputaatschappen heeft een financiële verantwoordelijkheid. Door de synode wordt een bijdrage per gemeentelid bepaald welk bedrag de afzonderlijke gemeenten jaarlijks moeten afdragen aan het betreffende deputaatschap. Alle deputaatschappen zijn er ten dienste van de gemeenten om de taken die gezamenlijk kunnen worden uitgevoerd, zo efficiënt en doelmatig mogelijk uit te voeren. De deputaatschappen leggen zowel financieel als inhoudelijk verantwoording af aan de synode. De financiële verantwoordingen van de deputaatschappen worden gecontroleerd door een accountant en voorzien van een accountantsverklaring.

Uitvoering van het beleid en het toezicht daarop

Om te bevorderen dat de gemeenten hun taak overeenkomstig de hiervoor omschreven grondslag uitoefenen en dat al hetgeen dat in verband hiermee wordt verricht eerlijk en met orde geschiedt, wordt er toezicht uitgeoefend op de verkrijging, het beheer en de besteding van de middelen. Dit toezicht houdt in:

- na afloop van elk boekjaar leggen de penningmeester en boekhouder van de kerk verantwoording af aan de kerkenraad van de verkrijging, het beheer en de besteding van niet-diaconale middelen. De penningmeester van de diaconie legt verantwoording af aan de kerkenraad van de diaconale middelen;
- de kerkenraad legt jaarlijks verantwoording af aan de ledenvergadering van verkrijging, het beheer en de besteding van de niet-diaconale middelen middels een financieel jaarverslag en voor de diaconale middelen een beknopt financieel verslag van de diaconie;
- een kascontrolecommissie controleert de verantwoording en brengt schriftelijk verslag uit aan de kerkenraad en aan de ledenvergadering;
- bij de jaarlijkse kerkvisitatie (onderzoek naar de toestand in de gemeente, ingesteld door de classis uitgevoerd door twee afgevaardigden) legt de kerkenraad verantwoording af aan deze commissie m.b.t. de verkrijging, het beheer en de besteding van de middelen d.m.v. het tonen en laten ondertekenen van de verslagen van de kascontrolecommissies.

Beheer

Vermogensbeheer

Bij het beheer van de besteding van de verkregen middelen zal een strikt onderscheid worden gemaakt tussen gelden die verkregen zijn voor niet-diaconale doeleinden en de gelden die verkregen zijn voor diaconale doeleinden.

De gelden die bestemd zijn voor niet-diaconale doeleinden worden beheerd door de penningmeester van deze kerk en geadmistreerd door de boekhouder van deze kerk. De gelden voor diaconale doelen worden beheerd en geadmistreerd door de penningmeester diaconie van deze kerk.

Bij het beheer van niet-diaconale en ook diaconale middelen wordt zuinigheid en voorzichtigheid betracht. Dit houdt in dat de kosten van het beheer worden beperkt tot noodzakelijke uitgaven en middelen die niet direct worden besteed op risicomijdende wijze worden belegd.

Bij het beheer van niet-diaconale en diaconale middelen wordt er naar gestreefd om – indien mogelijk – reserves te vormen of aan te vullen ten einde middelen ter beschikking te hebben voor verwachte of onverwachte uitgaven in de toekomst.

Reservevorming voor niet-diaconale uitgaven is met name gewenst als toekomstige uitgaven voor aankoop, nieuwbouw, verbouwing, onderhoud van kerkgebouw, pastorie of aanverwante gebouwen worden verwacht.

Reservevorming voor diaconale gelden is van belang omdat grote uitgaven bij hulp aan leden bij financiële moeilijkheden in hun privé- of gezinsleven (levensonderhoud) binnen de gemeente of bijdrage in maatschappelijke en sociale noden buiten de gemeente direct kunnen worden gedaan.

Beloning beleidsbepalers

Met betrekking tot het verstrekken van vergoedingen aan kerkenraadsleden, pastoraal werkers, jeugdwerkers en kosters geldt als uitgangspunt dat wel een vergoeding voor gemaakte kosten wordt verstrekt, maar niet een vergoeding voor verrichten van bestuurlijke of niet-bestuurlijke activiteiten.

Aan predikanten wordt voor hun niet-bestuurlijke werkzaamheden binnen de gemeente een traktement verstrekt en eventueel vrije bewoning van de pastorie. Daarnaast wordt een vergoeding verstrekt voor gemaakte kosten voor niet-bestuurlijke activiteiten.

Aldus opgemaakt en vastgesteld voor de komende vijf jaren d.d.

BIJLAGE 2

Artikel 257

Rapport 16 van commissie 6 inzake voorstellen ANBI-regeling van deputaten contact met de overheid

Uw commissie heeft zich gebogen over dit rapport en kan zich daarin v.w.b. de tekst tot aan 'Te nemen maatregelen' vinden.

Het is uw commissie uit de praktijk van de kerkvisitatie bekend dat er nogal eens wordt afgeweken van de vragenlijst (Bijlage 27 (art. 44)). Er is echter onzes inziens geen andere bepaling in de kerkorde die hierop kan worden aangevuld. Maar op de een of andere manier dienen kerkenraden en kerkvisitatoren op het belang van deze aanvullingen te worden geattendeerd.

Dat zou kunnen in de brief die deputaten financiële zaken jaarlijks aan alle gemeenten sturen met daarin de bepalingen m.b.t. de financiën. In die brief zouden onzes inziens ook de bepalingen van de ANBI-regeling moeten worden opgenomen. Een aanvulling op art. 44 gaat ons te ver: de 2e zin: 'De visitatoren (. . .) volharder, de aangenomen kerkorde in elk opzicht handhaven (. . .) bevorderen', spreekt voor zich.

V.w.b. de aanvulling art. 84 K.O. vraagt uw commissie zich af of de aanscherping t.o.v. bepaling 9 van de 'Eisen en verplichtingen voor de ANBI-status' nodig/gewenst is. Het is misschien beter om de bepaling 9 over te nemen: dat stelt minder beperkingen.

V.w.b. de vragen 1, 5 en 7 van het voorgestelde nieuwe hoofdstuk XI. ANBI-regeling, stellen wij enkele aanscherpingen voor:

Het is o.i. te gemakkelijk om op vraag 1 slechts met 'ja' te antwoorden. Een bezochte kerkenraad dient te motiveren hoe hij zich aan die voorwaarden houdt.

De vragen 5 en 7 zijn o.i. niet helemaal in lijn met de 'eisen en verplichtingen voor de ANBI-status'.

Uw commissie stelt u het navolgende voor om te besluiten:

1. art. 84 K.O. aan te vullen met: Een batig saldo bij liquidatie moet worden aangewend t.b.v. een ander ANBI-doel dan wel het algemene belang;
2. deputaten financiële zaken in hun jaarlijkse brief betreffende advies minimumtraktementen en emolumenten te verwijzen naar ANBI-regeling en aan te dringen op jaarlijkse controle hierop. Tevens dienen deputaten hun instructie 'Werkprogramma kascontrolecommissie' hierop aan te passen;
3. aanvulling reglement voor de kerkvisitatie:
 - 1) Hoe houdt u zich aan de voorwaarden die gelden voor de toepasselijkheid van de ANBI-regeling?
 - 2) Ongewijzigd.
 - 3) Ongewijzigd.
 - 4) Ongewijzigd.
 - 5) Staan de inkomsten en uitgaven in een redelijke verhouding tot elkaar?
 - 6) Ongewijzigd.
 - 7) Zijn uw kerkenraadsleden (ooit) veroordeeld voor het aanzetten tot haat, geweld of het gebruiken van geweld?
 - 8) Ongewijzigd.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 3

Artikel 258

Rapport 17 van commissie 6 inzake het Conceptbeleidsplan Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland van deputaten contact met de overheid

Als bijlage bij de ANBI-regeling trof uw commissie dit conceptbeleidsplan aan. Bepaling 5 van de 'Eisen en verplichtingen voor de ANBI-status' stelt: 'de instelling beschikt over een beleidsplan'.

Wij spreken onze waardering uit voor de opstellers van dit beleidsplan. In grote lijnen worden de belangrijkste aspecten van onze kerkverband aangegeven. Toch menen wij hier en daar dit beleidsplan van ons commentaar te voorzien en enkele voorstellen dienaangaande te doen.

Bij het lezen van de inleiding voelde uw commissie wel enige spanning: alle bepalingen m.b.t. de CGK in Nederland zijn opgenomen in onze kerkorde. Deze kan als zodanig niet fungeren als een 'beleidsplan'. Echter een beleidsplan mag niet op een of andere wijze conflicteren met onze kerkorde en kan haar ook niet vervangen.

Teneinde onze kerkorde in dit beleidsplan de plaats te geven die haar toekomt, stelt uw commissie voor in de inleiding na de eerste zin op te nemen: 'Alle kerken zullen de aangenomen kerkorde in elk opzicht handhaven'.

Ondergaand voorstellen onzerzijds.

Op pag. 9.17/28, tekstueel: in de derde zin van de eerste alinea moet het woordje 'zich' worden verwijderd. Het blijft echter wel een beetje een 'moelijke zin': niet handelen naar een wel onderschreven grondslag mag toch onder ons niet voorkomen.

Bij de 'afwezigheid winsttoegmerk' lijkt het uw commissie niet juist dat het verschil tussen de verkregen en uitgegeven middelen wordt aangewend voor financiering etc., etc. Dat verschil kan helaas negatief zijn. Een

positief verschil dient alleen te worden aangewend voor financiering van die activiteiten die gericht zijn op het voortbestaan van de plaatselijke gemeente of de continuïteit van ons kerkverband.

M.b.t. de bestemming van een liquidatiesaldo stelt uw commissie in haar rapport 15 voor om niet van de officiële bepaling af te wijken. Wel kan in dit beleidsplan de voorkeur worden uitgesproken zoals thans verwoord.

Niet-openbare kerkdiensten is een ons onbekend fenomeen. Wij stellen daarom voor het woord 'openbare' te laten vervallen.

Ook het woord 'regelmatig' bij de bediening van de sacramenten kan o.i. worden weggelaten.

Wij stellen voor om 'het opleiden van studenten tot het ambt van predikant, pastoraal werker en Bijbelvertaler' te wijzigen in: 'het opleiden van studenten aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn'.

Bij 'Beschikken over vermogen' stellen wij voor de vijfde zin te wijzigen in: '(Mannelijke) belijdende leden hebben actief stemrecht, (...) worden. Dit om in lijn te blijven met Bijlage 44 (art. 4 en 5). Niet in al onze kerken stemmen de vrouwen in dezen mee.

Wij stellen voor dat onderlinge afspraken tijdens de generale synode bindend zijn: de woorden 'in principe' dienen o.i. te vervallen.

Blz. 9.17/30, tweede alinea, eerste zin: 'De kerkerde voorziet erin dat tegen (in plaats van: van) besluiten (. . .)classis.

In geval van aankoop van onroerende zaken en/of nieuwbouw of ingrijpende verbouwingen dient de kerkenraad vooraf een vergadering met de leden van de betreffende gemeente te beleggen.

Wij menen dat voor diaconale doelen bedoelde middelen uitsluitend aan die doelen moeten worden besteed. Andersom kunnen wij ons goed voorstellen dat vanwege bijzondere omstandigheden niet-diaconale middelen toch een diaconale bestemming krijgen. Dit expliciet vermelden gaat wellicht hier te ver.

Blz. 9.17/31, beheer, tweede alinea, risicomijdend beleggen. Beleggen in aandelen is verre van risicomijdend te noemen. Het is uw commissie bekend dat er meerdere kerken en deputaatschappen in aandelen beleggen. Het oordeel omtrent beleggen is echter aan de plaatselijke kerkenraden of vergaderingen die gerechtigd zijn daarover besluiten te nemen. Wij stellen voor om het gedeelte: 'en middelen die niet direct worden besteed op risicomijdende wijze worden belegd', te schrappen.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 4

Artikel 261

Brief christelijke gereformeerde HSV-commissie d.d. 4 mei 2011

Aan het moderamen van de generale synode 2010/2011

(Note: vanwege een eerder contact met hen over de materie in dit schrijven, is dit bericht gestuurd aan ds. D. Quant en ds. J. van 't Spijker; kopie aan preses en scriba I.)

Geachte broeders,

Namens de commissie die door de generale synode 2010 is benoemd als 'HSV loketcommissie' om eventuele opmerkingen betreffende de HSV te beoordelen en door te sturen naar de Stichting HSV, leg ik het volgende aan u voor.

Het is u bekend dat de Stichting HSV inmiddels een eigen commissie in het leven heeft geroepen om opmerkingen vanuit de kerken te beoordelen. In De Wekker van 15 april is daarover een bericht geplaatst. De CGK-commissie heeft, nadat zij van te voren daarvan door de redactie van De Wekker op de hoogte was gesteld, na intern overleg daarop besloten af te zien van plaatsing van het 'eigen' bericht dat overigens al enkele weken was ingeleverd bij de redactie. De CGK-commissie is zich immers bewust van de verwarring die dat zou kunnen veroorzaken. Overigens is het betreffende CGK-bericht wel kort daarvoor geplaatst in o.a. het Kerkblad voor het Noorden en de Kerkklok (classis Apeldoorn). Nu de Stichting HSV inmiddels een eigen commissie in het leven heeft geroepen om de opmerkingen te beoordelen (waarin ook twee CGK-predikanten zitting hebben), beseft de CGK commissie dat een verdere bezinning op haar functie en taak nodig is; een bezinning waarvoor we ook graag het advies van het moderamen gewenst achten. Binnen de commissie is daarover in de afgelopen weken reeds per e-mail overlegd; hieronder volgt een beknopte samenvatting van de gedachten die binnen de commissie leven, hetgeen van belang kan zijn bij de gedachtenvorming van het moderamen en mogelijk advies dan wel besluit van de generale synode.

Enkele argumenten die hebben geleid tot de instelling van een CGK-commissie:

- a. Ten tijde van de bespreking van het PS-rapport en besluitvorming door de GS leefde het gevoel dat in de Stichting HSV de behoefte aan een dergelijke commissie (nog) niet manifest was. Overigens is dat goed te begrijpen; de introductie van de Herziening Statenvertaling was immers aanstaande en het zou bepaald niet overtuigend zijn overgekomen om bij deze nogal gevoelige materie reeds dan als Stichting HSV de aandacht daarop te vestigen.

- b. De ervaring tijdens de werkzaamheden van de PS-commissie had daarentegen duidelijk aangetoond dat daartoe wel aanleiding zou zijn. In het PS-rapport is daarom geattendeerd op de noodzaak om daarvoor open te staan. Dat nu door de benoeming van een commissie van de Stichting HSV de opdracht van de CGK-commissie min of meer is achterhaald dan wel overbodig is geworden, doet aan de redenen die destijds tot het GS-besluit hebben geleid, niets af.
- c. De niet onwaarschijnlijke mogelijkheid dat het in bepaalde gevallen nodig zou zijn om (sommige) opmerkingen vanuit de CGK-kerken wat verder te onderbouwen zodat een (soms) gewenste/nodige herziening van de nu voorliggende tekst van de HSV waarschijnlijker zou worden. Zo zou het niet moeilijk zijn om sprekende voorbeelden te noemen die destijds door de PS-commissie met enige nadruk aan de Stichting zijn aangereikt, welke (wellicht mede daardoor) in de nu voorliggende editie zijn verwerkt. Ook in het rapport is daarvan melding gemaakt.

Overigens doet dit niets af, het zij met nadruk opgemerkt, aan de grote waardering voor de HSV en zijn medewerkers!.

Het huidige gevoelens van de CGK-commissie:

- De commissie is van mening dat haar taak, nu de stichting zelf een commissie heeft benoemd waarin naast de overige deskundigen ook twee CGK-predikanten zitting hebben, nu aanmerkelijk aan belang heeft ingeboet en wellicht overbodig is geworden. Vanzelfsprekend beseft de commissie dat de taak van de CGK-commissie 'secundair' is t.o.v. de stichting.
- Een bericht in De Wekker over het bestaan van de CGK-commissie is uiteraard niet meer aan de orde. De commissie heeft bewust dat bericht, dat reeds was ingeleverd bij de redactie, 'geblokkeerd'. Dat zou immers volstrekt ongeloofwaardig overkomen en een schijn van pretentie kunnen wekken (wat we beslist niet willen!). Maar voor een goede functionering is een bericht in De Wekker wel nodig en dat lijkt ons nu onmogelijk en niet meer opportuun.
- Alhoewel ons bericht reeds enige tijd geleden is geplaatst in o.a. het Kerkblad voor het Noorden en de Kerkklok (classis Apeldoorn), zijn er tot nu toe bij de CGK-commissie geen reacties binnengekomen.
- Wel is mij (JCV) bekend dat sommige CGK-acties reeds worden gestuurd naar de Stichting HSV. De onbekendheid van de CGK-commissie kan daarvan een reden zijn.
- Bij een eventueel bericht over een mogelijke opheffing of 'terzijdestelling' van de CGK commissie kan daarover een enkel woord worden vermeld.
- We hebben te maken met een synodebesluit. Een eventuele wijziging in de taak dan wel opheffing van de commissie kan alleen door de GS worden besloten.
- Een mogelijkheid zou zijn 'voorlopig maar af te wachten of en welke reacties er binnenkomen' en dan t.z.t. de functie van de CGK-commissie evalueren.
- Als de GS wil dat we blijven voortbestaan moeten we aan de Stichting HSV vragen om ons t.z.t. te berichten hoe de ontvangst van de HSV in de kerken is opgepakt.

Enkele feiten waarom een herbezinning nodig wordt geacht:

- niet alleen in De Wekker maar ook via de HSV-nieuwsbrief van 22 maart is al brede bekendheid gegeven aan de HSV-commissie van de stichting;
- leden van onze kerken zullen, zeker nu de kerken weten dat de stichting een eigen commissie heeft ingesteld met daarin twee predikanten van de CGK, hun reacties eerder naar de stichting sturen dan naar de CGK-commissie.

Twee mogelijkheden:

- een voorstel, in overleg met het moderamen van de GS, waarbij de CGK-commissie wordt opgeheven dan wel met een gewijzigde taakomschrijving (maar welke?) doorgaat;
- afwachten en t.z.t. evalueren.

Overleg met de Stichting HSV (o.a. de brs. Kole en Boot) om iets te vernemen over de CGK-acties heeft ons aller instemming, de contacten zijn uitstekend! Dat moet te regelen zijn.

De commissie wil graag het oordeel en advies en – afhankelijk daarvan een voorstel, zo nodig i.o.m. de commissie – van het moderamen van de GS.

Broeders van het moderamen, we hopen dat u daartoe nog wat gelegenheid kunt vinden. Wellicht kan er dan nog volgende week een besluit worden genomen.

Van harte sterkte en wijsheid toegewenst bij het komende synodewerk.

Namens de christelijke gereformeerde HSV-commissie,
met hartelijke broedergroet,

J. C. Westeneng.

ACTA

van de

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken

in Nederland

URK-MARANATHA/NUNSPEET

30 augustus 2013 - 28 januari 2014

DEEL 1

Bidstond

Op 29 augustus 2013 werd, aan de vooravond van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, een bidstond gehouden. Deze vond plaats in de Immanuëlkerk te Urk en was belegd door de kerkenraad van de roepende kerk van Urk-Maranatha. Voorganger was ds. P.D.J. Buijs, preses van de synode van Huizen 2010.

De Woordverkondiging was uit Habakuk 3: 2: 'HEERE! als ik Uw rede gehoord heb, heb ik gevreesd; Uw werk, o HEERE! behoud dat in het leven in het midden der jaren, maak het bekend in het midden der jaren; in den toorn gedenk des ontfermens.' Thema van de verkondiging was:

Een profetisch gebed tussen de tijden

1. bewogen onder Gods Woord;
2. betrokken op Gods werk;
3. met een beroep op Gods hart.

Aansluitend werden kerk, volk en wereld aan de Heere opgedragen. Met het gebed of al het synodewerk het Koninkrijk van God zal mogen dienen.

EERSTE ZITTING

vrijdag 30 augustus 2013, 10.00 – 12.30 uur

Artikel 1

Opening

De vergadering wordt namens de roepende kerk van Urk-Maranatha geopend door de preses van de kerkenraad, ds. H. Korving. Hij geeft eerst het woord aan de burgemeester van Urk, de heer P.C. van Maaren, die de afgevaardigden welkom heet op Urk. Urk is nog een echt kerkelijke gemeente, al doet op het voormalige eiland ook de secularisatie zich gelden. Moge het Woord van God het kompas zijn waarop de synode vaart.

Ds. H. Korving laat zingen Psalm 74: 2,12,20. Daarna leest hij Efeziërs 4: 1-16 en gaat hij voor in gebed.

Artikel 2

Ds. H. Korving spreekt het hierna integraal opgenomen openingswoord:

Weleerwaarde en eerwaarde broeders afgevaardigden en pre-adviseurs van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken,

Namens de roepende kerk van Urk-Maranatha roep ik u een hartelijk welkom toe. Onze kerkenraad en gemeente achten het een voorrecht u in ons midden te mogen ontvangen op Urk. Voor zover ik kon nagaan, is het de eerste keer dat een synode van onze kerken in onze woonplaats bijeengeroepen wordt. Het is sowieso de eerste keer in de geschiedenis van onze Maranathagemeente, hetgeen niet zo verwonderlijk is gezien de relatief korte periode dat onze gemeente deel uitmaakt van ons kerkverband – sinds 1976 namelijk. En als we wat verder teruggaan in de geschiedenis dan de 37 jaar van het bestaan van onze gemeente, dan is het ook wel begrijpelijk dat om praktische redenen het niet zo voor de hand lag om op Urk te vergaderen omdat zoals u allen weet Urk voorheen een eiland was, slechts per schip te bereiken. In oktober 1939 - vlak voor de Tweede Wereldoorlog dus - werden de dijken rond de Noordoostpolder gesloten, was Urk eiland-af en werd Urk een onderdeel van de nieuw te vormen polder: het nieuwe land.

Urk, een eiland waarvan de bewoners hun bestaan met name zochten en vonden in de visserij. In de haven kunt u nu nog wat oude gerestaureerde bottertjes zien liggen waarmee men de Zuiderzee op ging om paling te vissen, ansjovis en andere vissoorten; anderen waagden zich wat verder en gingen de Noordzee op voor de haringvisserij. Als je die scheepjes bekijkt, dan is het niet zo verwonderlijk dat er veel ongelukken zijn gebeurd en veel mensen op zee gebleven zijn. Bij het monument nabij het oude kerkje aan de zee vindt u een indrukwekkende opsomming van

namen, van vaak heel jonge jongens nog, die zijn verdrongen en sommigen werden nooit meer teruggevonden. Een aantal jaren geleden verscheen hier op Urk een boek dat de verhalen vertelt die bij al die namen horen, onder de titel: *Een zee van tranen*.

Dat – onder andere - heeft de bevolking van dit kleine eiland in de Zuiderzee gestempeld. Er is niet één familie op Urk te vinden van wie niet een nabij of wat verder familielid in dat genoemde boek wordt vermeld. De hardheid van het bestaan, het oneindige gevecht met het water, de geïsoleerde ligging van het eiland, het gebrek aan goede voorzieningen, de armoede die er bij tijden heeft geheerst, heeft diepe sporen getrokken in de Urker volksziel. Het verklaart ook iets van de ondernemingsgeest, het doorzettingsvermogen, het saamhorigheidsgevoel en de sterke familiebanden. Het versterkt ook het besef van de kleinheid van de mens tegenover de grootheid van God.

De lage landen bij de zee waren in het begin van de tiende eeuw onderdeel geworden van het Duitse Rijk. De eerste schriftelijke vermelding van het eiland Urk dateert uit 966 in een schenkingsakte waarin de aartsbisschop van Keulen (Bruno, die de broer was van de toenmalige vorst van het Duitse Rijk Otto I die zich in 962 tot keizer had laten kronen) het eiland Urk voor de helft wat betreft het grondgebied schonk aan een nieuw door hem gesticht klooster te Keulen, het St. Pantaleonklooster. Daarvoor werd Urk bestuurd en beheerd vanuit een klooster te Stavoren, dat in 838 was gesticht en onder leiding stond van Odulphus als de eerste abt.

De omvang van het eiland moet in die tijd behoorlijk veel groter zijn geweest dan wij ons nu kunnen voorstellen. Het vormde in elk geval nog één geheel met Schokland en het beschikte over een aanzienlijke oppervlakte aan akkerland. Het eiland werd omgeven door een grillige watermassa, gevormd door riviermonden en moerassen. Later, vanaf de dertiende eeuw, is het eiland door verschillende waterfloeden doormidden gedeeld en zijn beide eilanden Urk en Schokland verder afgekalfd, terwijl het wateroppervlak van het Almere (zoals het toen heette, later de Zuiderzee genoemd) steeds groter is geworden. In 1859 werd het eiland Schokland ontruimd op last van Koning Willem I vanwege de ellendige en uitzichtloze situatie voor de bewoners die met ziekten en armoede te kampen hadden en vrijwel uitgeput raakten in de strijd tegen het water. Op Urk was het toen niet veel beter maar Urk is toch altijd bewoond gebleven en het heeft in later tijd, in de twintigste eeuw, zelfs een bloeitijd doorgemaakt in economische zin.

Hoe is het evangelie op ons eiland gekomen? Daarover is weinig bekend maar we mogen veronderstellen dat met de kerstening van Friesland ook Urk het voorwerp van de missiearbeid is geweest. Er moet een eerste eenvoudig houten kerkje gestaan hebben niet ver van de plaats waar we nu het bekende kerkje aan de zee vinden, maar dat eerste kerkje is in de golven verdwenen. Eeuwenlang heeft het eiland Urk onder rooms bestuur gestaan. De leer van de Reformatie heeft hier pas in een laat stadium voet aan de grond gekregen. Rond 1600 heeft de classis

Enkhuizen van de vaderlandse Gereformeerde Kerk pogingen gedaan om de pastoor van Urk te bewegen zich aan te sluiten bij de kerken van de Reformatie. Echter zonder resultaat. Pas in oktober 1628, ongeveer een eeuw later dan in andere delen van Nederland en dus ook nog ruim na de Dordtse Synode, ging Urk over tot de Reformatie en als eerste predikant werd benoemd Petrus Salebien, schoolmeester te Castricum die door de classis Enkhuizen hiertoe was geëxamineerd.

In het kerkje bij de zee dat omstreeks 1600 met steun van Vrouwe Barbara van Essenstein verzezen was, zou geen misoffer meer worden gebracht maar week na week worden verkondigd dat Jezus Christus door Zijn enig zoenoffer een eeuwige gerechtigheid heeft aangebracht (C. de Vries, *Geschiedenis van het eiland Urk*, pag. 175).

Zo was het maar zo bleef het niet. In het begin van de negentiende eeuw deelde ook Urk in het proces van vervlakking en verval van de vaderlandse hervormde kerk. Ook op Urk waren in de tijd rond de Afscheiding gezelschappen ontstaan waarin zij samenkwamen die de rechte gereformeerde prediking misten. De zegen van de Afscheiding is kort gezegd dat deze mensen zich niet langer naast de kerk bewogen maar in de kerk werden ingelijfd.

Vanuit Groningen werd ook in Genemuiden een Afscheiden gemeente geïnstitueerd door ds. Hendrik de Cock, in het jaar 1835. Toen men op Urk vernam dat ds. De Cock van tijd tot tijd te Genemuiden verbleef, heeft men hem dringend verzocht ook dit eiland te bezoeken.

Per botter werd hij op zaterdag 12 juli 1836 opgehaald en overgevaren naar Urk, samen met W.W. Smit, een kleurrijke figuur die oefenaar was in een gemeente nabij Zwolle. Op zondag 12 juli werden drie diensten belegd in het huis waar men logeerde (bij Jannigje Kramer-Molenaar). De middagdienst werd geleid door oefenaar W.W. Smit, de ochtend- en avonddienst werden geleid door ds. Hendrik de Cock die ambtsdragers bevestigde, kinderen doopte en 's avonds het avondmaal bediende. Er werd een acte van Afscheiding opgesteld en verzonden aan het hervormde kerkbestuur waarin de 31 aanwezigen verklaarden zich volgens art. 28 en 29 van de Christelijke Gereformeerde geloofsbelijdenis af te scheiden van de hervormde kerk en zich te voegen bij die gemeenten die vasthouden aan de formulieren van enigheid, 'wensende met de gemeente de hals te buigen onder het juk Jezu-Christi, het enige Hoofd Zijner uitverkoren gemeente.' Zo was de instituering van de afgescheiden kerk, de Christelijk Gereformeerde Kerk op Urk een feit.

In 1845 telde de afgescheiden gemeente – negen jaar na de instituering – 300 leden, terwijl de Nederlandse Hervormde Gemeente 430 leden telde. In 1873 telde de gemeente ongeveer 1250 leden, driekwart van de plaatselijke bevolking. Dat geeft iets aan van de grote plaats die de Christelijke Afscheiden Gemeente al snel verkreeg op het eiland Urk. Getrouwe dienaren brachten een Schriftuurlijk-bevindelijke prediking. Op het kerkhof bij het kerkje aan de zee liggen ds. Pier Schaap, ds. Jacob Nentjes en ds. Willem Visser begraven. De laatste stierf in 1891. Alle drie hebben zij in getrouwheid de gemeente gediend, de gemeente die

sinds 1869 de naam droeg: Christelijke Gereformeerde Kerk – zoals u nog steeds kunt lezen in de gevelsteen aan de Bethelkerk. Maar toen kwam 1892 – het jaar van de vereniging tussen Dolerenden in de Hervormde kerk en de Christelijke Gereformeerde kerken. Hoewel op Urk geen of nauwelijks Dolerenden voorkwamen, vond toch ook hier een vereniging plaats maar dan in deze zin dat men zich aansloot bij de landelijk gefuseerde kerk die nu Gereformeerde Kerk heette. Dit besluit was genomen zonder daarbij de leden te raadplegen.

In januari 1894 onttrokken de gebroeders Bakker en andere leden zich aan de Gereformeerde Kerk uit onvrede met de gang van zaken en werd in februari 1894 onder leiding van ds. J. Wisse Czn. de Christelijke Gereformeerde Kerk op Urk geherinstitueerd. Er waren 21 leden op een bevolking die toen ongeveer 2500 personen telde. In 1895 kon een stukje grond worden aangekocht in wijk 4, waar een kerkgebouw verrees dat tot 1959 dienst gedaan heeft als plaats van samenkomst voor de Christelijke Gereformeerde Kerk. Kerkelijk werd Urk allereerst ondergebracht bij de classis Gouda, later de classis Amsterdam, sinds 1966 bij de classis Zwolle.

De Christelijke Gereformeerde Kerk hier ter plaatse heeft een bewogen geschiedenis doorlopen en er zijn vele stormen over de gemeente gegaan, niet het minst in de jaren zestig.

Maar dan spreek ik over onze zustergemeente, de Eben-Haëzerkerk. Urk is op vele manieren bijzonder; ook hierin dat u – en waar vindt u dat in de hele wereld – hier ter plaatse niet één, niet twee, maar zelfs drie zelfstandige Christelijke Gereformeerde Kerken kunt vinden die elk hun eigen geschiedenis hebben. De laatste loot aan de stam is de Ichthusgemeente die in 2004 ontstond, toen een groep leden van de Gereformeerde Kerk niet mee wilde gaan in het fusieproces dat leidde tot het ontstaan van de PKN. Samen tellen de Urker Christelijke Gereformeerde Kerken ruim 6500 leden op een bevolking van 19000, en vormen bijna tien procent van het totale aantal leden van ons kerkverband. En opnieuw kan ik de vraag stellen: waar vindt u dat in de wereld? Maar het is bepaald niet iets om trots op te zijn. En gelukkig voor u rekenen we in de kerk en op de kerkelijke vergaderingen niet met de macht van het getal.

De Maranathagemeente ontstond in 1976 toen een deel van de kerkenraad en van de gemeente van de Gereformeerde Kerk brak met het kerkverband vanwege het uitblijven van leertucht over de professoren Kuitert en Wiersinga. Ook dat is een hele geschiedenis waarvan ik slechts een enkel detail zal melden. De groep die zich onttrok, bestond uit bijna 1000 personen. Zij noemde zich aanvankelijk 'Dolererend'. Daarnaast was er al in september 1975 een groep van ongeveer 500 personen met ds. Van Mechelen uit de Gereformeerde Kerk getreden vanwege dezelfde verontrusting. Zij noemden zich 'Reformerend'. De Dolerende gemeente zocht en vond hulp bij de Eben-Haëzergemeente, in eerste instantie omdat in dit kerkgebouw de diensten konden worden belegd. En vervolgens heeft onze zustergemeente bij de classis Zwolle ons verzoek om preekvoorziening te krijgen

van christelijk-gereformeerde predikanten ondersteund en later het verzoek tot aansluiting bij het kerkverband.

De bejaarde ds. B.A. Bos, emeritus legerpredikant van de Gereformeerde Kerken, was als hulpprediker aan onze gemeente verbonden. Op 1 september 1976 werd onze gemeente toegelaten tot het kerkverband en ds. B.A. Bos als emerituspredikant van onze kerken aanvaard. Hij stierf nauwelijks een jaar later, op 28 mei 1977. Ds. J. Westerink werd op 18 december 1976 de eerste predikant van de jonge en snel groeiende gemeente, al spoedig daarin bijgestaan door ds. J. Brons die in juni 1978 verbonden werd aan de gemeente, die inmiddels al meer dan 1500 leden telde. Deze groei wordt voor een deel verklaard omdat een deel van de reeds genoemde Reformerende Kerk zich bij ons aansloot. Het andere deel ging verder als Hervormde gemeente met een Gereformeerde Bondssignatuur. Al spoedig werd de noodzaak gevoeld om een derde predikant te beroepen (dat werd ds. C. Bos) en momenteel is er zelfs een vierde predikantsplaats ingesteld.

De omvang van de gemeente betekende ook dat vanaf het begin eigenlijk al het probleem werd gevoeld om een geschikte plaats van samenkomst te hebben voor de gestaag groeiende menigte. In eerste instantie werd een noodgebouw geplaatst, dat niet veel meer was dan een blikken loods maar waar de ouderen van de gemeente met weemoed aan terugdenken vanwege de bijzondere saamhorigheid die er in die periode in de gemeente werd gevoeld.

In vier weken tijd werd deze loods van 50 x 15 meter gebouwd. Hij bood ruimte aan duizend zitplaatsen en kreeg de toepasselijke naam *De Schuilplaats*. Op 27 februari 1977 werden er de eerste diensten gehouden. Het gebouw zou dienst doen tot 1985. Het was al verkocht aan een andere gegadigde, toen het in maart 1985 als een fakkel afbrandde. In 1978 werd de Maranathakerk in gebruik genomen, in 1986 de nieuwe Schuilplaats en vandaag vergadert u in ons derde kerkgebouw, de Immanuelkerk die in november 2009 in gebruik kon worden genomen.

Ik mag wel zeggen dat onze gemeente Urk-Maranatha zich in toenemende mate verbonden weet met het kerkverband dat haar in 1976 gastvrij in haar midden opnam. Het was ook een principiële keus om Christelijk Gereformeerd te worden en geen pragmatische. Maar omdat we het zijn geworden, willen we ook graag in deze lijn blijven.

U zult als synodale vergadering zich over tal van lastige onderwerpen moeten buigen en beslissingen nemen in zaken die gevoelig liggen. We hebben in de achterliggende tijd al gemerkt dat er met een zekere spanning en verwachting naar de synode wordt uitgezien en in de kerkelijke pers heeft menigeen zijn licht alvast laten schijnen en zijn mening bij voorbaat gegeven. Het is waar dat wij als kerken niet op een eiland leven en dus net als iedereen de invloed ondergaan van de geest van de tijd. Maar het is tegelijk de heilige kunst en de hemelse gunst – op grond van de heilige roeping – om zo kerk te zijn dat we midden in de wereld juist door woord en levenswandel laten zien niet van de wereld te zijn maar van de Koning van de

kerk. Het kenmerk zowel als de troost van de christen is het eigendom te zijn van Jezus Christus - en wat van de christen geldt is op gelijke wijze ook het kenmerk en de troost van de ware kerk des Heeren.

Wij bidden u daarom wijsheid toe en het licht van boven om getrouw te handelen naar Gods Woord, de christelijk-gereformeerde belijdenis en de aangenomen orde van de kerk. De kerkgeschiedenis heeft ons geleerd dat niet één kerk van gereformeerd belijden er te goed voor is om meegezogen te worden in processen die niet het geestelijk welzijn en de ware eenheid dienen maar de kerk doen verworden tot een pluriforme hoop. Moge uw arbeid er onder de zegen van de Heere op gericht zijn en toe dienen dat we in plaats van meer en meer van elkaar te vervreemden de gelederen kunnen sluiten, om in deze godloze tijd als een stad te zijn op de berg, een licht op de kandelaar. Hoe zou dat ooit kunnen gebeuren als we de kerk en het kerkelijke leven als een menselijke zaak benaderen? Een zaak van berekening, strategie, politiek en getal. Dat is altijd een valkuil voor de kerkelijke vergaderingen maar tegelijk schadelijk voor het geestelijk gehalte van die vergaderingen. Wie het synodewerk van die kant benadert, diens gebed wordt huichelachtig - en dat moeten we niet willen.

Als roepende kerk zouden we u een uitnemender weg willen wijzen. Die heeft alles te maken met onze visie op kerk-zijn en kerkelijk leven. In de brief aan de Efeziërs - die wel de kerkbrief is genoemd - lezen we daaromtrent behartenswaardige zaken die voor uw vergadering richtinggevend dienen te zijn, wilt u werkelijk tot eer van God en tot het welzijn van de kerken bezig zijn.

Paulus gebruikt verschillende beelden om de relatie tussen Christus en zijn gemeente te tekenen en te verduidelijken. Daar is in hoofdstuk 1 het beeld van Christus als het Hoofd en zijn gemeente als zijn lichaam. (Ef. 1: 22-23). In hoofdstuk 2 lezen we van de gemeenschap van de gelovigen als het maaksel van zijn handen: God is de Schepper maar ook de Herschepper en de kerk is het wonder van zijn herscheppend werk. (Ef. 2:10). In dit hoofdstuk lezen we ook over het samengaan van Jood en heiden, eerst door een muur gescheiden maar nu op grond van verzoening door Jezus' dierbaar bloed tot één gemeenschap gemaakt als de burgers van één stad of bewoners van één huis (Ef. 2:19). Vervolgens kan het beeld weer verspringen en worden we gewezen op de kerk als een bouwwerk dat gegrond is op een hecht fundament - en dat gebouw is de woonplaats van God, de heilige tempel (Ef. 2: 20-22).

In hoofdstuk 4 keert het beeld van het lichaam weer terug. Alle ambtelijke dienst - naar de verscheidenheid aan gaven die de opgevaren Christus heeft uitgedeeld onder de zijnen - is gericht op de opbouw en groei en geestelijke gezondheid en normale ontwikkeling van dat lichaam. En hoewel zeker de gedachte van de *verscheidenheid* van de delen van het lichaam en ieders specifieke functie ten dienste van het geheel naar voren komt - in vers 16 met name - ligt in dit gedeelte - anders dan bijvoorbeeld in 1 Korintiërs 12 - de nadruk op de *eenheid* van het

lichaam. Eén lichaam is het en één Geest. Tot zevenmaal toe gebruikt de apostel het telwoord 'één' in vers 3-6. Die eenheid van de kerk zit de apostel dus hoog.

De opbouw van het lichaam van Christus en de eenheid van het lichaam van Christus hebben alles met elkaar te maken. Zodra een bepaald type opbouw niet langer de eenheid dient, kun je niet meer spreken van opbouw in de Bijbelse zin van het woord. Waar niet de eenheid wordt gezocht en beleefd maar het lichaam wordt verscheurd en gedeeld, ontstaan diepe wonden met hevige pijn als gevolg. En daarom wil ik uw aandacht met name vragen voor hetgeen we lezen in vers 1-6. Mag ik die apostolische vermaningen toepassen op uw synodewerk? Mag ik hopen, broeders, dat uw werk gericht zal zijn op de opbouw en eenheid van de kerk van Christus? Dat u in uw synodewerk zult wandelen waardig overeenkomstig de roeping die u gekregen hebt? Die waardigheid maakt u wars van groepsbelangen of partijpolitiek. Die waardigheid zal u steeds gericht doen zijn op de eer van God, het gezag van Christus als het Hoofd van de kerk en afhankelijk maken van de hulp en leiding van de Heilige Geest. Daar is allereerst een bepaalde gezindheid bij nodig (vs. 2): *'Met alle ootmoedigheid en zachtmoedigheid, met lankmoedigheid, verdragende elkander in liefde'*. Maar ook een zekere beslistheid (vs.3): *'U benaastigende te behouden de enigheid des Geestes door den band des vredes'*. Zich benaastigen betekent toch dat je je ergens voor inspant en voor inzet en dat je dit hoge doel najaagt omdat er zoveel van afhangt. Benaastig u dan om de eenheid des Geestes te bewaren. Dat is nog iets anders dan dat je in middelmatige zaken exact hetzelfde denkt maar wel dat je in de wezenlijke zaken gelijkgezind bent en de eenheid ervaart die de Geest werkt.

Die eenheid heeft alles te maken met het bewaren van Gods getuigenis. Die eenheid heeft alles te maken met wat Paulus in vers 15 noemt: de waarheid betrachten in liefde. Eenheid kan niet zonder waarheid en waarheid is gericht op eenheid. De waarheid betrachten vereist dat u zich strikt houdt aan het Woord van God als uw leidraad. Het verval van het kerkelijke leven begint doorgaans met het relativeren van de belijdenis en de binding daaraan. Daarom is het vandaag zo belangrijk - en het is naar het Woord van God - om de waarheid te betrachten in liefde.

U hebt een grote verantwoordelijkheid, broeders, maar ook een groot voorrecht. Er is toch geen groter voorrecht denkbaar dan dienstbaar te mogen zijn aan het welzijn van de kerk des Heeren? Uw arbeid kan niet zonder het gebed van de kerken. Laten we ook onze kerkelijke bekommernis steeds op de Heere werpen. Dan is er de belofte: 'Hij zorgt voor u'. Laat u uw werk in biddende afhankelijkheid mogen verrichten van de Koning van de kerk, het Hoofd van het lichaam. Dan is er ook verwachting. Van Hem alleen.

Na zijn openingswoord laat ds. H. Korving zingen Psalm 133: 1,3. Vervolgens gaat hij ons voor in het gedenken van enkele leden van onze kerken die participeerden in vorige synoden en in generaal-synodale deputaatschappen en die ons sinds de synode van 2010 ontvallen zijn.

De namen van de volgende predikanten worden genoemd: gestorven op
 20 juli 2011: J.H. van Dijk, 61 jaar oud;
 30 juli 2011: Th. Rutters, 86 jaar oud;
 17 november 2011: M.J. Oosting, 64 jaar oud;
 26 december 2011: M. den Bleker, 79 jaar oud;
 3 september 2012: N. Ribbers, 57 jaar oud;
 10 september 2012: G. Bouw, 75 jaar oud.

Ook anderen worden genoemd. Gestorven op:

22 december 2010: H. Westendorp, 87 jaar oud, lid van de synoden van 1971 en 1977;
 12 juli 2011: K. van Smeden, lid van de synoden van 1988, 1995, 1998, 2001 en deputaat adma 1980-1986;
 28 augustus 2011: C. Wiegman, 82 jaar, lid van de synode van 1995;
 11 november 2011: D.C. v.d. Kreeke, 82 jaar, deputaat financiële zaken, taken en prioriteiten;
 4 maart 2012: A. de Geus, 90 jaar, lid van de synoden van 1965, 1968, 1971, 1974, 1977, 1995, deputaat hulpverlening, deputaat zending en deputaat kerkelijk bureau;
 10 mei 2012: L. Bioch, 63 jaar oud, deputaat financieel TUA;
 12 augustus 2012: J.W. van Westrienen, 88 jaar, lid van de synode van 1980 en deputaat kerkelijk bureau;
 9 september 2012: S. Pieper, 84 jaar oud, lid van de synode van 1974 en 1986, deputaat hulpverlening, deputaat adma, deputaat taken en prioriteiten, deputaat doelmatigheid;
 13 maart 2013: J.O. Schouten, 89 jaar, lid van de synode van 1989;
 3 juli 2013: F. de Ronde, 101 jaar, lid van de synoden van 1971 en 1977;
 9 augustus 2013: A. Kreuzen, 85 jaar, lid van de synode van 1974.

Na een moment van stil gedenken leest ds. H. Korving Openbaring 19: 5-9 en laat hij zingen Psalm 16: 6.

Ds. H. Korving verklaart namens de roepende kerk van Urk-Maranatha de generale synode van 2013 voor geopend en wenst de vergadering Gods rijke zegen toe.

Artikel 3

Lastbrieven

Onder leiding van de kerkenraad van de roepende kerk worden de door de particuliere synoden ingezonden lastbrieven onderzocht. Uit dat onderzoek blijkt dat afgevaardigd zijn om met last en macht op grond van Gods Woord, de aangenomen formulieren van enigheid, de Dordtse kerkorde en de verdere synodale bepalingen der kerken alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk van de generale synode behoort, door de

particuliere synode van het Noorden

primi	secundi
ds. C.A. den Hertog	ds. G. Huisman
ds. C.C. den Hertog	ds. J.G. Kortleven
ds. A. Huijgen	ds. H. Korving
ds. M.J. Kater	ds. W.N. Middelkoop
ds. J.J. Lof	ds. H. Polinder
ds. D.J. Steensma	ds. S.P. Roosendaal
oud. E. Beldman	oud. T. van den Berg
oud. C.J. Hooglander	oud. M.H.J. Bron
oud. W.L. Metz	oud. H. van Eck
oud. C.R.S. Sok	oud. B.W.C. Moolhuizen
oud. H.J. Sok	oud. A. Veldhuis
oud. H. van Urk	oud. P. Wolters
diak. J. Kaptijn	diak. B. Vianen
tertius: diak. L.A. Habing	

Particuliere synode van het Oosten

ds. R. Bikker	ds. D. Dunsbergen
ds. L.A. den Butter	ds. B. de Graaf
ds. P.D.J. Buijs	ds. A.D. Fokkema
ds. K. Hoefnagel	ds. M. Oppenhuizen
ds. A.Th. van Olst	ds. M.W. Vrijhof
ds. B. Reinders	ds. D. van der Zwaag
algemeen tertius: ds. E. Everts	
oud. J.W. Baan	oud. H.M. Jacobs
oud. J.P. den Hartog	oud. H. Lokhorst
oud. A. Huijgen	oud. H.J. Niemeijer
oud. A. Kok	oud. J.W. Overeem
oud. J. van Leeuwen	oud. A.I. Steensma
oud. J.C. Westeneng	oud. F. Vazquez
algemeen tertius: oud. F. van der Ham	
diak. W. Huijgen	diak. J.M. van Eckeveld
tertius: diak. J. Koelewijn	

particuliere synode van het Westen

ds. M. Hogenbirk	ds. C. van Atten
ds. D. Quant	ds. H. Fahner
ds. H.K. Sok	ds. M.A. Kempeneers
ds. W. van 't Spijker	ds. P.J. den Hertog
ds. A.J. van der Toorn	ds. A.P. van Langevelde
ds. C. Westerink	ds. W.E. Klaver
oud. W. Bijleveld	oud. J.P. Schoon
oud. A. Eerenberg	oud. A.J. de Vuyst
oud. L. Mak	oud. D. Koolhaas

oud. J. Mauritz
 oud. W. Visser
 oud. B. de Weerd
 diak. W.J. Visser
 tertius: diak. M. Vogelaar

oud. M. van der Zwan
 oud. H.J. Warning
 oud. W.J. Pijl
 diak. J.G. Koetsier

particuliere synode van het Zuiden

ds. C.J. Droger
 ds. J.M.J. Kieviet
 ds. J.W. van Pelt
 ds. F.W. van der Rhee
 ds. J.G. Schenau
 ds. J.W. Schoonderwoerd
 oud. E.C. Bin
 oud. T. v.d. Bok
 oud. J. den Dekker
 oud. C. van 't Spijker
 oud. T. van Staveren
 oud. I.L. Stolk
 diak. C. van der Elst
 tertius: diak. D. Blom

ds. C.H. Legemaate
 ds. G.R. Procee
 ds. K. Visser
 ds. G.J.H. Vogel
 ds. A.G.M. Weststrate
 ds. A. van der Zwan
 oud. M.H. Baan
 oud. A. Franke
 oud. J. Koning
 oud. C. Legemaate
 oud. P.A.J. Pruijssers
 oud. M. Taale
 diak. W.A. Mak

Alle primi zijn aanwezig. De wettigheid van de vergadering wordt vastgesteld.

Artikel 4

Verkiezing moderamen

Onder leiding van de roepende kerk vindt de verkiezing van het moderamen plaats. Slechts voor één functie zijn twee stemmingsrondes nodig. De vergadering verkiest ds. D. Quant tot preses, ds. J.G. Schenau tot scriba I, ds. M.J. Kater tot scriba II en ds. P.D.J. Buijs tot assessor.

Artikel 5

Toespraak van de preses

Ds. D. Quant dankt de vergadering voor het in hem en de andere moderamenleden gestelde vertrouwen. Hij spreekt er zijn vreugde over uit dat opnieuw alle vier particuliere synoden in het moderamen zijn vertegenwoordigd. Ds. Quant zegt persoonlijk de afgelopen tijd sterk te hebben geleefd bij de woorden van Psalm 66: 6 berijmd. Hij leest Psalm 134. Sion is daar als Jeruzalem, nader bepaald de berg waar de tempel verrees, het brandpunt van het heil dat de Heere aan zijn volk wil geven. Pelgrims komen voor het aanvaarden van de thuisreis nog eens terug op de plek van de verzoening: het altaar. Voor ons is dat Golgotha. Ook synodewerk is mensenwerk en altijd met zonde bevekt. Laat het bloed van de Heere Jezus ons reinigen en samenbinden. Met een biddende kerk om ons heen. De preses

herinnert aan de bidstond van de vorige avond en dankt ds. P.D.J. Buijs voor het leiden daarvan.

De preses spreekt woorden van dank aan het adres van de roepende kerk voor alle voorbereidende werk en aan ds. H. Korving voor de opening van de vergadering. Ook spreekt hij zijn waardering uit voor het feit dat de burgemeester in ons midden was maar diens hoop dat de synode over drie jaar Urk opnieuw aan zal doen, zal ijdellijk blijken.

Artikel 6

Benoeming preadviseurs

De aanwezige professoren dr. A. Baars, dr. J.W. Maris en dr. H.G.L. Peels worden uitgenodigd als adviseurs van de synode achter de moderamentafel plaats te nemen. Prof. dr. G.C. den Hertog heeft zich voor vandaag afgemeld, prof. dr. T.M. Hofman is vanwege ziekte verhinderd, prof. dr. H.J. Selderhuis vanwege verblijf in het buitenland. Van de professoren dr. W. van 't Spijker en dr. W.H. Velema weten we dat ze van harte met ons meeleven maar vanwege hun leeftijd geen gebruik kunnen maken van de uitnodiging om de synode als preadviseur te dienen.

Artikel 7

Openlijke verklaring

De preses laat zingen Psalm 145: 1. Dan leest hij de 'Openlijke verklaring' volgens de bijlage bij art. 50 K.O. Door deze verklaring staande aan te horen, betuigen afgevaardigden en preadviseurs hun instemming met de belijdenis van de kerk. Daarna wordt gezongen Psalm 145: 5. De preses gaat voor in gebed om al het werk van de synode voor de troon van God te brengen.

Artikel 8

Schorsing

De vergadering wordt geschorst voor de maaltijd en voor het beraad van het moderamen, samen met de preadviseurs en, als vertegenwoordigers van de roepende kerk, de preses en de scriba van de kerkenraad van Urk-Maranatha.

VERVOLG EERSTE ZITTING

vrijdag 30 augustus 2013, 14.15 – 15.30 uur

Artikel 9

Heropening

De preses heropent de vergadering. Zingend danken we voor de maaltijd met de woorden van Psalm 34: 1 en 5.

*Artikel 10***Appel-nominaal**

Ds. B. Reinders heeft de vergadering verlaten vanwege ambtelijke werkzaamheden in eigen gemeente.

*Artikel 11***Acta generale synode 2010**

De preses stelt de acta van de generale synode van 2010 aan de orde. In de gedrukte versie is bij de opsomming van afgevaardigden op pag. 70 de regel weggevallen, die bij de particuliere synode van het Noorden ds. W.N. Middelkoop als primus vermeldde en ds. S. Otten als zijn secundus. De acta worden verder ongewijzigd vastgesteld. Het moderamen ondertekent een archiefexemplaar en de acte van ondertekening. De preses deelt mee dat de comitéacta zijn vastgesteld en ondertekend in vergaderingen van het oud-moderamen op 14 december 2010 en 20 juni 2011. De scriba van de vorige synode, ds. J.G. Schenau, wordt dankgezegd.

*Artikel 12***Quaestor**

Op voorstel van het moderamen wordt br. J. Lokhorst herbenoemd als quaestor samen met zijn secundus br. E.M. de Graaf.

*Artikel 13***Reiskosten**

Er geldt een reiskostenvergoeding van € 0,29 per kilometer. Reëel gemaakte reiskosten kunnen bij de penningmeester worden gedeclareerd.

*Artikel 14***Verslaggeving kerkelijke pers**

Het moderamen stelt voor ds. A.Th. van Olst te benoemen als verslaggever voor *De Wekker* en ds. R. Bikker voor de website van onze kerken. Aldus wordt besloten.

De preses zegt dat er geen bezwaar is tegen berichtgeving vanuit de synode via Twitter en Facebook, maar dat deze berichtgeving zich dient te beperken tot openbare zaken en liefst ook niet al te opzichtig moet worden uitgevoerd.

*Artikel 15***Sluitingstermijn ingekomen stukken**

Als uiterste inzendtermijn voor ingezonden stukken geldt het voorziene aanvangsmoment van de eerste plenaire vergaderweek: dinsdag 1 oktober, 10.00 uur.

Artikel 16

Vergadertijden

De vergadering neemt het voorstel van het moderamen over om in plenaire zittingsweken te vergaderen 's morgens van 9.15–12.15 uur, 's middags van 13.30-17.15 uur en 's avonds van 19.00-21.00 uur. Met dien verstande dat dinsdag geopend wordt om 10.00 uur en vrijdags gesloten om 16.00 uur. Op de eerste plenaire vergadermorgen zal er een korte instructie zijn van de commissie digitalisering.

Artikel 17

Oud-moderamen

De preses stelt aan de orde het rapport van het moderamen van de synode van 2010 (bijlage 1) en vraagt met het oog op de behandeling daarvan ds. J. van 't Spijker hogerop te komen. Er worden vanuit de vergadering geen vragen gesteld.

De synode besluit: de handelingen van het oud-moderamen goed te keuren.

Artikel 18

Vertegenwoordiging van de kerk

Vervolgens komt het rapport van deputaten vertegenwoordiging van de kerken (bijlage 2) in bespreking. Oud-deputaat ds. J. van 't Spijker zat al vooraan. Ook dit rapport geeft geen aanleiding tot vragen.

De synode besluit:

1. de werkzaamheden van deputaten vertegenwoordiging van de kerken goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O., opdat zij de kerken kunnen vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

Artikel 19

Commissies van onderzoek en rapport.

De vergadering betuigt instemming met het voorstel van het moderamen om de commissies van rapport en onderzoek als volgt samen te stellen:

commissie 1:	opleiding en publiciteit
agendapunten:	9.03.01, 9.03.02-03 samen met cie. 6, 9.14, 9.15
samenroeper:	ds. C.A. den Hertog
rapporteur:	ds. J.W. Schoonderwoerd
leden:	ds. J.J. Lof
	ds. K. Hoefnagel
	ds. A.J. van der Toorn

adviseur: oud. T. van Staveren
 diak. W.J. Visser
 prof.dr. G.C. den Hertog

commissie 2:
 agendapunten: **verkondiging**
 8.02, 9.04, 9.05, 9.06, 9.08
 samenroeper: ds. H.K. Sok
 rapporteur: ds. J.W. van Pelt
 leden: ds. R. Bikker
 oud. A. Huijgen
 oud. C.R.S. Sok
 oud. W. Bijleveld
 diak. J. Kaptijn
 prof.dr. H.G.L. Peels

commissie 3:
 agendapunten: **pastoraat en eredienst**
 8.01/10, 8.03, 8.04, 8.05, 8.06 samen met cie. 7,
 8.07, 9.09 9.10, 9.11, 9.12, 9.24, 9.25
 samenroeper: ds. B. Reinders
 rapporteur: oud. L. Mak
 leden: ds. A. Th. van Olst
 oud. H. van Urk
 oud. W.L. Metz
 oud. J.W. Baan
 diak. C. van der Elst
 prof.dr. A. Baars

commissie 4:
 agendapunten: **kerkelijke verhoudingen**
 9.18, 9.19, 10.01, 10.02, 10.03
 samenroeper: ds. J.M.J. Kieviet
 rapporteur: ds. D.J. Steensma
 leden: ds. M. Hogenbirk
 oud. A. Kok
 oud. C.J. Hooglander
 oud. T. van der Bok
 oud. J. den Dekker
 prof.dr. T.M. Hofman

commissie 5:
 agendapunten: **kerk en samenleving**
 9.13, 9.17, 9.35
 samenroeper: ds. C.J. Droger
 rapporteur: ds. L.A. den Butter
 leden: ds. A. Huijgen
 ds. F.W. van der Rhee
 oud. A. Eerenberg

adviseur:	oud. C. van 't Spijker diak. W. Huijgen prof.dr. J.W. Maris
commissie 6: agendapunten:	financiën en beheer 8.08, 8.09, 9.02, 9.03.02-03 samen met cie. 1, 9.07, 9.21, 9.22, 9.23, 9.26, 9.30, 9.31, 9.32
samenroeper: rapporteur 1: rapporteur 2: leden:	oud. E.C. Bin oud. J. Mauritz oud. H.J. Sok oud. E. Beldman oud. J. van Leeuwen oud. W. Visser oud. I.L. Stolk
commissie 7: agendapunten:	bezwaarschriften en kerkorde 8.06 samen met cie. 3, 9.16, 9.27, 9.28, 9.29, 10.04, 11
samenroeper: rapporteur 1 (appelschrijvens): rapporteur 2 (revisieverzoeken): leden:	ds. P.D.J. Buijs ds. W. van 't Spijker ds. C. Westerink ds. C.C. den Hertog oud. J.C. Westeneng oud. B. de Weerd oud. J.P. den Hartog
adviseur:	prof.dr. H.J. Selderhuis
moderamen:	9.33, 9.34, 10.05, 10.06

Artikel 20

Schorsing

De preses schorst de vergadering voor overleg tussen het moderamen en de samenroepers en rapporteurs van de commissies van onderzoek.

Artikel 21

Heropening

De preses heropent de vergadering.

*Artikel 22***Appel-nominaal**

Ds. M. Hogenbirk heeft de vergadering verlaten wegens ambtelijke verplichtingen in zijn eigen gemeente.

*Artikel 23***Mededelingen**

De preses maakt de afgevaardigden erop attent dat de assessor het aanspreekpunt is voor de dagbladpers. Nieuwsgierige journalisten kunnen het beste naar hem verwezen worden.

Begin volgende week zal het Dienstenbureau aanvullende stukken, o.a. comitéstukken, naar de primi afgevaardigden verzenden. Commissie 7 kan er nu al over beschikken, commissie 5 vanavond over de digitale versie van het rapport van de studiec commissie homoseksualiteit en homoseksuele relaties.

*Artikel 24***Sluiting**

De preses dankt het kostenrechtbaar van de Immanuëlkerk met het ondersteunend team voor de gastvrije ontvangst en uitstekende verzorging.

De conrector, prof.dr. H.G.L. Peels leest Efeziërs 3: 17-21 en gaat voor in dankgebed. Hij laat zingen Psalm 103: 1, waarna de preses de eerste zitting van de synode sluit.

TWEEDE ZITTING

dinsdag 1 oktober 2013, 10.00 – 12.15 uur

*Artikel 25***Opening**

De preses laat zingen Psalm 146: 1 en 4 en leest Psalm 119: 57-64. Hij deelt mee dat br. G. Koffeman te Urk, als secundus afgevaardigd naar de generale synode van 2001, is overleden.

De vergadering neemt staande een moment stilte in acht. De preses gaat voor in gebed. Daarin draagt hij br. J.A. Kardol - deputaat eenheid - die ernstig ziek is, aan de Heere op.

*Artikel 26***Appel-nominaal**

Voor de particuliere synode van het Noorden is ds. A. Huijgen vervangen door ds. H.

Korving. Vanuit de particuliere synode van het Zuiden is ds. G.R. Procee aanwezig in plaats van ds. J.M.J. Kieviet, terwijl ds. J.G. Schenau is vervangen door ds. A.G.M. Weststrate.

De brs. Korving, Procee en Weststrate betuigen door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 27

Telegram Z.K.H. Koning Willem-Alexander

Op voorstel van het moderamen besluit de synode een telegram te verzenden aan onze koning Willem-Alexander, van navolgende inhoud: 'Majesteit, de generale synode 2013 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, in vergadering bijeen in Nunspeet, bidt u de zegen van de Heere onze God toe bij de vervulling van uw taak als Koning der Nederlanden. Onze kerken weten zich aan u en het huis van Oranje verbonden en brengen deze verbondenheid regelmatig tot uitdrukking in de voorbede tijdens onze erediensten. Dit jaar is voor u onvergetelijk, niet alleen omdat u het koningsambt mocht aanvaarden, maar ook vanwege het overlijden van prins Friso, uw broer. Ons gebed is dat de Heere u, Koningin Maxima en uw hele gezin nabij wil zijn in dagen van vreugde en van verdriet'.

Aansluitend zingen wij de verzen 1 en 6 van ons volkslied.

Artikel 28

Mededelingen moderamen

Naast het mededelen van enkele prozaïsche zaken betreffende badges en foto's feliciteert de preses ds. M. Hogenbirk, die onlangs herdacht 25 jaar dienaar van het Woord te zijn.

Artikel 29

Pilot digitalisering

De preses heet welkom br. A. Miedema, br. J.C. Provoost en zr. M. Blankenstijn. Zij zijn nauw betrokken bij de pilot digitalisering.

Br. Miedema verzorgt een korte presentatie waarin hij ingaat op de aspecten veiligheid, doel en beamergebruik. Het meer dan voorheen digitaal (kunnen) werken, is bedoeld als een adequate beschikbaarstelling van de stukken en als ondersteuning ter vergadering. Het gebruik van de beamer is erop gericht om de tekst te laten meelopen bij buitenlandse sprekers. Verder kunnen voorstellen en amendementen gemakkelijk worden geprojecteerd en presentaties verzorgd. Er kan voor worden gekozen om de tweede scribe de beamer te laten besturen maar het zou ook een andere afgevaardigde kunnen zijn. Ongeveer vijftig procent van de primi- en secundiafgevaardigden doet mee aan de pilot. Op de website zal een evaluatieformulier verschijnen, aan de hand waarvan in de tweede zittingsweek een evaluatie zal worden aangeboden (zie artikel 182).

Artikel 30

Totaal financieel beleid

De preses stelt het totaal financieel beleid aan de orde, aan de hand van rapport 1 van commissie 6 (bijlage 3).

Op een vraag of inhoudelijke besluiten met betrekking tot deputaatschappen ook pas aan het einde van de synode definitief worden, antwoordt de preses bevestigend. Het antwoord is negatief op de vraag of een erfenis die bijvoorbeeld bestemd is voor de zending naar de TUA kan gaan. Wat voor zending bestemd is, wordt gerekend bij de gewone inkomsten voor zending, tenzij de gift geormerkt is.

De synode besluit:

1. de generale synode behandelt alle rapporten van deputaatschappen en neemt daarover de noodzakelijke besluiten met uitzondering van het goedkeuren van de begrotingen en het vaststellen van de minimumbijdragen die per (doop)lid van de kerken aan de desbetreffende deputaatschappen moeten worden afgedragen;
2. in de laatste synodeweek stelt de generale synode de minimumbijdrage per (doop)lid vast die aan de desbetreffende deputaatschappen moet worden afgedragen en doet daarvan mededeling aan deze deputaatschappen;
3. deputaatschappen, waarvoor een lagere minimumbijdrage per (doop)lid is vastgesteld dan zij hebben gevraagd, zijn gehouden hun beleid op deze lagere bijdrage af te stemmen en hun begrotingen voor de desbetreffende periode daaraan aan te passen en deze aangepaste begrotingen zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk 1 april 2014 in te dienen bij deputaten financiële zaken. Interen op het vermogen beneden de daarvoor geldende norm is daarbij niet toegestaan;
4. de generale synode spreekt uit dat erfstellingen, legaten en giften zonder last tot de gewone inkomsten behoren.

Artikel 31

Reis- en verblijfkosten

De preses stelt aan de orde rapport 2 van commissie 6, betreffende reis- en verblijfkosten van de afgevaardigden (bijlage 4).

De synode besluit:

met onmiddellijke ingang kunnen alle reis- en verblijfkosten worden gedeclareerd. Het totaal te declareren bedrag wordt echter gemaximeerd op het bedrag dat de afgevaardigde kan declareren indien hij alle dagen heen en weer zou reizen.

Artikel 32

Aanpassing huishoudelijk reglement

Het moderamen stelt enkele wijzigingen voor in het huishoudelijk reglement van de synode.

De synode besluit:

Ad 1, art. 3:

De laatste zin 'In dit voorlopige agendum worden ingekomen bezwaarschriften niet opgenomen' vervalt. Toegevoegd wordt: 'Deputaten vertegenwoordiging zullen de vergadering dienen met een advies over de ontvankelijkheid van de te vermenigvuldigen bezwaarschriften, om onnodige verspreiding zoveel mogelijk te voorkomen; indien zij van oordeel zijn dat enig bezwaarschrift niet ontvankelijk is, zal dat vooralsnog niet vermenigvuldigd worden.'

Ad 3, art. 8b:

De volgorde van verkiezen zal voortaan zijn: preses, assessor, eerste scriba en tweede scriba.

*Artikel 33***Appel-nominaal**

Br. B. de Weerd uit de particuliere synode van het Westen is vertrokken omdat hij zich niet goed voelt. Er is nog geen secundus aanwezig. Prof.dr. J.W. Maris is als preadviseur aanwezig; de preses heet hem welkom.

*Artikel 34***Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland/toespraak ds. A.J. Mensink**

De preses stelt aan de orde het deputatenrapport eenheid gereformeerde belijders in Nederland (bijlage 5), paragraaf 4, in combinatie met rapport 3 van commissie 4 (bijlage 6).

Hij verwelkomt de deputaten ds. J.L. de Jong, ds. M. Oppenhuizen, ds. W. van 't Spijker, ds. D. van der Zwaag en br. J.A. Pals. Ook worden welkom geheten ds. A.J. Mensink en br. P.J. Vergunst, resp. voorzitter en algemeen secretaris van de Gereformeerde Bond (GB) in de Protestantse Kerk in Nederland (PKN).

Ds. A.J. Mensink spreekt de vergadering toe: 'Wij voelen ons bij u thuis. Er is hartelijke herkenning. Wij danken u voor de contacten die steeds intenser en frequenter worden. Er leeft bij ons het besef van urgentie bij het verstevigen van onze contacten. Drie thema's zijn daarbij van belang: a. de toekomst van het gereformeerd theologisch onderwijs, vooral op het gebied van de prediking. Zo preek, zo kerk. In de prediking wordt de kerk gebouwd of verbouwd, vernieuwd of vernield; b. onze visie op homoseksualiteit: we worden uitgedaagd om principiële en praktische leiding te geven. Hoe komt de homoseksuele broeder of zuster tot zijn of haar bestemming? Laten we met wederzijdse publicaties elkaar dienen; c. oecumenische contacten: we zijn dankbaar voor de ontmoeting van uw deputaten eenheid met het moderamen van de PKN. We sporen u aan om deze contacten voort te zetten om zodoende de PKN te bevragen vanuit haar eigen belijdenis. In toenemende mate beleven we de verscheurdheid van het lichaam van Christus als schuld tegenover God, maar ook tegenover onze jongeren en de wereld. De belijdenis wijst ons het juiste spoor. We

moeten van God uit leren denken, dat geeft verbondenheid. Laten we met elkaar voorkomen dat in 2034 tweehonderd jaar Afscheiding herdacht zou moeten worden.

De preses beantwoordt deze toespraak: 'Uw eerste woorden waren meteen een geestelijk schot in de roos. We beleven de hartelijke verbondenheid ook van onze kant. Tegenover de grote GB voelen wij ons klein. Inhakend op de thema's die u noemde: aan onze TUA studeert een aanzienlijk aantal studenten die gerekend kunnen worden tot de GB, die later doorstromen naar de PThU. Wat de andere thema's betreft beleven we verbondenheid in het zoeken naar wat de Schrift ons leert. We hopen dat de contacten verdiept en verbreed mogen worden en mogen leiden tot meer samenwerking, plaatselijk en landelijk'. De preses verwijst nog naar een rapport van studenten van de CHE dat handelt over de contacten tussen de CGK en de GB.

In de bespreking wordt gevraagd op grond waarvan er onderscheid wordt gemaakt tussen kerken waarvoor de regeling van bijlage 8 K.O. geldt. Welke kerken horen daar wel bij en welke niet? In formele zin zijn er toch geen 'bondsgemeenten'? Ze behoren toch alle tot de PKN? Hoe moet een kerkenraad zich ervan vergewissen dat een predikant uit de PKN een gereformeerde belijder is? Is dat verbonden aan de persoon van de predikant? Of moet dat lopen via de kerkenraad van de betreffende predikant? Waarom moet er nog worden doorgesproken over de punten die in het commissierapport worden genoemd? Er is toch al overeenkomst met de GB over artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis? Is het commissievoorstel niet overbodig? Uiteraard moeten we wel kunnen constateren dat er overeenstemming is bereikt – dat behoort tot de taak van de classis. Kan de regeling die nu wordt voorgesteld geen vragen oproepen bij kerken waarmee we allang in contact zijn? Zal men in bijvoorbeeld de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (GKv) niet denken: met de GB gaat het blijkbaar allemaal veel gemakkelijker? Het gaat in bijlage 8 toch om de eenheid van de kerk en niet om een aanbod van predikanten die op onze kansels kunnen worden uitgenodigd?

De rapporteur van de commissie, ds. D.J. Steensma, gaat op een aantal vragen in. Destijds was bijlage 8 K.O. niet van toepassing op de GB. In 2004 is er een aparte regeling vastgesteld. We kunnen geen regeling treffen met het kerkverband van de PKN. Het is waar dat de nu voorgestelde regeling op meer gemeenten in de PKN van toepassing kan zijn dan alleen op 'bondsgemeenten'. Deputaten wilden deze regeling niet gelijktrekken met bijlage 8. Wat het plaatselijke betreft is er ook een bovenplaatselijk element: predikanten van de GB mogen straks in meerdere gemeenten van ons kerkverband voorgaan.

De voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker vult aan: er is behoefte om contacten te laten uitmonden in plaatselijke samenwerking. Maar we kunnen naar de GB toe niet dezelfde voorwaarden stellen als in bijlage 8 K.O. Immers, de CGK erkent de PKN niet als een kerk die in haar geheel staat op de basis van de belijdenis. In 2004 kwam er een regeling voor de contacten met de GB.

Dit is niet iets totaal nieuws. Er bestaan geen specifieke ‘bondsgemeenten’, wel gemeenten die willen staan op de basis van Schrift en belijdenis. Deze regeling kan op elke gemeente van de PKN van toepassing zijn, mits men artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis onderschrijft. Soms is een predikant lid van de GB en is de gemeente confessioneel, of andersom. Dit zal vooral moeten groeien in plaatselijke contacten. De GKv en de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) weten dat er al sinds 2004 een regeling met de GB is. Het is aan hen uit te leggen. In 2010 vond er een fundamentele wijziging plaats ten aanzien van bijlage 8 waarbij we met elkaar hebben vastgesteld: je kunt kerkelijke eenheid ook anders benaderen, namelijk vanuit de plaatselijke kerken waarin je elkaars prediking leert kennen. Dat moeten we ook toepassen op de GB. Dat bindt inderdaad aan de persoon van de predikant: is hij trouw aan de belijdenis? Bijlage 8 is niet bedoeld om preekvoorzieners een grotere ‘vijver’ te geven. Doel is en blijft: werken aan kerkelijke eenheid.

De synode besluit:

1. deputaten op te dragen het overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond (GB) voort te zetten;
2. deputaten op te dragen samen met het hoofdbestuur van de GB te blijven bespreken hoe wij elkaar tot steun kunnen zijn in het bewaren en doorgeven van het gereformeerde erfgoed;
3. deputaten op te dragen om plaatselijke kerken te stimuleren (nader) contact te zoeken met gemeenten van hervormd-gereformeerde signatuur;
4. de gewijzigde regeling voor het gestalte geven aan eenheid met gemeenten van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland te aanvaarden;
5. de onder 4 genoemde regeling op te nemen als bijlage 8a in de kerkorde;
6. deputaten op te dragen ten aanzien van de resultaten van de gehouden enquête
 - a. zich intern te bezinnen op de conclusies;
 - b. de resultaten van de enquête te bespreken met het hoofdbestuur van de GB, en
 - c. de kerkenraden te informeren over resultaten en evaluatie van de enquête;
7. deputaten op te dragen de volgende generale synode verslag te doen van hun handelingen.

Artikel 35

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Bezinning

De preses stelt aan de orde het deputatenrapport eenheid gereformeerde belijders in Nederland (bijlage 5), paragraaf 2, in combinatie met rapport 1 van commissie 4 (bijlage 7).

In de bespreking wordt een aantal vragen gesteld. Roept de formulering van voorstel 2 (‘blijvende aandacht te geven aan de betekenis voor ons eigen kerkverband van het zoeken naar eenheid met andere kerken en van overige bredere kerkelijke contacten’) geen misverstand op? Heeft de commissie met deputaten

doorgesproken over de term ‘monocultuur’ in hun rapport? Is de commissie van mening dat de eenheid in eigen kerkverband onvoldoende gerespecteerd wordt? Krijgen we straks niet steeds meer verschillende combinaties van contacten en werkt dat de eenheid in eigen kerkverband niet tegen? Wat is het eindperspectief als er plaatselijk eenheid wordt gevonden? Moet de eenheid in eigen kerkverband wel zo beklemtoond worden? Zijn de redenen van onze vaders nog valide om als zelfstandige kerk te blijven bestaan? Anderzijds: zijn er geen grote zorgen om die interne eenheid? Is er voldoende zorg voor hen die echt christelijk-gereformeerd willen zijn?

De rapporteur van de commissie, ds. D.J. Steensma, gaat op de vragen in. De commissie heeft met deputaten over de term ‘monocultuur’ gesproken. We begrijpen wat deputaten bedoelen maar de vraag is of dit woord juist is. Ook over de eenheid in eigen kerkverband is met deputaten gesproken. De commissie heeft onderstreept dat deze problematiek zeker niet vergeten mag worden.

De voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker, krijgt het woord. Hij is van oordeel dat de commissie meer intern over de term ‘monocultuur’ heeft gesproken dan met deputaten. Hij vraagt zich af of het niet beter is dat het gesprek tussen deputaten en commissie op dit punt alsnog plaatsvindt. Deputaten bedoelen de term ‘monocultuur’ in elk geval niet als een diskwalificatie. Deputaten bedoelen te zeggen dat elke kerk binnen de gereformeerde gezindte haar eigenheid heeft.

Deputaten zien als eindperspectief een katholiek-gereformeerde kerk. Vanuit dat perspectief willen we werken. Daar hebben we ‘onze’ kerken voor over. Gedachtig aan wat een synodelid in 2010 zei: ‘Het is niet erg als er op de dag van Christus’ wederkomst geen CGK meer is.’

De preses is van oordeel dat een nader gesprek tussen deputaten en commissie nodig is, daarom schort hij de bespreking op dit punt op (zie artikel 153).

Artikel 36

Schorsing

De preses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG TWEDE ZITTING

dinsdag 1 oktober 2013, 13.30 – 17.30 uur

Artikel 37

Heropening

De preses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 113: 1 en 2.

*Artikel 38***Appel-nominaal**

Vanuit de particuliere synode van het Noorden heeft ds. A. Huijgen zijn plaats weer ingenomen.

*Artikel 39***Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland/Hersteld Hervormde Kerk/toespraak ds. D. Heemskerk**

Aan de orde is het deputatenrapport eenheid gereformeerde belijders in Nederland (bijlage 5), paragraaf 7, in combinatie met rapport 5 van commissie 4 (bijlage 8). De preses verwelkomt ds. D. Heemskerk en br. B.J. van der Vlies; zij zijn aanwezig namens de Hersteld Hervormde Kerk (HHK). (Zie ook bijlage 137)

Ds. D. Heemskerk, preses van de synode van de Hersteld Hervormde Kerk, spreekt de vergadering toe: 'Wij zijn dankbaar voor uw uitnodiging. Vlak na de scheuring van 2004 hadden we een eerste ontmoeting met uw deputaten. We zijn dankbaar voor uw meeleven na de breuk. 'Waarom was 2004 een breekpunt?' zo luidde de vraag van uw deputaten aan ons.

Wij hebben begrip voor de diverse afscheidingen van de Nederlandse Hervormde Kerk (NHK) die in het verleden hebben plaatsgevonden. Wij weten ons daaraan medeschuldig, omdat de NHK niet trouw was aan Schrift en belijdenis. In 1951 werden de drie formulieren van enigheid mede bepalend voor de grondslag van de NHK. Er werd uitgesproken: 'De Kerk weert al wat haar belijden weerspreekt'. Dat was een vast fundament. In 2004 zijn er andere belijdenissen toegevoegd waaronder niet-gereformeerde. Dat blijkt op het punt van de leer van de twee naturen van Christus, de uitverkiezing, de mogelijkheid om een homohuwelijk in te zegenen. De kerk is pluralistisch geworden. Dwaling heeft een legitiem recht in de kerk gekregen. Wij bleven achter op de resten van de oude vaderlandse kerk. We zoeken verbinding met anderen die op dezelfde grondslag staan, vanuit Johannes 17 en Efeziërs 4. Dat is nodig in deze tijd. Echte eenheid is Gods werk. Er is al samenwerking tussen onze kerken. God zegene de verdere contacten.'

De preses beantwoordt deze toespraak: 'Het jaar 2004 staat ook ons in het geheugen gegrift. We zijn er verdrietig om. U schetste de ontwikkeling van vóór 2004. Wij meten ons daar geen oordeel over aan. We hebben genoeg aan onszelf en aan onze eigen moeiten om intern één te blijven. In 2004 zeiden we: we willen ook de broeders van de HHK graag ontmoeten. Van uw kant doorbrak u een traditie door in het contact met ons meteen een grote slag te maken: 'Wanneer je landelijk overtuigd bent van elkaars confessionele trouw, waarom dan nog zo'n moeilijke route via classis en PS?' Dat was een openbaring voor ons. We hebben de omslag in ons denken over bijlage 8 K.O. dus te danken aan de HHK! Plaatselijk zal er nog veel op gang moeten komen. We hopen dat dat onder Gods zegen zal groeien.'

In de bespreking wordt gewezen op de plaatselijke gevoeligheden. Soms is er een goed contact met de HHK terwijl men daardoor het contact met een gemeente van gereformeerde bondssignatuur kwijtraakt. Kunnen de contacten met de HHK door deputaten niet 'opgewarmd' worden? Is het wel juist dat de opdracht van de synode van 2010 om een studie te verrichten naar de gehanteerde kerkorden in beide kerkverbanden stilzwijgend wordt afgevoerd, met als argument dat zo'n studie vanwege de tijdsinvestering niet doelmatig is? Besturen van de kerk is toch een geestelijke, kerkelijke zaak?

De rapporteur van de commissie, ds. D.J. Steensma, antwoordt dat een vergelijkende studie op het punt van de kerkorde zou kunnen - we hebben de kerkorde hoog - maar dat het een kwestie van prioriteit is.

De voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker, gaat in op de vraag over de plaatselijke gevoeligheden. Hij adviseert om geen keuze te maken tussen HHK of GB-gemeente, maar te proberen als CGK een verbindende schakel te vormen.

Ds. P.D.J. Buijs e.a. dienen een nieuw voorstel 6 in, terwijl het oude 6 dan 7 wordt. Het nieuwe voorstel 6 luidt: 'deputaten voorlopig geen verdere uitwerking te laten geven aan de opdracht van de generale synode van 2010 m.b.t. een studie die de gehanteerde kerkorden binnen beide kerkverbanden met elkaar vergelijkt en de verschillende structuur beoordeelt'. De commissie neemt dit voorstel over.

De synode besluit:

1. de leden van de commissie interkerkelijke contacten van de Hersteld Hervormde Kerk uit te nodigen voor de zitting van deze generale synode waarin gesproken wordt over de contacten met deze kerk;
2. deputaten de opdracht te geven om op basis van Schrift en belijdenis contact te blijven onderhouden met de Hersteld Hervormde Kerk;
3. dankbaar kennis te nemen van de finale besluitvorming van de Hersteld Hervormde Kerk tot het openstellen van kansels voor predikanten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en tot het mogelijk maken van samenwerking in plaatselijke gemeenten;
4. deputaten op te dragen samen met de commissie interkerkelijke contacten van de Hersteld Hervormde Kerk te bespreken of en hoe plaatselijke kerken gestimuleerd en gefaciliteerd kunnen worden tot het zoeken naar plaatselijke samenwerking volgens bijlage 8 K.O.;
5. deputaten aan te bevelen ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen die zowel het contact met de Hersteld Hervormde Kerk als ook de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) raken, tripartiet te blijven bespreken;
6. deputaten voorlopig geen verdere uitwerking te laten geven aan de opdracht van de generale synode van 2010 m.b.t. een studie die de gehanteerde kerkorden binnen beide kerkverbanden met elkaar vergelijkt en de verschillende structuur beoordeelt;
7. deputaten op te dragen de volgende synode verslag te doen van hun handelingen.

Artikel 40

Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland/Nationale Synode

De preses stelt aan de orde het rapport van deputaten eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland (bijlage 5), paragraaf 12.3, in combinatie met rapport 2 van commissie 4 (bijlage 9).

Er worden geen vragen gesteld.

De synode besluit:

1. deel te nemen aan de Nationale Synode 2013 en bij het vervolg van dit werk betrokken te blijven;
2. deputaten opdracht te geven te bevorderen dat de 'synode' een appel doet op onze samenleving zich door het Woord van God te laten gezeggen;
3. toestemming te geven dat een lid van het deputaatschap zitting neemt in de stuurgroep van deze 'synode';
4. deputaten op te dragen de volgende generale synode verslag te doen van hun handelingen.

Artikel 41

Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland/Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte

Aan de orde is paragraaf 10 uit het rapport van deputaten eenheid gereformeerde belijders in Nederland (bijlage 5), met daarbij rapport 7 van commissie 4 (bijlage 10). De preses heet br. I.A. Kole, secretaris van het COGG, welkom. Hij wijst op het boek onder de titel 'Verscheurd verlangen' dat onlangs verscheen ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van het COGG. Voor elke afgevaardigde is er een exemplaar beschikbaar.

In de bespreking wordt gevraagd welke classis binnen onze kerken is aangezocht om het conventmodel uit te werken. En is het een daadwerkelijke keus dat deputaten het werken met het conventmodel bevorderen? Wie regisseert uiteindelijk een en ander?

De voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker, antwoordt dat de classis Utrecht is verzocht kerken van gereformeerd belijden in de regio uit te nodigen voor een dergelijk convent. Deputaten ondersteunen dit initiatief. Het is goed als gereformeerde belijders in een bepaalde regio elkaar ontmoeten en ondersteunen. Het COGG is daarvoor het geëigende middel. Het was ooit bedoeld als convent, in de ogen van sommigen werd het 'een vriendelijke praatclub'. We kunnen de gedachte van het convent zoals die nu wordt ontwikkeld, zien als een doorstart van het COGG. De classis Utrecht wordt nu, als men daar akkoord gaat, een pilot voor kerken die elkaar ontmoeten. Daarnaast heeft het COGG als ideaal om theologische opleidingen met elkaar in contact te brengen, en als derde het contact tussen studenten in de gereformeerde gezindte te bevorderen.

De synode besluit:

1. deputaten op te dragen te blijven participeren in het contactorgaan gereformeerde gezindte;
2. de volgende synode te rapporteren over het concrete effect van de uitvoering van het missie- en visiedocument;
3. deputaten op te dragen de volgende generale synode verslag te doen van hun handelingen.

*Artikel 42***Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland/Raad van Kerken**

De preses stelt aan de orde paragraaf 9 uit het rapport van deputaten eenheid gereformeerde belijders in Nederland (bijlage 5), met daarbij rapport 6 van commissie 4 (bijlage 11).

In een eerste ronde van bespreking wordt gevraagd of de Raad van Kerken de vertegenwoordiger van de kerken bij de overheid is. Er is toch ook een CIO? Aan welke vorm van contact op lager niveau denken deputaten precies? Is de argumentatie die deputaten daarvoor geven niet flinterdun en gaat deze niet de kant op van een veralgemenisering van de term 'christenen' terwijl we weten dat in de Raad van Kerken ook vrijzinnige stromingen vertegenwoordigd zijn? Is dat in overeenstemming met de manier waarop zondag 12 van de Heidelbergse Catechismus over een christen spreekt? Waarom acht de commissie het voorstel van deputaten een goed voorstel? Moet er niet meer voorzichtigheid worden ingebouwd? Past het woord 'zodanige' wel in het voorstel?

Ds. D.J. Steensma antwoordt als rapporteur van de commissie. Ook voor deputaten is de vorm waarin het lagere contact gegoten zou moeten worden nog niet duidelijk. De commissie heeft geen argumenten om het voorstel af te raden, zij wil deputaten hiertoe de vrijheid geven.

De voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker, geeft aan dat de manier waarop de Raad van Kerken in contact staat met de overheid een andere is dan die van het CIO. De overheid kijkt allereerst naar de Raad van Kerken; deze heeft een soort signaalfunctie. Inderdaad zijn deputaten er nog niet uit hoe de lagere vorm van contact eruit zou moeten zien. Zondag 12 HC is een manier waarop je er tegenaan zou kunnen kijken. Maar we moeten ons ook verplaatsen naar mensen die buiten de kerk staan: die werpen alle kerken op een hoop. De tijd waarin wij leven, vraagt erom zoveel mogelijk samen op te trekken.

In een tweede ronde wordt gewezen op de website van de Raad van Kerken. Daaruit blijkt dat de Raad van Kerken veel meer op maatschappelijk gebied actief is dan naar de overheid toe. Het is toch belangrijk met wie je optrekt als je profetisch wilt spreken naar de overheid toe?

Kan een lagere vorm van contact overigens wel? Je hebt toch drie mogelijkheden:

lid, geen lid, of geassocieerd lid? Is de Raad van Kerken niet op alle manieren te 'breed' voor ons?

De voorzitter van deputaten houdt staande dat er voor de overheid verschil in niveau is tussen de Raad van Kerken en het CIO. Plaatselijk zien we het ook gebeuren: daar spreekt de overheid met de plaatselijke Raad van Kerken. De eventueel lagere vorm van contact is besproken met de GKv en de NGK, die ook geen lid worden. We achten het wel van belang om 'on speaking terms' te blijven met dit deel van de christenheid. Er is wel een bonte verscheidenheid maar er is één ding waarin onze wortels liggen.

Desgevraagd geeft prof. J.W. Maris preadvies. Hij spreekt in het licht van de ervaring uit het verleden als deputaat eenheid. Het is sympathiek dat deputaten een band willen vasthouden. Alleen: hun motivatie is heel erg smal. Toen in het verleden een aantal kerken de overheid benaderde rond het vraagstuk van abortus provocatus, was de Raad van Kerken nergens. De betreffende kerken hebben zich toen via het 'Woerdenberaad' tot de overheid gewend. Vanuit de Rooms-Katholieke Kerk was er een zinvolle bijdrage maar vanuit de Raad van Kerken niets. Dat is ook nu niet te verwachten. Er is een sterker alternatief: het COGG zou in zaken rond de overheid een rol kunnen spelen namens de kerken van gereformeerd belijden.

Ds. P.D.J. Buijs e.a. doen het voorstel om voorstel 3a en 3b samen te nemen en als volgt te wijzigen: 'deputaten op te dragen in gezamenlijkheid met de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en mogelijk met de Hersteld Hervormde Kerk te onderzoeken of een contact met de Raad van Kerken op een lager niveau zinvol en mogelijk is en zo ja, hoe dat vorm kan krijgen op een wijze die geen afbreuk doet aan het gereformeerde belijden'.

Ds. M.J. Kater e.a. stellen voor een nieuw voorstel 4 in te voegen: 'tevens te onderzoeken of en hoe het COGG in dit kader een zinvolle rol kan vervullen en daarover aan de volgende generale synode te rapporteren'.

De preses wijst de voorstellen terug naar de commissie. De bespreking wordt op een later moment voortgezet (zie artikel 165).

Artikel 43

Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland/Gereformeerde Gemeenten

De preses stelt uit het rapport van deputaten eenheid gereformeerde belijders in Nederland (bijlage 5) aan de orde paragraaf 5, met daarbij rapport 4 van commissie 4 (bijlage 12).

Er worden geen vragen gesteld.

De synode besluit:

1. deputaten op te dragen het gesprek met het deputaatschap kerkelijke eenheid van de Gereformeerde Gemeenten voort te zetten met het doel de tot nu

- gevonden herkenning vast te houden en actuele ontwikkelingen in kerk en samenleving gezamenlijk te bespreken;
2. deputaten op te dragen in de gesprekken aandacht te geven aan de gezamenlijke basis in Schrift en belijdenis;
 3. deputaten op te dragen de volgende generale synode verslag te doen van hun handelingen.

Artikel 44

Onderlinge bijstand en advies

Aan de orde is het rapport van deputaten onderlinge bijstand en advies (ob&a; bijlage 13), met rapport 3 van commissie 6 (bijlage 14). De preses verwelkomt de deputaten zr. H.R. Hakvoort-Koelewijn en de brs. G. Noorlandt, J. Ouwehand en J. Verhoef, alsmede secundus-deputaat br. O. Zuidema.

In de bespreking wordt gevraagd hoe het komt dat de uitkeringen voor predikantskosten in 2011 zo sterk gestegen zijn. Hoe lang is dat al zo? Deputaten attenderen er in hun rapport op dat kleine gemeenten langer vacant zullen moeten blijven omdat de steunmogelijkheden beperkt worden. Wat moet er gebeuren als het ledental van een gemeente met een predikant nu al dusdanig krimpt dat men de kosten voor de predikant niet meer kan opbrengen? Wat is precies de taak van de consulent bij het beoordelen of een gemeente de kosten kan opbrengen?

De voorzitter van deputaten, br. J. Ouwehand, aangevuld door de penningmeester br. J. Verhoef, beantwoordt de vragen. Het is een feit dat de tekorten in gemeenten groter worden en dat er daarom minder gemeenten aan het beroepingswerk kunnen deelnemen. Dat er een aanzienlijke stijging is van de uitkeringen voor predikantskosten heeft met twee dingen te maken: de tekorten van de kerken nemen toe en het aantal kleine gemeenten wordt groter. Als er een structureel tekort is, ondanks de steun van deputaten, nemen deputaten contact op met de desbetreffende gemeente, met twee vragen: 1. kunt u de collecten en bijdragen verhogen? en 2. kunt u de kosten verlagen? In het uiterste geval, als een gemeente het traktement niet meer kan opbrengen, adviseren we om afscheid van elkaar te nemen. In concreto: laat de predikant een beroep aanvaarden. Wat de taak van de consulent betreft: hij weet dat een kleine gemeente (van minder dan 250 leden) steun moet vragen. De consulent moet dan verifiëren of die steun door ob&a daadwerkelijk is toegezegd. De brief van ob&a is daarvoor het bewijs. Eventueel kan hij het natrekken bij deputaten zelf.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. akkoord te gaan met de keuzes 1 en 2 en de voorstellen 3, 4, 5 en 6 zoals verwoord in bijlage 3 van het rapport van deputaten;
3. akkoord te gaan met het tekstvoorstel voor in de beroepsbrief, zoals verwoord in bijlage 5 van het rapport van deputaten;
4. akkoord te gaan met de voorgestelde tekst voor artikel 1 van de instructie ob&a,

- zoals verwoord in bijlage 6 waarbij de synode maximaal zes secundi benoemt;
5. deputaten opdracht te geven in overleg te treden met deputaten financiële zaken om tot de vaststelling van één solvabiliteitsfactor te komen;
 6. de jaarlijkse verantwoording aan de particuliere synodes met onmiddellijke ingang te beëindigen. Uit de kerkorde, bijlage 4 (art. 11), artikel 9 inz. Verantwoording, dient daartoe de laatste zin ('Deputaten geven jaarlijks een overzicht van hun werkzaamheden aan de particuliere synoden') te worden verwijderd;
 7. opnieuw deputaten te benoemen.

De preses gewaagt van een historisch moment, omdat vanaf nu in het deputaatschap geen leden meer namens de particuliere synoden benoemd worden. Dat zal de werkwijze van deputaten vereenvoudigen. Br. J. Ouwehand treedt af als deputaat. Hij ontvangt bij monde van de preses de hartelijke dank van de vergadering.

Artikel 45

Instructie inzake het dopen van pleegkinderen

De preses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake het dopen van pleegkinderen (bijlage 15), met daarbij rapport 1 van commissie 2 (bijlage 16).

In de bespreking wordt gezegd dat het hier een tere zaak betreft. Wat wordt in de instructie verstaan onder een 'langdurige (perspectiefbiedende) plaatsing' van pleegkinderen? Als er een pleegkind in je gezin komt, kun je dan zeggen: het *behoort* gedoopt te worden? Moeten we er geen rekening mee houden dat pleegzorg tijdelijk is en dat het kind kan teruggaan naar het oorspronkelijke gezin? Waar ligt het initiatief tot de doop? Bij de ouders of bij de kerkenraad? Of wordt de vraag bij het kind zelf geboren? Moet je ze vanaf hun twaalfde jaar er niet zelf bij betrekken? Waarom acht de commissie een leeftijdsgrens niet nodig, zou dat toch niet zinvol zijn? Is de instemming van het kind voordat het gedoopt zou worden, zoals de commissie dat voorstelt, een vorm van belijdenis doen? Zou overweging 1 in het commissievoorstel niet voorzichtiger gesteld moeten worden, namelijk dat het niet gaat om alle, maar om sommige pleegkinderen die een *blijvende* plaats ontvangen in de verbondsgemeente?

De rapporteur van commissie 2, ds. J.W. van Pelt, krijgt het woord. De commissie is van mening dat de kerkenraad zelf moet bepalen tot welke leeftijd een pleegkind gedoopt kan worden. De doop moet bij een iets ouder kind in elk geval niet tegen de wil van het kind plaatsvinden. De gevraagde instemming moet niet gezien worden als een vorm van belijdenis. Pleegkinderen hebben in elk geval een plaats in de verbondsgemeente.

Namens de particuliere synode van het Noorden gaat ds. C.C. den Hertog op een aantal vragen in. De vraag naar de doop van een pleegkind is vanuit de praktijk geboren. Een kind krijgt op school de vraag: waarom ben jij niet gedoopt?

‘Perspectiefbiedend’ moet verstaan worden als: de pleegouders kunnen gedurende langere tijd waarmaken wat zij bij de doopvont beloven. Er is een duidelijk onderscheid tussen ‘vakantiepleegzorg’ en ‘blijvende pleegzorg’.

Het is niet de bedoeling dat ouders die hun pleegkind (nog) niet laten dopen vermaand worden. Er wordt gedoopt op basis van het verbond. Het initiatief ligt dus bij de Heere God. Tegelijk staat dat niet los van het verlangen dat de ouders hebben.

In een tweede ronde wordt naar voren gebracht dat het voorgestelde besluit 6 misverstand kan wekken ten aanzien van de vraag of verbondsdoopt en doop op het geloof op één lijn worden geplaatst. Het zou beter zijn de suggestie uit de instructie over te nemen, namelijk dat het kind op een pastorale wijze wordt voorbereid op de doop. Nogmaals wordt gevraagd of duidelijk gemaakt kan worden dat een pleegkind op het erf van Gods verbond wordt geplaatst en daarom gedoopt moet worden. En: als pleegouders verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van dit kind, moet je ze dan de doop onthouden? (zie art. 47)

Artikel 46

Appel-nominaal

Ds. J.M.J. Kieviet heeft zijn plaats weer ingenomen.

Artikel 47

Instructie inzake het dopen van pleegkinderen – vervolg

Op verzoek van de preses gaat de rapporteur, ds. J.W. van Pelt, op de gestelde vragen in. Dat we voorstellen het pleegkind een stem te geven in de weg naar de doop, heeft ermee te maken dat een pleegkind al zo vaak een speelbal van allerlei instanties is waarbij het niet naar de eigen mening wordt gevraagd. Het eigen recht van het kind willen we honoreren. Er is een vergelijking te trekken met adoptie van kinderen. Maar in het geval van pleegkinderen weet je niet hoelang ze blijven. Bij de doopvragen moet de intentie van het hart van de pleegouders naar voren komen: ze moeten met overtuiging kunnen zeggen dat ze Gods hand zien in de weg naar de doop van hun pleegkind. Als de doop niet wordt aangevraagd, moet niet te allen tijde vermaand worden. Bij een langdurig traject van pleegzorg is er, bij uitblijven van een aanvraag tot de doop, wel aanleiding om als kerkenraad in gesprek te gaan met de pleegouders. De commissie vermijdt het woord ‘perspectiefbiedend’, omdat dat een term uit het juridisch jargon is. ‘Langdurig’ is daarom beter.

Namens de particuliere synode van het Noorden voegen ds. D.J. Steensma en oud. C.J. Hooglander nog het een en ander toe. De fundering voor de doop van het pleegkind ligt in het verbond. Het kind mag opgroeien op het erf van het verbond. Maar de vraag naar de doop ligt vervolgens bij de ouders zelf. Zij moeten de doopbeloften wel kunnen waarmaken. Daarom is het beter om te spreken over ‘sommige’ en niet ‘alle’ pleegkinderen. ‘Langdurig’ is juridisch gezien langer dan een

jaar. Of een kind gedoopt kan worden, is een kwestie van maatwerk. Laten we dat overlaten aan de ouders, de kerkenraad en de instantie die het kind plaatst. De termen 'langdurig' en 'perspectiefbiedend' kunnen blijven staan.

Ds. F.W. van der Rhee e.a. stellen voor voorstel 6 als volgt te wijzigen: 'de kerkenraad heeft zich ingespannen om – afhankelijk van de leeftijd van het te dopen kind – de doop voor te bereiden door middel van een pastoraal gesprek met het te dopen kind'. Nieuw punt 8: 'de kerkenraden aan te sporen pleegouders te wijzen op de mogelijkheid tot de doop van hun pleegkinderen, indien voldaan is aan de criteria hierboven benoemd'.

Ds. A.Th. van Olst e.a. stellen voor besluit 4 en 5 weg te laten en verder aan te sluiten bij het voorstel hierboven, nieuw punt 8.

De preses geeft de voorstellen in handen van de commissie. De bespreking wordt op een later moment voortgezet (zie artikel 212).

Artikel 48

Comité-generaal

Artikel 49

Comité-generaal

Artikel 50

Comité-generaal

Artikel 51

Comité-generaal

Artikel 52

Comité-generaal

Artikel 53

Comité-generaal

Artikel 54

Comité-generaal

*Artikel 55***Comité-generaal***Artikel 56***Schorsing**

De preses heft het comité op en schorst de vergadering voor het diner.

TWEEDE ZITTING

dinsdag 1 oktober 2013, 19.00 – 21.15 uur

*Artikel 57***Heropening**

Br. I.L. Stolk laat zingen Psalm 34: 1 en 6, leest Psalm 113 en gaat voor in gebed. Daarna heropent de preses de vergadering.

*Artikel 58***Appel-nominaal**

Ds. J.G. Schenau is weer aanwezig.

*Artikel 59***Kerkjeugd en onderwijs**

Aan de orde komt het deputatenrapport van kerkjeugd en onderwijs (bijlage 17) en daarbij rapport 5 van commissie 3 (bijlage 18). De aanwezigheid van zr. I.N. Voorthuizen-den Dekker, de di. B.L.C. Aarnoudse, A. v.d. Bovenkamp en L.C. Buijs en van de brs. J. den Besten en G.A. Bolink geeft gezicht aan het werk van dit deputaatschap. Ook zijn er in de persoon van de brs. R. Sanders en C. van Vianen vertegenwoordigers van resp. CGJO en LCJ. Ook is er een aantal jongeren, zij het helaas te weinig om de synode toe te zingen.

De brs. Sanders en Van Vianen verzorgen een videopresentatie en pleiten vervolgens voor het delen van het levende geloof in plaats van een vlucht in allerlei activiteiten. Ze tonen zich dankbaar voor de aandacht voor jongeren in prediking, catechese en pastoraat en mentoraat. Er worden jongeren aangeraakt en zij gaan de Heere zoeken. Er is ook grote zorg: er zijn gemeenten waar tachtig procent van de jongeren kerkverlater is. Veel jongeren zijn in verwarring door wat er vanuit de samenleving op hen afkomt. Leven we als ouders en ambtsdragers hun het leven met de Heere voor? Veel ouderen lijken een bevroren geloof te hebben. Er zit geen wonder meer in. Bijbellezen en gebed, doorspreken over de dingen blijft voor thuis dringend nodig.

In de gemeente moeten taken verdeeld zodat de jeugd meer aandacht kan krijgen en we elkaar niet overvragen en overbeloven. Het is hoe dan ook van groot belang kinderen echt te zien met een liefdevol oog en hen aan te spreken op zoveel mogelijk aspecten van hun bestaan. Laten we ook moeilijke onderwerpen niet schuwen: pornoverslaving en uitgaan. Laat er daarbij wel over God gesproken worden!

De vergadering neemt een moment van stilte in acht, zodat ieder kan bidden voor een jongere.

In de bespreking wordt het grote belang van opvoedingsondersteuning onderstreept. Ouders kijken soms teveel richting jeugdwerkers en vergeten hun eigen verantwoordelijkheid. Is een actiever rol van deputaten op dit punt niet gewenst of zelfs nodig? Er is veel waardering voor de in samenwerking met de jeugdwerkorganisaties ontwikkelde visie op jongeren maar hoe willen deputaten deze verder vruchtbaar maken? Je moet tenslotte qua bezinning ook een keer van ophouden weten. De groeiende samenwerking tussen de beide jeugdwerkorganisaties is goed nieuws! Ligt daarmee ook weer één jeugdwerkorganisatie voor al onze jongeren in het verschiet? Er lijkt overigens wel sprake te zijn van een fors verschil in beleid en mankracht tussen CGJO en LCJ. ‘Governance’ was bedoeld om hierop meer zicht te krijgen maar werkt dat? Natuurlijk is het van belang om met het oog op de jeugd te wijzen op de eenheid van hart en leven maar moet ook niet de eenheid van de kerk een sterke motivatie zijn? Weten deputaten eigenlijk waarom kerkenraden het jeugdwerk soms niet hoog op de agenda hebben en waarom plaatselijke kerken niet automatisch materiaal van de eigen jeugdbonden afnemen? Is er wel eigen materiaal voor alle vormen van jeugdwerk en catechese? Verdient de catechese niet sowieso meer aandacht van deputaten?

Namens de synodale commissie gaat rapporteur, br. L. Mak op een aantal vragen in. De door deputaten geformuleerde verlangens moeten nu worden geconcretiseerd in uitvoerbare acties. Daarbij moeten deputaten een lijn naar de kerkenraden leggen zonder de taak van de ouders te vergeten. Een eenwording van de jeugdwerkorganisaties is niet besproken met deputaten. Een goede samenwerking lijkt vooralsnog efficiënter dan het forceren van eenheid. Dat laat ook ruimte voor verschillende wijzen van werken.

Namens deputaten reageert ds. L.C. Buijs. Deputaten willen de opvoedingsondersteuning faciliteren en stimuleren. Wat daaraan bij de jeugdbonden al werd en wordt gedaan, krijgt binnenkort een vervolg. Ds. Buijs vraagt extra aandacht voor de VMBO-ers onder onze jongeren: de ‘doeners in de kerk’. De uitkomst van de bezinning op de jeugd, waarvoor de synode opdracht gaf, zal worden doorgegeven in de kerken en bepaalt ook de aandachtspunten en prioriteiten van het werk van deputaten. Deputaten signaleren tekorten aan menskracht en middelen voor het jeugdwerk. Daarom wordt via het project Refolution getracht ook jongeren zelf in te schakelen. Deputaten hebben zeker ook verlangens met betrekking tot de

catechese. Deputaten hopen op middelen om de kerken meer met eigen materiaal te dienen. LCJ ontwikkelt wel materialen, CGJO legt zich momenteel meer toe op toerusting.

Penningmeester br. G.A. Bolink verwoordt namens deputaten dankbaarheid voor het instrument van de 'governance'. Dat werkt, ook volgens de bonden, al gaan zij er wel op een wat verschillende manier mee om. De bonden trachten eigen geldstromen te genereren door de verkoop van catechesemateriaal en door sponsoring.

In een tweede ronde wordt gevraagd of er toch niet teveel gesomberd wordt over de zorg van kerkenraden voor de jeugd. Deputaten komen niet met harde cijfers. Is er bij deputaten ook een verlangen met betrekking tot predikanten? Zij hebben de gelegenheid in elke kerkdienst jongeren direct aan te spreken!

Namens deputaten antwoordt opnieuw ds. L.C. Buijs. Deputaten ontvangen toch echt zorgwekkende signalen over de betrokkenheid van sommige kerkenraden bij het jeugdwerk. Deputaten onderkennen de mogelijkheden via de prediking maar zien op dat terrein niet een eigen, directe verantwoordelijkheid.

Ds. J.W. van Pelt stelt voor voorstel tot besluit 4 te herformuleren: 'Deputaten op te dragen prioriteit te geven aan de ondersteuning bij de geloofsopvoeding door ouders en gemeenten en zonodig daarbij een loketfunctie te vervullen'.

Ds. H.K. Sok stelt een toevoeging van enkele woorden voor bij het voorstel tot wijziging van bijlage 32 K.O.: 'het actief stimuleren van het (laten) ontwikkelen van materialen met betrekking tot jeugdwerk, opvoeding, catechese en onderwijs'.

Ds. P.D.J. Buijs stelt voor voorstel tot besluit 5 te laten vervallen.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. deputaten opdracht te geven tot het blijven bevorderen van het gesprek tussen de beide jeugdwerkorganisaties over de visie op het jeugdwerk;
3. deputaten opdracht te geven het document 'Visie op jongeren' verder uit te werken en de inhoud ervan onder de aandacht van de kerken te brengen;
4. deputaten op te dragen prioriteit te geven aan opvoedingsondersteuning door ouders en gemeenten en zo nodig daarbij een 'loketfunctie' te vervullen;
5. art. 3.h van bijlage 32 K.O. als volgt te wijzigen: 'het actief stimuleren van het (laten) ontwikkelen van materialen met betrekking tot jeugd, jeugdwerk, opvoeding, catechese en onderwijs.';
6. opnieuw deputaten te benoemen.

De preses spreekt woorden van dank aan het adres van de aftredende deputaten di. B.L.C. Aarnoudse en L.C. Buijs.

*Artikel 60***Sluiting**

De vergadering zingt de aanwezige jongeren toe met de woorden van Psalm 17: 4 (gew.) Ds. M.J. Kater gaat voor in gebed, waarna de preses de tweede zitting van de synode sluit.

DERDE ZITTING

woensdag 2 oktober 2013, 9.15 – 12.15 uur

*Artikel 61***Opening**

Op voorstel van de preses ds. D. Quant wordt gezongen Psalm 124: 1-4. Vervolgens leest hij Psalm 124 en gaat hij voor in gebed.

*Artikel 62***Appel-nominaal**

Voor het Oosten vervangt ds. M.W. Vrijhof ds. A.Th. van Olst en oud. H. Lokhorst oud. J.W. Baan. Als afgevaardigde vanuit het Westen is oud. W.J. Pijl ter vergadering in plaats van oud. B. de Weerd en diak. M. Vogelaar in plaats van diak. W.J. Visser. De preses verwelkomt prof.dr. H.G.L. Peels als preadviseur.

De brs. Vrijhof, Lokhorst, Pijl en Vogelaar betuigen hun instemming met de gereformeerde belijdenis.

*Artikel 63***Kerk en Israel**

Aan de orde is het rapport van deputaten kerk en Israël (bijlage 19), samen met rapport 3 van commissie 2 (bijlage 20). De aanwezige deputaten di. C.J. Droger, J. Groenleer, M.W. Vrijhof, A.J. v.d. Toorn en F.W. v.d. Rhee en penningmeester br. H. van Braak worden uitgenodigd om van achter de moderamentafel de bespreking van dichtbij mee te maken.

Er is in de vergadering veel waardering voor het werk van deputaten kerk en Israël. Het rapport gewaagt van vele activiteiten waarin liefde voor het oude bondsvolk blijkt. Met name wordt genoemd de publicatie van de brochure *Voorgoed verbonden*. Er worden ook veel vragen gesteld. Is de studieopdracht waar deputaten om vragen – naar de term ‘Israël’ in kerk en theologie – niet te breed geformuleerd? En waarom ‘term’ in plaats van ‘naam’? Deputaten willen bij deze studie de kerken betrekken maar hoe? Opvallend dat de commissie op dit punt geen voorstel doet! Waarom

hierop alleen studeren in samenwerking met het Centrum voor Israëlstudies (CIS) en niet met andere kerken? Israël staat op de agenda maar lijkt ook in de gereformeerde wereld een splijtzwam, frustrleert dat het werk niet? Om welke reden zoeken deputaten ook contact met Palestijnse christenen in Israël? Zal een onderzoek naar het draagvlak in de kerken voor de instelling van een Israëlzondag kunnen leiden tot een andere praktijk dan de huidige? Is de koppeling van de collecte voor kerk en Israël aan het paasfeest niet juist een heel geschikte? Moet digitale informatie niet het speerpunt van de communicatie met de kerken worden? In de rapportage aan de GS van 2007 en 2010 waren de kosten en baten van *Vrede over Israël* terecht niet opgenomen in de solvabiliteitscijfers, nu weer wel. Waarom? Dient de vergadering geen inzage te hebben in de overeenkomsten met het CIS?

De meeste vragen worden gesteld bij de wijzigingen die deputaten voorstellen in de formulering van art. 21 K.O. en in hun instructie (bijlage 19 K.O.). Komt in 'ontmoeting' en 'zich niet schamen' de roeping tot verkondiging van het evangelie onder Israël wel voldoende tot uitdrukking? Of staan deputaten misschien niet alleen een wijziging van de omschrijving maar ook van hun taak zelf voor? Tekent zich in dat opzicht een ontwikkeling af: van monoloog naar dialoog naar luisterpost? Wat deputaten eerder motiveerden als strategie lijkt meer en meer uitgangspunt van beleid te worden. Lopen deputaten niet het gevaar zwaarder te hechten aan de gelijkwaardigheid in de ontmoeting dan aan het getuigenis van de Christus? Het eerst noemen van de roeping ten aanzien van Israël is vanuit de heilshistorie gezien juist, maar moeten plaatselijke gemeenten zich dan ook eerder gaan richten op contact met de synagoge dan op evangelisatie?

Ds. J.W. van Pelt beantwoordt een aantal vragen namens de synodale commissie, om te beginnen de kernvraag naar de voorgestelde wijziging van art. 21 K.O. Deputaten erkennen voluit de roeping om te getuigen van de Christus, maar dat ligt in de ontmoeting met Israël toch echt anders dan in de ontmoeting met andere volken of onze eigen omgeving. De Joden houden het 'christelijke' Westen verantwoordelijk voor de Holocaust. Dat blokkeert de openheid voor een al te vooropgezet getuigenis van de Christus. In het Nieuwe Testament zijn het Joden die het Evangelie aan Joden verkondigen. Bovendien luisteren de Joden al veel langer naar het Oude Testament dan wij! Al met al ligt het voor de hand eerst naar de Joden te luisteren, al wil ons getuigen niet in dat luisteren opgaan. Deputaten wijzen op de contacten met het Schechter Instituut, waar in ontmoetingen door ons op een indrukwekkende wijze wordt geluisterd én getuigd van de hoop die in ons is.

De commissie acht de genoemde studieopdracht een goede zaak en bepleit dat deputaten daarbij een koppeling maken met wat er in de gemeenten leeft aan vragen rond kerk en Israël. De commissie is zich bewust van een verschillende waardering van een Israëlzondag maar wil deze onderzocht hebben alvorens deze op te nemen in de K.O.

Vervolgens voert deputatenvoorzitter ds. J. Groenleer het woord. Hij begrijpt maar niet hoe bij de synode de indruk kan ontstaan dat voor deputaten het verkondigend element op de achtergrond raakt. Er is wel een voortdurend zoeken naar de weg

waarlangs deputaten in gesprek kunnen komen met Israël over de ene Naam waarin het behoud gelegen is. Dan raak je in een spanningsveld. 'Wie zijn jullie om te zeggen dat wij Joden verkeerd geloven, na eeuwen van vervolging en Holocaust?' Dat is voor deputaten de reden om niet massief te spreken over verkondiging. En dat is inderdaad niet alleen methodisch maar ook principieel gemotiveerd: God heeft het verbond met Israël nooit opgezegd. Dan doen wij een stapje terug en zijn we eerst dankbaar dat wij ook tot het verbond mogen behoren. Met elkaar aan tafel zullen wij inbrengen dat wij de Here Jezus hebben leren kennen.

De liefde voor Israël is in onze plaatselijke kerken wel eens groter geweest dan nu. Hier en daar is nog sprake van een vervangingsvisie, in onze kerken en ook in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Deputaten hebben geen onrealistische verwachting met betrekking tot de behoefte in de kerken aan een Israëlzondag, maar willen die behoefte juist wekken. Daarom hebben deputaten geen behoefte aan een onderzoek, wel aan opname van een Israëlzondag in de kerkorde. Graag op de eerste zondag in oktober omdat in oktober Israël haar feesten viert en ook andere kerken op die zondag de verbondenheid aan Israël speciaal tot uitdrukking brengen. Als er een Israëlzondag komt, ligt het voor de hand op die zondag ook de Israëlcollecte te houden. Zo niet, dan blijft Pasen hiervoor een mooi moment. Deputaten zoeken contact met Palestijnse christenen omdat ook de Joodse christenen met hen te maken hebben. En Palestijnse christenen werpen een eigen licht op de discussie over land en volk. Digitalisering van de informatievoorziening heeft de aandacht van deputaten maar veel kerkleden hechten aan een blad. De overeenkomsten met het CIS kunnen natuurlijk worden ingezien.

Penningmeester Van Braak legt uit waarom de kosten en baten van *Vrede over Israël* genoteerd staan zoals ze genoteerd staan. Deputaten verschillen hierover van mening met deputaten financiële zaken.

De preses nodigt prof.dr. H.G.L. Peels uit tot het geven van een preadvies. Deze is blij met de bezinning op de relatie van kerk en Israël, die in onze kerken in een lange traditie staat. Hij meent dat deputaten een evenwichtige koers varen temidden van extreme visies. Er tekent zich steeds een spanning af tussen het hartzeer en de hartstocht van Paulus én de bezorgdheid dat het evangelie zal ondersneeuwen. Een eigen benadering en een onderscheid in de formulering van de taak is vereist, want in Israël zijn de mensen niet onbekend met de God van de Bijbel. Wij spreken als westerlingen met een verleden dat belast is door de Holocaust en door antisemitisme. Hij pleit ervoor in de formulering van de taakstelling aan te sluiten bij het spreken van de Bijbel zelf en doet daartoe het volgende voorstel voor de formulering van art. 21 K.O., voor zover het betrekking heeft op de roeping ten aanzien van Israël:

- a. 'Zij zoeken de ontmoeting met Israël waarin zij met vrijmoedigheid verantwoording afleggen van de hoop die in hen is (Hand. 28:20,31; 1 Petr. 3:15).'

De rapporteur van de commissie sluit zich aan bij dit preadvies, dat overigens al wel eerder aan de orde kwam maar waarover commissie en deputaten toen geen overeenstemming konden bereiken.

In een tweede ronde wordt gevraagd of in het preadvies het initiatief niet toch teveel bij Israël blijft liggen. Ook wordt erop gewezen dat er in art. 21 K.O. geen sprake is van een driedeling maar van een tweedeling: bij het uitgaande getuigenis wordt eerst de eigen omgeving gezien en vervolgens het grensoverschrijdende werk, waarbij Israël terecht aan de volken voorafgaat. Sommigen houden de vraag waarom de aanduiding 'verkondiging' uit de kerkorde moet worden weggenomen.

Namens deputaten antwoordt ds. J. Groenleer.

Jammer dat de moeite bij sommigen met de eigen benadering van het volk Israël kennelijk niet weg te nemen is.

De volgende voorstellen worden gedaan met voldoende ondersteuning vanuit de vergadering.

Ds. A. Huijgen stelt voor art. 21 K.O. met betrekking tot de roeping ten aanzien van Israël als volgt te formuleren: 'Zij zoeken de ontmoeting met Israël om aan de roeping, Jezus als de Christus te verkondigen, inhoud te geven.'

Ds. J.J. Lof stelt voor het in het preadvies geformuleerde tekstvoorstel van prof.dr. H.G.L. Peels ongewijzigd over te nemen.

Ds. L.A. den Butter stelt voor het commissievoorstel tot besluit 2 als volgt te wijzigen (namelijk als het hiervoor genoemde voorstel van ds. A. Huijgen wordt aangenomen): 'deputaten een opdracht tot studie voor de kerken te geven t.a.v. de vraag 'Wat betekent de term 'Israël' in kerk en theologie, mede toespitst op de roeping, Jezus als de Christus te verkondigen?'. En als het voorstel van prof.dr. H.G.L. Peels wordt overgenomen: 'deputaten een opdracht tot studie voor de kerken te geven t.a.v. de vraag 'Wat betekent de term 'Israël' in kerk en theologie, mede toegespitst op de aard van het vrijmoedig verantwoording afleggen van de hoop die in ons is in de ontmoeting met Israël.'

Verder stelt ds. L.A. den Butter voor de voorgestelde vermelding van een officiële Israëlzondag in art. 21 K.O. niet door te voeren.

Met betrekking tot bijlage 19 stelt hij voor:

- art. 5 ongewijzigd te laten;
- art. 6 sub j als volgt te formuleren: 'De raad van de zendende kerk en het Centrum voor Israël Studies, waarbinnen deputaten participeren, zullen ten minste eenmaal per jaar bijeenkomen, en verder zo dikwijls als door de kerkenraad of door de deputaten nodig wordt geacht.';
- art. 11 sub 5 integraal op te nemen in het nieuwe art. 6 sub c als vijfde punt;
- art. 18: in het nieuwe art. 6 sub h het woord 'verkondiging' of 'getuigenis' van het evangelie handhaven in plaats van het woord 'ontmoeting';
- art. 19: in het nieuwe art. 6 sub h het woord 'verkondiging van het Evangelie' of 'getuigenis van het evangelie' te handhaven in plaats van het woord 'ontmoeting';
- art. 20: tweede alinea 'De deputaten hebben (...) deze arbeid behartigt.' in het

- nieuwe art. 6 sub j te handhaven;
- art. 24 integraal op te nemen als art. 6 nieuw sub m, waarbij het voorgestelde art. 6 sub m art. 6 sub n wordt en het voorgestelde art. 6 sub n art. 6 sub o wordt;
 - het voorgestelde art. 6 sub o te laten vervallen;
 - de nummering van de slotbepaling (nu genummerd als art. 6) in het nieuwe voorstel te wijzigen in art. 7.

Ds. J.G. Schenau stelt in aansluiting aan het preadvies van prof.dr. Peels voor art. 21 K.O. met betrekking tot de roeping ten aanzien van Israël als volgt te formuleren: 'Zij zoeken de ontmoeting met Israël waarin zij met vrijmoedigheid getuigen en verantwoording afleggen van de hoop die in hen is (Hand. 28:20,31; 1 Petr. 3:15).'

Ds. P.D.J. Buijs stelt een nieuw besluit 6 voor: 'Deputaten op te dragen hun bezinning nog meer aansluiting te laten vinden bij wat er leeft in de plaatselijke gemeenten.' Oud 6 wordt dan 7, oud 7 wordt 8.

De voorstellen gaan ter beoordeling terug naar de synodale commissie, die ook inzage zal krijgen in de documenten betreffende het CIS. Op een later moment zal de synode inzake kerk en Israël besluiten nemen (zie artikel 229).

Artikel 64

Schorsing

De preses schorst de vergadering voor de lunch.

DERDE ZITTING

woensdag 2 oktober 2013, 13.30-17.15 uur

Artikel 65

Heropening

Nadat gezongen is Psalm 92: 7,8 leest oud. J.W. Baan 2 Timoteüs 1: 3-9 en gaat hij voor in gebed.

Artikel 66

Appel nominaal

Ds. A.Th. van Olst is teruggekeerd, prof.dr. H.G.L. Peels vertrokken.

Artikel 67

Radio- en televisiediensten

Voor de behandeling van het rapport van deputaten radio- en televisiediensten (bijlage 21), in combinatie met rapport 2 van commissie 2 (bijlage 22) is deputatenvoorzitter ds. H.D. Rietveld aanwezig. Hij wijdt enkele meelevende woorden aan de gezondheidstoestand van deputaat ds. E.B. Renkema.

De preses stelt de vergadering in de gelegenheid vragen te stellen. Daarvan wordt op navolgende wijze gebruik gemaakt.

Wat heeft deputaten bewogen een bedrag van 51.000 euro ter beschikking te stellen aan het Dienstenbureau om de website van onze kerken meer evangelisatorisch te maken? Deputaten ontwikkelden samen met de EO getuigende Youtube-filmpjes maar is Youtube wel een geëigend medium voor evangelieverkondiging? Zouden deputaten op dit terrein niet meer moeten samenwerken met deputaten evangelisatie? Als de focus van deputaten in de loop van de tijd meer missionair dan diaconaal is geworden, zou dit deputaatschap dan niet beter op kunnen gaan in het deputaatschap evangelisatie? Zijn er niet toch mogelijkheden om onze kerken in de volle breedte bij het werk te betrekken? De commissie wil deputaten twee nieuwe opdrachten geven, maar volgens de instructie behoort de eerste al tot het werk van deputaten en van de tweede kun je je afvragen of deze geen aanpassing van de instructie vraagt. Een ander bepleit meer voortvarendheid in de uitvoering van de opdracht zich te bezinnen op het gebruik van nieuwe media.

Rapporteur ds. J.W. van Pelt antwoordt dat Youtube nu eenmaal hét visuele medium van jongeren is en dat de filmpjes die de commissie bekeek een goede inhoud hebben. Opgaan in het deputaatschap evangelisatie is ook op de vorige synode overwogen maar deputaten radio- en televisiediensten houden voornamelijk een eigen invalshoek: de beschikbaarstelling van kerkdiensten. Als de politieke realiteit de uitzending van kerkdiensten praktisch onmogelijk zou maken, ontstaat een nieuwe situatie. Tegelijkertijd is het goed dat deputaten zich bezinnen op nieuwe mogelijkheden. Deze bezinning kan beter voorafgaan aan een eventuele wijziging van de instructie op dit punt. Een uitkomst van de bezinning zou kunnen zijn dat de website van de kerken beter onder de verantwoordelijkheid van dit deputaatschap kan vallen.

De voorzitter van deputaten, ds. H.D. Rietveld, gaat in op dezelfde en overgebleven vragen. De 51.000 euro is ter beschikking gesteld aan het Dienstenbureau om de presentie van de Christelijke Gereformeerde Kerken te bevorderen. Dit in overeenstemming met de wens van een erflater. Youtube is inderdaad hét middel om jongeren aan het denken te zetten en dat hoeft dan niet per se direct over paragrafen uit de Beknopte Gereformeerde Dogmatiek. Over een nauwere samenwerking met deputaten evangelisatie valt, zeker bij zich wijzigende omstandigheden in het medialandschap, te praten en ook de opheffing van het deputaatschap radio- en

televisiediensten valt op termijn niet uit te sluiten. Samenwerking met de EO lijkt perspectief te bieden op continuïteit in de uitzending van zondagse kerkdiensten. Voor sommige gemeenten in ons kerkverband zijn de beschikbare 55 minuten voor een uitzending op voorhand te weinig.

In een tweede ronde wordt gesteld dat bezinning en rapportage over drie jaar op een terrein dat wordt gekenmerkt door snelheid, zoals dat van de moderne media, veel te lang duurt. Ook dat het blijvende onderscheid met deputaten evangelisatie gezocht is.

De rapporteur en de voorzitter van deputaten pleiten desondanks voor een dankbaar gebruik van de mogelijkheden die we nu nog hebben en voor een zorgvuldig nadenken met het oog op de toekomst.

Ds. D.J. Steensma stelt samen met enkele anderen voor enkele woorden toe te voegen in voorstel tot opdracht 3a: ‘... in aansluiting aan hun instructie ...’

Oud. J.C. Westeneng stelt voor enkele woorden toe te voegen in voorstel tot opdracht 3a: ‘... de uitvoering daarvan voortvarend ter hand te nemen ...’;

Namens de commissie betuigt de rapporteur instemming met beide voorstellen.

De synode besluit

1. het werk van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor hun werkzaamheden;
2. de naam van het deputaatschap te wijzigen in ‘deputaatschap kerk en media’;
3. deputaten op te dragen:
 - a. zich in aansluiting aan hun instructie te bezinnen op de (on)mogelijkheden van moderne media om het evangelie landelijk en plaatselijk via de massamedia te verbreiden, de uitvoering daarvan voortvarend ter hand te nemen en daarvan verslag te doen aan de komende generale synode;
 - b. zich te bezinnen op de presentie van de Christelijke Gereformeerde Kerken in de moderne media, hier in de intersynodale periode zo mogelijk ervaring mee op te doen, van de bezinning en de praktijkervaring verslag te doen en te komen met nadere voorstellen ter zake;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

De aftredende deputaten mw. M.J. Moolenaar en ds. H.D. Rietveld vallen woorden van dank ten deel.

Artikel 68

Emeritikas

De synode zet zich aan de behandeling van het rapport van deputaten emeritikas (bijlage 23) aan de hand van rapport 6 van commissie 6 (bijlage 24).

De deputaten N. Bokhorst, I. Bos, J.M.J. Kieviet, T. Loonstra en I.L. Stolk zijn aanwezig.

De bespreking gaat vooral over de stelselwijziging van het emeritaat en het onderbrengen van de oudedagsvoorziening van predikanten bij het pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW) van PGGM. Gevraagd wordt of je bij een contract over tien jaar met een commerciële organisatie als kerkenraad weet waaronder je je handtekening zet. En of bij een zo grote organisatie onze specifieke belangen wel voldoende zijn gewaarborgd. Vormt de actualiteit rond de pensioenen niet al een reden tot zorg? Een goede evaluatie is van groot belang!

Als de dominee ziek wordt, gaat het een gemeente veel geld kosten en een tijdige ziekmelding is van groot belang. Is een predikant juridisch aansprakelijk als hij dat te laat doet? De kosten worden hoger en moeten worden gedragen door minder verzekeringnemers (plaatselijke gemeenten). Zal het daardoor voor kleine gemeenten niet nog moeilijker worden om een predikant te beroepen? Wordt van vacante gemeenten niet teveel gevraagd? Zij maken ook van veel diensten van predikanten géén gebruik. Zou het niet beter zijn om te werken met een vergoeding per hulpdienst? Wordt de predikant niet steeds meer een werknemer? Wordt van de predikanten niet teveel gevraagd? Moet er niet ook een collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering komen? Voor jonge predikanten met een opgroeiend gezin en een traktement volgens de minimumrichtlijn kan dertig procent eigen bijdrage een zware last worden. Klopt het dat het besteedbaar inkomen van predikanten de komende drie à vier jaar daalt met acht tot tien procent? Zouden de traktementen niet moeten stijgen?

Zouden deputaten niet moeten afzien van het beleggen van gelden in de wapen-industrie zondermeer? Zou het vinden van deskundige deputaten niet vergemakkelijkt worden als dat niet meer geografisch, namelijk per particuliere synode, hoeft?

Namens de commissie gaat oud. H.J. Sok op de vragen en opmerkingen in. De commissie deelt de mening van deputaten dat het nieuwe stelstel in de gegeven omstandigheden de beste optie is. Het is te vergelijken met een schip dat niet kan worden gezien als de zilvervloot maar ook niet moet worden gezien als een spookschip. Deputaten varen een goede koers, al zal eens per drie jaar geëvalueerd moeten worden of er aan knoppen moet worden gedraaid. We ontkomen met het oog op de toekomst menselijkerwijs niet aan aannames.

De predikant wordt geen werknemer in strikte zin, maar het was niet mogelijk om het pensioen te regelen op basis van op deze specifieke beroepsgroep toegesneden voorwaarden. Arbeidsongeschiktheid van predikanten is nog niet goed geregeld. Deze komt nu ten laste van de emeritikas. Deze onder te brengen in een verzekering is mogelijk maar dan moet een geschiedenis opgebouwd zijn. Daarom is het van belang ziekte direct te melden. Als een gemeente dat niet doet, kan dat grote financiële gevolgen hebben.

Het is niet ondenkbaar dat door de nieuwe regeling kleine gemeenten extra onder druk komen te staan. Vergoedingen door vacante gemeenten van predikantswerk per dienst is wel overwogen maar niet voorgesteld, omdat voorkomen moet worden dat de kosten gaan bepalen of een kerk de hulp van predikanten inroept.

Vervolgens legt deputaat T. Loonstra de stelselwijziging nog eens uit en verwijst daarbij ten overvloede naar de website van deputaten. Deputaten stonden voor een complexe opdracht en vonden de beste oplossing in de gegeven omstandigheden. De oceaan is onzeker, de toekomst ongewis maar deputaten beoogden een vaste en veilige koers. Deputaten hebben het contact met de evaluatiecommissie als zeer waardevol ervaren en zouden de samenwerking met deze klankbordgroep graag voor de komende drie jaar continueren, liefst met betrokkenheid van een geëmeriteerd predikant. Als de emeritikas een pensioenfonds was geweest, kregen de emeriti nu dertig à veertig procent minder uitkering. En stel dat het ledental van onze kerken ineens dramatisch zou dalen! De rekening voor de volgende generatie is naar voren gehaald maar op geleidelijke wijze. Als vacante gemeenten niet bijdroegen, zouden alleen gemeenten met een predikant (dat betreft tachtig procent van de leden van onze kerken) de hele pensioenpremie moeten opbrengen. Dat zou niet eerlijk zijn want predikanten worden in onze kerken 'gedeeld'. Vanaf 2017 moet er geld van vacante gemeenten naar gemeenten met een predikant. Vanuit de kerken komen veel instemmende reacties, al is er bij deputaten alle begrip voor de vragen die leven. Deputaten hebben de impact van een en ander wel enigszins onderschat. Intussen hebben bijna alle kerken zich bij PGGM aangemeld.

De vraag naar de waarborg is voorstelbaar. PGGM heeft twee miljoen klanten, wij zijn met 130. De afspraken moesten worden gemaakt op basis van de standaardvoorziening voor de beroepsgroep zorg en welzijn. Contracten, zeker die voor pensioenen, zijn altijd zaak van lange adem.

De predikant wordt als het om zijn pensioen gaat een pseudowerknemer volgens een constructie die door het ministerie van financiën wordt gedoogd. De eigen bijdrage voor predikanten nu is gerechtvaardigd in het licht van een hogere uitkering straks. Daarin komt ook solidariteit uit met de emeriti van nu. Als de overheid de pensioenpremies verlaagt, zou ook de eigen bijdrage van predikanten kunnen dalen. Stijging van traktementen leidt tot een hogere pensioenpremie en voert de kerken in een vicieuze cirkel. Overigens zullen de traktementen de komende jaren regulier vast wel weer stijgen. Het arbeidsongeschiktheidsrisico komt nu nog ten laste van de emeritikas. De regeling van het Steunpunt Kerk en Werk is een goede. Onderbrenging bij het pensioenfonds is mogelijk maar wel lastig omdat PGGM de verlening van emeritaat om gezondheidsredenen na twee jaar van ziekte te vrijblijvend vindt. Daarover wordt nog doorgesproken.

Wat hun beleggingen betreft hebben deputaten geen richtlijnen van de synode. Het spreekt vanzelf dat men kerkelijke gelden maatschappelijk verantwoord belegt.

In een tweede besprekingsronde blijken niet alle vragen uit de eerste ronde bevredigend beantwoord. Opnieuw wordt aandacht gevraagd voor mogelijk nijpende situaties bij predikantsgezinnen die moeten rondkomen van een minimumtraktement. En ook voor kleine gemeenten. Ook blijft de vraag leven hoever we nog verwijderd zijn van een werknemerschap van predikanten. En of de positie van deze beroepsgroep bij PGGM wel voldoende is gewaarborgd. Kan bij beleggingen onderscheid worden gemaakt in de productie van soorten wapens?

Deputaat T. Loonstra antwoordt opnieuw. Het probleem van predikanten met een smalle beurs en gemeenten met een kleine kas wordt onderkend. Deputaten zeggen toe behalve met deputaten financieel hierover ook eens met deputaten ob&a te spreken. Overigens neemt door een dalend aantal emeriti ook voor kleine gemeentes de omslag af. Bij PGGM aandacht vragen voor de specifieke beroepsgroep van predikanten heeft geen zin, je stuit op twee denk- en leefwerelden. Deputaten volgen bij hun beleggingsbeleid de standaard van de Verenigde Naties. Wat evident controversieel is, hebben deputaten uitgesloten maar aan een zeker spanningsveld ontkom je niet. Ahold levert bijvoorbeeld aan een vliegtuigfabrikant, moet je dan ook Ahold uitsluiten?

Vanuit de vergadering worden voorstellen gedaan. Oud. L. Mak stelt voor in analogie aan het besluit ten aanzien van deputaten ob&a ook alle deputaten emeritikas generaal-synodaal te benoemen.

Diak. W. Huijgen stelt voor voorstel tot besluit 3 als volgt te redigeren: 'De eigen bijdrage van de predikanten, na een groeimodel van vier jaren, in 2017 te stellen op dertig procent. Enerzijds gelet op een beduidend hogere (verwachte) pensioenuitkering en anderzijds omdat dit percentage binnen het huidig maatschappelijk speelveld als een redelijke eigen bijdrage kan worden beschouwd.'

Ds. W. van 't Spijker stelt voor in het beleggingsstatuut het woord 'controversiële' te laten vervallen. De nieuwe tekst wordt dan: 'Maatschappelijk verantwoord beleggen dient het uitgangspunt te zijn bij de keuze voor beleggingsfondsen of individuele beleggingstitels. De beleggingen dienen aan te sluiten bij algemene en internationaal erkende standaarden op het gebied van: mens, milieu en goed bestuur. Het is gebaseerd op het respecteren van mensen- en arbeidsrechten, bescherming van het milieu, het tegengaan van corruptie en het mijden van beleggen in wapens.'

Ds. P.D.J. Buijs stelt voor in voorstel tot besluit 2 'dit' te schrijven in plaats van 'deze' en in voorstel tot besluit 4 'beroepsbrief' te schrijven in plaats van 'beroepingsbrief'.

De voorstellen zullen worden overwogen door commissie 6. De bespreking wordt later voortgezet (zie artikel 186).

De preses spreekt woorden van dank aan de deputaten emeritikas. De lof die hun in de vergadering is toegezwaaid, is meer dan terecht.

Artikel 69

Evaluatiecommissie emeritikas

De preses stelt aan de orde het rapport van de evaluatiecommissie emeritikas (bijlage 25) met daarbij rapport 7 van commissie 6 (bijlage 26).

Met betrekking tot commissievoorstel 2 wordt gevraagd of niet dan ook hier de kwestie van controversieel beleggen geldt.

Rapporteur van de commissie, oud. J. Mauritz, stelt dat het beleggingsbeleid goed kan worden toevertrouwd aan deputaten emeritikas. Hij haakt nog in op de door deputaat emeritikas T. Loonstra gedane suggestie om voor de komende drie jaar de evaluatiecommissie in stand te houden. De commissie komt later naar de vergadering met een voorstel in dezen.

De synode besluit

1. de handelingen van de evaluatiecommissie, bij tijd en wijle aangevuld met de predikanten P.D.J. Buijs en D. Quant, onder dankzegging goed te keuren;
2. verdere begeleiding van het nieuwe pensioensysteem te leggen bij deputaten emeritikas.

Voorstel tot besluit 3 blijft liggen en komt later terug (zie artikel 187). Naar aanleiding van een interventie vanuit de vergadering stelt de preses dat besluit 2 dan geacht moet worden niet te zijn genomen, aangezien dat samenhangt met en zelfs afhangt van een nieuw in te dienen voorstel tot besluit 3.

Artikel 70

Comité-generaal

Artikel 71

Comité-generaal

Artikel 72

Schorsing

De preses schorst de vergadering voor de avondmaaltijd.

DERDE ZITTING

woensdag 2 oktober 2013, 19.00 – 21.00 uur

Artikel 73

Heropening

Preses ds. D. Quant heropent de vergadering en heet een aantal leden van de 'dovengemeente' van ds. A. Dingemanse welkom, alsmede hun tolk. Gezongen wordt Psalm 41: 1,2,7. Ds. H.K. Sok leest Markus 7: 31-37 en gaat voor in gebed. Op voorstel van de preses wordt besloten dat vanaf de tweede plenaire vergaderweek de avondsessies duren van 18.30 uur tot 20.30 uur.

Artikel 74

Bond van vrouwenverenigingen

Er is een schriftelijke zegenwens ontvangen van de Bond van Christelijke Gereformeerde Vrouwenverenigingen (bijlage 27). Zij geeft de synode, terwijl zij voor haar bidt, de woorden mee van Psalm 119: 111. Deze worden dankbaar aanvaard.

Artikel 75

Geestelijke verzorging militairen

Ter tafel is het rapport van deputaten geestelijke verzorging militairen (bijlage 28) met daarbij rapport 4 van commissie 3 (bijlage 29). Deputaat L.G. Boogerd wordt welkom geheten.

Weten deputaten waarom de animo om krijgsmachtpredikant te worden in onze kerken niet groot is? Waarom trouwens werven als tegelijk wordt voorgesteld om het aantal krijgsmachtpredikanten op het huidige twee te houden? Wat zou er misgaan als dit deputaatschap er morgen niet meer was?

Rapporteur van de commissie oud. L. Mak antwoordt dat naar het idee van de commissie, ook in vergelijking met andere kerken, een aantal van twee christelijk-gereformeerde krijgsmachtpredikanten voldoende is.

Deputaat L.G. Boogerd vertelt dat aanvankelijk jonge predikanten gericht werden benaderd, nu is er een wervende brochure voor alle predikanten. Momenteel staat de werving stil vanwege een onderzoek naar de aard van de geestelijke verzorging. Dit onderzoek hangt samen met bezuinigingen op defensie. Het moet in 2014 zijn afgerond, mogelijk is er dan in 2016 weer ruimte om te werven. Krijgsmachtpredikanten hebben een zendende instantie nodig. Als dat via een ander deputaatschap kan, kan dit deputaatschap worden opgeheven. Als maar de pastorale zorg voor en via krijgsmachtpredikanten gewaarborgd is.

Een voorstel van ds. H.K. Sok om in voorstel tot besluit 2 het woord 'minimaal' in te voegen, wordt door de commissie niet overgenomen maar door ds. Sok wel gehandhaafd. Het wordt bij stemming verworpen. Een voorstel van oud. J. Mauritz om 'deputaten te laten onderzoeken of zij hun werk zodanig anders kunnen organiseren dat hun deputaatschap op termijn kan worden opgeheven' (nieuw voorstel tot besluit 6) wordt zonder bezwaar van deputaten door de commissie overgenomen.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. het contingent CGK-krijgsmachtpredikanten op de huidige sterkte te houden en deputaten op te dragen die wervingsactiviteiten te ontplooiën die nodig zijn om dat doel te bereiken;
3. art. 2, lid e. van bijlage 3 K.O. te laten vervallen;

4. art. 2, lid f. van bijlage 3 K.O. te laten vervallen;
5. deputaten uit te nodigen in hun rapport aan de volgende synode inzicht te verschaffen in de inhoud en de voortgang van het werk van de krijgsmachtpredikanten, dit in overeenstemming met het gestelde in art. 6 K.O., paragraaf 2f;
6. deputaten te laten onderzoeken of zij hun werk zodanig anders kunnen organiseren dat hun deputaatschap op termijn kan worden opgeheven;
7. opnieuw deputaten te benoemen ten getale van drie.

Deputaten wordt dankgezegd voor hun inzet, de aftredende ds. P. van Dolderen en br. N. v.d. Lugt in het bijzonder.

Artikel 76

Pastoraat in de gezondheidszorg

Aan de beurt van behandeling is het rapport van deputaten pastoraat in de gezondheidszorg (bijlage 30) en rapport 6 van commissie 3 (bijlage 31). De aanwezige deputaten brs. J.W. Baan en J. van Gilst en di. J. v.d. Wal en A.C. v.d. Wekken nemen vooraan plaats. Ook dovenpastor ds. A. Dingemans is aanwezig.

In de bespreking wordt gevraagd naar de opleiding van een opvolger van de huidige dovenpastor. Ook naar het werkterrein van mw. P.A. de Jong-v.d. Zwaard. Verder wordt gevraagd naar de toerusting die het deputaatschap graag verzorgt, maar waarvoor maar matig belangstelling blijkt. En naar de verhouding van het deputaatschap en de Werkgroep Recreatie Lichamelijk Gehandicapten (WRLG).

Commissierapporteur L. Mak bepleit een goede opleiding voor het dovenwerk gezien het specialistische karakter van dit werk in een samenleving waarin doofheid als een grotere handicap wordt gezien dan blindheid. Doven hebben hun eigen wereld en zendingswerk in een andere wereld vraagt altijd training. De WRLG is zelfstandig en geen verantwoording verschuldigd aan deputaten. Wel is er een korte lijn en geven deputaten (niet-financiële) ondersteuning en toerusting.

Voor het deputaatschap antwoordt ds. J. v.d. Wal. De toerustingsavonden worden inderdaad niet goed bezocht maar de aanwezigen ervaren ze wel als waardevol. Dat stimuleert het deputaatschap om naar wegen te blijven zoeken. Ook wordt binnenkerkelijk contact tussen werkers op een bepaald terrein van de gezondheidszorg op prijs gesteld. Mw. De Jong gaat vooral werken onder dove jongeren. Deputaten zijn erg blij met het (ook financiële) voorstel om het werk van ds. A. Dingemans te kunnen continueren. Er wordt zo spoedig mogelijk naar een opvolger gezocht.

Voor wat de financiële consequenties betreft temperen preses en rapporteur van commissie 6 de vreugde enigszins. Besluiten dienaangaande worden pas aan het eind van de synode genomen. Onder dat voorbehoud besluit de synode.

De synode besluit

1. de werkzaamheden van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor hun arbeid;
2. deputaten op te dragen te blijven zoeken naar een goede vorm om theologische, medische en ethische thema's op het gebied van de gezondheidszorg plaatselijk en/of regionaal aan de orde te stellen;
3. deputaten op te dragen zo spoedig mogelijk om te zien naar een fulltimepredikant als opvolger van ds. A. Dingemans per 1 augustus 2015, waarbij voorbereidende studie in de taal van doven wordt aangeboden op kosten van deputaten;
4. zeven deputaten te benoemen.

De aftredende deputaten J.W. Baan, H.W. den Butter-de Haas, G. Nuninga, C. Romkes ontvangen woorden van waardering en dank.

Artikel 77

Jaarboek

Ter bespreking van de zaken rond het jaarboek stelt de preses het rapport van deputaten voor de uitgave van het jaarboek (bijlage 32) aan de orde met daarbij rapport 5 van commissie 1 (bijlage 33). Welkom wordt geheten ds. H.J.Th. Velema die gezien kan worden als het vleesgeworden jaarboek.

In de eerste besprekingsronde verklaren vele sprekers hun grote liefde voor het jaarboek. Tegelijk stellen zij kritische vragen bij de indeling en opzet van het jaarboek. Kan dat allemaal niet een stuk logischer en overzichtelijker? Ook qua registers en zoekfunctie bij de dvd is nog een hele slag te maken. En al die onbegrijpelijke tekenjes bij verschillende gemeenten ... Moet niet het hele jaarboek als pdf-bestand beschikbaar komen via de website van de kerken? Denk daarbij aan jongeren: 'Wat je niet online vindt, bestaat voor hen niet'.

Ds. J.W. Schoonderwoerd reageert namens de synodale commissie. Hij vindt het jaarboek helemaal niet zo onoverzichtelijk. Deputaten jaarboek willen graag een papieren jaarboek houden en vrezen dat een pdf-bestand het einde daarvan betekent. Deputaten gaan niet over de website van de kerken. In een campinggids laat niemand zich weerhouden door rare tekenjes.

Ook deputaat ds. H.J.Th. Velema reageert. Voor deputaten weegt zwaar dat de structuur van het kerkelijke leven zichtbaar wordt in het jaarboek. De deputaatschappen staan vermeld op anciënniteit, terwijl er ook een alfabetisch overzicht is. Verder komen eerst de kerkelijke en dan semi-kerkelijke organisaties aan de orde.

In de tweede ronde menen sommigen het lek boven te hebben: de indeling wordt bepaald volgens interne criteria maar we maken het boekje toch voor wie het lezen? Dan dient beslissend te zijn: wat willen zij weten? Ook het aantal verkochte papieren

exemplaren is dan niet meer beslissend. Als digitale aanbieding leidt tot meer gebruik, moeten we daartoe overgaan. De heilige koe moet geslacht of sterk vermageren.

Volgens de rapporteur van de commissie neemt het jaarboek in onze kerken een grote plaats in en moet dat zo blijven. Een opzet volgens de structuur van ons kerkelijke leven heeft zeker waarde! En er is toch een digitale versie beschikbaar, namelijk via een dvd? Als men het jaarboek beschikbaar wil maken via de website, dan moet dat via het Dienstenbureau. Deputaten zullen alle gedane suggesties ter verbetering vast meenemen.

Deputatenvoorzitter ds. H.J.Th. Velema verzekert de vergadering ervan dat men klantgericht wil werken maar ook houdt van tradities.

De oud. L. Mak en J. Mauritz stellen voor: 'deputaten opnieuw te verzoeken om te bezien of er een meer logische indeling van het jaarboek mogelijk is, zodat het jaarboek toegankelijker is'.

Ds. A. Huijgen e.a. stellen voor:

3. deputaten op te dragen zo mogelijk zorg te dragen voor een pdf-bestand van het jaarboek dat jaarlijks via de website www.cgk.nl gepubliceerd wordt;
4. deputaten op te dragen zorg te dragen voor een adequate weergave van alle informatie van plaatselijke kerken op de website.

Met betrekking tot dit laatste voorstel stelt ds. H.J.Th. Velema dat het jaarboek veel meer gegevens biedt dan de website kan of wil bieden. Ook wordt de vraag gesteld of ieder die in het jaarboek wordt genoemd wel met naam en gegevens op de website wil.

De commissie gaat de voorstellen eerst nog maar eens rustig bespreken met deputaten (zie artikel 195).

Artikel 78

Sluiting

Gezongen wordt Psalm 72: 1,2. Nadat ds. J.G. Schenau een gebed heeft uitgesproken, sluit de preses de derde zitting van de synode.

VIERDE ZITTING

donderdag 3 oktober 2013, 9.15 – 12.15 uur

Artikel 79

Opening

Preses ds. D. Quant laat zingen Psalm 78: 1,2 en 3, leest 1 Timotheüs 4: 6-16 en gaat voor in gebed.

*Artikel 80***Appel-nominaal**

Voor het Westen laat diak. W.J. Visser zich vervangen door diak. M. Vogelaar. Oud. J.P. Schoon is aanwezig in plaats van oud. W. Bijleveld. Bij de afgevaardigden vanuit het Noorden neemt ds. H. Korving de plaats in van ds. A. Huijgen.

Oud. Schoon betuigt op de bekende wijze instemming met de belijdenis.

*Artikel 81***Mededeling moderamen**

Er is een vraag gesteld over een eventuele belofte van geheimhouding voor de ter vergadering aanwezige technici die de geluidsopname verzorgen. Een dergelijke belofte leggen zij niet persoonlijk af, maar is indertijd wel met de voorbereidingscommissie van Nunspeet afgesproken toen deze dienst aan de logistiek van de synode werd toegevoegd. We zijn dankbaar voor hun werk en rekenen op hun vertrouwelijkheid.

*Artikel 82***Theologische Universiteit Apeldoorn/curatorium/algemeen**

De synode zet zich aan de bespreking van het rapport van het curatorium (bijlage 34), in combinatie met rapport 1 van commissie 1 (bijlage 35). Afgezien van de curatoren die ook afgevaardigd zijn naar de synode zijn aanwezig ds. C. van Atten en ds. R. v.d. Kamp.

Vooraf wil de rapporteur van de commissie, ds. J.W. Schoonderwoerd, bij voorstel 5 in haar rapport en bij voorstel 3 in het deputatenrapport 'track record' vervangen zien door 'tenure track'.

Veel vragen in de bespreking betreffen de positie van door de generale synode te benoemen voltijds kerkelijke docenten. Hoe verhouden zich straks senaat, college van kerkelijke docenten, curatorium en deputaten toezicht? Kúnnen de kerkelijke docenten bij kerkelijke taken ingeschakeld worden of zúllen zij ingeschakeld worden? Wat is de kerkelijke taak van parttime kerkelijke docenten? Dient de positie van de kerkelijke docenten niet kerkordelijk ingekaderd te worden? De huidige hoogleraren bekleden een 'vierde' ambt, wordt kerkelijk docent nu een 'vijfde' ambt of worden zij predikant naar art.6 K.O.? Wie toetst met het oog op de professorabiliteit de wetenschappelijke ontwikkeling en aan de hand van welke criteria? Betreft de tenure track de vakbekwaamheid of de wetenschappelijk-theologische vaardigheid in het algemeen? Stel dat je iemand moet benoemen die niet promoveerde op het bewuste vakgebied, hoeveel tijd en ruimte is er dan om aan de wetenschappelijke vereisten te voldoen? Hoe groot wordt de werkdruk voor een dergelijke docent wel niet ? Kan het dienstverband van een door de

generale synode geroepen docent wel beëindigd worden op wetenschappelijke gronden? Hoe groot mag het afbreukrisico zijn? Wat zijn de arbeidsrechtelijke consequenties bij een conflict? Bestaat bij alle professionalisering niet het gevaar van ontkerkelijking?

Ook andere vragen worden gesteld. Waarom moet diaconologie in het vervolg met nadruk 'gereformeerde' praktische theologie heten? Is het totaalplan wel voldoende geestelijk getoonzet? Is het voldoende concreet gemaakt? Moet de voorgestelde 'voortgang' van de contacten met de Theologische Universiteit Kampen (TUK) worden gelezen als 'uitbreiding' of 'onderhouding'? Hóe goed is de samenwerking met de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding (NGP)? Is er bij het curatorium wel voldoende aandacht voor de 'late roepingen'? Wordt door kerkenraden feedback gegeven na het voorgaan van een student en voldoet deze feedback aan de verwachtingen?

De rapporteur van de commissie, ds. J.W. Schoonderwoerd, krijgt het woord. De voorstellen met betrekking tot kerkelijke docenten en hun positie dienen niet gezien te worden als een vermindering van het kerkelijke karakter van de opleiding maar als een tegemoetkomen aan onvermijdelijke maatschappelijke en wetenschappelijke vereisten. Zo wordt er van een hoogleraar nu meer verwacht dan vroeger het geval was. Het is inderdaad de bedoeling dat alle kerkelijke docenten qualitate qua worden ingeschakeld bij kerkelijke taken.

De commissie neemt het voorstel te spreken van 'gereformeerde' praktische theologie over om de door het curatorium genoemde redenen, al zal dat 'gereformeerde' in het dagelijkse spraakgebruik wel spoedig wegvallen.

Ook de preses van het curatorium, ds. P.D.J. Buijs, levert een bijdrage aan de beantwoording van de vragen. Het curatorium staat voor een blijvende band van kerk en universiteit. De mogelijkheid om kerkelijke docenten aan te stellen, leidt tot een vermindering van de werkdruk van hoogleraren en komt tegemoet aan de overheidseis van een evenwichtiger verdeling van hoogleraren en docenten. Kerkelijke docenten zijn ook in te schakelen bij de advisering van het curatorium en de begeleiding van admissiale studenten. Het college van hoogleraren (senaat) zal wel vaak samen met het college van docenten vergaderen, maar de eindverantwoordelijkheid berust bij de senaat. De figuur van de kerkelijke docent moet niet worden gezien als een vijfde ambt of dienst, meer als een interne regeling binnen de huidige kerkordelijk verankerde structuur. De invulling van de tenure track is nog niet helemaal duidelijk maar productie en publicatie zullen belangrijke aspecten vormen. Daarnaast is in dat kader van belang: hoe ervaren de studenten het onderwijs van deze docent? En: kan hij goed samenwerken met collega's? De taxatie van een ontwikkeling is maatschappelijk nodig en kerkelijk nuttig. Hierbij gaat het zowel om de theologiebeoefening in het algemeen als op het vakgebied waarop men een benoeming ontving. De mogelijkheid dat een docentschap beëindigd kan worden, is niet in strijd met roeping als deze mogelijkheid bij het aanvaarden van het docentschap al duidelijk is.

Het totaalplan heeft een geestelijke basis, maar het predikantschap kan behalve

ambtelijk ook ambachtelijk worden gezien. Een en ander wacht nog wel een concretere uitwerking. Het curatorium spreekt over 'late roepingen' maar wel op een andere manier dan deputaten studie- en stimuleringsfonds, namelijk vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Feedbackformulieren komen terecht bij het college van hoogleraren. Ze zijn vaak zorgvuldig ingevuld en dan van grote waarde. Soms lijkt een kerkenraad zich er wat makkelijk vanaf te maken. Studenten klagen wel eens over een gebrek aan respons na de dienst zelf.

De volgende spreker is de rector, prof.dr. G.C. den Hertog. Hij dankt de vergadering voor de betrokkenheid en inzet van het curatorium en van deputaten toezicht. De overheidseisen vormen niet alleen een blok aan het been maar ook een mooie stimulans. Wetenschappelijke claims zijn ook geen vreemd juk, er blijft immers volop ruimte voor een gelovige beoefening van de theologie. Juist aansluiting bij de wetenschappelijke wereld geeft kansen om te getuigen van de hoop die in ons is. Qua niveau en werkzaamheden moet het onderscheid tussen een universitair (hoofd)docent (UHD) en een hoogleraar niet worden overdreven. Zo kan ook een UHD promoties begeleiden. De verschillende gremia bijten elkaar niet, ze vullen elkaar aan. Het eventueel beëindigen van een docentschap strijdt niet met de roepingsgedachte, ook een predikant kan worden losgemaakt van zijn gemeente. De samenwerking met de TUK krijgt vooral vorm in gezamenlijke onderzoeksprojecten. Dat er over en weer weinig gastcolleges worden gegeven, is geen onwil maar heeft als reden dat dat eerder meer dan minder werk oplevert. Met de NGP vindt geregeld overleg plaats in een sfeer van vanaf het begin bestaand en nog steeds toenemend vertrouwen.

In de tweede besprekingsronde keren de vragen over de aanstelling van kerkelijke docenten terug, nu nog directer toegespitst op de vraag waarom een bekwaam theoloog niet direct als hoogleraar kan worden benoemd. Dient de tenure track dan niet tenminste door de synode geobjectiveerd te worden? Wat vindt de commissie zelf nu eigenlijk van al deze ontwikkelingen? Door de invoering van 'in principe' lijkt de commissie ook van een standaard tenure track af te willen. Staat het kerkelijke niet toch onder druk van het maatschappelijke? En: Sarot? Hoezo Sarot? Moet niet in art.2 K.O. 'kerkelijke docent' komen te staan in plaats van 'hoogleraar'? Is het werkelijk nodig om nu eerst weer te gaan studeren op een verdere invulling van het totaalplan?

Rapporteur ds. J.W. Schoonderwoerd ziet de nieuwe procedure in het verlengde liggen van de huidige praktijk, wanneer iemand wordt benoemd die nog niet gepromoveerd is en in lijn met het verleden. Er hebben veel vaker docenten dienst gedaan aan de Theologische Hogeschool. De invoering van 'in principe' wil inderdaad ruimte scheppen voor een andere weg.

De preses van het curatorium vult aan: het streven blijft om op het gebied van elk theologisch kernvak een hoogleraar te hebben en daaronder op deelgebieden docenten. Het voorbehoud dat je hebt met een UHD kan negatief maar ook positief

worden uitgelegd. Het is beter om de tenure track niet synodaal dicht te timmeren. In principe zal een gunstige tenure track leiden tot een hoogleraarsbenoeming. De verdere invulling van het totaalplan moet geen haastwerk worden. Daarom is het een verstandig voorstel daar nog een poosje op te studeren. De wijziging van art.2 K.O. zou juist de indruk wekken van een nieuw ambt, daarom is dat niet aan te raden.

Prof. Den Hertog voegt het volgende toe: de UHD kan inderdaad adviserend aanwezig zijn bij vergaderingen van het curatorium, maar je kunt hem ook van die taak ontheffen om zich in het kader van zijn tenure track aan andere zaken te wijden. De synode moet de tenure track niet willen invullen. De synode moet beslissen over de geschiktheid van iemand als docent en de invulling van het toetsingstraject aan de TUA laten. Ook de TUA zelf staat voor een blijvende band van kerk en school. Hij wijst op de recente verschijning van een drietal bundeltjes: *Stil tot God, Vreemdelingen en bijwoners, Verheugd in God*. 'We verliezen de vroomheid veel meer door de grote tegenstander dan door eisen van de overheid.' 'Sarot' staat voor een door TUA en TUK zelf geïnitieerde toetsingscommissie die waardevolle aanbevelingen deed om daarmee waarschijnlijke bezwaren van een overheidscommissie voor te zijn.

Vanuit de vergadering komen voorstellen. Oud. E.C. Bin stelt voor in art.2 K.O. het woord 'hoogleraar' te vervangen door 'kerkelijke docenten', zodat dat artikel gaat luiden: 'De diensten zijn vier in getal; die van de dienaren des Woords, van de kerkelijke docenten, van de ouderlingen en van de diakenen.' Dit voorstel is zo ingrijpend dat het eerst door de commissie moet worden overwogen. Deze zegt toe er later op terug te komen (zie artikel 151).

Het voorstel van ds. R. Bikker om in voorstel tot besluit 8 het woord 'gereformeerde' te laten vervallen, wordt door de commissie niet overgenomen en even later bij stemming verworpen.

Oud. J.C. Westeneng stelt voor voorstel tot besluit 11 als volgt te formuleren: 'Een studiecommissie in te stellen voor de bezinning op die zaken uit het totaalplan die verdere uitwerking verdienen.' De commissie gaat hiermee akkoord en de synode neemt het bij de stemming als amendement over.

Ds. C. Westerink stelt voor de voorstellen tot besluit 4 en 5 aan te houden. De preses brengt dit voorstel in stemming aangezien bij aanneming de voorgenomen benoemingen in de middagvergadering niet kunnen doorgaan. Het voorstel wordt verworpen.

De synode besluit

1. de handelingen van het curatorium goed te keuren en curatoren hartelijk te danken voor hun werk;
2. aan prof.dr. A. Baars op de meest eervolle wijze emeritaat te verlenen (dit is een openbare bevestiging van een eerder deze week in comité genomen besluit);
3. akkoord te gaan met het gebruik van de mogelijkheid dat prof.dr. G.C. den Hertog na het bereiken van de emeritaatgerechtigde leeftijd aanblijft tot de synode van 2016 als actief hoogleraar;
4. goedkeuring te hechten aan de verandering van naamgeving van diaconologie naar gereformeerde praktische theologie;

5. de mogelijkheid te openen tot de benoeming van kerkelijk docenten, geen hoogleraar zijnde;
6. bij een voorkomende hoogleraarsvacature voortaan in principe eerst over te gaan tot de benoeming van een kerkelijk docent, waarna via een wetenschappelijke 'tenure track' na verloop van tijd bezien kan worden of tot benoeming als hoogleraar kan worden overgegaan;
7. met inachtneming van bovenstaande te voorzien in de hoogleraarsvacature gereformeerde praktische theologie;
8. een kerkelijk docent systematische theologie te benoemen;
9. goedkeuring te hechten aan de voortgang van de contacten met de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
10. curatoren samen met deputaten toezicht TUA op te dragen te bezien of de aanbevelingen in het totaalplan omgezet kunnen worden in beleid en daarbij ook de financiële consequenties in ogenschouw te nemen;
11. een studiec commissie in te stellen voor de bezinning op die zaken waarop volgens het totaalplan nog bezinning nodig is;
12. opnieuw een secretaris en een secundus-secretaris te benoemen.

De assessor, ds. P.D.J. Buijs, vraagt het woord en dankt de aftredend secretaris van het curatorium ds. D. Quant voor vijftien jaar trouwe inzet. Gezegd kan worden: hij heeft meer gearbeid dan zij allen. 'U bent een vlot spreker en schrijver. Spin in het web van het curatorium. Besluiten stonden regelmatig al in de notulen vóór ze genomen waren.'

Preadviseur prof.dr. H.G.L. Peels uit bedenkingen bij de formulering van besluit 6 omdat deze nu de indruk wekt dat een kerkelijk docent geen hoogleraar kan zijn. De preses geeft gelegenheid om op een later moment een betere formulering aan te bieden (zie artikel 151).

Artikel 83

Appel-nomimaal

Ds. C. Westerink heeft de vergadering verlaten. Zijn secundus ds. W.E. Klaver is gekomen en betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 84

Theologische Universiteit Apeldoorn/studie- en stimuleringsfonds

De preses heet ds. H. Fahner en de oud. J. Mauritz en J.C. Westeneng welkom als deputaten. Aan de orde is het rapport van het studie- en stimuleringsfonds (bijlage 36). Daarbij hoort rapport 5 van commissie 6 (bijlage 37).

Vanuit de vergadering wordt gevraagd of de regelgeving nog wel aansluit op de praktijk. Het is terecht dat de commissie voorstelt de terugbetalingsregeling niet te wijzigen tijdens de looptijd van de ondersteuning. Desondanks kan deze tot

financiële problemen leiden, in het bijzonder in situaties van late roepingen. Soms is alleen lenen voordelig. Is daarover met deputaten gesproken?

De rapporteur van de commissie, oud. H.J. Sok, beantwoordt een aan de commissie gestelde vraag. Over de mogelijkheid van alleen lenen, is inderdaad nagedacht; mogelijke problemen bij late roeping zijn in beeld, vandaar voorstel 4.

Volgens de secretaris van het deputaatschap, oud. J.C. Westeneng, moeten deputaten zuinig zijn en geldende afspraken soms tussentijds afstemmen op de actualiteit. Overigens gelden nieuwe afspraken tot aan de volgende synode, met een overgangsregeling voor bestaande gevallen. Voor een afgestudeerde student die al predikant is, geldt de versoering niet. De huidige regeling is aan herziening toe in verband met een toename van late roepingen. Deputaten hebben zeker oog voor moeiten in financieel opzicht, zijn blij met elke aanvraag en overwegen die steeds met grote welwillendheid en zorgvuldigheid.

Penningmeester oud. J. Mauritz licht nog toe: in 1998 werd een wijziging van de terugbetalingsregeling vastgesteld in het nadeel van de student. Daardoor werden toen ook de bestaande gevallen getroffen. In 2007 deelden bestaande gevallen in het voordeel van een wijziging in de terugbetalingsregeling. Consequent beleid rechtvaardigt een aanpassing op deze synode die in het nadeel is voor bestaande gevallen.

De bespreking wordt later voortgezet (zie artikel 96).

Artikel 85

Schorsing

De preses schorst de vergadering voor de lunch.

VIERDE ZITTING

donderdag 3 oktober 2013, 13.30 – 17.15 uur

Artikel 86

Heropening

Gezongen wordt Psalm 84: 3,6. Ds. K. Hoefnagel leest Lukas 10: 38-42, dankt de Heere voor de maaltijd en draagt de middagvergadering aan Hem op.

Artikel 87

Appel-nominaal

Er zijn geen wijzigingen in de samenstelling van de synode, zij het dat preadviseur prof.dr. A. Baars welkom kan worden geheten. Voor de gelegenheid vergezeld van zijn vrouw en enkele van zijn kinderen.

Artikel 88

Theologische Universiteit/emering prof.dr. A. Baars

De preses leest de emeritaatsverklaring voor en overhandigt deze aan prof.dr. A. Baars. Namens de synode richt hij het woord tot de geëmeriteerde. 'Zo is er een belangrijke zin toegevoegd aan uw cv. In 1974 begonnen als predikant op Urk bent u in uw veertigste predikantsjaar. In 1981 vertrok u naar Dundas, in 1988 keerde u terug naar Middelharnis, in 1995 werd u predikant naar art.6 K.O. in verband met een beroep van de TUA, waar u nadat u gepromoveerd was op de Drie-eenheid bij Calvijn, in 2005 hoogleraar werd. U móest de roeping om te gaan doceren aanvaarden, zoals u zelf zei, want u moest de gemeente die u lief was loslaten. U aanvaardde het ambt van hoogleraar met schroom, gelet op eigen zwakheid en broosheid en ook omdat u prof.dr. W.H. Velema op moest volgen. Uw werk werd steeds gekenmerkt door grote precisie en volharding. Op 10 febr. 2005 inaugureerde u met een rede getiteld: *De Schrift, de school en de spiegel*. De aanvankelijke indruk die bij sommigen bestond dat u hoogleraar werd vanuit een bepaalde groep in onze kerken, hebt u heel snel geloochenstraft. U wilde zijn en was hoogleraar van de kerken. U diende ook in het deputaatschap buitenlandse kerken en u was deputaat eenheid gereformeerde belijders. Uw notitie *Toeëigening des heils in de belijdenisgeschriften* is van groot belang geweest in de gesprekken met GKv en NGK. U was voorzitter van het studiedeputaatschap Nieuwe Bijbelvertaling dat een eenstemmig rapport op de tafel van de synode legde. De kerken merkten het meeste van uw werk in de preken van de studenten. U hebt veel preekvoorstellen van studenten gezien. Altijd hebt u de student in zijn geestelijke eigenheid willen zien, als hij maar goed naar de Schrift wilde luisteren; de tekst 'uitluisteren'. Ook zelf beklom u elke zondag de kansel. Precisie en volharding, voor ons was dat mooi maar voor uzelf ook wel lastig. Soms liet uw gezondheid u in de steek. De kerken zijn gezegend geweest met uw werk in Apeldoorn. We hopen dat we na dit emeritaat een tijd lang niks van prof. Baars horen. U mag uitrusten en samen met uw vrouw, kinderen en kleinkinderen genieten van wat God u geeft. Wij danken de Heere voor uw vele en grote gaven en wensen u zijn zegen toe.'

Ook de voorzitter van het curatorium, ds. P.D.J. Buijs, spreekt prof. Baars toe. 'U bent altijd dienaar des Woords gebleven, hetgeen nog bevestigd werd door een beroep van een van de kerken in de afgelopen zomer. Bij de zwaarte van de taak werd soms de broosheid van uw gezondheid zichtbaar. Des te groter is onze erkentelijkheid. Uw onderwijs in de homiletiek stond nadrukkelijk in de lijn van Reformatie, Nadere Reformatie en Puritanisme. U hebt gedoceerd in opzien tot de Heere die genade en wijsheid gaf. We herinneren ons uw fijne plaats in de vergaderingen van het curatorium: bescheiden, bedachtzaam en mild. Ook dank aan uw vrouw die u heeft beschermd en soms afgeschermd. Een rustige tijd toegewenst, het is u van harte gegund. En daarmee een voorproef van de sabbatsrust die overblijft voor het volk van God. Toelevend naar het moment dat de Heere zeggen zal: Welgedaan, gij trouwe knecht ...'

Dan volgt nog een korte toespraak van de rector, prof.dr. G.C. den Hertog. ‘We nemen afscheid van je met gemengde gevoelens. We zijn dankbaar voor lange jaren van intensief samenwerken. We zullen je missen. Je was een samenbindende figuur met een helder standpunt en een brede blik. Belijnd maar ook open. Open vooral voor het Woord. Je kunt een universeel theoloog worden genoemd. Je doceerde immers op een ander gebied dan waarop je promoveerde. Intussen is er over geen proefschrift van de huidige generatie hoogleraren zo hoog opgegeven als over het jouwe. De predikkunde had je hart vanuit een eerbiedig luisteren naar de Schriften. Gods verhevenheid en nabijheid wilde je verkondigd zien op basis van een ‘herkauwen’ van het Woord. De lijfspreuk van Calvijn ‘Terar dum prosim’ – laat ik verteerd worden als ik maar van nut ben – past ook jou. Je arbeid zal niet vergeefs zijn in de Heere.’

Prof. Baars reageert: ‘Wat is er nog te zeggen? Ik heb het werk met liefde gedaan, al viel het soms zwaar. God gaf kracht, al was die soms minder dan ik had gehoopt. We hopen echt wat rust te nemen: ‘otium cum dignitate’ – rust met waardigheid. Rust is voor mij niet niets doen. Bij gezondheid komt er nog wel wat. Het verheugt mij later aan de synode een boek te kunnen aanbieden over de belijdenis. Laten we het belijden van de kerk hooghouden en geestelijk verwerken. Het doet me pijn dat de tweede dienst, de leerdienst, in onze kerken aan erosie onderhevig is. Dank voor alle welgemeende woorden. Dank voor alle collegialiteit, geduld en samenwerking in vrede, ondanks verschillen.’

We zingen staande Psalm 90: 1,9.

Artikel 89

De preses schorst de vergadering voor een moment om prof.dr. A. Baars, zijn vrouw en kinderen de hand te drukken.

Artikel 90

Heropening

De preses heropent de vergadering.

Artikel 91

Antwoordbrief namens de koning

Er is een antwoord op ons telegram ontvangen van de secretaris van de koning. De preses leest ons dit voor: ‘Op verzoek van Zijne Majesteit de Koning wil ik U allen in vergadering bijeen te Nunspeet, zijn oprechte dank overbengenen voor de vriendelijke boodschap die hij bij deze gelegenheid van U mocht ontvangen. De hartelijke wijze waarop U daarin Uw gevoelens van verbondenheid met hem en zijn Huis tot uitdrukking brengt, heeft de Koning zeer op prijs gesteld. Namens de Koning wens ik U een vruchtbare Generale Synode 2013 toe!’

*Artikel 92***Comité-generaal***Artikel 93***Comité-generaal***Artikel 94***Comité-generaal***Artikel 95***Comité-generaal***Artikel 96***Theologische Universiteit/studie- en stimuleringsfonds – vervolg**

De bespreking wordt voortgezet (zie artikel 84). De penningmeester, br. J. Mauritz zegt dat in bijlage 1 ‘Voorstel regeling studiefonds 2014-2017’ onder *Artikel 9* ad 3.2 de zin achter het zesde gedachtestreepje moet worden geschrapt.

In de tweede besprekingsronde wordt verbazing geuit bij het feit dat toezeggingen kennelijk gelden voor drie jaar. Is het niet beter gedurende de hele looptijd van de ondersteuning uit te blijven gaan van de bepalingen zoals die golden op het moment van het sluiten van een overeenkomst? Zo voorkom je het wijzigen van spelregels tijdens de wedstrijd, of die nu voordelig of nadelig zijn. Moet de regelgeving niet meer algemeen worden zodat deputaten per geval kunnen bekijken wat nodig is? Wat vinden deputaten nu van de gedachte om een honderdprocentlening te verstrekken?

De secretaris van het deputaatschap, br. J.C. Westeneng, antwoordt dat deputaten graag maximaal willen helpen en acht de geuite gedachten in die richting sympathiek, maar de bepaling is nu eenmaal: tot de volgende synode en zolang de middelen toereikend zijn. Eventueel kan een extra collecte worden gedaan in de kerken. Een honderdprocentlening is eenvoudigweg onmogelijk. Deze moet spoedig kunnen worden terugbetaald en het vermogen van deputaten is de afgelopen jaren sterk geslonken.

Ds. F.W. v.d. Rhee stelt voor: ‘deputaten op te dragen in de te sluiten overeenkomst met degenen die gebruikmaken van het studiefonds uit te gaan van de vigerende beleidsregels door de generale synode vastgesteld, en deze ook toe te zeggen voor de periode dat de student van het studiefonds gebruik maakt;’ Commissie en deputaten hebben geen bezwaar tegen dit voorstel.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hun dank te zeggen voor hun werk;
2. de voorgestelde wijzigingen, zoals verwoord in bijlage 1 van het deputatenrapport over te nemen m.u.v. het onderscheid bij terugbetaling tussen lopende toezeggingen en nieuwe aanmeldingen; de wijziging in de terugbetaling geldt alleen voor nieuwe toezeggingen;
3. deputaten op te dragen om in de te sluiten overeenkomst met degenen die gebruikmaken van het studiefonds uit te gaan van de vigerende beleidsregels door de generale synode vastgesteld, en deze toe te zeggen voor de periode dat de student van het studiefonds gebruikmaakt;
4. het saldo van het stimuleringsfonds, indien daarvan in de komende periode geen gebruik wordt gemaakt, te beschouwen als een reserve voor het studiefonds;
5. deputaten opdracht te geven te onderzoeken hoe de regeling kan worden uitgebreid voor studenten met een late roeping en hierover op de synode van 2016 te rapporteren.

Deputaten worden hartelijk bedankt voor hun werk.

Artikel 97

Theologische Universiteit Apeldoorn/benoemingen

De preses heet de echtparen Huijgen en Kater hartelijk welkom in verband met de gedane benoemingen. Hij maakt duidelijk dat het eerst gaat om een benoeming als kerkelijk docent. 'We hopen desondanks dat u er een roeping van de Heere in herkent en dat u deze na overleg met uw kerkenraden vrijmoedig kunt overnemen.'

De voorzitter van het curatorium, ds. P.D.J. Buijs, zegt dankbaar te zijn voor de benoemingen. Ze vormen een blijk van vertrouwen bij een zware taak. 'U hebt gaven van de Heere ontvangen. We hopen op verdere bekwaming. Wakker de genadegave van de Heere aan! Dat het daarbij om geleend goed gaat, maakt bescheiden en klein. Een gave is bestemd om ermee te dienen. Blijf leerling van Christus. Dien door de Geest met liefde en vreugde.'

De rector, prof.dr. G.C. den Hertog zegt uit te zien naar een hernieuwde samenwerking vanaf 1 december. 'Het is goed dat u als docenten hier wordt verwelkomd, in het midden van de kerken. U aanvaardt immers een wetenschappelijke taak in een kerkelijk kader.'

Achtereenvolgens danken de di. Kater en Huijgen voor het in hen gestelde vertrouwen. Zij hopen met kracht van de Heere, na toestemming van hun kerkenraad, de nieuwe taak te aanvaarden en zien ernaar uit deze met vreugde te verrichten.

De preses, ds. D. Quant, spreekt een gebed uit.

Artikel 98

Theologische Universiteit Apeldoorn/toezicht

De preses vraagt aandacht voor het rapport van deputaten toezicht (bijlage 38) met rapport 3 van commissie 1 (bijlage 39). De deputaten mw. E.J. van Dijk en ds. R.W.J. Soeters worden verwelkomd, alsmede ir. W.J.A. Hanekamp namens het college van bestuur.

Er worden vragen gesteld bij de rolverdeling tussen de verschillende gremia binnen de TUA. Zijn wat het bestuur betreft de taken en verantwoordelijkheden nu voldoende omschreven en van elkaar afgegrensd? Geeft een naamsverandering in 'raad van toezicht' geen andere verhouding ten opzichte van de synode? De oplossingsrichtingen voor de knelpunten in de bestuursstructuur zijn afhankelijk van besluiten inzake de toekomst van de TUA. Kunnen we dan nu al wel tussen de oplossingsrichtingen kiezen? Ook deputaten toezicht krijgen vragen over het nieuwe benoemingsbeleid van kerkelijke docenten. Als bij de benoeming van een hoogleraar zijn wetenschappelijke kwaliteit zo belangrijk is, ontstaat er dan geen spanning in de verhouding wetenschap en vroomheid? Kan een hoogleraar bij een teleurstellende wetenschappelijke kwaliteit ontslagen worden terwijl de synode dat misschien niet wil? De aanstelling van een hoofddocent (UHD) levert in vergelijking met die van een hoogleraar een besparing op, maar doen ze niet hetzelfde werk? Rekent de TUA zichzelf niet te rijk bij de veronderstelde verhoging van de omslag? Is hierin gerekend met de 100.000 euro die men eigenlijk voor één synodale periode van deputaten zending heeft 'geleend'?

De rapporteur van commissie 1, ds. J.W. Schoonderwoerd, gaat op de vragen en opmerkingen in. Niet alleen de vroomheid maar ook het wetenschappelijk niveau moet worden gewaarborgd. We moeten beide in het oog houden. De voorgestelde naamsverandering betekent geen verandering van positie en taak.

Ook de rapporteur van commissie 6, ouderling J. Mauritz, heeft een inbreng bij dit dossier. Deputaten moeten bij commissie 6 toelichten hoe zij de voorgestelde omslag hebben berekend, maar het is niet zo dat de TUA bij deputaten zending heeft 'geleend'.

De voorzitter van het deputaatschap, ds. R.W.J. Soeters, op een enkel punt geholpen door de voorzitter van het college van bestuur, ir. W.J.A. Hanekamp, beantwoordt een aantal vragen. Vooraf memoreert hij met bewogenheid het overlijden van br. L. Bioch en de gezondheidssituatie van ds. G.L. Born. Wat betreft de verschillende verantwoordelijkheden: het curatorium ziet toe op het confessionele gehalte van de TUA, raad van toezicht op het beleid van het college van bestuur en de daarmee verbonden instellingen. De raad van toezicht blijft verantwoording schuldig aan de generale synode. Er wordt in dit verband nog gewezen op bijlage 10 K.O. De honorering van UHD's is geheel conform de standaard. Hun functioneren wordt gezien als een verlichting voor het werk van de hoogleraar en, indien van toepassing, als een mogelijkheid om door te groeien naar een promotie.

De synode besluit

1. het werk van deputaten toezicht Theologische Universiteit Apeldoorn goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. de emeritaatleeftijd van hoogleraren gelijk te laten lopen met de leeftijd waarop men recht heeft op AOW;
3. dankbaar kennis te nemen van de incorporatie van de klassieke talen in het curriculum van de bachelor opleiding;
4. deputaten toezicht te verzoeken de voorzitter van het college van bestuur te vragen om naar aanleiding van het rapport van de arbodeskundige met de hoogleraren concrete afspraken te maken over verlichting van de werkdruk;
5. aan de betrokken gremia te vragen om - uitgaande van de geschetste rolverdeling en aandachtspunten – in de periode tussen de generale synode van 2013 en 2016 enerzijds slagvaardig en zorgvuldig de TUA te besturen en anderzijds de betrokkenheid en het draagvlak van de Christelijke Gereformeerde Kerken bij de TUA in een periode van overgang te waarborgen;
6. ermee in te stemmen om nieuw te benoemen hoogleraren arbeidsrechtelijk een dienstverband bij de TUA te geven;
7. bij een voorkomende hoogleraarsvacature voortaan in principe eerst over te gaan tot de benoeming van een universitair (hoofd)docent, waarna via een wetenschappelijke ‘tenure track’ na verloop van tijd gezien kan worden of tot benoeming als hoogleraar kan worden overgegaan;
8. een commissie in te stellen die de vereenvoudiging van de huidige procedure rond leer en leven van kerkelijke docenten onderzoekt en met voorstellen komt voor besluitvorming tijdens de generale synode van D.V. 2016;
9. in te stemmen met de benoeming van ir. W.J.A. Hanekamp als voorzitter van het college van bestuur;
10. over te gaan tot (her)benoeming voor een nieuwe periode van drie jaar van de leden van deputaten toezicht en secundi;
11. de naam van ‘deputaten toezicht’ te veranderen in ‘raad van toezicht’.

De voorzitter stelt vast dat besluit 7 correspondeert met besluit 6 ten aanzien van het curatorium en dat dit door bemiddeling van commissie 1 dus nog definitief vastgesteld moet worden. Deputen ontvangen woorden van dank.

Artikel 99

Schorsing

De preses schorst de vergadering voor het diner.

VIERDE ZITTING

donderdag 3 oktober 2013, 19.00 – 21.00 uur

Artikel 100

Heropening

Nadat gezongen is Psalm 148: 1,5, leest oud. T. van Staveren 2 Koningen 2: 19-22 en gaat hij voor in gebed.

Artikel 101

Appel-nominaal

Diak. J.M. van Ekeveld vervangt voor het Oosten diak. W. Huijgen. Ds. P.J. den Hertog is nu aanwezig voor ds. W. van 't Spijker. Oud. W. Bijleveld is er weer en we moeten het vanavond doen zonder preadviseurs.

Diak. J.M. van Ekeveld en ds. P.J. den Hertog geven door op te staan blijk van hun instemming met de gereformeerde belijdenis.

Artikel 102

Evangelisatie

Op agenda van deze avondvergadering staat het rapport van deputaten evangelisatie (bijlage 40) met het rapport 4a van commissie 2 (bijlage 41). Bijlage 1 komt later aan de orde via een apart commissierapport (bijlage 126) (zie artikel 242).

Voor deputaten zijn naar Nunspeet gekomen de di. L.B.C. Boot, J. Nutma en H.J.Th. Velema, alsmede br. B. van Amerongen en zr. J. Kiers-Schouwstra.

De meeste vragen betreffen de zendingsgemeenten. In 2004 zijn deze met vreugde begroet. Zijn we nog blij met de zendingsgemeenten? En kennen zij zelf nog altijd een verlangen om in ons kerkverband te integreren? Op welke manier moet het specifiek missionaire van deze gemeenten bewaakt worden? Deputaten hadden van de generale synode van 2010 als opdracht gekregen: 'in samenwerking met de TUA en de zendingsgemeenten en uitgaande van een hernieuwde doordenking van de missionaire implicaties van het gereformeerd belijden een diepgaande bezinning op gang te brengen rondom de vragen die in zendingsgemeenten spelen, die in de komende inter-synodale periode moet leiden tot concrete handreikingen en adviezen aan de zendingsgemeenten.' Waarom hebben deputaten ervoor gekozen deze handreikingen en adviezen te geven in ontmoetingen en deze niet op papier te zetten en aan te bieden aan de synode? Vroeg de synode van 2010 niet het uitgangspunt te nemen in een nieuwe missionaire doordenking van het gereformeerd belijden in plaats van in de vragen van de zendingsgemeenten? Hoezo was deze opdracht te veelomvattend? Waarom geven deputaten antwoord op de

vraag naar het missionaire gehalte van de belijdenis maar niet naar de missionaire implicaties? Te denken valt aan noties uit de Dordtse Leerregels als verkiezing en verzoening, prediking en wedergeboorte. Maar ook aan wat de Heidelbergse Catechismus leert over de sacramenten en de Nederlandse Geloofsbelijdenis over de ambten. Deputaten hechten aan wederkerigheid, maar biedt wederkerigheid wel voldoende ruimte voor onderwijs langs gereformeerde lijnen? Te denken valt aan de doopraktijk. Kan er een dubbele doopraktijk bestaan? Maar ook aan het voorkomen van rituelen en symbolen naast de sacramenten. Hoe moet de tucht functioneren bij een open lidmaatschap zoals zendingskerken dat soms kennen? Wat leverden de gesprekken op voor het kerkverband? De opdracht van de synode van 2010 liet nadrukkelijk ruimte voor het kritisch bevragen van eigen kerkelijk leven en zelfs van het gereformeerde belijden. De medewerking van de TUA is voornamelijk verkregen via een aantal scripties maar hoe werden deze door deputaten gewaardeerd? Zouden deputaten niet ook de opdracht moeten krijgen niet alleen met de zendingsgemeenten te spreken over de ambten maar ook over het juiste gebruik van de gaven? Wanneer kunnen zendingsgemeenten zelfstandig worden? De vraag blijft: is het mogelijk om op een gereformeerde wijze een missionaire gemeente te zijn en hoe dan? Of ook: is het mogelijk om als een gereformeerde kerk missionair te zijn en hoe dan? Een bezinning hierop dient niet alleen binnen het deputaatschap plaats te vinden en/of met de zendingsgemeenten, maar ook met onze kerken in breedst verband. De zaak heeft haast!

Ook andere vragen worden gesteld. Deputaten zien de noodzaak zich niet alleen bezig te houden met grootstedelijke gebieden maar ook met het platteland. Waar horen de middelgrote steden dan bij? Hebben deputaten bij hun voorstel om lid te worden van de Evangelische Alliantie de besluitvorming van de GS van 2004 over het hoofd gezien? Kunnen deputaten in de huidige bezetting het vele werk wel aan?

De rapporteur van de commissie, ds. J.W. van Pelt, neemt plaats achter het spreekgestoelte. We zijn nog altijd blij met onze zendingsgemeenten, willen zorgvuldig met hen omgaan vanuit de dankbaarheid voor het werk van de Heere en de liefde voor elkaar. Missionaire gemeenten mogen geen toevluchtsoord worden voor christelijk-gereformeerden die wel eens wat anders willen. De synode van 2004 maakte duidelijk wat een zendingsgemeente is, daarna is een en ander blijven liggen. De vragen roepen ook een wedervraag op: hebben we genoeg geholpen, of hebben we als kerkelijke vergaderingen de ontwikkelingen teveel op hun beloop gelaten om ten slotte op de rem te gaan staan? Wat de uitvoering van die belangrijke opdracht uit 2010 betreft, heeft de commissie geprobeerd deputaten te begrijpen. Het goud van de belijdenis kan het beste gedeeld worden in gesprekken van hart tot hart. Maar ook de commissie vindt dat deputaten hun opdracht maar ten dele hebben uitgevoerd. Wederkerigheid vraagt ten minste om een inhoudelijke verantwoording van de gevoerde gesprekken aan de synode. Over het ambt kan alleen in samenhang met de gaven worden gesproken. Het gevaar van rituelen is bekend en moet onderkend, maar niet alle symbolen en rituelen zijn onbijbels of in strijd met de belijdenis.

De commissie vernam geen goede argumenten om de huidige status van onze betrokkenheid bij de Evangelische Alliantie te wijzigen. Ook de commissie is wel

bezorgd om de werkdruk binnen dit deputaatschap, maar is afgegaan op de eigen voorstellen van deputaten: wel nieuwe opdrachten, geen uitbreiding. Wel kunnen de vele vragen die in deze vergadering opnieuw worden gesteld ten aanzien van de zendingsgemeenten nopen tot uitbreiding. Zendingsgemeenten staan onder verantwoordelijkheid van een christelijk-gereformeerde kerkenraad totdat een eigen kerkenraad kan worden gekozen.

Namens deputaten richt ds. H.J.Th. Velema het woord tot de synode. Het rapport van deputaten getuigt van grote dankbaarheid voor het bestaan en de groei van zendingsgemeenten: de grootste groei in onze kerken met voorheen ongelovigen vind je daar. Het verschijnsel van de zendingsgemeente blijft voor onze kerken heilzaam: het wonder dat er voor ons zo vaak uit is, wordt daar opnieuw ontdekt. Het verlangen om te integreren in ons kerkverband is er wel al is er ook wel vrees voor bevoogding. Deputaten meenden eerder aan de opdracht van de synode tegemoet te komen door een aantal gesprekken dan door een stapel documenten. In die gesprekken bleken de zendingskerken voor andere vragen te staan dan de gemiddelde christelijk-gereformeerde gemeente. Zij moeten zich de gereformeerde traditie, die ook deputaten evangelisatie zeer lief is, op een eigen manier eigen maken. Deputaten zouden nu de gesprekken op drie niveau's willen verbreden: dat van de predikanten, de theologische studenten en de plaatselijke gemeenten. Deputaten hebben veel gehad aan twee aan de TUA ontwikkelde scripties, er zijn er nog vijf in de maak. Als het goed is, groeit een zendingsgemeente ernaar toe om helemaal zelfstandig te worden of wijkgemeente van een bestaande kerk. De evangelisatieconsulenten doen ook plaatselijke gemeenten in middelgrote steden aan. Deputaten deden hun voorstel ten aanzien van de EA op advies van ds. J.C. Wessels: als deputaten op een iets hoger niveau meedenken, kan de inbreng vanuit de Christelijke Gereformeerde Kerken sterker doorklinken. De taak is omvangrijk, de commissie voegt nog opdrachten toe aan wat deputaten voorstelden.

In een tweede ronde wordt gevraagd of deputaten en commissie niet van mening verschillen over de toekomst van de zendingsgemeenten. Ziet de commissie niet meer een mogelijke bedreiging van wat zich voordoet in de zendingskerken voor het geheel van onze kerken? Sommigen zien de zendingskerken eerder een beweging maken naar buiten dan naar binnen ons kerkverband.

De rapporteur van de commissie, ds. J.W. van Pelt, herkent deze signalen en onderstreept bij alle dankbaarheid de kwetsbare positie van de zendingsgemeenten.

Deputatenvoorzitter ds. H.J.Th. Velema zegt toe dat deputaten gaan werken aan een handreiking op papier, maar dan inderdaad in wederkerigheid en bestemd voor het hele kerkverband.

Vanuit de vergadering worden voorstellen gedaan. Ds. L.A. den Butter c.s. stellen voor deputaten op te dragen de hoogste prioriteit te geven aan voorstel 1.3 en 1.4. Verder nog een tekstuele wijziging in 2.1.2. en het voorstel om niet zeven maar negen

deputaten te benoemen. Commissie noch deputaten hebben bezwaar tegen deze voorstellen, die even later bij de stemming ook door de synode worden aanvaard.

Oud. L. Mak stelt voor voorstel 1.6 aldus aan te passen: 'deputaten op te dragen om de bevindingen van de bezinning op de vraag hoe de kerken in de niet-grootstedelijke gebieden kunnen worden geholpen een gastvrije kerk te zijn, diepgaand te bespreken met vertegenwoordigers van deze kerken'. Ook dit voorstel ondervindt geen bezwaar en wordt bij stemming aanvaard.

De synode besluit

1. *met betrekking tot het deputaatschap:*
 - 1.1 het werk van deputaten goed te keuren;
 - 1.2 negen deputaten te benoemen;
 - 1.3 deputaten op te dragen de rijke geestelijke inhoud van de belijdenissen van de kerk vruchtbaar te maken, door deze te vertalen naar concrete schriftelijke handreikingen en adviezen rondom de vragen die in zendingsgemeenten spelen, en die in de komende intersynodale periode te bespreken met de zendingsgemeenten, moedergemeenten, classes waar zendingsgemeenten ontstaan zijn en daar op de volgende synode gedetailleerd verslag van te doen;
 - 1.4 deputaten op te dragen in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht een onderzoek in te stellen naar het functioneren van de taken en verantwoordelijkheden van zendingsgemeenten, moedergemeenten, classes en breder kerkverband met het oog op de begeleiding van de zendingsgemeenten naar zelfstandigheid en op het vormen en vasthouden van een gereformeerde identiteit, en daar op de volgende generale synode verslag van te doen en te komen met voorstellen ter zake;
 - 1.5 deputaten op te dragen niet alleen zendingsgemeenten te begeleiden maar ook classes en moedergemeenten, opdat zij worden toegerust om hun verantwoordelijkheden en taken met betrekking tot de zendingsgemeenten zo goed mogelijk uit te voeren;
 - 1.6 deputaten op te dragen om de bevindingen van de bezinning op de vraag hoe de kerken in de niet-grootstedelijke gebieden kunnen worden geholpen een gastvrije kerk te zijn, diepgaand te bespreken met vertegenwoordigers van deze kerken;
 - 1.7 samen met deputaten zending na te denken over mogelijkheden voor steun aan etnische leiders in zendingsgemeenten, die als zendeling onder hun eigen volk willen gaan werken;
 - 1.8 in de rapportage aan de generale synode per zendingsgemeente aan te geven of en hoe de missionaire gerichtheid wordt bewaakt;
 - 1.9 deputaten op te dragen de hoogste prioriteit te geven aan de opdrachten gegeven in 1.3 en 1.4.
2. *met betrekking tot zendingsgemeenten deputaten op te dragen:*
 - 2.1 met de zendingsgemeenten in wederkerigheid te blijven spreken over
 - 2.1.1 de sacramenten, waarbij aandacht gegeven dient te worden aan:
 - 2.1.1.1 bezinning op de betekenis van de sacramenten;

- 2.1.1.2 versteviging van het onderwijs aangaande de sacramenten;
- 2.1.1.3 bezinning op de vormgeving van de viering van de sacramenten met het oog op de missionaire context;
- 2.1.1.4 bezinning op de taal en de inhoud van de formulieren voor doop en avondmaal;
- 2.1.2 de rituelen, waarbij aandacht gegeven dient te worden aan:
 - 2.1.2.1 het uitwisselen van ervaringen
 - 2.1.2.2 het toetsen van de rituelen aan de Bijbelse boodschap;
- 2.1.3 de kadervorming, waarbij aandacht gegeven dient te worden aan goed onderwijs;
- 2.1.4 het pastoraat, waarbij aandacht gegeven dient te worden aan:
 - 2.1.4.1 onderlinge uitwisseling van ervaringen;
 - 2.1.4.2 bezinning op nieuwe pastorale vragen;
 - 2.1.4.3 doordenking van wat in het pastoraat bij de gemeenten hoort te liggen en wat onder professionele leiding moet gebeuren;
 - 2.1.4.4 de betekenis van ziekenzalving en bevrijdingspastoraat;
- 2.1.5 de ambten in de gemeente van Christus;
- 2.2 de wederzijdse betrokkenheid tussen bestaande kerken en zendingsgemeenten te vergroten door een blijvende uitwisseling te stimuleren en te faciliteren;
- 2.3 een stage voor predikanten in zendingsgemeenten te faciliteren;
- 2.4 de bezinning op de positie van de evangelist te stimuleren;
- 3. *met betrekking tot de kerkorde*
 - 3.1 bij artikel 4 lid 6d K.O. als tweede zin op te nemen:
Hierna zal hij de formulieren van enigheid staande de vergadering ondertekenen. (zie voor het ondertekeningsformulier bijlage 39);
 - 3.2 aan artikel 52, lid 1 toe te voegen:
De ondertekening door de evangelist naar art. 4 K.O. zal plaats vinden bij het onderzoek van de evangelist;
 - 3.3 bijlage 18, art. 4, regel 5 te wijzigen: negen in plaats van drie;
 - 3.4 bijlage 18, art.5, h in te voegen:
het aandacht geven aan de pastorale, diaconale, financiële, organisatorische en kerkordelijke problemen van kleiner wordende gemeenten in grootstedelijke gebieden;
 - 3.5 bijlage 18, art.5, i in te voegen:
het opwekken, adviseren en voorlichten van kerkenraden inzake het stichten van zendingsgemeenten.

De preses dankt de aftredende deputaten br. J.P.M.H. Quist en ds. H.J.Th. Velema voor hun bijzondere inzet voor het evangelisatiewerk gedurende lange tijd.

Artikel 103

Sluiting

Ds. C.A. den Hertog bidt het avondgebed uit de liturgische formulieren. Gezongen wordt nog Psalm 108: 1,2. Daarna sluit de preses de vierde zittingsdag van de generale synode.

VIJFDE ZITTING

vrijdag 4 oktober, 9.15 – 12.15 uur

Artikel 104

Opening

De preses opent de vijfde zitting van de generale synode door te laten zingen Psalm 101: 1,2,3,6, door te lezen 1 Petrus 1: 1-2 en voor te gaan in gebed.

Artikel 105

Appel-nominaal

Voor het Noorden is oud. M.H.J. Bron er voor oud. C.J. Hooglander. De vanuit het Westen afgevaardigde diak. W.J. Visser heeft zich ziek gemeld, het was niet mogelijk op zo korte termijn een vervanger te vinden. Ds. W.E. Klaver vervangt ds. C. Westerink.

Oud. Bron betuigt zijn instemming met de belijdenis van de kerk.

Artikel 106

De Wekker

De preses stelt aan de orde het rapport van de commissie van redactie van De Wekker (bijlage 42) in combinatie met rapport 4 van commissie 1 (bijlage 43). Voor de redactie van *De Wekker* zijn aanwezig oud. L. Mak en de di. C.C. den Hertog, H.K. Sok en P.L.D. Visser.

Veel waardering wordt geuit, zeker ook voor de themanummers. Fijn dat er weer kerkelijk nieuws wordt vermeld. Wel wordt ook het een en ander gemist: pastoriezorgen bijvoorbeeld. Waarom moeten we daarvan via de dagbladpers vernemen? Sommige artikelen laten vragen achter: kunnen Opwekkingsconferentie en Pinksterappel zo kritiekloos naast elkaar worden gezet? Legt de redactie zich neer bij een dalend aantal abonnees?

Hoofdredacteur ds. P.L.D. Visser beantwoordt enkele vragen. Er is momenteel een kleine 5000 abonnees op ruim 30.000 adressen. Bekeken wordt of weer eens op elk adres een nummer bezorgd kan worden, maar dat heeft logistiek nogal wat voeten in de aarde. Het Dienstenbureau heeft het beleid om geen adresbestanden ter beschikking te stellen voor commerciële doeleinden. Geestelijk leidinggeven is een belangrijke doelstelling van *De Wekker*. In dat verband wordt regelmatig kritisch geschreven over evangelische invloeden, maar er glijpt wel eens iets tussendoor.

Redacteur kerknieuws oud. L. Mak wil best pastoriezorgen doorgeven, maar wat de redactie niet weet, kan niet worden vermeld. Hij zond een brief aan de kerkenraden om hen te stimuleren bijzonderheden door te geven. Dat gebeurt regelmatig maar

soms ook niet. Soms blijft een pastorie zelf liever buiten beeld, waarvan een krant zich dan weer weinig aantrekt.

In de tweede ronde volgen enkele suggesties om abonnees te werven. Genoemd worden een proefabonnement voor pasgetrouwde stellen en het laten verzenden van een kennismakingsnummer door het Dienstenbureau zelf. En kan de abonnementsprijs niet omlaag?

De hoofdredacteur dankt voor de gedane suggesties maar acht de abonnementsprijs alleszins redelijk en ook nodig gezien de dalende inkomsten uit advertenties.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. opnieuw leden voor de commissie van redactie te benoemen.

De preses zegt de redactie dank voor haar noeste arbeid. In het bijzonder ds. H. Polinder en zr. E. Spiering-de Hek, die er nu mee stoppen.

Artikel 107

Klachtencommissie

Aan de orde is het rapport van de klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere gezagsrelaties (bijlage 44). Commissie 7 heeft in haar rapport 3 de behandeling voorbereid (bijlage 45). Ds. P.J. den Hertog vertegenwoordigt de commissie.

Rapporteur ds. W. van 't Spijker meldt vooraf dat de centrale klachtencommissie, waarvan sprake is, nog niet bestaat en er pas kan komen als ook de synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de landelijke vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken ermee instemmen. Mogelijk komen er wijzigingen van die kant. Daarom moet onze synode deputaten vertegenwoordiging mandateren zich - onder latere goedkeuring van de synode - over eventuele wijzigingen te buigen. De naam van de centrale commissie moet worden: commissie seksueel misbruik.

In de bespreking wordt gevraagd naar de relatie van de interne vertrouwenspersoon tot de klachtencommissie. Komen de kerken met een geval van misbruik wel snel genoeg naar het Meldpunt? Heeft of krijgt het Meldpunt een telefoonnummer dat 24 uur per dag een luisterend oor garandeert? Hoe kan de klachtencommissie in vertrouwelijkheid handelen wanneer in een gemeente een geval van misbruik 'openbaar' komt? Stel dat de commissie de indruk krijgt dat er echt iets speelt en de klager trekt zijn of haar klacht in, wat dan? Welke juridische status hebben uitspraken of adviezen van de klachtencommissie?

De voorzitter van de de klachtencommissie, ds. P.J. den Hertog, geeft aan dat de relatie van de interne vertrouwenspersoon met andere gremia nog onderwerp van

gesprek is. Hij heeft geen bezwaar tegen een voorstel vanuit de vergadering om spoedige melding te bevorderen. Late of geen melding blijkt soms schrijnende gevolgen te hebben. De commissie zou graag zien dat de huiver om zich te melden verdwijnt. Bij minderjarigheid dringt de commissie erop aan om aangifte te doen. Er is geen noodtelefoon, wel zijn de commissieleden altijd bereikbaar. De commissie kan geen juridische uitspraken doen, slechts adviseren, maar deze adviezen zijn voor een kerkenraad wel bindend. De kerk waartoe de aangeklaagde behoort, draagt de kosten voor de behandeling van de klacht. Een klager is altijd vrij om een klacht in te trekken. Soms wordt wel de interne vertrouwenspersoon getipt.

In de tweede ronde wordt ervoor gepleit de positie van de interne vertrouwenspersoon duidelijker te definiëren. Ook wordt gevraagd wie de kosten van een commissie seksueel misbruik gaan dragen.

Commissierapporteur ds. W. van 't Spijker stelt dat de figuur van de interne vertrouwenspersoon eigenlijk alleen maar drempelverlagend wil werken. Hij gaat niet zelf met een klacht aan de slag.

De voorzitter van de klachtencommissie ds. P.J. den Hertog voegt hieraan toe dat de interne vertrouwenspersonen nooit onderdeel hebben uitgemaakt van het beleid van de commissie. Zij zijn via het Meldpunt naar voren gekomen. Misschien moet hun positie bij deputaten diaconaat aan de orde worden gesteld. De kosten van een commissie seksueel misbruik worden verdeeld over de drie kerken, naar rato van het aantal leden.

Er worden voorstellen gedaan. Ds. M. Hogenbirk stelt voor: 'De generale synode verzoekt de nieuw in te stellen commissie seksueel misbruik duidelijkheid te verschaffen over de functie van de door plaatselijke kerken of classes aangestelde interne vertrouwenspersoon in relatie tot het Meldpunt.' Synodale commissie en klachtencommissie kunnen dat voorstel billijken. Het wordt bij de stemming over de voorstellen aanvaard.

De oud. C.R.S. Sok en H.J. Sok stellen voor in voorstel tot besluit 7 de woorden 'nader onder de aandacht van de kerkenraden te brengen' te vervangen door 'nader onder de aandacht van de betreffende kerkenraad te brengen'. De commissie neemt dit amendement over in haar voorstel. Datzelfde geldt van het voorstel van ds. A. Huijgen om in voorstel tot besluit 3 'vroegtijdig' te vervangen door 'ten spoedigste'. In het verlengde van zijn opmerking vooraf voegt de rapporteur namens de commissie twee voorstellen toe.

De synode besluit

1. goedkeuring te verlenen aan de werkzaamheden van de klachtencommissie en de leden te danken voor hun werk;
2. de naam van de commissie te veranderen in commissie seksueel misbruik;
3. de kerken op te roepen om in voorkomende gevallen van misbruik in pastorale en andere gezagsrelaties ten spoedigste het Meldpunt te raadplegen;
4. goedkeuring te verlenen aan de geïntegreerde klachtenregeling van de drie

- kerken (GKv, NGK en CGK) conform bijlage 1;
5. deputaten vertegenwoordiging te mandateren om eventuele wijzigingsvoorstellen van de GKv en/of de NGK te verwerken onder nadere goedkeuring van de generale synode;
 6. goedkeuring te verlenen aan de gewijzigde bestuursstructuur t.a.v. de commissie en het Meldpunt conform bijlage 2;
 7. de commissie op te dragen overleg te openen met de bestuurlijke gremia van de TUA (college van bestuur, raad van toezicht en curatorium) teneinde nog voor de sluiting van deze generale synode te regelen dat de klachtencommissie inzake seksuele intimidatie van de TUA zich aansluit bij de nieuwe beroepsregeling van de commissie;
 8. de commissie op te dragen het nut van en de mogelijkheden tot gemeente-begeleiding, wanneer een geval van seksueel misbruik in een gemeente openbaar komt, nader onder de aandacht van de desbetreffende kerkenraad te brengen;
 9. de commissie seksueel misbruik op te dragen duidelijkheid te verschaffen over de functie van de door de plaatselijke kerken of classes aangestelde vertrouwenspersoon in relatie tot het Meldpunt;
 10. de commissie op te dragen na afloop en afdoening van een zaak, alsmede verantwoording aan de generale synode, haar archief ter zake over te dragen aan deputaten kerkelijke archieven;
 11. opnieuw commissieleden te benoemen.

Artikel 108

Beroepscommissie klachten

Het rapport van de beroepscommissie klachten (bijlage 46) met rapport 4 van commissie 7 (bijlage 47) geeft geen aanleiding tot bespreking.

De synode besluit

1. de commissie seksueel misbruik inzake pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties en de bestuurlijke gremia van de TUA (college van bestuur, raad van toezicht en curatorium) op te dragen overleg te openen, teneinde nog voor de sluiting van deze generale synode te regelen dat de klachtencommissie inzake seksuele intimidatie van de TUA zich aansluit bij de nieuwe beroepsregeling van de commissie seksueel misbruik;
2. in afwachting van de uitkomst van bovengenoemd overleg de besluitvorming betreffende de generaal synodale beroepscommissie klachten tot een nader te bepalen tijdstip aan te houden (zie artikel 211).

Artikel 109

Kerkelijke archieven

De synode buigt zich over rapport van deputaten kerkelijke archieven (bijlage 134) en rapport 4 van commissie 6 (bijlage 135). De di. H. Peet en H.J.Th. Velema en br. F. v.d. Hart nemen plaats achter de moderamentafel.

Namens de commissie maakt de rapporteur, oud. J. Mauritz, de vergadering erop attent dat de commissie voorstelt een archivaris te benoemen, maar deze is geen lid van ons kerkverband. Het aangepaste voorstel is haar tot adviserend lid te benoemen.

Gevraagd wordt of nooit is overwogen het kerkelijk archief samen te voegen met het archief van de TUA. En of er voor het vele werk genoeg menskracht beschikbaar is. De digitale archivering komt kennelijk moeilijk van de grond, maar waarom geen voorstellen in die richting?

Volgens de rapporteur van de commissie, oud. J. Mauritz, beperkt het werk zich tot een dag in de week. Deputaten achtten zich niet in staat digitaal beleid te ontwikkelen.

De voorzitter van deputaten, ds. H.J.Th. Velema, zegt dat deputaten kerkelijke archieven wel openstaan voor een samenvoeging met het archief van de TUA, maar acht de kans dat dat omgekeerd ook zo is gering. Digitalisering is een ingewikkeld verhaal. Het heeft weinig zin als deputaten op zichzelf beleid gaan ontwikkelen. Men wacht liever op de nota van de landelijke Commissie Protestantse Archieven.

In de tweede ronde wordt het wat gemakkelijk geacht uit te gaan van een vermeende moeite bij de TUA. Oud. C.S.R. Sok zegt: 'Als huur van een archiefruimte nu 25.000 euro kost, dan bied ik een dubbel zo grote ruimte voor de helft van het geld.'

Deputatenvoorzitter ds. H.J.Th. Velema zegt dat deputaten een eventueel synodebesluit zich met de archivaris van de TUA te verstaan, zeker zullen opvolgen. Volgens de preses van de synode is samenvoeging evenwel echt geen optie. Ds. Velema toont zich ingenomen met het aanbod van oud. C.S.R. Sok.

De synode besluit

1. De handelingen van deputaten goed te keuren;
2. ontheffing te verlenen aan de archivariissen brs. F. v.d. Hart en C.J. van Heel wegens het bereiken van de zeventigjarige leeftijd en hen hartelijk te bedanken voor hun inzet voor het deputaatschap kerkelijke archieven;
3. goedkeuring te hechten aan de benoeming van zuster L. 't Hart tot archivaris en haar tot adviseur van het deputaatschap te benoemen;
4. deputaten te verzoeken voorwaarden te definiëren waardoor de inzet van zuster 't Hart ook op langere termijn kan worden gewaarborgd; hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het verstrekken van een vrijwilligersbijdrage o.i.d.;
5. deputaten op te dragen met het oog op de continuïteit van de archiefwerkzaamheden te blijven omzien naar een tweede archivaris;
6. deputaten opdracht te geven kritisch te onderzoeken welke zaken uit het Documentatiecentrum moeten worden aangehouden om dit archief zoveel mogelijk af te slanken en om hierover aan de generale synode van 2016 verslag te doen;

7. de beloning voor de vrijwilliger die het archief in het Documentatiecentrum beheert in drie jaar af te bouwen naar nul;
8. aan de diverse deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid vóór de generale synode van 2007 z.s.m. doch uiterlijk 1 september 2014 aan het synodale archief over te dragen;
9. de scribae van de deputaatschappen op te dragen in hun synoderapport te vermelden in hoeverre men voldaan heeft aan de plicht om het archief over te dragen;
10. de scribae van de opgeheven deputaatschappen op te dragen hun archief z.s.m. over te dragen;
11. opnieuw deputaten te benoemen.

Er zijn woorden van waardering voor heel veel 'liefdewerk oud papier' door dit deputaatschap verricht. In het bijzonder door de archivariissen F. v.d. Hart en C.J. van Heel die zich dertig jaar en meer op deze wijze voor de kerken hebben ingezet.

Artikel 110

Kerkendag

De preses vraagt aandacht voor de rapportage van de commissie landelijke kerkendag (bijlage 131). Daarbij hoort rapport 3 van het moderamen (bijlage 132). Van de commissie zijn de di. P.D.J. Buijs, C.J. Droger en H.K. Sok beschikbaar om vragen te beantwoorden.

In de bespreking wordt gevraagd of het echt om de veiligheid ging bij de keus voor het kerkgebouw van een hervormde gemeente op Urk, of was men misschien bang voor al te grote invloed van een van de Urker gemeenten?

De samenroeper, ds. H.K. Sok vertelt dat de verkeersstromen tussen de verschillende locaties op deze wijze inderdaad het meest veilig moest worden geacht.

De synode besluit

1. de commissie te danken voor haar werkzaamheden;
2. de handelingen van de commissie goed te keuren;
3. de kerkendag eens in de twee jaar te laten organiseren, steeds in het jaar waarin er geen TUA-dag wordt gehouden;
4. te besluiten dat op elke kerkendag steeds weer andere deputaatschappen zich presenteren, zodat het geheel van het kerkenwerk in de loop van de jaren zoveel mogelijk in beeld komt;
5. de jeugdbonden bij de organisatie van elke kerkendag te betrekken, en te bezien of het dienstig is om voor de jeugd enkele sportieve activiteiten in te voegen, en met een samenkomst met een eigen karakter voor hen af te sluiten;
6. een vaste commissie van vijf mensen te benoemen, die elke keer aangevuld wordt met mensen uit deputaatschappen die dat jaar acte de présence geven;
7. opnieuw een budget voor de organisatie van de kerkendag beschikbaar te stellen.

Artikel 111

Zegenende ouderling

Commissie 3 heeft in haar rapport 1 (bijlage 50) voorstellen geformuleerd inzake de instructies van de particuliere synode van het Noorden (bijlage 48) en van het Westen (bijlage 49).

De vragen van samenwerkingsgemeenten op dit punt worden niet vermeld in het voorstel tot besluit, terwijl ze wel een belangrijke factor vormen! Ds. P.D.J. Buijs doet het voorstel 'constateert 4.' in die richting aan te vullen, hetgeen door de commissie wordt overgenomen. Ook dient bij 'overweegt 2.' te worden verduidelijkt dat bedoelde studie niet eerder heeft plaatsgevonden op het niveau van de synode. Besluit 4 kan na de synode worden uitgevoerd door het oud-moderamen.

De synode

heeft kennisgenomen van:

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden van 4 april 2013;
2. de instructie van de particuliere synode van het Westen van 17 april 2013;
3. rapport 1 van commissie 3;

heeft de bespreking ter vergadering gehoord;

constateert:

1. dat de instructie van de particuliere synode van het Noorden vraagt om een uitspraak over de vraag of het geoorloofd is dat een ander dan een predikant de groet aan de gemeente geeft en de zegen oplegt;
2. dat de instructie van de particuliere synode van het Westen voorstelt om toe te staan, dan wel aan te bevelen dat een ouderling in een leesdienst de zegen uitspreekt;
3. dat er in de kerken wel een breed aanvaard gebruik is dat alleen een predikant de groet aan de gemeente geeft en de zegen oplegt, maar dat er op dit punt geen kerkelijke uitspraak is;
4. dat de gevestigde praktijk met zich meebrengt dat de gemeente de zegen niet krijgt opgelegd aan het einde van leesdiensten en van andere diensten die niet door een predikant worden geleid;
5. dat er onder christelijke gereformeerde ambtsdragers die geen predikant zijn de behoefte wordt gevoeld om de diensten die zij leiden met votum en groet te beginnen en met de zegen te beëindigen;
6. dat de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) hebben uitgesproken dat wie de dienst mag leiden ook de zegen (met bijbehorende gebaren) mag opleggen en dat dit in samenwerkingsgemeenten leidt tot vragen hoe hierin te handelen;

overweegt:

1. dat het verzoek in beide instructies de verhouding raakt tussen de bijzondere ambten en de aard van de eredienst;

2. dat deze onderwerpen tot op heden geen onderwerp van studie zijn geweest op het niveau van de generale synode;

oordeelt:

1. dat het gewenst is dat er helderheid komt ten aanzien van dit onderwerp;
2. dat om tot een weloverwogen besluit te kunnen komen er een studie verricht dient te worden naar alle principiële aspecten van dit onderwerp;

besluit:

1. deputaten eredienst op te dragen om te onderzoeken of de groet aan de gemeente bij het begin van de eredienst en het opleggen van de zegen aan het einde van de eredienst, met de bijbehorende gebaren, ook kan worden gedaan door broeders uit de onderscheiden categorieën die gerechtigd zijn diensten te leiden maar geen predikant zijn;
2. dat in deze studie de resultaten van bezinning en studie in de zusterkerken en de overwegingen van instructie 8.10 betrokken dienen te worden;
3. deputaten op te dragen de generale synode van 2016 te dienen met een onderbouwd voorstel voor een uitspraak;
4. de kerkenraden te verzoeken in afwachting van deze uitspraak terughoudendheid te betrachten op dit punt;
5. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synodes van het Noorden en van het Westen.

Artikel 112

Schorsing

De preses schorst de vergadering voor de middagmaaltijd.

VIJFDE ZITTING

vrijdag 4 oktober, 13.30 – 15.30 uur

Artikel 113

Heropening

Synodepreses ds. D. Quant heropent de vergadering door te laten zingen Psalm 141: 2,3. Vervolgens leest hij 1 Korintiërs 12: 12-27 en gaat hij voor in gebed.

Artikel 114

Appel-nominaal

Oud. C.J. Hooglander heeft zijn plaats tussen de afgevaardigden van het Noorden weer ingenomen. Prof.dr. J.W. Maris is als preadviseur aanwezig.

*Artikel 115***Comité-generaal***Artikel 116***Sluiting**

Ds. P.D.J. Buijs leest Filippenzen 1: 9-11 en gaat voor in dankgebed. Daarna sluit de preses de vijfde zitting van de generale synode.

ZESDE ZITTING

dinsdag 29 oktober, 9.15 – 12.15 uur

*Artikel 117***Opening**

Preses ds. D. Quant opent de vergadering door te laten zingen Psalm 96: 1,2 en 7. Hij leest Handelingen 14: 21-28 en gaat voor in gebed. Hij denkt daarbij aan de familie van onze recent overleden br. J.A. Kardol. Deze diende in verschillende deputaatschappen en was in 2007 afgevaardigd naar de generale synode. Br. Kardol wordt in een stil moment herdacht.

*Artikel 118***Appel-nominaal**

Vanuit het Oosten ontbreekt vanmorgen ds. B. Reinders, voor wie het niet mogelijk bleek zich te laten vervangen. Datzelfde geldt voor de zieke diak. W.J. Visser, afgevaardigde namens de PS van het Westen. Prof.dr. H.G.L. Peels is aanwezig als adviseur.

*Artikel 119***Mededelingen**

Namens het moderamen attendeert de assessor de vergadering erop dat de preses als curator betrokken is bij het punt 'toekomst TUA'. Hij vraagt instemming van de vergadering dat ds. D. Quant toch ook bij dit agendapunt als voorzitter optreedt. Hij was immers geen lid van de werkgroep die zich aan de TUA het meest intensief met de toekomst bezighield. Tegelijk heeft hij wel een algemeen overzicht over de ontwikkelingen. De vergadering gaat akkoord.

Artikel 120

Zending/toespraak ds. Y. Arta/toespraak ds. S. Nefefe/algemeen

Tratatiegetrouw wordt op de eerste morgen van de tweede zittingsweek het rapport van deputaten buitenlandse zending besproken (bijlage 51). De bespreking is voorbereid in rapport 5 van commissie 2 (bijlage 52). Achter de tafel nemen plaats de di. S. Nefefe en S. Muhali uit Venda, en ook ds. Y. Arta en br. G. Sarrin uit Indonesië. Voor deputaten zending br. J.W. Bobeldijk en de di. H. Korving, C.C. den Hertog en L.A. den Butter. Verder de zendingsconsulent ds. A. Hilbers en bureausecretaris ds. G. Drayer. De preses verwelkomt ook br. I. Nimpagaritse uit Burundi en een aantal vertegenwoordigers van Friedensstimme.

Ds. Arta voert het woord namen de Mamasakerk in Toradja, vertaald door ds. C.W. Buijs. Ds. Arta brengt groeten over van het synodebestuur en van alle leden van de kerk. Er leeft een dankbare herinnering aan de zendingen die vanuit Nederland een onbaatzuchtige investering pleegden in tijd en energie en geld. In oktober jl. vierde men dat honderd jaar terug het evangelie in Mamasa kwam. De gelovige ontvangst gaf grote veranderingen in het land, ook op het gebied van onderwijs en gezondheidszorg. In de komende tijd wil men vooral aandacht geven aan de geloofsopvoeding van de kinderen. Men wil leren van de CGK hoe om te gaan met de problemen van de moderne tijd: individualisme, materialisme, drugs, seksuele vrijheid. 'We hopen dat onze band mag blijven bestaan en we wensen de synode Gods zegen toe.'

Namens de synode antwoordt ds. R. Bikker, verre naneef van de zending. 'De eerste zendingen dachten niet aan winst maar die is er wel!' Het is goed en bemoedigend om te horen van werk dat de Heere heeft gedaan. De problemen van de moderne tijd kunnen wij niet aan. Wij moeten ons verootmoedigen vanwege geloofsafval en kerkverlating. Het is genade dat wij er nog zijn. We zien uit naar de dag dat we in één taal kunnen zingen voor de troon van God.

Als vertegenwoordiger van de Vendakerken spreekt ds. S. Nefefe van de synode Soutpansberg. Ds. G. Drayer treedt op als tolk. Sinds de negentiger jaren ontwikkelden de kerken een bredere blik: veel jonge mensen trokken naar de grote steden, namen de kerk mee en stichtten nieuwe gemeenten. Het doel is dat er in alle grote steden gereformeerde kerken zullen zijn. Er zijn nu zeventienduizend leden in vier classes met meer dan vijftig preekplaatsen. Ook is er een eigen theologische opleiding en de Iyani Bible School. Dankbaar is men voor de financiële ondersteuning van Iyani door deputaten, al ziet men ernaar uit ook dit werk zelf te kunnen dragen. De kerken hebben hun vijftigjarig bestaan gevierd, maar het zendingswerk dateert al van 1910. Men ziet zichzelf als volwassen dochter van de CGK en beoogt een volwassen band met andere kerken. Wel hoopt men op blijvende hulp vanuit de CGK bij het nadenken over de vragen van deze tijd. Mede in verband met de ziekte aids is de Dr. Helms Aid Foundation opgericht. Men koos deze naam uit dankbaarheid voor het vele goede werk van dokter Helms. Er zijn moeiten in de relatie met de GKSA. 'Wij bidden dat de band goed blijft of weer goed wordt. We ontvingen in

2011 een brief, waarin om voor ons onbegrijpelijke redenen de kerkelijke band werd opgezegd. We vroegen per brief om uitleg en hopen op antwoord in 2015.'

De toespraak wordt beantwoord door ds. H.K. Sok. Het verzoek om gebed trof hem en de dankbaarheid voor de vrucht op het zendingswerk. Ook het feit dat problemen worden gezien als uitdagingen. Zending in Europa komt tegemoet aan de beweging die de broeders uit Venda ten opzichte van ons kerkelijk leven aan de dag leggen! 'Laten wij bidden voor elkaar. Wijsheid toegewenst in alle dingen, ook in de verdrietige situatie rond uw relatie met de GKSA.'

In de bespreking van het deputatenrapport wordt veel waardering verwoord, niet het minst voor het bezinnende gedeelte. Wel wordt gevraagd of de verwerking van het doopbevel niet te individualistisch is getoonzet: het gaat toch om hele volken? Ook wordt gevraagd of het kerkelijke leven in Mozambique een Bijbels-gereformeerd karakter vertoont. En of het gebruik van sociologische begrippen als 'code' niet vermeden moet worden, wij spreken toch theologisch over zaken als ambt en sacrament? Het doet goed om waar te nemen dat gaandeweg bij zendingsdeputaten Europa meer in beeld komt, maar zijn zij doordrongen van de urgentie en maakt samenwerking met deputaten evangelisatie het niet te ingewikkeld? En als men met betrekking tot Europa expertise zoekt, is die dan ook niet te vinden bij deputaten buitenlandse kerken?

Rapporteur ds. J.W. van Pelt stemt in met de noodzaak kritisch te zijn op het gebruik van de terminologie. Wat Europa aangaat is een praktische werkverdeling nodig, waarbij zending wel de kar trekt maar optimaal gebruik kan worden gemaakt van de expertise bij deputaten evangelisatie en deputaten buitenland.

Ds. H. Korving, voorzitter van deputen zending, dankt de vergadering voor de grote belangstelling voor en de welwillende ontvangst van het rapport. Hij gaat in op gestelde vragen en gemaakte opmerkingen. Uitgaande van het doopbevel vormt inderdaad de kerstening van hele volken het perspectief maar hoe kan dat anders dan via de benadering van individuen? Wij proberen in Mozambique de invloed van de gereformeerde traditie te bevorderen maar er zijn in Mozambique ook andere aanbieders. Zending in Europa is te lang een blinde vlek geweest voor onze kerken. Deputaten zending beginnen in toenemende mate de urgentie te zien. Wel is de praktische vraag: hoe pakken we het aan? Liefst in samenwerking met deputaten evangelisatie. Missionair werk in een postchristelijke context is echt iets anders dan in een prechristelijke. Contact met deputaten buitenland kan op dit dossier ook waardevol zijn.

In de tweede ronde komt de vraag naar voren of de focus niet geheel moet worden verlegd, van het verre buitenland naar het nabije buitenland: Europa. Wijst de Geest ons niet die weg? Mogen we over grote afstanden blijven vliegen, terwijl de geestelijke nood dichtbij zo groot is? We kunnen in elk geval niet tevreden zijn met een overzicht van missionair-diaconale activiteiten vanuit onze kerken in Europa en steun aan een enkel project.

Rapporteur ds. J.W. van Pelt acht de vraag naar de leiding van de heilige Geest in missionair opzicht ingrijpend en ingewikkeld, maar de bezinning mag inderdaad geen papieren tijger worden. Bezinning moet beleid worden. We moeten stappen zetten en ons gaandeweg laten leiden door de Geest.

Deputatenvoorzitter ds. H. Korving stelt dat we als kerken de vraag naar de leiding van de Geest niet mogen ontlopen. Mogelijk moet de focus verlegd. Vooralsnog moet de bezinning op zending in Europa niet ten koste gaan van het werk in andere delen van de wereld.

Ds. J.W. Schoonderwoerd stelt voor voorstel tot besluit 19 aldus te wijzigen: a. zich te bezinnen op de specifieke aanpak van zending in Europa, gebruikmakend van de kennis van deputaten evangelisatie, deputaten buitenlandse kerken en deputaten diaconaat, en vervolgens deze bezinning in beleid om te zetten; b. nader beleid te ontwikkelen om missionaire projecten van gereformeerde kerken in Europa op incidentele basis te ondersteunen.

In dit voorstel kunnen commissie en deputaten zich vinden, bij stemming neemt de vergadering het over.

Ds. C.A. den Hertog stelt voor in voorstel tot besluit 20 in te voegen 'en deputaten buitenlandse kerken'. Ook dat voorstel ondervindt geen bezwaar en wordt overgenomen.

Wel bezwaar ondervindt het voorstel van oud. J. van Leeuwen om 'in het kader van zending in Europa gebruik te maken van projecten die al zijn ontstaan tot verbreiding en herplanting van het evangelie van vrije genade en de stichting In de Rechte Straat breed te steunen in het werk wat zij doen in Polen. Aangezien er ook zoveel Polen in Nederland werken, zou evangelisatie daarin ook betrokken kunnen worden.'

Dit voorstel haalt het definitieve besluit niet.

De synode besluit

1. goedkeuring te geven aan 'Zolang het dag is', de Beleidsnota 2013; en ten aanzien van de bestaande terreinen:

Indonesië

2. opnieuw goedkeuring te geven aan de voorgenomen verdere ondersteuning op projectbasis van onderwijsprojecten en van het primaire zendingswerk in Bunggu en Mada' van de Gereja Toraja Mamasa (GTM);

Venda

3. opnieuw goedkeuring te verlenen aan het voornemen om de bestaande relatie met de kerken van de synode Soutpansberg in stand te houden en op behoedzame wijze ook een relatie op te bouwen met andere (Venda)kerken om zendingswerk te ondersteunen;

4. goedkeuring te verlenen aan het voornemen om in goed overleg met deputaten correspondentie buitenlandse kerken goede relaties te onderhouden zowel met de algemene synode van de GKSA als met de synode Soutpansberg – en bij beiden te blijven aandringen op pogingen de kerkelijke verdeeldheid te overwinnen;

KwaNdebele

5. opnieuw goedkeuring te verlenen aan het voornemen de reorganisatie van de kerken van KwaNdebele te ondersteunen, met prioriteit voor het vormen van zelfstandige kerken en steun voor het beroepen van eigen predikanten;
6. goedkeuring te verlenen aan de sluiting van de Mukhanyo Bible School per 23 november 2013;
7. goedkeuring te verlenen aan de overdracht van het terrein en de gebouwen van het Mukhanyo Theological College en aan de voorwaarden waaronder dit in juli 2012 is geschied;

Botswana

8. opnieuw goedkeuring te verlenen aan het voornemen om de opbouw van het kerkelijke leven van de RCB in een breder verband dan voorheen te ondersteunen met name door hulp te verlenen bij het bekostigen van de salarissen van de nieuwe predikanten en hun begeleider;
9. goedkeuring te verlenen aan de verzelfstandiging van het vertaalteam te D'kar, waarbij de taak van br. H. Visser verschuift van leider naar begeleider van het team en naar vertaalconsulent in de omgeving van zijn huidige werkplek;

Mozambique

10. opnieuw goedkeuring te verlenen aan de voortzetting van de steun aan InForTeM, dat zowel het decentrale (ETE) als het centrale onderwijswerk (EBOM) behartigt;

Thailand

11. opnieuw goedkeuring te verlenen aan de ondersteuning van het zendingswerk in Isaan, in goed overleg met de zendende kerk(en) en met OMF;
12. goedkeuring te verlenen aan de voorgenomen benoeming van drs. W.M. den Hertog als zendingswerker in Isaan;

Burundi

13. opnieuw goedkeuring te verlenen aan voortgezette assistentie aan de Église Protestante Réformée du Burundi;

Siberië

14. opnieuw goedkeuring te verlenen aan de ondersteuning van het zendingswerk van de Russische onafhankelijke baptisten kerken in Tajmyr, Siberië in goed overleg met Friedensstimme Nederland;

IFES

15. goedkeuring te verlenen aan de wijze waarop zendingsdeputaten de wens van de synode van 2010 om het werk onder buitenlandse studenten in Nederland te blijven steunen heeft uitgevoerd;
16. goedkeuring te verlenen aan het voornemen deze steun in de komende periode te continueren;

Europa

17. a. zich te bezinnen op de specifieke aanpak van zending in Europa, gebruikmakend van de kennis van deputaten evangelisatie, deputaten buitenlandse kerken en deputaten diaconaat, en vervolgens deze bezinning in beleid om te zetten;
- b. nader beleid te ontwikkelen om missionaire projecten van gereformeerde kerken in Europa op incidentele basis te ondersteunen;

18. in overleg met deputaten evangelisatie, deputaten buitenlandse kerken en deputaten diaconaat in de kerken een enquête te houden met als doel te inventariseren op elke wijze de kerken al betrokken zijn bij plaatselijke dan wel landelijke (mogelijk interkerkelijke) missionaire of diaconale initiatieven in Europa buiten de grenzen van Nederland en België;
19. hierover te rapporteren aan de generale synode van 2016.

Hartelijk wordt de aftredende deputaten br. J.W. Bobeldijk en W. Uittenbogaard dankgezegd.

Artikel 121

Schorsing

De preses schorst de vergadering voor de middagpauze.

Artikel 122

Heropening

De vergadering wordt heropend. Gezongen wordt de Bedezang voor de predicatie. Vervolgens leest oud. A. Huijgen 1 Petrus 2: 1-7 en gaat hij voor in gebed.

Artikel 123

Appel-nominaal

Ds. B. Reinders heeft zijn plaats weer ingenomen, ds. A. Huijgen besteedt een deel van de middag aan een rouwbezoek. Hij wordt zo lang vervangen door ds. H. Korving. Geen van de preadviseurs is nog aanwezig.

Artikel 124

Geestelijke verzorging varenden

Aan de orde is het rapport van deputaten geestelijke verzorging varenden (bijlage 53) met daarbij rapport 11 van commissie 3 (bijlage 54). Deputatenvoorzitter ds. W.W. Nijdam is naar Nunspeet gekomen, deputaat J. Mauritz was daar al.

Waardering wordt uitgesproken over het werk van schipperspredikant ds. H. v.d. Ham. Mede met het oog op de toekomst van zijn werk wordt gevraagd of dit niet in grotere mate interkerkelijk kan worden gedaan. Lukt het deputaten om hun adressenbestand actueel te houden? Ook wordt gevraagd of de verantwoordelijkheden van predikant, zendende kerkenraad en deputaatschap in hun onderlinge verhouding niet op schrift moeten worden gesteld. De commissie stelt voor het aantal deputaten terug te brengen van zes naar drie, maar is dat verantwoord gezien de voorgestelde opdracht voor deputaten? En hoezo spreken over opheffing van het deputaatschap?

Commissierapporteur oud. L. Mak kent eventuele interkerkelijke aspecten van het werk van ds. V.d. Ham niet maar acht samenwerking zeker denkbaar. Overweging daarvan is aan de synode van 2016, als die gaat nadenken over de opvolging van ds. V.d. Ham na diens emeritaat. De verantwoordelijkheden liggen niet helemaal helder en de lijn naar de zendende kerkenraad is in het licht van de bepalingen bij art. 6 K.O. te dun. De commissie is van mening dat ook bij de voorgestelde opdrachten het werk best door drie deputaten kan worden gedaan.

De voorzitter van deputaten, ds. W.W. Nijdam, meldt dat er geen verdeling is in regio's maar wel samenwerking en een zekere afstemming met met schipperspredikanten van de PKN. Er is een hartelijke verstandhouding tussen deputaten en ds. V.d. Ham gegroeid, waarbij deputaten uiteraard niet formeel als kerkenraad fungeren. Deputaten zouden graag minimaal met vier zijn, liefst met meer. De actualiteit van het adressenbestand laat soms te wensen over. Wat de mogelijke opheffing van het deputaatschap in de toekomst betreft, is er mogelijk wat te paniekerig gereageerd maar deputaten hebben dergelijke signalen wel degelijk beluisterd op vorige synoden.

In de tweede ronde wordt het vastleggen van verantwoordelijkheden bepleit. En het stellen van het aantal deputaten op vier. En ook het nu al initiëren van interkerkelijke samenwerking.

Rapporteur oud. L. Mak heeft geen bezwaar tegen het formaliseren van verantwoordelijkheden. Deputatenvoorzitter ds. Nijdam ook niet. Beide kunnen leven met een deputaatschap van vier personen. Maar afspraken met andere kerken zouden de eventuele ontwikkeling naar beëindiging van het schipperspastoraat kunnen door-kruisen.

Ds. C.J. Droger stelt voor: '2. deputaten op te dragen de verantwoordelijkheden van de predikant voor de varenden, zijn zendende kerkenraad en deputaten richting elkaar vast te leggen, zodat de eigen verantwoordelijkheden van deze drie partijen adequaat kunnen worden ingevuld.' Na overleg komen de commissie en ds. Droger tot een vergelijk. Dat leidt tot een voorstel dat later door de vergadering wordt overgenomen. Ds. J.M.J. Kieviet stelt voor niet drie maar vier deputaten te benoemen.

Oud. C.J. Hooglander stelt voor: 'deputaten op te dragen contact te zoeken met andere kerken van gereformeerd belijden om te bezien of de geestelijke verzorging onder varenden meer samen kan worden gedaan om zo efficiëntere afstemming te bereiken en de taken onderling te verdelen.' Commissie en deputaten raden dit voorstel af en de vergadering neemt het niet aan.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. deputaten op te dragen de verantwoordelijkheden van de predikant voor de varenden, zijn zendende kerkenraad en deputaten ten opzichte van elkaar te onderzoeken en vast te leggen, zodat de eigen verantwoordelijkheden van deze drie partijen adequaat kunnen worden ingevuld.

3. deputaten opdracht te geven om in de komende periode tevens goede aandacht te schenken aan de punten 4.a, 4.b en 4.d van hun instructie en aan de synode van 2016 daarover te rapporteren;
4. in afwijking van de instructie van deputaten vier deputaten te benoemen.

De preses vraagt de dank over te brengen aan de aftredende deputaat ds. W.M. den Hertog.

Artikel 125

Dans en drama

Aan de orde komt een instructie van de PS van het Noorden betreffende dans en drama in de erediensten (bijlage 55). Behandeling van de instructie is voorbereid in rapport 3 van commissie 3 (bijlage 56).

Vanuit de vergadering wordt gevraagd waarom geen studierapporten vanuit de gemeente van Zwolle zijn bijgevoegd. Of we nu evangelisch-charismatische elementen in de eredienst gaan invoeren en of er contact is geweest met deputaten eredienst. Moeten we echt drie jaar voor deze studie nemen? Kan het niet gedurende deze synode? Wat gaat er in de tussentijd met de dans gebeuren? Wat moeten we ons eigenlijk precies voorstellen bij dans en drama? Wat in Afrika kan, is hier niet altijd dienstig.

De rapporteur van de commissie, oud. L. Mak, denkt dat drie jaar studeren niet nodig is, maar of het in zes à zeven weken kan? We weten niet wat de gemeente Zwolle bewoog om deze praktijk in te voeren, maar er ligt nu wel een vraag van de PS op tafel. Het onderwerp moet niet te beperkt worden gezien, ook andere, minder spectaculaire elementen doen hun intrede. Kunnen deze een plaats krijgen in de eredienst of leiden ze af van de eenvoudige woordverkondiging? Er is vooraf geen contact geweest met deputaten eredienst, maar intussen is bekend dat deputaten niet onwelwillend staan tegenover een studieopdracht.

Namens de PS van het Noorden spreekt ds. A. Huijgen. De instructie heeft een achterliggende vraag. Westerse kerken gaan middelen bedenken om God te aanbidden. Wat kan wel en wat kan niet binnen het karakter van een gereformeerde eredienst? Er is een culturele verschuiving aan de orde, het gaat om meer dan om dans en drama alleen. Plaatselijke studierapporten zijn er niet, van overleg met deputaten eredienst is de PS niets bekend.

In de tweede ronde wordt gevraagd of de recent uitgegeven brochure van deputaten eredienst *Stijlvol samenkomen* niet voldoende tegemoet komt aan de achterliggende vragen? Moeten we niet toch weten wat de gemeente van Zwolle bewoog? 'Het is vandaag 31 oktober, laat de prediking van het Woord centraal blijven staat zonder elementen die daarvan afleiden!' Al in de vierde eeuw kende men drama. Dat werd een drama voor de woordverkondiging. Denk ook aan de waarschuwing tegen de 'boeken der leken' in de belijdenis. We moeten niet wijzer willen zijn dan God.

De preses van de synode herinnert aan de mogelijkheid om een instructie terug te nemen om deze later, beter onderbouwd, opnieuw in te dienen.

Rapporteur oud. L. Mak herkent ook hier wat in het kerkelijke leven steeds vaker voorkomt: eerst doen, dan denken. Tegelijkertijd moeten we het verschijnsel dans en drama niet negeren, er moet iets over gezegd. De brochure *Stijlvol samenkomen* biedt zeker bouwstenen voor de studie maar vraagt dan ook wel uitbreiding. Bij een studieopdracht vraagt de kerkelijke stijl terughoudendheid in de praktijk maar zullen kerkenraden willen wachten?

Ds. A. Huijgen vult aan namens de PS van het Noorden: het Noorden is er niet op uit dans en drama in de eredienst mogelijk te maken. In de classis is de aanbiddingsdans zoals deze plaatsvindt in de gemeente van Zwolle kritisch begroet, maar men kwam er niet uit. Er was eerst een instructie die om een studie vroeg die duidelijk zou maken waarom het niet kan, maar dat achtte de PS niet eerlijk. Alle kerken in het Noorden willen het Woord centraal stellen maar niet alles wat in de kerkdienst geschiedt, is woordverkondiging. Nu is er een neutralere instructie, voortgekomen uit zorg. Ook in andere gemeenten kan dit verschijnsel voorkomen of worden overwogen. Deputaten eredienst zien wel wat in een studie. De onderliggende vragen zijn van belang voor het hele kerkverband. Zorg om de beeldcultuur wordt bijvoorbeeld genoemd in de overwegingen.

Oud. J. den Dekker stelt voor:

'De generale synode

heeft kennis genomen van

1. de instructie van de PS van het Noorden betreffende dans en drama;
2. rapport 3 van commissie 3;

constateert

1. dat binnen de kerken een bescheiden gebruik gemaakt wordt van dans en drama;
2. dat er kerkelijke bezinning is geweest over de invloed van de huidige beeldcultuur op de liturgie (brochure *Stijlvol samenkomen*);

overweegt

1. dat in de gereformeerde eredienst de bediening van Woord en sacrament centraal moeten staan;
2. dat dit niet betekent dat andere elementen geen plaats kunnen hebben in de eredienst;
3. dat die andere elementen Bijbels verantwoord dienen te zijn;

oordeelt

1. dat de beslissing over toevoegen van elementen aan de eredienst de eerste verantwoordelijkheid van de kerkenraad is;
2. dat kerkenraden daarbij zorgvuldig te werk dienen te gaan;
3. dat de brochure *Stijlvol Samenkomen* daarbij goede uitgangspunten biedt;

en besluit
de instructie af te wijzen.’

Ds. J.W. van Pelt stelt voor:

‘De generale synode
heeft kennisgenomen van:

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden van 4 april 2013;
2. rapport 3 van commissie 3;

heeft de bespreking van de synode gehoord;

constateert:

1. dat binnen de kerken gebruik gemaakt wordt van dans en drama in erediensten;
2. dat er kerkelijke bezinning is geweest over de invloed van de huidige beeldcultuur op de liturgie (in de uitgave *Stijlvol samenkomen* van deputaten eredienst);
3. dat men in de (christelijke) gereformeerde traditie over het algemeen afwijzend gestaan heeft ten opzichte van het gebruik van dans en drama;

overweegt:

1. dat in de gereformeerde eredienst de bediening van het Woord en van de sacramenten centraal moeten staan;

oordeelt:

dat er onvoldoende gronden zijn aangevoerd om de instructie te aanvaarden,

besluit:

1. de instructie af te wijzen
2. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Noorden.’

Ds. J.M.J. Kieviet stelt voor: ‘2. de kerken in dringende overweging te geven zich in de eredienst te onthouden van dans en drama zolang de kerken dienaangaande geen uitspraak deden;’

Ds. J.W. Schoonderwoerd stelt voor: ‘De instructie terug te wijzen naar de particuliere synode van het Noorden, omdat die niet bekend is met de redenen om deze dingen in te voeren, noch er een oordeel over heeft. Van toepassing is art. 30 K.O.’

De voorstellen gaan eerst terug naar de commissie en de bespreking zal later een vervolg krijgen (zie artikel 214).

Artikel 126

Eredienst

Voor de bespreking van het rapport van deputaten eredienst (bijlage 57) heeft commissie 3 haar rapport 9 (bijlage 58) opgesteld. De deputaten oud. E.C. Bin en de di. C.J. Droger en H.D. Rietveld nemen plaats achter de moderamentafel.

Er wordt met waardering gesproken over het vele en degelijke werk van deputaten. Gevraagd wordt naar het contact met collegadeputaten van de GKv. Zou een soort dienstboek voor gereformeerde kerken tot de mogelijkheden behoren? Of weegt een ruime keus niet op tegen het nadeel van het gebrek aan onderlinge eenheid? Waarom heeft slechts minimale bezinning plaatsgevonden op het Nieuwe Liedboek? Welke visie hebben deputaten op het zingbaar houden van de psalmen in de onder ons bekende berijmingen, met name voor de jongeren?

Veel vragen worden gesteld bij de concepten van nieuwe formulieren. Tal van formuleringen worden ter discussie gesteld, zowel in de concepten van deputaten als in het rapport van de commissie. De concepten vallen al met al toch nog vrij lang uit. Waarom een onderwijzend gedeelte in het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis? Waarom hier 'jullie' in plaats van het stijlvoller 'u'? Dienen nieuwe ambtsdragers niet ook te beloven 'alles wat strijdt met de gereformeerde belijdenis' te weerstaan? Is het formulier van de ban hier en daar niet te hardvochtig en dat van de wederopneming niet te zuinig? Kan waar Bijbelteksten worden geciteerd het vaak voorkomende beginwoord 'en' of 'maar' niet beter worden weggelaten? In geval van een gezinsdoop waren de klassieke formulieren voor kinder- en volwassendoop goed te combineren, de nieuwe zijn dat niet. De wijzigingsvoorstellen van de commissie maken hier en daar een wat subjectiverende indruk. Verbondsbelofte en -eis kunnen het beste in hun objectiviteit blijven staan. Houdt goed in de gaten waar 'het' geloof moet staan en waar 'hun' geloof of 'je/uw' geloof past. Waarom mist het formulier van de doop aan volwassenen in de te beantwoorden vragen het aspect van het getuigen?

Rapporteur oud. L. Mak verklaart de minimale bezinning op het Nieuwe Liedboek: deputaten beroepen zich terecht op art. 69 K.O. en op hun opdracht slechts de ontwikkelingen bij te houden. De lengte van de formulieren was voor deputaten niet een primair criterium. Bij het tutoyeren in het conceptformulier voor de openbare geloofsbelijdenis hebben deputaten gedacht aan jongelui. Wat betreft de doopformulieren is de parallelle inderdaad verdwenen, maar daar is toch wel een goede reden voor: het gaat om één doop, maar in verschillende fasen van het leven. Bij een kind is duidelijker dat de vervulling van de belofte nog uitstaat, bij volwassenen bevinden door de reeds aanwezige gelovige aanvaarding de beloften zich in het proces van vervulling. We moeten zeker oppassen voor subjectivering van het heil, maar in de toe-eigening is er toch ook een subjectief element?

Deputatenvoorzitter ds. H.D. Rietveld vult de beantwoording aan. Een bezinning op het zingbaar houden van de psalmen behoort niet bij de huidige synodale opdracht. Het belijdenisformulier kreeg een onderwijzend gedeelte vanwege het missionaire karakter van de belijdenisdienst. Wat de verhouding van subjectief en objectief betreft, ligt het zo: jij belijdt hét geloof als jÓuw geloof. Het nieuwe formulier voor de bevestiging van ambtsdragers moet nog eens nagekeken worden op de verantwoordelijkheid om te waken over de leer.

De preses stelt voor alle voorstellen over teksten en formuleringen apart naar de commissie te sturen. Deze kan zich dan daarover buigen. Ds. W. van 't Spijker stelt voor: 'Deputaten op te dragen zich te bezinnen op de zingbaarheid van de psalmen, toegespitst op de vraag of met name jongeren vandaag de inhoud van de psalmen zich op deze manier geestelijk eigen kunnen maken.'

De bespreking wordt later voortgezet (zie artikel 230).

Artikel 127

Voortijdige ambtsbeëindiging

De vergadering buigt zich over het rapport van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging predikanten (bijlage 59) en het bijbehorende rapport 2 van commissie 3 (bijlage 60).

Er zijn geen vragen over comitédeel. De assessor, ds. P.D.J. Buijs krijgt de leiding. Hij heet deputaat ds. D. Quant welkom.

De synode besluit

1. deputaten op te dragen de synode van 2016 te dienen met een voorstel omtrent de duur van de uitkering ten einde de regeling in dit opzicht te laten aansluiten bij de dan geldende maatschappelijke regels op arbeidsrechtelijk gebied;
2. de einddatum van de uitkering te koppelen aan de sinds 2010 geldende regels voor de emeritaatsleeftijd en de uitvoeringsregeling dienovereenkomstig aan te passen;
3. de bedragen voor kostenvergoeding en verhuiskostenvergoeding vast te stellen op € 575,- per jaar, respectievelijk € 4.275,- en de uitvoeringsregeling dienovereenkomstig aan te passen;
4. dat het recht op uitkering bij aanvaarding van een roeping als deeltijdpredikant slechts vervalt voor dat deel dat de predikant in deeltijd werkt en de uitvoeringsregeling overeenkomstig aan te passen;

Dank wordt gezegd aan de aftredende deputaat mr. H.E. Davelaar.

Artikel 128

Geschiloplossing

De particuliere synode van het Oosten stuurde de synode het verzoek (bijlage 61) twee wijzigingen aan te brengen in bijlage 27 K.O. Commissie 7 doet voorstellen in haar rapport 2 (bijlage 62).

Er wordt vanuit de vergadering gevraagd of de voor de commissie geschiloplossing benodigde kwaliteiten gewaarborgd zijn bij een aantal van twee algemene secundi. De rapporteur, oud. L. Mak, meent van wel aangezien deze secundi per jaar op competentie kunnen worden aangezocht.

De synode besluit

1. de bovengenoemde verzoeken van de particuliere synode van het Oosten te honoreren;
2. de tekst van de 'Regeling voor een commissie geschiloplossing per particuliere synode' (bijlage 27 K.O.) aldus te wijzigen:
 - art. 2.3: De passage: 'De PS benoemt voor elk lid van de commissie een secundus. De secundus heeft dezelfde competentie als zijn/haar primus.' wordt vervangen door 'De PS benoemt twee algemene secundi voor het gezamenlijk ledental van de commissie. Daarbij streeft de PS er naar dat ook de secundi beschikken over een van de sub 2.2. genoemde competenties';
 - art. 5.1: De laatste drie woorden 'met een verweerschrift' worden geschrapt;
 - art. 5.2: De aanduiding 'het verweerschrift' wordt vervangen door 'de onder 5.1 genoemde schriftelijke reactie';
3. van dit besluit kennis te geven aan:
 - a. de particuliere synode van het Oosten;
 - b. de andere particuliere synodes.

Artikel 129

Comité-generaal

Artikel 130

Comité-generaal

Artikel 131

Ds. D. Quant schorst de vergadering.

ZESDE ZITTING

dinsdag 29 oktober, 18.30 – 20.30 uur

Artikel 132

Heropening

Gezongen wordt het Gebed des Heren: 2 en 3. Ds. F.W. v.d. Rhee leest Efeziërs 3: 14-21 en gaat voor in gebed.

Artikel 133

Appel-nominaal

Ds. D. van der Zwaag vervangt vanavond ds. B. Reinders voor het Oosten. Ds. V.d. Zwaag betuigt op de gebruikelijke wijze instemming met de belijdenis. Voor het

Noorden ontbreekt oud. C.R.S. Sok. Hij is niet vervangen.

Artikel 134

Eenheid/Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

Als deputaten eenheid van de GKv worden welkom geheten di. A. de Braak, D.W.L. Krol en R.J. Vreugdenhil. De preses complimenteert ds. Vreugdenhil met zijn werk voor de website van Deputaten Overleg Eenheid (DOE).

Ds. D.W.L. Krol spreekt de synode toe. Hij betuigt medeleven met het overlijden van deputaat eenheid J.A. Kardol. Hij schetst de ontwikkeling van de kerkelijke contacten aan de hand van de twee mogelijkheden om vanuit Zeeuws-Vlaanderen Nunspeet te bereiken: via de tunnel of via België. In het eerste geval dreigt een tunnelvisie, in het laatste vrijblijvendheid. Vroeger trachtten we meer via generale afspraken te komen tot kerkverbandelijke eenheid. In de loop der jaren geschiedt dat meer van onderop. Maar dat kan niet overal, mede vanwege verschillen in ligging. Wel zouden we plaatselijke contacten blijven faciliteren en stimuleren. Deputaten zijn dankbaar voor de contacten met hun christelijk-gereformeerde evenknie. Eenheid wordt gevoeld en gevoed vanuit het Woord van God. De bespreking van preken is verrijkend. Wel wil men samen ook voorzichtig verder denken dan het plaatselijke. Men wil het bovenplaatselijk gesprek over de prediking stimuleren. Ook is men dankbaar voor gezamenlijke contacten met de Hersteld Hervormde Kerk (HHK), waarbij de CGK een brugfunctie kunnen vervullen. Verschillen die er zijn, vragen wel geestelijke spankracht. Te denken valt aan zaken als vrouw en ambt, omgang met homoseksuele gemeenteleden, de predikantenopleiding. 'Laten we samen een weg vinden in het ene katholieke geloof.'

De preses van de synode, ds. D. Quant, beantwoordt de toespraak: 'Uit het feit dat u er zo ver voor reist, blijkt dat u heel wat over hebt voor kerkelijke eenheid. Er zijn in het zoeken van eenheid inderdaad twee polen: plaatselijk en kerkverbandelijk. Je moet hiervandaan terug naar Zeeuws-Vlaanderen altijd door een tunnel, een lange en dure of een korte en goedkope. Kerkelijk wil je het liefst helemaal niet door een donkere tunnel, maar soms kan het niet anders. We hopen samen in het licht verder te komen.'

Aan de orde is het rapport van deputaten eenheid, namelijk dat deel dat handelt over de contacten met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (GKv) (bijlage 5, par. 6 – zie ook bijlage 136). Er is een begeleidend rapport 9 van commissie 4 (bijlage 63).

In de bespreking verwoorden verschillende broeders hun moeite met de indruk die deputaten wekken dat de zorg in een deel van onze kerken ingegeven is door traditionalisme en angst het eigene te verliezen. 'Worden wij wel serieus genomen? Onze bezwaren tegen voortgaande samenwerking betreffen wezenlijke zaken als prediking, toe-eigening van het heil en een andere geestelijke sfeer.' Sommigen

verwoorden verdrietige persoonlijke ervaringen met de GKv. Anderen gewagen van luisterervaringen waarbij in vrijgemaakte preken zaken die wij noodzakelijk achten, werden gemist. Is het wel wijs een symposium hierover te organiseren, ook in verband met de spanning in eigen kerkverband? Nog weer anderen zagen broeders en zusters uit samenwerkingsgemeentes vertrekken naar de Gereformeerde Bond (GB). Waarop is de constatering van 'een sterker wordende tendens om het eigen kerkverband in zekere zin absoluut te stellen en vooral intern gericht te zijn' gebaseerd? Een deel van onze kerken kijkt als het om eenheid gaat, eenvoudigweg liever een andere kant op. Deputaten vragen om de opdracht opnieuw zich te bezinnen op landelijke organisatie van beide kerkverbanden. Wat is hier 'opnieuw' aan? Hebben vorige synodes op dit punt niet steeds meer voorzichtigheid geleerd? Waar willen deputaten heen? Lopen deputaten niet het gevaar de kerken zelf onder druk te zetten? Er wordt zorg uitgesproken bij de ontwikkelingen zoals die zich bij de GKv aftekenen, met name het advies in een recent rapport om de ambten open te stellen voor zusters. Is hier nog wel sprake van een gereformeerde Schriftbeschuwing? Hebben deputaten hierover gesproken? Moeten dit soort ontwikkelingen niet ook gevolgen hebben voor de generaal-synodale stimulans richting plaatselijke samenwerking?

Ds. D.J. Steensma is de rapporteur van commissie 4. Hij constateert dat verschillende broeders geen vraag stelden maar een opmerking plaatsten. De commissie stemt op een bepaald punt in met de analyse van deputaten betreffende de moeite binnen onze eigen kerken met het zoeken van eenheid met anderen: dat in het spreken en schrijven over onze eigen kerken de nuance soms echt ontbreekt. En ook het besef dat de kerk in wezen één is in Christus. In alle delen van ons kerkverband moeten we alert zijn op het gevaar ontbindende krachten los te maken. Het stimuleren van plaatselijke samensprekingen ligt in de lijn van vorige synodes en bezinning op landelijke organisatie ook. In voorstel 5 heeft de commissie haar kanttekeningen neergelegd. Mede om deputaten de eenheid in eigen kerkverband in het oog te doen houden.

De voorzitter van deputaten eenheid, ds. W. van 't Spijker, krijgt het woord. Wat in de bespreking de meeste aandacht kreeg – de constatering van een mogelijk te sterke interne gerichtheid – kan twee dingen betekenen: of deputaten slaan de plank volledig mis of zij hebben een pijnpunt geraakt. Dat wat wij altijd typisch christelijk-gereformeerd hebben genoemd is niet exclusief christelijk-gereformeerd. 'Je moet bereid zijn om voor eenheid heel wat op te geven omdat de eenheid alleen gevonden wordt op basis van Schrift en belijdenis. We willen wat dierbaar is niet loslaten maar dat zal wel moeten.' Vanuit de belijdenis van de katholiciteit van de kerk moet je breder willen zien. Kerken staan wel degelijk bloot aan het gevaar van verkokering en verabsolutering. God heeft veel meer gegeven, ook bij anderen, en we doen onszelf tekort als we dat niet willen zien.

Een bovenplaatselijk gesprek over de prediking is juist bedoeld om elkaar serieus te nemen. Op dit moment hebben zestig kerken op enige wijze contact met een plaatselijke vrijgemaakte kerk, dertig met een Nederlands-gereformeerde,

een aantal met een gemeente van de HHK of van de GB. Er is nooit een revisieverzoek gedaan met betrekking tot bijlage 8 K.O. Er zijn geen appels ingediend tegen door de classis verleende toestemming tot samenwerking of nauwer samenleven. Deputaten beogen geen kerkelijke herverkaveling of kerkfusie, maar de grote mate van plaatselijke samenwerking stelt wel vragen aan het kerkverband. Spanningen zijn daarbij onvermijdelijk: 'Eenheid brengt kerken in de crisis' (K. Schilder). Het is niet de bedoeling dat broeders en zusters hun heil elders zoeken, maar dat zal wel gebeuren. In de kerkgeschiedenis hebben gereformeerden in Nederland altijd verschillende accenten gelegd. Wij zijn dat door scheuringen los van elkaar gaan beleven. De ontmoeting met elkaar brengt accenten weer samen en verrijkt.

Deputaten wisten niet dat er een rapport over vrouw en ambt zou komen, zij hadden ook geen opdracht erover te spreken. Dat rapport moet eerst nog de synode van de GKv passeren. Wel dient opgemerkt dat er in 1998 op de christelijk-gereformeerde synode een rapport lag over hetzelfde onderwerp met twee verschillende opvattingen. Er is nooit censuur geoefend over dominees die het minderheidsstandpunt innamen. De commissie stelt voor om hierover te spreken met deputaten eenheid van de GKv en dat zullen deputaten doen. Zij hebben er op dit moment geen oordeel over.

Voorzitter ds. D. Quant stelt dat het woord 'opnieuw' in voorstel tot besluit 3 een 'slip of the pen' moet zijn: deputaten deden in 2010 een verzoek tot een opdracht in die zin maar kregen die niet (zie *Acta 2010* art.175).

Ook de tweede besprekingsronde wordt beheerst door een toon van zorg. Delen deputaten de zorg met betrekking tot de Schriftbeschouwing zoals die in sommige vrijgemaakt-gereformeerde publicaties wordt aangetroffen? Deputaten zijn zo gedreven dat ze zelf ook moeten oppassen voor verkokering. Is het vruchtbaar te spreken over tendenzen van verabsolutering van het eigene zonder man en paard te noemen? Als we breder moeten kijken, mag het dan ook naar verschillende kanten? Eenheid brengt in de crisis, maar is er bij het eigene niet goud dat je terecht niet kwijt wilt raken? Soms wordt dat over kerkgrenzen heen inderdaad nog meer herkend dan intern maar dat hoeft ons er niet van te weerhouden zorg te hebben om de ontwikkelingen bij anderen. Moet de opdracht tot gesprek over deze ontwikkelingen niet scherper geformuleerd?

Commissierapporteur ds. D.J. Steensma erkent dat de commissie ten onrechte voorstelt dat deputaten zich 'opnieuw' moeten bezinnen op de landelijke organisatie van beide kerken.

Deputatenvoorzitter ds. W. van 't Spijker zegt dat deputaten echt niet voorbij willen gaan aan oprechte zorgen binnen de kerken. Zij willen als het om eenheid gaat ook echt niet één kant op kijken maar staan nu wel voor de contacten met de GKv. De opdracht om plaatselijk contacten te stimuleren en faciliteren, kan nu eenmaal niet zonder landelijke gevolgen blijven. 'Lees de nota over de katholiciteit van de kerk!'

Ds. P.D.J. Buijs stelt voor een nieuw voorstel tot besluit 3 te formuleren: ‘Deputaten opnieuw op te dragen zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de gevolgen van het feit dat er in steeds meer plaatsen contact is tussen kerken, terwijl landelijk ineenschuiven van de kerkverbanden nu niet haalbaar is.’ En ook een nieuw voorstel tot besluit 4: ‘Deputaten op te dragen om, *afhankelijk van de uitkomst van de bezinning onder 3 genoemd*, zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de vraag *of en zo ja* hoe een eventuele landelijke organisatie van beide kerkverbanden in de toekomst vorm moet krijgen en daarbij ook verder te kijken dan alleen de contacten tussen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken’; vervolgens de nummering aan te passen: oud 4 wordt 5, 5 wordt 6, 6 wordt 7’.

Oud. J.C. Westeneng doet het voorstel om voorstel tot besluit 5, iets uitgebreid, te maken tot het nieuwe voorstel tot besluit 1: ‘deputaten op te dragen zich te bezinnen op recente ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), deze ontwikkelingen te bezien in het licht van de groeiende kerkelijke eenheid tussen deze en onze kerken, deze te bespreken met de gereformeerd-vrijgemaakte deputaten, en dit alles getoetst aan de uitspraken van de Christelijke Gereformeerde Kerken;’ Het oude 1 wordt aldus geformuleerd een nieuw 2: ‘afhankelijk daarvan de opdracht te continueren samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren;’

De voorstellen worden in handen van de commissie gegeven die er in een volgend rapport op terug zal komen (zie artikel 218). De broeders van de GKv wordt dankgezegd voor hun aanwezigheid.

Artikel 135

Sluiting

Ds. J.M.J. Kieviet leest Openbaring 1: 9-21, gaat voor in gebed en laat zingen Psalm 108: 1 en 2. De preses sluit de vergadering.

ZEVENDE ZITTING

woensdag 30 oktober, 9.15 – 12.15 uur

Artikel 136

Opening

De preses van de synode, ds. D. Quant, laat zingen Psalm 111: 1. Hij leest 1 Korintiërs 6: 1-11 en gaat voor in gebed.

Artikel 137

Mededelingen

De preses refereert aan art. 32 van het huishoudelijk reglement. Ten gevolge daarvan moeten ook afgevaardigden van buitenlandse kerken bij comitégedeelten de vergadering verlaten. Dat is andersom nergens zo. Het moderamen van de synode is steeds verlegen met die situatie. Het moderamen stelt nu voor dat afgevaardigden van zusterkerken het recht hebben comitégedeelten bij te wonen, tenzij de synode in bepaalde gevallen anders besluit. De vergadering stemt daarmee in. Het was al mogelijk afgevaardigden van zusterkerken om advies te vragen. Daarvan kan wel wat vaker gebruik worden gemaakt.

Artikel 138

Appel-nominaal

Voor de PS van het Noorden is ds. J.G. Kortleven de vervanger van ds. C.C. den Hertog. Oud. C.R.S. Sok kan er vanmorgen niet zijn. Voor het Oosten is oud. H. Lokhorst er voor oud. J.W. Baan. Voor de PS van het Westen heeft diak. M. Vogelaar de plaats ingenomen van diak. W.J. Visser. Ds. J.G. Kortleven betuigt instemming met de belijdenis van de kerk.

Artikel 139

Quaestor

Er wordt gesproken over het rapport van de quaestor van de synode (bijlage 64), met daarbij rapport 12 van commissie 6 (bijlage 65). Dit in aanwezigheid van de quaestor zelf, br. J. Lokhorst.

De door de preses verwoorde waardering voor het werk van de quaestor wordt bevestigd door het feit dat er slechts één vraag is, niet eens over zijn rapport maar over een voorstel van de commissie: Is het mogelijk de acta boven het noodzakelijke minimum te verspreiden via intekening? Een papieren versie heeft toch wel een grotere toegankelijkheid.

Volgens de rapporteur, oud. J. Mauritz, kunnen deputaten vertegenwoordiging hierin een verantwoorde afweging maken en deze suggestie daarin meenemen.

De synode besluit

1. de quaestor hartelijk dank te zeggen voor zijn werkzaamheden en hem decharge te verlenen;
2. de bijdragen vanuit de particuliere synodes vast te stellen op € 2,30 per (doop) lid per jaar;
3. de door de quaestor voorgelegde begroting 2014-2016 goed te keuren en hem te machtigen tot het doen van uitgaven tot de geraamde bedragen;
4. deputaten vertegenwoordiging op te dragen om te onderzoeken of het drukken

- van de acta tot een minimaal noodzakelijk aantal kan worden teruggebracht en deze verder alleen nog digitaal ter beschikking te stellen;
5. de quaestor opdracht te geven de quaestores van de particuliere synodes mee te delen dat de bijdrage voor de jaren 2014-2016 ongewijzigd blijft en hun op te dragen deze bijdrage vóór 1 juli van elk jaar aan de quaestor over te maken.

De preses dankt de quaestor voor zijn werk. Zijn herbenoeming is onder het voorbehoud van decharge al geschied.

Artikel 140

Kerkorde en kerkrecht

De preses vraagt de aandacht van de vergadering voor het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht (bijlage 66) in combinatie met rapport 14 van commissie 7 (bijlage 67). De appelprocedure komt later aan de orde (zie artikel 178).

In de bespreking wordt gevraagd naar het functioneren van de website kerkrecht.nl. Deze werkt niet goed. Moet niet een termijn worden gesteld waarop de verbetering gerealiseerd moet zijn? Is het niet beter een eigen website te hebben? De noodzaak om zich te bezinnen op de structuur van het kerkenraadswerk in grote gemeenten wordt onderstreept.

Namens de commissie en het deputaatschap gaan resp. ds. C. Westerink en ds. P.D.J. Buijs op de vragen en opmerkingen in. Een bredere website heeft de voorkeur en is ook een advies van deputaten beheersbaarheid. Met enkele goede gesprekken moet de benadering van de website kerkrecht.nl bevorderd kunnen worden.

De synode besluit

1. deputaten op te dragen maximale druk uit te oefenen op de beheerders van de website www.kerkrecht.nl, opdat die site zo spoedig mogelijk ook toegankelijk zal worden voor plaatsing van kerkrechtelijke artikelen van christelijk-gereformeerde auteurs. Mocht dat niet op korte termijn tot de gewenste ontwikkeling leiden, dan zullen deputaten mogelijkheden ontwikkelen voor de opzet van een kerkrechtelijke rubriek op de eigen site van de kerken;
2. deputaten op te dragen om in het kader van het ontstane overleg met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken de mogelijkheid te onderzoeken om te komen tot een breed gedragen interkerkelijke geschillencommissie en alles te doen om ook vertegenwoordigers van de Gereformeerde Gemeenten, Hersteld Hervormde Kerk en Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland bij dat overleg te betrekken, indien dezen dat wensen;
3. aan deputaten de opdracht te geven om zich te bezinnen op de kerkenraads-structuur/ bestuursstructuur in grote gemeenten met het doel om eenheid te scheppen in de bestaande regelingen en om te komen tot een goed werkbaar structuur binnen de juiste kerkrechtelijke kaders;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 141

Landelijk kerkelijk bureau

Aan de orde is het rapport van deputaten landelijk kerkelijk bureau (bijlage 68) en daarbij rapport 10 van commissie 6 (bijlage 69). Aanwezig zijn de deputaten zr. H.R. Hakvoort-Koelewijn en br. P.Y. Hut. Verder bureaumanager br. J.G. v.d. Berg en een aantal medewerkers van het bureau. Zij allen worden welkom geheten.

In de bespreking wordt veel waardering geuit voor het landelijk bureau dat als een echt dienstenbureau functioneert. Laat men wel oppassen voor een te grote centralisering. In hoeverre kunnen niet-bureauhoudende deputaatschappen rekenen op secretariële ondersteuning? Wat is het beleid met betrekking tot de website cgk.nl? Plaatselijke kerken zijn lastig te vinden en de links lijken willekeurig. Kunnen deputaatschappen en eigen kerkelijke organisaties gebruikmaken van de adresbestanden?

Rapporteur van de commissie, oud. J. Mauritz, antwoordt dat centralisering inderdaad te ver kan gaan, maar op zichzelf wel kosten bespaart en specialisatie mogelijk maakt. Dat laatste is ook wel nodig omdat er steeds complexere vragen worden gesteld. Teveel logistieke ondersteuning aan deputaatschappen is niet op te brengen.

Ook de secretaris van deputaten, br. P.Y. Hut, beantwoordt vragen. In overeenstemming met onze kerkelijke structuur werkt het Dienstenbureau centraal waar het moet, decentraal waar het kan. Er zijn krachtens de instructie wel mogelijkheden voor ondersteuning van deputaatschappen, maar vanwege beperkte financiële middelen slechts faciliterend. De opmerkingen met betrekking tot de website worden meegenomen naar de verantwoordelijke commissie. Het delen van adressenbestanden levert teveel risico op. Als het gaat om commerciële doeleinden werkt het Dienstenbureau helemaal niet mee. Ter bevordering van onderdelen van het eigen kerkelijke leven wel, maar dan is het Dienstenbureau ook graag betrokken bij de verwerking.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en opnieuw deputaten te benoemen;
2. deputaten op te dragen om die deputaatschappen die nog niet deelnemen in het centraal rekeningenbeheer, zodanig te overtuigen van de voordelen hiervan dat ze zich hierbij willen aansluiten;
3. deputaten op te dragen met alle (relevante) deputaatschappen in gesprek te gaan om hun websites onder te brengen bij www.cgk.nl en het beheer centraal (Dienstenbureau) te regelen;
4. de wijzigingen, zoals besloten tijdens de generale synode 2010 alsnog aan te brengen in bijlage 48, K.O. art.15.2 en de beide goedgekeurde 'Model arbeidsovereenkomsten' toe te voegen aan bijlage 48 K.O.

De preses brengt namens de synode dankbaarheid onder woorden voor het werk

van deputaten, van wie br. P.Y. Hut aftreedt. Er is ook veel lof voor het werk van alle bureaumedewerkers.

Artikel 142

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/uitzondering bijlage 8 K.O.

Vervolgens wordt behandeld paragraaf 11.2 van het rapport van deputaten eenheid (bijlage 5) aan de hand van rapport 11 van commissie 4 (bijlage 70). Namens deputaten nemen vooraan plaats ds. M. Oppenhuizen en ds. W. van 't Spijker.

De synode

heeft kennisgenomen van

het onderzoek van deputaten eenheid in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht naar aanleiding van de instructie van de kerken uit het Zuiden;

heeft gehoord

de bespreking op de vergadering;

overweegt

1. dat een situatie zoals die zich in Gorinchem voordeed zich als gevolg van voortgaande interkerkelijke contacten in de toekomst vaker kan voordoen en dat het daarom goed is nu een regeling te maken voor deze situaties;
2. dat in een situatie waarin een plaatselijke christelijk-gereformeerde kerk die in het kader van samensprekingen met een plaatselijke gereformeerde kerk (vrijgemaakt) tot enigerlei relatie komt met een plaatselijke Nederlands gereformeerde kerk waarmee de genoemde gereformeerde kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft, het principieel niet mogelijk is in een andere verhouding dan de gereformeerde kerk (vrijgemaakt) tot die Nederlands gereformeerde kerk te staan;
3. dat de generale synode van 1998 besloot dat bijlage 8 K.O. niet langer toepasbaar is op de Nederlands Gereformeerde Kerken met uitzondering van die situaties waar sprake is van een vergevorderd stadium van samensprekingen;
4. dat de generale synode 2010 na rapportage van deputaten eenheid over gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken over de prediking uitsprak dat de toe-eigening van het heil geen barrière meer vormt tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken;
5. dat de generale synode 2013 heeft bevestigd dat deputaten het gesprek over de geïnventariseerde geschilpunten met de Nederlands Gereformeerde Kerken moet voortzetten vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar, als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis;
6. dat een toepasbaarheid van bijlage 8 K.O. in een dergelijke plaatselijke situatie niet anders dan een uitzondering kan zijn op de besluiten die in 1998 ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde Kerken zijn genomen;
7. dat met deze uitzondering recht wordt gedaan aan de opdracht aan deputaten

- ‘om samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren’;
8. dat voorwaarde voor deze uitzondering is dat in plaatselijke samensprekingen genoegzame eenparigheid is gebleken in de zaken die beschreven zijn in bijlage 8 K.O. sub 2a en 2b en dat de classis haar werk gedaan heeft overeenkomstig hetgeen beschreven is in bijlage 8 K.O. sub 2d;

oordeelt

dat deputaten eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan hun opdracht hebben voldaan om in samenwerking met deputaten kerkrecht en kerkorde te onderzoeken of, en zo ja onder welke voorwaarden, bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een gereformeerde kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een christelijke gereformeerde kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende gereformeerde kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt;

en besluit

uit te spreken dat bijlage 8 K.O. bij wijze van uitzondering van toepassing is op die plaatselijke kerk uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een gereformeerde kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een christelijke gereformeerde kerk in het kader van samensprekingen met de desbetreffende gereformeerde kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt.

Artikel 143

Profetisch getuigenis

Ds. J. Brons stuurde de synode een brochure toe met de titel *Profetisch getuigenis in de crisissituatie van de Christelijke Gereformeerde Kerken Anno Domini 2013* (bijlage 71). Daarbij hoort rapport 1 van het moderamen (bijlage 72).

In de bespreking wordt gevraagd of deze brochure in het licht van art. 30 K.O. toch niet meer verdient dan voor kennisgeving aangenomen te worden. De verwoorde zorg roept bij sommigen herkenning op. Kan er niet tenminste een bezinningsmoment tijdens de synode aan worden gewijd? Anderen erkennen dat de synode niet anders kan handelen dan voorgesteld, maar laten we dan persoonlijk en plaatselijk wel echt kennismaken van deze hartenkreet.

Namens het moderamen reageert ds. M.J. Kater. Als er al sprake is van een kerkelijke zaak, dan dient deze op kerkelijke wijze behandeld te worden. Dat wil zeggen: via de mindere vergaderingen. We moeten ook niet via hartenkreeten allerlei bezinningsmomenten willen introduceren.

De synode besluit

de brochure van ds. J. Brons met begeleidende brief voor kennisgeving aan te nemen, en van dit besluit de schrijver in kennis te stellen.

Artikel 144

Classicale hulp bij opheffing plaatselijke gemeenten

De particuliere synode van het Zuiden diende een instructie in die een handreiking beoogt voor de classes die te maken krijgen met de opheffing van een plaatselijke gemeente (bijlage 73). De commissies 7 en 3 bogen zich er al over en doen verslag van hun bevindingen in hun gezamenlijke rapport 1 (bijlage 74).

Vanuit het Zuiden wordt gevraagd of de commissie wel voldoende weegt wat er in dergelijke situaties speelt. Het gaat over vele aspecten van het gemeente-zijn: kerkrechtelijk, beleidsmatig, juridisch en pastoraal. Vanwege het uitzonderlijke van de situatie ontbreekt zowel bij de betrokken kerkenraad als in de betrokken classis meestal de deskundigheid. Hoe helpen we kerkenraden die zich afvragen: kunnen we wel verder?

Rapporteur ds. C. Westerink antwoordt dat de classis op basis van de huidige regels in staat moet worden geacht adequaat te handelen. Eventueel al vroeg door middel van een commissie van bijstand en advies. De kerkorde behoeft daartoe geen uitbreiding. Landelijk is er intussen ervaring opgedaan, binnen classes zal er ook wel enige kennis zijn, er zijn artikelen in *Ambtelijk Contact* en eventueel kan breder advies ingewonnen worden.

In de tweede ronde wordt gesteld dat het toch moeilijk blijft. Bij opgeheven kerken is geen advies meer op te vragen. De ervaring vloeit weg. De instructie beoogt deze gestandaardiseerd vast te leggen en aan te bieden.

Rapporteur ds. C. Westerink blijft erbij dat de kerkorde voldoende richting wijst en dat een op te stellen handreiking kan helpen. De classis moet bijtijds aandacht hebben voor de kwestbaarheid van kleine of krimpende gemeenten. Het instrument van de kerkvisitatie moet goed functioneren.

Ds. F.W. v.d. Rhee stelt voor in voorstel tot besluit 4 de woorden 'te onderzoeken of' en 'beknopt' en 'en, bij gebleken wenselijkheid, een dergelijke handreiking' te laten vervallen. 'Overweegt dat 5.' moet dan ook vervallen. Daarmee kunnen beide commissies akkoord gaan.

De synode heeft kennisgenomen van

1. de instructie van de particuliere synode van het Zuiden d.d. 9 mei 2012;
2. rapport 1 van commissies 3 en 7;

heeft gehoord

de bespreking op de vergadering;

constateert dat

1. de particuliere synode van oordeel is dat de moeiten van kleiner wordende gemeenten die met opheffing worden bedreigd, van dien aard zijn dat het nodig is dat het kerkverband die kerken c.q. hun kerkenraden in dat proces bijstaat met goede informatie, advies en eventueel ook begeleiding;
2. de particuliere synode daarom de generale synode verzoekt om art. 38 K.O. zo te actualiseren dat taak en rol van de kerkenraad en de classis rondom de opheffing van een plaatselijke kerk worden omschreven;
3. de particuliere synode de generale synode voorts verzoekt een handreiking te schrijven waarin de kerkrechtelijke, beleidsmatige en pastorale aspecten rondom de opheffing van een plaatselijke kerk worden belicht;

overweegt dat

1. art. 38 K.O. in de huidige redactie een duidelijke verwijzing biedt om aan de classis benodigd advies te vragen;
2. ook de art. 41 en 44 K.O. alle ruimte bieden om de moeiten met de classis te delen en haar om advies en bijstand te vragen;
3. de classis, bekend met de betreffende kerk, haar ontwikkeling en omstandigheden, in staat geacht moet worden om op de situatie toegesneden advies te leveren, eventueel met gebruikmaking van elders in haar ressort of het breder kerkverband aanwezige (ervarings-)deskundigheid (te denken is o.a. aan artikelen in *Ambtelijk Contact*; de website www.kerkrecht.nl), waarbij mogelijke alternatieven terdege onderzocht worden;
4. de classis ook begeleiding en/of hulp kan bieden in datgene wat in de loop van het proces en rond het opheffingsbesluit van gemeente en kerkenraad gevraagd wordt;

is van oordeel dat

1. aard en gewicht van de door de particuliere synode gesignaleerde problematiek zodanig zijn dat de kerken in breder verband daaraan goede aandacht behoren te geven;
2. de door de particuliere synode verlangde bredere betrokkenheid van het kerkverband bij genoemde plaatselijke problematiek met name classicaal gestalte kan en dient te krijgen;
3. de geregelde kerkvisitatie daartoe het geëigende instrument biedt;
4. een handreiking met betrekking tot de in de instructie genoemde drie aandachtpunten mogelijk toch dienstig zou kunnen zijn;
5. de door de particuliere synode aangedragen argumenten overigens niet dringen om de voorstellen van de instructie integraal over te nemen;
6. het niettemin aanbeveling verdient om de intentie van de instructie over te nemen en voor de onderhavige problematiek aandacht te vragen in de kerkorde;

en besluit

1. de instructie af te wijzen;
2. aan de intentie van de instructie recht te doen door met het oog op de onderhavige problematiek sub art. 38 K.O. in kleine letter de volgende passage toe te voegen: '4. Kerkenraden van met opheffing bedreigde gemeenten worden voor advies en bijstand verwezen naar de visitatoren van de classis.';
3. bijlage 28 K.O. uit te breiden met in voorkomende gevallen te stellen vragen, waarin de drie in voorstel 2 van de instructie genoemde aspecten expliciet worden benoemd, als volgt:

'X. Vragen te stellen in gemeenten die overwegen een besluit tot opheffing van de gemeente te nemen, dan wel zo'n besluit genomen hebben:

 1. Hebt u zich in nauw overleg met de classis gebogen over de kerkrechtelijke aspecten van een opheffing?
 2. Hebt u zich bezonnen op de afwikkeling van financiële en overige materiële zaken, het beheer van het archief en andere zaken van beleidsmatige aard die een besluit tot opheffing met zich meebrengt?
 3. Hoe geeft u, met inachtneming van het gestelde sub art. 39 K.O., vorm aan de pastorale begeleiding van de leden voor en na een besluit tot opheffing?';
4. aan deputaten kerkorde en kerkrecht op te dragen een handreiking te ontwikkelen met betrekking tot de kerkrechtelijke, beleidsmatige en pastorale aspecten van een proces tot opheffing van een plaatselijke kerk en een dergelijke handreiking zo mogelijk nog in de intersynodale periode ter beschikking te stellen van de kerken;
5. de particuliere synode van het Zuiden van dit besluit op de hoogte te stellen.

*Artikel 145***Doop in zendingsgemeenten**

Er is een instructie ingediend door de particuliere synode van het Zuiden inzake de aanvaarding en doorwerking van de gereformeerde belijdenis in zendingsgemeenten op het punt van de doop (bijlage 75). De bespreking is voorbereid in rapport 10 van commissie 3 (bijlage 76).

Er zijn geen vragen.

De synode heeft kennisgenomen van

1. de instructie van de particuliere synode van het Zuiden van 20 maart 2013;
2. rapport 10 van commissie 3;

heeft de bespreking ter vergadering gehoord;**is van oordeel**

1. dat deze instructie wezenlijke vragen aan de orde stelt die verband houden met verschillen in opvatting rond de doop die leven in zendingsgemeenten;

2. dat de kerken gediend zijn met duidelijke en concrete handreikingen en adviezen met betrekking tot het in de toelichting bij de instructie genoemde vragencomplex;

constateert

dat uitvoering van de opdrachten van de synode aan deputaten evangelisatie, genummerd 1.3, 2.1.1.1 t/m 2.1.1.4, 2.1.2.2 en 2.1.5 op de pagina's 49 en 50 van rapport 9.06, zal leiden tot het beschikbaar komen van concrete schriftelijke handreikingen, mede op het gebied van de sacramenten;

is van oordeel

dat daarmee aan de intentie van deze instructie is voldaan;

en besluit

1. de instructie niet te aanvaarden;
2. deputaten evangelisatie opdracht te geven de bij deze instructie gevoegde toelichting te betrekken bij de uitvoering van genoemde opdrachten;
3. dit besluit ter kennis te brengen van de particuliere synode van het Zuiden met de vermelding dat de synode deze instructie naar zijn intentie ondersteunt.

Artikel 146

Comité-generaal

Artikel 147

Schorsing

De voorzitter schorst de vergadering: de lunch staat gereed.

ZEVENDE ZITTING

woensdag 30 oktober, 13.30 – 17.15 uur

Artikel 148

Heropening

Gezongen wordt Psalm 119: 8 en 9. Oud. A. Kok leest delen uit Psalm 123 en Psalm 127. Daarna dankt hij voor de maaltijd en bidt hij om een zegen over de middagvergadering.

Artikel 149

Appel-nominaal

De professoren H.G.L. Peels en G.C. den Hertog zijn ter vergadering als preadviseur; oud. C.R.S. Sok is terug van weggeweest.

Artikel 150

Comité-generaal/Theologische Universiteit Apeldoorn/toezicht/toekomst

De preses stelt aan de orde het comité-deel van het rapport van deputaten toezicht TUA dat handelt over de toekomst van de TUA. Als deputaten zijn aanwezig zr. E.J. van Dijk, ds. R.W.J. Soeters en br. H.M. Oevermans. Ook de curatoren C. van Atten en R. v.d. Kamp worden welkom geheten, alsmede de voorzitter van het college van bestuur, br. W.J.A. Hanekamp.

Nadat in comité over dit onderwerp is gesproken, deelt de preses ds. D. Quant in het openbaar het door de synode genomen besluit mee.

De synode besluit

1. a. in te stemmen met het voorstel om te streven naar de totstandkoming van een breder theologisch instituut in Apeldoorn of elders, dat gedragen wordt door een brede orthodox-protestantse achterban, waarin bij voorkeur niet alleen de NGP en de TUK maar zo mogelijk ook anderen participeren, en waarvan de gereformeerde identiteit geborgd is;
 - b. het college van bestuur op te dragen om, in nauw overleg met raad van toezicht, het college van hoogleraren en het curatorium, voortvarend onderzoek te doen om tot de totstandkoming van een dergelijk instituut te komen en daarover voorstellen te doen aan de generale synode;
2. a. in te stemmen met het voorstel om, wanneer het tot de vorming van het sub 1 genoemd instituut komt, de eigen, nieuw te vormen predikantsopleiding daar onder te brengen, met behoud van de hechte band tussen de opleiding en de kerken, en de via het admmissie-examen toegelaten theologische studenten aan dit instituut te laten opleiden;
 - b. het college van bestuur op te dragen om, in nauw overleg met het college van hoogleraren, het curatorium en de raad van toezicht, een voorstel voor te bereiden voor de structuur en de inrichting van de eigen, nieuw te vormen predikantsopleiding en dat aan de synode te presenteren;
3. de synode conditioneel te sluiten, zodat de vergadering weer samengeroepen kan worden indien de uitvoering van het onder 1 en 2 genoemde daar aanleiding toe geeft.

De preses dankt de deputaten en alle andere betrokkenen hartelijk voor hun werk.

Artikel 151

Theologische Universiteit Apeldoorn/benoemingen - vervolg

In aanwezigheid van de bij de TUA betrokkenen die al bij artikel 150 worden genoemd, spreekt de synode opnieuw over de benoemingen (zie artikel 82). Daarover gaat het in het rapport van het curatorium (bijlage 34) en in dat van deputaten toezicht (bijlage 38). De vervolgbespreking is voorbereid in rapport 6 van commissie 1 (bijlage 77).

Gaat het bij kerkelijk docenten nu om een tijdelijke benoeming of om een vaste aanstelling in een tijdelijke functie? Het antwoord op deze vraag is belangrijk want het dient de nodige zekerheid van een kerkelijk docent. En moet de blijvende bevoegdheid van de synode om hoogleraren te benoemen niet worden meegenomen in het voorgestelde onderzoek naar de kerkordelijke consequenties van de benoeming van kerkelijke docenten?

De rapporteur van de commissie, ds. J.W. Schoonderwoerd, ondersteund door de voorzitter van het college van bestuur, br. W.J.A. Hanekamp, verduidelijkt dat het gaat om een tijdelijke benoeming als kerkelijk docent die, afhankelijk van een gunstige tenure track, kan worden omgezet in een vaste aanstelling. In de situatie van het moment is ook de bezinning op de toekomst van de TUA een factor. Volgens de voorzitter van het curatorium, ds. P.D.J. Buijs, is bij de huidige stand van zaken de bevoegdheid van de synode om hoogleraren te benoemen duidelijk.

In de tweede ronde wordt gevraagd of de kerkelijk docent vergelijkbaar is met de leraar in de kerkordes uit de 16e en 17e eeuw? En wordt een kerkelijk docent als zodanig bevestigd of als predikant naar art.6 K.O.?

Rapporteur ds. J.W. Schoonderwoerd beschouwt deze vragen als onderdeel van het op te dragen onderzoek naar de kerkordelijke consequenties.

De synode besluit

bij een voorkomende vacature van een door de generale synode benoemde (kerkelijke) hoogleraar voortaan in principe eerst over te gaan tot een tijdelijke benoeming van een universitair (hoofd)docent als kerkelijk docent, ten aanzien van wie via een 'tenure track' na verloop van tijd door het college van bestuur van de TUA (geadviseerd door het college van hoogleraren) in samenspraak met het curatorium bezien kan worden of hij in aanmerking komt om voorgedragen te worden voor benoeming tot hoogleraar door de generale synode;

Ds. W. van 't Spijker merkt op dat dit geregeld had moeten zijn voordat de di. M.J. Kater en A. Huijgen werden benoemd. Namens de synode biedt de preses excuus aan aan beide broeders.

De aanwezige curatoren en leden van de raad van toezicht wordt dankgezegd.

Artikel 152

Theologische Universiteit Apeldoorn/toezicht - vervolg

Er wordt doorgesproken over het rapport van deputaten toezicht TUA (bijlage 38), nu aan de hand van rapport 8 van commissie 6 (bijlage 78).

Vanuit de vergadering wordt gevraagd wat het betekent wanneer een predikant een tijdelijk contract als kerkelijk docent krijgt, die als predikant ook inkomen heeft in

natura, i.c. vrij wonen. Een tijdelijk contract maakt het moeilijk om bij een bank een hypotheek te verkrijgen.

Volgens de rapporteur van de commissie, oud. J. Mauritz en de voorzitter van het college van bestuur, br. W.J.A. Hanekamp, is het huren van een huis ook een optie.

Maar daarop wordt vanuit de vergadering gesteld dat huren in de vrije sector momenteel financieel niet aantrekkelijker is dan kopen. Er moet berekend worden of bij een benoeming tot kerkelijk docent niet een al te groot gat ontstaat met het huidige inkomen. Ook een UHD moet zonder zorg kunnen leven.

Ds. F.W. v.d. Rhee formuleert een nieuw voorstel: '3. deputaten op te dragen te bezien in hoeverre de beloningssystematiek voor een UHD aansluit bij de traktementsgelden inclusief emolumenten zoals voorgesteld door deputaten financiële zaken en te bezien in hoeverre hier aanvullende maatregelen nodig zijn.'

In reactie stelt de voorzitter van het college van bestuur dat de inschaling van een UHD in het algemeen aanmerkelijk hoger ligt dan van een predikant. Het onderhouden van een gezin en het kopen van een huis is daarbij binnen de grenzen van de redelijkheid mogelijk. Wel is het zo dat er enig verschil is tussen de CGK en sommige andere kerken. De TUA is gebonden aan de ruimte die de cao biedt.

De synode besluit

1. het werk van deputaten toezicht TUA goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. nieuw te benoemen hoogleraren in te schalen conform de systematiek van de cao Nederlandse universiteiten;
3. de raad van toezicht op te dragen te bezien in hoeverre de beloningssystematiek voor een UHD aansluit bij de traktementsgelden inclusief emolumenten zoals voorgesteld door deputaten financiële zaken en te bezien in hoeverre hier aanvullende maatregelen nodig zijn;
4. in te stemmen met genoemde wijzigingen wat betreft pensioenvoorzieningen.

Artikel 153

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/bezinning - vervolg

De bespreking van het bezinnende gedeelte van het rapport van deputaten eenheid (bijlage 5) wordt voortgezet (zie artikel 35). Nu dient rapport 1a van de synodale commissie 4 (bijlage 79). De voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker, neemt maar weer eens plaats achter de tafel.

Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat de commissie er goed aan heeft gedaan om het begrip 'monocultuur' te verhelderen. Toch is de vraag of het niet beter is zulke termen te vermijden en in het gebruikelijke taaleigen te omschrijven wat we bedoelen. En daarbij consequent uit te gaan van de katholiciteit van de kerk. Tegelijk

zouden we moeten erkennen dat niet alles wat niet direct confessioneel bepaald genoemd kan worden, daarmee cultureel bepaald is en dus kerkelijk minder relevant. Dat is een te formele benadering. Hoe denken deputaten invulling te geven aan de opdracht ook binnenkerkelijk aandacht te vragen voor de spanning tussen eenheid met andere kerken en de eenheid binnen het eigen kerkverband? Welke aspecten mogen in de crisis komen en wat is wezenlijk? Waarin kunnen we elkaar vrijlaten en wat is echt een struikelblok vanwege een andere wijze van Schriftverstaan?

De voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker onderschrijft de noodzaak van voorzichtigheid bij het gebruik van bepaalde termen, ontdekt in de bespreking ter synode nieuw huiswerk en wil dat met zijn deputen gewetensvol, biddend en kerkelijk aanvaarden. Ook al is nog niet in alle opzichten duidelijk hoe.

In de tweede ronde wordt gevraagd of het niet dienstig zou zijn als deputaten meer inzicht geven in de manier waarop onze interne moeiten zijn besproken met anderen. Dat zou in elk geval een meer algemene herkenning geven bij de rapportage. Een ander vraagt of het nu werkelijk bezwaarlijk is te hechten aan het niet-normatief eigene?

De rapporteur van de commissie, ds. D.J. Steensma, geeft aan dat ook de commissie moeite had met de negatieve invulling door deputaten van het begrip 'monocultuur'. De voorzitter van deputaten, ds. Van 't Spijker, omschrijft het als het focussen op bepaalde onderdelen, aspecten en eigenschappen van de kerk, in de veronderstelling dat je daarmee het geheel voor ogen hebt. In de acta van de generale synoden van 2001 en 2004 zijn door deputaten opgesomde voorbeelden te vinden van normatieve en niet-normatieve elementen. Deputaten begrijpen de zorg van de synode bij ontwikkelingen in andere kerken en zullen deze gewetensvol bespreken. Deputaten willen voor kerkelijke eenheid niet één kant op kijken en al helemaal niet de CGK zo snel mogelijk in de uitverkoop doen.

De preses stelt dat bij deputaten niet de indruk mag ontstaan dat de synode meent dat deputaten een eenzijdige koers varen. 'Wij zijn overtuigd van uw oprechte zoeken naar wegen tot kerkelijke eenheid.'

De synode besluit

Deputaten op te dragen

- a. binnen het kerkverband blijvende aandacht te vragen voor de belijdenis van de katholiciteit van de kerk;
- b. blijvende aandacht te geven aan de spanning tussen enerzijds het zoeken naar eenheid met andere kerken van gereformeerd belijden en overige bredere kerkelijke contacten, en anderzijds de eenheid binnen onze eigen kerken.

Artikel 154

Schorsing

De preses schort de besprekingen op, in afwachting van de avondmaaltijd.

ZEVENDE ZITTING

woensdag 30 oktober, 18.30 – 20.30 uur

Artikel 155

Heropening

Gezongen wordt het berijmde Gebed des Heren: 4 en 9. Oud. C. van 't Spijker leest Johannes 10: 11-16 en gaat voor in gebed.

Artikel 156

Appel-nominaal

Prof.dr. G.C. den Hertog heeft de vergadering verlaten. Voor het Westen vervangt oud. D. Koolhaas vanavond oud. L. Mak. Oud. Koolhaas is voor het eerst aanwezig en toont in te stemmen met de belijdenis van de kerk.

Artikel 157

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Nederlands Gereformeerde Kerken

Aan de orde is dat deel van het rapport van deputaten eenheid (bijlage 5) dat handelt over de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) en ook de brief die ontvangen werd van de landelijke vergadering van de NGK (bijlage 80). Leidend bij de bespreking is rapport 8 van commissie 4 (bijlage 81).

De deputaten di. M. Oppenhuizen en W. van 't Spijker en br. J.A. Pals worden welkom geheten, alsmede namens de NGK de di. K. Muller en P.G. Sinia.

Ds. Sinia spreekt de synode toe. Op vele wijzen wordt de eenheid in geloof en belijden beleefd. Met name plaatselijk en bij missionaire gemeenten in toenemende mate ook kerkelijk. Graag blijft de Nederlands-gereformeerde commissie voor contact en samenspreking samen met de christelijk-gereformeerde deputaten zoeken naar de eenheid die er nog niet is. De NGK zijn blij met de voorstellen van deputaten en achten deze in het licht van de verschillen, die eerlijk zijn benoemd, niet vanzelfsprekend. Kinderen aan het avondmaal past volgens de NGK binnen de bandbreedte van het gereformeerd belijden. Dat geldt ook de openstelling van de ambten voor zusters van de gemeente. Men hoopt op een voortgaand proces waarbij niet alleen over verschillen wordt gesproken maar waar ook wegen worden gezocht om de eenheid die er is, nog meer zichtbaar te maken. Laten wij elkaar het evangelie verkondigen op elkaars kansels, en elkaar treffen aan een avondmaalstafel. Wat zou het mooi zijn als Nederlands-gereformeerde predikanten weer op alle christelijk-gereformeerde kansels konden voorgaan, mogelijk zelfs via bijlage 8 K.O. Bij de NGK staan de deuren voor christelijk-gereformeerde predikanten wijd open. De NGK is blij met de toenadering tussen de CGK, de Gereformeerde Bond (GB) en de

Hersteld Hervormde Kerk (HHK), maar hoopt dat dit geen dilemma zal vormen ten opzicht van de contacten tussen CGK en NGK. Ook de NGK wil de band met meer bevindelijk-gereformeerde kerken versterken. Jezus Christus en die gekruisigd moet centraal blijven staan. Hij heeft het oordeel gedragen ook om zondige verdeeldheid. De zegeningen die wij samen ervaren zijn niet betaald met spraakwater en zweet maar met het kostbare bloed van Christus. Hem zij alle eer.

De toespraak wordt beantwoord door de preses van de synode, ds. D. Quant. De Heere Jezus heeft meer schapen dan christelijk-gereformeerde. De schapen zien de stal en dringen zich door de ene deur naar binnen om daar tot rust te komen. Fijn dat de samensprekingen in de afgelopen periode zo geestelijk werden beleefd. We hebben in de samensprekingen een seizoenswisseling gezien: van de lente naar de zomer, maar ook weer naar een herst en eind negentiger jaren zelfs weer naar een wintertijd. Je kunt dan versomberen: Wordt het ooit nog weer lente? Die brak aan in 2010 maar zal het ook weer zomer worden? Het verlangen is er bij u en bij ons. Hopelijk hoeven we niet te wachten tot de wederkomst van de Heere Jezus. Die hoop geldt wat ons betreft het contact met alle kerken die op dezelfde geestelijke basis willen staan.

Een groot aantal sprekers meldt zich aan. In hun bijdragen domineert de zorg om de confessionele ruimte die er lijkt te zijn binnen de NGK. Al worden ook vragen gesteld bij de argumentatie van de commissie om in tegenstelling tot deputaten bijlage 8 K.O. niet opnieuw van toepassing te verklaren voor de NGK. En wringt het niet om dan vervolgens wel Nederlands-gereformeerde predikanten toe te willen laten op in principe alle christelijk-gereformeerde kansels? Maar verder: wat betekent het dat alle Nederlands-gereformeerde ambtsdragers 'aanspreekbaar' zijn op de gereformeerde belijdenis? Gaat het ons niet om het noodzakelijk geachte resultaat van die aanspreekbaarheid, namelijk: een hartelijke instemming en daadwerkelijke onderschrijving? Volgens het Akkoord van Kerkelijk Samenleven wordt wel van elke Nederlands-gereformeerde ambtsdrager ondertekening gevraagd, maar wie dat weigert of niet langer kan, moet zich tegenover de kerkenraad verantwoorden. Kan deze dan op bepaalde punten vrijstelling verlenen? Eenzelfde voorbehoud kunnen gemeenten maken. Zij moeten daarvan rekenschap geven aan de regio. Hoe ver gaat dat 'rekenschap geven'?

Zijn we het echt eens over de toe-eigening van het heil? Ontbreken bij de NGK in de prediking niet zaken als toepassing en bevinding in het kader van de leer van vrije genade? Erkend moet worden dat deze dingen ook intern vervagen maar als je niet toe bent aan eenheid met de NGK, is dat dan onchristelijk of ongeestelijk?

Hebben deputaten richting de NGK niet teveel ruimte gelaten voor het christelijk-gereformeerde minderheidsstandpunt aangaande vrouw en ambt? Dat standpunt is in 1998 wel degelijk met zoveel woorden afgewezen, terwijl is uitgesproken dat de CGK het meerderheidsstandpunt voor Schriftuurlijk houden. Moet het voorstel om Nederlands-gereformeerde predikanten toe te staan vanaf alle christelijk-gereformeerde kansels te preken niet nader worden bepaald in de richting van

mannelijke predikanten? Wat bedoelt de commissie, als zij zegt dat niet alle geschilpunten hoeven te zijn opgelost alvorens bijlage 8 K.O. weer van toepassing te verklaren? Laat niet alles binnen de belijdenis van hetzelfde gewicht zijn maar wat zijn niet-kardinale punten van de belijdenis en wie maakt uit welke dat zijn? Moet niet een weging plaatsvinden bij de door de commissie opgesomde geschilpunten? Is het wel juist voor de praktijk van kinderen aan het avondmaal een lokale historische achtergrond aan te wijzen, als tegelijk het aantal gemeenten met een dergelijke praktijk toeneemt? Willen deputaten relativeren om te accelereren? In 1998 werd de eerder gedane uitspraak van wederzijdse erkenning niet teruggenomen. Tussen 1998 en 2013 was bijlage 8 K.O. niet van toepassing, ondanks de wederzijdse erkenning. Het een is niet per se gekoppeld aan het andere. Het lid van bijlage 8 K.O. dat predikanten van het andere kerkverband toestaat op christelijk-gereformeerde kansels voor te gaan, moet niet van de rest van de andere leden van de bijlage worden losgemaakt. Een vergelijking met de predikanten van de PKN gaat niet op vanwege de eigensoortige positie van de GB binnen de PKN.

Een van de laatste sprekers vraagt zich af of wat vanavond gebeurt, niet ook beschamend is. 'Dit moet ons klein maken voor Christus.'

De rapporteur van de commissie, ds. D.J. Steensma, gaat in op een aantal vragen en opmerkingen. Het was voor de commissie echt een brug te ver deputaten te volgen in het voorstel bijlage 8 K.O. weer van toepassing te verklaren. 'Het gesprek met deputaten was moeilijk, we zagen samen de rafels van het kerkelijke leven.' Door lid 1.d. van bijlage 8 K.O. wel te laten gelden met betrekking tot predikanten (de toevoeging 'mannelijke' is in het licht van de kerkelijke besluitvorming overbodig) van de Nederlands Gereformeerde Kerken wringt er inderdaad iets, maar zo wordt ook iets zichtbaar van de weer gekomen lente. Deputaten doen er inderdaad goed aan de acta nog eens terug te lezen bij de besluitvorming inzake vrouw en ambt. Ook vóór 1998 waren nog niet alle geschilpunten opgelost, terwijl toen al wel bijlage 8 K.O. functioneerde. Het is een taak voor deputaten om de bestaande geschilpunten te bespreken, te beoordelen en te wegen in het licht van de belijdenis.

Samenroeper van de commissie, ds. J.M.J. Kieviet geeft stem aan de verlegenheid van de commissie. De uitspraak van 2010 over de wederzijdse erkenning ligt er. Dat verklaart een aantal voorstellen die de commissie doet, maar het mag duidelijk zijn dat er nog veel besproken moet worden.

Synodepreses, ds. D. Quant vult aan: 'Er liggen uitspraken van de synode en er is geen revisie aangevraagd. Het is goed dat vanwege de verschillende beleving van synodebesluiten de verlegenheid stem krijgt, maar het is ook goed dat het proces van samspreken kerkelijk voortgaat op basis van wat er ligt.' Hij stelt voor dat deputaten de aan hen gestelde vragen schriftelijk zullen beantwoorden en schort de bespreking op tot een moment in de derde plenaire synodeweek (zie artikel 219).

De broeders van de NGK wordt Gods zegen en een 'wel thuis' toegewenst.

*Artikel 158***Sluiting**

Ds. B. Reinders leest Filippenzen 2: 5-11 en gaat voor in gebed. Nadat gezongen is Psalm 102: 7 en 16 sluit de preses deze zitting.

ACHTSTE ZITTING

donderdag 31 oktober, 9.15 – 12.15 uur

*Artikel 159***Opening**

De preses, ds. D. Quant opent deze zitting door te laten zingen Psalm 8: 1,3 en 4. Daarna leest hij 1 Korintiërs 16: 19 – 24 en gaat hij voor in gebed.

*Artikel 160***Appel-nominaal**

De Noordse Sokken H.J. en C.R.S. hebben aangekondigd deze morgen wat later ter vergadering te verschijnen. Voor de PS van het Westen ontbreekt diak. W.J. Visser. Er is voor hem geen vervanger.

Als preadviseurs zijn aanwezig de professoren dr. J.W. Maris en dr. H.G.L. Peels.

*Artikel 161***Buitenlandse kerken/toespraak ds. E. Moerdijk (FRCNA)**

De preses verwelkomt de afgevaardigden van buitenlandse kerken. Hij meldt een bericht van verhindering om aan de uitnodiging gehoor te geven vanuit de Biserica Evangelica Romana, de Presbyterian Church in Korea (Kosin), de Reformed Presbyterian Church of Ierland, de Reformed Church of New Zealand, de Orthodox Presbyterian Church en de Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil. Ook wordt ds. M. Oosterhuis begroet die het vrijgemaakt-gereformeerde deputaatschap voor contacten met kerken in het buitenland (BBK) vertegenwoordigt.

Namens de Free Reformed Church of North America (FRCNA) spreekt ds. E. Moerdijk de synode toe. Hij memoreert de bijzondere historische band tussen onze kerken. We delen de centrale plaats van het Woord in de eredienst, een gunnende en bevindelijke prediking die Christus verkondigt onder toepassing door de heilige Geest. We hebben dezelfde verbondsvisie en we zingen uit hetzelfde psalmboek. We herkennen in Noord-Amerika de ontwikkelingen en vragen waarmee de kerk in Nederland wordt geconfronteerd steeds meer. Het rapport over homoseksualiteit

wordt met grote belangstelling tegemoet gezien. Er leeft wel bezorgdheid over de samenwerking met de Nederlands Gereformeerde Kerken: bepaalt de Schrift hoe we de Schrift lezen of de cultuur? ‘Houdt vast wat u hebt!’ De FRCNA ervaart een groeiende band met de Heritage Reformed Churches (HRC) en hoopt daarmee op den duur een kerkverband te vormen. Men neemt het missionaire werk ter hand, recent is een kerk geplant.

Ds. L.A. den Butter beantwoordt deze toespraak. ‘De volwassen zus kijkt naar ons als oudere zus en wil een voorbeeld aan haar nemen.’ Hij spreekt dank uit voor de woorden van verbondenheid en waardering. Ook voor de zorg die wij tot de onze maken in de vorm van zorgvuldigheid, maar wel met het verlangen om te komen tot een meer eenparig kerkelijk getuigenis van de naam van de Heere Jezus voor het Nederlandse volk. Mooi dat wij elkaar ook weer treffen in een kerkelijke band met de HRC. Zegen toegewenst op het zendingswerk. Al de heiligen groeten u.

Artikel 162

Buitenlandse kerken/toespraak ds. C.F. Coetzee (GKSA)

Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika vaardigde ds. F. Coetzee en ds. A. Modise af. Ds. Coetzee richt het woord tot de vergadering. Hij herinnert aan het overlijden van professor N.J. Smith en brengt persoonlijke groeten over van prof.dr. L. Floor. De GKSA acht oecumene van groot belang en zoekt contacten te onderhouden met gereformeerde kerken in de hele wereld, nu ook in Zuid-Amerika. Met de CGK is er al jarenlang een hartelijke band. Het kerkelijke leven binnen de GKSA geeft veel reden tot dankbaarheid. Er is hartzeer over de synode Soutpansberg die een eigen classis ging vormen. Wat de GKSA betreft, blijft gesprek om weer nader tot elkaar te komen mogelijk. Genoemd wordt de zogenaamde ‘omkeerstrategie’: een proces van bezinning en geestelijke herbronning in het licht van een teruglopend ledenaantal en met oog voor de roeping van de kerk in de Zuid-Afrikaanse samenleving. De problemen waarmee de Zuid-Afrikaanse samenleving kampt, hebben invloed op vele gemeenteleden maar men is dankbaar voor de godsdienstvrijheid. De GKSA besloot vrouwen toe te laten tot (slechts) het diakenambt, maar dat onderwerp komt via bezwaarschriften terug op de synode. Er komt een nieuwe Bijbelvertaling in het Afrikaans aan. Hieraan hebben ook GKSA-mensen meegewerkt. Er is waardering en respect voor de betrokkenheid vanuit de CGK, met name bij de problemen tussen GKSA en Soutpansberg.

Prof.dr. H.G.L. Peels begroet ds. en mw. Coetzee en ds. Modise. Prof.dr. Peels spreekt van onze oudste en diepste kerkelijke contacten met de GKSA. Banden moeten worden gevoed, willen ze blijvend worden gevoeld. ‘We leven met u mee. We weten van de politieke en sociale spanningen en armoede in uw land, van de verschrikking van de ziekte aids. Ook weten we van kerkelijke spanningen, van groot onmin op het grondvlak van de kerk. We hebben even hartelijke banden met Soutpansberg als met u. Wij hebben gedachten, geen oordelen, wel gebeden. Hopelijk kunnen de onderlinge relaties ook onderdeel zijn van de omkeerstrategie.’

Artikel 163

Buitenlandse kerken/toespraak J. Grier (EPCI).

Br. J. Grier brengt de groeten over van de Evangelical Presbyterian Church of Ierland (EPCI). Hij noemt met dankbaarheid het ontstaan van de zusterschapsband tussen onze kerken en de hartverwarmende ontmoeting tijdens de European en de International Conference of Reformed Churches (ECRC en ICRC). Het kerkverband bestaat uit tien gemeenten en beschikt over zeven predikanten. Er worden zomerkampen georganiseerd waar meer dan honderd jongeren komen. Men legt zich toe op diaconaal werk. Er is een evangelische boekwinkel in het centrum van Belfast. De prediking staat centraal, missionair werk vindt men erg belangrijk.

De toespraak wordt beantwoord door deputaat ds. J.W. Wüllschleger. Hij zegt Deo Volente de EPCI binnenkort te bezoeken en spreekt over de rijke erfenis die we delen: de Schrift en de reformatorische traditie. Wij zijn beide kleine kerken maar in Gods Koninkrijk staat 'klein' niet gelijk aan 'zonder betekenis'. 'De Heere geve u en ons een open deur voor het evangelie.'

Artikel 164

Buitenlandse kerken/algemeen

De preses vraagt aandacht voor het rapport van deputaten buitenlandse kerken (bijlage 82), met daarbij rapport 15 van commissie 4 (bijlage 83). Secretaris van deputaten, ds. L.A. den Butter, vervult zijn plaats tussen de afgevaardigden voor een achter de moderamentafel.

In de bespreking wordt de vraag gesteld waarom we de Heritage Reformed Churches nog geen volledige correspondentie aanbieden. Met dankbaarheid wordt de openheid voor gesprek in Zuid-Afrika genoteerd. Ook wordt gevraagd welke invloed de zwarte kerken hebben op de discussie over vrouw en ambt. Spreekt men nog over de synode Soutpansberg in de GKSA of over de synode Soutpansberg én de GKSA?

De voorzitter van deputaten, prof.dr. H.G.L. Peels, beantwoordt de gestelde vragen. Hij verklaart het relatief kleine aantal vertegenwoordigers van andere kerken op onze synode uit het feit dat recent de ICRC bijeenkwam in Cardiff. Daar hebben veel ontmoetingen plaatsgevonden. De HRC en wij hanteren een verschillend systeem van kerkelijke contacten. Als de synode ons voorstel overneemt, willen we overleggen over de voortgang in de correspondentie. De contacten zijn er hartelijk genoeg voor. De GKSA heeft een open deur naar Soutpansberg, maar momenteel op dezelfde manier zoals men die heeft naar andere kerken. Men beschouwt de synode Soutpansberg als niet meer behorend tot de GKSA. Volgens de synode Soutpansberg heeft de GKSA de eenheid verbroken. Zij beschouwt zichzelf nog wel als onderdeel van de GKSA en zal naar de eerstvolgende synode van de GKSA een brief sturen om de op haar betrekking hebbende besluiten aan te vechten. De kwestie van vrouw en ambt komt op de komende synode (opnieuw) terug aan de

hand van bezwaarschriften, dan ongetwijfeld ook vanuit de overwegend zwarte synode Middellande.

De synode besluit

1. de handelingen van het deputaatschap goed te keuren en deputaten te danken voor hun vele werk;
2. goedkeuring te hechten aan het door deputaten geformuleerde uitnodigingsbeleid;
3. het voorstel om volledige correspondentie aan te bieden aan de Evangelical Presbyterian Church in England and Wales goed te keuren;
4. deputaten op te dragen om in samenwerking met deputaten zending de ontwikkelingen rondom Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika en de synode Soutpansberg te blijven volgen en alert te zijn op nieuwe mogelijkheden om de relatie tussen hen beiden te verbeteren;
5. goedkeuring te hechten aan het voornemen van deputaten om de directe relatie met de Christian Reformed Churches of Australia en de Reformed Churches of New Zealand af te bouwen, en in de komende periode in overweging te nemen of hetzelfde proces ten aanzien van de Orthodox Presbyterian Church ingezet moet worden;
6. het voorstel om beperkte correspondentie aan te bieden aan de Heritage Reformed Churches goed te keuren;
7. goedkeuring te hechten aan het voorstel tot wijziging van art. 4, lid 4b, en 51 K.O.;
8. opnieuw deputaten te benoemen.

Aftredend zijn prof.dr. H.G.L. Peels en de di. C.A. den Hertog en H. Korving. Hun wordt dankgezegd voor hun vertegenwoordiging van onze kerken in verre oorden en voor het inbrengen in ons kerkelijke leven van de ervaringen die ze daar opdeden.

Artikel 165

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Raad van Kerken

Met deputaten eenheid wordt het gesprek voortgezet (zie artikel 42) over wat zij rapporteren (bijlage 5) aangaande de Raad van Kerken. Commissie 4 heeft de ingediende voorstellen verwerkt in haar rapport 6a (bijlage 84). De indieners van de voorstellen zijn blij met de wijze waarop, of kunnen ermee leven.

De synode besluit

1. uit te spreken dat deputaten voldaan hebben aan hun opdracht de generale synode te rapporteren over de vraag of het zinvol en principieel gewenst is lid te worden van de Raad van Kerken;
2. het kandidaat-lidmaatschap te beëindigen en ook geen lid of geassocieerd lid te worden van de Raad van Kerken;
3. deputaten op te dragen:
 - a. in gezamenlijkheid met de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en zo mogelijk met de Hersteld Hervormde Kerk

- te zoeken naar een wijze van contact met de Raad van Kerken op een lager niveau dan een lidmaatschap;
- b. aan de generale synode te rapporteren of en hoe dat vorm kan krijgen op een zodanige wijze die geen afbreuk doet aan het gereformeerde belijden;
4. deputaten op te dragen de volgende generale synode verslag te doen van hun handelingen.

Artikel 166

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/deputatenoverleg eenheid (DOE)

Vervolgens wordt behandeld wat deputaten eenheid in hun rapport (bijlage 5) melden over het deputatenoverleg eenheid. Daarbij hoort rapport 10 van commissie 4 (bijlage 85).

De voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker verwoordt zijn dankbaarheid dat er nu een website is over allerlei kerkrechtelijke zaken inzake de samenwerking. 'Ga daarvoor naar de website van DOE.'

De synode besluit

1. deputaten op te dragen te blijven participeren in het deputatenoverleg eenheid;
2. de 'Handreiking voor de verkiezing van ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente' (bijlage 3) te aanvaarden;
3. het complete model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente te aanvaarden.

Artikel 167

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Vathorst

De preses stelt aan de orde het rapport van deputaten eenheid (bijlage 5), dat wil zeggen die paragraaf die spreekt over de missionaire Kruispuntgemeente in de wijk Vathorst van Amersfoort. Daarover gaat ook rapport 13 van commissie 4 (bijlage 86).

Gevraagd wordt of het terecht is op een missionaire situatie van kwetsbare groei, een regeling van toepassing te verklaren voor gemeenten die in hun bestaan bedreigd zijn. En of er echt drie jaar gestudeerd moet worden op een voorziening voor missionaire uitzonderingssituaties. Kan dan in het voorgestelde besluit niet beter gesproken worden van een concrete Nederlands-gereformeerde gemeente van de NGK?

Rapporteur ds. D.J. Steensma antwoordt dat in een opbouwfase in dit geval toch wel een analogie gezien kan worden met een afbouwfase. Het voorgestelde besluit kan preciezer.

Ds. W. van 't Spijker, voorzitter van deputaten, stelt dat deputaten niet per se drie jaar willen studeren op een regeling voor dergelijke situaties, maar wilden wel de

bespreking ter synode afwachten. Eventueel kan de synode een snellere route voorstellen.

Volgens de voorzitter, ds. D. Quant is het procedureel lastig om tijdens dezelfde synode én een opdracht te geven én de uitvoering ter hand te nemen.

In de tweede ronde wordt nog de onwenselijkheid van steeds weer nieuwe uitzonderingssituaties verwoord. Volgens de rapporteur van de commissie is dat gevolg van de gebrokenheid van het kerkelijke leven. De voorzitter van deputaten ziet juist om die reden wel graag een algemene regel.

Ds. P.D.J. Buijs stelt voor in voorstel tot besluit 2a 'de Nederlands Gereformeerde Kerken' te vervangen door 'een plaatselijke Nederlands-gereformeerde kerk'. Daarmee gaan eerst commissie en deputaten akkoord en vervolgens de vergadering.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten in de adviesaanvraag inzake Vathorst goed te keuren;
2. deputaten op te dragen te onderzoeken:
 - a. of situaties van missionair belang ook in het algemeen reden zouden kunnen zijn bijlage 8 K.O. van toepassing te verklaren op de relatie met een plaatselijke Nederlands-gereformeerde kerk; en zo ja
 - b. in samenspraak met deputaten evangelisatie te bepalen welke toetsingscriteria gelden voor het bepalen van een situatie van missionair belang;
3. deputaten op te dragen samen met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond en met deputaten kerkorde en kerkrecht te onderzoeken of en onder welke voorwaarden het mogelijk is een samenwerkingsgemeente te vormen met een gemeente van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland.

Artikel 168

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/PKN

In vorige besprekingen bleven nog enkele punten liggen uit het rapport van deputaten eenheid (bijlage 5) waarop commissie 4 in haar rapport 14 (bijlage 87) terugkomt.

Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat er geen voorstel tot besluit is geformuleerd aangaande de toevoeging van een zin aan lid 1.d. van bijlage 8 K.O. Verder wordt gevraagd of contacten met de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) niet ten koste zullen gaan van contacten met de Gereformeerde Bond (GB) in de PKN. Wat is overigens het doel van die contacten? Wordt er in het verband van de contacten met de PKN niet te makkelijk van eenheid gesproken? Is kerkelijke eenheid niet toch de doelstelling van de PKN? Als men samen wil optrekken in het publieke domein, hoe verhoudt dat zich dan tot de activiteiten binnen het Contact in overheidszaken (CIO)?

Commissierapporteur ds. D.J. Steensma erkent dat het voorgestelde besluit niet compleet is. De commissie heeft deputaten gevraagd of er voor incidentele ontmoetingen met de PKN werkelijk een wijziging in hun instructie nodig was. Deputaten meenden zo een grotere armslag te hebben. Zij zien deze contacten toch weer als anderssoortig dan die binnen het CIO.

De voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker, kan vertellen dat de GB contacten met de PKN toejuicht omdat men zichzelf ziet als modaliteit binnen de PKN. Er is met het moderamen van de PKN gesproken over de verdeeldheid van de kerk en ook over de vrijzinnigheid binnen de PKN. En dat alles binnen een uur! Het moderamen van de PKN wilde het gesprek breder trekken en er ook andere kleinere kerken bij uitnodigen. Dat gaf een mooie vervolgonthoening, die begon in de kapel en werd voortgezet in de vergaderzaal. Veel vragen werden gesteld vanuit de kleinere kerken aan de grote kerk. De grote kerk wil aansluiten bij wat er in kleine kerken gebeurt. Geen persoonlijke verlangens mogen leidend zijn, er is geen verborgen agenda à la Samen op Weg. Vanuit PKN werd met het oog op de toekomst een EKD-model geopperd. Om dit soort contacten te kunnen hebben, niet alleen met de PKN, vragen deputaten om uitbreiding van hun instructie. Deputaten hebben gedacht aan de verschillende vormen van contact met kerken in het buitenland. Het CIO heeft een andere insteek, een andere agenda, een ander oogmerk. Deputaten eenheid willen praten met kerken over hoe gestalte te geven aan het getuigenis in de wereld, diaconaal en missionair.

Preadviseur prof.dr. J.W. Maris attendeert op het feit dat er binnen de PKN een raad van advies voor het gereformeerd belijden functioneert. Deze is in 2004 opgericht, moest ruimte geven aan Lutheranen en Bonders maar ook CGK, NGK en GKv werden uitgenodigd. Vanuit die laatste afgescheiden kerken neemt een aantal broeders op persoonlijke titel deel. Het confessionele geluid komt richting de synode de PKN maar moeilijk door, maar het is de moeite wel waard. Prof. Maris juicht het voorstel tot uitbreiding van de bevoegdheden van deputaten toe, met name met het oog op het publieke domein. Dat vraagt van deputaten wel om met standpunten te komen die aan profetische duidelijkheid niet te wensen overlaten. De samenleving heeft behoefte aan meer profetie. De EKD is trouwens een heel slecht voorbeeld.

Vanwege de naderende middagpauze wordt de bespreking opgeschort (zie artikel 234).

Artikel 169

Schorsing

Prof.dr. H.G.L. Peels leest Psalm 100 en gaat voor in gebed. Daarna wordt de buitenlandse gasten toegezongen Psalm 119: 32.

ACHTSTE ZITTING

donderdag 31 oktober, 13.30 – 17.15 uur

Artikel 170

Heropening

Gezongen wordt Psalm 86: 3 en 6. Ds. A.Th. van Olst leest Kolossenzen 1: 9-14 en gaat voor in een gebed om kennis, wijsheid en geestelijk inzicht om de Heere waardig te wandelen.

Artikel 171

Appel-nominaal

Prof.dr. H.G.L. Peels heeft de vergadering verlaten, diak. W.J. Visser is in aantocht. Dat laatste geldt ook voor prof.dr. A. Baars als preadviseur.

Artikel 172

Comité-generaal

Artikel 173

Schorsing

De preses schorst de vergadering met het oog op de avondmaaltijd.

ACHTSTE ZITTING

donderdag 31 oktober, 18.30 – 20.30 uur

Artikel 174

Heropening

De preses heropent de vergadering. In verband met Hervormingsdag vraagt hij te zingen het Lutherlied: 'Een vaste burcht is onze God'. Ds. J.W. van Pelt leest Jesaja 28: 14-17 en gaat voor in gebed.

Artikel 175

Appel-nominaal

Als secundus-afgevaardigde van de PS van het Westen vervangt oud. M. v.d. Zwan oud. J. Mauritz. Oud. v.d. Zwan betuigt instemming met de gereformeerde belijdenis. Ds. J.M.J. Kieviet ontbreekt vanavond en wordt niet vervangen. Prof.dr. H.G.L. Peels kan de vergadering weer van dienst zijn als preadviseur.

Artikel 176

Contact met de overheid

Aan de orde is het rapport van deputaten contact met de overheid (bijlage 88) met rapport 1 van commissie 5 (bijlage 89). Als deputaten zijn aanwezig br. H. de Hek en ds. C.A. den Hertog.

Vanuit de vergadering wordt gevraagd of deputaten contact hebben met vertegenwoordigers van politieke partijen. Ook wordt gevraagd welke activiteit de ANBI-regeling vraagt van plaatselijke kerkenraden en penningmeesters. Worden de kerkenraden betreffende deze regeling wel voldoende geïnformeerd? Een afgevaardigde vraagt of in verband met de aangenomen instructie over de classicale begeleiding van de opheffing van gemeenten geen overleg geboden is tussen deputaten contact met de overheid en deputaten kerkorde en kerkrecht. Een ander maakt attent op de mogelijkheid die er soms is om een arbovoorziening voor kerkelijke vrijwilligers te regelen via de burgelijke gemeente.

Namens de commissie rapporteert ds. L.A. den Butter. De commissie acht het niet nodig dat de informatie over de ANBI-regeling een continue opdracht voor deputaten is. Overleg tussen deputaten en deputaten kerkorde en kerkrecht over de kerkelijke goederen bij opheffing van een gemeente is wel een goede suggestie.

Deputaat br. H. de Hek gaat vervolgens op enkele punten in. Er is regelmatig formeel contact met vertegenwoordigers van de (christelijke) partijen en ook informeel via het zogenaamde Woerdenberaad. Deputaten participeren in het interkerkelijke Contact Inzake Overheidszaken (CIO) en in dat contact hebben mensen zitting met een uitgebreid Haags netwerk.

Plaatselijke kerkenraden hebben wel degelijk een verantwoordelijkheid met betrekking tot de ANBI-regeling. Zie het reglement op de kerkvisitatie, onderdeel 9. Als plaatselijke kerken niet aan de regels voldoen, kan dat een domino-effect geven in het geheel van de kerken en nog breder. Vanaf 1 januari 2015 moeten per plaatselijke gemeente de essentialia van de financiën via het internet inzichtelijk zijn: vermogen, inkomsten en uitgaven. Deputaten komen nog met een format. Deputaten zullen bekijken hoe het beste kan worden voldaan aan de arbo-eisen voor kerkelijke vrijwilligers. Want inderdaad: wie is aansprakelijk als iemand in kerk stofzuigend van de trap valt?

Ds. B. Reinders stelt met instemming van de commissie voor voorstel tot besluit 3.c. als volgt aan te vullen met de woorden: 'en deputaten kerkorde en kerkrecht dienaangaande te voorzien van informatie ten behoeve van de door hen op te stellen handreiking voor op te heffen gemeenten.' Oud. L. Mak stelt voor voorstel tot besluit 2 als overbodig te schrappen maar dat komt hem op een protest van de commissie te staan: het betreft niet zozeer de ANBI-regeling zelf maar een aanscherping ervan.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te bedanken voor hun werkzaamheden;
2. deputaten op te dragen de ontwikkelingen omtrent de ANBI-regelgeving en de op handen zijnde wijzigingen in de btw-wet- en regelgeving nauwlettend te blijven volgen en daarover de plaatselijke kerken zo nodig te informeren;
3. deputaten op te dragen met adequate informatieverstrekking:
 - a. deputaten financiële zaken te ondersteunen in het treffen van voorbereidingen met het oog op het nieuwe systeem van Europees betalingsverkeer (SEPA), zodat zij daarover de plaatselijke kerken kunnen informeren;
 - b. deputaten onderlinge bijstand en advies te ondersteunen, zodat
 1. zij zich kunnen bezinnen op de begeleiding en de ondersteuning van gemeenten wier kerkgebouw een gemeentelijk monument wordt;
 2. zij de plaatselijke kerken kunnen informeren en waar nodig adviseren over de relevante gevolgen van het nieuwe bouwbesluit, de regelgeving omtrent de bedrijfshulpverlening en de arbo-regelgeving;
 - c. deputaten kerkelijke archieven en deputaten onderlinge bijstand en advies te ondersteunen in het ontwikkelen van beleid op herbestemming van kerkelijk (on)roerend goed en deputaten kerkorde en kerkrecht dienaangaande te voorzien van informatie ten behoeve van de door hen op te stellen handreiking voor op te heffen gemeenten;
4. deputaten pastoraat in de gezondheidszorg en deputaten diaconaat op te dragen zich gezamenlijk te bezinnen op de gevolgen van de aanpassing van de AWBZ en de plaatselijke kerken hierover te informeren en desgevraagd te adviseren;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

Ds. G.L. Born is aftredend als deputaat, evenals de brs. H. Jochemsen en H.M. Oevermans. Hun wordt dankgezegd voor hun werkzaamheden.

Artikel 177

Belijden in zeventvoud

De preses heet de familie Baars welkom en geeft het woord aan de heer W.B. Kranendonk namens uitgeverij De Banier. Hij presenteert een uniek boek: *Belijden in zeventvoud*, geschreven door prof.dr. A. Baars in samenwerking met drs. A. Groothedde. Het betreft een harmonie van zeven belijdenisgeschriften, een idee opgepikt in Amerika. Mw. Baars gaf veel support en dochter Thera vertaalde de Westminster Confessie. Het eerste exemplaar wordt aangeboden aan de preses van de synode, ds. D. Quant. Hij ontvangt ook een exemplaar bestemd voor de TUA. Vervolgens ontvangen de schrijvers een exemplaar.

Ds. Quant feliciteert prof. Baars en zijn gezin met deze eerste vrucht van wetenschappelijke arbeid na het emeritaat.

Prof. Baars zelf dankt vervolgens zijn vrouw, dochter en co-auteur Groothedde.

Zullen de Formulieren van Enigheid de basis blijven van het kerkelijke leven in de Gereformeerde Gezindte of vormen ze meer en meer een interne splijtzwam? In de tijd van de Reformatie waren er honderden catechismi. Elk gebied had een eigen catechismus. Deze versplintering vormde een geschikte schietschijf voor de Rooms-katholieke Kerk. Maar nieuwe catechismi kunnen een gevolg zijn van een nieuw verstaan van de Schrift: het Woord is levend en krachtig. Vervolgens hadden deze geschriften vaak een concrete aanleiding en een verschillend doel. Deze zeven werden spoedig aanvaard als kerkelijke belijdenisgeschriften. De kerken houden zich eraan en mogen eraan gehouden worden.

Artikel 178

Kerkerde en kerkrecht/appelprocedure

Al eerder was het rapport van deputaten kerkerde en kerkrecht (bijlage 66) voorwerp van bespreking (zie artikel 140). Nu zal het gaan over dat deel dat handelt over de appelprocedure (paragraaf 3). Ook daarover spreekt rapport 14 van commissie 7 (bijlage 67). De op dit terrein meest deskundige deputaat, br. H. de Hek, is aanwezig.

Vanwege het wat technische karakter van de materie volgen hieronder de gestelde vragen en de gegeven antwoorden zo dicht mogelijk bij elkaar. Commissierapporteur ds. C. Westerink beantwoordde een enkele vraag, deputaat De Hek de meeste.

Van verschillende kanten wordt waardering uitgesproken voor het feit dat deze conceptregeling ontwikkeld is. Gevraagd wordt of niet een definitie van wat een appel is, ontbreekt. Dient elke brief, e-mail, etc. (welwillend) als zodanig gelezen te worden? Antwoord: Er is geen definitie maar in artikel 4 worden wel de noodzakelijke ingrediënten genoemd. Van belang is dat een appel geen willekeurige feiten maar een besluit van een kerkelijke vergadering betreft. Is het niet raadzaam om bij de gronden voor een appel het criterium van de redelijkheid op te nemen, want een bezwaar is niet altijd precies te beargumenteren op basis van Schrift, belijdenis en kerkerde? Antwoord: Daar is iets voor te zeggen maar er is niet voor gekozen omdat dat de procedure op een fundamenteel punt te ver afvoert van artikel 31 K.O. Is de omschrijving van de belanghebbende niet te beperkt? In de kerkerde wordt immers gesproken van 'bezwaarden'. Antwoord: Hier sluit de regeling meer aan bij het burgerlijke dan bij het kerkelijke recht. Dat is ook zinvol om de burgerrechter buiten de deur te houden. Vraag ten aanzien van 8.6: Bij wie rust nu de bewijslast met betrekking tot de feiten: bij de beoordelende vergadering of bij de appellant? Antwoord: Er is een onderscheid te maken tussen de feiten en het recht. Een feit kan bewezen worden, het recht leent zich voor argumentatie. De appellant moet een feit bewijzen, de kerkelijke vergadering oordeelt of een feit in strijd is met Schrift, belijdenis en kerkerde.

Er wordt gevraagd naar de opschortende werking wanneer een appel niet ontvankelijk wordt verklaard en daártegen appel wordt aangetekend bij een meerdere vergadering. Antwoord: Als er een besluit op een appel is gevallen, houdt de opschortende werking op. Kan er na een appel nog een revisieverzoek worden gedaan? Antwoord: Nee, het is het een of het ander. Gaat wat in artikel 3 staat over de appeltermijn niet voor

grote verwarring zorgen? Antwoord: de verscheidenheid aan kerkelijke vergaderingen noodzaakt een gedifferentieerde appeltermijn. Gemeenteleden en kerkenraden bestaan altijd, meerdere vergaderingen slechts zolang ze vergaderen. Wat te doen wanneer een appelland langdurig ziek is of raakt? Antwoord: Daarin voorziet de regeling niet, dan moet de betreffende kerkelijke vergadering naar bevind van zaken handelen. Is in artikel 7.6 'redelijke termijn' niet te vrijblijvend? Antwoord: Een commissie van onderzoek moet een zekere vrijheid hebben om het werk te organiseren. Is het niet beter om de samenstelling van een commissie van onderzoek meer in de vrijheid van de kerkelijke vergadering te laten, eventueel met leden van buiten de vergadering? Antwoord: Het is omwille van commitment toch beter om te putten uit de afgevaardigden. Met andere leden ga je in de richting van aparte appelcolleges. Moet in 2.3 niet ook de PS worden genoemd? Antwoord: Dat is juist. Kan een appelland de zaak niet ophouden door steeds weer bezwaar te maken tegen deskundigen? Antwoord: Dat kan, en bij het wederhoor moet een dergelijk bezwaar ook geuit kunnen worden maar uiteindelijk beslist de kerkelijke vergadering. Vraag: Zal er binnen classes wel belangstelling zijn voor speciale instructiebijeenkomsten rond de appelprocedure? Antwoord: Dat is inderdaad de vraag, mogelijk kan er op een reguliere classisvergadering een plekje voor deputaten worden ingeruimd.

Vanwege het late tijdstip stelt de preses voor de tweede ronde van de bespreking te doen plaatsvinden in de derde zittingsweek (zie artikel 200). De vergadering gaat hiermee graag akkoord.

Artikel 179

Sluiting

Ds. H.K. Sok leest Psalm 46 en laat uit dezelfde psalm de verzen 2, 3 en 4 zingen. Nadat de preses is voorgegaan in dankgebed sluit hij de achtste zitting.

NEGENDE ZITTING

vrijdag 1 november, 9.15 – 12.15 uur

Artikel 180

Opening

Ds. D. Quant, preses van de synode, opent de negende zitting door te laten zingen Psalm 97: 1 en 7, te lezen Psalm 57: 8-12 en voor te gaan in gebed.

Artikel 181

Appel-nominaal

Voor de PS van het Noorden vervangt oud. M.H.J. Bron oud. C.J. Hooglander. Vanuit het Oosten is oud. A. Kok verhinderd. In zijn plaats is oud. J.W. Overeem aanwezig.

Tussen de afgevaardigden van het Westen zit ds. W.E. Klaver op de plaats van ds. C. Westerink. Als afgevaardigde vanuit de PS van het Zuiden moet ds. F.W. v.d. Rhee verstek laten gaan. Er is voor hem geen vervanger. De professoren dr. H.G.L. Peels en dr. J.W. Maris zijn aanwezig als preadviseurs. Oud. J.W. Overeem verheft zich om instemming te betuigen met de belijdenis.

Artikel 182

Digitalisering

De commissie digitalisering deed verslag (bijlage 90). Commissie 6 bereidde in haar rapport 17 (bijlage 91) de behandeling voor. Zr. M. Blankenstijn en br. A.J. de Vuyst vertegenwoordigen de commissie digitalisering.

Gevraagd wordt waarom de synodale commissie, die de problemen van de rapporteurs wel heeft gezien, geen voorstellen doet voor de oplossing daarvan. Verder wordt gevraagd of de commissie digitalisering ook waardevolle gedachten heeft met betrekking tot mindere vergaderingen.

Rapporteur van de synodale commissie, oud. J. Mauritz, wijst erop dat er nog een evaluatie komt en dan moet het gesignaleerde probleem van de rapporteurs worden meegenomen.

Namens de commissie digitalisering attendeert br. A.J. de Vuyst erop dat het wel de bedoeling is de commissie op te heffen, zodat er geen aanvullende opdrachten kunnen worden gegeven. Wat betreft de al of niet gedigitaliseerde inrichting van mindere vergaderingen: het is aan de moderamina van die vergaderingen om dat te overwegen. Zr. Blankenstijn vertelt dat de classis Amsterdam al digitaal werkt. Mogelijk kan het Dienstenbureau deze mogelijkheid ook aan andere classes aanbieden. De veilige verzending van comitéstukken verdient nog wel enig onderzoek.

Preadviseur prof. Peels doet de suggestie dat men zijn licht ook eens opsteekt in Zuid-Afrika. De GKSA maakt nog veel uitgebreider gebruik van technische hulpmiddelen dan wij nu doen.

De synode besluit

1. de toepassing van digitale hulpmiddelen ter ondersteuning van de vergadering van de generale synode te continueren, naast de mogelijkheid tot gebruik van papieren kopieën;
2. de commissie digitalisering, onder dankzegging voor de verrichte werkzaamheden, op te heffen en de verdere uitbouw van digitale ondersteuning neer te leggen bij het Dienstenbureau als onderdeel van zijn reguliere taak;
3. het Dienstenbureau te verzoeken beleid te ontwikkelen hoe moet worden omgegaan met de elektronische verspreiding van comitéstukken en hoe deze aan het einde van de bespreking/vergadering moeten/kunnen worden vernietigd;

4. deputaten landelijk kerkelijk bureau op te dragen het Dienstenbureau een indevaluatie te laten maken van de pilot gedurende de generale synode 2013 en die voor te leggen aan de generale synode 2016;
5. te bekijken of het huishoudelijk reglement van de synode en de instructie voor de roepende en ontvangende kerk in overleg met deputaatschap vertegenwoordiging moeten worden aangepast zodat ze in lijn komen met de gerealiseerde maatregelen.

De commissie is daarmee opgeheven en de leden wordt dankgezegd voor hun inzet.

Artikel 183

Buitenlandse kerken/toespraak ds. J. Mcleod (FCSc)

Namens de Free Church of Scotland continuïng (FCSc) spreekt ds. J. Mcleod de synode toe. Hij zegt zich te verheugen in wat we gemeenschappelijk hebben: gereformeerde belijdenissen maar ook het besef van de noodzaak van persoonlijk geloof in de Heere Jezus Christus. De FCSc wil een kerk en een school in elk gebied van het land. Men gaat daarbij uit van het principe dat een dominee de verantwoordelijkheid heeft voor elke levende ziel in zijn gebied. Het vraagt veel vertrouwen dat te realiseren met nu nog dertig gemeenten op grote afstand van elkaar en beperkte financiële middelen. Toch mag ervaren worden dat de Heere zorgt en zegent. Er is een classis in de Verenigde Staten en een gemeente in Canada. Men bedrijft zending in Zambia en is betrokken bij het onderwijs aan het Mukhanyo Theological College. Ook zijn er missionaire projecten in Shri Lanka en China. 'Bidt voor ons!'

De toespraak wordt beantwoord door ds. H. Korving. Wij vormen beide een afgescheiden kerk daterend van het begin van de negentiende eeuw, we hebben nu beide te maken met toenemende secularisatie. We zijn klein van kracht maar als God ons zegent, is veel mogelijk. Ds. Korving bezocht in Schotland ooit het huis van William Carey. Daar trof hem diens lijfspreuk: 'Verwacht veel van God, onderneem veel voor God'.

Artikel 184

Buitenlandse kerken/toespraak ds. K. Kim (IRCK)

Vervolgens krijgt ds. K. Kim van de Independant Reformed Church in Korea (IRCK) de gelegenheid de synode toe te spreken. Hij noteert dankbaar dat de CGK de eerste zusterkerk van de IRCK zijn. De CGK vormen voor de IRCK een inspirerend voorbeeld van dienst aan God in de erediensten en naar buiten. De Heere zegent de IRCK met een grote groei, ondanks toenemende dreiging van de secularisatie. Korea kent een 24-uurseconomie, homoseksualiteit is een bekend verschijnsel en er is ook pluralisme in de kerken. In 2010 is een theologisch seminarie gesticht. Men zond een gezin uit om zendingswerk te verrichten in China. Ook evangeliseert men in het Yanbingebied dat nog onder sterke communistische invloed staat. De IRCK zal met vreugde gastheer zijn van de Aziatische regionale ICRC in 2015.

Deze toespraak wordt beantwoord door prof. H.G.L. Peels. Het gaat in het Koninkrijk van God niet om tellen maar om wegen. Een kleine, getrouwe kerk die vasthoudt aan de eerste liefde, kan van veel betekenis zijn. 'Wij zijn onder de indruk van uw missionaire activiteiten en de stichting van een theologische academie. Wij hopen op en bidden om zegen vanuit uw kerken voor de miljoenen van uw volk.'

Artikel 185

Werkwijze synode

De preses bepaalt de aandacht van de synode bij het rapport van de commissie werkwijze generale synode (bijlage 92) in combinatie met rapport 2 van het moderamen (bijlage 93). Voor de commissie zijn aanwezig de brs. J. v.d. Berg en A.J. de Vuyst en de oud. L. Mak en J. Mauritz.

Er worden vragen gesteld en opmerkingen gemaakt. De aanleiding van de bezinning was de toenemende moeite om een voldoende aantal (geschikte) broeders beschikbaar te hebben. Wat wordt daar nu per saldo aan gedaan? Bij een kleiner aantal afgevaardigden en een gelijk aantal commissies moet evenveel werk door minder schouders worden gedragen, terwijl het nu al 'aanpoten' is. De verzwaring van het werk kan een nieuwe reden worden van de moeite om voldoende geschikte broeders te vinden. Kunnen de secundi misschien worden betrokken bij het commissiewerk? Een groter aantal afgevaardigden geeft meer mogelijkheden om recht te doen aan de geestelijke diversiteit in onze kerken. Een gevaar van verkleining van de synode is ook nog verder afnemende betrokkenheid in de kerken. Kan, als vermindering van het aantal afgevaardigden onvermijdelijk is, deze niet beter gefaseerd worden doorgevoerd? De spreiding van de synode over een langere tijdspanne heeft voordelen, maar als de synode eerder wordt geopend moeten de deputatenrapporten waarschijnlijk eerder binnen zijn, hetgeen hun effectieve werktijd tussen twee synodes vermindert. Levert een opening voor de zomer wel zoveel winst op? In de zomerperiode zal niet veel commissiewerk worden gedaan. Kan de synode niet plaatsvinden om de vier jaar? Is het nog wel wijs om afgevaardigden van zusterkerken de behandeling van de op hun kerk betrekking hebbende rapportage te laten meemaken?

Namens het moderamen gaat ds. P.D.J. Buijs op een en ander in. Gefaseerd teruggaan in aantal afgevaardigden is een idee. Het moderamen stelt in elk geval voor dit eerst als proef te doen en goed te evalueren. We moeten inderdaad behalve de effectiviteit van de vergadering ook de breedte van de afvaardiging in de gaten houden. Eens per vier jaar een synode zal echt niet haalbaar blijken. Het probleem van de beschikbaarheid zat vooral in het grote aantal op te nemen vrije dagen, dat wordt nu wel over twee kalenderjaren verspreid. Het tempo moet er overigens wel in blijven, we zullen met elkaar moeten waken voor het gevaar teveel punten door te schuiven.

Namens de commissie gaat br. J. v.d. Berg op een aantal genoemde zaken in. De opdracht was beperkt, de oplossing is dat ook: de synode eerder beginnen en

later sluiten. De andere ideeën van de commissie zijn er slechts 'om u te dienen'. De suggestie van de vermindering van het aantal afgevaardigden is gedaan op basis van een vergelijking met andere kerken: wij hebben een relatief hoog aantal afgevaardigden per lid. De grootste werklust wordt gevonden in de commissies maar niet in de zittingen. Een kleiner aantal afgevaardigden per commissie is geen probleem, aangezien de communicatie met minder deelnemers navenant wordt bevorderd. Ook kan er in de zomer door commissies best een en ander worden gedaan. De verantwoordelijkheid om bij de afvaardiging recht te doen aan de breedte van de kerken ligt bij de mindere vergaderingen. De deputaatschappen hoeven aan effectiviteit niet in te boeten, zij werken na inlevering van hun rapport toch gewoon door?

Samenroeper ds. D. Quant vult nog aan: de aanlevering van stukken hoeft niet veel eerder dan in de huidige situatie.

Nog lang niet alle afgevaardigden zijn tevreden met de gegeven antwoorden. Het valt toch niet te ontkennen dat bij een verkleining van de synode de kwetsbaarheid toeneemt? Er valt kennis van besluitvorming op vorige synodes weg en ook ervaring met het synodale werk. Hier en daar lijken de voorstellen meer ingegeven door de behoefte om te bezuinigen dan om de beschikbaarheid van bekwame broeders te bevorderen. Is op vrijdag en zaterdag vergaderen niet toch een betere oplossing? Het pleidooi voor een afspiegeling van de breedte van onze kerken moet niet in de sfeer van de kerkpolitiek getrokken worden, de rijkdom van ons samen kerk-zijn mag daarin uitkomen. Het valt trouwens op dat dominees langere vragen stellen dan ouderlingen! Misschien is de effectiviteit er mee gediend binnen het aantal afgevaardigden eens naar die verhouding te kijken.

Namens het moderamen antwoordt opnieuw ds. P.D.J. Buijs. Veel van wat nu aan de orde komt, behoorde niet tot de opdracht van de commissie of is niet aan de orde geweest. Wel verdient het punt van een afspiegeling van de breedte van onze kerken aandacht. Als wij op mindere vergaderingen op geestelijke wijze stemmen, blijft de breedte echt wel zichtbaar. Dat kan geen argument zijn om een vermindering van het aantal afgevaardigden tegen te houden. En wat de omvang van het werk betreft: vooral het rapporteurschap geeft veel werk; dat kan verdeeld worden over twee commissieleden.

Namens de commissie zet br. J. v.d. Berg de beantwoording voort. Eventuele bezuinigingen hebben geen enkele rol gespeeld. Globaal heeft de commissie wel getoetst of haar voorstellen niet tot meer kosten zouden leiden. De vrijdag en de zaterdag als vergaderdagen vormen weer een probleem voor wie in een winkel werken. Ook raakt het synodewerk dan erg versnipperd. Synodale commissies hoeven misschien niet allemaal even groot te zijn. Kunde en ervaring worden bij een kleiner aantal afgevaardigden niet per se minder. Enige ontbrekende deskundigheid kan van buiten worden ingevlogen.

Daartoe uitgenodigd door de preses dient een aantal leden, met voldoende steun van anderen, een voorstel in.

Ds. H.K. Sok stelt voor de voorstellen tot besluit 2.a. en 2.c. te schrappen. En dan een nieuw voorstel tot besluit 3 te formuleren: 'Een commissie te benoemen die de algemene werkwijze van de generale synode evalueert en daarover rapporteert aan de generale synode van 2016.'

Oud. E.C. Bin vult dit voorstel aan met een nieuw 2.b.: 'waarbij drie vergaderweken worden gepland voor het najaar en de eerste vergaderweek begint zes-zeven weken na de opening'.

Oud. C. van 't Spijker stelt voor te besluiten: 'de generale synode gaat (bij wijze van proef) in 2016 de vergaderingen per twee dagen clusteren - op de vrijdag en zaterdag - om op die manier te bezien of de bekwame broeders dan makkelijker als afgevaardigde beschikbaar zijn.'

Ds. J.M.J. Kieviet stelt voor: 'In deze synodeperiode nog te onderzoeken of de variant vrijdag-zaterdag al dan niet gedeeltelijk een oplossing biedt.'

Ds. C.J. Droger stelt voor: '2c. het aantal afgevaardigden per particuliere synode te bepalen op elf';

Het moderamen zal zich op de ingediende voorstellen beraden en er in een nadere rapportage op terugkomen (zie artikel 247).

Artikel 186

Emeritikas - vervolg

De bespreking van het rapport van deputaten emeritikas (bijlage 23) wordt voortgezet (zie artikel 68), nu aan de hand van rapport 6a van commissie 6 (bijlage 94). De deputaten br. T. Loonstra, oud. I.L. Stolk en ds. J.M.J. Kieviet zijn aanwezig.

De indieners van voorstellen blijken ingenomen met de wijze waarop hun voorstellen zijn verwerkt.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en waardering uit te spreken voor de grote hoeveelheid verricht werk;
2. deputaten op te dragen bij het uitvoeren van de opdracht van de generale synode 2010 betreffende deeltijdemeritaat, ook te kijken naar de mogelijkheid dit toe te passen op de periode na pensionering;
3. de eigen bijdrage van de predikanten op 30% te laten, om zo verdere tekorten te voorkomen;
4. percentages van inhouding voortaan op te nemen in de beroepsbrief, te weten:
2014: 7,5 % van de premie;
2015: 15% van de premie;
2016: 22,5 % van de premie;
vanaf 2017: 30 % van de premie;
5. deputaten opdracht te geven om in overleg te treden met deputaten onderlinge bijstand en advies om de gevolgen van het nieuwe pensioenreglement voor

- predikanten in kaart te brengen alsmede de gevolgen voor de steun aan die kerken die daarvoor in aanmerking komen;
6. gemeenten aan te sporen ziekte van hun predikant vanaf de eerste dag te melden zodat er een historie opgebouwd wordt;
 7. deputaten opdracht te geven een vlugschrift uit te brengen waarin de hele problematiek van de arbeidsongeschiktheid en de gevolgen daarvan voor de kerken in kaart worden gebracht om die vervolgens aan alle kerken toe te sturen;
 8. de volgende tekstuele wijzigingen over te nemen:
 - a. K.O. art. 20 paragraaf 6.3 moet zijn: *Kerkorde bijlage 7 art. 20;*
 - b. Bijlage 3 tekst wordt: *De penningmeester van de emeritikas is tegenover deputaten verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleggingsbeleid. De penningmeester kan zich daarbij laten bijstaan door beleggingsdeskundigen;*
 - c. Bijlage 3 tekst wordt: In zeer bijzondere omstandigheden kan van deze richtlijn worden afgeweken *maar dan wel als unaniem besluit;*
 - d. Bijlage 5 blz. 31 PGGM komt in 2014 of 2015 met een nieuw pensioenreglement ... PGGM is hier *PFZW*.
 9. de voorstellen voor wijziging van de richtlijnen vermogensbeheer, zoals die zijn verwoord in bijlage 3 van het rapport van deputaten emeritikas integraal over te nemen;
 10. de voorstellen zoals die zijn opgenomen in de Beschrijving compensatieregeling, zoals verwoord in bijlage 4 van het rapport van deputaten emeritikas integraal over te nemen;
 11. de voorstellen tot aanpassing van de kerkorde artikel 13 en bijlage 7, zoals verwoord in het rapport van deputaten emeritikas, de bijlagen 5 t/m 8, integraal over te nemen.
 12. wijziging K.O.: Bijlage 7 (art. 13): Artikel 3. En wel als volgt: Het beheer van de kas is opgedragen aan acht deputaten, die daartoe machtiging en instructie ontvangen van de generale synode. De voorzitter, de eerste en de tweede penningmeester, de deputaat-actuaris en de vier deputaten worden benoemd door de generale synode voor de periode die ligt tussen de benoemende en de volgende generale synode. Zij zijn herbenoembaar. Voor de vier deputaten worden ook secundi benoemd. Deputaten zijn verplicht op aanvraag van de desbetreffende kerkenraad steun te verlenen, overeenkomstig de in deze instructie gestelde regels.
 13. wijziging K.O.: Bijlage 7 (art. 13) Art. 21 als volgt: de eerste zin: 'Jaarlijks brengen deputaten art. 13 K.O. verslag uit van hun (...) en de balans per 31 december van dat jaar', laten vervallen.

Een hartelijk dankwoord valt deputaten ten deel, in het bijzonder de aftredende voorzitter, ds. J.M.J. Kieviet.

Artikel 187

Emeritikas/evaluatiecommissie - vervolg

De behandeling van het rapport van de evaluatiecommissie emeritikas (bijlage 25) wordt voortgezet (zie artikel 69), nu aan de hand van rapport 7a van commissie 6 (bijlage 95).

De synode besluit

1. deputaten emeritikas op te dragen een klankbordgroep in te richten, samengesteld uit een evenwichtige vertegenwoordiging van (emeritus)predikanten en gemeenten, om zo te vernemen hoe het nieuwe stelsel in de praktijk uitwerkt;
2. een commissie te benoemen, bestaande uit vier personen, die deputaten emeritikas en de klankbordgroep begeleidt en beoordeelt in het evalueren van de gevolgen van het nieuwe stelsel en het indien nodig uitwerken van wijzigingsvoorstellen, met de naam 'evaluatiecommissie emeritikas-II';
3. de evaluatiecommissie-II, indien er voorstellen zijn tot wijziging, in contact te laten treden met het moderamen van de GS om te bezien of er een vervolgzitting gewenst is voor besluitvorming;
4. de generale synode van 2013 conditioneel te sluiten.

Artikel 188

Emeritikas/brief kerkenraad Ede

Commissie 6 boog zich ook over een brief van de kerkenraad van Ede (bijlage 96). De commissie doet verslag van haar bevindingen in haar rapport 14 (bijlage 97). De deputaten T. Loonstra, I.L. Stolk en J.M.J. Kieviet zijn bij de bespreking aanwezig.

Als de kerkenraad van Ede een rekenfout door deputaten moet worden toegegeven, moet er dan niet iets worden gecommuniceerd met de predikanten? zo wordt gevraagd.

Volgens rapporteur oud. H.J. Sok is er geen sprake van een rekenfout maar van een enigszins voortijdig spreken. Deputaat Loonstra vult aan dat vanwege de inlooperperiode noch 23% noch 30% eigen bijdrage het effectieve percentage is. Er staan nog wijzigingen aan te komen die van invloed zijn op de realisatie van de modellen. Je moet die niet elke keer willen aanpassen. Over drie jaar met een evaluatie komen is beter. Wel kan er in de nieuwsbrief van deputaten een opmerking hierover worden gemaakt. Deputatenvoorzitter ds. J.M.J. Kieviet verzekert de vergadering ervan dat deputaten sowieso elk jaar communiceren met de emeriti.

De synode besluit

1. de kerkenraad van Ede te bedanken voor de constructieve manier van meedenken in deze moeilijke materie;
2. Ede te berichten dat er naar aanleiding van zijn brief geen wijzigingen worden aangebracht, maar dat er een klankbordgroep zal worden ingesteld (zie hiervoor rapporten 6a en 7a van commissie 6) om belanghebbenden in de gelegenheid te stellen mee te spreken bij het evalueren van het nieuwe stelsel;
3. uit te spreken dat voor het hanteren van de eigen bijdrage een uniform inhoudingspercentage zal worden gehanteerd en dit geen zaak te laten zijn die per gemeente wordt onderhandeld met de predikant.

Artikel 189

Emeritikas/pensioenvoorziening evangelisten

Aan de orde is een instructie van de PS van het Westen (bijlage 98), die de GS verzoekt te besluiten de pensioenvoorziening voor evangelisten in zendingsgemeenten onder te brengen bij de emeritaatsvoorziening naar artikel 13 K.O. De zaak is voorbereid door commissie 6 in haar rapport 9 (bijlage 99).

De synode besluit

De instructie van de particuliere synode van het Westen inzake pensioenvoorziening evangelisten in zendingsgemeenten voor te leggen aan deputaten emeritikas met het verzoek de behandeling over te nemen en daarbij:

- a. voorstellen te doen en deze aan de generale synode 2013 voor te leggen indien deze provisorisch/conditioneel is gesloten; dan wel
- b. voorstellen te doen en deze aan de generale synode van 2016 voor te leggen.

Artikel 190

Emeritikas/compensatieregeling pensioenpremie

Een andere instructie van de PS van het Westen betreft de compensatieregeling voor de pensioenpremie (bijlage 100). Commissie 6 boog zich ook daarover en doet verslag in haar rapport 11 (bijlage 101).

In de bespreking wordt gevraagd waarom de commissie het verschil in WOZ-waarde van pastorieën niet wil verdisconteren.

Volgens rapporteur oud. J. Mauritz valt het bij zorgvuldige doorrekening met die verschillen wel mee. Bovendien is het ondoenlijk om een regeling af te stemmen op elke individuele predikant.

Deputaat br. T. Loonstra vult aan: de gemiddelde WOZ-waarde over heel Nederland is € 220.000 euro. Deputaten zochten voor hun regeling met betrekking tot pastorieën een verdedigbaar bedrag en kwamen uit op € 300.000. Zij kregen een tweevoudige reactie: sommigen vonden dat bedrag te laag, anderen te hoog. Je moet wat. Daar komt bij dat het om een tijdelijke regeling gaat voor een overgangssituatie.

In de tweede ronde wordt gesteld dat er kennelijk niet echt een berekening ten grondslag ligt aan de € 200.000. Zou dat niet toch kunnen? De gemiddelde WOZ-waarde van christelijk-gereformeerde pastorieën is met een eenvoudig antwoord-formulier te bepalen.

Deputaat br. T. Loonstra wijst op een andere complicatie: sommige predikanten hebben een eigen huis en krijgen een woonvergoeding of zij betalen huur. Het is niet zo makkelijk om een beslissingsnorm te bedenken. De regeling heeft pijnlijke kanten maar dat is 'part of the deal'.

Deptaat I.L. Stolk noemt nog een probleem: de WOZ-waarde kan elk jaar variëren, elke eigenaar kan er bezwaar tegen maken. Voor een op elke situatie afgestemde regeling moeten deputaten alle veranderingen doorkrijgen en verwerken. Dat wordt een heidens karwei.

Ds. A. Huijgen doet, gesteund door anderen, desondanks het volgende voorstel: 'deputaten op te dragen, een onderbouwing te leveren voor de fictieve WOZ-waarde die gebruikt wordt in de compensatieregeling.'

Dit voorstel gaat eerst terug naar de commissie (zie artikel 236).

Artikel 191

Schorsing

De preses schorst de vergadering voor de middagpauze.

NEGENDE ZITTING

vrijdag 1 november, 13.30 – 16.00 uur

Artikel 192

Heropening

Gezongen wordt Psalm 128: 1 en 3. Oud. J.C. Westeneng leest Psalm 88 en gaat voor in gebed.

Artikel 193

Appel-nominaal

Prof.dr. J.W. Maris is aanwezig als preadviseur. De PS van het Noorden doet het vanmiddag met een afgevaardigde minder: ds. M.J. Kater heeft zich afgemeld en er is geen vervanger. Voor dezelfde PS is ds. C.A. den Hertog vervangen door ds. G. Huisman. Oud. C.J. Hooglander, ook uit het Noorden, heeft zijn plaats weer ingenomen.

Artikel 194

Comité-generaal

Artikel 195

De bespreking van het rapport van de deputaten voor de uitgave van het Jaarboek (bijlage 32) krijgt een vervolg (zie artikel 77). Nu aan de hand van rapport 5a van commissie 1 (bijlage 102).

De indieners van voorstellen zijn tevreden met de verwerking ervan.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. deputaten op te dragen te bezien of de gedane suggesties om een eenvoudige handleiding toe te voegen en om de indeling in PS'en en classes inzichtelijker te maken te realiseren zijn;
3. deputaten opnieuw te verzoeken om te bezien of een meer logische indeling van het jaarboek mogelijk is, zodat het jaarboek toegankelijker wordt;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 196

Sluiting

Ds. C.J. Droger leest Filippenzen 4: 1-9 en gaat voor in gebed. Gezongen wordt nog Psalm 65: 1,2 en 6. Daarna sluit de preses, ds. D. Quant, de negende zitting van de synode.

TIENDE ZITTING

dinsdag 26 november, 9.15 – 12.15 uur

Artikel 197

Opening

Ds. D. Quant, preses van de synode, opent de tiende zitting door te laten zingen Psalm 82: 1 en 2. Hij leest Psalm 112 en vraagt de Heere om een zegen.

Artikel 198

Appel-nominaal

PS van het Noorden: oud. M.H.J. Bron vervangt oud. C.R.S. Sok;
 PS van het Oosten: oud. H. Lokhorst vervangt oud. J.P. den Hartog;
 PS van het Westen: diaken W.J. Visser komt later;
 PS van het Zuiden: ds. F.W. v.d. Rhee is afwezig en niet vervangen.

Artikel 199

Mededelingen moderamen

De synode ontving een brief van hartelijke betrokkenheid van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Deze brief zal even hartelijk beantwoord worden door het moderamen. De preses, ds. D. Quant, spreekt zijn persoonlijke dank uit voor het vele meeleven dat hij ontving in verband met de zorg om zijn gezondheid.

Hij is de Heere dankbaar voor gunstige uitslagen van onderzoek.

Artikel 200

Kerkorde en kerkrecht/appelprocedure - vervolg

De bespreking van het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht (bijlage 66) wordt voortgezet en wel dat deel dat handelt over de integrale appelprocedure (zie artikel 178). Commissie 7 diende haar veertiende rapport (bijlage 67) in. Deputaat br. H. de Hek wordt welkom geheten, deputaat ds. P.D.J. Buijs zat steeds al achter de moderamentafel, zij het in andere hoedanigheid.

Br. de Hek geeft om te beginnen aan dat in art.2.3 ten onrechte de particuliere synode als kerkelijke vergadering niet is genoemd. In datzelfde artikel moet 'revisie tegen' worden 'revisie van'. De preses verzoekt de commissie deze opmerkingen mee te nemen.

Vervolgens is een tweede vragenronde aan de orde. De volgende vragen worden gesteld. Wat is precies het recht van de appellant ten aanzien van de deskundige? Kan hij deze wraken? Is het wel juist de appellant te definiëren als een 'belanghebbende' in de zin van het burgerlijk recht? Er zijn appellabele zaken denkbaar zonder (directe) belanghebbenden: stel, een kerkenraad wil voor zijn gemeente de kinderdoop afschaffen ... Ook blijft het de vraag of 'feiten' voldoende zijn om te bepalen of een besluit al of niet terecht genomen is; het gaat immers om overeenstemming met Schrift en belijdenis en kerkorde.

Br. H. de Hek gaat in op de gestelde vragen. Je kunt over die deskundigen inderdaad gedoe verwachten. Beide partijen moeten zich van tevoren uitspreken, daardoor wordt wel enige discussie ondervangen. Uiteindelijk neemt de rechtsprekende instantie, gehoord de partijen, een besluit. De deskundige kan niet gewraakt worden. Wel kan hij zijn werk slecht doen, hetgeen dan ongetwijfeld wordt aangevoerd door de partij die zich benadeeld voelt en vervolgens doet de rechter er een uitspraak over. 'Belanghebbenden' kunnen ook alle gemeenteleden zijn. Die zijn namelijk gebaat bij handhaving van de leer. Ook genabuurde gemeenten kunnen als belanghebbend worden beschouwd, namelijk binnen hetzelfde kerkverband. En zelfs meelevende niet-leden. Er is een verschil tussen feiten en het recht. De rechter zegt: 'Geef mij de feiten, dan geef ik u het recht'. Feiten zijn te bewijzen, het recht niet, dat moet gevonden worden. Schrift, belijdenis en kerkorde zijn toe te passen op aangevoerde feiten. In dit geval oordeelt niet de burgerlijke rechter maar een kerkelijke vergadering.

Daarna worden voorstellen gedaan. Door oud. C. van 't Spijker: 'voorstel 4 als volgt te wijzigen: De notitie 'Integrale regeling voor de appelprocedure' vast te stellen met de volgende wijzigingen:

- a. art. 2.3: de regeling is ook van toepassing op verzoeken om revisie van primaire besluiten van de kerkenraad, classis of particuliere synode en van appelbesluiten van de meerdere vergadering;

- b. art. 5.2: in afwijking van het in artikel 5.1 bepaalde, blijft niet-ontvankelijkheid vanwege een termijnoverschrijding achterwege wanneer én (1) het appel niet is ingesteld door een kerkelijke vergadering, én (2) in het besluit waartegen het appel is gericht de in artikel 3.3 bedoelde kennisgeving ontbreekt, én (3) aannemelijk is dat het appelland vanwege het achterwege blijven van deze mededeling niet duidelijk was wanneer de appeltermijn tegen het besluit verstreken was;
- c. een nieuw artikel 7.3 als volgt: ‘indien de appelland door ziekte of andere omstandigheden, zulks ter beoordeling van de kerkelijke vergadering, niet in staat is te worden gehoord, zal de commissie het horen van appelland voor een termijn van maximaal vier weken, te verlengen met een termijn van nogmaals vier weken, aanhouden. Indien de appelland aangeeft dan nog niet te kunnen worden gehoord, stelt de commissie hem in de gelegenheid zich te laten vertegenwoordigen door een woordvoerder, dan wel schriftelijk op het verweerschrift te reageren. Indien appelland hiervan geen gebruik maakt, heeft de vergadering het recht het appel te behandelen zonder dat appelland gehoord is’;
- d. aanpassing van de nummering van de na artikel 7.3 volgende artikelen, inclusief de verwijzingen naar de artikelen genoemd in de artikelen 8.2 (7.2 wordt 7.3), 8.4 (7.4 wordt 7.5) en 8.5 (7.8 wordt 7.9).

Ook stelt oud. Van 't Spijker een nieuw voorstel tot besluit 5. voor: ‘deputaten opdracht te geven zich te beraden op de wenselijkheid van een uitbreiding van de gronden voor appel in artikel 31 K.O., met dien verstande dat het ook een grond voor appel zou kunnen zijn wanneer een kerkelijke vergadering in redelijkheid niet had kunnen komen tot het besluit waartegen appel is aangetekend.’

Oud. E.C. Bin stelt voor 1.4 als volgt te wijzigen:

‘Belanghebbende:

- ieder (doop- of belijdend) lid dat en de kerkelijke vergadering die door een besluit is bezwaard of in zijn belang wordt getroffen;
- ieder ander, die door een besluit in zijn belang wordt getroffen;’

Ook stelt hij voor in 8.6 de zin ‘De bewijslast t.a.v. de feiten rust op de appelland’ te wijzigen in ‘De bewijslast rust op de appelland’.

Ds. A. Huijgen stelt voor artikel 4.4.b als volgt te herformuleren: ‘de gronden waarop het appel berust, in die zin dat duidelijk is dat en waarom het besluit volgens appelland in strijd is met de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerk en/of de aanvaarde kerkorde en synodale besluiten en/of waarom de kerkelijke vergadering die dit besluit heeft genomen, niet in redelijkheid tot dit besluit heeft kunnen komen.’ Artikel 8.6 dient dan aangevuld te worden met: ‘de kerkelijke vergadering beoordeelt of op basis van de vastgestelde feiten bewezen is dat het bestreden besluit in strijd is met de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerk en/of de aanvaarde kerkorde en synodale besluiten en/of dat de kerkelijke vergadering die dit besluit heeft genomen, niet in redelijkheid tot dit besluit heeft kunnen komen. De bewijslast ten aanzien van de feiten rust op appelland.’

De voorstellen gaan eerst weer naar de commissie zodat de synode op een later moment tot besluitvorming kan komen (zie artikel 206).

Artikel 201

Diaconaat

De preses stelt aan de orde het rapport van deputaten diaconaat (bijlage 103) met rapport 3 van commissie 5 (bijlage 104). Een welkom wordt toegeroepen aan de deputaten zr. S. Rustenburg-v.d. Poppe, de brs. W.J.P. Boers, P.Y. Hut, B. Vianen, de di. K.T. de Jonge, B. Reinders, M. Visser en enkele medewerkers van het Dienstenbureau.

In de eerste besprekingsronde wordt de zorgelijke sociaal-maatschappelijke context waarin het diaconaat zich beweegt, onderstreept. Er bestaat steeds meer behoefte aan mantel- en buurtzorg. Kansen voor de kerk! Hoe bestaat het dat zelfs theologisch geschoolden in onze kerken de betekenis van het diaconaat soms niet zien? Hebben deputaten zelf trouwens niet iets laten liggen: ze komen nu pas voor het eerst met een bezinningsstuk. Er wordt een verschillend accent geconstateerd bij deputaten en de synodale commissie: de deputaten lijken de diaken vooral als toeruster van de gemeente te zien, de commissie ziet hem (ook) graag als uitvoerder van diaconaal werk. Maar toerusten alleen in de vorm van voorgaan, is te mager. Sinds Calvijn is de bezinning op Bijbels diaconaat niet van de grond gekomen. Gevraagd wordt naar de relatie tussen classicale diaconale commissie (CDC) en classicale diaconale vergadering (CDV). Het reglement voor de CDV is een concept. Betekent dat dat elke classis de CDV naar eigen praktijk kan invullen? Benoemt de CDV de leden van de CDC of doet de classis dat? De commissie lijkt wat meer reserve te hebben bij participatie in Micha Nederland dan deputaten. Waarom? Hebben deputaten oog voor eventuele samenwerking met de Gereformeerde Bond (GB) in de PKN?

Namens de commissie gaat rapporteur ds. L.A. den Butter op een aantal zaken in. De commissie begrijpt het accent op de toerustende kant van het diaconaat wel, maar er gaat een wissel om als het diaconaat primair toerusting moet zijn. De commissie spreekt liever over 'voorgaan', dan blijft namelijk de diaken zelf ook het concrete werk bedrijven. Micha Nederland heeft een veel breder aandachtsgebied dan dat van deputaten diaconaat. Als deputaten volledig gaan participeren, komt er teveel op hun bord te liggen. Het zoeken van samenwerking met de GB acht de commissie een goede gedachte.

De voorzitter van deputaten, ds. K.T. de Jonge, reageert. Hij herinnert aan de rede van prof. Hovius uit 1951 *Behoren de diakenen tot de kerkenraad?* Die rede heeft de bezinning in onze kerken op het diaconaat een sterke en goede impuls gegeven. Je ziet in de geschiedenis een golfbeweging: als de diaken vaak in het gemeentehuis kwam, werd zijn plaats in de kerkenraad discutabel. Nu is er sprake van een tendens in de richting van decentralisering en mantelzorg. Dat geeft weer meer zicht op een diaconale inbreng in de kerkenraad. Deputaten gaan meer aandacht vragen voor mantelzorg. Gezien de ontwikkelingen willen deputaten inderdaad een ander accent leggen, maar het is te sterk uitgedrukt dat er een wissel omgaat. Deputaten vrezen dat diakenen teveel alleen doeners zijn en te weinig leidinggeven aan het onderlinge diaconaat. Het diaconaat dient binnen de kerkenraad wel ook pastoraal ondersteund

te worden. Schuif als predikant eens aan bij een diakonievergadering! Een eerste bezinningsstuk wil niet zeggen dat er niet eerder bezinning was. Publicaties als *Dienen en delen* en *Diacon* leggen daarvan getuigenis af. Via Micha en het CIS zijn er contacten met de GB, die als zinvol worden ervaren.

In een tweede ronde wordt opnieuw enerzijds de toerustende, anderzijds de uitvoerende taak van diakenen benadrukt. Laat in elk geval het diakenambt geen springplank zijn voor het ouderlingschap! Hadden actualisering van beleidsstukken niet toch tussendoor de synode moeten passeren?

Rapporteur ds. L.A. den Butter blijft namens de commissie bij deputaten dan misschien geen wissel maar wel een move waarnemen. Er wordt in het deputatenrapport forse taal gebruikt: 'het eigene van het diaconaat is meer toerustend dan uitvoerend', enz. De commissie beoogt met de uitdrukking 'voorgaan in' de balans terug te brengen.

De voorzitter van deputaten, ds. K.T. de Jonge, vindt 'voorgaan in' een mooie uitdrukking als het maar niet wordt beperkt tot 'voorbeeld van'. Dan is het element van de toerusting verdwenen. Deputaten zelf hebben op elke synode in hun rapportage een actualisering van de bezinning gegeven. *Diacon* wordt toegestuurd aan alle predikanten. Hetgeen sommige predikanten uit de vergadering ontkennen.

Ds. J.W. van Pelt stelt voor voorstel tot besluit 2 aldus te herformuleren: 'deputaten op te dragen het beleids- en werkplan 'De ander de naaste, over betrouwbaar present zijn' zo aan te passen dat meer accent krijgt dat de diaken de gemeente moet stimuleren en toerusten tot en voorgaan in dienstbetoon, en op basis van het aangepaste plan het beleid te gaan uitvoeren';

Ds. D.J. Steensma stelt voor in het conceptreglement CDV op te nemen in art. 5: '(...) Het moderamen kiest uit zijn midden een voorzitter en een secretaris, maakt een agendavoorstel en verstuurt de uitnodigingen'. Voorts om art. 6 zo te formuleren: 'Naast de classicale diaconale vergadering functioneert binnen de classis een classicale diaconale commissie (CDC). De leden van deze commissie worden benoemd door de classis. De classicale diaconale commissie brengt verslag van haar werkzaamheden uit aan de CDV en legt via haar verantwoording af van haar werkzaamheden aan de classis.' En art. 10 aldus: 'Een van de taken van de classicale diaconale vergadering is het stimuleren en activeren van het werk van de classicale diaconale commissie.'

De commissie neemt de voorstellen mee. Na de middagpauze zal de bespreking worden voortgezet (zie artikel 205).

Artikel 202

Schorsing

De preses schort de bespreking op in verband met de lunch.

TIENDE ZITTING

dinsdag 26 november, 13.15 – 17.15 uur

Artikel 203

Heropening

Gezongen wordt Psalm 15: 1,2 en 4. Oud. H. Lokhorst leest Efeziërs 1: 3 en bidt.

Artikel 204

Appel-nominaal

Oud. B. de Weerd is ziek geworden en wordt in de loop van de middag vervangen door oud. M. v.d. Zwan.

Artikel 205

Diaconaat (vervolg)

Opnieuw (zie artikel 201) komt aan de orde het rapport van deputaten diaconaat (bijlage 103) met rapport 3 van commissie 5 (bijlage 104).

Commissierapporteur ds. L.A. den Butter reageert op de voorstellen. De commissie wil vasthouden aan de uitdrukking ‘voorgaan in’. Hetgeen ds. J.W. van Pelt ertoe brengt vast te houden aan zijn voorstel, zij het als een amendement op het voorstel van de commissie. Ook met de voorstellen van ds. D.J. Steensma kan de commissie instemmen, zij het dat er zo wel een wat ingewikkelde verantwoordingslijn gaat lopen van de CDC via de CDV naar de classis. Hetgeen door een lichte aanpassing van het voorstel is op te lossen. Aldus geschiedt.

De generale synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun vele werk;
2. deputaten op te dragen het beleids- en werkplan ‘De ander de naaste, over betrouwbaar present zijn’ zo aan te passen dat meer accent krijgt dat de diaken de gemeente moet stimuleren en toerusten tot en voorgaan in dienstbetoon, en op basis van het aangepaste plan het beleid te gaan uitvoeren;
3. het conceptreglement t.a.v. de CDV's te aanvaarden en deputaten opdracht te geven de classes te ondersteunen bij het implementeren hiervan;
4. deputaten opdracht te geven ervoor zorg te dragen dat in classes waar geen CDC is of waar deze onvoldoende functioneert, er opnieuw initiatieven worden ontplooid en de classes te wijzen op hun verantwoordelijkheid en het belang van structurele toerusting;
5. deputaten op te dragen de diaconieën te stimuleren aan beleidsvorming te doen en eenmaal vastgesteld beleid regelmatig te actualiseren;
6. deputaten op te dragen de art. 24 t/m 27 K.O. in concept te herformuleren in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht;

7. deputaten op te dragen de bezinning op 'het eigene van het diakenambt' verder uit te werken en concreet te maken;
8. deputaten op te dragen aandacht te geven aan en te vragen voor het beoefenen van gerechtigheid in maatschappelijke contexten;
9. deputaten op te dragen maatschappelijke ontwikkelingen van diaconaal belang te volgen en diakenen en diaconaal betrokkenen daarover te informeren, hen daarbij te ondersteunen en hun deskundigheid te vergroten, zodat zij in de gemeenten de leden kunnen voorgaan in adequaat dienstbetoon;
10. deputaten op te dragen in overleg met de klachtencommissie en de quaestor van de generale synode te bezien hoe de financiering van het meldpunt seksueel misbruik in kerkelijke relaties onder te brengen is bij de quaestor van de synode;
11. deputaten op te dragen waar nodig in overleg met deputaten contact met de overheid kabinetsbeleid ten aanzien van de Wmo, de participatiewet, de jeugdzorg, de flexibilisering van de arbeidsmarkt en andere sociale wetgeving te volgen en de diakenen op deze gebieden voor te lichten;
12. deputaten op te dragen de mogelijkheid tot samenwerking met de diaconale organen van de Hersteld Hervormde Kerk, de Gereformeerde Bond in de PKN en de Gereformeerde Gemeenten te onderzoeken;
13. goedkeuring te verlenen aan de participatie die deputaten aangegaan zijn met Micha Nederland voor zover de werkzaamheden van deze stichting samenvallen met de taken van deputaten.

De di. K.T. de Jonge en B. Reinders zijn als deputaten aftredend. Hun wordt bijzonder dankgezegd voor hun werkzaamheden.

Artikel 206

Kerkorde en kerkrecht/appelprocedure - vervolg

De bespreking van het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht (bijlage 66) krijgt een vervolg, met als leidraad rapport 14 van commissie 7 (bijlage 67). Het gaat opnieuw over de integrale appelprocedure (zie artikelen 178 en 200).

De rapporteur van de commissie, ds. C. Westerink reageert op de voorstellen. De commissie acht de aanvulling van de gronden voor een appel zoals voorgesteld door ds. A. Huijgen te vergaand en ziet liever dat deputaten kerkorde en kerkrecht een opdracht in die richting krijgen. Daar kan ds. A. Huijgen mee instemmen. De commissie neemt de voorstellen van oud. E.C. Bin niet over, omdat ze volgens haar geen meerwaarde hebben. Oud. E.C. Bin handhaaft zijn voorstellen. De commissie wil het voorstel van oud. C. van 't Spijker iets gewijzigd overnemen en daarmee gaat oud. Van 't Spijker akkoord. De besluitvorming zal later in de middag plaatsvinden (zie 209).

Artikel 207

Financiële zaken/algemeen

De preses vraagt aandacht voor het rapport van deputaten financiële zaken (bijlage

105) in combinatie met rapport 15 van commissie 6 (bijlage 106). Ter vergadering zijn aanwezig de deputaten brs. A. Goossensen, P.A. Hoogenboom, A. van Veenhuisen en G.A. Werkman.

Gevraagd wordt hoe de voorgenomen bezinning op de berekening van de omslagen zich verhoudt tot een discussie zoals die zich in 2007 in de PS van het Noorden heeft voorgedaan. Trachten verongelijkte partijen van toen nu via deputaten alsnog hun gelijk te halen?

Namens deputaten antwoordt br. A. Goossensen. Deputaten financiële zaken gaan over het hele kerkverband, niet alleen over de classis Zwolle. De vragen bij de huidige systematiek komen niet alleen uit de PS van het Noorden. Deputaten zijn bijzonder dankbaar voor het opbrengen van honderd procent van de omslag maar het is goed om op grond van voortschrijdend inzicht de huidige systematiek eens tegen het licht te houden.

De vragensteller uit de eerste ronde meent in de tweede ronde toch dat moeiten met de berekening van de omslag via instructies op de tafel van de synode moeten worden gebracht.

De voorzitter van deputaten, br. Goossensen, heeft niet de indruk dat frustratie de achtergrond is van vragen vanuit den lande. Deputaten willen recht doen aan signalen vanuit de kerken. Als er een opdracht komt van de synode, zullen deputaten de besluitvorming binnen de PS van het Noorden erbij betrekken.

De voorzitter van de synode, ds. D. Quant, merkt op dat de omslagen nooit via een instructie worden bepaald, maar altijd na overleg binnen de synode zelf. Dat interne overleg kan ook leiden tot een bezinning op de systematiek.

Ds. W. van 't Spijker stelt met instemming van commissie en deputaten voor om het commissievoorstel tot besluit 9 aldus te formuleren: 'deputaten opdracht te geven studie te doen naar vraag óf de heffing van de afdrachten over de leden anders kan worden verdeeld en zo ja enz.'

De generale synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hun dank te zeggen voor hun werkzaamheden;
2. alle kashoudende deputaatschappen decharge te verlenen voor hun financiële beheer over de periode 2010 – 2012;
3. akkoord te gaan met de begrote accountantskosten van € 64.000,- incl. btw voor de controle op de jaarrekeningen 2013 – 2015 van de kashoudende deputaatschappen (excl. TUA);
4. akkoord te gaan met enkele wijzigingen in bijlage 3 van bijlage 51 K.O., de financiële bijlage beroepsbrief (zie bijlage 4 van het rapport van deputaten financiële zaken):
 - het tekstvoorstel inzake IIh;

- de wijziging in paragraaf VI. Emeritaatsuitkering. Deze zin te wijzigen in: 'De kerkenraad garandeert u de door de generale synode vastgestelde uitkering en/of pensioenvoorziening naar art. 13 K.O. bij eventuele emeritaatsverlening tijdens uw dienst en aan uw gezin bij uw overlijden alhier.';
- 5. akkoord te gaan met voorstellen tot aanpassing van de instructie jaarrekeningen zoals verwoord in bijlage 5;
- 6. deputaten op te dragen wederom een folder uit te geven m.b.t. de afdrachten aan de emeritikas en de kerkelijke kassen. Speciale aandacht dient te worden geschonken aan de motivatie achter (de hoogte van) de omslagen. De betreffende deputaatschappen dienen hiervoor een passende tekst aan te leveren. Ook dient een vergelijking te worden getrokken met andere kerkverbanden;
- 7. deputaten opdracht te geven een studie te doen naar de vraag of de heffing van afdrachten over de leden anders kan worden verdeeld, en zo ja, hiervoor alternatieven te ontwikkelen en hierover op de synode van 2016 te rapporteren;
- 8. deputaten landelijk kerkelijk bureau opdracht te geven alle kashoudende deputaatschappen hun jaarrekeningen en begrotingen te modelleren naar de voorstellen van DFZ in bijlage 5;
- 9. deputaten kerkjeugd en onderwijs en kerk en Israël te verzoeken de instructie jaarrekening (bijlage 5) onder de aandacht te brengen van resp. de beide jeugdwerkorganisaties en het CIS om hun jaarrekeningen in lijn te brengen met deze voorstellen, in elk geval voor wat betreft hun rapportage naar 'hun' deputaatschap;
- 10. deputaten opdracht te geven één beleggingsstatuut op te stellen dat voor alle deputaatschappen van toepassing wordt en hierover op de synode van 2016 te rapporteren. Deputaten kunnen daarbij een of meerdere beleggingsspecialisten raadplegen;
- 11. deputaten opdracht te geven om in overleg met betrokken deputaatschappen beleid te formuleren in hoeverre giften en legaten die zijn geoormerkt voor een bepaald doel, buiten de vaststelling van de omslagen kunnen worden gehouden om hierover op de synode van 2016 te rapporteren.

Artikel 208

Financiële zaken/begrotingen en omslagen

Een ander onderdeel van het rapport van deputaten financiële zaken (bijlage 105) betreft de begrotingen van de verschillende deputaatschappen en de voorgestelde omslagen. Daarbij hoort rapport 16 van commissie 6 (bijlage 107).

De rapporteur van de commissie, oud. J. Mauritz, meldt dat de commissie een brief ontving van deputaten kerk en Israël, waarin men een lans breekt voor het meetellen van de kosten voor *Vrede over Israël* in de reserves. Deputaten geven argumenten, maar geen dan de uit vorige discussies bekende. Tussen 2007 en 2010 zijn deputaten financiële zaken deputaten kerk en Israël tegemoetgekomen maar dit in afwijking van de besluitvorming van de GS. De commissie ziet geen redenen om nu opnieuw van de besluitvorming van de GS af te wijken.

In de bespreking wordt gevraagd waarom de commissie van mening is dat de nu door deputaten zending gevraagde omslag van € 11,20 uitgangspunt moet zijn voor de voorstellen van commissie 6 aan de generale synode van 2016.

Rapporteur oud. J. Mauritz antwoordt dat dat in lijn is met de vorige synode. Die meende dat deputaten konden interen op het vermogen en stelden dat voor maar met de toezegging van honorering van de gevraagde omslag in 2013. Op basis van een nieuw feit schuift deze toezegging nu op naar de volgende synode.

De generale synode besluit

1. de omslagen voor leden/doopleden vast te stellen conform de adviezen/voorstellen van commissie 6:

Deputaatschap	2010-2013	Gevraagd	Advies DFZ	Voorstel commissie 6
		2014-2016		
Theologische Universiteit Apeldoorn	€ 6,95	€ 7,90	€ 7,20	€ 7,45
Studie- en stimuleringsfonds	€ 0,00	€ 1,00	€ 1,00	€ 1,00
Varenden	€ 1,15	€ 1,15	€ 1,15	€ 1,15
Kerkjeugd en onderwijs	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50
Gezondheidszorg	€ 1,35	€ 1,35	€ 1,35	€ 1,35
Onderlinge bijstand en advies	€ 4,00	€ 4,00	€ 4,00	€ 4,00
Evangelisatie	€ 4,00	€ 4,00	€ 4,00	€ 4,00
Kerk en Israël	€ 0,70	€ 1,23	€ 0,80	€ 1,00
Zending	€ 8,00	€ 11,20	€ 8,00	€ 8,00
Diaconaat	€ 3,75	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00
Totaal kerkelijke kassen	€ 33,40	€ 38,33	€ 34,00	€ 34,45
Emeritikas	€ 29,50	€ 30,00	€ 30,00	€ 30,00

2. de solvabiliteitsfactoren voor de diverse kashoudende deputaatschappen vast te stellen conform de voorstellen van commissie 6:

Deputaatschap	Voorstel
Theologische Universiteit Apeldoorn	1
Studie- en stimuleringsfonds	1,5
Varenden	1
Kerkjeugd en onderwijs	1
Gezondheidszorg	1
Onderlinge bijstand en advies	2
Evangelisatie	1
Kerk en Israël	1
Zending	1,5
Diaconaat	1

3. uit te spreken dat commissie 6 van de generale synode 2016 als uitgangspunt voor het vaststellen van de omslag voor zending de (nu) gevraagde omslag van € 11,20 neemt;
4. alle kashoudende deputaatschappen:
 - a. te informeren over de voor hen vastgestelde minimumbijdragen per lid/ dooplid per jaar;
 - b. te machtigen tot het doen van geraamde uitgaven binnen de (al dan niet) gecorrigeerde begrotingen (zie d);
 - c. op te dragen hun jaarrekening van het voorgaande jaar in een synodejaar voor 1 april en in andere jaren voor 1 juni over te leggen aan deputaten financiële zaken;
 - d. waarvoor een lagere minimumbijdrage per (doop)lid is vastgesteld dan zij hebben gevraagd, erop te wijzen dat ze zijn gehouden hun beleid op deze lagere bijdrage af te stemmen en hun begrotingen voor de desbetreffende periode daaraan aan te passen en deze aangepaste begrotingen zo spoedig mogelijk doch uiterlijk 1 april 2014 in te dienen bij deputaten financiële zaken. Interen op het vermogen beneden de daarvoor geldende norm is daarbij niet toegestaan;
5. onder dankzegging voor al hun arbeid opnieuw deputaten financiële zaken te benoemen.

De brs. A. Goossensen en P.A. Hoogenboom zijn aftredend. Hun wordt dank gezegd voor hun werk bij 'deputaten van de miljoenen'.

Artikel 209

Kerkerde en kerkrecht/appelprocedure – vervolg

Opnieuw (zie artikel 178, 200 en 206) komt dat deel van het rapport van deputaten kerkerde en kerkrecht (bijlage 66) aan de orde dat handelt over de appelprocedure. Rapport 14 van commissie 7 (bijlage 67) gaat daar ook over.

Bij stemming blijkt dat de door oud. E.C. Bin gehandhaafde voorstellen niet worden aangenomen.

De generale synode besluit

1. de notitie 'Integrale regeling voor de appelprocedure' vast te stellen:

Artikel 1. Definities

- 1.1 Besluit: een beslissing van een (meerdere) kerkelijke vergadering, die is vastgelegd in de notulen van die vergadering of in een besluitenlijst en/of schriftelijk is meegedeeld.
- 1.2 Primair besluit: het oorspronkelijke besluit van een kerkelijke vergadering, dat voorwerp is van de appelprocedure.
- 1.3 Appelbesluit: het besluit van een meerdere vergadering op het appel tegen het primaire besluit van kerkenraad of classis en tegen het besluit van de classis of de particuliere synode op een ingesteld appel.
- 1.4 Belanghebbende:

- ieder (doop of belijdend) lid dat en de kerkelijke vergadering die door een besluit in zijn belang wordt getroffen;
 - ieder ander, die door een besluit rechtstreeks wordt getroffen, voor zover hij daarin in redelijkheid, zulks naar het oordeel van de kerkelijke vergadering, niet kan berusten.
- 1.5 Kerkelijke vergadering: de kerkenraad en de meerdere vergaderingen, te weten classis, particuliere synode (PS) en generale synode (GS).
 - 1.6 Verweerder: de kerkenraad of kerkelijke vergadering die het primaire besluit heeft genomen waartegen het appel zich richt.
 - 1.7 Commissie: een door een kerkelijke vergadering benoemde commissie, die tot taak heeft de behandeling van een appel door de kerkelijke vergadering voor te bereiden door het appel te onderzoeken, desgewenst de betrokkenen te horen en door de vergadering te dienen met een advies. Een commissie bestaat uit minimaal drie leden, waarvan het merendeel is afgevaardigd naar de kerkelijke vergadering.
 - 1.8 Commissie geschiloplossing: de door de PS op grond van de 'regeling voor een commissie geschiloplossing per particuliere synode' ingestelde commissie geschiloplossing.

Artikel 2. Reikwijdte

- 2.1 Deze regeling is van toepassing op appels bij
 - de classis
 - de PS
 - de GS
 tegen primaire besluiten van respectievelijk de kerkenraad, de classis of de PS en op appel tegen appelbesluiten van de classis en de PS.
- 2.2 De regeling is ook van toepassing op besluiten betreffende de uitoefening van de kerkelijke tucht en betreffende de positie van ambtsdragers.
- 2.3 De regeling is ook van toepassing op verzoeken om revisie van primaire besluiten van de kerkenraad, de classis of particuliere synode en van appelbesluiten van de meerdere vergaderingen.

Artikel 3. Algemene bepalingen ten aanzien van besluiten

- 3.1 De kerkelijke vergaderingen nemen hun besluiten na goede voorbereiding en met verwerking van vroegere besluitvorming.
- 3.2 Besluiten over de positie van een ambtsdrager die nadelig zijn voor de desbetreffende ambtsdrager en over de kerkelijke tucht, worden niet genomen dan nadat de betrokken ambtsdrager respectievelijk het betrokken lid in de gelegenheid is gesteld zich over het voornemen tot het besluit uit te laten.
- 3.3 Een tot een bepaalde persoon gericht besluit en de kennisgeving van een ander besluit maken melding van de uiterste termijn waarop tegen dit besluit appel kan worden aangetekend, dan wel revisie kan worden aangevraagd en van de (roepende kerk van) de kerkelijke vergaderingen waarbij dit moet gebeuren.
- 3.4 De appeltermijn bedraagt één maand na dagtekening van het besluit voor personen en voor kerkenraden. Voor andere kerkelijke vergaderingen bedraagt

de appeltermijn één maand na de datum van de eerstvolgende vergadering van de desbetreffende kerkelijke vergadering. Wanneer het besluit zich niet richt tot een persoon, maar is bekend gemaakt in een kerkblad, begint de appeltermijn op de dag van de publicatie van het kerkblad.

Artikel 4. Het instellen van appel

- 4.1 Iedere belanghebbende kan appel instellen tegen een besluit.
- 4.2 Tegen een besluit van een kerkenraad dat niet schriftelijk aan hem is meegedeeld, kan een belanghebbende pas appel instellen nadat het besluit schriftelijk aan hem is meegedeeld, dan wel nadat de belanghebbende om schriftelijke mededeling van het besluit heeft verzocht en vier weken zijn verstreken sinds dit verzoek.
- 4.3 Een appel wordt schriftelijk ingesteld bij de (roepende kerk van de) kerkelijke vergadering die bevoegd is over het appel te oordelen. Appellant dient een afschrift van het appelschrift te doen toekomen aan verweerder.
- 4.4 Het appel schrift bevat:
- a. een aanduiding van het besluit waartegen het appel zich richt en van de korte inhoud van dat besluit;
 - b. de gronden waarop het appel berust, in die zin dat duidelijk is dat en waarom het besluit volgens appellant in strijd is met de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerk en/of de aanvaarde kerkorde en synodale besluiten.
- 4.5 Het appel tegen een primair besluit heeft opschortende werking totdat op het appel is beslist. Wanneer het appel gegrond wordt verklaard, duurt de opschortende werking tot verweerder een nieuw besluit heeft genomen. Wanneer tegen dat nieuwe besluit opnieuw appel wordt ingesteld heeft ook dat appel opschortende werking.

Artikel 5. Ontvankelijkheid van het appel

- 5.1 Een appel dat niet tijdig is ingediend, dat niet voldoet aan de in artikel 4 vermelde vereisten of dat niet is ingesteld door een belanghebbende wordt niet-ontvankelijk verklaard.
- 5.2 In afwijking van het in artikel 5.1 bepaalde, blijft niet-ontvankelijkheid vanwege een termijnoverschrijding achterwege wanneer én (1) het appel niet is ingesteld door een kerkelijke vergadering, én (2) in het besluit waartegen het appel is gericht de in artikel 3.3 bedoelde kennisgeving ontbreekt én (3) aannemelijk is dat het appellant vanwege het achterwege blijven van deze mededeling niet duidelijk was wanneer de appeltermijn tegen het besluit verstreken was.
- 5.3 Indien een appelschrift niet voldoet aan de in artikel 4.4 vermelde vereisten, wordt aan appellant een termijn van vier weken gesteld om het appelschrift zo aan te vullen dat alsnog aan deze vereisten wordt voldaan. Deze termijn kan om klemmende redenen worden verlengd met vier weken. In afwijking van het bepaalde in artikel 5.1 blijft niet-ontvankelijkheid achterwege wanneer binnen de gestelde (verlengde) termijn alsnog aan de vereisten wordt voldaan.
- 5.4 Indien appellant het toezenden van een afschrift van het appelschrift als bedoeld in artikel 4.3 achterwege heeft gelaten, wordt aan hem een termijn van twee weken gesteld om dat alsnog te doen. In afwijking van het bepaalde

in artikel 5.1 blijft niet-ontvankelijk achterwege wanneer binnen deze termijn alsnog aan de vereisten wordt voldaan.

Artikel 6. Behandeling van het appel - de voorbereiding

- 6.1 De kerkelijke vergadering beoordeelt of het appel ontvankelijk is.
- 6.2 De kerkelijke vergadering kan ter voorbereiding van de behandeling van het appel een commissie instellen.
- 6.3 De kerkelijke vergadering kan verweerder verzoeken met een verweerschrift op het appel te reageren. Het verweerschrift wordt door de verweerder in afschrift naar de appelland gestuurd.

Artikel 7. Behandeling van het appel - de commissie

- 7.1 De commissie doet alles wat nodig is ter voorbereiding op een adequate behandeling van het appel door de kerkelijke vergadering.
- 7.2 De commissie hoort, indien nodig, appelland en verweerder, zo mogelijk in elkaars aanwezigheid, zulks ter beoordeling van de commissie. Appelland heeft de bevoegdheid zich bij het horen te laten bijstaan door een woordvoerder. Wanneer de commissie appelland niet hoort, stelt zij hem in de gelegenheid schriftelijk op het verweerschrift te reageren.
- 7.3 Indien de appelland door ziekte of andere omstandigheden, zulks ter beoordeling van de kerkelijke vergadering, niet in staat is te worden gehoord, zal de commissie het horen van appelland voor een termijn van maximaal vier weken, te verlengen met een termijn van nogmaals vier weken, aanhouden. Indien de appelland aangeeft dan nog niet te kunnen worden gehoord, stelt de commissie hem in de gelegenheid zich te laten vertegenwoordigen door een woordvoerder, dan wel schriftelijk op het verweerschrift te reageren. Indien appelland hiervan geen gebruik maakt, heeft de vergadering het recht het appel te behandelen zonder dat appelland gehoord is.
- 7.4 Indien de appelland door ziekte of andere omstandigheden, zulks ter beoordeling van de kerkelijke vergadering, niet in staat is te worden gehoord, zal de commissie het horen van appelland voor een termijn van maximaal vier weken, te verlengen met een termijn van nogmaals vier weken, aanhouden.
- 7.5 De commissie kan, indien nodig, getuigen horen, zo mogelijk in aanwezigheid van appelland en verweerder.
- 7.6 De commissie kan, indien nodig, het oordeel vragen van een of meer deskundigen. Voordat de commissie daartoe overgaat, zal zij appelland en verweerder in de gelegenheid stellen zich uit te laten over de persoon van de deskundige(n) en de aan deze(n) te stellen vragen. Indien een of meer deskundigen worden benoemd, kan de commissie besluiten de deskundige(n) te horen. Appelland en verweerder kunnen desgewenst bij dit horen aanwezig zijn.
- 7.7 Van het horen van appelland en verweerder en van het horen van eventuele getuigen en deskundigen wordt een verslag opgesteld. Het conceptverslag wordt aan appelland en verweerder verstrekt. Aan appelland en verweerder wordt een redelijke termijn gesteld schriftelijk op het conceptverslag te reageren. De door de commissie overgenomen opmerkingen worden in het definitieve verslag verwerkt. Het definitieve verslag en de schriftelijke

- reacties van appelland en verweerder op het conceptverslag worden aan het definitieve rapport van de commissie gehecht.
- 7.8 De commissie maakt een rapport op van haar bevindingen. Dit rapport bevat een verslag van de door haar vastgestelde feiten (het feitelijk deel van het rapport), een advies over de gegrondheid van het appel en, zo mogelijk, een conceptbeslissing. De commissie zal appelland en verweerder het concept van het feitelijk deel van het rapport doen toekomen en hen in de gelegenheid stellen binnen een redelijke termijn schriftelijk op dit concept te reageren. De door de commissie overgenomen opmerkingen worden in het definitieve rapport verwerkt. De schriftelijke reacties van appelland en verweerder worden aan het definitieve rapport gehecht.
- 7.9 Appelland en verweerder ontvangen een afschrift van het feitelijk deel van het definitieve rapport en van de aan het rapport gehechte definitieve verslagen.
- 7.10 De commissie verstrekt appelland en verweerder de stukken, die zij ten grondslag legt aan haar beslissing. Voor zover het vertrouwelijke stukken betreft, worden deze slechts verstrekt wanneer en appelland en verweerder toezeggen de vertrouwelijkheid van de stukken te zullen respecteren. Wanneer de stukken notulen van kerkelijke vergaderingen betreffen, zullen slechts die gedeelten van de notulen beschikbaar worden gesteld die van belang zijn voor de beoordeling van het appel. De commissie kan, ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer van in de stukken genoemde personen, de namen van deze personen onleesbaar maken.

Artikel 8. Behandeling van het appel - de kerkelijke vergadering

- 8.1 Indien een commissie is ingesteld, zullen appelland en verweerder niet aanwezig zijn bij de behandeling van het appel door de kerkelijke vergadering.
- 8.2 Indien geen commissie is ingesteld, worden zowel appelland als verweerder uitgenodigd om hun standpunt toe te lichten en om vragen te beantwoorden. Het bepaalde in artikel 7.2 is van overeenkomstige toepassing.
- 8.3 De afgevaardigden van verweerder naar de kerkelijke vergadering die het appel behandelt, zijn niet aanwezig bij de beraadslagingen door de kerkelijke vergadering over het appel.
- 8.4 De kerkelijke vergadering kan, indien nodig, getuigen horen en deskundigen raadplegen. Het bepaalde in artikel 7.5 is van overeenkomstige toepassing.
- 8.5 Op de behandeling van het appel door de kerkelijke vergadering is artikel 7.9 van overeenkomstige toepassing.
- 8.6 De kerkelijke vergadering beoordeelt of op basis van de vastgestelde feiten bewezen is dat het bestreden besluit in strijd is met de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerk en/of de aanvaarde kerkorde en synodale besluiten. De bewijslast ten aanzien van de feiten rust op appelland.
- 8.7 Het besluit van de kerkelijke vergadering op het appel wordt op schrift gesteld en aan appelland en verweerder verstuurd.
- 8.8 Het besluit van de kerkelijke vergadering bevat een duidelijke conclusie ten aanzien van het appel - niet-ontvankelijk, gegrond of ongegrond - en is duidelijk gemotiveerd. Indien het besluit door een commissie is voorbereid, kan voor de motivering van het besluit worden volstaan met een verwijzing

naar het rapport van de commissie. In dat geval dient het rapport aan besluit te worden gehecht.

- 8.9 Appellant en verweerder hebben geen recht op een verslag van de beraadslagingen ten aanzien van het appel door de kerkelijke vergadering.

Artikel 9. Appel tegen het appelbesluit

- 9.1 Tegen het appelbesluit kan appel worden ingesteld bij de PS (als het appelbesluit door de classis is genomen) of bij de GS (als het appelbesluit door de PS is genomen). In het eerste geval staat tegen het besluit van de PS nog appel open bij de GS.
- 9.2 Het in artikel 9.1 bedoelde appel kan alleen worden ingesteld door degenen die appel hebben ingesteld tegen het primaire besluit en door de kerkelijke vergadering die dat besluit heeft genomen.
- 9.3 Op de appelprocedure ten aanzien van het appelbesluit is het bepaalde in artikel 3, 4 (met uitzondering van 4.1, 4.2 en 4.5), 5, 6, 7 en 8 van overeenkomstige toepassing.
- 9.4 De scriba van de roepende kerk stuurt een afschrift van het appelbesluit naar de in artikel 9.2 bedoelde partij(en) die geen appel heeft (hebben) ingesteld tegen het appelbesluit en stelt hem (hen) in de gelegenheid een verweerschrift in te dienen.

Artikel 10. Verhouding tot de geschillenregeling

- 10.1 Het aanhangig maken van een geschil bij de door de PS ingestelde commissie geschiloplossing, verhindert niet dat de partij die het geschil aanhangig heeft gemaakt bij de commissie geschiloplossing appel instelt tegen een primair besluit of een appelbesluit, dat onderwerp is van of samenhangt met het geschil dat aanhangig wordt gemaakt. Door het aanhangig maken van een geschil wordt de appeltermijn niet verlengd.
- 10.2 Wanneer tijdens de appelprocedure ten aanzien van een primair besluit of een appelbesluit een geschil door de commissie geschiloplossing in behandeling wordt genomen, wordt de appelprocedure opgeschort. De procedure wordt vervolgd wanneer partijen meedelen dat zij hun geschil niet hebben opgelost.

Artikel 11. Het recht op revisie

- 11.1 Iedere belanghebbende kan een verzoek tot revisie indienen.
- 11.2 Op het indienen en de behandeling van een revisieverzoek is het bepaalde in de artikelen 3 tot en met 8 van overeenkomstige toepassing, tenzij hieronder anders is bepaald.
- 11.3 In aanvulling op het bepaalde in artikel 3.4 geldt als datum van kennisneming van besluiten van de GS:
- voor personen en kerkenraden: het einde van de maand waarin het besluitenboekje van de desbetreffende GS verschijnt;
 - voor de overige kerkelijke vergaderingen: de datum waarop deze aansluitend aan de gehouden GS vergaderen.
- 11.4 In aanvulling op het bepaalde in artikel 4.4 dient het revisieverzoek ook een element te bevatten dat bij het doen van de uitspraak waarvan revisie wordt verzocht buiten beschouwing was gebleven of onvoldoende was overwogen.
- 11.5 Het is niet mogelijk om tegen eenzelfde besluit in appel te gaan én ten aanzien

van dat zelfde besluit een revisieverzoek te doen.

- 11.6 Tegen een besluit op het revisieverzoek staat geen appel open.
2. deputaten opdracht te geven zich te beraden op de wenselijkheid van een uitbreiding van de gronden voor appel in artikel 31 K.O., met dien verstande dat het ook een grond voor appel zou kunnen zijn wanneer een kerkelijke vergadering in redelijkheid niet had kunnen komen tot het besluit waartegen appel was aangetekend;
 3. deputaten op te dragen zich te beijveren om deze regeling zo breed mogelijk bekend te doen worden in de kerken. Daarbij is te denken aan een beknopte handleiding, te plaatsen in de kerkrechrubriek op de website en aan classicale voorlichtingsbijeenkomsten voor ambtsdragers;
 4. aan deputaten de opdracht te geven om zich te bezinnen op de kerkenraads-structuur/bestuursstructuur in grote gemeenten met het doel om eenheid te scheppen in de bestaande regelingen en om te komen tot een goed werkbare structuur binnen de juiste kerkrechtelijke kaders;
 5. opnieuw deputaten te benoemen.

Woorden van waardering worden gesproken aan het adres van deputaten. Aan ds. P.D.J. Buijs, die nu aftreedt, niet het minst.

Artikel 210

Doelmatigheid

De synode wijdt vervolgens een bespreking aan het rapport van de studiecmissie doelmatigheid deputaatschappen (bijlage 108). Daarbij hoort rapport 13 van commissie 6 (bijlage 109). Aanwezig zijn de volgende leden van de studiecmissie: de brs. G.F. v.d. Beek, A. Goossensen, J. Mauritz en A. van Veenhuisen. Gememoreerd wordt het gewaardeerde lidmaatschap van onze overleden br. J.A. Kardol.

In de eerste besprekingsronde wordt gevraagd of de scopus terecht beperkt is tot de kashoudende deputaatschappen. Was de bedoeling van de generale synode van 2001 niet breder: wat kunnen we als kleine kerk de komende jaren blijven doen? Ook worden bedenkingen geuit bij de gehanteerde classificatiemethode en de norm van de zichtbaarheid. Zichtbaarheid is mooi maar deputaten doen hun werk omdat het door de kerken van waarde werd geacht. Het is in elk geval niet eerlijk om qua zichtbaarheid deputaten zending tot voorbeeld te stellen aangezien dit deputaatschap beschikt over vrijgestelden. Zijn de aanbevelingen besproken met de betrokken deputaatschappen of neemt de synode ze over en zijn het dan opdrachten geworden? Aan welke emeriti denkt men voor een inzet bij de diensten voor varenden in Mannheim? Hoe verhouden zich de voorstellen ten aanzien van het deputaatschap geestelijke verzorging varenden zich tot de eerder genomen besluiten over dit deputaatschap?

Namens de synodale commissie gaat rapporteur oud. H.J. Sok op een en ander in. De door de studiecmissie gekozen focus heeft de synodale commissie als

gegeven aangenomen. De gehanteerde classificatie was al eerder de gebruikelijke werkwijze, de commissie stelt nu voor deze te standaardiseren. De synodale commissie acht in dit digitale tijdperk noch het instituut van de schipperspredikant, noch het beleggen van speciale diensten voor varenden onopgeefbaar.

De voorzitter van de studiecmissie, oud. J. Mauritz, draagt het zijne aan de bespreking bij. De focus op kashoudende deputaatschappen is in overeenstemming met de opdracht van de synode, aangezien de andere deputaatschappen met hun vaak specifieke taak vallen onder de quaestor van de synode. Het ijkpunt van de zichtbaarheid is eerder aanmoedigend bedoeld: de studiecmissie is onder de indruk geraakt van het vele werk dat wordt verzet en acht het meer zichtbaarheid in de kerken waard. Alle aanbevelingen zijn afgestemd en beconcludeerd met de deputaatschappen, de synode moet beslissen of het zo moet; alleen deputaten varenden konden niet met de voorstellen instemmen.

Na de leiding overgedragen te hebben aan de assessor, zegt studiecmissielid ds. D. Quant, dat het plan tot opheffing van het deputaatschap geestelijke verzorging varenden niet als een verrassing kwam. In de jaren tachtig van de vorige eeuw was er al sprake van. De studiecmissie heeft er begrip voor dat deputaten strijden voor hun eigen zaak, maar is het er niet mee eens. Plaatselijke gemeentes zijn verantwoordelijk voor hun varenden en kunnen in de huidige tijd die verantwoordelijkheid ook goed invullen.

In de tweede ronde komt opnieuw de vermeende discrepantie aan de orde tussen de voorstellen van commissie 6 en de reeds op voorstel van commissie 3 genomen besluiten ten aanzien van het deputaatschap varenden.

Volgens de voorzitter van de synode kunnen wij vrij spreken want aan het begin van de synode is besloten dat alle besluiten genomen zouden worden onder de conditie van de besluiten betreffende financiën en doelmatigheid.

Rapporteur oud. H.J. Sok meldt dan ook dat de synodale commissie haar voorstellen handhaaft. Hetgeen hem op een vraag komt te staan of dat de huidige schipperspredikant niet opzadelt met een grote onzekerheid.

Ds. J.W. Schoonderwoerd stelt voor in voorstel tot besluit 3c de woorden 'en indien mogelijk eerder vervangende werkzaamheden vinden' te schrappen. De commissie kan daar wel in berusten, maar wil wel vast een begeleidingscommissie voor het deputaatschap instellen.

De generale synode besluit:

1. de indeling van deputaatschappen zoals de studiecmissie deze als werkwijze heeft gehanteerd, akkoord te verklaren;
2. de adviezen van de studiecmissie (vermeld op blz. 29 van het rapport) over te nemen, zoals deze hieronder verwoord zijn:

- a. *studie en stimuleringsfonds:*
Gezien het belang van het opleiden van predikanten, de benodigde middelen toekennen.
 - b. *kerk en Israël:*
De taken van dit deputaatschap dienen anders georganiseerd te worden. Er dient in elk geval in de komende GS-periode structureel meer aandacht te komen voor promotie van het werk van dit deputaatschap. Het deputaatschap zal daarom een aanzienlijk deel van de middelen die de komende periode voor studie en bezinning gereserveerd staan, gebruiken voor middelen die de bekendheid van het werk binnen de plaatselijke gemeenten vergroten.
 - c. *geestelijke verzorging van de varenden:*
Geen nieuwe schipperspredikant aanstellen na emeritering van de huidige. De synode besluit om een begeleidingscommissie voor het deputaatschap te benoemen. Na genoemde emeritering pastorale taken overlaten aan thuisgemeenten en collega (emeritus-)predikanten laten voorgaan in de diensten te Mannheim.
 - d. *pastoraat in de gezondheidszorg:*
Inzet dovenpastor continueren. De deputaten dienen de benodigde inzet te onderbouwen. Het werk van deze deputaten dient meer zichtbaar gemaakt te worden.
3. studievergadering doelmatigheid een nieuwe naam te geven, namelijk studievergadering zichtbaarheid, met als opdracht:
- a. te onderzoeken hoe kerken het werk van deputaatschappen (en de daaraan gekoppelde omslagen) bij hun leden onder de aandacht brengen en indien gewenst kerken van advies te dienen hieromtrent;
 - b. in afstemming met deputaatschappen, die tot die afstemming bij deze opdracht krijgen, zich te bezinnen op de wijze waarop kerken worden geïnformeerd en gestimuleerd om taken, uitbouw van taken en eventuele nieuwe taken van deputaatschappen financieel mogelijk te maken;
 - c. hierover te rapporteren op de synode van 2016.

Alle leden van de studievergadering treden af. Hun wordt dankgezegd voor hun noeste arbeid.

Artikel 211

Beroepscommissie klachten - vervolg

De bespreking van het rapport van de klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties (bijlage 44) met daarbij rapport 3 van commissie 7 krijgt een vervolg (zie artikel 108). Nu dient eveneens rapport 4a van commissie 7 (bijlage 110).

De synodale commissie ontving een brief van de voorzitter van het college van bestuur van de TUA, br. W.J.A. Hanekamp. De klachtencommissie inzake seksuele intimidatie van de TUA sluit zich aan bij de nieuwe beroepsregeling van de

klachtencommissie. Dat betekent dat de huidige beroepscommissie klachten kan worden opgeheven.

De generale synode heeft kennisgenomen van

1. het rapport van de generaal synodale beroepscommissie klachten;
2. rapporten 4 en 4a van haar commissie 7;

overweegt

dat door haar eerdere besluiten naar aanleiding van het rapport van de klachtencommissie inzake misbruik pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties inmiddels voorzien is in een bredere beroepsregeling terzake;

is van oordeel

dat de eigen generaal-synodale beroepscommissie klachten overbodig geworden is;

en besluit

1. de generaal-synodale beroepscommissie klachten op te heffen;
2. de commissieleden onder dankzegging voor hun beschikbaarheid van hun taak te ontheffen;
3. van dit besluit mededeling te doen aan de leden van deze commissie, de klachtencommissie misbruik en het college van bestuur van de Theologische Universiteit Apeldoorn.

We kunnen gelukkig afscheid nemen van de beroepscommissie zonder de leden te moeten bedanken voor gedane werkzaamheden.

Artikel 212

Dopen pleegkinderen - vervolg

De synode keert voor een voortgaande bespreking (zie artikel 47) terug naar de instructie van de PS van het Noorden inzake het dopen van pleegkinderen (bijlage 15). Er is een rapport 1a van commissie 2 (bijlage 111).

Ds. A.Th. van Olst legt zich neer bij het oordeel van de commissie over zijn voorstel. Aan ds. F.W. v.d. Rhee kan vanwege zijn ziek-zijn geen reactie worden gevraagd.

In de bespreking wordt vanuit de PS van het Noorden geconstateerd dat er in het voorstel van de commissie een sterke stimulans uitgaat richting het dopen van pleegkinderen, al helemaal na de overname van het voorstel van ds. F.W. v.d. Rhee. De PS was voorzichtiger vanwege mogelijke bezwaren: 1. pleegkinderen worden nooit eigen kinderen; 2. pleegkinderen gaan meestal terug naar hun eigen ouders of naar elders en 3. pleegouders en/of bureau jeugdzorg kunnen niet garanderen dat pleegkinderen tot hun achttiende levensjaar bij de pleegouders blijven. Verder mist

men in het voorstel van de commissie enkele door de PS bewust gekozen woorden.

Rapporteur van de synodale commissie is ds. J.W. van Pelt. Hij zegt dat de commissie de eerste bespreking ter synode heeft willen honoreren. Daardoor komt het voorstel tot besluit er iets anders uit te zien dan de oorspronkelijke instructie. Pleegkinderen zijn kinderen der gemeente, daarom kan er een stimulans uitgaan hen te dopen. Het voorstel blijft voorzichtig, want kerkenraden moeten pleegouders wijzen op de 'mogelijkheid' en niet op de 'plicht' hun pleegkinderen te laten dopen. De positie van pleegkinderen op de langere termijn is nooit duidelijk, er dient een besluit genomen op basis van de feiten van dat moment. De commissie kan akkoord gaan met enkele tekstuele aanpassingen aan de hand van de oorspronkelijke instructie.

Bij de stemming blijkt het voorstel van ds. F.W. v.d. Rhee niet te worden aangenomen.

**De generale synode
heeft kennis genomen van**

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden, d.d. 4 april 2013;
2. het rapport van de door haar ingestelde commissie

heeft gehoord

de bespreking op de vergadering;

constateert

1. dat artikel 60 sub 2e van de kerkorde luidt: Aangenomen kinderen en vondelingen kunnen gedoopt worden, indien vaststaat dat zij kinderen des verbonds zijn en de pleegouders het recht van opvoeding metterdaad hebben;
2. dat het in genoemd artikel gaat over pleegouders en adoptiekinderen of vondelingen, maar niet specifiek over pleegkinderen;
3. dat het tot heden aan de wijsheid van plaatselijke kerkenraden overgelaten wordt om zelf in te schatten in hoeverre art. 60 van de kerkorde ruimte biedt voor de doop van pleegkinderen;
4. dat er geen cijfers beschikbaar zijn over de vraag hoe vaak in onze kerken het verzoek tot dopen van pleegkinderen aan kerkenraden wordt gesteld;
5. dat verzoeken tot het dopen van pleegkinderen in ons kerkverband voorkomen en in een aantal gemeenten ook daadwerkelijk gehonoreerd worden op grond van richtlijnen van de kerkenraad van de plaatselijke gemeente;
6. dat er in andere kerkverbanden van gereformeerd belijden besluiten op generaal-synodaal niveau zijn genomen t.a.v. het dopen van pleegkinderen;
7. dat het volgens de instructie van belang is door de formulering van een gezamenlijk beleid te voorkomen dat de kerkelijke praktijk in deze zaak gaat divergeren, met als ongewenst resultaat een verschillende behandeling in vergelijkbare situaties;

overweegt

1. dat desbetreffende pleegkinderen door Gods voorzienige leiding een plaats ontvangen in zijn verbondsgemeente;

2. dat de situatie van deze pleegkinderen niet in alle opzichten is te vergelijken met die van aangenomen kinderen en vondelingen en dat nadere kerkordelijke bepalingen voor het al dan niet dopen van pleegkinderen daar meer duidelijkheid in kunnen verschaffen;
3. dat wanneer kerkenraden te maken krijgen met een verzoek om pleegkinderen te dopen, zij geen specifiekere richtlijn hebben dan hetgeen bepaald is in artikel 60 van de kerkorde;
4. dat ook al kunnen situaties van pleegkinderen heel specifiek zijn, het toch van belang is om een gezamenlijke richtlijn met betrekking tot het dopen van pleegkinderen te formuleren om zoveel mogelijk te voorkomen dat er in vergelijkbare situaties verschillend wordt gehandeld;
5. dat de kerkorde in artikel 60 sub 2a stelt: 'Bij de doop in bijzondere gevallen moet voor de kerkenraad vaststaan: 1. dat het te dopen kind een kind des verbonds is; 2. dat er waarborg is dat zij die door beantwoording van de doopvragen de bepalingen met de kerk aangaan, deze kunnen volbrengen';
6. dat bij de vraag naar de doop van pleegkinderen de hoofdlijn uit artikel 60 sub 2a zoveel mogelijk gevolgd moet worden;

is van oordeel

1. dat evenals adoptiekinderen ook pleegkinderen die langdurig geplaatst worden bij christelijke pleegouders, door Gods voorzienige leiding zijn gebracht binnen de kring van Gods verbond en zijn gemeente;
2. dat er voor de doop een waarborg dient te zijn dat de pleegouders de opvoeding naar de eis van het verbond van God kunnen bieden, en deze waarborg er alleen is wanneer pleegkinderen langdurig in een pleeggezin worden geplaatst;

en besluit

1. artikel 60 K.O. uit te breiden met: het sacrament van de heilige doop kan aan pleegkinderen worden bediend en daarbij zijn de volgende richtlijnen van toepassing:
 - a. het gaat om een pleegzorgsituatie naar Nederlands recht;
 - b. er is sprake van een langdurige plaatsing, zodat er een waarborg is dat de pleegouders de opvoeding naar de eis van het verbond van God kunnen bieden;
 - c. de langdurige plaatsing blijkt uit een verklaring van de instantie die het kind in het pleeggezin heeft geplaatst;
 - d. het verlangen naar de doop voor hun pleegkind leeft bij de pleegouders;
 - e. de kerkenraad heeft zich kunnen overtuigen van de goede motivatie van de pleegouders;
 - f. de kerkenraad heeft zich ingespannen om – afhankelijk van de leeftijd van het te dopen kind – de doop voor te bereiden d.m.v. een pastoraal gesprek met het kind;
 - g. 1. er is schriftelijke toestemming van de biologische ouder(s) en bewilliging van de instantie die het kind in het pleeggezin heeft geplaatst en - indien van toepassing - de gezinsvoogd om het dopen toe te staan;

2. er is schriftelijke toestemming van de voogd en bewilliging van de instantie die het kind in het pleeggezin heeft geplaatst, in geval er sprake is van ontzetting van de biologische ouders uit het ouderlijk gezag;
3. in geval van ontzetting van de biologische ouders uit het ouderlijke gezag is, zo mogelijk, de mening van die ouders gevraagd (hoewel deze niet doorslaggevend hoeft te zijn, maar wel meegewogen dient te worden);
- h. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Noorden.

Artikel 213

Hertaling belijdenisgeschriften, editie Zwanepol

Aan de orde is een instructie vanuit de particuliere synode van het Noorden beogend het vrijgeven voor kerkelijk gebruik van de belijdenisgeschriften in de editie Zwanepol 2009 (bijlage 112). Leidend voor de bespreking is rapport 8 van commissie 3 (bijlage 113).

De bespreking draait om de vraag of uit de editie Zwanepol alleen de drie Formulieren van Enigheid moeten worden vrijgegeven. Nieuwe uitgaven van de *Herziene Statenvertaling* (HSV) zullen alleen deze bevatten en de instructie vraagt niet om meer. Maar is het niet beter ook de drie oecumenische formulieren in deze editie vrij te geven?

Bij monde van rapporteur oud. L. Mak ziet de commissie geen bezwaar maar ook geen noodzaak de drie oecumenische confessies eveneens te aanvaarden. De editie Dankbaar is prima en wordt nog steeds gebruikt. De aanleiding voor de instructie ligt in toekomstige uitgaven van de HSV. Dan is de aanvaarding van de drie Formulieren van Enigheid voldoende.

In een tweede ronde wordt opgemerkt dat de synode in haar besluitvorming niet gebonden is aan de Stichting HSV. Aanvaarding van de zes bekende belijdenisgeschriften is wel degelijk in de geest van de instructie. Het is niet wenselijk bij het kerkelijk gebruik van belijdenissen te moeten grijpen naar verschillende edities.

Volgens rapporteur oud. L. Mak is er met Zwanepols vertaling van de drie oecumenische belijdenissen niets mis, maar in HSV-kerkboeken komen alleen 'zijn' drie Formulieren van Enigheid te staan.

Ds. C.A. den Hertog stelt voor aan het voorstel tot besluit toe te voegen:
van oordeel 2: dat de editie Zwanepol een betrouwbare hertaling biedt van de drie oud-kerkelijke belijdenisgeschriften en de drie Formulieren van Enigheid.
Besluit 1: De hertaling van *de drie oud-kerkelijke belijdenisgeschriften* **en** de drie Formulieren van Enigheid, etc.

De commissie heeft geen bezwaar, maar moet wel opmerken de Geloofsbelijdenis van Athanasius niet goed bekeken te hebben.

Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat de synode wel zorgvuldig te werk moet blijven gaan en niet zomaar niet-onderzochte belijdensteksten kan aanvaarden. De voorzitter van de synode vraagt daarop namens de vergadering de commissie de teksten van de oecumenische belijdenissen in de editie Zwanepol alsnog te bekijken en de synode te dienen met een nieuw voorstel. De bespreking wordt opgeschort (zie artikel 249).

Artikel 214

Dans en drama - vervolg

De synode zet de bespreking voort (zie artikel 125) van de instructie van de PS van het Noorden inzake dans en drama in de eredienst (bijlage 55). Commissie 3 produceerde een rapport 3a (bijlage 114).

Oud. J. den Dekker wenst zijn voorstel te handhaven. Ds. J.M.J. Kieviet kan akkoord gaan met de verwerking van zijn voorstel, mits de commissie 'zolang de kerken dienaangaande geen uitspraak deden' wil vervangen door 'zolang de generale synode geen uitspraak deed'.

Sommige afgevaardigden houden grote moeite met de voorstellen. Doel van de instructie lijkt toch vooral dat voorkomen moet worden wat de indienende kerk bij een andere kerk onwenselijk acht en dat daarmee het geding op de classis wordt beslist. Daartoe is een instructie niet het juiste instrument. Wat gaan we dan allemaal nog meer krijgen? En: kon deze zaak werkelijk niet, eventueel met ondersteuning van deputaten eredienst, worden afgehandeld op de mindere vergadering? Raakt deze zaak echt het hele kerkverband?

Voor de PS van het Noorden spreekt ds. A. Huijgen. De synode moet niet uitgaan van allerlei veronderstelde achtergronden en motieven, maar moet de instructie nemen zoals die er nu ligt. Uiteraard is er discussie geweest in de classis en op de PS, maar de instructie is ingediend vanuit de overtuiging dat de zaak relevantie heeft voor het bredere kerkelijke leven. Deputaten eredienst zijn akkoord met een eventuele studieopdracht.

In volgorde van verstrekkendheid wordt gestemd over de voorstellen van oud. J. den Dekker, ds. J.W. van Pelt en ds. J.W. Schoonderwoerd. Alle drie worden verworpen.

De generale synode heeft kennisgenomen van

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden van 4 april 2013;
2. rapport 3 en 3a van commissie 3;

heeft gehoord

de bespreking ter vergadering;

constateert

1. dat binnen de kerken gebruikgemaakt wordt van dans en drama in erediensten;
2. dat er wel kerkelijke bezinning is geweest over de invloed van de huidige beeldcultuur op de liturgie (in de uitgave *Stijlvol samenkomen* van deputaten eredienst), maar dat er onvoldoende duidelijkheid bestaat over het concrete gebruik van genoemde cultuuruitingen in erediensten;
3. dat men in de (christelijke) gereformeerde traditie over het algemeen afwijzend gestaan heeft ten opzichte van het gebruik van dans en drama;

overweegt

1. dat in de gereformeerde eredienst de bediening van het Woord en van de sacramenten centraal moet staan;
2. dat het toevoegen van andere elementen alleen op basis van weloverwogen Bijbels verantwoorde argumenten dient te gebeuren;

oordeelt

1. dat het geheel van de kerken gediend zal zijn met een goede bezinning op de vraag of bij het gebruik van dans en/of drama het karakter van de gereformeerde eredienst in het geding is;
2. dat bij een bezinning op dans en drama in ieder geval de volgende vragen nadere studie vereisen:
 - a. wat moet in dit verband verstaan worden onder ‘dans’ en ‘drama’?;
 - b. hoe spreken het Oude en het Nieuwe Testament over het gebruik van dans en drama in de eredienst?;
 - c. hoe verhoudt dit spreken in beide Testamenten zich tot elkaar?;
 - d. zijn er in het Bijbels spreken aanwijzingen te vinden voor het gebruik van dans en drama in de eredienst?;
 - e. welke bezwaren leven er binnen de gereformeerde traditie tegen het gebruik van dans en drama, en welke argumenten worden vandaag de dag gebruikt om deze elementen in de eredienst in te voeren?;
3. dat bij een dergelijke bezinning ook de volgende vragen dienen te worden overwogen:
 - a. in hoeverre mag de gemeente in een eredienst toeschouwer worden?;
 - b. hoe is het ambtelijk voorgaan in de eredienst te verstaan als er ruimte is voor persoonlijk optreden van gemeenteleden?;

besluit

1. deputaten eredienst op te dragen een studie te verrichten naar de vraag of het karakter van de gereformeerde eredienst zich verdraagt met het gebruik van dans en drama in die erediensten, met inachtneming van hetgeen geformuleerd is onder ‘oordeelt 2 en 3’, en de synode van 2016 te dienen met het resultaat van die studie;
2. de kerken dringend in overweging te geven zich te onthouden van dans en drama in de eredienst zolang de generale synode dienaangaande geen uitspraak doet;
3. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Noorden.

Artikel 215

De preses schorst de vergadering voor de avondmaaltijd.

TIENDE ZITTING

dinsdag 26 november, 18.30 – 20.30 uur

*Artikel 216***Heropening**

Gezongen wordt Psalm 122: 1 en 3. Oud. E.C. Bin leest Spreuken 8: 22-36.

*Artikel 217***Appel-nominaal**

Oud. H. Lokhorst heeft de vergadering verlaten, er is vanavond voor hem geen vervanger. De preses heet ds. G. de Fijter, voorzitter van de Nationale Synode 2013, welkom. Hij woont vanavond als gast de vergadering bij.

*Artikel 218***Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) – vervolg**

De synode zet de beraadslaging voort (zie artikel 134) naar aanleiding van het rapport van deputaten eenheid gereformeerde belijders in Nederland (bijlage 5), namelijk dat deel dat handelt over de contacten met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (GKv). Leidend voor de bespreking is rapport 9a van commissie 4 (bijlage 115). Voor deputaten zijn aanwezig br. J.A. Pals en de di. J.L. de Jong en W. van 't Spijker. Als afgevaardigden van de GKv worden welkom geheten br. F.H. Thijssen en ds. R.J. Vreugdenhil.

Ds. P.D.J. Buijs is blij met de wijze waarop zijn voorstel is verwerkt. Oud. J.C. Westeneng is dat niet en wil, ondersteund door ds. C. Westerink, zijn beide voorstellen handhaven. Ook andere afgevaardigden spreken opnieuw hun zorg uit bij de ontwikkelingen in de GKv. Een enkeling zegt eenvoudigweg niet op een meisje met blonde krullen te vallen.

De voorstellen van oud. J.C. Westeneng worden bij stemming verworpen.

Synode besluit

1. de opdracht te continueren samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren;

2. deputaten op te dragen het bovenplaatselijke gesprek over de prediking te stimuleren en waar mogelijk ook te faciliteren;
3. deputaten op te dragen zich opnieuw bezig te houden met de opdracht die in 2010 al was gegeven, namelijk 'zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de gevolgen van het feit dat er in steeds meer plaatsen contact is tussen kerken, terwijl landelijk ineenschuiven van de kerkverbanden nu niet haalbaar is';
4. deputaten op te dragen om afhankelijk van de uitkomst van de bezinning onder 3 genoemd zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de vraag of en, zo ja, hoe een eventuele landelijke organisatie van beide kerkverbanden in de toekomst vorm moet krijgen en daarbij ook verder te kijken dan alleen de contacten tussen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken;
5. deputaten aan te bevelen om ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen die zowel de Hersteld Hervormde Kerk als de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken aangaan te bespreken in een tripartiet overleg;
6. deputaten op te dragen zich te bezinnen op recente ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), deze ontwikkelingen te taxeren in het licht van de groeiende kerkelijke eenheid tussen deze en onze kerken en deze te bespreken met de gereformeerd-vrijgemaakte deputaten;
7. deputaten op te dragen van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode;
8. het moderamen op te dragen de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) Harderwijk 2011 te beantwoorden.

De vrijgemaakt-gereformeerde deputaten wordt dankgezegd voor hun aanwezigheid. Ook wordt hun wijsheid en zegen toegewenst bij de komende ontmoetingen met onze deputaten.

Artikel 219

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Nederlands Gereformeerde Kerken - vervolg

Ook een vervolg (zie artikel 157) krijgt de bespreking van de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK). Opnieuw aan de hand van de desbetreffende passage in het rapport van deputaten eenheid gereformeerde belijders in Nederland (bijlage 5), met nu daarbij rapport 8a van commissie 4 (bijlage 116).

Van de NGK zijn gekomen zr. J. Gerkema-Mudde, br. G. Sneep en de di. K. Muller en P.G. Sinia. De christelijk-gereformeerde deputaten J.A. Pals, J.L. de Jong en W. van 't Spijker zaten al achter de tafel.

De deputaten hebben de vergadering gediend met een schriftelijke beantwoording van de in de eerste ronde gestelde vragen (bijlage 125). Aan het begin van de tweede

besprekingsronde geeft de voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker, op een punt nog een aanvulling: De tekst van het *Akkoord van Kerkelijk Samenleven* geeft geen ruimte om het verbindingsformulier voor ambtsdragers niet te ondertekenen.

In de tweede ronde wordt gevraagd of de beeldvorming in de eerste ronde niet eenzijdig is geweest. Ook bij de NGK (en GKv) is aantoonbaar aandacht voor zondebesef, toe-eigening des heils en moeite daarmee en voor onderscheidend preken. Als wij zo bang zijn het goud van de CGK kwijt te raken, hebben we er dan misschien minder van dan we denken? Toch wordt opnieuw zorg geuit. Er blijft in de NGK in de praktijk ruimte om het verbindingsformulier niet te ondertekenen of op bepaalde onderdelen een voorbehoud te maken. En het blijft ook nog de vraag of dat niet een drempel in de samensprekingen is. Want wat zijn nu de punten in de belijdenis waarvan binnen de NGK wel en waarvan niet mag worden afgeweken en wie bepaalt dat? Is een 'toe-maar-cultuur' wel te verenigen met aanspreekbaarheid op de belijdenis? Wordt door deputaten niet te snel geconcludeerd dat bepaalde geschilpunten niet kerkscheidend zijn? Zou dat niet juist een eerlijk punt van overweging moeten zijn? Anderzijds wordt ervoor gepleit de hele bijlage 8 K.O., maar toch in elk geval lid 1d., van toepassing te verklaren op de NGK. Er ontstaat anders een niet uit te leggen ongelijkheid met de PKN. Wanneer lid 1d. van bijlage 8 K.O. van toepassing wordt verklaard op Nederlands-gereformeerde predikanten, dient wel een beperking te worden aangebracht tot mannelijke predikanten. Zijn deputaten wel de aangewezen partij om met de NGK te spreken over vrouw en ambt? Waarom geeft de commissie op dit punt geen richting aan? Willen deputaten eigenlijk wel een inhoudelijk gesprek met de NGK voeren over vrouw en ambt?

De rapporteur van de commissie, ds. D.J. Steensma, gaat in op wat het rapport van de commissie raakt. Het gesprek met de NGK moet voortgaan en heeft nog niet zoveel helderheid gegeven dat bijlage 8 K.O. weer aan de orde kan zijn. De uitspraak van de generale synode van 2010 is daarvoor op zichzelf niet voldoende. Er zal inderdaad een grondige evaluatie moeten plaatsvinden na afronding van het gesprek over de geschilpunten. Zonder dat de commissie een rangorde aan wil brengen, is het punt 'vrouw en ambt' daarvan zeker niet het minste. Die evaluatie heeft gewicht met het oog op de vraag waar we kerkelijk met elkaar staan. Toegegeven moet worden dat het slechts van toepassing verklaren van lid 1d. van bijlage 8 K.O. wringt, maar naar het oordeel van de commissie kan die ruimte niet alleen vanwege de parallel met de PKN maar ook vanwege de band met de NGK toch van harte gegeven worden. De commissie heeft geen bezwaar tegen een expliciete beperking tot mannelijke predikanten, al vindt zij zelf deze beperking in het licht van de kerkelijke besluitvorming vanzelfsprekend.

De voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker, zet de beantwoording voort. Hij is blij met enige nuancering van de zorg. Deputaten hebben de indruk dat wij als CGK ons denken en spreken over anderen teveel laten bepalen door wat we hier en daar lezen of horen, maar niet door ontmoetingen van hart tot hart. Deputaten willen niet relativeren of accelereren, het gesprek moet voortgaan. Deputaten staan voor het

kerkelijk standpunt over vrouw en ambt en willen dat met de NGK delen. Het punt van de binding aan de belijdenis heeft ook te maken met verschillende culturen. Is er binnen de CGK niet soms een formele instemming, 'met potlood'? Ook in de NGK is de regel: je zet als ambtsdrager je handtekening en je verbindt je. De binding aan de belijdenis zal in de gesprekken vast wel weer eens aan de orde komen. Hopelijk hoeft dat niet vanuit wantrouwen, maar vanuit wederzijds vertrouwen en met begrip voor elkaars kerkelijke biografie. Wij hebben als CGK bij bepaalde dingen net zo goed een 'toe-maar-cultuur'. Het is lastig om aan te geven op welke specifieke punten men elkaar bij de NGK ruimte geeft. En wij zeggen toch ook dat er wel reliëf is in de belijdenis?

Ds. J.W. van Pelt stelt voor een nieuw voorstel tot besluit 6: 'deputaten op te dragen met de Nederlands Gereformeerde Kerken het gesprek aan te gaan over het NGK-rapport 'Vrouwelijke ouderlingen en predikanten' en daarbij als uitgangspunt te nemen wat de generale synode van de CGK in 1998 besloten heeft, en over de overeenkomsten en verschillen aan de volgende synode rapport uit te brengen.'

Ds. L.A. den Butter stelt voor: '3. lid 1.d van bijlage 8 K.O. van toepassing te verklaren op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken, met dien verstande dat kanselruil alleen kan plaatsvinden met mannelijke predikanten.'

Oud. C. van't Spijker doet het voorstel: 'De synode spreekt uit dat de regeling zoals die van toepassing is ten aanzien van gemeenten van gereformeerd belijden binnen de PKN, ook van toepassing is op gemeenten waarvan na gehouden samensprekingen een kerkenraad van oordeel is dat zij voluit staat op de gronden van Schrift en belijdenis, en de classis dit na gehouden onderzoek aanneemt.'

Ds. P.D.J. Buijs stelt voor voorstel tot besluit 2 aan te vullen met: 'Deze (mogelijke) geschilpunten zijn: (a) het aanspreekbaar-zijn op de belijdenis van alle ambtsdragers binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken, (b) de binding aan het Akkoord voor kerkelijk samenleven en landelijke afspraken, (c) het toelaten van kinderen aan de avondmaalstafel; (d) vrouw en ambt, en (e) de visie op en wijze van omgaan met homoseksualiteit;'

De preses stelt voor dat de commissie zich eerst weer over de voorstellen buigt, zodat daarna tot besluitvorming kan worden overgegaan (zie artikel 233). De leden van de Nederlands-gereformeerde commissie voor kerkelijke eenheid worden bedankt voor hun aanwezigheid.

Artikel 220

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/afvaardiging samenwerkingsgemeenten

Een ander onderdeel van het rapport van deputaten eenheid gereformeerde belijders in Nederland (bijlage 5) betreft de afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten. Daarover gaat rapport 12 van commissie 4 (bijlage 117). De deputaten ds. J.L. de Jong, br. J.A. Pals en ds. W. van 't Spijker dienen de vergadering opnieuw.

Gevraagd wordt wie het onvermogen van een samenwerkingsgemeente om christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen gaat beoordelen? Ook is de positie van de predikant van de samenwerkingsgemeente niet benoemd. Het wringt als hij niet mag worden afgevaardigd. Treden wij niet in de bevoegdheid van de mindere kerkelijke vergadering? Heeft de synode van 2010 wel een verantwoord besluit genomen bij het geven van deze opdracht? De plaatselijke kerk geeft last en macht. Hoe kun je een afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers als principeel mogelijk verklaren en die mogelijkheid in de praktijk dan toch zo sterk inperken? De kerkelijke gevoeligheid lijkt doorslag te geven, terwijl wij op alle andere punten zeggen dat de principiële lijn moet prevaleren. Andere afgevaardigden spreken van een soort b-status van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers, die intussen wel stemrecht krijgen in zaken die het bredere kerkelijke leven betreffen. Door het federatief groeimodel nog niet te aanvaarden, heeft de synode uitgesproken die kant juist niet op te willen.

De preses geeft aan dat als een kerkenraad meent dat de synode van 2010 een onverantwoord besluit heeft genomen, er dan nu een revisieverzoek had moeten liggen. Nu dat niet het geval is, kan de behandeling doorgaan.

Omwille van de tijd wordt de bespreking afgebroken en later voortgezet (zie artikel 232).

Artikel 221

Sluiting

Ds. D.J. Steensma leest Openbaring 21: 1-15, daarna gaat hij voor in gebed. Nadat gezongen is Schriftberijming 37: 1-4, sluit de preses de tiende zitting van de generale synode.

ELFDE ZITTING

woensdag 27 november 2013, 9.15 – 12.15 uur

Artikel 222

Opening

De preses, ds. D. Quant, opent de elfde zitting. Hij vraagt te zingen Psalm 138: 1 en 4, vervolgens leest hij Efeziërs 6: 10-20 en daarna zoekt hij met de vergadering het aangezicht van God.

Artikel 223

Appel-nominaal

Prof.dr. J.W. Maris wordt verwelkomd als preadviseur.

*Artikel 224***Comité-generaal***Artikel 225***Schorsing**

De preses, ds. D. Quant, schort de besprekingen op in verband met de middagpauze.

ELFDE ZITTING

woensdag 27 november, 13.30 – 17.15 uur

*Artikel 226***Heropening**

Gezongen wordt Psalm 147: 1 en 10. Oud. J. van Leeuwen leest Matteüs 16: 13-19 en gaat voor in gebed.

*Artikel 227***Appel-nominaal**

Voor het Noorden ontbreekt ds. A. Huijgen, zijn vervanger ds. H. Korving komt zo. In de loop van de middag neemt oud. J.P. Schoon de plaats in van oud. W. Bijleveld. Voor het Zuiden heeft oud. E.C. Bin zijn plaats afgestaan aan oud. M.H. Baan. Op de bekende wijze betuigt oud. Baan zijn instemming met de gereformeerde belijdenis. Prof.dr. J.W. Maris heeft de vergadering verlaten.

*Artikel 228***Homoseksualiteit**

De preses leest het besluit voor dat de synode voor de middagpauze in comité unaniem nam aangaande homoseksualiteit en homoseksuele relaties:

1. de handelingen van de studiecmissie homoseksualiteit en homoseksuele relaties goed te keuren en haar leden hartelijk te danken voor hun werkzaamheden en hen te ontheffen van hun taak;
2. a. het visiedocument 'Homoseksualiteit en homoseksuele relaties' (bijlage 133) dankbaar te aanvaarden;
- b. het ontwerp voor een pastorale handreiking (bijlage 133) dankbaar te aanvaarden;
3. de volgende uitspraak te doen:
 - a. de generale synode erkent dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken in het verleden in het algemeen te weinig specifieke aandacht is geweest voor een pastoraal spreken en handelen inzake homoseksualiteit en homoseksuele relaties;

- b. gemeenteleden met een homoseksuele gerichtheid hebben binnen de gemeente van Christus dezelfde positie als andere leden van de gemeente. Hun gerichtheid doet daaraan niets af. Zij zijn volwaardig en gelijkwaardig lid van de gemeente, delen in de onderlinge zorg en worden met hun eigen gaven ingeschakeld tot opbouw van het geheel;
 - c. seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde;
 - d. de hantering van dit Bijbelse spreken ten aanzien van homoseksualiteit en homoseksuele relaties in prediking, catechese en pastoraat dient in de gezindheid van Christus te geschieden;
4. ten aanzien van de communicatie van de kerkelijke uitspraak:
- a. het visiedocument en de pastorale handreiking in één document te publiceren;
 - b. het moderamen te mandateren met behulp van een communicatieadviesbureau een communicatieplan op te stellen en een samenvatting van het rapport van de studiec commissie aan de media ter beschikking te stellen;
 - c. het moderamen als deputaten vertegenwoordiging op te dragen om bijeenkomsten te (laten) organiseren voor ambtsdragers waar de kerkelijke uitspraak aan de hand van de publicatie zoals bedoeld in 4a wordt besproken en toegelicht, opdat zij worden toegerust met het oog op het gesprek binnen de gemeenten;
 - d. het moderamen als deputaten vertegenwoordiging op te dragen een toegankelijke bewerking van het visiedocument en de pastorale handreiking te (laten) maken en die digitaal beschikbaar te stellen op de cgk-website en in gedrukte vorm (in beperkte oplage) toe te sturen aan kerkenraden en predikanten en beschikbaar te stellen voor belangstellenden;
 - e. een tijdelijk steunpunt in te richten voor de periode tussen het besluit van de synode en de toerusting op plaatselijk niveau, bestaande uit twee leden van de voormalige studiec commissie, ter beantwoording van eventuele vragen aangaande de kerkelijke uitspraak en onderliggende documenten;
 - f. de publicatie, zoals bedoeld in 4a, te delen met andere kerken van gereformeerd belijden;
5. deputaten kerkorde en kerkrecht op te dragen een studie te verrichten naar de wijze waarop de tucht als tweede sleutel van het Koninkrijk der hemelen functioneert binnen onze kerken, en de volgende synode voorstellen te doen ten aanzien van een eventuele verbetering van het gebruik van deze sleutelmacht.

Artikel 229

Kerk en Israël - vervolg

De bespreking van het rapport van deputaten kerk en Israël (bijlage 19) krijgt een vervolg (zie artikel 63). Nu aan de hand van rapport 3b van commissie 2 (bijlage 118). Als deputaten zijn aanwezig de brs. H.H. van Braak, F. Voorrips en de di. C.J. Droger, J. Groenleer, F.W. v.d. Rhee en A.J. v.d. Toorn.

De indieners van de voorstellen di. P.D.J. Buijs, M.J. Kater en J.G. Schenau zijn tevreden over wat de commissie met hun voorstellen heeft gedaan, ds. L.A. den Butter neemt er genoeg mee.

Ds. J.M.J. Kieviet noemt art. 21 een van de kernartikelen van de kerkorde, dichtbij de Schriftuurlijke verwoording van de missionaire roeping van de kerk. De verkondiging dat Jezus de Christus is, staat daarbij centraal. Het is mooi om ook kerkordelijk daarbij de orde in acht te nemen: eerst de Jood en ook de Griek. Hij acht het onbegrijpelijk dat de commissie oordeelt dat in zijn voorstel een eigen weg wordt gegaan, losser van de Heilige Schrift. Hij acht de koppeling met de Schrift juist sterker dan in het preadvies en handhaaft zijn voorstel. Dit houdt ook in dat in bijlage 19 K.O. 'verkondiging' of 'getuigenis' moet komen te staan waar nu 'ontmoeting' is voorgesteld.

Rapporteur van de commissie, ds. J.W. van Pelt, verduidelijkt dat het in het voorstel van ds. J.M.J. Kieviet gaat om een andere weg in vergelijking met het preadvies van prof. Peels en de daarbij aansluitende voorstellen. Met opzet heeft de commissie het woord 'getuigen' opgenomen. Het voorstel van ds. J.M.J. Kieviet staat daar inhoudelijk heel dichtbij. Bij het getuigenis van de apostelen gaat het om Joden die aan Joden het evangelie brengen. Dat is niet een op een over te zetten naar het getuigenis in onze context, zeker niet in het licht van de belaste geschiedenis van de kerk. Het is in lijn met vorige synoden om in dit opzicht behoedzaamheid te betrachten. De formulering van het besluit van de synode gaat een rol spelen in de ontmoeting met Joodse gesprekspartners.

In nog een tweede ronde wordt gesteld dat er bij een wijziging van de kerkorde de overtuiging moet zijn dat het om een verbetering gaat. Is die overtuiging er? Art. 21 K.O. gaat over het adres waaraan de kerk zich met haar getuigenis richt, meer dan over het hoe van dat getuigenis. Het eerste lid krijgt nu een anderssoortige formulering waarin bovendien het woord 'evangelie' niet meer voorkomt. Het is ook vreemd alleen bij lid a. Bijbelteksten te noemen. Daarbij ziet 1 Petrus op de situatie van vervolgd christendom, ook dat is niet een op een op de kerk van nu toe te passen.

De preses, ds. D. Quant, merkt op dat deze bezwaren eerder ingebracht hadden moeten worden. In de stemming blijkt het voorstel van ds. J.M.J. Kieviet geen meerderheid van stemmen te krijgen.

De generale synode besluit

1. het werk van deputaten goed te keuren;
2. deputaten een opdracht tot studie voor de kerken te geven t.a.v. de vraag 'Wat betekent de term 'Israël' in kerk en theologie?';
3. akkoord te gaan met de nieuwe bestuursvorm van het CIS;
4. deputaten de opdracht te geven om te onderzoeken of er voldoende draagvlak in de kerken is voor een Israëlzondag en daar op de volgende generale synode verslag van te doen en te komen met voorstellen ter zake;

5. de tekst van art. 21 K.O. aan te passen (conform rapport 3b commissie 2);
6. de tekst van bijlage 19 (bij art. 21 K.O.) aan te passen (conform rapport 3b commissie 2);
7. deputaten op te dragen bij hun bezinning nog meer rekening te houden met wat er leeft in de plaatselijke gemeenten en waar mogelijk hen te betrekken bij het proces van de bezinning;
8. deputaten op te dragen om de resultaten van hun studie en bezinning nog meer dan voorheen met plaatselijke gemeenten te delen en daarbij gebruik te maken van de deskundigheid die in andere deputaatschappen aanwezig is op het gebied van pr.

Deputaten ontvangen dank voor hun vele en goede werkzaamheden.

Artikel 230

Eredienst - vervolg

Opnieuw (zie artikel 126) komt ter tafel het rapport van deputaten eredienst (bijlage 57), nu met rapport 9a van commissie 3 (bijlage 119). De deputaten di. C.J. Droger en H.D. Rietveld nemen plaats achter de moderamentafel.

De preses constateert dat de commissie alle gemaakte opmerkingen op een bepaalde manier heeft verwerkt, er komt nu een tijd van drie jaar om de nieuwe conceptformulieren te beproeven. Dat geeft ruimschoots gelegenheid voor reacties richting deputaten. De preses vraagt instemming met het nu zonder verdere bespreking aanvaarden van de voorstellen.

De generale synode besluit

1. deputaten te danken voor hun werk en hun handelingen goed te keuren;
2. de voorgestelde formulieren voor de openbare geloofsbelijdenis, voor de bevestiging van een dienaar van het Woord, voor de bevestiging van ouderlingen en/of diakenen, voor de bevestiging van een evangelist, voor de ban of uitsluiting uit de gemeente en voor de wederopneming in de gemeente, geamendeerd volgens de voorstellen in rapport 9a van commissie 3, vast te stellen en vrij te geven voor beproeving door de kerken;
3. deputaten opdracht te geven:
 - a. zich opnieuw te bezinnen op het formulier voor de doop van volwassenen, zodat voldoende duidelijk wordt dat het om dezelfde doop gaat als bij de kinderdoop en er toch een verschil is vanwege de positie van de dopeling, en de synode van 2016 te dienen met het resultaat van die bezinning;
 - b. te voorzien in een consistente en overzichtelijke manier van het citeren van Schriftplaatsen in de liturgische formulieren;
 - c. de synode van 2016 een voorstel aan te bieden voor een algehele uitgave van de liturgische formulieren;
 - d. zich, indien nodig in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht, te bezinnen op de vraag of het formulier voor de ban in de huidige vorm gehandhaafd

- kan blijven of dat een herziening nodig is, en de synode van 2016 met een voorstel dienaangaande te dienen;
6. zich te bezinnen op de zingbaarheid van de psalmen, toegespitst op de vraag of met name jongeren vandaag de inhoud van de psalmen zich geestelijk eigen kunnen maken als ze gezongen worden in de bekende berijmingen (van 1773 en 1968) op de gebruikelijke (Geneefse) melodieën en de synode van 2016 te dienen met het resultaat van die bezinning.

De deputaten G. v.d. Groep en W.M. den Hertog zijn aftredend. 'Wil onze dank voor hun inzet aan hen overbrengen'.

Artikel 231

Roepende kerk

Ds. H. Korving brengt namens de kerkenraad van Urk-Maranatha de dank over voor het vertrouwen en het voorrecht om roepende kerk van de generale synode te zijn. Alle afgevaardigden ontvangen een cd met Urker koorzang. De voorzitter, ds. D. Quant, spreekt namens de synodeleden woorden van dank voor deze attentie.

Artikel 232

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/afvaardiging ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten - vervolg

De bespreking van het rapport van deputaten eenheid (bijlage 5) krijgt een vervolg van de eerste besprekingsronde (zie artikel 220) over de afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten. Daarbij dient ook weer rapport 12 van commissie 4 (bijlage 117). De laatste der deputaten is ds. W. van 't Spijker.

Als de classis een vergadering van kerken is en niet van ambtsdragers, maakt dat afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers dan niet ten enenmale onmogelijk? Want in een samenwerkingsgemeente maakt kerkordelijk gezien dan toch alleen het christelijk-gereformeerde deel deel uit van het christelijk-gereformeerde kerkverband? Zijn er trouwens samenwerkingsgemeenten waar geen ambtsdragers meer zijn van christelijk-gereformeerde huize? Is overwogen voor te stellen de samenwerkingsgemeenten voor de keus te stellen voor het ene of het andere kerkverband te kiezen?

Sommige sprekers zien door het voorstel van de commissie de plaatselijke eenheid zich nu toch classicaal verbreden. En dat terwijl bijlage 8 K.O. niet wordt aangepast en het federatief groeiemodel niet is aangenomen. Er klinkt een klemmend beroep om de interne druk niet te verhogen. Mag van de christelijk-gereformeerde ambtsdragers niet ook een offer worden verwacht? Het kerkverband stemde in met de totstandkoming van hun samenwerkingsgemeente, laten zij die dan ook vertegenwoordigen op de christelijk-gereformeerde classis. Zijn ook andere oplossingen overwogen: een niet-christelijk-gereformeerde ouderling toe te staan zonder stemrecht of een christelijk-gereformeerde diaken met keurstem?

Maar andere afgevaardigden zien juist een verrijking voor het eigen kerkverband in de aanwezigheid van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers op de classis. Er is ook geen sprake van bovenplaatselijke samenwerking, want de niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers vertegenwoordigen niet hun kerkverband maar hun plaatselijke gemeente. De vraag is hoe serieus wij onszelf nemen in de erkenning van samenwerkingsgemeenten. Dezelfde classis heeft zich overtuigd van hun eenheid in leer en belijdenis.

Commissie 4 wenst voorbereidingstijd en overleg alvorens te antwoorden.

De voorzitter van deputaten eenheid, ds. W. van 't Spijker, gaat al wel op een aantal zaken in. Hij is er dankbaar voor dat deputaten en synodale commissie elkaar een eind zijn genaderd, al hebben ze elkaar niet helemaal kunnen vinden.

Deputaten willen de principiële weg gaan. In de vergadering tekent zich al af wat er gebeurt als je die weg verlaat. Dan raak je verstrikt in casuïstiek, bijvoorbeeld rond de vraag wie de onmacht om voldoende christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen moet gaan controleren. De af te vaardigen ambtsdrager vertegenwoordigt niet een deel van de samenwerkingsgemeente maar die gemeente als geheel. Het is immers één gemeente met één kerkenraad. Er zijn geen samenwerkingsgemeenten zonder van huis uit christelijk-gereformeerde ambtsdragers. Wel zijn deze soms zo gering in aantal dat de beschikbaarheid om een classisvergadering bij te wonen problematisch is. Er is nooit overwogen dergelijke gemeenten te laten kiezen. Dat zou ook eerder kerkelijke herverkaveling zijn dan werken aan kerkelijke eenheid. Zie de nota over de katholiciteit van de kerk. Deputaten erkennen de spanning in het eigen kerkverband maar dan moet er wel de bereidheid zijn hierover met elkaar te spreken. Is die er? Als de synode de voorstellen van deputaten nu niet kan aanvaarden, kan dan aangegeven worden wanneer dan wel het geval kan zijn?

De bespreking wordt opgeschort tot commissie 4 in staat is de aan haar gestelde vragen te beantwoorden. Daarna zal er gelegenheid zijn voor een een tweede vragenronde (zie artikel 241).

Artikel 233

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Nederlands Gereformeerde Kerken - vervolg

De bespreking van het rapport van de deputaten eenheid gereformeerde belijders in Nederland (bijlage 5) wordt voortgezet (zie artikel 219) op het punt van de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Daarbij dient rapport 8 (bijlage 81) en nu ook rapport 8b van commissie 4 (bijlage 120).

Na nog een enkele verheldering van de kant van deputaten en synodale commissie, komt de synode tot een besluit.

De generale synode besluit

1. deputaten op te dragen de gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken, vanuit de eerder gevonden wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis, voort te zetten;
2. deputaten op te dragen het gesprek over de geïnventariseerde (mogelijke) geschilpunten voort te zetten en na te gaan of en in hoeverre die geschilpunten het toepasbaar verklaren van de gehele bijlage 8 K.O. op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken in de weg staan. Deze (mogelijke) geschilpunten zijn: (a) het aanspreekbaar-zijn op de belijdenis van alle ambtsdragers binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken, (b) de binding aan het Akkoord voor kerkelijk samenleven en landelijke afspraken, (c) het toelaten van kinderen aan de avondmaalstafel; (d) vrouw en ambt, en (e) de visie op en wijze van omgaan met homoseksualiteit;
3. deputaten op te dragen met de Nederlands Gereformeerde Kerken het gesprek aan te gaan over het rapport 'Vrouwelijke ouderlingen en predikanten' en daarbij als uitgangspunt te nemen wat de generale synode van onze kerken in 1998 heeft besloten ten aanzien van de vrouw in het ambt en daarover de volgende synode rapport uit te brengen;
4. lid 1.d. van bijlage 8 K.O. van toepassing te verklaren op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken, met dien verstande dat de in deze bijlage bedoelde bevoegdheid en uitnodiging zich beperken tot mannelijke predikanten;
5. deputaten op te dragen de gesprekken met de Nederlands gereformeerde commissie van contact en samenspreking voort te zetten met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
6. deputaten op te dragen verslag te doen van hun werkzaamheden aan de volgende generale synode;
7. het moderamen op te dragen de brief van de Landelijke Vergadering Houten 2010 te beantwoorden.

Artikel 234

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/overgebleven punten - vervolg

Met betrekking tot het rapport van deputaten eenheid gereformeerde belijders (bijlage 5) resteert ook nog (zie artikel 168) besluitvorming over enige overgebleven punten. Daarover gaan de rapporten 14 (bijlage 87) en 14a van commissie 4 (bijlage 121).

De generale synode besluit

1. uit te spreken dat deputaten zorgdragen voor het overdragen van het archief tot en met 2004;
2. uit te spreken dat deputaten hebben voldaan aan de opdracht een meerjarenbeleid op te stellen dat verder reikt dan één synodeperiode;
3. deputaten toe te staan incidenteel in het kader van de contacten met de Gereformeerde Bond contact te hebben met het moderamen van de Protestantse Kerk in Nederland;

4. uit te spreken dat contact met de Protestantse Kerk in Nederland ook los van de contacten met de Gereformeerde Bond is toegestaan als contact op een ander niveau dan het zoeken van eenheid op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde confessie;
5. de instructie van deputaten aan te passen door in bijlage 34 K.O., art. 3, een lid d toe te voegen: 'd. met het oog op het belang van een zoveel mogelijk gezamenlijk optrekken van kerken in het publieke domein kunnen deputaten, gezien de secularisatie van de samenleving, contacten onderhouden met andere kerken en kerkelijke organisaties dan bedoeld in 3a en b, zonder het oogmerk met hen tot nauwer kerkelijk samenleven te komen';
6. aan lid 1d van bijlage 8 K.O. de volgende zin toe te voegen: 'Anderzijds zijn onze predikanten gerechtigd voor te gaan in een gemeente van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland wanneer een kerkenraad hen daartoe uitnodigt'.

Artikel 235

Hertaalde liturgische formulieren

De preses stelt aan de orde de instructie vanuit de particuliere synode van het Oosten inzake het gebruik van hertaalde liturgische formulieren (bijlage 122). De behandeling van de instructie is voorbereid door commissie 3 in haar rapport 7 (bijlage 123).

Ds. P.D.J. Buijs stelt voor in 'overweegt 4' de woorden 'die naar verwachting in een aantal gemeenten gebruikt zal worden' te vervangen door 'die in een toenemend aantal gemeenten gebruikt worden'. De commissie gaat daarmee akkoord.

De generale synode heeft kennisgenomen van

1. de instructie van de particuliere synode van het Oosten van 9 mei 2012;
2. rapport 7 van commissie 3;

heeft gehoord

de bespreking ter vergadering

constateert

1. dat onderscheiden synoden vanaf die van Hilversum 1968/69 meerdere nieuwe teksten hebben vastgesteld voor een aantal liturgische formulieren;
2. dat het in de lijn der verwachting ligt dat ook de synode van 2013 nieuwe teksten voor diverse liturgische formulieren zal vaststellen;
3. dat er ook gemeenten zijn die wensen vast te houden aan de klassieke formulieren, zoals de synode van Dordrecht 1618-19 die heeft aanvaard;
4. dat er in toenemende mate onder de sub 3 genoemde gemeenten zijn die de inhoud van genoemde formulieren integraal willen handhaven, maar problemen hebben met de verstaanbaarheid ervan;

5. dat er sinds 2004 een hertaling van de klassieke formulieren bestaat die op initiatief van de Gereformeerde Bond binnen de Protestantse Kerk in Nederland is uitgegeven, waarin de taal eenvoudiger is, maar de inhoud onverkort is weergegeven, zoals blijkt uit vergelijking van beide teksten;
6. dat het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis in genoemde hertaling is toegesneden op gebruik in de Protestantse Kerk in Nederland;
7. dat eveneens de aanduiding van en de passage over de ouderling-kerkrentmeester in het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen in genoemde hertaling toegesneden is op het gebruik in de Protestantse Kerk in Nederland;
8. dat in het formulier voor de bevestiging van dienaren van het Woord en in dat voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen in genoemde hertaling een uitbreiding heeft plaatsgevonden over de geheimhoudingsplicht;
9. dat er in laatstgenoemd formulier eveneens een uitbreiding en verdieping heeft plaatsgevonden ten aanzien van de Schriftuurlijke fundering van het diakenambt;

overweegt

1. dat het van belang is en blijft dat liturgische formulieren voor gebruik in de kerken door de generale synode worden goedgekeurd, ten einde wildgroei te voorkomen;
2. dat het verlangen van gemeenten die wensen vast te houden aan de klassieke formulieren legitiem is, omdat de nieuwere liturgische formulieren niet zonder meer bedoeld zijn om de klassieke te vervangen;
3. dat het ook voor gemeenten die wensen vast te houden aan de klassieke formulieren van belang is dat deze gelezen kunnen worden in verstaanbare taal;
4. dat in Bijbeluitgaven van de Herziene Statenvertaling, die in een toenemend aantal gemeenten gebruikt wordt, de liturgische formulieren zijn opgenomen in de genoemde hertaling van de Gereformeerde Bond;
5. dat de aanduiding van en de passage over de ouderling-kerkrentmeester in het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen niet ter zake is voor de Christelijke Gereformeerde Kerken;

is van oordeel

1. dat aan het verlangen van gemeenten om de klassieke formulieren integraal te kunnen lezen in eenvoudiger taal tegemoet kan worden gekomen;
2. dat de aanvaarding van een hertaling van de klassieke formulieren zal bevorderen dat de rijkdom van de klassieke verwoording van de wezenlijke geloofszaken rond de sacramenten een levend bezit blijft;
3. dat de hertaling van de klassieke formulieren, zoals die door de Gereformeerde Bond is uitgegeven, aanvaard kan worden voor gebruik in de kerken, met uitzondering van het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis, dat is toegesneden op gebruik in de Protestantse Kerk in Nederland;
4. dat de aanvullingen met betrekking tot de geheimhoudingsplicht en de bredere Schriftuurlijke fundering van het diakenambt goede uitbreidingen zijn;
5. dat is gebleken dat de Gereformeerde Bond afdoende tegemoet is gekomen

aan de wens om in het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen een voetnoot te plaatsen t.a.v. de in overweging 5 genoemde zaak;

en besluit

1. de hertaling van de klassieke formulieren, zoals die door de Gereformeerde Bond is uitgegeven, te aanvaarden voor gebruik in de kerken, met uitzondering van het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis en met verwijzing naar een voetnoot ten aanzien van de in overweging 5 genoemde zaak;
2. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Oosten.

Artikel 236

Emeritikas/compensatie pensioenpremie

De bespreking (zie artikel 190) van de instructie vanuit het Westen over de compensatie pensioenpremie in verband met de WOZ-waarde van pastorieën (bijlage 100) wordt voortgezet. Commissie 6 diende een rapport 11a (bijlage 124) in.

Gevraagd wordt naar een onderbouwing van de bewering van de commissie dat in grotere steden de gemeentes groter zijn in aantallen leden en dat de huizen daar groter en duurder zijn.

De voorzitter van deputaten, ds. J.M.J. Kieviet, zegt dat deputaat br. T. Loonstra dat heeft onderzocht. Volgens de rapporteur van de commissie, oud. J. Mauritz, blijft het desondanks wel een gevalletje van 'best guess'.

De generale synode besluit

1. het eerste voorgestelde besluit van instructie 8.09 betreffende extra periodieken voor te leggen aan deputaten emeritikas met het verzoek de behandeling over te nemen;
2. het tweede voorgestelde besluit van instructie 8.09 betreffende de WOZ-waarden niet over te nemen;
3. deputaten emeritikas op te dragen betreffende bovengenoemd besluit 1 voorstellen te doen en deze aan de generale synode 2013 voor te leggen indien deze provisorisch/conditioneel is gesloten, dan wel;
4. voorstellen te doen en deze aan de generale synode van 2016 voor te leggen.

Artikel 237

Comité-generaal

Artikel 238

Schorsing

De preses schorst de vergadering: de avondmaaltijd wacht.

ELFDE ZITTING

woensdag 27 november, 18.30 – 20.30 uur

Artikel 239

Heropening

Psalm 87 wordt aangeheven. Gezongen worden de verzen 1,3 en 4. Oud. J. den Dekker leest Jesaja 43: 9-21 en gaat voor in gebed.

Artikel 240

Mededelingen

Namens het moderamen deelt de preses, ds. D. Quant, mee dat er D.V. een vervolgzitting van de synode zal zijn op 28 en mogelijk ook 29 januari 2014, te Nunspeet.

Artikel 241

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten – vervolg

De bespreking wordt vervolgd (zie artikel 220 en 232) van wat deputaten eenheid gereformeerde belijders in Nederland schrijven in hun rapport (bijlage 5) over de afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten, opnieuw aan de hand van rapport 12 van commissie 4 (bijlage 117). De voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker, mag zich nu weer gesteund weten door de aanwezigheid van mededeputaat br. J.A. Pals.

De rapporteur van de commissie, ds. D.J. Steensma, kan antwoord geven op de in de eerste ronde aan de commissie gestelde vragen. De commissie herkent de door sommigen verwoorde principiële lijn, wil zich daar ook door laten leiden, maar wil ook de voorzichtigheid van vorige synoden volgen en rekening houden met de interne gevoeligheid. Ook dat is opdracht van de synode. Het nog niet invoeren van het federatief groeimodel is een terechte overweging, waarbij het inderdaad wel juist is om bij 'heeft verder overwogen 2.' voor 'niet-invoeren' het woordje 'nog' in te voegen. En dat volgens bijlage 8 K.O. nauwer samenleven 'zuiver plaatselijk' wordt genoemd, wil niet zeggen dat er bovenplaatselijk helemaal niets mag. Daarbij komen nu wel zorgwekkende ontwikkelingen in de NGK. De toetsing van de onmacht om christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen ligt bij de betreffende kerkenraad. We mogen uitgaan van het besef van verantwoordelijkheid bij de kerkenraad en van onderling vertrouwen en welwillendheid binnen de classis. Het gaat bij de afvaardiging om de ambtsdrager in het algemeen, de predikant heeft daarbij geen status aparte. Dat er wel degelijk sprake is van een nood situatie in dezen mag alleen al blijken uit het feit dat de zaak in drie PS'en aan de orde is geweest. Deze nood is door de GS van 2010 erkend. Wel is het zo dat deputaten

de zaak breder hebben getrokken. De commissie wil terug naar de oorspronkelijke opdracht en in de nood voorzien maar niet verder gaan. Samenwerkingsgemeenten kennen geen vrouwelijke ambtsdragers, een beperking tot mannelijke hoeft dus ook niet in het besluit. De commissie ging mee met deputaten op het punt van het actief stemrecht, omdat de indruk van b-ambtsdragers niet gewekt wil zijn en ook niet mag ontstaan. Het is ook de vraag of, bij het aan hen onthouden van het stemrecht, de positie van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers zoveel anders wordt dan deze nu is: die van waarnemer. De aanwezigheid van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers kan een classisvergadering zeker verrijken.

Bij wijze van aanvullende opmerking stelt de voorzitter van deputaten, ds. W. van 't Spijker, dat niet deputaten de zaak hebben verbreed, maar de synode van 2010 in haar opdracht deze zaak diepgaand principiële en kerkrechtelijk te bestuderen.

Later zal er gelegenheid zijn voor een tweede vragen- en voorstellenronde met het oog op besluitvorming (zie artikel 243).

Artikel 242

Evangelisatie/partners in zending

Aan de orde is dat deel van het rapport van deputaten evangelisatie (bijlage 40) dat handelt over partners in zending. De behandeling is voorbereid in rapport 4b van commissie 2 (bijlage 126). De voorzitters van deputaten zending, evangelisatie, diaconaat en ob&a nemen plaats achter de moderamentafel. Dat zijn respectievelijk ds. H. Korving, ds. H.J.Th. Velema, ds. K.T. de Jonge en br. J. Ouwehand. Ook de penningmeester van deputaten evangelisatie, br. B. van Amerongen, is aanwezig.

De rapporteur van de commissie, ds. J.W. van Pelt, deelt vooraf mee dat in het voorstel tot besluit 7.6 moet vervallen. Op basis van wat deputaten in hun rapport schreven in Bijlage 1 wilde de commissie aanvankelijk voorstellen drie jaar te wachten met besluitvorming op dit punt, maar dat zou volgens deputaten teveel moeite geven. Daarom heeft intensief overleg plaatsgevonden met enkele andere synodale commissies en is er een aanvullend document 'Partners in zending' aan het deputatenrapport toegevoegd.

Vanuit de vergadering wordt benadrukt dat het zegen van de Heere is die tot maatregelen noopt. Gebedsverhoring levert soms lastige vragen op. Het werk en ook de werkers moeten kunnen voortgaan. Wel heeft het huidige voorstel nog veel open einden. En mist er niet een geestelijke bezinning, meer vanuit de dankbaarheid dan vanuit de nood? Ook lijkt het voorgestelde beleid nog niet zo diep doordacht. Waarom komen voor de financiering de kerkelijke omslagen niet in aanmerking, terwijl dat voor onderlinge bijstand en advies wel het geval is? Komt de € 150.000 niet linksom of rechtsom ook uit de omslagen? Zal plaatselijke fondswerving niet gaan concurreren met de landelijke? De hulp is gelimiteerd maar als nu de zegen groeit? Waarom niet gedacht aan vrijstelling van bepaalde omslagen? Zal er

zekerheid geboden kunnen worden aan evangelisten over een periode langer dan drie jaar? Is er een minimumaantal leden vereist voor verzelfstandiging van de zendingsgemeente? Worden hier geen criteria aangelegd die bij buitenlandse zending nooit gegolden hebben? Het hanteren van een sociaal-geografische kaart is een begrijpelijk idee, maar denk aan interculturele huwelijken die het verspreidingsgebied van een gemeente vergroten. De voorstellen gaan uit van nieuwe situaties, maar hoe om te gaan met bestaande? Stel dat de zendingsgemeente een locatie huurt en een evangelist heeft en de moedergemeente krimpt, zal dan niet de neiging zijn de dochter te snel zelfstandig te laten worden? En als de zendingsgemeente beneden de norm komt, moet ze dan worden opgeheven? Doen de voorstellen voldoende recht aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid van ons kerkverband voor de zendingsgemeenten?

Namens de commissie gaat ds. J.W. van Pelt in op een aantal vragen en opmerkingen. Aan de voorstellen ligt wel degelijk bezinning en een geestelijke visie ten grondslag. Deze komt in deze stukken niet zo uit, omdat het hier gaat om een praktische uitwerking van wat principieel al eerder uitgesproken is: dat we als kerkverband het ontstaan en de groei van zendingsgemeenten dankbaar mogen aanvaarden als zegen van de Heere. Men denkt nu bij wijze van experiment in de richting van extra mogelijkheden via externe fondsen. De omslagen zijn beperkt tot kerkelijke adressen, dit fonds is een voorbeeld van missionair 'out of the box'-denken. De te vormen commissie kan hierin de plaatselijke kerken ondersteunen, stimuleren en faciliteren. Vanwege de beperkte inhoud van de pot, kan niemand aan ondersteuning rechten ontleneren voor de langere termijn. Eventuele concurrentie met landelijke kassen moet vermeden worden, maar wanneer projecten inzichtelijk worden gemaakt, blijkt dat regelmatig extra offervaardigheid te genereren. Het fonds is bedoeld ter aanvulling van bestaande regelingen. Zo is er via deputaten evangelisatie voor beginnende zendingsgemeenten al een opstartsubsidie. De experimentele opzet maakt het moeilijk om op allerlei casuïstiek in te gaan. Wel moet voorkomen worden dat de financiële situatie tot een voortijdige verzelfstandiging dwingt.

Namens de vier betrokken deputaatschappen beantwoordt br. B. van Amerongen een aantal vragen. De bedoeling was niet een generiek fonds voor nieuwe situaties te stichten, maar een voorziening te treffen voor bestaande situaties. Nog niet alles is precies uitgedacht, ondersteuning zal altijd maatwerk blijven. Er zijn geen criteria voor zelfstandigheid van een zendingsgemeente maar men wil wel in bepaalde mate de levensvatbaarheid kunnen toetsen. Groeiende gemeentes leveren in dit geval niet zelden financiële nood op, maar we moeten ons niet laten verlammen door zorgelijke vergezichten. Ook in dit fonds gaat het om een gestalte van de gezamenlijke verantwoordelijkheid vanuit de breedte van de kerken. Het zou het mooist zijn als dat via de kerkelijke omslag vorm kon krijgen, maar deputaten realiseren zich dat er al veel van de kerkleden wordt gevraagd en hebben dus ook gekeken naar andere mogelijkheden.

In een tweede vragenronde wordt opgemerkt dat het experimentele karakter van

het fonds toch de vraag oproept of we ons wel echt verantwoordelijk weten. Wat is Gods werk ons waard?

Commissierapporteur ds. J.W. van Pelt ziet het experimentele meer hierin gelegen dat duidelijk moet worden of dit hét middel is om te voorzien in een nood die sowieso herkend moet worden.

De synode besluit

1. goedkeuring te verlenen aan het instellen van een commissie partners in zending;
2. drie commissieleden te benoemen die resp. als voorzitter, secretaris en penningmeester zullen functioneren;
3. de vier deelnemende deputaatschappen (evangelisatie, buitenlandse zending, diaconaat en onderlinge bijstand en advies) elk een commissielid te laten benoemen;
4. goedkeuring te verlenen aan het navolgende voorlopige reglement voor de commissie partners in zending:

Voorlopig reglement voor de commissie partners in zending

Art. 1 – doelstelling

De commissie partners in zending wordt in het leven geroepen om steun te zoeken voor en steun te geven aan zendingsgemeenten met financieel minder draagkrachtige leden zodat een evangelist of predikant beroepen en bevestigd kan worden.

Art. 2 – machtiging

De commissie partners in zending wordt door de generale synode gemachtigd en geïnstrueerd tot beheer van gelden om deze steun te verlenen. Zij is verantwoording schuldig van al haar handelingen aan de generale synode via deputaten evangelisatie en is bevoegd binnen de grenzen van haar taak tot het in ontvangst nemen van gelden en tot het verrichten van betalingen. De financiële administratie wordt uitgevoerd door het Dienstenbureau, onder verantwoordelijkheid van deputaten evangelisatie. De financiële controle vindt plaats door deputaten financiële zaken en hun externe accountant.

Art. 3 – leden

De commissie bestaat minstens uit zeven leden die benoemd zijn door de generale synode, waarvan drie rechtstreeks en vier op voordracht van deputaten buitenlandse zending, diaconaat, evangelisatie en onderlinge bijstand en advies. Minimaal dienen onder de commissieleden vier expertises aanwezig te zijn:

- a. de financiële, met specifiek diaconale deskundigheid;
- b. de theologische, met specifiek missionaire deskundigheid;
- c. de communicatieve, met specifieke deskundigheid op het terrein van pr en fondsenwerving;
- d. de sociaal maatschappelijke, met deskundigheid zowel op macro- als microniveau;

Art. 4 – werkzaamheden

- 4.1 De commissie inventariseert welke zendingsgemeenten al dan niet in aanmerking komen voor het ontvangen van financiële steun met het oog op

verlichting van de lasten van gemeenten met financieel minder draagkrachtige leden, rekening houdend met de steun die volgens de door deputaten onderlinge bijstand en advies gehanteerde criteria aan gemeenten in ons kerkverband kan worden verleend;

4.2 ze zal daartoe eigen criteria vaststellen;

4.3 ze zal t.b.v. haar taken jaarlijks een werkplan opstellen met een reële begroting;

4.4 ze zal haar administratieve werkzaamheden laten verrichten door het Dienstbureau.

Art. 5 – verslag

De commissie zal van haar werkzaamheden op de synode van 2016 verslag uitbrengen waarin zij expliciet aandacht zal geven aan de evaluatie van haar werkzaamheden en hoe in de toekomst de steun aan zendingsgemeenten met financieel minderdraagkrachtige leden het beste kan worden geregeld.

Art. 6 – middelen

De commissie wordt, ten einde steun te kunnen geven, van financiële middelen voorzien door een eenmalige storting door drie van de vier deputaatschappen, nl. buitenlandse zending, diaconaat en evangelisatie, van in totaal € 150.000, en door het zelfstandig werven van fondsen in de kerken, maar ook bij instanties en particulieren die steun en/of subsidies verstrekken voor onderscheiden taken van het kerkelijk werk van een zendingsgemeente. Het is de commissie niet toegestaan verplichtingen aan te gaan waardoor een negatief saldo ontstaat. Fondsen die geworven zijn met een specifiek oormerk dienen overeenkomstig te worden aangewend; externe fondsen zijn altijd geormerkt en dienen dienovereenkomstig verantwoord te worden.

Art. 7 – voorwaarden

7.1 De commissie wordt benoemd voor de periode tot de volgende generale synode en ontvangt mandaat om steun te verlenen voor maximaal drie jaar om in elk geval aan de aanvragende zendingsgemeenten financiële zekerheid te verschaffen;

7.2 de commissie neemt alleen aanvragen in overweging van gemeenten die door de classis zijn aangemerkt als zendingsgemeente, zoals beschreven in artikel 21, lid 1 van de K.O., en na voldoende overleg met deputaten evangelisatie en indien nodig een van de andere deputaatschappen;

7.3 de commissie overtuigt zich van het evidente missionaire karakter van de gemeente;

7.4 de commissie overtuigt zich van de inzet en de betrokkenheid van de leden van de betrokken zendingsgemeente;

7.5 de commissie overtuigt zich van voldoende toekomstperspectief voor de aanvragende gemeente, waarbij de kans tot zelfstandigheid groot moet zijn;

7.6 de commissie baseert zich in haar besluit om steun te verlenen met name op sociaal-demografische kaart van de betrokken zendingsgemeente (waarbij de sociaal-demografische kaart van de regio of het stadsdeel behulpzaam kan zijn);

7.7 de commissie levert maatwerk waardoor er geen precedentwerking kan zijn van eenmaal genomen beslissingen;

- 7.8 beslissingen worden voor elke gemeente afzonderlijk genomen;
- 7.9 er bestaat geen recht op een bijdrage uit het steunfonds partners in zending;
- 7.10 de steunverlening vindt vooralsnog plaats voor een periode van drie jaar en zolang er fondsen beschikbaar zijn;
- 7.11 de commissie zorgt voor coördinatie van de steunacties t.b.v. de aanvragende zendingsgemeente.

Art. 8– publiciteit

De commissie zal binnen de kerken actief publiciteit voeren om:

- 8.1 de zendingsgemeenten als nieuwe vormen van kerkelijk leven binnen ons kerkverband onder de aandacht te brengen;
 - 8.2 de gevestigde kerken te stimuleren een band aan te gaan (jumelage) met een zendingsgemeente en in een wederkerige relatie elkaar van dienst te zijn. Dat betreft een geestelijke steun, wederzijdse bemoediging in de opdracht om te getuigen van het evangelie in ieders situatie, en ook een financiële steun, waarin de financieel sterkere bereid is de zwakkere te helpen;
 - 8.3 de gevestigde kerken die niet komen tot een jumelage te stimuleren hun offervaardigheid mede te richten op de financiële ondersteuning van die zendingsgemeenten die volgens de criteria van de commissie daarvoor in aanmerking komen;
 - 8.4 de zendingsgemeenten die niet komen tot jumelage daadwerkelijk volgens vastgestelde criteria te ondersteunen;
 - 8.5 de zendingsgemeenten te stimuleren en hulp te bieden om ook langs andere wegen financiële steun te verkrijgen.
5. de commissie partners in zending op te dragen te werk te gaan volgens het door de generale synode goedgekeurde voorlopige reglement;
 6. de commissie partners in zending bevoegdheid te geven om tot de volgende generale synode zendingsgemeenten met financieel minder draagkrachtige leden te ondersteunen uit het steunfonds dat de commissie beheert;
 7. deputaten evangelisatie, buitenlandse zending en diaconaat toestemming te geven een startkapitaal ter grootte van € 150.000,- ter beschikking te stellen van de commissie partners in zending;
 8. de commissie partners in zending op te dragen:
 - a. een studie te doen naar het functioneren van het steunfonds en op basis daarvan nadere criteria te ontwikkelen voor steunverlening;
 - b. in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht een voorstel te doen voor een definitief reglement voor de commissie partners in zending;
 - c. een onderzoek te doen naar de financiële levensvatbaarheid van zendingsgemeenten;
 - d. in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht een onderzoek te doen naar de wenselijkheid art. 21 K.O. uit te breiden op het punt van het instellen van een zendingsgemeente door een classis *na advies van deputaten evangelisatie*;
 - e. in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht te onderzoeken of de commissie partners in zending kan gaan functioneren onder deputaten onderlinge bijstand en advies;

- f. en daarvan op de volgende generale synode via deputaten evangelisatie uitgebreid en gedetailleerd verslag te doen en te komen met voorstellen ter zake.

Artikel 243

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten – vervolg

De bespreking over de afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten naar de classisvergadering wordt voortgezet (zie artikel 220, 232, 241). Opnieuw vanuit het rapport van deputaten eenheid (bijlage 5) met daarbij rapport 12 van commissie 4 (bijlage 117).

Alvorens een tweede vragenronde aan te kondigen, krijgt de samenroeper van de commissie, ds. J.M.J. Kieviet gelegenheid de route te verhelderen. Er zijn op de GS van 2010 instructies ingediend door de particuliere synoden van het Noorden en het Westen, beide vanuit de nood van samenwerkingsgemeenten. De suggestie dat de PS van het Oosten van hetzelfde bedoelen was, is niet helemaal juist. De GS van 2010 bracht de zaak op een hoger plan. Deputaten gingen erop in, door deputaten kerkorde en kerkrecht is de zaak nog verder verbreed: zij hebben niet alleen de mogelijkheid maar ook de wenselijkheid onderzocht. De commissie heeft de zaak willen terugbrengen tot de oorspronkelijke intentie.

In de tweede ronde wordt gevraagd hoe de eerder door deze synode aan deputaten gegeven opdracht om de landelijke consequenties te onderzoeken van plaatselijke samenwerking zich verhoudt tot wat de commissie nu op tafel legt. Hadden deputaten kerkorde en kerkrecht niet moeten concluderen dat de vraag niet hoort op tafel de meerdere vergadering? Redeneren vanuit kerkelijke gevoeligheid is vragen om kerkelijke schijnvertoningen. Die zullen zich ook bij de afvaardiging voor gaan doen. Sommige afgevaardigden weten nu nog niet hoe zij de kennelijke onmacht om voldoende christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen concreet voor zich moeten zien. De principiële kerkelijke lijn verdient de voorkeur maar we lopen ermee vast, niet omdat de kerken het niet kunnen dragen maar vanwege het onoverkomelijke verschil in visie op het ambt, met name op vrouw en ambt. Overigens is de zorg om de eenheid binnen het eigen kerkverband even principieel als die tussen kerkverbanden.

De voorzitter van de synode, ds. D. Quant, toont vanuit de *Acta* van de generale synode van 2010 (artikel 77) aan dat de instructie van de PS van het Noorden niet vanuit de nood is opgezet, en dat in die van het Westen de nood slechts een van de vier motieven is. Vanaf het begin is de discussie dus breder geweest. Steeds hebben ook principiële motieven een rol gespeeld.

De voorzitter verdaagt de bespreking naar de dag van morgen (zie artikel 255).

*Artikel 244***Sluiting**

Ds. J.W. Schoonderwoerd leest Jozua 8: 30-35. Hij spreekt een gebed van dank, verootmoediging en verwachting uit. Na het samen zingen van Psalm 105:1, 23 en 24 sluit de preses de elfde zitting van de synode.

TWAALFDE ZITTING

donderdag 28 november, 9.15 – 12.15 uur

*Artikel 245***Opening**

De assessor, ds. P.D.J. Buijs, opent de twaalfde en voorlopig laatste zitting van de generale synode. Gezongen wordt de Morgenzang: 1-4. Ds. Buijs leest 1 Timotheüs 4: 6-16 en draagt de vergaderdag aan de Heere op.

*Artikel 246***Appel-nominaal**

Tussen de afgevaardigden van het Noorden ontbreekt oud. C.S.R. Sok. Er is voor hem geen vervanger gekomen.

*Artikel 247***Werkwijze generale synode - vervolg**

Voor de tweede keer (zie artikel 185) is de werkwijze van de synode onderwerp van bespreking. Het rapport van de gelijknamig commissie (bijlage 92) en rapport 2a van het moderamen (bijlage 127) zijn leidend. De commissieleden oud. L. Mak en J. Mauritz en br. J. v.d. Berg zijn aanwezig.

Rapporteur ds. M.J. Kater plaatst een correctie: het moderamen stelt voor het aantal afgevaardigden per PS op dertien te laten. Voorstel tot besluit 2.c. komt dus te vervallen en voorstel tot besluit 3. moet spreken van 'de (algemene) gang van zaken'. Hij merkt nog op dat de kleinere omvang van de synode, en ook het op vrijdag en zaterdag vergaderen intussen bij de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken weer ter discussie staan.

De brs. E.C. Bin, H.K. Sok en J.M.J. Kieviet zijn tevreden met de verwerking van hun voorstellen. Br. J. van Leeuwen niet. Hij handhaaft zijn voorstel maar het wordt bij stemming verworpen. Hetzelfde lot is het voorstel van ds. W. van 't Spijker beschoren: moedig gehandhaafd maar toch verworpen.

De generale synode besluit

1. de commissie te danken voor haar werkzaamheden;
2. bij wijze van proef:
 - a. de generale synode van 2016 in juni te openen;
 - b. de werkzaamheden van de generale synode te spreiden over het najaar en het daarop volgende voorjaar;
 - c. per commissie twee rapporteurs aan te wijzen;
3. een commissie te benoemen die tijdens de generale synode van 2016 de (algemene) gang van zaken evalueert en daarover rapporteert in de laatste vergaderweek van de synode om zo tot een besluit te komen ten aanzien van volgende synoden.

De huidige commissie wil ook gerust de nieuwe vormen. Waarvan acte.

Artikel 248

Vertrouwenscommissie predikanten

Voor de bespreking van hun rapport worden de di. J. van Dijken en C. Westerink uitgenodigd vooraan in de vergaderzaal plaats te nemen. Het betreft het rapport van de vertrouwenscommissie predikanten (bijlage 128) met rapport 15 van commissie 7 (bijlage 129).

Het grote aantal vragen toont het ingrijpende en ingewikkelde van de voorstellen. Zullen deze het beroepingswerk van kleine gemeenten niet bemoeilijken? Is het wel wenselijk dat een instantie van buiten onze kerken (Steunpunt KerkenWerk, SKW) gaat meewerken bij het werven van mentoren? Is het haalbaar om voor dit werk predikanten op te leiden of is eerder te denken aan deskundige christen-coaches? Is het wel wijs kerkelijk werkers te betrekken bij het mentoraat over predikanten? Zijn kerkenraden wel voldoende toegerust voor een gesprek met hun predikant over het predikantswerk? Wie ziet daarop toe? Wie zou binnen de eigen gemeente als vertrouwenspersoon voor de predikant kunnen optreden? Is de kerkvisitatie wel het geëigende instrument om de nodige professionalisering te toetsen? Denkt de vertrouwenscommissie predikanten (VCP) bij de gewenste grotere mobiliteit ook aan de mogelijkheid voor predikanten om te ruilen van gemeente? Als de synode volgens voorstel besluit, per wanneer moet alles dan ingaan? Is het reëel om vanaf het begin van het predikantschap een werken aan persoonlijke groei te verwachten? Blijven in de voorstellen de kerkenraden niet teveel buiten beeld? En wordt er niet teveel gewerkt aan de achterkant: denk bijvoorbeeld ook eens na over het beroepingswerk. In het algemeen is er waardering voor de erkenning van de problematiek en voor de noodzaak van een zekere professionalisering, maar gaan we nu niet van ene uiterste in het andere? Sommige broeders vrezen een therapeutisering van het ambt. Medewerking van SKW? Verkijk je niet op het zelfscheppend vermogen van dergelijke instellingen. Laat de mentor vooral een mens met een hart zijn, liever dan een therapeut met papieren. Gaat dit alles niet heel veel tijd en geld kosten? Moeten we de oplossing niet eerst zoeken in de naleving van afspraken en regelingen die er

al zijn, bijvoorbeeld het gesprek met de predikant en zijn vrouw in het kader van de kerkvisitatie? In veel classes schijnt dat niet te gebeuren.

Waarom is niet gekozen voor een ingroeimodel dat rekening houdt met de eigen kerkelijke cultuur? Men zou kunnen starten bij de pasbeginnende predikanten. Het is terecht dat de persoonlijke educatie niet vrijblijvend mag zijn en dat een zeker controlesysteem wordt gehanteerd, maar waar is de aansluiting bij de persoonlijke situatie van de predikant?

De rapporteur van de commissie, ds. W. van 't Spijker, begint met erop te wijzen dat de synoden van 2007 en 2010 indringend de vraag hebben gesteld hoe om te gaan met de problemen in domineesland. Zowel in aantal als in ernst nemen die problemen nog altijd toe. Er moest een totaalplan komen. Dat is er nu. Het mentoraat begint al tijdens de opleiding aan de TUA en loopt in de pastorie door. Het tijdens de studie gevormde portfolio bevat aanknopingspunten voor het mentoraat aan de beginnende predikant. De kosten van het mentoraat vallen wel mee, zeker voor de kerkenraad. Er is in elke PS wel een aantal predikanten die in staat geacht kunnen worden als mentor op te treden. De kerken werken al jaren met veel genoegen samen met het SKW, die overigens meer coördineert dan stuurt. Een kerkelijk werker heeft in zijn opleiding vaardigheden opgedaan die een predikant kunnen helpen overzicht te houden over zijn werk. Persoonlijke educatie is niet nieuw, is al jaren een element in de beroepsbrief. Sancties opleggen kan in onze kerken niet. Er is een handleiding voor het jaarlijkse gesprek van de kerkenraad met de predikant. De predikant kiest zelf een vertrouwenspersoon.

De vrees voor therapeutisering is voorstelbaar, maar vergelijk het eens met andere beroepsgroepen: bij nalatigheid verliest een arts zelfs zijn registratie. Voor ons ligt het nog ernstiger, wij zijn direct verantwoording schuldig aan de Heere. Er zijn inderdaad al verschillende regelingen en instrumenten maar hoe komt het dan dat deze zo gebrekkig worden nageleefd? Komt dat niet doordat er een systeem ontbreekt?

De vraag naar het draagvlak binnen de kerken kan beantwoord worden met een wedervraag: hoe vaak willen de kerken nog vastlopende predikanten zien? Een ruiling tussen predikanten van gemeente is niet ondenkbaar, maar gaat het bestek van de opdracht van de VCP te buiten. Misschien moeten we wel wat nuchterder naar roeping kijken. Het zou goed zijn hierover verder na te denken. De in- en doorvoering van een en ander moet zo spoedig mogelijk, al zou een ingroeimodel te overwegen zijn.

Namens de VCP antwoordt ds. J. van Dijken. Hij noemt met waardering de grote bijdrage die de adviserende leden leverden aan de totstandkoming van het rapport. Zij namen wel deel aan het gesprek met commissie 7. De kerkenraden zullen geholpen zijn met een handreiking voor het gesprek met hun predikant. Kerkenraad en vertrouwenspersoon zijn heel belangrijk omdat zij het dichtst op het werk van de predikant zitten. Een ingewikkeld systeem? Veel van wat wordt voorgesteld, sluit aan bij wat er al is en verbeterd kan worden en volgens de vorige synode ook verbeterd moest worden. We kunnen als kerken echt onze winst doen met deskundigheid van buiten, met name van het SKW. Therapeutisering is een gevaar, maar niet zo groot als

je ziet in welke richting we het vooral zoeken: educatie, vorming, coaching. Invoering van een en ander moet geleidelijk, maar de werving van mentoren moet volgend jaar al beginnen. Bij educatie denken we in overeenstemming met de afspraken die nu al gelden aan een totaal van drie maanden in vijf jaar.

In de tweede ronde krijgt vooral het mentoraat veel aandacht. Zou dat niet een duobenedering vragen, mogelijk ook in te vullen door twee personen: enerzijds met het oog op de situatie in de gemeente, anderzijds met het oog op de persoon van de predikant. Kan het mentoraat niet beter een jaar na de bevestiging beginnen? Kunnen emeriti geen rol spelen in het mentoraat, vergelijk de praktijk in het bedrijfsleven? Is een opleiding wel zinvol? Een goed mentor word je niet door studie, dat ben je of je bent het niet. En verder: als de bestaande regelingen het probleem zijn, is het vast geen oplossing om nog meer regelingen te bedenken. Laat de predikant vooral niet zijn eigen vertrouwenspersoon zoeken: de kerkenraad wijst een wijze broeder aan en de dominee doet het er maar mee. En gebedspunten zijn nog altijd belangrijker dan studiepunten. Veel problemen in domineesland zijn geestelijk van aard. Spiritueel en professioneel moeten elkaar niet uitsluiten maar het eerste moet wel prioriteit houden. Professionele problemen zijn soms wel spiritueel te dragen, spirituele problemen zijn niet professioneel op te lossen.

Opnieuw reageert de rapporteur van de commissie, ds. W. van 't Spijker. Op veel valt te reageren in de zin van: het een moeten we doen en het ander niet laten. In het mentoraat moeten persoonlijk en gemeentelijk functioneren aan de orde komen maar toch liever in gesprek met één mentor. Pas na een jaar beginnen met mentoraat miskent het belang van de vorming in juist het eerste jaar. De kerkenraden zijn mogelijk te weinig toegerust om hun predikanten goed te begeleiden, dat zou binnen kerkenraden meer een aandachtspunt moeten zijn. Een oudere predikant kan inderdaad best als mentor optreden, maar emeriti zeggen zelf soms de omstandigheden waaronder jonge predikanten moeten werken niet meer te kennen. Enige chemie tussen vertrouwenspersoon en predikant is toch wel prettig. Voor de begeleiding van predikanten zijn er echt te weinig regelingen en voorzieningen. Studiepunten en gebedspunten gaan best samen.

Samenroeper van de commissie ds. P.D.J. Buijs tempert het enthousiasme van de rapporteur licht door aan te geven dat de commissie het systeem van studiepunten niet in haar voorstellen overneemt. Dat maakt het allemaal net wat te technisch. Wel moet vrijblijvendheid worden voorkomen.

Voor de VCP levert ds. J. van Dijken ook weer een bijdrage aan de bespreking. Een jaarlijks gesprek is de minimale invulling van het mentoraat. De intensiteit kan verder in overleg worden bepaald. De predikant moet leren aan zelfreflectie te doen, ook in het kader van permanente educatie. Ondersteuning door de kerkenraad is mooi, maar je hebt ook binnen de kerkenraden soms heel moeilijke mensen. De predikant-mentor moet wel middenin de kerken staan, dus of een emeritus dan de aangewezen persoon is? De predikant moet echt zelf zijn vertrouwenspersoon kunnen kiezen, aanwijzing

gaat in de praktijk vaak niet goed. Zich veilig voelen is in een dergelijke relatie van groot belang. De geestelijke instelling van de predikant is het allerbelangrijkste. Als die er niet is, zal al het andere alleen maar als een last ervaren worden.

Ds. R. Bikker stelt voor een nieuw 6.i.: ‘deze permanente educatie dient nauw aan te sluiten bij de persoonlijke vragen en leerdoelen van de predikant. Hiertoe dient hij de vrijheid te krijgen om zijn studieprogramma in overleg met zijn kerkenraad zelfstandig vorm te geven.’

Ds. C.J. Droger stelt voor een nieuw 5. in plaats van 5. en 6.: ‘de bestaande regelingen voor de professionalisering van het predikantschap in onze kerken opnieuw onder de aandacht van de kerkenraden en de classes te brengen en op naleving ervan aan te dringen;’

De preses van de synode geeft aan dat het voorstel van ds. C.J. Droger buiten de orde is, aangezien het strijdig is met de besluitvorming van de synode van 2010. Het wordt daarop teruggenomen. Namens de commissie zegt ds. W. van ‘t Spijker het voorstel van ds. R. Bikker over te nemen.

De generale synode besluit

1. opnieuw een vertrouwenscommissie predikanten te benoemen bestaande uit zes veldwerkers en drie adviserende leden die desgewenst in het veldwerk betrokken kunnen worden;
2. voor deze leden en adviserende leden secundi te benoemen;
3. de leden op te dragen: predikanten en/of kerkenraden op hun verzoek of op verzoek van kerkvisitatoren/classes pastorale bijstand te verlenen en advies te geven;
4. de adviserende leden op te dragen de andere leden met hun deskundigheid terzijde te staan bij de onder 3 vermelde taak;
5. een verplicht mentoraat in te stellen voor pas beginnende predikanten voor de duur van twee jaar en daartoe de volgende regelingen te treffen:
 - a. in het mentoraat wordt gewerkt aan persoonlijke groei als mens en als professional en het beoefenen van collegialiteit (zie bijlage 1 handleiding mentoraat);
 - b. mentoren op te (laten) leiden. Hiervoor gebruik te maken van het aanbod van de PKN. De mentoren dienen ervaren predikanten te zijn die affiniteit hebben met het begeleiden van jongere collega's. Zij dienen geschikt te zijn om na scholing deze begeleiding vorm te geven;
 - c. de mentoren te organiseren per particuliere synode;
 - d. de kosten voor scholing en nascholing van de mentor komen voor rekening van de desbetreffende particuliere synode;
 - e. de handreiking en instructie(s) voor het volgen van het mentoraat (bijlage 3, 4, 5, 6 en 7 bij het VCP-rapport 2013) te accorderen;
 - f. voor de concrete uitvoering aan te sluiten bij het Steunpunt Kerkenwerk van de GKv;
6. aansluitend bij wat gesteld wordt in de gedragscode voor predikanten en andere kerkelijke werkers (bijlage 43 K.O.) onder ‘De relatie tot zichzelf’ sub 1,

- uit te spreken dat het met het oog op een gezond functionerend predikantschap noodzakelijk is dat predikanten blijven leren en regelingen te treffen teneinde te komen tot de invoering van een vorm van permanente educatie voor predikanten met daarbij de volgende aandachtspunten:
- a. de permanente educatie voor predikanten heeft een verplicht karakter;
 - b. voor net afgestudeerde predikanten dient deze permanente educatie in te gaan na het tweejarig mentoraat;
 - c. de kerkenraden worden dringend opgeroepen zorgvuldig toe te zien op de permanente educatie door – tijdens het jaarlijks gesprek over het ambtelijk werk – met de predikant te spreken over het gebruik maken van de mogelijkheden tot bij- en nascholing;
 - d. aan de adviserende leden van de VCP in samenwerking met de studiec commissie waarvan sprake is in rapport 1 van commissie 1 opdracht te geven om een evaluatiedocument voor de classes voor te bereiden teneinde na drie jaar aan de hand van de ingestuurde documenten hierover te kunnen rapporteren aan de GS;
 - e. de classes dienen hierop toe te zien. Hiertoe zal in het reglement op de kerkvisitatie (bijlage 28 KO) vraag 1,7 aldus geformuleerd worden: *‘Studeert de predikant – mede met het oog op de prediking – ijverig? Voldoet hij aan de verplichting tot permanente educatie en stelt u hem als kerkenraad daartoe ook voldoende in staat? Hoe neemt u kennis van het resultaat?’*;
 - f. uitgangspunt voor de permanente educatie vormt het gestelde in de gedragscode onder het hoofdstuk ‘De relatie tot zichzelf’, sub 1. Voor jonge predikanten komen de specifieke doelen uit de opleiding en het mentoraat. Voor oudere predikanten kunnen het jaarlijks gesprek over het ambtelijk werk en overige gesprekken met de kerkenraad als basis dienen voor het formuleren van specifieke doelen;
 - g. in deze permanente educatie dient aandacht te worden gegeven aan:
 - i. theologische vakinhoudelijke kennis;
 - ii. persoonlijke ontwikkeling, bijvoorbeeld door het met enige regelmaat een traject van supervisie of coaching te volgen, deel te nemen aan een intervisiegroep en het zich (laten) bekwamen in communicatieve vaardigheden;
 - h. als voorbeelden van mogelijkheden voor permanente educatie te verwijzen naar de programma’s van permanente educatie binnen de Protestantse Kerk Nederland, de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken;
 - i. deze permanente educatie dient nauw aan te sluiten bij de persoonlijke vragen en leerdoelen van de predikant. Hiertoe dient hij de vrijheid te krijgen om zijn studieprogramma in overleg met zijn kerkenraad zelfstandig vorm te geven;
7. de kerkenraden door middel van een brief met klem op te roepen met hun predikanten een jaarlijks gesprek te houden over het ambtelijk werk en daarvoor de volgende regelingen te treffen:
- a. de handreiking inzake een jaarlijks gesprek over het ambtelijk werk vast te stellen;

- b. aan de voorgestelde handreiking in het onderdeel ‘gemeente/kerkenraad’ de volgende vraag op te nemen: *‘Hoe houdt u de balans in de gaten tussen uw werk in de gemeente en werk dat u voor het bredere kerkverband doet?’*;
 - c. hoofdstuk 1 uit het rapport 2013 van de VCP (een kader) na redactie toe te voegen als bijlage bij de handreiking;
 - d. de handreiking als bijlage op te nemen in de kerkorde;
8. deputaten kerkorde en kerkrecht de opdracht te geven hulp te bieden door middel van verwijzing naar instanties c.q. regelingen betreffende zaken als rechtspositie van predikanten en kerkelijk werkers, ziekmeldingen, bij- en nascholingsactiviteiten, maar ook op het gebied van rechten en plichten op financieel en juridisch gebied. Ook door middel van verwijzing naar instanties waar predikanten, kerkenraden en gemeenten terecht kunnen als er problemen of conflicten in een concrete probleemsituatie lijken te ontstaan;
 9. deputaten kerkorde en kerkrecht opdracht te geven studie te doen naar de mogelijkheid van de vorming van een (classicaal dan wel regionaal) college van kerkvisitatoren ten einde daardoor meer dan in de huidige praktijk gebruikelijk is mogelijkheden te scheppen dat het middel van de kerkvisitatie geoptimaliseerd wordt en daarover te rapporteren aan de generale synode van 2016;
 10. de classes met nadruk te bepalen bij het reeds nu in de kerkorde gestelde betreffende de kwaliteiten van de visitatoren en hen dringend te adviseren voor de broeders die als visitatoren worden aangesteld hun kerkenraden met nadruk te vragen om ruimte te bieden voor deze taak;
 11. de commissie op te dragen vertrouwelijk verslag te doen van haar werkzaamheden aan de generale synode 2016;
 12. opnieuw uit te spreken dat de vertrouwenscommissie verantwoording schuldig is aan de generale synode en niet aan andere kerkelijke vergaderingen, waarbij – indien nodig – vertrouwelijke informatie uitsluitend wordt gegeven aan het moderamen van de synode.

De synode ziet graag een voordracht voor de benoemingen tegemoet, zodat daarop in voortgezette vergadering terug kan worden gekomen.

Er zijn geen vragen bij het comitédeel van het rapport.

De preses spreekt woorden van dank en waardering. De VCP heeft werk verricht dat van groot belang is. De benadering van de VCP kenmerkt zich door: ora et labora. Door het besef dat het ambt roeping is maar ook ambacht.

De leden ds. J. van Dijken en br. T. Meijboom zijn aftredend en ontvangen grote dank. Ds. van Dijken spreekt met verwondering en bewondering over de betrokkenheid en inzet die de VCP tegenkomt bij veel kerkenraadsleden in heel het land. ‘God heeft ons niet nodig maar Hij wil ons wel gebruiken. Het is een wonder dat je een plaats krijgt in zijn Koninkrijk. Dank voor het vertrouwen van de kerken.’

Artikel 249

Hertaalde belijdenisgeschriften, editie Zwanepol - vervolg

De bespreking van de instructie van de PS van het Noorden betreffende de hertaling van de belijdenisgeschriften in de editie Zwanepol (bijlage 112) krijgt een vervolg (zie artikel 213). Nu aan de hand van rapport 8a van commissie 3 (bijlage 130).

Een van de afgevaardigden vraagt aandacht voor enkele formuleringen in de oecumenische geloofsbelijdenissen die toch wel afwijken van de ons vertrouwde.

Rapporteur van de commissie oud. L. Mak herkent die indruk. Daarom is het van belang op te merken dat de editie Zwanepol de editie Dankbaar niet vervangt. Ze komt eraast. De keuzes van Zwanepol schijnen wel historisch verantwoord te zijn.

Ds. A. Huijgen, in het gewone leven docent symboliek, bevestigt dat Zwanepol buitengewoon wetenschappelijk verantwoord heeft vertaald, soms zelfs op het pedante af.

De generale synode

heeft kennis genomen van

de instructie van de particuliere synode van het Noorden d.d. 4 april 2013 inzake hertaalde belijdenisgeschriften;

heeft gehoord

de bespreking ter vergadering;

constateert

1. dat de synode van Amersfoort 1980 een hertaling van zes belijdenisgeschriften, te weten de Apostolische Geloofsbelijdenis, de Geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel, de Geloofsbelijdenis genoemd naar Athanasius (verder: de oecumenische belijdenissen), de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels (verder: de formulieren van eenheid), heeft vrijgegeven voor kerkelijk gebruik;
2. dat de Protestantse Kerk in Nederland in 2009 een nieuwe hertaling van de genoemde belijdenisgeschriften, de editie Zwanepol, heeft gepubliceerd;
3. dat de synode van Huizen 2010 de Herziene Statenvertaling (HSV) vrijgaf voor kerkelijk gebruik;
4. dat de Stichting HSV voornemens is de formulieren van eenheid in de editie Zwanepol te gebruiken voor nieuwere bijbeluitgaven in de HSV, met enkele wijzigingen betreffende de spelling van de Godsnaam, de eerbiedskapitaal en de toevoeging van verwijsteksten;

overweegt

1. dat de verstaanbaarheid van de taal waarin de belijdenisgeschriften gesteld zijn

- van groot belang is, zonder dat dit ten koste gaat van adequate vertaling c.q. hertaling;
2. dat referenties aan Bijbelteksten in de klassieke vertaling van de belijdenisgeschriften gericht zijn op de Statenvertaling en dat deze derhalve niet helemaal sporen met de HSV;
 3. dat het gebruik van Bijbeluitgaven in de HSV logischerwijs de vraag oproept of de formulieren van eenheid in de editie Zwanepol gebruikt mogen worden in de erediensten;
 4. dat dezelfde vraag kan worden gesteld ten aanzien van de oecumenische belijdenissen in de editie Zwanepol;
 5. dat vrijgave van de oecumenische belijdenissen samen met de formulieren van eenheid in de editie Zwanepol aan de kerken een nieuwe, samenhangende verwoording biedt van het aloude belijden van de kerk;
 6. dat de teksten van de belijdenisgeschriften die in de Christelijke Gereformeerde Kerken worden gebruikt ook kerkelijk dienen te worden goedgekeurd en vrijgegeven voor kerkelijk gebruik;

oordeelt

1. dat het verlangen van gemeenten en kerkleden naar een verstaanbaar taalkleed van de belijdenisgeschriften legitiem is;
2. dat de editie Zwanepol een betrouwbare hertaling biedt van de oecumenische belijdenissen en de formulieren van eenheid;

en besluit

1. de hertaling van de oecumenische belijdenissen en de formulieren van eenheid volgens de editie Zwanepol, de laatstgenoemde met eventuele amendementen volgens de bijlage bij de instructie van de particuliere synode van het Noorden, te aanvaarden en vrij te geven voor gebruik in de kerken;
2. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Noorden.

Artikel 250

Roepende kerk generale synode 2016

Het moderamen stelt voor de kerk van Nunspeet te vragen roepende kerk te zijn voor de generale synode van 2016. De kerkenraad heeft de bereidheid daartoe uitgesproken. Aldus besluit de synode, onder het voorbehoud van Jakobus.

Artikel 251

Comité-generaal/benoemingen

De preses doet in het openbaar mededeling van de benoemingen die in comité hebben plaatsgevonden.

A. Deputaatschappen waarin tevens gedeputeerden van de particuliere synoden zitting hebben

1. Theologische Universiteit

1.1 Curatorium

drs. G. van Roekel, Bennekom (primus-secretaris);
herbenoeming: ds. P.D.J. Buijs, Ede (secundus-secretaris).

1.2 Raad van toezicht

primi

herbenoeming: drs. R.W.J. Soeters, Amersfoort (voorzitter); mw.drs. E.J. van Dijk, Veenendaal; prof.dr. ir. K. van Breugel, Delft; P.J. Klumpenaar RA, Veenendaal; mr. H.M. Oevermans, Bennekom.

secundi

mr. H. Bruggeman, Dordrecht;
herbenoeming: prof.dr.ir. J. Meijer, Hengelo (Ov.).

1.3 Studie- en stimuleringsfonds

herbenoeming: ds. H. Fahner, Den Helder; J.C. Westeneng, Soest; J. Mauritz, Naarden.

2. Kerk en Israël

herbenoeming: drs. F.W. van der Rhee, Capelle aan den IJssel (1e secretaris); drs. A.J. van der Toorn, Haarlem (2e secretaris); H.H. van Braak, Veenendaal (1e penningmeester); F. Voorrips, Wageningen (2e penningmeester); drs. C.J. van den Boogert, Elburg, adviseur.

3. Buitenlandse zending

drs. H. Bakker AA, Urk (penningmeester); H. Lukens, Enschede-Oost;
herbenoeming: drs. H. Korving, Urk (voorzitter); drs. C.C. den Hertog, Surhuisterveen (secretaris); drs. A. van der Zwan, Sliedrecht; R. Hoogendoorn, Ridderkerk.

4. Evangelisatie

primi

ds. D. Dunsbergen, Enschede; ds. J. Germs, Nieuwleusen; ds. J. Nutma, Apeldoorn;
drs. A. Th. van Olst, Utrecht;

herbenoeming: B. van Amerongen, Hooglanderveen (penningmeester); drs. R.G. den Hertog, Groningen; mw. J. Kiers-Schouwstra, Wezep; drs. W.J. Plantinga, Zoetermeer; L. Voorthuizen, Alphen a/d Rijn.

secundi

ds. A. van Ek, Spijkenisse;
herbenoeming: E. van de Burgt, Dordrecht; ds. M. Hogenbirk, Aalsmeer; drs. G.J. Roest, Amsterdam; drs. P.L.D. Visser, Veenendaal; drs. M.A. van Vugt RA, Woudenberg (2e penningmeester).

B. Generale deputaatschappen

5. Het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeritipredikanten, predikantsweduwen en –wezen naar art. 13 K.O.
primi

drs. N. Vennik, Groningen (voorzitter); N. Bokhorst AC, Rotterdam (1e penningmeester); T.J.M. Overdijk RA, Lisse (2e penningmeester); drs. I. Bos, Veenendaal; T. Loonstra RA, Boelenslaan; F.F. Risselada, Haringhuizen; I.L. Stolk, Rotterdam.

secundi

A. Stomphorst, Baarn; D. van der Linden, Oud-Beijerland.

adviserend lid

drs. L.W. Bil AAG, ad hocadviseur (actuaris).

6. Onderlinge bijstand en advies

primi

O. Zuidema, Groningen (voorzitter); A.T. Boogert, Goudriaan; M.C. Cornet, Dordrecht; A. Donker, Nieuwland; mw. H.R. Hakvoort-Koelewijn, Bunschoten; F.S. Kapitein, Hoogeveen; G. Noorlandt, Veenendaal (secretaris); J. van der Veen AA RV, Dokkum; J. Verhoef RA, Rijnsburg (penningmeester).

secundi

L. van Garderen RA, Hilversum; E.J. van Genderen RA RPM, Sliedrecht; ing. C. Grit, Dalfsen; drs. J.H. van Heusden, Dordrecht; C. de Jong, Bunschoten; P.J. Klumpenaar RA, Veenendaal; mw. E.M. Wiegman AA, Alphen a/d Rijn

7. Kerk en media

drs. E.J. van der Linde, Capelle aan den IJssel; drs. W. de Bruin, Purmerend.

herbenoeming: drs. E.B. Renkema, Hilversum; drs. J.N. Noorlandt, Rhenen.

secundus

dr. A. Huijgen, Genemuiden.

8. Geestelijke verzorging van de varenden

drs. M.H. Baan, Dirksland; ing. W. Mol, Tholen; ds. J. Breman, Zwijndrecht; ds. W.J.A. Ester, 's Gravenmoer.

herbenoeming: J. Mauritz, Naarden; ds. W.W. Nijdam, Alblasserdam.

9. Geestelijke verzorging van de militairen

H.J. van Vulpen, Maarssen.

herbenoeming: L.G. Boogerd, Huizen; drs. H. de Bruijne, Ermelo; A. van Klaarbergen, Zwolle.

10. Kerkjeugd en onderwijs

ds. H. Peet, Bunschoten; dr. A. Versluis, Ouderkerk a/d Amstel.

herbenoeming: drs. J. den Besten, Sliedrecht; mw. J.H. Boer-Moret, Maarssen; G.A. Bolink RA, Vianen; drs. A. van de Bovekamp, Veenendaal; mw. I.N. Voorthuizen-den Dekker, Alphen a/d Rijn.

11. Pastoraat in de gezondheidszorg

L. Stoter, 's- Gravendeel; prof.dr. M. den Heijer, Bennekom.

herbenoeming: mw. G. van der Beek, Elst; J. van Gilst, Goes; mw. C. Joolink-Manneke, Overberg; mw. H.M. Middelkoop-van der Rhee, Urk; drs. H. Timmer, Hengelo; ds. J. van der Wal, Baarn; ds. A.C. van der Wekken, Leusden.

12. Diaconaat

J.A. Schop, Nunspeet; drs. H. Carlier, Enschede (algemeen secundus).

herbenoemingen: drs. M. Visser, Nunspeet (voorzitter); W.J.P. Boers, Sliedrecht (penningmeester); mw. S. Rustenburg-van de Poppe, Zoetermeer (secretaris); P.Y. Hut, Zoetermeer; J.J. van der Knijff, Rijnsaterwoude; drs. A. Luijter, Hilversum; B. Vianen, Goutum; mw. E.J. Wessels-Schuurman, Veenendaal.

13. Redactie van De Wekker

mw. H. Bal-Dieleman, Wageningen; drs. A.Th. van Olst, Utrecht.

herbenoeming: drs. P.L.D. Visser, Veenendaal (hoofdredacteur); ds. H.K. Sok, Opperdoes (eindredacteur); D. van den Bosch, Alphen a/d Rijn; drs. C.C. den Hertog, Surhuisterveen; L. Mak, Huizen; dr.ir. J.A. Voorthuizen, Kampen; mw. drs. M. Renkema-Hoffman, Hilversum.

14. Redactie van het jaarboek

herbenoeming: ds. D. Quant, Huizen; drs. R.W.J. Soeters, Amersfoort; ds. H.J.Th. Velema, Hoogeveen.

secundi

ds. G.P.M. van der Linden, Hilversum; ds. H.K. Sok, Opperdoes.

15. Kerkorde en kerkrecht

ds. H.J.Th. Velema, Hoogeveen; ds. H. Peet, Bunschoten.

herbenoeming: drs. A. Wagenaar, Wierden; ds. D. Quant, Huizen; drs. J. Bosch, Groningen; drs. H. van Eeken, Delft; mr. H. de Hek, IJsselmuiden; mw.dr. M. Renkema-Hoffman, Hilversum.

16. Contact met de overheid

mw. mr. M.H.N. Driesse, Rotterdam; J.P. Tanis, Sliedrecht; mr. A.H. van Wijk, Krimpen a/d IJssel.

herbenoeming: prof.dr. T.M. Hofman, Apeldoorn, voorzitter; mr. H. de Hek, IJsselmuiden, secretaris en gedelegeerde in CIO; ds. C.A. den Hertog, Leeuwarden; P.J. Aalbersberg, Zwolle.

secundus

drs. A. Hakvoort, Middelburg.

17. Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland

drs. A.G.M. Westrate, Biezeling; T. van Staveren, Barendrecht; prof.dr. M. den Heijer, Bennekom.

herbenoemingen: ds. M. Oppenhuizen, Apeldoorn; dr.ir. J.A. Pals, Veldhoven; drs.

W. van 't Spijker, Hilversum; drs. P.L.D. Visser, Veenendaal; ds. D. van der Zwaag, Veenendaal; drs. J.L. de Jong, Bunschoten.

secundus
vacature

18. Deputaten buitenlandse kerken

primi

drs. N. Vennik, Groningen; dr. A. Huijgen, Genemuiden; drs. R. Bikker, Aalten.

algemeen secundus

drs. C.H. Legemaate, Rotterdam.

herbenoeming: drs. L.A. den Butter, Culemborg; ds. W.N. Middelkoop, Urk; ds. J.G. Schenau, Goes; ds. J.W. Wüllschleger, Zeewolde.

19. Vertegenwoordiging van de kerken

ds. D. Quant, Huizen, voorzitter; ds. J.G. Schenau, Goes, secretaris; ds. P.D.J. Buijs, Ede; dr. M.J. Kater, Kampen.

20. Financiële zaken

primi

drs. M. Hoefnagel RA, Urk; mr. P. Raven, Beilen.

herbenoeming: R.L. Poot AA, Nieuwerkerk aan den IJssel; A. van Veenhuisen, Putten (voorzitter); G.A. Werkman RA, Apeldoorn.

secundus

herbenoeming: J.L. Kooij, Ede.

21. Landelijk kerkelijk bureau

dr.ir. D.J. van Zoelen, Culemborg (secretaris).

herbenoeming: drs. A.J. van der Wekken, Leerdam (voorzitter); mw. H.R. Hakvoort-Koelewijn, Spakenburg (penningmeester).

22. Kerkelijke archieven

adviserend lid

mw. L. 't Hart, Hoek van Holland (archivaris).

herbenoeming: mw.drs. C.Th. Boerke, Apeldoorn, secretaris; L. van Beveren, Noord-Scharwoude; ds. H. Peet, Bunschoten; ds. H.J.Th. Velema, Hoogeveen.

23. Eredienst

herbenoeming: E.C. Bin, Zierikzee; ds. C.J. Droger, Vlaardingen; ds. M. Groen, Den Haag; ds. H.D. Rietveld, Nijkerk; ds. D.J.K.G. Ruiten, Arum; K.A. Visser, Naaldwijk.

24. Voortijdige ambtsbeëindiging predikanten

mr. M. Morren, Zwolle; drs. R. Bikker, Aalten.

herbenoeming: ds. D. Quant, Huizen, voorzitter; drs. A.J. van der Wekken, Leerdam; M.N. den Harder, Soest.

C. Diversen

25. Quaestoraat van de generale synode

herbenoeming: J. Lokhorst, Nunspeet (1e quaestor); E.M. de Graaf AA, Nunspeet (2e quaestor).

26. Vertrouwenscommissie predikanten

primi

ds. D. Quant, Huizen; T. van Staveren, Barendrecht; ds. C. Westerink, Rijnsburg;

secundi

ds. P.D.J. Buijs, Ede; drs. G. van Roekel, Bennekom; dr.ir. J.A. Voorthuizen, Kampen.

Als adviserende leden

primi

A. van Schothorst, Urk; L. Stoter, 's-Gravendeel; mw. M. Visser-van Loon, Rijen

secundi

J. de Bruin, Veenendaal; A.J. Dorst, Nieuwerkerk a/d IJssel.

27. Klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere gezagsrelaties

herbenoeming: mw.drs. E.J. van Dijk, Veenendaal; mw.mr.dr. G.P. van Duijvenvoorde, Leiden; ds. P.J. den Hertog, Koog aan de Zaan; drs. A. Heystek, Veenendaal; mw.drs. A. Westerveld, Hegebeintum.

adviserende leden

herbenoeming: P. de Jong, Sliedrecht; mw.mr. A.P. Versteeg, Leidschendam; mw.drs. A.T. Bijkerk-van Genderen, Moordrecht; mr.dr. J.A.I. Wendt, Capelle aan den IJssel.

28. Commissie kerkendag

drs. W. de Bruin, Purmerend; drs. G.L. Fokkema-van Drongelen, Eemdijk; E.M. de Graaf AA, Nunspeet; ds. H. Jonkman, Dronten; ds. H.K. Sok, Opperdoes (samenroeper); mw. E. Spiering-de Hek, Utrecht.

29. Commissie nadere uitwerking totaalplan TUA

Vanuit de diverse gremia van de TUA en uit de VCP zal deze commissie gevormd worden, in onderling overleg. Initiatief door de TUA.

30. Commissie partners in zending

E.C. Bin (voorzitter); dr. J.W. van Pelt (secretaris); H. Boone, Putten (penningmeester); De vier deelnemende deputaatschappen benoemen elk een lid.

31. Commissie werkwijze synode (II)

J. van den Berg, Wageningen; L. Mak, Huizen; J. Mauritz, Naarden; ds. D. Quant, Huizen; ir. A. J. de Vuyst, Nieuw-Vennep.

32. Evaluatiecommissie emeritikas (II)

J.W. Storm, Drachten; ir. A.J. de Vuyst, Nieuw-Vennep; drs. J.M.J. Kieviet, Dordrecht; A. Goossensen AA, Ermelo.

33. Tijdelijk steunpunt inzake besluiten rapport homoseksualiteit

drs. B. Reinders, Harderwijk; ds. J.G. Schenau, Goes.

34. Commissie zichtbaarheid

drs. A.G. van de Weerd, Veenendaal; mw. J.M. Vierbergen-Hakvoort, Ede; mw. S.A.G. van Heiningen, Amersfoort; ds. A. Hilbers, Zwolle; ds. G. Drayer, Ugchelen.

Artikel 252

Schorsing

De preses schorst de vergadering voor de lunch.

TWAALFDE ZITTING

donderdag 28 november, 13.30 – 17.15 uur

Artikel 253

Heropening

Gezongen wordt Psalm 34: 1 en 2. Oud. W.L. Metz leest Joh.14: 1-14 en gaat voor in gebed.

Artikel 254

Mededelingen

Broeders die gebruik hebben gemaakt van een logeeradres bij gemeenteleden, kunnen hen blij maken met een presentje voor ten hoogste € 25.

Artikel 255

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/afvaardiging van ambt dragers uit samenwerkingsgemeenten - vervolg

Opnieuw (zie artikel 220, 232, 241 en 243) en nu voor het laatst komt het punt afvaardiging van ambts dragers uit samenwerkingsgemeenten aan de orde. Daarover spreekt, zoals wij allen intussen zo goed weten, het rapport van deputaten eenheid gereformeerde belijders in Nederland (bijlage 5) en rapport 12 van commissie 4 (bijlage 117). Aanwezig zijn de deputaten di. J.L. de Jong, W. van 't Spijker en D. v.d. Zwaag.

We zijn toegekomen aan de beantwoording door de rapporteur van de commissie, ds. D.J. Steensma, van in de tweede ronde gestelde vragen.

De commissie meent dat deputaten wel met een moeilijke, maar toch geen onmogelijke opdracht op weg zijn gestuurd. De commissie kan alleen maar hopen dat haar voorstel niet leidt tot het bewandelen van sluiptwegen. De commissie wil uitgaan van vertrouwen en heeft geen behoefte het onvermogen van kerkenraden in dit opzicht precies te bepalen. Nauwer samenleven is weliswaar een zuiver plaatselijk gebeuren maar bijlage 8 K.O. biedt in 4b ook al, zij het in beperkte mate, een bovenplaatselijke opening. Eén gemeente kan in zekere zin, namelijk in die van bijlage 8 K.O., inderdaad deel uitmaken van twee kerkverbanden. Er worden bijvoorbeeld omslagen afgedragen aan de kassen van twee kerkverbanden.

Namens deputaten antwoordt de voorzitter, ds. W. van 't Spijker. De twee (of drie) niet gefuseerde delen van een gemeente vormen in formele zin één gemeente. Het gaat immers om een voorlopige regeling. Zo moet dat ook met het oog op een onverhoopt eventueel uiteengaan. De ene kerk is lid van twee kerkverbanden. Wat de afvaardiging betreft, zien deputaten nog altijd geen andere weg dan de principiële. Zij zien de zorgwekkende ontwikkelingen bij andere kerken zeker, maar realiseren zich dat dezelfde dingen ook bij ons meer en meer spelen. Ook bij ons zijn leden gevoelig voor de bekoring van kinderen aan het avondmaal, de vrouw in het ambt, het verdragen van homoseksualiteit. Alleen een sfeer van openheid geeft een nader tot elkaar komen. Je kunt op twaalf manieren het Nieuwe Jeruzalem binnen, moeten we dan met z'n allen het ene weggetje volgen? Er zijn verschillen met andere kerken, in het geval van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken kan dan gesproken worden van drempels, mogelijk barrières maar 'onoverkomelijk' - dat gaat verder dan de besluitvorming van de synode tot nu toe. Het gesprek moet voortgaan, maar laten we de samenwerkingsgemeenten serieus nemen en in de praktijk de ruimte geven die ze principieel hebben.

Vanuit de vergadering worden voorstellen gedaan:

Door oud. L. Mak: 'De synode heeft kennisgenomen van rapport 12 van commissie. 4, gehoord de bespreking ter vergadering, besluit het afvaardigen van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar de christelijk-gereformeerde classicale vergadering niet mogelijk te maken.'

Ds. J.J. Lof stelt voor:

- een toevoeging bij 'heeft verder overwogen 2.': 'dat opmerkingen die in eerdere synodes gemaakt zijn over het nog niet invoeren van het zogenaamde federatief groeimodel inhoudelijk bepaald zijn door zorg om onderlinge verschillen binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken'.
- een nieuw 3. onder 'oordeelt': 'dat verschillen en verdeeldheid binnen het eigen kerkverband niet als argument gebruikt mogen worden om de eenheid met anderen af te houden, wanneer over eigen onderlinge verdeeldheid niet ernstig wordt gesproken;'
- een aanpassing in 'oordeelt 4.': 'dat het wenselijk is rekening te houden met samenwerkingsgemeenten die geen volledige christelijk-gereformeerde afvaardiging kunnen samenstellen;'

- voorstel tot besluit 4. van de commissie te vervangen door: ‘de kerkorde als volgt te wijzigen:
 - a. aan art. 41 een nieuw lid toe te voegen, luidend: ‘Samenwerkingsgemeenten zijn gerechtigd om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers, voorzien van deugdelijke geloofsbrieven, af te vaardigen naar de classicale vergadering, ongeacht de vraag tot welke kerkgemeenschap zij in die samenwerkingsgemeente behoren. Wanneer hier sprake van is, zullen deze ambtsdragers niet ingeschakeld worden voor speciale classicale taken (zoals kerkvisitaties e.d.); ook hebben zij geen passief kiesrecht bij de verkiezing van afgevaardigden naar de meerdere vergaderingen’;
 - b. bijlage 8 K.O. sub. 4a als volgt te wijzigen: ‘classes zullen kerkenraden die gekomen zijn tot een nauwer samenleven als in 3c bedoeld, machtigen om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers, voorzien van deugdelijke geloofsbrieven, af te vaardigen naar de classicale vergadering, ongeacht de vraag tot welke kerkgemeenschap zij in die samenwerkingsgemeente behoren. Wanneer hier sprake van is, zullen deze ambtsdragers niet ingeschakeld worden voor speciale classicale taken (zoals kerkvisitaties e.d.); ook hebben zij geen passief kiesrecht bij de verkiezing van afgevaardigden naar de meerdere vergaderingen’.
- een nieuw voorstel tot besluit 3.: ‘de classes op te roepen, indien in hun ressort sprake is van onderlinge verdeeldheid, daarover ernstig te spreken.

Ds. P.D.J. Buijs doet mede namens de di. L.A. den Butter, M.J. Kater en J.G. Schenau een voorstel dat beoogt de zaak op de volgende synode in breder perspectief te laten terugkeren:

- ‘oordeelt 3.’: dat het op dit moment niet wenselijk is de grens die eerdere synoden hebben getrokken bij het plaatselijke en voorlopige karakter van samenwerking tussen kerken te verschuiven, vanwege:
 - a. de reeds langer bestaande moeite met de doorwerking van de samenwerking op bovenplaatselijk vlak, welke onder andere blijkt uit het nog niet invoeren van het federatief groeimodel;
 - b. de ontwikkelingen in kerken waarmee wordt samengesproken en/of samengewerkt;
 - c. het principe dat ook de eenheid in eigen kerkverband in het oog moet worden gehouden;
- nieuw ‘oordeelt 4.’: ‘dat, als besloten wordt om voort te gaan op de weg naar eenheid met andere kerken volgens de principiële lijn die deputaten met recht volgen (in concreto het afvaardigen van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar de classisvergadering), er een botsing ontstaat met een ander principe, namelijk het bevorderen van de eenheid in eigen kerkverband;’
- nieuw ‘oordeelt 5.’: dat forceren van een besluit in de ene of in de andere richting betekent dat vooruit wordt gelopen op de uitkomst van de bezinning op de verhouding tussen enerzijds het zoeken naar eenheid met andere kerken van gereformeerd belijden en overige bredere kerkelijke contacten, en anderzijds de eenheid binnen eigen kerken (zie het genomen besluit bij rapport 1a van

- commissie 4), en dat een besluit als bovengenoemd contraproductief zou werken met betrekking tot de eenheid;
- nieuw 'oordeelt 6.' is het oude 'oordeelt 4';

besluit

deputaten op te dragen:

- a. het gesprek met andere kerkverbanden waarmee onze kerken samenspreken dan wel samenwerken aan te gaan op het punt van de verhouding van de eenheid tussen kerkverbanden enerzijds en de eenheid binnen eigen kerkverband anderzijds;
- b. eenzelfde gesprek te entameren binnen eigen kerkverband;
- c. aan de synode van 2016 verslag uit te brengen van het onder besluit a en b genoemde, opdat die synode in deze zaak vanuit een breder perspectief een besluit kan nemen;

en besluit verder

de samenwerkingsgemeenten intussen tegemoet te komen door hun de mogelijkheid te bieden in situaties van overmacht voor een bepaalde classisvergadering een of twee niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers te zenden die door de classis als lid met adviserende stem aanvaard worden.

Na intern overleg van commissie 4 geeft de rapporteur, ds. D.J. Steensma een oordeel over de voorstellen. Het voorstel van oud. L. Mak kan de commissie niet overnemen omdat het geen recht doet aan de bezinning van deputaten en aan het in de vergadering overwogene. Uit het voorstel van ds. J.J. Lof wil de commissie alleen overnemen de invoeging van het woordje 'nog'. De commissie wil het voorstel van ds. P.D.J. Buijs c.s. wel overnemen. Dit is wat de afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers betreft wel een stapje terug ten opzicht van het voorstel van de commissie, maar vanwege het bredere perspectief kan de commissie mee. Dit voorstel betekent wel een behoorlijke verzwaaring van de taak van deputaten, met name vanwege het voorgestelde gesprek in eigen kerken.

Deputatenvoorzitter ds. W. van 't Spijker zou het voorstel van ds. P.D.J. Buijs kunnen omarmen als daarin de volwaardige afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers werd toegestaan. We beseffen de pijn van de samenwerkingsgemeentes veel te weinig. Het voorstel levert inderdaad een zware opdracht op voor deputaten eenheid.

De preses van de synode, ds. D. Quant, zegt dat deputaten vertegenwoordiging deputaten eenheid kunnen helpen bij het op gang brengen van het binnenkerkelijke gesprek over eenheid. Als deputaten daarnaast meer menskracht nodig hebben, kunnen zij zich met een verzoek om uitbreiding melden bij deputaten vertegenwoordiging.

De samenroeper van de commissie, ds. J.M.J. Kieviet zegt dat de pijn in de samenwerkingsgemeenten begrip moet geven bij de synode. Maar de 'moeite met

doorwerking' van plaatselijke eenheid is ook pijn die om begrip vraagt. We zijn op de een of de andere wijze tot pijn om de kerkelijke verdeeldheid veroordeeld en misschien is het ook wel een oordeel. Laten we oog houden voor elkaars pijn. We zijn aan elkaar gegeven en moeten samen besluiten nemen.

Ds. J.J. Lof trekt zijn voorstel in. Oud. L. Mak ook.

De synode

heeft kennisgenomen van

1. het bespreekstuk van deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland inzake afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten naar de classisvergaderingen;
2. het rapport van haar synodecommissie inzake de afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten naar de classisvergaderingen;

heeft gehoord

de bespreking op de vergadering;

overweegt

1. dat de vorming van een samenwerkingsgemeente gebaseerd is op eenheid van belijden van plaatselijke kerken;
2. dat de classis deze eenheid heeft geconstateerd;
3. dat de kerkenraad van een samenwerkingsgemeente wordt gevormd door ambtsdragers uit verschillende gemeentedelen;
4. dat de nadruk op het plaatselijke en vooral het voorlopige karakter van de samenwerking volgens bijlage 8 K.O. dient om te voorkomen dat samenwerkingsgemeenten een soort eigen kerkformatie gaan vormen en om daardoor aan te geven dat deze gemeenten voluit deel blijven uitmaken van de verschillende kerkverbanden;
5. dat - voor wat betreft de contacten met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) - deputaten opgeroepen werden door achtereenvolgende synodes plaatselijke eenheid voluit te stimuleren en te faciliteren;
6. dat bij de totstandkoming van het gereformeerd kerkverband in de zestiende eeuw afgevaardigden uit de kerken op de kerkelijke vergaderingen ontvangen werden wanneer zij voorzien waren van een deugdelijke geloofsbrief;
7. dat deputaten kerkorde en kerkrecht van oordeel zijn dat een positief besluit over de vraag of niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers vanuit een samenwerkingsgemeente naar de classis afgevaardigd kunnen worden kerkordelijk ingebed kan worden in bijlage 8 K.O.;

overweegt verder

1. dat door afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers de samenwerking een bovenplaatselijk element krijgt;
2. dat opmerkingen die in eerdere synodes gemaakt zijn over het nog niet-invoeren van het zogenaamde federatief groeimodel inhoudelijk bepaald zijn door zorg om

- onderlinge verschillen binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken;
3. dat met een afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers de kwestie van rechtsongelijkheid niet wordt opgelost, maar slechts wordt verplaatst;
 4. dat vorige synodes hebben aangedrongen op zorgvuldigheid ten aanzien van het omgaan met verschillen binnen het eigen kerkverband;
 5. dat deputaten kerkorde en kerkrecht zich niet hebben uitgesproken over de vraag of een afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers wenselijk is;

overweegt ook

1. dat in 2010 gelijktijdig in drie particulier-synodale ressorten instructies dienden die kwamen uit samenwerkingsgemeenten met een concrete nood of met knelpunten ten aanzien van de afvaardiging naar de classis;
2. dat daaruit blijkt dat deze vragen breed leven in de kerken en veelal zijn ingegeven door de nood van kleine samenwerkingsgemeenten;

is van oordeel

1. dat deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan hun opdracht hebben voldaan om in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht te onderzoeken of en hoe het principiële en kerkrechtelijk mogelijk is om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar de classisvergaderingen;
2. dat het principiële en kerkordelijk mogelijk is niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar classisvergaderingen;
3. dat het op dit moment niet wenselijk is de grens die eerdere synodes hebben getrokken bij het plaatselijk en voorlopige karakter van samenwerking tussen kerken, te verschuiven, vanwege:
 - a. de reeds langer bestaande moeite met de doorwerking van de samenwerking op bovenplaatselijk vlak, welke onder andere blijkt uit het nog niet invoeren van het federatief groeimodel;
 - b. de ontwikkelingen in kerken waarmee wordt samengesproken en/of samengewerkt;
 - c. het principe dat ook de eenheid in eigen kerkverband in het oog moet worden gehouden;
4. dat, als besloten wordt om voort te gaan op de weg naar eenheid met andere kerken volgens de principiële lijn die deputaten met recht volgen (in concreto het afvaardigen van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar de classisvergadering), er een botsing ontstaat met een ander principe, namelijk het bevorderen van de eenheid in eigen kerkverband;
5. dat forceren van een besluit in de ene of andere richting betekent dat vooruit wordt gelopen op de uitkomst van de bezinning op de verhouding tussen enerzijds het zoeken naar eenheid met andere kerken van gereformeerd belijden en overige bredere kerkelijke contacten, en anderzijds de eenheid binnen eigen kerken (zie genomen besluit bij rapport 1a van commissie 4), en dat een besluit als bovengenoemd contraproductief zou werken met betrekking tot de eenheid;

6. dat het overigens wel wenselijk is rekening te houden met samenwerkingsgemeenten die geen volledige christelijk-gereformeerde afvaardiging kunnen samenstellen;

en besluit

deputaten op te dragen:

- a. het gesprek met andere kerkverbanden waarmee onze kerken samenspreken dan wel samenwerken aan te gaan op het punt van de verhouding van de eenheid tussen kerkverbanden enerzijds en de eenheid binnen eigen kerkverband anderzijds;
- b. eenzelfde gesprek te entameren binnen het eigen kerkverband;
- c. aan de synode van 2016 verslag uit te brengen van het onder besluit a en b genoemde, opdat die synode in deze zaak vanuit een breder perspectief een besluit kan nemen.

en besluit verder

- d. intussen de samenwerkingsgemeenten tegemoet te komen door hun de mogelijkheid te bieden in situaties van overmacht voor een bepaalde classisvergadering een of twee niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers te zenden die door de classis als lid met adviserende stem aanvaard kunnen worden.

De preses stelt vast dat een vijftal broeders zich onthield van stemming en dat dat het pijnlijke van dit besluit illustreert. Het is ook jammer dat het juist aan het einde van de synode valt. Als de tijd die we met dit besluit kopen ook inhoudelijk goed gebruikt wordt, kan er iets goeds uit voortkomen. Inhoudelijk gesprek in onze kerken over de eenheid en de katholiciteit van de kerk is meer dan nodig.

Van harte **besluit de synode** de handelingen van deputaten eenheid goed te keuren en hen te danken voor alle werk.

Artikel 256

Rondvraag naar art.43 K.O.

Niemand wenst van deze gelegenheid gebruik te maken. De preses constateert het met blijdschap en verwondering.

Artikel 257

Slotwoorden

De preses, ds. D. Quant, richt woorden van grote dank aan de kerkenraad van Nunspeet, het kostersechtpaar en de broeders en zusters van het hulpteam. Zr. W. van Someren, br. G.F. v.d. Beek en br. D. Verdouw zijn vanaf 1998 bij het werk betrokken geweest, maar vanaf nu niet meer. De preses overhandigt de voorzitter van de voorbereidingscommissie, br. G.F. v.d. Beek een enveloppe met inhoud. Deze bedankt daarvoor en ook voor het vertrouwen van de synode. Het voorbereidende en begeleidende werk is altijd met vreugde gedaan.

De preses bedankt vervolgens het moderamen. Er is in grote eensgezindheid samengewerkt. De preadviseurs bewezen hun diensten dit keer vooral in de synodale commissies. Dank ook aan de samenroepers, de rapporteurs en de leden van de synodale commissies. Er is veel werk gedaan in twaalf zittingen. Geen enkele commissie kwam met een rapport verdeeld in een meerder- en een minderheid. De digitale ondersteuning heeft nu al zijn waarde bewezen.

De assessor, ds. P.D.J. Buijs, vraagt en krijgt het woord om de preses hartelijk te danken. Om te beginnen noemt hij de kracht en de gezondheid die ds. Quant van de Heere ontving. Hij en wij allen weten dat dat geen loze woorden zijn. Ds. Buijs uit waardering voor de wijze van leidinggeven: vlot, vaardig, geestig en geestelijk. Hij noemt daarbij in het bijzonder de onvergetelijke vrijdagmiddag van 4 oktober, toen we elkaar in het hart keken rond het agendapunt van de homoseksualiteit. 'Dit is waarschijnlijk de laatste keer dat u ons en de kerken op deze wijze kunt dienen. Eind 2015 hoopt u met emeritaat te gaan. We gunnen u samen met uw vrouw, uw kinderen en kleinkinderen straks een welverdiende rust. U zult vast vraagbaak voor de kerken blijven. Gods zegen toegewenst!'

Ds. D. Quant antwoordt met een kort persoonlijk woord. Sinds 1986 was hij afgevaardigd naar synoden, vanaf 1995 heeft hij zitting als moderamenlid. Hij is dankbaar voor het grote vertrouwen dat de kerken in hem stellen. Hij heeft het werk in de kerk altijd als roeping beleefd. Het deelnemen in het breder kerkelijke leven houdt nu op. Een nieuwe generatie moet de volle ruimte krijgen. De gezondheid is niet optimaal maar dank aan God die kracht gaf en in de nood heeft behoord. 'Ik mocht de Heere mijn geloften betalen.'

Ds. Quant leest Galaten 6: 11-18. Paulus schreef die woorden met zijn eigen hand, om zo voor de gemeente het belang van deze woorden te onderstrepen. Er is van tevoren gezegd: Dit wordt een cruciale synode. Maar dat wordt al sinds 1953 gezegd. Anderzijds wás het een 'cruciale' synode. Niet zozeer vanwege de bredere inbedding van de theologische opleiding, de besluiten op het gebied van kerkelijke eenheid, het besluit betreffende homoseksualiteit. Wel vanwege het feit dat de besluitvorming kon plaatsvinden rond het kruis van de Heere Jezus. Wij waren daar vaak. Met betrekking tot homoseksualiteit ging het om een opgelegd en een opgenomen kruis. We willen als kerken geen andere theologie dan die bedreven wordt aan de voet van het kruis. Ook de vragen rond kerkelijke eenheid kunnen nergens beter overdacht worden. De zendingsgemeenten willen het kruis verder bekendmaken in de wereld. Ook voor onze pleegkinderen is er een doopvont bij het kruis geplaatst. Laten wij ook voortdurend alles, elkaar en onszelf bij het kruis brengen: zonder kruis van Christus is het eeuwig huilen, bij zijn kruis en door zijn kruis is het eeuwig juichen.

Ds. Quant gaat voor in gebed. Staande wordt nog gezongen Psalm 89: 1,3 en 7, waarna de preses de generale synode van 2013 provisorisch sluit.

DERTIENDE ZITTING

dinsdag 28 januari, 10.00 – 12.00 uur

Artikel 258

Opening

De preses van de synode, ds. D. Quant, opent de dertiende zitting door te laten zingen Psalm 108: 1 en 2. Daarna opent hij Gods Woord bij Johannes 14: 6-12 en gaat hij voor in gebed. Daaraan vooraf gaat een moment van stil herdenken in verband met het overlijden van twee broeders die actief zijn geweest in het bredere kerkelijke leven: D.M. v.d. Leeden en G. van Brenk.

Artikel 259

Appel-nominaal

Voor de particuliere synode van het Westen vervangt oud. D. Koolhaas oud. A. Eerenberg. Oud. M. v.d. Zwan neemt vandaag de plaats in van oud. J. Mauritz. Oud. B. de Weerd is herstellende van een operatie en kan er daarom niet zijn. Voor hem is oud. W.J. Pijl aanwezig. Vanuit het Zuiden laat oud. T. v.d. Bok zich verontschuldigen. Het was niet mogelijk voor hem vervanging te regelen.

Ds. D. Quant zegt dank voor de vele blijken van meeleven die hij zelf in de afgelopen tijd ontving. Er kan wat zijn gezondheid aangaat, gesproken worden van gezegende ontwikkelingen.

Preadviseur prof.dr. H.G.L. Peels wordt welkom geheten. De professoren A. Baars en G.C. den Hertog meldden zich af. Wel is aanwezig prof.dr. W. van 't Spijker.

Artikel 260

Comité-generaal

Artikel 261

Mededelingen van het moderamen

Er is een brief van br. B. Meijer binnengekomen. Deze brief betreft een verzoek tot revisie van een synodebesluit. Het moderamen stelt dat dit schrijven ter hand moet worden gesteld van de roepende kerk van de generale synode van 2016. De synode stemt daarmee in.

Het moderamen keek de door de synode genomen besluiten na op 'losse eindjes'. Hij stelt voor de bezinning op de vereenvoudiging van het toezicht op leer en leven van kerkelijke docenten in handen te geven van deputaten kerkorde en kerkrecht. Dit deputaatschap kan dan de synode van 2016 dienen met een voorstel. De vergadering besluit conform. Verder besloot de synode tot begeleiding van het deputaatschap

geestelijke verzorging varenden, maar het is niet helemaal duidelijk welke vorm deze begeleiding moet krijgen. Het moderamen stelt voor dit besluit te doen uitvoeren door deputaten vertegenwoordiging van de kerken. Zij kunnen in overleg met deputaten zo nodig anderen inschakelen. Ook daarmee gaat de synode akkoord. Prof.dr. H.J. Selderhuis wordt alsnog benoemd tot adviseur van deputaten kerkorde en kerkrecht. Die functie komt hem toe. Tenslotte stelt het moderamen voor de generale synode opnieuw provisorisch te sluiten. De synode stemt daarmee in.

Artikel 262

Voorzitter college van bestuur

De voorzitter van het college van bestuur van de TUA, br. W.J.A. Hanekamp, krijgt het woord. Hij zegt vereerd te zijn met een zitting van de synode in het gebouw van de TUA, al is de aanleiding een spijtige. De synode vergaderde al zeven keer aan de TUA en dat is een goede zaak: de TUA moet in beeld blijven bij de kerken. De slogan van de TUA is: Denken om te dienen. Het werk aan de TUA verricht, wil blijvend dienstbaar zijn aan Gods kerk en Koninkrijk, in allerlei verbanden.

De preses dankt voor de gastvrijheid en prijst ons allen gelukkig met de beschikbaarheid van een dergelijke locatie voor onze opleiding en vandaag ook voor de synode.

Artikel 263

Emeritering prof.dr. T.M. Hofman

Prof. en mw. Hofman verschijnen ter vergadering en worden hartelijk welkom geheten. De preses, ds. D. Quant, vermoedt bij hen maar ook bij ons allen een zekere dubbelheid: het had nog niet zover moeten zijn, maar nu willen we er wel een mooi moment van maken. Welkom ook aan een vertegenwoordiging van de TUA-bevolking.

De preses leest de verklaring van emeritering voor. Het emeritaat gaat in per 1 februari 2014.

De preses spreekt prof. en mw. Hofman toe. Hij herinnert aan het predikantschap te Ouderkerk aan de Amstel en te Rijnsburg. De generale synode van Zierikzee benoemde in 1995 ds. Hofman tot universitair hoofddocent voor het vak Nieuwe Testament. Dat was een moeilijke benoeming, die ds. Hofman ook bij verrassing ontving. Hij sprak later zelf van een ongedachte en onverwachte roeping, waarin hij overigens rust had gevonden vanuit Efeziërs 3: samen met alle heiligen zullen we Gods openbaring verstaan. Het is altijd zijn wens geweest verder te gaan in de lijn van een eeuw exegese in Apeldoorn: christelijk en gereformeerd. In 1997 volgde de promotie op een kerkhistorisch onderwerp: 'Eenich achterdenken' en daarna de bevestiging in het hoogleraarsambt. Prof. Hofman inaugureerde met: 'Doorgeven of opgeven'. De belangstelling en liefde voor de (kerk)geschiedenis zijn altijd gebleven. Ook de laatste toespraak bij de opening van het cursusjaar 2013/2014 over 'De rijke man in de crisis' getuigde daarvan. Het wetenschappelijk werk van prof. Hofman kenmerkte zich door

een concentratie op Lukas. De gezondheid gaf al lange tijd een beperking. Gezegd kan worden dat het een wonder is dat prof. Hofman zolang heeft kunnen doorgaan. Vrucht op het werk blijkt uit het preekwerk van de studenten. Prof. Hofman bewandelde ook nieuwe wegen. Zo gaf hij de colleges exegetische een meer interactief karakter. Ook toonde hij zich sterk betrokken bij zaken als organisatie, beheer en financiën. Vóór en naast zijn hoogleraarschap was hij actief als deputaat art.49 K.O., als deputaat voor de uitgave van de Schriftberijmingen en voor de herziening van de liturgische formulieren. Het voorzitterschap van deputaten contact met de overheid was hem op het lijf geschreven. 'Het is verdrietig dat u het werk nu moet opgegeven. Het lichaam zegt het, we geloven dat de Heere het zo leidt. Heel hartelijk dank voor uw werk in kerk en Koninkrijk'.

Vervolgens spreekt de voorzitter van het curatorium, ds. P.D.J. Buijs. De roeping naar de TUA was een boegwending. De toenmalige preses van de synode, ds. M.C. Tanis, had op de morgen van de benoeming de vergadering geopend met een Schriftlezing uit 1 Samuël 16: over de ongedachte roeping van David. Het lesgeven en promoveren werd voortvarend ter hand genomen bij een toen al zorgelijke gezondheid. 'U hebt veel kracht ontvangen, daarom is nu ook alle roem voor God. God maakt en geeft voor alles een tijd. Nu is er een tijd van rust aangebroken en van weer op andere wijze dienstbaar zijn.' In de vergaderingen van het curatorium had prof. Hofman een zekere zakelijke inslag, zonder dat dat in mindering kwam op het geestelijke karakter van het werk. In het onderwijs heeft hij niet anders gewild dan op betrouwbare wijze doorgeven wat God geeft. Prof. Hofman had bij zijn onderwijs niet alleen het hoofd maar ook het hart en het hele leven voor ogen. 'Wij wensen u Gods zegen toe en een gerust heenleven naar Gods toekomst om Hem volmaakt te kunnen dienen.'

Daarna richt de rector, prof. H.G.L. Peels het woord tot zijn terugtrekkende collega. Collega Hofman richtte zich met name op het Lukaanse geschiedwerk en behield daarbij een kerkhistorische interesse. Thema's als financiën, rijkdom en armoede werden behandeld in hun relevantie voor vandaag. Prof. Hofman is een unieke persoon, die wars is van steriel theologiseren en wetenschap en vroomheid verbindt. Drie woorden kenmerkten het optreden van prof. Hofman: bescheidenheid, enthousiasme en vriendelijkheid. Zijn bescheidenheid kwam uit in het door hem vaak gebruikte: 'enkele lijnen' of 'een paar gedachten'. Zijn enthousiasme bleek in zijn vreugde om schatten uit het Woord te delen maar ook in zijn fysieke beweeglijkheid, expressie en tempo. Zijn vriendelijkheid was bekend in de buurt waar hij woonde en onder de studenten. Prof. en mw. Hofman hebben een open deur en een open hart. 'Zo komt er een eind aan uw actieve dienst maar hopelijk geeft de Heere nog wegen om wat te doen. Samen met uw vrouw de hoede en de vrede Gods toebeden'.

Prof. Hofman geeft een reactie. Hij acht het niet de tijd voor veel en grote woorden. Hij dankt voor het gesprokene en ook voor de snelle maar zorgvuldige besluitvorming van de synode. Ondanks vragen die leven, zijn zijn vrouw en hij toch vooral dankbaar voor hun dertigjarige dienst aan de kerken. 'Wat heb je dat je niet ontvangen hebt?' Werken onder studenten was altijd boeiend, soms vermoeiend en in elk geval de moeite waard. Prof. Hofman zegt vooral de studenten te zullen missen. Hij kent

blijde verwondering over het feit dat nog steeds nieuwe broeders geroepen worden tot het ambt. Hij dankt voor het geduld met zijn zonden en tekorten. Hij was naast vriendelijk ook wel vasthoudend. Veel liefde en meeleven is de laatste tijd vanuit de kerken ontvangen. De band tussen kerk en opleiding verdient het om gekoesterd te worden. Wat blijft er over van zeventien jaar TUA? De rijkdom en de reikwijdte van Gods heilsplan in Christus. En zo de hoogte, de diepte, de lengte en de breedte van de liefde van God. 'De Heere is goed.'

Artikel 264

Schorsing

Ds. P.D.J. Buijs dankt de preses voor de leiding van dit deel van de vergadering en gaat voor in gebed. De preses laat, met vooral prof. en mw. Hofman in gedachten, zingen Psalm 121: 4. Daarna geeft hij voor het vervolg van de vergadering – na de lunch - de leiding over aan de scriba II, ds. M.J. Kater.

DETIENDE ZITTING

dinsdag 28 januari, 13.00 – 13.45 uur

Artikel 265

Heropening

Conform eerder besluit van de vergadering fungeert scriba II nu als preses en ds. C. Westerink als scriba ad hoc. De preses heropent de vergadering.

Artikel 266

Appel-nominaal

De preses stelt vast dat ds. P.D.J. Buijs, ds. M. Hogenbirk, ds. D. Quant en de gehele afvaardiging van de particuliere synode van het Zuiden de vergadering hebben verlaten vanwege hun aller eerdere betrokkenheid in de zaak die voor vanmiddag geagendeerd is. Overigens is de vergadering bijeen in dezelfde samenstelling als tijdens de morgenvergadering.

Artikel 267

Comité-generaal

Artikel 268

Sluiting

Bij ontstentenis van de assessor dankt de scriba ad hoc de preses voor zijn leiding van dit deel van de vergadering. Op verzoek van de preses gaat hij voor in dankgebed. Daarna sluit de preses na deze dertiende zitting de synode provisorisch.

Bijlagen

BIJLAGE 1
Artikel 17

Rapport van het moderamen van de generale synode van 2010

1. Besluitenboekje

Door de inspanning van de tweede scribe, ondersteund door de eerste, kon in februari 2011 het *Besluitenboekje* van de generale synode van 2010 verschijnen. Een overdruk ervan vormde tegelijkertijd de inhoud van een aflevering van *Ambtelijk Contact*. We danken de redactie voor de medewerking hieraan. Alle kerkenraden en meerdere vergaderingen brachten wij zo op de hoogte van de genomen besluiten.

2. Acta en comité-acta

In een vergadering van het moderamen op 14 december 2010 werd de tekst van de *Acta* van de generale synode van 2010 voorlopig vastgesteld. Zij verschenen eind maart 2011 in druk. Met dankbaarheid mag ook nu weer vermeld worden de grote inspanning van het Dienstenbureau en wel met name van zr. Rita Blankenstijn. Drukkerij Buijten & Schipperheijn tekende opnieuw voor druk en uitgave.

Een exemplaar van de *Acta* werd verzonden naar alle afgevaardigden (de secundi voor zover zij een of meerdere zittingen hadden bijgewoond), de pre-adviseurs en naar alle plaatselijke kerken. Ook die kerken in binnen- en buitenland waarmee wij enige vorm van contact onderhouden, ontvingen een exemplaar. Ook de comitéacta van de generale synode van 2010 werden vastgesteld en ondertekend in de vergadering van het moderamen op 14 december 2010.

De acta van de voortgezette vergaderingen op 10 mei 2011 en 7 juni 2011 werden voorlopig vastgesteld in een vergadering van het oud-moderamen op 20 juni 2011. Ook de comitéacta van deze zittingen waren toen ter tafel. Deze werden niet alleen vastgesteld maar ook ondertekend.

3. Uitvoering besluiten generale synode 2010

De synode droeg het moderamen op een schrijven te richten aan de eerstvolgende generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en aan de eerstvolgende landelijke vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken. De bijlagen 1 en 2 tonen aan dat het oud-moderamen aan die opdracht heeft voldaan.

4. Contacten

Wij zien af van het vermelden van de contacten die het moderamen had tijdens de synode met deputatenschappen, synodale commissies etc. In de meeste gevallen waren deze contacten gericht op de wijze waarop een en ander ter synode aan de orde zou komen.

Een aanbod van een bedrijf om beelden vanuit de synode te verzorgen via internet is meegegeven aan de synodale commissie digitalisering.

De assessor had namens het moderamen een pastorale ontmoeting met een broeder die zich duurzaam ontriefde door de kerkelijke behandeling van zijn bezwaren in het verleden.

5. Voorstellen

Het oud-moderamen stelt u voor zijn handelingen goed te keuren.

J.G. Schenau, scribe I

Bijlagen:

1. brief aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
2. brief aan de landelijke vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Bijlage 1

Brief aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

Aan: de generale synode 2011 van de Gereformeerde Kerken in Nederland
p.a. de samenroepende kerk van Harderwijk
Postbus 770
3800 AT Amersfoort

Harderwijk/Hoogeveen, 22 december 2010

Zeer geachte broeders,

De generale synode 2010 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, samengeroepen door de kerk van Huizen en bijeen in Nunspeet, heeft tijdens haar vergadering gesproken over het onderdeel van het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland waarin de verhouding tussen de beide kerkverbanden, die u en wij vertegenwoordigen, aan de orde kwam. Daarbij was ook uw brief d.d. 23 oktober 2008 voorwerp van bespreking.

In de toespraak uwerzijds door ds. A.J. van Zuijlekom waren twee zaken concreet te onderkennen:

- a. uw teleurstelling dat het in 2007 onzerzijds niet kon komen tot een verdere ontwikkeling van het federatief groeimodel;
- b. uw vaste geestelijke wil om samen met ons verder te bouwen aan plaatselijke eenheid.

Wij hebben die woorden met respect en geestelijke verbondenheid gehoord. En vervolgens heeft de synode zich gebogen over de concrete mogelijkheden van de groeiende samenwerking tussen onze twee kerken van gereformeerd belijden.

Om te beginnen is voor deze samenwerking van belang dat de synode besloot om de bijlage (8) in de Kerkorde, die de wijze van nauwer samenleven met andere kerken van gereformeerd belijden regelt, ingrijpend te wijzigen. Deze wijziging heeft vanzelfsprekend ook betekenis voor het nauwer samenleven met uw kerken. De wijzigingen houden concreet in:

1. het besluit dat alle plaatselijke kerkenraden voortaan gerechtigd zijn om een predikant uit te nodigen voor het leiden van een eredienst, wanneer deze predikant zijn ambtsdienst verricht in het kerkgenootschap waarvan onze synode uitsprak dat zij zich wil stellen op de basis van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis – ongeacht of er sprake is van een plaatselijk nauwer samenleven of niet;
2. het besluit dat een kerkenraad die wil overgaan tot plaatselijk nauwer samenleven met een andere kerk van gereformeerd belijden in de gesprekken die leiden tot dit samenleven in ieder geval aandacht zal geven aan:
 - a. de visie op de prediking;
 - b. de visie op de gemeente;
 - c. de visie op de sacramenten en de kerkelijke vermaning;
 en of zij over deze thema's onderling overeenstemming hebben bereikt;
3. het besluit dat de classicale vergaderingen voortaan bij het al of niet het geven van toestemming voor de plaatselijke samenwerking zich zullen overtuigen van de bewijling van de gemeente ter zake én van het feit dat over de sub 2 genoemde zaken gesproken is en overeenstemming is bereikt.

U vindt de volledige nieuwe tekst van deze bijlage 8 K.O. in een bijlage terug. Vervolgens nam de synode een aantal concrete besluiten m.b.t. de samenwerking met uw kerken. Ook deze vindt u in een bijlage terug. Wij hopen op en bidden om de zegen van de Heere bij de uitwerking van deze besluiten door wederzijdse deputaten. Ook bidden wij om die zegen bij de voortgang van de plaatselijke samenwerking, die in steeds meer gemeenten gestalte krijgt, opdat iets van de verscheurdheid van Gods kerk in ons land geheeld wordt.

De synode keurde ten slotte ook de werkzaamheden van het Deputaten Overleg Eenheid (DOE-overleg) goed. Op dat platform worden allerlei vragen die plaatselijk rijzen m.b.t. de samenwerking besproken en komt het tot concrete adviezen. Wij zijn dankbaar voor dit overleg en voor de wijze waarop daarmee de drie kerkverbanden die erin participeren, gediend worden.

We wensen u als breedste vergadering van de kerken de zegen van de Heere toe en de leiding van zijn heilige Geest. Wij zullen daar biddend bij betrokken zijn.

Met hoogachting en broederlijke groeten,
namens de generale synode

P.D.J. Buijs, preses
J. van 't Spijker, scriba II

CC naar deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland
CC naar deputaten kerkorde en kerkrecht

Bijlagen:

1. besluiten generale synode 2010 over de verhouding tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
2. nieuwe bijlage 8 Kerkorde

Bijlage 2

Brief aan de landelijke vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken

Aan: de landelijke vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken Houten 2010
p/a de heer A. van den Berg
Scherpencamp 47
3992 RC Houten

Harderwijk/Hoogeveen, 22 december 2010

Zeer geachte zusters en broeders,

Van 27 augustus tot en met 23 november jl. vergaderde de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. Er werden naar aanleiding van de rapportage van onze deputaten eenheid gereformeerde belijders in Nederland ook besluiten genomen ten aanzien van uw kerken. Wij laten de betreffende besluiten hieronder eerst volgen.

De generale synode besluit:

1. deputaten op te dragen om nog tijdens deze synode een duidelijke conclusie te trekken uit de bespreking van zes preken met het oog op de toe-eigening van het heil en antwoord te geven op de vraag of de geconstateerde verschillen kerkscheidend zijn;

Vervolgens besluit de synode,

kennisgenomen hebbend van

- a. de rapportage van deputaten;
- b. het aanvullend rapport 3a van commissie 4;

gehoord hebbend

de bespreking ter vergadering;

van oordeel dat

- a. door deputaten terecht is vastgesteld dat de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken heeft ingestemd met de gezamenlijke verklaring (CGK-GKv) t.a.v. de toe-eigening van het heil;
- b. de preekbespreking bij nader inzien geen goede weg was om te bezien of t.a.v. de toe-eigening des heils de barrière geslecht kon worden;
- c. er door de instemming met de verklaring van de CGK en GKv inzake de toe-eigening des heils een kerkelijke besluit ligt op grond waarvan vragen die t.a.v. dit punt in het verleden tussen beide kerken leefden, positief kunnen worden beantwoord;
- d. de toe-eigening des heils nu geen barrière meer vormt tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken;
- e. het goed is om het gesprek met de commissie voor contact en samenspreking voort te zetten en gezamenlijk te bezien welke barrières er nu nog zijn die om bespreking vragen en indien mogelijk het gesprek hierover inhoudelijk aan te gaan;

besluit

2. uit te spreken dat de toe-eigening des heils geen barrière meer vormt tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken;
3. deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland op te dragen in het gesprek met de Nederlands Gereformeerde Kerken gezamenlijk te inventariseren welke geschilpunten er nog zijn tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken en indien mogelijk het gesprek hierover inhoudelijk aan te gaan en dat te doen vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis.

Voorts besluit de synode

4. deputaten op te dragen de gesprekken met de Nederlands Gereformeerde commissie voort te zetten met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
5. deputaten op te dragen via het Deputaten Overleg Eenheid contact te onderhouden met samenwerkende en samenwerkingsgemeenten;
6. deputaten op te dragen de generale synode 2013 te rapporteren wat wijziging van bijlage 8 KO voor de Nederlands Gereformeerde Kerken betekent (zie bijlage).

Uit bovenstaand besluit blijkt dat de Heere God de synode vertrouwen heeft gegeven om het inhoudelijk gesprek met uw commissie voor contact en samenspreking met andere kerken voort te zetten. Dat feit stemt ons dankbaar aangezien het inhoudelijke gesprek sinds 1998 nagenoeg had stilgelegd.

Voor het vinden van een nieuwe opening is uw aanvaarding van de gezamenlijke verklaring (CGK-GKv) t.a.v. de toe-eigening van het heil beslissend geweest. De synode heeft daarvan met dankbaarheid kennis genomen. De toespraak die ds. C.T. de Groot tot de synode hield heeft zeker ook bijgedragen tot het positieve besluit. We herkennen daarin het oprechte verlangen dat wij ons in het zoeken van elkaar door het Woord van de Heere alleen zullen laten raken, voeden en leiden. De bespreking van preken tussen ons deputaatschap en uw commissie had eerder al wederzijds die indruk nagelaten.

Dat mag ook hoop geven voor de toekomst als wij in alle eerlijkheid tegelijk vaststellen dat er andere zaken zijn die ons als kerken tot nog toe gescheiden houden. Dat vervult ons met ootmoed tegenover de Heere en met schaamte tegenover de wereld. Het is onze hartelijke wens en bede dat de Heere ons, in gehoorzaamheid aan zijn heilig Woord en geleid door de Geest van wijsheid en liefde een steeds zuiverder gestalte te zien wil geven van zijn bruid. En dat Hij u, in landelijke vergadering bijeen, intussen alles wil geven wat nodig is om besluiten te nemen die Hem behagen en die zijn Koninkrijk in de wereld dienen mogen.

Met hoogachting en broederlijke groeten, namens de generale synode

P.D.J. Buijs, preses
J. van 't Spijker, scriba II

CC naar deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland
CC naar deputaten kerkorde en kerkrecht

Bijlagen:

1. besluiten generale synode 2010 over de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken;
2. nieuwe bijlage 8 Kerkorde.

BIJLAGE 2

Artikel 18

Rapport van deputaten vertegenwoordiging van de kerken

1. Opdracht

Deputaten kregen van de generale synode van 2007 de opdracht de kerken te 'vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen'. In dit rapport leggen wij verantwoording af van de uitoefening van die taak.

De generale synode droeg deputaten op de formulering van art. 30 van het huishoudelijk reglement volgens een besluit aan te passen en bij art. 55 volgens besluit een toevoeging door te voeren. Aldus geschiedde.

2. Vertegenwoordigingen

Onze voorzitter, ds. P.D.J. Buijs bezocht namens onze kerken de nieuwjaarsreceptie van koningin Beatrix op 11 januari 2011, 17 januari 2012 en 15 januari 2013. Ook was hij aanwezig bij de inhuldiging van koning

Willem Alexander. Naar aanleiding van het ski-ongeluk van prins Friso stuurden deputaten een verzekering van meelevens en gebed aan de koninklijke familie.

Onze kerken ontvingen een uitnodiging voor de afscheidsreceptie van mr. J.P.H. Donner als minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In de persoon van ds. J. van 't Spijker hebben deputaten aan deze uitnodiging gehoor gegeven.

Op 4 december 2010 werd in de Grote Kerk te Dordrecht de Herziene Statenvertaling aangeboden. De sfeer van de bijeenkomst was omgekeerd evenredig aan de temperatuur in de kerk. Ds. P.D.J. Buijs en ds. J.G. Schenau vertegenwoordigden onze kerken. De voorzitter nam namens onze kerken een exemplaar in ontvangst.

Met het oog op het beleid van 2015-2020 had het Nederlands Bijbel Genootschap behoefte aan een oriënterend gesprek met vertegenwoordigers uit 'de achterban'. Welke activiteiten zou het NBG moeten ondernemen om tegemoet te komen aan verwachtingen en wensen van de kerken? In het besef én met verwoording van de genuanceerde waardering binnen onze kerken voor het werk van het NBG hebben ds. P.D.J. Buijs en ds. D. Quant dit gesprek gevoerd.

3. Ingekomen stukken

Deputaten ontvingen – meestal via het Dienstenbureau te Veenendaal – een aantal ingekomen stukken. De meeste konden voor kennisgeving worden aangenomen. Enkele werden voor behandeling doorgezonden naar de betreffende deputaatschappen. Waar nodig plaatsten deputaten voor onze kerken handtekeningen onder notariële stukken.

Ons bereikte een verzoek om medewerking te verlenen aan de aanvraag van een koninklijke onderscheiding voor de oud-penningmeester van de generale synode, br. G.P. Groeneveld. Met vreugde hebben wij aan dat verzoek voldaan.

Verscheidende verzoeken meenden deputaten niet te kunnen honoreren. Zo kwam er een uitnodiging van het COC in het verlangde van de eerder door verschillende kerken afgegeven verklaring tegen homogeweld. Ook kerken die die verklaring niet ondertekenden, zoals de onzes, ontvingen een uitnodiging voor deze vervolgbijeenkomst. Na overleg met vertegenwoordigende instanties van GKV, NGK en HHK besloten wij, hangende de besluitvorming binnen onze eigen kerken op dit punt, niet op de uitnodiging in te gaan.

Er werd gevraagd om een steunbetuiging voor mw. M. Orbán-de Haas, nadat zij om haar geloofsovertuiging in de media onheus behandeld was en zelfs zo ernstig werd bedreigd dat zij moest onderduiken. Ook werd gevraagd om een steunbetuiging voor dat deel van het personeel van het Gelderse Vallei Ziekenhuis te Ede dat protesteerde tegen een verruiming van het abortusbeleid. Hoewel beide verzoeken de sympathie hadden van deputaten, meenden zij dat het niet op hun weg lag op deze wijze op maatschappelijke ontwikkelingen te reageren.

4. Uitgegane stukken

Deputaten verstuurdten gewoontegetroou maar niet minder bewogen een brief aan die gemeenten die niet of onvoldoende afdroegen aan bepaalde kerkelijke kassen.

Ook ging een schrijven uit naar alle kerkeraden in verband met het besluit dat de generale synode nam inzake homoseksualiteit en homoseksuele relaties, namelijk een nieuwe studiec ommissie de opdracht te geven verder te studeren met verwerking van het materiaal van de eerste studiec ommissie. In een brief heeft het moderamen gereageerd op een artikel in *Bewaar het Pand*, waarin naar zijn gevoelen aan dat besluit geen recht werd gedaan. In een vervolgartikel werd het eerste genuanceerd.

In december 2011 berichtten deputaten de afgevaardigden naar de synode dat er geen vervolgvergadering meer plaats zou vinden over de stelselwijziging inzake het emeritaat en de toekomst van de TUA. En dat op 7 december 2011 de synode gesloten was.

Na overleg met de penningmeester stelden deputaten een informatieve folder samen die op de zondag voorafgaande aan de opening van de synode van 2013 in de kerken kan worden verspreid. Dit om de betrokkenheid van onze kerkleden te bevorderen.

5. Benoemingen

In overleg met deputaten geestelijke verzorging militairen werd afgezien van een benoeming. Men meende met een deputaatschap van vijf personen de opgedragen taken te kunnen vervullen. Op voordracht van deputaten toezicht TUA werd br. H.M. Oevermans benoemd.

6. Contact met deputaatschappen

Deputaten hebben zich zeer ingespannen de studiec ommissie homoseksualiteit enz. te verrijken met een vrouwelijk lid met psychologische deskundigheid. Een tiental zusters in onze kerken werd benaderd. Zij allen voelden zich vereerd maar zagen geen mogelijkheden om toe te treden. Tenslotte werd, aan kunde zwaarder hechtend dan aan kunne, door uw deputaten br. A. Heystek benoemd. Deputaten gaven de studiec ommissie gelegenheid om in conferentieoord Mennorode een bezinningsweedaagse te houden.

Er was overleg met deputaten eenheid gereformeerde belijders. Deze waren door de Raad van Kerken uitgenodigd samen met vertegenwoordigers van vele andere Nederlandse kerken een doopverklaring te ondertekenen. Deputaten vertegenwoordiging hebben geadviseerd dat niet te doen. In het licht van de status van onze betrokkenheid bij de Raad van Kerken leek het ons niet opportuun om ons aan een dergelijk officieel document te binden.

Deputaten financiële zaken meldden voorafgaand aan een vervolgzitting van de synode van 2010 een toename van aanvragen voor een uitkering uit het studiefonds van de TUA. Honorering van alle aanvragen zou een verhoging van de omslag nodig maken, hetgeen op de vervolgzitting aan de orde zou kunnen komen. Deputaten meenden geen nieuwe zaken aan de agenda te moeten toevoegen, adviseerden de reserves van het studiefonds aan te spreken en de synode van 2013 te dienen met voorstellen.

De commissie digitalisering bracht deputaten op de hoogte van haar voornemens en voorstellen met betrekking tot de synode van 2013. Deputaten hebben deze onder dankzegging voor kennisgeving aangenomen.

In verband met een netelige kwestie in een van de plaatselijke kerken vroeg de vertrouwenscommissie advies van deputaten vertegenwoordiging.

Het meest intensief hebben uw deputaten in de intersynodale periode overleg gehad met deputaten

emeritikas, dat wil zeggen met die commissies die zich hadden te buigen over de stelselwijziging voor het emeritaat. Deputaten werden uitgenodigd om aanwezig te zijn i.v.m. spiegeling van het proces en de uiteindelijke uitkomst aan de opdracht. Via ds. J. van 't Spijker, die vanuit het oud-moderamen zitting had in de evaluatiecommissie emeritikas, was er sowieso een korte lijn. In de loop van 2012 leidde het overleg – met het mandaat dat de synode deputaten emeritikas gaf - tot besluitvorming. Naar de overtuiging van deputaten spoorde het besluit met de opdracht van deputaten emeritikas, zij het dat de uitkomst naar de letter genomen anders was dan in de opdracht beoogd. Via vier bijeenkomsten voor predikanten en voor kerkenraden (in elke particuliere synode één en waarbij uw deputaten aanwezig waren), via de website van deputaten emeritikas en een artikel in *De Wekker* werd de nieuwe regeling in de kerken bekendgemaakt. Per 1 januari 2013 is de stelselwijziging ingegaan.

7. Andere contacten

Deputaten onderhielden met name tot december 2011 regelmatig contact met 'Apeldoorn' met het oog op de voortgang van de studie naar de toekomst van de TUA.

Er werd gecorrespondeerd met de kerkenraad van Zwolle over de afdracht voor het emeritaat. Zwolle wenste voorrang te geven aan intern overleg en overleg met enkele andere grote kerken in ons verband boven een gesprek met deputaten vertegenwoordiging. Uiteindelijk kwam het bericht dat men, mede onder invloed van de besluitvorming van de laatste synode, had besloten de afdracht (inclusief de achterstallige) voor deputaten emeritikas weer te voldoen.

Op verzoek van de redactie van Bewaar het Pand voerden ds. P.D.J. Bujs en ds. D. Quant voor deputaten een broederlijk gesprek over de besluitvorming van de synode inzake kerkelijke eenheid. De redactie uitte met name zorg bij de voortgang van de contacten met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Ds. D. Quant adviseerde na overleg binnen deputaten de kerkenraad van de zendingsgemeente Hoop voor Noord inzake de kerkelijke afdrachten. Geadviseerd werd met deputaten financiële zaken een ingroeitraject overeen te komen.

Er was contact met de roepende kerk voor de generale synode van 2013 inzake de vergaderdata.

8. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

1. hun werkzaamheden goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O., opdat zij de kerken kunnen vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

J.G. Schenau, secretaris

BIJLAGE 3

Artikel 30

Rapport 1 van commissie 6 inzake 'Totaal financieel beleid'

Uw commissie 6 stelt u voor om, voorafgaande aan de behandeling van de rapporten, onderstaand besluit te nemen:

1. De generale synode behandelt alle rapporten van deputaatschappen en neemt daarover de noodzakelijke besluiten met uitzondering van het goedkeuren van de begrotingen en het vaststellen van de minimumbijdragen die per (doop)lid van de kerken aan de desbetreffende deputaatschappen moeten worden afgedragen.
2. In de laatste synodeweek stelt de generale synode de minimumbijdrage per (doop)lid vast die aan de desbetreffende deputaatschappen moeten worden afgedragen en doet daarvan mededeling aan deze deputaatschappen.
3. Deputaatschappen, waarvoor een lagere minimumbijdrage per (doop)lid is vastgesteld dan zij hebben gevraagd, zijn gehouden hun beleid op deze lagere bijdrage af te stemmen en hun begrotingen voor de desbetreffende periode daaraan aan te passen en deze aangepaste begrotingen zo spoedig mogelijk doch uiterlijk 1 april 2014 in te dienen bij deputaten financiële zaken. Interen op het vermogen beneden de daarvoor geldende norm is daarbij niet toegestaan.
4. De generale synode spreekt uit dat erfstellingen, legaten en giften zonder last tot de gewone inkomsten behoren.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 4

Artikel 31

Rapport 2 van commissie 6 inzake vergoeding voor reis- en verblijfkosten aan afgevaardigden naar generale synodes

En weer staan de reiskosten op de agenda! Maar nu in combinatie met verblijfkosten.

In 2007 besloot de generale synode dat met ingang van de generale synode 2010 alle reiskosten, gemaakt voor synodewerk, kunnen worden gedeclareerd.

Uw commissie bereikte via het moderamen het verzoek zich te buigen over het navolgende: stel dat enkele afgevaardigden gezamenlijk een verblijfadres regelen (caravan, huisje o.i.d.) dan kunnen ze die kosten niet declareren. Zouden deze afgevaardigden alle dagen heen en weer rijden dan kunnen ze die reiskosten wel declareren. Maar ... als de verblijfkosten in combinatie met 1 keer heen- en weer rijden lager zouden zijn dan alle dagen heen en weer reizen dan zou dat een besparing betekenen!

Uw commissie is verheugd dat deze kosten weer op de agenda staan. Want elke besparing op reis- en

verblijfkosten is ons welkom. In dat kader pleiten wij ervoor dat er zoveel mogelijk samen wordt gereisd, gebruik wordt gemaakt van logeeradresses of dat het huren van een verblijflocatie door meerdere afgevaardigden tezamen wordt gedaan.

Toch is uw commissie er niet helemaal gerust op. Het zou zo maar eens kunnen dat dit toch kostenverhogend blijkt uit te pakken. We zullen de quaestor van de generale synode bij de behandeling van zijn rapport verzoeken om de ontwikkeling in de reis- en verblijfkosten m.b.t. de generale synode 2013 nauwgezet te volgen om daarover aan de generale synode van 2016 te rapporteren.

Wij stellen de generale synode voor om het volgende te besluiten:

Met onmiddellijke ingang kunnen alle reis- en verblijfkosten worden gedeclareerd. Het totaal te declareren bedrag wordt echter gemaximeerd op het bedrag dat de afgevaardigde kan declareren indien hij alle dagen heen en weer zou reizen.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 5

Artikelen 34, 35, 39, 40, 41, 42, 43, 134, 142, 153, 157, 165, 166, 167, 168, 218, 219, 220, 232, 233, 234, 241, 243, 255

Rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland

1. Inleiding

1.1 Overzicht rapportage

De rapportage van deputaten start met een bezinnend hoofdstuk (2). Hierna worden de contacten met de verschillende kerken besproken. Het gaat hier om de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken (hoofdstuk 3), de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland (hoofdstuk 4), de Gereformeerde Gemeenten (hoofdstuk 5), de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (hoofdstuk 6) en de Hersteld Hervormde Kerk (hoofdstuk 7). In hoofdstuk 8 is het verslag opgenomen van de werkzaamheden van Deputaten Overleg eenheid (DOE), waarin deputaten in opdracht van de GS participeren. In hoofdstuk 9 verslaan wij de opgedane ervaringen tijdens de periode van kandidaat-lidmaatschap van de Raad van Kerken in Nederland. Hoofdstuk 10 is een verslag van de handelingen van deputaten, die voortkomen uit de opdracht om te participeren in het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte. Samen met deputaten kerkrecht en kerkorde ontvingen deputaten een aantal studieopdrachten. Hiervan wordt in hoofdstuk 11 verslag gedaan. Het overige wat nog aan de GS gerapporteerd moest worden is in het laatste hoofdstuk (12) in een paragraaf per onderwerp neergeschreven.

1.2 Samenstelling deputaatschap

De GS 2010 benoemde als deputaten ds. J.L. de Jong, ir. J.A. Kardol, ds. M. Oppenhuizen, dr. ir. J.A. Pals, ds. W. van 't Spijker, ds. P.L.D. Visser en ds. D. van der Zwaag. Ds. W. van 't Spijker fungeerde als voorzitter en ds. J.L. de Jong was secretaris.

Ds. M. Oppenhuizen heeft aangegeven dat hij in een nieuwe periode wel beschikbaar kan zijn om in de eigen vergaderingen van deputaten te notuleren, maar dat hij voor verdere taken van het deputaatschap niet meer beschikbaar is. De overige deputaten komen voor herbenoeming in aanmerking. Ir. J.A. Kardol is sinds het voorjaar van dit jaar door ziekte niet in staat om zijn werk als deputaat te doen. Gezien de omvang van de opdracht van het deputaatschap, waarin de GS ons een plaats heeft gegeven, en de ziekte van een van de deputaten achten wij het gewenst dat ds. M. Oppenhuizen als notulist de vergaderingen gaat verslaan en dat voor de overige werkzaamheden in zijn plaats en als uitbreiding van het deputaatschap minimaal twee nieuwe leden in het deputaatschap worden benoemd. Deputaten zullen zorg dragen voor een voordracht van te benoemen deputaten.

1.3 Vergaderingen

Deputaten vergaderden tot aan het vaststellen van de rapportage 13 keer. Daarnaast waren er 8 gesprekken met deputaten van de GKv, 5 ontmoetingen met het hoofdbestuur van de GB, 1 gesprek met het deputaatschap van de GG, 1 bilaterale ontmoeting met de commissie interkerkelijke contacten van de HHK en 5 tripartiete gesprekken met deze commissie en ook het deputaatschap van de GKv en 6 ontmoetingen met de commissie van de NGK. Verder waren deputaten vertegenwoordigd in het COGG en in DOE. Deputaten organiseerden een vertegenwoordiging voor de Nationale Synode en waren daar ook zelf vertegenwoordigd. Een van de deputaten nam als kandidaat-lid zitting in de Raad van Kerken in Nederland.

2. Bezinning: 'kerkelijke monoculturen'

In de periode 2007-2010 hielden wij ons als deputaten - met name samen met deputaten kerkelijke eenheid van de GKv, maar zeker niet uitsluitend in relatie tot die kerken - diepgaand bezig met de vragen van de katholiciteit van de kerk. Dat leidde tot een bescheiden nota over dat onderwerp onder de titel 'Katholiciteit en eenheid'. Het thema is ons ook in deze periode blijven bezighouden. Op een aantal manieren spelen de vragen die vanuit de belijdenis van de katholiciteit van de kerk van Christus aan de orde komen een rol in het werk waar wij nu over rapporteren. Een drietal aspecten willen wij in deze bezinnende paragraaf graag onder de aandacht brengen. Allereerst de belijdenis van de katholiciteit in relatie tot onze contacten met kerken van gereformeerd belijden, vervolgens in relatie tot andere kerkelijke contacten waarin wij meer en meer betrokken raken en ten slotte in relatie tot ons eigen kerkverband.

Het nadenken over de katholiciteit heeft ons erbij bepaald dat wij voor eenheid van gereformeerde belijders in Nederland verder zullen moeten kijken dan de kerken waarmee wij nu officiële kerkelijke contacten hebben (de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Hersteld Hervormde Kerk). Dat verder kijken doen we al omdat wij van de synode ook opdrachten ontvangen ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Bond binnen de Protestantse Kerk Nederland en ook de Gereformeerde Gemeenten. Momenteel is evenwel bijlage 8 K.O. alleen van toepassing op beide eerder genoemde kerken.

In de afgelopen periode werd door meerderen geschreven over de contacten die de CGK hebben en het ging dan over de contacten die met de HHK enerzijds bestaan en met de GKv (en wellicht ook NGK) anderzijds en voor de spanning die dat teweegbrengt in onze kerken. Om maar enkele voorbeelden te noemen: prof. dr. A. Baars schreef over knip- en plakwerk en sprak de angst uit dat de ontstane situatie zou kunnen leiden tot het in drie delen uiteenvallen van de CGK. Ds. P. Roos sprak over een herverkaveling binnen de gereformeerde gezindte (waarbij het resultaat praktisch hetzelfde zou zijn) en in een dubbelinterview met prof. dr. J.W. Maris en ds. J. Westerink werd door de laatste de vrees geuit over een opdelen van de CGK in een deel dat zich bij de HHK zou willen aansluiten en een ander deel dat zich bij de GKv en NGK zou willen aansluiten.

Opdelen of herverkavelen of welk ander knip- en plakwerk dan ook zou naar onze overtuiging echter geen enkele bijdrage leveren aan het opheffen van de kerkelijke verdeeldheid en aan het helen van de scheuren die in het lichaam van Christus zijn ontstaan. Er zou alleen een nieuwe situatie ontstaan. Het zou uiteraard een enorme tijdswinst geven als alleen met deze beide kerken gesproken zou worden. Maar juist de belijdenis van de katholiciteit van de kerk vraagt van ons om méér contacten te onderhouden en wellicht zelfs aan te gaan. Wij menen dat kerkelijke contacten met andere gereformeerde belijders in Nederland zich niet mogen en kunnen beperken tot die beide kerken waarmee nu relaties bestaan zoals genoemd in bijlage 8 K.O. Elke gedachte die opkomt vanuit een overweging van doelmatigheid (*is het alleen doelmatigheid?*) om onze kerkelijke contacten te beperken tot een overzichtelijk aantal kerken zouden wij als deputaten daarom ook ten zeerste willen afwijzen. De verscheidenheid en veelkleurigheid die zich (alleen al) binnen het spectrum van de kerken van gereformeerd belijden in Nederland manifesteert, betekent dat aan katholiciteit wordt ingeboet wanneer onze kerken alleen met twee kerken van gereformeerde belijdenis samenspreken en samenwerken. Inboeten aan katholiciteit betekent dat kerken zich beperken in verscheidenheid. Dat heeft het gevaar in zich dat kerkgemeenschappen in hun geestelijk leven verschromen: zij zullen meer en meer tot monoculturen worden. Juist daarom is het zo belangrijk te verstaan dat de apostel de gemeente erbij bepaalt dat zij alleen 'samen met alle heiligen' in staat zal zijn te vatten 'hoe groot de breedte en lengte en hoogte en diepte is, en te kennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat, opdat gij vervuld wordt tot alle volheid Gods' (Efeze 3: 18-19).

Het tweede aspect. Meer dan anders waren wij in de afgelopen periode betrokken bij bredere contacten dan alleen met kerken van gereformeerd belijden. In de aanloop naar de synode van 2010 kregen wij de vraag om mee te gaan doen met de Nationale Synode die voor het eerst in december 2010 gehouden werd, in Dordrecht. Ook in die periode kwam de vraag van de Raad van Kerken om een lidmaatschap te overwegen. De synode van 2010 gaf ons ruimte om een delegatie vanuit onze kerken samen te stellen voor deelname aan de bijeenkomst van de Nationale Synode en besloot ook de mogelijkheid te geven om kandidaat-lid van de Raad van Kerken te worden met het oog op de inhoudelijke rapportage aan de synode van 2013 t.a.v. de vraag of en zo ja hoe de CGK aan de RvK verbonden zou moeten zijn. Dit waren nieuwe richtingen waarin wij als deputaten opdrachten kregen. Ze kunnen getypeerd worden als kerkelijke contacten in bredere zin, of oecumenische contacten zonder een direct uitzicht op kerkelijke eenheid. Immers, zowel binnen de kring van de Nationale Synode als binnen de Raad van Kerken krijgen we te maken met kerken die niet de gereformeerde belijdenis in hun grondslag hebben. Toch hebben wij in 2010 met vrijmoedigheid gevraagd om deze weg op te mogen gaan en hebben wij ons - samen met deputaten kerkelijke eenheid van de GKv en de commissie voor contact en samenspreking van de NGK - indringend bezighouden met de vragen die met name vanuit een deelname aan de Raad van Kerken op ons afkomen. In datzelfde kader zult u in ons een rapport ook verslag vinden van een aantal gesprekken die wij gevoerd hebben met het moderamen van de synode van de PKN. De belijdenis van de katholiciteit doet ons beseffen dat wij buiten de kring van de gereformeerde belijders ook contacten dienen te zoeken met andere kerken en christenen, ook al realiseren wij ons dat het niet eenvoudig tot kerkelijke eenheid zal komen vanwege het feit dat de gereformeerde belijdenis voor ons fundamenteel is. Het bevrraagd worden op datgene wat voor ons en onze kerken fundamenteel is, helpt om scherp te houden wat wezenlijk is. Tegelijk is er in de contacten met kerken en gemeenschappen zoals de Raad van Kerken een element van het optreden van de kerken in het publieke domein. Op dat terrein meer gezamenlijk optrekken zal onze kerken ervoor behoeden te geraken in een al te zeer geïsoleerde positie, die bovendien zou bijdragen aan een beeld van versplinterde kerken en een verscheurd christendom.

Er is een derde aspect. Dat betreft onze eigen kerken. In ieder geval vanaf de synode van 2001 wordt in de bespreking van de rapporten van deputaten eenheid gesproken over zorgen ten aanzien van de eenheid binnen eigen kerkverband. Het sterkst komt dit wel tot uitdrukking in de synode van 2007, die stelt dat de kerken invoering van het federatief groeimodel op dat moment niet kunnen dragen. Dat 'niet kunnen dragen' heeft te maken met de vrees dat het 'eigene' van de Christelijke Gereformeerde Kerken verloren zal gaan. Wie zoekt naar een antwoord op de vraag wat dat 'eigene' is, krijgt vooral te horen dat het gaat om de Schriftuurlijk-bevindelijke prediking, in lijn met de gereformeerde confessie. Verder gaat het onder andere over de verschillen die ontstaan ten aanzien van de liturgie. Ten aanzien van het eerste is te zeggen dat die Schriftuurlijk-bevindelijke prediking niet exclusief binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken gevonden wordt. Ten aanzien van het tweede is te zeggen dat verschillen in bijvoorbeeld liturgie behoren tot wat in het verleden door deputaten wel genoemd is de 'niet-normatieve identiteit' (zie hiervoor breder de uitgave die deputaten in 2003 in opdracht van de kerken verzorgden). Het is niet te ontkennen dat die niet-normatieve identiteit bestaat en belangrijk is. Het is de nestgeur, de sfeer die voor een gevoel van veiligheid zorgt. Maar het kan niet de basis zijn waarop wij uiteindelijk elkaar vasthouden als Christelijke Gereformeerde Kerken. Dat kan alleen maar zijn het Woord van de Heere en de Gereformeerde belijdenis. Het feit dat wij als Christelijke Gereformeerde Kerken voluit op die basis willen staan, roept ons op om uit te stijgen boven de zorg dat wij geconfronteerd worden met kerken en kerkleden die net als wij op datzelfde fundament willen staan, maar die door hun eigen ontwikkeling in de geschiedenis een andere nestgeur en een andere sfeer kennen.

De belijdenis van de katholiciteit van de kerk is een appel om moedig voort te gaan in het spoor dat onze kerken kozen in 1947 toen dit deputaatschap werd opgericht. De synodecommissie die toen rapporteerde wees allereerst op de roeping 'om contact te zoeken met allen die zeggen deze zelfde belijdenis te aanvaarden', vervolgens op de profetische roeping van onze kerken om het gevaar te ontlopen

in gereformeerde eenzijdigheden te verzanden, en ten slotte op de roeping van onze kerken om in de 'diepgaande strijd die gestreden wordt om de grondslagen van de gereformeerde religie en belijdenis' niet aan de kant te gaan staan, maar deel te nemen met anderen die willen staan voor die belijdenis (Acta 1947, blz. 101v.).

Ondanks deze inzet is er inmiddels 65 jaar verleden en is de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland niet naderbij gekomen. Er volgde scheur op scheur. Er werd en er wordt veel samen gesproken met andere kerken. Ging het altijd om het zoeken op basis van die zelfde belijdenis? Of was er vaak toch sprake van zoeken van 'geestelijke herkenning' waarbij wat onder ons gevoeld en beleefd werd als maatstaf werd gehanteerd, ondanks dat we dat niet hardop durfden zeggen?

Wij realiseren ons maar al te goed dat in het contact met andere kerken van gereformeerd belijden onze kerken en onze kerkleden te maken krijgen met andere accenten. Dat geldt evenwel ook omgekeerd. Als wij geloven dat wij veel goeds van de Heere ontvangen hebben, zouden wij dat dan ook niet ontvangen hebben om dat met anderen te delen? Juist de belijdenis van de katholiciteit van de kerk is dan een bemoediging en stimulans om volhardend biddend te blijven zoeken naar wegen waardoor scheuren en breuken in het lichaam van onze Heere geheeld kunnen worden. Wij als deputaten begeren daarin de kerken te dienen en dat verlangen om te dienen motiveerde ook in de afgelopen verslagperiode om bezig te zijn op de vele terreinen die in dit rapport genoemd worden.

3. Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK)

3.1 Opdracht

Voorts besloot de synode:

6. deputaten op te dragen de gesprekken met de Nederlands gereformeerde commissie voort te zetten met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
7. deputaten op te dragen via het Deputaten Overleg Eenheid contact te onderhouden met samenwerkende en samenwerkingsgemeenten;
8. deputaten op te dragen om nog tijdens deze synode een duidelijke conclusie te trekken uit de bespreking van zes preken met het oog op de toe-eigening van het heil en antwoord te geven op de vraag of de geconstateerde verschillen kerkscheidend zijn;
9. deputaten op te dragen de generale synode 2013 te rapporteren wat wijziging van bijlage 8 K.O. voor de Nederlands Gereformeerde Kerken betekent.
10. uit te spreken dat de toe-eigening des heils geen barrière meer vormt tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken;
11. deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland op te dragen in het gesprek met de Nederlands Gereformeerde Kerken gezamenlijk te inventariseren welke geschilpunten er nog zijn tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken en indien mogelijk het gesprek hierover inhoudelijk aan te gaan en dat te doen vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis;

voorts besloot de synode:

12. deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland op te dragen om in samenwerking met deputaten kerkrecht en kerkorde te onderzoeken of, en zo ja onder welke voorwaarden, bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk vrijgemaakt reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk vrijgemaakt dientengevolge tot enigerlei relatie komt;
13. deputaten op te dragen de synode van 2013 te dienen met een onderbouwd voorstel;
14. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Zuiden;

voorts besloot de synode:

15. deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland op te dragen om in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht te onderzoeken of en hoe het principieel en kerkrechtelijk mogelijk is om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar de classisvergaderingen;
16. deputaten opdracht te geven de generale synode van 2013 te dienen met een onderbouwd voorstel;
17. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synoden van het Noorden en het Westen.

3.2 Ontmoetingen

3.2.1 Landelijke Vergadering NGK

Deputaten zijn vertegenwoordigd geweest op de LV van de NGK begin 2011 en hebben de vergadering bij monde van de voorzitter toegesproken.

3.2.2 Vergaderingen met CCS

Gedurende de verslagperiode zijn er 6 vergaderingen geweest met CCS. Door veelvuldig verblijf buitenslands en uiteindelijk vertrek naar het buitenland van de voorzitter van CCS zijn de gesprekken pas laat echt op gang gekomen.

3.3 Betekenis wijziging bijlage 8 K.O. voor de NGK

De GS 2010 heeft deputaten de opdracht gegeven om gezamenlijk met de Nederlands Gereformeerde Kerken te inventariseren welke geschilpunten er nog zijn en indien mogelijk hierover inhoudelijk in gesprek te gaan. In dat kader staat nadrukkelijk genoemd dat dit een gesprek is *vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis*. Deputaten hebben zich afgevraagd of dit betekent dat bijlage 8 K.O. weer van toepassing is op de Nederlands Gereformeerde Kerken, waarmee feitelijk besluitvorming van de GS 1998 zou worden teruggedraaid? Het is immers geen geringe uitspraak die tijdens de GS 2010 is gedaan. Bovendien lijkt de formulering bijna woordelijk te zijn weggelopen uit bijlage 8 K.O. 1.a in de voorlopige regeling voor het gestalte geven aan de eenheid met kerken van gereformeerd belijden.

Deputaten realiseren zich natuurlijk wel dat de GS 2010 hiermee niet zonder meer heeft uitgesproken dat bijlage 8 K.O. weer in het geheel van toepassing kan zijn op de NGK. Immers deze synode besloot ook deputaten op te dragen of, en zo ja onder welke voorwaarden, bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de NGK waarmee een GkV reeds nauwer samenleeft en waarmee een CGK in het kader van samensprekingen met de betreffende GkV dienstengevolge tot enigerlei relatie komt. Deputaten zien hier echter wel enige spanning in de besluiten van de GS 2010. Wanneer deputaten het goed zien, mochten onze gesprekken de afgelopen periode wel zijn vanuit een *eerder uitgesproken wederzijdse erkenning*, maar is het op dit moment nog niet zo dat wij als CGK van de NGK constateren dat deze kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis. De gesprekken op het niveau van deputaten waren dus al wel vanuit eerder uitgesproken wederzijdse erkenning, maar die erkenning is er op dit moment nog niet tussen de kerken onderling. Deputaten vragen de GS 2013 om op dit punt duidelijkheid te bieden, waarbij deze synode zich zal moeten realiseren dat bovengenoemde kerkelijke uitspraak op het niveau van de GS in 2010 geen loze uitspraak mag zijn.

Uiteraard zijn er ook nog de geschilpunten, reeds geconstateerd op de GS 1995, toen bijlage 8 K.O. (toen bijlage 6) nog wel van toepassing was op de NGK. Over enkele van die geschilpunten is het gesprek ondertussen voortgezet en aangegaan. Bovengenoemde gedachten maken duidelijk dat bijlage 8 K.O. op dit moment nog niet van toepassing is op de NGK. Maar, voor wie de inhoud van de in 2010 gedane uitspraak op zich in laat werken, lijkt dat ook geen heel grote stap meer te zijn. Het is aan de GS 2013 om te bepalen hoe hiermee verder moet worden omgegaan en welke stappen genomen zouden kunnen worden. Wanneer in 2013 of later van de in 2010 vernieuwde bijlage 8 wordt uitgesproken dat deze van toepassing is op de NGK, zal er rekening mee gehouden moeten worden dat kanselruil, als genoemd onder 1d, alleen kan plaatsvinden met manlijke predikanten.

3.4 Inventarisatie van geschilpunten

In een vergadering van 1 februari 2012 hebben deputaten als (mogelijke) geschilpunten om over te spreken genoemd: binding aan de belijdenis; vrouw en ambt; visie op (en wijze van omgaan met) homoseksualiteit; het toelaten van kinderen aan de avondmaalstafel; binding aan de kerkorde en landelijke afspraken. Over de binding aan de belijdenis, met zijdelings ook voldoende aandacht voor binding aan de kerkorde en landelijke afspraken, is uitvoerig gesproken, waarbij naar de mening van deputaten ook een punt van afronding is bereikt. Daarnaast is ook een en andermaal uitvoerig gesproken over het toelaten van kinderen aan het heilig Avondmaal. Ten aanzien van dit gespreksonderwerp zijn nog geen duidelijke conclusies getrokken. Over vrouw en ambt is nog slechts heel kort gesproken, terwijl over een mogelijk verschillende visie op homoseksualiteit nog helemaal niet is gesproken. In beide kerken is het denkproces over dit laatste onderwerp ook nog gaande.

3.4.1 De binding aan de belijdenis

Als aanzet voor de bespreking van dit punt hebben deputaten dankbaar gebruik gemaakt van:

- een onderzoek naar het functioneren van de belijdenis binnen de Regio's dat destijds is gedaan op verzoek van deputaten kerkelijke eenheid van de GkV (LV 2004);
- 'Waar staan wij nu? - Balans van de gesprekken tussen de commissie voor contact en samenspreking (NGK) en deputaten kerkelijke eenheid (GkV) over de binding aan de belijdenis' (2006);
- artikel 'De aard van de binding aan de belijdenis', opgesteld door drs. J.C. Schaeffer (destijds studiebegeleider TSB);
- de vraag waarmee deputaten het gesprek zijn ingegaan is of het mogelijk is, ongeacht of van iedere ambtsdrager gevraagd wordt een handtekening te zetten onder een verbindingsformulier, om ambtsdrager te zijn in de NGK terwijl iemand afwijkende gedachten heeft t.a.v. de belijdenis. Na dit onderwerp in twee vergaderingen te hebben besproken, concluderen deputaten zonder meer dat de NGK aanspreekbaar zijn op de gereformeerde belijdenis. Ook elke ambtsdrager is daarop aanspreekbaar.

Het komt incidenteel wel voor dat er sprake is van een afwijkend gevoel t.o.v. de belijdenis. Allereerst geldt dan daarbij dat dit afwijkende gevoel niet mag worden geleerd of uitgedragen in de gemeente. Wanneer dit afwijkende gevoel voorkomt op kardinale punten kan iemand geen ambtsdrager zijn in de NGK. De leden van de commissie voor contact en samenspreking spraken ook van voorbeelden van afwijkend gevoel waarbij een plaatselijke kerkenraad of ook de Regio een duidelijk standpunt innamen overeenkomstig de gereformeerde belijdenis. Ook de Regio van de NGK kan dus in voorkomende gevallen meespreken en, indien nodig, bezwaar maken. Naar deze toetsing door de Regio hebben deputaten gevraagd omdat wij het grote belang inzien van de mogelijkheid om in deze dingen als kerken van eenzelfde verband ook toezicht op elkaar te houden.

Wel is in het gesprek ook onderling eerlijk benoemd dat er in de NGK een wat andere cultuur is, mede ook door de historie van het ontstaan van deze kerken. Dat verschil in cultuur draagt er toe bij dat wellicht in de NGK bij niet kardinale punten wat gemakkelijker 'toe maar' wordt gezegd.

Deputaten concluderen dat de gesprekken t.a.v. binding aan de belijdenis op een goede wijze zijn afgerond met als belangrijkste conclusie dat de NGK aanspreekbaar zijn op de gereformeerde belijdenis en dat deze kerken er zelf voldoende op toezien dat elke ambtsdrager in de NGK ook aanspreekbaar is op de gereformeerde belijdenisgeschriften.

3.4.2 Toelating van kinderen tot het heilig Avondmaal

Volgens het akkoord van kerkelijk samenleven (AKS) in de NGK hebben alleen belijdende leden het recht om deel te nemen aan het sacrament van het heilig Avondmaal. Deputaten veronderstellen dat het niet onbekend is dat in een aantal NGK een andere praktijk wordt gehanteerd. Het gesprek over de binding aan de belijdenis en in de lijn daarvan ook binding aan de K.O. of AKS kon vrijwel naadloos overgaan in een gesprek over het volgende mogelijke geschilpunt. Immers, wanneer wij de NGK mogen aanspreken op de gereformeerde belijdenis en ook het AKS, hoe is het dan mogelijk dat ook een praktijk wordt toegestaan waarbij kinderen deelnemen aan het avondmaal?

Na het noemen van dit punt en de afspraak met de commissie voor contact en samenspreking om hierover te spreken, hebben we de eerstvolgende vergadering geluisterd naar een historische inleiding, ingeleid door

ds. P.G. Sinia aan de hand van zijn notitie 'Denominational discussion GKv-NGK'. Duidelijk is geworden dat het allereerste begin van deze praktijk is ontstaan in 1962, in de gemeente te Rijsbergen, die toen nog tot de GKv behoorde. Dit was in een missionaire situatie van een kleine gemeente in het RK-zuiden, waar de vraag mede opkwam door overgang vanuit de RK-kerk van gezinnen met kinderen, die communie hadden gedaan. Enkele jaren later gaat ook de gemeente te Dordrecht over tot de genoemde praktijk. In De Reformatie is er midden jaren '60 al veel over geschreven. In en na 1967 overheersten andere problemen, die uiteindelijk tot een kerkscheuring en het ontstaan van de NGK hebben geleid. De gemeenten Rijsbergen en Dordrecht werden lid van de NGK.

Een decennium later ontstond er een nieuwe discussie in Opbouw waarin H. de Jong zich een sterk voorstander betoonde van het doen van belijdenis voor toegang tot het heilig Avondmaal, daarin bestreden door C.P. Kleingeld en N. Cornelisse. Mede door precedentwerking is de situatie nu dat in de NGK 10-12 gemeenten kinderen toelaten tot het avondmaal, waarbij *wel* op een of andere wijze aandacht gegeven wordt aan de nodige uitleg naar de kinderen van de gelovige gezinnen. Zuigelingencommunie komt niet voor. De conclusie kan zijn dat het meerderheidsstandpunt, aansluitend bij de grote historische lijn van de protestantse kerken door de eeuwen heen, ook het standpunt is geworden van de NGK, verwoord in het AKS. In de praktijk worden gemeenten met een afwijkend standpunt niet of nauwelijks aangesproken op dit afwijkende standpunt.

Deputaten hebben voor een tweede gesprek de volgende vragen geformuleerd:

1. Wij constateren een verschil in avondmaalspraktijk met een deel van de NGK-gemeenten, hoewel dit verschil zo niet in het AKS is terug te vinden. Van de broeders in de NGK willen wij graag duidelijk hebben of er daarbij in alle gevallen ook sprake is van voorafgaande geloofsbelijdenis, wellicht op veel jongere leeftijd dan gemiddeld genomen te doen gebruikelijk is?
2. Wanneer dat niet het geval zou zijn, krijgt het heilig Avondmaal een geheel ander karakter. Het wordt dan meer een soort 'gedachtenismaaltijd' met te weinig nadruk op een gelovig ontvangen van het sacrament. Deputaten denken dat dit moeilijk is te verdedigen op basis van de gereformeerde belijdenis. De gereformeerde belijdenisgeschriften noemen het doen van geloofsbelijdenis niet als voorwaarde (De Westminster Confessie doet dit wel), maar veronderstellen wel het doen van belijdenis! De Heidelbergse Catechismus veronderstelt bijvoorbeeld bij de vragen naar wie tot het Avondmaal mogen gaan (Zondag 30, v&a 81 en 82) bij de deelnemers tenminste een vermogen tot kritische zelfreflectie t.a.v. het persoonlijk geloof. Welke plaats heeft de gereformeerde belijdenis bij de NGK in deze discussie?
3. Hou verhoudt het gesprek over kinderen aan het avondmaal zich tot de overeenstemming, die bereikt is over de toe-eigening van het heil? Komt deze visie op het avondmaal (gedachtenismaaltijd) niet in strijd met de aandacht voor toe-eigening van het heil bij de NGK, die wij op basis van de overeenstemming zouden mogen veronderstellen? Inmiddels heeft er over deze vragen een goed gesprek plaatsgevonden. In dit gesprek is nadrukkelijk gezocht om elkaar aan te spreken op de Schrift en de gereformeerde belijdenis. Op het moment van het schrijven van de rapportage is het verslag van het gesprek nog niet beschikbaar. Er zijn ook nog geen duidelijke conclusies getrokken aan het einde van dit gesprek. Deputaten zullen hier allereerst onderling nog over moeten spreken en zich bezinnen. Wellicht moeten we er in een gesprek in de toekomst ook nog eens op terugkomen met de broeders van de NGK. Wel kunnen we op dit moment als voorlopige conclusie rapporteren dat de grote lijn ten aanzien van het toelaten van kinderen tot het avondmaal binnen de NGK, verwoord in het AKS, niet anders is dan in de CGK. Daarnaast is door deputaten tot op heden in ieder geval in de gesprekken ervaren dat de NGK bij het denken over deze materie aanspreekbaar wil zijn op Schrift en belijdenis.

3.4.3 Vrouw en ambt

Ter voorbereiding van dit punt is in de laatste gezamenlijke vergadering gesproken over de bereikte hermeneutische overeenstemming tussen deputaten kerkelijke eenheid (GKv) en de commissie voor contact en samenspreking (NGK). Het gesprek concentreert zich op welke rol het verschil in cultuur tussen de tijd van de Bijbelschrijvers en het heden mag en moet spelen in het verstaan van de Schrift voor onze tijd. De behandeling van het verschil tussen NGK en CGK t.a.v. het toelaten van vrouwelijke ambtsdragers heeft nog niet plaatsgevonden en staat op de agenda voor de volgende ontmoeting. T.a.v. dit punt kunnen deputaten nog geen conclusies trekken over de gesprekken. Deputaten verwachten dat de GS 2013 hun de opdracht zal geven om o.a. over dit onderwerp met de NGK te spreken in de komende synodeperiode.

3.5 Contact met een plaatselijke NGK via de GKv

T.a.v. het bovengenoemde besluit 12 van de GS 2010 hebben DE en deputaten voor kerkorde en kerkrecht overlegd. Het resultaat en voorgestelde besluitvorming is opgenomen als onderdeel van hoofdstuk 11.

3.6 Afvaardiging naar de classis door samenwerkingsgemeenten

Ook t.a.v. besluit 15 van de GS 2010 hebben DE en deputaten voor kerkorde en kerkrecht overlegd. Het resultaat en de voorgestelde besluitvorming is opgenomen in deze rapportage als onderdeel van hoofdstuk 11.

3.7 Besluitvorming

Deputaten stellen aan de GS 2013 voor:

1. deputaten op te dragen de gesprekken met de NGK, vanuit de eerder gevonden wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis, voort te zetten;
2. dat de synode uitspreekt dat - op basis van reeds gedane uitspraken in 2010 - geconstateerd kan worden dat bijlage 8 weer van toepassing kan zijn op de NGK;
3. kennis te nemen van de geïnventariseerde mogelijke geschilpunten en deputaten op te dragen het gesprek over deze vier genoemde geschilpunten voort te zetten;
4. vast te stellen dat de NGK met al de ambtsdragers van deze kerken aanspreekbaar zijn op de gereformeerde belijdenis en dat daarom de binding aan de belijdenis geen geschilpunt meer hoeft te zijn;
5. deputaten op te dragen verslag te doen van de contacten met de NGK aan de volgende GS.

4. Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland (GB)

4.1 Opdracht

Voorts besloot de synode:

1. deputaten op te dragen om het overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond voort te zetten;
2. deputaten op te dragen samen met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond te blijven bespreken hoe we elkaar tot steun kunnen zijn in het bewaren en doorgeven van het gereformeerde erfgoed;
3. deputaten op te dragen met het beleid om een aantal plaatselijke gemeenten te benaderen voort te gaan;
4. deputaten op te dragen in de kerken te onderzoeken waarom het nauwelijks tot zoeken van elkaar komt tussen onze kerken en de Gereformeerde Bond.

Voorts besloot de synode, blijkens de acta GS 2010 art. 88 en 238, deputaten op te dragen te onderzoeken of de wijziging van bijlage 8 K.O. ook gevolgen kan hebben voor de regeling voor hervormde gemeenten van gereformeerde belijden in de Protestantse Kerk in Nederland en de generale synode van 2013 hierover te rapporteren.

4.2 Ontmoetingen

In een vijftal ontmoetingen, waarvan de eerste na de generale synode van 2010 in september 2011 werd gehouden, spraken deputaten in een broederlijke sfeer met vertegenwoordigers van het hoofdbestuur (HB) van de GB.

Op verzoek van het HB heeft een delegatie van deputaten op 30 oktober 2012 een gesprek gehad met het moderamen van de PKN waarbij drs. P.J. Vergunst, secretaris van het HB aanwezig was. De motivatie voor dit gesprek was de gedachte van het HB dat het wenselijk is dat gezien onze contacten met de GB (een vereniging binnen de PKN) een ontmoeting met een vertegenwoordiging van de PKN zou plaatsvinden.

De vraag die dr. A.J. Plaisier, secretaris van het moderamen van de PKN onder meer in deze ontmoeting stelde, was hoe wij als kerken in deze apocalyptische tijd de 21ste eeuw willen uitgaan. Vanuit het HB werd aangegeven dat het van belang is dat deputaten op deze vraag een antwoord formuleren.

Een volgende uitnodiging van het moderamen van de PKN, mede gericht aan de GKv, de NGK en de VGKN, waarover in paragraaf 12.4 wordt gerapporteerd, maakte dat op deze vraag (nog) niet werd ingegaan door deputaten.

4.3 Wijziging regeling voor plaatselijk contact naar analogie van gewijzigde bijlage

Deputaten hebben besproken op welke wijze bijlage 8 K.O. toegepast zou kunnen worden op gemeenten van gereformeerde belijden in de Protestantse Kerk in Nederland. In bijlage 2 van deze rapportage wordt een voorstel gedaan voor een specifieke regeling. Het HB is gekend in dit voorstel van deputaten.

Voorgaan van predikanten uit de Protestantse Kerk in Nederland in een plaatselijke CGK zou volgens het voorstel van deputaten mogelijk zijn, op voorwaarde dat de uitnodigende kerkenraad van de CGK zich ervan vergewist heeft dat de betreffende predikant zich in de uitoefening van zijn ambt gebonden weet aan de gereformeerde belijdenis.

4.4 Benaderen van een aantal plaatselijke gemeenten

Zoals gerapporteerd aan de GS 2010, hadden deputaten in samenspraak met het hoofdbestuur besloten een zevental gemeenten van hervormd-gereformeerde signatuur en een zevental plaatselijke gemeenten van de CGK aan te schrijven, met het verzoek elkaar te zoeken in het kader van kerkelijke samenwerking, mogelijk resulterend in kanselruil. In juni van het jaar 2010 is deze brief verzonden.

De reacties van de aangeschreven kerken variëren, maar zijn overwegend voorzichtig of zelfs terughoudend:

1. er is geestelijke herkenning met de plaatselijke hervormde gemeente (GB), maar er is een te groot numeriek verschil;
2. de plaatselijke GB-wijk is ingebed in de lokale PKN, zou een gesprek plaatsvinden dan kan dit slechts met vertegenwoordigers van de PKN;
3. de plaatselijke PKN/Hervormde Gemeente heeft een volkskerkelijk karakter en zoekt naar nieuwe vormen om het gereformeerde gedachtegoed over te brengen. De verhouding is overigens goed maar zakelijk;
4. gezien de geschiedenis van de gemeente is er teveel pijn om nu banden aan te knopen met de Hervormde Gemeente (GB) ter plaatse;
5. de Hervormde Gemeente vindt het nu niet het geschikte moment om nauwere contacten aan te gaan. Dit standpunt wordt gerespecteerd;
6. er is bereidheid om te investeren in het zoeken van eenheid. De verhoudingen met de plaatselijke CGK zijn niet gespannen, maar deze kerk reageert terughoudend op pogingen tot toenadering;
7. er is bereidheid om samenwerking te zoeken met de plaatselijke CGK. Het primaire kerkelijke werk vraagt veel tijd en energie, maar men wil toch gehoor geven aan de oproep. Er is geen beletsel het gesprek aan te gaan met elkaar, op voorwaarde dat de CGK zich hierin kan vinden;
8. de geschiedenis van de lokale CGK maakt dat samenspreking niet voor de hand ligt. Ook zijn de gemeenten niet passend qua 'kleur'.

Dit neemt niet weg dat het deputaten bekend is dat er op meerdere plaatsen wel samenwerking is met gemeenten van GB-signatuur. Dit varieert van een samenwerkingsgemeente (Amersfoort-Vathorst) of ook plaatselijke samenwerking met ook kanselruil (Stadskanaal) tot het alleen een gezamenlijke bijeenkomst houden op de jaarlijkse hervormingsdag. En daartussen zijn nog vele varianten denkbaar die op allerlei manieren ook voorkomen in de kerken.

4.5 Enquête

Deputaten hebben met het HB meerdere malen gesproken over het vervolg, na verwerking van de terughoudende reacties op de gezamenlijke oproep tot toenadering. Aangezien het tot de opdracht van deputaten behoorde om 'in de kerken te onderzoeken waarom het nauwelijks tot zoeken van elkaar komt tussen onze kerken en de Gereformeerde Bond', werd gekozen voor een kwalitatief onderzoek middels

enquëtering van 30 CGK-gemeenten en 30 hervormd-gereformeerde gemeenten binnen de PKN. Dit onderzoek wordt op het moment van schrijven van deze rapportage ingezet door studenten van de Christelijke Hogeschool Ede.

4.6 Besluitvorming

Deputaten stellen de GS 2013 voor te besluiten:

1. deputaten op te dragen om het overleg met het hoofdbestuur van de GB voort te zetten;
2. deputaten op te dragen samen met het hoofdbestuur van de GB te blijven bespreken hoe wij elkaar tot steun kunnen zijn in het bewaren en doorgeven van het gereformeerde erfgoed;
3. deputaten op te dragen om plaatselijke kerken te stimuleren (nader) contact te zoeken met gemeenten van hervormd-gereformeerde signatuur;
4. het voorstel 'Regeling voor het gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met gemeenten van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland' (zie bijlage 2) te aanvaarden;
5. de onder 4 genoemde regeling op te nemen in het besluitenboekje van de GS 2013 en bij een nieuwe uitgave van de kerkorde, deze regeling ook als bijlage aan de kerkorde toe te voegen;
6. deputaten op te dragen de enquëte af te ronden en het resultaat daarvan te bespreken met het hoofdbestuur van de GB;
7. deputaten op te dragen van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

5. Gereformeerde Gemeenten (GG)

5.1 Opdracht

Voorts besloot de synode:

23. deputaten op te dragen het gesprek met de commissie van de Gereformeerde Gemeenten voort te zetten om de tot nu gevonden herkenning vast te houden en zo nodig actuele ontwikkelingen gezamenlijk te bespreken.

5.2 Ontmoeting

Zoals tijdens de vorige synodeperiode - toen wij elkaar wat intensiever hebben ontmoet met ook verschillende preekbesprekingen - was afgesproken, hebben wij elkaar deze synodeperiode slechts één keer ontmoet met als hoofddoel de tot nu toe gevonden herkenning vast te houden en zo nodig actuele ontwikkelingen gezamenlijk te bespreken.

24 januari 2013 heeft er een ontmoeting plaatsgevonden, waarbij allereerst is teruggekeken op de besluitvorming van de generale synodes van beide kerken. Door de broeders uit de GG werd meegedeeld dat de GS van de GG besloot het beleid te continueren dat de besprekingen met andere kerkverbanden zal plaats vinden met de officiële vertegenwoordigers daarvan en niet met groepen binnen deze kerkverbanden als bijvoorbeeld met die van Bewaar het Pand en de Gereformeerde Bond. Er is een wil om met de CGK te spreken om de herkenning vast te houden, maar tegelijkertijd wordt de pijn gevoeld van het verschil met de CGK en ook de verschillen binnen de CGK.

Op de vraag van deputaten, waarom de vroegere commissie voor kerkelijke eenheid en verscheidenheid nu een deputaatschap is geworden, wordt geantwoord dat een commissie tijdelijk is terwijl een deputaatschap een meer permanent karakter heeft. De synode zag de Bijbelse opdracht tot het zoeken naar meer kerkelijke eenheid toch als een permanente opdracht voor de kerk en besloot daarom ook de commissie om te zetten naar een deputaatschap. Deputaten namen hier dankbaar kennis van.

Uw deputaten vroegen verder ook wat de maatstaf is voor gesprek. Is dat geestelijke herkenning of een gesprek op basis van de gereformeerde confessie? Op die vraag wordt geantwoord door de broeders uit de GG dat beide als maatstaf gelden omdat er soms nauwelijks of geen sprake is van geestelijke erkenning wanneer wel volmondig wordt uitgesproken door een andere kerk te staan op de basis van de Schrift en de belijdenis.

Het was een goede ontmoeting waarin verschillen werden benoemd maar ook eerlijk naar elkaar werd gezocht en ook gezamenlijk de nood van de huidige tijd in kerk en samenleving onder ogen werd gezien. Gezamenlijk met het deputaatschap van de GG besloten deputaten om elkaar een volgende synodeperiode in ieder geval weer twee keer te ontmoeten.

5.3 Besluitvorming

Deputaten stellen de GS 2013 voor te besluiten:

1. deputaten op te dragen het gesprek met het deputaatschap van de GG voort te zetten om de tot nu gevonden herkenning vast te houden en zo nodig actuele ontwikkelingen in kerk en samenleving gezamenlijk te bespreken;
2. deputaten op te dragen daarnaast ook te zoeken naar meer dan herkenning alleen door in de gesprekken zoveel als wenselijk en mogelijk ook aandacht te geven aan de gezamenlijke basis in Schrift en belijdenis;
3. deputaten op te dragen van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

6. Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (GKv)

6.1 Opdracht

Voorts besloot de synode:

24. de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt te beantwoorden;
25. de opdracht te continueren om samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren;
26. deputaten op te dragen zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt te bezinnen op de gevolgen van het feit dat er in steeds meer plaatsen contact is tussen kerken, terwijl landelijk ineenschuiven van de kerkverbanden nu niet haalbaar is;
27. deputaten aan te bevelen om ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen, die zowel de Hervormde Kerk als de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Christelijke Gereformeerde Kerken aangaan te bespreken in tripartiet overleg.

6.2 Ontmoetingen

In de afgelopen periode hebben deputaten achtmaal gezamenlijk met deputaten kerkelijke eenheid (DKE) vergaderd; daarnaast hebben deputaten samen met DKE vijfmaal een tripartiet overleg gehad met de Commissie Interkerkelijke Contacten van de HHK.

6.2.1. Preekbespreking

Omdat de generale synode van de GkV het stimuleren van het plaatselijk gesprek over de prediking uitdrukkelijk genoemd had én omdat beide deputaatschappen goede herinneringen hebben aan gezamenlijke preekbesprekingen, werd besloten aan het begin van elke vergadering met elkaar door te spreken over een preek van een van de deputaten. Opnieuw beleefden deputaten hierbij goede momenten; het was samenbindend om met elkaar door te spreken over het Schriftuurlijk confessionele gehalte van de desbetreffende preek, over de lijnen die er getrokken worden naar deze plaatselijke gemeente en hoe de gemeente wordt benaderd. Er is dienaangaande een grote overeenstemming tussen beide deputaatschappen.

6.2.2 GS GkV 15 april 2011

Deputaten hebben de generale vertegenwoordigd op de vergadering van de GS van de GkV. De voorzitter van deputaten heeft de synode ook toegesproken. In grote lijnen werd een opdracht gegeven aan DKE die overeen kwam met of ook aansloot bij de opdracht die door de GS 2010 is gegeven aan deputaten.

6.3 Plaatselijk stimuleren en faciliteren

Deputaten hebben zich uitgebreid bezonnen op de opdracht samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en de faciliteren. Allereerst merken deputaten op dat er een verheugende ontwikkeling is zoals deputaten die aan de generale synode 2010 ook al konden melden - ook zonder dat deputaten dat opzettelijk 'stimuleren' zijn er op tal van plaatsen gemeenten van beide kerkgemeenschappen die contact zoeken, intensiveren en/of uitbreiden. Daarnaast verwijzen deputaten, wat betreft het 'faciliteren', graag naar de rapportage over DOE (hoofdstuk 8) van dit rapport. Tegelijk heeft deze opdracht deputaten intensief bezig gehouden. Zij constateerden namelijk dat er naast een groeiende samenwerking ook een sterker wordende tendens is om het eigen kerkerverband in zekere zin absoluut te stellen en vooral intern gericht te zijn. Zulks roept - opnieuw - de vraag op naar de betekenis van de belijdenis dat de kerk katholiek is. Hierover las u ook reeds in een bezinnend hoofdstuk 2. Deputaten zijn voor de nabije toekomst in ieder geval nog van plan een bovenplaatselijk, c.q. regionaal symposium over de prediking te organiseren.

6.4 Gezamenlijke bezinning op de gevolgen van 'in steeds meer plaatsen contact' en een 'landelijk ineen-schuiven van de kerken niet haalbaar'.

In samenhang met wat in de vorige paragraaf gesteld is, zijn deputaten zich volgens opdracht van de GS 2010 samen met DKE ook aan het bezinnen op de spanning die er tussen 'landelijk' en 'plaatselijk' is. Deputaten nemen die spanning in de kerken waar. Laten de kerken ervoor waken gemeenten die graag, op de juiste basis van Schrift en belijdenis en volgens de kerkelijke regelgeving, willen samenwerken te frustreren en gemeenten die daar moeite mee hebben onder een verkeerde druk te zetten. In de kerkelijke pers is wel de gedachte geopperd dat een herverkaveling van kerken een oplossing zou kunnen zijn. Echter, afgezien van de tijd en energie die zulks neemt, vinden deputaten dat dit principieel niet kan. Het is strijdig met de katholiciteit van de kerk en er dreigen daardoor monoculturen te ontstaan. Ook hierover las u reeds iets in het bezinnende hoofdstuk 2. Door deputaten wordt nu nagedacht over de (on)mogelijkheid om de diverse gereformeerde kerken in een regio op de een of andere wijze samen te brengen en zo te komen tot ontmoeting zonder dat er meteen een grote druk op ligt en ook zonder dat dit veel extra tijd vraagt van afgevaardigden van kerkenraden. Over deze gedachte en verschillende andere voorafgaande ideeën is in gezamenlijkheid met vooral de GkV veel nagedacht zonder dat het al een duidelijke vorm heeft aangenomen. Deputaten zijn er echter wel van overtuigd dat het nodig is om verder te denken over het probleem dat in de kop van deze paragraaf wordt verwoord. Een gezamenlijke visieconferentie, op 19 april 2013 georganiseerd vanuit DOE, heeft deputaten zeker ook gestimuleerd in deze lijn verder te denken. Daarbij moet ook verder gekeken worden dan alleen de GkV. Het mag duidelijk zijn dat deputaten op dit moment nog geen conclusies kunnen trekken. Wel geven deputaten aan graag in deze lijn verder te willen denken om de in deze periode begonnen bezinning ook te kunnen afronden in de hoop en met het gebed dat deze bezinning in de toekomst aan kerkelijke eenheid met de GkV bijdraagt, maar ook met andere kerken waarmee op dit moment het contact wordt gezocht. Het feit dat de kerk van Christus in ons huidige tijdsgewricht zo sterk is gefragmentariseerd vraagt om deze doordenking.

6.5 Tripartiet overleg met ook de HHK

In de vijf bijeenkomsten met DKE en de commissie voor interkerkelijke contacten (CIC) binnen de HHK zijn de volgende onderwerpen besproken: de katholiciteit van de kerk, het wandelen in de waarheid, het functioneren van de rechtvaardiging in de prediking, 3 preken over zondag 23 HC en de heiliging. Deze vijf bijeenkomsten laten zich moeilijk in enkele zinnen samenvatten. Het vraagt een intensief luisteren naar elkaar en doorspreken met elkaar om te ontdekken of verschillen accentverschillen zijn, te maken hebben met een ander taalkleed of wezenlijk zijn. Deputaten hechten aan de voortgang van deze gesprekken, temeer omdat in de CGK met zowel de GkV als ook met de HHK al veel is bereikt op het gebied van erkenning van elkaar en ook de mogelijkheden voor samenwerking.

6.6 Afvaardiging naar de classis door samenwerkingsgemeenten

Voor een uitwerking van deze opdracht verwijzen wij u naar hoofdstuk 11.3.

6.7 Besluitvorming

Deputaten stellen de GS 2013 voor te besluiten:

1. de opdracht te continueren om samen met de deputaten van de GkV samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de GkV op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren;

2. deputaten op te dragen om het bovenplaatselijke gesprek over de prediking te stimuleren en waar mogelijk ook te faciliteren;
3. deputaten opnieuw op te dragen zich samen met de deputaten van de GKv te bezinnen op de vraag hoe de landelijke organisatie van beide kerkverbanden in de toekomst vorm moet krijgen en daarbij ook verder te kijken dan alleen de contacten tussen de GKv en de CGK;
4. deputaten aan te bevelen om ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen, die zowel de HHK als de GKv en de CGK aangaan te bespreken in een tripartiet overleg;
5. deputaten op te dragen van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

7. Hersteld Hervormde Kerk (HHK)

7.1 Opdracht

Voorts besloot de synode:

34. uit te spreken dat deputaten aan hun opdracht inzake de Hersteld Hervormde Kerk hebben voldaan;
35. over te gaan tot het erkennen van de Hersteld Hervormde Kerk als een kerkverband dat gegrond is op Schrift en confessie en diensgevolge bijlage 8 K.O. van toepassing te verklaren;
36. deputaten op te dragen de gesprekken met de Hersteld Hervormde Kerk voort te zetten en deel te nemen aan een studiegroep die de gehanteerde kerkorden binnen beide kerkverbanden met elkaar vergelijkt en de verschillende structuur beoordeelt.

7.2 Ontmoetingen

Deputaten hebben deelgenomen aan vijf tripartiete ontmoetingen met de commissie voor interkerkelijke contacten (CIC) in de HHK en deputaten kerkelijke eenheid (van de GKv). Daarnaast is er één bilaterale ontmoeting geweest met de CIC.

7.2.1 Tripartiete ontmoetingen

De volgende onderwerpen werden besproken: de katholiciteit van de kerk, het wandelen in de waarheid, het functioneren van de rechtvaardiging in de prediking, 3 preken over zondag 23 HC en de heiliging. Deze vijf bijeenkomsten kenmerkten zich door het elkaar theologisch bevragen op de genoemde onderwerpen. Dit gesprek was, misschien ook wel vanwege de tripartiete ontmoeting, niet altijd gemakkelijk. Toch hechten deputaten aan deze tripartiete ontmoetingen, juist ook omdat zowel de GKv als ook de HHK kerkverbanden zijn waarvan onze GS heeft erkend dat zij zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis.

7.2.2 Bilaterale ontmoeting

Omdat de finale besluitvorming van de GS van de HHK moest worden afgewacht, zijn deputaten allereerst gestart met het voldoen aan de opdracht om ook tripartiet met de HHK en GKv te spreken. Gaandeweg de periode en zeker na de besluitvorming van de GS van de HHK groeide bij deputaten het besef van de noodzaak elkaar ook bilateraal te blijven ontmoeten. De GS 2010 heeft na het erkennen van de HHK als kerkverband op de grondslag van Schrift en belijdenis geen nader ingevulde opdracht aan deputaten gegeven om te stimuleren tot samenwerking met HHK. Wellicht was 2010 ook nog niet het moment om deze nader ingevulde opdracht te geven omdat de besluitvorming eerst nog wederzijds moest worden. Na de finale besluitvorming van de GS van de HHK, waar deputaten dankbaar mee zijn, groeit wel de behoefte om elkaar ook te bevragen op en te stimuleren tot het zoeken van samenwerking, zoals bedoeld in bijlage 8 K.O.

In een eerste ontmoeting is daar wat verkennend over gesproken met elkaar. Er is ook wel wat verleggenheid over en weer erkend. Het is immers niet denkbeeldig dat in de praktijk slechts het contact gezocht zal worden met een deel van onze kerken. Deputaten achten dat principieel ongewenst en ook niet passend bij de naar elkaar uitgesproken intenties in de periode 2007-2010.

In deze bilaterale ontmoeting is ook wat dieper doorgesproken over wat leden van de CIC benoemen als ongewenste ontwikkelingen in de CGK. Ook in tripartiete ontmoetingen kwam dat ter sprake. Te denken is dan aan het deelnemen aan de Nationale Synode, het kandidaat lidmaatschap van de RvK en de uit de gesprekken met de GB voortvloeiende contacten met de PKN. Met name de relatie met de PKN blijkt steeds een onderwerp te zijn waardoor ook pijnlijke emoties in het gesprek tussen de HHK en de CGK worden ingebracht. In verband met het ontstaan van de HHK is dat verklaarbaar. Deputaten hebben toegezegd dit ook aan de GS te rapporteren, maar hebben tevens de hoop uitgesproken dat dit de onderlinge goede contacten tussen de HHK en de CGK niet zal schaden.

Deputaten hebben in deze bilaterale ontmoeting ook de overweging genoemd of het niet wenselijk zou zijn elkaar over en weer uit te nodigen voor de zittingen van de beide generale synodes waarin de rapportages van deputaten en de commissie worden besproken. Deputaten zijn van mening dat de besluitvorming van 2010 voldoende aanleiding geeft om de leden van de CIC uit te nodigen voor de zitting van de GS waar de rapportage van uw deputaten ten aanzien van de HHK wordt besproken. Deputaten geven dit de GS in overweging, waarbij in die overweging voor deputaten belangrijk lijkt dat dit dan wederzijds zou moeten gebeuren. Ook de CIC heeft deze vraag meegenomen ter overweging.

7.3 Kanselruil geëffectueerd

In februari 2012 besloot de GS van de HHK in finale besluitvorming tot het openstellen van de kansels voor predikanten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en het mogelijk maken van samenwerking in plaatselijke gemeenten, altijd op initiatief en onder verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerkenraden. Deze besluitvorming vloeit voort uit wat in de periode 2007-2010 was overeengekomen tussen uw deputaten en de commissie van de HHK. De GS van de CGK besloot in 2010 de HHK te erkennen als een kerkverband dat zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis. Na de finale besluitvorming van de GS van de HHK is het nu wederzijds mogelijk om over te gaan tot kanselruil en plaatselijke samenwerking volgens bijlage K.O. Bij deputaten is niet bekend of er al situaties zijn waarin gezocht wordt naar samenwerking volgens bijlage 8 K.O. Wel komt het incidenteel voor dat predikanten uit de HHK voorgaan op kansels in de CGK en omgekeerd.

7.4 Studiecommissie gehanteerde kerkorden

De GS droeg deputaten op deel te nemen aan een studiecommissie, die de gehanteerde kerkorden binnen beide kerkverbanden met elkaar vergelijkt. Deze opdracht vloeit voort uit het gesprek tussen deputaten en de commissie van de HHK in de periode 2007-2010. Deputaten rapporteerden in 2010 aan de GS: 'Met de commissie is doorgesproken over de verhouding tussen de Dordtse Kerkorde (DKO) en de Hervormde Kerkorde (HKO). Daarbij is genoemd dat er geen enkele kerk is die de DKO ongewijzigd heeft overgenomen en dat er ook veel uit de DKO is verwerkt in de HKO van 1951. Het zou nuttig zijn om studie te maken van de achtergrond van het ontstaan van de HKO 1951. Van de zijde van de HHK is de suggestie geopperd of het niet nuttig zou zijn om een gezamenlijke studiecommissie in te stellen die de twee kerkorden vergelijkt en de verschillende structuur beoordeelt. Dit zou ook in samenwerking met andere kerken gedaan kunnen worden. Deputaten hebben toegezegd de mogelijkheid bij de GS 2010 in overweging te geven dat deputaten kerkrecht en kerkorde hieraan hun medewerking verlenen.' In de rapportage van 2010 was dit een weergave van een van de onderwerpen die ter sprake is geweest. Tot op heden heeft het geen prioriteit gehad om hiermee verder aan de slag te gaan. Het staat dus nog open als een mogelijk gespreksonderwerp voor de toekomst, waarbij uw deputaten inschatten dat het voor de nabije toekomst geen hoge prioriteit heeft.

7.5 Besluitvorming

Deputaten stellen de GS 2013 voor:

1. deputaten de opdracht te geven om op basis van Schrift en belijdenis contact te onderhouden met de HHK;
2. dankbaar kennis te nemen van de finale besluitvorming van de HHK tot het openstellen van kansels voor predikanten van de CGK en het mogelijk maken van samenwerking in plaatselijke gemeenten;
3. deputaten op te dragen om samen met de commissie van de HHK te bespreken of en hoe plaatselijke kerken gestimuleerd en gefaciliteerd kunnen worden tot het zoeken naar plaatselijke samenwerking volgens bijlage 8 K.O.;
4. deputaten aan te bevelen om ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen, die zowel het contact met de HHK als ook de GkV raken, tripartiet te blijven bespreken;
5. in overweging te nemen of de leden van de CIC uitgenodigd kunnen worden voor de vergadering van de GS, waarin gesproken wordt over de contacten met de HHK;
6. deputaten op te dragen aan de volgende synode verslag te doen van de contacten met de commissie van de HHK.

8. Deputaten Overleg Eenheid (DOE)

8.1 Opdracht

Voorts besloot de synode:

28. deputaten op te dragen te blijven participeren in het Deputaten Overleg Eenheid en mede daardoor het werk van het Deputaten Overleg Eenheid te continueren;
29. het gewijzigde Constituerende document van het Deputaten Overleg Eenheid te aanvaarden;
30. het Model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente te aanvaarden;
31. de Handreiking uitnodigings- en toelatingsbeleid bij de kerkelijke viering van de maaltijd van de Heer te aanvaarden.

8.2 Inleiding

De DOE-groep is een werkgroep vanuit het Deputaatschap Eenheid van de CGK, het Deputaatschap Kerkelijke Eenheid van de GkV en de Commissie voor Contact en Samenspreking van de NGK. Bij de afdeling is door de drie kerkverbanden ook gelet op kerkrechtelijke expertise.

De DOE-groep werkt onder verantwoordelijkheid van deze drie deputaatschappen (Waar in het vervolg sprake is van deputaatschappen wordt daarin ook de CCS begrepen), die daarvoor mandaat hebben gekregen van de Generale Synodes. (Waar in het vervolg sprake is van Generale Synode, kan dit ook gelezen worden als Landelijke Vergadering.) De DOE-groep voert overleg, adviseert en ontwikkelt regelgeving met het oog op diverse vormen van plaatselijke eenheid, met als doel:

- a. versterking van plaatselijke samenwerking, organisatorisch en inhoudelijk;
- b. versterking van de relatie met de betrokken kerkverbanden;
- c. versterking van het proces van landelijke eenwording.

De DOE-groep voert regelmatig overleg met plaatselijke kerken op weg naar eenheid (het DOE-overleg) om de behoefte te peilen aan nieuwe regelgeving of verandering van de bestaande. Verder is de DOE-groep beschikbaar om kerken die op weg zijn naar een vorm van samenwerking van advies te dienen op het terrein van kerkrecht, kerkverband of organisatie.

Achtergrond voor deze rapportage ligt in het feit dat het de DOE-groep goed leek, dat er zo veel als mogelijk 'uit één mond' over het werk van de DOE-groep wordt gerapporteerd aan de dit of volgend jaar te houden Generale Synodes.

8.3 Samenstelling en vergaderingen

De DOE-groep was in verslagperiode als volgt samengesteld:

- ds. L.G. Compagnie, NGK-predikant te Hengelo (O.) en lid van CCS;
- ds. T. Dijkema, GkV-predikant te Enumatil en deputaat Kerkelijke Eenheid;
- ds. K. Muller, NGK-predikant te Haarlemmermeer-Oostzijde en lid van de CCS;
- ds. M. Oppenhuizen, CGK-predikant te Apeldoorn-Zuid en deputaat eenheid;
- ds. D. Quant, CGK-predikant te Huizen en deputaat kerkorde en kerkrecht;
- ds. W. van 't Spijker, CGK-predikant te Hilversum-Centrum en deputaat eenheid;
- ds. R.T. Vreugdenhil, GkV-predikant te Lelystad en deputaat Kerkelijke Eenheid.

Ds. Van 't Spijker trad op als voorzitter; het (ambtelijk) secretariaat berustte bij ds. A.J. Minnema, Gebroeders Gootjesstraat 3, 9953 PV Baflo, 0595 789001, secr.doegroep@solcon.nl. In de verslagperiode werd 8 keer vergaderd, vanaf oktober 2011 in deze samenstelling.

8.3 Werkzaamheden

8.3.1 Adviezen aan plaatselijke kerken

Vanuit verschillende plaatselijke samenwerkingsituaties werd DOE benaderd voor advies. Het betrof onder andere het aanvragen van financiële steun door een CGKV samenwerkingsgemeente. Daarbij deden zich problemen voor, die voornamelijk veroorzaakt werden door de verschillende richtlijnen en structuren van de steunverlenende instanties. DOE heeft opgeroepen tot contact en afstemming tussen (classicale) deputaten art. 11 (GKv) en de landelijke deputaten onderlinge bijstand en advies (OB&A, CGK). Het is een goede zaak om deze problematiek in zijn algemeenheid bij de betreffende deputaten aan te kaarten met het advies om het in gezamenlijk overleg te regelen en het zo nodig aan de orde te stellen bij de generale synodes. Daartoe is deze zaak naast bovengenoemde deputaatschappen ook neergelegd bij de Commissie Steunbehoevende Kerken (CSK, NGK).

Via DKE kwam bij DOE de opdracht van de GS Harderwijk 2011 op tafel om voor de ICF Amersfoort een regeling te treffen, waardoor deze gemeente een plaats kan krijgen binnen een van de kerkverbanden. De DOE-groep heeft hierover contact gehad met de GKv Amersfoort-West, die een adviesvraag m.b.t. ICF Oase en Grace Church had ingediend. Tijdens het concipiëren van dit rapport liepen die contacten nog. Zo ligt er een verzoek van de commissie 'Regeling relatie ICF Amersfoort tot twee kerkverbanden'. Dit is een commissie van de Ichthuskerk (CGK) en de Westerkerk (GKv) te Amersfoort, die samen fungeren als moederkerk van de multiculturele zendingsgemeente ICF Amersfoort.

8.3.2 Documenten

De DOE-groep heeft een '*Handreiking voor de verkiezing van ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente*' vastgesteld. Deze handreiking is opgenomen in dit rapport als Bijlage 1.

8.3.3 DOE-overleg

Op 14 oktober 2011 is er weer een DOE-overleg geweest van samenwerkings- en samenwerkende gemeenten uit de drie kerkverbanden. De vergadering werd gehouden in Bunschoten-Spakenburg. Ruim 70 afgevaardigden bezochten de vergadering.

Op deze vergadering werd een update gegeven van de ontwikkelingen en de besluiten van de generale synodes van CGK en GKv en de landelijke vergadering van de NGK over kerkelijke eenheid en samenwerking tussen plaatselijke kerken. Verder was er een uitwisseling van informatie uit de plaatselijke kerken. Aan de orde kwam onder andere de stichting van ICF Amersfoort. Ook werd de vraag gesteld naar de totaalvisie van DOE.

Naar aanleiding van dit DOE-overleg heeft de DOE-groep zich uitvoerig beraden over de opzet van deze bijeenkomsten. Dat resulteerde in de volgende cyclische opzet:

- Jaar 1: regionale bijeenkomsten in het kader van ontmoeting en uitwisseling (2012);
- Jaar 2: categoriale bijeenkomsten (2013);
- Jaar 3: een landelijke bijeenkomst (2014).

Het oorspronkelijke plan om de kerken in het najaar van 2012 uit te nodigen voor 8 regionale bijeenkomsten bleek te hoog gegrepen. Er zijn uiteindelijk 3 bijeenkomsten gehouden, in Heerenveen, Apeldoorn en Rotterdam. Onder andere aan de hand van een casus is van gedachten gewisseld over de vragen en moeiten die naar voren komen bij de vorming van samenwerkingsgemeenten. Concreet punt bijvoorbeeld: de pijn vanuit het verleden, veroorzaakt door de scheuring in de jaren 1967 en daarna. Verder: afvaardiging naar de classis door samenwerkingsgemeenten (niet altijd is afvaardiging over en weer mogelijk) en het omgaan met de verschillen in quota tussen de twee kerkverbanden.

8.3.4 Website DOE

In de verslagperiode heeft de DOE-groep ook gewerkt aan het opzetten van een website 'Kerkelijke eenheid' onder de paraplu van de website van de GKv. De bedoeling is om alle documenten die relevant zijn voor kerkelijke eenheid en het vormen van samenwerkende gemeenten en samenwerkingsgemeenten daar onder te brengen, zodat deze documenten gemakkelijk beschikbaar zijn voor de kerken. Deze website is nog 'under construction'.

8.3.5 Visieconferentie

Binnen DKE leefde de wens van een conferentie van de drie deputaatschappen om zich gezamenlijk te bezinnen op de actuele stand van zaken en de toekomst van kerkelijke eenheid. Welke visie hebben we hierop of moeten we gezamenlijk ontwikkelen?

De DOE-groep heeft de organisatie van deze zogenoemde visieconferentie op zich genomen.

De conferentie werd gehouden op vrijdag 19 april 2013 in de Immanuelkerk te Bunschoten. Hoofdspreker was prof. dr. A. van de Beek. Zijn referaat had de titel *Op weg naar eenheid*. (In verkorte vorm gepubliceerd in het ND van 29 april 2013.)

Als coreferenten traden op prof. dr. J.W. Maris, prof. dr. B. Kamphuis en dr. A. van der Dussen. De conferentie kende verder een groepsbespreking en een plenaire evaluerende bespreking.

Referaat en co-referaten gaven een 'helikopterview' over het veld van kerkelijke eenheid. Veiligheid, beleving en ambtelijk spreken waren kernbegrippen, waar ook in de bespreking op gereageerd werd. 'Laten we ons concentreren op de kern van wat samenbindt en laten we oog hebben voor de breedheid', was de gedachte van de conferentiegangers.

8.4 Voorstellen tot besluitvorming

De DOE-groep draagt de volgende punten aan bij de deputaatschappen met het verzoek deze als voorstel te willen doorgeleiden naar de respectievelijke generale synodes / Landelijke Vergadering:

1. Het werk van de DOE-groep te continueren. Gronden:
 - a. de samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten zijn gediend met gezamenlijke adviezen en regelgeving betreffende kerkrechtelijke en kerkverbandelijke knelpunten binnen het kader de regelgeving van de drie kerkverbanden;
 - b. de samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten zijn gediend met regelmatig overleg met deputaten die door de kerkelijke vergaderingen daartoe gemandateerd zijn.
2. De '*Handreiking voor de verkiezing van ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente*' (bijlage 3) te

aanvaarden. Grond:

het document geeft samenwerkingsgemeenten een goede handreiking voor de verkiezing van ambtsdragers, die zoveel als mogelijk is, overeenstemt met de regelgeving op dit gebied binnen de 3 kerkverbanden.

8.4.1 Correctie op omissie

Naast de hierboven geformuleerde voorstellen van de DOE-groep, doen uw deputaten nog één extra voorstel als een correctie op een omissie uit de rapportage van 2010. In de rapportage werd toen wel gesproken over het model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente, maar het bedoelde model ontbrak in 2010 in de bijlagen. Als een correctie op die omissie is nu bijlage 1 bij deze rapportage opgenomen.

Deputaten stellen de GS 2013 voor:

3. het model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente te aanvaarden.

9. Raad van Kerken in Nederland (RvK)

9.1 Opdracht

Voorts besloot de synode:

32. deputaten toestemming te geven drie jaar als kandidaat lid betrokken te zijn bij de Raad van Kerken;
33. deputaten op te dragen de generale synode 2013 te rapporteren of participatie zinvol en principieel gewenst is en omtrent lidmaatschap een voorstel te doen.

9.2 Invulling kandidaat-lidmaatschap

De GS besloot om deputaten toestemming te geven drie jaar als kandidaat lid betrokken te zijn bij de Raad van Kerken. Om uitvoering te geven aan deze opdracht heeft een van de deputaten, ds. D. van der Zwaag, gedurende de afgelopen drie jaar zitting genomen in de Raad.

9.2.1 Opgedane ervaring

Er is een verscheidenheid aan deelnemers. Naast vertegenwoordigers van de PKN zitten afgevaardigden van de RK-kerk, Quakers, NPB, Basisbeweging etc. aan tafel. Het viel op dat de gesprekken vaak beperkt bleven tot de weergave van de standpunten die binnen de afzonderlijke kerken en geloofsgemeenschappen over een bepaald onderwerp ingenomen worden.

Er wordt door de RvK bijzonder veel georganiseerd en gedaan. Beraadsgroepen vergaderen over specifieke problemen, zoals bijv. armoede in Nederland, conferenties worden belegd, over doop(h)erkenning binnen de aangesloten kerken is een verklaring aangenomen, commentaar op actuele zaken wordt gegeven, er is een project opgestart om jongeren hun maatschappelijke stage binnen de kerken te laten doen, etc.

Van een aantal activiteiten moet zondermeer gezegd worden dat het goed is dat gezamenlijke kerken die ontplooiën. Te denken valt aan bijv. dat net genoemde project om jongeren te stimuleren. Daarnaast zijn er ook activiteiten die binnen onze kerken ongetwijfeld moeite geven. Een doop(h)erkenning zal wellicht nog gaan, maar overeenstemming over het heilig Avondmaal en de eucharistie valt niet te verwachten.

Is trouwens de achterliggende gedachte om te proberen meer eenheid tussen de deelnemende kerken te bevorderen, iets om te delen? Willen we deelnemen aan de RvK om te streven naar meer eenheid? Of zien we het louter als een platform waarop kerken gezamenlijk dingen kunnen doen? Het laatste lijkt het geval. Immers: tussen de deelnemende kerken en geloofsgemeenschappen ontbreekt de gemeenschappelijke basis van Schrift en gereformeerde confessie. Uitspraken over actuele kwesties kunnen ook moeite opleveren.

Nu zal de RvK wijzen op de mogelijkheid van een associatief lidmaatschap. Dat houdt in dat je wel meedoet, maar op bepaalde punten een voorbehoud kunt maken. Dat is - naast verandering van de preambule - de reden waarom we het traject van verkenning zijn ingegaan.

De vraag is echter of het mogelijk is om tijdig een voorbehoud te maken. Soms zal dat inderdaad het geval zijn. Maar dikwijls ook niet. Er gebeurt zoveel en er wordt zoveel gepubliceerd, dat het vaak pas achteraf zal kunnen leiden tot een afstand nemen van. De beeldvorming heeft dan echter al plaatsgevonden.

Het is trouwens sowieso de vraag of je, als het om beeldvorming gaat, echt afstand kunt nemen van uitingen en standpunten wanneer je je aan de RvK of welke organisatie dan ook verbonden hebt. Velen zullen je blijven zien als 'lid van' en daarom verantwoordelijk houden voor wat er gezegd of geschreven is, ook al heb je een voorbehoud gemaakt.

Als het gaat om de relatie overheid-kerken, is het een feit dat de overheid de RvK als aanspreekpunt en overlegpartner beschouwt. In het recente verleden kwam het meer dan eens voor dat de RvK in Den Haag werd uitgenodigd. Wanneer onze kerken zouden gaan participeren in de RvK, zou dat ertoe kunnen bijdragen dat we onze stem in overheidskringen sterker kunnen laten horen. De RvK moet dan wel ons geluid willen laten horen. Wanneer de meerderheid van kerken en geloofsgemeenschappen over een bepaalde kwestie een andere opvatting heeft, zal dat natuurlijk de toon zetten.

Wanneer we als CGK zouden gaan deelnemen aan de RvK, zouden we wel na de PKN en de RK-kerk de derde partij zijn wat ledenaantal betreft. Als de Gkv en de NGK eveneens zouden aansluiten, zou er sprake zijn van een enorme toename van gereformeerde belijders binnen de RvK. In de plenaire raad heeft iedere kerk of geloofsgemeenschap slechts een zetel, maar in de beraadsgroepen kan vanuit deze drie kerken een behoorlijk aantal mensen worden ingezet. Die mensen moeten dan natuurlijk wel beschikbaar zijn...

Samengevat:

- De RvK wil invloed uitoefenen op 'buiten' en tegelijk naar 'binnen' eenheid bevorderen. Bij beide doelen is overeenstemming door de meerderheid van de deelnemende kerken en geloofsgemeenschappen leidend en niet de Schrift en de confessie.
- Naast activiteiten die de RvK ontplooit die zondermeer bijval verdienen, zijn er ook een aantal die binnen onze kerken op zijn minst vragen oproepen.
- Het associatief lidmaatschap zal in de praktijk waarschijnlijk onvoldoende werken. Beeldvorming is nu eenmaal belangrijk en lijkt moeilijk te corrigeren door het maken van een voorbehoud.
- De overheid ziet de RvK als gespreks- en overlegpartner. Deelname aan de RvK kan ons geluid in die

- kringen versterken, al moet dan wel de meerderheid van de deelnemende kerken en geloofsgemeenschappen dat geluid willen vertolken.
- Wanneer we zouden gaan deelnemen, gaan we wel tot de 'grotere' leden behoren. Dat biedt mogelijkheden om relatief veel mensen in te zetten bij de activiteiten. Keerzijde is dat die mensen dan wel beschikbaar moeten zijn.

9.3 Kosten van het kandidaat-lidmaatschap

Met het ledenaantal hangt samen de contributie die aan de RvK moet worden afgedragen. Voor de CGK bedraagt die momenteel €15.000,- voor een periode van 3 jaar. Vrij kort na het toetreden tot de RvK als kandidaat-lid werden deputaten geconfronteerd met deze kosten. In de bezinning op de GS 2010 om lid te worden van de RvK is over de eventuele kosten niet gesproken. Nu dienen voor een principiële bezinning de kosten ook geen doorslag te geven. Toch vonden deputaten het bedrag zo hoog en ook niet helemaal in verhouding staan tot wat de kerken in deze verkennende periode ontvangen van de RvK dat wij het gesprek over de hoogte van de kosten zijn aangegaan. De penningmeester van de RvK gaf aan dat dit de omslag was die hoort bij het aantal leden van de CGK. Na gesprekken hierover zijn deputaten met de RvK overeengekomen dat er €1500,- per jaar wordt bijgedragen door de CGK zolang wij nog in de verkenningfase zitten, geen stemrecht hebben en nog niet volledig deelnemen aan de beraadsgroepen. In de afgelopen periode is door de penningmeester van de GS dus geen €15.000,- maar €4500,- afgedragen in een periode van 3 jaar.

9.4 Schrijven CGK Urk-maranatha

De kerkenraad van Urk-maranatha meldt in een uitgebreid schrijven van 8 maart 2012 verontrusting over het besluit van de GS 2010 om deputaten toestemming te geven voor 3 jaar als kandidaat lid betrokken te zijn bij de Raad van Kerken. In de brief geeft de kerkenraad uitvoerig aan hoe deze kerkenraad op basis van een eigen onderzoek tegen de RvK aan kijkt. De kerkenraad meent - op basis van de acta - dat de bezwaren van 1968/69 en 1971/72 tegen het lidmaatschap van de Raad van Kerken door deputaten onvolledig zijn weergegeven. Men wijst erop dat de kerkelijke vergaderingen destijds ook als bezwaar hadden dat er binnen de Raad geen sprake was van overeenstemming met het gereformeerde belijden. Verder wijst deze kerkenraad op het ontstaan van de gemeente Urk-Maranatha, waarbij destijds de betrokkenheid van de GKN bij de RvK een grote rol heeft gespeeld. Ten slotte wijst men op de houding van de RvK t.a.v. de politieke vraagstukken in Israël.

Deputaten hebben geantwoord dat het voorstel om een periode op proef als kandidaat lid deel te nemen, naast de wijziging van de preambule, juist ook is ingegeven door het doel om het gereformeerde geluid binnen de Raad te laten horen. De Raad heeft bij de overheid en op andere plaatsen onmiskenbaar een stem. Door de nieuwe wijze van lidmaatschap als kandidaat, die mogelijk toe zou willen treden, kan nu een periode bezien worden of het mogelijk is om het gereformeerde geluid via de RvK bijvoorbeeld ook bij de overheid mee te laten klinken. Daarbij mag het niet zo zijn dat de Christelijke Gereformeerde Kerken - om dit doel te behalen - ook maar enige concessie zouden moeten doen aan het gereformeerde karakter van ons kerck zijn.

Hoewel de acta van de GS 2010 deze indruk wel hebben gewekt bij de kerkenraad van Urk-Maranatha, hebben deputaten niet welbewust de indruk willen wekken dat het niet-gereformeerd zijn van de Raad destijds geen rol speelde of dat deputaten zouden denken dat de Raad als geheel nu gereformeerd is geworden. Deputaten hebben het meedenken van de kerkenraad van Urk-Maranatha gewaardeerd. Het is een duidelijke uiting waarin een plaatselijke kerk aangeeft veel waarde te hechten aan een toetsing van het gedachtegoed van de RvK aan de gereformeerde belijdenis. In een schrijven van 18 december 2012 heeft de kerkenraad van Urk-Eben Haëzer aangegeven de inhoud van de brief van Urk-Maranatha aan deputaten te kennen en zich geheel te kunnen vinden in de gedachten in deze brief.

9.5 Principiële bezinning over beleidsplan van de Raad gezamenlijk met GkV en NGK

In gezamenlijkheid met de broeders van de GkV en de NGK en met hulp van dr. D. Visser, emerituspredikant te Amersfoort, als adviseur hebben deputaten zich bezonnen op de vraag of het zinvol en gewenst is lid te worden - op welke wijze dan ook - van de RvK. Van deze principiële bezinning is ook in een gezamenlijk schrijven verslag gedaan aan de RvK. In deze paragraaf schetsen deputaten in grote lijnen wat aan de RvK is geschreven.

Voor de duidelijkheid is het gewenst vooraf te vermelden dat de vertegenwoordigers van de CGK, GkV en de NGK bij die principiële bezinning zich realiseerden dat tot nu toe uitsluitend oecumenische contacten gezocht zijn met kerken die instemmen met de gereformeerde belijdenis. Het contact met de RvK is van geheel andere orde dan het spreken met kerken van gereformeerd belijden. Het is nieuw dat wij als deputaatschappen en commissie ons op verzoek van onze kerken ons verdiepen in een positiebepaling richting een organisatie als de Raad van Kerken.

Sommige passages in het beleidsplan 2012 - 2016 hebben we met instemming gelezen, vooral:

- de formulering van de grondslag;
- het spreken over eenheid in de Geest als een gave van God;
- de pijn van de verscheurdheid tussen veel christelijke kerken, waarvan het ontbreken van de 'eucharistische gemeenschap' een teken is;
- het verlangen te zoeken naar eenheid;
- missionaire presentie in getuigenis en dienst.

De uitwerking van deze punten hebben we echter op onderdelen als teleurstellend ervaren.

De geestelijke eenheid - de eenheid (van het geloof) in Christus - komt volgens ons in de uitwerking, het zoeken naar eenheid en in de bezinning op de 'eucharistische beleving' niet tot haar recht.

In heel het stuk valt alle nadruk op de groei en versterking van de oecumenische beweging, met het doel zoveel mogelijk samen te doen voor de samenleving. Naar ons inzicht zouden vanuit de nieuwtestamentische gegevens de positieve aspecten van de gemeente van Christus een veel sterker uitwerking moeten krijgen. Als het gaat over de kerkelijke gebrokenheid, wordt weliswaar gesproken over de schuld van christenen en de noodzaak van boete en bekering. Maar juist in dat licht ervaren wij het als ver sluierend voor de

kerkscheuringen vooral te wijzen op de beslissende rol van bijzondere historische omstandigheden en cultuurverschillen. Al hebben die (te) vaak een grote rol gespeeld, er zijn toch ook wezenlijke verschillen. Het zou vruchtbaarder zijn die verschillen eerlijk te benoemen en ze (samen) tegen het licht van het evangelie te houden; ook in de bezinning op de 'eucharistische beleving'.

Er zijn meer punten die ons moeite geven, onder andere de wijze waarop er gesproken wordt over de drie 'Abrahamitische godsdiensten'. Wij hebben geen probleem met het voornemen Joden en moslims te ontmoeten en met hen in gesprek te gaan, maar we missen het voornemen tegenover Joden en moslims te getuigen dat Jezus de Christus is.

Wat de grote openheid voor nieuwe vormen van spiritualiteit en religieus beleven betreft, merken we op dat we niet al het nieuwe op dit terrein afwijzen. Maar het is onze overtuiging dat het NT om geestelijk onderscheidingsvermogen vraagt. Daarbij denken wij primair niet aan het advies van Gamaliël, maar eerder aan Galaten 1, waarin een ander evangelie wordt afgewezen.

We stemmen ermee in dat het funest is als er in de samenleving een 'wij' tegenover 'zij' denken is. Het is goed dat de Raad van Kerken zijn stem daartegen verheft. Dat is echter niet de eerste taak van de kerk. Zij mag er bovendien van getuigen dat er door het geloof in Christus een eenheid is. Dat is een exclusieve inclusiviteit, die wel alle mensen en heel de wereld op het oog heeft.

Aan de kerk is de verkondiging van de verzoening toevertrouwd: verzoening met God en tussen mensen. Wij missen in het beleidsplan de verzoening van mensen met God, waarmee naar onze overtuiging de verzoening tussen christenen onderling, maar ook van mensen en culturen onderling, onverbrekelijk samenhangt.

Het beleidsplan geeft grote aandacht aan het maatschappelijke, het politieke debat, het milieu, duurzaamheid en rechtvaardigheid. Vanuit christelijk oogpunt zijn dat belangrijke vraagstukken waaraan in onze kerken vaak te weinig aandacht is gegeven. Daarin is echter een kentering te bespeuren. Wat dat betreft valt er voor ons van de Raad van Kerken te leren. Anderzijds kennen we een zekere beduchtheid voor acties op dit gebied vanwege de mogelijkheid dat die niet of onvoldoende worden gevoed vanuit de verzoening met God.

Onze conclusie is: de formeel juiste grondslag van de Raad van Kerken krijgt een uitwerking die voor ons te weinig in overeenstemming is met de gereformeerde belijdenis.

Op grond hiervan willen wij onze kerken adviseren geen (geassocieerd) lid van de Raad van Kerken te worden.

Een geassocieerd lid kan weliswaar van bepaalde standpunten afstand nemen. Maar is daar in de praktijk wel voldoende mogelijkheid voor? En zullen bij een afwijkend standpunt kerkleden en buitenstaanders deze leden toch niet associëren met de Raad van Kerken?

9.6 Op een andere wijze toch betrokken?

Behalve deze overwegingen hebben we ook het volgende overwogen:

1. de tijd waarin we leven vraagt meer dan ooit, zoveel mogelijk, als christenen gezamenlijk op te trekken;
 2. het is goed elkaar te ontmoeten, naar elkaar te luisteren en van elkaar te leren;
 3. mogelijk kunnen we op deelgebieden al eensgezind optrekken;
 4. de Raad van Kerken is bij de overheid de vertegenwoordiger van de christenheid in Nederland;
- Vanwege deze overwegingen achten wij enige vorm van contact gewenst; oecumene op een ander niveau. In het gesprek hierover is gebleken dat de RvK hiervoor open staat.

9.7 Besluitvorming

Deputaten stellen de GS 2013 voor:

1. uit te spreken dat deputaten voldaan hebben aan hun opdracht om de GS te rapporteren over de vraag of het zinvol en principieel gewenst is lid te worden van de RvK;
2. te besluiten het kandidaat-lidmaatschap te beëindigen en ook geen lid of geassocieerd lid te worden van de RvK;
3. deputaten op te dragen om in gezamenlijkheid met de NGK en de GKv te zoeken naar een wijze van contact met de RvK op een lager niveau waarbij wel in sommige gebieden samen met de RvK kan worden opgetrokken en aan de GS te rapporteren of en hoe dat vorm kan krijgen op een wijze dat er geen afbreuk wordt gedaan aan het gereformeerde belijden.

10. Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (COGG)

10.1 Opdracht

Voorts besloot de synode:

5. deputaten op te dragen te blijven participeren in het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte.

10.2 Werkzaamheden

De deputaten Van 't Spijker, Pals en Visser participeerden in de COGG-vergaderingen, alle deputaten bezochten de conferenties en vanaf april 2013 is ds. P.L.D. Visser lid van het dagelijks bestuur.

Op 12 mei 2011 spraken op de jaarlijkse COGG-conferentie prof. Dr. A. van de Beek en prof. Dr. J.C. Kennedy. De laatste sprak over de opdracht van de kerk als contrasterende gemeenschap in de samenleving, terwijl dr. Van de Beek het vreemdelingschap van de kerk benadrukte.

Op 19 april 2012 was de conferentie gewijd aan het thema 'Vinden... en gevonden worden. Antwoord in de leegte'. Hoofdspreker was prof. Dr. M.J. de Vries, bijzonder hoogleraar christelijke filosofie aan de Technische Universiteit in Delft. Ds. P.L.D. Visser (legerpredikant) en br. R.J. Koster (student in Delft en lid van de studentenvereniging CSFR) hielden een co-referaat.

Tenslotte staat voor DV 19 september 2013 een conferentie gepland waarop aandacht gegeven zal worden aan het 50-jarig bestaan van het COGG. Bij die gelegenheid zal ook een publicatie worden aangeboden, die dit moment markeert. Als werktitel is gekozen voor: 'Samen met alle heiligen. Hoe katholiek is de gereformeerde gezindte?'

10.3 De toekomst na 1963-2013

Het dagelijks bestuur van het COGG zond een brief aan de participanten waarin werd gevraagd hoe de toekomst werd gezien voor dit contactorgaan, ook in het licht van het 50-jarig bestaan dat in 2013 herdacht zou worden. Deputaten hebben te kennen gegeven dat, met alle waardering voor de ontmoetingen en de bewustwording die het COGG heeft bewerkstelligd als het gaat om eenheid en katholiciteit, het contact tussen de participanten vrijblijvend van karakter is gebleven en dat het de vraag is of er in deze vorm een zinvolle toekomst voor het COGG is weggelegd.

Mede naar aanleiding van deze consultatieronde heeft het dagelijks bestuur een herbezinning op de missie, visie en doelstellingen van het orgaan ingezet. Bij het schrijven van deze rapportage loopt dit proces nog.

10.4 Besluitvorming

Deputaten stellen de GS voor om de opdracht ten aanzien van het COGG ongewijzigd te handhaven:

1. deputaten op te dragen te blijven participeren in het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte.

11. Studie in gezamenlijkheid met deputaten kerkrecht en kerkorde

11.1 Opdracht

voorts besloot de synode:

12. deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland op te dragen om in samenwerking met deputaten kerkrecht en kerkorde te onderzoeken of, en zo ja onder welke voorwaarden, bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt;
13. deputaten op te dragen de synode van 2013 te dienen met een onderbouwd voorstel;
14. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Zuiden;

voorts besloot de synode:

15. deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland op te dragen om in samenwerking met deputaten kerkrecht en kerkorde te onderzoeken of en hoe het principiële en kerkrechtelijk mogelijk is om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar de classisvergaderingen;
16. deputaten opdracht te geven de generale synode van 2013 te dienen met een onderbouwd voorstel;
17. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synoden van het Noorden en het Westen.

11.2 Contact met een plaatselijke NGK via de GKv

11.2.1 Opdracht

De opdracht aan deputaten eenheid en deputaten kerkorde en kerkrecht die voorligt luidt:

te onderzoeken of, en zo ja onder welke voorwaarden, bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt.

Deze opdracht vloeit voort uit het besluit van de generale synode 2010 inzake een instructie uit het Zuiden.

11.2.2 Besluit en bespreking

11.2.2.1 Besluittekst

Het besluit luidt als volgt:

de synode

kennisgenomen hebbend van:

1. de instructie van de particuliere synode van het Zuiden d.d. 24 maart 2010;
2. rapport 6 van commissie 4;

gehoord hebbend:

1. de bespreking op de vergadering;

constaterend:

1. dat de particuliere synode van het Zuiden de generale synode verzoekt te overwegen of, en zo ja onder welke voorwaarden, bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt;
2. dat de huidige kerkorde van de Christelijke Gereformeerde Kerken niet aangeeft hoe in een dergelijke situatie gehandeld dient te worden;

overwegend:

1. dat in de toekomst dergelijke situaties zich vaker kunnen voordoen;
2. dat de synode van 2001 al eerder een uitzondering maakte aangaande kerkelijke eenheid met een plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerk;

van oordeel:

1. dat om tot een weloverwogen besluit te kunnen komen er een grondige studie verricht dient te worden naar de principiële, wettelijke en praktische aspecten;

besluit:

1. deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland op te dragen om in samenwerking met deputaten kerkrecht en kerkorde te onderzoeken of, en zo ja onder welke voorwaarden, bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt;
2. deputaten op te dragen de synode van 2013 te dienen met een onderbouwd voorstel;
3. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Zuiden.

11.2.2.2 Bespreking

De bespreking ter synode werd voorbereid door commissie 4, die daar in haar zesde rapport het volgende over op tafel legde:

Rapport 6 van commissie 4 betreffende instructie 8.06 van de particuliere synode van het Zuiden inzake nauwer samenleven met de NGK

Inleiding

Sinds de GS 1998 is het niet meer mogelijk om met een plaatselijke NGK te komen tot nauwer kerkelijk samenleven volgens bijlage 8 K.O. Uitzondering is o.a. gemaakt voor kleiner wordende CGK-gemeenten die in hun voortbestaan worden bedreigd (GS 2001). De instructie van de PS van het Zuiden vraagt te overwegen of en zo ja, onder welke voorwaarden bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op gemeenten uit de NGK die nauwer samenleven met de plaatselijke GKv, waarbij de CGK een relatie heeft met die plaatselijke GKv.

Achtergrond van de instructie

De instructie komt voort uit de situatie van de CGK Gorinchem. In de CGK aldaar is het gekomen tot nauwer samenleven met de GKv. Deze GKv heeft een relatie met de NGK. In het verleden is geen toestemming gegeven aan de CGK om een relatie aan te gaan met de NGK met verwijzing naar het synodebesluit van 1998 (in 1998 was nog geen sprake van een vergevorderd stadium van samenspreking).

Beoordeling

Uw commissie wijst er allereerst op dat de PS van het Zuiden niet vraagt om een regeling voor Gorinchem alleen. Zij vraagt om na te denken over een wijziging van bijlage 8 K.O. De PS heeft duidelijk gezien dat het bij dit vraagstuk niet alleen om Gorinchem moet gaan. De commissie stemt daar volledig mee in en houdt er in haar overwegingen rekening mee dat situaties als in Gorinchem in de toekomst vaker kunnen voorkomen. Het is dan ook noodzakelijk dat over deze problematiek goed wordt nagedacht en onderzocht wordt of een wijziging van bijlage 8 K.O. gewenst is in deze, temeer daar het hier gaat om een geheel nieuwe situatie. Zo ja dan moet duidelijk zijn onder welke voorwaarden bijlage 8 K.O. van toepassing is.

In de instructie worden onder 'constaterende 1' vier overwegingen weergegeven die geleid hebben tot de oproep terughoudendheid te betrachten inzake plaatselijke nieuwe samensprekingen met de NGK. Inmiddels is betreffende de vrouw in het ambt in de NGK de ontwikkeling doorgegaan. Wat betekenen deze overwegingen en de voortgaande ontwikkeling inzake vrouwelijke ambtsdragers voor de vraag of bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn? De GS 2001 wist zich niet gehinderd een uitzondering te maken voor kleiner wordende gemeenten. Dient ook een situatie als Gorinchem als uitzondering behandeld te worden?

Conclusies

1. Het gaat in deze instructie om een geheel nieuwe situatie die zich in de toekomst vaker kan voordoen.
2. Er zitten aan het verzoek in de instructie allerlei kanten die goed doordacht dienen te worden.
3. Het is van belang om de kerken te dienen met een goed overwogen voorstel.
4. Het ligt op de weg van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland om i.s.m. deputaten kerkorde en kerkrecht deze zaak te bestuderen en de GS 2013 te dienen met een voorstel.

De acta vermelden geen zaken die ter bespreking nog genoemd zijn.

11.2.3 Het nieuwe maar niet unieke van de situatie

De commissie concludeert dat het in de instructie van de kerken van het Zuiden gaat om een geheel nieuwe situatie die zich in de toekomst vaker kan voordoen. In haar besluittekst overweegt ook de generale synode dat in de toekomst dergelijke situaties zich vaker kunnen voordoen. Zowel deputaten eenheid als deputaten kerkrecht zijn van oordeel dat als gevolg van voortgaande interkerkelijke contacten inderdaad te verwachten is dat de kerken vaker met dergelijke situaties in aanraking zouden kunnen komen. Ook nu al hebben zich situaties voorgedaan waar een vergelijkbare problematiek aan de orde was. De classis Amersfoort kreeg met een vergelijkbare - zij het nog complexere - situatie te maken. In Vathorst ontstond door gezamenlijk missionair werk van de Christelijke Gereformeerde kerk van Amersfoort, de Protestantse gemeente van Hoogland en de Nederlands Gereformeerde kerk van Amersfoort-Noord een nieuwe gemeente. Die nieuwe gemeente zou geestelijk het meest gebaat zijn bij de vorming van een samenwerkingsgemeente. Ook hier kregen de kerken de vraag: hoe moet hier vorm en inhoud aan gegeven worden na de besluiten van 1998 - om maar niet te spreken van de situatie ten aanzien van de Protestantse kerk.

Omdat de kerken als gevolg van de interkerkelijke contacten in de toekomst vaker met een dergelijke situatie geconfronteerd kunnen en naar het oordeel van deputaten ook zullen worden is het van belang nu regelingen te maken voor deze situaties.

11.2.4 De verschillende kanten aan deze zaak die overdacht moeten worden

De commissie geeft aan dat er aan het verzoek in de instructie allerlei kanten zitten die goed doordacht moeten worden. In de besluittekst van de generale synode worden die kanten beschreven als principiële, kerkrechtelijke en praktische aspecten. We zullen allereerst kort enkele principiële overwegingen geven. Daarna worden de kerkrechtelijke en praktische aspecten gezamenlijk besproken, omdat de praktische aspecten met name te maken hebben met het 'hoe' van de kerkrechtelijke mogelijkheid om bijlage 8 van toepassing te laten zijn, en de praktische aspecten niet los te zien zijn van de kerkrechtelijke overwegingen.

11.2.5 Principiële overwegingen

In principiële zin zal overwogen moeten worden wat het betekent dat een plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerk een zusterkerkrelatie kan onderhouden met een plaatselijke/de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) terwijl diezelfde Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) een zusterkerkrelatie onderhoudt met een plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerk.

De vraag die zich hier ten diepste voordoet is of het in principiële zin kan bestaan, dat onze zusterkerk een zusterkerk heeft die wij niet (kunnen) hebben. Deze vraag prangt temeer waar andere plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerken wel een zusterkerkrelatie hebben met een plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerk, omdat die zusterkerkrelatie ontstond vóór 1998, of omdat met een beroep op de regeling van 2001 die zusterkerkrelatie wel kon ontstaan. Nog prangender wordt de vraag - ten principale - wanneer de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerk zouden toegroeien naar een samenwerkingsgemeente. De plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerk zou dan

geconfronteerd worden met een samengestelde zusterkerk...

Dit alles overwegend moet gezegd worden dat het geestelijk gezien principieel niet zou kunnen, dat er sprake zou zijn van verschillende soorten zusterkerken. In de kerk werd in de tijd van de klassieke kerkvaders altijd een rechtstreekse verbinding gelegd tussen het deelhebben aan God als Vader en het deel hebben aan de kerk als moeder. Die klassieke waarheid maakt het wel heel lastig om te stellen dat onze zusterkerk (de GKv-gemeente) een zusterkerk heeft (de NGK-gemeente) die wij niet kunnen hebben. Waar deze klassieke waarheid aanvaard wordt moet gezegd worden: principieel gezien zijn er zeker argumenten te noemen om in bevestigende zin te antwoorden op de vraag of bijlage 8 ook van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt dientengevolge tot enigerlei relatie komt.

Welke argumenten kunnen dan genoemd worden?

De commissie vroeg in haar rapport wat de constatering onder 1 van de particuliere synode van het Zuiden, zoals verwoord in de instructie, en de voortgaande ontwikkeling inzake vrouwelijke ambtsdragers betekenen voor de vraag of bijlage 8 K.O. toepasbaar kan zijn.

Deze vraag is complex. Immers: de PS noemt in constatering 1 vier aandachtspunten van de synode van 1995. Op basis daarvan werd opgeroepen terughoudendheid te betrachten in het zoeken naar en uitbreiden van contacten met Nederlands Gereformeerde Kerken. De synode van 1998 besloot - omdat geen overeenstemming kon worden bereikt over de toeëigening des heils - dat bijlage 8 K.O. niet langer toepasbaar is op de Nederlands Gereformeerde Kerken met uitzondering van die situaties waar sprake is van een vergevorderd stadium van samensprekingen. Over de andere zaken in constatering 1 werd niet meer doorgesproken. De enige opdracht die deputaten na 1998 kregen was 'de teleurstelling van de generale synode over het voorlopig besluit van de landelijke vergadering 2004 met betrekking tot 'vrouw en ambt' te verwoorden en grondig over het genomen besluit door te spreken in het licht van de besluiten van de GS van 1998 en 2001, mede met het oog op de gevolgen die het bovengenoemde besluit kan hebben voor de verhouding tussen beide kerken. Voor het overige werden de gesprekken gevoerd met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang en tegen de achtergrond van een gemeenschappelijk verleden, waarin veel goeds ontvangen werd.

Daar komt evenwel bij dat tijdens de synode van 2010 (die de vraag vanuit de instructie uit het Zuiden als studieopdracht neerlegde bij deputaten eenheid en deputaten kerkorde en kerkrecht) een uitspraak gedaan werd ten aanzien van de toe-eigening des heils. Na rapportage van deputaten eenheid over gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken over de prediking kwam de synode tot de uitspraak dat de toe-eigening van het heil geen barrière meer vormt tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken. In het verlengde daarvan kregen deputaten de opdracht in het gesprek met de Nederlands Gereformeerde Kerken gezamenlijk te inventariseren welke geschilpunten er nog zijn tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken en indien mogelijk het gesprek hierover inhoudelijk aan te gaan en dat te doen vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis.

Het voert te ver om uit de uitspraak van 2010 en de inventarisatieopdracht te concluderen dat de kerken terugkeren van de besluiten van 1998. Toch is het noemen van die wederzijdse erkenning in de gespreksopdracht die deputaten in 2010 krijgen niet zonder betekenis. Het geeft aan de gesprekken die gevoerd worden een basis van gezamenlijk staan op dezelfde grond. Daarom kan gezegd worden dat de punten die in 1995 genoemd werden en die aanleiding gaven om de kerken op te roepen terughoudendheid te betrachten ten aanzien van contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken, nu door deputaten eenheid in gezamenlijkheid met de Nederlands Gereformeerde Commissie voor Contact en Samenspreking, overwogen moeten worden als resultaat van een gezamenlijke inventarisatie van geschilpunten tussen beide kerkgemeenschappen die van elkaar verklaren dat zij in alles zich willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis. De gesprekken tussen de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken worden dus hervat vanuit de gemeenschappelijke overtuiging te willen staan op de basis van Gods Woord en de Gereformeerde belijdenisgeschriften.

Een van de meest wezenlijke gronden onder de voorlopige regeling in bijlage 8 K.O. is de eenheid in Schrift en belijdenis. Wanneer er geen sprake is van herkenning op basis van die beide dan kan er veel gesproken worden tussen kerken, maar dat kan niet resulteren in een vorm van nauwer kerkelijk samenleven. Nu de synode in een opdracht aan deputaten eenheid ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde kerken die gemeenschappelijke basis noemt is daarmee een mogelijkheid gegeven dat een Christelijke Gereformeerde Kerk die via de zusterkerkrelatie met een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te maken krijgt met een Nederlands Gereformeerde Kerk samensprekingen met die Nederlands Gereformeerde Kerk volgens bijlage 8 K.O. sub 2 kan gaan voeren ten einde te komen tot een vorm van nauwer kerkelijk samenleven.

11.2.6 Kerkrechtelijke en praktische aspecten

Er zijn hier twee vragen te beantwoorden. Allereerst de vraag hoe bijlage 8 toegepast kan worden en vervolgens onder welke voorwaarden bijlage 8 gebruikt kan worden in deze situaties.

Allereerst: Hoe zou bijlage 8 K.O. toepasbaar kunnen zijn in de genoemde situaties?

In de besluiten van 1998 werd een uitzondering benoemd om te kunnen komen tot nieuwe zusterkerkrelaties tussen een Nederlands Gereformeerde Kerk en een Christelijke Gereformeerde Kerk. Die uitzondering was: het bestaan van contacten in een vergevorderd stadium, die aangegaan zijn in de periode van vóór de besluiten van 1998. In 2001 werd door de GS een nieuwe uitzondering benoemd: wanneer het voortbestaan van een gemeente geholpen kan worden als er een samenwerkingsrelatie ontstaat met een Nederlands Gereformeerde Kerk, dan is er geen reden om bijlage 6 (huidig 8) niet toe te passen op plaatselijke samenwerking van de Christelijke Gereformeerde Kerk met de Nederlands Gereformeerde Kerk indien voluit aan de in bijlage 6 K.O. genoemde voorwaarden is voldaan.

Door voortgaande contacten tussen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken kunnen en zullen vaker situaties ontstaan waarbij een plaatselijke Christelijke

Gereformeerde Kerk die nauwer samenleeft met een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te maken krijgt met een Nederlands Gereformeerde Kerk. Hoe hebben de kerken dan te handelen? De synodale commissie stelt de vraag of de situatie van Gorinchem, waar in de instructie van het Zuiden naar wordt verwezen, als een uitzonderingssituatie moet worden beschouwd. Dit is op dit moment inderdaad de meest voor de hand liggende oplossingsrichting. Er liggen aan de ene kant nog de uitspraken van de synode van 1998 ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde kerken. Aan de andere kant is het gesprek met de Nederlands Gereformeerde Commissie voor Contact en Samenspreking hervat na de synode van 2010 en zoals door de synodale commissie al genoemd werd: een situatie als in Gorinchem kan zich in de toekomst vaker voordoen. Daarom zou het goed zijn om een volgende uitzondering te bepalen met het oog juist op deze situaties.

Vervolgens dient de vraag besproken te worden: onder welke voorwaarden kan bijlage 8 K.O. toepasbaar zijn in de genoemde situaties? Deze vraag kan maar op één manier beantwoord worden, namelijk: wanneer plaatselijke samensprekingen helderheid geven over de zaken die onder alle omstandigheden voorwaarde zijn om plaatselijk tot nauwer kerkelijk samenleven te kunnen komen, zoals die beschreven zijn in bijlage 8, sub 2a en 2b, en waarbij de classis haar werk zal doen overeenkomstig hetgeen beschreven is in bijlage 8, sub 2d.

11.2.7 Conclusie en voorstel tot besluitvorming:

Op grond van het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de vraag die voorlag bevestigend beantwoord kan worden. Bijlage 8 K.O. kan bij wijze van verdere uitzondering op de besluiten van de synode van 1998 van toepassing zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft, en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt, mits aan de algemene voorwaarden is voldaan, zoals die beschreven zijn in bijlage 8, sub 2a en 2b, en waarbij de classis haar werk zal doen overeenkomstig hetgeen beschreven is in bijlage 8, sub 2d.

Daarom stellen deputaten het volgende voor:

De synode

kennisgenomen hebbend van

het onderzoek van deputaten eenheid in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht naar aanleiding van de instructie van de kerken uit het Zuiden;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

overwegend

1. dat een situatie zoals die zich in Gorinchem voordeed zich waarschijnlijk als gevolg van voortgaande interkerkelijke contacten in de toekomst vaker kan voordoen en dat het daarom goed is nu een regeling te maken voor deze situaties;
2. dat in een situatie waarin een plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerk die in het kader van samensprekingen met een plaatselijke Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) tot enigerlei relatie komt met een plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerk waarmee de genoemde Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft het principieel niet mogelijk is om in een andere verhouding dan de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) tot die Nederlands Gereformeerde Kerk te staan, al kan het in de praktijk soms lastig zijn.
3. dat de generale synode van 1998 besloot dat bijlage 8 K.O. niet langer toepasbaar is op de Nederlands Gereformeerde Kerken met uitzondering van die situaties waar sprake is van een gevorderd stadium van samensprekingen, welk besluit vooral gebaseerd was op het feit dat geen overeenstemming kon worden bereikt over de toe-eigening des heils.
4. dat de generale synode van 2010 na rapportage van deputaten eenheid over gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken over de prediking uitsprak dat de toe-eigening des heils geen barrière meer vormt tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken;
5. dat daarmee feitelijk aan de voorwaarden is voldaan waardoor de voorlopige regeling in bijlage 8 K.O. toepasbaar kan zijn op een plaatselijke situatie als genoemd in overweging 2, ondanks dat de generale synode van 2010 deputaten eenheid oproeg het gesprek met de Nederlands Gereformeerde Kerken voort te zetten vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis;
6. dat deze toepasbaarheid een uitzondering moet zijn op de besluiten die in 1998 ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde Kerken zijn genomen;
7. dat voorwaarde voor deze uitzondering is dat in plaatselijke samensprekingen genoegzame eenparigheid is gebleken op de zaken die beschreven zijn in bijlage 8 sub 2a en 2b en dat de classis haar werk gedaan heeft overeenkomstig hetgeen beschreven is in bijlage 8 sub 2d;

van oordeel

dat deputaten eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan hun opdracht hebben voldaan om in samenwerking met deputaten kerkrecht en kerkorde te onderzoeken of, en zo ja onder welke voorwaarden, bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt;

besluit

uit te spreken dat bijlage 8 K.O. bij wijze van uitzondering van toepassing is op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt.

11.3 Afvaardiging naar de classis door samenwerkingsgemeenten

11.3.1 Opdracht

De gezamenlijke opdracht aan deputaten eenheid en deputaten kerkorde en kerkrecht die voorligt, luidt: *'te onderzoeken of en hoe het principieel en kerkrechtelijk mogelijk is om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar de classisvergaderingen'*. Deze opdracht vloeit voort uit het hierna volgende besluit van de generale synode 2010 inzake twee instructies uit de PS van het Noorden en de PS van het Westen:

De synode

kennisgenomen hebbend van

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden d.d. 25 maart 2010;
2. de instructie van de particuliere synode van het Westen d.d. 9 juni 2010;
3. het rapport 5 van commissie 4;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

constaterend

1. dat de particuliere synode van het Noorden de generale synode verzoekt tot een aanvulling te komen van bijlage 8 K.O. inzake de afvaardiging naar de classis van samenwerkingsgemeenten als bedoeld in bijlage 8. 3c K.O.;
2. dat de particuliere synode van het Westen de generale synode verzoekt aan artikel 41 K.O. een nieuw lid toe te voegen en bijlage 8 sub 4a te wijzigen;
3. dat de aanvulling behelst dat niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar de classische vergaderingen van de Christelijke Gereformeerde Kerken afgevaardigd kunnen worden en in volle rechten en plichten deze vergaderingen kunnen bijwonen;
4. dat er door de particuliere synode van het Noorden een voorbehoud gemaakt wordt betreffende het passief kiesrecht van niet-christelijk-gereformeerde afgevaardigden naar de meerdere vergaderingen;
5. dat er door de particuliere synode van het Westen een voorbehoud gemaakt wordt betreffende het passief kiesrecht van niet-christelijk-gereformeerde afgevaardigden naar de meerdere vergaderingen en speciale taken zoals kerkvisitatie;
6. dat de argumenten om tot deze aanvulling te komen deels principieel van aard zijn en deels praktisch;
7. dat deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland in hun rapport aangeven dat wanneer de synode niet kan besluiten vanwege onvoldoende argumentatie, zij in overweging geeft een opdracht te geven aan deputaten in samenwerking met Deputaten Overleg Eenheid en deputaten kerkorde en kerkrecht;

overwegend

1. dat de rechtsongelijkheid die er nu bestaat op het niveau van de kerkenraden van samenwerkingsgemeenten na het afvaardigen van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar de classisvergaderingen op dat niveau komt te liggen;
2. dat het afvaardigen van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar een meerdere vergadering in onze kerken gevoelig ligt;
3. dat de generale synode van 2007 uitsprak dat bij het zoeken naar kerkelijke eenheid rekening dient te worden gehouden met de eenheid in het eigen kerkverband;

van oordeel

dat voordat een besluit in deze zaak genomen wordt, een diepgaande studie ondernomen moet zijn naar de kerkordelijke aspecten ervan en naar de consequenties van een dergelijk besluit;

besluit

1. deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland op te dragen om in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht te onderzoeken of en hoe het principieel en kerkrechtelijk mogelijk is om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar de classisvergaderingen;
2. deputaten opdracht te geven de generale synode van 2013 te dienen met een onderbouwd voorstel;
3. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synoden van het Noorden en het Westen.

11.3.2 Opbouw

Om aan de gezamenlijke opdracht van de synode te voldoen, is vanuit de beide deputaatschappen een besprekingsstuk gemaakt, dat als volgt is opgebouwd:

- in het eerste deel van het document wordt een aantal overwegingen gegeven, zowel van principiële als van praktische aard, die ten grondslag liggen aan het kunnen beantwoorden van de vraag die door de synode is gesteld en die met name op het terrein van deputaten eenheid liggen (11.3.3);
- in het tweede deel van het document wordt een aantal kerkrechtelijke aspecten overwogen die in verband met de gestelde vraag aan de orde zijn (11.3.4);
- beide delen lopen vervolgens uit in een voorstel dat aan de generale synode 2013 voorgelegd zal kunnen worden (11.3.5).
- Bij de overwegingen, zowel in het deel dat meer op terrein van deputaten eenheid ligt, als in het deel dat meer op terrein van deputaten kerkorde en kerkrecht ligt, is rekening gehouden met de inhoud van het rapport van de synodale commissie die de bespreking op de synode voorbereidde, en de argumenten die een rol hebben gespeeld tijdens de bespreking van de instructies op de synode, met name tijdens de tweede en derde besprekingsronde.

11.3.3 Principiële en praktische overwegingen op het terrein van deputaten eenheid

11.3.3.1 Over de eenheid van belijden als achtergrond van bijlage 8 K.O.

De achtergrond en bedoeling van hetgeen geschreven is in bijlage 8 K.O. was het geven van een voorlopige regeling voor kerken die nu al plaatselijk een eenheid kennen, die naar men bidt landelijk ooit nog eens gestalte zal krijgen. Die achtergrond is in het oog te houden, ook met het oog op de huidige situatie. Wanneer er door een classis goedkeuring is gegeven aan een zogenaamd 'nauwer samenleven' tussen twee gemeenten, dan is daarmee uitgesproken dat deze plaatselijke kerken één zijn in belijden, dat is namelijk de grond voor de toestemming tot het nauwer samenleven. Op grond van die eenheid in belijden worden naar gereformeerd uitgangspunt elkaars leden volledig als broeders en zusters aanvaard. Dat is

de grond onder de genoemde gevolgen van die erkenning in bijlage 8, sub 3a: 'het accepteren van elkaars attestaties, het voor mogen laten gaan van elkaars predikanten en de openstelling van de avondmaalstafel' en ook de grond onder de gevolgen bij verdergaande samenwerking zoals ze genoemd worden in bijlage 8, sub 3c: 'eenheid in dienst (ambten) en kerkregering (kerkenraad)'.

We hebben in de samenwerkingsgemeenten dus te maken met gemeenten die op grond van een erkende eenheid in belijden en als gevolg van een toestemming van het kerkverband als één gemeente vergaderen en een eenheid kennen in dienst en kerkregering. De vraag is nu te stellen of het in lijn met deze principiële erkenning is om, wanneer je als kerkverband op grond van deze eenheid in belijden toestemming verleend hebt, daar alle gevolgen aan te geven zoals ze in bijlage 8 genoemd worden en daarmee de gemeenteleden van die gemeente hebt toevertrouwd aan de ambtelijke zorg, inclusief de Woordbediening, van een kerkenraad die gevormd wordt uit ambtsdragers die afkomstig zijn uit beide kerkverbanden, om dan deze zelfde ambtsdragers aan wiens ambtelijke zorg je de gemeenteleden hebt toevertrouwd vervolgens niet te ontvangen als afgevaardigden van deze gemeente op een kerkelijke vergadering.

Principieel dient de vraag onder ogen gezien te worden of een ambtsdrager van een samenwerkingsgemeente ambtsdrager is van één afzonderlijke zelfstandige plaatselijke gemeente, die samen met een andere afzonderlijke zelfstandige plaatselijke gemeente vergadert als één gemeente, of dat hij ambtsdrager is van beide gemeenten die als één gemeente vergaderen. In de beleving van een samenwerkingsgemeente zal (zeker als de samenwerking al van een reeks van jaren is) de ambtsdrager zijn ambt vervullen binnen de ene samenwerkingsgemeente. In de beleving van de bredere vergaderingen van het kerkverband zal hier een verschil kunnen zijn. Doorslaggevend is echter dat de kerken een regeling hebben gemaakt voor het gestalte geven aan eenheid met kerken van gereformeerd belijden en dat daarbij de mogelijkheid geopend wordt dat twee zelfstandige plaatselijke gemeenten er toe over kunnen gaan om te vergaderen als één gemeente, uitkomend in de eenheid van leer, dienst en kerkregering. Zo'n samenwerkingsgemeente heeft één kerkenraad, die de predikant beroept, die de ambtsdragers benoemt en die de ambtsdragers afvaardigt naar de meerdere vergadering (ook wanneer er slechts christelijk-gereformeerde ambtsdragers worden afgevaardigd). Er bestaan in de samenwerkingsgemeenten niet twee rompkerkenraden, maar er is sprake van één kerkenraad. Daarbij blijft gelden dat deze nauwere samenleving niet kan worden gezien als het constitueren van een nieuwe kerkformatie en ook daarin blijft de vorming van een samenwerkingsgemeente een voorlopig karakter dragen dat een verdere ontwikkeling op landelijk gebied nog afgewacht wordt, maar niettemin is er sprake van één samenwerkingsgemeente met één kerkenraad, waardoor gesteld kan worden dat de ambtsdragers principieel ambtsdrager zijn van die ene samenwerkingsgemeente, en niet van een smaldeel van die gemeente.

11.3.3.2 Over de verbreding van de plaatselijke samenwerking

Tijdens de bespreking op de synode van de beide instructies, maar ook in het commissierapport, is een van de punten in de overwegingen geweest: wanneer er niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers worden afgevaardigd naar de classisvergadering, zou dat dan geen verbreding inhouden van de zuiver plaatselijke samenwerking die in de samenwerkingsgemeenten volgens de kerkorde gestalte krijgt (zie bijlage 8, sub 1b.)? In de bespreking op de synode werd naar aanleiding van de argumenten van de PS van het Oosten om niet tot een instructie hieromtrent te komen gezegd, dat zo'n eventuele verbreding in strijd zou zijn met de afwijzingen van het federatief groeiemodel door de synode in 2007. Ook in de bespreking van de commissie heeft het punt van de verbreding van de zuiver plaatselijke samenwerking een rol gespeeld, mede naar aanleiding van de opmerking in de instructie van de PS van het Westen dat door het afvaardigen van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar de classisvergadering 'er enige spanning ontstaat met het gegeven dat de nauwere samenleving 'zuiver plaatselijk' is'.

Allereerst teruggaand nogmaals naar de achtergrond van het bepaalde in bijlage 8 K.O. is het volgende hierover te zeggen. Het benadrukken van het plaatselijke (en tijdelijke) karakter van het gestalte geven aan de gevonden eenheid in bijlage 8 K.O. heeft er mee te maken dat voorkomen moet worden dat de samenwerkingsgemeenten een soort eigen kerkverband gaan vormen en daarmee een eigen leven gaan leiden, los van de eigen kerkverbanden. Nadrukkelijk wordt daarom vastgelegd dat de gemeenten deel uit blijven maken van hun eigen kerkverband (van twee kanten) en zich houden aan de afspraken die binnen die kerkverbanden gelden. Ze vormen als het ware de voorhoede van een eenheid die nu nog niet landelijk gestalte kan krijgen en daarom een tijdelijk en plaatselijk karakter moet dragen, met alle gevolgen en misschien wel ongemakken die dat 'voorhoede vormen' met zich meebrengt. Dat is de achtergrond van het beklemtonen van het 'voorlopige' en 'plaatselijke' karakter van de samenwerking. Belangrijk daarmee is om goed te zien dat het 'plaatselijke' in de genoemde regeling dus niet tot doel heeft om te beklemtonen dat de samenwerking als het ware een 'particuliere hobby' van deze ene gemeente is en dat het grotere verband van kerken daar niet teveel mee geconfronteerd moet worden. Het gaat om een erkende eenheid in belijden waar erkende gevolgen aan gegeven zijn, gevolgen die ook merkbaar zullen mogen zijn in de kring van het kerkverband.

Als het nu gaat om het afvaardigen van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten naar de classis is het goed om te onderscheiden of er hier in principiële zin sprake is van een 'verbreding' van het plaatselijke karakter van de samenwerking en in hoeverre dit te verantwoorden zou zijn, mede gelet op de gevoeligheid van het onderwerp in de kerken en gelet op de synode-uitspraken over het niet invoeren van het federatief groeiemodel in 2007. Allereerst moet dan de vraag beantwoord worden of er inderdaad sprake is van een 'verbreding' van het plaatselijke karakter van de samenwerking wanneer niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers afgevaardigd mogen worden naar de classis. In zekere zin is er inderdaad van verbreding sprake, omdat de samenwerking voor de classiskerken zichtbaar en concreet gemaakt wordt in de aanwezigheid van mogelijk niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers vanuit de samenwerkingsgemeente. Tegelijk is het de vraag of er ten principale ook van verbreding van de plaatselijke samenwerking kan worden gesproken. Het gaat hier namelijk nog steeds om (een confrontatie met) de samenwerking zoals die gestalte krijgt in die ene plaatselijke gemeente die daarvoor toestemming heeft gekregen van het kerkverband. De samenwerking wordt door het afvaardigen van een andere ambtsdrager niet ineens een samenwerking van alle classiskerken, het blijft de samenwerking van deze plaatselijke gemeente die op de classis vertegenwoordigd is.

Of er dus te spreken is van een echte verbreding van de plaatselijke samenwerking zal verschillend gewogen kunnen worden. De vraag is vervolgens of zo'n eventuele verbreding te verantwoorden zou zijn, mede gelet op de gevoeligheid in de kerken en in het licht van eerdere synode-uitspraken, bv. over het niet invoeren van het federatief groeiemodel met de GkV in 2007. Om met dit laatste te beginnen: in de tweede besprekingsronde op de synode werd opgemerkt dat zo'n vermeende verbreding van de plaatselijke samenwerking in strijd zou zijn met de afwijzing van het federatief groeiemodel. In de derde ronde werd vervolgens gevraagd of een koppeling met de afwijzing van het federatief groeiemodel wel juist is, en hierop werd geantwoord dat dit niet juist was als een koppeling per consequentie, maar dat de argumenten die daarbij een rol hebben gespeeld wel ook nu het overwegen waard zijn. Over de koppeling met het federatief groeiemodel is het volgende te zeggen:

Het federatief groeiemodel is door deputaten eenheid ter synode één en andermaal ter sprake gebracht in verband met de contacten met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). In de instructies uit de PS van het Noorden en de PS van het Westen gaat het echter niet specifiek over samenwerkingsgemeenten die gevormd worden door een plaatselijke CGK en een plaatselijke GkV. Ook samenwerkingsgemeenten die gevormd worden door een plaatselijke CGK en een plaatselijke NGK worden in de instructie bediend, en ook evt. samenwerkingsgemeenten die in de toekomst met een ander kerkverband mogelijk zouden ontstaan zouden onder de regeling vallen. De verwijzing naar het federatief groeiemodel is in dit verband dus minder ter zake.

Het tweede dat opgemerkt moet worden is dat het federatief groeiemodel niet zonder meer is afgewezen, zoals in de bespreking ter synode werd gesuggereerd; de besluittekst van 2007 zegt: '3. *het federatief groeiemodel op dit moment niet in te voeren*'. De argumenten die bij de zo genoemde 'afwijzing van het federatief groeiemodel' een rol gespeeld hebben en die ook nu het overwegen waard zijn, dienen te worden gevonden in wat daarover is vastgelegd in de acta van de generale synode. De acta van 2004 geven op bladzij 109 weer, bij de oordelen: 7. 'Dat zorgvuldig dient te worden omgegaan met de verschillen binnen het kerkverband'. Bij besluit 2.a. is te lezen "het 'federatieve groeiemodel' vooralsnog niet in te voeren, omdat noch de naam, noch de bedoeling van dit model aan alle kerken duidelijk is en de noodzakelijke eenparigheid daarvoor op dit moment ontbreekt". Bij de bespreking van deze zaak in de synode van 2007 komen daar geen nieuwe argumenten bij, behalve dan dat deputaten inmiddels niet meer in staat zijn eenparig over het federatief groeiemodel te spreken in hun rapport en voorstellen; de synode constateert: '5. Dat het deputaten gezamenlijk niet is gelukt om alle reacties uit de kerken inzake het 'federatief groeiemodel' geestelijk te 'wegen' en de synode met de uitkomst van die weging te dienen met het oog op verantwoorde besluitvorming', dat loopt uit op de besluiten van de synode van 2007 waarin ten aanzien van het federatief groeiemodel wordt gezegd het op dit moment niet in te voeren. Dat heeft te maken met het feit dat de kerken het op dat moment niet kunnen dragen. Voor de bespreking van de vragen naar de afvaardiging vanuit samenwerkingsgemeenten dient vanuit deze achtergrond dus overwogen te worden dat er in de kerken (in vrijwel gelijke verhoudingen) zowel positief als negatief wordt aangekeken tegen een vorm van samenwerking met de GkV die boven het plaatselijke niveau uitstijgt.

Tegelijk werd in het besluit van de synode van 2007 onder 1 gezegd dat deputaten opgedragen wordt 'samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren'. Deze opdracht komt voort uit het oordeel van de synode 'dat wat aan eenheid en samenwerking met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) bereikt is, behouden moet blijven en zoveel mogelijk moet worden uitgebouwd'. Als het gaat om samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven te faciliteren dan is het in lijn met deze opdracht te zien dat een vraag vanuit de samenwerkingsgemeenten om hen tegemoet te komen in een probleem dat zij zowel op principieel als praktisch niveau tegenkomen in hun leven als gemeente serieus is te overwegen. In die zin is een beantwoorden van deze vraag niet zonder meer in tegenspraak met het aan de ene kant nog niet invoeren van het federatief groeiemodel, en aan de andere kant het samenwerken en nauwer kerkelijk samenleven op plaatselijk niveau voluit willen stimuleren en faciliteren. Het gaat hier namelijk om een probleem waar de gemeenten die plaatselijk samenwerken tegenaan lopen en waarin ze om een oplossing vragen, niet om het aangaan van een vorm van classicale of landelijke eenheid, in welk verband dan ook.

Blijft over de vraag naar de gevoeligheid in de kerken, en een rekening houden met de eenheid in eigen kerkverband, zoals het synodebesluit in de overwegingen verwoordt. Het is duidelijk dat er in de kerken verschillend gedacht wordt over de zaken rond samenwerking en het zoeken naar eenheid met andere kerken van gereformeerd belijden. Het is ook duidelijk dat dit spanning in de onderlinge verhouding tussen de kerken geeft. Hoe daarmee op een goede manier om te gaan is een vraag die verlegenheid oproept en die verlegenheid kan ook in dit stuk niet opgelost worden. Uiteindelijk zal het aankomen op de vraag of de kerken uit zijn op een, zoals ds. D. Quant onlangs in een artikel over de spanning tussen de plaatselijke samenwerking en de landelijke situatie verwoordde, 'dragen of verdragen' van elkaar, ook wanneer ze samenkomen in regionaal of landelijk verband. Vanuit Rom. 15:7 legde hij het 'dragen' van elkaar uit als een in staat zijn om ook bij verschillend gevoelen elkaar toch te zien en te beoordelen als broeders in Christus: 'men leeft niet naast elkaar, laat staan langs elkaar heen, maar men gaat geestelijk hand in hand' (D. Quant, Dragen of verdragen - over de spanning tussen plaatselijke samenwerking en de landelijke situatie, in: *De Wekker*, 13-04-2012) Alleen in deze gezindheid zal er biddend een weg gevonden kunnen en moeten worden in onderwerpen die gevoelig liggen en waarbij de eenheid onder druk kan komen te staan.

11.3.3.3 Praktische punten om te overwegen

In het rapport van deputaten eenheid voor de synode van 2010 werd opgemerkt dat de problematiek van afvaardiging naar meerdere vergaderingen door de samenwerkingsgemeenten al in 2001 gevoeld werd. In de loop der jaren zijn er echter steeds meer gemeenten bij gekomen die met deze problematiek geconfronteerd worden. De nood wordt door hen niet alleen principieel gevoeld, maar ook praktisch, zoals ook in de instructie van de PS van het Westen verwoordt wordt. Het is zeker voor kleine samenwerkingsgemeenten in toenemende mate moeilijk om iedere classisvergadering twee of drie (van oorsprong) christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen. Bovendien kan in een classis met meerdere samenwerkingsgemeenten het aantal afgevaardigde predikanten erg klein worden. Ter

voorbeeld: in een bepaalde classis was op een gegeven moment de situatie dat vier gemeenten niet hun eigen predikant mochten afvaardigen, terwijl er tegelijkertijd een aantal gemeenten vacant was en er daardoor nog maar drie predikanten over waren.

Het feit dat er twee instructies lagen uit verschillende PS-en en dat vanuit de classis Apeldoorn een instructie van gelijke strekking naar de PS was gezonden (waarbij opgemerkt wordt dat de tekst van de instructie van de classis Apeldoorn met advies van deputaten eenheid tot stand is gekomen) zegt in dit verband ook iets. Er is tijdens de synode veel aandacht gegeven aan de argumenten van de PS van het Oosten om niet over te gaan tot een instructie op dit punt, maar het zegt ook iets dat er in twee PS-en wél overeenstemming tot het indienen van een instructie is geweest. De nood wordt kennelijk terdege in veel gemeenten gevoeld en de synodecommissie die zich over de instructies boog, gaf aan deze nood onder ogen te zien en 'graag te zien dat er serieus onderzocht wordt op welke wijze dit knelpunt kan worden weggenomen'.

Ter overweging zij hier nog vermeld dat ook in Gereformeerde kerken uit het buitenland over deze materie is nagedacht, getuige dit kerkorde-artikel afkomstig uit de kerkorde van de Christian Reformed Churches of North-America: *Ministers of denominations in ecclesiastical fellowship who so serve churches in the Christian Reformed Church will be accorded the right of delegation to classis and participation in classical committee work for the duration of their time of service in the Christian Reformed Church.*

11.3.4 Kerkechtelijke aspecten

De kerkechtelijke aspecten die overwogen moeten worden ter beantwoording van de vraag die de synode aan beide deputaatschappen stelde, bewegen zich langs twee lijnen:

1. welke aanknopingspunten biedt het gereformeerde kerkrecht vanuit historisch en principiële oogpunt?
2. wat is de lijn van recente synodebesluiten als het gaat om de omgang met samenwerking met andere kerken van gereformeerde belijden?

11.3.4.1 Aanknopingspunten vanuit het gereformeerde kerkrecht

Vragen rond het afvaardigen van ambtsdragers naar kerkelijke vergaderingen worden niet voor het eerst door deze synode onder ogen gezien, maar waren ook reeds bij het ontstaan van het gereformeerde kerkverband aan de orde. Daarom geven we hieronder eerst een korte schets van de gang van zaken op dit punt bij de synode van Emden (1571) en de synode van Dordrecht (1574). Deze schets mondt uit in een hoofdweg die vanuit het oude gereformeerde kerkrecht gevonden wordt, en die het kader vormt van een aantal punten die vanuit het gereformeerde kerkrecht vervolgens in principiële zin kunnen worden opgemerkt.

11.3.4.1.1 Historische schets

a. Emden 1571

De synode van Emden wordt algemeen gezien als de eerste synode van de Nederlandse gereformeerde kerken. Prof. Dr. W. van 't Spijker heeft een inzichtgevend artikel geschreven over hoe destijds bij de vorming van het kerkverband onderlinge spanningen optraden als het ging om de vormgeving van het kerkverband (dr. W. van 't Spijker, *Stromingen onder de reformatorisch gezinden te Emden*, in: *De synode van Emden 1571-1971*, p. 50-74). Vragen kwamen aan de orde als: 'zou zij de vrijheid der christenen en die der kerk niet beknotten?' en 'zou zij geen middel worden om een nieuwe tirannie in te voeren?' Van 't Spijker laat zien hoeveel inspanningen er geleverd werden om zoveel mogelijk kerken te betrekken bij het formeren van het kerkverband (a.w. pag. 64). Daarom is het ook dat de synode van Emden reeds in haar bepalingen nadrukkelijk stelde dat zij geen menselijke heerschappij heeft willen vestigen, maar doorgang heeft willen verschaffen aan het Woord van God alleen. Het primaat van het Woord van God werd duidelijk gesteld. Naast deze concentratie op het Woord en het zoeken naar bepalingen in overeenstemming met dit Woord, speelde de binding aan de belijdenis een grote rol. Van 't Spijker noemt dit zelfs het diepste geheim achter de mogelijkheid tot het komen tot een kerkverband. De kracht die leidde tot het samenbinden van de kerken was de belijdenis. De eenheid van de kerken werd gezocht in de eenheid in de leer, de gereformeerde leer wel te verstaan. Hoewel juist hier ook de diversiteit van de reformatorisch gezinden tot uiting kwam, heeft men niet gearzeld op dit punt duidelijkheid te verschaffen.

b. Dordrecht 1574

Om de lijn van de synode van Emden vast te houden, verklaarde de synode van Dordrecht 1574 dat 'de Kerkendienaars die op den Sijnodum te gaen ghedeputeerd worden, ghetuijgenisse brengen van den Consistorie ende classe ende niet van der Ouercheijt' (Aangehaald in: Bouwman, *Gereformeerd kerkrecht*, deel II, p. 59). Deze 'ghetuijgenisse'- die wij kennen als geloofsbrieven – behielden zo hun functie om duidelijk te maken dat het de kerken zijn die in meerdere vergadering bijeen zijn. Daarnaast hebben zij ook een belangrijke functie gekregen als het gaat om het mandaat. Door middel van de geloofsbrieven, of lastbrieven, ontvangt een afgevaardigde 'last en macht' van de vergadering die hem afvaardigt om op de meerdere vergadering alles te doen wat die vergadering te doen staat. De afgevaardigde is hierbij gebonden aan Gods Woord, de gereformeerde belijdenis en de geldende kerkorde. Wie zich niet aan dit mandaat wil houden, kan niet als lid van de kerkelijke vergadering worden erkend. Een beperking van dit mandaat werd door de oude synoden niet toegelaten (a.w. pag. 60).

11.3.4.1.2 De hoofdweg die af te leiden is uit deze korte historische schets

Deze korte historische tekening laat zien dat het niet voor het eerst is dat er vragen beantwoord moeten worden over welke kerken kunnen deelnemen aan het kerkverband, en welke rol de afgevaardigden hebben op de kerkelijke vergaderingen. Bij de totstandkoming van ons kerkverband en het bepalen van de grondlijnen van onze kerkorde speelden deze vragen eveneens een rol. Wegen die toen gevonden zijn, kunnen ook in onze tijd wellicht nog steeds begaanbaar blijken, al zijn die lijnen wellicht niet één op één toepasbaar op onze huidige situatie.

De hoofdweg die gevonden is, is de binding aan Gods Woord, de gereformeerde belijdenis en de kerkorde. Kerken die hiermee instemmen om zo deel te nemen aan het kerkverband, laten dit blijken door namens de gemeente afgevaardigden te sturen. Deze afgevaardigden ontvangen op grond van de lastbrief onbepaald mandaat om - zoals het vandaag nog geformuleerd staat in de lastbrief - te handelen 'met last en macht,

om met de vergadering, op grond van Gods Woord, aangenomen Formulieren van Enigheid, Dordtse Kerkorde en verdere synodale bepalingen van onze kerken, alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk van die vergadering behoort.'

11.3.4.1.3 Enkele principiële overwegingen vanuit het gereformeerde kerkrecht

Vanuit de hoofdlijn van het gereformeerde kerkrecht zijn een aantal aspecten te noemen die verder uitgewerkt kunnen worden, ook richting de huidige situatie waarin onze kerken zich bevinden en met het oog op de specifieke vragen die door de synode gesteld zijn.

a. Over de afvaardiging naar meerdere vergaderingen

In het gereformeerde stelsel van kerkregering zijn de meerdere vergaderingen samenkomsten, niet van ambtsdragers, maar van kerken. De plaatselijke kerken vaardigen ambtsdragers af naar de meerdere vergaderingen en de plaatselijke kerken laten via de lastbrief die zij die ambtsdragers meegeven, hun macht aanwezig zijn op de vergadering. De vraag spitst zich dus toe op de vraag of iedere ambtsdrager van een gemeente afgevaardigd kan worden om de macht van een plaatselijke kerk op de meerdere vergadering aanwezig te doen zijn, in het bijzonder als het gaat om een samenwerkingsgemeente. De situatie van een samenwerkingsgemeente was in de tijd dat het gereformeerde kerkrecht vorm kreeg niet aan de orde. (Bij het tot stand komen van het gereformeerde kerkverband in Nederland ging het om plaatselijke kerken van gereformeerd belijden die zich vanwege die eenheid in belijden gedrongen voelden om zich aan elkaar en een gemeenschappelijk aanvaarde orde te binden; de situatie van verschillende kerken van gereformeerd belijden die in afzonderlijke kerkverbanden naast elkaar leefden was onbekend.) Er zal dus in de lijn van de principes van het gereformeerde kerkrecht verder gedacht moeten worden om tot een oplossingsrichting in de specifieke vragen van nu te komen.

In de eerste plaats zal dan opgemerkt moeten worden dat wanneer een plaatselijke samenwerkingsgemeente met goedkeuring van het kerkverband samenleeft als één gemeente, wat volgens de regeling uitkomt in een 'eenheid van dienst en kerkregering', dat dit betekent, dat haar ambtsdragers officieel als ambtsdragers van die plaatselijke gemeente erkend worden. Deze erkenning geldt niet alleen voor de christelijk-gereformeerde ambtsdragers, maar voor alle ambtsdragers van die gemeente. Ambtsdragers van een samenwerkingsgemeente zijn niet slechts ambtsdragers van een smaldeel van de samenwerkingsgemeente, maar ambtsdragers van de gehele gemeente. Wanneer alle ambtsdragers, zonder onderscheid, erkend worden als ambtsdragers in die gemeente, zou het te verdedigen zijn wanneer alle ambtsdragers, zonder onderscheid, vervolgens ook als afgevaardigden van die gemeente erkend zouden worden op de meerdere vergadering. Naar gereformeerd kerkrecht zijn het immers de plaatselijke gemeenten die in een meerdere vergadering bijeen zijn en die hun macht door middel van de door hen afgevaardigde ambtsdragers op die vergadering aanwezig laten zijn. De 'macht' van de ambtsdragers op een meerdere vergadering ligt niet in die ambtsdragers zelf, maar daarin dat ze wettig door de kerk waarin zij als ambtsdrager dienen, zijn afgevaardigd en dat ze door middel van de lastbrief die ze meekrijgen met macht bekleed zijn om namens de afvaardigende kerk te handelen. Het ligt in lijn met de principes van het gereformeerde kerkrecht dat wettige ambtsdragers van een plaatselijke gemeente die op een wettige manier afgevaardigd worden naar een meerdere vergadering ook als zodanig aanvaard worden en alle last en macht ontvangen om te doen wat die vergadering te doen staat.

Een van de vragen die tijdens de bespreking op de synode naar voren kwam, was de vraag of het wenselijk is dat niet-christelijk-gereformeerde afgevaardigden van samenwerkingsgemeenten kunnen meebeslissen in appellaties en onderwerpen als de toelating tot de dienst des Woords. Kerkrechtelijk is hierover alleen op een principiële manier te spreken. Een classis is een vergadering van kerken die verteenwoordigd zijn door hun afgevaardigden. Wanneer in het ressort van een classis samenwerkingsgemeenten zijn ontstaan, dan vaardigen de kerkenraden van die samenwerkingsgemeenten ambtsdragers af naar de classis en die afgevaardigden krijgen naar gereformeerd kerkrecht last en macht om met de vergadering alles te doen wat aan die vergadering te doen staat. Wanneer de kerken zouden besluiten om samenwerkingsgemeenten de ruimte te geven om ook niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen naar de classis, dan geldt ook voor deze ambtsdragers dat zij volledig als afgevaardigden in alle rechten geaccepteerd zullen moeten worden; er is naar gereformeerd kerkrecht geen beperking in mandaat.

Een andere vraag die tijdens de bespreking op de synode opkwam was de vraag of de kerken op deze manier geconfronteerd zouden kunnen worden met vrouwelijke ambtsdragers als afgevaardigden naar de meerdere vergadering. Hierover is te zeggen dat in de geldende regeling voor de samenwerkingsgemeenten wordt uitgegaan van het kleinste gemene veelvoud; dit houdt op het punt van passief kiesrecht in dat in een samenwerkingsgemeente alleen broeders verkozen kunnen worden voor de ambten. Een classis zal dus op deze wijze niet geconfronteerd kunnen worden met vrouwelijke afgevaardigden.

b. Over het verplaatsen van de rechtsongelijkheid

De instructies van de PS van het Westen en de PS van het Noorden lieten één uitzonderingssituatie in de rechten van afgevaardigden naar de classisvergadering open: namelijk het passief kiesrecht naar de PS en GS. De synodecommissie oordeelde dat bij overname van de in de instructies voorgestelde regeling de 'rechtsongelijkheid' wordt verschoven van de plaatselijke gemeente naar de classisvergadering en concludeerde dat dit vraagt om een grondige bezinning en een afgewogen en goed doordacht voorstel. Omdat aan het punt van de 'rechtsongelijkheid' zowel in het synoderapport als in de overwegingen van het synodebesluit aandacht gegeven wordt, is het goed hier iets over te zeggen.

In de overwegingen van het synodebesluit staat te lezen 'dat de rechtsongelijkheid die er nu bestaat op het niveau van de kerkenraden van samenwerkingsgemeenten na het afvaardigen van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar de classisvergaderingen op dat niveau komt te liggen'. Wat er met die rechtsongelijkheid die nu bestaat bedoeld is, wordt verduidelijkt in het commissierapport: 'Men vindt het ongewensd dat een predikant van een samenwerkingsgemeente niet in volle rechten en plichten de classisvergaderingen kan bijwonen... (ook) wijst men op de ongelijkheid in deze ten opzichte van de GKv en de NGK'. Er is dus sprake van een gevoelde rechtsongelijkheid naar twee kanten toe: in de eerste

plaats intern gericht: een samenwerkingsgemeente kan de eigen predikant niet in volle rechten en plichten afvaardigen naar de classisvergadering (zoals alle andere kerken dat wel kunnen doen) en in de tweede plaats extern gericht: een samenwerkingsgemeente kan naar de bredere vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken of de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) alle ambtsdragers afvaardigen zonder onderscheid te maken in 'bloedgroep' waaruit die ambtsdragers afkomstig zijn (ook de christelijk-gereformeerde predikant kan daarmee afgevaardigd worden), maar naar de bredere vergadering van de Christelijke Gereformeerde Kerken kunnen alleen ambtsdragers afgevaardigd worden die uit de christelijk-gereformeerde 'bloedgroep' afkomstig zijn. Er is daarmee sprake van rechtsongelijkheid ten aanzien van de meerdere vergadering van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Nu is het bij het ervaren van die extern gerichte rechtsongelijkheid de vraag of er wel zozeer sprake is van rechtsongelijkheid. Is er echt sprake van rechtsongelijkheid als in het ene kerkverband iets mag dat in het andere kerkverband niet mag? Of is het gewoon deel van de situatie waarin samenwerkingsgemeenten verkeren, dat ze te maken hebben met de kerkordelijke afspraken van beide kerkverbanden, die in sommige gevallen niet parallel behoeven te lopen? Enige relativering van de grote aandacht die dit begrip tijdens de bespreking op de synode heeft gehad is wel op zijn plaats. Het is echter de vraag of de rechtsongelijkheid in deze zin opgevat, namelijk de rechtsongelijkheid ten opzichte van de meerdere vergaderingen van de andere kerkverbanden, wel het grootste pijnpunt is voor de samenwerkingsgemeenten. Het andere punt van rechtsongelijkheid, namelijk het gegeven dat de samenwerkingsgemeente in veel gevallen de eigen predikant niet in volle rechten kan afvaardigen, terwijl andere kerken dat wel kunnen, zal waarschijnlijk zwaarder wegen. Net als het feit dat binnen de ene kerkenraad van die gemeente de ene ambtsdrager wel kan worden afgevaardigd en de andere ambtsdrager niet.

De synode overwoog dus in aansluiting met het rapport van de synodecommissie dat bij overname van de in de instructies voorgestelde regeling deze 'rechtsongelijkheid' verschoven wordt van de plaatselijke gemeente (waar hij nu gevoeld wordt) naar de classisvergadering. De synodecommissie constateerde terecht dat het hier zou gaan om een verplaatsen van de rechtsongelijkheid, immers bij de afvaardiging naar de classis zou dan niet meer worden gekeken naar de 'bloedgroep' van de afgevaardigde, maar op de classis zou het als het gaat om het passief kiesrecht en afvaardiging naar de PS en bij inschakeling voor bepaalde taken (in de instructie van de PS van het Westen wordt bv. het functioneren als kerkvisitor genoemd) weer wel gebeuren. Deze verplaatsing van de rechtsongelijkheid is echter te dragen zolang maar duidelijk is dat er geen principieel verschil wordt gemaakt ten aanzien van afgevaardigden die niet afkomstig zijn uit de 'classiseigen bloedgroep', maar dat er enkel een verschil gemaakt wordt vanuit de praktische overweging dat er rekening dient te worden gehouden met de eenheid in het eigen kerkverband en de gevoeligheid in een deel van de kerken op dit punt. Op basis van het gereformeerde kerkrecht is te zeggen dat het niet volledig in alle rechten en plichten toelaten van afgevaardigden met een lastbrief van de plaatselijke kerk in de meerdere vergadering principieel onhoudbaar is. Daarmee is tegelijk te zeggen dat niet-christelijk-gereformeerde afgevaardigden naar de meerdere vergadering niet dan slechts uit praktische motieven alleen actief stemrecht kunnen hebben in die meerdere vergadering. Hier is geen principieel grond voor te vinden. Hiernaast is het goed om te bedenken dat het hier inderdaad gaat om een verplaatsen van een rechtsongelijkheid die al bestaat, en niet om het creëren van rechtsongelijkheid.

11.3.4.2 De lijn van zeer recente synodebesluiten ten aanzien van samenwerking met ander kerken

Naast de lijnen die te trekken zijn vanuit de uitgangspunten van het gereformeerd kerkrecht, zijn er ook lijnen naar voren te halen uit het zeer recente verleden over hoe op de synoden gesproken is over de samenwerking met andere kerken van gereformeerd belijden en de zorgvuldigheid die daarbij in acht is genomen vanwege de omgang met elkaar.

Al sedert lang hebben de synoden van onze kerken opgeroepen om de eenheid te zoeken met kerken van wie kon worden vastgesteld dat zij zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis. De oproep is onverkort van kracht. Tegelijk is er in de loop der jaren steeds naar voren gekomen dat er ook gelet moet worden op de eenheid in eigen kerkverband, dit in het licht van de moeite die een deel van de kerken heeft met de samenwerking met andere kerken.

Een paar gegevens uit de acta:

2001: inzake het federatief groeimodel spreekt de GS o.a. uit: 'het gevaar bestaat dat invoering van deze vorm teveel als een van bovenaf opgelegde zaak ervaren wordt, hetgeen ook in 1892 moeite gaf.' (Acta 2001, blz. 92, overwegend 7)

2004: de GS is, opnieuw in verband met het federatief groeimodel, van oordeel dat zorgvuldig dient te worden omgegaan met de verschillen binnen het kerkverband, en geeft aan dat de noodzakelijke eenparigheid ervoor op dit moment ontbreekt. (Acta 2004, blz. 109, besluit 2b)

2007: de GS is van oordeel dat de kerken de invoering van het federatief groeimodel op dit moment niet kunnen dragen en besluit daarom het op dit moment niet in te voeren. De GS besluit tegelijk de samenwerking en het nauwer kerkelijk samenleven met de GkV op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren. (Acta 2007, blz. 131, besluit 1)

2010: de GS overweegt 'dat het afvaardigen van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar een meerdere vergadering in onze kerken gevoelig ligt' en dat de GS van 2007 uitsprak dat bij het zoeken naar kerkelijke eenheid rekening dient te worden gehouden met de eenheid in het eigen kerkverband. (Acta 2010, blz. 116)

Uit deze overwegingen en besluiten van de laatste jaren tekent zich de lijn af om plaatselijk de samenwerking met andere kerken van gereformeerd belijden voluit te stimuleren en te faciliteren, maar om in breder verband voorzichtigheid te betrachten en zorgvuldig om te gaan met verschillen in eigen kerkverband.

Er is, ook vanuit kerkrechtelijk oogpunt, dieper in te gaan op enkele punten die hierboven genoemd worden, maar vanwege de eenheid en duidelijkheid van dit rapport is er voor gekozen om de inhoudelijke bespreking van deze punten op te nemen onder het hoofdstuk met overwegingen die op het terrein van deputaten eenheid liggen. Onder '11.3.3 Principiële en praktische overwegingen op het terrein van deputaten eenheid' wordt daarom dieper ingegaan op consequenties van de eenheid van belijden als achtergrond van de

regeling voor het gestalte geven aan nauwer samenleven (bijlage 8 K.O.) en de mogelijke verbreding van de zuiver plaatselijke samenwerking die het afvaardigen van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers zou geven. Ook op het niet-invoeren van het federatief groeimodel met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en het rekening houden met de eenheid in eigen kerkverband wordt daar dieper ingegaan.

11.3.5 Voorstel aan de synode ten aanzien van de vraag of en hoe het principiële en kerkrechtelijk mogelijk is om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar de classisvergaderingen.

11.3.5.1 Beantwoording van deze vraag vanuit kerkrechtelijk oogpunt:

Na het schetsen van twee lijnen die beide van belang zijn bij het beantwoorden van de door de synode gestelde vraag is het volgende te zeggen: er is geschetst hoe bij het begin van ons kerkverband duidelijke keuzen zijn gemaakt in een situatie om vanuit gemeenten van diverse stromingen binnen een kerkverband goed met elkaar om te kunnen gaan. Er is ook aangegeven hoe in de afgelopen jaren door de synode van de CGK aangedrongen is op zorgvuldigheid als het gaat om het omgaan met verschillen in eigen kerkverband. Op grond hiervan is het niet mogelijk om op de door de synode gestelde vraag een eenvoudig 'ja' of 'nee' te antwoorden. De zaken liggen genuanceerder. Bepalend voor de uitkomst is aan welke lijn het meeste gewicht wordt gegeven.

Deputaten kerkorde en kerkrecht komen tot de conclusie dat een antwoord op de vraag van de synode niet gevonden kan worden op het niveau van kerkordeartikelen, maar gevonden moet worden op het niveau van de kerkregering, namelijk door af te wegen of we als kerken menen dat deze stap in het licht van beide lijnen wenselijk en gerechtvaardigd is. We moeten eerlijk zeggen dat naar het gevoel van de deputaten de twee lijnen op een bepaalde manier wringen. Misschien moeten we erbij zeggen: dat is met nogal wat besluiten op het gebied van de eenheid van de gereformeerde belijders het geval. Daarin manifesteert zich een stuk gebrokenheid in ons kerkelijk leven.

Deputaten kerkorde en kerkrecht zien het niet als hun taak om als deputaatschap aan de GS een concreet advies te geven ten aanzien van de vraag of het principiële en kerkrechtelijk gezien wenselijk en gerechtvaardigd is om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen naar de classisvergaderingen. Zij zijn zich bewust dat de verschillende lijnen verschillend gewogen zullen worden. Dat is ook binnen de kring van deputaten het geval. De kerken zullen in hun breedste vergadering in wijsheid een keuze moeten maken. Deputaten stellen wel, dat elk bij dit vraagstuk te nemen besluit - hoe het ook uitvalt - kerkordelijk ingebed kan worden in bijlage 8 K.O.

11.3.5.2 Voorstel voor besluitvorming aan de synode van deputaten eenheid inzake de studieopdracht inzake afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten naar de classisvergadering

Deputaten eenheid achten zich wel gehouden de synode te dienen met een concreet voorstel tot besluit, krachtens de opdracht die in 2010 als volgt geformuleerd is: deputaten opdracht te geven de generale synode van 2013 te dienen met een onderbouwd voorstel.

Deputaten eenheid menen dat in de twee lijnen die in dit besprekingsstuk geschetst zijn sprake is van ongelijkssoortige lijnen. In het deputatenrapport 2001 (Acta GS 2001, blz. 246) wordt - waar het gaat over de Christelijk Gereformeerde identiteit - gesproken over een normatieve en een niet-normatieve identiteit. Zonder te zeggen dat het bewaren van de onderlinge band een toekomstige zaak is, moet wel gezegd worden dat veel van de onderlinge verschillen die recente synodes noopten op te roepen tot zorgvuldigheid als het gaat om besluiten ten aanzien van de kerkelijke eenheid, verschillen zijn die tot de niet-normatieve identiteit gerekend moeten worden. De lijn die vanuit de beginperiode van het gereformeerde kerkverband geschetst wordt, is sterk bepaald door gebondenheid aan de Schrift, de gereformeerde belijdenisgeschriften en de kerkorde. Naar het oordeel van deputaten eenheid is dat de lijn die het meeste gewicht behoort te krijgen binnen een kerk die in alles begeert te staan op Gods Woord, de gereformeerde belijdenis en de kerkorde.

Dat leidt tot het volgende voorstel:

De synode

kennisgenomen hebbend van

het besprekingsstuk afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten naar classisvergadering;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

overwegend

1. dat de vorming van een samenwerkingsgemeente gebaseerd is op een door de classis geconstateerde eenheid van belijden van plaatselijke kerken;
2. dat binnen een samenwerkingsgemeente sprake is van één kerkenraad die, al naar gelang de plaatselijke regeling, wordt gevormd door ambtsdragers uit verschillende gemeentedelen;
3. dat de nadruk op het plaatselijke en vooral het voorlopige karakter van de samenwerking volgens bijlage 8 K.O. dient om te voorkomen dat samenwerkingsgemeenten een soort eigen kerkverband gaan vormen en om daardoor aan te geven dat deze gemeenten voluit deel blijven uitmaken van de verschillende kerkverbanden;
4. dat door afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers er slechts in die zin sprake is van verbreding van de samenwerking dat deze door de classis goedgekeurde samenwerking nu zichtbaar wordt in de classisvergadering maar toch voluit een plaatselijke aangelegenheid blijft;
5. dat opmerkingen die in eerdere synodes gemaakt zijn over het niet-invoeren van het zgn. Federatief Groeimodel inhoudelijk bepaald zijn door zorg om onderlinge verschillen binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken en dat die verschillen te maken hebben met een niet-normatieve identiteit;
6. dat - voor wat betreft de contacten met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt - deputaten opgeroepen werden door achtereenvolgende synodes om plaatselijke eenheid voluit te stimuleren en te faciliteren en dat het regelen van de afvaardiging uit samenwerkingsgemeentes een van de manieren is waarop aan dit stimuleren en faciliteren inhoud gegeven wordt;
7. dat uit het feit dat in 2010 gelijktijdig in drie particulier synodale ressorten instructies dienden die kwamen uit samenwerkingsgemeentes die met een concrete nood of met knelpunten ten aanzien van

de afvaardiging naar de classis geconfronteerd werden geconcludeerd mag worden dat deze vragen breed in de kerken leven;

verder overwegend

1. dat bij de totstandkoming van het gereformeerd kerkverband in de zestiende eeuw afgevaardigden uit de kerken op de kerkelijke vergaderingen ontvangen werden wanneer zij voorzien waren van een deugdelijke geloofsbrief die hen last en macht gaf om 'met de vergadering, op grond van Gods Woord, aangenomen Formulieren van Enigheid, Dordtse Kerkorde en verdere synodale bepalingen van onze kerken, alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk van die vergadering behoort';
2. dat er ten aanzien van de 'verplaatsing van de rechtsongelijkheid' vooral sprake is van een verschil dat ter classis gemaakt wordt vanuit de praktische overweging dat er rekening gehouden dient te worden met verschilpunten van niet-normatieve aard binnen eigen kerkverband;
3. deputaten kerkorde en kerkrecht van oordeel zijn dat een positief besluit over de vraag of niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers vanuit een samenwerkingsgemeente naar de classis afgevaardigd kunnen worden kerkordelijk ingebed kan worden in bijlage 8 K.O.

van oordeel

dat deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan hun opdracht hebben voldaan om in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht te onderzoeken of en hoe het principieel en kerkrechtelijk mogelijk is om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar de classisvergaderingen

besluit

de kerkorde als volgt te wijzigen:

- aan art. 41 een nieuw lid toe te voegen, luidend: 'Samenwerkingsgemeenten zijn gerechtigd om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers, voorzien van deugdelijke geloofsbrief, af te vaardigen naar de classische vergadering, ongeacht de vraag tot welke kerkgemeenschap zij in die samenwerkingsgemeente behoren. Wanneer hier sprake van is, zullen deze ambtsdragers niet ingeschakeld worden voor speciale classische taken (zoals kerkvisitaties e.d.); ook hebben zij geen passief kiesrecht bij de verkiezing van afgevaardigden naar de meerdere vergaderingen';
- bijlage 8 sub. 4a te wijzigen, als volgt: 'classes zullen kerkenraden die gekomen zijn tot een nauwer samenleven als in 3c bedoeld machtigen om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers, voorzien van deugdelijke geloofsbrief, af te vaardigen naar de classische vergadering, ongeacht de vraag tot welke kerkgemeenschap zij in die samenwerkingsgemeente behoren. Wanneer hier sprake van is, zullen deze ambtsdragers niet ingeschakeld worden voor speciale classische taken (zoals kerkvisitaties e.d.); ook hebben zij geen passief kiesrecht bij de verkiezing van afgevaardigden naar de meerdere vergaderingen'.

11.4 Besluitvorming

Omdat de besluitvorming hierboven al uitvoerig aan de orde is geweest, verwijzen deputaten u aan het einde van dit hoofdstuk naar de paragrafen waar u deze besluitvorming kunt vinden, t.w. 11.2.7 en 11.3.5.2.

12. Overige te rapporteren zaken

12.1 Overdracht archief

12.1.1 Opdracht

Naar aanleiding van de behandeling van het rapport van deputaten archieven besloot de synode:

1. alle deputaatschappen op te dragen de archiefstukken, die betrekking hebben op hun activiteiten, verricht in de periode voor de generale synode van 2004 z.s.m. doch uiterlijk 1 september 2011 aan het synodale archief over te dragen;
2. de scribae van alle deputaatschappen op te dragen in hun rapportage aan de generale synode te vermelden in hoeverre is voldaan aan de plicht om hun archief over te dragen.

12.1.2 Uitvoering

Deputaten waren er vanuit gegaan dat zij aan deze opdracht al hadden voldaan. De secretaris van het deputaatschap heeft, enkele maanden voor het schrijven van de rapportage, hierover contact gehad met de vorige secretaris, ds. J.W. Schoonderwoerd. Uit dat contact bleek dat deputaten toen nog niet aan deze opdracht hadden voldaan en dat een deel van de archiefstukken van voor de GS 2004 nog in zijn bezit waren. Ds. J.W. Schoonderwoerd heeft in dat contact toegezegd dat hij er zorg voor zou dragen dat op 1 september 2013 aan de opdracht wel is voldaan.

12.2 Meerjarenbeleid

12.2.1 Opdracht

voorts besloot de synode:

de grote deputaatschappen opdracht te geven een meerjarenbeleid op te stellen dat verder reikt dan de synodale periode. Dit betreft hier minimaal deputaten evangelisatie, buitenlandse zending, diaconaat en eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland.

12.2.2 Uitvoering

Deze opdracht raakt aan het hele werkterrein van deputaten. Lastig is dat geen planning gemaakt kan worden van wanneer de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland bereikt is. Lastig omdat dit - slechts menselijkerwijs gesproken - enerzijds niet alleen van onze kerken afhangt en anderzijds omdat er bij tijden vanuit onze kerken ook signalen worden opgevangen dat die eenheid maar plaatselijk beleefd moet worden. Wanneer is de tijd rijp om grote stappen te zetten? Toch zetten deputaten in dit hoofdstuk over het meerjarenbeleid een aantal stippen op de horizon, in het besef dat zo'n horizon een vreemd ding is: naarmate je er dichterbij komt, wijkt hij...

In de contacten met de *Nederlands Gereformeerde Kerken* zal in de komende periode de nodige tijd gevraagd worden voor gesprekken over een aantal zaken die in dit rapport benoemd zijn, waarbij het van groot belang is dat die gesprekken zullen bijdragen aan het groeien van onderling vertrouwen. Het is hierbij een uitdaging om, wanneer het vertrouwen mag groeien, boven het niveau van deputaten uit te komen en het geheel van de kerken hierin te betrekken. Dat zou pleiten voor het beleggen van bijeenkomsten op

regionaal en/of landelijk niveau waarin breder dan in de kring van het deputaatschap c.q. de Nederlands Gereformeerde Commissie voor Contact en Samenspreking over de onderwerpen, die aan de orde zijn, gesproken kan worden.

In de contacten met de *Gereformeerde Bond binnen de Protestantse Kerk Nederland* zal voortgaande aandacht moeten krijgen hoe de bestaande mogelijkheden om te komen tot contact op plaatselijk niveau geïmplementeerd kunnen worden, welke stimulansen daartoe mogelijk en nodig zijn. Nagedacht moet worden over hoe de bestaande mogelijkheden voldoende bekend kunnen worden gemaakt zodat er redelijke verwachting is dat er ook gebruik van gemaakt zal worden. Met het oog op het contact met de Gereformeerde Bond zal het goed zijn dat er met zekere regelmaat ook met het moderamen van de synode van de Protestantse Kerk Nederland contact is.

In de contacten met de *Gereformeerde Gemeenten* zal meer dan voorheen het geval was aandacht gevraagd moeten worden voor de basis onder de contacten. Deputaten dienen vanuit hun instructie te zoeken naar mogelijkheden tot Schriftuurlijke confessionele eenheid. Dat de contacten ook dienen om niet verder van elkaar te vervreemden is goed, maar kan niet de enige basis voor gesprekken zijn.

In de contacten met de *Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)* zullen deputaten verder willen werken aan het voluit stimuleren en faciliteren van de plaatselijke contacten om daarmee te bereiken dat er meer en meer onderling vertrouwen zal groeien, ook tussen de beide kerkverbanden. Met name met het oog op dat laatste zouden deputaten mogelijk willen maken dat er niet slechts op plaatselijk niveau gesproken wordt over prediking, sacramenten en tucht, maar dat deze gesprekken ook op regionaal niveau tot stand zullen komen. Deputaten ervaren zelf steeds weer hoe goed het is om met elkaar te spreken over de prediking. Er groeit onderling verstaan en vertrouwen. Dat zouden deputaten graag in de kerken ook zien gebeuren. Verder zal in de contacten met deze kerken er blijvend over nagedacht moeten worden hoe meer en meer op allerlei terreinen samengewerkt kan worden om daardoor elkaar te versterken. Uiteraard houdt dit ook in dat nagedacht moet worden over spanningen die kunnen bestaan tussen een toenemende plaatselijke samenwerking die volgens de huidige regelingen een voorlopig karakter dragen: de verschillende plaatselijke kerken waar enige mate van nauwer kerkelijk samenleven is ontstaan lopen voor op de rest van het kerkverband. Zij lopen daarin niet voor de muziek uit, maar maken gebruik van een regeling die is gemaakt om voorlopig reeds gestalte te kunnen geven aan eenheid die gevonden werd - in afwachting van een eenheid van gereformeerde belijders waar wij om bidden en waar wij, luisterend naar het gebed van de Heere der kerk (Joh. 17) ook aan werken mogen. Deputaten beseffen dat dit werk van langere adem is, het zal naar verwachting verder gaan dan een enkele synodale periode.

In de contacten met de *Hersteld Hervormde Kerk* zullen deputaten er aan willen werken dat de mogelijkheden, die er zijn om met gemeentes uit de HHK te komen tot vormen van plaatselijke samenwerking, ook werkelijk gebruikt zullen worden. Op dit moment wordt er wel enigermate gebruik gemaakt van de mogelijkheden om predikanten uit elkaars kerkverband uit te nodigen, maar deputaten hebben voor ogen dat er ook plaatselijke vormen van samenwerking zullen ontstaan. Daarvoor is vergroten van het onderlinge vertrouwen een belangrijke opgave. Dat zal ook meer tijd vragen dan gedurende een normale synodale periode bereikt kan worden. Dat heeft enerzijds te maken met het feit dat op dit moment slechts een deel van de CGK contact lijkt te gaan maken met de HHK, anderzijds met het feit dat de HHK nog een 'jong' kerkverband is dat nog bezig is stabiliteit te vinden en te helen van de breuk uit 2004.

Als het gaat om het *Deputatenoverleg Eenheid (DOE)* voorzien deputaten dat zij daarin zullen moeten (en willen) participeren zolang er geen landelijke eenheid bereikt is tussen de kerkverbanden die nu in DOE betrokken zijn. Wat in de kring van DOE besproken wordt, heeft vooral te maken met de contacten die bestaan tussen de GKv en de NGK. Oplossingen die daar gevonden worden voor situaties die zich voordoen op plaatselijk vlak, kunnen evenwel soms ook gebruikt worden om oplossingen te vinden voor situaties die zich in de toekomst zouden kunnen voordoen als op plaatselijk vlak gemeentes van gereformeerde signatuur uit de PKN en gemeentes uit de HHK komen tot samenwerking met plaatselijke kerken binnen ons kerkverband.

Ten aanzien van de *Raad van Kerken* hebben deputaten (samen met deputaten van de GKv en de commissie van de NGK) gezocht naar een weg om betrokken te zijn bij de Raad zonder er volledig in op te gaan. In dit rapport worden daarover voorstellen aan uw vergadering gedaan. Wanneer de synode die voorstellen overneemt, houdt dat in dat ook dit een aandachtspunt wordt voor deputaten dat zich verder zal uitstreken dan de periode tussen twee synodes.

Ten aanzien van het *Contactorgaan voor de Gereformeerde Gezindte* zijn deputaten van oordeel dat participatie hierin zinvol is en blijft maar dat, meer dan voorheen het geval was, dit orgaan moet worden tot een instrument dat werkelijk kan bijdragen aan kerkelijke eenheid. Teveel hadden deputaten de indruk dat het een vriendelijke ontmoetingsplek was waar niet echt iets van uit ging. Om hieraan meer te kunnen bijdragen, hebben deputaten besloten toch weer in te gaan op het verzoek om iemand uit ons midden te hebben die meedoet in het dagelijks bestuur. Om de bestaande cultuur om te vormen zal er wel de nodige tijd verstrijken dus is participatie in het COGG ook iets dat van langere duur zal zijn.

12.3 Nationale Synode 2010

12.3.1 Opdracht

Voorts besloot de synode:

1. deel te nemen aan de Nationale Synode d.d. 10 en 11 december 2010 te Dordrecht;
2. van deelname mededeling te doen aan de stuurgroep van de Nationale Synode;
3. deputaten opdracht te geven een afvaardiging samen te stellen met inachtneming van het gestelde in het rapport.

12.3.2 Verslag

Deputaten hebben een uitnodiging gedaan naar de Bond van Chr. Geref. Vrouwenverenigingen, de Bond van Chr. Geref. Mannenverenigingen in Nederland, de Christelijke Gereformeerde Jeugdwerkorganisatie,

het Landelijk Contact Jeugdwerk, om een afvaardiging te willen aanwijzen voor deelname aan de Nationale Synode. Het Landelijk Contact Jeugdwerk heeft laten weten geen afvaardiging te willen sturen. Naderhand is door de Stuurgroep van de Nationale Synode nog een bredere uitnodiging in de kerken gedaan.

Al wordt de naam 'Nationale Synode' gebruikt, het ging niet om een synode in de zin zoals die in de kerkelijke traditie bekend is. De toevoeging 'protestants forum' aan de naam is dan ook essentieel. De Nationale Synode wil een beweging zijn, die het onderlinge geloofsgesprek tussen christenen uit verschillende kerken bevordert.

Tijdens de dagen dat de Nationale Synode bijeen kwam, werden in het Wartburg College groeps gesprekken gevoerd naar het model van het geloofsgesprek. In de Grote Kerk was een van de belangrijkste dingen wel het aanbieden van de 'Signaaltekst' voor de Nederlandse samenleving. Deze tekst werd aangeboden aan de toenmalige minister van binnenlandse zaken, mr. J.P.H. Donner.

12.3.3 Vervolg

Deputaten hebben deelgenomen aan een studiedag, die door de Stuurgroep belegd was in september 2011. Kerken en organisaties die vertegenwoordigd waren op de Nationale Synode in Dordrecht kwamen bijeen om te bezien welk vervolg er aan de bijeenkomst in Dordrecht gegeven zou kunnen worden. De algemene gedachte was dat met name de forumfunctie van de Nationale Synode verder uitgebouwd zou moeten worden. Een werkgroep werd gevormd, die ging bezien hoe het geloofsgesprek in verschillende plaatsen gestimuleerd zou kunnen worden.

Deputaten hebben, aanvankelijk door twee, later door een van de deputaten geparticipeerd in de werkgroep geloofsgesprekken, die het stimuleren van onderling gesprek tussen christenen van diverse achtergronden ten doel heeft. Het geloofsgesprek, de werkvorm die hierbij is gekozen, houdt in dat een individu zijn of haar huiskamer openstelt voor gasten, zodat er een gesprek kan plaatsvinden over wat geloven persoonlijk voor de gesprekspartners betekent. Op deze manier wordt gezocht naar een manier om elkaar te ontmoeten rondom Jezus Christus. Om dit te faciliteren werd een website ingericht die op 18 januari 2013 van start ging. Hierop kan iemand aangeven zijn/haar huiskamer open te stellen voor gasten, waarna anderen hun belangstelling kunnen aangeven voor een geloofsgesprek op deze locatie. Op 17 april 2013 gaf de site aan dat er, verspreid over het land, 9 geloofsgesprekken gehouden waren en 7 gepland. De deputaat heeft zich inmiddels teruggetrokken uit de werkgroep geloofsgesprekken, omdat de start goed gemaakt is en gezien de vele werkzaamheden voor het deputaatschap. Er wordt op het moment van schrijven van deze rapportage op verzoek van de Nationale Synode nog gezocht naar opvolging buiten de kring van deputaten.

In de stuurgroep van de Nationale Synode zat tot medio 2012 prof. dr. H.G.L. Peels op persoonlijke titel. Toen hij terugtrad, werd aan ds. W. van 't Spijker gevraagd of hij plaats wilde nemen in de stuurgroep. Hij heeft daarin toegestemd. In de kring van deputaten is de vraag besproken of hij dat ook op persoonlijke titel zou moeten blijven doen of dat de deelname aan de Nationale Synode door deputaten zou rechtvaardigen dat hij namens deputaten plek heeft in de stuurgroep. Deputaten hebben niet op eigen gezag die beslissing willen nemen, maar stellen wel aan de synode voor om daar ruimte voor te geven.

Inmiddels is ook duidelijk dat de bijeenkomst in Dordrecht in december 2010 van de Nationale Synode een vervolg krijgt op 25 en 26 oktober 2013. Deputaten achten het goed dat ook nu onze kerken weer deel uit maken van deze bijeenkomst door een delegatie te zenden en derhalve ook nu weer zullen bijdragen in de kosten hiervan.

12.4 Ontmoeting moderamen PKN

12.4.1 Ontmoeting moderamen PKN n.a.v. vraag GB

Een delegatie van deputaten heeft op 30 oktober 2012 een ontmoeting gehad met het moderamen van de PKN, waarbij ook drs. P.J. Vergunst namens het hoofdbestuur van de GB aanwezig was. Vanwege het contact met de GB meenden deputaten dat het goed was aan de uitnodiging, die door het moderamen van de PKN op verzoek van het hoofdbestuur van de GB was gedaan, in te gaan. Het is een ontmoeting geweest waarbij in een hoog tempo een aantal onderwerpen passeerden, die meer omvatten dan alleen het contact met de GB en ook meer dan alleen de relatie met de PKN in het algemeen. Deputaten bespraken toen dat er in februari 2013 een vervolgesprek zou komen, opnieuw in het kader van de ontmoeting met de GB. Deputaten zagen toen voor ogen om aan de synode ook voor te gaan stellen om op deze wijze - nadrukkelijk in het kader van de contacten met de GB - een of tweemaal per synodeperiode ook met het moderamen van de PKN te spreken.

12.4.2 Nieuwe uitnodiging

In een brief van 17 januari 2013 worden deputaten uitgenodigd voor een gesprek op 5 maart 2013. Ook de NGK, GKv en VGKN hebben een uitnodiging ontvangen. De bedoeling van het gesprek is om elkaar indringend in de ogen te kijken over op welke wijze gezocht zou moeten worden naar het gestalte geven aan de in Christus geschonken eenheid in deze tijd van ontkerkelijking en secularisering. In de brief wordt gerefereerd aan het eerdere gesprek dat deputaten CGK hadden met het moderamen van de PKN. Opgemerkt wordt ook dat tijdens dat gesprek de wenselijkheid is uitgesproken om een ontmoeting te hebben waar ook de GKv en de NGK bij aanwezig zouden zijn. Die wens is in die ontmoeting inderdaad uitgesproken, echter niet door deputaten, maar van de kant van het moderamen PKN. Deputaten waren deze eerste ontmoeting immers aangegaan in het kader van de gesprekken met de GB.

Kortom, deze uitnodiging liep niet voort uit het vorige gesprek. Om die reden waren deputaten aanvankelijk van mening dat zij voor zo'n gesprek geen mandaat hadden van de GS. Deputaten besloten daarom in de vergadering van 24 januari 2013 om niet in te gaan op deze uitnodiging van het moderamen van de PKN. Deputaten namen zich toen echter wel voor om de GS in kennis te stellen van deze uitnodiging. Tenslotte besloten deputaten te vragen naar een nieuwe uitnodiging, in het kader van de contacten met de GB, zoals die eerder ook had plaatsgevonden.

12.4.3 Herziening van het aanvankelijke besluit niet op de uitnodiging in te gaan

Over ons antwoord aan het moderamen van de PKN is vervolgens nogal wat ruis ontstaan. Deputaten ontvingen ook een nieuwe brief van 1 februari 2013 als antwoord op het schrijven van deputaten van 30 januari 2013. In die nieuwe brief wordt een sterk appel op deputaten gedaan om toch mee te doen in de

voorgestelde ontmoeting. Naar de mening van de deputaten speelt bij de ontstane ruis de druk vanuit de pers zeker een rol, waarbij het wel zo is dat het moderamen van de PKN hiervan de aanstichter is geweest door in een persbericht - als te doen gebruikelijk in de PKN - naar buiten te brengen dat er een brief is uitgegaan naar verschillende kerken. In de persberichten stond uiteraard niet de historie te lezen, die voor deputaten wel verbonden was aan de brief van het moderamen van de PKN. Hoe dan ook, de ontstane ruis en de nieuwe brief is voor deputaten aanleiding geweest om op 26 februari 2013 nog eens terug te kijken naar het besluit van 24 januari 2013, wat tijdens die vergadering vrij snel door deputaten was genomen.

De historie van de brief blijft staan. Zeker n.a.v. de eerste brief zijn ook wel kritische vragen te stellen over het gemak waarmee in de brief van 17 januari gesproken wordt over het ontstaan van afgescheiden kerken. Er lijkt ook weinig begrip te zijn voor de gevoeligheden in de CGK wanneer de pers erbij wordt betrokken. Over het een en ander spreken we uitvoerig en indringend met elkaar.

Na weging van de meningen besluiten alle deputaten zich aan te sluiten bij de meerderheid. Gezamenlijk beslissen deputaten een afvaardiging van drie personen af te vaardigen. Bij het nemen van dit besluit, geven onderstaande argumenten de doorslag:

- a. het gaat niet om gesprekken gericht op kerkelijke eenheid;
- b. we dienen de GS het beste door te gaan, te horen en uit te leggen waar we staan;
- c. het gesprek is informeel en vertrouwelijk.

12.4.4 Gesprek

Aan het gesprek, dat plaatsvond op 5 maart 2013, namen naast een drietal deputaten en het moderamen van de PKN ook vertegenwoordigers van de VGKN, Gkv, NGK deel. Er werd begonnen met een moment van meditatie, gebed en zingen. De reden om nu contact te zoeken is voor de PKN dat deze kerk graag mee wil doen in de contacten, die de gereformeerde kerken onderling hebben. Vanuit de katholiciteit van de kerk werd indringend de vraag in het midden gelegd: 'hoe verhouden wij ons tot elkaar?' Het gesprek ontwikkelde zich tot een gesprek over de belijdende kerk. De PKN wil aangesproken worden op de belijdenis en een belijdende kerk zijn. De vraag is neergelegd wat dit betekent wanneer ds. K. Hendrikse met zijn opvattingen over 'geloven in een God die niet bestaat' predikant kan zijn in de PKN. Geantwoord werd dat ook aan dwalenden gezegd wordt waar het in het belijden van de kerk om gaat. Daar worden echter geen kerkelijke consequenties aan verbonden. Er zijn in het gesprek verder geen conclusies getrokken. De gezamenlijke gedachte was wel om in alle bescheidenheid een vervolg te geven aan dit contact vanuit de gedachte dat het goed is elkaar in ieder geval te ontmoeten en te bevragen.

12.4.5 Vervolg aan het gesprek met de PKN

Deputaten zijn van gedachte dat het goed zou zijn om een vervolg te geven aan dit gesprek. Deputaten zelf zien (ook) dit als een contact van een ander niveau, dan gesprekken met de Gkv, HHK, NGK en ook de GB en de GG. En toch zouden deputaten - gezien de ontkerkelijking en vanuit de gedachte dat een zoveel mogelijk gezamenlijk optrekken van kerken in onze huidige samenleving hoge prioriteit dient te hebben - ervoor willen pleiten om het contact met het moderamen van de PKN als CGK niet uit de weg te gaan. Voor een eventuele volgende ontmoeting zal de regie overigens niet meer alleen bij het moderamen van de PKN liggen. Er is ondertussen een agendacommissie samengesteld ter voorbereiding op een volgend gesprek tussen de CGK - PKN - Gkv - NGK - vGKN. Door deze commissie is, op voorstel van uw deputaten, besloten geen activiteiten te ontplooiën voordat de GS van de CGK zich hierover heeft uitgesproken.

12.4.6 Ontmoeting met de PKN in breder verband

Het in 12.4.5 genoemde onderscheid tussen contacten op verschillende niveaus grijpt terug op wat ook in het bezinnende hoofdstuk 2 werd genoemd. Daar spreken wij over contacten in bredere zin, waarbij gedacht wordt aan het zoeken van een weg met de Raad van Kerken en het deelnemen aan de Nationale Synode. Het contact met het moderamen van de PKN is een contact wat in diezelfde lijn ligt. Deputaten beseffen dat deze contacten verder gaan dan wat in de instructie voor deputaten wordt omschreven als 'naar de eis van het Woord van God en in overeenstemming met de gereformeerde confessie wegen te zoeken die kunnen leiden tot de eenheid van de kerken van gereformeerde belijdenis in Nederland'. Wij maken graag een vergelijking met het werk van deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken. In de praktijk zijn er verschillende manieren waarop wij als kerken contact onderhouden met andere kerken in het buitenland. Naast de mogelijkheden voor volledige en beperkte correspondentie is er ook de mogelijkheid van contact met kerken, die bijvoorbeeld niet dezelfde confessie hebben als onze kerken. Door het zoeken van een weg met de RvK en de Nationale Synode zijn onze kerken feitelijk ook in het binnenland - zij het op een andere manier - een soortgelijke weg gegaan. Deputaten pleiten ervoor om die lijn te vervolgen en zo dus ook mogelijkheden te hebben voor contact op een ander niveau. Het zou goed zijn wanneer de omschrijving van de taak van het deputaatschap in deze zin ook wordt aangepast door in bijlage 34 art. 3 een lid d toe te voegen dat als volgt luidt: 'd. met het oog op het belang van een zoveel gezamenlijk optrekken van kerken in het publieke domein kunnen deputaten, gezien de secularisatie van de samenleving, contacten onderhouden met andere kerken en kerkelijke organisaties dan bedoeld in 3 a en b, zonder het oogmerk met hen tot nauwer kerkelijk samenleven te komen.'

12.5 Adviesvragen uit de kerken

Deputaten zijn voor de kerken aanspreekpunt voor vragen over eenheid en samenwerking met gereformeerde belijders. Veel vragen kunnen beantwoord worden op basis van de kerkorde en eerder genomen besluiten van de GS. Van deze vragen, die soms door de voorzitter en/of secretaris direct worden beantwoord en in wat ingewikkelder situaties ook door deputaten gezamenlijk worden besproken, doen deputaten verder geen vermelding in de rapportage. Wel vermelden wij hier het advies wat deputaten gegeven hebben aan de classis Amersfoort t.a.v. de constituering van de Kruispuntgemeente Amersfoort-Vathorst.

12.5.1 Advies t.a.v. constituering Kruispuntgemeente Amersfoort-Vathorst

12.5.1.1 Adviesvraag

Op 21 december 2011 ontvingen deputaten een brief van de kerkenraad van Amersfoort met het verzoek om de classis Amersfoort van advies te dienen inzake de aanvraag tot het institueren van een

samenwerkingsgemeente CGK - NGK - PKN in Amersfoort-Vathorst. Ook aan deputaten kerkrecht en kerkorde is om advies gevraagd. Het betreft een gemeente die reeds geruime tijd samenkomt als de Kruispuntgemeente in de wijk Vathorst.

12.5.2 Principiële overweging

Het institueren van een CGK-smaldeel voor de bedoelde samenwerkingsgemeente, betekent metterdaad dat er toestemming wordt verleend tot een plaatselijk nauwer samenleven zoals omschreven in bijlage 8 K.O. onder 3c met zowel de plaatselijke NGK- als ook de PKN-gemeente waarmee wordt samengewerkt. Naar het oordeel van deputaten waren er twee zaken die het geven van toestemming tot samenwerking compliceren.

12.5.2 Grondslag en kerkelijke kaders

Deputaten menen dat er reden is om verheugd en dankbaar te zijn dat er in deze nieuwbouwwijk een gemeente is ontstaan die vorm wil geven aan gemeente-zijn op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis. Deze gemeente met daarin ook een CGK-smaldeel is een samenwerkingsgemeente, ontstaan in een missionaire situatie, onder verantwoordelijkheid van de kerk van Amersfoort. Vanuit de betrokkenheid bij de kerk van Amersfoort moet de classis ook met deze Kruispuntgemeente een weg zoeken waardoor deze bestaande gemeente binnen de kerkelijke kaders gebracht kan worden. Uit het reglement voor samenwerking in Vathorst, waarin gebruik is gemaakt van het door Deputaten Overleg Eenheid opgestelde modelreglement (goedgekeurd door GS 2010), blijkt dat de Kruispuntgemeente zelf die weg binnen de kerkordelijke kaders ook zoekt. Deputaten zijn van mening dat het een taak van de classis is om te bezien of dit reglement voor de samenwerkingsgemeente Vathorst voldoende houdbaar is als basis voor samenwerking binnen de kerkordelijke kaders van de drie genoemde kerkverbanden.

12.5.3 Missionaire situatie

Een eerste complicerende factor is het gegeven dat er samengewerkt wordt met een plaatselijke NGK. De GS van 1998 heeft immers uitgesproken dat er geen grond meer is om bijlage 6 K.O. (nu bijlage 8 K.O.) van toepassing te laten zijn op nieuwe vormen van samenwerking met de NGK. Deputaten merken echter op dat de GS van 2001 heeft besloten dat er een uitzondering geldt op het synodebesluit van 1998 voor gemeenten waar de nood zo groot is dat zij in hun voortbestaan worden bedreigd. De kerken hebben toen en daarna geen uitspraken gedaan over uitzonderingen voor gemeenten die in een missionaire situatie slechts bestaan kunnen en willen door samenwerking. Naar de letter van de kerkordelijke regels is er dus geen mogelijkheid tot samenwerking met een NGK in Amersfoort-Vathorst. Deputaten menen echter dat het wel naar de geest van het besluit van 2001 is wanneer toch in deze missionaire situatie toestemming verleend wordt tot samenwerking, die er feitelijk al is. Ook wanneer de classis Amersfoort niet zou hebben besloten de Kruispuntgemeente te institueren, zouden deputaten het feit van nieuwe samenwerking met een NGK in een missionaire situatie onder de aandacht hebben gebracht van de GS 2013.

12.5.4 Samenwerkingsgemeente met een plaatselijke PKN (GB)

Een tweede complicatie is gegeven met het feit dat er sprake is van samenwerking met een gemeente uit de PKN. De GS 2004 keurde een door deputaten voorgestelde regeling voor gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformeerd belijden goed. Deze regeling is te vinden op pag. 371 van de acta van de GS 2004. De kerk van Amersfoort moest dus aan de classis allereerst duidelijk maken dat de (wijk)gemeente waarmee wordt samengewerkt ook werkelijk een gemeente is van gereformeerd belijden in de PKN. De bedoelde regeling, goedgekeurd door de GS 2004, maakt duidelijk hoe er inhoud gegeven kan worden aan plaatselijke samenwerking met gemeenten van gereformeerd belijden in de PKN. Het vergaderen als één samenwerkingsgemeente, zoals verwoord in bijlage 8 onder 3c, is echter met gemeenten van gereformeerd belijden in de PKN volgens deze regeling niet mogelijk. Deze regeling wijst onder 3a daarentegen wel op de mogelijkheid dat het nauwer samenleven kan uitkomen in gezamenlijke missionaire activiteiten. De Kruispuntgemeente in Amersfoort-Vathorst kan - zo menen deputaten - gezien worden als een gemeente, die is voortgekomen uit een gezamenlijke missionaire activiteit met een PKN-gemeente van gereformeerd belijden. Het gevolg van deze missionaire activiteit plaatst de kerken voor nieuwe vragen omtrent samenwerking met gemeenten in de PKN. Naar het oordeel van deputaten mogen de kerken deze vragen niet uit de weg gaan. Het zou ook vreemd zijn wanneer de wijze waarop de classis met deze vragen omgaat als een rem gaat werken voor het voortbestaan van een activiteit, die begonnen is vanuit een missionair oogmerk. Tegen deze achtergrond adviseerden deputaten de classis, wanneer er voor de kerk van Amersfoort geen mogelijkheden zouden zijn te wachten tot na een synodebesluit van 2013, te besluiten het CGK-smaldeel van de Kruispuntgemeente te institueren en metterdaad dus toestemming te geven voor deze vorm van samenwerking met een PKN-gemeente, die verder gaat dan wat volgens de huidige regeling mogelijk is.

Deputaten brengen de GS op de hoogte van deze nieuwe vraag rondom eenheid waarvoor de kerken worden geplaatst, waarbij deputaten de synode in overweging geven er rekening mee te houden dat een soortgelijke vraag vaker gesteld kan gaan worden. Wanneer de GS deputaten hiertoe de opdracht geeft, zijn deputaten uiteraard bereid hierover - eventueel ook samen met deputaten kerkrecht en kerkorde - na te denken.

12.5.5 Samengevat: conclusie en advies van uw deputaten aan de classis Amersfoort

Deputaten merken met blijdschap en dankbaarheid het ontstaan van gereformeerd kerkelijk leven in Vathorst op, waarbij ook de CGK van Amersfoort betrokken is. Deputaten constateerden twee complicerende factoren voor de instituering van het CGK-smaldeel van de Kruispuntgemeente, die impliciet toestemming betekent tot het vormen van een samenwerkingsgemeente met een NGK en een gemeente van gereformeerd belijden binnen de PKN. Deputaten meenden echter in de gegeven situatie aan de classis Amersfoort te kunnen schrijven dat deze classis bij het toestemmen tot instituering handelt naar de geest van de besluiten van de GS ten aanzien van de NGK en gemeenten van gereformeerd belijden (GB) binnen de PKN, met name vanwege het bijzondere van het ontstaan van deze specifieke gemeente in een missionaire situatie.

12.6 Besluitvorming

Deputaten stellen de GS 2013 voor:

1. uit te spreken dat voldaan is aan de opdracht om zorg te dragen voor het overdragen van het archief tot en met 2004;
2. kennis te nemen van wat deputaten schreven over het gevraagde meerjarenbeleid en uit te spreken dat daarmee voldaan is aan de opdracht om een meerjarenbeleid op te stellen dat verder reikt dan één synodeperiode;
3. kennis te nemen van het verslag van de Nationale Synode en deputaten de opdracht te geven om bij dit werk betrokken te blijven;
4. goed te keuren dat ds. W. van 't Spijker is toegetreden tot de stuurgroep van de Nationale Synode en uit te spreken dat hij dit voortaan als deputaat namens de CGK doet;
5. deputaten toe te staan om incidenteel in het kader van de contacten met de GB contact te hebben met het moderamen van de PKN;
6. uit te spreken dat contact met de PKN ook los van de contacten met de GB is toegestaan als contact op een ander niveau dan het zoeken van eenheid op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde confessie;
7. de instructie van deputaten aan te passen door in bijlage 34 K.O. art. 34 een lid d toe te voegen: 'd. met het oog op het belang van een zoveel gezamenlijk optrekken van kerken in het publieke domein kunnen deputaten, gezien de secularisatie van de samenleving, contacten onderhouden met andere kerken en kerkelijke organisaties dan bedoeld in 3 a en b, zonder het oogmerk met hen tot nauwer kerkelijk samenleven te komen.;
8. kennis te nemen van het advies van deputaten aan de classis Amersfoort en ook deze handeling van deputaten goed te keuren;
9. deputaten op te dragen te onderzoeken of situaties van missionair belang ook in het algemeen reden zouden kunnen zijn om in die situaties bijlage 8 K.O. toch van toepassing te verklaren op de NGK;
10. deputaten op te dragen om samen met het hoofdbestuur van de GB - en eventueel ook samen met deputaten kerkrecht en kerkorde - te onderzoeken of en onder welke voorwaarden het toch mogelijk is om een samenwerkingsgemeente met de PKN (GB) te vormen, in eerste instantie vooral in situaties van missionair belang.

W. van 't Spijker, voorzitter
J.L. de Jong, secretaris

Bijlage 1

Model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente

Er bleek behoefte aan kerkrechtelijke duidelijkheid over (de vorming van) samenwerkings-gemeentes. De DOE-groep heeft dit model ontworpen om daarmee plaatselijke kerken te dienen.

Het model is ter goedkeuring voorgelegd aan de brede kerkelijke vergaderingen. Door de GS Huizen 2010 (CGK) werd het aanvaard (Acta art.176); de LV Houten 2010 (NGK) heeft er mee ingestemd (Acta art. 10.01) en het opgenomen als bijlage bij AKS art.39. GS Harderwijk 2011 (GKv) nam er met instemming kennis van (Acta art.84-3).

Model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente

Wanneer in gehoorzaamheid aan de opdracht van onze Heiland plaatselijke kerken werken aan kerkelijke eenheid, kunnen zij volgens de geldende regelingen overgaan tot samenwerking.

Vervolgens kunnen zij, onder Gods zegen, besluiten door te groeien naar een samenwerkingsgemeente. Daarbij kan het volgende model in acht genomen worden.

1. Samenwerkingsgemeente

- a. Een samenwerkingsgemeente bestaat uit kerken die deel uitmaken van verschillende kerkverbanden, maar plaatselijk functioneren als één gemeente onder leiding van één kerkenraad.
- b. De groei naar een samenwerkingsgemeente is een proces dat per plaats verschillend kan verlopen. De kerkenraden informeren de gemeenten goed over de verschillende fasen van dit proces en werken aan voldoende draagvlak.
- c. De kerkenraden houden de classes¹ op de hoogte van het verloop van dit groeiproces.
- d. Het besluit tot het vormen van een samenwerkingsgemeente wordt door elk van de kerkenraden genomen en vervolgens gezamenlijk vastgelegd in een overeenkomst.

2. Samenwerkingsovereenkomst

- a. Wanneer twee of meer samenwerkende kerken een samenwerkingsgemeente willen vormen, stellen zij, met inachtneming van de regelingen binnen elk van de kerkverbanden², een samenwerkingsovereenkomst op.
- b. In de samenwerkingsovereenkomst worden de volgende zaken beschreven/geregeld:
 - i. De samenwerkingsovereenkomst omvat het hele leven en werken van de gemeente. Afzonderlijke regelingen worden opgesteld met betrekking tot ten minste het beheer van de stoffelijke goederen, de verkiezing van ambtsdragers en de beroeping van predikanten.
 - ii. De samenwerkingsovereenkomst vermeldt de namen van de samenwerkende kerken en de naam van de nieuw te vormen samenwerkingsgemeente.
 - iii. De samenwerkingsovereenkomst bevat bepalingen over de kerkelijke registers waarin wordt bijgehouden tot welk gemeente-deel elk van de gemeenteleden behoort en bij welke gemeente-deel nieuw-ingekomen leden worden ingeschreven.

¹ Waar in deze regeling sprake is van classis, kan dit ook gelezen worden als regio-vergadering; idem voor Landelijke Vergadering in plaats van Generale Synode

² Binnen de GKv geldt de bepaling dat het opstellen van een samenwerkingsovereenkomst gebeurt 'met advies van Deputaten Kerkelijke Eenheid'

- iv. De samenwerkingsovereenkomst bevat bepalingen over de geografische grenzen van de samenwerkingsgemeente.
 - v. In de samenwerkingsovereenkomst kan de positiebepaling worden vastgelegd ten aanzien van onderwerpen waarover binnen de betrokken kerkverbanden ongelijke besluiten genomen zijn. Dit geldt met name de onderwerpen die in de landelijke besprekingen de weg naar kerkelijke eenheid belemmeren. Er kunnen besluiten worden vastgelegd waarvan niet afgeweken zal worden zonder dat het voortbestaan van de samenwerkingsgemeente opnieuw door de kerkenraad, gemeente en classes wordt bevestigd.
 - vi. De samenwerkingsovereenkomst bevat bepalingen over het aanbrengen van wijzigingen, en regelingen voor de eventuele ontbinding van de samenwerking.
 - vii. In de samenwerkingsovereenkomst of in daarbij gevoegde regelingen worden afspraken vastgelegd over de roeping tot het ambt van ouderling en diaken en over het beroepen van een predikant.
 - viii. In de samenwerkingsovereenkomst of regeling komt een bepaling voor betreffende de gang van zaken ten aanzien van het gezamenlijk vermogen (bezittingen en schulden) in geval van beëindiging van de samenwerking. Met het oog daarop worden alle vermogensbestanddelen welke door een van de gemeenten worden ingebracht als zodanig geregistreerd.
- c. De samenwerkingsovereenkomst wordt van kracht nadat elke kerkenraad daarvoor voldoende draagvlak in de gemeente geconstateerd heeft en de goedkeuring van de classis ontvangen heeft.³
- 3. Kerkenraad en predikant**
- a. Waar in deze bepalingen of in plaatselijke samenwerkingsovereenkomsten sprake is van de kerkenraad, wordt deze geacht te bestaan uit de dienaren des Woords, de ouderlingen en de diakenen, tenzij nadrukkelijk anders bepaald wordt.
 - b. De gezamenlijke kerkenraad is bevoegd te handelen als kerkenraad van elk van de gemeenteden, ongeacht zijn samenstelling vanuit de gemeente-delen.
 - c. Een predikant wordt verbonden aan de samenwerkingsgemeente als geheel onder leiding van de gezamenlijke kerkenraad.
 - d. Bij het beroepen van een predikant of proponent wordt gehandeld volgens de daarvoor geldende regels van het kerkverband waartoe de betrokken predikant of proponent behoort.
 - e. Bij alle beslissingen inzake aanvang en beëindiging van de ambtsdienst wordt gehandeld volgens de daarvoor geldende regels van het kerkverband waartoe de predikant behoorde voordat hij aan deze gemeente verbonden werd. Wanneer bezwaren ingediend worden tegen leer of leven van de predikant, en de kerkenraad deze bezwaren ongegrond acht, kunnen gemeenteleden in appel gaan bij de meerdere vergadering van dat kerkverband.⁴
 - f. Voor het voorgaan in erediensten kan iedere broeder worden uitgenodigd die in één van de betrokken kerkverbanden bevoegd is voor te gaan. Bij een samenwerkingsgemeente waarin een GKv-gemeente betrokken is, geldt daarnaast dat uitgenodigd mogen worden alleen die predikanten die door ondertekening van de belijdenis hebben verklaard er hartelijk van overtuigd te zijn dat de leer van de drie formulieren van eenheid in alle delen geheel met Gods Woord overeenstemt.
 - g. Predikanten van een samenwerkingsgemeente zijn bevoegd voor te gaan in alle kerken van de betrokken kerkverbanden, wanneer zij daartoe door de betrokken kerkenraad uitgenodigd worden en mits de eventuele zusterkerk ter plaatse daartegen geen bezwaar heeft.
 - h. De vraag of en in hoeverre de predikant binnen het andere kerkverband bepaalde taken zal vervullen zal aan het desbetreffende kerkverband worden overgelaten.
 - i. Voor een vacante samenwerkingsgemeente wordt door elk van de classes een consultant aangewezen.
- 4. Stoffelijke zaken**
- a. In de samenwerkingsovereenkomst of een daarbij gevoegde regeling leggen de samenwerkende kerken afspraken vast over het beheer van de stoffelijke goederen en de diaconale gelden.
 - b. Zowel de afzonderlijke gemeente-delen, vertegenwoordigd door de gezamenlijke kerkenraad, als ook de samenwerkingsgemeente als geheel worden geacht rechtspersoonlijkheid te bezitten.
 - c. De afzonderlijke ledentallen van elk gemeente-deel worden gehanteerd bij de afdracht van quota binnen elk van de kerkverbanden.
- 5. Kerkverband en rechtsgang**
- a. De samenwerkingsgemeente zendt een afvaardiging naar de classis van elk kerkverband. Voor het geval er geen landelijke afspraken zijn, wordt in overleg met de classis besloten in hoeverre het van belang is tot welk gemeente-deel deze afgevaardigden behoren.
 - b. Besluiten van meerdere vergaderingen van elk van de kerkverbanden worden als bindend aanvaard. Bij onderlinge strijdigheid zoekt de kerkenraad een weg die de opbouw en de eenheid van de gemeente dient, en die zoveel mogelijk recht doet aan de bedoeling van alle besluiten. Hij legt zijn beslissing ter acceptatie voor aan de classis van het kerkverband dat het besluit nam waarvan afgeweken wordt.
 - c. Vanuit elk van de betrokken classes zal aandacht gegeven worden aan de reguliere visitatie van de samenwerkingsgemeente. De wijze waarop dit gebeurt wordt in onderling overleg tussen de erbij betrokken classes vastgesteld.⁵
 - d. Een lid van een samenwerkingsgemeente kan zich tegen een uitspraak van de kerkenraad beroepen op de meerdere vergadering van het kerkverband waartoe zijn gemeente-deel behoort. Elk van de classes heeft bevoegdheid rechtsgeldige uitspraken te doen ten opzichte van de gezamenlijke kerkenraad, zo mogelijk met advies vanuit het andere kerkverband.
 - e. Wanneer verschillende gemeenteleden in één zaak een beroep doen op de classes van meerdere kerkverbanden, streven deze in onderlinge samenwerking naar een gelijkkluidend besluit.

³ Met de goedkeuring van een samenwerkingsovereenkomst verbindt de classis ook zichzelf aan de bepalingen ervan voor zover deze de classis betreffen. Het is wenselijk dat een classis dit expliciet vastlegt.

⁴ In de huidige situatie is dit nog niet geregeld. Het is wenselijk om tot landelijke regelingen hierover te komen.

⁵ Mogelijke varianten zijn o.a.: afzonderlijke visitatie uit elke classis; beurtelings visitatie waarbij het verslag naar elke classes gezonden wordt; gelijktijdige visitatie met twee afzonderlijke rapporten; gezamenlijke visitatie met één rapport.

Bijlage 2

Gewijzigde regeling met de GB

Regeling voor het gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met gemeenten van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland.

1. Algemeen

In bijlage 8 van de K.O. wordt het nauwer samenleven gereguleerd met kerken die behoren tot een kerkverband waarvan de synode van de eigen kerken heeft geconstateerd dat het zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis en met welk kerkverband contacten worden onderhouden door wederzijdse deputaten. Door dit nauwer samenleven wordt aanvankelijk gestalte gegeven aan eenheid tussen plaatselijke kerken van gereformeerd belijden.

Plaatselijk kan echter ook eenheid gevonden worden in erkenning en beleving van het Woord Gods en de belijdenis der kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijk leven gelden, met kerken die niet tot een kerkverband behoren als bedoeld in bijlage 8.

Onderstaande regeling is bedoeld om de plaatselijke eenheid en samenwerking met gemeenten van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland te reguleren en aan een aantal voorwaarden te binden.

Analoog aan bijlage 8.1d kunnen Christelijke Gereformeerde kerkenraden ook predikanten van de Protestantse Kerk in Nederland uitnodigen voor de bediening van Woord en sacramenten, de dienst der gebeden en de kerkelijke bevestiging van een huwelijk in de erediensten van de gemeente, mits kerkenraden zich ervan hebben vergewist dat deze predikanten in de uitoefening van hun ambt zich verbonden hebben aan de gereformeerde belijdenissen.

2. De weg tot plaatselijk nauwer samenleven

- a. De nauwere samenleving kan alleen tot stand komen na genoegzame samensprekingen tussen de betrokken kerkenraden, waarbij gebleken is dat er metterdaad een eenheid is in erkenning en beleving van het Woord Gods en de belijdenis der kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijk leven gelden. De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk dient zich ervan te vergewissen dat plaatselijk met name artikel 29 van de Nederlandse geloofsbelijdenis voluit wordt nageleefd.
- b. De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet over de voorgenomen nauwere samenleving de gemeente horen en haar bewilliging vragen; slechts bij een naar het oordeel van de kerkenraad genoegzame eenparigheid van gevoelen in de gemeente kan de kerkenraad verdere stappen doen tot de voorgenomen nauwere samenleving.
- c. De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet vervolgens het oordeel van de classis vragen omtrent de voorgenomen nauwere samenleving.
- d. De classis zal zich overtuigen van:
 1. het feit of betreffende kerkenraden onderling gesproken hebben over de onder 2a genoemde punten;
 2. de onder 2b bedoelde bewilliging van de gemeente.
- e. De classis zal door middel van de rondvraag naar artikel 41 K.O. en van de kerkvisitatie naar artikel 44 K.O. voortdurend haar aandacht geven aan de tot stand gekomen nauwere samenleving.

3. De inhoud van het plaatselijk nauwer samenleven

- a. Het nauwer samenleven kan uitkomen in gezamenlijke diaconale, missionaire en pastorale activiteiten, gezamenlijke toerusting ten behoeve van de opbouw van de gemeente, incidenteel gezamenlijke erediensten, de toelating van elkaars ongecensureerde leden tot elkaars avondmaalsviering en het van tijd tot tijd in de dienst des Woords laten voorgaan van elkaars plaatselijke predikanten.
- b. In het kader van deze regeling kunnen onze kerkenraden, die deze samenwerking kennen, ook predikanten van andere plaatselijke kerken van eigen kerkverband uitnodigen, die daartoe de bewilliging van hun eigen kerkenraad behoeven.

Bijlage 3

Handreiking voor de verkiezing van ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente

1. Leidend voor deze handreiking voor de verkiezing van ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente zijn de betreffende kerkordeartikelen van de drie DOE-kerken. (Zie daarvoor: CGK K.O. art. 22 en bijlage 56; GKv K.O. art. 20 - *alsook Werkorde B24 - Roeping van ouderlingen en diakenen (concept herziene kerkorde*; NGK - AKS art. 4.))
2. Vervolgens spelen een aantal relevante gegevens vanuit andere DOE-documenten een rol. Zoals:
 - a. Model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente:
 - i. De samenwerkingsovereenkomst omvat het hele leven en werken van de gemeente. Afzonderlijke regelingen worden opgesteld met betrekking tot ten minste het beheer van de stoffelijke goederen, de verkiezing van ambtsdragers en de beroeping van predikanten.
 - ii. De gezamenlijke kerkenraad is bevoegd te handelen als kerkenraad van elk van de gemeentedeelen, ongeacht zijn samenstelling vanuit de gemeentedeelen.
 - b. Toelichting bij Richtlijnen eenheidsgemeente en Regeling samenwerkingsgemeente:
 - i. Samenstelling van de kerkenraad. Verschillende kerkenraden van samenwerkingsgemeenten blijken afspraken te hebben om in de samenstelling van de kerkenraad een goede verhouding te waarborgen van gemeenteleden uit elk van de gemeentedeelen. Achterliggende gedachte daarbij kan zijn dat van elk van de gemeentedeelen er een minimum aantal (drie) ambtsdragers moet zijn om het gemeentedeel formeel bestaansrecht te laten houden dan wel om in geval van ontbinding van de samenwerking twee zelfstandige kerkenraden te hebben. Beide overwegingen zijn begrijpelijk, maar naar het oordeel van de DOE-groep niet juist.
 - ii. Een gemeente kan niet bestaan zonder kerkenraad. Maar de voorgestelde bepaling dat 'de

- gezamenlijke kerkenraad bevoegd is op te treden als kerkenraad van elk van de gemeentedelen' maakt het onnodig om voor elk van die gemeentedelen een eigen kerkenraad te laten bestaan.
- iii. Wanneer er gegronde redenen zijn om een samenwerkingsgemeente te ontbinden, kan het ontbreken van een eigen kerkenraad per gemeentedeel wel een complicerende factor zijn, maar in zo'n situatie kan de hulp ingeroepen worden van de classis.
3. Het is goed om ten slotte een aantal principiële uitgangspunten voor een verkiezingsreglement in het oog te houden, zoals:
- De ouderlingen en diakenen zullen door de kerkenraad tot hun ambt worden geroepen met medewerking van de gemeente overeenkomstig de betreffende artikelen van de kerkverbanden waarmee de gemeente verbonden is (artikel 20 van de K.O. van de GKv resp. Werkorde B24, artikel 22 en 24 van de K.O. van de CGK, artikel 4 van het AKS van de NGK) met inachtneming van deze regeling.
 - Alle belijdende leden (mannelijk en vrouwelijk) hebben actief kiesrecht binnen de eigen gemeente.
 - Bij toepassing van censuur (vanaf afhouding van het avondmaal) vervalt het kiesrecht.
 - Vrouwelijke leden van de gemeente hebben geen passief kiesrecht wanneer één van de kerkverbanden van de samenwerkingsgemeente daarvoor niet de ruimte geeft.
4. In een verkiezingsreglement zullen o.i. verder minimaal de volgende punten een plaats moeten krijgen. Voor de samenstelling van de kerkenraad dient een keuze gemaakt te worden tussen de volgende opties (deze keuze zou per bv. vijf jaar heroverwogen kunnen worden):
- het is het niet van belang tot welk gemeentedeel een ambtsdrager behoort;
 - bij de samenstelling van de kerkenraad wordt ernaar gestreefd dat er vanuit elk gemeentedeel tenminste X ouderling(en) en Y diaken(en) is/zijn;
 - voor de samenstelling van de kerkenraad wordt ernaar gestreefd dat de ambtsdragers zo evenredig mogelijk uit elk van de gemeentedelen afkomstig zijn.
1. T.a.v. c: om te bepalen welk gemeentedeel relatief het minst is vertegenwoordigd zijn de volgende gegevens van belang:
- a = het aantal leden (doopleden en belijdende leden) van elk gemeentedeel;
 - b = het aantal ouderlingen/diakenen uit elk gemeentedeel dat overblijft na het aftreden van wie hun termijn hebben vol gemaakt;
 - Dan wordt de volgende berekening toegepast:
 - 1.3.1. $a : b$ = het aantal zielen per ouderling/diaken;
 - 1.3.2. het grootste aantal geeft het relatief minst vertegenwoordigd gemeentedeel aan.
2. T.a.v. b en c - de kerkenraad kan de volgende instrumenten hanteren:
- voor tenminste één vacature stelt de kerkenraad een dubbeltal op dat uitsluitend bestaat uit kandidaten afkomstig uit één gemeentedeel;
 - de kerkenraad draagt tenminste één kandidaat afkomstig uit het ene gemeentedeel aan de gemeente voor (dan wel: benoemt één kandidaat uit het ene gemeentedeel en vraagt de approbatie van de gemeente);
 - de kerkenraad verlengt de zittingstermijn van tenminste één ambtsdrager uit het ene gemeentedeel (met instemming van de gemeente).
3. Zolang op een meerdere vergadering alleen ambtsdragers van het eigen gemeentedeel als stemhebbende leden worden aanvaard, vervalt optie a.

Aanvullend rapport deputaten eenheid gereformeerde belijders

Betreft: aanvulling op rapportage van DE aan GS t.a.v. NGK, GB

Contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken

Na het afsluiten van het rapport van DE is er d.d. 19-6-2013 nog een bespreking met de CCS van de NGK geweest. Naar aanleiding hiervan geven we de volgende overwegingen:

- Positie van NGK t.o.v. CGK
 Volgens DE heeft de CGK-synode in 2010 met de uitspraak dat de toe-eigening van het heil geen struikelblok meer vormt, eigenlijk impliciet het besluit van 1998 om de NGK niet langer te beschouwen als een kerk die in alles wil staan op Schrift en gereformeerde belijdenis teruggedraaid. Het besluit van 1998 was immers hoofdzakelijk gebaseerd op het verschil t.a.v. de toe-eigening van het heil. Toch heeft DE toen de opdracht gekregen om over de verschilpunten verder te spreken uitgaande van de wederzijdse erkenning dat beide kerken op Schrift en belijdenis staan. Op de vergadering wordt afgesproken dat DE met de synodale commissie zal bespreken of de conclusie van DE dat impliciet het besluit van 1998 is teruggedraaid ook expliciet zou moeten worden uitgesproken. Dit is te meer van belang omdat via NGK-GKv- toenaderingen de CGK op meerdere plaatsen, waar CGK-GKv samenwerken, met deze vraag geconfronteerd zullen worden.
- Vrouw in het ambt
 Als een van de verschilpunten is gesproken over het openstellen van alle ambten voor de vrouw in de NGK, waar dat in de CGK niet het geval is. Vanuit DE wordt gewezen op het verschillende karakter van de besprekingen van de NGK met GKv en CGK t.a.v. het NG-rapport met als titel 'Vrouwelijke ouderlingen en predikanten?' (VOP) dat voor een groot deel bepaald wordt door de ongelijkzijdigheid van de kerkelijke positie. De CGK heeft in 1998 bepaald dat vrouwelijke ambtsdragers niet zijn toegestaan, de GKv heeft zich niet recent uitgesproken. De afwijzende reactie van DE op het VOP-rapport in de rapportages van 2003 en 2007 aan de synode, werd sterk bepaald door het besluit in 1998. Het besluit in 1998 is overeenkomstig het meerderheidsrapport van de toenmalige studiegemeenschap. Er was ook een minderheidsrapport met ruimte voor vrouwelijke ambtsdragers. Ook al werd het meerderheidsrapport aanvaard, uit niets blijkt dat voorstanders van het minderheidsrapport schorsenswaardig werden bevonden. Het besluit geeft een kerkelijk standpunt en betekent niet dat er geen ruimte is voor wie anders denkt. De manier waarop in het VOP-rapport ingegaan wordt op het meerderheidsrapport van de CGK uit

1998 zou ons er toe moeten nopen de handschoen op te pakken en serieus op de aangevoerde argumenten in te gaan. Of DE evenwel daarvoor de aangewezen partij vanuit de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn, is de vraag.

In de bespreking komt naar voren dat het VOP-rapport uitgebreid en evenwichtig ingaat op argumenten vanuit de Schrift, zowel voor als tegen de vrouw in het ambt, die beiden mee te maken zijn. Het komt uiteindelijk aan op de weging van de verschillende argumenten om tot een praktische conclusie te komen. Het is daar waar wegen uiteengaan.

Wel hebben deputaten moeite met de conclusie onder 7.3.5 dat als er exegetisch dan voor beide standpunten goede argumenten zijn er toch gesteld wordt dat rechtstreekse toepassing van Paulus' voorschrift niet geboden, niet mogelijk en zelfs in onze samenleving niet gewenst is.

Deputaten vragen zich bovendien af waarom de NGK niet de weg gekozen hebben om samen met GKv en CGK tot een besluit te komen, een vraag die trouwens ook aan de CGK gesteld kan worden. Op een meer praktisch punt wordt gewezen dat de situatie op het zendingsveld met een kerk waar heel weinig mannen lid zijn er zonder enig probleem een beroep op vrouwen gedaan wordt.

Tijdens de discussie wordt benadrukt dat het rapport VOP duidelijk aantoont dat de NGK ook in deze zaak zich willen laten leiden door Schrift en belijdenis. Uiteindelijk komt het aan op de vraag of we het van elkaar kunnen dragen dat er verschillende wegen gegaan worden als de situatie zo is dat er geen echt doorslaggevende exegetische argumenten voor een van beide standpunten zijn.

Contacten met de Gereformeerde Bond binnen de Protestantse Kerk in Nederland

Na de sluitingstijd van de rapportage kwamen de resultaten openbaar van een onderzoek dat door studenten communicatie van de CHE gedaan is naar plaatselijke contacten tussen christelijke gereformeerde kerken en gemeentes binnen de Protestantse Kerk in Nederland die zich tot de Gereformeerde Bond rekenen.

Wij bieden hierbij de uitslagen van dit onderzoek aan de synode aan (bijlage), vooral ook omdat al in de landelijke pers over dit onderzoek is geschreven.

Wij hebben nog geen gelegenheid gehad diepgaand en breed ons te bezinnen op de conclusies die uit dit onderzoek kunnen worden getrokken en tot welke aanbevelingen die leiden. Wel menen wij een tendens te signaleren en dat is dat de grote meerderheid van de ondervraagde gemeentes positief staat tegenover de toenadering die men ziet als roeping, opdracht. De uitslag van de enquête ligt naar ons gevoelen in lijn met de voorstellen die wij al deden ten aanzien van de toepasbaarheid van de aangepaste bijlage 8 K.O.

Contactorgaan voor de Gereformeerde Gezindte

Onlangs heeft het COGG, in de aanloop naar de herdenkingsconferentie in verband met het 50-jarig bestaan een nieuw missie- en visiedocument opgesteld waarin concrete stappen worden voorgesteld om in de vorm van een conventmodel gereformeerde kerken met elkaar in gesprek te brengen.

Nationale Synode

In het rapport worden voorstellen gedaan ten aanzien van de Nationale Synode. Deputaten vragen om deze delen met voorrang te behandelen zodat in de eerste zittingsweek besluiten daarover genomen kunnen worden aangezien de Nationale Synode hoopt bijeen te komen op 25 en 26 oktober van dit jaar en deputaten graag met mandaat van de synode een delegatie zouden willen regelen.

Bijlage

Excerpt van het rapport 'Op zoek naar een band met de Bond'

Over de samenwerking tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en gemeenten van hervormd-gereformeerde signatuur binnen de Protestantse Kerk in Nederland.

Oprichtgever: Deputaten Eenheid van de Christelijke Gereformeerde Kerken
Uitvoerders: Annelien van Beusekom, Mirjam van Lenten, Lenneke Sterk
 Communicatiestudenten aan de Christelijke Hogeschool Ede
Datum: 30-8-2013

Hoofdstuk 1 Situatieschets

Voordat we dit onderzoek kunnen uitvoeren, hebben we allereerst uitgezocht hoe het op dit moment is met de algemene cultuur van de CGK en met de cultuur van gemeenten met een hervormd-gereformeerde signatuur binnen de PKN. Er wordt een kader geschetst waarbinnen dit onderzoek plaatsvindt.

1.1 De Christelijke Gereformeerde Kerken

De Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) vinden hun oorsprong in 1834, toen onder leiding van dominee Hendrik de Cock een afscheiding van de Nederlands Hervormde Kerk plaats vond. De naam is gekozen om te benadrukken dat het gaat om een verband van plaatselijke kerken, en niet om één grote kerk. De Christelijke Gereformeerde Kerken zijn zich in de loop van de jaren steeds meer zelfstandig gaan ontwikkelen. Er zijn op dit moment 181 plaatselijke kerken aangesloten bij de CGK. Deze kerken hebben bij elkaar 74 290 leden.

1.2 Besluit van de Generale Synode van de CGK

In 2007 is besloten dat er afspraken gemaakt kunnen worden met de hervormd-gereformeerde gemeenten binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Daarbij hebben de deputaten de plaatselijke gemeenten gestimuleerd om ontmoetingen te hebben met gemeenten waar de gereformeerde belijdenis wordt onderschreven. Maar in 2010 bleek dat de resultaten zijn uitgebleven. In deze tijd van secularisatie is het nodig om samen te werken. Zeker omdat de CGK en hervormd-gereformeerde gemeenten confessioneel en geestelijk dicht bij elkaar staan.

De generale synode heeft daarom besloten dat het overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde

Bond voortgezet moet worden. Verder moeten de kerken ervan op de hoogte gebracht worden wat de mogelijkheden tot samenwerking zijn, en wat samenwerking kan opleveren.

1.3 De hervormd-gereformeerde signatuur binnen de Protestantse Kerk in Nederland

Deze groep is een onderdeel van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) en heeft naar schatting ongeveer 290 000 mensen in hun achterban. Het daadwerkelijke ledenaantal ligt rond de 8000. De Gereformeerde Bond (GB) wil de (gereformeerde) waarheid verbreiden en verdedigen. Ze wil opkomen voor de leer van de reformatie, zoals die in de belijdenisgeschriften is verwoord. De GB is ontstaan in 1906, met als doel de Nederlands Hervormde Kerk vrij te maken van de reglementenbundel van Koning Willem I.

1.4 De vraagstelling

De CGK en de gemeenten van hervormd-gereformeerde signatuur binnen de PKN werken op dit moment onvoldoende samen. Dit terwijl in deze tijd die samenwerking onmisbaar is, en deze twee kerkgroepen veel overeenkomsten hebben in belijden. Het is belangrijk om erachter te komen wat plaatselijke gemeenten weerhoudt van (verdere) samenwerking, en ook wat men kan doen om hulp te bieden. Hoe kunnen de Deputaten Eenheid en het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond helpen?

De Gereformeerde Bond en de PKN hebben geen duidelijk reglement wat betreft de samenwerking met de CGK. De CGK heeft dit wel, met betrekking tot de gemeenten van hervormd-gereformeerde signatuur binnen de PKN.

Er mag samenwerking plaatsvinden als de kerkenraden overeenstemming bereiken, met name wat betreft artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis (NGB)⁶. Daarnaast moet er classicale toestemming zijn en moet de gemeente achter de samenwerking staan.

1.5 Wat zou deze samenwerking inhouden?

In de mate van samenwerking staan de gemeenten in principe vrij. Mogelijkheden zijn:

- Kanselruil: predikanten gaan voor in elkaars gemeenten.
- Samenwerking op pastoraal, diaconaal en/of missionair gebied
- Samenwerking op catechetisch gebied
- Gecombineerde samenkomsten en/of erediensten, zoals bij gedenkdagen, christelijke feestdagen of in de zomervakanties.
- Avondmaalsviering door elkaars ongecensureerde leden.

In 2004 heeft de generale synode van de CGK een regeling betreffende eenheid en samenwerking met gemeenten van hervormd-gereformeerde signatuur binnen de PKN gemaakt. Daarin staat dat de nauwere samenleving alleen tot stand kan komen als er een eenheid is in erkenning en beleving van het Woord van God, en ook van de regels die in het kerkelijk leven gelden. Daarnaast moet de CGK het oordeel van de classis vragen over de voorgenomen samenwerking.

Hoofdstuk 2

Onderzoeksopzet

2.1 Onderzoeksvraag

Om dit onderzoek duidelijk af te bakenen, hebben we een hoofdvraag opgesteld. Deze luidt als volgt:

In hoeverre werken gemeenten van hervormd-gereformeerde signatuur binnen de PKN en Christelijk Gereformeerde Kerken al samen en/ of wat staat hen daarbij in de weg?

Middels de enquête die we hebben opgesteld willen we hier een antwoord op krijgen. De enquête vindt u in bijlage 2.

2.2 Methode

Doordat het onderzoek binnen een kort tijdsbestek uitgevoerd moest worden, hebben we ervoor gekozen om telefonische interviews af te nemen. We kregen hiervoor van de Deputaten Eenheid van de christelijk gereformeerde kerken een lijst met dertig plaatsen waar zowel een christelijke gereformeerde kerk als een hervormd-gereformeerde (wijk)gemeente gevestigd is. Dit onderzoek is ter introductie in De Wekker en De Waarheidsvriend aangekondigd. Tevens kregen alle predikanten van deze dertig plaatsen ook een mail hierover.

2.3 Dataverzameling

Tijdens het interview stelden wij de vragen. Vaak werd een deel van de vragen beantwoord door de predikanten en scribae voordat we ze gesteld hadden. We gaven ze geen meerkeuzevragen, maar stelden open vragen. Voor de verwerking hebben we ervoor gekozen de antwoordmogelijkheden op te delen in verschillende categorieën. Dat maakt het verwerken makkelijker en overzichtelijker.

2.4 Populatie

Uiteindelijk hebben we van de 60 contacten (30 christelijk gereformeerd, 30 hervormd-gereformeerd) op korte termijn 34 mensen bereikt, waarvan vijf aangaven niet mee te willen werken aan het onderzoek. Tijdsgebrek of te weinig ervaring was hier vooral de reden voor. Van hen hebben we dus helaas geen gegevens. De ondervraagden waren predikanten en scribae. We hebben voor deze mensen gekozen omdat zij vaak weten wat er speelt in hun gemeente.

Nadat we waren begonnen met de telefonische interviews, merkten we al snel dat de waarde van meer interviews beperkt was. Er trad al snel verzadiging op. We hebben toen besloten om het bij deze interviews te houden, omdat de anderen niet veel meer zouden toevoegen aan de waarde van het onderzoek. Wel hebben we een hoofdstuk over Aspecten van Communicatie toegevoegd, omdat dat ons relevant leek in deze situatie.

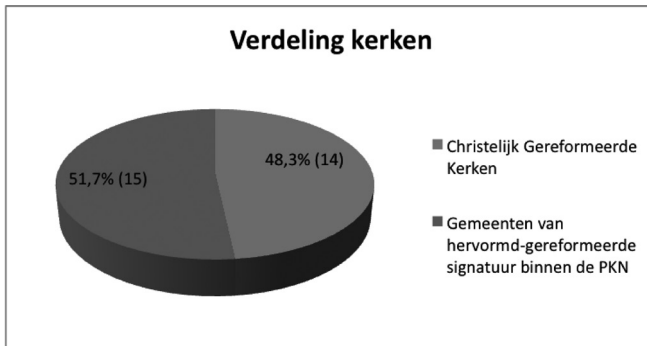
⁶ Zie bijlage 1

Hoofdstuk 3 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de enquête uiteen gezet. De resultaten zijn per vraag uitgewerkt.

Vraag 1

De eerste vraag was van welk kerkgenootschap de predikanten en/of scribae waren. In totaal hebben we 29 predikanten en/of scribae gesproken. 14 van hen zijn lid van de Christelijk Gereformeerde Kerk en 15 horen bij de Protestantse Kerk in Nederland.

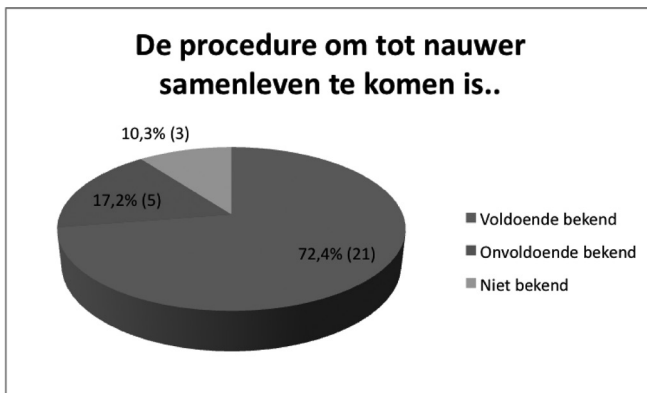

Figuur 1 Verdeling kerken

Vraag 2

De tweede vraag gaat over de bekendheid met de procedure om tot nauwer samenleven te komen. Deze procedure bestaat uit overeenstemming van de kerkenraden mede m.b.t. artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis (zie bijlage 1), bewilliging van de gemeente en classicale toestemming.

Bij 72,4 procent van de ondervraagden is deze procedure bekend. 17,2 procent geeft aan dat het wel bekend is, maar dat ze niet alle informatie daarover tot hun beschikking hebben. De overige 10,3 procent is niet bekend met de procedure en weet dus niet wat het inhoudt.

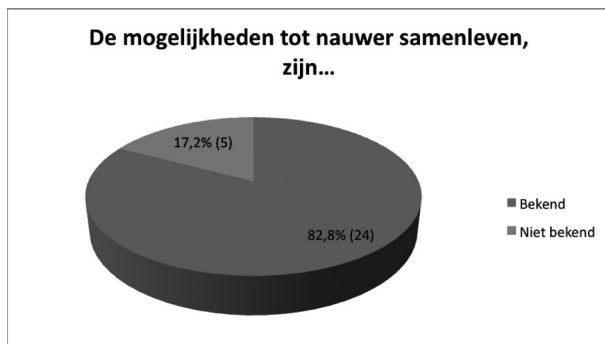

Figuur 2 Bekendheid procedure

Vraag 3

Als vervolg op vraag 2 werd er in vraag 3 gevraagd in hoeverre de (wijk) kerkenraad op de hoogte van de mogelijkheden van nauwer samenleven is.

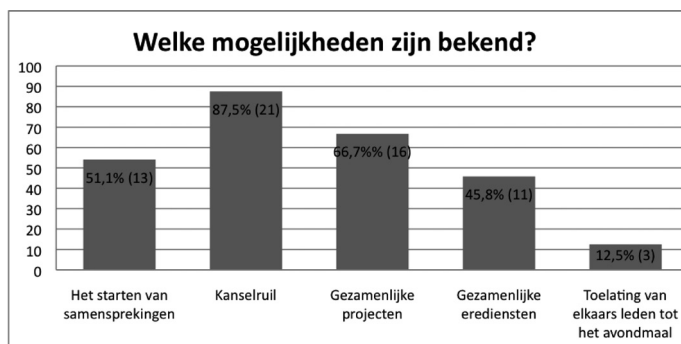
Het overgrote deel (82,8 procent) gaf aan dat de mogelijkheden bekend zijn. De andere 17,2 procent is niet bekend met de mogelijkheden.

Figuur 3 Bekendheid mogelijkheden tot nauwer samenleven

Vraag 4

Als vervolg op vraag 3, ging vraag 4 dieper in op welke mogelijkheden bekend zijn. Deze antwoorden hebben we onderverdeeld in vijf antwoordmogelijkheden, namelijk: het starten van samensprekingen, kanselruil, gezamenlijke missionaire, diaconale en pastorale activiteiten, het beleggen van gezamenlijke erediensten en het toelaten van elkaar ongecensureerde leden tot het Avondmaal. Deze vraag is uiteraard alleen beantwoord door de ondervraagden die aangaven wel bekend te zijn met de mogelijkheid tot samenwerking (24 respondenten). Voor de overige ondervraagden was dit namelijk niet van toepassing (5 respondenten).

Figuur 4 Bekendheid van de mogelijkheden

Bovenstaande grafiek toont dat de bekendheid met de vormen van samenwerking veelal goed is. 87,5 procent (21) geeft aan deze mogelijkheid te kennen. De gezamenlijke missionaire, diaconale en pastorale activiteiten zijn bekend onder 66,7 procent (16) van de ondervraagden. De gezamenlijke erediensten zijn bekend onder 45,8 procent (11) en het starten van samensprekingen onder 54,1 (13) procent. Slechts 12,5 procent (3) van de ondervraagden weet dat het toelaten van elkaars leden tot het Avondmaal ook tot de mogelijkheden van samenwerken behoort.

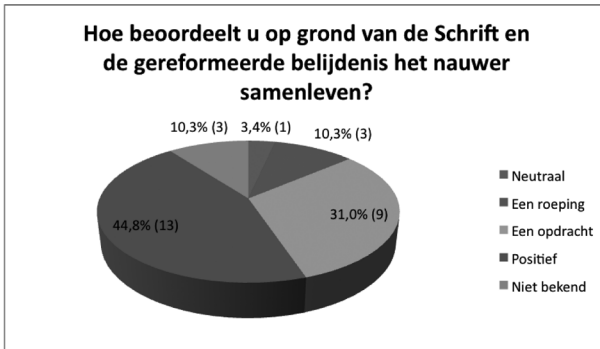
Vraag 5

Deze vraag gaat in op de mening van de ondervraagden over de samenwerking. Vinden zij dat dit – op grond van de Schrift en de gereformeerde belijdenis in het algemeen – geoorloofd is?

44,8 procent (13) ziet de samenwerking tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de gemeenten van hervormd-gereformeerde signatuur binnen de PKN als 'positief'. 31,0 procent (9) vindt dat het een opdracht is voor christenen om met andere kerkgenootschappen samen te werken. Zo werd gezegd: "Naar ons inzicht is het onverantwoord om gescheiden op te trekken, waar Schrift en belijden ons zo nauw verbinden." Van de ondervraagden ervaart 10,3 procent (3) de samenwerking als een roeping en 3,4 procent (1) is neutraal op dit vlak. Van 10,3% (3) kon om technische redenen geen antwoord op deze vraag vastgelegd worden.

Toelichtingen

Bij deze vraag werden verschillende toelichtingen gegeven. Zo werd er gezegd dat samenwerking bevordert of geïntensiveerd moet worden, en deze zeker niet verminderd moet worden. Verscheidenheid is nooit goed, daarom moeten we altijd in oprechtheid streven naar eenheid. Ook werd er gezegd dat het onverantwoord is om gescheiden op te trekken, waar Schrift en belijden zo nauw verbinden. Samenwerking werd gezien als een goede zaak en vooral toegejuicht.

Figuur 5 Beoordeling samenwerken op grond van de Schrift

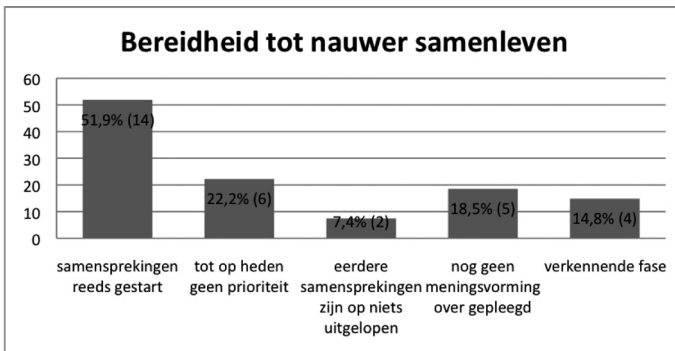
Vraag 6

Hier werd de vraag gesteld of er in de omgeving een mogelijke partnergemeente voorhanden is, waarmee nauwer samenleven denkbaar zou zijn. Dat blijkt: alle gemeenten gaven aan dat er een partnerkerk in de buurt is, met uitzondering van een. Hierbij moet gezegd worden dat de lijst met ondervraagden gebaseerd was op de plaatselijke aanwezigheid van zowel een CGK als een gemeente van hervormd-gereformeerde signatuur binnen de PKN. De gemeente die aangaf dat er geen partnerkerk voorhanden was, zei dit omdat de gemeente naar zijn mening te ver uit de buurt lag en deze al samenwerkte met een andere kerk.

Vraag 7

Deze vraag luidde als volgt: Is de (wijk) kerkenraad momenteel bereid om samensprekingen met de naburige kerkenraad van de mogelijke partnerkerk te starten, met oog op nauwer samenleven?

Slechts twee van de 29 ondervraagden gaven aan niet bereid te zijn samensprekingen te starten. Van de respondenten die de vraag met 'ja' beantwoordden, gaf 51,9 procent (14) aan dat de samensprekingen reeds werden gestart. 22,2 procent (6) vertelde dat dit voor hen tot op heden geen prioriteit had (kunnen krijgen) en 7,4 procent (2) gaf aan dat eerdere samensprekingen op niets zijn uitgelopen. 14,8 procent (4) van de ondervraagden zit in de verkennende fase en zijn vooral bezig met bezinningsvergaderingen op ethisch vlak en houden gesprekken over prediking en andere zaken. De overige 18,5 procent (5) gaf aan dat er tot op heden nog geen meningsvorming is gepleegd over samensprekingen.⁷

Figuur 6 Bereidheid tot nauwer samenleven

Vraag 8

Deze vraag is alleen beantwoord door respondenten die vraag 7 met 'nee' hebben beantwoord (2). Bij deze vraag vroegen we naar de redenen waarom de (wijk) kerkenraad niet bereid is om samensprekingen te starten.

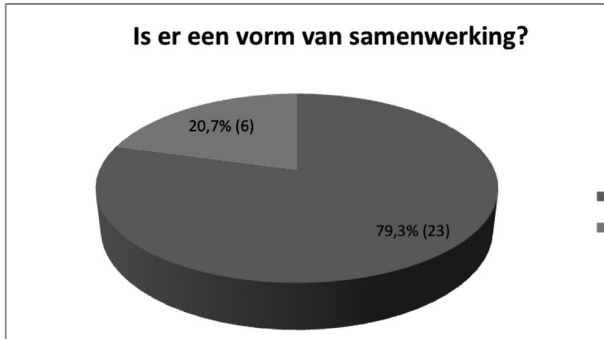
Er werden vier redenen gegeven om niet samen te werken. Het cultuurverschil, het verschil in kerkopvatting, de liturgische verschillen en het feit dat mogelijke samenwerking niet eens leeft bij de gemeente. De toelichting die bij deze vraag werd gegeven, is voornamelijk dat het kerkelijk klimaat plaatselijk erg kan verschillen. Ook binnen de Christelijk Gereformeerde Kerken zijn er verschillen. Dat sluit niet altijd aan bij de gemeenten van hervormd-gereformeerde signatuur binnen de PKN en anders om.

⁷ In deze vraag zijn door de respondenten antwoorden soms gecombineerd. Zij gaven bijvoorbeeld aan in de verkennende fase te zitten, maar dat de samenwerking met de andere gemeente geen prioriteit heeft. Of de samensprekingen zijn gestart, maar hebben geen prioriteit door andere zaken die spelen binnen de kerkelijke gemeenten.

Vraag 9

Hier stelden we de vraag of er tussen beide gemeenten enigerlei vorm van samenwerking of ontmoeting was. 79,3 procent (23 respondenten) van de ondervraagden zegt dat er al wordt samengewerkt of dat er al ontmoeting plaatsvindt. 20,7 procent (6 respondenten) geeft aan dat dit (nog) niet het geval is.

Diverse ondervraagden hebben aangegeven dat er wel contact is tussen de predikanten onderling.

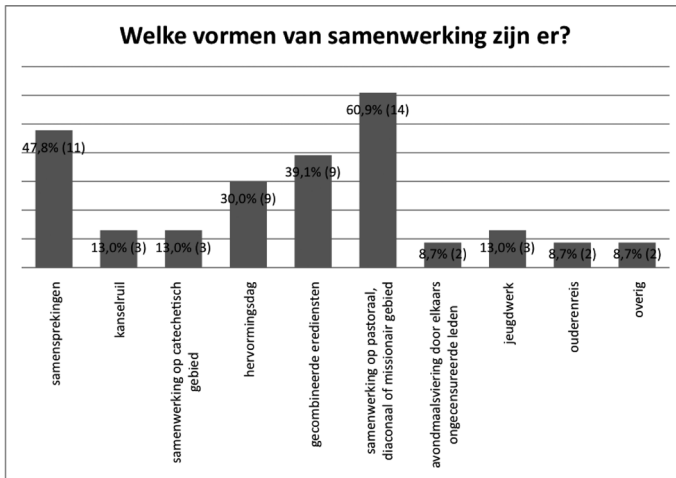

Figuur 7 Wordt er al samengewerkt?

Vraag 10

Deze vraag gaat verder in op de samenwerking en is alleen beantwoord door de personen die vraag 9 met 'ja' hebben beantwoord. Dit waren er 23 van de 29.

Zoals onderstaande figuur laat zien is samenwerking op diaconaal, missionair en pastoraal gebied het meest voorkomend. Daarna volgt het antwoord: "samensprekingen hebben voortgang", wat betekent dat er wordt gesproken over vormen van mogelijke samenwerking.

Figuur 8 welke vormen van samenwerking zijn er?

Vraag 11

De laatste vraag van de enquête luidt als volgt: Op welke manier zouden het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond en/of Deputaten Eenheid van de Christelijk Gereformeerde kerken u kunnen helpen om een nauwer samenleven te bevorderen?

Het grootste gedeelte - 41,4 procent (12) - denkt dat ze geholpen zouden zijn met advies op maat. 31 procent (9), vindt echter dat het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond en de Deputaten Eenheid van de Christelijk Gereformeerde Kerken hen niet kan helpen. Als reden wordt hier vaak aangegeven dat samenwerken een proces is dat vanuit de gemeente zelf moet komen: "Het moet van onderuit groeien, dat kun je niet van bovenaf stimuleren." 27,6 procent (8) geeft aan voorlichting op prijs te stellen en 17,2 procent (5) vindt dat het Hoofdbestuur en de Deputaten Eenheid regelmatig over dit onderwerp moeten blijven publiceren.

Figuur 9 Bevordering nauwer samenleven

Toelichtingen

Ook bij deze vraag werden verschillende toelichtingen gegeven. Zo werd er gezegd dat als gemeenten vragen hebben, zij de weg dan wel weten. Het is voor de gemeenten duidelijk dat het Deputaatschap Eenheid de samenwerking stimuleert. Het is veelal zo dat er voor de toekomst vragen liggen naar de mogelijkheden. Bijvoorbeeld op missionair gebied, zoals de Vakantie Bijbelweek. Maar het is voor hen niet wenselijk als de Deputaten Eenheid van alles op gaan leggen, omdat dat niet in elke gemeente goed werkt. De deputaten/ het hoofdbestuur moet advies en sturingen geven waar nodig. Als gemeenten zien dat zij bij elkaar passen en kunnen samenwerken, kunnen de deputaten of het hoofdbestuur helpen om die samenwerking steeds meer uit te breiden.

Bijlage - Ruwe data

1. CGK of GB
 Christelijk Gereformeerde Kerk IIIII IIIII IIII → 14
 Hervormd-gereformeerde identiteit IIIII IIIII IIIII → 15
2. De procedure om tot nauwer samenleven te komen bestaat uit:
 overeenstemming kerkenraden mede t.a.v. art. 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis;
 bewilliging gemeente;
 classicale toestemming.
 Deze procedure was de kerkenraad...
 Niet bekend; III → 3
 Onvoldoende bekend; IIIII → 5
 Voldoende bekend. IIIII IIIII IIIII IIIII I → 21
3. In hoeverre is uw (wijk)kerkenraad op de hoogte van mogelijkheden tot nauwer samenleven tussen hervormd-gereformeerde gemeenten en christelijke gereformeerde kerken?
 de mogelijkheden zijn bekend (Ga naar vraag 4) IIIII IIIII IIIII IIIII IIII → 24
 de mogelijkheden zijn niet bekend (Ga naar vraag 5) IIIII → 5
4. Welke mogelijkheden zijn bij u bekend? (Meerdere keuzes zijn mogelijk.)
 Het starten van samensprekingen; IIIII IIIII IIII → 13
 Kanselruil; IIIII IIIII IIIII IIIII I → 21
 Gezamenlijke missionaire, diaconale en pastorale activiteiten; IIIII IIIII IIIII I → 16
 Het beleggen van gezamenlijke erediensten; IIIII IIIII I → 11
 Toelaten van elkaars ongecensureerde leden tot het Avondmaal. III → 3
5. Hoe beoordeelt u grond van de Schrift en de gereformeerde belijdenis in het algemeen het nauwer samenleven tussen (wijk)gemeenten van hervormd-gereformeerde identiteit en Christelijke Gereformeerde kerken, als:
 Niet geoorloofd;
 Niet wenselijk;
 Neutraal; I → 1
 Een roeping; III → 3
 Een opdracht. IIIII IIIII → 9
 Positief IIIII IIIII III → 13
 Onbekend III → 3
6. Is er in uw omgeving een mogelijke partnergemeente voorhanden, waarmee nauwer samenleven denkbaar zou zijn?
 Ja, binnen aanvaardbare afstand. (Ga naar vraag 7) IIIII IIIII IIIII IIIII IIIII IIII → 28
 Nee, niet binnen aanvaardbare afstand. (Ga naar vraag 11) I → 1
7. Is de (wijk)kerkenraad momenteel bereid om samensprekingen met de genabuurde kerkenraad van de mogelijke partnerkerk te starten, met het oog op nauwer samenleven?
 Ja,
 deze samensprekingen werden reeds gestart; IIIII IIIII IIIII → 14
 maar dit heeft tot op heden geen prioriteit (kunnen krijgen); IIIII I → 6

- 0 maar de mogelijke partnerkerk is daartoe niet bereid;
 maar eerdere samensprekingen zijn op niets uitgelopen; II → 2
 0 Mogelijk, maar tot op heden is daar nog geen meningsvorming over gepleegd. IIIII → 4
 0 Verkennende fase: bezinningsvergaderingen op ethisch vlak, gesprekken over prediking etc. IIII → 4
 0 Nee (Ga naar vraag 8) II → 8
8. *Welke redenen maken dat de (wijk)kerkenraad niet bereid is om samensprekingen met het oog op nauwer samenleven te beginnen? (meerdere keuzes mogelijk)*
 0 Vanwege te grote geestelijke verschillen;
 0 Vanwege theologische verschillen;
 0 Vanwege liturgische verschillen; I → 1
 0 Vanwege numerieke ongelijkheid;
 0 Vanwege verschil in kerkopvatting; I → 1
 0 Vanwege het feit dat het nut van samensprekingen onvoldoende wordt ingezien; II → 2
 0 Cultuurverschil II → 2
 0 Het leeft niet II → 2
9. *Is er tussen beide gemeenten enigerlei vorm van samenwerking of ontmoeting?*
 0 Ja IIIII IIIII IIIII IIIII IIII → 23
 0 Nee IIIII I → 6
10. *Wat houdt deze samenwerking of ontmoeting in?*
 0 Samensprekingen hebben voortgang; IIIII IIIII I → 11
 0 Kanselruil; III → 3
 0 Samenwerking op pastoraal, diaconaal en/of missionair gebied; IIIII IIIII IIII → 14
 0 Samenwerking op catechetisch gebied; III → 3
 0 gecombineerde samenkomsten/erediensten, zoals rondom gedenk- en/of christelijke feestdagen; IIIII IIIII → 9
 0 Avondmaalsviering door elkaars ongecensureerde leden. II → 2
 0 Hervormingsdag IIIII II → 7
 0 Ouderenreis II → 2
 0 Gezamenlijk jeugdclub III → 3
 0 Contactenorgaan met verschillende kerken met gereformeerde belijdenis in omgeving. Aantal vergadering waar mensen uit die kerken vertegenwoordigd zijn. I → 1
 0 Nacht van Gebed I → 1
11. *Op welke manier zouden het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond en/of Deputaten Eenheid van de Christelijke Gereformeerde kerken u kunnen helpen om een nauwer samenleven te bevorderen?*
 0 Niet; IIIII IIIII → 9
 0 Met voorlichting; IIIII IIII → 8
 0 Met advies op maat; IIIII IIIII II → 12
 0 Er wordt al regelmatig over dit onderwerp gepubliceerd, en dat moeten zij blijven doen. IIIII → 5

BIJLAGE 6

Artikel 34

Rapport 3 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland: betreffende Gereformeerde Bond (§ 4)

1. Algemeen

Uw commissie heeft met dankbaarheid kennisgenomen van het feit dat ook in de afgelopen drie jaar deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland overleg heeft gehad met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond. Uw commissie stemt in met het voornemen van deputaten dit overleg voort te zetten (§ 4).

Deputaten hebben in de afgelopen periode ook gesprekken gehad met hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond samen met het moderamen van de Protestantse Kerk in Nederland. Deze gesprekken komen aan de orde in rapport 14 van uw commissie.

2. Besprekingen

Deputaten willen samen met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond blijven bespreken hoe 'wij elkaar tot steun kunnen zijn in het bewaren en doorgeven van het gereformeerde erfgoed' (§ 4.6, ad 2). Het 'wij' is breder bedoeld dan alleen deputaten en het hoofdbestuur van de bond. Het doelt in het algemeen op (leden van) onze kerken enerzijds en gemeenten van gereformeerde signatuur binnen de Protestantse Kerk in Nederland anderzijds. In verschillende verbanden zijn er contacten en vormen van samenwerking. Uw commissie stemt in met het voornemen van deputaten dat de gesprekken met het hoofdbestuur blijvende voortgang hebben met het oog op het genoemde doel.

3. Plaatselijke contacten

Deputaten willen plaatselijke kerken stimuleren (nader) contact te zoeken met gemeenten van hervormd-gereformeerde signatuur (§ 4.4). Uw commissie stemt daarmee in.

4. Regeling

4.1. Algemeen

De generale synode 2004 heeft een regeling aangenomen die betrekking heeft op de plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland (zie Acta 2004, blz. 371). Deze regeling is geformuleerd naar analogie van bijlage 8 (toen nog

bijlage 6) van de kerkorde.

Deputaten schrijven in hun rapport dat zij in bijlage 2 een voorstel doen voor een specifieke regeling (§ 4.3). Dit voorstel is echter niet geheel nieuw. Het gaat terug op wat in 2004 al was vastgesteld. Dit wordt door deputaten op een andere plaats in hun rapport benoemd (§ 12.5.4).

De generale synode 2010 heeft bijlage 8 K.O. gewijzigd. Een van de wijzigingen is de toevoeging van een nieuwe bepaling (lid 1.d). Mede op grond van deze bepaling mogen predikanten uit de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Hersteld Hervormde Kerk nu voorgaan in kerken uit ons kerkverband, en kunnen predikanten uit onze kerken voorgaan in deze beide kerkverbanden.

Deputaten moesten volgens een besluit van de generale synode 2010 onderzoeken of deze wijziging gevolgen zou kunnen hebben voor de bovengenoemde regeling uit 2004. Volgens deputaten heeft deze wijziging inderdaad gevolgen.

Plaatselijk kan een kerkenraad zich ervan vergewissen of een gemeente van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis.

Als dat het geval is, mogen predikanten uit die gemeenten voorgaan in onze kerken, en mogen predikanten uit ons kerkverband voorgaan in deze gemeenten. Willen 'onze' predikanten in die gemeenten van gereformeerd belijden voorgaan, dan hebben zij de bewilliging van hun eigen kerkenraad nodig.

Bijlage 8 K.O. kan niet letterlijk van toepassing zijn omdat deze bijlage betrekking heeft op een uitspraak over een kerkverband (lid 1.a). Een aparte regeling blijft daarom nodig. De regeling uit 2004 moet worden gewijzigd wanneer toestemming wordt gegeven voor de genoemde verruiming in het voorgaan van predikanten.

Het voorstel tot een gewijzigde regeling van deputaten is opgenomen als bijlage 2 in het rapport van deputaten.

Deputaten geven in hun rapport niet precies weer wat gewijzigd is ten opzichte van de regeling van 2004. Ze volstaan met het noemen van het voorgaan van predikanten (§ 4.3). Om u te dienen geeft uw commissie hieronder een overzicht.

4.2. Wijzigingen door deputaten doorgevoerd

Deputaten hebben de volgende wijzigingen doorgevoerd in de regeling:

- (a) uit de titel is 'hervormd' geschrapt;
- (b) een komma is weggehaald uit regel 2 ('... heeft geconstateerd dat ...');
- (c) bijlage 6 (genoemd in de eerste en tweede alinea) is veranderd in bijlage 8;
- (d) de voorlaatste alinea in de paragraaf 'Algemeen': 'hervormde gemeenten van gereformeerd belijden' is veranderd in 'gemeenten van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland';
- (e) aan deze paragraaf 'Algemeen' is een passage toegevoegd
'Analoog aan bijlage 8.1d kunnen Christelijke Gereformeerde kerkenraden ook predikanten van de Protestantse Kerk in Nederland uitnodigen voor de bediening van Woord en sacramenten, de dienst der gebeden en de kerkelijke bevestiging van een huwelijk in de erediensten van de gemeente, mits kerkenraden zich ervan hebben vergewist dat deze predikanten in de uitoefening van hun ambt zich verbonden hebben aan de gereformeerde belijdenissen.'
- (f) lid 2d is veranderd in: 'De classis zal zich overtuigen van: 1. het feit of betreffende kerkenraden onderling gesproken hebben over de onder 2a genoemde punten; 2. de onder 2b bedoelde bewilliging van de gemeente'.

4.3. Wijzigingsvoorstellen van de commissie

Uw commissie stemt in met de voorgestelde verandering van de regeling zoals die in het slot van de paragraaf 'Algemeen' van deze regeling (bijlage 2 van het deputatenrapport) is verwoord.

Ze maakt daarbij de volgende kanttekening. In die bepaling staat onder meer dat onze kerkenraden zich ervan moeten vergewissen dat de predikanten die zullen voorgaan in een kerk van ons kerkverband, zich in de uitoefening van hun ambt hebben verbonden aan de gereformeerde belijdenissen. Uw commissie vertrouwt erop dat de kerkenraden deze verantwoordelijkheid zullen waarnemen.

Uw commissie doet een aantal voorstellen tot wijziging van het concept van deputaten:

- (a) in het begin van paragraaf 1 de woorden 'van de' schrappen (dus: 'In bijlage 8 K.O. ...');
- (b) 'Christelijke Gereformeerde kerkenraden' veranderen in christelijk-gereformeerde kerkenraden;
- (c) in bijlage 8 K.O. staat enkele keren 'christelijke gereformeerde kerk' met kleine letters geschreven. In de regeling wordt het met hoofdletters geschreven. Het is goed wanneer dit wordt rechtgetrokken en in de regeling ook kleine letters worden gebruikt;
- (d) lid 2.d meer in overeenstemming te brengen met de door de generale synode 2010 vastgestelde wijziging van lid 2.d. van bijlage 8 K.O.:
'De classis zal zich overtuigen van:
 1. het feit of betreffende kerkenraden onderling gesproken hebben over de onder 2a genoemde punten;
 2. het feit of betreffende kerkenraden onderling gesproken hebben over: a. de visie op de prediking; b. de visie op de gemeente; c. de visie op de sacramenten en de kerkelijke vermaning, en of zij over deze thema's onderling overeenstemming hebben bereikt;
 3. de onder paragraaf 2.b. bedoelde bewilliging van de gemeente';
- (e) in het slot van de regeling het woord 'samenwerking' veranderen in 'dit nauwer samenleven', conform het opschrift paragraaf 3 van de regeling. De zinsnede 'van andere plaatselijke kerken' is overbodig. De eerste komma vervalt. De passage luidt dan:
 - 3.b. In het kader van deze regeling kunnen onze kerkenraden die dit nauwer samenleven kennen, ook predikanten uit het eigen kerkverband uitnodigen, die daartoe de bewilliging van hun eigen kerkenraad behoeven;
- (f) in de titel staat het woord 'plaatselijk'. Dat kan vervallen. Wanneer onze kerken predikanten mogen uitnodigen die zich in de uitoefening van hun ambt verbonden hebben aan de gereformeerde belijdenissen, dan zit daarin een bovenplaatselijk element. Ook het woord 'samenwerking' kan verwarrend werken. Deze regeling spreekt niet over een samenwerking zoals die in een samenwerkingsgemeente plaatsvindt. De titel van de regeling kan meer in overeenstemming

worden gebracht met de titel van bijlage 8 K.O. en luidt dan: 'Regeling voor het gestalte geven aan eenheid met gemeenten van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland'. Een ogenblik voelde uw commissie enige neiging opkomen om ook deze regeling te typeren als 'voorlopig'. Daarmee zou de analogie met bijlage 8 K.O. nog sprekender zijn. U mag wel weten: na deze suggestie door één onzer viel een diepe stilte van verlegenheid. We durven het u niet voor te stellen. Het ontbreekt ons aan geloof in dezen. Met een variant op 'Hellenbroek': Dat is meer een wens dan een dadelijk geloven ...

4.4. *Wederkerigheid*

Het voorstel van deputaten aan het slot van paragraaf 1 ('Algemeen') van de regeling stemt overeen met de bepaling 1.d in bijlage 8 K.O. In het voorstel van deputaten ontbreekt evenwel het element van wederkerigheid dat in de genoemde bepaling 1.d wel aanwezig is. Deputaten zijn in hun rapport op dit punt niet ingegaan. Ze verklaren desgevraagd dat dit punt in dit geval niet zo genoemd hoeft te worden. Het gaat om een regeling die geldt voor gemeenten binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Het is geen algemene regeling die met verschillende kerken gemaakt zou kunnen worden. Dan zou de wederkerigheid wel van belang zijn. Met de Protestantse Kerk in Nederland is die wederkerigheid er overigens wel, aldus deputaten: kerkenraden binnen deze kerk zijn gerechtigd om predikanten uit de Christelijke Gereformeerde Kerken uit te nodigen om voor te gaan in woord- en sacramentsbediening.

4.5. *Kerkorde*

Deputaten zouden graag zien dat de door deze synode vast te stellen regeling wordt opgenomen in het besluitenboekje van de generale synode 2013 en eveneens als bijlage in de kerkorde. Het eerste gedeelte van hun voorstel tot besluit dienaangaande kan vervallen. Elke nieuwe of gewijzigde bijlage wordt immers opgenomen in het besluitenboekje. Uw commissie stelt voor om deze regeling in de kerkorde op te nemen als bijlage 8a.

5. *Enquête*

Deputaten hebben samen met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond opdracht gegeven tot een enquête (§ 4.5). Inmiddels is een rapport daarover uitgebracht onder de titel 'Op zoek naar een band met de Bond'. Dit rapport moet nog door deputaten en het hoofdbestuur van de bond worden besproken. Zie ook de nagekomen aanvulling op het rapport van deputaten.

Uw commissie heeft een uittreksel van het onderzoek gezien. Zij stemt in met het voorstel van deputaten de enquête af te ronden en het resultaat daarvan te bespreken met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond.

Uw commissie zou aan deputaten de opdracht willen geven de resultaten van de enquête samen met een evaluatie daarvan bekend te maken aan de kerkenraden. Een bezinning van kerkenraden op dit punt zou kunnen bijdragen aan meer toenadering tussen onze kerken en gemeenten van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland.

6. *Voorstel tot besluitvorming*

De generale synode besluit:

1. deputaten op te dragen het overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond voort te zetten;
2. deputaten op te dragen samen met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond te blijven bespreken hoe wij elkaar tot steun kunnen zijn in het bewaren en doorgeven van het gereformeerde erfgoed;
3. deputaten op te dragen om plaatselijke kerken te stimuleren (nader) contact te zoeken met gemeenten van hervormd-gereformeerde signatuur;
4. de gewijzigde regeling voor het gestalte geven aan eenheid met gemeenten van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland te aanvaarden;
5. de onder 4 genoemde regeling op te nemen als bijlage 8a in de kerkorde;
6. deputaten op te dragen ten aanzien van de resultaten van de gehouden enquête
 - a. zich intern te bezinnen op de conclusies;
 - b. de resultaten van de enquête te bespreken met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond, en
 - c. de kerkenraden te informeren over resultaten en evaluatie van de enquête;
7. deputaten op te dragen de volgende generale synode verslag te doen van hun handelingen.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 7

Artikel 35

Rapport 1 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland: bezinning (§ 2).

1. Algemeen

Uw commissie heeft met grote waardering kennisgenomen van het vele werk dat deputaten hebben verricht in de afgelopen drie jaar. Dat geldt voor al hun werk en zal in de volgende rapporten van uw commissie niet telkens opnieuw worden uitgesproken.

Het totale aantal rapporten van uw commissie is veertien. Elk rapport behandelt een bepaald onderdeel van het werk van deputaten. In dit eerste rapport stelt uw commissie de bezinning aan de orde die binnen het deputaatschap heeft plaatsgevonden.

2. Bezinning (§ 2)

De generale synode 2010 heeft deputaten geen bijzondere opdracht gegeven tot bezinning. Toch stond dit thema ook de afgelopen periode op de agenda. Deze bezinning betrof vooral vragen rondom 'katholiciteit en eenheid'. Ze was een vervolg op de bezinning vanaf 2007 die uitmondde in de gespreksnota 'Katholiciteit en eenheid', aangeboden aan de generale synode 2010 (*Acta* 2010, blz. 357-358).

Uw commissie heeft kennisgenomen van hetgeen deputaten daarover dit keer hebben geschreven in hun rapport.

De titel van de paragraaf waarin het resultaat van de bezinning wordt beschreven, heeft als opschrift: 'monoculturen'. Daarmee geven deputaten aan vanuit welke benadering zij zich dit keer bezonnen hebben. Deputaten zijn beducht voor het ontstaan van een kerkelijke cultuur die gekenmerkt wordt door een 'niet-normatieve identiteit', door zaken die niet horen bij het fundament van het kerk-zijn.

Deputaten vragen aandacht voor de veelkleurige rijkdom van het kerk-zijn. Contacten met andere kerken kunnen een kerkelijke 'monocultuur' doorbreken en ook voorkomen dat een dergelijke cultuur ontstaat.

De vraag van uw commissie is wel of voor de aanduiding van een bepaalde gevreesde eenduidigheid de term 'monocultuur' wel zo adequaat is, temeer nu deze zelfs als opschrift boven deze bezinning is geplaatst. Deze term wordt toch ook wel als enigszins diskwalificerend ervaren. En ook: is er aan de andere zijde niet het gevaar van vervagende grenzen en indifferentie ten aanzien van de eigen identiteit? Behoort ook dat niet tot diezelfde blijvende aandacht?

3. Blijvende aandacht

Deputaten hebben zich ten aanzien van de belijdenis van de katholiciteit van de kerk bezonnen op een drietal punten. In de eerste plaats noemen zij de betekenis van de belijdenis van de katholiciteit van de kerk voor de contacten van onze kerken met andere kerken van gereformeerd belijden. In de tweede plaats noemen zij de betekenis van deze belijdenis voor andere kerkelijke contacten. Vragen die met deze twee punten in verband staan komen in volgende rapporten van uw commissie aan de orde.

Uw commissie vraagt bij dezen wel bijzondere aandacht voor het derde punt waarop deputaten zich hebben bezonnen: 'de belijdenis van de katholiciteit (...) in relatie tot ons eigen kerkverband'. Deputaten wijzen erop dat er zorgen zijn over de eenheid binnen ons kerkverband. Die zorgen zijn ook al in voorgaande synodes benoemd. De generale synode 2007 heeft op dit punt aan deputaten een opdracht tot bezinning gegeven (Acta 2007, art. 246, besluit 2). Die bezinning heeft plaatsgevonden. De generale synode 2010 kon toen uitspreken dat deputaten aan de bezinningsopdracht hebben voldaan 'betreffende de spanning tussen landelijk zoeken van eenheid en de plaatselijke situatie' (Acta 2010, art. 206, besluit 1).

Uw commissie waardeert het feit dat dit punt blijvende aandacht heeft van deputaten. Ze is ervan overtuigd dat deputaten in hun overwegingen ten aanzien van contacten met andere kerken en organisaties de eenheid binnen het kerkverband niet uit het oog willen verliezen. In verscheidene paragrafen van het deputatenrapport klinkt dat door.

Anderzijds is het de vraag van uw commissie of dat bij diverse concrete voorstellen ook in voldoende mate het geval blijkt te zijn. In plaats van dit in algemene zin aan de orde te stellen, lijkt het ons beter die afweging bij de desbetreffende voorstellen te maken die in volgende rapporten worden besproken.

Hoe dan ook, de vraag hoe om te gaan met de spanning tussen landelijk zoeken van eenheid en de plaatselijke situatie vereist blijvende aandacht. Anders gezegd: deputaten zullen binnen onze eigen kerken blijvende aandacht moeten vragen voor de belijdenis van de katholiciteit van de kerk. Tegelijkertijd zullen ze zich er steeds weer rekenschap van moeten geven hoe de kerkelijke invulling van deze belijdenis zich verhoudt tot de eenheid binnen het eigen kerkverband. Het is aan te bevelen dat deputaten in hun rapportage aan de generale synode afzonderlijke aandacht geven aan de wijze waarop bezinning op dit punt is geconcretiseerd.

4. Voorstel tot besluit

De generale synode besluit:

1. deputaten dank te zeggen voor het vele werk dat zij hebben verricht;
2. deputaten op te dragen blijvende aandacht te geven aan de betekenis voor ons eigen kerkverband van het zoeken naar eenheid met andere kerken en van overige bredere kerkelijke contacten;
3. deputaten op te dragen de volgende generale synode te rapporteren op welke wijze deze blijvende aandacht in het beleid van deputaten is gewaarborgd.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 8

Artikel 39

Rapport 5 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende de Hersteld Hervormde Kerk (§ 7)

1. Gesprekken

Deputaten hebben gesprekken gevoerd met de commissie interkerkelijke contacten van de Hersteld Hervormde Kerk. Deze gesprekken waren niet altijd gemakkelijk. De hersteld-hervormde commissie had bijvoorbeeld moeite met onze deelname aan de Nationale Synode, tevens met het feit dat deputaten via de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland gesprekken voeren met het moderamen van deze kerk. Bovendien is er bij de hersteld-hervormde broeders nog veel pijn over de kerkscheuring van 2004. Deputaten stellen voor contact te blijven houden met de Hersteld Hervormde Kerk. Uw commissie stemt daarmee in.

2. Bijlage 8 K.O.

Evenals deputaten heeft uw commissie met dankbaarheid kennisgenomen van de finale besluitvorming van de Hersteld Hervormde Kerk tot het openstellen van kansen voor predikanten van onze kerken en het mogelijk maken van samenwerking in plaatselijke gemeenten (§ 7.3). Deputaten stellen voor samen met de commissie van de Hersteld Hervormde Kerk te bespreken of en hoe plaatselijke kerken gestimuleerd en gefaciliteerd kunnen worden tot het zoeken naar plaatselijke samenwerking volgens bijlage 8 K.O.

3. Overleg tussen drie kerken

Regelmatig voeren deputaten gezamenlijk overleg met vertegenwoordigers van de Hersteld Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in het zogenaamde tripartiet overleg (§ 7.2.1). Deputaten

hechten aan de voortgang van deze gesprekken. Er is al veel bereikt op het gebied van erkenning van elkaar en samenwerking, zo schrijven deputaten (§ 6.5). Overigens zal het woord 'erkenning' moeten worden veranderd in 'herkenning': er is al veel bereikt op het gebied van herkenning van elkaar. Deputaten willen graag ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen bespreken. Uw commissie acht dit een goede zaak.

Onze kerken hebben met beide kerkverbanden een bijzondere relatie omdat bijlage 8 K.O. op hen van toepassing is. Het doel van de gesprekken is: het beleven van de gegeven onderlinge band en het bevorderen van de onderlinge herkenning.

4. Uitnodiging

Deputaten geven uw vergadering in overweging of de leden van de commissie interkerkelijke contacten uitgenodigd kunnen worden voor die momenten tijdens een generale synode waarin gesproken wordt over de contacten met de Hersteld Hervormde Kerk.

Uw commissie stemt daarmee in en stelt voor om nog in deze vergadering van de generale synode een vertegenwoordiging van de commissie interkerkelijke contacten uit te nodigen (§ 7.2, slot). Een eventuele toestemming van uw vergadering moet door deputaten worden meegenomen in het overleg met de hersteld-hervormde commissie. Het zou goed zijn wanneer dan ook een uitnodiging van de kant van de Hersteld Hervormde Kerk zou volgen.

5. Studie kerkorde

Naar het oordeel van deputaten en de commissie interkerkelijke contacten heeft een studie naar de gehanteerde kerkorden in beide kerkverbanden geen prioriteit, ondanks de opdracht daartoe door onze synode 2010 (§ 7.4). Er is geen studiecmissie die de gehanteerde kerkorden binnen beide kerkverbanden met elkaar vergelijkt. Daarom kan de opdracht die de generale synode 2010 dienaangaande gaf niet worden gehandhaafd.

Een vraag is of een dergelijke studie met het oog op latere ontwikkelingen toch niet gewenst is. Daar staat tegenover dat een en ander flink wat tijd en menskracht vraagt. Uw commissie acht het uit het oogpunt van doelmatigheid niet verstandig toch een dergelijke studiecmissie aan het werk te zetten.

6. Voorstellen tot besluit

De generale synode besluit:

1. de leden van de commissie interkerkelijke contacten van de Hersteld Hervormde Kerk uit nodigen voor de zitting van deze generale synode waarin gesproken wordt over de contacten met deze kerk;
2. deputaten de opdracht te geven om op basis van Schrift en belijdenis contact te blijven onderhouden met de Hersteld Hervormde Kerk;
3. dankbaar kennis te nemen van de finale besluitvorming van de Hersteld Hervormde Kerk tot het openstellen van kansels voor predikanten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en tot het mogelijk maken van samenwerking in plaatselijke gemeenten;
4. deputaten op te dragen samen met de commissie interkerkelijke contacten van de Hersteld Hervormde Kerk te bespreken of en hoe plaatselijke kerken gestimuleerd en gefaciliteerd kunnen worden tot het zoeken naar plaatselijke samenwerking volgens bijlage 8 K.O.;
5. deputaten aan te bevelen ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen die zowel het contact met de Hersteld Hervormde Kerk als ook de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) raken, tripartiet te blijven bespreken;
6. deputaten op te dragen de volgende synode verslag te doen van hun handelingen.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 9

Artikel 40

Rapport 2 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland: betreffende de Nationale Synode (§ 12.3)

1. Afvaardiging

De generale synode 2010 heeft deputaten de ruimte gegeven een afvaardiging naar de Nationale Synode samen te stellen. Deze afvaardiging is samengesteld en deputaten waren zelf ook op de Nationale Synode 2010 aanwezig.

Deze 'synode' wil een ontmoetingsplaats zijn voor protestantse christenen. De vraag is of na de eerste nationale ontmoeting het onderlinge geloofsgesprek is bevorderd. Eén van de manieren waarop dit gestalte wordt gegeven is het faciliteren van zogenaamde 'huiskamer gesprekken'. Het aantal van deze gesprekken is beperkt gebleven. Deputaten verklaren dat er iets op gang is gekomen. Het is, zo schrijven zij, een proces dat verder moet groeien.

2. Deelname deputaten

Deputaten noemen een aantal motieven voor deelname van onze kerken aan de Nationale Synode. In de eerste plaats staat deze deelname in verband met de belijdenis van de katholiciteit van de kerk. Vanwege deze belijdenis is contact met andere kerken en christenen zinvol.

In de tweede plaats dienen deze contacten een intern kerkelijk doel: ze helpen ons 'om scherp te houden wat wezenlijk is'. Ze houden bij ons het besef wakker dat wij niet 'in een al te zeer geïsoleerde positie' mogen geraken.

In de derde plaats dienen deze contacten een extern doel. Ze geven de mogelijkheid voor kerken en christenen in het publieke domein hun stem te laten horen. Deze stem laat horen dat er onder christenen veel is dat hen bindt. Het geeft een tegengeluid tegen de gedachte dat er onder christenen alleen maar versplintering en verdeeldheid zou zijn.

Volgens uw commissie zijn kerk en samenleving ermee gediend wanneer de Nationale Synode haar stem

krachtiger laat horen dan zij tot nu toe heeft gedaan. Ze zou vanuit het getuigenis van Gods Woord en de belijdenis van de christelijke kerk een appel moeten doen op de samenleving. Er gaat zegen van uit wanneer het 'protestantse platform' een 'protest' laat horen tegen ontwikkelingen in onze samenleving die strijden met het Woord van God. Christenen staan ten opzichte van de cultuur niet alleen in een houding van solidariteit, maar ook in een houding van antithese. Uw commissie wil dit aan deputaten meegeven. Juist op die wijze kan een kritische betrokkenheid van deputaten bij het werk van de Nationale Synode blijken. Deze stem in de richting van de samenleving sluit overigens aan bij wat de stuurgroep Nationale Synode in juni 2010 aan ons deputaatschap schreef. Ze beoogt naast het bevorderen van het onderlinge geloofsgesprek 'het aanbieden van een boodschap aan onze samenleving' (Acta 2010, blz. 364).

3. Volgende Nationale Synode

De eerstvolgende Nationale Synode is gepland op 25 en 26 oktober 2013. Deputaten vragen van uw vergadering goedkeuring voor betrokkenheid bij het werk van deze 'synode'. Uw commissie stemt daarmee in. De kosten van deelname bedragen drieduizend euro.

4. Stuurgroep

Ds. W. van 't Spijker heeft op persoonlijke titel zitting in de stuurgroep van de synode. Deputaten menen dat de deelname van onze kerken aan de synode een plek namens het deputaatschap aan de stuurgroep rechtvaardigt (§ 12.3.3). Uw commissie stemt daarmee in.

De vraag is of dat direct aan de persoon van de voorzitter gekoppeld moet zijn. Uw commissie pleit ervoor de keuze van het lidmaatschap van de stuurgroep aan het deputaatschap over te laten.

5. Voorstel tot besluit

De generale synode besluit:

1. deel te nemen aan de Nationale Synode 2013 en bij het vervolg van dit werk betrokken te blijven;
2. deputaten opdracht te geven te bevorderen dat de 'synode' een appel doet op onze samenleving zich door het Woord van God te laten gezeggen;
3. toestemming te geven dat een lid van het deputaatschap zitting neemt in de stuurgroep van deze 'synode';
4. deputaten op te dragen de volgende generale synode verslag te doen van hun handelingen.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 10

Artikel 41

Rapport 7 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende het contactorgaan gereformeerde gezindte (§ 10)

1. Algemeen

Deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland participeren al vele jaren in het contactorgaan gereformeerde gezindte (COGG). Enerzijds met dankbaarheid, anderzijds met enige verlegenheid heeft uw commissie kennisgenomen van het vijftigjarig bestaan van dit orgaan. Het laatste gevoel wordt ingegeven door de moeilijk te beantwoorden vraag wat door die jaren heen het nuttig effect van het contactorgaan is geweest en nog is. Zou misschien gesproken kunnen worden van een gewetenfunctie op de achtergrond binnen de gereformeerde gezindte? Toch is het terecht dat deputaten schrijven dat het contact tussen de participanten vrijblijvend van karakter is gebleven. Desondanks achten deputaten het zinvol te blijven participeren.

2. Conventmodel

Onlangs is door het contactorgaan gereformeerde gezindte een missie- en visiedocument opgesteld waarin concrete stappen worden voorgesteld om in de vorm van een conventmodel kerken van gereformeerd belijden met elkaar in gesprek te brengen. Daarover spreken deputaten in hun aanvullend rapport. In concreto wordt erover nagedacht regionale bijeenkomsten van kerken te organiseren.

Uw commissie ziet in deze herbezinning op structuur en functie van het contactorgaan iets van een nieuw elan. Opheffing zou geen stimulans voor de eenheid van de kerken zijn; eerder een impuls tot verwijdering. Dat moeten we niet willen. Uw commissie wil het contactorgaan graag deze nieuwe kans geven. Wel moet de vinger aan de pols blijven.

3. Voorstel tot besluit:

De generale synode besluit:

1. deputaten op te dragen te blijven participeren in het contactorgaan gereformeerde gezindte;
2. de volgende synode te rapporteren over het concrete effect van de uitvoering van het missie- en visiedocument;
3. deputaten op te dragen de volgende generale synode verslag te doen van hun handelingen.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 11

Artikel 42

Rapport 6 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende de Raad van Kerken (§ 9)

1. Lidmaatschap

Deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland hebben gerapporteerd over de

vraag of het zinvol en principieel gewenst is lid te worden van de Raad van Kerken (§ 9). De generale synode 2010 besloot deputaten toestemming te geven voor drie jaren als kandidaat-lid betrokken te zijn bij de Raad van Kerken. De opdracht was in deze periode na te gaan of blijvende participatie zinvol en principieel gewenst is. In hun rapport dat nu dient komen deputaten tot de conclusie dat het ongewenst en niet zinvol is lid te blijven. Deze conclusie is naar het gevoelen van uw commissie in het deputatenrapport voldoende onderbouwd. Uw commissie stemt in met de bevindingen van deputaten.

Ten aanzien van dit besluit aangaande de Raad van Kerken hebben deputaten overleg gehad met commissies uit de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Dit overleg vond plaats omdat ook hun landelijke vergadering en synode over de positie ten aanzien van de Raad van Kerken zouden spreken. Alleen onze kerken waren kandidaat-lid.

2. Andere vorm van contact

Deputaten vinden dat een contact met de Raad van Kerken op een lager niveau dan het lidmaatschap wel zinvol kan zijn (§ 9.6). De wijze waarop dat contact moet worden ingevuld, is overigens nog niet duidelijk.

Deputaten stellen voor dat ze in gezamenlijkheid met de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) zoeken naar een wijze van contact met de Raad van Kerken op dat lagere niveau. Dat acht uw commissie een goed voorstel. Wel zou uw commissie graag zien dat ook een dergelijke vraag gaat in de richting van de Hersteld Hervormde Kerk om zoveel mogelijk gezamenlijk op te trekken en het gereformeerde geluid optimaal te laten doorklinken. Deputaten hebben uw commissie toegezegd dat zij deze vraag meenemen naar de commissie interkerkelijke contacten van de Hersteld Hervormde Kerk.

3. Voorstel tot besluit

De generale synode besluit:

1. uit te spreken dat deputaten voldaan hebben aan hun opdracht de generale synode te rapporteren over de vraag of het zinvol en principieel gewenst is lid te worden van de Raad van Kerken;
2. het kandidaat-lidmaatschap te beëindigen en ook geen lid of geassocieerd lid te worden van de Raad van Kerken;
3. deputaten op te dragen:
 - a. in gezamenlijkheid met de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en zo mogelijk met de Hersteld Hervormde Kerk te zoeken naar een wijze van contact met de Raad van Kerken op een lager niveau dan een lidmaatschap;
 - b. aan de generale synode te rapporteren of en hoe dat vorm kan krijgen op een zodanige wijze die geen afbreuk doet aan het gereformeerde belijden;
4. deputaten op te dragen de volgende generale synode verslag te doen van hun handelingen.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 12

Artikel 43

Rapport 4 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende de Gereformeerde Gemeenten (§ 5)

1. Gesprekken

Uw commissie heeft met dankbaarheid kennisgenomen van de gesprekken die deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland hebben gevoerd met het deputaatschap kerkelijke eenheid van de Gereformeerde Gemeenten. Er is een onderlinge geestelijke herkenning, zo werd ooit van weerszijden uitgesproken. Tegelijkertijd wordt iets gezegd over de pijn vanwege verschillen met én binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken. Er is de gezamenlijke wil om de gevonden herkenning vast te houden.

In de gesprekken komen niet alleen actuele ontwikkelingen in de kerken ter sprake, maar ook ontwikkelingen in de samenleving waarin de nood van de tijd naar voren komt.

In een voorstel dat deputaten aan uw vergadering doen (§ 5.3), wordt uitdrukkelijk gewezen op de samenleving. Deputaten doen het voorstel de woorden 'kerk en samenleving' toe te voegen aan de eerste synodale opdracht die de generale synode 2010 gaf ten aanzien van de Gereformeerde Gemeenten. Uw commissie stemt daarmee in.

Uw commissie heeft eveneens met dankbaarheid kennisgenomen van het feit dat de voormalige gereformeerde gemeentecommissie van eenheid en verscheidenheid de status van een deputaatschap heeft gekregen.

2. Wijziging

Bijna aan het slot van § 5.2 van hun rapport schrijven deputaten dat 'er soms nauwelijks of geen sprake is van geestelijke erkenning wanneer wel volmondig wordt uitgesproken door een andere kerk te staan op de basis van de Schrift en de belijdenis'. Het woord 'erkenning' moet worden vervangen door 'herkenning'.

3. Voorstel deputaten

Deputaten stellen uw vergadering de opdracht voor naast het gesprek over wederzijdse herkenning 'ook te zoeken naar meer dan herkenning alleen door in de gesprekken zoveel als wenselijk en mogelijk ook aandacht te geven aan de gezamenlijke basis in Schrift en belijdenis' (§ 5.3).

Deputaten onderstrepen dat de gesprekken over meer moeten gaan dan geestelijke herkenning, hoe belangrijk ook. Uw commissie stemt daarmee in. Er zal ook gesproken moeten worden over de basis van het kerk-zijn in Schrift en belijdenis. Met gesprekken over deze basis wordt het kerkelijke karakter van de ontmoetingen onderstreept.

Het voorstel tot besluit 2 kan worden gewijzigd. Het voorstel van deputaten refereert aan het eerste element van het eerste voorstel tot besluit, niet aan het tweede element daaruit. Daarom sluit het tweede voorstel niet volledig aan bij het eerste. Het kan anders en korter.

4. Voorstel tot besluit

De generale synode besluit:

1. deputaten op te dragen het gesprek met het deputaatschap kerkelijke eenheid van de Gereformeerde Gemeenten voort te zetten met het doel de tot nu gevonden herkenning vast te houden en actuele ontwikkelingen in kerk en samenleving gezamenlijk te bespreken;
2. deputaten op te dragen in de gesprekken aandacht te geven aan de gezamenlijke basis in Schrift en belijdenis;
3. deputaten op te dragen de volgende generale synode verslag te doen van hun handelingen.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 13

Artikel 44

Rapport deputaten onderlinge bijstand en advies

1. Samenstelling van het deputaatschap

Door de generale synode 2010 werden tot deputaten (her)benoemd:

- J. Ouwehand, Bennekom, voorzitter;
- J. Verhoef RA, Rijnsburg, penningmeester;
- Mr. G. Noorlandt, Veenendaal, secretaris;
- Mw. H.R. Hakvoort-Koelwijn, Bunschoten;
- F.S. Kapitein AA, Hoogeveen.

Als hun secundi werden (her)benoemd respectievelijk:

- O. Zuidema, Groningen;
- mw. E.M. Wiegman AA, Alphen aan de Rijn;
- drs. E.J. van Genderen MPM RA, Sliedrecht;
- P.J. Klumpenaar RA, Veenendaal.

(Her)benoemd werden door de particuliere synode van het:

Noorden: J. v.d. Veen, Dokkum; (sec. Ing. C. Grit, Dalfsen);
 Oosten: A. Donker, Nieuwland; (sec. Drs. C. de Jong, Bunschoten);
 Westen: vacature* (sec. L.A. van Garderen RA, Hilversum);
 Zuiden: M.C. Cornet, Dordrecht (sec. J.H. van Heusden, Dordrecht).

*Deputaten hebben als adviseur benoemd A.T. Boogert, Goudriaan.

2. Rapport

Deputaten hebben u het volgende te rapporteren:

- A. Verantwoording van het beleid en het financiële beheer van deputaten voor onderlinge bijstand en advies over de periode 2010 tot en met 2012;
- B. Communicatie met kerkenraden, de secundi deputaten, particuliere synoden, commissie beheersbaarheid, deputaten DVAP en deputaten evangelisatie/zending/diaconaat. Daarnaast is er contact gelegd met onze zusterorganisaties van NGK en GKv, en ons Dienstenbureau;
- C. Voorstellen tot aanpassing van de instructie OB&A t.b.v. de beheersbaarheid van kosten;
- D. Begroting van baten en lasten over de jaren 2014 t/m 2016;
- E. Voorstel tot wijzigen van de beroepingsbrief;
- F. Aanpassen van de instructie OB&A inzake benoeming deputaten;
- G. (Her-) benoemingen deputaten OB&A;
- H. Voorstel tot décharge.

A1. Verantwoording van het beleid en het financiële beheer over de jaren 2010 t/m 2012

Inleiding

Wij geven u in deze inleiding een resumé opsomming van de steun die in deze jaren aan de kerken is verleend. Daarbij gaat het over de boekjaren 2009 t/m 2011 van de individuele gemeenten. Wij hebben een onderverdeling gemaakt naar te onderscheiden steuncomponenten.

Steunverlening

Deputaten kunnen een bijdrage verlenen in predikantskosten, en eventueel voor de draagkrachtregeling. Daarnaast is steun mogelijk voor de financieringskosten bij aankoop, nieuwbouw of verbouw van een kerk of vergaderruimten. Bijdragen worden uitsluitend verstrekt als er een tekort is en zullen in de regel nooit meer bedragen dan het werkelijke tekort.

In deze opgave gaat het om de aantallen bijdragen over de betreffende boekjaren.

	<i>predikantskosten</i>	<i>draagkracht</i>	<i>rente en aflossing</i>
2009	17	10	4
2010	17	8	3
2011	23	11	5

Algemeen

- In het algemeen voldoen gemeenten heel goed aan de afdracht van de omslag voor OB&A.
- Deputaten hebben ook deze periode vele gemeenten mogen dienen met advies over diverse zaken (bouwkundig, lange termijn ontwikkelingen, strategische samenwerking mogelijkheden).

- Wij wijzen erop, dat primaire verplichtingen van gemeenten te allen tijde voorrang krijgen boven het vormen van reserves.
- Steunontvangende gemeenten mogen binnen richtlijnen een voorziening groot onderhoud vormen, die steeds liquide moet blijven.
- Voor het doen van vervoegde aflossing is altijd schriftelijk toestemming van deputaten nodig.
- Het reserveren van de opbrengsten uit bijzondere acties behoeft de goedkeuring van deputaten.
- Er wordt aan een gemeente geen steun toegekend, indien het vrij besteedbare eigen vermogen hoger is dan tweeënehalf maal (2.5 x) de totale jaarlijkse lasten. In een dergelijke financiële situatie dient het meerdere voor de exploitatie aangewend te worden c.q. in mindering gebracht te worden op de steun. Deze vermindering van het vrij besteedbare vermogen dient te geschieden gedurende vijf (5) jaar à 20%. Vermogen dat – in overleg met deputaten – voor een bijzonder doel is bijeengebracht is hiervan uitgezonderd.
- Indien er een liquiditeitsstekort wordt verwacht kan er een voorschot worden verstrekt, dat later wordt verrekend met de definitieve uitkering over het betrokken boekjaar.
- Een eventuele bijdrage in de financieringskosten van kerk-(ver)bouw wordt toegezegd voor een periode van maximaal tien jaar, aflopend met 10% per jaar.
- Indien een gemeente overhoopt wordt opgeheven, vragen deputaten deze gemeente - indien er de achterliggende jaren OB&A steun is verleend - een restitutie indien er na vereffening opheffing een batig saldo resteert.
- Bijlage 1 geeft een overzicht van de bijdragen die deputaten hebben verstrekt als steun voor predikantskosten, draagkrachtuitkeringen en voor rente en aflossing voor kerk(ver)bouw over de jaren 2012, 2011 en 2010.
- De toegezegde steun voor rente en aflossing kerk(ver)bouw wisselt sterk. Deze post is moeilijk reëel in de begroting (begroting wordt ca. 3 jaar vooraf opgesteld) op te nemen. Deze steun wordt gebaseerd op de te betalen rente en aflossing het eerste jaar na oplevering van de bouw. Het is gebruikelijk dat deze steun in tien jaar wordt afgebouwd met jaarlijks 10 procent.
- Bijlage 2 geeft het verloop van het eigen vermogen in 2012, 2011 en 2010 aan. Het vermogen van OB&A is gezien het soms grillige karakter van de uitgaven vastgesteld op tenminste tweeënehalf maal (2½x) de lasten. We zien dat de beoogde daling zich voortzet, zij het iets trager dan vorige synode was geprognosticeerd. Dit komt vooral doordat in 2011 belangrijke bedragen restitutie zijn ontvangen van twee opgeheven gemeenten.
- Dit deputaatschap is naast de eigen uitgaven ook door de GS belast met de financiële afwikkeling bij ambtsbeëindiging van predikanten. Het betreft hier alleen het financiële deel. De besluitvorming geschiedt uitsluitend door het deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging predikanten (DVAP).

A.2. Overige aandachtspunten Administratie

De verwerking van de financiële gegevens van het deputaatschap geschiedt door het Dienstenbureau en deels door de penningmeester. De jaarrekening wordt samengesteld door het Dienstenbureau te Veenendaal onder verantwoordelijkheid van de penningmeester van OB&A.

B. Communicatie met kerkenraden, de OB&A secundi deputaten, particuliere synoden, commissie beheersbaarheid, deputaten DVAP, en deputaten evangelisatie/zending/diaconaat inzake mogelijke uitbreiding van hulp aan zendingsgemeenten in Nederland. Daarnaast is er contact gelegd met onze zusterorganisaties van NGK en GKv, en ons Dienstenbureau.

- Het deputaatschap OB&A heeft op de internetsite van onze kerken veel relevante informatie beschikbaar. Het betreft hier meerjaren onderhoudsplanningen (MJOP) voor het onroerend goed en een meer jaren financiële planning (MJFP) waar de kerken in een spreadsheet hun (toekomstige) ontvangsten en uitgaven kunnen invullen en hun financiële spankracht op termijn zichtbaar te maken.
- Ook is op deze internetsite (www.obena.cgk.nl) informatie beschikbaar voor alle kerkenraden en/of commissies van beheer met een uitgebreid pakket aan instructies voor de commissie van beheer en bijbehorende functies zoals: penningmeester, administrateur en kerkmeester e.d.
- Jaarlijks wordt er in de maand november in het kerkblad 'De Wekker' onder de rubriek Kerknieuws een bericht opgenomen, waarin wordt medegedeeld dat de MJOP'n vanaf december, en de steunaanvraagformulieren vanaf januari beschikbaar zijn en kunnen worden gedownload van www.obena.cgk.nl en ingevuld kunnen worden verzonden.
- De secundus deputaten ontvangen van elke vergadering de goedgekeurde notulen. Vervolgens worden ieder jaar het financiële jaarverslag en de rapportage van werkzaamheden van deputaten voor de particuliere synoden aan hen verzonden.
- Voorts ontvangen de secundi de rapportage van de generale synode en bovendien worden zij eens per drie jaar - de synodale periode - uitgenodigd om een vergadering bij te wonen. Zij wonen een reguliere vergadering bij en worden dan geïnformeerd over de werkwijze en de gang van zaken en eventueel over nieuwe ontwikkelingen.
- De PS'en ontvangen jaarlijks een algemeen verslag van de door deputaten OB&A verrichte werkzaamheden in het voorafgaande jaar. Dit verslag wordt jaarlijks na de PS vergaderingen op de website van OB&A geplaatst.
- Met de commissie beheersbaarheid is een aantal malen gesproken, hetgeen heeft geleid tot voorstellen aan de GS om door aanscherpen van de voorwaarden de omslag voor OB&A beheersbaar te houden.
- Met deputaten DVAP is overleg over de start, uitvoering en afronding van uitkeringen aan predikanten die voor steun namens DVAP in aanmerking komen. OB&A is van de besluiten van DVAP slechts uitvoerder.
- In het kader van het verzoek van GS 2010 aan deputaten evangelisatie/zending/diaconaat inzake mogelijke uitbreiding van hulp aan zendingsgemeenten in Nederland is door OB&A contact opgenomen met deputaten evangelisatie. Na een 'denktankfase' binnen deputaten evangelisatie is het vanaf december 2012 gekomen tot een aantal gesprekken. Deputaten evangelisatie zullen over het gezamenlijke voorstel van de deputaatschappen separaat rapporteren. De kern van het

- voorstel is om naast de reguliere middelen via de omslagen, te komen tot aanvullende middelen om zendingsgemeenten onder duidelijke voorwaarden te kunnen steunen.
- Mede op verzoek van GS 2010 is door ons contact opgenomen met onze zusterorganisaties die een soortgelijke rol spelen voor de NGK en Gkv. Naar aanleiding van de oproep van de DOE-groep (Deputaten Overleg Eenheid) is contact opgenomen met de steunorganisaties van NGK en Gkv. Informatie is met Deputaten Hulpbehoevende kerken (GS11) Gkv en de Commissie Steun behoevende Kerken (CSK) van de NGK uitgewisseld. De conclusie daaruit is, dat Gkv de steun niet centraal, maar op drie niveaus heeft georganiseerd (classis, PS en GS). De NGK is bezig om een nieuwe opzet te maken ten behoeve van de volgende Landelijke Vergadering. NGK meldt voor de huidige samenwerkingsgemeenten geen belemmeringen te zijn tegengekomen. Wij besluiten om in contact te blijven met onze evenknieën in Gkv en NGK. Daarbij zal het tempo afhangen van hun vervolginiatief.
 - Met het Dienstenbureau is gesproken over het mogelijk via een centrale website eenduidig ontvangen en verwerken van cijfers van gemeenten. In PKN kring is iets dergelijks geregeld voor een bedrag van € 5 per maand voor de ingezette software. Het Dienstenbureau ziet dit vooralsnog niet zitten. Men stelt voor eerst allerlei informatie op de diverse websites te bundelen.
 - Ook is gesproken over het mogelijk bij het Dienstenbureau centraliseren van de digitale informatievoorziening. Daarbij is door OB&A aangegeven, dat als de kosten per jaar op ongewijzigd niveau blijven, deze overstap acceptabel kan zijn. De kostenopgave is nog niet ontvangen.
 - Het Dienstenbureau heeft ons voorgesteld, om conform opdracht aan hen van de GS 2010 te streven naar een centraal rekeningbeheer. De aangeboden rentevergoeding voor 2012 was daarbij 2,65%. Wij overwegen hierbij dat OB&A - anders dan een aantal kleinere deputaatschappen- beschikt over een flink belegd vermogen, dat onder regime van het door ons vastgestelde beleggingsstatuut wordt beheerd door een zeer ter zake deskundige beleggingscommissie. Daarbij worden resultaten geboekt die het door het Dienstenbureau voorgestelde rentepercentage te boven gaan. Onze rekening-courant lift nu ook al mee in een groep rekeningen met andere deputaatschappen. Onze conclusie is dat wij op dit gebied een hoger niveau aan professionaliteit in onze gelederen hebben dan het Dienstenbureau kan leveren. Wij gaan daarom – net als deputaten Emeritikas - niet op de uitnodiging tot nader schatkestbankieren in.

C. Voorstellen tot aanpassing instructie OB&A t.b.v. de beheersbaarheid van kosten

De conceptrapportage van de commissie beheersbaarheid is in onze vergadering van 23 januari besproken. Terecht is gesteld dat (bij ongewijzigd beleid) een voorstel aan de GS 2013 zou moeten volgen tot een omslag voor OB&A van € 7,00. Vanwege de ontvangen eenmalige bijdragen van opgeheven gemeenten kan de omslag bij ongewijzigd beleid beperkt blijven tot € 6,00.

Conform de huidige instructie voor OB&A zijn wij gericht op structurele steun aan gemeenten. De commissie opperde een aantal maatregelen om de steun projectmatig in de tijd te beperken, en om daarnaast als uitgangspunt te nemen, dat gemeenten eerst samenwerking met andere gemeenten (binnen en buiten ons kerkverband) praktiseren, alvorens in uiterste noodzaak steun bij OB&A te vragen.

Vooralsnog heeft OB&A niet gekozen voor het omvormen van structurele steun tot projectmatige steun. Als de GS 2013 de suggestie van de commissie volgt om voordat tot steun van OB&A kan worden gekomen eerst de mogelijkheden tot samenwerking met anderen uit te nutten, dient de GS 2013 voor OB&A een aantal werkbare objectieve criteria vast te stellen, zodat wij de beoordeling tot steunverlening objectief kunnen blijven voortzetten.

Wij namen nota van het advies van de commissie om de omslag ongewijzigd vast te stellen op € 4,00. Daartoe doen we de GS 2013 voorstellen om door aanpassing van criteria de steunmogelijkheden te beperken. Hierdoor zullen kleinere gemeenten vaker vacant moeten blijven.

De aan onze keuzes ten grondslag liggende redenen zijn duidelijk: zoveel mogelijk onze kerktaken overeind houden; het gemeenten financieel mogelijk maken om een predikant te beroepen en te onderhouden. In bijlage 3 geven wij u zicht op onze voorstellen die - samen met het bewust interen op het eigen vermogen - leiden tot een omslag van € 4,00.

D. Begroting 2014 t/m 2016

Gebaseerd op bovenstaande voorstellen is de begroting opgesteld als in bijlage 4b opgenomen. Wij wijzen erop dat deze begroting tot stand is gekomen door alle samenhangende aspecten van de diverse voorstellen en de instructie OB&A door te rekenen en op te nemen.

Dit houdt in dat hierin niet willekeurig een enkel aspect kan worden gewijzigd. Zou er wel een aanpassing worden gekozen, dan zal de gehele begroting opnieuw doorgerekend moeten worden.

Bijlagen 4a en 4b bieden zicht op de begroting voor de jaren 2014, 2015 en 2016. Deze is gebaseerd op de onder C verwoorde voorgestelde aanpassingen van de instructie voor OB&A.

De begroting conform 4b kan slechts bekrachtigd worden, als alle samenhangende maatregelen door de GS conform voorstel zijn besloten. Bij ongewijzigd beleid is voor de komende jaren een omslag voor OB&A nodig van € 6,00 (zie bijlage 4a). Slechts indien alle bezuinigingsvoorstellen worden doorgevoerd, is de omslag te beperken tot € 4,00 (zie bijlage 4b).

Als alternatief kan eventueel de maatregel van voorstel zes worden geschrapt, mits de omslag vervolgens op € 4,50 wordt gesteld.

E. Voorstel tot aanpassing van de beroepingsbrief

In een aantal gevallen zijn deputaten OB&A geconfronteerd met het feit, dat een gemeente een predikant heeft beroepen zonder daartoe vooraf toestemming van OB&A voor te hebben gevraagd. Dit heeft voor de betreffende gemeente ernstige gevolgen bij het naderhand vragen van steun aan OB&A. De gemeente mist dan ruwweg 2½ jaar steun van OB&A.

Om deze problemen te voorkomen, komt OB&A mede op advies van de PS van het Zuiden met een voorstel tot aanpassing van de beroepingsbrief.

De voorgestelde wijziging draagt bij tot het zorgvuldig handelen van gemeente en consulent bij de financiële kant van het beroepingswerk, en het voorkomen van lichtzinnig aangaan van onverantwoorde financiële risico's voor de betreffende gemeente (en diens toekomstige predikant).

Wij stellen daarom voor in de beroepingsbrief de volgende alinea op te nemen: 'Door ondertekening van deze beroepingsbrief verklaart de gemeente dat zij de financiële gevolgen van het beroep kan dragen. De consulent verklaart dat hij in voorkomende gevallen heeft vastgesteld dat de schriftelijke toestemming van OB&A is verkregen.'

Het voorstel is met onderbouwing opgenomen in bijlage 5.

F. Aanpassen van de instructie OB&A inzake benoeming deputaten

OB&A doet een voorstel om de benoeming van deputaten OB&A zoals opgenomen in artikel 1 van de Instructie voor het deputaatschap onderlinge bijstand en advies te wijzigen. Deputaten OB&A doen u het voorstel om voortaan alle deputaten OB&A voor drie jaren te benoemen door de generale synode, en de huidige constructie waarbij er sprake is van gedeeltelijke benoeming door de PS, te beëindigen.

Achtergronden en overwegingen bij dit voorstel zijn opgenomen in bijlage 6.

G. (Her)benoemingen

In bijlage 7 treft u een voorstel tot het (her)benoemen van deputaten OB&A aan.

H. Voorstel tot décharge

Deputaten stellen voor: 'In te stemmen met het door hen gevoerde beleid en het financieel beheer, en hen daarvoor te déchargeren.'

J. Ouwehand, voorzitter
G. Noorlandt, secretaris
J. Verhoef RA, penningmeester

Bijlage 1

Overzicht van de baten en lasten 2012, 2011 en 2010

Baten	Begroting 2012	Rekening 2012	Rekening 2011	Rekening 2010
Bijdrage van de kerken	296.000	298.700	298.683	325.262
Interestbaten	26.000	475	42.066	35.139
Koersresultaat effecten		143.062	-34.284	29.992
Giften en legaten *)			185.755	5.250
<hr/>				
Inkomsten	€ 322.000	€ 442.237	€ 492.220	€ 395.643
<hr/>				
Lasten				
Bijdrage kerkbouw	77.000	55.379	107.381	39.719
Bijdrage predikantskosten	191.000	265.638	215.407	243.821
Draagkrachtuitkeringen	31.000	52.778	39.802	65.902
<i>Overige uitkeringen</i>				
Bijstandsuitkeringen DAVP	20.000	121.538	423	0
<i>Algemene kosten</i>				
Diverse kosten	20.800	15.115	15.480	17.539
<hr/>				
Totaal	€ 339.800	€ 510.448	€ 378.493	€ 366.981
<hr/>				
Saldo	€ 17.800-	€ 68.211-	€ 113.727	€ 28.662

Begroting zoals vastgesteld door de generale synode van 2010

*) In 2011 is van een tweetal gemeenten, die in 2011 zijn opgeheven, een forse gift ontvangen. In beide gevallen was sprake van een gemeente, die in het verleden OBA steun heeft ontvangen. Door deze teruggave kunnen gelden opnieuw worden aangewend t.b.v. kleinere gemeenten in ons kerkverband.

Bijlage 2**Balans 2012, 2011 en 2010****Balans**

	<u>31-12-2012</u>		<u>31-12-2011</u>		<u>31-12-2010</u>	
	€	€	€	€	€	€
<i>Activa:</i>						
Effecten	1.597.685		1.418.067		1.226.114	
Vorderingen	26.040		30.171		48.014	
Liquide middelen	141.383		242.209		229.798	
		1.765.108		1.690.447		1.503.926
<i>Passiva:</i>						
Eigen vermogen	1.183.811		1.252.022		1.138.295	
Schulden op korte termijn	581.297		438.425		365.631	
		1.765.108		1.690.447		1.503.926

Bijlage 3**Voorstellen tot aanpassing instructie OB&A t.b.v. de beheersbaarheid van kosten**

Bij ongewijzigd beleid zou in normale omstandigheden met ingang van 2014 de omslag voor OB&A op € 7,00 moeten uitkomen. Door de van twee opgeheven gemeenten ontvangen restituties zou dit bedrag op € 6,00 moeten worden gesteld.

De aan onze keuzes ten grondslag liggende redenen zijn: zoveel mogelijk onze kerntaken overeind houden; het gemeentelijk financieel mogelijk maken om een predikant te beroepen en te onderhouden. Onderstaand geven wij u nader zicht op de door OB&A genomen besluiten en voorstellen aan de GS 2013, die - samen met het bewust interen op het eigen vermogen - leiden tot een omslag van € 4,00.

Keuze 1

OB&A heeft met ingang van 2014 de minimum bijdrage per lid verhoogd van € 265 naar € 275. Dit sluit aan bij de trendmatige verhoging door de jaren heen.

Keuze 2

Mede omdat de steun voor kerkbouw vervalt, heeft OB&A voor daarvoor in aanmerking komende gemeenten de spaarregeling opgetrokken van € 285+ naar € 300+ regeling.

Voorstel 3

Steun kerkbouw vervalt voor nieuwe gevallen geheel.

De reden hiervoor is dat er vele mogelijkheden zijn om ruimten te huren, terwijl de kosten voor een eigen gebouw tot een onevenredige hoogte zijn gestegen.

Voorstel 4

De steun voor draagkracht (deel teruggave van de betaalde kerkelijke kassen) wordt voor de periode 2014 t/m 2016 van 60% naar 30% teruggebracht. Dit betreft een overgangsregeling, gezien voorstel 5.

Voorstel 5

De steun voor draagkracht wordt voor de periode 2017 t/m 2019 van 30% naar 0% teruggebracht. De achtergrond hierbij is dat een gemeente die in het geheel geen omslagen ten behoeve kerkelijke klassen kan afdragen, materieel niet levensvatbaar is.

Voorstel 6

De steunpercentages voor predikantskosten worden met ingang van 2014 over de hele linie met 5% teruggebracht tot: 35, 30, 25 en 20%.

Op deze wijze wordt de pijn zo gelijk mogelijk over gemeenten verdeeld.

De jaarlijkse besparingen door bovenstaande keuzes en voorstellen zijn ruwweg als volgt in te schatten:

Keuze 1:	€ 3.000	
Keuze 2:	€ 4.000	
Voorstel 3:	€ 27.000	(aflopend)
Voorstel 4:	€ 37.000	
Voorstel 5:	€ 37.000	(vanaf 2017)
Voorstel 6:	€ 47.000	

De jaarlijkse besparing over de periode 2014 t/m 2016 bedraagt zodoende gemiddeld ongeveer € 111.000. Daarnaast teren we bij een omslag van € 4,00 per lid jaarlijks op het eigen vermogen naar verwachting ongeveer € 100.000 in.

De GS kan als alternatief besluiten om voorstel 6 niet door te voeren, maar in plaats daarvan de omslag vast te stellen op € 4,50.

Bijlage 4a**Begroting 2014-2016 bij ongewijzigd beleid (omslag € 6,00)**

	Realisatie			Prognose		
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Baten						
Omslag kerken	298.683	298.700	296.400	444.000	444.000	444.000
Giften	185.755	475				
Intrest	7.782	143.062	25.000	24.000	24.000	72.000
Totaal inkomsten	€ 492.220	442.237	321.400	468.000	468.000	1.404.000
Lasten						
1. Uitkeringen kerken:						
a. bijdragen kerkbouw	107.381	55.379	90.000	80.000	80.000	240.000
b. bijdragen predikantskosten	215.407	265.638	300.000	300.000	300.000	900.000
c. draagkrachttuitkeringen	39.802	52.778	74.000	70.000	75.000	80.000
2. Overige uitkeringen:						
a. Bijstandsuitkeringen DVAP	423	121.538	115.000	20.000	20.000	60.000
3. Algemene kosten:						
a. diverse kosten	15.480	15.115	20.000	18.000	18.000	54.000
Totaal uitgaven	€ 378.493	510.448	599.000	488.000	493.000	1.479.000
Saldo	€ 113.727	€ 68.211-	€ 277.600-	€ 20.000-	€ 25.000-	€ 30.000-
Aantal (doop)leden CGK.	74.500	74.300	74.100	74.000	74.000	74.000
Inkomsten bij omslag van: € 4,00						
						€ 6,00

Door de eenmalige giften in 2011 heeft OB&A nu een vermogen, dat iets aan de te ruime kant is. Daarom is (tijdelijk) een negatief exploitatiesaldo verdedigbaar en behoeft de omslag met slechts € 2 te stijgen.

Bijlage 4b

Begroting 2014-2016 bij gewijzigd beleid (omslag € 4,00)

	Prognose			Begroting 2014 t/m 2016 bij gewijzigd beleid			
	Realisatie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Baten							
Omslag kerken	€	298.683	298.700	296.400	296.000,00	296.000	296.000
Giften	€	185.755	475		24.000,00	24.000	24.000
Intrest	€	7.782	143.062	25.000	24.000,00	24.000	24.000
Totaal inkomsten	€	492.220	442.237	321.400	320.000,00	320.000	320.000
							960.000
Lasten							
Uitkeringen kerken:							
a. bijdragen kerkbouw	€	107.381	55.379	90.000	70.000,00	50.000	30.000
b. bijdragen predikantskosten	€	215.407	265.638	300.000	260.000,00	260.000	260.000
c. draagkrachttuitkeringen	€	39.802	52.778	74.000	37.000,00	37.000	37.000
Overige uitkeringen:							
a. Bijstandsuitkeringen DVAP	€	423	121.538	115.000	20.000,00	20.000	20.000
Algemene kosten:							
a. diverse kosten	€	15.480	15.115	20.000	18.000,00	18.000	18.000
Totaal uitgaven	€	378.493	510.448	599.000	405.000,00	385.000	365.000
	€	113.727	68.211-	277.600-	85.000-	65.000-	45.000-
Saldo	€						
Aantal (doop)leden CGK.	€	74.500	74.300	74.100	74.000,00	74.000	74.000
Inkomsten bij omslag van:	€	4,00					

Door de eenmalige giften in 2011 heeft OB&A nu een vermogen, dat iets aan de te ruime kant is. Daarom is (tijdelijk) een negatief exploitatiesaldo verdedigbaar.

Voorwaarden voor de realiseerbaarheid begroting

De hiernaast opgenomen begroting 2014 - 2016 is alleen realiseerbaar als alle voorgestelde bezuinigingsvoorstellen volledig worden overgenomen door de GS. 2013. Indien de diverse bezuinigingsvoorstellen niet (volledig) worden overgenomen, betekent dit hogere lasten voor deputaten OB&A, met als gevolg een hogere omslag kerkelijke kassen per lid per jaar. De nu voorgestelde € 4 is dan te laag en zal naar boven moeten worden bijgesteld.

Bijlage 5

Voorstel tot aanpassing van de beroepingsbrief

In een aantal gevallen zijn deputaten OB&A geconfronteerd met het feit dat een gemeente een predikant heeft beroepen zonder daartoe vooraf toestemming van OB&A voor te hebben gevraagd. Dit heeft voor de betreffende gemeente ernstige gevolgen bij het naderhand vragen van steun aan OB&A. Die blijken uit het onderstaande deel uit de door GS voor OB&A vastgestelde instructie:

Beroepingswerk

Gemeenten die aanspraak willen maken op steun in de predikantskosten en eventuele draagkrachtuitkering zullen het beroepingswerk pas ter hand nemen, dan wel een kerkelijk werker aanstellen, nadat deputaten op hun verzoek ter zake positief hebben beslist.

Een gemeente - die zonder toestemming een beroep uitbrengt - zal het lopende boekjaar (kalenderjaar) en het daaropvolgende eerste volledige boekjaar geen OB&A steun ontvangen. Na deze periode - het tweede volledige boekjaar - wordt 50% van de normale steun uitgekeerd en het derde boekjaar wordt deze gemeente alsnog opgenomen in de normale steunverleningprocedure (zie ook de bovenstaande tabel). Voor het tekort - dat ontstaat in de jaren dat de gemeente niet (volledig) door OB&A wordt gesteund - zal de betreffende gemeente zelf een oplossing moeten zoeken.

In dit kader heeft de PS van het Zuiden OB&A in 2012 geadviseerd om aan de GS 2013 een voorstel te doen, om in de beroepingsbrief een verklaring door de consulent te laten opnemen waarin deze bevestigt, dat de gemeente de financiële gevolgen van het beroep, met in voorkomende gevallen de verkregen toestemming van OB&A, kan dragen.

Deze wijziging draagt bij tot het zorgvuldig handelen van gemeente en consulent bij de financiële kant van het beroepingswerk, en het voorkomen van lichtzinnig aangaan van onverantwoorde financiële risico's voor de betreffende gemeente (en diens toekomstige predikant).

Wij stellen daarom voor in de beroepingsbrief de volgende alinea op te nemen: *Door ondertekening van deze beroepingsbrief verklaart de gemeente dat zij de financiële gevolgen van het beroep kan dragen. De consulent verklaart dat hij in voorkomende gevallen heeft vastgesteld dat de schriftelijke toestemming van OB&A is verkregen.*

Bijlage 6

Aanpassen van de instructie inzake benoeming van deputaten OB&A

OB&A doet hierbij het voorstel om de benoeming van deputaten OB&A zoals opgenomen in artikel 1 van de Instructie voor het deputaatschap onderlinge bijstand en advies te wijzigen.

Achtergrondgegevens

Het deputaatschap bestaat uit negen leden. De voorzitter, penningmeester en secretaris worden net als twee overige leden door de generale synode benoemd. De GS benoemt ook de respectievelijke secundi. Daarnaast benoemt elke particuliere synode een deputaat, en diens secundus.

Specifieke taakverdeling onder deputaten

Naast de specifieke moderamentaken worden de deputaten geselecteerd en voorgedragen op hun specifieke kennis en competenties. OB&A heeft op die basis de taken onderling als volgt verdeeld. Zo zijn er vier financieel deskundige deputaten (met ieder een PS als aandachtsgebied) en drie bouwkundige deputaten (die gebaseerd op aantallen gemeenten een PS tot aandachtsgebied hebben).

Voor de duidelijkheid geven wij aan, dat onze penningmeester tevens de rol van financieel deskundige voor een PS vervult. Daarbij is hij in die rol vanwege praktische overwegingen vanwege woonplaatsen van de diverse deputaten op verzoek van OB&A tussentijds van aandachtsgebied van de ene PS overgegaan naar een andere PS.

Overwegingen die tot wijziging van de manier van benoeming aanleiding geven

In de praktijk blijkt het lastig te zijn om kandidaten te vinden voor de vrijkomende plaatsen in het deputaatschap; de geografische begrenzing waarmee rekening gehouden moet worden in verband met de ressourcen van de particuliere synoden geeft moeite. De belangrijkste oorzaak daarvoor is dat specifieke financiële, bouwkundige of algemene deskundigheid is vereist. Gelukkig is OB&A er nog steeds in geslaagd om voor de voorvallende vacatures geschikte deskundigen te kunnen voordragen, maar in 2012 deed zich een situatie voor dat het Westen een kandidaat niet kon benoemen: hij was lid van een gemeente die bij het Oosten hoorde. Dat heeft een interne bezinning op de (on)wenselijkheid van de wijze waarop ons deputaatschap samengesteld is op gang gebracht.

Daarbij is het niet per se noodzakelijk voor elke primus een secundus te benoemen. De samenstelling van de secundi is zodanig, dat een aantal van hen indien nodig breed inzetbaar is.

Die kandidaten zoeken wij zodanig, dat een redelijke landelijke spreiding in woonplaatsen van deputaten wordt bewerkstelligd. Zoals bovenstaand blijkt, is daarbij het aandachtsgebied van een deputaat lang niet altijd gekoppeld aan diens woonplaats. Deputaten streven bij de onderlinge toedeling van taken en aandachtsgebieden een redelijk evenwichtige onderlinge werkdruk na.

Vanwege het verschil in aantal leden per PS ervaart OB&A het als een knelpunt dat het soms moeizaam is om vanuit het betreffende PS gebied de op dat moment gezien de samenstelling van OB&A noodzakelijke specifieke deskundigheid ter opvulling van vacatures te vinden.

Tot op heden staat duidelijk vast, dat de vier particuliere synodes wel ieder een deputaat benoemen, maar dat die deputaat net als alle andere deputaten OB&A slechts verantwoording moet afleggen aan de generale synode. De particuliere synode wordt uiteraard wel over diverse zaken (namens deputaten OB&A) geïnformeerd en kan desgewenst adviezen vragen. De praktijk heeft echter geleerd dat het bij de bespreking van het jaarlijkse rapport op de PS weer lastig is voor degene die door de PS is benoemd

om op specifieke vragen te antwoorden: deze liggen immers niet altijd op het terrein van zijn specifieke deskundigheid. Daarom is er al een aantal jaren een vrij ingewikkelde procedure vastgesteld om de informatievoorziening voor de vergaderingen van de PS te verzorgen. Dat is onbevredigend.

Het huidige deputaatschap heeft zijn wortels in 1934, toen de generale synode voor de vraag stond waar de opbrengst van de jubileumuitgave (het was immers 100 jaar na de Afscheiding) voor bestemd zou worden. De synode richtte een deputaatschap op voor 'hulpbehoevende kerken', de rechtsvoorganger van het deputaatschap onderlinge bijstand. Dat laatste deputaatschap ging later weer samen met het deputaatschap kerkbouwaangelegenheden.

In 1934 werden vrijwel voor alle deputaatschappen leden uit de particuliere synoden benoemd. Zodoende kon in dat werk het contact met het grondvlak het beste onderhouden worden (zie bijlage 64 K.O. hoofdstuk 1). In de huidige tijd, waarin informatievoorziening en bereikbaarheid zo grondig gewijzigd zijn in vergelijking met 100 jaar geleden heeft dat argument relatieve waarde gekregen. Ook dit is voor deputaten een reden om de huidige constructie ter discussie te stellen.

Voorstel benoemingsproces

Op basis van bovenstaande overwegingen doen deputaten OB&A u het voorstel om voortaan alle deputaten OB&A voor drie jaren te benoemen door de generale synode en de huidige constructie, waarbij er sprake is van gedeeltelijke benoeming door de PS, te beëindigen.

De oude en nieuwe teksten zijn dan:

De huidige tekst van artikel 1 instructie OB&A:

Art. 1. Samenstelling

Het door de generale synode ingestelde deputaatschap voor onderlinge bijstand en advies bestaat uit negen leden. De generale synode benoemt een deputaat - voorzitter, een deputaat - secretaris, een deputaat - penningmeester, die samen het moderamen vormen, en nog twee deputaten alsmede hun vijf secundi. Elke particuliere synode benoemt voor de tijd van drie jaar één deputaat met zijn secundus.

Deputaten benoemen uit hun midden plaatsvervangers voor de leden van het moderamen, alsmede tenminste drie leden die samen de sectie bouwaangelegenheden vormen.

Voorgestelde tekst van artikel 1 instructie OB&A:

Art. 1. Samenstelling

Het door de generale synode ingestelde deputaatschap voor onderlinge bijstand en advies bestaat uit negen leden. De generale synode benoemt de leden van het deputaatschap. De voorzitter, secretaris, en penningmeester worden in functie benoemd. Zij vormen samen het moderamen. De synode benoemt ook maximaal negen secundi.

Deputaten benoemen uit hun midden plaatsvervangers voor de leden van het moderamen, alsmede tenminste drie leden die samen de sectie bouwaangelegenheden vormen.

Bijlage 7

(Her-)benoeming deputaten OB&A

Onder de verwachting dat u tot bovenstaande in bijlage 6 voorgestelde procedure besluit, stellen wij u de (her-)benoeming voor een periode van drie jaar voor met ingang van 1 januari 2014 van de volgende deputaten:

Primi:		Secundi:
- Br. O. Zuidema, Groningen	voorzitter	- N.t.b.
- Br. A.T. Boogert, Goudriaan	financieel	- Br. L. van Garderen, Hilversum
- Br. M.C. Cornet, Dordrecht	bouwkundig	- Br. J.H. van Heusden, Dordrecht
- Br. A. Donker, Nieuwland	bouwkundig	- Br. C. de Jong, Bunschoten
- Zr. H.R. Hakvoort-Koelewijn, Bunschoten	financieel	- Zr. E.M. Wiegman, Alphen a/d Rijn
- Br. F.S. Kapitein, Hoogeveen	financieel	- N.t.b.
- Br. G. Noorlandt, Veenendaal	secretaris	- Br. P.J. Klumpenaar, Veenendaal
- Br. J. van der Veen, Dokkum	bouwkundig	- Br. C. Grit, Dalfsen
- Br. J. Verhoef, Rijnsburg	penningmeester	- Br. E.J. van Genderen, Sliedrecht

BIJLAGE 14

Artikel 44

Rapport 3 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten onderlinge bijstand en advies

Er bereikte de generale synode 2013 een aanzienlijk kleiner rapport dan de afgelopen synodes het geval is geweest. Helaas is dat niet veroorzaakt door verminderde werkzaamheden door dit deputaatschap. Dat ware wel te wensen geweest. Geringere omvang is veroorzaakt door aanzienlijk minder grafieken en tabellen. En die gaven in vroegere rapporten juist veel inzicht in het reilen en zeilen van OB&A. Eigenlijk wordt dat wel gemist. Maar er is ook veel begrip om kleinere rapporten in te dienen. Als daarin het werk maar goed tot zijn recht komt. En dat is het geval.

Bestudering van het deputatenrapport leidde tot enkele vragen die een gezamenlijke bespreking tot gevolg had. Tijdens die bespreking bleek ons de grote deskundigheid van deputaten.

De website van OB&A is uitstekend op orde. Kerken die op de één of andere manier om steun verlegen zitten treffen op die website alle relevante stukken aan. Niettemin levert OB&A op maat gesneden

dienstverlening aan, uiteraard binnen hun instructies. Geen kerk is hetzelfde. Er is binnen uw commissie veel waardering voor hun werkzaamheden.

Allereerst viel ons de sterke stijging op in het aantal gemeenten dat financiële bijstand nodig heeft als het gaat om de predikantskosten. Het aantal gemeenten kleiner dan 250 leden neemt toe. En die kunnen in aanmerking komen voor deze steun. En de zwakke conjunctuur heeft een negatieve invloed op de inkomsten.

Deputaten meldden uw commissie dat over 2012 v.w.b. steunverlening in de predikantskosten, draagkrachtuitkering en bij rente en aflossing kerk(ver)bouw een bedrag van € 375.000 was gemoed. En voor 2013 is ongeveer € 425.000 toegezegd. Bij ongewijzigd beleid zou die trend zich wel eens kunnen voortzetten.

De zgn. solvabiliteitsfactor (aan te houden reserves versus jaarlijkse uitgaven) voor OB&A is door OB&A op 2,5 gesteld en is, naar zeggen van OB&A, nooit door deputaten financiële zaken weersproken. Echter: DFZ heeft de solvabiliteitsfactor voor OB&A op 2 gesteld. Wij zullen hierover later een voorstel doen.

De synode van 2010 gaf aan deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau de opdracht om 'te onderzoeken of het beheer van alle geldmiddelen is te optimaliseren door middel van centraal rekeningbeheer. Indien zulks het geval blijkt kon dat in de komende GS-periode 2011-2013 reeds worden ingevoerd met rapportage aan de volgende generale synode'. Ook OB&A is benaderd om hierin te participeren en motiveren op blz. 4 regels 28 t/m 39 waarom zij niet participeren in wat zij noemen: 'schatkistbankieren'. Hun hoofdreden is dat OB&A het beheer van hun belegd vermogen niet uit handen willen geven. Uw commissie meent dat het standpunt van OB&A is gegrond op een verkeerd geïnterpreteerde bedoeling van de synodeopdracht en het verzoek van het Dienstenbureau. Het centraal rekeningenbeheer is bedoeld om alle geldstromen, die over verschillende rekeningen lopen, te concentreren en eventuele saldi aan het eind van de dag te concentreren op één geldrekening. Centraal rekeningenbeheer heeft echter geen betrekking op de beleggingen van betrokken partijen. Wij zagen graag dat in deze OB&A en het Dienstenbureau nog eens met elkaar om tafel gingen en hebben dat dan ook aan OB&A verzocht.

Op blz. 5 regels 5 t/m 8 schrijft OB&A dat als de synode 2013 voorstellen van de commissie doelmatigheid m.b.t. projectmatige i.p.v. structurele steun ondersteunt, die synode vervolgens objectieve criteria dient vast stellen zodat OB&A haar objectieve steunverlening kan voortzetten. Tijdens het gesprek bleek uw commissie dat OB&A helemaal geen voorstander is van projectmatige steun. Dan lijkt het merkwaardig de generale synode toch te vragen om objectieve criteria. En naar ons weten is dat ook helemaal niet de taak van een synode. Wij komen hierop terug in ons rapport over het rapport van de commissie doelmatigheid. Overigens was de samenwerking tussen deputaten OB&A en de commissie doelmatigheid uitstekend te noemen: OB&A heeft zeer actief geparticipeerd en geadviseerd!! De weerslag daarvan blijkt in/uit bijlage 3: OB&A adviseert versoberingen in hun financiële steunverlening zodat de omslag voor de komende periode op € 4,00 wordt gehandhaafd. En daarmee voldoet OB&A ook nog eens aan de oproep van deputaten financiële zaken om de omslagen te bevroeren.

Uw commissie heeft de 2 keuzes en 4 voorstellen grondig met OB&A door genomen. Met als uitgangspunt dat bezuinigingen onvermijdelijk zijn, hebben deputaten zodanige keuzes gemaakt dat hun kerntaak overeind kan blijven: gemeenten financieel steunen om het beroepen van een predikant mogelijk te maken. Bij voorstel 3 is het goed te weten dat reeds aan gemeenten voorwaardelijk toegezegde steun wordt nagekomen, ofwel bestaande gevallen worden volgens de nu geldende regels en afspraken behandeld. Uw commissie kan de gemaakte keuzes/voorstellen onderschrijven. Voor de goede orde zij nog vermeld dat uw commissie het alternatief van OB&A, nl. om voorstel 6 niet door te voeren (zie 9.07/10 regel 4 en 5), niet overneemt.

In de afgelopen jaren is het wederom een aantal malen voorgekomen dat kerkenraden tot het beroepingswerk overgingen terwijl de financiën niet toereikend bleken. Hierop is door de vorige synode al een sanctie gezet. Wij ondersteunen OB&A in de voorgestelde wijziging van de beroepsbrief.

Bijlage 6. Uw commissie ervoor 3 jaar geleden reeds dat 9 deputaten niet gering maar toch te rechtvaardigen is. Onzes inziens kan het aantal secundi worden teruggebracht. Te denken valt aan 1 of 2 algemeen secundi (voor voorzitter, secretaris en penningmeester) en 1 of 2 secundus per aandachtsgebied (bouwkundig en financieel). Het aantal secundi daalt dan van 9 naar max. 6. Daarmee vervallen dus de benoemingen per particuliere synode. Wij hebben OB&A gevraagd wat zij de toegevoegde waarde vinden van jaarlijkse rapportage aan de particuliere synoden. Wat OB&A betreft wordt dat afgeschaft. Uw commissie gaat daarin mee en zal conform voorstellen.

Inzake doelmatigheid:

1. Het takenpakket is nauwelijks gewijzigd.
2. Het aantal secundi-deputaten kan worden teruggebracht. (Zie besluit 4).
3. Uitbreiding van taken lijkt (nog) niet aan de orde. Commissie 2 zal voorstellen doen m.b.t. deputaatschap 'Co-partners in de zending'. OB&A heeft bij uw commissie aangegeven dit niet als een mogelijk onderdeel van haar takenpakket te zien. Wij gaan daarin mee en hebben zulks aan commissie 2 ook bericht.
4. De website is, zoals eerder aangegeven, prima op orde: kerken 'weten OB&A te vinden'.
5. Helaas kunnen een flink aantal kerken niet zonder OB: dus blijft ook de A in OB&A nodig.

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. akkoord te gaan met de keuzes 1 en 2 en de voorstellen 3, 4, 5 en 6 zoals verwoord in bijlage 3 van het rapport blz. 9;
3. akkoord te gaan met het tekstvoorstel voor in de beroepingsbrief, zoals verwoord in bijlage van 5 van het rapport;
4. akkoord te gaan met de voorgestelde tekst voor artikel 1 van de instructie OB&A, zoals verwoord in bijlage 6 waarbij de synode maximaal 6 secundi benoemt;
5. deputaten opdracht te geven in overleg te treden met deputaten financiële zaken om tot de vaststelling van één solvabiliteitsfactor te komen;
6. de jaarlijkse verantwoording aan de particuliere synodes met onmiddellijke ingang te beëindigen. Uit de kerkorde, bijlage 4 (art. 11), artikel 9 inz. Verantwoording, dient daartoe de laatste zin ('Deputaten

- geven jaarlijks een overzicht van hun werkzaamheden aan de particuliere synoden') te worden verwijderd;
7. opnieuw deputaten te benoemen.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 15
Arikelen 45, 47, 212

Instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake het dopen van pleegkinderen

Scriba: ds. K. Jonkman

Aan: de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken 2013.
Betreft: Instructie doop pleegkinderen.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De particuliere synode van het Noorden heeft de instructie van de classis Zwolle aangaande de doop van pleegkinderen in haar vergadering van 4 april 2013 besproken, met enkele kleine wijzigingen overgenomen en zendt deze door naar de generale synode met het verzoek deze instructie te bespreken. Bij de instructie is een toelichting en onderbouwing aangaande de doop van pleegkinderen afkomstig van de CGK Urk-Maranatha gevoegd.

Namens de particuliere synode van het Noorden van de Christelijke Gereformeerde Kerken,

ds. C.A. den Hertog, preses
ds. K. Jonkman, scriba

De vergadering van de particuliere synode van het Noorden van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, in vergadering bijeen op 4 april 2013

constaterend:

1. dat de kerkorde art 60 sub 2.e luidt 'Aangenomen kinderen en vondelingen kunnen gedoopt worden, indien vaststaat dat zij kinderen des verbonds zijn en de pleegouders het recht van opvoeding metterdaad hebben.'
2. dat het genoemde artikel kennelijk handelt over een pleegzorgsituatie, maar geen ruimte biedt voor de doop aan pleegkinderen die geen verbondskinderen zijn of van wie niet kan worden vastgesteld of zij kinderen van het verbond zijn;
3. dat de doop aan pleegkinderen in een aantal gemeenten van ons kerkverband wordt bediend op grond van richtlijnen van de kerkenraad van de plaatselijke gemeente daaromtrent;

overwegend:

dat het noodzakelijk is dat er gezamenlijk beleid in deze zaak wordt geformuleerd om te voorkomen dat er in de kerken op dit punt divergentie ontstaat, zodat in vergelijkbare situaties verschillend wordt gehandeld;

van oordeel:

1. dat pleegkinderen bij wie sprake is van een langdurige (perspectief biedende) plaatsing, gelet op de juridische beschermde en verifieerbare gezinssamenleving met de pleegouders, aangemerkt kunnen worden als zijnde gebracht binnen de kring van Gods verbond en zijn gemeente;
2. dat er voor de bediening van de doop een waarborg dient te zijn dat de pleegouders de opvoeding naar de eis van Gods verbond kunnen bieden, en deze waarborg er alleen is wanneer pleegkinderen langdurig (in principe tot hun 18e levensjaar) in een pleeggezin geplaatst worden;

spreekt uit:

dat het sacrament van de heilige doop aan pleegkinderen kan worden bediend indien sprake is van een pleegzorgsituatie naar het Nederlands recht, mits voldaan is aan de volgende voorwaarden:

1. alleen pleegkinderen, jonger dan twaalf jaar, bij wie sprake is van een langdurige (perspectief biedende) plaatsing komen voor een aanvraag van de doop in aanmerking, zodat er een waarborg is dat de pleegouders de opvoeding naar de eis van Gods verbond kunnen bieden. De langdurige plaatsing moet blijken uit een verklaring van de instantie die het kind in het pleeggezin heeft geplaatst;
2. wanneer pleegouders de doop verlangen voor hun pleegkind, dient het initiatief tot het aanvragen van de doop van henzelf uit te gaan. Zij zullen zelf een verzoek daartoe doen bij de kerkenraad. Daarbij dient met hen gesproken te worden over hun motivatie;
3. a. er dient een schriftelijke toestemming te zijn van de biologische ouder(s) en bewilliging van de instantie die het kind in het pleeggezin heeft geplaatst, en indien van toepassing bewilliging van de gezinsvoogd;
- b. wanneer de biologische ouders uit het ouderlijk gezag zijn ontzet, dient er een schriftelijke toestemming te zijn van de voogd en bewilliging van de instantie die het kind in het pleeggezin heeft geplaatst;
4. wanneer de biologische ouders uit het ouderlijk gezag zijn ontzet, dient hun mening (zo mogelijk) te worden gevraagd, en, hoewel deze geen doorslag geeft, wel te worden meegewogen;

besluit:

1. deze instructie door te zenden naar de generale synode zodat daar besluitvorming kan plaatsvinden.

Toelichting en onderbouwing van de instructie aangaande de doop van pleegkinderen

1. Toelichting.

De Christelijke Gereformeerde Kerk Urk-Maranatha telt ongeveer twintig gezinnen die pleegzorg bieden aan een kind dat (of aan meer kinderen die) voor kortere of langere tijd aan hun zorgen worden toevertrouwd. De vraag of het mogelijk is de doop te bedienen aan een pleegkind wanneer er sprake is van een langdurige pleegzorgsituatie is meermalen ter kennis van de kerkenraad gebracht.

Ons is gebleken dat in sommige plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerken de doop aan pleegkinderen wordt bediend op basis van regels die de betreffende kerkenraad daartoe heeft gesteld.

Ons is verder gebleken dat ook in andere kerken van gereformeerd belijden er bezinning heeft plaatsgevonden rond dit thema. Deze bezinning is in sommige gevallen uitgelopen op besluitvorming op synodaal niveau (Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), Gereformeerde Gemeenten).

Teneinde te komen tot verantwoorde besluitvorming en pastorale leiding in deze vraagstelling heeft de kerkenraad een commissie ingesteld die hierover een bezinningsstuk heeft opgesteld. In dit bezinningsstuk is aandacht gegeven aan praktische en juridische aspecten van de pleegzorg en voogdijschap, naast bezinning op de Bijbelse aspecten rond verbond en doop.

Tevens werd kennis genomen van de gronden waarop de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Gereformeerde Gemeenten hun synodale besluitvorming in dezen hebben gebaseerd.

Verder heeft de kerkenraad contact gezocht met het deputaatschap kerkrecht en kerkorde om advies in te winnen over deze materie.

Deze bezinning monddte uit op besluitvorming in de kerkenraad, die erop neerkomt dat in geval er sprake is van een perspectief biedende plaatsing een pleegkind voor de doop in aanmerking kan komen, mits aan een aantal randvoorwaarden is voldaan. Wel was de kerkenraad van mening dat vanwege het belang van deze zaak voor het bredere kerkelijke leven, de generale synode hierover een uitspraak zou moeten doen. Om die reden hebben wij de thans voorliggende instructie opgesteld.

2. Onderbouwing

2.1 Verschillende vormen van pleegzorg

Pleegzorg kan op verschillende manier worden geregeld. De belangrijkste vormen zijn:

Crisisopvang

In een crisissituatie wordt een kind (op indicatie van Bureau Jeugdzorg) in een pleeggezin geplaatst. Kinderen van 0 tot 18 jaar worden maximaal vier tot zes weken op deze wijze opgevangen. In die periode onderzoekt Bureau Jeugdzorg hoe het verder moet.

Perspectiefzoekende pleegzorg

De hulpverleningsvariant, ook wel kortdurende pleegzorg genoemd, varieert van enkele weken tot een jaar. Hierbij bieden pleegouders een tijdelijk thuis aan het kind, met als uitgangspunt dat het kind naar de ouders terug gaat. Na drie tot zes maanden wordt bekeken welke stappen wenselijk zijn voor het kind. Uiterlijk moet er na anderhalf jaar duidelijkheid zijn.

Perspectief biedende pleegzorg

De opvoedingsvariant, ook wel langdurige pleegzorg genoemd, is pleegzorg voor een langere onbepaalde tijd. Er is sprake van langdurige pleegzorg als een kind langere tijd niet meer thuis kan wonen. Langdurig hoeft echter niet voor altijd te zijn.

2.2 Voogdij en ouderlijk gezag

Als een ouder de zeggenschap heeft over een kind, heeft hij het ouderlijk gezag. Als iemand anders of een instelling de zeggenschap heeft, spreken we van voogdij. Voogdij en gezag betekent hetzelfde: namelijk zeggenschap, ook wel wettelijke vertegenwoordiging genoemd.

Voogdij is dus in principe altijd het gevolg van een beslissing van de rechter. De rechter beslist voor iedere minderjarige die niet onder het ouderlijk gezag staat of voor wie de voogdij niet wettelijk is geregeld. In de praktijk benoemt de rechter een voogd als:

- de ouder(s) met gezag is/zijn ontheven van of ontzet uit het ouderlijk gezag;
- de ouder(s) met gezag is/zijn overleden (definitieve voogdij);
- de ouder(s) zelf nog minderjarig is/zijn;
- er andere gronden zijn, hierbij gaat het vaak om de voorlopige voogdij of de tijdelijke voogdij.

- a. In sommige situaties van pleegzorg kunnen de ouders zelf het ouderlijk gezag over hun kinderen behouden.
- b. Er zijn echter ook situaties waarbij op grond van een rechterlijke uitspraak een kinderbeschermingsmaatregel wordt toegepast die 'ondertoezichtstelling' (OTS) wordt genoemd. Bij deze maatregel houden de ouders het gezag over het kind, maar het kind en de ouders krijgen begeleiding van een gezinsvoogd. Dit kan overigens ook aan de orde zijn, zonder dat er sprake is van uithuisplaatsing van het kind. Belangrijke beslissingen mogen de ouders niet meer alleen nemen, maar moeten ze eerst bespreken met hun gezinsvoogd. De gezinsvoogd kan in het belang van het kind zelf beslissingen nemen, bijvoorbeeld over het starten van therapie of het veranderen van school. Bij een OTS wordt jaarlijks beslist over verlenging van deze maatregel.
- c. Indien er binnen de ondertoezichtstelling wordt overgegaan op een uithuisplaatsing dan kan dat op basis van de wet slechts een tijdelijke plaatsing zijn. Het wettelijke doel is namelijk om zo snel mogelijk tot een voor het kind acceptabele thuis situatie te komen. Aan de andere kant kent de wet geen maximumtermijn in geval van verlening van uithuisplaatsing (OTS). De machtiging tot uithuisplaatsing kan jaar na jaar (zelfs tot de meerderjarigheid van het pleegkind) worden verlengd.
- d. Een verderstrekkende maatregel is dat de ouders worden ontheven of ontzet van het ouderlijk gezag. Het gevolg is dat de ouder het gezag verliest en er een voogd wordt benoemd (meestal een voogdijinstelling of pleegouder(s)). Aan een ontheffing of ontzetting gaat (vaak) een ondertoezichtstelling of een voorlopige voogdij vooraf.

- e. De voorlopige voogdij is een specifieke vorm van voogdij. De ouder(s) heeft/hebben al dan niet tijdelijk, geen gezag (meer) over zijn/hun kind. De voorlopige voogdij wordt in dit geval uitgeoefend door Bureau Jeugdzorg. Deze instelling is de wettelijk vertegenwoordiger van het kind.
- f. Tijdelijke voogdij komt alleen maar voor als ouders tijdelijk bijvoorbeeld naar het buitenland vertrekken en het kind elders onderbrengen.
- g. Pleegoudervoogdij:
 - als een pleegouder voor een pleegkind zorgt dat onder voogdij staat, dan kan hij/zij op drie manieren de voogdij verkrijgen:
 - Bureau Jeugdzorg of de natuurlijke persoon ontslaat zichzelf van de voogdij.
 - De pleegouder verzoekt de rechter om hem/haar als voogd te benoemen.
 - De pleegouder verzoekt de rechter om Bureau Jeugdzorg of de natuurlijke persoon van de voogdij te ontzetten.

2.3 Bijbelse, confessionele en praktische overwegingen

Het sacrament van de heilige doop wordt bediend aan de kinderen van gelovige ouders. Zij maken krachtens hun geboorte uit gelovige ouders deel uit van de gemeente en daarom behoren zij ook gedoopt te worden (zie doopformulier de eerste doopvraag; Heid. Cat. zondag 27 vr/a 74; Ned. Geloofsbelijdenis art. 34).

Dit wordt met name gebaseerd op Genesis 17, 7 en Handelingen 2,39.

Ten aanzien van kinderen die geadopteerd worden en die daarmee een wettige (juridisch gewaarborgde) en blijvende plaats in het gezin ontvangen, kan op grond van Genesis 17, 12-14 worden gesteld dat ook kinderen die niet uit christelijke ouders geboren zijn, maar door de voorzienige leiding van de Heere binnen de kring van de gemeente en daarmee van het genadeverbond gekomen zijn, aangemerkt kunnen worden als kinderen van de gemeente, die daarom ook de doop mogen ontvangen. Hun christelijke opvoeding kan door de ouders gewaarborgd worden.

Ten aanzien van de situatie van pleegkinderen is er in vergelijking met geadopteerde kinderen zowel sprake van overeenkomst als ook van verschil. De overeenkomst is dat ze door de voorzienige leiding van de Heere een plaats hebben gekregen in een christelijk gezin en daardoor gekomen zijn binnen de kring van de gemeente.

Het verschil is dat niet in alle gevallen deze kinderen blijvend in dit gezin zijn. Daarom kan ook niet in alle gevallen de christelijke opvoeding gewaarborgd worden en dus ook niet in alle gevallen de doop worden aangevraagd en bediend.

Alleen wanneer er sprake is van een juridisch beschermde en verifieerbare gezinssamenleving van pleegkinderen en pleegouders en er in dit kader een wettige waarborg is dat een pleegkind langdurig (tot de leeftijd van 18 jaar) in hetzelfde gezin zal blijven, is er in zekere zin te spreken van een vergelijkbare situatie als ten aanzien van geadopteerde kinderen en kunnen deze pleegkinderen gezien worden als behorend bij Gods gemeente, kunnen zij gedoopt worden en kan de christelijke opvoeding gewaarborgd worden.

Wel dient er toestemming te zijn van de instantie die het ouderlijk gezag uitoefent over het pleegkind. Deze toestemming dient schriftelijk gegeven te worden.

Indien de pleegouders het ouderlijk gezag over het pleegkind hebben gekregen, dient de mening van de natuurlijke ouders (zo mogelijk) gevraagd worden.

Gelet op het feit dat er een grote diversiteit is in pleegzorgsituaties en er dikwijls ook sprake is van complexiteit, is de vraag moeilijk te beantwoorden of pleegouders verplicht kunnen worden de doop van hun kind aan te vragen, of, anders gezegd, of zij vermaand dienen te worden indien zij dit nalaten. Het initiatief tot het aanvragen van de doop dient van hen uit te gaan.

Tegen deze achtergrond is het van groot belang is om met de ouders te spreken over hun motivatie wanneer zij de doop van hun pleegkind aanvragen.

De vraag tot welke leeftijd de kinderdoop kan worden toegepast wordt aan de prudentie van de kerkenraad overgelaten. Uitgangspunt is dat het kind jonger is dan twaalf jaar. Afhankelijk van de leeftijd van het te dopen pleegkind is een zekere vorm van voorbereiding op de doop door middel van een pastoraal gesprek of eenvoudige catechese van belang.

2.4 Conclusie

Dit alles leidt tot de volgende conclusie:

dat het sacrament van de heilige doop aan pleegkinderen kan worden bediend indien sprake is van een pleegzorgsituatie naar het Nederlands recht, mits voldaan is aan de volgende voorwaarden:

1. alleen pleegkinderen, jonger dan twaalf jaar, bij wie sprake is van een langdurige (perspectief biedende) plaatsing komen voor een aanvraag van de doop in aanmerking, zodat er een waarborg is dat de pleegouders de opvoeding naar de eis van Gods verbond kunnen bieden; de langdurige plaatsing moet blijken uit een verklaring van de instantie die het kind in het pleeggezin heeft geplaatst;
2. wanneer pleegouders de doop verlangen voor hun pleegkind, dient het initiatief tot het aanvragen van de doop van henzelf uit te gaan. Zij zullen zelf een verzoek daartoe doen bij de kerkenraad; daarbij dient met hen gesproken te worden over hun motivatie;
3. a. er dient een schriftelijke toestemming te zijn van de biologische ouder(s) en bewilliging van de instantie die het kind in het pleeggezin heeft geplaatst, en indien van toepassing bewilliging van de gezinsvoogd;
- b. wanneer de biologische ouders uit het ouderlijk gezag zijn ontzet, dient er een schriftelijke toestemming te zijn van de voogd en bewilliging van de instantie die het kind in het pleeggezin heeft geplaatst;
4. wanneer de biologische ouders uit het ouderlijk gezag zijn ontzet, dient hun mening (zo mogelijk) te worden gevraagd, en, hoewel deze geen doorslag geeft, wel te worden meegewogen.

Geraadpleegde bronnen:

<http://www.pleegwijzer.nl>

http://www.gkv.nl/downloads/acta2005-03-kerkregering_artikel_49

acta GS 2010 Gereformeerde Gemeenten artikel 58 met bijlage 17

BIJLAGE 16
 Artikelen 45, 47

Rapport 1 van commissie 2 betreffende de instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake het dopen van pleegkinderen

Via de particuliere synode van het Noorden is een instructie ingediend over de doop van pleegkinderen. Deze instructie is afkomstig uit de classis Zwolle. Uw commissie heeft vastgesteld dat de particuliere synode van het Noorden de instructie met slechts kleine wijzigingen heeft overgenomen. De bijgevoegde onderbouwing van de instructie is afkomstig van de Christelijke Gereformeerde Maranathakerk op Urk.

Uw commissie is van mening dat de ingediende instructie van gedegen voorwerk getuigt. In die mening werd zij gesterkt door het feit dat deputaten voor kerkorde en kerkrecht van de Christelijke Gereformeerde Kerken desgevraagd hebben aangegeven dat de ingediende instructie in lijn is met het door hen gegeven advies aan Urk-Maranatha - en overigens ook aan verschillende andere kerkenraden die met deze vraag te maken kregen in de afgelopen jaren.

Ook al worden er in de instructie noch in de toelichting exacte cijfers genoemd, toch wijst het feit dat in andere kerkverbanden van gereformeerd belijden hierover op generaal synodaal niveau besluiten zijn genomen erop dat het verzoek aan kerkenraden om pleegkinderen te laten dopen geen uitzonderingen zullen zijn.

Bij de beoordeling van een verzoek om een pleegkind te dopen, hebben kerkenraden tot nu toe niet een meer specifieke richtlijn dan hetgeen bepaald is in artikel 60 K.O. Het gaat in art. 60 sub 2e over pleegouders en adoptiekinderen of vondelingen, maar niet specifiek over pleegkinderen. Toch is de situatie van pleegkinderen niet in alle opzichten gelijk aan die van adoptiekinderen of vondelingen. Tot op heden wordt het aan de wijsheid van plaatselijke kerkenraden overgelaten om zelf in te schatten in hoeverre art. 60 K.O. ruimte biedt voor de doop van pleegkinderen. De ingediende instructie wil daar een stap verder in gaan en kerkenraden een handreiking bieden die meer specifiek past bij de situatie van pleegouders en pleegkinderen.

De ingediende instructie stelt bij 'overwegend 1' dat het noodzakelijk is dat er gezamenlijk beleid in deze zaak wordt geformuleerd om te voorkomen dat er in de kerken op dit punt divergentie ontstaat, zodat in vergelijkbare situaties verschillend wordt gehandeld. Uw commissie begrijpt en waardeert het streven naar een gezamenlijk beleid in het geheel van de kerken. Tegelijk schat uw commissie in dat situaties van kinderen in pleegzorg zo specifiek kunnen zijn dat een beleid dat voor de volle 100% alle casussen dekt, moeilijk realiseerbaar is vanwege de zeer uiteenlopende specifieke situaties van een werkelijk uniform beleid niet echt te spreken valt. Wel lijkt het uw commissie goed om een handreiking aan kerkenraden te doen waarin op hoofdlijnen wordt aangegeven aan welke elementen aandacht moet worden gegeven om tot een verantwoorde afweging te komen bij het verzoek om een pleegkind te dopen.

Anders dan de instructie wil uw commissie niet slechts uitspreken dat pleegkinderen, die vanwege langdurige, perspectiefbiedende pleegzorg bij christelijke ouders een plaats hebben ontvangen, 'aangemerkt kunnen worden als zijnde gebracht binnen de kring van Gods verbond en Zijn gemeente'. Het past hier beter, naar de mening van de commissie, om te stellen dat deze kinderen door Gods voorzienige leiding een plaats hebben ontvangen in Zijn verbondsgemeente. Ons inziens kunnen dan voor het dopen van pleegkinderen dezelfde Bijbelse gronden worden aangevoerd als voor het dopen van adoptiekinderen.

Uw commissie kan zich goed vinden in wat geformuleerd is onder 'van oordeel 2' in de instructie. Hier wordt immers zo goed mogelijk aangesloten bij wat art. 60 K.O. als hoofdlijn aangeeft onder sub 2a: 'Bij de doop in bijzondere gevallen moet voor de kerkenraad vaststaan: 1. dat het te dopen kind een kind des verbonds is; 2. dat er waarborg is, dat zij die door beantwoording van de doopvragen de bepalingen met de kerk aangaan, deze kunnen volbrengen'.

Aansluitend bij de hoofdlijn in art. 60 sub 2a pleit de ingediende instructie voor ruimte voor de doop van pleegkinderen in een situatie van langdurige, perspectiefbiedende pleegzorg. Het komt ook voor dat kinderen slechts voor kortere tijd bij pleegouders verblijven. In zo'n situatie kunnen de pleegouders niet de verantwoording dragen voor de christelijke opvoeding die bij de doopvragen zo'n belangrijke plaats inneemt. De commissie acht het wijs om de beoordeling van wat kan gelden als 'langdurig en perspectiefbiedend' aan de wijsheid van de kerkenraden over te laten.

De zinsnede in de instructie 'alleen pleegkinderen jonger dan twaalf jaar' onder 'spreek uit 1' acht uw commissie niet nodig. Hier kan gelden wat in art. 60, sub 2 h K.O. in het algemeen geldt voor het dopen van kinderen. Waarbij de commissie er ook op wil wijzen dat dat daar staat dat het 'aan de kerkenraden is overgelaten, tot welke leeftijd men kinderen zal dopen ...'

Uw commissie meent ook dat het verstandig is om bij de doop van een pleegkind, ook met het kind zelf (zoveel als dat mogelijk is naar inschatting van de kerkenraad) over de doop te spreken/uitleg te geven en het te vragen of het instemt met de doop. In de toelichting bij de instructie wordt dat trouwens ook wel naar voren gebracht (zie pag. 7, sub 2.3, laatste alinea).

Voorstel tot besluit

De generale synode heeft kennis genomen van:

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden, d.d. 4 april 2013;
2. het rapport van de door haar ingestelde commissie

heeft gehoord:
 de bespreking op de vergadering;

constateert:

1. dat artikel 60 sub 2 e van de kerkorde luidt: Aangenomen kinderen en vondelingen kunnen gedoopt worden, indien vaststaat dat zij kinderen des verbonds zijn en de pleegouders het recht van opvoeding metterdaad hebben;
2. dat het in genoemd artikel gaat over pleegouders en adoptiekinderen of vondelingen, maar niet specifiek over pleegkinderen;

3. dat het tot heden aan de wijsheid van plaatselijke kerkenraden overgelaten wordt om zelf in te schatten in hoeverre art. 60 van de kerkorde ruimte biedt voor de doop van pleegkinderen;
4. dat er geen cijfers beschikbaar zijn over de vraag hoe vaak in onze kerken het verzoek tot dopen van pleegkinderen aan kerkenraden wordt gesteld;
5. dat verzoeken tot het dopen van pleegkinderen in ons kerkverband voorkomen en in een aantal gemeenten ook daadwerkelijk gehonoreerd worden op grond van richtlijnen van de kerkenraad van de plaatselijke gemeente
6. dat er in andere kerkverbanden van gereformeerd belijden besluiten op generaal-synodaal niveau zijn genomen t.a.v. het dopen van pleegkinderen;
7. dat het volgens de instructie van belang is door de formulering van een gezamenlijk beleid te voorkomen dat de kerkelijke praktijk in deze zaak gaat divergeren, met als ongewenst resultaat een verschillende behandeling in vergelijkbare situaties

overweegt:

1. dat pleegkinderen door Gods voorzienige leiding een plaats ontvangen in zijn verbondsgemeente;
2. dat de situatie van pleegkinderen niet in alle opzichten is te vergelijken met die van aangenomen kinderen en vondelingen en dat nadere kerkordelijke bepalingen voor het al dan niet dopen van pleegkinderen daar meer duidelijkheid in kunnen verschaffen;
3. dat wanneer kerkenraden te maken krijgen met een verzoek om pleegkinderen te dopen, zij geen specifiekere richtlijn hebben dan hetgeen bepaald is in artikel 60 van de kerkorde;
4. dat ook al kunnen situaties van pleegkinderen heel specifiek zijn, het toch van belang is om een gezamenlijke richtlijn met betrekking tot het dopen van pleegkinderen te formuleren om zoveel mogelijk te voorkomen dat er in vergelijkbare situaties verschillend wordt gehandeld;
5. dat de kerkorde in artikel 60 sub 2a stelt: 'Bij de doop in bijzondere gevallen moet voor de kerkenraad vaststaan: 1. dat het te dopen kind een kind des verbonds is; 2. dat er waarborg is, dat zij die door beantwoording van de doopvragen de bepalingen met de kerk aangaan, deze kunnen volbrengen';
6. dat bij de vraag naar de doop van pleegkinderen de hoofdlijn uit artikel 60 sub 2a zoveel mogelijk gevolgd moet worden;

is van oordeel:

1. dat evenals adoptiekinderen ook pleegkinderen die langdurig geplaatst worden bij christelijke pleegouders, door Gods voorzienige leiding zijn gebracht binnen de kring van Gods verbond en Zijn gemeente;
2. dat er voor de doop een waarborg dient te zijn dat de pleegouders de opvoeding naar de eis van het verbond van God kunnen bieden, en deze waarborg er alleen is wanneer pleegkinderen langdurig in een pleeggezin worden geplaatst;

besluit:

artikel 60 van de kerkorde uit te breiden met: het sacrament van de heilige doop kan aan pleegkinderen worden bediend en daarbij zijn de volgende richtlijnen van toepassing:

1. het gaat om een pleegzorgsituatie naar Nederlands recht;
2. er is sprake van een langdurige plaatsing, zodat er een waarborg is dat de pleegouders de opvoeding naar de eis van het verbond van God kunnen bieden;
3. de langdurige plaatsing blijkt uit een verklaring van de instantie die het kind in het pleeggezin heeft geplaatst;
4. het verlangen naar de doop voor hun pleegkind leeft bij de pleegouders;
5. de kerkenraad heeft zich kunnen overtuigen van de goede motivatie van de pleegouders;
6. de kerkenraad heeft zich kunnen overtuigen dat het kind niet tegen zijn wil gedoopt wordt;
7.
 - a. er is schriftelijke toestemming van de biologische ouder(s) en bewilliging van de instantie die het kind in het pleeggezin heeft geplaatst en – indien van toepassing – de gezinsvoogd om het dopen toe te staan;
 - b. er is schriftelijke toestemming van de voogd en bewilliging van de instantie die het kind in het pleeggezin heeft geplaatst, in geval er sprake is van ontzetting van de biologische ouders uit het ouderlijk gezag;
 - c. in geval van ontzetting van de ouders uit de ouderlijke macht is, zo mogelijk, de mening van die ouders gevraagd (hoewel deze niet doorslaggevend hoeft te zijn, maar wel meegewogen dient te worden).

J.W. van Pelt, rapporteur

BIJLAGE 17

Artikel 59

Rapport van deputaten kerkjeugd en onderwijs

1. Werkwijze

1.1 Samenstelling

Sinds de generale synode van 2010 zijn tot deputaten benoemd:

mevr. I.N. Voorthuizen-den Dekker, mevr. J.H. de Boer-Moret en de broeders drs. B.L.C. Aarnoudse, drs. J. den Besten, drs. G.A. Bolink RA, drs. A. van de Bovekamp en ds. L.C. Buijs.

In deze verslagperiode fungeerde ds. L.C. Buijs als voorzitter, drs. B.L.C. Aarnoudse als plaatsvervangend voorzitter, mevr. J.H. de Boer-Moret als secretaris en drs. G.A. Bolink RA als penningmeester.

1.2 Opzet van dit rapport

In dit rapport doen deputaten kerkjeugd en onderwijs verslag van de verrichte werkzaamheden in het licht van de opdracht van GS 2010. De inhoud van de opdracht vindt u hieronder vermeld, alsmede de verdeling

van deputaten over de verschillende secties. Er is in de achterliggende periode vooral gezamenlijk gewerkt aan de opdrachten. De sectieleden zijn meer een soort 'portefeuillehouders' geworden. Het belangrijkste deel van dit rapport is 'Visie op jongeren'. Wij hopen met de jeugdwerkorganisaties, dat de bespreking ter synode zich zal toespitsen op bezinning rondom de vraag wat ons als kerken te doen staat met betrekking tot onze jongeren. Daarnaast treft u een verslag aan van de overige werkzaamheden alsmede het onderdeel financiën. Het geheel wordt afgerond met enkele conclusies en voorstellen, gevolgd door de genummerde bijlagen.

1.3 Opdracht generale synode 2010

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor het verrichte werk;
2. deputaten opdracht te geven tot het blijven bevorderen van het gesprek tussen de beide jeugdwerkorganisaties over de visie op het jeugdwerk;
3. deputaten opdracht te geven de werkbaarheid van het toetsingsinstrument 'governance' te onderzoeken en daarvan op de synode van 2013 verslag te doen;
4. deputaten op te dragen het proces van overleg over opvoedingsondersteuning te blijven ondersteunen en zo nodig daarbij een loketfunctie te vervullen;
5. deputaten op te dragen zich te blijven bezinnen op het takenpakket en de wijze van uitvoering daarvan;
6. artikel 9 van de instructie voor deputaten kerkjeugd en onderwijs geheel te laten vervallen (bijlage 31 artikel 50 K.O.);
7. het protocol voor het beroepen van predikanten naar art 6 K.O. in het onderwijs goed te keuren en deputaten op te dragen dit onder de aandacht van de kerkenraden te brengen (bijlage 2);
8. deputaten op te dragen in nauw overleg met de JWO's te bezien of een andere verhouding tussen deputaten en de JWO's wenselijk of zelfs noodzakelijk is gezien de veranderingen die zich de laatste jaren hebben voltrokken in financieel opzicht en door (voortdurende) uitbreiding van het takenpakket van de JWO's, daarbij betreffend het geestelijk aspect van het 'governance'-document;
9. opnieuw deputaten te benoemen.

1.4 Uitvoering opdrachten

De uitvoering van de opdrachten 2, 5 en 8 moge blijken uit 'Visie op jongeren' (hoofdstuk 2).

De opdrachten 3 en 8 komen aan de orde bij Governance (hoofdstuk 3).

Aan opdracht 4 kon in de achterliggende periode minder concreet uitvoering worden gegeven dan de bedoeling was. Het aandachtspunt blijft en is ook geborgd binnen 'Visie op jongeren' (paragraaf 2.6, onderdeel 3.3 Ons verlangen met betrekking tot ouders).

Opdracht 7 komt aan de orde bij Onderwijs (hoofdstuk 5).

1.5 Taakverdeling

Het deputaatschap heeft in deze verslagperiode het werk vooral gezamenlijk uitgevoerd. Er zijn wel deel-taken uitgevoerd in/door de secties. De samenstelling van de secties is hieronder weergegeven:

Sectie	Samenstelling
Sectie Jeugdwerk	drs. G.A. Bolink RA drs. A. van de Bovekamp
Sectie Onderwijs	drs. B. L.C. Aarnoudse drs. J. den Besten mevr. I.N. Voorthuizen-den Dekker
Sectie Studentenwerk	mevr. J.H. de Boer-Moret ds. L.C. Buijs

1.6 Vergaderfrequentie en samenwerking

In de verslagperiode is er minimaal vier keer per jaar als deputaatschap vergaderd. Daarnaast zijn er in smallere verbanden bijeenkomsten geweest om deeltaken uit te voeren.

Er is regelmatig overleg met de beide JWO's. Het streven is jaarlijks minimaal twee maal bijeen te komen met de JWO's: eenmaal voor inhoudelijk overleg over een te kiezen thema, en eenmaal met beide JWO's afzonderlijk voor evaluatie van de werkzaamheden.

Bijzonder om te melden is de samenwerking van het deputaatschap met CGJO en LCJ in verband met de kerkendag 2012. Daarnaast is er gezamenlijk hard gewerkt aan 'Visie op jongeren', het hart van dit rapport. Een ander initiatief is een symposium in het najaar van 2013 m.b.t. 'Doeners in de kerk'.

2. Visie op jongeren

2.1 Initiatief

Het ontwikkelen van 'Visie op jongeren' is een gezamenlijk proces van de CGJO, het LCJ en het deputaatschap kerkjeugd en onderwijs. Het sluit aan bij de opdracht die de GS heeft gegeven aan deputaten. Het is een intensief en ambitieus proces, dat nog niet is afgerond. In dit rapport willen we wel alvast de contouren van een visie op jongeren neerzetten. Het proces mag uitdrukkelijk een gezamenlijk proces genoemd worden, waarbij er oog is voor de verscheidenheid van onze kerken en dus ook van het jongerenwerk. Ondanks verscheidenheid zijn de jongeren in de volle breedte van de kerken dezelfde jongeren, die in dezelfde wereld opgroeien, aan dezelfde verleidingen blootstaan, etc. In dat besef kunnen we in elkaars wijsheid delen en vanuit een gezamenlijk verlangen elkaar ook (kritisch) bevragen.

Gezamenlijk willen we met u onze zorg delen over onze jongeren. Daarbij zij nadrukkelijk verwezen naar de LCJ-publicatie 'Om het hart van jongeren' uit 2009. De betrokkenheid van jongeren op de kerk neemt duidelijk af. De statistieken spreken duidelijke taal.

2.2 Relevantie van een visie op jongeren

Beide jeugdwerkorganisaties merken een verschuiving in de relatie met de achterban. Ontwikkelde materialen

voor clubs en verenigingen worden niet meer 'automatisch' afgenomen. Er zijn gemeenten die niets van onze eigen jeugdwerkorganisaties afnemen, er zijn ook gemeenten die op deelgebieden in het jeugdwerk voor materiaal van andere organisaties kiezen. Dit geldt eveneens ten aanzien van de toerusting van ouders, jeugdleiders etc.

Als deputaten en jeugdwerkorganisaties vragen we hier nadrukkelijk aandacht voor. De inhoud van het gebruikte materiaal en de ontvangende toerusting is niet automatisch in lijn met datgene waar we als CGK voor staan. Naar het oordeel van deputaten is het van groot belang de jeugdwerkorganisaties van voldoende morele steun en financiële middelen te voorzien om de concurrentieslag op deze 'markt' niet te verliezen. Laten we ons er goed van bewust zijn dat via materialen en toerusting van onze jeugdwerkorganisaties het kerkverband een gezicht krijgt bij jongeren, ouders en jeugdleiders.

Helaas krijgen we vanuit onze kerken te vaak signalen dat het jeugdwerk niet hoog op de agenda van kerkenraden staat. Ouderlingen met een speciale opdracht voor de jeugd staan er nogal eens alleen voor. Daarnaast is er sprake van verlegenheid binnen de kerken over het omgaan met en het vasthouden van jongeren bij de kerk en het geloof. We weten er vaak niet goed raad mee. Jongeren die niet (helemaal) in het voorgedragen spoor gaan, krijgen al snel het stempel moeilijk of lastig. Adequate aandacht ontbreekt nogal eens.

De genoemde verlegenheid is er ook bij predikanten en anderen die betrokken zijn bij kinder- en jeugdwerk. Jammer genoeg worden de jeugdwerkorganisaties veel te weinig geraadpleegd met betrekking tot dit soort problematiek.

Een duidelijke visie op jongeren kan ertoe leiden dat in alle lagen van de kerk kinder- en jeugdwerk op de agenda staat, en er oog is voor hen die (bijna) afhaken.

Uiteraard is het de eerste verantwoordelijkheid van de jeugdwerkorganisaties om contacten te onderhouden met de plaatselijke kerken, maar dit blijkt niet altijd gemakkelijk te zijn. De kerken opereren meer en meer los van elkaar en los van kerkelijke organisaties. In 'Visie op jongeren' gaat het ook nadrukkelijk om de mogelijkheden van samenwerking tussen de jeugdwerkorganisaties en de plaatselijke kerken.

Als we spreken over 'Visie op jongeren' beseffen we dat 'de jongere' niet bestaat. Er is een grote diversiteit aan jongeren. Het is belangrijk in de benadering van jongeren onderscheid te maken tussen de diverse groepen jongeren qua intelligentieniveau, sociale milieus, leeftijden etc. Onze tijd vraagt 'maatwerk' in het bereiken van jongeren. Veel gemeenten hebben niet de mogelijkheden om maatwerk te bieden of zijn onvoldoende op de hoogte van het belang daarvan en de mogelijkheden daartoe. Uiteraard wordt hier op veel plaatsen binnen onze kerken wel over nagedacht. Het zou een goede zaak zijn te zoeken naar mogelijkheden om die 'kenniscentra' met elkaar te verbinden. Wellicht hebben deputaten daar mogelijkheden voor (loketsfunctie). Vanuit het deputaatschap zal steeds worden doorverwezen naar de jeugdwerkorganisaties.

In 2004 hebben deputaten kerkjeugd en onderwijs een jeugdwerkvisie voorgelegd aan de GS. Deze jeugdwerkvisie is steeds het uitgangspunt geweest voor het structureren van het werk zowel binnen de plaatselijke gemeenten als in de verhouding tussen deputaten en jeugdwerkorganisaties. Het vormt vooral een 'technische' basis. Op dit moment gaat het er om de focus nadrukkelijk te richten op het daadwerkelijk bereiken van de jongeren. Er zal daartoe aandacht moeten zijn voor de leefwereld waarin de jongeren verkeren. Kerken en kerkenraden zullen geholpen dienen te worden in het bewustwordingsproces van de werkelijkheid m.b.t. onze jongeren en bij het zoeken naar concrete mogelijkheden de jongeren binnen en buiten de kerk echt te bereiken.

2.3 Definitie

Als het gaat om 'Visie op jongeren', dan is er voor deze term gekozen omdat - mede op basis van de jeugdwerkvisie uit 2004 - alle jongeren van 0 tot ongeveer 27 jaar in beeld zijn. Daarbij richten we ons nadrukkelijk niet alleen op jongeren die betrokken zijn bij vormen van georganiseerd jeugdwerk. We willen alle jongeren uit onze kerken in beeld hebben. Daarnaast ligt er de opdracht van de Heere om ook buiten de eigen kerkelijke kring het Evangelie te brengen.

2.4 Doel

Als doel van dit visieproces is geformuleerd:

Visie en beleid ontwikkelen met betrekking tot uitvoering van kerkelijk werk gericht op jongeren, waarbij rekening gehouden wordt met de diversiteit van deze groep (van betrokken leden tot leden die kerkelijk afhaken, van klein tot groot, van intellectueel tot wie verstandelijk maar moeilijk kan meekomen).

2.5 Stappen in de ontwikkeling van 'Visie op jongeren'

In het proces om te komen tot een visie op jongeren is een aantal stappen benoemd. In deze rapportage worden aanzetten gegeven tot uitwerking daarvan.

2.5.1.1 Theologische verkenning

1.1 Wie is God in Jezus Christus voor onze jongeren?

2.5.1.2 Onze jeugd

2.1 Wie zijn onze jongeren?

2.2 In welke tijd leven onze jongeren?

2.3 Wat willen we onze jongeren bieden en hoe willen we dat doen?

2.5.1.3 Ons verlangen

3.1 Ons verlangen met betrekking tot onze jongeren

3.2 Ons verlangen met betrekking tot de plaatselijke gemeenten

3.3 Ons verlangen met betrekking tot ouders

3.4 Ons verlangen met betrekking tot kerkenraden

3.5 Ons verlangen met betrekking tot de jeugdwerkorganisaties

3.6 Ons verlangen met betrekking tot deputaten kerkjeugd en onderwijs

In de volgende paragraaf zullen deze punten verder uitgewerkt worden.

2.6 Visie op jongeren

1.1 Wie is God in Jezus Christus voor onze jongeren?

Als we denken aan onze relatie tot God, dan denken we allereerst aan zijn scheppingswerk. De mens is

kroonjuweel van de schepping. Door de Heere geschapen naar zijn beeld en gelijkenis. Daarbij is elk mens uniek. Zo zien we ook onze jongeren als voortkomend uit de hand van de Heere. Stuk voor stuk geschapen met eigen talenten en mogelijkheden.

Echter uit Genesis 3 weten we ook hoe peilloos diep de mensen gevallen zijn. Adam en Eva, wij allen, ook onze kinderen en jongeren. Ons leven en hele bestaan zijn gestempeld door deze diepe val. Hoe kijken we nu naar onze kinderen en jongeren? Zien wij hen als parel in Gods hand? Zien we hen als diep gevallen Adamskinderen in wie geen goed woont? Welk mensbeeld leert de Schrift ons?

De Bijbel laat ons zien hoe de Heere omziet naar mensen die door de zonde getekend zijn. Vooral het optreden en het onderwijs van de Heere Jezus maakt duidelijk dat elk mens ondanks alles voor de Heere van grote waarde is. De HEERE heeft zijn verbond willen oprichten met Abraham en diens nageslacht. De kerk is door het werk van Christus ingelijfd in het door God vernieuwde verbond. Onze kinderen zijn verbondskinderen. Diep gevallen in zonde, maar met de rijke belofte van Gods reddend handelen. Zijn evangelie is toegezegd en beloofd in de Heilige Doop. Dit verbond leert onze kinderen Gods rijke toezegging: 'Ik ben de HEERE, uw God', en tegelijkertijd 'Gij zult Mij tot een volk zijn'. Het verbond belooft de genade in Christus, en eist geloof en bekering. Het vraagt een leven als volgeling van Jezus Christus.

Dit vaste verbond, met als teken en zegel de Heilige Doop, is wat ons als kerk samenbindt. Gemeenteleden kies je niet, maar krijg je. We hebben elkaar in die zin gekregen als broeders en zusters in de Heere. We belijden dat de opgestane Heere en Heiland zijn kerk hier op aarde vergadert. Het feit dat Hij de grote Initiatiefnemer is, blijkt uit zijn verbond. Bij de Doop van onze kinderen heeft de Drie-enige God beloofd dat Hij onze kinderen alles wil geven wat nodig is voor leven en sterven. Dit geeft enerzijds een stuk heilige ontspanning. Niet wij hoeven onze kinderen tot geloof en bekering te brengen. Dat doet God. Tegelijkertijd brengt de Doop een grote verantwoordelijkheid met zich mee. Met een eed beloven we voor God en de gemeente dat we onze kinderen 'bij het opgroeien in deze leer naar ons vermogen zullen onderwijzen en laten onderwijzen'.

Na de doop is er gebeden: 'Geef de ouders wijsheid, geloof en liefde om hun kind godvrezend op te voeden'. We voelen het spanningsveld: de Heere belooft alles! Tegelijkertijd vraagt Hij van ons als ouders en opvoeders ten volle onze verantwoordelijkheid te nemen. De verbondsbelofte en verbondseis gaan verder dan de individuele ouderparen. De gezinnen maken deel uit van de gemeente van Christus. De leden dragen verantwoordelijkheid voor elkaar. Waar men getuige is van het ja-woord, daar is men geroepen de ouders te ondersteunen in de uitvoering van hun voornemen.

Alle beloften zijn in Jezus Christus 'ja' en 'amen'. Pleitend op zijn toezeggingen door een levend geloof zijn de kinderen en jongeren van de gemeente geheiligd in Christus. Dat is maar niet een theoretische zaak, integendeel dit is een levende werkelijkheid waarbij wij met ons hele wezen betrokken zijn!

Bij het kijken naar onze jeugd stellen we het door de Heere gegeven voorbeeld voor ogen: Gods Zoon, die mens werd zoals wij. Zijn Geest leert en bewerkt liefde, bewogenheid, ernst, dienstbaarheid, nederigheid, genade en waarheid. Als ouders, leidinggevend en ambtsdragers deze gezindheid tonen tegenover kinderen en jongeren blijft dat niet onopgemerkt. Dan gaat er wat van hen uit! Dan wordt er iets tastbaar van Hém.

Ouders worden wel 'de handen van God' genoemd. Uit breed opgezet LCJ onderzoek blijkt dat als ouders met hun kinderen spreken over de dienst van de Heere, met hen doorpraten over Bijbelgedeelten en preken, en hen stimuleren deel te nemen aan het jeugdwerk, deze jongeren op alle terreinen (bidden, Bijbellezen, het eens zijn met wat Gods Woord zegt) positiever betrokken zijn dan jongeren die aangeven dat hun ouders dat niet met hen doen. We weten dat er ook ouders zijn die dit doen en toch, met pijn, moeten constateren dat hun kind een andere weg kiest. Maar de algemene lijn is dat jongeren met ouders die de Heere liefhebben en daarnaar leven, vaker zelf ook de weg van de Heere gaan. De Heere werkt middellijk en neemt ons daarbij in zijn dienst.

2.1 Wie zijn onze jongeren?

Generatiekloof

Jong zijn aan het begin van de 21e eeuw betekent nogal wat. Er komt enorm veel op onze jongeren af. Wie zij zijn, heeft alles te maken met de wereld waarin zij opgroeien. Ontwikkelingen volgen elkaar steeds sneller op, en hebben een enorme invloed op het leven. Onze jongeren doen niet alleen anders dan de vorige generatie, ze zijn ook anders.

De ene generatie is niet beter dan de andere, het is van belang dat we de verschillen zien en daar adequaat op kunnen inspelen. In het typeren van onze jeugd moeten we niet blijven steken in het uiterlijk waarneembare gedrag, maar daar doorheen zien, om zo de gedragspatronen te zien en te leren begrijpen.

Individualisering

Jongeren staan op het kruispunt van hun leven. Ze vormen hun identiteit. En dat is er tegenwoordig niet makkelijker op geworden. Waar vroeger mensen vasthielden aan tradities omdat men dat zo gewend was, worden deze tradities nu als achterhaald of ondoordacht beschouwd als je niet duidelijk de meerwaarde voor jezelf kunt benoemen. Waar vroeger de toekomst voor mensen redelijk voorspelbaar was, kent de jeugd van vandaag (bijna) geen vanzelfsprekendheden. De verzuiling is goeddeels voorbij.

De generatie die nu de 40 jaar gepasseerd is, is nog opgegroeid in een tijd waarin de keuze voor geloofs-overtuiging ook de keuze voor een bepaalde politieke partij, school, krant en televisiezender betekende. Bij bijvoorbeeld een reformatorische geloofsovertuiging, hoorde ook een reformatorische kerk, krant, school etc. Tegenwoordig gaat dit veel minder op. Het leven moet individueel 'gemaakt' worden. Je moet zelf zin en betekenis geven aan je leven. De zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid wordt door veel jongeren als een last gevoeld zonder dat ze hier vaak zelf woorden aan kunnen geven.

De jongeren knippen en plakken een identiteit bij elkaar uit allerlei snippets. Het is een zoektocht geworden. Het is dus van groot belang waar de jongeren hun 'snippets' om te knippen en plakken vandaan halen, en hoe wij hen daarin begeleiden.

Centrale vragen tijdens deze zoektocht in het leven van veel jongeren zijn: 'Wie ben ik?' maar ook 'Waarom ben ik?', 'Hoe wil ik zijn?' en 'Hoe kan ik mij onderscheiden?'. Om deze vragen te kunnen beantwoorden, proberen veel jongeren te experimenteren op allerlei gebieden. Te denken valt aan kledingstijlen, interesses, levensbeschouwingen en muziekkeuze.

De omgeving speelt hierbij een grote rol. Er wordt gezocht naar iemand op wie ze graag willen lijken. Alle onderwerpen zijn tijdens de zoektocht open bespreekbaar. Waar de vorige generatie veelal gesloten was over bijvoorbeeld persoonlijke geloofsbeleving en seksualiteit, zijn de jongeren van nu open en kritisch in hun communicatie.

Tijdens deze zoektocht zijn er enorm veel keuzemogelijkheden. Maar er moeten ook voortdurend belangrijke keuzes gemaakt worden. En één verkeerde keuze of één ondoordacht moment kan fatale gevolgen hebben. Steeds moet je weer terug naar jezelf, naar je gevoelens om te bepalen wat je kiest. Het voortdurend teruggeworpen worden op jezelf in alle keuzes die gemaakt moeten worden, zorgt voor onzekerheid en verwarring. Steeds weer de vraag 'Wat wil ik?' heeft keuze-moeheid als gevolg en een vluchten in simpele games of tv-programma's.

Het doel van de zoektocht is het realiseren van een persoonlijke collage van je leven en persoon naar eigen inzicht. Je kiest jezelf, en bent daarmee je eigen subcultuur. Daarbij zijn authenticiteit, echtheid en eerlijkheid kernwoorden.

De gekozen 'lifestyle' bepaalt ook of er wel of niet voor dingen gekozen wordt. Merken, instituten, organisaties, tradities en labels zijn minder belangrijk geworden. Vaak is het doorslaggevende criterium of het wel of niet past in de collage van je leven. Het innerlijke gevoel bepaalt de keuze. Regelmatig klinkt dan ook het advies: 'Volg je hart!'. Daarom zijn ze voortdurend bezig met een zoektocht naar zichzelf, naar voldoening, naar het ideale ik.

Wat je te allen tijde moet voorkomen is dat je niet onderscheidend bent: een grijze muis in de massa, onbetekenend en oninteressant. Dit betekent dat je je bijvoorbeeld vandaag op deze manier kleedt en morgen totaal anders. Of dat je vandaag nog de ene muziekstijl aanhangt, terwijl de stemming morgen heel anders kan zijn.

2.2 Wat is de leefwereld van onze jongeren?

Ontwikkelingen

De wereld waarin jongeren leven ziet er structureel anders uit dan een paar generaties terug. Onze tijd kenmerkt zich door een aantal recente ontwikkelingen. Door het kort beschrijven van deze ontwikkelingen aan de hand van kernwoorden, wordt een globaal beeld geschetst van de leefwereld van onze jongeren.

Belevingscultuur

Jongeren van nu groeien op in een postmoderne (post-christelijke) belevingscultuur. Ons verstand staat niet meer centraal, maar het gevoel. De vraag is of je door iets geraakt wordt. Waar is wat goed voelt.

De nadruk ligt daarbij op de zintuigen. Niet alleen horen, maar ook voelen, zien, ruiken, aanraken, proeven, en pakken. De boodschap van de media is dat we intens van het leven moeten genieten. Op sociale media wordt dit aangeduid met de term #YOLO (you only live once).

Als het leven op bepaalde momenten minder aantrekkelijk wordt, of als je teleurgesteld bent, wordt snel de kick van de beleving gezocht. In zijn lust voelt de mens dat hij leeft (lichamelijk genot, bijvoorbeeld eten en seksualiteit; psychisch genot, bijvoorbeeld macht; materieel genot, bijvoorbeeld geld en gadgets). Door de nadruk op gevoel en lichamen, wordt ook het onbehagen en leegheid sterk ervaren. Iedereen verlangt ernaar om volmaakt gelukkig te zijn, daardoor wordt de confrontatie met de gebrokenheid van het bestaan des te sterker.

Informatisering

Dit is de eerste generatie die volledig is opgegroeid met een overdaad aan informatie. Die informatie is zeven dagen per week, 24 uur per dag beschikbaar. Smartphones en overal internet ter beschikking is heel gewoon geworden. Internet is het middel om alle sociale contacten te onderhouden. Onze jongeren zijn in staat om razendsnel alle informatie te filteren en dat wat ze van belang vinden te verspreiden. Zij zijn gericht op contact en communicatie met anderen en daarin delen ze alles, in hun eigen netwerken. De sociale media spelen een enorme rol in hun leven. Ze moeten op alle netwerksites bij blijven, zich op z'n best presenteren en daar bevestiging vinden. Als je niet aanwezig bent op de sociale media, mis je enorm veel. Je weet dan niet wat er in je vriendengroep speelt. Het overaanbod aan prikkels en informatie die elke dag verwerkt moet worden zorgt ervoor dat de jongeren soms hun toevlucht zoeken in simpel vermaak, niet uit onverschilligheid of luiheid maar als vluchtgedrag voor de enorme informatiestromen en het moeten bijblijven.

Prestatiemaatschappij

Jongeren hebben enorm veel keuzemogelijkheden en moeten ook al heel vroeg keuzes maken. Keuze voor een profiel op school, keuze voor een studie of werk. Deze keuzes worden enorm moeilijk gevonden omdat jongeren de mogelijkheden die er zijn niet meer kunnen overzien. Ze zijn er nog niet aan toe. De druk van alle keuzes die gemaakt moeten worden en het feit dat je je eigen leven moet 'maken', zorgt regelmatig voor keuzestress, onzekerheid en verwarring.

De-institutionalisering

Jongeren zijn niet meer loyaal aan instellingen en organisaties vanwege een naam of label, maar kijken of het bij hun eigen leven en overtuiging past. Instituten met een bepaalde levensbeschouwing zeggen hun weinig meer. De binding aan instellingen is niet vanzelfsprekend. Je gebruikt wat handig is, wat goed is en wat je nodig hebt, in plaats van een keuze vanwege de naam of het merk. Zo is bijvoorbeeld de kerk van je ouders niet automatisch ook jouw kerk.

Fragmentarisering

Jongeren groeien op in een wereld die opgedeeld is in compartimenten. Voor elk deel van hun leven gelden andere regels. Op zondag zit je in de kerk en zing je een psalm, op maandag ga je naar school en luister je popmuziek, op vrijdagavond ga je met vrienden uit en is dronken zijn geen issue.

De regels zijn allemaal verschillend. Jongeren passen zich aan - als een kameleon - aan hun omgeving. Ze krijgen zelf alle losse onderdelen van hun leven niet kloppend en niet binnen één geheel, waardoor ze het (na verloop van tijd) heel gewoon gaan vinden dat voor het ene aspect van het leven andere regels blijken te

gelden dan voor andere delen van het leven. De Heere God betrekken bij alles van hun bestaan is voor hen zeer ingewikkeld geworden. Toch verwachten ze bij oudere mensen en in het bijzonder bij ambtsdragers wél dat er een ongedeelde toewijding aan de Heere is. Ze kunnen daarnaar hunkeren en kijken op dit punt zeer kritisch naar kerkmensen.

Vrijblijvend

Onze cultuur en maatschappij zijn bijna geheel vrijblijvend geworden. Er is een enorm groeiende individuele vrijheid. We zijn zo tolerant dat in principe alles kan en mag in Nederland. In alle mogelijkheden worden geen kaders geboden. Jongeren zijn zelf nog niet in staat om deze kaders voor zichzelf aan te brengen. Door de vrijblijvendheid weten velen niet meer wat zonde is.

De vrijblijvendheid is ook merkbaar in geloofsovertuigingen en godsdienst. Het Woord van de Heere is een optie geworden die je eventueel kunt gebruiken bij stille tijd. Maar je kunt ook net zo goed in het bos gaan wandelen of muziek gaan luisteren. Ieder zijn eigen smaak en stijl.

Daarbij vervagen ook de gezagsverhoudingen. Wat de een zegt, is niet beter dan wat de ander zegt. Het ligt er maar net aan hoe je het zelf beleeft.

Vervluchtigen

Ontwikkelingen volgen elkaar steeds sneller op. We zien om ons heen dat alles vervluchtigt. De trends op het gebied van mode, sociale netwerken en leefwijze wisselen elkaar af. Door de veelheid en het tempo van alle trends en informatie hebben heel veel jongeren het erg druk en weinig innerlijke rust. Als ze huiswerk moeten maken, staat ondertussen minimaal hun smartphone, facebookpagina en muziek aan. De meeste jongeren lezen niet meer. Als ze iets uit een boek moeten weten, wordt het boek 'gescand': vluchtig doorgekeken om de juiste informatie eruit te halen. Door het voortdurend afgeleid worden, is het vermogen tot focussen en concentreren steeds minder geworden. Tegelijkertijd is er ook voortdurend de angst om iets te missen. Het is daarom ook niet vol te houden om langere tijd offline te zijn. De vraag naar rust wordt steeds vaker onder hen gehoord.

Verkilling

Omdat mensen druk zijn met de collage van hun eigen leven, en hun hele bestaan daar op aanpassen, zijn ze voortdurend met zichzelf bezig. Er is een algemene verkilling merkbaar. In het Woord van de Heere vinden we dit terug: 'de wetteloosheid zal toenemen en de liefde van velen zal verkillen'.

Jongeren zoeken naar echtheid en puurheid. Waar de passie en het vuur gemist wordt, is het voor hen al snel niet geloofwaardig meer. Als jongeren weinig liefde voor de Heere zien in de kerk, is de wereld aantrekkelijker voor hen. Ze blijven niet naar de kerk gaan omdat ze dat nu eenmaal gewend zijn, of uit loyaliteit aan het instituut.

2.3 Wat willen we onze jongeren bieden?

Uit het voorgaande moge blijken dat jongeren in onze tijd wel een stuk begeleiding nodig hebben. Uit het voortdurend (vaak onbewust) gefocust zijn op de beleving blijkt het verlangen naar zin en vervulling. Jongeren zijn veel bezig met de vraag naar de betekenis en het doel van hun leven. Maar echte voldoening in het bestaan wordt vaak gemist. Hier ligt een uitdaging voor de kerk en voor de jongerenorganisaties. Een aantal kernwoorden is van wezenlijk belang bij het werk onder jongeren:

Inhoud

Wij hebben één Naam centraal te stellen in het contact met jongeren: Jezus, de Zaligmaker van zondaren. Dit betekent dat leidinggevendend toerusting nodig hebben om die Naam ter sprake te brengen, op de club, zondagsschool en vereniging. Het Woord van de Heere moet opengaan en doorleefd doorgegeven worden! Waar het Woord van de Heere niet meer opengaat, bestudeerd en voorgeleefd wordt, zal het echte leven gemist worden. Jongeren zullen dan de essentiële waarde waar ze (meestal onbewust) naar zoeken, niet in de kerk vinden. Als er gesproken wordt over zonde en genade en het leven met Christus door de Heilige Geest, komt de kern van het evangelie naar voren. Het genadeverbond van de Heere en zijn rijke beloften mogen een centrale plaats krijgen. Juist als er in de kerk, en bij kerkerelateerde activiteiten de waarde van het leven met de Heere en zijn genade geproefd, gezien en ervaren wordt, zal het verlangen naar Hem aangewakkerd worden. Leidinggevendend in het kinder- en jeugdwerk hebben toerusting nodig om geestelijk leiding te geven aan jongeren. Waar de diepe inhoud van het Woord verwaterd in algemene verhalen, zullen de jongeren de waarheid elders zoeken. De jongere generatie heeft weinig Bijbelkennis. Wat je niet weet, kun je ook niet geloven! Wie de Heere is en hoe Hij Zich openbaart aan ons mag en moet 'bevindelijk'/persoonlijk met jongeren gedeeld worden.

Tegenspraak

De kerk kan jongeren de tegenspraak leren tegen elementen uit de cultuur die strijdig zijn met Gods Woord. We denken dan aan individualisme, materialisme en de druk om het leven zelf te moeten maken.

Leidinggevendend en ambtsdragers hebben toerusting nodig om dit in de gemeente vorm te geven. Als daar niet de capaciteit is om dit te doen, kunnen jeugdwerkorganisaties hiervoor ingeschakeld worden. Zij kunnen cursussen en workshops verzorgen voor jongeren om hen te onderwijzen over het leven als christen. Tijdens deze toerusting kan er ruimte gemaakt worden voor de 'trage vragen'. Een diepe bezinning op het doel van ons bestaan en ons leven. Er is ook begeleiding nodig bij de oriëntatie in het leven: op basis waarvan maak je een keuze? Hoe weet je of een keuze goed is? De keuzestress die veel jongeren ervaren, moet bespreekbaar gemaakt worden in de kerk.

In de gemeente kan er praktisch met elkaar geoefend worden in het focussen en concentreren tijdens het Bijbellezend en gebed. Als alles vervluchtigt in onze cultuur moeten we jongeren leren dat stille tijd juist verdiepend werkt en geen loze vorm is die hun ouders gebruiken om de Heere te zoeken. Jongeren hebben hier praktische hulp bij nodig. De Bijbel is geen optie voor meditatie en gebed, maar noodzakelijk geestelijk voedsel en een praktisch handboek voor het dagelijks leven.

De belevingscultuur kenmerkt zich door gejaagdheid, vervluchtiging en prestatiedwang. De kerk en de gemeente mogen voor kinderen en jongeren een toevlucht zijn. Tijdens club en vereniging kan het Woord opengaan en kennis overgedragen worden in een sfeer van ontspannen rust.

Leidinggevenden kunnen toegerust worden voor het gebruik van werkvormen om deze doelen te bereiken. Zo kunnen we bereiken dat jongeren zowel cognitieve geloofskennis als Bijbelse levenskennis opdoen.

Relatie

In de grote zoektocht naar identiteit en levensstijl is de rol van de leidinggevenden, ambtsdragers en ouders enorm belangrijk. Zien ze iets in hem of haar terug wat de moeite van het 'knippen en plakken' waard is? Worden ze jaloers op de relatie die zij met de Heere kennen? Ze voelen dat haarscherp aan!

De gemeente hoort te functioneren als lichaam. We hebben elkaar hard nodig. De zorg en het oog voor elkaar in de gemeente mag handen en voeten krijgen in persoonlijke aandacht en betrokkenheid. Praktische toerusting tijdens een gemeentevond is een van de manieren om als gemeente na te denken over de uitwerking van deze principes. Ook in het georganiseerde kinder- en jeugdwerk moet er aandacht zijn voor het relatiegericht leidinggeven. Kennen ambtsdragers de jongeren van de gemeente bij naam? Zijn ze geïnteresseerd in het leven en de persoon van de jongeren? Gaat het hen écht om de eeuwige toekomst van de jongeren? Pastorale zorg voor alle kinderen en jongeren van de gemeente is nodig om hen bij de kerk te betrekken en bij de kerk betrokken te houden. Veel jongeren hebben geen behoefte aan extra evenementen en activiteiten in de kerk, maar wel aan een persoonlijk gesprek van hart tot hart en echte betrokkenheid. Dat kan zomaar een gesprekje zijn in een winkel, op straat of in de supermarkt waar de jongere werkt.

Relevantie

In het werk en contact met jongeren moeten we ons goed bewust zijn van de tijd waarin zij leven en de dingen die hen bezighouden. Door de fragmentarisering groeien de jongeren op in een wereld met allerlei compartimenten. Overal gelden andere regels. In de kerk moeten ze leren wat het betekent om te leven 'uit één stuk'. De geestelijke werkelijkheid is geen andere werkelijkheid dan die op school of op het werk. Dat heeft dus als gevolg dat we in de kerk ook concreet en praktisch de andere compartimenten bespreekbaar moeten maken. De Bijbel zegt niet alleen iets over bekering, maar ook over trouw, seksualiteit en bijvoorbeeld geldbesteding. In het werk en contact met jongeren moeten de verschillende werkelijkheden één werkelijkheid worden en de inhoud die we doorgeven, moet relevant en treffend zijn voor de hele week. Leidinggevenden en ambtsdragers hebben hierin een belangrijke voorbeeldfunctie voor de jongeren.

Ruimte

In de kerk moet ook ruimte geboden worden voor de jongeren om te zoeken naar hun identiteit en deze te ontwikkelen. Dit is een proces dat bij de levensfase hoort. Als er geen ruimte wordt geboden wordt de sfeer benauwend en zal het moeilijker zijn voor jongeren om zich te conformeren aan de christelijke leefstijl en zich die eigen te maken. Tegelijkertijd hebben kinderen en jongeren duidelijke kaders nodig. De kaders van het Woord van de Heere. Dat is gezaghebbend in de christelijke gemeente.

Het gaat daarbij niet om opgelegde regels en wetten, maar om het verlangen en de gezindheid van het hart dat Christus heeft leren kennen. Dit verlangen moet opgeroepen en aangewakkerd worden binnen de gemeente. Opdat ook de jongere een loyaal en toegewijd christen mag worden, gekenmerkt door de liefde van het hart.

3. Ons verlangen

Inleiding

In het voorafgaande hebben we getracht een beeld te schetsen van de jongere en zijn leefwereld. We hebben nagedacht over ons theologisch uitgangspunt. Er zijn enkele kernwaarden benoemd die we de jongeren denken te moeten bieden. We hebben niet de pretentie volledig te zijn geweest. Graag willen we in de komende periode via onze website relevant materiaal aanreiken voor verdere bezinning. Nu trekken we vanuit ons verlangen alvast enkele praktische lijnen vanuit de bestaande situatie in de richting van wat we denken dat ons te doen staat.

3.1 Ons verlangen met betrekking tot onze jongeren

Wij willen met hoop en verwachting op de toekomst gericht zijn. Omdat de strijdende Kerk geborgen is in Christus Jezus, mag de toekomst zeker zijn. Zo mogen we met verlangen uitzien naar zijn wederkomst.

Bewust heen levend naar die toekomst willen we hier en nu, te midden van onze tijd en cultuur hart, oor en oog hebben voor alle jongeren, en voor hen die om hen heen staan in de gemeenten. Samen met hen willen wij ons verdiepen in het Woord van de Heere. Het is ons verlangen dat het Koninkrijk van God onder jong en oud uitgebreid wordt en de gemeente functioneert als lichaam van Christus.

Daarbij zien we ernaar uit dat jongeren door genade leren beseffen dat het verlossend werk van Jezus Christus voor hen noodzakelijk is en dat zij gaan verlangen een persoonlijke relatie met de Heere te krijgen. Om vervolgens te leren hoe zij hun leven kunnen invullen vanuit het geloof en hoe zij dit geloof kunnen delen met andere mensen.

3.2 Ons verlangen met betrekking tot de plaatselijke gemeenten

Om echt zorg aan jongeren te besteden, is veel tijd nodig. Ambtsdragers zijn vaak erg druk met alle vergaderingen, bezoeken en activiteiten die in de gemeente georganiseerd worden. Echte aandacht voor jongeren schiet er nog wel eens bij in. Ook is niet ieder even goed toegerust voor de omgang met jongeren. Veel gemeenten maken helaas geen of onvoldoende gebruik van de expertise die in de eigen kerken aanwezig is. Er wordt vaak overal en nergens geshopt om bijvoorbeeld materiaal voor jeugdverenigingen en zondagsscholen op te sporen. Ontgezegd is er mooie producten te verkrijgen. Maar het risico is niet denkbeeldig dat de identiteit van het jeugdwerk (verder) vervaagt en vervreemding brengt ten opzichte van de eigen gemeente.

Het is ons verlangen dat er tijd en aandacht vrijgemaakt wordt om jongeren te onderwijzen en hun het onderscheidingsvermogen te leren ontwikkelen om bewuste keuzes te maken. Het is zo belangrijk dat niet alleen het gevoel gevolgd wordt, maar dat alles verankerd is in het Woord van God. Daarbij is het belangrijk dat alle jongeren bereikt worden. Zij die betrokken zijn bij het jeugdwerk, maar ook zij die aan de rand van de gemeente leven en overwegen weg te gaan. Jongeren die makkelijk leren, maar ook degenen die daar moeite mee hebben. Jongeren die alles mee hebben, maar ook jongeren met handicaps en allerlei problemen.

Wat wij verlangen is dat bij dit alles de jeugdwerkorganisaties nog meer worden ingezet om maatwerk te leveren in de situatie van de plaatselijke gemeenten. Zodat alle jongeren in beeld zijn en de benodigde aandacht, zorg en toerusting ontvangen.

Anderzijds is het belangrijk dat de jeugdwerkorganisaties door de gemeenten gedragen worden in de gebieden, door belangstelling en meeleven, financiële steun en persoonlijke inzet (vrijwilligerstaken).

3.3 Ons verlangen met betrekking tot ouders

Op ouders komen veel verantwoordelijkheden af. Het formulier voor de bediening van de Heilige Doop spreekt over de verantwoordelijkheden van het geven van een christelijke opvoeding. Ouders hebben allereerst de taak hun kinderen voor te gaan en mee te nemen in een christelijke levenswandel. Ze hebben ook de taak hun kinderen te laten vormen en onderrichten door anderen. Te denken valt daarbij o.a. aan kerk en school.

Van de ambtsdragers en de kerkelijke gemeente mogen ouders praktische en geestelijke steun verwachten. Het valt niet mee om daar concreet en op niveau vorm aan te geven. De jeugdwerkorganisaties hebben een aanzet gegeven om in gezamenlijkheid met deputaten kerkjeugd en onderwijs en de bonden van mannenverenigingen en vrouwenverenigingen deze materie op te pakken en de gemeenten te dienen in de taak van opvoedingsondersteuning. Dit zal in de komende periode verder uitgebouwd moeten worden.

3.4 Ons verlangen met betrekking tot kerkenraden

Naar onze gedachte is er in deze tijd veel te doen rondom de (jonge) gezinnen. Wij zien daarbij een taak voor kerkenraden om ervoor te zorgen dat er een vorm van opvoedingsondersteuning is voor de ouders. Naar onze gedachte behoren de kerkenraden ook leiding te geven aan pastoraat en toerustingswerk gericht op kinderen en jongeren vanuit en namens de gemeente, bijvoorbeeld via het georganiseerde jeugdwerk. Wat we opmerken is dat ambtsdragers door het vele werk hier vaak niet echt aan toekomen. Het 'weiden van de lammeren' wordt vaak aan anderen overgelaten en is zelfs lang niet altijd in beeld. De aandacht is er vaak pas op het moment dat er problemen zijn en jongeren bij wijze van spreken al met één been buiten de gemeente staan.

Er komt veel op de ambtsbroeders af. Delegeren van allerlei taken met betrekking tot jongeren kan een goede zaak zijn. Belangrijk daarbij is dat er wel aandacht voor het werk, de werkers en de jongeren blijft. Het komt voor dat jeugdouders nogal eenzaam 'op een eilandje' opereren. Binnen een kerkenraad mag kwetsbaarheid getoond worden en mag gesproken worden over sterke en zwakke kanten van de broeders. Niet iedereen is immers even begaafd in leiding geven of het voeren van gesprekken of sociale omgang. Er is verschil in Bijbelkennis en levenswijshouding. Wellicht kan er bij de uitvoering van taken (nog) nadrukkelijker rekening gehouden worden met specifieke gaven en beperkingen van ambtsdragers. We signaleren dat opbouwende toerusting en begeleiding van ambtsbroeders stimulerend kan werken. Dringend roepen we juist de kerkenraden op gebruik te (laten) maken van de expertise van de jeugdwerkorganisaties in onze kerken.

3.5 Ons verlangen met betrekking tot de jeugdwerkorganisaties

De insteek van de jeugdwerkorganisaties zijn de jongeren zelf, niet het werk dat voor hen gedaan wordt in de gemeente.

Als het gaat om de jongste kinderen loopt de aandacht voor hen via de (jonge) ouders. Vanaf de zondagsschool gaat het niet alleen om materialen en activiteiten. Belangrijk is de vorming en toerusting van hen die met de materialen werken en de activiteiten uitvoeren. Zij moeten leren dat het gaat om het hart van de jongere. De oudste doelgroep binnen de generatie jongeren (tuintigers) heeft vaak minder sociale binding met de gemeente. We zien hen nogal eens langzaam verdwijnen uit onze kerken. Bij de aandacht voor hen is het de bedoeling te focussen op de natuurlijke contacten die al bestaan en de natuurlijke momenten waarop zij bereikbaar zijn.

In deze veranderende tijd is onderzoek nodig naar het functioneren van alle betrokkenen rondom jongeren in de gemeenten. Hoe effectief zijn wij in het benaderen van en inhoudelijk spreken met jongeren in ons gemeentelieven? De jeugdwerkorganisaties werken mee aan bezinning, onderzoek en evaluatie van gegevens om ook waar nodig hulp te bieden. Zij kunnen maatwerk leveren voor een plaatselijke gemeente. Op basis van de situatie in de gemeente kan er een (jeugd)beleidsplan opgesteld worden. In veel gemeenten is er al eens iets op papier gezet. Vaak is de insteek van deze beleidsplannen het werk dat in de gemeente reeds gedaan wordt of wat men graag zou willen doen. Veel plannen zijn verouderd. Andere plannen zijn gestart maar functioneren niet of matig. De jeugdwerkorganisaties kunnen helpen bestaande plannen aan te passen en/of te implementeren.

Voortdurend houden de jeugdwerkorganisaties de ontwikkelingen met betrekking tot jongeren in onze samenleving in de gaten en bezinnen zich daarop. Telkens wordt nagedacht over wat wellicht nodig zou zijn voor de verschillende doelgroepen die zich aandienen. Daarbij is steeds ook aandacht voor het geheel van de gemeente waarbinnen alle leden hun eigen plaats (horen te) hebben. Ons verlangen is dat in toenemende mate er relevante vormen van samenwerking zijn tussen de jeugdwerkorganisaties en de plaatselijke gemeenten.

3.6 Ons verlangen met betrekking tot deputaten kerkjeugd en onderwijs

In het rapport aan de GS 2004 is heel nadrukkelijk de plaats van het deputaatschap verwoord. We zijn er nog steeds van overtuigd dat het onze taak is om op afstand mee te denken met de jeugdwerkorganisaties en hen te ondersteunen in hun werk. Deputaten zijn in principe niet uitvoerend bezig, maar bezinnend, stimulerend en verbindend.

Het deputaatschap is samengesteld uit de volle breedte van het kerkverband. Verschillen van inzicht komen binnen het deputaatschap naar voren, maar gezamenlijk wordt getracht het geheel van de kerken te dienen. Het gegeven dat er twee jeugdwerkorganisaties zijn met een eigen stijl van aanpak, hoort bij de werkelijkheid van ons kerkverband. In uitvoerende zin blijkt dat ook praktische kanten te hebben waardoor het mogelijk is de volle breedte van de kerken te bedienen. In de bezinning helpt het om zaken vanuit verschillende perspectieven te benaderen. Het is ons verlangen om van elkaar te leren en er voor elkaar te zijn.

De deputaten komen uit heel verschillende arbeidsvelden en brengen kennis en ervaring in die relevant zijn met betrekking tot de uitvoering van de taken van het deputaatschap. Met betrekking tot het

opstellen en het werken met het instrument 'governance' blijkt bijvoorbeeld hoe waardevol de elkaar aanvullende vaardigheden zijn. Het is ons verlangen dat er ook in de toekomst een breed samengesteld deputaatschap kan zijn om de diverse taken op te pakken. De belangrijkste taak is het ondersteunen van de jeugdwerkorganisaties, maar er komen ook telkens allerlei kleinere zaken op het deputaatschap af waarbij er een soort loketfunctie is om enerzijds het kerkverband naar buiten te vertegenwoordigen en anderzijds vragen van binnen het kerkverband te beantwoorden en mensen, gemeenten en organisaties met elkaar in verbinding brengen. Het is ons verlangen dat alle gemeenten en kerkelijke vergaderingen zich bewust zijn van de expertise die aanwezig is binnen ons kerkverband en daar dan ook gebruik van maken. Om zo schouder aan schouder in de wijngaard te staan, en vol van Gods liefde de toekomst in te gaan tot uitbreiding van zijn Koninkrijk en de eer van zijn Naam!

3.7 Voorlopige conclusies

Alles overdenkend stellen we de vraag: welke doelen willen we als deputaten samen met de jeugdwerkorganisaties nastreven?

- Dat elke jongere binnen de kerkelijke gemeente bij de kerkenraad ook echt in beeld is;
- dat er voor elke jongere adequate geestelijke aandacht, toerusting en zorg is;
- dat elke jongere een inhoudsvolle plaats in de kerkelijke gemeenschap heeft;
- dat de kerkelijke gemeente werkelijk als gemeenschap/lichaam functioneert;
- dat ouders worden toegerust om hun doopbelofte vorm te geven;
- dat zondagscholen, clubs, verenigingen e.d. bijdragen aan de geestelijke ontwikkeling van jongeren en aan de opbouw van de gemeente;
- dat de plaatselijke gemeenten gebruikmaken van de expertise van onze jeugdwerkorganisaties.

3. Governance

3.1 Geschiedenis

Voor 2006 kenden we in onze kerken 'vrij kerkelijk jeugdwerk' gesubsidieerd door de overheid. Toen de overheidssubsidie wegviel, heeft de GS besloten 90% van de toenmalige uitgaven van de jeugdwerkorganisaties CGJO en LCJ te willen dragen via de landelijke kerkelijke kassen. Het deputaatschap kerkjeugd en onderwijs heeft niet willen tornen aan de zelfstandigheid van beide jeugdwerkorganisaties. Het grote bedrag dat ter beschikking wordt gesteld, vergt natuurlijk wel een zeker toezicht op de besteding daarvan. In samenspraak met de beide jeugdwerkorganisaties is in de periode 2007-2010 het instrument 'governance' ontworpen om een bepaalde vorm van toezicht te kunnen waarborgen. Hierbij gaat het niet alleen om de financiën, maar alle belangrijke facetten van het functioneren van de organisaties komen in beeld.

3.2 Opdracht GS 2010

De samenwerking met de jeugdwerkorganisaties bracht ook met zich mee dat het toetsingsinstrument 'governance' niet zondermeer in werking werd gesteld. Bewust werd het als opdracht meegegeven voor de jaren 2010-2013 om de werkbaarheid van dit toetsingsinstrument in de praktijk te testen. 'Governance' geeft deputaten de mogelijkheid om toezicht te kunnen uitvoeren op de besteding van de gelden door de JWO's in relatie tot de doelstellingen. Daarnaast geeft het de JWO's een checklist waarmee zij zich kunnen verantwoorden richting deputaten. De checklist beslaat de volgende zes aandachtsgebieden: inhoud van de doelstellingen, relatie doelstellingen en inhoud programma, financiën, personeelsbeleid, werkklimaat en informatievoorziening naar achterban.

Vanaf 2011 is door deputaten met de JWO's overleg gevoerd over de implementatie van 'governance' en zijn aan de hand hiervan de zes aandachtsgebieden besproken. Bevindingen hieruit zijn:

- ten tijde van het opmaken van deze rapportage waren van beide JWO's nog niet de beleidsplannen gereed voor de periode 2014-2016. De met de JWO's besproken onderwerpen waren dan ook gebaseerd op de jaarplannen t/m 2013, de jaarverslagen en de onderliggende documenten;
- beide JWO's hanteren de checklist bij de totstandkoming en uitvoering van hun plannen.
- het LCJ is in de verantwoording hiervan vergevorderd. Er is sprake van integrale doorvoering van de bij de aandachtsgebieden benoemde elementen.
- de CGJO is tot op heden minder expliciet in haar verantwoording. Uit de gevoerde gesprekken blijkt dat de benoemde elementen worden meegenomen. Intern is deze verantwoordelijkheid bij de CGJO belegd en wij hebben er vertrouwen in dat verdere implementatie in lopende zaken en verantwoordingen volgt.

De gemeenschappelijke conclusie over de werkzaamheid is dat het hanteren van het instrument 'governance' in de praktijk ervoor zorgt, dat structuur wordt gegeven aan verantwoording en toezicht op de JWO's. De inzet van dit instrument zal dan ook worden voortgezet.

De synode voegde aan opdracht 3 ook opdracht 8 toe: 'deputaten op te dragen in nauw overleg met de JWO's te bezien of een andere verhouding tussen deputaten en de JWO's wenselijk of zelfs noodzakelijk is gezien de veranderingen die zich de laatste jaren hebben voltrokken in financieel opzicht en door (voortdurende) uitbreiding van het takenpakket van de JWO's, daarbij betreffend het geestelijk aspect van het 'governance'-document'.

Als het gaat om de verhouding tussen deputaten en de jeugdwerkorganisaties, dan lijkt de huidige verhouding op dit moment het beste. De jeugdwerkorganisaties zijn zelfstandig, maar er is sprake van een prima contact en goede samenwerking met het deputaatschap. Dit betreft niet alleen de zakelijke kant van het werk, maar juist ook als het gaat om het geestelijke aspect er van. In de samenwerking rondom 'Visie op jongeren' werd de verbondenheid in de toewijding aan de Heere en in het verlangen het hart van de jongeren te bereiken ervaren. We zijn erg dankbaar voor de wijze waarop krachten gebundeld worden en er gezamenlijk nagedacht en gewerkt wordt.

3.3 CGJO

Als bijlage 1 is een verslag van de werkzaamheden van de CGJO opgenomen. Enkele kernmomenten daaruit:

- de focus van het werk verschuift van verspreiden en maken van materialen voor jeugdclubs en

- verenigingen naar begeleidende trajecten rondom jeugdpastoraat en visievorming voor kerkenraden en leiders;
- er is een uitgebreid netwerk van contacten met personen en organisaties die op een bepaalde manier met jongeren te maken hebben;
 - er is groei in het aantal vrijwilligers dat zich inzet voor het jeugdwerk;
 - er is sprake van langdurige ziekte van een van de stafmedewerkers;
 - de conferentie Rondom het Kind trok meer dan 400 bezoekers, die werden toegerust op het gebied van opvoedingsondersteuning;
 - in een deel van de CGK is er groei waarbij leden afkomstig zijn van buiten de CGK. Hier is het nodige werk te doen om hen vertrouwd te maken met de eigenheid van ons kerkverband en de eigen kerkelijke organisaties.

3.4 LCJ

- Als bijlage 2 is een verslag van de werkzaamheden van het LCJ opgenomen. Enkele kernmomenten daaruit:
- waar vroeger de focus vooral lag op het uitgeven van Handreiking voor de Bijbelstudies op verenigingsavonden, is nu het werk veel breder geworden;
 - evenals de CGJO heeft het LCJ een uitgebreid netwerk van contacten. Met de Hersteld Hervormde Jongeren Organisatie bestaat een samenwerking op projectbasis;
 - de LCJ is vanouds een vrijwilligersorganisatie. Naast zo'n 200 vrijwilligers is er sprake van een groeiend team betaalde krachten. Via fondswerving en marktconform leveren van producten en diensten aan derden kon deze groei gerealiseerd worden;
 - in 2010-2011 zijn alle LCJ-gemeenten bezocht met twee jeugdwerkadviseurs. De uitslagen van het onderzoek 'Om het hart van jongeren' zijn in elke plaats gepresenteerd, met daarbij een 'maatwerk advies' per gemeente;
 - in toenemende mate weten leidinggevenden, ouders en jongeren het LCJ te bereiken met hun specifieke vragen;
 - blijvende betrokkenheid vanuit de kerken is van het grootste belang om tegemoet te kunnen komen aan de vele en diverse vragen die er leven;
 - door shoppedrag van jongeren en leidinggevenden wordt er van alles 'binnen' gehaald. Samenwerking als kerkenraden, predikanten, deputaten en jeugdwerkorganisaties is van het grootste belang met als doel de uitbreiding van Gods Koninkrijk en het behoud van onze jeugd.

4. YEK

Deputaten hebben geen intensieve relatie met Young Eagles Kampen (YEK). Toch is de bestaande relatie voor YEK wel van belang. Het betekent morele steun en inbedding in het geheel van de kerken. Elk jaar ontvangt YEK een bescheiden financiële bijdrage. Jaarlijks is er een oriënterend en adviserend gesprek en wordt een bezoek gebracht aan een van de kampen. Voor de nabije toekomst staat een fusie gepland met de Wegwijzerkampen.

5. Onderwijs

5.1 Predikanten naar artikel 6. K.O. werkzaam in het onderwijs

Op dit moment hebben we als kerken geen predikant naar art. 6 K.O. die in het onderwijs werkzaam is. Middels een schrijven aan de kerkenraden en plaatsing op onze website hebben we uitvoering gegeven aan de opdracht het protocol onder de aandacht van de kerkenraden te brengen.

5.2 DORVO en de kerken

Een mooi voorbeeld van de 'loketfunctie' van ons deputaatschap is de aanwezigheid van twee deputaten bij het gesprek op 12 oktober 2012 van vertegenwoordigers van verschillende kerkgenootschappen met een delegatie van Reformatorische VO-scholen. Vanuit de schoolleiding wordt duidelijk de behoefte gevoeld om zich met vertegenwoordigers van de kerkgenootschappen te bezinnen op allerlei zaken die op ons afkomen. Er is bijvoorbeeld gesproken over het feit dat de overheid de laatste jaren steeds meer de nadruk legt op cognitieve vakken en harde prestaties. Hoe verdraagt zich dat met de ruimte om aandacht te geven aan identiteit en zingeving? De reformatorische scholen merken op dat de verschillen in hun achterban groter worden. Er is een groep die met belangstelling naar de wereld kijkt en daar ook kansen ziet om als christen posities in te nemen. Een andere groep meent dat in het isolement onze kracht ligt. Tussen beide extremen zijn talloze tussenposities. Men bemerkt ook dat de kloof tussen de overtuigingen van de gereformeerde gezindte en de 'wereld' groter wordt. Vooral de scholieren hebben met dit spanningsveld te maken. De wijze waarop kerken hun relatie met jongeren invullen, is heel verschillend. Soms leidt dit ook tot spanning en wederzijds onbegrip in de verhouding tussen 'school' en 'kerk'. Kortom alle redenen om elkaar te willen ontmoeten om als 'school' en 'kerk' van elkaar te leren en elkaar van dienst te zijn. Deze eerste bijeenkomst is dermate waardevol bevonden dat het streven is hiervan een jaarlijks gebeuren te maken.

6. Studentenwerk

6.1 Werkzaamheden

In de afgelopen drie jaar is vorm gegeven aan de gebruikelijke werkzaamheden. Er zijn geen bijzonderheden te melden.

- a. De reguliere contacten met IFES-Nederland en de CSFR zijn onderhouden. Met deze studentenorganisaties is gesproken over wat de kerk kan betekenen voor studenten(werk).
- b. De lijst met contactpersonen/studentouderlingen staat op internet en in het kerkelijk jaarboek. Kerkenraden zijn daarover aangeschreven. Er is in elke studentenstad een contactpersoon beschikbaar die een belangrijke schakel vormt voor bestaande of aankomende studenten en de aldaar aanwezige Christelijke Gereformeerde Kerk.
- c. Er wordt telkens gezocht naar passende vormen van contact met de contactpersonen en studenten-ouderlingen.
- d. Met de jeugdwerkorganisaties wordt gesproken over mogelijke vormen van samenwerking gericht op studenten.

- e. Met de jeugdwerkorganisaties delen wij de zorg over de studenten die afhaken, bij de kerk en bij de christelijke studentenverenigingen, maar de zorg is vooral dat het geloof velen niet meer boeit. Het moment dat zij het ouderlijk huis en gezag verlaten, is kennelijk een gelegenheid om daarin een andere weg te kiezen. Daarnaast is de stap naar een andere opleiding ook een bron van nieuwe uitdagingen en vraagt het nogal wat van jonge mensen om de juiste keuzes te maken. In samenspraak met de jeugdwerkorganisaties en studentenorganisaties willen wij deze jongeren ondersteuning bieden, die hen helpt wegwijs te worden en hun keuzes te maken in overeenstemming met het Woord van de Heere.
- f. De geestelijke vorming van mensen die in de toekomst een (leidende) rol zullen krijgen in onze samenleving achten wij van groot strategisch belang. Deze groep is ook voor het toekomstige werk in de kerk belangrijk. Naar onze gedachte moeten we zeker in deze categorie jongeren willen 'investeren'. Denk ook aan de woorden van Paulus in 2 Timotheüs 2:2.

6.2 IFES-Nederland

De sectie studentenwerk heeft in de verslagperiode jaarlijks contacten onderhouden met IFES-Nederland. IFES staat voor International Fellowship of Evangelical Students, en is actief in ruim 140 landen. IFES-Nederland is een beweging waarbij 42 christelijke studentenverenigingen in 22 steden zijn aangesloten: Alpha, C.S.F.R., C.S.R. Delft, C.S.V. Alpha, CURA, Lux ad Mosam, Ichthus, RSK, VGS/GSV en theologenverenigingen. Er zijn goede relaties met organisaties als de Navigators, het studentenwerk van Agapè, etc. IFES-Nederland is aangesloten bij de IFES World. Door het internationale karakter van IFES is het voor buitenlandse studenten ook mogelijk om deel te nemen en op deze manier komen ook buitenlandse studenten in aanraking met het evangelie.

IFES draagt o.a. zorg voor de ondersteuning en de toerusting van het kader van de aangesloten verenigingen. Er is ook toerusting gericht op het getuigen van het geloof in de wereld van de universiteit/hogeschool. Er zijn allerlei activiteiten, materialen en middelen ten dienste van dit getuigenis. IFES doet ook het nodige aan de relatie student en gemeente. Dankbaar maken wij gebruik van hun expertise (men heeft een stafwerker in/voor de meeste studentensteden) en wij achten het van belang om naar IFES toe de kerken te vertegenwoordigen.

Het werk van IFES breidt zich uit, maar heeft te kampen met beperkte financiële middelen. Omdat het werk grotendeels ten behoeve van de verenigingen gedaan wordt, komt IFES zelf meestal niet in de schijnwerpers te staan. Naar het oordeel van deputaten kerkjeugd en onderwijs is de jaarlijkse subsidie via ons deputaatschap (€ 7.500) van grote waarde, vanwege het werk dat er mee gedaan wordt én vanwege de tastbare steun vanuit de kerken die deze organisatie hard nodig heeft. Deputaten waren aanwezig bij het afscheid van Bert den Hertog. In zijn plaats is per 1 april 2013 Gerbert Hengelaar aangesteld als directeur.

6.3 CSFR

Jaarlijks heeft het landelijk bestuur van de CSFR overleg met een aantal kerken uit de achterban. Als christelijke gereformeerde deputaten trekken we daarbij op met vertegenwoordigers van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond, afgevaardigden van de Hersteld Hervormde Kerken en van de Gereformeerde Gemeenten.

De CSFR heeft een goede traditie van presenteren van de gang van zaken bij de verenigingen. Thema's, weekenden en actuele discussies komen ter tafel. Telkens terugkerend punt is de relatie tussen student en kerkgenootschap. We bemerken hoe gereformeerde belijders elkaar op de studentenvereniging leren kennen en waarderen. Als deputaten zijn we onder de indruk van de gedegen wijze waarop de CSFR vorm geeft aan het verenigingsleven onder studenten. Naast meer ontspannende elementen wordt er op niveau gestudeerd. Er vindt een belangrijk stuk kadervorming plaats voor kerk en samenleving. Het is verheugend dat een redelijk percentage studenten uit onze kerken actief is in de CSFR.

In het beleidsplan van het huidige CSFR/bestuur valt te lezen dat zij voor dit jaar onder andere de volgende doelstelling hebben geformuleerd ten aanzien van het item Lidmaatschap van een kerk:

inzetten op de relatie kerk-student door:

- het continueren van de werkgroep 'Kerkelijke Participatie', om zo inzicht te krijgen in de factoren die invloed hebben op de kerkgang van academische jongeren;
- contact te leggen met de jeugdbonden van de kerken om de samenwerking tussen kerk en student te bevorderen.

7. Website

In de loop van 2010 is het deputaatschap met een eigen website gestart. Deze site www.dkjeno.cgk.nl kan zowel rechtstreeks bereikt worden als via de verwijzing op de website van onze kerken, www.cgk.nl. Invulling van de site is nog volop in ontwikkeling. Er staat informatie over het deputaatschap vermeld en er zijn enkele publicaties geplaatst, zowel uit het verleden als wat meer actuele artikelen. Daarnaast wordt verwezen naar andere sites (bijvoorbeeld van JWO's) zodat men ook daar informatie kan inwinnen.

De site is opgemaakt door de heer W. Hovestad en de hosting wordt verzorgd door Landelijk Bureau Multicom.

Om te kunnen voldoen aan de wensen en eisen die wij onszelf hebben gesteld ten aanzien van de toegankelijkheid en actualiteit van onze website zijn wij momenteel bezig met het aanpassen van de website. Doel is om meer informatie aan te leveren teneinde onze loketfunctie beter gestalte te geven. Bijvoorbeeld 'Visie op jongeren' is via de website te verkrijgen met illustraties en ondersteunende artikelen.

Op verschillende punten zullen wij door middel van onderling verwijzen samen met de jeugdwerkorganisaties informatie bieden. Er zijn terreinen waar het deputaatschap de eerst aangewezen is om contact te onderhouden en informatie weer te geven, bijvoorbeeld t.a.v. contactpersonen in studentensteden. In de regel zijn de jeugdwerkorganisaties leidend en verwijzen wij naar hun websites.

8. Financiën

8.1 Begroting 2014/2016 van het deputaatschap kerkjeugd en onderwijs

Lasten	2014	2015	2016
Structurele bijdrage CGJO	107.500	110.000	112.500
Structurele bijdrage LCJ	107.500	110.000	112.500
Uitvoering 'Visie op jongeren'	35.000	35.000	35.000
Bijdrage IFES	7.500	7.500	7.500
Overigen	1.500	1.500	1.500
Kosten Diensten Centrum	5.800	5.900	6.000
Reiskosten	1.000	1.000	1.000
Algemene kosten	<u>1.500</u>	<u>1.500</u>	<u>1.500</u>
Totale lasten	267.300	272.400	277.500
Baten			
Bijdragen kerken	259.000	259.000	259.000
Rente	<u>4.500</u>	<u>4.250</u>	<u>4.000</u>
Totale baten	263.500	263.250	263.000
Overschot	-3.800	-9.150	-14.500

8.2 Toelichting

De afgelopen jaren 2011-2013 is uitvoering gegeven aan het financieel ondersteunen van het jeugdwerk binnen onze kerken. Beide jeugdwerkorganisaties kregen de afgelopen jaren een gelijke jaarlijkse bijdrage en zo nodig aangevuld met een subsidie voor specifieke projecten zoals ontwikkeling catechisatie- en studiematerialen. In de afgelopen synodeperiode zijn de uitgaven binnen de gestelde begroting gebleven.

Het vermogen bedraagt per ultimo 2012 € 243.000 en sluit daarmee aan op de norm zoals GS ons heeft meegegeven, namelijk een zodanige hoogte dat deze de lasten van één jaar kunnen dekken. De vermogensontwikkeling heeft zich zo kunnen ontwikkelen mede doordat de trend van afnemende afdrachten is doorbroken en er nu feitelijk een situatie is dat alle kerken hun financiële verantwoordelijkheid nemen of gaan nemen richting ons deputaatschap. Over deze ontwikkeling zijn we zeer dankbaar.

In de gepresenteerde begrotingsperiode wordt de huidige omslag van € 3,50 niet verhoogd. Dit resulteert voor de begrote jaren in een negatieve exploitatie, welke nog verantwoord opgevangen kan worden vanuit het aanwezige vermogen. Voor de lange termijn is deze ontwikkeling niet houdbaar. Met beide jeugdwerkorganisaties wordt dan ook gesproken over het ontwikkelen van alternatieve inkomstenbronnen.

In deze begrotingsperiode is voor de uitvoering van 'Visie op jongeren' een jaarlijkse bedrag opgenomen van € 35.000. Dit lijkt aanzienlijk, maar zal nodig zijn voor projecten als opvoedingsondersteuning, studentenwerk en begeleiding van lokaal jeugdwerk. Het werk van de beide jeugdwerkorganisaties zal ook in deze periode in sterke mate beperkt worden door beschikbaarheid van middelen. Dit vraagt om het maken van keuzes. Gezamenlijk met de JWO's wordt met behulp van het instrument 'governance' gestuurd op efficiënte en effectieve inzet van de schaarse middelen.

9. Conclusies en voorstellen

9.1 Conclusies

1. Met dankbaarheid kan gemeld worden dat er in de afgelopen periode een goede samenwerking was tussen deputaten en JWO's en de JWO's onderling.
2. De doorgaande bezinning op de taken van het deputaatschap en de wijze van uitvoering daarvan, is verdiept door het contact met de commissie doelmatigheid. De in het rapport van 2004 aangegeven rol betekent dat het deputaatschap zelf niet op de voorgrond treedt en derhalve weinig zichtbaar is. Deputaten zijn in principe niet uitvoerend bezig, maar bezinnend, stimulerend en verbindend. Het uitvoerende werk gebeurt in de regel door de beide jeugdwerkorganisaties. Zowel vanwege de taken met betrekking tot de jeugdwerkorganisaties als vanwege de 'loketfunctie' van het deputaatschap is het belangrijk dat het deputaatschap breed is samengesteld, zowel met betrekking tot kerkelijke ligging als met betrekking tot kennis, vaardigheden en ervaring.
3. Het onderzoek 'Om het hart van jongeren', waarneming van tendensen in de (jeugd)cultuur en gezamenlijke bezinning met de jeugdwerkorganisaties, doet de urgentie gevoelen van kwalitatief hoogwaardig jongerenwerk in de plaatselijke kerken. Belangrijk daarbij is dat dit jongerenwerk geïntegreerd is in het geheel van het functioneren van de gemeente: geen losse eilandjes!
4. Veel plaatselijke kerken zouden meer dan tot nog toe gebeurt, gebruik dienen te maken van de expertise die in het eigen kerkverband voorradig is.
5. De beide JWO's verzetten veel werk. Dankbaar zijn we dat dit gedragen wordt door veel vrijwilligers. Dankbaar zijn we ook voor de wijze waarop contact gezocht wordt met elkaar en met jeugdbonden van andere kerkgenootschappen om, waar dit mogelijk en wenselijk is, samen te werken.
6. Met het toetsingsinstrument 'governance' is een goede weg ingeslagen voor het waarborgen van verantwoordelijkheden. Tevens is het geschikt als uitgangsbasis voor inhoudelijke gesprekken. De werkbaarheid heeft zich in de praktijk bewezen.
7. De financiële ruimte beperkt de uitvoeringsmogelijkheden van de jeugdwerkorganisaties. De wereld waarin wij leven verandert enorm en met grote effecten op onze jongeren. Wij pleiten er nadrukkelijk

- voor te willen investeren in de jongeren, ook door hiervoor in voldoende mate financiële middelen vrij te maken.
8. Deputaten beheren een eigen site, www.dkjeno.cgk.nl. Op deze wijze worden relevante publicaties ter beschikking gesteld en een 'loketfunctie' verwezenlijkt m.b.t. het terrein van kerkjeugd en onderwijs.
 9. Deputaten bieden kerkenraden de mogelijkheid deputaten of door deputaten voorgestelde personen uit te nodigen voor een bijeenkomst over opvoeding en/of onderwijs. Daarnaast zijn ook de JWO's in staat om kerkenraden en gemeenten van dienst te zijn inzake bijeenkomsten over opvoeding en onderwijs.
 10. De sectie Studentenwerk zet de bestaande activiteiten voort. Het werk van IFES verdient blijvende aandacht en financiële steun.
 11. Met dankbaarheid kan vermeld worden dat (vrijwel) alle kerken voldoen aan hun financiële verplichtingen m.b.t. ons deputaatschap. Er mag ook met dankbaarheid teruggezien worden op enkele vruchtbare gesprekken met kerkenraden over het komen tot een afdracht.

9.2 Voorstellen

9.2.1 Financiën

Deputaten stellen in verband met de vraag om de druk om de kerkelijke kassen te verminderen voor de omslag per lid te handhaven op € 3,50. Gezien de problematiek onder de jeugd, zou een hogere omslag zeker gerechtvaardigd zijn.

9.2.2 Toekomstige rol deputaatschap

Het behoort niet tot de taken van deputaten zelf producten te ontwikkelen of publicaties te doen verschijnen. De rol van deputaten is steeds meer veranderd naar een faciliterende, adviserende en stimulerende rol. Daarbij zijn deputaten gesprekspartners van de JWO's als klankbordgroep en adviserend. Deze rol geldt zowel naar de individuele als de gezamenlijke JWO's toe. Ten aanzien van de kerken vervult het deputaatschap een 'loketfunctie' m.b.t. zaken op het terrein van kerkjeugd en onderwijs.

9.2.3 Benoemingen

Door periodiek aftreden ontstaan twee vacatures binnen het deputaatschap. Ter synode zullen namen worden voorgedragen om in de vacatures te voorzien.

9.2.4 Opdrachten

Deputaten stellen de synode voor om voor de periode 2013-2016:

1. deputaten opdracht te geven tot het blijven bevorderen van het gesprek tussen de beide jeugdwerkorganisaties over de visie op het jeugdwerk;
2. deputaten opdracht te geven het document 'Visie op jongeren' verder uit te werken en de inhoud daarvan onder de aandacht van de kerken te brengen;
3. deputaten op te dragen het proces van overleg over opvoedingsondersteuning te blijven ondersteunen en zo nodig daarbij een 'loketfunctie' te vervullen;
4. deputaten op te dragen zich te blijven bezinnen op het takenpakket en de wijze van uitvoering daarvan.

Bijlage 1

CGJO

Christelijke Gereformeerde Jeugdwerk Organisatie

De Christelijke Gereformeerde Jeugdwerk Organisatie (CGJO) is één van de twee jeugdwerkorganisaties binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken. Al meer dan 100 jaar ondersteunt de CGJO plaatselijke kerken op het gebied van jeugdwerk. De laatste jaren zien we steeds meer een verschuiving van de werkzaamheden. Vroeger lag de focus heel erg op het verspreiden en maken van materialen voor op de jeugdclub en verenigingen, de laatste jaren zien we steeds meer vraag naar begeleidende trajecten rondom jeugdpastoraat en visievorming voor leiders. Juist de breedte van het werk maakt dat de jeugdwerkadviseurs een brede kennis hebben opgebouwd in de afgelopen jaren. Dit document wil niet meer zijn dan een goede momentopname. Voor de meeste recente informatie, alsmede ons uitgebreide visiestuk verwijzen we u naar de website, www.cgjo.nl.

Bestuur en Staf

Het is geweldig om te zien dat steeds meer mensen zich vrijwillig inzetten voor het jeugdwerk in hun eigen gemeente. Vrijwilligers zijn het hart van de organisatie. Dankbaar en blij zijn we dan ook dat we vrijwilligers in ons bestuur hebben die zich inzetten voor het landelijke jeugdwerk van de CGJO. Naast deze vrijwilligers zijn er ongeveer 65 vrijwilligers actief die de CGJO onder andere ondersteunen binnen de verschillende projecten, het regionale jeugdwerk en de kantoorwerkzaamheden. Daarnaast bestaat het CGJO team uit de volgende mensen:

André van der Galiën - Jeugdwerkadviseur 12+;
 Reinier Sanders - Jeugdwerkadviseur 12- / Bureaucoördinator;
 Marjan Rozema - Administratie.

Contacten met collega's

Als spin in een netwerk vinden we het vanzelfsprekend dat we bij veel zaken de samenwerking zoeken met collega-organisaties. Zo werken we op projectbasis samen met Stichting Generatio, Stichting Opwekking, Kinderwerk Timotheüs, Ark Media en vele anderen binnen de Conferentie Rondom het Kind (www.rondomhetkind.info). Binnen het catecheseproject hebben we een samenwerking gezocht met ArkMedia, binnen het project Veilig jeugdwerk zoeken we nadrukkelijk de samenwerking met de klachtencommissie inzake misbruik pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties en het Meldpunt in Zwolle.

Met het Nederlands Gereformeerd jeugdwerk (NGJ) en met Centrum Dienstverlening GKV hebben we goede contacten. Ook hebben we regelmatig contact met het Landelijk Contact jeugdwerk (LCJ).

Doelgroepen

Het CGJO is actief voor de volgende doelgroepen:

- kinderleiders;
- tienerleiders;
- besturen van jeugdverenigingen;
- jeugdverenigingsleiders;
- kerkenraden;
- ouders;
- de gemeente.

*Producten & diensten**Gemeenten*

De CGJO rekt 110 gemeenten tot haar achterban. Dat betekent dat we ons in onze communicatie, ontwikkeling van diensten en beleid richten op deze gemeenten. Van deze 110 gemeenten zijn er 80-85 die voor zondagsschool, kinderclub, tienerclub, jeugdvereniging, jeugdraad of advies op andere vlakken gebruik maken van de diensten van de CGJO.

Veel vragen en opmerkingen worden digitaal gesteld. We merken dat we, zeker in vergelijking met voorgaande jaren, meer (korte) vragen via de website of email krijgen aangeleverd.

Op dit moment zijn er 32 gemeenten die gekozen hebben voor het participatiemodel van de CGJO. Hierin steunen ze het werk van de CGJO, in ruil voor meer begeleiding en trainingsmogelijkheden, tegen een gunstiger tarief. Als CGJO vinden we de duurzame contacten met deze kerken een prettige manier van samenwerken.

Om onze verbondenheid met de plaatselijke gemeenten te laten zien, bezoeken de jeugdwerk-adviseurs de komende jaren alle predikanten binnen de achterban, om met hen te praten over de jongeren in de gemeente, maar ook over de vele veranderingen die de evangelieverkondiging aan jonge mensen met zich mee brengt. Dat geeft vaak nieuwe uitdagingen voor de predikant, waar we als jeugdwerkadviseurs van de CGJO graag in meedenken.

Leidinggevenden

In 2012 hebben we in 23 lokale kerken leiders van verschillende doelgroepen mogen trainen. We zijn blij met de mogelijkheden die we hebben om leiders plaatselijk te trainen in onderwerpen die hun interesseren. Juist het gegeven dat we in de huidige opzet de keuze van het onderwerp af laten hangen van de behoefte van de plaatselijke kerk geeft dat we echt de diepte in kunnen tijdens toerustingsavonden.

Kerkenraden

In 2012 hebben we verschillende regionale ontmoetingen gehad met jeugdouderlingen in de CGK. Het was goed te zien dat jeugdouderlingen onderling ervaringen uitwisselden met elkaar. Ook hebben we de landelijke jeugdwerkers bijeen gehad. Ook voor deze groep bleek de CGJO een goede partner. Zij staan vaak alleen in hun eigen gemeente en vanuit de CGJO kunnen we juist deze werkers feedback geven.

Vanuit kerkenraden merken we dat steeds meer vragen liggen op het gebied van visie en beleid. Kerken hebben te maken met jongeren die om verschillende redenen afhaken en roepen de hulp in van de CGJO. Wij merken dat in bijna alle gevallen niet alleen maar sprake is van een toenemend aantal jonge mensen dat de kerk verlaat, ook oudere gemeenteleden blijken niet altijd bereid om begrip op te brengen voor de geloofsbeleving van jonge christenen.

Ouders

In een tijd waarin kinderen snel mondig worden en gewend zijn om echte antwoorden te krijgen op relevante vragen merken we dat (jonge) ouders een hoop voor de kiezen krijgen. Zij hebben namelijk zelf niet of nauwelijks de vragen van hun eigen kinderen aan hun eigen ouders kunnen/ mogen stellen. Simpelweg omdat de kerkelijke cultuur toen nu eenmaal anders was. Wij zijn daarom ook blij dat we op het gebied van opvoedingsondersteuning samenwerken met verschillende partners, binnen de CGK en daarbuiten. Op onze conferentie Rondom het Kind hebben we de meer dan 400 bezoekers, waarvan een groot deel ouder, veel workshops aan kunnen bieden op het gebied van opvoedingsondersteuning. Omdat je geloven thuis leert, willen we ook aan kerkenraden laten zien dat we de ouders moeten ondersteunen in het opvoeden van hun kinderen. Dat betekent voor een groot deel dat we leren luisteren naar de vragen van ouders en complementair zijn aan wat er in het gezin gebeurt.

Jongeren

Uiteraard hebben we jonge mensen in onze kerken op het oog. Juist de keuze enkele jaren geleden om alle 16+ jeugdwerk onder te brengen onder een nieuwe aansprekende naam geeft weer dat we echt bereid zijn te investeren in de kerk van vandaag en de kerk van de toekomst. Refolution is een beweging voor jongeren en door jongeren, begeleid door een enthousiast team vrijwilligers en studenten aan de Wittenberg in Zeist.

Overzicht producten en diensten van de CGJO

In het aanbod van thema's en diensten werkt de CGJO samen met verschillende andere organisaties, zoals stichting Chris, Dit Koningskind en Kinderwerk Timotheüs. Deze organisaties hebben professionals in dienst die op specifieke onderwerpen meer kennis hebben dan onze eigen jeugdwerkers. In beginsel geldt dat een gemeente voor elke jeugdwerkvraag bij de CGJO terecht kan. Zelf bieden we in ieder geval de volgende producten en diensten aan:

<i>Product</i>	<i>Doelgroep</i>	<i>Toelichting</i>
Training werkmateriaal	Kinderwerkers/tienerleiders/jv	Welk materiaal past binnen de visie van onze club
Kinderpastoraat	Kinderleiders/Jeugdouderling	Hoe geef je kinderpastoraat in de gemeente vorm

Jeugdpastoraat (basis)	Jeugdleiders/jeugdouderlingen	Hoe geef ik het basispastoraat vorm in mijn jeugdwerk
Jeugdpastoraat	(Jeugd) pastoraal medewerkers/jeugdouderlingen	Cursus van 5 avonden over jeugdpastoraat
Wie ben ik als leider	Kinderleiders/tienerleiders/jv- leiding	Inzicht hebben in jezelf als leider op de club; wie ben ik, en welke invloed heb ik op de doelgroep
Hoe houd ik orde	Kinderleiders/tienerleiders	Hoe geef je op een ordelijke manier club of zondagsschool
Wat vertel je me nou?	Kinderleiders/tienerleiders/jv- leiding	Hoe gebruik je de bijbel in je kinder- en jeugdwerk
Werkvormen	Kinderleiders/tienerleiders/jv- leiding	Welke werkvormen kan ik gebruiken om mijn boodschap te versterken
Visievorming	Beleidsmakers in kinder- en jeugdwerk	Hoe bouwen we samen aan een goede Bijbelse visie op kinderen, tieners en jongeren
Op de kleintjes letten	Gemeenteavond	Invulling van een deel van een gemeentevergadering, over de visie op de volgende generatie
Training op maat	Kinderleiders/tienerleiders/jv- leiding	We trainen plaatselijke werkers op hun specifieke vragen
Geloven begint thuis	Ouders/gesprekskringen	Training naar aanleiding van het gelijknamige boek van Mark Holman
Hoe vertel ik een verhaal	kinderleiders	Hoe vertel je uit het hoofd een (bijbel) verhaal
Regionaal jeugdouderlingen ontmoetingen	Jeugdouderlingen/diakenen	Regionale ontmoeting met jeugdouderlingen en jeugddiakenen gericht op toerusting en ontmoeting
Landelijke bijeenkomst Jeugdwerkers	Betaalde jeugdwerkers	Landelijke ontmoetingen met betaalde jeugdwerkers in de CGK
Jeugdraadbezoek	Jeugdraden/jeugdouderlingen	De jeugdwerker van de CGJO schuift aan bij de jeugdraadvergadering, om inhoudelijk mee te praten over jeugdwerkzaken

Concluderend, het jaar 2012 en de komende jaren

Kijkend naar 2012, zijn we dankbaar dat we een berg werk hebben kunnen verzetten. Natuurlijk gaan we niet alles wat in ons jaarverslag over 2012 staat ook hier nog een keer neer zetten. Wel willen we noemen dat we dankbaar zijn dat we naast de vele telefonische contacten met jeugdouderlingen en leiders, 37 jeugdouderlingen in levenden lijve hebben kunnen spreken. Ook de 23 toerustingsavonden in plaatselijke kerken waren goede avonden. We zijn blij met de financiële mogelijkheden binnen Refolution, dat we een derde student aan onze Academy hebben kunnen verwelkomen.

In ons visiestuk betrouwbare Bouwpartner van 2012 staat heel duidelijk de lijn voor de komende jaren beschreven. Waar we plannen maken, doen we dat in de verwachting van de zegen van de Heere, dat Hij het werk, maar ook de mensen zegent. Juist in een periode waarin we als CGJO te maken hebben met langdurige ziekte is alles niet vanzelfsprekend.

Wij kunnen ons werk binnen de CGK niet doen zonder de betrokkenheid van de plaatselijke kerken. Juist hun steun is nodig. De afgelopen jaren merken we steeds meer dat niet-kerkgebonden organisaties hun wegen vinden binnen de Christelijke Gereformeerde kerken. Wij vinden dat aan de ene kant heilzaam, omdat het de gedachten scherpt als je ook eens een ander geluid hoort. Tegelijkertijd blijft het dan wel noodzaak om de kennis van een identiteitsgebonden organisatie binnen je kerkverband te stimuleren en te promoten, zodat plaatselijke werkers weten dat het een ander geluid is. We kunnen daarin niet alleen optrekken, maar hebben hierin de hulp van kerkenraden, predikanten en deputaten hard nodig. Steeds meer merken we dat we in de CGK te maken hebben met groei vanuit andere kerken. Juist deze mensen moeten we wijzen op het eigen geluid van de CGK.

Bijlage 2

LCJ

Om het hart van alle jongeren, februari 2013

Landelijk Contact Jeugdwerk

Het Landelijk Contact Jeugdwerk (LCJ) is een jongerenorganisatie in de Christelijke Gereformeerde Kerken met hart en zorg voor alle jongeren van de gemeenten en voor hen die om hen heen staan. In de loop van de laatste jaren is onze jongerenorganisatie sterk gegroeid. Waar vroeger onze focus vooral lag op het uitgeven van 'Handreiking voor de Bijbelstudies' op de verenigingsavonden, is het werk tegenwoordig veel breder geworden. In dit document schetsen wij kort een globaal beeld van onze stichting. Voor meer en uitgebreidere informatie over onze missie, visie en het beleid verwijzen wij u naar onze website: <http://www.lcj.nl/lcj>.

Personeel & vrijwilligers

Het LCJ is vanouds een vrijwilligersorganisatie. Zo bestaat de Raad van Toezicht uit vrijwilligers. Daarnaast zijn er ongeveer 200 vrijwilligers actief in diverse commissies en jeugdcontacten. Naast deze grote groep vrijwilligers bestaat ons LCJ-team inmiddels uit de volgende personen en functies:

- Kees van Vianen, directeur/bestuurder;
- Willem Kok, Office manager;
- Karin Brandwijk, administratie;
- Marieke de Vries, senior jeugdwerkadviseur;
- Jan Post, jeugdwerkadviseur;
- Fenny Schuttel, jeugdwerkadviseur;
- Lydia van Ginkel, jeugdwerkadviseur;
- Geertje Fokkema, jeugdwerkadviseur;
- Wilco de Vries, onderzoeker.

Ook is er een fondsenwerver in dienst voor twee dagen per week.

Ons team werkt samen met verschillende andere organisaties. Met de Hersteld Hervormde Jongeren Organisatie (HHJO) bestaat een samenwerking op projectbasis. Zo is het product Handreiking een gezamenlijk project. Daarnaast is er regelmatig contact met de Christelijk Gereformeerde Jeugdwerk Organisatie (CGJO), het platform Hervormd Jeugdwerk (HJW), de Jeugdbond Gereformeerde Gemeenten (JBG) en de Bond van Hervormde Zondagsscholen op Gereformeerde Grondslag (BHZ). Ook met het Reformatorisch Dagblad, Driestar Educatief, de Evangelische Hogeschool, de Reformatorische Omroep en diverse middelbare scholen zijn er goede contacten.

Doelgroepen

Het LCJ is actief voor de volgende doelgroepen: ambtsdragers, leidinggevenden, ouders, kinderen en jongeren van 0-27 jaar.

Producten & diensten

Gemeenten

Op dit moment zijn er zo'n 65-70 CGK-gemeenten die voor zondagsschool, club, vereniging of adviezen op ander gebied, gebruik maken van de diensten van het LCJ. Om deze jongeren heen zijn er leidinggevenden, ambtsdragers en ouders.

Er wordt intensiever gebruikt gemaakt van de producten en diensten van het LCJ dan enige jaren geleden. In onze kerken, maar ook daarbuiten (op bijvoorbeeld middelbare scholen). Extern wordt er gewerkt op basis van contract en wordt er financieel afgerekend tegen tarieven die marktconform zijn. De clubs, verenigingen en zondagsscholen gebruiken materiaal, bezoeken de appeldagen en conferenties en maken gebruik van het aanbod voor lezingen en workshops. Cyclisch wordt er geëvalueerd zodat we kwalitatief in contact blijven met onze vier doelgroepen en ons aanbod afstemmen op de vraag vanuit de gemeenten. Als LCJ focussen wij ons op het werken in de bedding van de plaatselijke gemeenten. Door daadwerkelijk om hen heen te staan kunnen we in de situatie van een specifieke gemeente van betekenis zijn.

In 2010 en 2011 hebben we alle LCJ gemeenten bezocht met twee jeugdwerkadviseurs. De uitslagen van het onderzoek 'Om het hart van jongeren' zijn in elke plaats gepresenteerd met daarbij een 'maatwerkadvies' per gemeente. Aan deze bezoeken hopen we in de loop van dit jaar (2013) weer vervolg te kunnen geven. In 2012 zijn 17 gemeenten specifiek begeleid. In deze gemeenten zijn in totaal 30 avonden besteed aan jeugdbeleid.

Leidinggevenden

Leidinggevenden uit deze gemeentes bezoeken onze Kadervormingsactiviteiten of organiseren met ons een cursus (van meerdere avonden) of een workshop in de eigen gemeente.

Kerkenraden

Vanuit de kerkenraden worden we regelmatig benaderd om mee te denken, advies te geven, gemeenteavonden of catecheselessen te organiseren of materiaal te ontwikkelen. Een bezinningsgroep is onlangs gestart met het oog op een methodisch-didactische doordenking van catechesemateriaal dat in de achterban wordt gebruikt.

Ouders

Steeds meer bereiken ook de ouders ons, met opvoedingsvragen of bijvoorbeeld een verzoek voor een lezing of workshop.

Jongeren

Uiteraard hebben we contact met veel van de jongeren uit deze gemeentes (én breder!) tijdens de conferenties, of via de sociale media. Hun directe vragen over uiteenlopende onderwerpen bereiken ons steeds vaker en vragen een pastorale aanpak en diepere doordenking.

Hieronder treft u een globaal overzicht aan van onze producten en diensten:

<i>Doelgroep</i>	<i>Product/ Dienst</i>	<i>Toelichting</i>
Leidinggevenden	Materiaal voor de kindercrèche	Handreiking en tips voor leidinggevenden
Leidinggevenden/ kinderen	Handreiking Bijbelstudie -12 Handreiking Actueel -12	Materiaal voor de -12 clubs (schetsen met bijbehorende leidingdelen en verwerkingsmateriaal)
Kinderen	Kinderappel	Landelijke kinderdag

Leidinggevenden/ jongeren	Handreiking Bijbelstudie -16 Handreiking Actueel -16 Handreiking Jij en... -16	Materiaal voor de -16 clubs (schetsen met bijbehorende leidingdelen en verwerkingsmateriaal)
Jongeren -16	Jeugdappel -16	Landelijke jongerendag met lezing en s'middags ontspanning
Jongeren +16	Handreiking Bijbelstudie +16 Handreiking Actueel +16 Handreiking Jij en... +16	Materiaal voor de +16 clubs (schetsen met bijbehorende leidingdelen en verwerkingsmateriaal)
Jongeren +16	Jeugdappel +16	Landelijke jongerendag met lezing en workshops
Jongeren +16	Bijbelstudieconferenties +16	Drie keer per jaar over verschillende Bijbelse onderwerpen
Jongeren +18	Kruispunt Conferentie Belijdenis	Conferentie ter voorbereiding op het doen van Belijdenis
Jongeren +18	Kruispunt Conferentie Huwelijk	Conferentie ter voorbereiding op het huwelijk (over Bijbels fundament, communicatie, seksualiteit en gezinsvorming)
Jongeren +23	Bijbelstudieconferenties +23	Een keer per jaar over verschillende Bijbelse onderwerpen
Leidinggevenden en ambtsdragers	Kadervorming op maat	Jeugdwerkadviseurs bezoeken plaatselijke gemeenten en stellen een toerustingscursus op maat samen voor de leidinggevenden en ambtsdragers voor het jeugdwerk binnen de plaatselijke gemeenten
Leidinggevenden	Cursus vertellen	Hoe vertel je een Bijbelse geschiedenis? Cursus over vertellen in plaatselijke gemeente
Leidinggevenden	Cursus Aanpakker	Algemene toerusting leidinggevenden jeugdwerk
Leidinggevenden en ambtsdragers	Plaatselijk Jeugdwerk Overleg	Jeugdwerkadviseurs bezoeken gemeenten om hen te adviseren over jeugdbeleid, jeugdwerk en jeugdpastoraat
Jongeren en ambtsdragers	Catechese gastlessen over seksualiteit en over sociale media	Jeugdwerkadviseurs kunnen gastlessen verzorgen over uiteenlopende onderwerpen in plaatselijke gemeenten of op scholen
Ouders	Handreikingen, tips, en materiaal over geloofwaardig opvoeden	In de toekomst worden materialen en diensten voor deze doelgroep verder uitgebreid met mediaopvoeding en seksuele opvoeding van kinderen
Gemeente algemeen	Lezingen en workshops over diverse onderwerpen.	Voor een overzicht: www.lcj.nl/diensten/lezingen-en-workshops

In 2012 zijn er ruim 55 avonden, workshops of catecheselessen verzorgd (naast de bezoeken op de verenigingen en jeugdkampen) in de verschillende gemeenten en scholen. Voor een verdere uitwerking van alle activiteiten en diensten kunt u terecht op onze website.

Achterban

We merken dat de vragen vanuit de gemeenten toenemen. Tegelijkertijd ervaren wij ook dat de breedte en de diversiteit van de vragen toeneemt. Meer en meer voelen we ons als organisatie genoodzaakt om ons naast de denk- en leefwereld van jongeren te verdiepen in specifieke, actuele thema's om zo ouders, leidinggevenden en ambtsdragers 'op maat' van dienst te kunnen zijn. Onze adviezen, handreikingen en cursussen moeten bruikbaar zijn in de situatie en bedding van de eigen plaatselijke gemeente, en die kan heel verschillend zijn. We voelen ons sterk verbonden met heel onze achterban. Het gaat ons hierbij heel nadrukkelijk om het hart van alle jongeren. Samen met allen om hen heen willen we nadenken hoe we hen kunnen bereiken, opdat ze de Heere van hun doop, in Jezus Christus mogen leren kennen.

Voornemens 2013/2014

De plannen die gemaakt zijn voor de jaren 2013 en 2014 zijn al in ontwikkeling. Voor al deze voornemens geldt het voorbehoud van Jakobus, Deo Volente. Een overzicht van de plannen voor nieuwe of vernieuwde projecten voor de toekomst:

- speciale aandacht voor jonge ouders en jonge kinderen in de plaatselijke gemeenten: vragen over (geloofwaardig) opvoeden, huisgodsdienst, media opvoeding en seksuele opvoeding;
- kadervorming voor leidinggevenden en ambtsdragers op maat in plaatselijke gemeenten;
- ABC van het geloof voor onze jongeren (uitleg van Bijbelse kernbegrippen op een eigentijdse digitale manier);
- speciale aandacht voor de 'doeners in de kerk'; veel van de activiteiten en materialen zijn nog te cognitief gericht voor een groot deel van jongeren die het vmbo volgen;
- kinderwerk (uitbreiding van materialen voor kinderen en hun leidinggevenden);
- aandacht voor de thema's seksualiteit, huwelijk en gezinsvorming.

Schouder aan schouder

Om tegemoet te komen aan de vele en diverse vragen is blijvende betrokkenheid vanuit de kerken noodzakelijk. Via deputaten, predikanten en kerkenraden kunnen leidinggevendenden, ouders en jongeren gewezen worden op de diensten en producten van de eigen jeugdwerkorganisaties, zodat de vragen daar ook terecht komen. Dat is nodig om de identiteit van onze christelijke gereformeerde clubs en verenigingen Bijbelgetrouw, levend en betrouwbaar te houden. Door shopgedrag van jongeren en leidinggevendenden wordt er van alles 'binnen' gehaald; ook in die zin: schouder aan schouder, met als doel de uitbreiding van Gods Koninkrijk en het behoud van onze jeugd!

Bijlage 3

Commissie doelmatigheid

Reactie van het deputaatschap kerkjeugd en onderwijs
op de vragen van de commissie beheersbaarheid deputaatschappen
Juni 2012

Inleiding

De opdracht van de GS is helder:

- Inventarisatie wat er wordt gedaan en de deputaatschappen laten afbouwen wat er afgebouwd kan worden. Het deputaatschap kerkjeugd en onderwijs heeft die stap al eerder gezet (zie acta GS 2004).
- Bezinning: wat is Bijbels gezien in deze tijd de taak van de kerk (in relatie tot het stellen van prioriteiten of anders organiseren). Naar onze gedachte is Nederland zendingsland geworden en is het moeilijker dan ooit om het Evangelie door te geven aan de nieuwe generaties. Het lijkt ons van strategisch belang om juist extra aandacht te besteden aan de jongeren. Dit betekent ook (een wellicht extra) inzet van financiële middelen.

Enkele opmerkingen bij de door de commissie geformuleerde denkrichtingen

Wat plaatselijk kan moet zoveel mogelijk plaatselijk

Hierbij willen we opmerken dat het feit dat we twee jeugdwerkorganisaties hebben binnen onze kerken betekent dat we in staat zijn in principe alle plaatselijke gemeenten adequaat te bedienen. Zowel CGJO als LCJ hebben van het toerusten van werkers in de plaatselijke gemeente een speerpunt gemaakt. Er zijn (grote) gemeenten die over voldoende expertise beschikken om zelf voor toerusting en materialen te zorgen, maar in de regel overstijgt dit de mogelijkheden van de plaatselijke gemeente. Overigens is het vaak wenselijk dat meerdere plaatselijke gemeenten met hetzelfde thema en/of materiaal werken. Het is niet altijd nodig overal het wiel opnieuw uit te vinden. Een goede uitwisseling van gedachten, menskracht en materialen is van groot belang. Dat gaat niet vanzelf, daar zijn structuren en contacten voor nodig. Ook wanneer een plaatselijke gemeente geen directe relatie heeft met CGJO of LCJ zien we gelukkig toch incidentele ontmoetingen en een incidenteel gebruik van toerusting en/of materialen. Naar onze gedachte zou er nog wel wat meer verbinding mogen zijn/komen.

Wat landelijk gaat moet goed zichtbaar en merkbaar zijn voor de plaatselijke gemeenten

Als algemene lijn kunnen we ons hierin vinden. Maar het is geen doel in zichzelf. Het heeft ook te maken met de taakstelling van een deputaatschap. Zie verder de beantwoording van vraag 5.

Wat landelijk gaat, moet efficiënt en effectief georganiseerd worden, indien mogelijk met andere kerken en/of instanties

Graag merken wij op dat ons deputaatschap sinds 2004 zich beperkt tot wat wij echt noodzakelijk achten. Er valt weinig te besparen op de kosten van het deputaatschap zelf: op jaarbasis maximaal € 8.000,-, waarvan de belangrijkste kosten gevormd worden door de afdracht aan het LKB (€ 5.700,-) en de accountantkosten (€ 1.000,-). Wellicht valt er op de laatste twee posten te bezuinigen?!

CGJO en LCJ voeren het te verrichten werk uit. Daar gaat ook ruim meer dan 90% van de financiën heen (beide bonden ontvangen daarvan 50%, d.w.z. elk jaarlijks € 105.000,-). In de jaren 2007-2010 is er door het deputaatschap in samenspraak met de JWO's gewerkt aan het instrument 'governance' (zie acta GS 2010) om te kunnen komen tot een goede vorm van toezicht op de jeugdwerkorganisaties en de besteding van de financiën. Wij zien geen redenen om op de bijdragen aan de JWO's te bezuinigen, eerder zou er sprake dienen te zijn van investeren. Te veel jongeren missen de aansluiting bij kerk en geloof.

Wellicht is het goed om er uitdrukkelijk op te wijzen dat sinds 2004 de jeugdwerkorganisaties niet alleen de aangesloten bonden bedienen, maar de complete jeugd van 0 t/m 25 jaar en dat in de samenhang van hun leefwereld (ouders, school, kerk). Er is bijvoorbeeld toerusting van kerkenraden t.a.v. jeugdbeleid.

Er is in de afgelopen jaren veel aandacht geweest voor de verhouding van de verdeling van de gelden tussen CGJO en LCJ. Zo'n 115 gemeenten zijn aangesloten bij de CGJO, zo'n 70 bij het LCJ. Wel is de band tussen het LCJ en de achterban sterker dan bij de CGJO. Telkens kwamen we in onze bezinning erop uit dat het verreweg het beste is om de gelden in een verhouding van 50% -50% te verdelen. Het voordeel hiervan is ook dat bij de afdracht van de kerkelijke kassen ieder kan weten dat beide jeugdwerkorganisaties gesteund worden. Dit blijkt voor sommige kerken een argument te zijn om de afdracht te willen overmaken. In de afgelopen jaren hebben wij met name met het LCJ nagedacht over de samenwerkingsverbanden met andere kerken en organisaties. Daarbij zitten we in de lijn van de bovengenoemde denkrichting.

Wat betreft het studentenwerk ondersteunen we IFES financieel (jaarlijks € 7.600,-). IFES is een koepelorganisatie die o.a. de toerusting van het kader van christelijke studentenverenigingen zoals de CSFR voor z'n rekening neemt. IFES doet ook het nodige aan de relatie student en gemeente. Dankbaar maken wij gebruik van hun expertise (men heeft een stafwerker in/voor de meeste studentensteden) en wij achten het van belang om naar IFES toe de kerken te vertegenwoordigen. Te overwegen valt om de ondersteuning van IFES vanuit het deputaatschap af te bouwen, als we tevens maar een fondswerwingscampagne binnen onze kerken op gang zetten om ervoor te zorgen dat het werk van IFES door kan gaan. De geestelijke vorming van mensen die in de toekomst een leidende rol zullen krijgen in onze samenleving is van groot strategisch belang.

De donatie aan YEK (jaarlijks € 1.000,-) betekent tegelijk een relatie, waarbij we op de hoogte blijven van dit werk en ruimte hebben om onze opmerkingen te plaatsen. Overwogen zou kunnen worden deze donatie te beëindigen.

Met deze bedragen hebben we onze totale uitgaven verantwoord.

Moeten de kosten gedragen worden op basis van landelijke solidariteit of op basis van plaatselijk gebruik? Vanuit het belang dat de plaatselijke kerk heeft bij een goed georganiseerd jeugdwerk is te overwegen de kosten daar te beleggen. In de materiaalkeuze kan gekozen worden uit eigen materiaal van de CGK dan wel van andere jeugdbonden, denk o.a. aan HGJB en Youth for Christ. Risico is dat verdere 'wildgroei in materiaalkeuze' leidt tot minder associatie van de jeugd met ons kerkverband. In het voordeel van doorbelasting op basis van plaatselijk gebruik spreekt het argument dat nu al diverse kerken hun jeugdmateriaal (ook wel) van elders betrekken. Door blijvend landelijk jeugdwerk te organiseren dragen deze kerken feitelijk (in meer of mindere mate) dubbele lasten.

Bij het ontbreken of reduceren van de eigen jeugdwerkorganisaties wordt er geen of minder CGK studiemateriaal geleverd, komen toerusting en jeugdactiviteiten zoals Refolution, Pinksterappèl, enz. onder druk te staan. Waar het om gaat, is dat er plaatsen en momenten moeten zijn waar jongeren graag komen en elkaar en God kunnen ontmoeten. In onze tijd worden door de jeugd hoge eisen gesteld aan dit soort zaken. Willen we adequaat er voor hen zijn, of laten we hen als kerkverband gaan?

Naar onze gedachte mag er solidariteit gevraagd worden van de kerken om er voor te zorgen dat onze jeugdwerkorganisaties op niveau materialen, activiteiten en diensten kunnen leveren. Wij zijn er van overtuigd dat dit niet alleen binnen ons eigen kerkverband, maar ook daarbuiten z'n waarde heeft. Overal neemt men af wat er op de 'markt' beschikbaar is. Helaas moeten de producten nog wel eens beneden kostprijs worden aangeboden omdat men de volle prijs niet kan/wil betalen. Wanneer wij de financiële bodem onder de jeugdwerkorganisaties weghalen, wordt het voor hen onmogelijk zich op die 'markt' te handhaven.

Op dit moment zijn de jeugdbonden meer dan ooit erop gericht om het verdienmodel in te richten op geleverde prestatie dan wel producten. Dit is een proces dat vanuit KJ&O wordt gestimuleerd. Zo worden LCJ-weekenden voornamelijk betaald door de deelnemers en betalen de afnemers een bijdrage voor het studiemateriaal.

Beantwoording van de gestelde vragen:

1. Waarom zouden de omslagen t.b.v. de jeugdwerkorganisaties nog via de kerkelijke kassen meten verlopen? Waarom kunnen gemeenten niet zelf hun eigen jeugdwerk 'inkopen' cq de jeugd daar meer een eigen bijdrage voor laten betalen?

De keus zou gemaakt kunnen worden om de omslagen t.b.v. de jeugdwerkorganisaties niet langer via de kerkelijke kassen te laten lopen, maar het aan de gemeenten over te laten hun eigen jeugdwerk in te kopen. Deze marktwerking in de kerk zou naar onze gedachte sterk nadelige gevolgen hebben. Allereerst bemerken we dat in de gemeenten het belang van het jeugdwerk wel gezien wordt, maar dat het in de praktijk een sluitpost van de begroting is. Wij vrezen dat verkeerde zuinigheid een nadelig effect zal hebben op de kwaliteit van de ingekochte materialen en diensten. In de tweede plaats zijn er meer spelers op de 'markt' dan onze eigen christelijke gereformeerde jeugdwerkorganisaties. Reeds nu worden er door de gemeenten regelmatig materialen en diensten afgenomen van 'derden'. Op dit moment kan daar een gezonde prikkel van uitgaan. Maar wanneer onze jeugdwerkorganisaties financieel gekort zouden worden, verliezen zij (nog sterker) terrein op die 'markt'. In de derde plaats werkt het naar onze gedachte de afbraak van het kerkverband in de hand. Elke gemeente zal nog meer zijn eigen weg gaan. Juist voor jongeren is het al zo moeilijk om de waarde van een kerkverband te kunnen zien, de jeugdwerkorganisaties geven het kerkverband een gezicht. Op dit moment mogen we ons verheugen in goede verhoudingen en vormen van samenwerking van CGJO en LCJ. We vrezen dat zonder de in de afgelopen jaren aangebrachte kaders er een proces van verwijdering en vervreemding zal ontstaan. Daarbij moeten we bedenken dat wat er in jeugdland gebeurt directe gevolgen heeft voor het geheel van de kerk.

2. Wat is de toegevoegde waarde van uw deputaatschap ten aanzien van de begeleiding van de art. 6 predikanten? Hoe kan dit eventueel anders worden georganiseerd?

Deputaten kerkjeugd en onderwijs hebben de GS 2010 een protocol voorgelegd t.a.v. de procedure rond het beroepen van een predikant naar artikel 6 K.O. Het deputaatschap wil de plaatselijke kerk en de te beroepen predikant dienen door namens het kerkverband mee te denken over de inhoud van de functie waarop gesolliciteerd is/wordt én het specifieke karakter van het predikantschap naar artikel 6 K.O. Waar het om gaat is dat ook het kerkverband rendement heeft van een dergelijke roeping. In het contact dat onderhouden wordt met een predikant naar art. 6 K.O. zal dat ook telkens centraal staan. Het persoonlijke geestelijke welzijn van de betrokken predikant is allereerst de verantwoordelijkheid van de gemeente waartoe hij behoort. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van zijn taken ligt bij de gemeente die hem beroepen heeft (niet automatisch de gemeente waar hij ook lid van is). Het deputaatschap ziet daar op toe en kan zo nodig en/of gewenst actie ondernemen.

Uiteraard zijn dingen ook anders te organiseren. De vraag is of het efficiënter kan. In een deputaatschap is de breedte van het kerkverband vertegenwoordigd én wordt er expertise opgedaan die structureel ter beschikking staat van het kerkverband. Er is een vertegenwoordigend orgaan dat met meer gezag kan spreken dan een individueel kerklid. Wanneer alles bij de/een (er kunnen meerdere predikanten naar art. 6 K.O. zijn in meerdere delen van het land) classis gelegd wordt moeten dezelfde dingen gedaan worden, alleen door andere personen.

3. Wat zijn de financiële voors en tegens wanneer de financiële begeleiding van de JWO's via de quaestor zou verlopen

Wij kunnen geen voordelen bedenken. Het deputaatschap is immers veel meer dan doorgeefluik voor subsidie. Via het speciaal hiervoor ontwikkelde instrument 'governance' (zie acta GS 2010) zien wij toe op het totale functioneren van de jeugdwerkorganisaties. Via het bezoeken van activiteiten, lezen van publicaties en materialen, gesprekken met bestuursleden en werkers zijn wij betrokken bij wat er gebeurt. We zijn voortdurend in gesprek met de jeugdwerkorganisaties, vanuit het kerkverband en namens het kerkverband. We hebben elkaar leren kennen en waarderen en kunnen in alle openheid alles met elkaar

delen. Wij zijn er van overtuigd dat juist die vertrouwensrelatie van belang is om zo nodig corrigerend op te kunnen treden. Daarbij corrigeren we ook elkaar binnen het deputaatschap. Het wordt wel erg kwetsbaar als alles afhangt van één persoon (de questor).

Wanneer er gekozen zou worden voor het wegstrepen van het deputaatschap hebben we de nodige vragen. Bijvoorbeeld:

- wie ziet (structureel) toe op de kwaliteit van materialen en diensten en gaat daarover in gesprek met de jeugdwerkorganisaties?
- wie spart met en stemt af over inhoudelijke onderwerpen zoals samenwerking van onze jeugdwerkorganisaties met andere kerken/organisaties?
- wie spreekt de jeugdwerkorganisaties aan op identiteitskwesaties?

4. Wanneer de financiële ondersteuning aan de JWO's op termijn zou moeten worden afgebouwd, in welk tempo zou dit kunnen?

Wij zijn er van overtuigd dat er eerder geld bij moet, dan dat er bezuinigd zou kunnen worden. Elke bezuiniging gaat direct ten koste van het werk. De jeugdwerkorganisaties doen reeds hun best om enerzijds waar mogelijk op kosten te besparen, anderzijds waar mogelijk sponsors aan te trekken en inkomsten te genereren met producten. Deputaten spelen hier nadrukkelijk een stimulerende rol.

5. Hoe tevreden bent u over de mate van zichtbaarheid van het werk binnen de plaatselijke kerken?

Naar onze gedachte zijn de jeugdwerkorganisaties voldoende in beeld bij de plaatselijke kerken. Als het gaat om de zichtbaarheid van het deputaatschap dan is die min of meer bewust gering. In 2004 is er nadrukkelijk voor gekozen het uitvoerende werk over te laten aan met name de jeugdwerkorganisaties. Het deputaatschap is toen in aantal teruggebracht van 11 naar 7 deputaten. Het belangrijkste werk is toezien, bezinnen, stimuleren en ondersteunen. Een goed voorbeeld is de recent gehouden kerkendag. Deputaten waren niet op de voorgrond aanwezig, maar hebben er wel voor gezorgd dat de aanwezige organisaties (CGJO, LCJ, YEK, Dienstverlening Jongeren Wereldwijd en IFES) er waren. De workshops voor de jongeren werden door beide bonden in samenwerking met deputaten voorbereid.

6. Wat vindt uw deputaatschap van de voorgestelde prioritering zoals beschreven in hoofdstuk 3?

Als het gaat om 'kerndeputaatschappen', dan merken wij op dat op basis van de specifieke kenmerken van de doelgroep evangelisatie en zending te onderscheiden zijn. Zo menen wij dat een deputaatschap 'kerkjeugd' eveneens te onderscheiden valt vanwege de specifieke kenmerken van de doelgroep. Naar onze gedachte valt dit deputaatschap niet onder te brengen bij 'overig'. Het gaat om het bewerken van de jeugd van 0 t/m 25 jaar in prediking, pastoraat, catechese en geloofsopvoeding. Daarbij zijn tevens ouders, school en kerkelijke gemeente voluit in beeld.

7. Wat zijn de consequenties voor de plaatselijke kerken wanneer de synode zou besluiten om de hoogte van de omslag volgens een van de onderstaande scenario's aan te passen

Scenario	Consequenties voor de plaatselijke kerken
-30% € 75.000	Besparing door niet meer te verstrekken aan IFES/YEK € 7.700 resteert minder bijdrage per JWO 33.650 - 1fte. Bonden zijn genooddzaak keuzes te maken. Verschralling in dienstverlening richting lokale kerken. De grote kerken zullen dit kunnen opvangen. Bij de 'kleine' kerken vindt verschralling op van materiaal aanbod dan wel ondersteuning. Verschuiving in de kerken naar gebruik van materiaal en diensten van andere aanbieders (buiten CGK).
-50% € 125.000	Resteert minder bijdrage per JWO 58.650 - 2fte. Het voortbestaan van de CGJO is twijfelachtig. Reductie bij LCJ tast materiaalrealisatie, toerusting en jeugdbijeenkomsten aan. Sterke verschuiving naar materiaal en diensten van andere aanbieders.
-100% € 250.000	Resteert nihil. CGJO bestaat niet meer, LCJ in sterke mate afgeslankt.

8. Bent u in staat fondsen te werven buiten de omslagen om als u zou worden gekort met bijv. 30 of 50%? Denkt u sponsoren binnen of buiten ons kerkverband te kunnen werven?

Het is mogelijk als deputaatschap kerken/kerkenraden te vragen om ondersteuning van CGJO, LCJ, IFES etc. We doen dat met terughoudendheid, want er komt al zo veel aan giftverzoeken op de kerken/kerkenraden af.

Ten slotte

Als het gaat om het nut van ons deputaatschap, dan zien wij dat vooral in het feit dat we vanuit verschillende delen van ons kerkverband en vanuit verschillende arbeidsvelden een georganiseerd en structureel stuk expertise hebben waarmee we anderen kunnen dienen. We doen dat in de begeleiding van de jeugdwerkorganisaties en in een soort loketfunctie waarbij we enerzijds het kerkverband naar buiten vertegenwoordigen, anderzijds vragen van binnen het kerkverband beantwoorden en mensen, gemeenten en organisaties met elkaar in verbinding brengen.

BIJLAGE 18

Artikel 59

Rapport 5 van commissie 3 betreffende het rapport van deputaten kerkjeugd en onderwijs

Inleiding

In het mondeling overleg met uw commissie legden deputaten er sterk de nadruk op dat, wat hen betreft, uit de behandeling van hun rapport ter synode vooral een diepe betrokkenheid met onze jongeren zou

moeten blijken. Uw commissie is zich bewust dat het aan de synode zelf is om de punten te kiezen die nadere bespreking zullen krijgen en dat kunnen ook meer abstracte, beleidsmatige en beheerstechnische punten zijn. Maar uw commissie deelt de onderliggende bewogenheid van deputaten met de jongeren in onze kerken. Wij houden van onze jongeren; wij danken de Heere voor wat Hij ons in hen geeft en het is ons gebed dat zij en wij, zonder een enkele uitzondering, met elkaar samengevoegd worden als levende stenen in het bouwwerk dat de gemeente van onze Heere Jezus Christus is.

Algemeen

Uw commissie heeft met bewondering kennis genomen van het rapport van deputaten. Het is duidelijk dat er veel werk wordt verzet in de driehoek die wordt gevormd door het deputaatschap en de beide jeugdwerkorganisaties, CGJO en LCJ, in het rapport van deputaten en in dit commissierapport aangeduid als JWO's.

Het kader waarbinnen deputaten hebben te handelen, wordt gevormd door hun instructie (bijlage 32 K.O.) en door de opdrachten van de generale synode van 2010. In dit commissierapport wordt de rapportage van deputaten gelezen tegen die achtergrond.

Visie op jongeren

Het overgrote deel van het rapport van deputaten is gewijd aan het beleidsstuk 'Visie op jongeren'. In paragraaf 3, 'Ons verlangen', worden aanzetten gegeven voor concrete stappen.

Uw commissie acht dit een belangwekkend document en deelt de analyse en de conclusies. De zorg die eruit spreekt, wordt door uw commissie gedeeld.

Uw commissie is van oordeel dat met dit beleidsstuk voor een belangrijk deel invulling is gegeven aan de opdrachten 2, 5 en 8 van de synode van 2010. Wel moet worden voorkomen dat deze visie blijft steken in 'verlangens'. Daarom vindt uw commissie het belangrijk dat de verlangens uit paragraaf 3 echt worden geconcretiseerd. Vanwege de breedte van het gebied dat erdoor wordt bestreken, verdient het aanbeveling prioriteiten te stellen, concrete en haalbare doelen te benoemen en uitvoerbare acties te formuleren.

Gesprek tussen JWO's

Deputaten kregen van de synode van 2010 expliciet de opdracht 'tot het blijven bevorderen van het gesprek tussen de beide jeugdwerkorganisaties (JWO's) over de visie op het jeugdwerk.' Deputaten stellen dat de uitvoering van die opdracht blijkt uit het stuk 'Visie op jongeren'.

Uw commissie heeft begrepen dat de JWO's inderdaad 'on speaking terms' zijn. Dat is voorwaar reden tot dankbaarheid. Er is een periode geweest dat deze zaken heel anders lagen, maar die is gelukkig achter de rug. Samen, elk met hun eigen insteek, bekommeren de JWO's zich om het heil van hun doelgroepen en wie niet bereikbaar is vanuit de ene JWO is het wellicht vanuit de andere. Wat als eerst als een zwakte werd ervaren, namelijk het hebben van twee JWO's binnen één kerkverband, blijkt nu een versterking in de breedte van het jeugdwerk in de kerken te betekenen.

Governance

De synode van 2010 gaf ook de opdracht om de werkbaarheid van het toetsingsinstrument

'Governance' te onderzoeken en daarvan op de synode van 2013 verslag te doen. Deputaten rapporteren in sectie 3.2 dat 'de gemeenschappelijke conclusie (van deputaten en JWO's, LM) over de werkzaamheid is dat het hanteren van het instrument 'governance' in de praktijk ervoor zorgt, dat structuur wordt gegeven aan verantwoording door en toezicht op de JWO's' en geven aan de inzet van dit instrument te willen voortzetten.

Uw commissie is van oordeel dat dit instrument een goed middel is om de relatie tussen deputaten en JWO's vorm te geven en steunt het voornemen van deputaten.

In dit verband het volgende: uw commissie is dankbaar voor bijlagen 1 en 2 bij het deputatenrapport, waarin de JWO's op een overzichtelijke manier rapporteren over hun structuur, hun activiteiten en hun beleidsvoornemens. Hier zijn wij op de plek waar dagelijks handen en voeten wordt gegeven aan de zorg om onze kinderen, onze jeugd en onze jongeren. Toch heeft uw commissie gemeend deze bijlagen alleen ter kennisname te kunnen lezen. Vorm en inhoud van het jeugdwerk als zodanig staan immers niet onder toezicht van de synode.

Opvoedingsondersteuning

Art. 3.a van hun instructie verankert de verantwoordelijkheid van deputaten op het gebied van opvoedingsondersteuning; de synode van 2010 benadrukte dat in opdracht 4.

Deputaten rapporteren in de afgelopen periode daaraan niet echt te zijn toegekomen. Wel hebben de JWO's een aanzet gegeven om in gezamenlijkheid met deputaten en met de bonden van mannen- en vrouwenverenigingen deze materie op te pakken.

Uw commissie meent dat veel ouders best steun zouden kunnen en willen gebruiken in de niet eenvoudige taak om hun kinderen op te voeden in een tijd waarin het nieuwe van gisteren vandaag al weer verouderd is. Deputaten stellen voor deze opdracht te continueren; uw commissie stemt daarmee in en voegt daaraan toe dat dit punt haars inziens prioriteit mag hebben.

In het kader van de opvoedingsondersteuning noemen deputaten hun 'loketfunctie'. Daarmee wordt bedoeld een enkelvoudig contactpunt, waar hetzij de gezochte informatie direct verkrijgbaar is, hetzij een verwijzing wordt gegeven.

Uw commissie stemt in met deze benadering, met enkele kanttekeningen. Ten eerste zal deze functie geen onnodige omweg moeten creëren in de route van kerkenraden en kerkleden naar de JWO's. Daarnaast is voor het vruchtbaar vervullen van die functie een brede bekendheid binnen en buiten de kerken noodzakelijk. (En, terzijde, een correcte vermelding van het adres van de website in publicaties is daarbij onmisbaar.)

Onderwijs

Deputaten geven aan dat er weinig praktische uitvoerende activiteiten op dit terrein zijn. Het blijkt dat er binnen de kerken te weinig belangstelling is om een programma van activiteiten op te zetten. Deputaten werken wel mee aan interkerkelijke symposia op het gebied van het christelijk onderwijs. Uw commissie

acht de deelname aan het DORVO (Directieoverleg Reformatorisch Voortgezet Onderwijs) zinvol binnen het kader van art. 8 van de instructie. Zoals gerapporteerd zijn er op dit moment geen predikanten uit onze kerken die op basis van art. 6 K.O. in het onderwijs werkzaam zijn. Er kon dus geen invulling worden gegeven aan art. 6.g van de instructie. Opdracht 7 van de synode van 2010 – het onder de aandacht van de kerkenraden brengen van het protocol voor het beroepen van predikanten naar art. 6 K.O. in het onderwijs – werd wel uitgevoerd.

Studentenwerk

Uw commissie is van oordeel dat de activiteiten gerapporteerd in hoofdstuk 6 een zinvolle implementatie betekenen van art. 7 van de instructie en deelt de mening van deputaten dat dit werk strategische aspecten heeft en derhalve voortgezet dient te worden.

Organisatie van het deputaatschap

Het deputaatschap is onderverdeeld in drie secties: jeugdwerk, onderwijs en studentenwerk. In de praktijk van het werk in het deputaatschap speelt deze indeling nauwelijks een rol. Deputaten hebben overwogen de verdeling in secties te laten vervallen, maar hebben ervoor gekozen om dat niet te doen om zodoende voor elk aandachtsveld herkenbare aanspreekpunten te hebben.

Aanpassingen instructie

Art. 3.h van de instructie voor deputaten stelt dat 'het ontwikkelen van materialen met betrekking tot jeugd, jeugdwerk, opvoeding en onderwijs' tot de taak van deputaten behoort.

In paragraaf 9.2.2. van hun rapport stellen deputaten: 'Het behoort niet tot de taken van deputaten zelf producten te ontwikkelen of publicaties te doen verschijnen. De rol van deputaten is steeds meer veranderd naar een faciliterende, adviserende en stimulerende rol.'

Uw commissie stemt in met deze observatie maar wil wel graag vasthouden aan een stimulerende rol van deputaten op dit punt. Om dit te verankeren stelt uw commissie een kleine aanpassing van art. 3.h van bijlage 32 K.O. voor.

Voorgesteld besluit

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. deputaten opdracht te geven tot het blijven bevorderen van het gesprek tussen de beide jeugdwerkorganisaties over de visie op het jeugdwerk;
3. deputaten opdracht te geven het document 'Visie op jongeren' verder uit te werken en de inhoud ervan onder de aandacht van de kerken te brengen;
4. deputaten op te dragen het proces van overleg over opvoedingsondersteuning te blijven ondersteunen en zo nodig daarbij een 'loketfunctie' te vervullen;
5. deputaten op te dragen zich te blijven bezinnen op het takenpakket en de wijze van uitvoering daarvan en daarover aan de synode van 2016 te rapporteren;
6. art. 3.h van bijlage 32 K.O. als volgt te wijzigen: 'het stimuleren van het ontwikkelen van materialen met betrekking tot jeugd, jeugdwerk, opvoeding en onderwijs.';
7. opnieuw deputaten te benoemen.

L. Mak, rapporteur

BIJLAGE 19

Artikel 63, 229

Rapport deputaten kerk en Israël

1. Algemeen

1.1. Samenstelling deputaatschap

Het deputaatschap kerk en Israël heeft momenteel de volgende samenstelling:

Uit de particuliere synoden zijn afgevaardigd, met tussen haakjes hun secundi:

PS van het Noorden:	ds. R. Jansen	(ds. L. van Dalen)
	ds. D.J.K.G. Ruijter	(ds. A. Versluis)
PS van het Oosten:	ds. C. de Jong	(ds. H.J. Vazquez)
	ds. M.W. Vrijhof	(ds. A. Wagenaar)
PS van het Westen:	ds. J. Groenleer	(ds. J.G. Bienen)
	dr. B.T. Wallet	(drs. A.D. v.d. Sluijs-Bakker)
PS van het Zuiden:	ds. C.J. Droger	(ds. W.M. den Hertog)
	ds. W.P. de Groot	(ds. A.G.M. Weststrate)

Op het moment van insturen van dit rapport waren nog niet alle benoemingen in 2013 bekend.

Door de GS van Huizen werden benoemd: tot eerste secretaris ds. F.W. van der Rhee, tot tweede secretaris ds. A.J. van der Toorn, tot eerste penningmeester br. H.H. van Braak, tot tweede penningmeester br. F. Voorrips en tot adviseur ds. C.J. v.d. Boogert. Samen met ds. J. Groenleer en ds. M.W. Vrijhof als resp. voorzitter en tweede voorzitter vormen zij ook het moderamen.

1.2. Wijzigingen in de samenstelling van het deputaatschap

In de verslagperiode traden slechts enkele wijzigingen op in de afvaardiging van de particuliere synoden. Ze hadden met name betrekking op de secundi en werden veroorzaakt door verhuizing naar het ressort van een andere particuliere synode.

2. Vergaderingen

In de verslagperiode vergaderden deputaten kerk en Israël 15 keer. In 2010 op 2 juni, 29 september,

1 december. In 2011 op 28 en 29 januari (bezinningsweekend), 13 april, 25 mei, 14 september en 16 november. In 2012 op 27 en 28 januari (bezinningsweekend), 11 april, 20 juni, 19 september en 21 november 2012. In 2013 op 25 en 26 januari en 17 april. Elke deputatenvergadering werd voorbereid in een moderamenvergadering.

3. *Bezinning*

Voor de afgelopen drie jaar was er geen sprake van een specifiek bezinningsthema, zoals dat er eerdere perioden wel was als gevolg van een synodale studieopdracht. Deels zijn we bezig geweest met het drukbaar maken van de brochure *Voorgoed verbonden*, waarvoor de in het synoderapport gemaakte opmerkingen verwerkt moesten worden. Ook de ontvangst van deze brochure en de reacties erop bepaalden vervolgens mede onze bezinning. Daarnaast openden wij samen de Schriften om verder te leren over de bijzondere relatie tussen Israël en de Christelijke gemeente.

3.1. *Thema's bezinningsweekenden*

Onze jaarlijkse bezinningsweekenden, gewoontegetrouw eind januari gehouden, kenmerken zich met name door studie, waarbij steeds gezocht wordt om de eigen studie van de Schriften vruchtbaarder te laten worden door het gesprek met anderen. Die anderen zijn gesprekspartners van Joodse zijde of deskundigen op het gebied van Israël en/of Israëls relatie tot de Christelijke kerk.

Voor het weekend in 2011 kozen we voor het thema 'De Noachitische geboden'. Sprekers waren rabbijn mr. drs. R. Evers en dr. C. Constandse.

Tijdens het weekend van 2012 hadden we geen apart studiethema, maar dat weekend werd gekenmerkt door verschillende ontmoetingen. Allereerst met vertegenwoordigers van de gereformeerd vrijgemaakte stichting Yachad; we ontmoetten de bestuursleden ds. H. Hoksbergen, dr. P.H.R. van Houwelingen en ds. H.J. Siegers. Verder spraken we uitgebreid (zoals eigenlijk tijdens ieder bezinningsweekend) met de directeur van het CIS, dr. M.C. Mulder, ontmoetten we ds. en mw. Brons, die toen nog in afwachting waren van hun visa, en hadden we een noodzakelijk onderhoud met een tweetal afgevaardigden van de synodale commissie doelmatigheid.

In 2013 was als Joodse spreker dr. Tzvi Marx onze gast. Met hem lazen we Psalm 51 en spraken vanuit deze psalm over verzoening. Dit weekend richtten we ons in studie verder op een tweetal andere onderwerpen. Het ene onderwerp was de visie van Christenen voor Israël en het andere was het hoofdstuk in de pas verschenen 'Christelijke Dogmatiek' van de hand van dr. G. van den Brink en dr. C. van der Kooi dat gaat over 'Israël en het verbond'.

3.2. *Bezinning rond het visiedocument*

Behalve het verwerken van de gemaakte opmerkingen in het synoderapport zijn we ook nadrukkelijk bezig geweest met de vraag hoe (de inhoud van) de brochure het beste onze kerken zou kunnen bereiken. Predikanten en kerkenraden kregen een exemplaar van de brochure toegestuurd en we kregen de mogelijkheid om input te leveren voor de bespreking van de brochure tijdens de jaarlijkse predikantenconferentie van onze kerken. Tijdens de conferentie is voor deze bespreking ruim de tijd genomen.

Een andere lijn in de communicatie van de brochure naar de kerken is de ontwikkeling van zogenaamde lesschema's die uitgaan van de inhoud van de brochure. Deputaten Jansen en Wallet hebben in totaal zeven lesvoorbereidingsformulieren ontwikkeld die kunnen helpen bij de voorbereiding van catecheseslessen voor jongeren of ouderen over verschillende thema's rondom kerk en Israël. In de loop van 2013 zullen alle lesschema's via de website beschikbaar komen.

Ten slotte gaven reacties op het visiedocument ons aanleiding ons over verschillende zaken verder te bezinnen, zoals bijvoorbeeld te merken is in het door ons nu aan de synode voorgestelde studievoorstel, zie hieronder bij 3.4.

3.3. *Schriftstudies*

Tijdens de deputatenvergaderingen wordt steeds ruim tijd genomen voor studie van de Schriften. Van de in de vergadering gehouden studies volgt later een weergave in *Vrede over Israël*. De afgelopen jaren kwamen op die manier de volgende Bijbelgedeelten aan bod: Exodus 13:8-10 (In de viering van de Paasnacht heeft een kind de rol van het vragen naar de reden van het feest), Psalm 84 (Wat betekent het om vandaag psalmen te zingen die het verlangen naar Jeruzalem of expliciet naar de tempel verwoorden?), Psalm 92 (De enige psalm die gewijd is aan sabbat), 2x Psalm 126 (Bidden met Israël, met een lach en een traan), Jesaja 35 (Een blijkbaar moedeloos volk van God wordt bemoedigd met de komst van (de heerlijkheid) van de Heere, hun God. Die komst mondt uit in het paradijs), Lucas 11:1-4 (Hoe typisch Joods was het gebed dat Jezus zijn leerlingen leerde?) Romeinen 11:13-24 en 33-36 (Toegespitst op de woorden uit vers 20: 'Wees niet hoogmoedig, maar vrees'), Galaten 2:15-3,14 (Over de verhouding tussen rechtvaardiging en de werken der wet) en Efeziërs 2:11-22 (De Messias van Israël is onze vrede).

3.4. *Studievoorstel*

De brochure *Voorgoed verbonden* heeft zowel binnen onze kerken als daarbuiten de nodige helderheid verschaft over ons denken en spreken over Israël en de rol die we als kerken daarin willen innemen. Het is deputaten opgevallen dat er veel bijval kwam voor de inhoud van het document. Juist de poging om evenwichtig vanuit de Schriften te blijven denken en spreken over de verhouding van de kerk tot het Joodse volk wordt gewaardeerd.

Uiteraard kwamen er ook kritische vragen die nadere doordenking vergen. Zo is van meerdere kanten de vraag gesteld wat deputaten precies bedoelen als zij spreken over 'Israël'. Dat woord heeft tenslotte verschillende betekenissen. We spreken over het volk Israël, het land Israël en de staat Israël.

Een vraag die hiermee samenhangt is deze: hoe moeten de profetieën waarin de landbelofte aan de orde is – o.a. gesproken tot de aartsvaders – verstaan worden? Zijn deze in het licht van Christus vervuld, zodat het beloofde land als zodanig geen rol meer speelt?

Naar het gevoelen van deputaten speelt op de achtergrond van deze vragen nog een andere, namelijk naar de plaats van Israël in heilshistorisch perspectief. Is Israël ook in onze tijd voluit te karakteriseren als

verbondsvolk van God? Of is de rol van het Joodse volk op een bepaald moment uitgespeeld geraakt door de verwerping van Jezus als Messias? Kan er daarom over Israël hooguit nog gesproken worden als over het oude verbondsvolk? Daarmee aangevend dat het verbond van God met het Joodse volk geëindigd is. Uit de brochure van deputaten mag blijken dat zij op het standpunt staan dat van Gods kant het verbond met zijn volk eeuwig is. Mensen verbreken door hun zonden daadwerkelijk het verbond, maar de HEERE blijft eeuwig trouw aan zijn verbond met alle beloften en eisen.

Al deze vragen komen op ons af in een tijd dat het debat over Israël, zeker ook in Nederland, sterk gepolariseerd blijkt te zijn. Het lijkt alsof de laatste jaren de standpunten over en weer zich verhardten en daarmee al minder ruimte komt voor gesprek. Het gaat dan enerzijds om een beweging die grenst aan vervangingstheologie, waarbij m.n. de politieke situatie en de miserabele positie van de Palestijnen ertoe leidt dat aan het Joodse volk geen bijzondere positie wordt toegekend. De steun voor Israël – en zeker voor de staat Israël – is in een sterke mate verminderd. Er is wereldwijd onder de volken een tendens om de staat Israël te isoleren. Hierbij moet worden opgemerkt dat het antisemitisme is nog altijd levend is en bij tijden hoog op laat.

Anderzijds bloeit er een vorm van 'filosemitisme', dat zonder enige terughoudendheid niet alleen het Joodse volk maar ook de politiek van de staat Israël steunt. Daarbij wordt ook de vorming van de staat in 1948 gezien als een directe vervulling van oudtestamentische beloften.

De vraag is nu: welke houding mag van de kerk verwacht worden als het gaat om Israël?

Omdat dit alles de kerken en gemeentelieden niet onberoerd laat, zien deputaten het als hun taak handvatten te bieden die helpen om in de veelheid van gedachten en opvattingen de koers te bepalen die bijbels en confessioneel verantwoord is.

Deputaten willen zoeken naar antwoorden vanuit de exegese van Oude en Nieuwe Testament, vanuit kerkhistorisch perspectief en rekening houdend met het Joodse zelfverstaan. Recente discussies – ook in onze kerken – over de verhouding tussen Israël en de christelijke gemeente moeten daarbij betrokken worden. Ook de positie van de Messiasbelijdende Joden vraagt daarbij aandacht. Hoe moet de kerk hun Jood-zijn verstaan, bijvoorbeeld met betrekking tot besnijdenis en sabbat?

Het is uitdrukkelijk de bedoeling om bij die zoektocht ook anderen te betrekken. Daarbij denken deputaten aan de TUA, het CIS en de Israëlconsulent van het CIS, ds. A. Brons.

Daarnaast is het ook de bedoeling om plaatselijke gemeenten erbij te betrekken. Het belang daarbij is dat gemeenten van meet af aan worden uitgenodigd mee te denken, waardoor ook de relatie kerk en Israël en alles wat daarin een rol speelt dichterbij de gemeenten wordt gebracht. De wijze waarop dit alles vorm gegeven kan worden, staat nog open. Deputaten denken aan de mogelijkheid om uit elke PS een of meer gemeenten uit te nodigen om aan deze studie mee te doen.

Deputaten stellen u daarom voor om hun een studieopdracht te verstrekken waarbij gezocht wordt naar een antwoord op de vraag: 'Wat betekent de term 'Israël' in kerk en theologie?'

4. Bibliotheek

In 2010 besloot de GS in te stemmen met een voorstel van deputaten om de Israëlbibliotheek onder te brengen aan de TUA. Praktisch gezien stond de bibliotheek daar al. Het beheer was echter in handen van deputaten.

De synode besloot om 'in de tekst van bijlage 20, artikel 4, de woorden 'de bibliotheek en' te laten vervallen.' In bijlage A vindt u hiervoor voorstellen.

De synode besloot ook om 'deputaten op te dragen de regeling ten aanzien van de aanvulling van de bibliotheek vast te leggen in een samenwerkingsovereenkomst met de bibliotheek en de gemaakte afspraak vast te leggen in bijlage 20.' Telefonisch overleg hierover tussen de TUA en onze penningmeester leidde tot de conclusie dat een samenwerkingsovereenkomst voor dit doel niet zinvol is. De aanvullingen op de bibliotheek zullen aangestuurd worden vanuit het vakgebied Judaïca, waarmee de reeds jarenlang bestaande praktijk van de behartiging van deze aanvullingen door prof. Den Hertog kan worden voortgezet.

5. Het Centrum voor Israëlstudies (CIS)

5.1. Algemeen

In februari 2002 zijn het bestuur van de Gereformeerde Zendingbond in de (toenmalige) Nederlandse Hervormde Kerk, het deputaatschap voor kerk en Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken en het Instituut voor Gemeentepbouw en Theologie van de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) een samenwerkingsverband aangegaan in een Centrum voor Israëlstudies (C.I.S.) met als doelstelling: het stimuleren en organiseren van bezinning en activiteiten op het terrein van de joods-christelijke ontmoeting. De trefwoorden daarbij zijn de drieslag: luisteren, dienen en getuigen. In 2004 gaf uw synode ons definitieve goedkeuring voor deze samenwerking.

Zowel in 2007 als in 2010 deed ons deputaatschap aan u verslag van deze samenwerking.

Mede dankzij de inzet van de directeur dr. M.C. Mulder, van de Israëlconsulent ds. A. Brons, die in september 2011 drs. C.J. Rodenburg opvolgde, van het bestuur en van de deelnemers aan de diverse werkgroepen kon ook in de afgelopen jaren intensief worden gewerkt aan de realisering van de voorgenomen doelstelling. Ook de laatste drie jaar nam de bekendheid van het CIS in ons land, in onze en in andere kerken, weer toe. Tegelijk menen wij nog steeds dat de bekendheid van het CIS bij de achterban groter kan en moet worden. Dat is noodzakelijk gezien het feit dat in onze plaatselijke gemeenten de vragen rond de relatie tussen kerk en Israël vaak niet de aandacht krijgen die zij wel verdienen te ontvangen, wanneer we letten op wat de Heilige Schrift ons leert ten aanzien van de blijvende betekenis van Israël, alsmede de roeping die wij ten opzichte van dit volk hebben.

5.2. De organisatie

5.2.1 Het bestuur

Het bestuur van het centrum bestaat uit zes leden. Elk van de participanten benoemt twee gemandateerde vertegenwoordigers in het bestuur. De vertegenwoordigers treden op namens de participant en hebben

binnen het door de participanten vastgestelde jaarbeleid vrijheid van handelen. Het bestuur van het centrum draagt de eindverantwoordelijkheid, zowel voor inhoudelijke als voor organisatorische en financiële aspecten. Hoofdpunten voor het bestuur zijn: het vaststellen van een (jaarlijks) beleidsplan en werkplan, het bespreken van de jaarverslagen, het opstellen van de begrotingen (waartoe alle werkgroepen bijdragen leveren) – dit alles mede in het licht van de samenwerkingsovereenkomst, die tussen de participanten is gesloten. Veel belangrijke werkzaamheden worden uitgevoerd binnen kleinere werkgroepen, die hierna bij 2.2. worden genoemd. Om de lijnen tussen deze groepen en het bestuur kort te houden, neemt aan elke werkgroep minstens één bestuurslid deel. Onzerzijds zitten in het bestuur de brs. C.J. van den Boogert en F.W. van der Rhee. Het blijkt goed te werken dat de zes bestuursleden worden voorgezet door een onafhankelijke, boventallige voorzitter. Op dit moment is dat ds. Aalt Visser. Hij volgde eind 2012 ds. ir. N. Tramper op. Daarnaast is bij de bestuursvergaderingen aanwezig: dr. M.C. Mulder (directeur), br. P. van Turenout (penningmeester) en zr. Annemieke de Bruin (notuliste).

5.2.2. Werkgroepen

Om met het oog op de doelstelling het werk zo efficiënt mogelijk te kunnen doen, is een aantal werkgroepen ingesteld. Voor deze groepen is een werkregeling opgesteld, met als uitgangspunt: een relatieve verzelfstandiging – d.w.z.: de werkgroep kan binnen de door het bestuur goedgekeurde taakomschrijving en doelstelling min of meer zelfstandig werken; de directe lijn naar het bestuur is gewaarborgd omdat in elke werkgroep een bestuurslid zitting heeft. In alle werkgroepen zijn ook leden van onze kerken werkzaam. Momenteel zijn de volgende werkgroepen actief:

- *De werkgroep Jeruzalempost* draagt zorg voor het algemene werkkader van de Israëlconsulent (genoemd bij punt 3) en ook van diaconale consulenten die in opdracht van het CIS werken (zoals genoemd bij punt 5). Uit de ontvangen rapporten worden relevante zaken doorgegeven aan alle betrokkenen. Tevens worden de werkbezoeken die de Israëlconsulent in Nederland twee maal per jaar aflegt, voorbereid (zie verder bij punt 3: de Israëlconsulent). De werkgroep heeft bijgedragen tot de vervulling van de vacature die ontstaan is na het vertrek van ds. Rodenburg uit Israël in 2010. Hij is op 1 september 2011 opgevolgd door ds. A. Brons. Na de versterking van een visum voor Israël heeft op 1 juni 2012 de uitzendienst van ds. Brons in de Chr. Geref. Eben-Haëzerkerk te Kampen plaatsgevonden. De uitzendienst werd geleid door drs. C.J. van den Boogert, terwijl de toenmalige voorzitter van het CIS, ds. ir. N.M. Tramper, het Woord bediende. Kort daarop zijn ds. en mevrouw Brons naar Israël vertrokken. Uit onze kring hebben in deze werkgroep zitting: br. A. v.d. Berg, br. W. Boers, br. C.J. van den Boogert, br. A. Heystek en br. M.C. Mulder
- *De werkgroep Messiasbelijdende Joden*, die zich via bezinning en contacten bezig houdt met messiasbelijdende Joden. Vanuit onze kring maakt ds. W.P. de Groot thans deel uit van deze werkgroep. De verbondenheid met Messiasbelijdende Joden houdt binnen het CIS voortdurend de aandacht. Binnen het onderwijs aan de CHE en op de TUA krijgt dit onderwerp aparte aandacht, alsmede tijdens alle studiereizen. Een hoogtepunt met betrekking tot dit thema was het verschijnen van het boek van ds. Rodenburg over de *Joodse volgelingen van Jezus* in de zomer van 2010. Aansluitend was een studiedag gepland, op 8 november van dat jaar. Naast ds. Kees Jan Rodenburg waren dr. Evert van der Poll en dr. Richard Harvey als sprekers uitgenodigd, beiden gepromoveerd op een onderwerp dat betrekking heeft op ontwikkelingen binnen de Messiasbelijdende beweging. De studiedag kreeg brede belangstelling met ongeveer 100 deelnemers en was inhoudelijk van hoog niveau. Er wordt aan een nieuwe studiedag gedacht in 2014. Door de contacten binnen de werkgroep Messiasbelijdende Joden werd het idee geboren dat het goed zou zijn om een biografische publicatie te wijden aan de weg van God met mevrouw Marjorie Eberlé-Gotlib, die bijna een halve eeuw voorzitter van de Nederlandse vereniging van Messiasbelijdende Joden geweest is. Deze publicatie verscheen eveneens in 2010, geschreven door drs. Catharina Mulder. Het is een eerbewijs aan mevrouw Eberlé, dat dit biografische boek een positieve ontvangst heeft gekregen in verschillende kringen, met name onder hen die haar en haar Bijbelstudies gekend hebben. In 2011 liep nog een andere lijn van contacten in de richting van Messiasbelijdende Joden. De directeur begeleidde enkele studenten van de CHE in een onderzoek op dit gebied, had hierover contact met Ton Stier, directeur van de stichting Israël en de Bijbel, en uiteraard is er het blijvende contact met de Nederlandse Vereniging van Messiasbelijdende Joden Hadderech. In dat verband kwam een uitnodiging om te spreken op een Europese conferentie met Messiasbelijdende Joden in Riga. Hier werden contacten gelegd die op diverse manieren al vruchtbaar gemaakt konden worden. Voortdurend wordt vanuit het CIS gezocht naar aan het aangaan van betrouwbare contacten met Messiasbelijdende Joden in Israël. Dit blijkt niet altijd eenvoudig te zijn. Toch lijken er steeds meer kleinschalige openingen te komen, met name op diaconaal gebied.
- *De werkgroep vorming en toerusting* ziet zich als brede taak gesteld: het bevorderen van meer bewustwording van het belang van de relatie Israël-kerk. Men richt zich tot plaatselijke kerken, predikanten, studenten en commissies. De werkgroep Vorming en Toerusting functioneert als een denktank die op afroep is in te zetten. Actief is de werkgroep bij het (mede)organiseren van studie(mid) dagen en symposia, het aanbieden van preekschetsen voor de Israëlzondag (met mogelijkheid tot voorbespreking) en het medeorganiseren van de werkbezoeken van de Israëlconsulent en het regelen van zijn spreekbeurten in diverse plaatsen. Ds. F.W. van der Rhee en br. B.A.T. Wallet maken deel uit van deze werkgroep.
- *De werkgroep theologische bezinning*, die als taak had publicaties voor te bereiden van het CIS en waarin drs. C.J. van den Boogert en dr. M.C. Mulder onder meer zitting hadden is veranderd in een commissie ad hoc. Er zal nu telkens een ter voorbereiding op een bepaalde publicatie een aparte groep worden gevormd. Over de publicaties van het CIS is hieronder informatie te vinden bij punt 4: 'Publicaties en studie'.
- *De werkgroep communicatie* houdt zich bezig met de wijze van communiceren van de doelstelling en inhoud van het werk binnen het CIS. Vanuit ons deputaatschap heeft daarin zitting ds. R. Jansen.

5.2.3. Intensivering van de samenwerking en blijvende bezinning op het werk

De periode van de afgelopen drie jaren kan worden getypeerd als een periode waarin de samenwerking binnen het CIS geïntensiveerd werd. Evaluatie en nadere bezinning op het werk namen een grote plaats in. Van fundamenteel belang is de samenwerkingsovereenkomst tussen de drie partijen van het CIS. In deze overeenkomst worden de principiële en praktische kaders aangegeven voor de samenwerking van de twee kerkelijke lichamen en een onderwijsinstelling. In 2011 liep deze af. De nieuwe samenwerkingsovereenkomst zou, als we deze in 2012 hadden ingevoerd, vrijwel gelijk gebleven zijn aan de oude. Met dien verstande dat tegemoet zou zijn gekomen aan de opmerkingen van de GS 2010, waarbij duidelijker omschreven werd dat de aanstelling van de Israëlconsulent alleen met uitdrukkelijke goedkeuring van alle partners zou kunnen geschieden.

Helaas moest hierin toch een verandering optreden. Door gewijzigde regels vanuit de overheid was de CHE genoodzaakt in overleg te treden met de beide andere partners om te zoeken naar een nieuwe vorm van samenwerking, die juridisch te verantwoorden zou zijn. In de rapportage van 2010 schreven we al dat participatie van de CHE binnen het CIS een steviger basis had gekregen. Dat was noodzakelijk omdat de CHE alleen in het CIS mag participeren als de onderwijsdoelen in voldoende mate gediend worden. Op dit laatste was de studie-instelling van overheidswege aangesproken. Na diepgaand overleg en advisering ligt nu een plan ter tafel, waarbij het CIS een stichtingsvorm krijgt. Hierin zullen de invloed en verantwoordelijkheid van deputaten op hetzelfde niveau liggen als in de huidige samenwerkingsovereenkomst. De oprichting van de stichting CIS zal naar verwachting in de loop van 2013 plaatsvinden.

In verband met het vorenstaande is de samenwerkingsovereenkomst verlengd tot eind 2013, hierbij zijn wel de gemaakte opmerkingen op de laatstgehouden GS in de samenwerkingsovereenkomst verwerkt.

Met een inhoudelijke evaluatie en nadere bezinning werd een start gemaakt op 1 en 2 april 2011. Op die dagen werd een bijeenkomst belegd, waarop aan vier verschillende sprekers gevraagd werd een reflectie te geven op de manier waarop het CIS invulling geeft aan zijn doelstelling: de ontmoeting van de kerk met Israël te bevorderen en de bezinning daarop te stimuleren. Prof. dr. J. Hoek, hoogleraar aan de Protestantse Theologische Universiteit, prof. dr. G.C. den Hertog, hoogleraar aan de TUA, dr. André Drost, voorzitter van de Protestantse Raad voor Kerk en Israël, drs. Gert-Jan Roest, een jonge academicus die betrokken is bij gemeentestichting in Amsterdam, gaven elk waardevolle aanzetten die leidden tot een voortgaand gesprek met participanten, en die zijn weerslag heeft gekregen in twee belangrijke documenten: een visiestuk en een beleidsplan.

In het visiestuk wordt naast theologische uitgangspunten (waaronder de tien stellingen uit de door de GS goedgekeurde brochure *Voorgoed verbonden*) ook het belang van de diverse participanten omschreven. Voor deputaten is dat als volgt omschreven:

'Deputaten kerk en Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken hebben een zeer lange ervaring met het uitzenden van een predikant naar Israël. In die zin is de Jeruzalempost van het CIS een voortzetting van het werk van deze Christelijke Gereformeerde predikanten. Deputaten hechten aan het belang van deze luisterpost terwille van de opdracht van deputaten om te luisteren en te getuigen in Israël. Deputaten onderstrepen het belang van de wisselwerking tussen datgene wat in Jeruzalem en wat in Nederland gebeurt. Het werk van de luisterpost kan worden ingedragen in de kerken, op het niveau van individuele kerken op gemeentevondingen, op breder niveau in artikelen en onderwijs, en door het faciliteren en stimuleren van studiereizen en ontmoetingen in Israël. Ook het contact met Messiasbelijdende Joden in Nederland en het stimuleren van contacten tussen gemeenten in Nederland en Israël hoort hierbij. Doordat er naast de luisterpost in Jeruzalem ook iemand in Nederland is vrijgesteld voor het werk van het CIS, kan de bedoelde wisselwerking effectief plaatsvinden. De samenwerking met de beide andere Nederlandse partners geeft een extra dimensie aan de bezinning en geeft nieuwe mogelijkheden voor een verbreding van de aandacht voor het Israëlwerk in Nederland.'

Het beleidsplan van het CIS gaat daar nog iets uitgebreider op in. Het onderstaande is een citaat daaruit: 'De kern van de missie van het CIS, te weten 'het stimuleren en organiseren van bezinning en activiteiten op het terrein van de Joods-christelijke ontmoeting', is van meet af vertaald in een strategie van: *'Luisteren, dienen en getuigen, door middel van een luisterpost in Israël, gekoppeld aan inhoudelijke en praktische ondersteuning in Nederland'*. Deze strategie, die nader is uitgewerkt in het reeds genoemde visiedocument, is ook voor de komende periode nog onverminderd geldig, met twee actuele aanvullingen:

- Als het luisteren en getuigen zich onderling evenwichtig ontwikkelen, zal er als vanzelf een inhoudelijk hoogstaande dialoog ontstaan, waaraan de voortgang van het ontmoetingsproces kan worden afgelezen.
- De sinds 2010 opgebouwde, positieve ervaring met diaconale presentie als onderdeel van het 'dienen' noopt tot continuering, ook na 2012. De participanten staan daar in principe positief tegenover, mits de diaconale presentie voluit dienstbaar blijft aan de missie van het CIS.'

Daarnaast is het nodig dat het CIS – vooral vanuit de optiek van kenniscentrum – voor de tweede invalshoek van de missie, te weten het inbrengen van de meerwaarde in de kerken en het onderwijs, op korte termijn (realisatie in 2012) een tweetal aanvullende strategische noties ontwikkelt:

- *Een heldere positionering en profilering*
 1. Het CIS neemt in de ontmoeting met Israël en in de reflectie over die ontmoeting als uitgangspunt de notie van *het verbond* dat God met Israël gesloten heeft, waarin gelovigen uit de heideneen worden ingelijfd. Dat verbond met Israël is met de komst van de Messias en met het verschijnen van de christelijke gemeente niet opgezegd, integendeel, het houdt zijn volle betekenis. God heeft en houdt een bijzondere relatie met Israël als volk van zijn verbond. Theologisch is dit voor de kerk van belang. Wij leren God kennen als Iemand die speciaal met een volk verbonden wil zijn. Zijn particuliere werk - zijn weg met Israël - wordt door zijn universele bedoeling - de komst van zijn Rijk in heel de wereld - niet opgeheven. Daarom blijven we zoeken naar de verdieping van het inzicht in de betekenis van het verbond en van Gods trouw, ook voor ons. Dit uitgangspunt geeft de noodzaak aan van blijvende ontmoeting met Israël, ook waar Israël op dit moment Jezus als Messias afwijst. Ook met dat deel van Israël wil de levende God van doen hebben en de kerk

dient zich daar rekenschap van te geven. Dit uitgangspunt biedt ruimte om met het hele volk Israël in gesprek te zijn. Dit gesprek vindt plaats op basis van de Schriften, in het bijzonder het Oude (Eerste) Testament en met name over die thema's die in het huidige discours van groot belang zijn. Voor het CIS zijn dat in het bijzonder thema's zoals verzoening en gerechtigheid, het beeld van God, de betekenis van de Thora, het volk en het land, etc.

2. Op basis van genoemd uitgangspunt brengt het CIS een *drievoudige loyaliteit* in praktijk in de concrete situatie waarin Israël zich vandaag bevindt (zie ook 2.4). Het gesprek vindt op een intensieve wijze plaats met orthodoxe Joden, daarnaast met Messiasbelijdende Joden. Eveneens zijn wij nauw verbonden en zoeken we ook ontmoeting met Palestijnse christenen, broeders en zusters in Christus Jezus. Deze drievoudige loyaliteit geeft een eigen invalshoek bij de vragen rond verzoening, gerechtigheid, Thora, land en volk, zoals die niet vaak wordt aangetroffen. Dit geeft in Israël een specifieke verbondenheid met die initiatieven waar bruggen geslagen worden. Hierin heeft ook het diaconale werk een belangrijke functie. In Nederland en in Europa wil het CIS luisteren naar Israël en het samen lezen van de Schriften relevant maken voor vragen die in de Westerse samenleving spelen.
- *Een redelijk professioneel communicatieplan*
 - o Verdeling van de communicatietaken tussen de participanten en het CIS.
 - o Welke communicatiemiddelen (ook nieuwe media!)? Waarvoor inzetten?
 - o Welke communicatie doelgroepen? Welke prioriteit per doelgroep?
 - o Welke communicatie doelen (b.v. cognitief, affectief, conatief) per doelgroep?

5.2.4. De directeur

Binnen het CIS is een belangrijke taak weggelegd voor de directeur. Hij is, als coördinator, stimulator, uitvoerder van besluiten en als 'gezicht naar buiten' min of meer de 'spil' van al het werk. De huidige directeur – dr. M.C. Mulder – heeft zijn sterke betrokkenheid op het volk van het verbond, Israël, krachtig onderstreept toen hij op 8 juni 2011 te Apeldoorn promoveerde op het onderwerp *'Israël in Romeinen 10. Intertextuele en theologische analyse van de oudtestamentische citaten in Romeinen 9:30-10:21'*. De promotie en de artikelen die hij daarvoor publiceerde hebben de bekendheid van het werk van het CIS, van het deputaatschap, van de Israëlconsulent en de diaconale consulent, vergroot. Ook spreekbeurten en artikelen over andere onderwerpen in bladen als *Vrede over Israël*, *De Wekker* en de *Waarheidsvriend*, alsmede cursussen en symposia hebben daartoe bijgedragen. Bij de voorbereiding en begeleiding van studiereizen heeft hij eveneens een belangrijke rol gespeeld. Ook is hij de stimulerende factor van de hierboven genoemde werkgroepen van het CIS. Diverse malen heeft de directeur een werkbezoek in Israël afgelegd en op deze wijze de betrokkenheid bij het werk van de Israëlconsulent en van de diaconale consulent versterkt. Na het vertrek van de vorige Israëlconsulent hebben zijn werkbezoeken er voor gezorgd dat de contacten bij het Schechterinstituut, de Yedidja-synagoge, bestuursleden van Yad Elie, bij de Messiasbelijdende gemeente Ro'h Israël en enkele andere Messiasbelijdende Joden, het Caspari-centre, bij het Bethlehem Bible College, bij de Fraternity, bij het Swedish Theological Institute, bij de verzoeningsbeweging Musalaha en met diverse anderen, orthodoxe Joden, Messiasbelijdende Joden en Palestijnse christenen werden onderhouden en aangehaald. Het nauwkeurig onderhouden van de contacten heeft er tevens voor gezorgd dat naar de komst van de nieuwe Israëlconsulent werd uitgezien en dat veel van de genoemde instanties en/of personen aanbevelingen hebben geschreven voor het verkrijgen van een visum en geholpen hebben bij het zoeken naar een geschikte woning. Het waren en zijn blijken van waardering voor de contacten die gegroeid zijn via het CIS met de Nederlandse kerken en christenen. Voortgaande bezinning is noodzakelijk ten aanzien van de vragen rond kerk en Israël, vanuit actuele situaties en in gebondenheid aan Schrift en confessie. Zij horen blijvend tot het werkkterrein van de directeur. Door zijn lesgevend taken binnen zijn CHE-pakket over Israël en het Jodendom kan hij ook in de wereld van de studenten bekendheid geven aan deze zaken. In de afgelopen drie jaar heeft hij die positie kunnen uitbouwen en verstevigen. Samen met Diane Palm, de diaconale consulent, organiseerde hij opnieuw de verbredingsminor. Voor de derde keer kreeg deze verbredingsminor van de studenten de hoogste waardering van alle minoren die werden aangeboden. Tevens verschenen enkele malen vanuit het CIS columns in de digitale nieuwsbrief van de academie voor theologie. Met regelmaat verschijnen publicaties van de hand van de directeur in *Vrede over Israël* en *De Wekker*.

Naast deze vormen van regulier onderwijs werd de directeur uitgenodigd om gastcolleges te verzorgen aan de theologische universiteit te Kampen (GKv) en voor diverse spreekbeurten in het land, waardoor ook de basis voor betrokkenheid van de CHE als partner van het CIS sterker is geworden en beter is geborgd. Wij zijn dankbaar dat hij in de afgelopen periode in het kader van zijn functie bij het CIS ook zijn lessen *Judaïca* heeft kunnen voortzetten aan de TUA. Op de Theologische Universiteit te Apeldoorn gaf de directeur colleges in de bachelorfase en in de mastersfase, integratiecolleges voor alle studenten en voor oud-studenten op een nachtnidag, was hij betrokken bij de voorbereiding voor een studiereis begin 2012 en publiceerde hij in het magazine *TUA-Insicht* en in een studie die vanuit de TUA is uitgegeven. Er werden verder door hem bijdragen geleverd aan vele activiteiten waarvan we hier slechts enkele kunnen noemen. Zo werd een cursus vormgegeven in de hervormde gemeente van Nunspeet en kreeg het CIS een plaats in de vormingscursus binnen de CGK. Ds. Hans van der Velden, drs. Niek Tramper, drs. Kees van den Boogert en drs. Diane Palm gaven eveneens een bijdrage. De directeur nam o.m. deel aan besprekingen van de Raad voor Kerk en Israël, vergaderingen en een conferentie van het OJEC, een presentatie van het Appèl Kerk en Israël, een studiebijeenkomst van de CU en op de synodevergadering van de voorgezette Gereformeerde Kerken in Nederland. Met laatstgenoemd kerkverband is een co-partnerrelatie aangegaan, wat betekent dat zij zich inhoudelijk verwant weten met de uitgangspunten van het CIS en een jaarlijkse financiële bijdrage leveren. Wij zijn dankbaar dat de directeur in de afgelopen periode de kracht gekregen heeft om al dit werk te kunnen verzetten.

5.3. De Israëlconsulent

Drs. C.J. Rodenburg keerde in juni 2010 met zijn gezin naar Nederland terug. Aan een periode van ruim 6 jaar was een einde gekomen. Hoewel hij al officieel afscheid genomen had heeft hij op 8 november 2010

nog meegewerkt aan een studie van het CIS over de plaats van Messiasbelijdende Joden, waar in brede kring aandacht voor was en die veel belangstelling kreeg. De publicatie van zijn hand *Joodse volgelingen van Jezus*. Een overzicht in 40 vragen en antwoorden laat zien hoe hij in Israël intensief contacten heeft onderhouden met Messiasbelijdende Joden en ook betrokken is geweest bij meer dan een messiaanse gemeente in Jeruzalem. Op 22 augustus 2010 is in een dienst in de Nieuwe Kerk te Utrecht, waar hij bijna 7 jaar eerder als predikant voor het werk in Israël bevestigd was, afscheid genomen van ds. Rodenburg als consulent voor het CIS. Op 1 september 2011 volgde hij ds. Gijs Lammerts van Bueren op als directeur bij de Near East Ministry.

In het voorjaar van 2010 is een wervingsprocedure gestart om te komen tot een opvolger van ds. Rodenburg. In de 'Wervingscommissie nieuwe Israëlpredikant' namen van alle drie de partners één deelnemer en de directeur plaats, te weten: A. van der Poel, A. Heystek, C.J. van den Boogert en M.C. Mulder. Het leek er op dat het CIS nog in 2010 een nieuwe consulent kon benoemen, maar door persoonlijke omstandigheden kon de beoogde benoeming geen doorgang vinden. Eind 2010 werd daarom een nieuwe advertentie geplaatst. Er waren verschillende sollicitanten. Uit de sollicitanten werd ds. A. Brons uitgekozen. Hij werd voorgedragen aan het bestuur. Na gesprekken met referenten, de psychologische test van ds. en mevrouw Brons, de medische keuring en goed overleg met de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde kerk van Kampen kon op 1 september 2011 tot benoeming worden overgegaan. Kort daarna werd een kort bezoek aan diverse relaties in Israël gebracht. Aansluitend volgden ds. Aart en mevr. Tineke Brons een 10-weekse acculturatiecursus bij het *All Nations Bible College* in Engeland. Deze periode is als een goede voorbereiding ervaren. Vervolgens was de teleurstelling groot, toen er na die periode nog steeds geen visum was, zodat de familie Brons onverwacht langer in Nederland moest blijven. Gezocht is naar een goede invulling van deze periode, die enerzijds in het kader stond van de voorbereiding op het werk in Israël, - zo werd de lvriestudie intensief ter hand genomen, - en anderzijds ook vruchtbaar werd gemaakt voor het werk in Nederland. Zo werd kennis gemaakt met allerlei instanties die zich met Israël bezighouden: De GZB (een van de partners binnen het CIS), de Protestantse Raad voor kerk en Israël, het Ojec, de Nederlandse Zendingsraad, de Israëldag van de Gereformeerde Gemeente. Israëlavonden werden verzorgd in gemeenten en in diensten op zondag werd van tijd tot tijd ook het werk in Israël betrokken.

De directeur, dr. M.C. Mulder, heeft verschillende ontmoetingen gehad met het ministerie van binnenlandse zaken in Israël en van buitenlandse zaken in Nederland, met het oog op het verkrijgen van een visum voor ds. Brons. De aanvankelijke weigering door de Israëlische overheid om een visum te verstrekken bleek te liggen in het feit dat er na het vertrek in juni 2010 van ds. C.J. Rodenburg pas in september 2011, dus ruim een jaar later, een visum werd aangevraagd voor zijn opvolger ds. A. Brons. Op grond hiervan oordeelde de Israëlische overheid dat, als een functie zolang vacant kan blijven, er onvoldoende redenen zijn om een visum te verstrekken. Door een Israëlische advocaat, gespecialiseerd in visumzaken, werd tenslotte alsnog de juiste procedure gevonden en gevolgd. Ook werd echter duidelijk dat, op basis van de nu door de Israëlische overheid gehanteerde uitgangspunten, t.z.t. een visumaanvraag t.b.v. de opvolger van ds. A. Brons alleen kans van slagen heeft wanneer die opvolger op het moment van terugkeer van ds. A. Brons al klaar staat om zich op dat moment in Israël te gaan vestigen. Dit betekent echter ook dat er wat ons deputaatschap betreft een Voorziening Continuïteit Jeruzalem moet worden opgebouwd; vanuit deze voorziening kan dan, in het zicht van de repatriëring van een Israëlconsulent, zodanig tijdig een nieuwe consulent worden aangesteld en opgeleid dat de Jeruzalempost bezet kan blijven. Bij het vertrek van ds. C.J. Rodenburg ontbrak deze voorziening en waren er daardoor ook geen financiële middelen aanwezig om, terwijl ds. Rodenburg nog in dienst was, al een opvolger te kunnen benoemen.

Op vrijdag 1 juni 2011 vond in de Christelijke Gereformeerde kerk van Kampen de bevestigingsdienst van ds. A. Brons plaats als predikant voor het werk in Israël in dienst van het Centrum voor Israëlstudies. De bevestiging werd verricht door ds. C.J. van den Boogert. De uitzending in de dienst werd verzorgd door ds. N.M. Tramper vanuit Romeinen 11 : 1 (God geeft niet op.). Voor de aanvaarding van de dienst koos ds. Brons Romeinen 11:28b (De liefde blijft). Kort daarna vertrok ds. Brons met zijn vrouw naar Jeruzalem. Eenmaal in Jeruzalem werd de studie van het lvriet gelijk weer ter hand genomen. Daarnaast is ds. Brons begonnen met het opnemen van de waardevolle contacten die gelegd zijn door zijn voorganger en door de directeur van het CIS, zoals met het Schechter-Instituut, Yad Elie, de Yedidya-synagoge, Messiasbelijdende gemeente Ro'eh Yisra'el, Bethlehem Bible College, en vele andere organisaties en personen. Inmiddels schreef hij vanuit Jeruzalem ook een aantal artikelen voor *Vrede over Israël*, *De Wekker* en de *Waarheidsvriend*.

5.4. Diaconale presentie

In de drieslag luisteren - dienen - getuigen heeft het CIS in de afgelopen periode werk gemaakt van het verder uitbouwen van het onderdeel 'dienen'. Deputaten kerk en Israël hebben zich altijd terughoudend opgesteld bij dit onderdeel, aangezien het vooral op het terrein van deputaten diaconaat ligt. Gezien echter de ontwikkelingen in zowel Israël als Nederland lijkt het steeds moeilijker om hierin gescheiden op te trekken. Deputaten kerk en Israël werden eerder al financieel betrokken bij het diaconale project 'Yad Eli' doordat een legaat met specifieke bestemming aan het deputaatschap werd nagelaten. Dit legaat is over een periode van drie jaar uitgekeerd t.b.v. dit doel. Het starten van dit project en de daarmee ontstane contacten en expertise binnen het CIS heeft er echter toe geleid dat er behoefte is aan een grote diaconale inzet op projectbasis. Deze behoefte werd niet alleen onderstreept door de partners binnen het CIS, maar ook zeker door deputaten diaconaat. Een zwaarwegend punt is dat via diaconale contacten ook ruimte komt voor het luisteren en getuigen in Israël van het CIS. Het aangaan van contacten biedt een wezenlijke bijdrage om het gesprek aan te gaan. Daarnaast bevordert het werk van de diaconaal-consulent van het CIS te toerusting van de achterban en de betrokkenheid bij Israël.

Aangezien dit door deputaten wordt beschouwd als onze 'core-business' is het nog langer maken van een strikt onderscheid kunstelijk. Daarbij heeft het deputaatschap diaconaat aangegeven alleen diaconaal betrokken te willen/kunnen zijn, wanneer ook kerk en Israël 50 procent van het benodigde deel wil bijdragen. In overleg met deputaten diaconaat heeft deputaatschap kerk en Israël daarom gemeend dat het verantwoord is een beperkte, financiële bijdrage te leveren aan het CIS ten behoeve van de aanstelling van

een diaconaal consulent. De totale bijdrage vanuit onze kerken voor deze consulent t.b.v. het diaconaal werk in Israël omvat de kosten van 0,2 fte en wordt in financieel opzicht 50-50 verdeeld tussen diaconaat en kerk en Israël. Voor de komende jaren is het betreffende bedrag opgenomen in de begroting die aan u wordt voorgelegd. Wat betreft inhoudelijke uitwerking en begeleiding blijven deputaten zich terughoudend opstellen. Dit wordt ingevuld vanuit de expertise van m.n. de GZB en onze deputaten diaconaat.

6. Communicatie

6.1 Website

De website van ons deputaatschap www.kerkenisrael.nl mag zich verheugen in een groot aantal bezoekers. In de periode januari 2011 tot 29 januari 2013 hebben meer dan 124.000 unieke bezoekers de website bezocht. Er waren meer dan 282.000 paginaweergaves. Regelmatig komen er reacties binnen vanuit het antwoordformulier op de website. Daarbij gaat het soms om concrete vragen naar aanleiding van de inhoud van artikelen of meditaties. Soms ook worden deputaten gevraagd om informatie te verschaffen aan bijv. jongeren die bezig zijn met een werkstuk of presentatie voor school.

De website wordt onderhouden door ds. A. Brons, met assistentie van br. G. van der Welle uit Zierikzee. De artikelen die in *Vrede over Israël* verschijnen komen via de website ook digitaal beschikbaar.

Overigens wordt er gewerkt aan een nieuwe interface, waarbij de toegankelijkheid en vindbaarheid kan worden vergroot.

6.2 Vrede over Israël

6.2.1 Jaargang 57

Van ons blad *Vrede over Israël* (VOI) wordt dit jaar de 57ste jaargang uitgegeven. In ons blad informeren we als deputaten onze kerken over allerlei aspecten van de relatie van de kerk c.q. onze kerken met Israël. De uitgave van ons blad is een van onze belangrijkste communicatiemiddelen. Om die reden is in de afgelopen periode een proces gestart waarin nagedacht wordt over de vormgeving en stijl van het blad. Dit proces heeft op dit moment nog niet tot zichtbaar resultaat geleid.

6.2.2 Verspreiding

Vrede over Israël verschijnt vijf keer per jaar. De oplage bedraagt ongeveer 32.000 exemplaren. Het wordt toegezonden aan bijna alle adressen uit het centrale adressenbestand, minus die uit een klein aantal gemeenten dat geen prijs stelt op toezending van ons blad aan hun leden. De verzending geschiedt in combinatie met het blad *Doorgeven*, wat een aanzienlijke besparing in de verzendkosten oplevert. De samenwerking van deputaten met de Gereformeerde Zendingsbond en de Christelijke Hogeschool Ede in het CIS heeft ook belangstelling voor Vol opgeleverd in de kring van met name de Gereformeerde Bond binnen de PKN.

Eén keer per jaar wordt aan alle lezers een acceptgiro toegezonden en wordt gevraagd om een bijdrage voor ons blad te betalen. De opbrengst was elk jaar dusdanig, dat het blad zichzelf bekostigt en daarnaast nog een – zij het steeds kleiner wordende – bron van inkomsten vormt voor het deputaatschap.

6.2.3 Inhoud

In het visiedocument *Voorgoed verbonden* spreken wij als kerken uit dat de levende en wezenlijke verbondenheid van de kerk met Israël erom vraagt samen te luisteren naar de Schriften. Mede om die reden beginnen we VOI door middel van een Schriftstudie met de geopende Schrift.

In jaargang 54 werd in de hoofdartikelen stilgestaan bij de vraag 'hoe leest gij? Wat staat in de wet geschreven? Joden en Christenen lezen, voor een deel, dezelfde Bijbel. De Tenach of het Oude Testament. Toch is hun wijze van lezen heel verschillend. Joden lezen de Tenach vanuit de Talmoed, de mondelinge overlevering die evenals de schriftelijke op de berg Sinaï door God aan Mozes geopenbaard zou zijn. Christenen lezen de Tenach vanuit het Nieuwe Testament. Daar zegt Jezus dat alles wat over Hem geschreven staat in de wet, vervuld moet worden.

Jaargang 55 bestond uit verschillende themanummers. Zo werden o.a. de volgende thema's behandeld: verzoening, de noachitische geboden, de tempel. Ook werd stilgestaan bij de ontwikkelingen in het Centrum voor Israëlstudies: de promotie van de directeur M.C. Mulder over Romeinen 10 en de benoeming van de nieuwe Israëlconsulent ds. A. Brons.

In jaargang 56 werd dit gevarieerde aanbod van thema's voortgezet. Op deze wijze kon direct aangesloten worden bij de actualiteit. Zo werd bijvoorbeeld in het derde nummer ingegaan op de relatie van de staat Israël tot de Palestijnen, in het vierde op de publicatie van het visiedocument *Voorgoed verbonden* en in het vijfde op het 10 jarig jubileum van het Centrum voor Israëlstudies.

6.3 Nieuwsbrief

Om de informatievoorziening naar de kerken te optimaliseren geeft het deputaatschap sinds 2009 een digitale nieuwsbrief uit. Deze wordt verzonden aan kerkenraden, classiccorrespondenten, predikanten en aan hen die zich als geïnteresseerden aanmelden. Vast onderdeel is de verwijzing naar nieuw gepubliceerde artikelen uit *Vrede over Israël* op onze website. Daarnaast kan er in de nieuwsbrief relevante informatie worden opgenomen van de organisaties en overlegfora waarmee we contacten onderhouden.

6.4. Visiedocument

In de periode die voorafging aan de GS van 2010, zijn deputaten gekomen tot het schrijven van een visiedocument. Het is aan de synode aangeboden ter goedkeuring en die goedkeuring is verkregen. Door de synodale commissie die ons visiedocument heeft bestudeerd, is een aantal opmerkingen gemaakt, die de synode heeft overgenomen. Ze dienden in het visiedocument verwerkt te worden.

Na het binnenkomen van de besluiten van de synode heeft ons deputaatschap verder gewerkt aan het visiedocument. De opmerkingen uit het commissierapport zijn alle verwerkt en vervolgens konden we overgaan tot het uitgeven van ons visiedocument in brochurevorm. Voordat het zover zou zijn, hebben we eerst een neerlandica nog een keer naar de complete tekst laten kijken. Zij zorgde ervoor dat de teksten die uit de pen van verschillende schrijvers waren gekomen, zoveel mogelijk één stijl hebben.

Onze penningmeesters dienden ons met het zoeken naar een drukker waarbij de prijs/kwaliteitsverhouding het meest optimaal zou zijn. We kwamen uit bij drukkerij Van Ree B.V. te Veenendaal, die 1600 ex. van

'Voorgoed verbonden' voor ons drukte. We besloten aan elke gemeente van ons kerkverband een exemplaar te sturen en ook aan al onze predikanten. Alle docenten, studenten en anderen die werkzaam zijn aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn kregen ook een exemplaar. Alle GKV- predikanten en NGK-predikanten die een gemeente dienen met een vorm van nauwer kerkelijk samenleven, stelden we ook een exemplaar ter hand. Anderen die ook een exemplaar kregen, waren: onze deputaten die geen predikant zijn, de directeur en de secretaresse van het CIS, het ICI en het OJEC, Yachad en het deputaatschap voor Israël van de Geref. Gemeenten. Ook alle bestuursleden en werkgroepleden van het CIS gaven we een exemplaar.

Na de verschijning van de brochure zijn hier en daar al recensies van het boekje verschenen. Wat we daarvan gezien hebben, vervult ons met dankbaarheid. Mede daardoor worden er regelmatig brochures besteld. Op moment van schrijven zijn dat er intussen rond de 100. We mogen vaststellen dat er een goede belangstelling voor ons visiedocument is.

Naast een publicatie op papier hebben we ons visiedocument ook op onze website geplaatst. En met de directeur van het CIS is afgesproken dat hij ervoor zal zorg dragen dat aan studenten die nieuw bij de TUA aankomen een exemplaar zal worden uitgereikt.

Al met al zijn deputaten dankbaar dat de synode hen in staat stelde tot deze publicatie over te gaan en dat het boekje blijkbaar in een behoefte voorziet. De HEERE gebiede er Zijn zegen over!

7. Contacten binnenland

7.1 OJEC

Het OJEC is een platform van een dertiental Joodse en christelijke organisaties en kerkgenootschappen. Het Overlegorgaan Joden en Christenen wil vooral een plek zijn waar de dialoog wordt gevoerd. Binnen die dialoog is ruimte voor de inbreng van alle joodse en christelijke kanten.

Het algemeen bestuur komt een paar keer per jaar samen. Op de agenda staan zaken die de verschillende partners aangaan.

Eerder al werd in een verslag aan de GS benadrukt dat het OJEC het enige orgaan in ons land is waarin Joden en christenen elkaar ontmoeten en ook in gesprek zijn. Het is goed om dat nog weer eens te onderstrepen. Binnen het OJEC hebben we als CG deputaatschap één stem, maar ook twee oren. Het is goed in het gemêleerde gezelschap dat het OJEC is vertegenwoordigd te zijn. Zo proberen we ook in dit gremium (dat maar een beperkte taak heeft) luisterend en sprekend aanwezig te zijn.

Wat dit laatste betreft: deputaten zijn verheugd te merken dat er van Joodse zijde een toenemende belangstelling is voor onze theologische en kerkelijke uitgangspunten. Zo werd de brochure 'Voorgoed verbonden' besproken in een vergadering.

Gezamenlijke bezinning is er waar het gaat over je positie als minderheid in de samenleving. Mooi is het om op te merken dat er van de kant van het Jodendom aandacht is voor vervolging van christenen.

Op de jaarlijkse conferenties worden zaken besproken die zowel Joden als christenen raken. Op de interne conferentie van maart 2013 werden onder meer rabbijn M. van Praag en prof. dr. C. van der Kooij uitgenodigd om te spreken over het thema verzoening. Dit onderwerp heeft onder meer te maken met het verzoeningsmonument dat in oktober 2012 in Geffen werd onthuld. OJEC-bestuurslid Micha van Dijk had daarover een brief geschreven die binnen het OJEC gedeeld is. Ook ontwikkelingen rondom de jaarlijkse herdenking op 4 mei worden kritisch gevolgd.

Actie is er ook gevoerd m.b.t. de discussie over het verbod op onverdoofd slachten en het dreigende verdwijnen van de Hebreeuwse en Joodse studies in Leiden.

Punt van zorg binnen het OJEC is de geringe belangstelling van de kant van jongeren.

7.2. Nes Ammim

Nes Ammim ('banier der volken', Jes. 11:10) is een christelijke nederzetting (een *mosjav*) in het noorden van Israël. Het is opgericht in 1960, om op een eigen manier present te zijn in en solidair met Israël. In het begin waren het vooral de rozenkassen en naderhand ook de Avocadoteelt, waar Nes Ammim economisch op dreef. Inmiddels is daaraan een einde gekomen. Momenteel vormt het *guesthouse* (met *kosjere* keuken) waar veel Joodse gasten gebruik van maken de voornaamste bron van inkomsten. Naast het *guesthouse* wordt er een appartementencomplex gebouwd (Nes Ammim 2) voor permanente bewoning. Een bijzondere activiteit is, dat men als 'centrum voor ontmoeting en gesprek', en als in zekere zin 'neutrale en veilige plaats' ruimte wil bieden aan groepen Joodse en Palestijnse Israëli's.

Ook in de verstreken periode heeft het economisch herstel zich kunnen voortzetten. Het aantal vrijwilligers blijft goed op peil. Van oorlogsdreiging is in het gebied waar Nes Ammim gelegen is geen sprake geweest. De hierboven genoemde plannen kunnen in alle rust tot uitvoer worden gebracht.

Bij Nes Ammim waren wij als deputaten met name betrokken via de CCK-NA, de Contactcommissie Kerken en Nes Ammim. De CCK-NA bestond uit zes leden: vier vanuit de PKN en twee vanuit de CGK. (br. C.J. van den Boogert en zr. M. van der Klis). Deze commissie had drie taken: 1) het onderhouden van de relatie met de kerken; 2) ondersteuning van het pastoraat en het kerkelijk leven in NA; 3) mee vorm en inhoud geven aan de doelstelling van NA. De commissie had ten aanzien van Nes Ammim geen bestuurlijke of financiële verantwoordelijkheid.

In 2012 is er een verandering opgetreden. Binnen de organisatie is een proces afgerond naar een grotere mate van internationalisatie. Dit houdt ondermeer in dat het Nederlandse overlegorgaan, waaraan deputaten deelnemen, is opgeheven. Als gevolg daarvan is CCK-NA onderdeel geworden van het IIAC, The International Ideological Advisory Committee. Het IIAC is een adviesorgaan. Het heeft de taak om gevraagd en ongevraagd de Duitse en Nederlandse bestuursorganen van advies te dienen. Het is verantwoordelijk voor advies op het terrein van geestelijke, theologische, kerkelijke en pastorale vragen en problemen met betrekking tot Nes Ammim en onderhoudt contacten met de kerken in Duitsland en Nederland die bij Nes Ammim betrokken zijn.

Nu er sprake is van internationalisering van het overleg, zagen deputaten zich voor de vraag gesteld of er

nog voldoende invloed aan te wenden is en of onze bijdrage aan het overleg kan worden voortgezet. Het definitieve antwoord op de vraag of wij onze personele bijdrage aan Nes Amimm blijven voortzetten is nog niet gegeven. In overleg met onze vertegenwoordigers (ds. C.J. v.d. Boogert en zr. W.A. v.d. Klis) en de Israëlnwerker ds. A. Brons hopen we binnen afzienbare tijd tot een definitief oordeel te komen.

Het predikantenechtpaar ds. Annemarie van Andel en ds. Frans van der Sar dat in maart 2009 door de PKN voor drie jaar naar NA werd uitgezonden, is in 2012 naar Nederland teruggekeerd. Momenteel gaan er vanuit Nederland weer gastpredikanten voor telkens een korte periode naar NA. In de vergaderingen van het IAC doen zij verslag van hun bevindingen. De afgelopen drie jaar is ds. C.J. Rodenburg regelmatig in de kerkdiensten voorgegaan. Ook ds. A. Brons heeft een kennismakingsbezoek aan de nederzetting gebracht en heeft op verzoek van de commissie die de kerkdiensten verzorgt reeds een dienst geleid.

7.3 ICI

In 2006 bestond het ICI (Interkerkelijk Contact Israël) zestig jaar. Het is derhalve een contactorgaan dat vlak na het einde van de Tweede Wereldoorlog werd opgericht als voortzetting van contacten die al tijdens de oorlogsperiode tussen de kerken waren ontstaan met het oog op de situatie van de (kerkelijke) Joden in ons land. Het zestig jarig jubileum werd in 2010 gevierd, onder andere met de uitgave van het boek 'Christelijke stemmen over het Jodendom' van de hand van de historicus Gert van Klinken. In ons rapport aan de vorige GS is er aandacht aan besteed.

We zijn nu drie jaar verder en we moeten vaststellen dat het voortbestaan van het ICI onder druk is komen te staan. De oorzaak is met name gelegen in het feit dat Hadderech, de vereniging van Messias belijdende Joden in Nederland, niet langer actief wil deelnemen in het ICI. Hadderech is een kleine vereniging met zeer beperkte menskracht. De leden die er zijn worden ouder en kunnen het werk van de vereniging niet langer op dezelfde wijze als voorheen in stand houden. Het ICI probeert er alles aan te doen om toch vertegenwoordigers van Hadderech te betrekken bij haar overleg.

Voor ons als Christelijke Gereformeerde partner in het contactorgaan is het ICI altijd van groot belang geweest juist vanwege de aanwezigheid van messiasbelijdende Joden in haar midden. Nu daar een eind aan dreigt te komen zijn van onze zijde aan het ICI vragen voorgelegd met betrekking tot haar doelstelling en belang. Momenteel is deze discussie in het ICI gaande. In een eerste overleg over onze vragen hebben de participerende kerken (dat zijn afgevaardigden uit de PKN, de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten, de Unie van Baptistengemeenten en de Rooms Katholieke Kerk) aangegeven dat zij een voorzetting van het contact met ons zeer op prijs stellen. Juist in een tijd van afnemende belangstelling voor het Jodendom, ook in de kerken die zij vertegenwoordigen, vinden zij het van belang dat tussen kerken waar liefde voor het volk Israël wordt gevonden er onderling overleg en bemoeiding plaats vindt; het liefst met vertegenwoordigers vanuit het Joodse volk erbij, maar indien die het niet kunnen opbrengen het contact in stand te houden, dan helaas zonder hen.

De activiteiten die het ICI ontplooit zijn naast de vergaderingen die twee keer per jaar worden gehouden uitwisseling van theologische visies op Israël, bespreken van wat er in ieders achterban wordt gedaan aan judaïca in de opleiding van voorgangers, in postacademische cursussen en in allerlei vormen van gemeentetoerusting (catechese, leerhuizen, e.d.), en verder wordt er gewerkt aan een plan om de positie van Messiasbelijdende Joden in ons land in kaart te brengen.

Deputaten maken zich zorgen over de toekomst van het ICI, maar zijn vooralsnog van mening dat onze participatie zinvol is. Namens onze kerken hebben ds. H.D. Rietveld en ds. M.W. Vrijhof zitting in dit orgaan.

8. Financiën

Voor de financiën verwijzen wij u naar de bijlage B. Daar vindt u ook de toelichting bij de cijfers.

9. Kerk en Israël in de kerkorde

De synode van 2010 gaf deputaten de opdracht 'te onderzoeken op welke wijze de regeling voor de roeping tot evangelieverkondiging onder Israël, zoals deze is verwoord in bijlage 20 K.O., in verband met de huidige samenwerking binnen het Centrum voor Israëlstudies moet worden herzien en daarvoor voorstellen te doen aan de volgende GS.'

Deputaten hebben deze taak opgepakt en komen in dit rapport met concrete voorstellen voor wijziging van de K.O. Al doende kwamen wij erachter dat een verantwoord doorvoeren van de door de synode gevraagde wijziging ook gevolgen heeft voor diverse andere onderdelen van de K.O. waar kerk en Israël wordt genoemd. Alleen al de naamgeving van ons deputaatschap blijkt in eerdere edities niet te zijn doorgevoerd. We hebben u willen dienen met het op een rij zetten van deze artikelen en bepalingen en leggen u in de bijlage bij dit rapport concrete voorstellen voor. Onze voorstellen zijn voorgelegd aan deputaten kerkorde en kerkrecht en met hen afgestemd.

Met onze voorstellen hopen we de kerkordelijke bepalingen voldoende te hebben gericht naar de huidige praktijk.

10. Voorstellen

Deputaten verzoeken de synode:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. deputaten een opdracht tot studie voor de kerken te geven t.a.v. de vraag 'Wat betekent de term 'Israël' in kerk en theologie?';
3. het voorstel om artikel 20 K.O. incl. bijlages aan te passen door te voeren;
4. akkoord te gaan met de nieuwe bestuursvorm van het CIS;
5. de bijdrage per lid per jaar voor de jaren 2014 tot 2016 vast te stellen op € 1,23;
6. opnieuw deputaten te benoemen.

Ds. J. Groenleer, voorzitter

Ds. F.W. van der Rhee, secretaris

Bijlage A

Plaats van kerk en Israël in de kerkerorde

Een van de besluiten van de GS van 2010 met betrekking tot deputaten kerk en Israël is de opdracht 'te onderzoeken op welke wijze de regeling voor de roeping tot evangelieverkondiging onder Israël, zoals deze is verwoord in bijlage 20 K.O., in verband met de huidige samenwerking binnen het Centrum voor Israëlstudies moet worden herzien en daarover voorstellen te doen aan de volgende generale synode'. Onderstaand voorstel is te zien als een antwoord op deze opdracht. Deputaten kerk en Israël stellen hierbij voor om artikel 21 en bijlage 19 van de Kerkerorde aan te passen aan de wijzigingen die de afgelopen jaren voor het werk van kerk en Israël van kracht werden, zowel principieel als praktisch, en die al eerder door de GS werden bevestigd. Deputaten hebben met onderstaand voorstel de gevolgen van genoemde wijzigingen willen doordenken en verwoorden en stellen de GS voor de Kerkerorde als hieronder aangegeven te wijzigen.

Originele tekst	Voorstel aangepaste tekst	Toelichting op voorstel tekstaanpassing
<p>Evangelisatie, evangelieverkondiging onder Israël en buitenlandse zending.</p> <p>Art. 21. De kerken zullen zich met de verkondiging van het Evangelie richten tot hen die van het Evangelie vervreemd zijn alsmede tot Israël en de volken die nog niet voor het christelijk geloof zijn gewonnen. De bepalingen hiervoor worden door de generale synode vastgesteld.</p>	<p>Ontmoeting met Israël, evangelisatie en zending</p> <p>Art. 21. Aan de roeping om het evangelie bekend te maken, willen de kerken als volgt gestalte geven:</p> <p>a. Zij zoeken de ontmoeting met Israël waarin zij zich niet schamen voor het evangelie.</p> <p>b. Zij richten zich met de verkondiging van het evangelie tot hen die van het evangelie vervreemd zijn;</p> <p>c. Zij richten zich met de verkondiging van het evangelie tot hen die nog niet voor het christelijk geloof zijn gewonnen.</p> <p>De bepalingen hiervoor worden door de generale synode vastgesteld.</p>	<p>Deze tekstaanpassing doet recht aan de principiële keus om niet meer te spreken over 'evangelieverkondiging onder Israël' maar over 'kerk en Israël'. Het is Bijbels ook juist om het bekendmaken van het evangelie door de christelijke gemeente in de volgorde Israël, evangelisatie en zending te plaatsen.</p>

[De toevoegingen van art. 21, nl. art. 21.1 en 21.2 vallen buiten dit voorstel, omdat niet relevant zijn voor het werk van kerk en Israël. Ze gaan namelijk respectievelijk over het stichten van zendingsgemeenten en het aanstellen van een evangelisatieouderling.]

De toegevoegde instructies en regelingen zijn voor het grootste gedeelte ook niet van toepassing op het werk van kerk en Israël. Die waarvoor dat wel geldt, worden hieronder geciteerd en becommentarieerd.]

<p>De Paascollecte zal geheel bestemd zijn voor de deputaten kerk en Israël; de Pinkstercollecte voor de zending. (1931, 1950)</p>	<p>De Paascollecte zal geheel bestemd zijn voor... (deputaten Evangelisatie?); de Pinkstercollecte voor deputaten Zending en de collecte op Israëlzondag, de eerste zondag van oktober, voor deputaten Kerk en Israël.</p>	<p>Pasen kan een goed moment zijn om te collecteren voor het werk in Israël. Israëls Messias verrees uit de dood tot redding van Israël en de volken. En passend dat dan met Pinksteren voor de wereldwijde zending wordt gecollecteerd. Volgens deputaten zou het echter goed zijn om op de 'Israëlzondag' (eerste zondag van oktober) voor Israël te collecteren. De keus voor dit laatste impliceert wel dat de generale synode besluit om de eerste zondag van oktober officieel aan te wijzen als Israëlzondag. Deputaten voor kerk en Israël vragen de synode dan ook om dit besluit te nemen.</p>
<p>Instructie voor de deputaten kerk en Israël; bijlage 19.</p>	<p>Instructie voor de deputaten kerk en Israël; bijlage 19.</p>	<p>De voorstellen voor wat betreft bijlage 19 volgen hieronder.</p>
<p>Formulier voor de bevestiging van dienaeren des Woords voor de evangelieverkondiging onder Israël, Acta 1974, p. 76-78.</p>	<p>Formulier voor de bevestiging van dienaeren des Woords ten behoeve van het werk van Kerk en Israël, Acta 2013, p. ...</p>	<p>Is dit formulier nog up-to-date (afgezien dan van de aanduiding 'evangelieverkondiging onder Israël')? Of moet hier nog naar gekeken worden? Zo ja, dan moet er een apart voorstel voor een formulier komen. We vragen de generale synode om deputaten voor kerk en Israël in samenspraak met deputaten Eredienst hiervoor een nieuw liturgisch formulier op te stellen.</p>
<p>BIJLAGE 19 (art. 21). Regeling voor deputaten kerk en Israël</p>	<p>BIJLAGE 19 (art. 21). Regeling voor deputaten kerk en Israël</p>	
<p>Algemeen deel</p>	<p>Algemeen deel</p>	
<p>Art. 1. Teneinde gestalte te geven aan de roeping van de kerken om zich met de verkondiging van het Evangelie te richten tot Israël worden door zowel de particuliere synoden als door de generale synode deputaten benoemd, onder de naam „deputaten kerk en Israël”.</p>	<p>Art. 1. Teneinde gestalte te geven aan de roeping van de kerken om 'luisterend, dienend en getuigend de ontmoeting te zoeken met Israël, waarbij zij zich niet schamen voor het evangelie, worden door zowel de particuliere synoden als door de generale synode deputaten benoemd, onder de naam „deputaten kerk en Israël”.</p>	<p>De voorgestelde formulering is preciezer en principieel meer juist en conform eerder door de generale synode genoemde besluiten.</p>

Originele tekst	Voorstel aangepaste tekst	Toelichting op voorstel tekstaangepassing
<p>Art. 2. Door iedere particuliere synode wordt een tweetaal deputaten met hun secundari aangewezen. Zij hebben zitting voor de tijd van twee jaar, tenzij zij in die tijd het ressort van hun particuliere synode verlaten. De generale synode benoemt een eerste secretaris en een tweede secretaris, alsmede een eerste en een tweede penningmeester. Dezen treden op elke generale synode af en zijn opnieuw herkiesbaar, zulks binnen de bepalingen van de maximale zittingstijd, door de generale synode vastgesteld.</p> <p>De generale synode kan adviseurs aan het deputaatschap toevoegen. De deputaten worden door de generale synode gemachtigd en geïnstrueerd. Zij zijn gehouden een verslag van hun werkzaamheden te geven aan elke particuliere en generale synode.</p>	<p><i>De tekst van dit artikel kan ongewijzigd blijven.</i></p>	
<p>Art. 3. De deputaten zijn geroepen de geestelijke en stoffelijke belangen van de Evangelieverkondiging onder Israël te behartigen.</p> <p>Zij zijn gemachtigd om bij de uitvoering van hun opdracht samen te werken met het bestuur van de Gereformeerde Zendingbond in de Nederlandse Hervormde Kerk en het Instituut voor Gemeente - opbouw en Theologie van de Christelijke Hogeschool Ede, in het „Centrum voor Israëlstudies”, zich daarbij gebonden wetend aan de met het oog daarop vastgestelde „Samenwerkingsovereenkomst”.</p>	<p>Art. 3. Het is de taak van de deputaten om de geestelijke en stoffelijke belangen van de roeping ten aanzien van Israël te behartigen. Zij zijn gemachtigd om bij de uitvoering van hun opdracht als participant in het „Centrum voor Israëlstudies” samen te werken met de medeparticipanten. Zij weten zich daarbij gebonden aan de met het oog daarop vastgestelde samenwerkingsovereenkomst.</p>	<p>De explicitering van de participanten is onnodig en kan verwarring geven, omdat de genoemde samenwerkingsovereenkomst nadrukkelijk ruimte openhoudt voor nieuwe participanten die de samenwerkingsovereenkomst van harte onderschrijven en in meerdere of mindere mate inhoudelijke en financiële verantwoordelijkheden voor het werk van het Centrum voor Israëlstudies nemen. Derhalve is het noemen van 'medeparticipanten' van het Centrum voor Israëlstudies en het verwijzen naar de samenwerkingsovereenkomst voldoende.</p>

Art. 4. De zorg voor het archief ten behoeve van de Evangelieverkondiging onder Israël is aan de deputaten opgedragen. Zij benoemen functionarissen voor het beheer daarvan volgens deze regeling.

Art. 4. De zorg voor het archief ten behoeve van het werk van kerk en Israël is aan de deputaten opgedragen. Zij benoemen functionarissen voor het beheer daarvan volgens deze regeling.

Art. 5. De penningmeester van het deputaatschap heeft onder verantwoordelijkheid van de deputaten het beheer van de gelden. Hij zorgt voor een goede bewaarplaats en eventuele belegging van de gelden. De benodigde gelden voor de generale kas worden bijeengebracht door giften, schenkingen, erflatingen en collecten, met name door de paascollecte. De deputaten hebben het recht, indien nodig, een extra collecte van de kerken te vragen, zulks na toestemming van deputaten financiële zaken.

Art. 5. De penningmeester van het deputaatschap heeft onder verantwoordelijkheid van de deputaten het beheer van de gelden. Hij zorgt voor een goede bewaarplaats en eventuele belegging van de gelden. De benodigde gelden voor de generale kas worden bijeengebracht door giften, schenkingen, erflatingen en collecten, met name door de collecte op de Israëlzonntag. De deputaten hebben het recht, indien nodig, een extra collecte van de kerken te vragen, zulks na toestemming van deputaten financiële zaken. Deputaten zijn krachtens art. 84 van de Kerkorde en binnen de grenzen van deze regeling bevoegd tot:

- a. het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erstellingen;
 - b. het verrichten van betalingen.
- Het beheer van de generale kas is toevertrouwd aan de penningmeester van deputaten. Hij ontvangt zijn instructies van deputaten financiële zaken en doet uitbetalingen binnen de door de generale synode goedgekeurde begrotingen.
- De penningmeester doet jaarlijks rekening en verantwoording aan de deputaten in een door hen vastgestelde vergadering. Dezen zullen alleen hun goedkeuring geven na de goedkeurende verklaring van de accountant die jaarlijks wordt aangezocht om de boeken na te zien.
- De deputaten doen eens in de drie jaar rekening en verantwoording aan de generale synode.

- a. het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erstellingen;
 - b. het verrichten van betalingen.
- Het beheer van de generale kas is toevertrouwd aan de penningmeester van deputaten. Hij ontvangt zijn instructies van deputaten financiële zaken en doet uitbetalingen binnen de door de generale synode goedgekeurde begrotingen.
- De penningmeester doet jaarlijks rekening en verantwoording aan de deputaten in een door hen vastgestelde vergadering. Dezen zullen alleen hun goedkeuring geven na de goedkeurende verklaring van de accountant die jaarlijks wordt aangezocht om de boeken na te zien.
- De deputaten doen eens in de drie jaar rekening en verantwoording aan de generale synode.

De nieuwe tekst spreekt van 'het werk van kerk en Israël' omdat er door onze kerken ook werk gebeurt in Israël door deputaten Diaconaat wat niet per definitie direct gekoppeld is aan het werk van ons deputaatschap. Het moge duidelijk zijn dat de archivering van dát werk in Israël niet de verantwoordelijkheid is van deputaten kerk en Israël.

Alleen een wijziging t.a.v. de collecte voor kerk en Israël: niet op Pasen maar op de zgn. Israëlzonntag. Zie hiervoor wat hierboven betoogd is in de commentaar op de tekst van artikel 21 K.O.

Originele tekst	Voorstel aangepaste tekst	Toelichting op voorstel tekstaanpassing
<p>ABijzonder deel</p> <p>Art. 6. Bij de uitvoering van de roeping tot Evangelieverkondiging onder Israël zijn binnen de orde van Christus' kerk de volgende elementen van belang:</p> <p>a. de diensten;</p> <p>b. de samenwerking tussen zenderende kerk(en) en deputaten;</p> <p>c. het opzicht over de leer en de christelijke tucht.</p> <p>De diensten</p> <p>Art. 7. De diensten zijn tweërlei:</p> <p>a. de kerndienst, zijnde de ambtelijke dienst des Woords in prediking, sacramentsbediening, zielzorg en catechese;</p> <p>b. de nevendiensten, zijnde het toezicht op de beoefening van de christelijke barmhartigheid en het geven van onderwijs.</p> <p>Dit alles voor zover dat in de gegeven situatie mogelijk is.</p> <p>Art. 8. De toelating tot de dienst des Woords en der sacramenten voor de Evangelieverkondiging onder Israël van hen die het ambt van dienaar des Woords in de Christelijke Gereformeerde kerken nog niet hebben bekleed, geschiedt overeenkomstig art. 4 van de Kerkorde.</p> <p>Art. 9. De beroeping van een dienaar des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël die reeds aan een van de Christelijke Gereformeerde kerken verbonden is, geschiedt overeenkomstig art. 5 van de Kerkorde.</p>	<p>Bijzonder deel</p> <p>Art. 6. Bij de uitvoering van de roeping om de ontmoeting te zoeken met Israël, wordt binnen het kader van het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies een Israëlconsulent benoemd. De benoeming vindt plaats overeenkomstig de regels die in de samenwerkingsovereenkomst zijn vastgelegd. De taakomschrijving van deze consulent is eveneens in de samenwerkingsovereenkomst vastgelegd.</p> <p>Wanneer de Israëlconsulent een dienaar van het Woord uit de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland is, geldt het volgende:</p> <p>a. het bepaalde in de artikelen 4 en 5 van de Kerkorde;</p>	<p>Omdat de benoeming van een Israëlconsulent gebeurt door het Centrum voor Israëlstudies, waarbinnen deputaten voor Kerk en Israël participeren, is de genoemde uitwerking van de taak van een Israëlconsulent in de originele tekst niet meer actueel. Een verwijzing in dezen naar de samenwerkingsovereenkomst van het Centrum voor Israëlstudies is derhalve meer ter zake.</p> <p>Mocht de Israëlconsulent een christelijke gereformeerde predikant zijn, dan geldt uit de aard der zaak het bepaalde in de artikelen 4 en 5 van de Kerkorde.</p> <p>Deputaten stellen daarom voor om de artikelen 6 tot en met 9 uit de originele tekst te vervangen door het als artikel 6, en artikel 6a, aangeduide in de voorgestelde tekst.</p>

- Art. 10. Zij die volgens de voorgaande artikelen beroepen zijn, zullen opgeleid worden voor de dienst van de Evangelieverkondiging onder Israël. De wijze waarop dit geschiedt, wordt geregeld door de deputaten binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies. Hiervan wordt verslag gedaan aan de generale synode.
- Art. 11. Vóór de uitzending tot de Evangelieverkondiging onder Israël zullen de deputaten zich overtuigen van de goede uitslag van de opleiding volgens art. 10 door een examen dat de volgende vakken omvat:
1. kennis van de geschiedenis en de cultuur van het joodse volk en de joodse religie;
 2. met name in betrekking tot het terrein waar de beroepene zal arbeiden;
 3. geschiedenis van de Evangelieverkondiging onder Israël;
 4. theorie daarvan naar gereformeerde beginselen; 5. de elementen in betrekking tot de joodse godsdienst.
- De deputaten kunnen gehele of gedeeltelijke vrijstelling van dit examen verlenen.
- Art. 12. Na aanneming van het beroep zal voor een kandidaat het peremptoir examen plaatsvinden naar art. 4 van de Kerkorde door de classis waaronder de roepende kerk ressorteert en zo nodig het examen naar art. 11 van deze regeling.
- Art. 13. Na gunstige uitslag van de in voorgaande artikelen genoemde examens zal de bevestiging van de beroepene plaats hebben in de kerk door welke hij voor de Evangelieverkondiging onder Israël beroepen is, volgens het formulier daartoe door de generale synode vastgesteld (zie Acta 1974, art. 141).
- b. Zij die volgens het bij a. bepaalde beroepen zijn, zullen indien nodig nader opgeleid worden voor de genoemde bijzondere dienst in Israël. Hiervan wordt verslag gedaan aan de generale synode.
- c. Vóór de uitzending tot deze bijzondere dienst in Israël zullen binnen het kader van de samenwerkingsovereenkomst van het Centrum voor Israëlstudies deputaten zich overtuigen van voldoende kennis en opleiding op de volgende punten:
1. kennis van de geschiedenis en de cultuur van het joodse volk en de joodse religie;
 2. met name in betrekking tot het terrein waar de beroepene zal arbeiden;
 3. geschiedenis en inhoud van het werk van de kerk in Israël;
 4. theorie daarvan naar gereformeerde beginselen.
- Dit artikel laten vervallen.
- Art. 12. Na aanneming van het beroep zal voor een kandidaat het peremptoir examen plaatsvinden naar art. 4 van de Kerkorde door de classis waaronder de roepende kerk ressorteert en zo nodig het examen naar art. 11 van deze regeling.
- Art. 13. Na gunstige uitslag van de in voorgaande artikelen genoemde examens zal de bevestiging van de beroepene plaats hebben in de kerk door welke hij voor de Evangelieverkondiging onder Israël beroepen is, volgens het formulier daartoe door de generale synode vastgesteld (zie Acta 1974, art. 141).
- Deputaten merken op dat de laatste zin impliceert dat deputaten op dit punt volledig mandaat hebben. Het verslag aan de generale synode is immers 'slechts' informeler.
- Punt 5 kan o.i. vervallen, omdat dit opgesloten zit in de punten 1-4.
- Deputaten zijn vanwege hun deelname aan het CIS niet meer in de positie om gehele of gedeeltelijke vrijstelling van een examen te verlenen.
- Dit artikel zou kunnen vervallen, omdat het inhoudelijk ondervangen wordt door wat in de voorgestelde tekst onder a. en c. wordt verwoord.
- De genoemde 'gunstige uitslag enz.' kan vervallen, want is al ondervangen door het onder a. (voorgestelde nieuwe tekst) verwoorde. Zie verder eerdere opmerking over een liturgisch formulier bij de commentaar op artikel 21 K.O.

Originele tekst	Voorstel aangepaste tekst	Toelichting op voorstel tekstaangepassing
-----------------	---------------------------	---

Art. 14. De dienaar des Woords blijft ook op het terrein waar hij arbeidt de dienaar van de zendende kerk. Hij ontvangt zijn instructies voor het werk van de raad van de zendende kerk en de deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies) en vraagt in twijfelachtige gevallen advies inzake zijn arbeid aan die raad en aan de deputaten.

e. De dienaar van het Woord blijft ook op het terrein waar hij arbeidt de dienaar van de zendende kerk. Hij ontvangt zijn instructies voor het werk in Israël van het Centrum voor Israëlstudies, waarin deputaten participeren.

Geen opmerkingen; alleen andere nummering.

Art. 15. Tot de taak van de dienaar des Woords behoort dat hij het Evangelie verkondigt onder Israël en onder de zegen des Heren meehelpt aan de bouw van de kerk van de Here Jezus Christus ter plaatse waartoe de kerk hem zendt.

Dit artikel laten vervallen.

Inhoudelijk voegt dit artikel ons inziens niets toe.

Art. 16. Het verlenen van emeritaat aan de dienaar des Woords en, in geval van overlijden, de onderhouding van zijn eventuele weduwe en wezen zal geschieden volgens de bepalingen van art. 13 van de Kerkorde.

f. Het verlenen van emeritaat aan de dienaar des Woords en, in geval van overlijden, de onderhouding van zijn eventuele weduwe en wezen zal geschieden volgens de bepalingen van art. 13 van de Kerkorde.

Geen opmerkingen; alleen andere nummering.

Art. 17. De regeling en verzorging van de nevendiensten, alsmede de vaststelling van de instructie van hen die in deze nevendiensten werkzaam zijn, wordt overgelaten aan de zendende kerk in overleg met de deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies) volgens bepalingen door de generale synode vastgesteld.

g. De regeling en verzorging van nevendiensten, alsmede de vaststelling van de instructie van hen die in deze nevendiensten werkzaam zijn, wordt overgelaten aan het Centrum voor Israëlstudies, waarbinnen deputaten participeren.

Geen opmerkingen; alleen andere nummering.

De samenwerking tussen zsende kerk(en) en deputaten

Art. 18. De uitzending van een dienaar des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël geschiedt door de plaatselijke kerk, hetzij met, hetzij zonder medewerking van andere plaatselijke kerken.

Art. 19. De kerken verlenen door haar deputaten medewerking aan de zsende kerk tot het uitzenden van een dienaar des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël.

Art. 20. De raad van de zsende kerk en de deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies) zullen zo dikwijls bijeenkomen als door de kerkenraad of door de deputaten zal nodig geacht worden. De kerkenraad kan zich doen vertegenwoordigen door gecommiteerden. De deputaten hebben het recht van alle stukken die betrekking hebben op deze arbeid kennis te nemen en hun oordeel ter kennis te brengen van de kerkenraad die in overleg met en in tegenwoordigheid van de deputaten deze arbeid behartigt.

Art. 21. Het werk van de beroeping en uitzending van een dienaar des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël geschiedt door de zsende kerk uit een voordracht door de kerkenraad en de deputaten vastgesteld. De beroepsbrief en de instructie worden vastgesteld door de kerkenraad en de deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies).

h. De uitzending van een dienaar van het Woord voor de ontmoeting met Israël geschiedt door de plaatselijke kerk, hetzij met hetzij zonder medewerking van andere plaatselijke kerken.

i. De kerken verlenen door haar deputaten medewerking aan de zsende kerk tot het uitzenden van een dienaar van het Woord voor de ontmoeting met Israël.

j. De raad van de zsende kerk en het Centrum voor Israëlstudies, waarbinnen deputaten participeren, zullen zo dikwijls bijeenkomen als door de kerkenraad of door de deputaten zal nodig geacht worden. De kerkenraad kan zich doen vertegenwoordigen door gecommiteerden.

k. Het beroepen en de uitzending van een dienaar van het Woord voor de ontmoeting met Israël geschiedt door de zsende kerk na een voordracht aan de gemeente door de kerkenraad in samenwerking met deputaten. De beroepsbrief en de instructie worden vastgesteld door de kerkenraad en het Centrum voor Israëlstudies, waarbinnen deputaten participeren.

l. ...voor de Evangelieverkondiging onder Israël" is vervangen door "de ontmoeting met Israël". Dat behelst de ontmoeting die gekarakteriseerd wordt door "luisteren, dienen en getuigen" zoals in de voorgestelde tekst van het nieuwe artikel over Kerk en Israël duidelijk wordt gedefinieerd. In dit deelartikel van bijlage 19 kan derhalve worden volstaan met "de ontmoeting met Israël".

Zie vorige opmerking.

Het tweede gedeelte van dit oorspronkelijk deelartikel hoeft niet te worden toegevoegd, omdat dit in het eerste deel al is geïmpliceerd en gewaarborgd.

Geen opmerkingen; alleen andere nummering.

Originele tekst	Voorstel aangepaste tekst	Toelichting op voorstel tekstaanpassing
<p>Art. 22. De zendende kerk is verplicht haar dienaar die haar in het Evangelie dient, een behoorlijk honorarium voor levensonderhoud te waarborgen, alsmede een redelijke kostenvergoeding. De financiële verplichtingen die hieruit voortvloeien worden overgedragen aan deputaten kerk en Israël.</p>	<p>i. De zendende kerk is verplicht haar dienaar die haar in het Evangelie dient, een behoorlijk honorarium voor levensonderhoud te waarborgen, alsmede een redelijke kostenvergoeding. De financiële verplichtingen die hieruit voortvloeien worden overgedragen aan deputaten kerk en Israël.</p>	<p>Geen opmerkingen; alleen andere nummering.</p>
<p>Art. 23. Het arbeidsveld van de uit te zenden dienaar wordt door de zendende kerk aangewezen op advies en met goedkeuring van de deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies), die daartoe de machtiging van de generale synode behoeven. Indien ingeval van dringende noodzaak van arbeidsveld veranderd moet worden, treden de kerkenraad en de deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies) handelend op onder verantwoordelijkheid aan de generale synode.</p>	<p><i>Dit artikel kan vervallen.</i></p>	<p>Dit artikel lijkt te kunnen vervallen, omdat het van toepassing is op een zendingscontext. Dat is voor het werk van Kerk en Israël niet van toepassing.</p>
<p>Het opzicht over de leer en de christelijke tucht</p> <p>Art. 24. De bij de dienst te gebruiken Bijbelvertalingen, catechetische leer- en dienstvoeken, formulieren voor doop en avondmaal enz. worden door de dienaar aan de kerkenraad van de zendende gemeente voorgelegd en met advies van deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies) goedgekeurd.</p>	<p><i>Dit artikel laten vervallen.</i></p>	<p>Dit artikel kan wat ons betreft vervallen. Het is ons inziens niet proportioneel. Immers, er zal nooit een Christelijke Gereformeerde Kerk in Israël worden gesticht. Dit artikel lijkt meer van toepassing op een zendingscontext en voor het werk van Kerk en Israël niet van toepassing.</p>

Art. 25. Het toezicht op de belijdenis en wandel van de dienaar voor de Evangelieverkondiging onder Israël berust bij de raad van de zendende kerk, in geval de betreffende dienaar het ambt bekleedt in de Christelijke Gereformeerde Kerken. Indien hij zondigt ten opzichte van leer of leven en de overeenkomstig de daarvoor in de Kerkorde vervatte bepalingen behandelt.

m. Het toezicht op de belijdenis en wandel van de dienaar voor de bijzondere dienst in Israël berust bij de raad van de zendende kerk. Indien hij zondigt ten opzichte van leer of leven en de zendende kerk daarvan zekerheid krijgt, zal zij hem overeenkomstig de daarvoor in de Kerkorde vervatte bepalingen behandelen.

De strofe '... in geval de betreffende dienaar enz.' vervalt door wat wordt genoemd in de hoofdtekst van artikel 5 van bijlage 19 K.O.

Indien de Israëlconsulent geen christelijk-gereformeerde predikant is

n. Wanneer de Israëlconsulent wel lid is van de Christelijke Gereformeerde Kerken maar geen predikant, zal deze persoon aangesteld dienen te worden als kerkelijk werker, in de zin van artikel 3 sub 8 van de Kerkorde.

Het is noodzakelijk deze bepaling toe te voegen, omdat de samenwerkingsovereenkomst van het Centrum voor Israëlstudies het mogelijk maakt dat ook een niet-predikant aangesteld kan worden als Israëlconsulent.

Indien de Israëlconsulent predikant is binnen de Protestantse Kerk in Nederland

o. Wanneer de Israëlconsulent predikant is binnen de Protestantse Kerk in Nederland, is hij gerechtigd om voor te gaan in diensten binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken naar analogie van de regeling rond de zogenaamde dovendienst, zoals omschreven in art. 64 sub 5 van de Kerkorde.

Wanneer een PKN-predikant als Israëlconsulent wordt uitgezonden, wordt hij mede namens de Christelijke Gereformeerde Kerken uitgezonden. Dit is voldoende aanleiding om het mogelijk te maken dat deze predikant gedurende zijn consulentchap tijdens zijn verblijf in Nederland ook in Christelijke Gereformeerde kerkdiensten kan voorgaan.

Slotbepaling

Art. 26. De artikelen van deze regeling kunnen door de generale synode gewijzigd, vermeerderd of verminderd worden. Daartoe mogen de deputaten voorstellen indienen.

Slotbepaling

Art. 6. De artikelen van deze regeling kunnen door de generale synode gewijzigd, vermeerderd of verminderd worden. Daartoe mogen de deputaten voorstellen indienen.

Deze slotbepaling geeft deputaten Kerk en Israël alle ruimte om de generale synode ondernemig voorstel te doen.

Bijlage B**Financiën****I. Algemeen**

Ter wille van de leesbaarheid ronden wij in dit hoofdstuk alle bedragen af op veelvoud van € 1.000,-. De begroting van baten en lasten voor de periode 2014 tot en met 2016 is grotendeels gebaseerd op voortzetting van het bestaande beleid. Als nieuw beleid zijn opgenomen:

- een bijdrage in de kosten van de diaconaal consulent van het CIS voor een gedeelte gelijk aan maximaal 0,1 fte. Elders in dit rapport is een toelichting opgenomen betreffende het belang hiervan voor het vervullen van de taken van het deputaatschap;
- een jaarlijkse dotatie aan een *Voorziening Continuïteit Jeruzalempost*. Deze voorziening is bedoeld om in het zicht van de repatriëring van een Israëlconsulent zodanig tijdig een nieuwe consulent te kunnen aanstellen en opleiden dat de Jeruzalempost bezet kan blijven. Bij de recente wisseling van consulent is gebleken dat het open laten van deze post gedurende een periode van enige betekenis de verstrekking van een visum vrijwel zeker onmogelijk maakt. Elders in dit rapport wordt uitvoeriger ingegaan op het belang van continuïteit op de Jeruzalempost.

Deze beide elementen van nieuw beleid hebben wij ingezet per 1 januari 2013.

II. Overzicht van baten en lasten over de jaren 2010 tot en met 2012, raming 2013

Bedragen x € 1.000,-	Raming 2013	Concept- jaar-rek. 2012	Realisatie 2011	2010
Baten				
Bijdragen kerken	52	56	53	37
Bijdragen voor <i>Vrede over Israël</i>	60	60	53	68
Ontvangen giften	3	5	4	10
Zendingsdagen/commissies	3	3	3	6
Intrest	3	3	4	4
Overige inkomsten	-	20	-	-
	121	147	117	125
Lasten				
Bijdrage Centrum voor Israëlstudies				
- <i>Algemeen en Jeruzalempost</i>	70	71	44	66
- <i>Yad Elie</i>	-	15	15	22
- <i>Donatie voorziening continuïteit Jeruzalempost*</i>	6	-	-	-
- <i>Bijdrage diaconaal consulent*</i>	8	-	-	-
Kosten voorlichting				
- <i>Vrede over Israël</i>	50	49	41	52
- <i>Overig</i>	1	5	1	1
Bijdragen Israëlorganen	2	2	1	1
Overige kosten	28	20	24	30
	165	162	126	172
Resultaat	-44	-15	-9	-47

* Deze posten betreffen nieuw beleid.

III Toelichting op de resultaten 2010 tot en met 2012 en de raming 2013

Het jaar 2010:

Bij de opstelling van de begroting over de perioden 2011 tot en met 2013 werd rekening gehouden met een raming van de baten en lasten over het jaar 2010. In werkelijkheid bleek het resultaat over dat jaar € 28.000,- gunstiger dan geraamd. De belangrijkste oorzaken van dit verschil zijn:

- de bijdrage aan het CIS was € 11.000,- lager dan geraamd als gevolg van het vertrek van de Israëlconsulent in 2010, terwijl in de vacature pas later kon worden voorzien;
- er werd € 8.000,- meer aan giften ontvangen dan geraamd.

De jaren 2011 tot en met 2013:

Het resultaat over 2011 was € 35.000,- gunstiger dan begroot. De voornaamste oorzaak daarvan was de lagere benodigde bijdrage aan het CIS in verband met de tot 1 september 2011 voortdurende vacature voor een Israëlconsulent.

Het resultaat over 2012 was € 33.000,- gunstiger dan begroot. De voornaamste afwijkingen van de begroting waren de volgende:

- de ontvangst van een nalatenschap ter grootte van € 20.000,-;
- er werd minder ontvangen aan bijdragen voor *Vrede over Israël* € 8.000,-;
- lagere bijdragen aan het Centrum voor Israëlstudies € 8.000,-.

Het geraamde resultaat over het jaar 2013 is € 7.000,- ongunstiger dan begroot. De voornaamste oorzaak hiervan betreft de te ontvangen bijdragen voor *Vrede over Israël*. Deze opbrengst wordt € 8.000,- lager geraamd dan de begroting.

De post Overige kosten is als volgt te specificeren:

Bedragen x € 1.000,-	Realisatie			
	Raming 2013	Concept- jaar-rek. 2012	2011	2010
Landelijk kerkelijk bureau	10	9	9	9
Vergaderkosten deputaten	6	5	6	7
Conferenties en studiereizen	6	1	3	8
Abonnementen	2	2	2	2
Bankkosten	1	1	1	1
Accountantskosten	1	1	1	1
Overige	2	1	2	2
Totaal kosten	28	20	24	30

IV Ontwikkeling van het eigen vermogen sinds de vorige begroting

Bij het samenstellen van de begroting over de periode 2011 tot en met 2013 werd uitgegaan van een geraamd eigen vermogen per 31 december 2010 exclusief bestemmingsreserve van € 213.000,-.

Verminderd met de begrote tekorten over de jaren 2011 tot en met 2013 zou het eigen vermogen ultimo 2013 uitkomen op een bedrag van € 113.000,-.

De werkelijke ontwikkeling van het eigen vermogen is echter gunstiger geweest als gevolg van de betere resultaten die zijn toegelicht in de vorige paragraaf. Inclusief het geraamde resultaat over 2013 komt het eigen vermogen per 31 december 2013 uit op € 204.000,-. De resultaatbestemming en het verloop van het eigen vermogen worden getoond in onderstaand overzicht.

Ontwikkeling eigen vermogen

Bedragen x € 1.000,-	Realisatie			
	Raming 2013	Concept- jaar-rek. 2012	2011	2010
Resultaatbestemming				
Algemeen reserve	-43	-	6	-25
Bestemmingsreserve (Yad Elie)	-1	-15	-15	-22
Totaal	-44	-15	-9	-47

Verloop eigen vermogen

Algemene reserve				
- stand op 1 januari	247	247	241	266
- mutatie resultaatbestemming	-43	-	6	-25
- stand op 31 december	204	247	247	241
Bestemmingsreserve (Yad Elie)				
- stand op 1 januari	1	16	31	53
- mutatie resultaatbestemming	-1	-15	-15	-22
- stand op 31 december	0	1	16	31
Totaal eigen vermogen op 31 december	204	248	263	272

V Begroting voor de jaren 2014 tot en met 2016

Uitgangspunten bij de begroting 2014 tot en met 2016

- Voor de berekening van de omslag per (doop)lid wordt uitgegaan van een ledental van 74.000.
- De bijdragen voor *Vrede over Israël* zijn zowel in 2011 als in 2012 lager dan het begrote bedrag geweest. Wij gaan er van uit dat hierin tot en met 2016 geen verbetering zal optreden en hebben deze opbrengst begroot op het niveau van 2012.
- De rente op uitstaande gelden wordt begroot op basis van een rente van 2% per jaar.
- De bijdrage aan het Centrum voor Israëlstudies wordt gebaseerd op:
 - o algemeen: de begroting 2013 van het CIS;
 - o Jeruzalempost: de meerjarenbegroting die het CIS daarvoor heeft opgesteld. Daarbinnen wordt gereserveerd voor de jegens de Israëlconsulent geldende verplichtingen ten aanzien van kosten van repatriëring en herinrichting bij het einde van zijn uitzendingstermijn;
 - o diaconaal consulent: een globale schatting van de bijdrage tot maximaal 0,1 fte.
- Aan de *Voorziening Continuïteit* Jeruzalempost wordt jaarlijks een bedrag gedoteerd dat, rekening houdend met een uitzendperiode van zes jaren, voldoende is om te zijner tijd vanuit deze voorziening ons aandeel van 50% in de extra kosten van het tijdig aanstellen en opleiden van een nieuwe Israëlconsulent te kunnen voldoen.
- Steeds verdergaande beperkingen die het ministerie van Onderwijs oplegt aan de CHE leiden mogelijk tot het opleggen aan het CIS van sterk verhoogde overheadkosten. In de begroting wordt deze kostenstijging niet opgenomen, maar verondersteld dat het mogelijk zal blijken deze te vermijden.
- Voor de jaren 2014 tot en met 2016 wordt rekening gehouden met één studiereis. De deelname aan studiereizen wordt door deputaten gesubsidieerd op basis van een daartoe ingestelde regeling. In de begroting wordt uitgegaan van maximale benutting van deze regeling.
- Het eigen vermogen van het deputaatschap dient minimaal eenmaal de kosten van het jaar 2013 te bedragen, inclusief de kosten van *Vrede over Israël*.

Met inachtname van voornoemde uitgangspunten komen wij tot de volgende begroting:

Begroting 2014 - 2016

Bedragen x € 1.000,-	2014	2015	2016
Baten			
Bijdragen kerken	91	91	91
Bijdragen voor <i>Vrede over Israël</i>	60	60	60
Ontvangen giften	3	3	3
Zendingsdagen/commissies	3	3	3
Intrest	2%	4	4
Overige inkomsten	1	1	1
	162	162	161
Lasten			
Bijdrage Centrum voor Israëlstudies			
- <i>Algemeen en Jeruzalempost</i>	71	72	73
- <i>Donatie voorziening continuïteit Jeruzalempost*</i>	6	6	7
- <i>Bijdrage diaconaal consulent*</i>	8	8	8
Kosten voorlichting			
- <i>Vrede over Israël</i>	52	53	54
- <i>Overig</i>	2	2	2
Bijdragen Israëlorganen	2	2	2
Overige kosten	29	32	33
	170	175	179
Resultaat	-8	-13	-18

* Deze posten betreffen nieuw beleid

Deze begroting leidt tot een ontwikkeling van het eigen vermogen volgens onderstaand overzicht.

Bedragen x € 1.000,-	Begroting		
	2014	2015	2016
Verloop eigen vermogen			
Stand op 1 januari	204	196	183
Mutatie resultaatbestemming	-8	-13	-18
Stand op 31 december	196	183	165

De begrote post *overige kosten* is als volgt te specificeren:

Bedragen x € 1.000,-

	Begroting		
	2014	2015	2016
Landelijk kerkelijk bureau	11	12	12
Vergaderkosten deputaten	6	7	7
Conferenties en studiereizen	6	6	6
Abonnementen	2	2	3
Bankkosten	1	1	1
Accountantskosten	1	1	1
Overige	2	3	3
Totaal kosten	29	32	33

VI Benodigde omslag per (doop)lid per jaar voor de periode 2014 tot en met 2016

Zoals hiervoor vermeld en toegelicht ontwikkelde het eigen vermogen zich in de afgelopen periode gunstiger dan begroot was. Daardoor kan ook gedurende de periode 2014 tot en met 2016 nog worden ingeteerd op het eigen vermogen. Dit levert een matiging op van de benodigde omslag per (doop)lid voor de jaren 2014 tot en met 2016. In onderstaande berekening tonen wij afzonderlijk welke omslag nodig zou zijn zonder in te teren op het eigen vermogen en welke reductie daarop kan worden toegepast.

Berekening benodigde omslag per (doop)lid per jaar (bedragen x € 1.000 tenzij anders vermeld)

Aantal leden x 1.000		74
Begroot tekort exclusief omslag	2014	99
	2015	104
	2016	109
Totaal 3 jaren		312
Dekking van dit tekort vergt een jaarlijkse omslag per (doop)lid van:		€ 1,41
Eigen vermogen van 1-1-2014 volgens raming 2013		204
Norm eigen vermogen (jaarlasten 2013 volgens raming)		165
Bedrag mogelijke intering op het eigen vermogen over 3 jaren		39
Interen op het eigen vermogen leidt tot reductie van de omslag met:		€ 0,18
Na interen komt de benodigde jaarlijkse omslag per (doop)lid uit op:		€ 1,23
In de begroting 2014-2016 verwerkte omslag:		€ 1,23

VII Overzicht baten en lasten van het Centrum voor Israëlstudies 2010 tot en met 2013

Hierina geven wij u een overzicht van de baten en lasten van het Centrum voor Israëlstudies over de jaren 2010 tot en met 2013, voor 2010 en 2011 de gerealiseerde uitkomsten, voor 2012 en 2013 de begrotingscijfers.

Hierin zijn de baten en lasten van diaconale projecten van het CIS niet opgenomen, omdat onze financiële betrokkenheid daarbij zich tijdens de jaren 2010 tot en met 2012 beperkte tot het beschikbaar stellen voor het project Yad Elie van de middelen die wij verkregen uit een onder last ontvangen legaat. Ingaande 2013 betreft onze financiële betrokkenheid een klein aandeel in de bekostiging van de diaconaal consulent, zichtbaar in onze begroting.

Baten en lasten CIS 2010-2013 Bedragen x € 1.000,-	Begroting		Realisatie	
	2013	2012	2011	2010
Baten				
Docentenvergoedingen CHE/TUA	25	28	21	16
Israëlreizen	-	-	24	37
Bijdragen deputaten diaconaat	8	8	8	8
Collecten, giften en overige	5	4	5	4
Publicaties, cursussen, symposia	2	1	2	3
Totaal baten	40	41	60	68
Lasten				
CIS excl. Jeruzalempost				
- <i>personele kosten</i>	81	80	72	72
- <i>algemene kosten</i>	9	7	8	69
- <i>Israëlreizen</i>	-	-	25	37
- <i>publicaties, cursussen, symposia</i>	4	8	3	3
Subtotaal	94	95	108	121
Jeruzalempost				
- <i>personele kosten</i>	58	63	17	57
- <i>werk- en activiteitenkosten</i>	24	26	6	7
- <i>wisseling consulenten (2013 reservering)</i>	4	-3	17	16
Subtotaal	86	86	40	80
Totaal lasten	180	181	148	201
Saldo t.i.v. participanten GZB en CGK	140	140	88	133
Bijdrage GZB	70	70	44	67
Bijdrage deputaten kerk en Israël	70	70	44	66
Totaal bijdragen participanten	140	140	88	133

Aanvullend rapport deputaten kerk en Israël

Zoals eerder telefonisch besproken zenden we u hierbij informatie toe t.a.v. de nieuwe bestuursvorm voor het CIS (Centrum voor Israëlstudies). Op het moment dat het rapport moest worden ingediend, was deze informatie nog niet voor handen.

Deputaten hebben op 19 juni de concept-statuten van de op te richten stichting CIS goedgekeurd. Zoals in het rapport aangegeven was het niet mogelijk de oude bestuursstructuur te handhaven. Door wijzigingen in het regeringsbeleid t.a.v. hogescholen moest de CHE tot een andere vorm van betrokkenheid binnen het CIS komen, wilde deze betrokkenheid gewaarborgd blijven voor de toekomst. De beste nieuwe vorm van samenwerking bleek een stichtingsvorm te zijn.

Vanuit het deputaatschap zijn meerdere personen betrokken geweest bij de totstandkoming van de statuten. Daarbij is extra aandacht gegeven aan belangrijke aandachtspunten die door uw synode in het verleden werden geformuleerd, zoals invloed op het beleid en personele benoemingen. Het deputaatschap Vertegenwoordiging is gevraagd of de statuten voldoende in lijn liggen met eerdere uitspraken van de synode. Op 15 juni heeft de secretaris van Vertegenwoordiging aangegeven dat dit inderdaad het geval is.

Dit heeft deputaten de vrijmoedigheid gegeven in te stemmen met de concept-statuten, zodat kan worden overgegaan tot de daadwerkelijke vorming van de stichting.

We zijn dankbaar dat op deze wijze de samenwerking gehandhaafd kan blijven. Een samenwerking die telkens weer zeer vruchtbaar blijkt te zijn, zowel op het inhoudelijke als ook op het publicitaire en financiële vlak.

drs. F.W. van der Rhee, 1° secretaris

Bijlage 20

Artikel 63

Rapport 3 van commissie 2 inzake het rapport van deputaten kerk en Israël

Inleiding

Met waardering heeft uw commissie kennisgenomen van het rapport van deputaten 'kerk en Israël'. Bijzondere vermelding verdient de verschijning van de brochure *Voorgoed verbonden*. Niet alleen in de kerken is deze brochure goed ontvangen, maar zij wordt ook besproken in het OJEC. Daarnaast stemt

het tot verwondering dat door contacten met Joodse studenten van het Schechterinstituut (een opleiding voor rabbijnen) er openheid kwam om samen gedeelten uit zowel het Oude als het Nieuwe Testament te bestuderen.

Luisteren, dienen en getuigen

De ontmoeting tussen Joden en christenen vraagt een eigen aanpak. Dat geldt zowel voor de contacten die deputaten in Nederland onderhouden als voor de contacten die ds. A. Brons in Israël heeft. Deputaten houden daarbij voortdurend de drie woorden 'luisteren, dienen en getuigen' voor ogen. Geen van de drie begrippen kan gemist worden. Met elkaar typeren zij de manier waarop deputaten hun Joodse gesprekspartners tegemoet treden. Met instemming heeft uw commissie daarvan kennisgenomen. Toch meent uw commissie dat het getuigende element nog iets sterker geformuleerd kan worden, zonder daarbij afbreuk te doen aan de eigen benadering van het Joodse volk. Met goedkeuring van deputaten doet uw commissie daarover een voorstel bij de nieuwe formulering van artikel 21 van de Kerkorde (zie bijlage A van het deputatenrapport).

Bezinning

Al vele jaren vindt in het deputaatschap op hoog niveau bezinning plaats op de verhouding van kerk en Israël. De resultaten daarvan zijn regelmatig te lezen in *Vrede over Israël* en op de goedbezochte website van het deputaatschap. Ook in de contacten van deputaten en in de vele ontmoetingen en spreekbeurten van de directeur van het CIS worden de vruchten van de bezinning gedeeld met anderen. Een mooi voorbeeld is de brochure *Voorgoed verbonden*. Deze brochure is niet alleen goed ontvangen in de kerken, maar ook daarbuiten. De genuanceerde benadering in de brochure van de relatie 'kerk en Israël' gaf openheid om deze in een vergadering van het OJEC te gaan bespreken. Uw commissie is daar dankbaar voor.

Er is niet alleen bijval geweest na het verschijnen van *Voorgoed verbonden*. Er zijn ook wel kritische vragen gesteld. Al deze vragen brengen deputaten ertoe een vervolg te willen geven aan hun bezinning. Uw commissie stemt van harte in met de voorgestelde studieopdracht over de vraag 'Wat betekent de term 'Israël' in kerk en theologie?' Uw commissie vraagt zich af of het haalbaar is plaatselijke gemeenten meer te betrekken bij de bezinning op deze vraag. Het komt uw commissie voor dat in de plaatselijke gemeente andere vragen leven over de verhouding kerk en Israël. Als voorbeelden werd in dit verband genoemd: a. wat heeft het conflict tussen Israël en de Palestijnen te maken met mijn geloof?; b. welke tien dingen moet iedere christen weten over Israël?; c. wat zijn de bezwaren tegen de standpunten van Christenen voor Israël? Uw commissie acht het belangrijk dat het werk van deputaten nog meer aansluiting vindt bij wat er leeft in de plaatselijke gemeente.

In het gesprek met deputaten wijst uw commissie nog op de publicatie van dr. S. Paas (sr), *Christian Zionism Examined*. Het boek heeft naar de mening van uw commissie in de kerken nogal wat stof doen opwaaien. Toch hebben deputaten er niet veel meer over naar buiten gebracht dan een boekbespreking in *De Wekker*. Deputaten geven aan met opzet deze lijn te hebben gevolgd omdat men ook in het verleden niet de gewoonte had op de theologische actualiteit in te gaan. Na de felle reacties op het boek van dr. Paas was bovendien het gevaar groot dat het debat gepolariseerd raakte. Deputaten hebben daarom besloten dr. B. Wallet te vragen om binnenkort in *De Wekker* meer in het algemeen in te gaan op het verschijnsel 'Christian-zionism'.

Uitzending ds. A. Brons

Intensief zijn deputaten binnen het samenwerkingsverband van het CIS betrokken geweest bij de uitzending van ds. A. Brons en zijn vrouw naar Israël. Zoals in het rapport van deputaten te lezen staat in paragraaf 5.3 waren er verschillende complicaties bij het verstrekken van een visum door de Israëlische overheid. Uw commissie heeft hierover doorgesproken met deputaten. Bij eerdere wisselingen van de Israëlwerker/consulent had de Israëlische overheid niet de eis van continuïteit van bezetting van de functie gesteld die nu ineens naar voren kwam. Uw commissie is van oordeel dat deputaten noch het CIS iets te verwijten valt in verband met de opgelopen vertraging. Integendeel: zij hebben zich ten volle ingezet om de benodigde procedures zo snel mogelijk te doorlopen en zij hebben maatregelen genomen om in de toekomst soortgelijke problemen te voorkomen. Met dankbaarheid heeft uw commissie kennisgenomen van het werk dat ds. Brons in Israël doet.

CIS

In paragraaf 5 van het deputatenrapport worden de ontwikkelingen met betrekking tot het Centrum voor Israëlstudies beschreven. Meer en meer raakt het CIS bekend in Nederland en dat stemt tot dankbaarheid. Door veranderde regelgeving van de overheid rezen er problemen ten aanzien van de participatie van de CHE in het CIS. De moeilijkheden kunnen ondervangen worden door het CIS onder te brengen in de vorm van een stichting. Daarin krijgen deputaten een invloed en verantwoordelijkheid die vergelijkbaar zijn met die van de huidige samenwerkingsovereenkomst. Uw commissie gaat daarmee akkoord.

Met de diaconale presentie in Israël vanuit het CIS zijn zulke goede ervaringen opgedaan dat dit beleid verder wordt voortgezet. Deputaten staan daar van harte achter.

Met waardering heeft uw commissie kennisgenomen van het vele en veelzijdige werk van de directeur van het CIS, dr. M.C. Mulder. Zijn samenwerking met deputaten wordt als hartelijk en zeer waardevol ervaren.

Aanpassing van artikel 21 en bijlage 19 van de Kerkorde

In bijlage A van het deputatenrapport worden voorstellen gedaan om artikel 21 van de Kerkorde met bijlage 19 aan te passen aan de actuele stand van zaken. Uw commissie is met de meeste wijzigingsvoorstellen akkoord, maar op een paar punten komt zij ook met aanpassingen.

Met instemming van deputaten stelt uw commissie voor artikel 21 sub a als volgt te formuleren: 'Zij zoeken de ontmoeting met Israël waarbij zij uitzien naar wegen om de volle inhoud van het Bijbelse getuigenis aan de orde te stellen'.

Deputaten hadden geen opdracht ontvangen om een landelijke Israëlzondag in ons kerkverband in te stellen. Weliswaar reiken deputaten ieder jaar een preekschets aan die op een Israëlzondag te gebruiken is, maar er is niet onderzocht hoe de kerken staan tegenover een landelijke Israëlzondag. Uw commissie

kent het voorbeeld van een classis waar de Israëlcorrespondent na gehouden onderzoek tot de conclusie kwam dat de invoering van een Israëlzondag bij de meeste classiskerken op veel bezwaren stuitte. In verband met de zichtbaarheid van deputaten kerk en Israël in de plaatselijke kerken, leeft de overweging bij uw commissie dat het niettemin heel goed kan zijn om een Israëlzondag in te voeren. Daarom stelt uw commissie voor deputaten de opdracht te geven eerst te onderzoeken of er voldoende draagvlak in de kerken is voor een Israëlzondag en aan de hand daarvan te komen met voorstellen. In verband daarmee stelt uw commissie voor de wijzigingen in artikel 21 van de Kerkorde m.b.t. de Israëlzondag niet in te voeren. Dit houdt in dat de eerste toevoeging onder artikel 21 blijft luiden: De Paascollecte zal geheel bestemd zijn voor deputaten kerk en Israël; de Pinkstercollecte voor de zending. (1931, 1950). En artikel 5 van bijlage 19 blijft onveranderd.

Na gezamenlijk overleg stellen deputaten en uw commissie gezamenlijk voor bijlage 19, art. 6 sub j als volgt te formuleren: 'De raad van de zendende kerk en het Centrum voor Israëlstudies, waarbinnen deputaten participeren, zullen ten minste één maal per jaar bijeenkomen, en verder zo dikwijls als door de kerkenraad of door de deputaten nodig wordt geacht'.

Werklast en zichtbaarheid in de plaatselijke kerken

Uw commissie heeft geconstateerd dat het werk van deputaten verschillende kernpunten kent. Allereerst kan hier genoemd worden de studie en bezinning die regelmatig zijn neerslag vindt in *Vrede over Israël*. Daarnaast hebben deputaten contacten met organisaties in Nederland waarin Joden en christenen elkaar ontmoeten. Een ander zwaartepunt ligt in het werk dat gebeurt binnen het samenwerkingsverband van het CIS. In dat kader is er ook contact met de Israëlconsulent ds. A. Brons. Er is sprake van een goede samenwerking binnen het CIS. Deputaten nemen deel aan werkgroepen van het CIS. Toch is er ook een belangrijk verschil: het CIS richt zich op twee kerkverbanden en deputaten hebben hun plaats in de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Om al deze taken goed te kunnen uitvoeren is het huidige aantal deputaten nodig. Verkleining van het deputaatschap is volgens uw commissie niet raadzaam omdat het eigen kerkelijke werk in verband met Israël daaronder zou lijden.

Verder hebben deputaten plannen om de plaatselijke gemeenten meer te gaan betrekken bij de bezinningsopdracht voor de komende inter-synodale periode. Uw commissie heeft hierover doorgesproken met de deputaten. Daaruit is naar voren gekomen dat het deputaatschap er wel voor openstaat om zich meer te gaan richten op de plaatselijke gemeenten, maar dat het ontbreekt aan deskundigheid op het gebied van p.r. om hieraan een haalbare en praktische uitvoering te geven. Uw commissie meent dat het zinvol is om deputaten de mogelijkheid te bieden om gebruik te maken van deskundigheid op p.r.-gebied van andere deputaatschappen zoals evangelisatie, buitenlandse zending en diaconaat.

Uw commissie stelt voor:

1. het werk van deputaten goed te keuren;
2. deputaten een opdracht tot studie voor de kerken te geven t.a.v. de vraag 'Wat betekent de term 'Israël' in kerk en theologie?';
3. akkoord te gaan met de nieuwe bestuursvorm van het CIS;
4. deputaten de opdracht te geven om te onderzoeken of er voldoende draagvlak in de kerken is voor een Israëlzondag en daar op de volgende generale synode verslag van te doen en te komen met voorstellen ter zake;
5. het geamendeerde voorstel om artikel 21 K.O. incl. bijlages aan te passen en door te voeren;
6. deputaten op te dragen om de resultaten van hun studie en bezinning nog meer dan voorheen met plaatselijke gemeenten te delen en daarbij gebruik te maken van de deskundigheid die in andere deputaatschappen aanwezig is op het gebied van pr;
7. opnieuw deputaten te benoemen.

J.W. van Pelt, rapporteur

BIJLAGE 21

Artikel 67

Rapport deputaten radio- en televisiediensten

De generale synode benoemde als leden van ons deputaatschap de predikanten H.D. Rietveld en E.B. Renkema, alsook mevr. M.J. Moolenaar en drs. J. Noorlandt. Beide laatstgenoemden zijn qua professie bekend met de mediawereld.

1. Ontwikkelingen in omroepland

1.1. De ontwikkelingen t.a.v. het publieke omroepbestel gingen sinds de vorige rapportage in een snel tempo verder. Minister Van Bijsterveldt kondigde nieuwe mediawetgeving aan. Deze wetgeving bepaalt hoe de pluriformiteit aan levensbeschouwingen in onze samenleving wordt vertegenwoordigd in de media. De minister wilde het bestaande aantal omroepen inkrimpen in verband met noodzakelijke bezuinigingen. Zij stelde als einddatum 15 november 2011. De grote omroepen gingen daarom tot fusie over.

Deputaten hebben namens onze kerken zitting in de stichting ZvK (Zendtijd voor Kerken) die alleen kerkdiensten uitzendt voor de aangesloten kerken. In deze stichting participeren ook de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), de Nederlands Gereformeerde Kerken, de voortgezette Gereformeerde Kerken, de Unie van Baptistengemeenten en gemeenten onder de noemer Zendtijd Evangelische Gemeenten. Maakte ZvK in een samenwerkingsverband voorheen gebruik van de mediatechnische en administratieve faciliteiten van de IKON, de volgende stap was een fusie met de IKON in één stichting met behoud van de eigenheid van de programma's. De bedoeling was om in de toekomst samen sterker te staan voor het verkrijgen van eigen zendtijd. De in mei 2011 nieuw opgezette stichting droeg de naam Verzorging Kerkelijke Zendtijd (VKZ). Organisatorisch bezien is er een Raad van Toezicht, bestaande uit 5 leden, van wie er 2 uit de ZvK- gelederen en 3 uit de IKON- gelederen komen. De directeur-bestuurder is aan deze

RvT verantwoording schuldig. Hij heeft te maken met twee hoofden van radio en tv, waarbij de ene de ZvK-inhoud en de ander de IKON – inhoud behartigt. Het personeel bestaat uit IKON- en ZvK-medewerkers. De Media Advies Commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de deelnemende kerken (onder wie twee chr. geref. deputaten), heeft, zoals de naam al aangeeft, alleen een adviserende rol. Zij vergadert normaliter slechts enkele keren per jaar.

1.2. Door de reeds genoemde verdere fusering van de grote omroepen moest echter tot nadere samenvoeging worden overgegaan om te voorkomen dat bij het ontbreken van eigen (pro-actief) beleid anders door de minister een besluit zou worden genomen dat mogelijk negatief voor ZvK/IKON zou uitpakken. Inhoudelijk bezien was er voor één van de twee omroepblokken te kiezen, nl. de EO of het blok NCRV/KRO/RKK.

De Raad van Toezicht van ZvK/IKON heeft op 7 nov. 2011 op een hoorzitting aan de aangesloten kerken gevraagd hoe zij erover dachten. Van de bij de IKON aangesloten kerken was alleen een vertegenwoordiger van de PKN aanwezig. Algemeen (!) werd de voorkeur voor de EO uitgesproken omdat deze inhoudelijk aansluit bij de ZvK-programma's. De Raad van Toezicht besloot echter unaniem met het oog op een stevigere financiële basis in de toekomst voor het blok NCRV/KRO/RKK te kiezen. Dit met behoud van de eigenheid van de programma's. De financiële positie van de EO werd (met het oog op personeelsbeleid en technische mogelijkheden) zwakker ingeschat en viel daarom af. De Media Advies Commissie kon niet anders doen dan dit besluit achteraf accepteren.

De deputaten van de GKv belegden na dit besluit op 23 febr. 2012 een vergadering met afgevaardigden van de aangesloten ZvK-kerken om zich te bezinnen op de ontstane situatie. Op diezelfde dag was later ook de eerste vergadering van de nieuwe Media Advies Commissie belegd. Daarin werd gecommuniceerd dat de ZvK-kerken in principe positief willen staan in de nieuwe constellatie, maar dat de opstart niet gelukkig was. De heer M. Fröberg, voorheen directeur van IKON, trad na maar kort directeur van IKON/ZvK te zijn geweest, af. Hij werd opgevolgd door de heer Ton F. van Dijk als interim-directeur om fusie en bezuinigingen verder te begeleiden. Op 5 okt. 2012 maakte de MAC met hem kennis.

Op 14 november 2012 was er een brainstormsessie waarin ZvK-personeelsleden en afgevaardigden van de MAC hun visies en meningen deelden over de doelstellingen van ZvK, de te bereiken doelgroepen, de inhoud van de radio- en tv-programma's en andere producten voor de media en de uitzendmogelijkheden nu en in de toekomst bij een bezuinigingsoperatie met 50% krimp.

Toen kwam staatssecretaris Dekker begin december met het besluit van de nieuwe regering om de subsidie voor IKON/ZvK totaal af te schaffen in 2016. (Een verzoek namens alle kerkgenootschappen in Nederland op initiatief van dr. A. J. Plaisier, secretaris van de PKN, om op dit besluit terug te komen werd door de staatssecretaris afgewezen). De optie van aansluiting bij het blok NCRV-KRO-RKK kwam hierdoor in een ander licht te staan en de door de MAC eerder al gewenste aansluiting bij de EO wegens inhoudelijke overeenkomst leek nu meer voor de hand te liggen.

De EO bleek bereid VKZ (IKON/ZvK) op te nemen zolang zij bestaat. Daarbij moesten vanzelf bepaalde afspraken worden gemaakt om een en ander inhoudelijk en praktisch vorm te geven. De tot op heden uitgezonden kerkdiensten via radio en tv lijken hierdoor voorlopig te kunnen worden gehandhaafd. Maar daarover is op de datum van het indienen van dit rapport nog geen nadere informatie te geven.

2. Contact met ds. A. v.d. Veer.

Nadat de synode op een vervolgzitting d.d. 7 juni 2011 besloot om het eerder genomen besluit om de banden tussen ons deputaatschap en ds. V.d. Veer te beëindigen ongedaan te maken, is er op 28 november 2011 een gesprek geweest met deze predikant. Daarbij vertegenwoordigden de predikanten Renkema en Rietveld het deputaatschap. Het gesprek verliep in positieve sfeer. Geconstateerd werd dat de positie van predikanten naar art. 6 niet altijd even helder is en daardoor het contact met het kerkverband in de praktijk weinig gestalte krijgt. Er werden van de kant van het deputaatschap excuses voor de gemaakte fouten gemaakt.

Afgesproken werd dat het in het vervolg tot een jaarlijks contact zal komen. Dat is er door ziekte van de voorzitter van ons deputaatschap helaas niet van gekomen.

Ds. V.d. Veer is (hoewel niet meer als voorzitter) nog steeds aan de EO verbonden als tv-presentator. Hij maakt één tv-programma per week, nl. *Nederland zingt op zondag* en houdt zich verder in pastoraal opzicht met alle reacties bezig die op dit programma komen.

Ook aan de kerk van Zwolle is ds. V.d. Veer nog steeds verbonden en hij gaat er zeer regelmatig in een kerkdienst voor.

Desgevraagd deelde hij mee nog niet aan de beëindiging van zijn werkzaamheden als predikant te denken, maar God dankbaar te zijn dat hij, ondanks de vormen van kanker die hij heeft (gehad) en hartproblemen die behandelbaar zijn, de energie heeft ontvangen om zijn werk in de beschreven omvang te kunnen blijven voortzetten. Zelfs heeft hij ook weer een boek (nl. een derde dagboek) geschreven en is bezig met de vervaardiging van nieuwe boeken (nl. een kinderbijbel en een boek over het leven van kankerpatiënten).

Voor de EO is ds. V.d. Veer ook actief op internet. Er zijn nieuwe plannen om de mensen via internet te bereiken met het Evangelie.

3. Radio- en tv-diensten

In de afgelopen drie jaren konden steeds christelijk-gereformeerde diensten worden uitgezonden. Zie voor een overzicht van de kerken die meewerkten de betreffende jaarboekjes. In het jaarrooster van ZvK gaat het om negen radiodiensten en twee via de tv. Het blijft nog steeds moeilijk om ook diensten op te nemen van kerken die traditioneel weinig met de moderne media te maken (willen) hebben. Ons kerkverband is derhalve niet in de volle breedte hoorbaar of zichtbaar.

Het is moeilijk in te schatten of en in hoeverre er in de toekomst voldoende zendtijd zal kunnen worden vrijgemaakt voor kerkdiensten. Nu ZvK bij de EO is ondergebracht lijkt de ruimte hiervoor wel gewaarborgd, maar het aantal radioluisteraars neemt door de jaren heen wel af. Het aantal ouderen dat via internet de kerkdiensten van de eigen gemeente kan beluisteren neemt daarentegen toe.

Deputaten danken de predikanten uit onze kerken, die in de afgelopen periode hun medewerking aan het werk van de Evangelieverkondiging in ons land hebben gegeven. Het ligt in de bedoeling om naar het voorbeeld van de gereformeerd vrijgemaakte deputaten een evaluatieformulier te zenden waarop de predikanten hun ervaringen kunnen opschrijven.

4. Nieuwe media

Via tv-uitzendingen en later via You Tube is in samenwerking met de EO een aantal korte evangeliserende filmpjes gelanceerd met als titel *Denkstof*. Hierin werd steeds een onderwerp besproken dat bij de leefwereld van jongeren aansluit. Men wil nl. jongeren bereiken die van de kerk dreigen af te haken en ook buitenkerkelijke jongeren die zoekende zijn. De reacties waren heel positief. Omdat voor de productie van een nieuwe serie wegens krimp budget een beroep op de in ZvK deelnemende kerken werd gedaan besloten deputaten naar rato € 1.500 te doneren. Er bestaat nl. een erfenis van € 45.000 die door de erflater speciaal voor evangelisatiedoelinden via de media werd bestemd.

5. Bezinning nieuwe media

Drs. J.N. Noorlandt heeft voor deputaten een voorzet gemaakt voor de bezinning op het gebruik van nieuwe media. Enerzijds wordt in deze bezinning het conceptuele aspect belicht. Een andere kant belicht concrete mogelijkheden om de moderne media en social media in te zetten. Deputaten werken aan een brochure en te organiseren toerustingsavonden over deze materie.

6. Nieuwe naam deputaatschap

Met het oog op de steeds belangrijker wordende gebruiksfunctie van de nieuwe media voor de kerken is het voor de hand liggend dat de benaming van het deputaatschap hierbij ook wordt aangepast. De werkzaamheden zullen in de toekomst immers niet meer alleen radio en tv betreffen. Deputaten stellen daarom voor de naam te wijzigen in 'kerk en media'.

7. Bezetting deputaatschap

Ds. Renkema kreeg te maken met een brughoektumor, die tijdens een riskante operatie moest worden weggenomen. Het resultaat is helaas dat deze operatie naar het zich laat aanzien blijvende gevolgen heeft voor de aangezichtszenuw. Door deze ziekte heeft het deputaatschap minder vaak vergaderd.

Ds. Rietveld heeft te kennen gegeven dat hij na twee zittingsperioden zijn plaats in het deputaatschap zou willen afstaan aan een opvolger. Deputaten stellen voor in zijn plaats dr. A. Huijgen te benoemen.

Mevr. Moolenaar, werkzaam bij de Evangelische Omroep, heeft de afgelopen periode in het deputaatschap zitting gehad. Gelet op het feit dat IKON/ZvK inmiddels bij de Ev. Omroep is ondergebracht achten deputaten het formeel onjuist wanneer zij deel blijft uitmaken van het deputaatschap. Met het oog op de voor alle publieke omroepen geldende Code Integriteit en Goed Bestuur behoort de schijn van belangenverstrengeling nl. te worden voorkomen. Het ligt daarom voor de hand dat ook in haar plaats een vervanger zal komen. Ds. E.J. van der Linde is bereid gevonden deze plaats in te nemen.

8. Voorstellen

Op grond van het bovenstaande doen deputaten de volgende voorstellen:

- a. de handelingen van deputaten goed te keuren;
- b. de naam van het deputaatschap te wijzigen in deputaatschap kerk en media;
- c. deputaten ds. B. Renkema en drs. J. Noorlandt te herbenoemen, in de plaats van mevr. M.J. Moolenaar en ds. H.D. Rietveld respectievelijk drs. E.J. v.d. Linden en dr. A. Huijgen te benoemen.

Ten slotte

Deputaten zijn dankbaar dat ook in de afgelopen drie jaar dat de uitzendingen op radio en televisie konden worden uitgezonden en dat deze uitzendingen nu via de EO voorlopig veilig zijn gesteld. Hoewel de response op de radio-uitzendingen terugloopt door de vergrijzing van de luisteraars, blijven de reacties, ook die op de tv-diensten, positief. Zoals steeds zijn de vakmensen van ZvK zeer enthousiast vanuit hun geloof: we hebben een Woord voor de wereld van vandaag.

Vanuit dezelfde motivatie heeft ons deputaatschap zijn werk gedaan en hoopt dit in komende periode, zij het – indien de synode de voorstellen overneemt - in een gedeeltelijk andere bezetting en onder een andere benaming, voort te kunnen zetten onder Gods onmisbare zegen.

Ds. B. Renkema, voorzitter
Ds. H.D. Rietveld, secretaris

BIJLAGE 22

Artikel 67

Rapport 2 van commissie 2 inzake het rapport van deputaten radio- en televisiediensten

Uw commissie is dankbaar voor het werk dat in de achterliggende inter-synodale periode is gedaan om kerkdiensten via radio en televisie uit te zenden. Deputaten hebben bemoedigende reacties gehad ook van kijkers en luisteraars met een niet-christelijke achtergrond.

Naar aanleiding van opmerkingen in het rapport over de persoonlijke omstandigheden van de voorzitter van het deputaatschap (zie paragraaf 7), heeft uw commissie hierover doorgesproken. De ziekte van ds. E.B. Renkema is zeer ingrijpend. Er is dankbaarheid voor Gods bewarende hand, maar er zijn nog veel vragen open. Uw commissie hecht eraan zijn dank uit te spreken voor het werk dat ds. Renkema voor het deputaatschap heeft gedaan. Door het onzekere verloop van de ziekte van ds. Renkema lag het niet voor de hand om een secundus-deputaat in te schakelen. Door deze omstandigheden is uw commissie duidelijk geworden dat niet al het werk dat deputaten was opgedragen ook uitgevoerd kon worden.

Paragraaf 1 van het deputatenrapport laat zien dat er in de afgelopen periode grote verschuivingen zijn opgetreden in het nationale omroepbeleid. Dit heeft binnen het deputaatschap een bezinning op gang gebracht over de vraag of er na 2015 nog wel ruimte zal zijn voor de uitzending van kerkdiensten op radio en televisie. De EO staat daar weliswaar welwillend tegenover, maar de beslissing hierover is aan de netcoördinator. Samen met de andere partners binnen ZvK willen deputaten zich op korte termijn nader bezinnen over de toekomst van het uitzenden van kerkdiensten.

In lijn met de opdracht van de generale synode van 2007 (Acta GS 2007, p. 156) om 'zich te oriënteren

op en te laten voorlichten over eventuele nieuwe mogelijkheden om het evangelie landelijk en plaatselijk via de massamedia te verbreiden' hebben deputaten met een financiële bijdrage geholpen bij het maken van een serie evangeliserende filmpjes op YouTube onder de titel *Denkstof*. Verder is de bezinning op de (on)mogelijkheden van nieuwe media nog nauwelijks op gang gekomen (zie paragraaf 5 van het deputatenrapport). Uw commissie meent dat het van groot belang is dat deze bezinning met voortvarendheid ter hand wordt genomen. Het komt uw commissie voor dat het zwaartepunt van het werk van het deputaatschap meer en meer zal veranderen van radio en televisie naar een breder scala van media waar radio en televisie slechts een onderdeel van zijn. Uw commissie ondersteunt daarom de wijziging van de naam van het deputaatschap in 'kerk en media'. Van een actief beheerde en herkenbare presentie van onze kerken in de moderne media is nog geen sprake (m.u.v. www.cgk.nl), tot spijt van uw commissie. Uw commissie acht deze presentie in toenemende mate van belang omdat de moderne media vooral voor jonge mensen de primaire bronnen van informatie zijn. In gesprek met uw commissie laten deputaten weten dat er op dit moment een goede balans is tussen het opgedragen werk en het aantal deputaten dat dit moet uitvoeren. Uitbreiding of inkrimping van het aantal deputaten is niet nodig. Wanneer omroepolitieke ontwikkelingen ertoe zouden leiden dat er geen ruimte meer overblijft om kerkdiensten op de landelijke radio en televisie uit te zenden, verliest dit deputaatschap daarmee voor een groot deel zijn bestaansrecht, of zou een forse aanpassing van de opdrachten en werkzaamheden moeten plaatsvinden.

Uw commissie stelt voor:

1. het werk van deputaten goed te keuren;
2. de naam van het deputaatschap te wijzigen in 'deputaatschap kerk en media';
3. deputaten op te dragen:
 - a. zich te bezinnen op de (on)mogelijkheden van moderne media om het evangelie landelijk en plaatselijk via de massamedia te verbreiden en daarvan verslag te doen aan de komende generale synode;
 - b. zich te bezinnen op de presentie van de Christelijke Gereformeerde Kerken in de moderne media, hier in de inter-synodale periode zo mogelijk ervaring mee op te doen, van de bezinning en de praktijkervaring verslag te doen en te komen met nadere voorstellen ter zake;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

J.W. van Pelt, rapporteur

BIJLAGE 23

Artikel 68, 186

Rapport van deputaten emeritikus (artikel 13 K.O.)

1. Deputaatschap

1.1 Samenstelling deputaatschap

Het deputaatschap bestaat uit de volgende broeders:

drs. J.M.J. Kieviet, Dordrecht, voorzitter, benoemd door de GS 2010;

T. Loonstra RA, Boelenslaan, benoemd door de PS van het Noorden, (sec. J. Koster, Hollandscheveld);

drs. I. Bos, Veenendaal, benoemd door de PS van het Oosten, (sec. A. Stomphorst, Baarn);

F.F. Risselada, Haringhuizen, benoemd door de PS van het Westen, (sec. C. van Engeland, Hilversum);

I.L. Stolk, Rotterdam, secretaris, benoemd door de PS van het Zuiden, (sec. D. van der Linden, Oud-Beijerland).

Door de GS 2010 werden benoemd de broeders:

N. Bokhorst, Rotterdam, eerste penningmeester;

drs. T.J.M. Overdijk RA, Lisse, tweede penningmeester.

Het deputaatschap wordt ondersteund door adviseurs. Br. P. Zuidema te Nieuwegein dient ons deputaatschap nog steeds als adviseur. Helaas is hij al enige tijd ernstig ziek en het ziet er naar uit dat hij het adviseurschap moet opgeven. Deputaten zijn hem zeer erkentelijk voor de wijze waarop en de deskundigheid waarmee hij ons heeft gediend.

Ook br. drs. L.W. Bil AAG, actuaire van Apeldoorn, is beschikbaar om ons deputaatschap van advies te dienen. Ds. J.M.J. Kieviet heeft verzocht hem niet meer voor herbenoeming in aanmerking te laten komen. Hij heeft sinds 1999 zitting in ons deputaatschap en ook hem zijn wij dankbaar voor zijn betrokkenheid en inzet, zowel als secretaris en later als voorzitter. We hopen u binnenkort separaat een voorstel tot benoeming van een opvolger toe te zenden. De overige door de GS benoemde broeders hebben geen bezwaar tegen herbenoeming. Wij stellen u voor hen opnieuw te benoemen.

In de verslagperiode namen we afscheid van onze eerste penningmeester br. C. van Beveren, van de tweede penningmeester br. A.W.M. Witteveen en van onze secretaris zr. J.M.L. Rood-van Beveren. Deputaten zijn deze zuster en twee broeders bijzonder erkentelijk voor de wijze waarop zij ons deputaatschap hebben gediend. Zij zijn opgevolgd door resp. de brs. N. Bokhorst, T.J.M. Overdijk en I.L. Stolk.

1.2 Vergaderingen

Deputaten vergaderden in de verslagperiode met regelmaat. Sinds de vorige GS kwamen deputaten in hun volle samenstelling acht keer in vergadering bijeen. Aandacht werd steeds besteed aan de financiële aspecten van de emeritaatvoorziening.

Verder kwamen in grote lijnen aan de orde: een regeling voor verzuimpreventie van predikanten, een vervangingsverzekering ter dekking van extra kosten bij uitval van de predikant en een pensioenverzekering.

Speciale aandacht ontvingen de besluiten van de GS van 2010; in hoofdstuk 4 van dit verslag komen wij daar op terug. De beleggingscommissie vergaderde sinds de vorige GS zesmaal. Specifieke informatie over de beleggingen vindt u in hoofdstuk 2.5.

2. Voortgang van het werk

2.1 Contacten met de emeritipredikanten en predikantsweduwen (kort: emeriti)

Het contact met onze emeriti vindt o.a. plaats door toezending van de jaarlijkse 'decemberbrief', waarin naast een meditatief woord een opsomming van het wel en wee uit de kring van de emeriti is opgenomen. Ook vinden er persoonlijke contacten plaats. Bij ambtsjubilea en verjaardagen met een bijzonder karakter worden de emeriti zoveel mogelijk bezocht. Omdat in de praktijk blijkt dat dit niet altijd lukt, is recent besloten in alle gevallen een felicitatiebrief te sturen met een attentie. Jaarlijks ontvangen alle emeriti een berekening van de hun toekomstige uitkering alsmede een afrekening van het afgelopen jaar en een jaaroverzicht ten behoeve van de fiscus.

2.2 Periodiek onderzoek AO-predikanten 65-

De GS 2004 heeft deputaten de opdracht verstrekt om ingaande het jaar 2005 elke drie jaar bij de betreffende classes na te gaan of de arbeidsongeschiktheid van predikanten jonger dan de AOW-gerechtigde leeftijd, op grond waarvan destijds emeritaat is verleend, zich nog steeds voordoet. Volgens onze gegevens heeft dit onderzoek voor het laatst plaatsgevonden in 2009.

Mede door het grote aantal mutaties in de samenstelling van deputaten is deze opdracht daarna nog niet uitgevoerd. Deputaten zullen dit onderzoek nu verrichten in 2013.

	2010		2011		2012	
	Omslag	Afgedragen	Omslag	Afgedragen	Omslag	Afgedragen
PS van het Noorden:	€21,50	€20,05	€29,50	€29,08	€29,50	€28,60
PS van het Oosten:	€21,50	€21,10	€29,50	€28,81	€29,50	€29,27
PS van het Zuiden:	€21,50	€21,51	€29,50	€29,46	€29,50	€29,53
PS van het Westen:	€21,50	€21,09	€29,50	€28,91	€29,50	€29,51
Bijgedragen t.o.v. de omslag*:		96,69%		98,50%		98,64%
Aantal niet betalende kerken**:		-		-		-
Aantal te weinig betalende kerken		1		2		8

* excl. nagekomen betalingen

** incl. nagekomen betalingen

2.3 Verplichtingen van de plaatselijke kerken

Deputaten mogen zich blijvend verheugen in het feit dat nagenoeg alle plaatselijke kerken jaarlijks aan hun verplichtingen tot de afdracht van de omslag voldoen. Extra dankbaarheid is er vanwege het feit dat dit plaatsvindt ondanks de verhoging van de omslag. Wel leven er zorgen over de financiële posities van de plaatselijke kerken. Het stemt ons tot dankbaarheid dat de weerstand tegen het beleid aangaande de emeritikas binnen de PS van het Noorden, waarover in de vorige rapportage is bericht, na intensieve gesprekken kon worden weggenomen. De achtergebleven omslagen zijn inmiddels volledig voldaan. Onderstaand volgt een overzicht per PS over de afdrachten per (doop)lid gedurende de laatste drie jaren.

De lasten van de emeritikas nemen om verschillende redenen toe:

- het aantal uitkeringsgerechtigden neemt toe. De verwachting voor de komende jaren is, gezien de opbouw van het actieve predikantenkorps, dat de uitkeringslasten verder zullen groeien;
- de indexering van uitkeringen, ondanks de overgang naar het middelloonstelsel (zie later in deze rapportage);
- wijzigingen in de AOW, waarop de uitkering uit de emeritikas een aanvulling is (geldt niet voor 2012, in dit jaar nam de uitkering af door de verhoging van de AOW);
- toename van arbeidsongeschiktheidssituaties die leiden tot een aanvraag tot uitkering;
- de overgang naar Pensioenfonds Zorg en Welzijn (hierna: PFZW), zie later in deze rapportage, waarbij compensatie door de emeritikas wordt verleend aan predikanten en gemeenten (waardoor de komende jaren dubbele lasten ontstaan).

2.4 Financieel beleid

Het uitgangspunt, dat door deputaten in de verslagperiode als financieel beleid is gehanteerd, is dat de bijdragen van de kerken (de zgn. omslag) de uitkeringslasten dekken.

De opbrengsten uit beleggingen (zie onderdeel 2.5.5.) kunnen dan worden aangewend voor vermogensgroei, alsmede voor de compensatie die aan gemeenten en predikanten ingevolge de overgang naar PFZW wordt gegeven.

Onderstaand volgt over de verslagperiode (2010-2012) een overzicht van de verhouding omslag - uitkeringslasten. Tevens is een actuele raming voor het lopende jaar 2013 toegevoegd. Door het snel groeiende uitkeringsbestand en het teruglopend aantal (doop)leden is de omslag onvoldoende om de lopende uitkeringslasten te dekken, waardoor het geformuleerde uitgangspunt niet kan worden gerealiseerd.

Jaar	Omslag	Omslag deputaten	Totaal	Uitkeringen	Verschil
2010	1.596.692	53.750	1.650.442	1.823.101	-172.659
2011	2.260.028	132.750	2.392.778	2.073.986	318.792
2012	2.201.298	118.000	2.319.298	2.079.569	239.729
2013 (B)	2.113.000	118.000	2.231.000	2.447.000	-216.000

2.5 Beleggingen

De door de generale synode 1998 vastgestelde richtlijnen vormen tot op heden nog steeds het uitgangspunt voor het vermogensbeheer van de emeritikas. Deze richtlijnen zijn vastgelegd in een beleggingsstatuut. Dit beleggingsstatuut is leidend voor alle beslissingen omtrent het vermogensbeheer.

2.5.1 Risicoprofiel

De beleggingshorizon, het rendement dat de emeritikas op de beleggingen wil behalen en het risico dat met beleggen wordt gelopen, bepalen samen het zogenaamde doelrisicoprofiel. Op basis van de door de synode van 1998 bepaalde uitgangspunten, past het risicoprofiel 'defensief' het beste bij de emeritikas. Voor een defensief risicoprofiel zal het rendement op jaarbasis met 95% betrouwbaarheid fluctueren tussen +/- 10% en + 26%, terwijl het verwachte rendement op langere termijn gemiddeld 5% per jaar is. De genoemde percentages zijn indicatief. Bij een defensief profiel hoort een neerwaartse risicoacceptatie in enig jaar van -10% (bron: Rabobank).

2.5.2 Beleggingscommissie

Door de GS 1998 is bepaald dat de penningmeester van de emeritikas jegens deputaten verantwoordelijk is voor de beleggingstransacties. De penningmeester kan zich daartoe laten bijstaan door beleggingsdeskundigen, al dan niet lid zijnde van deputaten art. 13 K.O. Ter uitvoering van de bepalingen is door deputaten een beleggingscommissie gevormd. Door de GS 1998 is verder bepaald dat voor het vermogensbeheer een externe adviseur moet worden benoemd.

De beleggingscommissie is samengesteld als volgt:

drs. T.J.M. Overdijk, 2e penningmeester

drs. I. Bos, deputaat

P. Zuidema, intern adviseur

drs. A.J. Hutten, beleggingsadviseur van Capital Management Consultants (CMC).

Jaarlijks (in het 4e kwartaal) stelt de beleggingscommissie een beleggingsplan op voor het volgende jaar. Dit plan wordt ter vaststelling voorgelegd aan de deputaten emeritikas. Alle deputaten ontvangen per kwartaal een beleggingsrapportage.

2.5.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het streven naar een goed rendement en maatschappelijk verantwoord beleggen gaan goed samen. Wie maatschappelijk verantwoord belegt, let namelijk ook op de prestaties van een bedrijf op maatschappelijk vlak.

De beleggingen en liquiditeiten zijn ondergebracht bij de Rabobank en een gedeelte bij het Dienstenbureau. Het beleid van de Rabobank sluit ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen aan bij algemene en internationaal erkende standaarden op het gebied van mens, milieu en goed bestuur. Dat beleid wordt zoveel mogelijk toegepast in de beleggingsdienstverlening.

Maatschappelijk verantwoord beleggen bij de Rabobank is gebaseerd op het respecteren van mensen- en arbeidsrechten, bescherming van het milieu, het tegengaan van corruptie, het mijden van beleggen in controversiële wapens en het integreren van deze niet-financiële factoren in het beleggingsproces.

2.5.4 Vermogensbeheer

Het obligatiegedeelte wordt al jaren naar tevredenheid beheerd door de Rabobank (Schretlen en Co). Het aandelengedeelte werd tot 31 december 2012 door de beleggingscommissie beheerd. Het bleek dat onze zelf beheerde beleggingsportefeuille meestal onder de gehanteerde referentie index presteert. Daarom is per 1 januari 2013 het aandelenbelang ook bij de Rabobank in vermogensbeheer gegeven.

Het kerngedeelte van de aandelenportefeuille wordt belegd in de volwassen, efficiënte aandelenmarkten wereldwijd. Gebleken is dat het bepaald lastig is om 'outperformance' te behalen met een selecte keuze van individuele aandelen en/of aandelenfondsen. In plaats daarvan verkiezen wij om dit deel van de aandelenportefeuille in te vullen via index-trackers. Zodoende wordt op kostenefficiënte wijze direct een brede spreiding in huis gehaald en resulteert voor het kerndeel van de aandelenportefeuille een marktconform rendement. De kernportefeuille zal circa 80% van de totale aandelenportefeuille uitmaken.

Naast deze kernportefeuille worden er in de portefeuille accenten gelegd op regio's, thema en/of sectoren op basis van de visie die de Rabobank heeft. Deze afwijking ten opzichte van de aandelen kernportefeuille is de plus-portefeuille, die circa 20% van de totale aandelenportefeuille uitmaakt.

Voordelen van passief beleggen (index-trackers) voor de emeritikas zijn: transparantie, een goede spreiding, een laag risicoprofiel, lage kosten en een rendement bijna gelijk aan de index.

2.5.5 Beleggingsresultaten

Voor het beoordelen van beleggingsprestaties worden de zogenaamde benchmarks gebruikt. Een benchmark is een meetlat, die de ontwikkeling van een beleggingsmarkt (enkelvoudige index) of een compositie van meerdere markten (samengestelde index), zo goed mogelijk weergeeft. Onderstaand volgt een overzicht van de beleggings-resultaten over de verslagperiode:

Periode t/m	Vastrentend		Aandelen		Totaal	
	Porte- feuille	Bench- mark	Porte- feuille	Bench- mark	Porte- feuille	Bench- mark
2010-4	5,2	1,1	17,7	20,1	9,0	5,8
2011-4	4,6	1,8	-11,1	-1,8	0,7	1,2
2012-4	8,1	11,4	12,6	14,8	8,4	12,1

De cijfers geven de beleggingsresultaten aan het einde van elke periode weer. De portefeuille is niet geheel met de benchmark te vergelijken. Het overgrote deel van onze portefeuille (de obligaties) worden op grond van de richtlijnen van deputaten financiële zaken afwijkend gewaardeerd ten opzichte van de waarderingen in de benchmark. Tevens gaat een benchmark ervan uit, dat een vast percentage (25%) van de portefeuille in aandelen is belegd, terwijl dat in de praktijk voortdurend afwijkt.

Duidelijk is dat de beleggingsresultaten van aandelen door de jaren heen sterk fluctueren en dat beleggingsresultaten van obligaties relatief stabiel zijn. Na een relatief slecht beleggingsjaar 2011 waren de resultaten in 2012 goed. Het behoudende beleggingsbeleid heeft hieraan bijgedragen.

In de verslagperiode 2010-2012 is het vermogen van de emeritikas toegenomen met € 3,4 miljoen (van € 18,7 ultimo periode 2009-4 naar € 22,1 miljoen ultimo periode 2012-4). Nog nooit was het vermogen van de emeritikas zo hoog. In de komende jaren zal een belangrijk deel van het vermogen worden aangewend voor de compensatie van predikanten en gemeenten, gezien de overgang naar PFZW.

3. Maatschappelijke ontwikkelingen

3.1 Wijzigingen in de AOW

Met ingang van 2013 is een begin gemaakt met een geleidelijke verhoging van de AOW-gerechtigde leeftijd. Het schema voor de komende jaren t.o.v. 2012 is als volgt:

2013	65 + 1 maand
2014	65 + 2 maanden
2015	65 + 3 maanden
2016	65 + 4 maanden
2017	65 + 5 maanden
2018	66
2019	66 + 4 maanden
2020	66 + 8 maanden
2021	67

Door de GS van 2010 is bepaald dat bij het moment voor emeritering rekening gehouden wordt met de maatschappelijke ontwikkelingen. Voor de komende jaren zal dus het tijdstip geleidelijk aan opschuiven.

Met ingang van 2015 vervalt de partnertoeslag voor iedereen. Partnertoeslag houdt in dat (onder voorwaarden) een aanvulling op de AOW-uitkering mogelijk is indien de partner nog niet de AOW-gerechtigde leeftijd heeft bereikt.

Voor de emeritikas betekent dit dat in voorkomende gevallen niet het AOW-deel van de echtgenote in de uitkering kan worden ingebouwd. Om een inkomensval te voorkomen hebben deputaten het voornemen de vervallen partnertoeslag te compenseren tot aan het moment dat ook de echtgenote de AOW-gerechtigde leeftijd heeft bereikt.

De financiële gevolgen zijn alleen op zeer globale wijze te bepalen omdat de persoonlijke gegevens van de echtgenotes niet bekend zijn. Uitgaande van verschillende scenario's van leeftijdsverschillen en op basis van de grootte van de huidige toeslag kan het om jaarlasten gaan van € 17.000 in het eerste jaar tot € 80.000 in de wat verdere toekomst.

Indien nodig zullen deputaten ter zake voorstellen doen aan de GS 2016.

3.2 Wijzigingen in de ANW

Ten tijde van het schrijven van dit rapport is een voorstel van de regering aan de orde om de uitkeringsduur van de ANW te beperken tot één jaar. Een belangrijk argument is daarbij dat het verkrijgen van eigen inkomsten uit arbeid bijdraagt aan het hervinden van een plaats in de maatschappij. Het is duidelijk dat dit voorstel niet meteen sympathie oproept. Aanpassingen liggen waarschijnlijk voor de hand.

Duidelijk is evenwel dat veranderingen in de uitkeringsduur gaan optreden. Daardoor ontstaat een situatie die voor nieuwe gevallen kan leiden tot een inkomensval voor weduwen en/of wezen. Deze situatie is vergelijkbaar met het intrekken van de WAZ (Wet arbeidsongeschiktheid zelfstandigen). Daarbij is destijds besloten het wegvallende deel van de overheid te compenseren uit de emeritikas. Deputaten zijn van mening dat, nu deze definitieve regeling nog niet bekend is, voorlopig het wegvallende ANW deel net zo moet worden behandeld als bij de WAZ. Voor de GS 2016 zal de nieuwe regeling bekend zijn en kan op basis daarvan worden besloten hoe verder om te gaan met deze materie.

4. Besluiten GS 2010

Door de GS zijn besluiten genomen welke de afgelopen periode door deputaten emeritikas zijn behandeld (zie besluiten: rapport deputaten naar art. 13 K.O. - emeritikas). Hierna wordt een korte verantwoording gegeven van de werkzaamheden naar aanleiding van deze besluiten. Zoals zal blijken zijn veel punten tot een afronding gekomen. Er is evenwel ook een enkel besluit ten aanzien waarvan deputaten nog geen kans hebben gezien om tot afronding te komen. Vooral de beperkte capaciteit en de complexiteit van onderwerp spelen hierin een rol.

Opmerking: het getal tussen haakjes verwijst naar het besluit, zoals vermeld in de acta 2010. (Acta, art. 97; besluitenboekje, pag. 44 vv.)

4.1 (02) Deeltijd emeritaat

Dit onderwerp is nog niet voldoende uitgediept om nu met adequate voorstellen te kunnen komen. In gesprekken met predikanten blijkt een zekere behoefte naar deeltijdemeritaat aanwezig. In een eerste verkenning van deputaten is een aarzeling naar voren gekomen bij de uitwerking van dit punt. De oorzaak is het vermoeden van aanzuigende werking en in het verlengde daarvan de financierbaarheid van deze mogelijke regeling. Nadere bezinning op dit onderwerp zal vanaf de tweede helft van 2013 plaatsvinden.

4.2 (05) Doorvoeren kostenbesparende maatregelen

Dit betreft een aantal maatregelen rond de minimumleeftijd waarop een predikant met emeritaat kan gaan en de mogelijkheid tot aanpassing van de indexering. De maatschappelijke ontwikkelingen en de economische situatie van Nederland hebben mede bijgedragen aan wijzigingen in het sociale stelsel. Deze maatregelen zijn waar mogelijk en wenselijk overgenomen door deputaten emeritikas en hebben geleid tot kostenbesparende maatregelen.

In de procedures van deputaten emeritikas zijn deze maatregelen met ingang van 2011 doorgevoerd. Deze maatregelen zijn:

- De minimumleeftijd waarop een predikant met emeritaat gaat, wordt verhoogd in overeenstemming met de algemene maatschappelijke ontwikkelingen daarin.
- De huidige en toekomstige uitkeringen worden niet meer per se volledig geïndexeerd. Jaarlijks bepalen deputaten emeritikas in welke mate de inflatie wordt gecompenseerd, daarbij rekeninghoudend met de vermogenspositie van de emeritikas, de opgetreden inflatie en eventuele kortingen op de indexering in het verleden.

4.3 (06) Nagaan consequenties verhoging AOW-leeftijd

Dit besluit raakt het curatorium en deputaten toezicht van de TUA, deputaten LKB en deputaten voortijdige ambtsbeëindiging predikanten. Deputaten emeritikas hebben hierover geen contact gehad met genoemde deputaten/curatorium.

4.4 (07) Kostenbesparende maatregelen per 1 januari 2012

Deze besluiten, te weten afschaffing van het 'veertig dienstjarenprincipe' en overgang naar een middelloonberekening voor uitkeringen, zijn met ingang van 2012 geëffectueerd.

4.5 (08) Onderbrengen van oudedagsvoorziening bij een verzekeringsmaatschappij of pensioenfonds

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het vinden van een goede oplossing voor het onderbrengen van de pensioenaanspraken.

Aanvankelijk was het de opzet een regeling te ontwerpen waarbij voor predikanten tot circa 50 jaar het verleden zou worden ingekocht. Hiervoor was een bedrag beschikbaar van circa € 10 miljoen. Predikanten boven deze leeftijdsgrens zouden dan onder de werking van de huidige regeling blijven vallen.

Na veel gesprekken met allerlei partijen bleek dat een oplossing in deze richting, die zo dicht mogelijk bij de huidige regeling blijft, niet realiseerbaar is. Gesproken is met PGGM (*de administrateur van PFZW*), Centraal Beheer en Generall als partijen in de verzekeringsmarkt. Daarnaast is met het Pensioenfonds Predikanten PKN en met vertegenwoordigers van NGK en GKv en met de Unie van Beroepspensioenfondsen gesproken. Ook is overleg gevoerd met de belastingdienst (Kenniscentrum Pensioenen).

Cruciaal punt in veel besprekingen is de rechtspositie van de predikant geweest. Van 'nature' geen werknemer, maar ook geen werkgever. Oplossingen die werden aangedragen kenden veel aspecten, maar bleken voor ons uiteindelijk niet acceptabel dan wel niet uitvoerbaar (pseudo werknemer in fiscale zin, herstel van het verleden, uitkering niet gekoppeld aan werkelijk genoten traktement en daardoor soms een bovenmatige pensioenuitkering).

Er kwam zicht op een oplossing toen uiteindelijk de vraagstelling is omgedraaid: op welke wijze is het dan wél mogelijk? Het antwoord van PGGM luidde (kort samengevat): het verleden kunnen we niet helpen repareren, maar we kunnen wel vanaf nu aan de opbouw van de toekomstige jaren beginnen.

Deze benadering is dus een andere dan het destijds genomen besluit. In feite is nu geen sprake van een leeftijdsknip maar van een uniform startpunt voor iedere predikant.

Omdat deze benadering niet naar de letter van het besluit is, is in overleg met de Evaluatiecommissie, versterkt met ds. P.D.J. Buijs en ds. D. Quant (deputaten vertegenwoordiging), besproken in hoeverre de nieuwe benadering (inclusief de hierna te noemen compensatiemaatregelen) paste binnen het mandaat dat deputaten hebben gekregen. Tot vreugde van deputaten luidde de eenparige conclusie dat de nieuwe invalshoek paste binnen de geest van het besluit van de generale synode 2010.

Een belangrijk element in de overgangsplannen betreft de tijdelijke en in belang afnemende compensatie voor gemeenten en predikanten. Naar analogie van het eerste uitgangspunt om € 10 miljoen te reserveren voor het 'verleden', is er nu voor gekozen een dergelijk bedrag aan te wenden voor het reserveren van de 'toekomst'. Dit gebeurt over een groot aantal jaren en op basis van het (norm)traktement 2013 volgens het dienstjarenprincipe. Het schema is als volgt:

2013 tot en 2016:	100% compensatie van de premie ten laste van de gemeente (dus na aftrek van het eventuele predikantendeel)
2017 tot en met 2025:	jaarlijkse opbouw met 10%-punt t.o.v. het voorgaande jaar
vanaf 2026:	geen compensatie meer

Een tweede, geheel nieuw punt is de eigen bijdrage van predikanten aan de te betalen pensioenpremie. Dit kwam op toen bleek dat de pensioenopbouw bij PFZW aanmerkelijk hoger uitkwam dan in de huidige regeling. Dit wordt veroorzaakt door een lage AOW-franchise en een relatief hoog opbouwpercentage van het pensioen. De eigen bijdrage is becijferd op maximaal 30% van de premie. Omdat dit voor predikanten een druk betekent op het besteedbare inkomen, is gekozen voor een geleidelijke uitvoering: het eerste jaar geen inhouding en daarna als volgt:

2014: 7,5% van de premie, zijnde een kwart van 30%
 2015: 15% van de premie, zijnde de helft van 30%
 2016: 22,5% van de premie, zijnde driekwart van 30%
 2017: 30% van de premie

Deputaten willen de volgende kanttekeningen plaatsen:

4.5.1 De wetgeving rond AOW, ANW en pensioenen is sterk aan veranderingen onderhevig: zo blijkt de pensioenopbouw in 2013 van 1,95% waarschijnlijk niet houdbaar voor de latere jaren. Het kabinet wil de

maximumopbouw beperken en de opbouwduur fixeren op waarschijnlijk 40 jaar. Zie ook hiervoor onder hoofdstuk 3.

4.5.2 De vrijstelling van premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid is nog niet geregeld. PFZW heeft moeite met onze benadering en komt nog met aanvullende wensen. De grondtoon van hun bezwaren is dat de regeling als te vrijblijvend wordt beschouwd.

4.5.3 Het verzekerde nabestaandenpensioen is lager dan het huidige bedrag. Er zijn wel mogelijkheden om bij ingang van de pensioenuitkering ouderdomspensioenen om te ruilen in extra nabestaandenpensioen;

4.5.4 Bovenstaande omstandigheden willen deputaten in ogenschouw nemen bij een periodieke toetsing van de aanbeveling de predikanten een deel van de premie te laten betalen;

4.5.5 Voor PFZW is de plaatselijke gemeente verzekeringnemer en de predikant de deelnemer. PFZW treedt niet in de onderlinge verdeling van de pensioenlast over gemeente en predikant. De mening die deputaten hebben over deze verdeling kan niet anders zijn dan die van een sterke aanbeveling, omdat uniformiteit in behandeling van de positie van predikanten een groot goed is, overigens onder erkenning van de vrijheid van elke plaatselijke kerk;

4.5.6 De basis van de pensioenopbouw is het werkelijke traktement, verhoogd met vakantietoeslag en de waarde van vrij wonen (c.q. een mogelijke woonlastentoeslag bij eigen woningbezit);

4.5.7 De compensatie vanuit deputaten emeritikas heeft als basis het normtraktement gekoppeld aan dienstjaren van de predikant, verhoogd met vakantietoeslag en een waarde voor vrij wonen. Die is bepaald op € 4.500, zijnde 1,5% van een gemiddelde WOZ-waarde van € 300.000;

4.5.8 Inflatie in de komende jaren komt voor rekening van de plaatselijke gemeenten: de compensatie wordt hiermee dus niet aangepast;

4.5.9 De solidariteit tussen gemeenten met en zonder predikant bestaat hierin dat een deel van de omslag van vacante gemeenten wordt verkaveld naar gemeenten met een of meer predikanten. Dit gaat voor het eerst spelen in 2017. De wijze van toedeling naar gemeenten is nog onderwerp van intern overleg;

4.5.10 In de aanvankelijke plannen werd een relatief korte overloop tussen het oude en het nieuwe systeem voorzien. Dit is nu anders: er blijft tientallen jaren een samenloop van twee systemen en voor emeritaatverlening als gevolg van arbeidsongeschiktheid blijft de emeritikas ook 'open';

4.5.11 De nu gekozen oplossing heeft als voordeel dat het startmoment van opname in de pensioenregeling voor iedere predikant gelijk is;

4.5.12 De positie van predikanten in het buitenland met betrekking tot een passende pensioenoplossing is complex.

In een viertal bijeenkomsten zijn gemeenten en predikanten afzonderlijk geïnformeerd over de nieuwe plannen. De bijeenkomsten zijn goed bezocht en kenden een positieve sfeer. Natuurlijk waren er veel vragen. Ook via persoonlijke briefwisseling en de inzet van de website is op alle vragen ingegaan. Er was opluchting over het feit dat nu een oplossing wordt geboden voor een lang gevoeld probleem. Tegelijk moet worden opgemerkt dat breed zorgen leven over de financiële draagkracht van gemeenten én (vooral jongere) predikanten.

Omdat in de berekeningen veel aannames zitten en de werkelijkheid zich zeker niet aan al die aannames zal houden, is het van belang regelmatig toetsmomenten in te bouwen. Momenten, naar de gedachte van deputaten, waarin de generale synode kan besluiten aanpassingen in compensaties en dergelijke door te voeren. Als eerste in die rij van besluiten willen wij graag dat de GS zich uitspreekt over de compensatiesystematiek 2014 tot en met 2016. Voor de synode van 2016 kan dan gekeken worden naar de periode tot en met 2019. De beschrijving van de compensatieregeling is als bijlage 4 toegevoegd.

De werkgroep heeft bij de werkzaamheden gebruik gemaakt van externe ondersteuning op het gebied van pensioentherapie en in een later stadium bij de planning en verslaglegging van de voorlichtingsbijeenkomsten. De totale kosten van deze ondersteuning bedragen bijna € 17.000. Tot slot van dit onderdeel willen deputaten graag hun grote waardering uitspreken voor de inzet en support van de evaluatiecommissie, in enige situaties aangevuld met ds. P.D.J. Buijs en ds. D. Quant.

4.6 (9) *Opzetten van een systeem van ziekte- en verzuimbegeleiding*

Per 1 april 2011 is na een intensieve voorbereiding de samenwerking met Steunpunt Kerkenwerk gestart. In een viertal voorlichtingsavonden zijn predikanten en kerkenraden geïnformeerd over de gang van zaken met betrekking van verzuimpreventie en ziektebegeleiding. De rol van predikant en kerkenraad stond daarbij centraal.

De ervaringen met het Steunpunt zijn, gezien vanuit deputaten, positief en vanuit de (voor ons) geanonimiseerde ervaringen van de verzuimbegeleidster komt het beeld naar voren dat predikanten de begeleiding op prijs stellen. Een aanspreekpunt buiten de eigen kring, maar met inzicht over de aard van het predikant-zijn, wordt over het algemeen hoog gewaardeerd.

Van predikanten/kerkenraden wordt gevraagd in elke situatie van ziekte hiervan melding te maken. De ervaring is evenwel dat dit matig gebeurt, bij langduriger ziekteverzuim treedt melding wel op. Het komende jaar willen deputaten bezien of de noodzaak van ziekmeldingen opnieuw onder de aandacht van de betrokkenen moet worden gebracht.

Bij de besluitvorming over dit punt is ook de aanbeveling aan plaatselijke kerken geformuleerd zich te beraden op het voor eigen rekening afsluiten van een verzekering tegen de gevolgen van langdurige ziekte. Door deputaten emeritikas is een afspraak gemaakt met een landelijk adviesbureau dat een zogenaamde

vervangingsverzekering kan aanbieden. Deze dekt (tot een zeker maximum) de kosten die extra gemaakt worden om het werk in de gemeente doorgang te laten vinden. Via een brief is deze mogelijkheid onder de aandacht van alle gemeenten gebracht. Hiervan hebben tot nu toe vier gemeenten gebruik gemaakt.

4.7 (10) Pensioenvoorziening in situaties van samenwerkingsgemeenten

Samenwerking vindt vooral plaats met plaatselijke GKv- en NGK-gemeenten.

Met de NGK is het besluit van de laatste generale synode verder uitgewerkt in een handzame procedure: indien sprake is van een NGK-predikant in de samenwerkingsgemeente, dan vervalt het betalen van de CGK-omslag, berekend over de (oorspronkelijke) CGK-leden. In de omgekeerde situatie wordt de omslag bepaald door de NGK-leden ook te laten meebetalen aan de CGK-omslag. Indien een gemeente vacant is betaalt elke 'bloedgroep' haar eigen deel. Alle samenwerkingsgemeenten zijn in een schrijven van NGK en CGK hiervan op de hoogte gebracht.

Bij de samenwerking met de GKv speelt deze thematiek momenteel niet. Daar vindt berekening van de omslag plaats voor het eigen oorspronkelijke aantal leden tegen het specifieke GKv of CGK omslagbedrag.

4.8 (11) Regelingen emeritikas ook van toepassing op hoogleraren van de TUA

Met ingang van 2011 is dit besluit geëffectueerd. De aan dit besluit verbonden financiële verplichtingen van de TUA zijn in 2012 door de TUA voldaan.

4.9 (voor alle besluiten) Aanpassingen in de kerkorde doorvoeren

Als bijlage 5 tot en met 8 zijn de aangepaste versies van de kerkorde (art. 13) en van bijlage 7 (nadere uitwerking van art. 13) toegevoegd.

5. Actuariële gegevens

5.1 Actuariële cijfers in de financiële jaarverslagen 2010-2012

De actueel berekende voorziening per 31 december 2012 bedraagt € 13,3 miljoen.

Deze voorziening is opgebouwd uit de contante waarde van de toekomstige uitkeringen voor de huidige predikanten en predikantsweduwen verminderd met de contante waarde van de toekomstige ontvangsten.

Contante waarde van de toekomstige uitkeringen:	€ 57,1 miljoen
Contante waarde van de toekomstige ontvangsten:	€ 43,8 miljoen
	€ 13,3 miljoen

5.1 Toelichting

De ontwikkeling van de actueel benodigde voorziening op basis van 4% bedraagt ultimo 2012 € 13,3 miljoen (2009: € 20,4 miljoen). De positie van de emeritikas is verbeterd als gevolg van een verhoogde contante waarde van de toekomstige ontvangsten (door de omslagontwikkeling) en de ontwikkeling in de te verwachten uitkeringslasten.

De ontwikkeling van de contante waarde van de uitkeringen tussen 31 december 2009 en 31 december 2012 is uit de volgende componenten opgebouwd:

Contante waarde uitkeringen ultimo 2009	51,7 miljoen
Toename als gevolg van intrestopbrengst (jaarlijks 4%)	6,4 miljoen
Uitkeringen 2010-2012 (model voorspelling)	-6,6 miljoen
Toename als gevolg van uitkering stijging 2010-2012	0,1 miljoen
Toename als gevolg van nieuwe predikanten	1,3 miljoen
Toename als gevolg van arbeidsomgeschiktheid 65-	0,0 miljoen
Verschil model en realiteit	2,0 miljoen
Toename verplichting TUA	<u>2,2 miljoen</u>
Contante waarde uitkering ultimo 2012	57,1 miljoen

Bron: jaarverslagen 2010-2012

De contante waarde van de toekomstige ontvangsten is bepaald op basis van een verwachte omslag-opbrengst gedurende vijfendertig jaar en een volledige betaling van alle kerken. Vanwege de toename van de gemiddelde leeftijd van het actieve predikantencorps is de termijn waarin we omslagontvangsten veronderstellen, gesteld op vijfendertig jaar.

De bijdrage van de verschillende deputaatschappen die een of meerdere predikanten in dienst hebben, bedroeg in 2012 € 118.000. In de bepaling van de contante waarde van de ontvangsten is ervan uitgegaan dat dit bedrag ook in de toekomst (vijfendertig jaar) ontvangen zal worden.

5.3 Van oud naar nieuw

Vanaf 1 januari 2013 bouwen predikanten pensioen op bij het PFZW. Om zicht te krijgen op welke gevolgen dit globaal heeft voor de financiële positie van de emeritikas moet rekening gehouden worden met de volgende elementen:

- De toekomstige opbouw bij de emeritikas stopt. Dat betekent dat de contante waarde van de toekomstige uitkeringen (€ 57,1 miljoen) verminderd moet worden met de contante waarde van de toekomstige uitkeringen die nu bij het PFZW wordt opgebouwd (€ 9,0 miljoen); -
- De gemeenten worden tot 2027 voor een deel gecompenseerd uit de emeritikas, terwijl de gemeenten ook compensatie ontvangen doordat de inhouding bij predikanten de komende jaren geleidelijk plaats vindt. De contante waarde van deze vergoedingen bedraagt € 7,1 miljoen.
- De contante waarde van de omslagen bedraagt ultimo 2012 € 43,8 miljoen.

Op basis van deze gegevens kan de volgende opstelling worden gemaakt:

Contante waarde uitkeringen ultimo 2013	€ 57,1 miljoen
Contante waarde vergoeding gemeenten en predikanten	€ 7,1 miljoen
Contante waarde van pensioen dat nu bij PFZW wordt opgebouwd	- € 9,0 miljoen
Contante waarde omslagen	- € 43,8 miljoen

Totaal **€ 11,4 miljoen**

Globaal gezien is de financiële positie van de emeritikas hierdoor circa € 1,9 miljoen verbeterd.

6. Financiën

6.1 Berekening van de uitkeringen

Deputaten emeritikas gaan uit van de door deputaten financiële zaken d.d. 22 maart 2013 geadviseerde jaarlijkse aanpassing van maximaal 1% en rekening houdend met onze voorstellen zoals hiervoor geformuleerd.

6.1 Ontwikkeling uitkeringen

Het aantal uitkeringen ontwikkelt zich naar verwachting als volgt:

Uitkeringen:	realiteit			begroot t.b.v. GS 2013		
	2012	2013	2013	2014	2015	2016
Aantal						
Predikanten gehuwd	55	71	64	71	82	90
Predikanten weduwnaar	4	1	4	4	4	4
Weduwen 65+	34	37	34	31	28	25
Weduwen 65-	3	1	3	3	3	3
Pred 65- AO > 80% met WAZ	3	3	3	3	3	3
Pred.65 AO > 80% zonder WAZ	4	3	3	3	3	3
	103	116	111	115	123	128

NB.: deze aantallen zijn inclusief de uitkeringen aan de hoogleraren die met emeritaat zijn en hun nabestaanden.

Het gemiddeld bedrag per categorie, rekening houdend met een geadviseerde jaarlijkse aanpassing van maximaal 1%, ontwikkelt zich naar verwachting als volgt:

Uitkeringen:	realiteit			begroot t.b.v. GS 2013		
	2012	2013	2013	2014	2015	2016
* € 1,-						
Predikanten gehuwd	18.522	20.193	18.506	18.691	18.878	19.067
Predikanten weduwnaar	21.516	24.834	21.461	21.675	21.892	22.111
Weduwen 65+	13.544	14.179	13.458	13.592	13.728	13.865
Weduwen 65-	9.550	14.761	18.389	18.573	18.759	18.947
Pred 65- AO > 80% met WAZ	27.688	27.900	27.495	27.770	28.048	28.328
Pred.65 AO > 80% zonder WAZ	44.820	39.957	46.478	46.942	47.412	47.886

Basis: geïndexeerd middelloon en uitkeringsgrondslag 130%, verminderd met sociale uitkeringen en inkomsten boven de 15%.

Op basis van de aantallen en gemiddelde uitkeringsbedragen, bedragen de kosten op jaarbasis:

Uitkeringen:	realiteit			begroot t.b.v. GS 2013		
	2012	2013	2013	2014	2015	2016
* € 1000,-						
Predikanten gehuwd	1.019	1.434	1.184	1.322	1.530	1.681
Predikanten weduwnaar	86	25	86	87	88	88
Weduwen 65+	460	524	458	421	385	347
Weduwen 65-	29	15	55	56	56	57
Pred 65- AO > 80% met WAZ	83	84	82	83	84	85
Pred.65 AO > 80% zonder WAZ	179	120	140	141	142	144
<i>Totale uitkeringen</i>	1.856	2.202	2.005	2.110	2.285	2.402

Vakantie-uitkeringen 8%	151	176	160	169	184	195
Subtotaal	2.007	2.378	2.165	2.279	2.469	2.597
Compensatie premies volksverzekeringen	72	70	100	100	100	100
<i>Totaal</i>	2.079	2.448	2.265	2.379	2.569	2.697

NB.: In bovenstaande opstelling is voor de jaren 2014 t/m 2016 rekening gehouden met het feit dat de predikanten die met emeritaat gaan, al gedeeltelijk een uitkering krijgen vanuit het PFZW.

6.3 Begrotingen 2014, 2015, 2016

Voor de begrotingen zoals die in het verleden aan de GS werden voorgelegd is door deputaten emeritikas steeds uitgegaan van de noodzakelijke bijdrage.

Deze noodzakelijke bijdrage is vermeld in de instructie voor deputaten emeritikas zoals deze is opgenomen in de kerkerde artikel 20, en luidt als volgt:

De totale opbrengst daarvan voor een jaar zal tenminste gelijk moeten zijn aan 21,5% van het totaalbedrag van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in art. 5, beneden de leeftijd van 65 jaar, over datzelfde kalenderjaar.

In deze rapportage is afgezien van een berekening van de noodzakelijke bijdrage op grond van de volgende punten:

- Met ingang van 1 januari 2013 is een wezenlijke verandering doorgevoerd door de samenwerking met PFZW. Door de hiermee samenhangende compensatieregeling in combinatie met premiebetaling, ontstaat een andere situatie rond de vaststelling van de omslag.
- Deputaten financiële zaken hebben aan alle deputaatschappen nadrukkelijk laten weten, dat uiterste terughoudendheid in acht moet worden genomen bij het bepalen van de omslag en dat daarom ook de kosten beperkt moeten worden gehouden. Deputaten emeritikas hebben begrip voor de oproep van deputaten financiële zaken, zij worden immers zelf ook jaarlijks geconfronteerd met kerken die niet of te weinig afdragen. Gelukkig zijn deputaten emeritikas in staat de (bedrijfsvoerings)kosten zeer beperkt te houden.

Tenslotte hebben deputaten emeritikas een voorstel voorgelegd om het genoemde artikel als volgt aan te passen:

Eens per drie jaar stelt de generale synode de verplichte minimumbijdrage per lid en per dooplid vast ter dekking van de lopende uitkeringen en ter ondersteuning van een vermogen voor toekomstige verplichtingen. Deputaten emeritikas dienen hiertoe een begroting voor de betreffende jaren in. Uitgangspunt in deze begroting is een beheerste ontwikkeling van de omslag; zowel wat betreft de mogelijkheden om compensatiemaatregelen te treffen als in te spelen op maatschappelijke en financiële ontwikkelingen.

Om invulling te geven aan dit (nieuwe) artikel en inzicht te verschaffen in de financiële ontwikkelingen van de inkomsten en uitgaven van de emeritikas is de hierna volgende begroting opgesteld. Daarna zullen kort de uitgangspunten worden vermeld die bij deze begroting zijn gehanteerd.

De begrotingen zijn weergegeven in euro x 1.000

	2014	2015	2016
<i>Baten</i>			
Bijdragen kerken/deputaatschappen	2.340	2.340	2.340
Giften/legaten	10	10	10
	2.350	2.350	2.350
<i>Lasten</i>			
Uitkeringen	2.110	2.285	2.401
Vakantie-uitkeringen	169	184	195
Premies volksverzekeringen	100	100	100
Diverse kosten	50	50	50
	2.429	2.619	2.746
<i>Saldo baten -/- lasten</i>	-79	-269	-396
<i>Financiële baten</i>			
Intrest en dividend (incl. kosten)	413	398	381
<i>Saldo vóór compensatieregeling</i>	334	129	-15
Compensatieregeling	1.093	974	66
<i>Resultaat</i>	-759	-845	-881

Voor deze begroting zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Voor het aantal leden is het aantal van 74.000 leden gehanteerd. Dit aantal is conform het advies deputaten financiële zaken. Wij wijzen erop dat dit aspect licht positief is berekend, vanwege het feit dat met NGK is afgesproken dat in samenwerkingsgemeenten de 'afkomst' van de predikant bepalend is of de afdracht berekend over alle gemeenteleden naar NGK of CGK gaat. Of op basis van de verdeling naar denominatie binnen de gemeente naar elke kerk afzonderlijk gaat indien twee predikanten van verschillende huize aan die gemeente zijn verbonden.

- Er is uitgegaan een omslag van € 30 per lid. Dit betekent ten opzichte van de omslag in de vorige periode, die was vastgesteld op € 29,50, een lichte stijging.
- Door deputaten emeritikas worden ook bijdragen van deputaatschappen met vrijgestelde predikanten en van de TUA ontvangen. Deze zijn meegenomen in de begroting, voor het aantal predikanten verbonden aan TUA en deputaatschappen, naar de stand per 1 januari 2013.
- De uitkeringen zijn conform de specificatie in hoofdstuk 6.2.
- Conform het advies van deputaten financiële zaken is voor de renteopbrengst op uitstaande gelden gerekend met een rentepercentage van 2%.
- De bedragen van de compensatieregeling zijn de bedragen die zullen worden betaald aan gemeenten die een predikant in dienst hebben en waarvoor premie wordt betaald aan PFZW.

Voor de beoordeling en vaststelling van deze begroting maken de deputaten nog de volgende kanttekeningen:

- Op basis van meerjarenprognoses blijken voor de emeritikas nog steeds grote tekorten. De overgang naar PFZW grenst dit op enig moment af in de tijd, maar vooralsnog is sprake van een ingroeimodel.
- Een belangrijk deel van het vermogen van de emeritikas zal de komende jaren worden aangewend voor compensatie van predikanten en gemeenten. Derhalve worden voor de komende jaren tekorten begroot.
- Gezien de huidige ontwikkelingen in indexeringen en beleggingen is de verwachting dat meerjarig de omslag voor de emeritikas verder omhoog zal moeten. Wij hebben ons gehouden aan de instructie de omslagstijging zoveel mogelijk te beperken. Meerjarenprojecties laten zien dat het tekort hierdoor verder oploopt.
- Wij merken op dat, indien we de regels van artikel 20 van onze instructie volgen, de omslag € 32,50 zou moeten zijn. Deze stijging is vooral het gevolg van het toenemend aantal predikanten dat in de komende jaren wellicht met emeritaat zal gaan.

7. Voorstellen

7.1 Voorstel voor benoemingen

Zie onderdeel 1.1. Deputaten stellen de GS voor br. N. Bokhorst te Rotterdam als eerste penningmeester en br. T.J.M. Overdijk als tweede penningmeester te herbenoemen.

7.2 Voorstel wijziging richtlijnen vermogensbeheer

Deputaten stellen de GS voor om de bepalingen inzake het vermogensbeheer van de GS 1998 te herzien. Dat betreft onder andere bepalingen voor een bankkeuze, het 'maatschappelijk verantwoord beleggen', de inrichting van het vermogensbeheer en zaken die onder verantwoordelijkheid van de penningmeester vallen.

Zie bijlage 3.

7.3 Vaststelling compensatieregeling

Zie bijlage 4.

7.4 Voorstel aanpassing kerkorde artikel 13 en bijlage 7

Zie bijlagen 5 t/m 8.

7.5 Omslag

Deputaten stellen de GS voor de omslag voor de jaren 2014-2016 te bepalen op € 30,- per (doop)lid.

Ten slotte

Deputaten emeritikas danken de GS voor het vertrouwen.

J.M.J. Kieviet, voorzitter

I.L. Stolk, secretaris

Bijlage 1

Balans 2010, 2011, 2012

(na resultaatbestemming, saldi per 31.12.)

	2012	2011	2010
	€	€	€
Activa			
<i>Beleggingen</i>			
Obligaties	6.870.000	6.760.000	6.270.000
Aandelen/Beleggingsfondsen	2.503.989	2.305.287	3.033.962
Onroerend goed	<u>16.563</u>	<u>16.563</u>	<u>16.563</u>
	9.390.552	9.081.850	9.320.525
<i>Vlottende activa</i>			
Vorderingen en overlopende activa	617.915	1.352.883	553.895
Liquide middelen	<u>12.125.949</u>	<u>10.804.475</u>	<u>10.240.606</u>
	12.743.864	12.157.358	10.794.501
	<u>22.134.416</u>	<u>21.239.208</u>	<u>20.115.026</u>

Passiva*Eigen vermogen*

Bestemmingsreserve	21.759.456	21.060.052	19.513.441
Herwaarderingsreserve	<u>364.638</u>	<u>166.743</u>	<u>588.894</u>
	22.124.094	21.226.795	20.102.335

Kortlopende schulden

Schulden en overlopende passiva	10.322	12.413	12.791
---------------------------------	--------	--------	--------

	<u>22.134.416</u>	<u>21.239.208</u>	<u>20.115.126</u>
--	-------------------	-------------------	-------------------

Bijlage 2**Staat van baten en lasten 2010, 2011 2012**

	2012	2011	2010
	€	€	€
<i>Bijdragen</i>			
Bijdragen kerken	2.201.298	2.260.028	1.596.692
Bijdragen deputaatschappen	118.000	132.750	53.750
	<u>2.319.298</u>	<u>2.392.778</u>	<u>1.650.442</u>
<i>Uitkeringen</i>	<u>-2.079.569</u>	<u>-2.073.986</u>	<u>-1.823.101</u>
Saldo bijdragen en uitkeringen	239.729	318.792	-172.659
Giften en legaten	19.459	6.959	64.855
Diverse kosten	-48.529	-47.712	-19.683
Totaal resultaat excl. beleggingsresultaten	<u>210.659</u>	<u>278.039</u>	<u>-127.487</u>
<i>Beleggingsresultaten</i>			
Beleggingsresultaat obligaties	217.786	135.960	825.186
Beleggingsresultaat aandelen	238.774	-270.820	770.042
Beleggingsresultaat liquide middelen	259.104	261.520	14.800
Kosten beleggingen	-29.024	-25.806	-40.015
Totaal beleggingsresultaten	<u>686.640</u>	<u>100.854</u>	<u>1.570.013</u>
Resultaat	<u>897.299</u>	<u>378.893</u>	<u>1.442.526</u>

Bijlage 3**Voorstel wijziging richtlijnen vermogensbeheer**

Voorstel om de door de generale synode 1998 vastgestelde richtlijnen en randvoorwaarden voor het vermogensbeheer van de emeritikas aan te passen.

Bepalingen GS 1998	Aard van de wijziging	Tekstvoorstel
Voor het vermogensbeheer moet een adviseur worden benoemd. Deze adviseur moet gekwalificeerde kennis en ervaring hebben in het opereren op de onderscheidene beleggingsmarkten (bepaling 12.1 GS 1998).	<i>Wijzigen, reden: wij betalen nu voor een externe adviseur, terwijl wij ook betalen voor het vermogensbeheer bij de bank.</i>	Het te beleggen vermogen dient bij voorkeur in vermogensbeheer te worden gegeven bij een bank. Indien het vermogensbeheer door deputaten zelf uitgevoerd wordt, moet een externe adviseur benoemd worden met gekwalificeerde kennis en ervaring in de beleggingsmarkten.
De effecten moeten in depot worden gegeven bij het hoofdkantoor van een grote bankinstelling (bepaling 12.2 GS 1998).	<i>Wijzigen, uitbreiding van de regels om tot een bankkeuze te komen.</i>	De zakelijke waarden (aandelen of aandelenfondsen) en de vastrentende waarden (obligaties, liquiditeiten, spaarrekening of deposito's) moeten ondergebracht worden bij een bank die onder toezicht staat van De Nederlandse Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) of vervangende instellingen en door DNB aangewezen is als een zogenaamde 'systeembank'. Tevens een bank met minimaal een A-rating (Standard en Poor).

	Nieuw	Onder verantwoordelijkheid van de penningmeester dient er jaarlijks een beleggingsplan voor het komende jaar aan de deputaten voorgelegd worden en worden geaccordeerd.
	Nieuw	Onder verantwoordelijkheid van de penningmeester dient er een beleggingsstatuut aanwezig te zijn. De vermogensbeheerder verkrijgt zijn mandaat om te beleggen onder andere op basis van dit beleggingsstatuut.
	Nieuw	Maatschappelijk verantwoord beleggen dient het uitgangspunt te zijn bij de keuze voor beleggingsfondsen of individuele beleggingstitels. De beleggingen dienen aan te sluiten bij algemene en internationaal erkende standaarden op het gebied van: mens, milieu en goed bestuur. Het is gebaseerd op het respecteren van mensen- en arbeidsrechten, bescherming van het milieu, het tegen gaan van corruptie en het mijden van beleggen in controversiële wapens.
De penningmeester van de emeritikas is jegens deputaten verantwoordelijk voor de beleggingstransacties. Deze transacties behoeven (vooraf) de (telefonische) goedkeuring van de penningmeester. De penningmeester kan zich daartoe laten bijstaan door beleggingsdeskundigen, al dan niet lid zijnde van deputaten art. 13 K.O. (bepaling 12.4 GS 1998).	<i>Indien het vermogen op bepaalde uitgangspunten in vermogensbeheer gegeven is bij een bank kan de bank zelfstandig (zonder instemming van de penningmeester) de beleggingsportefeuille aanpassen.</i>	De penningmeester van de emeritikas is jegens deputaten verantwoordelijk voor de beleggingstransacties. De penningmeester kan zich daartoe laten bijstaan door beleggingsdeskundigen.
De penningmeester van deputaten brengt één maal per half jaar schriftelijk verslag uit aan de deputaten over de sinds de vorige verslaggeving uitgevoerde transacties, de daaruit gerealiseerde samenstelling van de beleggingsportefeuille (effecten en bank- en girosaldi) tegen marktwaarde, de voor de nabije toekomst verwachte liquiditeiten en globale voornemens voor beleggingstransacties. De penningmeester zendt aan de adviseur een exemplaar toe van dat verslag. De adviseur dient in de gelegenheid te worden gesteld en is voorts desgevraagd gehouden, daarop zijn toelichting te geven. (bepaling 12.5 GS 1998)	<i>Wijzigen: omdat de deputaten zelf geen opdracht geven voor een transactie is een transactie overzicht niet nodig. De kasstroom wordt jaarlijks in een beleggingsplan ondergebracht.</i>	De penningmeester van deputaten brengt minimaal één maal per half jaar schriftelijk verslag uit aan de deputaten. In het verslag komt het beleggingsresultaat afgezet tegen de gehanteerde benchmark en de samenstelling van de beleggingsportefeuille aan de orde.
Bij beleggingstransacties dient speculatie te worden vermeden. Transacties met geleend geld en termijntransacties zijn niet toegestaan (bepaling 12.6 GS 1998).	<i>Wijzigen: artikel uitbreiden met derivaten.</i>	Bij beleggingstransacties dient speculatie te worden vermeden. Transacties met geleend geld en termijntransacties zijn niet toegestaan. Het is ook niet toegestaan te beleggen in derivaten zoals futures en opties, tenzij ter afdekking van risico's en dan moet het in overeenstemming zijn met vastgesteld beleggingsbeleid binnen deputaten.

<p>Bij het aankoopbeleid wordt primair uitgegaan van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de jaarlijkse bijdragen van kerken en deputaatschappen; - giften en legaten; - rente en dividend; - aflossingen onder aftrek van verplichtingen op korte termijn. Indien daartoe aanleiding bestaat kan verkoop van effecten en herbelegging van de vrijkomende middelen plaatsvinden (bepaling 12.7 GS 1998). 	<p><i>Wijzigen</i></p>	<p>Bij het aan- en verkoopbeleid wordt primair uitgegaan van de verwachte geldstromen (het kasstroomoverzicht).</p>
<p>De benoemde adviseur vervolgens onderhoudt het contact met een op die grote bankinstelling werkzame hooggekwalificeerde professionele beleggingsdeskundige met als doel wat betreft de mutaties in dit vermogen flexibel af te stemmen op de ontwikkelingen op de onderscheidene beleggingsmarkten (bepaling 12.3 GS 1998).</p>	<p><i>Wijzigen: is alleen van toepassing als er niet voor vermogensbeheer is gekozen. Samengevoegd tot één artikel.</i></p>	<p>Het volgende is alleen van toepassing als het vermogen NIET in vermogensbeheer is gegeven, waarbij de deputaten zelf aan- en verkoop beslissingen nemen:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. De penningmeester onderhoudt het bank contact met een beleggingsspecialist (DSI gecertificeerd) met het doel het belegde vermogen af te stemmen op de ontwikkelingen op de beleggingsmarkten. b. Indien het totaalbedrag van aan- en verkopen van effecten in een kalenderjaar hoger wordt dan 30% van de koerswaarde van de effectenportefeuille per 1 januari van dat jaar is voor verdere transacties vooraf instemming nodig van deputaten. c. Belegging in aandelen dient zich te richten op fondsen, die een trendmatig gezonde koersontwikkeling te zien hebben gegeven. d. De belegging in aandelen dient geografisch te worden gespreid over regio's en over sectoren.
<p>Indien het totaalbedrag van aan- en verkopen van effecten in een kalenderjaar hoger wordt dan 30% van de koerswaarde van de effectenportefeuille per 1 januari van dat jaar is voor verdere transacties vooraf instemming nodig van Deputaten (bepaling 12.8 GS 1998).</p>		
<p>Belegging in aandelen dient zich te richten op fondsen, die een trendmatig gezonde koersontwikkeling te zien hebben gegeven en die kennelijk bij professionele beleggers een breed vertrouwen genieten (bepaling 12.9 GS 1998).</p>		
<p>De belegging in aandelen dient te worden gespreid over een redelijk aantal fondsen en tegelijkertijd over diverse soorten fondsen, zoals de financiële sector, industrie, handel en onroerend goed (bepaling 12.10 GS 1998).</p>		
<p>De koerswaarde van het in aandelen belegt vermogen dient voorshands niet hoger te worden dan 20% a 30% van de koerswaarde van de totale effectenportefeuille vermeerderd met de liquiditeiten (bepaling 12.11 GS 1998).</p>	<p><i>Wijzigen: kleine tekstuele aanpassing.</i></p>	<p>De koerswaarde van de zakelijke waarden mag maximaal 20% tot 30% van de koerswaarde van de totale effectenportefeuille vermeerderd met de liquiditeiten bedragen.</p>
<p>In zeer bijzondere omstandigheden kan van deze richtlijnen worden afgeweken met instemming van de adviseur en krachtens besluit van deputaten (bepaling 12.12 GS 1998)</p>	<p><i>Wijzigen: adviseur uit de tekst halen</i></p>	<p>In zeer bijzondere omstandigheden kan van deze richtlijnen afgeweken worden door een besluit van deputaten.</p>
<p>Desgevraagd kunnen ook andere deputaatschappen worden geadviseerd met betrekking tot het beheer van hun vermogen (bepaling 12.13 GS 1998)</p>	<p><i>Ongewijzigd overnemen.</i></p>	<p>Desgevraagd kunnen ook andere deputaatschappen worden geadviseerd met betrekking tot het beheer van hun vermogen.</p>

Bijlage 4**Beschrijving compensatieregeling****1. Inleiding**

Door de overgang naar Pensioenfonds Zorg en Welzijn ontstaat vanaf 2013 een samenloop van lasten. De uitkeringen voor de huidige emeritipredikanten en -weduwen lopen immers gewoon door terwijl nu ook pensioenpremie moet worden afgedragen voor de opbouw van rechten vanaf 2013.

Deze samenloop in lasten zal in veel gevallen leiden tot onmogelijke financiële situaties.

Om deze gevolgen zo veel mogelijk te beperken is door deputaten emeritikas een compensatieregeling ontworpen, zodanig dat het overgrote deel van de lasten in de eerste jaren door de emeritikas wordt gedragen. Hiervoor is een bedrag beschikbaar gesteld ter grootte van ongeveer € 10 miljoen.

Deze compensatieregeling kent twee aspecten:

- a. Tegemoetkoming ten behoeve van predikanten;
- b. Tegemoetkoming aan gemeenten.

2. Uitgangspunten en aannames

Als eerste moet worden opgemerkt dat in alle berekeningen is uitgegaan van het aanvaardbare minimumtraktament zoals dat voor 2013 geldt per schaaltrrede.

Er wordt dus geen rekening gehouden met afwijkende traktementen, bijvoorbeeld door gemeentegrootte of hogere inschaling door specifieke omstandigheden.

Wel is, voor zover bekend, rekening gehouden met een eventuele parttime factor van de predikant. Hoogleraren zijn ook in de berekeningen opgenomen.

Voor de gehele berekeningsduur is afgezien van opbrengsten over beleggingen en overige kosten; uitdrukkelijk wordt vermeld dat ook geen rekening is gehouden met stijgingen van traktament in de toekomst. Deze extra pensioenlasten hierover komen niet voor compensatie in aanmerking.

Verhogingen door dienstjaren zijn wel meegenomen door de aanname dat het gemiddelde dienstjaar over de komende jaren redelijk op het niveau van 2013 blijft.

In onderstaande tabel worden de uitgangspunten en aannames vermeld.

Deze zijn onderverdeeld in de tabel verdeeld over een viertal gezichtspunten:

- Uitkeringen
- Premielasten
- Verloop leden
- Verloop in vermogen

Uitkeringen		<i>Toelichting</i>
<i>stand per 1 jan. 2013(aantal)</i>	111	<i>Incl. 5 predikanten > 65 jaar die nog geen emeritaat hebben aangevraagd. TUA-uitkeringen zitten ook in deze cijfers.</i>
<i>nieuwe emeriti</i>	<i>o.b.v. bereiken 65 jr. leeftijd</i>	<i>Premielasten vervallen dus vanaf dat moment.</i>
<i>verval door overlijden</i>	<i>3% t.o.v. stand 1-1</i>	<i>CBS-cijfers 2010 tonen aan dat de gemiddelde sterftkans mannen 65 jr. - 99 jr. is 4,23% Voor vrouwen is dit over dezelfde periode 3,28% De spreiding is uiteraard erg groot: Man 65 jaar - 1,33% Man 99 jaar - 40,56% Vrouw 65 jaar - 0,78% Vrouw 99 jaar - 35,41%</i>
<i>gemiddelde uitkering</i>	€ 19.570	<i>Hoogte is beïnvloed door verhouding aantal ouderdoms- en nabestaandenuitkeringen. Tevens speelt emeritaat a.g.v. arbeidsongeschiktheid een rol.</i>
<i>gemiddelde opbouw</i>	€ 580	<i>Bepaald op basis van 37 dienstjaren (deze fictie betreft elke predikant, ongeacht werkelijk bereikbare dienstjaren tot aan 65 jaar)</i>
<i>verwachte uitkeringen in 2013</i>	€ 2.165.000	<i>Geen rekening gehouden met premieheffing volksverzekeringen.</i>
<i>indexatie uitkeringen</i>	<i>hiermee is geen rekening gehouden</i>	
Premielasten		
<i>aantal predikanten per 1 januari 2013 (personen/ fte)</i>	129 / 127,3	<i>Betreft uitsluitend predikanten in dienst van een gemeente of deputaatschap.</i>

<i>nieuw aan te treden predikanten</i>	2013 / 2022:4 2023 / 2032:3 Vanaf 2033:2	Het aantal predikanten daalt onder deze aanname van 129 in 2013 naar 103 in 2051. Natuurlijk is er een nauw verband met de aannames t.a.v. het ledenaantal.
<i>jaarpremie o.b.v. aanvaard minimum traktement en dienstjaar</i>	€ 1.200.000	Geen rekening gehouden met bijdrage in de premie door predikanten.
<i>jaarpremie PFZW</i>	2013: 24,4% van pensioengevend traktement	Over de gehele beoordelings-periode gelijk gehouden.
<i>waarde vrij wonen</i>	1,5% van een fictieve WOZ waarde van € 300.000 (bron: waarderingskamer.nl)	Gemiddelde WOZ waarde in Nederland voor woningen in 2011 ca € 220.000.
Verloop van leden		
<i>stand per 1 jan. 2013</i>	77.500	Stand per 1-1-2012: 74.286 Bij deputaatschappen: 1.500 Bij TUA: 2.500 Totaal: 78.286 Uitgangspunt 2013: 77.500
<i>jaarlijks verloop</i>	- 500	Een beoordeling van het ledenverloop in het verleden geeft een uitermate stabiel ledenaantal aan: eind 1998 75.049 tegen 74.319 eind. 2012
<i>gemiddeld over gehele periode</i>	68.000	
Verloop in vermogen		
<i>stand per 1 jan. 2013</i>	€ 22.100.000	
<i>stand per 1 jan. 2051</i>	€ 10.100.000	
<i>omslag per lid</i>		2013: 29,50 2014/6: 30,00 2017/9: 32,00 2020/5: 34,00 2026/40: 36,00 2041/46: 34,00 va 2047: 32,00
<i>overige mutaties</i>	<i>hiermee is geen rekening gehouden</i>	<i>Betreft de baten uit beleg-gingen (gerealiseerd en ongerealiseerd) en overige baten, aan de lastenzijde o.a. kosten , premieheffingen volksverzekeringen en kosten verzuimbegeleiding.</i>

a. Tegemoetkoming ten behoeve van predikanten

In de regeling is voorzien dat predikanten 30% van de te betalen pensioenpremie bijdragen. Als overgangsmaatregel is besloten deze inhouding gefaseerd in te voeren:

Jaar	Inhoudingsfactor	Compensatiefactor
2013	0%	100%
2014	7,5%	75%
2015	15%	50%
2016	22,5%	25%
2017	30%	0%

Omdat voor de gemeenten de inhouding bij predikanten een lastenverlichting is, worden de gemeenten door de lagere inhouding voor de jaren tot en met 2016 tegemoetgekomen.

b. Tegemoetkoming aan gemeenten

De lasten van de gemeenten (dus op basis van het aanvaardbare minimumtraktement) worden voor 100% vergoed voor de jaren 2013 tot en met 2016.

Voor de jaren daarna, vanaf 2017 tot en met 2026, wordt de compensatie elk jaar vermindert met 10%-punt: dus van 90% in jaarlijkse stappen naar 0% in 2026.

Bij de tegemoetkoming aan gemeenten speelt ook een rol dat in de hoofdelijke omslag een element zit begrepen voor de netto premielast (dus betaalde premie minus inhouding bij predikant). Het is logisch dat dit element kan worden verrekend met het betalen van de omslag.

Standpuntbepaling:

- a. De eenvoudigste wijze van verrekening is de vermenigvuldiging van het premie-element in de omslag met het ledenaantal van elke gemeente. Voor een achttiental gemeenten betekent dit een grotere compensatie dan de premielasten zijn. Het omslagpunt ligt bij ca. 700 leden per predikant. Door deputaten is besloten aan deze verrekening een minimum en een maximum ledenaantal te verbinden: minimum 200 leden per predikant / maximum 700 leden per predikant.
- b. Vacante gemeenten betalen in de omslag dus ook een deel van de premie. Het lijkt gerechtvaardigd dat dit voordeel toekomt aan de gemeenten met een predikant. Op deze manier wordt de solidariteit tussen vacante en niet-vacante gemeenten zichtbaar gemaakt. Een verdeling over de gemeenten leidt evenwel tot een complexer administratief geheel. De vraag is dus of we dit moeten willen of dat het ook anders kan, bijvoorbeeld door het voordeel zichtbaar te maken in een iets lagere omslag. (Zie hierna de risico impact analyse.)
Besluitvorming over dit punt is niet meteen aan de orde gezien de 100% compensatie tot en met 2016.

3. Risico impact analyse

Het is duidelijk dat de aannames en veronderstellingen anders kunnen (en zullen) verlopen dan nu gedacht. Om de (financiële) gevoeligheid van veranderingen te toetsen is van een aantal belangrijke parameters doorgerekend wat het effect op de omslag is om uiteindelijk te waarborgen dat aan het einde van de berekeningsperiode (het jaar 2051) een belegd vermogen aanwezig is ter grootte van ongeveer € 10,1 miljoen. Sommige ontwikkelingen zijn autonoom en gaan buiten onze invloed om, andere zijn (min of meer) als een gevolg van eigen beleid te beschouwen.

Een cumulatie van verschillende ontwikkelingen ligt voor de hand. Er zal dan ook een optelsom van positieve en negatieve bedragen op de omslag ontstaan.

De uitkomsten zijn als volgt:

Soort ontwikkeling / maatregel	Effect op omslagbedrag positief: lagere omslag negatief: hogere omslag
Geen specifieke compensatie vanuit vacante gemeenten aan gemeenten met een predikant, maar een generieke aanpassing van het omslagbedrag.	Positief € 1,30
Eerste 10 jaar jaarlijks vijf nieuwe predikanten, in plaats van de veronderstelde vier.	Negatief € 0,85
Verval op uitkeringen (door overlijden) wordt 10% lager dan nu verwacht (2,7% tegen 3%).	Negatief € 1,60
Jaarlijkse indexatie op uitkeringen ten laste van emeritikas. Effect bij 1% indexatie.	Negatief € 7,50
Effect bij 2% indexatie.	Negatief € 17,10
Het aantal leden daalt 1.000 per jaar in plaats van 500 per jaar.	Negatief € 5,80
Idem: nu bij 200 in plaats van 500.	Positief € 2,60
Het verval van leden is 1.000 en het aantal nieuwe predikanten is per jaar 0,5 lager dan het uitgangspunt (1 ^{ste} 10 jaar: 4; 2 ^{de} 10 jaar: 3; 3 ^e 10 jaar: 2).	Negatief € 4,50
Pensioenpremie stijgt jaarlijks met 1,5% (op basis van ongewijzigd minimum aanvaardbaar traktement).	Negatief € 4,30
Bij 1% stijging is het effect.	Negatief € 2,60
Inhouding op predikant wordt verlaagd van 30% van de premie tot 15%.	Negatief € 2,50
Hoger ledenaantal over gehele periode van 800 (verschil tussen verwachte en werkelijke beginstand 2013).	Positief € 0,40
Lagere pensioenopbouw dan huidig percentage van 1,95% per jaar. Effect van een daling van 10% (dus naar 1,755% opbouw), bij gelijkblijvende premie.	Negatief € 0,80

Gezien de lange tijdsprojectie verdient het aanbeveling de jaarlijkse uitkomsten te toetsen met de verwachting en eens in de drie jaar via de generale synode waar nodig aanvullende besluiten te nemen. Het voorbereiden van besluitvorming ligt bij deputaten emeritikas.

4. Betaalwijze

Voor de jaren tot en met 2016 wordt de compensatie per kwartaal rechtstreeks aan de betreffende gemeenten overgemaakt. De betalingscyclus loopt parallel met de te ontvangen facturen van PFZW. Op deze manier worden mogelijke spanningen in de liquiditeiten beperkt.

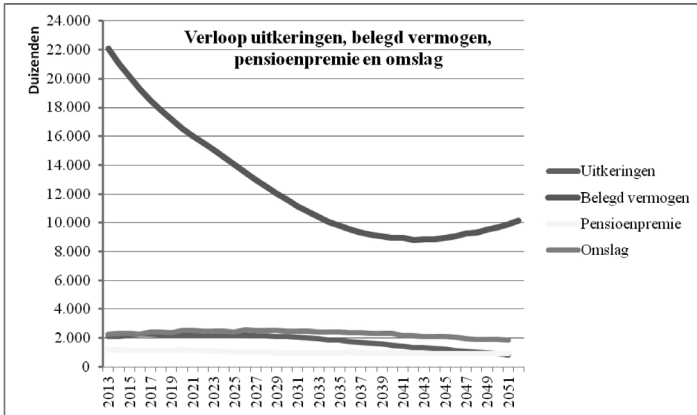
Omdat de compensatie vooraf betaald gaat worden, verrekenen de gemeenten bij vertrek en komst van een predikant de ontvangen compensatie onderling.

Voor de compensatiebepaling is de stand aan het begin van elk kwartaal bepalend.

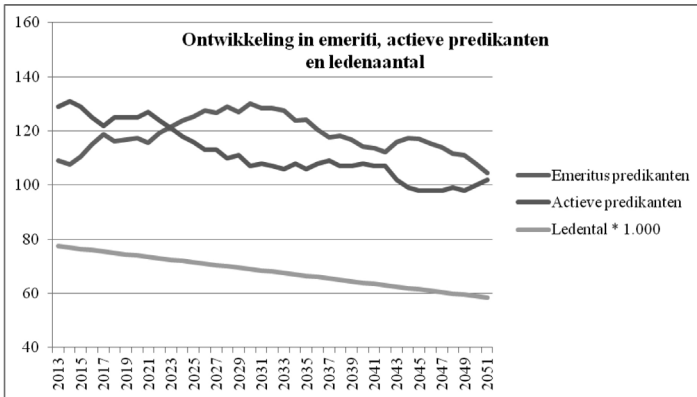
Voor 2017 zal opnieuw worden besloten op welke wijze de compensatie zo efficiënt mogelijk kan plaatsvinden.

5. Grafische voorstellingen uitkomsten

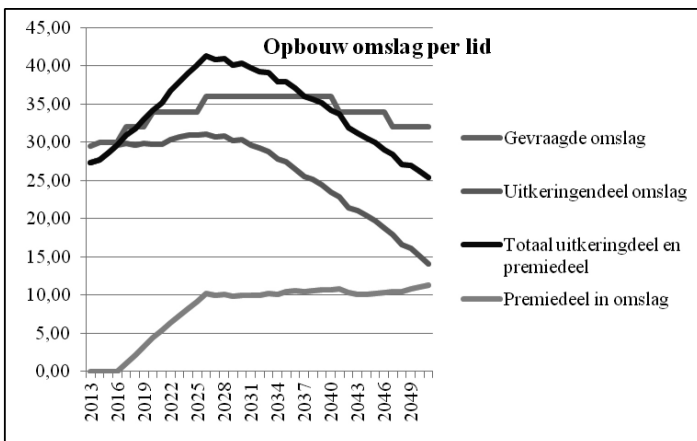
Op basis van de in punt 2 aangegeven aannames en veronderstellingen is hieronder het verloop van de verschillende geldstromen en de invloed daarvan op het belegd vermogen weergegeven.

De ontwikkeling van het aantal emeritus en actieve predikanten, alsmede het ledenverloop in de projecties is als volgt:

De opbouw van het omslagbedrag kent verschillende componenten; in de grafiek hierna is de samenstelling zichtbaar gemaakt:

Bijlage 5

Voorstel wijziging artikel 13 K.O.

Huidige tekst art. 13 KO	Wijziging/ toelichting	Nieuw tekstvoorstel
<p>Art. 13. Als een dienaar des Woords door ouderdom, ziekte of om andere reden niet meer in staat is tot uitoefening van zijn ambt behoudt hij niettemin de eer en de naam van dienaar des Woords en heeft de kerk die hij gediend heeft, naar behoren in zijn levens onderhoud te voorzien.</p> <p>Dezelfde verplichting heeft de kerk in het algemeen ook ten opzichte van weduwen en wezen der dienaren.</p> <p>De gezamenlijke kerken onderhouden een algemene kas tot steun aan de plaatselijke kerken voor de verzorging van emeriti-predikanten. Aan de generale synode is het beheer opgedragen.</p>	<p><i>Wijziging: Toegevoegd pensioenfonds</i></p> <p><i>Toegevoegd: Deelname aan PFZW</i></p>	<p>Art. 13. Als een dienaar des Woords door ouderdom, ziekte of om andere reden niet meer in staat is tot uitoefening van zijn ambt behoudt hij niettemin de eer en de naam van dienaar des Woords en heeft de kerk die hij gediend heeft, naar behoren in zijn levens onderhoud te voorzien.</p> <p>Dezelfde verplichting heeft de kerk in het algemeen ook ten opzichte van weduwen en wezen der dienaren.</p> <p>De gezamenlijke kerken onderhouden een algemene kas tot steun aan de plaatselijke kerken voor de verzorging van emeritipredikanten. Aan de generale synode is het beheer opgedragen.</p> <p>Met ingang van 1 januari 2013 wordt aan deze verplichting ook invulling gegeven door een deelname in het Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW).</p>
<p>1a. De emeritaatsverklaring geschiedt op aanvraag van de belanghebbende via de kerkenraad door de classis, bijgestaan door de deputaten van de particuliere synode. Indien niet wegens het bereiken van de leeftijd van 65 jaar of het vervuld hebben van 40 dienstjaren emeritaat wordt aangevraagd, dienen attesten van twee geneesheren te worden overgelegd. In deze attesten dienende geneesheren ook aan te geven in hoeverre er in de komende jaren medisch gezien nog uitzicht is op gehele of gedeeltelijke terugkeer in de ambtelijke dienst en/of deelname aan het arbeidsproces op andere wijze. (2004)</p>	<p><i>40 dienstjarenprincipe vervalt, besluit GS 2010. Emeritaat is gekoppeld aan AOW-gerechtigde leeftijd en deze is aan veranderingen onderhevig. Daarom worden leeftijds-aanduidingen niet meer genoemd.</i></p> <p><i>PGGM komt in 2014 of 2015 met een nieuw pensioenreglement waarin de pensioenleeftijd wordt gekoppeld aan de dan geldende AOW-leeftijd. In de tussentijd gaat het pensioen dus eerder in dan AOW wordt ontvangen. Tenzij gekozen wordt voor een (iets) later ingaand pensioen.</i></p>	<p>1a. De emeritaatverklaring geschiedt op aanvraag van de belanghebbende via de kerkenraad door de classis, bijgestaan door de deputaten van de particuliere synode. Indien niet wegens het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd emeritaat wordt aangevraagd, dienen attesten van twee geneesheren te worden overgelegd. In deze attesten dienen de geneesheren ook aan te geven in hoeverre er in de komende jaren medisch gezien nog uitzicht is op gehele of gedeeltelijke terugkeer in de ambtelijke dienst en/of deelname aan het arbeidsproces op andere wijze. (2004)</p>
<p>b. Emeritering mag niet plaats hebben, indien de tuchtmaatregel van schorsing van toepassing is.</p>		<p>b. Emeritering mag niet plaats hebben, indien de tuchtmaatregel van schorsing van toepassing is.</p>

<p>c. Bij ongeschiktheid van een dienaar die nog niet de leeftijd van vijftenzestig jaar heeft bereikt, is de kerkenraad gehouden hem twee jaar ziekteverlof te geven, behoudens de situatie waarin het duidelijk is dat de dienaar niet meer in actieve dienst zal kunnen terugkeren, zulks naar het gezamenlijk oordeel van kerkenraad en deputaten emeritikas. De procedure voor het aanvragen van emeritaat kan na een periode van tenminste één jaar ziekteverlof worden gestart.</p>	<p><i>De periode van één jaar voordat tot emeritering bij (arbeids)ongeschiktheid kan worden overgegaan, loopt niet parallel met de voorwaarden van premievrijstelling van Zorg en Welzijn. Zorg en Welzijn komt nog met eisen waaraan onze regeling moet voldoen om in aanmerking te komen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.</i></p> <p><i>Huidige regeling wordt als te vrijblijvend beschouwd.</i></p> <p>Aanbeveling: altijd uitgaan van twee jaar wachttijd en andere voorwaarden PFZW honoreren. (te besluiten via GS 2013)</p> <p><i>Deze aanbeveling heeft tot veel discussie geleid; een belangrijke opmerking uit het 'veld' is dat de standaardperiode van twee jaar te grofmazig is; het stelt een kerk voor te grote financiële problemen, dus gemeenschappelijk (kerken als geheel) op te lossen.</i></p>	<p>c. Bij ongeschiktheid van een dienaar die nog niet de AOW-gerechtigde leeftijd heeft bereikt, is de kerkenraad gehouden hem twee jaar ziekteverlof te geven, behoudens de situatie waarin het duidelijk is dat de dienaar niet meer in actieve dienst zal kunnen terugkeren, zulks naar het gezamenlijk oordeel van kerkenraden en deputaten emeritikas. De procedure voor het aanvragen van emeritaat kan na een periode van tenminste één jaar ziekteverlof worden gestart, maar uitkering kan pas ingaan twee jaar na de eerste ziektedag.</p>
<p>d. De classes zijn gehouden bij gevallen van emeritering beneden de leeftijd van 65 jaar te onderzoeken of de in art. 13 bedoelde ongeschiktheid tot de dienst mogelijk heeft opgehouden en dus het emeritaat moet worden ingetrokken. Door deputaten emeritikas wordt ingaande het jaar 2005 elke drie jaar bij de betreffende classes nagegaan of deze bepaling wordt toegepast.</p> <p>De desbetreffende classes dienen daartoe op aanvraag van deputaten emeritikas een schriftelijke verklaring in omtrent de uitkomst van het periodieke onderzoek. Een geneeskundig onderzoek door een of meer door de classis aangewezen geneeskundigen kan onderdeel van het onderzoek uitmaken. De betreffende predikant is verplicht aan het geneeskundig onderzoek mee te werken. De kosten daarvan komen ten laste van de emeritikas. (2004)</p>	<p>Zie hierbij de opmerkingen bij voorgaand lid.</p>	<p>d. De classes zijn gehouden bij gevallen van emeritering beneden de AOW-gerechtigde leeftijd te onderzoeken of de in art. 13 bedoelde ongeschiktheid tot de dienst mogelijk heeft opgehouden en dus het emeritaat moet worden ingetrokken. Door deputaten emeritikas wordt ingaande het jaar 2005 elke drie jaar bij de betreffende classes nagegaan of deze bepaling wordt toegepast.</p> <p>De desbetreffende classes dienen daartoe op aanvraag van deputaten emeritikas een schriftelijke verklaring in omtrent de uitkomst van het periodieke onderzoek. Een geneeskundig onderzoek door een of meer door de classis aangewezen geneeskundigen is onderdeel van het onderzoek. De betreffende predikant is verplicht aan het geneeskundig onderzoek mee te werken. De kosten daarvan komen ten laste van de emeritikas. (2004)</p>

<p>2. De generale synode spreekt uit: a. dat de classes, bijgestaan door de deputaten ad art. 49 K.O., met alle ernst er naar zullen staan om het beginsel van art. 13 K.O. te handhaven, volgens welk beginsel slechts aan dienaren des Woords die door ouderdom, ziekte of om andere reden onbekwaam geworden zijn tot uitoefening van het ambt, emeritaat wordt verleend, alsmede in enkele andere gevallen.</p>	<p><i>Hier wordt bedoeld op emeritaatverlening bij benoeming tot hoogleraarschap.</i></p>	<p>2. De generale synode spreekt uit: a. dat de classes, bijgestaan door de deputaten ad art. 49 K.O., met alle ernst er naar zullen staan om het beginsel van art. 13 K.O. te handhaven, volgens welk beginsel slechts aan dienaren des Woords die door ouderdom, ziekte of om andere reden onbekwaam geworden zijn tot uitoefening van het ambt, emeritaat wordt verleend, alsmede in enkele andere gevallen.</p>
<p>b. dat bij aanvragen voor emeritering beneden de leeftijd van 65jaar (behalve wanneer 40 dienstjaren werden vervuld) de verklaringen van geneeskundigen als objectieve gegevens doorslaggevend dienen te zijn. De classes zijn gerechtigd van de aanvragende dienaar des Woords te vragen dat hij zich onderwerpt aan een geneeskundig onderzoek door een of meer door de classis aangewezen geneeskundigen.</p>	<p><i>Vervallen: 40 dienstjaren</i></p> <p><i>Toelichting: art.1 lid d gaat over het bijhouden van de situatie van zieke predikanten; art 2 lid b gaat over het verlenen van emeritaat</i></p>	<p>b. dat bij aanvragen voor emeritering beneden de leeftijd van AOW-gerechtigde leeftijd de verklaringen van geneeskundigen als objectieve gegevens doorslaggevend dienen te zijn. De classes zijn gerechtigd van de aanvragende dienaar des Woords te vragen, dat hij zich onderwerpt aan een geneeskundig onderzoek door een of meer door de classis aangewezen geneeskundigen.</p>
<p>c. dat in gevallen van twijfelachtige aard, zoals bv. het aanvragen van emeritaat, kennelijk of gedeeltelijk voortvloeiende uit de mingoede verstandhouding tussen de aanvragende predikant enerzijds en zijn kerkenraad (gemeente) anderzijds, althans duidelijk daarmee in verband staande, de classes zich met grote ernst hebben te beraden, of er niet op een andere wijze dan op die van emeritaatsverlening een bevredigende oplossing kan worden verkregen.</p>	<p><i>Dit lid kan vervallen, het heeft geen reële waarde meer.</i></p>	<p>-</p>
<p>d. dat in verband hiermede het verlenen van dusgenaamd tijdelijk emeritaat of het toekennen van de titel 'titulair predikant' als in strijd met art. 13 K.O. afkeuring verdient.</p>	<p><i>Dit lid kan vervallen, het heeft geen reële waarde meer.</i></p>	<p>-</p>
<p>e. dat de classis van elke emeritaatsverlening binnen veertien dagen kennis dient te geven aan deputaten naar art. 13 K.O. (1977)</p>	<p><i>Hernummeren lid van 'e' naar 'c' en hierna van 'f' naar 'd'.</i></p>	<p>c. dat de classis van elke emeritaatsverlening binnen veertien dagen kennis dient te geven aan deputaten naar art. 13 K.O. (1977)</p>
<p>f. dat de deputaten ad art. 13 K.O. verplicht zijn op aanvraag van de betrokken kerkenraad de emeriterende kerk financiële steun te bieden overeenkomstig de daarvoor geldende regels.</p>	<p><i>Opm. TL: praktische waarde van dit lid is gering. Er wordt nagenoeg altijd rechtstreeks aan de emerituspredikant uitgekeerd.</i></p>	<p>d. dat de deputaten ad art. 13 K.O. verplicht zijn op aanvraag van de betrokken kerkenraad de emeriterende kerk financiële steun te bieden overeenkomstig de daarvoor geldende regels.</p>
<p>3. Als een predikant emeritus wordt verklaard, gelden de volgende regels: a. het emeritaat gaat in op de dag daarvoor door de classis bepaald;</p>		<p>3. Als een predikant emeritus wordt verklaard, gelden de volgende regels: a. het emeritaat gaat in op de dag daarvoor door de classis bepaald;</p>
<p>b. vanaf de datum waarop het emeritaat ingaat, behoudt hij nog drie maanden het genot van traktement en pastorie dan wel van een andersoortige uitkering zoals de uitkering voortijdige ambtsbeëindiging; een predikantsweduwe behoudt gedurende drie maanden na het overlijden van haar echtgenoot het recht op het volle traktement en op het bewonen van de pastorie;</p>	<p><i>Verwerking van nabestaandenuitkering gedurende de eerste drie maanden na overlijden predikant in drie maanden doorbetaling</i></p>	<p>b. vanaf de datum waarop het emeritaat ingaat, behoudt hij nog drie maanden het genot van traktement en pastorie dan wel van een andersoortige uitkering zoals de uitkering voortijdige ambtsbeëindiging; een predikantsweduwe behoudt gedurende drie maanden na het overlijden van haar echtgenoot het recht op het volle traktement en op het bewonen van de pastorie. Uitkeringen van PFZW over deze drie maanden worden in mindering gebracht op het doorbetaalde volle traktement;</p>

<p>c. na het verstrijken van die termijn begint de uitkering tot het bedrag waarvoor de gemeente zich garant heeft gesteld, als in de beroepsbrief omschreven en overeenkomstig de richtlijnen, door de generale synode vastgesteld in de instructie voor de deputaten ad art. 13 K.O.;</p>		<p>c. na het verstrijken van die termijn begint de uitkering tot het bedrag, waarvoor de gemeente zich garant heeft gesteld, als in de beroepsbrief omschreven en overeenkomstig de richtlijnen, door de generale synode vastgesteld in de instructie voor de deputaten ad art. 13 K.O.;</p>
<p>d. de bovengenoemde termijn van drie maanden geldt niet bij emeritering of overlijden van een predikant die bijzondere arbeid verrichtte naar artikel 6 K.O. en zijn traktement niet ontving van zijn kerkenraad of van enig deputaatschap in onze kerken; (1986)</p>		<p>d. de bovengenoemde termijn van drie maanden geldt niet bij emeritering of overlijden van een predikant die bijzondere arbeid verrichtte naar artikel 6 K.O. en zijn traktement niet ontving van zijn kerkenraad of van enig deputaatschap in onze kerken; (1986)</p>
<p>e. bij emeritering na toepassing van de bepaling 1c begint de uitkering op de datum van emeritering, met dien verstande dat de kerkenraad deze uitkering dient aan te vullen tot het onder 3b genoemde genot. (1992)</p>		<p>e. bij emeritering na toepassing van de bepaling 1c begint de uitkering op de datum van emeritering, met dien verstande dat de kerkenraad deze uitkering dient aan te vullen tot het onder 3b genoemde genot. (1992)</p>
<p>4. Bij het overlijden van een predikant, hetzij in actieve dienst of na reeds verleend emeritaat, die een weduwe en/of kinderen nalaat, verzoekt de desbetreffende kerkenraad binnen veertien dagen na dit overlijden aan deputaten ad art. 13 K.O. financiële steun ten behoeve van de voorziening in het levensonderhoud van de weduwe en/of haar kinderen.</p>	<p><i>Toegevoegd: Berichtgeving aan PFZW</i></p>	<p>4. Bij het overlijden van een predikant, hetzij in actieve dienst of na reeds verleend emeritaat, die een weduwe en/of kinderen nalaat, verzoekt de desbetreffende kerkenraad binnen veertien dagen na dit overlijden aan deputaten ad art. 13 K.O. financiële steun ten behoeve van de voorziening in het levensonderhoud van de weduwe en/of haar kinderen.</p> <p>Tevens wordt, in geval van het overlijden van een predikant in actieve dienst, door de desbetreffende kerkenraad PFZW geïnformeerd. Bij overlijden van een emeritus predikant informeren de nagelaten betrekkingen PFZW.</p>
<p>5. Er is geen bezwaar een emerituspredikant tot deputaat te benoemen.</p>		<p>5. Er is geen bezwaar een emeritus predikant tot deputaat te benoemen.</p>
<p>6. Een predikantsweduwe die hertrouwt, heeft geen recht meer op een uitkering uit de emeritikas. Als de echtgenoot, met wie zij als weduwe is getrouwd, komt te overlijden, krijgt zij met ingang van de datum van dit overlijden weer aanspraak op de weduwe-uitkering uit de kas, echter met aftrek van inkomsten die zij geniet als gevolg van haar laatste huwelijk.</p>		<p>6. Een predikantsweduwe die hertrouwt, heeft geen recht meer op een uitkering uit de emeritikas. Als de echtgenoot, met wie zij als weduwe is getrouwd, komt te overlijden, krijgt zij met ingang van de datum van dit overlijden weer aanspraak op de weduwe-uitkering uit de kas, echter met aftrek van inkomsten die zij geniet als gevolg van haar laatste huwelijk.</p> <p>De uitkeringen van PFZW aan de predikantsweduwe worden levenslang uitgekeerd, ongeacht haar burgerlijke status.</p>
<p>7. Uit de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen kan geen steun verleend worden ter verzorging van broeders, die volgens art. 3 K.O. de kerken met het spreken van een stichtelijk woord hebben gediend, of van hun weduwen en wezen.</p>		<p>7. Uit de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen kan geen steun verleend worden ter verzorging van broeders, die volgens art. 3 K.O. de kerken met het spreken van een stichtelijk woord hebben gediend, of van hun weduwen en wezen.</p>

8. Eventuele gehele of gedeeltelijke voorziening in het onderhoud van haar die een ongehuwde predikant heeft verzorgd, behoort tot de competentie van de desbetreffende kerkenraad. (Instructie voor de deputaten naar art. 13 K.O.: bijlage 7.)		8. Eventuele gehele of gedeeltelijke voorziening in het onderhoud van haar die een ongehuwde predikant heeft verzorgd, behoort tot de competentie van de desbetreffende kerkenraad. (Instructie voor de deputaten naar art. 13 K.O.: bijlage 7.)
--	--	--

Bijlage 6**Vorstel wijziging bijlage 7: deel 7A**

Huidige tekst bijlage 7	Wijziging/ toelichting	Tekstvoorstel: Bijlage 7A
	<i>Toegevoegd: de draagwijdte van de onderhavige bepalingen</i>	<p>De bepalingen in deze bijlage 7A hebben betrekking op een verdere uitwerking van art. 13 K.O. en hebben betrekking op uitkeringen die tot en met 2013 zijn ingegaan. Hieronder worden ook verstaan weduwen- en wezenuitkeringen die na 2013 kunnen opkomen door overlijden van de emeritus predikant die tot en met 2013 een uitkering genoot.</p> <p>Ook gelden deze bepalingen voor de in artikel 23 genoemde categorie predikanten.</p> <p>De art. 1 tot en met 4 en 20 tot en met 23 betreffen algemene bepalingen.</p> <p>Vanaf art. 5 tot en met 19 zijn de regels met betrekking tot de uitkeringen opgenomen.</p>
Art. 1. De plaatselijke kerken zijn verplicht overeenkomstig Gods Woord in het levensonderhoud van hun emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen op een verantwoorde wijze te voorzien. De kerken hebben aan deze verplichting uitdrukking gegeven in art. 13 K.O.	<i>Kleine taalkundige aanpassing</i>	Art. 1. De plaatselijke kerken zijn verplicht overeenkomstig Gods Woord in het levensonderhoud van hun emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen op een verantwoorde wijze te voorzien. De kerken hebben aan deze verplichting uitdrukking gegeven in art. 13 K.O.
Art. 2. Er bestaat een algemene kas, die gerechtigd is aan de plaatselijke kerken uitkeringen te doen om aan de in art. 1 bedoelde verplichtingen te helpen voldoen. In overleg met de desbetreffende kerkenraden kunnen de uitkeringen uit de kas ook rechtstreeks aan de belanghebbende emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen worden gedaan.	<i>Kleine taalkundige aanpassing</i>	Art. 2. Er bestaat een algemene kas, die gerechtigd is aan de plaatselijke kerken uitkeringen te doen om aan de in art. 1 bedoelde verplichtingen te helpen voldoen. In overleg met de desbetreffende kerkenraden kunnen de uitkeringen uit de kas ook rechtstreeks aan de belanghebbende emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen worden gedaan.
<p>Art. 3. Het beheer van de kas is opgedragen aan acht deputaten, die daartoe machtiging en instructie ontvangen van de generale synode.</p> <p>Elk van de vier particuliere synoden benoemt een deputaat met een secundus. Deze deputaten hebben drie jaren zitting, doch zijn bij aftreding terstond herkiesbaar. De voorzitter, de eerste en de tweede penningmeester en de deputaat-actuaris worden benoemd door de generale synode voor de periode, die ligt tussen de benoemende en de volgende generale synode. Zij zijn herbenoembaar.</p> <p>Deputaten zijn verplicht op aanvraag van de desbetreffende kerkenraad steun te verlenen, overeenkomstig de in deze instructie gestelde regels.</p>		<p>Art. 3. Het beheer van de kas is opgedragen aan acht deputaten, die daartoe machtiging en instructie ontvangen van de generale synode.</p> <p>Elk van de vier particuliere synoden benoemt een deputaat met een secundus. Deze deputaten hebben drie jaren zitting, doch zijn bij aftreding terstond herkiesbaar. De voorzitter, de eerste en de tweede penningmeester en de deputaat-actuaris worden benoemd door de generale synode voor de periode, die ligt tussen de benoemende en de volgende generale synode. Zij zijn herbenoembaar.</p> <p>Deputaten zijn verplicht op aanvraag van de desbetreffende kerkenraad steun te verlenen, overeenkomstig de in deze instructie gestelde regels.</p>

<p>Art. 4. Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een classisbericht van emeritaatverlening hebben ontvangen, zenden zij aan de desbetreffende kerkenraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.</p>		<p>Art. 4. Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een classisbericht van emeritaatverlening hebben ontvangen, zenden zij aan de desbetreffende kerkenraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.</p>
<p>Art. 5. De uitkeringen uit de kas aan de emeritipredikanten en de predikantsweduwen worden afgeleid van een door de generale synode vast te stellen uitkeringsgrondslag. Deze bedraagt 130 procent van het aanvaardbare minimumtraktament voor predikanten met 15 dienstjaren. Elke generale synode besluit of de koppeling van uitkeringsgrondslag aan het in de vorige alinea genoemde minimumtraktament tot de eerstvolgende synode gehandhaafd blijft.</p>	<p><i>De uitkeringsgrondslag is als volgt samengesteld: [Som van minimum-traktementen van dienstjaar 0 t/m 36 gedeeld door 37 jaren. Deze uitkomst is verhoogd met 8% vakantietoeslag en met een toeslag van 30% (voor o.a. waarde vrij wonen). Op dit bedrag is in 2012 beperkte indexatie toegepast.</i></p>	<p>Art. 5. De uitkeringen uit de kas aan de emeritipredikanten en de predikantsweduwen worden afgeleid van een door de generale synode vastgestelde uitkeringsgrondslag. Dit is vanaf 2012 138% van het middelloon (gemiddelde van de aanvaarde minimumtraktementen gedurende 37 jaren), aangepast met een eventuele indexatie per 1 januari van elk jaar.</p> <p>Aan deputaten is opdracht gegeven jaarlijks te onderzoeken of indexatie van de uitkering kan plaatsvinden. Deputaten stellen hiertoe beleid op. Het beleid wordt getoetst aan de ontwikkelingen in de maatschappij, de financiële positie en de vermogensopbouw van de emeritikas.</p>
<p>Art. 6. De uitkeringen worden per kwartaal bij vooruitbetaling gedaan.</p>		<p>Art. 6. De uitkeringen worden per kwartaal bij vooruitbetaling gedaan.</p>
<p>Art. 7. Een emerituspredikant van vijfenzestig jaar of ouder ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze, tezamen met zijn AOW-uitkering, 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt. Ingaande het jaar 2005 geldt als AOW-uitkering voor zowel een gehuwde als een ongehuwde emerituspredikant van vijfenzestig jaar of ouder tweemaal de jaarlijkse uitkering voor een gehuwde ingevolge de AOW.</p> <p>Voor ongehuwde emeritipredikanten van vijfenzestig jaar of ouder, die in 2004 al een uitkering uit de emeritikas ontvingen, geldt dat de bepalingen zoals die golden tot en met 2004 tot aan hun overlijden worden gerespecteerd. Een emeritus-predikant die de leeftijd van vijfenzestig jaar nog niet heeft bereikt, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze, tezamen met zijn eventuele WAZ-uitkering, 75% van de uitkeringsgrondslag bedraagt.</p> <p>Bovendien worden aan emeritipredikanten beneden de leeftijd van vijfenzestig jaar de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan.</p>	<p><i>Binnen deputaten is gesproken over het geleidelijk afschaffen of het stoppen bij nieuwe gevallen vanaf 2014 van deze bepaling.</i></p> <p><i>Het laatste heeft de voorkeur; nieuwe tekst is hier nog niet op aangepast. Te bespreken in commissie en GS.</i></p>	<p>Art. 7. Een emerituspredikant met een AOW-gerechtigde leeftijd ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze, tezamen met zijn AOW-uitkering, 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt. Ingaande het jaar 2005 geldt als AOW-uitkering voor zowel een gehuwde als een ongehuwde emerituspredikant van vijfenzestig jaar of ouder tweemaal de jaarlijkse uitkering voor een gehuwde ingevolge de AOW.</p> <p>Voor ongehuwde emeritipredikanten van vijfenzestig jaar of ouder, die in 2004 al een uitkering uit de emeritikas ontvingen, geldt dat de bepalingen zoals die golden tot en met 2004 tot aan hun overlijden worden gerespecteerd. Een emeritus predikant die de leeftijd van vijfenzestig jaar nog niet heeft bereikt, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze, tezamen met zijn eventuele WAZ-uitkering, 75% van de uitkeringsgrondslag bedraagt.</p> <p>Bovendien worden aan emeritus predikanten beneden de AOW-gerechtigde leeftijd de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan.</p>

<p>Art. 8. Op de uitkering ingevolge art. 7 voor emeriti predikanten van 65 jaar of ouder worden in mindering gebracht:</p> <p>a. inkomsten die predikanten genieten uit hoofde van de vervulling van bijzondere arbeid, als bedoeld in art. 6 K.O., inclusief een hun als zodanig toegekend pensioen, voor zover die 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in artikel 5 te boven gaan;</p>	<p><i>Aanpassing aan uitkeringsgrondslag</i></p>	<p>Art. 8. Op de uitkering ingevolge art. 7 voor emeritus predikanten met een AOW-gerechtigde leeftijd worden in mindering gebracht:</p> <p>a. inkomsten die predikanten genieten uit hoofde van de vervulling van bijzondere arbeid, als bedoeld in art. 6 K.O., inclusief een hun als zodanig toegekend pensioen, voor zover die 15% van de uitkeringsgrondslag zoals vermeld in artikel 5 te boven gaan;</p>
<p>b. pensioenrechten, die voortvloeien uit de vervulling van functies vóór en/of nevenfuncties tijdens de ambtsperiode, voor zover die 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in artikel 5 te boven gaan;</p>	<p><i>Aanpassing aan uitkeringsgrondslag</i></p>	<p>b. pensioenrechten, die voortvloeien uit de vervulling van functies vóór en/of nevenfuncties tijdens de ambtsperiode, voor zover die 15% van de uitkeringsgrondslag zoals vermeld in artikel 5 te boven gaan;</p>
<p>c. de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenslands.</p>		<p>c. de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenslands.</p>
<p>Art. 9. Op de uitkering ingevolge art. 7 aan emeritipredikanten beneden de leeftijd van 65 jaar worden in mindering gebracht:</p> <p>a. inkomsten als genoemd in art. 8 sub a;</p>	<p><i>Aanpassen aan AOW-leeftijd</i></p>	<p>Art. 9. Op de uitkering ingevolge art. 7 aan emeritipredikanten beneden de AOW-gerechtigde leeftijd worden in mindering gebracht:</p> <p>a. inkomsten als genoemd in art. 8 sub a;</p>
<p>b. inkomsten uit arbeid, van welke aard die ook moge zijn, voor zover deze 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in art. 5 te boven gaan;</p>	<p><i>Aanpassen aan uitkeringsgrondslag</i></p>	<p>b. inkomsten uit arbeid, van welke aard die ook moge zijn, voor zover deze 15% van de uitkeringsgrondslag zoals vermeld in art. 5 te boven gaan;</p>
<p>c. pensioenrechten als omschreven en beperkt in art. 8 sub b.</p>		<p>c. pensioenrechten als omschreven en beperkt in art. 8 sub b.</p>
<p>Art. 10. Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een kerkenraad bericht ontvangen van het overlijden van een predikant, hetzij in actieve dienst of na reeds verleend emeritaat, die een weduwe en/of kinderen nalaat, zenden zij aan die kerkenraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.</p>		<p>Art. 10. Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een kerkenraad bericht ontvangen van het overlijden van een predikant, hetzij in actieve dienst of na reeds verleend emeritaat, die een weduwe en/of kinderen nalaat, zenden zij aan die kerkenraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.</p>
<p>Art. 11. Een weduwe van een emeritus predikant ontvangt gedurende een periode van vijf maanden na de maand, waarin haar echtgenoot is overleden, nog dezelfde uitkering, die haar echtgenoot zou hebben genoten, als hij niet zou zijn overleden. Daarna wordt aan de weduwe de weduwe-uitkering uit de kas betaald.</p>		<p>Art. 11. Een weduwe van een emeritus predikant ontvangt gedurende een periode van vijf maanden na de maand, waarin haar echtgenoot is overleden, nog dezelfde uitkering, die haar echtgenoot zou hebben genoten, als hij niet zou zijn overleden. Daarna wordt aan de weduwe de weduwe-uitkering uit de kas betaald.</p>

<p>Art. 12. Een predikantsechtgenote, die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt.</p> <p>Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt elk kind een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met een eventuele halfwezenuitkering (ANW en/of wezenpensioen) gelijk is aan 10% van de uitkeringsgrondslag. In geval van twee of meer kinderen, ontvangt de weduwe bovendien een toelage van 70% van de helft van het bedrag waarmee de door haar verschuldigde premie van de ziektekosten-verzekering het bedrag van €2.000,- overschrijdt. Weduwen die een ANW uitkering genieten en op 31 december 2004 reeds in het genot daarvan waren, ontvangen een toeslag van €1.410,- per jaar.</p> <p>Dit artikel is van toepassing op kinderen die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt en op studerende of invalide kinderen, zolang zij jonger zijn dan 27 jaar en niet over voldoende eigen inkomsten beschikken.</p> <p>Bovendien worden aan de in dit artikel bedoelde weduwen, die de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt, alsmede aan de in dit artikel genoemde kinderen, de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan.</p>	<p><i>Aanpassing aan AOW-gerechtigde leeftijd</i></p> <p><i>Zie eerdere opmerkingen over volks-verzekerings-premie</i></p>	<p>Art. 12. Een predikantsechtgenote, die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt.</p> <p>Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt elk kind een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met een eventuele halfwezen- uitkering (ANW en/of wezenpensioen) gelijk is aan 10% van de uitkeringsgrondslag. In geval van twee of meer kinderen, ontvangt de weduwe bovendien een toelage van 70% van de helft van het bedrag waarmee de door haar verschuldigde premie van de ziektekostenverzekering het bedrag van €2.000,- overschrijdt. Weduwen die een ANW uitkering genieten en op 31 december 2004 reeds in het genot daarvan waren, ontvangen een toeslag van €1.410,- per jaar.</p> <p>Dit artikel is van toepassing op kinderen die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt en op studerende of invalide kinderen, zolang zij jonger zijn dan 27 jaar en niet over voldoende eigen inkomsten beschikken.</p> <p>Bovendien worden aan de in dit artikel bedoelde weduwen, die de AOW-gerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt, alsmede aan de in dit artikel genoemde kinderen, de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volks-verzekeringen gerestitueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan.</p>
<p>Art. 13. Aan weduwen die recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, doch bij wie dit recht in verband met de inkomensvoets niet of niet geheel tot een uitkering leidt, wordt deze korting niet door de emeritikas gecompenseerd.</p>		<p>Art. 13. Aan weduwen die recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, doch bij wie dit recht in verband met de inkomensvoets niet of niet geheel tot een uitkering leidt, wordt deze korting niet door de emeritikas gecompenseerd.</p>
<p>Art. 14. Op de weduwenuitkering ingevolge art. 12 en 13 van deze instructie wordt in mindering gebracht:</p> <p>a. het weduwepensioen, waarop de weduwe recht heeft op grond van pensioengerechtigde diensttijd, die haar echtgenoot voor zijn overlijden heeft doorgebracht in functies voor en/of nevenfuncties tijdens zijn ambtsperiode. Bij een eerder huwelijk tevens het weduwepensioen waarop zij recht heeft uit dat huwelijk.</p>		<p>Art. 14. Op de weduwenuitkering ingevolge art. 12 en 13 van deze instructie wordt in mindering gebracht:</p> <p>a. het weduwepensioen, waarop de weduwe recht heeft op grond van pensioengerechtigde diensttijd, die haar echtgenoot voor zijn overlijden heeft doorgebracht in functies voor en/of nevenfuncties tijdens zijn ambtsperiode. Bij een eerder huwelijk tevens het weduwepensioen waarop zij recht heeft uit dat huwelijk.</p>
<p>b. de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenslands;</p>		<p>b. de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenslands;</p>

<p>c. voor weduwen beneden de 65 jaar, die geen recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, de uit arbeid verkregen inkomsten, waaronder begrepen uitkeringen en eigen pensioen.</p> <p>Alle in dit artikel genoemde inhoudingen worden slechts toegepast voor zover het pensioen en/of de uit arbeid verkregen inkomsten een bedrag van 15% van het aanvraagbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in art. 5 te boven gaan.</p>	<p><i>Aanpassen AOW-leeftijd</i></p> <p><i>Aanpassen naar uitkeringsgrond-slag</i></p>	<p>c. voor weduwen beneden de AOW-gerechtigde leeftijd, die geen recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, de uit arbeid verkregen inkomsten, waaronder begrepen uitkeringen en eigen pensioen.</p> <p>Alle in dit artikel genoemde inhoudingen worden slechts toegepast voor zover het pensioen en/of de uit arbeid verkregen inkomsten een bedrag van 15% van het uitkeringsgrondslag zoals vermeld in art. 5 te boven gaan.</p>
<p>Art. 15. Aan volle wezen, beneden de leeftijd van 16 jaar en aan volle wezen, in de leeftijd van 16 tot 27 jaar, die studeren of invalide zijn en die niet over voldoende inkomsten beschikken, wordt een uitkering uit de kas verstrekt gelijk aan 50% van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de ANW, onder aftrek van eigen inkomsten, anders dan de genoten ANW-uitkering.</p> <p>Wordt de ANW-uitkering voor een volle wees beëindigd of ingetrokken omdat hij voor een uitkering krachtens de Wajong c.q. WAZ in aanmerking komt, dan blijft deze wees, indien zijn Wajong c.q. WAZ-uitkering en zijn eventuele overige inkomsten niet voldoende zijn om in zijn onderhoud te voorzien, tot het bereiken van de 27-jarige leeftijd een aanvullende uitkering uit de emeritikas genieten, zodanig dat zijn inkomen gelijk is aan 150% van de uitkering krachtens de ANW voor wezen van 16-20 jaar.</p>		<p>Art. 15. Aan volle wezen, beneden de leeftijd van 16 jaar en aan volle wezen, in de leeftijd van 16 tot 27 jaar, die studeren of invalide zijn en die niet over voldoende inkomsten beschikken, wordt een uitkering uit de kas verstrekt gelijk aan 50% van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de ANW, onder aftrek van eigen inkomsten, anders dan de genoten ANW-uitkering.</p> <p>Wordt de ANW-uitkering voor een volle wees beëindigd of ingetrokken omdat hij voor een uitkering krachtens de Wajong c.q. WAZ in aanmerking komt, dan blijft deze wees, indien zijn Wajong c.q. WAZ-uitkering en zijn eventuele overige inkomsten niet voldoende zijn om in zijn onderhoud te voorzien, tot het bereiken van de 27-jarige leeftijd een aanvullende uitkering uit de emeritikas genieten, zodanig dat zijn inkomen gelijk is aan 150% van de uitkering krachtens de ANW voor wezen van 16-20 jaar.</p>
<p>Art. 16. Aan een emerituspredikant-weduwenaar van 65 jaar of ouder, die hertrouwt met een vrouw van 65 jaar of ouder, wordt - ofschoon zij beiden in het genot van de AOW-uitkering voor alleenstaanden blijven - de uitkering uit de emeritikas verleend, die geldt voor gehuwde emeritipredikanten.</p>	<p><i>Aanpassen aan AOW-leeftijd</i></p> <p><i>De oude situatie geldt niet meer: bij het voeren van één huishouding of bij trouwen geldt een uitkering als van gehuwden. Artikel kan wellicht vervallen.</i></p>	<p>Art. 16. Aan een emerituspredikant-weduwenaar die de AOW-gerechtigde leeftijd heeft en hertrouwt met een vrouw die ook de AOW-gerechtigde leeftijd heeft, wordt de uitkering uit de emeritikas verleend, die geldt voor gehuwde emeritus predikanten.</p>
<p>Art. 17. Aangezien art. 13 K.O. beoogt in het levensonderhoud te voorzien, kan van de als norm geldende bedragen worden afgeweken in gevallen van bijzondere noden of slechts gedeeltelijke onbekwaamheid tot uitoefening van de dienst. Een en ander ter beoordeling van deputaten art. 13 K.O. gehoord de belanghebbende.</p>		<p>Art. 17. Aangezien art. 13 K.O. beoogt in het levensonderhoud te voorzien, kan van de als norm geldende bedragen worden afgeweken in gevallen van bijzondere noden of slechts gedeeltelijke onbekwaamheid tot uitoefening van de dienst. Een en ander ter beoordeling van deputaten art. 13 K.O. gehoord de belanghebbende.</p>

<p>Art. 18. Aan alle belanghebbenden wordt jaarlijks, in de maand mei, een procentuele vakantietoelage uitbetaald. Het percentage van die toelage is gelijk aan het percentage, dat jaarlijks door deputaten voor financiële zaken geadviseerd wordt voor de vakantietoelage voor de in actieve dienst zijnde predikanten.</p> <p>Het percentage wordt berekend over het bedrag van de uitkering, die voor de belanghebbende in het desbetreffende kalenderjaar is vastgesteld, en in evenredigheid aan het aantal maanden dat de belanghebbende over een periode van 12 maanden, voorafgaande aan 1 juni, in het genot van een uitkering is geweest.</p>		<p>Art. 18. Aan alle belanghebbenden wordt jaarlijks, in de maand mei, een procentuele vakantietoelage uitbetaald. Het percentage van die toelage is gelijk aan het percentage, dat jaarlijks door deputaten voor financiële zaken geadviseerd wordt voor de vakantietoelage voor de in actieve dienst zijnde predikanten.</p> <p>Het percentage wordt berekend over het bedrag van de uitkering, die voor de belanghebbende in het desbetreffende kalenderjaar is vastgesteld, en in evenredigheid aan het aantal maanden dat de belanghebbende over een periode van 12 maanden, voorafgaande aan 1 juni, in het genot van een uitkering is geweest.</p>
<p>Art. 19. Bij overlijden van een emerituspredikant, een predikantsweduwe of een volle wees van een predikant worden de uitkeringen aan de nabestaanden nog betaald over de twee maanden volgende op de maand van overlijden.</p>		<p>Art. 19. Bij overlijden van een emerituspredikant, een predikantsweduwe of een volle wees van een predikant worden de uitkeringen aan de nabestaanden nog betaald over de twee maanden volgende op de maand van overlijden.</p>
<p>Art. 20. Tot dekking van de uitgaven uit de emeritikas en ter vorming van een kapitaal, dat zal dienen als reserve voor de dekking van toekomstige verplichtingen, die ontstaan door toeneming van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten, wordt jaarlijks van de kerken een verplichte minimumbijdrage geheven. De totale opbrengst daarvan voor een jaar zal tenminste gelijk moeten zijn aan 21,5% van het totaalbedrag van het aanvaardbare minimumtrakterement van predikanten zoals vermeld in art. 5, beneden de leeftijd van 65 jaar, over datzelfde kalenderjaar.</p> <p>De verplichte minimumbijdrage per lid en per dooplid wordt telkens door de generale synode voor drie jaren vastgesteld, na kennisneming van de door deputaten aan de generale synode over te leggen begrotingen voor die jaren.</p>	<p><i>Door de compensatieregeling in combinatie met premiebetaling ontstaat een andere situatie rond de vaststelling van de omslag.</i></p>	<p>Art. 20. Eens per drie jaar stelt de generale synode de verplichte minimumbijdrage per lid en per dooplid vast ter dekking van de lopende uitkeringen en ter ondersteuning van een vermogen voor toekomstige verplichtingen.</p> <p>Deputaten emeritikas dienen hiertoe een begroting voor de betreffende jaren in.</p> <p>Uitgangspunt in deze begroting is een beheerste ontwikkeling van de omslag: zowel wat betreft de mogelijkheden om compensatiemaatregelen te treffen als in te spelen op maatschappelijke en financiële ontwikkelingen.</p>
<p>Art. 21. Jaarlijks brengen deputaten art. 13 K.O. verslag uit van hun werkzaamheden aan de particuliere synoden, onder overlegging van de exploitatierekening over het voorgaande kalenderjaar en de balans per 31 december van dat jaar.</p> <p>Aan elke generale synode brengen deputaten rapport uit met overlegging van de financiële gegevens betreffende de inkomsten, de uitgaven en het kapitaal van de kas over de voorgaande drie jaren en van begrotingen voor de komende drie jaren.</p>		<p>Art. 21. Jaarlijks brengen deputaten art. 13 K.O. verslag uit van hun werkzaamheden aan de particuliere synoden, onder overlegging van de exploitatierekening over het voorgaande kalenderjaar en de balans per 31 december van dat jaar.</p> <p>Aan elke generale synode brengen deputaten rapport uit met overlegging van de financiële gegevens betreffende de inkomsten, de uitgaven en het kapitaal van de kas over de voorgaande drie jaren en van begrotingen voor de komende drie jaren.</p>

<p>Art. 22. Deputaten art. 13 K.O. zijn door de generale synode gemachtigd tot het in ontvangst nemen van de verplichte minimumbijdragen, giften, legaten en erflatingen. De juiste formulering voor legateringen en erflatingen ten gunste van de emeritikas luidt: 'Aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen' of 'Aan de Christelijke Gereformeerde Kerk te ... ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen'.</p>		<p>Art. 22. Deputaten art. 13 K.O. zijn door de generale synode gemachtigd tot het in ontvangst nemen van de verplichte omslagen, giften, legaten en erflatingen. De juiste formulering voor legateringen en erflatingen ten gunste van de emeritikas luidt: 'Aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen' of 'Aan de Christelijke Gereformeerde Kerk te ... ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeritus predikanten, predikantsweduwen en -wezen'.</p>
<p>Art. 23. Ter voorziening in bijzondere gevallen kennen deputaten, onder voorbehoud van de beschikbaarheid van financiële middelen, aan plaatselijke kerken het recht op een uitkering toe ten behoeve van diegenen, die de kerken in het ambt van predikant een tijdlang hebben gediend en hun weduwen en wezen; de uitkering wordt op dezelfde wijze bepaald als die van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen, evenwel met dien verstande, dat rekening wordt gehouden met de tijd dat zij onze kerken als predikant hebben gediend, terwijl het tweede gedeelte van artikel 8 sub b van de instructie niet van toepassing is.</p>		<p>Art. 23. Ter voorziening in bijzondere gevallen kennen deputaten, onder voorbehoud van de beschikbaarheid van financiële middelen, aan plaatselijke kerken het recht op een uitkering toe ten behoeve van diegenen, die de kerken in het ambt van predikant een tijdlang hebben gediend en hun weduwen en wezen; de uitkering wordt op dezelfde wijze bepaald als die van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen, evenwel met dien verstande, dat rekening wordt gehouden met de tijd dat zij onze kerken als predikant hebben gediend, terwijl het tweede gedeelte van artikel 8 sub b van de instructie niet van toepassing is.</p>
<p>Art. 24. Bij de uitvoering van de in artikel 23 getroffen voorziening zijn de volgende bepalingen van toepassing: a. Onder uitkeringen worden uitsluitend verstaan die waarop aanspraak bestaat vanaf het bereiken van de 65-jarige leeftijd en ingeval van eerder overlijden.</p>	<p><i>Aanpassing AOW-leeftijd</i></p>	<p>Art. 24. Bij de uitvoering van de in artikel 23 getroffen voorziening zijn de volgende bepalingen van toepassing: a. Onder uitkeringen worden uitsluitend verstaan die waarop aanspraak bestaat vanaf het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd en ingeval van eerder overlijden.</p>
<p>b. De aanvraag dient te geschieden bij de kerk waaraan de predikant het laatst was verbonden. Indien de betreffende kerk is opgeheven, dient de aanvraag te geschieden bij de door de classis waartoe de opgeheven kerk behoorde aangewezen rechtsopvolger. Deze kerk dient hiervan binnen 14 dagen kennis te geven aan deputaten.</p>		<p>b. De aanvraag dient te geschieden bij de kerk waaraan de predikant het laatst was verbonden. Indien de betreffende kerk is opgeheven, dient de aanvraag te geschieden bij de door de classis waartoe de opgeheven kerk behoorde aangewezen rechtsopvolger. Deze kerk dient hiervan binnen 14 dagen kennis te geven aan deputaten.</p>
<p>c. De hoogte van de uitkering wordt bepaald door de van toepassing zijnde uitkering per jaar te vermenigvuldigen met een breuk met in de teller de diensttijd doorgebracht in onze kerken en in de noemer het aantal te behalen dienstjaren te stellen op 40.</p>		<p>c. De hoogte van de uitkering wordt bepaald door de van toepassing zijnde uitkering per jaar te vermenigvuldigen met een breuk met in de teller de diensttijd doorgebracht in onze kerken en in de noemer het aantal te behalen dienstjaren te stellen op 40.</p>
<p>d. Indien de uitkering tezamen met de aanspraken opgebouwd voor en tijdens de ambtsperiode en na het vertrek van de predikant, hoger is dan de van toepassing zijnde uitkering per jaar, komt het meerdere volledig in mindering op de in lid c. berekende uitkering.</p>		<p>d. Indien de uitkering tezamen met de aanspraken opgebouwd voor en tijdens de ambtsperiode en na het vertrek van de predikant, hoger is dan de van toepassing zijnde uitkering per jaar, komt het meerdere volledig in mindering op de in lid c. berekende uitkering van de emeritikas. De hoogte van de uitkering door PFZW wordt hierdoor niet beïnvloed.</p>

e. De aan artikel 23 te ontlene aanspraken komen na die welke kunnen worden ontleend aan regelingen die van toepassing zijn bij andere kerkgenootschappen c.q. instellingen.		e. De aan artikel 23 te ontlene aanspraken komen na die welke kunnen worden ontleend aan regelingen die van toepassing zijn bij andere kerkgenootschappen c.q. instellingen.
f. Artikel 23 is van toepassing op de predikant, die in 1996 of later de leeftijd van 65 jaar bereikt of voor het bereiken van die leeftijd komt te overlijden.	<i>Aanpassing AOW-leeftijd</i>	f. Artikel 23 is van toepassing op de predikant, die in 1996 of later de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt of voor het bereiken van die leeftijd komt te overlijden.

Bijlage 7**Voorstel wijziging bijlage 7 : deel 7B**

Tekst 2010 K.O., bijlage 7	Wijziging/toelichting	Tekstvoorstel: Bijlage 7B
	<i>Toegevoegd: de draagwijdte van de onderhavige bepalingen</i>	<p>Algemeen: De bepalingen in deze bijlage 7B hebben betrekking op uitkeringen die vanaf 2014 ingaan.</p> <p>Met ingang van 1 januari 2013 worden de emeritaatverplichtingen ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn. Dit geldt alleen voor predikanten die op 1 januari 2013 verbonden waren aan een gemeente of dienstbaar aan een deputaatschap/Theologische Universiteit Apeldoorn.</p> <p>Ook gelden deze bepalingen voor de in artikel 23 genoemde categorie predikanten.</p> <p>De art. 1 tot en met 4 en 20 tot en met 23 betreffen algemene bepalingen.</p> <p>In art. 5 tot en met 19 zijn de regels met betrekking tot de uitkeringen opgenomen.</p>
Art. 1. De plaatselijke kerken zijn verplicht overeenkomstig Gods Woord in het levensonderhoud van hun emeriti predikanten, predikants-weduwen en -wezen op een verantwoorde wijze te voorzien. De kerken hebben aan deze verplichting uitdrukking gegeven in art. 13 K.O.	<i>Kleine taalkundige aanpassing</i>	Art. 1. De plaatselijke kerken zijn verplicht overeenkomstig Gods Woord in het levensonderhoud van hun emeritus predikanten, predikantsweduwen en -wezen op een verantwoorde wijze te voorzien. De kerken hebben aan deze verplichting uitdrukking gegeven in art. 13 K.O.
Art. 2. Er bestaat een algemene kas, die gerechtigd is aan de plaatselijke kerken uitkeringen te doen om aan de in art. 1 bedoelde verplichtingen te helpen voldoen. In overleg met de desbetreffende kerkenraden kunnen de uitkeringen uit de kas ook rechtstreeks aan de belanghebbende emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen worden gedaan.	<i>Kleine taalkundige aanpassing</i>	Art. 2. Er bestaat een algemene kas, die gerechtigd is aan de plaatselijke kerken uitkeringen te doen om aan de in art. 1 bedoelde verplichtingen te helpen voldoen. In overleg met de desbetreffende kerkenraden kunnen de uitkeringen uit de kas ook rechtstreeks aan de belanghebbende emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen worden gedaan.

<p>Art. 3. Het beheer van de kas is opgedragen aan acht deputaten, die daartoe machtiging en instructie ontvangen van de generale synode. Elk van de vier particuliere synoden benoemt een deputaat met een secundus. Deze deputaten hebben drie jaren zitting, doch zijn bij aftreding terstond herkiesbaar. De voorzitter, de eerste en de tweede penningmeester en de deputaat-actuaris worden benoemd door de generale synode voor de periode, die ligt tussen de benoemende en de volgende generale synode. Zij zijn herbenoembaar. Deputaten zijn verplicht op aanvraag van de desbetreffende kerkenraad steun te verlenen, overeenkomstig de in deze instructie gestelde regels.</p>		<p>Art. 3. Het beheer van de kas is opgedragen aan acht deputaten, die daartoe machtiging en instructie ontvangen van de generale synode. Elk van de vier particuliere synoden benoemt een deputaat met een secundus. Deze deputaten hebben drie jaren zitting, doch zijn bij aftreding terstond herkiesbaar. De voorzitter, de eerste en de tweede penningmeester en de deputaat-actuaris worden benoemd door de generale synode voor de periode, die ligt tussen de benoemende en de volgende generale synode. Zij zijn herbenoembaar. Deputaten zijn verplicht op aanvraag van de desbetreffende kerkenraad steun te verlenen, overeenkomstig de in deze instructie gestelde regels.</p>
<p>Art. 4. Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een classis bericht van emeritaatsverlening hebben ontvangen, zenden zij aan de desbetreffende kerkenraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.</p>		<p>Art. 4. Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een classis bericht van emeritaatsverlening hebben ontvangen, zenden zij aan de desbetreffende kerkenraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.</p>
<p>Art. 5. De uitkeringen uit de kas aan de emeritipredikanten en de predikantsweduwen worden afgeleid van een door de generale synode vast te stellen uitkeringsgrondslag. Deze bedraagt 130 procent van het aanvaardbare minimumtraktement voor predikanten met 15 dienstjaren. Elke generale synode besluit of de koppeling van uitkeringsgrondslag aan het in de vorige alinea genoemde minimumtraktement tot de eerstvolgende synode gehandhaafd blijft.</p>	<p><i>De uitkeringsgrondslag is als volgt samengesteld: [Som van minimumtraktementen van dienstjaar 0 t/m 36 gedeeld door 37 jaren.</i></p> <p><i>Deze uitkomst is verhoogd met 8% vakantietoeslag en met een toeslag van 30% (voor o.a. waar- de vrij wonen).</i></p> <p><i>Op dit bedrag is in 2012 beperkte indexatie toegepast.]</i></p> <p><i>De formule heeft wellicht enige toelichting.</i></p> <p><i>In de formule wordt bewust rekening gehouden met het feit dat predikanten ook meer dienstjaren dan het minimum van 37 kunnen bereiken.</i></p> <p><i>Indien dit niet het geval zou zijn dan worden deze groep predikanten extra geraakt: Het volledige aantal toekomstige dienstjaren wordt dan als aftrekfactor toegepast en wordt op deze manier een langere diensttijd negatief gewaardeerd.</i></p> <p><i>Ons inziens heeft het 'voor-deel' van predikanten met een aantal dienstjaren onder 37 jaar niet te leiden tot een korting bij predikanten die langer werken.</i></p> <p><i>Als voorbeeld: Predikant X: Dienstj. per 1-1-2013: 36 Nog te gaan tot 65jr 3,35 Max bereikbaar 39,35 Uitkeringsfactor 97,30% Indien dienstjaren worden gemaximeerd op 37 dan wordt de uitkeringsfactor 90,95%</i></p>	<p>Art. 5. De uitkeringen uit de kas aan de emeritipredikanten en de predikantsweduwen worden afgeleid van een door de generale synode vast te stellen 'uitkeringsgrondslag'. Vanaf 2012 is dit 138% van het middelloon (gemiddelde van de aanvaarde minimumtraktementen gedurende 37 jaren), aangepast met een eventuele indexatie per 1 januari van elk jaar.</p> <p>De uitkering aan de predikant wordt bepaald door de formule, de 'uitkeringsfactor': $\{37 - [37 - (\text{het verschil tussen het maximaal bereikbare aantal dienstjaren (minimaal 37 jaren) en de resterende diensttijd tot 65 jaar, gerekend vanaf 1 januari 2013}]/37\}$. Het maximum uit deze formule is bepaald op 100%.</p> <p>Door deze factor te vermenigvuldigen met de uitkeringsgrondslag wordt de te betalen uitkering bepaald</p> <p>Voor de jaren vanaf 2013 vindt pensioenopbouw plaats via PFZW.</p> <p>Aan deputaten is opdracht gegeven jaarlijks te onderzoeken of indexatie van de uitkering kan plaatsvinden. Het beleid wordt getoetst aan de ontwikkelingen in de maatschappij, de financiële positie en de vermogensopbouw van de emeritikas.</p>

<p>Art. 6. De uitkeringen worden per kwartaal bij vooruitbetaling gedaan.</p>		<p>Art. 6. De uitkeringen worden per kwartaal bij vooruitbetaling gedaan.</p>
<p>Art. 7. Een emerituspredikant van vijftien jaar of ouder ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze, tezamen met zijn AOW-uitkering, 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt. Ingaande het jaar 2005 geldt als AOW-uitkering voor zowel een gehuwde als een ongehuwde emerituspredikant van vijftien jaar of ouder tweemaal de jaarlijkse uitkering voor een gehuwde ingevolge de AOW.</p> <p>Voor ongehuwde emerituspredikanten van vijftien jaar of ouder, die in 2004 al een uitkering uit de emeritikas ontvingen, geldt dat de bepalingen zoals die golden tot en met 2004 tot aan hun overlijden worden gerespecteerd. Een emerituspredikant die de leeftijd van vijftien jaar nog niet heeft bereikt, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze, tezamen met zijn eventuele WAZ-uitkering, 75% van de uitkeringsgrondslag bedraagt.</p> <p>Bovendien worden aan emeritipredikanten beneden de leeftijd van vijftien jaar de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan.</p>	<p><i>Jaartal 2012 toevoegen, om te benadrukken dat automatische indexering niet tot de mogelijkheid behoort.</i></p> <p><i>AOW-leeftijd toevoegen.</i></p> <p><i>Tekst actualiseren: de opmerkingen over situaties voor 2005 zijn niet relevant voor deze groep predikanten.</i></p> <p><i>Betreft dus arbeidsongeschikte predikanten.</i></p> <p><i>De WAZ bestaat niet meer.</i></p> <p><i>Arbeidsongeschiktheidspensioen is niet meeverzekerd bij PFZW:</i></p> <p><i>dus hier geen toepassing van de uitkeringsfactor.</i></p> <p><i>Geen compensatie meer voor premieaanslagen volksverzekeringen.</i></p>	<p>Art. 7. Een emerituspredikant met de AOW-gerechtigde leeftijd ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze, tezamen met zijn AOW-uitkering, 70% van de uitkeringsgrondslag 2012 bedraagt. Hierbij wordt rekening gehouden met de individuele uitkeringsfactor, genoemd in artikel 5. Als AOW-uitkering geldt voor zowel een gehuwde als een ongehuwde emerituspredikant met de AOW-gerechtigde leeftijd tweemaal de jaarlijkse uitkering voor een gehuwde ingevolge de AOW.</p> <p>Een emerituspredikant die de AOW-gerechtigde leeftijd nog niet heeft bereikt, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze 75% van de uitkeringsgrondslag bedraagt.</p>
<p>Art. 8. Op de uitkering ingevolge art. 7 voor emeritipredikanten van 65 jaar of ouder worden in mindering gebracht:</p> <p>a. inkomsten die predikanten genieten uit hoofde van de vervulling van bijzondere arbeid, als bedoeld in art. 6 K.O., inclusief een hun als zodanig toegekend pensioen, voor zover die 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in artikel 5 te boven gaan;</p>	<p><i>Aanpassing aan uitkeringsgrondslag.</i></p> <p><i>De vraag is of hierbij rekening moeten houden met de uitkeringsfactor.</i></p> <p><i>M.i. wel</i></p>	<p>Art. 8. Op de uitkering ingevolge art. 7 voor emeritipredikanten die de AOW-gerechtigde leeftijd hebben bereikt worden in mindering gebracht:</p> <p>a. inkomsten die predikanten genieten uit hoofde van de vervulling van bijzondere arbeid, als bedoeld in art. 6 K.O., inclusief een hun als zodanig toegekend pensioen, voor zover die 15% van de uitkeringsgrondslag maal de uitkeringsfactor zoals vermeld in artikel 5 te boven gaan;</p>
<p>b. pensioenrechten, die voortvloeien uit de vervulling van functies vóór en/of nevenfuncties tijdens de ambtsperiode, voor zover die 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in artikel 5 te boven gaan;</p>	<p><i>Aanpassing aan uitkeringsgrondslag.</i></p> <p><i>De vraag is of hierbij rekening moeten houden met de uitkeringsfactor, is door deputaten positief beantwoord.</i></p>	<p>b. pensioenrechten, die voortvloeien uit de vervulling van functies vóór en/of nevenfuncties tijdens de ambtsperiode, voor zover die 15% van de uitkeringsgrondslag maal de uitkeringsfactor zoals vermeld in artikel 5 te boven gaan;</p>

c. de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenslands.		c. de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenslands.
Art. 9. Op de uitkering ingevolge art. 7 aan emeritipredikanten beneden de leeftijd van 65 jaar worden in mindering gebracht: a. inkomsten als genoemd in art. 8 sub a;	<i>Aanpassen aan AOW leeftijd. Hier dus geen toepassing van uitkeringsfactor.</i>	Art. 9. Op de uitkering ingevolge art. 7 aan emeritipredikanten beneden de AOW- gerechtigde leeftijd worden in mindering gebracht: a. inkomsten als genoemd in art. 8 sub a;
b. inkomsten uit arbeid, van welke aard die ook moge zijn, voor zover deze 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in art. 5 te boven gaan;	<i>Aanpassen aan uitkeringsgrondslag. Hier dus geen toepassing van uitkeringsfactor.</i>	b. inkomsten uit arbeid, van welke aard die ook moge zijn, voor zover deze 15% van de uitkeringsgrondslag zoals vermeld in art. 5 te boven gaan;
c. pensioenrechten als omschreven en beperkt in art. 8 sub b.	<i>Hier dus geen toepassing van uitkeringsfactor.</i>	c. pensioenrechten als omschreven en beperkt in art. 8 sub b.
Art. 10. Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een kerkenraad bericht ontvangen van het overlijden van een predikant, hetzij in actieve dienst of na reeds verleend emeritaat, die een weduwe en/of kinderen nalaat, zenden zij aan die kerkenraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.		Art. 10. Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een kerkenraad bericht ontvangen van het overlijden van een predikant, hetzij in actieve dienst of na reeds verleend emeritaat, die een weduwe en/of kinderen nalaat, zenden zij aan die kerkenraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.
Art. 11. Een weduwe van een emerituspredikant ontvangt gedurende een periode van vijf maanden na de maand waarin haar echtgenoot is overleden, nog dezelfde uitkering, die haar echtgenoot zou hebben genoten, als hij niet zou zijn overleden. Daarna wordt aan de weduwe de weduwe-uitkering uit de kas betaald.	<i>Bij PFZW eindigt het ouderdomspensioen op de laatste dag van de maand van overlijden. Het nabestaanden-pensioen gaat in op de eerste dag van de volgende maand.</i>	Art. 11. Een weduwe van een emerituspredikant ontvangt gedurende een periode van vijf maanden na de maand, waarin haar echtgenoot is overleden, nog dezelfde uitkering, die haar echtgenoot zou hebben genoten, als hij niet zou zijn overleden. Daarna wordt aan de weduwe de weduwe-uitkering uit de kas betaald.
Art. 12. Een predikantsechtgenote, die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt. Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt elk kind een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met een eventuele halfwezen-uitkering (ANW en/of wezen-pensioen) gelijk is aan 10% van de uitkeringsgrondslag. In geval van twee of meer kinderen, ontvangt de weduwe bovendien een toelage van 70% van de helft van het bedrag waarmee de door haar verschuldigde premie van de ziektekostenverzekering het bedrag van €2.000,- overschrijdt. Weduwen die een ANW uitkering genieten en op 31 december 2004 reeds in het genot daarvan waren, ontvangen een toeslag van €1.410,- per jaar.	<i>De vraag is of hierbij rekening moeten houden met de uitkeringsfactor is door deputaten positief beantwoord. Uitkering van PFZW is ook (ongeveer) 50%. Dit (oude) deel laten vervallen. Kinderen onder 18 jaar zijn gratis verzekerd voor ziektekosten. Voor de ANW wordt gesproken over wezen van tot 10 jaar; 10- 16 jaar en van 16 tot 21 jaar. Voor halfwezen geldt bij de ANW één uitkering per gezin, indien het een kind tot 18 jaar betreft. Leeftijd aangepast tot 21 jaar. Zie eerdere opmerkingen over volksverzekerings- premie (bij art. 7).</i>	Art. 12. Een predikantsechtgenote, die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag maal de uitkeringsfactor bedraagt. Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt elk kind een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met een eventuele halfwezen-uitkering (ANW en/of wezen-pensioen) gelijk is aan 10% van de uitkeringsgrondslag maal de uitkeringsfactor. Dit artikel is van toepassing op kinderen die de leeftijd van 21 jaar nog niet hebben bereikt.

<p>Art. 12. (vervolg) Dit artikel is van toepassing op kinderen die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt en op studerende of invalide kinderen, zolang zij jonger zijn dan 27 jaar en niet over voldoende eigen inkomsten beschikken.</p> <p>Bovendien worden aan de in dit artikel bedoelde weduwen, die de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt, alsmede aan de in dit artikel genoemde kinderen, de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan.</p>		
<p>Art. 13. Aan weduwen die recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, doch bij wie dit recht in verband met de inkomstenstoets niet of niet geheel tot een uitkering leidt, wordt deze korting niet door de emeritikas gecompenseerd.</p>		<p>Art. 13. Aan weduwen die recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, doch bij wie dit recht in verband met de inkomstenstoets niet of niet geheel tot een uitkering leidt, wordt deze korting niet door de emeritikas gecompenseerd.</p>
<p>Art. 14. Op de weduwe-uitkering ingevolge art. 12 en 13 van deze instructie wordt in mindering gebracht:</p> <p>a. het weduwenpensioen, waarop de weduwe recht heeft op grond van pensioengerechtigde diensttijd, die haar echtgenoot voor zijn overlijden heeft doorgebracht in functies voor en/of nevenfuncties tijdens zijn ambtsperiode. Bij een eerder huwelijk tevens het weduwenpensioen waarop zij recht heeft uit dat huwelijk.</p>	<p><i>Rekening gehouden met uitkeringsfactor; dit is opgenomen in lid c, zie hierna.</i></p>	<p>Art. 14. Op de weduwe-uitkering ingevolge art. 12 en 13 van deze instructie wordt in mindering gebracht:</p> <p>a. het weduwenpensioen, waarop de weduwe recht heeft op grond van pensioengerechtigde diensttijd, die haar echtgenoot voor zijn overlijden heeft doorgebracht in functies voor en/of nevenfuncties tijdens zijn ambtsperiode. Bij een eerder huwelijk tevens het weduwenpensioen waarop zij recht heeft uit dat huwelijk.</p>
<p>b. de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenslands;</p>		<p>b. de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenslands;</p>
<p>c. voor weduwen beneden de 65 jaar, die geen recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, de uit arbeid verkregen inkomsten, waaronder begrepen uitkeringen en eigen pensioen.</p> <p>Alle in dit artikel genoemde inhoudingen worden slechts toegepast voor zover het pensioen en/of de uit arbeid verkregen inkomsten een bedrag van 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in art. 5 te boven gaan.</p>	<p><i>Aanpassen AOW-leeftijd</i></p> <p><i>Aanpassen naar uitkeringsgrondslag</i></p>	<p>c. voor weduwen beneden de AOW-gerechtigde leeftijd, die geen recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, de uit arbeid verkregen inkomsten, waaronder begrepen uitkeringen en eigen pensioen.</p> <p>Alle in dit artikel genoemde inhoudingen worden slechts toegepast voor zover het pensioen en/of de uit arbeid verkregen inkomsten een bedrag van 15% van de uitkeringsgrondslag maal de uitkeringsfactor zoals vermeld in art. 5 te boven gaan.</p>

<p>Art. 15. Aan volle wezen, beneden de leeftijd van 16 jaar en aan volle wezen in de leeftijd van 16 tot 27 jaar die studeren of invalide zijn en die niet over voldoende inkomsten beschikken, wordt een uitkering uit de kas verstrekt gelijk aan 50% van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de ANW, onder aftrek van eigen inkomsten, anders dan de genoten ANW-uitkering.</p> <p>Wordt de ANW-uitkering voor een volle wees beëindigd of ingetrokken omdat hij voor een uitkering krachtens de Wajong c.q. WAZ in aanmerking komt, dan blijft deze wees, indien zijn Wajong c.q. WAZ-uitkering en zijn eventuele overige inkomsten niet voldoende zijn om in zijn onderhoud te voorzien, tot het bereiken van de 27-jarige leeftijd een aanvullende uitkering uit de emeritikas genieten,</p> <p>zodanig dat zijn inkomen gelijk is aan 150% van de uitkering krachtens de ANW voor wezen van 16-20 jaar.</p>	<p><i>WAZ is vervallen</i></p> <p><i>Wezenpensioen loopt tot 21 jaar.</i></p> <p><i>Nu ook leeftijden in onze regeling aanpassen</i></p> <p><i>Voor de Wajong geldt:</i></p> <p><i>De voorwaarden voor hulp en ondersteuning bij werk en studie of voor een volledige uitkering zijn:</i></p> <p><i>U bent op uw 17e verjaardag voor minstens 25% arbeidsongeschikt.</i></p> <p><i>U bent jonger dan 30 jaar en u bent tijdens uw studie voor minstens 25% arbeidsongeschikt geworden. Hierdoor is (volledig) werken na uw studie onmogelijk. Verder geldt nog dat u in het jaar voor u arbeidsongeschikt werd, minstens 6 maanden gestudeerd heeft.</i></p> <p><i>Daarnaast geldt: U herstelt waarschijnlijk niet binnen 1 jaar volledig van uw ziekte of handicap.</i></p> <p><i>U woont in Nederland.</i></p> <p><i>U kunt meer dan 52 weken onafgebroken, minder dan 75% van het minimum(jeugd)loon verdienen. Dit komt door een langdurige ziekte of een handicap.</i></p> <p><i>In de komende periode 2013/16 nog eens goed nadenken over samenloop van al deze regelingen en leeftijden. Wajong-situaties zullen zeldzaam blijven.</i></p>	<p>Art. 15. Aan volle wezen in de leeftijd tot 21 jaar wordt een uitkering uit de kas verstrekt gelijk aan 50% van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de ANW, onder aftrek van eigen inkomsten, anders dan de genoten ANW-uitkering.</p> <p>Wordt de ANW-uitkering voor een volle wees beëindigd of ingetrokken omdat hij voor een uitkering krachtens de Wajong in aanmerking komt, dan blijft deze wees, indien zijn Wajong-uitkering en zijn eventuele overige inkomsten niet voldoende zijn om in zijn onderhoud te voorzien, tot het bereiken van de 27-jarige leeftijd een aanvullende uitkering uit de emeritikas genieten, zodanig dat zijn inkomen gelijk is aan 150% van de uitkering krachtens de ANW voor wezen van 16-20 jaar.</p>
<p>Art. 16. Aan een emerituspredikantweduwnaar van 65 jaar of ouder, die hertrouwt met een vrouw van 65 jaar of ouder, wordt - ofschoon zij beiden in het genot van de AOW-uitkering voor alleenstaanden blijven - de uitkering uit de emeritikas verleend, die geldt voor gehuwde emeriti-predikanten.</p>	<p><i>Aanpassen aan AOW-leeftijd.</i></p> <p><i>De oude situatie geldt niet meer: bij het voeren van één huishouding of bij trouwen geldt een uitkering als van gehuwden. Artikel kan wellicht vervallen.</i></p>	<p>Art. 16. Aan een emerituspredikantweduwnaar die de AOW-gerechtigde leeftijd heeft en hertrouwt met een vrouw die ook de AOW-gerechtigde leeftijd heeft, wordt de uitkering uit de emeritikas verleend, die geldt voor gehuwde emeritus predikanten.</p>
<p>Art. 17. Aangezien art. 13 K.O. beoogt in het levensonderhoud te voorzien, kan van de als norm geldende bedragen worden afgeweken in gevallen van bijzondere noden of slechts gedeeltelijke onbekwaamheid tot uitoefening van de dienst. Een en ander ter beoordeling van deputaten art. 13 K.O. gehoord de belanghebbende.</p>		<p>Art. 17. Aangezien art. 13 K.O. beoogt in het levensonderhoud te voorzien, kan van de als norm geldende bedragen worden afgeweken in gevallen van bijzondere noden of slechts gedeeltelijke onbekwaamheid tot uitoefening van de dienst. Een en ander ter beoordeling van deputaten art. 13 K.O. gehoord de belanghebbende.</p>

<p>Art. 18. Aan alle belanghebbenden wordt jaarlijks, in de maand mei, een procentuele vakantietoelage uitbetaald. Het percentage van die toelage is gelijk aan het percentage, dat jaarlijks door deputaten voor financiële zaken geadviseerd wordt voor de vakantietoelage voor de in actieve dienst zijnde predikanten.</p> <p>Het percentage wordt berekend over het bedrag van de uitkering, die voor de belanghebbende in het desbetreffende kalenderjaar is vastgesteld, en in evenredigheid aan het aantal maanden dat de belanghebbende over een periode van 12 maanden, voorafgaande aan 1 juni, in het genot van een uitkering is geweest.</p>		<p>Art. 18. Aan alle belanghebbenden wordt jaarlijks, in de maand mei, een procentuele vakantietoelage uitbetaald. Het percentage van die toelage is gelijk aan het percentage, dat jaarlijks door deputaten voor financiële zaken geadviseerd wordt voor de vakantietoelage voor de in actieve dienst zijnde predikanten.</p> <p>Het percentage wordt berekend over het bedrag van de uitkering, die voor de belanghebbende in het desbetreffende kalenderjaar is vastgesteld, en in evenredigheid aan het aantal maanden dat de belanghebbende over een periode van 12 maanden, voorafgaande aan 1 juni, in het genot van een uitkering is geweest.</p>
<p>Art. 19. Bij overlijden van een emerituspredikant, een predikantsweduwe of een volle wees van een predikant, worden de uitkeringen aan de nabestaanden nog betaald over de twee maanden volgende op de maand van overlijden.</p>		<p>Art. 19. Bij overlijden van een emeritus predikant, een predikantsweduwe of een volle wees van een predikant, worden de uitkeringen aan de nabestaanden nog betaald over de twee maanden volgende op de maand van overlijden.</p>
<p>Art. 20. Tot dekking van de uitgaven uit de emeritikas en ter vorming van een kapitaal, dat zal dienen als reserve voor de dekking van toekomstige verplichtingen die ontstaan door toeneming van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten, wordt jaarlijks van de kerken een verplichte minimumbijdrage geheven. De totale opbrengst daarvan voor een jaar zal tenminste gelijk moeten zijn aan 21,5% van het totaalbedrag van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in art. 5, beneden de leeftijd van 65 jaar, over datzelfde kalenderjaar.</p> <p>De verplichte minimumbijdrage per lid en per dooplid wordt telkens door de generale synode voor drie jaren vastgesteld, na kennisneming van de door deputaten aan de generale synode over te leggen begrotingen voor die jaren.</p>	<p><i>Door de compensatie- regeling in combinatie met premiebetaling ontstaat een andere situatie rond de vaststelling van de omslag.</i></p>	<p>Art. 20. Eens per drie jaar stelt de generale synode de verplichte minimumbijdrage per lid en per dooplid vast ter dekking van de lopende uitkeringen en ter ondersteuning van een vermogen voor toekomstige verplichtingen.</p> <p>Deputaten emeritikas dienen hiertoe een begroting voor de betreffende jaren in.</p> <p>Uitgangspunt in deze begroting is een beheerste ontwikkeling van de omslag: zowel wat betreft de mogelijkheden om compensatiemaatregelen te treffen als in te spelen op maatschappelijke en financiële ontwikkelingen.</p>

<p>Art. 21. Jaarlijks brengen deputaten art. 13 K.O. verslag uit van hun werkzaamheden aan de particuliere synoden, onder overlegging van de exploitatierekening over het voorgaande kalenderjaar en de balans per 31 december van dat jaar.</p> <p>Aan elke generale synode brengen deputaten rapport uit met overlegging van de financiële gegevens betreffende de inkomsten, de uitgaven en het kapitaal van de kas over de voorgaande drie jaren en van begrotingen voor de komende drie jaren.</p>		<p>Art. 21. Jaarlijks brengen deputaten art. 13 K.O. verslag uit van hun werkzaamheden aan de particuliere synoden, onder overlegging van de exploitatierekening over het voorgaande kalenderjaar en de balans per 31 december van dat jaar.</p> <p>Aan elke generale synode brengen deputaten rapport uit met overlegging van de financiële gegevens betreffende de inkomsten, de uitgaven en het kapitaal van de kas over de voorgaande drie jaren en van begrotingen voor de komende drie jaren.</p>
<p>Art. 22. Deputaten art. 13 K.O. zijn door de generale synode gemachtigd tot het in ontvangst nemen van de verplichte minimumbijdragen, giften, legaten en erflatingen. De juiste formulering voor legateringen en erflatingen ten gunste van de emeritikas luidt: 'Aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen' of 'Aan de Christelijke Gereformeerde Kerk te ... ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen'.</p>	<p><i>'verplichte minimum bedragen' vervangen door 'omslagen'</i></p>	<p>Art. 22. Deputaten art. 13 K.O. zijn door de generale synode gemachtigd tot het in ontvangst nemen van de verplichte omslagen, giften, legaten en erflatingen. De juiste formulering voor legateringen en erflatingen ten gunste van de emeritikas luidt: 'Aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen' of 'Aan de Christelijke Gereformeerde Kerk te ... ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen'.</p>
<p>Art. 23. Ter voorziening in bijzondere gevallen kennen deputaten, onder voorbehoud van de beschikbaarheid van financiële middelen, aan plaatselijke kerken het recht op een uitkering toe ten behoeve van diegenen, die de kerken in het ambt van predikant een tijdlang hebben gediend en hun weduwen en wezen; de uitkering wordt op dezelfde wijze bepaald als die van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen, evenwel met dien verstande, dat rekening wordt gehouden met de tijd dat zij onze kerken als predikant hebben gediend, terwijl het tweede gedeelte van artikel 8 sub b van de instructie niet van toepassing is.</p>		<p>Art. 23. Ter voorziening in bijzondere gevallen kennen deputaten, onder voorbehoud van de beschikbaarheid van financiële middelen, aan plaatselijke kerken het recht op een uitkering toe ten behoeve van diegenen, die de kerken in het ambt van predikant een tijdlang hebben gediend en hun weduwen en wezen; de uitkering wordt op dezelfde wijze bepaald als die van emeritus predikanten, predikantsweduwen en -wezen, evenwel met dien verstande, dat rekening wordt gehouden met de tijd dat zij onze kerken als predikant hebben gediend, terwijl het tweede gedeelte van artikel 8 sub b van de instructie niet van toepassing is.</p>
<p>Art. 24. Bij de uitvoering van de in artikel 23 getroffen voorziening zijn de volgende bepalingen van toepassing: a. Onder uitkeringen worden uitsluitend verstaan die waarop aanspraak bestaat vanaf het bereiken van de 65-jarige leeftijd en in geval van eerder overlijden.</p>	<p><i>Aanpassing AOW-leeftijd.</i></p>	<p>Art. 24. Bij de uitvoering van de in artikel 23 getroffen voorziening zijn de volgende bepalingen van toepassing: a. Onder uitkeringen worden uitsluitend verstaan die waarop aanspraak bestaat vanaf het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd en in geval van eerder overlijden.</p>

<p>b. De aanvraag dient te geschieden bij de kerk waaraan de predikant het laatst was verbonden. Indien de betreffende kerk is opgeheven, dient de aanvraag te geschieden bij de door de classis waartoe de opgeheven kerk behoorde aangewezen rechtsopvolger. Deze kerk dient hiervan binnen 14 dagen kennis te geven aan deputaten.</p>		<p>b. De aanvraag dient te geschieden bij de kerk waaraan de predikant het laatst was verbonden. Indien de betreffende kerk is opgeheven, dient de aanvraag te geschieden bij de door de classis waartoe de opgeheven kerk behoorde aangewezen rechtsopvolger. Deze kerk dient hiervan binnen 14 dagen kennis te geven aan deputaten.</p>
<p>c. De hoogte van de uitkering wordt bepaald door de van toepassing zijnde uitkering per jaar te vermenigvuldigen met een breuk met in de teller de diensttijd doorgebracht in onze kerken en in de noemer het aantal te behalen dienstjaren te stellen op 40.</p>		<p>c. De hoogte van de uitkering wordt bepaald door de van toepassing zijnde uitkering per jaar te vermenigvuldigen met een breuk met in de teller de diensttijd doorgebracht in onze kerken en in de noemer het aantal te behalen dienstjaren te stellen op 40.</p>
<p>d. Indien de uitkering tezamen met de aanspraken opgebouwd voor en tijdens de ambtsperiode en na het vertrek van de predikant, hoger is dan de van toepassing zijnde uitkering per jaar, dan komt het meerdere volledig in mindering op de in lid c. berekende uitkering.</p>		<p>d. Indien de uitkering tezamen met de aanspraken opgebouwd voor en tijdens de ambtsperiode en na het vertrek van de predikant, hoger is dan de van toepassing zijnde uitkering per jaar, dan komt het meerdere volledig in mindering op de in lid c. berekende uitkering van de emeritikas. De hoogte van de uitkering door PFZW wordt hierdoor niet beïnvloed.</p>
<p>e. De aan artikel 23 te ontlene aanspraken komen na die welke kunnen worden ontleend aan regelingen die van toepassing zijn bij andere kerkgenootschappen c.q. instellingen.</p>		<p>e. De aan artikel 23 te ontlene aanspraken komen na die welke kunnen worden ontleend aan regelingen die van toepassing zijn bij andere kerkgenootschappen c.q. instellingen.</p>
<p>f. Artikel 23 is van toepassing op de predikant die in 1996 of later de leeftijd van 65 jaar bereikt of voor het bereiken van die leeftijd komt te overlijden.</p>	<p><i>Aanpassing AOW-leeftijd</i></p>	<p>f. Artikel 23 is van toepassing op de predikant die in 1996 of later de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt of voor het bereiken van die leeftijd komt te overlijden.</p>

Bijlage 8

Voorstel wijziging bijlage 7 : deel 7C

Tekst 2010 K.O., bijlage 7	Wijziging/ toelichting	Tekstvoorstel: Bijlage 7C
	<p><i>Toegevoegd: de draagwijdte van de onderhavige bepalingen.</i></p> <p><i>Deze predikanten vallen geheel onder de regels van PFZW.</i></p>	<p>De bepalingen in deze bijlage 7C hebben betrekking op predikanten en hun nagelaten betrekkingen die vanaf 2013 voor het eerst hun ambt aanvaarden en verbonden zijn aan een gemeente of dienstbaar aan een deputaatschap/ Theologische Universiteit Apeldoorn.</p>
<p>Art. 1. De plaatselijke kerken zijn verplicht overeenkomstig Gods Woord in het levensonderhoud van hun emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen op een verantwoorde wijze te voorzien. De kerken hebben aan deze verplichting uitdrukking gegeven in art. 13 K.O.</p>	<p><i>Kleine taalkundige aanpassing.</i></p>	<p>Art. 1. De plaatselijke kerken zijn verplicht overeenkomstig Gods Woord in het levensonderhoud van hun emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen op een verantwoorde wijze te voorzien. De kerken hebben aan deze verplichting uitdrukking gegeven in art. 13 K.O.</p>

<p>Art. 2. Er bestaat een algemene kas, die gerechtigd is aan de plaatselijke kerken uitkeringen te doen om aan de in art. 1 bedoelde verplichtingen te helpen voldoen. In overleg met de desbetreffende kerkenraden kunnen de uitkeringen uit de kas ook rechtstreeks aan de belanghebbende emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen worden gedaan.</p>	<p><i>Dit art. blijft zinnvol omdat arbeidsongeschiktheid uitkeringen via deze kas lopen.</i></p>	<p>Art. 2. Er bestaat een algemene kas, die gerechtigd is aan de plaatselijke kerken uitkeringen te doen om aan de in art. 1 bedoelde verplichtingen te helpen voldoen. In overleg met de desbetreffende kerkenraden kunnen de uitkeringen uit de kas ook rechtstreeks aan de belanghebbende emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen worden gedaan.</p>
<p>Art. 3. Het beheer van de kas is opgedragen aan acht deputaten, die daartoe machtiging en instructie ontvangen van de generale synode.</p> <p>Elk van de vier particuliere synoden benoemt een deputaat met een secundus. Deze deputaten hebben drie jaren zitting, doch zijn bij aftreding terstond herkiesbaar. De voorzitter, de eerste en de tweede penningmeester en de deputaat-actuaris worden benoemd door de generale synode voor de periode, die ligt tussen de benoemende en de volgende generale synode. Zij zijn herbenoembaar.</p> <p>Deputaten zijn verplicht op aanvraag van de desbetreffende kerkenraad steun te verlenen, overeenkomstig de in deze instructie gestelde regels.</p>		<p>Art. 3. Het beheer van de kas is opgedragen aan acht deputaten, die daartoe machtiging en instructie ontvangen van de generale synode.</p> <p>Elk van de vier particuliere synoden benoemt een deputaat met een secundus. Deze deputaten hebben drie jaren zitting, doch zijn bij aftreding terstond herkiesbaar. De voorzitter, de eerste en de tweede penningmeester en de deputaat-actuaris worden benoemd door de generale synode voor de periode, die ligt tussen de benoemende en de volgende generale synode. Zij zijn herbenoembaar.</p> <p>Deputaten zijn verplicht op aanvraag van de desbetreffende kerkenraad steun te verlenen, overeenkomstig de in deze instructie gestelde regels.</p>
<p>Art. 4. Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een classisbericht van emeritaatsverlening hebben ontvangen, zenden zij aan de desbetreffende kerkenraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.</p>	<p><i>Dit art. is m.i. overbodig gezien de doelgroep. Volgende artikelen hernummeren.</i></p>	
<p>Art. 5. De uitkeringen uit de kas aan de emeritipredikanten en de predikantsweduwen worden afgeleid van een door de generale synode vast te stellen uitkeringsgrondslag. Deze bedraagt 130 procent van het aanvraagbare minimumtraktament voor predikanten met 15 dienstjaren. Elke generale synode besluit of de koppeling van uitkeringsgrondslag aan het in de vorige alinea genoemde minimumtraktament tot de eerstvolgende synode gehandhaafd blijft.</p>		<p>Art. 4. De voorwaarden van deelname in het Pensioenfonds Zorg en Welzijn zijn opgenomen in het pensioenreglement dat elke predikant ontvangt bij inschrijving.</p> <p>Het pensioenreglement is ook te raadplegen via de website: http://www.pfzw.nl/Documents/brochures-werkgevers/statuten-en-reglementen-2013.pdf.</p>
<p>Art. 6. De uitkeringen worden per kwartaal bij vooruitbetaling gedaan.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	

<p>Art. 7. Een emerituspredikant van vijfenzestig jaar of ouder ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze, tezamen met zijn AOW-uitkering, 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt. Ingaande het jaar 2005 geldt als AOW-uitkering voor zowel een gehuwde als een ongehuwde emerituspredikant van vijfenzestig jaar of ouder tweemaal de jaarlijkse uitkering voor een gehuwde ingevolge de AOW.</p> <p>Art. 7. (vervolg) Voor ongehuwde emeritipredikanten van vijfenzestig jaar of ouder, die in 2004 al een uitkering uit de emeritikas ontvingen, geldt dat de bepalingen zoals die golden tot en met 2004 tot aan hun overlijden worden gerespecteerd. Een emeritus-predikant die de leeftijd van vijfenzestig jaar nog niet heeft bereikt, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze, tezamen met zijn eventuele WAZ-uitkering, 75% van de uitkeringsgrondslag bedraagt. Bovendien worden aan emeritipredikanten beneden de leeftijd van vijfenzestig jaar de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>Art. 8. Op de uitkering ingevolge art. 7 voor emeritipredikanten van 65 jaar of ouder worden in mindering gebracht:</p> <p>a. inkomsten die predikanten genieten uit hoofde van de vervulling van bijzondere arbeid, als bedoeld in art. 6 K.O., inclusief een hun als zodanig toegekend pensioen, voor zover die 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in artikel 5 te boven gaan;</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>b. pensioenrechten, die voortvloeien uit de vervulling van functies vóór en/of nevenfuncties tijdens de ambtsperiode, voor zover die 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in artikel 5 te boven gaan;</p>	<p><i>Kan vervallen</i></p>	
<p>c. de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenslands.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>Art. 9. Op de uitkering ingevolge art. 7 aan emeriti predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar worden in mindering gebracht:</p> <p>a. inkomsten als genoemd in art. 8 sub a;</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>b. inkomsten uit arbeid, van welke aard die ook moge zijn, voor zover deze 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in art. 5 te boven gaan;</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>c. pensioenrechten als omschreven en beperkt in art. 8 sub b.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	

<p>Art. 10. Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een kerkenraad bericht ontvangen van het overlijden van een predikant, hetzij in actieve dienst of na reeds verleend emeritaat, die een weduwe en/of kinderen nalaat, zenden zij aan die kerkenraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>Art. 11. Een weduwe van een emerituspredikant ontvangt gedurende een periode van vijf maanden na de maand, waarin haar echtgenoot is overleden, nog dezelfde uitkering, die haar echtgenoot zou hebben genoten, als hij niet zou zijn overleden. Daarna wordt aan de weduwe de weduwen uitkering uit de kas betaald.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>Art. 12. Een predikantsechtgenote, die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt.</p> <p>Art. 12. <i>vervolg.</i> Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt elk kind een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met een eventuele halfwezenuitkering (ANW en/of wezenpensioen) gelijk is aan 10% van de uitkeringsgrondslag. In geval van twee of meer kinderen, ontvangt de weduwe bovendien een toelage van 70% van de helft van het bedrag waarmee de door haar verschuldigde premie van de ziektekosten-verzekering het bedrag van €2.000,- overschrijdt. Weduwen die een ANW uitkering genieten en op 31 december 2004 reeds in het genot daarvan waren, ontvangen een toeslag van €1.410,- per jaar.</p> <p>Dit artikel is van toepassing op kinderen die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt en op studerende of invalide kinderen, zolang zij jonger zijn dan 27 jaar en niet over voldoende eigen inkomsten beschikken. Bovendien worden aan de in dit artikel bedoelde weduwen, die de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt, alsmede aan de in dit artikel genoemde kinderen, de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen geresitueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>Art. 13. Aan weduwen die recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, doch bij wie dit recht in verband met de inkomensvoets niet of niet geheel tot een uitkering leidt, wordt deze korting niet door de emeritikas gecompenseerd.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	

<p>Art. 14. Op de weduwenuitkering ingevolge art. 12 en 13 van deze instructie wordt in mindering gebracht:</p> <p>a. het weduwenpensioen, waarop de weduwe recht heeft op grond van pensioengerechtigde diensttijd, die haar echtgenoot voor zijn overlijden heeft doorgebracht in functies voor en/of nevenfuncties tijdens zijn ambtsperiode. Bij een eerder huwelijk tevens het weduwenpensioen waarop zij recht heeft uit dat huwelijk.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>b. de korting op de AOW-uitkering, die voortvloeit uit het niet-verzekerd zijn gedurende het verblijf buitenslands;</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>c. voor weduwen beneden de 65 jaar, die geen recht hebben op een uitkering ingevolge de ANW, de uit arbeid verkregen inkomsten, waaronder begrepen uitkeringen en eigen pensioen.</p> <p>Alle in dit artikel genoemde inhoudingen worden slechts toegepast voor zover het pensioen en/of de uit arbeid verkregen inkomsten een bedrag van 15% van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in art. 5 te boven gaan.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>Art. 15. Aan volle wezen, beneden de leeftijd van 16 jaar en aan volle wezen in de leeftijd van 16 tot 27 jaar, die studeren of invalide zijn en die niet over voldoende inkomsten beschikken, wordt een uitkering uit de kas verstrekt gelijk aan 50% van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de ANW, onder aftrek van eigen inkomsten, anders dan de genoten ANW-uitkering. Wordt de ANW-uitkering voor een volle wees beëindigd of ingetrokken omdat hij voor een uitkering krachtens de Wajong c.q. WAZ in aanmerking komt, dan blijft deze wees, indien zijn Wajong c.q. WAZ-uitkering en zijn eventuele overige inkomsten niet voldoende zijn om in zijn onderhoud te voorzien, tot het bereiken van de 27-jarige leeftijd een aanvullende uitkering uit de emeritikas genieten, zodanig dat zijn inkomen gelijk is aan 150% van de uitkering krachtens de ANW voor wezen van 16-20 jaar.</p>	<p><i>Kan vervallen</i></p>	
<p>Art. 16. Aan een emerituspredikant-weduwenaar van 65 jaar of ouder, die hertrouwt met een vrouw van 65 jaar of ouder, wordt - ofschoon zij beiden in het genot van de AOW-uitkering voor alleenstaanden blijven - de uitkering uit de emeritikas verleend, die geldt voor gehuwde emeritipredikanten.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	

<p>Art. 17. Aangezien art. 13 K.O. beoogt in het levensonderhoud te voorzien, kan van de als norm geldende bedragen worden afgeweken in gevallen van bijzondere noden of slechts gedeeltelijke onbekwaamheid tot uitoefening van de dienst. Een en ander ter beoordeling van deputaten art. 13 K.O. gehoord de belanghebbende.</p>		<p>Art. 6. Aangezien art. 13 K.O. beoogt in het levensonderhoud te voorzien, kan van de als norm geldende bedragen worden afgeweken in gevallen van bijzondere noden of slechts gedeeltelijke onbekwaamheid tot uitoefening van de dienst. Een en ander ter beoordeling van deputaten art. 13 K.O. gehoord de belanghebbende.</p>
<p>Art. 18. Aan alle belanghebbenden wordt jaarlijks, in de maand mei, een procentuele vakantietoelage uitbetaald. Het percentage van die toelage is gelijk aan het percentage, dat jaarlijks door deputaten voor financiële zaken geadviseerd wordt voor de vakantietoelage voor de in actieve dienst zijnde predikanten.</p> <p>Het percentage wordt berekend over het bedrag van de uitkering, die voor de belanghebbende in het desbetreffende kalenderjaar is vastgesteld, en in evenredigheid aan het aantal maanden dat de belanghebbende over een periode van 12 maanden, voorafgaande aan 1 juni, in het genot van een uitkering is geweest.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>Art. 19. Bij overlijden van een emerituspredikant, een predikantsweduwe of een volle wees van een predikant, worden de uitkeringen aan de nabestaanden nog betaald over de twee maanden volgende op de maand van overlijden.</p>	<p><i>Kan vervallen.</i></p>	
<p>Art. 20. Tot dekking van de uitgaven uit de emeritikas en ter vorming van een kapitaal, dat zal dienen als reserve voor de dekking van toekomstige verplichtingen, die ontstaan door toeneming van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten, wordt jaarlijks van de kerken een verplichte minimumbijdrage geheven. De totale opbrengst daarvan voor een jaar zal tenminste gelijk moeten zijn aan 21,5% van het totaalbedrag van het aanvaardbare minimumtraktament van predikanten zoals vermeld in art. 5, beneden de leeftijd van 65 jaar, over datzelfde kalenderjaar.</p> <p>De verplichte minimumbijdrage per lid en per dooplid wordt telkens door de generale synode voor drie jaren vastgesteld, na kennisneming van de door deputaten aan de generale synode over te leggen begrotingen voor die jaren.</p>	<p><i>Door de compensatieregeling in combinatie met premiebetaling ontstaat een andere situatie rond de vaststelling van de omslag.</i></p>	<p>Art. 7. Eens per drie jaar stelt de generale synode de verplichte minimumbijdrage per lid en per dooplid vast ter dekking van de lopende uitkeringen en ter ondersteuning van een vermogen voor toekomstige verplichtingen.</p> <p>Deputaten emeritikas dienen hiertoe een begroting voor de betreffende jaren in.</p> <p>Uitgangspunt in deze begroting is een beheerste ontwikkeling van de omslag: zowel wat betreft de mogelijkheden om compensatiemaatregelen te treffen als in te spelen op maatschappelijke en financiële ontwikkelingen.</p>

<p>Art. 21. Jaarlijks brengen deputaten art. 13 K.O. verslag uit van hun werkzaamheden aan de particuliere synoden, onder overlegging van de exploitatierekening over het voorgaande kalenderjaar en de balans per 31 december van dat jaar.</p> <p>Aan elke generale synode brengen deputaten rapport uit met overlegging van de financiële gegevens betreffende de inkomsten, de uitgaven en het kapitaal van de kas over de voorgaande drie jaren en van begrotingen voor de komende drie jaren.</p>		<p>Art. 8. Jaarlijks brengen deputaten art. 13 K.O. verslag uit van hun werkzaamheden aan de particuliere synoden, onder overlegging van de exploitatierekening over het voorgaande kalenderjaar en de balans per 31 december van dat jaar.</p> <p>Aan elke generale synode brengen deputaten rapport uit met overlegging van de financiële gegevens betreffende de inkomsten, de uitgaven en het kapitaal van de kas over de voorgaande drie jaren en van begrotingen voor de komende drie jaren.</p>
<p>Art. 22. Deputaten art. 13 K.O. zijn door de generale synode gemachtigd tot het in ontvangst nemen van de verplichte minimum-bijdragen, giften, legaten en erfelingen. De juiste formulering voor legateringen en erfelingen ten gunste van de emeritikas luidt: 'Aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen' of 'Aan de Christelijke Gereformeerde Kerk te ... ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen'.</p>	<p><i>'verplichte minimum bijdragen' wordt vervangen door 'omslagen'</i></p>	<p>Art. 9. Deputaten art. 13 K.O. zijn door de generale synode gemachtigd tot het in ontvangst nemen van de verplichte omslagen, giften, legaten en erfelingen. De juiste formulering voor legateringen en erfelingen ten gunste van de emeritikas luidt: 'Aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen' of 'Aan de Christelijke Gereformeerde Kerk te ... ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen'.</p>
<p>Art. 23. Ter voorziening in bijzondere gevallen kennen deputaten, onder voorbehoud van de beschikbaarheid van financiële middelen, aan plaatselijke kerken het recht op een uitkering toe ten behoeve van diegenen die de kerken in het ambt van predikant een tijdlang hebben gediend en hun weduwen en wezen; de uitkering wordt op dezelfde wijze bepaald als die van emeritipredikanten, predikantsweduwen en -wezen, evenwel met dien verstande, dat rekening wordt gehouden met de tijd dat zij onze kerken als predikant hebben gediend, terwijl het tweede gedeelte van artikel 8 sub b van de instructie niet van toepassing is.</p>		<p>Art. 10. Ter voorziening in bijzondere gevallen kennen deputaten, onder voorbehoud van de beschikbaarheid van financiële middelen, aan plaatselijke kerken het recht op een uitkering toe ten behoeve van diegenen die de kerken in het ambt van predikant een tijdlang hebben gediend en hun weduwen en wezen; de uitkering wordt op dezelfde wijze bepaald als die van emeritus predikanten, predikantsweduwen en -wezen, evenwel met dien verstande, dat rekening wordt gehouden met de tijd dat zij onze kerken als predikant hebben gediend, terwijl het tweede gedeelte van artikel 8 sub b van de instructie niet van toepassing is.</p>
<p>Art. 24. Bij de uitvoering van de in artikel 23 getroffen voorziening zijn de volgende bepalingen van toepassing:</p> <p>a. Onder uitkeringen worden uitsluitend verstaan die waarop aanspraak bestaat vanaf het bereiken van de 65-jarige leeftijd en ingeval van eerder overlijden.</p>	<p><i>Aanpassing AOW-leeftijd</i></p>	<p>Art. 11. Bij de uitvoering van de in artikel 23 getroffen voorziening zijn de volgende bepalingen van toepassing:</p> <p>a. Onder uitkeringen worden uitsluitend verstaan die waarop aanspraak bestaat vanaf het bereiken van de gerechtigde leeftijd en ingeval van eerder overlijden.</p>
<p>b. De aanvraag dient te geschieden bij de kerk waaraan de predikant het laatst was verbonden. Indien de betreffende kerk is opgeheven, dient de aanvraag te geschieden bij de door de classis waartoe de opgeheven kerk behoorde aangewezen rechtsopvolger.</p> <p>Deze kerk dient hiervan binnen 14 dagen kennis te geven aan deputaten.</p>		<p>b. De aanvraag dient te geschieden bij de kerk waaraan de predikant het laatst was verbonden. Indien de betreffende kerk is opgeheven, dient de aanvraag te geschieden bij de door de classis waartoe de opgeheven kerk behoorde aangewezen rechtsopvolger.</p> <p>Deze kerk dient hiervan binnen 14 dagen kennis te geven aan deputaten.</p>

c. De hoogte van de uitkering wordt bepaald door de van toepassing zijnde uitkering per jaar te vermenigvuldigen met een breuk met in de teller de diensttijd doorgebracht in onze kerken en in de noemer het aantal te behalen dienstjaren te stellen op 40.		c. De hoogte van de uitkering wordt bepaald door de van toepassing zijnde uitkering per jaar te vermenigvuldigen met een breuk met in de teller de diensttijd doorgebracht in onze kerken en in de noemer het aantal te behalen dienstjaren te stellen op 40.
d. Indien de uitkering tezamen met de aanspraken opgebouwd voor en tijdens de ambtsperiode en na het vertrek van de predikant, hoger is dan de van toepassing zijnde uitkering per jaar, dan komt het meerdere volledig in mindering op de in lid c. berekende uitkering.		d. Indien de uitkering tezamen met de aanspraken opgebouwd voor en tijdens de ambtsperiode en na het vertrek van de predikant, hoger is dan de van toepassing zijnde uitkering per jaar, dan komt het meerdere volledig in mindering op de in lid c. berekende uitkering van de Emeritikas. De hoogte van de uitkering door PFZW wordt hierdoor niet beïnvloed.
e. De aan artikel 23 te ontlenen aanspraken komen na die welke kunnen worden ontleend aan regelingen die van toepassing zijn bij andere kerkgenootschappen c.q. instellingen.		e. De aan artikel 23 te ontlenen aanspraken komen na die welke kunnen worden ontleend aan regelingen die van toepassing zijn bij andere kerkgenootschappen c.q. instellingen.
f. Artikel 23 is van toepassing op de predikant, die in 1996 of later de leeftijd van 65 jaar bereikt of voor het bereiken van die leeftijd komt te overlijden.	<i>Aanpassing AOW-leeftijd.</i>	f. Artikel 23 is van toepassing op de predikant, die in 1996 of later de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt of voor het bereiken van die leeftijd komt te overlijden.

BIJLAGE 24

Artikel 68

Rapport 6 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten emeritikas

Na lezing van dit rapport is het uw commissie duidelijk geworden dat er de afgelopen jaren zeer veel werk is verzet binnen dit deputaatschap. De discussie over de 'houdbaarheid' van het omslagstelsel, zoals die al vele jaren is gevoerd, heeft er uiteindelijk toe geleid dat deputaten hebben besloten de pensioenvoorziening van onze predikanten onder te brengen bij een pensioenfonds te weten Pensioenfonds Zorg & Welzijn. In ons rapport 7 over de evaluatiecommissie komen wij daarop nog terug.

Het is glashelder dat er in de periode tussen de vorige synode en nu een aantal zaken heel duidelijk besloten zijn en daarom niet meer ter discussie kunnen worden gesteld. Het is goed om dat bij deze vast te stellen. Deputaten emeritikas hebben in goed overleg met de evaluatiecommissie en een afvaardiging van het moderamen van de synode 2010 een heldere oplossing gekozen voor het grote probleem: hoe houden wij de toekomstige betalingen aan de emeriti predikanten op orde zonder dat we onze kinderen en kleinkinderen daarvan de dupe laten worden. Uw commissie meent te mogen constateren dat er de best mogelijke en ook heldere oplossing is gevonden. De stap naar een pensioenfonds was onvermijdelijk en als zodanig ook als besluit genomen. De doelstelling dat zij het 'probleem' van betaalbaarheid in de toekomst moesten regelen is daarmee gehaald. Daarvoor onze oprechte waardering.

Belangrijk was daarna dat de gevolgen van dit besluit voor de verschillende geledingen goed werden gecommuniceerd. Deputaten hebben daarvoor verschillende bijeenkomsten belegd en daarmee al veel vragen beantwoord. Het blijft echter een onderwerp voor specialisten en het is daarom goed in dit rapport een aantal zaken nog even beknopt te beschrijven. Relevant is daarbij de door deputaten reeds is gesteld dat het geheel van het beleid rondom het genomen besluit zoals het er ligt, zeker behoeft dat er elke drie jaar een evaluatie plaatsvindt.

Het deputatenrapport is door uw commissie uitgebreid besproken met enkele deskundigen binnen emeritikas. Bij die bespreking hebben wij de brief van de CGK, Ede direct meegenomen. Uw commissie komt echter op deze brief in een apart rapport terug.

Een aantal opmerkingen

Deskundigheid

Uw commissie was zeer onder de indruk van de deskundigheid bij de broeders waarbij wel speciaal grote kennis en inzicht bij broeder Th. Loonstra mag worden vermeld. Hij heeft als voortrekker gefunctioneerd in de ad-hoc commissie die de uiteindelijke selectie van Pensioenfonds heeft voorbereid, alle kerken en predikanten heeft voorgelicht en functioneert nog steeds als vraagbaak, binnen en buiten deputaten emeritikas. De kerken weten hem uitstekend te vinden.

Periodiek onderzoek AO-predikanten 65-

In het voorjaar van 2013 zijn deputaten weer begonnen om bij de classes navraag te doen naar de verantwoordelijkheid die zij hebben om, conform art 13 K.O. sub 1d, periodiek bij arbeidsongeschikte predikanten te laten beoordelen of die ongeschiktheid nog (in dezelfde mate) aanwezig is. Uit reacties van enkele classes blijkt dat wordt verondersteld dat het onderzoek pas behoeft te worden gedaan na verzoek van deputaten. Deputaten hebben daarom het vermoeden dat er in het algemeen bij de classes te weinig

initiatief is om dit onderzoek 'zelf startend' te verrichten. Naar aanleiding hiervan overwegen deputaten alle classes een brief schrijven om duidelijk te maken wat in deze van hen wordt verwacht

Zorgen over de financiële posities van plaatselijke kerken

Zowel bilateraal als tijdens de voorlichtingsbijeenkomsten bereikten deputaten meerdere signalen dat de inkomsten van de plaatselijke kerken onder druk staan.

Partnertoeslag en ANW

In tegenstelling tot veel pensioenregelingen in de maatschappij hanteert emeritikas een aftrek op de uitkering van emeritikas van 2x de gehuwdenuitkering van de AOW omdat tot nu toe (onder bepaalde voorwaarden van eigen looninkomsten van partner) bij 65 jaar van de predikant een dergelijke AOW-uitkering wordt ontvangen. Als vanaf 2015 de partnertoeslag zou vervallen en emeritikas niets zou doen, dan leidt dat tot een ernstig inkomensverlies bij de predikant. Bij veel pensioenregelingen vindt de opbouw plaats met inachtneming van een AOW-uitkering van 1x gehuwd. In een dergelijke situatie is er dan geen sprake van inkomensval. Om een eindigheid in de betaling te bewerkstelligen wordt gedacht aan een overgangperiode van 15 jaar. Op deze wijze ontstaat er ruimte voor predikantsgezinnen om te anticiperen op de toekomst. (bijvoorbeeld dat de echtgenote eigen inkomsten kan verwerven). En naar analogie van bovenstaande wordt de ANW uitkering verrekend met de uitkering van emeritikas waarop de weduwe recht heeft. Geen uitkering of een kortlopende uitkering betekent dus een hogere uitkering van de emeritikas.

Deeltijdemeritaat

Deputaten hebben nog niet kunnen voldoen aan de opdracht een regeling te ontwerpen voor deeltijdemeritaat. In hun rapport stellen deputaten ook hierbij aarzelingen te hebben, om begrijpelijke redenen. Er zou een aanzuigende werking vanuit kunnen gaan. Daarbij wordt kennelijk uitgegaan van deeltijdemeritaat uitsluitend voorafgaand aan pensioengerechtigde leeftijd. Maar uw commissie zou hierbij ook willen denken aan de periode na de pensioengerechtigde leeftijd. Nu al zijn er predikanten die later met emeritaat gaan dan hen zou toekomen. Wellicht kan de combinatie tot een haalbare regeling leiden. In de voorstellen tot besluiten komen we hierop terug.

Eigen bijdrage predikant

Een van de uitgangspunten bij de nieuwe regeling was dat de uitkeringen onder het oude en nieuwe regime ongeveer gelijk zouden zijn. Onder het oude regime werd er gewerkt met vaste bedragen die niet in verhoudingen hoefden te staan tot de werkelijke diensttijd en inkomen. De wetgever gaat echter uit van het principe: werkelijke diensttijd en werkelijk inkomen. Dus moesten deputaten dit uitgangspunt laten varen. Onder het nieuwe regime zullen de uitkeringen tot ca. 30% hoger kunnen zijn. Tevens is de (rechts)zekerheid van de uitkering veel beter gewaarborgd dan in het omslagstelsel. Bijvoorbeeld ook bij tussentijdse verlaten van de dienst. Het zijn deze twee factoren, hogere uitkering en hogere rechtszekerheid, die deputaten de vrijmoedigheid hebben gegeven een eigen bijdrage voor predikanten vast te stellen. Uw commissie volgt hier de lijn van deputaten.

Voor een goed begrip: compensatie vindt plaats aan de gemeenten. De gemeenten dragen ook de premie af. Zij zijn 'verzekeringsnemer'. En de gemeenten verrekken dat met de predikanten door het inhoudingspercentage daarop aan te passen. Dat is geen vrijblijvende zaak voor de predikant. Het heeft dan ook onze voorkeur dat in de beroepingsbrief op te nemen.

Uw commissie stelt dan ook voor in samenspraak met deputaten het inhoudingsschema voor predikanten al vanaf 2013 ook bindend te verklaren.

De procedure van betaling is als volgt: PFZW stuurt kwartaalnota's naar de gemeenten en die kunnen in drie termijnen betalen. De inhouding is geen zaak van PGM.

Verduidelijking van de bijdragen van gemeenten

Onder paragraaf 4.5.9 stellen deputaten voor dat er een bepaalde regeling komt voor solidariteit tussen gemeenten met en zonder predikant. Dit houdt in dat het denkbaar is dat in de toekomst van gemeenten zonder predikant een aanvulling op de omslag wordt gevraagd als extra bijdrage in de emeritikas, omdat zij geen premie betalen maar in het algemeen wel delen in de diensten van onze predikanten. Deze te betalen aanvulling kan dan leiden tot een wat lagere algemene omslag voor de emeritikas. Uw commissie kan zich vinden in deze redenering. Dit thema speelt voor het eerst in 2017 en zal in de synode van 2016 aan de orde komen.

Solidariteit tussen gemeenten

Er zijn keuzes gemaakt om een solidariteit tussen gemeenten te bewerkstelligen. Vacante gemeenten betalen mee aan de premiedruk van gemeenten met predikant. En dat is naar mening van uw commissie geheel terecht. Ook vacante gemeenten maken gebruik van de diensten van predikanten. De afdracht van vacante gemeenten en gemeenten met een predikant blijft daarbij als totaal per lid aan elkaar gelijk. Bij vacante gemeenten heet het afdracht aan emeritikas (in dit voorbeeld € 36), waarbij er werkelijk 26 euro bij emeriti blijft en 10 euro wordt bijgedragen aan de betaling van de premie van de pensioenfondsen. Bij gemeenten met predikant heet het afdracht aan emeritikas, (voorlopig € 26) en betaling premie pensioenfondsen (voorlopig € 10).

Arbeidsongeschiktheid

Het is uw commissie helder dat deze kwestie nog niet loopt. Ziekte wordt niet altijd direct gemeld. Gemeenten moeten beseffen dat zij bij ziekte de predikant twee jaar dienen door te betalen. Na 1 jaar kan emeritaat wegens arbeidsongeschiktheid worden aangevraagd. Deputaten melden dat als gemeenten aanspraak willen maken op vrijstelling van premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid, de periode van twee jaar dwingend is. En dan is registratie vanaf het begin 'een must'. Verderop zullen we voorstellen doen tot verbetering. Ook is belangrijk te weten dat we eigen risicodragers zijn, voor wat betreft de arbeidsongeschiktheid, ten laste van de emeritikas. Dus arbeidsongeschiktheid is niet mee verzekerd.

Regeling emeritikas ook van toepassing op hoogleraren van de TUA

Predikanten die tot hoogleraar werden geroepen vielen volledig onder de emeritiregeling van de TUA. Er werd geen rekening gehouden met de periode die ze als predikant actief waren geweest. Dit trok een onaanvaardbare wissel op de financiële draagkracht van de TUA. In 2010 is besloten om de jaren als predikant ten laste van de emeritikas te brengen en ook verder de administratieve uitvoering onder te brengen bij emeritikas. De met deze overgang gepaarde geldstromen zijn in de afgelopen drie jaar voldaan.

De ontwikkeling van de omslag de komende jaren

Een belangrijke vraag bij deze verandering is in hoeverre het doorschuiven van de financiële lasten naar toekomstige generaties nu wordt opgelost.

Deputaten hebben dit thema beoordeeld aan de hand van de huidige stand van het belegd vermogen en het in kaart brengen van de toekomstige in- en uitgaande geldstromen. Daaruit blijkt dat in 2051, waarin de laatste van de huidige predikanten 65 jaar, voldoende vermogen aanwezig is om de dan resterende uitkeringen ten laste van emeritikas te kunnen financieren. Deputaten hebben hierbij gekozen voor een ontwikkelingslijn in de bijdragen die leidt tot relatieve kleine wijzigingen ten opzichte van de voorgaande periode van drie jaren. Deze berekeningswijze kijkt af van hetgeen een pensioenfonds doet: Bij een pensioenfonds bestaat er een directe relatie tussen de premie die wordt betaald en de rechten die worden opgebouwd. De voorzieningen op pensioendatum moeten voldoende zijn om de uitkeringen in de toekomst te garanderen. In de benadering van deputaten (in 5.1) wordt er gekeken of er op lange termijn gezien een redelijk evenwicht is tussen inkomsten en uitgaven. Vanuit het perspectief van een pensioenfonds is er sprake van een tekort en is een verdere stijging van de omslag te rechtvaardigen.

Het is een sluitende oplossing met een lange doorlooptijd. Misschien een getal dat tot de verbeelding spreekt? Het getal van het totaal aantal leden gedeeld door de uitkeringen die we hebben is van 948 (2004) gezakt naar 758 (2012). Het aantal leden dat een uitkering moet opbrengen is dus met 190 gedaald.

Tekstuele wijzigingen:

- Kerkorde art. 20 paragraaf 6.3 moet zijn: *Kerkorde bijlage 7 art. 20*
- Bijlage 3 tekst wordt: De penningmeester van de emeritikas is tegenover deputaten verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleggingsbeleid. De penningmeester kan zich daarbij laten bijstaan door beleggingsdeskundigen.
- Bijlage 3 tekst wordt: In zeer bijzondere omstandigheden kan van deze richtlijn worden afgeweken ... *maar dan wel als unaniem besluit.*
- Bijlage 5 blz. 31 PGGM komt in 2014 of 2015 met een nieuw pensioenreglement ... PGGM is hier *PFZW*.

Inzake doelmatigheid

Het is uw commissie duidelijk dat er de afgelopen tijd een groot beroep is gedaan op deputaten om deze zaak tot zover in een nieuwe regeling te vatten. Daarbij is veel tijd van deputaten gevraagd en zijn er ook wel extra kosten gemaakt. Echter in verhouding tot de probleemstelling vooraf mogen we constateren dat het zeer doelmatig is afgewerkt. Het is uw commissie ook duidelijk dat er de komende jaren een soort groeimodel blijft bestaan. (De opmerking van deputaten om per 3 jaar te evalueren, waarbij beslissingen op hoofdlijnen niet kunnen worden teruggedraaid.) Het deputaatschap zal zeker blijven bestaan en ook niet kunnen afslanken.

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. handelingen van deputaten goed te keuren en waardering uit te spreken voor de grote hoeveelheid verricht werk;
2. deputaten op te dragen bij het uitvoeren van de opdracht van de GS2010 betreffende deeltijdemeritaat, ook te kijken naar de mogelijkheid deze toe te passen op de periode na pensionering;
3. de eigen bijdrage van de predikanten op 30% te laten, om zo verdere tekorten te voorkomen;
4. percentages van inhouding voortaan op te nemen in de beroepsbrief;
5. gemeenten aan te sporen ziekte van predikanten vanaf dag 1 te melden zodat er een historie opgebouwd wordt;
6. deputaten opdracht te geven een vlugschrift uit te brengen waarin de hele problematiek van de arbeidsongeschiktheid en de gevolgen daarvan voor de kerken in kaart worden gebracht om die vervolgens aan alle kerken toe te sturen.
7. de volgende tekstuele wijzigingen over te nemen:
 - a. Kerkorde art. 20 paragraaf 6.3 moet zijn: *Kerkorde bijlage 7 art. 20;*
 - b. Bijlage 3 tekst wordt: *De penningmeester van de emeritikas is tegenover deputaten verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleggingsbeleid. De penningmeester kan zich daarbij laten bijstaan door beleggingsdeskundigen;*
 - c. Bijlage 3 tekst wordt: In zeer bijzondere omstandigheden kan van deze richtlijn worden afgeweken ... *maar dan wel als unaniem besluit;*
 - d. Bijlage 5 blz. 31 PGGM komt in 2014 of 2015 met een nieuw pensioenreglement ... PGGM is hier *PFZW*.
8. de voorstellen voor wijziging richtlijnen vermogensbeheer, zoals die zijn verwoord in bijlage 3 van het deputatenrapport integraal over te nemen;
9. de voorstellen zoals die zijn opgenomen in de Beschrijving compensatieregeling, zoals verwoord in bijlage 4 van het deputatenrapport integraal over te nemen;
10. de voorstellen tot aanpassing van de kerkorde artikel 13 en bijlage 7, zoals verwoord in het deputatenrapport, de bijlagen 5 t/m 8 integraal over te nemen.

H. Sok, rapporteur.

BIJLAGE 25
 Artikel 69, 187

Rapport van de evaluatiecommissie (supervisorgroep) emeritikas

Samenstelling

De supervisorgroep - in de praktijk al snel minder streng hernoemd tot evaluatiecommissie - bestond uit de broeders ds. J. van 't Spijker (samenroeper), J.W. Storm, ds. N. Vennik, A.J. de Vuyst (rapporteur).

Opdracht

Als onderdeel van de besluitvorming over de emeritikas besloot de generale synode onder punt 8 (Acta, artikel 97, blz. 133):

de partitimpredikanten en de andere predikanten in actieve dienst, tot een nader te bepalen leeftijd, worden voor hun oudedagsvoorziening ondergebracht bij een verzekerings- of pensioenfonds. De daarvoor benodigde aankoopssom wordt onttrokken aan de emeritikas. De opbrengst uit de kerken en het restant van de emeritikas worden daarna gebruikt voor premiebetalingen aan dat verzekerings- of pensioenfonds en voor uitkeringen aan hen die daarin niet zijn opgenomen. Een definitief en uitgewerkt besluit hierover wordt voorbereid en geformuleerd door een door deputaten emeritikas te benoemen uitwerkingscommissie, die grotendeels of geheel overeen zal komen met de huidige commissie toekomstvastheid.

Daarnaast wordt door de synode een adequate supervisorgroep benoemd, welke als taken en bevoegdheid krijgt het continue begeleiden van de uitwerkingscommissie, het namens de synode bewaken van de voortgang van de uitwerking en het nemen van een definitief besluit over de toekomstige inrichting van de oudedagsvoorziening van predikanten en hoogleraren in lijn met de voorstellen uit het deputatenrapport.

Een dergelijk besluit dient AD 2011 genomen te worden; als zich daarbij - bijvoorbeeld door provisorische sluiting van de synode - mogelijkheden aandienen om het definitieve besluit in 2011 door de voltallige synode te laten nemen, verdient dit de voorkeur (nader af te stemmen tussen supervisorgroep en deputaten voor vertegenwoordiging van de kerken).

Werkzaamheden

De evaluatiecommissie heeft in totaal zes keer vergaderd met de uitvoeringscommissie van deputaten emeritikas. Er waren geen andere vergaderingen (nl. zonder uitvoeringscommissie) nodig van de evaluatiecommissie. De vergaderingen in maart, juni en november 2012 werden tevens bijgewoond door een afvaardiging van deputaten vertegenwoordiging (brs. Buijs en/of Quant). Verder werd eind 2012 door ieder van de leden van de evaluatiecommissie een voorlichtingsbijeenkomst bijgewoond. Voorafgaand daaraan werd de gang van zaken toegelicht in een artikel in De Wekker en op de website van het LKB.

Tijdens de vergaderingen is kennisgenomen van de stand van zaken tot dan toe over de ontwikkelingen die in 2012 mochten leiden tot een definitief besluit over de oudedagsvoorziening voor onze predikanten en hoogleraren. In de ontmoetingen werden die ontwikkelingen beoordeeld en besproken en werd intensief met de broeders deputaten meegedacht om te komen tot verdere stappen.

Resultaten

De evaluatiecommissie hecht eraan om u te rapporteren dat ze bijzonder onder de indruk is gekomen van het vele werk van de uitvoeringscommissie, de grote deskundigheid en de vasthoudendheid waarmee deze broeders de verschillende problemen te lijf gingen die zij tegenkwamen bij de uitwerking van het synodebesluit. Dat was een spannende reis en het was een voorrecht om daarvan als evaluatiecommissie getuige te zijn. De resultaten van deze reis zijn dan ook vooral toe te schrijven aan de uitwerkingscommissie.

De periode tot medio 2012 werd gekenmerkt door veel complicaties en problemen bij de pogingen om het plan dat bij de synode was voorgesteld te realiseren. Niet alleen moest samengewerkt worden met verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen die nauwelijks kennis hadden van het kerkelijke reilen en zeilen, maar vooral bleken er aanzienlijke ongewenste wettelijke en fiscale consequenties vast te zitten aan de voorgestelde constructie (te weten: deel van de predikanten in het pensioenfonds volledig in te kopen). In het voorjaar van 2012 werd door het PGGM op een andere weg gewezen, te weten alle predikanten mee te laten doen, maar zonder inkoop van het verleden.

In de gehele gang van zaken was de vergadering in juni 2012 van cruciaal belang. Daar diende een voorstel over die andere weg die gegaan kon worden. Een en ander was door de uitwerkingscommissie gedetailleerd, maar de cruciale vraag was of deze constructie wel binnen het besluit/mandaat van de generale synode lag. Wegens het belang van de zaak werd ook een afvaardiging van het moderamen uitgenodigd hierover mee te denken.

Na toelichting op de voorgestelde constructie konden evaluatiecommissie en deputaten vertegenwoordiging met algemene stemmen concluderen dat die constructie wel degelijk invulling gaf aan het synodebesluit en dat de uitwerkingscommissie tot realisatie kon overgaan. Zij hebben dat vervolgens met verve gedaan.

We willen deze besluitvorming graag verantwoorden met een citaat uit het verslag van deze vergadering. Daar is genotuleerd:

De vraag is nu of de voorliggende oplossing uitgewerkt en geïmplementeerd kan worden binnen het mandaat van de GS2010. Er komen een aantal argumenten ter tafel:

- *Letterlijk gezien komt het wellicht buiten het mandaat, maar moet je de besluiten niet naar de letter lezen maar veeleer naar de geest? De synode heeft gezegd: ER MOET WAT GEBEUREN, en PRINCIPIEEL moet er wat gebeuren. Was die leeftijdsknip nu het principiële punt? Nee, als je maar goed duidelijk maakt dat de weg die de synode wees een onmogelijke is gebleken, en deze weg nu wel begaanbaar is. De synode heeft principiële de bocht genomen dat in plaats van een omslagstelsel we toe moeten naar een verzekering of pensioenfonds, dat is het kernpunt. De nu voorliggende oplossing voldoet daar aan.*

- *Ook dat predikanten zelf moeten bijbetalen, is geen springend punt, dat was ook wel gebeurd als je de oorspronkelijke plannen had kunnen uitvoeren. Pensioenbedragen zullen immers substantieel hoger worden omdat PGGM een lagere AOW-franchise hanteert.*
- *In de komende jaren levert het geen zeer forse verhoging op van de omslag voor de emeritikas, dit wordt opgelost via de compensatie uit het vermogen van Emeritikas.*
- *De regeling geeft uitzicht op wezenlijk hogere uitkeringen voor hen die bij PGGM hun pensioen gaan opbouwen.*
- *We ervaren met elkaar dat werkelijk geprobeerd is vele wegen te zoeken; telkens werd ervaren dat die weg niet geopend bleek, totdat de nu voorliggende weg zich aandiende. We zien dit als aanwijzing dat ook hier sturing plaatsvindt door God; deuren blijken of gaan dicht, maar er wordt er ook één geopend. Het werk is biddend uitgevoerd, we mogen dan ook in vertrouwen die weg gaan die zich wel opent!*

Al met al wordt eenparig besloten door de aanwezige leden van de evaluatiecommissie en Deputaten Vertegenwoordiging dat de nu voorliggende oplossing wel binnen het mandaat valt van de GS 2010 en dat implementatie plaats kan en mag vinden.

*Er heerst dankbaarheid dat we deze stap nu mogen nemen.
(tot zover citaat vergaderverslag)*

De evaluatiecommissie benadrukt dat de lijn van de GS 2010 is gehandhaafd (principeel), maar dat de uitvoering wat is gewijzigd (praktisch). Naar het oordeel van de evaluatiecommissie vallen ook de compensatiemaatregelen onder de noemer 'praktische uitvoering'. De GS 2010 had immers toestemming gegeven om 10 miljoen euro van het eigen vermogen te gebruiken voor overgangsmatregelen (principeel). Deze compensatiemaatregelen vallen binnen de kaders van het genomen besluit. Dit geld was bedoeld om de overgang naar een pensioenfonds mogelijk te maken.

Reflectie op de opdracht

De commissie moet vaststellen dat niet aan de letter van de opdracht is voldaan. De uiteindelijke invulling van de oudedagsvoorziening is - daartoe gedwongen door wet- en regelgeving - een andere dan destijds voorzien (met als neveneffect dat veranderingen veel geleidelijker plaatsvinden). Besluitvorming kon pas plaatsvinden in de zomer van 2012, toen andere wegen gevonden waren om invulling te geven aan de gewenste veranderingen. We vertrouwen erop dat uw synode begrip heeft voor de omstandigheden die deze afwijkingen veroorzaakten.

Voorstellen tot besluit

De commissie heeft geen voorstellen voor besluiten van uw vergadering; wij gaan ervan uit dat de opdracht tot verdere begeleiding van het nieuwe systeem onderdeel zal zijn van de besluitvorming ten aanzien van de deputaten emeritikas.

J. van 't Spijker, samenroeper
A.J. de Vuyt, rapporteur

BIJLAGE 26 Artikel 69

Rapport 7 van commissie 6 inzake het rapport van de evaluatiecommissie (supervisorgroep) emeritikas

In ons rapport 6 hebben wij u toegezegd in ons rapport 7 te zullen terugkomen op het werk van de evaluatiecommissie.

Wij zullen dat kort houden.

Wij kunnen ons vinden in dit rapport. De evaluatiecommissie heeft geen voorstellen voor besluiten. Uw commissie wel.

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. de handelingen van de evaluatiecommissie, bij tijd en wijle aangevuld met de predikanten di. P.D.J. Buijs en D. Quant, onder dankzegging goed te keuren;
2. verdere begeleiding van het nieuwe pensioensysteem te beleggen bij deputaten emeritikas;
3. de evaluatiecommissie met onmiddellijke ingang op te heffen.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 27

Artikel 74

Zegenwens BCGV

Geliefde broeders,

Het bondsbestuur van de Christelijke Gereformeerde Vrouwenverenigingen, bijeen in vergadering te Putten, wenst u allen van harte Gods onmisbare zegen, wijsheid en onderlinge liefde toe bij het nemen van de vele besluiten in het belang van Gods Koninkrijk.

Psalm 119 is onze Bijbelstudie geweest deze middag met name vers 111:

'Uw getuigenissen heb ik voor eeuwig in erfelijk bezit genomen, want zij zijn de vreugde van mijn hart.'

Met zusterlijke groet,
Marja de Braal, secretaresse BCGV.

BIJLAGE 28

Artikel 75

Rapport deputaten geestelijke verzorging militairen

Middels dit schrijven rapporteren uw deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen (DGVM) hun werkzaamheden over de afgelopen drie jaren. Algemeen gesproken kunnen we stellen, dat de wereld van onze militairen in die drie jaar veranderd is. Er zijn minder mannen en vrouwen die worden uitgezonden en zeker grootschalige uitzendingen als eertijds naar voormalig Joegoslavië of recentelijker naar Afghanistan zijn op dit moment niet aan de orde. We kunnen gerust stellen, dat ons leger grotendeels een kazernes- en oefenleger is op dit moment. Daarnaast treffen de bezuinigingen van het huidige kabinet-Rutten de krijgsmacht. Deze beide grote ontwikkelingen, die bezuinigingen hebben uiteraard invloed op de organisatie en het functioneren van de krijgsmacht als geheel. Onze aandacht gaat echter vooral uit naar de mens in het groen, grijs, zwart en blauw, die door de bezuinigingen en de veranderingen in operationaliteit heel wat te verwerken krijgt. Als altijd leveren deze ontwikkelingen ook nu existentiële vragen op op alle gebieden van het menselijk leven.

Krijgsmachtpredikanten

Bovenstaande horen we ook terug in de gesprekken, die deputaten hebben met onze krijgsmachtpredikanten en hun gezinnen. Als gebruikelijk hebben we onze krijgsmachtpredikanten afgelopen jaren regelmatig bezocht en zijn middels gesprekken deelgenoot geweest van hun wel en wee. Uiteraard spreken wij met onze krijgsmachtpredikanten over hun geestelijk welbevinden, hun gezinsleven, de relatie met en het voorgaan in de kerken, de relatie met hun zendende gemeente en verder over alles, wat hun ambt en missie betreft. De Christelijke Gereformeerde Kerken kennen nu nog slechts twee predikanten in de krijgsmacht, ds. M. Dijkstra en ds. P.L.D. Visser. Er was weer sprake van een nieuwe wervingsronde en DGVM heeft zijn best gedaan om daar wellicht ook een van onze predikanten aan mee te laten doen, maar de animo onder hen is niet hoog.

CIO-M

Het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken Militairen (CIO-M) is een ondercommissie van het CIO (het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken) en heeft van de deelnemende kerken in het CIO de opdracht gekregen om op te treden als intermediair tussen kerk en overheid voor alle zaken de protestantse geestelijke verzorging betreffende. Het CIO-M is dus een kerkelijke commissie die als gesprekspartner optreedt van defensie.

De geestelijke verzorging bij de krijgsmacht berust op een gedeelde verantwoordelijkheid van enerzijds de overheid en anderzijds de zogenoemde zendende instanties. De overheid beperkt zich tot het scheppen van voorwaarden waaronder geestelijke verzorging kan plaatsvinden. In de praktijk komt dat neer op het financieren en de logistieke ondersteuning van de dienst. De zorg voor de inhoud van de geestelijke verzorging en de wijze waarop een en ander wordt ingevuld is de verantwoordelijkheid van de kerkgenootschappen. Deze laatste stellen geestelijk verzorgers beschikbaar om dienst te doen bij de krijgsmacht. De kerkgenootschappen treden naar de overheid gezamenlijk op in het CIO-M. Het CIO-M bestaat uit afgevaardigden van de protestantse kerken in Nederland en een vertegenwoordiger van de oudkatholieke kerk.

Het CIO-M vergadert jaarlijks ca. tienmaal. Jaarlijks organiseert het CIO-M samen met de hoofd krijgsmacht predikant een tweedaagse conferentie voor alle krijgsmachtpredikanten en CIO-M leden. Onderwerpen waren in deze periode:

1. in 2011 'Dominee in 3D'. Het concept 3D speelt een belangrijke rol in de benadering in missiegebieden. 3D staat voor Defence (het militaire aandeel) Diplomacy en Development. Deze conferentie werd in Münster bij het hoofdkwartier van het 1e Duits/Nederlandse legerkorps gehouden;
2. in 2012 was het thema 'Geloven onder vuur' dat handelde over de invloed van gebeurtenissen op het levensverhaal van mensen. Hoe geloof en levensbeschouwing daarin doorwerken en hoe een geestelijk verzorger zich kan aansluiten bij het verhaal wat hij te horen krijgt;
3. in 2013 zal de conferentie op 10 en 11 april plaatsvinden.

Deputaten worden in het CIO-M vertegenwoordigd door broeder L.G. Boogerd. Zaken op de agenda van het CIO-M waren o.a.:

1. de relatie tussen eigenheid en gezamenlijkheid in het werk van de diverse Diensten Geestelijke Verzorging in de Krijgsmacht;

2. discussie over inhoud (zaak van de zendende instanties) en beleid (zaak van defensie);
3. werving van nieuwe g'v'ers in de krijgsmacht;
4. het kritisch volgen van de reorganisatie van de Diensten Geestelijke Verzorging;
5. een Sollicitatie Advies Commissie om te komen tot de voordracht van een nieuwe Hoofd Krijgsmacht Predikant;
6. deelnemen aan het onderzoek naar aard en omvang van de Diensten Geestelijke Verzorging. Dit onderzoek staat onder leiding van een onafhankelijke voorzitter de heer De Leeuw, oud kamerlid van het CDA.

Door de aanstelling van een directeur Diensten Geestelijke Verzorging tijdens de laatste reorganisatie van de DGv is er nu een eenhoofdige leiding binnen de Diensten Geestelijke Verzorging. Problemen met aansturing e.d., zoals die er in het verleden waren met zes 'baasjes', zijn grotendeels verdwenen.

Donderdag 13 december 2012 heeft de Hoofd Krijgsmacht Predikant, dominee Paul van der Meulen, zijn functie overgedragen aan dominee Klaas Henk Ubels. Dit gebeurde in de Kloosterkerk in Den Haag in aanwezigheid van vele belangstellenden.

Jaarlijks wordt het Jaarschrift van de Dienst Protestants Geestelijke Verzorging bij de Krijgsmacht aan alle dienstdoende predikanten ter informatie toegezonden en om aandacht te vragen voor de positie van militairen en veteranen.

Algemeen werk

Samen met GKv, NGK en (deels) HHK organiseren deputaten diverse bijeenkomsten, zoals thuisfrontavonden en conferenties voor en met deputaatschappen en krijgsmachtpredikanten. Op deze bijeenkomsten is de krimp van het werk ook duidelijk waarneembaar. Vanwege de beëindiging van grootschalige uitzendingen heeft het op dit moment geen zin om gezamenlijke thuisfrontavonden te organiseren. En ook de kring van deputaten en krijgsmachtpredikanten bleek kwantitatief weer geslonken op onze laatste conferentie in 2011. DGVM onderhouden ook met onze broeders van de GKv een website. Wij mochten bij hen aanschuiven om zo samen sterker te staan. U vindt ons hier: <http://www.netwerk.militairen.gkv.nl>.

Door deputaten is de brochure *Zorg een aandacht voor militair, veteranen en thuisfront* aan alle predikanten en kerkenraden toegezonden. Naast informatie over uitzendingen en de beleving daarvan door militair en thuisfront is de brochure ook bedoeld als handreiking en tips voor pastoraat, aangevuld met een leatuurlijst en informatieadressen.

Verder zijn DGVM voortgegaan met het onderhouden van contacten met militairen en burgers in het buitenland. Zoals u weet gebruiken wij reeds jaren onze kanalen om ook leden van onze kerken, die langere tijd in het buitenland verblijven, het tijdschrift CV-Koers en/of een attentie (rond het kerstfeest) te zenden. Men stelt dat doorgaans zeer op prijs.

Bezetting

Momenteel bestaat uw deputaatschap uit de volgende broeders: L.G. Boogerd (voorzitter), H. de Bruijne, N. van der Lugt, A. van Klaarbergen en P. van Dolderen (secretaris). Van hen wensen N. van der Lugt en P. van Dolderen niet te worden herbenoemd voor een nieuwe periode. Aangezien DGVM vanwege het krimpende werk opengevallen plaatsen niet meer had opgevuld, is het deputaatschap klein geworden. Wij achten echter een bezetting van vijf mensen wel nuttig en nodig en daarom verzoeken wij u de openvallende plaatsen weer te vullen met nieuwe leden.

P. van Dolderen, secretaris

BIJLAGE 29

Artikel 75

Rapport 4 van commissie 3 betreffende het rapport van deputaten geestelijke verzorging militairen

Inleiding

Uw commissie heeft met belangstelling kennisgenomen van de rapportage van deputaten. Uw commissie heeft dit rapport gelezen en overwogen in het licht van de instructie voor deputaten (bijlage 3 K.O.) en in het licht van de opdracht die de synode van 2010 aan deputaten gaf.

Algemeen

Deputaten wijzen in de eerste paragraaf van hun rapport op de grote veranderingen in de omstandigheden waaronder de krijgsmacht functioneert. Recente politieke ontwikkelingen maken duidelijk dat aan deze veranderingen nog geen einde is gekomen. Dat dit invloed heeft op het welbevinden van de militair en dat daarmee bij de pastorale zorg aan deze broeders en zusters rekening dient te worden gehouden, behoeft geen betoog. Of deze veranderingen gevolgen voor opzet en omvang van de geestelijke verzorging van militairen zullen hebben, en als gevolg daarvan voor de positie van de christelijke gereformeerde krijgsmachtpredikanten, is nu nog niet te overzien.

Krijgsmachtpredikanten

De instructie van deputaten draagt hen op minstens eenmaal per jaar een vergadering te houden met de krijgsmachtpredikanten in actieve dienst en hen met raad en daad bij te staan (art. 2b).

Deputaten rapporteren regelmatig gesprekken te hebben gevoerd met de predikanten M. Dijkstra en P.L.D. Visser. Voor zover uw commissie heeft kunnen nagaan, stellen de predikanten deze contacten op prijs.

Art. 2a van de instructie draagt deputaten op om predikanten uit "de eigen kerken" te werven voor deze dienst. Deputaten rapporteren dat hun inspanningen op dit punt zonder succes zijn gebleven en dat de werving nu stil ligt. Dat kan betreurd worden. Anderzijds kan ook de vraag worden gesteld of het aantal van

twee krijgsmachtpredikanten inderdaad te laag is voor kerken met een omvang als de onze. (Ter vergelijking: de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt hebben drie krijgsmachtpredikanten.) Daarbij kan worden bedacht dat de krijgsmacht al langere tijd bestaat uit beroepsmilitairen die, afgezien van uitzendingen, wonen in de omgeving van hun werklocatie en dat de Christelijke Gereformeerde broeders en zusters onder hen dus verzekerd kunnen zijn van dezelfde pastorale zorg als ieder lid van de kerken. Na het afschaffen van de dienstplicht zijn er ook geen groepen jonge kerkleden meer die gedwongen langere tijd op grote afstand van hun woonplaats verblijven en voor wie extra pastorale aandacht nodig is.

De krijgsmachtpredikanten hebben kansen om het evangelie te laten klinken op uitdagende posities in een gesecculariseerde omgeving. Zolang de overheid de ruimte biedt om als kerken in de dagelijkse werkomgeving in deze sector van de maatschappij actief te zijn, zullen we ook als kleine kerken die kans mogen aangrijpen.

Uw commissie stelt voor het contingent krijgsmachtpredikanten op de huidige sterkte te houden en dat wervingsactiviteiten alleen zullen worden ontplooid zover als nodig is om dat doel te bereiken.

Art. 6 K.O. stelt in paragraaf 2 dat: 'Bij het aanvaarden van bijzondere arbeid als bedoeld in art. 6 van de kerkorde dient te worden vastgesteld: [...] f. dat de deputaten de generale synode verslag doen van de inhoud en de voortgang van deze bijzondere arbeid.' Uw commissie constateert dat het rapport geen verslag doet van het werk van de krijgsmachtpredikanten.

Uw commissie stelt voor deputaten uit te nodigen in een volgend verslag enig inzicht te verschaffen in de inhoud en de voortgang van het werk van de krijgsmachtpredikanten.

CIO-M

Deputaten rapporteren uitgebreid over de rol en de activiteiten van het CIO-M en van de bijdragen van deputaten daaraan. Deze activiteiten beantwoorden aan het gestelde in art. 2c van de instructie.

Uw commissie is van oordeel dat deze activiteiten dienen te worden voortgezet zolang de kerken krijgsmachtpredikanten uitzenden. Via dit kanaal zijn er contacten die waardevol zijn voor het functioneren van deze predikanten.

Algemeen werk

Deputaten rapporteren geen thuisfrontavonden meer te organiseren; uw commissie begrijpt en billijkt de redenen daarvoor.

De website die deputaten noemen, blijkt een inlogportaal te zijn; informatie over het werk van deputaten en/of krijgsmachtpredikanten is niet voorhanden. Bovendien meldt de site alleen toegankelijk te zijn voor militairen die lid zijn van een van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

Naar het oordeel van uw commissie draagt deze site niet bij aan de zichtbaarheid van het deputaatschap zoals bepleit in het besluit van de generale synode van 2010 inzake de doelmatigheid van de deputaatschappen.

Aan deze zichtbaarheid heeft de brochure *Zorg en aandacht voor militair, veteraan en thuisfront* wel bijgedragen. Gezien de psychische nood die onder veteranen blijkt voor te komen, is pastorale aandacht voor deze groep iets dat de kerken zeker aan moet gaan.

Uw commissie is van mening dat deze brochure een betekenisvolle bijdrage gaf aan de invulling van art. 2d van de instructie.

Wat betreft de contacten met militairen en burgers in het buitenland, die deputaten volgens art. 2f van de instructie hebben te (doen) onderhouden – het rapport laat zien dat het om een activiteit gaat die bescheiden van omvang is; de effectiviteit ervan wordt niet helder.

Uw commissie is van mening dat ook hier allereerst een taak ligt voor de kerkenraden van de gemeenten waaronder deze kerkleden ressorteren. Nog maar kort geleden was het onderhouden van geregelde contacten over grote afstanden een moeizaam en kostbaar gebeuren. De algemene beschikbaarheid van digitale communicatiemiddelen voor beeld, geluid en geschrift heeft daarin een radicale verandering teweeg gebracht zodat het nu ook voor 'gewone' pastores mogelijk is om met hun schapen waar ook ter wereld (indien nodig: intensief) te communiceren. Daarom stelt uw commissie voor art. 2f te laten vervallen.

Bezetting

Deputaten melden dat door aftreden twee vacatures ontstaan op een totaal van vijf deputaten en stellen voor deze vacatures weer te vervullen. Anderzijds spreken deputaten zelf van 'het krimpende werk'.

Uw commissie is van mening dat, gezien de rapportage van deputaten, het werk goed met minder deputaten te doen moet zijn en stelt daarom voor deze vacatures niet te vervullen.

Instructie deputaten

Uit de rapportage van deputaten blijkt niet dat er werkzaamheden waren in het kader van art. 2e van hun instructie, te weten 'vanuit bijbels-gereformeerd standpunt alles te doen wat mogelijk is om het geestelijk-zedelijk welzijn van de militairen te bevorderen;'. Uw commissie vermoedt dat dit lid van de instructie stamt uit de tijd dat jonge kerkleden vanwege de dienstplicht gedwongen langere tijd op grote afstand van hun woonplaats verbleven in een omgeving die niet altijd bevorderlijk was voor hun 'geestelijk-zedelijk welzijn'. Uw commissie stelt voor dit lid uit de instructie te laten vervallen.

Opdracht generale synode 2010

De generale synode van 2010 gaf aan deputaten één opdracht mee. Deze was een herhaling van een opdracht van de generale synode 2007; de reden van de herhaling was dat deputaten deze opdracht, die deputaten zelf in 2007 hadden voorgesteld, in 2010 niet bleek te zijn uitgevoerd. Deze opdracht luidde: 'deputaten opnieuw op te dragen nadere uitwerking te geven aan de aanbevelingen genoemd in punt 22 van hun vorige rapport [te weten het rapport aan de synode van 2007, LM] en op de volgende generale synode daarvan verslag te doen.'

Genoemd punt 22 luidde:

'Om bekendheid te geven in de gemeenten aan de categoriale zorg voor militairen en om in voorkomend geval predikanten te kunnen werven voor plaatsing bij de krijgsmacht, is het noodzakelijk om de gemeentepredikanten met deze specifieke zorg vertrouwd te maken. Daarom is in de afgelopen jaren een aantal keren contact gezocht met de TUA. Een gastcollege bleek echter moeilijk inpasbaar in de syllabus van de universiteit. Over alternatieven wordt nog nagedacht door de TUA.

De secretaris van DGVM heeft inmiddels ook contacten gelegd met de organisator van de landelijke CGK-predikantenconferentie, ds. J. Nutma, om daar een ingang te krijgen. Toegezegd werd om het verzoek van deputaten aan het bestuur voor te leggen.

Om te voorkomen dat het een ver-van-mijn-bed show wordt, achten deputaten het voorts van belang dat de thuisgemeente van een krijgsmachtpredikant meer gestructureerd optreedt richting die predikant. Een soort thuisfrontcomité of klankbord- c.q. contactcommissie zou de predikant en zijn gezinsleden - vooral ten tijde van een uitzending maar zeker ook daarna - dienen te begeleiden en periodiek contact met hen te onderhouden. Het hierbij definiëren van een taakstelling achten deputaten van groot belang. De kerkenraad zal zich eveneens periodiek een beeld moeten vormen van het wel en wee van de betrokken predikant en zeker te stellen dat hij in de dienst der gebeden niet wordt vergeten.'

In de rapportage aan de synode van 2013 wordt niet expliciet ingegaan op deze opdracht. Desgevraagd melden deputaten deze opdracht wel te hebben uitgevoerd, in die zin dat stappen zijn gezet in de ontwikkeling van de relatie krijgsmachtpredikant – deputaten – thuisgemeente.

Uw commissie meent dat het niet zinnig is deze opdracht te herhalen.

Voorgesteld besluit

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. het contingent CGK-krijgsmachtpredikanten op de huidige sterkte te houden en deputaten op te dragen die wervingsactiviteiten te ontplooien die nodig zijn om dat doel te bereiken;
3. art. 2, lid e. van bijlage 3 K.O. te laten vervallen;
4. art. 2, lid f. van bijlage 3 K.O. te laten vervallen;
5. deputaten uit te nodigen in hun rapport aan volgende synode inzicht te verschaffen in de inhoud en de voortgang van het werk van de krijgsmachtpredikanten, dit in overeenstemming met het gestelde in art. 6 K.O., paragraaf 2f;
6. opnieuw deputaten te benoemen ten getale van drie.

L. Mak, rapporteur

BIJLAGE 30

Artikel 76

Rapport deputaten pastoraat in de gezondheidszorg

1. Samenstelling van het deputaatschap

Het deputaatschap wordt gevormd door de door de GS van 2010 benoemde leden:

dhr. J.W. Baan, voorzitter, ds. J. van der Wal, secretaris, mw. C. Joolink-Manneke, penningmeester, mw. G. van der Beek, mw.dr.s. H.W. den Butter-de Haas, dhr. J. van Gilst, mw. H.M. Middelkoop-van der Rhee, drs. G. Nuninga, mw.dr.s. C. Romkes, drs. H. Timmer, ds. A.C. van der Wekken.

Drs. G. Nuninga liet in het najaar van 2012 weten dat hij de werkzaamheden voor deputaten helaas niet meer kon combineren met zijn dagelijkse en ambtelijke werkzaamheden. Deputaten hebben hem bedankt voor zijn inzet en betrokkenheid.

Ds. A. Dingemanse was evenals de vorige periode ook in deze jaren als dovenpredikant betrokken bij de activiteiten van het deputaatschap.

De website van het deputaatschap is www.gezondheidszorg.cgk.nl.

De werkzaamheden van deputaten zijn verdeeld over vier secties: Contacten, Dovenwerk, Toerusting en Recreatie Lichamelijk Gehandicapten (RLG).

2. Taak van het deputaatschap

Volgens bijlage 2 (art. 6) van de K.O. is de taak van deputaten:

- a. het informeren, stimuleren en begeleiden van de kerken aangaande de ambtelijke dienst met betrekking tot de lichamelijk en verstandelijk gehandicapten;
- b. het zoeken van wegen, waarlangs de interkerkelijke samenwerking op basis van Schrift en belijdenis in de uitvoering van dit werk kan worden gerealiseerd;
- c. het bevorderen van de aanstelling van een geestelijk verzorger - door een of meer kerken - hetzij een dienaar des Woords, hetzij een broeder die naar art. 3 K.O. sub 7 tot dit werk bevoegd is verklaard;
- d. het instrueren van een kerk als bedoeld sub c;
- e. het leggen en onderhouden van contacten met organisaties binnen en buiten eigen kerkelijk leven, die de belangen van de gehandicapten behartigen;
- f. het behartigen van de belangen van het ziekenhuispastoraat;
- g. het zoeken van wegen en mogelijkheden tot bezinning op de theologische, medische en ethische vragen met betrekking tot genoemde werkgebieden.

De generale synode van 2010 besloot:

1. de werkzaamheden van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor hun arbeid;
2. deputaten op te dragen voort te gaan met het organiseren van themadagen omdat deze nog in een behoefte voorzien en zich te bezinnen of en hoe verdergegaan moet worden met de regionale bezinningsavonden;
3. deputaten op te dragen naar wegen te zoeken om het werk in de gezondheidszorg op positieve wijze

- onder de aandacht te brengen om mogelijk een middel te zijn waardoor jongeren hun roeping in deze ontdekken;
4. deputaten op te dragen vacatures voor geestelijke verzorgers onder de aandacht te brengen van predikanten en kerkenraden;
 5. deputaten op te dragen contact te leggen met deputaten kerkorde en kerkrecht om te komen tot een goede regeling van de (kerkelijke) positie van de geestelijk verzorger in de gezondheidszorg en daarin - uitgaande van art.3, sub 8 K.O. - duidelijkheid te geven m.b.t. hun kerkelijke zending;
 6. deputaten op te dragen aan de dovenpastor te vragen een korte handreiking te schrijven hoe wij doven meer kunnen laten participeren in de plaatselijke gemeente;
 7. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de periode na 2013, mede gelet op de te verwachten vacature voor het dovenpastoraat;
 8. opnieuw deputaten te benoemen.

Al vrij gauw werd ons duidelijk dat de generale synode ook een commissie beheersbaarheid deputaatschappen heeft ingesteld. Door het gesprek met deze commissie en de voorstellen van de commissie zagen deputaten zich ook voor de taak gesteld om ten behoeve van deze commissie met een plan van aanpak te komen. Het plan van aanpak vindt u na dit rapport als bijlage E.

3. Sectie toerusting (*G. van der Beek, H.M. Middelkoop-van der Rhee, G. Nuninga (tot 2012), H. Timmer*)

De sectie toerusting binnen het deputaatschap houdt zich bezig, in afstemming met de overige deputaten, met het voorbereiden en organiseren van themadagen.

Wegens gebrek aan belangstelling zijn we gestopt met het organiseren van de regionale bezinningsavonden. In 2011 werd, zoals gebruikelijk na een synodejaar, geen themadag georganiseerd.

In april 2012 werd een themadag georganiseerd rond het thema 'Geweld in relaties'. Via de media werd duidelijk dat het een actueel thema betrof. Uit onderzoek bleek dat huiselijk geweld in orthodox-christelijke kring meer voorkomt dan vaak wordt gedacht.

Ondanks ons inziens goede sprekers en interessante workshops was het aantal aanmeldingen dermate gering dat we op het laatste moment helaas hebben moeten besluiten deze dag te annuleren.

Na een grondige discussie binnen het deputaatschap hebben we toch besloten door te gaan met het organiseren hiervan, maar wel de vorm te veranderen. In april 2013 is op vrijdag de 19e een avond (dus geen hele dag meer) georganiseerd met als thema 'Pastoraat bij huiselijk geweld' met één hoofdspreker en daarna twee workshops. Wij denken dat dergelijke themabijeenkomsten nog steeds aan een behoefte voldoen, ondanks het feit dat potentiële geïnteresseerden ook veel informatie van internet en andersoortige bijeenkomsten en nascholingen kunnen krijgen. Ontmoeting en gesprek met de eigen achterban wordt ook van betekenis geacht. De avond van 19 april kende een redelijk goede belangstelling, maar het had wel beter gekund. Wellicht heeft dit toch met de aard van het onderwerp te maken.

Op deze avond zijn enquêteformulieren uitgedeeld en ingevuld, maar de resultaten zijn op het moment van schrijven van dit rapport nog niet bekend.

Aan de hand van deze resultaten zullen deputaten zich nog bezinnen over de voortgang en wijze van de taak van de toerusting.

4. Sectie dovenwerk (*J. van Gilst, A.C. van der Wekken*)

(zie ook de bijlagen A en B bij dit verslag)

Deze sectie heeft zich de afgelopen periode vooral beziggehouden met:

- a. de aandacht voor het werk en de aanstaande emeritering van ds. A. Dingemans;
- b. de samenwerking met de PKN;
- c. de noodzaak van verdere specialisatie van dovenpastores;
- d. de samenwerking met de NGK;
- e. de contacten met de GKv;
- f. een enquête in de kerken.

a. de aandacht voor het werk en de aanstaande emeritering van ds. A. Dingemans

De afgelopen jaren heeft ds. A. Dingemans zijn werk onder doven met veel liefde, overtuiging en inzet mogen doen. Alle discussie met de Protestante Kerk in Nederland over bezuinigingen en de daaruit voortvloeiende gevolgen, zoals vergroting van het werkgebied, maakten het werk er niet gemakkelijker op. De kernen van zijn werk worden bepaald door de prediking, catechese, Bijbelkringen en het pastoraat aan dove mensen. Daarbij mag opgemerkt worden dat ook steeds meer zichtbaar wordt dat er vele dubbelgehandicapte doven zijn, die vaak weer een speciale benadering vragen. Ook het pastoraat gericht op dove jongeren mag groeien. Hoewel juist daarin nog grote hiaten zijn. Gelukkig is er vanaf september 2012 extra aandacht voor dove jongeren in de persoon van de Ned. Geref. Pastoraal werker. (zie onder)

Ook nieuwe problematiek komt naar boven in het begeleiden van mensen met een Cochlear implantaat. Door een operatie hebben zij weer hoorervaring. Sommigen kunnen zelfs een telefoon gebruiken. Bij anderen beperkt het horen zich tot algemene geluiden, geen spraak. Dit betekent ook specifieke aandacht voor zulke mensen in het pastoraat.

Regelmatig zijn er contacten met doven die niet direct lid van een kerk zijn. In een enkele situatie komt het tot catechese en zelfs tot het afleggen van openbare geloofsbelijdenis en doop. Ook is er door ds. Dingemans en de andere dovenpastores veel werk gemaakt van public relations richting de kerken. Op de website van deputaten, www.gezondheidszorg.cgk.nl, staat gerichte informatie, door ieder kerklid op te vragen. Ook in de kerken is herhaaldelijk aandacht gevraagd voor het pastoraat aan doven. Door te wijzen op bovengenoemde website, door een inventariserende enquête over aantallen auditief gehandicapten binnen ons kerkverband.

Op alle classes in zijn gebied is uitleg gegeven over het dovenpastoraat.

Ook is er een gebarencursus voor predikanten en hbo-pastoraalwerkers georganiseerd.

Met de collega's ds F.C. van Dijke en ds J.F. Kievit van de Prot. Kerk en ook met mw. P.J. de Jong-v.d. Zwaard van de Ned. Geref. Kerken wordt op constructieve manier samengewerkt.

Wel is duidelijk geworden dat de intensiteit van al dit werk bij het ouder worden steeds zwaarder valt. Dit betekent voor ds. A. Dingemans dat hij van plan is om met ingang van 1 augustus 2015 emeritaat aan te

vragen. Op 17-02-2015 bereikt hij de 65-jarige leeftijd.

Deputaten willen de synode verzoeken om te mogen overgaan tot het zoeken en benoemen van een fulltime opvolger voor ds. A. Dingemanse.

b. de samenwerking met de PKN

De jaren 2010-2012 waren een moeilijke tijd voor het Interkerkelijk Dovenpastoraat (IDP). Het Protestants Landelijk Dienstencentrum (PLD), werkgever van dovenpastores ds. F.C. van Dijke en ds. J. F. Kievit, besloot om per 1 september 2012 het fulltime tijdelijk contract met ds. J.F. Kievit om te zetten tot een vast contract voor slechts een 50 % baan, met het argument dat men op de lange termijn niet meer in staat zou zijn een volledig salaris uit te betalen vanwege de dramatische terugloop van inkomsten binnen de PKN. Dit besluit werd genomen tegen de wil van de beleidsgroep (nieuwe benaming van werkgroep en deputaten) en zonder deputaten CGK hier in te kennen. Direct hebben deputaten in een gesprek hun bezwaren kenbaar gemaakt. Toch is het besluit gehandhaafd en uitgelegd op de synode van de PKN. Deputaten hebben gereageerd door opnieuw een gesprek aan te vragen met het moderamen van de synode van de PKN. Dit gesprek heeft plaatsgevonden op 10 december 2012 en is positief verlopen. Deputaten hebben de volgende eisen op tafel gelegd:

1. het een-op-een-pastoraat is voor de CGK onopgeefbaar, d.w.z. er moet persoonlijk contact zijn tussen de dove en de dovenpastor;
2. het beleid mag niet eenzijdig worden bepaald door de managers van het PLD, maar door de beleidsgroep;
3. er mag niet nog meer bezuinigd worden op het werk van de dovenpastores.

De PKN heeft toegezegd met deze eisen akkoord te gaan, zodat onze samenwerking kan worden voortgezet.

Achtergronden van deze eisen:

- de overweging dat de christelijke doven één groep vormen, die je niet zomaar uit elkaar kunt halen. Chr. Geref. doven kunnen niet apart 'georganiseerd worden';
- het Chr. Geref. belang dat onze doven wel voldoende pastorale aandacht ontvangen. Binnen de PKN waren geluiden dat het meer zendend pastoraat moest worden, via email, chatten en uitenden van kerkdiensten. Nieuwe vormen kunnen hier en daar ingezet worden, maar niet het persoonlijk pastoraat vervangen;
- de bezuiniging betekent wel dat de twee fulltime dovenpastores er werk bij hebben gekregen, zij moeten nu de helft van het werkgebied van ds. Kievit erbij nemen, zodat ze andere werkzaamheden moeten afstoten, ze kunnen bv. niet alle vergaderingen van de Interkerkelijke Commissies (I.C.'s) en de beleidsgroep meer bezoeken.

c. de noodzaak van verdere specialisatie van dovenpastores

Deputaten adviseren de synode om ook na emeritering van ds. Dingemanse opnieuw een fulltime dovenpastor aan te stellen. De pastorale contacten met doven vereisen een grondige kennis van de gebarentaal en de leefwereld van de doven. De kennis over doofheid die nu in de CGK voorhanden is, mag niet verloren gaan. Ook het missionaire aspect is belangrijk. Veel dove jongeren, ook in onze eigen kerken, dreigen af te haken. Om met hen in contact te blijven zijn er specialisten nodig. Steeds meer dove kinderen en volwassenen krijgen een cochlear implantaat (CI). Zij dreigen tussen wal en schip te vallen, omdat zij niet meer volledig tot de wereld van doven horen, maar ook niet tot de wereld van de horenden. Ook deze groep heeft de aandacht van het dovenpastoraat nodig.

Er komen ook steeds meer doven met een dubbele handicap, bv. doof en verstandelijk gehandicapt, doof met een sociale handicap, doof en spastisch, doof en blind. De dovenpastores zullen zich verder moeten specialiseren om deze mensen adequate pastorale zorg aan te bieden. Zie verder de bijlage van de hand van ds. A. Dingemanse: 'Waarom een gespecialiseerde predikant voor doven nodig is.'

d. de samenwerking met de Nederlands Gereformeerde Kerken

De NGK hebben besloten aansluiting te zoeken bij het Interkerkelijk Dovenpastoraat. Er zijn goede gesprekken geweest met de Commissie Dovenpastoraat van de NGK. Een van de commissieleden was al enkele jaren waarnemer bij de vergaderingen van de Beleidscommissie. Dit betekent dat de 'Overeenkomst van samenwerking', in het verleden gesloten tussen de Herv. Kerk in Nederland, de Gereformeerde Kerken Synodaal en de Christelijke Gereformeerde Kerken, na de fusie door beide eerstgenoemde kerken voortgezet door de Protestantse Kerk in Nederland, nu uitgebouwd en gemoderniseerd moet worden. Een door gezamenlijke vertegenwoordigers van genoemde kerken binnen het Interkerkelijk Dovenpastoraat voorstel gaat hierbij. We vragen de synode hiermee in te stemmen en dit te ondertekenen.

De feitelijke situatie is nu zo dat in de praktijk de samenwerking met de NGK al begonnen is, in de verwachting van de goedkeuring door de synode, mede gezien het feit dat we op vele vlakken reeds met de NGK samenwerken.

De contacten met de NGK hebben ertoe geleid dat de Landelijke Vergadering van de NGK per 1 september 2012 mevr. P.A. de Jong-van der Zwaard heeft benoemd als pastoraal werker onder doven, voor één dag in de week. Zij gaat zich voornamelijk bezig houden met het werk onder dove jongeren. Het verheugt ons dat zij op deze manier het dovenpastoraat komt versterken.

e. de contacten met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt

Deputaten dovenwerk GkV hebben sinds kort contact gezocht met het IDP. Voor de GkV wordt het steeds moeilijker om zonder samenwerking met andere kerken het dovenpastoraat te behartigen. Doven uit de GkV voelen zich erg geïsoleerd en willen graag contacten met het IDP. Mocht de GkV mee gaan doen, dan komen er ongeveer 80 doven bij, maar ook een fulltime dovenpastor. Het betekent wel een reorganisatie van het dovenpastoraat, omdat de regionale dovencommissies van de GkV moeten integreren met de I.C.'s.

f. een enquête in de kerken

Deputaten hebben naar alle kerkenraden van de CGK een enquêteformulier gestuurd om te weten te komen hoeveel doven, slechthorenden enz. lid zijn van onze kerken. De respons was ongeveer 95 %. In het

grafiekje hieronder vindt u de resultaten. Waarschijnlijk ligt het aantal slechthorenden hoger, omdat niet alle kerken de precieze aantallen konden geven.

<i>Auditieve beperking</i>	<i>Aantallen</i>
1. doof - gebruikt gebaren	35
2. doof - gebruikt spraakafzien	15
3. ernstig slechthorend - weinig communicatie	61
4. drager Cochleair Implantaat	15
5. dubbel gehandicapte doven	8

5. Sectie contacten (*J.W. Baan, C. Romkes, J. van der Wal*)

De sectie contacten richt zich op de contacten met de predikanten en pastoraal werkers/geestelijk verzorgers werkzaam in de gezondheidszorg. Helaas is het op het moment van schrijven nog niet gelukt een ontmoetingsdag of -avond af te spreken, maar deputaten hopen dat het later dit jaar nog daartoe zal komen. Er zijn wel enkele persoonlijke contacten geweest. Ds. C.J. van den Boogert ging in de afgelopen periode met emeritaat, maar hij liet weten dat het nog niet tot een officieel afscheid is gekomen omdat hij nog parttime als geestelijk verzorger actief is; hij wil ook nog wel contact houden met deputaten. Van ds. J. Huisman hebben deputaten jaarlijks een verslag ontvangen van een gesprek van hem met de kerkenraad van de zendende kerk, Stadskanaal.

Naast deze contacten draagt de sectie contacten zorg voor de vertegenwoordiging in het CIO-G en Eleos. De vertegenwoordiging in het jaarlijkse overleg van de Raad van Toezicht en Bestuur van Eleos met de kerken is door ons deputaatschap overgenomen van deputaten diaconaat, op hun verzoek.

In de contacten met Eleos zijn deputaten inmiddels bij twee vergaderingen aanwezig geweest. Besproken zijn de ontwikkelingen bij Eleos en de zorgen die de groei met zich meebrengt bij een afnemende rol van de overheid bij de financiering. Het is niet ondenkbeeldig dat in toenemende mate een beroep op de kerken moet worden gedaan. Veel meer kan door deputaten hierover op dit moment niet worden gezegd.

Vanuit ons deputaatschap heeft mw.dr.s. C. Romkes zitting in het CIO-G. Deze commissie vergadert 4x per jaar. In de afgelopen periode heeft het CIO-G o.a. gesproken over het Toekomstig Bestel Geestelijke Verzorging, met name over registratie, de positie van de hbo-geestelijkverzorgers en de ambtelijke binding. Vanuit het CIO-G is benadrukt dat de ambtelijke binding een onopgeefbare kwaliteitseis is.

Verder besprak het CIO-G de conceptteksten van de 'Beginselewnet AWBZ-zorg'. Het CIO-G zag hierin een mogelijkheid om de positie van de geestelijke verzorging nadrukkelijker nog dan in de Kwaliteitswet Zorginstellingen (artikel 3) te verankeren, met name op het punt van de extramurale zorg.

Het CIO-G is bezorgd over de maatregelen van de overheid rond de zorgzwaartepakketten.

Ouderen en gehandicapten die voorheen in een zorgcentrum of instelling opgenomen werden moeten nu thuis blijven wonen, terwijl de voorzieningen (huishoudelijke hulp, dagopvang) niet meer vergoed worden. In bijlage C bij dit rapport vindt u een uitgebreid verslag van CIO-G.

Ten aanzien van de bovengenoemde opdracht van de synode, sub 3, 4 en 5 hebben deputaten aandacht geschonken aan de website om het werk van deputaten meer onder de aandacht te brengen. Deputaten zien geen andere mogelijkheden om het werk in de gezondheidszorg of vacatures van geestelijke verzorgers onder de aandacht te brengen, anders dan al via de media en tal van websites gebeurt.

Deputaten kerkorde en kerkrecht lieten al in 2010 weten geen nadere regeling nodig te achten van de (kerkelijke) positie van de geestelijk verzorger in de gezondheidszorg. Bij de aanstelling van een geestelijk verzorger zijn al voldoende mogelijkheden om een en ander goed af te spreken, waarbij deputaten kerkorde en kerkrecht voorbeelden uit het verleden aangaven. Wellicht dat mede naar aanleiding van wat binnen CIO-G besproken wordt, deze zaak in de toekomst opnieuw door ons deputaatschap onder de aandacht wordt gebracht.

6. Sectie recreatie lichamelijke gehandicapten (RLG) (*J.W. Baan, H.W. den Butter-de Haas*)

De sectie RLG is vertegenwoordigd in de werkgroep recreatie lichamelijke gehandicapten.

De activiteiten van de werkgroep zijn onderverdeeld in drie groepen:

1. een jaarlijkse bootreis met de Prins Willem Alexander (PWA);
2. een jaarlijkse vakantieweek in het Rooseveltthuis te Doorn (FDR);
3. een jaarlijkse vakantieweek voor jongeren.

Deputaten zijn dankbaar voor de goede voortgang van het werk van de werkgroep en de vele vrijwilligers die zich met veel liefde hiervoor inzetten. In 2011 en 2012 hebben deputaten de werkgroep uitgenodigd voor een gezamenlijke vergadering. Uit de gesprekken kwam o.m. naar voren dat deputaten meer inzicht zouden moeten hebben in het aantal kerkleden met een medische achtergrond, om hen evt. te kunnen benaderen voor het werk van RLG. Ook zou meer aandacht aan de reizen gegeven kunnen worden.

Een verslag van de gesprekken met RLG vindt u in bijlage D bij dit rapport.

7. Financiën (*C Joolink-Manneke, penningmeester*)

Hierna volgt een opstelling van de begroting voor de jaren 2014 t/m 2016

Bij de omslagbepaling wordt uitgegaan van een ledenaantal van 74.000.

	Raming 2013 €	Begroting 2014 €	Begroting 2015 €	Begroting 2016 €
Baten				
Omslag	99.900	99.900	99.900	99.900
Rente	2.500	2.600	2.500	2.400
Bijdrage PKN-kerken	9.075	9.075	9.075	9.075
Totaal inkomsten	111.475	111.575	111.475	111.375
Lasten				
Traktament/bijdr. PFZW	70.650	71.350	72.050	72.750
Reiskosten	10.500	10.000	10.000	10.000
Afdracht emeritikas	14.750	15.000	15.000	15.000
Toerustingsavonden	3.000	3.000	3.000	3.000
Kosten Dienstenbureau	6.000	6.050	6.100	6.150
Accountantskosten	1.200	1.200	1.200	1.200
Secretariaatskosten	250	250	250	250
Werkgroep recreatie	4.000	4.000	4.000	4.000
Diverse algemene kosten	3.000	4.000	4.000	4.000
Totaal uitgaven	113.350	114.850	115.600	116.350
Saldo	1.875-	3.275-	4.125-	4.975-

Net als voorgaande jaren vragen deputaten geen verhoging van de omslag. Dit zal resulteren in een iets lager eigen vermogen aan het einde van de komende synodeperiode. Deputaten vragen dus een omslagbijdrage van € 1,35. Hieronder een opstelling van het geschatte vermogen per 1-1-2014:

Eigen vermogen per 1 januari 2013	137.802
Raming saldo 2013	-1.875
Eigen vermogen per 1 januari 2014	135.927

Het eigen vermogen in een percentage van de jaarlijkse lasten bedraagt iets meer dan 100%.

8. Conclusies

Ten aanzien van de opdracht van deputaten komen we tot de volgende conclusies:

- met dankbaarheid kijken deputaten terug op een goede periode waarin het werk in onderlinge saamhorigheid is gedaan;
- de contacten met CIO-G en Eleos blijven de aandacht van deputaten houden. Het is van belang deze contacten op goede wijze te blijven behartigen;
- het dovenpastoraat heeft veel aandacht gehad de afgelopen periode. Deputaten onderstrepen het belang van de aanstelling van een nieuwe dovenpredikant na het emeritaat D.V. van ds. Dingemans;
- met de commissie beheersbaarheid is indringend contact geweest over het werk van deputaten. De conclusies van deputaten en onze visie vindt u in het plan van aanpak, bijlage E.

9. Voorstellen

Deputaten komen tijdig met een voordracht van de namen van broeders en zusters, die door de synode benoemd kunnen worden als leden van het deputaatschap pastoraat in de gezondheidszorg. Een aantal deputaten zijn aftredend, en zoals aangegeven trad G. Nuninga al terug. Deputaten denken wel dat met een iets kleiner aantal deputaten kan worden volstaan. Ook zouden deputaten het op prijs stellen wanneer mw. C. Romkes ons binnen CIO-G kan blijven vertegenwoordigen, ook wanneer zij geen officieel deputaat meer is, gezien de ervaring en bekendheid met CIO-G die zij nu heeft.

J.W. Baan, voorzitter
ds. J. van der Wal, secretaris

Bijlage A

Dovenwerk - t.a.v. specialisatie dovenpredikant Waarom een gespecialiseerde predikant voor doven nodig is

a. De beperking doofheid binnen de gemeente van Jezus Christus

'Het geloof is uit het horen' (Romeinen 10: 17).

In de gemeente van Jezus Christus gebeurt de overdracht van het evangelie in al zijn vormen via spreken en luisteren. Er is nauwelijks een activiteit in de gemeente, die niet gepaard gaat met orale communicatie. Een kerkdienst, een Bijbelkring, catechese, persoonlijk pastoraat, wijkkringen - alle communicatie gaat via spreken en luisteren. Mensen met een auditieve beperking hebben grote problemen. We ontdekken dat al bij slechthorenden onder ons. Die kunnen met hulpmiddelen vaak nog wel meedoen met de kerkdienst en

een persoonlijk gesprek voeren. Maar kringwerk en vergaderingen worden al moeilijker. Bij dove mensen, die geen spraak meer kunnen opvangen, is de wereld van de kerk gesloten.

In vroeger tijd heeft de bovengenoemde tekst de kerk ook in grote verlegenheid gebracht. Hoe konden dove mensen het evangelie meekrijgen? Dove mensen stonden buiten de kerk. Er is zelfs een uitspraak bekend - toegeschreven aan Luther: dove hebben geen ziel. Zo groot was de verlegenheid.

Dove mensen vertellen vele verhalen van vroeger, hoe ze als kind mee moesten naar de kerk, maar daar zich zaten te vervelen, lampen te tellen, of orgelpijpen te bestuderen. Meedoer konden ze niet. Misschien de Bijbeltekst en het liedvers dat op het bord stond opzoeken en lezen. Meer inhoud was er niet. De voorganger staat bijna altijd te ver weg, hij is beweeglijk en kijkt alle kanten op. Het licht valt niet goed. Zelfs de beste spraak-afziener kan niet meedoen in de gewone kerkdienst.

Als kerk is onze opdracht aan alle mensen het evangelie te verkondigen en de gemeente-leden pastoraal bij te staan - gemeenschap met elkaar te hebben. Mensen met een auditieve beperking kennen alternatieve vormen van communicatie. Daaraan zullen we ons moeten aanpassen om ook hun het evangelie door te geven.

Dat gebeurt in het dovenpastoraat. We gebruiken verschillende vormen van communicatie, aangepast aan dove mensen, in de vormen waarin zij communiceren. Dat moet geleerd worden. Het is enerzijds de taal en de cultuur van dove broeders en zusters leren. (Een aparte taal betekent een aparte cultuur, want alles moet anders dan op orale manier; wij spreken van dovencultuur.) Anderzijds is het gevoelig worden voor de dove medemens en hoe hij of zij communiceert met de omgeving. De een zal dat doen in gebarentaal, een ander schriftelijk, weer een ander met vierhandengebaren.

Nog iets over bovengenoemde tekst. De verlegenheid van de kerk is soms nog zo sterk dat deze tekst hier en daar nog aangehaald wordt om allerlei aanpassingen die nodig zijn om de boodschap aan dove broeders en zusters te weren uit een kerk, omdat het vreemd aandoet. (Met name gaat het dan bv om beamers in de kerk - of tolken.)

Gelukkig hebben dove christenen een heel duidelijke uitleg van deze tekst. Zij zeggen: het gaat om 'geestelijk' horen, de communicatie van het evangelie ontvangen, ook in beeldtaal. Zij spreken over 'horen met de ogen'.

b. De impact van doofheid

Wat betekent het doof te zijn?

Ik wil enkele belangrijke vormen van doofheid onderscheiden:

1. Postlinguale doofheid - iemand die horend geboren is, maar later doof geworden is.

Zo iemand heeft in de jeugd goed leren spreken in zijn/haar moedertaal - het Nederlands. Hij/zij heeft begrip van klanken, woorden, muziek, enz. Maar op enig moment is doofheid opgetreden; geen spraak meer kunnen verstaan, ook niet met geluidsversterking. Dat betekent dat de communicatie met de directe omgeving gestoord wordt, soms langzamerhand, soms ook heel plotseling (ongeluk, optredende plotsdoofheid). Vaak komt er dan moeizame communicatie op gang. Leren spraakafzien, soms gebaren leren (vaak ook moeizaam, niet zo vlot als doofgeboren mensen). Soms is de beste communicatie de schriftelijke: door alles op te schrijven wat gezegd wordt. Er zijn voor hen ook schrijftolken, die ingehoord kunnen worden. Maar in de normale situaties zijn zij helemaal afhankelijk van de goodwill van hun omgeving (familie, collega's, gemeenteleden, enz.). Altijd is het nodig om naar de dove te kijken, gezicht in het licht. Langzaam en duidelijk gearticuleerd te praten, vaak te herhalen, soms een woord op te schrijven. In de kerk is het moeilijk maar niet onmogelijk om zulke mensen op te vangen. Als we maar willen schrijven en alles schriftelijk aanleveren. De predikant in de gemeente moet de hele dienst woordelijk uitschrijven - preek plus gebeden. Dan kan de dove meedoen. En dan nog is er niet de mimiek, de intonatie, de stiltes enz. die in spreektaal gebruikt worden. Dat alles ontgaat de dove.

2. Prelinguale doofheid - vanaf de geboorte doof.

Een dove baby hoort niets, geen geluid. Vader of moeder verschijnen plotseling boven de wieg. De hele wereld hangt aan elkaar van plotselinge verschijningen. Je hoort niets aankomen. De taal is een verhaal apart. Dove kinderen leren niet spreken zoals horende kinderen. Die immers leren nazeggen wat ouders hun voorzeggen. En daaraan begrippen vastkoppelen. Zo ontstaat taal. Bij dove kinderen niet. Daarom is tegenwoordig gebarentaal zo belangrijk. Nederlandse gebarentaal (NGT) is de moedertaal van doofgeboren mensen. In die taal kunnen zij elkaar volledig begrijpen. Het is een volwaardige taal, waarin je alles kunt zeggen, met alle variatie, waarin je grappen kunt maken, elkaar kunt uitschelden, maar ook hogere vormen kunt gebruiken, zoals drama, toneel, poëzie enz.

Als een kind doof geboren is, wordt ouders aangeleerd zo snel mogelijk gebaren te gebruiken en die een doof kind aan te bieden. Zo leren dove kinderen communiceren in gebaren. Zij leren aan die gebaren begrippen te koppelen. Zo groeien ze op in gebarentaal. Op school krijgen ze tweetalig onderwijs, waarbij in eerste instantie gebruik gemaakt wordt van gebaren, naast het schrijven in het Nederlands. Langzamerhand leren dove kinderen ook Nederlandse woorden en zinnen te spreken, via logopedie. Een moeizaam proces, maar noodzakelijk om te kunnen communiceren in de horende maatschappij, waarin zij leven. Hun moedertaal blijft de Nederlandse gebarentaal. Nederlands is voor hen een tweede taal.

Dat betekent vergeleken met horende kinderen een achterstand in de ontwikkeling van het Nederlands: een kleinere woordenschat, minder begrip van de opbouw van zinnen, langere zinnen zijn heel moeilijk voor dove mensen. Alleen die doofgeborenen die verder kunnen studeren, groeien in het Nederlands. Zij gaan ook meer Nederlandse boeken lezen enz. Het grootste deel van de dove mensen komt niet echt aan het lezen van boeken toe. Daarom is voor hen de bijbel ook z'n moeilijk boek en moeten we altijd eenvoudige gedeelten kiezen of heel veel uitleggen.

c. Doofheid in allerlei vormen en situaties

Binnen het dovenpastoraat hebben we te maken met een heel palet aan verschillende vormen van doofheid. Ik noem er een aantal:

1. Prélinguaal doven - meestal doof geboren of op zeer jonge leeftijd doof geworden. Hun moedertaal is NGT. Zij hebben gebaren nodig om goed te communiceren.
2. Postlinguaal doven - mensen die na hun 7e jaar doof geworden zijn. Zij hebben Nederlands leren

- spreken als kind. Zij weten wat geluid is, en muziek. Hun moedertaal is het Nederlands. Zij volgen Nederlandse zinnen goed. Vaak hebben zij moeite met het aanleren van gebaren. Zij gebruiken het liefst Nederlands met ondersteunende gebaren. Anderen kiezen voor schriftelijke communicatie. (Alles opschrijven, via pen en papier of laptop.)
3. Doofblinde mensen. Mensen die doof zijn en zeer slecht zien of soms helemaal blind zijn. Of soms blind zijn en zeer slecht kunnen horen. Zij communiceren vaak met vierhandengebaren, waarbij de handen van de spreker gevolgd worden door de eigen handen van de doofblinde erop te leggen. Andere doofblinden communiceren met behulp van het Braillesysteem.
 4. Doof en verstandelijk gehandicapt in allerlei vormen, waarbij de communicatie gericht is als op een dove - vaak met minder uitgebreide gebaren of andere gebarensystemen. (Bv. gebaren ontwikkeld op 's Heerenloo.)
 5. Doof en lichamelijk gehandicapt. Denk aan vormen van spastisch zijn (komt vaak voor) in allerlei vormen. Soms ook nog weer samengaan met een verstandelijke handicap.
 6. Zwaar slechthorende mensen, die het gemakkelijkst communiceren met gebaren, soms nog wel iets geluid opvangen.
 7. Mensen die via een operatie een cochleair implantaat dragen. In meerdere of mindere mate krijgen zij geluid binnen. Soms kunnen zij spraak verstaan, in andere situaties is het alleen opvangen dat er gesproken wordt. Zij communiceren vaak met gebaren. Zonder het apparaat zijn ze doof en in allerlei situaties moeten ze als dove communiceren. Denk aan sport enz.

Binnen het dovenpastoraat moeten we ons leren instellen op al deze mensen. Aanvoelen waar hun vragen liggen, met welke emoties zij worstelen. Uitvinden hoe we kunnen communiceren. Daarbij is kennis van de bijzondere vormen van communicatie vereist en kennis van de leefomstandigheden en leefmogelijkheden van deze mensen.

d. De opbouw van de specialisatie

Binnen de Chr. Geref. Kerken hebben we te maken met tientallen doven. We schatten het in over heel Nederland zo'n 90 mensen in allerlei vormen van doofheid.

Daarnaast hebben we te maken met honderden slechthorende mensen. Ook zij komen vaak te kort in hun eigen gemeente. Vaak moeten kerkenraden geïnstrueerd worden hoe om te gaan met slechthorende mensen. En iedere kerk heeft wel slechthorende mensen in de kaartenbak. Kennis van doofheid en bekwaamheid in het communiceren met doven en slechthorenden in ook de enorme gevarieerdheid is absoluut noodzakelijk.

Wil het dovenpastoraat diepgang krijgen, dan betekent het dat we iemand moeten hebben die ook theologisch en pastoraal geschoold is. Het is van belang om praktijkervaring binnen het gewone pastoraat van de kerkelijke gemeente te hebben, om die uit te breiden naar de specifieke noden en moeiten van dove en slechthorende mensen. Daarom is een gespecialiseerde dovenpastor noodzakelijk, ook binnen de Chr. Geref. Kerken. Hoe we het dovenpastoraat verder ook vormgeven. Hetzij zoals tot nu toe, samen met de PKN en de NGK, of ook in andere vormen. Daartoe kan het niet anders of er moet gedacht worden aan een predikant of misschien een bekwaam pastoraal werker, die weet heeft van doven.

De specialisatie zal in ieder geval bestaan uit het leren van NGT en Nederlands ondersteunende gebaren. Wie dat nog helemaal moet leren moet denken aan een taalstudie, waarbij het op niveau komen van diepgaande gesprekken toch zeker enige jaren duurt.

Verder zal er kennis genomen moeten worden van de dovencultuur. Ook zal inzicht verworven moeten worden over de verschillende vormen van auditieve beperkingen, zoals boven omschreven.

Wie in deze wereld werkt, komt automatisch met dove en slechthorende mensen van andere kerken in aanraking. Ook wel met mensen die van geen kerk lid zijn. Binnen de dovenwereld zijn er veel minder kerkmuren. Het werk van een predikant voor doven heeft dan ook altijd in zich vele vormen van evangelisatie en diaconaat. Vaak moet er ook concrete hulp georganiseerd worden of moeten andere hulpverleners erbij betrokken worden.

Slot

Ik hoop op deze wijze duidelijk te hebben gemaakt dat voor het pastoraat aan doven het perse noodzakelijk is een dovenpastor in dienst te hebben, die zich helemaal kan wijden aan de zorg voor dove en slechthorende mensen.

Er moet in de kerken ook op de centen gelet worden. Maar laten onze dove leden, die toch al met zoveel beperkingen moeten leven, niet de dupe worden van de noodzaak tot bezuinigen.

De Here van de kerk is ons voorgegaan in de aandacht voor hen die niet mee konden doen in de maatschappij van zijn dagen. Zieken, armen, gehandicapten, hoeren en tollenaars. Hem volgen betekent m.i. zeker oog hebben voor die mensen, die met veel meer moeite mee kunnen doen in de gemeente van Jezus Christus. Ook doven horen erbij!

A. Dingemane

Bijlage B

Dovenwerk

Overeenkomst van samenwerking voor de geestelijke verzorging van Doven

De Werkgroep voor het Dovenpastoraat van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), de Deputaten Pastoraat in de gezondheidszorg van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (CGK) en de Commissie Dovenpastoraat van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK),

overwegende dat het de arbeid van de predikanten die belast zijn met de taak van de geestelijke verzorging van de doven binnen de genoemde kerken ten goede komt wanneer de werkerreinen verdeeld worden in qua omvang van werk gelijke gebieden,

zijn, onder voorbehoud van goedkeuring door de Generale Synoden c.q. de Landelijke Vergadering van de genoemde kerken als volgt overeengekomen:

1. Werkgroep, Deputaten en Commissie vormen het samenwerkingsverband Interkerkelijk Dovenpastoraat (IDP), dat verantwoordelijk is voor beleid en uitvoering t.a.v. de geestelijke verzorging van dove leden van genoemde kerken.
2. De geestelijke verzorging van de doven dient te geschieden op basis van Schrift en belijdenis.
3. Onder geestelijke verzorging wordt o.a. verstaan: het voorgaan in diensten, het één-op-één-pastoraat en vorming & toerusting.
4. Voor de geestelijke verzorging van doven stelt de PKN 1,5 fte predikant ter beschikking, de CGK 1 fte predikant en de NGK 0,2 fte pastoraal werker.
5. Voor de geestelijke verzorging van de doven wordt in gezamenlijk overleg het grondgebied van Nederland onder de predikanten verdeeld in qua omvang van het werk gelijke delen. De pastoraal werker zal in overleg met de predikanten een deel van de geestelijke verzorging op zich nemen.
6. De onder punt 5 bedoelde verdeling zal op zodanige wijze aan eventuele veranderingen in de feitelijke omstandigheden worden aangepast, dat de omvang van het werk steeds zo evenredig mogelijk is.
7. De predikanten zijn bevoegd tot de volledige ambtsuitoefening in de samenwerkende kerken, onverlet de rechten van de plaatselijke kerken en gemeenten.
8. De predikanten en de pastoraal werker rapporteren en zijn voor de vervulling van hun taak verantwoording schuldig aan het samenwerkingsverband van het Interkerkelijk Dovenpastoraat, onverminderd hun verantwoordelijkheid jegens hun eigen kerkelijke instanties.
9. Indien een van de functies vacant raakt, wordt in de vacature geen beroep uitgebracht of toezegging daarvan gedaan, dan nadat de Werkgroep, Deputaten en de Commissie daarover overeenstemming hebben bereikt.
10. De predikanten en de pastoraal werker nemen in hun arbeid ten opzichte van elkaar c.q. van de plaatselijke gemeenten en kerken en van derden de volgende regels in acht:
 - a. zij zullen streven naar een zo sterk mogelijke participatie/integratie van de doven in het normale kerkelijk leven;
 - b. zij zullen zoveel mogelijk bevorderen dat de bediening van de sacramenten aan doven geschiedt in kerkdiensten voor horenden of in gecombineerde diensten voor doven en horenden;
 - c. zij zullen ernaar streven, dat in plaatsen of rayons waar een zekere concentratie van dove gemeenteleden bestaat, met medewerking van de kerkenraden interkerkelijke commissies worden gevormd, welke onder toezicht van de kerkenraden en geadviseerd door de dovenpredikant, de geestelijke verzorging van doven bevorderen;
 - d. de predikanten en de pastoraal werker zullen regelmatig samenkomen ter uitwisseling van ervaringen en ter bespreking van gemeenschappelijke problemen;
 - e. in uitzonderingsgevallen, waarover zij vooraf in goed overleg, rekening houdend met de belangen van de betrokkenen, tot overeenstemming zijn gekomen, kunnen de predikanten pastorale zorg verlenen aan buiten hun gebied woonachtige dove gemeenteleden;
 - f. in dovensdiensten, belegd in overleg met de Ned. Chr. Bond voor Doven, zullen de predikanten alleen in hun eigen gebied voorgaan; uitzonderingen op deze regel betreffen zij in hun periodiek overleg.
11. De leden van Werkgroep, Deputaten en Commissie zullen in het samenwerkingsverband van het Interkerkelijk Dovenpastoraat met het oog op een juiste uitoefening van hun gemeenschappelijke taak, tenminste drie maal per jaar in vergadering bijeenkomen.
12. Deze overeenkomst wordt aangegaan voor de tijd van twee jaar en wordt, tenzij zij vóór het verstrijken van die termijn schriftelijk door een der partijen is opgezegd, voor een gelijke termijn voortgezet.

Deze overeenkomst treedt in werking in aansluiting op de overeenkomst van 1971, goedgekeurd en aangepast in 1975, opnieuw aangepast in 2013, vooruitlopend op goedkeuring van de generale synoden van de PKN en de CGK en van de landelijke vergadering van de NGK, ondertekend op 30 mei 2013.

Namens de Prot. Kerken Nederland:

- ds. mw. Karin van den Broeke, preses van de synode van de PKN;
- ds. mw. Marianna van de Graaf, voorzitter Werkgroep Dovenpastoraat van de Dienstenorganisatie van de PKN, tegelijk huidig voorzitter van de Beleidsgroep van het Interkerkelijk Dovenpastoraat.

Namens de Chr. Geref. Kerken:

- dhr J. Baan, voorzitter Deputaten Pastoraat in de Gezondheidszorg van de Chr. Geref. Kerken;
- dhr Johan van Gilst, lid van Deputaten Pastoraat in de Gezondheidszorg en secretaris van de Beleidsgroep van het Interkerkelijk Dovenpastoraat.

Namens de Ned. Geref. Kerken:

- dhr Ad de Boer, voorzitter Moderamen van de Landelijke Vergadering van de Ned. Geref. Kerken;
- ds. Piet van Veelen, voorzitter Commissie Dovenpastoraat van de Ned. Geref. Kerken.

Bijlage C

Contacten - CIO-G

Het Interkerkelijk Contact in overheidszaken (CIO) stelt zich ten doel namens de 22 aangesloten kerken onderwerpen op het terrein van kerk en overheid te bespreken en te behandelen.

Het CIO kent naast de plenaire vergadering vier commissies die zich richten op de gemeenschappelijke verzorging van taken of belangen op het gebied van:

- de geestelijke verzorging in justitiële inrichting (CIO-J);
- de geestelijke verzorging in de krijgsmacht (CIO-M);
- de geestelijke verzorging in de gezondheidszorg (CIO-G);
- (monumentale) kerkgebouwen (CIO-K).

Vanuit deputaten pastoraat in de gezondheidszorg heeft mw.dr. C. Romkes zitting in het CIO-G. Deze

commissie vergadert 4x per jaar.

In 2011 is het reglement over de samenstelling en het functioneren van het CIO en de relatie met de commissies besproken en vastgesteld. Uit dit reglement blijkt dat de 'G' van het CIO-G gaat over de 'Geestelijke verzorging' en niet slaat op 'Gezondheidszorg' zoals dit in het verleden het geval was.

In november 2011 begon de door de VGZ (beroepsvereniging geestelijk verzorgers) en het CIO ingestelde 'Regiegroep Toekomstig Bestel Geestelijke Verzorging' haar werkzaamheden. Vanuit het CIO en het CIO-G werden twee vertegenwoordigers afgevaardigd.

Het probleem waarover deze Regiegroep zich moest buigen is hoe om te gaan met het feit dat de beroepsgroep van geestelijk verzorgers in toenemende mate uit 'niet gebonden' geestelijk verzorgers bestaat en er steeds vaker een beroep op het bestuur van de VGZ wordt gedaan het lidmaatschap voor hen open te stellen. Dat kan op dit moment niet, omdat door de VGZ de 'zending' of 'ambtelijke binding' als toelatingseis is gesteld. Deze kwestie is mede ontstaan doordat er verschillende opleidingen tot geestelijk verzorger zijn die niet vanuit een (geloofs)traditie werken en doordat besturen van zorginstellingen geestelijk verzorgers zonder zending/ ambtelijke binding aanstellen. Van het advies dat de Regiegroep voorlegt, hangt veel af voor de toekomst van de geestelijke verzorging in zorginstellingen.

Vanuit het CIO-G is benadrukt dat de ambtelijke binding een onopgeefbare kwaliteitseis is, maar dat goed bekeken dient te worden hoe in de diverse geloofsgenootschappen deze zending en binding is geregeld, en er ook gekeken dient te worden naar die situaties waarin geestelijk verzorgers zelf wel deze zending zouden willen ontvangen, maar die om uiteenlopende redenen niet verleend krijgen. Anderzijds is een belangrijk aandachtspunt de positie van de hbo-geestelijkverzorgers. Velen daarvan krijgen binnen hun kerken geen ambtelijke zending. Hun aantal neemt toe en hun positie dreigt onduidelijk te worden. De Regiegroep heeft als planning om eind 2012 met haar eindrapport te komen, waarop het CIO (en CIO-G) zal reageren en in gesprek zal gaan met de VGZ over de conclusies van dit rapport en de consequenties die de VGZ hieraan verbindt.

Op verschillende momenten werd aan het CIO-G kenbaar gemaakt dat de positie van de geestelijke verzorging in de zorg (zowel ziekenhuizen als ouderenzorg) onder druk staat en er op een aantal plaatsen sprake is van inkrimping van de omvang van de geestelijke verzorging. Gevraagd werd of het CIO-G een signalerende functie richting het ministerie van VWS zou kunnen vervullen of gesprekspartner zou kunnen zijn bij plaatselijke situaties waar bezuinigingen ophanden zijn. Helaas kan de commissie weinig doen met dergelijke signalen. Zij ziet het wel als haar taak bewustwording t.a.v. dergelijke ontwikkelingen te bevorderen en kritische vragen te stellen over wat er verloren gaat als geestelijke verzorging een marginale plaats in de zorgverlening krijgt.

In het voorjaar 2012 werd binnen het CIO-G de nota besproken die door de 'Werkgroep geestelijke verzorging' binnen de PKN is geschreven om de PKN te adviseren hoe zij de band met de door haar gezonden geestelijk verzorgers kan onderhouden en vormgeven. Binnen het CIO-G is er grote waardering voor deze gedegen nota, die benadrukt hoe geestelijke verzorging een vorm is van 'diaconale presentie' met een pastorale competentie.

Bijzondere aandacht gaf het CIO-G eind 2011 aan de nieuwe, op handen zijnde Wet Cliëntenrechten zorg, waarin o.a. het advies of instemmingrecht van cliëntenraden op geestelijke verzorging aan de orde is. Aanvankelijk leek de basis van de geestelijke verzorging minder goed verankerd dan in de vorige wet, maar dit bleek ongegrond.

In het voorjaar besprak het CIO-G de conceptteksten van de 'Beginselenwet AWBZ-zorg'. Het CIO-G zag hierin een mogelijkheid om de positie van de geestelijke verzorging nadrukkelijker nog dan in de Kwaliteitswet Zorginstellingen (artikel 3) te verankeren, met name op het punt van de extramuraal zorg. Op eigen initiatief werd contact opgenomen met mw. E.E. Wiegman-van Meppelen Scheppink (vertegenwoordiger in de Tweede Kamer vanwege de Christen Unie) om via haar eventuele amendementen en/of een motie in te dienen. Daartoe schreven drie leden van het CIO-G een brief aan de Vaste Kamercommissie van VWS met het oog op de op handen zijnde behandeling van deze nieuwe zorgwetten.

Deze behandeling heeft nooit plaatsgevonden wegens de val van het kabinet Rutte I op 21 april 2012. De wetten verder vervolgens 'controversieel verklaard' en zijn in deze vorm van tafel. Onduidelijk is of er nieuwe wetgeving komt. Het CIO-G moest vervolgens intern wel met het CIO-plenaire in overleg over dit initiatief, omdat dit niet volgens de pas vastgestelde reglementen was, waarin duidelijk staat dat het CIO-G een adviescommissie is en niet eigenstandig naar buiten kan treden. De tijdsdruk was in deze kwestie een belangrijke overweging. Afsproken werd in overleg dat het CIO relevante ontwikkelingen en politieke contacten zal melden aan het CIO-G, zodat de commissie actueel en accuraat haar werk kan doen.

In haar laatste vergadering van 2012 heeft het CIO-G een gesprek gehad met een vertegenwoordiger van de VGZ. Deze deelt mee dat de eindnota van de Regiegroep (zie boven) bijna klaar is. Het voorstel is dat er een toetsingsraad moet komen om met name de niet-gebonden te toetsen. Hierdoor komt er meer toezicht op de kwaliteit van de geestelijke verzorging. Voor de kerken is het belangrijk dat de inhoudelijke competenties van de geestelijke verzorger geregeld en getoetst worden. Zo kun je bv. als kerk zelf studiemogelijkheden aanbieden waarvoor registratiepunten vanuit VGZ te verkrijgen zijn. Tenslotte spreken we nog met elkaar over het besluit van de regering om het zorgzwaartepakket 1 t/m 4 uit de AWBZ te halen en over te zetten naar Wmo.

Mensen met een ZZP 1 t/m 4 kunnen niet meer in een zorginstelling opgenomen worden en hebben als consequentie daarvan niet meer vanzelfsprekend recht op geestelijke verzorging.

De kerken kunnen hier ook niet zonder meer op inspringen, omdat geestelijke verzorging als zodanig een specialisatie is en er grote capaciteitsproblemen dreigen.

De VGZ zit bovenop deze ontwikkelingen en zal het CIO-G adequaat informeren.

Bijlage D

Contact met de werkgroep recreatie lichamelijk gehandicapten (RLG)

Uit het verslag van de vergadering op donderdag 15 september 2011:

Presentie

Aanwezig: Jan Baan, Gea van de Beek, Linda den Butter, Adri Dingemanse, Johan van Gilst, Marlene Middelkoop, Gerard Nuninga, Hans Timmer, Jakob van der Wal.

Afwezig met kennisgeving: Cathy Joolink, Lia Romkes, Ton van der Wekken.

Aanwezig namens werkgroep recreatie lichamelijk gehandicapten (RLG): Jan Bargboer (voorz.), Lineke Rorije (secr. gasten) en Lucas Stoter.

Gesprek met Werkgroep RLG:

Allereerst komt het verslag van het gesprek d.d. 23-9-2009 ter sprake. Alle zaken die daarin werden genoemd, zijn nu afgerond. Over dit verslag zijn verder geen opmerkingen of vragen.

Jan Bargboer vertelt over het werk van de werkgroep. De werkgroep vergadert vier keer per jaar. Nagedacht wordt over een andere vergaderstructuur, bijvoorbeeld met een algemeen en dagelijks bestuur. Dit is nog niet uitgewerkt. De bestuursfuncties zijn goed ingevuld en nieuwe mensen hebben hun plaats ingenomen. Neline Rolles heeft als secretaresse een belangrijke rol vervuld en is nu afgetreden. Lineke Rorije neemt nu het secretariaat gasten waar.

De deelname aan de bootreizen is heel goed. Er is een wachtlijst. Voor de jongerenreis is een kleinere groep belangstellenden. Komende week is de vakantieweek in het Roosevelthuis en die is bijna vol. In het Roosevelthuis zijn minder vrijwilligers nodig dan op de boot, waar bv. ook zelf moet worden gekookt. Een zorgpunt vormen de financiën. De draagkracht van de deelnemers wordt niet groter en de kosten stijgen elk jaar. De boot kost nu meer dan € 20.000,-. Volgens Jan Bargboer is het vanwege deze zorgen een goede zaak dat het vermogen hoog is. De prijzen van de reis zijn vrij fors verhoogd. Deputaten vergoeden de reiskosten van reisleiders en vrijwilligers. De mogelijkheden om de boot te gebruiken zijn wel toegenomen doordat verzorgingshuizen vanwege financiële zorgen de boot minder gebruiken. Een bepaalde zorgzwaarte is wel vereist en daarom mogen niet teveel mantelzorgers mee. De gasten bij de bootreizen krijgen nu meer vrijheid. Voorheen mochten ze niet van boord dan alleen samen met de groep. Dat beleid is gewijzigd, men is thuis immers ook zelfstandig. De gasten wordt gewezen op hun eigen verantwoordelijkheid. Op de vraag van Adri wat voor gehandicapten meegaan, wordt geantwoord dat doven mee kunnen. Technische middelen zoals een laptop zijn aanwezig. Het zal nog wel ervaren moeten worden hoe het verloopt wanneer een dove gehandicapte meegaat. Veel deelnemers hebben een CVA gehad. Mensen die dementerend zijn, kunnen niet mee. Overwogen wordt voor hen een aparte reis te organiseren, bv. samen met mantelzorgers. Dit zal nog niet gemakkelijk te verwezenlijken zijn. Op de vraag of de reizen een strikt chr. geref. achtergrond hebben, is het antwoord dat dat bij de gasten uiteenloopt. Een officiële samenwerking met NGK en GkV is lastig. Wat daarbij vooral een rol speelt, is het verschil in opvatting over de avondmaalsviering die tijdens de reis gehouden wordt.

De ontmoetingsdag voor vrijwilligers is heel succesvol verlopen. Het ingeperkte programma zal daaraan hebben bijgedragen. Het was nu geen hele zaterdag maar een zaterdagmiddag, van half twee tot half zes. Een punt van zorg voor de werkgroep is het tekort aan dokters die meekunnen. Er zijn ook artsen die wel bevoegd zijn maar zich niet (meer) bewaam voelen. Volgens Linda is het niet noodzakelijk een arts mee te hebben, want een arts is gauw genoeg oproepbaar. Vrijwilligers denken daar anders over. Voor artsen is het kostbaar en lastig om vervanging te krijgen een week lang. Linda heeft wel gezien dat de deelnemers een zeer kwetsbare groep vormen waarbij zeer veel zorg nodig is. Werkgroep en deputaten beschikken ook niet over een lijst van leden van onze kerken die een medische achtergrond hebben. Deputaten nemen dit mee als actiepunt.

Ten slotte zou Lucas Stoter het goed vinden als deputaten zelf meer aandacht aan deze reizen geven. Misschien kan dit via Ambtelijk Contact? Deputaten zullen kijken wat ze kunnen doen.

Uit het verslag van de vergadering op dinsdag 4 september 2012

Presentie

Van deputaten zijn aanwezig Jan Baan, Gea van der Beek, Linda den Butter, Johan van Gilst, Marlene Middelkoop, Gerard Nuninga, Lia Romkes, Hans Timmer, Jakob van der Wal, Ton van der Wekken; ook Adri Dingemans is aanwezig.

Afwezig met kennisgeving: Cathy Joolink.

Van de Werkgroep RLG zijn aanwezig: Jan Bargboer (voorzitter), Martin Koopmans (de nieuwe penningmeester) en Lineke Rorije (secr)

Gesprek met Werkgroep RLG

Als eerste komt het verslag van het gesprek in de deputatenvergadering in de CGK te Zeist, d.d. 15-9-2011, aan de orde. De werkgroepleden hebben het deel uit de notulen dat betrekking heeft op het gesprek, ontvangen. Naar aanleiding van het verslag vraagt Jan Bargboer of deputaten actie hebben ondernomen richting Ambtelijk Contact (AC) om via AC aandacht te geven aan RLG. Dat blijkt nog niet het geval te zijn. Lia wil een redactioneel stuk in de redactie van AC aan de orde stellen.

De werkgroep krijgt vervolgens de gelegenheid iets over RLG te vertellen, waarbij vragen van en aan RGL gesteld kunnen worden. We horen dat de werkgroep in de persoon van Jan van Zelhem een opvolger hebben gevonden voor Linda den Butter. Martin Koopmans is de nieuwe penningmeester van de werkgroep. Over de vakantieweek in het Roosevelthuis wordt gezegd dat de vaste bezoekers ouder worden. De werving van nieuwe gasten is belangrijk. De gevolgen van de financiële crisis worden gevoeld. De steun van diaconieën is niet meer vanzelfsprekend. Aan de jongerenreis doet een kleine groep van plm. 8-10 mensen mee. Deze reis staat onder leiding van Lucas Stoter. Bij de bootreis is er geen wachtlijst meer, het getal van 50 raakt met moeite vol. T.a.v. de financiën van de werkgroep wordt gezegd dat er geen tekorten zijn. De kosten van de boot blijven wel stijgen en worden erg hoog. Het is gelukt om een arts te vinden die meegaat met de bootreis, voor de week in het Roosevelthuis is dat niet strikt noodzakelijk. Aan boord van de boot is een meereizende arts verplicht. T.a.v. de predikanten die meegaan, heeft de werkgroep een koerswijziging doorgevoerd. Predikanten worden nu gevraagd voor 2 jaar. Artsen zijn lastiger te krijgen dan predikanten. De dankbaarheid voor de inzet van de vele vrijwilligers is groot. Zij geven zich met veel liefde en de gasten zijn dankbaar voor wat ze ontvangen. De penningmeester zegt dat er actief acquisitie wordt gepleegd. Er gaat informatie naar de vrouwenverenigingen. De penningmeester verwacht een financieel tekort t.a.v. de bootreis. Hij heeft de taak van penningmeester overgenomen in april. De overdracht is heel goed verlopen. De werkgroep brengt onder onze aandacht dat de prijs voor de reizen meer en meer een belemmering wordt. Er is schroom om bij de diaconie aan te kloppen.

Op de vraag of de bootreis niet iets verkort kan worden, met een vertrek op maandag in plaats van op

zaterdag, geeft Jan Bargboer aan dat de kerkdiensten juist als heel waardevol ervaren worden. De prijs voor de deelnemers aan de bootreis is de afgelopen jaren fors gestegen. De werkgroep wil nu niet om meer geld vragen, maar wil eerst een onderbouwing geven. Lineke geeft nog aan dat het moeilijk is om vrijwilligers te vinden. Ten aanzien van de aanwezigheid van een arts, ook in het Rooseveltthuis, wordt gezegd dat dit wel rust geeft aan de gasten. Volgens Jan Bargboer zijn de meningen daarover verdeeld. Op de vraag of het niet mogelijk is om gasten te verwijzen naar artsen die in de plaats Doorn beschikbaar zijn, geeft Linda aan dat er in het Rooseveltthuis een lijst aanwezig is van huisartsen in Doorn en Zeist. Aan het eind van het gesprek dankt Jan de leden van de werkgroep voor hun aanwezigheid in de vergadering. Namens het deputaatschap dankt hij hen voor het werk dat ze doen en wenst RLG Gods zegen toe.

Bijlage E

Plan van Aanpak

Met het oog op de door de GS beoogde beheersbaarheid van deputaatschappen

Aanleiding

De aanleiding tot dit plan van aanpak vormt een verzoek van de studiegroep doelmatigheid deputaatschappen, ingesteld door de generale synode. De commissie zoekt naar wegen om waar mogelijk tot een doelmatiger werkwijze te komen. Naar aanleiding van door de commissie gestelde vragen geven de deputaten hieronder het volgende aan:

1. Wat is de Bijbelsonderbouwde visie van ons deputaatschap?
2. Welke verbeteringen zijn al doorgevoerd?
3. Waar liggen nog knelpunten?
4. Hoe is de met de plaatselijke kerkenraden, hoe bekend is ons werk?
5. Kunnen sommige taken die vroeger belangrijk waren - nu minder - worden afgestoten of door anderen worden gedaan (plaatselijk of classicaal)?

1. Bijbelse onderbouwing

1.1 Inleiding:

Ons aandachtsgebied is de gezondheidszorg. In de opdracht van de synode worden met name genoemd: lichamelijk en verstandelijk gehandicapten en het ziekenhuispastoraat.

In de praktijk: een dovenpastor is aangesteld en wordt gefinancierd uit de kas van ons deputaatschap. Met geestelijk verzorgers in de gezondheidszorg is met zekere regelmaat contact. Toerusting en bezinning vindt plaats middels een toerustingsdag, tweemaal in de drie jaar. Contact wordt onderhouden met Eleos en met het CIO-G.

1.2 Taak en doelstelling

Ons deputaatschap houdt zich bezig met de pastorale zorg van de kerken voor de kwetsbare medemens. Die zorg is aan de kerken gegeven vanuit de verbondenheid met Christus, zoals Hij daar zelf over spreekt in Mattheüs 25: 'Wat u gedaan hebt aan de minste van mijn broeders, hebt u aan Mij gedaan'. Hij was met ontferming bewogen over zieken en mensen met een handicap. Het Evangelie is onze maatstaf en Gods Woord de norm in de bezinning op het pastorale handelen en op de ethiek binnen de gezondheidszorg. Tot de doelstelling van de deputaten behoort kerkleden te ondersteunen en handreikingen te bieden vanuit Gods Woord in de pastorale zorg voor de kwetsbare medemens.

2. Verbeteringen in het werk van deputaten

Het aandachtsgebied van de deputaten is breed. Daarom zijn de taken verdeeld en is ons deputaatschap opgedeeld in secties: recreatie lichamelijk gehandicapten (RLG), Toerusting, Dovenpastoraat en Contacten. Zo hoeven niet alle deputaten de vergaderingen bij te wonen ter voorbereiding op de toerustingsdagen, of de vergaderingen van het dovenpastoraat. De toerusting is nu beperkt tot de toerustingsdag. Regionale avonden werden te weinig bezocht. Deze regionale avonden zijn daarom niet voortgezet. De toerustingsdag bleek jarenlang in de behoefte te voorzien. Alleen voor de laatst georganiseerde toerustingsdag (april 2012) bleek te weinig belangstelling. De indruk bestaat dat dit incidenteel was en dat het goed zou zijn aan deze dagen wel een vervolg te geven.

3. Knelpunten

- a. Een zorgpunt is voor de deputaten het dovenpastoraat. Binnen de PKN vinden grote bezuinigingen plaats en het werk van het Interkerkelijke Dovenpastoraat (IDP) staat ernstig onder druk. Het beleid binnen de PKN lijkt te verschuiven naar het laten participeren van doven in de plaatselijke gemeente. Binnen de plaatselijke gemeenten ontbreken echter de deskundigheid en de middelen om doven ten volle te laten participeren. Zonder het werk van het overkoepelende IDP en de daarvoor opgeleide pastores raken de doven het contact met de kerk kwijt en zijn zij verstoken van het Evangelie. Deputaten hechten eraan dat het dovenpastoraat op goede wijze wordt voortgezet. Deputaten zien geen wegen om aan middelen te komen anders dan vanuit de kerken zelf.
- b. Ten aanzien van de toerusting is er de afgelopen jaren veel veranderd. Veel informatie is te verkrijgen via internet. Tal van organisaties verzorgen vormen van toerusting die ook op onze doelgroep zijn gericht. Het is moeilijk van te voren te voorspellen of een onderwerp voor toerusting genoeg belangstelling heeft. Voorgestelde onderwerpen (bv. autisme, psychische moeilijkheden) worden ook op toerustingsbijeenkomsten van andere organisaties aan de orde gesteld.
- c. Vacatures binnen de gezondheidszorg bereiken leden van onze kerken veel eerder via andere kanalen dan via de deputaten. Kerkenraden en plaatselijke gemeenten weten beter en eerder welke vacatures er bij instellingen zijn dan de deputaten. Het is daarom weinig zinvol aan de deputaten op te dragen dergelijke vacatures onder de aandacht te brengen van (leden van) onze kerken.
- d. Vanwege bezuinigingen en als gevolg van de secularisatie staat de geestelijke verzorging in de gezondheidszorg onder druk. Het is voor de kerken belangrijk om oog te houden voor de geestelijke verzorging, maar in de praktijk is het moeilijk om onze positie als kerken te verstevigen.

4. *Relatie met plaatselijke kerkenraden*

Plaatselijke kerkenraden ontvangen altijd informatie over de toerustingsdag. Het blijkt dat deze informatie wel wordt doorgegeven aan plaatselijke kerkbladen. Het zou wel in meer gemeenten mogen gebeuren. Het is bovendien de vraag of de kerkenraden ook persoonlijk werkers in de gezondheidszorg wijzen op het werk van deputaten. Het werk van deputaten is wel bekend, zoals blijkt uit de aanwezigheid van kerkenraadsleden bij de toerustingsdag.

Om de bekendheid en zichtbaarheid van het deputaatschap te verbeteren, nemen deputaten zich voor om informatie ook rechtstreeks naar plaatselijke kerkbladen te sturen. Stukken over bv. WRLG zijn wel in De Wekker verschenen. De relatie met plaatselijke kerkenraden wordt wat het dovenpastoraat betreft goed onderhouden door de interkerkelijke commissies. Het is de vraag of kerkenraadsleden genoeg doen met informatie vanuit ons deputaatschap.

5. *Taken herbezien*

De taak van de *dovenpastor* kan volgens deputaten niet worden afgestoten.

Het pastoraat, en dus ook het dovenpastoraat, is een kerntaak voor de kerk. Voor het pastoraat aan doven is specifieke deskundigheid vereist. Zij kunnen immers het Evangelie alleen ontvangen wanneer het in gebarentaal tot hen wordt gebracht. In de praktijk blijkt dit voor een plaatselijke gemeente niet voldoende te verzevenlijken. Het is noodzakelijk om als kerkverband hierin ondersteuning te geven. Een dovenpastor die voortdurend in gebarentaal communiceert en ook de kerkelijke en bijbelse gebaren beheerst, is van grote betekenis in prediking, catechese en pastoraat aan dove leden van de kerk.

De taak van de *toerusting* is onderwerp van aandacht voor deputaten. Mogelijk zou deze toerusting op andere wijze kunnen plaatsvinden. Deputaten denken aan publicatie van artikelen op de website en links naar sites die hetzelfde doel beogen. Toerusting binnen en met het oog op onze kerken wordt ook gedaan door de commissie vormingswerk, AKZ-plus, en andere deputaatschappen. De taak van toerusting zou meer centraal kunnen worden gecoördineerd, waarbij er oog dient te blijven voor de werkers in de gezondheidszorg en de zaken waarmee zij worden geconfronteerd.

Tot de kerntaken van deputaten behoort het *contact met de geestelijk verzorgers in de gezondheidszorg*. Gezien hun positie is het erg belangrijk dat deze contacten op goede wijze behartigd blijven.

Deputaten participeren in CIO-G en het blijft belangrijk dat deputaten ook hierin hun taak blijven waarmaken.

Deputaten kunnen wel kritisch blijven kijken naar de *vergaderfrequentie* van het deputaatschap en de daarvoor benodigde reiskosten. Per email wordt al wel het nodige uitgewisseld. Het is de vraag hoe groot de winst is die hier kan worden behaald.

6. *Te nemen maatregelen*

Bekendheid in de kerken en bij de kerkenraden:

Om de bekendheid en zichtbaarheid te verbeteren, zou meer informatie rechtstreeks naar plaatselijke kerkbladen kunnen gaan. Bij de kerkenraden moet nog nadrukkelijker worden gevraagd om informatie ook in de gemeente onder de aandacht te brengen.

Toerusting:

Deputaten zijn van mening dat de toerustingsdag zeker nog zinvol is. Samenwerking met andere organisaties is mogelijk, maar het doel van de toerusting van de eigen leden moet niet uit het oog worden verloren. Deputaten bezinnen zich in hoeverre handreikingen moeten worden uitgegeven, zoals in het verleden wel is gedaan. Goede handreikingen van andere organisaties die overeenstemmen met onze uitgangspunten, kunnen ook onder de aandacht worden gebracht.

Dovenpastoraat:

Deputaten achten het belangrijk dat na het emeritaat van ds. Dingemanse een nieuwe dovenpredikant wordt benoemd. Samenwerking met andere kerken wordt gezocht. Maar dat betekent niet dat er geen werkveld voor een dovenpastor uit de CGK meer is.

De samenwerking met de PKN staat onder druk. GKv en NGK willen wel een dovenpastor bekostigen, maar deze zullen niet naast de doven uit hun eigen kerken ook doven uit onze kerken kunnen bearbeiten. Wanneer een deel van onze doven bearbeid zou worden door een NGK- of GKv-pastor, zou dat betekenen dat een dovenpastor uit onze kerken ook de zorg krijgt over een deel van doven uit die kerken.

Omdat de zorg voor doven tot de kerntaak van de kerk behoort, zou het onjuist zijn om daarvoor structureel fondsen te werven buiten de kerk.

Contacten:

De contacten met andere organisaties zijn beperkt. Het contact met Eleos is sinds kort van deputaten diaconaat overgenomen. Hierin zijn verder geen maatregelen te nemen. De contacten met de geestelijk verzorgers in de gezondheidszorg behoren tot de kerntaken van ons deputaatschap. Deputaten behartigen deze contacten namens onze kerken. De contacten zijn niet altijd even talrijk. Het is een belangrijk aandachtspunt voor deputaten om deze contacten goed te blijven onderhouden en waar mogelijk te verbeteren. Ook de participatie in het CIO-G dient gehandhaafd te blijven.

RLG:

De werkgroep recreatie lichamelijk gehandicapten verricht belangrijk werk. De vakantieweken voorzien in een behoefte. Deelname aan de reizen staat door de gestegen kosten en de moeilijke economische situatie wel onder druk. Deputaten voorzien hierin niet in een financiële bijdrage, maar achten het meer op het terrein van de diaconieën van onze kerken om hierin ondersteuning te geven.

Vergaderfrequentie:

De vergaderfrequentie van deputaten is al beperkt. Deputaten letten erop dat er niet meer wordt vergaderd dan nodig is. Wanneer de taak van toerusting wordt beperkt, kan worden volstaan met een kleiner aantal deputaten. De reiskosten zullen daarmee ook iets minder worden.

Financiën

De kosten van ons deputaatschap betreffen voor het overgrote deel het dovenpastoraat. Deputaten zien er voortdurend op toe dat de kosten niet te hoog worden. De bankkosten zijn sterk teruggedrongen doordat nu gebruik gemaakt wordt van een centrale rekening bij het dienstenbureau in Veenendaal. Deputaten verwachten verder geen grote besparingen te kunnen doorvoeren.

Ten slotte

Deputaten spreken de hoop uit hiermee een bijdrage te hebben geleverd aan het doel van de generale synode, en dat ons deputaatschap op goede en efficiënte wijze aan zijn doel blijft beantwoorden.

BIJLAGE 31

Artikel 76

Rapport 6 van commissie 3 betreffende het rapport van deputaten pastoraat in de gezondheidszorg

Algemeen

Met dankbaarheid heeft uw commissie kennis genomen van het rapport van deputaten. Groot respect hebben we voor het specifieke en veelomvattende werk van ds. A. Dingemans onder dove en slechthorende broeders en zusters. Uw commissie heeft de opdrachten van de GS 2010 aan deputaten geëvalueerd. Over punten uit het rapport die vragen oproepen, is digitaal met deputaten gecorrespondeerd. Deze vragen zijn tot onze tevredenheid beantwoord. Voor zover nodig vermelden we deze in het vervolg van dit rapport.

Evaluatie opdrachten GS 2010

De GS 2010 gaf deputaten de volgende opdrachten mee, die we aansluitend evalueren.

2. *Voort te gaan met het organiseren van themadagen omdat deze nog in een behoefte voorzien en zich te bezinnen of het hoe verdergegaan moet worden met de regionale bezinningsavonden;*

Evaluatie: In paragraaf 3 (Sectie *toerusting*) van hun rapport geven deputaten aan dat themadagen nauwelijks meer publiek trekken. Na grondige bezinning is besloten deze te vervangen door themavonden. Ook daar viel de opkomst nog tegen. De (nog onbekende) uitslag van een enquête moet dienen om duidelijk te krijgen of en hoe deputaten deze taak kunnen voortzetten. Uw commissie onderkent het probleem dat bezinningsdagen vandaag de dag over het algemeen slecht bezocht worden. Wij stellen u voor dat deputaten de opdracht krijgen zich hierop verder te bezinnen.

3. *Naar wegen te zoeken om het werk in de gezondheidszorg op positieve wijze onder de aandacht te brengen om mogelijk een middel te zijn waardoor jongeren hun roeping in deze ontdekken;*
4. *Vacatures voor geestelijk verzorgers onder de aandacht te brengen van predikanten en kerkenraden;*

Evaluatie: Deputaten geven in hun rapport in paragraaf 5 (Sectie *contacten*, blz.6, r.27 e.v.) aan deze beide opdrachten uit gevoerd te hebben door deze aspecten onder de aandacht te brengen op de website en wel omdat ook via tal van andere websites en media het werk voor christenen in de gezondheidszorg aan de orde komt. Deputaten overwegen daarbij wel dat het evenzeer van belang is dat christenen in andere sectoren werkzaam zijn. Uw commissie kan daarmee instemmen en stelt vast dat deputaten hiermee aan hun opdracht hebben voldaan.

5. *Contact te leggen met deputaten kerkorde en kerkrecht om te komen tot een goede regeling van de (kerk)ordelijke positie van de geestelijk verzorger in de gezondheidszorg en daarin – uitgaande van art. 3, sub 8 K.O. – duidelijkheid te geven m.b.t. hun kerkelijke zending;*

Evaluatie: Deputaten kerkrecht en kerkorde lieten deputaten al in 2010 weten geen nadere regeling nodig te achten. Deputaten gaan daarin mee. Uw commissie acht dat voldoende. Derhalve is aan deze opdracht voldaan.

6. *Aan de dovenpastor vragen een korte handreiking te schrijven hoe wij doven meer kunnen laten participeren in de plaatselijke gemeente;*

Evaluatie: In bijlage A van het rapport van deputaten gaat ds. Dingemans in op de vraag waarom een gespecialiseerde dovenpredikant nodig is. Echter, uw commissie trof daarin geen handreiking aan zoals bedoeld in de opdracht. Desgevraagd geven deputaten aan dat ze hebben verzuimd te vermelden dat de bedoelde handreiking te vinden is op de website van het deputaatschap onder <http://www.gezondheidszorg.cgk.nl/pages/sectie-dovenwerk/info-kerken.php>. Daarbij merken deputaten wel op dat de website gemakkelijker bereikbaar zou moeten zijn – een wens die kenbaar is gemaakt bij het Dienstenbureau van onze kerken. Uw commissie stelt ondertussen vast dat aan de opdracht tot het schrijven van een handreiking is voldaan.

7. *Zich te bezinnen op de periode na 2013, mede gelet op de te verwachten vacature voor het dovenpastoraat.*

Evaluatie: In paragraaf 4 sub a (sectie *dovenwerk*) van hun rapport melden deputaten dat ds. Dingemans heeft besloten emeritaat aan te vragen met ingang van 1 augustus 2015. In verband met de intensiteit, de toename van het pastoraat onder doven en slechthorenden (o.a. door vergrijzing) het begeleiden van mensen onder hen die temaken hebben met nieuwe problematieken, verzoeken deputaten de synode om voor ds. Dingemans een fulltime opvolger te mogen benoemen.

Uw commissie heeft met respect en waardering kennis genomen van het werk van ds. Dingemans. Het is duidelijk dat hij zijn werk met grote inzet doet en dat dit ook veel van zijn krachten vergt. Ook heeft uw commissie dankbaar kennis genomen van de bijdrage van ds. Dingemans in Bijlage A. van het rapport.

Daarin biedt hij een duidelijk inzicht in de problematiek, impact, vormen en situaties van doofheid en maakt hij duidelijk dat een gespecialiseerde dovenpastor, ook binnen onze kerken, noodzakelijk is. Uw commissie heeft met de deputaten gecorrespondeerd over enkele vragen dienaangaande.

a. Denken deputaten alleen aan een predikant of ook aan een (gespecialiseerde) pastoraal werker?

Deputaten zijn van oordeel dat gezocht zal moeten worden naar een predikant. Het is van belang dat de pastor kerkdiensten kan leiden en sacramenten mag bedienen. De PKN en daarvoor de Geref Kerk en Herv. Kerk hebben ook altijd predikanten hiervoor ingezet. Verder acht men ook voor dovenpredikanten een gedegen theologische opleiding met kennis van de grondtalen van de bijbel van groot belang om de Schrift goed te kunnen uitleggen. Dovenpredikanten moeten de Schrift en de Bijbelse boodschap in een andere taal (doventaal) vertalen. Kennis van de grondtalen en ook van de eigen cultuur onder doven is daarbij onmisbaar. De NGK hebben bij hun toetreding tot de samenwerking weliswaar besloten tot het benoemen van een pastoraal werker, maar dit betreft een aanvulling op het werk d.m.v. een specifieke taak: de pastorale zorg aan dove jongeren. Hiervoor hadden ze reeds een gekwalificeerde (gebarentaalvaardige) pastoraal werker beschikbaar.

b. Ds. Dingemans geeft in Bijlage A (blz.12, r.3-8) aan dat de voorbereiding voor opvolging veel tijd zal vergen, te vergelijken met een taalstudie. Hebben deputaten al nagedacht over dit traject en had dat eigenlijk al niet gestart moeten zijn om na emeritering van ds. Dingemans een hiaat in het pastoraat te voorkomen?

Deputaten geven aan dat middels een brief aan de predikanten van onze kerken het dovenwerk onder de aandacht is gebracht. Enkele predikanten hebben gehoor gegeven aan het aanbod om een cursus gebarentaal te volgen. Er zijn ook wel wat informele contacten, maar deputaten hebben geen concrete stappen kunnen zetten ter voorbereiding voor opvolging, omdat daarvoor huns inziens een mandaat van de synode nodig is.

c. Het rapport vermeldt dat ook de GKv met een fulltime dovenpredikant toe wil treden tot het IDP (blz. 5 sub e.). Gaat deze predikant zich alleen richten op leden van de GKv of ook op onze leden? Wat betekent dit voor de opvolging van ds. Dingemans?

Deputaten antwoorden dat met de dovenpastor van de GKv, ds. Tj. van Dijk, er een grote groep doven bijkomt. Wel zouden bepaalde activiteiten samen kunnen worden gedaan en zou regionaal iets geschoven kunnen worden, zodat men werk van elkaar overneemt. Echter, het totale werk zal er niet minder op worden. Deputaten geven aan dat het aantal doven in de huidige situatie eigenlijk al te groot is voor een goede bearbeiding. Ook dat maakt naar het oordeel van deputaten een opvolger voor ds. Dingemans evenzeer nodig.

Conclusie : Uw commissie is door het rapport en de antwoorden van deputaten overtuigd van de blijvende noodzaak van gespecialiseerd pastoraat onder dove en slechthorende broeders en zusters binnen de CGK. Het betreft hier broeders en zusters die enerzijds lid zijn van een plaatselijke gemeente en daar uiteraard mogen rekenen op de benodigde pastorale zorg. Anderzijds vormen zij door hun gemeenschappelijke taal, die door slechts een enkele pastor voldoende wordt beheerst, als het ware een virtuele gemeente. Uw commissie acht het nodig dat het gespecialiseerde pastoraat aan deze 'gemeente' blijft gebeuren door een fulltime predikant. Uw commissie stelt u dan ook voor deputaten toestemming te geven voor het benoemen van een fulltime opvolger van Dingemans.

Uw commissie acht het daarbij noodzakelijk dat deputaten ruimte krijgen om nu al te beginnen met een voorbereidingstraject om deze opvolging gestalte te geven. Het werk is ook naar ons oordeel te specialiseerd en de 'taalstudie' te omvangrijk om daarmee te wachten tot de vacature openvalt. Hierdoor zou een groot hiaat kunnen ontstaan in het werk. Te denken valt aan de benoeming van een 'dovenpastor in opleiding'. Er zou nu reeds een predikant benoemd kunnen worden die deels wordt vrijgesteld van zijn taken in zijn huidige gemeente. Ook zou een admissiaal student zich voor deze taak roepen kunnen weten en zich in de opleiding aan de TUA nu vast geheel op een traject voor dovenpastor kunnen richten. Uw commissie acht het in elk geval reëel dat een dergelijke opleiding (analoog aan voorbereidende taalstudie voor zendingswerk) voor rekening van de kerken gebeurt. Wij realiseren ons dat dat extra financiële middelen vraagt, maar acht dat de nadelen daarvan niet opwegen tegen het belang van continuïteit in het pastoraat onder broeders en zusters die door hun handicap toch al met zoveel beperkingen moeten leven.

Sectie recreatie lichamelijk gehandicapten (RLG)

Uw commissie heeft zich afgevraagd of de werkzaamheden van het deputaatschap misschien verder gaan dan hun instructie vermeldt. Hoe bepaalt het deputaatschap zijn werkveld? Hoe moeten we de gehandicaptenreizen in dat verband zien?

Deputaten antwoorden dat men zelf geen gehandicaptenreizen organiseert. Dit gebeurt door de Werkgroep Recreatie Lichamelijk Gehandicapten (RLG), waarmee men namens onze kerken in opdracht van de synode contacten onderhoudt. In het contact met RLG is nadrukkelijk aandacht voor de pastorale zorg tijdens deze reizen (een predikant gaat mee) en voor de kerkdiensten die bezocht of gehouden worden. De praktische uitvoering van de reizen ligt bij werkgroepleden (zij zijn geen deputaat) en een grote groep vrijwilligers. Deputaten stellen op deze wijze te voldoen aan de opdracht van de synode: contact met en toerusting van werkers in gezondheidszorg en pastoraat. Uw commissie stemt daar graag mee in en stelt vast dat het deputaatschap haar werk verricht binnen de grenzen van haar instructie.

Sectie contacten

Deputaten vermelden in hun rapport dat zij de vertegenwoordiging in het jaarlijks overleg van de Raad van Toezicht en Bestuur van Eleos met de kerken op verzoek van Deputaten Diaconaat hebben overgenomen. (blz. 6, r.4-6). Uw commissie heeft deputaten gevraagd naar de achtergrond van dit verzoek.

Deputaten antwoorden dat deputaten diaconaat merkten dat de contacten met Eleos steeds meer over beleidsmatige zaken op het gebied van ethiek en identiteit gingen. Men vond dat meer op het terrein van deputaten gezondheidszorg liggen. Deze hebben na aanvankelijke aarzeling toegestemd. Deputaten gezondheidszorg vragen zich wel af of het contact met Eleos inderdaad tot hun taak moet behoren. Daarop willen deputaten zich de komende tijd bezinnen. De laatste tijd hebben vooral de grote financiële zorgen bij Eleos de aandacht gevraagd. Deputaten hebben samen met de vertegenwoordigers van andere kerken onderstreept hoe belangrijk het is dat, bij eventuele overname door andere partijen, gewaakt wordt over de identiteit.

Conclusie: Uw commissie acht vertegenwoordiging in het jaarlijks overleg van de Raad van Toezicht en Bestuur van Eleos van belang en stelt voor dat dit vooralsnog een taak van deputaten gezondheidszorg blijft. In het licht van de huidige ontwikkelingen bij Eleos lijkt deze taak echter helaas binnen afzienbare tijd achterhaald.

Voorstellen van deputaten

Het deputaatschap bestaat nu uit elf leden. Deputaten geven aan dat men het werk ook aan zal kunnen met een iets kleiner aantal. Verder zouden deputaten het op prijs stellen als mw. C. Romkes, hoewel affredend als deputaat, vanwege haar ervaring en bekendheid het deputaatschap kan blijven vertegenwoordiger in het CIO-G. Wat het laatste betreft komt het uw commissie voor dat het deputaatschap daarin zelf de vrijheid heeft. Wij stellen de synode voor het aantal deputaten terug te brengen tot zeven.

Vorgesteld besluit

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. de werkzaamheden van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor hun arbeid;
2. deputaten op te dragen te blijven zoeken naar een goede vorm om theologische, medische en ethische thema's op het gebied van de gezondheidszorg plaatselijk en/of regionaal aan de orde te stellen;
3. deputaten op te dragen zo spoedig mogelijk om te zien naar een fulltime predikant als opvolger van ds. A. Dingemanse per 1 augustus 2015, waarbij voorbereidende studie in de taal van doven wordt aangeboden op kosten van deputaten;
4. zeven deputaten te benoemen.

L. Mak, rapporteur

BIJLAGE 32

Artikelen 77, 195

Rapport van deputaten voor de uitgave van het Jaarboek

1. Samenstelling van het deputaatschap

De generale synode van 2010 benoemde in het deputaatschap ds. D. Quant, drs. R.W.J. Soeters, ds. H.J.Th. Velema en tot secundi de di. A. Brons en G.P.M. van der Linden. Ook in deze periode fungeerde ds. Soeters als voorzitter en was ds. Velema secretaris. Deputaten behoeften geen beroep te doen op een van de secundi.

2. Vergaderingen

Deputaten besloten in november 2011 tot een nieuwe vergaderstructuur. Waren zij tot dat moment gewoon om tweemaal per jaar te vergaderen, vanaf januari 2012 vergaderen zij driemaal per jaar. De vergaderingen in het voorjaar bleken te vol te zijn om in redelijkheid te kunnen verwachten dat het resultaat van de werkzaamheden tot het einde van de vergadering op niveau bleef. Daarom besloten deputaten de voorjaarsvergadering te splitsen in een deputatenvergadering (zonder dhr. Boertien) en een correctievergadering (met dhr. Boertien). In de eerstgenoemde vergadering worden alle zaken van het deputaatschap afgehandeld, de laatstgenoemde vergadering staat helemaal in het teken van het - laatste - correctiewerk. De vergaderingen die in het najaar gehouden worden, blijven hun karakter houden: de voorbereidingen voor het Jaarboek in het volgende jaar.

Deputaten vergaderden in deze periode dus achtmaal.

De al jarenlange goede verstandhouding en samenwerking met Uitgeverij Buijten & Schipperheijn werd in deze periode gecontinueerd. Ook in dit rapport noemen deputaten de naam van dhr. A. Boertien met respect. Zonder zijn inzet en betrokkenheid zouden deputaten niet aan uw opdracht kunnen voldoen.

Wat betreft de verkoopcijfers van het Jaarboek: in 2010 werden 4651 exemplaren verkocht (waarvan 26 witdoorschoten, 228 boek + cd-rom en 52 cd-rom); in 2011: 4130 (waarvan 191 boek + cd-rom en 19 cd-rom) en in 2012: 4076 (waarvan 133 boek + cd-rom en 150 cd-rom).

Hoewel er in 2010 een kleine opleving te zien was in de verkoop ten opzichte van 2009, zette ook in deze verslagperiode de daling van het aantal verkochte exemplaren door tot net boven de 4000 exemplaren.

In 2010 besloten deputaten de uitgever voor te stellen geen witdoorschoten exemplaren meer te vervaardigen, gezien het zeer geringe aantal verkochte exemplaren.

Voor de daaraan verbonden baten verwijzen deputaten u naar het rapport van deputaten financiële zaken.

3. Opdrachten GS 2010

3.1. Tekst van

De generale synode 2010 besloot ten aanzien van het deputaatschap Jaarboek:

- 3.1.1 deputaten te verzoeken om te bezien of er een meer logische indeling van het Jaarboek mogelijk is, zodat het Jaarboek toegankelijker wordt;
- 3.1.2 deputaten te verzoeken in overleg met de redactie van de website van de kerken te treden om te bezien of integratie van beide publicaties, van voor een groot deel dezelfde gegevens, mogelijk is;
- 3.1.3 alle deputaatschappen op te dragen de archiefstukken, die betrekking hebben op hun activiteiten, verricht in de periode voor de generale synode van 2004 z.s.m. doch uiterlijk 1 september 2011 aan het synodale archief over te dragen;

- 3.1.4 de scribe van alle deputaatschappen op te dragen in hun rapportage aan de generale synode te vermelden in hoeverre is voldaan aan de plicht om hun archief over te dragen;
- 3.1.5 dat de zichtbaarheid van de deputaatschappen binnen ons kerkverband verbeterd dient te worden; daartoe worden de volgende voorstellen overgenomen: deputaten Jaarboek en landelijke kerkelijk bureau dienen gezamenlijk meer aandacht aan de bekendheid van de landelijke activiteiten te schenken door middel van de teksten over de deputaatschappen in het Jaarboek en de actualiteit van de website.

3.2. *Uitwerking*

3.2.1. *Een meer logische indeling*

Hoewel de generale synode van 2010 uw deputaten geen parameters aanreikte voor wat betreft 'een meer logische indeling van het Jaarboek', is toch stap voor stap getracht gevolg te geven aan het verzoek.

- In de uitgave 2011 werd voor het eerst helemaal aan het begin van het Jaarboek een inhoudsopgave opgenomen. Iedere gebruiker kan nu zien, hoe het Jaarboek is 'opgebouwd'. Samen met het register achterin het Jaarboek moet de inhoudsopgave dienen om het vinden van allerlei gegevens gemakkelijk te maken.
- In de uitgave 2012 werden de rubrieken Verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken en Indeling van de gegevens verhuisd naar de pagina vlak vóór de gegevens van de plaatselijke kerken, classes en particuliere synodes. Op die plaats fungeren zij nog beter als inleiding tot en toelichting op.
- In diezelfde uitgave werden de rubrieken Samenvattende lijst van penningmeesters van kerkelijke kassen en De kerkelijke kassen geplaatst bij de afdeling Deputaatschappen.

3.2.2. *Integratie van Jaarboek en website*

Zowel met de verantwoordelijken op het Dienstenbureau als met directie van uitgeverij Buijten & Schipperheijn werden verschillende besprekingen gehouden, die hierin geresulteerd hebben, dat de bestanden van het Jaarboek en van het Dienstenbureau begin 2012 aan elkaar gekoppeld werden. Een wijziging in de gegevens op de webapplicatie van het Jaarboek (zie § 4.1) is tegelijk een wijziging op het Dienstenbureau. En ook het omgekeerde: een wijziging in de gegevens op het Dienstenbureau betekent tegelijk een bijwerking van het bestand van het Jaarboek.

3.2.3. *Overdracht archiefstukken*

Deputaten hebben de archiefstukken, behorende bij de rapportages aan de generale synoden 2001, 2004 en 2007 op 13 februari 2013 overgedragen aan archivaris F. van der Hart.

3.2.4. *Zichtbaarheid deputaatschappen*

In de uitgave 2012 werd bij elk van de deputaatschappen en synodale commissies een korte taakomschrijving opgenomen. Door deputaten Jaarboek is de concepttekst opgevraagd. In overleg met de redactie van de website zijn op de website bij de deputaatschappen en synodale commissies dezelfde taakomschrijvingen geplaatst.

Met betrekking tot het meer aandacht schenken aan de bekendheid van de landelijke activiteiten van de deputaatschappen moge bekend zijn, dat het Jaarboek al jaren de rubriek Belangrijke kerkelijke data kent. Jaarlijks worden alle deputaatschappen uitgenodigd om voor die rubriek gegevens aan te leveren. Met ingang van de uitgave 2012 loopt de rubriek door tot de vermoedelijke verschijningsdatum van het volgende Jaarboek.

Daarnaast is vermeldenswaard dat alle deputaatschappen en synodale commissies aan het einde van elk jaar een uitnodiging krijgen van de redactie om gegevens aan te leveren voor het jaaroverzicht. Hoewel deputaten zich ervan bewust zijn, dat er deputaatschappen en commissies zijn, waarvan de werkzaamheden zich niet lenen voor een vermelding in het jaaroverzicht, moet toch ook gezegd worden, dat niet alle deputaatschappen en commissies van deze mogelijkheid gebruik maken om hun zichtbaarheid te vergroten.

4. *Werkzaamheden*

4.1. *Algemeen*

Met betrekking tot het gereed maken van de Jaarboeken, kon in het proces van automatisering een belangrijke stap gezet worden. In opdracht van de uitgeverij ontwierp een gespecialiseerd bedrijf in Bergen op Zoom, Scriptworx, een webapplicatie waarop alle scribe en secretarissen kunnen inloggen om wijzigingen aan te brengen. In december van elk jaar krijgen scribe en secretarissen een uitnodiging van de uitgeverij om de gegevens bij te werken. Maar het aanbrengen van wijzigingen in de data is niet beperkt tot de actie in december. Iedere scribe en elke secretaris kan met zijn persoonlijke inlogcode het hele jaar door wijzigingen aanbrengen in de data waartoe hij toegang heeft.

4.2. *Jaarboek 2011*

4.2.1. *Veranderingen*

Naast het onder § 3.2.1 vermelde, zijn hier geen opvallende zaken te noemen.

4.2.2. *Jaaroverzicht/artikelen*

Het jaaroverzicht 2010 werd vervaardigd door ds. H.J.Th. Velema.

Een drietal artikelen werd geplaatst:

- ds. E. Everts te Deventer schreef over de opgeheven kerk van Lutjegast onder de titel *De Christelijke Gereformeerde Kerk te Lutjegast*;
- *Een voortvarende en gezegende synode* was de titel van een artikel van ds. D. Quant;
- onder de titel *Joodse volgelingen van Jezus* behandelde drs. C.J. Rodenburg enkele belangrijke thema's die rond Messiasbelijdende Joden spelen.

4.2.3. *In memoriams*

In memoriams over ds. A. Bijkerk en drs. W. van Heest werden geschreven door respectievelijk de di. D. Dunsbergen en H. Biesma.

4.3. Jaarboek 2012

4.3.1. Veranderingen

De belangrijkste wijziging, naast het in § 3.2.1 vermelde, in deze uitgave was het niet meer vermelden van privéadressen van ambtsdragers, wanneer de plaatselijke kerk een algemeen postadres heeft. Het was een logische stap in de ontwikkeling: steeds meer kerken hebben een algemeen postadres (een postbus of het adres van het kerkgebouw) en steeds minder ambtsdragers stellen prijs op de complete vermelding van hun adresgegevens.

4.3.2. Jaaroverzicht/artikelen

Het jaaroverzicht 2011 werd vervaardigd door ds. D. Quant.

Een drietal artikelen werd geplaatst:

- ds. D.J. van Vuuren te Harderwijk schreef over de opgeheven kerk van Klundert onder de titel '18 mei 1927 - Christelijke Gereformeerde Kerk te Klundert – 29 juni 2011';
- de beheerder van het Documentatiecentrum, drs. J.N. Noorlandt, bracht het een en ander voor het voetlicht uit de grote collectie van het Documentatiecentrum; 'Ons gezamenlijk geheugen' heette zijn artikel;
- ds. H.J.Th. Velema werkte De lijsten van ... (opgeheven Christelijke Gereformeerde Kerken; predikanten die vertrokken naar kerken waarmee correspondentie wordt onderhouden; predikanten die de kerken een tijdlang hebben gediend; voorgangers die de kerken dienden naar art. 3 K.O.) bij.

4.3.3. In memoriams

In memoriams over de di. M. den Bleker, J.H. van Dijk, M.J. Oosting en Th. Rutters werden geschreven door respectievelijk de di. J. Jonkman, M. Vlietstra, H.J.Th. Velema en K. Jonkman.

4.4. Jaarboek 2013

4.4.1. Veranderingen

De meest in het oog springende wijziging in deze uitgave was het vermelden van de kerkelijke loopbaan van een losgemaakte predikant in de rubriek beroepbare predikanten en niet meer bij de plaatselijke kerk die hij het laatst gediend heeft.

4.4.2. Jaaroverzicht/artikelen

Het jaaroverzicht 2012 werd vervaardigd door drs. R.W.J. Soeters.

Een drietal artikelen werd geplaatst:

- het instellingsplan van de Kruispuntgemeente Vathorst is het onderwerp van een artikel van de hand van ds. M.P. Hofland;
- prof.dr. A. Baars schreef *Enkele bladzijden uit de geschiedenis van de catechismuspreek*;
- ds. D. Quant stelde in een artikel de vraag aan de orde 'De Kerkorde – Wat moet je ermee?'

4.4.3. In memoriams

In memoriams over de di. G. Bouw en N. Ribbers werden geschreven door respectievelijk ds. J. Brons en drs. C.H. Legemaate.

5. Voorstellen

Deputaten doen uw vergadering de volgende voorstellen:

1. het werk en het beleid van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

R.W.J. Soeters, voorzitter
H.J.Th. Velema, secretaris

BIJLAGE 33

Artikel 77

Rapport 5 van commissie 1 inzake het rapport van deputaten voor de uitgave van het Jaarboek

Uw commissie is dankbaar voor de arbeid van de broeders die jaarlijks het Jaarboek laten verschijnen. Ongetwijfeld is voor de verschijning van het Jaarboek veel werk nodig, ook al worden tegenwoordig veel gegevens rechtstreeks ingevoerd door de scribae.

Uw commissie heeft niet kunnen constateren dat 'het resultaat van de werkzaamheden' een nog hoger niveau laat zien dan in eerdere jaren. Het Jaarboek is steeds even mooi. En 'up to date'. Althans, op het moment van verschijnen zijn er vrijwel zeker al mutaties. Zo gaat dat. Met een jaarboek, met de kerken en met ons zelf. Maar het al zo lang verschijnen van een Jaarboek mag dan toch ook een teken zijn van Gods trouw en van het doorgaan van Zijn werk.

Het is jammer dat de verkoopcijfers een dalende lijn laten zien. Er zullen vast relativerende geluiden ten gehore kunnen worden gebracht: De mensen hebben minder met boeken, ze zoeken gegevens op internet etc. Het is zeker waar. Maar zou het ook een signaal kunnen zijn dat het aantal mensen dat sterk betrokken is op de kerk en op het kerkverband afneemt? Een signaal dat ook op andere wijzen tot ons komt.

De synode had in 2010 de volgende opdracht voor deputaten: bezien of een meer logische indeling mogelijk is; bezien of integratie van beide publicaties, jaarboek en website, mogelijk is; meer aandacht schenken aan landelijke activiteiten.

De synode heeft deputaten geen paramaters in handen gegeven met betrekking tot 'een meer logische indeling'. De suggestie is wel eens gedaan: een indeling in plaatsnamen naar alfabetische volgorde, zoals in de handboeken van de Nederlands Gereformeerde Kerken en in de Gereformeerde Gemeenten. Deputaten maakten een afweging en een keuze, die gebaseerd is op de overtuiging – deputaten hebben

dat verschillende kerken aan de generale synode gemeld – dat de structuur van ons kerkelijk leven in classes, particuliere synoden zichtbaar is in de opbouw van het jaarboek. Eenzelfde opzet hebben de jaar-, c.q. handboeken van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), de Protestantse Kerk in Nederland en de Hersteld Hervormde Kerk. Uw commissie kan zich in deze keuze van deputaten vinden.

Uit het rapport van deputaten zou je kunnen concluderen dat een meer logische indeling niet mogelijk is gebleken. Er is een inhoudsopgave gekomen en er zijn een paar bladzijden verplaatst! Uw commissie acht die inhoudsopgave wel een verbetering. Die kan bij het zoeken zeker verder helpen. Maar we moeten wel bedenken, dat de terminologie veel mensen weinig zegt. 'Register van kerken met hun scribae' komt heel anders over dan 'lijst van plaatselijke kerken'. Mensen die er niet in thuis zijn snappen bij de inhoudsopgave nog steeds niet dat ze voor die ene plaats eens moeten kijken onder 'classis Y'.

Waarschijnlijk is bij 'een meer logische indeling' gedacht aan al die mensen die geen benul hebben van de indeling in PS'en en classes. Waar moet je dan de gegevens van een kerk zoeken? Het Jaarboek is voor iemand die er niet vaak in gekeken heeft een bar ingewikkeld boekwerk. Er is een schat aan gegevens in te vinden, maar hoe vind je de weg daarin? Misschien zou een handleiding voorin zoals in een reisgids iets zijn: Zoekt u naar een kerk in plaats X, zoek dan eerst in de alfabetische lijst en ga dan naar het aangegeven paginanummer. Een kaart van Nederland met de indeling in PS'en en classes zou mensen ook kunnen helpen om meer grip te krijgen op de indeling van het boek. Liefst voor de duidelijkheid in meerdere kleuren aan het begin van het boek. Een plaatje kan veel verhelderen. Dit samen met een alfabetische lijst van alle woonplaatsen waar zich een kerk of preekplaats bevindt met verwijzing naar het paginanummer zou naar de gedachte van uw commissie de behoefte aan 'een meer logische indeling' verminderen en de toegankelijkheid van het Jaarboek ten goede komen. De lijst van kerken met hun scribae is daaraan niet identiek (denkt u maar bijv. aan Bennekom/Oosterbeek, Beverwijk/Westzaan en Capelle a.d. IJssel). Uw commissie wil u voorstellen om deputaten op te dragen te bezien of deze suggesties te realiseren zijn.

Wat betreft de integratie van Jaarboek en website, de opdracht doet meer aan integratie van beide publicaties denken dan aan de koppeling van de invoer van gegevens. Meer dus aan de mensen die de publicaties raadplegen, dan aan de mensen die erin schrijven. We moeten wel bedenken dat het Jaarboek per plaatselijke gemeente méér informatie verstrekt en in het geheel ook meer rubrieken kent dan de website. Uw commissie kan zich indenken dat deputaten het niet wenselijk vinden dat precies dezelfde informatie op de website te vinden is als in het Jaarboek. Dan hoeft het Jaarboek binnen de kortste keren niet meer te verschijnen. Dat zou echt een verlies zijn. Maar de vraag is voor uw commissie wel, of aan de intentie van deze opdracht is voldaan door wat deputaten nu melden.

Wat betreft het meer aandacht schenken aan landelijke activiteiten, hebben deputaten er goed aan gedaan iets te vermelden over de taak van de deputaatschappen en de rubriek belangrijke kerkelijke data uit te breiden. Uw commissie is er blij mee. En ze onderstreept de opmerking van deputaten dat er ook een mogelijkheid ligt voor de deputaatschappen om hun zichtbaarheid te vergroten door het aanleveren van gegevens voor het jaaroverzicht.

Al met al is uw commissie dankbaar voor wat is gedaan en voor het resultaat dat er elk jaar weer zijn mag. Gelukkig zijn er nog heel wat mensen die met het jaarboek goed uit de voeten kunnen. Niet ieder kerklid koopt elk jaar een nieuw exemplaar. De gemaakte opmerkingen moet u zien als een aansporing van en als suggesties voor deputaten.

De commissie stelt u voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. deputaten op te dragen te bezien of de gedane suggesties om een eenvoudige handleiding toe te voegen en om de indeling in PS'en en classes inzichtelijker te maken te realiseren zijn;
3. opnieuw deputaten te benoemen.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 34

Artikelen 82, 151

Rapport curatorium Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Personalía

1.1. Curatorium

1.1.1 Secretariaat

De generale synode 2010 benoemde als secretaris opnieuw ds. D. Quant (secundus ds. P.D.J. Buijs). Ds. Quant is voor het eerst als secretaris benoemd door de synode van 1998 en hij heeft dus zijn maximale zittingstermijn bereikt. Voorstellen voor nieuwe benoemingen zullen het moderamen van de synode in een apart schrijven bereiken.

1.1.2 Overige curatoren

In de samenstelling van het curatorium kwamen in de loop van deze drie jaar verschillende wijzigingen, o.a. door verhuizing van predikanten uit het ressort van waaruit ze afgevaardigd waren. Momenteel (eind april 2013) is de samenstelling van het curatorium als volgt:

a. benoemd door de particuliere synoden:

primi		secundi
namens de particuliere synode van het Noorden		
drs. R. van de Kamp	2013	ds. W.N. Middelkoop
dr. D.J. Steensma	2014	ds. H. Polinder

namens de particuliere synode van het Oosten		
drs. G. van Roekel	2013	drs. M. Visser
ds. P.D.J. Buijs	2014	drs. A. Wagenaar
namens de particuliere synode van het Westen		
drs. C. van Atten	2013	ds. H. Fahrner
ds. C.D. Affourtit	2014	drs. W. van 't Spijker
namens de particuliere synode van het Zuiden		
ds. J.G. Schenau	2013	ds. H. van den Heuvel
drs. J.M.J. Kieviet	2014	ds. K. Visser
<i>b. benoemd door de generale synode:</i>		
ds. D. Quant	2013	ds. P.D.J. Buijs

Curator drs. C. van Atten werd ter gelegenheid van Koninginnedag 2010 benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau; het curatorium was betrokken bij de voorbereiding daarvan en was verheugd over de uitkomst.

In de meivergadering van 2012 werd afscheid genomen van ds. J. Westerink als curator. Zijn afscheid verdient een aparte vermelding in dit rapport: ongeveer een kwart eeuw heeft ds. Westerink zich voor het werk van de TUA ingezet, verdeeld in drie perioden. We brachten daarvoor de dank aan de Heere.

1.1.3 Moderamen

Het moderamen van het curatorium was in de afgelopen periodes als volgt samengesteld:

- van september 2010-september 2011: voorzitter ds. J. Westerink; assessor ds. C.D. Affourtit; secretaris ds. D. Quant;
- van september 2011-september 2012: voorzitter ds. C.D. Affourtit; assessor drs. C. van Atten; secretaris ds. D. Quant;
- van september 2012-heden: voorzitter drs. C. van Atten; assessor ds. P.D.J. Buijs; secretaris ds. D. Quant.

Het ligt in de bedoeling dat in september 2013 ds. P.D.J. Buijs voorzitter zal worden, terwijl ds. R. van de Kamp dan als assessor zal fungeren.

De regel is dat de curatoren in alfabetische volgorde optreden als voorzitter, en dat gedurende één jaar. Vooraf is een beoogde voorzitter het jaar daarvoor assessor. Deze regel kon in de verslagperiode ongehinderd gevolgd worden.

1.2 Hoogleraren en docenten

1.2.1 Algemeen

Het college van hoogleraren bestaat uit vijf personen: prof.dr. A. Baars, prof.dr. G.C. den Hertog, prof.dr. T.M. Hofman, prof.dr. H.G.L. Peels en prof.dr. H.J. Selderhuis. Daarnaast is er een aantal docenten.

Aan de Universiteit waren aan het begin van de verslagperiode twee AIO's (assistenten in opleiding, zij bereiden een proefschrift voor en geven ook onderwijs) verbonden: drs. A. Versluis en drs. D. Timmerman. Voor beiden geldt dat zij hun proefschrift voltooid - of bijna voltooid - hebben; hun benoeming is beëindigd. Op dit moment zijn er geen AIO's aan de Universiteit verbonden.

De hoogleraren maakten bij toerbeurt gebruik van de gelegenheid om een sabbatical op te nemen.

1.2.2. Enige overwegingen met betrekking tot de positie en de verantwoordelijkheden van de docenten aan de TUA

In het verleden zijn er verschillende vormen van aanstelling van docenten aan de TUA (en haar voorlopers) geweest. Er was altijd onderscheid tussen de door de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken benoemde vaste kerkelijke docenten voor de theologische vakken (al spoedig hoogleraren geheten) en de docenten voor de talen (in de vooropleiding) en voor speciale vakken, zoals missiologie. In het verre verleden zijn diverse predikanten voor enige tijd parttime lector in bepaalde vakken geweest (o.a. ds. A. Bikker, ds. Joh. Prins, ds. H. Toorman). Aan dit docentschap als zodanig waren geen kerkelijke taken en verantwoordelijkheden verbonden, zoals het adviseren van het curatorium en de generale synode.

Deze onderscheidenheid van aanstelling duurt tot vandaag toe voort, maar er is vanwege diverse ontwikkelingen in toenemende mate behoefte aan bezinning daarop en nieuwe vormgeving daarvan. In het vervolg van dit onderdeel van het rapport gebruiken we voor de door de generale synode benoemde voltijds docenten - in de huidige situatie zijn dat de vijf hoogleraren - de aanduiding 'kerkelijke docenten'. Daarmee brengen we een onderscheid aan tussen de kerkelijke positie enerzijds en de wetenschappelijke functie anderzijds. In concreto: iemand kan als 'kerkelijk docent' adviseur van curatorium en generale synode zijn, zonder hoogleraar te zijn.

1.2.2.1. De positie van door de generale synode benoemde voltijds theologische docenten

In het verleden werden de door de generale synode benoemde docenten voor de kernvakken direct tot docent c.q. hoogleraar benoemd. Inmiddels wordt de regel gehanteerd dat een niet-gepromoveerde docent niet wordt benoemd tot hoogleraar, maar tot universitair (hoofd)docent, met de aantekening dat hij na zijn promotie zonder nadere beslissing van een generale synode kan aantreden als hoogleraar.

Sindsdien hebben diverse commissies ons op dit punt bekritiseerd en ons gedachten aangereikt. De onderwijsvisitiecommissie 2005 heeft vastgesteld dat de opbouw van de wetenschappelijke staf een - onwenselijke - omgekeerde 'piramidestructuur' vertoont. Er zijn voltijds hoogleraren voor de theologische kerndisciplines en daarnaast een qua fte geringer aantal (parttime) docenten. De commissie bepleitte een evenwichtiger opbouw. In 2009 hebben TUA en TUK een 'midterm-review' van het wetenschappelijk onderzoek laten uitvoeren door de 'commissie Sarot'. Deze commissie adviseerde om nieuwe docenten slechts dan tot hoogleraar te benoemen, als hun wetenschappelijke 'track record' daartoe aanleiding gaf. Als een te benoemen docent nog weinig heeft gepubliceerd op het vakgebied dient aan een benoeming tot universitair (hoofd)docent de voorkeur gegeven te worden.

Voor de komende vacatures in het hooglerarencorps is er aanleiding om deze adviezen ter harte te nemen en te bezien of te benoemen nieuwe kerkelijke docenten direct als hoogleraar kunnen aantreden, dan wel (eerst) als universitair (hoofd)docent. Als die laatstgenoemde lijn wordt gevolgd, kan vervolgens in de loop van de tijd worden bezien of een docent ook 'professorabel' is, waarna hij eventueel als zodanig benoemd kan worden. We schrijven 'eventueel', omdat de vraag of alle kerkelijke docenten ook hoogleraren dienen te worden onzes inziens overwogen dient te worden. Dat geldt in tweeërlei opzicht. In de eerste plaats laat zich denken dat er enige jaren na de benoeming door de generale synode een moment van toetsing is, of de betreffende docent zich o.a. in wetenschappelijk opzicht goed ontwikkelt, dan wel dat diens (wetenschappelijke) ontwikkeling te wensen over laat, zodat overwogen dient te worden of het dienstverband kan worden voortgezet dan wel dat er omgezien dient te worden naar een andere docent. In de tweede plaats zijn er vakgebieden waar men kan denken aan de structuur van een hoogleraar met naast hem een universitair (hoofd)docent (bijvoorbeeld dogmatiek en ethiek).

1.2.2.2. Taken en verantwoordelijkheden van de christelijke gereformeerde theologische docenten aan de TUA
Nu reeds, maar zeker als de hierboven aangegeven lijn zou worden gevolgd, is er behoefte aan een ijkings van de positie – de taken en verantwoordelijkheden – van de docenten. Van de huidige hoogleraren is het duidelijk. Zij zijn qualitate qua adviseurs van het curatorium en van de generale synode, nemen het – kerkelijke – proponentsexamen af en leggen huisbezoek af bij de admittible studenten.

De positie van de niet als kerkelijke docenten benoemde universitaire (hoofd)docenten daarentegen is verre van duidelijk. Er zijn diverse predikanten parttime werkzaam aan de TUA en één inmiddels zelfs fulltime, zij het voor een deel van zijn aanstelling gefinancierd uit een 'derde geldstroom'. Deze predikanten zijn geen adviseurs van het curatorium en van de generale synode. In hoeverre kunnen deze docenten – met name de fulltime docent(en) – worden ingeschakeld in allerlei taken, zoals begeleiding van admittible studenten? Een punt van bezinning is ook de aard van de aanstelling. Sinds de universitaire docenten een vaste benoeming krijgen kan er niet meer op voorhand van worden uitgegaan dat zij bewilligen in beëindiging van hun aanstelling aan de TUA als besloten wordt tot de benoeming van een nieuwe voltijds kerkelijke docent of een andere inrichting van de leerstoel waaronder zij ressorteerden.

1.2.2.3. College van hoogleraren en college van kerkelijke docenten

Als niet alle kerkelijke (= door de generale synode als zodanig 'beroepen') docenten hoogleraar zijn, zal dat gevolgen hebben voor de inrichting van de TUA en de relatie met het curatorium en de generale synode. Het college van hoogleraren zal dan als senaat van de TUA optreden, een nieuw te vormen 'college van kerkelijke docenten' zal verantwoordelijkheid hebben voor kerkelijke zaken, als adviseur van het curatorium en de generale synode en begeleider van admittible studenten.

1.2.2.4. Benoeming bijzondere hoogleraren

Als de scheiding zoals hierboven aangeduid wordt doorgevoerd, is daarmee ook helderheid geschapen met het oog op een eventuele benoeming van bijzondere hoogleraren. In principe is daar ruimte voor: zoals een kerkelijk docent niet meer per definitie hoogleraar is, hoeft een hoogleraar aan de TUA niet meer per definitie kerkelijk docent te zijn. Zoals we nu universitaire docenten hebben die niet lid zijn van een christelijke gereformeerde kerk, laat zich dat ook denken van bijzondere hoogleraren. Zij kunnen benoemd worden wanneer zij iets extra's toevoegen aan het onderwijs- en onderzoeksaanbod van de TUA, zonder deel te gaan uitmaken van het college van kerkelijke docenten. Overigens is nadere bezinning op de wijze van benoeming van bijzondere hoogleraren gewenst. Zij vervullen immers geen reguliere taak aan de TUA – althans in hun positie als bijzonder hoogleraar. Concreet is hier bijvoorbeeld te denken aan de NGP of het Lindeboominstituut.

1.2.3. Komende emeriteringen

1.2.3.1. Emeritering prof.dr. A. Baars

Prof. Baars bereikte in deze verslagperiode de leeftijd van 65 jaar. Hij wil nu gaarne emeritaat aanvragen, en het curatorium stelt aan uw vergadering voor om hem dat op de meest eervolle wijze te verlenen. De synode van 1995 benoemde (toen nog) drs. Baars als hoofddocent voor de ambtelijke vakken; na zijn promotie in 2004 werd die benoeming per automatisme omgezet in een hoogleraarschap. Het curatorium is altijd onder de indruk geweest van de toewijding van prof. Baars. Voorstellen voor diens opvolging zullen de synode separaat worden aangeboden.

1.2.3.2. Prof.dr. G.C. den Hertog

Prof. Den Hertog hoopt in de komende intersynodale periode de emeritaatsgerechtigde leeftijd te bereiken. Hij heeft aangegeven om - bij gezondheid - pas bij de synode van 2016 emeritaat te willen aanvragen. Wel zal de invulling van zijn takenpakket gewijzigd worden. Het curatorium is erkentelijk voor de mogelijkheid om prof. Den Hertog nog een paar jaar als actief hoogleraar te mogen zien werken. Het curatorium zal de synode een voorstel doen voor een docentbenoeming met inachtneming van het gestelde in 1.2.2.

1.2.4. Werkdruk

Het is de kerken bekend dat er in Apeldoorn hard gewerkt wordt. De werkdruk ligt hoog. De vorige synode heeft dat niet alleen onderkend, maar spontaan ook mogelijkheden geboden deze werkdruk te verminderen door een verhoging van de kerkelijke omslag. Als gevolg daarvan kon een aantal wetenschappelijke medewerkers (jonge afgestudeerden) en studentassistenten benoemd worden om de taak voor de hoogleraren te verlichten.

Prof.dr. T.M. Hofman verzocht om per 1 september 2012 zijn taak terug te brengen tot een omvang van 0.75 fte. Het college van bestuur trof hier een regeling voor.

1.2.5. Bijzondere gebeurtenissen

Binnen de kring van de hoogleraren was er verschillende keren sprake van een hoogtepunt:

- prof.dr. T.M. Hofman en zijn vrouw waren op 3 juli 2010 25 jaar getrouwd;
- op 19 december 2011 was het 25 jaar geleden dat prof.dr. H.G.L. Peels zijn werk (toen nog als hoofddocent Oude Testament) in Apeldoorn begon;

- op 4 september 2012 was het 25 jaar geleden dat prof.dr. H.J. Selderhuis predikant werd. Aan al deze gebeurtenissen werd binnen de kring van de Universiteit gepaste aandacht gegeven

1.2.6. Emeritihoochleraren en -weduwen

De emeritihoochleraren (en hun evt. echtgenotes) en de weduwen van de hoogleraren ontvangen gewoonlijk jaarlijks bezoek van het curatorium. Daarvoor is de assessor aangewezen. Op deze wijze blijft de onderlinge band inhoud krijgen.

Prof.dr. W. van 't Spijker herdacht op 5 november 2010 dat hij 60 jaar daarvoor als predikant bevestigd werd in de gemeente van Drogeham en op 13 januari 2012 dat hij 40 jaar daarvoor hoogleraar was geworden.

Van prof.dr. W.H. Velema moet gemeld worden dat zijn lichamelijke en mentale gezondheidstoestand erg achteruit is gegaan, zozeer zelfs dat hij – na enkele maanden opname in een verpleeghuis - moest verhuizen naar een zorgcentrum, met relatieve zelfstandigheid.

Zr. S. de Vuyst-Brasz is op 11 januari 2012 overleden, na een periode van sterk afnemende gezondheid; de Heere heeft zich over haar ontfermd.

1.3. Overlijden

Grote ontsteltenis was er 10 mei 2012, toen na een korte, maar hevige ziekte br. L. Bioch, de secretaris van de deputaten toezicht, overleed. Hij was van grote waarde voor de TUA en wij gedenken hem en zijn inzet met dankbaarheid.

2. Onderwijs en onderzoek

2.1. Algemeen

Het curatorium neemt structureel via twee lijnen kennis van de werkzaamheden van de hoogleraren en de docenten: via de collegebezoeken die jaarlijks worden gehouden, alsook via het jaarverslag dat het college van bestuur aan het curatorium toezendt en waarin inzicht gegeven wordt in de inhoud van de gegeven colleges en de overige wetenschappelijke arbeid van de hoogleraren. Het is de gewoonte dat in de juni- en evt. de septembervergadering van het curatorium van dit jaarverslag wordt kennis genomen en dat dit dan inhoudelijk wordt besproken. Eventuele opmerkingen worden vervolgens met het college doorgenomen.

2.2 Examens

2.2.1. Ma-examens

Bij het onderwijs wordt gevolg gegeven aan de wettelijke eisen: de opleiding vindt plaats in twee etappes: het behalen van een bachelor- en daarna een masterdiploma via een examen. Voor de admittensie studenten is er gelegenheid om in de loop van dit traject preekconsent aan te vragen. Dit gebeurt op grond van inlevering en goedkeuring van een preekvoorstel en na het afleggen van een zogenoemd proponentsexamen, waarin ingegaan wordt op deelgebieden van de theologie, gerelateerd aan de tekst die voor het preekvoorstel is opgegeven. Dit proponentsexamen vindt plaats in een vergadering van het curatorium en hoogleraren (zie ook 4.2).

Elk jaar werden diverse examens afgenomen. Dat betrof leden van onze eigen kerken, maar ook anderen. Zoals bekend worden de Ma-examens waarbij beroepbaarstelling wordt aangevraagd door een delegatie van het curatorium bijgewoond.

2.2.2 Promoties

In de afgelopen periode vonden vijf promoties plaats. In de regel woont een afvaardiging van het curatorium (in principe het moderamen) de promoties in Apeldoorn bij.

1. Op 29 maart 2011 promoveerde drs. M.J. Kater op het proefschrift *Kom en zie*. De pre-existentie van de Zoon belicht vanuit de existentie van Jezus, de Christus.
2. 20 april 2011 promoveerde drs. A. Huijgen op het proefschrift *Divine Accommodation in John Calvin's Theology* (Gods aanpassing aan mensen volgens Calvijn).
3. Op 8 juni 2011 promoveerde drs. M.C. Mulder op het proefschrift *Israël in Romeinen 10*. Intertextuele en theologische analyse van de oudtestamentische citaten in Romeinen 9:30-10:21.
4. op 20 juni 2012 promoveerde drs. A. Versluis op het proefschrift *Geen verbond, geen genade*. Analyse en evaluatie van het gebod om de Kanaänieten uit te roeien (Deuteronomium 7).
5. op 17 december 2012 promoveerde drs. Jin Kook Kim op het proefschrift *Die reformatorische Amtslehre bei Melanchton in seinen späteren Werken und in Vergleich mit Luther und Calvin*.

2.3 Publicaties

De hoogleraren lieten in publicitair opzicht van zich horen via boeken, artikelen in tijdschriften e.d. Graag verwijzen we naar de website van de TUA voor gedetailleerde informatie.

Bij de publicaties is met name te noemen de voortgang in de reeks 'Apeldoornse studies'; daarin verschenen de volgende deeltjes – waarin niet alleen hoogleraren, maar ook andere bij 'Apeldoorn' betrokkenen schreven:

- nr. 55: *prof.dr. H.J. Selderhuis, Praeceptor Europae*. Philippus Melanchthon over kerk, recht en universiteit;
- nr. 56: *dr. William den Boer en drs. Teun van der Leer, Calvin, de baptisten en de gemeente van morgen*.
- Nr. 57: *prof.dr. G.C. den Hertog (red.) : Stil tot God*. Opstellen rond een verwaarloosd theologisch thema (neerslag van de integratiecolleges 2010);
- Nr. 58: *prof.dr. H.G.L. Peels, Traag tot toorn*. Een onderbelicht aspect van het oudtestamentisch godsbeeld.
- Nr. 59: *prof.dr.A. Baars: De eenvoudige Heidelbergse...!* Een korte geschiedenis van de Catechismuspraak in Nederland.
- Nr.60: *dr. William den Boer (red.), Calvin gewikt en gewogen*. De relevantie van Calvijns theologie voor de 21e eeuw.

Ook maakt het curatorium melding van de verschijning van **Aspecten van het werk van J.P. Versteeg, G.C. den Hertog en T.M. Hofman (red.)**.

In dit boek worden de bijdragen van het symposium, dat op 7 juni 2008 werd gehouden (in dat jaar zou prof. Versteeg 70 jaar geworden zijn – het werd genoemd in het vorige verslag) voor een breder publiek toegankelijk gemaakt.

2.4. Van diaconologie naar gereformeerde praktische theologie

Sinds het begin van de opleiding aan de TUA zijn de praktische vakken aangeduid als diaconologische of ambtelijke vakken. Daarmee sloten we ons aan bij de naam die Abraham Kuypers aan deze groep theologische vakken heeft gegeven in zijn *Encyclopaedie der Heilige Godgeleerdheid*. Met deze benaming wilde Kuypers uitdrukkelijk afstand nemen van de invulling van 'de praktische theologie' zoals die eerder in de 19^e eeuw was ontwikkeld door Schleiermacher en zijn medestanders. De belangrijkste bezwaren tegen deze visie - en daarmee tegen de term 'praktische theologie' - zijn de volgende:

1. 'Praktische theologie' suggereert ten onrechte dat de theologie deels theoretisch, deels praktisch is. Heel het theologisch bezig zijn heeft immers een praktische toespitsing.
2. De term 'praktische theologie' is onbruikbaar omdat onduidelijk is welke praxis haar object is.
3. De term is onbruikbaar omdat zij geannexeerd is door en belast is met de theologie van Schleiermacher. Bij hem is het object van de praktische theologie niet langer het Woord van God of de ambtelijke bediening van het Woord van God, maar het religieuze leven in de gemeente. Praktische theologie wordt zo in feite een soort handelingswetenschap. Deze bezwaren tegen deze vorm van praktische theologie delen wij nog steeds ten volle.

Niettemin zijn er naar onze overtuiging ook bezwaren in te brengen tegen de term 'diaconologie':

1. De term is een neologisme, gesmeed door Abraham Kuypers die een overdreven voorkeur had voor Latijnse of Griekse aanduidingen voor de theologische vakken. De term 'praktische theologie' is veel ouder – ook beduidend ouder dan de visie van Schleiermacher – en kan heel goed op een bijbels-gereformeerde manier worden ingevuld. De visie op de praktische theologie, zoals we die aantreffen bij mensen als Voetius en ook Hoornbeeck, laat dat duidelijk zien.
2. De term is onnodig moeilijk en trouwens ook taalkundig aanvechtbaar in het licht van het klassieke Grieks. Zij roept in onze tijd misverstanden op, niet alleen bij gemeenteleden, maar ook bij gerenommeerde theologen in Nederland. Sommigen denken dat het bij 'diaconologie' gaat om de theoretische bezinning op het diaconaat; in het buitenland is de term onbekend. In internationale contacten roept deze naam alleen maar vragen op.
3. De term wordt aan geen enkele theologische opleiding in Nederland meer gebruikt. De VU, de TUK en ook de opleidingen binnen de Gereformeerde Gemeenten (Theologische School te Rotterdam en de CGO) hebben afstand genomen van deze aanduiding. Nu is het niet erg om in het isolement te staan, als het gaat om een principiële kwestie. Maar het is onnodig om onszelf in het isolement te plaatsen ter wille van een enkel woord.

Daarom stellen wij voor de aanduiding van de diaconologische of ambtelijke vakken te vervangen door 'Gereformeerde praktische theologie'. Wij hechten eraan om met nadruk te stellen dat dit niet mag worden uitgelegd als een inhoudelijke koerswijziging. Het gaat slechts om een verandering in naam. Voor ons blijft vaststaan dat het object van een gereformeerde praktische theologie fundamenteel ligt in het Woord van God. Daarbij gaat het dan vooral om de bediening van het Woord van God in zijn vele dimensies en de uitwerking die dat heeft in het leven van mensen, kerk en wereld. Op deze wijze staat een echt gereformeerde praktische theologie haaks op de overheersende trend in dit vakgebied die wellicht meer dan ooit beïnvloed is door de visie van Schleiermacher. Kort – te kort – gezegd: We beginnen in dit vakgebied niet bij de empirie (van beneden), maar bij het spreken van God (van Boven). Alle ontwikkelingen in kerk en samenleving zullen uiteindelijk daaraan getoetst moeten worden.

3. De organisatie

3.1. Het rectoraat

Op maandag 6 september 2010 werd het academisch jaar 2010-2011 geopend. De aftredende rector, prof.dr. H.J. Selderhuis, sprak een rede uit over het onderwerp: 'De voorhoede van de kerk: Philippus Melancthon en de Europese universiteiten'. Aansluitend gaf hij een overzicht over het afgelopen cursusjaar en trok daarbij ook enkele lijnen naar de toekomst. Hij droeg vervolgens het rectoraat over aan prof.dr. G. C. den Hertog. Conrector werd prof.dr. H.G.L. Peels, terwijl prof.dr. T.M. Hofman secretaris van het college bleef.

Op maandag 5 september 2011 werd het academisch jaar 2011-2012 geopend. Prof.dr. H.G.L. Peels sprak een rede uit over het onderwerp: 'Traag tot toorn. Een onderbelicht aspect van het oudtestamentische Godsbeeld'. Aansluitend gaf de rector, prof.dr. G.C. den Hertog, een overzicht over belangrijke gebeurtenissen in het afgelopen cursusjaar. Conrector bleef prof.dr. H.G.L. Peels, terwijl prof.dr. T.M. Hofman secretaris van het college bleef.

Op maandag 3 september 2012 werd het academisch jaar 2012-2013 geopend. Prof.dr. A. Baars sprak een rede uit over het onderwerp: 'De eenvoudige Heidelbergse...! Een korte geschiedenis van de Catechismuspreek in Nederland'. Aansluitend gaf de rector, prof.dr. G.C. den Hertog, een overzicht over belangrijke gebeurtenissen in het afgelopen cursusjaar. Conrector bleef prof.dr. H.G.L. Peels, terwijl prof. dr. T.M. Hofman secretaris van het college bleef.

Sinds het wegvallen van de Schooldag is de mogelijkheid om op die 'hoogtijdag' de resultaten van de inspanningen van het Vrouwencomité openbaar te maken onmogelijk geworden. Daarom wordt van hun inspanningen melding gemaakt bij de opening van het academiejaar. Elke keer betrof dat een bedrag van € 65.000, waarvan het overgrote deel bestemd is voor de bibliotheek en een klein deel voor daaraan verwante doelen. Het curatorium is erg dankbaar voor de jaarlijkse inzet van zó veel zusters - en een enkele broeder - in de kerken, al decennia lang. Begin 2013 kwam het bericht dat dit comité geen mogelijkheden meer ziet om het zozeer gewaardeerde werk voort te zetten. Daarmee komt een einde aan een lange kerkelijke traditie. Het curatorium spreekt de hoop uit dat de nieuwe manier van fondswerving voor de bibliotheek de aandacht en liefde van de kerken zal ontvangen.

Intern is gesproken over de vraag wanneer de wisseling van het rectoraat het beste kan plaatsvinden. Het is traditie om dat te doen bij de opening van het academisch jaar – in navolging van de andere universiteiten voor het moment dat de colleges van bestuur daar hun intrede deden. De TUA kent sinds een aantal jaren een meerjarig rectoraat. De regel is nu geworden dat een hoogleraar drie jaar lang het rectoraat bekleedt. Bij ongewijzigde regelgeving zou dit betekenen dat er begin september 2013 een nieuwe rector aantreedt. Dat is echter precies de periode waarin de generale synode vergadert. De nieuwe rector zou dan gevoerd beleid van het college van bestuur moeten toelichten voor (de commissies van) de generale synode, terwijl hij de interne besluitvorming daarvan niet zelf heeft meegemaakt: dat was immers de verantwoordelijkheid van de dan net afgetreden rector. Deze situatie moet ongewenst geacht worden. Daarom is besloten het rectoraat uit te oefenen tot het begin van het nieuwe kalenderjaar 2014 – en zo elke drie jaar vervolgens.

4. Het curatorium en de studenten

4.1 Admissie-examens en het admissiale traject

In 2010 werden er via het admissie-examens vijf studenten toegelaten, te weten de brs. M. Bot te Bennekom, L. van Dieren te Genemuiden, J.C. Pronk te Veenendaal, J. van Vulpen te Nieuwerkerk en D. van der Wal te Apeldoorn.

In 2011 werden er acht studenten toegelaten, te weten de brs. J.J.G. den Boer te Apeldoorn, C. Cornet te Dordrecht, S. Griffioen te Veenendaal, A. Hofland te Groningen, M.J. van Keulen te IJsselmuiden, H.M. Mulder te Apeldoorn, J.P. Rozema te Nieuwerkerk en W.L. van der Staaij te Elburg.

En in 2012 werden vier studenten toegelaten, te weten de brs. C. Brouwer te IJsselmuiden, L.J. Koopman te Apeldoorn, J. van den Os te Harderwijk en H. Raveling te Apeldoorn.

Voortdurend heeft de kerkelijke begeleiding van de studenten de aandacht van het curatorium en het college van hoogerleraren. Het curatorium draagt immers kerkelijke verantwoordelijkheid voor de studenten die via het admissie-examen zijn toegelaten. Belangrijke beslissingen hen betreffende, passeren altijd de vergadering van het curatorium. Dat betreft in het bijzonder de examens en de stagetoewijzing. Daarnaast vormen de persoonlijke contacten met de curator-begeleider onderdeel van de kerkelijke begeleiding. Expliciete aandacht wordt gegeven aan de preekvoorstellen, die regelmatig door de admissiale studenten worden geleverd.

Er blijft zorg over het aantal admissiale studenten, afgezet tegen de elk jaar optredende nieuwe predikantsvacatures in de kerken. Zoals bekend worden vele middelen te baat genomen om jonge broeders de vraag te stellen of de Heere wellicht de weg naar het predikantschap voor hen bestemd heeft. Er zijn open dagen voor hen die binnenkort het diploma voortgezet onderwijs behalen, de TUA is aanwezig op allerlei jongerendagen, predikanten worden opgeroepen om in de kerkdiensten voorbede ervoor te doen en waar mogelijk bij ontmoetingen met jongeren (catechisaties!) er aandacht aan te geven en hen waar mogelijk persoonlijk aan te spreken.

Een rekenkundige schatting die de secretaris van het curatorium en de voorzitter van het college van bestuur medio 2012 maakten, toont aan dat het aantal predikantsvacatures in de komende jaren constant tot stijgend zal blijven. Onder het voorbehoud van Jakobus kan aan de hand van de beschikbare gegevens zeker zes jaar vooruit gekeken worden. Dat levert het volgende beeld op: begin 2005 37 reële predikantsvacatures, begin 2012 38 en begin 2018 52. Enerzijds zal, tenzij er een keer ten goede komt, het aantal kleine gemeenten toenemen. Maar het is te hopen dat anderzijds meer kerkenraden de handen ineen gaan slaan inzake het beroepingswerk dan tot op heden het geval is. Een onzekere factor in de berekening vormt het aantal predikanten dat uit andere kerken (NGK, GKv) in samenwerkingsgemeenten een predikantsvacature vervult. Maar ook daar zal weer verloop in zijn in de loop der jaren.

4.2 Preekconsent

In deze verslagperiode ontvingen achtereenvolgens de studd. W.A. Capellen, H. Carlier, A.D. Fokkema, S.P. Roosendaal, W.C. van Slooten, M. Bot, J. Hoefnagel, P.A.C. Boom, J. de Bruin, Tj. Wijnsma, A.A.L. Aalderink, J.P. Rozema, J.H. Bonhof, D. van der Wal en A. Mak preekconsent na het afleggen van het proponentsexamen.

Ook werden verleende preekconsenten na een jaar, op grond van een ingeleverd preekvoorstel en na een gehouden gesprek op moderameniveau, verlengd.

Te allen tijde wordt na de beoordeling van een preekvoorstel – dat is dus bij het aanvragen of verlengen van preekconsent en bij het aanvragen van beroepbaarstelling – na de interne beoordeling van dat preekvoorstel een halfuursgesprek gehouden tussen de student en het moderamen van het curatorium. Daar worden de inhoudelijke opmerkingen die gemaakt zijn doorgenomen en worden aanwijzingen gegeven over verbetering – waar nodig. De curatorbegeleider ten slotte doet er in het inhoudelijke contact met 'zijn' studenten ook weer zijn winst mee.

4.3 Stage

Zoals bekend is de stage onderdeel van het Ma-gedeelte bij de studie. Voor de admissiale studenten is de stage in een kerkelijke gemeente een verplicht bijvak.

Het volgende overzicht van stageplaatsen en begeleiders kan u worden geboden:

- S.P. Roosendaal in Nijkerk bij ds. H.D. Rietveld;
- A.J.Th. Ruis in Dordrecht-C bij ds. J.M.J. Kieviat;
- W.A. Capellen in Rotterdam-Z bij ds. W.P. de Groot;
- A.D. Fokkema in Meppel bij ds. J.J. Lof,;
- M. Bot in Amersfoort bij ds. R.W.J. Soeters;
- H. Carlier in Zeewolde bij ds. J.W. Wülschleger;
- W.-C. van Slooten in Bunschoten bij ds. H. Peet;
- P.A.C. Boom in Vlaardingen bij ds. C.J. Droger;
- J. de Bruin in Oud-Beijerland bij dr. J.W. van Pelt;
- J. Hoefnagel in Surhuisterveen bij drs. C.C. den Hertog;
- Tj. Wijnsma in Aalten bij drs. R. Bikker;
- J.H. Bonhof in Culemborg bij drs. L.A. den Butter;

Volledigheidshalve vermeldt het curatorium hier ook dat stud. R.C. Verburg (afkomstig uit onze zusterkerk in Brazilië) op diens verzoek een stageplaats kreeg, en wel in de gemeente van Urk-Ichthus, waar hij begeleid werd door ds. W.N. Middelkoop. Stud. Verburg volgde zijn theologische studie in Apeldoorn met het oog op een toekomstig predikantschap in de Igrejas Evangelicas Reformadas No Brasil (IERB) en is inmiddels daarheen vertrokken.

Het curatorium en het college van hoogleraren onderstrepen de waardering voor deze inzet van predikanten en kerkenraden voor de opleiding in Apeldoorn: het begeleiden van een stagiair vergt zeker in de eerste periode van vier weken veel tijd en inzet. In de tweede periode, wanneer er een relatieve zelfstandigheid is in het verloop van de stage is er sprake van enige tijdswinst en ook mag gesteld worden dat de gesprekken met de stagiair voor de begeleider geestelijk opscherpend en verfrissend zijn. Niettemin is 'geven' en 'ontvangen' niet met elkaar in evenwicht, en daarom is het goed de waardering – ook voor kerkenraden en gemeenteleden! – in dit rapport te onderstrepen. Het maakt duidelijk dat 'Apeldoorn' en de kerken aan elkaar verbonden zijn.

4.4 Beroepbaarstelling

Na afgelegd Ma2-examen vroegen de volgende admisiale studenten beroepbaarstelling en verkregen zij die (tussen haakjes worden de gemeenten vermeld waaraan zij verbonden werden): J. van Walsem (Leerdam), D.J.Th. Hoogenboom (Siegerswoude-De Wilp), G.J. Post (Nieuwpoort), A.J.Th. Ruis (Damwoude), D. Bos (Werkendam), J.W. Moolhuizen (Dedemsvaart), S.P. Roosendaal (Nieuwe Pekela), P.W.J. van der Toorn (Heerde), W.A. Capellen (Drogeham), A.D. Fokkema (Eemdijk), H. Carlier (Enschede-West), W.C. van Slooten (Mussel), M. Bot (Maassluis) en J. de Bruin (Elburg).

5 Het curatorium en de kerken

5.1. Contacten met andere deputaatschappen

5.1.1. Deputaten toezicht (en college van bestuur)

In de regel is er een halfjaarlijks overleg met de deputaten toezicht. Daarnaast is er waar nodig overleg tussen de functiehebbende leden van beide deputaatschappen. Het college van bestuur is altijd op de vergaderingen van het curatorium vertegenwoordigd door de rector; waar nodig woonde de voorzitter van het college van bestuur een deel van de vergaderingen bij, in het kader van een concreet agendapunt.

Ter vervulling van de opdrachten die de generale synode aan beide deputaatschappen en het college van bestuur gaf werkten alle drie de gremia nauw samen door samenstelling van een commissie (per opdracht) waarin zij alle vertegenwoordigd waren. Het curatorium is dankbaar voor de goede samenwerking.

5.1.2. Deputaten studiefonds

Met deputaten studiefonds was geen overleg nodig. Wel werd met regelmaat in de vergaderingen van het curatorium zorg uitgesproken over de financiële positie van met name oudere studenten. Door de maatregelen van de overheid kunnen zij steeds minder een beroep doen op financiële hulp van overheidswege; daar staat ten negatieve tegenover dat de studie voor hen steeds duurder wordt (o.a. collegegelden). Het studiefonds is beperkt van omvang, en de mogelijkheden om via dit fonds hulp te bieden is dientengevolge ook beperkt. Deze zorg van het curatorium is ook de zorg van deputaten studiefonds.

6. De Universiteit in relatie tot andere kerken

6.1. Geref. Kerken (vrijgemaakt) – 'Kampen-II'

De samenwerking met de Theologische Universiteit van de Geref. Kerken (vrijgemaakt) krijgt gestalte via regelmatig overleg op het niveau van het college van bestuur, niet het minst in het kader van de opdrachten die de generale synode gaf. Het curatorium werd periodiek van de vorderingen ervan op de hoogte gehouden. Ook is er samenwerking op het gebied van onderwijs, en vooral onderzoek.

Ingevolge de opdracht van de synode 2010 werd de overeenkomst voor de vooropleiding (in goed overleg met het college van bestuur) beëindigd. Het curatorium was ontsteld, toen op 18 december 2012 bekend werd dat de voormalige docente van de vooropleiding, mevr.dr.s. M.W. Sebens, onverwachts overleden was, op 56-jarige leeftijd. Zij blijft in herinnering als een kundige en betrokken persoonlijkheid, die de studenten op bijzondere wijze inwijdde in de oude talen.

6.2 Ned. Geref. Kerken - NGP

Van de samenwerking met de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding (NGP) is opnieuw te zeggen dat zij goed is. In de afgelopen periode deden zich geen bijzonderheden voor die in het kader van dit rapport vermeld zouden dienen te worden.

7. Opdrachten van de generale synode

De generale synode gaf aan het curatorium, het college van bestuur en deputaten toezicht een aantal opdrachten, te weten:

- het opstellen en implementeren van een actieplan voor een integrale aanpak van de te hoge werkdruk van de wetenschappelijke staf (opdracht voor deputaten toezicht in eerste instantie);
- zich te bezinnen op de toekomst van de TUA;
- in nauw contact met de vertrouwenscommissie een totaalplan te maken voor maatregelen die genomen kunnen worden voor het verbeteren van de selectie van toekomstige predikanten en de begeleiding van de persoonlijke ontwikkeling van studenten tijdens de opleiding.

Het curatorium verwijst korthedshalve voor de uitkomsten van de eerste twee opdrachten naar het verslag van de deputaten toezicht en het college van bestuur. Het totaalplan ontvangt u als bijlage bij dit rapport.

8. Voorstellen

Het curatorium stelt de synode voor:

1. de handelingen van het curatorium goed te keuren;
2. de mogelijkheid te openen tot de benoeming van kerkelijke docenten, geen hoogleraar zijnde;
3. bij een voorkomende kerkelijke hoogleraarsvacature voortaan eerst over te gaan tot de benoeming van een kerkelijk docent, waarna via een wetenschappelijk 'track record' na verloop van tijd bezien

- kan worden of tot benoeming als hoogleraar kan worden overgegaan;
4. met inachtneming van bovenstaande te voorzien in de hoogleraarsvacature praktische theologie;
 5. een kerkelijk docent systematische theologie te benoemen;
 6. goedkeuring te hechten aan de verandering van naamgeving van diaconologie naar gereformeerde praktische theologie;
 7. goedkeuring te hechten aan de voortgang van de contacten met de Theologische Universiteit van de Geref. Kerken (vrijgemaakt);
 8. te bezien of de aanbevelingen in het totaalplan omgezet kunnen worden in beleid en daarbij ook de financiële consequenties in ogenschouw te nemen;
 9. opnieuw een secretaris en een secundus-secretaris te benoemen.

C. van Atten, voorzitter
D. Quant, secretaris

Bijlage 1

Rapport commissie totaalplan

Selectie en begeleiding theologische studenten TUA die beogen predikant te worden

1. Inleiding

Op donderdag 28 oktober 2010 vergaderde de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in haar 8e zitting over het door de Vertrouwenscommissie Predikanten aangereikte onderzoeksrapport: *Onderzoeksrapport van de vertrouwenscommissie predikanten. Een bezinning op het voorkomen van conflicten tussen predikanten, kerkenraden en gemeenten in de uitoefening van het ambt.*⁸ De Vertrouwenscommissie gaf met dit rapport gehoor aan de opdracht van de Generale Synode van 2007 'zich te bezinnen op de mogelijke oorzaken van problemen in de verhouding tussen predikant en kerkenraad/gemeente, die oorzaken te inventariseren en zich te bezinnen op de vraag hoe deze problemen kunnen worden voorkomen.'⁹ In hoofdstuk 2 van het rapport wordt een analyse gegeven van de gesignaleerde problemen. De Vertrouwenscommissie is meerdere malen betrokken geweest bij ernstige (conflict)situaties tussen predikant en kerkenraad dan wel tussen predikant en (een deel van de) gemeente en komt van daar uit tot de conclusie dat de geschetste problemen voor wat betreft de predikant teruggebracht kunnen worden tot 4 hoofdcategorieën:

- a. problematiek geworteld in persoonlijke en/of psychische ontwikkeling (83%)
- b. gebrek aan communicatieve vaardigheden (33%)
- c. twee predikanten in één gemeente (25%)
- d. zwakke en/of afwezige kerkenraad (33%).¹⁰

In een apart hoofdstuk wordt ingegaan op de ontwikkeling van het ambt. Geconstateerd wordt dat zich een paradigmaverandering heeft voltrokken: droeg in het verleden het ambt de persoon, nu draagt de persoon het ambt.¹¹ Dat heeft geleid tot professionalisering en personalisering van het ambt. In hoofdstuk 4 krijgen ook de thema's roeping en toelating aandacht. Zowel in het selectieonderzoek als in de opleiding wordt al aandacht besteed aan verschillende facetten. Het rapport meldt daarover:

'in de opleiding aan:

- beroepsvaardigheden zoals exegese, preken maken en woordverkondiging, catechese, omgang in pastoraat, dragen van (mede)verantwoordelijkheid, leiding kunnen geven, vergadertechnieken en beleid kunnen maken;
- geestelijke instelling zoals eigen relatie met God, liefde tot de medemens;
- sociaal-psychologische attitudes zoals empathisch vermogen, het scheppen van een goed (geestelijk) klimaat, het kunnen reflecteren, communicatieve vaardigheden, kennis van en inzicht in persoonlijkheidsontwikkeling van mensen, om kunnen gaan met kritiek en conflicten.

in het selectieonderzoek aan:

- de crisis in het predikantschap (ambtelijke, professionele en persoonlijke competenties);
- de identiteit en de taak van de prediking, catechese en pastoraat, leidinggevende kwaliteiten);
- motivatie en geschiktheid (persoonlijke geloofsbeleving, echtheid, authenticiteit, roepingsbesef, het psychische en geestelijke in balans zijn (hulpverleningscircuit), minderwaardigheidsgevoelens);
- invloed van autobiografie (domineeszonen);
- selecteren met zekerheid (geschiktheid, inwinnen van informatie bij de kerkenraden, keuze invoering van een psychologisch onderzoek, authenticiteit, creatief en kritisch, leerbaarheid en openstaan voor correctie en vermogen tot zelfreflectie);
- selectie en vorming (wetenschappelijke opleiding en vormingsproces).¹²

Een conclusie van de Vertrouwenscommissie is dat wanneer gekeken wordt naar het curriculum en wanneer geluisterd wordt naar de verhalen van predikanten de indruk ontstaat dat er naar verhouding te weinig gestructureerde aandacht is voor bovengenoemde aspecten in de onderdelen beroepsvaardigheden en sociaal-psychologische attitudes.

Bedoelde commissie deed in haar rapport diverse aanbevelingen: waar het vooral om gaat is dat naast het theoretisch onderwijs oefening in de praktijk nodig is. Dat heeft consequenties voor:

- de opleiding tot predikant: aandacht voor de persoonlijkheidsvorming, de student te leren reflecteren op zichzelf, de beroeps- en rolontwikkeling;
- de deskundigheidsbevordering na de opleiding;

⁸ Zie *Acta* 2010.

⁹ *Acta* 2010, 639.

¹⁰ *Acta* 2010, 641.

¹¹ *Acta* 2010, 644.

¹² *Acta* 2010, 645.

- een vangnet voor predikanten, kerkenraden en gemeenten;
- concrete handvatten voor de kerkenraden van de CGK.¹³

In de bespreking kwamen diverse aspecten aan de orde: welk gemis wordt ervaren in de opleiding met betrekking tot het persoonlijk functioneren van de predikant, zou er voor predikanten in actieve dienst niet een verplichting van een interventietraject moeten zijn; moet een psychologisch onderzoek geen onderdeel uitmaken van de selectieprocedure; is een predikant voldoende toegerust met het oog op zaken als conflictbeheersing, huwelijksproblematiek en de omgang met persoonlijkheidsstoornissen; moet er niet veel meer gedaan worden aan een verplichte nascholing? Opgemerkt wordt dat de TUA een professioneel begeleider in dienst heeft, dat een Persoonlijk Ontwikkelings Plan (POP) deel uitmaakt van het curriculum, dat problemen niet te automatisch in verband gebracht dienen te worden met karakter en ontwikkeling omdat er ook sprake kan zijn van zonden. De synode besluit:

6. het curatorium, deputaten toezicht van de Theologische Universiteit Apeldoorn (TUA) en het college van bestuur van de TUA op te dragen in nauw contact met de vertrouwenscommissie een totaalplan te maken voor maatregelen die genomen kunnen worden voor het verbeteren van de selectie van toekomstige predikanten en de begeleiding van de persoonlijke ontwikkeling van studenten tijdens de opleiding;
7. de vertrouwenscommissie opdracht te geven om op grond van de aanbevelingen in het bezinnings-gedeelte een nascholingsplan voor predikanten op te stellen in verband met de noodzakelijke deskundigheidsbevordering met als elementen:
 - a. het mentoraat;
 - b. actualisering van de theologische vak kennis;
 - c. persoonlijke vorming;
 - d. communicatieve vaardigheden.

Voor opdracht 6 werd een studietoetscommissie gevormd, bestaande uit drs. C. van Atten, prof.dr. A. Baars, drs. J.M.J. Kieviet, mw. J.W. van der Zande-de Roo. Daarbij was er contact met de Vertrouwenscommissie. Het resultaat van het werk van de studietoetscommissie ligt thans voor u. Er is daarbij dankbaar gebruik gemaakt van een scriptie die mw. van der Zande-de Roo in 2012 schreef ten behoeve van haar studie supervisie en coaching aan de CHE, getiteld: *Aan de slag als predikant. Een zoektocht naar begeleidings- en werkvormen met het oog op de persoonlijke en praktische vorming van toekomstige predikanten.*

Globaal is de indeling van dit rapport als volgt: Na deze inleiding (1) wordt gekeken naar het beroepsprofiel van de predikant met de verschillende taakvelden en de daarvoor noodzakelijke bekwaamheid (2). Daarna gaat het over de selectieprocedure van toekomstige predikanten, afgesloten met enkele conclusies en aanbevelingen (3), vervolgens wordt een overzicht gegeven van wat thans gebeurt aan de TUA met betrekking tot de onderhavige problematiek en wat blijkens een gehouden enquête onder predikanten wenselijk zou zijn, waarna ook dit deel afsluit met een aantal conclusies en aanbevelingen (4). Daarbij moet wel een opmerking gemaakt worden, die naar ons inzicht wezenlijk is. Het moet enerzijds namelijk de vraag zijn in hoeverre een opleiding kan werken aan bijstelling van de ontwikkeling van studenten: een instelling is maar beperkt wendbaar daarin, en mensen zijn niet maakbaar. Anderzijds mag niet de gedachte postvatten dat we dan maar niets doen. Leren is veranderen. Daarom is er de verantwoordelijkheid te zoeken naar een begaanbare weg, die oog heeft voor de knelpunten en daar aan wat tracht te doen, maar ook oog heeft voor de beperkingen die er zijn.

Daarnaast zij vermeld dat naar het oordeel van zowel de Vertrouwenscommissie als ook de studietoetscommissie bij alles twee zaken in de rapportages en de besprekingen niet genoemd zijn. We doelen hier op het veelvuldig voorkomen van burn-out bij predikanten. Daarover zijn belangrijke publicaties verschenen.¹⁴ Ook denken we aan grensoverschrijdend gedrag op het gebied van pastoraat, zoals misbruik, manipulatie, intimidatie en financiële misstappen. Daar is een vloed van literatuur over.¹⁵ De studietoetscommissie acht het denkbaar dat daar meer specifieke bezinning op komt en onderzoek naar gedaan wordt. Overigens: hetgeen in dit rapport wordt aangefiekt, raakt aan deze zorgen met betrekking tot het predikantschap.

2. Beroepsprofiel en bekwaamheid

2.1 Beroepsprofiel

De CGK heeft geen officieel profiel voor het predikantschap. In de *Kerkerde van de CGK* komt het werk van de predikant wel in een aantal artikelen aan de orde. Aspecten die in de kerkerde als behorend tot de taken van een predikant worden genoemd, zijn: de bediening des Woords en der sacramenten, de gebeden, de herderlijke zorg voor de gemeente en de catechisaties aan de jongeren. Daarnaast wordt nog gesproken van tucht oefenen en zorgen dat alles in goede orde geschiedt. Naast de hierboven genoemde aspecten van het predikantswerk noemen de NGK, GKV en PKN nog expliciet de samenleving en de wereld als plek waarin de predikant zijn werkzaamheden verricht. Daarnaast heeft in de verschillende (concept)profielen van deze kerkverbanden de persoon van de predikant een plek gekregen. In die zin dat de predikant zijn kennis op peil moet houden, maar ook moet werken aan zijn eigen ontwikkeling door reflecteren, supervisie en interventie.¹⁶

Tot het ambt van dienaar des Woords horen veel werkzaamheden. Hieronder volgt een proeve van een beroepsprofiel. Binnen het profiel is onderscheid gemaakt tussen primaire en andere taken van de predikant. De primaire taak van de predikant is: de verkondiging van het Woord, waaronder ook valt het pastoraat en de catechese. De andere taken zijn secundair. Of en in welke mate de predikant deze taken zal uitvoeren is een zaak van overleg tussen kerkenraad en predikant en afhankelijk van een aantal factoren (werkdruk, gezondheid, gezinssituatie, situatie in de gemeente etc.). Zo komen we tot het volgende overzicht, een

¹³ Acta 2010, 646.

¹⁴ Een recente publicatie van betekenis is: A. Bisschops, J. Pieper, W. Putman (red), *Verteerd vuur. Over burnout in het pastoraat*, Zoetermeer 2007.

¹⁵ <http://www.misbruikdoorhulpverleners.nl/literatuurlijst.html>.

¹⁶ Voor meer informatie zie J.W. van der Zande-de Roo, *Aan de slag als predikant*, Apeldoorn 2012, 11-18.

overzicht dat is samengesteld vanuit het gevondene in diverse officiële kerkelijke documenten, aangevuld met wat door predikanten van de CGK in een enquête¹⁷ werd aangereikt:

Primaire taken

- *Voorbereiden van en voorgaan in de erediensten*
prediking, liturgie, voorgaan in de gebeden, bediening van de sacramenten en bevestigen van ambtsdragers, bevestigen van huwelijken en leiden van begrafenissen, bijzondere diensten waarin openbare belijdenis gedaan wordt, themadiensten e.d.
- *onderwijzen van de jeugd/kinderen*
verzorgen van catechisaties en leiding geven aan het catechetisch onderwijs, voorgaan in en leiding geven aan jeugd- en kinderdiensten
- *pastoraat*
crispastoraat, (samen met kerkenraad) vermanen, huisbezoek, zieken- en ouderenbezoek (o.a. in zorginstellingen), crispastoraat, pastoraat aan jongeren en randkerkelijken, categoriaal pastoraat, (samen met kerkenraad) vermanen en uitoefenen van kerkelijke tucht, diaconaat, persoonlijke voorbeden

Secundaire taken

- *toerustingswerk en deskundigheidsbevordering*
van kerkenraadsleden, van gemeenteleden, gemeenteopbouwwerk, coachen en begeleiden (kerkenraadsleden, collegapredikanten e.a.), publiceren (artikelen, meditaties e.d.), geven van cursussen/leiden van kringen en ouderencatechisaties
- *samenleving en wereld*
(toerusten tot resp. leiding geven aan) evangelisatiewerk, missionaire en diaconale projecten, taken t.b.v. politiek en/of samenleving
- *organisatie en bestuur*
leiding geven aan de kerkenraad, samen met de kerkenraad leiding geven aan de gemeente, kerkenraadswerk, ontwikkeling visie en beleid, informatievoorziening middels gemeenteblad, andere (kerk) bladen en internet, administratie, mail e.d., werkzaamheden t.b.v. het bredere kerkelijk leven, w.o. de classis, particuliere en/of generale synode, deputaatschappen, consulentenschap e.d., overige bestuurs-taken buiten de eigen gemeente, netwerken, overleg met collegae, interkerkelijke contacten e.a.

We willen benadrukken dat dit alles niet kan zonder wat we zouden willen noemen: *spiritualiteit (de verborgen omgang met de Here God), en persoonlijke vorming*. Niemand kan spreken zonder eerst geluisterd te hebben. We denken dan aan: verdieping van het eigen geloof (meditatie en gebed), verdieping en verbreding van kennis (w.o. studie en bezoek conferenties), persoonlijke ontwikkeling.

Bij dit alles willen we ook nadrukkelijk aangeven dat *het onze overtuiging is en blijft dat de predikant voor alles is: verkondiger van het Woord: verbi divini minister!* Dat is de essentie van zijn ambt, en stellig ook het zwaarste van zijn ambt. En wat het zwaarste is moet het zwaarste wegen! Hij mag geen bestuurder, onderwijzer, vormingsleider, regelaar, manager of spiritueel leider worden, maar heeft als primaire taak: *Verkondig het Woord!* Binnen dat kader staan pastoraat en catechese, en daarmee wordt meteen het grote belang ook daarvan aangegeven. Zowel predikanten als kerkenraden en kerken dienen dit terdege te beseffen. Dat kan wellicht voorkómen dat de predikant overvraagd wordt: door kerken, door gemeenteleden of door zichzelf... Naar het oordeel van de commissie dragen de kerkenraden hierin een niet geringe verantwoordelijkheid

Niet alle taken zijn voor het werk van de predikant even relevant. Dat hangt onder andere samen met het soort gemeente waarin de predikant werkzaam is. Ook speelt de visie van de predikant op zijn ambt een rol bij de accenten die hij in zijn werk legt, en kan de samenstelling van de gemeente reden zijn om de ene taak zwaarder te laten wegen dan de andere. Een zekere differentiatie al naar gelang van gaven, talenten, mogelijkheden en moeiten kan er zijn. Het zal zaak zijn dat kerkenraden hierover spreken met hun predikant, de kernen daarvan aangeven en waar nodig ook naar de gemeente verdedigen. In het licht van bovenstaande moet dan ook gewaakt worden voor het wegstrepen van werkzaamheden die tot de kern van het predikantswerk behoren.

2.2 Bekwaamheid

Een predikant dient te beschikken over bekwaamheid voor de uitoefening van zijn ambt. Essentieel is daarbij wat de Bijbel zegt over bekwaamheid. Enerzijds is daar het woord uit de Schrift: *Wie is tot deze dingen bekwaam?*¹⁸ Anderzijds geldt: *Onze bekwaamheid is uit God!*¹⁹ Dat sluit overigens vorming en leerprocessen niet uit, maar in. In de kerkorde en in andere kerkelijke documenten die gebruikt zijn bij het opstellen van het overzicht van de werkzaamheden worden aan de taken en de persoon van de predikant kwalificaties gekoppeld, die te maken hebben met bekwaamheid. We geven hier weer wat in CGK-documenten gevonden werd.

De vereiste bekwaamheden hangen ten nauwste samen met de taken die de dienaar van het Woord moet uitoefenen. De meest relevante kerkelijke 'documenten' die daarvan spreken, zijn de confessionele geschriften van de kerk. Een kleine verwijzing naar wat de belijdenis van de kerk dienaangaande zegt.

De *Nederlandse Geloofsbelijdenis* spreekt in de artikelen 30 en 31 over de dienaren van het Woord. Hun opdracht om 'Gods Woord te prediken en de sacramenten te bedienen' dienen ertoe 'om door dit middel de ware religie te onderhouden en te maken dat de ware leer haar loop hebbe...' Om hierin dienstbaar te zijn moeten er 'zulke personen verkoren worden, die getrouw zijn en naar de regel die de heilige Paulus daarvan geeft in de brief aan Timotheüs'. Hier wordt ongetwijfeld bedoeld op wat te lezen is in 1 Timotheüs 3.

¹⁷ De enquête waarover hier gesproken wordt, is in februari 2012 aan de predikanten toegezonden ten behoeve van het werkstuk dat in noot 9 genoemd wordt.

¹⁸ 2 Korintiërs 2:16

¹⁹ 2 Korintiërs 3:5

De *Heidelbergse Catechismus* brengt het gewicht van de predikantstaak onder woorden in zondag 31: de bediening van de sleutels van het Koninkrijk der hemelen'. Niet zozeer het gewicht als wel het voorrecht van de Woordbediening komt tot uitdrukking aan het begin van de *Dordtse Leerregels* (I/3): 'Opdat de mensen tot het geloof worden gebracht, zendt God goedertierenlijk verkondigers van deze zeer blijde boodschap...' Niet anders is het in II/5 en III,IV/8. Deze hoge taak vereist ontegenzeggelijk een geestelijke bekwaamheid.

Uit andere kerkelijke documenten diepten we het volgende op.

In het *reglement voor de kerkvisitatie* zijn 5 vragen (1 - 5 t/m 9) geformuleerd die betrekking hebben op het ambtswerk van de predikant. Deze vragen komen aan de orde, nadat er een gesprek geweest is met de predikant en eventueel zijn echtgenote. De eerste twee vragen betreffen de prediking en de vierde het pastoraat. In deze vragen herkennen we zowel het herderlijke als het lerende aspect in de taken van de predikant. In de derde vraag komt een nieuw aspect naar voren: 'Studeert de predikant – mede met het oog op de prediking – ijverig? Komt hij voldoende aan studeren toe?' Uit deze vraag spreekt de zorg voor het geestelijk welzijn van de predikant. Het gaat er hier niet alleen om of de predikant zijn leraarstaken richting de gemeente wel goed uitvoert, maar ook of hij ervoor zorgt dat hijzelf voldoende leert. In de tweede helft van de laatste vraag klinkt de zorg voor de persoon van de predikant door: 'Is de predikant in zijn optreden een voorbeeld voor de gemeente en besteedt u ook pastorale zorg aan hem en zijn gezin?' Uit deze vragen ten behoeve van de kerkvisitatie blijkt dat de kerken zich ervan bewust zijn dat de predikant niet alleen goed functioneert wanneer hij zijn taken als herder en leraar naar behoren uitoefent, maar dat ook het bijhouden en verdiepen van kennis en een goede geestelijke instelling van de predikant belangrijk zijn voor het goed functioneren in het ambt.

In de kerkorde van de CGK is een *gedragscode voor predikanten* en andere kerkelijke werkers opgenomen.²⁰ Hierin wordt de predikant benaderd vanuit een viervoudig relatieperspectief: de relatie tot God, de relatie tot zichzelf, de relatie tot de gemeente en de relatie tot overigen. De eerstgenoemde en belangrijkste is de *relatie tot God*. Hierover wordt gezegd dat de predikant niet naar zichzelf maar naar God moet verwijzen, dat hij een voorbeeldpositie heeft en eerlijk moet zijn over eigen falen, schuld en misstappen tegenover God en mensen. In het gestelde over de *relatie tot zichzelf* lezen we dat de predikant verplicht is te zorgen voor een voortgaande vorming van zijn persoon: in spiritueel opzicht, zijn persoonlijke eigenschappen, zijn sociale en andere vaardigheden en zijn kennis van het vakgebied en werkveld. Een predikant moet waken tegen eenzijdigheden in zijn spreken over God en zichzelf laten corrigeren als zijn eigen spiritualiteit op een schadelijke manier invloed heeft op anderen. Een predikant moet er naar streven dat de stijl en houding waarin hij zijn werk doet, de zaak van het evangelie zo goed mogelijk dienen. In zijn *relatie tot de gemeente* moet de predikant streven naar een gezond evenwicht tussen afstand en nabijheid, hij moet onpartijdig zijn en opkomen voor de zwakken, zich ervan bewust zijn dat zijn eigen problematieken invloed hebben op de communicatie, de integriteit van de ander respecteren, hij moet zich beperken tot zijn kundigheden en bevoegdheden, hij mag niet autoritair optreden of domineren, hij mag vertrouwen niet beschamen en moet consistent en betrouwbaar zijn in zijn uitingen. Wat zijn *relatie tot overigen* betreft, is de predikant allereerst verantwoordelijk voor zijn echtgenote en gezin, hij moet respect tonen voor en zich schikken naar personen of instanties die gezag over hem hebben – tenzij de gehoorzaamheid aan God aantoonbaar anders vraagt –, hij moet met respect spreken over anderen en een lichtvaardig oordeel vermijden, kritiek moet hij liefdevol en opbouwend uiten en altijd streven naar hoor en wederhoor.

In *het bevestigingsformulier* worden ook een aantal aspecten aangereikt. Er wordt gesproken over nederigheid en ootmoed, getrouwheid, zorg, liefde, wijsheid, indien nodig onderwerping aan kerkelijke vermaningen, het werk verrichten tot verheerlijking van Gods naam, vrijmoedigheid en standvastigheid. Mooi is wat het klassieke formulier zegt aangaande de ouderling; het zal niet minder de dienaar van het Woord gelden: 'Om hetwelk te doen zij schuldig zijn Gods Woord naarstig te onderzoeken en zichzelf gedurig te oefenen in de overlegging van de verborgenheden des geloofs.'

Artikel 16 van de kerkorde en de *concept-beroepsbrief* reiken zaken aan die niet veel verschillen van het bevestigingsformulier.

De kerkorde, de *conceptberoepsbrief* en het *reglement kerkvisitatie* spreken in vrij algemene zin over de bekwaamheid waarover een predikant dient te beschikken. In de *gedragscode* wordt echter meer expliciet gesproken over de bekwaamheden. Het belangrijkste is hier ook de dienende houding: de predikant moet van zichzelf afwijken naar God. Voor het functioneren volgens deze gedragscode is nodig dat de predikant weet heeft van psychologische processen, beschikt over communicatieve vaardigheden, leiding kan geven, verschillende vergadertechnieken kan hanteren, betrouwbaar is, consistent is en op zijn eigen handelen en zijn kan reflecteren.

Een vertaling van hetgeen de kerkelijke documenten zeggen over het predikantschap naar de opleiding van predikant toe is terug te vinden in het *studentenstatuut van de TUA*. Allereerst worden de wetenschappelijke vereisten van een afgestudeerd theoloog uiteen gezet, gevolgd door een overzicht van de specifieke eigenschappen en vaardigheden van een predikant: 'Een afgestudeerde die predikant wordt, moet zich van harte door God tot deze taak geroepen weten, wat uitkomt in zijn liefde tot God, de naaste, Gods Woord en de dienst der kerk, een pastorale attitude en de benodigde gaven en bekwaamheden ten aanzien van:

- het leiden van de eredienst en het maken/houden van een preek;
- een trouwe zielzorg in de gemeente;
- de verzorging van catechisaties;
- het bijdragen aan het toerustingswerk in de eigen gemeente;
- het samen met de kerkenraad op deskundige wijze leiding geven aan het kerkelijk leven en de opbouw van de gemeente;
- het participeren in de diverse werkzaamheden die in de plaatselijke gemeente en in het kerkverband plaatsvinden.'

²⁰ *Kerkorde CGK, 185vv.*

Zowel de wetenschappelijke vereisten als de meer op de praktijk van het predikantschap gerichte bekwaamheden worden vervolgens vertaald in negen einddoelen²¹. Overigens hebben die voor een deel ook te maken met noodzakelijke *intellectuele vermogens*. Aansluitend aan deze einddoelen wordt nogmaals verwezen naar de specifieke benodigde kwalificaties voor een predikant.

Het ligt voor de hand de gevonden kwalificaties te koppelen aan de taakvelden zoals die hierboven in het beroepsprofiel zijn omschreven. Het is echter zo dat veel van de bekwaamheden die van belang zijn voor de uitoefening van de taken in het ene taakveld ook relevant zijn voor taken in één of beide andere taakvelden. Ze zijn daarom verdeeld in drie categorieën: Deze verdeling sluit aan bij de waardevolle verdeling die in het studentenstatuut van de TUA wordt gemaakt, namelijk: beroepsvaardigheden, geestelijke instelling en psychosociale attitude.²²

- *geestelijke instelling*: het gaat hier om de geestelijke aspecten van de persoon van de predikant en de wijze waarop hij zijn werk verricht. Hier komt ook met name het dienende karakter van het werk naar voren.
- *psychosociale attitude*: het gaat hier om kwaliteiten in het psychosociale spectrum, om de persoon van de predikant in relatie tot anderen en tot zichzelf.
- *beroepsvaardigheden*: vaardigheden gericht op de beroepsmatige kanten van het werk; het gaat hier om de wat meer praktische vaardigheden.

Het behoeft geen betoog dat bovenstaande alles te maken heeft met de vrucht van de Geest, de gaven van de Geest en de door God geschonken talenten, waarbij het niet nodig is en zelfs niet mogelijk is te rubriceren wat waaraan te danken is. Het besef als zodanig dient er wel te zijn.

Deze aspecten dienen een rol te spelen bij de selectie van admittibale studenten en de vorming van deze studenten, al zal het duidelijk zijn dat bij de selectie niet helemaal verwacht mag worden wat bij afgestudeerden wel vereist mag worden. Daarbij zal altijd in het oog gehouden moeten worden dat het eigene van de (toekomstige) predikant is dat hij leeft en werkt voor het aangezicht van God die hem geroepen en gezondend heeft. Dat betekent voor het werk van de (toekomstige) predikant dat zijn verhouding tot de Here de bron van zijn dienen dient te zijn. De talenten en bekwaamheden die hij heeft gekregen mogen en moeten hierbij ten dienste staan.

Er is een overzicht gemaakt van gevonden kwalificaties op het gebied van geestelijke instelling, psychosociale attitude en beroepsvaardigheden. Voor dit overzicht zijn de kerkelijke documenten binnen de CGK richtinggevend geweest, aangevuld met wat gevonden werd in de documenten van de andere genoemde kerkverbanden. Daaraan toegevoegd zijn de aanvullingen naar aanleiding van de enquête onder de predikanten van de CGK. De lijst bevat een min of meer volledige opsomming van wat in de verschillende documenten naar voren kwam. Ze is niet bedoeld als een checklist aan de hand waarvan de student c.q. predikant al of niet wordt goedgekeurd, maar als een inventarisatie van waar zoal aan gedacht wordt om een indruk te geven van wat naar voren komt in dezen. U vindt deze lijst in bijlage 1.

3. De selectieprocedure van toekomstige predikanten

3.1 Admissie-examen

Dienaar van het Woord in onze kerken wordt iemand niet zomaar. Aan de toelating tot het ambt van predikant gaat een lang en gedegen traject vooraf. Afgezien van de weg die in artikel 8 KO wordt geopend, geldt als algemene regel dat 'beroepen mag worden alleen hij, die beroepbaar is gesteld door het curatorium van de Theologische Universiteit'.²³ De weg naar de kansel gaat in onze kerken doorgaans via Apeldoorn.

Merkwaardig, over de studie aan de TUA en over de toelating tot de studie spreekt de kerkorde zich niet uit, dan alleen dat 'de kerken onderhouden een Theologische Universiteit om tot de dienst des Woords op te leiden'.²⁴ Bijlage 10 van de kerkorde behelst het Reglement voor de Theologische Universiteit. Dat Reglement wijst het door de kerken benoemde curatorium aan als het orgaan dat verantwoordelijk is voor 'de actieve vormgeving van het gereformeerd-confessionele karakter van de opleiding (...) met het oog op de praktische geestelijke vorming van de studenten.' Deze presentatie komt onder meer tot uitdrukking in de volgende specifiek toegekende taken van het curatorium²⁵: het toelaten en kerkelijk-geestelijk begeleiden van admittibale studenten, het verlenen van preekconsent aan hen en het beroepbaar stellen van admittibale studenten. Trouwens, ook tot het ontnemen van deze status, etc. is het curatorium bevoegd.

De poort aan de ingang van de weg die naar het ambt leidt, is dus 'het toelaten...'. Dat (al dan niet) toelaten wordt gedaan na een onderzoek, te verrichten door het genoemde curatorium. In ons kerkelijk jargon duiden we dit aan met het Latijnse equivalent: 'het admissie-examen'. Het Reglement van de universiteit spreekt verder niet over dat onderzoek. Maar het belang van dat gebeuren, eenmaal per jaar in de maand juni, is evident. Zonder van het curatorium de status 'admittibale student' te hebben ontvangen, is er geen weg naar het ambt van dienaar des Woords in onze kerken. 'Om te worden ingeschreven als student die opgeleid wordt voor het ambt van predikant in de Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland moet men met gunstig gevolg het admissie-examen hebben afgelegd.' Aldus de binnen de TUA gehanteerde Handleiding admissie-examen.

21 1. is in staat tot zelfstandig bronnenonderzoek; 2. gaat zelfstandig om met relevante theologische literatuur en begrippen; 3. heeft grondige kennis van en inzicht in de Bijbelse, ecclesiologische, systematische en praktische vakken; 4. is in staat om theologie te bedrijven in de multidisciplinaire context van dit vakgebied; 5. weet zijn theologische kennis en vaardigheden vruchtbaar te maken voor kerk en samenleving; 6. kan door middel van een schriftelijk werkstuk een wetenschappelijke visie presenteren; 7. weet op verantwoorde wijze zijn theologische kennis en vaardigheden te vertalen naar een mondelinge of schriftelijke presentatie voor een niet-theologisch gespecialiseerd publiek; 8. heeft zich een geestelijke instelling en psychosociale attitude verworven om op adequate wijze leiding te kunnen geven en pastoraal te bedrijven in de gemeente en andere kerkelijke of maatschappelijke instanties. 9. heeft een geestelijke instelling die getuigt van de liefde tot de Here God, zijn Woord, zijn dienst en zijn gemeente.

22 http://www.webkey7.nl/tua/images2/definitief_studentenstatuut_tua_280611.pdf, 10.

23 Artikel 4 KO.

24 Artikel 20 KO.

25 Artikel 14 van bijlage 10.

Diezelfde Handleiding bepaalt vervolgens: 'Het admmissie-examen, dat wordt afgenomen door het curatorium, bijgestaan door de hoogleraren, omvat: (a) een onderzoek naar de vrede des Heeren en de beweegredenen om evangeliedienaar te worden; (b) een onderzoek naar de kennis van de Bijbelse geschiedenis en van de hoofdzaken van de gereformeerde geloofsleer, inzonderheid van de *Heidelbergse Catechismus*.' Wat het laatste onderdeel betreft: het is de laatste jaren gebruikelijk dat een groot deel van de studenten met de studie in Apeldoorn begint, alvorens admmissie-examen af te leggen. Degenen die dit betreft, worden vrijgesteld van het onderzoek naar de kennis van de Bijbel en van de leer, althans als zij tijdens hun studie hebben bewezen over voldoende kennis op deze gebieden te beschikken.²⁶

3.2 Noodzaak van selectie

De omschrijving van de Handleiding gaat terug naar besluiten van een generale synode die lang geleden werd gehouden, namelijk die van 1953. Deze synode hield zich uitvoerig bezig met de roeping tot het ambt en de inhoud van het toelatingsexamen. De synode van 1950 nam namelijk een instructie van de particuliere synode van het noorden aan die als volgt luidde: '... een studiecommissie te benoemen die tot taak heeft te onderzoeken of er normen uit de Heilige Schrift, de belijdenis en de kerkerode zijn vast te stellen voor het admmissie-examen, teneinde hierover rapport en advies uit te brengen...' Deze commissie werd benoemd en deed verslag op de synode van 1953. Een aantal van de meest relevante conclusies en richtlijnen nemen we hier over:

- a. dat dienaars des Woords door God Zelf worden geroepen en gegeven aan Zijn kerk;
- b. dat deze roeping meebrengt het verlenen van de vereiste gaven en bekwaamheden van verstand en hart;
- c. dat, gezien de duidelijke uitspraken der Heilige Schrift omtrent genade, roeping en bekwaammaking, met veelvuldige aanwijzing van wat een dienaar des Heeren wel en niet behoort te zijn, een zorgvuldig en met wijsheid geleid onderzoek vóór de toelating tot de kerkelijke opleidingsschool niet slechts wettig, maar geboden moet geacht;
- d. dat de kerkgeschiedenis bewijst dat het ontbreken, nalaten of verwaarlozen van zulk een onderzoek de deur openzet voor onwaardige dienaars;
- e. dat herhaaldelijk voorgekomen teleurstellingen niet pleiten tegen het houden van een admmissie-examen, maar veeleer dringen tot grondiger onderzoek, niet alleen hetgeen de adspirant mededeelt omtrent zijn roeping, maar ook naar zijn karakter en geschiktheid;
- f. dat een uitvoerig attest van de betrokken kerkenraad daarbij van groot gewicht is en dat die kerkenraad overtuigd moet zijn, dat de adspirant in zijn handel en wandel ook een goed getuigenis heeft van "degenen die buiten zijn"; (...)
- g. dat worde onderstreept dat het admmissie-examen niet beslist over de toelating tot het predikambt, maar over de toelating als student aan de Theologische School, zij het ook met de bedoeling om na voltooid studie te staan naar de dienst des Woords, waartoe te zijner tijd het door de kerk af te nemen peremptoir examen onderzoek doet, zowel naar de beweegredenen als naar de wetenschappelijke en praktische bekwaamheid;
- h. dat (...) zelfs een gebleken bekwaamheid niet automatisch de toelating tot de dienst des Woords en der sacramenten garandeert.'

Die toetsing moet dus niet uitgesteld worden tot het moment dat de studie achter de rug is. Gegeven het voorrecht van een eigen opleiding door en voor de kerken behoeft die toetsing ook niet uitgesteld te worden. Zodra een (jonge) kandidaat zich aandient met de intentie opgeleid te worden tot predikant in onze kerken, kan en dient dit onderzoek plaats (te) vinden. Van belang zowel voor de kandidaat zelf als voor de opleiding, en uiteindelijk voor de kerken, is dat er duidelijkheid is in een vroeg stadium. Zodat de desbetreffende kandidaat met vrijmoedigheid tot de opleiding kan worden toegelaten, of wanneer hij (nog) niet wordt toegelaten, hij zich gedurende zijn studie verder kan ontwikkelen richting toelating tot de opleiding van predikant of in een vroeg stadium tot andere keuzes kan komen. Het voorrecht van een eigen opleiding is tevens dat gedurende de studie de admmissiale student persoonlijke begeleiding kan ontvangen en er zicht blijft op zijn (onder meer) geestelijke ontwikkeling.

Zowel het rapport van 1953 als het artikel in de herdenkingsbundel van een jaar later gaat uitvoerig in op de noodzaak van deze toetsing tot toelating aan de opleiding van predikant en draagt vanuit Bijbelse gegevens criteria aan die daarbij gehanteerd kunnen worden. In het op de synode van 1953 dienende rapport wordt in dat verband gewezen naar *begenadiging, roeping en bewaking*. Het is in de geest van deze kerkelijke publicaties dat wij de volgende aspecten noemen.

- Wie zich geroepen weet tot dienaar van het Woord van God zal allereerst zelf een diepe en geestelijke band met dat Woord van de Here hebben. In zijn leven zullen gebed en Bijbellezende kenmerkend zijn. Studiezijn is eveneens onmisbaar.
- Paulus schrijft aan zijn geestelijke zoon Timotheüs, dat als iemand tot het ambt van een opziener lust heeft, 'die begeert een voortreffelijk werk' (1 Tim. 3:1). Er zal verlangen zijn naar en bereidheid tot de dienst van de Here in het ambt. Het klassieke bevestigingsformulier geeft een uitgebreide taakomschrijving van de dienaar van het Woord, en vervolgt dan: 'Uit deze dingen kan men zien welk een heerlijk werk het herdersambt is, aangezien zulke grote dingen daardoor uitgericht worden; ja, hoe zeer noodzakelijk het is, om de mensen tot de zaligheid te brengen.' Diezelfde apostel Paulus schrijft over zichzelf: 'Wee mij, indien ik het evangelie niet verkondig!' (1 Kor. 9:16).
- Liefde tot de gemeente van Christus mag van de kandidaat gevergd worden. Christus, de grote Herder van de schapen, had Zijn kudde lief, zo zelfs dat Hij Zijn leven voor haar gaf (Joh. 10:11). In de navolging van Hem zal ook de (aanstaande) onderherder liefde en betrokkenheid op Gods kerk hebben.
- In het verlengde van het voorgaande zal er sprake zijn van toewijding aan de dienst van de Here. Daarbij behoren een bepaalde mate van belangeloosheid en bereidheid tot zelfverloochening. De ander uitnemender te achten dan zichzelf.
- De (aanstaande) dienaar van het Woord is niet alleen een man Gods, maar hij is ook een mensenmens. Hij zal oog voor de ander hebben. Om het te zeggen met de titel van een bekende publicatie van wijlen

²⁶ Ten aanzien van de kennis van de Bijbel door het met goed gevolg afgelegd hebben van het tentamen Bijbelkennis. Voor de vragen betreffende de geloofsleer geldt vrijstelling als de tentamens Symboliek met goed resultaat zijn afgelegd.

- prof.dr. J.P. Versteeg: *Oog voor elkaar*. Uitkomend in vriendelijkheid, geduld en empathie.
- De dienst van het Woord in deze tijd vraagt ook stabiliteit van karakter. Van een predikant wordt veel gevergd. Hij moet niet alleen vaardig zijn in het spreken, maar hij moet ook kunnen inspireren, overtuigen en leiding geven. En dat alles tegelijkertijd in bescheidenheid en met oog voor nuances.
 - Wat niet? Onverenigbaar met het ambt zijn zelfzucht (1 Kor. 10:33), geldzucht (1 Tim. 6:10), eerzucht (Gal. 1:10), drankzucht (Titus 1:7) en twistzucht (2 Tim. 2:24).

Uit de overwegingen die destijds tot deze conclusies en aanbevelingen leidden, nemen wij dat deel over dat ook anno 2013 nog steeds opgenomen is in de Handleiding admisie-examen. 'Uit de Heilige Schrift blijkt dat God roept tot het ambt. Begenadiging, roeping en bekwaammaking horen in dezen bijeen. Onderscheid makend tussen uitwendige en inwendige roeping: de eigenlijke roeping tot het ambt vindt plaats door middel van de kerk die roept en bevestigt. De uitwendige roeping door de kerk sluit de inwendige roeping niet uit, maar onderstelt en bevestigt haar vanwege de Here, daar de kerk onder aanroeping van de Naam des Heren omziet naar mannen die in persoonlijke godsvrucht en bewaking van de Heilige Geest het merk vertonen, dat zij door de Here zijn afgezonderd tot het Evangelie.'

Deze verantwoordelijkheid rust op de kerk als kerk, in casu de classicale vergaderingen. Het is echter in lijn van de Heilige Schrift dat reeds een onderzoek wordt ingesteld vóór de toelating tot de kerkelijke hogeschool om opgeleid te worden tot de dienst van het Woord. Uit het feit dat God Zelf roept en bestemt tot het bijzondere ambt, mag worden afgeleid, dat de geroepene weet van een innerlijke drang die zich, zij het ook meer of minder duidelijk, duurzaam doet gelden, ook door beproevingen en teleurstellingen heen. Dit in onderscheid van hen bij wie de begeerte tot het bijzonder ambt een tijdelijk verschijnsel blijkt te zijn. (...)

Van de aspirant mag worden verwacht: blijken van belangstelling voor en kennis van het ambt, liefde tot Christus' kerk en lust tot het ambtelijke werk, algehele toewijding aan de dienst des Heeren, oprechtheid en bereidheid tot zelfverloochening en hartelijke betrokkenheid bij het heil van zondaren. Tot de vereisten van de dienaar van het Evangelie behoren naar de eis van de Heilige Schrift getrouwheid, reinheid en heiligheid, ootmoed en nederigheid, broederliefde en vriendelijkheid en bekwaamheid om anderen te leren.'

'In de dienst van Woord en sacramenten mogen alleen zij voorgaan, die daartoe wettig beroepen en bevestigd zijn.' Zo schrijft onze kerkorde al in artikel 3 voor. Deze bepaling is materieel dezelfde als die de Synode van Dordrecht 1618-1619 bepaalde. Op haar beurt is dit voorschrift terug te leiden tot de artikelen van Wezel 1568: '... dat niemand tot de kerkdienst en enige andere kerkelijke bediening in de gemeente wordt toegelaten zonder wettelijke roeping, verkiezing, toestemming, behoorlijk examen, of onderzoek en wettelijke orde.' De Gereformeerde kerk in de Nederlanden heeft in alle eeuwen onderzoek naar leer en leven gedaan met het oog op de geschiktheid voor en de toelating tot het ambt. Dat vond toen overigens plaats nadat de studie aan de academie was voltooid. Over de toelating tot de universiteit had de kerk geen zeggenschap, maar zodra de afgestudeerde theoloog aan de deur van de kerk klopte, deed de classicale vergadering in het kader van de beroepbaarstelling onderzoek naar leer en leven van de kandidaat. Overigens klonken er in de 17e en 18e eeuw vanuit de kerk voortdurend stemmen die aandrongen op kerkelijke invloed en toezicht op het onderwijs aan de aanstaande dienaren van het Woord. Maar zover is het toen niet gekomen.

Het admisie-examen zoals wij dat kennen, is afkomstig uit de oude Christelijke Gereformeerde kerk en dateert met name uit de tijd na de oprichting van de Theologische School te Kampen in 1854. De kerken van de Afscheiding hadden nu een eigen school en konden zich actief bemoeien met de toelating tot de studie. Dat gebeurde ook door middel van een toelatingsonderzoek aan de poort.

In de jubileumbundel *'k Zal gedenken 1894 1954'*²⁷ schreef ds. J.C. Maris, destijds curator, een bijdrage over het admisie-examen. Daarin schetst hij onder meer iets van het gevoelens aangaande de opleiding in de jaren na 1854. In de jaren zeventig van de 19e eeuw hadden zich enkele ongeregelde heden op de Kampense school voorgedaan. Op de generale synode van 1879 kwam een en ander aan de orde. De vraag werd gesteld: 'Wordt er genoegzaam op toegezien dat alleen godzalige jongelingen als studenten worden aangenomen en wat kan er meer gedaan worden tot bevordering van de godzaligheid der studenten en hun opvoeding tot het leraarsambt?' Na een uitvoerige bespreking kwam de synode tot de uitspraak dat hij het wenselijk achtte 'dat de aspirant-student, behalve het gewone lidmaatschapsattest, overlegge een bijzonder getuigschrift van zijn kerkenraad of classis, aangaande zijn godsvrucht en karakter, met het oog op de dienst des Heeren in het evangelie, terwijl de commissie voor het admisie-examen bovenal heeft te letten op de godsvrucht, de aanleg en het karakter van de aspirant, met getrouw onderzoek naar zijn beweegredenen om evangeliedienaar te worden.'

Opmerkelijk is dat de toen geformuleerde criteria onder ons nog vrijwel identiek gehanteerd worden. Ieder jaar verschijnt zo rond 1 maart een bericht van het curatorium in *De Wekker* met een herinnering aan het aanstaande admisie-examen en een oproep tot aanmelding. Daarin is te lezen dat bij het examen moet worden overlegd 'een getuigschrift betreffende godsvrucht en karakter', afgegeven door de kerkenraad van de kerk waartoe de kandidaat behoort. Ook de andere woorden uit het besluit van 1879 leveren herkenning op.

Onze kerken hebben tot heden altijd gemeend dat ze de Heilige Schrift aan hun zijde hebben om de (aanstaande) studenten te toetsen op hun beweegredenen en andere criteria die belangrijk zijn met het oog op een toekomstig predikantschap

Uit dit alles mag duidelijk zijn dat van de toekomstige predikant geestelijke inhoud, een bij het ambt passende psycho-sociale instelling, bekwaamheden en gaven verwacht mogen worden. In het vorige hoofdstuk is een aantal van deze aspecten genoemd en nader uitgewerkt. Bij de selectie van admisiale studenten mag niet verlangd worden dat de kandidaat dit alles op dat moment al 'in huis heeft'. Maar er dient wel gelet te worden op diens geestelijke opstelling en instelling, op diens psychosociale habitus, alsmede of van de

²⁷ *'k Zal gedenken - 1894-1954. Gedenboek uitgegeven bij het 60-jarig bestaan van de Theologische School der Christelijke Gereformeerde Kerken*. Uitg. door het Curatorium der Theologische School, Dordrecht 1954.

kandidaat verwacht mag worden dat de nodige bekwaamheden door hem ook ontvangen kunnen worden. Het is de taak van het curatorium voor zover dat althans mogelijk is daarover te oordelen.

3.3 De procedure

3.3.1 Het kerkenraadsattest

Bij de aanmelding voor het admmissie-examen moet een getuigschrift van de eigen kerkenraad gevoegd worden. Om dat getuigschrift af te geven, zal (een afvaardiging van) de kerkenraad met de kandidaat ongetwijfeld een gesprek hebben. Van de kerkenraad wordt gevraagd in ieder geval zijn oordeel aangaande 'godsvrucht en karakter' weer te geven. In de Handleiding voor het admmissie-examen is hierover verder nog te lezen: 'In het kerkenraadsattest dient concrete informatie gegeven te worden over levensgang, levenswandel, kerkelijke betrokkenheid, geloofsopenbaring, getuigenis van de gemeente, karaktertrekken en de beweegredenen om evangeliedienaar te worden.'

Aan de inhoud van dit attest wordt grote waarde gehecht. Immers, de eigen plaatselijke gemeente is meer dan wie ook bekend met de persoon die toelating vraagt. Dat geldt in bijzondere mate van de broeders van de kerkenraad die, zo mogen we aannemen, via huisbezoek en andere vormen van pastoraat weten van zijn levensgang en geloofsopenbaring. Ook het karakter en verdere persoonskenmerken zullen aan de ambtsdragers niet onbekend zijn. Hun bevindingen zullen naar eer en geweten zijn verwoord in het attest.

3.3.2 Het onderzoek

Het eigenlijke admmissie-examen speelt zich doorgaans binnen één enkel uur af. Binnen dat korte tijdsbestek moeten de broeders van het curatorium zich een oordeel vormen van de persoon die zich presenteert. Dat vergt geconcentreerde aandacht en een geestelijke, biddende luisterhouding. De voorzitter voert gedurende het grootste deel van de tijd het gesprek. Curatoren en hoogleraren krijgen in willekeurige volgorde gelegenheid tot navraag.

De diverse aspecten die in de vorige paragrafen genoemd werden, komen in het gesprek aan de orde, overigens in de mate als in dit specifieke gesprek wenselijk lijkt. Na het gesprek, dat op onbevangen en spontane wijze gevoerd wordt, deliberaert het curatorium buiten aanwezigheid van de kandidaat. Ook de hoogleraren doen hierin mee. De hoogleraren adviseren, de curatoren beslissen. De stemming gebeurt schriftelijk.

Na binnenkomst van de kandidaat deelt de voorzitter hem de uitslag van de stemming mee. Als er sprake is van een afwijzing, worden de gronden van dit besluit hem tevens meegedeeld. In dat geval gaat één van de curatoren of hoogleraren met hem mee en voert een pastoraal gesprek.

3.3.3 Proeftijd

Voor elke toegelaten student geldt dat er een proefperiode ingaat na de toelating. Deze proeftijd duurt in de regel twee jaar. Gedurende deze proeftijd wordt gelet op studiezijn, motivatie, sociale attitude en persoonlijke (psychologische en geestelijke) ontwikkeling. Aldus de al eerder genoemde Handleiding.

3.3.4 De periode van studie

Gedurende de periode van studie ontvangt de admmissiale student in meerdere of mindere mate begeleiding van zijn hoogleraar-mentor en van zijn curator-begeleider. Periodiek worden gesprekken gevoerd en stellen zij zich op de hoogte van de studieresultaten. Ook moeilijkheden en zorgen worden besproken, inclusief eventuele strubbelingen in de studie of in een ander aspect van het leven. In normale situaties doet de curator-begeleider eenmaal per jaar aan het curatorium verslag van zijn contacten met de student.

3.3.5 Preekconsent

Na verloop van tijd, na een voldoende vordering van de studie, wordt van de student verwacht dat hij preekconsent aanvraagt. De tijd van de praktijk in de gemeenten nadert. Met het oog op de toestemming, levert hij een uitgeschreven preek bij het curatorium in. De beoordeling hiervan is mede bepalend voor de (al dan niet) toekenning van het consent tot 'preken'. Ook voert het curatorium, onder leiding van de president-curator, een gesprek met de kandidaat. De ingeleverde preek en het commentaar van de curatoren daarop bespreekt het moderamen van het curatorium nog een keer apart met hem. Ook het verlenen van het preekconsent vindt niet plaats dan na advies van de hoogleraren.

3.3.6 Beroepbaarstelling

Aan het einde van de studie wordt de kandidaat het master-examen afgenomen. Meestal bij diezelfde gelegenheid vindt de beroepbaarstelling plaats. Ook nu weer na ingewonnen advies van de hoogleraren en na ingewonnen attest van de kerkenraad. Ook deze beslissing is veel meer dan een formaliteit. Na alle fasen van de studie en van de kerkelijke ijkpunten moet er bij het curatorium en bij de broeders hoogleraren het besef leven dat deze broeder rijp is om de gemeente in te gaan. De toetsing daarvan gebeurt onder meer door kennis te nemen van preekvoorstellen die de student op diverse momenten moet overleggen. De inhoud van die voorstellen alsmede de beoordeling daarvan wordt door het moderamen van het curatorium telkens met de student besproken. De beroepbaarstelling vindt plaats met de bede dat de Here Zijn zegen aan het ambtelijke werk verbinden wil.

3.4 Psychologische test

Een vraag die al veel jaren aandacht heeft van zowel het curatorium en de hoogleraren als van de ambtelijke vergaderingen is die naar de persoonlijkheid(svorming) van de studenten. Vanaf half jaren negentig is dit thema regelmatig ter sprake gebracht op de generale synoden. Zo diende er op de GS van 1998 een rapport waarin dit onderwerp specifiek aan de orde werd gesteld.²⁸ Daarin werd naar voren gebracht dat de eenheid van de opleiding uitdrukkelijk vraagt dat de hoogleraren en docenten, naast de wetenschappelijke taak die ze hebben, zich verantwoordelijk weten voor de persoonlijkheidsvorming van de studenten. Daarbij gaat het, behalve dat er sprake is van enkele 'technische' vaardigheden, om de geestelijke integratie van Bijbelse noties in de ontwikkeling van persoonlijkheid en karakter.

Toch kan het de vraag zijn of de persoonlijkheid van de student wel zodanig is, dat deze zich leent voor het

dragen van het predikantsambt. Daarom werd voorgesteld – en door de GS ook besloten – ‘goedkeuring te hechten aan het voornemen van het curatorium om een psychologische test tot de vereisten voor het admisse-examen te doen behoren’. Het commissierapport²⁹ dat tot dit besluit leidde, somde als aandachtspunten voor dit onderzoek de volgende elementen op: ‘(a) Intenties tot de keuze voor het ambt van predikant. Heeft de kandidaat een realistisch beeld van het ambt en een realistisch zelfbeeld? (b) Intellectuele dispositie. Te denken is aan analytisch denkvermogen en oordeelsvermogen. (c) Sociale en communicatieve vaardigheden. Te denken is aan het vermogen om samen te werken, anderen aan te moedigen (...), flexibiliteit en stressbestendigheid. (d) Integriteit en mentale stabiliteit. Te denken is daarbij aan het vermogen om met de risico’s van het ambt om te gaan...’ Het onderzoek naar deze eigenschappen zou dus direct bij de ‘poort’ plaatsvinden. Zo had immers de GS besloten. Drs. A.P. van Langevelde pleit daar voor; hij staat overigens een andere opzet van het admisse-examen voor. In een psychologisch onderzoek helemaal aan het begin van de studie ziet ook hij vanuit ontwikkelingspsychologische redenen geen heil. Hij acht het vanuit psychologische overwegingen zeer wenselijk dat het admisse-examen plaats vindt enige tijd na een bij het begin van de studie gehouden intakegesprek; dat admisse-examen zou dan op zijn minst na twee jaar studie plaats dienen te vinden, daaraan zou dan een psychologisch onderzoek vooraf moeten gaan.³⁰

Toch heeft een dergelijke test tot heden vrijwel nooit tot het admisse-examen behoord. Tegenover de GS van 2001 verantwoordde het curatorium zich aangaande deze bewuste nalatigheid.³¹ Na een advies van deskundigen was er twijfel gerezen hoe hanteerbaar een onderzoek zou zijn op het moment van het admisse-examen. De betekenis ervan leek relatief te zijn. Eerder moet gedacht worden aan een onderzoek in een latere fase. Beter is het om bij de studenten een begeleidingstraject in te zetten tijdens de studie, waarin duidelijke aandacht wordt gegeven aan de ontwikkeling van de persoonlijkheidsstructuur. Afhankelijk van de zaken die binnen de TUA tijdens de studie worden waargenomen, kan besloten worden tot een psychologisch onderzoek bij sommige studenten tijdens de studiekeerperiode. De uitslag en eventuele verwerking daarvan zullen mede bepalend zijn voor de toekomst van de student. In deze zin besloot de GS, namelijk om goedkeuring te hechten aan de besluitvorming in het curatorium dienaangaande. Tegelijkertijd werd besloten tot het instellen van een proefperiode van twee jaar, gerekend vanaf het moment van toelating via het admisse-examen.

Op de GS van 2004 deed het curatorium uitvoerig verantwoording van de persoonlijke begeleiding en persoonlijkheidsvorming van de studenten.³² Via een tweesporig plan (individuele en collectieve begeleiding) wordt getracht een positieve impuls te geven aan de vorming van de persoonlijkheid van de aanstaande dienaar. In gevallen waarin dit nodig lijkt, kan een psychologisch test worden uitgevoerd van een desbetreffende student. Dat zal vrijwel steeds zijn, wanneer er twijfels zijn gerezen naar de geschiktheid voor het ambt. In de praktijk sindsdien is een dergelijke test ook enkele keren uitgevoerd. In die situaties is de relevantie van zo’n test ook gebelen.

3.5 Conclusies en aanbevelingen

1. Voor de opleiding van de dienaars van het Woord is het beste niet goed genoeg. Het is een voorrecht een eigen opleiding te hebben die dienstbaar wil zijn, allereerst aan het eigen kerkelijke leven, en daarnaast aan andere terreinen van Gods Koninkrijk.
2. De eerste taak van de opleiding is de theologische en geestelijke toerusting van de broeders die zich voorbereiden op het predikantschap in onze kerken.
3. Het is en blijft te verdedigen dat degenen die opgeleid willen worden om in onze kerken dienaar van het Woord te zullen zijn, vóór hun toelating als zodanig worden onderzocht naar de aanwezigheid van de vreeze des Heeren in hun leven en naar de beweegredenen van hun intentie.
4. In de afwegingen tot toelating dient het oordeel van de kerkenraad, blijvend uit de inhoud van het afgegeven attest, zwaar mee te wegen. Dit attest behelst een getuigenis betreffende godsvrucht en karakter. Het gewicht dat aan het attest wordt toegekend vergt wel dat daarin ook daadwerkelijk op de levensopenbaring van de kandidaat wordt ingegaan. Het is onjuist wanneer het attest volstaat met het geven van formele, zakelijke mededelingen.
5. In het onderzoek van het curatorium (maar niet minder gedurende de jaren van de studie) dient duidelijk te worden of de desbetreffende broeder qua persoonlijkheid en vaardigheden in staat zal zijn zegenrijk te functioneren in het ambt van dienaar des Woords. De hoogleraren en kerkelijke docenten vormen zich hierover een oordeel en zullen het curatorium hierover desgevraagd adviseren. Ook de curatoren-begeleiders hebben hierin een belangrijke taak.
6. Er is geen aanleiding de tot heden gebezigde gang van zaken, inclusief de toepassing van de selectiecriteria, rond het admisse-examen, de proeftijd, het preekconsent en de beroepbaarstelling te wijzigen. Er is geen aanleiding te overwegen het admisse-examen vergezeld te doen gaan van een psychologische toets.
7. Ongewijzigd blijft gelden: ‘Laten wij bidden voor onze school, voor haar onderwijzers, zowel als voor haar leerlingen. Onze school moet meer een licht worden. Een licht niet alleen op het gebied van het weten, maar vooral ook op het gebied van geloof en ware godzaligheid. (...) Bidden wij derhalve, dat de Heere nimmer met Zijn Geest en Zijn genade van onze school wijke.’³³

4. Begeleiding persoonlijke ontwikkeling studenten tijdens opleiding

4.1 Begeleiding tijdens de opleiding

4.1.1 Geestelijke instelling

Aan de TUA is de geestelijke vorming van de studenten een onderdeel binnen het curriculum, wat geëxplici-

²⁹ Acta 1989, 207v.

³⁰ A.P. van Langevelde, *Dominee worden? Een pastoraal-psychologisch onderzoek naar mogelijkheden voor een doelgerichte screening van kandidaten voor de predikantsopleiding aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn*. Doctoraalscriptie Katholieke Universiteit Utrecht 2005, 85v.

³¹ Acta 2001, 192.

³² Acta 2004, 185vv.

³³ Uit: Handelingen van de synode der Chr. Geref. Kerk 1879, bijlage II.

teerd wordt in de eindtermen van einddoel 8 van de bachelor³⁴ en 9 van de master³⁵: 'Heeft een geestelijke instelling die getuigt van de liefde tot de Here God, zijn Woord, zijn dienst en zijn gemeente'. De eindtermen komen vervolgens aan de orde in verschillende vakken binnen het curriculum.³⁶

Naast de vaste studieonderdelen waarin aandacht is voor de geestelijke instelling van de studenten, heeft iedere student elk jaar een gesprek met zijn mentor-hoogleraar/docent. Deze gesprekken volgen een vaste structuur. Aan de orde komt de roeping van de Here of juist het uitblijven van duidelijkheid ten aanzien van het werk waartoe de Here roept, geloofsverdieping en het leven met de Here, het gebedsleven, de persoonlijke omgang met de Schrift, de persoonlijke ontwikkeling van de student, het zelfbeeld en het besef dat het werk in Gods Koninkrijk grote offers vraagt. Ter voorbereiding op het gesprek stuurt de student de hoogleraar een paper waarin hij zijn ontwikkeling op bovenstaande onderwerpen weergeeft. Na afloop van het gesprek wordt dit paper samen met het gespreksverslag van de mentor-hoogleraar/docent toegevoegd aan het portfolio van de student. Omdat de student gedurende zijn hele studie in principe dezelfde mentor houdt, kan de relatie tussen de student en zijn mentor uitgroeien tot een vertrouwensband.

Studenten die toegelaten zijn via het admmissie-examen en daarmee tot de studie voor het predikantschap binnen de CGK, krijgen bovendien jaarlijks huisbezoek van zowel een hoogleraar als de curator-begeleider. In deze gesprekken gaat het onder andere over het staan in de kerken, de ontwikkeling van het geestelijk leven en de verhouding tot de Here, de plaats in de maatschappij, persoonlijkheidsontwikkeling en voorbereiding op het leven in de pastorie als predikant(sechtbaar). De curator-begeleider spreekt tevens met de student over de gemaakte preekvoorstellen die de student hem toezendt, hij woont, indien mogelijk, de master-kritiekcolleges bij waarin de student een preekvoorstel houdt en laat de student voorgaan in zijn eigen gemeente waarna over de dienst wordt doorgesproken. De curator bouwt hiermee met de student een relatie op en wordt vaak gezien als identificatiefiguur. Jaarlijks doet de curator-begeleider verslag over zijn bevindingen aan het curatorium, waarbij ook de hoogleraren aanwezig zijn. De hoogleraar doet verslag van zijn huisbezoek aan het college van hoogleraren.

Het curatorium nodigt om het jaar de admmissiale studenten, samen met hun vrouw/verloofde/ vriendin, uit voor een pastoriemiddag. Onder leiding van een curator en diens vrouw wordt gesproken over het leven en werken in de pastorie. Ze geven een 'kijkje achter de schermen van de pastorie'. Vooral ook voor de dames geeft het inzicht in wat van hen verwacht wordt als predikantsvrouw.³⁷

Impliciet komen de geestelijke aspecten van het predikantschap ook in andere dan de genoemde curriculumonderdelen aan de orde. De hoogleraren en een groot deel van het docentencorps is zelf predikant (geweest). Praktijkvoorbeelden komen daardoor meestal vanuit hun eigen ervaring als predikant. Daarbij wordt het geestelijke aspect niet geschuwd.

4.1.2 Persoonlijke attitude

De persoonlijke attitude komt in het curriculum van de TUA tot uitdrukking in eindtermen die afgeleid zijn van einddoel 7 van de bachelor: 'Heeft zich een geestelijke instelling en psychosociale attitude verworven om doelgericht te kunnen werken (in kerk en samenleving)³⁸ en 8 van de master: 'heeft zich een geestelijke instelling en psychosociale attitude verworven om op adequate wijze leiding te kunnen geven en pastoraat te bedrijven in de gemeente en andere kerkelijke of maatschappelijke instanties'.³⁹

Aandacht voor de persoonlijke vorming van de student komt expliciet aan de orde in een aantal vakken binnen het curriculum.⁴⁰ Het meest nadrukkelijk wordt er aan gewerkt in het vak persoonlijke en praktische vorming. Jaarlijks worden in het kader van dat vak colleges gegeven over thema's als beroepsbeeld & competenties, zijnswijzen (ouder, volwassene, kind), reflectievaardigheden, opstellen van een persoonlijk ontwikkelingsplan, kernkwaliteiten, meervoudige intelligentie, manifesteren & verbinden, invloed hebben en macht uitoefenen, samenleven en samenwerken en feedback ontvangen en geven.

Met ingang van de cursus 2012/2013 is gestart met een verplicht supervisietraject tijdens de gemeentestage. Besloten is tevens om vanaf het vierde studiejaar (waarin de catechesestage valt) te werken met groepsgesprekken om onderlinge uitwisseling van zaken waar in de praktijk tegenaan gelopen wordt te stimuleren.

Bij de persoonlijke ontwikkeling van de toekomstig predikant hoort dat de student zichzelf leert kennen, dat hij een reëel zelfbeeld heeft en zijn eigen tekortkomingen onder ogen durft te zien. Met Visser is in dat verband over het predikantschap te zeggen: 'In dit mensgerichte en dienstverlenende beroep waartoe men

34 De bijbehorende eindtermen: 23. is zich bewust van zijn missionaire roeping; 24. heeft zich verdiept in de taak en de plaats van het geloof in zijn persoonlijk leven. *Studiegids TUA 2012-2013*, 23.

35 De bijbehorende eindtermen: 36. is zich bewust van zijn missionaire roeping; 37. beschikt over empathisch vermogen en communicatieve vaardigheden om in de omgang met de ander vorm te geven aan zijn roeping; 38. heeft zich verdiept in de taak en de plaats van het geloof in zijn persoonlijk leven. *Studiegids TUA 2012-2013*, 96.

36 Homiletiek, poemeniek, pastorale psychologie, dogmatiek, catechetiek, liturgiek, missiologie/evangelistiek, gemeentebouw, apologetiek, persoonlijke en praktische vorming, themadagen, integratiecolleges, verschillende keuzevakken, master kritiekcolleges, proponeren in de gemeenten en de gemeentestage.

37 D. Quant, 'Van student naar predikant', *De Wakker* 113/35-39 (2004), 560, 583, 598, 612, 624.

38 De voor de persoonlijke attitude relevante bijbehorende eindtermen: 18. beschikt over voldoende zelfkennis en heeft inzicht in persoonlijkheidsontwikkeling; 19. beschikt over empathisch vermogen in de omgang met de medemens; is in staat tot reflectie op de eigen houding en opvattingen en kan op grond daarvan zijn handelen bijstellen. *Studiegids TUA 2012-2013*, 23.

39 De voor de persoonlijke attitude relevante bijbehorende eindtermen: 27. (her)kent de grenzen van het pastoraat en kan doorverwijzen naar gespecialiseerde instanties; 32. kan leiding geven aan en is in staat medeverantwoordelijkheid te dragen voor de beleidsmatige processen binnen de plaatselijke gemeente c.q. het bredere kerkelijke leven; 33. is bereid en in staat tot reflectie op eigen houdingen en opvattingen en kan op grond daarvan zijn handelen bijstellen; 34. is bereid en in staat vorm te geven aan een goed (geestelijk) klimaat in een groep en is in staat soepel in te spelen op diverse situaties; 35. is bereid zich in te leven in ervaringen en belevingen van anderen en weet dit zo te verwerken in het pastorale gesprek, dat zij kunnen groeien in zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. *Studiegids TUA 2012-2013*, 96.

40 Homiletiek, poemeniek, pastorale psychologie, catechetiek, liturgiek, kerkrecht, gemeentebouw, judaica/kerk en Israël, themadagen, integratiecolleges, verschillende keuzevakken, proponeren in de gemeente en de gemeentestage.

zich door God geroepen weet, moet je het (naast alle theologische bagage) vooral hebben van wie je zelf bent als persoon. Met andere woorden: naast het kennen van de Here moet je ook jezelf kennen. Je bent zelf immers het instrument, ook al werkt de Heilige Geest door je heen. Dat vraagt veel van de persoon. Het betekent dat je niet alleen weet moet hebben van verschillende communicatieprocessen, gesprekstechnieken en hulpverleningsmethodieken, maar dat je daarnaast vooral ook zicht dient te hebben op de vraag hoe je communiceert met jezelf en je omgeving. Je bewust worden van het effect van je gedrag op jezelf en de ander. Jezelf leren kennen met al je kwaliteiten, valkuilen, patronen, blokkades, kracht en onmacht.⁴¹

Aan de TUA wordt met het oog daarop aan de studenten onder andere gevraagd een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) op te stellen en deze in de loop van de studie steeds bij te stellen. Basis daarvoor is een sterkte/zwakte analyse aan de hand van de eindtermen van de bachelor respectievelijk de master. Bij elk onderwerp wordt gevraagd concrete praktijkvoorbeelden te leveren en indien gewenst leerdoelen te formuleren met daarbij aangegeven de wijze waarop de student daarmee aan het werk wil gaan.

Elke student heeft in dat kader in elk geval tweemaal per jaar een gesprek. Voorafgaand aan het gesprek levert de student een paper in waarin hij antwoord geeft op een aantal vragen die hem zijn voorgelegd en die betrekking hebben op de stof van de colleges die gegeven zijn bij het vak persoonlijke en praktische vorming. Tevens wordt de student gevraagd zijn bijgestelde POP in te leveren. Aan de hand van het paper en het POP ontspint zich een gesprek, waarbij de student in de loop der jaren steeds meer zelf de onderwerpen en doelstellingen aanreikt. Na afloop van het gesprek worden het voorbereidingspaper en het reflectieverlag van het gesprek toegevoegd aan het portfolio van de student.

Dit portfolio wordt meegenomen naar het jaarlijkse gesprek met de mentor-hoogleraar/docent. Bij dit gesprek en het huisbezoek van de curator-begeleider en hoogleraar hebben onderwerpen met het oog op de persoonlijke attitude (de persoonlijke ontwikkeling, het zelfbeeld, voorbereiding op het leven in de pastorie, het staan in de maatschappij) eveneens een plek.

Tijdens de pastoriemiddag wordt met name in praktische zin gesproken over de persoonlijke attitude waarover de predikant en diens vrouw moeten beschikken. Te denken valt dan aan het bewaken van grenzen, onafhankelijkheid, stressbestendigheid en om kunnen gaan met kritiek.

Ook voor de aspecten die in deze paragraaf genoemd worden, geldt dat het impliciet in andere dan de genoemde curriculumonderdelen aan de orde komt. In de praktijkvoorbeelden die gegeven worden tijdens college laat de docent zien hoe hij zelf handelde of hoe je zou moeten handelen.

4.1.3 Praktische vaardigheden

In het curriculum van de TUA komen ook de praktische vaardigheden met name tot uitdrukking in eindtermen die afgeleid zijn van einddoel 7 van de bachelor: 'heeft zich een geestelijke instelling en psychosociale attitude verworven om doelgericht te kunnen werken (in kerk en samenleving)⁴² en 8 van de master: 'heeft zich een geestelijke instelling en psychosociale attitude verworven om op adequate wijze leiding te kunnen geven en pastoraat te bedrijven in de gemeente en andere kerkelijke of maatschappelijke instanties'.⁴³ Zowel in de bachelor als in de master komen de praktische vaardigheden, meest wat minder nadrukkelijk, eveneens naar voren in eindtermen van andere einddoelen. Het voert te ver om ze hier alle apart te benoemen.

De praktische vaardigheden waarin de student zich dient te bekwalen, komen in een aantal vakken binnen het curriculum expliciet aan de orde.⁴⁴ Het meest nadrukkelijk wordt aan de verschillende vaardigheden gewerkt binnen het vak persoonlijke en praktische vorming. Jaarlijks worden in het kader van dat vak colleges gegeven en gesprekken gevoerd over thema's als planning en timemanagement, leerstijlen, leiding geven & ambten, conflictbeheersing, groepsdynamica en denk- en leefwereld van jongeren.

In het rapport ten behoeve van de GS 2010 wees de Vertrouwenscommissie zeer nadrukkelijk op het belang van goede communicatieve vaardigheden bij de predikant. Na problematiek geworteld in persoonlijke en/of psychische ontwikkeling is gebrek aan communicatieve vaardigheden de voornaamste oorzaak voor problemen bij predikanten binnen de CGK.⁴⁵ Gebrek aan communicatieve vaardigheden wordt ook binnen andere kerkverbanden genoemd als (een van de) belangrijkste factoren bij het vastlopen van predikanten. Van Dam noemt communiceren een centrale activiteit van het predikantschap. Dat vraagt om een balans zoeken tussen afstand en nabijheid en om omgaan met verwachtingen, overdracht en tegenoverdracht, met onverwerkte problematiek en met lof en kritiek. Aan het einde van zijn artikel geeft hij een aantal beroepseisen voor de afgestudeerd theoloog met als eerste: hij moet kritisch gekeken hebben naar de eigen manier van communiceren en daarbij het verschil ervaren hebben tussen defensief en niet-defensief communiceren.⁴⁶ Uit hetgeen Van Dam zegt over communiceren blijkt de nauwe verbondenheid met de persoonlijke vorming en ontwikkeling van de predikant. Het durven en kunnen kijken naar je eigen leven en naar je manier van handelen en spreken spelen hierbij een grote rol, evenals het herkennen van het gedrag in de communicatie van de ander. Communicatie heeft te maken met wie je zelf bent en hoe jij zelf in de relatie met de ander staat.

41 M. Visser-van Loon, 'Supervisie voor predikanten', *Ambtelijk Contact* 1 (2009), 372.

42 De voor de praktische vaardigheden relevante bijbehorende eindtermen: 20. is goed in staat tot het voeren van een gesprek en het inhoudelijk structureren daarvan; 21. is attent op en beschikt over vaardigheid in het omgaan met conflicten. *Studiagedis TUA 2012-2013*, 23.

43 De voor de praktische vaardigheden relevante bijbehorende eindtermen: 25. heeft inzicht in groepsprocessen binnen de gemeente; 26. is in staat pastorale gesprekken te voeren; 28. heeft visie op, kan leiding geven aan gemeentebouw; 29. kan adequaat inspelen op verscheidenheid in de gemeente; 30. kan conflicten analyseren en op positieve wijze hanteren; 31. beheerst verschillende vergadertechnieken; 32. kan leiding geven aan en is in staat medeverantwoordelijkheid te dragen voor de beleidsmatige processen binnen de plaatselijke gemeente c.q. het bredere kerkelijke leven; 33. is bereid en in staat tot reflectie op eigen houdingen en opvattingen en kan op grond daarvan zijn handelen bijstellen. *Studiagedis TUA 2012-2013*, 96.

44 Homiletiek, poimaniek, pastorale psychologie, catechetiek, liturgiek, ethiek, kerkrecht, exegese Nieuwe Testament, Nederlandse kerkgeschiedenis, gemeentebouw, Judaica/kerk en Israël, godsdienstwetenschap, logopedie, master kritiekcolleges, integratiecolleges, themadagen, verschillende keuzevakken, proponeren in de gemeente en de gemeentestage.

45 *Acta* 2010, 639vv.

46 G. Van Dam, 'Waarop lopen (beginnende) predikanten vast?', *Praktische Theologie* 25/5 (1998), 486-496.

Communicatieve vaardigheden hebben aan de TUA met name een plek bij (praktische) homiletiek en pomeniek. In het kader van het laatste vak wordt met rollenspelen door de student met de verschillende aspecten van communicatie geoefend. Ook in de gesprekken met de persoonlijk begeleider, de mentor-hoogleraar/docent en tijdens de huisbezoeken van de curator-begeleider en hoogleraar wordt aandacht gegeven aan dit en andere aspecten (o.a. spreken in het openbaar en planning en timemanagement) van de praktische vaardigheden.

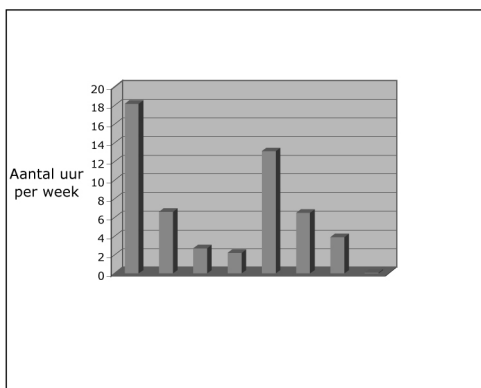
Ten slotte kan de onderzoeksleerlijn genoemd worden, die mede ten behoeve van het overbrengen van een boodschap en het spreken in het openbaar is opgezet. In deze leerlijn worden de verschillende onderdelen die hierop betrekking hebben, in verschillende jaren op steeds hoger niveau getoetst.

Ook voor de praktische vaardigheden geldt dat ze in andere dan de hierboven genoemde onderdelen wel impliciet aan de orde komen. Met name in de voorbeelden die gegeven worden tijdens college kan de docent veel van de praktijk laten zien.

Voor een compleet overzicht van de verschillende aspecten van begeleiding in het kader van de vorming van de student zie men bijlage 2.

4.2 Resultaten enquête en literatuuronderzoek

4.2.1 Algemeen

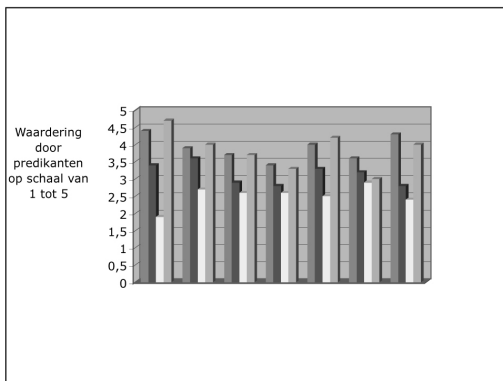
In het kader van een eindwerkstuk voor de opleiding supervisie en coaching aan de CHE is een enquête gehouden onder de predikanten van de CGK. Er werden 223 formulieren verstuurd en 95 (43%) reacties ontvangen.

Uit de antwoorden bij de vraag hoeveel tijd de predikanten aan de verschillende taken besteden, kan geconstateerd worden dat de predikanten binnen de CGK gemiddeld 53,3 uur per week in de gemeente werken. Het meest opvallende daarbij is dat aan organisatie (organisatie en bestuur van de gemeente en persoonlijke vorming) gemiddeld ruim 10 uur (bijna 20%) per week besteed wordt.

In de enquête zijn aan de predikanten een aantal vragen voorgelegd met betrekking tot de beleving van de verschillende taken. Allereerst is gevraagd naar de relevantie van de onderscheiden taken voor het predikant-

schap, vervolgens hoe zwaar ze de betreffende taken vinden, of ze er problemen bij ervaren en tenslotte hoeveel vreugde het hun geeft.

Het zal niet onverwacht zijn dat uit de gemiddelden van de opgaven opgemaakt kan worden dat predikanten de (voorbereiding van) erediensten niet alleen relevant vinden maar er ook veel vreugde aan beleven. Deze uitkomst sluit aan bij de kerntaak van de predikant als dienaar des Woords.

Het onderdeel *catechese/onderwijs aan de jeugd* krijgt in de categorie zwaarte de hoogste score. Opmerkelijk is wel dat het werk meer dan gemiddeld als problematisch ervaren wordt en tegelijk gezien wordt als een van de taken die veel vreugde geven. Heitink wijst erop dat de predikant als catecheet in de loop der jaren een ingrijpende rolverandering heeft ondergaan. Het catecheseonderwijs is meer gericht op de vorming dan op het onderricht, het is minder cognitief en moet meer aansluiten op de beleving. In de opleiding van de PKN gingen didactische en agogische scholing, ontwikkelingspsychologie en godsdienstpedagogiek deel uitmaken van de opleiding en ontwikkelden zich tot een volwaardige specialisatiemogelijkheid.⁴⁷

In het licht van deze veranderingen in het catecheseonderwijs is het niet vreemd dat in het onderzoek onder de CGK-predikanten de wens naar aandacht voor scholing in *pedagogiek*⁴⁸ genoemd wordt. Opvallend is wel dat Heitink in een latere publicatie het verdwijnen van de jongeren (vanaf een jaar of twaalf) uit de kerken, koppelt aan het verdwijnen van een catechetische traditie van eeuwen. Deze traditie kenmerkte zich door het zich eigen maken van de geloofsinhouden. Hij

47 G. Heitink, *Biografie van de dominee*, Baarn 2001, 240.

48 Pedagogiek is de (theoretische) wetenschap over opvoedkunde. In dit rapport wordt daarmee bedoeld onderwijskunde, didactiek en psychologie in het kader van het onderwijs aan de kerkjeugd.

geeft aan dat de expliciete zorg en aandacht voor kinderen en jongeren in de kerken gedurende de laatste decennia hen niet bij de christelijke traditie heeft bewaard, maar eerder van de kerk en het geloof heeft vervreemd. Catechese moet geen geïsoleerde activiteit van jongeren zijn, maar moet aansluiten bij het leerklimaat van de gemeente. 'Mensen zullen het gevoel moeten hebben dat het in de kerk echt ergens over gaat en ook zelf bereid moeten zijn een leerproces aan te gaan'. Samenvattend zegt Heitink 'waar het mij om gaat is dat de catechese haar vorm en stoffige imago kwijtraakt en binnen de publieke ruimte opnieuw kan uitgroeien tot een serieuze vorm van kerkelijk onderricht'.⁴⁹ De predikant speelt bij dit onderricht aan de jongeren een grote rol. Het is dan ook van belang dat deze taak door de predikant gezien wordt als een van zijn kerntaken. Het begeleiden van jongeren door als rolmodel met ze op te trekken is een krachtig middel van geloofs- en kennisoverdracht. Het biedt misschien meer mogelijkheden dan we vandaag geneigd zijn te onderkennen. De predikant vervult in zijn leven als christen een voorbeeldfunctie en hij mag dat doen in afhankelijkheid van de Here.⁵⁰

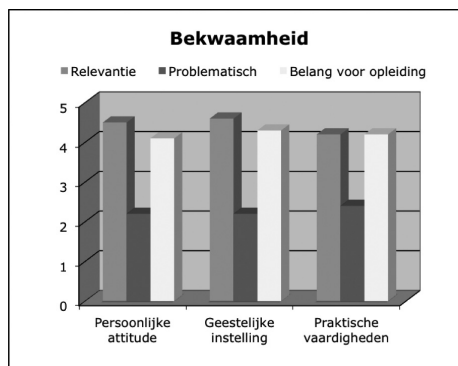
Na de (voorbereiding van) erediensten scoort ook het *pastoraat* hoog bij de predikanten, zowel qua tijdsbesteding als relevantie en werkvreugde. Men vindt deze taak wel zwaar.

Beginnende predikanten voelen zich in eerste instantie in hun ambt vaak bevestigd in de pastorale contacten. Mensen vertellen hun verhaal en zijn blij met het luisterend oor van de predikant. Daarna kan het echter gebeuren dat hij in een periode van onzekerheid komt omdat alleen luisteren en meevoelen te beperkt blijkt. Veel gesprekken verzanden in kerkelijke social talk. Het is niet vreemd dat dan de drempel om mensen te bezoeken hoger wordt. Bovendien ligt het verwachtingspatroon ten aanzien van pastoraat hoog. Met als gevolg dat de predikant er onder gebukt gaat als hij in zijn eigen beleving te weinig aan pastoraat toekomt.⁵¹ De vraag die dan gesteld wordt is: wat houdt pastoraat in, wat mag van de predikant verwacht worden? Een van de predikanten geeft expliciet aan dat hij het omgaan met gemeenteleden die steeds verder van het geloof losraken erg moeilijk vindt. De cijfers wijzen uit dat kerkverlating een probleem is waar ook de CGK meer en meer mee te maken krijgt.⁵²

Het onderdeel *organisatie en bestuur* wordt door de predikanten overigens het minst gewaardeerd, in die zin dat ze er het minste vreugde aan beleven. Kerkenraadswork en beleidswork ten behoeve van de eigen gemeente worden als relevant ervaren, in tegenstelling tot het werk voor commissies en (ander) bovenkerkelijk werk zoals werk ten behoeve van de classis en de particuliere of generale synode. Ten opzichte van andere taken worden organisatorische en bestuurlijke taken redelijk zwaar en problematisch gevonden.

Aan *persoonlijke vorming* besteedt de gemiddelde CGK-predikant 3,9 uur. Het wordt als heel relevant gezien en men haalt er veel vreugde uit. De persoonlijke vorming is belangrijk omdat het de voeding is voor de beroeps persoon. De predikant onderwijst het Woord van God, dat kan hij alleen wanneer hij zelf door dat Woord is onderwezen. Het is tevens belangrijk dat de predikant zichzelf kent om van daaruit anderen te kunnen helpen en leiden in het pastoraat.⁵³

Ook de wil en wens om zich te verdiepen in een voor het werk relevant onderwerp is er zeker wel bij de predikanten. Veel predikanten ervaren echter moeite bij het vinden van tijd om te studeren. Het werk in de gemeente slokt al hun aandacht op en schuldgevoel ligt al snel op de loer wanneer ze zich met een studieboek in de studeerkamer terugtrekken. Een duidelijke taakidentiteit zou hierbij helpend zijn. Ten aanzien van studie en spiritualiteit heeft het twee effecten: 'zij schept de innerlijke rust en zekerheid die voorwaarde is voor de nodige concentratie en voor het terzijde kunnen schuiven van de schuldgevoelens, die het gevolg zijn van het gegeven dat men nu eenmaal niet tegelijk in de eigen studeerkamer kan zitten en een bezoek brengen aan een gemeentelid. Voorts is een duidelijke taakidentiteit een belangrijke voorwaarde voor het kunnen maken van keuzes rond de vraag: wat zal ik studeren, wat heb ik nodig in mijn werk, waar liggen mijn interesses en wat zijn mijn toekomstplannen en -verwachtingen?'⁵⁴

4.2.2 Geestelijke, persoonlijke en praktische bekwaamheden

Van de genoemde gebieden (persoonlijke, geestelijke en praktische bekwaamheden) worden de *geestelijke* het meest relevant geacht, gevolgd door de *persoonlijke* en als laatste de *praktische aspecten van het werk van de predikant*.

Grote verschillen zijn te constateren tussen de meer ervaren predikanten en de minder ervaren predikanten (minder dan 10 jaar predikant) bij de vraag naar het belang voor de opleiding. Bij alle drie de bekwaamheidsgebieden is bij deze vraag de score van de predikanten die hun studie nog niet zo lang geleden afronden aanzienlijk lager. Dat kan er mee te maken hebben dat in de opleiding van de jongere predikanten al wel meer aandacht besteed is aan de diverse aspecten dan in de opleiding van hun oudere collega's, maar daarover is geen zekerheid.

49 G. Heitink, *Een kerk met karakter. Tijd voor heroriëntatie*, Kampen 2007, 83-114.

50 *Tussen gisteren en morgen. Over Kerk zijn vandaag*. Rapport over het toekomstig profiel van werkers in de Nederlands Gereformeerde Kerken, 2010, 73. Zie ook W.H. Velema, Kennis als expressie van het mens-zijn in bijbels licht, in: W. Būdgen, drs. M. Harkema, dr. S.D. Post, drs. H. Westerink, *Meer dan mensen-kennis! (Over kennis in de maatschappij van morgen)*, Heerenveen 1997, 20.

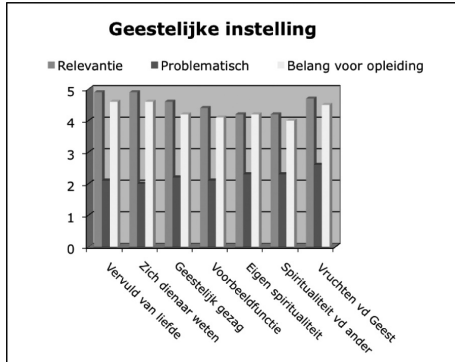
51 G. van Dam, *Dichter bij het Onuitsprekelijke. Over geestelijke begeleiding voor en door pastores*, Baarn 2004², 187v.

52 Zie voor de cijfers <http://www.cgk.nl/index.php?cijfers>.

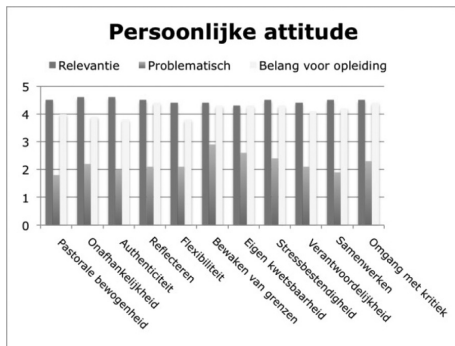
53 Zie ook W.H. Velema, *Pastoraat met raad en daad* (Apeldoornse Studies no. 31), Kampen 1994, 43vv. en G. van Dam, *Dichter bij het Onuitsprekelijke. Over geestelijke begeleiding voor en door pastores*, Baarn 2004², 20.

54 J.A. Keizer, *Aan tijd gebonden. Over motivatie en arbeidsvreugde van predikanten*, 's-Gravenhage 1988, 129v.

Op het terrein van de **geestelijke instelling** worden bij het onderwerp relevantie de hoogste scores toebedeeld aan: *vervuld van liefde voor God en zijn Woord* en *zich dienaar weten*. Deze uitkomst mag ons niet verbazen want het sluit aan op de primaire taak van de predikant als dienaar van het Woord. Bij de vraag aan welke elementen de opleiding (meer) aandacht moet geven, komen deze aspecten eveneens met de hoogste scores naar voren.

Ook de overige in de enquête genoemde geestelijke bekwaamheden worden door de predikanten als zeer relevant ervaren voor hun werk en in die zin ook als belangrijk om er in de opleiding aandacht aan te schenken. Meerdere predikanten geven expliciet aan dat het goed is dat er oog is voor de persoonlijke en praktische vaardigheden in de opleiding, maar dat vooral ook aandacht gegeven moet worden aan een goede geestelijke toerusting van de aanstaande predikanten. Josuttis zegt in dit verband dat de predikant vóór alles een levende omgang met de Bijbel moet hebben: 'Irgendwann sollte er die Erfahrung gemacht haben, daß er in den vielen überlieferten Gestalten selber vorkommt, daß ihn ein alter Spruch oder eine alte Geschichte getröstet hat, daß er mit Hilfe der Bibel etwas besser leben gelernt hat'.⁵⁵

Bij de **persoonlijke bekwaamheden** worden *onafhankelijkheid* en *authentiek zijn* als de meest relevante gezien. De verleiding bestaat namelijk om de rol aan te nemen die verwacht wordt. Daarmee kan de predikant verwijderd raken van zijn eigen identiteit en overtuigingen, waardoor hij in onbalans komt. De predikant zal kleur moeten bekennen om zijn eigen positie in te durven nemen. Hij zal 'iemand moeten zijn'.⁵⁶ Men vindt het echter niet nodig dat er in de opleiding meer aandacht aan gegeven wordt. Minder ervaren predikanten geven aan vooral op het vlak van onafhankelijkheid meer problemen te ervaren dan hun oudere collega's.

Het *kunnen reflecteren op eigen handelen* en het *om kunnen gaan met kritiek* worden zowel relevant gevonden voor het werk van de predikant als belangrijk voor de opleiding. In de gesprekken (persoonlijk begeleider) met de leerdoel waaraan men wil werken.

studenten wordt het laatste eveneens vaak genoemd als De Vertrouwenscommissie constateerde dat één van de oorzaken voor problemen met predikanten het feit betreft dat er twee predikanten in één gemeente werken. Opvallend is vervolgens de uitslag bij *kunnen samenwerken*. Het wordt zeer beslist relevant geacht voor het werk van de predikant en er moet ook aandacht aan gegeven worden in de opleiding maar het lijkt meestal nauwelijks problemen op te leveren. Dat is opmerkelijk omdat vanuit het veld er wel duidelijk signalen zijn dat hier meer dan eens problemen uit voort vloeien; dat is identiek aan de waarneming van de Vertrouwenscommissie.

Ook de overige aspecten die te maken hebben met de psychosociale attitude worden gewaardeerd als relevant voor het predikantschap en belangrijk geacht om er in de opleiding (meer) aandacht aan te geven maar vertonen geen opmerkelijke uitschieters. Anders wordt het wanneer we naar het aspect problematisch kijken, dan geven de predikanten bij het *bewaken van grenzen* aan daar toch wel moeite mee te hebben evenals met het *om kunnen gaan met eigen kwetsbaarheid*. De jongere predikanten geven tevens aan problemen te ervaren ten aanzien van *flexibiliteit* en *stressbestendigheid*. Gezien de steeds hogere werkdruk, de groter wordende verschillen tussen kerk en wereld en tussen kerkleden onderling mag verwacht worden dat er steeds vaker een beroep gedaan zal worden op de persoonlijke bekwaamheden van de predikant. Een reden temeer om er in de opleiding voldoende aandacht aan te geven. Daarbij komt dat als aanvulling op het onderwerp timemanagement een aantal keren 'balans tussen privé en werk' en 'bewaken van grenzen' als punten van aandacht werden genoemd.

Bij de **praktische vaardigheden** scores in de categorie relevantie *communicatie* en *planning en timemanagement* het hoogste. Predikanten vinden ook dat aan deze vaardigheden binnen de opleiding meer aandacht geschonken dient te worden. Van deze twee vaardigheden geeft 'planning en timemanagement' de meeste problemen. Vooral het deelonderwerp 'prioriteiten stellen' wordt belangrijk gevonden. Dat is goed te begrijpen in het licht van een gemiddelde werkweek van meer dan 50 uur, de grote variatie aan taken en de steeds hogere werkdruk waarmee predikanten te maken krijgen. Het is ook een onderwerp dat we moeten plaatsen in onze huidige cultuur. Mede door de digitalisering, sociale media en de informatiedichtheid en -snelheid komt er steeds meer op ons af waar we wat mee willen of menen te

⁵⁵ M. Josuttis, *Der Pfarrer ist anders. Aspekte einer zeitgenössischen Pastoraltheologie*, München 1982, 220.

⁵⁶ C. Menken-Bekius & H. van der Meulen, *Reflecteren kun je leren. Basisboek voor pastoraat en geestelijke verzorging*, Kampen 2007, 66.

moeten doen. De taken van de predikant nemen daarbij steeds meer toe. Keuzes maken wordt belangrijker. Een punt van zorg, waar binnen de opleiding in de loop der jaren meer aandacht voor is gekomen. Dr. A. Huijgen (CGK-predikant) en drs. D. Timmerman (NGK-predikant) hebben zelfs een speciale cursus over dit onderwerp ontwikkeld voor predikanten.⁵⁷

Communicatieve vaardigheden zijn bij praktisch alle aspecten van het predikantswerk van belang, maar vooral ook ten aanzien van de prediking. Heitink omschrijft deze kerndeskundigheid van de predikant als hermeneutisch-communicatieve competentie. 'In het hermeneutisch proces wordt de nadruk gelegd op de verbinding van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, die in relatie tot elkaar de predikant met het oog op diens persoon, ambt en beroep geschikt en bekwaam maken om als tolk op te kunnen treden in communicatieprocessen waarin hij of zij betrokken wordt. Dan gaat het om doorleefde, gepraktiseerde kennis.'⁵⁸ De predikant moet dus niet alleen beschikken over voldoende kennis, maar ook over voldoende geestelijke, persoonlijke en praktische bekwaamheden om het Woord van God te kunnen vertalen en overbrengen op de hoorder. De Vertrouwenscommissie wijst hier op wanneer zij zegt dat scheefgroei in de persoonlijke ontwikkeling en onvoldoende communicatieve

vaardigheden ook naar buiten komen via de prediking.⁵⁹

De overige praktische vaardigheden worden eveneens gewaardeerd als relevant voor het predikantschap en in die zin belangrijk om er in de opleiding aandacht aan te geven maar vertonen geen opmerkelijke uitschieters. *Pedagogische vaardigheden* en *conflictbeheersing* wijken hiervan in die zin af, dat deze vaardigheden de predikant meer dan gemiddeld moeite geven.

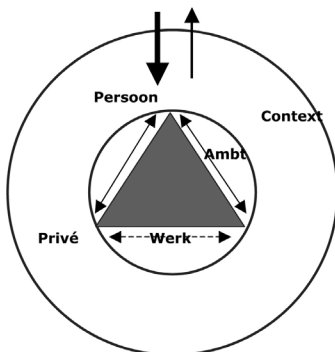
4.3. Conclusies en aanbevelingen

Van verschillende kanten wordt er op aangedrongen in de theologische opleiding aandacht te besteden aan de op de praktijk van het predikantschap gerichte bekwaamheden. Beginnende predikanten voelen zich vaak nog niet echt capabel voor de taak die hen wacht. De Vertrouwenscommissie signaleert problemen, met name als het gaat om de persoonlijke en psychische ontwikkeling van de (aankomende) predikant en de communicatieve vaardigheden.

Anderzijds blijkt uit de enquête onder de predikanten van de CGK niet dat ze echt grote problemen ervaren op enig punt binnen hun takenpakket. Wel noemen ze onderdelen die wat hun betreft (meer) aandacht in de opleiding zouden mogen krijgen. Ook hier weer moet worden vastgesteld dat er vanuit de praktijk veel signalen zijn die het tegendeel aangeven!

Literatuuronderzoek en de uitkomsten van de enquête hebben geleid tot onderstaand figuur dat de relatielijnen ten aanzien van het predikantschap weergeeft.

GOD

Bovenaan staat in grote letters de naam van God. God, de Here, is de eerste en allerbelangrijkste. Hij is de bron waaruit de predikant leeft, werkt en geestelijke leiding geeft aan de gemeente. Deze relatie bestaat in de liefde van God die Hij genadig verleent aan Zijn kinderen (en aan Zijn dienaren). Deze liefde van God mag daarna in het werk van de predikant onder Gods zegen vrucht dragen.⁶⁰ Dat wil niet zeggen dat deze relatie niet aangevochten kan zijn. Ook voor de predikant kan het gaan over hoogten en door diepten heen. De driehoek met de pijlen aan alle drie zijden laat de relatie zien tussen de persoon van de predikant, zijn werk en zijn gezin. Het ambt wordt weergegeven met een cirkel om de driehoek. Het ambt beïnvloedt namelijk niet alleen de persoon en zijn werk, maar ook het gezin en de relatie van de predikant met zijn gezin en andere sociale verbanden. Als laatste is om het ambt nog een cirkel geplaatst, die staat voor de samenleving, de bredere context waarbinnen de predikant werkt en leeft.

Een zekere balans op alle drie de zijden van de driehoek persoon - privé - werk is belangrijk voor het ambtelijk werk van de predikant. Allereerst zal de relatie van de predikant met God bepalend zijn voor de mate waarin de predikant 'in balans' is. Tevens is een duidelijk zicht nodig op de eigen beroepsidentiteit. Mogelijk kan het beroepsprofiel daarbij ondersteunen.

⁵⁷ <http://predikantenpraktijk.com>.

⁵⁸ G. Heitink, *Biografie van de dominee*, Baarn 2001, 284.

⁵⁹ *Acta* 2010, 640.

⁶⁰ Vgl. G. van Dam, *Altijd leerling. Mijn kijk op de werkbegeleiding van pastores*. Een autobiografie, Protestantse Kerk z.j., 89v.

Voor het 'ontvangen van Gods liefde' moet de predikant tijd en vooral ook ruimte maken. Ook als de werkdruk groeit, juist dan is het belangrijk tijd te maken om met God te spreken, moeiten aan hem voor te leggen en vooral ook te luisteren naar wat Hij te zeggen heeft. Voor de student betekent dit dat hij niet vroeg genoeg kan werken aan een innige band met God en dat hij zich daarbij het best kan aanwennen om op een vaste tijd te luisteren naar wat God tot hem te zeggen heeft om daarop vervolgens te antwoorden. Kortom: de persoonlijke spiritualiteit gaat boven alles.

Een ander punt van belang is dat de student gedurende zijn studie inzicht verwerft in het verloop van zijn eigen leerproces. Hij moet zich meer en meer bewust worden van de verbinding tussen theorie en praktijk. Als aankomend predikant dient hij te leren zelfstandig of in samenwerking met anderen materiaal te verzamelen om zijn kennis voortdurend te verdiepen.

Tijdens de opleiding moet hij tevens zelfstandig leren reflecteren op zijn eigen handelen en zijn. Hij leert daarbij zichzelf kritische en evaluerende vragen te stellen ten behoeve van het zoeken naar nieuwe handelingsmogelijkheden. Ook na zijn opleiding zal het hem helpen zijn eigen ontwikkeling op persoonlijk en praktisch vlak verder vorm te geven ten behoeve van zijn eigen beroepspraktijk.⁶¹ In de pastorie blijft studeren noodzakelijk en het is goed dat daarvoor tijdens de studie de handvatten worden aangereikt. Hetzelfde geldt voor de eigen persoonlijke ontwikkeling. Deze doorgaande studie en ontwikkeling zijn instrumenten die helpen bij het vinden van de balans op de driehoek persoon - privé - werk.

Dat jongere predikanten het minder dan oudere predikanten nodig achten in de opleiding meer aandacht te geven aan het ontwikkelen van geestelijke, persoonlijke en praktische bekwaamheden kan te maken hebben met twee aspecten: a) jongere predikanten hebben in hun opleiding al het nodige daaromtrent meegekregen; b) jongere predikanten zijn meer dan eens nog niet zo in aanraking gekomen met zeer complexe situaties.

Wat eveneens aandacht verdient, en dat heeft te maken met de paradigmaverandering waar de Vertrouwenscommissie in een eerder rapport op wees, is dat de predikant niet meer de generalist is die hij in eerdere tijden over het geheel genomen wel was, dan wel moest zijn. Van hem wordt minder verwacht op het punt van huwelijksproblematiek, psychologische en psychiatrische hulp, maatschappelijke adviezen etc. Hoewel hij enige kennis dient te hebben op deze terreinen om dingen te kunnen inschatten, dient hij op deze gebieden door te verwijzen naar de daartoe geëigende vormen van hulpverlening. Dit wordt in de opleiding zeer nadrukkelijk benoemd. De problematiek van het doorverwijzen komt overigens aan de orde tijdens de colleges poimeniek en pastorale psychologie.⁶²

De predikant is primair verkondiger van het Woord in prediking, catechese en pastoraat. Daarvoor is in de literatuur en in de praktijk wel meer oog; waar dat niet zo is dient het te komen. Hoewel het niet direct tot onze opdracht behoort, willen we er wel met klem op wijzen dat de veelheid aan taken en verantwoordelijkheden aan de wezenlijke taken van het predikantschap schade kan berokkenen. Daarover dient in de kerken onze inziens wel discussie gevoerd te worden. Zou een grondige herbezinning op de pastor in de gemeente, om helder te krijgen wat zijn beroepsidentiteit is, niet meer dan noodzakelijk zijn? Uiteraard zijn er verschillen in allerlei gemeenten, in grote stadsgemeenten liggen zaken anders dan in plattelandsgemeenten, er is ook verschil in gaven van predikanten, en het is ook niet goed predikanten te dwingen in een 'wapenrusting' die hen niet past, niettemin zal aan diepgaande bezinning op het predikantschap in de kerken niet ontkomen kunnen worden.

Bij dit alles is, gelet op bovenstaande, met name het feit dat de predikant primair verkondiger van het Woord in prediking, catechese en pastoraat is, een aantal punten van bijzonder belang:

1. in de opleiding zal stevig aandacht gegeven dienen te worden aan communicatieve vaardigheden, die direct te maken hebben met de prediking, de (volwassenen)catechese en het pastoraat; de wens naar meer scholing in het pastoraat heeft ook daarmee te maken;
2. conflicten in de gemeente trekken een stevige wissel op de predikant; omgaan met en professioneel kunnen hanteren van conflicten dienen deel uit te maken van de opleiding; onderdeel daarvan moet zijn het leren voorkomen dat de predikant zelf betrokken raakt in een conflict;
3. taken van de predikant;
4. omdat predikanten moeite ervaren met het bewaken van grenzen, het omgaan met eigen kwetsbaarheid, flexibiliteit en stressbestendigheid zal in de opleiding (meer) training op deze punten plaats mogen vinden;
5. aangezien het geven van catechese meer dan eens als moeilijk wordt ervaren zal aan de vraag om meer didactische, psychologische en godsdienstpedagogische scholing niet voorbij gegaan mogen worden.
6. hoewel niet direct behorend tot onze opdracht willen we toch aanreiken het belang van de verantwoordelijkheid die kerkenraden hebben voor hun predikant; het regelmatig voeren van een gesprek is wel het minste; over de items in die gesprekken zal stevig nagedacht dienen te worden (wellicht kan de gedragscode daarbij behulpzaam zijn); daarnaast heeft ook de classis via de kerkvisitatie een verantwoordelijkheid, waarbij het eveneens zaak zal zijn die inhoudsvol te doen verlopen.
7. het is noodzakelijk dat er in de kerken een discussie gevoerd wordt over de vele taken en verantwoordelijkheden van de predikant omdat de veelheid daarvan schade kan toe brengen aan de primaire taken van predikant.

Ten slotte: de opdracht van de GS behelst een totaalplan te maken voor maatregelen voor de onderhavige problematiek. We achten het vooralsnog niet onze taak om maatregelen voor te stellen. Eerst zullen de aanbevelingen besproken dienen te worden, pas daarna kan er nagedacht worden over maatregelen. Het is aan de GS om dienaangaande eventueel vervolgoedragen te geven.

61 Vgl. A. Lanser, 'Denken en doen. De verhouding theorie en praktijk in de praktische vorming van de pastor', *Praktische Theologie* 28/2 (2001), 233v.

62 Zie ook A. Baars, 'Tussen mogelijkheden en grenzen - de pastorale werker', in: H.C. v.d. Meulen (red.), *Liefdeval oog en open oor. Handboek Pastoraat in de christelijke gemeente*, Zoetermeer 2001, 54-67.

Bijlage 1: Inventarisatie kwalificaties

Geestelijke instelling:

- vervuld van liefde voor God en zijn Woord
- zich dienaar weten van zichzelf afwijzen naar God, toewijding aan de dienst van God
- geestelijk gezag durven dragen en accepteren
- bewust zijn van zijn voorbeeldpositie
- kunnen ontwikkelen van de eigen spiritualiteit en het op verbindende wijze kunnen reflecteren op spiritualiteit van anderen
- vrucht van de Geest
- liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing⁶³

Psychosociale attitude:

- pastorale beweging
- empathisch vermogen, emotionele intelligentie, invoelend vermogen, respectvol omgaan met anderen, ruimte geven aan de ander (ook andersdenkenden), zich laten inspireren door anderen
- onafhankelijkheid
- beschikken over onderscheidingsvermogen, een open en kritische houding, waken voor eenzijdigheid, onpartijdig zijn
- authentiek durven zijn (als gelovige en als medemens)
- beschikken over gezond zelfvertrouwen en gezonde zelfrelativering, herkennen en erkennen van eigen tekortkomingen, zelfkennis, reëel zelfbeeld
- kunnen reflecteren op eigen handelen en zijn
- flexibel
- bereidheid tot veranderen
- bewaken van grenzen
- van eigen competentie, hoeveelheid werk, bewaken eigen ruimte, grensoverschrijdend gedrag herkennen en pareren, om kunnen gaan met afstand en nabijheid, met claimgedrag, herkennen van en om kunnen gaan met overdracht en tegenoverdracht, herkennen van en om kunnen gaan met persoonlijkheidsstructuren en -stoornissen
- om kunnen gaan met eigen kwetsbaarheid
- het eigen verleden (m.n. autoriteits- en loyaliteitsconflicten), persoonlijke spanningen en emoties
- stressbestendig
- om kunnen gaan met crisissituaties en werkdruk
- verantwoordelijkheid durven nemen
- gezagsvolle en vertrouwenwekkende uitstraling
- kunnen samenwerken
- coöperatieve grondhouding
- om kunnen gaan met kritiek

Praktische vaardigheden:

- communicatieve vaardigheden
- goed kunnen luisteren, gespreksvaardigheden, uitdrukkingvaardigheid, onderzoeken van standpunten, bruggen bouwen, gepaste kritiek liefdevol en opbouwend kunnen uiten, congruentie tussen verbale en non-verbale communicatie
- spreken in het openbaar
- retorische en didactische inzichten en vaardigheden, performance
- pedagogische vaardigheden
- conflictbeheersing
- om kunnen gaan met verschillen en conflicten
- leiding geven
- anderen enthousiasmeren, voorgaan, stimuleren, inzicht in en vaardigheden t.a.v. groepsprocessen, beheersen van vergadertechniek
- planning en timemanagement
- gestructureerd werken, prioriteiten stellen, kunnen delegeren, bewaken van balans privé en werk

Eenzijds zijn veel van bovengenoemde bekwaamheden voor de predikant min of meer voor de hand liggend en wordt daarmee door het curatorium bij de selectie van de studenten reeds rekening gehouden. Hierbij kan o.a. gedacht worden aan de toewijding aan de dienst van God, oprechtheid, getrouwheid, vriendelijkheid en didactische vaardigheden. Door het curatorium wordt de laatste omschreven als bekwaamheid om anderen te leren.⁶⁴ Anderzijds kun je je ook afvragen of je met deze lijst de predikant niet overvraagt. Het overzicht maakt in elk geval bewust van de noodzaak dat toekomstige predikanten zo goed mogelijk op hun taak worden voorbereid.

Bijlage 2

Begeleiding in het kader van de vorming van de student Persoonlijke en praktische vorming

Afkortingen:

MH = mentor-hoogleraar/docent
POP = persoonlijk ontwikkelingsplan

PB = persoonlijke begeleider
pf = portfolio

⁶³ Galaten 5:22.

⁶⁴ *Handleiding Admissie-examen*. Intern document curatorium Theologische Universiteit Apeldoorn 2002, 1v.

Onderstaand schema geeft aan in welke fase van de studie de onderdelen van persoonlijke en praktische vorming aan bod komen. Als onderdeel van de colleges, die de vorm van hoor-/werkcolleges hebben, gaat de student verwerkingsopdrachten uitvoeren, waarop hij feedback van de docent of de PB ontvangt. Van elk gesprek met de PB wordt een reflectieverslag geschreven t.b.v. het portfolio dat mee wordt genomen in het eerstvolgende gesprek met resp. de MH en PB. De gesprekken met de MH en PB zijn een verplicht onderdeel van het curriculum.

Onderstaand schema kan gezien worden als een model dat op onderdelen nog meer specifiek ingevuld kan worden.

Cursus 2012/2013

Blok	A-jaar	B-jaar	C-jaar	D-jaar	E-jaar/ Ma II	Ma II
1	- Colleges time-management, studievaardigheden - Gesprek PB: Kennismaking Motivatie	- Colleges reflecteren + POP - Gesprek PB	- Colleges macht uitoefenen	- Colleges analyseren en eigen stijlen	- Groeps-gesprekken - Stage catechetiek	- Supervisie naast gemeentestage
2	- Colleges beroepsbeeld en competenties Gesprek MH	- Colleges kernkwaliteiten en meervoudige intelligentie Gesprek MH	- Colleges leidinggeven & ambten - Gesprek PB	- Colleges denk- en leefwereld jongeren - Gesprek PB	- Groeps-gesprekken - Stage catechetiek	- Supervisie naast gemeentestage - Gesprek PB facultatief
3	- Colleges leerstijlen i.c.m. reflecteren Gesprek PB	- Colleges manifesteren en verbinden - Gesprek PB Eerste aanzet POP	- Colleges samenleven en samenwerken in de gemeente - Gesprek MH	Colleges groepsdynamica en generatieinvloeden - Gesprek MH	- Groeps-gesprekken - Gesprek MH	- Gesprek MH
4	- Colleges zijnswijzen Ouder-Volwassene-Kind	- Colleges invloed hebben en macht uitoefenen	- Colleges conflicten en analyseren eigen stijlen - Gesprek PB Bijgesteld POP	- Colleges feedback ontvangen en geven - Gesprek PB: Voortgangsgesprek a.d.h. van POP	- Gesprek PB of groepsgesprek	- Gesprek PB

Persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) geeft inzicht in wie de student is, wat hij wil, wat hij kan > 3 kernvragen: a) Wat kan ik al? Over welke vaardigheden beschik ik en welk niveau hebben ze? b) Wat zijn mijn leerdoelen? Welke vaardigheden wil ik in de komende jaren verder ontwikkelen? c) Plan van aanpak. Hoe ga ik werken aan de ontwikkeling van die leerdoelen?

Integratie gesprekken MH en PB

In het voorgestelde model wordt de student zowel door de MH als de PB begeleid. De MH ontvangt voorafgaand aan het gesprek met de student het portfolio waarin ook de verslagen van de PB-gesprekken zijn opgenomen. Hij kan op die manier hetgeen in de PB-gesprekken aan de orde was integreren in het MH-gesprek. De PB integreert wat vanuit de gesprekken met de MH ingebracht wordt, al zal dat afhangen van hoeveel de student daarover wil vertellen. Indien dat gewenst wordt, kan informatieoverdracht over de student plaatsvinden tussen de MH en PB, voor zover dat niet valt onder de geheimhoudingsplicht. Verder kan in dit overleg gesproken worden over de wijze van aanpak en eventuele verbeterpunten.

Vak 'persoonlijke en praktische vorming'

Het vak 'persoonlijke en praktische vorming' bevat zowel colleges als gesprekken met de MH en PB en de vorming van een portfolio. In de bachelor wordt in nagenoeg elk collegeblok 2 of meerdere collegeuren verzorgd. In de master ligt het accent meer op begeleiding door middel van (groeps)gesprekken. Er zullen dan minder colleges gegeven worden. Voor informatie over de inhoud van het portfolio zie men het gestelde onder het kopje portfolio.

Begeleidingsgesprekken

Mentor-hoogleraar/docent

Bij aanvang van zijn/haar studie krijgen de studenten een hoogleraar of docent (die predikant (geweest) is) als mentor toegewezen. In principe blijft deze mentor gedurende de hele studie zijn/haar mentor. Eenmaal per jaar wordt een gesprek met de mentor gepland. Daarnaast kan de student zelf een gesprek met de mentor aanvragen.

Voorafgaand aan het mentorgesprek levert de student bij de mentor een beknopte omschrijving in van de studievoortgang en van ontwikkelingen in zijn/haar geestelijke leven. Daarbij kan o.a. gebruik gemaakt worden van tentamenresultaten, eerder ingeleverde omschrijvingen ten behoeve van mentorgesprekken, ingeleverde preekvoorstellen en stageverslagen (zie punten 'inhoud portfolio'). Tevens denkt de student

na over mogelijke onderwerpen waarover hij/zij tijdens het mentorgesprek wil spreken. Na afloop van het mentorgesprek vult de mentor, in overleg met de student, het gespreksformulier in, dat bewaard wordt in het portfolio van de student en kan dienen ter voorbereiding op een volgend gesprek.

Persoonlijk begeleider

Gedurende de studie heeft iedere student twee keer per jaar een gesprek met de persoonlijk begeleider van de studenten. Ter voorbereiding op deze gesprekken ontvangt de student een aantal vragen met het verzoek schriftelijk op deze vragen te reageren en aan de PB op te sturen. Na afloop van het gesprek schrijft de student een kort reflectieverslag dat aan het portfolio wordt toegevoegd.

Richtlijnen voor de gesprekken

Een belangrijk thema bij de gesprekken met de MH en PB is de studievoortgang van de student. De aard van de opleiding aan de TUA waar een persoon tot dienstbaar 'instrument' wordt opgeleid, brengt echter met zich mee dat in de gesprekken ook de persoonlijkheidsvorming aan de orde komt.

Voor bijna alle studenten is de studie theologie een kwestie van roeping van de Here. Voor velen is echter niet goed duidelijk tot welk werk de Here roept. Daarom is het goed dat, met name in de gesprekken met de MH, gevraagd wordt of er duidelijkheid is of komt; of de student merkt hoe de Heilige Geest wegen open en afsluit.

Nauw hiermee verbonden, is de vraag naar de geloofsontwikkeling van mensen. Vele studenten krijgen in de studie in meer of mindere mate met een crisis te maken. De vele opvattingen van filosofen en theologen waar ze mee te maken krijgen, vormen een aanslag die bij sommige studenten behoorlijk schade aanricht. Geloof ik eigenlijk wel? Geloof ik niet verkeerd? Dit punt moet in een gesprek met de MH aan de orde komen, waarbij de vraag naar geloofsverdieping, van het leven met de Here, steeds weer terug moet komen. Er dient concreet gevraagd te worden naar het gebedsleven en de persoonlijke omgang met de Schrift.

De persoonlijke ontwikkeling is onlosmakelijk met het voorgaande verbonden. Dat geldt zeker voor de vele jonge studenten. Er kan door de PB o.a. gevraagd worden naar hun zelfbeeld; wat vinden ze bij zichzelf positief en negatief; zijn er dingen die ze bij zichzelf graag anders zouden zien en werken ze daaraan? Op deze wijze kan het gesprek het werken aan een beroepshouding en het ontwikkelen van competenties bevorderen. Daarbij dienen de geformuleerde profielen als maatstaf gebruikt te worden.

Er is een tendens om - zowel wat betreft de studie als het uit te oefenen beroep - meer over de werkdruk dan over de werkvreugde te spreken. De vraag of de studie ook plezier oplevert moet aan de orde komen. Echter ook de vraag of het besef er is dat het werk in Gods Koninkrijk grote offers vraagt en er dus de bereidheid moet zijn om veel te werken en relatief weinig te verdienen.

Huisbezoek door curator-begeleider en hoogleraar

Bij de jaarlijkse huisbezoeken door zowel de curator-begeleider als een van de hoogleraren gaat het onder andere over het staan in de kerken, de ontwikkeling van het geestelijk leven en de verhouding tot de Here, de plaats in de maatschappij, persoonlijkheidsontwikkeling en voorbereiding op het leven in de pastorie als predikant(sechtpaar). De curator-begeleider spreekt tevens met de student over de gemaakte preekvoorstellen die de student hem toezendt, hij woont zo mogelijk de master-kritiekcolleges bij waarin de student een preekvoorstel houdt en laat de student voorgaan in zijn eigen gemeente waarna over de dienst wordt doorgesproken. Jaarlijks doet de curator-begeleider verslag over zijn bevindingen aan het curatorium, waarbij ook de hoogleraren aanwezig zijn. De hoogleraar doet verslag van zijn huisbezoek aan het college van hoogleraren.

Portfolio

Als ondersteuning bij de begeleiding van de studenten in hun geloofsgroei en om deze groei enigszins inzichtelijk te maken, wordt een portfolio gebruikt. Een portfolio is een dossier waarin de student 'bewijzen van kunnen' opneemt, in dit geval 'blijken van geestelijke en persoonlijke groei'. Het vormgeven van het portfolio kan de student stimuleren in een bewustwordingsproces ten aanzien van geloofsbeleving en geloofsgroei. Dit alles gebeurt steeds onder *begeleiding* van de MH en PB. Het portfolio vervult daarmee een centrale plaats in het mentoraat en het vak persoonlijke en praktische vorming.

Inhoud portfolio

Het portfolio voor de geestelijke instelling wordt met de volgende reeds bestaande onderdelen gevuld:

Voor alle studenten:

- de preekvoorstellen en meditaties die geleverd worden in het kader van het vak praktische homiletiek;
- het door de student ingeleverde verslag in het kader van het keuzevak praktijkoriëntatie;
- voorbereidingspaper en verslag van de mentorgesprekken (aan de hand van het huidige standaardformulier);
- opdrachten en reflectieverslagen in het kader van de persoonlijke en praktische vorming;
- t.b.v. het gesprek met de MH wordt een recente cijferlijst toegevoegd, eventueel voorzien van aantekeningen door de studieadviseur.

Extra voor admisionale studenten:

- de preekvoorstellen die geleverd worden in het kader van de master-kritiekcolleges;
- de evaluatieformulieren van de kerkenraden over het voorgaan van de admisionale studenten;
- de beoordeling gemeentestage van de stagegemeente.

Procedure

De onderdelen van het portfolio worden verzameld en bewaard op het secretariaat (in een van de student persoonlijke map) en de MH ter hand gesteld bij elk mentorgesprek, zodat het daar met de student besproken kan worden. De student ontvangt desgewenst een kopie van de formulieren voor een eigen portfolio.

Het portfolio helpt de MH en PB bij de begeleiding van de student. Eventuele problemen kunnen door de mentor in een vergadering van het college van hoogleraren aan de orde worden gesteld en/of doorgesproken worden met de curator-begeleider. De mentor kan echter niet verantwoordelijk worden gesteld

voor het niet signaleren van bepaalde problemen. Het portfolio is een verplicht onderdeel van het vak 'persoonlijke en praktische vorming'.

Juridisch aspect

Het portfolio is eigendom van de student en de verantwoordelijkheid voor het dossier ligt bij de student, de PB en de MH. Als de student niet expliciet bezwaar aantekent, geeft hij/zij daarmee toestemming dat het portfolio bewaard wordt op het secretariaat. Voor admassiale studenten betekent dit ook dat de inhoud van het portfolio kan worden gebruikt voor het advies inzake beroepaanspraak.

Naast de student, kunnen alleen de MH en de PB het portfolio inzien, en tevens de curator-begeleider als het een admassiale student betreft.

BIJLAGE 35

Artikel 82

Rapport 1 van commissie 1 inzake rapport curatorium Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Uw commissie heeft met dankbaarheid kennis genomen van dit rapport. Er is veel belangrijk en goed werk verzet voor de universiteit die de kerken van de Heere hebben ontvangen.

Onder de indruk zijn we van de investering in de begeleiding van de studenten door de curatoren. De commissie totaalplan heeft een gedegen rapport op tafel gelegd.

Uw commissie heeft het rapport van het curatorium besproken met de president curator en de secretaris in het bijzijn van de rector. Hun toelichtende antwoorden op onze vragen zijn verwerkt in dit rapport. Daarnaast werden ook andere zaken ons duidelijk waarvan we er twee willen noemen. Een bijzondere hoogleraar (1.2.2.4) is een hoogleraar die door een instantie van buitenaf wordt benoemd en betaald en die een bijdrage levert buiten het curriculum. De persoonlijk begeleider van de studenten is een van de medewerkers, te weten mw. J.W. van der Zande-de Roo.

Hieronder komen met name zaken aan de orde die voor de voorstellen van belang zijn.

Kerkelijke docenten (n.a.v. 1.2.2)

De TUA kent verschillende vormen van aanstelling van docenten. In de huidige situatie hebben alleen de hoogleraren kerkelijke taken en verantwoordelijkheden, zoals het adviseren van het curatorium en de generale synode en het begeleiden van admassiale studenten. Zij zijn 'kerkelijke docenten'. Diverse ontwikkelingen maken het gewenst ook kerkelijke docenten te kunnen benoemen die geen hoogleraar zijn maar wel een kerkelijke positie hebben. Daarbij is te denken aan de regel om een niet-gepromoveerde niet tot hoogleraar te benoemen, het advies om voorafgaande aan de benoeming van een hoogleraar iemand eerst tot docent te benoemen en het advies om te komen tot een qua fte evenwichtiger verhouding van hoogleraren en docenten. Kerkelijke docenten kunnen dan hoogleraar of universitair (hoofd)docent zijn. Een kerkelijke docent is 'een door de generale synode benoemde voltijds docent' (1.2.2), 'een door de generale synode als zodanig 'beroepen' docent' (1.2.2.3). Samenvattend gaat het daarbij om een christelijk gereformeerd predikant die in principe voltijds wordt aangesteld. Alle kernvakken worden door kerkelijke docenten gegeven. Als kerkelijke docenten kunnen zij worden ingeschakeld bij de hierboven genoemde kerkelijke taken.

Uw commissie neemt het voorstel over om bij een hoogleraarsvacature voortaan in principe eerst over te gaan tot de benoeming van een kerkelijk docent. De commissie heeft in overleg met het curatorium de woorden 'in principe' toegevoegd. De regel is dat iemand eerst tot kerkelijk docent wordt benoemd, maar op die regel is een uitzondering. De uitzondering zou zijn dat men iemand wil benoemen die al voldoende wetenschappelijk gekwalificeerd is.

Emeritering prof.dr. A. Baars (1.2.3.1)

Uw commissie heeft met dankbaarheid kennis genomen van de waardering in het rapport voor de toewijding van prof.dr. A. Baars. Omdat het in deze paragraaf genoemde voorstel om hem emeritaat te verlenen op grond van het bereiken van de leeftijd van 65 jaar niet terugkwam bij de voorstellen van het curatorium, heeft uw commissie het aan haar voorstellen toegevoegd.

Komende emeritering prof.dr. G.C. den Hertog (1.2.3.2)

In 1.2.3.1. en 1.2.3.2. is sprake van (willen) aanvragen van emeritaat door de hoogleraren (i.v.m. het bereiken van de 65-jarige leeftijd). In bijlage 15 K.O. art. 2b ontbreken de woorden 'op diens aanvraag' die wel worden gebruikt bij art. 2a en 2c. Hieruit blijkt dat, anders dan bij predikanten, uitgangspunt is dat hoogleraren op een bepaalde leeftijd emeritaat wordt verleend. Het is terecht dat bij een naderende emeritering goed overleg plaatsvindt tussen de hoogleraar, het college van hoogleraren, het college van bestuur en het curatorium en dat een hoogleraar het emeritaat zelf aanvraagt.

We zijn dankbaar dat prof. Den Hertog bereid is om - bij gezondheid - tot de synode van 2016 het actieve hoogleraarschap waar te nemen en dat het curatorium van deze mogelijkheid gebruik wil maken. Uw commissie sluit zich hier graag bij aan.

Werkdruk (1.2.4)

Voor wat betreft de benoeming van wetenschappelijke medewerkers verwijzen wij naar het rapport van deputaten toezicht TUA (A.6. en B.3.).

Ook voor wat met betrekking tot prof.dr. T.M. Hofman wordt gezegd verwijzen wij naar het rapport van deputaten toezicht TUA (A.6.en B.3.).

Van diaconologie naar gereformeerde praktische theologie (2.4)

Uw commissie kan meegaan in het voorstel tot verandering van naam. De benaming diaconologie is niet gangbaar en wordt door buitenstaanders niet begrepen, de benaming praktische theologie is 'besmet'. Om duidelijk aan te geven dat we de term 'praktische theologie' op een bijbels-gereformeerde manier willen

invullen en dat onze oude bezwaren tegen een vorm van praktische theologie zoals bij Schleiermacher nog steeds gelden, is de toevoeging van het woord 'gereformeerd' hier zinvol. Temeer omdat 'een echt gereformeerde praktische theologie haaks staat op de overheersende trend in dit vakgebied.'

Admissiale studenten (4.1)

Uw commissie deelt de zorg van het curatorium met betrekking tot het aantal admissiale studenten en heeft waardering voor de wijze waarop dit onder de aandacht van de kerken wordt gebracht.

Totaalplan (bijlage)

Uw commissie heeft met veel waardering kennisgenomen van het rapport van de commissie totaalplan. Daarbij onderstrepen we een opmerking die de commissie in de inleiding maakt en die ze wezenlijk acht: 'Het moet enerzijds namelijk de vraag zijn in hoeverre een opleiding kan werken aan bijstelling van de ontwikkeling van studenten: een instelling is maar beperkt wendbaar daarin, en mensen zijn niet maakbaar. Anderzijds mag niet de gedachte postvatten dat we dan maar niets doen. Leren is veranderen. Daarom is er de verantwoordelijkheid te zoeken naar een begaanbare weg, die oog heeft voor de knelpunten en daaraan wat tracht te doen, maar ook oog heeft voor de beperkingen die er zijn.'

Van belang zijn de conclusies en aanbevelingen onder 3.5. Een van die conclusies luidt: 'Er is geen aanleiding de tot heden gebezigde gang van zaken, inclusief de toepassing van de selectiecriteria, rond het admissie-examen, de proeftijd, het preekconsent en de beroepbaarstelling te wijzigen. Er is geen aanleiding te overwegen het admissie-examen vergezeld te doen gaan van een psychologische toets.' Uw commissie is dankbaar dat bij de toelating van admissiale studenten grote zorgvuldigheid betracht wordt.

Met betrekking tot de begeleiding van de persoonlijke ontwikkeling van de studenten tijdens de opleiding vinden we waardevolle conclusies en aanbevelingen onder 4.3. De eerste vijf aanbevelingen dienen o.i. besproken te worden aan de TUA en zo mogelijk geïntegreerd te worden in de opleiding. De zesde en de zevende gaan over de verantwoordelijkheid van de kerkenraden voor hun predikant en de verantwoordelijkheid van de classis. Ook wordt een discussie noodzakelijk geacht in de kerken over de vele taken en verantwoordelijkheden van de predikant, of, zoals het in het voorafgaande betoog wordt genoemd, 'een diepgaande bezinning op het predikantschap'. Het is de vraag hoe hieraan gestalte kan worden gegeven. Als er 'stevig nagedacht dient te worden' over de items in de gesprekken tussen kerkenraad en predikant (zie aanbeveling 6) zou dat tot het instellen van een studiecmissie moeten leiden. Deze zou tot taak kunnen krijgen de bezinning die in de laatste alinea van hoofdstuk 1 van de bijlage wordt bedoeld, namelijk die op het veelvuldig voorkomen van burn-out bij predikanten en op grensoverschrijdend gedrag op het gebied van pastoraat. Wij verwijzen hierbij naar het rapport van de vertrouwenscommissie. Uw commissie stelt u de instelling van een studiecmissie voor. Dit voorstel is gecommuniceerd met commissie 7.

Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. de handelingen van het curatorium goed te keuren en curatoren hartelijk te danken voor hun vele werk;
2. aan prof.dr. A. Baars op de meest eervolle wijze emeritaat te verlenen;
3. akkoord te gaan met het gebruik van de mogelijkheid dat prof.dr. G.C. den Hertog na het bereiken van de emeritaatgerechtigde leeftijd aanblijft tot de synode van 2016 als actief hoogleraar;
4. de mogelijkheid te openen tot de benoeming van kerkelijke docenten, geen hoogleraar zijnde;
5. bij een voorkomende kerkelijke hoogleraarsvacature voortaan in principe eerst over te gaan tot de benoeming van een kerkelijk docent, waarna via een wetenschappelijk 'track record' na verloop van tijd bezien kan worden of tot benoeming als hoogleraar kan worden overgegaan;
6. met inachtneming van bovenstaande te voorzien in de hoogleraarsvacature gereformeerde praktische theologie;
7. een kerkelijk docent systematische theologie te benoemen;
8. goedkeuring te hechten aan de verandering van naamgeving van diaconologie naar gereformeerde praktische theologie;
9. goedkeuring te hechten aan de voortgang van de contacten met de Theologische Universiteit van de Geref. Kerken (vrijgemaakt);
10. curatoren samen met deputaten toezicht TUA op te dragen te bezien of de aanbevelingen in het totaalplan omgezet kunnen worden in beleid en daarbij ook de financiële consequenties in ogenschouw te nemen;
11. een studiecmissie in te stellen voor de bezinning op die zaken waarop volgens het totaalplan nog bezinning nodig is;
12. opnieuw een secretaris en een secundus-secretaris te benoemen.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 36

Artikelen 84, 96

Rapport deputaten studie- en stimuleringsfonds

Samenstelling deputaatschap

Het deputaatschap bestaat momenteel uit de volgende broeders:

ds. H. Fahner (Den Helder), voorzitter;
J.C. Westeneng (Soest), secretarissen;
J. Mauritz (Naarden), penningmeester.

Inleiding.

Het studiefonds voorziet in de mogelijkheid dat admissiale studenten een beroep kunnen doen op een

financiële tegemoetkoming in de kosten van de studie aan de TUA. Studenten die nog aanspraak kunnen maken op studiefinanciering ingevolge de Wet Studiefinanciering (WSF), komen daarvoor niet in aanmerking. In de praktijk betekent dit dat het vooral de oudere student is die gebruik maakt van het studiefonds. Deze broeder heeft dikwijls al een studie achter de rug, weet zich daarna geroepen tot het ambt van predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerken en is vervolgens voor de studie daartoe via het admis­sie-examen toegelaten.

De voorwaarden voor toekenning van een financiële bijdrage en de hoogte daarvan zijn vastgelegd in de 'Regeling studiefonds 2011-2013'. De bijdrage bestaat uit drie componenten:

- a. een bijdrage als tegemoetkoming voor collegegeld en studiekosten;
- b. een persoonsgebonden maan­dbudget voor levensonderhoud;
- c. een gezinstoeslag afhankelijk van persoonlijke omstandigheden.

De bijdrage wordt toegekend voor ten hoogste 6,5 jaar vanaf het begin van het 1e jaar van de bachelor en wordt beëindigd nadat de studie is afgerond.

Van de student die een beroep doet op het studiefonds wordt inzage gevraagd in zijn (financiële) situatie; daarop volgt meestal een gesprek met de aanvrager waarbij ook de persoonlijke omstandigheden worden betrokken. Op grond van deze gegevens wordt dan, binnen de kaders van de geldende regeling, vastgesteld welke bijdrage wordt toegekend.

De financiële tegemoetkoming is echter beperkt en in principe gelimiteerd tot de bedragen die de regeling aangeeft. Alhoewel het studiefonds een eigen beleid voert, wordt voor de vaststelling van enkele bijdragen de WSF-regeling gehanteerd als referentiepunt. Dat dit voor de oudere student niet altijd toereikend is, moge duidelijk zijn. Menige broeder, vooral de student met een gezin, is daarnaast dikwijls nog aangewezen op andere inkomsten, veelal door bij te werken.

Op de synode 2007 werd, conform de voorstellen van deputaten, besloten tot een substantiële verruiming van de bijdrage en voorwaarden van terugbetaling; dit vooral om het bijwerken te verminderen zodat de studie niet te lang zou duren. In 2010 werd deze regeling door de synode gecontinueerd. Aan een zekere versobering, die in de voorstellen van deputaten echter beperkt blijft tot de condities van de terugbetaling van het leningdeel, is nu echter niet te ontkomen.

Beeldvorming studiefonds

Ondanks de verruiming van de bijdrage vanaf de GS 2007 werd er niettemin slechts incidenteel een beroep gedaan op het studiefonds. Daarom werd besloten daaraan meer bekendheid te geven waarvoor werd gebruik gemaakt van het blad *TUA-Connect* april 2011. Ook door het secretariaat van de TUA wordt geattendeerd op de mogelijkheid van een aanvraag bij het studiefonds; te meer omdat de indruk bestaat dat er ook onder studenten met financiële zorgen nog wel eens sprake is van aarzeling om contact op te nemen. Dit is niet terecht. De kerken steunen immers nadrukkelijk ook via het studiefonds de opleiding van predikanten. Vooral voor de oudere student wordt studeren echter steeds duurder; zie de paragraaf 'collegegeld'. Als vanwege de financiële beperkingen daardoor meer moet worden bijgewerkt om de studie te financieren, zal de studieduur vaak uitlopen en daardoor niet alleen nog meer vragen van de inzet van de student en zijn gezin maar zullen ook de kosten toenemen.

Aanvragen

De laatste jaren maken gemiddeld vijf tot zes studenten gebruik van het studiefonds. In het studiejaar 2011/2012 werden acht aanvragen ingediend waarvan er drie moesten worden afgewezen vanwege de inkomensnorm; in het studiejaar 2012/2013 (situatie april 2013) zijn geen nieuwe aanvragen ingediend. Momenteel ontvangen vijf broeders een bijdrage; het aantal studenten met een late roeping neemt toe. De duur van de ondersteuning varieert van ca. één jaar tot vijf à zes jaar, dus soms gedurende bijna de gehele studieperiode. Naast de reguliere maan­dbijdrage(n) werd in een incidenteel geval een eenmalige extra bijdrage toegekend. Niettemin is ons bekend dat er dikwijls nog financiële zorgen blijven bestaan.

Met de terugbetaling van het leningdeel wordt, zoals vastgelegd in de voorwaarden van de regeling, gewoonlijk gestart drie jaar nadat de studie is afgerond.

Inde periode 2011 - april 2013 werd door deputaten 16 maal vergaderd om de aanvragen, afhandeling en ontwikkelingen van de studiekosten te bespreken. Bijna altijd is een individuele beoordeling van de aanvraag nodig. Voor een klein deputaatschap als het studiefonds betekent dit, naast de vaak uitgebreide (e-mail)correspondentie, een behoorlijke workload.

Beperkte mogelijkheden studiefonds

Wanneer een aanvraag moet worden afgewezen, hetgeen nogal eens voorkomt vanwege de voorwaarden die worden gesteld aan het inkomen en de grens van de bijverdiensten, kan soms een fors probleem ontstaan voor de student en zijn gezin. Deputaten zijn met bestuur TUA van mening dat het te betreuren is indien vanwege financiële problemen jonge mensen die een roeping gevoelen om predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerken te worden, om die reden van de studie zouden moeten afzien of hun studie moeten beëindigen. Zoals echter reeds opgemerkt: mogelijkheden om de regeling te verruimen zijn er nauwelijks.

Overleg deputaten financiële zaken (DFZ)

Op zeker moment (juli 2012) ontvingen zeven broeders een bijdrage uit het studiefonds; dat was het moment waarop deputaten studiefonds zich zorgen begonnen te maken over de financiën. Uiteraard is het bemoeiend als de broeders zó studeren dat er optimaal gebruik wordt gemaakt van de middelen die de kerken daarvoor ter beschikking stellen; anderzijds werd gevreesd dat we tot aan de generale synode 2013 de reeds gedane toezeggingen niet zouden kunnen nakomen. Op de synode 2010 was al vastgesteld dat in de periode 2011-2012-2013 nog kon worden afgezien van een kerkelijke bijdrage; er was op het moment van de besluitvorming immers nog een ruim saldo voorhanden.

Toen in juli 2012 de situatie echter duidelijk veranderde, is afgesproken dat aan het eind van dat jaar aan de hand van de ontwikkelingen daarover een besluit voor 2013 zou worden genomen. Eind 2012 waren echter geen nieuwe aanvragen binnengekomen; bovendien waren enkele lopende bijdragen inmiddels afgerond. DFZ heeft toen besloten dat ook in 2013 geen bijdrage van de kerken zou worden gevraagd.

Door de broeders van de commissie 'doelmatigheid' werd vastgesteld dat het studiefonds evenals de Theologische Universiteit wordt beschouwd als een van de 'Voorwaarde-scheppende deputaatschappen'. Zoals het rapport van deze commissie aangeeft: 'Is aan deze deputaatschappen het (voort)bestaan van de kerken (in de zin van een kerkverband) gekoppeld ... dit fonds maakt het mogelijk dat studenten *voldoende* financiële middelen hebben om hun roeping in te vullen.'

Dit onderstreept het belang van het studiefonds; zeker gezien de huidige financiële ontwikkelingen en de sterk toenemende kosten van een universitaire studie.

Er bestaat bij deputaten grote waardering voor de inzet en motivatie die menige broeder en zijn gezin voor de theologische studie opbrengt. Dankbaar wordt hierbij dan ook melding gemaakt van enkele giften van gemeenteleden uit de kerken alsook van de opgeheven gemeente Lutjegast.

Instellingscollegegeld

Een belangrijk aandachtspunt bij de voorstellen en de regeling voor de periode 2014 - 2016 is de bijdrage die wordt verstrekt als tegemoetkoming voor de vaste kosten van collegegeld en studiemiddelen. Hoewel een versoering van de voorwaarden van het leningdeel wordt voorgesteld, is naar de mening van deputaten een verhoging van de bijdrage voor de vaste kosten van de studie noodzakelijk. Zoals al opgemerkt: studeren voor de oudere student wordt steeds duurder. Niet alleen heeft deze broeder geen recht meer op de overheidsbijdrage WSF maar ook de TUA kan niet anders dan het collegegeld voor deze categorie studenten verhogen omdat daarvoor geen bekostiging (vergoeding) wordt verstrekt.

Voor de voltijds-student die niet meer valt onder de WSF-regeling geldt m.i.v. het studiejaar 2011/2012 het 'instellingscollegegeld TUA' dat uiteindelijk in het studiejaar 2014/2015 uitkomt op € 4750, wellicht nog hoger. De hoogte van het instellingscollegegeld is op zich niet onredelijk. Dit bedrag is, aldus bestuur TUA, zeker niet kostendekkend. Voor de student betekent dit echter een forse toename van de vaste studiekosten; ook de broeder die meer tijd nodig heeft dan de wettelijk bepaalde termijn voor de bachelor- en/of masterstudie wordt geconfronteerd met dit hoge tarief. Deze broeders zijn dan veelal aangewezen op andere financiële middelen waaronder, indien men dat wenst en admissiaal is, het studiefonds.

De bijdrage voor de kosten van collegegeld en studiemiddelen is nu gebaseerd op het WSF-niveau 2010 - 2013. De student ontvangt als tegemoetkoming daarvoor (afgerond) per jaar

€ 1800 voor collegegeld en € 1500 voor studiemiddelen. De regeling voorziet echter nog niet in een 'reguliere' verhoging indien de student het instellings-collegegeld moet gaan betalen.

Vanwege de verhoging van het wettelijk collegegeld en de invoering van het instellingscollegegeld, is het o.i. alleszins redelijk de vergoeding daarvoor aan te passen aan de nu geldende tarieven (art. 5.1). Deze bijdrage wordt immers rechtstreeks aangewend voor de financiering van de studie. De regeling betreffende het leningdeel wordt in de voorstellen van deputaten daarentegen versoerd van 70% schenking/30 % terugbetalen naar 50% schenking/50% terugbetalen. Deputaten zijn van mening dat de regeling ook dan voldoende aantrekkelijk is om daarop een beroep te doen.

Om voor het studiejaar 2012/2013, toen voor de admissiale student het collegegeld werd verhoogd resp. het instellingscollegegeld werd ingevoerd, als voorlopige regeling toch enige financiële tegemoetkoming te verlenen, is toen reeds besloten een eenmalige bijdrage te verstrekken gelijk aan de verhoging. Aldus wordt ook voor het studiejaar 2013/2014 overwogen. De begroting is aangepast op het te verwachten instellingscollegegeld.

De 'langstudeerdersboete'

Aanvankelijk was ook besloten om een tegemoetkoming vanwege de 'boete langstudeerdersregeling' (€ 3061) die voor enkele broeders zou gelden, maar dat is teruggedraaid nadat de overheid deze boete had laten vervallen. Deputaten zijn overigens van mening dat, mocht wellicht door de overheid weer worden besloten een dergelijke maatregel in te voeren, de student daarvoor geen beroep kan doen op het studiefonds. Bijzondere situaties uitgezonderd, waartoe art. 8 van de regeling de mogelijkheid biedt (hardheidsclausule).

Wél instellingscollegegeld maar géén bijdrage studiefonds

Enkele malen werden deputaten benaderd door admissiale voltijds-studenten die, hoewel zij geen bijdrage ontvingen van het studiefonds, een verzoek indienden voor *alleen* de vergoeding voor het instellingscollegegeld.

Na uitvoerige bespreking is echter besloten daarvan af te zien omdat:

- de toekenning van de volledige vergoeding daarvan dan ook zou moeten gelden voor *alle* admissiale voltijds-studenten;
- daarvoor geen financiële ruimte was (zie de paragraaf over de begroting), bovendien bestond en bestaat de vrees dat we als gevolg daarvan de reeds gedane toezeggingen voor de langere termijn niet (zouden) kunnen nakomen;
- door deputaten tevens werd voorzien dat een verruiming van de regeling was uitgesloten maar dat, zoals al opgemerkt, eerder een beperking in algemene zin moet worden verwacht, een versoering die ook zal gelden voor reeds lopende steunverlening;
- dan ook een aangepaste regeling zou moeten worden opgezet voor de admissiale broeder die als contractant, dus via losse modules, de opleiding volgt;
- het o.i. gerechtvaardigd is om als admissiale student die financiële zorgen kent en ook daarvoor reeds het studiefonds heeft benaderd, een beroep te doen op de plaatselijke kerkenraad c.q. diaconie.

Ondersteuningsfonds TUA.

Aangezien aan de TUA relatief veel (de niet-CGK-broeders meegerekend) studenten studeren met een 'late-roeping', die dus meestal het instellingscollegegeld moeten betalen, heeft de TUA besloten daartoe een 'ondersteuningsfonds' in te stellen, mede om daardoor de studie voor het ambt van predikant te stimuleren. Ook buiten de CGK wordt immers een predikantentekort verwacht. Dit fonds voorziet in de mogelijkheid dat aan een (nog) niet-admissiale student een lening wordt verstrekt als overbrugging voor het verschil tussen het wettelijk collegegeld en het instellingscollegegeld. Het ondersteuningsfonds dient te worden beschouwd als een 'revolving fund', d.w.z. dat de lening die vanuit dit fonds is verstrekt aan de student,

t.z.t. in zijn geheel wordt overgeheveld naar het studiefonds indien deze broeder admissiaal wordt. Onzeker is wat de financiële consequenties daarvan kunnen zijn wanneer de bijdrage van het ondersteuningsfonds alsnog ten laste wordt gebracht van het studiefonds. De voorwaarden om voor een bijdrage in aanmerking te komen zijn door bestuur TUA, na overleg met deputaten studiefonds, in overeenstemming gebracht met de voorwaarden studiefonds.

Van bestuur TUA is vernomen dat, 'vanwege de strenge voorwaarden van de regeling studiefonds', er echter nog geen gebruik wordt gemaakt van het ondersteuningsfonds.

Het stimuleringsfonds

Het stimuleringsfonds voorziet in de mogelijkheid om aan een gemeente waarvan de predikant werkt aan een dissertatie, een vergoeding toe te kennen als tegemoetkoming in de kosten voor vervanging van de predikant in verband met deze studie. Zodat gekwalificeerde predikanten in de gelegenheid kunnen worden gesteld om zich via een academische promotie verder in de theologische wetenschap te bewamen, daarmee de opleiding van predikanten in de Christelijke Gereformeerde Kerken te dienen en een substantiële bijdrage te leveren aan de positie en betekenis van de gereformeerde theologie in een samenleving die sterk seculariseert.

De aanvraag voor een bijdrage kan worden ingediend onder voorwaarde van instemming met de promotie en het studietraject door het college van hoogleraren in overleg met het curatorium.

De vergoeding wordt verleend voor een periode van tweemaal een half jaar resp. viermaal drie maanden en zal niet meer bedragen dan de werkelijk gemaakte kosten voor de vervanging van de predikant. Toekenning vindt plaats onder het voorbehoud dat er financiële ruimte is.

De laatste bijdrage van het stimuleringsfonds dateert uit de periode 2007 - 2010 ten behoeve van het promotieonderzoek door (toen) drs. M. Kater. Weliswaar zijn in de periode 2010 - 2013 twee aanvragen rechtstreeks bij deputaten stimuleringsfonds ingediend, maar deze moesten worden afgewezen aangezien in beide gevallen de aanvrager niet aan de primaire voorwaarden voldeed (geen predikant in de CGK en een alternatieve studie).

Het is ons niet duidelijk waarom er geen gebruik (meer) wordt gemaakt van het stimuleringsfonds. Is dat misschien vanwege de onbekendheid van het fonds? Het stimuleringsfonds wordt nl. niet specifiek genoemd in het register van de kerkorde! Of is onder het predikantencorps wellicht nauwelijks belangstelling voor een academische promotie? Wordt de financiële tegemoetkoming van het stimuleringsfonds onvoldoende geacht om daarop een beroep te doen?

Deputaten achten het op dit moment echter niet opportuun om voor te stellen het stimuleringsfonds op te heffen. Maar een verruiming van de financiële bijdrage voor de voorbereiding van een promotie behoort evenmin tot de mogelijkheden.

Reden waarom wordt voorgesteld het stimuleringsfonds in de komende periode (alsnog) te handhaven, desgewenst via de TUA bij een voorkomende gelegenheid daarop te attenderen en, indien daarvan geen gebruik wordt gemaakt en dit noodzakelijk blijkt te zijn, het saldo daarvan aan te wenden voor het studiefonds.

Voorstellen studie- en stimuleringsfonds

Deputaten willen u voorstellen:

- de voorgestelde wijzigingen in de regeling studiefonds over te nemen, zie bijlage 1;
- voor de periode 2014 - 2017 een omslag te vragen van € 1,- per lid/dooplid voor het studiefonds;
- het reglement stimuleringsfonds ongewijzigd te houden;
- voor de periode 2014 - 2017 geen omslag te vragen voor het stimuleringsfonds;
- het saldo van het stimuleringsfonds, indien daarvan geen gebruik wordt gemaakt, te beschouwen als reserve voor het studiefonds;
- opnieuw deputaten te benoemen.

Ds. H. Fahner, voorzitter
J.C. Westeneng, secretaris
J. Mauritz, penningmeester

Bijlage 1

Bijlage bij het rapport studie- en stimuleringsfonds Theologische Universiteit Apeldoorn

Voorstel regeling studiefonds 2014 – 2017.

De wijzigingsvoorstellen op de bestaande regeling zijn cursief aangegeven.

Artikel 1 - Voorwaarde en duur

- 1.1. Deputaten studiefonds kunnen financiële steun verlenen aan studenten die via het admmissie-examen zijn toegelaten tot de studie aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn *en* niet meer in aanmerking komen voor studiefinanciering ingevolge de Wet Studiefinanciering (WSF 2000).
- 1.2. De bijdrage uit het studiefonds wordt toegekend gedurende ten hoogste 6,5 jaar, gerekend vanaf het begin van het propedeutisch jaar (*wordt gewijzigd in 'de bachelor'*) en wordt beëindigd aan het eind van de maand waarin de studie is afgerond.

Voorstellen/wijzigingen:

- nieuw artikel 1.2: *De regeling geldt alleen voor voltijdstudenten;*
- oud artikel 1.2 wordt art. 1.3;
- nieuw artikel 1.4: *Deputaten zullen geen ondersteuning toezeggen indien en zolang de daartoe ter beschikking gestelde middelen niet toereikend zijn.*

Toelichting: de toevoeging 'voltijdstudent' is gewenst om misverstand te voorkomen t.o.v. de student die als admissiale contractant (dus als niet-voltijds-student) de modules volgt.

Artikel 2 - Aanvraag

- 2.1. De aanvraag dient, met een toelichting van de financiële (gezins)situatie, drie maanden voor het begin van het studiejaar te worden ingediend bij de secretaris van het deputaatschap voor het studie- en stimuleringsfonds. De student is verplicht op verzoek van deputaten alle medewerking te verlenen om de noodzakelijk geachte gegevens betreffende zijn (hun) financiële draagkracht te verstrekken.
- 2.2. Indien bijzondere omstandigheden daartoe aanleiding geven kan de aanvraag worden ingediend op elk moment tijdens de studieperiode.
- 2.3. Deputaten zijn gehouden binnen twee maanden na ontvangst van de aanvraag en de aanvullende gegevens hun beslissing aan de (aankomende) student mee te delen. Een student kan schriftelijk en met redenen omkleed aan deputaten verzoeken om herziening van hun beslissing ten aanzien van de hem al of niet toegekende bijdrage.
- 2.4. Deputaten zijn gerechtigd om drie maanden voor de aanvang van het nieuwe studiejaar, aan de hand van een vragenformulier te toetsen of aan de voorwaarden voor verlenging van de bijdrage wordt voldaan. Indien blijkt dat sinds de laatste toekenning de financiële situatie of de persoonlijke omstandigheden van de student of zijn gezin aanmerkelijk zijn gewijzigd, kunnen deputaten de bijdrage herzien.

Artikel 3 - Voorwaarden toekenning

Er bestaat geen recht op een bijdrage uit het studiefonds indien:

- 3.1.1. de student in aanmerking komt voor studiefinanciering krachtens de Wet op de Studiefinanciering, of;
- 3.1.2. het vrij besteedbaar gezinsvermogen per 1 januari van het jaar van aanvraag hoger is dan € 25.000,-, of;
- 3.1.3. het totale gezinsvermogen hoger is dan € 50.000,-.

Voorstellen/wijzigingen

- betreft art 3.1.2, toevoegen: ... en op het moment van de aanvraag nog steeds beschikbaar is;
 - Idem betreft art. 3.1.3.
- 3.2. Indien het brutogezinsinkomen meer bedraagt dan de WSF-bijverdiengrens is er slechts recht op een gedeeltelijke bijdrage. Het meerdere wordt in dat geval in mindering gebracht op de bijdrage uit het studiefonds.
 - 3.3. Indien de echtgenote van de student recht heeft op een WSF-bijdrage en haar recht daarop uitoefent, wordt de WSF-bijdrage (uitgezonderd de basisbeurs voor collegegeld en studiemiddelen) meegerekend bij het inkomen.
 - 3.4. Wanneer in de loop van een fiscaal jaar door de student wordt voorzien dat het gezinsinkomen resp. het verzamelinkomen aanmerkelijk (plus of min 10 %) afwijkt van het verwachte inkomen op het moment van de aanvraag, dient de student daarvan tijdig bericht te geven aan deputaten zodat dienovereenkomstig eventueel aanpassing van de bijdrage zal kunnen plaatsvinden.

Voor definities: zie artikel 9

Artikel 4 - Studievorderingen

De steunverlening kan worden beëindigd resp. tijdelijk worden opgeschort indien, naar het oordeel van het curatorium, de studie onvoldoende vorderingen vertoont, alsook wanneer de student bij herhaling tekort schiet in het verstrekken van de door deputaten gevraagde informatie. Deputaten zijn bevoegd de studievorderingen op te vragen bij het college van hoogleraren.

Artikel 5 - Bijdragen

De bijdrage uit het studiefonds die aan de student kan worden verleend, kent de volgende componenten:

- 5.1. Een bijdrage voor de kosten van het collegegeld en benodigde studiemiddelen (inclusief boeken). Deze bijdrage wordt verstrekt als schenking.

Voorstel wijziging

Splitsing van dit artikel in:

- 5.1.1. een bijdrage voor de kosten van het collegegeld **of**
- 5.1.2. het instellingscollegegeld
- 5.1.3. een bijdrage voor de kosten van studiemiddelen

- 5.2. Voor de uitwonende student een persoonsgebonden maanbudget voor levensonderhoud, zorgverzekering, reiskosten enz. Het persoonsgebonden budget wordt als lening verstrekt. De lening is rentevrij.
- 5.3. In bijzondere gevallen, dit ter beoordeling van deputaten, kan een gezinstoeslag worden toegekend ten behoeve van de verzorging van kinderen tot 12 jaar. De gezinstoeslag wordt als lening verstrekt.

Voorstel wijziging

De leeftijds aanduiding 'tot 12 jaar' komt te vervallen.

Toelichting: dit is (bij nader inzien) een beperking van de verantwoordelijkheid voor een gezin; een beperking die in onze visie per definitie niet juist is.

- 5.4. Als richtlijn voor de bepaling van de bedragen geldt *in principe* de WSF-norm. Het toegekende bedrag wordt in maandelijkse termijnen uitbetaald.

Toevoeging 'in principe' aangezien WSF geen instellingscollegegeld kent.

Voor de bedragen: zie bijlage 2.

Artikel 6 - Aflossing lening

Van de totaal bij het studiefonds opgebouwde lening wordt 70% kwijtgescholden in gelijke delen over 15 jaar, te beginnen drie jaar na het afsluiten van de studie. De overige 30% van de lening dient in maximaal

15 jaar te worden afgelost, eveneens te beginnen drie jaar na beëindiging van de studie. Deze aflossing geschiedt lineair in nader overeen te komen tijdvakken van hooguit één jaar.

Voorstel wijziging:

- aflossing geschiedt in maandelijks termijnen;
- de aflossingsconditie wordt 50% schenking/50% lening.
 - a) dit geldt voor nieuwe aanmeldingen m.i.v. januari 2014;
 - b) voor de lopende toezeggingen gaat dit in per september 2014.

Artikel 7 - Overige bepalingen

- 7.1. Indien de student de studie tussentijds afbreekt dan wel de admissiale status verliest, dient het totale bedrag van de reeds verstrekte lening binnen zes maanden te worden terugbetaald. In bijzondere omstandigheden kunnen deputaten, na overleg met het curatorium, een afwijkende regeling treffen.
- 7.2. Indien de student resp. predikant bij overlijden nog een restant schuld heeft, vervalt deze.
- 7.3. Indien de predikant met vervroegd emeritaat gaat, kunnen deputaten overwegen om, afhankelijk van de financiële situatie van de predikant, het eventuele restant van de af te lossen lening geheel of gedeeltelijk kwijt te schelden.
- 7.4. Indien de student na beëindiging van de studie geen predikant wordt of als predikant overgaat tot een andere staat des levens (art. 12 K.O.) of het verband van onze kerken verlaat, dient hij naast het verplicht af te lossen deel van de lening ook het nog resterende deel van het oorspronkelijk kwijt te schelden bedrag af te lossen in nader overeen te komen termijnen.
- 7.5. Acceptatie van de bijdragen uit het studiefonds houdt per definitie in dat de ontvanger zich akkoord verklaart met de voorwaarden en bepalingen van het reglement en zich daaraan conformeert.

Artikel 8 - Hardheidsclausule

In bijzondere gevallen waarin de regeling niet voorziet of leidt tot een onredelijke uitwerking, beslissen deputaten. Dit is mede afhankelijk van de hun ter beschikking staande financiële middelen.

Artikel 9 - Definities

ad 3.1.1. Onder het vrij besteedbaar gezinsvermogen wordt verstaan het saldo van contant geld, bank- en girotegoeden plus de waarde van aandelen en overige beleggingen minus schulden per 1 januari van het jaar van aanvraag. Een eigen woning met daarop rustende hypotheek is daarbij niet inbegrepen.

ad 3.1.2. Onder het totale gezinsvermogen wordt verstaan het totaal van het vrij besteedbaar gezinsvermogen inclusief alle overige bezittingen en schulden. Voor de waardebepaling van de eigen woning wordt uitgegaan van de WOZ-waarde.

ad 3.2. Onder het bruto-gezinsinkomen wordt verstaan de som van:

- bruto inkomen uit arbeid en/of uit vroegere arbeid;
- resultaat uit overige werkzaamheden;
- winst uit onderneming;
- voordeel uit sparen en beleggen;
- periodieke uitkeringen; daarvan worden *niet* meegerekend: kinderbijslag, toeslag vanwege kindgebonden budget, huurtoeslag, zorgverzekering, heffingskorting;
- huurwaardeforfait eigen woning; daarvan is € 1500,- (0,6 % van € 250.000,-) vrijgesteld;
- terug ontvangen inkomstenbelasting.

Een en ander in het kalenderjaar waarin de bijdrage wordt verleend. Voor de bepaling van het inkomen geldt het betreffende kalenderjaar. De bijdrage uit het studiefonds en inkomsten uit preekbeurten tijdens de studietijd worden niet tot het inkomen gerekend.

Bijlage 2

Bedragen studiefonds

Maandbedragen (2013)				uitwonend
5.1.	Bijdrage voor kosten van collegegeld en studiemiddelen			
5.1.1.	Bijdrage collegegeld of	schenking	€	150,-
5.1.2.	Bijdrage overgangsregeling of instellingscollegegeld	schenking, variabel*		max.
5.1.3.	Bijdrage studiemiddelen	schenking	€	1500,-
5.2.	Persoonsgebonden budget	lening, max.	€	541,-
5.3.	Gezinstoeslag	lening, max.	€	571,-

* Hangt af van het bedrag dat de student is verschuldigd.
Inkomensgrens (2013) bruto € 13.365,-

Bijlage 3

Collegegeld en instellingscollegegeld

Tarieven 2011 - 2014

(Informatie bestuur TUA maart 2013)

Wettelijk collegegeld:

- studiejaar 2011/2012: € 1713

- studiejaar 2012/2013: € 1771
- studiejaar 2013/2014: € 1835

Instellingscollegegeld cq. overgangsregeling

De overgangsregeling betreft:

- studenten die in 2010/2011 of eerder waren ingeschreven;
- die niet langer dan een jaar uitlopen in bachelor- of masterstudie;
- en niet vallen onder de regeling wettelijk collegegeld.

Bedragen:

- in 2011/2012: voor voltijdstudenten € 1713 en voor contractanten € 45 per EC;
- in 2012/2013: voor voltijdstudenten € 2325 en voor contractanten € 62 per EC;
- in 2013/2014: voor voltijdstudenten € 3540 en voor contractanten € 71 per EC;
- in 2014/2015: voor voltijdstudenten € 4750 (*) en voor contractanten € 79 (*) per studiemodule.

* dit bedrag zal nog omhoog gaan, maar daarvoor is overleg nodig met de Theologische Universiteit Kampen (TUK).

Volgens bestuur TUA is het niet uitgesloten dat het instellingscollegegeld nog verder verhoogd moet worden vanwege het afnemend aantal studenten dat door de overheid wordt bekostigd; afname van 67 in 2009 naar 44 in 2012.

Notes:

- EC: het European Credit Transfer System (ECTS) is een op Europees niveau afgesproken en erkend studiepuntenstelsel waarbij 1 EC staat voor 28 studiebelastingsuren. Een volledig studiejaar omvat 60 EC.

Contractant: is niet voltijdsstudent maar volgt de colleges via losse modules; een contractant kan in een studiejaar maximaal 40 EC aan losse vakken volgen.

Bijlage 4

Begroting 2014-2017

Begroting deputaten studie en stimuleringsfonds

Jaar	raming 2013 €	begroting 2014 €	begroting 2015 €	begroting 2016 €
Baten				
1. Bijdragen kerken studiefonds	-	74.000	74.000	74.000
2. Stimuleringsfonds	-	-	-	-
3. Intrest	2.100	2.100	2.100	2.100
4. Aflossing leningen	8.900	9.000	9.000	9.000
Totaal baten	11.000	85.100	85.100	85.100
Lasten				
5. Uitkering studiefonds	71.300	86.600	69.700	85.000
6. Uitkering stimuleringsfonds	-	-	-	-
7. Beheer en administratiekosten	750	4.000	4.000	4.000
Vergaderkosten	400	400	400	400
8. Accountantskosten	600	650	700	750
Totaal lasten	73.050	91.650	74.800	90.150
Resultaat	62.050-	6.550-	10.300	5.050-

Aantal studenten dat gebruik maakt van het studiefonds (zie *):

- 2013: 5;
- 2014: 6 (5 + 1);
- 2015: 5 (3 + 2);
- 2016: 6 (3 + 3).

Bij elke student meer of minder is er een significant verschil in de uitkomsten.

* Per jaar verwachten wij minimaal één nieuwe student die een beroep doet op het studiefonds.

* De laatste jaren zijn dat steeds gehuwde studenten geweest. We begroten per student een gezin met twee kinderen.

De geschatte vermogenspositie per 1/1 2014 bedraagt:

Eigen vermogen studiefonds per 1/1 2013	160.901
Saldo 2013	62.050-
Eigen vermogen studiefonds per 1/1 2014	<u>98.851</u>
Eigen vermogen stimuleringsfonds	19.665

Opmerkingen:

1. wij gaan uit van een omslag van € 1 per (doop-)lid: 74.000 x 1,00;
2. hierover doen we voorstellen in onze rapportage aan de GS2013;
3. vanwege geringe groei eigen vermogen renteopbrengsten constant gehouden;
4. vanaf 2013 en 2014 beginnen resp. 2 predikanten hun studieschuld af te lossen;
5. forse toename van € 3.000 per student per jaar vanwege hoger collegegeld miv 2013;
6. naar verwachting geen uitgaven over de komende periode;
7. indien omslag wordt goedgekeurd verhoging administratiekosten (gemiddelde van 2005/06/07);
8. op basis 2012 met een lichte stijging.

Bijlage 5

Regeling stimuleringsfonds

Regeling stimuleringsfonds

1. Aanvragen voor een bijdrage uit het stimuleringsfonds dienen door de predikant in overleg met zijn kerkenraad te worden ingediend bij het college van hoogleraren aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn.
2. De predikant waarvoor de aanvraag wordt ingediend, dient aan de volgende voorwaarden te voldoen:
 - a) hij heeft het doctoraal examen cum laude behaald of op een niveau dat dit volgens het college van hoogleraren benadert;
 - b) hij kan een uitgewerkt schema voor het proefschrift overleggen met daaraan gekoppeld een tijdpad om de studie te voltooien;
 - c) hij is bezig met een wetenschappelijke studie die relevant is voor het geheel van onze kerken.
3. Het college van hoogleraren neemt samen met het curatorium een beslissing over de aanvraag alsook over de termijn van toewijzing. De maximumtermijn is twee keer een halfjaar, dan wel vier keer drie maanden.
4. De toekenning vindt plaats onder het voorbehoud dat er voldoende financiële ruimte is. De financiële ruimte wordt vastgesteld door deputaten studie- en stimuleringsfonds.
5. De financiële bijdrage van het stimuleringsfonds is bedoeld om een plaatsvervanger te betalen voor de predikant die bezig is met zijn promotie. De vergoeding wordt uitbetaald aan de kerkenraad van de betreffende gemeente en zal niet meer bedragen dan de werkelijk gemaakte kosten. Het maximum zal nooit meer bedragen dan de verschuldigde traktementskosten (incl. vergoedingen) conform de richtlijnen van deputaten financiële zaken.
6. Het overzicht van de gemaakte kosten dient door de betreffende kerkenraad per kwartaal te worden ingediend bij de penningmeester van deputaten studie- en stimuleringsfonds, welke na goedkeuring de rekeningen betaalbaar stelt.

BIJLAGE 37

Artikelen 84, 96

Rapport 5 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten studie- en stimuleringsfonds

Uw commissie trof een compact rapport aan van dit deputaatschap. Maar, zo bleek ons uit het gesprek met deputaten, het werk is uitgebreid. Beoordelen van de financiële situatie van studenten die in aanmerking willen komen voor een bijdrage uit het studiefonds is arbeidsintensief en leidt vaak tot meerdere overleggen. Deputaten zijn overigens lovend over de medewerking van de studenten in deze. Het fonds is niet groot van omvang, ook niet in aantallen studenten die er gebruik van maken. De laatste jaren zijn dat er 5 à 6. Niettemin voorziet dit fonds toch duidelijk in een behoefte. Over enkele punten is uw commissie met deputaten in gesprek gegaan.

De terugbetalingsregeling

Deputaten studiefonds en de commissie doelmatigheid stellen voor om die te versoberen: van 70/30 schenking/terugbetaling naar 50/50. Wij kunnen daarvoor begrip opbrengen. Dit loopt overigens niet in de tienduizenden euro's. Een kleine berekening leert dat het, uitgaande van het huidige aantal studenten, hooguit om € 1000 tot 1500 per jaar gaat. Uiteraard raakt het die predikanten die nu reeds terugbetalen niet. Uw commissie kan zich vinden in het voorstel om nieuwe aanvragen onder dit regime te brengen. Maar uw commissie kan zich niet vinden in het voorstel om het nieuwe regime per september 2014 voor de lopende toezeggingen in te voeren. Wij vinden dat 'wijzigen van spelregels terwijl het spel nog aan de gang is'. Deputaten hebben toegelicht dat eerdere wijzigingen in het terugbetalingsregime altijd zo zijn behandeld. Desalniettemin zullen wij anders voorstellen.

Late roeping

Tijdens de discussie bleek ons dat deputaten steeds vaker worden geconfronteerd met studenten met een late roeping. Veelal hebben deze studenten een gezin met kinderen en komen ze niet meer in aanmerking voor WSF. De tegemoetkomingen uit het studiefonds zijn in die situaties volstrekt onvoldoende: die zijn

namelijk, met uitzondering van de gezinstoeslag, gebaseerd op een student die na zijn vwo-opleiding aan de TUA gaat studeren. Ook de inkomensgrens is ernstig knellend. Wij komen hierop bij onze voorstellen terug.

Ondersteuningsfonds TUA

Uit de discussie bleek uw commissie dat, in geval een student die uit dit fonds geld heeft geleend en admissiaal wordt en vervolgens in aanmerking komt voor een bijdrage uit het studiefonds, het geleende geld moet worden terugbetaald door het studiefonds. En omdat het hier instellingscollegegeld betreft is dit een gift voor de betrokken student. Er is over deze situatie, die zich overigens nog niet heeft voorgedaan, goed overleg geweest tussen de TUA en deputaten.

Stimuleringsfonds

Het blijkt dat er van dit fonds de laatste jaren geen gebruik wordt gemaakt. Uw commissie wil dit fonds nog niet opheffen, maar gaat wel akkoord met het volgende: als blijkt dat het studiefonds een te laag saldo krijgt kan het deputaatschap het saldo van het stimuleringsfonds daar ook voor gebruiken.

Bijlage 2: genoemde bedragen zijn allen per maand m.u.v. 5.1.3; dat is per jaar.

Uw commissie deelt mee dat zij in overleg met commissie 1 het gesprek met deputaten heeft gevoerd en daarin de vragen van commissie 1 heeft meegenomen. De vragen gingen over het geringe gebruik van het studiefonds. Commissie 1 heeft kennis genomen van dit commissierapport en heeft laten weten dat zij zich kan vinden in voorstel 4 van uw commissie.

Inzake doelmatigheid van dit deputaatschap

Er is hier sprake van een heel klein deputaatschap (3 leden) met een heldere taakomschrijving. Deputaten maar ook de TUA attenderen studenten op het bestaan van het fonds: zij 'weten het te vinden'. Dit deputaatschap zal zeker blijven voortbestaan, zie daarvoor het rapport van de commissie doelmatigheid.

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen dank te zeggen voor hun werk;
2. de voorgestelde wijzigingen, zoals verwoord in bijlage 1 van het deputatenrapport over te nemen m.u.v. het onderscheid bij terugbetaling tussen lopende toezeggingen en nieuwe aanmeldingen; de wijziging in de terugbetaling geldt alleen voor nieuwe toezeggingen;
3. het saldo van het stimuleringsfonds, indien daarvan in de komende periode geen gebruik wordt gemaakt, te beschouwen als een reserve voor het studiefonds;
4. deputaten opdracht te geven te onderzoeken hoe de regeling kan worden uitgebreid voor studenten met een late roeping en om hierover op de synode van 2016 te rapporteren.

H. Sok, rapporteur

BIJLAGE 38

Artikelen 98, 151, 152

Rapport deputaten toezicht Theologische Universiteit Apeldoorn

Deputaten toezicht van de Theologische Universiteit bieden u hierbij de volgende rapportage aan over de jaren 2010-2012. De tekst van de rapportage is besproken en vastgesteld in overleg met het college van bestuur. Verzoeken om besluitvorming van de generale synode zijn expliciet aangegeven.

drs. R.W.J. Soeters, voorzitter
P.J. Klumpenaar R.A., secretaris a.i.

A. Terugblik op de jaren 2010-2012

1. Bestuurlijk

1.1. Deputaten

De generale synode benoemde per 1 januari 2009 als leden van deputaten toezicht als primi:

- drs. G.L. Born, voorzitter;
- L. Bioch, secretaris;
- mw.dr. E.J. van Dijk, lid;
- prof.dr.ir. K. van Breugel, lid;
- P.J. Klumpenaar RA, lid;
- als secundari mr. H. de Hek, prof.dr.ir. J. Meijer en drs. R.W.J. Soeters.

In de samenstelling van deputaten toezicht kwamen in het jaar 2012 onverwacht twee wijzigingen.

Na een kortstondig ziekbed overleed op 10 mei 2012 de heer L. Bioch, die jarenlang secretaris van deputaten was. Dat betekende voor zijn familie in de eerste plaats en ook voor het deputaatschap een groot verlies. Om gezondheidsredenen moest ook drs. G.L. Born stoppen met zijn werk als voorzitter van deputaten. De broeders Bioch en Born hebben zich beiden bijzonder ingespannen om op een passende wijze invulling te geven aan de nieuwe structuur van de TUA. Deputaten zijn hun daarvoor veel dank verschuldigd.

Als secundus van drs. Born heeft drs. R.W.J. Soeters per 1 november 2012 diens taak als voorzitter overgenomen.

In de tweede vacature is na overleg met deputaten vertegenwoordiging van de kerken per 21 januari 2013 mr. H.M. Oevermans te Bennekom toetreden tot deputaten toezicht. De heer P.J. Klumpenaar RA treedt op als secretaris ad interim. De afspraak is nu dat de voorzitter van deputaten met een lid van deputaten, afhankelijk van het thema, overleg voert met het college van bestuur.

In de afgelopen verslagjaren hebben deputaten regelmatig vergaderd (art.10.2). De vergaderingen vonden plaats op de locatie van de TUA volgens een te voren vastgesteld vergaderschema. De

verantwoordelijkheid om toe te zien op een goede bestuurlijke en financiële gang van zaken aan de TUA wordt nagekomen. De samenwerking met het college van bestuur is constructief (art.10.12). Het college woont de vergaderingen bij en biedt de benodigde informatie die voor een goed functioneren van deputaten noodzakelijk is. Deputaten toezicht zijn van mening dat het college van bestuur naar behoren functioneert (regl.8d).

In een vergadering van deputaten komt jaarlijks ook het eigen functioneren van het deputaatschap, respectievelijk van de leden van deputaten toezicht aan de orde (regl.5.8c art.10.7). De onderlinge verhoudingen zijn goed en de besprekingen ter vergaderingen zijn adequaat. Deputaten zijn ook van mening dat de bijdrage van de individuele leden in kwalitatief opzicht goed is. De leden zijn in staat hun werkzaamheden te verrichten zonder last of ruggespraak. Deputaten zijn verder van oordeel dat door de leden van het deputaatschap het principe van onafhankelijkheid wordt gewaarborgd.

De jaarrekening over 2010 is in de vergadering van deputaten op 11 april 2011 goedgekeurd (art.10.14/ 10.16). De jaarrekening over 2011 is in de vergadering van deputaten op 1 mei 2012 goedgekeurd.

De jaarrekening over 2012 is in de vergadering van deputaten op 23 april 2013 goedgekeurd.

Daarnaast hebben deputaten aan het college van bestuur decharge verleend voor het beleid van de afgelopen verslagjaren.

Wetten, regelingen, richtlijnen, aanwijzingen, reglementen en gedragscodes die alle van toepassing zijn op de TUA worden volgens de bevindingen van deputaten nageleefd (regl.7).

1.2. College van bestuur

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd heeft ir. J.J. Eberwijn per 31 juli 2011 zijn taak als voorzitter van het college van bestuur neergelegd. In zijn plaats hebben deputaten toezicht per 1 augustus 2011 ir. W.J.A. Hanekamp te Dronten benoemd voor 0,6 fte.

Bestuurder onderwijs was tot 6 september 2010 rector prof.dr. H.J. Selderhuis. Vanaf genoemde datum werd prof.dr. G.C. den Hertog rector en bestuurder onderwijs. Met het oog op de continuïteit is besloten om het tweejarig rectoraat om te zetten in een driejarig rectoraat.

De overdracht van het rectoraat vindt niet meer plaats in september, maar bij de jaarwisseling ná de generale synode. Op deze wijze kan de rector en bestuurder onderwijs het door het college van bestuur gevoerde beleid van de afgelopen jaren op de generale synode toelichten.

D.V. 1 januari 2014 wordt prof.dr. H.G.L. Peels voor drie jaar rector.

1.3. Universiteitsraad

In het kader van de Wet Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW) dient een door de overheid bekostigde universiteit ook een vorm van medezeggenschap te organiseren. Om deze reden is er aan de TUA een universiteitsraad ingesteld. Reglementen zijn opgesteld en er zijn verkiezingen gehouden. Voorzitter van de universiteitsraad is momenteel dr. A. Huijgen. Het overleg met het college van bestuur verloopt in een goede sfeer.

1.4. Prestatieafspraken

Ook voor de TUA gold dat in het voorjaar 2012 een prestatieafspraken met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) moest worden opgesteld. Hierin worden de ambities van de TUA wat betreft studierendement, het aantal onderzoekpublicaties en de bijdrage aan kennisoverdracht naar de maatschappij (valorisatie) aangegeven. De bekostiging van de TUA is deels aan het behalen van deze ambities gekoppeld.

Vooralsnog gaat het om de periode 2012 tot en met 2014.

Het opstellen van genoemde prestatieafspraken is aangegrepen om het eigen karakter van de TUA intern nog eens te bediscussiëren en kort en bondig te beschrijven. In onderstaande tabel is dat weergegeven.

Hoger doel	Gewaagd doel	Kernkwaliteiten	Kernwaarden
Waarvoor bestaat de TUA?	Waarheen gaat de TUA?	Waarin blinkt de TUA uit?	Waarvoor staat de TUA?
academische vorming van theologen, met name predikanten denktank voor gereformeerde visie op cultuur en samenleving	breed gereformeerd theologisch instituut met internationale verbindingen en uitstraling	Bijbelonderzoek en kennis van de Reformatie en haar geschiedenis met concentratie op studie van de bronteksten een context waarin wetenschap en persoonlijke gelovige betrokkenheid samengaan	wetenschappelijke kwaliteit dienst aan kerk en samenleving confessionele grondslag én oecumenische openheid

Het was de wens van het college van bestuur om in een kernachtige oneliner weer te geven wat de TUA doet en waar de universiteit voor staat. Naar aanleiding van de vele binnengekomen suggesties is uiteindelijk gekozen voor de slogan '*Denken om te dienen*'. Het opleiden tot nadenken betreft de kern van een universiteit. Het dienen verwijst allereerst naar het zijn van dienaar van het Woord, maar ook naar andere diensten binnen de kerk en de samenleving. Medewerkers en studenten behoren zelfstandig te (leren) denken en hun denkkracht dienstbaar maken. Dat is waar de TUA voor staat.

2. Onderwijs

De instroom van nieuwe voltijdstudenten is in de afgelopen jaren afgenomen. In september 2010 werden 28 nieuwe studenten ingeschreven, in 2011 waren dat er 23 en in 2012 nog maar 14. Het aantal

voltijd ingeschreven studenten bedraagt in het laatste jaar 88 studenten tegenover eerder ongeveer 100 studenten. Dit is een zorgelijke ontwikkeling. Inmiddels krijgt een gerichte studentenwerving meer aandacht. (vgl. B 6).

Studierichting	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Bachelor	54	59	53
Master	44	45	35
Totaal	98	104	88

Vanwege de strengere eisen voor studiefinanciering kwamen de afgelopen jaren minder studenten in aanmerking voor bekostiging door het Ministerie van OCW. Van 77 per 1 oktober 2011 naar 67 in 2012 en 46 in 2013. Omdat de overheidsbijdrage per student hoger is dan het instellingscollegegeld is dit voor de TUA financieel nadelig (zie verder C 5.1 meerjarenbegroting).

De studenten beoordelen de TUA als bijzonder goed. In de *Keuzegids* Nederlandse Universiteiten 2012 kreeg de bachelor opleiding een gedeelde eerste plaats. Voor 2013 kreeg de TUA zelfs het predicaat 'excellent' en mag ze zich een topopleiding noemen. Niet alleen de score maar ook het hoge respons-percentage geven de betrokkenheid van de studenten bij de opleiding aan. Dat geeft reden tot dankbaarheid.

3. Onderzoek

In de afgelopen jaren heeft een vijftal promovendi met succes een proefschrift verdedigd. Vanaf 2011 mogen M.J. Kater, A. Huijgen en M.C. Mulder en vanaf 2012 A. Versluis en J.K. Kim zich doctor in de theologie noemen. Dr. Kater, dr. Huijgen en dr. Mulder zijn als docent aan de TUA verbonden. Dr. A. Versluis was als aio met de TUA verbonden.

Mede naar aanleiding van een tussentijdse beoordeling door een externe commissie onder leiding van prof.dr. M. Sarot zijn in de zomer 2010 samen met de Theologische Universiteit Kampen (TUK) drie nieuwe onderzoekprogramma's geformuleerd, waarin onderzoekers van Apeldoorn en Kampen samenwerken. Voorjaar 2013 zijn deze daadwerkelijk van start gegaan. Het betreft de volgende thema's:

- 'Who is like you among the Gods? The One and the Three in a Pluralistic Context'
Het programma is een samenwerkingsproject van Bijbelwetenschappers en systematische theologen en situeert zichzelf nadrukkelijk in de huidige context van religieus pluralisme.
- 'Early Modern Reformed Theology: Church, Faith and Theology in Reformation and Reformed Orthodoxy'
Het zwaartepunt van dit programma, waarin kerkhistorici en theologiehistorici samenwerken, ligt in de 16e en 17e eeuw.
- 'Reformed Traditions in Secular Europe'
Dit programma richt zich op de interactie tussen de gereformeerde stroom binnen de beweging van de Reformatie enerzijds en de moderniteit anderzijds, met name sinds 1800. Er is naast een historisch tegelijk ook een ethische en praktisch-theologische component in dit onderzoek.

In 2012 heeft een officiële visitatie door de QANU van de oude onderzoeksprogramma's plaats gevonden. De visitatiecommissie stond onder leiding van prof.dr. W. Frijhoff. Samen met de TUK heeft de TUA voor deze visitatie een zelfevaluatie rapport geschreven. Het voorlopige rapport van de visitatiecommissie is inmiddels binnen, maar kon nog niet intern besproken worden. Wel kan al gezegd worden dat er naast bescheiden waardering sprake is van kritiek op de in de ogen van de commissie te nadrukkelijke gerichtheid op confessionele gereformeerde theologie.

4. Valorisatie

Samen met de TUK en de Gereformeerde Hogeschool (GH) in Zwolle is in 2009 een samenwerkingsverband AKZ+ gestart om de kennisoverdracht te bundelen. Na een opstartfase heeft dit kennisplein voor geloof, kerk en theologie inmiddels een zekere naam binnen de deelnemende kerken opgebouwd. De hoop is dat er de komende jaren ook een positief financieel rendement behaald kan worden.

Met het afschaffen van de Schooldag is besloten om tweejaarlijks een speciale TUA-dag te organiseren. Op 13 mei 2011 was er een open dag. Naast de bezichtiging van het gebouw konden de aanwezigen lezingen over verschillende onderwerpen volgen. Voor 7 juni 2013 wordt opnieuw een TUA-dag voorbereid.

Op 2 november 2012 was er een themadag die speciaal gewijd was aan het thema 'Vreemdeling en bijwoners' met als subtitel 'Kerk-zijn in een post-christendom-cultuur'. Een aantal van deze bijdragen is uitgegeven in een gelijknamige bundel.

5. Internationaal

Voor de derde keer is een studiereis naar Israël georganiseerd. Van 6 tot 17 februari 2012 zijn 37 studenten met drie hoogleraren en drie docenten naar Israël geweest. Hoogtepunten waren onder andere de bezoeken aan de Dode Zee, Bethlehem en Jeruzalem (met onder meer een bezoek aan de Hof van Gethsemané, de Klagmuur en het bijwonen van een dienst in een Messiasbelijdende gemeente). Diepe indruk maakte ook het gesprek bij het Schechterinstituut (een school voor rabbijnen).

In augustus 2012 vond in Apeldoorn de jaarlijkse Sommeruniversität plaats, waarin de TUA samenwerkt met het instituut voor gereformeerde theologie aan de theologische faculteit van de Universiteit van Münster. Thema dit jaar was de Heidelbergse Catechismus. Ruim veertig deelnemers van diverse achtergrond hebben zich een week lang door middel van lezingen en werkcolleges bezig gehouden met dit leerboek van de kerk.

6. Personeel

Een overzicht van de personeelsformatie (in fte) per 1 oktober ziet er als volgt uit.

Categorie	2010	2011	2012
Hoogleraar	5	5	4,75
Docenten	3,5	4,6	4,18
Promovendi (aio)	1,0	1,0	0,5
Wetenschappelijk medewerker		1,4	1,3
Ondersteunend personeel	5,8	6,0	6,59
Totaal fte	15,3	18,0	17,32
Aantal personen	26	28	29

Het personeelsbestand is de afgelopen jaren licht gegroeid. Dit wordt vooral veroorzaakt door het aantrekken van een drietal part time student-assistenten/wetenschappelijk medewerkers om de werkdruk van de huidige hoogleraren te verlichten. Het gaat om drs. N.C. Smits, drs. H. de Waard en drs. J.M.J. Weststrate. (vgl. B3)

Met ingang van het cursusjaar 2012/2013 is prof.dr. T.M. Hofman vanwege gezondheidsredenen op eigen verzoek 25 % minder gaan werken. Ook prof.dr. A. Baars tobt het laatste jaar voor zijn emeritaat enigszins met zijn gezondheid. In het algemeen is het ziekteverzuim op de TUA echter laag.

Per 1 september 2011 heeft drs. J. van 't Spijker een volledige aanstelling gekregen. Dit hangt samen met zijn onderzoek waarvoor een financiële bijdrage ontvangen is van deputaten buitenlandse zending en deputaten evangelisatie en van de particuliere stichting Horizon. In april 2012 is op eigen verzoek de aanstelling van dr. W.A. den Boer met de helft teruggebracht. Per 1 april 2013 heeft hij zijn werkzaamheden beëindigd in verband met een volledige benoeming aan de Theologische Universiteit in Kampen.

Met zijn promotie kwam een eind aan het dienstverband van dr. A. Versluis. Eind april 2013 loopt ook het aiocontract met drs. D. Timmerman af. Vanaf die datum heeft de TUA geen aio's meer in dienst.

Afscheid is genomen van de beleidsmedewerker onderwijs mw.drs. M. de Leeuw-Bakker die naar de CHE vertrok. In haar plaats is mw. J.C. Annot MSc benoemd. Verder is de heer H. Bulten als onderwijskundig medewerker aangetrokken.

Verder hebben er zowel bij docenten als ondersteunend personeel enkele kleine mutaties plaatsgevonden.

7. Financieel

Algemeen

In de afgelopen synodeperiode is het college van bestuur voortgegaan op de ingeslagen weg, namelijk van de focus op budgetbewaking. Daarnaast is invulling gegeven aan de opdrachten van de generale synode 2010. Daarvan hebben vooral twee zaken ook financiële gevolgen:

- De overdracht van een deel van de emeriteringsreserve aan deputaten emeritikas. Dit is gepaard gegaan met een uitstroom aan liquiditeiten.
- Het aantrekken van extra personeel om zo een bijdrage te leveren aan de werkdrukvermindering van de hoogleraren.

De administratie van de TUA is ondergebracht bij het landelijk kerkelijk bureau. Wekelijks vindt overleg plaats tussen de manager van het LKB en de algemeen bestuurder van de TUA. Ieder kwartaal worden de cijfers gerapporteerd en besproken met deputaten toezicht.

7.1. Vermogenspositie ultimo 2012

Per 31 december 2012 is de vermogenspositie van de universiteit als volgt weer te geven (x € 1000)

Materiële vaste activa		1.872
Financiële vaste activa		266
		2.138
Vorderingen	119	
Liquide middelen	1.568	
	1.687	
Kortlopende schulden	293	
		1.394
		3.532
<i>Voorzieningen</i>		
Emeriteringsfonds	1.135	
Voorziening onderhoud gebouwen	146	
		1.281
Eigen vermogen		2.251
		<u>3.532</u>

Onderstaand een nadere toelichting op enkele belangrijke posten.

Materiële vaste activa

Gedurende de verslagperiode is er niet geïnvesteerd in materiële vaste activa, terwijl circa € 291.000 is afgeschreven. Hierdoor is de boekwaarde van de materiële vaste activa gedaald ten opzichte van ultimo 2009 tot € 1.872.000.

Financiële vaste activa

Medio 2012 is de beleggingsportefeuille bij de ABN Amro vrijgevallen. Gedurende de verslagperiode is er slechts een minimaal rendement behaald op deze belegging. Het vrijgevallen bedrag is deels aangewend om de gedeeltelijke overdracht van het emeriteringsfonds aan deputaten emeritikas te kunnen voldoen. Het overige wordt vanwege de ongunstige beleggingsperspectieven voorlopig liquide aangehouden. Daarnaast worden nog enige obligaties aangehouden. Sinds 2009 zijn deze obligaties ruim € 90.000 toegenomen in waarde.

Emeriteringsfonds

Ten laste van dit fonds komen momenteel de uitkeringen aan de emeritihogleraren prof.dr. J.W. Maris, prof.dr. W. van 't Spijker en prof.dr. W.H. Velema en de weduwen mw. B. van Genderen-Bijleveld en mw. G.J. Versteeg-Floor. In de verslagperiode is mw. S. de Vuyst-Brasz overleden (11-01-2012).

Er is een actuariële berekening gemaakt van de benodigde voorziening voor ingegane pensioenen en de opbouw van een voorziening voor de pensioenen van de huidige hogleraren. De op deze wijze berekende benodigde voorziening bedraagt € 2.371.240.

Het dekkingspercentage ultimo 2012 bedraagt derhalve ongeveer 48% (ultimo 2009: 36%).

Stijging van het dekkingspercentage blijft gewenst.

Gedurende de verslagperiode is € 652.500 toegevoegd aan het fonds, terwijl aan uitkeringen € 496.316 betaald is. Emeritikas neemt vanaf 2011 een deel van de uitkeringen aan emeriti voor haar rekening. Daarvoor is een bedrag van € 745.567 afgestort naar de Emeritikas. Ultimo 2012 is het fonds € 589.383 lager dan ultimo 2009.

Onderhoudsfonds

Aangezien in de vorige periode de gebouwen op vrijwel alle punten zijn verbeterd en in een goede staat verkeren, is de hoogte van het onderhoudsfonds in de afgelopen jaren in omvang teruggebracht. Voorjaar 2013 zal een deskundig bureau een scan maken wat betreft de staat van onderhoud van de gebouwen zodat het noodzakelijke onderhoud gericht ingepland kan worden.

Eigen vermogen

Na een aantal jaren van tekorten is het eigen vermogen in de periode van 2010 tot en met 2012 toegenomen met € 266.885 tot € 2.081.042. Gezien de gestegen exploitatielasten, de hogere risico's en de constatering dat het emeriteringsfonds hoger zou moeten zijn, is de conclusie gewettigd dat het eigen vermogen ultimo 2012 nog steeds te laag is.

Gegeven onze raming voor 2013 verwachten wij dat het eigen vermogen per 31 december 2013 op het niveau zal liggen van 2012.

*7.2. Baten en lasten over de periode 2010 tot en met 2012**Algemeen*

De verslagjaren 2010 tot en met 2012 werden afgesloten met een positief saldo, respectievelijk van € 35.219, € 65.960 en € 165.704, in totaal € 266.883.

	2010	2011	2012
Baten			
Bijdragen kerken	231.620	515.062	520.735
Giften en legaten	57.563	107.404	14.918
Bijdragen NGK	15.000	15.000	15.000
Comité Vrouwenactie	66.064	66.005	65.772
Subsidie OCW	1.377.317	1.487.276	1.209.705
College- en examengelden	154.699	187.860	202.962
Ontvangen intrest	71.359	-37.588	101.051
Overige inkomsten	143.523	131.889	166.022
Totaal baten	2.117.145	2.472.908	2.296.165
Lasten			
Personeelskosten	1.370.972	1.417.279	1.489.348
Onderwijs en onderzoek	76.299	64.529	68.535
Bibliotheek	174.266	173.833	179.673
Huisvestingskosten	58.928	124.669	111.866
Algemene kosten	401.461	384.663	353.039
Totaal lasten	2.081.926	2.164.973	2.202.461
Saldo	35.219	307.935	93.704
Vereveningsfonds		221.975	-92.000
Profileringfonds		20.000	20.000
Saldo	35.219	65.960	165.704

Onderstaand een nadere toelichting op enkele belangrijke posten.

Bijdragen kerken

De minimumbijdragen uit de kerken bedroegen voor de jaren 2010 tot en met 2012 respectievelijk € 3,10, € 6,95 en € 6,95. De kerken hebben in het algemeen goed aan deze verplichtingen voldaan. Een belangrijke bijdrage uit de kerken is voorts de opbrengst van de Vrouwenactie, een zeer welkome ondersteuning voor de bibliotheek van de TUA.

Het college van bestuur spreekt zijn dankbaarheid uit voor de offervaardigheid van en de giften uit de kerken. Ook hieruit blijkt de verbondenheid met de universiteit.

Subsidie OCW

De subsidie van het Ministerie van OCW heeft de afgelopen jaren flinke schommelingen te zien gegeven. De TUA heeft hierop geanticipeerd door een vereveningsfonds in het leven te roepen. De schommelingen worden veroorzaakt doordat vanaf 2011 de bijdrage van OCW bepaald wordt door het aantal bekostigde studenten in de bachelor- en masterfase van de opleiding in een referentiejaar. Daarnaast wordt de bijdrage verhoogd afhankelijk van het aantal promoties in het referentiejaar. Studenten worden alleen bekostigd, als zij nog niet eerder een bachelor- of masteropleiding hebben gevolgd.

College en examengelden

In de afgelopen periode is een sterk stijgende lijn zichtbaar in de ontvangen college- en examengelden. Dit wordt met name veroorzaakt door de bekostigingssystematiek van het Ministerie van OCW. Studenten die niet bekostigd zijn betalen geen wettelijk collegegeld, maar een hoger instellingscollegegeld (zie uitgebreide toelichting B 7.3).

Interest

Onder interest worden verantwoord de ontvangen rente inkomsten minus rentelasten en de financiële resultaten op de financiële vaste activa. In de verslagperiode is een positief resultaat behaald van € 135.000. Hiervan heeft € 90.000 betrekking op de obligaties.

Overige inkomsten

De overige inkomsten betreffen met name fondsenwerving voor het blad TUA-Connect (€ 90.000) en financiële bijdragen in de kosten van de volledige aanstelling van drs. J. van 't Spijker (€ 44.000). Daarnaast gaat het om verkoop van TUA uitgaven. Inkomsten uit een zogenaamde tweede geldstroom blijken moeilijk haalbaar voor de 'godsdienstwetenschappen'. Dat geldt niet alleen voor Apeldoorn.

Personeelskosten

Gedurende de verslagperiode zijn de personeelskosten toegenomen van € 1.370.972 in 2010 tot € 1.489.000 in 2012. Zoals eerder aangegeven wordt deze stijging veroorzaakt door uitbreiding van personeel in verband met de werkdrukvermindering van de hoogleraren (€ 88.000).

Als deze extra kosten buiten beschouwing worden gelaten, bedraagt de toename van de personeelskosten circa 2% per jaar.

Huisvestingskosten

In de huisvestingskosten is een grote fluctuatie zichtbaar. Dit wordt veroorzaakt door de afbouw van de voorziening voor groot onderhoud. In respectievelijk 2010, 2011 en 2012 bedroeg de vrijval van de voorziening: € 100.000, € 40.795 en € 39.585.

De werkelijke huisvestingskosten bedroegen € 158.928 (2010), € 165.464 (2011) en € 151.451 (2012). In feite is er dus sprake van een stabiele ontwikkeling.

Algemene kosten

De algemene kosten zijn in de verslagperiode licht gedaald. Dit wordt met name veroorzaakt door een daling van de afschrijvingskosten.

7.3. Collegegeld

Voor studenten die recht hebben op studiefinanciering geldt het door het Ministerie OCW wettelijk vastgestelde collegegeld.

Voor de 2010/2011 was dit € 1.672, voor 2011/2012 bedroeg het € 1.713 en voor 2012/2013 € 1.771.

Het wettelijk collegegeld gaat in 2013/2014 omhoog naar € 1.835.

Vanaf 2010/2011 geldt voor studenten die niet door het Ministerie OCW bekostigd worden het instellingscollegegeld. Dit is hoger dan het wettelijk collegegeld omdat de TUA voor deze studenten geen bijdrage van het Ministerie ontvangt. Het instellingscollegegeld voor voltijdstudenten in 2013/2014 bedraagt € 4.750. Contractanten betalen per EC € 79. (EC staat voor European Credits. Dit geeft de studiebelasting van een vak of opdracht aan. Een volledig studiejaar omvat 60 EC's)

Voor hen die al met de studie aan de TUA begonnen waren en die eerder onder de regeling voor het wettelijk collegegeld vielen, heeft het College van bestuur in 2010/2011 een overgangsregeling opgesteld. De opbouw naar het hogere instellingscollegegeld verloopt hierbij geleidelijk.

Deze overgangsregeling ziet er als volgt uit:

- in 2011/2012: voor voltijdstudenten € 1.713 en voor contractanten € 45 per EC;
- in 2012/2013: voor voltijdstudenten € 2.325 en voor contractanten € 62 per EC;
- in 2013/2014: voor voltijdstudenten € 3.540 en voor contractanten € 71 per EC;
- in 2014/2015: voor voltijdstudenten € 4.750 (*) en voor contractanten € 79 (*) per EC;

(*) dit bedrag zal nog omhoog gaan na overleg met de Theologische Universiteit Kampen.

Voor een student voor wie wel een bijdrage van het Ministerie van OCW wordt ontvangen, ontving de TUA in 2012/2013: bachelor € 7.701 en master € 8.437 (inclusief het wettelijk collegegeld).

Uit deze cijfers blijkt dat de hoogte van het instellingscollegegeld lager is dan wat de TUA van de overheid voor een bekostigde student krijgt. Indien alle kosten doorberekend zouden worden dient het instellingscollegegeld aanzienlijk hoger te zijn (ca € 20.000). Wanneer de TUA echter een hoger instellingscollegegeld vraagt, heeft dit nadelige gevolgen voor de instroom van nieuwe studenten.

7.4. Vrouwenactie Bibliotheek Theologische Universiteit

Begin 2012 gaf de Vrouwenactie Bibliotheek Theologische Universiteit te kennen met ingang van 1 januari 2013 te stoppen met hun activiteiten. De belangrijkste reden daarvoor is dat een groot deel van de kerken niet meer aan de acties mee doet. Het College van bestuur betreurt het dat besloten is om met deze actie te stoppen, maar is de dames veel dank verschuldigd voor al het werk dat jarenlang gedaan is om de nodige financiële middelen voor de bibliotheek bij elkaar te brengen. Jarenlang hebben zij de opbrengsten van de BTU busjes thuis opgehaald, 'verjaardagzakjes' rondgebracht en later acceptgiro's uitgedeeld. Omdat deze middelen niet gemist kunnen worden, heeft het college van bestuur gezocht naar een alternatief om alle adressen binnen onze kerken te benaderen. Gekozen is voor het maken en verzenden van een mooie folder over het werk van de bibliotheek met daaraan gekoppeld de oproep om donateur van de bibliotheek te worden. Deze donateuractie laat onverlet dat ook andere acties door kunnen gaan en de opbrengst daarvan bijzonder welkom is.

B. Reacties op vragen van de generale synode 2010 (vgl. Besluitenboekje: Ambtelijk Contact, februari 2011)

1. Verhoging emeritaatleeftijd hoogleraren

Per 1 januari 2013 heeft de TUA wat betreft de pensioenvoorziening voor de huidige hoogleraren aangehaakt bij de afspraken die de Emeritikas gemaakt heeft met Fonds Zorg en Welzijn.

Voorstel

Aan de generale synode wordt gevraagd te beslissen om de emeritaatleeftijd van hoogleraren gelijk te laten lopen met de leeftijd, waarop men recht heeft op AOW (E art.1.5). Dat betekent dat een hoogleraar op die leeftijd in principe met emeritaat gaat. Mocht een verlenging van het hoogleraarschap wenselijk zijn, dan zal het college van bestuur dit tijdig aan de orde stellen bij de generale synode.

2. Evaluatie incorporeren vooropleiding

Aangezien de universiteiten geen instroomseisen meer mogen stellen, heeft de TUA noodgedwongen besloten om de vooropleiding met ingang van het cursusjaar 2010/2011 te beëindigen. De klassieke talen (Grieks, Hebreeuws en Latijn) zijn nu geïncorporeerd in het curriculum. Studenten die geen Grieks en/of Latijn in het voortgezet onderwijs gedaan hebben, zijn verplicht een groot deel van de keuzevakken in te vullen met het aanleren van deze talen. In de totale bachelor zijn 42,5 van de 180 EC keuzevakken. In de keuzevakken is voor de grammatica van Grieks 20 EC en voor Latijn 15 EC opgenomen. De totale studielast voor Grieks is 30 EC en voor Latijn 20 EC. Ook de opzet van de master is aangepast. Vanaf cursusjaar 2013/2014 zijn er eerst twee verdiepingsjaren en daarna is er één jaar voor specialisatie. Dat laatste jaar krijgt voor admissie studenten het karakter van een predikantsmaster, waarin theologische verdieping en gerichtheid op de praktijk van het predikantschap samengaan.

Elk nieuw cursusjaar bood aanleiding tot verdere verbeteringen in de vorm van kleine aanpassingen van het nieuwe curriculum in de bachelor.

Na het wegvallen van de vooropleiding (vanaf 2010/2011) hebben de TUA en de TUK voor een verschillende aanpak gekozen met het oog op de opbouw van het curriculum. De TUK werkt met themaleerlijnen, terwijl de TUA uitgaat van een discipline georiënteerde bachelor, waarin de brontalen gekoppeld worden aan concrete onderwerpen bij de discipline colleges (bijv. de gezamenlijke studie van een Latijnse tekst bij Calvijn). De thema-indeling van de TUK betekent dat in elk blok slechts enkele docenten samen de colleges verzorgen. De TUA heeft de colleges voor de afzonderlijke disciplines gehandhaafd.

Door deze verschillende opbouw van het curriculum is de uitwisseling van docenten tussen TUK en TUA tot stilstand gekomen. Een zelfde college kan niet meer in Apeldoorn én in Kampen gegeven worden. Op dit moment vindt er dan ook geen uitwisseling van docenten plaats.

De synode verzocht deputaten toezicht 'het incorporeren van de vooropleiding in het curriculum te evalueren, de eerste keer zo vroeg dat de volgende synode het evaluatierapport kan meenemen in haar overwegingen.' (E art.2.2 lid 11).

Pas in de zomer van 2013 heeft de eerste lichte studenten het nieuwe bachelor curriculum doorlopen. Uit een eerste evaluatie in het voorjaar 2013 is naar voren gekomen, dat deze opzet voor een aantal studenten zwaar is, maar dat de talen wel in het curriculum dienen te blijven. In de Keuzegids 2012 prijkt de bachelor van de TUA bovenaan, wat uitdrukking geeft aan de waardering ervoor. De Opleidingscommissie stelt voor om het curriculum per september 2013 op onderdelen enigszins aan te passen wat betreft omvang en plaats van enkele vakken in de verschillende collegeblokken. Een uitgebreide inhoudelijke evaluatie vindt plaats in het najaar van 2013.

Voorstel

De generale synode neemt kennis van de incorporatie van de klassieke talen in het curriculum van de bachelor opleiding.

3. Invulling verlichting werkdruk

De synode verzocht deputaten toezicht 'om in goed overleg met het college van bestuur, het college van hoogleraren en het curatorium een actieplan op te stellen en te implementeren voor een integrale aanpak van de te hoge werkdruk van de wetenschappelijke staf en daarvan verslag te doen aan de synode van 2013' (E art 2.2 lid 12) en 'inzicht te geven in het aantal uren dat is vrijgekomen door het optimaliseren van het student-assistentchap en het aanstellen van parttime onderzoekers' (E art 2.2 lid 14a).

Met de hoogleraren is een en andermaal gesproken over de werkdruk. Op basis van het besluit van de generale synode van 2010 hebben drie personen een tijdelijke aanstelling gekregen:

- drs. N.C. Smits ter ondersteuning van prof.dr. G.C. den Hertog (0,6 fte),
- drs. H. de Waard ter ondersteuning van prof.dr. H.G.L. Peels (0,6 fte) en
- drs. J.M.J. Weststrate ter ondersteuning van prof.dr. A. Baars (0,4 fte later teruggebracht naar 0,1 fte).

De heren Smits en De Waard werken op het vakgebied van de betreffende hoogleraar ook aan een promotiestudie. Deze aanstellingen lopen in principe najaar 2014 af.

Met ingang van september 2012 is de taakomvang van prof.dr. T.M. Hofman teruggebracht naar 0,75 fte.

Met dr. T.E. van Spanje te Epe zijn afspraken gemaakt om dit op te vangen. Hij neemt een deel van de colleges over en zal ook een bijdrage leveren aan het onderzoek.

Prof.dr. H.J. Selderhuis heeft aangegeven geen behoefte te hebben aan nog meer ondersteuning.

Dr. W.A. den Boer verzorgde al de colleges Nederlandse kerkgeschiedenis en dogmageschiedenis. Gezien zijn vertrek per 1 april 2013 beraadt het college van bestuur zich in samenspraak met prof. Selderhuis over de invulling van de colleges kerkgeschiedenis met ingang van het cursusjaar 2013/2014.

In september 2011 heeft het college van bestuur een kader gegeven voor de inzet van studentassistenten. De financiële middelen zijn daarbij gekoppeld aan de omvang van de leerstoel en primair gericht op support van de hoogleraar. Per fte is 60 uur beschikbaar. De ervaring leert dat van deze inzet lang niet altijd ten volle gebruik gemaakt wordt.

Naast het beschikbaar stellen van extra menskracht is regelmatig ook een beroep gedaan op de hoogleraren om duidelijk prioriteiten te stellen wat betreft hun werkzaamheden.

In dit kader heeft de synode deputaten toezicht ook verzocht om ook inzicht te geven in 'het terugbrengen van het aantal nevenfuncties per hoogleraar' (E art 2.2 lid 14b).

Onderstaand een overzicht op basis van de gegevens uit de jaarverslagen.

Nevenfuncties hoogleraren	2010	2011	2012
Kerkelijk	6	5	3
Anders	31	35	27
Totaal	37	41	30

Het aantal nevenfuncties op zich is in 2012 licht afgenomen. Het blijft lastig om nevenfuncties goed te wegen. Er is immers een verschil in tijdsbeslag tussen de verschillende functies. Bovendien maken de hoogleraren geen werkweken van 40 uur. In sommige gevallen is sprake van een betaalde nevenfunctie.

Vanaf najaar 2012 houden beide leden van het college van bestuur individuele ontwikkelgesprekken met alle docenten én hoogleraren. Inzet daarvan is om samen concrete en haalbare afspraken te formuleren wat betreft de bijdrage aan onderwijs, onderzoek, valorisatie en algemene taken binnen de TUA.

De synode adviseerde om de werkdruk door een onafhankelijke instantie te laten beoordelen (E art 2.2 lid 13). Een arbodeskundige heeft begin 2013 onderzoek gedaan. Met alle hoogleraren is individueel een gesprek gevoerd. Aan de orde gekomen zijn de werkdrukbeleving, een inventarisatie van de werkzaamheden en een advies. Op basis van deze gesprekken is voor de voorzitter van het college van bestuur een samenvattend rapport opgesteld. Vervolgens heeft de voorzitter aan de hoogleraren afzonderlijk gevraagd of men zich herkende in de analyse, of men suggesties heeft voor de invulling van de adviezen en of er persoonlijke aspecten zijn die verdere aandacht behoeven.

Op basis van dit rapport en de feedback van de hoogleraren heeft de voorzitter van het college van bestuur een plan van aanpak gemaakt. Inzet is om daar de komende tijd vorm en inhoud aan te geven.

Voorstel:

De generale synode vraagt de voorzitter van het college van bestuur om naar aanleiding van het rapport van de arbodeskundige en in aanvulling op de reeds geëffectueerde extra ondersteuning met de hoogleraren concrete afspraken te maken over verlichting van de werkdruk.

4. Toekomst TUA (E art 2.2 lid 17)

In de vorige verslaggeving is aangegeven dat het door het Ministerie van OCW ingevoerde bekostigingssysteem voor een relatief kleine universiteit als de TUA een bron van zorg is en dat verdere bezuinigingen in de onderwijsbegroting vergaande gevolgen kunnen hebben. Dat duidt voor de TUA op de wenselijkheid, c.q. noodzakelijkheid om na te gaan welke opties openliggen naar de toekomst.

Na een brainstorm door een uitgebreide delegatie van deputaten toezicht en het curatorium heeft een werkgroep de opdracht gekregen om een bredere samenwerking wat betreft een gereformeerde academische theologie opleiding nader te verkennen.

De synode ontvangt hiervoor separaat nog nadere voorstellen van curatorium en deputaten toezicht.

5. Samenwerking Evangelisatie-TUA-Zending (E art. 5.4)

De synode heeft deputaten evangelisatie gevraagd om 'in samenwerking met de TUA en de zendingsgemeenten en uitgaande van een hernieuwde doordenking van de missionaire implicaties van het gereformeerd belijden een diepgaande bezinning op gang te brengen rondom de vragen die in zendingsgemeenten spelen, die in de komende inter-synodale periode moeten leiden tot concrete handreikingen en adviezen aan de zendingsgemeenten' (E art. 5.4).

Met het oog daarop is per 1 september 2011 de parttime aanstelling van drs. J. van 't Spijker omgezet in een fulltime aanstelling. Naast het verzorgen van onderwijs is hij bezig met een promotiestudie op het terrein van de missiologie. Deputaten evangelisatie en deputaten buitenlandse zending, evenals de stichting Horizon, dragen gedurende drie jaren bij aan genoemde taakuitbreiding. In juni 2013 zal een tussentijdse evaluatie plaatsvinden, waarbij ook een mogelijk vervolg aan de orde komt.

6. Meer bekendheid deputaatschappen (E art. 19.5 lid c)

Curatorium en deputaten toezicht ontvangen van de generale synode 2010 niet specifiek de opdracht om meer bekendheid te geven aan hun werkzaamheden. Toch is het zinvol te melden wat de TUA en daarmee indirect beide gremia aan zichtbaarheid doen.

Het nodige voorlichtingsmateriaal van de TUA is voorhanden. Begin 2013 heeft het college van bestuur aan de pr-commissie gevraagd nog eens kritisch na te gaan hoe de pr nog specifiek gericht kan worden op de werving van nieuwe jonge studenten. Ook het curatorium bezint zich op de manier hoe gerichtere jonge mensen benaderd kunnen worden om na te denken over een eventueel predikantschap binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Vermeldenswaard hierbij zijn de twee workshops over de TUA tijdens de eerste landelijke kerkendag op Urk op 18 mei 2012. Hier was grote belangstelling voor.

Verder maakt de TUA jaarlijks een eenvoudig jaarverslag en plaatst dat op de website. Een aantal opvallende zaken daaruit zal in een leaflet gezet worden dat met TUA-Connect naar alle CGK adressen wordt verzonden.

Jaarlijks verschijnen de gegevens van de TUA in het Jaarboek van onze kerken. Het gaat onder andere om de samenstelling van deputaten toezicht, het curatorium, het college van bestuur, het college van hoogleraren en de namen van de studenten.

7. Archieven t/m 2004 uiterlijk 1/9-2011 naar synodaal archief (E art. 21.2)

De TUA heeft een eigen archief aan het Wilhelminapark. Dit functioneert overeenkomstig de regels voor archiefbeheer.

8. Verbeteren selectie en begeleiding toekomstige predikanten

De synode van 2010 heeft het curatorium, deputaten toezicht en het college van bestuur gevraagd om 'in nauw contact met de vertrouwenscommissie een totaalplan te maken voor maatregelen die genomen kunnen worden voor het verbeteren van de selectie van toekomstige predikanten en de begeleiding van de persoonlijke ontwikkeling van studenten tijdens de opleiding'. (E art. 24.5)

Mede op basis van een scriptie van de universiteitssecretaris, mw. J.W. van der Zande-de Roo, heeft een door het curatorium en het college van bestuur ingestelde commissie een totaalplan geschreven. Dit plan is besproken in het college van hoogleraren en in het curatorium en ter kennis gebracht van deputaten toezicht. De commissie komt via het curatorium met een voorstel voor de generale synode.

9. Verdere plannen (E art. 24.6-8)

Als vervolg op de besluitvorming rond punt 8 kan ook aandacht gegeven worden aan het nascholingsplan voor deskundigheidsbevordering (E art.24.6), een plan van aanpak inzake een vangnet voor predikanten, kerkenraden en gemeenten (E art.24.7) en een plan van aanpak inzake de ondersteuning en toerusting van kerkenraden (E art.24.8)

Voor de TUA biedt dit aanknopingspunten om de band met de kerkenraden te versterken en mogelijkheden om nevenkomsten te genereren.

C. Nieuwe voorstellen voor de generale synode 2013

1. Bestuursstructuur

De bestuursstructuur van de TUA ontwikkelt zich zo dat steeds meer de verantwoordelijkheid bij het college van bestuur komt te liggen in plaats van, zoals voorheen, bij curatorium en deputaatschap(pen). Formeel is dit echter niet eenduidig geregeld, wat tot onduidelijkheid ten aanzien van de verantwoordelijkheden kan leiden. Dit wordt in de bestuurlijke verhoudingen momenteel niet als een probleem ervaren, maar het kan wel tot problemen leiden. Ook remt deze gang van zaken soms het bestuurlijk proces, wanneer een gremium verwacht eerst toestemming te moeten geven, voordat het college van bestuur uitvoering kan geven aan een bestuurstaak.

1.1. Knelpunten

Het college van bestuur heeft zich daarom bezonnen op de structuur van de bestuurlijke verantwoordelijkheid, en met name op de punten waar de verantwoordelijkheid van de diverse gremia binnen de TUA zouden kunnen botsen.

Onduidelijkheden zijn er wat betreft de rapportage aan de generale synode, alsmede rondom het opstellen van het jaarverslag. Verder is er een ingewikkelde procedure voor de benoeming van hoogleraren en docenten. Wat betreft de hoogleraren is er geen duidelijke richtlijn voor het houden van functioneringsgesprekken. Ook de ontslagprocedure is op onderdelen vaag. Het jaarlijks op te stellen beleidsplan dient gekoppeld te worden aan het strategisch instellingsplan.

Gebleken is dat deze punten niet kunnen worden 'gerepareerd' zonder besluitvorming door de generale synode.

1.2. Oplossingsrichtingen

a. Tot aan de generale synode van 2013 maken we voor de concrete punten interne praktische afspraken, die een ad hoc-karakter hebben.

Afhankelijk van de vraag welke voorstellen inzake de toekomst van de TUA ter synode door het curatorium, het college van bestuur en deputaten toezicht worden ingebracht volgen nadere voorstellen.

b. In het geval dat het voorstel luidt om de TUA in grote lijnen op de huidige wijze te laten doorgaan, zullen de voorlopige aanpassingen in de Formele Regelingen als een samenhangend geheel aan de synode worden gepresenteerd, met verzoek om goedkeuring.

c. In het geval dat voorgesteld wordt om voor de TUA een nieuwe weg te kiezen volstaat het, zolang de TUA in zijn huidige vorm bestaat, dat curatorium, deputaten toezicht en college van bestuur onderling afspreken om de overeengekomen lijn voor de lopende gang van zaken van de TUA vol te houden.

Wanneer de synode instemt met de ontwikkeling van een zelfstandige, confessioneel-belijdende theologische faculteit in Apeldoorn, wordt de synode verzocht om het werken aan deze totstandkoming te delegeren aan curatorium, deputaten toezicht en college van bestuur, en zich te bezinnen op de wijze, waarop de generale synode de verantwoordelijkheid voor de eigen kerkelijke opleiding binnen die nieuwe faculteit geregeld wil zien.

1.3. Bestuurlijke verantwoordelijkheid

Voor slagvaardigheid en draagvlak is het als aanvulling op de Formele Regelingen van belang dat alle betrokkenen bij het bestuurlijke proces hun verantwoordelijkheden kennen, waarbij de posities zoals die hieronder in grote lijnen zijn uitgewerkt duidelijkheid verschaffen over en richting geven aan de rolverdeling.

Rolverdeling

CvB verantwoordelijk voor zowel de operationele zaken als voor de ontwikkelingen op middellange termijn.

OC komt met voorstellen rond curriculum.

EC bewaakt niveau toelating en kwaliteit van toetsing.

Coho - bespreekt inhoudelijke invulling onderwijs (inclusief begeleiding studenten);

- stelt scope en niveau onderzoek vast;

- richt zich op mogelijkheden tot valorisatie.

UR instemming- cq adviesrecht conform WHW.

DT houdt toezicht op het CvB.

Cura - ziet toe op de gereformeerde leer van de opleiding;

- is verantwoordelijk voor toelating en begeleiding van admisiale studenten;

- verleent preekconsent en stelt beroepbaar;

- doet voordracht voor de benoeming van kerkelijke hoogleraren en kerkelijke docenten. (*)

GS - benoemt kerkelijke hoogleraren en kerkelijke docenten;

- zet de koers voor de lange termijn uit.

(*) Vgl. voorstellen rapport curatorium.

1.4. Overgangperiode

In geval dat de generale synode besluit tot een nieuwe weg voor de TUA (vgl. 1.2c) zijn onderstaande aandachtspunten van belang:

Planvorming

Zodra de contouren van de toekomstige ontwikkelrichting voor de TUA uitgekristalliseerd zijn en door de generale synode geaccordeerd zijn, dient een algeheel plan te worden gemaakt. Dit plan zal dienen als uitgangspunten voor de verdere deelplannen. De eindverantwoordelijkheid hiervoor ligt bij het college van bestuur na bespreking met en instemming van de deputaten toezicht en het curatorium.

Het college van bestuur is verantwoordelijk voor de organisatie van de acties die nodig zijn om de deelplannen te realiseren. De noodzakelijke terugkoppeling zal geregeld plaatsvinden met zowel de voorzitter van deputaten toezicht als de voorzitter van het curatorium.

Financieel beheer

Binnen de kaders van de meerjarenbegroting heeft het college van bestuur handelingsvrijheid voor het doen van investeringen en het aangaan van verplichtingen.

Het college van bestuur neemt het initiatief bij het opstellen van het jaarverslag en zal dit laten controleren door de accountant. De controller binnen deputaten toezicht gaat samen met het college van bestuur het gesprek aan met de accountant over de financiële paragraaf, alvorens deputaten toezicht het jaarverslag formeel vaststelt.

Benoemingsbeleid

Volgens de Formele Regelingen heeft het curatorium een rol bij de benoeming van alle docenten. Vooruitlopend op een situatie waarbij de Christelijke Gereformeerde Kerken één van de partners zijn in een samenwerkingsverband stelt het college van bestuur de volgende werkwijze voor.

Bij de benoeming van kerkelijke docenten (een hoogleraar of een universitair (hoofd)docent) houdt het curatorium een belangrijke taak. De procedure met de criteria uit de bijlage van de huidige Formele Regelingen is hierbij leidend. Insteek is om toekomstige benoemingen van alle kerkelijk docenten (hoogleraren en u(h)d's) het karakter van een formele arbeidsrelatie met de TUA te geven. Dat betekent dat zij na hun benoeming wat betreft hun functioneren binnen de TUA onder het gezag van het college van bestuur vallen.

Bij niet-kerkelijke docenten en onderwijsondersteunend personeel ligt de verantwoordelijkheid voor benoeming bij het college van bestuur, binnen de kaders van het karakter van de TUA (zie tabel A 1) en de CAO van de Nederlandse universiteiten. Bij niet-kerkelijke docenten zal het college van bestuur alvorens tot benoeming over te gaan contact opnemen met het curatorium.

Deputaten toezicht kunnen achteraf toetsen of het college van bestuur binnen deze kaders gehandeld heeft.

Bij een eventueel ontslag draagt het college van bestuur de eerste verantwoordelijkheid. Het college van bestuur zal daarbij uiterst zorgvuldig te werk gaan en daarbij, waar nodig, terugkoppelen met deputaten toezicht en/of curatorium en, indien relevant, een externe deskundige inschakelen.

Het college van bestuur zal de ingezette koers om jaarlijks met alle hoogleraren en docenten een ontwikkelgesprek te voeren doorzetten. Insteek is om in deze gesprekken concrete afspraken te maken over wat gezien de omvang van de functie in redelijkheid verwacht kan worden aan bijdrage op gebied van onderwijs, onderzoek en valorisatie. Ook met het onderwijs ondersteund personeel vindt jaarlijks een dergelijk gesprek plaats.

Voorstel

De generale synode vraagt aan de betrokken gremia om, uitgaande van bovenstaande rolverdeling en aandachtspunten, in de periode tussen de generale synode van 2013 en 2016 enerzijds slagvaardig en zorgvuldig de TUA te besturen en anderzijds de betrokkenheid en het draagvlak van de Christelijke Gereformeerde kerken bij de TUA in een periode van overgang te waarborgen.

2. Benoeming kerkelijke docenten en bijzonder hoogleraren
Het curatorium dient de synode met een voorstel.

3. Arbeidsverhouding
3.1. Dienstverband

Een predikant, die nu als universitair docent (UD) of in de toekomst universitair hoofddocent (UHD) voor de TUA benoemd is, heeft een aanstelling bij de TUA en derhalve een formeel dienstverband. Als zodanig is betrokkene aanspreekbaar op de kwantiteit en de kwaliteit van zijn werk (onderwijs, onderzoek, valorisatie, bijdrage TUA) door het college van bestuur. Een al of niet een kerkelijke aanstelling van de predikant maakt hierbij geen verschil.

Binnen onze kerken is het hoogleraarschap een 'ambt'. Formeel is er dan ook geen sprake van een dienstverband tussen hoogleraar en TUA. Per hoogleraar is er een leeropdracht voor het betreffende vakgebied en zijn de taken op hoofdlijnen benoemd.

Omdat de TUA het traktement van de hoogleraar betaalt draagt het college van bestuur de verantwoordelijkheid om hem aan te spreken op zijn functioneren. Omdat het om een fulltime aanstelling gaat betekent dit dat de hoogleraar als primaire en belangrijkste taken aan de TUA heeft: het geven van onderwijs, het doen van onderzoek en een bijdrage leveren aan de valorisatie.

De aanstelling van een hoogleraar biedt ook enige ruimte voor bestuurlijke taken, deels binnen de TUA en deels richting de kerken. De bestuurlijke taken (uitgezonderd die van de bestuurder onderwijs) dienen altijd secundair qua omvang en belang te zijn.

Najaar 2012 is besloten om als college van bestuur ook met de hoogleraren afzonderlijk jaarlijks een ontwikkelgesprek te voeren waarbij bovenstaande aspecten concreet aan de orde komen.

Voorstel:

De generale synode stemt er mee in om nieuw te benoemen hoogleraren arbeidsrechtelijk een dienstverband bij de TUA te geven.

3.2. Universitair hoofddocent voorafgaand aan hoogleraar

Om als hoogleraar benoemd te kunnen worden is het - gezien de eisen in verband met de accreditatie - van belang dat betrokkene er blijk van gegeven heeft wetenschappelijk onderlegd te zijn op zijn (nieuwe) vakgebied. Wanneer daarin lacunes zijn, volgt eerst een tijdelijke benoeming als universitair hoofddocent (UHD).

Aan het begin van dit docentschap worden met de docent concrete afspraken gemaakt voor een periode van drie jaar. De voortgang van diens functioneren zal nauwkeurig gemonitord worden. Dit sluit aan bij de 'tenure track' systematiek op andere universiteiten, die ook bij benoeming van kerkelijke hoogleraren op andere universiteiten wordt gevolgd. Mocht betrokkene niet aan deze vooraf opgestelde beoordelingscriteria kunnen voldoen, dan volgt geen benoeming tot hoogleraar. De TUA kan geen andere taak garanderen. Daarom zal de betreffende docent, wanneer zich deze situatie voordoet, door de gemeente waaraan hij als predikant eerder verbonden was opnieuw beroepbaar worden gesteld.

Ter overbrugging zal de TUA hem een bepaalde termijn van maximaal een half jaar financieel ondersteunen. Deze hernieuwde beroepbaarstelling geldt ook wanneer in de toekomst door de totstandkoming van een breder theologisch instituut, waarin ook anderen participeren, een nu door een TUA-hoogleraar bezette leerstoel zou komen te vervallen.

De tijdelijkheid van deze benoeming, alsmede de consequenties daarvan, zullen voor aanvang van zijn taak schriftelijk met betrokkene overeengekomen worden.

Voorstel

De generale synode stemt er mee in om in geval van wetenschappelijke lacunes eerst over te gaan tot een tijdelijke benoeming als universitair hoofddocent voorafgaand aan een benoeming tot hoogleraar.

3.3. Inschaling

Een predikant die UD of UHD is krijgt een salaris conform de CAO Nederlandse universiteiten. Zolang men niet in het maximum van zijn schaal zit, vindt normaliter jaarlijks een verhoging plaats.

De huidige hoogleraren ontvangen allen maandelijks eenzelfde traktement dat destijds is vastgesteld door deputaten financieel. Voorts heeft men recht op vakantiegeld, een vergoeding van 50 % voor de premie zorgverzekeringwet en een vergoeding voor telefoon- en representatiekosten. De rector krijgt maandelijks een toeslag.

Het voorstel is om nieuw te benoemen hoogleraren in te schalen conform de CAO Nederlandse universiteiten. Dit bouwt in feite voort op de traktementsopbouw voor predikanten die tot een bepaald maximum ook periodiek een verhoging kent. Betrokkene groeit dan geleidelijk naar zijn maximum toe. Deze inschaling past ook bij wat gebruikelijk is in de universitaire wereld.

Ten opzichte van een vast traktement is het honorarium conform de genoemde CAO aan het begin voordeliger voor de TUA. Na verloop van tijd zijn kosten voor de TUA hoger. Het eerste jaar is het voordeel ca. € 20.000. Na 14 jaar valt het voor de TUA jaarlijks ca. € 19.000 duurder uit. Het omslagpunt valt na ongeveer 9 jaar. Dit heeft enerzijds te maken met de sociale premies die de TUA verschuldigd is en anderzijds met een hoger maximum van de hoogleraarschaal.

De kosten van een UHD ten opzichte van het traktement (en wat daarbij komt) van een huidige hoogleraar scheidt de TUA ongeveer € 25.000 op jaarbasis.

Voorstel

De generale synode besluit om nieuwe hoogleraren in te schalen conform de systematiek van de CAO Nederlandse universiteiten.

3.4. Pensioen

Voor een predikant die UD of UHD is, betaalt de TUA premie aan het ABP. Ook betrokkene zelf betaalt een deel (ca. 25 %).

Per 1 januari 2013 is de emeritaatvoorziening van predikanten ondergebracht bij het Fonds Zorg en Welzijn.

Aan deze regeling doen ook de huidige hoogleraren van de TUA mee. De TUA betaalt 100 % van de premie. Voor iedere hoogleraar draagt de TUA verder af aan de emeritikas als gaat het om een gemeente van 500 leden.

De TUA zorgt voor voldoende financiële middelen om de emeritus hoogleraren en hun weduwen te onderhouden.

Voor nieuw te benoemen hoogleraren is de afdracht aan de emeritikas niet langer noodzakelijk. Eveneens zal bij hen de middelloonregeling toegepast worden, waardoor de TUA geen groot pensioengat (ca. 4 ton) meer hoeft te dichten.

Voorstel

De generale synode wordt gevraagd in te stemmen met bovenstaande wijzigingen wat betreft de pensioenvoorzieningen.

3.5. Kerkelijk opzicht over leer en leven

Het kerkelijk opzicht over leer en leven van kerkelijke docenten ligt complex. Stel dat een predikant of hoogleraar X zich kerkelijk aangesloten heeft bij gemeente A (omdat hij daar woont/werkt) en is verbonden aan gemeente B (omdat hij daar als hoogleraar met emeritaat ging). Wanneer hij zijn zich in leer en/of leven te buiten zou gaan, zijn er onderscheiden verantwoordelijkheden:

- a. de kerkenraad van A oordeelt over het ontraden of afhouden van het Heilig Avondmaal;
- b. de kerkenraad van B en de classis waar B onder ressorteert oordelen over eventuele schorsing en afzetting als predikant;
- c. het curatorium en het college van bestuur van de TUA oordelen over eventuele schorsing als kerkelijk docent;
- d. de generale synode oordeelt over het ontslag als hoogleraar (achteraf als het om een predikant gaat).

De vraag is of er een eenvoudiger procedure mogelijk is.

De huidige bij de TUA docerende predikanten hebben allen een arbeidsrechtelijke verhouding met de TUA. Deze arbeidsrechtelijke verhouding wordt ook aangegaan bij een nieuw te benoemen hoogleraar. Dit betekent dat het college van bestuur als bevoegd gezag oordeelt over het functioneren van betrokkene binnen de universiteit.

Onder het functioneren valt ook het uitdragen van opvattingen die niet stroken met de gereformeerde belijdenis. Het curatorium heeft in deze een belangrijke verantwoordelijkheid rol wat betreft het toezien op de leer zoals die binnen de TUA gedoceerd wordt.

Wanneer betrokkene een grove misstap begaat buiten de universitaire gemeenschap dan komt de kerkenraad van de kerk waar betrokkene lid van is in beeld. Wat zijn voor de TUA de consequenties van een eventueel afhouden van het Heilig Avondmaal of een schorsing cq ontheffing uit het ambt?

Omdat het om precare zaken gaat die ingrijpende gevolgen kunnen hebben is het van groot belang dat zorgvuldig wordt gehandeld en dat ook de te volgen procedure helder is.

Voorstel

De generale synode stelt een commissie in die de vereenvoudiging van de huidige procedure onderzoekt en met voorstellen komt voor besluitvorming tijdens de generale synode van DV 2016.

4. Benoemingen

4.1. Voorzitter college van bestuur

In de vacature van ir. J.J. Everwijn hebben deputaten toezicht per 1 augustus 2011 ir. W.J.A. Hanekamp te Dronten voor 0,6 fte benoemd. De heer Hanekamp is naast zijn taak als voorzitter van het college van bestuur werkzaam als projectmanager bij Wageningen UR en beschikt over de nodige bestuurlijke ervaring binnen het onderwijs.

Voorstel

Op grond van de statuten wordt de synode verzocht om in te stemmen met zijn benoeming als voorzitter van het college van bestuur.

4.2. Vacature universitair hoofddocent voor Praktische Theologie

Het curatorium dient de synode met een voorstel.

4.3. Vacature universitair hoofddocent voor Systematische Theologie

Het curatorium dient de synode met een voorstel.

4.4. Benoeming leden deputaten toezicht

Voorstel

De generale synode benoemt/herbenoemt voor een nieuwe periode van drie jaar als leden van deputaten toezicht:

- drs. R.W.J. Soeters, Amersfoort, voorzitter;
- prof.dr. ir. K. van Breugel, Delft;
- mw.drs. E.J. van Dijk, Veenendaal;
- P.J. Klumpenaar RA, Veenendaal;
- mr. H.M. Oevermans, Ede.

In het rooster van aftreden is nog geen van de leden aftredend.

Ook wordt verzocht om benoeming van secundi die, wanneer zich een vacature voordoet, op basis van hun deskundigheid binnen de gestelde profielen voor dit werk een bijdrage kunnen leveren.

Functies en nevenfuncties van de leden van deputaten toezicht:

- drs. R.W.J. Soeters
Predikant Christelijke Gereformeerde Kerk Amersfoort
- Nevenfuncties:

- voorzitter deputaten Jaarboek Christelijke Gereformeerde Kerken;
- lid van de Projectbegeleidingsgroep en voorzitter van de werkgroep;
- pastoraat ICF Amersfoort;
- lid van de Raad van Toezicht NCRV.

- prof.dr.ir. K. van Breugel
Hoogleraar Beton Technische Universiteit Delft
Nevenfuncties:
 - lid Raad van Toezicht 'Jessehof';
 - commissaris Inashco BV;
 - Lid Wetenschappelijke Adviesraad van Instituut voor Cultuur Ethiek;
 - lid/voorzitter van diverse nationale en internationale werkgerelateerde commissies en werkgroepen.

- mw.drs. E.J. van Dijk
Directeur Evangelische Hogeschool
Nevenfuncties:
 - lid Raad van Advies Nederlands Dagblad;
 - lid Raad van Advies ForumC;
 - lid Raad van Advies IFES;
 - lid Klankbordgroep Driestar Educatief;
 - lid van de Klachtencommissie inzake (seksueel) misbruik in pastorale en gezagsrelaties binnen de CGK.

- P.J. Klumpenaar RA
Interim-manager en senior adviseur bij NCOD te Amersfoort
Nevenfuncties:
 - lid Raad van Toezicht van de scholengemeenschap het Ichthuscollege te Veenendaal;
 - penningmeester van de Christelijke Gereformeerde Pniëlkerk te Veenendaal;
 - penningmeester van de Stichting Horizon te Apeldoorn.

- mr. H.M. Oevermans
Directeur van de Academie Mens en Organisatie aan de Christelijke Hogeschool Ede
Nevenfuncties:
 - voorzitter klachtcommissie ROC A-12 Ede;
 - redacteur van het tijdschrift Wapenveld;
 - ouderling CGK Bennekom.

5. Begroting 2014 tot en met 2016

Toelichting uitgangspunten

De meerjarenbegroting is gebaseerd op continuering van de huidige situatie.

Aan de inkomstenkant zijn met name de aantallen studenten en het aantal promoties van belang.

Bij de uitgaven gaat het met name om de personeelskosten.

In onderstaande tabel staat in hoofdlijnen de begroting van de TUA voor de komende synodeperiode.

x euro 1000	2013	2014	2015	2016
	verwacht	begroting GS periode		
Lasten				
Personeelskosten	1.552	1.542	1.570	1.598
Onderwijs en onderzoek	150	110	112	114
Bibliotheek	153	175	175	175
Huisvestingskosten	148	150	153	156
Profileringsfonds	20	10	10	10
Vereveningsfonds	-129	-81	15	67
Overige kosten	369	345	345	345
Totale lasten	2.263	2.251	2.380	2.465
Baten				
Bibliotheek actie	68	35	35	35
Bekostiging OCW	1.256	1.186	1.311	1.353
College- en examengelden	190	262	267	310
Ontvangen interest	30	32	32	32
Bijdrage NGK	16	16	16	17
Giften en legaten	20	15	15	15
Overige inkomsten	169	120	120	120
Totale baten	1.749	1.666	1.796	1.882
Blijft te dekken	514	585	584	583

Per lid en dooplid (ca. 74.000 in totaal) komt dit voor de Christelijke Gereformeerde Kerken uit op een omslag van afgerond € 7,90 per jaar. Ten opzichte van de huidige omslag ad € 6,95 betekent dit een stijging van € 0,95. Hiervan wordt € 0,45 direct verklaard door het wegvallen van de bibliotheekactie. Het overige vloeit voort uit de systematiek van de studentenbekostiging. Onderstaand een nadere toelichting op enkele belangrijke posten.

Bekostiging Ministerie OCW en collegegelden

Bij de berekening van de OCW bijdrage is uitgegaan van een jaarlijkse instroom van 12 studenten vanaf 2013/2014, waarvan 9 studenten bekostigd zijn. Dit is een uitdagende doelstelling. Vooral omdat de TUA relatief veel studenten trekt met een zogenaamde 'late roeping'. De effecten van andere aannames in instroom van studenten zijn groot. Indien jaarlijks 18 studenten zouden instromen (waarvan 13 bekostigd) dan zou dat in 2016 de inkomsten met bijna € 100.000 doen toenemen. Op dit moment stromen de meeste bachelor studenten door naar de master. Wanneer dat aantal met de helft zou verminderen, scheelt dat ongeveer €130.000 aan inkomsten.

De pr-commissie heeft een plan uitgewerkt om nog gerichter potentiële studenten te benaderen.

Uitgangspunt is dat er jaarlijks twee promoties plaats vinden. Voor een kleine universiteit is dit ambitieus. In de afgelopen 3 jaar waren er 5 promoties (1,6 per jaar). Iedere promotie levert de TUA € 93.000 op. Om het daadwerkelijk promoveren te stimuleren biedt de TUA de mogelijkheid om wanneer het leeuwendeel van het werk voor het promotieonderzoek gedaan is iemand ongeveer een jaar voor de beoogde promotiedatum een aanstelling van één dag in de week te geven om tot een daadwerkelijke afronding van het proefschrift te komen.

Het grote aantal buiten promovendi biedt potentie voor de nodige promoties. Deze blijken echter in de praktijk niet eenvoudig te plannen. Het onderzoek vindt veelal plaats naast andere werkzaamheden van betrokkene.

Voor de komende synodeperiode verwacht de TUA een gemiddelde bekostiging door OCW van € 1.283.333 per jaar.

Overige inkomsten

Mogelijke aanvullende financieringsbronnen vormen het vragen van een hogere bijdrage voor cursussen en een eventuele verhuur van het gebouw buiten de collegeblokken om. De verwachting is echter dat de inkomsten van deze aanvullende financieringsbronnen beperkt zullen zijn.

Bibliotheekactie

Het Comité Vrouwenactie Bibliotheek heeft in 2012 aangegeven per 1 januari 2013 te stoppen. Het college van bestuur heeft besloten via een donateuractie met machtigingskaarten, gekoppeld aan een mooie folder over het werk van de bibliotheek, alsnog giften te werven voor ondersteuning van de bibliotheek. Naar verwachting zal dit circa € 35.000 opbrengen. Het tekort zal uit de omslag moeten komen. Dit sluit ook aan bij de wens van het comité dat alle kerken met de actie zullen meedoen.

Personeelskosten

In de begroting is uitgegaan van een stabiel personeelsbestand. Er wordt geen verdere uitbreiding verwacht in het aantal hoogleraren, docenten of ondersteunend personeel.

De insteek is wel om de komende vacature voor een hoogleraarspost te laten vervullen door een universitair hoofddocent en om nu alvast te rekenen met een in de toekomst vrijkomende hoogleraarspost middels een benoeming van een universitair hoofddocent. Naar verwachting betreft het slechts een geringe uitbreiding in fte's (Vgl. C 3.2).

Daarnaast wordt rekening gehouden met het feit dat de rectorbestuurder deels (0,3 fte) is vrijgesteld van zijn onderwijstaken.

Gezien de ingezette acties om de werkdruk te verminderen is het van belang om de inzet van de aangestelde wetenschappelijk medewerkers te verlengen.

Voorts is rekening gehouden met Cao-loonstijgingen, waarbij docenten en medewerkers, die nog niet in het maximum van hun schaal zitten, kunnen doorgroeien.

Met ingang van 2013 hanteert de TUA ook voor de hoogleraren een pensioenregeling analoog aan de regeling voor predikanten. In de eerstkomende jaren zullen de lasten voor het emeriteringsfonds echter zeker niet dalen. Vanwege het feit dat de dekkingsgraad op een hoger niveau gebracht dient te worden, dient de jaarlijkse dotatie minimaal hoger te liggen dan de uitkeringen.

Profileringsfonds

De Wet Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW) schrijft ook de inrichting van een profileringsfonds voor. Hieruit moeten ondermeer kosten worden betaald die verband houden met goed presterende studenten die om redenen buiten hun schuld uitlopen in de studie en daardoor geen studiebeurs meer krijgen. Bijvoorbeeld wanneer zij actief zijn geweest in de universiteitsraad of een andere activiteit verbonden aan de universiteit. De universiteitsraad heeft inspraak in de bestemming van dit fonds. Het fonds is niet alleen voor de Christelijke Gereformeerde studenten maar voor alle aan de universiteit ingeschreven studenten. Omdat er de afgelopen jaren geen gebruik is gemaakt van dit fonds is de dotatie verlaagd.

Vereveningsfonds

In de begroting is ook een vereveningsfonds opgenomen. Dit fonds is bestemd voor het opvangen van de fluctuaties in de OCW bekostiging ten gevolge van het wisselend aantal promoties per jaar (Vgl. A 7.2 bij kopje subsidie OCW).

Nieuw beleid

De begroting is gebaseerd op ongewijzigd beleid. Het college van bestuur houdt er rekening mee dat in de periode 2014 tot en met 2016 in het kader van verdergaande samenwerking een onderzoek naar een verdere concretisering van de plannen moet plaatsvinden (vgl. B 4). De kosten hiervoor zijn niet gebudgetteerd en zullen ten laste van het eigen vermogen komen.

Voorstel

Aan de generale synode wordt gevraagd in te stemmen met de voorliggende meerjarenbegroting voor 2014 – 2016 en de minimumbijdragen der kerken voor de jaren 2014 tot en met 2016 vast te stellen op € 7,90 per lid en dooplid.

6. Naamswijziging deputaten toezicht veranderen in raad van toezicht

De huidige benaming voor deputaten toezicht blijkt buiten de TUA verarring te wekken, omdat men het begrip deputaten niet kent. Een voor de hand liggende benaming is raad van toezicht. Deze naamgeving sluit aan bij wat op andere universiteiten aan bestuursgremia aanwezig is en ook bij de taak die de generale synode aan deputaten toezicht hebben toebedeeld. Deputaten toezicht ontwikkelen geen zelfstandig beleid. Primair zien zij toe op de handelingen van het college van bestuur. Deputaten toezicht benoemen de leden van het college van bestuur (met goedkeuring achteraf van de generale synode) en kunnen desgewenst het college van bestuur ook van advies dienen.

Voorstel

Het verzoek van deputaten toezicht is daarom om de naam van het deputaatschap te veranderen in 'raad van toezicht'.

7. Deputaten toezicht stellen de synode voor:

1. De emeritaatleeftijd van hoogleraren gelijk te laten lopen met de leeftijd, waarop men recht heeft op AOW.
2. Kennis te nemen van de incorporatie van de klassieke talen in het curriculum van de bachelor opleiding.
3. De voorzitter van het college van bestuur te vragen om naar aanleiding van het rapport van de arbodeskundige met de hoogleraren concrete afspraken te maken over verlichting van de werkdruk.
4. Aan de betrokken gremia te vragen om - uitgaande van de geschetste rolverdeling en aandachtspunten - in de periode tussen de generale synode van 2013 en 2016 enerzijds slagvaardig en zorgvuldig de TUA te besturen en anderzijds de betrokkenheid en het draagvlak van de Christelijke Gereformeerde kerken bij de TUA in een periode van overgang te waarborgen.
5. Er mee in te stemmen om nieuw te benoemen hoogleraren arbeidsrechtelijk een dienstverband bij de TUA te geven.
6. Er mee in te stemmen om in geval er een geschikte kandidaat is, die echter op het betreffende vakgebied wetenschappelijk nog onvoldoende gekwalificeerd is, eerst over te gaan tot een tijdelijke benoeming als universitair hoofddocent, voorafgaand aan een benoeming tot hoogleraar.
7. Te besluiten om nieuwe hoogleraren in te schalen conform de systematiek van de CAO Nederlandse universiteiten.
8. In te stemmen met genoemde wijzigingen wat betreft de pensioenvoorzieningen.
9. Een commissie in te stellen die de vereenvoudiging van de huidige procedure rond leer en leven van kerkelijke docenten onderzoekt en met voorstellen komt voor besluitvorming tijdens de generale synode van D.V. 2016.
10. In te stemmen met de benoeming van ir. W.J.A. Hanekamp als voorzitter van het college van bestuur.
11. Over te gaan tot (her)benoeming voor een nieuwe periode drie jaar van de leden van deputaten toezicht en secundi.
12. In te stemmen met de voorliggende meerjarenbegroting voor 2014 – 2016 en de minimumbijdragen der kerken voor de jaren 2014 tot en met 2016 vast te stellen op € 7,90 per lid en dooplid.
13. De naam van 'deputaten toezicht' te veranderen in 'raad van toezicht'.

Beschikbare bronnen

- Jaarverslagen: 2010, 2011 en 2012;
- Prestatieafspraken 2012 -2016 (juni 2012);
- Studiegidsen: 2010/11, 2011/12 en 2012/13;
- Zelfevaluatierapport onderzoekvisitatie 2006 – 2011 (4 juni 2012);
- Zelfevaluatierapport onderwijsvisitatie (10 en 11 april 2013).

BIJLAGE 39

Artikel 98

Rapport 3 van commissie 1 inzake rapport deputaten toezicht Theologische Universiteit Apeldoorn**Vooraf**

Uw commissie heeft met commissie 6 afgesproken dat die de volgende financiële gedeelten van dit rapport zal bespreken met de bijbehorende voorstellen: A7, een deel van C1.4, C3.3, C3.4, C5.

Over het comitégedeelte bij dit rapport ontvangt u nog een afzonderlijk commissierapport.

Uw commissie heeft met waardering kennisgenomen van het rapport van deputaten. Het rapport is besproken met de voorzitter van deputaten drs. R.W.J. Soeters en deputaat mevr.dr. E.J. van Dijk in aanwezigheid van het college van bestuur, ir. W.J.A. Hanekamp en prof.dr. G.C. den Hertog.

Het deputaatschap dat bij de herstructurering van 2008 werd ingesteld blijkt goed te functioneren. In ons gesprek werd duidelijk dat de onafhankelijkheid van curatorium, deputaten toezicht en college van bestuur gewaarborgd is. Er is regelmatig overleg nodig, maar eerst neemt men een onafhankelijk standpunt in. Verheugend is het dat de kwaliteit van het onderwijs zo hoog staat aangeschreven bij de studenten (A.2). In tegenstelling tot de kritiek van een visitatiecommissie dat het onderzoek te nadrukkelijk gericht is op confessionele gereformeerde theologie (A.3) knelt het confessioneel gebonden zijn niet bij het doen van wetenschappelijk onderzoek.

Dat er op dit moment geen uitwisseling van docenten tussen de TUA en de TUK plaatsvindt (B.2) brengt geen problemen met zich mee voor de docenten. Zo frequent was de uitwisseling niet.

Omdat het college van bestuur zorg draagt voor zowel het onderwijs als voor de hoogleraren, heeft het ook een verantwoordelijkheid als het gaat om de werkdruk van de hoogleraren (B.3). Om daar verantwoord mee om te kunnen gaan moet het college van bestuur wel voldoende slagkracht hebben. Dat vraagt om voldoende ruimte en zelfstandigheid. Tegelijk mag die zelfstandigheid niet ten koste gaan van de band tussen kerk en school, want die is van levensbelang, niet in het minst voor de universiteit zelf.

Dr. T.E. van Spanje is voor de kortere termijn benoemd als vaste gastdocent, omdat prof.dr. T.M. Hofman zich moest beperken in zijn werkzaamheden en verzocht heeft qua fte terug te mogen gaan naar 0,75. Voor de invulling van de colleges kerkgeschiedenis in verband met het vertrek van dr. W.A. den Boer is inmiddels een oplossing gevonden doordat mevr.dr.s. C.Th. Boerke bepaalde colleges gaat geven.

De toekomst van de TUA (B.4) komt in een volgend commissierapport aan de orde.

Bij ontwikkelingen die de bestuursstructuur van de TUA doormaakt (C.1) moet steeds goed gekeken worden naar de wet, naar de verantwoordelijkheid die bij het curatorium moet blijven liggen en naar de slagkracht van het college van bestuur. Deze dingen in het oog houdend moeten plannen voor de kortere en langere termijn worden gemaakt. Dat is geen geringe opgave, maar het is een zaak van groot belang.

Toelichting bij onze voorstellen

Behalve dat we een nieuw voorstel 1 hebben ingevoegd, wijkt ons lijstje voorstellen enigszins af van dat van de deputaten. Hier volgt enige toelichting.

Voorstel 2 van deputaten, thans 3. Toevoeging van het woord 'dankbaar' doet uitkomen dat het verheugend is dat het is gelukt om na het wegvallen van de vooropleiding de studie van de klassieke talen een plaats te geven in de studie. Daarbij kan de opmerking worden gemaakt dat het feit dat in de Keuzegids 2012 de bachelor van de TUA de hoogste waardering van de studenten krijgt (B.2.) een bewijs is dat dit ook door de studenten wordt gewaardeerd. Een besluit om alleen 'kennis te nemen van' de incorporatie vindt uw commissie te mager.

Voorstel 3 van deputaten, thans 4. De vraag moet niet rechtstreeks aan het college van bestuur worden gesteld maar aan de deputaten toezicht worden meegegeven. Dit deputaatschap houdt integraal toezicht op de uitvoering van het beleid van het college van bestuur en op de algehele gang van zaken in de TUA en staat het college van bestuur met raad terzijde (bijl.10 K.O. art. 11).

Voorstel 4 van deputaten, thans 5. Dit voorstel hangt samen met het rapport toekomst TUA en dient tegelijk daarmee te worden behandeld. Dat betekent dat een besluit met betrekking tot dit voorstel nog moet wachten.

Voorstel 5 van deputaten, thans 6. Met een formeel dienstverband is niet alleen de universitair (hoofd) docent maar ook de betreffende hoogleraar aanspreekbaar door het college van bestuur op diens functioneren, kortom op de kwantiteit en kwaliteit van zijn werk. Ook de financiële opbouw van diens honorarium verloopt geleidelijker dan nu het geval is. Om juridische redenen worden eerdere afspraken met de huidige hoogleraren gecontinueerd.

Voorstel 6 van deputaten, thans 7. Uw commissie heeft het voorstel van deputaten toezicht geherformuleerd analoog aan commissierapport 1 voorstel 5.

Voorstellen 7, 8 en 12 van deputaten toezicht vallen onder commissie 6 van de generale synode en worden in onze rapportage weggelaten.

Voorstel 9 van deputaten, thans 8. Uw commissie heeft over dit voorstel gesproken, neemt het over en denkt voor wat betreft de samenstelling van de commissie aan leden van het curatorium, van deputaten toezicht en van deputaten kerkeerde en kerkrecht.

Voorstel 13 van deputaten, thans 11. Ook na de voorgestelde wijziging van de naam van het deputaatschap blijft het een deputaatschap. Er verandert niets behalve de naam. Voor de oude naam was gekozen om aan te geven dat deze 'raad van toezicht' een deputaatschap is. Dat blijft dus zo, maar het wordt niet meer in de naam tot uitdrukking gebracht. Dat geldt overigens ook van het curatorium. Ook dat is een deputaatschap al wordt dat niet in de naam tot uitdrukking gebracht.

De commissie stelt u voor:

1. het werk van deputaten toezicht Theologische Universiteit Apeldoorn goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. de emeritaatleeftijd van hoogleraren gelijk te laten lopen met de leeftijd waarop men recht heeft op AOW;
3. dankbaar kennis te nemen van de incorporatie van de klassieke talen in het curriculum van de bachelor opleiding;
4. deputaten toezicht te verzoeken de voorzitter van het college van bestuur te vragen om naar aanleiding van het rapport van de arbodeskundige met de hoogleraren concrete afspraken te maken over verlichting van de werkdruk;
5. aan de betrokken gremia te vragen om - uitgaande van de geschetste rolverdeling en aandachtspunten - in de periode tussen de generale synode van 2013 en 2016 enerzijds slagvaardig en zorgvuldig de TUA te besturen en anderzijds de betrokkenheid en het draagvlak van de Christelijke Gereformeerde kerken bij de TUA in een periode van overgang te waarborgen;
6. ermee in te stemmen om nieuw te benoemen hoogleraren arbeidsrechtelijk een dienstverband bij de TUA te geven;
7. bij een voorkomende hoogleraarsvacature voortaan in principe eerst over te gaan tot de tijdelijke benoeming van een universitair (hoofd)docent, waarna via een wetenschappelijk 'track record' na verloop van tijd bezien kan worden of tot benoeming als hoogleraar kan worden overgegaan;
8. een commissie in te stellen die de vereenvoudiging van de huidige procedure rond leer en leven van kerkelijke docenten onderzoekt en met voorstellen komt voor besluitvorming tijdens de generale synode van D.V. 2016;
9. in te stemmen met de benoeming van ir. W.J.A. Hanekamp als voorzitter van het college van bestuur;
10. over te gaan tot (her)benoeming voor een nieuwe periode van drie jaar van de leden van deputaten toezicht en secundi;
11. de naam van 'deputaten toezicht' te veranderen in 'raad van toezicht'.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 40

Artikelen 102, 242

Rapport van deputaten evangelisatie**1. Deputaatschap****1.1. Deputaten****1.1.1. GS-deputaten**

Door de generale synode van 2010 zijn benoemd:

primi:	secundi:
- br. B. van Amerongen (penningmeester)	- br. E. van de Burgt
- ds. R.G. den Hertog	- ds. J. Germs
- zr. J. Kiers-Schouwstra	- ds. M. Hogenbirk
- ds. W.J. Plantinga	- G.J. Roest
- br. J.P.M.H. Quist	- ds. P.L.D. Visser
- ds. H.J.Th. Velema	- M.A. van Vught (penningmeester)
- br. L. Voorthuizen	

1.1.2. PS-deputaten

Door de vergaderingen van de particuliere synoden werden benoemd:

	primi:	secundi:
Noorden:	- ds. H. Jonkman	- ds. J. Germs
	- ds. S. Otten	- vacature (tot PS 2011)
		- ds. B. Reinders (vanaf PS 2011)
		- ds. M. Bergsma (vanaf PS 2012)
Oosten:	- ds. J. Nutma	- ds. J. van der Wal
	- zr. A.C.F. Janse (tot PS 2012)	- ds. R.G. den Hertog (tot PS 2011)
	- mw. C. Everts-Benjamins	- ds. B.A.T. Witzier (v.a. PS 2011)
Westen:	- ds. J.G. Brienen	- ds. K. Hoefnagel (tot 21-10-2011)
		- mevr. C. van den Boogaart-Spruijt (Haarlem, v.a. PS 2012)
	- ds. M. Groen	- br. H. Carlier (Hilversum, tot 28-09-2012)
		- vacature
Zuiden:	- ds. C.H. Legemaate	- br. J. van der Bent (Breda)
	- ds. G.J.H. Vogel (tot PS 2012)	- ds. J.W. Schoonderwoerd
	- ds. L.B.C. Boot (v.a. PS 2012)	

1.2. Algemeen

Deputaten zijn in de afgelopen jaren druk geweest met het werk dat zij in opdracht van uw vergadering hadden uit te voeren. Met dankbaarheid vermelden deputaten, dat het werken in een goede samenwerking en verstandhouding, zowel tussen deputaten onderling als met de consultants, plaats had. Het aantal personele wisselingen was kleiner dan in een vorige periode.

Na drie jaar het deputaatschap te hebben gediend, gaf zr. A.C.F. Janse uit Utrecht-West aan te willen stoppen met haar werk als deputaat. In haar plaats werd zr. C. Everts-Benjamins te Deventer benoemd.

Ds. G.J.H. Vogel gaf, na negen jaren deputaat te zijn geweest, waarvan zeven secretaris, zijn opdracht terug aan de PS van het Zuiden. Die synode benoemde in zijn plaats ds. L.B.C. Boot, die ook het secretariaat overnam van ds. Vogel.

De inzet van de broeder en zuster van wie deputaten afscheid moesten nemen wordt hier met dankbaarheid genoemd.

1.3. Taak en functioneren deputaatschap

Het deputaatschap was in de afgelopen periode ingedeeld in drie clusters, het cluster Kerkondersteuning (KOS), het cluster Bezinning en Toerusting (B&T) en het cluster Materialen (MAT).

Omdat deputaten niet rechtstreeks bijdroegen aan het cluster MAT en omdat Toerusting volledig voor rekening kwam van de consultants, werd aan het einde van de verslagperiode besloten het aantal clusters terug te brengen tot twee: cluster Bezinning en cluster KOS.

Het kenmerk van cluster Bezinning is beleidsvoorbereiding, namelijk ten behoeve van de – Bijbelse, theologische, kerkelijke, praktische – bezinning op en de besluitvorming door de algemene vergadering van deputaten (AV) als het gaat om de inhoud van het missionaire werk (voornamelijk door het doen van voorstudie).

Het kenmerk van cluster Kerkondersteuning is uitvoering, namelijk het begeleiden en ondersteunen van missionaire projecten door gemeenten.

Deputaten vergaderen in principe vier keer per jaar in een algemene vergadering, waarin de clusterverslagen worden besproken en tot beleidswijzigingen wordt besloten.

Iedere vergadering begint met een Bijbelse bezinning op een facet van het evangelisatiewerk en een van de vier algemene vergadering is geheel gewijd aan bezinning. De consultants zijn bij de algemene vergaderingen aanwezig.

1.4. *Consulenten*

Deputaten zijn dankbaar voor het werk dat de consulenten, br. A. Dingemans te Rotterdam (0,5 fte), br. M.C. Mulder te Ermelo (0,6 fte) en zr. J.W. de Waard te Amsterdam (0,4 fte), elk met eigen gaven en mogelijkheden in het midden van de kerken mogen doen. Het moderamen is verantwoordelijk voor het functioneren van de consulenten. Het bureauhoofd, br. M.C. Mulder woont de vergaderingen van het moderamen bij en doet per kwartaal verslag van de werkzaamheden van de consulenten. Deputaten zijn telkens weer onder de indruk van alle contacten die de consulenten in de breedte van de kerken hebben en zijn dankbaar dat het werk van de consulenten zoveel waardering ontmoet. Maandelijks vindt werkoverleg plaats tussen de consulenten. Ook worden er jaarlijks functioneringsgesprekken gehouden.

1.5. *Secretariële ondersteuning*

Sinds enkele jaren maken deputaten gebruik van secretariële ondersteuning vanuit het Dienstenbureau. Zr. W. Boone-Tuit draagt zorg voor de notulering van de algemene vergaderingen en verzorgt de archivering van de vergaderstukken.

2. *Besluiten generale synode 2010*

2.1. *Tekst van besluiten*

Naast de taken die omschreven zijn in art. 5 van bijlage 18 van de Kerkorde (regeling voor de evangelisatie) nam de generale synode van 2010 de volgende besluiten:

1. het werk en het beleid van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen, rekening houdend met de wens van het deputaatschap om het aantal deputaten benoemd door de generale synode uit te breiden met één;
3. deputaten op te dragen zich blijvend te bezinnen op de vraag hoe de kerken in de niet-grootstedelijke gebieden kunnen worden geholpen een gastvrije kerk te zijn;
4. de formulieren voor de bevestiging van een evangelist naar art. 4 K.O. nog niet vast te stellen, deputaten op te dragen overleg te hebben met deputaten eredienst en de resultaten van dat overleg te rapporteren aan de volgende synode.

Ten aanzien van zendingsgemeenten deputaten op te dragen:

5. in samenwerking met de Theologische Universiteit Apeldoorn en de zendingsgemeenten en uitgaande van een hernieuwde doordenking van de missionaire implicaties van het gereformeerd belijden een diepgaande bezinning op gang te brengen rondom de vragen die in zendingsgemeenten spelen, die in de komende intersynodale periode moet leiden tot concrete handreikingen en adviezen aan de zendingsgemeenten;
6. samen met deputaten zending en diaconaat in overleg te treden met deputaten onderlinge bijstand en advies om te komen tot een uitbreiding van de mogelijkheden voor financiële steun aan financieel minder draagkrachtige zendingsgemeenten;
7. samen met deputaten zending na te denken over mogelijkheden voor steun aan etnische leiders in zendingsgemeenten, die als zendeling onder hun eigen volk willen gaan werken;
8. binnen de zendingsgemeenten de handreiking Studiemateriaal binnen de Gereformeerde Gezindte over evangelische stromingen blijvend onder de aandacht te brengen;
9. per zendingsgemeente na te gaan of en hoe de missionaire gerichtheid wordt bewaakt en hierover te rapporteren op de volgende synode;
10. de komende periode zich blijvend bezinnen op de plaats van de zendingsgemeenten binnen ons kerkverband en wegen zoek te zoeken om in wederkerigheid van elkaar te leren en samen kerk te zijn, mede om bestaande spanningen te verminderen of op te lossen, en daarover de volgende synode te rapporteren.

En verder:

11. deputaten op te dragen een onderzoek te doen naar de mogelijkheid van een projectmatige financiering van het evangelisatiewerk;
12. deputaten op te dragen de mogelijkheid te onderzoeken van een incorporatie van de evangelisatiepost te Gent in een breder kerkelijk kader;
13. te attenderen op de mogelijkheid dat bij de kerkvisitatie in de zendingsgemeenten een deputaat evangelisatie als adviseur wordt betrokken, en deputaten te adviseren om bij de bestaande en nieuw te vormen zendingsgemeenten de erbij betrokken classes daarop te wijzen;
14. vast te houden aan de bepaling dat het examen van een evangelist naar art. 4 K.O. geregeld wordt naar analogie van het bepaalde in art. 4 lid 3a, dus ten overstaan van deputaten art. 49 K.O.;
15. artikel 4 lid 6d K.O. als volgt te wijzigen: 'het onderzoek van de evangelist op de classis (zie lid b) vindt plaats na een verzoek van de kerkenraad daartoe en naar analogie van het bepaalde in art. 4 lid 3a K.O. Als de classis een verklaring van bevoegdheid heeft afgegeven, kan de kerkenraad overgaan tot zijn bevestiging. De kerkenraad voegt de verklaring van de classis bij de aanstellingsbrief';
16. deputaten op te dragen in overleg te treden met deputaten kerkrecht en Kerkorde over de plaats in de Kerkorde van de ondertekening door evangelisten naar art. 4 K.O.;
17. artikel 6 in bijlage 19 K.O. te schrappen;
18. artikel 10 in bijlage 19 K.O. te schrappen;
19. deputaten op te dragen in samenwerking met deputaten kerkrecht en Kerkorde voor bijlage 19 K.O. een bepaling te formuleren met betrekking tot hun taak in relatie tot zendingsgemeenten en daarover een voorstel te doen aan de volgende generale synode.

2.2. *Uitvoering van besluiten*

2.2.1. *Uitbreiding aantal GS-deputaten*

Deputaten zijn de synode erkentelijk voor het honoreren van hun wens het aantal deputaten uit te breiden. De hoeveelheid werk die op het bord van dit deputaatschap ligt, rechtvaardigt het aantal deputaten.

2.2.2. *Kerken in niet-grootstedelijke gebieden*

Hoewel de uitwerking van deze opdracht door het hele rapport heen een rol speelt, zij met name verwezen naar paragraaf 5.8.2.

2.2.3. *Formulier evangelist*

Deputaten zijn in overleg getreden met deputaten eredienst. Laatstgenoemde deputaten gaven aan uit de voeten te kunnen met het kortere en eenvoudiger formulier, dat reeds vermeld werd in het rapport aan de generale synode 2010. Het resultaat van het overleg was, dat deputaten eredienst het conceptformulier zouden bekijken en bijstellen en het vervolgens uw vergadering ter goedkeuring aan zouden bieden. Deputaat ds. M. Groen, die ook deel uit maakt van het deputaatschap eredienst, kreeg de opdracht om de gang van zaken te 'bewaken'.

2.2.4. *Bezinning over de vragen in zendingsgemeenten*

Voor de uitvoering van deze opdracht wordt verwezen naar de paragraaf van het cluster bezinning en toerusting, 5.

2.2.5. *Financiële steun zendingsgemeenten*

De betrokken deputaatschappen overlegt. Het resultaat hiervan is een gezamenlijk voorstel, dat gedragen wordt door de vier genoemde deputaatschappen – zie bijlage 1.

2.2.6. *Etnische leiders als zending*

Deze opdracht heeft de generale synode van 2010 op hun verzoek aan deputaten gegeven, omdat in 2009 vanuit de ICF Rotterdam een Chinese leider werd uitgezonden naar Nanjing. Hij heeft daar twee jaren gewerkt met veel zegen. Er zijn negen huishoudingen ontstaan en meer dan honderd mensen gedoopt. Hij heeft ook met de training, in onze kerken opgedaan, toerusting gegeven aan Chinese leiders in de Nanjing-regio.

In diezelfde tijd maakte in de ICF Rotterdam ook een Koerdische leider bekend, dat hij voornemens was terug te gaan naar Koerdistan, om zich daar met zijn gezin te vestigen en het Evangelie te gaan verbreiden. Deputaten Evangelisatie beseften toen dat hier een trend mogelijk zou zijn met perspectief. Wie kunnen we beter als zendingen uitzenden, dan mensen die in de cultuur zijn opgegroeid en in onze zendingsgemeenten discipel werden ?

De ontwikkelingen zijn echter anders gegaan. De Chinese broeder is na twee jaar terug gekomen naar Nederland en leidt momenteel een Chinese, missionaire bediening in Rotterdam. Niet meer officieel onder vlag van de ICF, maar wel gerelateerd.

De Koerdische broeder is inmiddels ouderling in de ICF en heeft, vanwege de verslechterde situatie voor christenen in Irak, ervoor gekozen om in Rotterdam te blijven wonen en door te gaan met het evangeliseren onder Koerden in Nederland. Hij ondersteunt de Irakese christenen nu door twee à drie keer per jaar enkele weken erheen te gaan voor toerusting van leiders.

Omdat er vanuit de zendingsgemeenten geen etnische leiders zich meldden bij deputaten, die het verlangen hadden om als zending terug te gaan naar hun vaderland, is deze opdracht niet met deputaten zending opgenomen. Het is lastig om beleid te maken over hypothetische situaties. Zodra de situatie zich wel voordoet, zal de opdracht va de generale synode 2010 in dezen als basis dienen om met deputaten zending in gesprek te gaan.

2.2.7. *Handreiking studiemateriaal*

Waar nodig hebben deputaten de handreiking onder de aandacht gebracht.

2.2.8. *Bewaking missionaire gerichtheid*

Voor de uitvoering van deze opdracht wordt verwezen naar de paragraaf van het cluster bezinning en toerusting, 5.

2.2.9. *Plaats van de zendingsgemeenten*

Voor de uitvoering van deze opdracht wordt verwezen naar de paragraaf van het cluster bezinning en toerusting, 5.

2.2.10. *Projectmatige financiering*

Projectfinanciering is reeds onderdeel van het beleid van deputaten, in de zin dat gemeenten/kerkenraden financiering van derden proberen aan te trekken om het missionaire project selfsupporting te laten zijn. Fondswerving werkt ook het beste als dit gedaan wordt door mensen die rechtstreeks bij het project zijn betrokken, zoals missionaire werkers. De subsidies die deputaten verstrekken zijn bedoeld ter overbrugging om de missionaire projecten op gang te helpen en hebben dus een tijdelijk karakter (maximaal 3 jaar). In de aanloop naar en aan het begin van een project zijn de activiteiten nog weinig zichtbaar; gelden van derden komen vaak pas los als het project concrete vormen aanneemt.

Het is dan ook niet logisch om de kerkelijke omslag voor deputaten evangelisatie te vervangen door projectfinanciering. Bovendien maakt de subsidieverlening circa 40% uit van de begroting van deputaten – dit is inclusief 12% als jaarlijkse subsidie aan de stichting Evangelie & Moslims.

Een ander belangrijk onderdeel van het werk van deputaten betreft toerusting van gemeenten op missionair gebied, hetgeen door consulenten wordt uitgevoerd. Ook de personeelskosten vormen derhalve een belangrijk bestanddeel (eveneens circa 40%) van de uitgaven.

2.2.11. *Incorporatie zendingspost Gent*

Deputaten hebben contact gezocht met het bestuur van de Stichting Evangelieverkondiging in Oost-Vlaanderen en een oriënterend gesprek gehad.

Daarin is duidelijk geworden, dat het bestuur van de stichting niet voelt voor integratie. Aan het bestuur is zowel mondeling als schriftelijk duidelijk gemaakt, dat de redenering die het bestuur volgt 'dat de gemeenten per lid € 8,00 afdragen voor Gent en daarbovenop ook nog verplicht worden € 4,00 af te dragen aan deputaten evangelisatie' niet-kerkelijk is te noemen.

Wanneer de stichting een verzoek tot subsidieverstrekking indient, zullen deputaten het beoordelen overeenkomstig hun richtlijnen – zie ook § 2.2.10.

Overigens dient vermeld te worden, dat de contacten tussen de evangelist in Gent en consulent Dingemane prima zijn.

2.2.12. Kerkvisitatie in zendingsgemeenten

Deputaten hebben in het voorjaar van 2011 die mogelijkheid onder de aandacht gebracht van classes die een zendingsgemeente in het ressort hebben, maar er is in de praktijk nog geen gebruik van gemaakt. Wel zijn deputaten in adviserende zin betrokken geweest bij de besluiten ten aanzien van de zendingsgemeenten te Assen en Hillegom in de classes Hoogeveen en Haarlem. Als het nodig is, weten de classes deputaten wel te vinden.

2.2.13. Overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht

Het door de synode opgedragen overleg heeft plaats gehad op 19 januari 2012.

2.2.13.1. De plaats in de kerkorde van de ondertekening

Met instemming van deputaten kerkorde en kerkrecht stellen deputaten voor om in art. 4, lid 6d een bepaling omtrent het plaatsnemen van de handtekening onder het ondertekeningsformulier op te nemen als tweede zin van art. 4, lid 6d (naar analogie van art. 4, lid 3a):

Hierna zal hij de formulieren van enigheid staande de vergadering ondertekenen. (zie voor het ondertekeningsformulier bijlage 39.)

En vervolgens om aan art. 52, lid 1 toe te voegen:

De ondertekening door de evangelist naar art. 4 K.O. zal plaats vinden bij het onderzoek van de evangelist.

2.2.13.2. De zendingsgemeenten in bijlage 18

Bij het zoeken naar een formulering om de zendingsgemeente te noemen in bijlage 18, kwamen deputaten tot de ontdekking, dat bijlage 18 ook niet was bijgewerkt op de punten:

- het aantal door de generale synode benoemde deputaten (art. 4);
- de bepaling omtrent de kleiner wordende gemeenten in grootstedelijke gebieden.

Daarom stellen deputaten de volgende wijziging en aanvullingen voor:

- (wijziging) ad art. 4, regel 5: drie vervangen door zeven;
- (aanvulling, zodat het huidige h, j wordt) ad art. 5, sub h:
het aandacht geven aan de pastorale, diaconale, financiële, organisatorische en kerkordelijke problemen van kleiner wordende gemeenten in grootstedelijke gebieden;
- (aanvulling, zodat het huidige i, k wordt) ad art. 5, sub i:
het opwekken, adviseren en voorlichten van kerkenraden inzake het stichten van zendingsgemeenten.

3. Evangelie & Moslims

3.1. Relatie deputaten met E&M

Deputaten steunen het werk van de Stichting Evangelie & Moslims, waarin zij participeren door middel van twee afgevaardigden in het bestuur. In de verslagperiode vond er een wisseling van deze afvaardiging plaats. Ds. A.C. van der Wekken heeft het bestuur van E&M jaren lang gediend als secretaris, waardoor er een nauwe bestuurlijke band bestond, maar hij is in 2012 afgetreden. Op dit moment zijn deputaten vertegenwoordigd in het bestuur door de ds. G.J.H. Vogel en consulent M.C. Mulder.

3.2. Contact met E&M

Op 23 november 2012 waren drs. Cees Rentier (directeur E&M) en br. Herman Takken te gast op een bezinningsvergadering van het deputaatschap. Zij hadden hiertoe een tweetal stukken aangereikt: naast een toelichting op het werk van E&M binnen onze kerken was er een bezinnend stuk over de plaats van (ex-)moslims in verschillende zendingsgemeenten. Het informele karakter van de samenkomsten in de nieuwe missionaire gemeenschapsvorming werkt soms vervreemdend voor gelovigen met een moslim-achtergrond, die – deels om culturele redenen – een meer traditionele samenkomst prefereren. Tegelijk legde het bezinningsstuk er de vinger bij, dat het wenselijk is dat gelovigen met een moslim-achtergrond wel integreren in bestaande missionaire gemeenten. Het is goed om hier oog voor te hebben.

3.3. Veel MBB'ers (Muslim Background Believers)

Verheugend is de constatering dat er in de afgelopen decennia vele duizenden (!) nieuwe Nederlanders met een moslim-achtergrond tot geloof gekomen zijn in Jezus Christus, en gedoopt zijn in een christelijke gemeente. Om gelovigen met een moslim-achtergrond een plaats te geven in bestaande gemeenten zoekt E&M zogenaamde 'bruggenbouwers', die hier in de specifieke context van een gemeente oog voor hebben, en een brugfunctie kunnen vervullen.

3.4. Activiteiten E&M in de kerken

Het bestuur van E&M deed verslag van de vele activiteiten die zij op verschillende plaatsen in het land hebben ontwikkeld binnen onze kerken, op toerustingavond, in de pastorale opvang van gelovigen met een moslim-achtergrond, als aanvulling op de bestaande pastorale zorg van de kerken zelf, en in de ondersteuning van het missionaire werk dat vanuit diverse gemeenten gebeurt.

3.5. Fondswerving en publiciteit

E&M zet in op meer eigen fondswerving, waardoor men minder afhankelijk wordt van de kerkelijke bijdragen. Toch blijven zowel E&M als deputaten hechten aan een nauwe band met de kerken, omdat men directe steun biedt aan tal van direct kerkelijke taken (pastoraal, in toerusting, en bij missionaire gemeenschapsvorming), en omdat wij op deze manier als kerken invloed kunnen blijven uitoefenen in dit belangrijke werk. Onze bestuurlijke bijdrage is substantieel in de beleidsvorming.

Tijdens de bezinningsvergadering waarop deputaten nader kennis maakten met het werk van E&M is het belang van deze wederzijdse betrokkenheid onderstreept. Om die reden is een begin gemaakt met het rondsturen van een kleine informatietekst ter plaatsing in plaatselijke kerkbladen, eens per kwartaal. Ook is de nieuwe visie-nota van E&M door deputaten zelf naar alle kerkenraden en predikanten verzonden, om de nauwe relatie te onderstrepen en het omvangrijke missionaire werk van E&M onder de aandacht van de kerken te houden.

4. Cluster I: kerkondersteuning (KOS)

Doel:	Het effectief ondersteunen van kerken in grote steden en het begeleiden van projecten in de kerken, opdat zij alle kerk kunnen zijn in overeenstemming met de visie <i>Naar een gastvrije kerk</i> .	
Bemensing:	samenroeper:	ds. J. Nutma
	rapporteur:	ds. W.J. Plantinga
	leden:	B. van Amerongen ds. J.G. Brienen mw. C. Everts-Benjamins mw. J. Kiers-Schouwstra ds. C.H. Legemaate J.P.M.H. Quist L. Voorthuizen
	consulenten:	A. Dingemanse M.C. Mulder

4.1. Ondersteuning en begeleiding

De sectie kerkondersteuning vergadert 5 à 6 keer per jaar. In de vergaderingen worden steunaanvragen van kerkenraden besproken, alsmede voortgang- of evaluatierapportages van afgelegde werkbezoeken. De sectie rapporteert haar werkzaamheden aan de algemene vergadering van deputaten en doet voorstellen tot toekenning van projectsubsidie als een projectaanvraag aan de gestelde voorwaarden voldoet.

Aan elk gesubsidieerd project zijn twee leden van KOS toegewezen die jaarlijks (en zo nodig vaker) de kerkenraden en andere bij het project betrokkenen bezoeken. In enkele gevallen worden projecten door deputaten evangelisatie ondersteund in samenwerking met deputaten diaconaat. In die gevallen wordt er zowel vanuit KOS als vanuit diaconaat een deputaat als contactpersoon aangewezen. Het cluster heeft een format om de missionaire gerichtheid te bewaken vastgesteld hoe de gesprekken het best geëvalueerd kunnen worden. De volgende thema's krijgen in dit gesprek de aandacht:

1. de ontwikkelingen in het project zelf;
2. de vruchten;
3. organisatie;
4. gaven en leiderschap;
5. kosten en risico's;
6. wederkerigheid.

KOS biedt ook advies, coaching e.d. aan kerkenraden aan onder wier verantwoordelijkheid projecten lopen die niet of niet meer financiële steun ontvangen.

4.2. Werkterreinen

Bijzondere aandacht vroegen in deze verslagperiode de onderstaande werkterreinen.

4.2.1. Amersfoort

De lchthuskerk is samen met de GKv-kerken in de stad betrokken bij Grace Church en Oase. De eerste verzorgd zondagse samenkomsten voor buitenlanders en de tweede doet wijkwerk voor mensen met moslimachtergrond. Ook Oase begint nu een gemeenschap te worden en houdt op zondag samenkomsten. In 2012 waren hier de eerste dopelingen vanuit de islam. Deputaten zijn via de consulenten betrokken bij de advisering.

4.2.2. Amsterdam-Centrum & Via Nova

Deze gemeenten vertegenwoordigen een bijzonder missionaire presentie in de stad Amsterdam en doen dat met momenteel geringe steun van deputaten. Opmerkenwaard is dat dr. Stefan Paas in 2011 benoemd is als bijzonder hoogleraar kerkplanting aan de Vrije Universiteit en daardoor bij Via Nova zijn leiderstaken neerlegde. Gert-Jan Roest is als evangelist aan Amsterdam (Via Nova) verbonden.

Verdrietig was het nieuws over ds. Wierda, die voor het missionaire werk in de stad van grote betekenis was.

4.2.3. Amsterdam-Nieuw-West

In de vergadering van juni 2010 konden deputaten besluiten tot een subsidieverstrekking aan het project 'Oase voor Nieuw-West; multiculturele missionaire gemeentestichting in Geuzenveld-Slotermeer'. Uit de evaluatiebezoeken blijkt de goede voortgang van het missionaire werk in dit project onder leiding van evangelist Serge de Boer. Er wordt bekwaam en met visie gewerkt met een duidelijke focus op evangelisatie. De NGK van Voorthuizen/Barneveld is partnergemeente van OASE.

4.2.4. Amsterdam-Noord

De zendingsgemeente Hoop voor Noord, waaraan Jurjen ten Brinke als evangelist verbonden is, deed sinds haar ontstaan voor het eerst een beroep op subsidie. Bijzonder aan dit project is dat er nieuwe diaconale en missionaire activiteiten worden opgezet door gemeenteleden die zich daarvoor minimaal twee jaar lang voor twee dagen in de week willen vastleggen. Het gaat daarbij om ondersteunende taken in de opbouw van de gemeente zoals een jongerenwerker, kinderwerker, pastoraal werker, taalgroepleser, beheerder, organisatiewerker en buurtwerker.

4.2.5. Apeldoorn-Oost

In 2012 heeft de Andreaskerk de multiculturele ICF-gemeenschap onder haar hoede genomen, met de bedoeling om die in een aantal jaren te begeleiden tot een zelfstandige zendingsgemeente binnen de

classis Apeldoorn. Bij dit traject is door deputaten intensief geadviseerd. De ICF wordt gesteund met financiën en medewerkers door nog zes andere gereformeerde kerken in de stad. In het najaar van 2012 was de eerste doopdienst, een bijzonder moment van zegen!

4.2.6. Assen

Het project 'Assen-zoekt' – gericht met name op mensen in de stad die de kerk ooit hebben verlaten - is intussen een stichting geworden, waarvan zowel de GKv, de NGK als de CGK participanten zijn geworden of hopen te worden. KOS heeft de kerkenraad gediend met advies en ondersteuning bij de vraag hoe het project meer kerkelijk kan worden ingekaderd. In het afgelopen jaar mocht het komen tot de instituering van een zelfstandige zendingsgemeente 'Assen-zoekt' als tweede Christelijke Gereformeerde kerk in Assen. Rudolf Setz is als evangelist aan deze gemeente verbonden. De nauwe samenwerking met de GKv en de NGK die de Bethelgemeente kent gelden ook voor 'Assen-zoekt'. De komende drie jaar hopen deputaten dit project met subsidie te ondersteunen in de opbouwfase.

4.2.7. Breda

Het missionair diaconale werk in Breda wordt bijzonder gezegend. Deputaten konden positief besluiten over een nieuwe subsidieaanvraag, mede omdat in de eerste jaren de bijdrage vanuit deputaten beperkt was geweest. In de afgelopen periode is meer helderheid gekomen over de vraag of er een aparte gemeente voor de nieuwkomers zou worden gesticht of dat men wil werken aan hun integratie in de bestaande gemeente. Er is gekozen voor het laatste.

4.2.8. Broek op Langedijk

De kerkenraad van Broek op Langedijk diende het projectplan 'hart voor Heerhugowaard' in ter subsidiëring. Met dit project beoogt Broek op Langedijk een nieuwe christelijke gemeenschap op te bouwen in Heerhugowaard, bestaande uit kleine kringen van 15-25 personen, met als uiteindelijk doel te komen tot gemeentestichting. Het betreft een samenwerkingsproject met de GKv van Broek op Langedijk, die financieel een derde van de kosten voor haar rekening neemt.

4.2.9. Den Haag

KOS is in de afgelopen periode in adviserende zin betrokken geweest bij het overleg Groot Den Haag. Naast reorganisatie van de bestaande kerken wordt hierbij ook gezocht om via missionair werk te revitaliseren. Inmiddels zijn de CG en NG-kerken langs kerkelijke lijnen gefuseerd, maar willen ze nu wel samen een nieuw missionair project opstarten in de wijk Bouwlust.

4.2.10. Groningen

Samen met de IFES kwam de CGK/NGK Groningen-Haren met een plan op tafel voor de aanstelling van een missionair werker voor het werk onder de studenten in Groningen. Het plan is zodanig opgezet, dat over drie jaar de gemeente deze taak helemaal zelf kan dragen. De aanvraag voor subsidie in de opstartfase van dit missionaire werk kon worden gehonoreerd.

4.2.11. Hillegom

De kerkenraad van Hillegom vroeg deputaten advies met het oog op een verzoek aan de classis om de Open Hof gemeente aan te merken als zendingsgemeente en de moedergemeente daarin op te laten gaan. De classis Haarlem heeft de gemeente Hillegom nu als zendingsgemeente aanvaard. Andries Bakker zal als evangelist bevestigd worden.

4.2.12. Rotterdam-Alexanderpolder

In de afgelopen drie jaar hebben deputaten het werk van de Stichting Open Arms ondersteund. Deze stichting is een initiatief van de Samenwerkingsgemeente Alexanderpolder om missionaire en diaconale activiteiten in deelgemeente Rotterdam Prins Alexander, en met name in de wijk Het Lage Land te coördineren. Via het missionaire werk dat hieruit voortvloeit, vinden mensen de weg naar het Woord en de kerk.

4.2.13. Rotterdam-Charlois (ICF)

In verband met beroepingswerk heeft de kerkenraad een verzoek aan deputaten gericht om voor de tweede keer in aanmerking te komen voor een periode met subsidie. Deputaten hebben daarin bewilligd, samen met deputaten onderlinge bijstand en advies, zodat het nu voor een weinig kapitaalkrachtige zendingsgemeente mogelijk wordt een eigen predikant te hebben.

4.2.14. Rotterdam-Charlois (House of Hope)

Samen met deputaten diaconaat geeft ook het deputaatschap evangelisatie enige steun aan dit verder erg goed lopende diaconale project in Rotterdam-Zuid. De kerkelijke steun is van waarde, omdat daardoor ook andere financiers en vermogensfondsen over de streep gehaald worden om te steunen.

4.2.15. Rotterdam-Oost/Capelle a/d IJssel

De periode van ondersteuning van het project in de wijk Schollevar is geëindigd. In het evaluatiebezoek werd de vraag bij deputaten neergelegd om samen met de IZB met de kerkenraad mee te denken over de richting waarin het missionaire werk zich verder zou moeten ontwikkelen. Op deze wijze blijven deputaten betrokken, ook nu de periode van subsidie voorbij is.

4.2.16. Rotterdam-West

Na de opheffing van de gemeente van Rotterdam-West is er intussen een start gemaakt met het project Thuis in West. Deputaten onderhouden hun contacten hiervoor met de kerkenraad van Oud-Beijerland. Er is een pand aangekocht als uitvalsbasis voor de werkzaamheden van Thuis in West. Intussen werden er werkers aangesteld die hier gaan pionieren waarbij de focus ligt op kind en gezin met als uiteindelijk doel dat er een nieuwe gemeente van Christus in Rotterdam West zal ontstaan.

4.2.17. Rotterdam-Zuid

In het voorjaar van het jaar 2009 besloten de CGK en de GKv in Rotterdam Zuid, die intussen een samenwerkingsgemeente vormen, om gezamenlijk het missionaire werk ter hand te nemen in de Rotterdamse wijk Beverwaard. Dit is een wijk waarin tot 2009 nog weinig kerkelijke activiteit was ontplooid. De hoop en het gebed van beide kerken is dat onder Gods zegen kan worden gewerkt aan gemeentestichting in deze wijk. Vanaf september 2010 zijn er kerkdiensten die goed bezocht worden. Van de bezoekers woont zeker 80 procent (!) in de wijk zelf met een zeer diverse afkomst: Surinaams, Antilliaans, Afrikaans, Nederlands; ook een enkeling van Aziatische afkomst. Er is onder hen blijdschap dat er nu ook in de Beverwaard een kerkgemeenschap is. Zeker 10 procent van hen heeft een buitenkerkelijke afkomst; deze mensen komen meestal mee met de andere bezoekers. Na aanstelling van een missionair werker in 2012 wordt ook dit project in de opbouwfase door deputaten ondersteund.

4.2.18. Utrecht-West

In mei 2011 kon gestart worden met een subsidietraject ten behoeve van het werk van evangelist Joan Bonhof voor de ICF-gemeenschap die vanuit missionair werk van de gemeente van Utrecht-West is ontstaan. Het is de bedoeling dat deze gemeenschap zich in de komende jaren richting zelfstandigheid zal ontwikkelen.

4.2.19. Zaandam

Drie jaar hebben deputaten, samen met diaconaat, steun gegeven aan het project 'Samen Thuis' van de Menorahgemeente in Hofwijck. Een mooi project waarin de gemeente de liefde van God in daden en met woorden duidelijk kan maken onder de mensen.

4.2.20. Zoetermeer

In Zoetermeer is met steun van Deputaten gewerkt aan de opbouw van Perron 28 in de wijk oosterheem. Een pand in de wijk waar diaconaal en missionair werk wordt gedaan. De aanvankelijke samenwerking met de PKN-Ichthuskerk is helaas spaak gelopen en nu is de Lichtzijde (NG/CG) in contact met de GKv om samen missionair werk in de stad te ondernemen. Consulenten zijn hier adviserend in betrokken.

4.3. Werkers

Net als in de vorige verslagperiode hebben deputaten ook in deze drie jaren extra aandacht geschonken aan de ontmoeting, coaching en training van missionaire werkers. Zij hebben immers een verantwoordelijke en kwetsbare positie.

4.3.1. Ontmoetingsdagen

Jaarlijks organiseren deputaten een ontmoetingsdag voor missionair werkers. Elk jaar wordt de dag op een andere locatie gehouden; de missionair werkers zijn dan te gast op één van de projecten, zodat ze ook bij elkaar 'in de keuken' kunnen kijken. In de afgelopen jaren waren dat Haarlem, Almere en Rotterdam-Oost/Capelle aan den IJssel. Op deze dag vindt uitwisseling van ervaringen plaats en wordt toerusting geboden. Thema's waren in de afgelopen jaren: 'Hoe bereiken we de onbereikten?', 'Herstart of herplant, wat betekent dat voor de bestaande gemeente?' en 'Pastoraat in missionaire context'. De deelname aan de ontmoetingsdagen is goed.

4.3.2. Coaching

Drie jaar lang, in 2010, 2011 en 2012, hebben deputaten een training van tien dagen verzorgd voor in totaal ruim 34 missionair werkers en predikanten uit missionaire gemeenten. Daarbij ontvingen de werkers persoonlijke coaching en praktische toerusting. Ze werden geholpen om ook in de eigen projecten goede begeleiding van medewerkers op te zetten en er zijn intervisiekringen gevormd voor doorgaande ondersteuning van elkaar. Deputaten zijn dankbaar voor de professionele inbreng van consulent Dingemane en Coby van der Zee (gediplomeerd supervisor) in de coaching.

4.3.3. Training (kandidaat)ambtsdragers in zendingsgemeenten

In 2011 is voor de 2e keer een training van vier dagdelen gegeven om (kandidaat)ambtsdragers in zendingsgemeenten voor te bereiden op en toe te rusten voor hun taak. Er waren zestien deelnemers uit vijf verschillende zendingsgemeenten. De training werd gegeven door consulent Dingemane, met gastlessen door ds. J. Westerink en TUA-student Herman Carlier.

5. Cluster II: bezinning en toerusting (B&T)

Doel:	De bezinning (en het bevorderen van bezinning) op het wezen van het evangelisatiewerk – op het niveau van het deputaatschap, van kerkenraden, predikanten, werkers en gemeenteleden -, opdat ieder (van de genoemde instanties en personen) binnen de eigen mogelijkheden gestimuleerd wordt in overeenstemming met de visie <i>Naar een gastvrije kerk</i> .	
Bemensing:	samenroeper:	ds. H.J.Th. Velema
	rapporteur:	ds. R.G. den Hertog
	leden:	ds. M. Groen ds. H. Jonkman
	consulenten:	A. Dingemane M.C. Mulder
	adviseurs:	drs. J. van 't Spijker ds. J.C. Wessels

5.1. Inleiding

Het cluster bezinning en toerusting heeft binnen het deputaatschap tot taak de vragen die zich vanuit de praktijk van het missionaire werk binnen onze kerken naar voren komen te signaleren en theologisch te doordenken, mede met het oog de toerusting van bestaande kerken en nieuwe initiatieven. Vanuit deze opdracht heeft het cluster zich vooral gericht op de opdrachten 5 en 10 van de GS van 2010.

Gaandeweg werd het deputaten steeds duidelijker dat die opdrachten te veelomvattend waren om in één intersynodale periode af te ronden. Deputaten bieden uw vergadering dan ook geen afgerond werkstuk aan.

In de onderstaande paragrafen doen deputaten verslag van de werkzaamheden die zij verricht hebben, terwijl in bijlage 2 de bevindingen opgetekend staan, die tijdens die werkzaamheden werden opgedaan.

5.2. Aandachtsgebieden en aanpak [zie bijlage 2, ad 5.2]

Deputaten hebben zich bij de uitvoering van de opdrachten 5 en 10 van de generale synode 2010 de volgende vragen gesteld:

1. Wat zijn de vragen die in de zendingsgemeenten spelen?
2. Hoe kan leiding gegeven worden aan de bezinning hierop?
3. Hoe kunnen we dit punt in wederkerigheid van elkaar leren?
4. Hoe komen we tot bruikbare handreikingen en adviezen?

Uitgangspunt bij de beantwoording van deze vragen was het woord 'wederkerigheid'. Het cluster heeft getracht om voorwaarden te creëren waarin de bestaande kerken en de zendingsgemeenten elkaar onderling konden dienen en helpen.

Begin 2011 werd een plan vastgesteld om de nieuwe gemeenten zelf op te zoeken. Dit werd een gezamenlijke actie van de clusters B&T en KOS, waarin afgevaardigden met de zendingsgemeenten in gesprek zijn gegaan. Uitgangspunt was niet alleen om de vragen vanuit de zendingsgemeenten boven tafel te krijgen, maar ook om te zoeken naar leerpunten voor de bestaande kerken. In deze ontmoetingen stond de door de synode verlangde wederkerigheid centraal.

Zes zendingsgemeenten – Via Nova (Amsterdam), Hoop voor Noord (Amsterdam-Noord), Haarlem, ICF-Rotterdam, Utrecht-West en Zaandam - werden verdeeld onder de leden van het cluster B&T. Aan hen werden zes deputaten van het cluster KOS gekoppeld.

De gesprekken hadden zeven kernpunten:

1. het missionaire karakter van de zendingsgemeente;
2. bereiken de zendingsgemeenten niet-gelovigen;
3. leerpunten voor bestaande Christelijke Gereformeerde Kerken;
4. adviezen uit de kerken voor de zendingsgemeenten;
5. zichtbare tekens en rituelen;
6. leiderschap;
7. pastoraat.

Tijdens het onderzoek bleken de onderlinge contacten die tijdens de vele bezoeken die aan de nieuwe gemeenten gebracht zijn, van grote waarde. De gesprekken hebben over en weer meer verbondenheid gegeven. Heel vaak werd ontdekt, dat wat in de nieuwe gemeenten speelt, ook in bestaande gemeenten aan de orde is, en dat we metterdaad in wederkerigheid van elkaar kunnen leren. Dat wordt alleen ontdekt in echte ontmoetingen, waar ruimte is om van hart tot hart met elkaar te spreken.

5.3. Bezinningsvergaderingen [zie bijlage 2, ad 5.3]

Omdat het cluster het hele deputaatschap wilde 'meenemen' in het onderzoek, werden de jaarlijkse bezinningsvergaderingen gewijd aan de opdrachten, waar deputaten uw vergadering om vroegen en die de synode aan deputaten gaf.

5.3.1. September 2010 [zie bijlage 2, ad 5.3.1]

In de bezinningsvergadering van 2010 hielden deputaten zich bezig met de vragen, die aan de zendingsgemeenten gesteld zouden moeten worden. Drs. W. Dekker (IZB) diende het deputaatschap met een inleiding.

Naar aanleiding van deze bezinning werd besloten om de vragen te clusteren rondom drie thema's: 'sacramenten en rituelen', 'leiderschap' en 'pastoraat'.

5.3.2. November 2011

Voor de bezinningsvergadering in 2011 werden drie vertegenwoordigers van de zendingsgemeenten uitgenodigd om inzicht te geven in de vragen die bij hen spelen rond contextualisatie en in de belemmeringen die soms ervaren worden in bepaalde kerkelijke regelgeving, die niet altijd op de missionaire situatie is afgestemd. Drs. G.J. Roest van Via Nova (Amsterdam), drs. A.Th. van Olst (Utrecht-West) en ds. P.J. den Hertog (Zaandam) gaven het deputaatschap voldoende stof voor een goede discussie.

Uit de bespreking kwam o.a. naar voren dat het van groot belang is dat predikanten in bestaande gemeenten kennis maken met de manier waarop het evangelie in deze nieuwe gemeenten vrucht draagt en wortel schiet in de levens van mensen die geen of weinig kerkelijke traditie kennen. Deze kennismaking met wat er in de nieuwe gemeenten gebeurt kan het missionaire getuigenis vanuit bestaande gemeenten ten goede komen. Om die reden werd een voorstel geschreven om predikanten de mogelijkheid te bieden een vorm van stage te ontvangen in zendingsgemeenten, zie bijlage 3.

5.3.3. September 2012 [zie bijlage 2, ad 5.3.3]

De bezinningsvergadering van september 2012 was gewijd aan de scripties van Berrevoets en Carlier. Helaas was Berrevoets verhinderd aanwezig te zijn. Daarnaast hadden deputaten Alrik Vos uitgenodigd die onder leiding van dr. Stefan Paas een masterscriptie schreef over onder de titel HOOP, een onderzoek naar de missionaire effectiviteit van kerkplantingen binnen de NGK, CGK en GKv in Nederland.

5.4. Samenwerking met TUA in het onderzoek [zie bijlage 2, ad 5.4]

De samenwerking met de TUA in het onderzoek, waartoe uw vergadering opdracht gaf, had als vrucht de totstandkoming van een tweetal scripties onder leiding van de docent missiologie, drs J. van 't Spijker.

Ganpat Berrevoets schreef over de vragen rond verbond en sacramenten. Herman Carlier richtte zich op de vragen rond leiderschap en gereformeerde kerkstructuur. Beiden hebben hun bevindingen met het cluster B&T/deputaatschap besproken.

5.5. Pastoraat

Over het cluster vragen met betrekking tot pastoraat (zie 5.3.1) heeft de aandacht van het cluster vooral vorm gekregen in de gesprekken die met de verschillende zendingsgemeenten zijn geweest. Mede naar aanleiding van de vragen die hieruit naar voren kwamen is dit het thema geweest van de op 4 maart 2013 gehouden ontmoetingsdag voor missionair werkers. De vaste adviseur van het cluster B&T, drs. J. van 't Spijker, heeft op die dag een inleiding gehouden over pastoraat in de missionaire context. *Wanneer uw vergadering daartoe opdracht geeft, zal in de komende periode een intensievere bezinning op dit gebied plaats hebben.*

5.6. Verdergaande bezinning

Daarnaast heeft het cluster B&T geconstateerd dat er een meer diepgaande bezinning nodig is. In opdracht 5 van de GS 2010 heeft het deputaatschap de opdracht gekregen om de missionaire implicaties van het gereformeerde belijden opnieuw te doordenken. Gaandeweg werd het cluster echter meerdere malen geconfronteerd met het feit dat het gereformeerde belijden en de gereformeerde kerkordening ontstaan zijn in een andere culturele situatie dan die waarin wij nu leven. De gereformeerde belijden en de Kerkorde zijn ontstaan in de tijd van het Corpus Christianum en ademen begrijpelijkerwijs ook die sfeer. Mede daarom is er binnen deze geschriften weinig tot geen aandacht voor de missionaire taak van de kerk. Het cluster B&T heeft daarom gemeend dat het goed is om van uw vergadering een opdracht te vragen tot verdergaande bezinning ten aanzien van het missionaire gehalte van de gereformeerde belijden en Kerkorde.

5.7. Samenwerking met de TUA en EA

5.7.1. Cursus missionair preken en expertmeeting

In de afgelopen jaren heeft een behoorlijk aantal predikanten deelgenomen aan de cursus 'missionair preken' die gezamenlijk met de TUA werd georganiseerd. Predikanten worden tijdens deze cursus uitgedaagd om zich te bezinnen op het missionaire gehalte hun eigen manier van preken. Het ligt in de bedoeling om deze cursussen te blijven organiseren. Ook als het gaat om de opdracht van de synode om *de missionaire implicaties van het gereformeerde belijden* opnieuw te doordenken, maakt het cluster graag gebruik van de expertise van de TUA. Zo is het de bedoeling om in overleg met de TUA en deputaten zending een zgn. expertmeeting te organiseren over het thema 'ambt en context'. De vraag die daarbij centraal staat is hoe de gereformeerde ambtsleer zou moeten functioneren in de 21e eeuw.

5.7.2. Samenwerking met de Evangelische Alliantie

Naast de samenwerking met de TUA, wordt er ook steeds nauwer samengewerkt met de Evangelische Alliantie. Ds. J.C. Wessels, directeur van de EA, is aan het cluster B&T verbonden als vaste adviseur. Het is de wens van deputaten dat deze samenwerking in de komende periode wordt geïntensiveerd, vanuit de overtuiging dat de vragen van de huidige tijd gedeeld worden met broeders en zusters uit verschillende kerken.

De Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland hebben het netwerk van de Evangelische Alliantie, bestaande uit 6 kerkgenootschappen, 250 individuele gemeenten, 130 christelijke organisaties en een groeiend aantal persoonlijke deelnemers, veel te bieden en andersom. Te denken valt aan bijbels-theologische bezinning en missionaire ervaring.

Om de band met de Evangelische Alliantie te versterken en op een wezenlijk ander niveau te tillen, namelijk niet alleen dat van samenwerkende organisaties, maar dat van samenwerkende kerkgenootschappen met een missionaire identiteit, stellen deputaten uw vergadering voor, dat de CGK als kerkgenootschap deelnemer wordt van de stichting Evangelische Alliantie en dat deputaten evangelisatie de kerken vertegenwoordigen.

5.8. Overige aandachtsgebieden en taakvelden

Naast de fundamentele bezinning op de bovengenoemde aandachtsgebieden zijn er ook andere gebieden en taken waar op het cluster zich blijvend richt.

5.8.1. Consulents en bewustwording onder gemeenteleden

Deputaten Evangelisatie maakt met voldoening gebruik van de inzet van drie evangelisatie consulents. Met name als het gaat om het kweken van missionaire bewustwording in de bestaande gemeentes ligt er voor hen een rol.

De consulents zijn nog steeds in heel wat gemeenten bezig met de cursus 'getuigende gemeente'. Het is van groot belang dat juist de lokale kerk haar taak in de eigen omgeving ziet, dat er visie gevormd wordt en dat het komt tot een uitwerking van plannen. Met dankbaarheid kan worden gezegd, dat deze cursus met veel voldoening wordt gegeven.

5.8.2. Aandacht voor het platteland

Er dient met grote nadruk aandacht gegeven te worden aan de realisering van de missionaire opdracht op het platteland. Met name de laatste tijd is het cluster hier mee bezig. Het blijkt dat de vragen en de uitdagingen in kleine dorpsgemeenten volstrekt anders zijn dan die in de grote steden. Daarnaast constateren we dat de projecten in grootstedelijke gebieden de aandacht krijgen, terwijl de situatie op het platteland minstens net zo urgent is.

In het voorjaar van 2013 heeft het cluster zich bezig gebogen over een notitie van consulent Dingemanse over de missionaire situatie op het platteland. Uit deze bespreking werd duidelijk dat er op de volgende gebieden kansen lagen voor wat betreft de stimulering van de missionaire werfkracht op het platteland:

1. toerusting van gemeenteleden;
2. toerusting van predikanten;

3. verbreding van het traditionele diaconaat;
4. stimulering van missionaire groepsvorming;
5. actievare samenwerking met andere kerken in de regio.

Deputaten verzoeken uw vergadering hen opdracht te geven om in de komende periode deze bevindingen uitgebreid te bespreken met vertegenwoordigers van kerken op het platteland.

5.8.3. Interkerkelijke samenwerking

Het cluster B&T is zich bewust van het feit dat de bezinning op de missionaire taak van de kerken niet een zaak is die alleen de CGK aan gaat. Daarom zoekt het cluster waar mogelijk de samenwerking met vergelijkbare instanties binnen andere (gereformeerde) denominaties. Dit resulteert in regelmatig overleg en gezamenlijke activiteiten. V.w.b. het laatste kan gewezen worden op evangelisatie websites die in 2012 in de lucht gingen en die in nauw overleg met de IZB zijn vormgegeven.

5.9. Handreikingen

Als deputaten de zendingsgemeenten 'concrete handreikingen en adviezen' moeten geven op elk van de hier genoemde terreinen, dient beseft te worden dat daarmee ook spanningen opgeroepen kunnen worden. Het geven van adviezen kan ervaren worden als een inmenging 'van bovenaf' die de opbouw en de continuïteit van het eigen werk in de zendingsgemeenten kan belemmeren.

De concrete handreikingen aan zendingsgemeenten zijn daarom vooral vorm gegeven in een groot aantal ontmoetingen. Als we denken aan verdere concrete handreikingen, zal dat ons inziens met name in de sfeer van het faciliteren van meer van zulke ontmoetingen moeten liggen, waarbij vanuit concrete situaties ideeën kunnen worden uitgewisseld en getoetst.

Volgens cluster B&T zou het raadzaam zijn om binnen onze kerken in het algemeen meer aandacht te hebben en te vragen voor deze nieuwe zendingsgemeenten. We denken daarbij in eerste instantie vooral aan de plek die dit nieuwe missionaire elan zou kunnen innemen aan de TUA. O.i. zou het belangrijk zijn om op de plek waar onze predikanten worden opgeleid ook heel nadrukkelijk aandacht te geven aan de ontwikkeling van missionaire werkers. Met name zouden we aandacht willen vragen voor de persoonlijke vorming van predikanten en missionaire werkers, die steeds vaker met nieuwe uitdagingen geconfronteerd worden.

6. Cluster III: materialen (MAT)

Doel:	De kerken helpen om (meer) missionaire gemeenten te zijn in overeenstemming met de visie <i>Naar een gastvrije kerk</i> d.m.v. publiciteit en voorlichting over de missionaire roeping van de kerk; het aanbieden van missionaire cursussen en materiaal voor doelgroepen.	
Bemensing:	samenroeper:	ds. J.G. Brienen
	rapporteur:	ds. S. Otten
	lid:	mw. J.W. de Waard

6.1. Doorgeven

Doorgeven, het informatiemagazine dat deputaten samen met de deputaatschappen zending en diaconaat uitgeven, heeft een verandering in de lay-out gekregen. Ook wordt het magazine op ander papier gedrukt. Namens het deputaatschap evangelisatie zit ds. H.J.Th. Velema in de redactie en consulent De Waard in de werkredactie.

Het is steeds weer een uitdaging om met aansprekende thema's de kerkleden te bereiken. Het is een bemoediging voor de betrokkenen, wanneer projecten en kerken in *Doorgeven* aandacht krijgen.

6.2. Website www.cgk.nl en e-mailnieuwsbrief

Door de websitecommissie van het Dienstenbureau werd gewerkt aan een aantal veranderingen van de website www.cgk.nl. De 'voorkant' van de website is dynamisch geworden: er staat nu steeds wisselende informatie op.

In deze verslagperiode zijn diverse digitale nieuwsbrieven uitgegaan. De nieuwsbrieven geven gelegenheid om in te springen op actuele activiteiten en ontwikkelingen. Er kwamen positieve reacties op.

6.3. Echo

Het blad *Echo*, dat door deputaten in samenwerking met de IZB wordt uitgegeven, krijgt meer het karakter van een magazine. Namens onze kerken zijn ds. L.C. Buijs en consulent De Waard leden van de redactie. Er worden nummers ontwikkeld voor specifieke doelgroepen zoals laaggeletterden.

6.4. Cursus *Getuigende Gemeente*

Het materiaal van de cursus *Getuigende Gemeente* heeft een nieuwe 'look' gekregen. Ter voorbereiding op de cursus kan een Bijbelstudieboekje gebruikt worden in kringen en verenigingen.

6.5. *Emmaüs* en *KringLeidersTrainingen*

Emmaüs was een project samen met de IZB en deputaten toerusting evangeliserende gemeenten (DTEG) van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Het werd nodig geacht de cursus te herschrijven. Afgelopen jaar is het materiaal herschreven door DTEG. In overleg is besloten dat DTEG het uit gaat geven. Daarmee komt een einde aan de samenwerking.

In verschillende gemeenten die werken met het *Emmaüs* materiaal werden *KringLeidersTrainingen* gegeven. Het is een intensieve cursus van zes dagdelen voor (aspirant) kringleiders van zoekersgroepen.

6.6. Zomerprojecten en DABAR

Er zijn nog drie plaatsen (Groet, Renesse en Bakhuizen) waar Christelijke Gereformeerde Kerken initiatiefnemer zijn van campingeangelisatie projecten. Voor de werving, begeleiding en toerusting wordt nauw samengewerkt met DABAR/IZB.

6.7. Evangelisatie via het internet

6.7.1. Inleiding

Op 20 maart 2012 werden de websites www.vragenovergeloof.nl en www.gelovenindekerk.nl gelanceerd. Hier ging een lange tijd van onderzoek en samenwerking aan vooraf. In 2008 werden de eerste ideeën hierover geboren op het Dienstbureau van de CGK, vanaf 2011 sloot de IZB zich aan. De websites moesten antwoord geven op de behoefte die in diverse kerken gepeild werd om op een inhoudelijk verantwoorde en volstrekt eigentijdse manier een korte uitleg van het evangelie te kunnen geven via het internet, en dienden daarvoor aan lokale gemeenten een goed middel in handen te geven. Het onderzoek dat aan de vorming van de websites vooraf ging stelde de vraag waar zoekers op het internet precies behoefte aan zouden hebben, vervolgens wat men juist bij kerken zou kunnen zoeken, en waar de specifieke kwaliteiten te vinden zijn die wij als kerken via het net naar voren kunnen brengen. Dit resulteerde in het opzetten van vier websites, waarvan in 2012 de eerste twee gestart zijn en de derde, www.gelooftengevoel.nl, in februari 2013.

6.7.2. Het eigene

Inhoudelijk bieden de websites meer dan vergelijkbare sites die er al waren, omdat we specifiek kerkelijke kwesties niet uit de weg gaan, zoals vragen over doop en avondmaal en over de praktijk van het kerk-zijn. We willen hierin niet alleen een eigen geluid laten horen vanuit de gereformeerde traditie; sterker, op veel websites van organisaties die makers van verschillende kerkelijke achtergrond samenbrengen, wordt dit soort vragen meestal zelfs geheel gemedend, zodat we menen dat er in dit opzicht een lacune door onze websites gevuld wordt.

Op een aantal plaatselijke websites komen sommige van deze vragen wel aan de orde, maar de wijze waarop wij de websites hebben vormgegeven kon alleen gerealiseerd worden, doordat er een redelijk budget voor was. Zowel de inhoud als de vormgeving hebben veel aandacht gekregen. De tekst was voor een deel al wel beschikbaar op de oude website van de CGK, maar de verzorgde vormgeving met corresponderende foto's en de ondersteuning door filmpjes waren vernieuwingen die binnen deze websites gerealiseerd kon worden. Het feit dat een grote Belgische uitgever vroeg, of men onderdelen van de websites gebruiken mocht voor lesmateriaal, laat zien dat de kwaliteit van deze websites ook door anderen gewaardeerd wordt.

Een derde innovatie betreft de manier waarop men op de inhoud van de websites kan reageren, met name via Social Media. Er is bij elk onderwerp gelegenheid een reactie te plaatsen via Facebook en gebruikers worden uitgenodigd zelf nieuwe content aan te dragen die vervolgens op de websites geplaatst kan worden. Op die manier is het de bedoeling dat plaatselijke gemeenten gestimuleerd worden in het gebruik van internet om het evangelie uit te dragen in eigen omgeving, en daar zelf niet allen passief maar ook actief in betrokken te raken. Deze interactiviteit heeft bij de lancering in de media de nodige aandacht gekregen.

6.7.3. Beheer

Voor de lancering van de websites is goed nagedacht over het modereren van de reacties die binnen konden komen. De websites dagen uit om reacties te geven, we hadden ervaring in het verwerken van vragen, zowel inhoudelijk als meer pastoraal, en wij wisten niet hoeveel van dergelijke vragen wij zouden kunnen verwachten. Daarom is een team van vrijwilligers aangezocht, die dit op zich wilden nemen, en hebben we ruimte gemaakt voor een professionele begeleiding van dit team, dat klein ingezet moest worden, maar eventueel uitgebreid zou kunnen worden. Per 1 maart 2013 werden hiervoor twee 'webpastores c.q. -coördinatoren' benoemd, met kennis en ervaring in het aansturen van een vrijwilligersteam en het beantwoorden van de vragen die hierbij naar voren kunnen komen. Lian van Dam-Romkes had ervaring in het begeleiden van teams vrijwilligers bij de student-versie van de internetcursus *Waarom Jezus?* en William den Boer had een theologische achtergrond, plus kennis van de kerkelijke kaart om gemeenten verder toe te rusten en te activeren tot het gebruik van de websites. Beiden zijn begonnen met een arbeidsomvang van 0,11 fte, met in het achterhoofd dat dit kon worden vergroot, als het werk zich zou uitbreiden.

Naast de genoemde taken van het aansturen van vrijwilligers en het toerusten van de achterban, werd Lian en William ook gevraagd om het gesprek over de websites via de sociale media sterker op de kaart te zetten en te stimuleren, in de hoop dat dit een goed middel zou kunnen zijn om meer gemeenten bij dit evangelisatiemiddel te betrekken.

6.7.4. Resultaten

Wanneer we terugzien op de resultaten die in 2012 werden behaald, constateren dat twee van de drie doelen die hierboven bij 'het eigene' van de websites werden genoemd, gerealiseerd zijn.

De websites konden worden gelanceerd en werden gezien en gebruikt. Een toenemend aantal lokale websites van gemeenten uit onze achterban heeft de banners van de beide websites opgenomen. De bekendheid groeit. Via de evangelisatieportal die ter ondersteuning is ingericht wordt divers pr-materiaal gedownload. Via de media is aandacht besteed aan de lancering van de drie sites. Op de Kerkendag op Urk is er een presentatie geweest en in de classis Apeldoorn is er classicaal aandacht aan geschonken. In de nieuwsbrieven van de IZB en de CGK wordt er op gewezen. De kwaliteit van de websites vindt erkenning.

Over het aantal bezoekers van de sites is onzekerheid geweest. De aanvankelijke cijfers die via webstat te zien zijn wezen op zeer grote bezoekersaantallen, voor de eerste site zelfs een kleine 10.000 per maand. Nadere analyse van de cijfers heeft uitgewezen, dat dit grote aantal de mensen insluit, die alleen de banners te zien krijgen die naar de websites verwijzen; dat zijn dus nog niet allemaal echte bezoekers. Via google analytics werden meer betrouwbare cijfers verkregen, die wijzen op een aantal tussen 700 en 800 unieke bezoekers per maand voor de website vragenovergeloof.nl en tussen 500 en 600 unieke bezoekers per maand voor gelovenindekerk.nl. De gemiddelde tijdsduur per bezoek is vrij kort: ongeveer 2 minuten. Ongeveer 1 op de 5 bezoekers heeft ook een of meer filmpjes gekeken, die specifiek voor de websites gemaakt zijn.

Er is contact geweest met een stichting die gelieerd is aan een internetbureau, Websites Nederland Foundation, om de cijfers verder te analyseren, en om advies in te winnen op welke manier het bezoekers-aantal te vergroten is. Inmiddels heeft het bureau na overleg met William den Boer toegezegd een subsidie in te zetten om ons hierbij van advies te dienen.

Een tweede punt van onzekerheid betreft de inzet van de websites door gebruikers van de sociale media. Wij wisten niet precies wat we op dat punt konden verwachten. Toen bleek dat de aandacht voor de websites via Social Media niet snel groter werd, hebben we de professionals aangespoord de inzet van Facebook en Twitter sterker te promoten en daarin het voortouw te nemen. Na herhaalde pogingen blijft een forse groei van het aantal gebruikers van Facebook die de websites in de eigen communicatie gaat gebruiken uit. Hier liggen uitdagingen voor de komende jaren: zijn onze verwachtingen op dit punt onrealistisch, of moeten we andere middelen inzetten?

Met betrekking tot de inhoud van de websites ontvingen deputaten één brief van een kerkenraad met kritische vragen. Er heeft een gesprek daarover plaats gehad, hetgeen leidt tot een bijstelling van enkele formuleringen en eveneens tot doorgaande bezinning op de inhoud.

Deputaten hebben de websites geëvalueerd in april 2013. Daarbij zijn een paar stevige noten gekraakt. Uitgangspunt is wel, dat de websites niet bedoeld zijn voor kerkmensen, maar voor mensen die op zoek zijn. Sommigen zijn wellicht alleen op zoek naar informatie over geloven, de bijbel, God, de kerk. Anderen zijn meer vanuit een levensvraag op zoek, op zoek naar de inhoud van het geloof, op zoek naar God.

Naast deze inhoudelijke reflectie, heeft de evaluatie binnen de werkgroep ook aandacht gevraagd voor een neveneffect dat het lanceren van de beide websites en de publiciteit daar omheen te weeg heeft gebracht. In toenemende mate zijn kerken zich ervan bewust dat het van belang is na te denken over de manier waarop men zich op het web presenteert. Dat betreft niet alleen direct evangelisatorische activiteiten, maar ook de presentie in algemene zin. Zo hebben we alle kerken uit de achterban van deputaten evangelisatie en IZB aangeschreven met de vraag of men via Google Maps zichtbaar wilde zijn, en hebben wij tips gegeven over de manier waarop dat te doen is. Er ontstaat in plaatselijke kerken een grotere 'mediagevoeligheid', waar ons project zeker aan heeft bijgedragen. De beide webcoördinatoren proberen het belang hiervan via presentaties en artikelen onder de aandacht te brengen. Ook op dit punt bezint de werkgroep zich op voortgaande toerusting.

Het gehele project heeft de belangstelling getrokken van de GkV. In 2013 werd het Centrum Dienstverlening Gereformeerde Kerken de derde participant in het project. Terugziende blijven er best vragen over de koers die gegaan zal moeten worden, maar overheerst de dankbaarheid voor het welslagen van dit samenwerkingsproject.

6.7.5. *Organisatie*

In de samenwerkingsovereenkomst die in 2012 werd getekend, worden de CGK en de IZB als de eigenaars van het project genoemd. Dit echelon houdt toezicht, in de praktijk is dat de directeur van de IZB, drs. L. Wülschleger en de voorzitter van het deputaatschap evangelisatie van de CGK, ds. H.J.Th. Velema (waarbij aangetekend wordt dat in juridisch opzicht de voorzitter van deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau de vertegenwoordiger is van de CGK). Het bestuur ligt bij de webredactie, bestaande uit een vertegenwoordiger van de IZB (Johan Timmer) en een van de CGK (Michael Mulder). De webredactie stuurt de betaalde medewerkers aan, en via hen ook de vrijwilligers, verdeelt het uitvoerende werk, maakt een inhoudelijk verslag van de werkzaamheden en doet verslag van de gemaakte kosten. Ter ondersteuning van de webredactie is er een projectgroep die als een denktank functioneert, waarin allen die een taak hebben bij de uitvoering betrokken zijn.

6.7.6. *Financiën*

Uit het financieel overzicht blijkt dat bij voortgaand beleid het project binnen de grenzen van de begroting zal kunnen blijven, hetgeen vereenvoudigd is door het toetreden van een derde participant.

7. *En verder*

7.1. *MEER*

7.1.1. *Verzoek en overwegingen*

In augustus 2011 kregen deputaten een verzoek van de Stichting Evangelisch Werkverband om partner te worden in het project *MEER*. De visie achter het project was om op 1 september 2012 bij honderdduizenden Nederlanders een prachtig lifestylemagazine gratis te bezorgen, dat zich richt op spirituele zoekers die niet naar de kerk gaan.

In eerste instantie waren de gevoelens van consultants en deputaten om hieraan mee te doen, niet onverdeeld positief, vanuit de gedachten: de inhoud staat al grotendeels vast en over het nut van een glossy valt te twisten.

Vanuit de contacten die consultant Mulder heeft met de IZB en met ds. Wessels, de directeur van de Evangelische Alliantie, valt er een nieuw licht op de zaak: de inhoud van de glossy ligt nog niet vast. De bedoeling is dat het blad een instrument kan worden in handen van de plaatselijke evangelisatiecommissies en van gemeenteleden als opstap voor een gesprek met buitenkerkelijke vrienden of kennissen. Zo kan de glossy functioneren als een zogenaamde 'stepping stone'. Die uitdrukking komt van een beeld van een groot continent aan de ene kant, een groot eiland aan de andere kant, en een aantal kleine rotsen die als stepping stones van het continent naar het eiland kunnen leiden. Mensen die Christus niet kennen kunnen via stepping stones, die op zich nog geen kerkelijke gemeenschappen zijn, tot een geloofsgemeenschap worden geleid.

7.1.2 *Voorwaarden en uitwerking*

In november 2011 besluiten deputaten met het project mee te doen onder de voorwaarden, dat:

- 1 er voldoende volume komt in de kerkelijke betrokkenheid bij dit project; als alleen twee of drie kleinere kerken meedoen, zal dit te weinig zijn om zoden aan de dijk te zetten; het liefst, dat ook de PKN in de stuurgroep meedoet;
- 2 helder wordt dat er nog een zekere mate van sturing in de artikelen mogelijk is;
- 3 in het magazine ook op onze stepping stones, te weten onze nieuwe websites, gewezen wordt, met indien mogelijk daaraan gekoppeld ons streven naar contactmogelijkheden met plaatselijke kerken.

Ds. Wessels is bereid om namens deputaten in de stuurgroep deel te nemen en zal er zijn best voor doen om de voorwaarden van deputaten gerealiseerd te krijgen.

Wanneer in februari 2012 de profeditie er is, zijn deputaten niet enthousiast; ze hadden er meer van verwacht, maar besluiten via ds. Wessels positief/kritisch mee te blijven denken.

In juni 2012 licht ds. Wessels een aantal zaken toe:

- de doelgroep van de glossy is een specifiek deel van de Nederlandse bevolking: leeftijdscategorie 30 – 50 jaar met een materialistische levensinstelling;
- de glossy wil een tool zijn in het evangelisatieproces/geloofsgesprek;
- de stuurgroep heeft, naar aanleiding van de kritiek van deputaten, een artikel herschreven en dat een minder prominente plaats gegeven.

Ds. Wessels zal nog bekijken, of het mogelijk is de websites van IZB/deputaten door middel van een artikel meer bekendheid te geven.

Deputaten hebben de kerkenraden geschreven over het project en de mogelijkheid om 'aan te haken' door exemplaren te bestellen ter distributie via gemeenteleden.

7.1.3. Evaluatie

Het is deputaten niet bekend hoeveel kerkenraden en evangelisatiecommissies gewerkt hebben met *MEER*; wel dat het gebruikt is. In veel plaatsen is in elk geval ruim gebruik gemaakt van de mogelijkheid het blad te bestellen en te distribueren. Gevolg hiervan is dat de investering die deputaten in het project deden weer terug ontvangen werd, en dat er zelfs sprake was van 'winstdeling' uit het financiële overschot. Helaas hebben deputaten echter wel de conclusie moeten trekken, dat hun inhoudelijke inbreng onvoldoende gehonoreerd is.

Deputaten zullen, wanneer er weer een dergelijk verzoek op hun tafel komt, net zoals bij het project *MEER* gebeurd is, in alle voorzichtigheid een beslissing nemen over het al dan niet deelnemen.

7.2. Brief aangaande beheersbaarheid

Deputaten werden benaderd door deputaten zending om hun handtekening te zetten onder de brief aan uw vergadering over de benadering van de zaken door uw commissie beheersbaarheid.

Omdat deputaten van mening waren dat bedoelde brief niet het meest geëigende middel was om uw vergadering te benaderen, hebben zij er hun handtekening niet onder geplaatst.

Wel stemmen zij in met de intentie van de brief: er dient niet eenzijdig gekeken te worden naar de uitgavenkant van de kerkelijke begrotingen; ook de inkomstenkant mag en moet voorwerp van onderzoek zijn. Daarbij onderstrepen we met deputaten zending dat we dankbaar mogen zijn voor het feit dat er vanuit onze kerken veel meer gedoneerd wordt voor doelen in Gods koninkrijk, dan de bedragen die zichtbaar worden bij de kerkelijke kassen. We verwijzen in dit verband naar enkele overwegingen in het rapport *Co-partners in zending* (bijlage 1).

7.3. Instructie PS van het Zuiden

De particuliere synode van het Zuiden deed uw vergadering een instructie toekomen met betrekking tot art 21 van de Kerkorde. In de toelichting op die instructie staat te lezen, dat de classis een briefwisseling heeft gehad met deputaten, 'waaruit blijkt dat deze problematiek niet aan de orde is bij de doordenking van wat aan het deputaatschap werd opgedragen door de GS 2010'.

Voor alle duidelijkheid moet gemeld worden, dat er een heel korte mailwisseling geweest is tussen de classis en deputaten. Daarin werd aan deputaten gevraagd, of 'er ook gesproken wordt over art. 21, lid 1 KO. Binnen de classis blijkt er behoefte te bestaan naar een nadere invulling van wat een zendingsgemeente is.' In de mail van de classis wordt ook de doop genoemd, maar niet de problematiek die leidde tot het indienen van een instructie.

Deputaten hebben geantwoord, dat de tekst van art 21 lid 1 van de Kerkorde niet in geding is. En dat – wat de doop betreft – de zendingsgemeenten hebben aangegeven dat er veel behoefte is aan onderwijs.

8. Financiën/toelichting op de begroting 2014-2016

8.1. Inleiding

In de afgelopen periode zijn de subsidies aan missionaire en missionaire diaconale projecten sterk opgelopen. Het beleid om gemeenten in missionaire zin te stimuleren heeft vruchten afgeworpen, hetgeen zich ook heeft vertaald in het starten van projecten. Dit heeft ertoe geleid dat in 2012 de jaarrekening van deputaten evangelisatie voor het eerst in een ruim aantal jaren een tekort vertoont. Ook 2013 zal om die reden met een fors tekort eindigen. Voor de komende intersynodale periode betekent dit dat niet in dezelfde mate aan verzoeken om financiële steun kan worden voldaan.

8.2. 2011-2013: toename subsidies en financieel resultaat

Deputaten verstrekken subsidies tot een derde van de aan een missionair project toe te rekenen kosten over een periode van 3 jaar, tot een maximum van € 50.000 over die 3 jaar. In de periode 2011-2013 is aan 13 gemeenten financiële steun verleend. Bij 6 daarvan is de subsidiërelatie in deze periode geëindigd of zal deze eindigen. Bij de overige 7 is de subsidiërelatie in deze periode gestart, en zal deze doorlopen in de komende intersynodale periode. Overigens is daarnaast op basis van een garantieregeling financiële steun verstrekt aan het missionaire diaconale project House of Hope in Rotterdam. Het aantal gemeenten dat aldus tijdelijk financieel werd gesteund, is sinds de start van dit beleid in 2006 geleidelijk opgelopen (voorheen werd een beperkt aantal gemeenten langdurig gesteund). Bij een van de nog lopende projecten (Rotterdam-Charlois/ICF) is de steun verstrekt op grond van de voor de huidige periode gecreëerde mogelijkheid om steun te verlenen aan zendingsgemeenten met overwegend minder draagkrachtige leden. Dat in 2012 en 2013 de resultatenrekening een tekort vertoont, is op zich niet een groot probleem. In de voorgaande jaren was steeds sprake van een overschot. Zo is in de periode 2008-2010 in totaal voor circa € 100.000 aan het eigen vermogen toegevoegd. Met het verwachte tekort in 2013 komt het eigen vermogen ultimo 2013 uit op circa € 440.000, overeenkomend met ruim 1,25 maal de jaarlijkse lasten.

8.3. Omslag

Voor de periode 2014-2016 is een omslag van € 4,00 per lid/dooplid als uitgangspunt genomen, hetzelfde bedrag als in de periode 2011-2013. Hoewel de ontwikkelingen ten aanzien van missionaire projecten en daarmee in de subsidieverlening een stijging van de omslag zouden rechtvaardigen, wordt daarvan afgezien in het licht van de wens de kerkelijke omslagen in de hand te houden.

8.4. Voorzien tekort en maatregelen

Vanwege de lopende subsidieverlening aan projecten is voor 2014 een beperkt tekort in de begroting opgenomen. Overigens zal worden bezien of de voorgenomen bijdrage aan Rotterdam-Charlois/ICF in de jaren 2014 en 2015 kan worden verhaald op het nieuwe deputaatschap 'Co-partners in zending', mocht de synode besluiten tot de instelling hiervan. Dit voorstel beoogt immers te voorzien in een structurele oplossing voor steun aan zendingsgemeenten met overwegend minder draagkrachtige leden en is daarmee de voortzetting van de tijdelijke maatregel die voor de periode 2011-2013 is getroffen.

Om de begroting voor de jaren daarna rond te krijgen zullen deputaten de tering naar de nering moeten zetten. Gegeven het grote beroep dat gemeenten op de consultants doen, kan niet worden gesneden op de personeelskosten. Wel zal worden bezien of meer inkomsten kunnen worden verkregen uit het ter beschikking stellen van materialen en de diensten die door de consultants van deputaten evangelisatie worden verricht. Dit zal echter niet veel zoden aan de dijk zetten. Dit impliceert dat alleen op subsidieverlening materieel kan worden bezuinigd. De volgende maatregelen willen deputaten treffen:

- 4 In de periode 2011-2013 hebben deputaten een financiële bijdrage van € 9.000 per jaar verstrekt aan de TUA ten behoeve van het wetenschappelijke onderzoek door drs. J. van 't Spijker op het terrein van missiologie en evangelistiek. Gegeven de budgettaire krapte wordt deze bijdrage in de komende GS-periode verlaagd tot € 6.000 per jaar.
- 5 Na jaren van geleidelijke stijging is de subsidie aan de stichting Evangelie & Moslims in de periode 2010-2013 bevroren. Deputaten ontkomen er niet aan ook deze bijdrage geleidelijk te verlagen. Conform de begroting is de bijdrage in 2016 met ruim 5% gereduceerd ten opzichte van 2013.
- 6 Deputaten overwegen de maximale bijdrage aan missionaire projecten met 10% te verminderen, tot € 45.000 over een periode van 3 jaar.

8.5. Deputaatschap 'Co-partners in zending' en vermogen

Ten slotte leidt het voorstel om te komen tot een deputaatschap 'Co-partners in zending' tot een storting ten bedrage van € 25.000 in desbetreffende kas als bijdrage in het startkapitaal. Deze eenmalige storting wordt rechtstreeks ten laste gebracht van het eigen vermogen.

Bovengenoemde ontwikkelingen leiden tot een verdere reductie van het eigen vermogen tot ruim € 400.000, maar dit blijft daarmee nog boven de minimale eis van eenmaal de jaarlijkse lasten.

9. Voorstellen

Deputaten doen uw vergadering een aantal voorstellen. Omdat die voorstellen nogal verschillen van onderwerp, zijn ze in vier categorieën verdeeld.

Deputaten stellen uw vergadering voor te besluiten om:

- 9.1 met betrekking tot het deputaatschap:
 - 9.1.1 het werk en het beleid van deputaten goed te keuren;
 - 9.1.2 de begroting goed te keuren de jaarlijkse omslag vast te stellen op € 4,00;
 - 9.1.3 opnieuw zeven deputaten te benoemen;
 - 9.1.4 deputaten op te dragen een verdergaande bezinning te doen naar het missionair gehalte van de gereformeerde belijdenis en de kerkorde en de resultaten van die bezinning te rapporteren aan de volgende synode;
 - 9.1.5 deputaten op te dragen om de bevindingen van de bezinning op de vraag hoe de kerken in de niet-grootstedelijke gebieden kunnen worden geholpen een gastvrije kerk te zijn, diepgaand te bespreken met vertegenwoordigers van kerken op het platteland;
- 9.2 met betrekking tot zendingsgemeenten deputaten op te dragen:
 - 9.2.1 met de zendingsgemeenten in wederkerigheid te blijven spreken over
 - 9.2.1.1 de sacramenten, waarbij aandacht gegeven dient te worden aan:
 - 9.2.1.1.1 bezinning op betekenis van de sacramenten;
 - 9.2.1.1.2 versteviging van het onderwijs aangaande de sacramenten;
 - 9.2.1.1.3 bezinning op de vormgeving van de viering van de sacramenten met het oog op de missionaire context;
 - 9.2.1.1.4 bezinning op de taal en de inhoud van de formulieren voor doop en avondmaal;
 - 9.2.1.2 de andere rituelen, waarbij aandacht gegeven dient te worden aan:
 - 9.2.1.2.1 het uitwisselen van ervaringen
 - 9.2.1.2.2 het zoeken naar verankering van de rituelen in de Bijbelse boodschap;
 - 9.2.1.3 de kadervorming, waarbij aandacht gegeven dient te worden aan goed onderwijs;
 - 9.2.1.4 het pastoraat, waarbij aandacht gegeven dient te worden aan:
 - 9.2.1.4.1 onderlinge uitwisseling van ervaringen;
 - 9.2.1.4.2 bezinning op nieuwe pastorale vragen;
 - 9.2.1.4.3 doordenking van wat in het pastoraat bij de gemeenten hoort te liggen en wat onder professionele leiding moet gebeuren;
 - 9.2.2 de wederzijdse betrokkenheid tussen bestaande kerken en zendingsgemeenten te vergroten door een blijvende uitwisseling te stimuleren en te faciliteren;
 - 9.2.3 een stage voor predikanten in zendingsgemeenten te faciliteren;
 - 9.2.4 de bezinning op de positie van de evangelist te stimuleren;
- 9.3 met betrekking tot de kerkorde
 - 9.3.1 artikel 4 lid 6d K.O. als tweede zin op te nemen:
Hierna zal hij de formulieren van enigheid staande de vergadering ondertekenen. (zie voor het ondertekeningformulier bijlage 39);
 - 9.3.2 aan artikel 52, lid 1 toe te voegen:
De ondertekening door de evangelist naar art. 4 K.O. zal plaats vinden bij het onderzoek van de evangelist;
 - 9.3.3 bijlage 18, art. 4, regel 5 te wijzigen: zeven in plaats van drie;
 - 9.3.4 bijlage 18, art.5, h in te voegen:

- het aandacht geven aan de pastorale, diaconale, financiële, organisatorische en kerkordelijke problemen van kleiner wordende gemeenten in grootstedelijke gebieden;*
- 9.3.5 bijlage 18, art.5, i in te voegen:
het opwekken, adviseren en voorlichten van kerkenraden inzake het stichten van zendingsgemeenten.
- 9.4 en verder:
- 9.4.1 een nieuw deputaatschap in te stellen (Co-partners in zending), bestaande uit drie door de generale synode te benoemen leden (voorzitter, secretaris en penningmeester) en vier leden te benoemen door de deputaatschappen diaconaat, evangelisatie, onderlinge bijstand en advies en zending, met de opdracht
- 1 te inventariseren welke zendingsgemeenten al dan niet in aanmerking komen voor het ontvangen van financiële steun boven de steun die volgens de door de deputaten OB&A gehanteerde criteria aan gemeenten in ons kerkverband kan worden verleend, met het oog op verlichting van de lasten van gemeenten met minder draagkrachtige leden;
 - 2 hiertoe eigen criteria vast te stellen;
 - 3 aan de hand van de gevonden gegevens en de eigen criteria vast te stellen of en in hoeverre aan een zendingsgemeente bijzondere steun moet worden verleend en op welke wijze de desbetreffende classis daarbij betrokken kan worden;
 - 4 binnen de kerken actieve publiciteit te voeren met als doelstellingen:
 - 4.1 het onder de aandacht (laten) brengen van de zendingsgemeenten als nieuwe vormen van kerkelijk leven binnen ons kerkverband;
 - 4.2 het stimuleren van gevestigde kerken een band aan te gaan (jumelage) met een zendingsgemeente en in een wederkerige relatie elkaar van dienst te zijn. Dat betreft een geestelijke steun, wederzijdse bemoediging in de opdracht om te getuigen van het evangelie in ieders situatie, en ook een financiële steun, waarin de financieel sterkere bereid is de zwakkere te helpen;
 - 4.3 het stimuleren van gevestigde kerken, die niet komen tot een jumelage, hun offervaardigheid (mede) te richten op de financiële ondersteuning van die zendingsgemeenten die volgens de criteria van de deputaten 'Co-partners in zending' daarvoor in aanmerking komen – en daartoe een door het deputaatschap zelf te beheren kas (kas 'Co-partners in zending') van middelen te voorzien;
 - 4.4 het daadwerkelijk volgens vastgestelde criteria ondersteunen van zendingsgemeenten die niet komen tot jumelage;
 - 4.5 het stimuleren van en hulp bieden aan de zendingsgemeenten om ook langs andere wegen financiële steun te verkrijgen.
- 9.4.2 als kerkgenootschap lid te worden van de stichting Evangelische Alliantie en deputaten evangelisatie op te dragen de kerken te vertegenwoordigen.

10. Slot

Deputaten hopen met het bovenstaande te hebben laten zien, hoe zij aan de door uw vergadering verstrekte opdrachten gewerkt hebben.

H.J.Th. Velema, voorzitter
L.B.C. Boot, secretaris
B. van Amerongen, penningmeester

Bijlage 1

Vorstel tot uitbreiding van hulp aan financieel minder draagkrachtige zendingsgemeenten in Nederland

Constateringen

1. Wij spreken over zendingsgemeenten die door de classis als zodanig zijn erkend, overeenkomstig de regeling beschreven in artikel 21 van de K.O.
2. OB&A biedt al mogelijkheden tot financiële steun aan kleine gemeenten (tot 250 leden), waarvan de leden minimaal € 265,- per lid aan de kerk bijdragen (m.n. ter dekking van predikantskosten of kerk(ver)bouw).
3. Voor financieel minder draagkrachtige zendingsgemeenten moet het dus gaan om additionele factoren die extra steun noodzakelijk maken. Dat additionele ligt in de specifieke omstandigheid dat zendingsgemeenten veelal bestaan uit leden die uit de armere lagen van de bevolking komen.
4. Om deze reden is het verhelderend om de term 'financieel minder draagkrachtige zendingsgemeenten' te herijken. Het gaat ons primair om zendingsgemeenten met financieel minder draagkrachtige leden. Daarom kan een objectief criterium zoals OB&A hanteert van een minimum bijdrage per lid voldoen om te beoordelen welke gemeente de meeste steun nodig heeft. Er zijn zendingsgemeenten die bestaan uit leden met een zelfde soort inkomen als leden uit andere Christelijke Gereformeerde Kerken. Om hen is het ons niet te doen. Deze nieuwe kerken moeten juist niet geholpen worden om de eigen leden passief te maken in het geven, maar gestimuleerd worden de eigen leden toe te rusten in het nakomen van hun kerkelijke financiële verantwoordelijkheid. Dat ligt anders bij zendingsgemeenten die een grote toeloop hebben gekregen van leden die vrijwel allen veel minder dan een modaal inkomen genieten. Vanuit het contact met hen is de vraag gerezen die door de GS aan ons is voorgelegd.

Overweging

Enerzijds stellen we vast dat onze kerken de 'vaste lasten' van gemeenten willen verminderen, zodat het creëren van een extra fonds via een bijdrage per lid in het huidige financiële klimaat niet wijs is. Anderzijds nemen we ook geheel andere bewegingen waar. Er worden door veel kerken naast de verplichte afdrachten

voortdurend extra financiële inspanningen gedaan, wanneer dat nodig blijkt te zijn. Het is hartverwarmend om te zien dat als het echt nodig is, er direct een grote giftenstroom op gang komt. In veel gemeenten wordt bovendien apart gegeven voor missionair diaconaal werkers, die door een plaatselijke kerk zijn uitgezonden. Zo wordt er buiten de reguliere afdrachten minstens een miljoen euro extra gegeven vanuit ons kerkverband, nog afgezien van de giften die buiten kerkelijke kaders om gaan. Het is van groot belang dit positieve geluid en onze dankbaarheid daarover helder te laten klinken.

Conclusie uit het overleg

Het komt ons dus als reëel voor om een deputaatschap in te richten, dat de nood van specifieke zendingsgemeenten verbindt met de mogelijkheden die andere gemeenten hebben extra te ondersteunen. Hiervoor zal een deputaatschap nodig zijn dat:

- Het vertrouwen krijgt uit de breedte van de kerken.
- Naast financiële ook geestelijke banden weet te leggen.
- Over voldoende financiële en diaconale deskundigheid beschikt, om een goede beoordeling te maken of steun in een specifieke situatie noodzakelijk is. Criteria die hierbij gewogen moeten worden:
 - o de financiële draagkracht van de leden;
 - o de bereidheid van de leden zich voor de kerk in te zetten, ook door VVB;
 - o de vraag of een zendingsgemeente in financieel opzicht gezond is te noemen.
- Over voldoende theologische - toegespitst: missionaire - deskundigheid bezit om te kunnen beoordelen of er sprake is van een helder missionair perspectief, dat hoop biedt voor groei.
- Over voldoende deskundigheid beschikt op het gebied van strategische communicatie om de gemeenten met meer mogelijkheden te interesseren en gelden hiervoor te werven c.q. ondersteunende geldstromen op gang te brengen.

In het overleg tussen de vier deputaatschappen (zending, diaconaat, OB&A en evangelisatie) is nadrukkelijk de vraag aan de orde geweest, of het wijs is een nieuw deputaatschap in het leven te roepen voor deze specifieke zaak. Het zou immers denkbaar zijn een fonds 'co-partners in zending' onder te brengen bij - bijvoorbeeld - het deputaatschap evangelisatie. Echter: alle vier de genoemde deputaatschappen dienen hier evenwichtig bij betrokken te worden, de financiering gaat geheel anders verlopen dan via subsidies uit een centrale kas, de wijze van benadering van gemeenten vraagt een geheel nieuwe inzet en communicatie, en de deskundigheden dienen niet uit één deputaatschap te komen, maar apart voor dit specifieke doel geselecteerd te worden. Om die reden stellen we voor hiervoor een nieuw deputaatschap in te richten met specifieke kwaliteiten en een eigen opdracht, uiteraard in nauw overleg met alle vier de genoemde deputaatschappen.

Classis

Omdat de classis beoordeelt of een project kan worden aangemerkt als zendingsgemeente, is het raadzaam dat de classis ook betrokken wordt bij het verkrijgen van extra inkomsten voor de betreffende zendingsgemeente, als dat noodzakelijk blijkt te zijn.

Voorstel

Concreet stellen we daarom aan de generale synode voor:

1. Een deputaatschap 'Co-partners in zending' (een naam die de wederkerigheid onderstreept) in het leven te roepen, bestaande uit drie door de GS te benoemen leden (voorzitter, secretaris en penningmeester), aangevuld met vier door de respectievelijke deputaatschappen te benoemen leden. Minimaal dienen hierin drie expertises aanwezig te zijn:
 - a. de financiële, met specifiek diaconale deskundigheid,
 - b. de theologische, met specifiek missionaire deskundigheid en
 - c. de communicatieve, met specifieke deskundigheid op het terrein van PR.
2. Dit deputaatschap krijgt als opdracht:
 - a. te inventariseren welke zendingsgemeenten al dan niet in aanmerking komen voor het ontvangen van financiële steun boven de steun die volgens de door deputaten OB&A gehanteerde criteria aan gemeenten in ons kerkverband kan worden verleend, met het oog op verlichting van de lasten van gemeenten met minder draagkrachtige leden;
 - b. hiertoe eigen criteria vast te stellen;
 - c. aan de hand van de gevonden gegevens en de eigen criteria vast te stellen of en in hoeverre aan een zendingsgemeente bijzondere steun moet worden verleend en op welke wijze de desbetreffende classis daarbij betrokken kan worden;
 - d. binnen de kerken actieve publiciteit te voeren met als doelstellingen:
 - het onder de aandacht (laten) brengen van de zendingsgemeenten als nieuwe vormen van kerkelijk leven binnen ons kerkverband;
 - het stimuleren van gevestigde kerken een band aan te gaan (jumelage) met een zendingsgemeente en in een wederkerige relatie elkaar van dienst te zijn. Dat betreft een geestelijke steun, wederzijdse bemoeiding in de opdracht om te getuigen van het evangelie in ieders situatie, en ook een financiële steun, waarin de financieel sterkere bereid is de zwakkere te helpen;
 - het stimuleren van gevestigde kerken, die niet komen tot een jumelage, hun offervaardigheid (mede) te richten op de financiële ondersteuning van die zendingsgemeenten die volgens de criteria van deputaten 'Co-partners in zending' daarvoor in aanmerking komen – en daartoe een door het deputaatschap zelf te beheren kas (kas 'Co-partners in zending') van middelen te voorzien;
 - het daadwerkelijk volgens vastgestelde criteria ondersteunen van zendingsgemeenten die niet komen tot jumelage;
 - het stimuleren van en hulp bieden aan de zendingsgemeenten om ook langs andere wegen financiële steun te verkrijgen.
3. Het deputaatschap 'Co-partners in zending' de opdracht te geven om de steunverlening aan minder draagkrachtige zendingsgemeenten zodanig te organiseren, dat de geconstateerde nood wordt gelengd door:

- a. het begeleiden van steunverlening door jumelages en anderszins;
 - b. het stimuleren dat de zendingsgemeenten zoveel als mogelijk toegroeien naar financiële zelfstandigheid.
4. Het deputaatschap 'Co-partners in zending' te voorzien van een startkapitaal bestaande uit bijdragen van deputaten zending, deputaten evangelisatie en deputaten diaconaat. De huidige inschatting is dat een bedrag van € 100.000 à 150.000 hiervoor voldoende zal zijn. Het nieuwe deputaatschap krijgt de opdracht regelingen te treffen om deze kas op een verantwoorde wijze te beheren, zowel met betrekking tot de uitgaven als met betrekking tot de inkomsten.

Hoop

Het deputaatschap evangelisatie is dankbaar voor het goede overleg dat er was met de deputaatschappen voor zending, voor diaconaat, en voor onderlinge bijstand en advies, zodat we tot dit gezamenlijke voorstel konden komen. We hopen dat op deze wijze de nieuwe zendingsgemeenten de steun van het kerkverband zullen ervaren en dat wij hierdoor niet alleen in financiële zin iets voor elkaar kunnen betekenen, maar dat de missionaire ervaring in de zendingsgemeenten in ons kerkverband breder tot zegen zal zijn. We zien in dit alles op to de Koning van de kerk in het gebed om zijn zegen, opdat er vrucht zal komen van mensen die voor het eerst of opnieuw tot belijdenis van het geloof komen, opdat de vruchten die er al zijn zullen groeien en opdat dit alles zal zijn tot eer van Gods eigen naam.

Bijlage 2

Uitwerking werkzaamheden cluster B&T

ad 5.2: Aandachtsgebieden en aanpak

Uit de gesprekken over de zeven kernpunten:

1. het missionaire karakter van de zendingsgemeente;
2. bereiken de zendingsgemeenten niet-gelovigen?;
3. leerpunten voor bestaande Christelijke Gereformeerde Kerken;
4. adviezen uit de kerken voor de zendingsgemeenten;
5. zichtbare tekenen en rituelen;
6. leiderschap;
7. pastoraat;

viel het volgende te noteren:

ad 1: Het missionaire karakter van de zendingsgemeente

De zendingsgemeenten zijn open, gastvrij, toegankelijk, soms multicultureel, naar buiten gericht met aandacht voor de vragen en de instelling van de postmoderne mens.

ad 2: Bereiken de zendingsgemeenten niet-gelovigen?

De zendingsgemeenten bereiken metterdaad buitenkerkelijken en moslims.

ad 3: Leerpunten voor bestaande Christelijke Gereformeerde Kerken

De zendingsgemeenten willen graag:

- het contact met de CGK behouden en vragen om vertrouwen (sommige zendingsgemeenten hebben het gevoel dat ze zich op de classis moeten verantwoorden, vanwege een gebrek aan vertrouwen);
- dat de evangelisten in elkaars gemeenten kunnen voorgaan;
- een mentor voor de evangelisten;
- coaching vanuit de TUA;
- dat kerkvisitaties zó ingericht worden, dat pioniers en ambtsdragers toegerust worden.

ad 4: Adviezen uit de kerken voor de zendingsgemeenten

De zendingsgemeenten hebben advies van de Christelijke Gereformeerde Kerken nodig in:

- vragen m.b.t. ambt en vrouw;
- kennis van de gereformeerde ambtsleer;
- bezinning open meedenken over ethische en ecclesiologische kwesties;
- moeilijke pastorale zaken;
- kadervorming;
- bezinning op doopgedachtenis;
- mentoraat voor de evangelist.

ad 5: Zichtbare tekenen en symbolische handelingen

De verschillende zendingsgemeenten kennen naast doop en avondmaal als zichtbare tekenen en symbolische handelingen:

- kruis in de kerk, waarbij men kan knielen (met belijdenis van persoonlijke zonden), of waarop men gebedspunten kan plakken of waarbij men een steentje kan leggen;
- kinderzegen – in de plaats van opdragen;
- kinderzegen – bij het avondmaal;
- interactief moment na de preek.

ad 6: Leiderschap

De zendingsgemeenten zijn veelal begonnen met een missionair team, dat uitgroeide tot een kernteam (= kerkenraad (m) + staf (m/v)).

ad 7: Pastoraat

De zendingsgemeenten kennen aandacht voor de individuele mens (met zijn postmoderne instelling, ideeën, achtergrond). In de ene zendingsgemeente zijn er healingssessies, terwijl een andere zendingsgemeente een bevrijdingspastoraat kent.

ad 5.3: Bezinningsvergaderingen

ad 5.3.1: September 2010

Mede op basis van bezoeken aan en ontmoetingen met voorgangers en leidinggevendenden binnen de zendingsgemeenten werd geprobeerd een lijst samen te stellen van aandachtsgebieden die nadere bezinning behoeven. De gehouden inventarisatie leverde de volgende vragen op:

1. Wat is de plaats van en behoefte aan zichtbare tekenen en rituelen naast de door Jezus ingestelde sacramenten?
2. Wat is de plaats van en behoefte aan nieuwe vormen van leiderschap in de gemeente?
3. Wat is de plaats van en behoefte aan een nieuwe kijk op pastoraat, waaronder met name het bevrijdingspastoraat aandacht verdient?

Naar aanleiding van deze inventarisatie heeft B&T besloten om de vragen te clusteren rondom drie thema's: 'Sacramenten en rituelen', 'Leiderschap' en 'Pastoraat'.

5.3.1.1 Sacramenten en symbolische handelingen

Ten aanzien van het cluster rond sacramenten en symbolische handelingen blijkt de vraag naar de beleving van het verbond van grote betekenis te zijn. 'Verbandsbeleving' is moeilijk in een cultuur waarin er weinig besef is van continuïteit met de vorige generatie. Nieuwe aandacht zou volgens Dekker gegeven moeten worden aan de betekenis van het zijn 'in Christus', waarvan de doop ook een teken is (Rom. 6). Vervolgens dient de betekenis (en bediening) van de doop niet losgemaakt worden van het heilig avondmaal. In het nadenken over de behoefte aan meer ruimte voor individuele en gemeenschappelijke beleving van het heil zal moeten worden ingezet bij een vernieuwing van de sacramentsbeleving, was de mening van Dekker. Bij het luisteren naar wat in de nieuwe gemeenten leeft t.a.v. sacramenten en rituelen zouden deputaten moeten voorkomen de indruk te wekken de vragen al te kennen, maar tegelijk zouden zij een aantal focuspunten uit deze bezinning wel mee moeten nemen. Dus niet alleen vragen 'heeft u behoefte aan nieuwe rituelen, zo ja welke?', maar ook 'hoe beleven jullie de doop, hoe ziet het onderwijs rond de doop er uit, en hoe beleven jullie het avondmaal en hoe ziet het onderwijs op dat punt er uit?'.
 Ten aanzien van het cluster vragen rond leiderschap legde Dekker er de vinger bij, dat in het nadenken over leiderschap en ambt de vraag gesteld wordt, wie er gezag draagt in de gemeente en hoe dat gestalte krijgt. Het is dan van belang te beseffen dat de hoogste gezagsinstantie, waar elke leidinggevende rekening mee dient te houden, het Woord van God is. De leiding kan dus getoetst worden. Daarin dient het 'apostolisch toezicht' een grote rol te spelen, om te voorkomen dat de kerk drijft op enkele charismatische leiders. Tegelijk dient er ruimte te zijn voor de charismata, mits deze een ambtelijke inbedding houden. Belangrijk voor onze kerken in dit verband is onze indruk, dat er rond de werkers in de nieuwe gemeenten vaak zeer zwakke structuren bestaan. Er zijn nauwelijks banden met een centraal orgaan, zodat het apostolische toezicht bij een kerkenraad ligt, waar een charismatisch begiftigd leider in veel gevallen de boventoon heeft. Drie zwakten worden hier tegelijk mee aangewezen: (1) in landelijk perspectief weinig centrale aansturing of coördinatie, (2) weinig mogelijkheden om het uitoefenen van leiderschap te toetsen en (3) een zwakke positie van de ambtelijke leiding in de gemeente vanuit een kerkenraad. Deze zwakten worden echter waarschijnlijk door de leidinggevendenden niet als zwakte gezien, tenzij er problemen komen. Men zal er eerder de kracht in zien, omdat juist deze positie alle ruimte geeft die men nodig acht om leiding te kunnen geven in de specifieke situatie van de eigen gemeente. In de evaluatie van de bezinningsvergadering is dat ook zo genoemd. Men zou huiverig zijn om 'banden aan te halen', waardoor de ruimte die er binnen de nieuwe gemeenten bestaat en missionair positief wordt gewaardeerd, beknop gaat worden. Er moet ruimte blijven voor de dynamiek en de originaliteit die kenmerkend zijn voor de nieuwe gemeenten.

5.3.1.2 Ambt en leiderschap

Bij het luisteren naar wat er in de nieuwe gemeenten leeft, zouden deputaten niet alleen moeten vragen waar de gemeenten zelf knelpunten ervaren, maar juist ook doorvragen naar de manier waarop het leiderschap functioneert. Belangrijke vragen zijn: 'Hoe krijg het apostolische toezicht en de toetsing aan het Woord gestalte?', 'Hoe is de verhouding tussen de manier waarop de ambten in de nieuwe gemeente gestalte krijgen en de manier waarop dat in het bredere kerkverband gebeurt?', 'Waar wringt de schoen, als er behoefte is aan de vorming van nieuwe leiders?', 'Hoe kan er een relatie zijn met wat er landelijk gebeurt, en waar dus ook op andere plaatsen over wordt nagedacht, zonder dat de ene kerk over de andere kerk zal gaan heersen en de ruimte voor een goed functioneren zou gaan beknotten?'.
 Ten aanzien van het cluster vragen pastoraat zijn in de bezinning tal van suggesties genoemd, om dit pastoraat enerzijds meer in de gemeente te verankeren en anderzijds op verschillende punten meer te professionaliseren. Aan beide bewegingen zou behoefte zijn, als we zien hoe een ander zich ontwikkelt. T.a.v. de specifieke vorm van het bevrijdingspastoraat gaf Dekker aan dat als dat door mensen op een eigen manier bedreven gaat worden, er veel ongelukken kunnen gebeuren. Zeker als een geestelijk leider dit zelf ter hand neemt. Ook hier is het toezicht vanuit het lichaam van Christus van wezenlijk belang. Voor een goede inbedding in de gemeente is het noodzakelijk na te denken over de structuur waarbinnen specifieke vormen van pastoraat vorm kunnen krijgen, om de betrokkenheid van het gehele lichaam van Christus hierop te waarborgen.

5.3.1.3 Pastoraat

Ten aanzien van het cluster vragen pastoraat zijn in de bezinning tal van suggesties genoemd, om dit pastoraat enerzijds meer in de gemeente te verankeren en anderzijds op verschillende punten meer te professionaliseren. Aan beide bewegingen zou behoefte zijn, als we zien hoe een ander zich ontwikkelt. T.a.v. de specifieke vorm van het bevrijdingspastoraat gaf Dekker aan dat als dat door mensen op een eigen manier bedreven gaat worden, er veel ongelukken kunnen gebeuren. Zeker als een geestelijk leider dit zelf ter hand neemt. Ook hier is het toezicht vanuit het lichaam van Christus van wezenlijk belang. Voor een goede inbedding in de gemeente is het noodzakelijk na te denken over de structuur waarbinnen specifieke vormen van pastoraat vorm kunnen krijgen, om de betrokkenheid van het gehele lichaam van Christus hierop te waarborgen.

ad 5.3.3: september 2012

Uit het onderzoek van Alrik Vos kwam naar voren, dat leidinggevendenden in de zendingsgemeenten een andere persoonlijkheidsstructuur hebben dan leidinggevendenden in bestaande kerken. Dat is ook nodig, gezien de pioniersfase waarin deze gemeenten zich bevinden. Tegelijk is het van groot belang, dat er een voortdurende uitwisseling blijft tussen voorgangers van zendingsgemeenten en van bestaande gemeenten, om van elkaars bevindingen te leren. Er zal daarbij in het bijzonder aandacht dienen te zijn voor blijvende scholing en toerusting van het kader van de zendingsgemeenten. Zoals aangegeven biedt de gereformeerde traditie veel ruimte voor het opnieuw gestalte geven van de gemeenschap van gelovigen, maar dit vraagt wel een zoeken van deze gemeenschap binnen het kerkverband, van beide zijden. Op dit punt kant het kerkverband een actievere houding innemen dan tot nog toe het geval is.

Ook kwam vanuit het onderzoek van Alrik Vos duidelijk naar voren dat er binnen de zendingsgemeenten duidelijk meer buitenkerkelijken tot geloof komen, dan binnen de bestaande gemeenten. Een gedegen statistisch onderzoek laat zien dat de effectiviteit van de nieuwe initiatieven beduidend hoger ligt waar het gaat om de missionaire werkracht van de gemeente.

ad 5.4: samenwerking met TUA

5.4.1 Scriptie Ganpat Berrevoets

Uit het onderzoek van Ganpat Berrevoets komt naar voren dat diverse vragen rondom de precieze vormgeving van de sacramentsbediening niet allereerst zijn ingegeven door vragen van mensen die geen kerkelijke ervaring hadden, maar voor een groot deel zijn geïnspireerd door mensen die een andere kerkelijke ervaring hadden. Dit relatieveert het missionaire belang van de vormgeving van de sacramentsbediening.

Wel is de inhoud van de sacramenten wezenlijk bij het proces dat mensen meemaken op de weg naar het geloof. Het is daarom van groot belang de Bijbels-Gereformeerde visie over doop en avondmaal over te brengen door goede catechese en vorming. Soms kiezen leidinggevend in zendingsgemeenten ervoor het onderwijs rond doop en avondmaal niet te prominent te laten zijn in de vorming van nieuwe leden. Dat kan samenhangen met het feit dat hierover tussen christenen meningsverschillen bestaan, die als onnodige last kunnen worden ervaren. Het kan helpen als leidinggevend in zendingsgemeenten op dit punt een blijvende uitwisseling onderhouden met hen die vergelijkbare toerusting geven in bestaande gemeenten. Dat kan de toerusting en het onderwijs in de zendingsgemeenten ten goede komen, als ook een verrijking zijn voor het onderwijs en de toerusting in bestaande kerken, waar de individuele beleving van de viering van de sacramenten voor het besef van een postmoderne kerkganger wel eens meer aandacht zou kunnen krijgen.

Berrevoets adviseert vervolgens om de uitleg van de sacramenten die de kerk geeft in haar formulieren te vereenvoudigen en te bevragen op Bijbelse inhoud en relevantie.

Verder verdient het aanbeveling kennis te nemen van de behoefte aan rituelen in zendingsgemeenten en de manier waarop deze gestalte krijgen. Ook hiervan kunnen bestaande gemeenten leren. En andersom, door een voortgaande ontmoeting en gesprek hierover zal het aspect van beleving sterker verankerd kunnen worden in de inhoud van de beloften, die in verschillende rituelen worden verbeeld.

5.4.2 Scriptie Herman Carlier

Carlier wijst in zijn scriptie er op, dat het eigen is aan de gereformeerde traditie, dat kerkelijke structuren naar gelang de behoefte van de context kunnen veranderen, mits deze voortdurend genormeerd worden aan de Schrift. Tijdens het onderzoek van deputaten en consulenten kwam naar voren, dat degenen die leiding hebben te geven in de nieuwe gemeenten voor geheel eigen uitdagingen staan waarin men gestalte zoekt te geven aan de leiding van de gemeente vanuit Gods woord. Net als in andere zendingssituaties, kan men zich daarin de pionier voelen, die steun vanuit het thuisfront nodig heeft. Staande in de Gereformeerde traditie enerzijds, staat men anderzijds met beide benen in een wereld van nieuwe kwesties waar men zich mee geconfronteerd ziet, over welke bovendien in het kerkverband in bredere zin vaak nog niet stevig is doorgedacht. Steun aan deze leidinggevend in het vormen van nieuw kader in de zendingsgemeenten zal daarom aandacht moeten krijgen.

Carlier vraagt in zijn onderzoek daarnaast specifieke aandacht voor de positie van de evangelist. Naast zijn taken buiten de gemeente, heeft deze ook een bijzondere taak binnen de gemeente. Hij verdient extra steun vanuit het kerkverband in zijn positie als buitengewoon herder en leraar in de complexe situatie van zijn gemeente, juist omdat hij vaak minder specifiek theologische scholing heeft genoten dan velen van zijn collega's in bestaande gemeenten.

Bijlage 3

Voorstel stages voor predikanten in zendingsgemeenten

Achtergrond

In de bezinningsvergadering van het deputaatschap op 25 november 2011 is uitvoerig over de vragen gesproken die in nieuwe gemeenten aan de orde komen. Drie voorgangers die op verschillende manieren bij deze projecten betrokken zijn leidden de bezinning in en op een betrokken manier is door alle deputaten meegedacht.

Een belangrijke aanbeveling die uit deze vergadering kwam is te lezen in de notulen: 'Laat elke predikant van dichtbij kennis maken met wat er in zendingsgemeenten gebeurt. Niet alleen van afstand, via een presentatie, maar door een werkelijke ontmoeting. Wij merken hoezeer juist de ontmoeting vormend werkt op je eigen visie en missionaire houding. Daardoor ga je onderscheiden wat werkelijk belangrijk is in de Bijbelse boodschap en wat er minder toe doet in onze zendingssituatie, omdat het een culturele aanslibbing is. De suggestie is gegeven om dit op een bepaalde manier te organiseren, b.v. door verplichte stages.'

In de manier waarop deputaten evangelisatie de vraag vanuit de GS onderzocht hebben, is gebleken dat het bijzonder zinvol is dat er een nauw overleg is tussen voorgangers in meer traditionele gemeenten en voorgangers en leidinggevend in zendingsgemeenten. Wanneer er wordt doorgesproken over de achterliggende zaken van de verschillen die in het oog springen, komt men in gesprekken vaak tot een gemeenschappelijke problematiek waar men zich in verbondenheid voor gesteld ziet. Dat besef onderstreept het belang van een intensievere uitwisseling dan die doorgaans plaatsvindt.

Permanente educatie voor predikanten

We realiseren ons dat de zendingsgemeenten in zekere zin een voorhoedegevecht leveren en eerder en op een urgenter manier met nieuwe vragen geconfronteerd worden. Zij dienen ruimte te krijgen om daar op een inventieve manier mee om te gaan. Tegelijk geven zij zich rekenschap van de verbinding met de traditie waarin zij staan. Door een open gesprek aan te gaan over de wijze waarom men op nieuwe vragen ingaat, ontstaat er ruimte om in wederzijds van elkaar te leren. Het blijkt echter dat in een enkel gesprek lang niet altijd de diepte van de problematiek wordt ervaren. Om die reden is van twee kanten de gedachte

opgekomen om een intensievere kennismaking met elkaar in te bouwen in een soort permanente educatie voor predikanten.

We denken hierbij aan een stage van enkele weken, waarin predikanten uit gevestigde gemeenten kennismaken met de nieuwe zendingsgemeenten, daar een keer voorgaan, enkele gesprekken te voeren, bij een aantal bijeenkomsten aanwezig zijn, kortom voor een kortere periode mee te doen met zo'n gemeente.

Vormgeving

Omdat het om een stage gaat waarvan wij menen dat deze bijzonder vormend zal kunnen zijn voor alle predikanten uit ons kerkverband, stellen wij ons voor dat deze stage-optie voor ieder wordt aangeboden. Omdat het aantal zendingsgemeenten beperkt is en het niet wenselijk is dat er telkens nieuwe gezichten voor kortere tijd verschijnen in de kringen van deze gemeenten, moet het aantal stages dat binnen een gemeente wordt gedaan beperkt worden tot één per jaar.

Indien 60 dienstdoende predikanten hieraan meedoen, er zes gemeenten zijn die predikanten willen ontvangen in een vorm van stage, en dit over een periode van tien jaar wordt uitgesmeerd, zou dit alleszins haalbaar zijn.

Verdeling van lasten

Van belang is dan wel een redelijke verdeling van de lasten die een dergelijke stage van een predikant met zich brengt. Gemeenten zullen hun predikant gedurende drie weken moeten missen. Als de GS dit plan positief beoordeelt, kan er een landelijke regeling getroffen worden, waarbij aan gemeenten wordt aangeboden, dat de lasten voor deze extra vorming van de predikant niet alleen door de gemeente hoeft te worden, waar de predikant op dat moment staat.

Hiervoor zou de gemeente zelf bijvoorbeeld één extra vrije zondag kunnen geven, van de consulent een avond catechese en een dagdeel per week voor crisispastoraat kunnen vragen, waarbij vervolgens ook nog twee classisbeurten voor andere predikanten uit de classis kunnen worden gevoegd, zoals dat bij een vacante gemeente te doen gebruikelijk is. Op die manier worden lasten verdeeld en krijgen predikanten de mogelijkheid om zonder hoge kosten een aspect van voortgaande educatie te ontvangen.

Bijlage 4.1

Jaarrekening 2011-2013

	2011			2012			2013		
	begroting	werkelijk	verschil	begroting	werkelijk	verschil	begroting	raming	verschil
Baten									
Bijdragen kerken	293.800	284.023	-9.777	296.300	288.965	-7.335	298.800	285.000	-13.800
Zendingsdagen	5.000	8.239	3.239	5.000	3.730	-1.270	5.000	5.000	0
Intrest	11.000	8.773	-2.227	11.000	13.157	2.157	11.000	8.500	-2.500
Aandeel giften Doorgeven	30.000	24.404	-5.596	30.000	24.376	-5.624	30.000	25.000	-5.000
Overige inkomsten	25.000	14.165	-10.835	25.000	17.423	-7.577	25.000	21.000	-4.000
Totaal	364.800	339.604	-25.196	367.300	347.651	-19.649	369.800	344.500	-25.300
Lasten									
Personeelskosten*	129.000	128.670	330	131.500	125.674	5.826	134.000	130.000	4.000
Huisvesting	5.300	5.500	-200	5.300	5.125	175	5.300	5.300	0
Bureau- en overige kosten	68.000	67.515	485	68.000	64.535	3.465	68.000	65.000	3.000
St. Evangelie en Moslims	43.500	43.500	0	43.500	43.500	0	43.500	43.500	0
TUA - missiologie en evangelistiek	9.000	3.000	6.000	9.000	9.000	0	9.000	9.000	0
Subsidies*	110.000	83.292	26.708	110.000	117.780	-7.780	110.000	149.504	-39.504
Totaal	364.800	331.477	33.323	367.300	365.614	1.686	369.800	402.304	-32.504
Saldo		8.127			-17.963			-57.804	

* In de oorspronkelijke begroting was de subsidie aan de TUA t.b.v. drs. J. van 't Spijker geboekt onder de personeelskosten.

Vanwege de materialiteit wordt deze bijdrage hier in een afzonderlijke post verantwoord.

Bijlage 4.2**Gerealiseerde en voorgenomen subsidies**

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Amsterdam-Nieuw-West	15.000	15.000	10.000			
Amsterdam-Noord		15.000	15.000	20.000		
Assen			21.000	17.000	12.000	
Breda	9.000	10.000	9.900			
Broek op Langedijk/Heerhugowaard		12.500	20.000	10.000	7.500	
Groningen	-	3.814	11.604	16.800	10.800	
Hoofddorp	4.700					
Oud-Beijerland/Rotterdam-West			20.000	20.000	10.000	
Rotterdam-Alexanderpolder	17.000	17.000				
Rotterdam-Charlois/ICF			6.000	7.000	7.000	
Rotterdam-Zuid		9.000	20.000	13.500		
Utrecht-West	20.000	20.000	10.000			
Zaandam	15.000	9.000				
Overige*	2.592	6.466	6.000	6.000	6.000	6.000
Totaal	83.292	117.780	149.504	110.300	53.300	6.000
Begroot	110.000	110.000	110.000	110.300	96.700	95.700
Overschot	26.708	-7.780	-39.504	0	43.400	89.700

* Doorgegeven giften met bestemmingslast en lidmaatschap EA

Bijlage 4.3**Bureau- en overige kosten**

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Algemeen kosten deputaten	11.994	10.406	11.000	11.000	11.000	11.000
Kosten financiële administratie	12.230	12.355	12.500	12.500	12.500	12.500
Bureaunkosten	6.793	8.827	8.000	8.000	8.000	8.000
Kosten cursussen en toerusting	20.700	15.838	16.500	16.500	16.500	16.500
Doorgeven	15.798	17.109	17.000	17.000	17.000	17.000
Totaal	67.515	64.535	65.000	65.000	65.000	65.000

Bijlage 4.4**Begroting 2014 t/m 2016**

	2013	2014	2015	2016
Baten				
Bijdragen kerken	285.000	296.000	296.000	296.000
Zendingsdagen	5.000	5.000	5.000	5.000
Intrest	8.500	9.500	9.500	9.500
Aandeel giften Doorgeven	25.000	25.000	25.000	25.000
Overige inkomsten	21.000	15.500	15.500	15.500
Totaal	344.500	351.000	351.000	351.000
Lasten				
Personeelskosten	130.000	134.000	136.000	138.000
Huisvesting	5.300	5.300	5.300	5.300
Bureau- en overige kosten	65.000	65.000	65.000	65.000
St. Evangelie en Moslims	43.500	43.000	42.000	41.000
TUA - missiologie en evangelistiek	9.000	6.000	6.000	6.000
Subsidies	149.504	110.300	96.700	95.700
Totaal	402.304	363.600	351.000	351.000
Tekort	-57.804	-12.600	0	0

Bijdragen kerken	296.000
Leden	74.000
Omslag	4,00

Vermogen ultimo 2013	440.563	
Storting 'Co-partners in zending'		-25.000
Tekort 2014		-12.600
Vermogen ultimo 2016		402.963
<i>Verhouding tot jaarlasten</i>	1,26	1,15

BIJLAGE 41

Artikel 102

Rapport 4a van commissie 2 inzake het rapport van deputaten evangelisatie

Inleiding

Met belangstelling heeft uw commissie kennisgenomen van het rapport van deputaten evangelisatie. In bijlage 1 van het deputatenrapport wordt een voorstel gedaan tot uitbreiding van hulp aan financieel minder draagkrachtige zendingsgemeenten in Nederland. Hier zal uw commissie in een afzonderlijk rapport op ingaan.

Met vreugde vermeldt uw commissie dat het werk van deputaten goede voortgang heeft gekregen. Het rapport van deputaten bevat vele voorbeelden van missionaire projecten waar het Woord van God met zegen wordt gebracht. Daarnaast neemt de missionaire bewustwording in het geheel van de kerken toe.

De drie evangelisatieconsulenten, br. A. Dingemans, br. M.C. Mulder en zr. J.W. de Waard hebben met grote inzet hun werk verricht. Van zr. J.W. de Waard is afscheid genomen wegens haar vertrek naar een andere werkring. Met dankbaarheid ziet uw commissie terug op de plaats die zr. J.W. de Waard heeft ingenomen. Inmiddels is de sollicitatieprocedure gestart om een opvolger te vinden.

De samenwerking met de TUA blijkt zinvol en vruchtbaar te zijn, getuige verschillende scripties die door studenten geschreven zijn en andere die nog in voorbereiding zijn over missionaire onderwerpen waarvan de resultaten door deputaten gebruikt kunnen worden.

Gastvrije kerk op het platteland

Uw commissie heeft geconstateerd dat deputaten bezig zijn geweest met de opdracht van de generale synode van 2010 om zich blijvend te bezinnen op de vraag hoe de kerken in de niet-grootstedelijke gebieden kunnen worden geholpen een gastvrije kerk te zijn. De eerste resultaten van deze bezinning hebben deputaten vermeld in paragraaf 5.8.2. Voortgaande bezinning blijft nodig, daarom staat uw commissie achter het verzoek van deputaten om in de komende intersynodale periode in gesprek te gaan met vertegenwoordigers van kerken op het platteland om zo de missionaire mogelijkheden nog meer te peilen.

Formulier evangelist

Zoals deputaten rapporteren in paragraaf 2.2.3 is er overleg geweest met deputaten eredienst over het formulier om een evangelist in zijn dienst in te leiden. Het resultaat van deze samenwerking is te vinden in het rapport van deputaten eredienst.

Etnische leiders als zending

Deputaten maken in paragraaf 2.2.6 melding van opvallend zegenrijk werk van een Chinese leider die vanuit een zendingsgemeente in Nederland werd uitgezonden naar China. De generale synode van 2010 verbond daaraan voor deputaten de opdracht om samen met deputaten zending na te denken over mogelijkheden voor steun aan etnische leiders in zendingsgemeenten, die als zending onder hun eigen volk willen gaan werken. In gesprek met deputaten heeft uw commissie vastgesteld dat er hierover weliswaar contacten waren met deputaten zending, maar dat er geen uitvoering is gegeven aan de opdracht van de generale synode in dezen. Daar worden verschillende redenen voor genoemd. Allereerst keerde genoemde Chinese leider terug naar Nederland na een tijd actief te zijn geweest als zending in zijn eigen vaderland. Verder hebben zich geen andere etnische leiders gemeld bij deputaten evangelisatie. Als laatste wijzen deputaten erop dat het actief zoeken naar etnische leiders om die naar het buitenland uit te zenden, een taak is die men niet zonder hulp van deputaten buitenlandse zending op kan pakken. Daarom werd de uitvoering van de synodale opdracht uitgesteld totdat zich een situatie voordoet waarin een etnische leider een beroep doet op deputaten. Gezien de vele werkzaamheden van het deputaatschap heeft uw commissie wel begrip voor deze handelwijze. Dat neemt niet weg dat uw commissie van mening is dat deputaten zich in deze zaak voortvarender hadden kunnen opstellen.

Projectmatige financiering

Uw commissie heeft geconstateerd dat deputaten, zoals opgedragen door de generale synode van 2010, onderzoek hebben gedaan naar de mogelijkheden van projectmatige financiering van het evangelisatiewerk. Deputaten wijzen er in hun rapport op, in paragraaf 2.2.10, dat er reeds een praktijk bestaat waarbij er vanuit missionaire projecten aan fondswerving wordt gedaan. De financiering die vanuit deputaten evangelisatie wordt verstrekt heeft het karakter van een opstartsubsidie die bedoeld is om de missionaire

projecten binnen afzienbare tijd financieel zelfstandig te laten functioneren. Om deze taak te kunnen blijven vervullen is uw commissie van mening dat een kerkelijke omslag hiervoor een beter uitgangspunt is dan pure projectfinanciering.

Zendingspost Gent

In paragraaf 2.2.11 van het deputatenrapport wordt verslag gedaan van de contacten met het bestuur van de Stichting Evangelieverkondiging in Oost-Vlaanderen. Het stichtingsbestuur gaf in een ontmoeting met een afvaardiging van deputaten aan dat integratie niet hun voorkeur heeft. De werkwijze van deputaten evangelisatie is dat op een projectmatige manier wordt gewerkt. Het stichtingsbestuur gaf aan dat het werk in Gent geen projectmatig karakter heeft, maar structureel van aard is. Uw commissie betreurt de opstelling van het stichtingsbestuur. Terecht hebben deputaten erop gewezen dat deze houding niet-kerkelijk is. Al bleek integratie niet mogelijk, toch is uw commissie van mening dat de bestaande hartelijke contacten tussen evangelisatieconsulent A. Dingemans en de evangelist van de zendingspost Gent van grote betekenis zijn.

Overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht

Met instemming heeft uw commissie kennisgenomen van het overleg van deputaten evangelisatie met deputaten kerkorde en kerkrecht over de ondertekening van het ondertekeningsformulier door een op de classis geëxamineerde evangelist (paragraaf 2.2.13). Verder wijzen deputaten er terecht op dat bijlage 18 van de kerkorde aangepast dient te worden aan de actuele stand van zaken.

Bewaking missionaire gerichtheid

De generale synode van 2012 droeg deputaten op per zendingsgemeente na te gaan of en hoe de missionaire gerichtheid wordt bewaakt en hierover te rapporteren op de volgende synode. Uw commissie heeft geconstateerd dat bij het overzicht van de verschillende werkterreinen in paragraaf 4.2 van het deputatenrapport niet specifiek aandacht wordt gegeven aan missionaire gerichtheid. Desgevraagd delen deputaten mee dat het bewaken van de missionaire gerichtheid een belangrijk criterium is bij subsidieverstrekking en begeleiding van missionaire projecten. Daarmee willen deputaten voorkomen dat onder het mom van missionaire intenties gemeenten worden gesticht met andere bedoelingen. Deputaten blijven hierover steeds in contact in de zendingsgemeenten. In de praktijk functioneert het dus wel, maar in het deputatenrapport is het niet terug te vinden. Uw commissie acht het niettemin van belang dat in toekomstige verslagen melding wordt gemaakt van de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de bewaking van de missionaire gerichtheid.

Samenwerking met TUA en EA

Over de samenwerking met de TUA zijn deputaten zeer positief. Uw commissie deelt in dat enthousiasme. Veel minder enthousiast is uw commissie over de samenwerking met de Evangelische Alliantie (paragraaf 5.7.2). Vanwege de grote theologische verscheidenheid in de achterban van de EA zijn er allerlei wrijfpunten tussen gereformeerde belijders en andere deelnemers in de EA. Dat neemt niet weg dat uw commissie beseft dat de EA als platform voor missionaire bezinning ook veel te bieden heeft waar deputaten hun voordeel mee kunnen doen. Toch hebben deputaten uw commissie niet kunnen overtuigen van nut en noodzaak om als kerkgenootschap deelnemer te worden van de stichting Evangelische Alliantie. De overgang van samenwerken met de EA naar deelnemer aan de EA maakt de Christelijke Gereformeerde Kerken ook medeverantwoordelijk voor alles waarmee de EA naar buiten treedt. Uw commissie heeft daar grote aarzelingen bij.

Publicaties en materialen

Dankbaar is uw commissie voor de aansprekende manier waarop deputaten (samen met deputaatschappen buitenlandse zending en diaconaat) inhoud geven aan het blad *Doorgeven*. Verder treden deputaten ook naar buiten via het blad *Echo* en in toenemende mate ook via internet (zie paragraaf 6.7). Met waardering heeft uw commissie er kennis van genomen dat de websites die uitgaan van deputaten evangelisatie inhoudelijk een eigen gereformeerd geluid laten horen. Dit onderstreept volgens uw commissie het belang van de aanwezigheid op internet, waar immers ook hele andere meningen te vinden zijn. Er zijn ook vragen gesteld over de inhoud van de websites die onder verantwoordelijkheid van deputaten vallen. Met instemming heeft uw commissie gelezen dat deputaten hierover in gesprek zijn gegaan met een kerkenraad en vervolgens met de andere partners in overleg zijn gegaan om bepaalde formuleringen aan te passen.

Het project MEER

Deputaten geven zelf al aan in paragraaf 7.1 van hun rapport dat het project MEER, uitgaande van de Stichting Evangelisch Werkverband, niet geheel naar verwachting is verlopen. De conclusie van deputaten is dat hun inhoudelijke inbreng onvoldoende gehonoreerd is. Achteraf moeten deputaten constateren dat zij te optimistisch gestemd waren over de mogelijkheden een eigen bijdrage te leveren aan de inhoud van het blad. In de evaluatie door deputaten is ook naar voren gekomen dat gedane toezeggingen niet zijn nagekomen. De evaluatie was dan ook verre van positief, zoals uit het deputatenrapport blijkt. Desgevraagd geven deputaten uw commissie ook toe dat zij duidelijker als deputaatschap zelf de regie in handen hadden moeten nemen en dit niet alleen aan de directeur van de Evangelische Alliantie hadden moeten overlaten. Nu is de glossy wel de kerken ingegaan met daarop o.a. de vertrouwenwekkende naam van deputaten!

Doordenking van de missionaire implicaties van het belijden van de kerk

Oprichting vorige generale synode

Uw commissie heeft gezien dat de doordenking van de missionaire implicaties van het belijden van de kerk een belangrijk zwaartepunt vormt in het rapport van deputaten. Het raakt aan de samenwerking met de TUA en aan de contacten met de zendingsgemeenten (zie paragraaf 5 van het deputatenrapport). Uw commissie heeft hier met deputaten behoorlijk over doorgesproken. Daarbij bleek dat er tussen deputaten en uw commissie verschil van mening is over hoe de opdracht van de generale synode 2010 opgevat moet worden. De opdracht luidt: "in samenwerking met de Theologische Universiteit Apeldoorn en de zendingsgemeenten en uitgaande van een hernieuwde doordenking van de missionaire implicaties

van het gereformeerd belijden een diepgaande bezinning op gang te brengen rondom de vragen die in zendingsgemeenten spelen, die in de komende intersynodale periode moet leiden tot concrete handreikingen en adviezen aan de zendingsgemeenten'. Omdat de uitvoering van deze opdracht inhoudelijke raakvlakken heeft met instructie 8.07 heeft uw commissie overleg gehad met commissie 3 'pastoraat en eredienst'. Evenals commissie 2 meent ook commissie 3 dat het in de lijn van de opdracht van de generale synode is om te verwachten dat deputaten met concrete schriftelijk gedocumenteerde handreikingen en adviezen zouden komen over onderwerpen als doop, avondmaal, verbond, ambt, ziekenzalving en bevrijdingspastoraat.

Uitvoering van de opdracht door deputaten

Deputaten hebben bij de uitvoering van de opdracht een andere weg gevolgd. Zij hebben zich eerst afgevraagd: welke vragen roepen om concrete handreikingen. Vervolgens zijn deze vragen in categorieën verdeeld, waarbij deputaten per categorie begonnen zijn onderzoek te doen en de zendingsgemeenten daarbij te betrekken. Om het onderzoek breder te maken is de hulp van studenten gezocht, die Masterscripties schreven en bereid waren mee te werken aan het langdurig onderzoeksproject. Gaandeweg werd duidelijk dat de ontmoetingen met de zendingsgemeenten in zichzelf van zo grote betekenis waren, dat deputaten meenden er goed aan te doen wegen te zoeken om deze ontmoetingen breder te trekken. Zij deden dat vanuit de overtuiging dat een echte handreiking er één is waarbij broeders elkaar daadwerkelijk de hand reiken. Hierover schreven de evangelisatieconsulenten een artikel in *De Wakker*, waarin zij het proces dat deputaten hebben doorgemaakt met betrekking tot de opdracht handreikingen te bieden aan zendingsgemeenten werd beschreven ('Bezinning op nieuwe vragen', *De Wakker* 122.8 (12 april 2013), 10,11). Zo hebben deputaten de weg willen gaan van meer contacten, werkelijke ontmoetingen tussen bestaande gemeenten en predikanten en de zendingsgemeenten, opdat er over en weer, in wederkerigheid geleerd zou worden wat de missionaire implicaties zullen zijn van ons gereformeerd belijden. Het geheel van dit proces is volgens deputaten niet samen te vatten in een enkele richtlijn die resumerend op papier zet wat door meerdere studies is aangereikt. Het gaat deputaten om levende ontmoetingen die vormend zijn naar twee zijden. Deputaten doen verdere voorstellen om die ontmoetingen te faciliteren op het niveau van predikanten (voorstel stages), op het niveau van studenten die predikant zullen worden (onderzoeken Masters-studenten) en op het niveau van uitwisseling tussen gemeenten (door jumelages)

Uw commissie heeft geprobeerd zich in te leven in de uitleg van deputaten over de wijze waarop zij met de opdracht van de vorige synode zijn omgegaan. Na intensief beraad is uw commissie van mening dat de formulering van de opdracht zo algemeen is, dat de uitvoering die deputaten eraan gegeven hebben, anders is dan uw commissie graag had gezien, maar niettemin toch strookt met wat de synode hen had opgedragen. Uw commissie heeft begrip voor de manier waarop deputaten uitvoering hebben gegeven aan de synodale opdracht. Dat neemt niet weg dat uw commissie het betreurt dat er nog geen concrete schriftelijke handreikingen en adviezen beschikbaar zijn gekomen voor zendingsgemeenten, classes en moedergemeenten.

Volgens uw commissie gaat het in opdracht 5 van de generale synode van 2010 erom dat deputaten uitgaan van de belijdenissen van de kerk om de rijke geestelijke inhoud daarvan toe te passen en vruchtbaar te maken in de missionaire context van de huidige zendingsgemeenten. Door de inhoud van de belijdenissen te vertalen naar praktische handreikingen en adviezen voor de zendingsgemeenten zouden er handreikingen ontstaan voor (moeder)gemeenten, classes en voor deputaten zelf, om zendingsgemeenten te begeleiden op hun weg naar het toegroeien naar een zelfstandige eredienst. Uw commissie is in deze zienswijze gesteerd door het overleg met commissie 3 'pastoraat en eredienst'. Ook is er in de vergaderingen van de generale synoden van 2004, 2007 en 2010 keer op keer aandacht geweest voor de begeleiding van de zendingsgemeenten door de classes, kerkenraden en deputaten zodat het voor de hand ligt de opdracht aan deputaten in dat licht te verstaan. In diezelfde richting wijst het feit dat de opdracht erop aandringt dat er al in de achterliggende intersynodale periode concrete handreikingen en adviezen aan de zendingsgemeenten tot stand gekomen zouden moeten zijn.

Ontmoeting, handreiking, advies

Uw commissie geeft geconstateerd dat deputaten vrezen dat het geven van adviezen ervaren kan worden als 'inmenging van bovenaf' en dat zij daarom concrete handreikingen en adviezen gegeven hebben in de concrete ontmoetingen met zendingsgemeenten (zie paragraaf 5.9 van het deputatenrapport). Uw commissie erkent het belang van art. 85 K.O. dat geen kerk over een andere kerk mag heersen - ook niet via deputaatschappen. Maar uw commissie is van mening dat het begeleiden van zendingsgemeenten naar zelfstandigheid niet een vorm van heersen is, maar juist van elkaar dienen. Deputaten mogen, naar de mening van uw commissie, met meer vrijmoedigheid gebruikmaken van de mogelijkheden die zij daarvoor hebben. Deputaten hebben daar in hun rapport aan de generale synode van 2004 heel terecht over geschreven:

'Antiochië accepteerde het geestelijk gezag van Barnabas en hield zich aan de instructies van de vergadering uit Jeruzalem. Integratie houdt dus ook in het erkennen van geestelijk gezag. Zendingsgemeenten die binnen ons kerkverband functioneren staan in de ontstaans- en groeifase principieel onder het gezag van de kerkenraad van de moedergemeente. De werkers in de zendingsgemeente staan ook onder verantwoordelijkheid van die kerkenraad. De zendingsgemeenten leggen ook (indien nodig via de moedergemeente) aan de classis verantwoording af. Zo wordt er voor gezorgd dat de zendingsgemeente niet een werkplaats voor hobbyisten wordt, waar ieder met de beste bedoelingen maar doet wat goed is in zijn of haar ogen. De God van de Bijbel wil dat alle dingen met orde geschieden (1 Kor. 14)'. (Acta GS 2004, p. 306).

Uw commissie waardeert het dat deputaten in de ontmoetingen met zendingsgemeenten inhoudelijk wel handreikingen en adviezen hebben gegeven die gebaseerd zijn op Schrift en belijdenis, maar uw commissie betreurt het dat deze handreikingen en adviezen niet beschikbaar zijn gekomen voor plaatselijke kerken en classisvergaderingen. Gesprekken hebben vaak een reactief karakter: zij gaan in op gebeurtenissen die al hebben plaatsgevonden. Schriftelijke stukken zijn heel waardevol bij een proactief beleid: zij gaan in op gebeurtenissen die nog aangestuurd kunnen worden. In het gesprek van uw commissie met deputaten kwamen we samen uit bij de conclusie dat het de voorkeur verdient dat schriftelijke handreikingen en

adviezen in een open gesprek en in een opbouwende sfeer met de zendingsgemeenten besproken zullen worden.

Openheid, wederkerigheid en begeleiding

Naar de inschatting van uw commissie zijn er nog heel wat terreinen waarop er nog weinig ervaring is in de omgang tussen kerkverband en zendingsgemeenten. Dat hangt samen met het feit dat deze gemeenten nog niet zo lang bestaan in ons midden. Heel belangrijk voor de verdere ontwikkelingen acht uw commissie wat deputaten in paragraaf 5.2 schrijven over wederkerigheid. Deputaten hebben dit uitgangspunt zwaar laten wegen in hun ontmoetingen met zendingsgemeenten. In het gesprek met uw commissie legden deputaten vooral de nadruk op de wederzijdse inbreng van wat als geestelijk waardevol uit Gods hand is ontvangen. Opnieuw herinnert uw commissie aan wat deputaten daarover aan de generale synode van 2004 geschreven hebben:

'Ons kerkverband zal nieuwe gemeenten moeten dienen om koninkrijkskerken te zijn. En andersom zal zij van die nieuwe gemeenten nederig moeten willen leren wat het betekent om koninkrijkskerk te zijn', Acta GS 2004, p.305.

Terecht benadrukken deputaten dat wederkerige opbouw en stimulering daarbij van groot belang zijn. Toch merkt uw commissie daarbij ook op dat dit wederzijdse gesprek niet een open einde kan hebben. Want in genoemd rapport aan de generale synode van 2004 wordt ook gesteld:

'Het echt gereformeerde karakter van een zendingsgemeente blijkt uit het staan op de grondslag van Schrift en belijdenis en de relatie met het kerkverband in de geest van de gereformeerde kerkorde. De zendingsgemeente kent en neemt haar verantwoordelijkheden ten aanzien van de kerk. Ze wil ook met de ervaringen die ze opdoet andere gemeenten dienen'. Acta GS 2004, p. 312.

Naar de mening van uw commissie liggen er juist veel praktische vragen op het terrein van het begeleiden van de zendingsgemeenten in het toegroeien naar een gemeente die een echt gereformeerd karakter draagt. Deputaten beseffen dat ook, gezien de lijst die in paragraaf 5.2 van hun rapport wordt genoemd en gezien de opdracht die zij als voorstel 9.2.1 van hun rapport geformuleerd hebben. De bij uw vergadering ingediende instructie 8.07 verzoekt om adequate begeleiding van zendingsgemeenten op het punt van de doop. Naast genoemde onderwerpen denkt uw commissie ook aan zaken als avondmaal, verbond, ambt (wie gaat er voor in missionaire diensten), ziekenzalving en bevrijdingspastoraat.

Echt christelijk-gereformeerd en tegelijk anders christelijk-gereformeerd

Volgens uw commissie is het een belangrijk uitgangspunt wat deputaten aan de generale synode van 2004 hebben geschreven:

We beseffen dat ook een zendingsgemeente inhoudelijk echt christelijk-gereformeerd dient te zijn en zien daar op toe. Tegelijk accepteren we dat ze vanwege haar aard ook anders christelijk-gereformeerd is. We hebben oog voor het verschil tussen normatieve en niet-normatieve kwesties en verdisconteren dit in de regelgeving. Daarna mag van zendingsgemeenten verwacht worden zich aan eenmaal vastgestelde kerkelijke regelgeving te houden en zich voor de classis te verantwoorden. Acta GS 2004, p. 313.

Nu er uit de kerkelijke praktijk signalen naar voren komen dat het niet eenvoudig is voor zendingsgemeenten om toe te groeien naar een in alle opzichten 'inhoudelijk echt christelijk-gereformeerd' zijn, vraagt uw commissie zich af wie de regie heeft bij de begeleiding van deze gemeenten? De ontwikkelingen in zendingsgemeenten gaan vaak snel en er zijn verschillende instanties die een eigen verantwoordelijkheid hebben: de zendingsgemeente, de moedergemeente, de classis en het bredere kerkverband door middel van de deputaten. Deputaten hebben veel deskundigheid. Zij kunnen advies geven, maar zij hebben geen andere middelen van aansturing. De classis heeft het middel van kerkvisitatie, maar het ontbreekt in de regel aan dezelfde mate van deskundigheid die bij deputaten aanwezig is. Ook vraagt uw commissie zich af of (half)jaarlijkse kerkvisitatie voldoet als er echte begeleiding nodig is. Als de zendingsgemeente nog verbonden is aan een moedergemeente, kan de begeleiding veel intensiever zijn dan van een classis. Maar ook bij een moedergemeente is het de vraag of de gewenste deskundigheid voorhanden is. Van de zendingsgemeente wordt verwacht dat zij echt christelijk-gereformeerd is en dat zij zich houden aan de vastgestelde kerkelijke regelgeving en dat men zich voor de classis zal verantwoorden. Maar wie in de zendingsgemeente is ervoor toegerust om al deze zaken te bewaken en te behartigen? Het komt uw commissie voor dat bij de snelle ontwikkelingen die in een zendingsgemeente kunnen plaatsvinden, het niet altijd duidelijk is wie het voortouw moet nemen om de zendingsgemeenten voluit christelijk-gereformeerd te laten zijn en zich niet mee te laten nemen in visies die daarmee geheel of grotendeels in strijd zijn. Uw commissie maakt deze opmerking niet als verwijt in de richting van wie ook. Het is eerder een uiting van verlegenheid over de vraag of de kerken voldoende helderheid hebben geschapen in hun relatie met de zendingsgemeenten en of er voldoende duidelijkheid is met betrekking tot de verantwoordelijkheden van zendingsgemeente, moedergemeente, classis, en deputaten evangelisatie? Het lijkt uw commissie een goede zaak wanneer deputaten hier een diepgaand onderzoek naar doen. Ondertussen lijkt het uw commissie zinvol wanneer deputaten niet alleen zendingsgemeenten begeleiden maar ook classes en moedergemeenten opdat zij worden toegerust om hun verantwoordelijkheden en taken met betrekking tot de zendingsgemeenten zo goed mogelijk uit te voeren.

Missionair gehalte van de belijdenissen

Al aan de generale synode van 2004 hadden deputaten gerapporteerd over het missionaire gehalte van de drie formulieren van enigheid. Hun conclusie was toen al: 'De gereformeerde belijdenisgeschriften hebben weinig aandacht voor het missionaire karakter van de gemeente' (Acta GS 2004, p. 308). In paragraaf 5.6, r. 14,15, van het deputatenrapport wordt in andere bewoordingen deze conclusie nog eens naar voren gebracht: 'Mede daardoor is er binnen deze geschriften weinig tot geen aandacht voor de missionaire taak van de kerk'. Deputaten verbinden er dan het verzoek aan om aan uw vergadering de opdracht te vragen 'tot verdergaande bezinning ten aanzien van het missionaire gehalte van de gereformeerde belijdenis en Kerkorde'. Uw commissie acht zo'n opdracht in het licht van de eerdere conclusie weinig zinvol en wil graag nogmaals benadrukken dat het belangrijk is dat deputaten de 'missionaire implicaties' (gevolgen) van de belijdenis doorgeven aan de zendingsgemeenten.

Werklast en zichtbaarheid in de plaatselijke kerken

De inzet van mensen en middelen is naar de mening van uw commissie bij het deputaatschap op een goede manier verdeeld. Het werk van de consultants blijft een belangrijk middel in de toerusting van de kerken, een kerntaak van ons deputaatschap, waar vanuit de breedte van de kerken met vrucht gebruik van wordt gemaakt. Bij het vertrek van een van de evangelisatie-consultanten is opnieuw bekeken of de vrijkomende middelen wellicht op andere wijze kunnen worden ingezet, maar de betekenis van de persoonlijke advisering en toerusting door middel van consultants blijft voor het deputaatschap hoge prioriteit houden. Uw commissie is het daarmee eens. Want juist daarin onderscheiden deputaten zich van anderen die in dit werkveld eventuele subsidies kunnen verlenen. Op deze wijze blijft bovendien de kerkelijke inbedding in de begeleiding van de missionaire projecten het beste geborgd. Deputaten krijgen zoveel opdrachten van de generale synode mee, dat het niet mogelijk blijkt om alles binnen de beschikbare tijd van een intersynodale periode af te krijgen. Dat pleit volgens uw commissie niet voor een inkrimping van het deputaatschap - eerder een handhaving van het aantal deputaten waartoe de generale synode van 2010 besloot of mogelijk zelfs een verdere uitbreiding.

Uw commissie stelt voor:

1. *met betrekking tot het deputaatschap:*
 - 1.1 het werk van deputaten goed te keuren;
 - 1.2 opnieuw zeven deputaten te benoemen;
 - 1.3 deputaten op te dragen de rijke geestelijke inhoud van de belijdenissen van de kerk vruchtbaar te maken, door deze te vertalen naar concrete schriftelijke handreikingen en adviezen rondom de vragen die in zendingsgemeenten spelen, en die in de komende intersynodale periode te bespreken met de zendingsgemeenten, moedergemeenten, classes waar zendingsgemeenten ontstaan zijn en daar op de volgende synode gedetailleerd verslag van te doen;
 - 1.4 deputaten op te dragen in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht een onderzoek in te stellen naar het functioneren van de taken en verantwoordelijkheden van zendingsgemeente, moedergemeenten, classis en breder kerkverband a. met het oog op de begeleiding van de zendingsgemeente naar zelfstandigheid b. en met het oog op het vormen en vasthouden van een gereformeerde identiteit c. en daar op de volgende generale synode verslag van te doen en te komen met voorstellen ter zake;
 - 1.5 deputaten op te dragen niet alleen zendingsgemeenten te begeleiden maar ook classes en moedergemeenten, opdat zij worden toegerust om hun verantwoordelijkheden en taken met betrekking tot de zendingsgemeenten zo goed mogelijk uit te voeren;
 - 1.6 deputaten op te dragen om de bevindingen van de bezinning op de vraag hoe de kerken in de niet-grootstedelijke gebieden kunnen worden geholpen een gastvrije kerk te zijn, diepgaand te bespreken met vertegenwoordigers van kerken op het platteland;
 - 1.7 samen met deputaten zending na te denken over mogelijkheden voor steun aan etnische leiders in zendingsgemeenten, die als zending onder hun eigen volk willen gaan werken;
 - 1.8 in de rapportage aan de generale synode per zendingsgemeente aan te geven of en hoe de missionaire gerichtheid wordt bewaakt;
2. *met betrekking tot zendingsgemeenten deputaten op te dragen:*
 - 2.1 met de zendingsgemeenten in wederkerigheid te blijven spreken over
 - 2.1.1 de sacramenten, waarbij aandacht gegeven dient te worden aan:
 - 2.1.1.1 bezinning op betekenis van de sacramenten;
 - 2.1.1.2 versteviging van het onderwijs aangaande de sacramenten;
 - 2.1.1.3 bezinning op de vormgeving van de viering van de sacramenten met het oog op de missionaire context;
 - 2.1.1.4 bezinning op de taal en de inhoud van de formulieren voor doop en avondmaal;
 - 2.1.2 de andere rituelen, waarbij aandacht gegeven dient te worden aan:
 - 2.1.2.1 het uitwisselen van ervaringen
 - 2.1.2.2 het zoeken naar verankering van de rituelen in de Bijbelse boodschap;
 - 2.1.3 de kadervorming, waarbij aandacht gegeven dient te worden aan goed onderwijs;
 - 2.1.4 het pastoraat, waarbij aandacht gegeven dient te worden aan:
 - 2.1.4.1 onderlinge uitwisseling van ervaringen;
 - 2.1.4.2 bezinning op nieuwe pastorale vragen;
 - 2.1.4.3 doordenking van wat in het pastoraat bij de gemeenten hoort te liggen en wat onder professionele leiding moet gebeuren;
 - 2.1.4.4 de betekenis van ziekenzalving en bevrijdingspastoraat;
 - 2.1.5 de ambten in de gemeente van Christus;
 - 2.2 de wederzijdse betrokkenheid tussen bestaande kerken en zendingsgemeenten te vergroten door een blijvende uitwisseling te stimuleren en te faciliteren;
 - 2.3 een stage voor predikanten in zendingsgemeenten te faciliteren;
 - 2.4 de bezinning op de positie van de evangelist te stimuleren;
3. *met betrekking tot de Kerkorde*
 - 3.1 artikel 4 lid 6d K.O. als tweede zin op te nemen:
Hierna zal hij de formulieren van enigheid staande de vergadering ondertekenen. (zie voor het ondertekeningsformulier bijlage 39);
 - 3.2 aan artikel 52, lid 1 toe te voegen:
De ondertekening door de evangelist naar art. 4 K.O. zal plaats vinden bij het onderzoek van de evangelist;
 - 3.3 bijlage 18, art. 4, regel 5 te wijzigen: zeven in plaats van drie;
 - 3.4 bijlage 18, art.5, h in te voegen:
het aandacht geven aan de pastorale, diaconale, financiële, organisatorische
 - 3.5 bijlage 18, art.5, i in te voegen:
het opwekken, adviseren en voorlichten van kerkenraden inzake het stichten van zendingsgemeenten.

BIJLAGE 42
Artikel 106

Rapport van de commissie van redactie van De Wekker

1. Redactie

De generale synode van 2010 benoemde de volgende leden van de redactie: ds. P.L.D. Visser, ds. H.K. Sok, D. van den Bosch, ds. C.C. den Hertog, L. Mak, ds. H. Polinder, mevr. M. Renkema-Hoffman, mevr. E. Spiering-de Hek en J.A. Voorthuijzen.
Ds. P.L.D. Visser werd benoemd tot hoofdredacteur en ds. H.K. Sok tot eindredacteur.
Binnen de redactie waren de functies als volgt verdeeld: ds. H. Polinder is secretaris, br. D. van den Bosch is penningmeester en br. J.A. Voorthuijzen tweede penningmeester.
De redactieleden ds. H. Polinder en zr. E. Spiering-de Hek hebben aangegeven niet voor een herbenoeming in aanmerking te komen. De redactie zal uw vergadering dienen met een voorstel om in de aanstaande vacatures te voorzien.

2. Beleid

De redactie heeft van de synode geen specifieke opdrachten ontvangen ten aanzien van het beleid. We zijn verdergegaan op de ingeslagen weg. Dat neemt niet weg dat er voortdurend bezinning plaatsvindt hoe wij via De Wekker onze kerkleden geestelijke leiding kunnen geven.

De redactie heeft een formulering vastgesteld die dienstbaar is aan de uitvoering van de instructie van de generale synode. Deze formulering luidt als volgt:

'De Wekker heeft tot doel de leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken vanuit een hartelijke verbondenheid aan de Schrift en het gereformeerde belijden toe te rusten tot de dienst van God, mede met het oog op de vragen die spelen binnen de kerken en onze samenleving.'

Met het oog hierop heeft de redactie in 4 begrippen samengevat wat de strategie is.

1. Informeren: doel is het kerkelijk leven laten functioneren, elkaar in de kerken beter leren begrijpen, samenbinden.
2. Onderwijzen: doel is de toename van de (toepasbare) kennis van Schrift en confessie.
3. Becommentariëren: doel is meningsvorming stimuleren met betrekking tot de actualiteit.
4. Bezinnen: doel is leiding geven in de theologische en kerkelijke vraagstukken.

Aanvankelijk hadden wij 'pastoraat verlenen' als een apart aandachtsgebied gedefinieerd, maar bij nader inzien is dit geschrapt omdat een scherp onderscheid met de andere aandachtsvelden niet te formuleren was.

In elk van de rubrieken van De Wekker komen deze aspecten aan de orde.

De generale synode van 2010 heeft de redactie opgedragen om te overwegen kerkelijke verslagen op de website te plaatsen met een introductie ervan of een verwijzing ernaar in het blad. Binnen de redactie was de gedachte dat zulke verslagen meer thuis zouden horen op de landelijke CGK-site dan op de site van De Wekker. Toch heeft de redactie onlangs besloten, onder meer ook op grond van reacties van verschillende lezers, om weer meer aandacht te geven aan de verslaglegging van de kerkelijke vergaderingen. Extra pagina's zijn beschikbaar in de periode dat kerkelijke vergaderingen worden gehouden, zodat deze vergaderingen ook tegelijk verslagen kunnen worden. De eerste reacties hierop zijn erg positief. Gezien de positieve reacties op het uitgeven van themanummers, heeft de redactie besloten om dit viermaal per jaar te doen. Op deze manier wordt een thema vanuit meerdere kanten belicht. Zo zijn er o.a. themanummers verschenen over: eenheid van de gereformeerde belijders, leven in het licht van de toekomst, kerk en jeugd. Ook in de overige nummers streeft de redactie naar een thematisering door enkele artikelen en/of rubrieken af te stemmen op een onderwerp.

Ook krijgt de lay-out van De Wekker van tijd tot tijd een aanpassing. Daaronder valt ook het plaatsen van een wisselende foto op de cover van elk nummer dat uitkomt.

3. Digibron

De redactie heeft besloten om oudere jaargangen van De Wekker via Digibron toegankelijk te maken. Digibron is een project van Erdee Media Groep. In de komende tijd zullen steeds meer (oude) jaargangen bruikbaar worden gemaakt. Om te voorkomen dat mensen hun abonnement opzeggen, is besloten een periode van zes maanden aan te houden alvorens de inhoud via Digibron beschikbaar komt. Dankbaar zijn we dat De Wekker op deze manier voor een heel breed publiek toegankelijk is geworden.

4. Financieel beleid in de boekjaren 2010 t/m 2012

2010

Het boekjaar 2010 werd afgesloten met een bijzonder goed financieel resultaat, namelijk € 28.625,-. In de begroting was de redactie uitgegaan van een klein positief resultaat van € 3.070,-.

Er was dit jaar een nogal grote meevaller, terwijl er bijna geen tegenvallers waren. Vandaar dit grote positieve saldo. De grootste meevaller aan de opbrengstenkant (€ 25.281,-) was een hoger inkomen aan advertentieopbrengsten. De terugloop van het aantal abonnees was niet zo groot als verwacht, mede door de activiteiten van onze abonneewerwer.

Aan de kostenkant was sprake van een grote meevaller ten aanzien van de portokosten. Deze kosten waren ca. € 6.000,- lager dan begroot.

De advertentie-inkomsten en het toevoegen van bijsluiters hebben flink wat opgeleverd. Dit dankzij de grote inzet van zr. Willie Aalderink-de Bruijne en haar man. Dat geldt voor 2011 en 2012. Dit is een wezenlijke bijdrage aan de uitgave van De Wekker.

2011

Ook in 2009 mochten we een gunstig positief resultaat behalen, namelijk € 41.901,-. In onze begroting waren we er vanuit gegaan dat inkomsten en uitgaven een klein positief resultaat zouden geven van € 4.110,-. Dit jaar vielen de inkomsten uit abonnementsgelden iets tegen (ca. € 5.500,-) ondanks de voortdurende activiteiten van de abonneewerwer.

Daarnaast waren de advertentie-inkomsten ca. € 17.100,- hoger dan begroot. Die inkomsten uit advertenties zijn erg belangrijk om de abonnementsprijs op een redelijk niveau te houden. De meevallers aan de kostenkant hebben vooral betrekking op de drukkosten. Er werd een prijsverhoging voor drukkosten aangekondigd van 3,9%. Daar was in de begroting rekening mee gehouden. In de praktijk bleek de uitwerking van die prijsverhoging erg mee te vallen, zodat de werkelijke drukkosten ruim € 6.700,- lager waren dan begroot.

2012

Ook dit jaar waren de inkomsten uit advertenties gunstig, bijna € 18.700,- hoger dan de begroting. Waren we bezorgd dat de advertentie-inkomsten vanwege de economische recessie zouden gaan dalen: het tegendeel is het geval. Daarnaast werd er iets meer rente ontvangen dan begroot.

De kosten van abonneewerving waren in dit jaar niet hoger dan begroot.

Opnieuw vielen de drukkosten mee aangezien er geen prijsverhoging is doorgevoerd en voor 2013 ook niet is aangegeven dat dit zou gebeuren. Met dankbaarheid mogen we vermelden dat het resultaat van 2012 is vastgesteld op € 36.591,-.

We hebben wel afscheid moeten nemen van de Koninklijke Drukkerij Callenbach aangezien deze begin 2013 failliet is gegaan. Nu wordt de uitgave van De Wekker verzorgd door J.P. Offset te Duiven. De redactie is dankbaar dat onze zeer gewaardeerde opmaakredacteur, de heer R. Bouwman, zijn werkzaamheden voor De Wekker bij deze firma kan voortzetten.

Ten slotte

Wij danken u voor het vertrouwen in de afgelopen periode.

Ds. P.L.D. Visser, hoofdredacteur
Ds. H. Polinder, secretaris

BIJLAGE 43

Artikel 106

Rapport 4 van commissie 1 inzake rapport commissie van redactie van De Wekker

Uw commissie is dankbaar voor het werk van de redactie van De Wekker en acht het kerkelijk orgaan van groot belang voor het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Beleid (2)

Uw commissie kan zich vinden in de formulering die de redactie heeft vastgesteld.

Wel had uw commissie enkele vragen bij de samenvatting van de strategie in vier begrippen. Het leek uw commissie een te hoge doelstelling om 'het kerkelijk leven te laten functioneren'. De redactie was het met ons eens dat met deze omschrijving wat te hoog was ingezet. De redactie bedoelt ermee dat De Wekker informatie verschaft die het kerkelijk leven dient en het functioneren van het kerkelijk leven bevordert.

Op een vraag van uw commissie bevestigde de redactie, dat met 'elkaar in de kerken beter leren begrijpen, samenbinden' ook wordt bedoeld 'met meer oog voor het kerkverband.' Want, aldus de redactie, hoe meer er gecommuniceerd wordt, hoe beter we elkaar binnen ons kerkverband leren kennen en begrijpen. De Heere heeft ons aan elkaar gegeven om samen kerk te zijn.

Uw commissie heeft de redactie ook gevraagd of zij misschien wat meer aandacht aan het breder kerkelijk leven zou kunnen geven. Kennis en bewustzijn daarvan ontbreekt toch bij veel leden van de kerken. Juist voor De Wekker ziet uw commissie hier een taak liggen.

De redactie antwoordde: 'Naar onze gedachte geven wij juist in de laatste periode weer meer aandacht aan het bredere kerkelijke leven door het plaatsen van verslagen van classisvergaderingen en vergaderingen van de particuliere synodes. Ook via interviews en andere artikelen komt het bredere kerkelijke leven meer dan eens aan de orde.'

Uw commissie is daar blij mee en zou de redactie willen aanmoedigen om op de ingeslagen weg verder te gaan, om zo bij de kerkleden belangstelling voor het bredere kerkelijke leven te wekken en de kennis ervan te vergroten.

Uw commissie is dankbaar dat de redactie weer meer aandacht wil geven aan de verslaglegging van de kerkelijke vergaderingen. Uw commissie acht het een goede beslissing dat hiervoor extra pagina's beschikbaar zijn zodat deze vergaderingen ook tegelijk verslagen kunnen worden. Positief waardeert uw commissie ook het uitgeven van themanummers en het van tijd tot tijd aanpassen van de lay-out.

Digibron (3)

Verheugend is het dat oudere jaargangen toegankelijk worden gemaakt. Abonnees kunnen niet alles bewaren, zullen lang niet alles bewaard hebben en het kan lastig zijn iets terug te vinden in wat zij mogelijk wel bewaard hebben. Ook niet-abonnees kunnen nu kennis nemen van het vele goede dat in de loop der jaren geschreven is. De redactie heeft er verstandig aan gedaan een termijn in acht te nemen die moet voorkomen dat mensen hun abonnement opzeggen.

Financieel beleid (4)

Het stemt tot dankbaarheid dat De Wekker financieel positief kan draaien.

De commissie stelt u voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. opnieuw leden voor de commissie van redactie te benoemen.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 44

Artikelen 107, 211

Rapport van de klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties

De synode van 2010 besloot:

1. goedkeuring te verlenen aan de werkzaamheden van de klachtencommissie en de leden te danken voor hun werk;
2. de commissieleden opnieuw te benoemen met uitzondering van dr.mr. J.A.I. Wendt;
3. voor commissieleden die tussentijds willen aftreden geen vervangers aan te stellen tot er een minimum van drie leden is;
4. in te stemmen met een poule van minimaal vier deskundigen uit de Christelijke Gereformeerde Kerken, zijnde oud-leden van de commissie, die op afroep beschikbaar zijn;
5. goedkeuring te verlenen aan een verdere samenwerking met de klachtencommissies van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en Nederlandse Gereformeerde Kerken, zoals dat in het huidige reglement al mogelijk is (art. 4.6), om expertise te bundelen en in de komende periode meer ervaring op te doen met deze samenwerking;
6. de komende periode in overleg met de andere kerken de klachtenprocedures op elkaar af te stemmen en voorstellen voor aanpassing te doen aan de synode van 2013.

Tot leden van de klachtencommissie werden benoemd:

mw.dr.s. E.J. van Dijk, Veenendaal; mw.mr.dr. G.P. van Duijvenvoorde, Leiden; ds. P.J. den Hertog, Zaandam (voorz.); drs. A. Heijstek, Veenendaal (plv. voorz.); mw.dr.s. A.W. Westerveld, Hegebeintum (secr.).

Tot adviserende leden:

Mw.dr.s. A.T. Bijkerk-van Genderen, Moordrecht; P. de Jong, Sliedrecht; mw.mr. A.P. Versteeg, Leidschendam, mr.dr. J.A.I. Wendt, Capelle a.d. IJssel.

De commissie vergaderde van 1 mei 2010 tot 1 mei 2013 drie keer plenair. Tussentijds werden er verschillende zaken via de e-mail afgedaan.

Tweemaal kwam (een deel van) de commissie bijeen samen met (delegaties van) de klachtencommissies, beroepscommissies en deputaten uit GKv, NGK en CGK, het bestuur en de medewerkers van 'Het Meldpunt', in de vorm van een conferentie.

Daarnaast vergaderde 'Het Harderwijks beraad' zesmaal in de afgelopen synodale periode. Het Harderwijks beraad is een ontmoeting tussen een afvaardiging van bovengenoemde kerken.

1. Klachtenprocedure

- a. Conform het besluit van de generale synode van 2010 zijn de klachtenregelingen van resp. de GKv, NGK en CGK op elkaar afgestemd. Principieel zijn er geen wijzigingen t.a.v. de oorspronkelijke klachtenregeling van de CGK, maar op praktisch vlak zijn er diverse zaken gewijzigd. In bijlage 1 is de geïntegreerde klachtenregeling opgenomen.
In de nieuwe regeling is geen passage opgenomen over het doen van aangifte bij de politie in geval van minderjarigheid van de klager. Om misverstanden te voorkomen willen we opmerken dat er naar de mening van de klachtencommissies in geval van seksueel misbruik van een minderjarige sprake is van een misdrijf volgens de wet en dat aangifte hiervan bij de politie de voorkeur heeft boven het indienen van een klacht.
- b. Het integreren van de klachtenregeling brengt ook een aanpassing van de organisatiestructuur met zich mee. Zo gaan we uit van één centrale klachtencommissie van drie personen die elke klacht zal beoordelen op ontvankelijkheid en vervolgens naar bevind van zaken een behandelcommissie zal samenstellen. Leden van de behandelcommissie zijn een of meerdere leden uit de centrale klachtencommissie aangevuld met leden uit een poule van deskundigen bestaande uit leden van de voormalige klachtencommissies of die daartoe oproepbaar waren uit de verschillende kerken. In bijlage 2 is een notitie voor de organisatie opgenomen. Deze notitie is vooralsnog een concept en wordt op het moment van schrijven van dit rapport nog besproken in de andere kerkgemeenschappen. Een definitieve notitie hopen we u zo spoedig mogelijk na te sturen.

2. Bezinning

- c. De klachtencommissie heeft zich op haar taak bezonnen en aan toerusting gedaan op de al eerder genoemde conferenties. Op de conferentie van 15 april 2011 hield de (toenmalige) minister van jeugd en gezin mr. A. Rouvoet een inleiding over: een veilige gemeente. Het zojuist verschenen rapport Deetman over misbruik in de RKK stond op de achtergrond van deze conferentie.
Op 20 april 2012 was het thema: gemeentebegeleiding. Via het carouselmodel werden ervaringen van vier verschillende ervaringsdeskundigen gedeeld.
- d. Als resultaten van de bezinningen besloot het 'Harderwijkerberaad' om i.s.m. het kerkelijk jeugdwerk en het Meldpunt een campagne voor te bereiden voor 'Veilig Jeugdwerk'. Het is de bedoeling dat deze campagne in het najaar van 2013 van start zal gaan.
- e. Uit de tweede bezinning werd het nut van gemeentebegeleiding bij seksueel misbruik overduidelijk. Het 'Harderwijkerberaad' vroeg het Meldpunt in voorkomende gevallen de gemeenten er op te attenderen een gemeentebegeleider in te schakelen.

3. Klachtbehandeling

- f. In de afgelopen periode heeft de commissie één klacht behandeld. Deze klacht is ongegrond verklaard. Naar aanleiding van haar advies heeft de klachtencommissie nadere toelichting aan de betreffende kerkenraad gegeven.
- g. Een enkele keer ontving de secretaris of de voorzitter telefonisch de vraag of een bepaalde zaak bij de commissie thuishoorde. In geen van de gevallen betroffen het zaken die met seksueel misbruik te maken hadden.

Van twee keer weten we dat wegens minderjarigheid er aangifte gedaan is bij de politie in plaats van een klacht bij de klachtencommissie in te dienen. Eenmaal heeft een delegatie van de commissie overleg gevoerd met een pastorale begeleider van een mogelijke klager. Dit heeft (tot nu toe) niet tot een klacht geleid.

Tenslotte zijn we ook bekend met zaken die in kleine kring (conform Matth. 18) opgelost zijn, maar waarvan later bleek dat het misbruik zich helaas toch voortzette.

- h. Via deputaten eenheid ontving de commissie een uitnodiging voor een bijeenkomst van de Raad van Kerken in Nederland rondom het thema veiligheid voor kinderen en kwetsbaren in de kerk. De voorzitter heeft aan dit uitwisselingsmoment deelgenomen en geconstateerd dat we in onze kerken de zaken goed op orde of in voorbereiding hebben.

4. Contacten met andere instellingen

i. Overleg met het Meldpunt

Het Meldpunt heeft een eigen bestuur waarin vanuit onze kerken deputaten diaconaat participeren. Voor deze constructie is destijds gekozen omdat deputaten diaconaat ook de financiële bijdrage voor het Meldpunt in hun begroting hebben opgenomen. Afgelopen jaren heeft zr. T.T. Drayer-Quist als bestuurslid gefungeerd. Zij is in 2011 opgevolgd door zr. S. Rustenburg-van der Poppe. De communicatie met en over het Meldpunt verloopt nu via het al eerder genoemde 'Harderwijkerberaad' en de jaarverslagen van de stichting. (Voor de jaarverslagen van het Meldpunt, zie haar website: www.meldpuntmisbruik.nl.)

Deze wijze van communiceren is voor het bestuurslid en in het verlengde hiervan voor deputaten diaconaat geen ideale situatie. Ook de klachtencommissie mist het overleg en ervaart onduidelijkheid m.b.t. de verantwoordelijkheid voor het beleid van het Meldpunt. In de afgelopen jaren is het werk van de klachtencommissie gereduceerd tot het behandelen van klachten, terwijl het werk van het Meldpunt zich breder ontwikkelde naar opvang, begeleiding, preventie e.d. Het Meldpunt kreeg hiermee een professionelere opzet en e.e.a. behoeft meer helderheid m.b.t. het bestuur. De eerder (1b) genoemde notitie in bijlage 2 bedoelt ook aan deze problemen tegemoet te komen en stelt een aangepaste bestuursstructuur voor.

j. Interkerkelijk overleg

Tussen de klachtencommissies (en/of deputaten) van de CGK, GKv en NGK vindt jaarlijks een (of meerdere) overleg(en) plaats, het zogenaamde 'Harderwijkerberaad'. Naast het uitwisselen van ervaringen wordt ook nagegaan in hoeverre onderwerpen gezamenlijk besproken en uitgewerkt kunnen worden. In dit beraad worden de conferenties voorbereid en vindt een ontmoeting plaats met het bestuur en medewerkers van het Meldpunt. Het is ook in dit beraad waar regelmatig initiatief genomen wordt voor bijstellingen van beleid of het in gang zetten van nieuwe ontwikkelingen. De al tweemaal eerder genoemde notitie (1b en 4i) bedoelt ook aan het 'Harderwijkerberaad' een steviger structuur te geven.

k. Meldpunt en gemeentebegeleiding

Wanneer er in een gemeente iets aan de hand is op het terrein van seksueel misbruik dan roept dit in veel gevallen een enorme expansie aan vaak ingewikkelde processen op. Het gevaar dat het uit de hand loopt is erg groot en doet daarom veelal geen recht aan betrokkenen en het gevaar is groot dat dit ook de Naam van de Heere aantast. De klachtencommissie wil ook met klem adviseren om in voorkomende gevallen het Meldpunt te raadplegen. Het Meldpunt kan ook behulpzaam zijn bij het aanzoeken van een gemeentebegeleider. Deze gemeentebegeleider (een aan de PKN ontleende benaming) is als adviseur betrokken bij de kerkenraad of bij een door de kerkenraad ingestelde regiegroep. Hij of zij kan vanaf het allereerste begin meehelpen de processen in goede banen te leiden. We hebben hier in de afgelopen jaren veel positieve ervaringen mee opgedaan.

l. Contact met de HHK

Op enigerlei moment werd het bestuur van het Meldpunt benaderd door een vertegenwoordiger van het moderamen van de generale synode van de Hersteld Hervormde Kerk met een uitnodiging tot samenspreking. Behalve het bestuur van het Meldpunt heeft br. Heystek namens de drie gereformeerde kerken van het 'Harderwijkerberaad' deelgenomen aan deze samenspreking. Op de samenspreking d.d. 29 november 2012 die een zuiver informatieve doelstelling had, bleken ook vertegenwoordigers van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland, Gereformeerde Gemeenten en Oud Gereformeerde Gemeenten uitgenodigd te zijn. Hun allen is informatie verstrekt over de geschiedenis, werkzaamheden, structuur en opzet van het Meldpunt en de klachtencommissies. De aanwezige kerken, in ieder geval de HHK, overwegen een samenwerking met het Meldpunt.

5. Voorstellen

- goedkeuring te verlenen aan de werkzaamheden van de klachtencommissie;
- de commissieleden opnieuw te benoemen;
- de kerken op te roepen om in voorkomende gevallen van misbruik in pastorale en andere gezagsrelaties vroegtijdig het Meldpunt te raadplegen;
- goedkeuring te verlenen aan de geïntegreerde klachtenregeling van de drie kerken (GKv, NGK en CGK);
- goedkeuring te verlenen aan de gewijzigde bestuursstructuur t.a.v. de klachtencommissie en het Meldpunt.

Bijlage 1

Meldpunt

Het Meldpunt is aanspreekpunt voor ieder die een klacht heeft over (seksueel) misbruik in kerkelijke relaties binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Het Meldpunt is bereikbaar onder telefoonnummer 038-4232125, dagelijks van 9.00-12.30 uur en van 13.00-17.00 uur.

Van melding tot uitspraak

U vindt hier een schets van wat er in hoofdlijnen gebeurt wanneer iemand zich met een klacht meldt bij het Meldpunt.

Stap 1: Melding

Wie zich bij het Meldpunt meldt met een klacht zal allereerst gewezen worden op de verschillende mogelijkheden en de daaraan verbonden consequenties.

Stap 2: Formuleren klacht

Als gekozen wordt voor het indienen van een klacht kan in overleg met het Meldpunt een vertrouwenspersoon aangewezen worden en de klacht onder woorden gebracht en op schrift gesteld worden.

Stap 3: Melding van klacht

Vervolgens wordt de klacht gemeld bij de klachtencommissie.

Stap 4: Toetsen van ontvankelijkheid

De voorzitter van de klachtencommissie toetst in overleg met de secretaris aan de hand van de daarvoor geldende criteria (zie art. 8 van de Klachtenregeling) of een klacht ontvankelijk is.

Stap 5: Informeren klager en aangeklaagde

Wanneer de klacht ontvankelijk wordt geoordeeld stelt de secretaris zowel de klager als de aangeklaagde daarvan op de hoogte.

Stap 6: Informeren kerkenraad

Ook zal de secretaris, wanneer de ontvankelijkheid van de klacht is vastgesteld, de betrokken kerkenraad (of kerkenraden) vertrouwelijk op de hoogte stellen van de ingediende klacht.

Stap 7: Samenstelling klachtencommissie

De voorzitter stelt in overleg met de secretaris een klachtencommissie samen.

Een klachtencommissie wordt samengesteld uit leden van de NGK, GKv en CGK met een juridische, gedragswetenschappelijke, pastorale en kerkrechtelijke deskundigheid, die zich voor deze taak beschikbaar hebben gesteld.

Stap 8: Organiseren van hoorzitting

Vervolgens roept de klachtencommissie klager en aangeklaagde, ieder apart, op voor een hoorzitting. Daarbij kan ook de aangeklaagde zich laten bijstaan door een vertrouwenspersoon van het Meldpunt.

Stap 9: Doen van uitspraak

Na de hoorzitting (in verschillende sessies) zal de klachtencommissie uitspraak doen.

Klager, aangeklaagde en betrokken kerkenraad (of kerkenraden) worden daarvan op de hoogte gesteld. De uitspraak houdt in de regel een oordeel over de gegrondheid van de klacht in en een advies over de afdoening. Het oordeel over de gegrondheid van de klacht is bindend¹.

Stap 10: In beroep gaan

Klager zowel als aangeklaagde kunnen tegen een uitspraak van de klachtencommissie in beroep gaan bij een beroepscommissie. Dan zal zich een deel van de voorgaande stappen mogelijk herhalen.

Een beroepscommissie wordt samengesteld uit leden van de NGK, GKv en CGK met een juridische, gedragswetenschappelijke, pastorale en kerkrechtelijke deskundigheid. Uiteraard zijn dit anderen dan de leden van de klachtencommissie.

Stap 11: Doen van een definitieve uitspraak

Na de klachtbehandeling in beroep doet de beroepscommissie een definitieve uitspraak en stelt klager, aangeklaagde en betrokken kerkenraad (of kerkenraden) op de hoogte van haar uitspraak. De uitspraak houdt in de regel een oordeel over de gegrondheid van de klacht en een advies over de afdoening in. Het oordeel over de gegrondheid van de klacht is bindend.

Regelingen

In geval een misbruiksituatie aan het licht komt, hebben de kerken zich verplicht te handelen volgens onderstaande regelingen.

Regeling Klachtencommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties**Preambule**

Als kerken geloven wij dat ieder zich in de gemeente van Christus veilig moet kunnen weten. Dit geldt vóór alles voor hen die zich in een kwetsbare positie bevinden of die op enigerlei wijze in het leven beschadigd zijn. Het is voor ons als kerken een ereplicht deze veiligheid te waarborgen en te beschermen.

Wij veroordelen daarom iedere vorm van machtsmisbruik in de gemeente en in het bijzonder iedere vorm van seksueel misbruik.

Tegelijk vinden wij dat kerkelijke functionarissen in het pastorale en diaconale werk waartoe ze geroepen zijn zowel distantie hebben te betrachten alsook nabijheid hebben te betonen.

Daarom houdt de reeds genoemde veiligheid voor ons ook in dat kerkelijke functionarissen hun taak met vrijmoedigheid moeten kunnen blijven uitoefenen. Om die vrijmoedigheid en veiligheid te beschermen mag van kerkelijke functionarissen worden verwacht dat ze uitgaan van morele richtlijnen vervat in een gedragscode die openbaar gemaakt is.

Kerkenraden zullen met het oog op diezelfde veiligheid en vrijmoedigheid hun eigen werkwijze zorgvuldig bewaken, zodat kerkelijke functionarissen niet onnodig in risicovolle situaties geplaatst worden.

Zo willen we recht doen, trouw betrachten en nederig de weg gaan van onze God.

(Micha 6:8)

Algemeen**Artikel 1. Begrippenomschrijving**

In deze regeling wordt verstaan onder:

a. seksueel misbruik:

een of meerdere uitingen, verbaal of non-verbaal, opzettelijk dan wel onopzettelijk, gewenst dan wel ongewenst, in de vorm van seksuele handelingen en/of seksueel getinte toespelingen of uitnodigingen tot seksueel contact, dan wel het op één van voornoemde wijzen ingaan op uitnodigingen tot seksueel

¹ In de Nederlands Gereformeerde Kerken heeft de uitspraak (dus ook over de gegrondheid van de klacht) kerkrechtelijk de status van advies.

- contact en/of bedoelde toespelingen, al dan niet onder druk van geheimhouding, gedaan door een kerkelijk werker ten opzichte van iemand binnen of buiten de gemeente, in een ambtelijke of anderszins op bevoegdheid en vertrouwen gebaseerde relatie, waardoor vertrouwen geschonden en de grens van persoonlijke integriteit overschreden wordt, en welke derhalve op gespannen voet staan met datgene wat ons in Gods Woord wordt voorgedragen ten aanzien van de omgang met de naaste.
- b. *kerkelijk functionaris*:
een man of vrouw die uit hoofde van een kerkelijk ambt, of uit hoofde van een aanstelling door een kerkelijke vergadering in een niet-ambtelijke kerkelijke functie, of uit hoofde van een aanstelling in een bijzondere functie voor groepen van gemeenteleden, binnen een gemeente een positie bekleedt die wordt gekenmerkt door het genieten van vertrouwen en het dragen van verantwoordelijkheid, en die vanuit die positie relaties kan aangaan en onderhouden met gemeenteleden en anderen.
- c. *klager*:
klager kan zijn hij/zij die lid is (geweest) van een van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, Christelijke Gereformeerde Kerken of Nederlands Gereformeerde Kerken, alsmede hij/zij die geen lid is of geweest is van die kerken indien hij/zij een functioneel contact heeft (gehad) met de aangeklaagde. Ten behoeve van een minderjarige, een onder curatele, een onder bewind gestelde of een gementoreerde, kan diens wettelijke vertegenwoordiger als klager optreden.
- d. *aangeklaagde*:
aangeklaagde kan zijn hij/zij die kerkelijk functionaris is (geweest) in een van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, Christelijke Gereformeerde Kerken of Nederlands Gereformeerde Kerken en voor zover niet meer werkzaam actief als kerkelijk functionaris, tevens lid is van een van die kerken.
- e. *klachtencommissie*:
de ingevolge de binnen het betreffende kerkverband geldende besluitvorming aangestelde commissie, belast met onderzoek en beoordeling van seksueel misbruik in kerkelijke relaties.
- f. *beroepscommissie*:
de ingevolge de binnen het betreffende kerkverband geldende besluitvorming aangestelde commissie, belast met onderzoek en beoordeling van seksueel misbruik in kerkelijke relaties in geval van beroep tegen een beslissing van de klachtencommissie.
- g. *klacht*:
een door een klager ingediend schriftelijk stuk waarin geklaagd wordt over seksueel misbruik door een kerkelijk functionaris.
- h. *meldpunt*:
een centraal punt, waar deskundige medewerkers ter zake van seksueel misbruik en klachtenprocedure informatie en advies kunnen geven. Deze medewerkers kunnen zo nodig verwijzen naar de klachtencommissie en een intensievere vorm van hulpverlening. Tevens kunnen zij als vertrouwenspersoon een klager of aangeklaagde begeleiden tijdens en na de procedure van de klachtencommissie.
- i. *vertrouwenspersoon*:
degene die op verzoek van een klager of aangeklaagde diens belangen mede behartigt, dan wel als diens vertegenwoordiger of gemachtigde optreedt. Dit kan een medewerker van het Meldpunt zijn.
- j. *de kerkenraad*:
de raad aan wie de klachtencommissie haar bevindingen in de vorm van een advies rapporteert.

Artikel 2. Doelstelling

De mogelijkheid scheppen klachten over seksueel misbruik in te dienen. Tevens dient deze klachtenregeling om te voorzien in de bescherming van de belangen van klager en aangeklaagde tijdens het onderzoek en de afhandeling van een klacht.

Artikel 3. Bekendmaking van de klachtenregeling

Op het bestaan van de klachtenregeling wordt jaarlijks in de plaatselijke kerkelijke gemeentemedia gewezen. Een afschrift van de klachtenregeling is te allen tijde bij de scriba te verkrijgen alsmede te downloaden van de website van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, Christelijke Gereformeerde Kerken of Nederlands Gereformeerde Kerken.

Klachtencommissie

Artikel 4. Samenstelling klachtencommissie

lid 1. De klachtencommissie dient zodanig te zijn samengesteld dat een deskundige, onpartijdige en onafhankelijke behandeling van klachten zoveel mogelijk gewaarborgd is.

lid 2. De klachtencommissie, waarvan vrouwen en mannen - voor zoveel mogelijk - in evenredigheid deel uitmaken, bestaat minimaal uit drie en maximaal uit vijf leden.

De juridische, gedragswetenschappelijke, pastorale en zo mogelijk de kerkrechtelijke deskundigheid dienen in de klachtencommissie vertegenwoordigd te zijn.

lid 3. Benoeming van de commissieleden geldt voor drie jaar. Herbenoeming is maximaal viermaal mogelijk. De zittingsduur van een lid, dat is benoemd op een tussentijds opgevalen plaats, is gelijk aan de duur van de resterende zittingsperiode van het lid in wiens plaats de benoeming plaatsvindt. Deputaten respectievelijk de Commissie Meldpunt Seksueel Misbruik kan een benoeming om dringende redenen tussentijds beëindigen.

Artikel 5. Bevoegdheid en taak klachtencommissie

lid 1. De klachtencommissie is bevoegd kennis te nemen van een klacht indien klager en aangeklaagde voldoen aan de begrippenomschrijvingen in artikel 1.

lid 2. De klachtencommissie heeft tot taak bij haar binnengekomen klachten te beoordelen:

- op ontvankelijkheid, zie de vereisten genoemd in artikel 8;
- op gegrondheid;
- de kerkenraad van advies en aanbevelingen terzake te dienen.

lid 3. De klachtencommissie kan zich laten bijstaan door externe adviseurs, zo nodig uit andere kerkgenootschappen.

lid 4. De klachtencommissie is bevoegd klager en aangeklaagde op te roepen om te worden gehoord.

lid 5. De klachtencommissie is bevoegd getuigen of andere deskundigen op te roepen om te worden gehoord.

Artikel 6. Geheimhouding

De leden van de klachtencommissie en eventuele geraadpleegde deskundigen zijn verplicht geheimhouding te betrachten ten aanzien van alles wat zij in het kader van een klachtbehandeling te weten zijn gekomen en waarvan zij de vertrouwelijkheid hebben moeten begrijpen.

Artikel 7. Faciliteiten

lid 1. De kosten gemaakt voor bevordering van de deskundigheid van de leden van de klachtencommissie komen ten laste van de gezamenlijke kerken waarvan de klachtencommissie deel uitmaakt.

lid 2. De kosten voor de behandeling van klachten komen voor rekening van de gezamenlijke kerken waarvan de gemeente waar de situatie van de klacht zich heeft voorgedaan deel uitmaakt.

Procedure

Artikel 8 Ontvankelijkheid van de klacht

lid 1. Een klacht dient zo spoedig mogelijk te worden ingediend.

lid 2. Een klacht wordt schriftelijk ingediend bij de klachtencommissie.

lid 3. Een klacht bevat naast de naam van de klager(s) en een dagtekening, ten minste:

- a. een omschrijving van de uiting die aangegeven wordt als het seksueel misbruik;
- b. het tijdstip of de periode waarop deze betrekking heeft;
- c. de identiteit en het adres van de aangeklaagde(n);
- d. een overzicht van door de klager(s) ondernomen stappen en eventueel daarop betrekking hebbende stukken, voor zover deze hebben plaatsgevonden c.q. aanwezig zijn.

Indien een klacht niet aan al deze vereisten voldoet, wordt de klager in de gelegenheid gesteld alsnog de ontbrekende gegevens aan te vullen.

Artikel 9. Intrekken

Klager kan de ingediende klacht intrekken, tenzij het onderzoek is afgesloten (met de laatste verkrijging van informatie/hoorzitting) en de zaak op uitspraak wacht.

Artikel 10. Procedure klachtbehandeling

lid 1. De klachtencommissie bevestigt klager binnen een week schriftelijk de ontvangst van de klacht, informeert de klager over de werkwijze van de commissie en wijst voor zover nog nodig op de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen.

lid 2. De klachtencommissie onderzoekt of de klager ontvankelijk is in zijn klacht. Zij informeert de klager daarover uiterlijk binnen twee weken na ontvangst van de klacht.

Indien klager niet ontvankelijk wordt verklaard, dient de klachtencommissie dit te motiveren.

lid 3. Indien de klager ontvankelijk wordt verklaard in de klacht, wordt de klacht zo spoedig mogelijk, uiterlijk binnen twee weken na ontvangst van de klacht, aan de aangeklaagde toegezonden. De klachtencommissie informeert hem over de werkwijze van de commissie en de mogelijkheid een vertrouwenspersoon van het Meldpunt in te schakelen. Tevens stelt de klachtencommissie de aangeklaagde in de gelegenheid binnen twee weken een verweerschrift in te dienen.

lid 4. Indien de klager ontvankelijk wordt verklaard, wordt de betrokken kerkenraad, binnen een week na de beslissing omtrent de ontvankelijkheid, vertrouwelijk geïnformeerd over het feit dat er een klacht is ingediend over één - met name te noemen - van de in zijn gemeente werkzame kerkelijke functionarissen.

lid 5. Indien de klacht is ingediend door een minderjarige zonder medeweten (van een) van de ouders zal de klachtencommissie met de betreffende minderjarige overleggen om alsnog (een van) de ouders van de indiening van de klacht op de hoogte te stellen. De klachtencommissie zal geen contacten met de ouders onderhouden zonder de uitdrukkelijke toestemming van de minderjarige.

lid 6. Van bovenvermelde termijnen kan door de klachtencommissie op verzoek van partijen en/of in het belang van het onderzoek worden afgeweken.

lid 7. Indien klager niet ontvankelijk wordt verklaard kan klager binnen twee weken na verzending van de uitspraak daartegen in beroep gaan bij de beroepscommissie voor seksueel misbruik binnen kerkelijke relaties. Het beroepschrift dient binnen twee weken na verzending van de uitspraak door de beroepscommissie te zijn ontvangen.

Artikel 11. Beoordelingsgrond

lid 1. De klachtencommissie beoordeelt de klachten op basis van redelijke aannemelijkheid. In zoverre seksueel misbruik in redelijkheid aannemelijk kan worden geacht, wordt de klacht gegrond verklaard.

lid 2. Behalve directe getuigen of bewijsmateriaal kunnen hierbij onder meer in beschouwing genomen worden:

- consistentie in de afgelegde verklaringen;
- de auditiverklaringen;
- verklaringen van (getuige-)deskundigen;
- stukken die over de direct betrokken personen gaan.

Artikel 12. Hoorzittingen

lid 1. De klachtencommissie bepaalt binnen vier weken na ontvangst van de klacht de datum en de plaats(en) waar klager en aangeklaagde door de klachtencommissie zullen worden gehoord. De hoorzittingen vinden in beginsel plaats binnen acht weken na de beslissing omtrent de ontvankelijkheid.

lid 2. De klachtencommissie zendt klager en aangeklaagde minstens tien dagen (inclusief zon- en feestdagen) voor de hoorzitting een oproep.

lid 3. Wraking:

- a. klager en aangeklaagde kunnen een of meer leden van de klachtencommissie wraken op grond van feiten of omstandigheden waardoor de onpartijdigheid van de klachtencommissie schade zou kunnen lijden;

- b. het verzoek dient schriftelijk (tijdens de hoorzitting: eventueel mondeling) en gemotiveerd bij de klachtencommissie te worden ingediend. Het verzoek dient zo spoedig mogelijk nadat de feiten en omstandigheden bekend zijn geworden te worden gedaan. Nadat het onderzoek is afgesloten (met de laatste verkrijging van informatie/hoorzitting) en de zaak op uitspraak wacht, kan geen verzoek tot wraking meer worden ingediend;
 - c. berust(en) het betreffende lid/de betreffende leden in de wraking, dan wordt/worden het lid/de leden vervangen en wordt een nieuwe zitting bepaald. Berust/berusten het lid/de leden niet in de wraking, dan wordt het wrakingsverzoek behandeld door de beroepscommissie;
 - d. er is geen beroep mogelijk tegen beslissing van de beroepscommissie.
- lid 4.* Tot zeven dagen (inclusief zon- en feestdagen) voor de hoorzitting kunnen partijen nadere stukken indienen. De secretaris zendt deze door aan de andere partij.
- lid 5.* De hoorzittingen zijn besloten.
- lid 6.* Klager en aangeklaagde worden eerst buiten elkaars aanwezigheid gehoord en zo mogelijk - indien de situatie dat toelaat - daarna in elkaars aanwezigheid. Klager wordt als eerste gehoord.
- lid 7.* Van ieder hoorgesprek wordt een - zakelijk - verslag gemaakt, ondertekend door voorzitter en secretaris van de klachtencommissie. Het verslag wordt zowel de klager als de aangeklaagde toegezonden. Indien klager en aangeklaagde buiten elkaars aanwezigheid zijn gehoord, worden zij in de gelegenheid gesteld schriftelijk op de toegezonden verslaglegging te reageren. De klachtencommissie kan na verkregen toestemming ten behoeve van de verslaglegging gebruikmaken van opnameapparatuur. De inhoud van het verslag is voor verantwoording van de klachtencommissie.

Artikel 13. Informatie door de klachtencommissie

Klager en aangeklaagde worden gelijkelijk geïnformeerd door de klachtencommissie. Het dossier van de klachtencommissie, bevattende alle van buiten de commissie toegevoegde stukken, kan desgewenst door klager en aangeklaagde worden ingezien.

Artikel 14. Beoordeling klacht en verdere afdoening

lid 1. De commissie doet zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk zes weken na de laatste hoorzitting, uitspraak omtrent de gegrondheid van de klacht.

lid 2. Acht de klachtencommissie de klacht ongegrond, dan deelt zij dit gemotiveerd schriftelijk mee aan de klager, de aangeklaagde en de kerkenraad.

lid 3. Acht de klachtencommissie de klacht gegrond, dan deelt zij dit, onder overlegging van een samenvatting van het beroepschrift en de bevindingen tijdens het onderzoek, gemotiveerd schriftelijk mee, en - in geval van een advies voor afdoening - onder toevoeging van dat advies, aan de klager, de aangeklaagde en de kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort of, in voorkomende gevallen, de gemeente waar het misbruik zich heeft voorgedaan. Het oordeel van de klachtencommissie over de gegrondheid van de klacht is bindend voor de kerkenraad².

lid 4. Indien de klachtencommissie behalve een uitspraak over de gegrondheid van de klacht tevens een advies uitbrengt met betrekking tot de verdere afdoening, zal zij zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij de in kerkorde/het Akkoord van Samenleven aangegeven tuchtmaatregelen.

Artikel 15. Beroep

Klager en aangeklaagde kunnen binnen twee weken na datumverzending van de uitspraak in beroep gaan bij de beroepscommissie voor seksueel misbruik binnen kerkelijke relaties. Het beroepschrift dient binnen twee weken na datumverzending te zijn ontvangen door de beroepscommissie.

Artikel 16. Acute situaties

In acute situaties dienen door de desbetreffende kerkenraad, in overleg met de klachtencommissie, vóór of hangende het onderzoek, zo nodig voorlopige maatregelen getroffen te worden.

Artikel 17. Beslissing kerkenraad

De kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort, beslist niet eerder dan na het verlopen van de beroepstermijn en uiterlijk binnen vier weken na het aflopen van de beroepstermijn.

Artikel 18. Archivering

De op de klachten betrekking hebbende stukken zullen tot tien jaar na ontvangst van de klacht in het archief van de klachtencommissie bewaard worden.

Artikel 19. Verantwoording

De klachtencommissie legt driejaarlijks verantwoording af van haar werkzaamheden aan de synode respectievelijk de Landelijke Vergadering

Artikel 20. Overgangsbepaling

De klachtencommissie is bevoegd kennis te nemen van klachten over feiten(complexen) die vóór de inwerkingtreding van deze klachtenregeling hebben plaatsgevonden.

Regeling beroepscommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Preambule

Als kerken geloven wij dat ieder zich in de gemeente van Christus veilig moet kunnen weten. Dit geldt vóór alles voor hen die zich in een kwetsbare positie bevinden of die op enigerlei wijze in het leven beschadigd zijn. Het is voor ons als kerken een ereplicht deze veiligheid te waarborgen en te beschermen.

Wij veroordelen daarom iedere vorm van machtsmisbruik in de gemeente en in het bijzonder iedere vorm van seksueel misbruik.

Tegelijk vinden wij dat kerkelijke functionarissen in het pastorale en diaconale werk waartoe ze geroepen zijn zowel distantie hebben te betrachten alsook nabijheid hebben te betonen.

² In de Nederlands Gereformeerde Kerken heeft de uitspraak van de klachtencommissie kerkrechtelijk de status van advies.

Daarom houdt de reeds genoemde veiligheid voor ons ook in dat kerkelijke functionarissen hun taak met vrijmoedigheid moeten kunnen blijven uitoefenen. Om die vrijmoedigheid en veiligheid te beschermen mag van kerkelijke functionarissen worden verwacht dat ze uitgaan van morele richtlijnen vervat in een gedragscode die openbaar gemaakt is.

Kerkenraden zullen met het oog op diezelfde veiligheid en vrijmoedigheid hun eigen werkwijze zorgvuldig bewaken, zodat kerkelijke functionarissen niet onnodig in risicovolle situaties geplaatst worden.

Zo willen we recht doen, trouw betrachten en nederig de weg gaan van onze God.
(Micha 6:8)

Algemeen

Artikel 1. Begrippenomschrijving

In deze regeling wordt verstaan onder:

a. seksueel misbruik:

één of meerdere uitingen, verbaal of non-verbaal, opzettelijk dan wel onopzettelijk, gewenst dan wel ongewenst, in de vorm van seksuele handelingen en/of seksueel getinte toespelingen of uitnodigingen tot seksueel contact, dan wel het op één van voornoemde wijzen ingaan op uitnodigingen tot seksueel contact en/of bedoelde toespelingen, al dan niet onder druk van geheimhouding, gedaan door een kerkelijk werker ten opzichte van iemand binnen of buiten de gemeente, in een ambtelijke of anderszins op bevoegdheid en vertrouwen gebaseerde relatie, waardoor vertrouwen geschonden en de grens van persoonlijke integriteit overschreden wordt, en welke derhalve op gespannen voet staan met datgene wat ons in Gods Woord wordt voorgehouden ten aanzien van de omgang met de naaste.

b. kerkelijk functionaris:

een man of vrouw die uit hoofde van een kerkelijk ambt, of uit hoofde van een aanstelling door een kerkelijke vergadering in een niet-ambtelijke kerkelijke functie, of uit hoofde van een aanstelling in een bijzondere functie voor groepen van gemeenteleden, binnen een gemeente een positie bekleedt die wordt gekenmerkt door het genieten van vertrouwen en het dragen van verantwoordelijkheid, en die vanuit die positie relaties kan aangaan en onderhouden met gemeenteleden en anderen.

c. klager:

klager kan zijn hij/zij die lid is (geweest) van een van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, Christelijke Gereformeerde Kerken of Nederlands Gereformeerde Kerken, alsmede hij/zij die geen lid is of geweest is van die kerken indien hij/zij een functioneel contact heeft (gehad) met de aangeklaagde. Ten behoeve van een minderjarige, een onder curatele, een onder bewind gestelde of een gementoreerde, kan diens wettelijke vertegenwoordiger als klager optreden.

d. aangeklaagde:

aangeklaagde kan zijn hij/zij die kerkelijk functionaris is (geweest) in een van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, Christelijke Gereformeerde Kerken of Nederlands Gereformeerde Kerken en voor zover niet meer werkzaam actief als kerkelijk functionaris, tevens lid is van een van die kerken.

e. klachtencommissie:

de ingevolge de binnen het betreffende kerkverband geldende besluitvorming aangestelde commissie, belast met onderzoek en beoordeling van seksueel misbruik in kerkelijke relaties.

f. beroepscommissie:

de ingevolge de binnen het betreffende kerkverband geldende besluitvorming aangestelde commissie, belast met onderzoek en beoordeling van seksueel misbruik in kerkelijke relaties in geval van beroep tegen een beslissing van de klachtencommissie.

g. klacht:

een door een klager ingediend schriftelijk stuk waarin geklaagd wordt over seksueel misbruik door een kerkelijk functionaris.

h. meldpunt:

een centraal punt, waar deskundige medewerkers ter zake van seksueel misbruik en klachtenprocedure informatie en advies kunnen geven. Deze medewerkers kunnen zo nodig verwijzen naar de klachtencommissie en een intensievere vorm van hulpverlening. Tevens kunnen zij als vertrouwenspersoon een klager of aangeklaagde begeleiden tijdens en na de procedure van de klachtencommissie.

i. vertrouwenspersoon:

degene die op verzoek van een klager of aangeklaagde diens belangen mede behartigt, dan wel als diens vertegenwoordiger of gemachtigde optreedt. Dit kan een medewerker van het Meldpunt zijn.

j. de kerkenraad:

de raad aan wie de klachtencommissie haar bevindingen in de vorm van een advies rapporteert.

k. appellent:

klager of aangeklaagde die een beroep instelt tegen de beslissing van de klachtencommissie.

l. beroepschrift:

het door appellent ingediend stuk waarin de gronden van het beroep staan vermeld.

Artikel 2. Doelstelling

De mogelijkheid scheppen in beroep te gaan van uitspraken van de klachtencommissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties.

Artikel 3. Bekendmaking van de beroepsregeling

Op het bestaan van de beroepsregeling wordt jaarlijks in de plaatselijke kerkelijke gemeentemedia gewezen. Een afschrift van de beroepsregeling is te allen tijde bij de scriba te verkrijgen alsmede te downloaden van de website van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, Christelijke Gereformeerde Kerken of Nederlands Gereformeerde Kerken.

Beroepscommissie

Artikel 4. Samenstelling beroepscommissie

lid 1. De beroepscommissie dient zodanig te zijn samengesteld dat een deskundige, onpartijdige en onafhankelijke behandeling van het beroep zoveel mogelijk gewaarborgd is.

lid 2. De beroepscommissie, waarvan vrouwen en mannen - voor zoveel mogelijk - in evenredigheid deel uitmaken, bestaat minimaal uit drie en maximaal uit vijf leden.

De juridische, gedragswetenschappelijke, pastorale en zo mogelijk de kerkrechtelijke deskundigheid dienen in de beroepscommissie vertegenwoordigd te zijn.

lid 3. Benoeming van de commissieleden geldt voor drie jaar. Herbenoeming is maximaal viermaal mogelijk. De zittingsduur van een lid dat is benoemd op een tussentijds opengevallen plaats, is gelijk aan de duur van de resterende zittingsperiode van het lid in wiens plaats de benoeming plaatsvindt. De Commissie kan een benoeming om dringende redenen tussentijds beëindigen.

lid 4. Leden van de beroepscommissie kunnen geen lid zijn geweest van de klachtencommissie die de zaak in eerste aanleg heeft behandeld.

Artikel 5. Bevoegdheid en taak beroepscommissie

lid 1. De beroepscommissie is bevoegd kennis te nemen van een beroepschrift indien appellant voldoet aan de begrippenomschrijvingen in artikel 1.

lid 2. De beroepscommissie heeft tot taak bij haar binnengekomen beroepschriften te beoordelen:

- op ontvankelijkheid, zie de vereisten genoemd in artikel 8;
- op gegrondheid;
- de kerkenraad van advies en aanbevelingen terzake te dienen.

lid 3. De beroepscommissie kan zich laten bijstaan door externe adviseurs, zo nodig uit andere kerkgenootschappen.

lid 4. De beroepscommissie is bevoegd partijen op te roepen teneinde te worden gehoord.

lid 5. De beroepscommissie is bevoegd getuigen of andere deskundigen op te roepen teneinde te worden gehoord.

Artikel 6. Geheimhouding

De leden van de beroepscommissie en eventuele geraadpleegde deskundigen zijn verplicht geheimhouding te betrachten ten aanzien van alles wat zij in het kader van een beroep te weten zijn gekomen en waarvan zij de vertrouwelijkheid hebben moeten begrijpen.

Artikel 7. Faciliteiten

lid 1. De kosten gemaakt voor bevordering van de deskundigheid van de leden van beroepscommissie te komen ten laste van de gezamenlijke kerken waarvan de beroepscommissie deel uitmaakt.

lid 2. De kosten voor de behandeling van klachten komen voor rekening van de gezamenlijke kerken waarvan de gemeente waar de situatie van de klacht zich heeft voorgedaan deel uitmaakt.

Procedure

Artikel 8. Ontvankelijkheid van het beroep

lid 1. Het beroepschrift dient binnen twee weken na datumverzending van de uitspraak van de klachtencommissie te zijn ontvangen door de beroepscommissie.

lid 2. Het beroepschrift wordt schriftelijk ingediend bij de commissie.

lid 3. Het beroepschrift bevat naast de naam van indiener(s) en een dagtekening een gemotiveerde omschrijving van gronden voor de indiening van het beroep.

Artikel 9. Intrekken

Appellant kan zijn beroep intrekken, tenzij het onderzoek is afgesloten (met de laatste verkrijging van informatie/hoorzitting) en de zaak op uitspraak wacht.

Artikel 10. Procedure behandeling in beroep

lid 1. De beroepscommissie bevestigt appellant binnen een week schriftelijk de ontvangst van het beroep, informeert appellant over de werkwijze van de commissie en wijst voor zover nog nodig op de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen.

lid 2. De beroepscommissie onderzoekt of appellant ontvankelijk is in zijn beroep. Zij informeert appellant uiterlijk binnen twee weken na ontvangst van het beroepschrift. Indien appellant niet ontvankelijk wordt verklaard, dient de beroepscommissie deze beslissing te motiveren.

lid 3. Indien appellant ontvankelijk wordt verklaard in zijn beroep, wordt het beroepschrift zo spoedig mogelijk, uiterlijk binnen twee weken na ontvangst van het beroepschrift, aan de wederpartij toegezonden. De beroepscommissie informeert over de werkwijze van de commissie en de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen. Tevens stelt de beroepscommissie de wederpartij in de gelegenheid binnen twee weken een verweerschrift in te dienen.

lid 4. Indien appellant ontvankelijk wordt verklaard in zijn beroep, wordt de betrokken kerkenraad binnen een week, na de beslissing omtrent de ontvankelijkheid, vertrouwelijk geïnformeerd over het feit dat er in de betrokken zaak beroep is aangetekend.

lid 5. Indien het beroepschrift is ingediend door een minderjarige zonder medeweten (van een) van de ouders, zal de beroepscommissie met de desbetreffende minderjarige overleggen om alsnog (een van) de ouders van de indiening van het beroepschrift op de hoogte te stellen. De beroepscommissie zal geen contacten met de ouders onderhouden zonder de uitdrukkelijke toestemming van de minderjarige.

lid 6. Van voormelde termijnen kan door de beroepscommissie op verzoek van partijen en/of het belang van het onderzoek worden afgeweken.

Artikel 11. Beoordelingsgrond

lid 1. De beroepscommissie beoordeelt de klachten op basis van redelijke aannemelijkheid. In zoverre seksueel misbruik in redelijke aannemelijkheid kan worden geacht, wordt de klacht gegrond verklaard.

lid 2. Behalve directe getuigen of bewijsmateriaal kunnen hierbij onder meer in beschouwing genomen worden:

- consistentie in de afgelegde verklaringen;
- de auditverklaringen;
- verklaringen van (getuige-)deskundigen;
- stukken die over de direct betrokken personen gaan.

Artikel 12. Hoorzittingen

lid 1. De beroepscommissie bepaalt binnen vier weken na ontvangst van het beroepschrift de datum en de plaats(en) waar klager en aangeklaagde door de beroepscommissie zullen worden gehoord. De hoorzittingen vinden in beginsel plaats binnen acht weken na de beslissing omtrent de ontvankelijkheid.

lid 2. De beroepscommissie zendt klager en aangeklaagde minstens tien dagen (inclusief zon- en feestdagen) voor de hoorzitting een oproep.

lid 3. Wraking:

- a. elk van partijen kan een of meer leden van de beroepscommissie wraken op grond van feiten of omstandigheden waardoor de onpartijdigheid van de klachtencommissie schade zou kunnen lijden;
- b. het verzoek dient schriftelijk (tijdens de hoorzitting; eventueel mondeling) en gemotiveerd bij de klachtencommissie te worden ingediend. Het verzoek dient zo spoedig mogelijk nadat de feiten en omstandigheden bekend zijn geworden te worden gedaan. Nadat het onderzoek is afgesloten (met de laatste verkrijging van informatie/hoorzitting) en de zaak op uitspraak wacht, kan geen verzoek tot wraking meer worden ingediend.
- c. berust(en) het betreffende lid/de betreffende leden in de wraking, dan wordt/worden het lid/de leden vervangen en wordt een nieuwe zitting bepaald. Berust/berusten het lid/de leden niet in de wraking, dan wordt het wrakingsverzoek behandeld door de beroepscommissie;
- d. er is geen beroep mogelijk tegen beslissing van de beroepscommissie.

lid 4. Tot zeven dagen (inclusief zon- en feestdagen) voor de hoorzitting kunnen partijen nadere stukken indienen. De secretaris zendt deze door aan de andere partij.

lid 5. De hoorzittingen zijn besloten.

lid 6. Klager en aangeklaagde worden eerst buiten elkaars aanwezigheid gehoord en zo mogelijk - indien de situatie dat toelaat - daarna in elkaars aanwezigheid. Klager wordt als eerste gehoord.

lid 7. Van ieder hoorgesprek wordt een - zakelijk - verslag gemaakt, ondertekend door voorzitter en secretaris van de beroepscommissie. Het verslag wordt zowel de klager als de aangeklaagde toegezonden. Indien appelland en de wederpartij buiten elkaars aanwezigheid zijn gehoord, worden zij in de gelegenheid gesteld schriftelijk op de toegezonden verslaglegging te reageren. De beroepscommissie kan na verkregen toestemming ten behoeve van de verslaglegging gebruikmaken van opnameapparatuur. De inhoud van het verslag is voor verantwoording van de beroepscommissie.

Artikel 13. Informatie door de beroepscommissie

Appellant en de wederpartij worden gelijkelijk geïnformeerd door de beroepscommissie. Het dossier van de beroepscommissie, bevattende alle extern toegevoegde stukken, kan desgewenst door klager en aangeklaagde worden ingezien.

Artikel 14. Beoordeling beroep en verdere afdoening

lid 1. De commissie doet zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk zes weken na de laatste hoorzitting, uitspraak omtrent de gegrondheid van het beroepschrift.

lid 2. Acht de beroepscommissie het beroep ongegrond, dan deelt zij dit gemotiveerd schriftelijk mee aan appelland, de wederpartij en de kerkenraad.

lid 3. Acht de beroepscommissie het beroep gegrond, dan deelt zij dit, onder overlegging van een samenvatting van het beroepschrift en de bevindingen tijdens het onderzoek, gemotiveerd schriftelijk mee, en - in geval van een advies voor afdoening - onder toevoeging van dat advies, aan appelland, de wederpartij en de kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort of, in voorkomende gevallen, de gemeente waar het misbruik zich heeft voorgedaan. Het oordeel van de klachtencommissie over de gegrondheid van de klacht is bindend voor de kerkenraad³.

lid 4. Indien de beroepscommissie behalve een uitspraak over de gegrondheid van de klacht tevens een advies uitbrengt met betrekking tot de verdere afdoening, zal zij zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij de kerkorde respectievelijk het Akkoord van Samenleven aangegeven tuchtmaatregelen.

Artikel 15. Acute situaties

In acute situaties dienen door de desbetreffende kerkenraad, in overleg met de beroepscommissie, vóór of hangende het onderzoek, zonodig voorlopige maatregelen getroffen te worden.

Artikel 16. Beslissing kerkenraad

De kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort, beslist binnen vier weken na datumverzending van de uitspraak door de beroepscommissie.

Artikel 17. Archivering

De op de beroepen betrekking hebbende stukken zullen tot tien jaar na ontvangst van het beroep in het archief van de beroepscommissie bewaard worden.

Artikel 18. Verantwoording

De beroepscommissie legt driejaarlijks verantwoording af van haar werkzaamheden aan de synode respectievelijk de Landelijke Vergadering.

Artikel 19. Overgangsbepaling

De beroepscommissie is bevoegd kennis te nemen van beroepschriften over feiten (complexen) die vóór de inwerkingtreding van deze beroepsregeling hebben plaatsgevonden.

³ In de Nederlands Gereformeerde Kerken heeft de uitspraak van de beroepscommissie kerkrechtelijk de status van advies.

Bijlage 2

Besturingsstructuur opvang en preventie seksueel misbruik (concept)

Christelijke Gereformeerde Kerken, Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, Nederlands Gereformeerde Kerken

Inleiding

De drie kerkgenootschappen (de 'kerken') hebben besloten samen te werken op het gebied van opvang, afhandeling en preventie van seksueel misbruik. Deze notitie beschrijft de formele inrichting en besturing van de verschillende organen en gremia die de kerken daartoe hebben opgericht /ingericht.

Organen en gremia

De verschillende organen en gremia, die in deze notitie worden behandeld, zijn:

- *deputaten c.q. commissies*
Het orgaan binnen de ondersteunende kerkgenootschappen, dat binnen hun respectievelijke kerkgenootschap de verantwoordelijkheid heeft voor de opvang, afhandeling en preventie van seksueel misbruik.
- *Stichting Meldpunt Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties (het 'Meldpunt').*
De stichting die het meldpunt seksueel misbruik vorm geeft.
- *klachtencommissie*
De commissie die een eventuele klacht in het kader van seksueel misbruik in kerkelijke relaties behandelt.
- *Harderwijker Beraad⁴ ('HWB')*
Het overleg tussen de ondersteunende kerken.

Strekking

De strekking van de samenwerking tussen de kerken betreft seksueel misbruik in kerkelijke relaties. Het betreft seksueel misbruik door een persoon die een formele rol heeft in de kerk (bijvoorbeeld predikant, ouderling), dan wel een rol heeft in opdracht van de kerk (bijvoorbeeld jeugdwerker, ziekenbezoeker). De verantwoordelijkheid om op een goede manier invulling te geven aan opvang, afhandeling en preventie van seksueel misbruik ligt te allen tijde bij de kerken zelf. Deze verantwoordelijkheid kan nooit worden gedelegeerd.

Deputaatschappen/commissie

Binnen de respectievelijke kerkgenootschappen wordt de verantwoordelijkheid genomen door:

- Gereformeerde Kerken vrijgemaakt – Deputaatschap Seksueel Misbruik
- Nederlands Gereformeerde Kerk – Commissie Seksueel Misbruik
- Christelijke Gereformeerde Kerken – nog te bepalen deputaatschap of commissie⁵

Deze gremia zijn ingericht om:

1. deskundigheid te concentreren en te bevorderen;
2. vorm te geven aan een aanspreekpunt binnen het kerkgenootschap;
3. afstand te creëren tussen de kerken en het werk ten behoeve van afhandeling en preventie van seksueel misbruik, en daarmee noodzakelijke onafhankelijkheid te versterken;
4. als 'tussenorganisatie' verantwoording af te leggen aan hun opdrachtgevers/geldverstrekkers, i.c. de landelijke vergadering respectievelijk de generale synodes.

Het is een afweging van het kerkgenootschap zelf om deze gremia eventueel te combineren met andere organen. Uiteraard is hierbij een belangrijke overweging om inhoud te blijven geven aan genoemde vier bovenstaande punten.

Meldpunt

Het Meldpunt is een stichting. De stichting heeft geen formele binding met de kerken en kan daardoor haar inhoudelijk werk op een onafhankelijke manier vervullen. De kerkgenootschappen hebben de stichting opgericht om invulling te geven aan:

- telefonische ingang voor hulpzoekenden in het kader van seksueel misbruik. Dit kunnen (vermeende) slachtoffers zijn, betrokkenen, bestuurders, etc. Deze ingang biedt eerste opvang, advisering en doorverwijzing.
- voorlichting en preventie binnen de kerken, loketfunctie voor toerustingvragen.

Het Meldpunt wordt gefinancierd door de kerken (deputaatschappen/commissie) naar rato van hun onderlinge ledenaantal. De verdeling wordt jaarlijks overeengekomen en vastgelegd in het HWB. Het Meldpunt stelt uiterlijk in november een begroting op voor het jaar daarop, ingebed in een meerjarenbegroting. Deze begroting wordt goedgekeurd door het HWB namens de kerkgenootschappen.

De bestuursleden van de stichting worden, zoals vastgelegd in de statuten, voorgedragen door en uit de respectievelijke kerken. Het bestuur bestaat dientengevolge uit drie leden. De leden worden benoemd voor drie jaar en kunnen eenmaal voor herbenoeming door hun kerkgenootschap worden voorgedragen. Bestuursleden zitten bij de vergaderingen van 'hun' deputaatschap⁶/commissie, maar zijn daar niet lid van. Hierdoor is er een efficiënte informatievoorziening over en weer, maar kan ieder (deputaatschap/commissie enerzijds en bestuurslid anderzijds) ook zijn zelfstandige verantwoordelijkheid dragen.

⁴ Harderwijker Beraad is een de facto naamgeving.

⁵ Op dit moment is de situatie in de CGK zo dat de verantwoordelijkheden als volgt zijn verdeeld. Er is een klachtencommissie, die naast afhandeling van klachten ook de inhoudelijke verantwoordelijkheid draagt voor het te voeren beleid binnen de CGK. Daarnaast draagt het deputaatschap diaconaat de financiële verantwoordelijkheid. In deze notitie wordt er echter vanuit gegaan dat er een strikte scheiding is tussen de klachtencommissie enerzijds en de inhoudelijke/financiële verantwoordelijkheid anderzijds. Daarmee is de onafhankelijkheid van de klachtencommissie, en daarmee van de ketens, maximaal gegarandeerd. Daarnaast is het zo dat deze notitie voorstelt om de klachtencommissies van de drie kerken te 'delen'.

⁶ Voor de CGK geldt nu dat het bestuurslid zit bij de vergaderingen van Deputaten Diaconaat en niet van de klachtencommissie.

Het Meldpunt legt voor wat betreft het te voeren en gevoerde beleid verantwoording af aan de kerken, i.c. de deputaten en de commissies. Deze zijn gezamenlijk vergaderd in het HWB.

Klachtencommissie

Een klacht wordt behandeld door de klachtencommissie.

Per klacht wordt een klachtencommissie samengesteld uit een vaste 'poule' van deskundige⁷ leden van de drie kerkgenootschappen. Het is een expliciet en wenselijk gegeven dat de klachtencommissie steeds bestaat uit een 'gemengd' gezelschap, dus ook uit leden van de andere twee kerkgenootschappen.

De klachtencommissie werkt voor de afhandeling van een klacht in opdracht van de kerkenraad van de gemeente waarbinnen de aangeklaagde lid is. De verantwoordelijkheid voor het kwalitatief goed functioneren van de klachtencommissie (deskundigheid en proces) ligt in handen van het kerkgenootschap waarvan de aangeklaagde lid is, ook al bestaat de klachtencommissie (deels) uit leden van een ander kerkgenootschap. Deze genoemde verantwoordelijkheid zal worden genomen door het betreffende deputaatschap c.q. de commissie. Voor de inhoud van de uitspraak van de KC draagt zij geen verantwoordelijkheid, escalatie (beroep en wraking) is geregeld in de procedure voor de klachtencommissie.

Voor de KC zijn er geen vacatiegeldeden, er is wel een onkostenvergoeding. Deze kosten worden neergelegd bij de kerkenraad van de gemeente waar de aangeklaagde lid is.

Er is één gemeenschappelijk en centraal punt (dus niet drie punten) waar klachten kunnen worden ingediend. Dat is de postbus van het Dienstenbureau van de CGK. Er is een vaste kerncommissie, bestaande uit drie vaste kernleden, uit ieder kerkgenootschap één, ieder te benoemen door het respectievelijke deputaatschap c.q. de commissie. Deze kernleden zullen, indien een klacht wordt ingediend:

- binnen de in de procedure daarvoor gestelde termijnen de ontvankelijkheid van een klacht bepalen en de klager daarvan op de hoogte stellen;
- (ad hoc) een klachtencommissie samenstellen uit de poule. Kernleden kunnen zelf lid zijn van die commissie, met als beperking dat het kernlid van het kerkgenootschap waar de klacht betrekking op heeft, geen lid mag zijn van die samen te stellen klachtencommissie.

Harderwijker beraad

Het HWB heeft 4 rollen:

1. *opdrachtgever ('Raad van Commissarissen') van het Meldpunt*
Hoewel dat niet formeel is geregeld⁸, is het HWB namens de kerkgenootschappen de opdrachtgever van het Meldpunt. Het bestuur verantwoordt zich in reguliere vergaderingen over het gevoerde en te voeren beleid.
2. *praktisch opdrachtgever van de klachtencommissie*
Het HWB is de praktische opdrachtgever van de klachtencommissie, en ziet uit dien hoofde toe op de kwaliteit ervan (deskundigheid en proces). Het HWB is uitdrukkelijk niet de formele opdrachtgever en niet een escalatieorgaan van de klachtencommissie, noch voor inhoud noch voor proces.
3. *samenwerking tussen de kerken*
Het HWB is (belichaamt) de samenwerking van de drie kerkgenootschappen op het gebied van opvang, afhandeling en preventie van seksueel misbruik. Eventuele gemeenschappelijke plannen en initiatieven worden binnen het HWB besproken, georganiseerd en gesanctioneerd.
4. *antenne naar de maatschappij*
Binnen het HWB wordt eraan gewerkt voeling te houden met hetgeen er in de maatschappij speelt op het gebied van seksueel misbruik (e.g. commissie Deetman).

Het bestuur van het Meldpunt woont de vergaderingen van het HWB bij, maar heeft geen stemrecht.

Het HWB heeft roulerend voorzitterschap en een vaste secretaris. Kosten voor het functioneren van het HWB en de klachtencommissie komen ten laste van de gezamenlijke kerkgenootschappen. Het HWB zal hiervoor een procedure opstellen.

BIJLAGE 45

Artikelen 107, 211

Rapport 3 van commissie 7 betreffende het rapport van de klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties

Inhoud

Conform de besluiten 5 en 6 van de GS 2010 zijn de klachtenprocedures van de CGK, GKv en NGK op elkaar afgestemd (zie bijlage 1 van het rapport) en is gezocht verdere samenwerking met de klachtencommissies van GKv en NGK gestalte te geven (zie bijlage 2 van het rapport). Het eerste was ook van invloed op het tweede.

Inmiddels is er een centrale klachtencommissie van drie personen die elke klacht zal beoordelen op ontvankelijkheid en vervolgens naar bevind van zaken een behandelcommissie zal samenstellen.

Beoordeling

Uw commissie heeft met belangstelling en waardering kennis genomen van het werk van de klachtencommissie. Elk geval van misbruik is er natuurlijk een te veel. Toch is uw commissie dankbaar dat de klachtencommissie in de verslagperiode niet meer dan een geval te behandelen kreeg.

Uw commissie is van oordeel dat de klachtencommissie naar behoren functioneert met het oog op het doel waartoe zij is ingesteld. Bevestiging daarvan vond zij in het gegeven dat de voorzitter van de klachtencommissie in het kader van een brede bijeenkomst rond de thematiek van veiligheid voor kinderen en kwetsbaren in de kerk kon constateren 'dat we in onze kerken de zaken goed op orde of in voorbereiding hebben' (§ 3h).

Uw commissie onderstreept de bevindingen van de klachtencommissie inzake het nut van gemeente-

⁷ De poule bestaat uit mensen die beroepshalve deskundig zijn.

⁸ De stichting is formeel onafhankelijk.

begeleiding, wanneer er een geval van seksueel misbruik in een gemeente openbaar komt (§ 2h en 4k) en doet uw vergadering een voorstel ter zake. Voorts acht uw commissie het een goede zaak dat een verbreding van de huidige interkerkelijke samenwerking in dezen mogelijk lijkt.

Ten aanzien van bijlage 1: De geïntegreerde klachtenregeling riep bij uw commissie slechts een enkele vraag op en wel met betrekking tot de archivering van stukken, ouder dan 10 jaar. Voor een antwoord daarop verwees de klachtencommissie naar deputaten kerkelijke archieven. Desgevraagd meldden dezen 'dat het archief van de klachtencommissie eigendom is van de generale synode, die immers aan de klachtencommissie opdracht heeft gegeven om (een) bepaalde (taak) taken uit te voeren namens de generale synode. Na afloop en afdoening van de taak, alsmede verantwoording aan de generale synode zal het archief overgebracht dienen te worden naar het archief van de generale synode. Het is uiteraard een zeer vertrouwelijke aangelegenheid en zal derhalve ook als zodanig worden behandeld. Het zal dus onttrokken zijn aan openbaarheid voor een periode van 75 tot 100 jaar. Deputaten kerkelijke archieven zijn volgens opdracht van de generale synode hiervoor verantwoordelijk, met de archivarissen als uitvoerenden'. Voorts wijst uw commissie er op dat aanvaarding van de in de geïntegreerde klachtenregeling opgenomen beroepsregeling de mogelijkheid biedt om de huidige 'generaal synodale beroepscommissie klachten' op te heffen. Daarover zal zij u nader informeren in haar rapport bij het rapport van de generaal-synodale beroepscommissie klachten. Voor de goede orde neemt zij onderstaand ook een voorstel dienaangaande op

Ten aanzien van bijlage 2: De conceptnotitie inzake de nieuwe organisatiestructuur heeft bij uw commissie geen vragen opgeroepen. Zij biedt naar het oordeel van uw commissie goede mogelijkheden tot verbetering van de wijze waarop de klachtencommissie haar bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het Meldpunt kan dragen.

Voorstel tot besluit

In aansluiting aan de voorstellen van de klachtencommissie stelt commissie 7 u voor:

1. goedkeuring te verlenen aan de werkzaamheden van de klachtencommissie en de leden te danken voor hun werk;
2. de commissieleden opnieuw te benoemen;
3. de kerken op te roepen om in voorkomende gevallen van misbruik in pastorale en andere gezagsrelaties vroegtijdig het Meldpunt te raadplegen;
4. goedkeuring te verlenen aan de geïntegreerde klachtenregeling van de drie kerken (GKv, NGK en CGK) conform bijlage 1;
5. goedkeuring te verlenen aan de gewijzigde bestuursstructuur t.a.v. de klachtencommissie en het Meldpunt conform bijlage 2;
6. de klachtencommissie op te dragen overleg te openen met de bestuurlijke gremia van de TUA (college van bestuur, deputaten toezicht en curatorium), teneinde nog voor de sluiting van deze generale synode te regelen dat de klachtencommissie inzake seksuele intimidatie van de TUA zich aansluit bij de nieuwe beroepsregeling van de klachtencommissie;
7. de klachtencommissie op te dragen het nut van en de mogelijkheden tot gemeentebegeleiding, wanneer een geval van seksueel misbruik in een gemeente openbaar komt, nader onder de aandacht van de kerkenraden te brengen;
8. de klachtencommissie op te dragen na afloop en afdoening van een zaak, alsmede verantwoording aan de generale synode, haar archief ter zake over te dragen aan deputaten kerkelijke archieven.

C. Westerink, rapporteur

BIJLAGE 46

Artikel 108

Rapport generaal-synodale beroepscommissie klachten

Ook in de afgelopen periode 2010-2013 heeft de generaal-synodale beroepscommissie klachten geen activiteiten hoeven te ontplooiën.

De commissie bestond uit de volgende leden:

Mw.mr. dr. G.W. Brands-Bottema, Apeldoorn;

mw. A. Reitsma, Zeist;

drs. F. Visscher, Goes (secretaris).

De discussie omtrent de herinrichting van de klachtenprocedures met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken is ons niet ontgaan. Samenwerking heeft onze instemming. Een van ons, zuster Reitsma, heeft te kennen gegeven haar lidmaatschap te willen beëindigen. Zuster Brands en ondergetekende hebben geen moeite om hun positie ter beschikking te stellen.

F. Visscher, secretaris

BIJLAGE 47

Artikel 108

Rapport 4 van commissie 7 betreffende het rapport inzake de generaal-synodale beroepscommissie klachten

Uw commissie heeft kennis genomen van het rapport inzake de generaal-synodale beroepscommissie

klachten. Zij wil waardering uitspreken, niet voor de inzet van de commissie die gelukkig niet nodig was, maar wel voor de bereidheid van de commissieleden daartoe.

Desgevraagd bleek de commissie unaniem van mening te zijn dat de door de klachtencommissie misbruik gepresenteerde nieuwe klachtenregeling inclusief beroepsregeling een goede gelegenheid biedt om de huidige beroepscommissie op te heffen.

Uw commissie heeft zich gerealiseerd dat de beroepscommissie ook een taak heeft als beroepsinstantie voor de klachtencommissie inzake seksuele intimidatie van de TUA. Navraag bij het college van bestuur, deputaten toezicht en het curatorium leerde dat zij geen bezwaar hebben tegen opheffing van deze beroepscommissie, mits de TUA kan aansluiten bij de nieuwe beroepsregeling van de klachtencommissie misbruik. Van de laatste vernam uw commissie dat dit goed mogelijk is en zij geen bezwaar daartegen heeft.

Uw commissie is daarom van oordeel dat aan de klachtencommissie misbruik en de desbetreffende gremia van de TUA een opdracht kan worden gegeven om in goed overleg deze zaak te regelen, indien enigszins mogelijk nog tijdens het verloop van deze synode, en de GS dienaangaande te berichten.

Voorstellen tot besluitvorming

1. De klachtencommissie inzake misbruik pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties en de bestuurlijke gremia van de TUA (college van bestuur, deputaten toezicht en curatorium) op te dragen overleg te openen, teneinde nog voor de sluiting van deze generale synode te regelen dat de klachtencommissie inzake seksuele intimidatie van de TUA zich aansluit bij de nieuwe beroepsregeling van de klachtencommissie misbruik;
2. in afwachting van de uitkomst van bovengenoemd overleg houdt de generale synode besluitvorming betreffende de generaal-synodale beroepscommissie klachten tot een nader te bepalen tijdstip aan.

C. Westerink, rapporteur

BIJLAGE 48

Artikel 111

Instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake de zegenende ouderling

Aan de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken 2013

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De particuliere synode van het Noorden van Christelijke Gereformeerde Kerken heeft in haar vergadering op 4 april 2013 een instructie van de classis Groningen ontvangen, besproken en besloten deze als volgt door te zenden naar de generale synode:

'De generale synode spreke zich uit over de vraag of het geoorloofd is dat iemand anders dan een predikant zoals een broeder met preekconsent of een ouderling in een leesdienst de groet aan het begin van de kerkdienst en de zegen aan het eind van de kerkdienst aan de gemeente geeft resp. oplegt, compleet met de bijbehorende liturgische gebaren.'

Toelichting:

1. vanouds is het zo dat deze handelingen zijn voorbehouden aan de predikanten; vandaar dat men er niets over leest in de Kerkorde.
2. er is in toenemende mate onhelderheid in de kerken over deze zaak, getuige het gegeven dat in verschillende gemeenten broeders die een stichtelijk woord spreken naar art. 3 K.O. ook de groet en zegen uitspreken en daar ook het bijbehorende liturgische gebaar bij gebruiken;
3. deze onhelderheid is in gemeenten die samenwerken met de GKv nog sterker; deze kerken besloten eind jaren negentig dat ook niet predikanten – al of niet ambtsdrager – groet en zegen mogen geven resp. opleggen.

Het is ongewenst dat er op dit gebied door plaatselijke kerkenraden verschillend wordt gehandeld.

De particuliere synode van het Noorden,
ds. C.A. den Hertog, preses
ds. K. Jonkman, scriba

BIJLAGE 49

Artikel 111

Instructie van de particuliere synode van het Westen inzake de zegenende ouderling

De particuliere synode van het Westen, in vergadering bijeen op woensdag 17 april te Boskoop, kennis genomen hebbend van de instructie van de classis Haarlem inzake het uitspreken van de zegen in leesdiensten door de ouderling die deze dienst leidt,

gehoord de bespreking ter vergadering,

overwegend:

- a. dat de zegen, zoals deze aan het eind van de eredienst wordt uitgesproken een ambtelijke zegen is en daarmee niet te vergelijken is met de 'zegenbede' waarmee in het OT en NT mensen elkaar dagelijks begroetten;
- b. de zegen zoals deze wordt uitgesproken de formulering is van de hogepriesterlijke zegen uit Numeri 6; de hogepriester mag namens God het verzamelde volk toespreken en fungeert daar als middelaar tussen God en Zijn volk;
- c. dat deze zegen uitgesproken werd na het morgen- en avondoffer en de afsluiting vormde van de offerceremonie; dat het een onderdeel was van de dienst der verzoening;
- d. dat we in het NT niet meer het ambt van priester kennen in die vorm: iedere gelovige is in zijn kring Priester, Profeet en Koning; dat we nog slechts één Hogepriester kennen, nl. Christus, onze Heer; dat Hij in de eredienst Zijn zegen meegeeft 'waar 2 of 3 in Mijn naam bijeenkomen; daar is Hij immers zelf aanwezig' (Matteüs 18:20);
- e. dat de volmacht tot het begroeten in de naam van God, de drie-enige, en tot het leggen van de naam van God op de gemeente is gegeven door de aanwezigheid van onze Here Jezus Christus met zijn zegen; dat de woorden daarvoor in de Schrift worden gegeven en al eeuwen in gebruik zijn in de eredienst in de reformatorische kerken (Num 6: 24-26; 1 Kor 1: 3; 2 Kor 13: 13; 1 Tim 1: 2b; Openbaring 1: 4b en 5a);
- f. dat een eredienst waarin een ouderling voorgaat een volwaardige eredienst is onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad (als dit niet zo was, zou immers iedereen de dienst kunnen en mogen leiden); dat het ook bij een 'leesdienst' gaat om een volwaardige dienst, waarin aanbidding, dienst der gebeden, dienst van het Woord en dienst der barmhartigheid een volwaardige plaats hebben; ook in deze dienst is er de 'bediening van de verzoening'; als onderdeel van de dienst der verzoening geeft Christus de zegen mee (en in Zijn plaats de ambtsdrager);
- g. dat er geen hiërarchische verhouding tussen de ambten bestaat; dat in onze kerken de prediking en de bediening van de sacramenten is voorbehouden aan de Dienaar des Woords heeft te maken met kennis en gaven en onderzoek van de kerken naar Leer en Leven; dat het uitspreken van de zegen door een ouderling hiermee niet in strijd is;
- h. dat in art 30 NGB, de kerkorde en in de bevestigingsformulieren de betekenis van de onderscheiden ambten zo duidelijk is vastgelegd, dat het uitspreken van de zegen in erediensten waarin geen predikant voorgaat geen inbreuk betekent op hetgeen aanvaard is aangaande ambten en of liturgie;
- i. dat het opleggen van de zegen door een ouderling geen breuk met de traditie van de christelijke kerk vormt, omdat het opleggen van de zegen pas bij de afgescheiden kerken als voorbehouden aan de predikant aan de bediening van de sacramenten is toegevoegd;

van oordeel:

- a. dat de zegen onderdeel is van de dienst der verzoening;
- b. dat de dienst der verzoening gedragen wordt door Christus die zijn gemeente bijeenroept;
- c. dat ook een dienst waarin geen predikant voorgaat een volledige eredienst is;
- d. dat in een volledige eredienst Christus zijn zegen meegeeft;
- e. het opleggen van de zegen geen sacrament betreft en niet behoeft voorbehouden te zijn aan Dienaren des Woords;
- f. dat hiermee niet het onderscheid van de ambten wordt ondergraven;

besluit:

de instructie over te nemen en door te zenden naar de generale synode met het verzoek toe te staan dat de zegen ook in 'leesdiensten' wordt uitgesproken door de ouderling die de dienst leidt (met de daarbij passende handgebaren); dan wel uit te spreken dat het gezien de overwegingen en oordelen aanbeveling verdient dat de ouderling die de dienst leidt de zegen uitspreekt (met de daarbij passende handgebaren).

Zegene de Heere uw vergadering!

Namens de particuliere synode van het Westen,
ds. C. Westerink, preses,
ds. W. van 't Spijker, scriba.

BIJLAGE 50

Artikel 111

Rapport 1 van commissie 3 betreffende instructies van de particuliere synode van het Noorden en van de particuliere synode van het Westen inzake het uitspreken van de groet en de zegen door anderen dan predikanten

Inleiding

Beide instructies leggen, in verschillende bewoordingen, hetzelfde onderwerp op de tafel van de synode. Daarom biedt uw commissie u één rapport aan dat beide instructies omvat.

Achtergrond

Sinds lang bestaat er in de breedte van de kerken het gebruik dat ouderlingen en studenten met preekconsent, die een eredienst leiden, afzien van het uitspreken van de groet aan het begin van de dienst en de zegen aan het einde van de dienst, en van de bijbehorende gebaren. Dit gebruik volgt uit een breedgedragen gevoel dat deze handelingen zijn voorbehouden aan predikanten.

De overeenstemming op dit punt is evenwel niet (meer) algemeen: deze handelingen worden ook uitgevoerd door broeders die een stichtelijk woord spreken naar art. 3 K.O., door ouderlingen die voorgaan

in een leesdienst en in incidentele gevallen ook door niet-ambtsdragers. Daarnaast is er het gegeven dat de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) heeft uitgesproken dat ook anderen dan predikanten gerechtigd zijn tot deze handelingen. Dat leidt in samenwerkingsgemeenten tot vragen hoe daarin te handelen.

Gevraagde uitspraken

De PS van het Noorden stelt voor dat de synode zich uitspreekt over de vraag of het geoorloofd is dat iemand anders dan een predikant, zoals een broeder met preekconsent of een ouderling in een leesdienst, de groet aan het begin van de kerkdienst en de zegen aan het eind van de kerkdienst aan de gemeente geeft resp. oplegt, compleet met de bijbehorende liturgische gebaren.

De PS van het Westen verzoekt de generale synode toe te staan dat de zegen ook in 'leesdiensten' wordt uitgesproken door de ouderling die de dienst leidt (met de daarbij passende handgebaren); dan wel uit te spreken dat het gezien de overwegingen en oordelen aanbeveling verdient dat de ouderling die de dienst leidt de zegen uitspreekt (met de daarbij passende handgebaren).

Beoordeling

Uw commissie erkent dat dit onderwerp duidelijkheid behoeft. Uw commissie heeft zich tegelijkertijd gerealiseerd dat bij dit verzoek wezenlijke vragen aan de orde komen, die verband houden met het karakter van, en de verhouding tussen de bijzondere ambten en ook met de aard van een dienst waarin geen predikant voorgaat. Deze vragen vergen verdere doordenking, waarbij ook de resultaten van bezinning en studie in de zusterkerken en de overwegingen van de instructie van de PS van het Westen moeten worden betrokken. Uw commissie heeft van de deputaten erediensdienst vernomen dat deze materie bij hen niet eerder aan de orde is geweest.

Uw commissie acht het nodig dat de kerken op dit punt duidelijkheid geboden wordt, maar acht niet mogelijk dat deze doordenking binnen de tijdspanne van deze synode, i.c. binnen enkele maanden, wordt afgerond.

Voorgesteld besluit

De generale synode

heeft kennisgenomen van:

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden van 4 april 2013;
2. de instructie van de particuliere synode van het Westen van 17 april 2013;
3. rapport 1 van commissie 3;

heeft de bespreking ter vergadering gehoord;

constateert:

1. dat de instructie van de particuliere synode van het Noorden vraagt om een uitspraak over de vraag of het geoorloofd is dat een ander dan een predikant de groet aan de gemeente geeft en de zegen oplegt;
2. dat de instructie van de particuliere synode van het Westen voorstelt om toe te staan, dan wel aan te bevelen dat een ouderling in een leesdienst de zegen uitspreekt;
3. dat er in de kerken wel een breed aanvaard gebruik is dat alleen een predikant de groet aan de gemeente geeft en de zegen oplegt maar dat er op dit punt geen kerkelijke uitspraak is;
4. dat de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) hebben uitgesproken dat wie de dienst mag leiden ook de zegen (met bijbehorende gebaren) mag opleggen;
5. dat de gevestigde praktijk met zich meebrengt dat de gemeente de zegen niet krijgt opgelegd aan het einde van leesdiensten en van andere diensten die niet door een predikant worden geleid;
6. dat er onder christelijk-gereformeerde ambtsdragers, die geen predikant zijn, de behoefte wordt gevoeld om de diensten die zij leiden met votum en groet te beginnen en met de zegen te beëindigen;

overweegt:

1. dat het verzoek in beide instructies de verhouding raakt tussen de bijzondere ambten en de aard van de eredienst
2. dat deze onderwerpen en tot op heden geen onderwerp van studie zijn geweest;

oordeelt:

1. dat het gewenst is dat er helderheid komt ten aanzien van dit onderwerp;
2. dat om tot een weloverwogen besluit te kunnen komen er een studie verricht dient te worden naar alle principiële aspecten van dit onderwerp;

besluit:

1. deputaten erediensdienst op te dragen om te onderzoeken of het groeten van de gemeente aan het begin van de eredienst en de opleggen van de zegen aan het einde van de eredienst, met de bijbehorende gebaren, ook kan worden gedaan door broeders uit de onderscheiden categorieën die gerechtigd zijn diensten te leiden maar geen predikant zijn;
2. dat in deze studie de resultaten van bezinning en studie in de zusterkerken en de overwegingen van instructie 8.10 betrokken dienen te worden;
3. deputaten op te dragen de generale synode van 2016 te dienen met een onderbouwd voorstel voor een uitspraak;
4. de kerkenraden te verzoeken in afwachting van deze uitspraak terughoudendheid te betrachten op dit punt;
5. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synodes van het Noorden en van het Westen.

L. Mak, rapporteur

Bijlage 51 tot en met 137 en het Register vindt u in

Deel 2

ACTA

van de

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken

in Nederland

URK-MARANATHA/NUNSPEET

30 augustus 2013 - 28 januari 2014

DEEL 2

BIJLAGE 51

Artikel 120

Rapport deputaten buitenlandse zending**Vooraf**

Deputaten buitenlandse zending bieden u met genoegen hun rapportage aan, waarin hun beleidsnota integraal is opgenomen. Dit onderdeel is geschreven met het oog op de noodzakelijke bezinning op het zendingswerk van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Het is al weer geruime tijd geleden dat zending¹ een beleidsnota overhandigde aan de breedste vergadering der kerken.

In het eerste hoofdstuk van dit rapport wordt geluisterd naar de Heilige Schrift. Daarin staan de deputaten van nu op de schouders van hun voorgelacht. Belangrijke elementen uit vorige bezinningsnota's zijn dankbaar verwerkt. Het tweede hoofdstuk tekent de ontwikkeling van ons zendingswerk en laat zien hoe er in de geschiedenis zaken beleidsmatig hun beslag kregen. In hoofdstuk III worden kerntaken en beleidslijnen beschreven. Hoofdstuk IV schetst de werkwijze van zendingsdeputaten en presenteert het werk in de verschillende zendingsgebieden tegen de achtergrond van de beleidslijnen die in wat in hoofdstuk III werden beschreven. Voornemens worden beschreven. In hoofdstuk V staat een korte samenvatting en worden de voorstellen geformuleerd.

Zo lang het dag is ...

*'It is widely recognized that there has occurred within the present century a demographic shift in the centre of gravity of the Christian world, which means that more than half of the world's Christians live in Africa, Asia, Latin America, or the Pacific, and that the proportion doing so grows annually. This means that we have to regard African Christianity as potentially the **representative** Christianity of the twenty-first century'* A.F. Walls in 1997²

I – Bezinning**1. De opdracht****1.1 Mission statement**

'In gehoorzaamheid aan de grote opdracht van Jezus Christus om alle volken tot Zijn discipelen te maken (Matth. 28, 19) willen de Christelijke Gereformeerde Kerken het Evangelie aan alle volken verkondigen. Zij weten zich hierin strikt gebonden aan Gods Woord en de Gereformeerde Belijdenis.

Zij doen dit als kerken in gezamenlijkheid en in nauwe samenwerking met andere gemeenten van Christus in deze wereld.

Het doel is dat mensen gewonnen worden voor Christus, behouden worden door Christus en toegerust worden voor een leven in de dienst van Christus' kerk en Koninkrijk in de samenleving waartoe zij behoren. Het zendingswerk vindt plaats in de verwachting van Christus' wederkomst. *Wij zien er naar uit dat eens elke knie zich voor Hem zal buigen en elke tong zal belijden dat Jezus Christus de Heer is.* (Matth. 24, 14; Fil. 2, 11; vgl. HC, 52; NGB, 37)³

1.2 Voorgaande nota's

Bovenstaande woorden uit de Paulus' Brief aan de Filippenzen vormden de inleiding van de beleidsnota die in 2001 aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken werd aangeboden. Hij volgde op een eerdere nota, die in 1992 verscheen. In een apart kader werd in 2001 een Mission Statement geformuleerd, dat hierboven enigszins gewijzigd (toegevoegd werd: 'in de samenleving waartoe zij behoren') is weergegeven. Deze nota brengt nog steeds goed onder woorden waarom het gaat in het zendingswerk en de daarin vervatte bezinning vormt de basis voor deze nota aan de synode van 2013. Als doel van zending ligt erin begrepen dat de verkondiging van het Evangelie zal leiden tot gemeentestichting en toerusting van de leden van de kerk.

1.3 Zending is het werk van God; Gods raad

Als we spreken over 'zending' moeten we ons vooral realiseren dat die verankerd ligt in God zelf⁴. De God zoals we die uit de Bijbel mogen kennen - Vader, Zoon en Heilige Geest - is de God die zendt. Hij zond profeten naar Israël. Hij zond Zijn Zoon in deze wereld. Jezus Christus zond zijn apostelen en in hen Zijn gemeente de wereld in 'om te verkondigen de grote daden van Hem die ons uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht' (1Petrus 2, 10, vgl. DL I,1-3 en HC 83 en 84; NGB, 26. Hij zond ook de Trooster, de Heilige Geest naar Zijn gemeente zodat 'allen vervuld werden met de heilige Geest' (Hand. 2, 4). Door die Geest worden mensen de wereld ingezonden met de opdracht het evangelie te verkondigen. Zo is zending rechtstreeks een activiteit van God zelf⁴. In dit verband is het goed te bedenken dat God in de zending van zijn Zoon naar deze wereld en in alles wat Hij deed en in wat daarop volgde tot op de huidige dag zijn raadsplan heeft voltoerd en nog altijd volvoert. Versteeg wijst er op hoe de evangelist Lukas hieraan op een bijzondere wijze aandacht besteedt. 'Eerst heeft God zijn raadsplan ontvouwd in de Schriften van het Oude Testament om het daarna te volvoeren in de geschiedenis van Jezus. Daarom ging het in het leven van Jezus ook niet willekeurig toe. Het 'moest' integendeel zo gaan, zoals het ging. Telkens weer leggen de evangelisten nadruk op dit goddelijk 'moeten' dat achter het leven van Jezus stond. Het opmerkelijke bij Lukas is nu, dat hij – anders dan de andere evangelisten – niet slechts achter het leven van Jezus het goddelijk 'moeten' onderkent, maar ook achter de verkondiging van het evangelie (...). Zij vindt

1 Wanneer in dit document het woord 'Zending' met een hoofdletter wordt geschreven, is dit bedoeld als verkorte eigenaam van deputaten buitenlandse zending en de bij deputaten behorende organisatie, tenzij uit het zinsverband anders blijkt.

2 A.F. Walls, *The Cross-Cultural Process in Christian History*, New York, 2002, p. 85

3 D.J. Bosch beschrijft hoe in de tweede helft van de 20e eeuw zending hoe langer hoe meer werd verstaan als Goddelijke activiteit, waar in de eeuwen daarvoor de nadruk lag op het menselijk initiatief. D.J. Bosch, *Transforming Mission, Paradigm Shifts in Theology of Mission*, New York 1991/2003, p. 389 vv.

4 'In Mark and Matthew the Spirit is not particularly prominent and is rarely linked with mission. Not so in Luke. Among the evangelists he may be singled out as the 'theologian of the Holy Spirit' (D.J. Bosch, *Transforming Mission*, p. 113)

plaats, omdat zij óók hoort tot het raadsplan dat God in de Schriften van het Oude Testament ontvond heeft. Daarom moet die verkondiging plaatsvinden (...). Omdat de Schriften vervuld moeten worden op het punt van de verkondiging van het evangelie – zoals dat ook het geval was op het punt van Jezus' lijden en opstanding – moet de geschiedenis (van de wereld) nog voortgaan. De zin van de geschiedenis ligt in de verkondiging. De wereldtijd is zendings- of verkondigingstijd'.⁵ Op een andere wijze maar niet minder indrukwekkend legt de evangelist Johannes vergelijkbare accenten.⁶ God is het die het eigenlijk werk deed, doet en zal doen.

1.4 God de Vader

Van God de Vader belijden we met het Apostolicum dat Hij de Almachtige is, Schepper van hemel en aarde. Als Schepper is Hij ook de Eigenaar (Psalm 24,1). Ook van de mens die Hij naar Zijn beeld en gelijkenis heeft geschapen. Hoewel de mens zich door zijn ongehoorzaamheid van God vervreemd heeft, laat Hij hem niet los. Hij zoekt die gevallen mens op met de belofte van het heil in Christus (Genesis 3, 15) en blijft ook bij het toenemen van de zonde voor zijn leven zorgen (Genesis 9, 8-17). Dat het God om alle volken te doen is, blijkt in de roeping van Abram die Hij tot een zegen zal stellen voor alle geslachten van de aardbodem (Genesis 12, 1-3). In het Nieuwe Testament wordt dit eens en voor altijd duidelijk in Jezus Christus, die Gods welbehagen in mensen zichtbaar maakt (Lukas 2, 15). 'Alzo lief heeft God de wereld gehad dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft niet verloren ga maar eeuwig leven hebbe' (Joh. 3,16). Gods bewogenheid met een wereld verloren in schuld wordt heel diep zichtbaar in de dood van Zijn Zoon aan het kruis waarin God de wereld met Zichzelf verzoent en hen laat vragen zich met Hem te laten verzoenen (2 Cor. 5, 18-21). Dit Evangelie biedt hoop op verlossing die eens en voor altijd vastligt in God Zelf (vgl. DL I, 6).

1.5 God de Zoon

Onmiskenbaar laat het Nieuwe Testament ons zien dat Jezus Christus het hart is van het zendingswerk. Hij is in deze wereld gekomen om te zoeken en te redden wat verloren is. In de zeven 'Ik-ben' woorden in het Johannesevangelie (vanaf hoofdstuk 6) wordt Hij verkondigd als de Enige die behoud kan geven: Hij is het brood des levens, het licht der wereld, de deur, de goede herder, de opstanding en het leven, de weg, de waarheid en het leven, de ware wijnstok. Wie in Hem gelooft heeft eeuwig leven. Niemand komt tot de Vader dan door Hem. Om in verzoende verhouding tot God te komen, is het nodig opnieuw geboren te worden en in een persoonlijke verhouding met Christus te leven (vgl. DL I, 2 en 3; II, 5).

1.6 God de Heilige Geest

De Heilige Geest is in deze wereld gekomen om Christus te verheerlijken. Hij is het die de wereld ervan zal overtuigen dat Jezus de Zoon van God is (vgl. DL III/IV, 6, 11; NGB 22). Door wedergeboorte en in de weg van geloof en bekering maakt Hij plaats voor het werk dat Jezus Christus gedaan heeft in Kruis en Opstanding. Als de Heilige Geest op de dag van Pinksteren de gemeente vervult, beginnen zij in allerlei talen de grote daden van God te verkondigen (Hand. 2, 4) en door de prediking van Petrus op diezelfde dag gaat de gemeente groeien. De Heilige Geest rust de gemeente toe tot haar zendingstaak door haar te gaven te geven om als Lichaam van Christus in deze wereld gelovend en getuigend aanwezig te zijn. Zo werkt de Heilige Geest om het getal van hen die tot het eeuwige leven bestemd zijn, vol te maken (Hand. 13, 48). In het laatste boek van de Bijbel lezen we van de schare die niemand tellen kan uit alle volken en stammen en natiën en talen (Openbaring 7, 4).

1.7 Gehoorzaamheid

Het Mission Statement begint met de woorden: 'in gehoorzaamheid aan ...'. Het antwoord op de vraag waarom de kerk van Christus missionair bezig is en moet zijn in deze wereld ligt in de opdracht die Jezus daarvoor zelf heeft gegeven. God volvoert zijn heilsplan langs de weg van de verkondiging van het Evangelie aan alle volken (Mattheüs 24, 14; vgl. NGB, 7).

Bij het zendingsbevel kan gedacht worden aan het slot van het Evangelie naar Mattheüs (Mattheüs 28, 16-20, in de literatuur aangeduid als 'the Great Commission'). Jezus heeft, als de ware Mozes, Zijn volk van alle eeuwen uitgeleid uit het huis van zonde en dood. Na deze uittocht brengt Hij zijn gemeente samen bij 'de berg', waar Hij hun duidelijk maakt dat de hele wereld nu voor Hem open ligt⁸. Hij heeft door Zijn dood en opstanding alle macht in hemel en op aarde. Omdat de hele wereld nu open ligt voor de doorbraak van het Rijk van God, moeten Zijn volgelingen alle volken maken tot Zijn discipelen. Door Zijn Geest zal Hij bij hen zijn alle dagen tot aan de voleinding van de wereld en hun de kracht schenken, die nodig is voor de uitvoering van de missionaire opdracht. Juist in het kader van het Evangelie naar Mattheüs wordt duidelijk dat het heil er niet alleen meer is voor Israël, maar dat alle volken nu mogen delen in de verlossing door de Messias van Israël. In deze woorden aan het slot van Mattheüs gaat het dus niet zozeer om een zendingsbevel als wel om een zendingbeweging, die op gang is gekomen door de dood en opstanding van Jezus Christus en die pas tot rust komt als het einde zal zijn gekomen.

Wie de gegevens vanuit de evangeliën met elkaar vergelijkt, kan niet anders dan tot de conclusie komen dat zending wezenlijk hoort bij de gemeente van Jezus Christus. Daarmee is gezegd dat zending principieel een kerkelijke taak is. Dat hangt samen met woorden als 'zenden, uitzenden, gezonden worden'. Zo is er in het Evangelie sprake van de uitzending van de twaalf apostelen (Mattheüs 10,1 – 11,1) en van de zeventig (Lukas 10, 1-20). Opvallend is ook de wijze waarop het in het Evangelie naar Johannes wordt verkondigd. Op de dag van Zijn opstanding komt Jezus 's avonds in de kring van zijn discipelen en verkondigt hun dat Hij hen de wereld inzendt zoals Zijn Vader Hem gezonden heeft (Joh. 20, 21). Al voor Zijn lijden en sterven had Jezus overigens dit verband gelegd (Joh. 17, 18). De zending van de gemeente is dus het logische vervolg op de zending van Jezus. Het is niet zonder betekenis dat Jezus dan op hen blaast en

5 Zie J.P. Versteeg in 'Opdracht in viervoud', bijdrage aan de bundel 'Evangelisatie, wat verstaan we er onder?' onder eindredactie van W.J. Bouw, Kampen 1981, p. 29v.

6 Versteeg, a.w. p. 40

7 Zie David J. Bosch, *Transforming Mission, Paradigm Shifts in Theology of Mission*, New York, p. 57v; Bosch gaat ruim in op de wijze waarop het Mattheusevangelie en in het bijzonder deze tekst getuigt van de vroegste opvattingen over zending in de jonge kerk.

8 J.P. Versteeg, a.w. p. 17

zegt: 'ontvangt de Heilige Geest' (Joh. 17, 22). Het werk dat Hij gedaan heeft nadat de Heilige Geest bij de doop in de Jordaan op Hem was neergedaald, kan alleen maar z'n vervolg krijgen als ook zijn gemeente wordt vervuld met de Heilige Geest. Ook in het Evangelie naar Marcus is het onmiskenbaar duidelijk dat zending een zaak is van gehoorzamen. Het Evangelie moet worden verkondigd aan de gehele schepping (Marcus 16, 15 en 16). Wie gelooft en zich laat dopen, vindt behoud (vgl. NGB, 34). De verkondiging van het Evangelie zal gepaard gaan met tekenen die aangeven dat Jezus alle bevoegdheid heeft. Duidelijk is dat zending alles te maken heeft met gehoorzaamheid⁹ aan Christus. Hij is het die door kruis en opstanding de wereld voor Zijn Vader heeft teruggewonnen. Daardoor is een beweging op gang gebracht, die zal doorlopen tot de grote Dag van Zijn komst. De gemeente die aan deze opdracht van Christus gehoorzaamt, mag zich zeker weten van Zijn nabijheid¹⁰. Daarmee is tegelijkertijd ook de grote betekenis ervan voor de gemeente geschetst.

1.8 Op elkaar aangewezen; wederkerigheid

In het Nieuwe Testament wordt al snel duidelijk hoezeer gemeenten van Christus op elkaar aangewezen zijn. Bekend is de geschiedenis van Handelingen 11. Wanneer de gemeente van Jeruzalem verneemt dat zich in Antiochië een gemeente heeft gevormd door de prediking van het evangelie door Cyprische en Cyreense christenen, wordt Barnabas afgevaardigd om Antiochië te bezoeken. Hij zorgt ervoor dat Saulus de gemeente daar gaat dienen. Omgekeerd wordt in hetzelfde gedeelte (Handelingen 11, 19-30) beschreven hoe men zich in Antiochië voornemt de gemeente van Jeruzalem bij te staan in een grote hongersnood. De wederzijdse bijstand verdiept zich, wanneer later gesproken moet worden over de vraag of Joodse gebruiken gehandhaafd moeten worden (Handelingen 15). Gemeenten hebben elkaar nodig. Wereldwijd. Daarom kan het beeld dat de apostel Paulus in 1 Cor. 12 gebruikt voor de kerk als lichaam van Christus dienen als uitgangspunt voor het denken over de wereldkerk. Verkuyil zegt: 'Het enige referentiekader dat de Bijbel kent voor de relatiepatronen is het lichaam van Christus, waarin ze alle nuttig, gelijk, onvervangbaar zijn. En vanuit dat referentiekader moeten er komen een nieuwe mobiliteit, nieuwe mogelijkheden, nieuwe mogelijkheden van horen en spreken, van liefhebben, gehoorzamen, arbeiden. Binnen die gemeenschappen moet er bereidheid zijn gaven en goederen uit te wisselen en daarvan gebruik te maken in dienst van het Rijk Gods'¹¹. In dit verband is het ook niet toevallig, dat Paulus in het eerste gedeelte van 1 Cor. 12 wijst op de *verscheidenheid in genadegaven* die zich in het ene lichaam van Christus openbaren; gaven die gewerkt worden door de Heilige Geest¹². Zien we vanuit dat perspectief naar de kerken waarmee we samenwerken, dan is de inzet bij die samenwerking bij alle verscheidenheid er een van principiële gelijkwaardigheid en van de bereidheid elkaar bij te staan. Bijzonder instructief is wat Paulus schrijft in 2 Cor. 8, waar hij spreekt over 'de genade Gods die aan de gemeenten van Macedonië geschenken is'. Hun armoede en verdrukking hebben hen ertoe gebracht deel te nemen aan het dienstbetoon voor de heiligen, zoals Paulus zelf heeft ervaren. Hij roept de Corinthiërs op tot *offervaardigheid*: ... 'uit oogpunt van billijkheid kome uw overvloed voor het ogenblik hun gebrek ten goede, opdat hun overvloed wederkerig uw gebrek ten goede zou komen en er zodoende gelijkheid zij, gelijk geschreven staat: die veel (verzameld had) had niet over en die weinig (verzameld had) had niet te kort' (2 Cor. 8, 14 en 15; vgl. NGB, 30).

2. Het werk

2.1 Duidelijke opdracht

Reeds in het Oude Testament wordt duidelijk dat het Gods heilsplan is alle volken te betrekken bij het heil dat Hij aan het volk Israël bekend maakt.¹³ Zowel de profeten als de psalmen bezingen in veel toonaarden

- 9 D.J. Bosch wijst erop dat in verschillende periode van de kerkgeschiedenis (ook) andere teksten naar voren kwamen als motief voor zending: ... 'John 3:16 may be looked upon as the one verse giving expression to the patristic understanding of mission. During the medieval Roman Catholic missionary period, Luke 14: 23 played a somewhat similar role. Again, the missionary text of the Protestant Reformation was Roman 1: 16f' (D.A. Bosch, *Transforming Mission*, p. 339).
- 10 J.P. Versteeg, a.w. 18 en 19
- 11 J. Verkuyil, a.w. p. 422; opmerkelijk is dat hij op dezelfde bladzijde zegt, dat 'wij nu leven in een fase der geschiedenis (1975f, AH) waarin het op *experimenteel niveau* (curs. A. Hilbers) *mogelijk* is de interdependentie van kerken gestalte te geven. Het komt er nu op aan van deze mogelijkheden gebruik te maken en werkelijk elkaander tot partner te zijn bij de vervulling van de taak'. Wat betreft het betrekken van het beeld van de kerk als lichaam van Christus op de wereldkerk is ook te denken aan wat A. Noordegraaf schrijft in 'De kerk in het Nieuwe Testament' in De Kerk, wezen, weg en werk van de Kerk naar reformatorische opvatting, Kampen 1990, p. 49: 'Paulus bezigt een beeld, dat in de hellenistische wereld veel gebruikt werd: 'een stad, een staat, een leger, ja zelfs de wereld werden voorgesteld als een lichaam, een corps, een organisatie, waar de leden op elkaar zijn aangewezen, onderscheiden van elkaar en toch betrokken op elkaar'; Van Genderen, *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek*, Kampen 1992/2 p. 634 ev. lijkt het beeld echter in de eerste plaats te betrekken op de plaatselijke gemeente. Vgl. de volgende noot.
- 12 W. van Laar beschrijft hoe hij tijdens het Derde Lausanne Congres van Wereldevangelisatie in Kaapstad tijdens Bijbelstudies 'met veel anderen de Efezebrief herontdekt heeft in zijn ongekende actualiteit voor vandaag (...). De Efezebrief lijkt wel voor de 21^e eeuw geschreven'. Van Laar spreekt over een 'multiculturele ecclesiology' en zegt dan: 'een passende metafoer (...) is de Bijbelse metafoer van 'lichaam van Christus'. Deze biedt een verrassend paradigma om in een postmoderne tijd de multiculturele aspecten van het gemeente zijn tot uitdrukking te brengen, *zowel in de lokale als in de mondiale gestalte* (curs. AH). Enerzijds is er de rijke verscheidenheid van de leden in de bonte veelkleurigheid van gaven en bedieningen; anderzijds zijn alle gaven terug te voeren tot de ene Geest en vindt het lichaam zijn eenheid in één Heer. Het komt er op aan samen te groeien naar Hem die het hoofd is, Christus'. (in: *Geloven in de wereldkerk*, Jaarverslag NZR 2009/2010, p.24 en 27).
- 13 J. Verkuyil onderkent in het Oude Testament een onmiskenbaar missionair motief. Hij wijst op diverse theologen die het hebben over Israëls *presentie* onder volken. Die presentie heeft een getuigend karakter en is volgens hem bepaald niet passief. Hij haalt verschillende voorbeelden aan (De Psalmen, Melchizedek, Ruth, Jona) en noemt die 'ingebouwde vensters, waardoor men kijkt in de ruimte der volkeren-geschiedenis en waardoor wij reeds iets vermoeden van de missionaire roeping voor alle volken' (Verkuyil, Inleiding in de nieuwere zendingswetenschap, p. 128 en 129). Maar: 'There is, in the Old Testament, no indication of the believers of the old covenant being sent by God to cross geographical, religious, and social frontiers in order to win others to faith in Yahweh (...) Rzepkowski may therefore be correct when he says: the decisive difference between the Old and the New Testament is mission' (...) 'Israel would, however, not actually go out for the nations. Neither would Israel expressly call the nations to faith in Yahweh. If they do come, it is because God is bringing them in. So, in there is a 'missionary' in the Old Testament, it is God himself who will, as his eschatological deed *par excellence*, bring the nations to worship him there together with his covenant people' (D.J. Bosch, *Transforming Mission*, p. 17 en 19).

deze heilsbedoeling van God (psalm 22, 67, 87 e.a. vgl. HC, 19; NGB, 3; DL II, 5).

Jezus Christus is gekomen om de Schriften tot vervulling te brengen. Hij geeft zijn volgelingen de opdracht het Evangelie van het Koninkrijk te verkondigen aan alle volken (Mattheüs 24, 14). Zendingswerk kan dus nader omschreven worden als de opdracht van de verkondiging van de blijde boodschap van Jezus Christus, die gekomen is om te zoeken en te redden wat verloren is. Allereerst bestemd voor het volk van God, Israël, daarna ook voor de volkeren die ingelijfd mogen worden in Israël en de naam van Sions kinderen mogen dragen.

2.2 *Getuigenis*

In het Nieuwe Testament wordt het verkondigen van het Evangelie ook wel aangeduid met het woord 'getuigen'¹⁴. Het gaat in dit getuigenis om de grote daden van God (Hand. 1, 8; 2, 37-40; 4, 33). In dit getuigenis ligt een zwaar accent op de opstanding van Jezus Christus. In het Nieuwe Testament wordt duidelijk dat dit centrale heilsfeit van levensbelang is. Als er geen feitelijke opstanding geweest is, zijn wij valse getuigen (1 Cor. 15, 14v). Dit heilsfeit verkondigt ons immers dat God in Zijn Zoon Jezus Christus onze wereld van zonde en dood is binnengekomen en die heeft overwonnen. De opstanding van Jezus Christus betekent voor allen die Hem toebehoren de opstanding tot een nieuw leven (Rom. 6, 1-14). In Christus is voor hen een nieuwe werkelijkheid aangebroken. Daarom leven ze niet meer voor zichzelf maar voor Christus (2 Cor. 5,15). Paulus noemt dat het zoeken van de dingen die Boven zijn, waar Christus is (Col. 3, 1). Dat een leven vanuit de opstanding van Christus duidelijk zijn gevolgen heeft voor het leven in allerlei aspecten, maakt Paulus in het vervolg duidelijk (Col. 3, 5-17). Wanneer de apostel van dit alles getuigt in zijn brief aan de Efeziërs (Ef. 2, 1-10), komt hij tot aanbidding en lofprijzing van Gods barmhartigheid en genade.

2.3 *Aan alle volken*

Aan wie moet het Evangelie van het Koninkrijk verkondigd worden? Het antwoord van de Bijbel daarop is onmiskenbaar duidelijk: alle volken (Mattheüs 24, 14; 28, 19; vgl. DL II, 5). In de geschiedenis die God met zijn heil door de eeuwen gaat, wordt duidelijk dat niet alleen Israël maar alle volken mogen delen in Zijn heil. Daarom heeft God in de volheid des tijds Zijn Zoon in deze wereld gezonden. In Hem komt Zijn plan met deze wereld ten volle openbaar: de zegen die Hij toegezegd heeft aan Abram, komt in Jezus Christus ook tot de heidenen (Ef. 2, 11 – 3,13).

Het zal duidelijk zijn dat de opdracht om het Evangelie te verkondigen aan de volken rondom Israël nooit op gespannen voet kan staan met de bewogenheid voor Gods eigen volk. Als Paulus op reis gaat, verkondigt hij allereerst in de *synagogen* dat 'God de belofte, die aan de anderen geschied was, aan ons, hun kinderen, vervuld heeft door Jezus op te wekken' (Hand. 13, 32). Het is duidelijk dat zijn broeders naar het vlees Paulus na aan het hart liggen (Rom. 9, 1 e.v.). God heeft immers Zijn volk niet verstoten (Rom. 11, 14 en 15)!

2.4 *Woord en daad*

Het Hebreeuwse woord 'dabar' heeft een dubbele betekenis: woord én daad, niet als twee gescheiden zaken maar als twee aspecten van één en dezelfde zaak.

Als we 'zending' omschrijven als 'het Evangelie verkondigen' zou dat de indruk kunnen wekken dat het alleen om 'woorden' zou gaan. Maar dat zou een verkeerde uitleg zijn. Zending richt zich niet alleen op het (zondige) hart van de mens, het heil van het Evangelie heeft oog voor de totale mens.

Wie het Evangelie leest, weet dat deze twee kanten onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. We mogen daarbij denken aan de woorden die de Heiland spreekt in de synagoge te Nazareth. De Geest des Heren is op Hem om

- aan armen het Evangelie te brengen,
- aan gevangenen loslating,
- aan blinden het gezicht, en
- aan gebrokenen heen-zending in vrijheid (Lukas 4, 18 en 19; 7, 22).

Jezus vervult de Schriften. Hij is de van God beloofde Messias voor Israël, die het heil van God brengt. Dat heil omvat heel de mens. Het gaat in de verlossing van het Rijk van God niet alleen om de vergeving van zonden maar ook om het herstel van het bestaan.

2.5 *Mensen winnen*

Waarvoor zendt Jezus zijn leerlingen de wereld in en wat Hij heeft daarmee uiteindelijk op het oog? In het Mission Statement is het als volgt geformuleerd: 'opdat mensen gewonnen worden voor Christus en toegerust worden voor het werk in het Koninkrijk van God'. Het gaat erom 'alle volken te maken tot Zijn discipelen' (Mattheüs 28, 19). In het Evangelie naar Johannes gaat het erover, nadat Jezus Zijn opdracht aan zijn discipelen heeft gegeven, dat zonden van mensen wel of niet worden vergeven (Joh. 20, 23; vgl. HC, 83-85). En als in Marcus de opdracht om het Evangelie aan de hele schepping te verkondigen ter sprake komt, wordt er gesproken over de weg van geloof en het vinden van behoud (Marcus 16,16). Kortom, in heel het Evangelie wordt duidelijk dat God in Jezus Christus erop uit is de van Hem vervreemde mens te redden uit zijn verlorenheid en door Jezus Christus te behouden van de toorn. Om hem tot nieuwe mens te maken.

2.6 *Niet naar de mens ...*

Mensen mogen dus gewonnen worden door het Evangelie van Jezus Christus. Dat Evangelie wordt in een verloren wereld gebracht (vgl. psalm 14, 53; Rom. 3, 9-18). Aan diep-schuldige, gevallen mensen mag de blijde boodschap van redding en behoud in Jezus Christus worden verkondigd (Titus 2, 11-14). Van dat Evangelie moet eerlijkheidshalve gezegd worden dat het niet naar de mens is: vervreemd van God heeft hij vanuit zichzelf geen oor voor de boodschap van het Evangelie (1 Cor. 2, 14; vgl. NGB, 3).

Gods Woord is in dit opzicht glashelder. Wie meent met de boodschap van het Evangelie een aanknopingspunt in de mens te vinden, heeft de Bijbel niet aan zijn kant (vgl. DL I,1; NGB, 16). De religieuzen

¹⁴ 'Undoubtedly the witness terminology is *crucial* for the understanding of Luke's paradigm for mission. In Acts, 'witness' becomes the appropriate term for 'mission' (...). To some extent the terms 'apostle' and 'witness' are synonyms. It is the apostles who are told that they will be Jesus' witnesses' (D.J. Bosch, *Transforming Mission*, p. 116)

Grieken horen welwillend de boodschap van Paulus in Athene aan tot het moment dat Hij Jezus Christus als de Opgestane verkondigt. Op dat moment keren ze zich van hem af (Hand. 17, 15-34).

2.7 maar wel voor de mens

Het verrassende van de Schriften is dat het Evangelie weliswaar niet naar maar wel voor de mens is. De Naam van Jezus Christus moet hem verkondigd worden omdat er in die Naam redding is voor zijn verloren leven (Hand. 4, 12). In het zendingswerk komt het dus aan op de verkondiging van dit Evangelie. Mensen, vanuit zichzelf gebonden door de macht van duisternis, zonde en dood, mogen de roepstem van Christus horen en in Hem nieuw leven ontvangen. Het heil van Christus is niet gebonden of beperkt. In Christus heeft God de wereld met Zichzelf verzoend (2 Cor. 5, 19). Om die reden is er voor ieder die gelooft verlossing door Zijn zoenbloed. En hoewel we ons realiseren dat het allemaal nog maar ten dele is, mogen we tegelijkertijd uitzien naar de volkomen verlossing die ten volle werkelijkheid wordt op de grote Dag van de komst van Christus. Maar nu al mogen we het begin van de verlossing ervaren: verlossing van zonde en schuld, van dood en ondergang, van machten en krachten die ons gevangenhouden. Door Kruis en Opstanding mogen we in nieuwigheid van leven wandelen in gemeenschap met Hem die ons heeft uitgeleid uit het diensthuis van zonde en dood.

2.8 Mensen bewegen tot geloof

Wie staat in het spanningsveld van het Rijk van God, met name zoals zich dat voordoet in zendingsgebieden, weet dat de verkondiging van het Evangelie geen eenvoudige zaak is. Uiteraard weet iedere werker in het Rijk van Christus dat het geloof een gave van God is. Mensen kunnen aan elkaar het geloof niet geven. Tegelijkertijd is iedere werker zich er ook van bewust dat de liefde van Christus ons dringt (2 Cor. 5, 14). Daarmee is de grondtoon van het zendingswerk gezet. Dat is geheel in overeenstemming met de doorgaande lijn in de Bijbel. Duidelijk is dat daarbij een grote spanning optreedt. Nemen de mensen die het Evangelie horen die blijde boodschap aan of wijzen ze die af (Hand. 13, 46-48)? Maar het is volledig in de geest van Christus om de wereld in te gaan en mensen voor Hem in te winnen, omdat Hij in deze wereld is gekomen om te zoeken en te redden wat verloren is. Juist vanuit de continuïteit van Zijn opdracht mogen we mensen oproepen om alles te verlaten en Jezus Christus te volgen.

2.9 Maar één Naam

Te midden van alle vragen die er in onze tijd worden gesteld en discussies die worden gevoerd rondom de boodschap van Jezus Christus, staat in het zendingswerk van de Christelijke Gereformeerde Kerken de boodschap van Jezus Christus, de gekruisigde en opgestane Heiland, centraal. Hij is de van God gegeven en gezonden Zoon. Wie in Hem gelooft, heeft eeuwig leven; wie Hem ongehoorzaam is, blijft in zijn verlorenheid (Joh. 3, 26; vgl. NGB, 10; DL II, 8). In de Bijbel is het duidelijk dat er maar één Weg tot God is: Jezus Christus. Hij is de enige, betrouwbare Weg tot God (Joh. 14, 6).

2.10 Uniek

Het is goed te bedenken dat het in het christelijk geloof ten diepste gaat om de manier waarop God Zelf – in Zijn Zoon Jezus Christus – de weg tot Hem heeft gebaad. Die weg is de weg van het kruis. In het kruis van Jezus Christus geeft God Zijn eigen Zoon tot redding van mensen die Zijn vijanden zijn. Dat maakt het christelijk geloof uniek te midden van alle andere religies. Het is de boodschap van de weg der verzoening. God heeft zelf het offer ter verzoening gegeven. Hij heeft Zijn Zoon gegeven en gezonden. Dat tekent tegelijkertijd de ernst van onze menselijke situatie. De weg van zelfverlossing die typerend is voor allerlei godsdienstigheid, wordt door de Bijbel radicaal afgewezen. Het geloof is een gave van God (Ef. 2, 1-10; DL III/IV, 10). Het nieuwe leven kan alleen in de weg van de wedergeboorte (Joh. 3, 35) worden ontvangen. Alleen in Gods licht zien wij hét licht (Psalm 36, 10). Deze uniciteit van het christelijk geloof mogen we niet opgeven.

2.11 Dankbare verwondering

Het lijkt heel simpel geschreven: mensen worden gewonnen voor Christus. Maar wie het ziet gebeuren op de zendingsvelden, kan alleen maar dankbaar verwonderd zijn. God wil mensen gebruiken om anderen tot Hem te brengen. Zo zien we het gebeuren in het boek Handelingen door de dienst van Petrus en de andere apostelen. Zo mogen we het nog steeds zien gebeuren op de verschillende terreinen waar zendingswerk namens onze kerken wordt gedaan. We leven in andere tijden en andere culturen. Het werk wordt gedaan in andere vormen. Maar de boodschap van het Evangelie is niet veranderd: het is levend en krachtig (1 Petr. 1, 23) en het verandert mensenlevens. Daarom mogen mensen gewonnen worden voor Jezus Christus.

3. Toerusting

3.1 Twee kanten van één zaak; speerpunt onderwijs

In het vorige hoofdstuk werd ingegaan op het doel van het zendingswerk: het winnen van mensen voor het Koninkrijk van God. Maar daarmee is nog niet alles gezegd. Wie het woord van Jezus uit Mattheüs 28, 19 op zich laat inwerken ziet dat het zendingswerk twee kanten heeft. Enerzijds is er het winnen van de mensen voor Christus (door hen te dopen), anderzijds is er de taak om de mensen *toe te rusten* tot het dienen in het Koninkrijk van God (door hen te leren onderhouden alles wat Jezus ons bevolen heeft). Het is niet toevallig dat zending het geven van toerusting en onderwijs door de jaren heen beschouwd heeft als speerpunt van beleid (vgl. HC, 2).

3.2 Bijbelse gegevens

Wie met name het Nieuwe Testament erop bevaart, ontdekt dat er verschillende momenten zijn in het toerustingswerk:

- Het toerusten dient gericht te zijn op de opbouw van de gemeente. In zekere zin zijn de brieven van de apostelen 'toerustingsbrieven'. Door middel van deze brieven proberen de apostelen structuur aan te brengen in het leven van de gemeenten die door het zendingswerk zijn ontstaan. Om die reden worden bijzondere diensten ingesteld 'om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon tot opbouw van het Lichaam van Christus' (Ef. 4,12). Op deze wijze wordt de gemeente opgebouwd om zo haar taak in de wereld te kunnen vervullen.

- Het toerusten dient eveneens gericht te zijn op het groeien in het geloof. De jonge gemeenten vertonen nog dikwijls het beeld van een schip dat heen en weer geslingerd wordt op de golven. Allerlei invloeden van buitenaf en van binnenuit staan de stabiliteit van het leven met Christus in de weg. Als de gelovigen worden toegerust, kunnen ze uitgroeien naar een stuk volwassenheid in het geloof (Ef. 4, 13-15).
- Een ander doel van de toerusting is de uitbouw van de gemeente. De jonge zendingsgemeenten zijn op hun beurt ook geroepen het Evangelie te verkondigen. Zo wordt de gemeente van Antiochië, zelf uit zendingswerk ontstaan, de gemeente die door de leiding van de Heilige Geest Paulus en Barnabas voor het zendingswerk uitzendt (Hand. 13, 2).

3.3 Samen met alle heiligen

Er zit een dimensie aan deze taak die we bij het realiseren van de zendingsopdracht niet uit het oog mogen verliezen. In het Rijk van God is het mogelijk menselijke grenzen te doorbreken (vgl. HC, 54). Je mag de grens van het Rijk van God bijvoorbeeld niet gelijkstellen met die van het kerkverband waartoe men behoort. In de ontmoeting met christenen uit de zendingsgebieden ontdekken we dat de grenzen veel en veel ruimer zijn. Maar we ontdekken dan ook dat we andere christenen niet alleen maar dienen te accepteren, maar dat zij ons en wij hen nodig hebben om meer zicht te krijgen op de volheid van Gods heil in Jezus Christus. Het is niet voor niets dat Paulus juist in zijn brief aan de Efeziërs, waarin hij uitgebreid het doorbreken van grenzen tussen Israëel en de volken aan de orde heeft gesteld (Ef. 2, 11-20), met een zekere opgetogenheid verkondigt dat we alleen maar samen met alle heiligen iets zullen verstaan van Gods heil (Ef. 5, 14-19; vgl. HC, 55). Uitgerekend dat gedeelte loopt uit op de lofprizing van die God, die in staat is veel meer te doen dan wij bidden of beseffen (Ef. 5, 20 en 21). Wie ziet hoe veelvormig God Zijn gemeente in deze wereld roept en bouwt, krijgt steeds meer oog voor het 'samen met alle heiligen'.

3.4 Burgers van Zijn Rijk

Het is een verrijking om zo met het perspectief van het Koninkrijk zendingswerk te mogen doen. In het werk van zending mag de doorbraak van het Rijk van God in deze wereld, hier en nu, zichtbaar worden. Er wordt een nieuwe gemeenschap gesticht onder de heerschappij van Christus. Gelovigen zijn burgers van Zijn Rijk. Ze mogen leven onder zijn bescherming, naar zijn orde en met het oog op Zijn toekomst.

Van Voetius is in het zendingswerk de driedeling: *salvatio* (redding), *plantatio* (planting) en *glorificatio* (verheerlijking). 'Het gaat om de bekering van verloren zondaars, om de planting van de Kerk, maar uiteindelijk om de verheerlijking van de Drie-enige God als eerste en laatste doel. Het doel van God in Zijn verlossingsplan is tenslotte de verheerlijking van Zijn Naam: uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen' (Rom. 11, 36).

In het Rijk van God bloeit een gemeenschap op van mensen die door het geloof in Jezus Christus aan elkaar verbonden zijn. In dat Rijk gelden andere wetten dan in de wereld buiten Christus. Ook hier wordt onmiddellijk zichtbaar dat zending en dienstbetoon niet los van elkaar staan. In de jonge zendingsgemeente in Jeruzalem is er alle aandacht voor 'vergeten groepen' (Hand. 6). Leven in de stijl van dit Rijk is leven in de stijl van de Koning van dit Rijk, die Zijn leven typeert als dienen (Marc. 10, 45; Filip. 2,1). Bij het nadenken over de vormgeving van het zendingswerk mag deze kant ervan niet over het hoofd worden gezien. Juist de gave van het Rijk van God geeft structuur aan gemeenten die uit zendingswerk ontstaan.

3.5 Ook anderen

Vanaf ongeveer 1985 heeft zich in het beleid van deputaten tegen de achtergrond van het bovenstaande een veloverwogen verschuiving voorgedaan, waarop hieronder in het meer historische deel wordt ingegaan: ook kerken met een *andere signatuur dan de gereformeerde* kwamen binnen het gezichtsveld van het zendingswerk dat zich gaandeweg minder richtte op gemeentestichting en meer op onderwijs. Die ontwikkeling werd ingezet in KwaNdebele waar ds. M. Rebel halverwege de jaren '80 inging op de vraag die voorgangers van zogenaamde 'onafhankelijke kerken' hem stelden: 'leer ons de Bijbel lezen'. Het duurde enige tijd voor deputaten de vrijmoedigheid hadden zijn droom van een Bijbelschool te verwezenlijken – maar toen het eenmaal zover was werd vanuit een gereformeerde achtergrond (bijbel) onderwijs beschikbaar gesteld aan tientallen, later honderden cursisten en studenten uit allerlei kerkelijke achtergronden. In Mozambique stelt ons zendingswerk zich op vergelijkbare wijze ten dienste van christenen met zeer diverse achtergronden. Met wat zij ontvangen aan gereformeerd Bijbels onderwijs bouwen zij aan hun *eigen* kerkelijke leven.

4. De komst van het Rijk

4.1 Leven onder de belofte

In het voorgaande is zo kort mogelijk ingegaan op de vraag wat deputaten drijft als het gaat om het concrete zendingswerk. Verwezen werd naar de tweeslag in de opdracht van Christus zoals we die lezen aan het einde van het Evangelie naar Mattheüs: mensen maken tot discipelen van Jezus door hen te dopen en door hen te leren onderhouden al wat Christus ons bevolen heeft (Matth. 28,19). Daarbij staat steeds een zeer fundamenteel gegeven van het Nieuwe Testament op de achtergrond. De verkondiging van het Evangelie heeft alles te maken met behoud van mensen, met hun toerusting tot een leven in de dienst van God. Dat kan ook anders worden gezegd: daarin wordt zichtbaar de uitbreiding van het Koninkrijk van God in deze wereld, zoals Jezus dat Zelf, voor Zijn uitgang naar Jeruzalem, aan zijn discipelen verkondigt (Matth. 24, 14).

4.2 Rijk van God

In de komst van Jezus Christus is het Rijk van God in deze wereld gekomen. Zelf zegt Jezus dat het Koninkrijk van God nabij is gekomen (Matth. 4, 17; Marc. 1, 14 en 15). In Hem wordt het hoorbaar en zichtbaar dat de wereld niet behoort aan duisternis en dood maar aan licht en leven. Dat Rijk van God kan men alleen binnengaan door wedergeboorte (Joh. 3, 3 en 5). In heel het optreden van Jezus staat de komst van het Rijk van God centraal. Dat Rijk verkondigt Jezus. Hij legt de geheimen van dat Rijk uit door middel van gelijkenissen (vgl. Matth. 13). In de tekenen en wonderen die Hij verricht, laat Hij de werkelijkheid van dat Rijk van God zien. De aanwezigheid van het Rijk van God is geen droom maar heerlijke werkelijkheid. Door Zijn dood en opstanding wordt het Rijk van God eens en voorgoed in deze wereld gefundeerd. Geen

macht ter wereld is nog in staat het Rijk van God teniet te doen. Jezus heeft alle machten en krachten verslagen door hen openlijk ten toon te stellen en zo over hen te zegevieren (Col. 2,15).

4.3 Reeds/nog niet

Naast de proclamatie van de komst van het Koninkrijk blijft er ook de werkelijkheid van de macht van de duisternis. Het Koninkrijk is gekomen maar het is nog niet ten volle werkelijkheid geworden. Zelfs de discipelen waren daarover in verwarring. Op de dag van Zijn Hemelvaart vragen zij aan Jezus naar het herstel van het Koninkschap voor Israël (Hand. 1, 6). Het antwoord van Jezus is duidelijk: zij hebben daar in de goede zin van het woord geen boodschap aan. Het Rijk van God is gekomen maar het is nog niet in volle heerlijkheid doorgebroken. De tijd tussen de komst van het Rijk en de volle doorbraak ervan – de eindtijd – moet gevuld worden met één opdracht: getuigen van Jezus door de kracht van de Heilige Geest. De gemeente leeft in de spanning van het alreeds en het nog niet. Het Rijk is alreeds gekomen maar nog niet in volle heerlijkheid doorgebroken. De gemeente ervaart maar al te zeer dat de duivel nog rond gaat als een brullende leeuw (1 Petr. 5, 8), maar mag tegelijkertijd leven vanuit de wetenschap dat aan Jezus alle bevoegdheid is gegeven in de hemel en op aarde (Matth. 28,18). Jezus is de Kurios (1 Cor. 15, 28).

4.4 Zending onder spanning

Dat maakt van het zendingswerk een bijzonder spanningsvol gebeuren. Die spanning kleurt ook het zendingswerk. De verkondiging van het Evangelie aan alle volken van de wereld heeft te maken met de komende doorbraak van het volkomen Rijk van God. De gemeente mag leven onder de belofte dat het Rijk van God in volkomenheid zal komen als dit Evangelie van het Rijk aan alle volken zal zijn verkondigd (Matth. 24, 14).

4.5 Stap voor stap

Wij geloven dat die belofte van God steeds dichterbij haar vervulling komt. Dat heeft alles te maken met het karakter van het Rijk van God. Het Rijk van God is niet statisch maar dynamisch. Het verovert al meer deze wereld. Verhelderend is in dit opzicht wat Paulus schrijft aan de gemeente van Corinthoë 91 Cor. 15, 23-28): Jezus onttrouwt alle macht en heerschappij. Er zullen al heel wat vijanden onttrouwd zijn voordat de laatste, de dood, het definitief tegen Christus moet afleggen. In de opbouw en de uitbouw van het zendingswerk mag dit laatste niet uit het oog worden verloren. Moeten we enerzijds zeggen dat werken in de zending een intensieve ontmoeting met de vijandige machten betekent, anderzijds mogen we ook weten dat al die machten in het werk van de zending hun Meerdere zullen ontmoeten en het tegen Hem moeten afleggen. Waar dit ook in de praktijk zichtbaar is, daar mag worden gezegd dat de vervulling van Gods belofte dichterbij is gekomen.

4.6 Op weg naar het einde

In de reeds meermalen geciteerde tekst uit Mattheüs 14 wordt een stringent verband gelegd tussen de prediking van het Evangelie van het Koninkrijk en het komen van het einde. Om die reden is de nieuwtestamentische tijd ook als eindtijd te typeren. Het is de laatste fase in het heilsplan van God, dat Hij begonnen is in de belofte aan de eerste mens en geconcretiseerd heeft in de roeping van Abram. We zijn op weg naar het einde.

Wie het Nieuwe Testament daarop be vraagt, merkt dat er ook progressie zit in de komst van het einde. Met name in het boek Openbaring dringt zich het beeld van concentrische cirkels aan ons op: naarmate de Dag nadert, worden de weeen heviger en intenser. Met andere woorden: de tegenstand tegen het Rijk van God neemt toe naarmate de Dag van de komst van Christus dichterbij komt. De tegenkrachten tegen de doorbraak van het Rijk van God worden steeds heviger. Het zal ons niet ontgaan dat wij er steeds mee geconfronteerd worden, zowel op de zendingsterreinen als ook in eigen kerkelijk leven. We dienen daarmee in de begeleiding van het zendingswerk rekening te houden. In zijn brief aan de Efeziërs waarschuwt Paulus ons ervoor dat we niet te maken hebben met vijanden van vlees en bloed (Ef. 6, 10-20). De machten hebben duivelse trekken. Slechts in de wapenrusting die God aanbiedt, kunnen we in de boze dag ertegen standhouden. Daarnaast betekent het gericht zijn op het einde dat haast geboden is. Naarmate de tijden zich toespitsen, zal op grond van de bewogenheid van Christus de zendingsinspanning geïntensiveerd dienen te worden. We hebben de tijd die ons rest goed te gebruiken, de krachten te bundelen en alle middelen in te zetten om met het oog op de wederkomst te werken aan de uitvoering van het zendingsbevel. Mede daarom willen deputaten de kerken voortdurend oproepen om hun zendingstaak in voorbede en offervardigheid te steunen (vgl. NGB, 37).

II – Ontwikkeling

5. Van gemeentestichting naar assistentie naar wederkerigheid

5.1 Gemeentestichting

Het zendingswerk van de Christelijke Gereformeerde Kerken heeft tot in de jaren '80 van de 20^e eeuw voornamelijk het karakter gedragen van gemeentestichting. Zo zijn de predikanten Geleynse en Bikker begonnen in Indonesië – de kerstening van Sulawesi werd ook door de overheid als zeer noodzakelijk gezien en gestimuleerd vanwege de dreiging van de Islam¹⁵ - en zo hebben zendelingen in Venda en KwaNdebele aanvankelijk hun werk ook opgevat. Zowel in Indonesië als in Venda en later ook in KwaNdebele werd veel energie gestoken in het opbouwen van een gereformeerd kerkelijk leven, volgens kerkordelijke regels die vrijwel identiek waren aan de onze. Waar dat niet goed mogelijk bleek werd gezocht naar mogelijkheden om het 'ideaal' toch zo dicht mogelijk te benaderen. Met de aantekening dat vrijwel vanaf het begin er ook oog geweest is voor al het werk dat evangelieverkondiging en gemeentestichting met zich meebrengt: medische zorg en onderwijs.

Ondanks het kerkelijke isolement waarin onze kerken in het bijzonder in de eerste helft van de 20^e eeuw verkeerden, voerde zending daarmee een beleid, dat algemeen aanvaard was in de Westerse kerken.

¹⁵ W. A. van der Klis, *Datanglah Kerajaan-Mu, Rantepao 2007*, p. 14 (NB: pagina-aanduiding is naar het Indonesisch origineel; een niet geautoriseerde Nederlandse vertaling van deze geschiedenis van de Evangelieverkondiging/Zending in West-Torajaland is in Veendmaal aanwezig maar niet beschikbaar voor publicatie)

Het was in oorsprong een beleid dat terugging op de koloniale houding die zich vanaf de vijftiende eeuw ontwikkeld had en die tot een hoogtepunt kwam in de jaren 1880-1920 (de periode van de snelle kolonisatie van het Afrikaanse continent, al moet worden aangetekend dat Nederland Indië al veel langer als kolonie had)¹⁶. Men wilde de 'verworvenheden' en 'zegeningen' van de Westerse cultuur en godsdienst overbrengen naar de koloniën in 'het Zuiden'.¹⁷ Gemeentestichting betekende in feite nog kerkoverplanting.

5.2 Assistentie

Wanneer na de Westerse catastrofes van de Eerste en de Tweede Wereldoorlog in de tweede helft van de 20^e eeuw het proces van de dekolonisatie zich in snel tempo voltrekt, duurt het in het algemeen nog geruime tijd voordat ook in de Westerse kerken het besef doordringt dat de koloniale houding moet worden losgelaten¹⁸.

Toch hebben bijzondere omstandigheden met zich meegebracht dat de zending van de Christelijke Gereformeerde Kerken zich al in een vrij vroeg stadium moest concentreren op een *assisterende* taak bij de opbouw van een eigen kerkelijk leven in de zendingsgebieden. In het zendingswerk in Indonesië brengen de Tweede Wereldoorlog en de daarop volgende vrijheidsstrijd van de Indonesiërs tegen de koloniale overheersing van Nederland een scherpe cesuur aan in het karakter van het werk. De uit het zendingswerk ontstane jonge kerken in het Mamasagebied moeten zich vanaf het begin van de jaren '40 plotseling redden zonder de aanwezigheid van de zendelingen die daar vanaf het eind van de jaren '20 hebben gewerkt. Het zal in feite vijftiengintig jaar duren voordat zendelingen vanuit onze kerken weer kunnen terugkeren – en hun taak wordt niet meer als voorheen. De Gereja Toraja Mamasa hebben zich in die vijftiengintig jaren ontwikkeld tot zelfstandige kerken die de komst van zendingswerkers vanuit Nederland weliswaar met vreugde begroeten (ds. H.P. Brandsma in 1967 en ds. W.A. van Heest in 1969) – maar die de leiding niet meer uit handen geven. In dat opzicht is kenmerkend wat mevr. drs. W.A. van der Klis, uitgezonden in maart 1971, schrijft over de werkopdracht die zij van deputaten ontvingt: 'men kan zich afvragen of genoemde werkopdracht nog wel als 'zendings'taak kan worden beschouwd. Is een dergelijke taak niet meer te beschouwen als hulp aan een participeren met een jonge kerk? Met andere woorden: zou ik als zendingswerker bezig moeten zijn, of als assistente/medewerkster in een reeds bestaand kerkelijk leven?'¹⁹ In dit verband is ook van belang dat ds. Brandsma werd uitgezonden voor het kader en vormingswerk en ds. Van Heest als docent aan de Theologische Hogeschool van Rante Pao: het verlenen van assistentie in reeds bestaand kerkelijk leven.

In Zuid-Afrika doet zich een vergelijkbare ontwikkeling voor. Het zendingswerk van onze kerken neemt daar een aanvang met de vrijwel gelijktijdige uitzending van de zendingsartsen dokter en mevr. E. Helms en ds. L. Floor in 1961 naar Venda in wat toen Noord-Transvaal werd genoemd. Dat gebeurde op basis van een samenwerkingsovereenkomst met de (blanke) kerkenraden van Pretoria-Oos en Pretoria-Brooklyn, die in 1965 vervangen werden door de kerkenraad van de gereformeerde kerk van Louis Trichard. In 1962 wordt ds. M. Rebel uitgezonden, in 1966 (de Zuid-Afrikaanse) ds. J.A. van Rooy. Het werk van deze zendelingen in de dan al bestaande gereformeerde kerk van Venda draagt aanvankelijk vooral het karakter van gemeentestichting, uitgaande van de blanke gereformeerde kerken – met alle problemen die dat met zich meebrengt in het door de apartheid getekende Zuid-Afrika. Opmerkelijk is echter dat er in de jaren '70 een nieuwe samenwerkingsovereenkomst tot stand komt, waarin 'de Christelijke Gereformeerde Kerken zich verbinden om de Gereformeerde Kerken van Mutale, Niani en Soutpansberg te assisteren bij het zendingswerk van deze kerken (...) 'De – ingrijpende – wijziging is duidelijk: het initiatief tot en de verantwoordelijkheid voor het werk van de kerk in Venda ligt niet meer bij de CGK in overleg met de GKSA, maar bij de Venda Geref. Kerk zelf. De CGK verlenen – op verzoek! – slechts assistentie.'²⁰

5.3 Anderen dan gereformeerden

Zending is dan nog niet bij de christenen 'met zeer verschillende achtergronden', die in het begin van deze paragraaf worden genoemd. In Indonesië en in Zuid-Afrika wordt samengewerkt met gereformeerde christenen in gereformeerde kerken. Wat betreft Zuid-Afrika geldt dat ook voor het tweede zendingsgebied in dat land, KwaNdebele, dat in 1980 wordt aanvaard en voor Botswana, waar in het begin van de jaren '90 een aanvang wordt gemaakt.

Zoals hierboven al geschreven komt de dienst aan christenen met andere achtergronden dan de gereformeerde het eerst in KwaNdebele in het vizier, wanneer een positief antwoord wordt gegeven op de vraag van voorgangers van onafhankelijke kerken 'hen de Bijbel te leren lezen.'²¹

We lezen in het zendingsrapport aan de generale synode van 1986: 'de (...) KwaNdebele-sectie heeft zich uitvoerig bezig gehouden met het doel, de opzet en het functioneren van de Bijbelsschool Mukhanyo (licht). De opening van deze Bijbelsschool vond plaats op 15 juni 1985. Toen in het allereerste stadium over de oprichting van deze Bijbelsschool gesproken werd zagen deputaten in dit project een zendingstaak die zij binnen het raam van wat hen personeel en financieel mogelijk zou zijn, ter hand wilden nemen. *Temeer omdat deze Bijbelsschool niet slechts ten dienste staat van ons eigen zendingswerk, maar een veel bredere uitstraling heeft door de betrokkenheid van de Churchesboard – een overlegorgaan van in die tijd meer dan 70 kerkelijke gemeenschappen en groepen van onafhankelijke kerken in KwaNdebele – bij deze Bijbelsschool* (curs. AH). Voor deputaten ligt hier een unieke gelegenheid om vanuit het Reformatorisch belijden velen te leren de Bijbel te lezen.'

In de toenmalige KwaNdebele (later Masakane) Churchesboard en in een tweede organisatie die later belangstelling toonde voor het Mukhanyoproject, CRICA, waren zogenoemde 'African Initiated Churches'

16 D.J. Bosch, *Transforming Mission*, p. 302 vv.

17 Vgl. J. Verkuyll, 'Inleiding in de nieuwere zendingswetenschap', Kampen 1975 p. 13 over het in 1954 verschenen boek 'Inleiding in de zendingswetenschap' van J.H. Bavinck: 'De inleiding van mijn voorganger weerspiegelt nog een periode waarin bij zending of missie gedacht werd aan éénrichtingsverkeer van het Westen naar andere werelddelen. Die periode is voorbij. Er is een veelrichtingsverkeer ontstaan'.

18 Ph. Jenkins, *The Next Christendom, The Coming of Global Christianity*, Oxford 2007, p. 63

19 UKK, Jubileumnr. Mei 1989, p.17

20 UKK, Jubileumnr. Mei 1989, p.24

21 A.F. Walls geeft een indrukwekkende uiteenzetting over de betekenis van het leren lezen (van de Bijbel als enig beschikbaar materiaal!). A.F. Walls, *The Cross-Cultural Process*, p. 103v.

verenigd. Dit zijn Afrikaanse kerken die hun oorsprong niet vinden in zendingswerk van Westerse kerken maar die onafhankelijk door Afrikanen begonnen zijn. Er kan sprake zijn van kerkverbanden, vaak met een hiërarchische structuur, maar ook van individuele gemeenten onder leiding van een charismatische voorganger. Soms heeft men niet radicaal afscheid genomen van elementen uit oude Afrikaanse godsdiensten. De aandacht voor het werk van de Heilige Geest kan een sublimatie zijn van de verering van de vooroudergeesten in de oude religie²².

Deputaten zeggen in 1986, 'dat hier een unieke gelegenheid ligt om vanuit het Reformatorisch belijden velen te leren de Bijbel te lezen.' In de in 2011 nog eens herijkte grondslag van het dan al achttien jaar bestaande Mukhanyo Theological College wordt deze uitspraak bevestigd: zending stelt zich in het Mukhanyoproject dienstbaar op 'naar velen', dus naar christenen met zeer verschillende achtergronden maar behoudt zich het recht voor dat vanuit de eigen gereformeerde identiteit te doen. Daarom verzet zending zich enkele malen tegen pogingen die door partnerorganisaties werden gedaan het MTC als instituut van een gereformeerde identiteit te voorzien, terwijl het wel van belang werd en wordt geacht dat de daar werkzame personen affiniteit hebben met het gereformeerde belijden.

6. Op weg naar wederkerigheid.

6.1 Breder perspectief

In de vorige paragraaf werd geschreven over het kerkelijke isolement waarin onze kerken in het bijzonder in de eerste helft van de 20^e eeuw verkeerden (§ 5.1). Dat isolement betekende onder meer dat de Christelijke Gereformeerde Kerken niet of zeer beperkt participeerden in nationale en internationale forums waarin o.a. zendingszaken werden besproken.

Toch is het boeiend de ontwikkelingen in het zendingswerk van de Christelijke Gereformeerde Kerken te bezien in breder perspectief. Is gelijke tred gehouden met ontwikkelingen elders? Hebben andere kerken en zendingsorganisaties vergelijkbare ervaringen opgedaan?

In 2004 geeft de generale synode toestemming aan zending om lid te worden van de Nederlandse Zendingsraad (NZR) na een periode (van ruim dertig jaar) waarin zending als waarnemer deelnam aan de vergaderingen. Dit besluit is op zichzelf al een teken van het besef dat kerken in veel opzichten op elkaar zijn aangewezen, zeker in het zendingswerk²³. In het Jarenverslag 2007/2008 – The South moving North – geeft drs. W. van Saane, stafmedewerker van de NZR, een overzicht over de veranderingen die zich in honderd jaar zending hebben voltrokken; dat tijdperk tegen de achtergrond van de honderdste verjaardag van de World Missionary Conference in Edinburgh (1910)²⁴.

Van Saane schetst het algemene inzicht dat het zwaartepunt van de wereldkerk sinds 1910 is verschoven van het Westen naar het Zuiden. 'In 1910 werden 'inheemse' christelijke gemeenschappen nog nauwelijks beschouwd als serieuze partners in de zending; zij waren meer handige verlengstukken van de Westerse roeping om de wereld te evangeliseren.' Er is veel veranderd. 'Westerse christenen ontdekken dat zij niet langer het alleenrecht op leiderschap binnen de wereldkerk kunnen claimen (...). Kerken en christelijke gemeenschappen van over de hele wereld staan samen in het ene werk van zending en beseffen dat het zonder samenwerking niet zal gaan.' Een ontwikkeling die niet alleen te maken heeft met de al genoemde dekolonisatie maar ook met de globalisering van de wereld.

Er zijn missiologen, vertelt Van Saane, die de wereldkerk van vandaag typeren met het eigentijdse begrip 'web'. We zijn allemaal met elkaar verbonden en niemand is de baas. Plaatselijke gemeenten zijn te vergelijken met een enkele personal computer, samenwerkende gemeenten met een local area network, een nationaal of zelfs internationaal kerkverband heeft veel van intranet. 'Deze metafoer stelt de kerk voor als een 'glocale' (globaal + lokaal) gemeenschap, waarbinnen ruimte is voor verschillende codes (talen en culturen) die christen plegen te gebruiken²⁵.

Leggen we het beeld dat Van Saane schetst naast de werkelijkheid van het zendingswerk van de Christelijke Gereformeerde Kerken, dan herkennen we de veranderingen die zich ook bij zending hebben voltrokken. De ontwikkelingen in Indonesië en Zuid-Afrika zijn al beschreven (§ 5.2).

6.2 Gereformeerd?

Een vraag waaraan we nog geen aandacht hebben geschonken is of zending voldoende oog heeft gehad voor de ruimte die nodig is voor de verschillende 'codes' die christenen plegen te gebruiken, met andere woorden: waar de grenzen liggen om *vanuit het eigen gereformeerde belijden* andere christenen van dienst te zijn. Dat vraagt om een grondige doordenking van het wezen van dat belijden in missiologisch perspectief. Er doen zich immers gelegenheden voor waarbij het bedrijven van gereformeerd zendingswerk of het onderhouden van uit dat zendingswerk voortgekomen contact knarst met de codes die (om te beginnen) gereformeerde christenen elders hanteren. Bekende voorbeelden zijn de besluiten die de Gereja Toraja Mamasa in de jaren '80 van de vorige eeuw nam ten aanzien van de kerkelijke structuur en vooral

22 Ph. Jenkins, *The Next Christendom*, p.59: 'Although very diverse in ideas and practices, African independent churches use certain common themes, above all to adaption of Christianity to local cultures and traditions. They are African churches with African leaders for African people.'

23 In dit verband is de waarneming van W. van Laar bij zijn afscheid van de NZR interessant, als hij schrijft: 'De controversiële integratie van de International Mission Council (institutionele vrucht van Edinburgh 1910, evenals de NZR als een van de nationale zendingsraden) in de Wereldraad van Kerken in 1961 leidde in 1974 tot de vorming van het Lausanne Committee voor Wereldevangelisatie. Tot diep in de 20e eeuw zouden de 'evangelicals' het tegenover de in hun ogen liberale 'ecumenicals' met hun eenzijdige nadruk op sociale gerechtigheid krachtig en vaak niet minder eenzijdig opnemen over evangelisatie als kerntaak van de kerk. Het leidde tot spanningen en onzalige verdeeldheid op veel plaatsen in de wereld'. En dan: 'er is heel wat veranderd sinds ik in 1978 aantrad als secretaris Binnenland van de GZB en zo betrokken raakte bij de zending. Ook in Nederland stonden de NZR en de EZA, die respectievelijk Genève en Lausanne vertegenwoordigden, "kerkelijke zending" en "gelooftszending", op dat moment heftig polariserend tegenover elkaar'. Hij beschrijft hoe in de jaren '70 en daarna de NZR en de EZA geleidelijk naar elkaar toegroeiden, niet in het minst doordat binnen de NZR steeds meer oog kwam voor het gevaar van de horizontalisering van de zending. Nu wordt er intensief samengewerkt. (Geloven in de wereldkerk, NZR Jarenverslag 2009/2010, p. 15 ev.).

24 *The South moving North, Veranderingen in de Wereldkerk, Jarenverslag NZR 2007/2008 Utrecht 2009*, p. 12 e.v.

25 Het beeld van het web wordt ook gebruikt door J.R. en W.H. McNeill in 'Het menselijk web, de wereldgeschiedenis in vogelvlucht', Utrecht 2003 (vert.), zij het dan voor een historisch-antropologische studie.

de openstelling van alle ambten voor de vrouw²⁶. Opmerkelijk is wel de in hun rapport aan de generale synode van 1986 neergelegde mening van deputaten 'dat de Torajakerk door de loop van de jaren van dochterkerk is uitgegroeid tot een volwaardige zusterkerk. In die relatie zullen bepaalde beslissingen voor de verantwoordelijkheid van de zusterkerk gelaten moeten worden.' Overigens dringt de synode er bij de GTM om verschillende redenen op aan zich op het genomen besluit te herbezinnen. Maar het besluit van de GTM blijft gehandhaafd.

In de Afrikaanse situatie doet zich in dit opzicht een heel andere problematiek voor. Daar wordt de opbouw van een gereformeerd kerkelijk leven in veel gevallen gefrustreerd door het eenvoudige feit dat om verschillende redenen weinig mannen actief deelnemen in het kerkelijke leven. Het openstellen van de ambten voor de vrouw wordt in deze zusterkerken echter niet overwogen, omdat de cultuur daarvoor geen ruimte biedt en men met bevreemding kennis neemt van deze praktijk in veel Westerse kerken. Een zaak die evenzeer om doordenking vraagt in de gereformeerde missiologie.

6.3 Niet gereformeerd

Maar ook als het gaat om niet-gereformeerde christenen werpen de verschillende codes vragen op. Wanneer 'Onderwijs!' speerpunt van beleid is en dat onderwijs vanuit het gereformeerde belijden wordt aangeboden (zie hierboven), is het dan mogelijk in dit opzicht kerken van dienst te zijn, die bijvoorbeeld de doop op geloof hanteren of nog sterker: de kinderdoop verwerpen? Zending heeft de keus gemaakt voor steun aan de baptisten in Siberië en aan het zendingswerk van OMF in Thailand, waar de geloofsdoop praktijk is – en daarmee in feite deze vraag beantwoord. Er is ook zonder dat onmiddellijk de discussie over de doop wordt aangegaan een geweldige rijkdom uit het Woord van God over te dragen. Dat neemt niet weg dat wij in het contact met deze medechristenen de betekenis van de kinderdoop en wat meer is: van Gods Verbond ter sprake willen brengen en dat ook daadwerkelijk doen. Niet vanuit de wil om de zaken bij hen grondig te reformeren, wel vanuit de overtuiging dat wie voorbijgaat aan de kinderdoop een schat uit het Woord van God laat liggen (vgl. HC, 74; NBG, 34). Tegelijk maakt dit contact duidelijk dat zending gedwongen wordt tot een grondige bezinning op de vraag wat zó wezenlijk in het gereformeerde belijden en in de praktijk van het kerkelijke leven is, dat daarvoor ook bij de kerken of christenen die gesteund worden, aandacht en mogelijk zelfs ruimte gevraagd wordt. Of anders – en veel positiever – gezegd: zó wezenlijk, dat zending oprecht meent daarmee een onmisbare bijdrage te leveren aan de opbouw van Gods wereldwijde kerk²⁷.

Met name in de ontmoeting met Pinksterkerken is deze vraag essentieel. Wanneer we zien dat de kerk in het Zuiden stormachtig groeit, dienen we ons tegelijk te realiseren dat die groei voor een zeer groot deel voor rekening komt van de 'Pentecostals'. Een belangrijk onderscheid met deze christenen is hun vertrouwen op andere openbaringsbronnen dan alleen de Bijbel²⁸. Wij komen in het zendingswerk daarmee in aanraking – zij het dikwijls in afgeleide vormen, zoals bij de Afrikaanse onafhankelijke kerken. Daarbij ontdekken we dikwijls een ontstellend gebrek aan kennis omtrent de Heilige Schrift. Daarmee kon ons de weg wel eens gewezen worden in de richting van de hierboven genoemde 'onmisbare bijdrage' die wij vanuit de gereformeerde traditie kunnen leveren.

6.4 Mensen zenden

In een volgende paragraaf (8.2) wordt aangegeven op welke wijze deputaten zich hebben bezonnen op de vraag 'welke middelen en mensen in de bestaande gebieden moesten worden ingezet'. Vooral nog lijkt het niet meer voor de hand te liggen 'klassieke zendingen' uit te zenden, dat wil zeggen mensen die zich bezighouden met de evangelieverkondiging en met kerkplanting. Spreken we over 'een weg die ons gewezen wordt', dan komt echter wel met kracht de zending als toeruster en trainer naar voren: de man of vrouw die zich wordt ingezet om voor korte of langere tijd onderwijs te geven binnen een in een bepaald gebied aanwezige kader. Het valt op hoe dikwijls er door onze partners gevraagd wordt om mensen die aan bestaande Bijbelscholen of Hogescholen onderwijs kunnen geven.

6.5 Vitaliteit

Alleen al de titel van het Jarenverslag 2007/2008 – The South Moving North - werpt ook andere aandachts-punten op.

De eerste is deze: bewegen de kerken en christenen uit het Zuiden zich werkelijk in onze richting en nog belangrijker: bieden wij hen daarvoor de ruimte, zitten wij op hen te wachten? We beperken ons tot onze zusterkerken. Die leven en werken in die delen van de wereld waarin zich, volgens de cijfers, het meest vitale deel van de kerk van de Here Jezus Christus bevindt (65% van de christenheid). Daarentegen leven en werken wij in een werelddeel en in een land waarin kerken het steeds moeilijker krijgen en de ledenaantallen steeds verder afnemen. Ervaren wij iets van de beweging van Zuid naar Noord? Kortom: van wederkerigheid?

Aan een poging deze vraag te beantwoorden gaat nog een andere vraag vooraf. Als er gesproken wordt over de 'vitaliteit' van de christenheid in het Zuiden, delen de kerken die (mede²⁹) vanuit het zendingswerk van de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn ontstaan dan in bovengenoemde vitaliteit? Met andere woorden: zijn het levenskrachtige lokale kerken, die gekenmerkt worden door een levend geloof en die aantrekkingskracht hebben? Kan gezegd worden dat zij groeien? Steken zij als gereformeerde kerken gunstig af bij de kerken in hun omgeving? Wellicht met uitzondering van de kerken in het Mamasagebied op Sulawesi, die zich in het begin van de 20^e eeuw in een sympathieke koloniale overheid mochten verheugen en daardoor in een gunstige uitgangspositie terecht kwamen, moet van de andere gereformeerde zusterkerken die (mede) uit het zendingswerk van onze kerken zijn voortgekomen gezegd worden dat zij wat dit betreft een moeizame ontstaansgeschiedenis hebben doorgemaakt. Te denken is aan de kerken in Zuid-Afrika en

²⁶ Zie voor het tweede onderwerp Acta Synodi 1986, bijlage 15, p.115, par. 4.1.3

²⁷ Het zijn juist deze vragen die zijn meegegeven aan drs. J. van 't Spijker, missioloog aan de TUA, die zich in zijn promotiestudie op dit onderwerp wil bezinnen. Met name het aangevatte werk in Thailand maakt deze vragen actueel. In Isaan wordt gewerkt met een team dat bestaat uit mensen met een gereformeerde achtergrond, uitgezonden door de GZB en CGK. Is het denkbaar dat er in de Thaise kerken die zij stichten ruimte komt voor de doop van kinderen? Zie ook paragraaf 12.2.2.2.5.

²⁸ P.J. Jenkins, The Next Christendom, p. 73vv.

²⁹ De zending van de CGK is in geen enkel gebied als eerste begonnen met het zendingswerk.

Botswana, hoewel de Zuid-Afrikaanse Vendakerken vergeleken met die in KwaNdebele en in Botswana aan het einde van de jaren '80 van de vorige eeuw met een intensieve inzet op het jeugdwerk vooral in stedelijk gebied aan een periode van groei en bloei zijn begonnen, waardoor gaandeweg een generatie (ook van mannen!) ontstond die zelf verantwoordelijkheid kon dragen voor het kerkelijke leven – en dat inmiddels doet. De andere kerken worstelen nog steeds met het probleem van de geringe participatie van mannen en hebben te weinig grip op de jeugd van de kerk – waarbij Botswana KwaNdebele in positieve zin lijkt voorbij te streven. In het algemeen geldt dat zij moeite hadden en hebben om zich in het veelkleurige palet van (onafhankelijke, charismatische) kerken te onderscheiden.

6.6 Wederkerigheid

Keren we terug naar de eerste vraag (uit § 6.4), dan zijn het de kerken op Sulawesi maar vooral de Vendakerken met wie onze kerken een relatie hebben waarin wederkerigheid een plaats heeft. Wat betreft de laatste kerken kon die door ons als positief ervaren eigenschap wel eens de kern zijn van de problematiek met de GKSA-kerken in Zuid-Afrika zelf. De kerken van de synode Soutpansberg eisen in het proces van eenwording met de tevoren exclusief blanke GKSA-kerken in feite ruimte en respect voor hun eigen culturele codes. Zij ervaren in dat proces niet de wederkerigheid die wel groeide (!) met de kerken in Nederland³⁰.

Maar wat *verstaan* wij als Nederlandse (Westerse) kerken onder wederkerigheid? Het is heel leerzaam om kennis te nemen van een uitgave van 'Diacon', waarin deputaten diaconaat ingaan op dit begrip³¹. De vrijmoedigheid om van deze uitgave gebruik te maken kan ontleend worden aan het feit dat zending en diaconaat in steeds meer gebieden intensief samenwerken en dat er daarom alle redenen is om veel gebruik te maken van elkaars publicaties.

Wederkerigheid laat zich diaconaal definiëren als 'het behandelen van een ander op dezelfde voet als men door hem behandeld wordt'. Bijbels: 'alles nu wat jij wilt dat u de mensen doen, doet jij hen ook aldus: want dit is de wet en de profeten (Mattheüs 7,12)'. Dat betekent concreet drie dingen: in de eerste plaats dat aan de ander gegeven wordt wat goed voor hem is. 'Het gaat dan om meer dan alleen wat de ander vraagt. Bijbels gezien is dat wat goed voor je is immers veel meer dan wat de ander vraagt: leven met en uit God. Hierin komt heel duidelijk ook de missionaire dimensie van het diaconaat naar voren³²'. In de tweede plaats moet ook iets van de ander terugverwachting worden, wat dat dan ook is. En in de derde plaats is het noodzakelijk een goede relatie met die ander te hebben, zodat de omstandigheden waarin gever en ontvanger met elkaar omgaan wederzijds bekend zijn en er geen aarzeling bestaat elkaars noden met elkaar te delen. In § 1.8 is bij de noodzaak tot wederkerigheid gewezen op 1 Cor. 12, waar de universele kerk als lichaam van Christus wordt getekend. In dat lichaam zijn alle leden op elkaar aangewezen en kan niemand tot de ander zeggen: 'ik heb u niet nodig'.

Wederkerigheid is dus iets anders dan 'de verworvenheden en zegeningen van de Westerse cultuur en godsdienst overbrengen naar koloniën in 'het Zuiden'³³'. Na de Tweede Wereldoorlog, de holocaust en de koloniale conflicten in de tweede helft van de 20^e eeuw kwam die houding ook steeds meer onder felle kritiek vanuit het Zuiden te staan³⁴. Noodzakelijk zijn zodanig goede interkerkelijke en intermenselijke contacten – Bijbels gezegd: een zodanige broederschap, kerkelijk gezegd: zusterschap – dat het mogelijk wordt elkaars noden met elkaar te delen en te bezien op welke wijze aan beide zijden beschikbare middelen kunnen worden ingezet voor onderlinge bijstand. Voor de zending spitst de wederkerigheid zich toe op de vraag hoe de rijkdom van het evangelie van de Here Jezus Christus met gebruikmaking van de beschikbare financiële middelen zo kan worden gedeeld met andere christenen en kerken, dat zij zich onder hun omstandigheden gesteund weten in hun geloof en effectief worden bijgestaan bij de opbouw van hun kerkelijke leven – en omgekeerd: hoe die andere christenen ons kunnen steunen in ons geloof en in ons kerkelijke leven met gebruikmaking van de middelen waarover zij beschikken.

6.7 Gereformeerde wederkerigheid?

Voor Westerse gereformeerde christenen is het aannemen van deze wederkerige houding in de zending als het om kerkelijke zaken gaat niet eenvoudig. Als een van de kenmerken van de ware kerk wordt door hen beleden de uitoefening van de tucht (NBG art.29) – en in Westerse gereformeerde kerkverbanden wordt aan de hand van vastgelegde regels onderling toezicht gehouden op de zuivere prediking van het evangelie en van de bediening van de sacramenten. Zodra Westerse gereformeerden in aanraking komen met christenen van andere continenten die zeggen gereformeerd te (willen) zijn, komen verschillen aan de oppervlakte ('codes') die in de tijd van het ontstaan van de meeste gereformeerde belijdenisgeschriften en kerkordes nog achter de horizon lagen³⁵ en die niet alleen besproken kunnen worden aan de hand van ooit in het Westen geformuleerde documenten of vastgelegde regels. Als we hierboven spreken over '*hun*

30 Bijzonder complicerend is, dat een speerpunt in de spanningen gevormd wordt door een academische benoeming waarbij andere uitgangspunten golden dan bij het streven naar kerkelijke eenheid. Leerzaam is een opmerking die Ph. Jenkins (overigens in zijn boek over Europa naar aanleiding van de vraag op welke wijze Europa's nieuwere etnische gemeenschappen op een harmonieuze manier deel moeten gaan uitmaken van de voor hen nieuwe samenleving) maakt bij wat er in Amerika gebeurde: 'Tot in de jaren vijftig dachten Amerikaanse liberalen dat het verdwijnen van rassendiscriminatie erop neerkwam dat je alle mensen, van wat voor ras dan ook, zou laten delen in de rechten en voorrechten van blanke Amerikanen, van wie ze vervolgens met graagte alle waarden zouden overnemen. Ze kwamen er al gauw achter dat zwarten en latino's niets zagen in integratie als dat neerkwam op een dergelijke volledige absorptie.' Ph. Jenkins, *Gods Werelddeel*, Christendom, Islam en de religieuze crisis in Europa, Ned. Vert. Amsterdam 2010, p. 337. Vgl. wat D.J. Bosch in 1974 (!) schrijft over het zogenaamde "tokenism" (het gebruik van vele blanke Zuidafrikaners om met neerbuigende vriendelijkheid tegenover de zwarte laatstgenoemde te beïnvloeden): 'Integratie wordt dus (door de zwarten) met evenveel verachting verworpen als apartheid – beiden geschieden ze immers op de voorwaarden van de blanke' (D.J. Bosch, *Het evangelie in Afrikaans gewaad*, Kampen 1974).

31 'Wederkerigheid maakt hulpverlening anders', Diacon juli 2011.

32 Diacon, juli 2011, p. 5

33 De uitdrukking 'het Zuiden' wordt tegenwoordig gebruikt ter vervanging van de uitdrukking 'de Derde Wereld' omdat de tweede wereld (het Oostblok) niet meer bestaat.

34 Zie 'De veranderende rol van de 'zendeling' tussen 1910 en 2010', W. van Laar, in 'Tussentijds, tijdschrift voor interculturele theologie, 2010/1, p. 12

35 In dit opzicht zijn de verslagen van de ICRC-conferenties leerzaam, waar verslag wordt gedaan van het al dan niet aanvaarden van nieuwe (gereformeerde) lidkerken.

kerkelijke leven' dienen de verschillen zich, zoals al beschreven, als vanzelf aan. Een zaak die overigens heel dichtbij komt wanneer zending kennisneemt van de vragen die migrantenkerken in ons kerkverband op tafel brengen.

Maar zending komt ook in contact met christenen die expliciet uitspreken niet gereformeerd te (willen) zijn (Zuid-Afrika, Mozambique, Siberië, Thailand). Dat er bereidheid is hun te *geven* is evident – van de christenheid te *ontvangen*? Veel van deze christenen behoren bij baptisten-, charismatische of pinksterkerken. De leerstellige opvattingen van deze kerken en hun kerkelijke ordeningen (of het gebrek daaraan) waren en zijn in het Westen sinds de tijd van de Reformatie voor gereformeerden redenen om zich van hen te onderscheiden³⁶. Daar staat tegenover dat de al genoemde vitaliteit van de christenheid in het Zuiden juist aan deze kerken en groepen wordt toegeschreven. Zij verstaan zich gemakkelijker met de 'codes' van het Zuiden dan de eeuwen geleden in het Westen min of meer vastgelegde gereformeerde 'codes'. Dat zet echter de zaak van de wederkerigheid onmiskenbaar onder spanning. Als Westerse en in het bijzonder als gereformeerde christenen moeten wij nog leren hiermee goed om te gaan.

6.8 Wat kunnen wij ontvangen?

'De belangrijkste ontwikkeling van de twintigste eeuw is de ongekende groei van het niet-westerse christendom. Het einde van de kolonisatie bleek – tegen veler verwachting in – niet het einde van de christenheid³⁷. Als het gaat om de vraag wat zending in haar relatie met de zusterkerken kan ontvangen, dan staat bovenaan de les dat de Heilige Geest op zijn eigen wijze doorgaat met zijn werk – ook als dat de zending bij de handen wordt afgebroken. Deze les heeft zending al in een betrekkelijk vroeg stadium geleerd toen het enige zendingsveld van de Christelijke Gereformeerde Kerken bijna vijftientig jaar niet (door ons!) bewerkt kon worden. Daarmee heeft Gods Geest niet alleen duidelijk gemaakt hoe Hij zijn eigen gang blijft gaan maar ook dat Hij daarvoor mensen gebruikt naar zijn wil. De kerk op Sulawesi in het bijzonder en onze andere zusterkerken in het algemeen getuigen daarmee op een bijzondere wijze van de kracht van de Heilige Geest. Hun (voort)bestaan alleen al moet ons met eerbied en respect vervullen – en het geheim daarachter legt in feite de basis voor echte wederkerigheid: overal in de wereld worden zondige mensen uit het duister geroepen tot Gods wonderbare licht (1 Petrus 2, 9 en 10)!

Dat brengt meteen bij het tweede. Met grote regelmaat worden wij vanuit onze zusterkerken ervan verzekerd, dat er voor ons geboden wordt. Tegen de achtergrond van het feit 'dat de kerken in de oorspronkelijke thuishanden van zending vaak worstelen om te overleven en Europa zendingsveld is geworden³⁸, is dat een nauwelijks naar waarde te schatten geschenk. Een geschenk waarvan de betekenis alleen maar kan toenemen wanneer wij bereid zijn de geestelijke nood en armoede van het Westen, dus ook van ons eigen land en van onze eigen kerken, openhartig en eerlijk met onze medechristenen te bespreken. Ten diepste brengt niet onze materiële welvaart maar de geestelijke armoede van het werelddeel waarin wij leven de noodzaak tot wederkerigheid aan de dag. Zending is geen kwestie van 'goud of zilver' maar van het delen van wat wij in Christus hebben.

Het derde ligt in het verlengde van de eerste twee zaken en is een element dat vooral Afrika (beneden de Sahara) aan de wereld geeft. Het lijkt of daarin een van de eerste vragen die ooit aan de mens gesteld werden weerklinkt (Genesis 4, 9: 'waar is uw broeder?'): het begrip 'ubuntu'. Ubuntu is het besef dat een mens alleen maar mens kan zijn *in relatie met andere mensen*. 'Ubuntu sees community rather than self-determination as the essential aspect of personhood. People are distinctive beings, able to recognize and acknowledge one another through mutual encounter and cultural integration'³⁹. 'Ubuntu addresses our interconnectedness, our common humanity, and the responsibility to one another that flows from that connection'. Ubuntu staat recht tegenover het Westerse individualisme, waarin een mens gerechtigd lijkt keuzes te maken zonder rekening te houden met anderen (daar horen naar Afrikaans besef ook de voorouders bij) en met de Ander⁴⁰. De spreekwoordelijke Afrikaanse gastvrijheid, het in overleg streven naar consensus en de voor Westerse rechtsopvattingen vaak onbegrijpelijke bereidheid tot verzoening in plaats van vergelding (Zuid-Afrika!) hebben alles met ubuntu te maken. Het is het besef deel uit te maken van een grotere gemeenschap en daarvoor verantwoordelijkheid te dragen dat in het Westen node gemist wordt.

In de vierde plaats ontvangen wij van al onze zusterkerken – zonder dat zij daarover met zoveel woorden spreken – een les in volharding, geduld en besef van afhankelijkheid van God. Van Siberië tot Burundi, van Thailand tot Sulawesi houden zij – menselijkerwijs gesproken – onder dikwijls zeer moeilijke omstandigheden hun kerkelijke leven in stand. Zij zijn zich ervan bewust niet van mensen, dus niet van de (middelen en mensen van de) zending afhankelijk te zijn, maar van de HERE. 'Graças a Deus' is een uitdrukking die door de pastores die werken aan de Bijbelscholen in Mozambique met grote regelmaat wordt gebruikt en die hun leven heeft doortrokken.

Dat brengt ons bij een volgend element. Wie kerkdiensten in het Zuiden bezoekt, kan diep onder de indruk komen van de vreugde waarmee het geloof beleefd en uitgeleefd wordt – en herkent bij zichzelf, afkomstig uit een andere cultuur, een zekere verlegenheid om daarin deel te nemen. Zoals het 'graças a Deus' een uiting is die in allerlei (taal)variaties in de alledaagse gesprekken met christenen kan opvallen, zo heeft in de erediensten de jubel, de zang en de dans een plaats. Evenzeer kan het bezoeken van diensten in Siberië verbazen. Er is grote ingetogenheid, er zijn gebruiken waaraan, evenzeer als dat in Afrika het geval is, de Westerse protestante bezoeker moet wennen (zoals het knielen bij gebeden) en er wordt intensief gebruik gemaakt van de talenten van gemeenteleden (muzikaal!). Wat bieden onze zusterkerken ons? Hun veelkleurigheid!

Op een bijzondere wijze – het zesde – wordt de wederkerigheid beleefd door groepen (jongeren, maar geregeld gaat het ook om ouderen) die vanuit Nederland een werkvakantie in een zendingsgebied doorbrengen. Hoewel deze activiteiten altijd hebben gestaan onder de kritiek van het zendingstoerisme en de laatste tijd zelfs in toenemende mate worden afgeraden, is het verbazend hoezeer mensen die erop

36 Tijdens de laatste ICRC-conferentie (Nieuw-Zeeland, 2009), werd door G. Knigh een referaat gehouden onder de titel: 'The Vitality of the Reformed Faith: facing the Challenge of the Charismatic Movement.'

37 W. van Laar, in 'Tussentijds, tijdschrift voor interculturele theologie, 2010/1, p. 12/13

38 W. van Laar, in 'Tussentijds, tijdschrift voor interculturele theologie, 2010/1, p. 13

39 B. Nussbaum in 'Ubuntu, reflections of a South African on Our Common Humanity' in de bundel 'African Ethics, an Antology of comparative and applied ethics', KwaZulu Natal 2009, p. 101 en 102

40 Vgl. artikel S.B.K. Makhado, 'Het kind betaalt de rekening', in Doorgeven, 18e jaargang nr. 4 p. 25

uittrokken om te geven terugkomen met verhalen over wat zij ontvingen, - niet in het minst ook tot heil van de gemeente van waaruit zij vertrokken of werden uitgezonden. In de contacten met de zusterkerken valt de laatste tijd hoe langer hoe meer op hoe de rol van het Westen van gevende in vragende partij verandert. Het laatstgenoemde voorbeeld kan dat illustreren. Jongeren gaan vanuit onze kerken naar (bijvoorbeeld) Afrikaanse landen om daar te helpen bij een bouwproject. Het helpen (dus geven) lijkt voorop te staan. Ze leveren menskracht en brengen niet zelden ook geld mee. Maar gaandeweg hun verblijf ontdekken zij, hoeveel zij ontvangen! De vanzelfsprekendheid waarmee over God gesproken kan worden, de dagelijkse spiritualiteit, de gastvrijheid, het gemeenschapsgevoel, de dankbaarheid voor het dagelijks brood, - het zijn allemaal dingen die uit onze Westerse samenleving zijn verdwenen. Daarin in Afrika te mogen delen laat een onuitwisbare indruk na. Over wederkerigheid gesproken.

6.9 Geen zilver of goud

In zendingsvergaderingen is wel eens verzucht dat, hoe de onderwerpen die ter tafel zijn ook gekeerd of gewend worden, ze altijd lijken uit te komen bij dat ene waarvan wij als wij als Westerse kerken meer hebben dan onze zusterkerken in het Zuiden (inclusief Siberië!): geld. In dit opzicht is heel leerzaam wat in Handelingen 2 en 3 beschreven staat. Aan de genezing die de apostel Petrus mag verrichten aan de verlamde bij de tempel, waarbij hij zijn bekende uitspraak doet 'zilver en goud bezit ik niet, maar wat ik heb geef ik u' (Hand. 3, 6), gaat aan het einde van hoofdstuk 2 de mededeling vooraf dat er 'telkens (gelovigen) waren, die hun bezittingen en have verkochten en ze uitdeelden aan allen die er behoefte aan hadden' (Hand. 2, 45; vgl. 4, 34). Dat betekent dat strikt genomen Petrus juist als leidinggevende in de gemeente van Jeruzalem wel degelijk kon beschikken over zilver of goud. Daarvan kon worden uitgedeeld aan *alle* behoeftigen! De verlamde man had in die rijkdom kunnen delen. Maar de apostel maakt in geloof bewust een keuze. Hij wil – al kan hij aan de concrete wens van die man voldoen - iets anders met deze verlamde delen waardoor hij mag opstaan tot een nieuw leven: de Naam van de Here Jezus Christus. Tot lof van God. Wij beschikken over zilver en goud. Om daarmee om te gaan zoals dat werd gedaan in de gemeente van Jeruzalem: uit te delen aan allen die er behoefte aan hebben. Dat vraagt iedere keer opnieuw om bewuste keuzes. Zilver en goud zijn immers ondergeschikt en kunnen hoogstens dienen als middelen om (door) te geven wat wij als grootste rijkdom ontvingen: de Naam van Jezus Christus. Een gedachtegang die ook omgekeerd kan worden. Vooralsnog hebben wij van onze zusterkerken geen zilver of goud nodig; zij beschikken daar ook niet over. Maar laten wij terdege bidden dat zij met ons delen wat zij 'hebben (ontvangen)' (vgl. 6.8!)

7. Europa

7.1 Europa in beeld

De generale synode gaf in 2010 de volgende opdracht aan zendingsdeputaten: 'zich bij het zoeken van nieuwe zendingsgebieden of het ondersteunen van missionaire projecten in de toekomst nadrukkelijker ook op Europa te oriënteren'⁴¹. Tijdens de discussie op de synode werd door zending naar aanleiding van een concrete vraag meegedeeld dat zending al een voorzichtig begin had gemaakt met de bezinning op de vraag of ook Europa tot zendingsgebied verklaard moest worden.

In de opdracht van de synode klinken de contacten door die onze kerken via deputaten buitenland hebben met andere gereformeerde kerken in Europa. In maart 2010 werd in Edinburgh een conferentie van de European Conference of Reformed Churches (ECRC) gehouden met als thema 'Reaching out unitedly to Europe'⁴². Ook zending was op die conferentie vertegenwoordigd. Deputaten buitenland schrijven in hun rapport aan de synode van 2010: '(...) We leven in een tijd van enerzijds het proces van globalisering en Europese eenwording en anderzijds van geestelijke verduistering door toenemende geloofsafval en ontkerkelijking in ons continent. Economisering, islamisering en nieuw heidendom vormen tegelijk een bedreiging en een uitdaging. Gereformeerd-kerkelijke contacten over landsgrenzen heen zijn een geschenk van de Heere, in het bijzonder voor die Europese gereformeerde kerken, die in hun eigen samenleving nog veel meer een marginale positie innemen dan onze kerken in Nederland. Steeds weer blijkt, dat Nederland in de Europese gereformeerde familie in zekere zin gidsland kan zijn. Er is bij ons al langer en dieper nagedacht over het getuigenis van het geloof en missionair kerk-zijn. Er zijn daarvan ook meer concrete voorbeelden te geven. Dat is overigens niet iets om trots op te zijn. De achtergrond is dat Nederland een van de Europese landen is, waar de secularisatie het sterkst om zich heen greep'⁴³. Anderzijds blijkt het missionaire besef bij gereformeerde kerken in het buitenland, vaak juist vanwege hun marginale positie, een inspirerend voorbeeld voor ons. Gezien de missionaire gerichtheid van de conferenties juichen deputaten de betrokkenheid van deputaten zending en deputaten evangelisatie bij dit deel van hun werk van harte toe'⁴⁴.

7.2 Europa op de kaart van Zending?

Zoals al gezegd heeft zending in 2010 al een voorzichtig begin gemaakt met de bezinning op de vraag of ook Europa binnen de gezichtskring van het zendingswerk moet worden getrokken. De noodzaak tot

41 Acta Synodi Huizen/Nunspeet 2010, p. 140

42 In 2010 bezocht W. van Laar, kort voor zijn afscheid van de NZR twee grote zendingsconferenties: de oecumenisch breed gedragen Zendingsconferentie van Edinburgh en het Derde Lausanne Congres van Wereldevangelisatie in Kaapstad. Interessant is zijn observatie gedaan tijdens beide conferenties: 'Opmerkelijk was de geringe aandacht voor Europa. In de bijdragen van deelnemers vanuit het Zuiden kwam terloops naar voren dat ons werelddeel door hen steeds nadrukkelijker als zendingssterrein wordt beschouwd; misschien wel meer dan door de Europese kerken zelf' (Geloven in de wereldkerk, Jarenverslag NZR 2009/2010, p.13).

43 W. Dekker ziet de religieuze crisis die zich in Europa voordoet tegen de achtergrond van Gods regering en oordeel over de wereld. Aan de hand van verschillende voorbeelden uit het Oude Testament stelt hij dat God in Europa afwezig is. Dat hebben we te zien als teken van zijn oordeel en gericht. 'Een nieuw begin, dat uitleidt uit de crisis, is daar te verwachten, waar onze ogen opengaan voor de diepste oorzaak van alle verval: het gericht van God. Waar mensen gaan lijden aan Gods afwezigheid en ook hun schuld gaan belijden, omdat deze afwezigheid niet alleen lot is, maar ook straf, daar is God al niet meer helemaal afwezig. Daar ligt het begin van de weg terug.' W. Dekker, 'Marginaal en missionair, kleine theologie voor een krimpende kerk, Zoetermeer 2011, p. 32. Vgl. de titel van Dekkers dissertatie (2011): 'Afwezigheid van God', december 2011.

44 Acta Synodi Huizen/Nunspeet 2010, bijlage 67, p. 596

dat denkwerk werd tijdens verschillende vergaderingen gevoeld, bijvoorbeeld doordat een kleine Franse gereformeerde kerk in Bordeaux informeerde naar de mogelijkheid van steun bij haar evangelisatiewerk en bij de bekostiging van een kerkelijk centrum.

De 'Regeling voor de buitenlandse zending' in de Kerkorde⁴⁵ geeft als definitie van het zendingswerk: 'teneinde aan niet-gekerstende en ontkerstende volken het Evangelie te verkondigen en hen die tot geloof gekomen zijn en de heilige doop ontvangen hebben te vergaderen in zelfstandige gemeenten, alsmede deze gemeenten desgewenst bij te staan bij de opbouw van eigen kerkelijk leven, worden missionaire predikanten en andere zendingsarbeiders uitgezonden'. Drie zaken vallen op: in de eerste plaats wordt het zendingswerk niet beperkt tot niet-gekerstende volken: ook ontkerstende volken worden nadrukkelijk genoemd; in de tweede plaats ontbreekt iedere geografische aanduiding en in de derde plaats lijkt het zendingswerk uitsluitend te bestaan in het uitzenden van werkers: predikanten of anderen. Dat laatste is inmiddels door de praktijk achterhaald. Zending steunt ook – zelfs merendeels – zendingswerk dat volledig door lokale krachten wordt verricht in opdracht van lokale kerken (Siberië).

Vastgesteld kan worden dat de 'Regeling' op zichzelf ruimte biedt de blik naar Europa te wenden, nadat zending zich vanaf 1928 alleen richtte op de andere continenten: Azië, Zuid-Amerika en Afrika. Tot op heden werd dat ook met een zekere vanzelfsprekendheid aanvaard. Richt zending zich voortaan ook op Europa, dan gaat dan wel om ons werelddeel *buiten Nederland*, wil zending niet op het terrein van deputaten evangelisatie komen. Overigens wordt de kerk in de 'Regeling voor de evangelisatie' *zendingskerk* genoemd⁴⁶: zendingskerk in eigen land.

7.3 Is Europa bijzonder?

Hierboven is al geschreven dat het zwaartepunt van de wereldkerk in de 20^e eeuw is verschoven van het Westen naar het Zuiden. Onder 'het Westen' worden doorgaans (West-)Europa en Noord-Amerika verstaan, waarbij Europa zich mag beschouwen als het 'moederland' van Noord-Amerika. Maar er is meer aan de hand dan deze verschuiving. Impliciet is bij de bespreking van de 'Regeling voor de buitenlandse zending' (b) al gesuggereerd, dat Europa gerangschikt moet worden onder de 'ontkerstende volken'. Dat lijkt een uitdrukking die betekent dat ons werelddeel is teruggekeerd naar waar het ooit begonnen is, voordat missionarissen hier het Evangelie brachten. Met andere woorden: Europa is terug bij af, bij het heidendom.

Dat laatste kan echter niet gezegd worden. Europa is niet, om het met een (dubieuze) zendingsterm te zeggen, een 'witte vlek op de kaart'. Fysiek is de kerk nog altijd in vrijwel ieder dorp en in iedere stad in het continent aanwezig – zij het dat in nieuwbouwwijken steeds minder kerkgebouwen verrijzen. Bij de vorming van de Europese cultuur heeft de kerk een cruciale rol gespeeld, die niet van de ene dag op de andere en ook niet van de ene eeuw op de andere verdwijnt. Maar 'fysieke en culturele aanwezigheid is één aspect, een effectieve rol in het dagelijkse leven van de Europeanen is iets heel anders', zegt Davie⁴⁷. Als wezenlijk verschil tussen Europa en het Zuiden wordt doorgaans aangegeven dat Europa door de Verlichting is heengegaan. Wanneer Paas schrijft over de Nederlanders (vgl. het rapport deputaten buitenland, die zeggen dat Nederland een van de landen is waar de secularisatie het sterkst om zich heen greep), zegt hij: 'het overgrote deel van de Nederlanders is in hoge mate gestempeld door moderne en postmoderne waarden. De wortels daarvan liggen bij de 18^e eeuwse Verlichting. We zouden de Verlichting en de daaropvolgende periode van de Moderniteit kunnen verstaan als een grootse poging om de mens als individu te honoreren, los van alle banden, los van extern gezag. Hiermee deed ook het moderne, mondige, optimistische, seculiere levensgevoel zijn intrede. Sindsdien ervaart de westerse mens zijn identiteit niet meer als iets dat hij ontvangt en behoudt in de verbanden van familie, volk en kerk, maar als iets dat hij zelf moet opbouwen. Niet langer gaat de gemeenschap voor het individu, maar het individu komt voor de gemeenschap. Dit stempelt in feite het levensgevoel van de meeste mensen tegenwoordig (...) De moderne identiteit is in hoge mate beïnvloed door de optimistische Verlichtingsmythe van de zelfstandige, rationeel opererende mens, die los van de banden van kerk en maatschappij zijn weg kon vinden⁴⁸'. In ons eigen land, maar dat geldt mutatis mutandis ook voor de rest van Europa, gaan voortdurend stemmen op om de rol van kerk en geloof volledig terug te dringen naar het privédoel, waarin ieder natuurlijk wel volledig vrij is te geloven en te doen wat hij zelf wil.

Davie signaleert dat de kerken hun betekenis als bepalende factor van godsdienstige identiteit in Europa toch niet helemaal verloren hebben. Zij kenschetst deze factor met de term 'plaatsvervangende religie', waarmee zij bedoelt 'een godsdienst die door een actieve minderheid wordt gepraktiseerd, maar namens een veel grotere groep, die (minstens impliciet) niet alleen begrijpt maar zeer zichtbaar ook goedkeurt wat de minderheid doet (...) Godsdienst kan, zo lijkt het, in naam van de ander op een uitgebreid terrein opereren: kerken en kerkleiders voeren rituelen uit namens anderen (huwelijken, begrafenissen); kerkleiders en kerkangeregelde geloven namens anderen (en worden geacht niet te twijfelen); kerkleiders en kerkangeregelde belichamen morele regels namens anderen (echtbreuk, misbruik); kerken tenslotte kunnen ruimte bieden aan het plaatsvervangende debat over onopgeloste kwesties in de moderne samenleving (islam, homoseksualiteit)⁴⁹. Gaat het over het veranderende karakter van het kerkbezoek in modern Europa, dan schrijft Davie: 'aan de ene kant is er Europa's teruglopende, maar toch nog aanzienlijke aantal kerkangeregelde, die de traditie in stand houden namens de hierboven beschreven mensen, en aan de andere kant vindt er een waarneembare verandering plaats: van een cultuur van noodzaak of plicht naar een cultuur van consumptie of keuze⁵⁰. Ph. Jenkins wijst erop, dat er overal in Europa nog 'tekenen van latent geloof' te vinden zijn. In het onderwijs en in de zorg zijn er zelfs in sterk gesecculariseerde landen nog altijd tal van door de overheid gesubsidieerde (!) instituten die terdege invloed op de samenleving hebben. En ook in de politiek hebben aan het christendom gelateerde partijen nog altijd hun stem⁵¹. Europa is bijzonder en vraagt om een bijzondere missionaire benadering.

45 Bijlage 21 KO, p. 113

46 Bijlage 19 KO, p. 106

47 Zo G. Davie in 'Is Europa een uitzondering?' in *Wereld en Zending*, tijdschrift voor interculturele theologie, Kampen 2007/2, p. 24

48 S. Paas, *De werkers van het laatste uur*, Zoetermeer 2003, p. 72.

49 G. Davie, a.w. p. 24 ev.

50 G. Davie, a.w. p. 27

51 Ph. Jenkins, *Gods Werelddeel*, p. 108 en 109.

7.4 Oost-Europa

Wanneer in 1989 in Berlijn De Muur wordt omgestoten⁵², komt daarmee een proces tot een hoogtepunt, waarin de (protestantse) kerken in de atheïstische DDR een belangrijke rol hebben vervuld⁵³. Er kan ook gewezen worden naar Polen, waar de vakbond Solidariteit bij het verwerven van meer vrijheid in belangrijke mate steunde op de Rooms-Katholieke kerk. Toch hebben beide landen jarenlang geleefd onder communistische dictaturen die erop uit waren de invloed van geloof en kerk zoveel mogelijk terug te dringen – en dat gold mutatis mutandis voor alle landen in het voormalige Oostblok. In alle landen die leefden in de invloedssfeer van de voormalige Sovjet-Unie is de schade die is toegebracht aan geloof en kerk enorm. Omdat christenen doorgaans geweerd werden uit belangrijke posities in de samenleving, zijn zij vooral te vinden in de middel- en lagere klassen van de bevolking. Tot de 'Wende' was het voor Westerse kerken moeilijk tot onmogelijk de zusterkerken in het Oosten te steunen. Vanaf eind jaren '80 hebben veel Westerse kerken en organisaties zich ingezet voor steun aan noodlijdende kerken in Oost-Europa. De landen in Oost-Europa zijn *Europese* landen en hebben de onder 5.3 geschetste ontwikkelingen evenzeer doorgemaakt als de West-Europese samenlevingen. Anders dan in West-Europa het geval is, hebben in de Oost-Europese landen de kerken vanaf de inlijving in de invloedssfeer van de Sovjet-Unie te maken gehad met achterstelling, onderdrukking en vervolging. De hoop dat de kerken na de 'Wende' een periode van opleving en bloei zouden doormaken, is ijdel gebleken. Dat geeft in het geheel van Europa aan de kerken in het Oosten een aparte positie.

7.5 Zending(sdeputaten)?

Voor gereformeerde kerken in het (Europese) buitenland blijkt de wijze waarop gereformeerde kerken in Nederland (noodgedwongen) al missionair bewust zijn inspirerend – blijkens het in 7.1 geciteerde rapport van deputaten buitenland. De vraag is of het buitenlandse zendingswerk van onze kerken aan die inspiratie heeft bijgedragen.

Binnen onze kerken wordt hoe langer hoe meer expertise ontwikkeld inzake de missionaire roeping van de kerk in de moderne samenleving. De christelijke gereformeerde dr. Stefan Paas, een van de sprekers op de ECRC-conferentie van 2010, hield bij zijn inauguratie als hoogleraar aan de VU een oratie over 'Kerkvernieuwing door gemeentestichting: de betekenis van gemeentestichting voor de toekomst van de christelijke traditie in Europa'. Paas is werkzaam geweest voor deputaten evangelisatie en nog steeds betrokken bij missionaire projecten in Nederland. Een andere spreker van christelijk gereformeerde huize was dr. Michael Mulder, evangelisatieconsulent. Als het om missionaire projecten in Nederland gaat, is hij vanuit zijn werkgebied deskundig. Niet vanuit het werkveld van zending maar vanuit dat van evangelisatie komen doordachte en enthousiasmerende aanzetten voor een op de Westerse mens en op Westerse omstandigheden gericht nieuw missionair elan waarmee zusterkerken in het ook geseculariseerde Europese buitenland geholpen kunnen worden. En het ligt meer voor de hand dat er vanuit evangelisatie op grond van daar opgedane ervaring en met behulp van al bestaande literatuur een 'Europa-beleid' wordt ontwikkeld dan vanuit Zending.

Het ziet ernaar uit dat de synodale opdracht enerzijds het woord 'buitenland' iets te gemakkelijk hanteert (daartoe aangezet door een rapport van het enige deputaatschap dat dat woord ook in zijn naam draagt) en anderzijds zich te weinig heeft gerealiseerd hoezeer Nederland een *Europees* land is – en dan ook nog, om het opnieuw met de woorden van deputaten buitenland te zeggen, 'een van de landen, waar de secularisatie het sterkst om zich heen greep'.

Maar heeft zending dan geen specifieke expertise, bijvoorbeeld als het gaat om de Islam? Het zendingswerk is indertijd toch begonnen in het ook toen al grotendeels islamitische Indonesië? De confrontatie met de Islam in Indonesië is van een andere orde dan die in Europa en nauwelijks te vergelijken. De moslim die zich met zijn geloof moet handhaven in een andere cultuur is een andere dan de moslim die zich in eigen land kan beroepen op eeuwenoude tradities die onder dekking van de overheid worden gepraktiseerd. Wel heeft zending (buitenlandse!) ervaring met cross-culturaliteit, waarmee op enig moment anderen (migrantenkerken?) gediend kunnen worden.

Samenvattend: zendingsdeputaten zien wel degelijk een taak als het gaat om zending in Europa maar zijn zich ervan bewust dat hun jarenlange betrokkenheid op het Zuiden geleid heeft tot kennisachterstand met betrekking tot het eigen werelddeel. In het nadenken over en op enig moment nader uitwerken van de taak ook in Europa zendingswerk ter hand te nemen kan de expertise van deputaten evangelisatie niet gemist worden. Inmiddels is overleg met deputaten evangelisatie opgestart.

De samenwerking met deputaten diaconaat mag hier ook niet over het hoofd gezien worden. Tal van gemeenteprojecten in (het voormalige Oost-)Europa hebben een diaconale spits maar bieden tegelijk goede ingangen voor zendingswerk.

7.6 Missionaire projecten

Aparte aandacht verdient nog de vraag naar de door de synode genoemde missionaire projecten. Er is al gezegd dat zending in een recent verleden steunverzoeken bereikt hebben van de Église Protestante Réformée Évangélique in Bordeaux-Zuid. Deputaten zijn ook op de hoogte van zendingswerk vanuit een van onze kerken in het Oosten van Europa: onder de Roma zigeuners in Hongarije. Daarnaast zou een lijst van gemeenten uit onze kerken die op de een of andere wijze steun verlenen aan kleine gereformeerde gemeenschappen in verschillende Europese landen (Frankrijk, Tsjechië, Hongarije, Roemenië) veel inzicht geven in de vraag hoe er vanuit onze kerken al niet-georganiseerd aan tal van projecten gewerkt wordt. Soms met een duidelijk missionaire spits, soms ook met de bedoeling om plaatselijk kerkelijk leven dat jarenlang onder grote druk heeft gestaan (Oost-Europa!) weer op de been te helpen en blijvend contact te onderhouden.

Heeft zending hier qualitate qua een taak? Hulp kan op incidentele basis worden overwogen maar het aanvatten van zendingswerk in Europa vraagt meer.

⁵² De toenmalige president van Duitsland gebruikte deze uitdrukking zeer bewust bij de herdenking van de bouw van de Muur op 14 augustus 2011: de Muur is niet gevallen maar *omgestoten*.

⁵³ B. de Graaf, *Over de muur. De DDR, de Nederlandse kerken en de vredesbeweging*, Amsterdam 2004, p. 265. Er werd wel gesproken over 'die Protestantische Wende'.

8. Mensen en middelen

8.1 Juiste man op juiste plaats

Wie kennisneemt van de geschiedenis van de zending van de Christelijke Gereformeerde Kerken komt onder de indruk van de moeite die werd gedaan voor het vinden van een geschikte zendingsterrein.

Tot 1926 lukten geen van beiden. Een grote stoet kandidaten presenteerde zich in de jaren daarvoor aan het toenmalige deputaatschap in antwoord op verscheidene oproepen, maar telkens ontbrak de vrijmoedigheid tot benoeming over te gaan. Na een reis van ds. H. Janssen naar Indië werd door hem de suggestie gedaan de mogelijkheid te onderzoeken in Mamasa aan het werk te gaan. Daarvoor had ds. J. Jongeleen deputaten al het voorstel gedaan student A. Bikker na het afronden van zijn studie te beroepen (met wie hij daarover naar eigen zeggen niet had gesproken)⁵⁴.

Bikker kon in 1927 naar Mamasa vertrekken en werd al spoedig gevolgd door ds. M. Geleynse. Het zou ruim dertig jaar duren voordat er opnieuw naar een zendingsterrein gezocht werd. Dat terrein – Venda in Zuid-Afrika – was aanvankelijk bedoeld als vervanging van Mamasa. Toen zich daar toch weer mogelijkheden tot zendingswerk voordeden, zij het nu ter assistentie van de Gereja Toraja Mamasa, hadden de Christelijke Gereformeerde Kerken ineens twee zendingsgebieden⁵⁵ (vgl. § 5.2).

Tot aan het einde van de 20^e eeuw concentreerden de zendingsinspanningen zich op het vinden van de juiste mensen (predikanten) voor het werk in een groeiend aantal gebieden. In de eerste helft van de jaren '90 blijkt het moeilijk predikanten te vinden die bereid waren te worden opgeleid tot zending. Maar ook de noodzaak wordt minder gevoeld. Dat heeft te maken met de veranderingen die zich in de zendingsgebieden voltrokken. De kerk van KwaNdebele wordt met het vertrek van de laatste zending zelfstandig, zoals de kerken van Venda al geruime tijd daarvoor – en de kerken op Sulawesi nog veel eerder. In Botswana zijn de kerken ook zelfstandig. Het zendingswerk in Mozambique is geen kerkelijk werk maar richt zich volledig op het geven van onderwijs. Zoals al beschreven wordt van zending vooral gevraagd de zusterkerken te assisteren in hun opbouw en in hun zendingswerk. Het gaat niet meer om de juiste man op de juiste plaats maar om de vraag hoe de beschikbare middelen zo effectief mogelijk in overleg met en door plaatselijke werkers ingezet kunnen worden.

8.2 Bezinning

In hun rapport aan de generale synode van 2010 is de weerslag te vinden van intensieve besprekingen die deputaten sinds 2008 voerden over de vraag op welke wijze middelen en mensen in de bestaande gebieden moesten worden ingezet⁵⁶.

In de bezinning van deputaten werd uitgebreid aandacht gegeven aan het feit dat er straks – i.v.m. repatriëring en emeritering (...) geen 'klassieke' zendingswerkers meer zijn. Dat zou een moment kunnen zijn om een andere benadering van het zendingswerk te kiezen. De vraag was of die keuze bewust gemaakt moest worden.

Bij het beantwoorden van die vraag was aan de orde welke taak zendingsdeputaten voor zich zagen.

Een viertal mogelijkheden diende zich aan:

1. *samenwerken met lokale mensen en hen faciliteren bij hun zendingswerk;*
2. *werken met een soort 'coach' die namens zending verschillende projecten langsgaat;*
3. *opnieuw uitzenden van werkers;*
4. *het zoeken van een nieuw terrein waar primair zendingswerk gedaan kan worden.*

Deputaten waren van mening dat deze mogelijkheden elkaar onderling niet uitsloten. Op het ene terrein kon voor de ene benadering gekozen worden, op een ander terrein voor een andere.

Belangrijk was bezinning op de vraag naar de mogelijkheden van Zending. Daarbij moest de kwestie van het 'ownership' van het werk goed in het oog gehouden worden. In het verleden zijn verschillende 'witte olifanten' geschapen: te grote en bovendien te westerse projecten die nauwelijks overdraagbaar bleken. De financiële last was en is te zwaar voor de lokale bevolking, waarbij een worteling van het project in de lokale kerk te weinig tot stand kwam. Daarnaast vroegen deputaten zich heel concreet af: 'worden wij ergens te hulp geroepen?'

Alvorens deputaten beslisten of nieuw zendingswerk ter hand genomen zou kunnen worden, diende eerst het bestaande werk te worden doorgelicht. Omdat de generale synode van 2007 de voorkeur gaf aan 'grote zendingsgebieden met mogelijkheden tot uitbouw en verdieping' werd gezien welk huidig zendingswerk daarvoor kansen zou bieden. Gedacht werd aan Indonesië, Botswana, Mozambique en Siberië.

Op verzoek van de kerken in Indonesië kunnen we bij dit terrein dat vanouds in onze kerken zo'n warme plaats heeft, betrokken blijven. Er zijn daar nieuwe kansen voor primair zendingswerk!

Wat betreft Botswana stonden deputaten eigenlijk voor een keuze. Te voorzien was dat het daar in de kerk na het vertrek van het gezin Wessels moeilijk zou gaan. Het gebied verlaten – afgezien van de aanwezigheid van de fam. Visser! – betekende dat het kerkenwerk sterk achteruit zou gaan. Er blijven zou moeten betekenen een nieuwe relatie, niet alleen met de kerk van D'kar maar met meer kerken. Het lag voor de hand om in Mozambique samen met de lokale kerken het onderwijs verder uit te breiden.

De wijze waarop het werk in Siberië werd ondersteund, werd als onbevredigend ervaren. Ook daar waren mogelijkheden tot uitbreiding.

Alle overwegingen leidden tot de conclusie: in het bestaande zendingswerk zouden Botswana, Mozambique en Siberië de gebieden zijn waarop de inspanningen van zendingsdeputaten zich dienden te concentreren. Voor contacten in een relationele sfeer kwamen vooral de kerken in Indonesië, Venda en KwaNdebele in aanmerking. Aan die kerken wordt weliswaar op verschillende manieren nog altijd steun gegeven, maar hun zelfstandigheid is evident (Indonesië en Venda) of neemt toe (KwaNdebele).

Aan de hierboven genoemde gebieden worden in het rapport twee nieuwe zendingsgebieden aan de synode voorgesteld: Burundi en Thailand. Burundi is deputaten onder de aandacht gebracht door de kerk van Culemborg, Thailand door de fam. Van Eeken, missionaire diaconale werkers vanuit de kerk van Emmen,

⁵⁴ Zie J. Jongeleen, 'Geschiedenis van de Buitenlandse Zending der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland 1834-1941', Apeldoorn 1941 (Niet in de handel), p. 71 en dezelfde in 'Perilah kamae! Gaat dan heen', geschiedenis van de buitenlandse zending der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland tot 1959, Dordrecht 1960, p. 50 en 51.

⁵⁵ Zie M. Drayer in 'Zending in Venda-land', ds. H. Janssenfonds, 1975, p.10; vgl. W. A. van der Klis, a.w. p. 114

⁵⁶ Acta GS 2010 Huizen Nunspeet, bijlage 47, p. 488

die daar al een aantal jaren aan het werk zijn. De jonge gereformeerde kerken van Burundi vragen om steun bij de opbouw van hun kerkelijke leven, zowel inhoudelijk als materieel. Het werk in Thailand draagt vooral het karakter van gemeentestichting – maar dan gaat het om een kerkelijk leven dat – in overeenstemming met het beleid van de Overseas Mission Fellowship, de zendingsorganisatie waarmee wordt samengewerkt – van het begin af aan overeenkomt met het kerkelijke leven dat al in Thailand bestaat. Daarnaast wordt voorgesteld het zendingswerk van de stichting Friedensstimme in Tajmyr, Siberië, integraal over te nemen na een periode waarin dit werk alleen financieel werd ondersteund.

8.3 Communicatief, praktisch en financieel

Vanaf het begin van de jaren '90 nemen de mogelijkheden om met (de mensen in) de zendingsgebieden te communiceren hand over hand toe. Het begin ligt bij de mogelijkheid om documenten per fax uit te wisselen. Voor het postverkeer een winst van weken. Moeten deputaten in het begin van dat decennium nog een verzoek uit KwaNdebele om alle evangelisten van een telefoonverbinding (landlijn) te voorzien afwijzen vanwege de enorme kosten, slechts enkele jaren later zijn al die evangelisten voorzien van een mobiele telefoon. De kosten daarvan zijn een fractie van die van de aansluiting op het vaste telefoonnet. Geleidelijk doet vervolgens het e-mailverkeer zijn intrede.

Maar ook in de persoonlijke contacten doen zich veranderingen voor. Werden er tot in de jaren '80 met grote tussenperiodes werkbezoeken aan de zendingsgebieden gebracht, vanaf het begin van de jaren '90 neemt de frequentie toe. Er wordt met grote regelmaat ter plaatse met de partners overlegd. Het werk van een van de zendelingen (ds. C.W. Buijs) krijgt steeds meer het karakter van geregelde consultaties aan de hem toegevoegen gebieden Sulawesi en KwaNdebele. Dankzij de toegenomen communicatiemogelijkheden kan in Nederland en in het buitenland steeds slagvaardiger worden overlegd en besloten. Overbodig om te zeggen dat deputaten voor hun werk in Nederland de moderne communicatiemiddelen ook niet uit de weg gaan.

Praktisch betekent dat aan de begrippen assistentie en wederkerigheid, hierboven veelvuldig gehanteerd, steeds meer inhoud kan worden gegeven. Dat illustreren de voornemens om de nieuwe zendingsgebieden Siberië en Burundi vanuit Nederland personeel te ondersteunen door op verzoek met regelmaat voor een korte tijd theologen te zenden die hun kennis in seminars delen met de lokale werkers. Ook andere deskundigen kunnen op verzoek beschikbaar worden gesteld, met expertise op bijvoorbeeld financieel of ICT-gebied. Dat 'beschikbaar stellen' hoeft niet per definitie te betekenen dat een reis naar een gebied moet worden ondernomen. Er kan ook heel effectief gebruik gemaakt worden van de moderne communicatiemiddelen.

Financieel gezien is deze werkwijze voordelig. Ook wanneer geholpen wordt bij de bekostiging van (de opbouw van) plaatselijk kerkelijk leven en dat bijvoorbeeld betekent dat vanuit Nederland salarissen betaald worden, dan zijn de lokale kosten gunstig vergeleken bij de bekostiging van de uitzending van een Nederlandse missionaire werker.

8.4 Missionaire diaconale werkers.

Na 1892 komt de eerste aanzet om (weer) tot zendingswerk over te gaan (goed gereformeerd!) vanuit de kerk van Dordrecht⁵⁷. Zendelingen werden en worden altijd uitgezonden door plaatselijke kerken in samenwerking met het landelijke deputaatschap, dat verantwoordelijk is voor de werving en opleiding. Hoe centraal het zendingswerk in onze kerken ook is georganiseerd – vanaf het begin is gesteld dat de plaatselijke kerk kan niet gemist kan worden en principieel voorop gaat. Dat komt tot uiting in de uitzending. In de jaren negentig van de vorige eeuw kreeg deze gedachte een belangrijke impuls doordat kerken in samenwerking met externe niet-kerkgebonden organisaties leden als zendingswerkers gingen uitzenden. Op verzoek van zendingsdeputaten stelde de generale synode van Zierikzee in 1995 een 'Regeling voor Bijzondere Zendingsarbeiders' vast. Nadat in 2003 werd besloten een zeer voor de hand liggende samenwerking aan te gaan met deputaten diaconaat, raakte de aanduiding 'missionaire diaconale werkers' in gebruik. Meldt een plaatselijke kerk een lid aan om de status 'missionaire diaconaal werker van de Christelijke Gereformeerde Kerken' te verkrijgen, dan vindt voorafgaand aan de uitzending in aanwezigheid van de aspirant en zijn/haar thuisfrontcommissie overleg plaats tussen vertegenwoordigers van zending en diaconaat, de externe zendingsorganisatie en de desbetreffende kerkenraad. De beide deputaatschappen hechten aan dit overleg en aan deze werkwijze om zoveel mogelijk inzicht in en overzicht over deze activiteiten van de kerken te houden. Daarom is het jammer dat er ook kerken zijn die tot uitzending van werkers overgaan zonder overleg met deputaten. In het overleg wordt gevraagd naar de roeping van de aspirant, de betrokkenheid van de gemeente, het toezicht van de kerkenraad, de financiering van de uitzending, de regeling van allerlei praktische zaken (verzekeringen) – maar bieden deputaten van hun kant ook hun betrokkenheid aan, publicitaire assistentie en een voorziening voor noodgevallen. In de uitzendingsdienst zijn deputaten vertegenwoordigd. Zij onderhouden doorgaans via de e-mail contact met de mdw'ers. Bijzonderheden krijgen aandacht in het maandelijks digitale 'Zendingsnieuws' of in het magazine 'Doorgeven'. Bovendien werken schrijven mdw'ers geregeld artikelen in dat blad.

Financieel dragen noch zending noch diaconaat verantwoordelijkheid voor de uitzending van mdw'ers. De benodigde fondsen worden bijeengebracht door de thuisfrontcommissies die trachten sponsoren te vinden binnen en buiten de plaatselijke gemeenten. Bij een gemiddeld aantal van vijftieng tot dertig (aan deputaten bekende) mdw'ers is dat goed voor een extra missionaire geldstroom in (beter: vanuit) onze kerken die op € 500.000 - € 700.000 (!) geschat kan worden.

Van groot belang is aan te tekenen dat zendingsdeputaten er in hun beleid beslist niet naar streven de op deze wijze gefinancierde mdw'ers gaandeweg de plaats te laten innemen van zendingswerkers die rechtstreeks voor rekening van deputaten komen. Deze zendingsarbeid vanuit een aantal kerken moet worden beschouwd als een bijzondere uiting van missionaire betrokkenheid naast het reguliere, centraal georganiseerde zendingswerk. Op een enkele uitzondering na wordt het een ook niet in mindering gebracht op het andere. Met de in 2007 geïntroduceerde projectmatige aanpak van het zendingswerk heeft de bijzondere zendingsarbeid dan ook niets van doen. Over de vraag of zending afscheid heeft genomen van de 'klassieke' zendeling is al voldoende geschreven in § 8.2. Wel moet nog worden opgemerkt dat door middel van de financiële assistentie die zending geeft aan buitenlandse partners meer dan vijftien werkers in hun levensonderhoud en werkomstandigheden worden voorzien.

⁵⁷ Zie 'Pergilah Kamoe', p. 34

III Beleidslijnen

9. Het beleid van zendingsdeputaten kan als volgt worden geformuleerd:

Mission Statement. In gehoorzaamheid aan de grote opdracht van Jezus Christus om alle volken tot Zijn discipelen te maken (Matth. 28, 19) willen de Christelijke Gereformeerde Kerken het Evangelie aan alle volken verkondigen. Zij weten zich hierin strikt gebonden aan Gods Woord en de Gereformeerde Belijdenis. Zij doen dit als kerken in gezamenlijkheid en in nauwe samenwerking met andere gemeenten van Christus in deze wereld.

Het doel is dat mensen gewonnen worden voor Christus, behouden worden door Christus en toegerust worden voor een leven in de dienst van Christus' kerk en Koninkrijk in de samenleving waartoe zij behoren. Vier kerntaken zijn te onderscheiden:

1. De verkondiging van het Evangelie;
2. Het stichten van gemeenten;
3. De toerusting van ambtsdragers en leden;
4. In dat alles: de verheerlijking van God.

Op grond van de in hoofdstuk I weergegeven bezinning en rekening houdend met de in hoofdstuk II getekende ontwikkeling in het zendingswerk van de Christelijke Gereformeerde Kerken tekenen zich vijf beleidslijnen af:

1. *Onderwijs*

Deputaten zijn ervan overtuigd dat Gods Geest waait waarheen Hij wil en zijn verwonderd over de wijze waarop Hij door mensen in dienst te nemen grote dingen tot stand brengt. In de meeste gebieden wordt de nadruk gelegd op het geven van assistentie aan kerken van gereformeerde signatuur door het helpen opbouwen van het plaatselijke kerkelijke leven en het helpen geven van toerusting.

2. *Verantwoordelijkheid*

Deputaten leggen bij de kerken waarmee wordt samengewerkt bij de opbouw van het kerkelijke leven sterk de nadruk op het nemen van eigen verantwoordelijkheid ('ownership') om zo snel mogelijk de financiële afhankelijkheid terug te brengen en de wederkerigheid te bevorderen.

3. *Dienstbaarheid*

Daarnaast willen deputaten vanuit het eigen gereformeerd belijden dienstbaar zijn aan kerken met een andere dan de gereformeerde signatuur, met als speerpunt het geven of faciliteren van (geloofs-) onderwijs. Het uitzenden van 'klassieke' zendingen wordt niet uitgesloten – al dient de noodzaak daartoe zich momenteel niet aan en zijn de mogelijkheden beperkt.

4. *Wederkerigheid*

Zending wil actief de wederkerigheid met de zusterkerken bevorderen. Onze kerken mogen ook zelf de vruchten plukken van een goede relatie met de zusterkerken in het buitenland. Ef. 3, 18 en 19 spreken in dat opzicht duidelijke taal en wekken grote verwachtingen.

5. *Samenwerking*

Zending blijft zich in haar werk voornamelijk richten op het Zuiden, concreet: de huidige werkgebieden in Afrika en Azië (waaronder ook Siberië verstaan wordt) ofwel de wereld buiten Europa. Voor de nood in Europa heeft zending echter een open oog. Daarom wordt steun en samenwerking gezocht van het deputaatschap evangelisatie maar worden ook adviezen van zusterkerken elders in de wereld dankbaar aanvaard. Samenwerking met deputaten diaconaat is voor zending vanzelfsprekend. In het missionaire werk gaan woord en daad samen – beter: zij zijn twee kanten van één zaak.

IV – De praktijk

10. Werkwijze

10.1 Deputaten

Het zendingswerk van de Christelijke Gereformeerde Kerken is toevertrouwd aan een deputaatschap, bestaande uit acht deputaten van de particuliere synodes (iedere synode vaardigt twee deputaten af) en zes deputaten, benoemd door de generale synode. De laatste vormen het moderamen. Ook zendende kerken hebben gedeputeerden in het deputaatschap; hun werk beperkt zich tot de deputaatschapscommissies (dsc's) die zich bezighouden met het werk van 'hun' uitgezondene. De voltallige deputatenvergadering, bestaande uit de PS- en GS-deputaten, vergadert driemaal per jaar: in maart (ter voorbereiding op de PS-vergaderingen), in juni en in december. Aan de decembervergadering nemen ook de gedeputeerden uit de zendende kerken deel. In de decembervergadering worden de jaarplannen van de dsc's besproken en (al dan niet) goedgekeurd. In de vergadering van juni wordt de voortgang van het werk besproken en wordt het gevoerde beleid per halfjaar geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.

Het hart van het (bestuurlijke) zendingswerk klopt in de dsc's, waarin vertegenwoordigers van alle geleidingen van het deputaatschap zitting hebben. Deze commissies vergaderen vier keer per jaar. Zij zijn verantwoordelijk voor het opstellen van de jaarplannen, bewaken de algehele gang van zaken in de zendingsgebieden, onderhouden de contacten met de zendingswerkers en bezinnen zich op het beleid. Aan het eind van 2008 is het aantal dsc's uit oogpunt van efficiëntie teruggebracht van tien naar zeven. Sinds 2010 werken we met vijf dsc's. Al het werk wordt gecoördineerd door het moderamen dat de besluitvorming in de dsc's toetst aan het algemene beleid en dat in samenwerking met de zendingsconsulent en zendingssecretaris de algehele gang van zaken overziet. De financiële eindverantwoordelijkheid ligt ook bij het moderamen.

Het zendingsbureau is een onderdeel van het Dienstenbureau te Veenendaal en wordt bemenst door het zendingssteam dat belast is met alle uitvoerende werkzaamheden. Naast de zendingsconsulent ds. A. Hilbers (1,0 fte) en de bureausecretaris ds. G. Drayer (0,25 fte) werken in het zendingssteam: zr. M. Blankenstijn (0,5 fte), zr. S.A.G. van Heiningen (0,4 fte) en zr. W.E. Ruizendaal-van Diermen (0,5fte).

10.2 Samenstelling deputaatschap

Deputaten van de generale synode

Onderstaande door de generale synode van 2010 benoemde broeders vervulden hun taak als moderamen van zendingsdeputaten: ds. H. Korving, voorzitter, ds. C.C. den Hertog, secretaris, br. J.W. Bobeldijk, penningmeester, br. R. Hoogendoorn, br. W. Uittenbogaard en ds. A. van der Zwan.

Deputaten van de particuliere synodes

De particuliere synodes benoemen als deputaten:
 PS van het Noorden: ds. H. Polinder en ds. J.G. Kortleven;
 PS van het Oosten: ds. E. Everts en ds. L.A. den Butter;
 PS van het Westen: ds. W. van 't Spijker en br. C. van der Spek;
 PS van het Zuiden: ds. A. den Boer en ds. A. Hakvoort.

Vertegenwoordigers van de zendende gemeenten

- van Urk-Maranatha (fam. H. Visser, Botswana): br. M. Kramer en ds. H. Polinder.
- van Veenendaal-Bethel (fam. C.W. Buijs, Indonesië en KwaNdebele): zr. W.K. Uyterlinde-Maris en br. H. van der Zwan, met ingang van januari 2012 adviseurs.
- van Ridderkerk (Siberië): br. C. Groeneveld.
- van Culemborg (Burundi): br. J. van Leeuwen.

De kerken van Ridderkerk en Culemborg zijn in het zendingsdeputaatschap vertegenwoordigd omdat zij op een intensieve wijze betrokken zijn bij respectievelijk het werk in Siberië en Burundi. Dit jaar nam ook een vertegenwoordiger van de kerk van Emmen (Thailand) aan de vergaderingen deel: br. A.J. Bom. Br. J.J. Niewold dient het deputaatschap als adviseur. Hij is Mozambique-deskundige en maakt deel uit van de desbetreffende deputaatschapscommissie.

10.3 Het thuisfront

In 2007 gaf de generale synode zending toestemming over te gaan tot een projectmatige aanpak van de fondsenwerving in de kerken in Nederland. Bewust wordt voor deze formulering gekozen om de indruk te vermijden dat afzonderlijke kerken op één kleine zelfstandige projecten in het zendingswerk kunnen behartigen, zoals dat in verwante kerkverbanden gebeurt (GKv en NGK).

In de jaren 2008-2010 (met een uitloop naar 2011) werd deze aanpak in de kerken geïmplementeerd. Kerken werden uitgenodigd een deel van het bestaande zendingswerk als hun 'eigen' zendingswerk te adopteren, waarbij de door die kerken op te brengen omslag specifiek voor dat project werd bestemd.

Van de kerken doet 85% actief mee in de projectmatige aanpak. Vast staat dat de nieuwe aanpak de aandacht voor het zendingswerk lokaal aanzienlijk heeft gestimuleerd.

10.4 Achilleshiel: communicatie

Nu de projectmatige aanpak gemeengoed is geworden in onze kerken, wordt ook steeds meer zichtbaar waar het zwakke punt zit: in de moeite om de kerken met regelmaat te voorzien van nieuws vanuit de zendingsgebieden, nog specifiek: vanuit 'hun' zendingsprojecten. Men wil 'dicht op de ontwikkelingen' zitten. In het verleden is bij zending de uitdrukking 'meten is weten' wel eens gehanteerd. Vanuit de kerken komt de vraag naar de actuele stand van zaken in een gebied of project geregeld bij zending binnen. Zijn er nieuwe foto's? Is er vooruitgang? Op zichzelf lijken de perioden waarna men om nieuwe informatie vraagt redelijk – maar er zijn toch kanttekeningen te maken.

Het lijkt voor de hand te liggen dat er na werkbezoeken actuele informatie uit de zendingsgebieden beschikbaar is in Veenendaal. Werkbezoekers gaan echter niet als nieuwsgaarders op pad maar hebben doorgaans specifieke opdrachten en taken die moeten worden uitgevoerd. Zij komen niet in iedere uithoek van een zendingsgebied en brengen doorgaans alleen globale informatie mee. Voornemens om toch hier en daar informatie bijeen te brengen of foto's van specifieke zaken te nemen sneuvelen in het buitenland nogal eens op volle agenda's.

Daar komt bij, dat er dikwijls geen nieuwe ontwikkelingen *zijn* – althans niet in die zin die door het thuisfront worden verondersteld. Het tempo waarin zich in de zendingsgebieden veranderingen voltrekken ligt (vele malen) lager dan bij ons. Een voorbeeld: wanneer een Nederlandse kerk een aanzienlijk bedrag bijeenbrengt om het dak van een Bijbelschool te verhogen, kan het door allerlei in het desbetreffende gebied spelende factoren drie jaar duren voor het karwei daadwerkelijk wordt aangepakt. Het is niet eenvoudig de boog in Nederland zo lang gespannen te houden.

Tenslotte geldt van bijna al onze buitenlandse partners dat schriftelijke verslaggeving naar zending niet hun sterkste kant is. Dat wil zeggen: in onze ogen en volgens onze maatstaven. Tijdens ieder werkbezoek wordt aan iedereen gevraagd zending 'human interest' verhalen toe te zenden. Dat levert maximaal incidenteel korte e-mailtjes op. Ongetwijfeld heeft een en ander te maken met het feit dat men leeft in culturen waarin niet een schriftelijke maar een sterke mondelinge traditie bestaat.

10.5 Publiciteit

Zending probeert publicitair stevig aan de weg probeert te timmeren. Dat gebeurt op verschillende manieren.

- a. Vanouds mag het magazine *Doorgeven* op een vaste lezerskring in de kerken rekenen. In dit blad, dat vijfmaal per jaar verschijnt, wordt aandacht gevraagd voor actuele thema's in het zendingswerk. Zending werkt in Doorgeven samen met deputaten evangelisatie en deputaten diaconaat. De thema's voor de nummers worden gemeenschappelijk vastgesteld. Doorgeven is de voortzetting is van het zendingsblad 'Uw Koninkrijk Kome'. Het blad wordt gratis toegezonden aan alle CGK-adressen. Gevraagde vrijwillige bijdragen zorgen ervoor dat het blad met een bescheiden winst kan worden uitgegeven.
- b. Maandelijks wordt digitaal informatie verzonden door middel van 'Zendingsnieuws', waarop belangstellenden zich zonder kosten kunnen abonneren. Andere (kerkelijke) media maken geregeld dankbaar gebruik van de actuele informatie die wordt verstrekt.
- c. Zending beschikt over een eigen website, waarop informatie over het lopende zendingswerk te vinden is. Via de website kan men zich ook aanmelden voor een zendingsproject.
- d. In het kader van de projectmatige aanpak stelt zending desgevraagd allerlei materialen (posters, folders, flyers, kinderwerkjes, informatiebrieven) gratis beschikbaar.
- e. Zowel de zendingsconsulent als de zendingssecretaris gaan 's zondags het land in om voor te gaan in zendingsdiensten met daarbij presentaties van het werk. Zij verzorgen ook zendingsavonden.
- f. Verschillende deputaten zijn beschikbaar om vanuit hun deskundigheid lezingen over het zendingswerk te verzorgen.

10.6 Financiën

In 2010 besloot de generale synode 'dat vanwege bijzondere omstandigheden deputaten zending eenmalig worden gekort op hun omslag en dat de commissie 6 van de generale synode 2013 als uitgangspunt voor het vaststellen van de omslagen voor zending de (nu) gevraagde omslag van €11,20 neemt (Acta 2010, art. 226, pag. 204).' Genoemde bijzondere omstandigheden betroffen zowel de algemene financiële nood der kerken als het feit dat zending in de afgelopen drie jaren aanzienlijke legaten had ontvangen. Zending zou zonder in moeilijkheden te komen drie jaren achtereenvolgend € 250.000 kunnen interen op haar reserves. De synode stelde de omslag voor de jaren 2011-2013 vast op € 8,-.

Deputaten kunnen u melden dat de offervaardigheid van de kerken niet geleden heeft onder het besluit van de synode van 2010. Zowel in 2011 als in 2012 werd 111% van de omslag uit de kerken ontvangen, met daarbij de aantekening dat letterlijk iedere kerk aan het zendingswerk bijdroeg. Meer dan de helft van de kerken droeg meer dan 100% van de omslag voor zending af. Deze bijdragen, vermeerderd met de giften en legaten die ook in deze jaren werden ontvangen, zorgden ervoor dat minder vanuit de reserves hoefde worden aangevuld dan was voorzien. Daarnaast konden in de jaren 2011 en 2012 Plusprojecten tot een totaal van ongeveer € 40.000 gerealiseerd worden; Plusprojecten zijn noodzakelijke extra projectuitgaven die buiten de begroting vallen en die desgevraagd aan kerken worden aangeboden die na het voldoen aan hun normale verplichtingen graag meer willen doen dan het gewone. Giften en legaten voor zending die meer dan gemiddeld de begroting van een jaar te boven gaan, zullen voor passende éénmalige projecten aangewend worden.

In het algemeen kan gezegd worden dat zending blijkbaar voldoende 'zichtbaar' (de term komt van een door de synode van 2010 benoemde commissie) is voor de leden van onze kerken en dat de projectmatige presentatie van het zendingswerk en de verstrekte informatie een gunstige uitwerking hebben op de offervaardigheid.

De synode van 2010 gaf aan deputaten financiële zaken en deputaten zending ook de opdracht 'te bezien in hoeverre de solvabiliteitsfactor van 2 op zending van toepassing moet blijven' (Acta 2010, art. 226, pag. 204). Vanwege het behoorlijke aantal werkers dat zending in het verleden in het buitenland had, was de factor 2 niet onverstandig. In de jaren 2010-2012 zijn echter drie 'klassieke' zendelingen met hun gezinnen gerepatriëerd. Alleen in Botswana en Thailand werken nog mensen uit onze kerken onder volledige verantwoordelijkheid van Zending. In Thailand moet rekening gehouden worden met uitbreiding van het aantal werkers. Ook de kerken in Botswana en KwaNdebele kunnen in de toekomst aan zending vragen te helpen bij aanstellen van werkers (predikanten). Wat betreft de huidige lang lopende personele verplichtingen moet gedacht worden aan ongeveer twintig werkers in dienst van kerken of organisaties die zending ondersteunt. Bij hen gaat het echter om salarissen die zeer beduidend lager liggen dan in Nederland gebruikelijk is. Aangezien de afspraken in de zendingsgebieden een langjarig karakter hebben, zal de begroting voor bovenvermelde termijn met een dan geldend inflatiepercentage toenemen.

Er is goede reden voor de gedachte dat op termijn de solvabiliteitsfactor bij zending kan worden teruggebracht tot 1,5.

11. De zendingsgebieden nu en beleid op langere termijn.

In deze paragraaf wordt het zendingswerk, zoals dat aan de generale synode van 2010 is gepresenteerd, aan de hand van het geformuleerde beleid op grote lijnen weergegeven. Per zendingsgebied wordt eerst een korte schets van de geografie en de werkzaamheden gegeven. De volgorde is in anciënniteit, de gebieden worden afzonderlijk behandeld, niet zoals ze (samen) zijn ondergebracht in de dsc's. Ieder zendingsgebied wordt beschreven tegen de achtergrond van de in paragraaf 9 geformuleerde beleidslijnen. Dat levert zes punten op. Als zevende wordt

het beleid voor de toekomst zo kort mogelijk geformuleerd. Tenslotte wordt geschreven over de wijze van samenwerking met deputaten diaconaat. Dat is goed voor het volgende overzicht:

1. zwaartepunt in het werk: gemeentestichting of assistentie;
2. signatuur van de kerk of kerken die worden gesteund;
3. speerpunt 'Onderwijs!';
4. zelfstandigheid zusterkerk(en); wederkerigheid;
5. aard van de personele inzet vanuit Nederland;
6. kosten op korte en langere termijn;
7. beleid voor de toekomst;
8. samenwerking met diaconaat.

11.1 Indonesië, Sulawesi

Sulawesi is een van de eilanden van de republiek Indonesië. De voertaal van Indonesië is het Bahasa Indonesia. Mamasa ligt in een berggebied in het zuidwesten van Sulawesi. Hier is voor de meeste mensen de voertaal het Toraja. Het gebied rondom Mamasa werd in 1927 het eerste zendingsterrein van de CGK na 1892. De predikanten A. Bikker en M. Geleijnse hebben zich als pioniers in dit gebied gedurende vele jaren ingezet. Uit hun werk ontstond de Gereja Toraja Mamasa (GTM). Na de zelfstandig wording in 1950 is het zendingswerk van de kerken doorgegaan, vanaf halverwege de jaren '60 via personele inzet, vanaf 1983 vooral in de vorm van financiële steun en sedert 2001 opnieuw met personele inzet vanuit Nederland. De GTM doet zelf zendingswerk in Bunggu, Mada en enkele geïsoleerde gebieden in Mamasa.

De Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) onderhouden met de GTM een partnershiprelatie. Die is recent tot uitdrukking gebracht in een zgn. 'Kemitraan', een document van hartelijke verbondenheid tussen GTM en CGK. De GS van de CGK heeft dit in 2004 aangenomen, de synode van de GTM in 2006. Tijdens de GS van 2007 is het Kemitraan door beide partijen ondertekend.

Zoals hierboven aangegeven wordt sinds 2001 opnieuw beperkte personele steun gegeven voor toerustingswerk binnen de GTM en begeleiding van het zendingswerk van de GTM. Daartoe reisde ds. C.W. Bujs twee maal per jaar naar Sulawesi. In Mamasa vond hij in br. Dominggus een toegewijde en betrouwbare medewerker die hem op zijn reizen vergezelde en gemeenschappelijk uitgezet beleid uitvoerde, ook wanneer ds. Bujs niet aanwezig was. Dat doet br. Dominggus tot op heden.

De deputaatschapscommissie die het werk in Indonesië (en Thailand) behartigt heeft de volgende samenstelling: br. H. van der Zwan (Veenendaal-Bethel), voorzitter, ds. E. Everts (PS), br. W. Uittenbogaard (GS) en zr. W.K. Uyterlinde-Maris (Veenendaal-Bethel), br. A.J. Bom (Emmen) en ds. A. Hilbers, bureau.

Daarnaast wordt aan de vergadering ook deelgenomen door de bureaussecretaris van deputaten diaconaat, ds. G. Drayer.

1. *Zwaartepunt in het werk*: gemeentestichting of assistentie: het karakter van het werk in de Mamasakerken is volledig dat van assistentie op verzoek, niet alleen bij onderwijsprojecten (zie hieronder) maar ook bij het eigen zendingswerk in afgelegen gebieden, dat het karakter van gemeentestichting draagt.
2. *Signatuur van de kerk of kerken die worden gesteund*: de GTM zijn gereformeerde kerken, waarin de invloed van het zendingswerk dat vanuit onze kerken werd gedaan nog altijd te merken is. Opgemerkt moet worden dat de kerken in kerkordelijke zin verschillen van de kerken in Nederland door het hebben van een permanent synodebestuur (BPMS) en de openstelling van alle ambten voor de zusters der gemeente.
3. *Speerpunt 'Onderwijs!'*: het overgrote deel van het werk dat door zending wordt ondersteund bevindt zich op het gebied van het (kerkelijke en christelijke) onderwijs. Het gaat om een Theologische Hogeschool (STT), een middelbare school met theologie in het pakket (SMTK), een landbouwschool en kleuterschooltjes door heel het gebied. Er wordt hulp geboden bij trainingen voor het lokale onderwijzend personeel.
4. *Zelfstandigheid zusterkerk(en); wederkerigheid*: de GTM zijn volledig zelfstandig. Zij zijn aangesloten bij een landelijke organisatie van kerken. Het Kemitraan onderstreept de wederkerigheid tussen onze kerken en de GTM. Formeel dient de band met de kerken te worden onderhouden door deputaten buitenland maar om historische en praktische redenen lopen de contacten nog altijd via Zending. Zo mogelijk worden over en weer de generale synodevergaderingen bezocht.
5. *Aard van de personele inzet vanuit Nederland*: ds. C.W. Buijs reisde twee maal per jaar naar Sulawesi om verschillende onderwijsprojecten te begeleiden. Plaatselijk werkte hij samen met en legde hij verantwoording af aan de BPS. Aan de onderwijsprojecten werd er wordt ter plaatselijke leiding gegeven door br. Dominggus. Ds. Buijs ging per 1 januari 2012 met emeritaat en bleef daarna tot eind 2013 op afroep beschikbaar voor voorkomende werkzaamheden op Sulawesi. De mogelijkheid bestaat om jongere leden van onze kerken een werkvakantie op Sulawesi te laten doorbrengen.
6. *Kosten op korte en langere termijn*: met ingang van 2012 vielen de personele kosten voor ds. C.W. Buijs weg. Daarvoor in de plaats kwamen in 2012 en 2013 incidentele kosten wanneer hem werd gevraagd werkzaamheden voor deputaten te doen. Bezien moest worden of en op welke basis langer gebruik gemaakt wordt van de werkzaamheden van br. Dominggus; dat hing niet alleen af van zijn bereidheid maar ook van de mogelijkheden die de BPMS bood. Overleg in 2012 leverde op dat de BPMS graag gebruik zal blijven maken van de diensten van br. Dominggus. Zijn aanwezigheid heeft voor deputaten de functie van 'bruggehoofd'. Het is van grote betekenis in Indonesië betrouwbare relaties te hebben, die bereid zijn verslag te doen van hun werkzaamheden en verantwoording af te leggen van het besteden van gelden. Daarover zijn afspraken met de BPMS gemaakt. De overige kosten worden jaarlijks op projectbasis vastgesteld.
7. *Toekomstig beleid*: aandachtspunt is de vraag op welke wijze de relatie met de GTM bestendig kan worden wanneer er niet langer meerdere malen per jaar een werker uit Nederland aanwezig is. Het helpen financieren van de zendingsprojecten van de Mamasakerken vraagt zorgvuldige begeleiding (Bunggu, Mada'). Veelbelovend zijn de jongeren die nu nog studeren om straks sleutelposities in het werk in te nemen. Middels jaarlijkse werkbezoeken wordt de betrokkenheid van zending bij de zendingsprojecten en onderwijsprojecten ter plaatse geëvalueerd. Met name aan de opbouw en uitbouw van de theologische opleiding zal veel aandacht worden besteed. Gedacht wordt aan hulp bij het aantrekken van gekwalificeerde gastdocenten, in eerste instantie uit het eigen land en incidenteel uit Nederland.
In de afgelopen jaren is de offervaardigheid in de GTM toegenomen. Het beleid van deputaten zal er de komende zes jaren op gericht zijn structurele kosten af te bouwen en over te gaan op het naar vermogen helpen bekostigen van jaarlijks ingediende onderwijs- en zendingsprojecten.
8. *Samenwerking met diaconaat*: zending en diaconaat trekken in Indonesië gezamenlijk op. Werkbezoeken worden gemeenschappelijk afgelegd, bij projecten zijn beide deputaatschappen vanuit hun eigen deskundigheid betrokken.

11.2 Venda, Zuid-Afrika

Venda is het woongebied van de VhaVenda in de Limpopo Provincie van Zuid-Afrika. Het is sterk achtergebleven in sociaaleconomisch opzicht. Er is weinig werkgelegenheid en de gezondheidszorg en het onderwijs zijn gebrekkig. De voertaal is voornamelijk Tshivenda.

Het zendingswerk van onze kerken werd overgenomen van 'die Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika' (GKSA) en begon toen in 1961 de artsen E. Helms en mevrouw A.J. Helms-ter Weel werden uitgezonden om als zendingartsen te werken in het Siloam Hospital. In 1961 werd ds. L. Floor uitgezonden om als zendingspredikant te werken in de omgeving van het ziekenhuis. In 1962 werd ds. M. Rebel uitgezonden om het zendings- en opbouwwerk op zich te nemen in het gebied oostelijk van Siloam. Later werd dat werk uitgebreid met het vormings- en toerustingswerk aan de Iyani Bijbelschool en de evangelieverkondiging in het Siloam Hospital en het Donald Frazer Hospital. Na het proces van overdracht van alle verantwoordelijkheden aan de lokale kerken, dat enkele jaren duurde, vertrokken in april 1992 de laatste zendingswerkers uit Venda. Op dit moment onderhouden onze kerken een partnershiprelatie met de zelfstandige gemeenten Mutale, Mvudi, Mutshunduli, Niani, Vhumbedzi, Fundudzi en Soutpansberg, behorende tot de synode Soutpansberg van de GKSA. Daarnaast is er een relatie met de synode Soutpansberg in verband met het werk aan het Iyani Bible and Training Institute, zoals het sinds eind 2009 wordt genoemd. Sinds 2010 wordt ook hulp gegeven aan de gemeente Trans-Letaba, een van de gemeenten die zich afscheidende hebben van de synode Soutpansberg en opgegaan zijn in de GKSA. Bij de viering van het vijftigjarig jubileum van de Synode Soutpansberg in mei 2013 waren de voorzitter van zendingsdeputaten, ds. H. Korving en de zendingssecretaris, ds. G. Drayer aanwezig.

De deputaatschapscommissie Zuidelijk Afrika (Venda, KwaNdebele, Botswana) had de volgende samenstelling: ds. H. Polinder (PS) en vertegenwoordiger zendende kerk br. en zr. H. Visser, Urk-Maranatha), voorzitter, ds. W. van 't Spijker (PS), ds. C.C. den Hertog (GS); br. H. van der Zwan en zr. W.K. Uytelinde (zendende gemeente Veenendaal-Bethel); br. M. Kramer (zendende kerk Urk-Maranatha). Van het

zendingsbureau woonden de di. A. Hilbers en G. Drayer de vergaderingen bij.

1. *Zwaartepunt in het werk: gemeentestichting of assistentie:* de Vendakerken (of kerken van de synode Soutpansberg) zijn zelf actieve zendingskerken. Met regelmaat worden vanuit de verschillende gemeenten evangelisatiecampagnes uitgevoerd, waarin de jeugd een belangrijke rol speelt. Voor de kosten van het evangelisatiewerk vragen de afzonderlijke kerken steun van Zending. Er vindt gemeentestichting plaats, niet alleen in Venda zelf maar ook in grote steden, waar Venda's zich vestigen in verband met studie of werkgelegenheid.
2. *Signatuur van de kerk of kerken die worden gesteund:* de kerken van de synode Soutpansberg zijn voluit gereformeerde kerken, die in het nieuwe Zuid-Afrika zichzelf nog steeds rekenen tot de Gereformeerde Kerken van Zuid-Afrika (GKSA), hoewel de formele banden in het begin van 2012 door de GKSA werden verbroken.
3. *Speerpunt 'Onderwijs!':* het grootste deel van de steun die zending aan de kerken in Venda verleent ging en gaat naar het Iyani Bible and Training Institute, dat zich ervoor inzet toerusting en training te geven aan ambtsdragers en andere leden van de kerken (jeugd!).
4. *Zelfstandigheid zusterkerk(en); wederkerigheid:* de kerken van de synode Soutpansberg zijn volledig zelfstandig en gedragen zich ook als zodanig. Zij zijn om verschillende redenen (nog?) niet geïncorporeerd in het landelijke kerkverband van de GKSA. Bij de ontwikkelingen dienaangaande zijn zowel zending als deputaten buitenland betrokken. Zending, om (net als bij de GTM op Sulawesi) historische en praktische redenen; deputaten buitenland vanwege de relatie met de GKSA. Er is jaren geleden ter onderstreping van de zelfstandigheid van de Vendakerken afgesproken dat de steunaanvragen van de verschillende kerken en van Iyani via een lokale commissie Nevefma bij zending konden worden ingediend. Met enige regelmaat werden vanuit Venda bezoeken aan Nederland gebracht: structureel tijdens de vergadering van de generale synode, maar ook incidenteel om verschillende redenen.
5. *Aard van de personele inzet vanuit Nederland:* er was vanuit Nederland geen personele inzet in Venda. Jaarlijks werden werkbezoeken gebracht waarin werkbezoekers desgevraagd advies gaven. Dan werd ook overlegd met Nevefma. In april 2012 werd de synode van Hammanskraal bezocht, waarin de besluitvorming van de algemene synode van 2012 van de GKSA werd besproken. Van de mogelijkheden om jongere leden van onze kerken een werkvakantie in Venda te laten doorbrengen werd van beide zijden dankbaar gebruik gemaakt.
6. *Kosten op korte en langere termijn:* voor hun reguliere kerkelijke leven doen de Vendakerken geen beroep meer op Zending. Het besef van eigen financiële verantwoordelijkheid is doorgedrongen in alle kerken en leeft. Het (volledig) gemeenschappelijk dragen van de kosten van het Iyani Bible and Training Institute is nog niet mogelijk en zal ook in de toekomst punt van overleg blijven met Zending. Het gesprek over het zelfstandig worden van het instituut blijft noodzakelijk.
7. *Beleid voor de toekomst:* zorgpunt is de moeizame relatie tussen de kerken van de synode Soutpansberg en de GKSA (vgl. 4.5). Deze problematiek brengt ook scheiding in de Vendakerken zelf – wat voor zending geen aanleiding is om geen steun te verlenen aan kerken buiten de synode Soutpansberg. Daarbij geeft de vraag naar de financiering van Iyani aanleiding tot een bredere bezinning op de vraag of het (ooit) mogelijk zal zijn geïnstitutionaliseerde onderwijsprojecten (Iyani, ETE en EBOM) aan lokale kerken over te dragen – en welk beleid naar aanleiding van de bevindingen die zending heeft opgedaan moet worden vastgesteld (vgl. de aanpak in Siberië en Burundi). Het beleid van deputaten zal er de komende zes jaren op gericht zijn structurele kosten af te bouwen en over te gaan op het naar vermogen helpen bekostigen van jaarlijks ingediende onderwijs- en zendingsprojecten.
8. *Samenwerking met diaconaat:* over en weer houden zending en diaconaat elkaar volledig op de hoogte van hun werkzaamheden in Venda. Werkbezoeken worden zoveel mogelijk gemeenschappelijk afgelegd.

11.3 KwaNdebele, Zuid-Afrika

KwaNdebele was in de tijd van de Apartheid bedoeld als het woongebied van de AmaNdebeles, een van de elf zwarte bevolkingsgroepen van Zuid-Afrika. Dat is echter nooit werkelijkheid geworden: vanuit heel Zuid-Afrika hebben zich er mensen (vooral uit de Afrikaanse bevolkingsgroepen) gevestigd die op een of andere wijze economische banden hadden met wat in Zuid-Afrika 'de Rand' (het financieel en economisch centrum van Zuid-Afrika) wordt genoemd. In vergelijking met 'de Rand' is het gebied sociaaleconomisch sterk achtergebleven: er is weinig werkgelegenheid, en de gezondheidszorg en het onderwijs lopen er nog steeds achter.

Het zendingswerk van onze kerken in dit gebied werd in 1980 overgenomen van de Free Reformed Churches of North America (FRCNA) die het op hun beurt weer hadden overgenomen van de GKSA-Pretoria. Van de FRCNA namen onze kerken in 1981 ook de zendeling over die er sinds 1975 werkte, ds. M. Rebel.

In 2003 werden de eerste drie 'eigen' predikanten bevestigd. Vanaf 2005 fungeerde ds. C.W. Bujs – indien in het gebied aanwezig, zie onder - als raadsman voor de kerkenraad. In 2004 werd een Agreement gesloten met de toenmalige Gereformeerde Kerk KwaNdebele waarin afspraken werden vastgelegd over de wijze van steun in de toekomst. Sinds 2007 is er na goedkeuring door de classis Tswane en m.m.v. ds. Bujs hard gewerkt aan de instituering van tenminste acht gemeenten met daarnaast een aantal zendingsposten die werden bewerkt vanuit nabijgelegen gemeenten.

Het zendingswerk bestaat daarom op dit moment alleen nog uit begeleiding van de gemeenten en een substantiële maar verminderende financiële steun aan de inmiddels acht zelfstandige Gereformeerde Kerken in dit gebied onder een eigen kerkenraad. De verwachting is dat er nog enkele zullen volgen. Twee van de drie predikanten (ds. S. Nhlongo en ds. J. Mahlangu) zijn inmiddels aan een plaatselijke kerk verbonden, niet langer aan de ene algemene kerkenraad van KwaNdebele. Wanneer ook de laatste predikant (ds. P. Modisha) een eigen gemeente heeft, zal vermoedelijk de overgang gemaakt worden naar een classicaal kerkverband.

In de tijd van zendeling Rebel (jaren '80) is een begin gemaakt met het Mukhanyo-project, voortvloeiend uit de vraag van leiders van de zogenaamde 'onafhankelijke kerken' om Bijbels onderwijs.

De decentrale cursussen werden ondergebracht in Mukhanyo Bible School (MBS). De lessen werden in kleine groepen in de dorpen gegeven en waren gericht op leiders en voorgangers van deze onafhankelijke

kerken volgens het 'train-de-trainers'- principe. Ds. C.W. Buys stuurde dit werk sinds 1994 tweemaal per jaar gedurende twee à drie maanden inhoudelijk en praktisch aan. Zijn plaatsvervanger ds. Tshabangu, predikant van één der onafhankelijke kerken, nam steeds meer taken van hem over en werd daarin begeleid door ds. Buys zelf. Aan het einde van 2013 wordt de MBS gesloten: de behoefte aan een dergelijke scholing is afgenomen en het lesmateriaal in het Zulu is niet meer verkrijgbaar. Bovendien is ds. Buys met emeritaat gegaan en is ds. Tshabangu pensioengerechtigd⁵⁸. Een van de docenten wilde overigens in het zuiden van KwaNdebele les blijven geven.

De centrale cursussen van dit project ontwikkelden zich in de loop der jaren onder leiding van dr. P.J. Buys tot Mukhanyo Theological College (MTC). Dit opleidingsinstituut is de status van zendingsproject ruimschoots overstegen. Daarom beperkte de steun van deputaten zich sinds januari 2008 tot het verstrekken van studiebeurzen onder bepaalde voorwaarden, en het kosteloos beschikbaar stellen van grond en gebouwen aan MTC voor een nader overeen te komen termijn. In 2012 werden terreinen en gebouwen aan het MTC overgedragen. Daaraan werden wel enkele voorwaarden verbonden: mocht het MTC op enig moment in de toekomst het terrein en de gebouwen verlaten, dan zullen beide geschonken worden aan een instantie (classis?) die op dat moment beschouwd kan worden als de officiële vertegenwoordiger van de gereformeerde kerken in KwaNdebele. Bovendien is afgesproken dat, ingaand per 2013, er over een periode van 10 jaar vijf studenten van de gereformeerde kerken in KwaNdebele zonder inschrijf- en studiekosten aan het MTC mogen studeren voor predikant. Daarnaast handhaafden deputaten hun beleid dat aan vijftien studenten uit KwaNdebele jaarlijks studiebeurzen ter beschikking worden gesteld. Sinds medio 2009 staat MTC niet meer onder leiding van dr. Buys maar van dr. Brian DeVries.

Deputaten diaconaat steunen in dit gebied drie projecten voortgekomen uit het diaconale werk van de kerken: Egodeni Care Centre, KwaThando Care Centre, Bakwethu Centre en Masibambisane Community Development Centre (MCDC). De kerken verlenen pastoraat en onderwijs in deze centra. Dat werk doet evangelist br. Ntuli.

Deputaatschapscommissie: Zuidelijke Afrika (zie Venda).

1. *Zwaartepunt in het werk: gemeentestichting of assistentie: zending verleende assistentie bij de opbouw van het kerkelijke leven in KwaNdebele, financieel en met advies.* In de lokale kerken had niet gemeentestichting prioriteit maar het ordenen van het uit het zendingswerk voortgekomen kerkelijke leven: getracht werd een groot deel van de bestaande zendingsposten om te vormen naar zelfstandige levenskrachtige gemeenten. Aangetekend moet worden dat de gereformeerde kerken van KwaNdebele door het onverwacht overlijden van twee evangelisten (2009 en 2010) en een jonge predikant (2011) zware tegenslagen hebben gehad.
2. *Signatuur van de kerk of kerken die worden gesteund:* de kerken in KwaNdebele die rechtstreeks door zending gesteund (GKK) worden zijn gereformeerd. Indirect verleende zending ook steun aan een veelheid van kerken, vaak met een charismatisch of pinksterkarakter (African Initiated Churches): door middel van het onderwijs van de Mukhanyo Bible School en het Mukhanyo Theological College.
3. *Speerpunt 'Onderwijs!':* het Mukhanyoproject, verdeeld over de Bible School en het College, was (en is) het antwoord op de concrete vraag om onderwijs van de voorgangers van onafhankelijke kerken in KwaNdebele, vgl. § 2.3. De Mukhanyo Bible School (MBS) wordt eind 2013 gesloten. In 2012 zijn de grond en de gebouwen van het Mukhanyo Theological College aan het instituut overgedragen. In aanmerking genomen dat het MTC (net als de MBS) bedoeld was voor de regio KwaNdebele en met name voor de onafhankelijke kerken in dat gebied, kan de vraag gesteld worden of die doelstelling in de loop van de jaren voldoende gehandhaafd kon worden.
4. *Zelfstandigheid zusterkerk(en); wederkerigheid:* de GKK zijn volledig zelfstandige kerken, ressorteren onder de classis Tshwane van de GKSA maar behoren sinds 2009 bij de synode Soutpansberg. Ook de classis Tshwane besloot zich niet aan te sluiten bij de algemene synode van de GKSA. Zending probeerde voortdurend het besef van 'ownership' en eigen verantwoordelijkheid in de kerken te stimuleren. De kerken van Maphotla en Libangeni hebben hierin het voortouw genomen door zelf een predikant te beroepen en een pastorie te bouwen. Helaas verloor de kerk van Maphotla in 2011 de eigen predikant, ds. Frans Modiba door een auto-ongeluk.
5. *Aard van de personele inzet vanuit Nederland:* wanneer hij voor zijn werk aan de MBS in Zuid-Afrika was, gaf ds. C.W. Buys desgevraagd advies aan de predikanten en kerkenraden van de GKK. Daaraan kwam eind 2013 definitief een einde. Jaarlijks werd een werkbezoek gebracht waarin werkbezoekers zich oriënteerden op de voortgang van het kerkelijke leven, projecten bezochten en desgevraagd advies gaven. Van de mogelijkheden om jongere leden van onze kerken een werkvakantie in KwaNdebele te laten doorbrengen werd ook hier van beide zijden dankbaar gebruik gemaakt.
6. *Kosten op korte en langere termijn.* Na de emeritering van ds. C.W. Buys zijn er geen 'Nederlandse' personele kosten meer. De salarissen van drie predikanten en twee evangelisten in KwaNdebele komen voorlopig nog voor rekening van Zending; met de mogelijkheid dat meer gemeenten vragen om hulp bij het beroepen van een predikant moet rekening gehouden worden. Daarnaast dienen de kerken incidenteel steunverzoeken in voor het jeugd- en jongerenwerk, evangelisatiewerk en voor bouwprojecten (kerken, pastorieën). De kosten voor het MTC zijn beperkt tot de verstrekking van studiebeurzen.
7. *Beleid voor de toekomst:* wat betreft de kerken is de opbouw van kader een blijvend aandachtspunt. Het (gaan) dragen van de eigen verantwoordelijkheid blijft op de agenda van werkbezoeken staan. Door het verlenen van steun stimuleert zending de offervaardigheid in de kerken: er wordt geen steun verleend wanneer er geen substantiële eigen bijdrage en inzet kan worden aangetoond. De vijftien studiebeurzen voor studenten aan het MTC blijven noodzakelijk.
8. *Samenwerking met diaconaat:* over en weer houden zending en diaconaat elkaar volledig op de hoogte van hun werkzaamheden in KwaNdebele. Werkbezoeken worden zoveel mogelijk gemeenschappelijk afgelegd.

11.4 Botswana

De bevolking van het district Gantsi waar het zendingswerk in Botswana zich concentreert, bestaat naast Tswana's uit minderheidsgroepen, waaronder de San of Bushmen. In de overigens naar Afrikaanse

⁵⁸ Ds. Tshabangu overleed in mei 2013. Zie 'Personalialia'.

verhoudingen welvende Botswanaanse samenleving zijn de Bushmen een achtergestelde groep geworden in cultureel, sociaaleconomisch en politiek opzicht. Werkloosheid, alcoholmisbruik en aids vormen zeer grote problemen.

In 1990 hebben de CGK het Gantsi-district in Botswana aanvaard als zendingsterrein, op verzoek van de Gereformeerde Kerk te D'Kar. In 1991 en 1992 zijn zendingswerkers naar dit gebied uitgezonden voor respectievelijk vertaalwerk en veld- en opbouwwerk onder de Narosprekende Sammens. Sinds de repatriëring van ds. Wessels (2010) en het aantreden van een tweetal lokale predikanten, ds. Olebogile Derek en ds. Rethabile Sibeko, ligt de verantwoordelijkheid voor het veld- en opbouwwerk volledig in handen van de plaatselijke kerken. Daarin was overigens ook al jaren een oudere lokale predikant werkzaam, ds. Gaobolelwe Ngakayaja. Deputaten steun(d)en deze werkers financieel. De twee jonge predikanten werden op verzoek van deputaten in hun werk begeleid door de predikant van de gereformeerde kerk van Ghanzi, ds. Joshua Seithleko.

Deputaten onderhouden met de Gereformeerde Kerk te D'Kar een partnershiplrelatie; de groei van het werk heeft geleid tot een goede relatie met de Reformed Churches Botswana waardoor ook de gemeenten van dit kerkverband gedeeltelijk ondersteund worden in hun kerkenwerk, m.n. op het gebied van zending en evangelisatie.

Br. en zr. Hessel en Coby Visser werden in 1991 uitgezonden voor het vertaalwerk. De taal van de Bushmen in het Gantsi-district (Naro) was nog slechts gedeeltelijk beschreven. Inmiddels is er door hun inzet een (beperkt) woordenboek, is de fonologie beschreven en is er een orthografie en grammatica. Ook is er veel aandacht voor de alfabetisering van de Bushmen door het ontwikkelen van een leesmethode, het maken van leesboekjes en ander leesmateriaal. In het najaar van 2012 verscheen het Nieuwe Testament in druk. Een gebeurtenis die in de plaatselijke gemeenschap en ver daarbuiten grote indruk maakte.

Deputaten diaconaat hebben contacten met een aantal organisaties in Ghanzi en D'kar, zoals True Love Waits, Thuto Isago trust, Bridges of Hope en Bokamoso. Daarnaast steunen deputaten ook kleine diaconale projecten.

Deputaatschapscommissie: Zuidelijke Afrika (zie Venda).

1. *Zwaartepunt in het werk: gemeentestichting of assistentie*: anders dan in Indonesië, Venda en KwaNdebele heeft het zendingswerk in Botswana zich niet primair gericht op het stichten van preekplaatsen, vooruitlopend op het stichten van zelfstandige kerken. Op enkele uitzonderingen na – in nederzettingen gevestigde posten die toch tot gemeenten uitgroeiden, waaraan assistentie werd/ wordt gegeven – bleek het bijzonder moeilijk kerkelijk leven van de grond te tillen. Dat heeft alles te maken met de cultuur waarin gewerkt wordt. Sammens zijn altijd verzamelaars en jagers geweest, gewend rond te trekken. Het is nog steeds lastig hen aan een plaats te binden. Dat heeft gevolgen voor de evangelieverkondiging en het kerkelijke leven. De nadruk dient te liggen op het zaaien van het Woord en het trachten op te bouwen van persoonlijke relaties, minder op het planten van kerken. Van de mensen kan nog niet verwacht worden dat zij naar de kerk komen – dus mag van de kerk verwacht worden dat zij naar de mensen komt.
2. *Signatuur van de kerk of kerken die worden gesteund*: de Reformed Churches van Botswana, verenigd in een synode, zijn volledig gereformeerde kerken. Het kerkverband heeft nog verdieping en groei nodig. De RCB moeten worden onderscheiden van de Dutch Reformed Churches of Botswana, die – voor zover nog bestaand – in het Oosten van het land gesitueerd zijn. Met deze laatste kerken heeft onze synode in 2010 bij gebrek aan contact de relatie verbroken.
3. *Speerpunt 'Onderwijs!'*: de jaren door is gebleken in hoeveel opzichten het (Bijbel)vertaalwerk van br. en zr. Visser van betekenis is voor (het onderwijs in) kerk en samenleving. Natuurlijk ging het primair om de vertaling van Gods woord. De nevenactiviteiten van de fam. Visser waren en zijn echter zodanig in omvang en veelzijdigheid dat daarop volledig het stempel 'Onderwijs!' kan worden gezet. Van hun werk wordt ook in de kerken dankbaar gebruik gemaakt. De door de fam. Wessels opgezette 'Levensschool' voor jongeren is voortgezet door de lokale opvolgers van ds. Wessels.
4. *Zelfstandigheid zusterkerk(en); wederkerigheid*: de RCB zijn een zelfstandig maar ook enigszins geïsoleerd klein kerkverband. De feitelijke zelfstandigheid van de plaatselijke gemeenten ligt onder de voortdurende spanning van gebrek aan middelen. Ook als is de opbouw van plaatselijke kerken niet eenvoudig, toch is het van belang dat zij er zijn als tekenen van de presentie van de kerk van de Here Jezus Christus en als 'uitvalsbases' voor de evangelieverkondiging. Het kader van de totale RCB wordt gevormd door twee blanke predikanten, beiden met een Zuid-Afrikaanse achtergrond en vijf zwarte predikanten, van wie twee uit het gebied zelf afkomstig zijn. Van wederkerigheid met onze kerken kan nog nauwelijks sprake zijn, al wordt van de kant van zending tijdens werkbezoeken wel gewezen op het vele dat de kerken in Botswana aan bijvoorbeeld jongeren uit Nederland te bieden hebben (werkvakanties, zie 5).
5. *Aard van de personeel inzet vanuit Nederland*: sinds het vertrek in 2010 van de fam. Wessels zijn alleen br. en zr. Visser nog in Botswana aanwezig en zijn gevestigd in D'kar. Br. Visser is adviseur van de kerkenraad van D'kar. Jaarlijks wordt een werkbezoek gebracht waarin werkbezoekers desgevraagd advies geven. Van de mogelijkheden om jongere leden van onze kerken een werkvakantie in Botswana te laten doorbrengen wordt van beide zijden dankbaar gebruik gemaakt. Zo werd in 2011 door jongeren uit Sliedrecht gebouwd aan de pastorie van de kerk van Chobokwane.
6. *Kosten op korte en langere termijn*: De kosten van het vertaalproject van de fam. Visser werden en worden volledig door zending gedragen. Naast br. en zr. Visser werkt in D'kar een team van vier vertalers. Een van hen studeert te begin 2013 aan de universiteit van Stellenbosch (ZA) en behaalde daar de eent graad. Aan de RCB is toegezegd dat zending de salarissen van de twee jonge predikanten bekostigt. Daarnaast financiert zending het salaris van ds. Ngakayaja en een vergoeding voor ds. Seithleko. Een en ander past in het kader van een in 2009/2010 tot stand gekomen toekomstplan voor de kerken, dat nog mede door de inzet van br. Wessels tot stand was gekomen. Ondanks alle nadruk die zending legt op de noodzaak zelf ook in financieel opzicht verantwoordelijk te nemen voor het kerkelijke leven, is niet te verwachten dat de RCB al op korte termijn zonder hulp kan voortbestaan.
7. *Beleid voor de toekomst*: de kerken in Botswana blijven dus nog geruime tijd aangewezen op onze financiële steun. In de komende jaren dient in overleg een structuur tot stand gebracht te worden waarin goede communicatie met de plaatselijke werkers gewaarborgd is. Ook moet een vorm van onafhankelijke financiële administratie geregeld worden. Het streven is dat de afronding van de

vertaling van het Oude Testament in het Naro – onder het voorbehoud van Jakobus! -binnen tien jaar plaatsvindt. Daarbij zal steeds meer aan het vertaalteam worden overgelaten onder toezicht van br. Visser, die binnen Wycliffe meer taken als vertaalconsulent gaat vervullen.

8. *Samenwerking met diaconaat:* in de inleiding zijn de contacten van diaconaat met verschillende organisaties al genoemd. Bij verschillende organisaties waren/zijn zendingswerkers betrokken. Vandaar dat ook naar Botswana gemeenschappelijke werkbezoeken worden afgelegd.

11.5 Mozambique

In het noorden van Mozambique ligt de provincie Zambézia. De officiële taal in het land is Portugees. In de provincie Zambézia is het Lomwe de meest gesproken taal. Van 1975 tot 1992 was er een burgeroorlog in het land. Een groot gedeelte van de bevolking dat in de samenleving het kader vormde, is gevlucht of vermoord.

Trans World Radio (TWR) zond al vele jaren programma's uit naar Mozambique. Daarin stond de Bijbelse boodschap centraal. Door het radiowerk van pastor Avelino Mutilima kwamen in de provincie Zambézia velen tot geloof. Ze vormden spontaan geloofsgemeenschappen. Bij veel kerkeleiders was echter onvoldoende theologische kennis aanwezig om aan deze gemeenschappen geestelijke leiding te geven. In 1995 hebben de CGK op verzoek van TWR besloten om het radiowerk van TWR te combineren met toerustingswerk volgens de ETE (in het Engels TEE: Theological Training by Extension)-methode onder deze Lomwesprekende geloofsgemeenschappen. TWR stelde daarvoor radiopastor pastor A. Mala beschikbaar. Het zendingswerk van de CGK startte in 1998 met de uitzending van drs. J. van 't Spijker. Zijn plaats werd in 2005 ingenomen door ds. G. Vos. De uitzending van ds. Vos eindigde per 1 augustus 2011. Van 2001-2007 werkte br. D. Blijleven in Mozambique.

In de loop van de jaren werden naast pastor Mala door verschillende kerken predikanten (pastores) beschikbaar gesteld voor het zich uitbreidende werk: pastor J. F. Campos kwam voor het ETE-werk en werkt nu samen met pastor M. Pedro, die het laatst van alle pastores in dienst kwam. Omdat de behoefte werd gevoeld ook op een hoger niveau les te geven en te studeren, werd in het eerste decennium van deze eeuw de Bijbelschool EBOM in het leven geroepen. Pastor A.A. Nahoma heeft daar de leiding en werkt samen met pastor J.F. Teixeira. Samen vormen de pastores het Infortem-team (Instituto da Formação Teológica em Moçambique). Pastor Mala volgde ds. Vos op als directeur.

De deputaatschapscommissie had de volgende samenstelling: br. J.J. Niewold (adviseur van deputaten), voorzitter, ds. A. van der Zwan (GS), ds. J.G. Kortleven (PS), ds. A. Hakvoort (PS) en br. J.W. Bobeldijk (GS). Namens het bureau woonden ds. Hilbers en ds. Drayer de vergaderingen bij; ook hier vertegenwoordigde ds. Drayer diaconaat.

1. *Zwaartepunt in het werk: gemeentestichting of assistentie:* het zendingswerk in Mozambique kan volledig gekarakteriseerd worden met het woord assistentie. Er is gereageerd op een hulpvraag die uit de protestantse kerken in de provincie Zambézia aan zending werd voorgelegd. Zending houdt zich in Mozambique niet bezig met zendingswerk maar ondersteunt kerken door hun voorgangers en leidinggevendens toe te rusten.
2. *Signatuur van de kerk of kerken die worden gesteund:* net als in Zuid-Afrika kent Mozambique een veelkleurig gezelschap van kerken. Er zijn enige wat grotere kerkverbanden waarmee wordt samengewerkt en waarvan gehoopt wordt dat zij op enige wijze een actieve(re) rol op zich nemen, bijvoorbeeld in de adviesraad van EBOM: de Igreja Reformatica do Mozambique, de Igreja Uniao Baptista, de Igreja Evangélica de Cristo, en de Igreja de Christo. Uit deze kerken zijn de pastores die het project leiden afkomstig.
3. *Speerpunt 'Onderwijs!':* het zendingswerk in Mozambique is een voluit een onderwijsproject. Het is gericht op het toerusten van leidinggevendens in kerken.
4. *Zelfstandigheid zusterkerk(en); wederkerigheid:* de hierboven genoemde kerken zijn zelfstandige kerkverbanden; tal van onafhankelijke kerken nemen de door InForTeM aangeboden diensten dankbaar af. Afgestudeerde studenten van de EBOM worden docenten in het ETE-programma. Getracht wordt aan de eigen verantwoordelijkheid van zowel de onafhankelijke kerken als van de kerkverbanden gestalte te geven, door deze kerken uit te nodigen actief te participeren in een te vormen adviesraad van EBOM, of het onderwijswerk van ETE in de diverse plaatsen te faciliteren. Dat proces verloopt moeizaam en langzaam, al zijn er geregeld bemoedigende signalen. Een andere zaak is dat in InForTeM als zodanig een zelfstandige Mozambikaanse organisatie moet worden.
5. *Aard van de personele inzet vanuit Nederland:* met het vertrek van zending Vos in 2011 is er een eind gekomen aan de personele inzet vanuit Nederland. Wel is aan het InForTeM-team toegezegd, dat zending bereid is tegemoet te komen aan de vraag om incidentele personele inzet, bijvoorbeeld voor hulp op administratief vlak of assistentie bij ICT-problemen. Met de groep ENCONTRO uit Hoogeveen bestaat een goede relatie, die ertoe geleid heeft dat de groep nu al verschillende malen naar Mocuba is afgereisd om bouwprojecten ter hand te nemen.
6. *Kosten op korte en langere termijn.* Het overgrote deel van de kosten die in Mozambique gemaakt worden komen voor kosten van Zending. De repatriëring van de zending betekent weliswaar een aanzienlijke reductie, maar afgezien van bijdragen in natura voor ETE en EBOM en bescheiden inkomsten in geld voor EBOM ziet het er niet naar uit dat het onderwijswerk op kortere termijn financieel door de kerken gedragen kan worden. Daarbij speelt ook dat het in Mozambique ongebruikelijk is predikanten een traktement vanuit de gemeente te verstrekken. In het verlengde daarvan is men zich ook niet bewust van de noodzaak een Bijbelschool financieel op de been te houden.
7. *Beleid voor de toekomst:* dat aan onderwijs een prijskaartje hangt weet iedereen in Mozambique als het gaat om gewoon onderwijs. Dat ligt anders bij kerkelijk onderwijs en kerkelijke toerusting. Aan die bewustwording moet nog hard worden gewerkt. Uitbreiding van de onderwijsmogelijkheden ligt niet voor de hand, kwalitatief noch kwantitatief. Noodzakelijk blijft de concentratie op de leidinggevendens in de kerken. 'Gewone' gemeentelieden kunnen hun toerusting van de eigen voorgangers ontvangen. Toen in het verleden ook gemeentelieden deelnamen aan het ETE-programma werd het aantal cursisten veel te groot. Bijzonder is de samenwerking met de IER uit Brazilië, die in 2009 te kennen hebben gegeven ook buitenlands zendingswerk te willen oppakken. De gemeenschappelijkheid van de taal bracht hen in overleg met zending op Mozambique. Vooral op het gebied van de toerusting en de literatuur kunnen

de kerken in Brazilië veel betekenen voor het werk in Mozambique.

8. *Samenwerking met diaconaat*: zowel tijdens specifiek vanuit zending gebrachte als tijdens met diaconaat gecombineerde werkbezoeken – in het laatste geval natuurlijk meer! – wordt aandacht gegeven aan diaconale partners in (de omgeving van) Mocuba, van wie projecten worden gesteund. Diaconaat houdt zich ook bezig met projecten die vanuit de in Infortem participerende kerken worden ingediend.

11.6 Siberië

Het schiereiland Tajmyr ligt boven de poolcirkel, in het noorden van Siberië. De bodem is rijk aan delfstoffen, waardoor er, vanwege de hogere beloning, veel mensen uit alle delen van de voormalige Sovjet-Unie naartoe zijn gekomen. De stad Norilsk is gebouwd nadat de eerste geologische expeditie er vanaf 1919 nikkel vond. In de communistische tijd zijn daarbij veel gedeporteerden als arbeiders ingeschakeld. Een van de meest beruchte Goelagkampen was bij Norilsk gevestigd. Duizenden mensen hebben daar de dood gevonden⁵⁹. Het totaal aantal bewoners van Tajmyr is ca. 300.000. Van de oorspronkelijke inwoners: Nganasanen, Dolganen en Nentsen leven er in Tajmyr nog ca. 20.000. Deze verspreid wonende mensen zijn veelal nog animisten.

Het centrum van al het werk van de Russische Evangelische Christen Baptistengemeenten (EChB) is in Moskou. De leiding over hun evangelisatiewerk berust sinds begin 2004 bij de brs. Efreinov en Zolotoechin. Voor het werk in het gebied Tajmyr is sinds 1996 br. Oleg Ljoebitsj verantwoordelijk, die in de stad Norilsk woont. De Stichting Friedensstimme Nederland in Gouda ondersteunt sinds 30 jaar de christelijke gemeenten in de voormalige Sovjet-Unie in hun missionaire en diaconale taak. Met instemming van de GS 2010 heeft zending CGK het project Tajmyr volledig van Friedensstimme overgenomen. Wel blijft zending in goed overleg gebruik maken van de communicatiekanalen van Friedensstimme.

Het werk, waaraan wij sinds het jaar 2000 steun verlenen, ondervindt duidelijk zegen. Vanuit Norilsk zijn, met name in de dorpen op de lijn Norilsk – Chatanga groepen gelovigen ontstaan, die langzaam, maar gestaag groeien. In verschillende dorpen werken nu jonge evangelisten en er werden gebedsruimten ingericht of gebouwd. De verbetering van de vervoersmiddelen heeft het bereik van de evangelisten vergroot.

De broeders en zusters in Norilsk en degenen die door hen naar de andere plaatsen zijn uitgezonden, hebben, naast hun levensonderhoud, behoefte aan middelen om niet alleen nog onbereikte mensen te bezoeken, maar ook voor de regelmatige pastorale arbeid onder de reeds bekeerden in het gebied.

De deputaatschapscommissie werd gevormd door br. R. Hoogendoorn (GS), voorzitter, ds. A. van der Zwan (GS), ds. A. den Boer (PS), br. C. Groeneveld (betrokken gemeente Ridderkerk) en van het bureau ds. A. Hilbers.

1. *Zwaartepunt in het werk*: gemeentestichting of assistentie: het werk van de Russische Evangelische Christen Baptistengemeenten (EChB) in Tajmyr draagt in de eerste plaats het karakter van persoonlijke evangelieverkondiging. Dat brengen de omstandigheden waaronder gewerkt moet worden met zich mee. De mensen die bereikt worden en tot geloof komen leven op zulke grote onderlinge afstanden dat het niet eenvoudig is hen in gemeenten onder te brengen en kerkelijke activiteiten met hen te organiseren – nog afgezien van de klimatologische omstandigheden. Daarom moet met enige reserve van gemeentestichting gesproken worden – waarbij zending assistentie verleent.
2. *Signatuur van de kerk of kerken die worden gesteund*: zending ondersteunt in Tajmyr baptisten kerken. Hoewel de theologische uitgangspunten uiteen kunnen lopen, wordt door bezoekers in de geloofsbeleving toch veel verwantschap ervaren. Opmerkelijk is de soberheid en ingetogenheid. Het is voor de gelovigen een uitdaging om het authentieke getuigenis, gestempeld in een tijd van vervolging en verdrukking, ook in deze tijd te laten horen. Er is ruimte voor belangrijke elementen uit het gereformeerde geloofsgoed. Bedacht moet worden dat er ook nu sprake is van een autoctonisch bewind in Rusland en dat men nimmer 'onze' democratie heeft gekend. De Russisch orthodoxe kerk neemt in de samenleving (weer) een overheersende plaats in.
3. *Speerpunt 'Onderwijs!'*: naast assistentie in het zendingswerk helpt zending ook bij de toerusting van de evangelisten. Dat is niet beperkt tot de evangelisten die in Tajmyr werken. De toerustingconferenties waarvoor sprekers uit Nederland worden uitgenodigd, worden ook door evangelisten uit andere regio's bezocht. In 2011 kon aan een dergelijke conferentie worden meegewerkt door de zendingsconsulent en ds. A. van der Zwan. Aan de conferentie van 2013 kon niet worden meegewerkt: het gebied is door de Russische overheid voor buitenlanders gesloten verklaard.
4. *Zelfstandigheid zusterkerk(en); wederkerigheid*: de zelfstandigheid van de EChB is evident. De hulp uit Nederland wordt dankbaar aanvaard, maar mag niet ten koste gaan van de eigen identiteit. Gesprekken vanuit het eigen geloofsgoed zijn boeiend en interessant – maar brengen ook verschillen aan de dag, overigens zonder dat de broederlijkheid daaronder lijdt.
5. *Aard van de personele inzet vanuit Nederland*: vanuit Nederland is er geen personele inzet in Tajmyr, behoudens de uitnodigingen om sprekers te zenden voor de tweejaarlijkse toerustingconferenties voor evangelisten uit de regio. Daarnaast bezoeken vertegenwoordigers van zending de jaarlijkse landelijke evangelistenconferentie in Tula. Dat is van groot belang voor de onderlinge contacten, regelingen en afspraken.
Het eigenlijke zendingswerk wordt door lokale evangelisten gedaan.
6. *Kosten op korte en langere termijn*: het levensonderhoud van de in Tajmyr werkende zes evangelisten komt voor rekening van zending. De faciliteiten van de werkers dienen te worden onderhouden en waar nodig verbeterd of vergroot. Er moet worden voorzien in de exploitatiekosten van de vervoers- en communicatiemiddelen. Het werk vraagt dan ook om blijvende en langdurige begeleiding en ondersteuning. Bedacht moet worden dat de kosten die soms gemaakt moeten worden (bijvoorbeeld voor technische middelen) het prijsniveau van West-Europa halen. In dat opzicht verschilt Rusland van de andere landen waarin zending werkt – en worden in de toekomst wellicht de grenzen van wat voor ons mogelijk is, zichtbaar.
7. *Beleid voor de toekomst*: zending heeft met het overnemen van het werk in Tajmyr de verantwoordelijkheid overgenomen voor werkers. Dat vraagt om een zorgvuldig beleid, waarin de verantwoordelijkheid voor de werkers altijd gaat voor het beschikbaar (kunnen) stellen van voorzieningen. De vraag of

⁵⁹ Zie: A. Applebaum, 'Goelag: een geschiedenis' Amsterdam, 2003, passim; vgl. J.W. Bezemer/M. Jansen, Een geschiedenis van Rusland, van Rurik tot Poetin, Amsterdam 2010, p. 212-221.

de assistentie ooit al dan overgedragen moet worden aan een andere organisatie of moet worden teruggegeven aan Friedensstimme of aan de kerken in Rusland zelf lijkt wat vroeg gesteld, maar zal op enig moment wel beantwoord moeten worden.

8. *Samenwerking met diaconaat*: er is in dit zendingsgebied geen samenwerking met diaconaat. Dat heeft te maken met het specifieke karakter van het werk én met het feit dat er vanuit Tajmyr geen diaconale hulpvraag is. Dat laatste heeft te maken met wens van de EChB om Tajmyr geen bevoorrechte positie te geven ten opzichte van andere zendingsgebieden.

11.7 Burundi⁶⁰

Het bezoek van ds. Joseph Bararu, een van de toen zes predikanten van de Église Protestante Reformée du Burundi (EPRB) aan de CGK Culemborg is het begin geweest van de contacten van onze kerken met de EPRB. De EPRB is een zeer jong kerkgenootschap (gesticht in 2003) dat pertinent reformatorisch wil zijn. Ze wil dat zijn te midden van ongeveer 250 andere denominaties. De EPRB wil daadwerkelijk de Bijbel een richtsnoer voor leer en leven laten zijn en verlangt daarom naar goed Bijbels onderwijs in m.n. prediking en catechese. Ze is enkele jaren geleden in contact gekomen met br. I. Nimpagaritse⁶¹, die als Burundees vluchteling met A-status van harte lid was geworden van de CGK Culemborg. Vanuit Nederland heeft hij een hulpproject voor weeskinderen opgezet voor de door de burgeroorlog verscheurde⁶² regio Makamba, waar hij zelf vandaan komt – daarbij o.a. geholpen door deputaten diaconaat. Tijdens een bezoek aan dat weeshuis 'la Maison Wartburg' in oprichting is genoemd contact tussen hem en de EPRB tot stand gekomen en heeft hij hun doorgegeven wat hij zelf in de CGK vanuit Gods Woord heeft mogen leren. De EPRB heeft dezelfde belijdenissen als de CGK en hun kerkelijk leven is ook op ongeveer dezelfde manier gestructureerd. De EPRB heeft ongeveer 1200 leden verspreid over 17 gemeenten.

De steunvraag waarop zending positief heeft gereageerd is: is de CGK bereid de EPRB te helpen bij het opleiden van het kader van de kerk en dan m.n. de predikanten om hen beter Bijbels, reformatorisch (en voor de Burundese situatie relevant én contextueel) te leren preken.

Deputaten diaconaat hebben al enkele jaren contact met de Stichting Tabarana die o.a. het weeshuis 'la Maison Wartburg' van fondsen uit Nederland voorziet. Drie projecten verbonden aan dat weeshuis zijn in de afgelopen jaren door deputaten gesteund.

De deputaten J.W. Bobeldijk (GS), L.A. den Butter (PS) en C. van der Spek (PS) hadden zitting in de deputaatschapscommissie, bijgestaan door de di. A. Hilbers en G. Drayer van het zendingsbureau. Namens de betrokken kerk van Culemborg is br. J. van Leeuwen tot de dsc toegetreden.

1. *Zwaartepunt in het werk: gemeentestichting of assistentie*: de hierboven weergegeven vraag van de EPRB geeft aan in welke richting de steun van zending zich in de afgelopen jaren heeft bewegen: er werd assistentie gegeven aan een jong kerkverband. Die steun is tweeledig. Er wordt in de eerste plaats ingegaan op de vraag om toerusting. Daarnaast is er bescheiden incidentele financiële steun voor hulp bij de opbouw van een kerkelijke infrastructuur.
2. *Signatuur van de kerk of kerken die worden gesteund*: de Burundese kerken willen voluit gereformeerd zijn. Daarbij realiseren zij zich nog onvoldoende te weten van het gereformeerde erfgoed. Kenmerkend is een van de eerste vragen die werden gesteld aan werkbezoekers in 2011: wat de kerken in hun - deels door de overheid opgelegde - organisatie moesten veranderen om echt gereformeerd te zijn.
3. *Speerpunt 'Onderwijs!'*: de aan zending gevraagde toerusting voor de predikanten van de EPRB ligt volledig in de lijn met de door zending gekozen spoorpunt.
4. *Zelfstandigheid zusterkerk(en); wederkerigheid*: de gereformeerde kerken in Burundi zijn – met erkenning van het werk van de Heilige Geest – op persoonlijk initiatief van de huidige synodevoorzitter ds. J. Bararu tot stand gekomen en tonen zich volledig zelfstandig. Die zelfstandigheid blijkt ook uit de wijze waarop gericht om hulp gevraagd wordt. Daarmee is ook de wederkerigheid in feite getekend. Men stelt zich niet afhankelijk op.
5. *Aard van de personele inzet vanuit Nederland*: een bijzondere positie heeft br. I. Nimpagaritse. Hij is Nederlander maar zijn wortels liggen in Burundi en hij kan zowel naar zending als naar de kerken in Burundi de taak van ambassadeur vervullen. De kerken van Burundi vroegen hem hun projecten te begeleiden. Daarnaast is hij gerechtigd in die kerken voor te gaan. Zending levert op verzoek docenten en geldelijke middelen voor toerustingsconferenties voor kerkelijk kader. Daarmee is inmiddels ervaring opgedaan in de afgelopen jaren. Aan toerustingsconferenties werkten mee de di. L.A. den Butter en H. Korving (2011), L.A. den Butter en C.C. den Hertog (2012) en A. Hilbers en J. van 't Spijker (2013). Tijdens de evaluatie van de cursus van 2011 werd duidelijk dat de EPRB graag ook een conferentie zou willen organiseren voor de predikantsvrouwen en vrouwen van ambtsdragers. Met name op het ethische vlak wilde men instructie voor de vrouwen. Daarin kon worden voorzien: voor een apart georganiseerde conferentie voor de vrouwen van ambtsdragers werden de zrs. J.C. ter Beek-Westerink (verpleegkundige/HBO psychologie) en H.W. den Butter-de Haas (huisarts) gevraagd om les te geven.
6. *Kosten op korte en langere termijn*: de kosten voor dit zendingswerk zijn beperkt. In feite betreffen zij alleen de kosten van de toerustingsconferenties en van het beschikbaar stellen van docenten. Daarnaast kunnen incidenteel andere, b.v. bouwprojecten ondersteund worden (kerkgebouwen, kantoor- en vergaderruimte, woonruimte). Een bijzondere actie in onze kerken ter gelegenheid van de Kerkendag 2012 op Urk bracht € 35.000 op.
7. *Beleid voor de toekomst*: dit zendingsgebied bevindt zich nog in de opbouwfase. Deputaten nemen zich voor nog een reeks van jaren voort te gaan met het ondersteunen van het kerkelijke opbouwwerk in Burundi. Daarbij wordt bijzonder belang gehecht aan de opleiding van jonge broeders tot predikanten. Er wordt zorgvuldig geluisterd naar de hulpvragen die de kerken zelf stellen.

⁶⁰ In een vertrouwelijk overleg met de desbetreffende synodale commissie wordt recente (voorjaar 2013) informatie over de EPRB in Burundi gegeven. Hier zij gemeld, dat in mei 2013 pasteur Joseph Bararu is afgetreden als voorzitter van de synode van de EPRB en is opgevolgd door pasteur Innocent Nimpagaritse.

⁶¹ Br. Innocent Nimpagaritse is door de EPRB benoemd tot pasteur.

⁶² Een beschrijving van de verschrikkingen in Rwanda en buurland Burundi is te vinden bij: R. Dallaire, 'Shake hands with the devil', Londen 2004, passim; en in R. Dowden, 'De staat van Afrika' Kampen (vert.), 2010 p. 227 ev; en in R. van der Veen, Afrika van de koude oorlog naar de 21e eeuw, Amsterdam 2002, p. 107 ev. en passim.

8. Deputaten diaconaat hebben 'oudere' papieren in Burundi vanwege hun betrokkenheid bij het weeshuis van de Stichting Tabarana. Vanaf 2011 werken zending en diaconaat ook in Burundi samen.

11.8 Thailand

Het hele noordoosten van Thailand (ongeveer ter grootte van Frankrijk) wordt Isaan genoemd. De noordelijke en oostelijke grenzen met Laos worden gevormd door de rivier de Mekong. De zuidelijke grens met Cambodja is een laaggebergte. De zuidelijke en westelijke overgang naar de rest van Thailand is ook een laaggebergte, de Petchabunbergen. Een groot gedeelte van Isaan bestaat uit het Khorat Plateau. Isaan is de armste regio van Thailand. Het gemiddelde maandsalaris ligt beneden de 3000 baht, (€60,-) per maand. Landbouw is de belangrijkste economische activiteit in de regio, maar door de schrale grond en de natuurlijke omstandigheden op het plateau is de opbrengst van de landbouw lager dan in centraal Thailand. Deputaten zijn op het spoor van mogelijk zendingswerk in Thailand gezet door contacten met br. en zr. Jan en José van Eeken, al enige jaren in Isaan werkzaam als mdw'ers voor Overseas Mission Fellowship (OMF). De zeer geregelde en gewaardeerde stroom informatie van de fam. Van Eeken zorgt ervoor dat zending goed op de hoogte blijft van hun werk. Daarnaast is er contact gelegd met het Nederlandse kantoor van OMF (olv. dhr. Willem van Dis), waarmee deputaten overigens al jaren samenwerken bij de uitzending van mdw'ers. Met een team dat wordt geleid door de Nederlander dr. Marten Visser en dat in de naaste toekomst met enkele Nederlandse gezinnen (allen vanuit de GZB) wordt versterkt, richt OMF zich op het laten ontstaan van kerken in de nog onbereikte districten van Isaan. Vanouds heeft OMF in Thailand goede relaties met de ACT (Associated Churches of Thailand).

De deputaatschapscommissie die het werk in Thailand (en Indonesië) behartigde had de volgende samenstelling: br. H. van der Zwan (Veenendaal-Bethel), voorzitter, ds. E. Everts (PS), br. W. Uittenbogaard (GS) en zr. W.K. Uytendilinde-Maris (Veenendaal-Bethel), br. A.-J. Bom (Emmen) en ds. A. Hilbers, bureau. Daarnaast werd aan de vergaderingen ook deelgenomen door de bureausecretaris van deputaten diaconaat, ds. G. Drayer.

1. *Zwaartepunt in het werk: gemeentestichting of assistentie:* het 'laten ontstaan van kerken in de nog onbereikte districten van Isaan' is een formulering die onmiskenbaar wijst in de richting van gemeentestichting. Sterker nog: daartoe worden werkers uitgezonden! Toch is de situatie een andere dan die van het klassieke zendingswerk. Er wordt samengewerkt met een zeer deskundige zendingsorganisatie, de OMF en zending conformeert zich in feite aan het door de OMF geformuleerde beleid voor Isaan. Anderzijds wordt de eigen gereformeerde inbreng van de werkers zeer gewaardeerd en is er in die zin ook ruimte voor de eigen inbreng van Zending. De beste formulering is dat zending middels werkers assisteert bij gemeentestichting.
2. *Signatuur van de kerk of kerken die worden gesteund:* de ACT-kerken van Thailand zijn doorgaans gematigd charismatisch. De geloofsdoop wordt gepraktiseerd en OMF is geneigd zich daaraan te conformeren. Een discussie over de vraag of ook de kinderdoop praktijk kan worden heeft niet alleen te maken met de principiële vraag naar de betekenis van de kinderdoop en daarachter het Verbond maar ook met de vraag of kerken met de kinderdoop zich in de Thaise gemeenschap van kerken kunnen handhaven.
3. *Speerpunt 'Onderwijs!':* waar kerken worden gepland, wordt geloofsonderwijs gegeven. Dat gebeurt op een eenvoudige wijze bij mensen die het ABC van het geloof in Jezus Christus van de grond af aan moeten leren kennen.
4. *Zelfstandigheid zusterkerk(en); wederkerigheid;* in dit stadium van het zendingswerk is het te vroeg van zelfstandigheid te spreken. De vraag naar de wederkerigheid is voorlopig de vraag naar de houding die wij als Westerse kerken aannemen. Bedacht moet worden dat christenen in Thailand enorme offers brengen als het gaat om hun sociale en familiale relaties.
5. *Aard van de personele inzet vanuit Nederland;* br. en zr. Van Eeken zijn als mdw'ers naar Thailand vertrokken vanuit de kerk van Emmen. Voor werkers in Thailand neemt zending in samenwerking met de zending de volledige verantwoordelijkheid. Daarom worden zij als zendingswerkers van onze kerken beschouwd. Er is echter een bijzondere financiële constructie. In 2012 heeft zending een oproep gedaan voor kandidaten voor het zendingswerk in Thailand. Daarop reflecteerde een predikantsechtpaar. Ds. W.M. den Hertog van Rozenburg en zijn vrouw bereiden zich momenteel voor op uitzending. Zending hoopt in de toekomst opnieuw tot uitzending van werkers naar Thailand te kunnen overgaan.
6. *Kosten op korte en langere termijn.* Het unieke van het zendingswerk in Thailand is de onder 5 genoemde constructie, waarbij ervan uitgegaan wordt dat de kosten van een uitzending gedeeld kunnen worden met een de plaatselijke thuisfrontcommissie, overeenkomstig bij OMF geldende regels.
7. *Beleid voor de toekomst:* precies zoals dat geldt voor Burundi, bevindt dit zendingswerk zich nog in de opbouwfase. Zending streeft ernaar het in Isaan werkzame team, dat voornamelijk bestaat uit mensen met een gereformeerde achtergrond met werkers uit onze kerken te versterken.
8. Te verwachten is dat in de toekomst zich ook in Thailand diaconale projecten zullen aandienen.

11.9 IFES

De generale synode besloot in 2010 'deputaten op te dragen om te bezien hoe het werk van IFES onder buitenlandse studenten opnieuw ondersteund zou kunnen worden'.⁶³ Aan die opdracht heeft zending voldaan door opnieuw contact te zoeken met IFES. IFES-Nederland is een landelijke koepelorganisatie van circa 3000 christelijke studenten (CSFR, Ichthus, VGS, Alpha, ISM etc) verdeeld over de universiteiten en hogescholen in Nederland. IFES-Nederland werkt zowel onder Nederlandse als Internationale studenten.

Zij richt zich op twee doelstellingen:

- het doorgeven en uitlevens van het evangelie (Mission)
- het vormen van christenstudenten (Maturity)

IFES-Nederland is een organisatie voor en door studenten. De werkwijze van IFES-Nederland is dat zij studenten toerust om tussen studenten en op de universiteiten en hogescholen het evangelie voor te leven. Zij doet dat omdat ze van mening is dat de universiteiten en hogescholen samen één van de grote zendingsvelden in Nederland

63 Acta Synodi Huizen/Nunspeet 2010, p. 141

vormen. Studenten zijn strategische personen: de student van vandaag is de beleidsmaker van morgen. IFES werkt behalve onder Nederlandse studenten ook onder Internationale studenten. Dit werk is behoorlijk uniek in Nederland en Europa. Internationale studenten zijn een vaak vergeten groep, maar zeer belangrijk. Voor hen geldt des te meer dat zij zeer strategische personen zijn. Er studeren steeds meer internationale studenten in ons land. Op dit moment zijn er ca. 80.000 Internationale studenten in Nederland! Ze komen overal vandaan: Azië, Afrika, Zuid-Amerika, Europa. Sommigen komen slechts kort (als uitwisselingsstudent), anderen volgen een complete opleiding. Ook zijn er velen die al een universitaire studie achter de rug hebben en in Nederland werken aan specialisatie (vaak promotieonderzoek). Het zijn over het algemeen veelbelovende mensen, streng geselecteerd, talentvol en intelligent. Wanneer zij terugkeren naar hun thuisland komen ze vaak op zeer hoge leidinggevende posities terecht. Wanneer zij christen zijn geworden of zijn opgebouwd in hun geloof, zullen zij veel invloed hebben op de maatschappij in hun latere functies.

Veel studenten nemen een cultuur mee die maar weinig raakvlakken heeft met de onze. Vertrouwd als ze zijn met sterke vriendschapsrelaties, hechte familiebanden en grote gastvrijheid, valt het aarden in Nederland vaak niet mee. Het is hier koud en individualistisch. Het is niet overdreven om te zeggen dat een flink aantal van hen in meer of mindere mate te maken krijgt met een cultuurschok. Belangrijk is ook om op te merken dat een niet onaanzienlijk aantal van deze internationals komt uit landen waar christenen een minderheid vormen of zelfs onder druk staan: moslimlanden, China, Nepal etc. Een en ander is voor IFES-Nederland aanleiding geweest om bijna 25 jaar geleden diaconaal en missionair werk onder deze mensen te beginnen. Voor internationale studenten wil IFES in eerste instantie het Bijbelse principe van gastvrijheid inzetten en een 'home away from home' voor hen op een moment dat zij dit erg hard nodig hebben. IFES wil Internationale studenten een plek geven waar ze zichzelf kunnen zijn, hun vragen mogen stellen en positief worden opgebouwd om als christen te leven in deze maatschappij.

In 2013 is directeur ir. Bert den Hertog opgevolgd door Gerbert Hengelaar MSc. In Eindhoven werkt studentenwerker Huub Bogaers, in Leiden Marjolein Vreeken. Zending heeft in Delft geholpen bij de start van het werk van Anna Yin Bang.

Er is geen deputaatschapscommissie IFES. Dit werk valt rechtstreeks onder het moderamen.

1. *Zwaartepunt in het werk: gemeentestichting of assistentie:* het gaat in het werk onder buitenlandse studenten om persoonlijke evangelisatie, verricht door de werkers van IFES. Zending steunt dit werk. Het gaat daarom om assistentie.
2. *Signatuur van de kerk of kerken die worden gesteund;* hoewel IFES een interkerkelijke organisatie is, richt de steun van zending zich op kerken uit het eigen kerkverband of aanverwante kerkverbanden (GKv en NGK) die in hun steden werkers volgens de mdw-formule uitzenden.
3. *Speerpunt 'Onderwijs!'* Er wordt gewerkt onder studerende. Buitenlandse studenten worden toegerust om in hun eigen land evangelieverkondigers en misschien zelfs (huis)kerkplanters te worden.
4. *Zelfstandigheid zusterkerk(en); wederkerigheid:* Zelfstandigheid zusterkerk(en); wederkerigheid: het eerste is minder van toepassing, maar het tweede des te meer. De uitdaging is om de buitenlandse studenten te betrekken bij de plaatselijke gemeente. Dat betekent meer dan hen alleen welkom heten in de zondagse diensten. Hun zou bijvoorbeeld de gelegenheid gegeven kunnen worden om in het midden van de gemeente hun verhaal te vertellen.
5. minder van toepassing.
6. *Aard van de personele inzet vanuit Nederland:* IFES zet stafwerkers in in universiteitssteden. Dat gebeurt in samenwerking met plaatselijke kerken volgens de mdw-formule.
7. *Kosten op korte en langere termijn:* Er wordt jaarlijks een vastgesteld bedrag ter beschikking gesteld voor de ondersteuning van twee stafwerkers.
8. *Beleid voor de toekomst:* met plaatselijke kerken (Eindhoven, Leiden) moet worden overlegd over hun bereidheid mee te werken en gastvrijheid te bieden aan buitenlandse studenten.

11.10 Missionaire diaconale werkers (mdw'ers)

In het aantal mdw'ers dat vanuit onze kerken is uitgezonden weerspiegelt zich de wens van vele kerken om nauw betrokken te zijn bij zendingswerk ergens in de wereld naast de betrokkenheid bij het reguliere zendingswerk van onze kerken. Het zijn meestal jonge mensen die zich voor een bepaalde periode van hun leven heel daadwerkelijk in dienst willen stellen van de uitbreiding van Gods Koninkrijk en die daarvoor steun zoeken in hun naaste omgeving en in hun plaatselijke gemeente. Gesteund door een thuisfront en door de plaatselijke kerkenraad en doorgaans in samenwerking met een missionaire of diaconale organisatie trekken zij erop uit om een taak te vervullen.

Deputaten onderhouden in nauw overleg met deputaten diaconaat de contacten met en behartigen de belangen van diegenen die als missionaire diaconale werkers naar diverse gebieden in de wereld worden uitgezonden in samenwerking met andere zendings- of hulpverleningsorganisaties. Daartoe is er in een vroeg stadium contact met een (aspirant)werker en met een plaatselijke kerkenraad. Er wordt op toegezien dat aan alle voorwaarden die aan een uitzending gesteld moeten worden, wordt voldaan. Deputaten bieden rondom de feitelijke uitzending hulp waar mogelijk en zijn aanwezig in de uitzenddienst. Aan het werk van de mdw'ers wordt aandacht geschonken in het zendingsblad *Doorgeven*. Financieel voeren deputaten een terughoudend beleid ten aanzien van de mdw'ers. Dat is ook mogelijk doordat thuisfrontcomités en kerkenraden doorgaans de volledige verantwoordelijkheid voor een uitzending op zich nemen. Wel bieden deputaten een zogenaamde 'vangnetconstructie' aan: bij calamiteiten kan een beroep gedaan worden op onmiddellijke hulp van deputaten.

Vanwege het individuele karakter van iedere uitzending kunnen de hierboven gehanteerde zeven punten niet worden toegepast op dit zendingswerk. Voor uitzending naar Thailand-Isaan gelden andere regelingen dan voor mdw'ers. Het aantal uitgezonden werkers schommelt jaarlijks rond de vijftieng á dertig.

12. Overige zaken

12.1 Personalia

We beginnen dit overzicht ongeveer halverwege het jaar 2010. De periode daarvoor kon nog worden meegenomen in het rapport aan de synode van dat jaar.

Ter gelegenheid van haar 76e verjaardag in augustus 2010 hield zr. G. (Dien) de Haan uit Zwolle een bijeenkomst in de Zuiderhof te Zwolle. Tijdens deze bijeenkomst verscheen de locoburgemeester van de gemeente Zwolle om haar de versierselen van Ridder in de orde van Oranje-Nassau op te spelden. Mede vanwege haar verdiensten voor de zending, in het bijzonder voor *Doorgeven*.

Op 29 oktober 1950 werd kandidaat L. Floor bevestigd als predikant van zijn eerste gemeente te Opperdoes. Nadat hij ook de gemeente van Almelo had gediend, werd hij in 1961 door de kerk van Hilversum-Centrum als zending uitgezonden naar Venda (Zuid-Afrika), het in die tijd nieuwe zendingsgebied van de CGK. In Zuid-Afrika promoveerde ds. Floor en werd hij hoogleraar aan de theologische school van Hammanskraal (1965) en later aan de hogeschool van Potchefstroom. In 1988 ging prof. Floor met emeritaat. Hij is intensief bij het zendingswerk van onze kerken betrokken geweest. Eerst als zending, maar ook in zijn tijd als hoogleraar bleef hij zending en de Zuid-Afrikaanse kerken van Venda en KwaNdebele dienen met zijn adviezen. Van zijn hand verschenen meerdere boeken en Bijbelcommentaren. Zending feliciteerde hem met zijn 60-jarig ambtsjubileum.

Op zaterdag 22 januari 2011 kwam bij zending vanuit KwaNdebele het bericht binnen dat evangelist br. David Pela Mmatladi na een kort ziekbed door de Here was thuisgehaald. Na het onverwachte overlijden van evangelist Maredi (2009) opnieuw een grote slag voor de kerken in KwaNdebele. Br. Mmatladi heeft de kerken in KwaNdebele tientallen jaren in grote trouw gediend. Hij was een evangelist die gemakkelijk contact wist te leggen met de mensen. Oud-zending ds. W. van 't Spijker heeft namens zendingsdeputaten op 5 februari aan de nachtwake rond de overledene deelgenomen, de begrafenis van br. Mmatladi bijgewoond en meelevend betuigd aan de familie en de kerken van KwaNdebele.

In dezelfde maand moest pastor A.A. Nahoma, de leidinggevende van de Bijbelschool EBOM in Mocuba, Mozambique, na een hersenbloeding opgenomen worden in een ziekenhuis in Zuid-Afrika. Deputaten waren dankbaar dat de verlamningsverschijnselen snel verdwenen. In de loop van het voorjaar kwam er volledig herstel.

Bijbelvertaler en zendingswerker br. H. Visser, bij wie zich in 2009 een kwaadaardige ziekte openbaarde, moest zich in 2011 opnieuw onder behandeling stellen nadat bij controle gebleken was dat bepaalde waarden in zijn bloed niet goed waren. Hij onderging in Zuid-Afrika bestralingen. Er volgde een relatief lange periode van langzaam herstel. Br. en zr. Visser zijn dankbaar hun werk in Botswana te mogen voortzetten. In de zomerperiode van dat jaar moesten br. J.J. Niewold uit Assen, zijn kinderen en kleinkinderen onverwacht afscheid nemen van echtgenote, moeder en oma zr. G. Niewold-Bulten. Na een overrompend snel verloopend ziekteproces overleed zij.

In juni 2011 kwam het ontstellende bericht dat ds. M.F. Modiba in KwaNdebele bij een auto-ongeluk om het leven was gekomen. Deze predikant was zijn werk in en in de omgeving van de kerk te Maphotla nog maar amper begonnen. Met zijn ijver en enthousiasme leek hij het middel te zijn om een nieuwe periode van bloei in verschillende kerken in KwaNdebele op gang te brengen. Hij liet zijn vrouw en vier kinderen achter, terwijl de vijfde nog geboren moest worden. Ds. C.W. Buijs woonde namens deputaten de begrafenis bij.

PS-deputaat ds. G.J. Kortleven (Stadskanaal) kreeg in de loop van 2011 met ingewandsklachten te maken die hem geruime tijd uitschakelden. Daardoor kon hij nog maar nauwelijks aan het werk in het deputaatschap deelnemen. Dankbaarheid is er voor het herstel.

Het dertiende kind van br. en zr. O. Ljoebitsj, waarvan de komst zich begin 2011 aankondigde werd helaas levenloos geboren. Inmiddels mocht opnieuw een kindje ontvangen worden.

Op donderdag 7 juni 2012 overleed in zijn woonplaats Nieuwegein br. Pieter Hendrik van der Zaal in de leeftijd van 85 jaar. Br. Van der Zaal stond bekend als de 'postzegelman' van de zending. Jarenlang zette hij zich er met zijn vrouw Ria voor in om gebruikte en ongebruikte postzegels en kaarten in te zamelen en na bewerking aan de man te brengen. Bij hun werk was een kring van vrijwilligers betrokken. Piet van der Zaal was chronisch ziek. Thuis was hij vooral de laatste jaren het grootste deel van de dag aan bed gebonden. In br. Piet van der Zaal heeft de Here veel aan zending gegeven. Gedurende een reeks van jaren werd vanuit Nieuwegein telkens minstens € 10.000 aan de zendingsrekening toegevoegd. Maar het voorbeeld dat br. Van der Zaal gaf was nog veel belangrijker: ook wie vanwege een slechte gezondheid niets meer lijkt te kunnen, kan nog heel wat doen in het Koninkrijk van God. Zr. Van der Zaal zet(te) het postzegelwerk voort. In de vroege morgen van zaterdag 17 november overleed volledig onverwacht in Venda, Zuid-Afrika, dr. Dembe Phaswana. De dag daarvoor had hij samen met ds. Silas Nefefe gewerkt aan een document voor de Soutpansberg Community Developmental Organisation (SCDO), de ontwikkelingsorganisatie van de Vendakerken waarvan hij voorzitter was. Daarop volgde nog een kerkenraadsvergadering. Na thuishkomst werd hij midden in de nacht onwel, waarna hij overleed. Een groot verlies voor zijn gezin en een slag voor de kerken.

Dr. Phaswana, een van de leidende voorgangers van de Vendakerken, was predikant van de gemeente van Mzhelele en daarnaast gaf hij les aan het Heidelberg Seminarie, de predikantenopleiding van de kerken van de synode Soutpansberg. Hij bezocht Nederland verschillende keren.

Op 8 januari 2013 overleed de echtgenote van ds. Phaswana, zr. Joyce Phaswana eveneens. Zr. Phaswana was directrice van het kindertehuis Takalani. In het najaar van 2012 hoorden de brs. Hilbers en Drayer, op werkbezoek in Venda, van ds. Phaswana over de ziekte van zijn vrouw. Er was nog veel onduidelijkheid en ds. Phaswana was duidelijk bezorgd. Het is ontstellend dat binnen zo korte tijd zowel onze br. als onze zr. zijn gestorven. De Here zij de nabestaanden nabij.

Op 12 mei 2012 ontving br. Balanganani Samson Makhado een eredoctoraat in de letteren aan het International Christian Institute in Toronto, Canada. Br. Makhado heeft lange tijd een vooraanstaande plaats ingenomen in de kerken in Venda. Momenteel woont en werkt hij in Johannesburg als Afrikaans directeur van de 'Association of Christian Schools International' (ACSI) en is hij betrokken bij duizenden christelijke scholen op het Afrikaanse continent. In Venda was hij in de jaren '70 van de vorige eeuw directeur van de Tshikeva Christian School – opgericht om zwarte en blanke kinderen verantwoord christelijk onderwijs te geven. Dr. Makhado is in de hele wereld een veel gevraagd spreker en groot deskundige op het gebied van christelijk onderwijs op het Afrikaanse continent.

In de laatste week van mei 2013 kwam het bericht dat ds. Tshabangu, leider van de Mukhanyo Bible School, na een periode van ziekte was overleden. Hij is vele jaren betrokken geweest bij Mukhanyo Bible School, aanvankelijk als student, later als docent en uiteindelijk als leidinggevende. Zending C.W. Buijs heeft al die jaren met veel genoegen met ds. Tshabangu samengewerkt. De begrafenis heeft op 31 mei in KwaNdebele plaatsgevonden. Namens zending was ds. Buijs aanwezig.

Werkers

Eind mei 2010 repatrieerde de fam. J.C. Wessels uit Botswana. Daarmee kwam een einde aan achttien jaar zendingswerk onder de San-mensen in het westen van het land, waaraan zowel br. als zr. Wessels zich volledig hebben gegeven. Zij zijn op vele fronten actief geweest: in de dagelijkse verkondiging van het evangelie en de opbouw van het kerkelijke leven maar ook in de verwerking van de blijde boodschap in het leven van met name jonge mensen. Zij werden gestimuleerd hun leven overeenkomstig Gods Woord in te richten (True Love Waits!) en onderwijs te volgen om deel te kunnen nemen aan de ontwikkeling van hun land en volk. In Nederland werd ds. Wessels benoemd tot directeur van de Evangelische Alliantie. Hij ontving een beroep naar art. 6 K.O. van de kerk van Veenendaal-Bethel, dat hij aannam.

De fam. G. Vos repatrieerde in augustus 2011 uit Mozambique. Daarmee werd een verblijf van zes jaar afgesloten. In die jaren heeft ds. Vos gewerkt aan het op peil brengen van het onderwijs, zowel in het veld (het zgn. ETE-onderwijs, de Portugese afkorting van het Engelse TEE, Theological Education by Extension) als aan de Bijbelschool EBOM bij Mocuba. De toerusting van de pastores aan wie de verantwoordelijkheid voor al het werk werd overgedragen nam veel tijd in beslag, evenals de zorg voor een administratief systeem. Een groot aantal formele zaken moest geregeld worden – variërend van het schrijven van Statuten voor de overkoepelende organisatie InForTeM (Instituto da Formação Teologica em Moçambique) tot en met de accreditatie van de Bijbelschool bij de overheid, waardoor uitgereikte diploma's erkend worden. Het overgrote deel van deze werkzaamheden heeft zijn beslag gekregen. Voor zijn inzet zijn deputaten ds. Vos veel dank verschuldigd.

Tijdens een informele avond op 2 maart 2012 in de Bethelkerk te Veenendaal nam het zendelingsechtpaar ds. en mevr. Kees en Trudy Buijs-van Iperen wegens emeritaat afscheid van de Bethelgemeente, hun zedende kerk. Op zondag 26 februari had ds. Buijs in een dienst al formeel afscheid genomen. Groot was de verrassing voor beiden toen de burgemeester van Veenendaal, dhr. Elzenga, onverwacht het woord kreeg en meedeelde dat zij beiden door de koningin waren benoemd tot ridder in de orde van Oranje-Nassau. De burgemeester wees op de totstandkoming onder hun leiding van drie tehuizen voor lichamelijk en verstandelijk gehandicapte kinderen in KwaNdebele, Zuid-Afrika en op de bouw van meer dan honderd kleuterscholen op Sulawesi in Indonesië.

12.2 Contacten

12.2.1 Extern

12.2.1.1 Vier moderamina

Goede contacten zijn er met de moderamina van de zending van de Gereformeerde Zendingbond (GZB), de Gereformeerde Gemeenten in Nederland (ZGG), de Hersteld Hervormde Kerk (HHK) en met afgevaardigden van de deputaten zending en hulpverlening en training van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (ZHT). Ook vertegenwoordigers van de Nederlands Gereformeerde Kerken nemen aan het overleg deel. Jaarlijks zijn er doorgaans in de eerste week van oktober ontmoetingsbijeenkomsten, waarin een deputaatschap of commissie per toerbeurt een actueel onderwerp op de agenda plaatst. De leidinggevenden in het zendingswerk ontmoeten elkaar jaarlijks enkele malen ook in informele sfeer om elkaar bij te praten en op de hoogte te houden. Daarnaast zijn er allerlei ontmoetingen op recepties en conferenties.

Met de GZB zijn er contacten rond het zendingswerk in Thailand: via OMF heeft ook de GZB verschillende zendingswerkers naar Isaan uitgezonden.

12.2.1.2 Nederlands Gereformeerde Kerken

De zendingsconsulent tracht jaarlijks in Bunschoten als adviseur een vergadering bij waarin de afgevaardigden van de NG zendingsorganisaties elkaar ontmoeten en met elkaar overleggen. Het zendingswerk van de NG was oorspronkelijk decentraal georganiseerd – dat wil zeggen dat een vereniging van kerken een bepaald stuk zendingswerk voor haar rekening nam. Een recente ontwikkeling is dat er pogingen worden ondernomen het werk wat meer te bundelen en centraal aan te sturen.

12.2.1.3 Eukumindo; Olindo

Deputaten zijn al vele jaren lid van het overlegorgaan Eukumindo. Daarin ontmoeten kerken uit West-Europa die op de een of andere wijze verbonden zijn met kerken in Indonesië elkaar. Tijdens deze bijeenkomsten komen vooral kerkelijke zaken in Indonesië aan de orde en worden die zaken en ontwikkelingen die voor deze kerken van belang zijn besproken en doorgegeven. Er is regelmatig overleg met de PGI (Raad van kerken van Indonesië, waar m.n. de (evangelische) reformatorische kerken lid van zijn). In 2013 is ds. G. Drayer aftredend als bestuurslid van Eukumindo. De jaarlijkse Eukumindobijeenkomst is een bijzonder informatief, nuttig en opbouwend overleg voor alle aanwezigen, ook die uit Indonesië. Eukumindo is voor deputaten een van de weinige bronnen voor goede informatie over wat er in het brede kerkelijke leven in Indonesië gaande is. Daar wordt ook vernomen op welke wijze de PGI zich ervoor inzet de rechten van christelijke kerken in de overwegend islamitische samenleving te waarborgen.

Daarnaast is er Olindo (Overleg Literatuur INDOnesië), een werkgroep vanuit GZB, ZGG, GKV, NGK, CGK en Oikonomos met als aandachtspunt het beschikbaar maken van relevante theologische literatuur in het Indonesisch. Recent werd het besluit genomen een nieuwe uitgave van de Heidelbergse Catechismus in het Indonesisch financieel te ondersteunen.

.2.1.4 NZR

Sinds 2004 zijn deputaten lid van de Nederlandse Zendingraad, in 2008 gevolgd door De Verre Naasten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Ds. W. van 't Spijker van Hilversum-C, in de NZR overigens vertegenwoordiger van Interserve Nederland is sinds 2008 secretaris van het bestuur. De zendingsconsulent woont de raadsvergaderingen bij. Die worden doorgaans in de Bergkerk te Amersfoort gehouden.

De Nederlandse Zendingraad is het landelijk platform voor protestantse en oudkatholieke kerken en organisaties op het terrein van zending en evangelisatie. Het platform biedt ruimte aan een brede en gevarieerde ontmoeting tussen vertegenwoordigers van oecumenische en van evangelische stromingen, tussen kerkelijke zending en geloofszending, tussen de gevestigde kerken en de migrantenkerken. Doelstellingen zijn o.a.: het adviseren en bevorderen van communicatie en overleg tussen de aangesloten kerken en organisaties; het stimuleren van de bezinning op de vragen van zending in zes continenten, zowel

overzee als ook meer en meer gericht op de context van Europa en die van ons eigen land; het functioneren als luisterpost en verkenners om (inter)nationaal belangrijke ontwikkelingen op het gebied van kerk, cultuur en samenleving te signaleren; het onderhouden van relaties met internationale oecumenische instanties, zoals missionaire raden en organen binnen en buiten Europa; het optreden als vertegenwoordiger van zending en evangelisatie naar interkerkelijke samenwerkingsorganen in Nederland, zoals de Raad van Kerken en zijn beraadgroepen, alsmede in voorkomende gevallen naar de overheid.

12.2.2 *Intern*

Met verschillende deputaatschappen van onze kerken was er in de voorbije periode contact.

12.2.2.1 *Deputaten landelijk kerkelijk bureau.*

De drie kantoorhoudende deputaatschappen zijn ieder vertegenwoordigd in deputaten landelijk kerkelijk bureau. Br. R. Hoogendoorn is de vertegenwoordiger van deputaten zending.

12.2.2.2 *Deputaten correspondentie met buitenlandse kerken*

Met deze deputaten was er in voorkomende gevallen het gebruikelijke overleg inzake het voorgaan van buitenlandse predikanten in de kerken. Hoewel onze kerken volledige correspondentie hebben met de kerken van Indonesië en Venda worden de contacten met deze uit ons zendingswerk ontstane kerken op verzoek van de generale synode onderhouden door deputaten zending. Verschillende vergaderingen werden gehouden in verband met de gespannen verhouding tussen de algemene synode van de GKSA en de synode Soutpansberg. In laatstgenoemde synode participeren niet alleen de (meeste) Vendakerken maar ook, via de classis Tswane, de gereformeerde kerken van KwaNdebele. In januari 2012 kwam het tot een breuk, die zowel deputaten buitenland als deputaten zending tot op het laatst hebben proberen te voorkomen. Omdat deputaten zending eraan hechten in deze verdrietige kwestie als kerken uit een mond te spreken, wordt u in dezen doorverwezen naar het rapport van deputaten buitenland.

12.2.2.3 *ERCR Edinburgh*

Onze secretaris, br. C.C. den Hertog, bezocht van 16-19 maart 2010 de conferentie van de ECRC te Edinburgh. Het betrof een regionale conferentie van de ICRC, waarin onze kerken participeren. Dat is ook in het rapport aan de GS van 2010 al gemeld. Een grote inbreng aan deze conferentie kwam vanuit de CGK door middel van presentaties door br. M.C. Mulder over de samenwerking tussen diaconale en missionaire initiatieven in Amsterdam, door br. J.J. ten Brinke over het project 'Hoop voor Noord' en door br. S. Paas die inging op de vraag hoe bruikbaar de gereformeerde theologie is voor de vragen die vandaag op de agenda van de kerk staan. Verder waren er twee lezingen van dr. R. Pratt die zijn visie gaf op de opleiding van predikanten juist met het oog op de veranderende situatie van de kerk in Europa. De relevantie van deze herhaalde mededeling is, dat in paragraaf 7 op de verwerking van deze conferentie nader is ingegaan. In 2013 heeft de vergadering van de ICRC in Wales plaatsgevonden.

12.2.2.4 *Deputaten diaconaat en deputaten evangelisatie*

De contacten met deze deputaatschappen verliepen voor een belangrijk deel in de informele sfeer omdat de bureaumedewerkers van de deputaatschappen elkaar tegenkomen in het Dienstenbureau. Omdat zendingsgebieden doorgaans ook hulpverleningsgebieden zijn (het omgekeerde kan niet zo gezegd worden), hebben de zendingsconsulent en de bureausecretaris zending en diaconaat tal van (zendings) werkbezoeken samen afgelegd. De moderamina van zending en diaconaat vergaderden enkele malen met elkaar. Met deputaten evangelisatie werden eerste verkenningen uitgevoerd inzake de mogelijkheden om eventueel zendingswerk te doen in Europa.

Zoals u in het desbetreffende stuk kunt zien participeren zendingsdeputaten in het door deputaten evangelisatie aan uw vergadering aan te bieden voorstel tot ondersteuning van zendingsgemeenten, die meer financiële ondersteuning nodig hebben dan momenteel vanuit bestaande structuren geboden kan worden.

12.2.2.5 *Drs. J. van 't Spijker*

Met de missioloog van de Apeldoornse universiteit zijn in de afgelopen periode goede contacten geweest. Aan de bezinning rond het ontstaan van de Beleidsnota 'Zolang het dag is' heeft hij op verzoek van deputaten een bijdrage geleverd. Drs. Van 't Spijker werkt aan zijn dissertatie en heeft aangegeven het bijzonder op prijs te stellen wanneer deputaten hem aandachtspunten aanreiken die hij in zijn studie kan meenemen. Als adviseur van zendingsdeputaten is hij graag op de hoogte van het werk dat in de verschillende zendingsgebieden wordt gedaan. In dat kader maakte drs. Van 't Spijker in april 2012 een reis naar Thailand mee. Het ligt in de bedoeling dat hij ook andere hem nog onbekende zendingsgebieden bezoekt. Zo werkte hij mee aan een seminar voor de kerken in Burundi (augustus 2013). In september 2013 woonde hij een deel van de feestelijkheden rond '100 jaar evangelie op Sulawesi' bij.

V – Samenvatting en voorstellen.

13. Samenvatting

Zending is momenteel actief aan vele fronten. Vijf zendingsgebieden bevinden zich in Afrika beneden de Sahara, twee gebieden liggen in het verre Oosten (Azië), twee in Europa, met de aantekening dat 'Europa' niet zonder meer kan worden opgevat in de door de synode aangeduide zin (vgl. § 5).

In al het werk ligt de nadruk op het op verzoek verlenen van assistentie aan kerken of organisaties, die bezig zijn met evangelieverkondiging, toerusting, gemeenteopbouw en/of gemeentestichting. Gezegd kan worden dat zending duidelijk meer is dan alleen een financierende organisatie. Zending wil luisteren, leren, helpen en delen. Maar ook een ander woord moet gebruikt worden: zending wil *investeren*. Niet alleen in financiële zin. Als zendingsorganisatie van gereformeerde kerken meent zending een uiterst belangrijke investering te kunnen doen door de gereformeerde omgang met de Schriften door te geven aan diegenen met wie wordt samengewerkt. Dat wordt gewaardeerd. Er wordt door alle partners aan zending ruimte

geven ook inhoudelijk (gereformeerde) inbreng te leveren.

In vrijwel alle gebieden komen salarissen van lokale werkers voor rekening van Zending, volgens ter plaatse geldende normen (met uitzondering van Thailand). Dat schept verplichtingen maar ook verwachtingen waarmee zending zeer zorgvuldig en terughoudend dient om te gaan. Het zet de wederkerigheid voortdurend onder de spanning van 'wie brood men eet, diens woord men spreekt' en brengt de noodzaak met zich mee blijvend de nadruk te leggen op het (over)nemen van de eigen verantwoordelijkheid door de partners.

Wat betreft de in 2007 geformuleerde speerpunt 'Onderwijs!' kan worden vastgesteld, dat zending volop actief is in het geven van toerusting en onderwijs aan christenen, maar ook dankbaar gebruik maakt van de mogelijkheid om door middel van het geven van onderwijs te evangeliseren. In ontwikkelingslanden blijkt het in het leven roepen van onderwijsinstituten (die niet, zoals in Indonesië, vrij snel door de overheid erkend en gesubsidieerd worden) het gevaar in zich te bergen dat ze niet door lokale partners kunnen worden overgenomen omdat de exploitatie te kostbaar is (Venda, KwaNdebele), dan wel omdat dergelijke instituten niet aansluiten bij wat plaatselijk gebruikelijk is (Mozambique). In dat opzicht is de voorkeur te geven aan de nieuwe formule die in Siberië en Burundi gehanteerd wordt.

Deze beleidsnota heeft een eenvoudige titel meegekregen: 'Zo lang het dag is ...' (Joh. 9, 4). Deze woorden van onze Heiland zien op de taak die Hij als Gezondene van de Vader heeft gekregen en uitgevoerd en in het verlengde waarvan zijn kerk bezig moet zijn in de wereld. Zij maken de wereldtijd tot zendingstijd⁶⁴. Immers: 'Gelijk de Vader Mij gezonden heeft, zend Ik ook u' (Joh. 20, 21).

14. Voorstellen

Deputaten stellen uw vergadering voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. goedkeuring te geven aan 'Zolang het dag is', de Beleidsnota 2013;

en ten aanzien van de bestaande terreinen:

Indonesië:

4. opnieuw goedkeuring te geven aan de voorgenomen verdere ondersteuning op projectbasis van onderwijsprojecten en van het primaire zendingswerk in Bunggu en Mada' van de Gereja Toraja Mamasa (GTM);

Venda:

5. opnieuw goedkeuring te verlenen aan het voornemen om de bestaande relatie met de kerken van de synode Soutpansberg in stand te houden en op behoedzame wijze ook een relatie op te bouwen met andere (Venda)kerken om zendingswerk te ondersteunen;
6. goedkeuring te verlenen aan het voornemen om in goed overleg met deputaten correspondentie buitenlandse kerken goede relaties te onderhouden zowel met de algemene synode van de GKSA als met de synode Soutpansberg – en bij beiden te blijven aandringen op pogingen de kerkelijke verdeeldheid te overwinnen;

KwaNdebele:

7. opnieuw goedkeuring te verlenen aan het voornemen de reorganisatie van de kerken van KwaNdebele te ondersteunen, met prioriteit voor het vormen van zelfstandige kerken en steun voor het beroepen van eigen predikanten;
8. goedkeuring te verlenen aan de sluiting van de Mukhanyo Bible School per 23 november 2013;
9. goedkeuring te verlenen aan de overdracht van het terrein en de gebouwen van het Mukhanyo Theological College en aan de voorwaarden waaronder dit in juli 2012 is geschied;

Botswana:

10. opnieuw goedkeuring te verlenen aan het voornemen om de opbouw van het kerkelijke leven van de RCB in een breder verband dan voorheen te ondersteunen met name door hulp te verlenen bij het bekostigen van de salarissen van de nieuwe predikanten en hun begeleider;
11. goedkeuring te verlenen aan de verzelfstandiging van het vertaalteam te D'kar, waarbij de taak van br. H. Visser verschuift van leider naar begeleider van het team en naar vertaalconsulent in de omgeving van zijn huidige werkplek;

Mozambique:

12. opnieuw goedkeuring te verlenen aan de voortzetting van de steun aan InForTeM, dat zowel het decentrale (ETE) als het centrale onderwijswerk (EBOM) behartigt;

Thailand:

13. opnieuw goedkeuring te verlenen aan de ondersteuning van het zendingswerk in Isaan, in goed overleg met de zendende kerk(en) en met OMF;
14. goedkeuring te verlenen aan de voorgenomen benoeming van drs. W.M. den Hertog als zendingswerker in Isaan;

Burundi:

15. opnieuw goedkeuring te verlenen aan voortgezette assistente aan de Église Protestante Réformée du Burundi;

⁶⁴ Versteeg, a.w. p. 30

Siberië:

16. opnieuw goedkeuring te verlenen aan de ondersteuning van het zendingswerk van de Russische onafhankelijke baptisten kerken in Tajmyr, Siberië in goed overleg met Friedensstimme Nederland;

IFES:

17. goedkeuring te verlenen aan de wijze waarop zendingsdeputaten de wens van de synode van 2010 om het werk onder buitenlandse studenten in Nederland te blijven steunen heeft uitgevoerd;
18. goedkeuring te verlenen aan het voornemen deze steun in de komende periode te continueren;

en verder:

19. goedkeuring te verlenen aan de begrotingen voor de jaren 2014, 2015 en 2016 (bijlage).

H. Korving, voorzitter

C.C. den Hertog, secretaris

Bijlage

Financiën

Toelichting op de begroting 2014-2016

Algemeen

Het financiële beleid van deputaten zending heeft in de afgelopen synodeperiode aan haar doelstelling beantwoord.

De opgebouwde reservering voor 'nieuwe zendingsactiviteiten' kwam op meerdere manieren van pas, met name in Burundi. En nieuw gebied met nieuwe contacten waarbij de relatie met de Eglise Protestante Reformé du Burundi (E.P.R.B.) extra aandacht en financiën vergde.

Door de synode van 2010 werd aan deputaten gevraagd om IFES-Nederland financieel te ondersteunen en aandacht te geven aan zending in Europa. Deze wensen van de synode stegen boven de ingediende begroting uit. De bijdragen aan Ifes Nederland konden uit de voorziening 'nieuwe zendingsactiviteiten' bekostigd worden.

De doordenking van de wijze waarop deputaten zending in Europa zouden kunnen werken vergde veel tijd. Voor het geval dat deputaten tot omliggende activiteiten in Europa overgaan, is in deze begroting daarvoor een bedrag van € 30.000,- opgenomen, onder de benaming 'nieuwe missionaire ontwikkelingen'.

De ambitie van deputaten om tot drie zendingswerkers in Thailand te komen, is voor de komende drie jaar teruggeschroefd tot twee werkers. De beperkte reacties op de wervingsactiviteiten van deputaten voor Thailand noopt tot voorzichtigheid.

De toelichting op de begroting beperkt zich tot opvallende en in het oog lopende veranderingen. De beleidsmatige zaken en andere actuele wijzigingen komen elders in dit rapport aan de orde.

Baten

- a. Voor de uitvoering van deze begroting is de oorspronkelijke omslag van €11,20 nodig.
- b. Te verwachten inkomsten van twee thuisfrontcommissies voor Thailand.
- c. Overige inkomstenraming op basis van voorgaande jaren.

Lasten

Per zendingsgebied een korte toelichting in volgorde van de begroting.

Indonesië

Na afronding van de werkzaamheden van dr. C.W. Buijs zal de begeleiding vanuit Nederland door regelmatig werkbezoek plaats vinden. Het primaire zendingswerk in Bunggu wordt door de plaatselijke predikanten in de Geraja Toraja Mamasa (GTM) met kracht voortgezet. De financiële bemoeienis van deputaten wordt voorzichtig afgebouwd.

Zuid-Afrika

Venda

De voorziene afbouw van terreinkosten voor de Nevefmagemeenten zal zich langzamer en daarom over een langere periode uitstrekken dan eerder voorzien.

De betrokkenheid bij het onderwijs en de kadervorming aan de Iyani Bijbelschool blijft onverminderd van kracht.

Voor de projecten in de Vendagemeenten blijft een beperkte voorziening noodzakelijk.

KwaNdebele GKK

De huidige steun aan gemeenten en predikanten blijft voor een geordend kerkelijk leven noodzakelijk. Groeiend zelfbewustzijn zal op termijn tot een grotere financieringsdeelname uit eigen geleerden leiden.

Mukhanyo MTC

Een inflatiecorrectie wordt op de studietoelagen toegepast.

Mukhanyo MBS

Een beperkt budget voor de definitieve afwikkeling en beëindiging van de werkzaamheden van de Bijbelschool in 2014.

Botswana

Na de succesvolle afronding van de vertaling van het N.T. gaan de vertaalwerkzaamheden van het vertaalteam voor het O.T. gestaag voort.

Een hergroepering en aanvulling van terreinkosten voor twee predikanten met hun gemeenten van de Reformed Church Botswana (RCB) leidt tot een budget verhoging.

Te verwachten projecten vragen om een voorziening.

Mozambique

Zowel de Bijbelschool (EBOM) als de overdracht van Bijbelkennis (ETE) in de provincie Zambesi in samenwerking met Trans World Radio (TWR) hebben blijvende ondersteuning van deputaten nodig. De cultuur en de mogelijkheden in Mozambique om daar zelf geld voor op te brengen zijn zeer beperkt. Begeleidingskosten voor management en boekhouding van de in dienst van zending zijnde pastores worden onder de post consultancykosten begroot.

Thailand-Isaan

Voor de begrotingsperiode 2014-2016 zijn twee zendingswerkers voorzien.

De fam. J. van Eeken bevindt zich reeds in Thailand.

De fam. W.M. den Hertog uit Rozenburg zal zich door middel van studie aan het Redcliffe College in Gloucester U.K. voorbereiden op uitzending naar Thailand in 2014.

Burundi

Reiskosten van Nederlandse docenten en studiemateriaal voor (na)scholing alsmede studiebeurzen zijn de belangrijkste uitgaven.

Siberië

Verhoging van de uitgaven met een gering percentage voor inflatie.

*Overige projecten**Missionaire diaconale werkers*

Vangnetconstructie te gebruiken bij calamiteiten.

TUA

Bijdrage ten behoeve van de missionaire studie van ds. J. van 't Spijker.

IFES Nederland

Zie hiervoor de inleiding 'algemeen' van deze toelichting.

Nieuwe missionaire ontwikkelingen

Zie eveneens de inleiding 'algemeen' van deze toelichting.

Kosten Nederland

De te verwachte personeels-, huisvestings- en bureaunkosten zullen niet of nauwelijks afwijken.

Zowel de kosten uit eigen fondsenwerving als de beheer- en administratiekosten zijn in lijn met vergelijkbare kerkelijke organisaties.

Begroting Buitenlandse zending 2014-2016	resultaat 2012	begroting 2013	begroting 2014	begroting 2015	begroting 2016
<i>Berekening omslag:</i>					
aantal leden		74.000			
omslagbedrag (afgesproken)		8			
totale omslag 2010-2013		592.000			
omslagbedrag (beloofd)			11,2		
totale omslag 2014-2016			828.800		
Inkomsten					
Bijdragen kerken	604.093	828.800	828.800	828.800	828.800
Ontvangen giften	88.433	PM	40.000	42.500	45.000
Overige inkomsten	112.818	114.250	80.000	85.000	90.000
Resultaat Doorgeven	26.517	18.000	25.000	25.000	25.000
Intrest, dividenden en koersresultaat	114.452	75.000	75.000	75.000	75.000
Legaten	245.017	150.000	150.000	150.000	150.000
bijdragen t/c	20.000	60.000	40.000	40.000	40.000
Totaal	1.211.330	1.246.050	1.238.800	1.246.300	1.253.800
Uitgaven					
Kosten buitenland, incl. werkers					
Indonesië	101.456	58.500	59.000	62.000	65.000
Venda	62.958	89.500	84.500	87.500	91.000
KwaNdebele	96.195	106.500	99.000	101.500	104.000
Mukhanyo MTC	15.000	26.000	19.000	21.500	24.000
Mukhanyo MBS	46.980	30.800	5.000	0	0
Botswana	222.251	176.000	201.500	212.000	216.500
Mozambique	198.835	157.500	149.500	155.500	161.500
Missionaire diaconale werkers	0	7.500	7.500	7.500	7.500

Siberië, Tajmyr	85.012	85.000	85.000	88.000	91.000
Thailand-Isaan	57.769	160.000	100.000	100.000	100.000
Burundi	27.025	20.000	35.000	37.500	40.000
TUA			17.500	17.500	17.500
IFES-Nederland	0	0	24.000	24.000	24.000
Nieuwe missionaire ontwikkelingen	189.600		30.000	30.000	30.000
Totaal 1	1.103.081	917.300	916.500	944.500	972.000
Kosten Nederland					
Personeelskosten	162.175	179.500	175.000	178.000	182.500
Kosten Dienstenbureau AZ	50.130	50.000	52.500	52.500	52.500
Huisvestingskosten	17488	24.500	20.000	20.000	20.000
Overige kosten	49.109	61.400	52.100	52.100	52.100
Totaal 2	278.902	315.400	299.600	302.600	307.100
Totaal 1+ 2	1.381.983	1.232.700	1.216.100	1.247.100	1.279.100
Resultaat voor buitengewone posten	-170.653				
Buitengewone lasten en baten	-5.767				
saldo	-176.420	13.350	22.700	-800	-25.300

BIJLAGE 52

Artikel 120

Rapport 5 van commissie 2 inzake het rapport van deputaten buitenlandse zending

Inleiding

Met grote waardering heeft uw commissie kennisgenomen van het rapport van deputaten buitenlandse zending. In paragraaf 12.2.2.4 van hun rapport maken deputaten melding van een gezamenlijk voorstel met andere deputaatschappen over extra ondersteuning van zendingsgemeenten in Nederland. Uw commissie gaat daar in een afzonderlijk rapport op in.

Het stemt tot dankbaarheid dat het werk van deputaten goede voortgang heeft gekregen. Het rapport van deputaten laat met vele voorbeelden zien hoe het Woord van God tot in verre landen verkondigd wordt tot eer van Zijn Naam en tot heil van zondaren. Het is bemoedigend om te zien dat plaatselijke gemeenten van ons kerkverband positief reageren op de projectmatige werkwijze van deputaten. Meer dan voorheen was er in de afgelopen periode een doorgroei te zien van dochterkerken op de zendingsvelden naar volwassenheid. Het zendingssteam, ds. A. Hilbers, ds. G. Drayer, zr. M. Blankenstijn, zr. S.A.G. van Heiningen en zr. W.E. Ruizendaal-van Diermen, heeft met zegen het vele werk kunnen doen dat op hen afkwam. Uw commissie vermeldt dat met dankbaarheid.

In paragraaf 12.1 vermelden deputaten hoogte- en dieptepunten in de achterliggende intersynodale periode uit het leven van broeders en zusters die een bijzondere band met het werk van de zending hebben. Met dankbaarheid en met ontroering heeft uw commissie daar kennis van genomen. Slechts op een paar situaties gaat uw commissie nader in. Voor het overige sluit uw commissie zich van harte aan bij wat deputaten hierover geschreven hebben.

Na achttien jaar zendingswerk keerde eind 2010 de fam. J.C. Wessels uit Botswana terug naar Nederland. Deputaten geven in hun rapport een overzicht van het vele werk waarin zowel dominee Wessels als zijn vrouw actief zijn geweest. Uw commissie heeft er met instemming en waardering kennis van genomen. Ds. Wessels is door de gemeente Veenendaal-Bethel beroepen naar art. 6 K.O. om te werken als directeur van de Evangelische Alliantie.

In 2011 keerde de fam. G. Vos terug uit Mozambique, waar zij zes jaar in dienst van de zending gewerkt heeft, met name in het ondersteunen en uitbouwen van het theologische onderwijs aan plaatselijke voorgangers. Evenals deputaten, is ook uw commissie dankbaar voor het werk dat ds. Vos verricht heeft. Helaas heeft hij nog geen beroep vanuit de kerken ontvangen.

Per 1 januari 2012 is ds. C.W. Bujs met emeritaat gegaan. Deputaten melden dat ds. Bujs zich tot eind 2013 nog beschikbaar heeft gesteld om voorkomende werkzaamheden op Sulawesi uit te voeren. Uw commissie proeft daarin de blijvende betrokkenheid van ds. Bujs bij het werk van de zending, ook na zijn emeritering. Met respect voor zijn inzet en met dankbaarheid aan de Koning van de Kerk ziet uw commissie terug op het zendingswerk dat ds. Bujs gedurende vele jaren heeft gedaan in Indonesië en in Zuid-Afrika. Deputaten maken melding van de ziekte die zich in 2009 bij Bijbelvertaler en zendingswerker br. H. Visser heeft geopenbaard. Na medische behandeling heeft br. Visser zijn werkzaamheden weer kunnen hervatten. Uw commissie heeft daar met dankbaarheid kennis van genomen. Verder is uw commissie duidelijk geworden dat deputaten in regelmatig contact staan met fam. H. Visser om niet alleen in het werk maar ook in de persoonlijke omstandigheden hartelijk mee te leven.

Bezinning

Het zendingswerk heeft in de loop van de jaren gaandeweg een ander accent gekregen. Lag vroeger de nadruk vooral op het uitzenden van zendingelingen naar gebieden waar het evangelie nog nooit geklonken had, tegenwoordig ligt het accent meer op samenwerking met plaatselijke kerken in het buitenland om hun primaire zendingswerk te ondersteunen. Zo worden nog steeds onbereikte stammen en volken bereikt met de boodschap van verlossing door Jezus Christus. Maar er is ook toenemende aandacht voor de opbouw

van het kerkelijke leven in gebieden waar jonge kerken nog verder doorgroeien naar zelfstandigheid. Vanuit de zendingsgebieden blijft de vraag naar ondersteuning aanhouden. Uw commissie heeft in gesprek met deputaten gemerkt dat de huidige manier van werken goede mogelijkheden biedt om op reeds bestaande en op nieuwe zendingssterreinen actief te zijn.

In nauwe aansluiting aan de beleidsnota die deputaten uw vergadering van 2001 aangeboden hebben (Acta GS 2001, p. 461-473), is nu een nieuwe nota opgesteld en in het rapport van deputaten opgenomen. Uw commissie heeft geconstateerd dat de huidige nota de bestaande theologische uitgangspunten heeft overgenomen. Aanvullingen zijn toegevoegd om de laatste ontwikkelingen recht te doen. Er is nu een uitgebreider historisch overzicht (paragraaf 5), meer gestructureerde aandacht voor wederkerigheid (paragraaf 6), een geheel nieuwe paragraaf over Europa als zendingsgebied (paragraaf 7), de inzet van mensen en middelen (paragraaf 8) en een kort overzicht van de beleidslijnen (paragraaf 9). Uw commissie is blij met deze beleidsnota en ziet die als een bruikbaar uitgangspunt voor het beleid van deputaten in de komende jaren.

Wederkerigheid

Met nadruk vragen deputaten in paragraaf 6 aandacht voor het begrip *wederkerigheid* in het werk van de zending. Uw commissie acht dat terecht. Meer dan voorheen is er oog voor dat zendende kerken niet alleen 'iets brengen' op de zendingsgebieden, maar dat wij als kerken ook 'iets terugontvangen' (zie paragraaf 6.8). Zo ontstaat een leerzame en bemoedigende dialoog tussen moederkerk en dochterkerk. Het maakt duidelijk dat de tijd van *overplanten* van kerken en kerkelijke structuren voorbij is. Dochterkerken in het buitenland maken hun eigen ontwikkelingen door – en soms ligt dat niet helemaal in lijn met wat in de moederkerken gebruikelijk is. Daarmee op een goede manier om te gaan, is een leerproces. Deputaten gaan daar zorgvuldig mee om en uw commissie is er blij mee te constateren dat de kaders van Schrift en belijdenis hierin leidend zijn.

Dienstbaar aan velen

Meer dan voorheen zijn kerken met een andere signatuur dan de gereformeerde binnen het gezichtsveld van het zendingswerk gekomen. Er ontstonden daardoor openingen om via onderwijs het gereformeerde gedachtegoed over te brengen. Een goed voorbeeld daarvan is het *Mukhanyo Theological College* (zie paragraaf 11.3) waar studenten van zeer uiteenlopende achtergronden theologisch onderwijs ontvangen. Deputaten beseffen dat er grenzen zijn om vanuit de eigen gereformeerde overtuiging anderen van dienst te zijn. In paragraaf 6.2 en 6.3 van hun rapport leggen zij daar verantwoording van af. Uw commissie staat er van harte achter dat de gelegenheid om gereformeerd (Bijbel)onderwijs aan niet-gereformeerde christenen niet veronachtzaamd dient te worden.

Europa

Steeds nadrukkelijker komt het continent Europa in beeld als zendingssterrein. De vorige synode gaf deputaten de opdracht bij het zoeken naar nieuwe zendingsgebieden of missionaire projecten zich *'in de toekomst nadrukkelijker ook op Europa te oriënteren'* (Acta GS 2010, p. 140 e.v.). Op diezelfde synode van 2010 was besloten zendingswerk in twee nieuwe gebieden te beginnen, n.l. in Burundi en in Thailand. Deputaten hebben daar naar het oordeel van uw commissie met voortvarendheid aan gewerkt. Maar daarnaast zijn deputaten op dit moment niet op zoek naar nieuwe zendingsgebieden. Om die reden is er nog niet gekeken naar een mogelijk Europees zendingssterrein.

Als het gaat over Europa wijzen deputaten er terecht op dat zending in Europa anders is dan op continenten waar het christendom nog niet eerder grote invloed heeft gehad (zie paragraaf 7). Dit vraagt om nadere bezinning. Bij deputaten evangelisatie is veel deskundigheid aanwezig op het punt van het benaderen van mensen in de moderne westerse samenleving. Ongetwijfeld kunnen deputaten evangelisatie op dit terrein veel betekenen voor deputaten zending. Daarom is goede samenwerking met deputaten evangelisatie onontbeerlijk bij missionaire activiteiten in Europa. Het rapport maakt er melding van dat er al een eerste gezamenlijke bezinning is opgestart tussen beide deputaatschappen. Praktisch betekent dit dat in de huidige situatie de mogelijkheden van deputaten nog beperkt zijn tot het incidentele ondersteunen van missionaire projecten in Europa. Het lijkt uw commissie een goede zaak dat het beleid met betrekking tot Europa verder ontwikkeld gaat worden.

In de besprekingen – ook met uw commissie - is een en andermaal naar voren gekomen dat noch deputaten zending, noch diaconaat, noch evangelisatie beschikken over een volledig overzicht van de missionaire en diaconale activiteiten die vanuit onze kerken in Europa worden ondernomen. Het lijkt zendingsdeputaten van grote betekenis eerst te proberen tot een dergelijk overzicht te komen. Daarom zouden zij een opdracht in die richting verwelkomen. Uw commissie stemt daar van harte mee in.

IFES

De generale synode van 2010 besloot deputaten op te dragen om naar mogelijkheden te zoeken het werk van IFES opnieuw te ondersteunen. Deputaten hebben aan die opdracht voldaan door contact te zoeken met IFES-Nederland en hun werk onder buitenlandse studenten in Nederland te ondersteunen. Uw commissie is daar blij mee omdat de verbreiding van Gods Woord onder de doelgroep van grote strategisch betekenis is: buitenlandse studenten worden in Nederland toegerust om in hun eigen land evangelieverkondigers en misschien zelfs (huis)kerkplanters te worden.

Zendingsterreinen

Met waardering heeft uw commissie gezien dat in hun rapportage over de zendingsgebieden deputaten steeds de in paragraaf 9 geformuleerde beleidslijnen in het oog houden. Zo ontstaat een vergelijkend overzicht van het werk met daarin steeds dezelfde aandachtspunten. Uw commissie acht dat verhelderend en waardevol.

Deputaten doen voorstellen met betrekking tot de zendingsgebieden in Indonesië, Venda, KwaNdebele, Botswana, Mozambique, Thailand, Burundi en Siberië. Met deputaten is uw commissie dankbaar dat de arbeid in Gods koninkrijk in deze gebieden goede voortgang mocht vinden. Met grote waardering heeft uw commissie kennisgenomen van het vele en veelkleurige werk van de zendingswerkers ter plaatse. Uw commissie ondersteunt de voorstellen die deputaten doen met betrekking tot deze zendingsgebieden.

Werklast en zichtbaarheid in de plaatselijke kerken

Er zijn acht zendingsgebieden waar deputaten rechtstreeks bij betrokken zijn. Daarnaast onderhouden zij vele contacten met broeders en zusters die als mdw-er uitgezonden zijn. Het zendingsteam werkt naar de mening van uw commissie goed samen met het deputaatschap. De herschikking van het aantal dsc's heeft te maken met het afronden van eerdere taken. Het werken met dsc's blijkt efficiënt te verlopen wat mede te danken is aan de goede onderlinge communicatie in het deputaatschap en met het zendingsteam. Met andere deputaatschappen (met name diaconaat) wordt goed samengewerkt. Uw commissie is ervan overtuigd dat de huidige omvang van het deputaatschap toereikend is voor het werk. Uitbreiding of inkrimping is niet aan de orde.

Het werk van deputaten wordt in zijn volle breedte op verschillende manieren onder de aandacht gebracht van de plaatselijke gemeenten. Zo worden zendingswerkers uitgenodigd voor (s)preekbeurten wanneer zij met verlof in Nederland zijn, de zendingsconsulent en bureausecretaris gaan voor in de kerken en zij worden gevraagd op classicale zendingsdagen en het blad *Doorgeven* laat zien wat er op de zendingsvelden gebeurt. Ook via internet en e-mail wordt zendingsnieuws verspreid (zie paragraaf 10.5).

Uw commissie stelt voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. goedkeuring te geven aan 'Zolang het dag is', de Beleidsnota 2013;

en ten aanzien van de bestaande terreinen:

Indonesië

4. opnieuw goedkeuring te geven aan de voorgenomen verdere ondersteuning op projectbasis van onderwijsprojecten en van het primaire zendingswerk in Bunggu en Mada' van de Gereja Toraja Mamasa (GTM);

Venda

5. opnieuw goedkeuring te verlenen aan het voornemen om de bestaande relatie met de kerken van de synode Soutpansberg in stand te houden en op behoorlijke wijze ook een relatie op te bouwen met andere (Venda)kerken om zendingswerk te ondersteunen;
6. goedkeuring te verlenen aan het voornemen om in goed overleg met deputaten correspondentie buitenlandse kerken goede relaties te onderhouden zowel met de algemene synode van de GKSA als met de synode Soutpansberg – en bij beiden te blijven aandringen op pogingen de kerkelijke verdeeldheid te overwinnen;

KwaNdebele

7. opnieuw goedkeuring te verlenen aan het voornemen de reorganisatie van de kerken van KwaNdebele te ondersteunen, met prioriteit voor het vormen van zelfstandige kerken en steun voor het beroepen van eigen predikanten;
8. goedkeuring te verlenen aan de sluiting van de Mukhanyo Bible School per 23 november 2013;
9. goedkeuring te verlenen aan de overdracht van het terrein en de gebouwen van het Mukhanyo Theological College en aan de voorwaarden waaronder dit in juli 2012 is geschied;

Botswana

10. opnieuw goedkeuring te verlenen aan het voornemen om de opbouw van het kerkelijke leven van de RCB in een breder verband dan voorheen te ondersteunen met name door hulp te verlenen bij het bekostigen van de salarissen van de nieuwe predikanten en hun begeleider;
11. goedkeuring te verlenen aan de verzelfstandiging van het vertaalteam te D'kar, waarbij de taak van br. H. Visser verschuift van leider naar begeleider van het team en naar vertaalconsulent in de omgeving van zijn huidige werkplek;

Mozambique

12. opnieuw goedkeuring te verlenen aan de voortzetting van de steun aan InForTeM, dat zowel het decentrale (ETE) als het centrale onderwijswerk (EBOM) behartigt;

Thailand

13. opnieuw goedkeuring te verlenen aan de ondersteuning van het zendingswerk in Isaan, in goed overleg met de zendende kerk(en) en met OMF;
14. goedkeuring te verlenen aan de voorgenomen benoeming van drs. W.M. den Hertog als zendingswerker in Isaan;

Burundi

15. opnieuw goedkeuring te verlenen aan voortgezette assistentie aan de Église Protestante Réformée du Burundi;

Siberië

16. opnieuw goedkeuring te verlenen aan de ondersteuning van het zendingswerk van de Russische onafhankelijke baptisten kerken in Tajmyr, Siberië in goed overleg met Friedensstimme Nederland;

IFES

17. goedkeuring te verlenen aan de wijze waarop zendingsdeputaten de wens van de synode van 2010 om het werk onder buitenlandse studenten in Nederland te blijven steunen heeft uitgevoerd;
18. goedkeuring te verlenen aan het voornemen deze steun in de komende periode te continueren;

Europa

19. a. in samenwerking met deputaten evangelisatie zich te bezinnen op de specifieke aanpak van zending in Europa en vervolgens deze bezinning in beleid om te zetten;
- b. in samenwerking met deputaten evangelisatie nader beleid te ontwikkelen om missionaire projecten van gereformeerde kerken in Europa op incidentele basis te ondersteunen.
20. in overleg met deputaten evangelisatie en diaconaat in de kerken een enquête te houden met als doel te inventariseren op elke wijze de kerken al betrokken zijn bij plaatselijke dan wel landelijke (mogelijk interkerkelijke) missionaire of diaconale initiatieven in Europa buiten de grenzen van Nederland en België;
21. hierover te rapporteren aan de generale synode van 2016.

J.W. van Pelt, rapporteur

BIJLAGE 53

Artikel 124

Rapport van deputaten geestelijke verzorging van de varenden

1. Deputaatschap

1.1. Samenstelling

1.1.1. Door de generale synode van 2010 zijn (her)benoemd:

ds. W.W. Nijdam, Ruysdaellaan 17, 2951 PM Alblasserdam, 078- 6918224, famnijdam@hotmail.com, voorzitter; ds. W.M. den Hertog, Laan van Nieuw Rozenburg 1, 3181 VC Rozenburg, 0181-215995, wilkedenhertog@hetnet.nl, secretaris; br. J. Mauritz, Cort van der Lindenlaan 11, 1412 BW Naarden, 06-52496126, j.mauritz@dnb.nl, penningmeester; br. T.E. Bor. Broeder Bor was tevens adviseur Zeevaart; br. R.J.B. Oosterlee; ds. N. Ribbers.

1.1.2. Predikant voor de varenden

ds. H. van der Ham, Stooplaan 26, 3311 DM Dordrecht, 078-6138280, 06-53596380, hvdham@filternet.nl.

1.1.3. Moderamen

Ds. W.W. Nijdam, voorzitter; ds. W.M. den Hertog, secretaris; br. J. Mauritz, penningmeester

1.1.4. Varende ouderlingen en adviseurs

Op voordracht van deputaten is door de gemeente Dordrecht-Centrum tot varend ouderling bevestigd: br. Joh. Romijn, ms. 'Insula', p/a Admiraal de Ruyterstraat 9, 3354 XA Papendrecht, a/b NL: 06-53533624, insula@shipmail.nl.

Broeder Bonninga, die niet werd herbenoemd aangezien zijn termijn verstreken was, hebben we gevraagd adviseur te worden van ons deputaatschap. Dit in verband met de situatie beschreven in 1.1.5. Hij heeft hiermee ingestemd.

A. Bonninga, Simon Vestdijk-erf 51, 3315 CR Dordrecht, 078- 6163834, a.bonninga@hetnet.nl, adviseur

1.1.5. Overleden en vertrokken

Op deze plek willen we allereerst ingaan op de vele veranderingen, die ons deputaatschap troffen met name door overlijden. Broeder T.E. Bor werd door de vorige synode herbenoemd, maar overleed op 2 maart 2011. Ds. J.H. van Dijk had afscheid genomen van ons deputaatschap in 2010, hij overleed op 20 juli 2011. Br. D. Blokzijl had als varend ouderling afscheid van ons deputaatschap genomen in 2010, hij verdrinkte op 4 juni 2012. Ds. N. Ribbers was door de synode van 2010 benoemd tot deputaat, hij overleed op 3 september 2012. Daarnaast was br. R.J.B. Oosterlee door de vorige synode benoemd, maar hij ging over tot een ander kerkverband en liet daardoor een vacante plaats achter in ons deputaatschap. Al met al zien wij terug op bewogen jaren, die ons als deputaatschap sterk bepaald hebben bij de broosheid van ons leven.

1.1.6. Zendende kerk

Br. Joh. Romijn is lid van de gemeente Dordrecht-Centrum, de gemeente waaraan ds. Van der Ham is verbonden, en bezoekt de vergaderingen van het deputaatschap daardoor tevens als gedelegeerde namens de kerkenraad van Dordrecht.

De werkverslagen van ds. Van der Ham staan ook op de agenda van de vergaderingen van de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Dordrecht-Centrum.

2. Vergaderingen

2.1. Plenaire Vergaderingen

In de verslagperiode vergaderden we als deputaatschap tien maal.

De plenaire vergaderingen worden steeds vooraf gegaan door een vergadering van de pastorale commissie. De vergaderingen vinden bijna altijd plaats in de 'Krooswijkhof' te Dordrecht. Aan de vergaderingen wordt deelgenomen door de leden van het deputaatschap, de predikant voor de varenden, de varende ouderling, de adviseur en de gedeputeerde namens de kerkenraad van Dordrecht-Centrum.

2.2. Pastorale commissie

2.2.1. Samenstelling en taak

De pastorale commissie bestaat uit de varende ouderling J. Romijn en de predikanten W.M. den Hertog, W.W. Nijdam en H. van der Ham. De predikant voor de varenden wordt vooral bijgestaan door deze commissie.

De kerkenraden worden verzocht namen en adressen van varende leden door te geven aan deputaten, maar daarnaast ook zelf zoveel mogelijk contact te onderhouden met varende leden van hun gemeente, zowel met hen die in de binnenvaart werkzaam zijn, als de zeevarenden die meermaals voor maritieme werkzaamheden langdurig in het buitenland verblijven.

2.2.2. Adresbestand

De Christelijke Gereformeerde Kerken tellen per 1 januari 2013 345 varende leden op 82 schepen. Hun gegevens (naam, gezinsleden, geboortedata, doop/belijdend lid, naam v/h schip, postadres, diverse telefoonnummers, emailadres, en de gemeente waaronder ze ressorteren) staan bijeen in de 'Gids voor de varenden.'

In die gids staan tevens allerlei andere belangrijke adressen (contactpersonen, internaten, kerkdiensten in het buitenland, enz.) ten dienste van varende kerkleden en degenen die hen pastorale zorg verlenen.

In de vergaderingen van de pastorale commissie wordt extra aandacht besteed aan de adressen waarvan bekend is dat men zorgen heeft. Deze adressen worden door de predikant voor de varenden of door de varende ouderling bezocht. Het pastorale werk gebeurt zo nodig in overleg met de kerk waaronder de varende leden ressorteren.

Mutaties in het adresbestand worden opgenomen in het kwartaalperiodiek 'Kompas' en dan ook

verwerkt in de 'Gids voor de varenden.' Deze gids is onder alle varenden, kerkenraden en contactpersonen verspreid.

2.2.3. *Contactpersonen*

Op een aantal plaatsen fungeren contactpersonen. Zij kunnen (telefonisch) worden benaderd door schippers als zij in de buurt van de betreffende kerk de zondag doorbrengen. In enkele plaatsen brengen de contactpersonen (met meer of minder regelmaat en soms in interkerkelijk verband) in het weekend bezoeken aan de in de haven liggende schepen om schippers actief uit te nodigen voor de kerkdiensten. Ook wordt er soms christelijke lectuur verspreid. De contactpersonen staan ondermeer vermeld in de 'Gids voor de varenden'.

2.2.4. *Varende ouderling (tevens adviseur binnenvaart)*

Het werkterrein van br. Joh. Romijn omvat de Nederlandse en Duitse wateren. Hij zoekt contact te leggen met de varenden uit onze kerken en daarbuiten.

2.3. *Contactdag*

In de verslagperiode is tweemaal een contactdag belegd te Dordrecht, waarbij alle schippers en regionale contactpersonen welkom zijn.

Op zaterdag 9 oktober 2010 hield dhr. J. Veldman (een deskundige uit de kring van de CBOB) een inleiding over 'Mijn naaste en ik in de economische crisis.' Er heerste een goede sfeer en een heel zinvolle gedachtewisseling vond plaats.

Op zaterdag 17 maart 2012 heeft dhr. H. Bor (die vele jaren contact onderhield met schippers) gesproken over 'Pastoraat in crisistijd.' Er volgde een levendige bespreking. De opkomst was redelijk goed. De schippers waarderen deze dagen; ze spreken daarvan.

3. *Predikant voor de varenden*

3.1. *Binnenvaart*

3.1.1. *Werkgebied*

De predikant voor de varenden heeft een uitgebreid werkgebied. In principe is hij beschikbaar voor alle christelijke gereformeerde schippers uit heel Nederland. Boordbezoeken brengt hij meestal in de regio Rotterdam/Dordrecht/Moerdijk. Speciale interkerkelijke kerkdiensten leidt hij regelmatig (tien keer per jaar) in Mannheim, Duisburg en Gent.

3.1.2. *Pastoraat*

Schippers hebben te lijden van de ernstige terugval die er gekomen is. De inkomsten halverden voor veel binnenvaartondernemers. Bovendien blijkt een forse overcapaciteit. In diverse sectoren van de binnenvaart is het heel zorgelijk.

De gasolie is duur. Voor schippers is er over het algemeen weinig vrucht; dat is mede te wijten aan de slechte situatie in de bouw en lagere Nederlandse industriële productie. Het ladingaanbod van veevoer is bij tijden eveneens gering.

Voor grote schepen is onvoldoende vracht te vinden. Vaak kunnen zij slechts een gedeelte van hun laadcapaciteit benutten. Schepen van duizend ton en kleiner krijgen ook al te maken met de slechte markt. De rentabiliteit van de binnenvaart staat onder grote druk; er wordt nauwelijks genoeg betaald om de directe kosten eruit te krijgen. De concurrentie is heftig. Het gevolg is persoonlijk leed. De stress, de moeite en problemen hebben hun impact. Kinderen voelen het aan.

Sommige schippers vragen geweldig veel van zichzelf. Dominee H. van der Ham en ouderling Joh. Romijn behartigen het pastoraat onder de schippers. Crispastoraat is een deel van het werk. Door de grote moeite is er extra behoefte aan pastorale hulp.

Meeleven is uitermate belangrijk - dicht bij de schipper staan. Het is voor de broeders en zusters bepaald niet eenvoudig. Diaconale hulp wordt geboden, waar dat wenselijk en mogelijk is.

Het komt ook regelmatig voor dat een schipper vraagt om praktische hulp, zoals een plaats voor een leerling/matros. Of een lift bijvoorbeeld (Mannheim - Utrecht).

Van tijd tot tijd is het nodig overheden of instanties te wijzen op de specifieke omstandigheden van de schippers en hun gezin. Getracht wordt te voorkomen dat broeders en zusters tussen wal en schip vallen. Ontmoetingen en gesprekken hebben plaats. Bij boordbezoek bevordert de predikant voor de geestelijke verzorging van de varenden het kerkelijk meeleven.

Voor de meeste schippers en hun gezin is het lang niet altijd mogelijk op zondag in de thuisgemeente de erediensten bij te wonen. Het trouw kerkelijk meeleven staat weleens onder druk. Hierdoor is het des te meer zinvol varenden op te zoeken. Zoveel mogelijk worden alle broeders en zusters bezocht.

In moeite en zorg is meegeleefd; bezoek rond het overlijden van een geliefde, huwelijk, bezoek na een bedrijfsongeval. Ook zijn er kraambezoeken gebracht.

Ziekenbezoeken hebben plaats, zowel op de schepen als in de ziekenhuizen.

Schippers zijn heel gewone, hardwerkende mensen, die dezelfde problemen hebben als mensen aan de wal, maar door de combinatie van werken en wonen aan boord is de impact van een ongeval, sterfgeval, ziekte, echtscheiding, faillissement of gedwongen bedrijfsbeëindiging vaak veel groter.

Getracht is te bemoedigen en geestelijk leiding te geven. Over Gods Woord wordt gesproken; ook over de persoonlijke verhouding tot de Heere, als het mogelijk is. En over de praktische invulling daarvan. Specifieke zaken die met het schipper-zijn samenhangen, ontvangen aandacht. Doorgaans blijkt een gesprek goed mogelijk - ook over heel wezenlijke zaken.

Vaak stellen schippers een christelijk tijdschrift op prijs. Voor jongens en meisjes is eveneens een mooi blad beschikbaar. Voor de jeugd is extra aandacht. Het volgen van catechisatie wordt duidelijk gestimuleerd. Enkele schippersinternaten ontvangen bezoek.

Regelmatig gaat ds. H. van der Ham voor in de dienst des Woords. Het is een grote verantwoordelijkheid het Woord van God te brengen; de boodschap is ontdekkend en vertroostend. Meer dan eens spreken schippers ervan dat de prediking voor hen tot zegen is. De Heere werkt door zijn Woord en Geest.

Donderdag 13 januari 2011 is in Duitsland bij de Loreley een zwavelzuurtanker gekapseisd. Deze ramp heeft

aan twee opvarenden het leven gekost. De Rijnvaart is ernstig gestremd; veel schippers zijn gedupeerd (2011). Meer dan 300 schepen in Bingen, Mainz en Mannheim konden weken niet varen. En dat terwijl veel schippers het toch al moeilijk hadden. Twee dagen is de predikant voor de varenden erheen geweest en heeft velen opgezocht en bemoedigd. Ook heeft hij een apart boekje met bemoedigende meditaties voor hen gemaakt. Het heeft dertig dagen geduurd voordat de vaarweg weer volledig vrij gegeven kon worden. Grote stremmingen en ongelukken komen vaker voor.

3.1.3. Mannheim

Iedere zondag zijn er vanuit het schipperspastoraat kerkdiensten in Mannheim en Duisburg. Vijf à zes keer per jaar gaat de predikant voor de varenden voor in Mannheim. Op zaterdag bezoekt hij daar zoveel mogelijk Nederlandse schippers. Boordbezoek is heel zinvol. Een aantal schippers is volledig geseculariseerd; dat doet pijn. Met hen wordt daarover doorgesproken. Ook zijn er varenden die zelden een normale kerkdienst meemaken en in Mannheim of Duisburg toch naar de kerk komen. In Mannheim worden de diensten gehouden in de Hafenkirche, Kirchenstrasse 13. Een Duitse organist Wolfgang Schostak begeleidt de zang. Het aantal bezoekers vertoont een stijgende lijn; het varieert tussen 6 en 35 per zondag. De bezoekers per zondag wisselen. De kerkgangers van vorige week zijn weer verder gevaren. Het bereik via de kerkdiensten is dan ook aanzienlijk groter dan de aantallen per zondag op het eerste gezicht zouden doen vermoeden: de diensten worden per jaar door mensen van 120 verschillende schepen bezocht. Ook jonge mensen komen. Afhankelijk van hun vaarschema komen meerderen regelmatig terug.

De ontmoetingen na de dienst zijn ook waardevol. Er wordt over de prediking gesproken en over het leven met de Heere. Pastorale contacten worden versterkt. De sfeer is goed; de tijd vliegt. Reacties stemmen tot dankbaarheid.

De Nederlandstalige diensten worden duidelijk gewaardeerd en de schippers geven royaal voor de dienst van de Heere. In Duisburg gaat ds. H. van der Ham meestal twee keer per jaar voor.

3.1.4. Overige werkzaamheden in de binnenvaart

Studie en bezinning vinden regelmatig plaats - over theologische literatuur en over het pastoraat.

Eenmaal heeft de predikant een dag en een nacht meegevaren. De praktijk is onmisbaar - het leven en werken aan boord van binnenuit leren kennen. Op diverse plaatsen heeft ds. Van der Ham verteld over het werk onder de varenden. In de regel is de belangstelling goed en worden betrokken vragen gesteld.

Met niet-kerkelijke schippers wordt eveneens gesproken. Meer dan eens vertellen zij van hun ervaringen met de kerk (of met christenen) in het verleden. Luisteren is heel belangrijk. Het Woord van de Heere wordt doorgegeven, waar dat mogelijk is.

Er zijn natuurlijk schippers met een heel andere achtergrond en levensvisie. Soms kan belangstelling voor het christelijk geloof gewekt worden.

Enkele honderden Filippino's werken in de binnenvaart, ook Slowaken, Tsjechen enzovoort. Voor hen hebben we lectuur en een Bijbel in hun eigen taal. Soms is een Filippino eenzaam.

Ds. Van der Ham beantwoordt vragen van jongeren op www.refweb.nl en plaatst meditaties op internet. Enkele belangrijke samenkomsten en conferenties over de binnenvaart zijn bijgewoond. De stichting 'Vrienden bibliotheek varenden' schenkt een flink aantal boeken voor de varenden. De GBS en de SEZ geven Bijbels en Evangelieën in diverse talen. Voor matrozen op binnenvaartschepen is er een complete Bijbel in hun eigen taal. Ook Bijbelse geschiedenissen (kinderbijbels) worden gewaardeerd.

De stichting 'Vrienden van Heidelberg en Dordrecht' biedt hulp als het gaat over boeken en evangelisatie-materiaal in het Duits.

3.2. Koopvaardijpastoraat

Er is de afgelopen jaren een ander veranderd in de wereld van de koopvaardij. Waren bijvoorbeeld de schepen vroeger 50 meter lang, nu zijn ze tot wel 300 meter lang. Waren er vroeger op een schip veertig bemanningsleden, nu zijn dat er nog maar twintig, vijftien of nog minder. Toch komen nog laakbare woon- en werksituaties aan boord voor.

Niet veranderd is het belang van scheepsbezoek.

Op een dag liggen aan de Moerdijk zeven à veertien zeeschepen. Meerdere blijven twee dagen. Lijnschepen zijn er naar Angola, naar Cuba, naar Noorwegen, naar het Verenigd Koninkrijk enzovoort. Eens in de zoveel weken zijn deze schepen er weer.

Aan de Moerdijk komen het laatste jaar niet alleen wat kleinere zeeschepen, maar ook meerdere heel grote schepen; de laatste om schroot te laden.

In de haven zijn in 2012 in totaal iets minder schepen gekomen dan in het voorgaande jaar. Per jaar zijn de aantallen:

Jaar	Zeeschepen	Binnenvaartschepen
2004	1518	7951
2005	1630	9260
2006	1660	9874
2007	1676	10643
2008	1806	10837
2009	1737	9621
2010	2007	11705
2011	2069	13804
2012	1973	12723

Het aantal overgeslagen tonnen in de zeevaart is toch nog toegenomen in 2012; in de binnenvaart is het aantal overgeslagen tonnen geslonken.

Opvarenden: Oost Europeanen varen vier tot zes maanden; Filippino's tien à twaalf maanden. De bemanning op een en hetzelfde schip bestaat uit zeevarenden uit soms wel zes verschillende landen en culturen.

Boordbezoek heeft als doel aandacht voor de zeevarenden (hoe het gaat aan boord, maar ook de vraag naar de thuissituatie en het welzijn), een uitnodiging tot bezoek aan het zeemanshuis, het brengen van christelijke lectuur. Eenzaamheid komt voor. Soms is iemand de enige christen aan boord. Op maandag en donderdag vindt boordbezoek plaats aan de Moerdijk, zowel op binnenvaart- als zeeschepen. Het koopvaardijwerk is pastoraal, diaconaal en evangelisatorisch van karakter. Goede gesprekken vinden plaats. Het scheepsbezoek wordt enorm gewaardeerd - het helpen waar geen helper is, de aandacht voor de gevaarlijke kanten van het beroep en voor de thuissituatie. Voor de kapitein is het bezoek van de predikant ook een uitlaatklep; het is een eenzame functie.

Er is ook veel diaconaal werk gedaan in samenwerking met de groep vrijwilligers: medicijnen halen, een zeeman naar een specialist brengen, geld voorschieten, geld wisselen, brieven posten, groente en fruit geven waar dat echt nodig is. In primaire levensbehoeften moet worden voorzien. Winterkleding is gegaan naar zeevarenden - soms gratis, soms voor één euro.

De varenden zijn ook 's avonds welkom in het zeemanshuis. Over belangstelling mogen we zeker niet klagen. De predikant is ook in het zeemanshuis beschikbaar voor pastorale ontmoetingen, crisispastoraat en zeevarenden met problemen. Deze mensen zijn elke keer weer blij en dankbaar dat we hen van dienst kunnen zijn en dat ze even van boord kunnen en in een vertrouwde omgeving naar huis kunnen bellen. Het bezoekersaantal staat op een goed peil. We hebben inmiddels drie gastenboeken met namen en impressies (dankwoorden, tekeningen etc.). Voor de zeevarenden is het waardevol dat ze in het zeemanshuis makkelijk contact kunnen hebben met hun vrouw en kinderen - via Skype.

Duizenden dvd's met meditaties (in een aantal talen) worden meegegeven aan de mensen (ook in andere havens)! Sinds vier jaar zijn diverse producten in het zeemanshuis te koop. Daar is belangstelling voor; Bijbels en Bijbelse geschiedenissen (in hun eigen taal) vinden hun weg.

Aan de Moerdijk helpen 18 vrijwilligers; zij besteden veel tijd en energie aan het koopvaardijwerk/zeemanshuis. Ze zorgen voor vervoer, maken een praatje en kunnen zich inleven in de wereld van de zeevarende. De vrijwilligers komen uit de kerken (PKN en Christelijke Gereformeerde Kerken).

Voor de tiende keer zijn kerstpakketten samengesteld - 85 stuks. Een aantal vrijwilligers werkt daaraan. Ieder jaar is het spannend hoeveel zeevarenden op 23, 24 december in de haven zijn. Doorgaans gaan de pakketten achter elkaar weg. De boodschap van Kerst is door gegeven, ieder jaar in een nieuwe brochure in diverse talen. Voor de kerstpakketten komen jaarlijks royale giften binnen.

Aandacht voor zieke zeelieden en voor crisissituaties blijft heel belangrijk. De Havendienst helpt met het doorgeven van de ligplaatsen van schepen, enzovoort. De directie van het Havenschap stelt het zeemanshuis ter beschikking - pro Deo.

3.2.1. Overige werkzaamheden zeevaart

Vier keer per jaar wordt een pastorale brief, een zogenaamde contactbrief, geschreven aan ongeveer zevenhonderd Nederlandse zeevarenden. Eén van de vier keer door ds. Van der Ham. Deze brief wordt ook vertaald in het Engels en Spaans. Ds. Van der Ham gaat ook weleens voor in de Koopvaardijherdenkingsdiensten die jaarlijks in november in Rotterdam, Amsterdam en Groningen worden belegd.

Met collega koopvaardijpredikanten zijn goede contacten.

3.2.2. Publiciteit

Elke drie maanden wordt een periodiek uitgegeven die de naam 'Kompas' draagt. In dit blad staan artikelen die betrekking hebben op zowel binnenvaart als zeevaart. Elk nummer opent met een meditatie geschreven door een van de predikanten binnen het deputaatschap.

De predikant voor de varenden schreef ondermeer over: De Geest der waarheid; De Heilige Geest brengt tot zekerheid; De Nederlandse Geloofsbelijdenis; Leiding nodig; De ark van Noach; Gerhard Tersteegen; Dagboek van ds. F. Bakker.

Radio- en tv-diensten vanuit de Christelijke Gereformeerde Kerken worden aangekondigd. Eveneens worden de kerstvieringen in verschillende aan het water gelegen gemeenten vermeld. De kerkenraden ontvangen Kompas ter informatie.

Voor diverse bladen (Scheepvaartkrant; Contact van wal en schip; Kerk op Dordt) zijn artikelen en meditaties geschreven. Interviews hebben gestaan op het CIP (Christelijk Informatie Platform) d.d. 16 november 2012 en in Kerk op Dordt (Jaargang 3, nr. 22).

4. De Nederlandse Zeemanscentrale

4.1 Algemeen

De Nederlandse zeemanscentrale (NZC) is de koepelorganisatie waar diverse organisaties binnen het koopvaardijpastoraat, zoals dat vanuit de kerken wordt vormgegeven, in samenwerken. De NZC is een stichting en heeft in de uitoefening van haar doelstelling de Bijbel als grondslag. Verder heeft de stichting als doel het behartigen en onderhouden van het geestelijke en sociale welzijn van zeevarenden, en voorts alles te doen hetgeen hiermee verband houdt, of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Het bestuur van de Stichting Nederlandse Zeemanscentrale wordt gevormd door:

- twee leden van de voormalige Vereniging Nederlandse Zeemanscentrale, c.q. de Stichting Van der Schalkfonds te Rotterdam;
- drie leden van de PKN;
- een lid te benoemen door deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
- een lid van de Stichting Diaconaal Havenproject Rotterdam;
- een lid van de Stichting Koopvaardijpastoraat Groningen;
- een lid van de Regionale Commissie Protestants Koopvaardijwerk Rijnmond;
- een lid van de Regionale Commissie Protestants Koopvaardijwerk IJmond.

De Nederlandse Zeemanscentrale houdt zich met tal van zaken bezig. Hieronder vindt u een overzicht.

4.2. Pastoraat

In de Nederlandse havens bezoeken predikanten en pastorale werkers de varenden.

4.3. Diaconaat

Voor Nederlandse zeevarenden is het niet altijd gemakkelijk om werk te vinden; ze zijn te duur in vergelijking

met buitenlands personeel. Een deel van de zeevarenden heeft zwaar maar interessant werk waar men redelijk tot goed voor wordt betaald. Aan de groep zeevarenden die tussen wal en schip terecht dreigt te komen, wordt diaconale hulp verleend.

4.4. Zeemanshuizen

De NZC steunt een aantal zeemanshuizen in Nederland en Indonesië. Deze zijn te vergelijken met de kerkelijke militaire tehuizen.

4.5. Kerkdiensten

In Rotterdam worden er wekelijks oecumenische vieringen gehouden in het zeemanshuis aan de Willemskade. Voor Nederlandse zeevarenden worden er jaarlijks koopvaardijdiensten gehouden. Deze worden in november gehouden. Een speciaal moment is de herdenking van de gevallen op zee. De diensten vinden plaats in de Eemshaven/Groningen, IJmuiden en Rotterdam.

4.6. Evangelisatie

De mensen die zich inzetten onder de paraplu van de Nederlandse Zeemanscentrale werken vanuit een christelijke achtergrond.

4.7. Belangenbehartiging

Bij de overheid en bedrijven worden heel wat besluiten genomen die van invloed zijn op het welzijn van zeevarenden. De Nederlandse Zeemanscentrale is in allerlei organen vertegenwoordigd om de belangen van zeevarenden te behartigen.

4.8. Sea TV

Door gebruik te maken van bewegende beelden, geluid, internet en de aan boord uit te delen dvd's wil de Nederlandse Zeemanscentrale zeevarenden en hun familieleden op een nieuwe manier bereiken. Er zijn 20.000 exemplaren beschikbaar. Ook ds. Van der Ham heeft meditaties geleverd voor deze dvd in diverse talen.

4.8.1. Comité Kerstfeest op Zee

Zeevarenden die met de Kerst aan boord van hun schip zijn, ontvangen van het comité Kerstfeest op Zee een kerstpakket.

4.8.2. Vereniging Maritiem Gezinscontact

De Vereniging Maritiem Gezinscontact is er voor en door familie van zeevarenden.

4.8.3. Stichting Pastoraat Werkers Overzee

De Nederlandse baggerindustrie heeft een eigen pastorale organisatie.

4.9. Stella Maris

Het Apostolaat ter Zee, Stella Maris, is de rooms-katholieke organisatie voor pastorale zorg voor zeevarenden.

4.10. International Christian Maritime Association

Overal ter wereld zijn christelijke organisaties actief voor het zeemanswelzijn. Een groot aantal daarvan werkt samen in de International Christian Maritime Association. Het secretariaat van de ICMA is gevestigd in Londen.

4.11. Buitenlandse missies in Nederlandse havens

In diverse Nederlandse havens zijn Finse, Noorse, Deense, Zweedse, Duitse of Britse zeemanskerken gevestigd.

4.12. Andere Nederlandse kerkelijke zeemanswelzijnsorganisaties

Andere kerkelijke zeemanswelzijnsorganisaties in Nederland zijn Lumen Maris en het Havenlicht.

4.13. Diepgang

Elk schip met een Nederlandse vlag ontvangt vier keer per jaar het tijdschrift Diepgang. Met een oplage van 2000 bereikt de NZC vele zeevarenden.

5. Begrotingen 2014 t/m 2016

Hieronder volgt een opstelling van de begroting voor de jaren 2014 t/m 2016.

Bij de omslagbepaling wordt uitgegaan van een ledental van 74.000.

	raming 2013 €	begroting 2014 €	begroting 2015 €	begroting 2016 €
Baten				
Omslag	85.100	85.100	85.100	85.100
Vrijwillige bijdragen varenden	1.500	1.500	1.500	1.500
Interest	600	650	500	300 1]
	<u>87.200</u>	<u>87.250</u>	<u>87.100</u>	<u>86.900</u>
Lasten				
Personeelskosten				
Traktement	61.560	62.180	62.800	63.425
Werkkosten	6.500	6.500	6.750	7.000
Bijdrage Emeritikas	14.750	15.000	15.000	15.000
PFZW	560	560	560	560
Kompas				
Drukkosten	1.000	1.000	1.050	1.050
Verzendkosten	750	800	800	800
Diversen	100	100	100	100
Diverse kosten				
Dienstenbureau	6.600	6.650	6.700	6.750
Accountantskosten	1.100	1.000	1.000	1.000
Reis- en vergaderkosten deputaten	600	1.000	1.000	1.000
Kantoorbehoeften	150	200	200	200
Abonnementen en bijdragen	350	400	425	450
Kosten Mannheim	500	500	500	500
Contactdag schippers	500	500	500	500
Diverse kosten	300	300	300	300
	<u>95.320</u>	<u>96.690</u>	<u>97.685</u>	<u>98.635</u>
Saldo	<u>8.120-</u>	<u>9.440-</u>	<u>10.585-</u>	<u>11.735-</u>

De begroting gaat uit van een omslagbijdrage van euro **1,15**.
Hieronder een opstelling van het geschatte vermogen per 1/1 2014.

Eigen Vermogen per 1 januari 2013	44.286
Saldo 2013	<u>8.120-</u>
Eigen Vermogen per 1 januari 2014	<u>36.166</u>

1] Door terugloop eigen vermogen zakt de rentevergoeding, voor 2013 hanteren wij 1.4% over rek. courantsaldo. Voor begroting 2014-2016 heb ik 2% berekend volgens richtlijnen FZ

6. Visie

6.1 Opdracht van de generale synode

De generale synode van 2010 gaf de volgende opdracht aan de deputaten mee:

'deputaten op te dragen - mede met het oog op de veranderende omstandigheden en praktijk - zich alsnog te bezinnen op de geestelijke verzorging van de varenden en een heldere visie daarop te formuleren.'

6.2 Visie van het deputaatschap

Binnen het deputaatschap zien wij heel duidelijk de noodzaak van het werk onder de schippers en de zeevarenden. Voor vele binnenvaartschippers is het contact met de thuisgemeente minimaal. Er zijn wel schippers bij voor wie dat anders is, maar er zijn er ook veel, die weinig tot geen contact hebben met de thuisgemeente. Soms is het mogelijk om op zondagen thuis te kerken, maar daarnaast is dan geen tijd voor huisbezoeken. Ons lijkt een telefonisch huisbezoek of een bezoek via Skype geen serieus alternatief. Kerkenraden doen ook op deze manier geen huisbezoeken onder hun overige leden, waarom zou deze manier dan wel goed genoeg zijn voor onze varende leden?

Daarnaast zien we hoe door de financiële crisis met name de schippers harde klappen te verduren krijgen. De concurrentie is groot en daardoor zijn de prijzen laag. Faillissement dreigt voor veel schippers. Hierdoor zijn schippers vaak weer gedwongen hun huis aan de wal te verkopen en permanent op hun schip te verblijven. Tegelijk zorgen deze ontwikkelingen voor een toenemende druk op de schippers. Pastorale hulp aan onze schippers is in deze tijd misschien wel harder nodig dan ooit.

In deze crisis komt vanzelf ook het diaconale aspect naar boven. Inderdaad is het zo, dat er de laatste jaren meer diaconale hulp nodig is, maar die is dan ook echt nodig bij sommige schippers. Hulp met Woord en daad is daarom geen overbodige zaak, maar een werkelijk gestalte geven aan de opdracht van Christus om ook naar onze broeders en zusters om te zien in hun nood.

Het werk onder zeevarenden neemt op dit moment twee dagen in de week in beslag. Dit houdt concrete hulp in aan varenden van over de hele wereld die ver van huis en haard zijn en die met allerlei nood te maken hebben, diaconaal en geestelijk. Hier krijgen christenen van over de hele wereld de mogelijkheid tot een pastoraal gesprek, iets wat in hun situatie met hun thuisgemeente onmogelijk is. Tegelijk worden ook zij diaconaal geholpen. Onze visie hierop is eenvoudig: Kunnen we dit werk, waarin ds. Van der Ham en met hem vele vrijwilligers betrokken zijn, zomaar afbreken? Ds. Van der Ham mag in dit werk een organiserende en leidende rol spelen, waardoor vele malen meer werkuren dan alleen de zijne aan dit werk besteed kunnen worden door vrijwilligers - moeten we dit zomaar loslaten? Onder deze zeevarenden komen ook heel wat niet-christenen met het evangelie in aanraking. Zo is er inderdaad sprake van evangelisatorisch werk, dat door ds. Van der Ham gestuurd en ook gedaan mag worden. Wanneer dit werk puur op vrijwilligers komt te rusten is het de vraag hoe sterk het georganiseerd en geleid kan blijven worden.

Naast deze kerntaken, pastorale en diaconale hulp aan schippers, pastorale, diaconale, evangelisatorische en organiserende hulp aan zeevarenden, leidt ds. Van der Ham ook meerdere diensten per jaar in Mannheim en Duisburg. Deze Nederlandstalige diensten worden bezocht door meerdere schippers, die op dat moment in Duitsland verblijven. Wanneer er geen predikanten meer zijn om in deze diensten voor te gaan en boordbezoeken te doen op zaterdag zullen deze diensten ophouden en zullen dus ook onze schippers niet langer naar de kerk kunnen wanneer ze in Duitsland in de buurt van deze steden liggen. Natuurlijk is dit niet uitsluitend onze verantwoordelijkheid, maar de nuchterheid gebiedt wel te zeggen, dat ook wij hierin een verantwoordelijkheid hebben. In Nederland is het al triest genoeg als een gemeente opgeheven moet worden. In dat geval is er dan wel vaak de mogelijkheid om in de buurt een andere gemeente te vinden. In Duitsland ligt dit anders. Al met al zullen dus ook onze eigen schippers, als we ons even tot die doelgroep beperken (maar hebben we niet ook een taak naar de anderen?), een stuk pastorale aandacht, diaconale beweging, maar ook concrete erediensten in het Nederlands in Mannheim en Duisburg moeten missen, wanneer we niet langer een schipperspredikant zouden hebben.

6.3 Geschiedenis en voortgang

Wanneer wij als deputaten onze conclusies hieruit trekken zien we dan ook twee aspecten. Ten eerste is er vanuit het verleden wel de noodzaak gevoeld om een eigen predikant voor de schippers te benoemen. Eerdere synodes hebben deze noodzaak ingezien en hebben zodoende besloten tot het aanstellen van een eigen schipperspredikant. Op elke synode is er waardering uitgesproken voor het werk van de schipperspredikant. Wij zien de noodzaak ook en wel met name nu in deze tijd van crisis, waarin de schippers zwaar getroffen worden, faillissementen dreigen en een huis op de wal vaak weer verkocht moet worden. Personeel moet ontslagen worden en de echtgenote moet vervolgens hun plaats innemen.

Het tweede aspect, wat wij zelf natuurlijk ook zien, is het financiële. Dit staat voor ons los van het eerste, het principiële aspect. Wij begrijpen dat door diezelfde crisis, waardoor onze schippers klappen krijgen, er ook minder geld beschikbaar is voor ons kerkverband en dat er gesneden moet worden. Daarom kunnen wij begrijpen dat een parttime aanstelling, na de emeritering van ds. Van der Ham, een optie zou kunnen zijn in de toekomst. Ook hebben we nagedacht over een situatie zoals er op dit moment is in het CIS, het Centrum voor Israël Studies, waarbij meerdere kerken niet elk het wiel uitvinden, maar samen één predikant fulltime beschikbaar stellen en de lasten delen. De deputaten zouden deze mogelijkheden in de komende periode eventueel kunnen onderzoeken als de synode ons daarvoor de opdracht zou geven.

7. Mutaties

Gezien het overlijden van ds. N. Ribbers en br. T.E. Bor, de overgang naar een ander kerkverband van br. R.J.B. Oosterlee en het vertrek van ds. W.M. den Hertog vanwege toekomstig zendingswerk, zijn we op zoek naar nieuwe kandidaten om t.z.t. aan u voor te stellen.

8. Opdracht voor het deputaatschap

Onze hoofdtak - het begeleiden van ds. Van der Ham als predikant voor onze varenden en het ondersteunen van onze schippers op pastorale manier, door ons orgaan, het Kompas, en door het organiseren van schipperscontactdagen - blijft in deze tijden van financiële crisis, die in de zee- en binnenvaart ingrijpende gevolgen heeft, van groot belang. Daarnaast zou de synode ons kunnen opdragen de mogelijkheden onder 6.3 te onderzoeken in de komende periode.

9. Voorstellen

Wij stellen de synode voor om te besluiten: De synode heeft kennisgenomen van het rapport van deputaten voor de geestelijke verzorging van de varenden over de jaren 2010- 2013.

De synode besluit:

1. met het gevoerde beleid conform de gegeven instructie in te stemmen;
2. de begrotingen voor de jaren 2014, 2015 en 2016 goed te keuren;
3. opnieuw deputaten te benoemen voor de geestelijke verzorging van de varenden.

W.M. den Hertog, secretaris

BIJLAGE 54
Artikel 124

Rapport 11 van commissie 3 inzake het rapport van deputaten voor de geestelijke verzorging van de varenden

Algemeen

Uw commissie heeft met waardering kennis genomen van de rapportage van deputaten. Bij de beoordeling ervan is gekeken naar de instructie voor deputaten (bijlage 1 K.O.), naar de concept instructie voor een predikant voor de varenden (bijlage 56 K.O.) en de relevante besluiten van de synode van 2010.

Samenstelling en rol deputaatschap

Het is het opmerken waard dat dit deputaatschap, waarin de synode van 2010 zes leden benoemde, nu nog slechts twee leden telt. Twee broeders overleden, één broeder bekwaamt zich voor het werk in de zending en één broeder ging over naar een ander kerkverband. Verder maken deputaten in hun rapport melding van het feit dat twee broeders, die tot 2010 dienden, sindsdien zijn overleden. Met recht spreken deputaten van bewogen jaren.

Deputaten meldden dat de toenemende onderbezetting, die het gevolg was van deze gebeurtenissen, tot gevolg had dat deputaten zich moesten beperken tot de kern van hun werk, te weten de begeleiding van de predikant voor de varenden, ds. H. van der Ham. Met deputaten constateert uw commissie dat de activiteiten van deputaten in de afgelopen periode in sterke mate waren 'geconcentreerd en gemodelleerd' rond de activiteiten van deze predikant. De pastorale commissie, die wordt genoemd in par. 2.2.1, functioneert in de praktijk als een werkoverlegteam voor ds. Van der Ham. Er zijn ook contacten met de kerkenraad van Dordrecht-Centrum, maar uw commissie constateert dat het deputaatschap, ook in pastoraal opzicht ten opzichte van de persoon van ds. Van der Ham, de rol van een kerkenraad vervult. De vraag kan worden gesteld of dit de juiste verhouding is.

Uit bovenstaande volgt dat andere taken van het deputaatschap, volgend uit hun instructie, in de afgelopen periode minder aandacht kregen. Het gaat hierbij met name om de punten 4.a, 4.b en 4.d. Uw commissie acht het van belang dat alle aspecten van de instructie op een evenwichtige manier de aandacht van deputaten krijgen.

De instructie voor deputaten stipuleert dat het aantal hunner minstens zes zal zijn. Uw commissie vermoedt dat dit getal stamt uit de tijd dat er rekening mee werd gehouden dat er in de kerken meerdere schipperspredikanten werkzaam waren. Naar analogie met de vergelijkbare situatie bij het deputaatschap voor de geestelijke verzorging van militairen stelt uw commissie voor het aantal deputaten te beperken tot drie.

Activiteiten predikant voor de varenden

Uw commissie heeft kennis genomen van de werkzaamheden van ds. Van der Ham, zoals beschreven in hoofdstuk 3 van het deputatenrapport. Het takenpakket is naar de woorden van deputaten 'op een bepaalde manier organisch gegroeid'. Deputaten rapporteerden in 2010 dat er eigenlijk niet veel verandering was in het werk van de predikant voor de varenden; wat de grote lijnen betreft blijkt dit nog steeds het geval. Maar er is ook dynamiek: als zich een onvoorziene mogelijkheid voordoet om het Woord van de Here ergens binnen de werelden van zee- of binnenvaart te laten klinken, wordt die mogelijkheid aangegrepen.

De verdeling: drie dagen per week hoofdzakelijk pastoraal en diaconaal werk, gericht op leden van Chr. Geref. kerken die werkzaam zijn in de binnenvaart en twee dagen per week hoofdzakelijk missionair en diaconaal werk, gericht op zeevarenden, is sinds 2010 niet substantieel gewijzigd.

Toekomst van het werk onder de varenden

De synodes van 2007 en van 2010 gaven aan deputaten de opdracht een heldere visie te ontwikkelen op de geestelijke verzorging van de varenden. Hoofdstuk 6 van het deputatenrapport geeft die visie. Deputaten geven aan dat de specifieke omstandigheden van schippers de noodzaak van het hebben van een predikant voor de varenden eerder meer dan minder dringend heeft gemaakt. Ook achten zij het een groot verlies als het werk onder de zeevarenden zou worden afgebroken. De visie kan worden samengevat als 'voorlopig zeker doorgaan met dit waardevolle werk'.

Tegen de achtergrond daarvan heeft uw commissie ook concreet met deputaten gesproken over de toekomst van het werk onder de varenden. Deputaten meldden dat ds. Van der Ham desgevraagd te kennen heeft gegeven dat hij zijn werk graag op de huidige manier wil voorzetten, d.v. tot aan zijn emeritaat (dat bij ongewijzigd overheids- en kerkelijk beleid zal ingaan in november 2021). Deputaten zijn ook van oordeel dat het pastoraat aan de varende leden van de kerken niet adequaat zou kunnen worden vormgegeven als er het deputaatschap geestelijke verzorging varenden zou worden opgeheven.

Uw commissie heeft een en ander overwogen en is tot de conclusie gekomen dat het niet verantwoord is nu radicale veranderingen aan te brengen in de manier waarop de geestelijke verzorging voor de varenden is georganiseerd en wordt uitgevoerd. Daarbij is ook de gedachte betrokken dat er een stuk leiding mag gezien worden in het feit dat de weg van ds. Van der Ham zo geleid is dat hij dit werk op deze manier kan doen.

Dat neemt evenwel niet weg dat er in de periode tot aan 2021 serieus gericht onderzoek gedaan zal moeten worden naar de noodzaak en naar de mogelijkheden om ook na de emeritering van ds. Van der Ham opnieuw een vrijgestelde predikant voor de varenden aan te stellen, hetzij parttime, hetzij fulltime, al dan niet in samenwerking met andere kerken. Omdat de synode van 2013 alleen opdrachten kan geven voor de periode tot 2016, en de omstandigheden in kerk en maatschappij over een jaar of vijf heel anders kunnen (en waarschijnlijk zullen) zijn dan nu, stelt uw commissie voor deputaten nu nog niet een dergelijke opdracht te geven.

Nederlandse Zeemanscentrale

Deputaten gaven desgevraagd aan dat aansluiting bij deze organisatie van belang is voor zover en zolang er een predikant voor de varenden is. Deputaten meldden daarover: 'de vertegenwoordiger van ons deputaatschap in de NZC, ds. J. Manni, is vele jaren tweede voorzitter en de laatste vijf jaar voorzitter geweest van de NZC. Ds. Manni treedt juist deze maand af als voorzitter en tevens als lid van het dagelijks

bestuur, maar hij blijft voorlopig wel lid van het algemene bestuur, totdat wij, in overleg met hem, een opvolger voor hem gevonden hebben.'

Voorgestelde besluiten

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. deputaten op te dragen om te bezien of de verhouding tussen de predikant voor de varenden, zijn zendende kerkenraad en deputaten zodanig is vormgegeven dat de eigen verantwoordelijkheden van elk van deze drie partijen adequaat kunnen worden ingevuld;
3. deputaten opdracht te geven om in de komende periode tevens goede aandacht te schenken aan de punten 4.a, 4.b en 4.d van hun instructie en aan de synode van 2016 daarover te rapporteren;
4. drie deputaten te benoemen.

L. Mak, rapporteur.

BIJLAGE 55

Artikelen 125, 214

Instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake dans en drama in de eredienst

Aan: de Generale Synode 2013

Betreft: instructie dans en drama in erediensten

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De particuliere synode van het Noorden heeft in haar vergadering van 4 april 2013, gehouden te Leeuwarden, een instructie van de classis Zwolle betreffende dans en drama in de erediensten besproken en besloten om deze als volgt door te sturen naar de generale synode met het verzoek om deze instructie te bespreken. De aanleiding is een schrijven waarmee de CGK van Doornspijk de instructie ter tafel van de classis Zwolle heeft gebracht. Deze is inzet geweest van een bespreking die uiteindelijk geleid heeft tot de instructie. Namens de particuliere synode van het Noorden,

ds. C.A. den Hertog, preses

ds. K. Jonkman, scriba

De vergadering van de particuliere synode van het Noorden van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland:

gehoord hebbende:

1. de (mondelinge) toelichting door de indieners van deze instructie;
2. de bespreking ter vergadering;

constaterende:

1. dat binnen de classis Zwolle reeds sprake is van gebruik van dans en drama in erediensten;
2. dat er in onze kerken wel bezinning is geweest over de invloed van de huidige beeldcultuur op de liturgie (*Stijlvol samenkomen*), maar er onvoldoende duidelijkheid bestaat over het concrete gebruik van deze cultuuruitingen in erediensten;
3. dat men in de (christelijke) gereformeerde traditie over het algemeen afwijzend gestaan heeft t.o.v. gebruik van dans en drama;
4. dat in de gereformeerde confessie de bediening van het Woord centraal staat;
5. dat voor het gebruik van dans en drama vaak verwezen wordt naar passages in het OT;

overwegende dat:

1. het gaan gebruiken van dans en drama wellicht samenhangt met de huidige ritualisering van het leven en de overheersende beeldcultuur;
2. deze zaak een kwestie is die het geheel van de kerken aangaat;
3. het noodzakelijk is kennis te nemen van de bezwaren vanuit de gereformeerde traditie en van hedendaagse argumenten voor het gebruik ervan;
4. de volgende vragen bij de bezinning op dans en drama een nadere studie vereisen:
 - a. hoe verhoudt zich het teruggrijpen op het OT enerzijds en een beroep op de vrijheid van de Geest anderzijds;
 - b. is er in het OT in relatie tot de erediensten wel zo direct sprake van religieus dansen als stijfiguur;
 - c. is het in strijd met het karakter van het NT om weer terug te grijpen op vormen van het OT;
 - d. is hierbij ook het karakter van een eredienst in het geding;

van oordeel dat:

het dienstig is om de kerken te dienen met een studie over deze materie;

besluit:

deze instructie door te sturen naar de GS 2013 opdat na bespreking in die meerdere vergadering deputaten eredienst gevraagd zal worden hier studie naar te verrichten.

Aanleiding

Gebleden is dat binnen de classis Zwolle tegenovergestelde meningen bestaan ten aanzien van het toepassing van (aanbiddings)dans en drama in de eredienst.

In de gemeente van Zwolle krijgen deze vormen van overdracht een (bescheiden) plaats. Dit , 'om een

thema dichtbij de mensen te brengen' (verslag art. 41 K.O. voor de classisvergadering van 5 oktober 2011). De afgevaardigden van de gemeente van Doornspijk achten het in strijd te zijn met het karakter van de gereformeerde eredienst om ruimte te geven aan (aanbiddings)dans en drama als middelen om de boodschap van Gods Woord over te brengen.

De mening om deze vormen van overdracht binnen de eredienst af te wijzen wordt gebaseerd op motieven ontleend aan de Heilige Schrift (bijv. Rom. 10:17), de confessie (bijv. HC znd. 6 en 21, NGB 29, D.L. I par. 3), de kerkhistorie (in de gereformeerde traditie stond men over het algemeen afwijzend ten aanzien van het gebruik van dans en drama), en de Kerkorde (art. 3 'alleen zij mogen vóórgaan die wettig beroepen en bevestigd zijn' en art. 64 'de gemeente komt samen onder de bediening des Woords').

Onlangs hebben Deputaten Eredienst een beknopte studie naar de invloed van de cultuur op de liturgie gepubliceerd onder de titel: 'Stijlvol samenkomen'. Daarin wordt onder meer bezinnend gesproken over de huidige beeldcultuur. Op pag. 22 wordt gesteld dat er geen principieel bezwaar is om allerlei hulpmiddelen te gebruiken om woorden te verhelderen en in het leven van mensen te laten landen. Maar ook dat het soort hulpmiddelen moet passen bij het karakter van de eredienst. Concretisering ten aanzien van dans en drama ontbreekt hier echter.

Ook buiten de classis Zwolle kunnen gemeenten zich afvragen of er plaats gegeven kan worden aan dans en drama in de eredienst (en / of in andere bijeenkomsten). Het kan zijn dat gemeenten deze vormen van overdracht al hebben ingevoerd.

Met het oog op het geheel van de kerken is het van belang geestelijke leiding te geven aan de kwestie van dans en drama in de eredienst.

BIJLAGE 56

Artikel 125

Rapport 3 van commissie 3 betreffende instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake dans en drama in de eredienst

Achtergrond

De particuliere synode van het Noorden wijst erop dat in tenminste één kerk van ons kerkverband gebruik gemaakt wordt van dans en drama in de eredienst. De particuliere synode constateert dat er vragen zijn te stellen bij dit gebruik die kunnen worden samengevat als 'Is het gebruik van dans en drama in de eredienst op Bijbelse gronden te verdedigen?'

Gevraagde uitspraak

Instructie 8.04 stelt voor dat de synode deputaten eredienst vraagt een studie naar dans en drama in de eredienst te verrichten.

Beoordeling

Uw commissie stemt in met de constatering van de particuliere synode dat men in de (christelijke) gereformeerde traditie over het algemeen afwijzend heeft gestaan ten opzichte van het gebruik van dans en drama. Er zijn in het oudere en jongere verleden ook wel argumenten voor die afwijzing geformuleerd, maar er bestaat (voor zover uw commissie weet) geen kerkelijk document dat deze argumenten confronteert met de hedendaagse cultuur en met de hedendaagse argumenten vóór het gebruik van dans en drama. Uw commissie is met de particuliere synode van oordeel dat vragen rondom dit thema niet op zichzelf staan, maar direct verband houden met de vraag naar het karakter van de eredienst binnen de gereformeerde traditie. De uitgave *Stijlvol samenkomen* die de generale synode van 2010 vaststelde, biedt op het punt van dans en drama in de eredienst geen uitgewerkte visie. De kerken zouden dan ook gediend zijn met een dergelijke nadere studie met inachtneming van de vragen die hieronder in het voorgestelde besluit onder 'oordeel 2' zijn geformuleerd.

Voorgesteld besluit

De generale synode heeft kennisgenomen van:

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden van 4 april 2013;
2. rapport 3 van commissie 3;

heeft de bespreking ter vergadering gehoord;

constateert:

1. dat binnen de kerken gebruikgemaakt wordt van dans en drama in erediensten;
2. dat er wel kerkelijke bezinning is geweest over de invloed van de huidige beeldcultuur op de liturgie (in de uitgave *Stijlvol samenkomen* van deputaten eredienst), maar er onvoldoende duidelijkheid bestaat over het concrete gebruik van genoemde cultuuruitingen in erediensten;
3. dat men in de (christelijke) gereformeerde traditie over het algemeen afwijzend gestaan heeft ten opzichte van het gebruik van dans en drama;

overweegt:

1. dat in de gereformeerde eredienst de bediening van het Woord en van de sacramenten centraal moeten staan;
2. dat het toevoegen van andere elementen alleen op basis van weloverwogen Bijbels verantwoorde argumenten dient te gebeuren;

oordeelt:

1. dat het geheel van de kerken gediend zal zijn met een goede bezinning op de bezwaren vanuit de gereformeerde traditie tegen het gebruik van dans en drama in de eredienst en van de hedendaagse argumenten ervoor;

2. dat bij een bezinning op dans en drama in ieder geval de volgende vragen nadere studie vereisen:
 - a. wat moet in dit verband verstaan worden onder 'dans' en 'drama'?
 - b. hoe spreken het Oude en het Nieuwe Testament over het gebruik van dans en drama in de eredienst?
 - c. hoe verhoudt dit spreken in beide Testamenten zich tot elkaar?
 - d. welke aanwijzingen voor het gebruik van dans en drama in de eredienst kunnen uit het Bijbelse spreken worden afgeleid?
 - e. is bij het gebruik van dans en/of drama het karakter van de gereformeerde eredienst in het geding? Bij deze vraag dienen de volgende aspecten overwogen te worden:
 - (1) in hoeverre mag de gemeente in een eredienst toeschouwer worden?
 - (2) hoe is het ambtelijk voorgaan in de eredienst te verstaan als er ruimte is voor persoonlijk optreden van gemeenteleden?

besluit:

1. deputaten eredienst op te dragen een studie te verrichten naar de vraag of het karakter van de gereformeerde eredienst zich verdraagt met het gebruik van dans en drama in die erediensten, met inachtneming van de vragen die geformuleerd zijn onder 'oordeelt 2', en de synode van 2016 te dienen met het resultaat van die studie;
2. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Noorden.

L. Mak, rapporteur

BIJLAGE 57

Artikelen 126, 230

Rapport deputaten eredienst van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Inleiding

1.1. De samenstelling van het deputaatschap

De generale synode van 2010 benoemde als leden van het deputaatschap eredienst de broeders E.C. Bin, C.J. Droger, M. Groen, G. van de Groep, W.M. den Hertog, H.D. Rietveld, D.J.K.G. Ruiten en K.A. Visser. Op de eerste vergadering van het deputaatschap in nieuwe samenstelling werd br. Rietveld gekozen als voorzitter en br. Droger als secretaris. Gedurende de hele periode tussen de twee synoden hebben al deze broeders hun werk voor het deputaatschap mogen doen. Dat vervult hen met dankbaarheid.

1.2. De werkwijze van het deputaatschap

Als deputaatschap kwamen we in de tijd tussen de synoden acht keer in vergadering bijeen. Dat was op 8 februari en 28 september 2011, 18 januari, 8 maart, 12 april, 13 juli, 5 september en 14 november 2012 en 6 maart 2013. Steeds vergaderden we in de consistorie van de Chr. Geref. Kerk te Huizen, waar de koster ons telkens zeer goed verzorgde. Van alle vergaderingen werden notulen gemaakt, die door het deputaatschap werden vastgesteld en door de voorzitter en de secretaris ondertekend.

Tijdens de vergadering van deputaten op 18 januari 2012 ontmoetten we vier leden van het deputaatschap liturgie en kerkmuziek van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Dat waren zr. R. Borkent, zr. A. de Heer, ds. H. de Hullu en ds. W. van der Schee. Ze waren door ons uitgenodigd, omdat we de behoefte gevoelden kennis met hen te maken. We dachten ook dat het zinvol zou zijn om van elkaars werk kennis te nemen. Dat laatste bleek zo te zijn. We hadden een goede ontmoeting met elkaar en we informeerden elkaar over ons werk. We spraken af dat we de komende tijd door het toesturen van elkaars notulen en publicaties elkaar op de hoogte zouden houden van onze werkzaamheden.

Alle vergaderingen van ons deputaatschap kenmerkten zich door een goede en broederlijke sfeer. In een hartelijke verbondenheid aan de Heilige Schrift, de gereformeerde belijdenis, onze kerken en aan elkaar hebben we met vreugde de door de synode opgedragen werkzaamheden mogen verrichten. We zijn dankbaar voor wat de Heere daarin aan ons gaf.

1.3. De opdrachten van de generale synode 2010

De generale synode van 2010 besloot ten aanzien van ons deputaatschap het volgende:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor hun arbeid;
2. de twee conceptavondmaalsformulieren definitief vast te stellen, vrij te geven voor gebruik in de kerken en, nadat de door deputaten en commissie voorgestelde wijzigingen zijn aangebracht, deze te zijner tijd na uitvoering van de gehele opdracht samen met de andere formulieren door middel van een publicatie beschikbaar te stellen. Tevens dat deputaten aangeven hoe kerkenraden om kunnen gaan met de wens om een gedeelte van de avondmaalsformulieren te lezen tijdens de voorbereidingsdienst;
3. deputaten opdracht te geven verder te werken aan nieuwe liturgische formulieren, waarbij te denken valt aan een nieuw formulier voor de openbare belijdenis van het geloof, voor de doop van volwassenen, voor de bevestiging van predikanten en voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen;
4. deputaten op te dragen een taalkundige herziening te verzorgen van de formulieren voor afsnijding van c.q. wederopname in de gemeente;
5. deputaten opdracht te geven om de in dit rapport geboden bezinning op de invloed van de cultuur op de liturgie in de vorm van een handreiking aan de kerken te doen toekomen;
6. deputaten de opdracht te geven de ontwikkelingen met betrekking tot het Nieuwe Liedboek te blijven volgen;
7. opnieuw deputaten te benoemen.

Op een later tijdstip besloot de synode ook:

8. de formulieren voor de bevestiging van een evangelist naar art. 4 K.O. nog niet vast te stellen, deputaten op te dragen overleg te hebben met deputaten eredienst en de resultaten van dat overleg te rapporteren aan de volgende synode;

9. alle deputaatschappen op te dragen de archiefstukken, die betrekking hebben op hun activiteiten, verricht in de periode voor de generale synode van 2004 z.s.m. doch uiterlijk 1 september 2011 aan het synodale archief over te dragen;
10. de scribae van alle deputaatschappen op te dragen in hun rapportage aan de generale synode te vermelden in hoeverre is voldaan aan de plicht om hun archief over te dragen;
11. de opdracht voor deputaten erediens tot het maken van een algehele publicatie in te trekken en opnieuw ter discussie te stellen tijdens de synode van 2013.

1.4. Inhoud van het rapport

Na het inleidende hoofdstuk 1 doen deputaten in hoofdstuk 2 verslag van hun werkzaamheden als gevolg van de opdrachten die de generale synode van 2010 verstrekte. In hoofdstuk 3 van het rapport treft u de voorstellen aan die we als deputaatschap aan de synode doen.

Gezien het werk dat ons deputaatschap de komende periode naar onze beleving wacht, kan onzes inziens het aantal deputaten de komende periode wel wat teruggebracht worden. We laten het echter graag aan de wijsheid van de synode over om aan te geven wat het beste is. In een separaat schrijven zullen wij u voorstellen doen voor de bemensing van het deputaatschap.

In de bijlage bij ons rapport vindt u de nieuwe liturgische conceptformulieren die we in opdracht van de synode hebben geschreven.

2. Uitvoering opdrachten van de generale synode 2010

2.1. De uitgave van de vastgestelde avondmaalsformulieren

Conform het voorstel van deputaten stelde de synode van 2010 de conceptavondmaalsformulieren definitief vast. Wat vervolgens besloten werd, bracht deputaten in een moeilijke positie. Zij lazen besluit 2 en besluit 11 (zie boven) zo dat we niet mochten overgaan tot het publiceren van de twee vastgestelde avondmaalsformulieren. Naar onze interpretatie zou minstens zes jaar gewacht moeten worden, wilden onze kerken de nieuwe avondmaalsformulieren in definitieve vorm in handen krijgen. Overleg met het moderamen van de synode leverde het inzicht op dat de besluiten ook anders geïnterpreteerd kunnen worden en dat publicatie van alleen de twee nieuwe avondmaalsformulieren mogelijk zou zijn.

In 2011 zijn deze nieuwe formulieren uitgekomen. Opnieuw kozen we ervoor om samen te werken met uitgeverij Buijten & Schipperheijn, die de formulieren in een uitgave uitbracht die veel gelijkenis vertoont met de andere publicaties van ons deputaatschap in de laatste jaren. In de beide formulieren werden alle door de synode vastgestelde wijzigingen doorgevoerd. Tevens werd in een woord vooraf ingegaan op de vraag hoe de formulieren in een voorbereidingsdienst, resp. avondmaalsdienst kunnen worden gebruikt. Elke gemeente ontving twee exemplaren van de nieuwe uitgave. De nieuwe avondmaalsformulieren werden ook op de website van onze kerken geplaatst.

2.2. Het verder werken aan nieuwe liturgische formulieren

Het is deputaten een vreugde u te kunnen melden dat alle in besluit 3 genoemde formulieren door ons in conceptvorm aan de synode aangeboden kunnen worden. Onze werkwijze was zo dat twee deputaten een voorstel voor een nieuw formulier maakten. Tijdens verschillende vergaderingen werden deze voorstellen commentarierend en aangepast. Ten slotte kwamen we tot het vaststellen van de conceptformulieren. U treft ze in de bijlage aan.

Deputaten menen dat het het beste is als de synode dezelfde gang van zaken hanteert als in het verleden. Dat betekent dat deze conceptformulieren door de synode voorlopig worden vastgesteld en middels een publicatie aan de kerken ter beproeving worden beschikbaar gesteld. De kerken zullen in de gelegenheid zijn om op deze formulieren te reageren. De synode van D.V. 2016 zal, rekening houdend met de opmerkingen vanuit de kerken, de formulieren dan definitief kunnen vaststellen. Tegelijk zal er dan een besluit genomen kunnen worden over de publicatie van alle nieuwe liturgische formulieren. De uitgave van een bundel met alle door de synode vastgestelde formulieren (klassiek, jaren '70, begin 21^e eeuw) zou dan ook overwogen kunnen worden.

2.3. De hertaling van twee liturgische formulieren

De synode van 2010 gaf deputaten de opdracht om de formulieren voor de afsnijding van c.q. wederopneming in de gemeente taalkundig te herzien. Ook deze opdracht is vervuld. U treft deze hertaalde formulieren in de bijlage aan.

2.4 Uitgave van de bezinning op de invloed van de cultuur op de liturgie

In ons vorige rapport boden we de synode onze bezinning op de invloed van de cultuur op de liturgie aan. De synode van 2007 had ons de opdracht gegeven ons op deze invloed te bezinnen. De synode van 2010 nam onze bezinning over en gaf ons deputaatschap de opdracht deze bezinning in de vorm van een handreiking aan de kerken te doen toekomen.

Ook deze opdracht hebben deputaten vervuld. We hebben ons gezet aan het 'ombouwen' van onze bezinning tot een bruikbare en leesbare handreiking voor de kerken en in de zomer van 2012 kon tot publicatie worden overgegaan. Opnieuw zochten we contact met uitgeverij Buijten & Schipperheijn en zij gaf onze handreiking in de intussen bekend geworden lay-out uit. Elke gemeente ontving twee exemplaren van de handreiking met een begeleidende brief en ze werd ook op de site van onze kerken geplaatst.

2.5 Het volgen van de ontwikkelingen met betrekking tot het Nieuwe Liedboek

In vervolg op de opdracht van de synode hebben deputaten getracht zich op de hoogte te houden van de ontwikkelingen met betrekking tot het *Nieuwe Liedboek*. Enkele zaken zijn hieromtrent te melden.

1. De verschijningsdatum van het *Nieuwe Liedboek* is 25 mei 2013. Het zal worden gepresenteerd in het weekend van 25 en 26 mei in de Grote Kerk van Monnickendam.
2. Er is gestreefd naar een evenwichtiger verdeling van de rubrieken in het *Nieuwe Liedboek* dan in het *Liedboek voor de kerken*.
3. Vertaalde liederen zijn opnieuw bekeken en waar nodig hertaald.
4. Lieder die een verouderd taalgebruik of een 'verouderde' theologie laten zien, zijn komen te vervallen.

5. Oude melodieën zijn opnieuw bekeken en niet altijd gehandhaafd, maar indien nodig door een jongere versie vervangen.
6. De categorie Bijbelliederen (vooral oudtestamentische) is verkleind.
7. Er zijn 10.000 liederen bekeken en aan de hand van een aantal criteria geselecteerd. Er is ook een aantal Opwekkingsliederen in het *Nieuwe Liedboek* opgenomen, sommige opnieuw vertaald. Bij kinderliederen en Opwekkingsliederen is de houdbaarheid van een lied een belangrijk criterium.
8. Naast een papieren versie van het *Nieuwe Liedboek* komt er tevens een digitale versie, bedoeld voor gebruik met een beamer.

2.6 Overleg met deputaten evangelisatie

Conform de opdracht van de synode hebben deputaten evangelisatie en deputaten eredienst contact met elkaar gezocht. In dat overleg bleek dat er twee conceptformulieren door deputaten evangelisatie waren opgesteld om een evangelist naar art. 4 K.O. te bevestigen: een voor een evangelist die tevens dienaar des Woords is en een voor een evangelist die dat niet is. In gezamenlijk overleg besloten we dat de twee formulieren samengevoegd zouden worden tot één formulier en dat deputaten eredienst deze omwerking voor hun rekening zouden nemen. Ook deze taak hebben we vervuld. U vindt het conceptformulier in de bijlage.

2.7 Het afdragen van archiefstukken

Ook deze opdracht is afgerond. De secretaris heeft bij de vorige secretaris opgevraagd wat hij nog aan archiefstukken van de periode vóór 2004 in zijn bezit had. Samen met het materiaal dat hij zelf in bezit had, is dat persoonlijk overhandigd aan br. F. van der Hart. Ons deel van het archief is tot 2004 compleet aanwezig in het synodale archief.

3. Voorstellen aan de synode

Deputaten eredienst stellen het volgende aan u voor:

- 3.1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
- 3.2. de conceptformulieren die in de bijlage de synode worden aangeboden voorlopig vast te stellen, vrij te geven voor beproeving in de kerken door middel van een publicatie en de kerken de gelegenheid te geven op de conceptformulieren schriftelijk te reageren bij deputaten eredienst;
- 3.3. deputaten de opdracht te geven de reacties vanuit de kerken op de nieuwe formulieren te verzamelen en op grond daarvan eventuele voorstellen tot wijziging te doen aan de volgende synode;
- 3.4. opnieuw deputaten te benoemen.

Ds. H.D. Rietveld, voorzitter

Ds. C.J. Droger, secretaris

Bijlage

FORMULIER VOOR DE OPENBARE GELOOFSBELIJDENIS

Geliefde broeder(s) en zuster(s),

Jullie zijn hier verschenen om voor God en Zijn gemeente belijdenis te doen van je geloof.

Na gehouden onderzoek heeft de kerkenraad jullie aan de gemeente voorgesteld. Nu tegen niemand van jullie wettige bezwaren zijn ingebracht, willen wij jullie in de gelegenheid stellen om geloofsbelijdenis af te leggen.

Eerst willen wij luisteren naar wat de Schrift ons over het belijden van het geloof zegt.

God heeft de mens goed geschapen opdat hij Hem van harte zou liefhebben en met vreugde zou dienen. Door de val in het paradijs koos de mens er echter voor om onafhankelijk van God te leven. Daarmee bracht hij allerlei ellende over zich, zelfs het oordeel van God, waardoor hij voor eeuwig verloren gaat. Met de apostel Paulus belijden wij, dat wij allen gezondigd hebben en de heerlijkheid van God missen.

God heeft echter de wereld zo liefgehad dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft niet

verloren gaat, maar het eeuwige leven heeft. Alleen het bloed van Hem, Gods Zoon, reinigt ons van alle zonde.

Ieder die dit gelooft, zal erkennen dat het God is die ons eerst heeft liefgehad en zijn liefde in onze harten heeft uitgestort door de Heilige Geest, zoals de apostelen Johannes en Paulus getuigen.

De belofte van het Evangelie luidt, dat wie met de mond Jezus als Here belijdt en met het hart gelooft dat God Hem uit de

doden heeft opgewekt, behouden zal worden. Het geloof belijdt ook dat Gods Woord een lamp voor onze voet en een licht op ons pad is.

Dat deze persoonlijke belijdenis ook in de gemeente wordt uitgesproken, vinden we in de Bijbel o.a. bij Tomas die in de kring van de discipelen Jezus belijdt met de woorden: *Mijn Here*

en *mijn God*. Ook schrijft Paulus aan Timoteüs dat deze de goede belijdenis heeft afgelegd voor vele getuigen.

Door onze persoonlijke geloofsbelijdenis stemmen we in met de belijdenis van de kerk en weten we ons verbonden met allen die in hetzelfde geloof de Here liefhebben en dienen. Wij voegen ons in de eeuwenlange rij van belijders. De Zoon van God

Romeinen 3:23

Johannes 3:16
1 Johannes 1:7

1 Johannes 4:19
Romeinen 5:5

Romeinen 10:9

Psalm 119:105

Johannes 20:28
1 Timoteüs 6:12

vergadert immers door zijn Geest en Woord vanaf het begin der wereld tot aan het einde zijn gemeente, die is uitverkoren tot het eeuwige leven.

In onze doop hebben wij het teken en zegel van Gods verbond ontvangen. Wat Hij ons daarin beloofd heeft, vraagt van ons geloof. Zo is onze belijdenis in feite een antwoord op onze doop. Het is door de Heilige Geest dat wij dit antwoord geven.

Wie belijdenis doet, geeft daarin gehoor aan de oproep van de Here Jezus om Hem te volgen. De weg achter Jezus aan is de weg van het eeuwige leven.

Tegelijk zegt Jezus: *Zo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf, en neme zijn kruis op en volge Mij. / Indien iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en*

Matteüs 16:24

neme zijn kruis op en volge Mij.

Wie zijn geloof belijdt, zal te maken krijgen met verzet en verleiding, aanvechting en twijfel. In deze strijd mogen wij steeds terugvallen op de trouw van God en zijn vergevende liefde.

Om ons geloof te versterken heeft de Here Jezus het Heilig Avondmaal ingesteld. Wie belijdenis doet, spreekt daarmee ook het verlangen uit om aan de viering daarvan deel te nemen.

Wij doen belijdenis in het midden van de gemeente als het lichaam van Christus. Daarmee verklaren we ons medeverantwoordelijk voor de geestelijke opbouw van de gemeente en willen we ons daarvoor met de gaven die God ons

Hebreeën 10:25

2 Timotheüs 2:22

geeft inzetten. Ook behoort daartoe het trouw bijwonen van de erediensten en het zoeken en bewaren van de onderlinge vrede.

Matteüs 5:13-16

Romeinen 12:18

Vervolgens worden wij geroepen om in de wereld een zoutend zout en een lichtend licht te zijn en vrede te houden met alle mensen. Als belijdende christenen behoren we een leesbare brief van Christus te zijn, opdat door onze levenswandel anderen voor

2 Korintiërs 3:3

Hem gewonnen worden.

Efeziërs 5:25-27

Openbaring 22:17

Ten slotte worden we opgeroepen om uit te zien naar de wederkomst van onze Here Jezus om dan voor altijd in de eeuwige vreugde en heerlijkheid bij Hem te mogen zijn.

Nu het moment aanbreekt waarop jullie je geloofsbelijdenis zullen uitspreken, verzoeken we jullie op te staan om in dit plechtige ogenblik van je leven voor veel getuigen oprecht antwoord te geven op de volgende vragen.

(of: Nu het moment aanbreekt waarop jullie je geloofsbelijdenis zullen uitspreken, verzoeken we jullie om je op te stellen bij de doopvont als de plaats die spreekt van Gods verbondstrouw en genade door de generaties heen en om in dit plechtige ogenblik van je leven voor veel getuigen oprecht antwoord te geven op de volgende vragen.)

Ten eerste: geloof je dat de waarheid van God, die in zijn Woord geopenbaard is en in de belijdenis van het christelijk geloof is samengevat en die in de gemeente onderwezen wordt, de waarachtige en volkomen leer van de verlossing is, en is het je voornemen om, door de genade van God, in dit geloof te blijven staan in leven en sterven?

Ten tweede: erken je dat je een zondaar bent en verootmoedigd je je daarover voor God en zoek je het leven buiten jezelf in Jezus Christus? Zie je er ook naar uit om het Heilig Avondmaal te vieren tot versterking van je geloof?

Ten derde: belijd je dat het je hartelijk verlangen is, door de kracht van de Heilige Geest, de Here lief te hebben en Hem te dienen naar zijn Woord? Beloof je je als trouw lid in te zetten voor de opbouw van de gemeente van Christus en je gewillig te onderwerpen aan het herderlijk opzicht van de kerk? Zul je Jezus Christus met woord en daad belijden in de wereld?

Wat is hierop je antwoord?

Antwoord: Ja.

De almachtige, barmhartige God en Vader van onze Here Jezus Christus geve je de kracht van zijn Heilige Geest! Amen.

Nu jullie deze belijdenis hebben uitgesproken, delen jullie als leden met alle rechten en plichten in de gemeenschap van de kerk.

Geliefde gemeente,

Ontvang deze leden als broeder(s) en zuster(s). Bemoedig hen door te wijzen op de genade, de troost en kracht, die er te vinden is bij Christus en die u zelf van Hem mocht ontvangen, ook in tijden van beproeving of andere moeiten en zorgen. Ondersteun hen in de strijd van het geloof en leef met hen mee.

Draag hen aan de Here op in uw gebeden, opdat zij mogen groeien in het geloof. Doe hen delen in uw vreugde in de Here.

Daartoe geve de Koning van de Kerk ons door zijn Geest alle wijsheid, liefde en

saamhorigheid.
Amen.

Gebed

FORMULIER OM DE HEILIGE DOOP TE BEDIENEN AAN VOLWASSENEN

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

Eerst willen wij luisteren naar wat de Bijbel zegt over de instelling en de betekenis van de doop.

Matteüs 28:19

Voordat de Here Jezus naar de hemel ging, droeg Hij zijn discipelen op de wereld in te gaan en alle volken tot zijn discipelen te maken. Zij die tot geloof kwamen, moesten gedoopt worden in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Marcus 16:16

Bij deze instelling van de christelijke doop heeft Jezus toegezegd dat wie *geloofd zal hebben, en gedoopt zal zijn, zalig zal worden; maar die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden. / geloofd en zich laat dopen, behouden zal worden, maar wie niet geloofd, veroordeeld zal worden.*

Handelingen 2:41

Kort daarna werd de Heilige Geest uitgestort op het pinksterfeest. Drieduizend mensen kwamen tot geloof en werden gedoopt.

Psalms 51:6

Het water waarmee wij gedoopt worden, laat ons zien dat wij door de zonde onrein zijn en dat onze zonden afgewassen moeten worden. Als nageslacht van Adam zijn wij in zonde

Job 14:4

ontvangen en geboren en rust de toorn van God op ons. Job belijdt: *Wie zal een reine geven uit de onreine? / Komt ooit een reine uit een onreine?*

Johannes 3:3

Jezus Zelf zegt tegen Nicodemus dat wij het Koninkrijk van God niet binnen kunnen gaan als wij niet opnieuw geboren worden.

Deze algehele vernieuwing kunnen wij onszelf niet geven en daarom zoeken wij onze verlossing buiten onszelf in Jezus Christus. Bij Hem alleen is die te vinden. Het water bij de doop wijst heen naar het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, dat onze zonden afwast, zodat wij in Hem rein voor God zijn. Onze zonden worden verzoend doordat God ons toerekent wat Christus door zijn lijden en sterven heeft verworven.

Bij onze doop ontvangen wij het teken en zegel van wat God ons in het verbond der genade belooft.

De *Vader* bezegelt dat Hij met ons een eeuwig verbond sluit. Hij belooft dat Hij ons tot zijn kinderen en erfgenamen aanneemt en altijd als een Vader voor ons wil zorgen, in voor- en tegenspoed.

De *Zoon* bezegelt dat Hij ons wast in zijn bloed van al onze zonden. Hij belooft ons deel te geven aan de gemeenschap van zijn dood en opstanding om ons zo te doen sterven aan ons eigen 'ik' en te doen opstaan in een nieuw leven. Hij zegt toe dat God ons de rechtvaardigheid van Hem toerekent.

De *Heilige Geest* bezegelt dat Hij in ons wil wonen en werken. Hij belooft dat Hij ons tot leden van Christus wil heiligen en zegt toe dat Hij ons deel wil geven aan wat wij in Christus hebben. Dat is het afwassen van onze zonden en het dagelijks vernieuwen van ons leven, totdat wij ten slotte zonder enige zonde, met heel de gemeente van de uitverkoren kinderen van God, eeuwig leven.

De *HERE* geeft ons in de doop niet een bevestiging van ons geloof of van onze bekering, maar een teken en zegel van zijn verbondsbeloften. Met vrijmoedigheid mogen wij bidden om de vervulling daarvan. Aan dit gebed verbindt Hij zijn zegen.

Wanneer wij Hem echter niet geloven op zijn Woord, verbreken wij dit verbond. Dit ongelooft blijft niet zonder gevolgen. Tegenover Gods verbonds zegen staat zijn verbondswraak.

Handelingen 2:38

De kinderen van gelovige ouders ontvangen de heilige doop als teken en zegel van het verbond dat God ook met hen gesloten heeft, al begrijpen ze er nog niets van. Voor de *HERE* horen zij er helemaal bij.

Marcus 1:4,5

Volwassenen mogen pas gedoopt worden, wanneer zij met berouw en bekering hun zonden erkend en hun geloof in

Marcus 16:16

Christus beleden hebben. Johannes de Doper heeft immers, toen hij naar Gods gebod de doop der bekering tot vergeving van zonden predikte, alleen hen gedoopt die hun zonden beleden.

Handelingen 2:41; 16:14,15,32-34

Bij zijn opdracht aan zijn discipelen om het Evangelie te prediken en alle volken tot zijn discipelen te maken heeft Christus zelf daaraan de belofte toegevoegd, dat wie geloofd en

zich laat dopen, behouden zal worden. Volgens deze regel hebben dan ook de apostelen geen andere volwassenen gedoopt

dan die met berouw en bekering hun geloof beleden. Daarom

mag men ook nu geen volwassenen dopen dan zij die de rijke inhoud van de doop uit de prediking van het evangelie hebben leren verstaan en van hun geloof rekenschap hebben afgelegd

Romeinen 10:9,10

door persoonlijke belijdenis.

Voordat wij overgaan tot de bediening van de heilige doop, bidden wij tot de HERE, onze God:

Genadige en barmhartige HERE in de hemel.

Als uw gemeente zijn wij samengekomen met broeder/zuster N.N.

Wij danken U dat U hem/haar door het Evangelie geroepen hebt tot zijn/haar eeuwig behoud en tot eer van uw grote Naam als Verlosser van zondaren.

Nu hij/zij tot belijdenis van zijn/haar geloof zal komen en de doopvont nadert, bidden wij dat U laat zien dat U zich aan hem/haar verbonden hebt en uw Naam op zijn/haar voorhoofd schrijft.

Wij bidden U, trouwe God, dat U alles wat U in het verbond der genade belooft, in het leven van deze broeder/zuster vervult.

Wilt U hem/haar in genade aanzien en door uw Heilige Geest een plaats geven in het lichaam van onze Here Jezus Christus, zó dat hij/zij in zijn dood begraven wordt en met Hem opstaat in een nieuw leven.

Laat de bediening van de heilige doop ook voor de hele gemeente tot zegen zijn. Wij zijn in uw Naam gedoopt en U hebt ons allen zoveel beloofd. Geef dat wij dit bij deze doop opnieuw mogen zien en des te meer bidden om de vervulling van uw beloften. Geef dat als eenmaal het ogenblik aanbreekt dat deze broeder/zuster voor de rechterstoel van Christus verschijnt, hij/zij dan zonder vrees zal mogen staan voor Hem, uw Zoon, onze Here Jezus Christus, die met U en de Heilige Geest de enige God is, en leeft en regeert tot in eeuwigheid.

Verhoor ons, barmhartige God, om Jezus' wil.

Amen.

Vragen aan de broeder/zuster voor de bediening van de heilige doop:

U hebt gehoord dat de doop een instelling van de Here is en een teken en zegel van zijn belofte, waarin ook u deelt. Daarom vragen wij u een eerlijk antwoord te geven voor God en zijn gemeente op de volgende vragen:

Ten eerste: gelooft u dat u in zonde ontvangen en geboren bent en dat daarom Gods toorn op u rust, dat u onbekwaam bent tot iets goeds en in staat bent tot elk kwaad? En belijdt u, dat u met gedachten, woorden en daden de geboden van de Here dikwijls hebt overtreden en dat u over deze zonden oprecht berouw hebt?

Ten tweede: gelooft u dat Jezus Christus u door God tot Verlosser geschonken is? Belijdt u dat u door dit geloof vergeving van zonden ontvangt en dat u door de kracht van de Heilige Geest verbonden bent met Jezus Christus en zijn kerk?

Ten derde: belijdt u dat heel de Bijbel, het Oude en het Nieuwe Testament, het Woord van God is? Gelooft u dat de Bijbelse leer, zoals deze in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en hier in de christelijke kerk verkondigd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is?

Ten vierde: verlangt u door de kracht van de Heilige Geest bij de belijdenis van deze leer te blijven en zult u alles wat met deze leer in strijd is, verwerpen?

Ten vijfde: belooft u trouw de samenkomsten van de gemeente bij te wonen en het Heilig Avondmaal te vieren?

Ten zesde: verklaart u dat u van harte verlangt altijd godvrezend te leven en te breken met de wereldse begeerten, zoals het leden van Christus en van zijn gemeente past? Zult u zich gewillig onderwerpen aan alle christelijke vermaningen?

Wat is hierop uw antwoord? Ja.

Onze barmhartige God schenke u zijn genade en zegen tot het volbrengen van dit heilig voornemen, door onze Here Jezus Christus in de kracht van de Heilige Geest. Amen.

Doopsbediening

N.N., ik doop u in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, Amen.

Dankzegging

Vader, Zoon en Heilige Geest, in uw Naam is broeder/zuster N.N. gedoopt.

Wij danken U dat U niet alleen met Abraham en zijn nageslacht het verbond der genade hebt gesloten, maar dit ook met ons en onze kinderen hebt gedaan en in de doop ons daarvan een teken en zegel hebt gegeven. Hemelse Vader, U belooft onze broeder/zuster tot een God te zijn en hem/haar altijd uw vaderlijke zorg te willen betonen. Wij bidden U om de vervulling van uw beloften en vragen daarom of U altijd zijn/haar Vader wilt zijn en dat hij/zij als kind van U mag leven, in liefde tot U en in vast vertrouwen op U.

Zoon van God, U belooft deze broeder/zuster al zijn/haar zonden af te wassen met uw bloed. Wij bidden U hem/haar te doen delen in de vergeving van de zonden.

Heilige Geest, U belooft deze broeder/zuster geheel te vernieuwen. Wilt U in zijn/haar hart zo werken, dat hij/zij zal leven in een nieuwe levenswandel.

Geef hem/haar daarom, drie-enige God, oprecht geloof in U, hartelijke liefde tot U en sterke hoop op U.

Geef dat allen die gedoopt zijn de goede strijd mogen strijden en in uw kracht overwinnen, om met heel uw kerk U eeuwig te loven en te prijzen.

Hoor ons, barmhartige Vader, om Jezus' wil, die ons heeft leren bidden:

Onze Vader, die in de hemelen zijt;

uw Naam worde geheiligd,

uw Koninkrijk kome,

uw wil geschiede, gelijk in de hemel

alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood

en vergeef ons onze schulden,

gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,

en leid ons niet in verzoeking,

maar verlos ons van de boze;

want van U is het Koninkrijk

en de kracht en

de heerlijkheid,

tot in eeuwigheid.

Amen.

FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN EEN DIENAAR VAN HET WOORD

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkenraad heeft u tweemaal de naam bekend gemaakt van onze broeder N.N., die tot dienaar van het Woord van deze gemeente geroepen is. Aangezien niemand een wettig bezwaar tegen zijn belijdenis en levenswandel heeft ingebracht, zullen we nu in de naam van de Here tot zijn bevestiging overgaan.

Christus heeft zijn apostelen de opdracht gegeven: *Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Gaat dan henen, onderwijst al de volken, dezelve dopende in de Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; lerende hen onderhouden alles, wat Ik u geboden heb. En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld. Amen. / Mij is gegeven alle macht in de hemel en op de aarde. Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb. En zie, Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld.*

Matteüs 28:16-20

Deze opdracht geldt heel Gods kerk tot aan de voleinding van de wereld. In de brieven van de apostel Paulus aan Timoteüs zien wij hoe in deze opdracht het ambt van dienaar van het Woord een bijzondere plaats inneemt: *...maar zijt een voorbeeld der gelovigen in woord, in wandel, in liefde, in de geest, in geloof, in reinheid. Houd aan in het lezen, in het vermanen, in het leren, totdat ik kome. Verzuim de gave niet, die in u is, die u gegeven is door de profetie, met oplegging der handen des ouderlingschaps. Bedenk deze dingen, wees hierin bezig, opdat uw toenemen openbaar zij in alles. Heb acht op uzelfen en op de leer; volhard daarin; want dat doende, zult gij en uzelfen behouden, en die u horen. / ...maar wees een voorbeeld voor de gelovigen in woord, in wandel, in liefde, in geloof en in reinheid. In afwachting van mijn komst moet gij u toeleggen op het voorlezen, het vermanen en het leren. Veronachtzaam de gave in u niet, die u krachtens een profetenwoord geschonken is onder handoplegging van de gezamenlijke oudsten. Behartig deze dingen, leef erin, opdat aan allen blijke, dat gij vooruitgaat. Zie toe op uzelf en op de leer, volhard in deze dingen; want door dit te doen zult gij zowel uzelf als hen, die u horen, behouden.*

1 Timoteüs 4:12-16

We leren uit deze woorden hoe de dienaar van het Woord zich geroepen moet weten tot het ambt. Hij ontvangt onder handoplegging de genade van de Heilige Geest om zijn ambt op een wijze uit te oefenen, zoals Paulus elders beschrijft: *Want God heeft ons niet gegeven een geest der vreesachtigheid, maar der kracht, en der liefde, en der gematigheid. / Want God heeft ons niet gegeven een geest van lafhartigheid, maar van kracht, van liefde en van bezonnenheid.*

2 Timoteüs 1:7

De dienaar is geroepen deze gave van God ten volle te gebruiken. Zijn taken zijn de volgende:

2 Timoteüs 4:2

Allereerst is hij geroepen tot het verkondigen van het Evangelie.

Zijn gezag is geen ander dan dat van de Heilige Schrift.

1 Timoteüs 2:1-4

Ten tweede heeft de dienaar de taak om voor de gemeente en de wereld te bidden.

Handelingen 2:41,42Ten derde zal hij in de gemeente de sacramenten bedienen.

Matteüs 28:19

Ten vierde zal zijn taak bestaan in het onderwijzen van de leer aan de jeugd van de gemeente en aan anderen, die onderwijs nodig hebben.

Ten vijfde zal hij samen met de ouderlingen de leden van de gemeente bezoeken om hen te troosten en te vermanen wanneer
1 Tessalonicenzen 2:11,12 dit nodig is.

Ten zesde zal hij samen met de ouderlingen de gemeente leiden overeenkomstig Gods wil. Dat betekent dat zij de gemeente de weg zullen wijzen achter Christus aan en zullen waken tegen dwaalleer en grove zonden binnen de gemeente. Ook zullen zij
Handelingen 20:28
1 Petrus 5:2 de gemeente leiden in haar roeping om getuige van Christus in de wereld te zijn.

Deze verantwoordelijke taak kan niemand uit zichzelf uitvoeren.
1 Tessalonicenzen 5:24 Daarom wil God zijn dienaren daarvoor uitrusten.

We willen nu overgaan tot de bevestiging:

Nu u, broeder N.N., gereed staat om uw taak als dienaar van het Woord in deze gemeente te ontvangen, zult u voor God en zijn gemeente antwoord geven op de volgende vragen:

Ten eerste: bent u er in uw hart van overtuigd dat God zelf u roept tot deze heilige taak?

Ten tweede: verklaart u door Gods genade standvastig te willen staan op het fundament van de apostelen en profeten, waarbij Jezus Christus zelf de hoeksteen is. Aanvaardt u de Schriften van het Oude en het Nieuwe Testament als het Woord van God en onderschrijft u van harte de belijdenis van onze kerken?

Ten derde: belooft u uit liefde tot Christus en zijn gemeente uw ambt trouw te zullen uitvoeren en belooft u geheim te houden wat u vertrouwelijk wordt gezegd?

Ten vierde: belooft u zich te onderwerpen aan de kerkelijke vermaningen, als u in leer of leven zou zondigen?

Antwoord: Ja, met heel mijn hart.

Bevestiging⁶⁵

God, onze hemelse Vader, die u tot deze taak geroepen heeft, geve u de kracht, de liefde en de bezonnenheid van zijn heilige Geest, om deze taak met vrucht te mogen uitvoeren, tot opbouw van zijn koninkrijk. Amen.

Geliefde gemeente,

Neem deze dienaar, die God zelf tot u gezonden heeft, aan in liefde en bid voor hem en zijn gezin. Denk aan het woord dat geschreven staat:

Zijt uw voorgangers gehoorzaam, en zijt hun onderdanig; want zij waken voor uw zielen, als die rekenschap geven zullen; opdat zij dat doen mogen met vreugde en niet al zuchtende; want dat is u niet nuttig. / Gehoorzaamt uw voorgangers en onderwerpt u aan hen, want zij zijn het, die waken over uw zielen, daar zij rekenschap zullen moeten afleggen. Laten zij het met vreugde kunnen doen en niet al zuchtende, want dat zou u geen nut doen.

Hebreeën 13:17

Gebed

Laten wij de HERE danken voor zijn gave en bidden om een zegen voor ons allen:

Barmhartige en genadige Vader, U hebt ons uw eigen Zoon Jezus Christus gegeven, die kwam om te zoeken en te redden wat verloren is. U gaf Hem tot een verzoening voor al onze zonden en U hebt daarbij de bediening van de verzoening ingesteld. In deze bediening van het Woord roept U ons toe: Laat u met God verzoenen. Here Jezus Christus, U gaf ons door uw onderwijs en door het gezaghebbende woord van de apostelen woorden van eeuwig leven waardoor wij U leren kennen en volgen.

Heilige Geest, U geeft sinds de dagen van de apostelen vele gaven aan de gemeente. U geeft ook de gave om dienaar van het Woord te zijn aan broeders, die U daartoe roept.

Wij bidden U, Vader, Zoon en Heilige Geest, schenk deze broeder, die zich door U tot deze verantwoordelijke taak geroepen weet, uw genade, zodat hij deze taak trouw en met een geest van kracht, van liefde en van bezonnenheid mag uitvoeren. Laat hij een instrument mogen zijn in de opbouw van uw gemeente.

⁶⁵ Indien iemand voor het eerst tot predikant bevestigd wordt, zal hierbij handoplegging plaatsvinden; dit is ook mogelijk bij een latere bevestiging.

Wilt U Hem kracht geven in moeilijke perioden, op momenten van aanvechting. Geef Hem opnieuw een vurige geest in tijden van verslapping. Geef dat de vreugde in U altijd zijn sterkte mag zijn.

Wij danken U, dat U deze dienaar aan onze gemeente verbonden hebt. Geef ons geopende harten en geopende oren bij de bediening van uw Woord. Geef in uw genade, dat er veel vrucht mag zijn op de verkondiging. Geef ons allen een vaste hoop, een sterk geloof en een vurige geest, om U te dienen. Laat de gemeente zo een licht mogen zijn in deze wereld, waardoor ook anderen U mogen leren kennen en U gaan verheerlijken.

Wees met al uw arbeiders, waar zij zich ook maar bevinden. Zegen het werk van zending en evangelisatie en maak ons allen tot getuigen van U.

Hoor ons als wij tot U bidden:

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd,

uw koninkrijk kome,

uw wil geschiede, gelijk in de hemel

alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden,

gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.

En leid ons niet in verzoeking,

maar verlos ons van de boze;

want van U is het koninkrijk

en de kracht

en de heerlijkheid,

tot in eeuwigheid.

Amen.

FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN OUDERLINGEN EN/OF DIAKENEN

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkenraad heeft u tweemaal de namen van de broeders bekendgemaakt die tot ouderling en diaken gekozen zijn in deze gemeente. Niemand heeft een wettig bezwaar tegen hun leer en leven ingebracht. Daarom worden deze broeders nu in de naam van onze Here in hun ambt bevestigd.

Onderwijs

Christus als hoofd van de kerk zorgt vanuit de hemel voor zijn gemeente op aarde. Daarvoor neemt Hij mensen in dienst. Zij ontvangen een bijzondere taak in de gemeente. *En Dezelfde heeft gegeven sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leraars; tot de volmaking der heiligen, tot het werk der bediening, tot opbouw van het lichaam van Christus. / En Hij heeft zowel apostelen als profeten gegeven, zowel evangelisten als herders en leraars, om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon, tot opbouw van het lichaam van Christus.*

Efeziërs 4:11,12

Zij zullen die opdracht in nederigheid volbrengen. Ze mogen zich daarbij gedragen weten door Christus, die immers gezegd heeft: *Voorwaar, voorwaar zeg Ik U: Zo Ik iemand zend, wie die ontvangt, die ontvangt Mij, en wie Mij ontvangt, die ontvangt Hem, Die Mij gezonden heeft. / Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Wie ontvangt die Ik zend, ontvangt Mij; en wie Mij ontvangt, ontvangt Hem, die Mij gezonden heeft.*

Johannes 13:20

Ouderlingen

Exodus 18:13

In de Heilige Schrift lezen we dat bij het volk Israël de oudsten een leidende functie bekleedden. In de eerste christelijke gemeenten werden oudsten door de apostelen aangesteld. Daarbij werd gebeden om de leiding van de Heilige Geest. Dezelfde zaken zijn aan de orde wanneer in onze tijd over het dienstwerk in de gemeente gesproken wordt.

Handelingen 6:6

Het behoort tot de taak van de ouderlingen om de leden van de gemeente trouw te bezoeken en hen aan te sporen tot het dienen van de Here. Ook mogen ze erop wijzen dat ieder van het Evangelie zal getuigen. Wie niet leven naar de aanwijzingen van de Here, zullen vermaand worden en bij bewuste volharding in de zonde onder de christelijke tucht worden gesteld.

Samen met predikanten mogen ouderlingen als herders de gemeente verzorgen en beheren, en waken tegen het binnendringen van dwaalleer.

Zij zien toe op de leer en het leven van de dienaren van het Woord, want daarvoor zijn ze mede verantwoordelijk.

Handelingen 20:28

Om deze taken te kunnen vervullen is het nodig om voortdurend Gods Woord te onderzoeken en zich te oefenen in het dienen van de Here.

Diakenen

Handelingen 2:45

De Schriften leren ons dat barmhartigheid voortvloeit uit de liefde van Christus. Hij kwam in de wereld om te dienen en ontfermde zich over velen. In navolging van Christus zorgde de eerste christelijke gemeente ervoor dat niemand in haar midden gebrek leed. De Here roept ook nu op tot het betonen van gastvrijheid, offer-

vaardigheid en barmhartigheid. In de gemeente van Christus mag niemand zonder hulp en troost leven in tijden van ziekte, eenzaamheid of armoede.

Met het oog hierop heeft Christus diakenen aan zijn gemeente gegeven. We lezen in het boek Handelingen hoe de apostelen speciale ambtsdragers lieten kiezen, toen ze zelf niet meer in

Handelingen 6:1-6

staat waren al het werk in de kerk naar behoren te verrichten.

De diakenen zullen ervoor zorgen dat de hulpverlening in en door de gemeente goed verloopt. Ze bezoeken de gemeenteleden om zich op de hoogte te stellen van hun moeiten of om hen aan te sporen tot hulpbetoon. Ze stellen zich op de hoogte van de gaven van de gemeenteleden en zetten die in waar dat nodig is. Bovendien zamelen ze de giften uit de gemeente in, beheren die en delen die in de naam van Christus uit. Ze bemoedigen hen die de liefdegaven van Christus ontvangen met het woord van God. De Heilige Geest brengt eenheid in de gemeente en laat die ervaren aan het Heilig Avondmaal. De diakenen spannen zich er met woord en daad voor in dat deze eenheid zichtbaar wordt in onderlinge liefde en dienstbetoon.

Romeinen 12:4-8

Zo zal de gemeente groeien in liefde en in barmhartigheid voor elkaar en voor alle mensen.

Bevestiging

Geliefde broeder(s), nu u klaar staat om uw ambt te aanvaarden, zult u voor God en zijn heilig gemeente antwoord geven op de volgende vragen:

Ten eerste: bent u ervan overtuigd dat God zelf u door zijn gemeente tot deze dienst heeft geroepen?

Ten tweede: aanvaardt u de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament als het enige Woord van God en de volkomen leer van de verlossing, en wijst u alles af wat daarmee in strijd is?

Ten derde: belooft u in overeenstemming daarmee uw ambt trouw te vervullen en met ontzag voor God door het leven te gaan en belooft u geheim te houden wat u vertrouwelijk wordt gezegd?

Ten vierde: belooft u zich te onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, in overeenstemming met de kerkorde, als u in leer of leven zou zondigen?

Wat is daarop uw antwoord? Ja.

Zegen (hierbij kan handoplegging worden toegepast)

De Vader van onze Here Jezus Christus geve u zijn Geest, opdat u deze dienst trouw en met zegen zult vervullen. Amen.

Oproep aan de gemeente

Geliefde broeders en zusters, ontvang deze broeders als dienaren van God en bid voor hen en hun gezinnen. Erken de ouderlingen als opzieners en herders van de gemeente. Acht hen hoog om hun werk. Gehoorzaam uw voorgangers en schik u naar hen, want zij waken over uw leven.

Zorg dat de diakenen de middelen hebben om hun werk te doen. Wees goede rentmeesters over wat de Here u toevertrouwt en

weet u in de gemeente van Christus geroepen om te dienen. Laat

ieder in de gemeente die in nood verkeert dankbaar de hulp aanvaarden die Christus door de diakenen wil geven.

1 Tessalonicenzen 5:12

Hebreeënen 13:17

1 Petrus 4:10

Gebed

Here God, hemelse Vader, we danken U, dat U ons ouderlingen en diakenen gegeven hebt, die met uw Geest vervuld zijn om uw gemeente op te bouwen. Verleen hen steeds meer de gaven die zij nodig hebben: wijsheid, vrijmoedigheid, barmhartigheid en onderscheidingsvermogen, opdat ieder zijn ambt vervult zoals U dat vraagt. Schenk hun uw genade, opdat ze hun dienst trouw kunnen vervullen, ook als er moeite of verdriet op hun pad zou komen.

Zegen ons als gemeente, waarover ze zijn aangesteld. Laat ieder van ons zich aan de goede aanwijzingen van de ouderlingen onderwerpen en hen eren om hun ambt. Geef dat we elkaar vurig liefhebben. Geef ook dat we de diakenen met blijdschap alles geven wat ze nodig hebben voor hun dienst van barmhartigheid. Verhoor ons, barmhartige Vader, door uw geliefde Zoon, onze Here Jezus Christus. In zijn naam bidden we u:

Onze Vader die in de hemelen zijt,

uw naam worde geheiligd,

uw Koninkrijk kome,

uw wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo ook op aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood

en vergeef ons onze schulden,

gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking,

maar verlos ons van de boze.

Want van U is het Koninkrijk

en de kracht en de heerlijkheid

*tot in eeuwigheid.
Amen.*

FORMULIER VAN DE BAN OF UITSLUITING UIT DE GEMEENTE VAN CHRISTUS

Eerste afkondiging

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

Met verdriet deelt de kerkenraad u mee dat een broeder (*zuster*) van de gemeente zich heeft schuldig gemaakt aan de zonde tegen hete gebod (of: de zonde van...). Hij (*zij*) is hier herhaaldelijk op aangesproken, maar hij (*zij*) heeft geen berouw getoond. Daarom hebben we hem (*haar*) moeten afhouden van het deelnemen aan het Heilig Avondmaal. Dat heeft helaas niet mogen leiden tot bekering. Verdere waarschuwingen hebben evenmin resultaat gehad.

De kerkenraad is nu geroepen de tucht voort te zetten en zich genoodzaakt deze broeder (*zuster*) buiten de gemeenschap van de kerk te sluiten, wanneer hij (*zij*) niet met zijn (*haar*) zonde breekt.

Wij delen u dit voor de eerste keer mee en wekken u met klem op de Here voortdurend te bidden of Hij deze broeder (*zuster*) tot bekering wil brengen.

Tweede afkondiging

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkenraad heeft u al eerder meegedeeld dat een broeder (*zuster*) zich heeft schuldig gemaakt aan hete gebod (of: de zonde van). U hebt toen gehoord dat hij (*zij*) niet meer werd toegelaten tot de viering van het Heilig Avondmaal, omdat hij (*zij*) geen blijk heeft gegeven van berouw en bekering.

Daarna heeft de kerkenraad de tucht voortgezet en hem (*haar*) herhaaldelijk aangespoord tot inkeer, echter zonder resultaat. Tot onze droefheid moeten we nu ingrijpendere maatregelen nemen. Met instemming van de classis maken wij nu de naam van de betreffende broeder (*zuster*) aan u bekend. Zijn (*haar*) naam is

Met diepe ernst en bewogenheid roept de kerkenraad u op de broeder (*zuster*) met liefde te vermanen en de Here te bidden of Hij hem (*haar*) alsnog tot inkeer en terugkeer wil brengen. Zo zal de zonde uit de gemeente weggedaan en de zondaar behouden worden.

Derde afkondiging

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkenraad heeft u al twee keer moeten meedelen dat broeder (*zuster*) N.N. zich heeft schuldig gemaakt aan de zonde tegen hete gebod (of: de zonde van). U hebt toen gehoord dat hij (*zij*) geen berouw wilde tonen en niet meer toegelaten werd tot de viering van het Heilig Avondmaal. Helaas is er tot nu toe geen sprake van berouw en bekering bij deze broeder (*zuster*). Integendeel, alle waarschuwingen hebben geen enkel resultaat gehad. Daarom delen wij u voor de derde en laatste keer mee dat we met de tucht van deze broeder (*zuster*) verder moeten gaan. Als hij (*zij*) zich niet bekeert, zal hij (*zij*) op buiten de gemeenschap van de kerk gesloten worden. Opnieuw en nu voor de laatste keer roepen wij u op hem (*haar*) liefdevol te waarschuwen. Bid de Here vurig of Hij deze broeder (*zuster*) nog tot bekering wil brengen en hem (*haar*) ervoor wil bewaren zich tot het uiterste te verharden.

Verantwoording

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkenraad heeft u drie keer meegedeeld dat broeder (*zuster*) N.N. in zonde leeft. Het doel van die afkondigingen was dat hij

1 Korintiërs 5:5

2 Tessalonicenzen 3:14

Jesaja 52:5

Romeinen 2:24

Titus 2:5

2 Petrus 2:2

(*zij*) zich door uw gebeden en waarschuwingen tot God zou bekeren en verlost zou worden uit de macht van de satan, die hem (*haar*) in zijn greep houdt. Maar helaas heeft niemand de kerkenraad bericht dat er bij deze broeder (*zuster*) een spoor van berouw valt op te merken. Toch is hij (*zij*) herhaaldelijk gewaarschuwd. Zijn (*haar*) schuld was op zich al ernstig, maar die wordt nu nog verzaard, omdat hij (*zij*) in de zonde volhardt. De kerkenraad heeft lang geduld met hem (*haar*) gehad. Maar nu zijn we verplicht gebruik te maken van de uiterste tuchtmaatregel die God in zijn Woord gegeven heeft, namelijk om hem (*haar*) uit te sluiten uit de gemeente.

Deze uitsluiting heeft tot doel dat hij (*zij*) zich gaat schamen over zijn (*haar*) zonde. Ook moet voorkomen worden dat dit zieke lichaamsdeel de hele gemeente als lichaam van Christus aantast. Bovenal mag de Naam van God niet gelasterd worden.

Uitsluiting

Christus heeft de uitoefening van de tucht opgedragen aan zijn ambtsdragers met de woorden: *Voorwaar zeg Ik u: Al wat gij op de aarde binden zult, zal in de*

hemel gebonden wezen; en al wat gij op de aarde ontbinden zult, zal in de hemel ontbonden wezen.

Matteüs 18:18
Johannes 20:23
1 Korintiërs 5:13

/ Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij op de aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel, en al wat gij op aarde ontbindt, zal ontbonden zijn in de hemel.

Daarom verklaren wij als herders en opzieners van deze gemeente in de naam van onze Here Jezus Christus dat N.N., die zichzelf al buiten de gemeente van Christus gesloten had, nu daadwerkelijk buiten gesloten is. Hij (zij) staat nu buiten de gemeenschap met Christus. Hij (zij) heeft geen recht meer op de sacramenten. En hij (zij) heeft geen deel meer aan alle geestelijke zegeningen en weldaden die God aan zijn gemeente geeft. Zolang hij (zij) in zijn (haar) zonde volhardt, zal hij (zij) naar het bevel van Christus voor u zijn als de heiden en de tollenaar. Paulus verduidelijkt dit bevel van Christus als volgt: *Vermengt u niet met hem, opdat hij beschaamd worde. En houdt hem niet als een vijand, maar vermaant hem als een broeder. / Gaat niet met hem om, opdat hij beschaamd worde; houdt hem echter niet voor een vijand, maar wijst hem terecht als een*

2 Tessalonicenzen 3:14,15

broeder. Ga echter ook geen te nauwe banden met hem (haar) aan. Laat hem (haar) daaraan merken dat hij (zij) zich moet bekeren van zijn (haar) zondige weg.

Oproep aan de gemeente

Deze uitsluiting, gemeente, is voor ons allen een waarschuwend voorbeeld. Laten wij de Here vrezen en nauwkeurig op onszelf letten. Die meent te staan, moet toezien dat hij (zij) niet ten val komt. Blijf in de gemeenschap met de Vader en zijn Zoon Jezus Christus en ook met alle oprechte christenen om zo het eeuwige leven te verkrijgen.

U hebt gezien op welke manier onze buitengesloten broeder (zuster) is afgedwaald. Leer hieruit hoe sluw de satan te werk gaat, wanneer hij mensen in het verderf stort en hen afkerig

1 Korintiërs 10:12

maakt van Gods Woord en de sacramenten.

Weersta het kwaad in het begin. *Zo onderwerpt u dan aan God; weerstaat de duivel, en hij zal van u vlieden. Laat ons afleggen alle last, en de zonde, die ons lichtelijk omringt, en laat ons met lijdzaamheid lopen de loopbaan die ons voorgesteld is, ziende op de overste Leidsman en Voleinder van het geloof. Zijt nuchter en waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt. Heden, indien gij Zijn stem hoort, zo verhardt uw hart niet, maar werkt uw zaligheid met vreze en beven / Onderwerpt u dus aan God, maar biedt weerstand aan de duivel, en hij zal van u vlieden. Laten ook wij afleggen alle last en de zonde, die ons zo licht in*

Jakobus 4:7
Hebreeën 12:1,2
1 Petrus 5:8
Lukas 22:46
Hebreeën 4:7
Filippenzen 2:12

de weg staat, en met volharding de wedloop lopen, die vóór ons ligt. Laat ons oog daarbij (alleen) gericht zijn op Jezus, de leidsman en voleinder van het geloof. Staaf op, bidt, dat gij niet in verzoeking komt. Heden, indien gij zijn stem hoort, verhardt uw harten niet, maar bewerk uw behoudenis met vreze en beven.

Laat ieder berouw hebben over zijn zonden, opdat wij niet opnieuw vernederd worden door de Here en over een ander lid van de gemeente bedroefd moeten zijn. Leef eensgezind en in diep ontzag voor God.

Gebed

Filippenzen 2:13

Alleen God is het, die zowel het willen als het werken in ons

werkt naar zijn welbehagen. Laten wij daarom zijn Naam aanroepen met belijdenis van onze zonden.

Rechtvaardige God, barmhartige Vader, wij klagen onszelf aan vanwege onze zonden. Wij belijden dat wij de pijn en het verdriet over het buitensluiten van onze broeder (zuster) verdiend hebben. Ja, wij zijn het allen waard van U afgesneden te worden om onze overtredingen. Maar Here, wees ons genadig om Christus' wil. Wij hebben berouw over onze zonden en vragen u om vergeving. Geef dat we ons inspannen U meer en meer te dienen. Doe ons voortdurend op onze hoede zijn voor de besmetting door de wereld en door degenen die zich buiten de gemeenschap met U hebben geplaatst.

Ezechiël 18:32

U hebt geen welgevallen in de dood van de zondaar, maar dat hij

zich bekeert en leeft. Daarom mogen wij allen die tot U terugkeren weer in Uw gemeente opnemen. Geef dat we ons inspannen om, zowel door onze waarschuwingen als goede voorbeeld, deze buitengesloten broeder (zuster) en anderen die van U zijn afgedwaald, weer tot U terug te brengen.

Zegen onze waarschuwingen, zodat we ons mogen verblijden over hen (haar) die ons nu reden tot verdriet geven en uw heilige Naam geprezen wordt, door onze Here Jezus Christus, die ons als volgt heeft leren bidden:

*Onze Vader, die in de hemelen zijt;
uw Naam worde geheiligd,
uw Koninkrijk kome,
uw wil geschiede, gelijk in de hemel
alzo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,
en leid ons niet in verzoeking,*

*maar verlos ons van de boze;
want van U is het Koninkrijk
en de kracht en
de heerlijkheid,
tot in eeuwigheid.
Amen.*

FORMULIER VAN DE WEDEROPNEMING IN DE GEMEENTE VAN CHRISTUS

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

Wij hebben u destijds meegedeeld dat br. (zr.) N.N. uitgesloten is uit de gemeente van Christus. De kerkenraad kan u nu met vreugde meedelen dat de Here de uitoefening van de tucht evenals de vermaningen en de gebeden heeft willen gebruiken om hem (*haar*) tot berouw over zijn (*haar*) zonden te brengen. Hij (*zij*) verlangt weer in de gemeenschap van de kerk opgenomen te worden. Omdat Christus ons beveelt de zondaar die zich bekeert weer met blijdschap in Zijn gemeente te ontvangen, zal de uitsluiting van genoemde broeder (*zuster*) opgeheven worden. Hij (*zij*) zal weer deel hebben aan de gemeenschap van de kerk en toegelaten worden tot de viering van het Heilig Avondmaal.

Een wettig bezwaar kan hiertegen binnen ... dagen aan de kerkenraad bekend gemaakt worden.

Laten we God danken voor zijn genadige ontferming over deze broeder (*zuster*) en Hem bidden dat Hij zijn werk aan hem (*haar*) wil voltooien tot zijn (*haar*) eeuwig behoud. (*Dankzegging en gebed*)

(Wanneer binnen de gestelde termijn geen gegrond bezwaar is ingebracht, zal vóór de eerstkomende Avondmaalsviering de wederopneming van de buitengesloten broeder (*zuster*) op de volgende wijze plaatsvinden:)

Verantwoording

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkenraad heeft u enige tijd geleden meegedeeld dat broeder (*zuster*) N.N. berouw heeft getoond over zijn (*haar*) zonden en zich daarvan heeft bekeerd. Hij (*zij*) verlangt weer opgenomen te worden in de gemeente. Nu niemand hiertegen een wettig bezwaar heeft ingediend, willen we hem (*haar*) weer toelaten tot de gemeenschap van de kerk. Christus leert ons dat zijn kerk bevoegd is niet alleen buiten te sluiten, maar ook weer op te nemen in zijn gemeente. Tegen zijn apostelen zei Hij: *Voorwaar zeg Ik u: Al wat gij op de aarde binden zult, zal in de hemel gebonden wezen; en al wat gij op de aarde ontbinden zult, zal in de hemel ontbonden wezen. / Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij op aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel, en al wat*

gij op aarde ontbindt, zal ontbonden zijn in de hemel. God

verklaart Zelf in zijn Woord geen welgevallen te hebben in de dood van de goddeloze, maar daarin dat hij zich bekeert en leeft.

Daarom is de kerk van harte bereid de zondaar die berouw heeft getoond, weer in haar midden op te nemen.

Ieder die zich oprecht bekeert en weer in de schoot van de kerk wordt opgenomen, mag er zeker van zijn dat God zijn (*haar*) zonden heeft vergeven en hem (*haar*) in genade heeft aangenomen. Christus zei immers: *Zo gij iemand zonden vergeeft, die worden zij vergeven. / Wie gij hun zonden kwijtscheldt, die zijn ze kwijtgescholden.*

Matteüs 18:18
Ezechiël 18:23
Ezechiël 33:11
2 Korintiërs 2:7

Johannes 20:23

Vragen

Voordat wij u, broeder (*zuster*) N.N. weer in de gemeente opnemen, verzoeken wij u te antwoorden op de volgende vragen:

Verklaart u voor God en zijn gemeente dat u oprecht berouw hebt over uw zonde en over het volharden daarin, en dat u daarom terecht buiten de gemeente gesloten geweest bent?

Geloof u van harte dat de Here u uw zonden om Christus' wil vergeven heeft en u weer in genade aanneemt?

Is het daarom uw hartelijk verlangen weer in de gemeente opgenomen te worden en belooft u voortaan godvrezend te leven overeenkomstig het gebod van de Here?

Wat is hierop uw antwoord? Ja.

Verklaring

In de naam en met de volmacht van Christus verklaren wij als herders en opzieners van deze gemeente dat u, N.N., niet langer buiten de gemeente gesloten, maar daarin weer opgenomen bent.

Wij verklaren dat u staat in de gemeenschap van Christus, dat u deel hebt aan de sacramenten en aan alle geestelijke zegeningen en weldaden die God aan zijn gemeente geeft.

Filippenzen 1:6

De eeuwige God, die in u een goed werk begonnen is, zal dat naar zijn belofte voltooien tot op de dag van Jezus Christus. Amen.

Opwekking

Geliefde broeder (*zuster*) N.N., wees er zeker van dat de Here u weer in genade heeft aangenomen. Blijf op uw hoede voor de listen van de duivel en het kwaad van de wereld en de zwakheid van uw eigen hart, opdat u niet opnieuw in de zonde verstrikt raakt.

**Lukas 15:32
Efeziërs 2:19**

En u, gemeente, ontvang broeder (*zuster*) N.N. met hartelijke liefde. Wees blij en dankbaar dat hij (*zij*) die dood was, weer levend is geworden en die verloren was, weer is gevonden. Houd hem (*haar*) niet langer voor een buitenstaander, maar voor een broeder (*zuster*) in Christus, en voor een medeburger van de heiligen en van de huisgenoten van God.

Dankgebed

Laten wij nu de Here danken voor zijn weldaden en Hem om genade aanroepen.

Barmhartige God en Vader, wij danken U door onze Here Jezus Christus dat U deze broeder (*zuster*) bekeerd hebt tot het leven met U en ons daardoor dankbaarheid en blijdschap geeft.

Wij bidden U, bewijs hem (*haar*) uw genade dat hij (*zij*) steeds vaster overtuigd wordt van de vergeving van zijn (*haar*) zonden. Laat de vrucht hiervan zijn dat hij (*zij*) U dient met grote blijdschap en dankbaarheid. Laat hem (*haar*) die eerst door zijn (*haar*) zonden voor velen een aanstoot was, nu door zijn (*haar*) bekering voor velen tot zegen zijn. Doe hem (*haar*) met volharding de weg van uw geboden gaan.

Leer ons allen door de terugkeer van deze eens buitengesloten broeder (*zuster*) dat er bij U vergeving is, opdat U gevreesd wordt.

Geef dat wij samen met deze broeder (*zuster*) als mede-erfgenaam van het eeuwige leven U dienen met kinderlijke eerbied en gehoorzaamheid al de dagen van ons leven, door onze Here Jezus Christus.

In zijn Naam bidden wij U:

Onze Vader, die in de hemelen zijt;

uw Naam worde geheiligd,

uw Koninkrijk kome,

uw wil geschiede, gelijk in de hemel

alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood

en vergeef ons onze schulden,

gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,

en leid ons niet in verzoeking,

maar verlos ons van de boze;

want van U is het Koninkrijk

en de kracht en

de heerlijkheid,

tot in eeuwigheid.

Amen.

FORMULIER VOOR DE BEVESTIGING VAN EEN EVANGELIST ALS DIENAAR VAN HET WOORD NAAR ART. 4 K.O.**Gemeente van onze Here Jezus Christus,**

Wij zijn vandaag bij elkaar om broeder N.N. te bevestigen als evangelist. Hij krijgt hiermee de opdracht en de bevoegdheid om bij u het Woord en de sacramenten te bedienen.

Het is goed vooraf te luisteren naar wat Gods Woord hierover zegt.

Jezus Christus is Heer en Hoofd van de gemeente. Hij zegt ons zelf in de Bijbel wat Hij van zijn gemeente verwacht. Voor het werk als evangelist is belangrijk wat de Here Jezus zei kort voordat Hij naar de hemel ging. In Matteüs lezen we: *En Jezus, bij hen komende, sprak tot hen, zeggende: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Gaat dan henen, onderwijst al de volken, dezelve dopen in de Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; lerende hen onderhouden alles, wat Ik u geboden heb. En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld. Amen. / En Jezus trad naderbij en sprak tot hen, zeggende: Mij is gegeven alle macht in de hemel en op de aarde. Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb. En zie, Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld.*

Matteüs 28:18-20

Belangrijk is ook wat we lezen in Handelingen: *Maar gij zult ontvangen de kracht des Heiligen Geestes, Die over u komen zal; en gij zult Mijn getuigen zijn, zo te Jeruzalem, als in geheel Judéa en Samaria, en tot aan het uiterste der aarde. / Maar gij zult kracht ontvangen, wanneer de Heilige Geest over u komt, en gij zult mijn*

Handelingen 1:8 *getuigen zijn te Jeruzalem en in geheel Judea en Samaria en tot het uiterste der aarde.*

De woorden van de Here Jezus zijn gegeven aan de kerk van alle tijden en hebben ook betekenis voor ons.

ledere gelovige is geroepen om getuige van Christus te zijn en anderen over Hem te vertellen. Daarnaast geeft de Here Jezus aan sommige gelovigen een bijzondere opdracht. In de Bijbel lezen we dat Christus naast apostelen, profeten, herders en leraars ook evangelisten gegeven heeft om de heiligen toe te rusten voor het werk in zijn dienst. Zij hebben een bijzondere

Efeziërs 4:11,12

Handelingen 8:5
Handelingen 8:35v
Handelingen 21:8

2 Timoteüs 4:5

gave ontvangen om het evangelie aan niet-christenen zo te brengen, dat deze door Woord en Geest overtuigd worden, tot geloof in Christus komen en verantwoordelijke leden van zijn gemeente worden. Zo lezen we dat Filippus in Samaria aan veel mensen Christus verkondigt en vervolgens aan een Ethiopiër, die hij ook doopt. Later is hij in Caesarea als evangelist werkzaam. Wanneer Timoteüs in Efeze werkt aan de opbouw van deze pasgestichte gemeente, drukt de apostel Paulus hem op het hart het werk te doen van een evangelist. Tot de dienst van een evangelist behoort, dat hij zich inzet voor het stichten en opbouwen van een zendingsgemeente.

Welnu, broeder N.N., de Here heeft u de gave van evangelist gegeven en Hij heeft het zo geleid dat u deze gemeente met deze gave mag gaan dienen. Voor u als evangelist is de allereerste taak om het evangelie aan ongelovigen te verkondigen, zodat er onder Gods zegen een gemeente mag ontstaan.

Om de liefde van Christus zichtbaar te maken is het nodig dat u de gemeente voorgeeft in dienstbetoon aan de naaste.

Om de gemeente op te bouwen is nodig dat u haar de Bijbelse leer verkondigt en onderwijst. Tot versterking van het geloof zult u ook de sacramenten van doop en avondmaal bedienen.

Met de kerkenraad mag u leiding geven aan de zendingsgemeente, in nederigheid en dienstbaarheid, zoals Jezus ons dat voordeed. U mag zich daarin door gebed en metterdaad gesteund weten door de gemeente waarin u geroepen bent.

In heel uw werk mag u zich afhankelijk weten van de genade van Christus, die het Hoofd van zijn kerk is, en van de leiding van zijn Geest. Ter bevestiging daarvan ontvangt u zijn onmisbare zegen.

Bevestiging

Geliefde broeder N.N., we vragen u om op de volgende vragen oprecht te antwoorden:

Ten eerste: bent u ervan overtuigd dat God zelf door middel van zijn gemeente u roept tot deze dienst?

Ten tweede: gelooft u dat de Bijbel, Gods Woord, volkomen betrouwbaar is en dat God ons daarin de enige weg tot behoud wijst?

Ten derde: gelooft u dat de belijdenisgeschriften van onze kerken voluit overeenstemmen met de Bijbel?

Ten vierde: belooft u trouw te zijn in uw werk als evangelist, Gods Woord en de sacramenten hier te bedienen en aan de gemeente leiding te geven, zoals Christus dat wil?

Ten vijfde: belooft u geheim te houden wat u in vertrouwen wordt gezegd?

Ten zesde: belooft u zich steeds te onderwerpen aan de kerkelijke vermaningen, als u in leer of leven zou zondigen?

Wat is hierop uw antwoord? Ja, met heel mijn hart.

Handoplegging

Moge Christus u zegenen en vervullen met zijn Geest. Moge Hij u steeds meer bekwamen en toerusten tot deze dienst, opdat Gods rijk ook door uw werk hier krachtig doorbreekt en wordt uitgebreid.

Geliefde gemeente,

Bedenk dat onze broeder door de Here geroepen is en dat het voor u een voorrecht is dat hij deze dienst in uw midden mag verrichten. Bid daarom voor hem en zijn gezin in uw samenkomsten en thuis. Wees daarbij in uw eigen omgeving een getuige, die toont wat het Evangelie van de Here Jezus voor u zelf betekent, opdat anderen tot Christus mogen komen. Voorzie onze broeder van de middelen die nodig zijn om zijn werk te kunnen doen.

Omdat niemand van ons dit in eigen kracht kan volbrengen, willen wij de almachtige God aanroepen en bidden om zijn genade.

Gebed

Barmhartige God en Vader, wij danken U dat U mensen roept om dienstbaar te zijn aan de verkondiging van het Evangelie van Uw Zoon Jezus Christus. Wij bidden U wilt U N.N. vervullen met uw Geest om zijn taak als evangelist van de zendingsgemeente N.N. uit te voeren. Geef hem de vrijmoedigheid om te getuigen in woord en daad van het heil, dat U in Jezus Christus Uw Zoon hebt gegeven. En als er tegenslagen en moeiten zijn, wilt U hem en zijn gezin dan vasthouden, standvastigheid en moed geven en hem vertrouwen schenken op grond van uw beloften. Geef ook dat wij als zendingsgemeente trouw zullen zijn in onze gebeden, ons meeleven en onze ondersteuning. Zegen alle werk in Uw Koninkrijk, waar ook ter wereld. We bidden U dit in de naam van Jezus Christus, Uw Zoon, die ons heeft leren bidden:

*Onze Vader die in de hemelen zijt,
uw naam worde geheiligd,
uw Koninkrijk kome,
uw wil geschiede, gelijk in de hemel,
alzo ook op aarde.*

*Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze;
want van U is het Koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
tot in eeuwigheid.
Amen.*

BIJLAGE 58

Artikel 126

Rapport 9 van commissie 3 betreffende het rapport van deputaten eredienst**Inleiding**

Uw commissie heeft met veel belangstelling kennis genomen van het resultaat van het werk van deputaten. Aangezien de kerken geen instructie voor deputaten eredienst hebben vastgesteld, heeft uw commissie dat werk beoordeeld in het licht van de opdrachten die de synode van 2010 aan deputaten gaf.

Contact met vrijgemaakt gereformeerde deputaten

Uw commissie nam met instemming kennis van het feit dat deputaten hebben kennis gemaakt hebben en overlegd hebben met deputaten liturgie en kerkmuziek van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Uw commissie acht het een goede zaak dat er ook wat betreft het terrein van deputaten eredienst kennis genomen wordt van wat er gebeurt in de kerken waarmee de CGK contacten onderhouden.

Opdrachten synode 2010*Uitgave avondmaalsformulieren*

Deputaten hebben de in 2010 vastgestelde avondmaalsformulieren door middel van een papieren uitgave en digitaal ter beschikking van de kerken gesteld. In het voorwoord van deze uitgave wordt in het kort aangegeven hoe kerkenraden kunnen omgaan met de wens om een gedeelte van het formulier te lezen bij de voorbereidingsdienst. Deputaten hebben daarmee aan de betreffende opdracht voldaan.

Nieuwe formulieren

Drie opdrachten van de synode van 2010 hebben geleid tot voorstellen van deputaten voor nieuwe formulieren. Opdracht 3 behelsde het werken aan nieuwe formulieren voor de doop van volwassenen, voor de belijdenis van het geloof, voor de bevestiging van dienaren van het Woord en voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen. Opdracht 4 vroeg om een taalkundige herziening van de formulieren voor afsnijding van, c.q. wederopneming in de gemeente. Daarnaast droeg de synode deputaten evangelisatie op overleg te hebben met deputaten eredienst over de formulieren voor de bevestiging van een evangelist naar art. 4 K.O. en de resultaten van dat overleg te rapporteren aan de volgende synode.

Als resultaat van het werk aan deze opdrachten presenteren deputaten zeven nieuwe formulieren:

- voor de doop van volwassenen,
- voor de openbare geloofsblijdenis,
- voor de bevestiging van predikanten,
- voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen,
- voor de bevestiging van een evangelist,
- voor de ban of uitsluiting uit de gemeente,
- voor de wederopneming in de gemeente.

Uw commissie heeft de voorgestelde teksten met respect en dankbaarheid voor het werk van deputaten bestudeerd. De daaruit resulterende wijzigingsvoorstellen zijn met deputaten besproken; over alle gewijzigde passages is consensus bereikt. Deze wijzigingen zijn verwerkt in de volgende voorstellen.

- M.b.t. het formulier voor de doop van volwassenen:

Uw commissie begrijpt dat deputaten met dit formulier nauw hebben willen aansluiten bij het formulier voor de kinderdoop. Naar de mening van uw commissie is het gevolg daarvan dat in de door deputaten voorgestelde tekst niet altijd voldoende tot uitdrukking komt dat het bij de doop van een volwassene gaat om iemand die ter plekke belijdenis van zijn/haar geloof aflegt. De dopeling is dus niet, zoals

- bij een zeer jong kind, iemand in wiens/wier leven de beloften van de Here nog tot vervulling kunnen gaan komen, maar iemand van wie we mogen geloven dat die beloften ten principale tot vervulling zijn gekomen. Dat mag volgens uw commissie op een aantal plaatsen sterker doorklinken in de tekst van het formulier. In bijlage 1 is de tekst opgenomen die uw commissie u ter aanvaarding voorlegt. De wijzigingen ten opzichte van de tekst van de deputaten zijn daarin aangegeven: weg te laten teksten zijn doorgehaald; toe te voegen teksten zijn onderstreept.
- M.b.t. het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis:
Uw commissie heeft naar aanleiding van de tekst van dit formulier aan deputaten gevraagd of zij bij het maken ervan zich bewust waren van het feit dat juist bij diensten waarin dit formulier wordt gelezen (en ook dat voor de kinderdoop en de huwelijksbevestiging) dikwijls mensen in de kerk zijn die niet vertrouwd zijn met het kerkelijke taalgebruik. Deputaten beaamden dat. Uw commissie waardeert dat, maar ziet toch de noodzaak om dit aspect op enkele plaatsen wat meer mee te laten wegen. Dat heeft geleid tot een aantal amendementen. In bijlage 2 is de tekst opgenomen die uw commissie u ter aanvaarding voorlegt. De wijzigingen ten opzichte van de tekst van de deputaten zijn daarin aangegeven.
 - M.b.t. het formulier voor de bevestiging van predikanten:
Uw commissie constateerde dat dit formulier sterk afwijkt van het formulier dat in de jaren 70 is vastgesteld. Deputaten gaven aan dat hen op diverse manieren vanuit de kerken de vraag om korte, krachtige formulieren is voorgelegd. Het voorliggend voorstel wil aan die vraag tegemoet komen. Uw commissie begrijpt en billijkt die benadering.
Uw commissie stelt u voor de tekst van de deputaten te aanvaarden met de volgende drie amendementen:
 - o pag. 12, regels 50 en 51 (ter hoogte van de verwijzing naar 2 Timotheüs 4:2):
de zinnen 'Allereerst is hij geroepen tot het verkondigen van het Evangelie. Zijn gezag is geen ander dan dat van de Heilige Schrift.' te vervangen door 'Allereerst is hij geroepen tot het verkondigen van het Woord van God dat alle gezag heeft'.
 - o pag. 13, regel 22 (ter hoogte van de verwijzing naar 1 Thessalonicenzen 5:24):
het woord 'uitrusten' te vervangen door 'toerusten'.
 - o pag. 13, regel 41 (het laatste deel van de derde vraag):
de zinsnede 'wat u vertrouwelijk wordt gezegd' te vervangen door 'waarvan u vertrouwelijk kennis draagt'.
 - M.b.t. het formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen:
Uw commissie is van mening dat de tekst van de deputaten door de synode aanvaard kan worden met een enkele wijziging:
 - o pag. 17, regel 22 (het laatste deel van de derde vraag):
de zinsnede 'wat u vertrouwelijk wordt gezegd' te vervangen door 'waarvan u vertrouwelijk kennis draagt'.
 - M.b.t. het formulier voor de bevestiging van een evangelist:
Het voorgestelde formulier is, in overeenstemming met de opdracht van de synode, opgesteld in nauwe samenwerking met de deputaten evangelisatie. Uw commissie is van oordeel dat het voorgestelde formulier de wezenlijke zaken met betrekking tot deze bediening op een Bijbels gefundeerde manier aan de orde stelt en dat het een verantwoorde aanvulling is op de verzameling van liturgische formulieren. Uw commissie legt u de tekst van de deputaten ter aanvaarding voor met één amendement:
 - o pag. 26, regel 46 (de vijfde vraag):
de zinsnede 'wat u vertrouwelijk wordt gezegd' te vervangen door 'waarvan u vertrouwelijk kennis draagt'.
 - m.b.t. het formulier voor de ban of uitsluiting uit de gemeente:
Deputaten hebben het klassieke formulier taalkundig herzien en daarmee aan hun opdracht voldaan. Uw commissie heeft het voorgestelde formulier bestudeerd en stelt u voor de tekst van de deputaten te aanvaarden met een aantal amendementen. In bijlage 3 is de tekst opgenomen die uw commissie u ter aanvaarding voorlegt. De wijzigingen ten opzichte van de tekst van de deputaten zijn daarin aangegeven.

Uw commissie heeft zich bij het bestuderen van dit formulier afgevraagd of het gebruik ervan in de huidige verhoudingen in kerk en maatschappij wel doeltreffend zal zijn. De gedachte dringt zich op dat gebruik van dit formulier in een openbare eredienst zal bijdragen aan verharding en wellicht ook zal leiden tot ongewenste juridische consequenties. Uw commissie stelt u voor de deputaten op te dragen zich, indien nodig in overleg met de deputaten kerkorde en kerkrecht, te bezinnen op dit vragencomplex en te bezien of dit formulier in de huidige vorm gehandhaafd kan blijven of dat een herziening nodig is.
 - m.b.t. het formulier voor de wederopneming in de gemeente:
Bij dit formulier komt uw commissie wat betreft de tekst tot dezelfde conclusie als bij het formulier voor de ban. Uw commissie legt u de tekst van de deputaten ter aanvaarding voor met één amendement:
 - o pag. 23, regel 11 (in de alinea die onmiddellijk voorafgaat aan de vragen):
het woord 'schoot' te vervangen door 'gemeenschap'.

Ten slotte een algemene opmerking met betrekking tot deze zeven formulieren: op diverse plaatsen worden in deze formulieren Schriftplaatsen geciteerd. Soms zijn daarbij de betreffende teksten in meerdere vertalingen opgenomen. Er zijn drie verschillende vertalingen aanvaard voor gebruik in de kerken en het is te verwachten dat het invoegen van de geciteerde teksten in elk van de aanvaarde vertalingen de overzichtelijkheid van de formulieren niet ten goede zal komen. Uw commissie stelt voor dat de deputaten zich bezinnen op een consistente en overzichtelijke manier van citeren van Schriftplaatsen.

Algehele uitgave

De synode van 2010 besloot de eerder tijdens die synode aan de deputaten eredienst gegeven opdracht tot

het maken van een algehele publicatie van de liturgische formulieren in te trekken en een dergelijke uitgave opnieuw ter discussie te stellen tijdens de synode van 2013.

Uw commissie is van oordeel dat het maken van zo'n algehele uitgave ook nu nog niet opportuun is: als de synode besluit overeenkomstig de voorstellen van uw commissie, dan zal een aantal formulieren vastgesteld worden en ter beproeving aan de kerken aangeboden. Die beproeving kan leiden tot aanpassingen en het verdient aanbeveling te wachten met een algehele publicatie zodat ook die eventuele aanpassingen kunnen worden meegenomen.

Overigens is uw commissie van oordeel dat eventuele besluitvorming in de synode van 2016 gediend zal zijn met een voorstel van deputaten eredienst met betrekking tot de mogelijke inhoud van zo'n algehele uitgave.

Uitgave bezinning op de invloed van de cultuur op de liturgie

Deputaten hebben het bezinnende gedeelte van hun rapport aan de synode van 2010, na omwerking ten behoeve van publicatie, onder de titel 'Stijlvol samenkomen' ter beschikking van de kerken gesteld. Deze uitgave is zowel in papieren vorm als digitaal beschikbaar. Deputaten hebben daarmee aan de betreffende opdracht voldaan.

Het volgen van de ontwikkelingen m.b.t. het nieuwe Liedboek

Deputaten hebben aan deze opdracht voldaan en vermelden in hun rapport enkele feiten m.b.t. deze bundel. In overeenstemming met de opdracht van de synode geven deputaten geen oordeel. Uw commissie constateert dat kerken die overwegen in de eredienst gebruik te maken van dit boek, daarbij de leidraad van artikel 69 K.O. ter beschikking hebben. Zo nodig kan gebruik worden gemaakt van de uitgave 'Zuiver zingen'.

Archief

Deputaten hebben voldaan aan de opdrachten die verband houden met de archivering van hun stukken.

Voorgesteld besluit

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. deputaten te danken voor hun werk en hun handelingen goed te keuren;
2. de voorgestelde formulieren voor de doop van volwassenen, voor de openbare geloofsbelijdenis, voor de bevestiging van predikanten, voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen, voor de bevestiging van een evangelist, voor de ban of uitsluiting uit de gemeente en voor de wederopneming in de gemeente, geamendeerd volgens de voorstellen in rapport 9 van commissie 3, vast te stellen en vrij te geven voor beproeving door de kerken;
3. deputaten opdracht te geven
 - a. te voorzien in een consistente en overzichtelijke manier van het citeren van Schriftplaatsen in de liturgische formulieren;
 - b. de synode van 2016 een voorstel aan te bieden voor een algehele uitgave van de liturgische formulieren;
 - c. zich, indien nodig in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht, te bezinnen op de vraag of het formulier voor de ban in de huidige vorm gehandhaafd kan blijven of dat een herziening nodig is, en de synode van 2016 met een voorstel dienaangaande te dienen;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

L. Mak, rapporteur

Bijlage 1

Formulier voor de doop van volwassenen

FORMULIER OM DE HEILIGE DOOP TE BEDIENEN AAN VOLWASSENEN

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

Eerst willen wij luisteren naar wat de Bijbel zegt over de instelling en de betekenis van de doop.

Voordat de Here Jezus naar de hemel ging, droeg Hij zijn discipelen op de wereld in te gaan en alle volken tot zijn discipelen te maken. Zij die tot geloof kwamen, moesten gedoopt worden in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Matteüs 28:19

Bij deze instelling van de christelijke doop heeft Jezus toegezegd dat *wie geloofd zal hebben, en gedoopt zal zijn, zalig zal worden; maar die niet geloofd zal hebben, zal veroemd worden. / gelooft en zich laat dopen, behouden zal worden, maar wie niet gelooft, veroordeeld zal worden.*

Marcus 16:16

Kort daarna werd de Heilige Geest uitgestort op het pinksterfeest. Drieduizend mensen kwamen tot geloof en werden gedoopt.

Handelingen 2:41

Het water De doop waarmee wij gedoopt worden, laat ons zien dat wij door de zonde onrein zijn en dat onze zonden afgewassen moeten worden. Als nageslacht van Adam zijn wij in zonde

Psalm 51:6

ontvangen en geboren en rust de toorn van God op ons. Job belijdt: *Wie zal een reine geven uit de onreine? / Komt ooit een*

Job 14:4

reine uit een onreine? Jezus Zelf zegt tegen Nicodemus dat wij het Koninkrijk van God niet binnen kunnen gaan als

Johannes 3:3

wij niet opnieuw geboren worden.

Deze algehele vernieuwing kunnen wij onszelf niet geven en daarom zoeken wij onze verlossing buiten onszelf in Jezus Christus. Bij Hem alleen is die te vinden. Het water bij de doop wijst heen naar het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, dat onze zonden afwast, zodat wij in Hem rein voor God zijn. Onze zonden worden verzoend

doordat God ons toerekent wat Christus door zijn lijden en sterven heeft verworven.

Bij onze doop ontvangen wij het teken en zegel van wat God ons in het verbond der genade belooft.

De *Vader* bezegelt dat Hij met ons een eeuwig genadeverbond sluit. Hij belooft dat Hij ons tot zijn kinderen en erfgenamen aanneemt en altijd als een Vader voor ons wil zorgen, in voor- en tegenspoed.

De *Zoon* bezegelt dat Hij ons wast in zijn bloed van al onze zonden. Hij belooft ons deel te geven aan doet ons delen in de gemeenschap van zijn dood en opstanding om ons zo te doen sterven aan ons eigen 'ik' en te doen opstaan in een nieuw leven. Hij zegt toe dat God ons de rechtvaardigheid van Hem toerekent.

De *Heilige Geest* bezegelt dat Hij in ons wil wonen en werken. Hij belooft dat Hij ons tot leden van Christus wil heiligen en zegt toe dat Hij ons deel wil geven aan wat wij in Christus hebben. Dat is het afwassen van onze zonden en het dagelijks vernieuwen van ons leven, totdat wij ten slotte zonder enige zonde, met heel de gemeente van de uitverkoren kinderen van God, eeuwig leven.

De *HERE* geeft ons in de doop niet een bevestiging van ons geloof of van onze bekering, maar een teken en zegel van zijn verbondsbeloften en de inlijving in het lichaam van Christus, dat is de kerk. Met vrijmoedigheid mogen wij bidden om de vervulling daarvan. Aan dit gebed verbindt Hij zijn zegen.

Wanneer wij Hem echter niet geloven op zijn Woord, verbreken wij dit verbond. Dit ongeloof blijft niet zonder gevolgen. Tegenover Gods verbondsbeloften staat zijn verbondswraak.

Als wij aangevochten worden, of uit zwakheid in zonde vallen, blijft de doop wijzen op Gods trouw en genade.

Wij hebben de werking van de Heilige Geest steeds nodig om gelovig te leven van wat God belooft. Waar dat geloof ontbreekt, breken we het verbond en missen we de zegen ervan.

Nu willen wij horen waarom volwassenen, voordat ze gedoopt worden, eerst het geloof belijden.

De kinderen van gelovige ouders ontvangen de heilige doop als teken en zegel van het verbond dat God ook met hen gesloten heeft, al begrijpen ze er nog niets van. Voor de *HERE* horen zij er helemaal bij.

Volwassenen mogen pas gedoopt worden, wanneer zij met berouw en bekering hun zonden erkend en hun geloof in

Handelingen 2:38

Christus beleden hebben. Johannes de Doper heeft immers, toen hij naar Gods gebod de doop der bekering tot vergeving van zonden predikte, alleen hen gedoopt die hun zonden beleden.

Marcus 1:4,5

Bij zijn opdracht aan zijn discipelen om het Evangelie te prediken en alle volken tot zijn discipelen te maken heeft Christus zelf daaraan de belofte toegevoegd, dat wie gelooft en

Marcus 16:16

zich laat dopen, behouden zal worden. Volgens deze regel hebben dan ook de apostelen De apostelen hebben dan ook geen andere volwassenen gedoopt

Handelingen 2:41; 16:14,15,32-34

dan die met berouw en bekering hun geloof beleden. Daarom mag men ook nu geen volwassenen dopen dan zij die de rijke inhoud van de doop uit de prediking van het evangelie hebben leren verstaan en van hun geloof rekenschap hebben afgelegd

Romeinen 10:9,10

door persoonlijke belijdenis.

Voordat wij overgaan tot de bediening van de heilige doop, bidden wij tot de HERE, onze God:

Genadige en barmhartige *HERE* in de hemel.

Als uw gemeente zijn wij samengekomen met broeder/zuster N.N.

Wij danken U dat U hem/haar door het Evangelie geroepen hebt tot zijn/haar eeuwig behoud en tot eer van uw grote Naam als Verlosser van zondaren.

Nu hij/zij tot belijdenis van zijn/haar geloof zal komen en de doopvont nadert, bidden wij dat U laat zien dat U zich aan hem/haar verbonden hebt en uw Naam op zijn/haar voorhoofd schrijft.

Wij bidden U, trouwe God, dat U alles wat U in het verbond der genade belooft, in het leven van deze broeder/zuster vervult.

Wilt U hem/haar in genade aanzien en door uw Heilige Geest een plaats geven in het lichaam van onze Here Jezus Christus, zó dat hij/zij in zijn dood begraven wordt en met Hem opstaat in een nieuw leven: hem/haar door uw Heilige Geest steeds meer doen sterven aan zijn/haar oude leven en hem/haar doen opgroeien in de genade en kennis van onze Here Jezus Christus.

Laat de bediening van de heilige doop ook voor de hele gemeente tot zegen zijn. Wij zijn in uw Naam gedoopt en U hebt ons allen zoveel beloofd. Geef dat wij dit bij deze doop opnieuw mogen zien en des te meer bidden om de vervulling van uw beloften. Geef dat deze broeder/zuster, als eenmaal het ogenblik aanbreekt dat deze broeder/zuster hij/zij voor de rechterstoel van Christus verschijnt, hij/zij dan zonder vrees zal mogen staan voor Hem, uw Zoon, onze Here Jezus Christus, die met U en de Heilige Geest de enige God is, en leeft en regeert tot in eeuwigheid.

Verhoor ons, barmhartige God, om Jezus' wil.

Amen.

Vragen aan de broeder/zuster voor de bediening van de heilige doop:

U hebt gehoord dat de doop een instelling van de Here is en een teken en zegel van zijn belofte, waarin ook u deelt. Daarom vragen wij u een eerlijk antwoord te geven voor God en zijn gemeente een eerlijk antwoord te geven op de volgende vragen:

Ten eerste: gelooft u dat u in zonde ontvangen en geboren bent en dat daarom Gods toorn op u rust, dat u van nature onbekwaam bent tot iets goeds en in staat bent tot elk kwaad? En belijdt u, dat u met gedachten, woorden en daden de geboden van de Here dikwijls hebt overtreden en dat u over deze zonden oprecht berouw hebt?

Ten tweede: gelooft u dat Jezus Christus u door God tot Verlosser geschonken is? Belijdt Geloof u dat u door dit geloof vergeving van zonden ontvangt en dat u door de kracht van de Heilige Geest verbonden bent met Jezus Christus en zijn kerk?

Ten derde: belijdt u dat heel de Bijbel, het Oude en het Nieuwe Testament, het Woord van God is? Geloof u dat de Bijbelse leer, zoals deze in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en hier in de christelijke kerk verkondigd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is?

Ten vierde: verlangt u door de kracht van de Heilige Geest bij de belijdenis van deze leer te blijven en zult u alles wat met deze leer in strijd is, verwerpen?

Ten vijfde: belooft u trouw de samenkomsten van de gemeente bij te wonen en het Heilig Avondmaal te vieren?

Ten zesde: verklaart u dat u van harte verlangt altijd godvrezend te leven en te breken met de wereldse begeerten, zoals het leden van Christus en van zijn gemeente past? Zult u zich gewillig onderwerpen aan alle christelijke vermaningen?

Wat is hierop uw antwoord? Ja.

Onze barmhartige God schenke u zijn genade en zegen tot het volbrengen van dit heilig voornemen, door onze Here Jezus Christus in de kracht van de Heilige Geest. Amen.

Doopsbediening

N.N., ik doop u in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, Amen.

Dankzegging

Vader, Zoon en Heilige Geest, in uw Naam is broeder/zuster N.N. gedoopt.

Wij danken U dat U niet alleen met Abraham en zijn nageslacht het verbond der genade hebt gesloten, maar dit ook met ons en onze kinderen hebt gedaan. en in de doop ons daarvan een teken en zegel hebt gegeven. Wij danken U dat U deze broeder/zuster tot Uw kind hebt aangenomen, zijn/haar zonden hebt vergeven, en in de doop ons daarvan een teken en zegel hebt gegeven. Hemelse Vader, U belooft onze broeder/zuster tot een God te zijn en hem/haar altijd uw vaderlijke zorg te willen betonen. Wij bidden U om de vervulling van uw beloften en vragen daarom of U altijd zijn/haar Vader wilt zijn en dat hij/zij als kind van U mag leven, in liefde tot U en in vast vertrouwen op U.

Zoon van God, U belooft deze broeder/zuster al zijn/haar zonden af te wassen met uw bloed. Wij bidden U hem/haar te doen delen in dat hij/zij mag leven van de vergeving van de zonden.

Heilige Geest, U belooft deze broeder/zuster geheel te vernieuwen. Wilt U in zijn/haar hart zo werken, dat hij/zij zal leven in een nieuwe levenswandel.

Geef hem/haar daarom, drie-enige God, oprecht geloof in U, hartelijke liefde tot U en sterke hoop op U.

Geef dat wij allen die gedoopt zijn de goede strijd mogen strijden en in uw kracht overwinnen, om met heel uw kerk U eeuwig te loven en te prijzen.

Hoor ons, barmhartige Vader, om Jezus' wil, die ons heeft leren bidden:

Onze Vader, die in de hemelen zijt;

uw Naam worde geheiligd,

uw Koninkrijk kome,

uw wil geschiede, gelijk in de hemel

alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood

en vergeef ons onze schulden,

gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,

en leid ons niet in verzoeking,

maar verlos ons van de boze;

want van U is het Koninkrijk

en de kracht en

de heerlijkheid,

tot in eeuwigheid.

Amen.

Bijlage 2**Formulier voor de openbare geloofsbelijdenis****FORMULIER VOOR DE OPENBARE GELOFSBELIJDENIS****Geliefde broeder(s) en zuster(s),**

Jullie zijn hier verschenen om voor God en Zijn gemeente belijdenis te doen van je geloof.

Na gehouden onderzoek heeft de kerkenraad jullie aan de gemeente voorgesteld. Nu tegen niemand van jullie wettige bezwaren zijn ingebracht, willen wij jullie in de gelegenheid stellen om geloofsbelijdenis af te leggen.

Eerst willen wij luisteren naar wat de Schrift ons over het belijden van het geloof zegt. God heeft de mens goed geschapen opdat hij Hem van harte zou liefhebben en met vreugde zou dienen. ~~Door de val in~~ in het paradijs koos de mens er echter voor om onafhankelijk van God te leven. Daarmee bracht hij allerlei ellende over zich, zelfs het oordeel van God, waardoor hij ~~voor eeuwig verloren gaat de eeuwige straf verdient heeft~~. Met de apostel Paulus belijden wij, dat wij allen gezondigd hebben en de heerlijkheid van God missen.

Romeinen 3:23

God heeft echter de wereld zo liefgehad dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem geloofd niet verloren gaat, maar het eeuwige leven heeft. Alleen het bloed van Hem, Gods Zoon, reinigt ons van alle zonde.

**Johannes 3:16
1 Johannes 1:7**

Ieder die dit gelooft, zal ~~erkennen~~ erkent dat het God is die ons eerst heeft liefgehad en zijn liefde in onze harten heeft uitgestort door de Heilige Geest, zoals de apostelen Johannes en Paulus getuigen.

**1 Johannes 4:19
Romeinen 5:5**

De belofte van het Evangelie luidt, dat wie met de mond Jezus als Here belijdt en met het hart gelooft dat God Hem uit de doden heeft opgewekt, behouden zal worden. ~~Het geloof~~ Wie gelooft belijdt ook dat Gods Woord een lamp voor onze voet en een licht op ons pad is.

Romeinen 10:9**Psalm 119:105**

Dat deze persoonlijke belijdenis ook ~~in de gemeente~~ openlijk wordt uitgesproken, vinden we in de Bijbel o.a. bij Tomas die in de kring van de discipelen Jezus belijdt met de woorden: *Mijn Here en mijn God*. Ook schrijft Paulus aan Timoteüs dat deze goede belijdenis heeft afgelegd voor vele getuigen.

**Johannes 20:28
1 Timoteüs 6:12**

Door onze persoonlijke geloofsbelijdenis stemmen we in met de belijdenis van de kerk en weten we ons verbonden met allen die in hetzelfde geloof de Here liefhebben en dienen. Wij voegen ons in de eeuwenlange rij van ~~belijders mensen die hun geloof belijden~~. De Zoon van God vergadert immers door zijn Geest en Woord vanaf het begin der wereld tot aan het einde zijn gemeente, die is uitverkoren tot het eeuwige leven.

In onze de doop hebben wij het teken en zegel van Gods verbond ontvangen. Wat Hij ons daarin beloofd heeft, vraagt van ons geloof. Zo is onze belijdenis in feite een antwoord op onze doop. Het is door de Heilige Geest dat wij dit antwoord geven.

Wie belijdenis doet, geeft daarin gehoor aan de oproep van de Here Jezus om Hem te volgen. De weg achter Jezus aan is de weg van het eeuwige leven.

Tegelijk zegt Jezus: *Zo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf, en neme zijn kruis op en volge Mij. / Indien iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en neme zijn kruis op en volge Mij.*

Matteüs 16:24

Wie zijn geloof belijdt, zal te maken krijgen met verzet en verleiding, aanvechting en twijfel. In deze strijd mogen wij steeds terugvallen op de trouw van God en zijn vergevende liefde.

Om ons geloof te versterken heeft de Here Jezus het Heilig Avondmaal ingesteld. Wie belijdenis doet, spreekt daarmee ook het verlangen uit om aan de viering daarvan deel te nemen.

Wij doen belijdenis in het midden van de gemeente als het lichaam van Christus. Daarmee verklaren we ons medeverantwoordelijk voor de geestelijke opbouw van de gemeente en willen we ons daarvoor met de gaven die God ons geeft inzetten. Ook behoort daartoe het trouw bijwonen van de erediensten en het zoeken en bewaren van de onderlinge vrede.

**Hebreeën 10:25
2 Timotheüs 2:22**

Vervolgens worden wij geroepen om in de wereld een zoutend zout en een lichtend licht te zijn en vrede te houden met alle mensen. Als belijdende christenen behoren we een leesbare brief van Christus te zijn, opdat door onze levenswandel anderen voor Hem gewonnen worden.

**Matteüs 5:13-16
Romeinen 12:18****2 Korintiërs 3:3**

Ten slotte worden we opgeroepen om uit te zien naar de wederkomst van onze Here Jezus om dan voor altijd in de eeuwige vreugde en heerlijkheid bij Hem te mogen zijn.

**Efeziërs 5:25-27
Openbaring 22:17**

Nu het moment aanbreekt waarop jullie je geloofsbelijdenis zullen uitspreken, verzoeken we jullie op te staan om in dit plechtige ogenblik van je leven voor veel

getuigen oprecht antwoord te geven op de volgende vragen.

~~(of: Nu het moment aanbreekt waarop jullie je geloofsbelijdenis zullen uitspreken, verzoeken we jullie om je op te stellen bij de doopvont als de plaats die spreekt van Gods verbondstrouw en genade door de generaties heen en om in dit plechtige ogenblik van je leven voor veel getuigen oprecht antwoord te geven op de volgende vragen.) [Opmerking van de commissie: er zijn verschillende praktische vormen mogelijk; een enkele daarvan uitschrijven lijkt niet nuttig.]~~

Ten eerste: geloof je dat de waarheid van God, die in zijn Woord geopenbaard is en in de belijdenis van het christelijk geloof is samengevat en die in de gemeente onderwezen wordt, de waarachtige en volkomen leer van de verlossing is, en is het je voornemen om, door de genade van God, in dit geloof te blijven staan in leven en sterven?

Ten tweede: erken je dat je een zondaar bent en verootmoedigd je je daarover voor God en zoek je het leven buiten jezelf in Jezus Christus? Zie je er ook naar uit om het Heilig Avondmaal te vieren tot versterking van je geloof?

Ten derde: belijd je dat het je hartelijk verlangen is, door de kracht van de Heilige Geest, ~~de Here lief te hebben te volharden in de liefde tot de Here~~ en Hem te dienen naar zijn woord?

Beloof je je als trouw lid in te zetten voor de opbouw van de gemeente van Christus en je gewillig te onderwerpen aan het herderlijk opzicht van de kerk? Zul je Jezus Christus met woord en daad belijden in de wereld?

Wat is hierop je antwoord?

Antwoord: Ja.

De almachtige, barmhartige God en Vader van onze Here Jezus Christus geve je de kracht van zijn Heilige Geest! Amen.

Nu jullie deze belijdenis hebben uitgesproken, delen jullie als leden met alle rechten en plichten in de gemeenschap van de kerk.

Geliefde gemeente,

Ontvang deze leden als broeder(s) en zuster(s). Bemoedig hen door te wijzen op de genade, de troost en kracht, die er te vinden is bij Christus en die u zelf van Hem mocht ontvangen, ook in tijden van beproeving of andere moeiten en zorgen. Ondersteun hen in de strijd van het geloof en leef met hen mee.

Draag hen aan de Here op in uw gebeden, opdat zij mogen groeien in het geloof. ~~Doe hen delen in Deel met hen~~ uw vreugde in de Here.

Daartoe geve de Koning van de Kerk ons door zijn Geest alle wijsheid, liefde en saamhorigheid.
Amen.

Gebed

Bijlage 3

Formulier voor de ban of uitsluiting uit de gemeente

FORMULIER VAN DE BAN OF UITSLUITING UIT DE GEMEENTE VAN CHRISTUS

Eerste afkondiging

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

Met verdriet deelt de kerkenraad u mee dat een broeder (*zuster*) van de gemeente zich heeft schuldig gemaakt aan de zonde tegen hete gebod (of: de zonde van...). Hij (*zij*) is hier herhaaldelijk op aangesproken, maar hij (*zij*) heeft geen berouw getoond. Daarom hebben we hem (*haar*) moeten afhouden van het deelnemen aan het Heilig Avondmaal. Dat heeft helaas niet mogen leiden tot bekering. Verdere waarschuwingen vermaningen hebben evenmin resultaat gehad.

De kerkenraad is nu geroepen de tucht voort te zetten en ziet zich genoodzaakt deze broeder (*zuster*) buiten de gemeenschap van de kerk te sluiten, wanneer hij (*zij*) niet met zijn (*haar*) zonde breekt.

Wij delen u dit voor de eerste keer mee en wekken u met klem op de Here voortdurend te bidden of Hij deze broeder (*zuster*) tot bekering wil brengen.

Tweede afkondiging

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkenraad heeft u al eerder meegedeeld dat een broeder (*zuster*) zich heeft

schuldig gemaakt aan hete gebod (of: de zonde van ...). U hebt toen gehoord dat hij (*zij*) niet meer werd toegelaten tot de viering van het Heilig Avondmaal, omdat hij (*zij*) geen blijk heeft gegeven van berouw en bekering. Daarna heeft de kerkenraad de tucht voortgezet en hem (*haar*) herhaaldelijk aangespoord tot inkeer, echter zonder resultaat. Tot onze droefheid moeten we nu ingrijpendere maatregelen nemen. Met instemming van de classis maken wij nu Tot onze droefheid moeten we nu met instemming van de classis overgaan tot het noemen van de naam van de betreffende broeder (*zuster*) aan u bekend. Zijn (*haar*) naam is Met diepe ernst en bewogenheid roept de kerkenraad u op de broeder (*zuster*) met liefde te vermanen en de Here te bidden of Hij hem (*haar*) alsnog tot inkeer en terugkeer wil brengen. Zo zal de zonde uit de gemeente weggedaan en de zondaar behouden worden.

Derde afkondiging

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkenraad heeft u al twee keer moeten meedelen dat broeder (*zuster*) N.N. zich heeft schuldig gemaakt aan de zonde tegen hete gebod (of: de zonde van ...). U hebt toen gehoord dat hij (*zij*) geen berouw wilde tonen en niet meer toegelaten werd tot de viering van het Heilig Avondmaal. Helaas is er tot nu toe, ook na herhaald vermaan, geen sprake van berouw en bekering bij deze broeder (*zuster*). Integendeel, alle waarschuwingen hebben geen enkel resultaat gehad. Daarom delen wij u voor de derde en laatste keer mee dat we met de tucht van deze broeder (*zuster*) verder moeten gaan. Als hij (*zij*) zich niet bekeert, zal hij (*zij*) op buiten de gemeenschap van de kerk gesloten worden. Opnieuw en nu voor de laatste keer roepen wij u op hem (*haar*) liefdevol te waarschuwen vermanen. Bid de Here vurig of Hij deze broeder (*zuster*) nog tot bekering wil brengen en hem (*haar*) ervoor wil bewaren zich tot het uiterste te verharden.

Verantwoording

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

1 Korintiërs 5:5

De kerkenraad heeft u drie keer meegedeeld dat broeder (*zuster*) N.N. in zonde leeft. Het doel van die afkondigingen was dat hij (*zij*) zich door uw gebeden en waarschuwingen vermaningen tot God zou bekeren en verlost zou worden uit de macht van de satan,

2 Tessalonicenzen 3:14

Romeinen 2:24

Titus 2:5

2 Petrus 2:2

die hem (*haar*) in zijn greep houdt. Maar helaas heeft niemand de kerkenraad bericht dat er bij deze broeder (*zuster*) een spoor van berouw valt op te merken. Toch is hij (*zij*) herhaaldelijk gewaarschuwd en geduldig vermaand. Zijn (*haar*) schuld was op zich al ernstig, maar die wordt nu nog verzwaard, omdat hij (*zij*) in de zonde volhardt. De kerkenraad heeft lang geduld met hem (*haar*) gehad. Maar nu Nu zijn we verplicht gebruik te maken van de uiterste tuchtmaatregel die God in zijn Woord gegeven heeft, namelijk om hem (*haar*) uit te sluiten uit de gemeente. Deze uitsluiting heeft tot doel dat hij (*zij*) zich gaat schamen over zijn (*haar*) zonde. Ook moet voorkomen worden dat dit zieke lichaamsdeel deze zonde de hele gemeente als lichaam van Christus aantast. Bovenal mag de Naam van God niet gelasterd worden.

Uitsluiting

Matteüs 18:18 Johannes 20:23 1 Korintiërs 5:13

Christus heeft de uitoefening van de tucht opgedragen aan zijn ambtsdragers met de woorden: *Voorwaar zeg Ik u: Al wat gij op de aarde binden zult, zal in de hemel gebonden wezen; en al wat gij op de aarde ontbinden zult, zal in de hemel ontbonden wezen. / Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij op de aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel, en al wat gij op aarde ontbindt, zal ontbonden zijn in de hemel.*

Daarom verklaren wij als herders en opzieners van deze gemeente in de naam van onze Here Jezus Christus dat N.N., die zichzelf al buiten de gemeente van Christus gesloten had, nu daadwerkelijk buiten gesloten is. Hij (*zij*) staat nu buiten de gemeenschap met Christus. Hij (*zij*) heeft geen recht meer op de sacramenten. En hij (*zij*) Hij (*zij*) heeft ook geen deel meer aan alle geestelijke zegeningen en weldaden die God aan zijn gemeente geeft. Zolang hij (*zij*) in zijn (*haar*) zonde volhardt, zal hij (*zij*) naar het bevel van Christus voor u zijn als de heiden en de tollenaar. Paulus verduidelijkt dit bevel van Christus als volgt:

2 Tessalonicenzen 3:14,15

Vermengt u niet met hem, opdat hij beschaamd worde. En houdt hem niet als een vijand, maar vermaant hem als een broeder. / Gaat niet met hem om, opdat hij beschaamd worde; houdt hem echter niet voor een vijand, maar wijst hem terecht als een broeder. Ga echter ook geen te nauwe banden met hem (*haar*) aan. Laat hem (*haar*) daaraan merken dat hij (*zij*) zich moet bekeren van zijn (*haar*) zondige weg.

Oproep aan de gemeente

Deze uitsluiting, gemeente, is voor ons allen een waarschuwend voorbeeld. Laten

- wij de Here vrezen en nauwkeurig op onszelf letten. Die meent te staan, moet toezien dat hij (zij) niet ten val komt. Blijf in de gemeenschap met de Vader en zijn Zoon Jezus Christus en ook met alle oprechte christenen om zo het eeuwige leven te verkrijgen.
- 1 Korintiërs 10:12** U hebt gezien op welke manier onze buitengesloten broeder (*zuster*) is afgedwaald. Leer hieruit hoe sluw de satan te werk gaat, wanneer hij mensen in het verderf stort en hen afkerig maakt van Gods Woord en de sacramenten.
Weersta het kwaad in het begin. *Zo onderwerpt u dan aan God; weerstaat de duivel, en hij zal van u vlieden. Laat ons afleggen alle last, en de zonde, die ons lichtelijk omringt, en laat ons met lijdzaamheid lopen de loopbaan die ons voorgesteld is, ziende op de overste Leidsman en Voleinder van het geloof. Zijt nuchter en waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt.*
- Jakobus 4:7** *Heden, indien gij Zijn stem hoort, zo verhardt uw hart niet, maar werkt uw zaligheid met vreze en beven / Onderwerpt u dus aan God, maar biedt weerstand aan de duivel, en hij zal van u vlieden.*
- Hebreeën 12:1,2** *Laten ook wij afleggen alle last en de zonde, die ons zo licht in de weg staat, en met volharding de wedloop lopen, die vóór ons ligt.*
- 1 Petrus 5:8** *Laat ons oog daarbij (alleen) gericht zijn op Jezus, de leidsman en voleinder van het geloof. Staat op, bidt, dat gij niet in verzoeking komt. Heden, indien gij zijn stem hoort, verhardt uw harten niet, maar bewerkt uw behoudenis met vreze en beven.*
- Lukas 22:46** *Laat ieder berouw hebben over zijn zonden, opdat wij niet opnieuw vernederd worden door de Here en over een ander lid van de gemeente bedroefd moeten zijn.*
- Hebreeën 4:7** *Leef eensgezind en in diep ontzag voor God.*
- Filippenzen 2:13**

Gebed

Alleen God is het, die zowel het willen als het werken in ons werkt naar zijn welbehagen. Laten wij daarom zijn Naam aanroepen met belijdenis van onze zonden.

Rechtvaardige God, barmhartige Vader, wij klagen onszelf aan vanwege onze zonden. Wij belijden dat wij de pijn en het verdriet over het buitensluiten van onze broeder (*zuster*) verdiend hebben. Ja, wij zijn het allen waard van U afgesneden te worden om onze overtredingen. Maar Here, wees ons genadig om Christus' wil. Wij hebben berouw over onze zonden en vragen u om vergeving. Geef dat we ons inspannen U meer en meer te dienen.

Ezechiël 18:32

Doe ons voortdurend op onze hoede zijn voor de besmetting door de wereld en door degenen die zich buiten de gemeenschap met U hebben geplaatst.

U hebt geen welgevallen in de dood van de zondaar, maar dat hij zich bekeert en leeft. Daarom mogen wij allen die tot U terugkeren weer in Uw gemeente opnemen. Geef dat we ons inspannen om, zowel door onze waarschuwingen vermaningen als goede voorbeeld, deze buitengesloten broeder (*zuster*) en anderen die van U zijn afgedwaald, weer tot U terug te brengen.

Zegen onze waarschuwingen vermaningen, zodat we ons mogen verblijden over hen (*haar*) die ons nu reden tot verdriet geven en uw heilige Naam geprezen wordt, door onze Here Jezus Christus, die ons als volgt heeft leren bidden:

*Onze Vader, die in de hemelen zijt;
uw Naam worde geheiligd,
uw Koninkrijk kome,
uw wil geschiede, gelijk in de hemel
alzo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze;
want van U is het Koninkrijk
en de kracht en
de heerlijkheid,
tot in eeuwigheid.
Amen.*

BIJLAGE 59

Artikel 127

Rapport van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging predikanten

1. Samenstelling en besluiten generale synode 2010

0.1. Samenstelling

Uw vergadering benoemde in 2010 de volgende deputaten:

ds. D. Quant, Huizen, voorzitter; M.N. den Harder, Soest; mr. H.E. Davelaar, Zwolle; ir. J.A. Kardol MA, Huizen; drs. A.J. van der Wekken, Leerdam.

1.2. Besluiten synode 2010

De synode van 2010 besloot betreffende het deputaatschap:

1.2.1. Met betrekking tot de uitkeringsduur en de uitkeringsbedragen in de uitvoeringsregeling:

In art. 4 van de regeling wordt de uitkeringsduur bepaald. Daarbij is destijds aansluiting gezocht bij de maatschappelijke regels dienaangaande en de praktijk van de zogenaamde 'kantonrechters formule'. Die formule is de afgelopen jaren gewijzigd en DVAP heeft zich beraden of dat consequenties moet hebben voor de uitvoeringsregeling DVAP. Deputaten hebben geconstateerd dat de nieuwe kantonrechters formule, vergeleken met de huidige kerkelijke DVAP-regeling, slechts tot marginale bijstelling aanleiding zou geven. Daarom is besloten hiermee nu te wachten totdat de komende tijd duidelijk wordt hoe in het algemeen de maatschappelijke regels zich zullen ontwikkelen (sociale wetgeving, WW, etc.). DVAP zal zich dan vervolgens opnieuw bezinnen. Voor het vaststellen van de hoogte van de uitkeringen, zoals beschreven in de uitvoeringsregeling, is aansluiting gezocht bij de adviezen van deputaten financiële zaken omtrent predikantstraktementen en emolumenten. De geadviseerde bedragen daarin worden jaarlijks aangepast en de uitkeringen dus ook. Voor wat betreft de bedragen genoemd in art. 6 en 7 neemt DVAP zich voor per periode van drie jaar aan de GS voorstellen te doen voor aanpassing daarvan.

1.2.2. Wijziging in de uitvoeringsregeling art. 6, lid 2(a):

In 2007 heeft ten aanzien van de tegemoetkoming premie ziektekostenverzekeringen structurele aanpassing plaatsgevonden, waardoor de tekst van artikel 6 lid 2(a) niet meer aansluit op de adviezen van deputaten financiële zaken. Dit betreft met name de tegemoetkoming premie ziektekostenverzekering. Besloten wordt dan ook in de laatste volzin van art 6 lid 2 de volgende wijziging aan te brengen: De tekst tussen (a) en (b) thans luidende: '50% van de som van etc.' wordt vervangen door: 'Het bedrag van de door de predikant te betalen inkomensafhankelijke bijdrage in de premie ziektekostenverzekering, zoals vermeld in het jaarlijkse advies van deputaten financiële zaken'.

1.2.3. Wijziging in de uitvoeringsregeling art. 6, lid 2(b):

In 2004 is bij het ingaan van de regeling een vergoeding kosten genoemd van € 500,- op jaarbasis. Voorgesteld wordt dit bedrag aan te passen aan de geldontwaarding over de afgelopen 6 jaar. Die bedraagt ongeveer 10%. Het voorgestelde bedrag onder (b) wordt dan € 550,- per jaar.

1.2.4. Wijziging in de uitvoeringsregeling art. 7:

In 2004 is bij het ingaan van de regeling een vergoeding verhuiskosten genoemd van € 3.750. Voorgesteld wordt dit bedrag aan te passen aan de geldontwaarding over de afgelopen 6 jaar. Die bedraagt ongeveer 10%. Het voorgestelde bedrag in art.7 lid 1 wordt dan € 4.100,-.

1.2.5. dat bij vaststelling van de hoogte van de uitkeringen deputaten zich gedurende de intersynodale periode dienen te houden aan de voorschriften van deputaten financiële zaken;

1.2.6. opnieuw deputaten te benoemen;

1.2.7. alle deputaatschappen op te dragen de archiefstukken, die betrekking hebben op hun activiteiten, verricht in de periode voor de generale synode van 2004 z.s.m. doch uiterlijk 1 september 2011 aan het synodale archief over te dragen en daar in de rapportage aan de GS melding van te maken.

1.3 Werkmethode

Deputaten hebben in de afgelopen periode tweemaal vergaderd. Daarnaast is er indien nodig onderling e-mail contact geweest m.b.t. uitvoeringsdetails. Ook is er regelmatig contact geweest met broeders die onder de uitvoeringsregels vallen.

1.4. Begeleiding

Voor de begeleiding van de (gewezen) predikanten naar ander (ambts)werk hebben deputaten in principe de hulp beschikbaar van een professioneel bureau, waarmee een contract is afgesloten (Thatcher & Aalderink, Amersfoort; sinds 2002); deze hulp is in de onderhavige periode geactualiseerd doordat er opnieuw een beroep op dit bureau nodig bleek. Het contract is daarom herzien en financieel en qua werkwijze aangepast.

1.5. Adviezen

Ten slotte hebben deputaten, naast de voorkomende werkzaamheden (gevraagd en ongevraagd) adviezen gegeven aan classes en gemeentes inzake de financiële regelingen met betrokken predikanten.

2. Uitvoering van de regeling

2.1. De zakelijke aspecten van de regeling leveren weinig problemen op. De regeling is duidelijk en de afstemming met classes en kerkenraden over financiën, verantwoordelijkheid voor de uitkering en totale looptijd is in dit opzicht probleemloos. Bij de vaststelling van de hoogte van de uitkeringen houden deputaten zich gedurende de intersynodale periode aan de voorschriften van deputaten financiële zaken.

2.2. Deputaten constateren in het algemeen dat bij de begeleiding van predikanten naar ander werk er knelpunten aanwezig zijn die zich steeds in meerdere of mindere mate doen gevoelen. Het is zinnig die hier nogmaals te vermelden. Deputaten werden en worden er namelijk mee geconfronteerd dat er binnen de kerken een forse 'huiver' bestaat om predikanten die binnen het toepassingsgebied van DVAP vallen (losgemaakt, gerepatriëerd, ex-legerpredikanten e.a.) een nieuwe kans te geven. Dat is des te meer jammer omdat het aantal werkzame predikanten in ons kerkverband aanvulling behoeft. Deze predikanten, mogen wel 'de gaten in het preekrooster vullen, maar komen niet in aanmerking voor een beroep' (citaat van een van hen). Anderen, die niet 'besmet' zijn, gaan voor. Het moge duidelijk zijn dat het moeilijk voor hen is om dat geestelijk te verwerken. Een oplossing voor dit verschijnsel zien deputaten niet.

2.3 Contacten met predikanten en kerkenraden

Over de persoonlijke contacten met predikanten berichten deputaten uw vergadering in een comitérapport.

2.4. *Archivering.* Het archief van DVAP van 2001 (instelling van het deputaatschap) tot en met 2004 is per 27 mei 2011 overgedragen aan de archivaris van de GS de heer F. van der Hart. Op 11 november 2011 liet de heer Van der Hart weten dat de stukken inmiddels waren geïnventariseerd.

3. Voorstellen

3.1. Inhoudelijke regeling uitkeringsduur en uitkeringsbedragen

Aanleiding: de GS van 2010 nam het besluit dat DVAP in 2013 opnieuw beoordeelt of bijstelling van de regeling nodig is, gelet op de ontwikkelingen in het arbeidsrecht.

Voorstel: In art. 4 van de regeling wordt de uitkeringsduur bepaald. Daarbij is destijds aansluiting gezocht bij de maatschappelijke regels dienaangaande en de praktijk van de zogenaamde 'kantonrechtters formule'. Die formule is de afgelopen jaren gewijzigd en DVAP heeft zich beraden of dat consequenties moet hebben voor de uitvoeringsregeling DVAP. Deputaten stellen voor de huidige regeling nog niet bij te stellen omdat op dit moment niet duidelijk is hoe de in het regeerakkoord voorgestelde hervormingen van het arbeidsrecht zullen uitpakken. Hierover moet nog besluitvorming plaats vinden. Daarom laten zij dit rusten tot de volgende GS over drie jaar. Misschien is er dan duidelijkheid.

3.2. Einddatum uitkering

Aanleiding: Naar aanleiding van de behandeling van het rapport van deputaten emeritikas besloot de synode: het curatorium en de deputaten toezicht van de Theologische Universiteit, deputaten landelijk kerkelijk bureau en deputaten voortijdige ambtsbeëindiging predikanten op te dragen om in hun regelingen na te gaan wat de consequenties zijn voor de verhoging van de emeritaatsleeftijd van de predikanten, in het spoor van de maatschappelijke ontwikkelingen inzake de verhoging van de AOW-leeftijd.

Voorstel: Door overheidsmaatregelen wordt de AOW-leeftijd de komende jaren geleidelijk verhoogd. De GS heeft besloten de emeritaatsleeftijd daarmee gelijk te schakelen.

Voor de uitvoeringsregeling stelt DVAP voor om de einddatum van de uitkering te koppelen aan de emeritaatsleeftijd die op zijn beurt is gekoppeld aan de AOW-leeftijd die de komende jaren steeds wat hoger komt te liggen. Dit betekent dat de volgende artikelen gewijzigd moeten worden:

- Art 4.1: 'bij een leeftijd van 55 tot en met 64' te vervangen door: 'bij een leeftijd vanaf 55 tot aan de emeritaatsleeftijd' ;
- Art 5.2: 'Op predikanten die bij de aanvang van de uitkering de leeftijd van 61 hebben bereikt, ...' te vervangen door : 'Op predikanten die bij de aanvang van de uitkering 4 jaar of minder verwijderd zijn van de voor hen geldende emeritaatsleeftijd, ...';
- Art 17: 'De betrokkene is voor zover hij de leeftijd van 61 jaar nog niet heeft bereikt verplicht zich te laten begeleiden ...' te vervangen door: 'De betrokkene is voor zover hij meer dan 4 jaar verwijderd is van de voor hem geldende emeritaatsleeftijd verplicht zich te laten begeleiden ...'.

3.3. Hoogte van de vergoedingen

Aanleiding: de GS van 2010 besloot dat DVAP iedere drie jaar voorstellen doet voor aanpassing van de vergoedingen.

Voorstel: deputaten stellen voor de bedragen voor kostenvergoeding en verhuiskostenvergoeding (Art. 6.2 en 7 van de uitvoeringsregeling) te verhogen in verband met inflatie. Voorgesteld wordt de kostenvergoeding te wijzigen van € 550,- naar € 575,- en de verhuiskostenvergoeding van € 4100,- naar € 4275,-.

3.4. Uitkering bij aanvaarding van een roeping als deeltijdpredikant

Aanleiding: een vraag van deputaten OB&A

Voorstel: bij aanvaarding van een roeping als deeltijdpredikant vervalt het recht op uitkering niet volledig maar slechts voor dat deel dat de predikant in deeltijd werkt. Deputaten stellen voor Art. 5.1.b te wijzigen in: b. Op de datum van bevestiging als predikant van een gemeente, met dien verstande dat bij het aanvaarden van een roeping als deeltijdpredikant het recht op uitkering voor uitsluitend dat deel vervalt, of op de ingangsdatum van een voltijds dienstverband buiten de kerken, al dan niet naar artikel 6 K.O.;

3.5. Benoeming deputaten.

Voorstel: opnieuw deputaten te benoemen. Br. H.E. Davelaar (benoemd in 2004) en br. J.A. Kardol (benoemd in 2001) zijn niet beschikbaar voor herbenoeming.

4. Ten slotte

Deputaten zijn dankbaar dat zij dit stukje kerkelijk werk in Gods Koninkrijk, in opdracht van de kerken, mochten verrichten; vaak is er sprake van tere situaties, waarin zij dienstbaar konden zijn. Voorstellen voor (her)benoemingen zullen uw vergadering separaat bereiken.

De Heere zegene uw vergadering.

Namens deputaten,

ds. D. Quant, voorzitter
Ir. J.A. Kardol MA, secretaris

BIJLAGE 60

Artikel 127

Rapport 2 van commissie 3 betreffende het rapport van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging predikanten

Algemeen

Uw commissie heeft met gemengde gevoelens kennis genomen van de rapporten van deputaten. Enerzijds is uw commissie zeer dankbaar voor de consciëntieuze manier waarop deputaten uitvoering hebben gegeven aan de opdracht van de kerken. Anderzijds is het te betreuren dat dit werk nodig is. Dat ook verhoudingen in de kerken – die broederlijk zouden moeten zijn – zijn doortrokken van al te menselijke tekortkomingen wordt hier soms wel heel duidelijk zichtbaar.

Uitvoering opdrachten

Uw commissie constateert dat deputaten de taken hebben uitgevoerd zoals die volgen uit de instructie voor deputaten, de uitvoeringsregeling en de besluiten van de synode van 2010.

De par. 1.2.1 tot en met 1.2.7 van het rapport van deputaten levereren de besluiten van de synode van 2010. In dit verband stuitte uw commissie op een merkwaardig verschil: de laatste zin van par. 1.2.1 van het deputatenrapport staat niet in de acta van de synode van 2010 maar wel in het blauwe besluitenboekje. Hoe dat ook zij, uw commissie neemt met instemming kennis van dit voornemen. De concrete invulling ervan voor de synode 2013 vindt u in voorgesteld besluit 4.

In de par. 1.3 tot en met 2.4 rapporteren deputaten inhoudelijk met betrekking tot hun werk. Uw commissie heeft daarvan met instemming kennis genomen. Er is wel een punt in dit gedeelte van het rapport waarvoor uw commissie nader aandacht vraagt. Dat is hetgeen gerapporteerd wordt in par. 2.2. Deputaten benoemen het verschijnsel dat broeders die binnen het toepassingsgebied van DVAP vallen, veelal grote moeite ervaren bij het vinden van een nieuwe plaats in de kerken. Uw commissie is zich bewust dat de kerken altijd op het standpunt hebben gestaan dat de roeping, die in het hart wordt gevoeld, bevestiging moet vinden in het feit dat adequate wegen worden geopend waarlangs die roeping kan worden vervuld. Maar het lijkt uw commissie dat in de situatie die deputaten benoemen ook sprake is van belemmeringen die door menselijk overwegen en handelen worden opgeworpen. Deputaten rapporteren geen oplossing te zien.

Uw commissie meende dat de kerken het daarbij niet kunnen laten en heeft overwogen aan de synode voor te stellen een studiecmissie in te stellen. Echter, deputaten kerkorde en kerkrecht hebben in opdracht van de synode van 2004 al een studie op dit terrein verricht; die studie heeft niet tot tastbaar resultaat geleid. Uw commissie ziet dan ook geen andere oplossing dan wat al gebeurt: dat deputaten in elke situatie waarbij zij zijn betrokken met geestelijke wijsheid proberen openingen te vinden voor de broeder die het aangaat.

Voorstellen van deputaten

In par. 3.1 stellen deputaten voor om op dit moment geen wijzigingen aan te brengen in de uitkeringsduur zoals vastgelegd in art. 4 van de uitvoeringsregeling, maar de maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van het arbeidsrecht af te wachten en op basis daarvan eventueel voorstellen te doen aan de synode van 2016. Uw commissie stemt daarmee in.

De wijzigingen van de art. 4.1, 5.2 en 17 van de uitvoeringregeling, zoals voorgesteld in par. 3.2, koppelen de einddatum van de uitkeringen aan de emeritaatsleeftijd. Uw commissie stemt daarmee in.

De voorgestelde aanpassingen van de kostenvergoeding en de verhuiskostenvergoeding in de art. 6 en 7 komen overeen met een verhoging van circa 1,5% op jaarbasis. Uw commissie acht deze verhogingen zeker aanvaardbaar.

Het voorstel om voor deputaten de mogelijkheid te creëren predikanten te kunnen blijven steunen die een dienstverband in deeltijd aangaan, verdient naar het oordeel van uw commissie de steun van de synode. Daarbij zij opgemerkt dat deze aanpassing wellicht ook openingen zal kunnen bieden in situaties zoals aangeduid in par. 2.2 van het deputatenrapport.

Voorgestelde besluiten

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. de handelingen van deputaten, daarbij inbegrepen de handelingen die in het comitédeel van hun rapport zijn gemeld, onder dankzegging goed te keuren;
2. deputaten op te dragen de synode van 2016 te dienen met een voorstel omtrent de duur van de uitkering ten einde de regeling in dit opzicht te laten aansluiten bij de dan geldende maatschappelijke regels op arbeidsrechtelijk gebied;
3. de einddatum van de uitkering te koppelen aan de sinds 2010 geldende regels voor de emeritaatsleeftijd en de uitvoeringsregeling overeenkomstig aan te passen;
4. de bedragen voor kostenvergoeding en verhuiskostenvergoeding vast te stellen op € 575,- per jaar, respectievelijk € 4275,- en de uitvoeringsregeling overeenkomstig aan te passen;
5. dat het recht op uitkering bij aanvaarding van een roeping als deeltijdpredikant slechts vervalt voor dat deel dat de predikant in deeltijd werkt en de uitvoeringsregeling overeenkomstig aan te passen;
6. opnieuw deputaten te benoemen.

L. Mak, rapporteur.

BIJLAGE 61

Artikel 128

Brief particuliere synode van het Oosten inzake het reglement geschillencommissie

Geachte broeders,

In haar vergadering van 10 april 2013 heeft de particuliere synode van het Oosten besloten u te vragen twee wijzigingen aan te brengen in het 'reglement geschillencommissie', bijlage 27.

Het betreft, ten eerste, in art. 2.3 de zin 'De PS benoemt voor elk lid van de commissie een secundus.' De particuliere synode stelt u bij dezen voor die te wijzigen in 'De PS benoemt voor het gezamenlijk ledental van de commissie tenminste twee secundus.' De reden hiervoor is het moeilijk kunnen vinden van een secundus voor elk lid; bovendien acht de particuliere synode dat voor de voortgang van de werkzaamheden het getal van twee algemene secundus voldoende is.

Ten tweede acht de particuliere synode het juist in art. 5.1 en 5.2 te spreken over 'antwoordschrift' in plaats van 'verweerschrift', aangezien 'verweerschrift' passend is voor een juridische procedure waarin een

besluit moet worden genomen. Hantering van dit begrip zou volgens de particuliere synode in bepaalde gevallen een verkeerd signaal kunnen afgeven; het voeren van verweer is bij de commissie namelijk minder relevant vanwege haar primaire functie van mediator.

Zegene de Heere u in al uw beraadslagingen!

Met hartelijke broedergroeten,

ds. M. Oppenhuizen.

BIJLAGE 62

Artikel 128

Rapport 2 van commissie 7 inzake schrijven van de particuliere synode van het Oosten behelzende een verzoek tot wijziging van bijlage 27 K.O.

Inhoud

De particuliere synode verzocht de generale synode twee wijzigingen aan te brengen in de 'Regeling voor een commissie geschiloplossing per particuliere synode' (bijlage 27 K.O.):

1. ad art. 2.3: De huidige regeling verplicht de PS voor elk lid van de commissie een secundus te benoemen met dezelfde competentie als zijn/haar primus. In plaats daarvan stelt de PS voor tenminste twee secundi te benoemen voor het gezamenlijk ledental van de commissie. De reden hiervoor is het moeilijk kunnen vinden van een secundus voor elk lid. Bovendien acht de PS dat voor de voortgang van de werkzaamheden het getal van twee algemene secundi voldoende is;
2. ad art. 5.1 en 5.2: Het ware beter te spreken over 'antwoordschrift' in plaats van 'verweerschrift', aangezien 'verweerschrift' passend is voor een juridische procedure waarin een besluit moet worden genomen. Hantering van dit begrip zou in bepaalde gevallen een verkeerd signaal kunnen afgeven; het voeren van verweer is bij de commissie namelijk minder relevant vanwege haar primaire functie van mediator.

Oordeel van de commissie

Ad 1. Uw commissie onderkent de moeilijkheid om voor elk lid van de commissie een secundus te vinden met dezelfde competentie als zijn/haar primus. Daarom acht zij het wenselijk het verzoek sub 1 te honoreren. Tegelijk acht zij het van belang dat ook de algemene secundi wel beschikken over een van de sub art. 2.2 genoemde competenties.

Ad 2. Uw commissie is gevoelig voor de gegeven argumentatie. De aanduiding 'antwoordschrift' acht zij echter niet erg gelukkig gekozen, aangezien dat geen bestaand woord is. Na afstemming met een drietal deputaten Kerkorde en Kerkrecht opteert zij daarom voor weglating van de gewraakte term in art. 5.1 en vervanging daarvan door de aanduiding 'schriftelijke reactie' in art. 5.2.

Voorstel tot besluitvorming

De generale synode besluit:

1. de bovengenoemde verzoeken van de particuliere synode van het Oosten te honoreren;
2. de tekst van de 'Regeling voor een commissie geschiloplossing per particuliere synode' (bijlage 27 K.O.) aldus te wijzigen:
 - art. 2.3: de passage: 'De PS benoemt voor elk lid van de commissie een secundus. De secundus heeft dezelfde competentie als zijn/haar primus.' wordt vervangen door 'De PS benoemt twee algemene secundi voor het gezamenlijk ledental van de commissie. Daarbij streeft de PS er naar dat ook de secundi beschikken over een van de sub 2.2. genoemde competenties';
 - art. 5.1: de laatste drie woorden 'met een verweerschrift' worden geschrapt;
 - art. 5.2: de aanduiding 'het verweerschrift' wordt vervangen door 'de onder 5.1 genoemde schriftelijke reactie';
3. van dit besluit kennis te geven aan:
 - a. de particuliere synode van het Oosten;
 - b. de andere particuliere synodes.

C. Westerink, rapporteur

BIJLAGE 63

Artikelen 134, 218

Rapport 9 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (§ 6)

1. Algemeen

Uw commissie heeft kennisgenomen van wat deputaten eenheid schrijven over hun ontmoetingen met deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Er zijn gezamenlijk diverse preken besproken (§ 6.2.1). Er bleek inhoudelijke overeenstemming tijdens deze preekbesprekingen. Deputaten verklaren dat de ontmoetingen hartelijk zijn: 'We leren elkaar steeds beter kennen.' Tot nu toe kon worden geconstateerd dat elke besproken preek kan worden gehouden in elk van de beide kerkverbanden. Deputaten hebben tijdens de preekbesprekingen opgemerkt dat gereformeerd-vrijgemaakte predikanten nadrukkelijker dan voorheen de vraag aan de gemeenteleden stellen of zij ook daadwerkelijk delen in het heil.

Deputaten zijn dankbaar voor de gesprekken. Zij vinden ze ook zinvol. Accenten in de prediking kunnen veranderen door gesprekken die je daarover met elkaar voert. Het luisteren naar elkaar heeft invloed, aldus de ervaring van deputaten.

2. Stimuleren en faciliteren

Deputaten eenheid stellen uw vergadering voor samen met de gereformeerd-vrijgemaakte deputaten samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren (§ 6.3). Dit voorstel sluit aan bij de opdracht die de generale synode 2010 aan deputaten gaf. Uw commissie stemt met dit voorstel in.

3. Bovenplaatselijk gesprek

Deputaten stellen uw vergadering voor het bovenplaatselijke gesprek over de prediking te stimuleren en waar mogelijk ook te faciliteren (§ 6.4). Ze zijn voornemens een symposium over de prediking te organiseren (§ 6.3). Tijdens dat symposium willen deputaten ambtsdragers met elkaar in gesprek brengen. Het plan is om daarmee te beginnen in het zuiden, omdat daar de minste contacten zijn met vrijgemaakt-gereformeerde kerken.

Het voornemen tot het organiseren van een symposium noemen deputaten in hun rapport direct na de vermelding van een constatering. Deze constatering betreft 'een sterker wordende tendens (...) om het eigen kerkverband in zekere zin absoluut te stellen en vooral intern gericht te zijn'. Deputaten hebben die tendens opgemerkt in sommige artikelen in de kerkelijke pers. Niet ieder is het gegeven de juiste nuances in acht te nemen. Aldus de mening van deputaten, die ook de mening van uw commissie is.

Deputaten geven aan dat we ons niet door angst mogen laten leiden. Die angst kan zijn dat we iets van onze traditie zouden moeten opgeven. Tijdens vorige synodes is daarover ook al gesproken. In 2007 is de vraag gesteld of we iets van onze eigen traditie durven prijsgeven ter wille van de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland. Bovendien wijzen deputaten erop dat zaken die niet behoren bij het fundament van het kerk-zijn, geen blokkade mogen zijn op de weg naar eenheid met andere kerken van gereformeerde belijdenis. Uw commissie stemt daarmee in.

Deputaten constateren, zoals gezegd, een tendens. Die tendens kan op verschillende manieren worden gewaardeerd. Duidelijk is wel dat die tendens een signaal in zich bergt. Dat is het signaal van de spanning binnen ons eigen kerkverband bij het zoeken naar eenheid met andere kerken van gereformeerd belijden. Dit zoeken naar eenheid met anderen stimuleert in de praktijk middelpuntvliepende krachten. Deze zouden op den duur onbedoeld breuklijnen in ons eigen kerkelijk leven kunnen bewerken. Deputaten benoemen die spanning overigens zelf ook (§ 6.4).

Daarmee onderstreept uw commissie wat zij in haar eerste rapport bedoelde te zeggen: het is gewenst dat deputaten blijvende aandacht hebben voor de spanning binnen ons eigen kerkverband bij het zoeken naar eenheid met andere kerken en bij overige bredere kerkelijke contacten.

4. Landelijke organisatie (§ 6.4)

Voor de komende tijd willen deputaten zich verder bezinnen op de vraag hoe in de toekomst de landelijke organisatie van beide kerkverbanden vorm moet krijgen. Deze bezinning moet plaatsvinden in ieder geval samen met de gereformeerd-vrijgemaakte deputaten.

Deputaten stellen uw vergadering eveneens voor daarbij verder te kijken dan alleen naar de contacten tussen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken. Uw commissie stemt daarmee in.

5. Tripartiet

Deputaten hechten aan de voortgang van de driehoeksgesprekken samen met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Hersteld Hervormde Kerk. Ze schrijven dat 'al veel is bereikt op het gebied van erkenning van elkaar en ook de mogelijkheden voor samenwerking'. Overigens moet het woord 'erkenning' worden vervangen door 'herkenning': er is al veel bereikt op het gebied van herkenning van elkaar.

Deputaten willen het tripartiete overleg voortzetten en inhoudelijke onderwerpen die de drie betrokken kerken raken, blijven bespreken (§ 6.5). Uw commissie stemt daarmee in.

6. Ontwikkelingen

Deputaten hebben de opdracht samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren. Uw commissie plaatst daarbij de volgende kanttekening.

Binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) zijn allerlei inhoudelijke ontwikkelingen gaande. Met dit te zeggen onthullen wij geen geheim. Het is een algemeen constateerbare werkelijkheid. Publicaties en websites stellen die ontwikkelingen ook concreet aan de orde. Velen binnen en buiten deze kerken zijn hierover met zorg vervuld.

Uw commissie heeft de vrijmoedigheid dit openhartig te schrijven, nu onlangs binnen de gereformeerd-vrijgemaakte kerken het rapport 'Mannen en vrouwen in dienst van het evangelie' is verschenen. Dit rapport zal dienen op de komende generale synode van deze kerken. De commissie die dit rapport heeft geschreven, vraagt de synode onder meer uit te spreken dat de visie dat naast mannen ook vrouwen in de kerkelijke ambten mogen dienen, zoals deze visie in het rapport verwoord is, past binnen de bandbreedte van wat als schriftuurlijk en gereformeerd kan worden bestempeld.

Uw commissie heeft deputaten gevraagd naar hun oordeel over dit voorstel tot besluit. Deputaten hebben verklaard dat zij niet op de hoogte waren van de publicatie en de inhoud van dit rapport. Dit riep bij uw commissie de vraag op in hoeverre deputaatschappen elkaar betrekken bij voorstellen van besluiten die van belang kunnen zijn voor de samenwerking. Uw commissie merkt op dat hierin de gereformeerd-vrijgemaakten een eigen weg gaan.

Deputaten zien op dit moment geen aanleiding hun voorstellen tot besluit aan te passen. Wel is een en ander voor uw commissie aanleiding een hiermee samenhangend voorstel tot besluit aan uw vergadering te doen.

7. Voorstel tot besluit:

De generale synode besluit:

1. de opdracht te continueren samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren;

2. deputaten op te dragen het bovenplaatselijke gesprek over de prediking te stimuleren en waar mogelijk ook te faciliteren;
3. deputaten opnieuw op te dragen zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de vraag hoe een eventuele landelijke organisatie van beide kerkverbanden in de toekomst vorm moet krijgen en daarbij ook verder te kijken dan alleen de contacten tussen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken;
4. deputaten aan te bevelen om ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen, die zowel de Hersteld Hervormde Kerk als de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken aangaan te bespreken in een tripartiet overleg;
5. deputaten op te dragen zich te bezinnen op recente ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), deze ontwikkelingen te bezien in het licht van de groeiende kerkelijke eenheid tussen deze en onze kerken en deze te bespreken met de gereformeerd-vrijgemaakte deputaten;
6. deputaten op te dragen van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

D. J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 64

Artikel 139

Rapport quaestor generale synode

Hierbij heb ik het genoegen u de jaarrekening over 2010 tot en met 2012 van de generale synode aan te bieden.

Tevens ontvangt u de begroting over 2014-2016 met een toelichting daarop.

De jaarlijkse bijdrage per lid/dooplid kan onveranderd blijven voor de periode 2014-2016.

Gezien de vermogenspositie van de generale synode is het begrote tekort geen probleem.

Het uitgangspunt bij deze begroting is overigens dat de onvoorzien uitgaven beperkt blijven tot de uitgaven genoemd onder de post *Onvoorzien* (punt 20 van bijlage 1).

Tot een toelichting ben ik graag bereid.

J. Lokhorst

Jaarverslag 2012

1. Verslag quaestor

Ingevolge uw opdracht doe ik u hierbij het financieel verslag over de periode 01-01-2010 tot en met 31-12-2012 toekomen.

Onderstaand geef ik u een beknopt vergelijkend overzicht van de begroting 2011-2013 en de werkelijke baten en lasten over 2010-2012 en 2007-2009.

Baten en Lasten

Baten

Bijdragen particuliere synoden
Interest
Diversen

Begroting 2011-2013	Werkelijk 2010-2012	Werkelijk 2007-2009
535.000	514.016	508.789
20.000	13.535	27.308
-	19	700
555.000	527.570	536.797

Lasten

Kosten generale synode
Bijdrage Dienstenbureau
Deputaten eenheid geref. belijders
Deputaten corresp. met buitenl. kerken
Diverse deputaatschappen
Accountantskosten
Publicaties
Algemene kosten

100.000	78.832	84.796
247.000	244.000	242.000
15.500	22.669	14.382
28.000	26.424	25.979
144.950	133.154	121.256
1.500	2.055	2.241
19.000	14.420	15.688
1.000	855	1.859
556.950	522.409	508.201

Saldo

1.950-	5.161	28.596
--------	-------	--------

1.1 Algemeen

Door de generale synode 2010 is de begroting over 2011-2013 goedgekeurd. De verslagperiode betreft 2010-2012.

1.2 Toelichting op de uitgaven

Kosten generale synode 2010 en 2011

De kosten van deze synode bedroegen ongeveer € 6.000 minder dan de synode van 2007. De kosten van de extra synodedagen in 2011 welke in Bunschoten werden gehouden, bedroegen circa € 10.000,-.

De kosten in 2010/2011 waren minder omdat er minder dagen vergaderd werd waardoor vooral de reiskosten afgevaardigden en lunches/diners lager waren. Ook de kosten van de commissievergaderingen waren lager omdat er minder vergaderd hoefde te worden.

Kerkendag 2012

Voor de kerkendag van 2012 was geen bedrag begroot en door de synode 2010 was besloten dat deze vanuit de post onvoorzien kon worden voldaan. Dit was niet nodig omdat de kerkendag zichzelf kon financieren. Dit was mogelijk door diverse sponsors en door de opbrengst van de dagverkoppen consumpties. De dag kon worden afgesloten met een voordelig saldo van € 1.926,-. Dit bedrag is als bestemmingsreserve opgevoerd voor de volgende kerkendag.

Deputaatschappen

De totale uitgaven voor de deputaatschappen gedurende de verslagperiode was ruim € 20.000,- hoger dan de vorige verslagperiode. Met name de deputaatschappen eenheid gereformeerde belijders, kerkelijke archieven en studiecommissie homofilie waren verantwoordelijk voor deze stijging.

Deputaten geestelijke verzorging militairen en deputaten radio- en televisiediensten

Beide deputaatschappen ontvingen uit een nalatenschap een bedrag van € 95.280,-. De kosten van deputaten worden vanaf 2001 van dit bedrag afgeboekt. Het overige is gereserveerd onder de naam *bestemmingsreserves*.

Vermogen	2010-2012	2007-2009
Vermogen per 1 januari	175.121	146.525
Toename	5.161	28.596
Vermogen per 31 december	180.282	175.121

2. Jaarrekening*2.1 Balans*

	balans per 31-12-2012	balans per 31-12-2009
Activa		
<i>Financiële vaste activa</i>		
Obligaties	-	-
<i>Vlottende activa</i>		
Vorderingen en overlopende activa	22.418	3.805
Liquide middelen	302.836	325.873
	<u>325.254</u>	<u>329.678</u>
<i>Totaal activa</i>	325.254	329.678
Passiva		
<i>Eigen Vermogen</i>	180.282	175.121
<i>Reserveringen</i>		
Bestemmingsreserves	81.077	141.764
<i>Schulden</i>		
Schulden op korte termijn	63.895	12.793
<i>Totaal passiva</i>	<u>325.254</u>	<u>329.678</u>

2.2 Staat van baten en lasten

	2010-2012	2007-2009
Baten		
Bijdragen particuliere synoden	514.016	508.789
Interest	13.535	27.308
Diversen	19	700
	<u>527.570</u>	<u>536.797</u>
Lasten		
Kosten generale synode	78.832	84.796
Bijdrage Dienstenbureau	244.000	242.000
Deputaten eenheid geref. belijders	22.669	14.382
Deputaten corresp. met buitenlandse kerken	26.424	25.979
Diverse deputaatschappen	133.154	121.256
Accountantskosten	2.055	2.241
Publicaties	14.420	15.688
Algemene kosten	855	1.859
	<u>522.409</u>	<u>508.201</u>
Resultaat	5.161	28.596

2.3 Toelichtingen*2.3.1. Algemene toelichtingen**Activiteiten*

De financiële activiteiten van de generale synode zijn gedelegeerd aan de quaestor, die driejaarlijks wordt

benoemd of herbenoemd.

De doelstelling is het inzamelen van gelden van de leden/doopleden van de kerken, via een tevoren vastgestelde omslag, om de uitgaven te dekken die het eigenlijke synodewerk met zich meebrengen en de uitgaven te doen voor een aantal deputaatschappen die geen eigen financiële middelen hebben. De uitgaven worden gedaan binnen het kader van de door de synode goedgekeurde begroting.

Waarderingsgrondslagen

- Activa en passiva
 - Alle activa en passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld.
- Vorderingen
 - Waardering geschiedt onder aftrek van een eventuele voorziening voor oninbaarheid.
- Eigen Vermogen
 - Het eigen vermogen is het saldo van bezittingen en schulden.

Resultaatsbepalingsgrondslag

- *Exploitatieresultaat*
 - Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengsten en alle aan de verslagperiode toe te rekenen kosten.

2.3.2 Toelichting op de balans

	2010-2012	2007-2009
ACTIVA		
Financiële Activa		
Obligaties		
Waarde per 1/1	-	90.756
Aankopen	-	-
Uitgeloot/verkopen	-	90.756-
Koersresultaat bij aankoop/verkoop	-	-
	-	-
Vlottende activa		
<i>Vorderingen en overlopende activa</i>		
Accountantskosten, div deputaatschappen	18.450	-
Rente	-	3.805
Vooruitbetalingen	3.968	-
	22.418	3.805
Liquide middelen		
Rabobank Spaarrekeningen	290.000	321.288
Rabobank Rek.-courant	2.922	2.832
Postbank	9.914	1.753
	302.836	325.873
PASSIVA		
Eigen Vermogen		
Vermogen per 1 januari	175.121	146.525
Toename	5.161	28.596
Vermogen per 31 december	180.282	175.121
Reserveringen		
<i>Bestemmingsreserves</i>		
<i>Reserve deputaten geestelijke verzorging militairen</i>		
Saldo per 1/1	50.359	66.814
Bestedingen	10.918-	16.455-
	39.441	50.359
<i>Reserve deputaten kerkdienstuitzendingen</i>		
Saldo per 1/1	91.405	94.467
Bestedingen	51.695-	3.062-
	39.710	91.405
<i>Reserve kerkendag</i>		
Saldo per 1/1	-	-
Overschot 2012	1.926	-
	1.926	-
Totaal bestemmingsreserves	81.077	141.764

	2010-2012	2007-2009
Schulden		
Schulden op korte termijn		
<i>Landelijk Kerkelijk Bureau</i>		
Nieuwe Bijbelvertaling	-	611
Financiële zaken	109	1.479
Kerkelijke archieven	5.882	4.338
Correspondentie buitenlandse kerken	-	431
Verkopen brochures	84-	427-
Totaal	5.907	6.432
<i>Deputaatschappen</i>		
Eenheid gereformeerde belijders	1.507	901
Nieuwe Bijbelvertaling	-	164
Studiecommissie homofilie	-	1.486
Vertrouwenscommissie	-	333
Eredienst	57	119
Correspondentie buitenlandse kerken	280	297
Kerkdienstuitzendingen	30.000	-
Contact met de overheid	380	579
Kerkelijke archieven	764	347
Financiële zaken	-	135
Te verrekenen legaat	25.000	-
Totaal	57.988	4.361
<i>Diversen</i>		
Accountantskosten	-	2.000
Totaal	-	2.000
Totaal schulden op korte termijn	63.895	12.793

2.3.3 Toelichting op de staat van baten en lasten

	2010-2012	2007-2009
Bijdragen particuliere synoden		
P.S. van het Noorden	192.577	185.260
P.S. van het Oosten	145.197	145.441
P.S. van het Westen	73.138	74.278
P.S. van het Zuiden	103.104	103.810
Totaal	514.016	508.789
Interest		
Intrest obligaties	-	5.445
Intrest deposito's	-	9.627
Rabobank, spaarrekeningen	13.535	12.236
	13.535	27.308
Diversen		
Giften	19	700
	19	700
Kosten generale synode		
Installatie en huur vergaderruimte	13.343	11.122
Reis/verblijfkosten afgevaardigden	34.633	37.750
Lunches en consumpties	24.668	29.628
Agenda's, rapporten, kopieer- en typewerkzhdn	542	1.373
Scribaat	800	1.114
Besluitenboekje	3.839	3.239
Diversen	1.007	570
	78.832	84.796
Bijdrage Dienstenbureau		
Bijdrage Dienstenbureau, begroting	244.000	242.000
Kosten Dienstenbureau, buiten begroting	-	-
	244.000	242.000
Deputaten eenheid geref. belijders		
Vergaderingen en reiskosten	13.844	11.230
C.O.G.G.	1.746	1.943

Werkzaamheden Dienstenbureau	265	-
Nationale Synode	2.500	-
Raad van Kerken	3.000	-
Scribaat	1.314	1.209
	<u>22.669</u>	<u>14.382</u>
Deputaten correspondentie met buitenlandse kerken		
Vergaderingen en reiskosten	4.720	5.087
Afgevaardigden buitenland	9.529	9.097
Scribaat	200	582
I.C.R.C.	11.644	10.187
Werkzaamheden Dienstenbureau	331	1.026
	<u>26.424</u>	<u>25.979</u>
Kerkendag		
Diverse inkomsten	10.425	-
Directe uitgaven	6.277-	-
Overige kosten, reis en verblijfkosten	2.222-	-
Naar/van reservering	1.926-	-
	<u>-</u>	<u>-</u>
Diverse deputaatschappen		
Financiële zaken	5.819	13.001
Vertegenwoordiging der kerken	2.843	2.825
Contact met de overheid	23.500	20.901
Kerkelijke archieven	55.763	47.472
Eredienst (inclusief publicaties)	6.535	9.134
Kerkorde en kerkrecht (inclusief Kerkorde)	7.513	4.429
Commissie digitalisering	49	-
Commissie Nieuwe Bijbelvertaling	585	7.554
Commissie voortijdige ambt beëindiging predikanten	3.771	2.819
Vertrouwenscommissie predikanten	9.018	8.717
Studiecommissie homofilie	12.231	3.061
Jaarboek	1.338	20
Evaluatiecommissie emeritikas	272	-
Commissie werkwijze GS	302	-
Commissie doelmatigheid	1.500	-
Commissie misbruik pastoraat/gezagsverh. (incl. folder)	2.115	1.323
	<u>133.154</u>	<u>121.256</u>
Accountantskosten		
voorschot 2004-2006 + afrekening	-	21.023
voorschot 2007-2009+ afrekening	36.556	22.214
voorschot 2010-2012	37.999	-
Doorberekend aan deputaatschappen	72.500-	40.996-
Controle generale synode	-	-
	<u>2.055</u>	<u>2.241</u>
De definitieve doorberekening over 2010-2012 zal nog plaatsvinden.		
Publicaties		
Acta		
Drukkosten	15.306	12.741
Opbrengst verkoop	886-	1.478-
	<u>14.420</u>	<u>11.263</u>
Overige publicaties		
Folder voor kerkleden over bijdrage aan kerkelijke kassen via deputaten Financiële Zaken	-	5.658
Opbrengst verkoop	-	1.233-
	<u>14.420</u>	<u>15.688</u>
Algemene kosten		
Representatiekosten	-	602
Bank- en girokosten	727	1.043
Diversen	128	214
	<u>855</u>	<u>1.859</u>

3. Overige gegevens

3.1 Bestemming van het resultaat

Het resultaat over het boekjaar bedraagt € 5.161. Dit bedrag is geheel toegevoegd aan het eigen vermogen.

3.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van de generale synode van de Chr. Gereformeerde Kerken in Nederland en deputaten financiële zaken

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport op pagina 4 tot en met 11 opgenomen jaarrekening 2012 van de generale synode CGK gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2012 en de staat van baten en lasten over de periode 1 januari 2010 tot en met 31 december 2012 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de entiteit is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Artikel 7 van bijlage 36 (art. 50 K.O.). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de door ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de entiteit gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de generale synode CGK per 31 december 2012 en van het resultaat over de periode 1 januari 2010 tot en met 31 december 2012 in overeenstemming met Artikel 7 van bijlage 36 (art. 50 K.O.).

Verklaring betreffende het jaarverslag

Tevens zijn wij nagegaan dat het verslag van het bestuur voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Rotterdam, 27 mei 2013
DRV Accountants & Adviseurs
A. Robijn RA

Begroting

Aanvulling op de jaarrekening 2010/2012 van de quaestor van de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken

Begroting generale synode Christelijke Gereformeerde Kerken 2014-2016

	Uitkomsten 2007-2009	Uitkomsten 2010-2012	Begroting 2011-2013	Begroting 2014-2016
Baten	€	€	€	€
1. Bijdragen part. synoden	508.789	514.016	513.000	512.000
2. Rente beleggingen	27.308	13.535	20.000	10.000
3. Diversen	700	19	-	-
	<u>536.797</u>	<u>527.570</u>	<u>533.000</u>	<u>522.000</u>
Lasten				
4. Kosten generale synode	84.796	78.832	100.000	90.000
5. Dienstenbureau	242.000	244.000	247.000	245.000
6. Diverse deputaatschappen	161.617	182.247	188.450	199.750
7. Acta/publicaties	15.688	14.420	19.000	12.250

8. Accountantskosten	2.241	2.055	1.500	1.500
9. Algemene kosten	1.859	855	1.000	1.000
	<u>508.201</u>	<u>522.409</u>	<u>556.950</u>	<u>549.500</u>
Resultaat	<u>28.596</u>	<u>5.161</u>	<u>-23.950</u>	<u>-27.500</u>

Toelichting op de begroting

1. De bijdragen van de particuliere synoden zijn als volgt begroot:

Particuliere synode	Jaar	Leden aantal	Omslag €	Bijdrage per jaar €
Noorden	2014-2016	28.231	2,30	64.931
Oosten	2014-2016	21.229	2,30	48.827
Westen	2014-2016	10.487	2,30	24.120
Zuiden	2014-2016	<u>14.372</u>	2,30	<u>33.056</u>
Totaal		74.319	2,30	170.934
Over 3 jaar, afgerond				<u>512.000</u>

Het aantal leden is gelijk gehouden aan het aantal per 1 januari 2013 volgens het Jaarboek 2013. De omslag bedroeg over de periode 2010-2012 € 2,30 per lid/dooplid per jaar.

2. Rente beleggingen

In verband met de onzekerheid over de rentestand en de wijziging in de beleggingen, is de rente voorzichtig begroot op € 10.000,-.

3. Giften

Gezien de onzekerheid van te ontvangen giften, wordt geen bedrag begroot.

4. Kosten generale synode

De kosten van de synode 2013 worden begroot op € 100.000,- (afgerond).

De commissie van voorbereiding van de generale synode 2013 te Nunspeet heeft haar begroting op € 55.500,- gesteld. De kosten van deze commissie voor de synode 2010 bedroegen € 33.724,-. Hierbij moet worden bedacht dat de synode 2010 nog geen drie weken duurde, terwijl nu vier weken zijn begroot. De kosten voor de synode in 2016 worden op € 90.000 begroot.

5. Dienstenbureau

De bijdrage van de generale synode aan het Dienstenbureau heeft betrekking op onderstaande begrote kosten.

	2014 €	2015 €	2016* €	Totaal €
Huisvestingskosten	26.500	26.750	26.750	80.000
G.S./P.S./classes, arbeid	26.000	26.500	27.000	79.500
Kopieerkosten	3.250	3.500	11.250	18.000
Portokosten	3.250	3.250	10.750	17.250
Afschrijvingen	13.500	15.000	14.000	42.500
Administratie	<u>2.500</u>	<u>2.500</u>	<u>2.750</u>	<u>7.750</u>
Totaal	<u>75.000</u>	<u>77.500</u>	<u>92.500</u>	<u>245.000</u>

*synodejaar

In 2008 is het Dienstenbureau verhuisd naar de Pniëlkerk te Veenendaal. Tussen partijen is een cijfermatige overeenkomst getekend.

6. Diverse deputaatschappen

Op bijlage 1 is de specificatie opgenomen van de uitgaven en de begroting van de deputaatschappen en commissies waarvan de uitgaven worden gedaan door de kas van de generale synode.

7. Acta/publicaties

De kosten van de Acta (inclusief cd) worden begroot op:	13.000
De opbrengst van verkoop wordt begroot op:	<u>750</u>
	<u>12.250</u>

8. Accountantskosten

De totale accountantskosten worden in eerste instantie door de generale synode betaald en daarna doorberekend aan de kashoudende deputaatschappen.

De accountant geeft aanwijzingen over de kosten per deputaatschap.

9. Algemene kosten

Begroot zijn enkele kleine onvoorziene algemene kosten.

Conclusie

Indien deze begroting wordt aanvaard, zal de jaarlijkse omslag over de jaren 2014 tot en met 2016 € 2,30 (ongewijzigd) per lid/dooplid bedragen.

Bijlage 1

Uitgaven en begroting diverse deputaatschappen met toelichting daarop

	Uitgaven 2007-2009 €	Uitgaven 2010-2012 €	Begroting 2011-2013 €	Begroting 2014-2016 €
1. Eenheid geref. belijders in Nederland	14.382	22.669	15.500	25.250
2. Corresp. met de buitenlandse kerken	25.979	26.424	28.000	30.000
3. Kerkdienstuitzendingen	-	-	-	-
4. Geestelijke verzorging militairen	-	-	-	-
5. Financiële zaken	13.001	5.819	10.000	6.000
6. Vertegenwoordiging der kerken	2.825	2.843	2.000	3.000
7. Contact met de overheid (incl. C.I.O.)	20.901	23.500	24.000	25.000
8. Kerkelijke archieven	47.472	55.763	86.450	78.000
9. Kerkorde en kerkrecht	4.429	7.513	5.000	7.500
10. Eredienst	9.134	6.535	2.500	6.500
11. Nieuwe Bijbelvertaling	7.554	585	-	-
12. Jaarboek	20	1.338	-	1.000
13. Commissie voortijdige ambtsbeëindiging en vertrouwenscommissie predikanten	11.536	12.789	5.000	10.000
14. Commissie misbruik pastorale en/of gezagsr.	1.323	2.115	5.000	2.500
15. Studiecommissie homofilie	3.061	12.231	-	-
16. Commissie digitalisering	-	49	-	-
17. Evaluatiecommissie emeritikas	-	272	-	-
18. Commissie werkwijze GS	-	302	-	-
19. Commissie doelmatigheid	-	1.500	-	-
20. Onvoorzien	-	-	5.000	5.000
Totaal	161.617	182.247	188.450	199.750

Toelichting op begroting diverse deputaatschappen over 2014-2016

- De begrote kosten zijn hoger dan de uitgaven over de afgelopen periode, omdat er toen minder reis- en vergaderkosten waren dan begroot.
- In de begroting is € 13.000 opgenomen voor contributie I.C.R.C. en € 10.050 voor reizen naar het buitenland.
- Er worden geen uitgaven ten laste van de generale synode begroot. Zie aparte toelichting op deze posten.
- Idem aan 3.
- Er zijn geen bijzondere uitgaven te verwachten, zodat de begroting ongeveer gelijk is aan de uitgaven over 2010-2012.
- Idem aan 5.
- De bijdrage in Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (C.I.O.) wordt begroot op € 7.500 per jaar. De overige kosten worden begroot op een ongeveer gelijk bedrag als in de afgelopen periode.
- Er zijn geen archieven meer in de ruimte van het Dienstenbureau ondergebracht. Deputaten Aarchieven hebben andere ruimten gehuurd. De totaal begrote huur voor de diverse locaties bedraagt € 25.000. Voor het op orde houden van het documentatiecentrum is een betaalde kracht voor 5 uur per week beschikbaar. Deputaten hebben besloten deze salariëring per 1 januari 2014 te stoppen. De overige begrote kosten zijn gespecificeerd in het aan u gerichte rapport van deputaten kerkelijke archieven.
- De begroting 2014-2016 is gebaseerd op de uitgaven over de vorige periode.
- De begroting voor 2014-2016 is gebaseerd op de gebruikelijke uitgaven in 2010-2012 ad. € 6.500,--
- In de begroting is er van uitgegaan dat het deputaatschap wordt opgeheven.
- De begroting 2014-2016 is gebaseerd op de uitgaven over de vorige periode.
- De kosten van deze commissies bestaan vrijwel geheel uit reis- en vergaderkosten. Deze zijn afhankelijk van het aantal aanvragen om hulp. In de begroting zijn we uitgegaan van € 5.000,- per commissie, hoewel moeilijk te voorzien is hoeveel keer de commissies zullen moeten vergaderen.
- De begroting 2014-2016 is gebaseerd op de uitgaven over de vorige periode.
- 15-19 Voor deze commissie is geen bedrag begroot omdat de opdracht van deze commissie loopt tot de synode van 2013.
- Deze onvoorzien uitgaven zijn als volgt begroot:

Kosten van eventueel te benoemen commissie(s) door de GS 2013

€ 5.000

Bijlage 2

Toelichting op bestemmingsreserves

<i>Reserve deputaten geestelijke verzorging militairen</i>			
Ontvangen nalatenschap in 2001 ten behoeve van dit deputaatschap			95.280
Uitgaven in:	2001-2003	€	16.167
	2004-2006	€	12.299
	2007-2009	€	16.455
	2010-2012	€	10.918
			55.839
Reserve per 31 december 2012			39.441
De uitgaven worden door deputaten begroot op:			
	2014		4.065
	2015		4.065
	2016		4.065
			12.195

Deze uitgaven komen ten laste van genoemde reserve en zijn daarom niet opgenomen in de begroting van de generale synode.

<i>Reserve deputaten kerkdienstuitzendingen</i>			
Ontvangen nalatenschap in 2001 ten behoeve van dit deputaatschap			95.280
Uitgaven in:	2001-2009	€	3.875
	2010-2012	€	51.695
			55.570
Reserve per 31 december 2012			39.710

Deputaten hebben van de synode 2004 de opdracht gekregen de kerken te informeren over de mogelijkheden via internet het Evangelie uit te dragen. Dat kan onder andere ook gebeuren via de website van onze kerken. In verband met gemaakte kosten voor de evangelisatorische website is er in de verslagperiode € 30.000 uitgegeven voor deze website en is dit ten laste van de reserve gebracht. De reservering van bovengenoemd bedrag kan gehandhaafd blijven. Uitgaven van dit deputaatschap zullen daarop afgeboekt worden. Er zijn daarom geen kosten ten laste van de generale synode voor dit deputaatschap begroot.

BIJLAGE 65

Artikel 139

Rapport 12 van commissie 6 inzake het rapport van de quaestor van de generale synode

De nieuwe quaestor rapporteert in een oud en beproefd jasje. En daarin heeft hij groot gelijk. Wederom een inzichtelijke rapportage, zeker voor door de wol geverfde leden van uw commissie. Bestudering van zijn rapport leidde tot enkele vragen die per e-mail zijn aangeleverd, waarna de antwoorden per e-mail werden afgeleverd.

Voor wie zich echt in de cijfers heeft verdiept (uw commissie 6 uiteraard): in § 1 begroot de quaestor de bijdragen van de particuliere synodes op € 535.000. Dat was onder de aanname dat de generale synode van 2010 de quaestor een extra dubbeltje per jaar zou toekennen. Maar dat deed de synode niet. En dus moest de quaestor rekenen met het (oude) bedrag te weten: € 2,30. En daarop heeft de quaestor zijn begroting op keurig aangepast.

De besteding door deputaten radio- en televisiediensten (euro 51.695) laat zich verklaren door de gift aan deputaten LKB om diverse websites 'evangelisatorischer' te maken (zie het deputatenrapport § 2.3 f.).

Het resultaat over de jaren 2010-2012 (euro 5.161) mag er zijn. Niet qua omvang maar wel qua gerealiseerde begroting. Een compliment is hier zeker op zijn plaats.

In § 2.3.2 is er sprake van een 'te verrekenen legaat'. De quaestor bleek een legaat te hebben ontvangen wat bedoeld was voor de zending. Dat geld is uiteindelijk daarheen gezonden.

400 gedrukte acta zijn niet echt goedkoop: € 38,25 per exemplaar. En er blijken er nog 50 over te zijn van 2010. Het te drukken aantal voor 2013 is daarop bijgesteld. De acta zijn echter ook digitaal beschikbaar. En dat is ons inziens toch echt de toekomst. Uw commissie wil voorstellen dat wordt onderzocht of het mogelijk is de acta nog slechts in een minimaal noodzakelijke oplage te laten printen en deze verder alleen digitaal beschikbaar te stellen. Wellicht kan dat al v.w.b. de acta van deze synode. Het drukken van het besluitenboekje heeft wel duidelijk een meerwaarde naar het oordeel van uw commissie, de kosten daarvan zijn ook aanmerkelijk lager.

Uw commissie was benieuwd naar de cijfermatige overeenkomst tussen het Dienstenbureau en de Pniëlkerk, beide te Veenendaal. Dat bleek de huurovereenkomst te zijn. Desgevraagd bleek de quaestor niet op de hoogte te zijn van het centrale rekeningenbeheer. Bij de besluiten

van het deputaatschap landelijk kerkelijk bureau hebben wij hem al opgeroepen te gaan participeren in dit rekeningenbeheer.

De quaestor doet, net als zijn voorganger, geen voorstellen tot besluit. Wij gaan daarin niet mee en kopiëren de besluiten 1, 2, 3 en 4 (hieronder weergegeven als besluit 5) van commissie 6 uit 2010 in dit rapport waarbij wij de jaartallen hebben aangepast. En wij menen besluit 1 even hartelijk als in 2010.

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. de quaestor hartelijk dank te zeggen voor zijn werkzaamheden en hem decharge te verlenen;
2. de bijdragen vanuit de particuliere synodes vast te stellen op € 2,30 per (doop)lid per jaar;
3. de door de quaestor voorgelegde begroting 2014-2016 goed te keuren en hem te machtigen tot het doen van uitgaven tot de geraamde bedragen;
4. deputaten vertegenwoordiging op te dragen om te onderzoeken of het drukken van de acta tot een minimaal noodzakelijk aantal kan worden teruggebracht en deze verder alleen nog digitaal ter beschikking te stellen;
5. de quaestor opdracht te geven de quaestors van de particuliere synodes mee te delen dat de bijdrage voor de jaren 2014-2016 ongewijzigd blijft en hen op te dragen deze bijdrage voor 1 juli van elk jaar aan de quaestor over te maken;

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 66

Artikelen 140, 178, 200, 206, 209

Rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht

1. Inleiding, opdracht, kerntaak, samenstelling en vergaderingen

1.1 Inleiding

Het deputaatschap kerkorde en kerkrecht biedt u bij dezen een rapport aan van haar werkzaamheden gedurende de periode 2010-2013. Deputaten hebben in deze periode de kerken mogen dienen met diverse kerkrechtelijke adviezen. Vanuit de kerken werd meermalen een beroep op het deputaatschap gedaan. In de sfeer van voorlichting hebben

deputaten een aantal bijdragen geleverd voor o.a. Kerkblad voor het Noorden en Ambtelijk Contact. Conform de opdracht van de GS 2010 heeft het deputaatschap zich bezonnen op de punten die onder 1.2 vermeld staan. In dit rapport vindt u de resultaten van deze bezinning.

Wij konden ons werk met vreugde doen en hebben daarin Gods hulp en zegen ervaren.

1.2 Opdrachten

De GS 2010 heeft de volgende opdrachten gegeven aan deputaten kerkorde en kerkrecht.

Aangetekend dient te worden dat het deels om opdrachten gaat die voor rekening komen van andere deputaatschappen waarbij deputaten kerkorde en kerkrecht hebben gekeken naar het kerkrechtelijk aspect van de desbetreffende opdracht:

1. Deputaten op te dragen aan de generale synode van 2013 een integrale regeling voor de appelprocedure voor te leggen;
 - Bij de werkzaamheden voor de komende periode voorrang te geven aan het ontwerpen van deze regeling, zodat in voorkomende gevallen het concept reeds gebruikt kan worden.
2. Naar aanleiding van de behandeling van een instructie van de particuliere synode van het Noorden d.d. 25 maart 2010 besloot de synode:
 - aan deputaten diaconaat de opdracht te geven om in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht voorstellen te doen aan de generale synode van 2013 om te komen tot een goede kerkordelijke inkadering van een classicale diaconale vergadering en een voorbeeld te ontwerpen van een regeling voor een classicale diaconale vergadering.
3. Naar aanleiding van de behandeling van een instructie van de particuliere synode van het Zuiden d.d. 24 maart 2010 besloot de synode:
 - deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland op te dragen om in samenwerking met deputaten kerkrecht en kerkorde te onderzoeken of, en zo ja onder welke voorwaarden, bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt;
 - deputaten op te dragen de synode van 2013 te dienen met een onderbouwd voorstel.
4. Naar aanleiding van de behandeling van een instructie van de particuliere synode van het Noorden d.d. 25 maart 2010 en een instructie van de particuliere synode van het Westen d.d. 9 juni 2010 besloot de synode:
 - deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland op te dragen om in samenwerking met deputaten kerkrecht en kerkorde te onderzoeken of en hoe het principieel en kerkrechtelijk mogelijk is om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar de classisvergaderingen;
 - deputaten opdracht te geven de generale synode van 2013 te dienen met een onderbouwd voorstel.
5. Naar aanleiding van de behandeling van het rapport van deputaten emeritikas besloot de synode:
 - deputaten op te dragen in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht een regeling te ontwerpen voor een deeltijdemeritaat en daarover te rapporteren aan de generale synode 2013.
6. Naar aanleiding van de behandeling van het rapport van deputaten buitenlandse zending besloot de synode:
 - deputaten kerkorde en kerkrecht op te dragen de vermelding van bijlage 21 K.O. op te nemen in

- art. 21 K.O.
7. Naar aanleiding van de behandeling van het rapport van deputaten evangelisatie besloot de synode:
 - a. deputaten op te dragen in overleg te treden met deputaten kerkrecht en kerkorde over de plaats in de kerkorde van de ondertekening door evangelisten naar art. 4 K.O.;
 - b. deputaten op te dragen voor bijlage 19 K.O. in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht een bepaling te formuleren met betrekking tot hun taak in relatie tot zendingsgemeenten en daarover een voorstel te doen aan de volgende synode.
 8. Naar aanleiding van de behandeling van het rapport van deputaten pastoraat in de gezondheidszorg besloot de synode:
 - deputaten op te dragen contact te leggen met deputaten kerkorde en kerkrecht om te komen tot een goede regeling van de (kerkelijke) positie van de geestelijk verzorger in de gezondheidszorg en daarin - uitgaand van art. 3, sub 8 K.O. - duidelijkheid te geven m.b.t. hun kerkelijke zending.

1.3 Kermtaak

Het deputaatschap kerkorde en kerkrecht heeft als taak om de kennis en de juiste toepassing van het kerkrecht te stimuleren door middel van toerustingmateriaal en publicaties in de kerkelijke bladen.

Tevens is het haar taak om zich te bezinnen op actuele kerkordelijke kwesties die om regelgeving in de kerkorde vragen.

Belangrijk is verder het uitbrengen van kerkrechtelijk advies (zonder dat daar rechten aan kunnen worden ontleend) en het verzorgen van de uitgave van de kerkorde.

1.4 Samenstelling

Het deputaatschap bestaat uit de volgende leden:

ds. D. Quant te Huizen (voorzitter), drs. A. Wagenaar te Almelo (secretaris), drs. J. Bosch te Groningen, ds. P.D.J. Buijs te Ede, drs. H. van Eeken te Delft, mr. H. de Hek te IJsselmuider, mw.dr.s. M. Renkema-Hoffman te Hilversum, prof.dr. H.J. Selderhuis te Hasselt (adviseur).

Na vele jaren van trouwe dienst binnen het deputaatschap zal ds. Buijs dit jaar aftreden. Deputaten zijn dankbaar voor de wijze waarop hij jarenlang zijn gaven binnen het deputaatschap heeft ingezet. Nu ds. Buijs terugtreedt, doet het deputaatschap het voorstel aan de GS om twee leden aan het deputaatschap toe te voegen. Daarmee telt het deputaatschap

tot het synode jaar 2016 acht deputaten. De reden voor dit voorstel is gelegen in het feit dat de secretaris en de voorzitter in 2016 DV niet meer herbenoembaar zijn. Deputaten achten het niet gewenst dat in één keer twee functiehebbende leden het deputaatschap verlaten. Het is daarom de bedoeling om nu een extra lid te benoemen die dan in de loop van de komende intersynodale periode het secretariaat kan overnemen. Ds. Wagenaar zal dan nog tot de synode van 2016 'gewoon' lid van het deputaatschap zijn.

De GS kan separaat een schrijven van het deputaatschap tegemoet zien met een voorstel van namen om in de komende vacature te voorzien.

1.5 Vergaderdata

Het deputaatschap heeft de afgelopen periode 8 maal vergaderd:

2011: 10 maart, 8 september; 2012:19 januari, 24 mei, 11 oktober, 13 december;

2013: 14 maart, 25 april.

2. Toerusting, informatie, advies en verdere werkzaamheden

2.1 Publicatie en toerusting van de kerken

De volgende artikelen zijn o.a. door deputaten geschreven om de kerken toe te rusten:

- de plaats van Israël in de Nederlandse kerkordes (VOI);
- de praktijk van de kerkelijke tucht (AC);
- de nieuwe bijlage 8 K.O. (AC);
- eenparigheid van gevoelen (bijl. 8 K.O.) (AC);
- de structuur van ons kerkverband (AC);
- geestelijk toezien op elkaar in de classis (AC);
- wie mag waar voorgaan? (de ruimte en de grenzen van art. 3 K.O.) (AC);
- het beroepen van een predikant uit het buitenland (AC);
- 'randleden' (AC);
- drie artikelen over het 'inschrijven' bij c.q. toetreden tot de gemeente (Kerkblad voor het Noorden);
- vier artikelen over het 'uitschrijven' van gemeenteleden (Kerkblad voor het Noorden);
- drie artikelen over het overgaan tot een andere staat des levens (art. 12 K.O.) (Kerkblad voor het Noorden);
- nut en zin van de kerkorde (Jaarboek 2013).

2.2 Informatie via de website www.kerkrecht.nl

Verder nemen deputaten deel aan de informatieverstrekking op de website www.kerkrecht.nl.

Mw.dr.s. M. Renkema-Hoffman heeft enige jaren geleden op verzoek van deputaten op deze website de redactie ter hand genomen van de rubriek 'kerkrecht van de CGK'. Praktisch houdt dat in dat zij in de gaten houdt welke stukken relevant zijn voor deze website.

Een tijd lang heeft het moeite gekost om bepaalde informatie op de website te krijgen.

Dat had o.a. te maken met het feit dat het beheer in handen is van de GKv en we geen rechtstreeks toegang hadden tot de site om zelf informatie te plaatsen.

Het contact met de beheerders van de website verliep stroef doordat er nogal eens contact was met vrijwilligers (soms aio's) die ook niet wisten hoe het allemaal in elkaar stak.

De voorzitter en zr. Renkema hebben op 13 maart 2012 een goed gesprek met prof. M. te Velde gehad om zo de knelpunten aan de orde te stellen. In diezelfde periode is de website opnieuw opgezet. Om de kwaliteit van de website te garanderen zou er een stuurgroep vanuit de kerken gevormd worden. Het is dan eenvoudiger om zelf die informatie te plaatsen die we op de site willen en ook uiteraard in overleg, indien nodig, bepaalde informatie te verwijderen. Op het moment van de afronding van dit rapport is nog niet duidelijk in hoeverre deze plannen verwezenlijkt zijn.

2.3 Advies aan de kerken

Regelmatig werd aan ons deputaatschap advies gevraagd inzake kerkrechtelijke aangelegenheden. Daarover vindt u in dit rapport geen inhoudelijke vermelding.

Dat zou strijdig zijn met de vertrouwelijkheid, waarin advies gegeven werd.

Bij het geven van advies is het altijd de intentie van deputaten om niet inhoudelijk in een zaak betrokken te raken. Want in dat geval zouden deputaten kerkrecht de deputaten naar art. 49 K.O. (met hun advies) of de kerkelijke vergaderingen (met hun besluitvorming) voor de voeten lopen. In het geven van advies hebben deputaten dan ook steeds de kerken willen dienen en aangegeven dat het gegeven advies niet bindend is.

2.4 Verdere werkzaamheden

Deputaten kerkorde en kerkrecht werd in de afgelopen periode door de deputaten kerkrecht van de GKv gevraagd om het concept van de 'werkorde van de GKv' te bekijken en van commentaar te voorzien. Deze taak hebben we op ons genomen, hetgeen resulteerde in een aantal opmerkingen van onze kant, waar zij hun winst mee konden doen.

Een artikel in het Nederlands Dagblad van 26 juni 2012, waarin br. B. Wattel (lid van de NGK) ervoor pleitte dat de NGK, de CGK en de GKv eventueel hun krachten zouden bundelen bij de oplossing van kerkelijke conflicten, kreeg bijval van een aantal broeders van de GKv. Zo kwam er het initiatief om verkennende besprekingen te houden met 'afgevaardigden' uit de drie kerken om eventueel te komen tot een gezamenlijke commissie als bemiddelende instantie bij kerkelijke conflicten of een rechtsprekend orgaan van de drie kerken gezamenlijk.

Hoewel hier wel de nodige bezwaren aan kleven, o.a. het punt dat de drie kerken een heel verschillende manier van geschillenbeslechting hebben, hebben deputaten aangegeven wel te willen participeren in deze verkennende besprekingen. Het kan nooit kwaad om in alle voorzichtigheid het oor te luisteren te leggen in een oriënterend beraad en daar ook iets te zeggen, waar gewenst en nodig. Namens deputaten zijn de di. Quant en Van Eeken aanwezig geweest bij de eerste bijeenkomst. Wel dient hierbij opgemerkt te worden dat in een dergelijke overlegstructuur een verbreding met Gereformeerde Gemeenten, Gereformeerde Bond en Hersteld Hervormde Kerk wenselijk is. Wat ons verbindt, zijn immers de principes van het gereformeerde kerkrecht.

3. Integrale regeling voor de appelprocedure

De opdracht aan deputaten om aan de generale synode van 2013 een integrale regeling voor de appelprocedure voor te leggen, heeft als volgt gestalte gekregen:

Artikel 1. Definities

- 1.1. Besluit: een beslissing van een (meerdere) kerkelijke vergadering, die is vastgelegd in de notulen van die vergadering of in een besluitenlijst en/of schriftelijk is meegedeeld.
- 1.2. Primair besluit: het oorspronkelijke besluit van een kerkelijke vergadering, dat voorwerp is van de appelprocedure.
- 1.3. Appelbesluit: het besluit van een meerdere vergadering op het appel tegen het primaire besluit van kerkenraad of classis en tegen het besluit van de classis of de particuliere synode op een ingesteld appel.
- 1.4. Belanghebbende:
 - ieder (doop of belijdend) lid dat en de kerkelijke vergadering die door een besluit in zijn belang wordt getroffen;
 - ieder ander, die door een besluit rechtstreeks wordt getroffen, voor zover hij daarin in redelijkheid, zulks naar het oordeel van de kerkelijke vergadering, niet kan berusten.
- 1.5. Kerkelijke vergadering: de kerkenraad en de meerdere vergaderingen, te weten classis, particuliere synode (PS) en generale synode (GS).
- 1.6. Verweerder: de kerkenraad of kerkelijke vergadering die het primaire besluit heeft genomen waartegen het appel zich richt.
- 1.7. Commissie: een door een kerkelijke vergadering benoemde commissie, die tot taak heeft de behandeling van een appel door de kerkelijke vergadering voor te bereiden door het appel te onderzoeken, desgewenst de betrokkenen te horen en door de vergadering te dienen met een advies. Een commissie bestaat uit minimaal drie leden, waarvan het merendeel is afgevaardigd naar de kerkelijke vergadering.
- 1.8. Commissie geschiloplossing: de door de PS op grond van de 'regeling voor een commissie geschiloplossing per particuliere synode' ingestelde commissie geschiloplossing.

Artikel 2. Reikwijdte

2.1 Deze regeling is van toepassing op appels bij

- de classis
- de PS
- de GS

tegen primaire besluiten van respectievelijk de kerkenraad, de classis of de PS en op appel tegen appelbesluiten van de classis en de PS.

2.2 De regeling is ook van toepassing op besluiten betreffende de uitoefening van de kerkelijke tucht en betreffende de positie van ambtsdragers.

2.3 De regeling is ook van toepassing op verzoeken om revisie tegen primaire besluiten van de kerkenraad of classis en tegen appelbesluiten van de meerdere vergaderingen.

Artikel 3. Algemene bepalingen ten aanzien van besluiten

3.1 De kerkelijke vergaderingen nemen hun besluiten na goede voorbereiding en met verwerking van vroegere besluitvorming.

3.2 Besluiten over de positie van een ambtsdrager die nadelig zijn voor de desbetreffende ambtsdrager en over de kerkelijke tucht, worden niet genomen dan nadat de betrokken ambtsdrager respectievelijk het betrokken lid in de gelegenheid is gesteld zich over het voornemen tot het besluit uit te laten.

3.3 Een tot een bepaalde persoon gericht besluit en de kennisgeving van een ander besluit

- maken melding van de uiterste termijn waarop tegen dit besluit appel kan worden aangetekend, dan wel revisie kan worden aangevraagd en van de (roepende kerk van) de kerkelijke vergaderingen waarbij dit moet gebeuren.
- 3.4 De appeltermijn bedraagt één maand na dagtekening van het besluit voor personen en voor kerkenraden. Voor andere kerkelijke vergaderingen bedraagt de appeltermijn één maand na de datum van de eerstvolgende vergadering van de desbetreffende kerkelijke vergadering. Wanneer het besluit zich niet richt tot een persoon, maar is bekend gemaakt in een kerkblad, begint de appeltermijn op de dag van de publicatie van het kerkblad.

Artikel 4. Het instellen van appel

- 4.1 Iedere belanghebbende kan appel instellen tegen een besluit.
- 4.2 Tegen een besluit van een kerkenraad dat niet schriftelijk aan hem is meegedeeld, kan een belanghebbende pas appel instellen nadat het besluit schriftelijk aan hem is meegedeeld, dan wel nadat de belanghebbende om schriftelijke mededeling van het besluit heeft verzocht en vier weken zijn verstreken sinds dit verzoek.
- 4.3 Een appel wordt schriftelijk ingesteld bij de (roepende kerk van de) kerkelijke vergadering die bevoegd is over het appel te oordelen. Appellant dient een afschrift van het appelschrift te doen toekomen aan verweerder.
- 4.4 Het appel schrift bevat:
- een aanduiding van het besluit waartegen het appel zich richt en van de korte inhoud van dat besluit;
 - de gronden waarop het appel berust, in die zin dat duidelijk is dat en waarom het besluit volgens appellant in strijd is met de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerk en/of de aanvaarde kerkerode en synodale besluiten.
- 4.5 Het appel tegen een primair besluit heeft opschortende werking totdat op het appel is beslist. Wanneer het appel gegrond wordt verklaard, duurt de opschortende werking tot verweerder een nieuw besluit heeft genomen. Wanneer tegen dat nieuwe besluit opnieuw appel wordt ingesteld heeft ook dat appel opschortende werking.

Artikel 5. Ontvankelijkheid van het appel

- 5.1 Een appel dat niet tijdig is ingediend, dat niet voldoet aan de in artikel 4 vermelde vereisten of dat niet is ingesteld door een belanghebbende wordt niet-ontvankelijk verklaard.
- 5.2 In afwijking van het in artikel 5.1 bepaalde, blijft niet-ontvankelijkheid vanwege een termijnoverschrijding achterwege wanneer (1) het appel niet is ingesteld door een kerkelijke vergadering, (2) in het besluit waartegen het appel is gericht de in artikel 3.3 bedoelde kennisgeving ontbreekt én (3) aannemelijk is dat het appellant vanwege het achterwege blijven van deze mededeling niet duidelijk was wanneer de appeltermijn tegen het besluit verstreken was.
- 5.3 Indien een appelschrift niet voldoet aan de in artikel 4.4 vermelde vereisten, wordt aan appellant een termijn van vier weken gesteld om het appelschrift zo aan te vullen dat alsnog aan deze vereisten wordt voldaan. Deze termijn kan om klemmende redenen worden verlengd met vier weken. In afwijking van het bepaalde in artikel 5.1 blijft niet-ontvankelijkheid achterwege wanneer binnen de gestelde (verlengde) termijn alsnog aan de vereisten wordt voldaan.
- 5.4 Indien appellant het toezenden van een afschrift van het appelschrift als bedoeld in artikel 4.3 achterwege heeft gelaten, wordt aan hem een termijn van twee weken gesteld om dat alsnog te doen. In afwijking van het bepaalde in artikel 5.1 blijft niet-ontvankelijkheid achterwege wanneer binnen deze termijn alsnog aan de vereisten wordt voldaan.

Artikel 6. Behandeling van het appel - de voorbereiding

- 6.1 De kerkelijke vergadering beoordeelt of het appel ontvankelijk is.
- 6.2 De kerkelijke vergadering kan ter voorbereiding van de behandeling van het appel een commissie instellen.
- 6.3 De kerkelijke vergadering kan verweerder verzoeken met een verweerschrift op het appel te reageren. Het verweerschrift wordt door de verweerder in afschrift naar de appellant gestuurd.

Artikel 7. Behandeling van het appel - de commissie

- 7.1 De commissie doet alles wat nodig is ter voorbereiding op een adequate behandeling van het appel door de kerkelijke vergadering.
- 7.2 De commissie hoort, indien nodig, appellant en verweerder, zo mogelijk in elkaars aanwezigheid, zulks ter beoordeling van de commissie. Appellant heeft de bevoegdheid zich bij het horen te laten bijstaan door een woordvoerder. Wanneer de commissie appellant niet hoort, stelt zij hem in de gelegenheid schriftelijk op het verweerschrift te reageren.
- 7.3 De commissie kan, indien nodig, getuigen horen, zo mogelijk in aanwezigheid van appellant en verweerder.
- 7.4 De commissie kan, indien nodig, het oordeel vragen van een of meer deskundigen. Voordat de commissie daartoe overgaat, zal zij appellant en verweerder in de gelegenheid stellen zich uit te laten over de persoon van de deskundige(n) en de aan deze(n) te stellen vragen. Indien een of meer deskundigen worden benoemd, kan de commissie besluiten de deskundige(n) te horen. Appellant en verweerder kunnen desgewenst bij dit horen aanwezig zijn.
- 7.5 Van het horen van appellant en betrokkene en van het horen van eventuele getuigen en deskundigen wordt een verslag opgesteld. Het conceptverslag wordt aan appellant en betrokkene verstrekt. Aan appellant en verweerder wordt een redelijke termijn gesteld schriftelijk op het conceptverslag te reageren. De door de commissie overgenomen opmerkingen worden in het definitieve verslag verwerkt. Het definitieve verslag en de schriftelijke reacties van appellant en verweerder op het conceptverslag worden aan het definitieve rapport van de commissie gehecht.
- 7.6 De commissie maakt een rapport op van haar bevindingen. Dit rapport bevat een verslag van de door haar vastgestelde feiten (het feitelijk deel van het rapport), een advies over de gegrondheid van het appel en, zo mogelijk, een conceptbeslissing. De commissie zal appellant en verweerder het

concept van het feitelijk deel van het rapport doen toekomen en hen in de gelegenheid stellen binnen een redelijke termijn schriftelijk op dit concept te reageren. De door de commissie overgenomen opmerkingen worden in het definitieve rapport verwerkt. De schriftelijke reacties van appelland en verweerder worden aan het definitieve rapport gehecht.

- 7.7 Appelland en verweerder ontvangen een afschrift van het feitelijk deel van het definitieve rapport en van de aan het rapport gehechte definitieve verslagen.
- 7.8 De commissie verstrekt appelland en verweerder de stukken, die zij ten grondslag legt aan haar beslissing. Voor zover het vertrouwelijke stukken betreft, worden deze slechts verstrekt wanneer en appelland en verweerder toezeggen de vertrouwelijkheid van de stukken te zullen respecteren. Wanneer de stukken notulen van kerkelijke vergaderingen betreffen, zullen slechts die gedeelten van de notulen beschikbaar worden gesteld die van belang zijn voor de beoordeling van het appel. De commissie kan, ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer van in de stukken genoemde personen, de namen van deze personen onleesbaar maken.

Artikel 8. Behandeling van het appel - de kerkelijke vergadering

- 8.1 Indien een commissie is ingesteld, zullen appelland en verweerder niet aanwezig zijn bij de behandeling van het appel door de kerkelijke vergadering.
- 8.2 Indien geen commissie is ingesteld, worden zowel appelland als verweerder uitgenodigd om hun standpunt toe te lichten en om vragen te beantwoorden. Het bepaalde in artikel 7.2 is van overeenkomstige toepassing.
- 8.3 De afgevaardigden van verweerder naar de kerkelijke vergadering die het appel behandelt, zijn niet aanwezig bij de beraadslagingen door de kerkelijke vergadering over het appel.
- 8.4 De kerkelijke vergadering kan, indien nodig, getuigen horen en deskundigen raadplegen. Het bepaalde in artikel 7.4 is van overeenkomstige toepassing.
- 8.5 Op de behandeling van het appel door de kerkelijke vergadering is artikel 7.8 van overeenkomstige toepassing.
- 8.6 De kerkelijke vergadering beoordeelt of op basis van de vastgestelde feiten bewezen is dat het bestreden besluit in strijd is met de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerk en/of de aanvaarde kerkerode en synodale besluiten. De bewijslast ten aanzien van de feiten rust op appelland.
- 8.7 Het besluit van de kerkelijke vergadering op het appel wordt op schrift gesteld en aan appelland en verweerder verstuurd.
- 8.8 Het besluit van de kerkelijke vergadering bevat een duidelijke conclusie ten aanzien van het appel - niet-ontvankelijk, gegrond of ongegrond - en is duidelijk gemotiveerd. Indien het besluit door een commissie is voorbereid, kan voor de motivering van het besluit worden volstaan met een verwijzing naar het rapport van de commissie. In dat geval dient het rapport aan besluit te worden gehecht.
- 8.9 Appelland en verweerder hebben geen recht op een verslag van de beraadslagingen ten aanzien van het appel door de kerkelijke vergadering.

Artikel 9. Appel tegen het appelbesluit

- 9.1 Tegen het appelbesluit kan appel worden ingesteld bij de PS (als het appelbesluit door de classis is genomen) of bij de GS (als het appelbesluit door de PS is genomen). In het eerste geval staat tegen het besluit van de PS nog appel open bij de GS.
- 9.2 Het in artikel 9.1 bedoelde appel kan alleen worden ingesteld door degenen die appel hebben ingesteld tegen het primaire besluit en door de kerkelijke vergadering die dat besluit heeft genomen.
- 9.3 Op de appelprocedure ten aanzien van het appelbesluit is het bepaalde in artikel 3, 4 (met uitzondering van 4.1, 4.2 en 4.5), 5, 6, 7 en 8 van overeenkomstige toepassing.
- 9.4 De scribe van de roepende kerk stuurt een afschrift van het appelbesluit naar de in artikel 9.2 bedoelde partij(en) die geen appel heeft (hebben) ingesteld tegen het appelbesluit en stelt hem (hen) in de gelegenheid een verweerschrift in te dienen.

Artikel 10. Verhouding tot de geschillenregeling

- 10.1 Het aanhangig maken van een geschil bij de door de PS ingestelde commissie geschiloplossing, verhindert niet dat de partij die het geschil aanhangig heeft gemaakt bij de commissie geschiloplossing appel instelt tegen een primair besluit of een appelbesluit, dat onderwerp is van of samenhangt met het geschil dat aanhangig wordt gemaakt. Door het aanhangig maken van een geschil wordt de appeltermijn niet verlengd.
- 10.2 Wanneer tijdens de appelprocedure ten aanzien van een primair besluit of een appelbesluit een geschil door de commissie geschiloplossing in behandeling wordt genomen, wordt de appelprocedure opgeschort. De procedure wordt vervolgd wanneer partijen meedelen dat zij hun geschil niet hebben opgelost.

Artikel 11. Het recht op revisie

- 11.1 Iedere belanghebbende kan een verzoek tot revisie indienen.
- 11.2 Op het indienen en de behandeling van een revisieverzoek is het bepaalde in de artikelen 3 tot en met 8 van overeenkomstige toepassing, tenzij hieronder anders is bepaald.
- 11.3 In aanvulling op het bepaalde in artikel 3.4 geldt als datum van kennisneming van besluiten van de GS:
 - voor personen en kerkenraden: het einde van de maand waarin het besluitenboekje van de desbetreffende GS verschijnt;
 - voor de overige kerkelijke vergaderingen: de datum waarop deze aansluitend aan de gehouden GS-vergaderen.
- 11.4 In aanvulling op het bepaalde in artikel 4.4 dient het revisieverzoek ook een element te bevatten dat bij het doen van de uitspraak waarvan revisie wordt verzocht buitenbeschouwing was gebleven of onvoldoende was overwogen.
- 11.5 Het is niet mogelijk om tegen eenzelfde besluit in appel te gaan én ten aanzien van dat zelfde besluit een revisieverzoek te doen.
- 11.6 Tegen een besluit op het revisieverzoek staat geen appel open.

4. Classicale diaconale vergadering

4.1 Opdracht

De GS van 2010 gaf aan deputaten diaconaat de opdracht om in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht voorstellen te doen aan de generale synode van 2013 om te komen tot een goede kerkordelijke inkadering van een classicale diaconale vergadering en een voorbeeld te ontwerpen van een regeling voor een classicale diaconale vergadering.

4.2 Uitvoering van de opdracht

Deputaten kerkorde en kerkrecht hebben samen met een aantal afgevaardigden van deputaten diaconaat grondig gekeken naar het conceptreglement dat deputaten diaconaat hebben geschreven om te komen tot een goede kerkordelijke inkadering van de classicale diaconale vergadering (CDV). Na allerlei opmerkingen van onze kant hebben deputaten diaconaat een definitief voorstel voor een reglement geschreven. U vindt dat voorstel in het GS-rapport van deputaten diaconaat.

5. Bijlage 8 en de relatie tussen CGK, GKv en NGK

5.1 Opdracht

De GS van 2010 gaf aan deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland de opdracht om in samenwerking met deputaten kerkrecht en kerkorde te onderzoeken of, en zo ja onder welke voorwaarden, bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dienstengevolge tot enigerlei relatie komt en de generale synode van 2013 te dienen met een onderbouwd voorstel.

5.2 Uitvoering van de opdracht

Deputaten kerkorde en kerkrecht hebben kennisgenomen van de notitie van deputaten eenheid, hun conclusie en hun voorstel aan de GS en hebben daarbij een aantal opmerkingen geplaatst. Deputaten stemmen in met deze notitie, waarbij gezegd moet worden dat we ons alleen gebogen hebben over de kerkrechtelijke aspecten van de onder 5.1 genoemde opdracht.

6. Afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers

6.1 Opdracht

De GS van 2010 gaf aan deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland de opdracht om in samenwerking met deputaten kerkrecht en kerkorde te onderzoeken of en hoe het principieel en kerkrechtelijk mogelijk is om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar de classisvergaderingen en de generale synode van 2013 te dienen met een onderbouwd voorstel.

6.2 Uitvoering van de opdracht

Deputaten hebben een uitvoerige bezinning gewijd aan deze opdracht en daarin uitgebreid overleg gehad met deputaten eenheid. Het resultaat van die bezinning is integraal opgenomen in het GS-rapport van deputaten eenheid. In de uitwerking van de GS-opdracht vindt u een bijdrage van deputaten eenheid met een voorstel aan de GS, waarin de bijdrage van deputaten kerkorde en kerkrecht verwerkt is. Vandaar dat we in dit rapport met een korte verwijzing kunnen volstaan. Kerkordelijk tekenen zich twee lijnen af nl.: de lijn van het volwaardig deel uitmaken van de niet-christelijk-gereformeerde ambtsdrager van de kerkenraad van de samenwerkingsgemeente, waardoor afvaardiging met last en volmacht kerkordelijk mogelijk is, én de lijn van de besluiten van de laatstgehouden synoden, die aangeeft dat de samenwerking als zuiver plaatselijk gezien moet worden. Er ligt een geschiedenis van synodebesluiten, waar we niet om heen kunnen. Deze twee lijnen zijn beide verdedigbaar. Hetzij deputaten eenheid voorstellen om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers wel af te vaardigen, hetzij ze besluiten dat niet te doen, het is beide kerkrechtelijk in te bedden.

7. Deeltijdemeritaat

De GS van 2010 gaf deputaten emeritikas de opdracht om in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht een regeling te ontwerpen voor een deeltijdemeritaat en daarover te rapporteren aan de generale synode 2013. Deputaten emeritikas zijn niet aan een voorstel omtrent een regeling voor een deeltijdemeritaat toegekomen.

8. Vermelding van bijlage 21 K.O.

De GS van 2010 gaf deputaten kerkorde en kerkrecht de opdracht om de vermelding van bijlage 21 K.O. op te nemen in art. 21 K.O. Deputaten hebben aan deze opdracht voldaan, zie daarvoor de tekst van de nieuwe K.O.

9. Ondertekening door evangelisten

9.1 Opdracht

De GS van 2010 gaf deputaten evangelisatie de opdracht om in overleg te treden met deputaten kerkrecht en kerkorde over de plaats in de kerkorde van de ondertekening door evangelisten naar art. 4 K.O.

9.2 Uitvoering van de opdracht

Wat betreft de ondertekening door evangelisten naar art.4 K.O. doen deputaten evangelisatie het volgende voorstel: om aan art. 52 lid 1 toe te voegen:

De ondertekening door de evangelist naar art. 4 K.O. zal plaatsvinden bij het onderzoek van de evangelist. Als het examen plaatsvindt naar analogie van het bepaalde in art.4 lid 3a K.O. is het helder dat de deputaten naar art.49 K.O. daarbij aanwezig zijn en dat de handtekening ter classisvergadering gezet wordt. Deputaten evangelisatie nemen dit punt integraal op in hun GS-rapport. Hier kan volstaan worden met de mededeling dat er overleg met deputaten evangelisatie geweest is op dit punt en dat we tot een gezamenlijke conclusie zijn gekomen.

10. Taak deputaten evangelisatie in relatie tot zendingsgemeenten

10.1 Opdracht

De GS van 2010 gaf deputaten evangelisatie de opdracht om voor bijlage 19 K.O. in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht een bepaling te formuleren met betrekking tot hun taak in relatie tot zendingsgemeenten en daarover een voorstel te doen aan de volgende synode.

10.2 Uitvoering van de opdracht

Deputaten evangelisatie kwamen tot de volgende formulering in bijlage 18: *het opwekken, adviseren en voorlichten van kerkenraden inzake het stichten van zendingsgemeenten*.

Ook op dit punt is er overleg geweest met deputaten evangelisatie en kunnen we meedelen dat we tot een gezamenlijke conclusie zijn gekomen.

11. Kerkelijke positie van de geestelijk verzorger in de gezondheidszorg

De GS van 2010 gaf deputaten pastoraat in de gezondheidszorg de opdracht om contact te leggen met deputaten kerkorde en kerkrecht om te komen tot een goede regeling van de (kerkelijke) positie van de geestelijk verzorger in de gezondheidszorg en daarin - uitgaand van art.3, sub 8 K.O. - duidelijkheid te geven m.b.t. hun kerkelijke zending.

Wat betreft deze opdracht verwijzen deputaten naar het GS-rapport van deputaten pastoraat in de gezondheidszorg.

12. Uitgave nieuwe kerkorde

Deputaten hebben veel tijd besteed aan de GS-opdracht om te komen tot een nieuwe uitgave van de K.O. Dankbaar zijn deputaten dat deze nieuwe uitgave eind 2011 kon verschijnen en inmiddels zijn weg in de kerken gevonden heeft.

13. Varia

13.1 Herformulering art.21 K.O.

Naar aanleiding van een schrijven van deputaten kerk en Israël, waarin zij een andere formulering voorstelden van art.21 K.O. (zie GS-rapport deputaten kerk en Israël) kwamen deputaten kerkorde en kerkrecht tot de volgende herformulering:

Art.21 Ontmoeting met Israël, evangelisatie en zending

Aan de roeping om het evangelie bekend te maken, willen de kerken als volgt gestalte geven:

- a. zij zoeken de ontmoeting met Israël waarin zij zich niet schamen voor het evangelie;
- b. zij richten zich met de verkondiging van het evangelie tot hen die van het evangelie vervreemd zijn;
- c. zij richten zich met de verkondiging van het evangelie tot hen die nog niet voor het christelijk geloof zijn gewonnen.

De bepalingen hiervoor worden door de generale synode vastgesteld.

Hierbij dient aangetekend te worden dat ons deputaatschap geen opdracht tot herziening had en dat hiermee ook 'gesleuteld' is aan de teksten die er staan in het kader van het werk van deputaten buitenlandse zending en van deputaten evangelisatie. Met deze deputaten is contact geweest over deze herformulering. Opvallend in de wijziging zoals deputaten die voorstellen, is dat de ontmoeting met Israël bewust vooraan geplaatst is. Verder is er gekozen voor een korte formulering in de hoofdtekst van het artikel, omdat een nadere uiteenzetting eerder thuis hoort in de bepalingen.

Deputaten stellen voor om de tekst van art. 21 K.O. conform bovenstaande tekst te wijzigen.

13.2 Herziening art.4 lid 4b K.O. en art.51 K.O.

Deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken kregen de opdracht om art. 4 lid 4b K.O. en 51 K.O. te herzien. Zie daarvoor de melding in hun rapport. Hun voorstellen van wijziging zijn op de tafel van ons deputaatschap geweest. Deputaten zijn akkoord met deze voorstellen.

13.3 Kerkenraadsstructuur/bestursstructuur in grote gemeenten

Deputaten zijn enkele malen geconfronteerd met de moeite die kerkenraden ondervinden om in een grote gemeente de pastorale zorg en de besluitvorming van de kerkenraad beheersbaar te houden. Dikwijls tobt men met gebrek aan ambtsdragers en gaat veel tijd verloren aan het goed organiseren van de dingen. Daardoor komt het pastoraat nogal eens in het gedrang. Ook vergt de besluitvorming veel tijd en is het lastig om alle kerkenraadsleden te motiveren om deel te nemen aan het kerkelijk-bestuurlijke werk.

Diverse gemeenten werken met een KAZ-structuur. Deze 'kerkenraad algemene zaken' ontvangt en spreekt met commissies, handelt attestaties af etc. De KAZ legt verantwoording af aan de hele kerkenraad. In de praktijk werkt dit goed in niet al te grote gemeenten.

Maar in grote gemeenten worstelt men om tot een goede en vruchtbare opzet te komen om alle werk goed te kunnen doen en loopt men vaak vast in een 'stroperige cultuur'.

Nu is er de mogelijkheid dat een aantal gemeenten in hetzelfde ressort gezamenlijk een instructie indient om te komen tot een andere opzet van de kerkenraads/bestursstructuur, waarbij gewaarborgd blijft dat het gereformeerde kerkrecht voluit wordt gehonoreerd.

In het gereformeerde kerkrecht draagt de kerkenraad de eindverantwoordelijkheid over de hele gemeente. Dat blijft een belangrijk gegeven. De kerkenraad waakt over de kudde en haar koers. Maar de vraag blijft hoe dat gerealiseerd kan worden binnen de juiste kerkrechtelijke kaders.

Nu wordt er veel gewerkt met procedures die op een gegeven moment toch weer vastlopen. Bij dezen melden we aan de GS het probleem in grote gemeenten om te komen tot een goed werkbaar structuur. Tevens geven we de GS in overweging om deputaten een opdracht te geven om er vanuit kerkordelijk oogpunt naar te kijken en om eventueel met voorstellen te komen.

14. Voorstellen aan de synode

Deputaten stellen de synode voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. de notitie 'Integrale regeling voor de appelprocedure' vast te stellen en goed te keuren;
3. de herformulering van art.21 K.O. vast te stellen en goed te keuren;
4. (eventueel) aan deputaten de opdracht te geven om zich te bezinnen op de kerkenraadsstructuur/ bestuursstructuur in grote gemeenten met het doel om eenheid te scheppen in de bestaande regelingen en om te komen tot een goed werkbare structuur binnen de juiste kerkrechtelijke kaders;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

15. Ten slotte

Deputaten leggen dit rapport aan de synode voor in de hoop, dat de werkzaamheden vruchtbaar mogen zijn voor onze kerken. Deputaten wensen de synode van harte Gods onmisbare zegen toe en wijsheid en de leiding van Zijn Geest bij alle te nemen beslissingen.

A. Wagenaar , secretaris

BIJLAGE 67

Artikelen 140, 178, 200, 206, 209

Rapport 14 van commissie 7 inzake het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht

Algemeen

Met veel waardering heeft uw commissie kennisgenomen van het rapport van dit deputaatschap. Hoewel het rapport veel korter is dan het rapport van 2010 dat maar liefst 24 voorstellen bevatte, terwijl het er nu slechts 5 zijn, getuigt het opnieuw van veel werk dat verzet mocht worden.

Daarbij is te bedenken dat een belangrijk deel van de kerntaak van deputaten (het verstrekken van kerkrechtelijke adviezen op allerlei vragen en in allerlei situaties en verbanden) om vertrouwelijkheid vraagt en zich dus niet leent voor openbare verslaglegging.

Uw commissie acht het van groot belang dat er een vertrouwd adres is, waar gemeenteleden en ambtsdragers/kerkenraden met hun kerk(ord)elijke vragen terecht kunnen en verder geholpen worden, opdat het kerkelijke leven in goede orde voortgang zal hebben. Ook de lijst van toerustende publicaties in kerkelijke bladen laat zien dat deputaten dienstbaar willen zijn aan de verdieping van de kennis en de goede toepassing van het kerkrecht in de praktijk van het kerkelijke leven.

Voorts vonden deputaten een bezinningstaak in de 6 bijzondere opdrachten die de vorige GS aan andere deputaatschappen verstrekte met de toevoeging, dat deze de samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht zouden zoeken met het oog op de doordenking van de kerkrechtelijke aspecten van de desbetreffende onderwerpen.

Een 'eigen' opdracht van deputaten was de verzorging van een nieuwe uitgave van de kerkorde. Die verscheen eind 2011, betrekkelijk kort na de vorige (2007), maar dringend nodig. De tijd en zorg die daar kennelijk aan besteed zijn, waren ongetwijfeld omgekeerd evenredig aan de beperkte aandacht die het rapport daar aan geeft.

Ruim een derde deel van het rapport wordt in beslag genomen door de tekst van 'de integrale regeling voor de appelprocedure' die deputaten in opdracht van de GS 2010 hebben opgesteld.

Deputaten kerkrecht van de Gkv verzochten het deputaatschap om de binnen de Gkv geconcipeerde 'werkorde van de Gkv' te commentariëren. Dat zal niet losstaan van het feit dat een CGK-deputaat de nieuwe 'werkorde' doceert aan de Theologische Universiteit te Kampen. Uw commissie ziet een en ander als een verheugende onderstreping van de deskundigheid van deputaten.

Toerusting, publiciteit en advies

Uw commissie acht de publicaties van deputaten van blijvend belang met het oog op de toerusting van ambtsdragers en anderen. De artikelen uit *Ambtelijk Contact* zijn na te lezen op de website van het blad. Op de website van het *Kerkblad* voor het Noorden zijn de in dat blad verschenen artikelen terug te vinden. Ze zijn eventueel ook te verkrijgen via de schrijver.

Evenals in 2010 is uw commissie van mening dat de website www.kerkrecht.nl een prima medium zou kunnen zijn om deze en andere kerkrechtelijke publicaties van CGK-origine een plaats te geven. Zij acht het dan ook zeer te betreuren dat de site daarvoor nog steeds 'op slot zit' en geen gelegenheid biedt om CGK-publicaties daarop te plaatsen. Dat hangt volgens deputaten samen met onderhoudsproblemen en is geheel afhankelijk van de beheerders van de site.

Uw commissie is met deputaten van mening dat een brede kerkrechtsite de voorkeur heeft en acht het daarom nodig druk op de beheerders uit te oefenen om de problemen op te lossen. Zij pleit er voor om, als die druk op korte termijn geen effect heeft, deputaten op te dragen een kerkrechttribiek te ontwikkelen op de eigen CGK-site.

Ten aanzien van hun advieswerk hebben deputaten de stellige indruk dat hun adviezen meestal ter harte worden genomen door de betrokken kerken. Een enkele keer worden ze ook genegeerd, zoals soms blijkt uit de reactie van een betrokkene.

Interkerkelijk overleg

Deputaten werden betrokken bij een initiatief om samen met 'afgevaardigden' uit Gkv en NGK te bezien of er mogelijkheden zijn om krachten te bundelen en te komen tot een gezamenlijke commissie als bemiddelende instantie bij kerkelijke conflicten of een rechtsprekend orgaan van de drie kerken gezamenlijk. Gelet op het gegeven dat de drie kerken een heel verschillende manier van geschillenbeslechting hebben, vroeg uw commissie zich af hoe een dergelijke commissie zou kunnen bemiddelen in geschil of conflict, dan wel een rechtsprekend orgaan vormen. In dat verband wezen deputaten op het onderscheid tussen bemiddelen en rechtspreken. Het laatste is voor deputaten inhoudelijk een brug te ver. Maar als het om

bemiddeling gaat, is te bedenken dat mensen van buitenaf vaak sterker kunnen opereren dan betrokkenen van binnenuit.

Deputaten achten (reg. 39/40) een verbreding van de overlegstructuur met GG, GB en HHK wenselijk, maar doen dienaangaande geen voorstel. Als de GS hen daartoe opdracht zou geven, zouden zij een verbreding van de samenwerking in deze wel in het overleg kunnen inbrengen. Uw commissie is van oordeel dat het een goede zaak zou zijn om te onderzoeken of het mogelijk is om te komen tot een breed gedragen gereformeerde geschillencommissie en doet uw vergadering een voorstel daartoe.

Integrale regeling voor de appelprocedure

Grote waardering heeft uw commissie voor de voorgestelde regeling voor de appelprocedure. Werd van de oude regeling met enige regelmaat geconstateerd dat zij in feite een 'lappendeken' was, daar is nu geen sprake meer van.

Uw commissie acht deze vernieuwing over de hele linie een grote verbetering.

Dat neemt niet weg dat zij de regeling kritisch doorgenomen en met deputaten doorgesproken heeft. In een later stadium kreeg uw commissie ook een aantal vragen van br. E.C. Bin (Zierikzee) betreffende de regeling voorgelegd. Zij heeft die deels beantwoord en voorts voorgelegd aan deputaten. Bij nader inzien realiseerde de commissie zich dat zij br. Bin in dezen naar deputaten had behoren te verwijzen, maar toen was het boven aangegeven traject reeds gegaan. Br. Bin heeft antwoord gehad van deputaten.

In het gesprek met deputaten kwamen met name de volgende punten aan de orde (de cijfers verwijzen naar de artikelen van de regeling):

- 1.4: de omschrijving van *'belanghebbende'* als *'ieder ander'* lijkt erg breed. Er zit echter een dubbele beperking in de bepaling *'die door een besluit rechtstreeks wordt getroffen, voor zover hij daarin in redelijkheid, zulks naar het oordeel van de kerkelijke vergadering, niet kan berusten'*. Voorbeeld: een niet-CGK organist die na 25 jaar afgezet wordt ten voordele van een lid van de gemeente, kon vroeger tegen zo'n besluit geen bezwaar maken, maar kan dat nu dus wel, omdat hij daardoor rechtstreeks getroffen wordt;
- 1.7: het merendeel van de leden van een commissie dient afgevaardigd te zijn naar de kerkelijke vergadering. Enerzijds om duidelijk uit te laten komen dat kerkelijke rechtspraak een ambtelijk karakter heeft. Anderzijds is er een praktisch motief: de afgevaardigden kunnen binnen de commissie toelichting geven aangaande de bedoeling van de kerkelijke vergadering;
- 3.4: bij bekendmaking van een besluit in *'een kerkblad'* denken deputaten aan een plaatselijk kerkblad. De datum van verschijning van zo'n blad geldt bij benadering. Deputaten hebben op dit punt geen al te strikte formulering gekozen, opdat bij hantering van deze regeling met name op dit punt soepelheid zal worden betracht.

Uw commissie vroeg zich af, of het niet beter zou zijn hier te vermelden dat de *aankondiging van een appel* binnen de gestelde termijn ingediend moet zijn. Dan zou ook vermeld moeten worden binnen welke redelijke termijn vervolgens het *feitelijke appel* ingediend moet zijn. Deputaten willen tussen die beide geen onderscheid meer maken. Wat hen betreft is de aankondiging van een appel een inhoudelijk appel. Dat er vervolgens een inhoudelijk gevuld appelschrift moet worden ingediend is duidelijk. De redelijke termijn is bepaald in 5.3;

- 5.2: of het aan de orde is dat *'(3) aannemelijk is dat het appelland vanwege het achterwege blijven van deze mededeling niet duidelijk was wanneer de appeltermijn tegen het besluit verstreken was'*, moet duidelijk worden door navraag. Deputaten kiezen voor een open norm, die in redelijkheid gehanteerd wordt. Het gaat hier om het gaan van de mogelijk niet vereiste, maar toch te verkiezen extra mijl;
- 5.3: *'Deze termijn kan om klemmende redenen worden verlengd met vier weken.'* Het is aan de beoordelende kerkelijke vergadering om te bepalen of een reden al dan niet klemmend is;
- 7.5: deputaten bleken het eens met uw commissie dat het in dit artikel gebruikte woord *'betrokkene'* niet juist is en vervangen dient te worden door het woord *'verweerder'*. De uitleg van deputaten maakte duidelijk wat de bedoeling van dit artikel is. Het gaat er om dat de kerkelijke vergadering die tot oordelen geroepen wordt, gedwongen wordt om de oorspronkelijke situatie van een conflict te blijven betrekken in de voortgaande behandeling van een zaak. Voorbeeld: Een kerkenraad neemt een besluit en een gemeentelid maakt bezwaar; vervolgens oordeelt de classis en daartegen komt weer een bezwaar; als de zaak dan op de PS komt verdwijnt onder de oude regeling het primaire besluit (namelijk dat van de kerkenraad) uit beeld;
- 9.4: het hierboven ad 7.5 genoemde maakt ook duidelijk waaraan te denken is bij *'partij(en) die geen appel heeft (hebben) ingesteld tegen het appelbesluit'* en toch een verweerschrift in kan (kunnen) dienen. In het voorbeeld kan dat de kerkenraad zijn, die het primaire besluit nam.
- Naar aanleiding van het geheel van de voorgestelde regeling heeft uw commissie deputaten gevraagd, of zij er nogal moed op hebben dat een willekeurig gemeentelid deze regeling kan begrijpen en hanteren. Dat bleek niet het geval te zijn. Er moest echter wel een goede regeling komen, want die was er tot voor kort niet. Deputaten hebben wel de hoop dat kerkelijke vergaderingen er goed mee kunnen werken.

In dat verband kwam ook de vraag aan de orde, of het niet wenselijk zou zijn een bepaling op te nemen die een kerkelijke vergadering, tegen de beslissing waarvan appel wordt ingesteld, verplicht de appelland op weg te helpen bij het indienen van een appel. Deputaten zijn echter van mening dat niet alles te regelen is.

Naar het oordeel van uw commissie verdient het aanbeveling ten behoeve van bredere bekendheid van deze regeling en de goede doorwerking daarvan op classicaal niveau voorlichtingsbijeenkomsten voor ambtsdragers te houden, waarin deputaten wellicht een rol kunnen spelen. Ook is te denken aan door deputaten te bieden overzichtelijke informatie op een website. Uw commissie stelt de GS voor deputaten dienaangaande een opdracht te verstrekken.

Bijzondere opdrachten

Inzake de door de GS 2010 verstrekte opdrachten 2, 3, 4, 6, 7 en 8 is uw commissie met deputaten van mening dat de GS de genoemde opdrachten gaf aan de andere deputaatschappen. Zij moesten in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht de kerkrechtelijke aspecten van de desbetreffende

onderwerpen bekijken. Die zaken behoren derhalve integraal behandeld te worden bij de bespreking van de desbetreffende deputaatschappen. Commissie 7 constateert dat deputaten in goede harmonie met de andere deputaatschappen hebben samengewerkt en aan de opdrachten hebben voldaan, maar onthoudt zich van een oordeel over de inbreng van deputaten in dezen. Datzelfde geldt van wat het rapport vermeldt inzake de herziening van art. 4 lid 4b K.O. en art. 51 K.O. Overigens waren deputaten met uw commissie van mening dat het in reg. 40 van pag. 11 voorkomende woord 'akkoord' per ongeluk is neergeschreven. Bedoeld is, dat deputaten instemmen met de voorgestelde wijziging.

Kerkerde

Er is in de nieuwe uitgave van de kerkerde geen regeling opgenomen inzake nauwer kerkelijk samenleven met PKN-gemeenten van gereformeerde signatuur. Desgevraagd gaven deputaten aan dat zij dat niet vergeten zijn, maar daar geen opdracht toe hadden.

Herformulering art. 21 K.O.

De door deputaten naar aanleiding van een schrijven van deputaten kerk en Israël uitgewerkte herformulering van art. 21 K.O. is reeds aan de orde gekomen bij de bespreking van het rapport van deputaten kerk en Israël en is nog in behandeling bij commissie 2. Uw commissie onthoudt zich daarom van een oordeel en zal ook het voorstel ter zake van deputaten kerkerde en kerkrecht vooralsnog niet overnemen.

Kerkenraadsstructuur/bestursstructuur in grote gemeenten (pag. 11 en 12)

In antwoord op vragen van uw commissie maakten deputaten duidelijk dat zij kort voor de afsluiting van de rapportage in aanraking kwamen met de problematiek van grote gemeenten. Een aantal kerkeraden van grote gemeenten acht de bestaande regeling onvoldoende om te komen tot een adequate bestursstructuur en voert daarover gezamenlijk overleg. Deputaten geven de generale synode in overweging om hen een opdracht te geven die problematiek in studie te nemen en de volgende GS zo nodig met voorstellen dienaangaande te dienen. Uw commissie heeft die gedachte overgenomen. Zij acht het gewenst dat deputaten met het oog op uniformiteit in regelingen in elk geval de kaders aangeven voor een op de problematiek van grote gemeenten toegesneden kerkerads-c.q. bestursstructuur.

Voorstellen aan de synode

Uw commissie stelt voor:

1. De handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren.
2. Deputaten op te dragen maximale druk te oefenen op de beheerders van de website www.kerkrecht.nl, opdat die site zo spoedig mogelijk ook toegankelijk zal worden voor plaatsing van kerkrechtelijke artikelen van christelijk-gereformeerde auteurs. Mocht dat niet op korte termijn tot de gewenste ontwikkeling leiden, dan zullen deputaten mogelijkheden ontwikkelen voor de opzet van een kerkrechtelijke rubriek op de eigen site van de kerken.
3. Deputaten op te dragen om in het kader van het ontstane overleg met GKv en NGK de mogelijkheid te onderzoeken om te komen tot een breed gedragen interkerkelijke geschillencommissie en alles te doen om ook vertegenwoordigers van de GG, HHK en GB in de PKN bij dat overleg te betrekken, indien zij dat wensen.
4. De notitie 'Integrale regeling voor de appelprocedure' vast te stellen, met dien verstande dat het woord 'betrokkene' in art. 7.5 vervangen wordt door het woord 'verweerder', en goed te keuren.
5. Deputaten op te dragen zich te beijeren om deze regeling zo breed mogelijk bekend te doen worden in de kerken. Daarbij is te denken aan een beknopte handleiding, te plaatsen in de kerkrecht rubriek op de website en aan classisale voorlichtingsbijeenkomsten voor ambtsdragers.
6. Aan deputaten de opdracht te geven om zich te bezinnen op de kerkeradsstructuur/ bestursstructuur in grote gemeenten met het doel om eenheid te scheppen in de bestaande regelingen en om te komen tot een goed werkbaar structuur binnen de juiste kerkrechtelijke kaders.
7. Opnieuw deputaten te benoemen.

C. Westerink, rapporteur

BIJLAGE 68

Artikel 141

Rapport van deputaten landelijk kerkelijk bureau

1. Inleiding

De generale synode van 2010 benoemde de volgende deputaten: H.R. Hakvoort-Koelewijn (penningmeester), P.Y. Hut (secretaris) en A.J. van der Wekken (voorzitter). Namens deputaten buitenlandse zending werd R. Hoogendoorn benoemd als deputaat, namens deputaten diaconaat W.J.P. Boers en namens deputaten evangelisatie B. van Amerongen. Tijdens de verslagperiode was J.G. van den Berg manager van het bureau. Voorzitter en manager hebben regelmatig overleg.

Deputaten hebben gemiddeld vier keer per jaar in goede saamhorigheid vergaderd. Naast deze deputatenvergaderingen is er enige malen overleg geweest met enkele andere deputaatschappen.

2. De organisatie

2.1 Organisatie-inrichting

Het Dienstenbureau wordt ruwweg opgedeeld in twee te onderscheiden werkgebieden: enerzijds de bureauhoudende deputaatschappen met hun eigen beleidsmedewerkers die allen werkzaam zijn op hun eigen beleidsterrein, anderzijds de ondersteunende administratieve, secretariële organisatie.

2.2 Personeelsbezetting

In het volgende overzicht is de huidige samenstelling van het personeelsbestand van het Dienstenbureau weergegeven. Het streven van de bureaudirectie en betrokken deputaatschappen is om zoveel mogelijk met

fulltime arbeidskrachten te werken, opdat versnippering van de werkzaamheden geminimaliseerd wordt.

Personeelsbestand LKB	omvang in uren/week	omvang in uren/week
	vorig rapport	per 31-12-2012
Diaconaat	63	63
Evangelisatie	54	58
Zending	45	45
Algemene zaken	260	263
	<u>422</u>	<u>429</u>

De stijging in uren laat zich als volgt verklaren:

Bij evangelisatie gaat het om een aanvullende benoeming voor vier uur per week inzake de evangelisatorische websites.

Bij algemene zaken betreft het een uitbreiding van enkele uren om ondercapaciteit bij langdurige ziekte van twee medewerkers op te vangen.

2.3 Overige bureau aangelegenheden

a. Huisvesting

Sinds het bureau in 2008 naar het nieuwe gebouw van de Priëlkerk is verhuisd, zijn enkele kleine aanpassingen nodig geweest. Ondertussen wordt de ruimte naar volle tevredenheid gebruikt door de medewerkers. Ook beschikt het bureau over prima vergadermogelijkheden waar door de verschillende deputaatschappen goed gebruik van wordt gemaakt.

b. Automatisering

Door op een aantal facetten de interne processen van het LKB verregaand te automatiseren, is voorkomen dat er meer arbeidskrachten nodig zijn om de huidige werkzaamheden uit te voeren. Door gebruik te maken van een relatiemanagement-applicatie is het eenvoudig mogelijk de financiële stroom van opdrachten uit de kerken te koppelen aan de gemeenten die de betalingen verrichten. Periodiek krijgen alle gemeenten een overzicht van de status van de financiële opdrachten.

c. Innen van bijdragen

Gedurende de afgelopen jaren hebben deputaten zich meermalen de vraag gesteld hoe de bijdragen aan de diverse kashoudende deputaatschappen meer verspreid over het jaar geïnd kunnen worden. In veel gevallen is het zo dat de bijdragen vanuit de kerken pas in de loop van het jaar op gang komen, terwijl de kosten gelijk over het jaar verdeeld zijn. Het is wenselijk als de inkomsten bij de diverse deputaatschappen gelijk over het jaar verdeeld binnen zouden komen. Daarnaast blijkt dat een deel van de kerken het laatste deel van de opdracht pas na het verstrijken van het kalenderjaar overmaakt. Deputaten LKB willen mede door middel van deze rapportage de generale synode en daarmee de kerken dit punt van zorg onder de aandacht brengen.

Deputaten LKB zijn in 2011 begonnen om reeds in januari de classes te informeren over de nakoming door de kerken van de verplichtingen aan de generale kassen in het voorgaande kalenderjaar.

d. Bureauleiding

Voor iedere vergadering van deputaten LKB stelt de manager een managementletter op over het reilen en zeilen van het bureau, zodat deputaten LKB goed inzicht hebben in de werkzaamheden, het personeel en het functioneren van het bureau als geheel. Een afvaardiging van deputaten LKB bespreekt jaarlijks het functioneren van de manager van het bureau. Met dankbaarheid mag geconstateerd worden dat op het bureau en daarbuiten waardering is voor de wijze waarop de werkzaamheden uitgevoerd worden.

e. Samenwerking TUA

In 2009 is een overeenkomst gesloten tussen de Theologische Universiteit Apeldoorn en deputaten landelijk kerkelijk bureau. In deze overeenkomst is vastgelegd dat dienstverlening op het gebied van salarisadministratie, personeelsadministratie, financiële administratie en aanvullende administratieve diensten door het Dienstenbureau worden uitgevoerd.

Centraal in de samenwerking staat wekelijks overleg tussen de manager van het Dienstenbureau en de algemeen bestuurder van de universiteit. De samenwerking wordt van beide zijden als prettig en constructief ervaren.

f. Communicatie

De website van onze kerken www.cgk.nl is een medium waarvan veel gebruik wordt gemaakt. De website wordt dagelijks door de redactie geactualiseerd. Sinds februari 2012 wordt ook door middel van twitter regelmatig nieuwe content van de website onder de aandacht gebracht bij een groeiende groep volgers.

De websitecommissie bestaat uit de bureaumedewerkers M. Blankenstijn, G. Drayer en S. van Heiningen. Zij komen ad hoc bij elkaar als er praktische of beleidsmatige zaken zijn te bespreken. Desgevraagd doen zij verslag van hun activiteiten aan deputaten LKB.

Gedurende de verslagperiode is de websitecommissie actief betrokken geweest bij de opstart van evangelisatorische websites. Directe aanleiding was de toezegging van een flink bedrag van deputaten radio- en televisiediensten, bestemd om de website evangelisatorischer te maken.

Er is in dit kader nauwe samenwerking ontstaan met de beleidsmedewerkers van deputaten evangelisatie. De werkgroep die dit proces heeft begeleid, werd gevormd door M. Blankenstijn, M.C. Mulder en J.W. de Waard. In een later stadium werd dit een gemeenschappelijk project met de IZB. Een en ander resulteerde in de lancering van de websites: www.gelovenindekerk.nl, www.vragenovergeloven.nl en www.geloofengevoel.nl.

Voor de evangelisatorische website zijn twee medewerkers aangetrokken voor ieder vier uur per week. De ene, Lian van Dam, wordt verloned via de IZB, de andere, William den Boer, via het Dienstenbureau. Daarnaast heeft de websitecommissie onderzocht of het mogelijk is te werken met een beveiligd

geedele op de website waar deputaten vergaderstukken kunnen downloaden. Dit blijkt een verbetering te zijn voor de dienstverlening aan de bureauhoudende deputaatschappen van het Dienstenbureau. Deputaten diaconaat, zending en eenheid werken hier ondertussen mee en ervaren dit als positief. Bijkomend voordeel is dat er minder print- en verzendkosten gemaakt hoeven te worden. Ook deputaten evangelisatie hebben te kennen geven binnenkort hiermee te willen starten.

In de verslagperiode is het Dienstenbureau regelmatig gevraagd informatie door te zenden aan de kerken. Wanneer dit gaat om fondsenwervende of commerciële activiteiten, wordt hieraan niet meegewerkt. Eigen organisaties (deputaatschappen of landelijke commissies) krijgen natuurlijk wel alle medewerking. In alle overige gevallen vindt toetsing plaats door twee personen van het bureau, waarbij allereerst gekeken wordt of het dienstbaar is aan de kerken.

g. Centraal rekeningen beheer

Deputaten hebben in de afgelopen jaren regelmatig gesproken over het vergroten van de efficiency ten aanzien van de geldmiddelen die door het dienstenbureau worden beheerd. Vanuit het oogpunt van goed rentmeesterschap zijn deputaten sterk voorstander van gemeenschappelijk rekeningenbeheer. Daarbij zijn er voordelen te behalen met betrekking tot de te ontvangen rente. Door de gelden centraal te beheren is een kleinere vaste kern aan liquiditeiten benodigd, waardoor een groter deel van de gelden van de kerken tegen een hogere rente is vast te zetten. Daarnaast zijn er voordelen op het gebied van bankkosten en treasury.

In 2011 is centraal rekening beheer doorgevoerd. Zie hiervoor verder paragraaf 3.1. Gelijkijdig is gewerkt aan een verbeterde autorisatiesystematiek (4-ogen principe).

h. Doorvoering besluiten GS 2010 in Kerkorde

De synode van 2010 besloot wijzigingen in model arbeidsovereenkomsten en bijlage 43 K.O. door te voeren. Deze zijn echter nog niet aangepast in de laatste K.O. Deputaten verzoeken de synode ervoor zorg te dragen dat de wijziging in bijlage 43 K.O. (nu bijlage 48 K.O.) art. 15.2 nog wordt aangepast en dat de beide goedgekeurde Model arbeidsovereenkomsten aan de betreffende bijlage worden toegevoegd.

3. Opdrachten van generale synode 2010

3.1 Centraal rekeningbeheer

De synode besloot deputaten op te dragen te onderzoeken of het beheer van alle geldmiddelen is te optimaliseren door middel van centraal rekeningbeheer. Indien zulks het geval blijkt te zijn kan dat in de GS-periode 2011-2013 reeds worden ingevoerd met rapportage aan de volgende synode.

Deputaten hebben geconstateerd dat bij centraal rekeningbeheer de bankkosten afnemen doordat er minder bankrekeningen worden aangehouden en er minder interne overboekingen hoeven plaats te vinden. Daarnaast kan de renteopbrengst toenemen doordat grotere bedragen tegen een hogere rente kunnen worden weggezet.

Randvoorwaarden zijn een veilig autorisatieprotocol, goede dagelijks bijgewerkte administratie en een defensief treasurybeleid.

Het Dienstenbureau heeft met alle kashoudende deputaatschappen contact opgenomen met het verzoek hun geldmiddelen onder te brengen bij het LKB en/of hun bankrekeningen op te heffen. Ultimo 2012 hebben alleen nog de volgende deputaatschappen eigen bankrekeningen: emeritikas, OBenA, kerk en Israël, De Wekker en TUA. Kerk en Israël heeft te kennen gegeven in 2013 haar geldmiddelen onder te brengen bij het LKB.

Doordat de diverse deputaatschappen geen bankrekeningen meer aanhouden en de gelden overgedragen zijn aan het LKB, beschikte het LKB in 2012 over circa 4 miljoen euro aan liquiditeiten, waarvan circa 3 miljoen euro vast stond op deposito's.

Over de rekeningcourant verhouding tussen de deputaatschappen en LKB kan het LKB een gunstige rente vergoeden, die jaarlijks vooraf wordt vastgesteld.

DRV, de accountant van de deputaatschappen, heeft naar aanleiding van de accountantscontrole over 2011 nog eens nadrukkelijk geadviseerd om het betalingsverkeer via het Dienstenbureau te laten lopen. De meeste deputaatschappen laten het betalingsverkeer verzorgen door het Dienstenbureau. Uitzonderingen zijn: OBenA en De Wekker.

3.2 Informatievoorziening over beheerszaken

De synode besloot deputaten op te dragen – in overleg met deputaten financiële zaken, deputaten onderlinge bijstand en advies en deputaten kerkelijke archieven – procedures te ontwikkelen voor (digitale) informatievoorziening aan en voorlichting van de plaatselijke kerken over beheerszaken en kerkelijk-administratieve zaken, met de uitvoering daarvan zo spoedig mogelijk te beginnen en daarover te rapporteren aan de generale synode 2013.

Het Dienstenbureau heeft met genoemde deputaatschappen, alsmede met deputaten contact met de overheid overlegd.

Bij het beantwoorden van de vraag van de synode dient aandacht gegeven te worden aan de volgende onderdelen:

1. Waar bevindt zich de expertise op het terrein van beheerszaken?
2. Hoe kan de aanwezige kennis en informatie beschikbaar worden gemaakt voor de plaatselijke kerken?

Ad 1 Expertise

Onder beheerszaken vallen met name de volgende aandachtspunten: personeel, organisatie gebouwen en verzekeringen.

Op het gebied van loonadministratie en de bijbehorende regelgeving beschikt het Dienstenbureau over voldoende expertise om de kerken te kunnen dienen.

Met betrekking tot gebouwen, verzekeringen en organisatie was de meeste zinvolle informatie te vinden op de drie eigen websites www.obena.cgk.nl, www.dفز.cgk.nl, www.cgk-kerkelijkearchieven.nl, en de website

van de GKV organisatie 'steunpunt kerk en werk' www.steunpuntkerkenwerk.nl. Daarnaast is er veel kennis van specialisten binnen het deputaatschap contact met de overheid.

Ad 2 Communicatie

Uit het overleg met deputaten contact met de overheid is naar voren gekomen dat de opdracht er vooral op gericht is om kerken te informeren.

Aan de volgende vormen van communicatie kan gedacht worden:

- a. verzamelen en centraal beschikbaar maken van aanwezige kennis;
- b. doorgeven van nieuwe ontwikkelingen.

Ad 2a

Het verzamelen van beschikbare informatie is een eenmalige actie. De meeste informatie bevindt zich nu op een aantal verschillende websites. Door één centraal punt aan te leggen waar alle informatie overzichtelijk te vinden is, is al veel gewonnen.

De meest logische plek voor centrale gegevensverzameling is het Dienstenbureau. Op (een eigen deel van) de landelijke website is deze informatie te plaatsen, of eventueel kan een link naar andere websites geplaatst worden.

In overleg met de verschillende partners zal worden overlegd of alle informatie op de landelijke website komt of via links naar andere websites wordt aangeboden.

Een eerste stap is ondertussen gezet doordat de inhoud van de website van deputaten financiële zaken overgebracht is naar de centrale CGK-website.

Ad 2b

Daarnaast moeten nieuwe ontwikkelingen centraal verzameld worden. Met deputaten contact met de overheid is afgesproken dat ongeveer eens per drie à vier maanden door hen nieuwe informatie aangeleverd kan worden. Dit betreft met name informatie vanuit het CIO (Interkerkelijk Contact in Overheidszaken), en bouwkundige en juridische informatie. Het Dienstenbureau zal deze informatie doorgeven via de website of nieuwsbrieven. Er is voldoende kennis in huis om nieuwsbrieven op te stellen en de website te onderhouden, zodat informatie snel beschikbaar gemaakt kan worden.

3.3 Consequenties verhoging emeritaatsleeftijd

De synode besloot deputaten op te dragen om in haar regelingen na te gaan wat de consequenties zijn voor de verhoging van de emeritaatsleeftijd van de predikanten, in het spoor van de maatschappelijke ontwikkelingen inzake de verhoging van de AOW-leeftijd.

Bij de emeritikas krijgt de predikant geen uitkering zolang hij nog werkt (ook na de pensioengerechtigde leeftijd). Bij PFZW kan het opnemen van het pensioen aanvangen tussen 55 en 70. De opbouw en premiebetaling stopt (nog) als de 65-jarige leeftijd is bereikt.

Dit geldt ook voor de predikanten die in dienst zijn bij het Dienstenbureau. Als zij na de pensioengerechtigde leeftijd willen doorwerken, moet een nieuw arbeidscontract worden afgesloten. Zij zijn dan bovendien niet meer verzekerd tegen werkloosheid en arbeidsongeschiktheid.

3.4 Landelijke activiteiten promoten

De synode besloot deputaten op te dragen om meer aandacht aan de bekendheid van de landelijke activiteiten te schenken door middel van teksten over de deputaatschappen en de actualiteit van de website.

Het Dienstenbureau heeft aan deze opdracht gehoor gegeven door de website up-to-date te houden en wekelijks de agenda waarin landelijke activiteiten zichtbaar worden gemaakt, bij te werken. Daarnaast zijn de deputaatschappen, in samenwerking met deputaten jaarboek, benaderd met het verzoek informatie aan te leveren. Deze informatie is op de website, onder 'deputaatschappen' gepubliceerd.

3.5 Bezinning op eigen taakstelling

De synode besloot de studietoelmatigheid op te dragen om in afstemming met deputaatschappen zich te bezinnen op de taken van die deputaatschappen en aanbevelingen te doen in het stellen van prioriteiten of het anders organiseren van werkzaamheden.

In dit kader zijn wij niet benaderd door de studietoelmatigheid, omdat wij een deputaatschap zonder omslag zijn. Binnen het deputaatschap wordt regelmatig aandacht besteed aan kostenbeheersing om doorbelasting aan andere (kashoudende) deputaatschappen zo laag mogelijk te houden.

4. Financiën

4.1 Jaarrekeningen 2010 - 2012

Staat van baten en lasten:

2010 - 2012

	Werkelijk 2010	Werkelijk 2011	Werkelijk 2012	Begroting 2013
Baten				
Personeelskosten derden	472.719	464.576	458.999	525.000
Huisvestingskosten	41.025	40.250	38.325	36.000
Kantoorbenodigdheden	8.890	7.050	9.850	8.000
Kopieerkosten	25.289	25.755	26.283	24.000
Porti	13.293	10.854	10.552	10.000
Overige baten	10.200	10.634	11.900	10.000

Doorberekende uren	210.147	214.213	216.420	225.000
Doorbelasting website	10.050	8.100	9.900	10.000
Doorberekende afschrijvingen	12.599	10.406	7.316	7.000
Loonadministratie	11.066	14.188	15.610	14.000
Adressenbeheer	15.406	13.394	14.747	16.000
Bijdrage GS	90.000	77.000	77.000	90.000
Legaat	0	2.273	0	0
Koersresultaat effecten	5.150	-	-	0
Renteopbrengst	7.041	5.282	20.022	3.000
Totaal baten	932.875	903.975	916.924	978.000
	Werkelijk	Werkelijk	Werkelijk	Begroting
	2010	2011	2012	2013
Lasten				
Personeelskosten	703.692	694.338	688.166	750.000
Huisvestingskosten	67.182	64.162	61.761	63.000
Kosten adressenbeheer	14.130	14.500	21.274	18.000
Kosten website	5.946	5.448	9.938	10.000
Kantoorbenodigdheden	18.913	10.816	13.126	16.000
Kopieerkosten	33.942	31.858	29.201	34.000
Porti	17.251	17.584	12.668	22.000
Overige kosten	32.674	32.951	32.167	36.000
Afschrijvingen	33.615	32.550	26.004	29.000
Totaal lasten	927.345	904.207	894.305	978.000
Batig/nadelig saldo	5.530	- 232	22.619	0

Toelichting op de cijfers 2010 -2012:

De kosten- en baten ontwikkeling in de jaren 2010–2012 laten een stabiel beeld zien. Opvallend is dat de personeelskosten in de jaren gedaald zijn. Dit wordt veroorzaakt door (gedeeltelijke) langdurige uitval van twee werknemers, waarvoor uitkeringen zijn ontvangen. Door de invoering van centraal rekeningbeheer is het Dienstenbureau verantwoordelijk voor het rendement op uitgezette gelden. In 2012 resulteerde dit in een positief rendement dat € 15.000 hoger was dan begroot.

4.2 Begroting 2014 - 2016

De opzet van de begroting is al een aantal jaren zodanig dat wordt uitgegaan van één administratieve eenheid. Dit betekent dat alle facilitaire kosten die in verband staan met de deputaatschappen die vertegenwoordigd zijn op het Dienstenbureau in deze begroting zijn opgenomen.

De deputaatschappen behoeven nu niet meer afzonderlijk hun facilitaire kosten te begroten die in verband staan met het aanhouden van hun bureau en de kosten van hun medewerkers. De begroting voorziet er in dat de betreffende penningmeester in één oogopslag zijn facilitaire kosten kan aflezen. Voor deze methode is gekozen om meer vat te krijgen op de totale kosten van het Dienstenbureau als geheel. De formatie en de daarmee gemoeide kosten komen hierdoor beter in zicht, met als gevolg dat de onderlinge afstemming van de werkzaamheden en de doorbelasting van de kosten beter tot hun recht kunnen komen. Daarnaast wordt bereikt dat efficiënter met de verbruiksartikelen omgegaan wordt.

Staat van baten en lasten

	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Baten				
Personeelskosten derden	525.000	532.000	548.500	565.000
Huisvestingskosten	36.000	35.000	34.000	33.000
Kantoorbenodigdheden	8.000	8.000	8.500	9.000
Kopieerkosten	24.000	24.000	24.000	24.000
Porti	10.000	10.000	10.000	10.000
Overige baten	10.000	11.000	11.500	12.000
Werkzaamheden / doorberekende uren	225.000	226.500	229.000	235.000
Doorbelasting website	10.000	10.500	10.750	11.000
Afschrijvingen	7.000	7.000	7.000	7.000
Loonadministratie	14.000	14.000	14.000	14.000
Adressenbeheer	16.000	16.000	16.500	17.000
Bijdrage GS	90.000	75.000	77.500	92.500
Renteopbrengst	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal baten	978.000	972.000	994.250	1.032.500

	Begroting 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Lasten				
Personeelskosten	750.000	768.000	790.500	814.000
Huisvestingskosten	63.000	61.000	60.000	58.000
Kosten adressenbeheer	18.000	16.000	16.500	17.000
Kosten website	10.000	10.500	10.750	11.000
Kantoorbenodigdheden	16.000	16.000	16.500	17.000
Kopieerkosten	34.000	24.500	24.000	33.000
Porti	22.000	13.000	13.000	20.000
Overige kosten	36.000	36.000	37.000	37.500
Afschrijvingen	29.000	27.000	26.000	25.000
Totaal lasten	978.000	972.000	994.250	1.032.500
Batig/nadelig saldo	0	0	0	0

Toelichting op de begroting:

Bij de begroting van 2014 en volgende jaren is de begroting 2013 als vergelijking opgenomen. De meeste posten wijken nauwelijks af. Een expliciete toelichting is o.i. dan ook niet noodzakelijk: Wel zijn er een aantal algemene opmerking te maken:

1. de kopieerkosten liggen na 2012 structureel op een lager niveau door aanschaf van nieuwe kopieerapparatuur in 2012;
2. de stijging in de lasten wordt veroorzaakt door verhoging van de btw en stijgende sociale lasten.

Bij het samenstellen van de begroting is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

1. de prijsontwikkeling zoals is voorgesteld door deputaten financiële zaken;
2. dat in de kalenderjaren 2013 en 2016 de generale synode vergadert;
3. dat de hoedanigheid van het bureau geen wijziging ondergaat.

4.2 Omvang eigen vermogen

In de jaarrekening 2012 is het 'Benodigd eigen vermogen' als volgt becijferd:

Personeelskosten	€	164.000
Huisvestingskosten	€	35.000
Overige algemene kosten	€	27.000
Totale kosten	€	226.000

Het eigen vermogen dient als buffer voor het geval van stagnatie in de inkomsten. Anders gezegd: het eigen vermogen dient als dekking voor een deel van de directe personeels-, huisvesting- en algemene kosten. Er wordt geen vermogen aangehouden voor kosten die krachtens huidige afspraken één op één worden doorbelast aan andere deputaatschappen, omdat voor deze kosten reeds vermogen dient te worden aangehouden bij die andere deputaatschappen. Sinds 2001 werken deputaten LKB met deze norm.

Per 31 december 2012 bedroeg het eigen vermogen € 220.617. Door deputaten LKB wordt het eigen vermogen per 31 december 2012 dan ook toereikend geacht.

Gegeven onze raming voor 2013 verwachten wij dat het eigen vermogen per 31 december 2013 op het niveau zal liggen van 2012.

4.3 Huidig beleid / nieuw beleid

Het huidige beleid van het Dienstenbureau zal naar verwachting in de komende jaren geen wijziging ondergaan wat betreft de werkwijze.

5. Benoemingen

Een voorstel voor de benoeming van nieuwe en eventueel her te benoemen deputaten wordt in een separate brief voorgelegd.

6. Voorstellen

Deputaten LKB stellen u voor het volgende te besluiten:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en opnieuw deputaten te benoemen;
2. de deputaatschappen op te dragen hun betalingsverkeer onder te brengen bij het LKB;
3. de wijzigingen zoals besloten tijdens de laatste GS nog aan te passen in Bijlage 43 K.O. art. 15.2 en de beide goedgekeurde Model arbeidsovereenkomsten aan Bijlage 43 K.O. toe te voegen;

7. Ondertekening

Deputaten LKB wensen u Gods zegen toe bij het werk dat u als synode mag doen.

A.J. van der Wekken, voorzitter
P.Y. Hut, secretaris

BIJLAGE 69

Artikel 141

Rapport 10 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten landelijk kerkelijk bureau

Een helder en compact rapport, zo langzamerhand de gewoonte van dit deputaatschap. Toch rechtvaardigde een aantal vragen een overleg met deputaten. En dat heeft plaatsgevonden in het hol van de leeuw; ten kantore van het Dienstenbureau. Dat bleek het kloppend hart van de logistiek van de synode (en diverse classes) te zijn: achter mudvolle bureaus troffen we vrijwel alle medewerkers van het Dienstenbureau aan. Een bezoek van uw commissie dat door alle betrokkenen erg op prijs werd gesteld.

De indruk van uw commissie is dat er op ons Dienstenbureau effectief en in uitstekende onderlinge verhoudingen wordt gewerkt. Het Dienstenbureau levert een onmisbare bijdrage aan ons kerkelijk leven waarvoor we dankbaar zijn.

Het deputaatschap landelijk kerkelijk bureau is een kerkrechtelijk rechtspersoon waarvan de bevoegdheden zijn geregeld in bijlage 37 (art. 50) van onze Kerkerde.

De tijdige afdracht van omslagen aan het Dienstenbureau blijft een punt van aandacht. Vele kerken boeken de verschuldigde bedragen eenmaal per halfjaar over. En vaak aan het einde van dat halfjaar. Terwijl de liquiditeitsbehoefte bij deputaatschappen echt al vanaf het begin van het halfjaar bestaat. Niettemin hebben er zich tot nu toe niet echte problemen voorgedaan. De aan te houden reserves blijken voldoende te zijn om de enigszins onevenwichtigheid tussen in- en uitstroom van gelden op te vangen. De verantwoordelijkheid voor het innen van de omslagen is en blijft de verantwoordelijkheid van de deputaatschappen.

Vele deputaatschappen participeren in het 'centraal rekeningenbeheer'. Het centraal rekeningenbeheer heeft voor hogere renteopbrengsten gezorgd. Ook konden de diverse deputaatschappen gezamenlijk hogere rentes worden geoffreerd dan wanneer elk en ieder deputaatschap solistisch bankierde.

- De TUA heeft een uitzonderingspositie: haar optreden als een zelfstandige universiteit rechtvaardigt haar eigen rekeningbeheer.
- Met De Wekker is een positief gesprek gevoerd maar daarbij is het vooralsnog gebleven.
- Op 2 oktober jl. is er overleg geweest tussen deputaten landelijk kerkelijk bureau en OB&A o.a. over dit onderwerp. Uw commissie bereikte daarvan het verslag. Op grond daarvan hebben wij goede hoop dat partijen tot een vergelijk zullen komen.

Tijdens bovengenoemd overleg is er ook over de website van OB&A gesproken. Deputaten zullen een format opstellen waarbij de eigen site van OB&A opgaat in de centrale website www.cgk.nl. Uw commissie is het daar van harte mee eens. In feite zou dit voor alle websites van de deputaatschappen moeten gelden: uniformiteit en maximale bereikbaarheid.

De personeelskosten worden vrijwel volledig doorberekend. Werknemers worden toegewezen aan een van de kantoorhoudende deputaatschappen terwijl werkzaamheden worden doorbelast aan de respectievelijke deputaatschappen en de quaestor.

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en opnieuw deputaten te benoemen;
2. deputaten op te dragen om die deputaatschappen die nog niet deelnemen in het centraal rekeningenbeheer, zodanig te overtuigen van de voordelen hiervan, dat ze zich hierbij willen aansluiten;
3. deputaten op te dragen met alle (relevante) deputaatschappen in gesprek te gaan om hun websites onder te brengen bij www.cgk.nl en het beheer centraal (Dienstenbureau) te regelen;
4. de wijzigingen, zoals besloten tijdens de generale synode 2010 alsnog aan te brengen in Bijlage 48, K.O. art.15.2 en de beide goedgekeurde 'model arbeidsovereenkomsten' toe te voegen aan bijlage 48 K.O.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 70

Artikel 142

Rapport 11 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende nieuwe uitzondering op bijlage 8 K.O. (§ 11.2)**1. Algemeen**

De generale synode 2010 heeft deputaten eenheid een opdracht gegeven naar aanleiding van een instructie uit de particuliere synode van het Zuiden. Deze instructie betrof de mogelijke toepasbaarheid van bijlage 8 K.O. op die plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerk die een nauwer samenleven kent met een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk samensprekingen is begonnen.

Uw commissie heeft met veel waardering kennisgenomen van het gedegen onderzoek dat deputaten eenheid in samenwerking met deputaten kerkerde en kerkrecht hebben verricht.

2. Besluit

Deputaten eenheid stellen uw vergadering voor uit te spreken dat bijlage 8 K.O. bij wijze van uitzondering van toepassing is op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt. Uw commissie stemt na afweging van de diverse aspecten die hiermee samenhangen, met dit voorstel tot besluit in.

3. Overwegingen

Deputaten eenheid brengen een aantal overwegingen in waarop zij hun oordeel baseren:

- a. Uw commissie stemt in met de overweging van deputaten eenheid dat een situatie zoals die zich in Gorinchem voordeed, zich in de toekomst vaker kan voordoen. De contacten tussen kerken van gereformeerd belijden gaan voort. Het is goed is dat er een regeling is voor deze situaties.
- b. Wanneer een Christelijke Gereformeerde Kerk gaat samenspreken met een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) die reeds nauwer samenleeft met een Nederlands Gereformeerde Kerk, komt de Christelijke Gereformeerde Kerk hierdoor automatisch ook in een relatie tot de desbetreffende kerk. De samensprekingen met de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) zullen dan tegelijkertijd samensprekingen zijn met die Nederlands Gereformeerde Kerk. Terecht vermeldt het deputatenrapport dat het principiële gezien niet mogelijk is in een andere verhouding tot die Nederlands Gereformeerde Kerk te staan dan tot de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) waarmee de samensprekingen worden begonnen.
- c. De generale synode 1998 besloot dat bijlage 8 K.O. niet langer toepasbaar is op de Nederlands Gereformeerde Kerken met uitzondering van die situaties waar sprake is van een vergevorderd stadium van samensprekingen.
Deputaten geven in hun rapport aan dat dit besluit vooral was gebaseerd op het feit dat geen overeenstemming kon worden bereikt over de toe-eigening des heils.
Uw commissie heeft in haar rapport 8 aangegeven dat het besluit van 1998 niet alleen was gebaseerd op de kwestie van de toe-eigening van het heil. Toen speelde meer mee. Het rapport 8 zegt daarover:
'De generale synode 1998 constateerde onder meer dat een besluit van de landelijke vergadering inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters van de gemeente een belemmering bleef op de weg naar eenheid.
Dat was een belemmering vanwege de wijze waarop dat besluit tot stand was gekomen en alsmede vanwege het feit dat de oorspronkelijke theologische fundering ervan, die overigens niet werd aanvaard, vragen opriep (Acta 1998, blz. 92). Maar dit was niet de enige belemmering. In de uitspraak die de synode deed werd in het meervoud gesproken over 'belemmeringen op weg naar eenheid' (Acta 1998, blz. 93).
- d. Deputaten constateren dat de generale synode 2010 uitsprak dat de toe-eigening van het heil geen barrière meer vormt tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken.
- e. Deputaten constateren eveneens dat de generale synode 2010 deputaten eenheid opdroeg het gesprek met de Nederlands Gereformeerde Kerken voort te zetten vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis.
- f. Deze constatering is voor deputaten echter niet doorslaggevend. Ze geven daarentegen het meeste gewicht aan de 'oplossing' van de 'kwestie' van de toe-eigening van het heil. Hun conclusie is dat 'feitelijk' is voldaan aan de voorwaarden waardoor de voorlopige regeling in bijlage 8 K.O. toepasbaar kan zijn op een plaatselijke situatie van samenspreking met een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) die een relatie heeft met een Nederlands Gereformeerde Kerk. De vraag is of het woord 'feitelijk' voldoende recht doet aan wat in 1998 en 2010 is besloten. Naar het oordeel van uw commissie niet. Zie daarvoor rapport 8.
- g. Toch willen deputaten in hun oordeelsvorming ten aanzien van de relatie van een Christelijke Gereformeerde Kerk met een Nederlands Gereformeerde Kerk via een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) niet zonder meer aan de besluiten van 1998 voorbij gaan. Zij vinden dat die besluiten geldig zijn. Zij laten ze staan.
Daardoor komen in het deputatenrapport twee sporen openbaar. Het ene spoor is dat het besluit van 1998 is opgeheven door het besluit van 2010.
Het andere spoor is dat het besluit van 1998 blijft staan. Zo vermelden deputaten dat zelf in hun rapport: 'Het voert te ver om uit de uitspraak van 2010 en de inventarisatieopdracht te concluderen dat de kerken terugkeren van de besluiten van 1998' (§ 11.2.5). Dat komt eveneens tot uiting in een van de overwegingen van deputaten (overweging 6): dat de door deputaten thans voorgestelde toepasbaarheid van artikel 8 K.O. op de Nederlands Gereformeerde Kerken 'een uitzondering moet zijn' op de besluiten die in 1998 ten aanzien van deze kerken zijn genomen.
Uw commissie acht dat laatste spoor in deze situatie het juiste spoor. Daarmee blijft uw commissie in lijn met haar rapport 8, terwijl tegelijkertijd de samensprekingen van een Christelijke Gereformeerde Kerk met een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) die een relatie heeft met een Nederlands Gereformeerde Kerk niet worden geblokkeerd. Hiermee wordt recht gedaan aan de opdracht aan deputaten 'om samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren'.
- h. Ten slotte overwegen deputaten dat voorwaarde voor deze uitzondering is dat in plaatselijke samensprekingen genoegzame eenparigheid is gebleken op de zaken die beschreven zijn in bijlage 8 K.O. sub 2a en 2b en dat de classis haar werk gedaan heeft overeenkomstig hetgeen beschreven is in bijlage 8 K.O. sub 2d.

4. Oordeel

Uw commissie oordeelt dat deputaten eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan hun opdracht hebben voldaan in samenwerking met deputaten kerkrecht en kerkorde te onderzoeken of, en zo ja onder welke voorwaarden, bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt.

5. Voorstel tot besluit

De synode

heeft kennisgenomen van
het onderzoek van deputaten eenheid in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht naar

aanleiding van de instructie van de kerken uit het Zuiden;

heeft gehoord
de bespreking op de vergadering;

overweegt

1. dat een situatie zoals die zich in Gorinchem voordeed zich als gevolg van voortgaande interkerkelijke contacten in de toekomst vaker kan voordoen en dat het daarom goed is nu een regeling te maken voor deze situaties;
2. dat in een situatie waarin een plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerk die in het kader van samensprekingen met een plaatselijke Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) tot enigerlei relatie komt met een plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerk waarmee de genoemde Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft het principieel niet mogelijk is in een andere verhouding dan de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) tot die Nederlands Gereformeerde Kerk te staan;
3. dat de generale synode van 1998 besloot dat bijlage 8 K.O. niet langer toepasbaar is op de Nederlands Gereformeerde Kerken met uitzondering van die situaties waar sprake is van een vergevorderd stadium van samensprekingen;
4. dat de generale synode 2010 na rapportage van deputaten eenheid over gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken over de prediking uitsprak dat de toe-eigening van het heil geen barrière meer vormt tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken;
5. dat (commissie 4 van) de generale synode 2013 heeft bevestigd dat deputaten het gesprek over de geïnventariseerde geschilpunten met de Nederlands Gereformeerde Kerken moet voortzetten vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis;
6. dat een toepasbaarheid van bijlage 8 K.O. in een dergelijke plaatselijke situatie niet anders dan een uitzondering kan zijn op de besluiten die in 1998 ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde Kerken zijn genomen;
7. dat met deze uitzondering recht wordt gedaan aan de opdracht aan deputaten 'om samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren';
8. dat voorwaarde voor deze uitzondering is dat in plaatselijke samensprekingen genoegzame eenparigheid is gebleken in de zaken die beschreven zijn in bijlage 8 K.O. sub 2a en 2b en dat de classis haar werk gedaan heeft overeenkomstig hetgeen beschreven is in bijlage 8 K.O. sub 2d;

oordeelt

dat deputaten eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan hun opdracht hebben voldaan om in samenwerking met deputaten kerkrecht en kerkorde te onderzoeken of, en zo ja onder welke voorwaarden, bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op die gemeenten uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de betreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt;

en besluit

uit te spreken dat bijlage 8 K.O. bij wijze van uitzondering van toepassing is op die plaatselijke kerk uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken waarmee een Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) reeds nauwer samenleeft en waarmee een Christelijke Gereformeerde Kerk in het kader van samensprekingen met de desbetreffende Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) dientengevolge tot enigerlei relatie komt.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 71

Artikel 143

Brief ds. J. Brons inzake profetisch getuigenis

Generale synode Christelijke Gereformeerde Kerken
in vergadering bijeen te komen najaar 2013
Roepende Kerk Urk-Maranatha
Scriba dhr. H. van Urk
Postbus 49
8320AA Urk

Urk, 6 juni 2013

Geachte Broeders,

Het zal u niet onbekend gebleven zijn dat via de bezinningskring van de classis Leeuwarden aan een door mij opgesteld 'Profetisch Getuigenis in de crisissituatie van de Christelijke Gereformeerde Kerken Anno Domini 2013' landelijke bekendheid is gegeven.

Met nadruk wil ik stellen dat dit door mij niet is gedaan om op onkerkrechtelijke wijze actie te willen voeren, maar om uiting te willen geven aan de profetische roeping die wij als leden van Christus' Gemeente ten aanzien van Hem en Zijn Kerk en zo ook ten aanzien van de Christelijke Gereformeerde Kerken, waartoe Hij ons doet behoren, hebben.

Het laatst genoemde geeft mij vrijmoedigheid om me met dit getuigenis ook tot u, als tot de breedste vergadering van deze kerken te richten.

Naar uit de inhoud blijkt, draagt mijn schrijven niet het karakter van een protest noch van een appel tegen

een concreet geval, waardoor het zou behoren tot de zaken, die naar art. 30 van de Kerkorde, in de mindere vergaderingen niet konden worden afgedaan.

Het door mij opgestelde Profetisch Getuigenis met de als bijlage toegevoegde nadere toelichting en fundering ervan heeft betrekking op de ontwikkelingen die er in de Christelijke Gereformeerde Kerken van nu zich voordoen en behoort daarom tot wat art. 30 van de Kerkorde aanduidt als 'tot de kerken van de meerdere vergadering in het algemeen'.

Graag spreek ik de wens en de verwachting uit, dat u met dit schrijven het Profetisch Getuigenis, annex toelichting als zodanig in ontvangst wilt nemen en op de agenda van uw vergaderingen een plaats zult geven. Uiteraard laat ik het geheel aan u over op welke wijze u hier verdere invulling aan wilt geven.

Het moge een zodanige ontvangst bij u hebben, dat het welzijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken, waarin de Heere ons een plaats geeft, er door bevorderd, bovenal dat de eer en de heiligheid van de naam van de Koning der Kerk ermee gediend en verheerlijkt wordt.

U in uw samenkomen, samenzijn en samenvergaderen de leiding van Gods Geest toegewenst en toegebeden,

Met hartelijke groet,

Ds. J. Brons

BIJLAGE 72 Artikel 143

Rapport 1 moderamen inzake brochure met begeleidende brief van ds. J. Brons

Uw moderamen heeft zich gebogen over de wijze van behandeling van de brochure Profetisch Getuigenis die met een begeleidende brief van de auteur, ds. J. Brons, als een ingekomen stuk op de tafel van onze generale synode is terechtgekomen.

Toelichting

Formeel kunnen we niet anders dan dit ingekomen stuk voor kennisgeving aannemen. Dat constateert de schrijver zelf eigenlijk ook in zijn begeleidende brief waar hij ingaat op het gestelde in art. 30 K.O. Bovendien kunnen we ook inhoudelijk gezien geen andere weg gaan. De brochure presenteert zichzelf namelijk (1) als 'getuigenis' en (2) als 'profetisch'. Een 'getuigenis' kan het evenwel waard zijn om aangehoord te worden, zeker als dat een bijbels getuigenis is. Een 'profetie' dient in het licht van de Schrift getoetst te worden.

Maar dat gebeurt allereerst in de plaatselijke gemeente. In dat opzicht zou de brochure kunnen dienen ter bespreking op de kerkenraden. Het is aan de schrijver zelf of hij zijn brochure aan de kerkenraden wil toezenden.

Het moge duidelijk zijn dat we met de uitdrukking 'voor kennisgeving aannemen' ons geen inhoudelijk oordeel aanmeten over de inhoud van de brochure.

Voorstel tot besluit

Wij stellen uw vergadering voor om deze brochure met begeleidende brief voor kennisgeving aan te nemen, en van dit besluit de schrijver in kennis te stellen.

Namens het moderamen,
M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 73 Artikel 144

Instructie van de particuliere synode van het Zuiden inzake een handreiking voor classes die te maken krijgen met de opheffing van een gemeente

De particuliere synode van het Zuiden van de Chr. Geref. Kerk, bijeen in haar vergadering d.d. 9 mei 2012,

constaterend

1. dat alleen artikel 38 K.O. iets zegt over de opheffing van een gemeente, maar dit verder in de kerkorde niet benoemd of uitgewerkt wordt;
2. dat in artikel 38 K.O. slechts één taak van de kerkenraad wordt omschreven, nl. het vragen van advies aan de classis;
3. dat er nauwelijks tot geen handreiking op dit gebied bestaat, terwijl er inmiddels wel de nodige expertise is in onze kerken rond de opheffing van een gemeente;
4. dat een besluit tot opheffing vrijwel altijd genomen zal worden door een kerkenraad in een kleine gemeente, waarbij het kerkenraadswerk vaak verricht wordt door slechts enkele broeders;

overwegend

1. dat de gegevens in het Jaarboekje laten zien dat er meerdere kleine gemeentes zijn, waarbij mogelijk in de toekomst de vraag naar de toekomst van de gemeente wordt gesteld;
2. dat rond de instituering van een gemeente de classis een voorname rol heeft, maar er met betrekking tot opheffing geen duidelijkheid is rond de positie en taak van de classis, anders dan dat naar artikel 38 K.O. de kerkenraad advies moet vragen van zijn classis;
3. dat expertise rond de opheffing van gemeentes gemakkelijk verloren gaat en 'het wiel telkens opnieuw moet worden uitgevonden';
4. dat onderzoek uitwijst dat het proces voorafgaand aan en volgend op een besluit tot opheffing dermate veel vergt van kerkenraadsleden, dat er niet zelden behoefte is aan externe coaching;

van oordeel

1. dat bij de opheffing van de Chr. Geref. Kerken van Rotterdam-West en Klundert is gebleken dat de kerkorde nauwelijks houvast biedt rond een besluit tot opheffing, zowel voor de betreffende kerkenraad als de betreffende classis;
2. dat zowel het proces voorafgaand aan als volgend op het besluit tot opheffing dermate emotioneel is voor zowel de betrokken gemeenteleden alsook de kerkenraden, dat objectieve handvatten juist dan gewenst zijn;
3. dat er naast kerkrechtelijke aspecten ook beleidsmatige en pastorale aspecten verdisconteerd moeten worden;
4. dat het van het grootste belang is om classes, kerkenraden en gemeentes hierin van goede informatie te voorzien;
5. dat het hier een zaak betreft, die het belang van plaatselijke kerken, classes en particuliere synodes overstijgt en een landelijke aanpak vereist;

stelt voor

1. de generale synode te verzoeken om art. 38 K.O. zo te actualiseren dat taak en rol van de kerkenraad en de classis rondom de opheffing van een plaatselijke kerk worden omschreven;
2. de generale synode te verzoeken een handreiking te schrijven waarin de kerkrechtelijke, beleidsmatige en pastorale aspecten rondom de opheffing van een plaatselijke kerk worden belicht.

BIJLAGE 74

Artikel 144

Rapport 1 van commissies 7 en 3 inzake de instructie van de particuliere synode van het Zuiden inzake hulp aan plaatselijke kerken die tot opheffing moeten besluiten

Inhoud

De instructie beoogt een actualisering van art. 38 K.O. met dien verstande dat taak en rol van de kerkenraad en de classis rondom de opheffing van een plaatselijke kerk worden omschreven (voorstel 1) en vraagt om een handreiking waarin de kerkrechtelijke, beleidsmatige en pastorale aspecten rondom de opheffing van een plaatselijke kerk worden belicht (voorstel 2).

Oordeel van de commissies

Uw commissies hebben in eerste instantie onafhankelijk van elkaar de instructie besproken. Daarna hebben zij elkaar gevonden in onderstaande rapportage. De constatering spreken naar hun oordeel voor zich. Dat geldt ook met betrekking tot 'overwegend' 1 en 4.

Ten aanzien van 'overwegend' 2 en 3 zijn zij van oordeel dat art. 38 K.O. in zijn beknoptheid toch een heel duidelijke weg wijst: de kerkenraad moet de classis om advies vragen. In de loop van het proces waarin een plaatselijke kerk toegroeit naar een besluit tot opheffing, zal dat ook meer dan eens en in verschillende stadia van het proces kunnen gebeuren. Te denken is aan rapportages en overleggen in het kader van art. 41 en 44 K.O.

Het komt uw commissies voor dat dit de aangewezen weg is. De classis, bekend met de betreffende kerk, haar ontwikkeling en omstandigheden, zal als geen ander orgaan in staat zijn om op de situatie toegesneden advies te leveren; eventueel met gebruikmaking van elders in haar ressort of het bredere kerkverband aanwezige (ervarings-)deskundigheid. Zij zal desgevraagd ook begeleiding en/of hulp kunnen bieden in datgene wat in de loop van het proces en rond het opheffingsbesluit van gemeente en kerkenraad gevraagd wordt. Met name de geregelde kerkvisitatie is daartoe een geëigend instrument.

Uw commissies achten in het licht van het bovenstaande de onder 'overwegend' genoemde zaken niet sterk genoeg om de voorstellen van de PS te dragen.

Naar aanleiding van 'van oordeel' 3 heeft commissie 7 navraag gedaan bij de toenmalige scriba van de PS van het Zuiden naar de concrete zaken die de PS daarbij op het oog had. Het bleek te gaan om behartiging van na opheffing resterende financiële zaken, archiefbeheer en de pastorale zorg voor leden die na de effectuering van het opheffingsbesluit er nog niet toe kwamen om hun attestatie op te vragen en zich elders bij een plaatselijke kerk aan te sluiten.

Uw commissies zijn van mening dat het goed is om in voorkomende gevallen voor deze dingen aandacht te vragen, maar dat dit en het overige onder 'van oordeel' 1-5 genoemde niet van dien aard is, dat het een expliciete omschrijving van taak en rol van kerkenraad en classis in dezen in het kader van art. 38 K.O. zou rechtvaardigen. Bovendien is met het oog op gemeenteleden die zich (nog) niet willen aansluiten bij een andere plaatselijke kerk te wijzen op art. 39 K.O.: de classis wijst in dat geval een kerkenraad aan die deze leden onder zijn hoede neemt en (eventueel later) een attestatie kan afgeven.

Inzake voorstel 2 zijn beide commissies van mening dat, waar elke situatie anders zal zijn, een algemene handreiking niet zal kunnen voorzien in advies en hulp op maat. Mogelijk kan een beperkte handreiking toch dienstig zijn, maar dan alleen met het oog op die situaties waarin na gedegen onderzoek naar mogelijke alternatieven (als aansluiting bij een naburige kerk, eventueel ook een samenwerkingsverband met een HHK, GKv of NGK) gebleken is dat opheffing onontkoombaar geworden is,

Uw commissies achten de door de PSesignaleerde problematiek wel van dien aard, dat het gewenst is om de betreffende kerkenraden en classes met nadruk te bepalen bij de mogelijkheden die de classis in verband daarmee heeft en kan bieden. Daartoe kan echter volstaan worden met een verwijzing naar de kerkvisitatie in kleine letter sub art. 38 K.O. en uitbreiding van bijlage 28 K.O. (het reglement op de kerkvisitatie) met vragen naar met name de drie in de instructie genoemde aandachtspunten: de kerkrechtelijke, beleidsmatige en pastorale aspecten rondom de opheffing van een plaatselijke kerk.

Voorstel tot besluitvorming*De generale synode**heeft kennisgenomen van:*

1. de instructie van de particuliere synode van het Zuiden d.d. 9 mei 2012;
2. rapport 1 van commissies 7 en 3;

heeft gehoord

de bespreking op de vergadering;

constateert dat

1. de particuliere synode van oordeel is dat de moeiten van kleiner wordende gemeenten die met opheffing worden bedreigd, van dien aard zijn dat het nodig is dat het kerkverband die kerken c.q. hun kerkenraden in dat proces bijstaat met goede informatie, advies en eventueel ook begeleiding;
2. de particuliere synode daarom de generale synode verzoekt om art. 38 K.O. zo te actualiseren dat taak en rol van de kerkenraad en de classis rondom de opheffing van een plaatselijke kerk worden omschreven;
3. de particuliere synode de generale synode voorts verzoekt een handreiking te schrijven waarin de kerkrechtelijke, beleidsmatige en pastorale aspecten rondom de opheffing van een plaatselijke kerk worden belicht;

overweegt dat

1. art. 38 K.O. in de huidige redactie een duidelijke verwijzing biedt om aan de classis benodigd advies te vragen;
2. ook de art. 41 en 44 K.O. alle ruimte bieden om de moeiten met de classis te delen en haar om advies en bijstand te vragen;
3. de classis, bekend met de betreffende kerk, haar ontwikkeling en omstandigheden, in staat geacht moet worden om op de situatie toegesneden advies te leveren, eventueel met gebruikmaking van elders in haar ressort of het breder kerkverband aanwezige (ervarings-)deskundigheid (te denken is o.a. aan artikelen in Ambtelijk Contact; de website www.kerkrecht.nl), waarbij mogelijke alternatieven terdege onderzocht zullen worden;
4. de classis ook begeleiding en/of hulp zal kunnen bieden in datgene wat in de loop van het proces en rond het opheffingsbesluit van gemeente en kerkenraad gevraagd wordt;
5. een algemene handreiking geen recht kan doen aan elke afzonderlijke situatie, die toch vraagt om advies en hulp op maat;

is van oordeel dat

1. aard en gewicht van de door de particuliere synode gesignaleerde problematiek zodanig zijn dat de kerken in breder verband daaraan goede aandacht behoren te geven;
2. de door de particuliere synode verlangde bredere betrokkenheid van het kerkverband bij genoemde plaatselijke problematiek met name classicaal gestalte kan en dient te krijgen;
3. de geregelde kerkvisitatie daartoe het geëigende instrument biedt;
4. een beknopte handreiking met betrekking tot de in de instructie genoemde drie aandachtspunten mogelijk toch dienstig zou kunnen zijn;
5. de door de particuliere synode aangedragen argumenten overigens niet dringen om de voorstellen van de instructie integraal over te nemen;
6. het niettemin aanbeveling verdient om de intentie van de instructie over te nemen en voor de onderhavige problematiek aandacht te vragen in de kerkorde;

en besluit

1. de instructie af te wijzen;
2. aan de intentie van de instructie recht te doen door met het oog op de onderhavige problematiek sub art. 38 K.O. in kleine letter de volgende passage toe te voegen: '4. Kerkenraden van met opheffing bedreigde gemeenten worden voor advies en bijstand verwezen naar de visitatoren van de classis.';
3. bijlage 28 K.O. uit te breiden met in voorkomende gevallen te stellen vragen, waarin de drie in voorstel 2 van de instructie genoemde aspecten expliciet worden benoemd, als volgt:
 1. Hebt u zich in nauw overleg met de classis gebogen over de kerkrechtelijke aspecten van een opheffing?
 2. Hebt u zich bezonnen op de afwikkeling van financiële en overige materiële zaken, het beheer van het archief en andere zaken van beleidsmatige aard die een besluit tot opheffing met zich meebrengt?
 3. Hoe geeft u, met inachtneming van het gestelde sub art. 39 K.O., vorm aan de pastorale begeleiding van de leden voor en na een besluit tot opheffing?';
4. aan deputaten Kerkorde en Kerkrecht op te dragen te onderzoeken of een beknopte handreiking met betrekking tot de kerkrechtelijke, beleidsmatige en pastorale aspecten van een proces tot opheffing van een plaatselijke kerk dienstig zou kunnen zijn en, bij gebleken wenselijkheid, een dergelijke handreiking te ontwikkelen en die zo mogelijk nog in de intersynodale periode ter beschikking te stellen van de kerken;
5. de particuliere synode van het Zuiden van dit besluit op de hoogte te stellen.

C. Westerink, rapporteur commissie 7

L. Mak, rapporteur commissie 3

BIJLAGE 75

Artikel 145

Instructie particuliere synode van het Zuiden inzake de aanvaarding en doorwerking van de gereformeerde belijdenis in zendingsgemeenten op het punt van de doop

De particuliere synode van het Zuiden verzoekt de generale synode 2013 een handleiding op te (doen) stellen die classes kan dienen bij de begeleiding van zendingsgemeenten, om de aanvaarding en doorwerking van de gereformeerde belijdenis op het punt van de doop te bevorderen.

Toelichting

De particuliere synode zendt hiermee enigszins gewijzigd een instructie door van de classis Rotterdam. De instructie die de classis vroeg over te nemen en door te zenden naar de generale synode luidde: 'De generale synode wordt verzocht artikel 21 K.O. aan te vullen met een handreiking waarin leiding gegeven wordt aan een zendingsgemeente op het punt van de doop (geloofs- en verbondsdoop) en het functioneren van ambtsdragers in die situatie(s).'

De classis had er de volgende toelichting bijgevoegd:

De classis Rotterdam is gezegend met een zendingsgemeente (ICF). Deze gemeente kent veel ouders die tegen de verbondsdoop zijn en vóór de geloofsdoop. Het betreft ongeveer de helft van de ouders. Uit onderlinge informele contacten met andere zendingsgemeenten binnen ons kerkverband is bij de classis de indruk ontstaan dat een dergelijke situatie ook in andere zendingsgemeenten voorkomt. Het is niet ondenkbaar dat deze ontwikkeling nog verder doorzet in een kerkverband waar gemeentestichting plaatsheeft in een multiculturele setting. Christenen uit andere landen afkomstig zijn immers lang niet altijd vertrouwd met de verbondsdoop. Bij elkaar gekomen in één Nederlandse zendingsgemeente binnen het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken kan dat leiden tot een situatie waarin van de kerkenraad veel wijsheid en tact gevraagd wordt om op dit punt geestelijke en pastorale leiding te geven.

Van de kerkenraad mag immers verwacht worden dat hij door prediking, pastoraat en onderwijs zodanig leiding zal geven dat de zendingsgemeente kan toegroeien naar de visie op én de instemming met de verbondsdoop zoals in onze kerken geleerd op grond van Schrift en belijdenis. Maar ook kerkenraadsleden die uit het buitenland afkomstig zijn, kunnen reserves hebben ten aanzien van de verbondsdoop. Het is daarom gewenst dat er een handreiking komt die de kerkenraden en classes toerust en handvatten aanreikt om de gemeente in zulke situaties goede geestelijke leiding te geven.

De urgentie van dit verzoek wordt nog onderstreept door de vrees, dat een zendingsgemeente zonder goede begeleiding het gevaar loopt eerder van de verbondsdoop af te groeien naar de geloofsdoop. De classis speelt in de begeleiding een eigen rol maar ook het kerkverband, gezien het feit dat de kerken betrokken zijn bij de totstandkoming van zendingsgemeenten door middel van haar deputaten art.49 K.O. Het zou daarom een goede zaak zijn wanneer er een duidelijk beleid komt waardoor deze problematiek wordt onderkend en zo goed mogelijk vanuit het kerkverband wordt begeleid.

De classis Rotterdam heeft met deputaten evangelisatie een briefwisseling gehad waaruit blijkt dat deze problematiek bij deputaten niet aan de orde is bij de doordenking van wat aan het deputaatschap werd opgedragen door de GS van 2010. De classis acht de genoemde problematiek zo specifiek dat het goed zou zijn wanneer zo'n handleiding zou komen van de hand van deskundigen op dit terrein.

De classis heeft overwogen dat in art.21 K.O. ruimte wordt geboden om op bepaalde punten anders met een zendingsgemeente om te gaan dan met een gevestigde gemeente. Maar deze regeling draagt het karakter van een tijdelijke tegemoetkoming die staat in het grotere kader van het toegroeien naar een zelfstandige plaats in de Chr. Geref. Kerken. Ook na de instituering van de zendingsgemeente kunnen bijzondere regelingen van kracht blijven zo lang de situatie van de gemeente daarom vraagt en de classis dit wenselijk acht. Maar ook hier is duidelijk dat het gaat om een ontwikkeling naar een situatie die recht doet aan wat in de Christelijke Gereformeerde Kerken geleerd wordt en gebruikelijk is. De particuliere synode zou graag zien dat aan deze ontwikkelingen en groeiprocessen vanuit het kerkverband leiding wordt gegeven. Het lijkt ons een illusie om er vanuit te gaan dat het leren omgaan met en aanvaarden van de verbondsdoop 'vanzelf' zal gaan. Daarvoor is de gesignaleerde problematiek te complex.

De particuliere synode heeft kennisgenomen van de volgende concrete vragen die in het contact tussen de classis Rotterdam en de betreffende zendingsgemeente aan de orde zijn geweest:

1. Uitgangspunt is: van ambtsdragers wordt verwacht dat zij het verbindingsformulier voor ambtsdragers ondertekenen. De vraag is: hoe moet in een zendingsgemeente worden omgegaan met ambtsdragers die (enige) reserves hebben ten aanzien van de verbondsdoop? Is het genoeg te vragen of men zich kan vinden in de vijf punten van het Calvinisme? Of mag en moet er meer gevraagd worden?
2. Mag bij wijze van compromis een deel van de kerkenraad in een zendingsgemeente bestaan uit ambtsdragers die de geloofsdoop voorstaan? Hoe groot mag dat deel dan eventueel zijn? Of kan zo'n vastgesteld percentage juist verkeerd werken omdat dit kan leiden tot een structureel aanwezig zijn van broeders die de geloofsdoop voorstaan in plaats van het toewerken naar een einde van zo'n situatie? Wat te doen wanneer een klein aantal broeders beschikbaar is en men door een vaststaand percentage gehinderd wordt ambtsdragers aan te kunnen stellen?
3. Moeten ouderlingen die reserves hebben tegen de verbondsdoop worden vrijgesteld van het afleggen van een doopbezoek bij een gezin waar een kindje is geboren of is geadopteerd?
4. Moet er bij het onderwijs dat gegeven wordt aan hen die overwegen lid te worden plaats worden ingeruimd voor de wijze waarop in de zendingsgemeente met de doop wordt omgegaan? Wat moet er dan inhoudelijk over de doop gezegd worden?"

Tenslotte, zo eindigde de classis haar uiteenzetting, wanneer de generale synode onderstaande instructie overneemt en besluit tot het maken van een handleiding, zal ook het 'Reglement op de kerkvisitatie' moeten worden aangevuld op het punt van de doop en het ambt in een zendingsgemeente.

De particuliere synode van het Zuiden sprak uit dat het hier gaat om een zaak die van belang is voor het geheel van onze kerken en besloot de instructie u in iets gewijzigde vorm te doen toekomen.

BIJLAGE 76

Artikel 145

Rapport 10 van commissie 3 betreffende de instructie van de particuliere synode van het Zuiden inzake de aanvaarding en doorwerking van de gereformeerde belijdenis in zendingsgemeenten op het punt van de doop

Gevraagde uitspraak

De instructie van de PS van het Zuiden verzoekt de synode een handleiding op te (doen) stellen die classes kan dienen bij de begeleiding van zendingsgemeenten, om de aanvaarding en doorwerking van de gereformeerde belijdenis op het punt van de doop te bevorderen.

Beoordeling

Uw commissie is van oordeel dat deze instructie en de bijgevoegde toelichting een wezenlijke zaak aan de orde stelt. Bij de vreugde die er is omdat het evangelie via de zendingsgemeenten mensen uit allerlei taal en volk en natie bereikt, die anders wellicht niet bereikt zouden worden, werpen deze ontwikkelingen ook vragen op, als: wat is essentieel en wat niet? welke verschillen van opvatting en inzicht ten opzichte van de doop kunnen overbrugd worden en welke niet? Dit zijn lastige vragen, maar ze kunnen niet uit de weg worden gegaan. Ook al niet omdat deze vragen ook leven binnen gevestigde kerken. Uw commissie is dus van oordeel dat de intentie van deze instructie steun verdient en betreurt het dat deputaten evangelisatie hun opdracht van de synode van 2010 niet zo hebben verstaan dat er al een concrete handreiking beschikbaar is.

Uw commissie heeft tijdens de voorbereiding van dit rapport overlegd met commissie 2 over de opdrachten aan deputaten evangelisatie die commissie 2 in voorbereiding had en die intussen door uw vergadering zijn overgenomen. Uw commissie doet daarbij met name op de besluiten 1.3, 2.1.1.1 t/m 2.1.1.4, 2.1.2.2 en 2.1.5. Gezien het feit dat deze opdrachten mede het onderwerp bestrijken dat in instructie van de PS van het Zuiden ter tafel wordt gebracht, acht uw commissie het niet opportuun dat er parallel aan en onafhankelijk van het uit deze opdrachten volgend werk een tweede activiteit wordt ontplooid.

Uw commissie stelt daarom voor de instructie niet te aanvaarden, niettegenstaande het feit dat uw commissie de instructie naar zijn intentie ondersteunt.

Voorgesteld besluit

De generale synode heeft kennisgenomen van:

1. de instructie van de particuliere synode van het Zuiden van 20 maart 2013;
2. rapport 10 van commissie 3;

heeft de bespreking ter vergadering gehoord;

is van oordeel:

1. dat deze instructie wezenlijke vragen aan de orde stelt die verband houden met verschillen in opvatting rond de doop die leven in zendingsgemeenten;
2. dat de kerken gediend zijn met duidelijke en concrete handreikingen en adviezen met betrekking tot het in de toelichting bij de instructie genoemde vragencomplex;

constateert:

dat uitvoering van de opdrachten van de synode aan deputaten evangelisatie, genummerd 1.3, 2.1.1.1 t/m 2.1.1.4, 2.1.2.2 en 2.1.5 van het deputatenrapport, zal leiden tot het beschikbaar komen van concrete schriftelijke handreikingen, mede op het gebied van de sacramenten;

is van oordeel:

dat daarmee aan de intentie van deze instructie is voldaan;

en besluit:

1. de instructie niet te aanvaarden;
2. deputaten evangelisatie opdracht te geven de bij deze instructie gevoegde toelichting te betrekken bij de uitvoering van genoemde opdrachten;
3. dit besluit ter kennis te brengen van de particuliere synode van het Zuiden met de vermelding dat de synode deze instructie naar zijn intentie ondersteunt.

L. Mak, rapporteur

BIJLAGE 77

Artikel 151

Rapport 6 van commissie 1, aanvullend rapport inzake rapport deputaten toezicht en rapport curatorium van de Theologische Universiteit

Bij de bespreking door de generale synode van het rapport van deputaten toezicht TUA bleken enkele zaken nog niet geheel duidelijk te zijn. Zaken die voor een deel ook al aan de orde waren bij de bespreking

van het rapport van het curatorium.

De aanduiding 'kerkelijk docent' moet als volgt worden opgevat: een universitair (hoofd)docent of hoogleraar die als zodanig is benoemd door de generale synode.

Bij de introductie van deze term speelde het volgende als achtergrond mee:

- a. de behoefte dat naast de hoogleraren ook anderen die verbonden zijn aan de TUA inzetbaar zijn voor kerkelijke taken;
- b. het voornemen om iemand in principe niet meer meteen tot hoogleraar te benoemen maar eerst tot universitair (hoofd)docent;
- c. de mogelijkheid bepaalde posten niet door een hoogleraar te laten bezetten maar door een universitair (hoofd)docent.

Tijdens de bespreking bleek dat er onvoldoende duidelijkheid bestond met betrekking tot de volgende vragen:

- Wanneer kan iemand tot hoogleraar worden benoemd?
- Wie benoemt een hoogleraar?
- Is de benoeming van een 'kerkelijk docent' tijdelijk van karakter?
- Welke consequenties heeft de introductie van de term 'kerkelijk docent' met name wat betreft art.2 K.O.?

Op dit punt diende br. E.C. Bin het voorstel in: 'Het curatorium op te dragen zich te bezinnen op de consequenties van spreken over 'kerkelijke docenten' op art.2 K.O.'

Dit alles werd meegegeven aan uw commissie om de synode op een later tijdstip te dienen met voorstellen.

Uw commissie heeft een bespreking gehad met de voorzitter en de secretaris van het curatorium, de voorzitter van de raad van toezicht van de TUA, het college van bestuur en de conrector.

De conclusie van deze bespreking is:

- a. de benoeming van een hoogleraar blijft de bevoegdheid van de generale synode;
- b. bij de voordracht voor de benoeming tot hoogleraar wordt rekening gehouden met de 'tenure track';
- c. aan de generale synode zou ook al een voordracht voor benoeming tot hoogleraar kunnen worden gedaan, als het verloop van de 'tenure track' daar voldoende aanleiding toe zou geven;
- d. de benoeming tot kerkelijk docent is aanvankelijk van tijdelijke aard;
- e. het is nodig onderzoek te doen naar de consequentie voor de kerkorde van de introductie van de term 'kerkelijk docent'.

Hierom komt uw commissie tot het voorstel een vervolgoopdracht te geven aan het curatorium in samenspraak met deputaten kerkorde en kerkrecht onderzoek te doen welke consequenties de introductie van de term 'kerkelijk docent' heeft voor de kerkorde en welke aanpassingen noodzakelijk zijn, en hierover voorstellen te doen aan de generale synode van 2016.

Voorstellen

De commissie stelt u voor in de besluiten met betrekking tot het curatorium besluit 5 te wijzigen in 5a en 5b toe te voegen:

- 5b. een vervolgoopdracht te geven aan het curatorium in samenspraak met deputaten kerkorde en kerkrecht onderzoek te doen welke consequenties de introductie van de term 'kerkelijk docent' heeft voor de kerkorde en welke aanpassingen noodzakelijk zijn in de kerkorde en de betreffende reglementen aan de TUA, en hierover voorstellen te doen aan de generale synode van 2016.

De commissie stelt u voor te besluiten in plaats van voorstel 7 in commissierapport 3:

7. bij een voorkomende vacature van een door de generale synode benoemde (kerkelijke) hoogleraar voortaan in principe eerst over te gaan tot een tijdelijke benoeming van een universitair (hoofd)docent als kerkelijk docent, ten aanzien van wie via een 'tenure track' na verloop van tijd door het college van bestuur van de TUA (geadviseerd door het college van hoogleraren) in samenspraak met het curatorium bezien kan worden of hij in aanmerking komt om voorgedragen te worden voor benoeming tot hoogleraar door de generale synode; *)

*) Het eerder genomen besluit 6 naar aanleiding van het rapport van het curatorium is hiermee nader bepaald en vervangen.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 78

Artikel 152

Rapport 8 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten toezicht Theologische Universiteit Apeldoorn

De commissies 1 en 6 hebben onderling het rapport 9.03.02 opgedeeld in hun respectievelijke aandachtsgebieden. Hoewel wij het gehele rapport met deputaten hebben besproken, ligt onze focus op A7, C1.4, C3.3, C3.4 en C.5. Maar we maakten wel een paar uitstapjes waarvan wij de opgedane kennis de synode niet wilden onthouden.

Onze vragen n.a.v. dit informatieve rapport hebben wij schriftelijk aan deputaten voorgelegd waarbij een fysieke ontmoeting noodzakelijk bleek. De gegeven antwoorden hebben uw commissie ook digitaal bereikt. En dat bleek zeer waardevol bij het opstellen van dit rapport.

- Deputaten toezicht keuren de jaarrekening (goed) nadat deze door DRV is gecontroleerd. Deputaten financiële zaken krijgen naderhand een exemplaar.

- De kritiek van de visitatiecommissie heeft, naar zeggen van deputaten, geen financiële consequenties wat betreft de vergoeding van OC&W.
- Het minimale rendement (blz. 8) heeft betrekking op de beleggingsportefeuille bij de ABN Amro Bank. De TUA heeft een zgn. 'treasury-statuut'. V.w.b. hun beleggingen conformeert de TUA zich aan de (strengere) regels van OC&W die erop zijn gericht dat er zo risicominde mogelijk wordt belegd. Het risicoprofiel van de TUA is zeer defensief.
- Hoogleraren hebben een hoger traktement dan predikanten. Ook hebben ze een afwijkende emeriteringsregeling. Bij emeritering ontvangt een hoogleraar een uitkering alsof hij al zijn ambtelijke dienstjaren een traktement als hoogleraar heeft ontvangen. Tijdens de synode van 2010 is besloten het predikantsdeel van de regeling onder te brengen bij de emeritikas. De emeritikas betaalt de volledige uitkering aan de geëmitteerde hoogleraar (of zijn weduwe). De TUA betaalt de aanvulling vanuit het eigen emeriteringsfonds aan de emeritikas.
- De scan van de gebouwen door 'een deskundig bureau' bleek een onaangename verrassing in te houden. Daar waar de komende 10 jaren is gerekend op € 146.000 kwam het bureau met een inventarisatie die uitkomt op € 510.000. Per jaar betekent dat ongeveer € 36.000 aan extra kosten. De inventarisatie wordt overigens door deputaten nog eens grondig tegen het licht gehouden. Wellicht werpt dat eerderdaags nog een ander licht op deze zaak.
- De terugval in de subsidie OC&W over 2012 werd uw commissie verklaard doordat er in het referentiejaar 2010 geen promoties waren. Om dit soort schommelingen binnen een 'GS-periode' op te vangen is er een vereveningsfonds ingesteld.
- Het profileringsfonds is, als voorschrift vanuit de Wet Hoger Wetenschappelijk onderwijs, ingesteld om middelen te reserveren voor studenten die vanwege bijzondere omstandigheden een studievertraging opliepen. Hierdoor zou hun studiebeurs in gevaar kunnen komen. Er is een reglement opgesteld. Dat hoefde tot nu toe niet te worden geraadpleegd: tot op heden is er nog geen beroep gedaan op dit fonds!
- Omdat elke 3 jaar voor een deel van de synode de zgn. tweede geldstroom vragen oproept melden wij hier dat het daar gaat om overheidsmiddelen die gericht zijn op specifieke grote onderzoeksprogramma's die een eigen thema hebben, de zogenaamde NWO-programma's. Dat zijn echter geen thema's waar de TUA op aan kan sluiten.
- Het jaarlijkse instellingscollegegeld is stapsgewijs opgetrokken van het wettelijke collegegeld (€ 1.835) naar een bedrag van € 4.750. Het is niet te kwantificeren of/hoeveel studenten daardoor afzien van een theologische studie. Bijna € 3.000 is echter veel geld voor studenten die geen studiefinanciering meer krijgen en vaak al een gezin hebben. Een nog hoger instellingscollegegeld zal naar inschatting van deputaten wel degelijk gevolgen kunnen hebben. Ook uit het oogpunt van concurrentie is het bezwaarlijk om het instellingscollegegeld al te zeer te verhogen. Punt is wel dat het instellingscollegegeld een stuk lager (circa € 3.250) is dan wat de TUA van OC&W voor een bekostigde student krijgt.
- De werkdruk van de hoogleraren is een 3-jaarlijks terugkerend item. In de afgelopen periode zijn er 3 wetenschappelijke medewerkers aangetrokken, in totaal 1,5 fte. Aanvullend zijn er in 2012 en 2013 middelen vrijgemaakt voor inzet van student-assistenten. Het is echter de eigen verantwoordelijkheid van de hoogleraar om hiervan gebruik te maken. In januari 2013 is er een zgn. 'werkdrukonderzoek' gedaan door een ARBO-deskundige. De voorzitter van CvB heeft een voorstel gemaakt hoe om te gaan met de conclusies. Daarop zijn wij in het gesprek niet verder ingegaan maar uw commissie meent dat de TUA alle aandacht schenkt aan werkdruk(vermindering). Overigens zijn wij van mening dat werkdruk een persoonlijke ervaring is en dat het ook daarom goed is dat er 'van buitenaf' door een arbeidsdeskundige naar is gekeken.
- In het verleden is ooit besloten dat de TUA haar eigen archief beheert. De combinatie van beschikbare ruimte, beschikbaarheid en toegankelijkheid rechtvaardigen deze keuze nog steeds.
- Nieuw te benoemen hoogleraren krijgen een salaris overeenkomstig de cao Nederlandse universiteiten. Aanvankelijk is dat lager dan dat van de zittende hoogleraren. Na een omslagpunt na 8 of 9 jaar wordt het hoger. Zittende hoogleraren behouden uiteraard hun rechten en hun vaste traktement.
- Uw commissie steunt het voorstel om nieuwe hoogleraren een dienstverband bij de TUA te geven. Hiermee ontstaat een gezags-relatie die meer mogelijkheden biedt, bijv. op het gebied van functioneringsgesprekken en beoordeling. Uw commissie vindt dat een goede ontwikkeling.
- Een gepromoveerde CGK-predikant kan niet meer automatisch gelijk hoogleraar worden; gebleken geschiktheid op het betreffende vakgebied is een vereiste. Er worden wetenschappelijk eisen gesteld aan zijn kwaliteiten. Daarom wordt de positie als UHD als voorportaal van het hoogleraarschap voorgesteld. Het biedt de mogelijkheid stapsgewijs toe te groeien naar het hoogleraarschap, geeft een arbeidsrelatie met TUA en heeft een beloningssystematiek die aansluit bij wat elders gebruikelijk is. Ook is deze werkwijze van belang in verband met accreditatie-eisen die de overheid stelt in relatie tot bekostiging van de TUA.
- Uw commissie is van mening dat de TUA duidelijker richting onze kerkleden moeten uitleggen waarom de kosten voor de bibliotheek zo hoog zijn. Dat zijn enerzijds loonkosten en anderzijds kosten voor de noodzakelijke aanschaf van boeken die verre van goedkoop zijn!!
- De hoogte van de overige kosten bij de lasten (blz. 23) laat zich verklaren door o.a. druk- en verzendkosten bladen/publicaties (91.000), werkzaamheden die het dienstenbureau voor de TUA verricht (55.000), automatisering (32.000) en onderwijs- en onderzoek gerelateerde kosten (32.000).
- De opbrengst van de Bibliotheek-actie dreigt eerder op 20.000 dan op 35.000 te eindigen.
- Bij het betere knip- en plakwerk is er op blz. 38 iets fout gegaan bij de uitgaven. De eerste 3 bedragen leveren opgeteld het bedrag van 875.000. De volgende 6 bedragen komen totaal uit op 329.000. Belangrijker is het echter te letten op de kosten voor de kerken in geval van een zelfstandige opleiding: 1.030.000 betekent een omslag van ongeveer 13,75 per lid/dooplid.
- Uw commissie zal zich bij de bestudering/behandeling van rapport deputaten financiële zaken buigen over de begroting en de omslag.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. het werk van deputaten toezicht Theologische Universiteit Apeldoorn goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. nieuw te benoemen hoogleraren in te schalen conform de systematiek van de cao Nederlandse universiteiten;
3. in te stemmen met genoemde wijzigingen wat betreft de pensioenvoorzieningen.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 79

Artikel 153

Rapport 1a van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland: bezinning (§ 2), aanvulling

1. Algemeen

Naar aanleiding van de bespreking van het eerste rapport van uw commissie heeft uw vergadering uw commissie de opdracht gegeven opnieuw met deputaten eenheid te spreken.

In dat gesprek moest een tweetal onderwerpen aan de orde komen: (1) het begrip 'monocultuur' en de blijvende aandacht voor de belijdenis van de katholiciteit binnen het eigen kerkverband en de spanning tussen enerzijds het zoeken naar eenheid met andere kerken van gereformeerd belijden en overige bredere kerkelijke contacten, en anderzijds de eenheid van de eigen kerken.

Uw commissie deelt u mee dat dit gesprek heeft plaatsgevonden. Daarin kwamen de twee genoemde onderwerpen aan de orde.

2. Monoculturen

Uw commissie heeft met deputaten nader gesproken over het begrip 'monocultuur'. In dat gesprek hebben deputaten verduidelijkt wat zij bedoelen door te verwijzen naar de publicatie *Eenheid in verscheidenheid. De identiteitscrisis binnen de Gereformeerde Gezindte* (Kampen 1974) van prof.dr. W. van 't Spijker. In deze publicatie wordt de verscheidenheid binnen dat gereformeerd protestantisme vergeleken met de vlakken van een diamant. Deze vlakken mogen we niet los van elkaar zien. Maar dat gebeurt wel wanneer je de diamant eenzijdig benadert. Dan vindt een concentratie plaats op een bepaalde 'eigenheid'. Het gevaar is aanwezig dat we ons blindstaren op een 'eigen kring'.

Deputaten willen daarvoor waarschuwen. Zij zijn beducht voor een ongezond isolement. Ze verklaren dat we het ons niet kunnen veroorloven ons op te sluiten in het eigen kerkverband. We mogen niet 'verworden' tot een monocultuur. Dat zou wel gebeuren wanneer er bijvoorbeeld aparte classes ontstaan met een eigen, specifieke identiteit, zoals hier en daar is gesuggereerd, aldus deputaten.

Uw commissie stemt op dit punt met deputaten in, zoals zij dat ook in haar eerste rapport heeft gedaan. Ook uw commissie onderkent het gevaar van eenzijdigheden en een absoluut-stellen van een niet-normatieve identiteit, maar wil tegelijk benadrukken dat alle kerken van gereformeerd belijden, inclusief wijzelf, beducht moeten zijn voor uitholling van de gereformeerde beginselen en vervaging van de grenzen van de gereformeerde identiteit.

Verder hebben deputaten in dit gesprek verduidelijkt dat zij met hun spreken over monoculturen niet de liefde voor het eigene van het verband van de Christelijke Gereformeerde Kerken willen diskwalificeren. Ze geven daarmee niet aan dat die liefde een ongezonder concentratie zou zijn op een monocultuur. Velen hebben binnen het verband van onze kerken de Heere Jezus leren kennen. Ze hebben de kerken met hun eigenheid hartelijk lief. Deputaten respecteren die liefde en willen die niet naar beneden halen wanneer zij wijzen op gevaren van eenzijdigheden.

Zij stemmen met uw commissie in dat ook die aandacht voor het eigene van het verband van de kerken een eigen plaats heeft. Naast het gevaar van eenzijdigheid is er ook het gevaar van een onverschilligheid ten aanzien van wat naast de grondslag van Schrift en belijdenis eigen is aan onze kerken.

2. Andere formulering voorstel tot besluit 2

In het eerste rapport heeft uw commissie geschreven dat deputaten 'binnen onze eigen kerken blijvende aandacht (zullen) moeten vragen voor de belijdenis van de katholiciteit van de kerk'.

Daarmee is gezegd dat de opdracht die deputaten hebben in het zoeken naar eenheid met gereformeerde belijders, ook binnen het kerkverband moet worden gecommuniceerd. Dat behoort bij de taak van deputaten. Dit sluit aan bij wat de generale synode 2010 heeft bepaald ten aanzien van de zichtbaarheid van activiteiten van deputaatschappen (art. 42). Die zichtbaarheid impliceert dat de activiteiten die de eenheid met andere kerken van gereformeerd belijden moeten bevorderen, gedragen moeten worden door het kerkverband. Daarin hebben deputaten een taak: het bevorderen van de beleving van de belijdenis van de katholiciteit van de kerk binnen het geheel van het kerkverband. Deputaten bevestigen die taak en spreken over 'een stukje zendingswerk in eigen kerkverband om de gedachte van de eenheid te bevorderen'. Deputaten willen hierin geestelijke leiding geven. Uw commissie onderschrijft deze taak.

Vervolgens heeft uw commissie in haar eerste rapport eveneens geschreven dat deputaten zich er steeds weer rekenschap van moeten geven hoe de kerkelijke invulling van de belijdenis van de katholiciteit zich verhoudt tot de eenheid binnen het eigen kerkverband. Dat doelde op de spanning tussen het streven naar eenheid met gereformeerde belijders enerzijds en de eenheid van de kerken van het eigen kerkverband anderzijds. Uw commissie heeft de aanbeveling gedaan dat deputaten in hun rapportage aan de generale synode afzonderlijke aandacht geven aan de wijze waarop bezinning op dit punt is geconcretiseerd. Daarmee geeft uw commissie geen nieuwe bezinningsopdracht. Wel pleit zij voor actieve aandacht voor dit punt.

Deputaten hebben aangegeven dat zij daaraan werken. Juist met het oog daarop willen deputaten regionale avonden organiseren waarbij leden van onze kerken en van andere kerken van gereformeerd belijden zijn uitgenodigd. Een eerste avond zal naar verwachting in het zuiden van het land worden georganiseerd. Het

onderwerp zal zijn de prediking.

Omdat de beide bovengenoemde punten bij nader inzien duidelijk genoeg tot uiting kwamen in het voorstel tot besluit dat uw commissie in haar eerste rapport heeft gedaan, heeft zij een herzien voorstel tot besluit 2 geformuleerd.

3. Voorstel tot besluit

Voorstel 1 en 3 blijven ongewijzigd. Uw commissie heeft voorstel tot besluit 2 herzien.

De generale synode besluit:

2. deputaten op te dragen:

- a. binnen het kerkverband blijvende aandacht te vragen voor de belijdenis van de katholiciteit van de kerk;
- b. blijvende aandacht te geven aan de spanning tussen enerzijds het zoeken naar eenheid met andere kerken van gereformeerd belijden en overige bredere kerkelijke contacten, en anderzijds de eenheid binnen onze eigen kerken.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 80

Artikel 157

Brief Landelijke Vergadering NGK

Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken, Houten 2010

Aan de Christelijke Gereformeerde Kerken

Zeer geachte broeders en zusters,

Hierbij doen wij u in de bijlage bij deze brief de besluiten van onze Landelijke Vergadering Houten 2010/11 ten aanzien van de relatie tussen uw en onze kerken toekomen.

In de bijlage vindt u het totale besluit betreffende onze binnenlandse kerkelijke relaties. Wij denken namelijk dat het goed is dat u ook kennis neemt van hetgeen onze Landelijke Vergadering besloten heeft ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), de Raad van Kerken, het COGG en de Nationale Synode.

Wat de relatie met uw kerken betreft, willen we allereerst met vreugde vaststellen dat na vele en uitvoerige gesprekken over de 'toe-eigening van het heil' op dit punt overeenstemming is bereikt en dit onderwerp niet meer als afzonderlijk onderwerp behoeft te worden besproken.

Ook hebben we dankbaar kennisgenomen van uw besluit dat wat de regionale samenwerking betreft een NG-lid van een samenwerkingsgemeente die gemeente op de CG-classis kan vertegenwoordigen.

Ds. W. van 't Spijker heeft ons in zijn toespraak op onze LV op 12 februari van deze besluiten op de hoogte gebracht. Daarbij merkte hij op dat de weg vrij is voor de bespreking van verdere (mogelijke) verschilpunten. Die bespreking zal - zo stelde hij - nadrukkelijk plaatsvinden vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich willen stellen op de grondslag van de Bijbel en de gereformeerde belijdenisgeschriften.

Wij herhalen hier nog eens wat br. De Boer als voorzitter van onze commissie *contact en samenspreking met andere kerken* ter Landelijke Vergadering in dit verband heeft gezegd. Namelijk dat wij vanwege onze kwetsbaarheid in onze huidige samenleving elkaar nodig hebben. Daarbij hoeft niet direct aan kerkfusie gedacht te worden, maar wel aan - wat hij noemde - 'een principiële wederzijdse erkenning als kerken van Christus met zichtbare gevolgen voor kansel en Avondmaalstafel'.

Wij pleiten ervoor dat we waar mogelijk elkaar helpen bij het beantwoorden van actuele vraagstukken die zich vandaag bij u en ons (en de GKv) aandienen. Laten we omwille van een krachtig christelijk getuigenis in onze van God steeds meer vervreemdende wereld samen zoeken naar adequate antwoorden.

Zeker zijn er verschillen tussen uw en onze kerken. En uiteraard zullen we verder moeten spreken over deze verschillen. Met name om ons af te vragen of deze verschillen kunnen worden overbrugd of - indien dat (nog) niet het geval is - of deze verschillen een gescheiden optrekken rechtvaardigen.

In dit verband willen we opmerken dat wij het jammer hebben gevonden dat u ten aanzien van een mogelijk lidmaatschap van de Raad van Kerken een zelfstandig besluit heeft genomen. Graag hadden we gezien dat we als drie kerken - CGK, GKv en NGK - daarin samen waren opgetrokken.

Ten aanzien van onze studie naar 'ambt en homoseksualiteit' kunnen wij u melden dat onze kerken hebben besloten ten behoeve van onze studiegroep een klankbordgroep te vormen waarin leden uit uw en de gereformeerde vrijgemaakte kerken zitting hebben. Op deze manier hopen wij de kennis en wijsheid uit verwante kerkverbanden te kunnen benutten.

Dankbaar zijn wij voor de voortgaande en groeiende plaatselijke samenwerking tussen diverse gemeenten van uw en ons kerkverband. Wij hopen van harte dat de plaatselijke eenheid binnen uw en ons kerkverband de ruimte krijgt om verder te groeien tot eer van ons Heer en Heiland. We denken daarbij met name ook aan gemeentestichtingprojecten.

Ten slotte memoreren we hier met dankbaarheid de goede samenwerking tussen uw Theologische Universiteit en onze Predikantenopleiding. Ook hierin manifesteert zich onze geestelijke eenheid. Eenheid die zich wellicht zal uitbreiden in de richting van de Theologische Universiteit van de GKv te Kampen. Dat zou o.i. een toe te juichen ontwikkeling zijn. Ook in de opleiding van predikanten hebben we elkaar in toenemende mate nodig.

Zegene de Heer onze en uw kerken!

Met broederlijke groet,
namens het moderamen,

K. Muller, scriba

P.S.

In (digitaal) afschrift sturen we deze brief en de bijlage ook naar uw deputaten eenheid en onze commissie voor contact en samenspreking.

Bijlage

Relaties met andere kerken - Kerkelijke eenheid binnenland - besluit 12 februari 2011

De kerken, in Landelijke Vergadering bijeen in Houten,

Hebben kennisgenomen van

- de rapporten (Rapport binnenland, Aanvullend Rapport inzake CGK en Terugblik Nationale Synode) van de Commissie voor Contact en Samenspreking met andere kerken;
- de brief van de Generale Synode Zwolle-Zuid 2008 van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) d.d. 23 oktober 2008 met bijlagen;
- de brief van de Generale Synode Sliedrecht/Nunspeet 2007 van de Christelijke Gereformeerde Kerken d.d. 19 december 2007 met bijlagen;
- de brief van de Generale Synode Huizen/Nunspeet 2010 van de Christelijke Gereformeerde Kerken d.d. 22 december 2010 met bijlagen.

Met betrekking tot de Christelijke Gereformeerde Kerken

Constateren

1. De GS 2007 besloot deputaten op te dragen de gesprekken met de Nederlands Gereformeerde commissie voort te zetten met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang.
2. Naar aanleiding van de brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken d.d. 18 september 2007, waarin onder andere instemming wordt betuigd met de gemeenschappelijke verklaring inzake de toe-eigening des heils die de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) hebben opgesteld, besloot de GS 2007 om deputaten eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland op te dragen:
 - in het gesprek met de CCS na te gaan welk kerkelijk besluit ten grondslag ligt aan de instemming met de gemeenschappelijke verklaring van CGK en GkV inzake de toe-eigening des heils;
 - en in het gesprek met de CCS na te gaan of en in hoeverre de instemming van de NGK met de gemeenschappelijke verklaring inzake de toe-eigening des heils kan bijdragen aan het slechten van de barrières tussen CGK en NGK.
3. Deputaten Eenheid stelden in hun verslaggeving moeilijk te kunnen beoordelen of door het bespreken van preken met de CCS barrières zijn geslecht inzake de toe-eigening van het heil, maar wel te kunnen aangeven dat daarin ieder geval geen nieuwe barrières zijn opgeworpen.
4. De GS 2010 besloot
 1. uit te spreken dat de toe-eigening des heils geen barrière meer vormt tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken;
 2. deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland op te dragen in het gesprek met de Nederlands Gereformeerde Kerken gezamenlijk te inventariseren welke geschilpunten er nog zijn tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken en indien mogelijk het gesprek hierover inhoudelijk aan te gaan en dat te doen vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis

Overwegen

1. Ondersteuning van nederlands-gereformeerde kerken die samenwerken met christelijk-gereformeerde kerken blijft van groot belang voor die samenwerking.
2. Het gesprek over het wegnemen van belemmeringen voor de plaatselijke samenwerking en eenheid tussen NGK en CGK en over het opheffen van de kerkrechtelijke knelpunten die de samenwerkingsgemeenten ervaren, heeft een plaats gekregen in het inmiddels gestarte Deputaten Overleg Eenheid (DOE).
3. De instemming van de LV 2007 met de door GkV en CGK opgestelde gemeenschappelijke verklaring inzake de toe-eigening van het heil ligt geheel in het verlengde van de gemeenschappelijke verklaring over de toe-eigening van het heil, die al in de jaren zeventig door CGK en NGK is opgesteld en die de instemming van de LV Kampen 1976 heeft verkregen.
4. Aan Deputaten Eenheid van de Christelijke Gereformeerde kerken is te kennen gegeven dat er geen reden is waarom geconstateerde accentverschillen in dit leerstuk, zo zij al verschillen tussen NGK en CGK zouden vertegenwoordigen, kerscheidend zouden moeten of mogen zijn.
5. In de gesprekken tussen Deputaten Eenheid en CCS is gebleken dat verschillen waarin kernnoties uit de desbetreffende verklaring in preken aan de orde komen, geen verschillen weerspiegelen tussen CGK en NGK.
6. De GS 2010 van de CGK heeft met zijn besluit om uit te spreken dat de toe-eigening des heils geen barrière meer vormt tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken de weg geopend naar nieuwe gesprekken tussen CGK en NGK over eenheid tussen beide kerken.

Spreken uit

1. De NGK nemen met dankbaarheid kennis van het besluit van de Generale Synode 2010 van de CGK om uit te spreken dat de toe-eigening des heils geen barrière meer vormt tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken.
2. De NGK zien dit besluit en de daaraan ten grondslag liggende overwegingen als een belangrijke stap in de relatie met de CGK en als een stimulans voor verdere gesprekken over de eenheid tussen beide kerken.

3. De NGK hebben er begrip voor dat de Generale Synode 2010 van de CGK tevens besloot, om haar deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland op te dragen in het gesprek met de Nederlands Gereformeerde Kerken gezamenlijk te inventariseren welke geschilpunten er nog zijn tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken en indien mogelijk het gesprek hierover inhoudelijk aan te gaan.
4. De NGK zijn er blij mee dat de Generale Synode besloot om deze gesprekken te doen voeren vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis.
5. De NGK willen deze gesprekken graag voeren vanuit de bereidheid om waar mogelijk barrières voor verdere eenheid met de CGK weg te nemen, vanuit de inzet om in elk geval geen nieuwe barrières daarvoor op te werpen en vanuit het verlangen dat deze gesprekken dienstbaar zullen zijn aan de eenheid tussen beide kerken.
6. De NGK betreuen zeer dat het christelijk getuigenis aan de wereld wordt geschaad door kerkelijke verdeeldheid en bepleit dat toch zoveel mogelijk plaatselijke samenwerking met christelijk-gereformeerde kerken wordt gezocht om samen de boodschap van het heil in Christus te brengen en om ook overigens dienstbaar te zijn aan de samenleving.

Besluiten

1. De gesprekken met de CGK voort te zetten en te richten op alles wat nodig is met het oog op het wegnemen van belemmeringen voor de plaatselijke samenwerking en eenheid tussen NGK en CGK, het opheffen van de kerkrechtelijke knelpunten die de samenwerkingsgemeenten ervaren, het verkennen van de mogelijkheden en het wegnemen van barrières voor gezamenlijke gemeentestichtende projecten én met het oog op zaken van gemeenschappelijk belang.
2. In de gesprekken met deputaten van de CGK gezamenlijk te inventariseren welke geschilpunten er nog zijn tussen de CGK en de NGK, het gesprek daarover inhoudelijk aan te gaan en deze gesprekken voort te zetten vanuit de wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis, opdat deze gesprekken dienstbaar zullen zijn aan de zichtbaar maken en concretiseren van deze eenheid.
3. In contacten met de CGK (en de GkV) samen te zoeken welke roeping kan worden ervaren en welke mogelijkheden kunnen worden gevonden om elkaar te ondersteunen bij het doordenken van en reageren op de concrete vragen en uitdagingen waarvoor de gemeente van Christus in deze tijd wordt gesteld en om samen te zoeken naar wegen om zowel ten aanzien van nieuwe vragen en uitdagingen als rond vragen van geloof en leven die van alle tijden zijn, als NGK en CGK (en GkV) samen het onderwys van Gods Woord actueel te verwoorden.
4. In contacten met de CGK (en de GkV) samen te zoeken naar concrete mogelijkheden om onze missionaire en diaconale roeping in de samenleving vorm te geven.

Met betrekking tot het Deputaten Overleg Eenheid

Constatoren

1. In de afgelopen periode is het Deputaten Overleg Eenheid (DOE) tot stand gekomen, waarin officiële vertegenwoordigers van CGK, GkV en NGK overleggen over het maken of wijzigen van kerkelijke afspraken ten behoeve van samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten van CGK, GkV en NGK.
2. Het DOE heeft in de afgelopen periode vruchtbaar gefunctioneerd, onder meer door het ontwerpen van een aantal handreikingen en modellen voor de samenwerking tussen plaatselijke gemeenten.

Overwegen

1. Het is waardevol dat in het DOE kerkelijke ervaring en kerkrechtelijke kennis vanuit de drie verschillende kerken samenkomt en vruchtbaar gemaakt wordt voor de samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten.
2. Het is eveneens waardevol dat er voor CGK, GkV en NGK nu in het DOE een duidelijk gezamenlijk adres is waar de desbetreffende kerken hun verzoeken om hulp en advies aan kunnen richten.
3. De door het DOE ontworpen handreikingen en modellen voor de samenwerking tussen plaatselijke gemeenten kunnen vruchtbaar zijn voor de eenheid tussen gemeenten van Jezus Christus.

Besluiten

1. De kerken stemmen in met de volgende handreikingen en modellen: Constituerend document DOE; Model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente; Handreiking uitnodigings- en toelatingsbeleid bij de kerkelijke viering van de maaltijd van de Heer.
 2. Zij zullen ook de komende periode deelnemen aan het Deputaten Overleg Eenheid.
- Zij wijzen daarvoor maximaal drie vertegenwoordigers aan, waarvan ten minste twee leden tevens lid zijn van de Commissie Contact en Samenspreking met andere kerken.

Met betrekking tot het COGG

Constatoren

1. Het aantal deelnemende kerken in het COGG is in de afgelopen tijd toegenomen.
2. In de afgelopen jaren is op een zinvolle en eigentijdse manier invulling gegeven aan de doelstelling van het COGG door de gezamenlijke bespreking van actuele vragen waarvoor alle deelnemende kerken gesteld worden.

Overwegen

1. Het COGG vervult een nuttige functie als gespreksplatform voor vertegenwoordigers van kerken van gereformeerde belijden.

Spreken uit

1. Voortzetting van de deelname aan het COGG is zinvol.

Besluiten

1. Onze deelname aan het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte voort te zetten, omdat de bij de oprichting geformuleerde en recent geactualiseerde doelstelling nog steeds het nastreven waard is en daaraan in de afgelopen tijd op een zinvolle manier invulling is gegeven.

Met betrekking tot de Raad van Kerken

Constateren

1. Op uitnodiging van de Raad van Kerken is tezamen met delegaties van CGK en GKv overleg gevoerd met deze Raad over de vraag of de NGK (en CGK en GKv) een lidmaatschap of associatie met de Raad willen overwegen.
2. De Raad van Kerken in Nederland wil kerken verbinden die de Heer Jezus Christus als God en Heiland belijden overeenkomstig de Schriften en die er daarom naar streven samen hun gemeenschappelijke roeping te vervullen tot eer van de ene God, Vader, Zoon en Heilige Geest.

Overwegen

1. Dat het zinvol is samen te werken met andere Christus-belijders om de drie-enige God helder voor te stellen, in en aan deze van God steeds meer vervreemdende Nederlandse samenleving.

Besluiten

1. om in overleg met CGK en GKv de mogelijkheid onder ogen te zien om een associatie aan te gaan met de Raad van Kerken.

Met betrekking tot de Nationale Synode

Besluiten

1. Een bijdrage van € 3200 te leveren in de kosten van de Nationale Synode.

Met betrekking tot de opdracht aan de Commissie voor contact en samenspreking met andere kerken

Besluiten

1. Het door de commissie gevoerde beleid goed te keuren;
2. De commissie onder dankzegging decharge te verlenen voor de verrichte werkzaamheden gedurende de verslagperiode.
3. De commissie op te dragen
 - a. de kerken te blijven representeren in het contact met de CGK en de GKv en waar nodig met andere kerken, gericht op de uitvoering van wat in het bovenstaande werd uitgesproken en besloten;
 - b. namens de kerken mee te werken in het beoogde Deputaten Overleg Eenheid;
 - c. de relevante besluiten van deze Landelijke Vergadering aan de deputaatschappen van de CGK en de GKv toe te lichten en desgewenst daarover te spreken;
 - d. plaatselijke kerken op hun verzoek te adviseren en te ondersteunen bij het realiseren of uitbouwen van plaatselijke samenwerking;
 - e. de samenwerkingsgemeenten desgevraagd te dienen met advies;
 - f. namens onze kerken te blijven participeren in het werk van het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte;
 - g. de ontwikkelingen en stappen in aansluiting op de Nationale Synode te volgen en te besluiten over deelname aan vervolgbijeenkomsten met hetzelfde of een vergelijkbaar karakter;
 - h. samen met de GKv vervolgesprekken aan te gaan met de Raad van Kerken in Nederland over de mogelijkheid van een associatie met de Raad.
4. De commissie te verzoeken over de uitvoering van haar opdracht verslag uit te brengen aan de kerken met het oog op de volgende Landelijke Vergadering.

BIJLAGE 81

Artikelen 157, 219

Rapport 8 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende de Nederlands Gereformeerde Kerken (§ 3), en inzake een schrijven van de Nederlands Gereformeerde Kerken**1. Ingekomen stuk**

Onze kerken hebben een schrijven ontvangen van de landelijke vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken Houten 2010. In dit schrijven van 22 september 2011 stelt de vergadering met vreugde vast dat ten aanzien van de toe-eigening van het heil overeenstemming is bereikt en dit onderwerp niet meer als afzonderlijk onderwerp behoeft te worden besproken.

In dit schrijven staat verder dat de vergadering dankbaar heeft kennisgenomen van een besluit van de generale synode 2010. Deze synode zou hebben besloten dat een Nederlands-gereformeerd kerkenraadslid van een samenwerkingsgemeente die gemeente op de christelijk-gereformeerde classis kan vertegenwoordigen. De voorzitter van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland zou de landelijke vergadering in zijn toespraak op 12 februari 2011 daarvan op de hoogte hebben gebracht. Deputaten hebben uw commissie laten weten dat deze passage onjuist is. Ds. W. van 't Spijker heeft de landelijke vergadering toen uitgelegd dat dit onderwerp voorwerp van studie is. Deputaten hebben dat ook gecommuniceerd in de ontmoetingen met de commissie contact en samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

2. Wederzijdse erkenning

Deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland hebben de afgelopen drie jaar de

gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken voortgezet. Uw commissie heeft met waardering kennisgenomen van het verslag dat deputaten daarvan hebben gegeven.

De gesprekken zijn gevoerd vanuit de eerder gevonden wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis. Dat was overeenkomstig de opdracht die de generale synode 2010 aan deputaten heeft gegeven (zie *Acta* 2010, art. 244).

Deze zinsnede over wederzijdse erkenning stemt overeen met een formulering in bijlage 8 K.O. Vóór 1998 was deze bijlage (die toen nog bijlage 6 K.O. was) van toepassing op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken. In 1998 hebben onze kerken echter besloten dat deze bijlage niet meer van toepassing is.

Daarmee is toen niet gezegd dat deze kerken zich niet meer in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis. Dat is tijdens de generale synode 2010 bevestigd. De synode sprak uit dat de gesprekken van deputaten met de Nederlands Gereformeerde Kerken over geschilpunten moeten worden gevoerd vanuit de eerder gevonden wederzijdse erkenning.

Deputaten onderstrepen in hun rapport de conclusie dat de wederzijdse erkenning de basis is voor de gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Uw commissie stemt daarmee in. Ze stemt daarom ook in met het voorstel tot besluit de gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken voort te zetten vanuit de eerder gevonden wederzijdse erkenning.-

3. Bijlage 8 K.O.

In hun tweede voorstel tot besluit spreken deputaten over bijlage 8 K.O. Zij stellen voor dat op basis van reeds gedane uitspraken in 2010 deze bijlage weer van toepassing kan zijn op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Met de woorden 'op basis van reeds gedane uitspraken in 2010' verwijzen deputaten naar een zinsnede in een besluit van de generale synode 2010 dienaangaande, namelijk dat de gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken moeten worden voortgezet 'vanuit de eerder gevonden wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis'.

Het besluit van 2010 roept de vraag op wat de synode precies heeft bedoeld. Uit dat besluit, dat genomen is in het allerlaatste stadium van de vergadering (art. 244), komt geen eenduidig antwoord naar voren. Daarom is een duiding vereist. In die duiding maken deputaten en uw commissie een verschillende afweging.

Deputaten trekken een rechte lijn tussen de uitgesproken erkenning en het toepasbaar verklaren van bijlage 8 K.O. op de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken. De vraag is of deze interpretatie terecht is. Uw commissie meent dat deputaten met deze interpretatie onvoldoende recht doen aan de besluiten van de generale synode 2010. De synode droeg deputaten namelijk ook op te inventariseren welke geschilpunten er nog zijn en het gesprek daarover aan te gaan.

Wat we constateren is dat deputaten de inventarisatie van de geschilpunten en het gesprek daarover hebben losgekoppeld van de toepasbaarheid van bijlage 8 K.O. op de Nederlands Gereformeerde Kerken. In voorstel tot besluit 2 (§ 3.7) spreken deputaten over de toepasbaarheid van deze bijlage en in het daarop volgende voorstel tot besluit 3 over de geschilpunten.

Uw commissie acht deze loskoppeling onjuist. Inventarisatie en gesprek zijn direct verbonden aan de al dan niet toepasbaarheid van bijlage 8 K.O. op relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken. Overigens hebben deputaten zich ook zelf 'natuurlijk wel' gerealiseerd dat de generale synode niet 'zonder meer heeft uitgesproken dat bijlage 8 K.O. van toepassing kan zijn op de NGK' (§ 3.3).

Uw commissie onderkent dat er ook voor 1998 geschilpunten waren tussen de beide kerken, terwijl bijlage 8 K.O. wel van toepassing was op de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken. Daarmee is gezegd dat niet alle geschilpunten hoeven te zijn opgelost voordat de genoemde bijlage weer van toepassing kan zijn. Wel zal een weging van de geschilpunten moeten plaatsvinden.

Samengevat zijn er twee redenen waarom naar het oordeel van uw commissie bijlage 8 K.O. op dit moment niet van toepassing kan zijn op de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken.

(1) De eerste reden is dat de generale synode 2010 bijlage 8 K.O. niet van toepassing heeft verklaard, hoewel zij een vergaande uitspraak deed zowel aangaande de toe-eigening van het heil als aangaande de wederzijdse erkenning. Voordat bijlage 8 K.O. van toepassing kon worden verklaard moest nog een weging plaatsvinden. Die weging heeft de generale synode benoemd in een afzonderlijk besluit over een gezamenlijke inventarisatie van de geschilpunten (*Acta* 2010, art. 244).

In het 'van oordeel' dat ten grondslag ligt aan dat besluit wordt gesproken over barrières. Er is uitgesproken dat de kwestie van de toe-eigening van het heil geen barrière meer is. Maar er zijn mogelijk wel andere barrières. In dit 'van oordeel' staat dat 'het goed is om het gesprek met de commissie voor contact en samspreking voort te zetten en gezamenlijk te bezien welke barrières er nu nog zijn die om bespreking vragen en indien mogelijk het gesprek hierover inhoudelijk aan te gaan' (*Acta* 2010, blz. 734).

In dit verband wijst uw commissie op het feit dat de uitspraak van de generale synode 2010 dat de gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken moeten plaatsvinden 'vanuit de eerder gevonden wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis' geen op zichzelf staande uitspraak van de synode is geweest. Deze uitspraak is namelijk gekoppeld aan een opdracht. De opdracht staat voorop. Vervolgens wordt de grond genoemd waarop de gesprekken over geschilpunten zouden moeten plaatsvinden.

De generale synode 2010 heeft geen directe verbinding gelegd tussen de uitgesproken erkenning en de toepasbaarheid van bijlage 8 K.O. op de Nederlands Gereformeerde Kerken. Zij hebben deputaten juist een nieuwe opdracht gegeven: deputaten moesten inventariseren welke geschilpunten er nog waren tussen onze kerken en de genoemde kerken. Ze moesten indien mogelijk het gesprek hierover aangaan.

Daarmee heeft de synode naar het gevoel van uw commissie impliciet uitgesproken dat bijlage 8 K.O. pas weer kan worden toegepast na een inventarisatie van een gesprek over geschilpunten. Deze inventarisatie en dit gesprek zijn geen zaken zonder gewicht. De synode heeft deze beide elementen genoemd omdat zij van belang zijn voor haar oordeelsvorming. Dat betekent dan ook dat een weging van de geschilpunten zal moeten plaatsvinden.

Daarbij wijst uw commissie nog op het volgende. Na 1998 hebben wij de Nederlands Gereformeerde Kerken steeds willen erkennen als kerken die staan op Schrift en belijdenis. Toch was bijlage 8 K.O. niet van toepassing op de relatie met deze kerken. Het is dus mogelijk gebleken in de afgelopen vijftien jaar, dat beide naast elkaar stonden. Deputaten stellen in hun rapport dat beide aan elkaar gekoppeld moeten zijn. Wordt het ene uitgesproken, dan moet ook het andere gelden. De historie heeft laten zien dat het ook anders kan. De vraag is wel of dat een situatie is die wenselijk is. Maar ook hier lopen we weer aan tegen gebrokenheid in het kerkelijk leven.

(2) De tweede reden heeft betrekking op het besluit van de generale synode 1998. Bijlage 8 K.O. was van toen af niet meer van toepassing op de Nederlands Gereformeerde Kerken. De grond voor dit besluit lag volgens de besluittekst van die synode niet in de kwestie rondom de toe-eigening van het heil alleen. Ook de waargenomen geschilpunten vormden een grond.

De generale synode 1998 constateerde onder meer dat een besluit van de landelijke vergadering inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters van de gemeente een belemmering bleef op de weg naar eenheid.

Dat was een belemmering vanwege de wijze waarop dat besluit tot stand was gekomen en alsmede vanwege het feit dat de oorspronkelijke theologische fundering ervan, die overigens niet werd aanvaard, vragen oproep (*Acta* 1998, blz. 92). Maar dit was niet de enige belemmering. In de uitspraak die de synode deed werd in het meervoud gesproken over 'belemmeringen op weg naar eenheid' (*Acta* 1998, blz. 93).

Deputaten wijzen zelf op geschilpunten die tijdens de generale synode 1995 zijn genoemd (§ 3.3). Zoals gezegd, de generale synode 1998 heeft een van die geschilpunten in haar besluittekst uitdrukkelijk verwoord: de openstelling van het diakenambt voor de vrouw. Dat geschilpunt is na 1995 niet weggenomen. Deputaten spreken daarover in hun rapport.

Uw commissie wijst erop dat dit geschilpunt zelfs sterker is geworden. Onze kerken hebben in 1998 de openstelling van het ambt voor vrouwen afgewezen. De Nederlands Gereformeerde Kerken daarentegen hebben in 2004 de weg geopend voor vrouwelijke ouderlingen en predikanten. Ten aanzien van deze zaak hebben de beide kerken dus een tegengesteld besluit genomen.

Deputaten geven aan dat er binnen onze kerken ook predikanten zijn die de mogelijkheid zien tot openstelling van het ambt voor vrouwen. Ze wijzen op het minderheidsrapport dat gediend heeft op de generale synode 1998 ten aanzien van vrouwen in het ambt. Uw commissie wijst erop dat niet visies van individuele predikanten bepalend zijn in dit proces van samensprekingen, wel datgene wat in het kerkverband voor vast en bondig wordt gehouden. Overigens doet dit niets af van het feit dat hierover verder doorgesproken dient te worden, al was het enkel maar om de geconstateerde serieuze wijze waarop in het VOP-rapport wordt ingegaan op de aangevoerde argumenten in het meerderheidsrapport van 1998.

Uw commissie meent dat eerst het gesprek over de geïnventariseerde geschilpunten tot een afronding moet zijn gekomen voordat bijlage 8 K.O. weer van toepassing kan zijn op de Nederlands Gereformeerde Kerken. Daarbij wordt opgemerkt dat dit niet per se inhoudt dat alle geschilpunten moeten zijn opgelost.

Daarom neemt uw commissie voorstel 2 tot besluit van deputaten niet over. Het is op dit moment niet mogelijk op basis van reeds gedane uitspraken in 2010 'te constateren dat bijlage 8 K.O. weer van toepassing kan zijn op de Nederlands Gereformeerde Kerken'.

4. Geschilpunten

Het derde voorstel tot besluit van deputaten (§ 3.7) heeft betrekking op de geschilpunten (§ 3.4). Deputaten vragen uw vergadering om de opdracht te ontvangen het gesprek over geschilpunten voort te zetten. Uw commissie heeft kennisgenomen van de inventarisatie die heeft plaatsgevonden en het verslag van de gesprekken tot dusver. In hun rapport noemen deputaten een aantal geschilpunten en de huidige stand van zaken op dit punt:

- a. het gesprek over binding aan de belijdenis is volgens deputaten afgerond (zie ook § 6 van dit rapport van uw commissie);
- b. het gesprek over binding aan de kerkorde en landelijke afspraken heeft volgens deputaten ook een punt van afronding bereikt. Dit thema is in de gesprekken zijdelings betrokken bij gesprekken over de binding aan de belijdenis;
- c. ten aanzien van het gesprek over kinderen aan het avondmaal zijn nog geen definitieve conclusies getrokken;
- d. over het thema 'vrouw en ambt' is slechts heel kort gesproken;
- e. over een mogelijk geschilpunt ten aanzien van homoseksualiteit is nog helemaal niet gesproken.

Uw commissie stemt in met het voorstel van deputaten om het gesprek over de door deputaten genoemde geschilpunten voort te zetten.

5. Andere gesprekken

Een andere opdracht van de generale synode 2010 was het voortzetten van de gesprekken met de Nederlands-gereformeerde commissie van contact en samenspreking met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang (*Acta* 2010, art. 75).

Deze gesprekken liggen op een ander vlak dan de gesprekken over geschilpunten. Uw commissie ziet geen reden waarom die opdracht uit 2010 nu zou moeten vervallen. Deze gesprekken kunnen plaatsvinden in het kader van het deputatenoverleg eenheid (§ 8), maar ze vormen tegelijkertijd ook een eigen traject.

6. Aanspreekbaar op de belijdenis

In hun vierde voorstel tot besluit (§ 3.7) spreken deputaten over de binding van de Nederlands Gereformeerde Kerken aan de belijdenis (§ 3.4.1). Hun voorstel is 'vast te stellen dat de Nederlands Gereformeerde Kerken met al de ambtsdragers van deze kerken aanspreekbaar zijn op de gereformeerde belijdenis en dat daarom de binding aan de belijdenis geen geschilpunt meer hoeft te zijn'. Met dankbaarheid heeft uw commissie kennisgenomen van wat deputaten hebben vastgesteld in hun gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Uw commissie vraagt zich af of dit een apart besluit van de generale synode moet zijn. Dit voorstel is niet

anders dan wat in 2010 is bevestigd, namelijk dat de Nederlands Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis. Daarom is dit voorstel tot besluit overbodig.

7. Aparte regeling?

Uw commissie is tot de conclusie gekomen dat bijlage 8 K.O. niet van toepassing kan worden verklaard op de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken.

In het gesprek dat uw commissie heeft gevoerd met deputaten is een andere mogelijkheid overwogen. Dat is de mogelijkheid van een regeling die vergelijkbaar is met de regeling ten aanzien van gemeenten van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland is getroffen.

Tijdens de vergadering van de generale synode 2010 is opgemerkt dat er plaatselijk overeenstemming kan zijn met een Nederlands-gereformeerde kerk die niet met argumenten van landelijke aard belast hoeft te worden (*Acta* 2010, art. 238).

De mogelijkheid van een aparte regeling is gewogen door commissie 4 van de generale synode 2010. Deze commissie is met een voorstel daartoe niet meegegaan. Zij noemde toen een aantal argumenten. Het eerste argument was dat deputaten altijd met het landelijke verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken hebben gesproken. Een tweede argument was dat de regeling met gemeenten van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland – genoemd als ‘gemeenten van de GB’ – ervan uitgaat dat wij het kerkverband waartoe deze gemeenten behoren niet kunnen erkennen als een kerk die staat op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis. We spreken dat wel uit ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Een derde argument dat de toenmalige commissie noemde was: deputaten gaan ervan uit dat de barrières ten aanzien van de toepassing van bijlage 8 K.O. geslecht kunnen worden. Daarbij noemde de commissie de barrière van de toe-eigening van het heil en ‘andere barrières’. Een van die barrières is de vrouw in het ambt (vgl. *Acta* 2010, bijlage 92, blz. 733, overwegend 3; bijlage 93, blz. 734, van oordeel 5). De commissie noemde toen ook nog een vierde argument, maar dat is nu niet aan de orde.

Uw commissie neemt de bovengenoemde drie argumenten van de toenmalige commissie 4 over. Ze gelden ook vandaag. Een aparte regeling met de Nederlands Gereformeerde Kerken is geen optie.

8. Wijziging bijlage 8 K.O.

De generale synode 2010 heeft deputaten opgedragen te rapporteren wat (de) wijziging van bijlage 8 K.O. voor de Nederlands Gereformeerde Kerken betekent (*Acta* 2010, art. 238).

Deputaten noemen het woord ‘wijziging’ in de kop boven § 3.3 van hun rapport.

Opmerkelijk is echter dat het woord ‘wijziging’ verder helemaal niet voorkomt in deze paragraaf. Er wordt niet benoemd wat die wijziging van die bijlage inhoudt. De paragraaf gaat alleen over het wel of niet toepasbaar zijn van bijlage 8 K.O. op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Uw commissie onderstreept dat de bedoelde wijziging de toevoeging betreft van een nieuwe bepaling (lid 1.d). Mede op grond van deze bepaling mogen predikanten uit de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Hersteld Hervormde Kerk voorgaan in kerken uit ons kerkverband, en kunnen predikanten uit onze kerken voorgaan in deze beide kerkverbanden.

De generale synode 2010 heeft daarnaast nog een andere wijziging van bijlage 8 K.O. doorgevoerd. Deze heeft betrekking op lid 2.d. Maar die wijziging is hier niet aan de orde. Wel de wijziging van lid 1.d van bijlage 8 K.O. Dat blijkt ook uit de *Acta* 2010 (art. 206).

De opdracht van de generale synode 2010 (art. 238) is geformuleerd na een discussie tijdens de synode over de toevoeging van lid 1.d aan bijlage 8 K.O.

Deputaten geven echter geen analyse van de betekenis van deze wijziging voor de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Ze wijzen in de genoemde paragraaf (§ 3.3) slechts op de uitgesproken wederzijdse erkenning. Gezien deze erkenning kunnen volgens deputaten predikanten uit de Nederlands Gereformeerde Kerken voorgaan in kerken van ons kerkverband, en kunnen predikanten uit onze kerken voorgaan in de Nederlands Gereformeerde Kerken. In deze zin hebben deputaten naar hun eigen intentie antwoord gegeven op de opdracht van de generale synode 2010 (art. 238): zij achten heel de bijlage 8 K.O. toepasbaar op de Nederlands Gereformeerde Kerken. Uw commissie is, zoals hierboven reeds is gezegd, tot een andere afweging gekomen op dit punt.

De conclusie is dat deputaten niet hebben voldaan aan de specifieke opdracht na te gaan wat de toevoeging van lid 1.d aan bijlage 8 K.O. betekent voor de relatie tot de Nederlands Gereformeerde Kerken. Toch is hiermee nog niet alles gezegd. De situatie wringt: aan de ene kant uitspreken dat de Nederlands Gereformeerde Kerken staan op de grond van Schrift en belijdenis, en aan de andere kant de bewuste bijlage niet van toepassing verklaren op de relatie tot deze kerken. Dat wringt, ook al was dat de praktijk gedurende de laatste vijftien jaar.

Uw commissie geeft deputaten toe dat de eerste uitspraak niet vrijblijvend gedaan kan worden. Daaraan zal op een of andere wijze inhoud gegeven moeten worden, ook al is bijlage 8 K.O. (nog) niet toepasbaar. Uw commissie ervaart hierin verlegenheid.

Zij zou uw vergadering kunnen voorstellen aan deputaten opnieuw de opdracht te geven na te gaan wat toevoeging van lid 1.d aan bijlage 8 K.O. betekent voor onze relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Uw commissie acht dat in dit stadium niet wijs.

Ze kiest een andere weg en stelt uw vergadering voor dit lid 1.d van toepassing te verklaren op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Dat betekent dus dat, al is bijlage 8 K.O. zelf niet van toepassing op deze kerken, er toch de mogelijkheid is Nederlands-gereformeerde predikanten bevoegd te verklaren voor te gaan in onze kerken. Op deze wijze kan meer inhoud worden gegeven aan de uitspraak dat deze kerken staan op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis.

9. Voorstel tot besluitvorming

De generale synode besluit:

1. deputaten op te dragen de gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken, vanuit de eerder gevonden wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis, voort te zetten;
2. deputaten op te dragen het gesprek over de geïnventariseerde geschilpunten voort te zetten en na te gaan of en in hoeverre die geschilpunten het toepasbaar verklaren van de gehele bijlage 8 K.O. op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken in de weg staan;

3. lid 1.d van bijlage 8 K.O van toepassing te verklaren op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken;
4. deputaten op te dragen de gesprekken met de Nederlands-gereformeerde commissie van contact en samenspreking voort te zetten met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
5. deputaten op te dragen verslag te doen van hun werkzaamheden aan de volgende generale synode.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 82

Artikel 164

Rapport deputaten buitenlandse kerken

1. Algemeen

1.1 Inleiding

De generale synode van Huizen/Nunspeet 2010 gaf het deputaatschap buitenlandse kerken (DBK) een aantal opdrachten, waarmee wij ons met vreugde hebben beziggehouden en die wij waar mogelijk hebben uitgevoerd. Niet alle zaken konden in hun geheel worden afgerond, terwijl daarnaast andere zaken gaandeweg op onze tafel kwamen. Hierbij ontvang uw vergadering het rapport van onze werkzaamheden in de periode 2010-2013. Voor de in dit rapport gehanteerde afkortingen zie bijlage 1.

1.2. Samenstelling deputaatschap en vergaderingen

De generale synode van Huizen/Nunspeet 2010 benoemde als deputaten drs. L.A. den Butter, ds. C.A. den Hertog, ds. H. Korving, ds. W.N. Middelkoop, prof.dr. H.G.L. Peels, ds. J.G. Schenau en ds. J.W. Wüllschleger, en als secundus drs. N. Vennik. Prof.dr. H.G.L. Peels bekleedde het voorzitterschap, terwijl drs. L.A. den Butter het secretariaat overnam van ds. C.A. den Hertog, die deze taak drie jaar lang met ijver en accuratesse op zich had genomen.

Deputaten vergaderden negen maal, en wel op 10 januari 2011, 4 april 2011, 26 september 2011, 12 december 2011, 5 maart 2012, 23 mei 2012, 24 september 2012, 3 december 2012, 5 februari 2013. Op Deo volente 12 juni 2013, en in de maand september 2013 hopen deputaten nog tweemaal te vergaderen. Lopende zaken die om een snelle behandeling vroegen, werden soms via de e-mail geregeld en achteraf in de notulen vermeld.

1.3. Synodale besluiten 2010

DBK heeft de zusterkerken op de hoogte gebracht van de belangrijkste besluiten van de synode-2010 door hen een Engelse vertaling hiervan te zenden, die ook op de CGK-website is opgenomen.

Naar aanleiding van onze rapportage over de periode 2007-2010 heeft de generale synode-2010 met betrekking tot ons deputaatschap de volgende besluiten genomen:

1. deputaten opdracht te geven:
 - a. de ontwikkelingen rondom de Free Church of Scotland (FCS) en de Free Church of Scotland Continuing (FCSC) te blijven volgen en waar mogelijk alles te doen om een verzoening te bevorderen;
 - b. de verkennende gesprekken met de Heritage Reformed Churches (HRC) voort te zetten;
 - c. te blijven zoeken naar mogelijkheden contact te onderhouden met andere kerken in Oost-Europa;
 - d. erop toe te zien hoe de voorgestelde herformulering van artikel IV.1a van de Constitution van de ICRC verwerkt wordt nu de groei en het doel van de ICRC punt van onderzoek is;
 - e. zich te bezinnen op de vraag wat een contact of correspondentie met een kerk waardevol maakt en hierover de GS 2013 te rapporteren;
 - f. criteria op te stellen aangaande:
 - het uitnodigingsbeleid van buitenlandse kerken ter synode;
 - vergoeding van de reiskosten van buitenlandse kerken die deze kosten zelf niet kunnen dragen;
2. de nadere invulling van het contact met de Biserica Evangelica Romania (BER) goed te keuren;
3. de zusterkerkrelatie met de Dutch Reformed Church of Botswana (DRCB) te beëindigen en de Reformed Church of Botswana (RCB) te verzoeken samenwerking met de DRCB aan te gaan.

Naar aanleiding van de behandeling van het rapport van deputaten buitenlandse zending besloot de synode:

- goedkeuring te verlenen aan het voornemen om samen met deputaten buitenlandse kerken voor zowel de algemene synode van die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika als de synode Soutpansberg beschikbaar te zijn voor advies en bijstand in het moeizame traject naar eenwording.

Naar aanleiding van de behandeling van het rapport van deputaten archieven besloot de synode:

1. alle deputaatschappen op te dragen de archiefstukken, die betrekking hebben op hun activiteiten, verricht in de periode voor de generale synode van 2004 zo snel mogelijk doch uiterlijk 1 september 2011 aan het synodale archief over te dragen;
2. de scribae van alle deputaatschappen op te dragen in hun rapportage aan de generale synode te vermelden in hoeverre is voldaan aan de plicht om hun archief over te dragen.

Naar aanleiding van de behandeling van het rapport van deputaten financiële zaken sprak de synode uit:

- het werk van deputaten meer zichtbaar maken is een verantwoordelijkheid van de generale synode, de deputaatschappen en de plaatselijke kerkenraden.

Deputaten hebben, zoals uit het onderstaande zal blijken, naar vermogen aan al deze opdrachten voldaan.

1.4. Beleid

Tijdens de tweede vergadering vond een brede bezinning plaats ten aanzien van het te voeren DBK-beleid (zie bijlage 2). In het verlengde van wat aan de synode-2010 werd gerapporteerd, zal DBK inzetten op bestending van zinvolle contacten met een beperkt aantal zusterkerken intercontinentaal (mede via de ICRC) en de opbouw van een netwerk van Europese gereformeerde kerken via de ECRC. Afgesproken werd om de komende jaren het bestaande netwerk van corresponderende kerken door te lichten, met daaraan gekoppeld een 'ranking' van bezoekfrequentie. Tevens zullen kerkordelijke aspecten nader doordacht

moeten worden, om de uitwisseling met ICRC/ECRC-kerken optimaal te doen zijn. Daarnaast zal DBK zich bezinnen op vergroting van onze bekendheid onder de eigen kerkleden. Met genoemde bezinning heeft DBK uitvoering gegeven aan de onder § 1.3 genoemde GS-opdracht 1.5.

Naar aanleiding van de bespreking van de beleidsnota werd een reeks actiepunten opgesteld:

1. evalueren banden met CRCA, RCNZ, OPC en RCJ;
2. ontwikkelen voorstel correspondentieband met EPCEW en IRE (Europese ICRC-leden waarmee we nog geen directe band hebben);
3. opstellen totaal-communicatieplan DBK, inclusief optimalisering DBK-domein op de CGK-website;
4. instellen kleine commissie jumelage-plan;
5. instellen kleine commissie binnen DBK met dubbele taak:
 - doormeten kerkorde op punt van uitwisseling met kerken buitenland, bijv. wegnemen onnodige kanseldrempels voor ICRC/ECRC-leden, acceptatie attestaties ICRC/ECRC-leden, mogelijkheid beroep uitbrengen, etc.;
 - opstellen 'protocol' voor een kerkenraad hoe te handelen bij bezoek/contact met buitenlandse kerk(leden).

Aan deze actiepunten kon in de verslagperiode grotendeels uitvoering worden gegeven.

Momenteel vindt nadere bezinning plaats op de communicatie van ons deputaatschap naar de kerken. Inmiddels heeft zich een zekere structuur gevormd. De website zal de hoofdbron moeten worden om informatie aan te bieden over ons werk, maar ook over onze buitenlandse relaties, de ECRC en de ICRC, rapporten die internationaal van belang kunnen zijn, en samenvattingen van verslagen van bezoeken die aan buitenlandse kerken gebracht zijn etc. Zoveel mogelijk zal deze informatie in het Nederlands en het Engels aangeboden moeten worden. Deputaten hopen in de komende synodeperiode nadere uitwerking aan deze plannen te kunnen geven.

Deputaten hebben in nadere bezinning besloten het jumelageplan niet verder uit te werken.

Ten gevolge van de in § 1.3 vermelde synodale opdracht 1.6 werd door DBK het volgende voorstel ontwikkeld:

- a. Voor elke synode nodigt DBK alle zusterkerken met volledige of beperkte correspondentie officieel uit. Kerken met wie DBK 'contact' heeft, krijgen eens in de zes jaar een officiële uitnodiging. De voormalige zendingskerken (Sinode SPb en Indonesië) worden uitgenodigd door DZ, in principe voor elke synode, maar afhankelijk van de ontwikkelingen (in samenspraak tussen DBK en DZ).
- b. *Verblifskosten:* Afgevaardigden worden zoveel mogelijk ondergebracht bij gastadressen. Prefereert men het verblijf in een hotel, dan is dat voor eigen kosten.
Reiskosten: Reiskosten zijn in principe voor rekening van de corresponderende kerken die afgevaardigden sturen. Reiskosten van de beide voormalige zendingskerken worden gedragen door de algemene kas van de GS. Over reiskosten van kerken met wie DBK 'contact' heeft, wordt overleg pleegd en afhankelijk daarvan worden ook deze dan vergoed door de algemene kas van de GS.

1.5. Contact en overleg

Verschuivende keren werd in de afgelopen periode overleg pleegd met andere deputaatschappen.

1.5.1. Deputaten zending

Met deputaten zending was er diverse malen overleg over de relatie met de zusterkerken in Zuid-Afrika, waarbij DBK het contact met de GKSA behartigde en DZ het contact met SPb. Het beleid hierin was om steeds gezamenlijk op te trekken en met één stem te kunnen spreken in het conflict dat zich in Zuid-Afrika al meer aftekende, en dat tenslotte in januari 2012 ook tot een verdrietige breuk leidde (zie onder). Met name rondom deze breuk hebben DBK en DZ intensief samen vergaderd. Er werd een gezamenlijke brief gestuurd naar de GKSA en synode SPb, om onze grote spijt over de recente ontwikkelingen uit te spreken en tevens aan te geven dat wij als zusterkerk met beide zijden de relatie wensen te behouden, en dat wij te allen tijde bereid zijn om bijstand te geven aan een proces van verzoening en vereniging, zodra de tijd daarvoor rijp mag zijn.

1.5.2. Deputaten Jaarboek

Deputaten hebben zich in het licht van de huidige digitale informatievoorziening bezonnen op de aanlevering van de gegevens van de buitenlandse kerken voor het jaarboek. Besloten werd om de informatie over kerkgenootschappen waarmee onze kerken eenzelfde contact hebben te uniformeren. Daardoor werden met name de gegevens van de FRCNA aanzienlijk ingekort. De FRCNA en vele andere kerkgenootschappen bieden uitvoerige informatie tegenwoordig aan via het internet. Daardoor is deze veel meer accuraat dan bij het jaarboek mogelijk is.

Na overleg met de drukker worden nu alleen de meest relevante gegevens van buitenlandse kerken aangeleverd en wordt voor verdere informatie doorverwezen naar de website van het kerkgenootschap.

1.5.3. Deputaten betrekkingen buitenlandse kerken (GKv)

Opnieuw was er in de afgelopen periode een goed contact met deputaten betrekkingen buitenlandse kerken (BBK) van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Er was onderlinge afstemming over onze houding in de impasse tussen de FCS en de FCSc, overleg inzake de organisatie van de ECRC-bijeenkomsten (zie 4.2) en inzake Bijbelstudiemateriaal voor het Roemeense taalgebied. Op 24 september 2012 werd een gemeenschappelijke vergadering gehouden met op de agenda informatieverstrekking over elkaars werkzaamheden, overleg en samenwerking. Een volgende gezamenlijke vergadering staat gepland voor DV voorjaar 2014. In juni 2011 hebben verschillende deputaten diverse dagen van de zogenaamde 'buitenlandweek' van de GKv-synode te Harderwijk bijgewoond. Vermeldenswaard is dat zr. G. Enter, secretaresse van BBK, na ruim 15 jaar afscheid heeft genomen (februari 2013). Ook ons deputaatschap heeft regelmatig van haar diensten dankbaar gebruik mogen maken, niet het minst in de organisatie van de ECRC. Een afvaardiging van ons deputaatschap is op haar afscheidsreceptie aanwezig geweest.

2. Advies/toestemming conform art. 4 K.O.

2.1. Voorgaan buitenlandse predikanten

Enkele malen werd aan buitenlandse predikanten naar art. 4 K.O. sub 5b toestemming verleend om in onze

kerken voor te gaan, te weten: ds. C. Molenaar (HRC), dr. J.R. Beeke (HRC), ds. B. Elshout (HRC), ds. D.A. Brienen (UNEPREF), ds. I. Botgros (BER).

2.2. Advies aan gemeenten

In de afgelopen periode werd advies gegeven aan de gemeente van Boskoop inzake het voorgaan van Poolse predikanten in Poolstalige diensten belegd in samenwerking met de Protestantse Gemeente Boskoop. Ook werden verschillende gemeenten geadviseerd in verband met het voornemen van de kerkenraad om een predikant uit het buitenland te beroepen, te weten: Middelharnis (inzake het uitbrengen van het beroep op drs. G.R. Procee), Nieuw-Vennep en Hardenberg (inzake het uitbrengen van het beroep op ds. D. Brienen).

In het najaar van 2011 ontvingen deputaten een schrijven ds. D.A. Brienen, toen nog predikant van de UNEPREF, waarin hij de wens te kennen gaf opnieuw binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken als predikant werkzaam te kunnen zijn. Deputaten hebben een bericht in *De Wekker* geplaatst waarin zij de kerken op de hoogte hebben gesteld van deze wens van ds. Brienen. Bij de bespreking van dit verzoek van ds. Brienen bleek deputaten dat de tekst van de kerkorde-regeling op dit punt niet in alle details helder is. Deputaten hebben zich over de tekst van artikel 4 en artikel 51 K.O. gebogen en zijn tot de conclusie gekomen dat een wijziging van beide artikelen gewenst is. Volgens deputaten behoeven de volgende punten meer duidelijkheid:

- De betekenis van de woorden 'na eerst voorlopig de gemeente gehoord te hebben' is niet helder. Staat dat 'horen' gelijk aan een stemming of gaat het slechts om een voorzichtige peiling?
- Het gebruik van de term 'colloquium doctum' vraagt enige verduidelijking.
- Op welke wijze functioneert het onderscheid dat in art. 4 gemaakt wordt tussen predikanten 'van buiten' en predikanten die voorheen onze kerken gediend hebben, en in hoeverre is dat onderscheid consequent?
- Het onderscheid tussen 'volledige' en 'bepaalde' correspondentie kan helderder geformuleerd worden.

Na ampele bezinning, waarbij ook contact opgenomen is met het deputaatschap kerkorde en kerkrecht, doen deputaten uw synode een voorstel tot wijziging van art. 4 lid 4b en art. 51 K.O., zie bijlage 3.

3. Kerkelijke correspondenties en contacten

3.1. Europa

3.1.1. Free Church of Scotland (FCS) en Free Church of Scotland (Continuing) (FCSc)

Van 21-23 mei 2012 bezocht ds. J.W. Wülschleger de synoden van de FCS en de FCC. Beide 'General Assemblies' werden gehouden in Edinburgh. De moderators waren Rev.Dr. Iain D. Campbell (FCS) en Rev. James I. Gracie (FCC).

De FCC is in 2000 ontstaan uit een conflict binnen de FCS in de jaren '90. Een hoogleraar, prof. D. Macleod, raakte in opspraak over zijn persoonlijke levenswandel. Er speelde echter meer. De FCC is ontstaan uit onvrede over de koers die de FCS vaart. De FCC beschouwt zichzelf als de wettige voortzetting van de FCS, een zaak die moeilijk ligt bij de FCS. Er zijn rechtszaken gevoerd over onroerende goederen. Dit is nu een afgesloten hoofdstuk. Er is geen toenadering tot elkaar, al lopen er indirect heel wat lijntjes, zoals via familierelaties. Officiële contacten zijn er via de ICRC en de ECRC. Al met al is het een pijnlijke geschiedenis, waaronder beide kerken geleden hebben.

In de FCS heeft men eind 2011 besloten het zingen van gezangen in de erediensten toe te staan. Ook is het gebruik van muziekinstrumenten in de erediensten vrijgegeven. De FCC houdt vast aan de King James Version en het zingen van de metrische psalmen.

Onze kerken hebben in dit conflict geen partij gekozen, maar steeds gepoogd te bemiddelen en op verzoening aan te dringen. In het verleden zijn er met beide kerken gesprekken gevoerd. Deze hebben helaas geen resultaat opgeleverd. In 2010 hebben uw deputaten op verzoek van de FCC samen met BBK (de deputaten van de GKv) nog eens aan de FCS aangeboden om te bemiddelen. De FCS is hier echter niet op ingegaan. Daarom hebben deputaten in overleg met BBK besloten om deze zaak verder te laten rusten. Wel hebben we bij beide kerkverbanden onze bereidheid uitgesproken om te helpen, indien daar behoefte toe is. Ons voorstel is om met beide kerken de contacten te bestendigen en voort te zetten. Door beide kerken wordt dit op prijs gesteld. Vooral de FCC, het jongste kerkverband, zoekt erkenning van buitenaf. Een specifieke opdracht aan DBK t.a.v. de Schotse kerken, zoals nog door de synode-2010 gegeven (zie 1.1 in § 1.3), acht DBK nu niet langer zinvol.

3.1.2. Reformed Presbyterian Church of Ireland (RPCI) en Evangelical Presbyterian Church of Ireland (EPCI)

Ds. J.W. Wülschleger hoopt in juni 2013 een bezoek aan de synode van de RPCI te brengen. Een bezoek aan de EPCI in april van dit jaar kwam niet gelegen. Hopelijk kan dit volgend jaar plaatsvinden.

3.1.3. Evangelical Presbyterian Churches of England and Wales (EPCEW)

In de verslagperiode hebben deputaten, voortbouwend op goede contacten via de ICRC in het verleden, zich nader georiënteerd op de relatie met de EPCEW, een denominatie waarmee wij veel geestelijke en kerkelijke verwantschap hebben. Het past geheel binnen het beleid van deputaten om de synode voor te stellen deze relatie nu concreet gestalte te geven door het aanbieden van een correspondentieband. Hiertoe doen deputaten dan ook een voorstel, zie bijlage 4.

3.1.4. Union Nationale des Églises Protestantes Réformées Évangéliques de France (UNEPREF)

In maart 2012 bezocht ds. H. Korving de synode van dit kleine kerkverband in Frankrijk. Ditmaal werd de synode gehouden in de Zuid-Franse stad Nîmes. Een van de belangrijkste momenten is altijd de verkiezing van een nieuwe *Commission Permanente*, een commissie bestaande uit vijf predikanten en zes ouderlingen, die de algehele leiding van het kerkverband behartigt en het kerkverband naar buiten toe vertegenwoordigt. De nieuwe *président* is Jean-Raymond Stauffacher geworden, een jonge broeder die werkt in Marseille. Ondanks dat we te maken hebben met een klein kerkverband dat slechts over bescheiden middelen beschikt, heeft men stadsevangalisatie en kerkplanting hoog op de agenda staan. Zo worden er een aantal nieuwe projecten gestart in Parijs.

De UNEPREF zijn lid van de CMER = *Communio Mondiale d'Églises Réformées* (WCRC = World

Communion of Reformed Churches). In 2010 in deze WCRC ontstaan uit een fusie van de GOR (waarvan de UNEPREF altijd nog lid waren) en de WARC. Men bezint zich op de vraag of de UNEPREF wel lid wil zijn c.q. blijven van deze oecumenische organisatie. Van onze kant hebben we deze kerken gewezen op de ICRC en de mogelijkheid om, ook als men geen lid is, op onze uitnodiging de conferenties van de ECRC bij te wonen. Met belangstelling zien we ernaar uit hoe men hierop zal reageren.

3.1.5. Oost-Europa

3.1.5.1. Algemeen

Conform de opdrachten van de synode-2010 werd het contact met de BER bestendigd en uitgebouwd. Het zoeken naar mogelijkheden van nieuwe contacten met kerken in Oost-Europa kreeg minder aandacht: besloten werd om de ontwikkelingen van de kerken in de Baltische staten, waarmee we in de vorige verslagperiode via het bezoek van ds. C.A. den Hertog kennis hebben gemaakt, op enige afstand te volgen maar geen nadere actie te ondernemen. De contacten zullen primair via de ECRC worden versterkt. Een specifieke opdracht aan DBK t.a.v. de kerken in Oost-Europa, zoals door de synode-2010 gegeven (zie 1.3 in § 1.3), acht DBK niet langer noodzakelijk.

3.1.5.2. Biserica Evangelica Romania (BER)

In het DBK rapport-2010 hebben we aangegeven in welke richting we dachten m.b.t. de samenwerking met de BER. Inmiddels heeft ds. W.N. Middelkoop een bezoek gebracht aan de BER in 2012. Daar is gesproken over de mogelijkheden om elkaar als kerken te ondersteunen.

1. Allereerst stellen deputaten voor om van de BER slechts eenmaal in de zes jaar een broeder ter synodevergadering uit te nodigen, aangezien het hier om een 'contact' gaat en de BER zelf in eigen kerkverband geen synode kent.
2. In het daadwerkelijk ondersteunen van de BER is het wellicht mogelijk, als erom gevraagd wordt, predikanten naar Roemenië te sturen om mee te werken aan de Bijbel en Zendingsschool. Deze school van de BER geeft maandelijks drie dagen achtereenvolgend onderwijs in allerlei Bijbelse en theologische vakken. De volledige cursus duurt drie jaar. Uiteraard moet het verzoek van de BER komen.
3. De BER heeft in Boekarest twee bejaardenhuizen en een kindertehuis. Jongeren die een periode zich diaconaal als vrijwilliger willen inzetten, zijn van harte welkom. Ook staat men open voor de mogelijkheid dat een jongeren- of gemeentegroep diaconaal in de vakantie komt helpen. DBK zullen dit met DJW opnemen.
4. De BER zou het fijn vinden als er contacten ontstaan tussen lokale kerken van de BER en lokale kerken van de CGK. Momenteel heeft de Eben-Haëzer kerk van Sliedrecht contact met de Carl Davila Church van Boekarest. Het zou mooi zijn als ook andere kerken in Nederland aangeven zo'n contact te willen. Het mooie is dat de afstand in dit geval goed is te overbruggen. Als kerken interesse tonen en ons dat melden, kunnen wij aan de broederraad in Roemenië vragen een gemeente te zoeken van de BER die zo'n contact wil. Overigens zou het kunnen zijn dat er nu reeds kerken van de CGK contact hebben met een gemeente van de BER zonder dat wij dit weten. DBK zullen dit punt met de kerken communiceren.
5. Er is in 2012 door de BER contact gelegd met deputaten diaconaat. Er is namelijk door de BER een projectaanvraag ingediend om te ondersteunen bij de renovatie van het vakantiehuis in Albesti. Hoe dit verder gaat is voor verantwoordelijkheid van deputaten diaconaat.

Br. Botgros, die in 2010 de generale synode heeft toegesproken, is tijdens een bezoek aan Nederland voorgegaan in onze kerken in Nunspeet en op Urk (Ichtus). De onderlinge ontmoeting en het wederzijds bezoeken is erg waardevol voor het daadwerkelijk inhoud geven aan dit kerkelijke contact. Derhalve willen deputaten ook de komende periode een bezoek brengen aan de BER en hen uitnodigen voor een bezoek in Nederland. Op deze wijze proberen deputaten gevold te geven aan de synodale opdracht 2, zie § 1.3.

3.2. Noord- en Zuid-Amerika

3.2.1. Free Reformed Churches of North America (FRCNA)

In juni 2012 bezocht drs. L.A. den Butter de synode van de FRCNA, die onder leiding van ds. J. Koopman. gehouden werd in het nieuwe kerkgebouw van de gemeente van St. George.

De wijzigingsvoorstel van de Church Order Committee inzake de procedure om een predikant uit een ander kerkgenootschap te beroepen werd aangenomen. De Interchurch Relations Committee en de synode krijgen meer prioriteit en zeggingschap over het beroepingswerk vanuit andere kerkverbanden.

De contacten met de HRC worden voorzichtig verder uitgebreid om in de toekomst tot eenheid te komen. De FRCNA-deelname aan North American Presbyterian and Reformed Council (NAPARC) staat onder druk. Er is zorg vanwege de weg die de NAPARC als grote koepelorganisatie wil inslaan.

De synode verleende de Missions Committee verbreding van het mandaat inzake hun werk in de Western Hemisphere. Ook werd goedkeuring verleend aan het verzoek om te participeren in 'Mission de Vida', een evangelisatieproject onder migranten van Mexicaanse afkomst. Het 'homefield missionwork' in Powassan (Ontario) wordt voortgezet.

De synode besloot om een drietal subcommissies te benoemen die de Publications Committee gaan assisteren in haar onderzoek naar een mogelijke revisie van het Psalter. De synode besloot het gebruik dat alleen de mannelijke belijdende leden passief en actief stemrecht hebben te handhaven.

Het was een goede en gezegende synode, die in een broederlijke sfeer en met over het algemeen grote eenheid mocht verlopen. Het blijkt steeds weer zeer zinvol om de synode van de FRCNA bij te wonen. Hoewel de FRCNA heel bewust haar eigen weg zoekt, is er in de wandelgangen en tijdens de besprekingen nog altijd veel belangstelling voor de mening en de gebruiken in de oudere zusterkerk, de CGK.

3.2.2. Orthodox Presbyterian Church (OPC)

Aan de OPC is in de verslagperiode geen bezoek gebracht. Er is contact gezocht om afgevaardigden van de OPC te kunnen ontmoeten gedurende de synode van de FRCNA in 2012. Er kon echter geen ontmoeting gepland worden aangezien de OPC in dezelfde week als de FRCNA haar synodevergaderingen gepland had. Deputaten zien uit naar de mogelijkheden die de ICRC 2013 biedt om de broeders uit de OPC weer te spreken. In de komende synodeperiode 2013-2016 zal een bezoek aan de OPC worden gebracht, en op grond daarvan besloten worden of we dit bilaterale contact op deze wijze moeten continueren.

3.2.3. *Heritage Reformed Churches (HRC)*

Reeds langere tijd zijn we in opdracht van de generale synode (zie ook 1.2 in § 1.3) in gesprek met de HRC. Tijdens de synode van de FRCNA (3.2.1) is er een informele ontmoeting geweest met dr. J.R. Beeke van de HRC. Ten aanzien van het contact tussen HRC en CGK werd afgesproken om een gesprek te arrangeren in september 2012 tussen delegaties van de Church Correspondence Committee (HRC) en deputaten Buitenlandse Kerken (CGK). Onderwerp voor deze ontmoeting: de volgende stappen die te nemen zijn om te komen tot kerkelijke correspondentie. Zie hiervoor verder bijlage 5.

In 2012 zijn, na toestemming van ons deputaatschap, dr. J.R. Beeke en ds. B. Elshout respectievelijk in de CGK Culemborg en de CGK Utrecht-West in erediensten voorgegaan.

3.2.4. *Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil (IERB)*

In maart 2012 werd door ds. J.G. Schenau een bezoek gebracht aan de Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil. De relatie met dit kerkverband is ontstaan naar aanleiding van de emigratie van o.a. christelijk-gereformeerde gezinnen naar Brazilië in de tweede helft van de vorige eeuw. Zij vonden een nieuw bestaan in met name de landbouw. Naast de drie oorspronkelijke koloniekkerken (Arapoti, Carambel en Castrolanda), waar nog Nederlandstalige diensten plaatsvinden, is er sprake van een toenemend aantal authentiek Braziliaanse zustergemeenten en zendingsposten. Het diaconale werk vanuit dit kerkverband in sloppenwijken is indrukwekkend. Het kerkverband kampt met een predikantentekort en de toerusting van kader geeft zorg. Op 'littlebasis' is een aantal Presbyteriaanse en Lutherse predikanten actief. De waardering voor inbreng vanuit Nederland mag blijken uit het feit dat ds. J. Hardeman in 2012 werd gekozen tot preses van de generale synode. De synode sprak de behoefte uit aan versterking van het Europees-gereformeerde karakter van de IERB en verwoorde die behoefte in een brief aan deputaten. Deputaten bezinnen zich momenteel op mogelijkheden om aan die behoefte tegemoet te komen. De IERB hebben aangeboden ondersteuning te willen geven aan ons zendingswerk in Mozambique.

3.3. *Afrika*

3.3.1. *Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA)*

De Algemene Sinode van de GKSA in januari 2012, bijgewoond door prof. Peels, was een zeer (in) spannende aangelegenheid, met name op het punt van de problematiek van de vrouw in het ambt en de relatie met de synode Soutpansberg. Ter synode was te zien dat het aandeel van zwarte broeders (uit de voormalige synode Middellande en een deel uit de Vendakerken) beduidend groeiend is, zowel in aantal afgevaardigden als in deelname aan de discussies. Over het algemeen was de sfeer goed, een hoogtepunt tijdens de synode was het aannemen van een plan voor een 'omkeerstrategie', teneinde de langzame terugloop van de kerken te keren.

Er lag een grote hoeveelheid bezwaarschriften tegen de besluiten die de vorige synode van 2009 had genomen inzake vrouw/ambt (nl.: ambten van predikant en ouderling niet, ambt van diaken wel open voor de vrouw). Eén bezwaarschrift was gericht tegen de openstelling van het ambt van diaken voor de vrouw, alle andere bezwaarschriften (zeven!) tegen het niet openen van de andere ambten voor de vrouw. Deze kwestie verdeelt de GKSA zeer. Men spreekt van gewetensbinding, omdat de vorige synode een meerderheidsbesluit nam op grond van ongenoegzaam schriftgetuigenis. Opgeroepen werd tot het leren leven met verschillen binnen de kerken. Tijdens de synode zijn verschillende commissies uitvoerig met de bezwaarschriften bezig geweest. Pas de allerlaatste synodedag was er ruimte om op al dit commissiewerk in te gaan. Verrassend was dat toen een ordevoorstel werd ingediend, om niet nu nog alle bezwaarschriften te gaan behandelen, maar een periode van rust in acht te nemen, om de onderlinge verschillen beter te leren kennen, en pas de volgende synode deze gevoelige materie opnieuw op te pakken. In de tussentijd heeft een andere zaak prioriteit: de 'omkeerstrategie' en die moet door een heftig debat over de oude kwestie vrouw/ambt nu niet gefrustreerd worden. Deze motie werd aanvaard.

Veel werk werd verricht op het gebied van de liturgie. Enerzijds werd een hertaald Avondmaalsformulier aanvaard, met daarnaast een alternatief Avondmaalsformulier gebaseerd op een tekst van Calvijn. Anderzijds werd een belangrijk besluit genomen om art. 69 K.O. te verbreiden, gelet op de situatie in de zwarte kerken: naast schriftberijmingen mogen nu ook schriftgetrouwe liederen gezongen worden. Wel werd hierbij gestipuleerd dat niet e.e.a. aan de vrijheid van de plaatselijke kerken zal worden overgelaten - met alle problemen van dien - maar dat de synode zelf de toevloed aan nieuwe liederen zou kanaliseren en reguleren. Met dit laatste werd een begin gemaakt: een aanzienlijk aantal liederen werd goedgekeurd voor gebruik in de eredienst. Het is opmerkelijk met hoe weinig problemen dit besluit uiteindelijk werd genomen. Tot de historische wortels van de GKSA behoort namelijk de beperking tot het zingen van de Psalmen in de eredienst. Dit besluit is een van de eerste grote consequenties van de eenwording van blanke en zwarte kerken. De laatste hebben, blijkens een uitvoerig rapport, immers sinds lang zeer verschillende zang- en liederentradities.

In het rapport van deputaten art. 48 K.O., waarin de relatie met synode Soutpansberg aan de orde kwam, werd voorgesteld nu een definitieve uitspraak te doen, nl. dat er geen kerkelijke eenheid met SPb meer is. Met name de zwarte broeders spraken zich ten gunste van dit voorstel uit, in soms emotionele bewoordingen. Er ligt een heel pakket verwijten aan het adres van SPb met als essentie het jarenlang tegenhouden van de kerkelijke eenwording en ondertussen een doelbewust inzetten op de ontplooiing van een eigen zelfstandig kerkelijk leven.

Vanuit ons deputaatschap werd ter vergadering gesproken over onze hartelijke banden aan beide kerken en het spagaat waarin wij ons gevoelen, over de kloof van SPb en GKSA die wij als CGK hebben zien groeien, over de doorwerking van een kerkgeschiedenis van eeuwen en persoonlijke frustraties, over het groeiend gebrek aan vertrouwen, de onmogelijkheid om dingen formeel te forceren waar aan materiële voorwaarden van openheid en bereidheid tot inleveren niet wordt voldaan, over het kwalijke getuigenis dat bij kerkelijke scheiding naar buiten zou gaan, over de dure roeping van de kerk en de zelfverloochening in het de minste willen zijn, dat er op het punt van Schrift, belijdenis en kerkorde geen fundamenteel verschil was, met als laatste oproep: toch nog een mijl verder.

De kloof bleek echter te groot te zijn geworden; met overgrote meerderheid werd besloten uit te spreken dat er geen kerkelijke eenheid met SPb meer is. Tevens werd besloten om wel predikantsweduen in Venda te blijven ondersteunen, omdat die anders in een gat zouden vallen. Eveneens, om zwarte gemeenten die tussen wal en schip dreigden te vallen, op hun verzoek waar nodig bij te staan.

De vergadering van de Algemene Synode van de GKSA in januari 2012 bevatte hoogte- en dieptepunten. Een gereformeerde zusterkerk onder spanning en in beweging, een kerk die veel zegeningen mag tellen, en tegelijk een kerk die op haar grenzen stuit: interne verdeeldheid en onmacht om met de zwarte kerken volledig een te worden. Hebben we teveel gevraagd, verwacht? Als we de hand in eigen boezem steken ... Toch proef je iedere keer, bij elk bezoek: dit zijn broeders en zusters, met wie je hetzelfde christelijke geloof belijdt en beleeft, in Potchefstroom, en in Sibasa.

Met deputaten zending is uitvoerig over de situatie geconfereneerd. Van de zijde van SPb is met verbazing op alle verwijten van de GKSA gereageerd, en kwamen soortgelijke verhalen maar dan richting de GKSA-kerken. Besloten werd aan de GKSA en aan SPb een brief te schrijven waarin wij ons verdriet over deze ontwikkeling uitspreken, en oproepen tot zelfonderzoek en zelfverloochening. Tevens, dat wij een oordeel kunnen noch willen uitspreken, ondanks onze jarenlange intensieve betrokkenheid bij deze problematiek. Wij zullen de band met beide kerken vasthouden en te allen tijde bereid zijn om te helpen verbinden wat niet gescheiden mag zijn.

3.3.2. *De kerken in Botswana*

Deputaten hebben de opdracht van de synode-2010 om de zusterkerkrelatie met de Dutch Reformed Church of Botswana (DRCB) te beëindigen en de Reformed Church of Botswana (RCB) te verzoeken samenwerking met de DRCB aan te gaan, uitgevoerd. Van de RCB kwam via ds. J. SeithleK.O. een positieve respons. Wat betreft de officiële correspondentie met de RCB, deze werd in de verslagperiode zoals steeds gevoerd door deputaten zending.

3.4. *Azië*

3.4.1. *Reformed Church in Japan (RCJ)*

Toen in het voorjaar van 2011 Japan getroffen werd door een verwoestende tsunami, gevolgd door de dreiging van nucleaire verontreiniging, heeft DBK meegeleefd via directe contacten met de Foreign Relations Committee van de RCJ. In de zomer van 2012 was prof. Peels in het Verre Oosten voor gastcolleges en kerkelijke gesprekken in Korea; het plan om in die periode ook in Japan een gesprek met de RCJ te hebben kon vanwege afwezigheid van deputaten helaas niet doorgaan. De a.s. dogmaticus van de theologische opleiding van de RCJ in Kobe, drs. T. Ishihara, behaalde aan de TUA zijn mastersgraad (cum laude), en is inmiddels terug in Japan om daar zijn taak op te nemen – ondertussen bereidt hij nog zijn proefschrift voor, te verdedigen in Apeldoorn. De kleine en bedreigde gereformeerde kerk in Japan stelt de relatie met onze CGK zeer op prijs, nadrukkelijk wordt voor de theologische vorming ook naar Apeldoorn gekeken.

3.4.2. *Independent Reformed Church of Korea (IRCK)*

In augustus 2012 vond te Anyang de generale synode van de IRCK plaats, die bezocht werd door prof. Peels. De IRC telt vier gemeenten, vijf predikanten en ruim 700 leden. Het betreft een overtuigd gereformeerde denominatie met een krachtig kerkelijk leven, wat bijv. uitkomt in een church attendance van 95% (twee diensten per zondag, en een dienst op woensdag). De vreugde over de kerkelijke band met de CGK is tastbaar aanwezig. De IRC onderhouden een eigen Theological Academy, waaraan drs. H.S. Kim (student TUA, haalde in augustus 2011 zijn mastersgraad cum laude) verbonden is. Deze opleiding ontvangt ook studenten van de Independent Reformed Presbyterian Churches, een denominatie van negen kerken die langzaam maar zeker heengroeien naar eenwording met de IRC. De synode behandelde de vaststelling van een gedeelte van de nieuwe vertaling van de Westminster Confession, de aanstelling van drs. H.S. Kim als principal van de theologische opleiding, en de uitwisseling met zusterkerken. De IRC maken zelf een nieuwe vertaling van de Westminster, een langdurig proces. Dit was de eerste maal dat de synode van de IRC een officiële CGK-afvaardiging bij haar synode ontving. In de IRC leeft de relatie met onze CGK op bijzondere wijze, men is ook heel dankbaar voor de theologische ondersteuning (drie Apeldoornse hoogleraren gaven reeds colleges aan hun seminarie). De IRC kent een geregeld en zeer betrokken kerkelijk leven.

3.4.3. *Kosin Presbyterian Church in Korea (KPCK)*

De synode van de KPCK werd in de verslagperiode niet bezocht, wel is via de mail en persoonlijke ontmoetingen – diverse Kosin-studenten studeren aan de TUA – geregeld contact. In augustus 2012 vond een ontmoeting plaats met de Fraternal Relations Committee van de KPCK. Het lange gesprek ging over de algemene situatie van onze beide kerken en de bewaring van de gereformeerde identiteit in een tijdperk van snelle ontwikkelingen. De PCK tellen nu 1750 gemeenten met 460.000 communicant members. De (financiële) problemen rondom het grote PCK-hospital in Busan zijn opgelost, ook de curatele door de overheid opgelegd aan de Kosin-universiteit is beëindigd; het curatorium wordt weer door de eigen synode benoemd. Van belang is de relatie met de Hapsin-kerken, waarover momenteel veel gesproken wordt – deze kerken (ong. 100.000 leden) zijn een goede kandidaat voor eenwording met de PCK. Gedacht wordt in eerste instantie aan een fasering. Kernprobleem is de positie van de eigen theologische opleidingen, resp. in Chonahn (PCK) en Suwon (Hapsin).

De PCK doet haar uiterste best trouw te zijn aan de eigen gereformeerde identiteit. Onder de jongere generatie zijn er die charismatisch beïnvloed worden, maar deze broeders worden in de gaten gehouden – de doorgaande lijn is overtuigd gereformeerd. Sprekers van buitenaf die bijv. premillenniarist zijn worden waar mogelijk geweerd. Een nieuwe ontwikkeling is die van de 'family church', het werken met gemeentekringen. Hierin schuilt een gevaar: lokaal kan men neigen tot extreme gedachten over in eigen kring bedienen van de sacramenten, andere ambtsopvatting, etc. De toerusting van ouderlingen is van veel belang, aldus de broeders. Een punt van zorg is ook de toenemende invloed van de Islam in Korea, er is een toevloed van 'gastarbeiders' die missionaire ijver hebben en vooral op financieel gebied veel aantrekkingskracht hebben – zij vragen geen rente op leningen. De Koreaanse overheid laat zich op dit punt verleiden tot grootse economische avonturen (olie en geld), waartegen de PCK waarschuwt.

3.4.4. *Gereja Toraja Mamasa (GTM)*

Ook in deze periode is de correspondentie met de GTM gevoerd door DZ.

3.5. Oceanië

3.5.1. *Christian Reformed Churches of Australia (CRCA)*

In de afgelopen periode zijn er geen ontmoetingen geweest met afgevaardigden van de CRCA. Contacten met de CRCA worden onderhouden via de ICRC. Deputaten zien uit naar de eerstvolgende ontmoeting met de broeders uit de CRCA op de komende ICRC-2013. Besloten werd om in de komende synodale periode 2013-2016 een bezoek te brengen aan de CRCA en de RCNZ, en met deze kerken samen te spreken over de afbouw van het directe bilaterale contact en de versterking van onze contacten via de ICRC.

3.5.2. *Reformed Churches of New Zealand (RCNZ)*

De contacten met de RCNZ in de periode tussen twee ICRC bijeenkomsten kenmerken zich door het toesturen van kerkelijke documenten. Er zijn in deze synodeperiode geen ontmoetingen geweest met afgevaardigden van de RCNZ. Deputaten zien uit hen weer te mogen ontmoeten op de ICRC-2013 in Cardiff. Besloten werd om in de komende synodale periode 2013-2016 een bezoek te brengen aan de RCNZ en de CRCA, en met deze kerken samen te spreken over de afbouw van het directe bilaterale contact en de versterking van onze contacten via de ICRC.

4. *Oecumenische verbanden*

4.1. ICRC

De eerstvolgende vergadering van de ICRC staat gepland voor Deo volente september 2013. De EPCEW zal optreden als gastheer en de vergaderingen zullen gehouden worden in Cardiff (Wales) met als thema: De prediking van het Woord. Ds. W.N. Middelkoop en ds. J.W. Wülschleger zijn in principe afgevaardigd naar de ICRC 2013. Tijdens deze vergadering zal rapport worden uitgebracht door de commissie die zich over aard en functioneren van de Constitution van de ICRC buigt (cf. de opdracht 1.4 van de synode-2010 in § 1.3). Voor een lijst met het groeiend aantal lidkerken van de ICRC zie bijlage 6.

4.2. ECRC

De uitwerking van het besluit van de ICRC 2005 te Pretoria om te stimuleren tot het beleggen van regionale conferenties voor ICRC-lidkerken heeft sindsdien voor een drietal conferenties in Europa gezorgd: 2007 Soest, 2008 Soest, 2010 Edinburgh. Vanaf het ontstaan in 2007 is ons deputaatschap betrokken bij de organisatie van de ECRC (www.eucrc.org), de laatste jaren wordt het voorzitterschap bekleed door onze deputaat ds. J.G. Schenau. In april 2012 werd de vierde European Conference of Reformed Churches belegd in Kiev met als thema: 'Marginal and Missional'. Er waren afgevaardigden van de acht Europese ICRC-lidkerken: GkV, CGK, EPCEW, RPCI, EPCI, IRE, FCS en FCSc, Elk van deze kerken zendt de uitnodiging voor een conferentie door aan zijn eigen officiële kerkelijke contacten. Via ons deputaatschap bereikt deze uitnodiging de BER (Roemenië), de Gereformeerde Bond (Nederland), HHK (Nederland), de NGK (Nederland) en de UNEPREF (Frankrijk). Doel van de conferenties is onderlinge bemoediging en bezinning op de gezamenlijke missionaire roeping in Europa; tevens wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden. Op deze wijze wordt geleidelijk een netwerk van gereformeerde kerken over Europa opgebouwd. DBK is zeer positief over deze ontwikkeling en ziet hierin een geschikt middel om de roeping van ons deputaatschap concreet gestalte te geven. De volgende conferentie zal Deo volente plaatsvinden in de nazomer van 2014 te Cardiff, Wales.

5. *Vacatures*

Volgens het opgestelde rooster van aftreden zullen prof.dr. H.G.L. Peels en ds. C.A. den Hertog vanwege het bereiken van de maximale termijn (15 jaar) ons deputaatschap verlaten. Gezegd moet worden dat we hen met hun kennis en expertise node zullen missen. Ook ds. H. Korving, die tevens voorzitter van DZ is, heeft aangegeven zich voor ons deputaatschap niet langer beschikbaar te kunnen stellen. Alle drie deputaten hebben steeds met vreugde hun inzet hebben gegeven aan dit werk, waarom zij dan ook met enige spijt afscheid nemen. Bij separaat schrijven doen deputaten een voorstel voor de vervulling van deze vacatures.

6. *Ten slotte*

Met dankbaarheid zien deputaten terug op de afgelopen periode waarin het werk onder Gods zegen en hoede heeft kunnen voortgaan. Reizen naar diverse bestemmingen, dichterbij en verder weg, werden afgelegd en de Heere heeft ons allen veilig willen geleiden. Deputaten hebben ook in de afgelopen periode met vreugde ons kerkverband mogen vertegenwoordigen bij zusterkerken in het buitenland. Dit onderlinge contact is een zegen en bemoediging. Iets te mogen ervaren van de 'heilige, algemene, christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen' over de grenzen van landen en continenten heen is en blijft een bijzonder voorrecht. Het is het gebed van deputaten dat het verrichte werk tot eer van Gods Naam, tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk en tot zegen voor de corresponderende kerken en ons eigen kerkverband mag zijn.

7. *Voorstellen*

De generale synode besluite:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. goedkeuring te hechten aan het door deputaten geformuleerde uitnodigingsbeleid;
3. goedkeuring te hechten aan het voorstel herziene versie van art. 4 lid 4b en art. 51, en de Kerkerode conform te wijzigen;
4. goedkeuring te hechten aan het voornemen van deputaten om de directe relatie met de CRCA en de RCNZ af te bouwen, en in de komende periode in overweging te nemen of hetzelfde proces ten aanzien van de OPC ingezet moet worden;
5. het voorstel om volledige correspondentie aan te bieden aan de EPCEW goed te keuren;
6. het voorstel om beperkte correspondentie aan te bieden aan de HRC goed te keuren;
7. deputaten op te dragen om in samenwerking met DZ de ontwikkelingen rondom de GKSA en SPb te blijven volgen en alert te zijn op nieuwe mogelijkheden om de relatie tussen hen beiden te verbeteren;
8. opnieuw deputaten te benoemen.

Bijlage 1**Lijst met in dit rapport gebruikte afkortingen (in alfabetische volgorde)**

CGK	Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
CRCA	Christian Reformed Churches of Australia
DJW	Dienstverlening Jongeren Wereldwijd
BBK	Bureau Buitenlandse Kerken = deputaatschap GKv
BER	Biserica Evanghlica Romana
DBK	Deputaatschap Buitenlandse Kerken (CGK)
DRCB	Dutch Reformed Church of Botswana
ECRC	European Conference of Reformed Churches
EPCI	Evangelical Presbyterian Church of Ireland
FCS	Free Church of Scotland
FCSc	Free Church of Scotland (continuing)
FRCNA	Free Reformed Churches of North America
GKv	Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)
GKSA	Die Gereformeerde Kerke in Suidelijk Afrika
GTM	Geraja Toraja Mamasa
HRC	Heritage Reformed Churches
ICRC	International Conference of Reformed Churches
IERB	Igrejas Evangelicas Reformandas no Brasil
IRCK	Independent Reformed Church of Korea
KPCK	The Kosin Presbyterian Church in Korea
OPC	Orthodox Presbyterian Church
PRTS	Puritan Reformed Theological Seminary
RCB	Reformed Church of Botswana
RCJ	Reformed Church in Japan
RCNZ	Reformed Churches of New Zealand
RPCI	Reformed Presbyterian Church of Ireland
SPb	Synode Soutpansberg
UNEPREF	Union Nationale des Eglises Protestantes Réformées Evangéliques de France

Bijlage 2**Beleidsnota deputaten buitenlandse kerken**

1.

Kerntaak van DBK is (conform art. 51 en bijl. 34 DKO) en blijft:

- a. onderhouden correspondentie met buitenlandse kerken;
- b. participeren in internationale oecumenische verbanden;
- c. algemeen: vertegenwoordiging CGK in het buitenland en adviseren inzake kerkelijke en oecumenische contacten over de grenzen.

2.

In het verleden was het optreden van DBK, ondanks de *ad hoc*-groei van de contacten, in principe eenvoudig en helder: periodiek bezoeken van synoden van een klein aantal gelijkgezinde zusterkerken en het ontvangen van hun gedelegeerden bij onze synode, verder een beperkte adviesfunctie. DBK vormden in zekere zin de 'voelhoorns' van de CGK over de grenzen (afgezien van de activiteiten van DZ). In de afgelopen twee decennia is de situatie veranderd, o.a. door de explosieve groei van de mobiliteit en het ontstaan van de 'global village' door de moderne communicatietechnieken. Reizende CGK-leden vinden hun eigen weg via Internet.

3.

Reeds eerder, na de synode van 2007, besloten DBK drie zaken:

- a. om het aantal directe (correspondentie)banden te bevriezen, enerzijds uitbreiding nog slechts te overwegen wanneer een goede 'combinatie' met een bestaande relatie mogelijk is (bijv. in het geval van Korea), en anderzijds relaties af te bouwen als de zin ervan twijfelachtig is (geen samenwerking op theologisch of missionair terrein, nauwelijks of geen persoonlijke contacten – zo in het geval van de DRCB);
- b. om de kerkelijke contacten zoveel mogelijk te kanaliseren via de ICRC en de ECRC;
- c. om met name in te zetten op de ontwikkeling van een zinvol Europees netwerk van gereformeerde kerken via de ECRC.

4.

Voor de komende periode staat DBK ten aanzien van de *niet-Europese* contacten voor ogen om inzake het pakket van huidige intercontinentale relaties een periodieke driejaarlijkse evaluatie te houden van het goed nut van elk van deze relaties. De volgende factoren wegen daarbij mee: frequentie van kerkelijke/ persoonlijke banden, theologische samenwerking, missionaire contacten. Deze evaluatie leidt tot de volgende ranking:

- a. kerken waarmee veel contact: in elke synodale periode van 3 jaar een bezoek (in de huidige situatie: FRCNA, GKSA);
- b. kerken waarmee minder contact maar wel enige samenwerking: eens in de 6 jaar een bezoek (in de huidige situatie: PCK, IRC, IERNB);
- c. kerken waarmee nauwelijks of geen contact is: nog eenmaal een bezoek brengen, maar tijdens dit bezoek het beëindigen van de directe band aan de orde stellen en uitleggen dat de CGK deze banden voortaan via de ICRC willen laten lopen (in de huidige situatie: CRCA, RCNZ, OPC); een geval apart is de RCJ (geen lid van de ICRC);

- d. deze ranking laat onverlet dat in bijzondere situaties (calamiteiten, dwaalleer, bijzonder advies nodig) een tussentijds bezoek gebracht kan worden.

5.

Voor de komende periode staat DBK ten aanzien van de *Europese* contacten voor ogen om de bestaande contacten (RPCI, EPCI, UNEPREF, FCS, FCC, BER) te bestendigen en waar mogelijk uit te breiden. Binnen Europa zijn de grenzen grotendeels weggefallen, contacten tussen gemeenten/gemeenteleden in Nederland en elders in Europa zijn eenvoudig te realiseren. Tevens ontdekken we breed in Europa het bestaan van kleine, soms geïsoleerde, kerkgemeenschappen van gereformeerde signatuur. DBK streven naar de opbouw en uitbouw van een netwerk van gereformeerde kerken in Europa, zulks zoveel mogelijk in goede onderlinge afstemming met BBK van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

De volgende wegen/middelen staan ter beschikking:

- het aangaan van een officiële correspondentieband (volledig/beperkt), inclusief wederzijdse bezoeken op synodaal niveau – gelet op beperkte middelen (HR en financiën) moet dit per geval zorgvuldig gewogen worden (bijv. zijn nu kandidaat: EPCEW en Iglesias Reformadas de Espanā)
- het stimuleren van het gereformeerde netwerk via de ECRC en het geven van bekendheid hieraan
- het optimaliseren van informatie over Europese gereformeerde kerken in de richting van de eigen CGK (*De Wekker*, website CGK)
- het aanbieden van mogelijkheden van 'jumelage' tussen gemeenten in Nederland en gereformeerd kerken elders in Europa

6.

DBK bezint zich op kerkordelijke consequenties en desiderata, die samenhangen met de veranderde omstandigheden. Het is zeer wenselijk dat de uitwisseling vanuit onze kerken met gemeenten/predikanten van lidkerken van de ICRC/ECRC optimaal kan zijn. De verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerkenraden moet in deze meer aangesproken worden, en DBK zullen hiervoor ook een klein protocol kunnen ontwikkelen.

7.

DBK streeft ernaar om onder kerkleden een zodanige bekendheid te verkrijgen, dat zij als vraagbaak voor vragen over (zuster)kerken in het buitenland gaan fungeren. Middelen hiervoor zijn de 'English button' op de CGK-website (nog nader te ontwikkelen en meer substantieel in te vullen), artikelen in landelijke/regionale CGK-bladen en toezending van informatie bestemd voor plaatselijke kerkbladen.

Bijlage 3

Voorstel herziene versie van art. 4 lid 4b en art. 51

Art. 4 lid 4b

b. Een kerkenraad die van plan is een beroep uit te brengen op een predikant of beroepbaar gesteld kandidaat uit een kerkgemeenschap in het buitenland waarmee wij geen of beperkte correspondentie onderhouden, zal in een vroeg stadium van het beroepingswerk aan deputaten buitenlandse kerken om advies vragen. Deputaten geven dit advies schriftelijk en gemotiveerd. In dit advies wordt specifieke aandacht geschonken aan de situatie van het kerkverband van de te beroepen predikant, de opleiding in diens kerken en overige relevante informatie.

Vervolgens zal de kerkenraad de gemeente bijeenroepen voor een stemming. Deze stemming is nog voorlopig en onder voorbehoud van het advies dat de classis geeft. Wanneer de stemming positief verlopen is, vraagt de kerkenraad vervolgens advies aan de classis. De classis zal dit advies pas geven nadat zij kennis heeft genomen van het schriftelijke advies van genoemde deputaten. Wanneer het inzicht van de classis niet in overeenstemming is met de mening van deputaten, zal de classis het nemen van een beslissing opschorten. De classis zal de zaak opnieuw behandelen in aanwezigheid van de deputaten naar art. 49 K.O. en van minstens drie deputaten van het deputaatschap buitenlandse kerken.

Wanneer de classis haar goedkeuring heeft gegeven, brengt de kerkenraad het beroep daadwerkelijk uit. Indien de desbetreffende persoon de roeping van de gemeente aanneemt, zal hij niet tot de bediening van Woord en sacramenten in de Christelijke Gereformeerde Kerken worden toegelaten en in de gemeente die hem beriep, bevestigd worden, vóór hij zich ter classisvergadering met gunstige uitslag heeft onderworpen aan een colloquium doctum.

Voordat dit colloquium kan plaatsvinden, dient een predikant bij deze classis een afschrift van zijn beroepsbrief over te leggen. Daarnaast levert hij ook enkele goede getuigschriften in aangaande zijn belijdenis en levenswandel. Een beroepbaar gestelde kandidaat levert bij de classis een getuigschrift in als bewijs dat hij de vereiste studie aan een universiteit of theologische (hoge)school heeft volbracht en toegelaten is om te staan naar het ambt van dienaar des Woords. Ook hij levert daarnaast enkele goede getuigschriften in aangaande zijn belijdenis en wandel. Bij het colloquium doctum wordt eenzelfde mate van kennis vereist als bij een gewoon peremptoir examen in de Christelijke Gereformeerde Kerken. De classis zal bij elk colloquium worden bijgestaan door de deputaten naar art. 49 K.O.

Wanneer het gaat om een predikant of beroepbaar gesteld kandidaat uit een kerkgemeenschap waarmee wij volledige correspondentie onderhouden of een predikant die voorheen de Christelijke Gereformeerde Kerken heeft gediend en is overgegaan naar een kerkgemeenschap waarmee wij beperkte of volledige correspondentie onderhouden, dan zal dezelfde gedragslijn gevolgd worden als bij een predikant die binnen ons eigen kerkverband beroepen wordt; alleen met dit verschil dat onder leiding van de classis en in aanwezigheid van deputaten naar art. 49 niet een colloquium maar een broederlijk gesprek zal plaatsvinden. In dat gesprek gaat het om de wederzijdse herkenning inzake de leer, met name op punten die in (een van beide) kerkverbanden of in de actuele kerkelijke situatie een bijzondere rol spelen.

Kerkenraden wordt geadviseerd de hulp van een classicale begeleidingscommissie in te roepen om zowel de betreffende predikant of kandidaat als de kerkenraad met raad en daad bij te staan tijdens zijn 'kerkelijke inburgering' (Acta 2007, art. 126 nr. 4).

Kerken in het buitenland

Art. 51. De verhouding tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en kerken in het buitenland wordt voor zover het de Christelijke Gereformeerde Kerken betreft, geregeld door de generale synode.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen beperkte en volledige correspondentie met buitenlandse kerken.

A. Beperkte correspondentie omvat:

1. het voor elkaar openstellen van de avondmaaltafel;
2. het openstellen van de kansels voor bezoekende predikanten, volgens de regeling van art. 4 lid 5 K.O.;
3. het zo mogelijk bijwonen van elkaars synoden door middel van afgevaardigden, die een adviserende stem kunnen hebben;
4. het aan elkaar toezenden van de acta van de synoden;
5. het bieden van geestelijke steun bestaande in:
 - a. het onder de aandacht brengen van elkaars geestelijke en kerkelijke problemen met wederkerige pogingen tot hun Schriftuurlijke oplossing;
 - b. het elkaar waarschuwen ten opzichte van geestelijke gevaren die opkomen, zich verbreiden en de kerk van Christus willen beheersen;
 - c. het oefenen van correctie op elkaar in liefde bij verslapping ten opzichte van de belijdenis en de praktijk des geloofs eenmaal de heiligen overgeleverd;
6. gemeenschappelijke activiteiten in gebieden waarvoor een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid geldt, waarbij o.a. gedacht kan worden aan het bieden van stoffelijke steun en samenwerking of overleg inzake zending, theologische opleiding e.d.

B. Volledige correspondentie omvat de bovengenoemde bepalingen met de volgende aanvullingen:

7. het over en weer aanvaarden van attestaties van elkaars leden;
 8. het over en weer aanvaarden van attesten van predikanten die een beroep hebben aangenomen;
 9. het raadplegen van elkaar inzake ingrijpende maatregelen zoals bijvoorbeeld eventuele herziening van belijdenis of kerkorde, uitbreiding van correspondentie of vermindering ervan, enz.
- C. Naast deze vormen van correspondentie onderhouden onze kerken een derde relatievorm, aangeduid als 'contact'. Hierbij wordt m.n. gedacht aan Schriftgetrouwe kerken in Oost-Europa, die niet de gereformeerde belijdenis hanteren, maar waarmee het wel nuttig en zinvol is om contact te onderhouden. Contact omvat:
1. Samenwerking, waaronder verstaan wordt bijv. het aanbieden van ondersteuning en samenwerking op terreinen waarop een gezamenlijke verantwoordelijkheid ligt, of het elkaar raadplegen met betrekking tot zendingswerk, theologische toerusting, enz.
 2. Het bieden van geestelijke ondersteuning o.a. in de volgende omstandigheden:
 - a. in geval er binnen het betreffende kerkverband spanningen of conflicten mochten ontstaan;
 - b. wanneer het hoofd dient geboden te worden aan gevaren die de kerk van buitenaf bedreigen;
 - c. wanneer er afdwaling is in leer of leven.

Bijlage 4

Voorstel tot het aanbieden van volledige correspondentie aan de Evangelical Presbyterian Church in England and Wales (EPCEW)

Tijdens de tweede European Conference of Reformed Churches (Soest, 2008) vroegen de afgevaardigden van de EPCEW een gesprek aan met de afgevaardigden van ons deputaatschap. Na zich in onze kerken te hebben verdiept en in hun bevindingen bevestigd te zijn door persoonlijke contacten binnen de ICRC en tijdens de eerste ECRC (Soest, 2007), wilden zij bij ons de mogelijkheid peilen tot het aangaan van een officiële relatie. De roeping van de Heere Jezus tot eenheid, ons gemeenschappelijk belijden maar ook de door hen ervaren verwantschap in de religie van het belijden vormden de drijfveer achter hun verlangen naar een officiële band.

Hoewel het gevoelen van verwantschap in belijden en beleven ook aan onze kant werd beleefd is het tot nu toe niet gekomen van een voorstel van ons deputaatschap aan de synode tot het aanbieden van een officiële relatie. De reden daarvoor is tweeledig:

1. Het is – mede op aandringen van de synode – meer en meer ons beleid geworden contact met buitenlandse kerken te onderhouden via ICRC en ECRC. Dat gaf ons aarzeling toch weer een voorstel te doen tot het aangaan van een officiële band met een nieuwe denominatie.
2. De EPCEW heeft zich de afgelopen jaren georiënteerd op een fusie met de Evangelical Presbyterian Church of Ierland (waarmee de CGK ook reeds een correspondentieband onderhoudt). Wij wilden dat proces afwachten.

Dat wij nu toch met een voorstel voor een zusterkerkrelatie komen heeft vier redenen:

1. Het onderhouden van contacten via ICRC en ECRC kan ons inziens het aangaan van officiële relaties niet vervangen. Daarvoor is een dergelijke conferentie, hoe waardevol ook, te vrijblijvend. Als wij zien wat in art. 51 K.O. wordt verstaan onder 'volledige correspondentie' maar ook onder 'beperkte correspondentie' en zelfs onder 'contact', dan is dat veel meer dan tijdens een conferentie kan worden beleefd.
2. De ECRC telt naast onze CGK zeven lidkerken. Met vijf daarvan staan wij nu in 'volledige correspondentie'. Deputaten zouden graag een band van 'volledige correspondentie' zien met alle zeven andere lidkerken. Wat de EPCEW betreft is de tijd nu rijp. Op de Iglesias Reformadas de Espana, het laatste ICRC-lid in Europa waarmee wij nog geen correspondentie hebben, hopen wij ons in de komende periode nader te oriënteren.
3. Een band met de EPCEW past in het algemene beleid nieuwe kerkelijke contacten eerder te zoeken in Europa dan ver weg.
4. Er blijft wel een intensieve band maar er komt voorlopig geen fusie tussen EPCEW en EPCI. Overigens zou een fusie ons niet hoeven weerhouden, aangezien we ook volledige correspondentie hebben met de EPCI.

De EPCEW is (na belangrijke voorbereidende stappen in 1986 en 1991) in 1996 via de Presbyterian Association in England ontstaan, ten gevolge van een opleving van het presbyterianisme in Engeland. Aanvankelijk waren er drie plaatselijke gemeenten, inmiddels zijn dat er 13: in Barry, Blackburn, Bury St.

Edmunds, Cambridge, Cardiff (2), Chelmsford, Cheltenham, Durham, Gateshead, Hull, Sheffield en Solihull. Er zijn evangelisatieposten en kerkplantingen (voorzien) in Hexham, Londen en Oxford. Tot dit kerkverband behoort ook de Evangelical Presbyterian Church of Sweden met twee plaatselijke kerken.

De EPCEW heeft de Westminster Confession of Faith, de Westminster Larger Catechism en de Westminster Smaller Catechism als belijdenisgeschriften. Het kerkelijk leven is ingericht naar het Book of Order. Kernwoorden zijn: confessioneel, samenbindend, verbondsmatig (confessional, connectional, covenantal). De indrukken die wij van de EPCEW hebben gekregen, via gesprekken, raadpleging van officiële papieren/websites, en persoonlijke ervaringen, is zeer positief: het betreft een kerkelijke denominatie waarmee de CGK in alle opzichten verwant is.

De EPCEW onderhoudt relaties met de GKv, de Evangelical Presbyterian Church in Ierland (EPCI), de Free Church of Scotland (FCS), de Free Church of Scotland (continuïng) (FCS-c) en de OPC (USA).

Gegevens EPCEW

rev. Chris Kavanagh, Clerk of Presbytery
10 Seabrook Road
Chelmsford CM2 7JG
United Kingdom
Webadres: <http://www.epcew.org.uk>
Mailadres: clerk@epcew.org.uk

Bijlage 5

Voorstel tot het aanbieden van beperkte correspondentie aan de Heritage Reformed Congregations (HRC)

Inleiding

Via onze zusterkerkrelatie met de FRCNA kwamen we in contact met de HRC. Onze zusterkerk werkt namelijk nauw samen met dit kerkverband, onder meer in het Puritan Reformed Theological Seminary (PRTS) te Grand Rapids, waar de opleiding van predikanten van beide kerkverbanden plaatsvindt.

Geschiedenis van de HRC

De HRC zien zichzelf als een Bijbelse, gereformeerde en orthodoxe denominatie, confessioneel gegrond in de belijdenisgeschriften van de Reformatie en sterk beïnvloed door het Engelse puritanisme. Het woord 'Heritage' in de naam wil het verlangen tot uitdrukking brengen om trouw te blijven aan deze rijke erfenis. Ze zijn ontstaan in 1993 na een scheuring in de Netherlands Reformed Church waarbij het ging om kerkordelijke en theologische zaken, met name christocentrische prediking en een onvoorwaardelijke aanbod van de genade. De HRC tellen ongeveer 2000 leden in tien kerken in Canada en de USA.

In de erediensten wordt benadrukt dat men staat voor het aangezicht van God. In de liturgische vormgeving wordt benadrukt dat 'worship' geestelijk van karakter is en slechts tot eer van God kan zijn wanneer het Schriftuurlijk is gegrond.

De vijf Sola's (Schrift, genade, Christus, geloof en Soli Deo Gloria) en de 'five points of Calvinism' worden voluit gehonoreerd.

In de prediking wordt nadruk gelegd op de noodzaak van persoonlijke bevindelijke kennis van het heil. De prediking dient daarom onderscheidend te zijn en toepasselijk. De noodzaak van persoonlijke wedergeboorte, bekering en geloof wordt benadrukt. Heiliging en toewijding aan God zijn de vruchten die niet gemist kunnen worden.

Met het oog op het welzijn van de kerk wordt aandacht gevraagd voor de belangrijke plaats van het gebed. Vele kerken kennen een formele prayer meeting of gebedsgroepen bij mensen thuis.

Gesprekken

Tijdens de ICRC conferenties werden de contacten geïntensiveerd. Van onze zijde werd steun gegeven aan het verzoek van de HRC tot toetreding tot de ICRC in 2009. In juni 2010 was er opnieuw een ontmoeting tijdens de synode van de FRCNA.

Onze generale synode van 2010 gaf deputaten buitenlandse kerken de opdracht om de verkennende gesprekken met de HRC voort te zetten.

Informatie over de kerkgenootschappen is aan elkaar uitgewisseld. Opnieuw kon er een ontmoeting plaatsvinden in 2012 op de synode van de FRCNA. Tijdens deze ontmoeting werd een afspraak gemaakt voor een vervolgesprek aan de TUA tussen de Church Correspondence Committee van de HRC en ons deputaatschap. Onderwerp van de gesprekken is steeds geweest om de mogelijkheden te verkennen om als kerkverbanden in officiële correspondentie te treden. Die ontwikkeling lag al geruime tijd in de lijn der verwachting aangezien er sterke banden zijn zowel tussen de HRC en de FRCNA als tussen onze kerken en de FRCNA.

Na deze periode van gesprek en verkenning werd wederzijds de behoefte gevoeld en de wens geuit om te komen tot een formele kerkelijke relatie.

Contact HRC - FRCNA

We hebben tevens kennis kunnen nemen van de 'Reformed Doctrinal Statements' die zijn overeengekomen tussen de classis van de HRC 2006 en de External Relations Committee van de FRCNA.

Uit deze stukken blijkt dat er een grote mate van herkenning is tussen de uitgangspunten van de CGK en de HRC: onvoorwaardelijke binding aan het gezag van Gods Woord, confessionele trouw, evenwichtige prediking, gereformeerde kerkstructuur en Bijbels-georiënteerde eredienst.

De HRC zijn daarbij minder breed en gevarieerd dan de CGK.

Verskil in correspondentievormen

In de gesprekken werd duidelijk dat de HRC een andere, meer gedifferentieerde vorm van kerkelijke correspondentie hanteert dan de CGK. Onze vorm van 'beperkte correspondentie' heeft elementen in zich van de correspondentie 'Level 2' en van 'Level 3' bij de HRC.

Bijkomend probleem is dat de HRC pas correspondentie 'Level 3' kan aanbieden als eerst gedurende een periode van minstens twee jaar contact is geweest op 'Level 2'. In de gesprekken is de mogelijkheid ter sprake gekomen dat de HRC een 'Level 2' correspondentie met een enkel element uit 'Level 3' zou kunnen overwegen zodat de correspondentievorm tussen de HRC en onze kerken op gelijkwaardiger niveau kan komen te liggen.

Redenen om beperkte correspondentie aan te bieden:

1. de gezamenlijke 'Reformed Doctrinal Statements' van de HRC en de FRCNA waarin voor ons grote mate van herkenning te vinden is;
2. de nauwe samenwerking en overeenkomst tussen de HRC en de FRCNA met wie onze kerken volledige correspondentie onderhouden.

Voorstel

Deputaten stellen uw vergadering voor nu in concreto aan de HRC 'beperkte correspondentie' aan te bieden en in overleg met de Church Correspondence Committee (CCC) te zoeken naar een adequate realisering hiervan in onze kerkelijke contacten.

Gegevens HRC

rev. D. Overbeek, standing clerk of synod
872 Oaktree Cres.
Newmarket, Ontario L3X 2Y7
Canada
don.overbeek@aurocom.com
Webadres: <http://www.heritagereformed.com>
Mailadres: info@heritagereformed.com

Bijlage 6

2013 lijst van ICRC-lidkerken (30)

Associate Reformed Presbyterian Church (ARPC)
Calvinist Reformed Churches in Indonesia (CRCI)
Canadian Reformed Churches (CanRC)
Christian Reformed Churches in the Netherlands (CRCN)
Confessing Reformed Church in Congo (CRCC)
Evangelical Presbyterian Church in England and Wales (EPCEW)
Evangelical Presbyterian Church of Ireland (EPCI)
Free Church of Scotland (FCS)
Free Church of Scotland (Continuing) (FCSc)
Free Church in Southern Africa (FCSA)
Free Reformed Churches of North America (FRCNA)
Free Reformed Churches in South Africa (FRCSA)
Heritage Reformed Congregations (HRC)
Independent Reformed Church in Korea (IRCK)
Orthodox Presbyterian Church (OPC)
Presbyterian Church of Eastern Australia (PCEA)
Presbyterian Church in Korea (Kosin) (PCKK)
Presbyterian Free Church of India (PFCl)
Reformed Church in the United States (RCUS)
Reformed Churches of Brasil (RCB)
Reformed Churches in Indonesia - NTT (RCI)
Reformed Churches in the Netherlands (Liberated) (RCN)
Reformed Churches of New Zealand (RCNZ)
Reformed Churches of Spain (RCS)
Reformed Churches of Southern Africa (RCSA)
Reformed Presbyterian Church of Ireland (RPCI)
Reformed Presbyterian Church of North America (RPCNA)
Reformed Presbyterian Church of North East India (RPCNEI)
United Reformed Church in Congo (URCC)
United Reformed Churches in North America (URCNA)

Aanvullend rapport van deputaten buitenlandse kerken

3.1.2. RPCI

Van 10 -13 juni 2013 bracht deputaat ds. J. W. Wülschleger een bezoek aan de synode van de Reformed Presbyterian Church of Ireland, om namens onze kerken de groeten over te brengen. De synode werd gehouden te Dromore, ten zuiden van Belfast. De RPCI werd geïnstitueerd in 1811. Hun geestelijke wortels liggen bij de Schotse *Covenanters* van 1638. Deze kerken zoeken trouw te blijven aan Gods Woord en de Westminster Confessie. Het is een klein kerkverband dat 4000 leden telt en 37 gemeenten. De gemeenten zijn verdeeld in vier *presbyteries*. De RPCI vormen een klein maar actief kerkverband. Zendingswerk wordt verricht in Frankrijk, momenteel is men gebied aan het verkennen in Transsylvanië. Ook vindt er evangelisatiewerk plaats. De Ieren en Schotten besteden veel tijd, ook tijdens de synode, aan gebeden. Er wordt een speciale zitting gehouden waarbij verschillende personen worden aangewezen om voor bepaalde noden te bidden. Men zingt uitsluitend de Psalmen zonder muzikale begeleiding! Er is sinds de breuk binnen de Free Church of Scotland (FCS) geen officiële relatie met deze kerken. Men gaat een *fraternal relationship* zoeken met de Free Church Continuing (FCC). De kerken hebben een Reformed Theological College aan de rand van Belfast. Er zijn momenteel acht studenten die een driejarige opleiding volgen. Jaarlijks worden er zomerkampen gehouden voor de jeugd. Ook zijn er jaarlijks conferenties, uitstapjes en

weekends voor de *Covenanter Youth*. Het kerkelijk orgaan heet *Covenanter Witness Magazine*. Men heeft een eigen website: www.rpc.org.
Het is verblijdend om te zien hoe de Heere werkzaam is ook in dit deel van Zijn Koninkrijk.
Namens deputaten buitenlandse kerken,

4.1. ICRC

Van woensdag 28 augustus tot 4 september 2013 werd te Cardiff, Wales, UK, de achtste conferentie van de ICRC gehouden. Afgevaardigd waren namens onze kerken de predikanten W.N. Middelkoop en J.W. Wüllschlegler. Doel van de conferentie is om de onderlinge band te versterken van kerken van gereformeerd belijden wereldwijd. Steeds meer kerken uit Afrika en Azië treden toe tot de ICRC. Dit is een verheugende ontwikkeling. Het laat zien dat het gereformeerd belijden niet alleen gedragen wordt door de blanke westerse kerken. Onder andere werden als nieuwe leden toegelaten de Afrikaanse Evangelisch Presbyteriaanse kerk van Kenia en de Soedanese Gereformeerde Kerken van Zuid-Soedan.

Een eerste onderdeel van de conferentie is de behandeling van een agenda met een aantal huishoudelijke zaken. Een belangrijk agendapunt was de herziening van de constitutie en het reglement. Ook werden een aantal commissies in het leven geroepen die bedoeld zijn om onderlinge samenwerking te faciliteren, vooral op het gebied van zending, theologische vorming en diaconaat.

De ICRC bedoelt nadrukkelijk geen superkerk te zijn. Zij mag dus niet binnendringen in de bevoegdheden van de lidkerken. De grondslag van de ICRC wordt gevormd door de drie formuleren van enigheid en de Westminster Standards. De ICRC is in 1982 in het leven geroepen als een tegenhanger van de GOS, die al meer liberale tendensen ging vertonen. Vanaf 1985 komt de conferentie eenmaal in de vier jaar bijeen op wisselende locaties.

Een tweede onderdeel van de conferentie wordt gevormd door lezingen met daaropvolgende bespreking in groepen. Het overkoepelende thema dit jaar was *De prediking*. Achtereenvolgens werden lezingen gehouden over *De noodzaak van prediking*, *De aard van de prediking*, en *De praktijk van de prediking*. De discussies binnen de groepen bevorderen de gedachtewisseling tussen de verschillende lidkerken. Het is mooi te zien hoe ook de afgevaardigden uit Afrika en Azië actief participeren in de bespreking.

Een derde onderdeel van de conferentie bestaat uit de ontmoetingen tussen de afgevaardigden. De conferentie is een zeer geschikt platform om nader te spreken met kerken waarmee onze kerken een relatie onderhouden. Zo hebben uw afgevaardigden gesprekken gevoerd met de afgevaardigden van de FRCNA (Noord-Amerika), CRCA (Australië), EPCI (Ierland), IRCK (Zuid-Korea), OPC (Noord-Amerika), KPCK (Zuid-Korea), RCJ (Japan), RCNZ (Nieuw Zeeland) en GKSA (Zuid-Afrika). Met de RCNZ spraken we door over het nut van een volledige correspondentie. De banden met deze kerken zijn historisch, maar in de praktijk functioneert het niet. Dit is vanwege de geografische afstand. Van beide kanten leeft de wens om deze officiële relatie – in broederlijke harmonie – te beëindigen. Het is de bedoeling om onze toekomstige contacten te laten lopen via de ICRC. Dezelfde wens leeft ten aanzien van de CRCA (Australië). Wij willen volledige correspondentie aanhouden met deze kerken, totdat ook zij zijn toegetreden tot de ICRC. Dit zal naar verwachting in Deo volente 2017 plaatsvinden.

De volgende conferentie zal worden gehouden in Hamilton, Ontario, Canada, Deo volente in 2017. Het hoofdthema zal zijn *Hermeneutiek*.

Voor meer informatie zie de website van de ICRC: www.icrconline.com.

prof. dr. H.G.L. Peels, voorzitter
drs. L.A. den Butter, secretaris

BIJLAGE 83

Artikel 164

Rapport 15 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten buitenlandse kerken

1. Algemeen

Uw commissie heeft met grote waardering kennisgenomen van het vele werk dat door deputaten buitenland is verzet.

2. Archief

De generale synode 2010 besloot alle deputaatschappen op te dragen de archiefstukken, die betrekking hebben op hun activiteiten, verricht in de periode voor de generale synode van 2004 zo snel mogelijk doch uiterlijk 1 september 2011 aan het synodale archief over te dragen. Deputaten hebben verklaard dat het archief tot en met 2004 is ingeleverd.

3. Meer zichtbaar

De generale synode 2010 sprak uit dat het werk van deputaten meer zichtbaar gemaakt moet worden en dat dit ook een verantwoordelijkheid is van de deputaatschappen (§ 1.3).

Deputaten bezinnen zich op hun communicatie naar de kerken toe. Zij hopen in de komende synodeperiode hun plannen nader uit te werken (§ 1.4). Zij zijn van plan meer te communiceren met de kerken via de diverse kerkbladen. Na de ontmoeting met uw commissie heeft de voorzitter van deputaten een artikel geschreven dat is aangeboden aan *De Wekker*, het *Kerkblad voor het Noorden*, *Bewaar het Pand* en twee classisbladen. Het artikel is getiteld 'Broederlijk bezoek uit buitenland' en geeft informatie over de bezoeken die afgevaardigden uit buitenlandse kerken brengen aan uw vergadering.

Verder werken deputaten aan informatievoorziening via internet. De bedoeling is dat op de website van onze kerken in het Engels vertaalde rapporten verschijnen. Ook de tekst van art. 51 K.O. zal daarop een plaats moeten krijgen.

4. Contact en correspondentie

De generale synode 2010 heeft deputaten de opdracht gegeven zich te bezinnen op de vraag wat een contact of correspondentie met een kerk waardevol maakt (§ 1.3). Deputaten vermelden dat deze bezinning

heeft plaatsgevonden (§ 1.4). Het resultaat daarvan is neergelegd in bijlage 2 van het deputatenrapport. Deputaten zullen in het verlengde van wat in 2010 werd gerapporteerd, inzetten op bestending van zinvolle contacten met een beperkt aantal zusterkerken intercontinentaal. Dat zal mede gebeuren via de International Conference of Reformed Churches (ICRC). Bovendien zullen deputaten verder werken aan de opbouw van een netwerk van Europese gereformeerde kerken via de European Conference of Reformed Churches (ECRC).

De waarde van de relatie met een buitenlandse kerk kan liggen in het onderhouden van banden die al heel lang bestaan, in een gezamenlijke missionaire activiteit, in theologische toerusting of in het ondersteunen van een kleine kerk. Ook is de beleving van de belijdenis van de katholiciteit van de kerk waardevol.

De relaties met buitenlandse kerken zijn ook voor onze kerken tot verrijking en versterking. Ze verbreden onze blikrichting. Het deputaatschap spreekt over waarden die onbetaalbaar zijn.

Verder hebben deputaten nagedacht over de ontwikkeling van een jumelageplan. Maar dat idee hebben ze toch weer losgelaten. Het plan kwam steeds verder bij hen vandaan te staan. Meegespeeld heeft vrees voor overorganisatie. Bovendien speelde het besef mee dat veel gemeenten al contacten hebben met kerken in het buitenland. Wel zijn deputaten van plan een brief te schrijven aan kerkenraden om hen te wijzen op deze mogelijkheid van contactoefening. Daaraan wordt gewerkt. In december a.s. hopen deputaten deze brief te verzenden.

5. Uitnodigingsbeleid

Op elke generale synode worden na uitnodiging afgevaardigden uit buitenlandse kerken ontvangen.

De generale synode 2010 heeft deputaten de opdracht gegeven criteria op te stellen voor deze uitnodigingen en voor de vergoeding van de reiskosten van buitenlandse kerken die deze kosten zelf niet kunnen dragen. Deputaten hebben dienaangaande beleid geformuleerd (zie § 1.4). Uw commissie stemt in met dit beleid.

6. International Conference of Reformed Churches

De generale synode 2010 heeft deputaten de opdracht gegeven erop toe te zien hoe de voorgestelde herformulering van artikel IV.1a van de Constitution van de International Conference of Reformed Churches (ICRC) verwerkt wordt. Die opdracht is gegeven omdat de groei en het doel van de Conference punten van onderzoek waren (§ 1.3).

Tijdens de vergadering van de ICRC die in september van dit jaar is gehouden, werd rapport uitgebracht door de commissie die zich over aard en functioneren van de Constitution van de International Conference of Reformed Churches heeft gebogen (§ 4.1). Deputaten delen desgevraagd mee dat er niets in de Constitution is veranderd.

7. Schotland

Deputaten hebben van de generale synode 2010 de opdracht gekregen de ontwikkelingen rondom de Free Church of Scotland (FCS) en de Free Church of Scotland Continuïng (FCSC) te blijven volgen en waar mogelijk alles te doen om een verzoening te bevorderen.

Deputaten hebben verslag gedaan hoe zij met die opdracht zijn omgegaan (§ 3.1.1). Uw commissie heeft geconstateerd dat deputaten deze opdracht hebben uitgevoerd. Deputaten achten een specifieke opdracht ten aanzien van de Schotse kerken niet langer zinvol. Uw commissie stemt daarmee in.

8. Evangelical Presbyterian Church in England and Wales

Deputaten doen het voorstel volledige correspondentie aan te bieden aan de Evangelical Presbyterian Church in England and Wales (bijlage 4). Dat sluit aan bij het beleid van het deputaatschap (§ 1.4 en § 3.1.3). Uw commissie heeft kennisgenomen van dit voorstel en stemt daarmee in.

9. Oost-Europa

De generale synode 2010 heeft deputaten de opdracht gegeven te blijven zoeken naar mogelijkheden contact te onderhouden met andere kerken in Oost-Europa (§ 1.3).

Uw commissie heeft vanuit het deputatenrapport geconstateerd dat deputaten ook deze opdracht hebben uitgevoerd (§ 3.1.5.1). Deputaten achten een specifieke opdracht ten aanzien van de kerken in Oost-Europa niet langer noodzakelijk. Uw commissie stemt daarmee in.

10. Roemenië

De generale synode 2010 heeft de nadere invulling van het contact met de Biserica Evangelica Romania goedgekeurd.

Uw commissie heeft kennisgenomen van de nadere invulling die deputaten aan hun opdracht hebben gegeven (§ 3.1.5.2).

Deputaten waarderen het als kerken in Nederland contacten leggen met kerken van de Biserica Evangelica Romania. Zij willen daarin ook bemiddelen. Uw commissie zou dat willen onderstrepen.

11. IRE

De afkorting IRE (§ 4.2) staat voor de Spaanse aanduiding van de Reformed Churches of Spain (RCS).

12. Botswana

De generale synode 2010 heeft deputaten de opdracht gegeven de zusterkerkrelatie met de Dutch Reformed Church of Botswana (DRCB) te beëindigen en de Reformed Church of Botswana (RCB) te verzoeken samenwerking met de Dutch Reformed Church of Botswana aan te gaan. In de Dutch Reformed Church, vrucht van Nederlandse zending, leefde nauwelijks nog besef van een relatie met onze kerken. Het aangaan van een relatie met deze kerken is indertijd heel snel gegaan, maar heeft in de loop van de jaren geen inhoud gekregen. Uw commissie heeft vanuit het rapport geconstateerd dat deputaten deze opdracht hebben uitgevoerd (§ 3.3.2).

Overigens moet de naam 'J. SeithleK.O.' worden veranderd in 'J. Seithleko'.

13. Zuid-Afrika

De generale synode 2010 besloot dat deputaten buitenlandse zending en deputaten buitenlandse kerken

beschikbaar moesten zijn om advies en bijstand te geven aan de algemene synode van Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika en de synode Soutpansberg in het moeizame traject naar eenwording. Ze moesten de ontwikkelingen blijven volgen en alert zijn op nieuwe mogelijkheden de relatie tussen hen beiden te verbeteren (§ 3.1 en § 1.5.1). Deputaten hebben deze opdracht uitgevoerd (§ 3.3.1).

Uw commissie heeft met verdriet kennisgenomen van de ontwikkelingen rondom de verhouding van Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika tot de synode Soutpansberg. Zij heeft eveneens kennisgenomen van het feit dat deputaten samen met deputaten zending een brief aan Die Gereformeerde Kerke en aan de synode Soutpansberg hebben geschreven waarin zij hun verdriet over deze ontwikkeling uitspreken en oproepen tot zelfonderzoek en zelfverloochening. Terecht merken zij op dat de band met beide kerken vastgehouden moet worden. Dankbaar is uw commissie voor het feit dat deputaten te allen tijde bereid zijn te helpen verbinden wat niet gescheiden mag zijn.

Ten aanzien van de vraag naar vrouw en ambt hebben deputaten uw commissie verteld dat zij met de zusterkerken hierover spreken. De beide kerken hebben onze rapporten aangaande dit onderwerp ontvangen. Overigens merken deputaten op dat in Die Gereformeerde Kerke vrouwelijke diakenen geen lid van de kerkenraad zijn.

14. Australië en Nieuw-Zeeland

Deputaten zijn voornemens de directe relatie met de Christian Reformed Churches of Australia (CRCA) en de Reformed Churches of New Zealand (RCNZ) af te bouwen. Zij willen de komende synodale periode een bezoek brengen aan deze beide kerkverbanden en met hen spreken over de beëindiging van het directe bilaterale contact. De bedoeling is dat de contacten in de toekomst via de International Conference of Reformed Churches zullen lopen. Uw commissie stemt in met dit voornemen (§ 3.5.1 en 3.5.2)

15. Orthodox Presbyterian Church

Deputaten willen de komende synodale periode een bezoek brengen aan de Orthodox Presbyterian Church en dan beslissen of het directe bilaterale contact met dit kerkverband in de Verenigde Staten moet worden voortgezet of dat dit juist moet worden afgebouwd (§ 3.2.2). Als dat laatste het geval is, zal het contact worden onderhouden via de International Conference of Reformed Churches. Uw commissie stemt in met dit voornemen van deputaten.

16. Heritage Reformed Churches

De generale synode 2010 heeft deputaten de opdracht gegeven de verkennende gesprekken met de Heritage Reformed Churches (HRC) voort te zetten (§ 1.3). Deputaten hebben die opdracht uitgevoerd (§ 3.2.3). Dat heeft geresulteerd in het voorstel om beperkte correspondentie aan te bieden aan deze kerken in Noord-Amerika. Uw commissie stemt in met dit voorstel.

17. Geraja Toraja Mamasa

Contacten met de Geraja Toraja Mamasa lopen via deputaten zending. Formeel gezien vallen deze kerken onder deputaten buitenland, maar om praktische redenen wordt de relatie onderhouden door deputaten zending, zoals dat trouwens ook het geval is ten aanzien van de relatie met de synode Soutpansberg in Zuid-Afrika. Dit gebeurt, zo deelden deputaten uw commissie mee, in goed overleg.

18. Azië

Deputaten constateren dat de Reformed Church in Japan en de Independent Reformed Church of Korea de relatie met onze kerken en de Theologische Universiteit Apeldoorn als bijzonder waardevol ervaren. Uw commissie heeft daarvan met dankbaarheid kennisgenomen.

19. Herziening art. 4, lid 4b K.O.

Deputaten stellen een wijziging voor van art. 4, lid 4b K.O. (§ 2 en bijlage 3). Uw commissie stemt met dit voorstel in, maar stelt wel voor dat op een enkel punt lid 4b wordt aangepast aan lid 3 van datzelfde artikel. Daarin staat dat bij een peremptoer examen de kandidaat die het op hem uitgebrachte beroep heeft aangenomen, een verklaring van aanneming overlegt. Dit staat niet in het oude lid 4, ook niet in de door deputaten voorgestelde herziening. Uw commissie doet het voorstel in lid 4b de volgende woorden in te voegen: 'en een verklaring van aanneming'. Op die wijze wordt lid 4 gelijkgetrokken aan lid 3. Deputaten stemmen daarmee in.

Artikel 4, lid 4b

4 b. 1. Een kerkenraad die van plan is een beroep uit te brengen op een predikant of beroepbaar gestelde kandidaat uit een kerkgemeenschap in het buitenland waarmee wij geen of beperkte correspondentie onderhouden, zal in een vroeg stadium van het beroepingswerk aan deputaten buitenlandse kerken om advies vragen. Deputaten geven dit advies schriftelijk en gemotiveerd. In dit advies wordt specifieke aandacht geschonken aan de situatie van het kerkverband van de te beroepen predikant, de opleiding in diens kerken en overige relevante informatie.

Vervolgens zal de kerkenraad de gemeente bijeenroepen voor een stemming. Deze stemming is nog voorlopig en onder voorbehoud van het advies dat de classis geeft. Wanneer de stemming positief verlopen is, vraagt de kerkenraad vervolgens advies aan de classis. De classis zal dit advies pas geven nadat zij kennis heeft genomen van het schriftelijke advies van genoemde deputaten. Wanneer het inzicht van de classis niet in overeenstemming is met de mening van deputaten, zal de classis het nemen van een beslissing opschorten. De classis zal de zaak opnieuw behandelen in aanwezigheid van de deputaten naar art. 49 K.O. en van minstens drie deputaten van het deputaatschap buitenlandse kerken.

Wanneer de classis haar goedkeuring heeft gegeven, brengt de kerkenraad het beroep daadwerkelijk uit. Indien de desbetreffende persoon de roeping van de gemeente aanneemt, zal hij niet tot de bediening van Woord en sacramenten in de Christelijke Gereformeerde Kerken worden toegelaten en in de gemeente die hem beriep, bevestigd worden, vóór hij zich ter classisvergadering met gunstige uitslag heeft onderworpen aan een *colloquium doctum*. Voordat dit colloquium kan plaatsvinden, dient een predikant bij deze classis een afschrift van zijn beroepsbrief en een verklaring van aanneming over te leggen. Daarnaast levert hij ook enkele goede getuigschriften in aangaande zijn belijdenis en levenswandel. Een beroepbaar gestelde

kandidaat levert bij de classis een getuigschrift in als bewijs dat hij de vereiste studie aan een universiteit of theologische (hoge)school heeft volbracht en toegelaten is om te staan naar het ambt van dienaar des Woords. Ook hij levert daarnaast enkele goede getuigschriften in aangaande zijn belijdenis en wandel. Bij het *colloquium doctum* wordt eenzelfde mate van kennis vereist als bij een gewoon peremptoir examen in de Christelijke Gereformeerde Kerken. De classis zal bij elk colloquium worden bijgestaan door de deputaten naar art. 49 K.O.

4.b.2. Wanneer het gaat om een predikant of beroepbaar gesteld kandidaat uit een kerkgemeenschap waarmee wij volledige correspondentie onderhouden of een predikant die voorheen de Christelijke Gereformeerde Kerken heeft gediend en is overgegaan naar een kerkgemeenschap waarmee wij beperkte of volledige correspondentie onderhouden, dan zal dezelfde gedragslijn gevolgd worden als bij een predikant die binnen ons eigen kerkverband beroepen wordt; alleen met dit verschil dat onder leiding van de classis en in aanwezigheid van deputaten naar art. 49 niet een colloquium maar een broederlijk gesprek zal plaatsvinden. In dat gesprek gaat het om de wederzijdse herkenning inzake de leer, met name op punten die in (een van beide) kerkverbanden of in de actuele kerkelijke situatie een bijzondere rol spelen. Kerkenraden wordt geadviseerd de hulp van een classicale begeleidingscommissie in te roepen om zowel de betreffende predikant of kandidaat als de kerkenraad met raad en daad bij te staan tijdens zijn 'kerkelijke inburgering' (*Acta 2007*, art. 126 nr. 4).

20. Herziening art. 51 K.O.

Deputaten stellen een wijziging voor van art. 51 K.O. (§ 2 en bijlage 3). Uw commissie stemt in met dit voorstel tot wijziging. Wel heeft ze in overleg met deputaten enkele kleine taalkundige aanpassingen gedaan.

De verhouding tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en kerken in het buitenland wordt voor zover het de Christelijke Gereformeerde Kerken betreft, geregeld door de generale synode. Er wordt onderscheid gemaakt tussen beperkte en volledige correspondentie met buitenlandse kerken.

A. Beperkte correspondentie omvat:

1. het voor elkaar openstellen van de avondmaaltafel;
2. het openstellen van de kansels voor bezoekende predikanten, volgens de regeling van art. 4, lid 5 K.O.;
3. het zo mogelijk bijwonen van elkaars synoden door middel van afgevaardigden, die een adviserende stem kunnen hebben;
4. het aan elkaar toezenden van de acta van de synoden;
5. het bieden van geestelijke steun bestaande in:
 - a. het onder de aandacht brengen van elkaars geestelijke en kerkelijke problemen met wederkerige pogingen tot hun Schriftuurlijke oplossing;
 - b. het elkaar waarschuwen ten opzichte van geestelijke gevaren die opkomen, zich verbreiden en de kerk van Christus willen beheersen;
 - c. het oefenen van correctie op elkaar in liefde bij verslapping ten opzichte van de belijdenis en de praktijk des geloofs eenmaal de heiligen overgeleverd;
6. gemeenschappelijke activiteiten in gebieden waarvoor een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid geldt, waarbij gedacht kan worden aan het bieden van stoffelijke steun en samenwerking of overleg inzake zending en theologische opleiding.

B. Volledige correspondentie omvat de bovengenoemde bepalingen met de volgende aanvullingen:

7. het over en weer aanvaarden van attestaties van elkaars leden;
8. het over en weer aanvaarden van attesten van predikanten die een beroep hebben aangenomen;
9. het raadplegen van elkaar inzake ingrijpende maatregelen zoals bijvoorbeeld eventuele herziening van belijdenis of kerkorde, en wijziging van correspondentie.

C. Naast deze vormen van correspondentie onderhouden onze kerken een derde relatievorm, aangeduid als 'contact'. Hierbij wordt met name gedacht aan Schriftgetrouwe kerken in Oost-Europa die niet de gereformeerde belijdenis hanteren, maar waarmee het wel nuttig en zinvol is om contact te onderhouden.

Contact omvat:

1. Samenwerking, waaronder verstaan wordt bijvoorbeeld het aanbieden van ondersteuning en samenwerking op terreinen waarop een gezamenlijke verantwoordelijkheid ligt, het elkaar raadplegen met betrekking tot zendingswerk en theologische toerusting;-
2. Het bieden van geestelijke ondersteuning onder andere in de volgende omstandigheden:
 - a. in geval er binnen het betreffende kerkverband spanningen of conflicten mochten ontstaan;
 - b. wanneer het hoofd dient geboden te worden aan gevaren die de kerk van buitenaf bedreigen;
 - c. wanneer er afdwaling is in leer of leven.

21. Doelmatigheid

Uw commissie heeft met deputaten gesproken over hun takenpakket. Deputaten leggen in hun beleid meer accent op de relaties met Europese kerken. Voor de komende periode staat deputaten ten aanzien van de Europese contacten voor ogen om de bestaande contacten te bestendigen en waar mogelijk uit te breiden. De andere relaties lopen vooral via de International Conference of Reformed Churches. De voorstellen die deputaten hebben gedaan getuigen van dit beleid.

Het aantal deputaten staat naar het oordeel van uw commissie in een goede verhouding tot het takenpakket van deputaten. Hun voorstellen tot besluit impliceren geen uitbreiding van hun takenpakket.

Over de zichtbaarheid van activiteit van deputaten is hierboven reeds iets gezegd.

Deputaten verklaren dat er op de kosten wordt gelet. In het verleden was het gebruik dat twee personen werden afgevaardigd naar een synode of conferentie. Nu is standaard dat één persoon wordt afgevaardigd.

22. Voorstellen tot besluit

De generale synode besluit:

1. de handelingen van het deputaatschap goed te keuren en deputaten te danken voor hun vele werk;
2. goedkeuring te hechten aan het door deputaten geformuleerde uitnodigingsbeleid;
3. het voorstel om volledige correspondentie aan te bieden aan de Evangelical Presbyterian Church in England and Wales goed te keuren;
4. deputaten op te dragen om in samenwerking met deputaten zending de ontwikkelingen rondom Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika en de synode Soutpansberg te blijven volgen en alert te zijn op nieuwe mogelijkheden om de relatie tussen hen beiden te verbeteren;
5. goedkeuring te hechten aan het voornemen van deputaten om de directe relatie met de Christian Reformed Churches of Australia en de Reformed Churches of New Zealand af te bouwen, en in de komende periode in overweging te nemen of hetzelfde proces ten aanzien van de Orthodox Presbyterian Church ingezet moet worden;
6. het voorstel om beperkte correspondentie aan te bieden aan de Heritage Reformed Churches goed te keuren;
7. goedkeuring te hechten aan het voorstel tot wijziging van art. 4, lid 4b, en 51 K.O.;
8. opnieuw deputaten te benoemen.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 84

Artikel 165

Rapport 6a van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende de Raad van Kerken (§ 9), aanvulling

1. Algemeen

Naar aanleiding van de bespreking van rapport 4 van uw commissie heeft een nieuwe ontmoeting plaatsgevonden tussen uw commissie en deputaten eenheid gereformeerde belijders. Tijdens die ontmoeting is gesproken over een amendement op een voorstel tot besluit van uw commissie en een nieuw voorstel tot besluit. Het amendement en het nieuwe voorstel werden door uw vergadering ter beoordeling aan uw commissie meegegeven. In dit rapport geeft uw commissie haar oordeel over het amendement en het nieuwe voorstel tot besluit.

2. Amendement op voorstel tot besluit 3

Ds. P.D.J. Buijs heeft het volgende amendement ingediend op voorstel tot besluit 3:

3. in gezamenlijkheid met de NGK, de GKv en zo mogelijk de HHK te onderzoeken of een contact met de RvK op een lager niveau mogelijk en zinvol is en zo ja, hoe dat vorm kan krijgen op een zodanige wijze dat geen afbreuk wordt gedaan aan het gereformeerd belijden en daarover aan de volgende generale synode te rapporteren.

Deputaten en uw commissie hebben geen moeite met dit amendement. Het is iets voorzichtiger geformuleerd dan het oorspronkelijke voorstel.

3. Voorstel nieuw besluit 4

Prof.dr. J.W. Maris heeft in zijn preadvies gewezen op de rol die het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte mogelijk zou kunnen spelen in dit kader. Met 'dit kader' is bedoeld een vorm van contact met de Raad van Kerken.

Ds. M.J. Kater en ds. J.W. van Pelt hebben daartoe een nieuw voorstel tot besluit geformuleerd:

4. tevens te onderzoeken of en hoe het COGG in dit kader een zinvolle rol kan vervullen en daarover aan de volgende generale synode te rapporteren.

Deputaten raden dit nieuwe voorstel tot besluit af. Zij wijzen erop dat het proces van onderzoek of een contact met de Raad van Kerken op een lager niveau dan een lidmaatschap mogelijk is, dan heel moeilijk wordt. Deputaten zien hier geen begaanbare weg. Het doorkruist wat wordt voorgesteld in besluit 3.

Bovendien wordt het proces dan nodeloos moeilijk gemaakt. Zij wijzen er eveneens op dat het contactorgaan een aantal participanten kent dat deel uitmaakt van de Protestantse Kerk in Nederland, een kerk die op haar beurt participeert in de Raad van Kerken.

Verder vragen deputaten zich af of het contactorgaan deze rol zou kunnen spelen. Naar hun oordeel wordt dan te veel van het COGG gevraagd. Inschakelen van het COGG op dit punt is nodig noch zinvol. Uw commissie sluit zich bij deze overwegingen van deputaten aan.

4. Conclusie

De conclusie is dat uw commissie een nieuw voorstel tot besluit 3 heeft geformuleerd. De overige voorstellen tot besluit blijven ongewijzigd.

5. Voorstel tot besluit

De generale synode besluit:

3. deputaten op te dragen in gezamenlijkheid met de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en zo mogelijk de Hersteld Hervormde Kerk te onderzoeken of een contact met de Raad van Kerken op een lager niveau dan een lidmaatschap mogelijk en zinvol is en zo ja, hoe dat vorm kan krijgen op een zodanige wijze dat geen afbreuk wordt gedaan aan het gereformeerd belijden, en daarover aan de volgende generale synode te rapporteren.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 85

Artikel 166

Rapport 10 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende deputatenoverleg eenheid, de DOE-werkgroep (§ 8)**1. Algemeen**

Vele kerken uit ons kerkverband werken samen met een vrijgemaakt-gereformeerde kerk of met een Nederlands-gereformeerde kerk. Sommige gemeenten met beide. De regelingen binnen deze drie kerken verschillen. Die verschillen geven kerkrechtelijke en kerkverbandelijke knelpunten. Samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten zijn gediend met gezamenlijke adviezen en regelgeving op dit punt.

Daartoe is regelmatig overleg nodig met deputaten die door de kerkelijke vergaderingen daartoe gemandateerd zijn. Dat overleg vindt plaats in de zogenaamde DOE-werkgroep. DOE staat voor deputatenoverleg eenheid. Het is zinvol wanneer dit werk voortgang vindt.

2. Handreiking

De regelingen voor de verkiezing van ambtsdragers verschillen in de drie genoemde kerkverbanden. Deze regelingen zijn op elkaar afgestemd in een handreiking bedoeld voor samenwerkingsgemeenten. Deze stemt zoveel als mogelijk is overeen met de regelgeving op dit gebied binnen de kerkverbanden.

Deputaten stellen voor de *Handreiking voor de verkiezing van ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente* te aanvaarden. Uw commissie stemt daarmee in.

3. Model

De generale synode 2010 heeft een incompleet model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente aanvaard. Paragraaf 5 van dit model ontbrak. Die paragraaf is door uw commissie beoordeeld. Zij stemt in met het voorstel van deputaten om het complete model te aanvaarden.

Voorstel tot besluit

De generale synode besluit:

1. deputaten op te dragen te blijven participeren in het deputatenoverleg eenheid;
2. de *Handreiking voor de verkiezing van ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente* (bijlage 3) te aanvaarden;
3. het complete model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente te aanvaarden.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 86

Artikel 167

Rapport 13 van commissie 4 inzake rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende Vathorst (§ 12.5.1)**1. Algemeen**

Deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland hebben advies gegeven aan de classis Amersfoort betreffende kerkvorming in de wijk Vathorst. Daar is de Kruispuntgemeente ontstaan, een samenwerkingsgemeente van drie gemeenten: een Christelijke Gereformeerde Kerk, een Nederlands Gereformeerde Kerk en een kerk van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland.

2. Advies

Deputaten schrijven dat in de wijk Vathorst een nieuwe gemeente ontstond door gezamenlijk missionair werk vanuit de Christelijke Gereformeerde Kerk van Amersfoort, de Protestantse Gemeente van Hoogland namens de Adventsgemeente Amersfoort, en de Nederlands Gereformeerde Kerk van Amersfoort-Noord. Naar de letter van de kerkorde en eerder genomen synodale besluiten was de vorming van deze samenwerkingsgemeente niet mogelijk. Toch hebben deputaten een positief advies gegeven.

Dat advies betrof allereerst de samenwerking met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Vanaf 1998 was bijlage 8 K.O niet meer van toepassing op deze kerken. Toch hebben deputaten een positief advies gegeven omdat zij zich hebben aangesloten bij een besluit van de generale synode 2001. Dat besluit geeft aan dat de bijlage 8 K.O. wel van toepassing is voor de gemeenten waar de nood zo groot is dat zij in hun voortbestaan worden bedreigd (*Acta* 2001, art. 144).

Deputaten wijzen op de missionaire situatie van de Kruispuntgemeente in Vathorst. Zij stellen dat het naar de geest van het besluit van 2001 is wanneer toch in dezen toestemming verleend wordt tot samenwerking. Dat positieve advies betrof ook de samenwerking met een gemeente van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Deputaten hebben zich aangesloten bij de synodale regeling uit 2004 met betrekking tot samenwerking van een plaatselijke gemeente met een gemeente van hervormd-gereformeerde signatuur. Deze regeling vermeldt dat een nauwer samenleven tussen deze gemeenten kan uitkomen in gezamenlijke missionaire activiteiten. De Kruispuntgemeente in Amersfoort-Vathorst is naar deputaten schrijven voortgekomen uit een gezamenlijke missionaire activiteit met een gemeente van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Vandaar dat deputaten het advies konden geven zoals zij dat hebben gedaan.

Deputaten hebben in deze situatie een weg moeten zoeken. Uw commissie stemt in met het advies dat deputaten aan de classis hebben gegeven.

Ze hebben het aspect van de missionaire activiteit zwaar laten meewegen. In de missionaire activiteit moet worden samengewerkt. De verscheidenheid tussen kerken van gereformeerde belijders mag naar het oordeel van deputaten geen belemmering vormen in de verkondiging van het evangelie naar buiten toe. Uw commissie kan daarmee instemmen.

3. Uitzondering op bijlage 8 K.O.

Deputaten vragen aan uw vergadering een nieuwe opdracht. Zij willen onderzoeken of situaties van missionair belang ook in het algemeen reden zouden kunnen zijn bijlage 8 K.O. bij wijze van uitzondering van toepassing te verklaren op de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Objectieve criteria voor een 'nieuwe uitzondering' op de toepassing van bijlage 8 K.O. op de Nederlands Gereformeerde Kerken kunnen deputaten nog niet geven. Dat is het punt dat zij zouden willen onderzoeken.

4. Gereformeerde Bond

Deputaten vragen uw vergadering de opdracht om samen met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond te onderzoeken of en onder welke voorwaarden het mogelijk is dat een gemeente uit ons kerkverband een samenwerkingsgemeente vormt met een kerk van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland in een situatie van missionair belang.

Uw commissie vraagt zich af of deze laatste toevoeging nodig is: 'in eerste instantie in een situatie van missionair belang'. Door de gewijzigde regeling voor het gestalte geven aan eenheid met gemeenten van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland te aanvaarden is een nauwer samenleven mogelijk. Het is sowieso zinvol dat de mogelijkheid tot het vormen van een samenwerkingsgemeente wordt onderzocht, ook afgezien van een missionaire situatie.

Uw commissie acht het raadzaam dat dit wordt onderzocht samen met deputaten kerkorde en kerkrecht.

5. Nummering

De nummering van de paragrafen moet worden aangepast. Vanaf § 12.5.2 moet een 1 worden toegevoegd: § 12.5.1.2 en zo verder.

6. Voorstel tot besluit

De generale synode tbesluit:

1. de handelingen van deputaten in de adviesaanvraag inzake Vathorst goed te keuren;
2. deputaten op te dragen te onderzoeken:
 - a. of situaties van missionair belang ook in het algemeen reden zouden kunnen zijn bijlage 8 K.O. van toepassing te verklaren op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken; en zo ja
 - b. in samenspraak met deputaten evangelisatie te bepalen welke toetsingscriteria gelden voor het bepalen van een situatie van missionair belang;
3. deputaten op te dragen samen met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond en met deputaten kerkorde en kerkrecht te onderzoeken of en onder welke voorwaarden het mogelijk is een samenwerkingsgemeente te vormen met een gemeente van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 87

Artikelen 168, 234

Rapport 14 van commissie 4 inzake rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland betreffende enkele overgebleven punten

1. Algemeen

Nogmaals spreekt uw commissie uit dat zij met grote waardering kennisgenomen heeft van het vele werk dat deputaten hebben verricht in de afgelopen drie jaar. Deputaten geven aan dat de ontmoetingen met andere kerken waardevol zijn. Het goede van deze ontmoetingen komt met name uit tegen de achtergrond van de geestelijke woestijn waarin we in deze tijd leven.

2. Archief (§ 12.1.2)

Deputaten stellen uw vergadering voor uit te spreken dat voldaan is aan de opdracht zorg te dragen voor het overdragen van het archief tot en met 2004 (§ 12.6). Bij navraag bleek dat aan deze opdracht nog niet is voldaan.

3. Meerjarenplan (§ 12.2)

Uw commissie heeft kennisgenomen van wat deputaten schreven over het gevraagde meerjarenbeleid. Deputaten hebben voldaan aan de opdracht om een meerjarenbeleid op te stellen dat verder reikt dan één synodeperiode. Begrijpelijk is dat deputaten niet anders konden doen dan enkele stippen plaatsen aan de horizon.

4. Contact met moderamen PKN via de Gereformeerde Bond (§ 12.4.1)

Deputaten vragen uw vergadering toestemming incidenteel in het kader van de contacten met de Gereformeerde Bond contact te hebben met het moderamen van de Protestantse Kerk in Nederland. Uw commissie stemt daarmee in.

5. Contact met moderamen PKN op ander niveau (§ 12.4.2-6)

Deputaten vragen uw vergadering uit te spreken dat contact met het moderamen van de Protestantse Kerk in Nederland ook los van de contacten met de Gereformeerde Bond is toegestaan als zijnde contact op een ander niveau dan het zoeken van eenheid op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde confessie.

In de concepttekst van een nieuwe taakomschrijving (zie ook hieronder in § 6) wordt gerefereerd aan 'het belang van een zoveel gezamenlijk optrekken van kerken in het publieke domein'. Daarnaast noemen deputaten in deze concepttekst de secularisatie van de samenleving. In het gesprek dat uw commissie met deputaten hierover heeft gevoerd, kwam naar voren dat deputaten graag enige armslag zouden willen hebben voor de gesprekken die zij voeren met het moderamen van de Protestantse Kerk in Nederland. Uw commissie kan daarmee instemmen.

6. Wijziging instructie (§ 12.4.6)

Deputaten stellen uw vergadering een wijziging van hun instructie voor. Aan artikel 3 van bijlage 34 K.O. zou een nieuw lid moeten worden toegevoegd: 'd. met het oog op het belang van een zoveel mogelijk gezamenlijk optrekken van kerken in het publieke domein kunnen deputaten, gezien de secularisatie van de samenleving, contacten onderhouden met andere kerken en kerkelijke organisaties dan bedoeld in 3 a en b, zonder het oogmerk met hen tot nauwer kerkelijk samenleven te komen.'

Dit voorstel tot wijziging wordt vermeld in de paragraaf in het deputatenrapport waarin de contacten met het moderamen van de Protestantse Kerk in Nederland worden genoemd. Dit voorstel staat eveneens in verband met datgene wat deputaten hebben geschreven in het begin van hun rapport, in de paragraaf over bezinning (§ 2). Ze wijzen daar op de belijdenis van de katholiciteit van de kerk. Eveneens wijzen zij erop dat deze contacten ons als kerken kunnen helpen 'om scherp te houden wat wezenlijk is'. Ten slotte benoemen deputaten dat deze contacten bewaren voor 'een al te zeer geïsoleerde positie, die bovendien zou bijdragen aan een beeld van versplinterde kerken en een verscheurd christendom'. Uw commissie kan instemmen met de voorgestelde wijziging van de instructie.

7. Toevoeging bij rapport 3: wederkerigheid

Uw vergadering heeft in haar tweede zitting besloten een gewijzigde regeling voor het gestalte geven aan eenheid met gemeenten van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland te aanvaarden. Deze regeling wordt in de kerkorde opgenomen als bijlage 8a. Zie daarvoor rapport 3 van uw commissie.

In die regeling staat dat analoog aan bijlage 8.1.d K.O. christelijk-gereformeerde kerkenraden predikanten van de Protestantse Kerk in Nederland kunnen uitnodigen voor de bediening van Woord en sacramenten, de dienst der gebeden en de kerkelijke bevestiging van een huwelijk in de erediensten van de gemeente, mits kerkenraden zich ervan hebben vergewist dat deze predikanten in de uitoefening van hun ambt zich verbonden hebben aan de gereformeerde belijdenissen.

Uw commissie heeft er in haar rapport 3 op gewezen dat in de gewijzigde regeling het punt van wederkerigheid niet uitdrukkelijk is benoemd. Deputaten hebben na de eerste synodeweek aangegeven dat het opnemen van een regel die wijst op wederkerigheid niet verkeerd is. Daaruit kan duidelijk worden dat onze kerken zich erin verheugen wanneer een kerkenraad van een gemeente van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland een christelijk-gereformeerd predikant uitnodigt.

Uw commissie stelt in overleg met deputaten voor de volgende regel toe te voegen aan lid 1.d van bijlage 8a K.O.: 'Anderzijds zijn onze predikanten gerechtigd voor te gaan in een gemeente van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerk in Nederland wanneer een kerkenraad hen daartoe uitnodigt.'

8. Doelmatigheid

Uw commissie heeft met deputaten gesproken over hun takenpakket. Ds. M. Oppenhuizen gaat als notulist de vergaderingen verslaan. Deputaten achten het gewenst dat in zijn plaats en als uitbreiding van het deputaatschap minimaal twee nieuwe leden worden benoemd. Uw commissie stemt in met dit voorstel gezien de omvang van het takenpakket van deputaten.

De voorstellen tot besluit die uw commissie doet, impliceren geen substantiële uitbreiding van het takenpakket van deputaten.

Uw commissie heeft bij deputaten aandacht gevraagd voor de 'zichtbaarheid van activiteiten'. In het bijzonder heeft zij benoemd dat deputaten de belijdenis van de katholiciteit van de kerk blijvend onder de aandacht van de leden van onze kerken zullen moeten brengen.

9. Voorstel tot besluit

De generale synode besluit:

1. de handelingen van het deputaatschap goed te keuren en deputaten te danken voor hun vele werk;
2. uit te spreken dat deputaten zorgdragen voor het overdragen van het archief tot en met 2004;
3. uit te spreken dat deputaten hebben voldaan aan de opdracht een meerjarenbeleid op te stellen dat verder reikt dan één synodeperiode;
4. deputaten toe te staan incidenteel in het kader van de contacten met de Gereformeerde Bond contact te hebben met het moderamen van de Protestantse Kerk in Nederland;
5. uit te spreken dat contact met de Protestantse Kerk in Nederland ook los van de contacten met de Gereformeerde Bond is toegestaan als contact op een ander niveau dan het zoeken van eenheid op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde confessie;
6. de instructie van deputaten aan te passen door in bijlage 34 K.O., art. 3, een lid d toe te voegen: 'd. met het oog op het belang van een zoveel mogelijk gezamenlijk optrekken van kerken in het publieke domein kunnen deputaten, gezien de secularisatie van de samenleving, contacten onderhouden met andere kerken en kerkelijke organisaties dan bedoeld in 3 a en b, zonder het oogmerk met hen tot nauwer kerkelijk samenleven te komen';
7. opnieuw deputaten te benoemen.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 88

Artikel 176

Rapport van deputaten contact met de overheid

1. Inleiding

Hieronder treft u het verslag aan van onze werkzaamheden in de jaren 2010-2013. Het betreft, zoals ons gevraagd is, een verslag op hoofdlijnen. Dat betekent dat tal van onderwerpen die ook onze aandacht hadden in dit verslag onvermeld blijven. Uiteraard zijn we graag bereid om in uw (commissie)vergadering een toelichting te geven op dit verslag en op onze werkzaamheden.

2. Samenstelling deputaatschap

Ons deputaatschap bestond in de afgelopen periode uit prof.dr. T.M. Hofman (voorzitter), mr. H. de Hek (secretaris en gedelegeerde in het CIO), br. P.J. Aalbersberg, drs. G.L. Born, ds. C.A. den Hertog, prof. dr.ir. H. Jochemsen en mr. H.M. Oevermans (plaatsvervangend gedelegeerde in het CIO). Secundus was drs. A. Hakvoort.

We hebben acht keer vergaderd. Geen van de deputaten was langdurig verhinderd zijn werkzaamheden als deputaat te verrichten, zodat we geen beroep hebben hoeven doen op onze secundus.

De brs. Born, Jochemsen en Oevermans, die respectievelijk twaalf, negen en negen jaren deputaat zijn geweest, zijn niet beschikbaar voor een nieuwe termijn als deputaat. Br. Born moet in verband met zijn gezondheidssituatie helaas afscheid nemen als deputaat. De brs. Jochemsen en Oevermans verlaten het deputaatschap in verband met drukke werkzaamheden. Deputaten zijn hen dankbaar voor het werk dat zij mochten verrichten. Bij separate brief zullen wij de GS een voorstel doen voor de vervulling van de ontstane vacatures.

3. Opdrachten GS 2010

De GS van 2010 heeft betreffende ons deputaatschap het volgende besloten:

1. deputaten landelijk kerkelijk bureau op te dragen – in overleg met deputaten financiële zaken, deputaten onderlinge bijstand en advies en deputaten kerkelijke archieven – procedures te ontwikkelen voor (digitale) informatievoorziening aan en voorlichting van de plaatselijke kerken over beheerszaken en kerkelijk-administratieve zaken, met de uitvoering daarvan zo spoedig mogelijk te beginnen en daarover te rapporteren aan de generale synode 2013;
2. deputaten een budget ten bedrage van €750,- per jaar te verstrekken om in voorkomende gevallen een bescheiden financiële bijdrage te kunnen leveren aan organisaties die actief zijn op het werkkterrein van deputaten;
3. deputaten op te dragen de notitie 'Kerk en overheid in de postmoderne samenleving' toe te sturen aan de kerkenraden en te bezien hoe er bredere bekendheid aan gegeven kan worden, bijvoorbeeld door middel van aandacht in de kerkelijke bladen en beschikbaarheid in de vorm van studieschetsen;
4. de generale synode verzoekt deputaten toezicht van de TUA bij het College van bestuur te bepleiten het werk van dienaars des Woords naar art. 6 K.O. en geestelijkverzorgers onder de aandacht te brengen van de studenten.

Ten aanzien van de vervulling van die opdrachten kunnen we het volgende opmerken:

- er heeft enkele malen overleg plaatsgevonden met het kerkelijk bureau naar aanleiding van de hiervoor onder 1 vermelde opdracht. Dat heeft er begin dit jaar in geresulteerd dat deputaten informatie beschikbaar hebben gesteld ten behoeve van een nieuwsbrief. Deputaten hechten er aan op te merken dat het feit dat de informatie niet eerder is verstrekt zeker niet te wijten is aan gebrek aan voortvarendheid van het kerkelijk bureau;
- deputaten hebben in de verslagperiode geen gebruik hoeven maken van het hun beschikbaar gestelde budget;
- de notitie is door deputaten naar de kerkenraden verstuurd, met een begeleidende brief waarin suggesties zijn gedaan voor de verwerking. Daarnaast hebben deputaten artikelen verzorgd in *De Wekker* en *Ambtelijk Contact* over het onderwerp van de notitie. Ten slotte hebben deputaten contact gezocht met de beide jeugdwerkorganisaties, de mannenbond en de vrouwenbond. Dat heeft er in geresulteerd dat materiaal beschikbaar is gesteld aan de beide jeugdwerkorganisaties met behulp waarvan deze organisaties studiemateriaal kunnen samenstellen. Met de mannen- en vrouwenbond zijn afspraken gemaakt over het verzorgen van een studieschets;
- de hierboven onder 4. vermelde opdracht is niet aan deputaten gericht en aan deputaten is ook niet verzocht enige actie te ondernemen.

4. Activiteiten in een hoofdlijn

De periode 2010-2013 is een goede periode geweest voor ons deputaatschap. We hebben onze werkzaamheden met vreugde en in betrekkelijke rust kunnen doen. Uiteraard hebben we de gebruikelijke werkzaamheden verricht.

Allereerst is, door middel van het schrijven van brieven, meegeleefd met het wel en wee in het Koninklijk Huis. Verder hebben we contact onderhouden met de deputaten uit de Gkv - in het najaar van 2012 heeft een gesprek plaatsgevonden - en met onze vertegenwoordigers in de diverse CIO-commissies. De secretaris of de plaatsvervangend gedelegeerde hebben de meeste vergaderingen van het CIO bijgewoond. Ook hebben we ons op de hoogte gehouden van de activiteiten van het Platform Zorg voor Leven en van het Platform voor Waarden en Normen. Daarnaast hebben we de vergaderingen bijgewoond van het zogenaamde Woerden-overleg, een overleg van kerken uit de (volle) breedte van de gereformeerde gezindte, waar de vraag centraal staat naar de plaats van de kerken in de samenleving en jegens de overheid.

Op het moment van het schrijven van dit verslag wordt een afspraak gepland voor een gesprek van een vertegenwoordiging van het Woerden-beraad met minister Opstelten.

Incidenteel zijn er contacten geweest met andere kerken uit het Woerden-beraad over het al dan niet schrijven van brieven aan de overheid omtrent aangelegen maatschappelijke thema's.

Een enkele keer hebben we plaatselijke kerken geadviseerd over vragen op ons werkgebied.

We hebben ons werk ook deze periode weer met veel vreugde gedaan. We moeten wel vaststellen dat we het werk doen in een steeds grimmiger wordend maatschappelijk klimaat. De plaats van de kerken in het publieke domein staat ter discussie en er is een sterke tendens om het praktiseren van het geloof terug te dringen tot achter de voordeur. Die tendens is het in de verslagperiode sterker geworden. De discussies over de rituele slacht en over de jongensbesnijdenis zijn daar voorbeelden van. Een enkele blik op de parlementaire agenda van de afgelopen maanden onderstreept de tendens. Ter sprake kwamen onder meer de initiatiefwet tegen de weigerambtenaar, de initiatiefwet tot afschaffing van de strafbaarstelling van godslastering, een verzoek tot aanpassing van de bekostiging van het leerlingvervoer naar bijzondere

scholen, de motie om de toegang van kerken tot het GBA te beëindigen en de intrekking van de zendmachtiging van de 2.4.2 omroepen.

Deze ontwikkelingen maken het des te meer gewenst dat de kerken zich blijven bezinnen op hun plaats binnen onze maatschappij en naar mogelijkheden zoeken om positief betrokken te blijven op de samenleving, zoals wij in de door de vorige GS overgenomen notitie hebben uitgewerkt.

5. Ontwikkelingen in het CIO

Ook in de afgelopen periode hebben we geparticipeerd in het CIO, het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken. In ons vorige verslag hebben we gemeld dat sprake was van een stormachtige groei van het CIO. Veel kleinere kerken, vooral van evangelische signatuur, hadden zich bij het CIO aangesloten. Inmiddels is van een stormachtige groei geen sprake meer, maar neemt het aantal aangesloten kerkgenootschappen wel gestaag toe. Vooral kleinere evangelische kerkgenootschappen – vaak verbanden van 10 à 20 gemeenten – zijn de afgelopen periode lid geworden. Een belangrijke reden voor het lidmaatschap was de ANBI-regeling. Het CIO heeft, zoals bekend, een convenant met de belastingdienst gesloten, inhoudende dat de bij het CIO aangesloten kerken en hun zelfstandige lichamen en onderdelen (dus ook plaatselijke gemeentes) met de daaronder ressorterende verenigingen c.a. als ANBI-instelling worden aangemerkt. Plaatselijke kerken, zendingscommissies, vrouwenverenigingen etc. hoeven nu niet zelf een ANBI-status aan te vragen. De band met het kerkgenootschap volstaat wanneer dat kerkgenootschap bij het CIO is aangesloten en verklaard heeft aan de voorwaarden van de ANBI-regeling te voldoen. Begin 2010 is door de secretaris, na overleg met deputaten financieel, een nieuwe ANBI-verklaring ingevuld, ondertekend en aan de fiscus geretourneerd.

Alleen al vanwege de voordelen van de ANBI-regeling is het lidmaatschap van het CIO van groot belang. In dit verband moet opgemerkt worden, dat aan de aangepaste ANBI-regeling veelvuldig overleg tussen het CIO en de fiscus is voorafgegaan en dat mede dankzij de krachtige lobby van het CIO een voor de kerken goed werkbaar regeling tot stand is gekomen.

Het bovenstaande neemt niet weg dat de druk op de giftenaftrek voor ANBI-instellingen in het algemeen, en kerken in het bijzonder, toeneemt. Dat hangt allereerst samen met de economische problemen. Het afschaffen van de giftenaftrek zou een bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van de begrotingstekorten van het Rijk. Vervolgens neemt in de samenleving het draagvlak voor een giftenaftrek ten behoeve van de kerken af. Waarom zou een gift aan de voetbalvereniging niet en aan de kerk wel aftrekbaar zijn. Nu de kerken zijn ondergebracht bij 'Algemeen Nut Beogende Instellingen' moet ook duidelijk zijn dat zij (meetbaar) het algemene nut beogen. Dat is in een ontkerkende samenleving steeds lastiger over het voetlicht te krijgen.

Het is belangrijk om te melden dat in verband met de invoering van de zogenaamde Geefwet nieuwe regels zullen gaan gelden betreffende de verantwoording door ANBI-instellingen van de door hen ontvangen giften. Tijdens de behandeling van de Geefwet is een motie aangenomen, die vergaande gevolgen kan hebben voor de verplichtingen van kerken met een ANBI-status. In de motie wordt aangedrongen op de openbaarmaking van financiële gegevens door ANBI-instellingen. Op dit moment wordt deze motie uitgewerkt. Hoe die uitwerking er zal gaan uitzien is niet bekend, maar duidelijk is wel dat per 1 januari 2014 – volgend jaar al! – ook voor kerken de verplichting zal gelden om relevante informatie – over 'het bestuur' van de kerk, het beleidsplan en de financiën – via internet beschikbaar te stellen.

Naar verwachting zal het convenant tussen het CIO en de belastingdienst worden aangepast. In dat aangepaste convenant zal dan worden uitgewerkt welke informatie en op welk niveau (plaatselijk of alleen landelijk) beschikbaar moet worden gesteld. Het hoeft geen betoog dat deze regels grote gevolgen kunnen hebben voor de financiële verslaglegging van plaatselijke kerken. Zij dienen er rekening mee te houden dat financiële gegevens openbaar moeten worden gemaakt.

6. Kerk en geestelijke verzorging in de krijgsmacht

In de afgelopen periode hebben we een gesprek gehad met br. L. Boogerd, de vertegenwoordiger van onze kerken in CIO-M. Br. Boogerd stelde ons op de hoogte van de belangrijkste ontwikkelingen binnen de geestelijke verzorging in de krijgsmacht. In de vorige verslagperiode is besloten dat de dienst geestelijke verzorging (DGV) wordt ondergebracht onder het centraal commando en een eenhoofdige leiding krijgt, niet zijnde hoofd van dienst van de verschillende denominaties. De leidinggevende en de hoofden van dienst hebben bevoegdheden in materiële zaken. De inhoudelijke invulling van het werk van de g'v'ers blijft de verantwoordelijkheid van de zendende instanties. De leidinggevende en de hoofden van dienst hebben daarover niets te zeggen. Inmiddels is deze structuur doorgevoerd. Ze werkt naar tevredenheid. De positionering van de DGV in de organisatie van de krijgsmacht is nog in onderzoek.

Ook de islamitische GV maakt nu deel uit van de DGV. De samenwerking met deze dienst is niet onprobleematisch. Daarbij speelt een rol dat het lastig is in contact te komen met hun zendende instantie, het Contactorgaan Moslims en Overheid.

Er wordt fors bezuinigd op defensie. De gevolgen voor de protestantse GV zijn ingrijpend. Door 'powerplay' vindt geen bezuiniging plaats bij de Islamieten, maar realiseren zij juist een uitbreiding. Dat is een zorgelijke ontwikkeling.

Binnenkort zal een nieuw onderzoek plaatsvinden naar aard en omvang van de DGV

7. Kerk en geestelijke verzorging bij justitie

Drs. G.L. Born, onze vertegenwoordiger in het CIO-J is in de afgelopen periode teruggetreden. We zijn op zoek naar een opvolger voor hem. Vanwege het terugtrekken van br. Born hebben we in de verslagperiode niet met een vertegenwoordiger van CIO-J gesproken. Wel hebben we een gesprek gehad met onze beide justitiepredikanten, ds. P.J. van Dam en ds. W.J. Plantinga. Beiden hebben verslag gedaan van hun werkzaamheden en hebben hun ervaringen met ons gedeeld. In dat gesprek kwam naar voren dat de ingezette modernisering van het gevangeniswezen ook gevolgen heeft voor het justitiepastoraat. Kenmerk van het nieuwe beleid is een persoonsgerichte aanpak, met als doel het terugdringen van recidive. Onder de nieuwe staatssecretaris wordt deze aanpak voortgezet, zij het met wat andere accenten: gedetineerden

moeten de TRA-activiteiten (terugkeeractiviteiten) wel verdienen. Het nieuwe systeem biedt de geestelijke verzorging kansen. Ook activiteiten van de geestelijke verzorging kunnen als TRA-activiteiten worden aangeboden. Wel moet worden aangetoond dat de activiteiten bijdragen aan het terugdringen van recidive. Knelpunt is dat het principiële onjuist is dat geestelijke verzorging 'verdiend' moet worden. Bovendien ligt een individuele rapportage gevoelig.

Op dit moment is *Alpha in Prison* een veel gevraagde TRA-activiteit. Probleem is wel dat een aantal (vooral oudere) justitiepredikanten de cursus niet wil aanbieden, omdat de cursus te orthodox wordt bevonden. Aan nieuw benoemde predikanten wordt de eis gesteld dat ze bereid zijn met de cursus te werken.

Beide predikanten geven aan veel met vrijwilligers te werken.

Bij het laatste onderzoek naar de behoefte aan geestelijke verzorging hebben de protestanten goed gescoord. Daardoor kon de formatie voor het grootste deel worden gehandhaafd.

8. Kerk en gezondheidszorg

Helaas was het niet mogelijk om met onze vertegenwoordiger in CIO-G, zr. Romkes, op een vergadering van deputaten door te spreken over haar werk. Met zr. Romkes heeft wel telefonisch contact plaatsgevonden. Ook hebben deputaten kennis genomen van de notulen van de vergaderingen van CIO-G. Op basis daarvan kunnen we melding maken van de volgende relevante ontwikkelingen:

- Er is tussen het CIO-J en de belangenorganisatie van geestelijk verzorgers overeenstemming bereikt over de niet aan een kerk gebonden geestelijk verzorgers. Voor hen komt er een apart register, met kwaliteitseisen. Een commissie ziet toe op de naleving van die eisen.
- Vrouwelijke geestelijk verzorgers, uit kerken die niet de vrouw in het ambt kennen en die om die reden geen predikant zijn, vallen niet onder de hierboven omschreven categorie van de 'ongebonden' geestelijk verzorgers.
- De hbo geestelijk verzorger heeft vaste voet aan de grond gekregen in de diverse instellingen. Dat is een ontwikkeling die breder is. Naar het oordeel van deputaten ontkomen de kerken er niet aan om zich op deze ontwikkeling te bezinnen. Wanneer hbo geestelijk verzorgers in verpleeg- en verzorgingstehuizen vaste voet aan de grond krijgen en daar blijven te kunnen functioneren, rijst ongetwijfeld de vraag waarom dat op andere terreinen (allereerst in het justitie- en legerpastoraat, maar later ook in de gemeente, als predikant) niet zou kunnen. De discussie over de hbo-predikant wordt, zoals bekend, in de PKN al gevoerd.
- Ziekenhuizen en verpleegthuizen krijgen te maken met bezuinigingen. De aanpassing van de AWBZ zal, naar verwachting, leiden tot sluiting van een groot aantal verzorgingstehuizen. Hulpbehoevende ouderen zullen veel langer in hun eigen thuissituatie verzorgd moeten (blijven) worden. Bij de overblijvende tehuizen zet de bezuiniging druk op de geestelijke zorg. Ook deze ontwikkelingen vragen om bezinning, ditmaal om de presentie van de kerken in de plaatselijke zieken- en verpleegthuizen, maar ook over de taak van de kerk in het verlenen van praktische hulp.

In ons vorige rapport hebben we aangegeven dat het belangrijk is dat predikanten openstaan voor een post als krijgsmachtpredikant. In dit rapport wijzen we erop dat er voor predikanten ook als geestelijk verzorger in verpleeg- en verzorgingstehuizen veel werk te doen is.

9. Kerk en godsdienstonderwijs op openbare basisscholen

Deputaten hebben gesproken met br. H.M. Baan, onze vertegenwoordiger in CIO-O. In de vorige verslagperiode is CIO-O opgericht en is begonnen met het opzetten van een structuur voor het godsdienstonderwijs op openbare (basis)scholen. Dat godsdienstonderwijs wordt sinds enkele jaren bekostigd, maar moest ook voldoen aan kwaliteitseisen. Vanuit CIO-O is dit proces begeleid. Het heeft er toe geleid dat een instituut in het leven is geroepen (de Stichting Protestants Christelijk Godsdienstig Vormings Onderwijs, PC GVO) dat fungeert als centrale werkgever van de docenten die op de verschillende openbare basisscholen protestants godsdienstonderwijs verzorgen. CIO-O fungeert als zendende instantie namens de protestantse kerken in het overleg met andere partners over de 'institutionele inbedding' van het godsdienstonderwijs.

Er is de afgelopen jaren veel werk verzet. Het godsdienstonderwijs op openbare lagere scholen is geprofessionaliseerd. Er is een organisatie opgezet die de docenten aanstuurt, zorg draagt voor implementatie van kwaliteitseisen, bijscholing organiseert en de betaling regelt. Voor e.e.a. is een budget van € 10.000.000,- per jaar beschikbaar. Het is wel de vraag of dat bedrag niet ter discussie komt te staan in een volgende bezuinigingsronde.

De eisen die aan docenten worden gesteld, betreffen vooral de vakinhoudelijke en didactische aspecten en zijn niet van inhoudelijk theologische aard.

10. Kerk en kerkgebouwen c.a.

Ook met onze vertegenwoordiger in CIO-K, br. J. Hoogendoorn, hebben we een gesprek gehad. Op het - brede - terrein van CIO-K hebben zich veel ontwikkelingen voorgedaan. Om er enkele te noemen:

- In dit rapport is al melding gemaakt van de ANBI-regelgeving. Deputaten volgen de ontwikkelingen nauwlettend, dit in overleg met deputaten financiële zaken. Het is van groot belang dat de kerken zich strikt houden aan de door de belastingdienst vastgestelde voorwaarden, zodat geprofiteerd kan blijven worden van de gunstige regeling die nu op kerken van toepassing is.
- Onder invloed van Europese regelgeving wijzigt de btw-regeling voor kerken. De algemene vrijstelling voor omzetten van minder dan € 68.000,-, die gold voor kerken, is vervallen. Er lijkt een nieuwe regelgeving te komen, die er op neerkomt dat in de meeste gevallen een btw-vrijstelling geldt voor de bij kerken meest voorkomende btw-plichtige activiteiten, te weten zaalverhuur, rommelmarkten en advertenties in het lokale kerkblad. Naar onze inschatting zullen vrijwel alle activiteiten onder deze vrijstellingen vallen. Dat is alleen anders wanneer structureel en voor forse bedragen min of meer commerciële activiteiten worden verricht.
- Een andere Europese ontwikkeling die van belang is, heeft de naam SEPA. Het gaat om de invoering van een nieuw systeem van Europees betalingsverkeer. Een van de aspecten van SEPA is dat de Nederlandse banken aan al hun klanten nieuwe incassocontracten gaan aanbieden. Op deze contracten dienen de KvK-nummers te worden vermeld. Van klanten die geen KvK-nummer hebben, wordt een 'dummynummer' vermeld. Dat nummer mag niet zelf verzonnen worden. Het CIO heeft

contact met de Nederlandse vereniging van banken. De denkrichting is dat de kerkgenootschappen zelf een lijst maken met de tot de kerkgenootschap behorende zelfstandige onderdelen (die onder het ene KvK-nummer vallen) en dat ze op de lijst vermelde zelfstandige onderdelen een viercijferig nummer geven. Dat nummer wordt gevoegd achter het landelijke KvK-nummer. Als deze lijn wordt gevolgd, zal het nog een forse inspanning vergen om de lijst samen te stellen en om de betrokken gemeentes c.a. over het nummer te informeren. We hebben daarover contact gezocht met deputaten financiële zaken.

- CIO-K houdt zich veel bezig met kerkelijke monumenten. De regelgeving wordt steeds strenger en de overheid stelt minder geld beschikbaar. Dat leidt tot knelpunten. Onze kerken hebben maar één rijksmonument. Steeds meer kerkgebouwen komen echter op de gemeentelijke monumentenlijst. Daar is weinig tegen te doen. In sommige gevallen is het wel mogelijk om met de gemeente afspraken te maken over een herbesteding wanneer het gebouw niet meer gebruikt wordt voor erediensten.
- Ook de herbesteding van kerkelijke gebouwen vraagt aandacht. De PKN heeft een notitie over hoe te handelen bij het sluiten van een kerkgebouw. Dat komt in onze kerken helaas ook steeds vaker voor. Beleid ontbreekt. Het zou dienstig zijn dat te ontwikkelen. In dat verband kan ook het omgaan met roerend kerkelijk erfgoed (zoals kanselbijbels, doopvonten, avondmaalstellen, etc.) aan de orde worden gesteld. Dat lijkt in onze kerken gemakkelijk te verdwijnen. Er is in elk geval geen beleid voor. Dat zou er wellicht wel moeten komen. Deputaten geven de GS in overweging het daartoe meest geëigende deputaatschap op te dragen beleid op dit punt te ontwikkelen.
- Het nieuwe bouwbesluit is van kracht geworden. Dat leidt tot interpretatievragen. De verschillende brandweerkorpsen geven er niet altijd dezelfde invulling aan. Hoewel het problemen zou moeten opleveren, ontvangt br. Hoogendoorn geen vragen over dit onderwerp uit de kerken.
- Het is te verwachten dat er regelgeving komt op het gebied van Bedrijfs hulpverlening (BHV). Kerken moeten dan beschikken over BHV'ers. Kerken zijn nu al verantwoordelijk voor een veilige omgeving. Dat betekent onder meer dat er een ontruimingsplan moet zijn. Hoogendoorn heeft de indruk dat daar (veel te) weinig aandacht voor is;
- Voor kosters gelden de Arbo-regels. Ook dat lijkt niet tot de kerken te zijn doorgedrongen. Verdedigbaar is dat die regels ook gelden voor vrijwilligers. Het is belangrijk dat de kerken zich bewust zijn van de risico's die vrijwilligers lopen bij hun werk voor de kerken en van het daaraan verbonden risico op claims. Br. Hoogendoorn wijst er op dat het mogelijk is om dit risico te verzekeren. Ook op dit punt is nader onderzoek gewenst.
- De financiële problemen in verband met de afwikkeling van de SIKN (de organisatie voor de kerkradio) zijn opgelost.
- Het project Energie voor Kerken ontwikkelt zich positief. Onze kerken doen, in vergelijking tot andere kerken, goed mee. Het project is nog steeds lucratief, zij het dat het voordeel wel afhankelijk is van het instapmoment.

11. Voorstellen

Deputaten stellen uw vergadering voor:

- a. de handelingen van deputaten goed te keuren;
- b. het daartoe best geëquipeerde deputaatschap op te dragen onderzoek te doen naar en beleid te ontwikkelen ten aanzien van de in paragraaf 10 vermelde onderwerpen;
- c. opnieuw deputaten te benoemen.

H. de Hek, secretaris

BIJLAGE 89

Artikel 176

Rapport 1 van commissie 5 inzake het rapport van deputaten contact met de overheid

1. Inleiding

Allereerst wil uw commissie haar grote waardering uitspreken voor de vele werkzaamheden die deputaten hebben verricht in de afgelopen synodale periode. Uw commissie waardeert het evenzeer dat al deze werkzaamheden in een beknopt verslag aan de synode zijn voorgelegd.

Drie deputaten zijn niet meer beschikbaar voor een nieuwe periode. Commissie 5 is dankbaar voor het werk dat de brs. Born (vier perioden), Jochemsen en Oevermans (beiden drie perioden) hebben mogen doen.

2. Algemeen

Uw commissie vindt het vermeldenswaard dat deputaten bij uiteenlopende gebeurtenissen in de koninklijke familie meelevens hebben getoond namens onze kerken.

Het is uw commissie gebleken dat ook vele 'kleinere' werkzaamheden door deputaten verricht worden inzake advisering van kerken, naast de 'grotere' zaken die in het rapport vermeld staan.

3. Opdrachten

De generale synode 2010 nam naar aanleiding van de rapportage van deputaten en van de synodale commissie enkele besluiten die ook gaf aan deputaten verschillende opdrachten inhielden die feitelijk feitelijk voor andere deputaatschappen bestemd waren (zie opdrachten 1 en 4).

Oprichting 1 heeft uiteindelijk geresulteerd in de uitgave van een nieuwsbrief, al bleek het verkrijgen van informatie vanuit CIO-K nog niet zo gemakkelijk te zijn. In het gesprek gaven deputaten echter aan dat zij een nieuwsbrief als een geschikt middel zien om belangrijke ontwikkelingen te communiceren naar de kerken. De nieuwsbrief moet dan wel met enige regelmaat, een à twee keer per jaar, verschijnen. Uw commissie deelt deze mening, zeker gezien de veranderingen die van overheidswege verwacht kunnen worden. Goede informatieverstrekking aan en begeleiding van plaatselijke kerken zijn daarbij van groot belang.

Uw commissie vraagt zich echter wel af of een nieuwsbrief de adequate uitvoering is van de opdracht om procedures te ontwikkelen. Deze vraag konden deputaten moeilijk beantwoorden aangezien besluit 1 van de GS 2010 een opdracht behelsde, specifiek voor deputaten landelijk kerkelijk bureau.

De opdracht bij besluit 4 was eveneens een opdracht niet rechtstreeks aan deputaten gericht. Hier heeft uw commissie eveneens geconstateerd dat van deputaten niet in redelijkheid verwacht kon worden (en feitelijk niet verwacht werd) dat zij deze opdracht ten uitvoer zouden brengen een dergelijk geformuleerde opdracht lastig ten uitvoer is te brengen. Voor zover deputaten het kunnen overzien is de praktische uitvoering van opdracht 4 tot nu toe niet gelukt. Deputaten geven aan dat de TUA gecommuniceerd heeft veel verzoeken tot gastcolleges te krijgen en dat het curriculum bovendien erg vol is.

Uw commissie acht het van belang dat aan de TUA gastcolleges die vanuit de eigen kerken aangeboden worden met voorrang een plaats zullen krijgen.

Wat betreft opdracht 2 geven deputaten aan in de komende periode de criteria waaraan voldaan moet worden te willen preciseren en vastleggen. De criteria zijn er in grote lijnen wel: het moet een kerkelijke organisatie betreffen die op het terrein van deputaten goed werk verricht en die in dat kader een steunaanvraag doet. Hoewel in de afgelopen periode geen verzoek om steun bij deputaten werd ingediend, meent uw commissie dat het goed is als het jaarlijkse budget van € 750,- gehandhaafd blijft en als deputaten de criteria voor steunverlening vaststellen.

Uw commissie heeft dankbaar kennis genomen van het feit dat aan de notitie 'Kerk en overheid in een postmoderne samenleving' in de diverse geleidingen van onze kerken bekendheid is gegeven. Daarop zijn uiteenlopende reacties bij deputaten binnengekomen, zoals: 'dit doen wij allang', 'het abstracte taalgebruik maakt het lastig om er wat mee te doen', 'we gaan dit verwerken in een serie thema-avonden'. Deputaten hebben van deze reacties kennisgenomen met het oog op de toekomst.

4. Samenwerking met andere deputaatschappen

Het werk van deputaten heeft op verschillende momenten raakvlakken met dat van andere deputaatschappen. Uw commissie heeft in het gesprek met deputaten het belang onderstreept van daadwerkelijk contact met andere deputaatschappen in voorkomende gevallen. Temeer omdat deputaten in hun rapport verschillende punten aangeven die in samenwerking met een ander deputaatschap doordacht, opgepakt en uitgewerkt moeten worden. Te denken valt hierbij aan wat deputaten schrijven op pagina 3 regel 48 en volgende, pagina 4 regel 1 en volgende, pagina 5 regel 23, pagina 5 regel 30-32 en pagina 6-7.

5. Bezinning en beleidsvorming

Uit de rapportage van deputaten blijkt dat zij veel maatschappelijke ontwikkelingen waarnemen en constateren. Daarbij zien deputaten veel punten liggen voor nadere bezinning en beleidsvorming. Tegelijkertijd nemen deputaten die niet direct zelf ter hand. Dat heeft te maken met de werkwijze via het CIO dat een aantal deelgebieden heeft en waarbij ook andere deputaatschappen betrokken zijn. Uw commissie beseft ook dat het schrijven van notities geen einde heeft. Deputaten zien voor zichzelf vooral een signaleringsfunctie en willen zich er voor hoeden dat ze vooral taken voor anderen bedenken. Ook dat kan uw commissie plaatsen, maar tegelijkertijd meent zij dat bij het signaleren van ontwikkelingen ook mogelijkheden liggen om met bezinning, beleidsvorming en toerusting de kerken te dienen, al dan niet in samenwerking met andere deputaatschappen. In de voorstellen van deputaten is een aantal concrete punten aan te wijzen. Met name op het deelgebied van CIO-K ligt een aantal punten dat nadere bezinning behoeft. Op pagina 6 regel 45 en volgende geven deputaten zelf ook aan het belangrijk te vinden dat de kerken zich bezinnen op de herbestemming van kerkelijk (on)roerend goed. Uw commissie is van mening dat het goed zou zijn in de besluitvorming ook dit punt mee te nemen. Uw commissie doet hiervoor een voorstel in de wetenschap dat een besluit over instructie 8.06 hierop van invloed zou kunnen zijn.

In algemeen is uw commissie van mening dat wanneer niet helder is welk deputaatschap dit ter hand moet nemen deputaten zelf het initiatief tot coördinatie hiervoor zouden moeten nemen.

Ten aanzien van pagina 7 regel 3-17 hebben deputaten uw commissie aangegeven gediend te zijn met concreet geformuleerde opdrachten. Uw commissie doet hiertoe een drieluik voorstellen.

Om enig zicht te kunnen krijgen op de werkwijze van het CIO zou het dienstbaar zijn wanneer deputaten in hun rapportage voortaan een korte paragraaf daaraan zouden wijden.

6. Participatie

Deputaten hebben op verschillende wijze geparticipeerd in verschillende verbanden van overheid, kerk en samenleving. Het belang van het werk van deputaten ligt vooral in de participatie in het CIO met haar verschillende geleidingen en in het Woordenberaad. In een recent gesprek met minister Opstelten hebben de deelnemende kerken niet alleen kritiek op de overheid geuit maar vooral benadrukt dat de kerken er willen zijn voor de samenleving. Daar is ook de zorg geuit dat de overheid meer en meer het geloof terugdringt naar de privéfeer.

In het gesprek van uw commissie met deputaten over de verschillende onderdelen van het CIO zijn met name CIO-M en CIO-G aan de orde geweest.

Het CIO-M kreeg te maken met forse bezuinigingen bij defensie. Deze raakte ook de dienst geestelijke verzorging (DGV). De islamitische GV weigerde de bezuinigingen te aanvaarden vanwege een toename van moslims in de krijgsmacht. Nu moeten de overige GV's meer inschikken. Dit is momenteel een lastig punt in de onderlinge verhoudingen.

Vanwege agendaproblemen konden deputaten geen persoonlijke ontmoeting hebben met de onze vertegenwoordiger in CIO-G. Deputaten willen haar voor de komende periode als eerste inplannen. Uw commissie heeft met deputaten doorgesproken over de "kwaliteitseisen" voor geestelijke verzorgers. Deze eisen hebben te maken met opleiding en (bij)scholing zodat een academisch werk- en denkniveau gewaarborgd is.

De hele organisatie van geestelijk verzorgers in de gezondheidszorg is decentraal geregeld. Zowel kerken als instellingen stellen opleidingseisen aan de geestelijk verzorger. Daarnaast is er een kerkelijke gebondenheid. Geestelijk verzorgers willen daar echter in toenemende mate vrij van zijn. Voor die mensen is er een register. Voor de uitgezonden via een kerk is dat register er niet. Deze groep moet echter ergens

ondergebracht worden. Inschrijven in het register is voor hen niet nodig om te kunnen functioneren als geestelijk verzorgende. De waarborging van de kwaliteitseisen zit alleen aan de kant van de instelling. Die waarborging is niet centraal geregeld.

Uw commissie wil uit het rapport van deputaten een belangrijke passage onder de aandacht brengen, namelijk pagina 5 regel 30-33. Hier ziet uw commissie een taak liggen voor deputaten pastoraat in de gezondheidszorg in samenwerking met deputaten diaconaat. De vergadering wordt in overweging gegeven hier een uitspraak over te doen.

Uw commissie heeft met dankbaarheid vernomen dat via het CIO-O de bezuinigingen op het godsdienstonderwijs op openbare scholen (voorlopig) van de baan zijn.

7. Voorstel tot besluit

Commissie 5 doet u het volgende voorstel tot besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te bedanken voor hun werkzaamheden;
2. deputaten op te dragen de ontwikkelingen omtrent de ANBI-regelgeving en de op handen zijnde wijzigingen in de btw-wet- en regelgeving nauwlettend te blijven volgen en daarover de plaatselijke kerken zo nodig te informeren;
3. deputaten op te dragen met adequate informatieverstrekking:
 - a. deputaten financiële zaken te ondersteunen in het treffen van voorbereidingen met het oog op het nieuwe systeem van Europees betalingsverkeer (SEPA), zodat zij daarover de plaatselijke kerken kunnen informeren;
 - b. deputaten onderlinge bijstand en advies te ondersteunen, zodat
 - 1) zij zich kunnen bezinnen op de begeleiding en de ondersteuning van gemeenten wier kerkgebouw een gemeentelijk monument wordt;
 - 2) zij de plaatselijke kerken kunnen informeren en waar nodig adviseren over de relevante gevolgen van het nieuwe bouwbesluit, de regelgeving omtrent de bedrijfshulpverlening en de arboregelgeving;
 - c. deputaten kerkelijke archieven en deputaten onderlinge bijstand en advies te ondersteunen in het ontwikkelen van beleid op herbestemming van kerkelijk (on)roerend goed;
4. deputaten pastoraat in de gezondheidszorg en deputaten diaconaat op te dragen zich gezamenlijk te bezinnen op de gevolgen van de aanpassing van de AWBZ en de plaatselijke kerken hierover te informeren en desgevraagd te adviseren;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

L.A. den Butter, rapporteur

BIJLAGE 90

Artikel 182

Rapport van commissie digitalisering

Inleiding

Tijdens de generale synode van 2010 is de commissie digitalisering ingesteld met de volgende opdracht:

1. zich te buigen over de mogelijkheden tot het inzetten van verschillende digitale hulpmiddelen ten behoeve van de generale synode 2013. Daarbij wordt nu met name gedacht aan de volgende mogelijkheden:
 - beveiligd(e) de(e)(en) op de website van de Christelijke Gereformeerde Kerken voor het uitwisselen van rapporten en andere elektronische documenten. De beveiliging van comitéstukken verdient hierbij extra aandacht;
 - faciliteren van en wijzen op multimediale vergadervormen zoals teleconferencing of uitbreiding daarvan met onlinebestandsbenadering (waarbij deelnemers aan de vergadering meekijken of participeren bij aanpassing van zo'n bestand). Nadrukkelijk ligt hier ook een taak in voorlichting en instructie;
 - ter synode beschikbaar hebben van een beamer zodat bijvoorbeeld teksten van gewijzigde voorstellen geprojecteerd kunnen worden (in plaats van vermenigvuldigd op papier) of het projecteren van vertalingen van vooraf ingestuurde buitenlandse toespraken. Tevens het ter synode faciliteren van afgevaardigden die de vergaderstukken per laptop in plaats van op papier beschikbaar hebben;
 - te onderzoeken of het wenselijk is niet-comitédelen van de vergaderingen van de synode met livebeeld en -geluid via internet door te geven;
2. te informeren bij de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken naar hun ervaringen op dit gebied en daarvan waar wenselijk gebruik te maken;
3. ervoor zorg te dragen dat afgevaardigden naar de synode die niet beschikken over of niet kunnen omgaan met digitale hulpmiddelen volop kunnen blijven deelnemen aan de synode;
4. mogelijkheden waarvan verwacht mag worden dat deze kostenneutraal of budgetverlagend in te voeren zijn, zo mogelijk te realiseren voor aanvang van de volgende synode;
5. te bekijken of het huishoudelijk reglement van de synode en de instructie voor roepende en ontvangende kerk in overleg met het deputaatschap voor de vertegenwoordiging van de kerken aangepast moeten worden zodat ze kloppen met de gerealiseerde maatregelen;
6. over deze opdracht te rapporteren aan de generale synode van 2013.

Samenstelling van de commissie digitalisering

De commissie is gevormd door zr. M. Blankenstijn en de brs. A. Miedema, G. van Roekel en A.J. de Vuyst (samenroeper).

Vergaderingen

De commissie heeft in totaal acht keer vergaderd, waarvan vijf keer telefonisch. Tussendoor werden ook per e-mail zaken onderling afgestemd.

Op 6-10-2011 vond de eerste telefonische vergadering plaats waarin de kwaliteit van de verbinding, verstaanbaarheid en effectiviteit aandacht kreeg en tot tevredenheid leidde. Wel werd vastgesteld dat deze vorm van vergaderen nuttig is wanneer **zakelijke onderwerpen** worden besproken, zoals vorm en inhoud - op hoofdlijnen - van een rapport. Geestelijke en persoonlijke onderwerpen waarbij ook emoties een rol kunnen spelen, lenen zich minder voor deze vorm van communicatie. Tussentijds was er regelmatig contact met het voorbereidingscomité te Nunspeet en met de ICT-leverancier van ons Dienstenbureau. Dit zal ongetwijfeld ook gelden voor de periode tussen inleveren van deze rapportage en de synode zelf, om alle voorbereidingen te treffen die nodig zijn voor een succesvolle digitale ondersteuning.

Resultaten

De commissie heeft naast het voor u liggende rapport een pilot ingericht met geselecteerde digitale hulpmiddelen t.b.v. de generale synode 2013.

Een nadere omschrijving van de pilot is:

- Het *doel* van de pilot is/was tweevoudig:
 - o alvast een aantal kostenbesparingen realiseren;
- De pilot bestaat minstens uit de volgende onderdelen:
 - o een plan waarin vooraf goed wordt beschreven waar de pilot over gaat (wat gebeurt erin) en wie wat moet doen om de pilot goed te laten verlopen (pilotplan). Om papier te sparen is dat plan niet aan dit rapport toegevoegd, het is wel in de digitale stukken te downloaden en op verzoek op papier beschikbaar ter synode;
 - o lijst met e-mailadressen van de afgevaardigden;
 - o ingerichte map(pen) op het besloten deel van de website van het Dienstenbureau;
 - o rapporten aan de synode in pdf-formaat op besloten deel van de website;
 - o papieren informatie aan afgevaardigden (uitleg van de pilot, zoals u die ontvangen heeft);
 - o ingerichte infrastructuur in de Oenenburgkerk (mede op basis van daar gehouden proef met WiFi);
 - o informatie over telefonisch vergaderen, ten behoeve van voorbereidende commissies (vooraf en voor synodale commissies (vanaf openingsdag);
 - o mogelijkheid tot feedback (e-mailadres en/of telefoonnummer) van afgevaardigden vóórdat de synode wordt gehouden om waar nodig vast verbeteringen aan te brengen, vragen over website op te kunnen pakken, en dergelijke;
 - o extra ondersteuning vanuit leverancier(s) tijdens de pilot.

Voor het inrichten van de pilot is een en andermaal vergaderd over de mogelijke en wenselijke vormen van digitale ondersteuning welke we in de pilot wilden opnemen. Het resultaat daarvan vindt u in bijlage 1 bij dit rapport: Functionele beschrijving van digitale mogelijkheden. Overigens zijn niet alle beschreven mogelijkheden ook in de pilot terechtgekomen, zoals in die bijlage nader is toegelicht.

Financiële paragraaf

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de kosten en baten van het digitaal ondersteunen van de synodevergaderingen. De bedragen hebben betrekking op de tijdens de generale synode 2013 te houden pilot.

Post	Betreft	Bedrag	Toelichting
	<i>Verwachte baten:</i>		
1	minder synodemappen	10.000	Kosten GS2010 papier/porto waren € 20.000; aanname dat 50% meedoet met de pilot.
3	minder kilometers door conference calls	2.088	Berekend als 10 x een conference call van anderhalf uur, met 6 deelnemers, die gemiddeld (heenreis + terugreis) 120 km per persoon niet rijden / declareren.
5	Totale baten:	12.088	
	<i>Verwachte kosten:</i>		
	infrastructuur Nunspeet:		
2	- huur of afschrijving 1 beamer/scherm	1.000	= aanschafprijs
4	- huur of afschrijving 3 monitors op moderamen tafel	450	= aanschafprijs
6	- huur of afschrijving aansturing beamer / monitors	250	stelpost 16 poort splitters
8	- aanschaf 14 verlengsnoeren langs vergadertafels, e.d.	150	stelpost
10	kosten teleconferencing	540	10 conferences, 6 deelnemers, 90 minuten per conference à 10 cent per minuut.
12	extra ondersteuning door ICT-leverancier (klaarstaan voor extra vragen vanuit Dienstenbureau)	500	Offerte ontvangen van 62,50 per maand, mei t/m december.
14	Totale kosten:	2.890	

Afwegingen en conclusies

Vooraf dient te worden opgemerkt dat dit hoofdstuk op dit moment de ervaringen bevat zoals de commissie daarover beschikt tot aan de sluitingsdatum van de rapporten. De bedoeling is dat tijdens de behandeling ter synode tevens beschikbaar zal zijn het resultaat van een korte evaluatie onder de afgevaardigden over hun ervaringen tot dan toe, alsmede een evaluatie van de opbouw van de pilot.

Op basis van haar ervaringen tot nu toe is de commissie echter nu al van oordeel dat ondersteuning met digitale hulpmiddelen tot groter gemak is voor afgevaardigden (zeker zij die in het dagelijkse werk ook met digitale media hebben te maken) en leidt tot een vermindering van (vergader)kosten.

Besluitvoorstel

Al met al willen wij u voorstellen te besluiten als volgt:

- de toepassing van digitale hulpmiddelen ter ondersteuning van de vergaderingen van de generale synode te continueren, naast de mogelijkheid tot gebruik van papieren kopieën. Op de volgende GS wordt besloten of vanaf 2019 uitsluitend digitale verspreiding zal plaatsvinden;
- de commissie op te heffen, en de verdere uitbouw van digitale ondersteuning op te dragen aan het Dienstbureau als onderdeel van haar reguliere taak.

A.J. de Vuyst, samenroeper

A. Miedema, rapporteur

Bijlage

Functionele beschrijving digitale mogelijkheden

Inleiding

In opdracht van de generale synode 2010 is een commissie gaan bekijken welke mogelijkheden er zijn om moderne digitale technieken te gebruiken ter ondersteuning van het werk van de synode. In dit hoofdstuk wordt ter beeldvorming van een aantal van dergelijke mogelijkheden de functie beschreven in begrijpelijke taal (hopen we dan toch!).

E-mail algemeen

Deze functie zal bij vele afgevaardigden al bekend zijn. Het vervangt in wezen de 'geschreven brief'. Gebruikers van e-mail (electronic mail) hebben in een computer postbakjes voor inkomende en uitgaande post en archiefmappen. Doordat de snelheid van afleveren veel hoger is dan per papieren post (binnen seconden!) zien we vaak dat er hele berichtensnoeren ontstaan met reacties op elkaar. Dit kan trouwens zowel als voor- en als nadeel worden gezien en vereist in elk geval een bedachtzaam omgaan met deze techniek.

Dat laatste blijkt in de praktijk ook voor het 'drukken op de verzendknop', het komt regelmatig voor dat verzender een paar minuten later spijt heeft van zijn bericht, maar dan is het te laat! Eventueel kunnen de groepen die er gebruik van maken overwegen om iemand aan te wijzen die alle e-mails verzamelt en redigeert).

In het kerkelijk leven, en ook bij de synodeleden, is e-mail al flink ingeburgerd (bijvoorbeeld van de primi en secundi afgevaardigden naar de GS2010 was er slechts één niet per e-mail bereikbaar).

Functionele mailboxen

Functionele mailboxen zijn een uitbreiding op e-mail waarbij er postbussen gemaakt worden voor functies die in de loop van de tijd door verschillende personen worden ingevuld. Er kan bijvoorbeeld een functionele mailbox zijn die roepende-kerk-GS@cgk.nl heet, en de daarin ontvangen e-mail automatisch doorzet naar de scriba van de roepende kerk van dat moment. Iedereen die een bericht wil sturen aan de roepende kerk kan dan met dat e-mailadres volstaan en hoeft niet op te zoeken wie nu op dit moment de roepende kerk is en wie daarvan de scriba is.

Gevaar is dat mailers een functionele mailbox gebruiken om een persoonlijk contact te bereiken, ook nadat die persoon niet meer de betreffende functie vervult. Een ander gevaar is dat het de drempel voor te versturen e-mail te laag maakt, denk bijvoorbeeld aan een functionele mailbox voor het moderamen. Het moderamen hoeft in feite alleen bereikt te worden door de rapporteurs van de synodale commissies, door er een makkelijk te raden mailbox voor in te richten zal die ook wel worden gevonden door de pers of anderen. Als commissie voorzien we op dit moment slechts een minimaal gebruik van functionele mailboxen, maar het kan waar het handig is en kost geen extra geld.

Besloten deel website

Onze kerken hebben een eigen internetwebsite. Er bestaat de mogelijkheid om een deel daarvan af te schermen van gebruik door iedereen en alleen toe te staan voor personen die een eigen inlogcode en wachtwoord hebben. Op die manier kun je de website gebruiken voor het klaarzetten en daarna ophalen van bijvoorbeeld vergaderstukken. Er zijn verschillende subgroepen mogelijk. Zo kunnen op dit moment verschillende deputaatschappen al op zo'n manier werken.

Als we zo'n groep inrichten voor de afgevaardigden naar de synode (en kerkelijk bureau en pre-adviseurs), zijn voor degenen die dat willen alle vergaderstukken digitaal beschikbaar. Dat heeft verschillende voordelen, zoals minder papiergebruik (en de kosten daarvoor), overzichtelijke en snelle toegang tot de rapporten, en het elektronisch maken van (ook voor anderen leesbare) aantekeningen. Aan de beveiliging van comitéstukken wordt extra aandacht besteed.

Nadeel is dat deze werkwijze vooral effectief wordt als afgevaardigden de rapporten ook vanaf hun beeldscherm lezen en bewerken, en niet iedereen is gewend op die manier te werken. Voor hen die voor het eerst hiermee werken moet hulp beschikbaar zijn om dit op gang te laten komen (hulp van mede-afgevaardigden of vanuit het Dienstbureau). Een goede uitleg op papier vooraf voor nieuwe afgevaardigden kan daar ook goed bij helpen.

Daarnaast is het mogelijk om gebruik te maken van een elektronische agenda op het besloten deel van de website.

De mogelijkheden zijn veelbelovend en kostenbesparend en het lijkt goed om de mogelijkheden hiervan toe te passen in een proef tijdens de synode van 2013.

Beamergebruik

Door een geschikte opstelling van een beamer en projectiescherm op de vergaderingen van de synode is het mogelijk daarvan gebruik te maken. Bijvoorbeeld voor het projecteren van gewijzigde teksten (voorstellen of mededelingen) of het laten meelopen van de vertaling van buitenlandse toespraken als die vooraf werden toegestuurd.

Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat de beschikbaarheid van zo'n beamer leidt tot veel extra vergadertijd omdat bijvoorbeeld deputaatschappen de vergadering gaan 'toespreken' via videomateriaal of uitgebreide presentaties; zie ook de aparte paragrafen daarover.

Laptop computer op de synode

Laptop computer op de synode is een logisch gevolg van gebruik van een besloten deel van de website. Als afgevaardigden vergaderstukken digitaal behandelen, moeten ze dat ook op de synode kunnen doen. Daarvoor moeten dan voldoende faciliteiten aanwezig zijn (stroom, internettoegang, wellicht printmogelijkheden). Tegenwoordig doen ook andere apparaten hun intrede (b.v. tablets) die op ongeveer dezelfde manier werken als een laptop en ook die kunnen hiervan dan gebruik maken. Laptops en andere apparaten dienen door afgevaardigden zelf meegenomen te worden.

Telefonisch vergaderen

Als een commissie of ander groepje mensen voor voorbereidend werk onderling contact moet hebben, kunnen ze een vergadering organiseren waar ze allen naar toe gaan, maar er is ook de mogelijkheid telefonisch te vergaderen. Alle deelnemers bellen een bepaald nummer op de afgesproken tijd en toetsen een vooraf bekende code in (zodat de centrale weet wie met elkaar verbonden moeten worden). Daarna kan iedereen elkaar verstaan, behalve natuurlijk als iedereen door elkaar praat!

Grote voordelen van telefonisch vergaderen zijn:

- de efficiëntie (de ervaring leert dat vergaderingen maximaal een uur duren terwijl dezelfde onderwerpen aan de orde komen als anders in veel langere tijd);
- het vermijden van reistijd en de (directe en indirecte) kosten daarvan.

Uiteraard zijn er ook wel nadelen (we merken trouwens op dat sommige genoemde nadelen ook heel goed als voordeel benoemd zouden kunnen worden):

- de vergadering moet goed worden voorbereid (spullen bij de hand hebben op papier of open op je pc-scherm, vooraf ingelezen zijn, volle batterij als je een mobiel gebruikt);
- telefonisch vergaderen vraagt een grotere discipline en wellicht een krachtiger voorzitterschap om door elkaar heen praten te voorkomen;
- het kan als gemis worden ervaren dat geen non-verbaal gedrag wordt uitgewisseld, dat je 'het gezicht mist';
- voor nieuwe gebruikers is het even wennen, hulp van andere gebruikers of vanuit het Dienstenbureau kan handig zijn, of bijvoorbeeld een korte oefensessie vooraf voor wie daaraan behoefte heeft.

Vooraf gespreksonderwerpen met een zakelijk karakter lenen zich voor telefonisch vergaderen, geestelijke zaken of visievorming kunnen beter vis-à-vis besproken worden. In diezelfde lijn ervaren we dat telefonische vergaderingen niet makkelijk op kerkelijke wijze geopend en gesloten zullen worden.

Telefonisch vergaderen moet dan ook vooral worden gezien als aanvulling op vergaderingen met persoonlijk contact, niet als vervanging daarvan. Al met al willen we een kennismaking met deze techniek van harte aanbevelen!

Digitaal vergaderen

Een aanvulling op telefonisch vergaderen, is digitaal vergaderen. Deelnemers delen dan niet alleen het gesprokene met elkaar, maar maken dan ook gebruik van hun computer om bijvoorbeeld samen te kijken naar en te werken aan een document of presentatie. Nog verder gaand, maar in dit verband waarschijnlijk niet van belang, is video vergaderen, waarbij ook gedrag en mimiek van deelnemers door de anderen kan worden waargenomen. Voor degenen die met dit soort technieken geen ervaring hebben, is beslist een goede uitleg vooraf nodig.

We noemen deze zaken hier alleen voor de volledigheid en gaan ervan uit dat dit door het Dienstenbureau niet wordt ondersteund. Als sommige afgevaardigden hiermee ervaring hebben vanuit hun werkring en daarvoor toepassing zien, staat het hen uiteraard vrij dit zelf te faciliteren en in kleiner verband toe te passen. Voorbeelden van toepassingen zijn Skype, LiveMeeting of Lync.

Videofilms voor en op de synode

De permanente aanwezigheid van een beamer opent in principe de mogelijkheid de synode videomateriaal te tonen, zoals in de GS2010 ook al een enkele keer gebeurde (toen via een inderhaast opgezette tijdelijke beamer). Dat lijkt in zijn algemeenheid echter geen goed idee en zou met grote terughoudendheid moeten gebeuren. Video's zijn vooral bedoeld om te opiniëren en dat moet vooraf in rapporten en dergelijke zijn gedaan. Bovendien vragen dergelijke video's al gauw best veel vergadertijd. Wel kunnen deputaten of anderen in hun rapport verwijzen naar materiaal dat vooraf ter beschikking is gesteld op een website (CGK-site, al of niet beschermd, of youtube, altijd openbaar).

Presentaties voor en op de synode

Een ander mogelijk gebruik van een permanente beamer is het geven van presentaties. Deels gelden daarvoor dezelfde argumenten als bij videofilms en in dergelijke gevallen zou het ook dan beter passen presentaties vooraf ter beschikking te stellen. Maar presentaties kunnen ook anders gebruikt worden, als hulpvolle ondersteuning van een gesproken betoog. In dat soort gevallen kan extra duidelijkheid in kortere tijd bereikt worden, wat zeker welkom kan zijn, bijvoorbeeld als het gaat over presentaties die horen bij rapportages van synodale commissies. In overleg met het moderamen zal ter plekke een geschikte keuze gemaakt moeten worden.

Interviews, studiosgesprekken, nieuws

Digitale hulpmiddelen zijn ook inzetbaar voor verspreiding van nieuws of zoeken van publiciteit. Bijvoorbeeld via interviews met moderamenleden, het organiseren van interessante studiosgesprekken, het opnemen van minicolleges, en dergelijke. Bij ons onderzoek kwamen we ook terecht bij de website www.opkijken.nl van de GKv. Er is prachtig materiaal te vinden, dat overigens ook breder van toepassing is dan alleen onze broeders en zusters uit de genoemde kerk. Op dit moment lijkt het ons een brug te ver om dit vanuit onze kerken gestructureerd op te gaan pakken.

Live uitzendingen / opnames tijdens synodevergadering

Uitdrukkelijk is ook gekeken naar de mogelijkheid tot het uitzenden van onze synodevergaderingen, met als doel het vergroten van de betrokkenheid van onze achterban bij de generale synode. Daarbij speelt een aantal aspecten een rol. Om het doel te bereiken zijn uitzendingen nodig met een vrij hoge minimumkwaliteit. Dat betekent ondermeer camera's met een kwalitatief goed beeld die bediend worden en wisselende beelden oppakken (een statisch beeld van de gehele kerkzaal gaat snel vervelen!). Dat betekent dan ook weer een stukje regievoering. Cameramensen en regie moeten daartoe dan ook wel de nodige vaardigheden bezitten. Dit gaat best veel inspanning betekenen voor - al dan niet betaalde - meerdere mensen. Bovendien moet de synodelocatie met een erg goede (dus dure) verbinding op het internet worden aangesloten. Verder realiseren we ons dat de doelgroep relatief klein zal zijn. Al met al lijkt het niet verstandig dit te gaan realiseren, het valt ook zeker niet binnen het soort maatregelen dat kostenbesparend werkt (zodat het conform onze opdracht al in 2013 toegepast kan worden). Wel is te overwegen om te kijken naar mogelijkheden om het ter vergadering besprokene als audio via internet beschikbaar te stellen zodat kerkleden eens mee kunnen luisteren. Daarvoor zijn naast de al aanwezige geluidsmensen geen extra mensen nodig en voldoet de normale aansluiting op internet.

Aanvullend rapport van commissie digitalisering

Inleiding

Deze rapportage is een aanvulling op ons rapport en is in dat rapport ook al aangekondigd. Doel van dit aanvullende rapport is dat de synode in staat is de recente gang van zaken rond digitale ondersteuning mee te nemen in de besluitvorming over het rapport van commissie digitalisering. Dit aanvullende rapport gaat over de ervaringen van de commissie digitale ondersteuning in de opbouw van de nu lopende pilot en over de ervaringen van afgevaardigden.

Ervaring van de commissie digitalisering

In het pilotplan is onder andere opgenomen:

De pilot is kwalitatief geslaagd als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- *Alle nodige 'dingen' waren tijdig beschikbaar.*
- *Er zijn maatregelen genomen om te zorgen dat eventuele problemen die door gebruikers worden meld snel kunnen worden opgelost.*
- *Er doet minstens 25 % van de afgevaardigden mee als 'digitale afgevaardigde'.*
- *Er is met de pilot een aantoonbare kostenreductie bereikt van 10% op de GS-kosten van het LKB (zonder eenmalige aanloopkosten te betrekken, welke aanloopkosten niet hoger mogen zijn dan de bereikte kostenreductie.*
- *Bespreking ter synode van het commissierapport is geagendeerd op een moment dat de tussenevaluatie daarin kan worden betrokken.*

We kunnen constateren dat dit ruimschoots is behaald. De 'dingen' uit het eerste punt verwijzen naar de resultaten en middelen zoals te vinden in ons rapport. We kunnen terugzien op een periode waarin al deze zaken voor elkaar kwamen, zonder dat zich daarbij grote moeilijkheden voordeden. Ook de mogelijkheid problemen van gebruikers op te lossen, is daarbij geregeld en de snelheid daarvan is volstrekt naar tevredenheid (blijkt o.a. uit de reacties op het evaluatieformulier).

Ongeveer de helft van de primi en secundi afgevaardigden heeft zich voor de pilot aangemeld (wat meer secundi dan primi, van degenen die het evaluatieformulier ontvingen koos 37% voor de digitale variant). De kosteneffecten kunnen nu nog niet berekend worden; maar omdat het aantal aanmeldingen ongeveer klopt met de aanname die in de aanloop werd gedaan, is de verwachting dat de financiële paragraaf van ons rapport een behoorlijk voorspellende waarde zal blijken te hebben. Met het verschijnen van deze tussenrapportage is ook aan de laatste voorwaarde voldaan.

Ervaring van de afgevaardigden

Dat de pilot ook door de afgevaardigden goed werd ontvangen, blijkt uit de geretourneerde evaluatieformulieren. Om deze aanvullende rapportage beperkt te houden, zijn hiervan alleen de volgende hoofdpunten vermeld (indien gewenst zijn complete resultaten op te vragen bij Rita Blankenstijn):

- Van de 52 formulieren die aan afgevaardigden zijn gestuurd, werden er 45 geretourneerd, zodat de resultaten een goed beeld geven van de beoordeling.
- Van de 33 afgevaardigden die nu met papieren versie werkten, geven er 9 aan volgende keer voor digitaal te kiezen als zij weer afgevaardigde zouden zijn. Van de 19 die de digitale versie gebruikten overweegt er 1 een volgende keer toch weer te kiezen voor papier.
- Het gemiddelde eindcijfer van hen die digitale ondersteuning gebruikten was 8,2 met welk 'rapportcijfer' we natuurlijk erg verheugd zijn. Enkelen uit de groep afgevaardigden die de papieren versie gebruikten gaven (ongevraagd) toch een eindcijfer en hier was de score gemiddeld 6,7 - mooi dat de pilot ook hier een ruime voldoende krijgt!
- Er zijn heel wat opmerkingen en verbeteringsuggesties binnengekomen, die door het Dienstenbureau meegenomen worden voor soms de volgende synode en soms al de komende vergaderweken.

Voorlopige conclusie

De commissie meent dat uit het bovenstaande de conclusie mag worden getrokken dat de pilot heel goed is verlopen. Dit is mede te danken aan de inzet van de voorbereidingscommissie te Nunspeet en het Dienstenbureau. Al met al zien wij geen aanleiding om ons besluitvoorstel uit ons rapport aan te passen.

A.J. de Vuyst, samenroeper
A. Miedema, rapporteur

BIJLAGE 91
Artikel 182

Rapport 17 van commissie 6 inzake rapport van commissie digitalisering, evaluatie van de pilot en aanvullende rapportage

Ondanks het compacte rapport en de aanvullende rapportage is het uw commissie duidelijk dat er heel wat werk is verzet. Waarvoor wij de leden van de commissie digitalisering hartelijk willen bedanken. U neemt dat vast over in besluit 2.

Na lezing van het eerste rapport was het uw commissie niet duidelijk waarom de commissie digitalisering voor een pilot had gekozen. Binnen die commissie leefde de opvatting om te onderzoeken wat de mogelijkheden waren om zo mogelijk vast een start te maken in 2013. Nu kan je de opdracht van de generale synode 2010 als zodanig interpreteren maar een verder uitgewerkt plan had ook tot de mogelijkheden behoord. De commissie digitalisering is echter niet over één nacht ijs gegaan: 'learning by doing' in een pilot is een goede keuze geweest. Daarin blijkt de commissie ook nog te zijn bijgevallen door deputaten vertegenwoordiging aan wie de pilot is voorgesteld. Uw commissie kan zich heel goed vinden in de gekozen aanpak.

Als bijna 40 procent van de primi-afgevaardigden en 3 adviseurs en bijna 50 procent van secundi- en terti-afgevaardigden in een pilot meedoen, dan is ook uw commissie van mening dat er sprake is van een geslaagde proef.

Tijdens de commissievergaderingen maar ook tijdens de eerste vergaderweek liepen de afgevaardigden tegen een aantal kinderziektes op. Waar mogelijk hebben de leden van de commissie digitalisering bijstand verleend. Ook al daarom was een pilot een goed plan.

De grootste besparing tot nu toe is gelegen in het minder printen en daarna fysiek versturen van alle documenten. Uw commissie is vooralsnog niet echt overtuigd van het nut van conference-calls. En dus van de verwachte baten. Zakelijk gezien is dit een enorme vooruitgang gebleken. Uw rapporteur spreekt uit ervaring. Maar op de synode gaat het om heel andere zaken. Daarbij is intensief overleg ('face to face') met alle betrokkenen het belangrijkste.

Uw commissie wil aandacht vragen voor de verspreiding van comitéstukken. Fysiek zijn die een andere kleur toebedacht (groen) en na bespreking/behandeling dienen die stukken allemaal weer te worden ingeleverd. Verspreiding via internet houdt zondermeer risico's in: hoe vertrouwelijk is het internet? Is het niet in tegenspraak met elkaar dat wij enerzijds in comité vergaderen maar anderzijds de te bespreken documenten, voorstellen e.d. onbeveiligd via het open internet verspreiden? Bestaat de kans dat die stukken ongewenst worden meegelezen? Wat als gevoelige/persoonlijke informatie aan derden - zijnde niet-betrokkenen - bekend wordt? Welke risico's loopt de synode? Uw commissie wordt niet vrolijk van wat er de afgelopen maanden/weken in het nieuws is gekomen v.w.b. de veiligheid van verspreiding via internet. Wellicht dat comitéstukken beveiligd of geëncrypt kunnen worden verstuurd? Uw commissie zal daarover een voorstel doen.

Na de eerste vergaderweek is de commissie digitalisering voortvarend te werk gegaan. Al spoedig bereikte alle synodeleden (deelnemers en niet-deelnemers aan de pilot) een evaluatieformulier. De response van 45 formulieren is heel hoog te noemen. Er is volop gebruik gemaakt van de mogelijkheid om bij de open vragen commentaar en advies te geven. Naar onze mening is dit voor de commissie digitalisering een zeer waardevolle bron van informatie. Uw commissie wil wel aandacht vragen voor de commentaren/adviezen van de rapporteurs. De werk/vergaderwijze van de synode (na gelegenheid tot vragen stellen moeten rapporteurs als eerste antwoorden) legt hoge druk op de accurate van de rapporteurs: er zijn diverse rapporteurs die daarom de voorkeur geven aan papier. In de aanvullende rapportage van de commissie blijkt de commissie positief te zijn gestemd. Uw commissie is dat ook.

Uw commissie gaat mee in de voorstellen van de commissie digitalisering maar vindt het prematuur om de synode van 2016 te vragen of vanaf 2019 uitsluitend digitale verspreiding zal plaatsvinden.-

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. de toepassing van digitale hulpmiddelen ter ondersteuning van de vergadering van de generale synode te continueren, naast de mogelijkheid tot gebruik van papieren kopieën;
2. de commissie digitalisering, onder dankzegging voor de verrichte werkzaamheden, op te heffen en de verdere uitbouw van digitale ondersteuning te beleggen bij het Dienstenbureau als onderdeel van haar reguliere taak;
3. deputaten landelijk kerkelijk bureau te verzoeken beleid te ontwikkelen hoe moet worden omgegaan met de elektronische verspreiding van comitéstukken en hoe deze aan het einde van de bespreking/vergadering moeten/kunnen worden vernietigd;
4. deputaten landelijk kerkelijk bureau op te dragen het Dienstenbureau een eindevaluatie te laten maken van de pilot gedurende de generale synode 2013 en die voor te leggen aan deputaten vertegenwoordiging (of GS2016?);
5. te bekijken of het huishoudelijk reglement van de synode en de instructie voor de roepende en ontvangende kerk in overleg met deputaatschap vertegenwoordiging moeten worden aangepast zodat ze in lijn worden met de gerealiseerde maatregelen.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 92

Artikelen 185, 247

Rapport commissie werkwijze generale synode**1 Opdracht en samenstelling**

De generale synode 2010 van de Christelijke Gereformeerde Kerken stelde een commissie in met de opdracht advies uit te brengen over aanpassing van de werk- en vergadersystematiek van de generale synode.

De synode benoemde in de commissie de volgende leden:

- br. J. van den Berg, Wageningen;
- br. L. Mak, Huizen;
- br. J. Mauritz, Naarden;
- ds. D. Quant, Huizen, samenroeper;
- br.ir. A.J. de Vuyst, Nieuw-Vennep.

De commissie benoemde br. J. van den Berg tot rapporteur.

2 Werkwijze

De commissie is bij de uitvoering van haar opdracht als volgt te werk gegaan:

- bespreken opdracht;
- probleemypering;
- inventarisatie bestaande oplossingen;
- beschrijving mogelijke oplossingen;
- evaluatie oplossingen;
- keuze te adviseren oplossing;
- opstellen en vaststellen rapportage aan GS.

De commissie vergaderde 7 maal. In dit rapport treft u het resultaat van de commissiewerkzaamheden aan.

3 Probleemypering

Door de huidige werkwijze van de generale synode en de daarmee verband houdende werkbelasting komt het voor dat geschikte leden zich niet voor het werk van de synode beschikbaar stellen. Naast het aantal vergaderdagen in de betrekkelijk korte vergaderperiode van de generale synode, moeten de synodeleden beschikbaar zijn voor commissiewerk. Het werk van sommige commissies is omvangrijk. Het is niet altijd te voorspellen of een commissie veel werk zal moeten verzetten. Geschat wordt dat het synodewerk 20 tot 25 werkdagen per synodeperiode vergt. Naast de tijdsdruk heeft dit door opname van vakantiedagen of minder omzet ook financiële consequenties voor leden die in het arbeidsproces actief zijn.

4 Inventarisatie bestaande werkwijzen

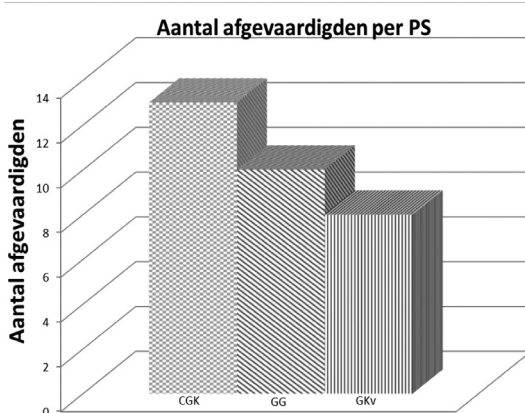
De commissie heeft zowel een cijfermatige vergelijking gemaakt als een vergelijking van de wijze waarop het synodewerk in de tijd georganiseerd is tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en aanverwante kerkgenootschappen.

4.1 Cijfermatige vergelijking

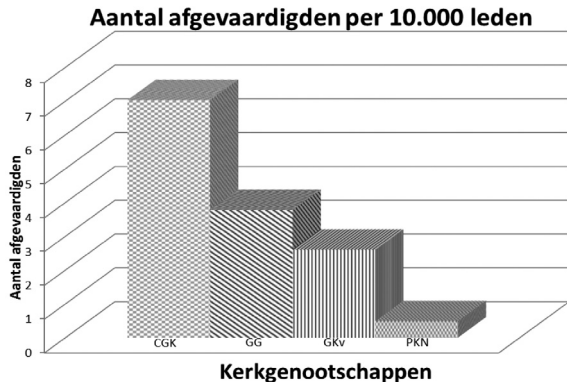
De commissie is bij haar werkzaamheden gestuit op het verschil in aantal afgevaardigden naar de generale synode bij vergelijkbare kerkgenootschappen. Daarop wil zij uw aandacht vestigen.

In bijlage 2 staat een overzicht met de belangrijkste kengetallen van de aan de Christelijke Gereformeerde Kerken verwante kerkgenootschappen: de Protestantse Kerk in Nederland, de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, de Gereformeerde Gemeenten, de Hersteld Hervormde kerk en de Nederlands Gereformeerde Kerken. De Hersteld Hervormde kerk wordt in de vergelijkingen in dit hoofdstuk verder buiten beschouwing gelaten, omdat enkele cruciale gegevens ontbreken.

Ten aanzien van de samenstelling van de generale synode wordt geconcludeerd dat de Christelijke Gereformeerde Kerken de meeste afgevaardigden per particuliere synode hebben. De aantallen zijn in onderstaande grafiek weergegeven:

Dit leidt tot een verhoudingsgewijs groot aantal afgevaardigden naar de generale synode. De Christelijke Gereformeerde Kerken hebben 52 afgevaardigden, de Gereformeerde Gemeenten 40 en Gereformeerde kerken vrijgemaakt 32. De Protestantse Kerk in Nederland heeft er 85, maar vergadert ook nog in afgeslankte vorm, de zogenaamde Kleine Synode of het Breed Moderamen. In relatie tot het aantal leden hebben de Christelijke Gereformeerde Kerken de meeste afgevaardigden: de Christelijke Gereformeerde Kerken hebben 7 afgevaardigden per 10.000 leden, bij de Gereformeerde Gemeenten zijn dat er 4, in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt 3 en in de Protestantse Kerk in Nederland 0,5. De verhoudingen zijn in de grafiek op de volgende pagina weergegeven.

De conclusie is dat de Christelijke Gereformeerde Kerken in verhouding tot vergelijkbare kerken veel afgevaardigden hebben. De commissie merkt op dat door het aantal terug te brengen tot 9 per particuliere synode, de generale synode kleiner en slagvaardiger wordt en de efficiency wordt vergroot. Dit effect draagt bij aan de oplossing van de problematiek waarvoor de commissie is ingesteld.

4.2 Organisatie synodewerk in de tijd
In dit hoofdstuk wordt de wijze waarop de generale synoden van de verschillende kerken het werk in de tijd hebben georganiseerd getypeerd. De commissie hanteerde ter vergelijking de volgende aspecten:

1. vergaderfrequentie;
2. vergaderdagen;
3. vergaderperiode;
4. voorbereiding;
5. motieven voor keuze.

4.2.1 Protestantse Kerk in Nederland

De hierna beschreven informatie is te vinden op de website van de Protestantse Kerk in Nederland. In bijlage 3 is de vindplaats weergegeven.

Frequentie

De generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland komt normaal twee keer per jaar bijeen. In april is er de voorjaars- en in november de najaarsvergadering. Om de generale synode enigszins te ontlasten, kent de Protestantse Kerk Nederland ook een kleine synode. De kleine synode telt 25 leden, die ook lid zijn van de generale synode. De kleine synode komt meerdere keren per jaar bijeen (in 2011 drie keer) en houdt zich voornamelijk bezig met financiën, personeel en organisatie.

Vergaderdagen

Wisselend. Meestal aan het einde van de week op donderdag, vrijdag of zaterdag.

Vergaderperiode

De vergadering van de generale synode duurt doorgaans twee dagen.

Vorbereiding

Moderamen en commissies.

Motieven voor keuze

Uit informatie van de Protestantse Kerk in Nederland is gebleken dat de keuzen in belangrijke mate zijn beïnvloed door de onderhandelingen en besprekingen tijdens het fusieproces, dat tot de Protestantse Kerk in Nederland heeft geleid.

4.2.2 Gereformeerde Kerken vrijgemaakt

De hierna beschreven informatie is te vinden op internet. In bijlage 3 is de vindplaats aangegeven.

Frequentie

In beginsel eenmaal per drie jaar.

Vergaderdagen

Vrijdag en zaterdag.

Vergaderperiode

negen vergaderweken.

Vorbereiding

Moderamen en commissie.

Motieven voor keuze

Vergaderen op vrijdag en zaterdag maakt het voor meer personen, zowel predikanten als ouderlingen, mogelijk als afgevaardigde op de synode op te treden. Deze argumentatie werd in Amersfoort-Centrum 2005 een betrekkelijke waarde toegekend, dat afgevaardigde-zijn niet alleen het bijwonen van plenaire vergaderingen betekent, maar daarnaast ook nog minstens twee dagen van voorbereiding vraagt. Maar wel is toe te voegen dat voor deputaten en adviseurs, die veelal een gewone werkdag hebben, het gemakkelijker is om op deze dagen bij de synode aanwezig te zijn dan op een willekeurige doordeweekse dag. Deputaten VGS (voorbereiding generale synode) voor de synode van Zwolle-Zuid merken dienaangaande nog op dat plenaire vergaderingen op vrijdag en zaterdag het meest effectief zijn in vergadertechnisch (en financieel) opzicht. Waarbij voor de afgevaardigden uit het westen en zuiden nog meespeelt dat op die dagen sprake is van verminderd fileleed.

4.2.3 Nederlands Gereformeerde Kerken

De hierna beschreven informatie is op internet te vinden. U vindt het internetadres in bijlage 3.

Frequentie

In beginsel eenmaal per drie jaar.

Vergaderdagen

Doorgaans op zaterdag; wanneer er twee zittingdagen aaneengesloten zijn: op vrijdag en zaterdag.

Vergaderperiode

Ongeveer tien vergaderdagen gespreid over het synodejaar.

Vorbereiding

Moderamen en commissie.

Motieven voor keuze

De landelijke vergadering is bedoeld als een lichte samenwerkingsvorm. Binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken bestaat geen behoefte aan een vorm van samenwerking vergelijkbaar met de generale synoden binnen andere kerken. Er zijn signalen dat niet alle leden gelukkig zijn met de huidige werkwijze, met name het vergaderen op zaterdag.

5 Beschrijving mogelijke oplossingen

5.1 Mogelijke oplossingen

Een belangrijke oorzaak van het gesignaleerde probleem is gelegen in twee aspecten van de huidige vergadersystematiek:

1. de vergaderdagen van de synode zijn geconcentreerd binnen een vergaderperiode van circa drie maanden binnen één kalenderjaar;
2. alle vergaderdagen vallen op werkdagen, dagen waarop in seculiere dienstverbanden en werkomgevingen maximale prestaties worden verwacht.

De mogelijke oplossingen zijn dus op basis van de volgende twee parameters geformuleerd:

1. duur van de vergaderperiode;
2. verdeling vergaderdagen over de vergaderperiode.

Daarbij is de commissie er vanuit gegaan dat de herhalingsfrequentie van de synode eenmaal per drie jaar blijft en dat een andere verdeling van de vergaderdagen over de kalender geen significante invloed zal hebben op het aantal benodigde vergaderdagen.

5.1.1 De vergaderperiode

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken vergadert nu één keer in een periode van drie jaar, als regel drie zittingsweken van vier zittingsdagen binnen een tijdsverloop van drie maanden in het najaar van het synodejaar. Zaken die een nadere behandeling vragen kunnen in één of meer extra zittingen later aan de orde komen.

De commissie heeft de volgende varianten overwogen:

- a. de vergaderdagen worden gespreid over drie kalenderjaren;
- b. de vergaderdagen worden gespreid over twee kalenderjaren;
- c. de vergaderdagen blijven alle binnen één kalenderjaar vallen.

Bijzonderheden:

- a. De synode vergadert gespreid in de hele periode van drie jaar. Dat betekent dat in ieder kalenderjaar vier dagen vergaderd wordt. De onderwerpen die de synode bespreekt komen maar een keer aan de orde. Een in een synodezitting afgehandeld onderwerp wordt dus pas weer in de volgende synodeperiode besproken, tenzij maatschappelijke urgentie een eerdere bespreking of eerder besluit noodzakelijk maakt.
- b. De synode vergadert gedurende een periode van circa acht maanden, waarbij de vergaderweken worden gespreid over de periode van augustus in het ene kalenderjaar t/m januari in het volgende kalenderjaar, waarbij de commissie tevens beargumenteert dat de synode in juni begint.
- c. De synode vergadert in een periode van drie jaar in één kalenderjaar, waarbij de synodeweken binnen het kalenderjaar in het najaar worden georganiseerd. Dat is de huidige situatie.

5.1.2 Verdeling van de vergaderdagen over de zittingsperiode

In alle drie hiervoor genoemde perioden kunnen de zittingen op basis van de volgende varianten worden gehouden:

- a. een zitting blijft bestaan uit vier dagen aaneengesloten binnen een vergaderweek;
- b. een zitting omvat twee zittingsdagen, bijvoorbeeld op een vrijdag en een zaterdag. Voor elke vergaderweek in het huidige systeem komen twee van deze korte zittingen. Dat kan in twee opeenvolgende weken, maar ook met een of meer weken ertussen.

5.2 Voor- en nadelen mogelijke oplossingen

In dit hoofdstuk worden voor- en nadelen voor de verschillende oplossingen beschreven:

5.2.1 De voor- en nadelen van vergaderen gespreid over een periode van drie jaar

Voordelen:

1. Afgevaardigden die in loondienst werken en/of die een inkomen op basis van omzet hebben kunnen gemakkelijker deelnemen, omdat per kalenderjaar minder verlof opgenomen behoeft te worden en/of omdat de lagere omzet gemakkelijker opgevangen kan worden. Deze oplossing draagt het meest bij aan de oplossing van het geconstateerde probleem.
2. De synode kan adequater op maatschappelijke ontwikkelingen of op ontwikkelingen binnen de kerken inspelen. Dat past beter in de huidige tijd met zijn snelle ontwikkelingen. Daarbij wordt wel opgemerkt dat er in de recente geschiedenis van de Christelijke Gereformeerde Kerken geen voorbeeld is dat een frequentere vergadering nodig maakte.
3. De kerkelijke omslag kan jaarlijks worden vastgesteld.

Nadelen:

1. Het spreiden van het synodewerk over een periode van drie jaar heeft een negatieve invloed op de besluitvorming en op het geheugen van de afgevaardigden.
2. Er kan bij de synode een neiging ontstaan onderwerpen uit te stellen of nieuwe zaken toe te voegen.
3. Door de lange synodeperiode gaat de onderlinge samenhang van argumenten en besprekingen verloren.
4. De kans op personele wisselingen is groter. Dat komt het werk niet ten goede. Een aantal

- deputaatschappen overlegt gedurende de synodeperiode met elkaar. Dan is een gelijke personele samenstelling van deze deputaatschappen gewenst.
5. Afgevaardigden zijn drie jaar lang met synodewerk bezig.
 6. Bij het vaststellen van de omslagbedragen worden de onderlinge verhoudingen tussen de bedragen meegewogen. Het jaarlijks vaststellen van omslagen kan leiden tot vermindering van de samenhang in het financiële beleid van de synode. Dat is niet gewenst.

5.2.2 De voor- en nadelen van vergaderen per periode van drie jaar in één kalenderjaar

Voordelen:

1. Het werk voor drie jaar kan geconcentreerd in een kort tijdsbestek worden afgedaan.
2. Door een korte periode te vergaderen blijft er meer samenhang tussen argumenten en besprekingen.
3. Afgevaardigden zijn slechts een keer per drie jaar met het synodewerk bezig.
4. Tijdsdruk kan een positieve invloed op de besluitvorming hebben.

Nadelen:

Het probleem van afgevaardigden die in loondienst werken en/of die op een inkomen op basis van omzet hebben, wordt niet opgelost.

5.2.3. De voor- en nadelen van vergaderen per periode van drie jaar in één kalenderjaar, waarbij een gedeelte na 1 januari valt

De voor- en nadelen van vergaderen per periode van drie jaar, waarbij de synodeweken worden gespreid over de periode van september in het ene kalenderjaar t/m januari in het volgende kalenderjaar zijn:

Voordelen:

1. Afgevaardigden die in loondienst werken en/of die een inkomen op basis van omzet hebben kunnen gemakkelijker deelnemen, omdat per kalenderjaar minder verlof opgenomen behoeft te worden en/of omdat de lagere omzet gemakkelijker in een periode van twee kalenderjaren opgevangen kan worden. Deze oplossing draagt bij aan de oplossing van het geconstateerde probleem.
2. Het werk voor drie jaar kan geconcentreerd in een kort tijdsbestek worden afgedaan.
3. De vergadering vindt in een redelijk korte periode plaats, waardoor de positieve invloed op de besluitvorming behouden blijft en het geheugen van de werkgroepsleden actueel blijft.
4. De onderlinge samenhang van argumenten en besprekingen blijft behouden.
5. De kans op personele wijzigingen blijft redelijk klein.
6. De synodeleden zijn slechts een keer per drie jaar ongeveer $\frac{3}{4}$ jaar met het synodewerk bezig.

Nadeel:

De omslag wordt bij de huidige werkwijze eerst in het tweede kalenderjaar vastgesteld. Dit nadeel kan worden ondervangen door de agenda zo in te richten dat alle kashoudende deputaatschappen vóór het kerstreces zijn behandeld, inclusief vaststelling van de omslagen.

Een wekkerend argument voor de aanzienlijke tijdsbesteding van de afgevaardigden is de grote hoeveelheid werk die bepaalde commissies dienen te verrichten. Dit werk moet in de huidige situatie in betrekkelijk korte tijd worden verzet. De werkdruk kan worden verlaagd door de werkzaamheden beter te spreiden. Dat kan door de generale synode eerder te laten beginnen. Door de generale synode in juni te openen, kunnen de werkgroepen eerder met de werkzaamheden starten.

5.2.4 De voor- en nadelen van beide varianten in de verdeling van de vergaderdagen over de zittingsperiode

De voor- en nadelen van zittingen van twee vergaderdagen zijn:

Voordelen:

De commissie ziet geen doorslaggevende voordelen in zittingen van twee vergaderdagen.

Nadelen:

1. Twee vergaderdagen hebben door het ontbreken van de avondvergaderingen minder vergaderuren dan een zitting van vier vergaderdagen. Daardoor moeten er bij deze variant meer zittingen worden georganiseerd. Per zittingsperiode kan minder worden afgehandeld.
2. Een zitting vraagt veel ondersteunende werkzaamheden. Een deel van deze werkzaamheden moet iedere vergaderperiode worden herhaald, zoals het in orde brengen van de vergaderruimte en het regelen van logies. Wanneer er steeds blokken van twee zittingsdagen zijn, neemt de hoeveelheid ondersteunende werkzaamheden toe.
3. De onderlinge samenhang van besprekingen gaat meer verloren.
4. De besluitvorming krijgt minder vaart en kan 'stroperig' worden, doordat afgevaardigden elkaar minder ontmoeten.
5. Commissies kunnen tijdens pauzes elkaar minder ontmoeten.
6. Indien een van de twee zittingsdagen op zaterdag wordt gehouden: er is steeds minder animo om op zaterdag met niet-privézaken bezig te zijn. Middenstanders zijn vaak niet op zaterdag beschikbaar.

De voor- en nadelen van zittingen van vier vergaderdagen zijn:

Voordelen:

1. Dit systeem is efficiënter, omdat er minder zittingen georganiseerd behoeven te worden dan bij zittingen van twee vergaderdagen.
2. In 4 dagen kan men behoorlijk veel wegwerken, ook als sommige punten verdaagd moeten worden; commissies kunnen tijdens pauzes elkaar ontmoeten.

Nadeel:

1. Er moet veel werk in relatief korte periode worden verzet. Zeker voor rapporteurs is dit een zware belasting. Dit nadeel kan worden ondervangen door voor de commissies die veel werk te doen hebben twee rapporteurs te benoemen die het werk vooraf verdelen.

6 Overwegingen en advies

De commissie is van mening dat het spreiden van het synodewerk over drie jaar teveel nadelen heeft. Hetzelfde geldt voor het vergaderen op twee zittingsdagen, bijvoorbeeld op vrijdag en zaterdag, per zittingsperiode. Door het synodewerk te spreiden over het najaar en het daarop volgende voorjaar kunnen afgevaardigden die in het arbeidsproces werkzaam zijn over twee kalenderjaren hun verlof opnemen.

Afgevaardigden die op basis van een omzetdoelstelling werkzaam zijn, kunnen hun omzet over twee kalenderjaren realiseren. Daarmee zijn de door de generale synode gesignaleerde bezwaren voor een groot deel ondervangen. De commissie concludeert dat de problematiek die aanleiding was tot het instellen van de commissie het best kan worden opgelost door:

1. De vergaderfrequentie van vier werkdagen in een periode van een week te handhaven en het synodewerk een keer per drie jaar te spreiden over het najaar van het ene kalenderjaar tot en met het voorjaar van het volgende kalenderjaar.
2. Het aantal synodeleden terug te brengen tot 36 leden, 9 afgevaardigden per particuliere synode.
3. De synode in juni van het synodejaar te openen en de commissies eerder met de werkzaamheden te laten beginnen.
4. In beginsel per commissie twee rapporteurs benoemen die hun werkzaamheden vooraf onderling verdelen.
5. Voor kashoudende deputaatschappen moet gelden dat de besluiten van deze deputaatschappen die financiële consequenties hebben in de tweede vergaderweek van de synode zijn afgerond, waardoor de kerkelijke omslag uiterlijk in december van dat kalenderjaar kan zijn vastgesteld.

De commissie stelt voor:

1. vanaf 2016 de driejaarlijkse generale synode in juni te openen;
2. vanaf 2016 de werkzaamheden van de driejaarlijkse generale synode te spreiden over het najaar en het daarop volgende voorjaar;
3. het aantal afgevaardigden per particuliere synode te bepalen op 9;
4. per commissie twee rapporteurs aan te wijzen.

Bijlage 1

Instructie commissie

De synode, kennisgenomen hebbend van:

1. de huidige werk- en vergadersystematiek van de synode, waarbij eenmaal per 3 jaar, in een periode van 4 maanden, tot 17 dagen plenair wordt vergaderd en waarbij elke commissie daarnaast minstens 4 vergaderdagen vergt;
2. het belang dat, blijkens artikel 5 van het rapport van het moderamen van de GS 2007, wordt gehecht aan de aanwezigheid van de primi-afgevaardigden bij alle plenaire vergaderingen;
3. artikel 1 van het huishoudelijk reglement van de synode dat stipuleert dat de afgevaardigden zich gedurende de hele maand september beschikbaar dienen te houden voor commissievergaderingen;

constaterend dat:

1. een tijdsbeslag van 20 tot 25 werkdagen in een periode van 4 maanden onevenredig groot is voor broeders die fulltime actief zijn in een functie in bijvoorbeeld het bedrijfsleven, het onderwijs of de overheid of als zelfstandig ondernemer;
2. het voor broeders in zo'n positie praktisch onmogelijk is om vooraf in te stemmen met beschikbaarheid gedurende een hele maand;
3. bekwaam geachte broeders afzien van afvaardiging naar de synode omdat hun dagelijks werk het tijdsbeslag volgend uit de huidige werkmethode niet toelaat;

van oordeel dat:

1. het aan het werk van de synode, en daardoor aan de kerken, ten goede komt als tenminste een ruim deel van de naar de synode afgevaardigde ouderlingen en diakenen actief is in diverse geledingen van de maatschappij zoals boven genoemd;

besluit:

1. een commissie te benoemen die de werkwijze van de synode analyseert en voorstellen formuleert voor aanpassing van werk- en vergadersystematiek, zodat de gelegenheid wordt verruimd voor broeders die fulltime actief zijn in diverse maatschappelijke geledingen de kerken als afgevaardigden naar de generale synode te dienen;
2. deze commissie te verzoeken te rapporteren aan de volgende generale synode.

Bijlage 2

De meerdere vergaderingen: aantallen en afvaardigingen

	PKN	GKv	GG	CGK	HHK	NGK
aantal leden	1.760.000	123.000	106.000	74.000	58.000	33.000
aantal kerken (PKN, GG, HHK: gemeenten)	2200	277	158	183	119	91
aantal classes (NGK: regio's)	75	31	12	13	7	8
gemiddeld aantal kerken per classis	29	9	13	14	17	11,4
aantal afgevaardigden per kerk naar classis	1 of 2	2	2	2 of 3 ¹⁾	2 ²⁾	2
gemiddelde omvang classisvergadering	45	18	26	31	34 ²⁾	23

totaal aantal afgevaardigden naar classes	3450	558	312	400	238 ²⁾	182
aantal particuliere synodes	- ⁸⁾	4 ³⁾	4	4	-	-
gemiddeld aantal classes per PS	-	7,75	3	3,3	-	-
aantal afgevaardigden per classis naar PS	-	2	4	7	-	-
gemiddelde omvang PS	-	15,5	12	23	-	-
totaal aantal afgevaardigden naar PS	-	62	48	92	-	-
aantal afgevaardigden per ... naar generale synode (NGK: Land. Verg.)	1/classis + 10	8/PS	10/PS	13/PS	7/classis	4/regio ⁴⁾
omvang GS	85 ⁵⁾	32	40	52	49	32
samenstelling GS:						
predikanten	25	16	20	24	21	14
ouderlingen	35	16	20	24	21	30
diakenen	25 ⁶⁾	0	0	4	7	0 ⁷⁾

Toelichting:

1. zodanig dat er in totaal minimaal 3 diakenen deel uitmaken van een classisvergadering;
2. dit is een minimum: gemeenten met meer dan één predikant vaardigen alle predikanten af;
3. met ingang van 2014 4 particuliere synoden, tot dan zijn er 9;
4. verhoging van dit aantal (en daarmee van de omvang van de LV) wordt bestudeerd;
5. de PKN kent ook nog de kleine synode, bestaande uit 20 leden van de GS;
6. de samenstelling kan binnen bepaalde grenzen variëren;
7. actuele samenstelling GS 2010 (nog gebaseerd op 12 regio's) – de aantallen predikanten en ouderlingen liggen niet a priori vast;
8. de PKN kent wel classicaal-regionaal overlegorganen, de positie daarvan is een andere dan die van een PS.

Bronnen (links geldig op 15 april 2013):

- PKN: www.pkn.nl
- GKv: www.gkv.nl
- GG: www.gergeminfo.nl/synodes.htm
- www.kerkrecht.nl/main.asp?pagetype=artikel&item=24
- HHK
- NGK: <http://wp.ngk.nl/wp-content/uploads/2009/10/Regioindeling-besluit.pdf>

Bijlage 3**Links naar werkwijzen synoden**

In hoofdstuk 4 wordt de werkwijze van de generale synode van verwante kerken beschreven. Meer informatie hierover is te vinden op internet. Hieronder zijn per kerkgenootschap de links vermeld.

PKN

<http://www.pkn.nl/organisatie/protestantse-kerk/structuur/Paginas/Default.aspx>

Gereformeerde Kerken vrijgemaakt

<http://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=%2522Huishoudelijke%2BRegeling%2Bvoor%2Bgenerale%2Bsynoden%2522%2B2011%2BGereformeerde%2BKerken%2Bvrijgemaakt&source=web&cd=1&ved=0CB0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.gkv.nl%2Fgetdownload%2FDBEAA0C2-2544-4AB9-86D4-688E28F9C1E7%2F&ei=pqK7TorxOMuWOquyvbAl&usg=AFQjCNHP4ubWb9N3YIKObhVUDGe3eiRWAQ>

Nederlands Gereformeerde Kerken

<http://www.ngk.nl/lv/documenten/besluiten/01.05.01%20Huishoudelijke%20regeling.pdf>

BIJLAGE 93

Artikel 185

Rapport 2 moderamen inzake het rapport van de commissie werkwijze generale synode

Uw moderamen is van mening dat de commissie werkwijze generale synode op een heldere wijze het probleem heeft geanalyseerd, onze situatie heeft geplaatst in de context van andere kerken en vervolgens op evenwichtige wijze van verschillende opties die soelaas zouden kunnen bieden de voor – en nadelen heeft afgewogen om zo tot een verantwoord voorstel tot besluit te komen.

Toelichting

Op enkele vragen die binnen het moderamen leefden, heeft samenroeper ds. D. Quant een toelichting gegeven.

Een kleiner aantal afgevaardigden zou kunnen leiden tot een nog zwaardere belasting van broeders. Hoewel deze redenering op het eerste gezicht een logische gevolgtrekking lijkt te zijn, is dat niet juist. Immers het meeste werk binnen een commissie – het rapporteurschap – wordt nu binnen kleinere commissies over

twee schouders verdeeld. Verder doet iedere afgevaardigde dan evenveel werk als in een vergelijkbare situatie met meer mensen, omdat het de bedoeling niet is dat iedere afgevaardigde slechts een deel van de rapporten doorneemt.

Verder is doorgesproken over de vraag of het 'evenwicht' waarvan in vergaderingen van de generale synode de laatste decennia sprake mag zijn, niet gemakkelijker verstoord zal worden. Eigenlijk is hier maar een antwoord op mogelijk: kerkpolitiek denken kan niet bestreden worden met of voorkomen worden door een getal. Het zal erom blijven gaan dat we op geestelijke wijze afvaardigen naar de breedste vergadering van ons kerkelijk leven.

De opening van de generale synode in juni betekent vooral dat afgevaardigden langere tijd van voorbereiding hebben. De commissievergaderingen worden dan gewoon in september gepland, dus na de zomervakantie. Dat senioren soms al in juni hun vakantieperiodes genieten, betekent alleen dat ze de eerste vergaderdag eventueel missen, en kan geen doorslaggevend argument zijn om het niet te doen. Bij de huidige opzet komt dat soms ook voor maar dan aan het eind van de zomervakantie.

Vanwege het feit dat een aantal zaken moeilijk nu al is in te schatten, is het moderamen van mening dat het wijs is om eerst een keer bij wijze van proef de voorstellen van de commissie te volgen.

Voorstel tot besluit

Het moderamen stelt voor:

De synode besluit:

1. de commissie te danken voor haar werkzaamheden;
2. bij wijze van proef de generale synode 2016:
 - a. in juni te openen;
 - b. de werkzaamheden van de generale synode te spreiden over het najaar en het daarop volgende voorjaar;
 - c. het aantal afgevaardigden per particuliere synode te bepalen op 9;
 - d. per commissie twee rapporteurs aan te wijzen;
3. een commissie te benoemen die tijdens de generale synode van 2016 de gang van zaken evalueert en daarover rapporteert in de laatste vergaderweek van de synode om zo tot een besluit te komen ten aanzien van volgende synoden.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 94

Artikel 186

Rapport 6a van commissie 6 inzake het rapport van deputaten emeritikas

Na bespreking van het deputaten- en commissierapport zijn er enkele voorstellen tot wijziging gedaan. Wij zullen die ondergaand behandelen.

1. Br. L. Mak stelde voor om deputaten alleen op deskundigheid te benoemen en niet namens of per particuliere synodes en verwees daarbij naar de discussie en besluiten bij bespreking rapporten 9.07 van deputaten OB&A en 3 van uw commissie. Uw commissie denkt dat dit enerzijds is ingegeven door de toenemende mate van complexiteit van de materie en anderzijds door de toegevoegde waarde van jaarlijkse bespreking tijdens de particuliere synodes: een algemeen betwijfeld gebeuren. Desgevraagd blijken ook deputaten geen moeite te hebben om in ons jaarboek van categorie A (deputaatschappen waarin tevens gedeputeerden van particuliere synodes zitting hebben) te verhuizen naar categorie B (generale deputaatschappen). Dat betekent dat de emeritikas van de agenda van de particuliere synodes zal verdwijnen. Wellicht wel zo doelmatig. De vraag komt dan wel boven wat deze vermindering van de rol van de particuliere synode op termijn zal betekenen. Zal dit niet het begin zijn van het einde van de particuliere synode benoemingen, en willen we ernaar toe dat de rol van de particuliere synode steeds kleiner wordt? Beroepsinstantie in appenzaken, bijstand van de classis en verkiezing voor de GS blijven in elk geval over. Maar zal op termijn de rol van de PS als geheel ter discussie komen? Is er een relatie met de opzet van de generale synode? Uw commissie ziet hier wel de nodige vragen opkomen. Deze te beantwoorden is nu niet aan de orde maar wel is het goed dat uw vergadering overweegt dat deze vragen er kunnen zijn dan wel komen. Per saldo willen we het voorstel van br. Mak overnemen.
2. Ds. W. van 't Spijker stelde voor om het woord: 'controversiële' te verwijderen voor wapens. Wie zou er geen sympathie hebben voor zo'n voorstel? Toch ligt de zaak aanzienlijk complexer. Het beleggingsstatuut van deputaten emeritikas is in lijn met voorschriften van de Verenigde Naties. Het mijden van beleggen in controversiële wapens is daarvan een onderdeel. Het mijden van beleggen in wapens zal het beleggingsprofiel van de emeritikas fors raken. Uw commissie kan dat niet overzien. En is dus in overleg getreden met deputaten emeritikas. Daaruit blijkt dat de beleggingen dan in een andere categorie belanden, hetgeen zeer nadelig is voor het resultaat. Nu zou dit te billijken zijn indien er sprake zou zijn van een principieel onjuiste keuze. Echter, wij wijzen het algemene gebruik van wapens niet af. Een leger ter verdediging is algemeen geaccepteerd in onze kerken en die zal ook van wapens moeten worden voorzien. Het afstand nemen van alle wapenproductie zou dus niet consequent zijn en naar de verwachting van uw commissie ook geen steun vinden in de breedte van ons kerkverband. Uw commissie stelt u dus voor dit voorstel niet over te nemen.
3. Enkele taalkundige wijzigingen van ds. P.L.D. Buijs overgenomen: besluit 2: deze wordt dit ... en besluit 4: Beroepingsbrief wordt beroepsbrief.
4. Uw commissie heeft toegezegd deputaten emeritikas en deputaten OB&A te laten uitzoeken wat nu exact de invloed van alle besluiten is op het nettosalaris van predikanten en de gevolgen voor de steun aan die kerken die daarvoor in aanmerking komen.

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. handelingen van deputaten goed te keuren (zie blz. 9.0303/5) en waardering uit te spreken voor de

- grote hoeveelheid verricht werk;
2. deputaten op te dragen bij het uitvoeren van de opdracht van de generale synode 2010 betreffende deeltijdemeritaat, ook te kijken naar de mogelijkheid dit toe te passen op de periode na pensionering;
 3. de eigen bijdrage van de predikanten op 30% te laten, om zo verdere tekorten te voorkomen;
 4. percentages van inhouding voortaan op te nemen in de beroepsbrief;
 5. deputaten opdracht te geven om in overleg te treden met deputaten OB&A om de gevolgen van het nieuwe pensioenreglement voor predikanten in kaart te brengen alsmede de gevolgen voor de steun aan die kerken die daarvoor in aanmerking komen;
 6. gemeenten aan te sporen ziekte van hun predikant vanaf de 1ste dag te melden zodat er een historie opgebouwd wordt;
 7. deputaten opdracht te geven een vlugschrift uit te brengen waarin de hele problematiek van de arbeidsongeschiktheid en de gevolgen daarvan voor de kerken in kaart worden gebracht om die vervolgens aan alle kerken toe te sturen;
 8. de volgende tekstuele wijzigingen over te nemen:
 - a. Kerkorde art. 20 paragraaf 6.3 moet zijn: *Kerkorde bijlage 7 art. 20;*
 - b. bijlage 3 tekst wordt: *De penningmeester van de emeritikas is tegenover deputaten verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleggingsbeleid. De penningmeester kan zich daarbij laten bijstaan door beleggingsdeskundigen;*
 - c. bijlage 3 tekst wordt: *In zeer bijzondere omstandigheden kan van deze richtlijn worden afgeweken ... maar dan wel als unaniem besluit;*
 - d. bijlage 5 blz. 31 PGGM komt in 2014 of 2015 met een nieuw pensioenreglement ... PGGM is hier PFZW.
 9. de voorstellen voor wijziging richtlijnen vermogensbeheer, zoals die zijn verwoord in bijlage 3 van het deputatenrapport integraal over te nemen;
 10. de voorstellen zoals die zijn opgenomen in de Beschrijving compensatieregeling, zoals verwoord in bijlage 4 van het deputatenrapport integraal over te nemen;
 11. de voorstellen tot aanpassing van de kerkorde artikel 13 en bijlage 7, zoals verwoord in het deputatenrapport, de bijlagen 5 t/m 8 integraal over te nemen.
 12. wijziging K.O.: Bijlage 7 (art. 13): Artikel 3. En wel als volgt: Het beheer van de kas is opgedragen aan acht deputaten, die daartoe machtiging en instructie ontvangen van de generale synode. De voorzitter, de eerste en de tweede penningmeester, de deputaat-actuaris en de vier deputaten worden benoemd door de generale synode voor de periode, die ligt tussen de benoemende en de volgende generale synode. Zij zijn herbenoembaar. Voor de vier deputaten worden ook secundi benoemd. Deputaten zijn verplicht op aanvraag van de desbetreffende kerkenraad steun te verlenen, overeenkomstig de in deze instructie gestelde regels.
 13. wijziging K.O.: Bijlage 7 (art. 13) Art. 21 als volgt: de eerste zin : 'Jaarlijks brengen deputaten art 13 K.O. verslag uit van hun tot en de balans per 31 december van dat jaar', laten vervallen.

H. Sok, rapporteur

BIJLAGE 95

Artikel 187

Rapport 7a van commissie 6 inzake het rapport van de evaluatiecommissie (supervisorgroep) emeritikas

Het tot nu toe kortste rapport van uw commissie 6 heeft de eerste bespreking ter synode niet overleefd. Of juist wel? Want er volgt hier een versie a.

Tijdens de bespreking van het rapport van deputaten emeritikas en rapport 6 van uw commissie, bleken er zorgen bij de afgevaardigden over de stijgende kosten voor predikanten vanwege de eigen bijdrage aan de pensioenpremie in het nieuwe stelsel. Zeker ook voor jonge(re) predikanten die bijvoorbeeld ook gehouden zijn studiekosten terug te betalen, zou de situatie kunnen ontstaan van financiële zorgen. Mede omdat de financiële ruimte voor gemeenten kan afnemen door het terugbrengen van steun door OB&A zoals voorgesteld in bijlage 3 van het rapport van deputaten OB&A. Zorgen blijken er ook uit de brief van Ede en de ingediende instructies van de PS van het Westen.

Deputaten emeritikas hebben in hun mondelinge toelichting ter vergadering aangegeven dat het nu voorgestelde stelsel op elke volgende synode tegen het licht zal moeten worden gehouden van de actuele maatschappelijke en kerkelijke ontwikkelingen.

De vraag is nu of een periode van drie jaar niet te lang is en er dus de mogelijkheid dient te zijn van tussentijdse evaluatie. Uw commissie is tot het inzicht gekomen dat dit aan te bevelen is. Daarbij zou het goed zijn als, conform de werkwijze bij pensioenfondsen, alle belanghebbende partijen (lees vertegenwoordigers hiervan) hierbij worden betrokken.

Er is al het voorstel gedaan (zie rapport 6a) dat deputaten emeritikas met OB&A in gesprek gaat over de mogelijke gevolgen van het nieuwe pensioenstelsel in relatie tot de steun aan kerken.

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. deputaten emeritikas op te dragen een klankbordgroep in te richten, samengesteld uit een evenwichtige vertegenwoordiging van (emeritus)predikanten en gemeenten, om zo te vernemen hoe het nieuwe stelsel in de praktijk uitwerkt;
2. een commissie te benoemen, bestaande uit vier personen, die deputaten emeritikas en de klankbordgroep begeleidt en beoordeelt in het evalueren van de gevolgen van het nieuwe stelsel en het indien nodig uitwerken van wijzigingsvoorstellen, met de naam 'evaluatiecommissie emeritikas-II';
3. de evaluatiecommissie-II, indien er voorstellen zijn tot wijziging, in contact te laten treden met het

- moderamen van de GS om te bezien of er een vervolgzitting gewenst is voor besluitvorming;
4. de generale synode 2013 conditioneel te sluiten.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 96

Artikel 188

Brief kerkenraad Ede

Chr. Geref. Kerk te Ede
Verlengde Maanderweg 146
Scribaat: De Ruyterstraat 30, Ede
Tel. (0318) 62 39 58

Urk Maranatha t.b.v. GS
Scriba H. van Urk
Visarend 9
8309 CB Tollebeek
Ede, 19 augustus 2013
Betreft: Emeritaatuitkering en pensioenpremie
Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Met het besluit om de pensioenvoorziening voor actieve predikanten per 1 januari 2013 onder te brengen bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW) willen wij als kerkenraad van harte instemmen. In onze ogen is de overgang naar het PFZW een goed besluit en een uitstekend ijkpunt voor de vergelijking van de huidige emeritaatuitkering met de overeenkomstige pensioenuitkering via PFZW.

De presentatie en de informatie over de inhoudelijke wijzigingen (vorig jaar) zijn voor onze penningmeesters (E.F. Schrier, actuaris en H. van der Struik) aanleiding geweest om zich te verdiepen in deze materie. Ons inziens kleven er op een aantal plekken nadelen aan de huidige en de nieuwe pensioenvoorziening. Dit heeft, na een uitgebreide mailwisseling, geresulteerd in een gesprek tussen een afvaardiging van deputaten emeritikas en de penningmeesters samen met een kerkenraadslid van de CGK te Ede. Dit gesprek vond plaats in een broederlijke sfeer.

Wel werd een belangrijk verschilpunt duidelijk: deputaten moeten rekening houden met zeer verschillende en soms ook tegenstrijdige belangen.

De penningmeesters en de kerkenraad van Ede hebben daar begrip voor, maar wij leggen de nadruk op de zorgplicht van de kerken voor de (emeritus)predikanten. In onze ogen komt die steeds meer in de verdrinking.

Daarom willen wij de afgevaardigden naar de generale synode van 2013 een aantal elementen met betrekking tot de emeritaatvoorziening specifiek onder de aandacht brengen. Wij verzoeken u de door ons voorgestelde aanbevelingen over te nemen en indien u akkoord bent deze te verwerken in de pensioenregeling. Deze brief is ook ter kennisneming verzonden naar deputaten emeritikas, die we vooraf van de inhoud op de hoogte hebben gesteld.

1. Hoogte van de huidige emeritaatuitkering

De huidige emeritaatuitkering blijkt substantieel lager uit te vallen dan de pensioenuitkering bij het PFZW onder overeenkomstige omstandigheden. (Zie bijlage 1). De pensioenuitkering bij het PFZW op basis van middelloon zou ongeveer € 27.600 per jaar bedragen. Hierin is echter een 'half nabestaandenpensioen' begrepen. Als er een uitruil heeft plaatsgevonden van ouderdomspensioen naar nabestaandenpensioen, dan zou de pensioenuitkering ongeveer € 25.400 bedragen. De huidige emeritaatuitkering bedraagt ongeveer € 21.430. Dat is een verschil van bijna € 4.000 bruto. Op netto basis levert dat een verschil op van bijna € 3.000. Predikanten vormen een bijzondere 'beroepsgroep'. Zij ontvangen veelal vrij wonen. Maar dat vervalt bij het ingaan van het emeritaat. Het zou dus logisch zijn dat de emeritaatuitkering daarmee rekening zou houden en hoger zou uitvallen dan een vergelijkbare pensioenuitkering, waarbij alleen maar de fiscale bijtelling voor vrij wonen is verdisconteerd. In onze ogen leidt dit tot de conclusie dat de emeritaatuitkering mogelijk € 5.000 á € 6.000 bruto te laag is in vergelijking met een overeenkomstige pensioenuitkering. Naast deze relatieve vergelijking van de emeritaatuitkering, is het ook goed om de hoogte van de emeritaatuitkering in absolute zin te bezien. Deputaten ervaren in de gesprekken met emerituspredikanten tevredenheid en mildheid, ook over de hoogte van de emeritaatuitkering. Bovendien is er begrip voor de draagkracht van de gemeenten. De omslag voor de emeritikas zal bij gelijkblijvend beleid de komende jaren al moeten stijgen. Feit blijft dat de emeritaatuitkering aanzienlijk lager is dan een overeenkomstig pensioen en dat er van de huidige uitkering inclusief het AOW pensioen (na aftrek van de woonlasten - stel € 12.500 aan rentelasten of als equivalent € 8.500 aan huurlasten) een netto besteedbaar inkomen over blijft van rond de € 14.400,-. (Zie ook bijlage 1). Dus wil een predikant zijn auto handhaven, dan zal hij wel uit preken moeten. En wat als de gezondheid niet meer zo goed is? Juist in dit licht pleiten wij er voor om de *emeritaatuitkeringen te verhogen* en alle maatregelen die de emeritaatuitkering (verder) negatief beïnvloeden af te schaffen. Hierna volgt een aanbeveling van enkele af te schaffen of te corrigeren maatregelen:

a. Korting indexering AOW-uitkeringen

In de berekening van de emeritaatuitkering wordt tot nu toe een correctie toegepast ter grootte van 2 keer de gehuwden AOW. Als de emeritaatuitkering niet wordt geïndexeerd maar de AOW wél, leidt dit tot een korting op de emeritaatuitkering. Ook een tussentijdse verhoging van de AOW per 1 juli van enig jaar leidt tot een verlaging van de emeritaatuitkering. Deputaten hebben al aangegeven dat dit onwenselijk is. Deze maatregel is effectief geweest van 1 januari 2012 tot nu toe. Wij pleiten voor afschaffing met terugwerkende kracht.

b. Overgang van koppeling aan schaal 15 naar middelloon

Per 1 januari 2012 is de koppeling van de emeritaatuitkering aan schaal 15 van de traktemententabel losgelaten en vervangen door een uitkering op basis van middelloon. Inmiddels is duidelijk dat de term middelloon een minder goede keuze blijkt te zijn en mogelijk wordt vervangen door "uitkeringsgrondslag". Zo bezien is de invoering van het middelloon niet veel anders geweest dan een verlaging van de emeritaatuitkering.

Bovendien is het middelloon van 2012 vastgesteld op basis van het prijspeil 2011. Dat betekent dat de emeriti een indexering van 2,6% zijn misgelopen (achteraf gelukkig nog met 1,25% gecorrigeerd) en dat ten gevolge van de verhoging van de AOW de werkelijke emeritaatuitkering is verlaagd ten opzichte van 2011.

Voor 2013 is het middelloon niet opnieuw vastgesteld, zodat er ook geen sprake meer is van middelloon. Wij pleiten voor een hernieuwde koppeling aan de traktemententabel en voor een herstel van de opgelopen achterstand in de emeritaatuitkering.

c. Geen automatische indexering meer van de emeritaatuitkering

Tegelijkertijd met de invoering van het middelloon is besloten dat de emeritaatuitkering niet meer per se volledig wordt gecompenseerd.

Door de vrij vage formulering van de richtlijnen:

'Jaarlijks bepalen deputaten emeritikas in welke mate de inflatie wordt gecompenseerd, daarbij rekening houdend met de vermogenspositie van de emeritikas, de opgetreden inflatie en eventuele kortingen op de indexering in het verleden.'

is nu al duidelijk dat er voor de nabije toekomst geen indexering is te verwachten.

In de brief aan de emeriti van december 2012 staat dit ook met zo veel woorden vermeld, omdat deputaten aangeven dat voor de indexering aansluiting zal worden gezocht bij het beleid van het PFZW. Gemakshalve wordt hier het pensioenopbouwstelsel gelijk gesteld aan een omslagstelsel. Bij PFZW gaat het over de indexering van opgebouwd recht of van een lopende pensioenuitkering. Deputaten passen dit toe op het basisbedrag voor de uitkeringen. Hier wreekt zich het aanleunen tegen een pensioenopbouwstelsel.

Wij pleiten voor een herstel van de automatische indexering.

2. Eigen bijdrage bij pensioenpremie PFZW

Bij de eerste berekeningen m.b.t. de overgang naar PFZW waren de uitkomsten dat de predikanten er ongeveer 30% in pensioen op vooruit zouden gaan. Gezien de financiële lasten voor de gemeenten en de ongelijkheid met de predikanten die al met emeritaat zijn, is het dan billijk dat de predikanten een eigen bijdrage gaan betalen. In het bedrijfsleven is dat ook gebruikelijk. Op grond hiervan zijn ook de compensaties uitgerekend en vastgesteld. Tegen de eigen bijdrage van 30% hebben wij de volgende bedenkingen:

a. Er zit een rekenfout in de redenering

Het is niet correct om te stellen: u ontvangt 30% meer uitkering, dus u zult 30% van de premie moeten bijdragen. Immers de pensioenuitkering wordt dan 130%. De predikant zou 30/130 van dit bedrag moeten bijdragen en dat is ongeveer 23%.

b. Bij PFZW wordt slechts 50% weduwepensioen opgebouwd

Bij het PFZW pensioen wordt slechts 50% weduwepensioen opgebouwd (in PFZW termen: partnerpensioen). Tijdens de actieve loopbaan van de predikant is wel een volledig weduwepensioen verzekerd, maar 50% hiervan is op basis van een risicoverzekering. Bij zijn pensionering zal een predikant alsnog een uitruil moeten toepassen van ouderdomspensioen naar weduwepensioen. Als ook deze uitruil voor een volledig weduwepensioen in rekening wordt gebracht, zou de eigen bijdrage ongeveer 15% moeten bedragen (zie bijlage 2).

Hier kan tegen in gebracht worden dat predikanten die de komende jaren met emeritaat gaan nog maar weinig pensioen hebben opgebouwd bij PFZW en dat daarom nagenoeg de gehele uitkering plaats vindt volgens de huidige regeling. Maar waarom zouden predikanten dan over die korte periode wel een te hoge bijdrage moeten betalen, alleen omdat het op het totaal uit te keren bedrag zo weinig uitmaakt?

c. Waarom eigenlijk een eigen bijdrage?

In onze ogen is het vreemd dat er voor wordt gekozen om predikanten extra te laten bijdragen voor een hoger pensioen, met als reden dat dit anders ongelijkheid oplevert voor de huidige emerituspredikanten. Dus het huidige traktement van een predikant in actieve dienst moet netto maar iets lager worden omdat hij straks netto meer ontvangt.

Het zou omgekeerd moeten zijn, dat de huidige emeritaatuitkeringen worden verhoogd, waardoor het netto verschil verdwijnt en er geen eigen bijdrage nodig is.

De tegenwerping dat het in deze tijd (ook in het bedrijfsleven) heel gewoon is een eigen bijdrage te betalen voor de pensioenpremie onderschrijven wij. Maar bij de overgang van een premievrij pensioen naar een eigen bijdrage hoort (ook in het bedrijfsleven) een aanpassing van de traktementen, waarmee de eigen bijdrage (deels) wordt gecompenseerd.

d. Sommige gemeenten brengen nu al een eigen bijdrage in rekening.

Verschillende gemeenten blijken nu al te werken met een inhouding van 30% eigen bijdrage van de predikant, terwijl de compensatie van de deputaten daarna aan hem wordt terugbetaald. Per saldo betaalt de predikant dan 30% over het surplus (werkelijk traktement minus minimumtraktement), terwijl dat conform onze bovenstaande redenering maximaal 15% zou moeten zijn. En geldt hier dan geen overgangperiode?

De communicatie hierover laat/liet te wensen over. Fijn broeders, dat er inmiddels een nieuwsbrief is verschenen.

Wij pleiten er voor om het bestaande advies van de 30% eigen bijdrage met spoed te heroverwegen. Als we de eigen bijdrage tenslotte nog zien in het licht van de lage emeritaatuitkering, waarvoor wij een aanzienlijke verhoging bepleiten, dan wordt het verschil tussen pensioenuitkering en emeritaatuitkering verkleind. De eigen bijdrage van 15% maximaal zou daarmee nog verder worden verlaagd. In het kader van de toekomstige wetgeving, waarin wordt voorgesteld om de pensioenopbouw te maximaleren op 1,85% lijkt het ons gewenst om in het geheel af te zien van een eigen bijdrage.

3. **Financiering van de voorgestelde wijzigingen**

Natuurlijk hebben onze voorstellen een grote impact op de financiering van de emeritikas. Naar onze mening mag dat echter niet de hoofdredenen zijn om financiële verbeteringen voor de (emeritus) predikanten achterwege te laten.

We hebben echter ook een aantal voorstellen om de financiering van de emeritikas te verbeteren:

a. Herziening van de compensatieregeling

Wij stellen voor om de compensatieregeling los te koppelen van de door ons bestreden eigen bijdrage van 30%. Daarmee wordt het een regeling van 4 x 7,5% en 10 x 7% compensatie aan de gemeenten, die vervolgens met de eigen predikant afspreken wat zijn eigen bijdrage is. In verband met de financieringsproblemen van de emeritikas kan echter worden gedacht aan het sneller afbouwen van de compensatie, bijv. 10 x 10% of 8 x 12,5%.

Uitgaande van een bedrag van ongeveer 1,2 miljoen euro aan compensatie per jaar levert een afbouw van 10 x 10% een totale besparing op van ongeveer 2,3 miljoen euro. Bij een afbouwschema van 8 x 12,5% is de totale besparing ongeveer 3,5 miljoen euro.

Als we dit vergelijken met de omslag voor de emeritikas (€ 1,- aan omslag levert ongeveer € 74.000,- op), dan staat een bedrag van 3,5 miljoen euro gelijk met 8 jaar lang de omslag verminderd met € 6,- per lid. En dat is zeer welkom omdat de omslag de komende jaren toch al aanzienlijk omhoog zal moeten.

Bovendien verwachten wij dat een verlaging van de compensatie (en daarmee verhoudingsgewijs een verlaging van de omslag) bevorderlijk zal zijn voor de acceptatie van de omslag. Immers de lasten komen nu meer te liggen bij gemeenten met een predikant in actieve dienst en minder bij kleine gemeenten die geen predikant kunnen bekostigen en ook minder bij grote gemeenten die kerkelijk werkers in dienst hebben waarvoor ze zelf al pensioenpremie betalen.

Zelfs bij deze voorgestelde wijziging in de termijnen van afbouw heeft een gemeente ruim de tijd om maatregelen te nemen.

b. Offervaardigheid

Deputaten moeten rekening houden met de draagkracht van de gemeenten. Maar wellicht is het mogelijk de gemeenten te ondersteunen in het zoeken naar mogelijkheden om de inkomsten te verhogen, zodat ook alle gemeenten kunnen voldoen aan de zorgplicht voor (emeritus) predikanten.

Ter illustratie: Sedert kort is er een overleg tussen de penningmeesters van de classis Amersfoort. Zij proberen hier van elkaar te leren en goede dingen bij elkaar af te kijken.

In 2 gemeenten waren de financiële uitkomsten over 2011 slecht. Beide gemeenten hebben een "brandbrief" opgesteld, met krachtige steun van de kerkenraad de gemeente geïnformeerd en acties opgestart in de gemeente. Als resultaat is in 2012 de VVB in die gemeenten gestegen met resp. 57% en 83%.

Wellicht is het een optie om het Dienstenbureau te verzoeken een initiërende en leidende rol te nemen om landelijk gemeenten creatief te maken in de noodzakelijke geldverwing.

De penningmeesters van CGK Ede willen daarin zeker ondersteunend actief zijn.

Doe een beroep op financieel draagkrachtige gemeenten om een extra afdracht te doen.

Leg de nood voor aan de individuele gemeenteleden en roep die op om rechtstreekse giften te doen of legaten na te laten aan de emeritikas.

Bezie de mogelijkheid om een speciale collecte per jaar te houden voor de tekorten van de emeritikas (in analogie aan de Hulpverleningscollecte), die buiten de normale afdracht valt.

Ook vragen we aandacht voor een duidelijke en adequate communicatie over de financiële problemen van de Emeritikas, niet alleen in het verband van GS, PS en classes, maar ook in bijv. De Wekker of een aparte folder voor alle leden van de CGK.

Ten slotte

Sommige kerkgenootschappen kennen een klankbordgroep voor de pensioenvoorziening, waarin emerituspredikanten deelnemen. Aan te bevelen is dat onze kerken zich hierop beraden. Dat geeft emerituspredikanten de gelegenheid om te reageren op voorstellen rondom de pensioenvoorziening. Het draagvlak wordt groter en los van individuele patronen kan gekeken worden naar de genoegzaamheid van de pensioenen.

De website van de emeritikas is al langere tijd slecht bereikbaar (mogelijk vanwege een hackpoging). Op dit moment is de website van de informatie over de inkomsten te benaderen. Wij zouden in het kader van de informatievoorziening graag zien, dat de website weer bereikbaar wordt gemaakt en voorzien van de meest actuele gegevens.

Ter afsluiting: Onderweg naar het overleg tussen de afgevaardigden van deputaten en enkele leden van de CGK Ede bedacht één van de deputaten, rijdend langs Barneveld: Het is eenvoudiger een ei te keuren dan te leggen!

In de betreffende vergadering is dat echter door de aanwezigen niet ervaren.

Wij hopen dat deze brief dezelfde uitwerking mag hebben. Wel prikkelende en ook kritische vragen, opdat u zich op verschillende zaken opnieuw wilt beraden. Maar we hopen dat de toonzetting van deze brief er

één is van broeders uit het zelfde huis. Geen ongenueanceerde kritiek op de werkzaamheden van deputaten of generale synode, maar vooral zorg over de financiële positie van (emeritus)predikanten. Indien gewenst zijn onze penningmeesters gaarne bereid om nadere toelichting te geven.

Broeders, wij bidden u veel wijsheid toe en Gods Zegen over het werk van de synode en de diverse deputaatschappen.

Met hartelijke broedergroeten,

Namens de kerkenraad van de Chr. Geref. Kerk te Ede,

F. Veldhuizen, 2^e voorzitter
H.J. de Berg, scriba

CC.: deputaten emeritikas.

Bijlagen:

Bijlage 1: Indicatie van het netto-bedrag bij de diverse pensioenuitkeringen.

Bijlage 2: Berekeningen pensioenpremie.

PS. Een excelbestand met de onderliggende berekeningen is desgewenst beschikbaar .

Indicatie van het netto-bedrag bij de diverse pensioenuitkeringen

Bijlage 1

	Huidige emeritaatuitkering.	Emeritaatuitk. schaal 15.	Pensioenuitkering PFZW. Zonder ruil	Pensioenuitkering PFZW. Na OP PP ruil
Beiden >6 jaar + 1 maand.				
Per kwartaal/mnd	€ 4.962,16	€ 5.203,99	€ 2.130,93	€ 1.961,07
Vakantietoeslag/jr	€ 1.587,89	€ 1.665,28	€ 2.045,69	€ 1.882,63
	€ 21.436,53	€ 22.481,24	€ 27.616,85	€ 25.415,47
	subtotaal			
Gehuwden AOW (1/2)/mnd	€ 750,35	€ 750,35	€ 750,35	€ 750,35
Vakantietoeslag AOW/jr	€ 592,32	€ 592,32	€ 592,32	€ 592,32
	€ 31.033,05	€ 32.077,76	€ 37.213,37	€ 35.011,99
	totaal			
*) Inclusief KOB	€ 28,14	€ 28,14	€ 28,14	€ 28,14
Woning € 250.000 Rente 5%	€ 12.500,00	€ 12.500,00	€ 12.500,00	€ 12.500,00
Schijventarief 2013:				
1	19.645	31.033,05	37.213,37	35.011,99
2	13.909	3.752,20	3.752,20	3.752,20
3	22.435	2.744,52	3.352,07	3.352,07
4	rest	-	1.536,94	612,36
	€ 6.496,72	€ 6.748,49	€ 8.641,20	€ 7.716,62
alg. heffingskorting pred.	€ 1.034,00	€ 1.034,00	€ 1.034,00	€ 1.034,00
ouderenkorting	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00
totaal aan belasting	€ 5.312,72	€ 5.564,49	€ 7.457,20	€ 6.532,62
hypoth. aftrek 2e schijf	€ 2.744,52	€ 2.996,30	€ 1.536,94	€ 612,36
hypoth. aftrek 1e schijf	€ 212,38	€ 12,84	€ 2.130,59	€ 2.661,12
netto inkomen na belasting	€ 28.677,24	€ 29.522,41	€ 33.423,70	€ 31.752,85
hypotheeklasten	€ -12.500,00	€ -12.500,00	€ -12.500,00	€ -12.500,00
verzekeringspremie	€ -1.753,37	€ -1.812,39	€ -2.102,56	€ -1.978,18
Netto inkomen	€ 14.423,87	€ 15.210,01	€ 18.821,14	€ 17.274,67

excl. overige woonlasten

BIJLAGE 97
 Artikel 188

Rapport 14 van commissie 6 inzake brief CGK Ede d.d. 19 augustus 2013

Uw commissie heeft de brief van Ede ter beoordeling gekregen en deze ook met deputaten emeritikas doorgenomen.

Het betreft hier geen instructie vanuit een particuliere synode, maar een brief rechtstreeks gericht aan de synode. In hoofdlijn gaat de brief over de nieuwe pensioenregeling voor predikanten. Dit betreft dan besluiten die zijn genomen door of met mandaat van de generale synode 2010. In formele zin kan deze brief daarom worden beschouwd als een verzoek om revisie van besluiten van de generale synode 2010, al geldt dat niet voor elk onderdeel van de brief. Uw commissie zal dit per onderwerp nader aangeven.

- Het is allereerst goed om te constateren dat ook de kerkenraad van Ede de noodzaak van het onderbrengen van de pensioenvoorziening van predikanten bij pensioenfonds Zorg & Welzijn onderschrijft!
- De brief rept over de zorgplicht die kerkenraden hebben voor hun predikant. Dat is een verplichting die deputaten, maar ook wij als commissie, natuurlijk van harte erkennen.
- De kerkenraad van Ede benoemt de lagere emeritaatsuitkering nu ten opzichte van de nieuwe uitkering zoals die er bij de nieuwe pensioenvoorziening zal zijn. In formele zin is de hoogte van de emeritaatsuitkering echter geen besluit van de generale synode 2010 en daarmee niet ontvankelijk voor wijziging langs deze weg.
- Ede brengt de korting van de indexering AOW uitkeringen ter sprake. Ede pleit voor afschaffing met terugwerkende kracht tot 1 januari 2012. Het punt waar het om gaat is dat de hoogte van de uitkering nu mee verandert met wijzigingen in de AOW. Immers de totale hoogte wordt gegarandeerd. Uw commissie wijst er met klem op dat een verandering en aanpassing van deze werkwijze twee kanten op kan gaan. Het kan positieve effecten hebben voor emeriti als het positieve indexeringen betreft. Het kan echter ook negatieve effecten hebben voor emeriti als het negatieve indexeringen of kortingen betreft. Om nu niet te verzanden in eindeloze discussie wanneer wel en wanneer niet, stelt uw commissie voor de werkwijze zo te laten zoals deze nu is. Effecten zijn niet goed te overzien. Overigens is deze werkwijze ook geen besluit van de generale synode 2010 en daarmee ook niet ontvankelijk voor revisie langs deze weg.
- Ede wil het middelloon 2013 geïndexeerd zien. In 2012 liepen de verhogingen van de emerituitkeringen en de traktementen niet gelijk op. In 2013 zijn er voor beide geen verhogingen geweest. De generale synode 2010 heeft besloten dat deputaten emeritikas jaarlijks de indexering vaststellen rekening houdend met de vermogenspositie, de inflatie en eventuele kortingen op de indexering in het verleden. Kortom deputaten dienen deze afweging te maken. Indien Ede meent dat deputaten niet volgens deze opdracht hebben gehandeld, is het aan Ede dit aan te tonen. Daarvan is echter geen sprake. Daarom wil uw commissie niet meegaan in deze wens.
- Ede wil graag automatische indexering invoeren van de emeritaatsuitkering. We merken hierbij op dat automatische indexering nooit heeft bestaan, maar dat het een (bijna) automatisch volgen was van het advies van deputaten financiële zaken. De vorige synode heeft zoals eerder aangegeven besloten dat deputaten emeritikas afwegen of er in een bepaald jaar wel of niet indexering plaats vindt alsmede in welke mate. (zie Besluitenboekje E.1.4.b). In dat licht zou het verzoek van Ede een revisie verzoek genoemd kunnen worden. Echter, hierbij ontbreken steekhoudende argumenten. Indexering is een ingrijpende financiële beslissing, die daarom juist expliciet bij deputaten emeritikas is neergelegd en daar moet het naar de mening van uw commissie ook blijven. Het is een vraag die elk jaar zeer zorgvuldig moet worden afgewogen.
- Ede verzoekt om de eigen bijdrage van predikanten omlaag te brengen naar 23% omdat deputaten een rekenfout hebben gemaakt met de 23- c.q. 30%-regeling. De rekenfout hebben deputaten al erkend. Maar de vraag van Ede veronderstelt een relatie tussen die 23% en de 30% eigen bijdrage. Die relatie is er naar de overtuiging van uw commissie niet! De eigen bijdrage van 30% was vastgesteld. Daarna is als onderdeel van de argumentatie aangegeven dat er ook sprake is van een ca. 30% hogere uitkering. Echter die beide percentages hebben geen direct verband. De 'fout' in de rekensom is daarom niet relevant. Deputaten stellen een eigen bijdrage van 30% voor predikanten voor om de volgende redenen:
 - o maatschappelijk is het heel normaal dat iemand aan zijn eigen pensioenvoorziening mee betaalt. 30% is dan maatschappelijk gezien zeker geen hoog percentage;
 - o we willen ook enigszins aansluiten bij de ons omringende kerkgenootschappen en dan kunnen we stellen dat die 30% ook in dat licht een laag percentage is. (Als voorbeeld: de NGK hanteert een eigen bijdrage van 40%);
 - o bovendien kunnen we zeggen dat er zoals al eerder verwoord elke drie jaar een evaluatie komt waarbij het geheel van de regeling opnieuw zal worden bezien.
- Ede vraagt ook waarom men eigenlijk een eigen bijdrage vraagt. We denken het antwoord ook gegeven te hebben in het voorgaande punt.
- Ede vraagt naar de opbouw van het weduwenpensioen. Waarom slechts een opbouw van 50%? Deputaten antwoordden hier dat het ook voor hun teleurstellend was dat er bij PFZW geen andere afspraken gemaakt konden worden. (Er wordt nl. ook wel eens 70% gehanteerd. Maar binnen PFZW was het niet mogelijk hier van af te wijken.)
- Ede doet een aantal voorstellen om de financiering van de emeritikas te verbeteren. Het voert naar het oordeel van uw commissie te ver deze nu te becommentariëren. Ede stelt een klankbordgroep voor. Dat voorstel kan rekenen op sympathie van zowel deputaten als uw commissie. Langs die weg kunnen alle suggesties tot verbetering worden ingebracht en meegenomen in de overwegingen.
 - o Eén element uit de voorstellen om de financiering te verbeteren betreft de opmerking 'die (de plaatselijke gemeenten) vervolgens met de eigen predikant afspreken wat zijn eigen bijdrage is'. Uw commissie is met deputaten van mening dat dit kan leiden tot een wildgroei in inhoudingspercentages. Dit leidt tot een situatie waarbij sprake is van 'concurrentie voor- of nadeel'

in het beroepingswerk. Dit element willen wij dan ook al op voorhand afraden.

Uw commissie stelt het volgende voor:

1. de kerkenraad van Ede te bedanken voor de constructieve manier van meedenken in deze moeilijke materie;
2. Ede te berichten dat er naar aanleiding van hun brief geen wijzigingen worden aangebracht, maar dat er een klankbordgroep zal worden ingesteld (zie hiervoor rapporten 6a en 7a van uw commissie 6) om belanghebbenden in de gelegenheid te stellen mee te spreken bij het evalueren van het nieuwe stelsel;
3. de synode uit te laten spreken dat voor het hanteren van de eigen bijdrage, een uniform inhoudingspercentage zal worden gehanteerd en dit geen zaak te laten zijn die per gemeente wordt onderhandeld met de predikant.

H.J. Sok, rapporteur

BIJLAGE 98

Artikel 189

Instructie van de particuliere synode van het Westen inzake pensioenvoorziening evangelisten

De PS van het Westen, kennisgenomen hebbend van, gehoord de bespreking ter vergadering, overwegend, en van oordeel, besluit:

'De generale synode besluite om de pensioenvoorziening voor evangelisten in zendingsgemeenten onder te brengen bij de emeritaatsvoorziening naar art. 13 K.O.'

Toelichting:

1. In de kerkorde wordt de positie van evangelisten geregeld in art. 4 sub 6. De evangelist wordt daar getypeerd als een "bijzondere dienaar des Woords". Het verschil met predikanten zit vooral hierin dat de evangelist slechts plaatselijke bevoegdheid heeft om Woord en sacramenten te bedienen.
2. Art. 4 sub 6a bepaalt dat de aanstelling van de evangelist geschiedt in een dienstverband volgens de regeling kerkelijk werkers van het landelijk Dienstenbureau (bijlage 48 K.O.). Het zakelijke verschil met predikanten zit hierin dat de evangelist als werknemer in dienst is van de kerkenraad die hem heeft benoemd. Er is dus sprake van een arbeidsrelatie die geregeld is in een arbeidsovereenkomst en die te eniger tijd door beide partijen kan worden beëindigd.
3. In de huidige situatie moeten de zendingsgemeenten zelf zorgen voor een pensioenvoorziening voor hun evangelisten. Daarbij dienen ze ook de omslagen voor landelijke kerkelijke kassen te voldoen, inclusief de bijdrage voor de emeritaatskas. Aangezien zij niet delen in de compensatieregeling – vervat in de regeling per 1 januari 2013 – betalen zij meer dan 'gewone' gemeenten en dat is ongewenst.
4. In de nieuwe regeling voor de emeritaatsvoorziening is sprake van een persoonlijke pensioenopbouw die evenals de pensioenvoorziening voor kerkelijk werkers is ondergebracht bij het Pensioenfonds voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke Belangen (PGGM) te Zeist, waar het Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW) onderdeel van is. Deelname van evangelisten kan dus eenvoudig geregeld worden.

BIJLAGE 99

Artikel 189

Rapport 9 van commissie 6 inzake de instructie van de particuliere synode van het Westen: 'De generale synode besluite om de pensioenvoorziening voor evangelisten in zendingsgemeenten onder te brengen bij de emeritaatsvoorziening naar art. 13 K.O.'

Een korte en ogenschijnlijk eenvoudige instructie die uw commissie in de beoordeling en afstemming met deputaten emeritikas meer tijd heeft gekost dan bevroed.

Er zijn momenteel zes evangelisten waarop deze instructie van toepassing kan worden.

Evangelisten zijn nu gelijkgeschakeld aan kerkelijke werkers. Dat betekent dat de zendingsgemeenten waaraan deze evangelisten zijn verbonden, de pensioenopbouw voor hun rekening moeten nemen. Naar de overtuiging van uw commissie en deputaten emeritikas is de kern van de instructie dat de compensatieregeling, zoals die nu is voorgesteld voor gemeenten, niet van toepassing is op zendingsgemeenten omdat evangelisten niet vallen onder de nieuwe pensioenregeling terwijl deze gemeenten wel afdragen aan de emeritikas. Dat kan worden ervaren als dubbele lasten.

Hierbij merkt uw commissie op dat de compensatieregeling is ingesteld ter compensatie van de extra lasten voor de te betalen premie. Voor de gemeenten waarop de instructie betrekking heeft, ontstaan er nu geen nieuwe of extra lasten. De instructie heeft wellicht als aanleiding de compensatieregeling, maar er is naar onze mening geen direct verband.

Voor wat betreft de pensioenregeling voor predikanten zij gesteld dat deze *exclusief* voor die categorie is opgezet. In de uitvoeringsovereenkomst tussen de gemeenten en Pensioenfonds Zorg & Welzijn is dit nadrukkelijk en bewust zo geformuleerd.

De voorgestelde oplossing is er één van drie mogelijkheden voor de betreffende gemeenten:

- gehele op gedeeltelijke vrijstelling van de omslag;
- laten delen in de compensatieregeling;
- pensioen van de evangelisten onderbrengen bij de emeritikas.

De eerste vraag die bij uw commissie op komt is of de instructie overweging verdient, aangezien er geen sprake is van een nieuwe situatie. Indien het antwoord op de vorige vraag positief is dan is het vervolgens

de vraag: welke oplossing de beste is? En voor wie dat de beste oplossing is? Maar er leven meer vragen. Hebben de evangelisten de status van werknemer met vaste arbeidsovereenkomsten? Zijn dat allemaal fulltime contracten? Wat is er in die arbeidsovereenkomsten bepaald v.w.b. de opbouw van pensioenen? Dragen de evangelisten zelf bij? Of komen alle kosten voor rekening van de zendingsgemeenten? Hoe hoog is het salaris van de evangelisten? Is er een groeipad overeengekomen? Zijn de salarissen en groeipaden te vergelijken met die van de predikanten? Welke andere/secundaire arbeidsvoorwaarden genieten de evangelisten? En dat in vergelijk met de predikanten? Daarnaast is uw commissie bevreesd voor uitbreiding van de oorspronkelijke doelgroep: na eventueel de evangelisten wellicht ook de missionaire en kerkelijke werkers. Of kosters?

De charme van het nieuwe pensioenreglement is dat die voor alle deelnemende predikanten hetzelfde is. De evangelisten hieronder scharen zou wel eens tot allerlei uitzonderingen op de uniformiteit kunnen leiden. Met name deputaten zijn hiervoor 'bevreesd'. Uw commissie is dat ook. We moeten voorkomen dat er allerlei 'tailor-made' oplossingen worden bedacht.

Een kleine rekenoefening:

1. ervan uitgaande dat het inkomen van de 6 evangelisten ligt op de laagste trede van het predikantschap zou een compensatie voor 6 evangelisten bij een fulltime contract € 40.400 bedragen. Dat zou een verhoging van de omslag betekenen van € 0,52;
2. zouden de zendingsgemeenten worden vrijgesteld van afdragen aan de emeritikas dan betekent dat inkomstenderving van ongeveer 1100 x 29,50. Dat is € 0,44.

Voor uw commissie zijn er op dit moment te veel onduidelijkheden om tot een goed advies of voorstel voor de generale synode te komen. Het lijkt ons daarom beter om deze instructie bij deputaten emeritikas neer te leggen met het verzoek om e.e.a. nader te onderzoeken. Mocht de synode provisorisch/conditioneel worden gesloten dan dient emeritikas in de tussentijd voorstellen uit te werken om de synode na heropening te dienen.

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

de instructie van de PS van het Westen voor te leggen aan deputaten emeritikas met het verzoek de behandeling over te nemen en daarbij:

- a. voorstellen te doen en deze aan de generale synode 2013 voor te leggen indien deze provisorisch/conditioneel is gesloten, dan wel
- b. voorstellen te doen en deze aan de generale synode van 2016 voor te leggen.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 100

Artikelen 190, 236

Instructie van de particuliere synode van het Westen inzake een compensatieregeling voor de pensioenpremie

De particuliere synode van het Westen van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, in vergadering bijeen op 14 april 2013,

kennis genomen hebbend van

de instructie van de classis 's Gravenhage inzake de compensatieregeling pensioenpremie van deputaten naar art. 13 K.O. met daarbij 2 schrijvens van de kerkenraad van 's Gravenhage-Scheveningen en het schrijven van deputaten naar art. 13 K.O.;

gehoord hebbend

de bespreking ter vergadering;

constaterend

dat de compensatieregeling voor de pensioenpremie voor de eerste 13 jaar is gebaseerd op het minimum traktement en het aantal werkelijke dienstjaren van de predikant alsmede op een vaste WOZ-waarde van de pastorie;

overwegend

1. dat gemeenten die een predikant onderhouden, die op latere leeftijd kandidaat is gesteld en daarom in een hogere schaal is ingeschaald dan het werkelijke aantal dienstjaren aangeeft, een lagere compensatie voor de pensioenpremie ontvangen dan het werkelijk betaalde traktement rechtvaardigt;
2. dat deputaten onderlinge bijstand en advies in hun instructie van 2010 voor het toekennen van dienstjaren een startleeftijd hanteren van dertig jaar, indien predikanten na hun dertigste in de ambtelijke dienst komen;
3. dat ook deputaten financiële zaken aan gemeenten in overweging geven extra periodieken toe te kennen, indien de ambtsuitoefening van een predikant op latere leeftijd aanvangt;
4. dat er regionaal grote verschillen zijn in de WOZ-waarde van de pastorieën;

van oordeel

dat het redelijk en billijk is wanneer deputaten naar art. 13 K.O. in de compensatieregeling voor de pensioenpremie rekening houden met de instructie van deputaten onderlinge bijstand en advies en de adviezen van deputaten financiële zaken met betrekking tot de hoogte van het traktement en rekening houden met verschillen in WOZ-waarde tussen bijv. pastorieën in de randstad en de noordelijke provincies;

besluit

aan de generale synode het volgende voor te leggen bij deputaten naar art. 13 K.O. aan te dringen de compensatieregeling voor de pensioenpremie met terugwerkende kracht per 1 januari 2013 zodanig aan te passen dat:

1. extra periodieken die gemeenten hebben toegekend overeenkomstig de instructie van deputaten onderlinge bijstand en advies en het advies van deputaten financiële zaken worden beschouwd als dienstjaren en
2. er rekening wordt gehouden met sterke verschillen in de WOZ-waarde van pastorieën, bijv. door middel van differentiatie in schalen.

Bijlage 1

Christelijke Gereformeerde Kerk 's-Gravenhage-Scheveningen
Scriba: C.Pronk
Westduinweg 1067
2583 AR Scheveningen
tel. 070-3555144

Classis 's-Gravenhage
P/a CGK Gouda
Hulkenstein 41
2804 EP Gouda

Betreft: instructie i.v.m. pensioenstelsel dienende predikanten.

Scheveningen, 5 februari 2013.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Per 1 januari jl. is het nieuwe pensioenstelsel voor dienende predikanten ingevoerd. Door deputaten emeritikas is een algemene compensatieregeling ingevoerd voor de komende 13 jaar. Deze regeling is gebaseerd op het *minimumtraktement*.

Door deputaten FZ wordt in hun circulaire bij traktementschalen voorgesteld: *Indien de ambtsuitoefening van een predikant aanvangt op latere leeftijd kunnen extra periodieken worden toegekend. Dit geldt bijvoorbeeld als een predikant eerst een ander beroep dan predikant heeft gehad.*

Als mede aan dit voorstel van deputaten FZ gevolg wordt gegeven, leidt dit er toe dat met name (kleinere) gemeenten die een predikant hebben die eerst een ander beroep heeft gehad en dien ten gevolge weinig dienstjaren heeft en hoger is ingeschaald, reeds nu met relatief hoge kosten worden geconfronteerd. Tevens leidt dit beleid o.i. in financieel opzicht tot een ongelijkheid t.o.v. gemeenten met een predikant met meer dienstjaren.

Tevens is de kerkenraad van oordeel dat het niet billijk is voor de compensatie een vaste (€ 300.000,-) waarde te hanteren. Het is billijk rekening te houden met de grote verschillen in WOZ-waarde tussen b.v. Friesland en de randstad.

Om bovenstaande redenen verzoekt de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde kerk te 's-Gravenhage-Scheveningen u de nu volgende instructie in overweging te nemen en bij aanvaarding daarvan te willen zorgen dat deze dient als ingekomen stuk op de komende vergadering van de particuliere synode van het Westen.

Als kerkenraad hopen we op een vruchtbare bespreking van bovenstaande en wensen uw vergadering Gods zegen toe.

Namens de kerkenraad van 's-Gravenhage-Scheveningen,

Ds. W.E. Klaver, preses
C. Pronk, scriba.

Bijlage 2

Christelijke Gereformeerde Kerk 's-Gravenhage-Scheveningen
Scriba: C.Pronk
Westduinweg 1067
2583 AR Scheveningen
tel. 070-3555144

Deputaten emeritikas
L. Stolk, secretaris
Adrianalaan 98 A
3053 WG Rotterdam

Scheveningen, 11 januari 2013

Betreft: compensatieregeling 2013

Waarde broeders

Met verwijzing naar de mail wisseling tussen onze penningmeester br. Van Rossum en uw br. Versluis, d.d. 12 en 13 december willen we als kerkenraad van Scheveningen nogmaals reageren op de ontwikkelingen rondom de nieuwe pensioenvoorziening.

Op de voorlichtingsbijeenkomst over de toekomstige pensioenvoorziening voor predikanten binnen ons kerk verband, is met geen woord gesproken over de situatie zoals die nu in onze en wellicht in nog (veel) meer gemeenten is ontstaan. De oorzaak ligt in de berekeningsmethodiek. Voor compensatie telt het aantal dienstjaren Voor afdracht aan het pensioenfonds het berekende honorarium. Tevens wordt een vertekend beeld gegeven door de vaste OZB waarde van € 300.000,-. Naar ons bekend geldt voor vele pastorieën een aanzienlijk hogere taxatie waarde.

Ons is voor gehouden dat het de gemeente(n) de eerste vier jaar en de predikant in het eerste jaar (2013) geen geld zou kosten door compensatie vanuit de emeritikas.

Financiële werkelijkheid is dat de nieuwe regeling onze gemeente dit jaar al € 2.520,- kost mede door dat deputaten FZ voor 2013 adviseert, op advies van deputaten emeritikas, geheel af te zien van inhouding van de pensioenpremie bij predikanten.

Nu nog geven deputaten FZ in hun circulaire bij traktementenschalen aan: *Indien de ambtsuitoefening van een predikant aanvangt op latere leeftijd kunnen extra periodieken worden toegekend. Dit geldt bijvoorbeeld als een predikant eerst een ander beroep dan predikant heeft gehad.* Op mogelijke consequenties wordt niet gewezen.

Wij verzoeken u n.a.v. bovenstaande alles nog eens opnieuw in overweging te nemen. Wij rekenen op een spoedig antwoord uwerzijds dit i.v.m. het mogelijk indienen van een instructie betreffende dit onderwerp op de komende vergadering van de classis 's-Gravenhage.

Met broederlijke groeten namens de kerkenraad voornoemd,

C. Pronk, scriba

Bijlage 3

Secretaris: I.L. Stolk, Adrianalaan 98 A,
3053 WG Rotterdam
T 010-4224005; E: i.l.stolk@xs4all.nl
website: www.emeritikas.nl

Aan de kerkenraad van de CGK Scheveningen
scriba: dhr. C. Pronk
Westduinweg 1067
2583 AR Scheveningen

Rotterdam, 22 januari 2013

Betreft: uw schrijven d.d. 11 januari 2013

Geachte broeders,

In antwoord op uw bovenvermeld schrijven bericht ik u het volgende.

Bij de nieuwe pensioenvoorziening is een regeling in het leven geroepen die voorziet in een compensatie in de kosten van de gemeenten (met een predikant) gedurende een periode van 13 jaar. Het gaat dus niet om een vergoeding van de werkelijke kosten, maar om een *tegemoetkoming* daarin.

In de voorlichtingsbijeenkomsten is nadrukkelijk gesteld:

1. zo'n regeling kan alleen worden gemaakt met algemene regels en niet voor iedere gemeente afzonderlijk;
2. de compensatie wordt gebaseerd op het minimumtraktement.

In dat kader is ervoor gekozen om één WOZ waarde te hanteren bij de berekening van de compensatie. Maar wat belangrijker is: in de voorlichting van deputaten emeritikas is duidelijk aangegeven dat gemeenten met een predikant die meer verdient dan het voor hem geldende minimumtraktement in de eerste vier jaar extra kosten hebben door de nieuwe pensioenvoorziening en in die jaren dus niet op de 'nullijn' zitten.

Zie hiervoor de pagina's 12, 13 en 14 van de presentatie die door deputaten is gehouden op de voorlichtingsbijeenkomsten. U kunt die vinden op onze website.

Het is dus beslist niet zo dat u is voorgehouden dat de nieuwe regeling u de eerste vier jaar en de predikant in het eerste jaar geen geld zou kosten.

Gezien het bovenstaande vertrouw ik op uw begrip, wanneer ik u moet mededelen dat wij niet alles nog eens opnieuw in overweging kunnen nemen.

Met broedergroet,
namens deputaten emeritikas,

Izak L. Stolk, secretaris

BIJLAGE 101
Artikel 190

Rapport 11 van commissie 6 inzake de instructie van de particuliere synode van het Westen inzake een compensatieregeling voor de pensioenpremie

Het nieuwe pensioenstelsel voor onze predikanten (en de gevolgen daarvan) houdt deze en gene danig bezig. Tot aan de generale synode toe! En dat is maar goed ook. De emeritikas heeft een historische stap gezet nadat velen steeds duidelijker werd dat het omslagstelsel, in zijn wezen een mooi 'principe', maar in de praktijk niet meer uitvoerbaar bleek.

Uw commissie heeft zich eveneens over de instructie van de PS van het Westen gebogen. En is hierover met deputaten emeritikas in gesprek gegaan.

Zowel bij uw commissie als bij de afvaardiging van deputaten emeritikas leeft er sympathie voor het eerste gedeelte van de instructie. Maar er schuilen een paar gevaren in. Allereerst dient te worden geïnventariseerd welke gemeenten van de minimum traktementen (in positieve zin) afwijken en voor welke bedragen. Vervolgens moet worden berekend wat de gevolgen voor de emeritikas worden als hogere compensatie wordt toegestaan: de beschikbare middelen in de emeritikas zijn niet oneindig! Het zal u duidelijk zijn dat hieraan zeer veel werk is verbonden. Wat echter zwaarder weegt is de eenvoud van de huidige regeling versus de lappendeken van individuele uitzonderingen die dreigt als de regeling op maat, individuele personen of omstandigheden wordt toegesneden.

Net als bij instructie inzake pensioenvoorziening evangelisten leven er te veel onduidelijkheden om u van een goed advies te dienen. Daarom zal uw commissie wederom voorstellen deze instructie bij deputaten emeritikas te beleggen. En dat onder dezelfde voorwaarden/condities als bij zojuist genoemde instructie.

Anders ligt het voor wat betreft het tweede gedeelte van de instructie wat betrekking heeft op de bepaling/behandeling van WOZ-waarde. Om uitvoeringstechnische redenen is voor een (min of meer) gemiddelde WOZ-waarde gekozen die op alle gemeenten/gevallen van toepassing is. Ook hier doen zich een aantal vragen voor: hoe achterhalen we die informatie? Wie houdt dat vervolgens bij? Ook hier dreigt wederom een lappendeken met individuele uitzonderingen. Maar anders dan bij het eerste gedeelte van instructie pleiten uw commissie en deputaten ervoor om dit aspect van de regeling ongewijzigd te laten. Deputaten halen zich enorm veel werk op de hals wat, bij volledig doorrekenen, tot relatief kleine verschillen leidt.

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. het eerste voorgestelde besluit van de instructie betreffende extra periodieken voor te leggen aan deputaten emeritikas met het verzoek de behandeling over te nemen;
2. het tweede voorgestelde besluit van de instructie betreffende de WOZ-waarden niet over te nemen;
3. deputaten emeritikas op te dragen betreffende bovengenoemd besluit 1 voorstellen te doen en deze aan de generale synode 2013 voor te leggen indien deze provisorisch/conditioneel is gesloten, dan wel;
4. voorstellen te doen en deze aan de generale synode van 2016 voor te leggen.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 102
Artikel 195

Rapport 5a van commissie 1 inzake het rapport van deputaten voor de uitgave van het jaarboek

Naar aanleiding van de bespreking ter synode van het rapport van de deputaten en van rapport 5 van uw commissie kwamen de volgende voorstellen ter tafel:

Voorstel van J. Mauritz en L. Mak

Deputaten opnieuw te bezien of er een meer logische indeling van het Jaarboek mogelijk is, zodat het Jaarboek toegankelijker wordt.

Voorstel van A. Huijgen

Toevoegen aan besluiten als:

3. deputaten op te dragen zorg te dragen voor een pdf van het Jaarboek die jaarlijks via de website www.cgk.nl gepubliceerd wordt.
4. deputaten op te dragen zorg te dragen voor een adequate weergave van alle informatie van plaatselijke kerken op de website.

Oud 3 wordt dan nieuw 5.

Het moderamen en uw commissie ontvingen vervolgens bericht van A. Huijgen dat hij zijn voorstellen intrekt. Het privacy-argument, dat in de vergadering naar voren kwam, heeft hem overtuigd.

Overwegingen van uw commissie bij het voorstel van J. Maurits en L. Mak:

Hetzelfde is reeds opgedragen door de GS 2007 en de GS 2010. Deputaten hebben dit al bezien. Maar omdat er suggesties zijn gedaan door de indieners van het voorstel heeft het zin om deze opdracht opnieuw te geven. Deputaten hebben zich eerder al bereid verklaard alle suggesties te overwegen die de toegankelijkheid van het Jaarboek kunnen bevorderen.

Uw commissie neemt het voorstel over.

Na hernieuwde nummering zijn de voorstellen van uw commissie:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;

2. deputaten op te dragen te bezien of de gedane suggesties om een eenvoudige handleiding toe te voegen en om de indeling in PS'en en classes inzichtelijker te maken te realiseren zijn;
3. deputaten opnieuw te verzoeken om te bezien of een meer logische indeling van het Jaarboek mogelijk is, zodat het Jaarboek toegankelijker wordt;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 103

Artikelen 201, 205

Rapport deputaten diaconaat

1. Inleiding

Met vreugde en dankbaarheid bieden deputaten diaconaat u hun driejaarlijkse rapport aan. Met vreugde omdat zoveel kerken en kerkleden zich betrokken weten op diaconaal handelen binnen en buiten de kerken. Met dankbaarheid omdat we ons bevoorrecht weten dat we dit werk in onze landelijke functie mogen doen en God ons zegent met zoveel mogelijkheden tot diaconale hulpverlening.

We bewegen ons met diaconaal werk op het terrein waar ook veel leed is. Waar mensen met en zonder helper zijn. Juist voor de laatsten weten wij ons naar de Schrift en door de grote diaken, onze Here Jezus Christus, geroepen tot betrouwbare nabijheid. Zowel binnen als buiten de kerken is er in verschillende vormen sprake van nood. Deze nood is in onze tijd groeiend. Ook wereldwijd is dat aan de orde. Er is nood die ons overkomt en nood waar we zelf schuld aan hebben. In beide situaties willen we dienend, helpend aanwezig zijn.

We hebben al een aantal jaren het motto 'Kerken helpen kerken helpen'. Dat slaat zowel op het wereldwijde diaconaat dat voorheen door het onder ons bekende, maar voormalige deputaatschap hulpverlening in binnen- en buitenland (HBB) werd verricht, als ook op het diaconaat wat voorheen werd behartigd door het eveneens voormalige deputaatschap algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA). Wij willen binnen onze eigen kerken kerken helpen om diaconaal hun werk te doen. Wij willen buiten onze kerken (in Europa, het zuiden, wereldwijd) ook kerken met wie we contact hebben, helpen - zodat zij daar in hun omgeving als kerken diaconaal hun werk kunnen doen. Ons motto past juist bij kerkelijke hulpverlening in de meest brede zin van het woord. Anders dan bij particuliere hulpverleningsorganisaties waarvan vele ook vanuit christelijke inspiratie werken en zeer gewaardeerd, deskundig werk verrichten, mag kerkelijke hulpverlening in de context van getuigenis plaats vinden. Juist daarom werken we al sinds jaar en dag via kerken dus in de context van woord-getuigenis, waardoor het samengaan van Schriftuurlijke woord en daad meer gegarandeerd is.

Tenslotte zijn we nog steeds blij met ons motto, omdat het ook de gelijkwaardigheid in de hulpverlening verwoordt. Wij bepalen niet welk diaconaal werk in de plaatselijke kerken van de CGK wordt gedaan; wij bepalen ook niet welk diaconaal werk dient te gebeuren in de kerken wereldwijd, bv. in Zuid-Afrika. Wij helpen kerken binnen eigen kerkverband én wereldwijd als kerken hun eigen diaconale hulpverlening uit te voeren. Dat doen we met een bewogen hart en we mogen zeggen met toenemende deskundigheid. We hopen en bidden dat u dat proeft uit ons rapport, en dat u ons helpt om dat onder Gods zegen te mogen blijven doen.

2. Samenstelling deputaatschap

2.1. Deputaten

De generale synode (GS) 2010 heeft tot deputaten diaconaat benoemd:

de zrs. S. Rustenburg-van de Poppe (secretaris) en E.J. Wessels-Schuurman, en de brs. ds. K.T. de Jonge (voorzitter), W.J.P. Boers (penningmeester), P.Y. Hut, J.J. van der Knijff, drs. A. Luijter, drs. B. Reinders, B. Vianen en drs. M. Visser.

2.2. De taak van deputaten

De taak die deputaten opgedragen is, bestaat vooral uit het uitvoeren van het door de synode bepaalde beleid in algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (in binnen- en buitenland) waarmee onze kerken te maken krijgen, het uitzetten van kaders voor dat beleid en het bewaken van dat beleid onder verantwoording aan de synode.

In de door de GS 2010 bijgestelde instructie is deze taak omschreven met: voorlichting, toerusting, bezinning, contacten onderhouden en coördinatie en stimulering van hulpverleningsprojecten.

2.3. Opdrachten

De opdrachten die de GS 2010 aan deputaten heeft meegegeven in de bijgestelde instructie uit 2010 komen neer op de volgende punten (tussen haakjes vindt u de paragraaf waarin over de betreffende opdracht verslag wordt gedaan):

- a. de kerken, kerkleden en in het bijzonder de diaconieën voorlichting, toerusting en adviezen te geven over diaconale en maatschappelijke aangelegenheden, de plaats van de kerk in de samenleving en over hulpverlening wereldwijd (7.1, 7.2, 7.3 & 7.4);
- b. de hulpverlening vanuit de kerken aan kerken en christelijke instellingen in binnen- en buitenland in noden van onderscheiden aard te coördineren en te stimuleren vanuit de gemeenschap met Christus en de daaruit voortvloeiende roeping (7.3 & 7.5);
- c. bij calamiteiten de kerken en kerkleden op te wekken hun roeping te vervullen tegenover de naaste in nood (7.5);
- d. contacten te onderhouden met classicale diaconale commissies (CDC's) en hen te ondersteunen in hun taak (5.4 & 5.5);
- e. zich te bezinnen op de vragen en de consequenties van de maatschappelijke context voor ons kerk en christen zijn, waarbij het met name gaat om vragen rond de verdeling en de kwaliteit van arbeid en welvaart en de daarmee samenhangende sociale verhoudingen in Nederland en wereldwijd (6 & 7.2);

- f. contacten te onderhouden met hulporganisaties en hulpverlenende instellingen in eigen kerkelijk leven of daarbuiten en voor zover nodig met overheidsinstellingen (4.4, 4.5 & 5.3);
- g. de kerken te vertegenwoordigen in interkerkelijk overleg of overleg van andere aard bij diaconale aangelegenheden, en in internationale diaconale contacten (4.3, 5.3, 7.1, 7.2 & 7.3).
- h. Daarnaast heeft de GS 2010 besloten deputaten op te dragen aandacht te geven aan de volgende zaken:
 - i. deputaten op te dragen voort te gaan met het onderhouden van de contacten met het generaal deputaatschap van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), (4.3);
 - j. deputaten op te dragen samen met deputaten evangelisatie en zending in overleg te treden met deputaten onderlinge bijstand en advies om te komen tot een uitbreiding van de mogelijkheden voor financiële steun aan financieel minder draagkrachtige zendingsgemeenten (4.2.1);
 - k. deputaten op te dragen de voorstellen die de werkgroep Diaconaat in de Gemeente (DiG) in haar rapport doet, verder uit te werken (7.1);
 - l. deputaten op te dragen het kabinetsbeleid nauwlettend te volgen en daarop actief te anticiperen door de diakenen en diaconaal betrokkenen niet alleen via CDC's en CDV's (classicale diaconale vergaderingen) maar ook rechtstreeks te informeren en te ondersteunen en zo hun deskundigheid te vergroten, zodat zij in de eigen gemeenten de leden kunnen adviseren en ondersteunen (5.4, 5.5 & 7.1);
 - m. deputaten op te dragen hun beleid op alle onderdelen expliciet te evalueren, de beleidsplannen daaraan aan te passen en daarover voorstellen te doen aan de generale synode 2013 en indien noodzakelijk voorstellen van aanpassingen van de instructie te doen (3.4);
 - n. deputaten op te dragen in nauw overleg met deputaten financiële zaken te bezien hoe de inkomsten en de uitgaven in de toekomst gelet op de te verwachten vermindering van inkomsten beter in balans kunnen worden gebracht, bijv. door op de lopende projecten (een percentage van de) onkosten door te berekenen (8);
 - o. de grote deputaatschappen opdracht te geven een meerjarenbeleid op te stellen dat verder reikt dan de synodale periode. Dit betreft hier minimaal deputaten evangelisatie, buitenlandse zending, diaconaat en eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland (2.4);
 - p. In samenwerking met andere door de GS benoemde gremia moeten de volgende opdrachten worden uitgevoerd:
 - q. in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht:
 - r. aan deputaten diaconaat de opdracht te geven om in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht voorstellen te doen aan de generale synode van 2013 om te komen tot een goede kerkordelijke inkadering van een classicale diaconale vergadering en een voorbeeld te ontwerpen van een regeling voor een classicale diaconale vergadering (5.5);
 - s. in samenwerking met de studiecmissie doelmatigheid:
 - t. in afstemming met deputaatschappen, die tot die afstemming bij dezen opdracht krijgen, een inventarisatie te maken van de huidige landelijke activiteiten en aanbevelingen te doen over welke activiteiten kunnen worden afgebouwd, gehandhaafd, uitgebouwd of nieuw geïntroduceerd en of deze activiteiten anderszins kunnen worden georganiseerd; bijvoorbeeld door deputaatschappen anders te organiseren of waar mogelijk samen te voegen (4.2.2);
 - u. in samenwerking met deputaten kerkelijke archieven:
 - v. alle deputaatschappen op te dragen de archiefstukken die betrekking hebben op hun activiteiten verricht in de periode voor de generale synode van 2004, z.s.m. doch uiterlijk 1 september 2012 aan het synodale archief over te dragen (4.2.3);

3. Werkwijze

3.1. Deputatenvergadering

Deputaten hebben sinds de provisorische sluiting van de GS 2010 in november 2010 (t/m september 2013) twintig keer vergaderd om de hun opgedragen taken ten uitvoer te (laten) brengen. Regelmatig komen op deze vergaderingen de werkgroepen via de betrokken deputaat en hun verslagen uitgebreid ter sprake. Deputaten zijn erop alert dat de beleidsbeslissingen genomen worden op de deputatenvergaderingen.

3.2. Werkgroepen & werkgroepleden

De werkzaamheden die aan deputaten zijn toegewezen volgens de instructie en de opdrachten van de GS 2010 worden uitgevoerd door verschillende werkgroepen. Deze werkgroepen hebben een werkplan opgesteld en doen verslag aan deputaten. Daarnaast zijn ze bevoegd (indien ze op basis van hun werkplan een budget hebben toegewezen gekregen) uitgaven te doen. In elke werkgroep hebben naast in elk geval één deputaat ook enkele deskundigen op het betrokken deelgebied vanuit onze kerken zitting. Daarnaast zijn natuurlijk de bureaumedewerkers voor het functioneren van de werkgroepen van groot belang. De deputaat die zitting heeft in de werkgroep fungeert als schakel tussen deputaten en de betrokken werkgroep. Er zijn zes werkgroepen die vier keer per jaar vergaderen en als volgt zijn samengesteld:

- *Werkgroep Diaconaat in de Gemeente (DiG)*: de brs. B. Vianen (deputaat), C. Kaasjager, H. de Vries, G. van Veen (vanaf herfst 2012) en I. Boone (2010-zomer 2012); de zrs E.J. Wessels-Schuurman en G.N.A. Eikelenboom;
- *Werkgroep Diaconaat in de Samenleving (DiS)*: de brs. J.J. van der Knijff (deputaat), J.J. Eberwijn, J. Groot Nibbelink en B.W.C. Moolhuizen (vanaf voorjaar 2012); en de zrs. G. Schotanus-Mazier (vanaf herfst 2011) en G.N.A. Eikelenboom;
- *Werkgroepen Diaconaat in de Wereld*:
- Azië-Amerika (Azam): zr. M. Moolenaar en de brs. A. Luijter (deputaat), R. Vletter, P. Y. Hut en G. Drayer;
- Afrika-Midden Oosten (Amo): zr. C.H. Lankhaar en de brs. B. Reinders (deputaat), H. Takken, L. den Butter en G. Drayer;
- Europa (Europa): de brs. Tj. de Boer, L. den Butter, M. Visser (deputaat) en G. Drayer;
- *Werkgroep Publiciteit (Publiciteit)*: de brs. K.T. de Jonge (deputaat), J. Geurtsen en G. Drayer en de zrs. G.N.A. Eikelenboom, A. van Grootheest en B.M. Heijkamp-Palland.

Vanuit het diaconaal bureau worden de werkgroepen ondersteund door een van de vier secretaresses, de zrs. W.S. Alderink-de Bruijne (oproepkracht), A. van Grootheest (deeltijd), B.M. Heijkamp-Palland

(deeltijd) en A.L. Steensma-Valkenburg (deeltijd).

3.3. *Gezamenlijke ontmoetingen*

Tweemaal per jaar komen de voorzitter, secretaris en penningmeester als moderamen samen met de beleidsmedewerkers in de vorm van een brainstormsessie, mede ook om de beleidskaders en beleidslijnen goed op elkaar af te stemmen.

De relatieve onafhankelijkheid van de werkgroepen maakt het nodig om proactief te werken aan een onderlinge goede relatie. Eenmaal per jaar wordt daarom een bijeenkomst belegd die naast bezinnend ook altijd het karakter heeft van ontmoeting. In 2011 stond deze ontmoeting in het teken van de bezinning over 'gerechtigheid' en het bespreken van de synodale opdrachten. In reguliere vergaderingen is dit alles verder uitgewerkt in werk- en beleidsplannen voor de verschillende werkgroepen. Het resultaat van de bezinning is in 2012 gepubliceerd in *Diacoon*. In 2012 ging het in deze ontmoeting vooral over 'diaconaat op weg naar 2020'. Deze bezinning is tenslotte uitgemond in het meerjarig beleidsplan van deputaten (zie 3.4).

In juni 2013 is als onderwerp van bezinning het jeugd diaconaat genomen. Samen met het LCJ en de CGJO hebben deputaten toen gesproken over hoe dit volgens beide jongerenorganisaties het best kan worden opgepakt. Hoewel het rapport tegen die tijd al zal zijn ingeleverd, ligt het in de lijn der verwachtingen dat de uitkomsten van deze bespreking worden verwerkt in een *Diacoon* over jeugd diaconaat die nog geschreven moet worden.

Deputaten leggen ook jaarlijks een werkbezoek af. In 2011 is de boerderij 't Paradijs' in Barneveld bezocht, een biologische boerderij annex tuinderij en zorgboerderij, met als doel meer zicht te krijgen op zowel duurzame landbouw en veeteelt als ook op de diverse vormen van zorg die tegenwoordig worden aangeboden.

In 2012 werd een bezoek gebracht aan 'Gevangenzorg Nederland' in Zoetermeer. Doelstelling van het bezoek was inzicht te krijgen in de problematiek rond internering en de gevolgen daarvan voor het betrokken gezin.

In 2013 zal de Stichting Interkerkelijk diaconaal overleg in Lelystad worden bezocht. Dat bezoek had nog niet plaatsgevonden bij het afsluiten van dit rapport.

Daarnaast hebben deputaten jaarlijks de Diakenendag belegd in de Pniëlkerk in Veenendaal. Voor deze bijeenkomst zijn heel nadrukkelijk niet alleen alle diakenen maar ook diaconaal werkenden en diaconaal geïnteresseerden uitgenodigd. In 2011 was het thema 'Goed toegerust', over het belang van persoonlijke toerusting; in 2012 'Eerlijk is Eerlijk', over recht doen aan mens, samenleving en schepping, en in 2013 'Wat fijn dat ik u help' over wat wij kunnen leren van iemand die geholpen wordt. Dat deze dagen in een behoefte voorzien, mag blijken uit het feit dat het aantal bezoekers nog steeds stijgt.

3.4. *Beleid*

Deputaten stellen het begin van elke synodale periode een totaalbeleidsplan op. Daarnaast wordt ten behoeve van de werkgroepen, waarin alle werkzaamheden gedecentraliseerd worden behartigd, voor elk van de werkgroepen een deelbeleidsplan opgesteld. Elke werkgroep is hiermee gemachtigd om binnen de vastgelegde beleidskaders te handelen.

3.4.1. *Evaluatie beleid 2010-2013*

Minimaal eenmaal per jaar rapporteert elke werkgroep op een plenaire vergadering van het deputaatschap. Zowel de voortgang van de werkzaamheden, als ook een evaluatie van het beleid komt daarin aan de orde. Naast de evaluaties per werkgroep hebben we ook een totaalevaluatie gemaakt m.b.t. de taken en de opdrachten die deputaten van de synode hebben ontvangen.

We noemen de projectanalyse (bijlage 1), de analyse en aandachtspunten n.a.v. het onderzoek geef- en leefgedrag (bijlage 2 - zie ook 6.5) en de samenvatting van de waardering 'Goede zaken goed doen' (bijlage 3) en de samenvatting van de taken die we moesten verrichten en hoe we die uitgevoerd hebben (bijlage 4).

3.4.2. *Beleidsplan – diaconaat op weg naar 2020*

De GS 2010 droeg ons op om ons beleid te evalueren en de beleidsplannen daaraan aan te passen. We hebben deze opdracht als een ondersteuning gezien om beleid te formuleren op weg naar 2020. In 'De andere de naaste - over betrouwbaar present zijn' hebben we het resultaat van deze bezinning vastgelegd (bijlage 5). Dit beleidsplan is ook besproken met de deputaten diaconaat van de GKv en de NGK, die met eenzelfde beleidsvorming bezig waren. Naast genoemde synodale opdracht vonden we ook in de situatie van het diaconaat reden tot deze bezinning en vorming van een nieuw beleid. We constateren dat gemeenteleden, hoewel ze zich goed laten betrekken bij diaconale zaken en projecten, zicht op het diaconaat missen en zich fundamenteel afvragen of diaconaat echt nodig is en wat diaconaat precies betekent. Daarnaast komen we ook een eenzijdig beeld van de diaken als ambtsdrager tegen, o.a. of hij wel anders is dan een ouderling. In breder verband dwingt de secularisatie tot bezinning op de prioriteiten van het kerkenwerk: vragen die het hart van het diaconaal werk raken. Tenslotte geven de verschijning van een aantal basisboeken over het diaconaat reden tot hernieuwde bezinning.

In de eerste plaats zijn we bezig geweest met over het diaconaat na te denken vanuit Gods Woord. We concludeerden dat de basis van het diaconaat de betrokkenheid op de ander om Christus' wil is. Daarnaast hebben we gezien dat diaconaat tot opbouw van de naaste is, en dienen in opdracht van Christus, maar dan niet slaafs of onderhorig. Bijzonder was onze bezinning op diaconale wortels in het Oude Testament, waaruit te ontdekken is dat de opdracht tot diaconaat er vanaf 'den beginne' in zat: in zijn 'dna' om zo te zeggen. De mens geschapen naar Gods beeld en gelijkenis representeert God op aarde, ook in de zorg voor mens en wereld, als Gods rentmeester. Zeker, de zondeval heeft een vernietigende uitwerking op dat diaconale fundament, maar de roeping tot het namens God dienen, zorgen en leiding geven is er niet minder om. In vervolg hierop vinden we dat het OT het diaconaat ziet als opdracht van God: betrokken zijn op en bewogen zijn met onze naaste, vooral met hen die aan de rand van de samenleving terecht zijn gekomen, al dan niet door eigen schuld.

Deze bezinning bracht ons tot een nieuwe formulering van onze werkformule:

'Diaconaat is in opdracht van Christus Hem navolgen in het van harte elkaar helpen, dienen, bijstaan en voor elkaars recht opkomen. Dit geldt zowel dichtbij als ver weg, in het bijzonder t.a.v. hen die geen helper hebben, opdat het koningschap van God daadwerkelijk gestalte krijgt door het leven van het gemeentelid

en de gemeente in de samenleving. We leggen in deze volzin een accent:

- bij de basis en de bron van het diaconaat, nl. 'Christus navolgen';
- bij het uit liefde dienen, nl. 'van harte';
- bij de gelijkwaardigheid en wederkerigheid, nl. 'helpen, dienen en bijstaan';
- bij het helpen wie geen helper heeft, nl. 'gemarginaliseerd';
- bij het grote doel, het komende koninkrijk, nl. 'het koningschap van God';
- bij de uitvoerders van het diaconaat, nl. 'het gemeentelid en de gemeente'.

Onze conclusie is dat de gemeente missionair én diaconaal is, zowel in haar wezen als in haar uitingen. De gemeente als geheel heeft de opdracht om in kerk en samenleving te leven volgens het Woord van God, te delen van wat zij heeft ontvangen, te helpen waar geen helper is en te getuigen van gerechtigheid van God waar onrecht geschiedt.

Binnen deze grootse opdracht heeft de diaken als taak om de gemeente tot haar dienst in kerk en wereld toe te rusten, te bevorderen dat het diaconaat in de eredienst de plek krijgt die het toekomt, de gemeente te stimuleren en toe te rusten metterdaad betrokken te zijn op elkaar, en haar te stimuleren om de aarde te bebouwen en te bewaren. De gerichtheid van de diaken op de gemeente is hiermee benadrukt. Want het diaconaat is grondlegend voor het ambtelijke diaconaat, dat het diaconaat van de gemeente ondersteunt en stimuleert. Deputaten zien het als noodzaak om de diaken en de gemeente toerustend, ondersteunend en faciliterend bij te staan, maar ook voorbeelden aan te dragen en te helpen opzetten hoe een en ander kan worden geconcretiseerd en uitgewerkt in de gemeente, om het diaconaat te ervaren en wat het teweegbrengt bij ieder die in opdracht en navolging van zijn Heiland aan het werk gaat. Het werkveld voor het diaconaat is kerk en wereld, waarbij de ontwikkelingen in de (wereld-) samenleving gevolgen hebben voor de uitoefening van barmhartigheid, gerechtigheid en rentmeesterschap en daarmee ook tot het aandachtsveld van de diaken behoren. Ook hier ligt een taak voor deputaten zodat de kerkelijke hulpverlening niet wegzakt in eenzijdige of neerbuigende liefdadigheid of, nog erger, los van het getuigenis. Het is niet voor het eerst dat we moeten constateren dat het diakenambt onder druk staat. De specifieke gaven voor dit ambt worden slechts in beperkte mate onderkend in de kerken; en als diakenen dan al ervaring opdoen, dan wordt daar vaak niet zorgvuldig mee omgegaan voor een volgende termijn: hij wordt ouderling! In de praktijk van het diaconaat, zijn of profileren diakenen zich te vaak als doeners ten koste van de andere rollen, zoals de diaken als bidder, als aandachtgever, samenwerker, bruggenbouwer, helper, aanjager en aanklager. We bedoelen hiermee niet dat elke diaken deze rol moet vervullen, wel dat het van belang is dat in het geheel van de diaconie deze 'rollen' op de een of andere manier terug te vinden zijn. Dit heeft ons gebracht tot bezinning op het (eigene van het) diakenambt, ook samen met de diaconale organen van de GkV en de NGK. Veel meer dan alleen een doener zal de diaken leider van het diaconaat in de gemeente dienen te zijn. Zoals een ouderling in pastoraal opzicht leiding geeft, doet de diaken dat in diaconaal opzicht. Overleg tussen beide genoemde ambten is noodzakelijk, ook omdat geloofsontwikkeling gepaard gaat met de ontwikkeling van diaconale gezondheid en een diaconaal leven vraagt om geloof. Daarnaast is diaconaal werk ook een vorm van verkondigen, waarmee diaconaal en missionair hand in hand gaan. Wij zijn van mening dat het diakenambt meer toerustend dan uitvoerend is, resp. dient te worden. Naar ons oordeel zegt het zgn. 'bevestigingsformulier' weinig over het 'eigene' van het diakenambt. Heel begrijpelijk is de toenmalige praktijk van het diakenambt op het moment van opstellen maat en norm geweest. Een bijstelling van dit formulier lijkt ons daarom zinvol. Deputaten diaconaat zijn aangesteld om de positie van de diakenen te versterken en hen toe te rusten tot hun taken. Dit werk van voorlichting, toerusting, vorming en facilitering is meer dan ooit nodig.

3.4.3. Werkplan 2014-2020

Na vaststelling van het beleidsplan hebben we geconcludeerd wat ons op basis van het voorafgaande te doen staat. In hoofdstuk 8 van ons beleidsplan (bijlage 5) hebben we die uitgebreid geformuleerd. Hieronder noemen we een aantal van die taken:

- De gelijkwaardigheid van de ambten in de officiële stukken duidelijker te verankeren en daarbij ook te onderstrepen dat de diaken naast doener ook m.n. toerusten en stimulator is.
- Het verband en het onderscheid tussen het diaconale en missionaire karakter van de gemeente krachtig tot uitvoer te brengen in een blijvende samenwerking met deputaten buitenlandse zending en deputaten evangelisatie, en daaromtrent toerusting van diakenen en diaconaal betrokkenen.
- Intensieve samenwerking zoeken met de TUA, zodat de relevantie van het diaconaat binnen het theologisch onderwijs aan a.s. predikanten wordt benadrukt en verankerd.
- Structureel grotere inzet plegen tot toerusten van diakenen, diaconaal betrokkenen, ouderlingen en predikanten via kwalitatief goed verzorgde cursussen die met anderen zijn ontwikkeld.
- Prioriteit geven aan het jeugd diaconaat in samenwerking met andere instanties.
- Aandacht vragen voor en toerusting geven over het rentmeesterschap door middel van de werkgroep 'Faire Naaste' (i.s.m. GkV en NGK).
- Als gevolg van de synodale opdracht om het regeringsbeleid kritisch te volgen de nadruk meer dan voorheen leggen op het beoefenen van gerechtigheid, zoals verwoord in ons bezinningsstuk Gerechtigheid in veelvoud". We nemen ons voor om hierover voorlichtingsbijeenkomsten met diakenen te beleggen, als ook via Micha Nederland d.m.v. lobbyactiviteiten aandacht te vragen voor zaken die diaconaal van belang zijn.
- Een voorstel ter synodale behandeling voorbereiden om de bewoording van dat deel van het bevestigingsformulier dat gaat over de taak van de diakenen aan te passen.
- Het diaconaal bureau de spilfunctie laten blijven in het inspireren, informeren en stimuleren van diakenen en diaconaal betrokkenen.
- Op de werkvloer samen te werken met de diaconale organen van de GkV en de NGK.

3.4.3.1. Aantal deputaten in relatie tot activiteiten

In de transitie van de twee diaconale deputaatschappen ADMA en HBB zijn we teruggegaan tot een naar ons besef minimaal aantal deputaten. Er wordt in de werkgroepen een beroep gedaan op te zake kundige kerkleden. Eén deputaat als lid van een werkgroep is minimaal om de verbinding met het plenaire deputaatschap te onderhouden. De werkgroep Publiciteit vraagt specifieke deskundigheid. Omdat die in de nieuwe samenstelling van het deputaatschap niet voorhanden is, doen we een voorstel tot uitbreiding

met één deputaat met de gewenste competenties.

3.4.3.2. Uitbreiding van taken en activiteiten

De situatie van het diaconaat in de kerken vraagt om andere maar niet om minder activiteiten van deputaten en diaconaal bureau. In de taakstelling dienen we onszelf niet te overschatten, en de activiteiten moeten steeds beheerst ter hand genomen worden, maar er is naar ons inzicht eerder meer dan minder inzet gewenst i.v.m. de genoemde taken in ons Beleidsplan (hoofdstuk 8).

3.4.3.3. Zichtbaarheid van activiteiten

Deputaten diaconaat kunnen spreken van een zeer grote mate van zichtbaarheid van haar activiteiten bij diakenen, diaconaal betrokken en gemeenten. Daarvoor mag het hoge percentage van de landelijke afdrachten genoemd worden, alsook de weg voor informatie of advies die allen in de kerken weten te vinden naar het diaconaal bureau. De diakenendagen worden door een groeiend aantal belangstellenden bezocht. Promotiemateriaal voor projecten in classes en gemeenten wordt aangevraagd in Veenendaal. De publiciteit die van het diaconaal bureau uitgaat via website, email, digitale nieuwsbrief en bladen is niet gering. Deze zichtbaarheid dienen we voortdurend kritisch te bezien, maar de evaluatie tot nu toe stemt ons dankbaar.

3.4.3.4. Voortbestaan

Bij ons is er geen enkele aarzeling omtrent de noodzaak van het voortbestaan van deputaten diaconaat. Wij constateren dat de continuïteit van het diaconaat in en vanuit de kerken voortdurend onder druk staat. Bovendien zien we een gebrek aan basaal inzicht in dit diaconaat in de kerken. Daarom is onze conclusie dat een ondersteunend, informerend, toerustend, coördinerend en inspirerend deputaatschap diaconaat, en daarom ook het diaconaal bureau, noodzakelijk blijven.

3.4.4. Beleid & financiën

De financiële ruimte die we nu hebben blijft nodig. Ondanks de uitbreiding van taken van deputaten diaconaat die te lezen zijn in "Beleid op weg naar 2020" zal geprobeerd worden door verschuiving van taken binnen deze ruimte te blijven. Zie verder hieronder bij 8.

4. Contacten met anderen

4.1. Contacten met kerkenraden

Deputaten zijn terughoudend in het contact zoeken met kerkenraden. Omgekeerd, als vanuit de plaatselijke kerken contact wordt gezocht, wordt geprobeerd op een goede en adequate manier de kerken van dienst te zijn. Met name vanuit diaconieën wordt het diaconaal bureau zeer regelmatig om advies van allerlei aard gevraagd. Vooral met het oog op de bezinning om de diaconale ervaring op peil te houden in de gemeenten zijn er met veel gemeenten goede contacten geweest.

4.2. Contacten met andere deputaatschappen

4.2.1. Contacten met deputaten landelijk kerkelijk bureau (LKB)

Onze deputaat, br. Boers, is door de GS benoemd als vertegenwoordiger in deputaten LKB. Op onze vergaderingen worden wij via hem geïnformeerd over zaken die ons raken. We ervaren de samenwerking als prettig en voortvarend.

4.2.2. Contacten deputaten buitenlandse zending

De contacten met deputaten zending zijn uitermate goed: er wordt praktisch en efficiënt samengewerkt. Er is jaarlijks overleg op moderameniveau en op de werkvloer (de bureaus). Afgesproken is dat zaken die over en weer van belang kunnen zijn door de beleidsmedewerkers op de agenda's van de betrokken vergadering worden geplaatst.

Ook is er regelmatig overleg met deputaten zending in verband met de missionaire diaconale werkers (mdw'ers). De beleidsmedewerkers doen aan beide deputaatschappen jaarlijks verslag van hun contacten met deze mdw'ers met wie een relatie is aangegaan overeenkomstig de vastgestelde regeling.

Indien mogelijk worden werkbezoeken aan projecten in de zendinggebieden gecombineerd met zending om in beleid en aanpak e.d. zo veel mogelijk elkaar te versterken en aan te vullen.

4.2.3. Contacten deputaten evangelisatie

Ook met deputaten evangelisatie zijn de contacten goed: er wordt zoveel als nodig en mogelijk is praktisch en efficiënt samengewerkt, zie ook 6.4. In deze samenwerking vervullen ook hier de beleidsmedewerkers een belangrijke, signalerende rol.

De sectie KOS van evangelisatie en de werkgroep Europa werken in allerlei missionaire diaconale projecten in Nederland goed samen, zie 7.3.5.

Er is al regelmatig informeel overleg op bureauniveau en daar wordt ook al voorwerk gedaan voordat het bij de beide moderamina terecht komt.

Aparte vermelding verdient het overleg waartoe uw synode opdracht gaf m.b.t. steun aan minder draagkrachtige zendingsgemeenten. Er is verschillende keren vergaderd om tot een goed voorstel te komen. In dat voorstel en de onderbouwing ervan, zoals dat te vinden is in het rapport van deputaten evangelisatie, kunnen deputaten zich volledig vinden.

4.2.4. Contact deputaten kerk en Israël

In de verslagperiode is eenmaal een vergadering belegd met een afvaardiging van deputaten kerk en Israël over de mogelijkheden om in Israël diaconale taken op te pakken als deel van het christelijk getuigenis in Israël, vooral in het kader van de samenwerking met het CIS (centrum voor Israël studies).

In dat samenwerkingsverband wordt regelmatig overleg gepleegd over het 'Israëlwerk' van onze kerken. De werkgroep Amo (zie 7.3) behartigt deze taak.

4.2.5. Deputaten kerkelijke archieven

Na overleg met deputaten kerkelijke archieven zijn in de loop van 2013 de archiefstukken vanaf 1998 tot

de GS 2004 van de opgeheven deputaatschappen ADMA en HBB aan dit deputaatschap overgedragen.

4.2.6. *Contacten deputaten kerkorde en kerkrecht*

Met deputaten kerkorde en kerkrecht is contact geweest over de wijze waarop de CDV's kerkordelijk ingekaderd kunnen worden. De rapportage daarover vindt u in 5.5.

4.2.7. *Contact deputaten contact met de overheid*

Verrassend enerzijds, maar aan de andere kant verblijvend, namen wij in 2010 kennis van de GS-opdracht om 'het kabinetsbeleid nauwlettend te volgen en daarop actief te anticiperen door de diakenen en diaconaal betrokkenen niet alleen via CDC's en CDV's maar ook rechtstreeks te informeren en te ondersteunen en zo hun deskundigheid te vergroten, zodat zij in eigen gemeenten de leden kunnen adviseren en ondersteunen'. Niet eerder was ons deze taak, die indirect al tot ons takenpakket behoorde, zo direct geformuleerd. In onze tijd van decentraliserende en terugtrekkende overheid, in deze periode dat de overheid in onze Nederlandse samenleving zich gedwongen ziet tot bezuiniging op de overheidsfinanciën, heeft dat ook gevolgen voor de ondersteuning van burgers, die daarvan afhankelijk zijn, met name de kwetsbaren. Omdat de uitvoering van deze taak tot dusver aan deputaten contact met de overheid was toebedeeld, hebben we contact met hen opgenomen en afgesproken dat we elkaar informeren en zo nodig consulteren bij stappen naar buiten. Nadat deze deputaten de aan de GS 2010 aangeboden notitie 'Kerk en overheid in de postmoderne samenleving' hadden uitgegeven, hebben we opnieuw contact opgenomen. Deze notitie gaat immers ook over diaconaal werk, maar is opgesteld en uitgegeven buiten ons als deputaten diaconaat om. Concreet is toen afgesproken elkaar te informeren over plannen en daaruit voortvloeiende acties op die punten die elkaar mogelijk raken, maar ook elkaar zullen versterken en stimuleren waar mogelijk. Daartoe zullen relevante (beleids)stukken elkaar worden toegezonden. Een en ander betekent dat ook geanalyseerd wordt waar de overlap in taakvelden precies liggen.

Via onze participatie in Micha Nederland zijn we in de afgelopen periode betrokken geweest bij contacten met de overheid, m.n. over hulpverlening in het buitenland. Daarnaast hebben we ook diaconieën enkele malen geïnformeerd over zorgelijke ontwikkelingen in de sociale wetgeving en mogelijkheden genoemd om desgewenst actie te ondernemen. Tenslotte kunnen we als activiteit ook met de GkV en NGK belegde regionale bijeenkomsten voor diaconieën en diaconaal betrokkenen noemen, waarin we de aanwezigen o.a. via een deskundige deputaat actueel hebben geïnformeerd over het regeringsbeleid van het nieuwe kabinet.

4.2.8. *Commissie doelmatigheid*

Met de commissie doelmatigheid is vrij regelmatig contact geweest. De eerste vergadering met de commissie en andere kas houdende deputaatschappen gaf goede hoop om gezamenlijk een weg te vinden om de financiële vragen waarvoor onze kerken staan van antwoorden te voorzien. Het werkdokument 4.2 van deze commissie geeft daar o.i. ook nog goede aanknopingspunten voor. Wel mist nog een geestelijke taxatie van wat wij als kerken in onze tijd nodig hebben om kerk te kunnen zijn. Deputaten staan dan ook achter het schrijven dat op initiatief van deputaten buitenlandse zending aan uw vergadering is gezonden.

4.3. *Contacten met deputaten GkV en NGK*

In de afgelopen periode is er met zekere regelmaat met elkaar vergaderd. Vanaf eind 2010 zijn ook afgevaardigden van de Centrale Diaconale Commissie van de NGK, inmiddels geïntegreerd via het Diaconaal Steunpunt met de GkV, bij deze vergaderingen aanwezig.

Eind 2012 en begin 2013 is vooral overleg gevoerd over elkaars beleidsplannen die elkaar op een wonderlijke manier aanvullen. Dat heeft mede geleid tot een intensivering en verdieping van de onderlinge contacten. Afgesproken is ook om vrijelijk van elkaars beleidsstukken gebruik te mogen maken.

Ook is afgesproken dat de bureaus zo goed mogelijk zullen samenwerken, met als leidraad: samen waar het mogelijk is, gescheiden waar het moet.

4.3.1. *Werkgroep Faire Naaste*

Deputaten hebben na diepgaande bezinning over Bijbelse gerechtigheid en duurzaamheid besloten hieraan beter en meer aandacht te geven en de kerken op te roepen tot een verantwoorde levensstijl in dezen. Omdat dit veelomvattend is en in contacten met deputaten GkV bleek dat zij met dezelfde zaak bezig waren, is besloten dit in samenwerking met de diaconale deputaten van de GkV en de NGK te doen en een werkgroep duurzaamheid en gerechtigheid in het leven te roepen met dat als taak. Inmiddels heeft deze werkgroep drie 'inspiratiedagen' georganiseerd, in de GkV van Wezep, in de CGK Boskoop en in de NGK van Ede, t.b.v. de drie kerkverbanden. Te merken is dat dit onderwerp weliswaar leeft in de kerken, maar dat er nog veel te doen is op dat gebied. Op beide dagen waren nogal wat gemeenteleden aanwezig – uit de volle breedte van de drie kerken – die vaak als enigen in hun gemeente met dit onderwerp bezig zijn.

4.4. *Stichting Dienstverlening Jongeren Wereldwijd (DJW)*

Vanaf de oprichting van deze stichting zijn deputaten vertegenwoordigd in het bestuur. Met deze stichting reizen jaarlijks vele jongeren uit onze, maar ook wel uit andere kerken naar diaconale projecten in Frankrijk, Egypte, Botswana, KwaNdebele, Venda en Brazilië om daar op diaconale werkvakantie te gaan bij projecten waar zending of diaconaat banden mee heeft. Een van de doelen is dat jongeren uit onze kerken christenjongeren uit andere landen en culturen ontmoeten en kennis en ervaringen uitwisselen. Deze jongeren komen daardoor verrijkt terug in hun eigen gemeenten. Vanuit de kerken in het Zuiden horen we dat deze diaconale werkvakanties een sterke missionaire spits hebben: het duidelijke en zichtbare christelijke getuigenis van de Nederlandse jongeren wordt door de gemeenten ter plaatse gebruikt in haar evangelisatiewerk. Deputaten hebben overleg gehad met DJW om tot een nog hechtere samenwerking te komen, m.n. door ook de mogelijkheid te openen dat ook andere groepen dan jongere alleen diaconale projecten van onze kerken helpen en bezoeken (zie ook 7.4).

4.5. *Meldpunt*

Eén deputaat is aangewezen om zitting te nemen in het bestuur van de Stichting Meldpunt Misbruik in Pastorale Relaties. Het Meldpunt rapporteert over haar werkzaamheden aan de klachtencommissie inzake

misbruik pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties van onze kerken. Deze commissie rapporteert op haar beurt aan de synode. Op deze plaats wordt dus geen verslag gedaan van de activiteiten van het Meldpunt. Deputaten zijn door de GS opgedragen de kosten van het Meldpunt te dragen. Deze post wordt apart opgenomen ten laste van de omslag.

4.6. *Vertegenwoordigen & participaties*

4.6.1. *Micha Nederland*

Na uitvoerige afweging van voor- en nadelen hebben deputaten besloten om deelnemer te worden van Micha Nederland (Micha NL).

Micha NL is eigenlijk een koepel, waarin de volgende activiteiten een plaats hebben: Micha Zondag, Micha Cursus, Micha Young (cursus), Micha Basic (cursussen), Micha Lobby en Micha Monitor (effectonderzoek). De ruim 20 deelnemende organisaties en/of kerken dragen in wisselende samenstelling deze activiteiten. Het bestuur van Micha NL bestaat sinds eind 2012 uit afgevaardigden van Tear, EA, CHE, KIA, Prisma en een lid van ons deputaatschap.

Enkele activiteiten van Micha, zoals de cursus, zijn gestoeld op de erfenis van het diaconaal bureau. In de huidige tijd is het niet meer te doen om zelfstandig een goede eigen cursus te ontwikkelen, vooral ook omdat het nu - zeker ook in het kader van de herbezinning van taken van deputaten - zou betekenen dat er meer dan één cursus zou moeten komen.

Door mee te werken in de Michacoalitie kunnen we meedraaien in de Micha-activiteiten en beschikken over cursussen die verantwoord zijn en waar we - niet het minste! - een theologische inbreng in krijgen.

4.6.2. *Prisma/coPrisma*

Als een van de medeoprichters zijn deputaten nauw betrokken bij Prisma, de koepel waarvan 18 christelijke hulpverleningsorganisaties direct lid zijn en zeven via de koepel Oreon die daarmee het 19de lid is van Prisma. De afgelopen jaren waren voor Prisma enerverend omdat er zo veel en zo snel zaken veranderen in hulpverleningsland. Niet alleen was dat de veranderende subsidieregeling van de regering, maar ook de veranderde visie op hulpverleningsactiviteiten vanuit het Westen.

De veranderde regeling voor subsidiëring van hulpverleningsprojecten door de regering in 2011 heeft er toe geleid dat deputaten besloten hebben niet meer te participeren in aanvragen. De kosten qua tijd en werk voor de medewerkers op het diaconaal bureau zouden uit de pan rijzen.

Sinds eind 2012 is Prisma in twee groepen verdeeld: de ene is 'Prisma' blijven heten en de andere groep wordt nu 'coPrisma' genoemd. De reden voor deze onderscheiding, want meer is het niet, is dat een lid van Prisma moeite had om in een coöperatie deel te nemen waarin ook ICCO zitting had. Daarom zijn de deelnemers in Prisma die daar geen bezwaar tegen hadden als 'coPrisma' deel gaan uitmaken van die coöperatie. Deputaten zijn blij en dankbaar dat bij zo'n moeilijk onderwerp als hulpverlening aan mensen in de knel in de wereld gekozen is door de diverse christelijke organisaties voor samenwerking en dat die samenwerking zowel in Nederland als ook in de projectgebieden vruchten afwerpt. Daarbij mag de inbreng van de kerkelijk geïntereerde hulpverlening niet onderschat worden. Deputaten zijn via het diaconaal bureau daarbij nauw betrokken.

De directeur van Prisma (en coPrisma), prof.dr.ir. H. Jochemsen, heeft namens de leden van Prisma zitting in Partos, de branchevereniging voor Internationale Samenwerking in Nederland. Deze vereniging behartigt de belangen van 120 Nederlandse particuliere ontwikkelingsorganisaties die actief zijn op het terrein van armoedebestrijding, humanitaire hulpverlening, mensenrechten en duurzame ontwikkeling. Partos ondersteunt haar leden met concrete activiteiten en programma's op het gebied van kwaliteit, innovatie, beeldvorming, visieontwikkeling en de relatie met andere spelers - met name overheid, bedrijfsleven en particuliere initiatieven. Ze geeft daarin prioriteit aan samenwerking, kwaliteitsversterking, innovatie en versterking van het maatschappelijke draagvlak met als einddoel bij te dragen aan internationale samenwerking door zo doelmatig en doeltreffend mogelijk te werken.

4.6.3. *Centrum voor Israël Studies (CIS)*

Sinds 2009 zijn deputaten via de werkgroep Amo betrokken bij het CIS in hun werkgroep 'Jeruzalempost' met het oog op de samenwerking in diaconale presentie in Israël. Deze samenwerking heeft voorlopig nog maar één project opgeleverd, nl. het project Yad Elie (dat voedselhulp biedt aan kinderen uit de armste gezinnen op Joodse en Arabische scholen in Jeruzalem), maar de ervaring daarmee heeft doen besluiten om voorlopig nog weer drie jaar door te gaan en ook te zoeken naar andere projecten. De afgelopen drie jaar heeft br. Boers in deze commissie zitting genomen.

4.6.4. *Frans Beraad*

Deputaten participeren ook in het zgn. Frans beraad - een bijeenkomst waar allerlei organisaties uit de reformatorische hoek bijeenkomen om samen te spreken over hoe de gereformeerde kerken in Frankrijk gesteund worden en eventueel daarover samen afspraken te maken. Br. L. den Butter en br. Drayer wonen deze bijeenkomst jaarlijks bij.

4.6.5. *Disk*

Het bureau Disk is met name een kennisbureau voor kerken rond arbeid, duurzaamheid, armoede, sociale zekerheid en economie. Aan dat werk komt per juli 2015 een einde omdat het geld opraaft. Dat besluit is genomen door het algemeen bestuur van Disk. Er wordt nog wel gekeken naar een mogelijkheid om zonder personeel of met hulp met minimale ondersteuning als stichting te blijven bestaan, maar de kansen daarop zijn vrijwel nihil. Deputaten betreuren dat, maar zien geen andere mogelijkheden dan dit voorlopig te accepteren. Hoe de toekomst voor de taken die Disk vervulde er na 2015 uit zal zien is nog een punt van bespreking.

5. *Diaconaal bureau*

5.1. *Beleidsmedewerker st*

Br. Gé Drayer heeft zijn werk wederom tot volle tevredenheid van deputaten kunnen voortzetten. De hoeveelheid werk die hij verricht, zijn kennis en zijn kunde en enorme betrokkenheid dwingen groot respect af.

Sinds 2009 werkt zr. Trudy Eikelenboom als diaconaal consulent voor het deputaatschap. Zij is gegroeid in haar functie en zet zich met verve in, met name op het gebied van de toerusting. Sinds september 2012 is haar dienstverband voor bepaalde tijd omgezet naar een dienstverband voor onbepaalde tijd. Met beide beleidsmedewerkers worden jaarlijks functioneringsgesprekken gevoerd.

5.2. *Secretariële ondersteuning*

In de verslagperiode zijn er wijzigingen opgetreden in de secretariële ondersteuning. Zr. Lilian Steensma heeft eind 2011 een andere baan aangenomen. Voor haar in de plaats is zr. Bertine Heijkamp gekomen die een uitstekende kracht blijkt te zijn. Door ziekte en zwangerschap moesten taken vervangen worden. Dat is goed opgelost, o.a. door de inzet van zr. Willie Aalderink en medewerkers van het bureau. Vanaf juni 2013 verzorgt zr. Lilian Steensma opnieuw een deel van de secretariële ondersteuning, naast de zrs. Lia van Grootheest en Bertine Heijkamp.

Deputaten zijn zeer content met de ondersteuning van de medewerkers van het dienstenbureau. De medewerkers zijn betrokken, tonen eigen initiatief en hebben een proactieve houding.

5.3. *Contacten met hulpverleningsinstanties.*

De beleidsmedewerkers en werkgroepen hebben namens deputaten met veel instellingen in meer of mindere mate contact. De lijst van organisaties waarmee contact wordt onderhouden is beschikbaar. Drie van deze contacten willen we hier speciaal noemen omdat die alleen door de beleidsmedewerkers worden behartigd:

5.3.1. *CoPrisma*

In 4.6.3 is al een en ander gezegd over Prisma/coPrisma. De samenwerking in Prismaverband houdt ook in dat er goede mogelijkheden zijn om informeel contact te onderhouden met andere christelijke hulpverlenende instanties in binnen- en buitenland. Daarnaast blijven we als deputaten op de hoogte van wat er speelt in hulpverleningsland, zowel op het gebied van financiering als ook op het gebied van het overheidsbeleid. Br. Drayer heeft sinds 2008 zitting in het bestuur van Prisma.

5.3.2. *EO-Metterdaad*

Deputaten werken samen met EO-Metterdaad, m.n. ook om financiering te verkrijgen voor de eigen partners maar ook voor bevriende kerkelijke of christelijke hulpverleningsorganisaties in andere landen waarmee deputaten contacten hebben maar aan wie geen directe steun wordt gegeven. Gelukkig is er bij EO-Metterdaad ruimte om projecten voor financiering in te dienen waarbij de relatie tussen zending en diaconaat aanwezig mag zijn. Veel steun wordt gegeven aan projecten die directe armoedebestrijding als doel hebben.

In het kader van EO-Metterdaad hebben deputaten een fraudeprotocol moeten opstellen. Inmiddels wordt dit fraudeprotocol door EO-Metterdaad en Prisma gebruikt als voorbeeld hoe zo'n protocol eruit kan zien.

5.3.3. *Wilde Ganzen*

Helaas zijn de contacten met Wilde Ganzen (WG) minimaal. Deels wordt dat veroorzaakt doordat EO-Metterdaad de zgn. 'Ganzenvluchten' die rond uitzending van Zendtijd voor de Kerken plaatsvinden heeft overgenomen vanwege de vele klachten over WG. Deels ook omdat WG haar beleid heeft aangescherpt waardoor het bijna niet meer mogelijk was dat een kerkelijk project voor steun in aanmerking kwam. Dat laatste was ook de reden voor de klachten over WG vanuit de kerkelijke hoek.

5.4. *Classicale diaconale commissies*

De diaconaal consulent heeft ook in de afgelopen periode geregeld contact gehad met de CDC's en hen bezocht. Tijdens deze bezoeken is o.a. gesproken over de (voortgang van de) CDV en de ervaring van de commissie met deze vergadering. Verder heeft zij op hun verzoek meerdere malen toerustingsavonden verzorgd.

Zorgwekkend is het om te zien hoeveel moeite menig commissie heeft om de commissie te (blijven) bemensen. Daarbij is het vaak teleurstellend te zien hoe weinig betrokkenheid de diverse classes tonen voor deze *classicale* commissie en hoe weinig zicht zij hebben op het diaconaat als zodanig.

5.5. *Classicale diaconale vergaderingen*

In de afgelopen synodeperiode heeft de werkgroep DiG (zie 7.1) zich gebogen over de synodeopdracht aangaande de *classicale diaconale vergadering* om in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht voorstellen te doen aan de generale synode van 2013 om te komen tot een goede kerkordelijke inkadering van een *classicale diaconale vergadering*.

Om tot een voorstel te komen zijn de meeste CDV's bezocht en door de werkgroep, maar ook samen met de CDC's, geëvalueerd. Uit dit traject is in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht een conceptvoorstel voortgekomen, dat als bijlage 7 bij dit rapport is bijgevoegd.

6. *Bezinning*

6.1. *Gerechtigheid in veelvoud*

Op de ontmoetingsdag van deputaten en werkgroepen in januari 2011 is deze nota besproken. In een nummer van Diacon, 29ste jrg., nr. 2 - april 2012, is nadat de bespreking in de nota was verwerkt, deze nota vervolgens gepubliceerd.

6.2. *Diaconaat & getuigenis*

In de afgelopen drie jaar zijn deputaten regelmatig tegen de onderscheiding 'woord' en 'daad' aangelopen. Een van de werkgroepen heeft desgevraagd daarvoor een beleidsstuk het licht doen zien, dat na de verwerking van de besprekingen door deputaten en werkgroepen is uitgegeven als een nummer van Diacon, 29ste jrg., nr. 5 - okt. 2012.

6.3. *Noodhulpfonds*

Deputaten hebben opnieuw de notitie die was opgesteld voor het noodhulpfonds tegen het licht van de

laatste ontwikkelingen in hulpverleningsland gehouden, bijgesteld en geactualiseerd. Deze notitie en het bijbehorende protocol is beschikbaar.

6.4. Hoe samenwerken met andere deputaatschappen

Deputaten hebben naar aanleiding van de veelvuldige dwarsverbanden die er steeds vaker ontstaan tussen deputaatschappen en de Schriftuurlijke eenheid van woord en daad vastgesteld dat samenwerking waar mogelijk gezocht en gestalte gegeven moet worden zodat het missionaire en diaconale getuigenis van de kerken wordt versterkt. Ook zijn deputaten van mening dat daarvoor niet steeds overlegstructuren in het leven moeten worden geroepen. Afsproken is bijv. met evangelisatie en met zending dat de beleidsmedewerkers daarin een belangrijke rol moeten spelen: samenwerken waar maar mogelijk en nodig. Met verantwoording e.d. achteraf aan deputaten. Tot nu toe loopt dat naar volle tevredenheid.

6.5. Eerlijk geven, eerlijk leven

Deputaten hebben geparticipeerd (als medesponsor, Woord en Daad was hoofdsponsor) in een breed opgezet onderzoek naar leef- en geefgedrag onder Bijbelgetrouwe christenen dat in het najaar van 2011 is uitgevoerd door TNS/NIPO. Dit onderzoek geeft een goed inzicht in het goede en problematische m.b.t. dat leef- en geefgedrag.

Een van de conclusies is bijv. dat Bijbelgetrouwe christenen beduidend meer doneren aan goede doelen dan de gemiddelde Nederlander, maar wat duurzaam gedrag betreft zijn de verschillen kleiner. Ook blijkt dat een relatief hoog percentage van de CGK-achterban vindt dat christelijke organisaties betrouwbaarder zijn dan andere ontwikkelingsorganisaties waarbij er dan meer vertrouwen is in kleine dan in grote organisaties. Opvallend is wel dat leden uit de CGK bereid zijn goed te kijken en te luisteren naar wat in de kerk gedaan en gezegd wordt over 'geef- en leefgedrag'!

Een andere belangrijke conclusie is dat het gemiddeld maandbedrag aan donaties bij de CGK beduidend lager ligt dan dat van leden uit de GKv en de NGK (€ 53 tegenover € 74, resp. € 79). Wanneer daarbij de leeftijds categorieën worden bezien, lijken de verschillen groter te worden bij onze jongeren.

Al met al een heel inzichtgevend onderzoek waarvan deputaten in elk geval geleerd hebben dat het van belang blijft het onderwijs over diaconaat onder jongeren grote prioriteit te geven en veel aandacht te schenken aan de informatie en transparantie m.b.t. de projecten en de gedoneerde gelden. Gedurende 2013 wordt ook een Diacon gepubliceerd over geef- en leefgedrag.

6.6. Gebruik sociale media

De ontwikkelingen m.b.t. de zgn. 'social media' zijn niemand voorbijgegaan. Deputaten zijn van mening dat ook m.b.t. het diaconaat er goede mogelijkheden zijn om deze media te gebruiken voor het bereiken van m.n. het jongere deel van onze kerken dat daarvan al veelvuldig gebruik maakt. Onder verantwoordelijkheid van de werkgroep Publiciteit worden deze media ingezet voor onderscheiden taken van het deputaatschap.

6.7. De praktijk van het hulpverleners doordenken.

De werkgroepen Diaconaat in de Wereld (DiW) worden jaarlijks met veranderingen de praktijk van het hulpverleners geconfronteerd en proberen daarop zo goed mogelijk in te spelen. Veelal vergt dat de nodige doordenking van standpunten. In april 2012 hebben zij deputaten gediend met een serie voorstellen, op basis van een lijst van dertien onderwerpen, voor aanpassing e.d. (van onderdelen) van het beleid binnen de kaders van de door de GS gegeven instructie. Deze lijst is beschikbaar indien gewenst.

6.8. Participatie gemeenten in projecten

Via een aantal pilots hebben we wat ervaring opgedaan in het vergroten van de betrokkenheid van gemeenten bij diaconale projecten. We willen dit beleid verder gaan uitvoeren. Door een relatie tussen een hulpverleningsproject en een gemeente aan te gaan, groeit het bewustzijn bij leden van de gemeente dat ze werkelijk het verschil maakt in het leven van de verre naaste en dat zij ook zelf groeien in die relatie. Het past ook helemaal in de wederkerigheidsgedachte. We hebben als deputaten ook geleerd dat niet elk project zich leent voor een dergelijke relatie. Het kan ook gebeuren dat een aangegane relatie niet goed lukt of zelfs helemaal mislukt. Daarom zal begeleiding door het diaconaal bureau noodzakelijk zijn. Bij beide partijen moeten ook niet te hoge verwachtingen gewekt worden. Maar we willen verder in dit traject omdat er zo gaandeweg veel goeds te verwachten is. De gemeente moet een soort convenant aangaan met het bureau, c.q. het project, voor minimaal 2 jaar. Er moet draagvlak binnen de gemeente gezocht worden, zeker van sleutelfiguren in de gemeente, m.n. de predikant. We gaan in dit traject vervolgstappen zetten. We gaan projecten selecteren waarmee gemeenten een relatie kunnen aangaan, en contacten leggen met betrokken partners. Vervolgens willen we publiciteit geven aan deze nieuwe activiteit en dit zorgvuldig opbouwen.

7. Werkzaamheden van de werkgroepen

7.1. Diaconaat in de Gemeente (DiG)

De samenstelling van deze werkgroep is in paragraaf 3.2 al vermeld.

De werkgroep heeft zich beziggehouden met artikel 4a en 4d van de instructie voor deputaten diaconaat en enkele opdrachten die deputaten van GS 2010 ontvangen hadden en op het aandachtsgebied van de werkgroep liggen. In de volgende paragrafen komen al deze taken en opdrachten aan de orde.

7.1.1. Het volgen, evalueren en inkaderen van de classicale diaconale vergadering (CDV)

In de afgelopen periode heeft de diaconaal consulent bijna alle CDV's bijgewoond om goed zicht te krijgen op hoe deze vergadering zich in de verschillende classes ontwikkelt en, al doende, een beeld te krijgen van hoe een 'goede' CDV eruit zou moeten zien. De algemene indruk is dat de 'CDV' voor een classis inderdaad het gewenste resultaat kan krijgen. Er moet echter voor worden gewaakt dat in de verslagen niet in herhaling wordt vervallen. Tijdens de CDV moet vooral ook een stuk toerusting worden ingebracht.

7.1.2. Overleg deputaten kerkorde en kerkrecht

Op basis van de ervaringen, opgedaan tijdens het bijwonen van nagenoeg alle CDV's, is een conceptreglement opgesteld (bijlage 7, zie hierboven 5.5). Wij hopen dat met dit reglement de CDV een

goede kerkordelijke inkadering krijgt, maar bovenal vruchtbaar zal zijn voor de diaconale roeping van onze kerken.

7.1.3. Op peil houden van de diaconale ervaring

De werkgroep wil de aandacht voor het behouden van diaconale ervaring zoveel mogelijk 'neerleggen' bij de verschillende classes c.q. de CDC's. In dat kader is gevraagd aan de CDC's om de samenvatting van de reacties op de brief met dit onderwerp opnieuw op de classis ter sprake te brengen. Met name de gesignaleerde bijzonderheden per classisgemeente kunnen onderwerp van gesprek worden. Om dit proces met voldoende effect te kunnen doorlopen, zijn goed functionerende CDC's noodzakelijk. De werkgroep zal, na ruggespraak met deputaten, het initiatief nemen om op korte termijn in gesprek te gaan met die classes waar de CDC's niet of onvoldoende functioneren. In het laatste jaar is in één classis een dergelijk bezoek gebracht. Aanleiding was de poging om binnen die classis de (slapende) CDC opnieuw te activeren en daarmee de toerusting van diakenen opnieuw ter hand te nemen. Deze poging had geen positief gevolg aangezien de classis van mening was dat 'voor de toerusting van diakenen geen samenwerking binnen de classis (dus: CDC) nodig was'. Tijdens de najaarsvergadering van deze classis is getracht om, vanuit de stelling dat voor 'kerk-zijn in deze tijd' er nadrukkelijk aandacht moet zijn voor diaconaat' de aanwezige broeders mee te nemen in de bezinning over doel en inhoud van het diaconaat. Het resultaat was teleurstellend: er werd besloten alsnog de CDC op te heffen.

7.1.4. Samenwerking met het Diaconaal Steunpunt van de GKv.

Evenals in de voorgaande synodeperiode is er ook in de periode 2010-2013 zeer geregeld contact geweest tussen het diaconaal bureau en het Diaconaal Steunpunt van de GKv/NGK. Tevens zijn er diverse gezamenlijke toerustingsavonden georganiseerd. Verder is er o.a. samengewerkt aan een update van de 'handreiking voor financiële ondersteuning door de diaconie' die een plek kreeg in een dubbelnummer van Diacon (jan. 2013). Overigens: dit nummer van Diacon is zowel binnen als buiten onze kerken met grote belangstelling en waardering ontvangen.

7.1.5. Jeugd diaconaat

Bij de bezinning over dit onderwerp heeft de werkgroep twee aspecten willen onderscheiden, nl. diaconaat voor jongeren en diaconaat door jongeren. Beide aspecten zullen in de komende tijd nadrukkelijk onder de aandacht van de kerken worden gebracht, nadat eerst het overleg met onze beide jeugdorganisaties zal worden gezocht. N.a.v. de bezinning heeft de werkgroep geïnventariseerd wat er zoal aan materiaal op het gebied van jeugd diaconaat beschikbaar is. Vanwege de veelheid van goed materiaal heeft de werkgroep besloten niet naar nieuwe vormen op zoek te gaan. Het resultaat van deze bezinning wordt aan de kerken aangeboden middels een speciale Diaconuitgave.

Bovendien zal het overzicht van genoemde inventarisatie ook op de website ter beschikking blijven. Het is nu aan de plaatselijke kerken om met de aangereikte ideeën aan de slag te gaan. Wel is door de werkgroep via deputaten contact gezocht met beide jeugdbonden om voor dit onderwerp zo breed mogelijk aandacht te vragen.

7.1.6. Het uitgeven van een handboekje voor diakenen;

Dit handboekje is in december 2011 als Diacon verschenen, met als titel 'Handboek voor diakenen'.

7.1.7. Bezinning op het 'eigene' van het diakenambt

Met name door de antwoorden op de brief aan de kerkenraden m.b.t. het behoud van diaconale ervaring was bij de werkgroep de indruk ontstaan dat het ambt van diaken in hoge mate verzakelijkt. Nadat begonnen was met bestudering van het bevestigingsformulier voor diakenen werd al snel overgestapt (of beter: teruggegrepen) op luisteren naar Bijbelse gegevens over dit onderwerp. Ook recent verschenen literatuur op het gebied van het diaconaat is in deze bezinning ter sprake gekomen. We denken met deze bezinning over het ambt van diaken de geestelijke basis ervan te hebben kunnen versterken. Tevens wordt met deze bezinning opnieuw aandacht gevraagd voor het belang van de samenwerking tussen verknodiging en levensheiliging.

Uit deze bezinning wordt de aanbeveling gedaan aan de GS om het bevestigingsformulier voor diakenen te herschrijven, rekening houdend met de conclusies van deze bezinning.

7.1.8. Stimuleren en evalueren van beleid

Aan het begin van de verslagperiode is er met het Diaconaal Steunpunt van de GKv een oriënterend gesprek geweest over 'diaconale beleidsplannen'. Aan het einde van de verslagperiode hoopt de werkgroep via een Diaconuitgave adviezen te kunnen geven over het opzetten en bijhouden van een dergelijk plan. Het maken van een dergelijk plan dwingt plaatselijke diaconieën tot het nadenken over de ontwikkeling van het eigen diaconaat, het beschrijven van doelstellingen en de daarvoor benodigde middelen. Vervolgens stelt het hen in staat om via de weg van geleidelijkheid de ontwikkeling te volgen en/of bij te sturen.

7.1.9. Diaconaat in de eredienst

N.a.v. wat de HC zondag 38 zegt over de eredienst, is gekeken naar de plaats van het diaconaat in elk van de vijf genoemde elementen. Op basis daarvan heeft de diaconaal consulent in een aantal classes al een toerustingsavond over dit onderwerp verzorgd.

7.1.10. Stimuleren van de opbouw van diaconale expertise

In punt 3.3 is reeds aangegeven op welke wijze de werkgroep dit proces tracht gaande te houden. Bij diaconale expertise speelt toerusting een uitermate belangrijke rol. Het ligt dan ook voor de hand dat ook in de komende synodeperiode deze toerusting de volle aandacht van de werkgroep zal krijgen.

7.1.11. Benadrukken van het belang van toerusting

De werkgroep is van mening dat toerusting niet versnipperd zal moeten plaatsvinden, maar moet worden aangeboden met een duidelijke doelstelling. Ook de toerusting van de gemeente tot diaconaat vraagt zeker om toerusting van de diaken. Toegerust worden om te kunnen toerusten. Daarnaast vereist ook de

maatschappelijke ontwikkeling steeds nieuwe toerusting van diakenen. Het belang van toerusting wordt duidelijk als de resultaten van de bezinning op 'het eigene van het ambt' in de praktijk worden gebracht. Diakenen zullen voor hun werk steeds opnieuw moeten leren luisteren naar het Woord. De toerusting van de diakenen komt ook op een andere manier nog aan de orde: het bureau wordt de laatste jaren regelmatig gevraagd of 'er ook zoiets is voor ouderlingen'. Het spreekt voor zich dat deze toerusting niet in het pakket is opgenomen. Wel is hierover al contact geweest met het Landelijk comité ter voorbereiding van ouderlingen- en diakenenconferenties der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

7.2. Diaconaat in de Samenleving (DiS).

De samenstelling van deze werkgroep is in paragraaf 3.2 al vermeld.

7.2.1. Voorlichting e.d. geven (opdracht a)

Door de werkgroep zijn in het kader van deze opdracht de volgende vier nota's opgesteld (en in Diacon verschenen): 'Wmo – actualiteit en activiteit', 'Aanloophuis -- kerk zichtbaar in de wijk', 'De ZYP-er in de gemeente' en 'Werk en gezin - hoe combineer je dat?'

Door middel van preek schetsen voor bid- en dankdagen wordt meestal het diaconaat onder de aandacht van de gemeenten gebracht, tenminste als de predikanten daarvan gebruik maken. Het blijkt dat een groot deel van de predikanten (al dan niet uitgebreid) gebruik maakt van deze schetsen.

7.2.2. bezinnen op vragen e.d. (opdracht e)

De werkgroep heeft zich beziggehouden met

- de vragen rond de gevolgen van de economische crisis;
- de uitgave door het landelijk bureau van DISK van het boek 'beroep en bezieling', een onderwerp voor een binnenkort uit te geven themanummer van Diacon waarbij het accent dan zal worden gelegd op de roeping in het leven in relatie tot de beroepsuitoefening;
- de pauselijke encyclyek 'Caritas in Veritate', deze encyclyek handelt over een rechtvaardige, menswaardige economie, waarin ieder mens tot/aan zijn recht kan komen: een belangrijk onderwerp voor een kerk die zijn diaconale roeping verantwoord wil invullen;
- het onderzoeken in hoeverre een onderwerp als 'de 24-uurseconomie' relevant gemaakt kan worden voor diaconieën.

7.2.3. Contacten onderhouden (opdracht f)

Met een aantal organisaties zijn contacten onderhouden. Met enkele andere zijn de contacten juist opgeschort of afgebouwd, te weten:

- de ICIG heeft tot doel de integratie van lichamelijk gehandicapten binnen de kerk te bevorderen. De laatste jaren is er weinig concrete actie van de grond gekomen. Gesprekken met de ICIG over de toekomst van de commissie hebben niet veel opgeleverd. Hierom, en ook vanwege onderbezetting en werkdruk op het bureau, is besloten de secretariële ondersteuning vanuit het bureau te stoppen. Onze kerken worden in de ICIG vertegenwoordigd door ds. L.B.C Boot;
- de contacten met Eleos zijn overgedragen aan deputaten pastoraat in de gezondheidszorg aangezien de raakvlakken van Eleos daarmee veelvuldiger zijn dan met diaconaat;
- met het netwerk Door Aandacht Kracht (DAK) zijn geen contacten meer onderhouden omdat de toegevoegde waarde niet duidelijk is gebleken.

De werkgroep heeft diverse adviezen uitgebracht omtrent het verlenen van subsidies aan projecten in Nederland door de werkgroep Europa.

7.2.4. De kerken vertegenwoordigen (opdracht g)

De werkgroep DiS vertegenwoordigt de kerken niet meer omdat de vertegenwoordiging in Eleos nu wordt behartigd door deputaten pastoraat in de gezondheidszorg. Ook met de SGJ is geen formele band meer. Hierboven is al gemeld dat de werkgroep door ds. Boot in de ICIG is vertegenwoordigd.

7.2.5. Het volgen van het kabinetsbeleid (opdracht k)

Om deze opdracht goed uit te voeren heeft de werkgroep ervoor gekozen zich met name te richten op het werk van de ministeries van VWS, Sociale Zaken, Justitie en Veiligheid, en Economische Zaken. Op basis van de in de beleidsagenda's van deze ministeries aangekondigde wijzigingen is een inventarisatie gemaakt van die punten die belangrijk zijn voor de diaconale praktijk. Daarbij is gestreefd naar een zo groot mogelijk toegankelijkheid van de informatie aan de diaconieën.

Dit heeft geresulteerd in de ontwikkeling van zogenaamde factsheets. Daarin wordt in beknopte, puntsgewijs geformuleerde vorm informatie gegeven over de consequenties van het kabinetsbeleid. Daarnaast is besloten 'trendberichten' uit te geven via de nieuwsbrief. Daarin worden trends aangewezen die zich in de samenleving manifesteren en een belangrijke impact hebben op het dagelijks leven van mensen en gezinnen.

Begin 2013 is een zestal regionale informatieavonden over 'regeerakkoord en diaconie' belegd. Deze bijeenkomsten zijn goed bezocht en bleken in een behoefte te voorzien.

De burgerlijke gemeenten in ons land krijgen in 2015 te maken met drie decentralisaties. De gemeente wordt verantwoordelijk voor uitgebreide Wmo, Participatiewet en Jeugdzorg. Dat zal gepaard gaan met een grote bezuiniging. Voordeel is dat men voor wonen, zorg en inkomensondersteuning bij één loket moet zijn. Maar voor mensen die in een gemeente wonen met een laag voorzieningsniveau zal dit een nadeel zijn. Voor diaconieën blijft een taak liggen om deel te nemen aan diaconale platforms en Wmo-raden, zeker nu blijkt dat er nog meer op het bordje van de gemeente komt te liggen.

Opdracht aan de burger is om te zien naar de naaste, daar ligt een grote taak en uitdaging voor de diaconie. 50 jaar lang hebben we een verzorgingsstaat gehad en die lijkt nu achter ons te liggen. Dat betekent dat diaconale activiteiten verder ontwikkeld moeten worden. Scholing en toerusting zijn daarvoor nodig. Diaconieën kunnen dan weer (nieuwe) vaardigheden aanleren in het omzien naar de naaste. De handen moeten weer uit de mouwen!

Daar ligt een schone taak en opdracht voor ons. Die taak ligt er nu nog nadrukkelijker dan vijf jaar geleden

toen de Wmo gestart is.

7.2.6. *Bijzondere aandacht*

De werkgroep heeft naast bovengenoemde punten ook aandacht gegeven aan de ontwikkelingen binnen het kabinetsbeleid, de ontwikkelingen rond de wet op de maatschappelijke ondersteuning (Wmo), het thema 'arbeid en zorg', de 24-uurseconomie (bezuiniging) en het volgen van de ontwikkelingen in de samenleving en wanneer dit de aandacht van de kerken c.q. de diaconieën behoeft, die aandacht ook mobiliseren.

7.2.7. *Uitdagingen*

De uitdaging voor kerken ligt in het feit dat de overheid de verantwoordelijkheid wil terugleggen in de samenleving. De overheid is van mening dat mensen weer meer naar elkaar moeten omzien en zich bezig houden met de vraag: wie is mijn naaste en wat kan ik voor hem of haar betekenen? Dat is ook een voluit Bijbelse opdracht die de kerken graag op zich zouden moeten nemen. Maar de ervaring leert dat die vraag door diaconieën nog wel eens met gemengde gevoelens bekeken wordt. Wordt de kerk dan niet voor het karretje van de overheid gespannen? Men wil helpen als kerk maar niet enkel en alleen om het financiële probleem van de overheid op te lossen. Wel wil men helpen vanuit de Bijbelse opdracht. Daarnaast blijven ook andere zaken zoals schuldhulpverlening, armoedebestrijding, en voedselbanken steeds de aandacht vragen van zowel de kerkelijke als de burgerlijke gemeente. Veel diaconieën zijn bij deze activiteiten (zijdelings) betrokken. Van belang is het om diaconieën te stimuleren om nadrukkelijker zich te mengen in de lokale samenleving. De samenleving vraagt en verwacht dat de kerk haar rol oppakt en aan de samenleving vóór leeft wat barmhartigheid en gerechtigheid is en hoe je dat vorm en inhoud geeft in de huidige tijd. Daarom is toerusting op dit punt van groot belang de komende periode. Diaconieën zien zich ook geplaatst voor grote problemen als mensen hun baan verliezen en daarmee zich niet meer kunnen voorzien in het onderhouden van hun gezin. Daarbij zien we steeds meer dat nu ook mensen geraakt worden in het midden- en hogere kader. Dit is een nieuwe problematiek waar nadere oplossingen voor bedacht moeten worden door diaconieën al of niet in samenwerking met maatschappelijke organisaties.

7.3. *Diaconaat in de Wereld*

De samenstelling van de drie werkgroepen is in paragraaf 3.2 al vermeld.

7.3.1. *Actuele zaken/projecten*

De taken die aan de werkgroepen zijn opgedragen, worden uitgevoerd conform het werkplan dat door deputaten is vastgesteld. Op dit moment zijn de werkgroepen in de volgende landen actief betrokken bij enkele of meerdere projecten:

- De werkgroep AzAm (regio Azie en Amerika) is in de verslagperiode betrokken bij projecten in Indonesië (Mamasa, vijf projecten), Cambodja (Kampong Speu, een project), India (Madurai, een project), Nepal (Pokhara, een project), Afghanistan (Takhar, een project), Brazilië (Castrolanda, een project), Mexico (Tapachula, een project) en Haïti (Mayonbe, een project). Gedurende deze rapportageperiode is in goed overleg met de betrokken partners de steun aan enkele projecten stopgezet: in Indonesië (twee projecten), Afghanistan (een project), Brazilië (een project) en Mexico (een project).
- De werkgroep Amo (regio Afrika en het Midden-Oosten) is in de verslagperiode betrokken bij projecten in Egypte (vijf projecten in Caïro, El Fayoum, Deir el Barsha), Israël (vier projecten in Jeruzalem, Bethanië en Nazareth), Mozambique (twee projecten in Mocuba en Vila Ulongue), Botswana (zeven projecten in Ghanzi en D'kar), Zuid-Afrika (acht projecten in Suncity, Allemansdrift, Kwaggafontein, Sibasa en Siloam). Gedurende deze periode is in goed overleg met de betrokken partners de steun aan enkele projecten gestaakt: in Egypte (drie projecten), Mozambique (een project) en Zuid-Afrika (een project). Daarnaast zijn er projecten in Israël (twee projecten), Burundi (een project) en Kameroen (een project) bijgekomen.
- De werkgroep Europa (regio Europa) is in de verslagperiode betrokken bij projecten in Roemenië (twee projecten in Badeni en Cluj), Oekraïne (vier projecten in Beregowo, Kiev en Zhytomyr), Albanië (een project in Tirana), Frankrijk (twee projecten in Aix-en-Provence en Alès) en Nederland (twee projecten in Zeist en Zoetermeer). Gedurende deze periode is in goed overleg met de betrokken partners de steun aan enkele projecten gestaakt: in Frankrijk (een project), in Nederland (twee projecten) en in Roemenië (een project). Wel zijn er twee nieuwe projecten in Nederland bij gekomen.

7.3.2. *Goede Doelenlijst*

Bovendien staan er 27 organisaties op de zogenoemde Goede Doelenlijst (GDL). Dat zijn organisaties waarvan deputaten oordelen dat ze genoeg capaciteit hebben om eigen fondsen te werven, maar wel onze steun verdienen. De lijst wordt nauwkeurig bijgehouden en is tot steun van veel diaconieën bij het zoeken naar doelen waarvoor gecollecteerd kan worden. Desalniettemin hebben deputaten besloten de GDL vanaf 2014 alleen nog op de website te publiceren. Daarbij zal ook beschreven worden welke criteria van belang zijn om te bepalen wat een goed doel is en dus steun verdient. Het bijhouden van de GDL kostte de medewerkers op kantoor (te) veel tijd. Bovendien kunnen diaconieën en anderen nu zelf hun keuze maken met behulp van de criteria.

7.3.3. *Incidentele projecten*

In de afgelopen drie jaren zijn 49 afzonderlijke projectaanvragen gehonoreerd met een eenmalige financiële ondersteuning. Daarbij wordt vooral gekeken naar het effect van onze steun zodat die ook daadwerkelijk bijdraagt aan de voortgang en groei van het betrokken project. Het adagium 'kerken helpen kerken helpen' is bij verschillende projecten niet direct zichtbaar. Enerzijds omdat de kerken te klein en te zwak zijn om projecten uit te voeren en daarom hun krachten hebben gebundeld in een eigen koepelorganisatie. Anderzijds omdat de aanwezige christelijke hulpverleningsinstaties de diaconale taak van de kleinere kerken bijna volledig hebben overgenomen. Deputaten hebben daarom in deze verslagperiode besloten dat in gevallen waar de lokale kerk duidelijk te zwak is, er ruimte en gelegenheid geboden wordt om haar capaciteit te versterken, als zij dat zelf willen.

Voor een nadere omschrijving van de projecten verwijzen we naar de Projectenlijst 2013. Nauwkeurig wordt per project het diaconale karakter gewogen en besproken. Per project wordt ook bedongen dat er goede

'feedback' komt. De ene keer komt dat beter uit de verf dan de andere keer. Een volledige lijst inclusief de bedragen vindt u in de financiële paragraaf van dit rapport.

7.3.4. Projectaanvragen, beoordelingen en rapportages

Projectaanvragen komen meestal via diaconieën van onze kerken, zusterkerken of andere christelijke hulpverleningsorganisaties binnen. De beoordeling van de projecten geschiedt volgens de criteria e.d. die daarvoor door deputaten zijn vastgesteld, waarbij de betrokken werkgroep binnen het mandaat van deputaten de beslissing neemt. Dat geldt ook voor projecten die via deputaten externe steun ontvangen van EO-Metterdaad of Wilde Ganzen. Een voortdurende bijstelling van de gebruikte formulieren voor aanvraag, rapportage e.d. blijft nodig. De rapporten van de partners over de projecten worden ter vergadering van de betrokken werkgroep besproken en beoordeeld. Zo nodig worden aanvullende vragen gesteld.

7.3.5. Bijzondere aandacht

Er wordt naar gestreefd om een grote afwisseling in projecten in portefeuille te hebben zodat er niet te veel dezelfde soort projecten aan de kerken worden aan geboden. Dat vereist voortdurende alertheid, vooral van het bureau.

Omdat de indruk bestond dat in z'n algemeenheid de projecten die deputaten ondersteunen weinig of geen aandacht geven aan de gemarginaliseerde mens is na het maken van een goede analyse op dit punt afgesproken dat die analyse gebruikt zal worden bij het beoordelen en zoeken naar projecten die hieraan expliciet aandacht geven.

Deputaten hebben als beleid dat de gesteunde projecten niet afhankelijk worden of zijn van de bijdrage van deputaten. Daarom wordt aan nieuwe projecten voorlopig niet langer dan drie jaar steun toegezegd. Deze periode kan eventueel verlengd worden, maar alleen na een hernieuwde aanvraag en adequate verslaglegging.

Er is met grote regelmaat contact met verwante organisaties over activiteiten die wel door hen worden aangeboden ter ondersteuning maar buiten hun strikte hulpverlenings- en/of ontwikkelingsmandaat vallen om die eventueel aan deputaten voor te leggen voor steun. De afgelopen periode hebben die contact niet geleid tot nieuwe projecten.

Vanuit Europa komen weinig nieuwe projectaanvragen, terwijl het aantal aanvragen vanuit Nederland juist toeneemt. Momenteel zijn er i.s.m. deputaten evangelisatie contacten met House of Hope Rotterdam), Samen Thuis (Zaanstad), Hoop voor Noord (Amsterdam-Noord), Perron 28 (Zoetermeer), Thuis in West (Rotterdam) en Netwerk ICF Veenendaal.

Enkele projecten geven we hier wat meer aandacht:

- HiP-Kameroen, Bamenda (GHA118) - in Kameroen wordt met hulp van HiP-International het vrijwilligerswerk in de kerken geactiveerd en ondersteund. Vrijwilligerswerk van kerkleden is over het algemeen in de Afrikaanse context nogal moeizaam. We hopen dat mede door onze hulp daar verandering in komt en gezien de rapportages die we tot nu toe ontvangen hebben, is het resultaat veelbelovend.
- Thuto Isago Trust, Botswana, Ghanzi (BOT054) is een organisatie die jongeren die vroegtijdig de school verlaten weer terug probeert te krijgen in school. Om dat te doen zijn behoorlijk wat veldwerkers en onderwijsassistenten nodig. Helaas bekostigen hulpverleningsorganisaties bijna nooit salariskosten. Dat betekent dat TIT voor bijzonder belangrijke werk vrijwel niet aan geld kan komen en dat betekent tegelijk ook dat de kinderen van allerarmsten in het westen van Botswana in feite aan hun lot worden overgelaten. Onze steun stelt TIT in staat om een aantal salarissen te betalen en zo weer subsidie aan te vragen voor de broodnodige activiteiten.
- True Love Waits, Botswana, Ghanzi (BOT064) heeft tot doel de jongeren in het Ghanzi district voorlichting te geven over seksualiteit en alles wat daar verder mee te maken heeft. Heel erg nodig vanwege het gevaar van hiv/aids. Ook zij krijgen bijna geen subsidie voor salariskosten maar voorlichters moeten toch wel enige vergoeding ontvangen als ze de hele dag op pad zijn. Mede door onze steun kunnen nu de activiteiten worden uitgevoerd waar andere organisaties wel subsidie voor geven, maar waar geen salarissen voor worden gesubsidieerd om ze te laten uitvoeren.
- Watervoorziening in Kampong Speu, Cambodja (CAM020), is voor de bewoners van deze provincie zeer belangrijk. Door het graven en onderhouden van vijvers vlakbij de leefgemeenschappen in de provincie is er in moeilijke tijden water en voedsel waardoor honger en armoede wordt verdreven, mede door onze hulp.
- Herbebossing in de regio Pendu, Haïti (HAI114) is heel belangrijk: de bewoners hebben gelukkig begrepen dat zonder bomen een land ten dode is opgeschreven. Mede door onze hulp kunnen ze daar iets aan doen (zie ook <http://www.cgk.nl/index.php?media>).

7.3.6. Speerpunten

Deputaten hebben in de afgelopen periode hun beleid t.a.v. 'vergeten' crises en fragiele staten opnieuw onder de loep genomen en vastgesteld. Helaas zijn de mogelijkheden beperkt om in dergelijke situaties zelfstandig acties te ondernemen - in verreweg de meeste gevallen zal dat signaleren kunnen zijn. Waar mogelijk zullen deputaten andere organisaties die op dit punt vaak meer invloed kunnen uitoefenen, ondersteunen.

Kerkelijke diaconale hulpverlening ('Kerken helpen kerken helpen') gaat ervan uit dat er vooral wordt samengewerkt met lokale kerken daar waar hulp wordt gegeven. Niet altijd is dat het geval. Er wordt ook met samenwerkingsverbanden van kerken samengewerkt. In een enkel geval wordt er met christelijke hulpverlenende instanties samengewerkt als lokale kerken niet actief zijn op diaconaal gebied. Deputaten stellen dan wel pogingen in het werk die lokale kerken zoveel als mogelijk is daarbij te betrekken omdat de lokale kerk heel dicht bij de lokale maatschappij staat. Een hulpverlenende instantie heeft per definitie altijd meer afstand tot de lokale situatie. De ene gemeente is daar echter meer ontvankelijk voor dan de andere. Deze zaken komen ook aan de orde in gesprekken met dergelijke hulpverlenende instanties als Red een Kind, Tear, Woord&Daad en ZOA en ze zijn er ook heel erg in geïnteresseerd. Toch heeft dat nog niet geleid tot structurele samenwerking. De versterking van de lokale gemeente is bij deze organisaties meestal bijzaak, als het al echt aandacht heeft. Zij richten zich vooral op de totale dorpsgemeenschap, waarbij de lokale kerken dan 'mogen meedoen'. Eerlijkheidshalve moet gezegd worden dat Tear hiervoor meer oog heeft dan de andere organisaties.

7.3.7. Werkbezoeken

Deputaten zijn overtuigd van het belang van het brengen van werkbezoeken aan projecten. Niet alleen omdat daarmee de betrokkenheid vanuit Nederland bij de kerken die deze projecten steunen, wordt getoond, maar ook om aan de wederkerigheid gestalte te geven.

Bovendien blijkt steeds weer hoe belangrijk het met eigen ogen zien van de situatie waarin een project wordt uitgevoerd is voor de beoordeling en de communicatie naar onze kerken toe om hun betrokkenheid te stimuleren en te vergroten. Daarnaast zijn werkbezoeken aan meerjarige projecten ook van belang om het effect van de diaconale hulp op de doelgroepen goed te kunnen beoordelen en te evalueren. Tenslotte is het ook van belang omdat er een zekere controle uitgaat van bezoeken. Er wordt bijvoorbeeld altijd gesproken over de financiën. Daarnaast worden meestal de boeken van een organisatie ook goed bekeken mede met het oog of er tekenen zijn die wijze op slordigheid en/of fraude (zie ook 5.3.2).

In de achter ons liggende periode zijn regelmatig om al deze redenen werkbezoeken gebracht, meestal in samenwerking met deputaten zending om kosteneffectief te werken, aan projecten in Botswana, Burundi, Haïti, Indonesië, Israël, KwaNdebele, Mozambique, Nederland, Oekraïne en Venda.

7.4. Publiciteit

De samenstelling van deze werkgroep is in paragraaf 3.2 al vermeld.

7.4.1. Noodzaak publiciteit

Deputaten zetten zich in om met diakenen, diaconaal betrokkenen en kerken te communiceren over diaconaat en diaconaal werk binnen en buiten de kerken. Het motto van ons deputaatschap 'Kerken helpen kerken helpen' maakt dat het niet zonder deze communicatie kan. Want deze doelstelling maakt de diaconaal betrokkenen in de plaatselijke gemeenten van ons kerkverband alsook de kerken met wie we voor diaconale projecten samenwerken tot de eerstverantwoordelijken. Wij zijn slechts dienstverlenend bezig. Dat vraagt om overleg en wederzijdse informatie. Met onze publiciteit willen we allen (meer) betrekken bij de diaconale projecten die in binnen- en buitenland ook namens hen worden uitgevoerd, alsook toerusten tot diaconaal werk binnen en buiten de eigen gemeente. Regelmatig polsen we de doelgroepen over onze publiciteit om die te verbeteren. Voortdurend nodigen we diaconieën en gemeenten ook uit om informatie op te vragen over de projecten. Dat zorgt er mede voor dat onze eigen informatie up-to-date en relevant blijft. En dat geeft positieve impulsen aan het meeleven en de offervaardigheid van de gemeenten.

7.4.2. Middelen

Als eigen middelen brengen we regelmatig het magazine Diacon en de digitale nieuwsbrief uit. Gezamenlijk met andere deputaatschappen wordt het magazine Doorgeven uitgegeven en de website beheerd.

Nieuw zijn de zgn. factsheets (zie ook 7.2.5), waarin we diakenen kort en overzichtelijk informeren over actuele ontwikkelingen, bijv. in de sociale wetgeving.

T.b.v. de diaconale projecten zijn folders beschikbaar, maar ook powerpointpresentaties. In de afgelopen periode zijn twee korte films beschikbaar gekomen over twee projecten, gemaakt door professionals. Het resultaat is zeer bevredigend en heeft o.a. meegeholpen om de problemen rond ontbossing goed zichtbaar te maken. De kosten waren weliswaar behoorlijk, maar de opbrengst door de collecten eveneens. Door meer met zending en andere hulpverleningsorganisaties samen te werken, hopen we de kosten voor het maken van zulke films in de toekomst aanmerkelijk te drukken. We merken nl. dat ze in een behoefte voorzien. Tijdens werkbezoeken worden ook korte filmpjes gemaakt door werkbezoekers die soms geschikt zijn voor plaatsing op de website.

Nieuw was ook in de achterliggende periode het gebruik van sociale media ten dienste van het werk van ons deputaatschap. Er is een besloten facebookgroep geopend waarin diakenen, diaconaal betrokkenen en deputaten elkaar vragen kunnen stellen, informatie vragen en geven over diaconale zaken. Daarnaast is er een open facebookpagina 'De ander, de naaste' waarop allerlei diaconale zaken aan de orde worden gesteld, maar waar ook bezoekers hun opmerkingen, vragen e.d. kwijt kunnen. Zo ontwikkelt dit facebookdiaconaat zich naar wij hopen in de loop van de tijd tot een helpdesk waar gebruikers elkaar helpen en informeren.

Naast dit alles maken we ook gebruik van andere publiciteitsmedia in onze kerken als De Wekker, Ambtelijk Contact, regionale en plaatselijke kerkbladen.

7.4.3. Diacon

In de afgelopen periode zijn er over de volgende onderwerpen themanummers van Diacon verschenen:

In 2010: De ZZP-er in de gemeente, De diaken als dirigent - de laatste noot van Ad Heystek, Wmo - actualiteit en activiteit, Ouderen in de gemeente - aan de kant gezet?;

In 2011: Aanloophuis - kerk zichtbaar in de wijk, Wederkerigheid maakt hulpverlening anders, Handboek voor diakenen;

In 2012: Eerlijk is eerlijk - verantwoord omgaan met de mens en Gods schepping, Gerechtigheid in veelvoud, Werk en gezin - hoe combineer je dat?, Diaconaat & getuigenis - in de wereldwijde samenleving;

In 2013: Als het om de centen gaat - brochure over steun bij financiële problemen door de diaconie, Remmingen, Geef- en leefgedrag.

7.5. Noodhulp

Op veel plaatsen in de wereld is de nood hoog. Soms door toedoen van natuurrampen, meestal verergerd door overexploitatie van het milieu, soms door maatschappelijke (gewelddadige) conflicten. De gevolgen daarvan, de humanitaire nood, is in de meeste gevallen onbeschrijfelijk. In een aantal gebieden hebben we hulp kunnen geven nadat onze kerken ons daartoe in staat hadden gesteld. Zo is hulp gegeven aan humanitaire nood in de Filipijnen (overstroming), Guatemala (aardbeving), Haïti (aardbeving en orkanen), Indonesië (vulkanuitbarsting en aardverschuivingen), Japan (tsunami), Myanmar (orkaan), Nepal (overstroming), Pakistan (overstroming), Sri Lanka (overstroming) en Thailand (overstroming), Mozambique (droogte en overstromingen), Somalië (op de grens met Kenia, droogte en vluchtelingen), Zuid-Soedan (droogte en vluchtelingen), Burkina Faso (droogte), Ethiopië (droogte en vluchtelingen), Niger (droogte), Benin (droogte) en Syrië (vluchtelingen).

Daarbij proberen deputaten voortdurend als de noodhulpfase is 'afgewikkeld' ook meer structurele hulp te geven. Helaas is dat niet altijd mogelijk.

De opbrengst van de collecten is steeds boven verwachting goed - in totaal hebben onze kerken voor de nood in de wereld aan deputaten € 1.673.829,- beschikbaar gesteld. Voor de noodhulp aan Haïti, Pakistan en de Hoorn van Afrika hebben onze kerken relatief veel geld beschikbaar gesteld.

In de uitvoering van de noodhulp is veel samengewerkt met 'zusterorganisaties' in Nederland, zoals de Gereformeerde Zendingbond (GZB), Red een Kind (ReK), Woord & Daad (W&D), Tear, ZOA en andere organisaties. Elk van deze organisaties rapporteert regelmatig gedurende de periode dat de bedoelde noodhulp gegeven wordt en na afloop ontvangen deputaten een gedetailleerd verslag. Over de hulpverlening aan Haïti is uitvoerig contact geweest met W&D.

Op gevarieerde wijze worden de kerken, via de diaconieën, geïnformeerd over de gegeven noodhulp waarover rapportage is ontvangen. We hebben daarbij ook gebruik gemaakt van korte films, zoals in het geval van Haïti. Mede gezien de negatieve berichtgeving in alle media omtrent de hulp aan Haïti laten deze films een heel ander geluid horen over hoe belangrijk de hulp is die de Haïtianen dankzij onze steun aan elkaar hebben kunnen geven en met elkaar tot stand brengen.

8. Financiën

8.1. Verslag periode 2010-2012

Staat van baten en lasten	Werkelijk			Begroting
Baten	2010	2011	2012	2013
Opbrengst bijdragen kerken	276.928	285.920	281.199	277.500
Opbrengst bijdragen SGJ	118.171	0	0	0
Intrest	21.752	19.755	23.711	15.000
Diversen	67.395	74.521	142.258	45.000
Opbrengst publicaties	36.335	34.650	35.197	34.000
Ontvangen giften projecten	561.509	438.144	456.316	500.000
Ontvangen giften noodhulp en rampen	1.042.496	567.355	63.978	0
	2.124.586	1.420.345	1.002.659	871.500
Lasten				
Personeelskosten	176.674	177.449	171.233	197.392
Huisvestingskosten	16.025	16.625	15.950	19.500
Participatiekosten commissies	9.150	17.636	22.187	9.884
Algemene kosten	100.202	102.958	102.856	120.062
Kosten publicaties	29.914	28.134	32.682	36.414
SGJ	118.171	0	0	0
Projecten	692.404	465.365	401.584	500.000
Noodhulp en rampen	1.093.094	602.395	71.620	0
	2.235.634	1.410.561	818.122	883.252
Resultaat	-111.048	9.784	184.517	-11.752
Balans per 31 december	2010	2011	2012	
Vaste activa				
Financiële vaste activa	25.869	42.081	42.486	
Vlottende activa				
Vorderingen en overlopende activa	36.563	3.572	11.111	
Liquide middelen	1.124.490	1.243.209	1.029.480	
	1.161.053	1.246.781	1.040.591	
Totaal activa	1.186.742	1.288.862	1.083.077	
Passiva				
Eigen vermogen	570.459	576.445	687.431	

Reserveringen

Bestemmingsreserve	78.402	82.200	155.762
Rampenfonds	150.000	150.000	150.000
	<u>228.402</u>	<u>232.200</u>	<u>305.762</u>

Voorzieningen

Voorziening CIS/Yad Elie	33.953	24.053	53
--------------------------	--------	--------	----

Schulden

Schulden op korte termijn	353.928	456.164	89.831
---------------------------	---------	---------	--------

Totaal passiva

	<u>1.186.742</u>	<u>1.228.862</u>	<u>1.083.077</u>
--	------------------	------------------	------------------

Toelichting financieel verslag 2010-2012 - balans

Deputaten houden een weerstandsvermogen aan van 1 maal de 'normale uitgaven'. Omdat de verplichtingen van deputaten per jaar veranderen (nieuwe projecten starten op, projecten lopen af), is er gekozen voor 'vast' weerstandsvermogen van € 650.000,- voor de periode 2010-2013. Een specificatie van de balans en de staat van baten en lasten is indien gewenst beschikbaar.

8.2. Begroting periode 2014-2016

De basis van de begroting van deputaten diaconaat is een voortzetting van het huidige beleid. Het resultaat van deze begroting is een omslag van € 3,00 per lid, wat € 0,75 lager is dan de vorige omslag. Om een sluitende begroting te presenteren, had de omslag € 3,60 per lid moeten zijn. Echter deputaten hebben ervoor gekozen om voor de synodeperiode 2014-2016 een omslag van € 3,00 te vragen en het verschil aan te vullen uit het vermogen.

Verwachte ontwikkeling eigenvermogen:

31-12-2013 (startpunt nieuwe begroting) € 645.000,-

31-12-2016 € 508.000,-

De begroting 2014-2016 heeft de volgende uitgangspunten:

- ledental kerken: 74.000;
- personele bezetting Diaconaal bureau: 2,90 fte;
- jaarlijkse kostenstijging van 2%;
- rente 2%;
- de financiering van de projecten wordt niet gewijzigd: surplus hulpverleningsgelden ontvangen in jaar x worden na goedkeuring deputaten diaconaat besteed in het jaar x+1 aan extra projecten;
- de hulpverleningscollecte (februari) is geen onderdeel van de omslag;
- het weerstandsvermogen wordt gezet op € 520.000,-

Baten**Begroting**

	2013	2014	2015	2016
Opbrengst bijdragen kerken	277.500	222.000	222.000	220.000
Intrest	15.000	20.000	20.000	20.000
Diverse giften, legaten algemeen	45.000	50.000	50.000	50.000
Opbrengst publicaties	34.000	30.000	30.000	30.000
Ontvangen giften projecten	500.000	450.000	450.000	450.000
Noodhulp en rampen	0	0	0	0
	<u>871.500</u>	<u>772.000</u>	<u>772.000</u>	<u>772.000</u>

Lasten

	2013	2014	2015	2016
Personeelskosten	197.392	195.518	200.479	207.404
Huisvestingskosten	19.500	16.525	16.525	16.525
Participatiekosten commissies	9.884	7.000	7.000	7.000
Algemene kosten	120.062	101.300	101.555	103.486
Kosten publicaties / publiciteit	36.414	32.500	33.150	33.813
Projecten	500.000	450.000	450.000	450.000
Noodhulp en rampen	-	-	-	-
	<u>883.252</u>	<u>802.843</u>	<u>808.709</u>	<u>818.228</u>

(In participatiekosten)			
Kosten Meldpunt	8.320	8.436	8.656
Resultaat	-11.752	-39.163	-45.145
	-54.884		

Een toelichting van de begroting is indien gewenst beschikbaar.

9. Voorstellen

Deputaten stellen uw vergadering voor:

- 9.1 Goedkeuring te geven aan de handelingen van deputaten;
- 9.2 Opnieuw deputaten diaconaat te benoemen die op basis van de vigerende instructie voor deputaten diaconaat het beleid uitvoeren zoals neergelegd in het beleids- en werkplan 'De ander de naaste, over betrouwbaar present zijn';
- 9.3 Het conceptvoorstel en reglement t.a.v. CDV's te aanvaarden en te laten implementeren;
- 9.4 Deputaten opdracht te geven ervoor zorg te dragen dat in classes waar geen CDC is, of waar deze onvoldoende functioneert, er opnieuw initiatieven worden ontplooid en de classes te wijzen op hun verantwoordelijkheid en het belang van structurele toerusting;
- 9.5 Deputaten op te dragen de diaconieën te stimuleren aan beleidvorming te doen en eenmaal vastgesteld beleid regelmatig te actualiseren;
- 9.6 Deputaten opdracht te geven een conceptbevestigingsformulier voor diakenen te concipiëren in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht;
- 9.7 Deputaten op te dragen de art. 24 t/m 27 KO in concept te herformuleren in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht;
- 9.8 Deputaten opdracht te geven de bezinning op 'het eigene van het ambt' verder uit te werken en concreet te maken;
- 9.9 Deputaten opdracht te geven meer dan voorheen aandacht te vragen voor het beoefenen van gerechtigheid vooral ook in het volgen van het kabinetsbeleid;
- 9.10 Deputaten op te dragen dat beleid kritisch en nauwlettend te volgen en daarop actief te anticiperen door de diakenen en diaconaal betrokkenen (eventueel i.s.m. andere deskundigen) te informeren, te ondersteunen en hun deskundigheid te vergroten zodat zij in de eigen gemeenten de leden kunnen adviseren en ondersteunen;
- 9.11 Deputaten op te dragen beleid te ontwikkelen rond de Wmo, de participatiewet en de jeugdzorg, maar ook de flexibilisering op de arbeidsmarkt nauwlettend te volgen en de diakenen op deze gebieden efficiënt en doeltreffend voor te lichten;
- 9.12 Deputaten opdracht te geven samenwerking met de diaconale organen van de Hersteld Hervormde Kerk (HHK) te onderzoeken;
- 9.13 Deputaten op te dragen te participeren in de werkzaamheden van Micha Nederland voor zover deze samenvallen met de taken van deputaten.

10. Benoemingen

Deputaten moeten u helaas meedelen dat enkele deputaten niet voor een herbenoeming in aanmerking komen. Het betreft hier de voorzitter, ds. K.T de Jonge. Hij heeft zijn reguliere maximale zittingstijd als deputaat inmiddels bereikt en is aftredend. Datzelfde geldt ook voor drs. B. Reinders. Br. De Jonge is door de GS 1995 benoemd in het deputaatschap Hulpverlening binnen- en buitenland en maakt sinds 2004, toen ADMA en HBB werden samengevoegd, deel uit van ons deputaatschap, waarvan de laatste twee synodeperiodes als enthousiast voorzitter. Br. Reinders komt ook uit HBB waarin hij door de GS 2001 is benoemd. Deputaten nemen node afscheid van deze broeders: ze nemen een schat aan diaconale ervaring met zich mee! Met hen verliezen deputaten twee kundige en betrokken bestuurders die zich van harte hebben ingezet voor het diaconaat in onze kerken. We zijn dankbaar voor de bijdragen die ze in de loop der jaren hebben geleverd.

Al met al betekent dat, dat er in het deputaatschap naast de herbenoeming twee vacatures zijn en toestemming gevraagd wordt om het aantal deputaten uit te breiden met één (zie 3.4.3.1). Een voorstel voor de benoeming van nieuwe en eventueel her te benoemen deputaten zal in een separate brief worden voorgelegd.

11. Verklaring van afkortingen

ADMA	deputaten voor algemeen diaconale en maatschappelijke aangelegenheden
Amo	werkgroep Afrika-Midden-Oosten
Azam	werkgroep Azië-Amerika
CDC	Classicale Diaconale Commissie
CDV	Classicale Diaconale Vergadering
CGK	Christelijke Gereformeerde Kerken
CHE	Christelijke Hogeschool Ede
CIS	Centrum voor Israël Studies
DAK	netwerk Door Aandacht Kracht
DD	deputaten diaconaat
DiG	werkgroep Diaconaat in de Gemeente
DiS	werkgroep Diaconaat in de Samenleving
DiW	werkgroepen Diaconaat in de wereld (te weten: Amo, Azam en Eur)
DISK	Landelijk Bureau Dienst in de Industriële Samenleving namens de Kerken
DJW	Stichting Dienstverlening Jongeren Wereldwijd
Eur	werkgroep Europa
GKv	Gereformeerde Kerken vrijgemaakt
GZB	Gereformeerde Zendingbond

HBB	deputaten hulpverlening voor binnen- en buitenland
HEAL	dr. Helms Aids Love Foundation
HHK	Hersteld Hervormde Kerk
HIP	Hulp in Praktijk
ICIG	Interkerkelijke Commissie Integratie Gehandicapten
LKB	deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau
MCDC	Mukhanyo Community Development Center
Mdw'er	missionair diaconaal werker
RMU	Reformatische Maatschappelijke Unie
ReK	Stichting Red een Kind
SCDO	Soutpansberg Community Development Organisation
SGJ	Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn
Tear	TEgen ARmoede, hulpverleningsorganisatie
TIT	Thutho Isago Trust
TUA	Theologische Universiteit Apeldoorn
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
W&D	Stichting Woord & Daad
WG	de Wilde Ganzen
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
ZOA	Stichting ZOA-vluchtelingenorg
ZZP-er	Zelfstandige Zonder Personeel

Bijlage 1

Diaconaal beleid op weg naar 2020

De ander de naaste - over betrouwbaar present zijn

In de titel van dit beleidsplan wordt de wederkerigheid en de gelijkwaardigheid uitgedrukt: Niet alleen is de ander onze naaste, wij zijn voor de ander ook de naaste (wederkerigheid). Daarbij staan wij letterlijk naast de ander in de titel (gelijkwaardigheid).

Door daarbij in de tekening de woorden 'dichtbij' en 'ver weg'- wordt de presentie naar elkaar toe onderstreept en tegelijk het hele veld van het diaconaat zoals dat in onze kerken vormgegeven: diaconaat in de gemeente en wereldwijd.

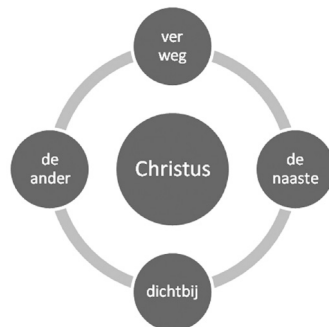
1. Aanleiding

De ontwikkelingen in onze maatschappij geven ons als deputaten diaconaat genoeg redenen om bezorgd te zijn over hoe die hun weerslag hebben op de kerken en dan m.n. op het diaconaat van de kerken.

In onze netwerksamenleving zijn de contactmogelijkheden enorm toegenomen. We zijn 24/7 beschikbaar, maar de verhoudingen zijn losser, meer vrijblijvend en tijdelijk geworden. Ook is het duidelijk dat een op de drie Nederlanders zich wel eens eenzaam voelt¹. Het vrij besteedbare inkomen staat onder druk, de werkloosheid zal de komende jaren substantieel stijgen². Zorgen voor elkaar - een van de centrale woorden in het diaconaat - staat eveneens onder grote druk. En dat niet alleen omdat de thuiszorg en langdurige zorg verschromen omdat de drempel voor een indicatie hoger komt te liggen³. De Wmo leidt tot toenemende afhankelijkheid van kwetsbare cliënten⁴. Zorginkopers van gemeenten beperken het aantal zorgaanbieders sterk waardoor kleine christelijke instellingen minder en soms nauwelijks nog kans maken. Christelijke zorg is niet meer zeker⁵. Daarnaast bekijkt de overheid sterk op ontwikkelingskosten.

Dit alles gaat niet voorbij aan onze kerken. Binnen onze kerken neemt het aantal 65-plussers sterk toe bij een afname van doopleden. Niet alleen wisselen de diaconieën snel van samenstelling, ook zijn de diaconieën zeer verschillend van elkaar. De vraag is dan ook gerechtvaardigd of de gevolgen van al die veranderingen en omstandigheden nog wel door diakenen zijn te behappen? Is deze problematiek alleen al vanwege z'n omvang niet kerkgrensoverschrijdend geworden? Zijn diaconieën nog wel goed uitgerust om een partij te zijn in het brede netwerkverband van Wmo zorg, schuldhulpverlening, armenzorg, de nood in de samenleving, e.d.? Maar ook, wat is de concrete plaats van de diaken in het gemeentediaconaat? Wat betekent dit voor ons als kerken in het algemeen, voor de wijze waarop wij het diaconaat hebben vormgegeven, voor deputaten diaconaat en het diaconaal bureau? Heeft het ons ook iets te zeggen voor de samenwerking in het diaconaat met andere kerken? In bijlage 'de context - een peiling' gaan we uitgebreid in op bovengenoemde vragen.

De GS 2010 heeft deputaten diaconaat opdracht gegeven een meerjarenbeleid op te stellen dat verder reikt dan de synodale periode. Dan gaat het dus over een beleid waarvan de speerpunten zijn voorlichting, toerusting en adviezen geven aan de kerken, kerkleden en in het bijzonder aan de diaconieën over diaconale en maatschappelijke aangelegenheden, de plaats van de kerk in de samenleving en over hulpverlening wereldwijd. In deze nota willen we ons van deze taak kwijten.

1 Onderzoek TNS/NIPO, november 2008, <http://www.wingez.nl/group/50plusnet/topics/284/>

2 SCP/CBS, Armoede signalement, 2012 (http://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2012/Armoedesignalement_2012)

3 ND 26.11.2012

4 www.socalevraagstukken.nl, okt 2011

5 ND 09.11.2011, Het persoonlijke geloof van zorgverleners telt zwaarder

Het ambtelijk diaconaat van de kerken heeft altijd geleden onder misverstanden en karikaturen. Die hebben er waarschijnlijk mede toe geleid dat het eigene van het diaconaat over het hoofd wordt gezien. Wanneer het eigene van het diaconaat niet meer goed gezien wordt, betekent dat ook dat aan het ambtelijke diaconaat als vanzelfsprekend minder betekenis wordt gehecht⁶. Nog steeds is voor veel gemeentelieden het diaconaat - dat dan bijna helemaal wordt vereenzelvigd met het werk van een diacon - iets als:

- geld geven aan arme mensen;
- een actie voeren als er ergens ter wereld een ramp is gebeurd;
- iets financieels doen, een duit in het zakje doen;
- collecteren voor de kerkelijke kassen;
- het jaarlijkse bejaardenreisje van de gemeente organiseren;
- de kraamkamer zijn voor nieuwe ouderlingen.

Wie wel eens met gemeentelieden spreekt over het diaconaat krijgt dan vragen voorgeschoteld met de volgende strekking:

- Is diaconaat echt fundamenteel voor de gemeente van Christus?
- Is diaconaat van ons en van de gemeente echt nodig?
- Ben je nog wel gemeente als je de diaconie afschaft?
- Zending kan niet zonder hulpverlening, anders wordt het puur ziertjes winnen, maar de gemeente kan dat toch wel?
- Wat is of wat betekent 'diaconaat' precies?
- God is toch alleen in onze ziel geïnteresseerd en niet zozeer in ons lichaam?

Vragen die tegenwoordig gelukkig in alle openheid en eerlijkheid op tafel komen. Vragen die illustreren dat we niet meer zien wat onze taak als christen en in het bijzonder als lid van de kerk is. Vragen die zeker in een bezinnend verhaal een plaats dienen te hebben omdat ze niet op zichzelf staan.

Het eenzijdige beeld van de diaken die vooral stil, zichzelf wegcijferend en nederig dient, is op basis van de Bijbelse gegevens (zoals we straks zullen zien) niet juist. Het diaconaat is onlosmakelijk deel van het geloven en wezenlijk voor het kerk-zijn. Het diaconaat behoort tot de zgn. corebusiness van de gemeente van Christus.

De discussies in de voorbije jaren op de Landelijke vergadering van de NGK⁷ doen het tegendeel vermoeden: het nut van het diaconaat werd niet duidelijk meer gezien en is, zeker als het gaat om het ambtelijke diaconaat, in onze kerkelijke samenleving aan het eroderen. Daar lijkt bijv. het pleidooi van dr. Polhuis, diaconaal predikant van de PKN in Rotterdam, op te wijzen. In het Friesch Dagblad van 4 februari 2005 breekt hij een lans voor het helemaal stoppen met diaconaat vanuit de kerken. Eerst moet de kerk zich maar weer richten op kerkopbouw en daarom alle mensen en middelen inzetten voor evangelisatie, vindt hij. Een redenering die doet vermoeden dat voor hem het diaconaat er eigenlijk niet bij hoort.

Ook aan onze kerken gaat deze ontwikkeling niet voorbij. De vele vragen daarover aan het diaconaal bureau getuigen daarvan. Zelfs op bredere vergaderingen worden opmerkingen gemaakt waaruit blijkt dat ook theologisch opgeleide sprekers geen zicht meer hebben op de wortels en het eigene van het diaconaat.

In die context bezinnen wij ons op 'het diaconaat'. Daarmee moeten we dus rekening houden als we vragen waar het om gaat als we gemeente zijn: om gezelligheid? Om vroomheid? Om groei? En wat betekent dat dan voor onze instelling en onze houding als christenen in deze maatschappij? Anders geformuleerd: hoe getuigend in woord *en* daad, denken *en* leven zijn we, of beter nog, *horen* we te zijn als levende gemeente van Christus?

2. De behoefte tot bezinning

De behoefte om ons te bezinnen op wat diaconaat anno 2013 inhoudt en hoe we dat relevant maken voor onze tijd ligt niet alleen in het bovenstaande. Het beleidsplan van deputaten diaconaat is al jarenlang gebaseerd op hetzelfde beleidsstuk dat door de GS van 1986 en 1989 is aanvaard. Dat beleidsstuk is grondlegend geweest voor wat er geschreven staat in het later (in 1991) verschenen boek van D. Koole en W.H. Velema, 'Zichtbare liefde van Christus'. Maar de bezinning op diaconaat en de ontwikkeling van het diaconaat heeft sinds die tijd niet stil gestaan.

Er is - vooral de laatste jaren - veel nagedacht over het diaconaat. Mede ook omdat er een ware explosie aan diaconale initiatieven heeft plaatsgevonden in de grote steden, in migrantenkerken, in en met het oog op achterstandswijken, voedselbanken, de hele WMO-problematiek enz. Al die initiatieven hebben er weer toe geleid dat er veel diaconale publicaties het licht zagen. Kortom: er is een hele ontwikkeling gaande die wij als kerken niet mogen missen.

Daarnaast zijn er in Nederland alleen al de afgelopen negen jaar drie dikke basisboeken verschenen over het diaconaat: 'Barmhartigheid en Gerechtigheid' (2004), 'Dienen en delen' (2009) en 'Diaconie in Beweging' (2011). Deze boeken geven een goed beeld van de ontwikkelingen op het terrein van het diaconaat. Ongenoemd laten we vele dunne boekjes, brochures en legio artikelen die over het diaconaat en deelonderwerpen van het diaconaat zijn verschenen. Dat betreft dan wat er in ons eigen taalgebied is verschenen. Het buitenland laten we maar even buiten beschouwing.

Het is niet de bedoeling alles wat in deze literatuur staat weer te geven of samen te vatten. Daarvoor is het simpelweg te veel en te uitgebreid. Waar het vooral om te doen is, is dat we enkele lijnen aangeven die vanuit de Schriften van belang zijn voor het diaconaat in onze tijd om op basis daarvan te komen tot een beleidsplan voor de komende jaren.

We moeten ons om te beginnen concentreren op de wortels van het diaconaat en eerlijk gezegd: dan beginnen gelijk ook de vragen en/of problemen.

3. Diaconaat vanuit Gods Woord

Wat bedoelen we als we het hebben over diaconaat en meer in het bijzonder over het ambtelijk diaconaat? Misschien moeten we zelfs eerst de vraag stellen wat diaconaat eigenlijk is?

Vooraf stellen we nadrukkelijk dat voor ons zowel voor het diaconaat als ook voor het ambtelijk diaconaat

⁶ Een nadere toelichting op de termen 'diaconaat' en 'ambtelijk diaconaat' volgt nog, zie hoofdstuk 5. Voor hier volstaat dat we met diaconaat bedoelen de taak van ieder christen in deze wereld en onder ambtelijk diaconaat het werk van de diaken en de diaconie.

⁷ In 2011 sprak de Landelijke Vergadering daarentegen zich uit voor samenwerking met de Gkv op diaconaal gebied, zodat de diaconieën van de NGK toegang krijgen tot de volledige dienstverlening van het Diaconaal Steunpunt (DS). Sinds april 2012 is dat laatste het geval.

het allerbelangrijkste is dat wat we lezen en leren uit het Woord van God. Daar willen we ons op richten en ons zoveel mogelijk aan conformeren.

3.1 *Diakonia - betrokken*

In eerdere bezinningsstukken is terecht gezegd dat diaconaat dienst is vanuit de liefde tot Christus. Maar dan wel dienst in navolging en in opdracht van Hem. Immers, een christen spreekt en handelt vanuit de liefde die God hem/haar in Christus heeft bewezen. Daarom moet de leidraad van het leven van een christen zijn wat Jezus noemt: God liefhebben boven alles en de naaste als jezelf (Mt. 22:37-40). De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan (Luc.10:25-37) is voor het beoefenen van naastenliefde altijd weer een bron van inspiratie geweest - binnen en buiten de kerk. Een christen heeft niet het monopolie op het verlenen van zorg, aandacht en hulp aan zijn/haar medemensen. Medemenselijkheid, filantropie treffen we ook buiten de kerk aan, terwijl gevestigde kerken soms allesbehalve diaconaal zijn. Het opmerkelijke is dat de Here Jezus zijn discipelen er nadrukkelijk op heeft gewezen dat hij/zij die dient de grootste is (Mt. 20:26vv, zie Mc. 10:44 en Luc. 22:26). Meer nog: de nadruk op het dienstbaar zijn ontspringt aan Zijn eigen leven. Hij is te midden van de zijnen als een die dient, Luc. 22:27. Immers Hij is niet gekomen om zich te laten dienen maar om te dienen en Zijn leven te geven als losprijs voor velen, zoals staat in Mc. 10:45. De dienst van Christus is echter anders dan ons dienen. Zijn dienen is meer dienst der verzoening, en dus dienst aan Zijn Vader en in die dienst aan Zijn Vader is het ook dienst aan zondaren. Ons dienen daarentegen is vooral Hem volgen: Indien iemand Mij dienen wil, hij volge Mij, Joh. 12:26. Uit deze woorden mogen we meteen al de eerste conclusie trekken: de basis - ook - van het diaconaat is *de betrokkenheid op de ander om Christus' wil*.

3.2 *Diakonia - dienstbaar*

Diakonia heeft in het NT in eerste instantie de betekenis 'dienen in opdracht van Christus'. Het gaat om een dienst die in opdracht van de Zender wordt verricht bij de ontvanger, vgl. Luc. 8:3, maar vooral Mt 25:31-46. Waarbij duidelijk is dat de dienaar met volmacht handelt namens en ook verantwoording schuldig is aan de Opdrachtgever, met als doel iets te bereiken bij de ontvanger. Daarbij valt meteen al op dat deze diakonia niet per se ambtelijk is en tegelijk dat het evenmin een vrijblijvende hobby is van een enkeling. Feitelijk mogen we daaruit al concluderen dat het in het diaconaat gaat om een dienen waarbij de hele gemeente ingeschakeld wordt om het verworven heil van Christus te beleven, te praktiseren, voor te leven, uit te leven, als voorbode van het Rijk van Christus, als barmhartigheid die God leert (Luk. 6:36) en die Hij ons aanleert als levenshouding.

Een van de belangrijke onderdelen daarvan is het 'aan tafel dienen' (zowel in de voorbereiding als tijdens de maaltijd, vgl. Hand. 6:2; Luc. 12:37; Joh. 2:5,9). De disgenoot wordt bediend. Maar daarbij behoort ook de dienst van bijv. de kok of de kokkin, en degenen die de tafel helpen dekken en helpen bedienen. Daaruit mogen we dan onze tweede conclusie trekken: *diaconaat is dienen, maar dan niet slaafs, onderhorig, want het is dienen om Christus' wil*. Immers de dienst die Christus van zijn discipelen vraagt, is in feite dienst aan Hem en sluit zo de dienst aan de naaste in (vgl. Mc. 9:35; 10:43; Mt 20:26; 23:11 en 25:42vv).

Diakonia, dienen en dienstbetoon worden eveneens gebruikt om al het werk aan te geven dat gedaan wordt ten dienste van de opbouw en de uitbouw van de gemeente, ambtelijk en niet-ambtelijk. Denk bijv. maar aan Ef. 4:12, maar ook aan 2Cor. 5:18cc en 3:7vv waar Paulus zijn eigen werk - prediken - dienst der verzoening noemt. Hij noemt zichzelf en de andere apostelen diakenen van Christus, 2Cor. 11:23. Trouwens ook zijn medewerker(st)ers en gemeenteleden noemt hij zo, vgl. Kol. 1:25, Kol. 4:12 en 1 Tess.3:3. Hoe breed hij dat ziet komt tot uitdrukking als hij zegt waaruit hun dienst dan bestaat: prediking, onderricht, pastoraat, gemeenteleiding, visitatie - de gemeente moet zelfs worden toegerust tot die diakonia (Ef. 4:12). Alle diensten die de opbouw van de gemeente raken heten 'diakonia'. Dan moeten we dus denken aan 'dienst van het Woord', 'dienst van het offer', 'dienst der gebeden'.

3.3 *Diakonia - tot opbouw*

Een derde conclusie ligt dan ook voor de hand: het diaconaat overstijgt wat wij tegenwoordig 'dienen' noemen en is meer 'zich in dienst stellen van'. Maar dan wel op de manier zoals een goede voetballer zich in dienst van het team stelt, nl. om dat team beter te laten presteren. Zo'n voetballer is dan geen 'nederige dienaar'. Net zo min als de diaken dat is omdat het zijn werk is: dienstbaar te zijn in de gemeente en de samenleving. Hij is in navolging én in opdracht van zijn Heiland dienstbaar, altijd ten dienste van de opbouw van de ander. Bij de ander wil hij daarmee versterking van diens geloof bereiken. In navolging én in opdracht van zijn Heiland dient hij de gemeente opdat zij, Christus' gemeente, en dus ook ieder gemeentelid, het beeld van haar Heiland steeds meer weerspiegelt.

Onze Heiland neemt ons daartoe in dienst waardoor de arme en wie geen helper heeft wordt bijgestaan. De dienaar blijft nederig, maar de opdracht is verheven en vraagt om gehoorzame, nauwkeurige en liefdevolle uitvoering.

Zo gezien representeert de diaken zijn Heiland in de gemeente, zoals de gemeente dat doet in de wereld. Hij wijst op Hem en legt de gevolgen van Zijn dienst uit voor het dagelijks leven van de gemeente! Het leven van een diaken hoort een leven van dienstbetoon zijn ten voorbeeld aan heel de gemeente van Christus. Op dezelfde wijze is een leven van dienstbetoon van ieder gemeentelid een aanmoediging voor zijn medegemeenteleden om het ambt allergelovigen elke dag opnieuw volstrekt serieus te nemen.

3.4 *Meer dan diakonia*

In *Dienen en delen* zegt Noordegraaf o.i. terecht dat het woord diakonia maar zeer ten dele dekt wat we onder het diaconaat van de christelijke gemeente verstaan. Trouwens in het NT worden naast diakonia ook nog vier andere woordgroepen gebruikt (zie A. Noordegraaf, *Woordenboek voor bijbellezers*, Boekencentrum Zoetermeer 2005, en ook F.J. Pop, *Bijbelwoorden en hun geheim*), nl.:

- *douleuo* - meestal wordt dit woord weergegeven met 'gedwongen dienen', en dan vooral in de zin van 'slaaf zijn', soms draagt het ook de notie van vrijwilligheid in zich en dan krijgt het meer de betekenis van 'knecht zijn';
- *leitourgeo* - oorspronkelijk is het m.n. een sociaal-politiek begrip: werken t.b.v. een ander; dat is weggesleten en tenslotte wordt het alleen gebruikt voor diensten verricht in het heiligdom, vgl. het werk van de priesters in het OT;

- *latreu* - eerst vooral gebruikt in de zin van 'om loon dienen', maar later alleen 'dienen', nl. in dienst van de godheid, vgl. Ex. 3:12 & 8:8; Israël wilde de vrijheid om God te dienen (*latreu*) in de woestijn;
- *therapeuo* - in de betekenis valt vooral het accent op de goede intentie van de dienaar; het wordt zo al snel 'verzorgen' of 'hulp geven', soms zelfs van 'genezen' - 'dienen' van je medemens;
- *diakoneo* - betekent vooral in het OT: dienen in opdracht en in navolging van Christus. Dat had in de Griekse wereld een negatieve klank (sic!). In het NT valt echter steeds meer de nadruk op het dienen van de minderbedeelde medemens (vgl. bijv. Luc. 22:26-27 - wie de voornaamste is, dient te meer) en het elkaar dienen met de verleende genadegaven.

Het Bijbels dienstbetoon zoals dat in het diaconaat vorm krijgt, is dus absoluut niet afgeleid van één woord of één begrip. Het is terug te voeren op deze vijf bovengenoemde woordgroepen tezamen. In feite op heel het Nieuwe en Oude Testament. Het gaat zelfs terug op het hart van de Bijbel. Dat moeten we zeker vandaag de dag goed in de gaten houden. In de diakonologie (de wetenschappelijke bestudering van het diaconale denken en handelen, ook wel diakonie of diakoniewetenschap genoemd) is op dit moment nl. een discussie aan de gang over het feit dat het diaconaat niet zozeer nederig of zelfs minderwaardig dienstbetoon is, maar veel meer de notie in zich heeft van gastheer/vrouw, tussenspersoon, bemiddelaar zijn en leiding geven. Collins wekt de indruk dat het woord diakonia als zodanig niet meer gebruikt kan worden om de zorg voor mensen in nood te legitimeren.

Het verontrustende in deze discussie is dat, voor zover het uit de beschikbare literatuur is op te maken, de joodse achtergrond van het nieuwtestamenteisch spreken niet aan de orde komt en ook dat de dienstknechtgestalte van Christus wordt afgewezen. Feitelijk komt in deze discussie de verzoening en de vergeving door Christus niet ter sprake.

Deze Collins discussie - want zo wordt die genoemd - is op zich heel interessant en leerzaam. De vraag is alleen of die daadwerkelijk iets extra's oplevert t.a.v. het diaconaat van onze kerken. Collins wil vooral afrekenen met het slaafse en het minderwaardige dat volgens hem in het diaconaat zit. Hij betoogt dat het accent van de woordgroep diakonia vooral ligt in het goed gastheer/vrouw zijn en het bemiddelende, vertegenwoordigende. Op basis daarvan verwerpt hij alles wat diaconaat een minderwaardig imago zou kunnen geven.

Wat zich steeds opdringt bij het volgen van deze discussie is dat er blijkbaar iets mis is met nederigheid. Nederigheid lijkt in deze discussie zelfs haast synoniem te zijn met minderwaardigheid. In onze ogen is dat niet vol te houden noch te verdedigen. Wat volgens ons veel meer hout snijdt: wat is er mis met een Bijbels georiënteerde nederigheid? Onze Heiland gebruikt in de voetwassing heel duidelijk dat beeld van de mindere, de dienstknecht, maar met het doel om elke vorm van superioriteitsdenken tegen te gaan. De apostelen, Paulus voorop, hebben dat heel goed begrepen en ook doorgegeven: in ootmoed de ander uitnemender achten dan jezelf, Fil. 2:3.

Ook belangrijk is het volgende: oudtestamenteisch gezien heeft helpen alles te maken met diegenen bijstaan die aan de rand van de samenleving terecht zijn gekomen. Het meest pregnant komt dat wel naar voren in Micha 6:8 (sic!). Nederigheid op een Bijbelse manier ingevuld is 'gewoon' een deel van ons christelijk leven, beter: het hoort erbij.

Van deze discussie kunnen we overigens wel leren hoe belangrijk het is dat we oog houden voor het feit dat diaconaat een verzamelbegrip is waarin het geheel van het oud- en nieuwtestamenteische wordt samengevat. De reeds genoemde vijf Bijbelse woorden worden ook in dit ene woord verenigd: diakoneo, douleuo, leiturgeo, latreuo en therapeuo. Elk van deze vijf woorden brengt z'n eigen nuance mee waardoor de diaconale dienst van de gemeente wordt vormgegeven en gekleurd.

Toch wordt er ook iets goeds aan de orde gesteld d.m.v. van deze Collins discussie. Want ook in de gereformeerde diaconale traditie heeft het minderwaardige weerklank gevonden. Daarbij heeft in zekere zin ook een rol gespeeld dat in de gereformeerde traditie het geestelijke aspect in het geloofsleven van de gelovige, de verticale relatie in ons geloof, zoveel nadruk ontving dat de horizontale dimensie daaronder is gaan lijden.

Maar vanuit de geschiedenis dringt zich ook de onduidelijkheid over de rol van de diakenen in de gemeente op. Sinds Calvijn is het diakenambt eigenlijk nooit echt goed van de grond gekomen. De besluitvorming in onze kerken over de gelijkwaardigheid van de ambten heeft er sinds 1965 toe geleid dat de diakenen op zoek zijn naar die invulling van hun taak.

Dat minderwaardige zien we ook terug in het impopulaire van het diakenambt en het 'minderwaardigheidscomplex' van veel diakenen. Voor velen zijn ze, en zelfs ervaren ze dat ook vaak, tweederangsambtsdragers. Ze vormen een 'minderheid' tegenover de meerderheid van de ouderlingen. Ze zijn wel deel van de kerkenraad maar hun positie op bredere kerkelijke vergaderingen is nog steeds niet gelijkwaardig aan die van andere ambtsdragers in de kerken. Voor wat betreft dit aspect in het ambtelijke diaconaat kunnen de uitkomsten van die discussie van nut voor ons zijn.

De vraag die overblijft, is: welke implicaties heeft deze discussie nu voor het gemeentelijke diaconaat. Dat punt is helaas nog(?) nergens terug te vinden in de discussie.

We moeten ons er tenslotte ook van bewust worden dat we met het woord diaconaat soms slordig omgaan waardoor we het woord voor 'maar' een deelgebied van het diaconaat gebruiken. Dat moeten we zoveel mogelijk proberen te voorkomen door nauwkeuriger in onze formulering te zijn. Het is o.i. daarom goed om af te spreken dat we onderscheid maken tussen diaconaat en ambtelijk diaconaat. Diaconaat omvat het diaconale taakveld in z'n geheel - al het diaconale bezig zijn van kerkmensen - en ambtelijk diaconaat het taakveld van de diaken in zijn relatie tot de gemeente en de samenleving. Daarmee maken we gelijk duidelijk dat het ambtelijk diaconaat voortkomt uit het diaconaat.

3.5 Diaconale wortels

Voordat we verder gaan, is het verstandig om nog eens te rade te gaan bij het OT. Maar, al lezend in het OT komt snel de vraag naar boven waar we moeten beginnen. Soms lijkt het wel alsof het diaconaat volledig vervlochten zit in het leven van Gods volk. Er ligt zo veel materiaal in 'opgeslagen' dat meekomt in het NT en invulling geeft aan hoe onze Heiland en zijn apostelen het diaconaat beleven. Vanuit het OT ontdekken we hoe de invulling van het begrip diakonia in het NT bedoeld is. Het begrippensarsenaal van het OT is door onze Heiland en zijn volgelingen in het NT terechtgekomen: zij kwamen uit die 'wereld'. Bij het gebruik van andere talen, namen ze hun gedachtegoed mee en vulden daarmee die woorden die ze nodig hadden van die andere taal om het evangelie door te geven. Ze hadden daar in het Grieks dus zoals hierboven al is gezegd vijf woordgroepen voor nodig.

In het Oude Testament blijkt o.i. dat vooral het begrippenarsenaal liefde, barmhartigheid en gerechtigheid, maar ook rentmeesterschap, wederkerigheid en medelijden mede de achtergrond vormt voor het nieuwtestamentische gebruik van het woord diakonia.

In het boek *Diakonie in beweging* wordt o.a. betoogd dat de praktijk van barmhartigheid en gerechtigheid in het Oude Testament, bewezen aan arme, hongerige mensen, haaks staat op de filantropie in het Nabije Oosten. Filantropie was daar nl. gericht op het versterken van de macht en invloed van de heersende partij. Het Bijbelse begrip gerechtigheid gaat dieper. Daar is niet het principe 'ik geef jou van mijn rijkdom zodat je me steunt' - wederdienst kopen, een ruilverhouding aangaan - leidend, maar de genade. Niet de gever bepaalt de hulp, maar de waardigheid van de ontvanger. Het helpen van de ander is zo gebaseerd op de fundamentele gelijkwaardigheid en waardigheid van mensen. En daarom mag wie hulp ontvangt, daardoor nooit vernederd worden.

Door de begrippen barmhartigheid en gerechtigheid krijgt juist niet het slaafse of minderwaardige in het dienstbetoon de nadruk - als dat in het NT al wel het geval zou zijn! Immers in het NT is diakonia e.d. sterk verbonden met Christus en Zijn dienst. Een dienst die we mogen karakteriseren als dienst der verzoening in dienst aan Zijn Vader en ten dienste aan ons mensen. Daarbij krijgt niet het minderwaardige en slaafse nadruk maar vooral het genadige, liefdevolle, het betrokken worden/zijn bij de ander. Het mag dan ook niet verbazen dat bij het zoeken naar de wortels van diaconaal bezig zijn in het OT ook termen als toerusting, leiding geven, zorgzaamheid aan de orde komen, naast meehelpen uithouden, helpen voorkomen e.d.

In het boek *Dienen en delen* (blz. 27) wijst prof. Noordegraaf op wat prof. Versteeg ooit eens heeft geschreven (en vaak aan zijn studenten heeft voorgehouden): *De schepping diende voor Israël uitgangspunt te zijn voor het verstaan van het eigen volksbestaan*. Genesis 1-11 kan ons dus ook heel veel leren over wat fundamenteel is voor ons diaconaal handelen.

Het meest opmerkelijk in het OT is echter dat niet de bewoording, maar wel de inhoud van het diaconaat heel snel en heel zuiver aan de orde komt, nl. meteen aan het begin in de eerst hoofdstukken van Genesis tijdens de schepping. En dat niet alleen, ook in het verbond komen de belangrijke noties aan de orde die wij weergeven met woorden als 'dienst aan', 'hulp aan', 'zorgen voor' en/of helpen voorkomen, en dan niet als iets slaafs, iets vernederends maar als iets principiëels, iets dat hoort bij ons mens-zijn. Dat zijn we vaak kwijtgeraakt door de zonde, waardoor we niet goed meer beseffen dat nederigheid verstaan moet worden als ootmoedigheid - onze eigen kleinheid beseffen in de wetenschap dat we een grote zaak mogen dienen. Niet voor niets wordt vaak de term *rentmeester* (in al zijn variaties!) gebruikt voor onze diaconale taken. Het is echter ondoenlijk om alles wat te vinden is in het OT binnen het bestek van deze nota op tafel te leggen. Enkele lijnen willen we aangeven omdat die o.i. richting gevend zijn voor een op te stellen werkplan voor het diaconaat van onze kerken voor de komende jaren.

3.6 Menselijk 'DNA'

Als God begint te spreken met ons als mens, geeft hij ons richtlijnen mee voor heel ons bestaan: voor wat we zijn, wat we spreken en wat we doen. We zijn door God op deze aarde en in deze wereld geplaatst als zijn kind en dienaar (Gen. 1:26-28), geschapen naar zijn beeld en gelijkenis. Dat is niet alleen voor de Bijbelse visie op de mens van uitzonderlijk belang, maar ook voor het diaconaat. Te meer als we deze woorden lezen tegen de achtergrond van het toenmalige Midden-Oosten, Mesopotamië en Egypte. Daar werd de koning gezien als beeld van God. Gewone mensen moesten werken ten dienste van koning en tempel. Maar in Genesis 1 wordt de mens, man en vrouw, geschapen naar Gods beeld (vgl. ook Gen. 5:1vv). Voor het diaconaat impliceert dit, dat volgens de Bijbel elk mens respect verdient en waarde heeft in zichzelf, ongeacht sekse, intelligentie, prestatie, macht, nationaliteit, etc. Zij representeren immers God op aarde⁸.

In dat 'beeld van God' ligt dan ook opgesloten dat de Schepper de mens roept om als Zijn beelddrager Hem na te volgen in de zorg voor mens en wereld, dus als Gods rentmeester. Psalm 24 zingt dat de aarde Gods kroonland is. God roept de mens om van deze aarde een goed woongebied te maken en in dat woongebied een samenleving te vormen, gericht op de eer van zijn Naam en op het welzijn van alle mensen. Rentmeester zijn houdt in dat mensen de goederen die hun toevertrouwd zijn niet zelfzuchtig mogen consumeren, maar hebben te beheren in dienst van God tot zegen van de naaste (vgl. ook Luc. 16:2,10-12). Dan vallen termen als leiding geven, zorgen, toerusten, dienen met het oog op het leven voor en in dienst van hun Schepper, hun Heer.

Het meest opmerkelijke is dat we als mens in die 'scheppingsopdracht' al lijnen krijgen aangereikt: we zijn bij onze schepping als mens aangesteld, niet als actievoerder, maar als verzorger, als dienaar, als rentmeester. In relatie tot onze medeschepselen betekent dat dat we elk schepsel tot zijn/haar recht hebben te laten komen. Respect en betrokkenheid hebben op alles dat God heeft geschapen. Dat vloeit voort uit vs. 28 waar staat: En God zegende hen en God zei tegen hen: wees vruchtbaar, word talrijk, vervul de aarde en onderwerp haar, en heers over de vissen van de zee, over de vogels in de lucht en over al de dieren die over de aarde kruipen!

Dat reikt veel verder dan dat het menselijk geslacht zich verspreidt over de aarde en toeneemt in aantal.

Kort samengevat betekent het:

- we zijn zelf verantwoordelijk voor ons gedrag en onze omgang met wat ons is toevertrouwd;
- we laten ons leven tot bloei komen en maken onze gaven vruchtbaar voor Gods schepping;
- we helpen, stimuleren en ondersteunen elkaar en Gods Schepping tot bloei te brengen, te dienen;
- we zorgen ervoor dat dit bekend en beleden wordt overal op aarde!

Dat is woord en daad in één, missionair en diaconaal tegelijk. Want het een kan niet zonder het ander. Zo kunnen we dus concluderen dat het (algemeen) diaconaat in ons DNA zit: van den beginne heeft God de mens die taken meegegeven en door ons geloof wordt dat DNA zichtbaar. Dat is de hoofdlijn die we moeten aanhouden.

3.7 Verstoord 'DNA'

Deze hoofdlijn wordt echter fundamenteel verstoord in de volgende hoofdstukken van Genesis met

⁸ Zie: H. Noordegraaf, *Fundamentele principes*, in H. Crijs e.a. (red.), *Barmhartigheid en gerechtigheid*. Handboek diakoniewetenschap. Kampen: Kok 2004, p. 255; en H. Noordegraaf, *Voor wie nemen wij de hoed af*. Enige gedachten over diakoniewetenschap. Inaug. rede, PThU 2008.

diepgaande implicaties. Wat in Genesis 3 gebeurt, heeft een vernietigende uitwerking op dat diaconale fundament. Daar in Genesis 3 gaat juist dat helemaal mis omdat de mens daar besluit en vanaf dat moment ook communiceert: ik kan het zonder God! Wat dat betekent wordt meteen al in Genesis 4 in felle kleuren en onthutsend geschilderd: de zorg voor de ander wordt in elk opzicht de grond ingeboord. En de band met de ander staat vanaf dat moment op losse schroeven. Genesis 4 zegt ons: ik ben als mens in principe niet bereid me te verantwoorden voor wat ik denk en doe, zelfs niet jegens mijn God die me zo uitzonderlijk liefdevol benadert en me kansen geeft.

Het broeder of zuster zijn van onze naaste - d.w.z. beschermend, waakzaam en zorgzaam zijn ook voor hem/haar wordt verkwanseld. Ten diepste is de weigering om dienstbaar te zijn jegens de ander de dood in de pot – soms zelfs letterlijk.

Dat wordt Nieuwtestamenteisch: Christus vraagt ons omwille van wat Hij voor ons deed, dat wij onder leiding van Zijn Heilige Geest dag in dag uit wel zorgen en ons wel verantwoordelijk voelen, voor onze broeder, voor wie we de naaste zijn.

Dat gaat des te meer klemmen als we lezend in het OT de woorden van de profeten tot ons laten doordringen. Wat zij zeggen, moeten we beluisteren tegen de achtergrond van Gods liefdevolle keuze voor Israël: hun kritiek richt zich er vooral op dat Israël in zijn omgang met elkaar en met Gods schepping zich daar juist geen rekenschap meer van geeft omdat ze de Here verlaten hebben. Sociaal onrecht vindt plaats omdat men God niet meer kent. De maatschappelijke orde, de samenleving heeft God niet meer nodig, omdat de mens God niet meer nodig heeft... Maatschappelijk onrecht, sociale problemen kunnen alleen bestreden worden als we gaan inzien dat geloof en leven één is: ons leven van alle dag met het geschapene wordt bepaald door onze omgang met God en omgekeerd! Elke profeet heeft in zijn kritiek niet alleen de misstanden. In de maatschappij op het oog, maar ook de persoonlijke verhouding van iedere Israëliet jegens zijn God. Hun appel houdt dus niet op bij het bekritisieren van sociaal onrecht, maar loopt meteen ook uit op een oproep tot omkeer naar God aan het hele volk, van hoog tot laag – een oproep om te breken met een verworpen cultus, een ontaard koningschap, een gevalueerde rechtspraak. Eredienst en leven, diaconaat en omgang met God, naastenliefde en vroomheid zijn verbonden in de eenheid van het leven voor Gods aangezicht, vgl. Micha 6:8 (Noordegraaf).

In diaconaal opzicht kunnen we met Herman van Well zeggen: '...de geloofwaardigheid van de boodschap hangt samen met onze instelling. Anders brengen we een scheiding aan tussen de boodschap die we behoren te brengen en de instelling die we behoren uit te dragen'.

Het is niet nodig om hier opnieuw een lans te breken voor de eenheid van diaconaat en getuigenis. Daarvoor verwijzen we naar de Diacon over dit onderwerp, jrg 29, nr 5.

3.8 *Opgedragen diaconaat*

Overall in het OT klinkt door dat diaconaat Gods opdracht is: we behoren betrokken te zijn op en bewegen te zijn met onze naaste, in het bijzonder met diegene die aan de rand van de samenleving zijn terecht gekomen - al dan niet door eigen schuld. 'Behoren' wil aan de ene kant zeggen dat het bij ons mensen hoort én dat het onze opdracht is maar dat het niet vanzelf spreekt dat we dat ook doen. Toen de zonde roet in het eten gooid, droeg God het ons op: het is onverbrekelijk deel van het verbond dat Hij met zijn volk heeft gesloten. Het liefdesgebed om de naaste lief te hebben als onszelf staat in het kader van de verbondssluiting, Lev. 19:18 & 19:34. Het is de concretisering van God kennen en liefhebben in ons dagelijks leven. Heel direct wordt dat voor het volk Israël verbonden aan de zorg voor degenen die geen helper hebben (Dt. 10; 14; 24; 26; Lev. 19; 23; 25). Het opmerkelijke is dat die notie ook gelijk verbonden wordt aan al het geschapene. De woorden die we dan tegenkomen om hier uitdrukking aan te geven zijn liefhebben, barmhartigheid betonen, gerechtigheid doen en/of laten gebeuren, verschaffen en een goede rentmeester zijn.

Er zijn zeker nog veel meer punten en zaken uit het OT die we kunnen noemen. Voorlopig willen we het hier echter bij laten omdat er volgens ons nu al lijnen zijn te trekken naar vandaag om aan het werk te gaan met het evangelie en dat toe te passen in het dagelijks leven. Concluderend en resumerend is op te merken dat het diaconaat onverbrekelijk deel is van het christelijke leven en tegelijk onze opdracht is. Het ambtelijke diaconaat wilt daarvoor toerusten en handvatten geven zodat Gods Koningschap gestalte krijgt in de wereld door het leven van iedere christen.

4. *Het diaconaat toen en nu*

4.1 *kerk en diaconaat*

De ontwikkelingen in onze maatschappij hebben ook hun invloed op het kerkelijk besef van gemeenteleden. Zij zoeken steeds minder naar een kerkverband maar wel naar een lokale gemeente waar zij zich bij thuis voelen en waarvan ze niet zozeer uit traditie lid worden. Ze kiezen bewust voor zo'n lokale gemeente om hun eigen 'kernwaarden en overtuigingen' vorm te geven. De orthodoxe(re) kerken hebben met een toenemende terugloop te maken, kerkverlating, verwereldlijking, negatieve groei, vergrijzing, en afnemende betrokkenheid. Lasten nemen toe en ambtsdragers zijn steeds minder beschikbaar. Tegelijk winnen geloofsgemeenschappen met een op het oog 'lossere' structuur aan invloed.

We dienen er rekening mee te houden dat in de nabije toekomst, naast de bestaande traditionele kerken eenvoudige, flexibele en veelkleurige gemeenschappen ontstaan. De huidige kerkvormen blijven zeker bestaan, maar worden onderdeel van een aanzienlijk veelkleuriger palet. Dat komt ook in levensstijlen en levenshouding tot uitdrukking. Vooral veel dertigers lijken behoefte te hebben aan aansprekende vormen en een persoonlijk geïntendeerd aanbod, dat vooral praktisch, concreet en recht tot het hart moet zijn. De rol van de kerk als instituut heeft voor hen schijnbaar voor een groot deel afgedaan: hun eigen ervaring en authenticiteit telt.

In het voorgaande hebben we gezien dat diaconaat iets is van de hele gemeente. Het is de taak van een ieder die zichzelf bestempelt als volging van Christus Jezus. Binnen dat grote veld van 'diaconaat' mag de diaken (bege)leidend werkzaam zijn. Hij moet en mag het diaconaat organiseren en stimuleren. Maar het diaconaat gaat aan de diaken vooraf. De diaken bedenkt het niet. Omdat we als kerkleden gemakkelijk aan elkaar voorbij leven en omdat we snel geneigd zijn er vooral op te letten wat de kerk ons te bieden heeft, is het toch belangrijk er steeds weer op te wijzen dat een gemeente diaconaal hoort te zijn. In de gemeente komen we niet alleen om iets te halen. We komen er ook om iets bij te dragen. Of zoals Paulus het zegt: 'in ootmoedigheid achte de een de ander uitnemender dan zichzelf; en ieder lette niet slechts op

zijn eigen belang, maar ieder lette ook op dat van anderen' (Fil. 2:2-4).

Diaconaat heeft daarom te maken met:

- het betoon van barmhartigheid met de zorg voor en hulp aan mensen in sociale en maatschappelijke knelsituaties;
- de beoefening van gerechtigheid vanuit de christelijke gemeenschap aan medegeboren en aan medeburgers in de samenleving.

Doel hiervan is toename in liefde tot elkaar en alle mensen, zonder tegenprestatie.

Daaruit komt dan ook de vraag voort: wat voor gemeenschap wil een gemeente zijn? Heeft ze een gemeenschappelijke identiteit en uitstraling? Biedt ze een voorbeeld van een menselijke samenleving die beter en hoopvoller is dan de consumerende wereld waarin zij leeft? Is zij een levensstijl gemeenschap gevormd door het evangelie of verdwijnt de persoonlijke betrokkenheid? Vragen die het functioneren van de hele gemeente aangaan. Vragen ook die aangeven dat het diaconaat raakvlakken heeft met de alle andere geledingen van de gemeente.

4.2 Vanuit de historie

Het diaconaat heeft in onze kerken altijd een belangrijke plaats gehad. Dat is vooral te zien aan de plaats die de diaken inneemt in ons kerkelijk leven. Een kleine terugblik in de geschiedenis laat dat duidelijk zien. Na de rede van prof. Hovius op de diaconale vergadering van 1951 'Behooren de diakenen tot den kerkenraad?', besluit de generale synode van Apeldoorn van 1956 dat de diakenen tot de kerkenraad behoren en dat daarvoor de nodige regelingen getroffen moeten worden zodat ze ook op de andere vergaderingen van de kerken een plaats ontvangen. (acta GS-Apeldoorn 1956, blz. 48-50). In onze kerken is sindsdien een proces op gang gekomen dat duidelijk tot doel heeft de gelijkwaardigheid en de eenheid van de ambten tot uiting te laten komen, zonder dat er van gelijkheid sprake is. Nu al moet gezegd dat dat proces nog steeds niet volledig is afgerond.

Het is zelfs opmerkelijk dat er in onze kerken eerst landelijke diaconale vergaderingen waren. Pas in een later stadium zijn daaruit de bekende ambtsdragersconferenties voortgekomen voor zowel ouderlingen als diakenen (hoewel het soms lijkt alsof de ouderlingen de 'macht' hebben overgenomen).

In de jaren zeventig van de vorige eeuw heeft de zoektocht om de gelijkwaardigheid en de eenheid van de ambten gestalte te geven langzaam maar zeker geresulteerd in het oprichten van de CDC's (classicale diaconale commissies). De CDC's zijn van lieverlee het vehikel geworden waardoor diaconale toerusting en bewustwording via de diakenen naar de kerken gaat. Sinds de bespreking van het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen', op de GS-Haarlem-Noord van 1998 is er hard gewerkt om te zorgen dat het diaconaat daadwerkelijk aan de orde komt op elke bredere kerkelijke vergadering. Dat blijkt niet zo eenvoudig te zijn als toen werd gedacht. Er wordt nu geprobeerd dit kerkordelijk te verankeren met de instelling van de zg. CDV's (Classicale Diaconale Vergadering).

Al met al duidelijke signalen aan onze kerken dat het diaconaat echt belangrijk is en aandacht verdient.

Het valt op dat het hier dan vooral gaat om het ambtelijke diaconaat. Maar de nadruk op en het belang van het ambtelijke diaconaat is alleen maar te verklaren omdat wat daaraan voorafgaat, nl het diaconaat, zo belangrijk is.

Juist dat laatste vinden we ook terug in het doopsformulier zoals dat door de GS Rotterdam 1971 (sic!) is vastgesteld. Daar is aan het oude formulier een kleine maar niet onbelangrijke zin toegevoegd aan de derde vraag: '...en het (hun) een voorbeeld van christelijke levenswandel te geven?' Een duidelijker bewijs dat onze kerken de betekenis van het diaconaat voor het kerkelijk leven onder ogen zien en van belang achten, is o.i. niet te geven.

Wel moeten we ons afvragen of de realiteit daaraan beantwoordt. Blijkbaar gebruiken we het woord diaconaat voor verschillende activiteiten. Dat zorgt voor verwarring over waar we het precies over hebben als we het woord 'diaconaat' bezigen. En dus moeten we ons ook afvragen: hoe functioneert het diaconaat in de gemeente en in het dagelijks leven van gemeenteleden? Dat wordt vaak als twee verschillende zaken ervaren, terwijl het toch in elkaars verlengde hoort te liggen. Duidelijk mag zijn dat het diaconaat in algemene zin vooraf gaat, in elk geval hoort te gaan, aan het ambtelijk diaconaat, aan wat de diaken en de diaconie doen.

4.3 Diaconaat zoals het nu wordt gezien

Maar met alle goede dingen die we al gevonden hebben, weten we nog niet goed wat we nu eigenlijk bedoelen als we het woord diaconaat gebruiken.

In *Dienen en delen* wordt daarover heel eerlijk en helder gezegd: diaconaat is lastig te definiëren. Binnen de kerken, zelfs wereldwijd, ontbreekt daarover eenduidigheid. In de protestantse kerken gebruiken we het woord 'diaconaat', maar in de RKK meestal 'caritas'. In reformatische kerken is de diaken een kerkelijk vrijwilliger, een gemeentelid, daartoe gekozen en geroepen tot een ambtelijke dienst. In de RKK heeft men gewijde, permanente diakens sinds het Tweede Vaticaanse Concilie (1962-1965). In evangelische kringen spreekt men meestal niet van diakenen en de diaconie, maar kent men het fenomeen van onderlinge hulp, zowel voor hulp ver weg als dichtbij. Hoewel de notie van helpen dichtbij niet afwezig was, kreeg deze maar weinig aandacht. De Micha Challenge en in Nederland de Micha Campagne heeft daar fundamenteel verandering in gebracht: beide zijn van even groot belang!

Daarbij komt nog dat het diaconaat op zichzelf niet eenduidig is. Al naar gelang de omstandigheden en situaties is het voortdurend in beweging. Geen wonder, de maatschappij verandert en beweegt. Een terugtrekkende, bezuinigende overheid, economische op- of neergang in ons werelddeel, het heeft invloed op het diaconaat van de kerken want dat alles plaatst diakenen en (diaconaal betrokken) kerkleden voortdurend voor nieuwe uitdagingen. En dan rijzen er vragen als:

- wat is het eigene van het diaconaat?
- op wie richt het zich?
- waar begint het ambtelijk diaconaat en waar ons diaconaal bezig zijn?
- tot hoever reikt het?
- valt diaconaat samen met christelijke/kerkelijke presentie?
- wat is het verschil tussen maatschappelijk hulpverlening/dienstbetoon en diaconaat?

Tenslotte is er ook nog een probleem met het woord op zich: het woord zelf komt uit het NT, maar heeft hele sterke oudtestamentische wortels die verder reiken dan het woord 'dienen' dat we meestal gebruiken

als vertaling van het nieuwtestamentische woord diakonia. En dan zijn er daarnaast - zoals we in 3.1 al zagen - nog vier woorden die ook vertaald worden met datzelfde 'dienen', nl. douleuo (gedwongen dienen, vaak: slaaf zijn), latreuo (voor loon dienen), leitourgeo (werken voor het volk; leitourgia = elke vorm van dienst) en therapeuo (verzorgen, soms: genezen).

5. Wat is diaconaat?

5.1 Een werkformule

Voordat we daar aan toe zijn proberen we eerst in een paar kernachtige zinnen duidelijk te maken wat onze ontdekkingstocht door de Schriften, de literatuur en de geschiedenis heeft opgeleverd. Dat is niet eenvoudig, maar het helpt ons als we ons afvragen of de omschrijving van het diaconaat die door ons gehanteerd wordt nog bruikbaar blijft of niet. Tegelijk moeten we voorzichtig zijn en om meteen het woord definitie in de mond nemen. Het bezwaar van een sluitende definitie is dat we ons a priori vastleggen en dan het gevaar lopen ons niet meer te willen laten corrigeren door wat ons vanuit de Bijbel, de geschiedenis van de kerk en de ontwikkelingen in de samenleving wordt aangereikt.

Als we ons met dat in ons achterhoofd nog eens buigen over de onder ons in zwang zijnde omschrijving, dan doet zich daarbij een vreemd fenomeen voor. In vele publicaties, o.a. ook het boek *Dienen en delen*, wordt ervan uitgegaan dat de definitie die wij gebruiken als volgt luidt:

Diaconaat is dienst vanuit de liefde van Christus aan elkaar en aan allen opdat in de gezindheid en in de structuur van gemeente en samenleving het koningschap van Christus gestalte krijgt. Om dat doel te bereiken dienen de diakenen in de gemeente stimulerend en coördinerend te werken en dient de gemeente als een leesbare brief in de samenleving te functioneren, zodat vanuit de gemeente in de samenleving uitkomt wat de beleving van waarachtige barmhartigheid en gerechtigheid betekent.

Bovengenoemde definitie roept nogal wat vragen op. De tweede volzin geeft immers vooral de taakomschrijvingen van de diaken aan die uit de eerste volzin voortvloeien. Als we deze definitie vergelijken met andere definities, dan valt het gewoon op dat in 'die van ons' niet expliciet gesproken wordt van verzorging van armen.

Het meest opzienbarende is echter dat nergens met de stukken is aan te tonen dat bovenstaande tekst de definitie is van het diaconaat zoals die binnen de CGK wordt gezien. In het rapport van deputaten ADMA aan de GS 's-Gravenhage 1986 worden bovengenoemde zinnen 'de werkformule voor onze activiteiten' genoemd. Bovendien is deze werkformule ook nog eens een paar zinnen langer. Er hoort ook bij: deputaten ADMA helpen daarbij door:

- a. verkenning, bezinning;
- b. vorming, toerusting, voorlichting;
- c. hulp bij het zoeken van wegen tot concretisering.

Zoals gezegd, in veel definities die gehanteerd worden in de diaconiek wordt op de een of andere manier de nood van de medemens genoemd. Het is daarbij opvallend dat juist in de kringen die deze definities gebruiken de zg. Collins-discussie (de diakonia is niet minderwaardig) een hot item is. Daardoor zou de gedachte op kunnen komen dat de minderwaardigheid van het diaconaat in die definitie als het ware voorondersteld wordt. Immers het helpen van mensen die aan de rand van de samenleving zijn komen te staan, is niet het makkelijkste maar wel het mooiste werk. Maar Bijbels gezien is het niet hard te maken dat diaconaal bezig zijn iets minderwaardigs zou zijn. Alleen al met een beroep op die schitterende teksten Micha 6:8 en Marcus 10:44 wordt dit aangetoond. Bovendien, Christus positioneert zichzelf heel duidelijk als de lijdende knecht des Heren die komt om te dienen.

De definities die te vinden zijn in *Dienen en delen* zijn nog op een andere manier heel opmerkelijk. Deze definities, behalve die van de EA en de CGK, geven niet duidelijk weer wat de bron van het diaconaat is. Volgens ons behoedt de Bijbelse oproep, om de gezindheid van Christus in ons leven tentoon te spreiden, ons voor het verliezen van onze motivatie om het diaconaat te beoefenen! Anders wordt diaconaat al snel 'alleen maar' sociaal maatschappelijk werk door de kerk gedaan.

In bovengenoemde werkformule wordt de diaken alleen genoemd in de taakomschrijving in het tweede deel. Maar alleen maar omdat de diaken pas daar 'aan de orde' komt, is het, zeker in onze kerken niet hard te maken dat zijn werkzaamheden minderwaardig zijn. Wel zou in onze werkformule het meelijden, het helpen van degene die geen helper heeft en ook het helpen uithouden een plaats mogen krijgen⁹.

Diaconaat, dat leren het OT en NT ons, behelst echter veel meer dan dat. Het diaconaat, in de breedst denkbare omschrijving, strekt zich uit over onze manieren van leven en werken, ook over ons missionair zijn.

Diaconaat betekent dat we geloofwaardig en echt mens zijn. Anders geloven de mensen het wel. Met als gevolg dat de boodschap vroeg of laat ongeloflijk wordt.

5.2 Een nieuwe werkformule

Diaconaat betekent dus kortweg dat we leven vanuit de ontvangen liefde en genade in Christus. Dat zouden we ook de betekenis van dienen willen noemen. Dan is het werk van het ambtelijke diaconaat - en in het verlengde daarvan en ter ondersteuning daarvan ook dat van deputaten diaconaat - het wijzen op bovenstaande kerngedachte, deze voor te leggen aan de gemeente en deze daartoe toe te rusten, en te stimuleren zodat het handelen van de gemeente(leden) gezien wordt als diaconaat/diaconaal bezig zijn. Er is een maar: het woord 'dienst' heeft in onze tijd meer dan eens een negatieve klank gekregen. Dat is absoluut niet terecht. Zeker als we in aanmerking nemen wat de Bijbel bedoelt met dit woord. In onze context is het van belang om misverstand te voorkomen. De relatie met de dienst van Christus als bron voor het diaconaat is echter zo wezenlijk dat die in de definitie wel tot uitdrukking dient te komen.

Zo bezien is de eerste zin van de werkformule, iets ander geformuleerd, nog steeds relevant:

Diaconaat is in opdracht en met volmacht van Christus Hem navolgen in het van harte elkaar helpen, dienen, bijstaan en voor elkaars recht opkomen. Dit geldt zowel dichtbij als ver weg, in het bijzonder t.a.v. hen die geen helper hebben, opdat het koningschap van God daadwerkelijk gestalte krijgt door het leven van gemeentelieden afzonderlijk en als gemeente samen, zowel in de kerk als in de samenleving.

⁹ In 'Barmhartigheid en gerechtigheid' zijn deze elementen wel in de definitie van diaconiek verwerkt.

5.3 De bedoeling van de werkformule

Wat is de betekenis van deze volzin?

- De nadruk ligt op zowel opdracht als volmacht – Christus vertrouwt ons veel toe waarmee we aan het werk mogen om ons geloof praktisch te maken. Hij legt veel van Zijn Rijk in onze handen. Het is dus meer dan alleen gehoorzaamheid die ons dringt om heel genuanceerd over onze 'diaconia' te spreken.
- Christus navolgen - Christus en Zijn dienst zijn basis en bron voor het diaconaat; barmhartigheid en gerechtigheid komen voort uit en door Christus (Mc. 10,45). Het woord navolgen laat mooi uitkomen dat we diaconaat beoefenen vanuit Christus en naar zijn voorbeeld;
- van harte - diaconaat heeft alles te maken met genade en liefde. Christus' liefde is bron en voorbeeld voor onze liefde (Joh. 13). Dienen doe je vanuit de liefde. Dat vraagt wel zelfverloochening, maar heeft niets minderwaardigs in zich. Bijbels bekeken, bekeken vanuit Christus, is het juist een eer om te mogen dienen. Als christen wil je als het goed is ook niet anders. De Bijbelse visie op dienen zet de manier waarop de wereld hier tegenaan kijkt op zijn kop;
- helpen, dienen, bijstaan en opkomen voor elkaars recht - deze woorden geven de gelijkwaardigheid en wederkerigheid aan. In deze woorden worden ook andere woorden meegenomen als: luisteren, dienen, helpen, opkomen voor, verdedigen, ondersteunen, naast de ander gaan staan, met de ander uithouden in tijden van moeite en lijden, ingaan tegen onrechtvaardigheid e.d., enz.;
- die geen helper hebben - we willen speciaal betrokken zijn bij hen die geen helper hebben (Ps. 72);
- opdat ... daadwerkelijk - het is immers in opdracht en in navolging van Christus (Mat. 25:31-46) en kan volstrekt niet vrijblijvend zijn;
- Koningschap van God > Het gaat er in alles om dat Zijn Koninkrijk komt. Dat doet Christus door zijn Geest en daarbij schakelt Hij ons in, opdat Gods doel met de wereld en ons mensen gestalte krijgt en mensen Hem leren kennen, dienen en liefhebben;
- gemeente/samenleving - een christelijke gemeente is er om God te dienen en daarmee tegelijk de wereld om haar heen.

Op basis van het bovenstaande kan de vraag gesteld worden of diaconaat zo bezien niet veel te breed is. Het is echter belangrijk die brede scopus vast te houden en er zelfs meer zicht op te krijgen. Vooral ook om duidelijk te krijgen wat de concretisering daarvan betekent voor het werk van de diaken en van deputaten. In de eerste plaats hoort volgens deputaten bij hun taak bezinning & vorming, toerusting & voorlichting, betrokkenheid & concreet hulpbetoon, ook het voorkomen en opheffen van, of meehelpen uit te houden in de nood van de naaste.

Daarnaast is het ook van belang de volgende vragen mee te nemen en concreet te beantwoorden:

- welke betekenis heeft dat voor alle gemeenteleden, incl. ouderlingen en predikant?
- welke betekenis heeft dat voor de diaken en zijn werk?
- wat betekent dat voor de taken van deputaten?
- verschuift daarmee wat we altijd als 'corebusiness' van het diaconaat hebben gezien?

6. Focuspunt, diaconaat in de toekomst

Centrale gedachten uit het voorgaande zijn dat het diaconaat en dus ook het daaruit voortkomend ambtelijk diaconaat hoort in ons 'DNA' (geschapen naar het beeld van God). Tegelijk is het ook onze opdracht. Anders geformuleerd: de gemeente is missionair en diaconaal, zowel in haar wezen als in haar uitingen. De focus van het diaconaat is dus vooral gericht op hoe de gemeente en de gemeenteleden hun relatie met de Here God beleven in het leven van elke dag. Dat betekent dus dat we als leden van Christus' gemeente leven door het werk van de Heilige Geest die ons vernieuwt naar het beeld van Christus en ons verantwoordelijk weten voor de zorg aan de ander. Met als doel dat de ander en wijzelf tot bloei komen en we dat doorgeven aan de toekomstige generaties.

De gemeente heeft dus als geheel de opdracht om in kerk en samenleving

- te leven volgens het Woord van God;
- te delen van wat zij heeft ontvangen;
- te helpen waar geen helper is en
- te getuigen van gerechtigheid van God waar onrecht geschiedt.

Bijgaande illustraties kunnen dit verduidelijken.

Daaruit vloeit dan voort wat we de taak van deputaten mogen noemen: de diaken daartoe toerusten en vormen, ondersteunen en stimuleren, helpen en faciliteren om dit zo concreet mogelijk vorm te kunnen geven voor de gemeenteleden. De twee bovenstaande illustraties geven dat ieder op een eigen manier weer. In beide beelden zien we een gemeente/kerk die midden in de maatschappij/wereld staat, open en transparant is en vooral van binnen naar buiten gaat.

De derde tekening laat een andere dimensie zien. Daar valt op dat de kerk een open kerk is, zoals we die kennen vanuit foto's van de zendingsgebieden in bijv. Afrika: een afdak waaronder 'de kerk' bijeenkomt. We zien daarbij ook duidelijk de andere beweging, niet alleen van binnen naar buiten, maar ook van buiten naar binnen. Deze tekening laat de kerk zien als een afdak, zonder (hoge) muren waardoor er voortdurend contact kan zijn over en weer, met 'buiten' - een kerk met een stevig fundament, dat het afdak draagt: het kruis van Christus. Door dit afdak zijn de leden beschermd en beschermt tegen 'zon', 'regen' en 'stormen', maar kunnen ook 'in relatie met hun tijd' blijven en voortdurend vanuit het centrum (Christus' werk, gesymboliseerd door het kruis als drager van het 'dak') worden toegerust, bemoedigd en gestimuleerd om daarbuiten kinderen van God te zijn, wetend dat ze dat niet verdiend hebben en het voluit genade is dat ze dat mogen doen.

6.1 De diaken

De diaken geeft in het toerusten tot 'dienstbetoon' leiding aan de gemeente.

Zoals de ouderling in pastoraal opzicht leiding geeft, doet de diaken dat in diaconaal opzicht. Samen geven zij als kerkenraad leiding aan de gemeente. In die gemeente is de diaken vooral te zien als dirigent. Daarbij verricht hij die dienst in het midden van de gemeente, die hem tot die taak heeft geroepen. Hoewel diakenen vaak alleen uitvoerend bezig zijn, is het hun kerntaak om gemeenteleden bewust te maken van en te stimuleren om hun geloof te beleven zoals dat van hen gevraagd wordt, zowel met het oog op de wereld dichtbij als veraf. De diaken rust dus toe e.d. en de gemeente voert uit.

In deze tijd waarin de overheid terugtreedt, heeft de diaken een prachtige gelegenheid om de gemeente opnieuw te leren taken, die in het verleden door de overheid van de kerk zijn overgenomen, weer op zich te nemen. Deze 'verschuiving' van doener naar toeruster vraagt wel een goede begeleiding, m.n. ook via persoonlijke gesprekken.

Zo bezien zijn er vier taakvelden voor de diaken:

- a. de gemeente toerusten om metterdaad te leven vanuit het geloof in Gods genade in Christus Jezus - het gaat dan vooral om de heiliging¹⁰;
- b. bevorderen dat het diaconaat in de eredienst de plek krijgt die het toekomt - het gaat dan vooral om de liturgie of eredienst¹¹;
- c. de gemeente stimuleren en toerusten om metterdaad betrokken te zijn op elkaar en in het bijzonder op hen die in de knel zitten dichtbij en ver weg - het gaat dan vooral om onderlinge gemeenschap¹²;
- d. de gemeente stimuleren om werk te maken van onze roeping om de aarde te bouwen en bewaren - het gaat dan vooral om rentmeesterschap¹³;

Deputaten zien voor zichzelf een belangrijke taak weggelegd om diakenen daartoe te ondersteunen en toe te rusten.

6.2 De diaken en de gemeente

Voor de opbouw van de gemeente is het noodzakelijk dat gezien wordt dat de kerk een diaconaal karakter heeft. Alle inspanning van de diaken mag daarom gericht zijn op versterking van het diaconale gehalte en de diaconale gestalte van de kerk. Steeds weer blijkt in de geschiedenis dat de inhoud van het diaconaat in elke tijd weer anders is, zich aanpast aan, of inspeelt op de omstandigheden. Dat betekent dat het eigene van het diaconale ambt niet gezocht moet worden in de wijze waarop het diaconaat zich manifesteert¹². Het eigene van het ambt moet, als het ware, een stap eerder gezocht worden, nl. het moment waarop de diaken de 'vertaalslag' van Gods Woord mag maken naar het actuele heden van de gemeente. Verkondiging wordt zo direct gevolgd door toerusting. De diaken verwoordt wat de consequenties zijn van die verkondiging en leert en stimuleert de gemeente hoe te 'dienen' in het licht van die verkondiging. En hij gaat vervolgens in de gemeente de diaconale taken coördineren die ontstaan als reactie op de verkondiging. In deze benadering vindt het diakenambt in de uitoefening van het ambt de geestelijke bron.

Voorlichting geven, stimuleren en toerusten (waar nodig en gewenst), daar draait het dus om in zijn werk opdat de gemeente des te beter haar plaats in de samenleving inneemt.

Daarbij zijn deputaten faciliterend en stimulerend.

Dat betekent dat de diaken erop uit is om in elk geval op vier terreinen bewustwording bij alle gemeenteleden te creëren¹⁴:

- a. diaconaal bezig zijn behoort tot de essentie van het leven uit het geloof in de opgestane Heiland;
- b. de diaconale praktijk van de hele gemeente is grondlegend voor het ambtelijke diaconaat;
- c. het ambtelijk diaconaat is bedoeld om het diaconaat van de gemeente te ondersteunen en te stimuleren¹⁵;
- d. dat ieder mens verantwoordelijkheid heeft te dragen en af te leggen over zijn doen en laten.

Immers, gemeenteleden horen per definitie missionair en diaconaal getoonzet te zijn - beide grondtonen zijn eigen aan het lid zijn van Christus' gemeente. De gemeente in haar geheel, dus inclusief ambtsdragers en predikanten is relevant voor de samenleving waarin ze leeft (mens en wereld) en doet dat vanuit een bevoegenheid, een betrokkenheid, een zorg, een verantwoordelijkheid omdat ze beseft dat alles wat ze heeft, haar van God geschonken is. Tegelijk beseft de gemeente ook dat Gods plannen met kerk en wereld nog niet af zijn en dat er dus nog heel wat in zijn dienst valt te doen.

Daar gaat dan een levend en duidelijk diaconaal getuigenis vanuit - en dus ook een missionair getuigenis. Die gemeente moet zich dus bewust zijn van haar eigen levenswijzen en van de Bron van waaruit die levenswijzen gestalte krijgen. Ieder gemeentelid behoort zich dus verantwoordelijk te gedragen jegens God, zijn medemens en al het andere dat God heeft geschapen en waarmee hij of zij in aanraking komt of mee te maken krijgt.

Te denken valt hierbij aan het beeld van een bloem: gevoed vanuit de aarde, via de wortels groeit ze langzaam uit van knop tot bloem. Gegronnd in Christus komt een mens tot bloei met alle facetten die aan hem eigen zijn en neemt zo z'n plaats in, in gemeente en samenleving tot eer van zijn Schepper. Want Gods handelen met deze wereld gaat voort: reddend en oordelend, bouwend en brekend, waarbij Hij ons inschakelt als zijn 'knechten' die ook zijn kinderen zijn.

Het gaat erom dat de gemeente zich bewust wordt van haar eigen plaats in de samenleving en zoekt naar een goede invulling daarvan die aansluit bij zowel de realiteit van de gemeente als ook bij die van de haar omringende samenleving. In dat alles speelt een duidelijk beleid en goede toerusting op de meest uiteenlopende wijze een rol (bijv. d.m.v. cursussen, gesprekskringen, prediking en huisbezoek) waarbij vooral de jongeren een plaats horen te krijgen.

Deputaten zien het als noodzaak om de diaken (en via hem de gemeente) toerustend, ondersteunend en faciliterend bij te staan, maar ook voorbeelden aan te dragen en te helpen opzetten hoe een en ander

10 Bijv. door cursussen te (laten) organiseren, als Michacursus, Micha Basic of Micha Young.

11 De diakenen hebben met het oog hierop regelmatig contact met de predikant(en) om te bespreken hoe het diaconaat in prediking, catechese en voorbeden zo goed mogelijk aan de orde kan komen; zo is hij ook betrokken bij de voorbereiding van en het uitdelen bij het Avondmaal; de voorbeden en de inzameling van de gaven en ook bij de doop omdat het kind binnen de gemeente wordt opgevoed en de gemeente als getuige zich verplicht in te zetten om het gedoopte kind ook persoonlijk bij de Heere en zijn dienst te betrekken;

12 Hiervoor is het wezenlijk dat de diakenen inventariseren welke noden er zijn én welke gaven er zijn om deze noden te voorzien; het gaat om ontvangen en om uitdelen. Juist in onze tijd en situatie is het belangrijk om de gemeente toe te rusten om diaconaal aanwezig te zijn in de samenleving, ieder op zijn/haar eigen woon- en werkplek en ook door het als gemeente organiseren van verbindende activiteiten in de buurt rondom de kerk. Dat kan ook betekenen dat hij bemiddelt bij maatschappelijke nood en onrechtvaardige situaties, misstanden signaleert, oorzaken daarvan benoemt, problemen aankaart waar het hoort.

13 Hiervoor is het van groot belang dat duurzaamheid en milieu - zorg voor Gods schepping - horen bij het rentmeesterschap en in toenemende mate aandacht behoren te krijgen van Christus' gemeente;

14 Hiervoor is het diaconaal huisbezoek van eminent belang - art. 25 KO geeft een beperktere invulling aan het diaconaal huisbezoek;

15 De diaken staat daarin a.h.w. tegenover de gemeente en wijst de gemeenteleden en andere ambtsdragers, in het bijzonder ook de predikanten, op ieders eigen verantwoordelijkheid.

kan worden geconcretiseerd en uitgewerkt in de gemeente om het diaconaat te ervaren en wat het teweegbrengt bij een ieder die in opdracht en navolging van zijn Heiland aan het werk gaat.

6.3 De diaken en de wereld

De diaken leert de gemeenten niet alleen te kijken naar de directe omgeving, maar ook naar de grotere verbanden in de wereld. Daartoe is het noodzakelijk zicht te hebben op de actuele politieke en maatschappelijke ontwikkelingen en de gevolgen daarvan voor de uitoefening van barmhartigheid, gerechtigheid en rentmeesterschap in onze samenleving en daarbuiten. De daaruit voortvloeiende visie dient door hem omgezet te worden in beleids- en werkplannen voor kerkenraad en gemeente, waarbij hij in de uitwerking daarvan een rolmodel vervult en andere ambtsdragers opwekt datzelfde te doen zodat de gemeente (weer) diaconaal acteert en haar missionaire roeping verstaat tot eer van haar Heere.

In dat alles beperkt hij zich dus niet tot de Nederlandse samenleving en politiek, maar heeft ook oog voor de wereld daarbuiten. Doordat de wereld in onze tijd 'veel kleiner' is geworden dan in het verleden acteert de diaken ook op het mondiale vlak om de gemeente ook daar de weg van barmhartigheid, gerechtigheid en rentmeesterschap te wijzen als onze kerken door haar internationale contacten hiermee geconfronteerd worden. Het zoeken van contacten of zelfs samenwerking met (christelijke) politieke partijen die ook op deze punten veel expertise kunnen inbrengen kan daarbij van belang zijn.

In dat kader verdient het bijzondere aanbeveling de lessen die geleerd worden door die contacten terug te vertalen naar de eigen gemeente. Juist dan blijkt vooral dat diaconaal 'geven' ook 'ontvangen' betekent (zie hiervoor de bijlage par. 8).

Deputaten ondersteunen en stimuleren ook op dit vlak het werk van de diaken en weten zich genoodzaakt hierin eigen expertise te ontwikkelen om ervoor te zorgen dat de kerkelijke hulpverlening niet wegzakt in eenzijdige of neerbuigende liefdadigheid waaraan de gever een goed gevoel wil overhouden, maar dat er wederkerigheid ontstaat: een van elkaar leren in alle opzichten.

6.4 De diaken en de gemeente als diaconale gemeenschap

De diaken is er samen met de andere ambtsdragers op gefocust dat de gemeente van Christus een gemeenschap wordt van gelovigen die zich door Gods Geest en vanuit de liefde van God de Vader in zijn Zoon Jezus Christus wil laten leiden. Deze gemeente weet dan ook dat ze gedragen wordt door die liefde en geroepen is om o.l.v. de Geest werken van barmhartigheid (bewogenheid met het lot van de naaste, de ander) en gerechtigheid (eerlijkheid, trouw, bijstand, deugd) te doen.

Deze Bijbelse liefdedienst is het hart van het diaconaat. Dat stempelt dus, als het goed is, ook de uitstraling van de gemeente in de lokale omgeving en de (wereld)wijde samenleving.

De presentie van de kerk is zo een diaconale presentie: vanuit de christelijke roeping dienstbaar zijn binnen het perspectief van Gods reddende liefde in Christus, vgl. Joh. 3:17 en Marc 10: 45. Wij moeten ons licht laten schijnen voor de mensen 'opdat zij uw goede werken zien en uw Vader verheerlijken', vgl. Matth. 5:16. De 'mensen', dat zijn onze naasten: goed doen voor allen, inclusief buurtgenoten, vreemdelingen en verre naasten (Gal. 6:10)¹⁶.

In de gemeente komen we niet alleen om iets te halen. We komen er ook om iets bij te dragen zodat de gemeente haar diaconale roeping kan uitdragen.

Een aantal van m.n. diaconale aandachtspunten zijn dan aan te wijzen:

- echt medeleven met elkaar geeft inhoud aan het 'omzien naar elkaar' en warmte aan het diaconaat;
- steunen van mensen die dat echt nodig hebben;
- inschakelen van mensen; samen met jong en oud elkaar opbouwen etc.;
- iemand inzetten waar hij of zij past;
- met en voor elkaar bidden;
- echte gemeenschap vormen die zich verbonden weet door gemeenschappelijke waarden en idealen;
- een levensstijl voeren die aansluit bij wat we over onze Heiland hebben geleerd, die ook wat mag kosten;
- recht doen en trouw betrachten in onze samenleving, dichtbij en veraf;
- beseffen dat we alles ontvangen hebben en dus mogen delen met wie minder heeft in de samenleving;
- Gods liefde in Christus voor ons doorgeven door 'goede dingen' te doen in navolging van Christus en vanuit spontane bewondering voor God. Dan wil je niet anders dan recht doen, goedertierenheid lief hebben en ootmoedig wandelen met uw God, Micha 6:8.

Goed doen met hoofd en handen, door aandacht, zorg en meelijden. Anoniem of als vrijwilliger, als meelevende christenen, of officieel (vanuit het ambt) als een daarvoor aangewezen persoon (diaken, pastoraal of diaconaal werker).

In toenemende mate is het op een aantal hierboven genoemde terreinen effectiever om naar buiten te treden in een breder en georganiseerd verband. De problemen in de samenleving zijn te omvangrijk, te langdurig en/of te gecompliceerd om relevante invloed uit te oefenen in politiek of maatschappij.

Tegelijk moeten we ook voor ogen houden dat diaconale daden een getuigenis moeten zijn van Gods reddende liefde. Deze zaken kunnen dan weer tot uitdrukking komen door mantelzorg te ondersteunen, vrijwilligerswerk te begeleiden en door het initiëren en motiveren van georganiseerde hulp in de nabije en verdere samenleving.¹⁷

Daarbij is het essentieel steeds weer de vraag te stellen: wordt het Woord verkondigd en gehoord vooral in het leven van de hoorders? Zo hoort een diaconale gemeente bijv. een gastvrije gemeente te zijn. Gastvrijheid hoort fundamenteel bij haar wezen. Het is eerder een levensstijl dan een programma van activiteiten¹⁸. Het is ook meer dan mensen uitnodigen voor de koffie. In gastvrijheid gaat het om ruimte

¹⁶ Gebed in Zuid Afrika: God geef brood aan hen die honger hebben en honger naar gerechtigheid aan hen die brood hebben. Amen.

¹⁷ Integral Mission: Chris Wright roept op om de afgoderij van macht en trots, populariteit en rijkdom in te ruilen voor een nederig, integer en eenvoudig geloof in Jezus Christus. 'Niet belemmeringen van buiten, maar de levensstijl van Gods eigen volk vormt de grootste hindernis voor de zending'. Integral mission heeft allereerst te maken met de integriteit van de kerk. Is zij consistent in wat zij verkondigt en wat zij is? Het getuigenis van de lijdende kerk stelt vragen bij de wijze waarop wij het geloof praktiseren in onze liberale samenlevingen. (Cape Town Commitment, De kerk van Christus terugroepen tot nederigheid, integriteit en eenvoud, p. 44)

¹⁸ J. Hendriks (2002).

maken voor de ander. Ruimte aan de kapstok, in de boodschappentas, in je agenda en in je hart¹⁹. Een gemeente hoort te zijn als een herberg langs de weg van het leven, een plaats om op adem te komen, een oase van rust, waar de deuren open staan zonder dat de warmte verloren gaat.

6.5 De diaken en de zendingsgemeente

Het vormen van aantrekkelijke en missionaire gemeenschappen betekent in feite dat we vooral moeten investeren in de kwaliteit van het gemeentelven met een spits naar de presentie van de gemeente naar buiten. Toch, de kwaliteit van het gemeentelven wordt niet in de eerste plaats bepaald door een gelijke presentatie en organisatie, maar door de liefde en de saamhorigheid die mensen in onderlinge omgang met elkaar ervaren.

In de zgn. zendingsgemeenten ligt de nood voor het opscheppen. Er gebeurt daar wat, en dat heeft meestal direct gevolgen voor andere gemeenten die daar in de buurt liggen. Om de nood in die zendingsgemeenten te lenigen worden allerlei oplossingen bedacht (al dan niet aanbevelingswaardig). Het diaconaat is daarin onmisbaar en is soms zelfs vaak ook een aanjager in de literatuur over diaconaat. Het opmerkelijke is dat de nieuwe Nederlanders die tot die gemeenten behoren niet eens zozeer doorhebben dat het om diaconaat gaat omdat ze vaak weinig idee hebben wat kerkelijk diaconaat inhoudt. Toch functioneert in die gemeenten zowel het diaconaat als ook het ambtelijke diaconaat op een heel bijzondere manier: het heeft daar meestal meer dan in een 'gewone' gemeente een eigen plaats omdat het missionaire van de betrokken gemeente diaconaal is getoont. Het missionaire heeft het diaconale bitterhard nodig om relevant en effectief te kunnen zijn. Deze gemeenten zijn immers de vrucht van missionair werk onder nieuwe Nederlanders, allochtonen, en onder Nederlanders die om diverse redenen in sociaal-maatschappelijk opzicht minder bedeeld zijn dan het gemiddelde kerklid uit de Christelijke Gereformeerde Kerken. Dat raakt dus direct de financiële draagkracht van deze gemeenten. Maar dat betekent ook dat een reguliere manier van onderling elkaar steun verlenen heel anders is en zelfs om maatwerk vraagt om effectief te zijn. In lijn met wat de apostel in 1 Corinthiërs 12 schrijft, zal de betrokkenheid van genabuurd gemeenten bij deze gemeenten vooral betekenen dat er aan hen extra zorg wordt besteed. In classicaal verband krijgt menig diaken op die wijze daarmee te maken. Deputaten evangelisatie, zending, diaconaat en onderlinge bijstand en advies hebben daarvoor beleid geformuleerd en hopen een goede weg in deze problematiek te wijzen.

7. Het profiel van de diaken

Bovengenoemde zaken komen terug als we gaan nadenken over het profiel van de diaken.

De diaken wordt veelvuldig gekenmerkt door de eigenschap: 'doener', waarmee de uitvoerende kant van veel grotere waarde lijkt te zijn dan het beleidsvormende en toerustende aspect. Met de nadruk op deze uitvoerende kant van het ambt verdwijnt de geestelijke bron en oorsprong van het ambt. Bovendien blijft zo onduidelijk wat de plaats van de diaken is in relatie tot het diaconaat. Dat is immers taak en opdracht voor de hele gemeente. Diakenen kunnen en mogen die taak niet overnemen, wat wel dreigt als diakenen slechts 'doeners' worden.

Zo blijkt in de praktijk het ambt van diaken in hoge mate verzakelijk te zijn. Dat wordt helaas ook duidelijk door de praktijk dat veel jonge diakenen na een eerste ambtstermijn als diaken in een volgende periode terugkomen als ouderling. Dat duidt er o.i. op dat er te weinig oog is voor het specifieke van het diakenambt. Specifieke gaven voor het diakenambt worden zo maar in heel beperkte mate onderkend.

Daarom zien wij uit het bovenstaande vooral een aantal rollen, c.q. profielen voor de diaken naar voren komen. We gebruiken een aantal zelfstandige naamwoorden hiervoor. Het spreekt voor zich dat niet elke diaken in elke rol moet passen of aan elk profiel beantwoordt. Wel is het goed als in de diaconie een mix van deze rollen is terug te vinden. Ook is uit het bovenstaande meer te zeggen t.a.v. het eigene van het diakenambt, de plaats van de diaken in de gemeente en in relatie tot de andere ambtsdragers, evenals op meerdere vergaderingen.

7.1 De diaken zelf

De rol van de diaken zien deputaten als bijzonder veelzijdig. Het is haast onmogelijk om dat in een profiel weer te geven. We geven er daarom de voorkeur aan om zijn profiel, beter zijn rol te karakteriseren als een

- *Bidder* - de diaken bidt voor en verricht voorbede voor hen die geen helper hebben;
- *aandachtgever* - de diaken geeft oprechte aandacht door present te zijn waar nood is;
- *samenwerker* - de diaken bevordert en/of faciliteert waar mogelijk samenwerking ten tijde van nood en ramp op persoonlijk en gemeenschappelijk vlak;
- *bruggenbouwer* - de diaken is als een bemiddelaar, een bruggenbouwer; hij is iemand die contacten weet op te bouwen, goed kan netwerken en groepen met elkaar weet te verbinden;
- *helper* - de diaken steekt de handen uit de mouwen; hij helpt waar geen ander helpt; hij gaat met hulpvragers op zoek naar oplossingen, biedt een luisterend oor, helpt mee uit te houden en te dragen;
- *aanjager* - de diaken houdt van pionieren; hij ontplooit graag initiatieven bij het zien van diaconale nood en is iemand die anderen kan motiveren een bijdrage te leveren;
- *Aanklager* - de diaken signaleert misstanden, benoemt oorzaken en kaart problemen aan bij wie daarvoor verantwoordelijk zijn; zo is hij een pleitbezorger en stemversterker.

Deputaten pretenderen met bovenstaande rolmodellen niet dat al zijn taken daarmee zijn genoemd of afgebakend. Wel hebben we gepoogd deze rollen zo veel mogelijk Bijbels te benoemen.

Omdat de diaken vooral oog heeft voor de situatie waarin de gemeente zich bevindt, kan (het gewicht van) zijn rol ook per gemeente verschillen. In elk geval is de invulling flexibel en betrekkelijk snel aan verandering onderhevig.

Het is zeker niet de bedoeling dat elke diaken ook in elke rol moet kunnen acteren. Wel is het van belang dat in het geheel van de diaconie bovenstaande rollen op de een of andere wijze zijn terug te vinden onder de dienstdoende diakenen.

7.2 Het eigene van het diakenambt

De Bijbelse gegevens hebben laten zien dat diaconaat iets is van de hele gemeente en taak van elke christen. Binnen dat grote veld van diaconaat mag de diaken werkzaam zijn. Hij moet en mag het diaconaat

organiseren en stimuleren. Het diaconaat gaat aan de diaken vooraf. Het begint aan de Avondmaalstafel. Vanuit Christus' offer leert de christen zichzelf geven ten dienste aan de ander in navolging en in opdracht van Zijn Heiland. Zo vinden de oudtestamentische mozaïsche wetten en de nieuwtestamentische aanwijzingen hun bestemming en worden van diaconale waarde.

Steeds weer blijkt in de geschiedenis, ook in de Bijbelse, dat de inhoud van het diaconaat in elke tijd weer anders is, zich aanpast aan, of inspeelt op de omstandigheden. Dat betekent dat het eigene van het ambt niet gezocht moet worden in de wijze waarop het diaconaat zich manifesteert. Het eigene van het ambt moet een stap eerder gezocht worden. Het eigene van het ambt ligt in het in opdracht en navolging van Christus leven in deze wereld waartoe de gemeente geroepen is en waarvoor zij de diaken heeft aangesteld om haar daartoe toe te rusten etc. Dat werkt zich dan direct uit in de 'vertaalslag' van het eeuwige Woord naar het actuele heden. Verkondiging die direct gevolgd wordt door toerusting, wordt vertaald in diaconaat, of zo u wilt: de toepassing.

De diaken verwoordt de consequenties van de verkondiging. Hij leert de gemeente hoe mens en wereld in nood is te 'dienen'. Vervolgens coördineert en stimuleert hij in de gemeente de diaconale taken (die ontstaan als reactie op de verkondiging, het werk van de Geest). In deze benadering vindt het diakenambt in de uitoefening van het ambt de geestelijke bron (weer) terug.

De diaken is dus niet slechts een 'doener'! Hij zal in de gemeente eerder op zoek gaan naar doeners en coördineert de diaconale activiteiten van deze doeners. De diakenen/diaconie legt veeleer de nadruk op de richting waarop het diaconaat zich moet richten. Steeds opnieuw (immers: in veranderende omstandigheden wijzigt het diaconaat) luisterend naar het Woord, wordt de gemeente toegegerust tot diaconaat: "...de heiligen toerusten tot dienstbetoon...". In deze rol geeft de diaken leiding aan de gemeente. Zoals de ouderling in pastoraal opzicht leiding geeft, doet de diaken dat in diaconaal opzicht. Zo vormen beide ambten, samen met de predikant, de kerkenraad. En geven samen ieder vanuit een eigen invalshoek leiding aan de gemeente.

In de praktijk van de ambtelijke zorg blijkt steeds weer dat het onderscheid pastoraal-diaconaat vaak een kunstmatig onderscheid is. In ieder geval vloeien deze ambtelijke terreinen doorlopend in elkaar over. Daarom is overleg tussen betrokken ambtsdragers noodzakelijk en vanzelfsprekend, ontkoppeling van beide ambten is zelfs ongewenst. Geloofsontwikkeling gaat gepaard met ontwikkeling van diaconale gezindheid en een diaconaal leven vraagt om geloof.

Het eigene van het diakenambt is dus meer toerustend als uitvoerend, is dus meer onderwijzen vanuit het Woord dan handen uit de mouwen. Daarbij moet gezegd worden dat toerusten alleen kan als de toeruster zelf het goede voorbeeld geeft. Overigens betekent dat niet dat een diaken vooral geen uitvoerende taken zou moeten doen. Maar het ambtelijke diaconaat moet er niet in opgaan.

De financiële of materiële ondersteuning door de diakenen, zoals we die al eeuwenlang kennen, en anno 2012 nog steeds door de diaken zelf ter hand lijkt te worden genomen, behoort tot de taak van de gehele gemeente. Immers, de gemeente moet de diaken voorzien van voldoende middelen voor deze ondersteuning. De diaken is wel de verbindende schakel tussen gemeente en hulpvrager. Hij coördineert. Maar dit is vooral terug te voeren op zorgvuldigheid in de omgang met elkaar in de gemeente, of wel het gevoel voor privacy.

De hedendaagse gesecculariseerde samenleving en de moeizame economische situatie leert ons in feite opnieuw dat het diaconaat ook een vorm van verkondiging is. Missionair kerk-zijn kan niet zonder diaconaat. Als we in de gemeente met elkaar leven zoals Christus Zijn kerk bedoeld heeft, hoeven we dat diaconaat niet langer krampachtig te organiseren en komt de gemeente (opnieuw) 'in de gunst te staan van het gehele volk'.

Het is daarom ook opvallend dat het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen weinig zegt over 'het eigene' van het diakenambt. Gezien vanuit het eigene van het ambt van diaken lijkt het erop dat in dit formulier de op het moment van opstellen gebruikelijke praktijk maat en norm is geweest dan dat er echt is gezocht naar dat 'eigene' van dat ambt. Een bijstelling in die zin lijkt daarom zinvol.

7.3 De diaken, de diaconie en de kerkenraad

De diaken is ambtsdrager en maakt als zodanig deel uit van de kerkenraad. Hij vervult te midden van de andere ambtsdragers de rol van iemand die de relevantie van genomen besluiten door de kerkenraad voor het dagelijks leven van de gemeente bewaakt, eventueel verduidelijkt i.o.m. de kerkenraad en de diaconie. Hij stimuleert dat de leden van de gemeente in hun betrokkenheid op elkaar en de samenleving in binnen- en buitenland zich manifesteren. De diakenen maken met elkaar diaconaal beleid. Diaconen vormen met elkaar de diaconie. Een korte schets van wat een stappenplan, een beleidsplan e.d. zou kunnen inhouden, wordt door de deputaten daartoe beschikbaar gesteld.

7.4 De diaken en meerdere vergaderingen

De diaken kan afgevaardigd worden naar de classis, naar de particuliere synode en generale synode, waar hij dan zonder last of ruggespraak zit. Dit betekent echter niet dat hij zijn diaken-zijn aan de kant kan schuiven. Hij heeft daarom naast de verantwoordelijkheid voor het geheel ook de taak hier diaconale thema's en belangen te behartigen, de relevantie van uitspraken en beslissingen van deze bredere vergaderingen voor het dagelijkse leven van de gemeenten te bewaken en mogelijke diaconale consequenties daarvan onder de aandacht van deze vergaderingen te brengen.

7.5 De diaken en deputaten diaconaat

Om de positie van de diakenen te versterken en hen tot hun taken goed toe te rusten, hebben de kerken het deputaatschap diaconaat in het leven geroepen, die daarbij ondersteund wordt door het diaconaal bureau. Diaconieën laten zich met het oog op het uitoefenen van hun taken adviseren door deputaten, c.q. het diaconaal bureau. Daar kunnen ook voorlichting, toerusting en vorming bij horen. Deputaten willen de diaken en de diaconie in alle taken zoveel mogelijk ondersteunen, stimuleren, helpen en faciliteren waarbij zij als uitgangspunt nemen dat de diaken samenwerkt met anderen en

- pastorale bezoekers stimuleert om op bezoek te gaan met een diaconale antenne;
- aan betrokkenen bij jongeren voorstelt om samen jeugddiaconaat op te zetten;
- met andere diaconieën samenwerkt, m.n. die van de GkV, de NGK en de HHK voor zover dat mogelijk en plaatselijk wenselijk is;

- samenwerkt met lokale belangenorganisaties en de lokale overheid om maatschappelijke noodsituaties in de buurt te signaleren en te bestrijden;
- zoveel mogelijk doorverwijst naar anderen en/of samenwerkt met organisaties die voor de betrokken activiteit capaciteit in huis hebben (eventueel zelf buiten de gemeente);
- oog krijgt voor de nood, niet alleen in eigen omgeving maar in heel de wereld, waartoe deputaten zorgen voor adequate projecten waarin dat duidelijk wordt en alert zijn op acute noodsituaties.

8. Conclusies en aanbevelingen - wat staat ons te doen

De taak van deputaten is om kerken en diaconieën voorlichting, toerusting en adviezen te geven over diaconale en maatschappelijke aangelegenheden, de plaats van de kerk in de samenleving en over hulpverlening wereldwijd. Daarnaast coördineren en stimuleren ze de kerken om de noden die ze signaleren vanuit de gemeenschap met Christus en de daaruit voortvloeiende roeping op- en aan te pakken.

Zij evalueren het bestaande beleid en ontwikkelen toekomstig beleid op het gebied van het diaconaat en de diaconale gemeente vanuit de interactie met de gemeenten en de samenleving. Bezinning, reflectie en visieontwikkeling is daarbij onontbeerlijk.

Ook zij merken dat samenwerking met andere kerken en diaconaal betrokkenen steeds meer nodig is als het erom gaat om een goede en relevante invulling te geven aan de essentie en de rol van de (diaconale) gemeente in de samenleving. In de eerste plaats betekent dat een goede diaconale samenwerking met NGK en GKv (eventueel ook de HHK). Hierbij gaat het in eerste instantie vooral om samenwerking op bestuurlijk en uitvoerend vlak om kennis en ervaring te delen en van elkaar te leren.

- 8.1 Op basis van bovenstaande beleidslijnen en de reeds genomen besluiten over de gelijkwaardigheid van de ambten op voorgaande synoden, stellen deputaten voor om die gelijkwaardigheid van de ambten duidelijker te verankeren in officiële kerkelijke stukken en daarbij vooral te onderstrepen dat de diaken naast doener ook met name toeruster en stimulator is. Daarom stellen deputaten voor
 - a. om de instructie voor deputaten diaconaat in die zin aan te passen;
 - b. dat de synode deputaten diaconaat opdracht geeft om in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht een voorstel te doen ter herziening van de artikelen 24-27 van KO.
- 8.2 Deputaten willen in de komende periode opnieuw krachtig onderstrepen dat het diaconale en het missionaire karakter van de gemeente onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn, dat een scheiding tussen beide heilloos is, maar een onderscheiding noodzakelijk. Dat houdt voor deputaten in dat ze
 - a. willen blijven samenwerken met deputaten evangelisatie en zending om projecten te begeleiden en te beginnen;
 - b. in de toerusting van diakenen en diaconaal betrokkenen de eenheid van diaconaat en getuigenis nog nadrukkelijker onder de aandacht willen brengen;
 - c. aan het begin van de nieuwe synodeperiode de Diacon 'Diaconaat en getuigenis' intern opnieuw gaan bespreken;
 - d. de Diacon 'Diaconaat en getuigenis' opnieuw onder de aandacht te brengen van diakenen en diaconieën, zendingsgemeenten (in o.a. de digitale nieuwsbrief);
 - e. in samenwerking met deputaten evangelisatie gezamenlijke toerusting willen aanbieden op dit vlak.
- 8.3 Op basis van bovenstaande beleidslijnen zullen deputaten intensieve samenwerking zoeken met de TUA ten einde de relevantie van het diaconaat binnen theologisch onderwijs te benadrukken en te verankeren.
 - a. De docent diaconaat van de TUA vragen als adviseur voor deputaten diaconaat;
 - b. de inhoud van de lesstof diaconaat leggen naast onze notitie;
 - c. studenten van de TUA uitnodigen om deel te nemen aan de cursus 'De praktijk van het ambt';
 - d. diaconaat opnemen in de nascholing (te verzorgen door de diaconaal consulent);
 - e. diaconaat opnemen in de zgn. 'terugkomdagen' en de 'integratiecolleges';
 - f. een samenwerkingsverband aangaan met de TUA zoals het AKZ-verband;
 - g. een studiegroepje diaconaat met DD en predikanten in het leven roepen.
- 8.4 Op basis van bovenstaande beleidslijnen zullen deputaten zich meer inzetten op het toerusten van diakenen, diaconaal betrokkenen en zo mogelijk ook van predikanten. Daartoe zal
 - a. de cursus 'Zorgende gemeente' en de cursus 'de Barmhartige kerk' i.s.m. de betrokkenen verder ontwikkeld en vervolgens aangeboden worden;
 - b. de cursus 'de praktijk van het ambt' i.s.m. de betrokkenen aan de ambtsdragers, zo mogelijk per classis aangeboden worden.
- 8.5 Op basis van bovenstaande beleidslijnen zullen deputaten ook de komende periode het jeugddiaconaat prioriteit geven, waarbij zo goed mogelijk samenwerking gezocht zal worden met de jeugdbonden en de Stichting Dienstverlening Jongeren Wereldwijd (DJW). Met het oog daarop zal er in elk geval een gezamenlijke studiedag georganiseerd worden met de jeugdbonden, DJW en de mensen van Micha Young met als doel dat het jeugddiaconaat op de agenda van de kerkenraden komt te staan en serieus aandacht krijgt.
- 8.6 In het werk van deputaten zal de komende jaren eveneens nadruk gelegd worden op het beleven van het rentmeesterschap in z'n totale diepte en breedte en dat ook duidelijk betrekken in de toerusting e.d. van de diakenen. Ten einde dat te bereiken willen deputaten
 - a. draagvlak creëren in de gemeenten om bewustwording te ontwikkelen dat rentmeesterschap integraal onderdeel van ons christelijke levensstijl hoort te zijn en daartoe o.a. de werkgroep de 'Faire Naaste' in het leven te houden (i.s.m. GKv en NGK) en het werk van deze werkgroep te ondersteunen en uit te dragen;
 - b. zorgen dat zij zelf een voorbeeldfunctie vervullen en dat uitdragen in hun wijze van werken;
 - c. zorgen dat de 'good practices' breed bekend worden gemaakt.
- 8.7 De zorg voor hen die geen helper hebben is voor de kerken in deze 'global village' op Bijbelse gronden altijd een primaire taak geweest. Deputaten willen met hulp van de diaken dat onder de aandacht van de gemeenten brengen om zo als kerken andere kerken in de wereld en in eigen land te helpen hun diaconale roeping en taak te verstaan en uit te voeren. Tegelijk krijgen door de steun vanuit onze kerken, de kerken waarmee contacten zijn, maar die zelf te arm zijn om bepaalde activiteiten op

- diaconaal gebied te ontwikkelen, de gelegenheid om in hun eigen situatie de ander een naaste te zijn en in hun eigen maatschappij als kerkgemeenschap present te zijn.
- 8.8 Mede door de opdracht van de synode 2010 om het regeringsbeleid kritisch te volgen en de diakenen voor te lichten, zal in het werk van de deputaten de komende jaren nadruk gelegd worden op het beoefenen van gerechtigheid. Die gerechtigheid wordt dan wel verstaan zoals deputaten dat hebben verwoord in de Diacon 'Gerechtigheid in veelvoud' (jrg. 29, nr. 2). Omdat in onze maatschappij zoveel zaken aan de hand zijn die rechtstreeks het diaconaat raken, worden er voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd om de diakenen bij te praten en m.n ook toe te rusten om de gemeenten daarvan bewust te maken.
- Zaken die van belang zijn zullen door deputaten onder de aandacht van diakenen worden gebracht. Daarbij hoort ook het oproepen om petitities te tekenen als die diaconaal van belang zijn.
- Deputaten zullen ook d.m.v. de lobby activiteiten van Micha Nederland aandacht vragen voor zaken die diaconaal van belang zijn.
- De trend dat de overheid zich steeds meer terugtrekt zal betekenen dat er voor de kerken ruimte ontstaat om hun diaconale taak in de samenleving op zich te nemen. Het betekent voor de diaconie dat er steeds meer een beroep op haar gedaan zal gaan worden. Mede daarom is het van groot belang dat er goed diaconaal beleid ontwikkeld wordt dat landelijk ondersteund en aangestuurd kan worden en plaatselijk verankerd is.
- Het relevante materiaal dat deputaten ontwikkelen en ontwikkeld hebben zal ook aan christen politici ter hand worden gesteld (zowel landelijk als regionaal en plaatselijk - dat laatste bijv. ook via de zgn. diaconale platforms). Deputaten willen de diaken helpen te functioneren in die diaconale platforms via toerusting en hem stimuleren daaraan deel te nemen. Vooral ook omdat deze dikwijls een moeizaam bestaan leiden omdat het opzetten van stabiele steun voor deze platforms moeilijk te organiseren lijkt. Deputaten zullen mede daarom ook bevorderen dat er samenwerking tussen kerken en zorgorganisaties plaatselijk of regionaal tot stand gaat komen door diaken te leren bruggenbouwers te zijn en zo tegenwicht te bieden tegen de vaak afwachtende en soms zelfs wantrouwende houding onderling.
- Deputaten zullen blijvend onder de aandacht van de kerkenraden brengen dat er terdege rekening mee wordt gehouden dat er niet een te snelle wisseling van samenstelling van de diaconie komt en er voortdurend ervaren diakenen zijn om het wegvloeiën van kennis en inzicht tegen te gaan en zo mede zorg te dragen voor de continuering van het 'diaconaal bewustzijn' in de kerkenraad en de gemeente. Immers, de diversiteit van de problemen waar diakenen mee te maken kunnen krijgen, neemt hand over hand toe: schuldsanering, verslaving, huiselijk geweld, relatieproblemen, eenzaamheid, Wmo facetten, samenwerking en sociaal-psychische problemen. Aan een zeker professionalisering van het diaconaat is mede om die redenen niet te ontkomen: meer beleidsmatig werken, het ontwikkelen van visie, het stimuleren van het opzetten van netwerken [deskundige senioren, deskundigenkring], en goede toerusting zijn gewoon nodig.
- 8.9 Op basis van bovenstaande bezinning willen deputaten met een voorstel komen om de bewoording van dat deel van het bevestigingsformulier dat gaat over de taak van de diakenen aan te passen.
- 8.10 Het diaconaal bureau vervult bij dit alles een spilfunctie. Het is voor diakenen een herkenbaar en toegankelijk toerustingscentrum en daarnaast een inspirerende en stimulerende plaats waar kennis wordt opgedaan en advies ingewonnen m.b.t. het diaconaat van de kerken in veranderende tijden en in een samenleving waar zaken voortdurend in beweging zijn.
- 8.11 Vooral op de werkvloer zal er samenwerking gezocht worden met bijv. de Centrale Diaconale Commissie van de NGK en Gereformeerde deputaten diaconaat die samen het Diaconaal Steunpunt daarvoor in het leven hebben geroepen.

deputaten diaconaat, 2 april 2013

Bijlage 2

Bijlage bij Beleid op weg naar 2020

De context - een peiling²⁰

1. Inleiding

Het is onmogelijk dat de ontwikkelingen die gaande zijn in onze maatschappij onze kerken ongemoeid zullen laten. In onze netwerksamenleving van de 21^e eeuw zijn we 24/7 voor elkaar beschikbaar, zijn de verhoudingen losser, vrijblijvender en tijdelijk geworden. Een op de drie Nederlanders voelt zich wel eens eenzaam²¹ en meer dan 15% van de mensen tussen de 18 en 70 jaar in 2012 voelt zich eenzaam (in 2008 was dat nog 10%). Het vrij besteedbare inkomen staat onder sterke druk en daalt door stapeling van lasten en stijgende restschulden, terwijl de werkloosheid de komende jaren substantieel gaat stijgen. Meer huishoudens raken hun financiële buffer kwijt²². Van de Nederlandse bevolking leeft zo'n 8% onder de armoedegrens (2011) en stijgt het aantal sterk in 2012 en 2013²³. Het aantal gezinnen dat voedselpakketten van de voedselbank ontvangt, is in 2012 t.o.v. 2011 met 20% gestegen²⁴. Thuiszorg en langdurige zorg verschromen door plannen van het kabinet²⁵. De Wmo leidt tot toenemende afhankelijkheid van kwetsbare cliënten²⁶. Zorginkopers van de gemeenten beperken het aantal zorgaanbieders zo sterk dat christelijke

²⁰ Deze bijlage is volledig gebaseerd op de nota 'Diaconaat 2020' van het Gereformeerd Diaconaal Deputaatschap en alleen aangepast aan 'onze' situatie.

²¹ Onderzoek TNS/NIPO, november 2008, <http://www.wingez.nl/group/50plusnet/topics/284/>

²² ND 27.11.2012

²³ SCP/CBS, Armoede signalement, 2012 (http://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2012/Armoedesignalement_2012)

²⁴ Micha Campagne, 2011; NOS, 23 december 2012

²⁵ ND 26.11.2012

²⁶ www.socialevraagstukken.nl, okt. 2011

instellingen nog nauwelijks kans maken. Christelijke zorg is niet meer zeker²⁷. Daarnaast beknipt de overheid sterk op ontwikkelingskosten.

Dit alles gaat niet voorbij aan onze kerken en ons diaconaat.

Waar moeten we de komende tien jaar rekening mee houden? Wat zal de invloed zijn van het doorgeschoten neoliberalisme op de zorg voor elkaar? Wat zal de invloed zijn van een mogelijke langdurende economische recessie? Is de zorg over 10-15 jaar nog betaalbaar? Of is het 'Big Brother' (civiele) gemeente, die met het Wmo-wapen de seculiere zorgklaken mondjesmaat uitdeelt? En hoe bereiden we ons daarop voor?

Is onder de sterk veranderende sociaaleconomische omstandigheden het huidige diaconaat nog wel door diakenen te behappen? Is deze problematiek alleen al vanwege z'n omvang niet kerkgrensoverschrijdend geworden? Kan een diaconie dit allemaal nog wel aan? Zijn individuele diaconieën nog wel een partij in de brede netwerkverbanden van Wmo zorg, schuldhulpverlening, armenzorg, de nood in de samenleving, e.d.? Wat betekent dit voor de diakenen en de diaconieën, de CDC's en de CDV's, voor deputaten diaconaat en het diaconaal bureau, voor de samenwerking op diaconaal vlak met andere kerken?

Aan de andere kant, lopen mensen nog wel warm voor de diaconale taken in de kerk? Is er in vrijwilligerswerk, mantelzorg nog wel echte aandacht voor elkaar? Zijn gemeenteleden ook in de nabije toekomst nog bereid daar tijd en energie in te stoppen? Raakt dit niet de essentie van de diaconale gemeente, of misschien nog iets breder de visie op het gemeente-zijn? Waarvoor en waardoor zijn we (nog) diaconaal bewogen? Waar gaat het in essentie om in het leven van christenen en van de gemeente van Christus?

2. Context

Diaconaat en de diaconale gemeente kun je niet los zien van de invloeden uit de samenleving, de economische situatie, sociale omstandigheden, de handelende overheid en cultuur-religieuze factoren, dus de context. Die ontwikkelingen stellen de diaken en de diaconie voor nieuwe uitdagingen. We laten een aantal ontwikkelingen de revue passeren. Meer details in paragraaf 6.

2.1 Samenleving

2.1.1 Neoliberalisme

Het neoliberalisme heeft eigenbelang, hebzucht, geld verdienen en geld uitgeven tot economische deugden verheven. De absolute voorrang voor markt en geld. Deze voorrang van de markt komt tot uiting in de privatisering van gemeenschappelijke voorzieningen, het loslaten van regels en het snoeien in regelingen voor kwetsbare mensen. Het neoliberalisme staat voor een *verschuiving* binnen de overheid: minder sociale ondersteuning en meer repressie. De verzorgingsstaat wordt strenger. Mensen krijgen minder makkelijk en minder lang een uitkering. Daarbij wordt een beroep gedaan op individuele verantwoordelijkheid, wat juist voor de zwakken in de samenleving problemen kan opleveren. Het is opmerkelijk dat ook na de financiële crisis het neoliberale denken dominant blijft²⁸.

2.1.2 Netwerksamenleving

Het begrip netwerksamenleving karakteriseert onze complexe samenleving van de 21e eeuw. In toenemende mate voelen Nederlanders zich geen lid meer van één groep die bepalend is voor haar handelen. Tegenwoordig voelen Nederlanders zich meer en meer deel van verschillende verbanden en netwerken die geen van allen een doorslaggevend effect hebben op hun leven. Men kiest zelf waar men bij wil horen en verbindt zich daaraan zolang men dat zelf wil. Ook binnen de gereformeerde gezindte zijn de gevolgen hiervan duidelijk zichtbaar. Het ontbreken van vanzelfsprekende verbanden heeft een fragmenterende en ontwrichtende werking op de samenleving. Burgers voelen zich onzeker over de toekomst van de samenleving²⁹.

De netwerksamenleving kenmerkt zich doordat de grenzen tussen de verschillende levenssferen diffuser worden. Dat heeft ook consequenties voor hoe kerkelijke gemeenschappen zich vormen. De betekenissen en het gezag van nationaal georganiseerde kerkverbanden neemt zienderogen af. Tegelijkertijd kunnen lokale initiatieven in relatief korte tijd uitgroeien tot wereldwijde fenomenen (Alpha cursus, Willow Creek, Redeemer, St. Thomas). Gelovigen 'hoppen' gemakkelijker van het ene naar het andere kerkgenootschap. Ook neemt het grensverkeer aan de rand van de gemeente toe. Binnen kerken ontstaat meer diversiteit in leefstijl en neemt het verschil in opvattingen over fundamentele leerstukken zoals bijvoorbeeld de doop toe³⁰.

In de netwerksamenleving ontstaat er een nieuwe vorm van ruimte, namelijk de onzichtbare en virtuele (digitale) ruimte via o.a. sociale media als Facebook, Twitter en LinkedIn. Een netwerkachtige structuur waarin niemand de baas is en iedereen afhankelijk is van anderen voor het bereiken van zijn of haar doelen. Met de netwerksamenleving en met de opkomst van informatietechnologie komen normen en waarden van buiten de christelijke gezindte luid en duidelijk binnen in de huiskamer. Dit heeft effect op de geldende waardenopvattingen, in het bijzonder die van de jongere generaties. Steeds meer staan mensen in contact met geloofsovertuigingen van buiten het eigen kerkelijke gemeenschap. In toenemende mate is er sprake van iets dat gekenmerkt kan worden als een 'knip en plak-geloof'³¹.

In de samenleving waarin informatie-uitwisseling en communicatie centraal staan, komt meer dan ooit nadruk te liggen op de zelfredzaamheid en zelfprofilering van afzonderlijke individuen. Het gaat erom dat jij netwerken bouwt en zo een eigen vriendenkring om je heen verzamelt.

2.1.3 Wereldwijde samenleving

De samenleving heeft ook een wereldwijde dimensie. Die wereldwijde samenleving staat bol van de misstanden. Armoede, slavenhandel en kinderarbeid. Misbruik en onderdrukking van en geweld tegen vrouwen en meisjes nemen groteske vormen aan. De aarde wordt uitgeput door de hebberigheid van haar

27 ND 09.11.2011, Het persoonlijke geloof van zorgverleners telt zwaarder

28 Prof. Loïc Wacquant (2012), Amerika exporteert zijn oplossing voor sociale problemen, interview, <http://eropaf.org/lib/publicaties//1585-VOK-886876-Loic-Wacquant.pdf>

29 Jonker-Verweij Instituut (2009), Governance en de Wmo

30 Dr J. van der Stoep (2012), Een nieuwe vorm van kerk, <http://ebookbrowse.com/een-nieuwe-vorm-van-kerk-doc-d151419862>

31 Dr. Van Klinken, GezinsGids-special, oktober 2012

bewoners. De verhouding tussen omgang met geld, met mensen, en met de natuur is in onbalans geraakt³². Zie ook de paragrafen 6.1 en 6.2 voor trendgegevens.

2.2 Economie

Volgens topeconoom Olivier Blanchard van het IMF duurt de financiële crisis zeker tot 2018 (10 jaar vanaf het begin van de financiële crisis in 2008) voordat de wereldeconomie weer in goede vorm is³³. Volgens de Vereniging Eigen Huis heeft 38% van de Nederlandse huiseigenaren tussen 26 en 35 jaar een negatieve overwaarde in de eigen woning.³⁴ Het pensioenstelsel lijkt stevig averij op te lopen. De armoede neemt sterk toe: bijna 2 miljoen mensen kampen in Nederland met een betalingsachterstand van meer dan €2.000,-.³⁵ Een sterk vergrijzende bevolking, stijgende lasten, lagere vrij besteedbare inkomens en verschromelende dienstverlening en zorg zal de samenleving de komende 10-15 jaar sterk onder druk zetten. Zie par. 6.3 voor de trendgegevens.

2.3 Overheid

2.3.1 Wmo wetgeving

De doelstellingen van de Wmo zijn:

- een betere onderlinge afstemming of samenhang van voorzieningen die binnen de reikwijdte van de Wmo vallen;
- grotere doelmatigheid en doeltreffendheid in de ondersteuning;
- zelfredzaamheid en sociale samenhang: 'consumptieve' participatie (gebruik maken van het aanbod dat in de samenleving aanwezig is) en 'actieve' participatie,
- sociale cohesie als resultaat van participatie - het maatschappelijke doel van de Wmo.

Bij de Wmo gaat het om een breed scala aan onderwerpen, zoals begeleiding en activering, gezondheidszorg, jeugdbeleid, huisvesting, preventiebeleid, welzijnsbeleid en werkgelegenheid. De Wmo is een ideologische wet om veranderingen in de maatschappij zelf tot stand te brengen.

Echter, uit onderzoek blijkt dat bij de uitvoering van de Wmo een onrealistisch beroep wordt gedaan op de samenleving en op sociale cohesie. Buurten waar een goede sociale cohesie bestaat, schakelt zo snel mogelijk professionele zorg in, terwijl de Wmo juist van het omgekeerde uitgaat.³⁶

2.3.2 Marktwerking

Het afgelopen decennium heeft de overheid een grote invloed gehad op de (om)vorming van het zorgstelsel. De overheid heeft gereguleerde marktwerking geïntroduceerd waardoor zorgaanbieders meer vrijheid krijgen in de besteding van budgetten en het maken van inhoudelijke en strategische keuzes. De patiënt en bewoner worden als klant benaderd. Zij moeten zelf hun risico's afdekken en worden geacht een zorgaanbieder te kiezen die aansluit bij hun wensen.

Hoewel de vier publieke belangen van de Nederlandse gezondheidszorg (kwaliteit, betaalbaarheid, beschikbaarheid en solidariteit) naar verwachting centraal zullen blijven staan, is de vorm waarin zorg wordt verleend en betaald onzeker.

Overheidsbezuinigingen kunnen er toe leiden dat mooie intenties verschromelen tot zorgarmoede, het verdwijnen van identiteitsgebonden zorg, en overbelasting van mantelzorgers en vrijwilligers. Zie par. 6.4 voor meer details en trendgegevens.

2.3.3 Welzijnssector

De welzijnssector staat onder druk³⁷. Bezuinigingen, decentralisering van overheidstaken en een gebrekkige oriëntatie op de burger nopen tot herbezinning. De welzijnssector is in de loop van de 20^e eeuw losgeweekt uit zijn natuurlijke levensruimte van de al dan niet levensbeschouwelijke verenigingen van burgers (civil society) en vervolgens opgezogen in de staat, over de schutting gegooid naar de gemeenten, opgepompt tot grootschalige welzijnssupermarkten en gedeformeerd tot productiebedrijf in opdracht van de gemeente. En dan moet het nu een facilitair bedrijf voor burgerkracht worden.

De burgerlijke gemeenten lijken in de toekomst de overheidsmiddelen te krijgen voor een breed spectrum: naast welzijnswerk en maatschappelijke zorg, werk en inkomen en participatie (Wet Werk Naar Vermogen), ook jeugdzorg, jeugd-ggz en een beetje onderwijs. Dat biedt zowel mogelijkheden als bedreigingen om in het beleid nieuwe verbindingen te maken.

2.3.4 Zorgsector

Zorgverleners zoals ziekenhuizen, huisartsen, thuiszorg en verpleeghuizen bundelen steeds meer hun krachten om de kwaliteit van leven van een groep patiënten te verbeteren. Deze ketenzorg resulteert in een vloeiend verloop van zorgverlening aan de patiënt en betere benutting van het zorgaanbod. Het is echter de vraag of in de zorgketen van ziekenhuizen, zorgverzekeraars en patiëntenverenigingen de patiënt wel centraal staat.

Gemeenten hebben met tientallen aanbieders van ondersteuning te maken. Zij zullen met de zorgorganisaties en andere maatschappelijke organisaties op zoek gaan naar nieuwe arrangementen voor ondersteuning. De noodzaak tot samenwerking van identiteitsgebonden zorginstellingen tot ketenzorgallianties is groter dan ooit om samen projectorganisaties te vormen die weten hoe je Wmo-aanbestedingen moet maken. Economische, sociale en maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland stellen de diaconie voor nieuwe uitdagingen. Zie voor details par. 6.5.

32 Soms aangeduid als 4P: Planet (milieu en energie), People (mensen), Performance (duurzaamheid van producten en diensten), Persistence (strategie en bestuur)

33 www.Portfolio.hu, 3 oktober 2012

34 Vereniging Eigen Huis, Woningmarktplan 4.0, 23 mei 2012 <http://www.eigenhuis.nl/woningmarkt/woningmarktplan/>

35 Schuldhulpmaatje (http://www.schuldhulpmaatje.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=113&Itemid=50)

36 M. Jager-Vreugdenhil (2012)

37 Welzijnswerk omvat het sociaal-cultureel werk, opbouwwerk en maatschappelijke dienstverlening. Sociaal-cultureel werk omvat sociale en culturele activiteiten, vaak voor een bepaalde doelgroep en doorgaans georganiseerd in of vanuit een club- en buurthuis. Opbouwwerk omvat activiteiten met en door bewoners gericht op de kwaliteit van het samenleven in buurten en wijken (territoriaal) of voor specifieke doelgroepen zoals jongeren of migranten. Maatschappelijke dienstverlening bestaat uit hulp, informatie en advies voor mensen die in problemen zijn geraakt.

2.4 Cultuur en religie

Religie en levensbeschouwing zijn onderhevig aan veranderingen. Religie en zingeving staan onverminderd in de belangstelling maar nemen nieuwe vormen aan. De betrokkenheid bij traditionele, geïnstitutionaliseerde vormen van religie neemt af en in de plaats daarvan zoeken mensen op een individuele manier naar zin, waarbij ze gebruikmaken van inspiratie uit uiteenlopende bronnen. Het christelijk geloof is één optie naast vele anderen geworden. Er is al eeuwen een duidelijke wisselwerking tussen cultuur en kerk. Beiden beïnvloeden elkaar, waarin bij tijden de cultuur en individualisering zwaard doorklinken; in andere tijden de ethiek, bewogenheid met de nood van de wereld en oog voor duurzaamheid van de kerk.

Wat is de plaats van de kerk in de samenleving anno 2020? Mag de kerk nog alleen meedoen als ze maar ongevaarlijk is, of moet ze 'publiek anders zijn'? Gaat het alleen nog om een goed gevoel hebben dat je er toe doet, iets mystieks, een ritueel als een kaarsje branden? Veel wat religie heet, is los van de kerk verkrijgbaar.

3. Eigen kerkelijk situatie

In de kerken zijn allerlei ontwikkelingen gaande die van invloed kunnen zijn op het diaconaat van de gemeente, het werk van diakenen en de rol van de kerk in de samenleving.

In het beleidsplan laten we duidelijk zien dat Gods Woord ons het diaconaat tekent als diaconaat van de hele gemeente, als taak van alle volgelingen van Christus. Binnen dat grote veld van 'diaconaat' mag de diaken werkzaam zijn. Hij moet en mag het diaconaat organiseren en stimuleren. Het diaconaat gaat wel aan de diaken vooraf. De diaken bedenkt het niet.

Zie voor trendgegevens en details ook paragraaf 6.6.

3.1 Diaconale gemeenschap

Als kerkleden lopen en leven we gemakkelijk aan elkaar en aan onze naasten voorbij. Omdat we al snel geneigd zijn er vooral op te letten wat de kerk óns te bieden heeft, is het toch zinnig om er nog eens duidelijk op te wijzen dat een gemeente diaconaal hoort te zijn. We komen in de gemeente dus niet alleen om iets te halen, we komen er ook om iets bij te dragen.

Diaconaat heeft op basis van Gods Woord raakvlakken met alle andere geledingen en activiteiten van de gemeente. Diaconaat is daarin niet alleen gespist op de zorg voor en hulp aan mensen in sociale en maatschappelijke knelsituaties als betoon van barmhartigheid, het betreft ook de beoefening van gerechtigheid vanuit de christelijke gemeenschap aan medegelovigen en aan medeburgers in de samenleving en is gericht op het toenemen in liefde tot elkaar en alle mensen, zonder tegenprestatie.

3.2 Diaconale uitstraling

De kerk is een gemeenschap van gelovigen die zich door Gods Geest en vanuit de liefde van God de Vader in zijn Zoon Jezus Christus wil laten leiden. Gedragen door die liefde wordt de kerk geroepen om o.l.v. de Geest werken van barmhartigheid (bewogenheid met het lot van de naaste, de ander) en gerechtigheid (eerlijkheid, trouw, bijstand, deugd) te doen. Deze Bijbelse liefdedienst is het hart van het diaconaat.

Dat stempelt dus, als het goed is, ook de uitstraling van de kerk in de lokale omgevingen en bredere samenleving. De presentie van de kerk moet een diaconale presentie zijn: vanuit de christelijke roeping om dienstbaar te zijn binnen het perspectief van Gods reddende liefde in Christus (Joh. 3:17, Marc 10:45). Wij moeten ons licht laten schijnen voor de mensen 'opdat zij uw goede werken zien en uw Vader verheerlijken' (Matth. 5:16). De 'mensen', dat zijn onze naasten: goed doen voor allen, inclusief buurtgenoten, vreemdelingen en verre naasten (Gal. 6:10).

3.3 Toerusters

De diaken wordt veelvuldig gekenmerkt door de eigenschap: 'doener', waarmee de uitvoerende kant van veel grotere waarde lijkt te zijn dan het beleidsvormende en toerustende aspect. Het gevaar bestaat dat daarmee ook de geestelijke bron en oorsprong van zijn ambt verdwijnt. Bovendien blijft zo onduidelijk wat de plaats van de diaken is in relatie tot 'diaconaat'. Immers, 'diaconaat' is taak en opdracht voor de hele gemeente. Diakenen kunnen en mogen die taak niet overnemen. Dat dreigt wel als diakenen slechts 'doeners' worden.

Op vergaderingen van classes komen nog steeds nauwelijks of geen diaconale zaken aan de orde. En als dat al zo is, dan worden die vervolgens bijna altijd alleen door predikanten en ouderlingen besproken. Dit geldt evenzo voor de PS en GS.

In het recente onderzoeksrapport "Leidinggeven aan Liefdewerk" dat uitgevoerd is in de GKv staan een aantal opvallende conclusies over het werk van diakenen³⁸. Het is altijd mogelijk dat het in onze kerken anders is, maar de meeste conclusies gelden volgens ons ook in de meeste van onze kerken:

- in de praktijk van het kerkelijk leven heeft het diakenambt een ander gewicht dan het ambt van ouderling. Dit komt de positionering van het diaconaal werk in de gemeente niet ten goede;
- gezien vanuit het concept van de diaconale gemeente is het wenselijk dat diakenen een leidinggevende en toerustende functie vervullen. In de praktijk blijkt dat kerkleden een diaconale gemeente zien als een gemeenschap waar wordt omgezien naar elkaar, met name intern. De rol van de diakenen als de leidinggevendenden van de diaconale gemeente is niet duidelijk;
- diakenen zijn het meest actief met het signaleren en uitvoeren en minder met toerusten en samenwerken. In de praktijk blijkt dat diakenen vaak zelf de hulp verlenen in de kerkelijke gemeente;
- hoewel diakenen aangeven dat zij de gemeente diaconaal toerusten, voelen kerkleden zich niet altijd door diakenen aangesproken om binnen de kerk diaconaal actief zijn;
- in de praktijk blijkt dat een deel van de kerkleden geen diaconaal huisbezoek ontvangt. Dit hangt samen met het feit dat diakenen vooral kerkleden met problemen bezoeken;
- de toerusting van kerkleden gericht op de samenleving wordt door diakenen en kerkleden verschillend ervaren. Hoewel diakenen aangeven dat zij deze taak uitvoeren, voelen kerkleden zich niet altijd door diakenen aangesproken om buiten de kerk diaconaal actief te zijn;
- opvallend is dat diakenen interrelationele kwaliteiten belangrijker vinden dan de meer bestuurlijke kwaliteiten;

³⁸ Roorda-Lukkien, C. e.a. (2008), pp 7 t/m 10

- in het kader van de Wmo hebben diakenen en diaconieën specifieke competenties nodig voor specifieke taken. Deze specifieke competenties zijn voor een deel nieuw en kunnen niet vanuit de bestaande worden ontwikkeld;
- niet duidelijk is op welke manier plaatselijk diaconaal werk kan worden afgestemd in het kader van de Wmo.

4. Bepalende factoren

We hebben in bovenstaande paragrafen het (toekomstige) plaatje geschilderd van de ontwikkelingen in de samenleving en in zekere zin ook in onze kerken.

Maar welke factoren hebben daarnaast een bepalende invloed op de ontwikkeling van het diaconaat in de nabije toekomst? We identificeren de volgende potentiële factoren:

- 4.1. Complexe netwerksamenleving
 - a. De netwerksamenleving sluit uit en maakt deelname steeds moeilijker. Contacten zijn vluchtiger en vrijblijvender. Uitvallers uit de complexe netwerksamenleving zijn o.a. de nieuwe armen.
 - b. De netwerksamenleving sluit uit waar geen gezamenlijk front wordt gemaakt t.o.v. gemeenten en andere overheden. In toenemende mate is het effectiever problemen in de zorg en welzijn breder en in georganiseerd verband aan te pakken.
- 4.2. Versobering van de zorgverlening
 - a. Zelfs bij gelijkblijvende economische ontwikkelingen zal mede door de vergrijzing de zorgvraag sterk toenemen en de zorg versoberen om de sterk stijgende kosten te compenseren.
 - b. Het zorgaanbod zal onpersoonlijker worden door gebrek aan voldoende personeel en door de invloed van zorg op (internet) afstand.
- 4.3. Identiteitsgebonden zorg
 - a. Landelijk werkende identiteitsgebonden zorgverleners moeten samenwerken om lokaal ketenzorg aan te kunnen bieden om enige kans te maken aan gemeentelijke Wmo-aanbestedingen mee te mogen bieden.
 - b. De uitvoering van de Wmo-wetgeving kan ertoe leiden dat de aanbieders van identiteitsgebonden zorg nog maar beperkte toegang tot de lokale zorgketten krijgen.
- 4.4. Diaconale gemeenten
 - a. De crux zal zijn of gemeenten in de complexe netwerksamenleving voluit diaconale gemeenten worden. De vraag is of diakenen (met anderen) voldoende bezieling kunnen opwekken en ondersteuning bieden zodat de gemeenten voluit dienende gemeenten gaan worden.
 - b. Woorden en daden van christenen behoren hetzelfde verhaal te vertellen van de liefde van God in Jezus Christus. Daar moeten gemeenten herkenbaar door zijn.
- 4.5. Missionaire gemeentedimensie
 - a. Er is nog onvoldoende aandacht voor het externe diaconaat. Een brede bezinning daarover is wenselijk en noodzakelijk om diakenen houvast te geven voor de vormgeving daarvan.
 - b. Diaconaal handelen buiten de gemeente heeft een missionaire dimensie waarbij Jezus Christus de bron en de motivatie vormt van het dienstbetoon; het goede doen en bewogen zijn met de medemens (Gal. 6:10).
 - c. Overheden (Wmo) doen een beroep op de publieke rol van kerken en christenen in de maatschappij. Vanuit diaconaal perspectief is dit een belangrijke kans om als gemeente en gemeenteleden present en actief te zijn in de maatschappij. Wel dient daarbij de eigene van het diaconaat te worden bewaard.
- 4.6. Minder vrij besteedbaar inkomen
 - a. Een langere periode van economische achteruitgang en onzekerheid is niet onwaarschijnlijk.
 - b. Armoede en schuldsanerings nemen toe door sterk gestegen lasten en schulden en achterblijvende inkomsten.
 - c. Sterke toename van de uitgaven voor lokale diaconale zorg.
 - d. Organisaties sluiten minder of geen vaste arbeidscontracten meer af. De zelfstandig professional doet zijn intrede en werkt voor korte of langere tijd bij meerdere organisaties (normadic worker).
- 4.7. Duurzame samenleving
 - a. Diaconaat zorgt voor de bescherming van de zwakken en het zwakke. Bedreigde sociale verhoudingen dichtbij en veraf, door (pure) exploitatie bedreigde groepen en onderdrukte personen vormen het subject van diaconale barmhartigheid, waarbij het gaat om het recht van de armen.
 - b. Voor een christen zijn duurzaamheid en rechtvaardigheid geworteld in de liefde tot God, de naaste en het beheer van de schepping. Hier vindt hij zijn inspiratiebron.
 - c. Met de oude manier van denken (materiële vooruitgang, groei) komen wij niet verder. Delen van gebruik, actief zijn op Marktplaats, minder te hechten aan bezit, zinvol en spaarzaam omgaan met de schepping die God ons als een cadeau schonk, maar wel met een opdracht: goede rentmeesters te zijn met gegeven goed.
- 4.8. Diakenambt marginaliseert
 - a. De diaken behoort tot de kerkenraad, maar heeft nog steeds niet dezelfde kerkrechtelijke en kerkordelijke plaats. Dat is m.n. op de bredere kerkelijke vergaderingen voelbaar: het ambtelijk overleg op die niveaus loopt een groot risico te vervlakken en langs elkaar heen te werken.
 - b. Dat vergroot de kans dat diakenen zich ook binnengemeentelijk beperken tot alleen sociaal-maatschappelijke problemen waardoor het bouwen aan een diaconale gemeente uit hun gezichtsveld verdwijnt.

5. Kansen, bedreigingen en ontwikkelingen

Paragraaf 4 bepaalde ons bij de factoren die van grote invloed kunnen zijn op de diaconale gemeente en het diaconaat. In dit hoofdstuk gaan we na welke bedreiging dit geeft, maar ook welke kansen dit biedt.

	Nuttig	Schadelijk
Intern	<p>Sterke punten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ gemeenten hebben de potentie in zich diaconale gemeenten te worden; ▪ gemeenten hebben de potentie in zich een contrasterende gemeenschap te zijn; ▪ er zit veel potentie onder de babyboomgeneratie voor deskundige ondersteuning van diaconieën. ▪ de diaconale bureaus/steunpunten zijn een belangrijke inspiratiebron voor het diaconaat van de kerken. 	<p>Zwakke punten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ tanend diaconaal bewustzijn onder diakenen; ▪ miskenning van de volwaardigheid van het diaconale ambt; ▪ beperkte knowhow bij diakenen voor het stimuleren van een diaconale gemeente; ▪ toenemende individualisering; ▪ toenemende vrijblijvendheid; ▪ diversiteit van diaconale problemen neemt toe; ▪ minder gevoelde noodzaak voor identiteitsgebonden hulpverlening of zorg.
Extern	<p>Kansen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ duurzaamheid en rechtvaardigheid zijn geworteld in de liefde tot God; ▪ Wmo biedt kerkelijke gemeenten kansen als onderdeel van de civil society; ▪ toenemende samenwerkingsbereidheid tussen kerken; ▪ toenemende bereikbaarheid via sociale media; ▪ (goedkope) zorg op afstand is mogelijk (e-health, e-care); ▪ christelijke zorg als meerwaarde; ▪ lokale christelijke zorgverlening is mogelijk met gebruikmaking van innovatieve modellen zoals het Buurtzorg Nederland model (zelfsturende regionale teams) ▪ missionair-diaconaal elan van gemeenteleden neemt voorzichtig toe. 	<p>Bedreigingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ de complexe netwerksamenleving sluit mensen uit; ▪ afnemende sociale cohesie door de lossere verbanden van de netwerksamenleving; ▪ diaconieën zijn (nog) onvoldoende in staat samenwerkingsverbanden aan te gaan of in stand te houden (diaconaal platform, Wmo platform, SHM, e.d.); ▪ lange periode van economische recessie en onzekerheid; ▪ sterke versobering van de zorgverlening bij een stijgende zorgvraag; ▪ christenen maken steeds minder gebruik van identiteitsgebonden zorgverlening; ▪ identiteitsgebonden zorg in de gevarenzone; ▪ toenemende individualisering;

Daarnaast zijn er, mede op basis van het voorgaande, een aantal mogelijke ontwikkelingsrichtingen aan te geven voor de nabije toekomst. Wat we op voorhand niet afdoende weten, is welke richting de meest waarschijnlijke is. Duidelijk is dat de economische ontwikkeling, zorgversobering, de netwerksamenleving en de plaats van de diaconale gemeente van doorslaggevende betekenis kan zijn voor de komende 7-10 jaar. Daarbij blijkt het steeds weer dat het diaconaat zich beweegt op het snijvlak van kerk, samenleving en zorg.

Op basis van het voorgaande en van de trendgegevens uit par.6 komen we tot het onderstaand overzicht van verschijnselen en mogelijkheden met een bepaalde mate van zekerheid gedurende 2013 tot 2020. Deze factoren kunnen we meenemen bij het bepalen van de beleidskeuzes.

Vrij zeker	Beperkt zeker	Redelijk onzeker
Afname van het aantal gemeenteleden	Lager vrij besteedbaar inkomen gedurende een langere periode	Langdurige economische recessie
Sterke toename van de kerkelijke lasten, inclusief diaconale lasten	Economische groeistagnatie	Overheidsbeleid in de zorg- en welzijnssector volledig bepaald door marktwerking

Sterke vergrijzing in de kerk (mogelijk 2x zo veel ouderen (>65 jr) dan jongeren (<25 jr) in 2020	Diaconaat in de sociale omgeving komt redelijk van de grond	Kerken voelen zich 'eigenaar' van maatschappelijke problemen
Identiteitsgebonden zorgverlening kalft af	Versobering van de zorgverlening	Of alle gemeenten zich wel echt als diaconale gemeente gedragen
Hogere zorglasten bij toenemende zorgbehoefte	Zelfredzaamheid werkt maar zeer beperkt	'Communities' als kleine kerkelijke netwerken
Regelmatig, op maat gesneden regionale of lokale diaconale toerusting aangevuld met interactieve internetondersteuning	Een soort diaconale google ¹ voor alle diaconale vragen incl. online expert netwerk-support.	Ketenzorg o.b.v. decentrale zelfsturende teams in de nulde- en eerstelijnszorg met kerken als partners (Buurtzorg-model)
Volledige programmatische diaconale samenwerking tussen CGK, NGK en GKv	Verminderde beschikbaarheid van vrijwilligers en mantelzorgers in de kerk	
	De diaconale gemeente heeft duurzaamheid en gerechtigheid geïntegreerd in haar zijn en handelen	

6. Analyses

6.1 Externe analyse - Samenleving (Nederland)

- *Afnemende bevolkingsgroei*: de Nederlandse bevolking groeit met ongeveer 3% tot 2020.
- *Stijgende levensverwachting*: de Nederlandse bevolking telde in 2010 2,5 miljoen (15%) ouder dan 65 jaar. In 2020 zal dat waarschijnlijk 3,4 miljoen (20%) mensen zijn en in 2040 4,6 miljoen (26%).³⁹
- *Sterke vergrijzing*: de vergrijzing wordt structureel. In 2020 zijn er meer 80+ dan ooit tevoren: 800.000, 30% meer dan 2010 (648.000) en worden er minder kinderen per jaar geboren dan voorheen. In 2040 is 23% van de bevolking 65+.⁴⁰
- *Verdere individualisering*: de doorgaande individualisering leidt ertoe dat de invloed van instituties als kerken, vakbonden en politieke partijen verder afneemt. De nieuwe ankers worden gevonden in 'communities' en sociale netwerken waar je gelijkgestemden treft. De moderne mens beperkt zich niet tot één gemeenschap, maar sluit zich bij verschillende groeperingen tegelijkertijd aan, mogelijk gemaakt door internet.
- *Toenemende eenzaamheid*: meer dan 30% van de volwassen Nederlanders voelt zich matig of sterk eenzaam, 10% van hen geeft aan sterk eenzaam te zijn (2008).⁴¹ In 2010 zijn er zo'n 1,5 miljoen eenzame ouderen, waarvan er meer dan 310.000 extreem eenzaam zijn. (Bron: NIZW)
- *Ontstaan van een netwerksamenleving*: in toenemende mate voelen Nederlanders zich geen lid meer van één groep die bepalend is voor haar handelen. Tegenwoordig voelen Nederlanders zich meer en meer deel van verschillende verbanden en netwerken die geen van allen een doorslaggevend effect hebben op hun leven. Men kiest zelf waar men bij wil horen en verbindt zich daaraan zolang men dat zelf wil. Dit zijn grote veranderingen t.o.v. de maatschappij van enkele decennia geleden.
- Het ontbreken van vanzelfsprekende verbanden heeft een fragmenterende en ontwrichtende werking op de samenleving, maar creëert ook nieuwe condities voor sociale orde. Burgers voelen zich onzeker over de toekomst van de samenleving. Van de overheid wordt verwacht dat ze orde schept. Alleen zijn macht en gezag niet langer de uitgangspunten voor sociale orde.⁴²
- In de netwerksamenleving ontstaat er een nieuwe vorm van ruimte, namelijk de onzichtbare en virtuele (digitale) ruimte via o.a. sociale media als Facebook, Twitter en LinkedIn. Een netwerkachtige structuur waarin niemand de baas is en iedereen afhankelijk is van anderen voor het bereiken van zijn of haar doelen. Deze nieuwe communicatievormen bieden mogelijkheden in de verhouding van mensen tot elkaar (de sociale afstand tussen mensen en groepen). Echter, in dergelijke netwerken worstelen mensen, ieder op een eigen manier, met het bepalen van grenzen tussen 'henzelf' en 'de ander', 'collega' en 'vriend', met 'wij' en 'zij'. Dit vergroot de onzekerheid.
- In de samenleving waarin informatie-uitwisseling en communicatie centraal staan, komt meer dan ooit nadruk te liggen op de zelfredzaamheid en zelfprofilering van afzonderlijke individuen. Het gaat erom dat jij netwerken bouwt en zo een eigen vriendenkring om je heen verzamelt. De persoonlijke identiteit wordt niet langer opgebouwd binnen vaststaande levensbeschouwelijke kaders, maar wordt een product van sociale constructie waarmee groepen putting uit een diversiteit van repertoires

39 <http://www.nationaalkompas.nl/bevolking/vergrijzing/toekomst/>

40 http://www.boodschappenplusbus.org/files/feiten_en_cijfers.pdf

41 TNO/NIPO, 2008 (http://www.eenzaam.nl/sites/default/files/samenvatting_eenzaamheidsmonitor_tns_nipo.pdf)

42 Jonker-Verweij Instituut (2009), *Governance en de Wmo*,

een nieuwe leefomgeving scheppen. Tegelijkertijd treedt er ook een verinnerlijk en verdieping van de ervaring op. In de afwegingen die mensen maken is belangrijker dat iets 'echt' is en 'authentiek', dan dat het binnen een samenhangende levensovertuiging past.

- *Grote tolerantie*: Nederland is te beschouwen als een permissief land waar de bevolking wars is van tradities.
 - *Invloed technologische ontwikkelingen*: in 2020 hebben vrijwel alle huishoudens de beschikking over een breedbandverbinding en 80% van de bevolking heeft een snelle, mobiele aansluiting op het internet. Dit maakt zorg op afstand breed mogelijk, zoals e-Health.
- 6.2 Externe analyse - Samenleving (wereld)
- Twee miljoen kinderen worden wereldwijd uitgebuit in de commerciële seksindustrie. (Unicef)
 - Wereldwijd zijn 27 miljoen kinderen, vrouwen en mannen in slavernij of bij slavenhandel betrokken, meer dan ooit in de geschiedenis. (Bales)
 - Zo'n 40-50% van de kinderen onder de 18 jaar zijn slachtoffer van gedwongen werk. (ILO)
 - In 1990 leefde 1.8 miljard mensen in extreme armoede (41.7% van de wereldbevolking). In 2015 zullen er naar schatting nog 600 miljoen mensen in armoede leven, dat wil zeggen dat ze van minder dan €1.00 per dag moeten rondkomen. (Worldbank)
 - Van de wereldbevolking tussen 15-49 jaar is 1% besmet met HIV (met een hoge concentratie in sub-Sahara Afrika).
 - Vanaf 2013 bezuinigt de overheid (waarschijnlijk) een miljard euro per jaar op ontwikkelingshulp.

6.3 Externe analyse - economie

- *Lager besteedbaar inkomen*: het vrij besteedbare inkomen staat onder sterke druk en daalt door stapeling van lasten, verminderde zorgverlening, verlaagde uitkeringen en toenemende huisvestingslasten. In de periode 2011-2015 daalt de koopkracht met gemiddeld 3/4% per jaar (CPB 2012).
- *Restschulden*: ruim 72.000 woningbezitters (van in totaal 3.5ml hypotheek) hebben moeite hun hypotheek te betalen (13.10.2012), een stijging van 20% t.o.v. begin 2012.
- *Toenemende armoede*: 80.000 huishoudens in de schuldsanering in 2010 (55.000 in 2009), 7.7% van de bevolking leeft onder de armoedegrens⁴³ (1 miljoen, 2010).
- *Voedselbank*: in Nederland ontvangen ruim 600.000 gezinnen voedselpakketten van de voedselbank (Micha Campagne, 2011).
- *Economisch kwetsbaren*: 1.89 miljoen huishoudens (26.7% van totale aantal huishoudens) heeft een betalingsachterstand van meer dan €2.000. Ruim 5 miljoen Nederlanders komen in financiële problemen wanneer onverwacht een inkomensdaling op zou treden vanwege baanverlies, werkloosheid, e.d. omdat ze slechts over een financiële reserve van maar 1 maand beschikken (SHM, 2011).
- *Afnemende werkgelegenheid*: onder invloed van een langdurige laagconjunctuur zal de arbeidsmobiliteit en flexibilisering toenemen bij verminderde werkgelegenheid t.o.v. 2010.
- *iStress*: overal en altijd bereikbaar zijn.

6.4 Externe analyse - overheid

6.4.1 Decentralisatie

- Overheidsbezuinigingen kunnen ertoe leiden dat mooie intenties verschromelen tot zorgarmoede en het verdwijnen van identiteitsgebonden zorg, en overbelasting van mantelzorgers en vrijwilligers.
- *Decentralisatie van sociale functies*:
- 'één regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt' door een bundeling van wsw, Wajong en reïntegratiemiddelen in een nieuwe Wet Werk naar Vermogen;
- de provinciale Jeugdwelzijnszorg, jeugdbescherming en jeugdreclassering, de jeugd-ggz en de zorg voor licht verstandelijke jeugd komt uiterlijk 2015 onder verantwoordelijkheid van de burgerlijke gemeente;
- de dagbesteding en begeleiding van de AWBZ worden vanaf 2013 ondergebracht bij de Wmo.0.

Wmo-Invloed

- Het centrale doel van de Wmo is 'meedoen': een zo goed mogelijke deelname van alle burgers aan de samenleving. Van de burger wordt een grotere zelfredzaamheid verwacht, zodat zijn afhankelijkheid van professionals op terreinen als zorg, cultuur, ontspanning en welzijn kleiner wordt.
- De gemeenten die de Wmo uitvoeren 'compenseren' in een individuele voorziening alleen wat de burger zelf niet (meer) kan, of niet kan regelen in zijn sociale netwerk zoals vrijwilligerswerk, boodschappen- en maaltijddiensten. Deze nieuwe manier van denken en handelen wordt de 'kanteling' genoemd.

De velden waarop de gemeenten een maatschappelijke ondersteuning geven zijn:

- bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van wijken en buurten;
- op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met opgroei-problematiek en van ouders met opvoedproblemen;
- het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning;
- het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers.
- het bevorderen van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem en het verlenen van voorzieningen;
- het bieden van maatschappelijke opvang en het voeren van beleid ter bestrijding van geweld in de huiselijke kring van het slachtoffer;
- het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg en een verslavingsbeleid⁴⁴.

⁴³ 105% van sociaal minimum

⁴⁴ OGGZ: Openbare Geestelijke GezondheidsZorg. In de Wmo is OGGZ als volgt gedefinieerd: het signaleren en bestrijden van risicofactoren op het gebied van de openbare geestelijke gezondheidszorg, het bereiken en begeleiden van kwetsbare personen en risicogroepen, het functioneren als meldpunt voor signalen van crisis of dreiging van crisis bij kwetsbare personen en risicogroepen en het tot stand brengen van afspraken tussen betrokken organisaties over de uitvoering van de openbare geestelijke gezondheidszorg.

De doelstellingen van de Wmo zijn een betere onderlinge afstemming of samenhang van voorzieningen die binnen de reikwijdte van de Wmo vallen, en grotere doelmatigheid en doeltreffendheid in de ondersteuning. De andere doelen van de wet zijn: *zelfredzaamheid* en *sociale samenhang*. Het gaat dus in feite om twee vormen van meedoen: een 'consumptieve' participatie waarin men als het ware gebruikmaakt van het aanbod dat in de samenleving aanwezig is en een 'actieve' participatie waarin men zelf de samenleving een aanbod doet. *Sociale cohesie* of sociale samenhang is - als resultaat van participatie - het derde en ideologisch het 'hoogste' *maatschappelijke doel* van de Wmo. De Wmo is daarmee ook een ideologische wet en heeft ook als doel veranderingen in de maatschappij zelf tot stand te brengen. Dit lijkt echter meer op bezuinigingsdrift onder de dekmantel van de ideologie van de 'maakbare samenleving'.

Zelfredzaamheid betekent dat je de problemen van alledag kunt oplossen. Dat je opstaat, dat je jezelf kunt aankleden, dat je voor jezelf kunt zorgen, dat je onderdak hebt en een inkomen. Je kunt voorzien in jouw basisbehoeften op individueel, maar ook op sociaal niveau. De meeste mensen kunnen namelijk niet zonder andere mensen. Wanneer ze lang alleen zijn, worden ze ziek en depressief. Zelfredzaamheid vraagt dus fysieke, maar zeker ook mentale capaciteiten. Er is een forse groep mensen die te weinig aangeboren en aangeleerde vaardigheden heeft om zich staande te houden. Vroeger hadden deze mensen een beschermde plek in de maatschappij, nu staan ze meer op zichzelf en moeten ze veel meer zelf uitzoeken: internet, pincodes, communiceren met instanties, ga zo maar door.

De inzet van de 'zelfredzaamheid' nl. zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen, ook als zorg en ondersteuning nodig is, is een ontwikkeling die volop gaande is. Om deze extramuralisering te ondersteunen zou ook meer geïnvesteerd moeten worden in onder andere de kwaliteit van de thuiszorg. Zorgbehoevende mensen gaan op internet informatie uitwisselen. Ze staan steviger in hun schoenen door de deelname aan plekken waar ze advies en steun geven en vinden. Zelfmanagement helpt de discrepantie tussen de groeiende vraag en het begrensde aanbod te beperken. Het is erop gericht patiënten minder afhankelijk te maken van professionals.

Zorg thuis is belangrijk voor chronisch zieken, kwetsbare ouderen, lichamelijk of verstandelijk gehandicapten en gezinnen met een thuiswonend gehandicapt kind. De vraag naar zorg thuis komt vooral van ouderen, maar ook uit alle andere leeftijdsgroepen.

6.4.3 Zorgaanbieders

Gemeenten hebben met tientallen aanbieders van ondersteuning te maken. Zij zullen met de zorgorganisaties en andere maatschappelijke organisaties op zoek gaan naar nieuwe arrangementen voor ondersteuning. Gemeenten kunnen partijen uitnodigen om samen voorstellen te ontwikkelen, bijvoorbeeld op basis van cliëntprofielen en casuïstiek.

De noodzaak tot samenwerking van identiteitsgebonden zorginstellingen tot ketenzorgallianties is groter dan ooit, om samen projectorganisaties te vormen die weten hoe je Wmo-aanbestedingen moet maken.

6.5 Externe Analyse - Zorg en Welzijn

6.5.1 Zorgsector

- *Verschraling*: de overheidsdrang naar zelfredzaamheid leidt tot zorgverschraling, mede door versoering van collectieve regelingen. Een groot deel van het bestaande welzijnswerk verdwijnt.
- *Zorgvraag*: de zorgvraag stijgt tussen 2010 en 2025 met 45%, de zorgkosten doen daar niet voor onder. De vraag zal veranderen doordat de oudere van morgen meer eigen regie wil houden. Daardoor zal een verschuiving plaatsvinden van grootschalig en intramuraal naar kleinschalig en extramuraal. Ontwikkelingen in de vraag naar zorg geven zal meer focus leggen op vormen van ketenzorg.
- *Zorgdiversiteit*: Aan de aanbodzijde zal de diversiteit in zorgvormen en kwaliteit toenemen als gevolg van de beoogde onderlinge concurrentie tussen instellingen. Aan de vraagzijde zal geld als sturingsmiddel een grotere rol spelen.
- *Zorg personeel*: door de krimpende beroepsbevolking is de schatting dat 60% (475.000 mensen) van de benodigde verpleging en verzorging niet geleverd kan worden in 2025 in een krimpende arbeidsmarkt.⁴⁵
- *Zorgbehoefte*: het aantal mensen van de 30+-bevolking dat verpleging en verzorging nodig heeft, stijgt van 1,2 miljoen in 2010 (11%) naar 1,6 miljoen in 2020 (14%). Het gaat om gebruikers van huishoudelijke hulp via de Wmo, van zorg via de AWBZ en van niet collectief gefinancierde zorg tezamen.
- *Thuiszorg*: het aantal gebruikers van collectieve thuiszorg zal toenemen van 545.000 in 2009 tot bijna 725.000 in 2030; een toename met 32%, ofwel 13% per jaar.
- *Tehuiszorg*: Het aantal gebruikers van de tehuiszorg zal toenemen van 160.000 (2009) tot 260.000 in 2030 (+56%; 2,1% per jaar). Het aantal bewoners van de verzorgingshuizen neemt naar verwachting toe van 86.000 in 2009 tot 141.000 in 2030 (+64%). Het aantal verpleeghuisbewoners en gebruikers van particuliere hulp neemt iets minder hard toe in dezelfde periode (van resp. 52.000 tot 82.000 (+57%) en 123.000 naar 193.000 (+56%).)
- *Begeleid wonen*: in 2012 maakten circa 180.000 mensen gebruik van PGB met indicatie 'begeleiding'⁴⁶ (mensen die zelfstandig wonen en matige tot ernstige beperkingen hebben: langdurige psychiatrische aandoeningen, verstandelijke beperking, lichamelijke of zintuiglijke beperking of chronische ziekte en ouderen met regieverlies ten gevolge van een chronische ziekte of psychogeriatrische aandoening).
- *Mantelzorg*: hoewel Nederland internationaal gezien een zeer hoog percentage vrijwilligers en mantelzorgers kent, is in de toekomst mantelzorg niet langer vanzelfsprekend omdat steeds minder mensen voor de vervulling daarvan gelegenheid hebben.
- *Medische zorg*: er zal een verschuiving plaatsvinden in de medische zorg en verpleging in 2020: meer ziekenhuisbehandelingen bij de patiënt thuis zoals infusie therapie, pijnbestrijding, transfusies, nierfunctie vervangende therapie, chemotherapie en katheterisaties.
- *Multidisciplinaire zorg*: de OGGZ-doelgroep (zie bijlage 3.b) bestaat uit multiprobleem-huishoudens:

45 www.zorginnovatieplatform.nl/kennis/117/videos

46 Belangenorganisatie Per Saldo (bv zorgboeren, thuiszorginstellingen)

inwoners met problemen op meerdere leefgebieden, voor wie maatschappelijke uitval dreigt of realiteit is. Het is een heterogene groep van mensen die in nood verkeren door een opeenstapeling van problemen zoals dreigende dakloosheid, huisvervuiling, extreme schulden, veroorzaken van overlast, vereenzaming, verslaving en huiselijk geweld. Het betreft mensen die niet die zorg en hulp krijgen die nodig is (zorgmissers) of die zorg en hulp juist uit de weg gaan (zorgmijders). De OGGZ-doelgroep wordt geschat op ten minste 0,7% van de Nederlandse bevolking (totaal 110.000) (J. Lourens e.a., 2002; J. Wolf, 2006). Als daar huiselijk geweldsituaties en lichtere multi-probleemsituaties aan toegevoegd worden, stijgt dit percentage tot 1 à 2%.

- *Identiteitsgebonden zorg*: de toekomst van identiteitsgebonden zorg staat onder sterke druk door de noodzaak van lokale inkoop van zorgpakketten door de ruim 400 burgerlijke gemeenten. Christelijke zorgorganisaties kunnen een meerwaarde zijn voor de christelijke doelgroep. Daar wil de overheid aan meewerken indien er sprake is van kwaliteit en *niet meer dan één* christelijke zorgaanbieder per gemeente/zorgloket.

1.1.2 Welzijnssector

- *Welzijnswerk*: Welzijnswerk omvat het *sociaal-cultureel werk, opbouwwerk en maatschappelijke dienstverlening*. Sociaal-cultureel werk omvat sociale en culturele activiteiten, vaak voor een bepaalde doelgroep en doorgaans georganiseerd in of vanuit een club- en buurthuis. *Opbouwwerk* omvat activiteiten met en door bewoners gericht op de kwaliteit van het samenleven in buurten en wijken (territoriaal) of voor specifieke doelgroepen zoals jongeren of migranten. *Maatschappelijke dienstverlening* bestaat uit hulp, informatie en advies voor mensen die in problemen zijn geraakt.
- *De welzijnssector staat onder druk*: bezuinigingen, decentralisering van overheidstaken en een gebrekkige oriëntatie op de burger nopen tot herbezinning. De welzijnssector is in de loop van de twintigste eeuw losgeweekt uit zijn natuurlijke levensruimte van de al dan niet levensbeschouwelijke verenigingen van burgers (civil society) en vervolgens opgezoegen in de staat, over de schutting gegooid naar de gemeenten, opgepompt tot grootschalige welzijnssupermarkten en gedeformeerd tot productiebedrijf in opdracht van de gemeente. En dan moet hij nu een facilitair bedrijf voor burgerkracht worden.
- *De burger is onvoldoende in beeld van het welzijnswerk*: noch bij de overheid, noch bij de grote welzijnsinstellingen. Overheid en welzijnsinstellingen zijn teveel op elkaar gericht. Voor het slagen van het steeds bredere takenpakket van de lokale overheid in een tijd van forse bezuinigingen, is het noodzakelijk dat de mensen zelf hun welzijnswerk weer gaan organiseren. Het is wenselijk dat de overheid zich grotendeels terugtrekt uit de organisatie van onderlinge verbanden tussen burgers. Een uitzondering is te maken voor de meest kwetsbaren in de samenleving. Voor deze groep is het legitiem dat de overheid haar verantwoordelijkheid neemt. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor sociale wijkteams. Desondanks kunnen mensen meer betekenen voor kwetsbare burgers, m.a.w. de sociale omgeving dient geactiveerd te worden.
- *Tweedeling*: behalve bureaucratie dreigt een tweedeling in het welzijnswerk: enerzijds een overheid gefinancierde, geïntegreerde aanpak van zeer kwetsbare burgers, anderzijds welgestelde burgers die voor elkaar zorgen, met daartussen een niemandsland waar burgers zich niet in collectieven aansluiten, maar evenmin in aanmerking komen voor het predicaat 'kwetsbaar'.
- *Middelen*: gemeenten lijken in de toekomst de overheidsmiddelen te krijgen voor een breed spectrum: naast welzijnswerk en maatschappelijke zorg, werk en inkomen en participatie (Wet Werk Naar Vermogen), ook jeugdzorg, jeugd-ggz en een beetje onderwijs. Dat biedt zowel mogelijkheden als bedreigingen om in het beleid nieuwe verbindingen te maken. Bijvoorbeeld tussen onderwijs, jongerenwerk en werk en inkomen, en tussen onderwijs, vroeg- en voorschoolse educatie en peuterspeelzalen. Mogelijk ontstaan daar nieuwe circuits, die dwars door de bestaande institutionele scheidslijnen heen lopen.
- *Effect*: de toegevoegde waarde van de Wmo voor de samenleving wordt te weinig ingezien door burgerverbanden als sportclubs, scoutingverenigingen, buurtverenigingen en dorpsraden. Dit wordt als verontrustend beschouwd, zes jaar na de invoering van de Wmo (Movisie, 2012).

6.5.3 De zorgmarkt

- *Zorgtelsel*: het afgelopen decennium heeft de overheid een grote invloed gehad op de (om)vorming van het zorgtelsel. Hoewel de vier publieke belangen van de Nederlandse gezondheidszorg (kwaliteit, betaalbaarheid, beschikbaarheid en solidariteit) naar verwachting centraal zullen blijven staan, is de vorm waarin zorg wordt verleend en betaald onzeker. Grote vraag is of de overheid de marktwerking gaat terugdraaien of niet. De mogelijke introductie van de regionale zorginkoopkantoren lijkt hierop te duiden.
- *Ketenzorg*: zorgverleners zoals ziekenhuizen, huisartsen, thuiszorg en verpleeghuizen bundelen steeds meer hun krachten om de kwaliteit van leven van een groep patiënten te verbeteren. Deze ketenzorg resulteert in een vloeiend verloop van zorgverlening aan de patiënt en betere benutting van het zorgaanbod. Het is echter de vraag of in de zorgketen van ziekenhuizen, zorgverzekeraars en patiëntenverenigingen de patiënt wel centraal staat. De grenzen tussen de diverse soorten aanbieders van zorg moeten vervagen zodat een compleet zorgtraject een prijskaartje krijgt in plaats van individuele behandelingen. De patiënt doorloopt een zorgketen, van ziekenhuisopname tot revalidatie. Zorgverzekeraars kunnen zo beter kiezen met welke zorgaanbieders ze in zee gaan.
- *Zelfstandige zorgprofessionals*: maar als ruimte wordt gegeven aan de consument als zorginkoper, kan er ook marktwerking optreden, al is dit op een andere wijze dan de zorgverzekeraars en de overheid voor ogen hadden. Vele zorgprofessionals (ZPers) vestigen zich, door de voortdurende bezuinigingen en werkdruk, als zelfstandige of sluiten zich aan bij kleine zogenaamde zelfsturende teams, zoals bijvoorbeeld Buurtzorg Nederland dat doet. Cliënten betalen de consulten zelf, zij het tegen veel lagere kosten en daarmee tarieven, omdat overheadkosten door overheidsbemoeienis afwezig zijn en geen bijdrage vooraf (de oude €200 norm) nodig is.

6.6 Interne situatie - religie, kerken en diaconaat

6.6.1 Religie

- *Buitenkerkelijk*: in 2020 is 72% van Nederlandse bevolking buitenkerkelijk tegen 68% in 2010. Voor wat christenen betreft is de daling waarschijnlijk nog sterker.
- *Godsdienstigheid*: aard van godsdienstigheid verandert, afnemende betekenis van de christelijke godsdienst voor onze samenleving, vage transcendentie.
- *Vertrouwen*: sterk gedaald vertrouwen in de kerk als bron van informatie bij belangrijke maatschappelijke of politieke kwesties. Slechts ruim 40% van de Nederlanders acht de kerken betrouwbaar (2000).
- *Wmo*: in de Wmo is voor de kerken, als onderdeel van de civil society, een nadrukkelijke plaats ingeruimd.

1.1.2 Kerken

- *Negatieve groei*: de groei is al een aantal jaren uit onze kerken. Maar deze neergaande lijn zal worden voortgezet.
- *Scheefgroei*: de verhouding tussen jong en oud zal nog verder scheefgroeien dan nu al het geval is.
- *Kerkverlating*: snel toenemende kerkverlating zal ook onze kerken treffen. Aandacht voor de achterdeur is even zo belangrijk als aandacht voor de voordeur.
- *Generatieverschuiwing*: een minder sterke samenhang tussen de verschillende generaties is nu al in de kerken waarneembaar. Jongeren voelen zich minder betrokken bij de eigen kerk of gemeente en shoppen makkelijk.
- *Stijgende lasten*: vaste kerkelijke lasten en kosten stijgen in het algemeen, maar in het bijzonder de kosten voor de emeritikus en het diaconale werk van de gemeenten.
- *Stijging vacante kerken*: door het krimpen van gemeenten zullen er steeds meer kerken niet in staat zijn zelfstandig een eigen predikant te beroepen.
- *Minder predikanten*: de verwachting is eveneens dat er van steeds minder dienstdoende predikanten zullen komen.
- *Minder ambtsdragers*: steeds minder ambtsdragers zijn er nu al beschikbaar, maar die tendens zal zich voortzetten.
- *Missionair zijn*: er is goede hoop dat het missionair gemeente-zijn zich in positieve zin ontwikkelt. Als diakenen meer duidelijkheid krijgen over hun rol in de gemeente zal dat versterkend werken op deze ontwikkeling.
- *Fragmentarisering*: omgaan met verschillen, het met een bepaalde regelmaat bezoeken van andere kerkgenootschappen en christelijke evenementen.

1.1.3 Diaconaat

- *Diaconale gemeenten*: er lijkt onvoldoende tijd, energie en interesse te zijn om structureel diaconale activiteiten te ontplooiën. Diaconieën zijn vaak intern gericht, vaak star, formeel en traag.
- *Diaconale platformen*: deze leiden een moeizaam bestaan. Het opzetten van stabiele steun lijkt moeilijk te organiseren. Kerken zijn niet ingesteld op het plaatselijk samenwerken met christelijke zorgorganisaties. Naar die organisaties toe kan er een afwachtende of zelfs een wantrouwende houding zijn.
- *Externe oriëntatie*: wanneer kerken (extern) diaconaal functioneren dan gebeurt dat vaak in directe samenwerking tussen kerken, met niet door diaconieën geworven of aangestuurde vrijwilligers en/of met behulp van allerlei kerkgrensoverschrijdende organisaties⁴⁷.
- *Wisselende bezettingen*: diaconieën wisselen snel van samenstelling waardoor veel kennis dreigt weg te vloeien. De continuering van het 'diaconaal bewustzijn' loopt gevaar.
- *Problematisering*: de diversiteit van de problemen waar diakenen mee te maken kunnen krijgen neemt toe: schuldsanering, verslaving, huiselijk geweld, relatieproblemen, eenzaamheid, Wmo-facetten, samenwerking en sociaal-psychische problemen.
- *Diaconaat professionaliseert*: diakenen dienen meer beleidsmatig te werken, visie te ontwikkelen, stimuleren van netwerken (deskundige senioren, deskundigenkring), toerusting.

Een keuze uit relevante lectuur:

- Dienen en delen, basisboek diaconaat, o. red. v. dr. G.C. den Hertog en dr. A Noordegraaf;
- Barmhartigheid en gerechtigheid, handboek diaconiewetenschap, o. red. v. Hub Crijns e.a.;
- Diaconie in beweging, Handboek diaconiewetenschap, o. red. v. Hub Crijns e.a.;
- Diaken in de praktijk, H.H. van Well;
- Dienst doen, praktijkboek voor diakenen, H.H. van Well;
- de uitzending van missionaire diaconale werkers (aanvragen via email: diac.bur@cgk.nl);
- Gerechtigheid in veelvoud (Diacon, jrg 29, nr. 2);
- Eerlijk is eerlijk (Diacon, jrg 29 nr. 1);
- Diaconaat en getuigenis (Diacon, jrg 29, nr. 5);
- Website: www.cgk.nl/diaconaat.

Bijlage 3

Reglement Classicale Diaconale Vergadering (CDV)

Artikel 1

De classis ... van de Christelijke Gereformeerde Kerken besluit dat jaarlijks een CDV bijeen geroepen wordt, waarop afgevaardigden van elke diaconie van de classisgemeenten samenkomen om diaconale zaken te bespreken.

Artikel 2

Deze vergadering is een uitbreiding van het formele classisoverleg. Dit komt uit in de officiële afvaardiging vanuit elke diaconie van de classis (zichtbaar in een over te dragen ondertekende lastbrief van de diaconie), de leiding van de vergadering, het behandelen van een vastgestelde agenda en het opmaken van notulen.

47 <http://www.ikzoekchristelijkehulp.nl>

Artikel 3

Elke diaconie zal minimaal één en maximaal twee diakenen afvaardigen naar de CDV. Zijn er zaken waarover gestemd moet worden, dan kan de afvaardiging van elke diaconie één stem uitbrengen.

Artikel 4

De te bespreken diaconale zaken betreffen:

1. zaken die vallen onder art. 41 K.O. (het diaconale welzijn van elke gemeente in de classis);
2. zaken die vanuit de classisvergadering ter tafel worden gebracht;
3. zaken die door de CDC worden aangedragen;
4. zaken die een plaatselijke diaconie inbrengt.

De vergadering stelt de agenda vast.

Artikel 5

De CDV wordt voorbereid en geleid door het moderamen, dat bestaat uit afgevaardigden van de diaconieën die diakenen dienen af te vaardigen naar de eerstvolgende reguliere classisvergadering. Het moderamen kiest uit haar midden een voorzitter en een secretaris, maken een agendavoorstel en versturen de uitnodigingen.

De CDC ondersteunt het moderamen bij de voorbereiding en leiding van de CDV zo veel als mogelijk.

Artikel 6

De CDC legt van haar werkzaamheden verantwoording af aan de CDV en via de door de CDV opgemaakte notulen aan de classis.

Artikel 7

De classis wordt via de notulen van de CDV geïnformeerd over de besproken zaken tijdens deze vergadering. Bovendien kan er op de classisvergadering toelichting worden gegeven door de daar aanwezige diakenen of leden van de CDC.

Artikel 8

De kosten van de CDV kunnen worden gedeclareerd bij de penningmeester van de classis/CDC.

Artikel 9

De CDV is bevoegd om alles te doen wat nodig is om het diaconaat in en door de classiskerken te bevorderen.

Artikel 10

De CDV heeft tot taak het werk van de CDC te stimuleren en te activeren.

Artikel 11

Tijdens de CDV stellen de afgevaardigde diakenen een lijst op met diakenen die beschikbaar en capabel zijn om afgevaardigd te worden naar de eerstvolgende particuliere synode. Deze lijst wordt aan de eerstvolgende reguliere classisvergadering aangeboden.

Artikel 12

Er zal geen bepaling worden vastgesteld die strijdig is met enig artikel uit de kerkorde van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Aldus vastgesteld op ...

Opmerkingen/nadere toelichting bij het reglement

Een classicale diaconale vergadering (CDV) is een (niet vrijblijvende) vergadering van afgevaardigden van diaconieën in een classis waarin vreugden en zorgen in het diaconaat met elkaar gedeeld worden en waarin men zo mogelijk elkaar ondersteunt met adviezen en het organiseren van toerusting.

Art.1

De CDV dient jaarlijks plaats te vinden.

Dit omdat de CDC een plek krijgt (zie de toelichting bij artikel 6) onder de CDV en dus aan deze vergadering verantwoording aflegt (en via de CDV aan de classis). Maar ook omdat de CDV een lijst opstelt met diakenen die beschikbaar en capabel zijn om afgevaardigd te worden naar de eerstvolgende particuliere synode.

Vanwege dit laatste punt verdient het de voorkeur de CDV voor de voorjaarsclassis plaats te laten vinden.

Art.2

De lastbrief onderstreept het formele karakter van de vergadering. Het impliceert dus ook geheimhouding van in comité besproken zaken.

Om geheimhouding nog beter te waarborgen, zou een diaconie een concrete casus voorafgaand aan een vergadering aan de CDC kunnen doorgeven. Deze kan de casus dan volledig anoniem aan de vergadering voorleggen.

Art.3

- a. Een classisgemeente zal bij voorkeur twee diakenen afvaardigen naar de CDV, waarbij een van beide het jaar daarop opnieuw aanwezig is. Dit omwille van de continuïteit.
- b. CDC-leden, aanwezig op de CDV, hebben geen stemrecht, tenzij ze officieel afgevaardigd zijn namens een diaconie.

Art. 4

Het verdient de voorkeur de zaken van 'zegen en zorg', die onder 1 en 4 vallen vooraf schriftelijk aan te leveren bij de CDC. Op deze wijze kan de commissie de verslagen bundelen en voorafgaand aan de CDV aan de diaconieën toesturen en zo kunnen alle aanwezigen de vergadering goed voorbereiden.

Doel van de bespreking is het uitwisselen van ervaringen, het elkaar bemoedigen en waar nodig ondersteunen.

In de bespreking zullen ongetwijfeld onderwerpen ter sprake komen, waarvoor men graag (breder) een stuk toerusting zou willen ontvangen. Daar kan de CDC dan actie op ondernemen.

Art. 5

Indien gewenst kan een CDC-lid optreden als technisch voorzitter van de vergadering.

CDC-leden kunnen als adviseur aan de vergadering worden toegevoegd.

Art. 6

Het is niet meer dan logisch dat de classicale *diaconale* commissie verantwoording (jaarverslag, financieel verslag) aflegt aan de classicale *diaconale* vergadering en via deze vergadering aan de classis.

De onderlinge verhouding CDV:classis is te vergelijken met die van diaconie:kerkenraad.

De plaats van de CDC onder de CDV impliceert ook dat de CDV de eerste verantwoordelijkheid draagt voor de bezetting van de CDC.

Deze verhouding tussen CDV en CDC dient in de instructie voor de CDC door de classis te worden vastgelegd. Het is wenselijk dat de classis de CDV vraagt hiertoe een voorstel te doen.

Art. 7

De verslaglegging zal niet zo expliciet (per gemeente) zijn, maar meer een weergave zijn van tendensen en opvallende zaken.

Art. 8

Hier wordt bewust de optie voor zowel de classis als de CDC opengehouden. Het kan nl. zo zijn dat er wel een CDV gehouden wordt in de classis, maar dat diezelfde classis geen CDC heeft.

Art. 9

Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het organiseren van een classicale diaconaal project of een classicale diaconale collecte.

Art. 10

Het is voor de diaconale inbreng op de meerdere vergaderingen van de kerken van groot belang dat er vanuit de classis (en later vanuit de PS) een diaken wordt afgevaardigd die niet alleen beschikbaar maar ook capabel is.

In de uitnodiging voor de CDV zal aan de diaconieën van de classis gevraagd worden bij de scribe van de CDV namen van mogelijke kandidaten in te dienen, vergezeld van een kort overzicht van hun ervaring als diaken. De CDV zal vervolgens via een stemming de lijst met kandidaten vaststellen.

1 Wikipedia versie voor het diaconaat, zoals bijv.: <http://www.ikzoekchristelijkkehulp.nl/>

BIJLAGE 104

Artikelen 201, 205

Rapport 3 van commissie 5 inzake het rapport van deputaten diaconaat**1. Inleiding**

Uw commissie wil graag grote waardering uitspreken voor de vele werkzaamheden die door deputaten diaconaat verricht zijn en waarvan verslag wordt gedaan in de uitgebreide rapportage. Naast de drie meegezonden bijlagen heeft uw commissie ook kennis genomen van de op te vragen bijlagen. Uit alle documenten blijkt dat deputaten en werkgroepleden gezamenlijk veel werk verzet hebben. Uw commissie wil met name de inzet noemen van de secretaris diaconaat ds. G. Drayer en van de diaconaal consulente ds. G.N.A. Eikelenboom. Daarnaast willen we graag de scheidende deputaten, ds. K.T. de Jonge (voorzitter) en ds. B. Reinders hartelijk bedanken voor hun jarenlange inzet.

Tevens wil uw commissie haar dank uitspreken voor de ondersteuning die de secretaresses vanuit het diaconaal bureau gegeven hebben aan de deputaten en de werkgroepen.

2. Algemeen

Deputaten hebben in de afgelopen synodeperiode de opdrachten a tot en met v die de synode van 2010 hen meegaf, met inzet en ijver uitgewerkt. Ten aanzien van opdracht m constateert uw commissie dat deputaten de uitwerking niet inzichtelijk maken in hun rapport (zie § 3.4.1). NB: de daar genoemde bijlagen zijn niet bij het rapport gevoegd.

Uw commissie heeft ook in het gesprek met deputaten het enthousiasme en de overtuiging opgemerkt waarmee deputaten en werkgroepleden hun opdrachten proberen uit te voeren. Er is in de afgelopen periode opnieuw veel nagedacht over diaconaat en de betekenis daarvan op verschillende (actuele) deelgebieden. Bovendien is het diaconaat ook in de praktijk gebracht in de verschillende diaconale projecten, waarbij het werelddiaconaat een grote plaats inneemt. In dezen hebben deputaten zich gekweten van hun taak om de door de generale synode 2010 bijgestelde instructie uit te voeren.

3. Opdrachten

Bij de veelheid aan onderwerpen die in de rapportage aan de orde komen, heeft uw commissie zich afgevraagd of het wel reëel is om zoveel van deputaten te vragen. Diezelfde vraag heeft uw commissie gesteld bij het gepresenteerde werkplan en bij verschillende voorstellen die daaruit voortvloeien.

Deputaten geven echter aan dat de wijze van werken (sinds 2004 door middel van werkgroepen) bewezen heeft dat zij veel werk aan kunnen.

4. Bezinning en beleidsvorming

Uw commissie heeft met deputaten uitgebreid doorgesproken over de onderwerpen bezinning en beleidsvorming.

In eerste instantie leefde er binnen uw commissie het gevoel dat deputaten zich veel en langdurig hadden bezonnen op diverse onderwerpen, maar dat de opbrengst van deze bezinning aan concretisering te wensen overliet. Naar de gedachte van uw commissie waren doelstelling, focus en werkplan te veel open gelaten.

Deputaten legden uit dat deze manier van beleidsvorming past binnen de werkwijze van het deputaatschap. Het is de bedoeling dat deputaten in grote lijnen beleidsmatige aanzetten geven waar, na goedkeuring van de synode, de verschillende werkgroepen verder mee aan de slag gaan. De concretisering van

doelstellingen, focus en werkplan wordt dan binnen de werkgroepen vastgesteld.

Alhoewel uw commissie deze manier van werken kan begrijpen, is het desalniettemin voor haar de vraag of op deze wijze de synode toch niet te weinig concreet zicht krijgt op wat deputaten nu in de komende synodale periode wensen te bereiken en hoe zij geformuleerde doelen denken te realiseren.

Uw commissie heeft met deputaten erover gesproken of op bepaalde punten het rapport meer concreet gemaakt zou kunnen worden en of sommige essentiële passages scherper geformuleerd zouden kunnen worden.

Als eerste concreet aandachtspunt wijst uw commissie op de nieuwe formulering van de werkformule voor het deputaatschap. Daarin wordt met nadruk gesproken over het 'voor elkaars recht opkomen' (§ 3.4.2). Vanuit de rapportage wordt naar de mening van uw commissie te weinig duidelijk welk recht hier bedoeld is en wat dat concreet voor het diaconaat betekent. Met andere woorden: over welke rechten gaat het en hoe krijgt het opkomen voor elkaars recht dan vorm? Daarnaast leeft de vraag waarin de wederkerigheid zichtbaar kan worden. Oftewel: hoe kunnen zij die door ons diaconaat geholpen worden voor ónze rechten opkomen?

Deputaten denken al een lange tijd na over het begrip 'gerechtigheid' (zie noties als *Diaconaat & Getuigenis, Gerechtigheid in veelvoud en Eerlijk is eerlijk*). Deputaten willen graag vanuit de schepping en vanuit de verkondiging dat de HEERE het recht van de armen doet gelden, naast barmhartigheid ook gerechtigheid als aandachtspunt naar voren gaan halen.

Het gaat in de nieuwe formulering van de werkformule 'voor elkaars recht opkomen' niet zo zeer om recht in juridische zin, als wel om het recht uit Psalm 146 en om de gezindheid waartoe bijvoorbeeld de mozaïsche wetgeving oproept. Deputaten menen dat voor de gemeente van Christus 'recht doen' niet moet gebeuren in de sfeer van liefdadigheid of vanuit een ongelijkwaardige positie. Bedoeling van deze nieuwe verwoording in de werkformule is dat ieder mens de ander ziet als beelddrager van God, de ander dientengevolge serieus neemt en respecteert en zich niet meer- of minderwaardig ten opzichte van hem/haar voelt. Het gaat dan dus om rechten die God ons schenkt, namelijk om met Zijn volmacht en in Zijn opdracht mens te zijn/worden in volle rechten en plichten. Het Bijbelse gegeven van recht en gerechtigheid gekoppeld aan de nieuwtestamentische boodschap dat Jezus ons in vrijheid stelt voor God, 'dwingt' volgens deputaten ons ertoe om zo ook zelf recht te leven en recht te doen.

Analoog hieraan denken deputaten in de richting van een onderwerp als 'duurzaamheid'. Zij onderkennen het gevaar om modieus te worden en willen juist daartegen een helder Bijbels geluid laten horen.

Deputaten zien nog niet duidelijk de richting waarin deze onderwerpen verder concreet moeten worden uitgewerkt. Ten aanzien van het 'het voor elkaars recht opkomen' wordt gedacht aan de mogelijkheid dat de gemeente c.q. de kerk zich mag uitspreken over onrecht. Dat dient echter niet vanuit een positie van macht of invloed te gebeuren, maar vanuit liefdevolle beweging met naasten aan wie onrecht wordt gedaan. Voor de praktische doordiening hiervan is echter meer tijd nodig. Dat zou volgens deputaten met name moeten gebeuren in de werkgroepen.

Naar de mening van uw commissie verdient het aanbeveling om vanuit de doordiening van het begrip 'gerechtigheid' die er nu ligt eerst een analyse, een plaatsbepaling, een doelstelling en een werkplan op te stellen, voordat concreet met deze zinsnede uit de nieuwe werkformule aan de slag te gaan in de werkgroepen. Uw commissie ziet niet in waarom deputaten voor een wederkerige formulering kiezen ('voor elkaars recht opkomen'). Het neutralere 'voor gerechtigheid opkomen' verdient volgens uw commissie nadere overweging. Uw commissie acht het wijs als deputaten in dit proces de gemeenten betrekken. Deze aanbevelingen gelden ook het onderwerp 'duurzaamheid'.

Een tweede concreet aandachtspunt in dezen is wat deputaten schrijven over de aard van het diakenambt. Uw commissie stuitte hier op een soortgelijke situatie als hierboven geschetst: er is veel bezinning geweest op het diakenambt. Vanuit de ontwikkelde visie op het diakenambt wordt vervolgens een aantal uitspraken gedaan waarbij de nadere concretisering in een beleidsplan en in doelstellingen naar de mening van uw commissie toch teveel achterblijft, ondanks de uitgebreide bijlage 1.

Deputaten zetten in hun rapport nogal stevig in op de 'toerustende taak' van de diaken. Uw commissie meent dat in de rapportage daarbij zelfs sprake is van een kentering in visie. Deputaten stellen immers: 'het diakenambt is meer toerustend dan uitvoerend, respectievelijk dient te worden' (§ 3.4.2); '... de diaken naast doener ook met name toeruster en stimulator is.' (§ 3.4.3).

Het sterkere accent op de toerustende kant van het diakenambt is volgens deputaten nodig, omdat in de huidige praktijk de uitvoerende kant te eenzijdig wordt benadrukt. Volgens deputaten worstelen de kerken nog altijd met de positie van de diaken, ook na de uitspraak over de gelijkwaardigheid van de ambten. Deputaten beargumenteren deze stelling met de minimale vertegenwoordiging van diakenen op meerdere vergaderingen, het niet mogen stemmen in zaken betreffende leer en leven of bij het peremptoir examen en de geringe aandacht van predikanten en kerkenraden om diakenen zelf toe te rusten.

Daarom willen deputaten aandacht vragen voor het 'eigene' van het diakenambt en zien dat ook graag verankerd in officiële stukken zoals een bevestigingsformulier. De Bijbelse bezinning op het diakenambt is behoorlijk verder gekomen en daarom zien deputaten graag dat er in het formulier meer gezegd wordt over de toerustende kant van het diakenambt. Ook willen deputaten nader in contact met de TUA treden met het oog op de toerusting van toekomstige predikanten.

Uw commissie is van mening dat we er voor moeten waken 'toerusten' en 'uitvoeren' teveel tegenover elkaar te stellen en/of uit elkaar te trekken. Het diakenambt heeft inderdaad terdege een toerustend aspect. Tegelijkertijd moet niet de uitvoerende kant onderbelicht raken. Dat gevaar is volgens uw commissie niet denkbeeldig. Deputaten onderkennen dit en willen daar alert op zijn.

Beide aspecten komen naar de mening van uw commissie beter uit als een begrip als 'voorgaan' gebruikt wordt: de diaken moet voorgaan in het dienen. Dat is ondenkbaar zonder praktisch dienstbetoon en evenzeer zonder toerusting. Vanuit het begrip 'voorgaan' zouden deputaten naar de gedachte van uw commissie nog concreter en evenwichtiger beleid kunnen maken.

Deputaten onderstrepen zelf ook dat toerusting en uitvoering voortdurend in elkaar grijpen. Wel bepleiten zij dat het 'eigene' van het diakenambt gelegen is in het 'toerusten van de gemeente tot uitoefening van diaconaat'. Deputaten zien de diaken als 'toeruster' eigenlijk alleen daar waar het diaconaal huisbezoek in

de gemeente functioneert. Dit huisbezoek zien deputaten als belangrijk instrument om de toerusting in de gemeente ook daadwerkelijk gestalte te geven.

Uw commissie heeft veel waardering voor het feit dat deputaten zich inzetten om plaatselijke diaconieën hierin te ondersteunen. Deputaten doen dit door middel van voorlichting, toerusting, vorming en facilitering. Het gaat er daarbij om dat de diaconen op hun beurt weer in staat zullen zijn de gemeente toe te rusten tot barmhartigheid, gerechtigheid en rentmeesterschap. Deze vormen van toerusting (vanuit deputaten naar diaconieën en vanuit diaconieën naar de gemeenten) achten deputaten van blijvend belang om te komen tot een groter diaconaal bewustzijn in de kerken. Uw commissie deelt deze opvatting en is van mening dat het begrip 'voorgaan' als weergave van de aard van het diakenambt hierin een waardevolle aanvulling is.

Ten aanzien van bijlage 1 bij het deputatenrapport heeft uw commissie navraag gedaan naar de status van dit stuk. Deputaten geven aan met dit beleidsstuk uitvoering te hebben gegeven aan de opdracht van de GS 2010 verwoord onder o (§ 2.3). Het gaat daarbij in dit stuk om een langetermijnvisie. Op basis van dit stuk willen deputaten hun werk de komende jaren inrichten. Daarbij zijn zij zich bewust van het feit dat er ook hier nadere concretisering nodig is.

In de lijn van het bovenstaande bemerkt uw commissie ook in deze bijlage een gewijzigde visie op de aard van het diakenambt. Hier en daar wordt er kritisch gesproken over het diakenambt zoals dat in vroeger tijden werd ingevuld. Zo wordt er opgemerkt dat sinds Calvijn 'het diakenambt eigenlijk nooit echt goed van de grond is gekomen' (§ 3.4) en 'met de nadruk op deze uitvoerende kant van het ambt verdwijnt de geestelijke bron en oorsprong van het ambt' (§ 7).

Uw commissie is van mening dat dit beleidsstuk aan kracht zou winnen, wanneer hier genuanceerder gesproken zou worden. Ook hier zou het begrip 'voorgaan' naar de mening van uw commissie een grote dienst kunnen bewijzen.

Daarnaast heeft uw commissie moeite met twee uitdrukkingen in deze bijlage. Het betreft allereerst het gebruik van de term 'DNA' (§ 3.6). Uw commissie meent dat het mogelijk en beter zou zijn deze term te vervangen, zonder daarbij afbreuk te doen aan wat er in deze paragrafen gezegd wil zijn. Uw commissie denkt aan een uitdrukking als 'het beeld van God', zoals deputaten die ook gebruiken.

Verder is uw commissie van mening dat de uitdrukking in § 5.3: 'Hij legt veel van Zijn Rijk in onze handen' gemakkelijk voor misverstand kan zorgen. Een scherpere formulering is hier gewenst.

Deputaten zijn zich bewust van het feit dat het beleidsstuk op een aantal punten aangepast en verbeterd kan worden. Zij staan daar ook voor open.

Als derde aandachtspunt noemt uw commissie maatschappelijke veranderingen, die vragen om een andere invulling van het diaconaat. Deputaten verwijzen in de rapportage in meerdere paragrafen naar deze veranderingen (§ 7.1.8; § 7.2.7.; en ook in bijlage 2). Alhoewel uw commissie van mening is dat hier adequate analyses gegeven worden, wordt in de rapportage van deputaten niet concreet benoemd op welke wijze deze veranderingen het diaconaat zowel plaatselijk als breedkerkelijk beïnvloeden of zouden moeten beïnvloeden.

Deputaten geven aan de plaatselijke diaconieën te willen stimuleren het contact met andere diaconieën binnen een diaconaal platform te zoeken en gezamenlijk initiatieven in de lokale samenleving te starten. Hoewel er plaatselijk ook al veel van dit soort initiatieven ontwikkeld worden, denken deputaten dat hierin nog winst geboekt kan worden. Deputaten willen de diaconieën dan ook zo toerusten, dat er (grotere) bewustwording op dit gebied ontstaat, die gelijke tred houdt met maatschappelijke ontwikkelingen. Daartoe beleggen deputaten inmiddels al toerustingsavonden in samenwerking met de GKv.

Uw commissie is van mening dat het terecht is dat deputaten hier aandacht voor vragen en zo in de komende intersynodale periode verdere uitwerking geven aan de opdracht die de GS 2010 hiertoe reeds meegaf.

Ten vierde heeft uw commissie navraag gedaan naar het onderwerp publiciteit. Ook ten aanzien van dit onderwerp had uw commissie de vraag welke visie hierop voor deputaten leidend is en waar eventueel probleempunten zitten. Uw commissie heeft met dankbaarheid kennisgenomen van het beleids- en werkplan van de werkgroep publiciteit. Hierin is op beknopte wijze puntsgewijs aangegeven wat deputaten zich voorstellen ten aanzien van doelstelling en werkwijze.

Deputaten willen in de nabije toekomst gemeenteleden (meer) betrekken bij de diaconale projecten die in binnen- en buitenland ook namens hen worden uitgevoerd. Daarnaast willen deputaten hen toerusten tot diaconaal werk binnen en buiten de eigen gemeente. Zij zetten daarbij in op gedrukte media, het verzorgen van presentaties, maar ook activiteiten op sociale media.

Daarbij signaleren deputaten wel probleempunten, zoals het tijdig verkrijgen van woord- en beeldmateriaal van projecten in het buitenland, de volle agenda's van diaconen en de weerbaarheid van de gangbare, beperkte visie op diaconaat als het helpen van armen en het besteden van collectes. Ook ten aanzien van het gebruik van sociale media stellen deputaten zich de vraag hoe hier op een goede wijze gebruik van te maken.

Wanneer de synode de gewijzigde visie van deputaten overneemt, behoeft de kerkorde in de artikelen 24-27 een aanpassing. Er zal dan aan deputaten een opdracht gegeven moeten worden om deze aanpassing voor te bereiden.

5. CDC en CDV

Een ander punt dat veel aandacht krijgt in het rapport is de Classicale Diaconale Commissie (CDC) en de Classicale Diaconale Vergadering (CDV) (§ 5.4 en bijlage 3).

Er was bij uw commissie aanvankelijk onduidelijkheid over de positie van de CDC ten opzichte van de CDV. Moeten deze naast elkaar bestaan en zo ja, wat is in dat geval dan de eigen waarde van beide? Deputaten geven aan, met verwijzing naar de Acta 2010, pagina 182-185, dat het bij de CDC en de CDV om twee verschillende gremia gaat. De CDC richt zich op de classicale toerusting van diaconen, terwijl de CDV opgevat kan worden als een classisvergadering voor diaconen met een diaconale agenda. Naar de CDV worden diaconen dan ook officieel afgevaardigd door de classiskerken. Deputaten wijzen op de

mogelijkheid van een vruchtbare samenwerking van CDC en CDV. Zo zijn er classes waar de CDC de CDV voorbereidt. Ook kan de CDC inhaken op een onderwerp dat tijdens een CDV naar voren is gekomen en waarbij behoefte aan toerusting gebleken is. Daarnaast is de CDV tijdelijk van karakter, terwijl de CDC permanent in functie blijft.

Er zijn vier classes waar geen CDC functioneert. Dit betekent dat deputaten zich in deze classes direct richten tot de plaatselijke diaconieën. Dit levert een aanzienlijke belasting op voor de bureaumedewerkers. Een goed werkende CDC is dan ook van groot belang voor deputaten.

In overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht bieden deputaten diaconaat met bijlage 3 een kerkordelijke inkadering van de CDV aan. Daarbij dient vooraf opgemerkt te worden dat het elke classis vrij staat al of niet een CDV in te stellen. Bijlage 3 betreft een reglement dat in werking treedt, wanneer een classis daartoe besloten heeft. Wel achten deputaten het aanbevelenswaardig dat binnen elke classis een CDV functioneert.

Uw commissie steunt dit en stelt daarom voor bijlage 3 te aanvaarden en deputaten op te dragen de classes te ondersteunen bij het implementeren hiervan.

6. Samenwerking met andere deputaatschappen

Met lichte verbazing heeft uw commissie geconstateerd dat deputaten niet gekend zijn in het opstellen van het concept bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen. Na lezing van het conceptformulier geven deputaten aan dat zij nog wel aanleiding zien tot het aanbrengen van enige correcties. Naar het inzicht van deputaten vult het voorliggende conceptformulier het diaconaat nog te veel in vanuit het 'barmhartigheid beoefenen'. Maar diaconaat is meer dan dat en dus heeft de diaken ook meer taken. Liefde en gerechtigheid beoefenen zijn daarvan de belangrijkste. Om die elementen goed en evenwichtig in het concept te verweven is meer tijd nodig. Deputaten diaconaat wensen dat er eerst nog een overleg komt met deputaten erediens om samen tot een goede verwoording te komen. Uw commissie is van mening dat het deputaten vrij staat om in de komende intersynodale periode in contact te treden met deputaten erediens, ten einde de 'proeve' in deze lijn te amenderen.

Met dankbaarheid constateert uw commissie dat een goede samenwerking gemeld wordt met andere deputaatschappen zoals buitenlandse zending, evangelisatie, kerkorde en kerkrecht. Met deputaten contact met de overheid zijn concrete afspraken gemaakt na het verschijnen van de notitie 'Kerk en overheid in een postmoderne samenleving'. Uw commissie onderstreept het belang van onderlinge informatieverstrekking en goed contact tussen verschillende deputaatschappen op gebieden waarop zij beide werkzaam zijn.

Verder brengt uw commissie het volgende onder uw aandacht. De generale synode van 2001 heeft besloten een klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties in te stellen. Dit werk werd ondergebracht bij deputaten ADMA, nu deputaten diaconaat. Het meldpunt, waarvoor bovengenoemde klachtencommissie verantwoordelijk is, is daarom altijd in de begroting van deputaten opgenomen geweest en één deputaat heeft zitting in het bestuur van het meldpunt.

Deputaten hebben mondeling aangegeven dat het zuiverder zou zijn om het meldpunt financieel gezien onder te brengen bij het quaestoraat van de GS. Uw commissie is het met deputaten eens dat dit de objectiviteit ten goede zal komen en zo de schijn van belangenverstrengeling vermeden wordt. Daarom stelt uw commissie voor om deputaten op te dragen in overleg met de klachtencommissie en de quaestor van de GS te bezien hoe deze taak financieel ondergebracht kan worden bij de quaestor van de GS.

7. Samenwerking met deputaten van andere kerkgemeenschappen

Uw commissie heeft met dankbaarheid geconstateerd dat deputaten op een goede en vruchtbare manier hebben kunnen samenwerken met deputaten van de NGK en de GKv onder het motto 'Samen waar het mogelijk is, gescheiden waar het moet'.

Vanuit dat motto heeft uw commissie ook met deputaten gesproken over eventuele contacten met deputaten van de HHK en de GG. Temeer omdat in het voorstel tot besluit 9.12 deputaten spreken over contact met de HHK. Formeel hebben deputaten op dit moment geen opdracht om hun contacten uit te breiden. Deputaten gaven echter aan dat zij de noodzaak daarvan wel inzien en daarom ook graag contacten zouden willen opbouwen. Uw commissie steunt deze gedachte.

8. Participatie Prisma/CoPrisma, Partos

Deputaten participeren in organen waar veel organisaties bij zijn aangesloten. Uw commissie spreekt haar grote waardering uit over de inzet die deputaten daarbij aan de dag leggen. Temeer daar via deze organen ook snel en concreet hulp geboden kan worden in tijden van rampen en andere situaties waarin acute nood ontstaat.

Voor Prisma is uitzonderlijk belangrijk voor deputaten. In dat overlegorgaan kunnen deputaten ook hun eigen geluid laten horen. Hulpverlening vanuit christelijke hoek zou intensief samen moeten werken. Uw commissie heeft met teleurstelling geconstateerd dat door externe factoren naast Prisma ook de variant CoPrisma is ontstaan. Anderzijds is zij dankbaar dat op deze wijze deputaten met alle voormalige deelnemers toch kunnen blijven samenwerken.

Via deelname aan deze organen kunnen deputaten kerkelijke hulpverlening bieden die direct aansluit bij lokale kerken. Op die manier kan geholpen worden op de plek waar de hulp werkelijk geboden moet worden. Zo komt de kerkelijke hulpverlening op plaatsen waar het Rode Kruis en andere instanties niet komen. Uw commissie heeft hiervan met dankbaarheid kennis van genomen.

Deputaten geven aan dat de hoeveelheid tijd die voor al deze contacten nodig is, op te brengen is. Juist door deze contacten is het voor deputaten mogelijk om te netwerken, informatie uit te wisselen, samen te werken, te leren en fondsen te besteden en te werven, maar ook biedt het de mogelijkheid om 'ons eigen geluid' te laten horen.

Het ontbreken van deze contacten zou volgens deputaten betekenen dat zij heel veel kennis zouden gaan missen, minder breed onze gemeenten zouden kunnen dienen met diaconaal materiaal, veel expertise zouden ontberen op met name het terrein van diaconaat in de samenleving en het jeugddiaconaat. Daarnaast zouden deputaten voor veel grotere uitgaven komen te staan dan nu. De diepgang van het werk

van deputaten zou ernstige schade oplopen en het gereformeerde geluid op het vlak van het diaconaat zou beduidend minder gehoord worden. Uw commissie deelt deze zienswijze van deputaten.

Deputaten stellen de vergadering voor hen de opdracht te geven te gaan participeren in de werkzaamheden van Micha Nederland. In het gesprek met deputaten is uw commissie echter gebleken dat de deelname aan Micha Nederland van het diaconaal bureau reeds stap voor stap omgevormd is naar participatie in Micha Nederland van het deputaatschap.

Participatie biedt deputaten de kans om gebruik te maken van het vele materiaal dat onder deze koepel ontwikkeld wordt en in de ontwikkeling daarvan ook een eigen inbreng te krijgen. Een overweging is daarbij geweest, dat Micha NL zich ook bezighoudt met het thema duurzaamheid; een thema waarvoor de GS van 2010 aandacht heeft gevraagd. Ook biedt Micha NL verantwoorde cursussen aan en wordt er gewerkt aan een cursus voor jongeren met het oog op jeugddiaconaat. Dit zouden deputaten op eigen kracht niet snel voor elkaar kunnen krijgen.

Uw commissie stelt u voor deputaten op te dragen te participeren in de werkzaamheden van Micha NL voor zover deze samenvallen met de taken van deputaten. Deze laatste toevoeging is van belang, aangezien de Michaorganisatie zeer breed en omvangrijk is.

9. Voorstel tot besluit

Commissie 5 doet u het volgende voorstel tot besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun vele werk;
2. deputaten op te dragen het beleids- en werkplan 'De ander de naaste, over betrouwbaar present zijn' zo aan te passen dat meer accent krijgt dat de diaken de gemeente moet voorgaan in dienstbetoon, en op basis van het aangepaste plan het beleid te gaan uitvoeren;
3. het conceptreglement t.a.v. de CDV's te aanvaarden en deputaten opdracht te geven de classes te ondersteunen bij het implementeren hiervan;
4. deputaten opdracht te geven ervoor zorg te dragen dat in classes waar geen CDC is of waar deze onvoldoende functioneert, er opnieuw initiatieven worden ontplooid en de classes te wijzen op hun verantwoordelijkheid en het belang van structurele toerusting;
5. deputaten op te dragen de diaconieën te stimuleren aan beleidsvorming te doen en eenmaal vastgesteld beleid regelmatig te actualiseren;
6. deputaten op te dragen de art. 24 t/m 27 K.O. in concept te herformuleren in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht;
7. deputaten op te dragen de bezinning op 'het eigene van het diakenambt' verder uit te werken en concreet te maken;
8. deputaten op te dragen aandacht te geven aan en te vragen voor het beoefenen van gerechtigheid in maatschappelijke contexten;
9. deputaten op te dragen maatschappelijke ontwikkelingen van diaconaal belang te volgen en diakenen en diaconaal betrokkenen daarover te informeren, hen daarbij te ondersteunen en hun deskundigheid te vergroten, zodat zij in de gemeenten de leden kunnen in adequaat dienstbetoon;
10. deputaten op te dragen in overleg met de klachtencommissie en de quaestor van de generale synode te bezien hoe de financiering van het meldpunt seksueel misbruik in kerkelijke relaties onder te brengen is bij de quaestor van de synode;
11. deputaten op te dragen waar nodig in overleg met deputaten contact met de overheid kabinetsbeleid ten aanzien van de Wmo, de participatiewet, de jeugdzorg, de flexibilisering van de arbeidsmarkt en andere sociale wetgeving te volgen en de diakenen op deze gebieden voor te lichten;
12. deputaten op te dragen de mogelijkheid tot samenwerking met de diaconale organen van de Hersteld Hervormde Kerk en de Gereformeerde Gemeenten te onderzoeken;
13. goedkeuring te verlenen aan de participatie die deputaten aangegaan zijn met Micha Nederland voor zover de werkzaamheden van deze stichting samenvallen met de taken van deputaten;
14. opnieuw deputaten te benoemen.

L.A. den Butter, rapporteur

BIJLAGE 105

Artikelen 207, 208

Rapport deputaten financiële zaken

Aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Ingevolge artikel 50 K.O. (bijlage 36 sub. 8) doen wij u hierbij ons rapport toekomen aangaande onze werkzaamheden over de periode 2011 tot medio 2013.

1. Deputaatschap financiële zaken (DFZ)

1.1 Samenstelling en taakverdeling:

Door de generale synode Huizen/Nunspeet 2010 werden tot leden van het deputaatschap benoemd:

A. Goossens AA	Burg.Vitringalaan 12	3851 PM Ermelo
P.A. Hoogenboom	Azobe 93	3315 NA Dordrecht
J.L. Kooij	Weerdestein 389	6714 CR Ede
R.L. Poot	Veenmos 29	2914 XG Nieuwerkerk a/d IJssel
A. van Veenhuisen	Havikstraat 42	3882 JH Putten
G.A. Werkman RA	Arnhemseweg 343	7333 NG Apeldoorn

De generale synode benoemde br. A. Goossens AA tot voorzitter en br. J.L. Kooij als secundus.

De aandachtsvelden van de deputaten waren in de afgelopen periode als volgt verdeeld:

Kas	Behandelaar
Buitenlandse zending	G.A. Werkman
De Wekker	A. Goossensen
Diaconaat	R.L. Poot
Emeritikas	P.A. Hoogenboom
Evangelisatie	A. van Veenhuisen
Geestelijke verzorging militairen	J.L. Kooij
Jaarboek	A. Goossensen
Kerk en Israël	A. Goossensen
Kerkjeugd en onderwijs	P.A. Hogenboom
Landelijk kerkelijk bureau	J.L. Kooij
Onderlinge bijstand en advies	A. Goossensen
Pastoraat in de gezondheidszorg	A. van Veenhuisen
Quaestor generale synode	A. Goossensen
Studie- en stimuleringsfonds	G.A. Werkman
Theologische Universiteit	G.A. Werkman
Traktementen/emolumenten predikanten	A. Goossensen en A. van Veenhuisen

1.2 Vergaderingen en onderlinge communicatie

Ook in de afgelopen periode vonden de vergaderingen van ons deputaatschap plaats ten kantore van br. A. Goossensen AA te Ermelo. Nagenoeg alle deputaten waren op alle vergaderingen aanwezig.

1.3 Werkzaamheden en contacten

Onze werkzaamheden werden uitgevoerd conform de voor ons geldende instructie conform artikel 50 K.O. (bijlage 36). Hieronder volgt een aantal onderwerpen die naast de gebruikelijke zaken m.b.t. de jaarrekeningen en de begrotingen onze aandacht hebben gevraagd in de afgelopen periode.

Vragen en adviezen

Ook in de afgelopen periode werd ons veelvuldig advies gevraagd aangaande diverse financiële aangelegenheden door kerkenraden, commissies van beheer, predikanten en andere deputaatschappen. Eén onderwerp dat naar voren kwam was de vraag naar de wijze van heffing van de afdrachten kerkelijke kassen. Tot op heden worden deze geheven bij de gemeenten op basis van het aantal leden (doop en belijdende leden).

Kijkend naar draagkracht sluit deze wijze van heffing niet geheel aan bij de algemene beleving van de draagkracht in de gemeentes. Ook de mogelijkheden voor de gemeentes zelf om d.m.v. acceptgiro's of dergelijke op de verdeling aan te sluiten binnen de gemeente is lastig. Doopleden zijn in sommige gezinnen dusdanig in de meerderheid terwijl zij niet kunnen bijdragen doordat de wijze van heffing door LKB en de verdeling binnen de gemeente niet op elkaar aansluiten.

Een mogelijke oplossing lijkt voor de hand te liggen, door de heffing a.d.h.v. leden (doop en belijdende) te verschuiven naar een heffing voor belijdende leden (of per lid boven de 18 jaar). Hier zullen ook nadelen aan kleven, maar die wegen wellicht niet op tegen de voordelen die deze wijziging geeft. Daarnaast zal ook gekeken moeten worden naar de wijze waarop omliggende kerkverbanden dit hebben geregeld.

Als DFZ willen wij de synode adviseren hiervoor een commissie te benoemen die bij de volgende synode met een concreet voorstel moet komen waarbij alle voor en nadelen zijn afgewogen.

Een punt dat in dit voorstel moet worden meegenomen is hoe om te gaan met leden uit samenwerkingsgemeenten. Deze hebben nu nog leden uit verschillende kerken. Straks misschien ook leden zonder etiket. Wat zijn de consequenties voor afdrachten aan het kerkverband resp. de kerkverbanden?

Financiële bijlage bij beroepsbrief

In bijlage 4 sluiten wij de thans geldende versie bij waarbij wij in cursief de door ons voorgestelde wijziging hebben aangegeven. Deze wijziging betreft een stukje omtrent de fiscale aspecten van het predikant zijn. Wij vragen de synode deze tekst en de toezegging voor een stukje professionele ondersteuning hierin over te nemen. Voor het overige hebben wij geen reden de bijlage aan te passen.

Instructie jaarrekeningen

Mede naar aanleiding van bevindingen van onze accountant hebben we een aantal onderwerpen in de instructie jaarrekeningen voor kashoudende deputaatschappen verduidelijkt en aangescherpt. Het betreft voornamelijk de onderwerpen eigen vermogen, bestemmingsreserve en voorzieningen. Zowel omtrent het ontstaan alsook omtrent het gebruik van de bestemmingsreserve zijn de instructies verhelderd. De instructie om altijd de onttrekkingen uit de bestemmingsreserve te laten lopen via de staat van baten en lasten is nogmaals duidelijk verwoord. We hopen hiermee de uniformiteit van de jaarrekeningen van de verschillende deputaatschappen verder te bevorderen. Ons advies aan de synode is dan ook deze vernieuwde instructies over te nemen zodat de jaarrekeningen 2013 t/m 2015 hiermee in overeenstemming zullen moeten zijn.

Effectenbeheer

Naar aanleiding van de enorme fluctuaties in het resultaat van sommige deputaatschappen hebben wij ons de vraag gesteld of naast een Beleggingsstatuut opgesteld voor emeritikas tevens een dergelijk statuut zou moeten gelden voor alle deputaatschappen met overtollige middelen. Een Beleggingsstatuut is een document waarin wordt vastgelegd wat voor soort beleggingen wel en welke niet mogen worden ingezet. LKB heeft voor zichzelf een dergelijk statuut opgesteld om de risico's in te perken. De financiële vaste

activa van OB&A zijn per 31-12 voor zo'n 70% effecten en 30% aandelen. Dit is verre van defensief. Wij willen de synode adviseren voor alle deputaatschappen een dergelijk statuut verplicht te stellen.

Folder bijdrage kerkelijke kassen

In voorgaande jaren is een folder 'bijdrage kerkelijke kassen' gemaakt ter ondersteuning van de bekendheid met de afdrachten van de omslagen kerkelijke kassen. In plaats van een gedrukte folder, vormgegeven door een ontwerp bureau, is in december 2011 door ons eigen landelijk bureau een mooi vormgegeven A4'tje gemaakt waarin dezelfde informatie aan onze leden werd gegeven, met mooie foto's en een totaaloverzicht van de af te dragen bedragen per lid. Net als de vroegere folders werd deze A4-folder verzonden aan alle gemeenten om vervolgens uit te delen aan de leden.

Deze vorm van communicatie met de leden is goed bevallen, een stuk goedkoper en de folder is nog steeds op de website van CGK te vinden onder het kopje financiële zaken. Wij willen de synode dan ook adviseren aan het LKB te vragen ook voor de komende periode zo'n document te maken en in december 2013 beschikbaar te stellen aan alle gemeentes. Hierin zal de bijdrage m.b.t. emeritikas ontbreken, aangezien de bijdragen aan deze kas geen onderdeel meer uit zullen maken van de kerkelijke kassen

Website DFZ

LKB dient een optimale vindbaarheid op het internet voor de kerken CGK te hebben. Deputaten DFZ beschikte over een eigen website. Het nut en de vindbaarheid is echter beperkt gebleken. Daarom is besloten dat LKB het beheer op zich zal nemen. Naast de vindbaarheid zijn tevens het streven naar eenheid, voorkomen van doublures en één technisch aanspreekpunt daarbij motieven geweest. Alle zaken van DFZ zijn nu netjes te vinden op de site van cgk.nl. Wij zijn hierover zeer tevreden.

Commissie doelmatigheid deputaatschappen

Als DFZ zijn wij in de afgelopen periode betrokken geweest bij de werkzaamheden van deze commissie. Enerzijds doordat twee van onze leden een plek hebben in deze commissie, anderzijds doordat we als deputaten betrokken zijn bij de gesprekken van deze commissie bij de deputaatschappen, ieder bij de aan hem toegewezen deputaatschappen.

Traktementen en emolumenten predikanten

Ieder jaar brengt DFZ een advies uit aan de kerkenraden. Voor de meest actuele versie verwijzen wij naar het advies van december 2012 voor de traktementen 2013 (zie bijlage 6).

Jaarlijks worden de traktementen aangepast met de stijging van het CBS-indexcijfer voor de CAO-lonen inclusief bijzondere beloningen sector Openbaar Bestuur (75) over de periode van 1 juli van het vorige jaar tot en met 30 juni van het lopende jaar. Recapitulerend bedroegen de aanpassingen van de traktementen voor het jaar 2011 + 1,7%; 2012 + 2,6%; 2013 + 0,0%.

De traktementsschalen hadden steeds het karakter van minimumschalen voor gemeenten tot 400 leden. Per 100 leden meer (per predikantsplaats) adviseerden wij minimaal 3% boven de bedragen uit de betreffende schaal te betalen.

Voor predikanten ouder dan 65 jaar adviseerden wij de geldende traktementen te betalen vermeerderd met een eventuele meerbetaling voor gemeenten boven 400 leden en verminderd met de jaarlijkse premie AOW.

De generale synode 2010 is integraal akkoord gegaan met onze voorstellen en adviezen voor de emolumenten voor de predikanten voor de jaren 2011 t/m 2013 zoals deze zijn verwoord in bijlage 6a van ons rapport in 2010. Deze voorstellen betroffen voornamelijk:

- vergoeding administratie- en bureaunkosten verhogen met € 100,- van € 700,- tot € 800,- per jaar. (GKv/NGK 800,-);
- vergoeding aanschaf vakliteratuur verhogen met € 200,- van maximaal € 800,- tot maximaal € 1000,- per jaar. (GKv/NGK 1000,-);
- preek-, trouw- en rouwdiensten van 62,50 verhogen in 2011 naar € 70,-, verhogen in 2012 naar € 75,- en in 2013 verhogen naar € 80,- per dienst. (GKv/NGK 90,-);
- het geven van catecheselessen verhogen van € 35,- per (les)uur naar € 37,50 per (les)uur. (GKv/NGK 37,50);
- voor het afleggen van pastorale bezoeken het bedrag verhogen van € 35,- per (bezoek)uur naar € 37,50 per (bezoek)uur.

Wij hebben in de jaren 2011 t/m 2013 jaarlijks de traktementenbrief verzonden (in december) met daarin de voorstellen m.b.t. de traktementen en de emolumenten conform deze besluiten.

Voor de aanpassingen van de kostenvergoedingen en overige emolumenten wordt ook gekeken naar de andere kerken om een zekere harmonisatie met andere kerken na te streven. Voor de komende jaren (2014 t/m 2016) zijn onze voorstellen m.b.t. de emolumenten als volgt:

- vergoeding voor de gemaakte kosten van een belastingadvies. De maximumvergoeding is € 300,- (incl. btw) op declaratiebasis;
- preek-, trouw- en rouwdiensten van 80,- verhogen vanaf 2014 naar € 90,- per dienst. (GKv/NGK 90,-);
- het geven van catecheselessen verhogen van € 37,50 per (les)uur naar € 40,- per (les)uur. (GKv/NGK € 45,-);
- voor het afleggen van pastorale bezoeken het bedrag verhogen van € 37,50 per (bezoek)uur naar € 40,- per (bezoek)uur.

Overige opmerkingen

DRV geeft aan dat LKB er zeer goed in is geslaagd om de geldstromen van alle deputaten in goede banen te leiden en om op de overtollige middelen naar verhouding zeer hoge rentepercentages te realiseren.

2. Controle financiële verantwoording kashoudende deputaatschappen

2.1 Jaarrekeningen 2010 t/m 2012

Alle jaarrekeningen over de jaren 2010, 2011 en 2012 gingen vergezeld van een goedkeurende verklaring van DRV Accountants te Rotterdam. Jaarlijks bespraken we met de accountant en LKB de jaarrekeningen en de bevindingen van de accountant, zoals vastgelegd in het accountantsverslag. Als daar aanleiding voor was werden bevindingen teruggekoppeld naar de betreffende deputaatschappen.

In bijlage 1.1. treft u de samenvatting aan van de jaarrekeningen 2010 t/m 2012 van de kashoudende deputaatschappen. Als bijlagen bij dit rapport zijn eveneens opgenomen een samenvoegde balans (bijlage 1.2); een totaal overzicht eigen vermogen en voorzieningen (bijlage 1.3.); een vermogensvergelijking (bijlage 1.4.); en een totaaloverzicht van de staten van baten en lasten (bijlage 1.5.).

2.2 Accountantscontrole door DRV Accountants te Rotterdam

Ook voor de periode 2010 t/m 2012 werden de werkzaamheden voor de controle van de jaarrekeningen van de kashoudende deputaatschappen door bovenvermeld accountantskantoor verricht. In verband met de gewijzigde structuur en regelgeving voor de jaarverslaglegging van de TUA worden de kosten van de accountantscontrole met ingang van 2008 separaat aan de TUA in rekening gebracht. De begrote en door de GS 2010 geaccordeerde accountantskosten voor de controle van de jaarrekeningen 2010 t/m 2012 bedroegen € 57.000 incl. btw. De kosten van de accountantscontrole van de jaarrekeningen 2013 t/m 2015 worden door DRV Accountants begroot op € 64.000 incl. btw. Deze stijging bestaat voor een deel uit prijscompensatie en gedeeltelijk als gevolg van de btw-verhoging van 19% naar 21%. Aanvullend noodzakelijke werkzaamheden zullen eventueel afzonderlijk in rekening worden gebracht. De kosten voor de accountantscontrole ten behoeve van de TUA zullen afzonderlijk bij de TUA in rekening worden gebracht. Wij verzoeken uw synode hiermede akkoord te gaan met de kosten voor de accountantscontrole voor de jaren 2013 t/m 2015 voor een bedrag van €64.000 (excl. TUA).

2.3 Preadvies déchargeverlening

Ingevolge art. 5 bijlage 36 (art. 50 K.O.) hebben DFZ de opdracht tot de jaarlijkse controle van de jaarrekeningen van alle kashoudende deputaatschappen, welke aan de synode verantwoording schuldig zijn alsmede de jaarrekening van de quaestor van de generale synode. Ter uitvoering van deze taak hebben wij opdracht tot accountantscontrole van deze jaarrekeningen verstrekt aan DRV Accountants te Rotterdam. Bij alle jaarrekeningen 2010,

2011 en 2012 zijn door de accountant goedkeurende accountantsverklaringen afgegeven. Wij adviseren de synode décharge te verlenen aan de betreffende deputaatschappen voor het gevoerde beleid en aan DFZ voor het uitgeoefende toezicht.

3. Beoordeling begrotingen

3.1 Begrotingen 2014 t/m 2016

In bijlage 2.1. is een samenvatting opgenomen van de ingediende begrotingen per kashoudend deputaatschap. Bijlage 2.2. geeft een totaal overzicht van alle ingediende begrotingen met voorstellen voor de omslagen.

3.2 Opmerkingen DFZ bij begrotingen 2014 t/m 2016

Onderstaand doen wij u onze opmerkingen toekomen bij de diverse begrotingen en de gevraagde omslagbedragen.

Buitenlandse zending

In de afgelopen periode is per saldo een positief resultaat behaald van € 24.276. De deputaten buitenlandse zending hebben ervoor gekozen om een bedrag van € 189.600 extra uit te geven naast de bestaande en begrote projecten. Het gaat om eenmalige ondersteuning van diverse projecten. Het gevolg hiervan is dat er een negatief resultaat van € 176.420 is ontstaan in 2012. In de begrotingen voor 2013-2015 zijn deze uitgaven niet opgenomen.

Het vermogen van de buitenlandse zending is ruim € 2,6 miljoen en daarmee meer dan 2 keer de gemiddelde jaarlijkse uitgaven voor de komende jaren. Het is de vraag of een garantievermogen van een factor 2 nodig is nu er geen predikanten meer zijn uitgezonden naar het buitenland.

Een verlaging van het garantievermogen naar een factor van 1,5 zou een bedrag van € 750.000 vrijmaken in de komende drie jaren. Dit is een bedrag van ongeveer € 3,30 per lid per jaar. Een bijdrage van € 11,20 kan de basis zijn voor de omslag in de periode 2014-2016. Door het verminderen van het garantievermogen kan een korting van € 3,20 worden gegeven. In plaats van de gevraagde € 11,20 zou ook voor de komende jaren € 8,00 voldoende moeten zijn.

De synode 2010 heeft DFZ opgedragen te bezien in overleg met deputaten zending in hoeverre de solvabiliteitsfactor van 2 van toepassing moet blijven.

Ons advies is de begrotingen 2014-2016 te accepteren met dien verstande dat de bijdrage wordt verminderd tot € 8,00. Het negatieve resultaat wordt gefinancierd uit het vermogen. Het doel is het garantievermogen te verminderen tot een niveau van 1,5 keer de jaarlijkse uitgaven.

Diaconaat

Omtrent de ontwikkeling van het vermogen valt het volgende op te merken. Het vermogen is van ultimo 2009 € 759.909 gestegen tot € 843.193 ultimo 2012. De vermogensfactor is daardoor eind 2012 ongeveer 2,0 terwijl de vermogensfactor moet liggen tussen de 1,0 en 1,5.

Een legaat van 73.000 is in 2012 naar een bestaande bestemmingsreserve gegaan. Hiermee komt de bestemmingsreserve op ruim 155.000. De verwachting is dat eind 2013 begin 2014 deze bestemmingsreserve voor meer dan 75% 'verbruikt' is.

In de begroting valt op dat de participatiekosten commissies dalen terwijl deze kosten van

2010 - 2012 juist stijgen. Deels omdat sommige participaties gewoon zijn gestopt. Anderzijds omdat de kosten van het meldpunt in de afgelopen jaren in deze post zaten en deze nu apart vermeld staan onderaan in de begroting. Hierdoor wordt meer duidelijkheid gegeven m.b.t. wat het meldpunt de CGK kost.

De gevraagde omslag van € 3,00 is € 0,75 lager dan de omslag van de afgelopen periode. Hierdoor

zal de vermogensfactor eind 2016 ongeveer 1,5 zijn, uitgaande van een beperkt overschot in 2013. Bij een bijdrage van € 2,75 zal de vermogensfactor eind 2016 naar verwachting op 1,35 staan. Deputaten diaconaat houden een minimale vermogensfactor aan van 1,4.

De ingediende begroting voor de komende jaren achten wij reëel. De gevraagde omslag ad €3,00 ondersteunen wij. Ons advies is de begrotingen 2014-2016 te accepteren met daarin de bijdrage van € 3,00. Het negatieve resultaat wordt gefinancierd uit het vermogen. Het doel is het garantievermogen te verminderen tot een niveau van 1,5 keer de jaarlijkse uitgaven.

Evangelisatie

De afgelopen jaren zijn verplichtingen aangegaan waarbij onvoldoende rekening gehouden is met de inkomsten. Daardoor is er voor 2012, 2013 en 2014 een tekort en zal er ingeteerd worden op het EV. Vanaf 2015 is er weer een sluitende begroting indien de omslag op € 4,00 blijft. Maatregelen om een herhaling te voorkomen zijn genomen door o.a. de maximale bijdrage aan projecten te verminderen met 10%.

Het eigen vermogen komt ultimo 2014 uit op 1,25 keer de lasten en is daarmee nog steeds ruim boven de norm van 1. Ons advies is de begrotingen 2014-2016 te accepteren met daarin de bijdrage van € 4,00 waarbij het doel is het garantievermogen te houden op een niveau van 1 keer de jaarlijkse uitgaven.

Varenden

De jaren 2007 en 2008 sloten nog af met een positief resultaat; de jaren 2009, 2010, 2011 en 2012 resulteerden in een negatief resultaat, waardoor het eigen vermogen daalde tot € 44.286.

Het eigen vermogen van deze kas is aan de lage kant. De solvabiliteitsfactor bedraagt thans iets minder dan 0,5. De begroting 2014 t/m 2016 beoordelen wij als reëel.

Ons advies is de begrotingen 2014-2016 te accepteren met daarin de bijdrage van € 1,15 waarbij het doel is het garantievermogen te houden op een niveau van ongeveer 0,5 keer de jaarlijkse uitgaven.

Kerk en Israël

De totaalresultaten waren over de afgelopen periode waren € 71.223 negatief. Het eigen vermogen per 31-12-2012 is € 247.719. Met de jaaruitgaven van 162.133 is de solvabiliteitsfactor met 1,5 nog voldoende boven de factor 1.

De solvabiliteitsfactor is ultimo 2012 gedaald tot 1,5, maar voldoet nog steeds aan de norm. Om niet onder de norm van 1 te komen achten wij een omslag van € 0,80 euro noodzakelijk.

Verder zal ook voor deze kas nog meer gewerkt moeten aan herkenbaarheid naar de plaatselijke gemeenten. Dat niet alleen uitgaven kritisch beoordeeld worden, maar zeker ook belangrijk is: hoe verhogen we onze inkomstenkant vanuit de positieve benadering.

Ons advies is de begrotingen 2014-2016 te accepteren met daarin de bijdrage van € 0,80 waarbij het doel is het garantievermogen te houden op een niveau van 1 keer de jaarlijkse uitgaven.

Kerkjeugd en onderwijs

Na een zeer beperkt negatief resultaat in 2010 werd over de jaren 2011 en 2012 een positief resultaat geboekt van resp. € 13.875 en € 41.295. Dit werd veroorzaakt doordat er minder subsidies aan de jeugdwerkorganisaties werden verstrekt. Het eigen vermogen is toegenomen met ruim €55.000 tot € 243.357, waardoor de solvabiliteitsfactor uitkomt op 1,08.

De stijging van het eigen vermogen werd veroorzaakt doordat de subsidies aan de jeugdwerkorganisaties wat verlaagd zijn. De komende periode wordt een beperkte stijging begroot. Daarnaast is samen met de jeugdbonden een 'visie op jongeren' opgesteld. De visie dient nog uitgewerkt te worden. Hiervoor wordt de komende periode € 35.000 per jaar begroot.

Ons advies is de begrotingen 2014-2016 te accepteren met daarin de bijdrage van € 3,50 waarbij het doel is het garantievermogen te houden op een niveau van 1 keer de jaarlijkse uitgaven.

Onderlinge bijstand en advies

Door de totaalresultaten van de afgelopen jaren is het eigen vermogen met € 74.178 toegenomen tot € 1.183.811 en dat geeft bij totaal jaaruitgaven van € 510.448 een solvabiliteitsfactor van 2,31 minimale eis is een factor van 2.

Bij ongewijzigd beleid in de komende jaren is een omslag van € 6 nodig. Alleen indien alle bezuinigingsvoorstellen worden doorgevoerd is de omslag te beperken tot € 4. Het advies van DFZ is om de bezuinigingsmaatregelen door te voeren, temeer daar ook de overige kassen nog meer kritisch naar hun uitgavenbeleid gaan kijken en het niet zo kan zijn dat OB&A tegenvallers als vangnet wel opvangt.

Ons advies is de begrotingen 2014-2016 te accepteren met daarin de bijdrage van € 4,00 waarbij het doel is het garantievermogen te houden op een niveau van 2 keer de jaarlijkse uitgaven.

Pastoraat in de gezondheidszorg

De personeelskosten maken ruim 85% van de lasten uit. Dit zijn ook de kosten die de afgelopen jaren steeds stijgen.

Voor de komende jaren wordt in de begroting gerekend met een minimale stijging van nog geen 2% inclusief de emeritikas die dan niet zou moeten stijgen. Dat lijkt te optimistisch.

De totale begroting loopt op van € 113.500 naar € 116.350. dat blijft minimaal.

De gevraagde bijdrage is ongewijzigd op € 1,35. Daarmee zal er per jaar tussen de € 3.000 en € 4.000 tekort zijn. Het eigen vermogen zal hierdoor uitkomen op € 135.927 per 1 januari 2014 en ca € 125.000 aan het eind van de periode. Dat is nog steeds boven de 1,0.

Ons advies is de begrotingen 2014-2016 te accepteren met daarin de bijdrage van € 1,35 waarbij het doel is het garantievermogen te houden op een niveau van 1 keer de jaarlijkse uitgaven.

Studie- en stimuleringsfonds

In de verslagperiode 2010 t/m 2012 daalde het eigen vermogen van € 282.878 tot € 160.901. Met ingang van 2008 werden geen bijdragen meer uit de kerken ontvangen als gevolg van het synodebesluit hierover in 2007. Er bestaat nog steeds een latent vermogen ad € 283.132 per 31 december 2012 zijnde de terugbetalingsverplichtingen van studenten, welke niet worden geactiveerd. Nog steeds worden de

schulden en of terugbetalingen door enkele schuldenaren betwist.

Het studie- en stimuleringsfonds heeft drie jaren achter de rug met een negatief saldo. Dit is bekend en in 2012 is gesproken met de deputaten over een mogelijke tussentijdse verhoging van de bijdrage. Toen is geconcludeerd dat het niet nodig was. De latere ontwikkelingen lopen volgens verwachting.

Het vermogen eind 2012 dekt nog ruim 2 keer de jaarlijkse uitgaven. Zonder een bijdrage zal in de komende periode van drie jaren het vermogen volledig worden verbruikt.

Vanuit de commissie doelmatigheid wordt voorgesteld de verhouding tussen lening en schenking van de bijdragen aan studenten te herzien. Dit heeft op termijn een voordelig effect op het vermogen. Deputaten financiële zaken steunen dit voorstel.

Ons advies is de begrotingen 2014-2016 te accepteren met daarin de bijdrage van € 1,00 waarbij het doel is het garantievermogen te houden op een niveau van 1,5 keer de jaarlijkse uitgaven.

Theologische Universiteit

In de verslagperiode 2010 t/m 2012 werd een totaal positief resultaat behaald ad € 436.859 waardoor het eigen vermogen steeg van € 1.814.157 tot € 2.251.016.

Het eigen vermogen uitgedrukt in de jaarlast (solvabiliteitsfactor) bedraagt ongeveer 1. Bij de TUA is het gewenst dat deze solvabiliteitsfactor minimaal 1 is.

De financiering van de TUA is voor een groot deel afhankelijk van de overheidsbijdrage. Deze bijdrage is afhankelijk, naast een vast deel, van het aantal studenten en de mate waarin de studenten recht hebben op financiering. Ook voor iedere promotie die plaats vindt aan de TUA wordt een bedrag van de overheid ontvangen. Het referentiejaar voor de bekostiging ligt twee jaar in het verleden. Dus studenten die in 2013 instromen genereren vanaf 2015 opbrengsten voor de TUA.

De rijksbijdrage voor de eerste jaren van de nieuwe begrotingsperiode kan vrij zeker worden ingeschat gezien de tijd tussen meetmoment en betalen. Naar de toekomst toe wordt voorzichtig begroot op lage instroom van studenten.

De bijdrage die door de vorige synode is vastgesteld (€ 6,95) is inclusief een extra bedrag van € 100.000 ter bestrijding van de werkdruk van hoogleraren. Het is onduidelijk of deze

bijdrage structureel is bedoeld of alleen voor een periode van vier jaar. In de loop van 2011 en 2012 zijn medewerkers aangesteld vanuit deze bijdrage. Beëindiging van de bijdrage zal leiden tot ontslag van deze medewerkers en mogelijk verdere nadelige financiële consequenties voor de TUA. In hoeverre de extra bijdrage heeft geleid tot vermindering van de werkdruk voor de hoogleraren kunnen wij niet vaststellen.

De jaarlijkse actie van het vrouwencomité is met ingang van 2013 gestopt. De opbrengst van deze actie (ca. € 65.000 per jaar) werd voor een groot deel gebruikt voor het aanvullen van de bibliotheek. Er zijn acties opgezet om deze geldstroom te vervangen, maar die leveren vooralsnog aanzienlijk minder op.

Doorgaande kostenstijging en verwachte lagere ander inkomsten hebben geleid tot een verzoek om een bijdrage van € 7,90 voor de komende periode.

Dit verzoek impliceert een continuering van de extra bijdrage voor werkdrukverlichting. Dit verzoek ondersteunen wij als deputaten DFZ.

Aangezien de bijdrage voor de TUA is gestegen van € 3,10 in 2009 naar € 6,95 in 2013 is een nieuwe stijging naar € 7,90 naar onze mening fors.

Gezien het feit dat de bijdrage van € 100.000 nog niet volledig is benut voor het uitbreiden van de formatie (nu 90%), de verwachte giften en legaten 80% lager zijn begroot dan in de afgelopen drie jaren (€ 45.000 in plaats van € 240.000) en de rentebaten redelijk conservatief zijn ingeschat stellen wij voor de bijdrage te beperken tot € 7,20 per lid per jaar.

Ons advies is de begrotingen te accepteren met dien verstande dat de voorgestelde bijdrage wordt beperkt tot € 7,20 per lid per jaar over de periode 2014-2016.

3.3 Emeritikas

In de laatstgehouden synode is besloten de afdrachten t.b.v. emeritikas een aparte plek te geven. Wij sluiten hierbij aan door deze afdrachten en de adviezen los te bespreken van de overige kassen.

Aangezien de positie van de emeritikas al geruime tijd zorgen baart is er gezocht naar een mogelijkheid om (een deel) van de verplichtingen onder te brengen bij een verzekeringsmaatschappij. Het stemt tot dankbaarheid, dat de daartoe ingestelde commissie tot overeenstemming is gekomen met het Pensioenfonds Zorg en Welzijn. Met ingang van 2013 is het pensioen van de dienstdoende predikanten daar ondergebracht. Dit betekent tevens een substantiële verbetering voor het pensioen. Daar staat wel tegenover dat van de predikanten een eigen bijdrage wordt gevraagd van 30% van de verschuldigde premie. Daarvoor wordt door de emeritikas een aflopende compensatie verstrekt.

Ten gevolge van de nieuwe systematiek zullen de lasten van de emeritikas in de komende jaren toenemen. Tevens zullen de uitkeringen aan emeriti toenemen doordat het aantal emeriti de komende jaren toeneemt van 111 naar 128.

Deputaten begroten voor de jaren 2013 t/m 2016 een negatief resultaat van gemiddeld ca.

€ 840.000 per jaar. Er wordt een verhoging van de omslag gevraagd van € 29,50 naar € 30,00. Hierbij hebben deputaten zich gehouden aan de instructie om de omslagstijging zoveel mogelijk te beperken. Gezien huidige ontwikkelingen in indexeringen en beleggingen is de verwachting dat meerjarig de omslag voor emeritikas verder omhoog zal moeten.

Ons advies is de begrotingen 2014-2016 te accepteren met daarin de omslag van € 30,00.

3.4 Advies omslag kerkelijke kassen voor de jaren 2014 t/m 2016

Het totaal van de huidige omslagbedragen bedraagt thans € 33,40 per lid/dooplid. De totale gevraagde omslagbedragen komen uit op € 38,33 lid/dooplid; een stijging van € 4,93 ofwel +14,8%. De inflatie bedroeg over de afgelopen 3 jaar ca. 6% in totaal.

Een verhoging van deze omvang achten wij niet aanvaardbaar, mede tegen de achtergrond van de huidige economische crisis. De meeste deputaatschappen hebben gevolg gegeven aan onze oproep tot matiging

en wensen de omslagbedragen niet te verhogen. Een enkel deputaatschap vraagt een summierere verhoging dan wel stelt een verlaging voor. De verhoging kan voor een groot deel worden toegeschreven aan de verhoging bij buitenlandse zending. In de contacten die er geweest zijn, realiseert zending zich dat de omslag voor de komende periode mogelijk weer 8 euro blijft. Deputaten willen ook meer de nadruk leggen op stimulering van de ontvangstenkant vanuit een positieve benadering. Gelden werven voor projecten door activiteiten in en van de plaatselijke gemeenten.

Alle begrotingen en aanvragen van de kashoudende deputaten hebben we beoordeeld en wij zouden de synode als volgt willen adviseren:

	2011 tm 2013		2014 t/m 2016		afwijk. t.o.v.		afwijk. t.o.v.	
	Bijdrage huidig	Bijdrage gevraagd	% stijging	Bijdrage geadviseerd	% stijging	huidig	gevraagd	
Buitenlandse zending	8,00	11,20	40,0%	8,00	0,0%	0,00	-3,20	
Diaconaat	3,75	3,00	-20,0%	3,00	-20,0%	-0,75	0,00	
Evangelisatie	4,00	4,00	0,0%	4,00	0,0%	0,00	0,00	
Geestelijke verzorging varenden	1,15	1,15	0,0%	1,15	0,0%	0,00	0,00	
Kerk en Israël	0,70	1,23	75,0%	0,80	14,3%	0,10	-0,43	
Kerkjeugd en onderwijs	3,50	3,50	0,0%	3,50	0,0%	0,00	0,00	
Onderlinge bijstand en advies	4,00	4,00	0,0%	4,00	0,0%	0,00	0,00	
Pastoraat in de gezondheidszorg	1,35	1,35	0,0%	1,35	0,0%	0,00	0,00	
Studie- en stimuleringsfonds	0,00	1,00	0,0%	1,00	n.a.	1,00	0,00	
Theologische Universiteit Apeldoorn	6,95	7,90	13,7%	7,20	3,6%	0,25	-0,70	
Totaal kerkelijke kassen	33,40	38,33	14,7%	34,00	1,8%	0,60	-4,33	
Emeritikas	29,50	30,00	1,7%	30,00	1,7%	0,50	0,00	

4. kerkelijke kassen

Allereerst willen wij hier vermelden dat de afdrachten van de gemeenten aan de kerkelijke kassen verbeterd zijn t.o.v. voorgaande jaren. Dit is een ontwikkeling om dankbaar voor te zijn, zeker gezien de economische omstandigheden waarin we verkeren.

Diverse gemeenten hebben in de afgelopen periode ons laten weten dat de afdrachten in relatie met de andere huishoudelijke lasten als hoog ervaren worden. Ze vonden de stijging van de afdrachten te zwaar. Belangrijk punt is dat de kerkelijke kassen door de GS vastgesteld worden en tussentijdse wijziging is geen optie. Wel hebben wij als DFZ een bezoek gebracht aan gemeenten om te proberen de uitgangspunten van de afdrachten en de hoogte van de vastgestelde bijdragen nog eens helder naar voren te brengen. Kerkelijke afdrachten horen binnen het totale financiële plaatje van een plaatselijke gemeente en mogen geen sluitpost worden. We zijn als plaatselijke kerken verantwoordelijk voor het landelijk verband en de afspraken die we met elkaar maken. De gesprekken en de communicatie hebben positief uitgewerkt.

Voor een overzicht van nalatigheid in afdrachten verwijzen wij naar bijlage 3.

5. Benoemingen

Voorstellen met betrekking tot de zittingsduur van de huidige deputaten en benoemingen van nieuwe deputaten worden ingevolge artikel 50 sub. 14 en 15 K.O. in de eerste zittingsweek van uw synode per afzonderlijk schrijven aan u gezonden.

Namens deputaten financiële zaken,

A. Goossens AA, voorziter
R.L. Poot, secretaris

Bijlage 1.1**Samenvatting staat van baten en lasten****Kas nr. 1: Buitenlandse zending**

	2010	2011	2012
	€	€	€
<i>Ontvangsten:</i>			
Bijdrage uit de kerken	832.989	595.584	594.320
Streefbedrag x aantal leden	38.483	13.199	9.773
Meer ontvangsten	871.472	608.783	604.093
Overige ontvangsten			
Giften	117.650	74.372	108.433
Legaten	70.825	153.964	245.017
Postzegels/kaarten	10.500	10.000	8.550
Scholen	1.751	1.707	1.680
Resultaat Doorgeven	25.595	26.727	26.517
Diverse activiteiten	56.966	98.842	102.588
Huur De Schelf	7.343	2.462	-
Opbrengst beleggingen	82.035	66.965	114.452
Totaal ontvangsten	1.244.137	1.043.822	1.211.330
<i>Uitgaven:</i>			
Indonesië	88.994	81.550	101.456
Venda	78.439	83.606	62.958
KwaNdebele	96.012	100.043	96.195
Mukhanyo MTC en MBS	89.491	86.977	61.980
Botswana	153.828	201.071	222.251
Mozambique	176.854	243.962	198.835
IFES Nederland	19.200	-	-
Tajmyr-Siberië	18.400	84.822	85.012
Thailand-Isaan	-	23.699	57.769
Burundi	-	19.140	27.025
Bijzondere zendingswerkers	2.740	-	-
Nieuwe zendingsactiviteiten	-	-	189.600
	720.958	924.870	1.103.081
Nederland			
Personeelskosten	166.039	158.592	162.175
Huisvestingskosten	20.779	19.433	17.488
Kosten Dienstenbureau	49.600	50.530	50.130
Overige kosten	62.267	45.249	49.109
	298.685	273.804	278.902
Totaal kosten voor bijzondere posten	1.019.643	1.198.674	1.381.983
Bijzondere baten en lasten		131.054	- 5.767
Resultaat	224.494	-23.798	-176.420
	1.244.137	1.043.822	1.211.330
Eigen vermogen per 1 januari 2010			2.602.575
Bij: Voordelig saldo 2010		224.494	
Af: Nadelig saldo 2011		-23.798	
Af: Nadelig saldo 2012		-176.420	
			24.276
Eigen vermogen per 31 december 2012			2.626.851

Kas nr. 2: De Wekker

	2010	2011	2012
	€	€	€
<i>Ontvangsten:</i>			
Abonnementen	155.863	158.449	155.535
Advertenties	43.481	47.117	48.621
Giften	2.242	1.833	1.545
Opbrengst beleggingen	3.958	4.153	4.190
	<u>205.544</u>	<u>211.552</u>	<u>209.891</u>
<i>Uitgaven:</i>			
Drukkosten	87.558	83.274	83.939
Porti	43.613	43.667	44.468
Honoraria scribenten	6.345	3.280	5.055
Kosten ledenwerving	1.638	1.710	1.130
Algemene kosten	37.765	37.720	38.708
	<u>176.919</u>	<u>169.651</u>	<u>173.300</u>
Resultaat	<u>28.625</u>	<u>41.901</u>	<u>36.591</u>
	<u>205.544</u>	<u>211.552</u>	<u>209.891</u>
Eigen vermogen per 1 januari 2010			134.277
Bij: Voordelig saldo 2010		28.625	
Bij: Voordelig saldo 2011		41.901	
Bij: Voordelig saldo 2012		<u>36.591</u>	
			<u>107.117</u>
Eigen vermogen per 31 december 2012			<u>241.394</u>

Kas nr. 3: Diaconaat

	2010	2011	2012
	€	€	€
<i>Ontvangsten:</i>			
Bijdrage uit de kerken			
Streefbedrag x aantal leden	278.903	279.180	278.588
Minder/meer ontvangen	- 1.975	6.740	2.611
	<u>276.928</u>	<u>285.920</u>	<u>281.199</u>
<i>Overige ontvangsten</i>			
Giften/legaten etc.	67.395	74.521	142.258
Bijdragen Doorgeven	36.335	34.650	35.197
Ontvangen giften projecten	591.509	438.144	456.316
Ontvangen giften noodhulp en rampen	1.042.496	567.355	63.978
Opbrengst beleggingen	21.752	19.755	23.711
Opbrengst bijdragen SGJ	118.171	-	-
	<u>2.124.586</u>	<u>1.420.345</u>	<u>1.002.659</u>
<i>Uitgaven:</i>			
Personeelskosten	176.674	177.449	171.233
Huisvestingskosten	16.025	16.625	15.950
Projecten	692.404	465.365	401.584
Noodhulp en rampen	1.093.094	602.395	71.620
Reis,-verblijf- en vergaderkostenkosten	10.058	7.487	7.679
Participatiekosten commissies	9.150	17.636	22.187
Bijdrage SGJ	118.171	-	-
Kosten Doorgeven	29.914	28.134	32.682
Algemene kosten	90.144	95.470	95.177
	<u>2.235.634</u>	<u>1.410.561</u>	<u>818.112</u>
Resultaat	<u>-111.048</u>	<u>9.785</u>	<u>184.547</u>
	<u>2.124.586</u>	<u>1.420.346</u>	<u>1.002.659</u>
Eigen vermogen per 1 januari 2010			759.909
Af : Nadelig saldo 2010		-111.048	
Bij: Voordelig saldo 2011		9.765	
Bij: Voordelig saldo 2012		<u>184.547</u>	
			<u>83.284</u>
			843.193

Opbouw eigen vermogen:		
Algemene reserve	687.431	
Bestemmingsreserve	<u>155.762</u>	
		<u>843.193</u>

Kas nr. 4: Emeritikas

	2010	2011	2012
	€	€	€
<i>Ontvangsten:</i>			
Streefbedrag x aantal leden	1.599.041	2.196.216	2.190.670
Minder/meer ontvangen	<u>-12.041</u>	<u>45.485</u>	<u>936</u>
	1.587.000	2.241.701	2.191.606
Overige ontvangsten			
Bijdrage Brazilië	9.692	18.327	9.692
Giften en legaten	64.855	6.959	19.459
Bijdragen deputaatschappen	53.750	132.750	118.000
Ontvangen interest enz.	<u>1.570.013</u>	<u>100.854</u>	<u>686.640</u>
Totaal ontvangsten	<u>3.285.310</u>	<u>2.500.591</u>	<u>3.025.397</u>
<i>Uitgaven:</i>			
Uitkeringen	1.823.101	2.073.986	2.079.569
Algemene kosten	<u>19.683</u>	<u>47.712</u>	<u>48.529</u>
Totaal uitgaven	1.842.784	2.121.698	2.128.098
Resultaat	<u>1.442.526</u>	<u>378.893</u>	<u>897.299</u>
	3.285.310	2.500.591	3.025.397
Reserve per 1 januari 2010			18.659.809
Bij: Voordelig saldo 2010		1.442.526	
Bij: Voordelig saldo 2011		378.893	
Bij: Voordelig saldo 2012		<u>897.299</u>	
			2.718.718
Overheveling pensioenvoorz. TUA			745.567
Reserve per 31 december 2012			<u>22.124.094</u>

Kas nr. 5: Evangelisatie

	2010	2011	2012
	€	€	€
<i>Ontvangsten:</i>			
Bijdrage uit de kerken			
Streefbedrag x aantal leden	304.933	297.792	297.160
Minder ontvangen	<u>-13.752</u>	<u>-13.769</u>	<u>- 8.195</u>
	291.181	284.023	288.965
Zendingsdagen	4.644	8.239	3.730
Resultaat Doorgeven	8.243	8.606	8.538
Overige inkomsten	15.598	14.165	17.423
Opbrengst beleggingen	<u>7.225</u>	<u>8.773</u>	<u>13.157</u>
	326.891	323.806	331.813
<i>Uitgaven:</i>			
Personeelskosten	130.007	128.670	125.674
Huisvestingskosten	5.000	5.500	5.125
Subsidies	63.147	86.292	126.780
Stichting Evangelie & Moslims	43.500	43.500	43.500
Algemene kosten	<u>42.572</u>	<u>51.717</u>	<u>48.697</u>
	284.406	315.679	349.776
Resultaat	<u>42.485</u>	<u>8.127</u>	<u>-17.963</u>
	326.891	323.806	331.813
Eigen vermogen per 1 januari 2010			465.718
Bij: Voordelig saldo 2010		42.485	
Bij: Voordelig saldo 2011		8.127	
Af: Nadelig saldo 2012		<u>-17.963</u>	
			32.649
Eigen vermogen per 31 december 2012			<u>498.367</u>

Kas nr. 6: Geestelijke verzorging varenden

	2010 €	2011 €	2012 €
<i>Ontvangsten:</i>			
Bijdrage uit de kerken			
Streefbedrag x aantal leden	78.093	85.615	85.434
Minder ontvangen	-854	- 285	747
	<u>77.239</u>	<u>85.330</u>	<u>86.181</u>
Overige ontvangsten			
Giften	3.000	2	522
Bijdragen varenden	2.585	2.210	1.527
Ontvangen interest	725	859	754
Totaal ontvangsten	<u>83.549</u>	<u>88.401</u>	<u>88.984</u>
<i>Uitgaven:</i>			
Traktement en bijkomende kosten	73.907	80.033	82.479
Kompas	1.736	1.661	1.778
Landelijk kerkelijk bureau	6.325	6.525	6.500
Algemene kosten	4.746	2.837	2.641
	<u>86.714</u>	<u>91.056</u>	<u>93.398</u>
Resultaat	-3.165	-2.655	-4.414
	<u>83.549</u>	<u>88.401</u>	<u>88.984</u>
Eigen vermogen per 1 januari 2010			54.520
Af: Nadelig saldo 2010		-3.165	
Af: Nadelig saldo 2011		-2.655	
Af: Nadelig saldo 2012		- 4.414	
			<u>- 10.234</u>
Eigen vermogen per 31 december 2012			<u>44.286</u>

Kas nr. 7: Kerk en Israël

	2010 €	2011 €	2012 €
<i>Ontvangsten:</i>			
Bijdrage uit de kerken			
Streefbedrag x aantal leden	33.468	52.114	52.003
Meer ontvangen	3.295	925	3.735
	<u>36.763</u>	<u>53.039</u>	<u>55.738</u>
Overige ontvangsten			
Giften	9.951	3.640	4.546
Zendingsdagen/commissies	5.992	2.733	2.733
Overige inkomsten	-	-	20.198
Intrest	4.305	4.074	3.352
Totaal ontvangsten	<u>57.011</u>	<u>63.486</u>	<u>86.567</u>
<i>Uitgaven:</i>			
Exploitatie 'Voorlichting':			
Kosten	53.296	41.731	54.438
Ontvangen bijdragen	68.100	53.291	60.547
	- 14.804	- 11.560	- 6.109
Bijdragen Israëlorganen	1.271	1.271	1.650
Algemene kosten	29.818	24.118	20.200
Centrum voor Israëlstudies	87.810	58.777	85.845
	<u>104.095</u>	<u>72.606</u>	<u>101.586</u>
Resultaat	- 47.084	- 9.120	- 15.019
	<u>57.011</u>	<u>63.486</u>	<u>86.567</u>

Eigen vermogen per 1 januari 2010		318.942
Af: Nadelig saldo 2010	- 47.084	
Af: Nadelig saldo 2011	- 9.120	
Af: Nadelig saldo 2012	- 15.019	
		<u>- 71.223</u>
		247.719
Opbouw eigen vermogen:		
Algemene reserve	246.412	
Bestemmingsreserve	1.307	
	<u>247.719</u>	

Kas nr. 8: Kerkjeugd en onderwijs

	2010	2011	2012
	€	€	€
<i>Ontvangsten:</i>			
Bijdrage uit de kerken			
Streefbedrag x aantal leden	260.309	260.568	260.015
Minder ontvangen	- 8.777	- 3.735	2.494
	<u>251.532</u>	<u>256.833</u>	<u>262.509</u>
Ontvangen interest	1.966	3.466	4.911
Giften en Legaten	7.158	7	7
Totaal ontvangsten	<u>260.656</u>	<u>260.306</u>	<u>267.427</u>
<i>Uitgaven:</i>			
Subsidies	252.490	238.600	218.600
Diverse kosten	8.810	7.831	7.532
	<u>261.300</u>	<u>246.431</u>	<u>226.132</u>
Resultaat	- 644	13.875	41.295
	<u>260.656</u>	<u>260.306</u>	<u>267.427</u>
Eigen vermogen per 1 januari 2010			188.831
Af: Nadelig saldo 2010		- 644	
Bij: Voordelig saldo 2011		13.875	
Bij: Voordelig saldo 2012		41.295	
			<u>54.526</u>
Eigen vermogen per 31 december 2012			<u>243.357</u>

Kas nr. 9: Landelijk kerkelijk bureau

	2010	2011	2012
	€	€	€
<i>Ontvangsten:</i>			
Doorbelastingen	830.684	821.693	819.902
Bijdrage generale synode	90.000	77.000	77.000
Opbrengst beleggingen	12.191	5.282	20.022
	<u>932.875</u>	<u>903.975</u>	<u>916.924</u>
<i>Uitgaven:</i>			
Personeelskosten	703.692	694.338	688.166
Huisvestingskosten	67.182	64.162	61.761
Kosten adressenbeheer	14.130	14.500	21.274
Kosten website	5.946	5.448	9.938
Algemene kosten	102.780	93.209	87.162
Afschrijvingen	33.615	32.550	26.004
	<u>927.345</u>	<u>904.207</u>	<u>894.305</u>
Resultaat	5.530	- 232	22.619
	<u>932.875</u>	<u>903.975</u>	<u>916.924</u>

Eigen vermogen per 1 januari 2010		209.973
Bij: Voordelig saldo 2010	5.530	
Af: Nadelig saldo 2011	- 232	
Bij: Voordelig saldo 2012	<u>22.619</u>	
		<u>27.917</u>
Eigen vermogen per 31 december 2012		237.890
Opbouw eigen vermogen:		
Algemene reserve	220.617	
Bestemmingsreserve	<u>17.273</u>	
		<u>237.890</u>

Kas nr. 10: Onderlinge bijstand en advies

	2010	2011	2012
	€	€	€
<i>Ontvangsten:</i>			
Bijdrage uit de kerken			
Streefbedrag x aantal leden	327.246	297.792	297.160
Minder/meer ontvangen	<u>- 1.984</u>	<u>891</u>	<u>1.540</u>
	325.262	298.683	298.700
Overige ontvangsten			
Giften en legaten	5.250	185.755	475
Opbrengst beleggingen	<u>65.131</u>	<u>7.782</u>	<u>143.062</u>
	395.643	492.220	442.237
<i>Uitgaven:</i>			
Uitkeringen kerkbouw	39.719	107.381	55.379
Bijstand aan kerken	243.821	215.407	265.638
Uitkeringen volgens draagkrachtbeginsel	65.902	39.802	52.778
Bijstanduitkeringen	-	423	121.538
Algemene kosten	<u>17.539</u>	<u>15.480</u>	<u>15.115</u>
	366.981	378.493	510.448
Resultaat	<u>28.662</u>	<u>113.727</u>	<u>- 68.211</u>
	395.643	492.220	442.237

Eigen vermogen per 1 januari 2010		1.109.633
Bij: Voordelig saldo 2010	28.662	
Bij: Voordelig saldo 2011	113.727	
Af: Nadelig saldo 2012	<u>- 68.211</u>	
		<u>74.178</u>
Eigen vermogen per 31 december 2012		1.183.811

Kas nr. 11: Pastoraat in de gezondheidszorg

	2010	2011	2012
	€	€	€
<i>Ontvangsten:</i>			
Bijdrage uit de kerken			
Streefbedrag x aantal leden	100.405	100.505	100.292
Minder ontvangen	<u>- 2.624</u>	<u>-315</u>	<u>1.311</u>
	97.781	100.190	101.603
Bijdrage SOW-kerken	9.075	9.075	9.075
Opbrengst beleggingen	1.106	1.565	3.299
Diversen	<u>3.437</u>	<u>2</u>	<u>3</u>
	111.399	110.832	113.980

<i>Uitgaven:</i>			
Personeelskosten	85.544	90.460	93.944
Werkgroep recreatie gehandicapten	3.886	4.694	3.966
Algemene kosten	12.543	10.276	12.537
	101.973	105.430	110.447
Resultaat	9.426	5.402	3.533
	111.399	110.832	113.980

Eigen vermogen per 1 januari 2010			119.041
Bij: Voordelig saldo 2010		9.426	
Bij: Voordelig saldo 2011		5.402	
Bij: Voordelig saldo 2012		3.533	
			18.361
Eigen vermogen per 31 december 2012			137.402

Kas nr. 19: Quaestor generale synode

	2007-2009	2010-2012	
	€	€	
Bijdragen van particuliere synoden	508.789	514.016	
Omslag accountantskosten	40.996	72.500	
Verkoop publicaties	2.711	886	
Giften	700	19	
Opbrengst beleggingen	27.308	13.535	
	580.504	600.956	
<i>Uitgaven:</i>			
Kosten generale synode	84.796	78.832	
Bijdrage landelijk kerkelijk bureau	242.000	244.000	
Deputaatschappen:			
eenheid gereformeerde belijders	14.382	22.669	
correspondentie buitenland	25.979	26.424	
financiële zaken	18.659	5.819	
contact met de overheid en CIO	20.901	23.500	
eredienst	9.134	6.535	
kerkelijke archieven	47.472	55.763	
overige deputaatschappen	30.748	41.537	
Accountantskosten	43.237	74.555	
Kosten publicaties	12.741	15.306	
Diversen	1.859	855	
	551.908	595.795	
Resultaat	28.596	5.161	
	580.504	600.956	
Eigen vermogen per 1 januari 2007		146.525	
Bij: Voordelig saldo periode 2007-2009	28.596		
Bij: Voordelig saldo periode 2010-2012	5.161		
		33.757	
Eigen vermogen per 31 december 2012		180.282	

Kas nr. 13: Studie- en stimuleringsfonds

	2010	2011	2012
	€	€	€
<i>Ontvangsten:</i>			
Bijdrage uit de kerken			
Streefbedrag x aantal leden	-	-	-
Minder/meer ontvangen	-	-	-
	-	-	-
Overige ontvangsten			
Giften	4.000	2.000	-
Aflossingen leningen	6.353	6.593	8.184
Opbrengst beleggingen	4.371	3.974	4.824
	<u>14.724</u>	<u>12.567</u>	<u>13.008</u>
<i>Uitgaven:</i>			
Uitkering studenten	44.084	47.852	65.408
Overige kosten	1.355	2.277	1.300
	<u>45.439</u>	<u>50.129</u>	<u>66.708</u>
Resultaat	- 30.715	-37.562	- 53.700
	<u>14.724</u>	<u>12.567</u>	<u>13.008</u>
Eigen vermogen per 1 jan. 2010			282.878
Af : Nadelig saldo 2010		- 30.715	
Af : Nadelig saldo 2011		- 37.562	
Af : Nadelig saldo 2012		- 53.700	
			<u>-121.977</u>
Eigen vermogen per 31 december 2012			<u>160.901</u>

Kas nr. 14: Theologische Universiteit Apeldoorn

	2010	2011	2012
	€	€	€
<i>Ontvangsten:</i>			
Bijdrage uit de kerken			
Streefbedrag x aantal leden	230.559	517.414	516.316
Meer/minder ontvangen	1.061	- 2.352	4.419
Bijdragen Ned. Geref. Kerken	15.000	15.000	15.000
	<u>246.620</u>	<u>530.062</u>	<u>535.735</u>
Overige ontvangsten			
Legaten en giften	57.563	122.071	60.418
Vrouwencomite	66.064	66.005	65.772
Subsidie Ministerie O, C & W	1.377.317	1.487.276	1.209.705
Collegegelden	154.699	187.860	202.962
Ontvangen interest	71.359	- 15.221	115.341
Overig	53.244	46.043	37.508
	<u>2.026.866</u>	<u>2.424.096</u>	<u>2.227.441</u>
<i>Uitgaven:</i>			
Personeelslasten	1.487.415	1.534.796	1.569.617
Kosten bibliotheek	62.055	61.075	66.966
Huisvestingskosten	127.355	168.420	176.070
Onderwijs en onderzoek	76.299	66.774	66.167
Overige kosten	238.523	285.095	254.917
	<u>1.991.647</u>	<u>2.116.160</u>	<u>2.133.737</u>
Resultaat	35.219	307.936	93.704
	<u>2.026.866</u>	<u>2.424.096</u>	<u>2.227.441</u>

Vermogensopstelling:	31 dec. '09	31 dec. '12
	€	€
Eigen vermogen	1.814.157	2.251.016
Emeriteringsfonds	1.724.752	1.135.369
Onderhoudsvoorziening	373.322	146.000
	<u>3.912.231</u>	<u>3.532.385</u>
Overzicht eigen vermogen:		
Eigen vermogen per 1 januari 2010		1.814.157
Voordelig saldo 2010	35.219	
Voordelig saldo 2011	307.936	
Voordelig saldo 2012	93.704	
		436.859
Eigen vermogen per 31 december 2012		<u>2.251.016</u>

Bijlage 1.2**Samengevoegde balans per 31 december 2009**

	31 dec. 2009		31 dec. 2012	
Activa:	€	€	€	€
<i>Vastgelegde middelen</i>				
Onroerende goederen	2.169.708		1.905.550	
Inventaris	261.016		32.436	
Effecten	21.331.296		13.249.481	
Leningen u/g	-		16.000	
	<u> </u>	23.762.020	<u> </u>	15.203.467
<i>Vlottende middelen</i>				
Vorderingen en vooruitbetaald		1.473.587		1.295.072
<i>Liquide middelen</i>				
Banken r/c, spaarrek. etc	7.135.420		17.632.878	
Kasgeld	585		227	
	<u> </u>	7.136.005	<u> </u>	17.633.105
		<u>32.371.612</u>		<u>34.131.644</u>
Passiva:				
<i>Schulden</i>				
Crediteuren en kosten		2.591.098		1.388.923
<i>Eigen vermogen</i>				
Kapitaal	8.104.550		8.722.127	
Bestemmingsreserves en Voorzieningen	21.675.964		24.020.594	
	<u> </u>	29.780.514	<u> </u>	32.742.721
		<u>32.371.612</u>		<u>34.131.644</u>

Bijlage 1.3**Totaaloverzicht eigen vermogen en voorzieningen**

	31 december 2009			31 december 2012		
	Eigen verm.	Voorziening	Totaal	Eigen verm.	Voorziening	Totaal
	€	€	€	€	€	€
<i>Buitenlandse zending</i>	2.602.575			2.626.851		
Reservering nieuwe zendingsactiviteiten		240.039			86.709	
Overige voorzieningen		143.453			69.775	
Totaal			2.986.067			2.783.335

<i>De Wekker</i>	134.277		134.277	241.394		241.394
<i>Diaconaat</i>	681.507			687.431		
Bestemmingsreserve		78.402			155.762	
Algemeen rampenfonds		150.000			150.000	
Diverse voorzieningen		46.454			53	
Totaal			956.363			993.246
<i>Emeritikas</i>		18.659.809	18.659.809		22.124.094	22.124.094
<i>Evangelisatie</i>	465.718			498.367		
Bestemmingsreserve		44.248	509.966		8.000	506.367
<i>Geestelijke verzorging varenden</i>	54.518		54.518	44.286		44.286
<i>Kerk en Israël</i>	266.321			246.412		
Bestemmingsreserve		52.621			1.307	
Totaal			318.942			247.719
<i>Kerkjeugd en onderwijs</i>	188.831		188.831	243.357		243.357
<i>Landelijk kerkelijk bureau</i>	209.973			220.617		
Bestemmingsreserve		-			17.273	
Voorziening website		1.435			25.509	
Totaal			211.408			263.399
<i>Onderlinge bijstand en advies</i>	1.109.633		1.109.633	1.183.811		1.183.811
<i>Pastoraat in de gezondheidszorg</i>	119.041		119.041	137.402		137.402
<i>Quaestor generale synode</i>	175.121			180.282		
Bestemmingslegaten		141.764			81.077	
Totaal			316.885			261.359
<i>Studie- en stimuleringsfonds</i>	282.878			160.901		
Stimuleringsfonds		19.665			19.665	
Totaal			302.543			180.566
<i>Theologische Universiteit Apeldoorn</i>	1.814.157			2.251.016		
Emeriteringsfonds		1.724.752			1.135.370	
Onderhoudsvoorzieningen		373.322			146.000	
Totaal			3.912.231			3.532.386
Totaal	8.104.550	21.675.964	29.780.514	8.722.127	24.020.594	32.742.21

Bijlage 1.4**Vermogensvergelijking**

	€	2007-2009 €	€	2010-2012 €
Beginvermogen		27.521.441		29.780.514
Saldi voordelig	4.197.281		3.981.362	
Saldi nadelig	- 2.137.621		- 601.750	
		2.059.660		3.379.612
Mutatie voorziening/best reserves		199.413		- 417.405
		<u>29.780.514</u>		<u>32.742.721</u>
<i>Specificatie voordelig/nadelig saldo:</i>				
1 Buitenlandse zending		703.780		24.276
2 De Wekker		33.291		107.117
3 Diaconaat		80.088		83.284
4 Emeritikas		1.383.018		2.718.718
5 Evangelisatie		87.455		32.649
6 Geestelijke verzorging varenden		-3.911		-10.234
7 Kerk en Israël		-12.652		-71.223
8 Kerkjeugd en onderwijs		46.366		54.526
9 Landelijk kerkelijk bureau		- 4.788		27.917
10 Onderlinge bijstand en advies		128.943		74.178
11 Pastoraat in de gezondheidszorg		26.758		19.361
12 Quaestor generale synode		28.596		5.161
13 Studie- en stimuleringsfonds		- 8.614		-121.977
14 Theologische Universiteit		- 428.670		436.859
		<u>2.059.660</u>		<u>3.379.612</u>

Specificatie mutatie voorziening/best. reserves

1 Buitenlandse zending	111.034	-227.008
2 Diaconaat	109.075	- 46.401
4 Emeritikas	0	745.567
5 Evangelisatie	44.248	-36.248
9 Landelijk kerkelijk bureau	-13.565	24.074
11 Pastoraat in de gezondheidszorg	-23.633	0
12 Quaestor generale synode	-19.517	- 60.687
13 Studie- en stimuleringsfonds	- 6.190	0
14 Theologische Universiteit	- 2.039	- 816.704
	<u>199.413</u>	<u>- 417.405</u>

Bijlage 1.5**Totaaloverzicht exploitatierekeningen**

	2007-2009	2010-2012	
€	€	€	
<i>Baten:</i>			
Omslagen x aantal leden	11.766.347	13.400.684	
Meer ontvangen	241.954	182.645	
Minder ontvangen	- 190.960	- 70.658	
	<u>11.817.341</u>	<u>- 70.658</u>	13.512.671
Bijzondere bijdragen emeritikas	508.211	342.211	
Giften en legaten	2.037.031	1.621.856	
Collegegelden	390.699	545.521	
Zendingsdagen enz.	29.771	28.071	
Bijdragen SGJ	353.347	118.171	
Scholen	6.052	5.138	
	<u>3.325.111</u>	<u>5.138</u>	2.660.968
Opbrengst beleggingen	1.500.148		3.197.367
Bijdragen P.S.	508.789	514.016	
Omzet kerkelijk bureau	2.308.119	2.472.279	
Expl. Saldo De Wekker	33.291	107.117	
Overige ontvangsten	4.211.639	4.405.218	
	<u>7.061.838</u>	<u>4.405.218</u>	7.498.630
Bijzondere baten	-	-	131.054
Subsidie Min. v. Onderwijs	3.859.000		4.074.298
Totaal baten	<u>27.563.438</u>		<u>31.074.988</u>
<i>Lasten:</i>			
Uitgaven voor het doel van de kassen	22.438.278	25.296.453	
Bijdragen SGJ	353.347	118.171	
Algemene kosten	2.417.708	1.916.659	
Afschrijvingen	271.617	358.822	
	<u>25.480.950</u>	<u>358.822</u>	27.690.105
Bijzondere lasten	22.828		5.271
Totaal lasten	<u>25.503.778</u>		<u>27.695.376</u>
<i>Saldi:</i>			
Voordelig	4.197.281	3.981.362	
Nadelig	- 2.137.621	- 601.750	
Totaal saldo van baten en lasten	<u>2.059.660</u>		<u>3.379.612</u>

Bijlage 2.1:**Begrotingen per kas****Kas nr. 1: Buitenlandse zending**

	2014	2015	2016
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
<i>Baten</i>			
Legaten en giften	190	193	195
Bijdrage t/c	40	40	40
Opbrengst beleggingen	75	75	75

Resultaat Doorgeven	25	25	25
Overige opbrengsten	80	85	90
	<u>410</u>	<u>418</u>	<u>425</u>
<i>Uitgaven</i>			
<i>Kosten buitenland</i>			
Indonesië	59	62	65
Venda	85	88	91
KwaNdebele	99	102	104
Mukhanyo MTC en MBS	24	22	24
Botswana	202	212	217
Thailand-Isaan	100	100	100
Mozambique	150	156	162
Burundi	35	38	40
Tajmyr	85	88	91
Missionaire diaconale werkers	8	8	8
TUA	18	18	18
IFES Nederland	24	24	24
Voorzieningen projecten	30	30	30
	<u>917</u>	<u>945</u>	<u>972</u>
<i>Kosten Nederland</i>			
Personeelskosten	175	178	183
Kosten land. kerkelijk bureau	53	53	53
Huisvestingskosten	20	20	20
Overige uitgaven	52	52	52
	<u>300</u>	<u>303</u>	<u>307</u>
	<u>1.216</u>	<u>1.247</u>	<u>1.279</u>
Te dekken	806	830	854
af: ontr.aan eigen vermogen	0	0	0
Blijft	<u>806</u>	<u>830</u>	<u>854</u>
Per lid/dooplid	10,89	11,21	11,54
Gevraagde minimumbijdrage	11,20	11,20	11,20
Advies minimumbijdrage			
Huidige bijdrage	11,20		

Kas nr. 3: Diaconaat

	2014 € 1.000	2015 € 1.000	2016 € 1.000
<i>Baten</i>			
Giften algemeen en legaten	50	50	50
Giften projecten	450	450	450
Giften voor noodhulp en rampen	pm	pm	pm
Opbrengst publicaties	30	30	30
Ontvangen interest	20	20	20
	<u>550</u>	<u>550</u>	<u>550</u>
<i>Lasten</i>			
Personeelskosten	196	201	207
Huisvestingskosten	17	17	17
Participatiekosten commissies	7	7	7
Kosten publicaties/publiciteit	33	33	34
Overige kosten	101	102	104
Besteding eigen projecten	450	450	450
Giften voor noodhulp en rampen	pm	pm	pm
Kosten Meldpunt	8	8	8
	<u>811</u>	<u>817</u>	<u>827</u>
Te dekken	<u>261</u>	<u>267</u>	<u>277</u>
Per lid/dooplid	3,53	3,61	3,74
Gevraagde minimumbijdrage	3,00	3,00	3,00
Advies minimumbijdrage			
Huidige bijdrage	3,75		

Kas nr. 4: Emeritikas

	2014 € 1.000	2015 € 1.000	2016 € 1.000
<i>Baten</i>			
Ontvangen interest	413	398	381
Bijdragen deputaatschappen	120	120	120
Overige ontvangsten	10	10	10
	<u>543</u>	<u>528</u>	<u>511</u>
<i>Lasten</i>			
Emeritaatuitkeringen	2.379	2.569	2.696
Compensatieregeling	1.093	974	866
Overige kosten	50	50	50
	<u>3.522</u>	<u>3.593</u>	<u>3.612</u>
Te dekken	<u>2.979</u>	<u>3.065</u>	<u>3.101</u>
Per lid/ dooplid	38,94	40,07	40,54
Gevraagde minimumbijdrage	30,00	30,00	30,00
Advies minimumbijdrage			
Huidige bijdrage	29,50		

Kas nr. 5: Evangelisatie

	2014 € 1.000	2015 € 1.000	2016 € 1.000
<i>Baten</i>			
Zendingsdagen, giften	5	5	5
Aandeel giften Doorgeven	25	25	25
Ontvangen interest	10	10	10
Overige inkomsten	16	16	16
	<u>55</u>	<u>55</u>	<u>55</u>
<i>Lasten</i>			
Personeelskosten	134	136	138
Huisvesting	5	5	5
Subsidies	146	139	137
Bureau en overige kosten	65	65	65
TUA-miss. en evangelistiek	6	6	6
	<u>357</u>	<u>351</u>	<u>351</u>
Te dekken	<u>302</u>	<u>296</u>	<u>296</u>
Per lid/dooplid	4,08	4,00	4,00
Gevraagde minimumbijdrage	4,00	4,00	4,00
Advies minimumbijdrage			
Huidige bijdrage	4,00		

Kas nr. 6: Geestelijke verzorging varenden

	2014 € 1.000	2015 € 1.000	2016 € 1.000
<i>Baten</i>			
Ontvangen interest	1	1	0
Vrijwillige bijdragen varenden	2	2	2
	<u>3</u>	<u>3</u>	<u>2</u>

Lasten

Personeelskosten	69	70	71
Emeritikas	15	15	15
Kosten kerkelijk bureau	7	7	7
Kosten Kompas	2	2	2
Overige kosten	4	4	4
	<u>97</u>	<u>98</u>	<u>99</u>

Te dekken	<u>94</u>	<u>95</u>	<u>97</u>
-----------	-----------	-----------	-----------

Per lid/dooplid	1,28	1,29	1,31
Gevraagde minimumbijdrage	1,15	1,15	1,15
Advies minimumbijdrage			
Huidige bijdrage	1,15		

Kas nr. 7: Kerk en Israël

	2014 € 1.000	2015 € 1.000	2016 € 1.000
<i>Baten</i>			
Giften en legaten	3	3	3
Zendingsdagen	3	3	3
Ontvangen interest	4	4	3
Overige inkomsten	1	1	1
	<u>11</u>	<u>11</u>	<u>10</u>

Lasten

Bijdrage Centrum voor Israëlstudies	85	86	88
Voorlichting	-6	-5	-4
Bijdragen Israëlorganen	2	2	2
Overige kosten	29	32	33
	<u>110</u>	<u>115</u>	<u>119</u>

Te dekken	<u>99</u>	<u>104</u>	<u>109</u>
-----------	-----------	------------	------------

Per lid/dooplid	1,34	1,41	1,48
Gevraagde minimumbijdrage	1,23	1,23	1,23
Advies minimumbijdrage			
Huidige bijdrage	0,70		

Kas nr. 8: Kerkjeugd en onderwijs

	2014 € 1.000	2015 € 1.000	2016 € 1.000
<i>Baten</i>			
Ontvangen interest	5	5	5
	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>5</u>

Lasten

Subsidies	259	264	269
Kosten kerkelijk bureau	6	6	6
Algemene kosten	3	3	3
	<u>267</u>	<u>272</u>	<u>278</u>

Te dekken	<u>263</u>	<u>268</u>	<u>273</u>
-----------	------------	------------	------------

Per lid/dooplid	3,55	3,62	3,69
Gevraagde minimumbijdrage	3,50	3,50	3,50
Advies minimumbijdrage			
Huidige bijdrage	3,50		

Kas nr. 10: Onderlinge bijstand en advies

	2014 € 1.000	2015 € 1.000	2016 € 1.000
<i>Baten</i>			
Ontvangen interest	24	24	24
	24	24	24
<i>Lasten</i>			
Bijdragen kerkgebouw	70	50	30
Bijdrage predikantskosten	260	260	260
Draagkrachtuitkeringen	37	37	37
Bijstandsuitkeringen	20	20	20
Overige kosten	18	18	18
	<u>405</u>	<u>385</u>	<u>365</u>
Te dekken	<u>381</u>	<u>361</u>	<u>341</u>
Per lid/dooplid	5,44	5,16	4,87
Gevraagde minimumbijdrage	4,00	4,00	4,00
Advies minimumbijdrage			
Huidige bijdrage	4,00		

Kas nr. 11: Pastoraat in de gezondheidszorg

	2014 € 1.000	2015 € 1.000	2016 € 1.000
<i>Baten</i>			
Bijdragen SOW-kerken	9	9	9
Ontvangen interest	3	3	2
	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>11</u>
<i>Lasten</i>			
Personeelskosten	81	82	83
Emeritikas	15	15	15
Kosten kerkelijk bureau	6	6	6
Algemene kosten	12	12	12
	<u>115</u>	<u>116</u>	<u>116</u>
Te dekken	<u>103</u>	<u>104</u>	<u>105</u>
Per lid/dooplid	1,42	1,43	1,45
Gevraagde minimumbijdrage	1,35	1,35	1,35
Advies minimumbijdrage			
Huidige bijdrage	1,35		

Kas nr. 13: Studie- en stimuleringsfonds

	2014 € 1.000	2015 € 1.000	2016 € 1.000
<i>Baten</i>			
Intrest	2	2	2
Aflossingen leningen	9	9	9
	<u>11</u>	<u>11</u>	<u>11</u>
<i>Lasten</i>			
Uitkering studiefonds	87	70	85
Uitkering stimuleringsfonds	0	0	0
Overige kosten	1	1	1
Kosten kerkelijk bureau	4	4	4
	<u>92</u>	<u>75</u>	<u>90</u>
Te dekken	81	64	79
Per lid/dooplid	1,09	0,86	1,07
Gevraagde minimumbijdrage	1,00	1,00	1,00
Advies minimumbijdrage	-	-	-
Huidige bijdrage	-		

Kas nr. 14: Theologische Universiteit Apeldoorn

T	2014 € 1.000	2015 € 1.000	2016 € 1.000
<i>Baten</i>			
Giften en legaten	15	15	15
Bijdragen N.G. kerken	16	16	17
Vrouwencomitee	35	35	35
Subsidie Ministerie O,C & W	1.186	1.311	1.353
Collegegelden	262	267	310
Ontvangen interest	32	32	32
Overige ontvangsten	120	120	120
	1.666	1.796	1.882
<i>Lasten</i>			
Personeelskosten	1.542	1.570	1.598
Onderwijs en onderzoek	110	112	114
Kosten bibliotheek	175	175	175
Huisvestingskosten	150	153	156
Profileringsfonds	10	10	10
Vereveningsfonds	- 81	15	67
Overige kosten	345	345	345
	2.251	2.380	2.465
 Te dekken	 585	 584	 583
 Per lid/dooplid	 7,91	 7,89	 7,88
Gevraagde minimumbijdrage	7,90	7,90	7,90
Advies minimumbijdrage			
Huidige bijdrage	6,95		

Bijlage 2.2**Totaaloverzicht begrotingen**

	Baten			Lasten			Nadelig saldo			Bijdrage	
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	gem. per jaar	gem. per jaar	gem. per lid	ge- vraagd	advies
	gem. per jaar	gem. per jaar	gem. per jaar	gem. per jaar	gem. per jaar	gem. per jaar	gem. per jaar	gem. per jaar	gem. per lid	ge- vraagd	advies
€ 1.000											
1. Buitenlandse zending	410	418	425	1.216	1.247	1.279	418	1.247	11,22	11,20	8,00
3. Diaconaat	550	550	550	811	817	827	550	818	3,63	3,00	3,00
5. Evangelisatie	55	55	55	357	351	351	55	353	4,03	4,00	4,00
6. Geestelijke verzorging varenden	2	2	2	97	98	99	2	98	1,29	1,15	1,15
7. Kerk en Israël	11	11	10	110	115	119	11	115	1,41	1,23	0,80
8. Kerkjeugd en onderwijs	5	5	5	267	272	278	24	272	3,62	3,50	3,50
10 Onderlinge bijstand en advies	24	24	24	405	385	365	12	385	4,88	4,00	4,00
11. Pastoraat in de gezondheidszorg	12	12	11	115	116	116	11	116	1,41	1,35	1,35
13. Studie- en stimuleringsfonds	11	11	11	92	75	90	1.781	85	1,01	1,00	1,00
14. Theologische Universiteit Apeldoorn	1.666	1.796	1.882	2.251	2.380	2.465	594	2.365	7,89	7,90	7,20
	2.745	2.883	2.975	5.721	5.856	5.989	2.868	5.855	40,37	38,33	34,00
4. Emeritikas	543	528	511	3.522	3.593	3.612	527	3.576	41,19	30,00	30,00

Bijlage 3 : comité

Bijlage 4**Financiële bijlage beroepsbrief****I. Traktement***a. omvang traktement.*

Volgens het advies van deputaten financiële zaken, zoals vastgelegd in hun schrijven d.d. december, zal aan u een jaartraktement worden uitbetaald ad € Uit te betalen in 12 gelijke maandelijks termijnen ad €

Dit traktement is gebaseerd op schaal conform het advies van eerder vermelde deputaten.

(indien van toepassing): Aangezien onze gemeente een ledenbestand heeft van leden wordt het traktement verhoogd met%.

Jaarlijks vindt aanpassing van uw traktement plaats eveneens conform het advies van eerder vermelde deputaten.

b. Vakantietoeslag

Over het jaartraktement zal 8% als vakantietoeslag worden uitbetaald. De vakantietoeslag wordt uitbetaald in de maand mei van elk jaar en heeft betrekking op de periode van 1 juli t/m 31 december van het vorig jaar en van 1 januari t/m 30 juni van het jaar waarin de vakantietoeslag wordt uitbetaald.

II. Emolumenten*a. Tegemoetkoming premie ziektekosten*

Aan de predikant wordt een tegemoetkoming in de premie voor ziektekosten verstrekt. Deze tegemoetkoming is gelijk aan de inkomensafhankelijke bijdrage welke jaarlijks wordt vastgesteld door de Belastingdienst.

b. Vergoeding representatiekosten

Voor representatiekosten wordt aan u een vergoeding verstrekt ad € per jaar conform het jaarlijks advies van deputaten financiële zaken, ongeacht de hoogte van de daadwerkelijk gemaakte kosten. Tijdens vakantie en studieverlof wordt de vergoeding doorbetaald. Bij langdurige afwezigheid wordt de vergoeding nog gedurende twee maanden doorbetaald. Bij afwezigheid wegens schorsing voor bepaalde tijd stopt de vergoeding direct.

c. Vergoeding administratie- en bureaunkosten

Als tegemoetkoming in de kosten voor inrichting en onderhoud van werk-, ontvang – en studeerkamer, pc-apparatuur en software en kantoorbenodigdheden ontvangt u een vaste vergoeding van € per jaar, ongeacht de daadwerkelijk gemaakte kosten conform het advies van deputaten financiële zaken.

d. Vergoeding communicatiekosten

De kosten voor vaste telefonie voor de ambtsuitoefening worden volledig vergoed. Wanneer er geen privélijn aanwezig is, worden de telefoonkosten belastingvrij vergoed onder inhouding van een eigen bijdrage voor privégebruik. Voor internet wordt een vergoeding gegeven van € per maand en voor mobiele telefonie eveneens een vergoeding van € er maand, conform het advies van deputaten financiële zaken.

e. Vergoeding aanschaf vakliteratuur

Voor de kosten van de aanschaf van vakliteratuur, abonnementen voor studiedoeleinden wordt een vast bedrag verstrekt van € per jaar, conform het advies van deputaten financiële zaken.

f. Vergoeding bij bijscholing.

De kosten voor bijscholing worden voor 75% vergoed op declaratiebasis tot een maximum ad € per 2 jaar, conform het advies van deputaten financiële zaken.

g. Vergoeding reiskosten.

De kosten, die u maakt in uw ambtsuitoefening worden vergoed. De vergoeding is afhankelijk van het gebruikte vervoermiddel. Alle kosten openbaar vervoer worden volledig vergoed (eerste of tweede klasse). Bij gebruik van de auto wordt € per km vergoed conform advies van deputaten financiële zaken.

Wij merken hierbij op, dat de vergoedingen belast zijn voor de inkomstenbelasting, voor zover de werkelijke kosten lager zijn dan de vergoedingen. Dit dient met een belastingadviseur overlegd te worden.

h. Vergoeding voor de kosten van een belastingadvies

De predikant is niet onderworpen aan de Wet op de Loonbelasting en zal van zijn bruto-inkomen zelf de verschuldigde inkomstenbelasting dienen te voldoen. Voor alle vergoedingen/verstrekkingen geldt dat de predikant verantwoordelijk is voor de fiscale verantwoording en consequenties. Ten behoeve van een belastingadvies kan de predikant naar keuze een onafhankelijk belastingadviseur inschakelen. De kosten hiervan kunnen bij de kerk wordt gedeclareerd tot een maximum € per jaar.

i. Pastorie

Aan u zal de pastorie, gelegen te als ambtswoning ter beschikking worden gesteld voor de periode, waarin u als dienstdoende gemeentepredikant aan onze gemeente zult zijn verbonden. U bent gehouden om de pastorie gedurende die periode te bewonen.

Voor uw rekening komen de lasten, welke normaliter ten laste van de huurder komen zoals kosten verband houdende met de levering van gas, elektriciteit en water, afvalstoffenheffing, rioolrechten, kabelaansluiting en verdere eventueel in de toekomst op te leggen overheidslasten. Daarnaast dient u jaarlijks het vrije

genot van het bewonen van de pastorie bij uw fiscale inkomen te tellen.

De voorwaarden voor bewoning van de pastorie zullen worden vastgelegd in een door u te tekenen bewonersovereenkomst.

Eventueel: indien u zelf voor huisvesting zorg draagt door aankoop van een andere woning, zullen wij u eventueel woonvergoeding uitbetalen. De omvang daarvan zal in onderling overleg worden vastgesteld.

Bij emeritaat of verbreking van het dienstverband, dient in goed overleg met u en de kerkenraad een periode te worden vastgesteld, waarin de pastorie moet worden verlaten, waarbij minimaal een periode van drie maanden en maximaal een periode van zes maanden in acht dient te worden genomen.

j. Vergoeding verhuiskosten

Aan u zullen de kosten van het verhuisbedrijf worden vergoed. Als herinrichtingkosten van de pastorie of eventueel andere woning zal u worden vergoed een maximum bedrag van% van uw bruto jaarinkomen, derhalve een bedrag ad € Als bruto inkomen hanteren wij uw jaartraktament verhoogd met de vakantietoeslag. Zowel de vergoeding voor de kosten van het verhuisbedrijf alsmede de vergoeding voor herinrichtingkosten zijn volgens het huidige fiscale regime voor u fiscaal onbelast.

III. Vakantie, vrije zondagen

..... weken vakantie per jaar. De zondagen in vakantietijd behoren tot de vrije zondagen, zoals hieronder vermeld.

..... vrije zondagen per jaar. Van deze vrije zondagen dienen er één of meerder –zulks op aanwijzing van de classicale vergaderingen – te worden besteed in de classis waartoe de gemeente behoort.

IV. Studieverlof

Studie en het volgen van trainingen achten wij van groot belang:

- u kunt in overleg met de kerkenraad gebruik maken van studieverlof tot een maximum van drie maanden per periode van vijf jaar;
- de inhoud van de studie/training, die een relatie moet hebben met uw functioneren in de gemeente, wordt bepaald in goed overleg met de kerkenraad en uzelf;
- de kosten van de studie worden voor een kwart door uzelf en voor 75% door de kerk betaald. De kosten kunnen worden vergoed, indien de noodzaak van de studie vast staat en u vooraf met de kerkenraad heeft overlegd;
- na afloop van de studieverlofperiode zult u daarover schriftelijk rapporteren aan de kerkenraad. Deze rapportage is bedoeld om verantwoording af te leggen en om het geleerde en de opgedane ervaringen en eventuele suggesties ten dienste van de kerken te stellen;
- in geval van vertrek uit onze gemeente kan een terugbetalingsregeling redelijk zijn, die ten laste komt van de nieuwe gemeente.

V. Nevenfuncties

Voor de aanvaarding van nevenfuncties is vooraf toestemming van de kerkenraad vereist; deze kan aan zijn toestemming voorwaarden van financiële aard verbinden.

VI. Emeritaatsuitkering

De kerkenraad garandeert u de door de generale synode vastgestelde uitkering art 13 K.O. bij eventuele emeritaatverlening tijdens uw dienst en aan uw gezin bij uw overlijden alhier.

VII. Arbeidsongeschiktheidsuitkering

Bij langdurige arbeidsongeschiktheid zal de kerkenraad de regeling hanteren conform de handleiding van deputaten emeritikas.

Bijlage 5

Voorstel aanpassing instructie jaarrekeningen

Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
Deputaten financiële zaken

Betreft: instructie jaarrekeningen kashoudende deputaatschappen

Aan: Penningmeesters van kashoudende deputaatschappen
C.c. Secretarissen van de kashoudende deputaatschappen
Dienstenbureau
Accountant belast met controle van de jaarrekeningen

Datum: juli 2013

Hierbij zenden wij u een herziene instructie voor het opmaken van de jaarrekeningen van kashoudende deputaatschappen. De vorige instructie dateert van 31 maart 2010.

Artikel 7 van bijlage 36 (art. 50 K.O.) geeft aan dat deputaten financiële zaken 'dienen te streven naar uniformiteit in de onderscheiden jaarstukken en voorschriften dienen te geven voor de grondslagen van waardering van activa en passiva (waaronder verplichtingen) en de grondslagen van bepaling van resultaat. Zij geven tevens voorschriften voor de indeling van de financiële jaarverslagen'. Op grond hiervan zijn onderstaand een aantal richtlijnen en aanwijzingen geformuleerd.

De jaarrekening en het jaarverslag dienen een getrouwe weergave te zijn van de financiële gang van zaken in het jaar van rapportage. Hoewel toepassing van de wettelijke bepalingen uit Boek 2 titel 9 BW, jurisprudentie daarover en de Richtlijnen voor de jaarverslaglegging van de Raad voor de Jaarverslaggeving ten aanzien van de jaarrekeningen van de deputaatschappen niet verplicht zijn, achten wij het met het oog op de uniformiteit en transparantie in de verslaggeving noodzakelijk voornoemde regels als basis te hanteren.

Teneinde een jaarrekening op een actuele manier te kunnen gebruiken zal publicatie dienen te geschieden uiterlijk vijf maanden na de balansdatum. In het jaar waarin een generale synode wordt gehouden is het gewenst dat deputaatschap financiële zaken uiterlijk 1 april beschikt over (concepten van) de jaarrekening. Om dit te kunnen realiseren dienen strakke tijdschema's te worden opgesteld voor de oplevering en verwerking van gegevens.

Wij nemen aan u hiermee voldoende materiaal te hebben verstrekt voor de optimalisatie van de transparantie van de jaarrekening. Voor uw medewerking zeggen wij u bij voorbaat hartelijk dank en wensen u Gods zegen toe bij al uw arbeid. Voor vragen of nadere toelichting kunt u contact opnemen met de heer G.A.Werkman RA, tel. 055-5400795 e-mail: info@gewe.biz, die zich met name met de inhoud van deze instructie heeft beziggehouden.

Met vriendelijke groet,
deputaten financiële zaken

Inhoudsopgave

- 1 Indeling financieel verslag
 - 2 Jaarverslag van het deputaatschap
 - 3 Jaarrekening
 - 3.1 Algemeen
 - 3.2 Waarderingsgrondslagen en aanwijzingen voor de presentatie van balansposten
 - 3.2.1 Materiële vaste activa
 - 3.2.2 Financiële vaste activa
 - 3.2.3 Vlottende activa
 - 3.2.4 Eigen vermogen
 - 3.2.5 Voorzieningen
 - 3.2.6 Schulden op lange termijn
 - 3.2.7 Schulden op korte termijn
 - 3.3 Waarderingsgrondslagen en aanwijzingen voor de presentatie van posten in de staat van baten en lasten
 - 3.3.1 Collecten c.q. omslagen
 - 3.3.2 Schenkingen en legaten
 - 3.3.3 Opbrengsten van beleggingen
 - 3.3.4 Personeelskosten
 - 3.3.5 Uitkeringen en subsidies
 - 3.3.6 Koersresultaten op effecten
 - 3.4 Niet in de balans opgenomen verplichtingen
 - 4 Overige gegevens
 - 5 Accountantscontrole
 - 6 Bijlagen
- Bijlage 1 Voorbeeld van verwerking van giften en legaten in de jaarrekening

1 Indeling financieel verslag

De standaard indeling van het financiële verslag van kashoudende deputaatschappen ziet er als volgt uit:

1. Inhoudsopgave
2. Overzicht namen van leden van het deputaatschap (en moderamen)
3. Jaarverslag van het deputaatschap
4. Jaarrekening
 - 4.1. Balans
 - 4.2. Staat van baten en lasten
 - 4.3. Toelichtingen
 - 4.3.2. Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling
 - 4.3.3. Toelichting op de balans
 - 4.3.4. Toelichting op de staat van baten en lasten
5. Overige gegevens
 - 5.1. Bestemming van het resultaat
 - 5.2. Accountantsverklaring
6. Bijlagen

2 Jaarverslag van het deputaatschap

Het deputaatschap legt met het jaarverslag verantwoording af over het gevoerde beleid. Hoewel het jaarverslag over het algemeen door de penningmeester wordt opgesteld, berust de verantwoordelijkheid voor de inhoud van het jaarverslag en de jaarrekening bij het deputaatschap als geheel. Ten teken daarvan zullen de voorzitter, de secretaris en de penningmeester het vastgestelde jaarverslag en de vastgestelde jaarrekening ondertekenen.

Als één van de leden van het deputaatschap het niet met de inhoud eens is wordt dit in het jaarverslag vermeld. Algemeen vereiste met betrekking tot de inhoud van het jaarverslag is dat de inhoud ervan niet in strijd mag zijn met de jaarrekening.

Om de jaarrekening zinvol te kunnen interpreteren dient het jaarverslag algemene informatie omtrent de doelstelling en de kernactiviteiten van het deputaatschap te bevatten.

In het jaarverslag worden verbaal de financiële toestand op balansdatum en de gang van zaken gedurende het boekjaar van het deputaatschap beschreven, waarbij wordt ingegaan op:

- de inkomsten en uitgaven in relatie tot het voorgaande jaar en in relatie tot de door de generale synode vastgestelde begroting;
- de financiële positie;
- de financieringsbehoeften;
- bijzondere gebeurtenissen die de exploitatie hebben beïnvloed, dan wel zullen beïnvloeden.
- Belangrijke ontwikkelingen / gebeurtenissen in het afgelopen jaar – terugblik op de gang van zaken beschrijven
- Toekomstige ontwikkelingen cq verwachtingen;

Daarbij dient tevens aandacht te worden besteed aan de daadwerkelijke ontwikkeling in het verslagjaar van belangrijke aangelegenheden waarover in het voorgaande jaarverslag verwachtingen werden uitgesproken. Deze beschrijving moet consistent zijn met het beeld van de jaarrekening.

Het is niet de bedoeling dat in het jaarverslag toelichtingen op afzonderlijke posten van de balans en de staat van baten en lasten worden opgenomen. Dergelijke toelichtingen maken deel uit van de toelichting als onderdeel van de jaarrekening, dan wel kunnen in een afzonderlijke bijlage worden opgenomen. Voorts worden mededelingen gedaan omtrent de verwachte gang van zaken in het toekomstige jaar c.q. toekomstige jaren.

3 Jaarrekening

3.1 Algemeen

Bij het samenstellen van de jaarrekeningen van de verschillende deputaatschappen vormen, zowel voor wat betreft de indeling van de jaarrekening als wat betreft de te hanteren grondslagen voor waardering en resultaatbepaling, de bepalingen die hieromtrent voorkomen in het thans van kracht zijnde jaarrekeningrecht het uitgangspunt. De hantering van deze grondslagen is noodzakelijk voor een goed inzicht, alsmede voor de uniformiteit bij de driejaarlijkse consolidatie van de cijfers ten behoeve van de generale synode.

Volgens de wet bestaat de financiële jaarverslaggeving uit het samenstel van:

- het jaarverslag
- de jaarrekening
- de overige gegevens

Onder de jaarrekening wordt verstaan de balans, de staat van baten en lasten met de toelichting. De jaarrekening geeft volgens normen die in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd een zodanig inzicht dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd omtrent het vermogen en het resultaat, alsmede voor zover de aard van een jaarrekening dat toelaat, omtrent de solvabiliteit en de liquiditeit van de rechtspersoon

Onder 'vermogen' dient te worden verstaan de financiële positie. Daaronder vallen de solvabiliteit en de liquiditeit. Belangrijk is dat de maatschappelijk aanvaardbare normen gelden voor de gehele jaarrekening, inclusief de presentatievoorschriften.

De balans met de toelichting geeft getrouw, duidelijk en stelselmatig de grootte van het vermogen en zijn samenstelling in actief- en passiefposten op het einde van het boekjaar weer.

De staat van baten en lasten met de toelichting geeft getrouw, duidelijk en stelselmatig de grootte van het resultaat van het boekjaar weer en de afleiding uit de posten van baten en lasten .

Bij iedere post van de jaarrekening dient zoveel mogelijk het bedrag van het voorafgaande boekjaar te worden vermeld; voor zover nodig, wordt dit bedrag terwille van de vergelijkbaarheid herzien en wordt de afwijking tengevolge van de herziening toegelicht. In de toelichting worden de waarderingsgrondslagen vermeld.

De eis van het verschaffen van het inzicht heeft voorrang boven die van nakoming van specifieke voorschriften.

3.2 Waarderingsgrondslagen en aanwijzingen voor de presentatie van balansposten

3.2.1 Materiële vaste activa

Hiertoe zijn o.a te rekenen:

- gebouwen en terreinen
- inventarissen en computerapparatuur.

Op de gebouwen en inventarissen dient jaarlijks een vast percentage van de aanschafwaarde te worden afgeschreven. Bij de gebouwen en terreinen dient rekening te worden gehouden met de residuwaarde (o.a. de grond). Hierop wordt niet afgeschreven.

In het algemeen dienen de volgende afschrijvingstermijnen te worden aangehouden:

- gebouwen 40 jaar
- inventarissen 5 jaar
- computerapparatuur 3 jaar.

Aanschaffingen beneden een bepaalde grens (bijvoorbeeld € 500.-), mits geen deel uitmakend van een groter geheel, kunnen als kosten ten laste van het resultaat worden gebracht. Indien de werkelijke waarde substantieel afwijkt van de boekwaarde, dient in de toelichting een indicatie van de werkelijke waarde te worden vermeld. Hoewel deze vaak gebaseerd is op de nieuwwaarde of de herbouwwaarde kan de verzekerde waarde of de taxatiewaarde voor de Onroerende Zaak Belasting hiervan een indicatie geven.

Voor elk van de hiervoor genoemde posten van de materiële vaste activa dient een sluitend overzicht te worden gegeven, waaruit moet blijken:

- boekwaarde aan het begin van het boekjaar;
- bedrag van de investeringen;
- boekwaarde van desinvesteringen;
- afschrijvingen, overige waardeverminderingen en terugnemingen daarvan;
- boekwaarde aan het einde van het boekjaar.

Indien zich in het verslagjaar of in het voorafgaande boekjaar andere belangrijke mutaties hebben voorgedaan, dient dit uit het mutatieoverzicht te blijken. Naast een sluitend overzicht van het verloop van de boekwaarden gedurende het boekjaar dient tevens inzicht te worden gegeven in de mutaties die (cumulatief) hebben plaatsgevonden in de aanschaffingswaarden van de activa, die op balansdatum aanwezig zijn. Behalve verplichte vermelding van de som van de cumulatieve afschrijvingen op balansdatum is eveneens voorgeschreven dat de som van de overige waardeverminderingen op balansdatum wordt vermeld (in één bedrag per groep van de materiële vaste activa).

In het geval dat investeringen zijn gefinancierd uit een speciale inzamelingsactie of uit een subsidie dient de volgende verwerkingswijze te worden gehanteerd. De baten uit de inzamelingsactie of subsidie dienen te worden verwerkt in de staat van baten en lasten en de investering dient te worden geactiveerd onder de materiële vaste activa. De baten verkregen uit de inzamelingsactie of subsidie kunnen via de resultaatbestemming worden toegevoegd aan een bestemmingsreserve. Uit de bestemmingsreserve valt jaarlijks via de resultaatbestemming een bedrag vrij naar rato van de afschrijvingen op het materieel actief.

3.2.2 Financiële vaste activa

Financiële vaste activa zijn financiële activa die bestemd zijn om de uitoefening en werkzaamheid van de rechtspersoon duurzaam te dienen.

Onder de financiële vaste activa worden afzonderlijk opgenomen o.a.:

- aandelen, certificaten van aandelen
- overige effecten
- overige vorderingen met een duurzaam karakter.

Het gaat hier voornamelijk om beleggingen in effecten en deposito's. De effecten kunnen worden onderscheiden in obligaties en aandelen. Bij deposito's gaat het om deposito's die als belegging worden aangehouden. In de praktijk zal het hier gaan om deposito's met een looptijd langer dan 1 jaar.

Aandelen dienen te worden gewaardeerd tegen beurskoers. Waardemutaties worden opgenomen in de staat van baten en lasten. Obligaties die tot de datum van aflossing worden aangehouden dienen te worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De werkelijke waarde (beurskoers) van de effectenportefeuille wordt als toelichting in de jaarrekening vermeld. Mee gekocht agio/disagio wordt in de rentelasten van het jaar van aanschaf verantwoord op een aparte regel.

De lopende rente van obligaties en deposito's dient als te vorderen te worden opgenomen in de balanswaarde van de financiële vaste activa. Convertibele en perpetuele obligaties worden afzonderlijk vermeld en gewaardeerd tegen beurskoers. Ongerealiseerde waardeinstijgingen boven de aanschafwaarde van financiële vaste activa, die tegen beurskoers worden gewaardeerd, worden via de resultaatbestemming toegevoegd aan een herwaarderingsreserve. Deze herwaarderingsreserve is een bekleemde reserve en mag derhalve slechts aangewend worden voor het compenseren van waardedalingen in latere periode.

3.2.3 Vlottende activa.

Onder de vlottende activa worden o.a. de vorderingen op korte termijn en de liquide middelen verantwoord. Bij de vorderingen zal rekening gehouden moeten worden met het risico van mogelijke oninbaarheid. Een voorziening daarvoor wordt op de vordering in mindering gebracht.

De vorderingen op kerken uit hoofde van omslagen worden uitsluitend als te vorderen opgenomen als de inning daarvan zeker is. Vorderingen op andere deputaatschappen worden afzonderlijk opgenomen. De liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

3.2.4 Eigen vermogen

Het eigen vermogen van de deputaatschappen dient als buffer in geval van stagnatie in de inkomsten. Het eigen vermogen is het saldo van bezittingen minus de schulden en voorzieningen.

Bij het eigen vermogen dient aangegeven te worden wat de norm voor het eigen vermogen van het deputaatschap is (garantievermogen) en in hoeverre het eigen vermogen hiervan afwijkt. Het door het deputaatschap vastgestelde garantievermogen is bekleemd en mag in principe niet worden gebruikt.

In de toelichting dient het verloop van iedere post van het eigen vermogen te worden aangegeven in een overzicht, waaruit moet blijken:

- het bedrag aan het begin van het boekjaar;
- de toevoegingen en verminderingen over het boekjaar, gesplitst naar de aard ervan;
- het bedrag aan het einde van het jaar.

3.2.5 Bestemmingsreserve en Bestemmingsfonds

Indien een deel van het eigen vermogen is afgezonderd omdat daaraan een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven dan gezien de doelstelling van de organisatie zou zijn toegestaan en deze beperking door derden is aangebracht, dient dit deel te worden aangemerkt als bestemmingsfonds. In de toelichting dienen het bedrag en de beperkte doelstelling van ieder bestemmingsfonds te worden vermeld alsmede de reden van deze beperking en alle overige voorwaarden die door de derden zijn

gesteld. NB dit gaat in dit geval om mogelijke legaten en schenkingen welke beperkt zijn tot een doel.

Indien de beperking niet door derden, maar door het bestuur is aangebracht, dient het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen niet te worden aangeduid als bestemmingsfonds, maar te worden genoemd bestemmingsreserve. In de toelichting dienen het bedrag en de beperkte doelstelling van iedere bestemmingsreserve te worden vermeld, alsmede het feit dat het bestuur deze beperking heeft aangebracht

Indien uit de bestemmingsreserve respectievelijk bestemmingsfonds wordt geput, dient deze besteding enerzijds in de staat van baten en lasten te worden verantwoord als last en anderzijds als mutatie in de betreffende bestemmingsreserve of -fonds.

Dus baten (vrijval vanuit bestemmingsreserve of -fonds) waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen dienen afzonderlijk in de staat van baten en lasten te worden vermeld. Dit geldt dus ook voor bestedingen, welke afzonderlijke vermeld dienen te worden. Onder de staat van baten en lasten wordt vervolgens een specificatie van de mutaties van de bestemmingsreserve of - fonds opgenomen waaruit blijkt hoe dit saldo is verwerkt. (zie ook par. 3.3.2)

3.2.6 Voorzieningen

Voorzieningen vormen geen bestandsdeel van het eigen vermogen. Het is derhalve niet aanvaardbaar de benaming reserve te gebruiken voor voorzieningen.

Een voorziening in verband met verplichtingen dient uitsluitend te worden opgenomen indien op de balansdatum aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- het deputaat heeft een verplichting (in rechte afdwingbaar of feitelijk);
- het is waarschijnlijk dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen noodzakelijk is; en
- er kan een betrouwbare inschatting worden gemaakt van de omvang van de verplichting.

Voor het treffen van voorzieningen is het volgende van belang:

- slechts die verplichtingen die voortvloeien uit gebeurtenissen uit het verleden, en die blijven bestaan onafhankelijk van een toekomstige handeling van de organisatie, leiden tot het treffen van een voorziening. Indien de organisatie toekomstige uitgaven kan voorkomen door een handeling in de toekomst, heeft de organisatie geen verplichting tot het doen van die uitgaven in de toekomst en valt dit niet onder voorzieningen.

Voor overeenkomsten onder opschortende voorwaarde(n) als overeenkomsten onder ontbindende voorwaarde(n) kunnen tot niet in de balans opgenomen verplichtingen leiden. Voorbeelden zijn:

- een voorwaardelijke verplichting (een toezegging tot uitbetaling van een bedrag onder voorwaarden);
- een meerjarige verplichting (de verplichting ten gevolge van erfpacht, leasing, huur, etc).

In het kort worden verplichtingen onder opschortende voorwaarden niet in de balans opgenomen, tenzij het waarschijnlijk is dat aan de voorwaarden zal worden voldaan. In dat geval wordt een voorziening opgenomen.

Hierbij dient een onderscheid te zijn met schulden. Schulden worden opgenomen als de verplichting, waarvan de prestatie en de tegenprestatie voor balansdatum plaatsvinden dan wel betrekking hebben op het boekjaar, opgenomen als schuld.

3.2.7 Schulden op lange termijn

Onder schulden worden verstaan de per balansdatum bestaande en vaststaande verplichtingen van het deputaatschap, die gewoonlijk door betaling worden afgewikkeld. Is de overeengekomen betalingstermijn langer dan één jaar, dan is sprake van een langlopende schuld. Als grondslag voor de waardering komt in het algemeen in aanmerking de nominale waarde.

Afzonderlijk worden vermeld:

- kredietinstellingen;
- crediteuren;
- belastingen en sociale verzekeringen;
- pensioenen;
- overige schulden;
- overige passiva.

Aangegeven dient te worden voor welke schulden zakelijke zekerheden zijn verstrekt. Tevens wordt vermeld het bedrag van de aflossingen in de komende vijf jaren en het rentepercentage, alsmede de termijn waarvoor dit geldt.

3.2.8 Schulden op korte termijn

Onder dit hoofd worden gepresenteerd de schulden met een (resterende) looptijd van ten hoogste één jaar.

Afzonderlijk worden vermeld:

- kredietinstellingen;
- crediteuren;
- belastingen en sociale verzekeringen.
- pensioenen
- overige schulden
- overige passiva.

Aangegeven dient te worden voor welke schulden zakelijke zekerheden zijn verstrekt. Onder dit hoofd zijn ook te rekenen de verplichtingen ten opzichte van kerken waarvan de omvang afhankelijk is van het exploitatieresultaat van deze kerken. Als te betalen dient te worden opgenomen een geschat bedrag, zo nodig gebaseerd op de laatst bekende gegevens. Schulden aan andere deputaatschappen worden steeds afzonderlijk vermeld.

3.3 Waarderingsgrondslagen en aanwijzingen voor de presentatie van posten in de staat van baten en lasten

In de staat van baten en lasten en de toelichting daarop worden naast de cijfers over het boekjaar en het voorgaande boekjaar eveneens de cijfers van de door de generale synode vastgestelde begroting over de verslagperiode opgenomen.

Alle baten en lasten worden in de jaarrekening via de staat van baten en lasten verwerkt.

3.3.1 Collecten c.q. omslagen

De omvang van de door de kerken af te dragen omslag wordt bij synodaal besluit vastgesteld. Het geld is bestemd voor de dekking van de exploitatielasten conform de plannen in de begroting van het deputaatschap.

Bij de toelichting in de jaarrekening op de post collecten dient tot uitdrukking te worden gebracht in hoeverre er meer of minder is ontvangen dan op basis van het zielental van onze kerken verwacht zou mogen worden. Meer- en minderafdrachten dienen afzonderlijk te worden gepresenteerd. Nagekomen baten uit hoofde van collecten worden afzonderlijk vermeld. Deze dienen wel te worden begrepen in de jaarpbrengst welke wordt uitgedrukt in een bedrag per ziel. Deze wijze van presentatie is in overeenstemming met de rapportage zoals plaats vindt in het driejaarlijkse verslag aan de generale synode Uitsluitend in overleg met een deputaatschap kunnen kerken naast de omslag geld werven met een specifiek doel voor het deputaatschap. Het deputaatschap dient de terzake ontvangen gelden dan ook voor dit doel te besteden. Deze baten en lasten worden separaat in de exploitatierekening verantwoord.

3.3.2 Schenkingen en legaten.

Naast de omslagen kunnen deputaatschappen schenkingen en legaten ontvangen, al dan niet met een aanwijzing van de geveer voor de besteding daarvan. Door de generale synode is in 2001 besloten dat bij het werven van middelen voor het werk van een deputaatschap het niet aanvaardbaar is dat er in de informatie van het deputaatschap projecten worden genoemd waarvoor een speciale bestemmingsgift kan worden gegeven. Een schenker of legator is echter vrij in het bepalen van het doel van het geld dat beschikbaar wordt gesteld. Als het

project, dat door geveer is aangewezen als bestemming, ten tijde van de ontvangst van het geld bij het deputaatschap nog actief is, dienen de verworven middelen daarvoor te worden aangewend. Als het project niet (meer) actief is zullen deputaten beslissen over het doel van de aanwending, zo veel mogelijk rekening houdend met de wens van de schenker.

De bedragen van voornoemde baten en de daarmee verband houdende lasten worden afzonderlijk in de staat van baten en lasten verantwoord. De baten uit een nalatenschap worden in beginsel verantwoord in het jaar waarin de nalatenschap is opgevallen. Het is niet toegestaan om de ontvangen bedragen direct op de balans te passiveren en de uitgaven ten laste van het gepassiveerde bedrag te brengen.

In de staat van baten en lasten worden de bedragen met bestemming en zonder bestemming separaat verantwoord. Bij de bestemming van het jaarresultaat wordt een bedrag gelijk aan het saldo van de ontvangen baten met bestemming toegevoegd aan een bestemmingsreserve onder het eigen vermogen. Een bedrag gelijk aan het saldo van de bestedingen van de bestemmingsgiften wordt bij de bestemming van het jaarresultaat ten laste gebracht van de bestemmingsreserve. In de presentatie van het verloop van de bestemmingsreserve kunnen de onderscheiden doelen worden gespecificeerd. Een voorbeeld van de verwerking is in een bijlage bij deze brief opgenomen.

3.3.3 Opbrengsten van beleggingen

Deze dienen netto te worden gepresenteerd, derhalve na aftrek van bewaarloon en bankkosten.

3.3.4 Personeelskosten

Hieronder worden alle bedragen opgenomen die verband houden met de beloning van personeel, alsmede met de personele kostenvergoeding dienaangaande.

3.3.5 Uitkeringen en subsidies

Deze dienen ten laste of ten gunste van het jaar te komen waarop deze betrekking hebben, zo nodig op basis van geschatte bedragen.

3.3.6 Koersresultaten op effecten

Indien obligaties consequent tegen de nominale waarde in de balans worden opgenomen, kunnen koersverschillen ontstaan bij aankoop (inschrijving) en verkoop (uitloting). Deze resultaten worden als opbrengst beleggingen verantwoord. De koersverschillen houden namelijk in hoofdzaak verband met het verschil tussen het rentepercentage waartegen de obligaties worden uitgegeven en de op dat moment geldende marktrente.

Koersresultaten op aandelen en overige effecten dienen via de staat van baten en lasten te worden verantwoord.

3.4 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Onder niet in de balans opgenomen verplichtingen worden verstaan:

- voorwaardelijke verplichtingen: mogelijke verplichtingen die voortkomen uit gebeurtenissen tot en met balansdatum, en waarvan het bestaan afhankelijk is van het zich in de toekomst al dan niet voordoen van een of meer onzekere gebeurtenissen zonder dat het deputaatschap daarop doorslaggevende invloed kan uitoefenen;
- niet verwerkte verplichtingen: bestaande verplichtingen die voortkomen uit gebeurtenissen tot en met balansdatum, die echter niet worden verwerkt omdat:
 1. het niet waarschijnlijk is dat de afwikkeling ervan resulteert in een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen; of
 2. het bedrag van de verplichtingen niet met voldoende betrouwbaarheid kan worden vastgesteld; en

- meerjarige financiële verplichtingen: bestaande verplichtingen waartoe de rechtspersoon voor een aantal toekomstige jaren is verbonden, zoals die welke uit langlopende overeenkomsten voortvloeien, waarvan de tegenprestatie eveneens in die toekomstige jaren zal plaatsvinden (bijv. huurcontracten). Zowel van de omvang van voorwaardelijke activa als van voorwaardelijke verplichtingen moet, indien naar verwachting middelen zullen in- of uitstromen en voorzover uitvoerbaar, een schatting worden gegeven. Deze schatting moet zijn gebaseerd op de beginselen die gelden bij het bepalen van de 'beste schatting'.

4 Overige gegevens

Onder dit hoofd wordt de wijze van verwerking van het resultaat. Als voorbeeld zie punt b van de bijlage. Het jaarresultaat wordt in de jaarrekening verwerkt. Ook wordt hier de accountantsverklaring opgenomen.

5 Accountantscontrole

Ten aanzien van de taak van deputaatschap financiële zaken tot controle van de jaarstukken staat in art. 5 Bijlage 36 (art. 50 K.O.) het volgende:

'Deputaten controleren jaarlijks de financiële administratie en de jaarstukken van alle kashoudende deputaatschappen die aan de generale synode verantwoording schuldig zijn, alsmede éénmaal per drie jaar die van de quaestor van de generale synode. Zij betrekken in hun onderzoek de volledigheid van de verantwoording van de ontvangsten, de rechtmatigheid van de uitgaven, de aanwezigheid en de wijze van belegging der bezittingen, het bestaan der vorderingen en het bestaan en de volledigheid van de schulden, de omvang van de liquiditeit en het vermogen, de doelmatigheid van de administratie, de tenaamstelling van de rekeningen, de beschikkingsbevoegdheid van de penningmeesters, de functiescheiding binnen het betreffende deputaatschap, de scheiding tussen kerkelijke en particuliere of andere administraties, en voorts alles wat tot de financiële verantwoording behoort. Zo nodig plegen zij overleg met de betrokkenen en in ieder geval geven zij van het resultaat der controle kennis aan het betrokken deputaatschap opdat dit zijn penningmeester kan dechargeren. Indien deputaten menen dat uitgaven wel rechtmatig maar misschien niet (geheel) doelmatig zijn, geven zij hiervan kennis aan het betrokken deputaatschap'.

Primair ligt de verantwoordelijkheid voor het hierboven genoemde bij het moderamen van het deputaatschap. Met het oog op onze verantwoordelijkheid voor de controle hebben wij aan een registeraccountant opdracht gegeven tot accountantscontrole van de jaarrekeningen van deze deputaatschappen. De accountant zal zijn oordeel geven door middel van het afgeven van een accountantsverklaring bij de jaarrekening. Deze verklaring dient onder de 'Overige gegevens' in het jaarverslag te worden opgenomen.

In zijn controle dient de accountant eveneens de in voornoemd art. 5 vermelde aspecten te betrekken. Hij zal schriftelijk zijn bevindingen terzake van de controle uitbrengen aan deputaatschap financiële zaken en het moderamen van het deputaatschap waarop de jaarrekening betrekking heeft, zonedig van zijn bevindingen op de hoogte stellen.

6 Bijlagen

In de bijlagen kan informatie worden opgenomen die voor het inzicht van een lezer van het jaarverslag van belang kan zijn.

Bijlage 1: Voorbeeld van verwerking van giften en legaten in de jaarrekening

- In het jaar bericht ontvangen van notaris dat volgend jaar een legaat van € 100.000 zal worden betaald. Legator heeft als bestemming aangegeven project X. Dit project is nog actief.
- Ontvangen een gift van € 50.000.
- Ontvangen een gift van € 75.000 met als aanwijzing te besteden voor project Y.
- Ontvangen een legaat van € 40.000 met als aanwijzing te besteden voor project Z. Dit project is reeds 10 jaar geleden afgesloten, er is geen vergelijkbaar project meer actief. Deputaten hebben besloten het geld aan te wenden voor de reguliere activiteiten.
- Totaal omslagen en overige baten in het boekjaar € 400.000.
- Uitgaven project Y € 90.000.
- Overige uitgaven in het boekjaar € 490.000.

a. Verwerking van de posten in de staat van baten en lasten:

<i>Baten</i>		
Omslagen en overige baten	400.000	
Giften en legaten onder last verkregen	215.000	
Overige giften en legaten	50.000	
Totale baten		665.000
<i>Lasten</i>		
Totale lasten		580.000
Voordelig saldo resultaat boekjaar		85.000

b. Bestemming van het resultaat:

Ten gunste van bestemmingsreserves		100.000
Ten laste van algemene reserve		-15.000
Voordelig saldo resultaat boekjaar		85.000

c. Toelichting op de balans: Verloop algemene reserve

Saldo begin boekjaar (stel)		50.000
Bestemming resultaat lopend boekjaar		-15.000
Saldo einde boekjaar		35.000

d. Toelichting op de balans: Verloop bestemmingsreserves

Saldo begin boekjaar			0
Bij uit resultaatbestemming:			
- Toezegging legaat met bestemming project X	100.000		
- Ontvangen gift met bestemming project Y	75.000		
- Ontvangen legaat met bestemming project Z (inactief)	40.000		
			215.000
Af uit resultaatbestemming			
- Uitgaven voor project Y	75.000		
- Reguliere uitgaven gegeven inactiviteit project Z	40.000		
			115.000
Saldo einde boekjaar			100.000

Eventueel aangevuld met een specificatie van de saldi van de bestemmingsreserves.

Bijlage 6

Predikantstraktementen/emolumenten 2013

I Traktement

Traktementenschalen.

Bij aanvang van de ambtsuitoefening zal een predikant beginnen in schaal 0. In een periode van 20 dienstjaren wordt het maximumtraktement bereikt. Indien de ambtsuitoefening van een predikant aanvangt op latere leeftijd kunnen extra periodieken worden toegekend. Dit geldt bijvoorbeeld als een predikant eerst een ander beroep dan predikant heeft gehad.

Jaarlijkse aanpassing

Jaarlijks worden de traktementen aangepast met de stijging van het CBS indexcijfer voor de Cao-lonen inclusief bijzondere beloningen sector Openbaar Bestuur (75) over de periode van 1 juli van het vorige jaar tot en met 30 juni van het lopende jaar. Voor het jaar 2012 is de verhoging reeds toegepast en voor 2013 betekent dit geen jaarlijks aanpassing. De zogenaamde nullijn.

Grootte gemeente

De bedragen in de traktementsschalen hebben het karakter van **minimumschalen** voor gemeenten tot 400 leden. Per 100 leden meer (per predikantsplaats) wordt geadviseerd minimaal 3% boven de bedragen uit de betreffende schaal te betalen. Bij een gemeente van bijvoorbeeld 650 leden leidt dit tot een toeslag van minimaal 7,5%.

Oudere predikanten

Aangezien er (nog) nauwelijks dienstdoende predikanten zijn ouder dan 65 jaar en de betaling van inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen een verantwoordelijkheid is van de predikant, adviseren wij de vermindering van het traktement op 65-jarige leeftijd met de jaarlijkse vast te stellen premie AOW te laten vervallen.

Vakantietoeslag.

De predikant heeft aanspraak op een jaarlijks uit te keren vakantietoeslag. De vakantietoeslag bedraagt 8% van het bruto jaartraktement. De vakantietoeslag dient te worden uitbetaald per ultimo mei over de periode van juli t/m december van het vorige jaar en van januari t/m juni van het jaar waarin de vakantietoeslag wordt uitbetaald. Bij vertrek uit een gemeente heeft de predikant in de gemeente, die hij verlaat recht op vakantietoeslag voor iedere maand, dat het vertrek plaats vindt na 1 juli, terwijl de nieuwe gemeente vakantietoeslag dient te betalen over het daarop aansluitende aantal maanden tot 1 juli daaropvolgend.

Belastingheffing.

Als bekleder van een geestelijk ambt is de predikant niet onderworpen aan de Wet op de Loonbelasting. Dit heeft tot gevolg, dat op zijn traktement geen 'loonheffing' wordt ingehouden. Over het totaal van zijn inkomen (traktement, vergoedingen, loon in natura enz.) is de predikant inkomstenbelasting verschuldigd. Deze belasting wordt door de Belastingdienst per aanslag opgelegd, na aangifte door de predikant. Voor beginnende predikanten kan het enige tijd duren voordat zij door de belastingdienst worden uitgenodigd de aanslag te betalen, zodat reservering door de predikant noodzakelijk is. Binnen zes maanden nadat de predikant inkomen is gaan genieten, dient hij een aangifte aan te vragen. Het is raadzaam de predikant eraan te herinneren een deel van het inkomen te reserveren voor de te verwachten aanslag(en).

Minimumtraktementen per 1 januari 2013 voor gemeenten tot 400 leden.

periodiek	per maand	per jaar	vakantietoeslag	totaal per jaar
0	2649	31790	2543	34333
1	2705	32454	2596	35050
2	2762	33144	2651	35795
3	2818	33821	2706	36527
4	2874	34486	2759	37245
5	2931	35175	2814	37990
6	2987	35840	2868	38708
7	3042	36505	2920	39425
8	3099	37182	2974	40157
9	3155	37859	3029	40888
10	3210	38524	3082	41606
11	3267	39201	3136	42338
12	3323	39879	3190	43068
13	3381	40568	3245	43813
14	3437	41245	3300	44545
15	3494	41922	3354	45276
16	3550	42600	3408	46008
17	3603	43240	3459	46698
18	3657	43880	3510	47390
19	3711	44533	3562	48095
20	3765	45185	3615	48800

II Overige emolumenten.**Tegemoetkoming premie ziektekostenverzekering**

Aan de predikant wordt – ongeacht zijn gezinssituatie – een tegemoetkoming in de premie van de ziektekostenverzekering vergoed. Deze vergoeding wordt vastgesteld op de hoogte van de inkomensafhankelijke bijdrage, die geheven wordt door de Belastingdienst. Voor het jaar 2013 adviseren wij maximaal 5% van het uitbetaalde traktement, met een maximum van € 500 euro.

Vergoeding representatiekosten

Voor representatiekosten wordt aan de predikant een vergoeding verstrekt, ongeacht de hoogte van de daadwerkelijke kosten.

Representatiekosten	€ 900 per jaar
---------------------	----------------

Predikanten in deeltijdfuncties hebben recht op een tegemoetkoming naar rato van de werktijd. Tijdens vakantie en studieverlof wordt de vergoeding doorbetaald. Bij langdurige afwezigheid wordt de vergoeding nog gedurende twee maanden doorbetaald. Bij afwezigheid wegens schorsing voor bepaalde tijd stopt de vergoeding direct.

Vergoeding administratie- en bureaunkosten

Als tegemoetkoming in de kosten voor inrichting en onderhoud van werk- en studeerkamer, computer en kantoorbenodigdheden ontvangt de predikant een vaste vergoeding per jaar, ongeacht de daadwerkelijk gemaakte kosten.

Administratie- en bureaunkosten	€ 800 per jaar
---------------------------------	----------------

Vergoeding communicatiekosten

De kosten voor vaste telefonie voor de ambtsuitoefening worden volledig vergoed. Wanneer er geen aparte privé-lijn is, worden de telefoonkosten belastingvrij vergoed onder inhouding van een eigen bijdrage ad € 200 op jaarbasis. Verder worden onderstaande vergoedingen gegeven voor internet en mobiele telefonie:

Privé en ambtelijk (vaste telefoonaansluiting)	100% minus inhouding € 200 pj
100% ambtelijk (vaste telefoonaansluiting)	100% vergoeding
Internet ambtelijk	€ 20 per maand
Mobilele telefonie ambtelijk	€ 20 per maand

Vergoeding aanschaf vakliteratuur

Voor de kosten van aanschaf van vakliteratuur, abonnementen en software voor studiedoeleinden wordt een vast bedrag per jaar vergoed.

Aanschaf vakliteratuur	€ 1.000 per jaar
------------------------	------------------

Kosten bijscholing

Scholingskosten op declaratiebasis	€ 75% met max. € 1.500 per 2 jaar
------------------------------------	-----------------------------------

Vergoeding reiskosten

De kosten die de predikant in zijn ambtsuitoefening voor vervoer maakt, worden door de gemeente vergoed. De vergoeding is afhankelijk van het gebruikte vervoermiddel.

Openbaar vervoer	volledige vergoeding
Auto	€ 0,29 per km

Vergoeding hulpdiensten

De vergoedingen voor diensten en werkzaamheden buiten de eigen gemeente zijn voor het jaar 2013 als volgt vastgesteld, waarbij onder catechisatie 'uur' moet worden verstaan een aaneengesloten tijd per catechisatiegroep (meestal 45 tot 50 minuten, soms ook 60 minuten):

Preek-, trouw- en rouwdiensten	€ 80,00
Catechese	€ 40,00 per catechisatie 'uur'
Pastorale bezoeken	€ 40,00 per uur
Reiskosten	€ 0,29 per km

Woonvergoeding

Indien de predikant niet in een door de kerkenraad beschikbaar gestelde pastorie woonachtig is, wordt geadviseerd een vergoeding gemis ambtswoning te betalen die overeenkomt met de kosten die door de predikant gemaakt moeten worden voor het genot van het gebruik van de woning. Na indexering komt deze vergoedingsregeling voor 2013 uit op een bandbreedte tussen € 5.000 en € 8.750.

Indexatie

De overige vergoedingen worden om de drie jaar herzien en wel voor het eerst op 1 januari 2014, tenzij externe factoren daartoe eerder aanleiding geven.

Inkomstenbelasting

Evenals voorgaande jaren zijn alle emolumenten in principe belast voor de inkomstenbelasting. De werkelijke kosten dienen ten laste van het belastbaar inkomen te worden gebracht.

Vergoeding verhuizing en herinrichtingskosten

Vergoeding van de werkelijke verhuiskosten van de boedel van de predikant en zijn gezin en de herinrichtingskosten van de pastorie zijn fiscaal onbelast. U mag een onbelaste verhuiskostenvergoeding geven van maximaal € 7.750 naast de vergoeding van de werkelijke kosten voor het overbrengen van de boedel.

III Richtlijnen vakantie, vrije zondagen en studieverlof*Vakantie*

- voor predikanten tot 50 jaar: 6 weken per jaar;
- voor predikanten ouder dan 50 jaar: 7 weken per jaar.

De zondagen vallend in de vakantie worden als vrije zondagen aangemerkt.

Vrije zondagen

- voor predikanten tot 50 jaar: 8 zondagen per jaar;
- voor predikanten ouder dan 50 jaar: 10 zondagen per jaar.

Van de vrije zondagen dient er minimaal één zondag besteed te worden in de classis.

Studieverlof

Studie en het volgen van trainingen zijn voor een predikant van groot belang.

1. Iedere predikant wordt geadviseerd, in overleg met zijn kerkenraad, gebruik te maken van studieverlof tot een maximum van drie maanden per periode van vijf jaar.
2. De inhoud van de studie/training dient het karakter te hebben van:
 - a. theologische vorming of
 - b. praktische en persoonlijke vorming in relatie tot de uitoefening van het ambt en wordt in goed overleg bepaald tussen kerkenraad en predikant.
3. De kosten van de studie worden voor 75% door de kerk gedragen met een maximum van € 1.500 per twee jaar (zie ook hierboven: kosten bijscholing). De kosten kunnen volledig vergoed worden indien de predikant vooraf met de kerkenraad consensus heeft bereikt over de noodzaak van de studie/training.
4. Na afloop van de studieperiode zal de predikant daarover schriftelijk rapporteren aan de kerkenraad. Deze rapportage is bedoeld om verantwoording af te leggen en om opgedane kennis en vaardigheden ten dienste van de kerk te stellen.
5. In geval van vertrek uit de gemeente kan een terugbetalingsregeling redelijk zijn, die ten laste komt van de nieuwe gemeente.

IV Emeritikas

De oudedagsvoorziening is geregeld middels de landelijke afdrachten. De kerken achten het hun eer en plicht gezamenlijk te zorgen voor predikanten die door ouderdom of langdurige ziekte hun ambt niet meer kunnen uitvoeren. In kerkelijke termen heet het dat zij met emeritaat zijn. Deze zorg geldt ook voor de weduwen en wezen van predikanten. Om aan de verplichtingen te kunnen voldoen, is het deputaatschap emeritikas in het leven geroepen en zijn omvangrijke bedragen nodig. Om langdurige ziekte onder predikanten zoveel mogelijk te voorkomen, wordt tevens een deel van de omslag gebruikt voor ziekte- en verzuimpreventie van predikanten. Een groot deel van de omslag gaat dan ook naar het deputaatschap emeritikas.

Zoals bekend wordt een belangrijke wijziging in de werking van emeritikas doorgevoerd door vanaf 1 januari 2013 de opbouw van het pensioen onder te brengen bij Pensioenfonds Zorg en Welzijn. Een onderdeel van deze verandering is dat predikanten een eigen bijdrage aan de pensioenopbouw zullen gaan leveren. Tot een bepaald niveau wordt in 2013 deze bijdrage evenwel vergoed door de emeritikas aan de betreffende gemeenten. Voor vragen aangaande pensioenpremie verwijzen wij naar de emeritikas, www.emeritikas.nl.

Gezien de ontwikkeling (geen verhoging) in de traktementen over 2013 bevelen deputaten DFZ op advies van deputaten emeritikas aan in 2013 geheel af te zien van inhouding van pensioenpremie bij de predikanten.

Bijlage 7

Samenvatting van de in dit rapport opgenomen voorstellen

Commissie verdeling afdrachten

Als DFZ willen wij de synode adviseren een commissie te benoemen die bij de volgende synode met een concreet voorstel met betrekking tot de verdeling van de afdrachten kerkelijke kassen over doopleden en belijdende leden.

Financiële bijlage bij beroepsbrief

Wij vragen de synode de tekst en de toezegging voor een stukje professionele ondersteuning hierin over te nemen.

Instructie jaarrekeningen

Ons advies aan de synode is de vernieuwde instructies over te nemen zodat de jaarrekeningen 2013 t/m 2015 hiermee in overeenstemming zullen moeten zijn.

Effectenbeheer

Wij willen de synode adviseren voor alle deputaatschappen een dergelijk statuut verplicht te stellen.

Folder bijdrage kerkelijke kassen

Wij willen de synode adviseren aan het LKB te vragen ook voor de komende periode een dergelijk document te maken als in december 2011 en deze in december 2013 beschikbaar te stellen aan alle gemeentes. Hierin zal de bijdrage m.b.t. Emeritikas ontbreken, aangezien de bijdragen aan deze kas geen onderdeel meer uit zullen maken van de kerkelijke kassen

Traktementen en emolumenten predikanten

Voor de komende jaren (2014 t/m 2016) zijn onze voorstellen m.b.t. de emolumenten als volgt:

- vergoeding voor de gemaakte kosten van een belastingadvies. De maximumvergoeding is € 300,- (incl. btw) op declaratiebasis;
- preek-, trouw- en rouwdiensten van 80,- verhogen vanaf 2014 naar € 90,- per dienst (GKv/NGK 90,-);
- het geven van catecheselessen verhogen van € 37,50 per (les)uur naar € 40,- per (les)uur (GKv/NGK 45,-);
- voor het afleggen van pastorale bezoeken het bedrag verhogen van € 37,50 per (bezoek)uur naar € 40,- per (bezoek)uur.

Accountantscontrole door DRV Accountants te Rotterdam

Wij verzoeken uw synode akkoord te gaan met de kosten voor de accountantscontrole voor de jaren 2013 t/m 2015 voor een bedrag van €64.000 (excl. TUA).

Preadvis déchargeverlening

Wij adviseren de synode décharge te verlenen aan de betreffende deputaatschappen voor het gevoerde beleid en aan DFZ voor het uitgeoefende toezicht

Advies omslag kerkelijke kassen voor de jaren 2014 t/m 2016.

Alle begrotingen en aanvragen van de kashoudende deputaten hebben we beoordeeld en wij zouden de synode als volgt willen adviseren:

2011 tm 2013 2014 t/m 2016

	Bijdrage huidig	Bijdrage gevraagd	% stijging	Bijdrage geadviseerd	% stijging	afwijk. t.o.v. huidig	afwijk. t.o.v. gevraagd
Buitenlandse zending	8,00	11,20	40,0%	8,00	0,0%	0,00	-3,20
Diaconaat	3,75	3,00	-20,0%	3,00	-20,0%	-0,75	0,00
Evangelisatie	4,00	4,00	0,0%	4,00	0,0%	0,00	0,00
Geestelijke verzorging varenden	1,15	1,15	0,0%	1,15	0,0%	0,00	0,00
Kerk en Israëli	0,70	1,23	75,0%	0,80	14,3%	0,10	-0,43
Kerkjeugd en onderwijs	3,50	3,50	0,0%	3,50	0,0%	0,00	0,00
Onderlinge bijstand en advies	4,00	4,00	0,0%	4,00	0,0%	0,00	0,00
Pastoraat in de gezondheidszorg	1,35	1,35	0,0%	1,35	0,0%	0,00	0,00
Studie- en stimuleringsfonds	0,00	1,00	0,0%	1,00	n.a.	1,00	0,00
Theologische Universiteit Apeldoorn	6,95	7,90	13,7%	7,20	3,6%	0,25	-0,70
Totaal kerkelijke kassen	33,40	38,33	14,7%	34,00	1,8%	0,60	-4,33
Emeritiekas	29,50	30,00	1,7%	30,00	1,7%	0,50	0,00

BIJLAGE 106

Artikel 207

Rapport 15 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten financiële zaken

In dit rapport 15 behandelen wij van het rapport van deputaten financiële zaken de hoofdstukken 1, 2, 4 en 5 alsmede de bijlagen 1 t/m 7 m.u.v. het gedeelte dat betrekking heeft op de kerkelijke omslagen voor de jaren 2014 t/m 2016. De voorstellen m.b.t. de omslagen moeten wachten op rapport 16.

Uw commissie heeft dit werk (de financiën) in het verleden 'steigerwerk' genoemd. Maar onmisbaar. En het komt elke drie jaar terug. Uw commissie is dankbaar dat er steeds broeders zijn (en in het verleden ook zusters waren) die met hun specifieke kennis en kunde onze kerken willen/wilden dienen. Er wordt veel werk verzet door deze deputaten en we willen ze er hier hartelijk voor bedanken.

Waardering hebben wij ook voor hun rapport. Lijvig maar zeer informatief. Het gaf aanleiding om met een delegatie van deputaten in gesprek te gaan. Ook toen bleek hun deskundigheid.

Een aantal zaken willen wij met u delen:

De wijze van berekening van de afdracht aan de emeritikas en de kerkelijke kassen (naar rato van de som van doopleden en leden) blijkt in toenemende mate voor problemen te zorgen. De verhouding tussen doopleden en leden kan behoorlijk verschillen. Op de begroting van de gemeente met relatief veel doopleden kunnen de kerkelijke omslagen onevenredig zwaar drukken. Wij ondersteunen deputaten in hun voorstel om hiernaar onderzoek te doen om op de volgende synode daarover te rapporteren.

Bij het beoordelen van alle jaarrekeningen/begrotingen is het uw commissie wederom opgevallen dat die onderling soms fors verschillen. Dat maakt het onderling vergelijken ervan complex. Verduidelijken en aanscherpen stemmen wij toe. Wij menen dat hier een cruciale rol is te vervullen door ons Dienstenbureau.

Zeer terecht attenderen deputaten op de diverse beleggingsstatuten die in omloop zijn. Eigenlijk dien je als kerkverband één beleggingsstatuut te hanteren. Voor de TUA kan daarvan worden afgeweken, zie ons rapport 8, 3e opsommingsstreepe. Maar uw commissie zag, net als deputaten, het liefst één beleggingsstatuut van toepassing op alle deputaatschappen. Wij doen daarover een voorstel (zie voorgesteld besluit 12). Het zou ook zeer te wensen zijn dat individuele kerken zich aan dat beleggingsstatuut conformeerden. Maar dat zou wel eens lastig te regelen kunnen zijn.

Het Dienstenbureau heeft het websitebeheer van deputaten overgenomen. Wij menen dat dit meer dan wenselijk is voor alle relevante partijen. In ons rapport 10 doen/deden wij een voorstel daartoe.

Uw commissie vroeg zich af of het wel correct is de aangegeven traktementen/emolumenten als 'minimum' te kwalificeren. Eigenlijk zijn de voorstellen van deputaten financiële zaken: de norm. Naar beneden afwijken is daarbij niet toegestaan. Deputaten hebben toegezegd hun terminologie aan te passen en voortaan in de communicatie de term 'normtraktement' te gaan gebruiken.

Uw commissie heeft geruime tijd doorgesproken over de relatie van deputaten met DRV-accountants te Rotterdam. Wij onderschrijven volledig het beleid van deputaten om de jaarrekeningen van alle deputaten extern te laten controleren. DRV is uitstekend ingewerkt in deze materie, doet deze controle vanuit haar profissie al vele jaren en dat tegen een tarief waarmee wij ons echt gelukkig mogen prijzen.

Er leeft bij uw commissie dankbaarheid voor het feit dat de afdrachten van de gemeenten aan de emeritikas en kerkelijke kassen is verbeterd. Daarvoor waren in het verleden wel een paar besluiten van de synode nodig, met name om de controle hierop aan te scherpen. Maar die hebben vruchten afgeworpen: controle is geen wantrouwen. En wij geloven deputaten op hun woord dat ook zij gemeenten in voorkomende gevallen hebben benaderd en gestimuleerd hun verantwoordelijkheid te nemen.

Het was uw commissie niet helemaal duidelijk waarin de voorstellen in bijlage 4 afwijken van de huidige beroepsbrief. Dat bleek het gearceerde gedeelte te zijn op blz. 9.21/44 punt h. Uw commissie zal een voorstel (zie voorgesteld besluit 5) doen v.w.b. een aanpassing van VI, Emeritaatsuitkering.

Bijlage 5 vinden wij een schot in de roos. Wij menen dat via het Dienstenbureau dit aan alle kashoudende deputaatschappen moet worden opgelegd. En wij zullen deputaatschap kerkjeugd en onderwijs en kerk en Israël verzoeken dit resp. aan de beide jeugdwerkorganisaties en het CIS voor te leggen.

De verhoging van diverse emolumenten (zie bijlage 6) ervoer uw commissie soms als fors. De aanpassing valt te verklaren doordat de nieuwe vergoedingen in lijn zijn met wat er in GKv en NGK gebruikelijk is. De verhoging voor de catecheselessen zal in een aantal (driejaarlijkse) stappen plaatsvinden.

De synode 2010 gaf 'deputaten financiële zaken opdracht beleid te formuleren in overleg met betrokken deputaatschappen in hoeverre giften en legaten die zijn geoormerkt voor een bepaald doel, buiten de vaststelling van de omslagen kunnen worden gehouden'. Deputaten hebben in de afgelopen periode echter voorrang gegeven aan hun inzet voor de commissie doelmatigheid. Daarvan is het uw commissie bekend dat die inzet formidabel is geweest. Maar bovengenoemde zaak moet nog wel worden uitgewerkt.

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen dank te zeggen voor hun werkzaamheden;
2. alle kashoudende deputaatschappen decharge te verlenen voor hun financiële beheer over de periode 2010-2012;
3. akkoord te gaan met de begrote accountantskosten van euro 64.000,- incl. btw voor de controle op de jaarrekeningen 2013-2015 van de kashoudende deputaatschappen (excl. TUA);

4. akkoord te gaan met het tekstvoorstel in bijlage 4, llh;
5. bijlage 4 paragraaf VI. Emeritaatsuitkering. De zin te wijzigen in: De kerkenraad garandeert u de door de generale synode vastgestelde uitkering en/of pensioenvoorziening naar art. 13 K.O. bij eventuele emeritaatsverlening tijdens uw dienst en aan uw gezin bij uw overlijden alhier;
6. akkoord te gaan met voorstellen aanpassing instructie jaarrekeningen zoals verwoord in bijlage 5;
7. akkoord te gaan met de aanpassingen in de predikantstraktementen en emolumenten 2013, zoals verwoord in bijlage 6;
8. deputaten op te dragen wederom een folder uit te geven m.b.t. de afdrachten aan de emeritikas en de kerkelijke kassen. Speciale aandacht dient te worden geschonken aan de motivatie achter (de hoogte van) de omslagen. De betreffende deputaatschappen dienen hiervoor een passende tekst aan te leveren. Ook dient een vergelijk te worden getrokken met andere kerkverbanden;
9. deputaten opdracht te geven voorstellen uit te werken hoe de heffing van afdrachten over de leden anders kan worden verdeeld alsmede het ontwikkelen van alternatieven voor de inning van de afdrachten om hierover op de synode van 2016 te rapporteren;
10. deputaten landelijk kerkelijk bureau opdracht te geven alle kashoudende deputaatschappen hun jaarrekeningen en begrotingen te modelleren naar de voorstellen van DFZ in bijlage 4;
11. Deputaten kerkjeugd en onderwijs en kerk en Israël te verzoeken de instructie jaarrekening (bijlage 4) onder de aandacht te brengen van resp. de beide jeugdwerkorganisaties en het CIS om hun jaarrekeningen in lijn te brengen met deze voorstellen, in elk geval voor wat betreft hun rapportage naar 'hun' deputaatschap;
12. deputaten opdracht te geven één beleggingsstatuut op te stellen dat voor alle deputaatschappen van toepassing wordt en hierover op de synode van 2016 te rapporteren. Deputaten kunnen daarbij één of meerdere beleggingsspecialisten raadplegen;
13. deputaten opdracht te geven om in overleg met betrokken deputaatschappen beleid te formuleren in hoeverre giften en legaten die zijn geormerkt voor een bepaald doel, buiten de vaststelling van de omslagen kunnen worden gehouden, om hierover op de synode van 2016 te rapporteren.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 107

Artikel 208

Rapport 16 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten financiële zaken

In dit rapport behandelen wij hoofdstuk 3 van het rapport van deputaten financiële zaken alsmede het deel van bijlage 7 dat betrekking heeft op de omslagen emeritikas en kerkelijke kassen.

Het rapport van commissie 6 over de omslagen was in het verleden diverse keren een echte 'kuitenbijter'. Uw commissie moest, met redenen omkleed, nogal eens (naar beneden) afwijken v.w.b. de gevraagde omslagen maar ook m.b.t. de adviezen van deputaten financiële zaken. Diverse keren waren daarvoor extra vergaderingen nodig, soms zelfs met individuele deputaatschappen. Dat is niet altijd even gemakkelijk geweest. Als uw commissie lagere omslagen voorstelde dan gevraagd lag dat altijd gevoelig. En wellicht terecht.

Uw commissie hanteert echter een aantal objectieve criteria. Zo houden wij de ontwikkelingen in loon- en prijspeil nauwlettend in de gaten. En die is de laatste jaren minder (loon) en meer (prijzen) geweest dan gehoopt. Daarnaast wordt de synode opgeroepen heel kritisch te zijn v.w.b. nieuwe opdrachten die deputaatschappen zichzelf via hun rapporten toebedelen. Verder stuurt uw commissie strak op de solvabiliteitsfactoren voor de verschillende deputaatschappen. M.b.v. deze factor bepaalt een deputaatschap hoeveel geldmiddelen zij als reserve mag aanhouden om haar werk financieel voor 1 jaar te garanderen/continueren mocht de inkomende geldstroom compleet opdrogen. En hier verschilt uw commissie soms met opvattingen die bij deputaatschappen leven. Met name als het gaat om welke uitgaven in bijzondere omstandigheden noodzakelijk zijn (en er dus reserves voor moeten worden opgebouwd) en welke niet.

Tijdens de generale synode van 1992 werden de gewenste omvang van de reserves en de criteria vastgesteld van de vermogenspositie van de kashoudende deputaatschappen. E.e.a. is vastgelegd in de betreffende Acta bijlage 85.7. In de loop van de jaren is hierin soms verandering aangebracht. Voor zover uw commissie dat kon achterhalen rapporteren wij hierover ondergaand:

- *TUA*. Ooit is hiervoor de factor 2 vastgesteld. Maar dat stamt uit een periode dat de TUA veel meer afhankelijk was van de kerkelijke omslagen dan nu het geval is. Die factor wordt overigens bij lange na niet meer gehaald. Deputaten financiële zaken stellen nu de factor 1 voor. Wij kunnen ons daarin vinden. Met het oog op de toekomst is uw commissie van mening dat een verdere intoring ongewenst is; de TUA moet niet 'met de hakken over de financiële sloot' aan een eventuele samenwerking beginnen.
- *Studie- en stimuleringsfonds*. Dit fonds heeft tot voor enkele jaren een omvangrijke reserve gekend (3 ton). Deels veroorzaakt door een gift, deels veroorzaakt door ongunstige voorwaarden m.b.t. de verhouding giften versus leningen i.c.m. percentage dat moest worden terugbetaald. In de afgelopen jaren (en onlangs op de synode van 2013) zijn die percentages aangepast. Inmiddels wordt er intensiever gebruik gemaakt van dit fonds waardoor het vermogen meer dan gehalveerd is. Deputaten financiële zaken stellen nu een factor voor van 1,5 waar deze voorheen 1 was. Wij achten dat minimaal. Het kan niet waar zijn dat dit fonds haar toezeggingen aan de studenten vanwege ontbrekende financiën niet gestand kan doen.
- *Varenden*. Dit deputaatschap vaart v.w.b. haar reserves erg (te) scherp. Ooit is de factor 1 vastgesteld. Hij bedraagt echter op dit moment 0,5. Gezien de mogelijke toekomst (zie het rapport van deputaten doelmatigheid) van dit deputaatschap is dit voor de komende synodale periode acceptabel. Besluit de

- synode dit werk te continueren dan is opbouw van extra reserves een must tot de factor 1 is bereikt.
- *Kerkjeugd & onderwijs*. Hiervoor is ooit de factor 1 vastgesteld. Maar dat was in de tijd dat de beide jeugdwerkorganisaties voor een behoorlijk deel steunden op subsidies van de overheid. Die zijn enkele jaren geleden volledig afgeboord. Dat heeft tot een forse stijging van de omslag voor deputaten geleid (van euro 1,33 naar 3,50). In de afgelopen jaren is er dus gewerkt aan reserveopbouw. Die teneert naar 1. Deputaten financiële zaken stellen voor die factor ongewijzigd te laten. Uw commissie gaat daarin mee.
 - *Gezondheidszorg*. De factor was ooit vastgesteld op 1 en deputaten financiële zaken adviseren dat zo te houden. Hierin kan uw commissie meegaan.
 - *OB&A*. Voor dit deputaatschap is ooit de factor 2 vastgesteld. Zelf hanteert OB&A de factor 2,5. Maar dat is niet gebaseerd op het besluit van een generale synode. Deputaten financiële zaken adviseren de factor 2 te continueren. Ook hierin volgt uw commissie deputaten.
 - *Evangelisatie*. De factor was 1 en blijft 1.
 - *Kerk & Israël*. Idem als bij evangelisatie.
 - *Zending*. Hiervoor is ooit de factor 2 vastgesteld, ingegeven door het feit dat zending in die tijd diverse werkers/predikanten op zendingsvelden 'in dienst had' die na verloop van tijd weer terugkeerden naar Nederland. Daarvoor diende zending voldoende reserves aan te houden. In hun rapport motiveren deputaten financiële zaken een factor van 1,5. Wij volgen deputaten daarin.
 - *Diaconaat*. Hiervoor is ooit de factor 1 vastgesteld. Er wordt nogal wat gegoeheld met diverse percentages. Deputaten financiële zaken lijken een factor van 1,5 te adviseren. Wij menen echter dat diaconaat op termijn zich aan de factor 1 moet conformeren.

Voorstellen solvabiliteitsfactoren

Deputaatschap	Factor 'ooit'	Voorstel DFZ	Voorstel com. 6
TUA	2	1	1
Studiefonds	1	1,5	1,5
Varenden	1	0,5	1
Kerkjeugd & onderwijs	1	1	1
Gezondheidszorg	1	1	1
OB&A	2	2	2
Evangelisatie	1	1	1
Kerk & Israël	1	1	1
Zending	2	1,5	1,5
Diaconaat	1	1,5	1

De omslagen

Het moet ons van het hart dat zowel de kashoudende deputaatschappen alsmede deputaten financiële zaken het uw commissie wel erg gemakkelijk hebben gemaakt. De kashoudende deputaatschappen hebben zichzelf op 5 deputaatschappen na v.w.b. de omslag op de nullijn geplaatst. En deputaten financiële zaken hebben een grondige analyse gemaakt bij de overige voorstellen die wij onverkort overnemen. Ondergaand behandelen wij de 5 deputaatschappen:

- *TUA*. Die vraagt euro 7,90 terwijl deputaten financiële zaken een omslag van euro 7,20 motiveren. Tijdens contacten tussen uw commissie en br. W.J.A. Hanekamp, voorzitter college van bestuur TUA, is gebleken dat door recente ontwikkelingen het financiële plaatje iets anders is geworden. In de afgelopen jaren is de reservering groot onderhoud afgebouwd. Deze moet echter voor de komende jaren weer worden opgevoerd. Daarnaast werd een halvering van de opbrengst van de bibliotheekactie begroot. Deze posten leidden er toe dat de oorspronkelijke omslag (6,95) moest worden verhoogd naar 7,90. Nadat de TUA deze omslag had voorgesteld zijn er echter enkele wijzigingen opgetreden. Positief is dat er voor het studiejaar 2013-2014 meer studenten zijn aangemeld. Negatief is echter dat er de komende jaren fors meer aan onderhoud zal moeten worden uitgegeven en de opbrengst van de bibliotheekactie ver achterblijft bij de eerste begroting (wederom meer dan gehalveerd). Dat, tezamen met enkele kleinere posten, zou een extra verhoging van de omslag van 0,69 betekenen. Zeer recent is er een beschikking ontvangen voor de OCW-bijdrage voor kalenderjaar 2014. Dit bedrag is fors hoger (98.000). Omgerekend is dat 1,32 per lid/dooplid. Wordt er vervolgens rekening gehouden met de financiële consequenties van het vervroegd emeritaat (zie artikel 263) van prof. T.M. Hofman (begroot op 0,16), dan is de nieuw gevraagde omslag: 7,43. E.e.a. is per brief door de voorzitter en detail aan uw commissie toegelicht. Uw commissie stelt u voor de omslag op euro 7,45 vast te stellen.
- *Studiefonds*. Na jaren geen omslag te hebben gevraagd ligt er nu de vraag voor 1 euro per lid/dooplid. En dat is alleszins te rechtvaardigen.
- *Kerk & Israël*. Zij vragen euro 1,23. Daarin zijn o.a. begrepen alle onkosten om de uitgaven van het blad Vol te garanderen mocht de geldstroom onverhoopt opdrogen. Nogmaals stelt uw commissie dat onder die omstandigheden de publicatie van Vol direct dient te worden stopgezet. Uw commissie volgt dezelfde redenering als in 2010: gebaseerd op de raming 2013, afkomstig van deputaten (blz. 9.04/32 onderaan), bedraagt het eigen vermogen per 31-12-2013: 204.000. De minimaal aan te houden reserves bedragen: 165.000 minus kosten Vol: 50.000 = 115.000 (blz. 9.04/31). Dientengevolge bedragen de 'overreserves': 89.000. Daarop kan dus de komende periode worden ingeteerd. Volgens de begroting door DFZ opgesteld zijn de te dekken bedragen over 2014-2016: 312.000. Dat moet

- worden verminderd met 89.000 en wordt dan 223.000 voor een periode van 3 jaar. Per jaar bedraagt dat 74.333. En dat leidt tot een omslag van euro 1,00 per lid/dooplid
- *Zending*. Dit deputaatschap vraagt euro 11,20. En dat was zo afgesproken in 2010. Echter: deputaten financiële zaken komen tot een andere solvabiliteitsfactor. En die is te rechtvaardigen, zie boven. Dus kan zending interen op haar vermogen. Wij volgen daarin deputaten. Maar . . . net als in 2010 is uw commissie van mening dat de commissie 6 van de generale synode 2016 als uitgangspunt voor het vaststellen van de omslag voor zending de (nu) gevraagde omslag van euro 11,20 neemt.
 - *Diaconaat*. Dit deputaatschap stelt als enige een verlaging voor van de omslag. Want interen op hun vermogen is zeer wel mogelijk zonder dat het werk daardoor wordt geraakt. Want dat staat bovenaan. Maar dat dit deputaatschap ook financieel meedenkt is in haar te prijzen.

Voorstellen omslagen

Deputaatschap	2010-2013	Gevraagd	Advies DFZ	Voorstel commissie 6
		2014-2016		
TUA	€ 6,95	€ 7,90	€ 7,20	€ 7,45
Studiefonds	€ 0,00	€ 1,00	€ 1,00	€ 1,00
Varenden	€ 1,15	€ 1,15	€ 1,15	€ 1,15
Kerkjeugd & onderwijs	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50	€ 3,50
Gezondheidszorg	€ 1,35	€ 1,35	€ 1,35	€ 1,35
OB&A	€ 4,00	€ 4,00	€ 4,00	€ 4,00
Evangelisatie	€ 4,00	€ 4,00	€ 4,00	€ 4,00
Kerk & Israël	€ 0,70	€ 1,23	€ 0,80	€ 1,00
Zending	€ 8,00	€ 11,20	€ 8,00	€ 8,00
Diaconaat	€ 3,75	€ 3,00	€ 3,00	€ 3,00
Totaal kerkelijke kassen	€ 33,40	€ 38,33	€ 34,00	€ 34,45
Emeritikas	€ 29,50	€ 30,00	€ 30,00	€ 30,00

Er was uw commissie veel aan gelegen de omslag over de komende 3 jaar dezelfde te laten zijn als over de afgelopen 3 jaar. Een zeer geringe verhoging van Euro 1,05 is echter het resultaat. Dat lijkt ons richting onze kerken te verdedigen.

Uw commissie stelt u voor:

1. de omslagen voor leden/doopleden vast te stellen conform bovenvermeld adviezen/voorstellen van uw commissie 6;
2. de solvabiliteitsfactoren voor de diverse kashoudende deputaatschappen vast te stellen conform de voorstellen van uw commissie 6;
3. uit te spreken dat de commissie 6 van de generale synode 2016 als uitgangspunt voor het vaststellen van de omslag voor zending de (nu) gevraagde omslag van euro 11,20 neemt;
4. alle kashoudende deputaatschappen
 - a. te informeren over de voor hen vastgestelde minimumbijdragen per lid/dooplid per jaar;
 - b. te machtigen tot het doen van geraamde uitgaven binnen de (al dan niet) gecorrigeerde begrotingen (zie rapport 1 van commissie 6 ad 3);
5. alle kashoudende deputaatschappen op te dragen hun jaarrekening van het voorgaande jaar in een synodejaar voor 1 april en in andere jaren voor 1 juni over te leggen aan deputaten financiële zaken;
6. onder dankzegging voor al hun arbeid opnieuw deputaten financiële zaken te benoemen.

J. Mauritz, rapporteur.

BIJLAGE 108

Artikel 210

Rapport studiecmissie doelmatigheid deputaatschappen

1. Opdracht en aanpak

1.1 Opdracht

De (vervolg)opdracht van de commissie doelmatigheid deputaatschappen luidt als volgt: (Acta GS 2010, art 118)

8. *gelet op de reacties in het onderzoeksrapport, een vervolgoopdracht te geven aan de commissie doelmatigheid, door die zelfstandig te laten voortbestaan als een onafhankelijke studiecmissie. Zij krijgt de volgende opdracht, namelijk:*

- a. in afstemming met deputaatschappen, die tot die afstemming bij dezen opdracht krijgen, een inventarisatie te maken van de huidige landelijke activiteiten en aanbevelingen te doen over welke activiteiten kunnen worden afgebouwd, gehandhaafd, uitgebouwd of nieuw geïntroduceerd en of deze activiteiten anderszins kunnen worden georganiseerd; bijvoorbeeld door deputaatschappen anders te organiseren of waar mogelijk samen te voegen;

- b. voor het doen van deze aanbevelingen zich te bezinnen op de vraag wat bijbels gezien in deze tijd de taak van de kerk is in relatie tot het stellen van prioriteiten of anders organiseren;
- c. zich te bezinnen op de wijze waarop kerken worden geïnformeerd en gestimuleerd om het werk van deputaatschappen financieel mogelijk te maken;
- d. hierover te rapporteren op de synode van 2013.;

De commissie bestaat uit: J. Mauritz, Naarden (voorzitter); W.H. van Eeken, Utrecht (secretaris); J. Kardol, Huizen; ds. D. Quant, Huizen; A. Goossens, Ermelo; A. van Veenhuizen, Putten; M.N. den Harder, Soest; G. F. van der Beek, Nunspeet; ds. G. van Roekel, Bennekom. Br. Kardol heeft wegens ziekte zijn werkzaamheden voortijdig moeten beëindigen.

1.2 Aanpak

Om bovenstaande opdracht te volbrengen, heeft de commissie de volgende aanpak gehanteerd:

Oktober 2011, startbijeenkomst met een aantal deputaatschappen

1 oktober 2011 is er een startbijeenkomst geweest waarbij alle kashoudende deputaatschappen aanwezig waren. De commissie heeft hier uitleg gegeven over haar opdracht en de beoogde aanpak. De commissie heeft daar de ambitie uitgesproken voor een gezamenlijke aanpak.

Voorjaar 2012, gesprekken met deputaatschappen

In het voorjaar van 2012 zijn met alle kashoudende deputaatschappen gesprekken gevoerd op basis van een eerste versie van het werkdocument (1.0). De commissie kon dankbaar constateren dat de gesprekken in een constructieve en geestelijke sfeer mochten plaatsvinden.

Najaar 2012, tussenevaluatie

De verslagen van de eerste ronde gesprekken heeft de commissie bestudeerd en gewogen. De commissie heeft signaleerd dat de gesprekken geen zicht boden op een uitkomst die door alle deputaatschappen gedragen zou worden. Daarmee leek een gezamenlijke voltooiing van de synodale opdracht niet tot de mogelijkheden te behoren. De commissie heeft alle betrokken deputaatschappen door middel van een brief hiervan op de hoogte gesteld. Er is een reactie gekomen op deze brief, vanuit deputaten diaconaat kwam het verzoek om een concretisering van de door ons signaleerde verschillen.

Winter 2013, toesturen werkdocument (4.0)

In de winter van 2013 heeft de commissie het werkdocument verder uitgewerkt op basis van de gesprekken. Versie 4.0 van het werkdocument is verstuurd aan de deputaatschappen, versie 2 en 3 zijn binnen de commissie gebleven. Het werkdocument is aan de deputaatschappen voorgelegd, met de uitnodiging om daar inhoudelijk op te reageren.

Voorjaar 2013, verwerken reacties op werkdocument in concept rapport

Alle deputaatschappen die genoemd worden in hoofdstuk 4 hebben bijtijds gereageerd op het werkdocument. Alle tekstuele opmerkingen zijn integraal overgenomen. De schriftelijke reactie van deputaten pastoraat in de gezondheidszorg gaf aanleiding om het advies te herzien. Er zijn vervolgens aanvullende gesprekken geweest met deputaten diaconaat (26-04), kerk & Israël en zending (17-05). De gesprekken met diaconaat en kerk & Israël gaven aanleiding om de rapportage grondig te herzien, op basis van de aanvullende informatie. Aan het eind van deze ronde kon geconstateerd worden dat er geen onbesproken verschillen van inzicht waren tussen de commissie en de deputaatschappen, alhoewel niet ieder deputaatschap het eens is met conclusies van de commissie.

Zomer 2013, conceptrapport

Het conceptrapport is in de zomer van 2013 voor een laatste beoordeling aan de deputaatschappen toegestuurd. Daarbij kregen ze de vraag mee of zij zich konden herkennen in de weergave van de inhoudelijke feiten, zoals genoemd in H4 de subparagrafen, 'taken', 'ontwikkeling in taken' en 'over de uitvoering van taken'. Alle deputaatschappen hebben hier mee ingestemd.

1.3 Urgentie

De urgentie van de opdracht is ingegeven door de volgende zaken:

- De beheersbaarheid van de omslagen en het aantal deputaatschappen is een lastige problematiek waar ook eerdere commissies en synodes zich over gebogen hebben (GS 1989, GS 1992).
- Vanuit gemeentes worden er signalen gegeven dat zij steeds meer moeite hebben om de landelijke omslagen te betalen.
- De tekortschietende dekkingsgraad van de pensioenvoorzieningen en daaruit voortvloeiende stijging van de kosten voor de emeritikas doen een steeds groter wordend beroep op de financiële middelen van de plaatselijke kerken.
- Deputaten financiële zaken (DFZ) hebben in hun contacten met plaatselijke gemeenten gemerkt dat het in tijden van recessie steeds moeilijker wordt om te voldoen aan de door de generale synode vastgestelde omslagen.
- DFZ zijn van mening dat daar waar iedereen in Nederland financieel moet bezuinigen, dit ook voor de deputaatschappen moet gelden. Een deputaatschap heeft geen baat bij een hogere omslagbijdrage als deze door de plaatselijke kerken niet opgebracht kan worden. DFZ zal adviseren om voor de omslagen in de periode 2014-2016 de nullijn te hanteren.
- DFZ heeft bovenstaande lijn ook doorgezet in de traktementenadviesbrief 2013 waarin wordt geadviseerd om voor de traktementen de nullijn aan te houden.

1.4 Afbakening

Binnen het kerkverband zijn vele deputaatschappen en commissies landelijk werkzaam. Gegeven de urgentie van de beheersing van de financiën hebben de gesprekken zich beperkt tot de kashoudende deputaatschappen. Voor de overige commissies en deputaatschappen kan de discussie over aspecten

van de beheersbaarheid ook door de synodecommissies gevoerd worden. De besluiten van de GS 2010 ondersteunen dit doordat is bepaald dat in elk synoderapport een doelmatigheidsparagraaf opgenomen dient te worden. Zie Acta 2010 pagina 144-145 vanaf 'voorts besluit de synode'. Wel dient de urgentie van kostenbeheersing door de synode gezien te worden in het geheel van de kosten en begrotingen van lokale kerken, waarvan de omslagen deel uitmaken.

1.5 Referentiescenario

De commissie heeft gewerkt met een referentiescenario (nulscenario). Het referentiescenario is begin 2012 opgesteld en was bedoeld als referentie voor de omslag voor de GS van 2013 bij ongewijzigd beleid. Gedurende het proces heeft de commissie deze referentie gebruikt om zich een beeld te vormen van het effect van de conceptadviezen op het totaal. De omslag behorende bij het referentiescenario zou ontstaan indien er op de GS van 2013 geen sprake zal zijn van beleidswijzigingen ten aanzien van de uitvoering van landelijke taken.

	Toegekend GS 2010	Referentie scenario begin 2012	Aanvraag GS 2013
Theologische Universiteit Apeldoorn	6,95	6,95	7,90
Studiefonds	0	3,00	1,00
Geestelijke verzorging varenden	1,15	1,15	1,15
Kerkjeugd en onderwijs	3,50	3,50	3,50
Pastoraat in de gezondheidszorg	1,35	1,35	1,35
Diaconaat	3,75	3,75	3,00
Onderlinge bijstand en advies	4,00	7,00	4,00
Evangelisatie	4,00	4,00	4,00
Kerk en Israël	0,70	0,70	1,23
Buitenlandse zending	8,00	11,20	11,20
<i>Totaal</i>	<i>33,40</i>	<i>42,60</i>	<i>38,33</i>

De onderbouwing van dit referentiescenario is (voorlopig) als volgt.

- Het studiefonds zou van € 0,00 naar € 3,00 gaan vanwege instroom van oudere studenten die geen gebruik kunnen maken van studiefinanciering; later is dit bedrag naar beneden bijgesteld tot € 1,00.
- Kerk en Israël verwacht een stijging tot € 1,23. Deze verhoogde aanvraag komt omdat er de afgelopen jaren ingeteerd is op het eigen vermogen. Naar verwachting zal de omslag in 2017 moeten doorstijgen naar € 1,41, omdat ook in de komende periode nog gebruik gemaakt gaat worden van een legaat en omdat door de langdurige vacature van de Israëlwerker minder afdracht aan het CIS nodig is.
- Diaconaat heeft haar aanvraag teruggebracht tot € 3,00 vanwege een legaat.
- Ob&a heeft tijdens de GS van 2010 aangegeven van € 4,00 naar € 7,00 te gaan vanwege een aantal gemeenten die in financiële problemen dreigde te komen. In hoofdstuk 4.9 is te zien dat door beleidsaanpassingen de aanvraag terug kan naar € 4,00, een en ander te beslissen door de synode.
- Zending is tijdens de GS van 2010 weliswaar akkoord gegaan met een verlaging van € 11,20 naar € 8,00 maar er is eveneens besloten dat € 11,20 uitgangspunt vormt bij de GS van 2013.

Op basis van de ontwikkeling van deze cijfers kan de conclusie getrokken worden dat de aanvraag voor de GS 2013 weer enigszins in de buurt komt van de omslag van 2010. Enerzijds kan dat verklaard worden door de eenmalige inzet van legaten, anderzijds wellicht als gevolg van het proces dat de commissie met de deputaatschappen hebben doorgemaakt. Dit beeld is echter niet geverifieerd bij de deputaatschappen, maar dat doet verder ook niet ter zake.

2. Beoordelingskader

Voorafgaand aan de gesprekken heeft de commissie een aantal zaken bestudeerd en besproken ten aanzien van de huidige en toekomstige taakstelling van de deputaatschappen. Dit geschiedde in lijn met de eerder aangedragen zaken zoals te vinden is in het rapport aan de synode van 2010. Deze zaken worden in dit hoofdstuk besproken, en gelden in algemene zin voor alle deputaatschappen.

2.1 Centraal staat de plaatselijke gemeente

Ons kerkverband is georganiseerd volgens een presbyteriaal-synodaal principe, dat wil zeggen dat het bestaansrecht is gelegen bij de plaatselijke kerken. Niet een universele kerk of landskerk vormt het uitgangspunt. Het gezag is neergelegd bij de ambtsdragers, die worden gekozen vanuit de gemeente. Dit in tegenstelling tot een episcopale structuur waar het gezag is neergelegd bij een bisschop of de paus. In de plaatselijke kerk openbaart zich het lichaam van Christus, zodat zij geacht moet worden het wezen der kerk te bezitten. De plaatselijke kerk is compleet omdat in haar de bediening van woord en sacrament geschiedt en de ambten er functioneren. In beginsel is zij een gemeenschap van alle gelovigen, die God op een bepaalde plaats heeft geroepen.

Dit standpunt heeft de volgende consequenties voor de studie van deze commissie:

Wanneer binnen het kerkverband zaken landelijk worden aangepakt, dient er altijd een duidelijke verbinding te zijn met de (leden van de) plaatselijke gemeente.

Er is een voorkeur om taken zo veel mogelijk plaatselijk te organiseren. Wat plaatselijk kan, moet plaatselijk georganiseerd worden. Wat plaatselijk niet kan, moet regionaal of landelijk.

2.2 Zichtbaarheid is essentieel voor draagvlak

De commissie is van mening dat wanneer de landelijke taken voor de leden van de plaatselijke gemeenten zichtbaar zijn of zichtbaar gemaakt worden, er voldoende draagvlak voor de financiering van deze taken ontstaat. Dat de zichtbaarheid van sommige deputaatschappen nogal te wensen overlaat, is ook beschreven in het synoderapport 2010 van deze commissie.

2.3 Honderd procent CGK of in samenwerking met

Een derde denkrichting van de commissie bestaat hieruit dat taken die landelijk dienen te worden opgepakt niet uitsluitend binnen CGK-verband opgepakt dienen te worden en/of uitgevoerd worden door CG-predikanten en/of CG-leden. Dit standpunt heeft consequenties naar twee kanten:

- Voor de uitvoering van landelijke taken kan ook gebruik worden gemaakt van de toenadering die er tussen de verschillende landelijke kerkverbanden te vinden is en waardoor het mogelijk is om bepaalde taken in samenwerking met andere kerken uit te voeren om op die manier de lasten breder te verdelen.
- Naast samenwerking met andere kerkverbanden, kan er ook gekozen worden voor samenwerking met (professionele) parakerkelijke organisaties, zoals bijvoorbeeld nu al gebeurt op het gebied van zending.

Belangrijk bij beide richtingen is wel dat wanneer hiertoe wordt besloten, duidelijk is wat de verantwoordelijkheid van het kerkverband is en hoe de aansturing wordt ingericht.

2.4 Solidair of op basis van 'gebruik'

Wanneer taken niet in de plaatselijke gemeente uitgevoerd worden, maar via regionale of landelijke samenwerking, kan ook de vraag gesteld worden of deze kosten dan landelijk moeten worden verdeeld (via de landelijke omslagen) of dat de kosten verdeeld moeten worden over de 'afnemers' van deze landelijke taak. Bijvoorbeeld: Moeten gemeenten die zich laten toerusten op een bepaald gebied deze toerusting niet zelf gaan betalen?

2.5 Samenvatting

Samengevat is de denkrichting van de commissie:

- Wat plaatselijk kan, dient zoveel mogelijk plaatselijk te worden uitgevoerd.
- Wat niet plaatselijk kan moet landelijk worden uitgevoerd. Maar dit moet zo goed mogelijk zichtbaar en merkbaar zijn voor de plaatselijke gemeenten.
- Wat landelijk gaat, dient efficiënt en effectief georganiseerd moet worden, indien mogelijk met andere kerken en/of instanties.
- Bij wat landelijk gaat, dient er zorgvuldige afweging plaats te vinden over hoe de kosten verdeeld worden, op basis van landelijke solidariteit of op basis van plaatselijk gebruik.

3. Prioriteringsmodel

Het tweede deel van de opdracht van de commissie luidt als volgt:

2. voor het doen van deze aanbevelingen zich te bezinnen op de vraag wat Bijbels gezien in deze tijd de taak van de kerk is in relatie tot het stellen van prioriteiten of anders organiseren;

Als aanzet voor de uitwerking van dit aspect van de opdracht heeft de commissie een conceptprioriteringsmodel gemaakt dat de commissie met de deputaatschappen heeft besproken.

De commissie heeft de genoemde deputaatschappen voorlopig geprioriteerd volgens de volgende indeling:

- voorwaarden scheppende deputaatschappen;
- kerndeputaatschappen;
- overige deputaatschappen.

In dit hoofdstuk zal geen aandacht geschonken worden aan de emeritikas, omdat de afdrachten voor deze kas los gezien dienen te worden van de rest van de landelijke afdrachten, conform het besluit van de GS van 2010.

3.1 Bijbelse onderbouwing

De commissie heeft in eerste instantie een aanzet gegeven voor een 'Bijbelse onderbouwing' van de arbeid van de kashoudende deputaatschappen. Deze aanzet was inhoudelijk beknopt: het was de bedoeling van de commissie om een antwoord te geven op de vraag of het werk van deze deputaatschappen bijbelse wortels heeft. Zij zond het - positieve - resultaat ervan naar de diverse deputaatschappen. Al spoedig bleek dat echter deze aanzet door sommige deputaatschappen te mager werd gevonden: hij leverde meer vragen op dan dat hij verhelderend werkte in de taken- en prioriteitendiscussie. De commissie kon zich dat goed voorstellen: de deputaatschappen zijn per definitie alert op het verantwoorden van hun arbeid en vinden hiervoor in de loop van de jaren telkens bijbelse argumenten. Het ging de commissie er echter maar om te kunnen constateren dat voor alle deputaatschappen geldt dat hun werk een bijbelse verworteling heeft. Gezien de discussies die plaatsvonden volstaat de commissie in dit rapport met deze constatering.

Daarmee was de commissie er echter nog niet: de synode vroeg haar immers 'zich te bezinnen op de vraag wat Bijbels gezien in deze tijd de taak van de kerk is in relatie tot het stellen van prioriteiten of anders organiseren'. Die vraag was aanzienlijk lastiger: de vraag is immers welke werkzaamheden die tot op heden gedaan worden en Bijbels gefundeerd zijn, per se door de Christelijke Gereformeerde Kerken dienen te gebeuren en in welke intensiteit. Het bleek lastig om een Bijbelse onderbouwing te doen voor *prioriteitstelling* tussen deputaatschappen. Wat de commissie nu hieronder voorstelt is het beste wat op dit vlak gevonden kon worden.

3.2 Voorwaardenscheppende deputaatschappen

Voorwaardenscheppende deputaatschappen hebben een faciliterende taak voor het kerkverband. Zij voeren taken uit die logischerwijs niet door één gemeente uitgevoerd of gedragen kunnen worden. Aan deze deputaatschappen is het (voort)bestaan van het kerkverband gekoppeld.

De volgende deputaatschappen worden tot de voorwaardenscheppende deputaatschappen gerekend. Omdat het ten dienste is van het hele kerkverband is het logisch dat de financiering van deze taken ook door het hele kerkverband gedragen wordt.

De Theologische Universiteit	Het kerkverband heeft een eigen leer en doctrine. Er is een eigen theologische vorming nodig om predikanten hierin op te leiden.
Het studie- en stimuleringsfonds	Dit fonds maakt het mogelijk dat studenten voldoende financiële middelen hebben om hun roeping in te vullen. Zonder dit fonds zouden er te weinig predikanten opgeleid worden en sommige geroepenen niet in staat zijn hun roeping op te volgen.

De universiteit wordt niet in dit onderzoek betrokken, omdat momenteel een belangrijke brede bezinning gaande is over de toekomst van deze opleiding.

3.3 Kerndeputaatschappen

De kerndeputaatschappen zijn betrokken bij de primaire taken van de (plaatselijke) kerken. Dit zijn: prediking, pastoraat, evangelisatie, diaconaat, zending.

De inzet op deze taken kan tweeledig zijn:

- Deze taken worden *landelijk (centraal) uitgevoerd* vanuit een bundeling van kennis en kunde en een efficiënte inzet van middelen. Deze optie is 'goedkoper' en 'beter' dan wanneer de kerken dit allemaal afzonderlijk zouden doen. Daarnaast zouden de kleinere gemeenten waarschijnlijk niet aan (al) deze taken toekomen omdat zij daarvoor zelf niet voldoende gaven beschikbaar hebben.
- De deputaatschappen richten zich op ondersteuning van de uitvoering van deze taken door de plaatselijke kerken. Enerzijds door *bezinning* op (de ontwikkelingen binnen) het taakveld en de hieraan verbonden *toerusting* van de plaatselijke kerken. Anderzijds door een *faciliterende* rol te spelen om het werk te midden van alle plaatselijke kerken en relevante netwerken mogelijk te maken (aanjaagfunctie, smeerolie).

Vanuit deze kerntaken worden de volgende deputaatschappen tot de kerndeputaatschappen gerekend:

- deputaten buitenlandse zending;
- deputaten evangelisatie;
- deputaten kerk en Israël;
- deputaten diaconaat;
- deputaten kerkjeugd en onderwijs.

3.4 Overige deputaatschappen

Wat beschreven is in de eerste alinea over de kerndeputaatschappen geldt ook voor de overige deputaatschappen. Het onderscheid tussen de taken van de kerndeputaatschappen en overige deputaatschappen zit in het volgende.

De kerndeputaatschappen voeren taken uit die voor iedere gemeente eigen taken zijn (of in ieder geval zouden moeten zijn). De overige deputaatschappen voeren (landelijk) taken uit die leden van andere kerken die wel in het leger werkzaam zijn. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld het uitoefenen van diaconaat, wat per definitie wel voor elke gemeente geldt.

De commissie is van mening dat dit standpunt een verschil in rangorde met zich meebrengt in de taken van de kerndeputaatschappen en de overige deputaatschappen.

De overige deputaatschappen zijn:

- geestelijke verzorging van de varenden;
- pastoraat in de gezondheidszorg;
- onderlinge bijstand en advies.

3.5 Resultaat afstemming met deputaatschappen over prioriteringsmodel

In versie 1.0 van het werkdocument is bovenstaande model voorgelegd aan de genoemde deputaatschappen. In algemene zin werd dit model onderschreven. De commissie heeft één belangrijke wijziging doorgevoerd, nl. het deputaatschap kerkjeugd en onderwijs is 'verhuisd' van 'overige deputaatschappen' naar 'kerndeputaatschappen' omdat zorg voor de kerkjeugd nader beschouwd ook een kerntaak is voor iedere plaatselijke kerk.

Ob&a ziet zichzelf meer als een voorwaardenscheppend deputaatschap dan als een overig deputaatschap. Zonder de ondersteuning vanuit ob&a zouden zo'n veertig plaatselijke gemeenten met een ingevulde predikantsplaats niet meer zelfstandig kunnen bestaan. De commissie heeft dit standpunt niet gevolgd, omdat ob&a weliswaar voorwaardenscheppend is voor enkele lokale gemeenten, maar niet voor het kerkverband in zijn geheel.

Diaconaat ziet zending, evangelisatie en diaconaat ook als voorwaardenscheppend. Deze taken kan een kerk immers niet veronachtzamen zonder haar bestaansrecht als kerk te verliezen. Ook hier geldt echter dat de term voorwaardenscheppend niet toegepast is op individuele gemeenten maar op het kerkverband in zijn totaliteit.

Pastoraat in de gezondheidszorg ziet dovenpastoraat ook als kerntaak van de kerk. Pastoraat aan doven is immers niet minder belangrijk dan pastoraat aan andere leden van de kerk. De commissie is weliswaar van mening dat pastoraat een kerntaak van onze kerken is, maar de vraag is of het solidariteitsprincipe ook geldt voor allerlei vormen van specifiek pastoraat. Als dat laatste het geval zou zijn, dan zouden er immers veel meer deputaatschappen moeten zijn voor leden die specifiek pastoraat nodig hebben. Dat doven specifiek pastoraat nodig hebben, staat overigens niet ter discussie.

4. Advies per deputaatschap

De commissie heeft de taken van de deputaatschappen geïnventariseerd en besproken met (een afvaardiging van) elk deputaatschap. In die gesprekken zijn inzichten vanuit het beoordelingskader (H3) naar voren gekomen. In de volgende paragrafen is per deputaatschap een terugblik en een advies opgenomen.

Per paragraaf zijn de eerste drie subparagrafen in gezamenlijkheid opgesteld, 'taken', 'ontwikkeling in taken' en 'over de uitvoering van taken'. In gezamenlijkheid wil zeggen dat de inhoud afgestemd is met het desbetreffende deputaatschap.

De su paragraaf 'advies van de commissie' bevat het advies dat de commissie zelfstandig geformuleerd heeft vanuit haar opdracht.

4.1. Studie- en stimuleringsfonds

4.1.1 Taken

Het studie- en stimuleringsfonds ondersteunt admissiaalstudenten die geen beroep (meer) kunnen doen op studiefinanciering vanuit de overheid. In veel gevallen gaat het om studenten die op latere leeftijd gehoor geven aan de roeping om predikant te worden.

Het fonds stimuleert ook veelbelovende predikanten tot promoveren door de mogelijkheid te creëren hen financieel te ondersteunen. Op dit moment worden er voor dit doel geen bijdragen uit het stimuleringsfonds gegeven.

4.1.2 Ontwikkeling in taken

Het aantal studenten met een late roeping neemt toe. In de recente periode is het aantal aanvragen toegenomen. Indien het vastgestelde beleid van 2007 niet gewijzigd wordt, zal dit resulteren in een stijging van de omslag.

4.1.3 Over de uitvoering van de taken

Er kan voor gekozen worden om de sinds 2007 gehanteerde procentuele verdeling tussen lening (30%) en subsidie (70%) te wijzigen. Deputaten zijn van mening dat ongunstiger percentages op grond van kennis uit het verleden, zullen leiden tot minder aanvragen. Bij 50-50 blijft het aantrekkelijk genoeg om een beroep te doen op het studiefonds. Bij 70-30 zal men meer gaan werken en/of financiering uit andere bronnen zoeken omdat de inspanning om het studiefonds te benaderen (met alle openheid van zaken die dat met zich meebrengt) dan te groot zal worden gevonden.

Wanneer studenten meer gaan werken, leidt dit tot vertraging van de studie.

Deputaten zien binnen en buiten de kerken weinig mogelijkheden om fondsen te werven. Zij zien zichzelf als een deputaatschap op de achtergrond, verbonden aan de TUA. De promotie van het studiefonds zou een onderdeel moeten zijn van de promotie van de TUA. Binnen TUA-Connect wordt ruchtbaarheid gegeven aan de activiteiten van het deputaatschap. Studenten met een late roeping zouden eventueel door de eigen kerkenraad ondersteund kunnen worden, maar dit hangt in sterke mate af van de mogelijkheden van de plaatselijke kerken (grootte en financiële positie). Bijkomend voordeel is dan wel dat weer beter zichtbaar zijn voor het grondvlak.

Indien er bezuinigd zou worden, heeft dat als consequenties dat nieuwe aanvragen niet meer in behandeling genomen kunnen worden. Het aantal studenten dat deelneemt wordt daarmee gemaximeerd.

Bij verdergaande bezuinigingen zouden percentages onmiddellijk aangepast moeten worden, maar het besparende effect daarvan geldt pas op de lange termijn. Er kan mogelijk al op korte termijn een liquiditeitstekort ontstaan. Studenten zouden aanvullende financiering moeten vinden, buiten het kerkverband.

4.1.4 Advies van de commissie

Gezien het dreigende predikantentekort adviseert de commissie het werk van het studie- en stimuleringsfonds landelijk zo goed mogelijk te blijven ondersteunen. Wel adviseert de commissie om de verhouding tussen lening en subsidie te herzien.

4.2 Buitenlandse zending

4.2.1 Taken

Deputaten buitenlandse zending hebben als taak om het evangelie te verkondigen en ontstane gemeenten, als die tot ontwikkeling komen, bij te staan bij de opbouw van een eigen kerkelijk leven. Deputaten ondersteunen in de gebieden waarop zij zich richten plaatselijke kerken of kerkelijke organisaties met middelen om te helpen bij die opbouw en om mensen toe te rusten.

4.2.2 Ontwikkeling in taken

Ook al zijn sinds 2011 geen eigen predikanten meer actief in de zendingsvelden, het blijft noodzakelijk lokaal kerken financieel te steunen en van andere middelen te voorzien zolang een eigen (financiële) infrastructuur ontbreekt of zwak en kwetsbaar is. Er wordt al jaren ingezet en aangedrongen op het toenemen van het besef van 'ownership' en eigen verantwoordelijkheid. De laatste jaren groeit dat besef daadwerkelijk.

Zending is momenteel bezig een beleidsnota te schrijven waarin het ook gaat over een intensievere

samenwerking met evangelisatie, in het bijzonder wat betreft Europa. Er zijn echter verregaande verschillen in de werkwijze tussen beide deputaatschappen: evangelisatie heeft meer een begeleidende en toerustende functie en wil ook een aanjager zijn tot evangelisatie, maar laat het werk over aan gemeenten, terwijl zending ook zelf werk uitvoert.

4.2.3 Over de uitvoering van taken

Het zendingswerk van de CGK is centraal geregeld door middel van een generaal-synodaal deputaatschap. Dit deputaatschap bestaat uit deputaten uit de particuliere synoden en uit de generale synode. Uitzendingen vinden altijd plaats door zendende kerken vanwege een *kerkrechtelijke* achtergrond: predikanten en andere werkers moe(s)ten aan een plaatselijke kerk verbonden zijn. Verder geldt: uitgezonderd zaken van opzicht en tucht wordt de volledige verantwoordelijkheid voor een uitzending door deputaten gedragen om redenen die in paragraaf 3.2 zijn verwoord. Door middel van (bij predikanten) een toevoeging aan de beroepsbrief of (bij andere werkers) een daartoe gesloten overeenkomst worden personen voor het zendingswerk aan het zendingsdeputaatschap 'afgestaan'.

Een in het laatste deel van de vorige eeuw opgekomen variant is de missionair-diaconale werker, die wél door en onder volledige verantwoordelijkheid van een plaatselijke kerk wordt uitgezonden in samenwerking met een externe zendingsorganisatie. Bij dergelijke uitzendingen vervult zending in nauwe samenwerking met diaconaat alleen een faciliterende en adviserende taak.

Met de term 'projectmatige aanpak' wordt bij zending van de CGK niets anders bedoeld dan dat het per gemeente vast te stellen totaal van de omslag voor zending wordt toegeschreven aan een bepaald onderdeel van het zendingswerk. De jaarlijks omslag van gemeente X gaat naar het zendingswerk te Y. Het is een misvatting dat een *plaatselijke kerk een eigen afgerond zendingsproject behartigt en op de verantwoordelijkheid daarvoor kan worden aangesproken*.

In 2011 zijn de laatste twee predikanten die door zending waren uitgezonden, teruggekomen: ds. G. Vos uit Mozambique en ds. C.W. Buijs uit Indonesië en Zuid-Afrika. Zending heeft echter uitgesproken het beleid van het uitzenden van eigen zendingspredikanten te continueren, er is geen 'hoofdstuk afgesloten'. Overigens is er begin 2013 weer een predikant zich aan het oriënteren op werkzaamheden in de zending.

De binnenlandse pr van zending kan worden gevat in de term 'projectmatige aanpak', het werk als zodanig niet. Zending heeft langlopende verplichtingen in de gebieden waar gewerkt wordt. Dat wordt duidelijk wanneer bedacht wordt dat zending verantwoordelijk is voor de inkomens van een kleine dertig (!) lokale werkers in diverse zendingsgebieden én voor het materiaal waarmee zij werken. Het gaat hier om mensen die óf na het vertrek van Nederlandse werkers de leiding over het plaatselijke werk hebben overgenomen óf die al werkzaam waren in een aanvaard nieuw zendingsgebied. In alle gebieden wordt aangedrongen op de opbouw van een eigen financiële infrastructuur en in verschillende gebieden wordt de financiële steun langzaam verminderd om die opbouw te bevorderen.

Wat zending betreft zijn er op het punt van 'zichtbaarheid' eigenlijk geen zorgen. De PR van zending is behoorlijk effectief in de ogen van deputaten.

Indien er bezuinigd moet gaan worden, heeft dit als consequentie dat één van de acht zendingsprojecten moet worden beëindigd. Momenteel is het nog de vraag of de 'tijdelijke korting 2010-2013' niet ten koste gaat van projecten omdat er in onvoldoende mate rechtstreeks inkomsten zijn verkregen.

4.2.4 Advies van de commissie

De zendingsopdracht die door de Heiland is gegeven op het moment dat Hij van deze aarde ten hemel steeg is voor elke kerk reden om het werk van de zending zeer hoog op de lijst van prioriteiten te zetten. De kerken offeren hiervoor veel, en terecht. De commissie heeft overwogen dat deputaten zending een aantal jaren geleden een belangrijke verandering hebben ingezet, waardoor het werk meer 'gezicht' krijgt in de plaatselijke gemeenten. De positieve effecten daarvan zijn niet te onderschatten: het valt niet te betwijfelen dat de mens meer geeft wanneer zijn gave een concreet, zo mogelijk zichtbaar doel dient. Dat is in de kerk niet anders dan elders in de samenleving.

Kan er gekort worden op de gelden van zending? Bezuinigingen op korte termijn lijken niet reëel, er zijn voor alle projecten lopende verplichtingen aangegaan met werkers in het veld. Die kunnen niet zonder meer beëindigd worden. Wel kan op de langere termijn bezuinigd worden door bijvoorbeeld het aantal projecten te herzien.

Op dit moment overtreffen de gelden die, op het totaal bezien, plaatselijke gemeenten voor het werk van zending bijeenbrengen, gestimuleerd door de concretisering, de vastgestelde omslag. Op de in 2010 aanwezig geconstateerde reserves behoefde minder te worden ingeteerd dan was voorzien.

De commissie adviseert om te onderzoeken of de gevraagde bijdrage voor 2013-2016 van € 11,20 weer tot € 8,00 beperkt kan blijven. Het verschil zou opgebracht kunnen worden door andere normen te hanteren voor de reserves dan wel een voorschot te nemen op het effect van de overstijgende bijdrage ten opzichte van de vastgestelde omslag.

4.3 Evangelisatie

4.3.1 Taken

De taken van deputaten evangelisatie zijn als volgt:

- bereiken van ongelovigen / toerusten van gemeenteleden en missionaire werkers / bijstaan van kerkenraden;
- financieel ondersteunen van projecten (max. 3 jaar);
- bezinning/visievorming/voorstellen formuleren ten aanzien van zendingsgemeenten;
- (ontwikkeling van) materialen en publiciteit.

De middelen vanuit het landelijk verband die aan deputaten evangelisatie worden toegekend, worden voor 20% besteed aan overhead, voor 40% aan subsidies en voor 40% aan de consultants.

4.3.2 Ontwikkeling van taken

Binnen het aandachtsveld van deputaten evangelisatie zijn de afgelopen jaren de volgende ontwikkeling plaatsgevonden:

- afbouw langdurige hulpverlening en opbouw kortstondige hulpverlening via startsubsidies;
- deputaten raken met steeds meer kerkenraden in contact, zij krijgen steeds meer vragen omtrent missionaire bezinning;
- steeds meer projecten worden ondersteund ;
- toename aan theologische en praktische vragen rondom zendingsgemeenten;
- meer inzet op evangelisatie via internet.

Het deputaatschap heeft de werkwijze de afgelopen jaren sterk veranderd. Eerder werd op financieel gebied langdurige hulpverlening gegeven (bijv. Antwerpen). Nu bestaat het financiële beleid uit het geven van 'startsubsidies'. Er is inmiddels een scala aan nieuwe projecten geïnitieerd, wat in de ogen van het deputaatschap goed werkt. Het is altijd aan de plaatselijke gemeente om een missionair project te starten; deputaten toetsen daarop. De lokale projecten worden in gezamenlijkheid gedaan: financiering deels uit eigen gemeente, deels met hulp van deputaten, deels met hulp van overige bronnen. Financiële ondersteuning wordt in de tijd gelimiteerd. De bedoeling is dat zo'n project na verloop van tijd zelfstandig kan worden. Geld uit het kerkverband heeft vaak een 'hefboomfunctie'. Deze toezegging vergroot het draagvlak voor lokale ondersteuning. De toezegging hoeft zelfs niet altijd ingezet te worden. De behoefte aan landelijke ondersteuning na de startfase is tot nu toe wisselend. Bij zendingsgemeenten is het tot nu toe lastig gebleken om op langere termijn aan voldoende eigen inkomsten te komen.

Deputaatschap zet in op stabilisatie binnen de huidige taakstelling, dat wil zeggen dat het beleid is dat zij binnen de huidige toegekende middelen hun werkzaamheden willen blijven uitvoeren.

Er zijn echter twee ontwikkelingen die mogelijk zullen leiden tot een iets hogere aanvraag in de toekomst:

- de ontwikkelingen rondom de website (€ 20.000 per jaar wordt nu vanuit een legaat betaald);
- zending in Europa, indien deze taak door zending niet wordt opgepakt.

4.3.3 Over de uitvoering van taken

Deputaten zijn van mening dat hulp vanuit het landelijk verband centraal moet worden geregeld en professioneel moet worden begeleid. Met het wegvallen van de landelijke begeleiding vervalt voor de lokale gemeenten daarmee ook een 'objectieve' beoordeling. Tevens is er een risico dat de 'koopmanskunst' van de lokale predikanten en/of gemeenten bepalend worden voor de mate waaruit vanuit het landelijk verband middelen worden verkregen.

Er is een relatie tussen de landelijke ondersteuning en de vermogenspositie van de plaatselijke kerk. Deputaten hanteren regels bij het toekennen van de subsidie vanuit de landelijke pot, er wordt nooit meer dan 1/3 toegekend van de totale kosten van het lokale initiatief.

Het deputaatschap heeft het consultantschap ingevuld door 3 parttime consultants, ieder met zijn eigen competentie. De huidige bezetting is nu 1,5 fte, verdeelt over 3 personen. Daardoor is er een variëteit aan kunde in huis. Initieel kostte het wat extra overleg, maar nu plukt het deputaatschap de vruchten van de brede inzetbaarheid van de mensen en kan een breed spectrum bediend worden. Deze vrijgestelden doen ook halftime iets anders. Zij staan in missionaire projecten en dit versterkt hun adviseurschap; zij kunnen daardoor vanuit de praktijk adviseren. De verdeling van het consultantschap over meerdere personen, maakt het deputaatschap minder kwetsbaar op het moment dat er iets met een medewerker gebeurt. Deputaten zijn van mening dat deze consultants vanuit de landelijke pot betaald dienen te worden: ze zijn nodig voor de professionaliteit.

Er is ook gekeken naar de taakverdeling *deputaten – classis – plaatselijke gemeente* ten aanzien van missionaire zaken.

Het zelfstandig worden van een zendingsgemeente is een zaak van de classis. Deputaten willen niet in de beoordeling treden wat er plaatselijk aan de hand is. Geestelijke beoordeling wordt gedaan door de broeders die in de buurt zitten, daarmee wordt volgens deputaten de kerkelijke lijn gevolgd. De classis heeft de mogelijkheid om deputaten op te roepen als adviseur bij kerkvisitatie. Bij het project in Lochem is er een sterke stimulans van de classis uitgegaan. Financiële ondersteuning vanuit de classis is lastig.

Deputaten werken nauw samen met de IZB rondom het websiteproject. De kosten ervan worden gedeeld. Dit wordt gefinancierd vanuit een legaat dat is overgekomen vanuit het deputaatschap radio- en tv-diensten. Er wordt ook samengewerkt met Evangelie en Moslims.

Indien er bezuinigd zou moeten worden, dan zou eerst de subsidieverlening vanuit de landelijke pot verminderd moeten worden. Wanneer de landelijke ondersteuning en beoordeling zouden wegvallen, zou dit leiden tot meer 'wildgroei' ten aanzien van het verkrijgen van middelen vanuit de plaatselijke kerken.

4.3.4 Advies van de commissie

De commissie ziet vanuit de bestudering van de taken, de ontwikkeling in de taken en de uitvoering van taken dat dit deputaatschap op de goede weg is vanuit de gedachten van zichtbaarheid, solidariteit en taakverdeling en dat er geen redenen zijn om een advies te geven dat afwijkt van de koers die door dit deputaatschap is ingeslagen.

Indien deputaten van mening zijn dat het websiteproject structureel ondersteund dient te worden, dan dienen zij dit binnen hun eigen budget op te lossen.

Tevens is de commissie van mening dat 'zending in Europa' tot de taak van deputaten zending behoort. Evangelisatie heeft primair betrekking op Nederland en België.

4.4 Diaconaat

4.4.1 Taken

Tot de taken van deputaten diaconaat behoren:

- de kerken, kerkleden en in het bijzonder de diaconieën voorlichting en adviezen te geven over algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden, de plaats van de kerk in de samenleving en over hulpverlening wereldwijd;
- de hulpverlening vanuit de kerken aan kerken en christelijke instellingen in binnen- en buitenland in noden van onderscheiden aard te coördineren en te stimuleren vanuit de gemeenschap met Christus en de daaruit voortvloeiende roeping;
- bij calamiteiten de kerken en kerkleden op te wekken hun roeping te vervullen tegenover de naaste in nood;
- contacten te onderhouden met classicale diaconale commissies (CDC's) en hen te ondersteunen in die taak;
- zich te bezinnen op de vragen en de consequenties van de maatschappelijke context voor ons kerk-zijn en christen-zijn, waarbij het met name gaat om vragen rond de verdeling en de kwaliteit van arbeid en welvaart en de daarmee samenhangende sociale verhoudingen in Nederland en wereldwijd;
- contacten te onderhouden met hulporganisaties en hulpverlenende instellingen in eigen kerkelijk leven of daarbuiten en voor zover nodig met overheidsinstellingen;
- de kerken te vertegenwoordigen in interkerkelijk overleg of overleg van andere aard bij diaconale aangelegenheden, en in internationale diaconale contacten.

4.4.2 Ontwikkeling in taken

Binnen het aandachtsveld zijn de volgende ontwikkelingen waar te nemen.

- Het testen en uitvoeren van een benadering gericht op facilitatie: niet alleen directe financiering van uitvoering, maar ook ondersteuning van diaconale toerusting als eerste stap van lokale kerken zelf om hun diaconale werken binnen hun gemeenschappen en daarbuiten op te zetten en vorm te geven;
- Het is nog steeds het ideaal om gemeenten van ons kerkverband een relatie te laten aangaan met bepaalde projecten. Dat luistert nauw en het vergt veel overleg met de betrokken gemeenten;
- Belangrijke thema's voor bezinning in de komende periode zijn in elk geval: 'schepping/milieue en klimaatverandering en hun invloed op de (humanitaire) nood in de wereld', 'het lijden van mensen in de wereld/wat is solidair zijn met groepen mensen in lijden en nood', 'wederzijdse toerusting van gemeentes hun diaconale roeping te verstaan en te vervullen', 'kerkelijke organisaties/gemeentes helpen om recht te doen in hun samenleving/mensen tot hun recht te laten komen'.

4.4.3 Over de uitvoering van taken

De dienst van barmhartigheid, gerechtigheid en wederkerigheid van de gemeente (kerntaak diaconaat) wordt door deputaten ondersteund door de taken genoemd bij 4.4.1. Daarbij worden deze taken aangestuurd en gecontroleerd door deputaten op bestuurlijk vlak, maar vooral uitgevoerd door de werkgroepen en het diaconaal bureau. De landelijke ondersteuning van de kerntaken is momenteel vooral vraaggestuurd. Allerlei contacten van diakenen met het diaconaal bureau leiden tot het inzicht dat er hiaten zijn. De dienstverlening aan de plaatselijke kerken is ook vraaggestuurd. De notie van het diaconaat als fundamenteel onderdeel van het gemeente-zijn, leeft naar de mening van deputaten helaas nog niet in veel gemeenten. Deputaten zien het als hun taak om gemeenten daarin te leiden en te stimuleren. Het probleem op plaatselijk niveau is dat diaconieën na vier jaar vaak hun kennis weer kwijt zijn. Deputaten richten zich op diaconieën, maar ook op de classicale diaconale commissies (CDC's) en de classicale diaconale vergaderingen (CDV's). Het ondersteunen van een cdc gaat beter als het een actieve cdc is. Er komen dan meer concrete vragen en er kunnen betere afspraken gemaakt worden over de wijze van ondersteuning.

Deputaten zijn tevreden over de mate van zichtbaarheid van hun werk binnen de plaatselijke gemeenten. Dat krijgt op verschillende manieren vorm:

- Via Doorgeven worden gemeenteleden op de hoogte gehouden van ontwikkelingen in het aandachtsveld en worden concrete projecten en werkzaamheden benoemd.
- Jaarlijks ontvangen veel gemeenteleden de folder van de hulpverleningszondag.
- Gemeenteleden kunnen folders ontvangen van de projecten van diaconaat.

Deputaten bereiken de leden van de plaatselijke gemeente meestal niet rechtstreeks, maar vooral via de diaconieën. Indien een diaconie weinig doet met datgene wat vanuit deputaten wordt aangereikt, dan zullen gemeenteleden daardoor meestal ook niet veel van deputaten merken.

Deputaten benaderen diaconieën via:

- De digitale nieuwsbrief die periodiek aan alle diaconieën wordt verstuurd en waarin concrete noden / projecten onder de aandacht gebracht worden.
- De resultaten van de bezinning van deputaten wordt vooral zichtbaar door publicaties in Doorgeven, Diacon, de nieuwsbrieven en de website. Via Diacon worden de resultaten van studie en bezinning doorgegeven aan de gemeenten. Voor Diacon is onlangs een lezersonderzoek uitgevoerd.
- De jaarlijkse diakenendag; Op deze dag wordt veel praktische kennis en ervaring aangereikt aan een groter wordende groep diakenen en diaconaal betrokkenen uit de volle breedte van het kerkverband en uit andere kerken en worden ervaringen van diakenen (zowel wat betreft het reguliere diakenwerk alsook die over bijzondere projecten) onderling uitgewisseld.
- De diaconaal consulent komt minimaal een keer per jaar bij een CDC of CDV. Tijdens deze ontmoetingen komen vaak concrete vragen op, die de behoefte aan toerusting oproepen. De laatste jaren is er een tendens zichtbaar dat er steeds meer adviesvragen vanuit de diaconieën bij deputaten terecht komen, waar deze vragen eerder vooral via de CDC's en de CDV's liepen. Er wordt een steeds groter beroep op de diaconaal consulenten gedaan.

Naast bovenstaande taken op diaconaal gebied, faciliteren deputaten ook ten aanzien van hulpverlenings-

projecten. De eigen projecten van deputaten zijn projecten die vanuit de plaatselijke gemeente in Nederland of in het buitenland (zendingsveld) zijn aangedragen. Deze projecten staan op de projectenlijst waardoor ook andere gemeenten deze kunnen ondersteunen. Aanvragen die binnenkomen worden beoordeeld door de werkgroepen diaconaat in de wereld. Op het diaconaal bureau wordt een folder gemaakt die de plaatselijke diaconieën kunnen uitdelen om het project bij de gemeenteleden onder de aandacht te brengen. Het eigenaarschap van deze projecten is en blijft altijd bij de aanvragende gemeente liggen.

Het verstrekken van noodhulp gaat soms via grote hulpverleningsorganisaties.

Er is groeiende samenwerking met de GKv en de NGK, zowel op bureau- als deputatenniveau. De samenwerking verloopt uitstekend. Men versterkt elkaar waar dat mogelijk is, met name op het gebied van bezinning en toerusting.

Er wordt slechts beperkt samengewerkt met andere instanties buiten onze kerken, maar wel binnen onze traditie, als het gaat om bezinning over diaconale thema's. De reden is dat de kerkelijke insteek door die instanties niet wordt herkend. Er wordt echter dan wel samengewerkt met andere kerkelijke instanties en daarbij is die kerkelijke inbreng wel herkenbaar.

4.4.4 Advies van de commissie

Er wordt veel werk gedaan door dit deputaatschap. De commissie had bij aanvang van het onderzoek het beeld dat er (te) veel door deputaten zelf werd gedaan, maar gedurende het onderzoek is steeds meer duidelijk geworden dat deputaten zich in hun werkwijze voornamelijk richten op ondersteuning van de plaatselijke gemeenten. Deputaten merken een steeds grotere vraag vanuit de plaatselijke gemeenten en spelen daar zo goed mogelijk op in. De commissie ziet geen reden om een advies te geven voor dit deputaatschap om op dit moment taken af te bouwen of uit te breiden dan wel anders te organiseren. Wellicht moet in de toekomst een taakverschuiving plaatsvinden t.a.v. de inzet van de diaconaal consultants.

Wel wil de commissie het advies geven om ruimhartig met de taakomschrijving van deputaten diaconaat om te gaan als het gaat om het punt hoe gemeenteleden bereikt kunnen worden. Deputaten richten zich tot nu toe vooral op diaconieën, maar zouden naar de mening van de commissie ook meer naar nieuwe mogelijkheden kunnen zoeken om zich rechtstreeks tot gemeenteleden te richten.

4.5 Kerk en Israël

4.5.1 Taken

Het deputaatschap kerk en Israël houdt zich bezig met de relatie met Israël. Vanouds is er in onze kerken veel aandacht en liefde voor het volk Israël.

Er is heel veel wat ons verbindt met Israël. Een deel van de Bijbel wordt ook door Joden intensief gelezen en bestudeerd, als leidraad voor het leven. Dezelfde psalmen worden door Israël gelezen en gebeden.

Tegelijk is er ook een scheiding, juist door dat wat voor ons meest wezenlijke is: het geloof in Jezus als de Christus. Hij is de aan Israël beloofde en uit Israël voortgekomen Messias, die ook de volkeren in zijn heil wil doen delen. God breekt zijn werk niet af en gaat in zijn trouw ook met Israël zijn weg.

De belangrijkste elementen van het werk zijn:

- bezinning op (de ontmoeting met) Israël;
- toerusting van de kerken, o.a. door de uitgave van *Vrede over Israël*;
- participatie in het CIS. Hierdoor is het onder andere mogelijk geworden om een Israëlconsulent uit te zenden. Deze keer betreft het ds. A. Brons, predikant in de CGK;
- participatie in het OJeC, ICI en Nes Ammim.

4.5.2 Ontwikkeling in taken

Er werden tot dusver vijf 'Israëlwerkers' door onze kerken uitgezonden. Dat gebeurt nu via het samenwerkingsverband CIS, het Centrum voor Israëlstudies. Op 1 september 2011 werd ds. Aart Brons als 'Israëlconsulent' van het CIS uitgezonden.

4.5.3 Over de uitvoering van taken

Vanuit dit deputaatschap komt vermoedelijk een aanvraag van € 1,23 voor 2014-2016 en € 1,41 voor 2017-2019, terwijl de omslag van de huidige periode € 0,70 cent bedraagt. De reden voor deze lage huidige omslag is gelegen in het feit dat dit deputaatschap de afgelopen jaren volgens synodebesluiten diende in te teren op het eigen vermogen. Dit eigen vermogen zal in de loop van de komende GS-periode de door deputaten financiële zaken vastgestelde ondergrens bereiken zodat vanaf 2017 de 'normale' omslag weer benodigd is.'

Deputaten kerk & Israël bestaat uit 8 (primi)deputaten uit de PS'en en 5 uit de GS. Er zijn circa 5 vergaderingen per jaar, waarbij elke vergadering wordt voorbereid in een moderamenvergadering. Jaarlijks is er een bezinningsweekend. Deputaten zijn binnen het CIS vertegenwoordigd door twee afgevaardigden in het bestuur. Vanuit het CIS zijn er studiedagen en driejaarlijks is er een studiereis. Er is een 'spelregelkader' waarin geregeld is wat de bijdragen zijn van de deelnemers aan de Israëlreizen. Het resultaat van de bezinning is onder andere uitgedrukt in een visiedocument 'Voorgoed verbonden', dat deputaten momenteel op allerlei manieren onder de aandacht van de kerken brengen. Daarnaast wordt in VOI uitgebreid verslag gedaan van de bezinningsbijeenkomsten. Een aantal deputaten neemt deel aan de werkgroepen van het CIS.

De bezinning is een proces dat telkens doorgaat; door iedere GS worden er aan het deputaatschap immers weer nieuwe bezinningsopdrachten verstrekt. Daarnaast worden er door gemeenten en leden van de CGK via de website veel vragen aan het deputaatschap gesteld.

Deputaten zijn ervan overtuigd dat bezinning voortdurend noodzakelijk is. De problemen en vragen rond de relatie kerk en Israël zijn niet zodanig dat deze na enkele decennia zijn opgelost en dat derhalve het

werk van het deputaatschap overbodig zou worden of in veranderende tijden niet meer relevant zou zijn. Temidden van allerlei 'Israëlgeluiden' die voor het eerst of opnieuw de ronde doen, is het noodzakelijk dat helder wordt wat onze verbondenheid met Israël is en wat dat in de praktijk betekent. Dit is geen eenvoudige opgave en is ook niet altijd eenvoudig onder woorden te brengen.

Er is uitgebreid gesproken over de betrokkenheid van de plaatselijke kerken bij het werk. Over de mate van zichtbaarheid van het deputaatschap zijn de deputaten tevreden. Dat leiden deputaten onder andere af aan de vele bezoeken aan hun website. Het blad *Vrede over Israël* heeft een grote oplage. De financiële bijdragen die binnenkomen voor het blad overtreffen al jaren de kosten, ca. € 15.000 per jaar. Er is echter wel sprake van een dalende tendens. Toch zijn deputaten van mening dat er qua zichtbaarheid nog wel wat te winnen valt indien de communicatie nog professioneler wordt aangepakt. Ook zou er meer gedaan kunnen worden door de classisrespondenten. Deputaten kunnen de correspondenten hiertoe echter niet verplichten omdat de correspondenten in opdracht van de classes functioneren. Tevens merken deputaten op dat het deputaatschap niet de beschikking heeft over een werker in Nederland, in tegenstelling tot deputaten zending, evangelisatie en diaconaat.

Er is verder doorgesproken over *Vrede over Israël*. Een probleem dat deputaten ervaren, is dat Israël bij slechts een deel van de CGK leden echt in de belangstelling staat. Het beeld is dat VOI weliswaar een grote oplage heeft, maar slechts door een beperkt deel van de leden gelezen wordt. In 2010 is met de synodecommissie gesproken over een lezersonderzoek, maar deputaten hebben dat niet uitgevoerd omdat zij allerlei praktische beperkingen zagen. Voor deputaten is het belangrijk dat VOI voldoende niveau heeft en dat de artikelen inhoudelijk ertoe doen. De commissie is van mening dat, gegeven de huidige opzet, de leesbaarheid te wensen overlaft omdat je behoorlijk wat voorkennis moet hebben om het blad te kunnen lezen. De commissie ziet voldoende aanknopingspunten voor verbetering.

Ook is er uitgebreid gesproken over het Centrum voor Israëlstudies (CIS).

Deputaten hebben het werk waar mogelijk georganiseerd via het CIS. De CGK en de GZB dragen elk 50% van de kosten. De CHE draagt hier financieel niets aan bij, maar geeft facilitaire ondersteuning in de vorm van huisvesting. De deputaten ervaren veel baat bij de samenwerking binnen het CIS. Zo ervaren zij veel voordelen van de kennis die de GZB inbrengt. Voor een verbreding van het draagvlak en de financiering door meer kerken/instanties te laten aanschrijven staan deputaten open maar zij zijn hierbij ook terughoudend vanwege principiële aspecten. Momenteel biedt de huidige samenwerking met de GZB al veel voordelen. De commissie heeft met deputaten gesproken over het verbreden van de samenwerking, maar deputaten zien op dat punt momenteel weinig mogelijkheden. Er zijn contacten met de Voortgezette Gereformeerde Kerken, maar dit kerkverband is niet dusdanig groot dat hier een substantiële bijdrage van verwacht kan worden. Tevens is gesproken over het vergroten van de bijdrage vanuit de GZB. De achterban van de GZB is nl. vele malen groter dan die van de CGK. Ook hier zagen deputaten weinig mogelijkheden, omdat de GZB zijn inkomsten ontvangt vanuit giften. Een groter aandeel vanuit de GZB is voor deputaten niet aan de orde.

4.5.4 Advies van de commissie

De commissie is positief over de samenwerking met andere kerken/instanties binnen het CIS. Er is organisatorisch al voldoende basis gelegd waarop de samenwerking verbreed zou kunnen worden. Na uitvoerige bespreking is de commissie tot de conclusie gekomen dat verbreding van het draagvlak op dit moment niet mogelijk is, maar de commissie adviseert de synode erop te blijven aandringen dat actief gezocht gaat worden naar meer participanten.

De commissie heeft vraagtekens bij het effect van de studie en bezinning. Enerzijds dienen deputaten de ontwikkelingen in het aandachtsveld te volgen met als doel dat het werk in Israël voortvarend door kan blijven gaan. Anderzijds dienen de plaatselijke gemeenten hier ook de vruchten van te plukken. De commissie vindt dat het werk van deputaten te weinig de plaatselijke kerken bereikt: op dit moment worden vooral de 'liefhebbers' bereikt. De commissie is van mening dat het werk van het deputaatschap beter zichtbaar gemaakt dient te worden in de gemeente. Zij ziet daartoe drie concrete mogelijkheden:

- Restylen en toegankelijker maken van *Vrede over Israël*, modernere lay-out, inhoud aanbieden op verschillende niveaus, zowel voor de gemeentelieden als voor de inhoudelijk zeer betrokken personen. Als alternatief kan overwogen worden om de kerken via Doorgeven laagdrempelig aan te spreken en VOI door middel van abonnementen breder door te ontwikkelen tot een blad voor de 'liefhebbers' dat ook in kringen buiten ons kerkverband verspreid kan worden.
- Ontwikkelen van goede materialen t.b.v. de Israëlzondag, meer concrete werkzaamheden en/of noden van de Israëlconsulent onder de aandacht brengen, mogelijkheden tonen waardoor de kerken het werk in Israël daadwerkelijk kunnen ondersteunen. Hierbij kunnen deputaten zending en diaconaat wellicht inspirerende voorbeelden laten zien.
- Deputaten (nog) meer daadwerkelijk aanwezig laten zijn in de plaatselijke gemeenten. Bezoeken aan gemeentevergaderingen, gemeenteweekenden, classicale vergaderingen etc. Eventueel om het visiedocument 'voorgoed verbonden' onder de aandacht te brengen.

In het creëren van verhoogde betrokkenheid via de PS-afgevaardigden en de classisrespondenten heeft de commissie weinig vertrouwen.

Vanuit het oogpunt van het eerder genoemde beperkte effect van studie en bezinning., is de commissie thans van mening dat de middelen (tijd en kosten) die hieraan gekoppeld zijn, de komende drie jaar ingezet dienen te worden om bovenstaande drie punten te versterken en daar ook de nodige hulp van buiten het deputaatschap bij te zoeken indien deze kennis niet in het deputaatschap zelf aanwezig is. Kort gezegd: de komende drie jaar minder studie en bezinning, meer promotie en meer zichtbaar aanwezig in de kerken. De commissie is van mening dat wanneer de activiteiten van dit deputaatschap op deze wijze anders georganiseerd gaan worden, dit tot meer bekendheid en daarmee tot meer draagvlak voor het werk in Israël zal leiden.

4.6 Kerkjeugd en Onderwijs

4.6.1 Taken

Deputaten kerkjeugd en onderwijs hebben hun werkzaamheden verdeeld over de secties jeugdwerk (contact met LCJ, CGJO en YEK), onderwijs en studentenwerk (contact met studentengemeenten en IFES-NL). Het werk van deputaten is deels bezinnend, deels praktisch en financieel. Het zwaartepunt van de werkzaamheden ligt bij de begeleiding van de LCJ en het CGJO.

4.6.2 Ontwikkeling in taken

In de jaren tachtig lag veel inzet van het deputaatschap kerkjeugd bij de begeleiding van de jeugdwerkorganisaties en ondersteuning van het werk van de jeugdouders. Het deputaatschap onderwijs deed aan belangenbehartiging van ons kerkverband, bijvoorbeeld in de CHE. Daarnaast gaf dit deputaatschap enkele publicaties uit. In 1998 fuseerden deze deputaatschappen tot het huidige deputaatschap kerkjeugd en onderwijs. In de jaren daarna namen de taken af en verkleinde het deputaatschap. Moesten initieel deputaten optreden als intermediair tussen de twee jeugdwerkorganisaties, de laatste jaren weten die elkaar steeds beter te vinden. Het aandachtsveld van de jeugdwerkorganisaties is inmiddels ook verbreed van enkel het 'vrije jeugdwerk' naar ondersteuning op het totale (integrale) jeugdwerk (kerkenraden, opvoedingsondersteuning, kinder- en jeugdwerk), in samenhang met de leefwereld van jongeren (ouders, school, kerk).

De rol van deputaten op het gebied van bezinning en vertegenwoordiging neemt af; wel blijft men toezien op wat er met de kerkelijke subsidie gebeurt. De jeugdwerkorganisaties zijn van deze subsidie afhankelijk voor hun huidige functioneren.

Naast het feit dat de jeugdwerkorganisaties in de meeste gemeenten het jeugdwerk ondersteunen met materialen en advies, is ook waarneembaar dat materialen van andere instanties betrokken wordt (HGJB, Youth for Christ) of dat (grote) gemeenten zelf voor hun eigen jeugdwerk een betaalde jeugdwerker aanstellen.

4.6.3 Over de uitvoering van taken

Zorg voor de kerkelijk werk onder de jeugd kan worden beschouwd als een kerntaak van onze kerken. Het werk zelf is 'uitbesteed' aan twee jeugdwerkorganisaties die voor hun voortbestaan afhankelijk zijn voor hun bijdrage uit de landelijke kassen. Stopzetting of sterke reductie van die bijdrage zal tot gevolg hebben dat die organisaties niet meer kunnen voortbestaan. In toenemende mate wordt betaald voor 'gebruik', maar een deel van de kosten van de materialen zal betaald moeten blijven op basis van landelijke solidariteit.

Wanneer het deputaatschap opgeheven zou worden en de jeugdwerkorganisaties bijvoorbeeld rechtstreeks onder de quaestor zouden vallen zou dat afbreuk doen aan de betrokkenheid vanuit het landelijke gebeuren en zouden de mogelijkheden om bij te sturen minimaal zijn. Bijsturing zou dan vanuit de synode moeten plaatsvinden en dat heeft veel meer een incidenteel en fragmentarisch karakter. Er is in de afgelopen jaren veel toenadering gekomen en er is een behoorlijke vertrouwensband ontstaan.

De activiteiten van de sectie onderwijs zijn zeer beperkt zichtbaar. Er zijn afgelopen jaren geen concrete producten meer ontwikkeld of bijeenkomsten geweest. Dit aandachtsveld lijkt in relevantie te zijn afgenomen. De ontwikkelingen worden gevolgd, maar tot op heden heeft dit niet direct aanleiding gegeven zien tot gezamenlijke actie op dit punt. Deputaten hechten eraan om een sectie onderwijs te hebben met deskundigen uit het veld, om wanneer er iets aan de orde zou zijn, te kunnen handelen. Bovendien dragen zij vanuit het veld de nodige zaken binnen waarvan het goed is om kennis te nemen. De drie aandachtsvelden staan verder inhoudelijk met elkaar in verband.

4.6.4 Advies van de commissie

De commissie is van mening dat de taken van het deputaatschap van voldoende prioriteit zijn en effectief en efficiënt georganiseerd.

De commissie acht het niet wenselijk dat er bezuinigd gaat worden op de bijdrage aan de JWO's. Wanneer de landelijk ontwikkelde 'CGK-materialen' zouden wegvallen, zouden plaatselijke kerken nog meer hun eigen weg gaan. Juist voor jongeren is het moeilijk om de waarde van het kerkverband te kunnen 'zien'. De jeugdwerkorganisaties geven het kerkverband een gezicht.

4.7 Geestelijke verzorging van de varenden

4.7.1 Taken

De taak van het deputaatschap geestelijke verzorging van de varenden komt neer op het opwekken van kerkenraden om de contacten met de varenden te onderhouden, het zelf onderhouden van contacten, en het financieel ondersteunen van de schipperspredikant. De schipperspredikant bezoekt frequent schippers, zeevarenden en zeemanshuizen en preekt in kerken waar varenden het weekend verblijven. Tenslotte worden er kerkdiensten belegd in Mannheim en Duisburg waar de schipperspredikant geregeld vooraat.

De Christelijke Gereformeerde Kerken tellen per 1 januari 2010 358 varende leden op 96 schepen.

4.7.2 Ontwikkeling in taken

De geestelijke bearbeiding van de varenden kent een geschiedenis van bijna 60 jaar. In 1953 besloot de generale synode om het werk voor de ambtelijke bearbeiding van de schippers en dat van de geestelijke verzorging van de varenden ter koopvaardij samen te voegen (Acta art. 71 en 72). Dat gebeurde overigens wel met wat de schippers betreft de opmerking dat de synode van oordeel was dat het zwaartepunt van deze arbeid bij de kerkenraden ligt die aan vaarwater liggen. Al snel kon een eerste predikant in bijzondere dienst beroepen worden, nl. ds. L. Kleisen. Na hem volgden verschillende andere predikanten.

Het werk van de schipperspredikant maakt in de loop van de jaren een verschuiving door: van het

schipperspastoraat naar andersoortige werkzaamheden onder varenden. Zo wordt er inzet gepleegd t.b.v. het Rotterdamse Havenpastoraat. Dit werk heeft naast het pastorale aspect ook evangelisatorische en diaconale elementen. De synode van 2010 heeft geadviseerd om contacten op te nemen met deputaten diaconaat en deputaten evangelisatie.

4.7.3 Over de uitvoering van taken

Deputaten hechten aan het hebben van een vaste schipperspredikant ten behoeve van het onderhouden van de diensten in het buitenland en het afleggen van pastorale bezoeken. Er zit overlap in de taken van deputaten en de verantwoordelijkheden van de thuisgemeenten van de schippers, maar de praktijk is dat de thuisgemeenten niet veel bezoekwerk doen. Wel benaderen thuisgemeenten de schipperspredikant soms om hun leden te bezoeken.

De diensten in Mannheim worden in stand gehouden door de PKN en de CGK; er is geen interesse om mee te doen vanuit andere kerken binnen de gereformeerde gezindte. Er is grote offervaardigheid vanuit de bezoekers.

Het werk van deputaten is zichtbaar vanuit de periodiek *Kompas* die naar alle kerkenraden wordt gestuurd. Daarnaast gaat de schipperspredikant geregeld voor in kerkdiensten in den lande waarbij het werk de nodige aandacht krijgt. Het deputaatschap krijgt geen reacties op *Kompas*, de schipperspredikant krijgt soms positieve reacties.

Pastorale aandacht voor de varende leden van de kerken is van groot belang: zij leiden vaak een zwervend bestaan en het gezinsleven kan meer dan in andere situaties onder druk staan. Er dient echter wel onder ogen te worden gezien dat de mogelijkheden tot meeleven met de thuisgemeente in de afgelopen jaren door de moderne middelen over en weer sterk vergroot zijn: predikanten en ouderlingen kunnen contact met hun gemeenteleden zoeken via de moderne communicatiemiddelen, waarbij ook een instrument als een webcam goede diensten kan verlenen; de varenden kunnen via internet de kerkdiensten in de thuisgemeente – of in andere gemeenten – meemaken en zo geestelijk gevoed worden; schippers vaak een auto aan boord hebben en daardoor minder in isolement leven

4.7.4 Advies van de commissie

De commissie is van mening dat de werkzaamheden van dit deputaatschap zodanig georganiseerd dienen te worden dat er geen vrijgestelde schipperspredikant meer nodig is. Het hebben van een vrijgestelde schipperspredikant had destijds goede redenen, maar heeft in deze tijd te weinig prioriteit te midden van het geheel van taken die landelijk opgepakt en gefinancierd dienen te worden. Er zijn momenteel alternatieven voorhanden om de taken anders te organiseren en de commissie adviseert dat deputaten de mogelijkheden hiertoe vroegtijdig gaan verkennen.

Suggesties om het werk anders te organiseren zijn:

Pastoraat kan ook vanuit de thuisgemeente georganiseerd worden.

Er kunnen zeker situaties zijn waarbij een ontmoeting van oog tot oog gewenst is, om van hart tot hart te kunnen spreken. Dat geldt overigens niet alleen voor varende leden van de kerken, maar ook van hen die met regelmaat in het buitenland verblijven voor hun werk, soms ook voor langere tijd. In die situaties mag verwacht worden dat er vanuit de thuisgemeente een ambtsdrager - of een ander gemeentelid - een reis onderneemt. Deze situaties zijn naar het oordeel van de commissie van onvoldoende gewicht om een predikant speciaal voor dit werk vrij te stellen. Het is overigens bekend dat er nu al situaties zijn waar op deze manier varenden geestelijk bijgestaan worden. Het zou een onderstreping zijn van de verantwoordelijkheden waarop de synode in 1953 met nadruk(!) wees.

Voorgaan in havensteden kan ook vanuit een kring van betrokkenen

Deputaten zorgen ervoor dat 'hun' predikant met regelmaat voorgaat in diensten die belegd worden in havensteden in Duitsland en België (Duisburg, Mannheim, Gent). Dat wordt gewaardeerd, zo blijkt uit de verslagen van de predikant. Deze diensten zouden ook toevertrouwd kunnen worden aan bijv. een emerituspredikant, die hiervoor enkele zondagen per jaar beschikbaar stelt of aan een kring van predikanten die hiervoor een extra vrije zondag van hun kerkenraad krijgen. Zo blijven de kerken hun bijdrage aan de geestelijke zorg voor de varenden houden.

Het moment waarop de werkzaamheden beëindigd worden, dient zorgvuldig gekozen te worden. Een natuurlijk moment hiervoor is het moment van emeritering van de huidige schipperspredikant. Dat is bij gezondheid in november 2021 en de commissie adviseert de synode daarom om het werk uiterlijk op dit tijdstip te beëindigen. Daarbij ziet de commissie mogelijkheden om ook op kortere termijn in te spelen op de veranderende omstandigheden binnen het pastoraat onder varenden. Daarom adviseert de commissie om activiteiten beperkt af te bouwen nu op zoek te gaan naar vervangende werkzaamheden voor de schipperspredikant voor een deel van zijn tijd. Er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan (aanvullend) pastoraat in een (grote) gemeente op redelijke afstand van de huidige woonplaats van de schipperspredikant. De commissie adviseert de synode om hiertoe een begeleidingscommissie te benoemen, die deputaten hierbij helpt, gezien de geringe omvang van het deputaatschap.

4.8 Pastoraat in de gezondheidszorg

4.8.1 Taken

Volgens bijlage 2 (art. 6) van de K.O. is de taak van deputaten pastoraat in de gezondheidszorg:

1. het informeren, stimuleren en begeleiden van de kerken aangaande de ambtelijke dienst met betrekking tot de lichamelijke en verstandelijk gehandicapten;
2. het zoeken van wegen, waarlangs de interkerkelijke samenwerking op basis van schrift en belijdenis in de uitvoering van dit werk kan worden gerealiseerd;
3. het bevorderen van de aanstelling van een geestelijk verzorger - door een of meer kerken - hetzij een dienaar des woords, hetzij een broeder die naar art. 3 K.O. sub 7 tot dit werk bevoegd is verklaard;

4. het instrueren van een kerk als bedoeld sub c;
5. het leggen en onderhouden van contacten met organisaties binnen en buiten eigen kerkelijk leven, die de belangen van de gehandicapten behartigen;
6. het behartigen van de belangen van het ziekenhuispastoraat;
7. het zoeken van wegen en mogelijkheden tot bezinning op de theologische, medische en ethische vragen met betrekking tot genoemde werkgebieden.

De synode heeft deputaten ook opgedragen om contacten te onderhouden met geestelijke verzorgers in de gezondheidszorg. In bijlage 2 van de K.O. is dit echter (nog) niet opgenomen.

4.8.2 *Ontwikkeling in taken*

De taakomschrijving is breed, het zichtbare werk komt voornamelijk neer op het dovenpastoraat en het onderhouden van contacten met de werkgroep Recreatie Lichamelijk Gehandicapten.

De landelijke toerustingsdagen konden tot 2012 op goede belangstelling rekenen. Regionale avonden werden al enkele jaren niet meer georganiseerd.

Het evangelie kan aan doven alleen in gebarentaal worden doorgegeven. De CGK heeft momenteel één predikant ten behoeve van het pastoraat onder doven.

Er zijn binnen de CGK naar schatting ca. 100 mensen met een vorm van doofheid. De groep doven die onder het interkerkelijk dovenpastoraat valt, vormt echter een eenheid. Over heel Nederland betreft het 1000 tot 1200 doven. Ze wonen verspreid over het land en zoeken elkaar op.

Het één-op-één-pastoraat is intensief en er moeten veel kilometers worden overbrugd. Om het dovenpastoraat goed te laten functioneren is tijd, aandacht en professionaliteit nodig. Het kennen en bijhouden van de gebarentaal en van de dovencultuur vraagt veel studie en voortdurende bijscholing.

De eerste predikant die speciaal werd beroepen voor pastoraat onder doven was ds. P.J. Madern, in 1973. Deze had vanaf 1968 al een speciale opdracht voor het werk onder de doven als lerend ouderling gehad.

De geestelijke bearbeiting onder doven en slechthorenden wordt in nauwe verbondenheid met de PKN verricht. Er is sprake van in totaal drie predikanten die voor dit werk zijn vrijgesteld, twee PKN-predikanten en één christelijke gereformeerde predikant. Het werk wordt regionaal verdeeld. Per 01-09-2012 heeft de PKN het aantal hiervoor beschikbare predikantsplaatsen met 0,5 fte verminderd. Deputaten hebben hun teleurstelling en ongenoegen hierover aan het moderamen van de PKN laten weten: het besluit is genomen zonder voorafgaand overleg met deputaten. Naar aanleiding hiervan heeft een indringend gesprek met het moderamen van de PKN plaatsgevonden. Daarin heeft dit moderamen toegezegd geen verdere bezuinigingen toe te passen, en het één-op-één-pastoraat te handhaven.

De NGK heeft zich inmiddels bij de samenwerking gevoegd en heeft een pastoraal werker voor de jongeren aangesteld.

De GkV deden tot nog toe niet mee aan het interkerkelijke dovenpastoraat. Zij overwegen dat nu te gaan doen. Dit betekent dat er ook een grote groep doven bij komt die aandacht zal moeten krijgen.

4.8.3 *Over de uitvoering van taken*

Gedurende het overleg tussen commissie en deputaatschap hebben deputaten een plan van aanpak geschreven waarin ingegaan wordt op de beoordelingsaspecten van deputaten. Elementen van dit plan zijn meegenomen in deze paragraaf.

Deputaten zijn van mening dat de zichtbaarheid van het werk van het deputaatschap in de kerken wel beter zou kunnen.

Stukken over de werkgroep recreatie lichamelijk gehandicapten zijn in De Wakker verschenen.

De relatie met plaatselijke kerkenraden wordt wat het dovenpastoraat betreft goed onderhouden door de interkerkelijke commissies. Het is de vraag of kerkenraadsleden genoeg doen met de informatie vanuit het deputaatschap. Om de bekendheid en zichtbaarheid te verbeteren, zou meer informatie rechtstreeks naar plaatselijke kerkbladen kunnen gaan.

De commissie doet de suggestie om de communicatie met de gemeente(leden) niet alleen via de 'kerkelijke weg' te doen, maar daarnaast ook de mogelijkheden van internet verder te onderzoeken, of in bredere zin: nieuwe wegen te onderzoeken binnen de mogelijkheden die momenteel ter beschikking staan, internet, beeld & geluid, goed vormgegeven drukwerk etc.

De commissie heeft haar twijfels over de behoefte aan landelijke toerustingsdagen. Er is een trend waarneembaar dat dit type toerusting een dalende belangstelling kent. Hiervoor zijn diverse oorzaken aan te wijzen, waaronder de mogelijkheden die er momenteel zijn om via internet een en ander te weten te komen. Deputaten wijten de beperkte belangstelling ook aan het onderwerp zelf of het feit dat er meerdere activiteiten zijn op dezelfde tijd. Zij doen de suggestie dat overwogen zou kunnen worden of de toerusting binnen onze kerken niet meer centraal gecoördineerd zou kunnen worden of op elkaar afgestemd. Voor de toerustingsdag over ziekenzalving enkele jaren geleden was veel belangstelling. Het onderwerp had echter ook aan de orde kunnen zijn binnen andere geledingen, zoals de commissie vormingswerk of een ambtsdragersconferentie. De commissie is van mening dat deputaten hier een terecht opmerking maken, maar is van mening dat deputaten zelf initiatieven daartoe zouden kunnen ontplooiën.

Het deputaatschap hecht grote waarde aan de voortzetting van het werk van de dovenpastor. Deputaten zien het pastoraat als kerntaak voor de kerk en dat geldt ook het pastoraat aan doven. Het zou vreemd en onjuist zijn om andere financiële bronnen aan te boren voor wat de directe verantwoordelijkheid van de kerk is. De benodigde gelden zullen toch uit de kerken moeten komen.

De commissie is van mening dat het hier de geestelijke bearbeiting van een groep betreft die op z'n minst zeer moeilijk – of wil men: onmogelijk - door anderen kan worden gedaan. Wie in eigen gemeente te maken heeft met slechthorenden of doven weet hoe moeilijk de communicatie met hen is. De commissie is daarom van oordeel dat dit werk de steun van de kerken blijft verdienen.

Wel wil de commissie aantekenen dat er ook in het dovenpastoraat ontwikkelingen mogelijk zijn die wellicht tot een taakverlichting zouden kunnen leiden. Te denken valt aan de inzet van de moderne media of meer

gebruik maken van tolken waardoor de plaatselijke pastor delen van het pastoraat kan overnemen. De commissie is dus niet bij voorbaat overtuigd dat na emeritering van de huidige dovenpastor er weer een fulltime pastor moet komen of dat kan worden volstaan met een parttime aanstelling van ca. 0,7 fte. De commissie daagt deputaten uit om nog met een duidelijke onderbouwing te komen indien zij van mening zijn dat een 1,0 fte aanstelling geboden is. Tevens daagt de commissie deputaten uit deze onderbouwing voortaan driejaarlijks te herzien. De commissie is van mening dat deze verantwoordelijkheid voor de beoordeling van de benodigde inzet bij deputaten zelf gelegd kan worden en dat er geen synodebesluit meer aan vooraf hoeft te gaan alvorens tot aanstelling over wordt gegaan.

De commissie heeft onderzocht of er mogelijkheden waren om de samenwerking met andere kerken te vergroten met als doel om de kosten voor onze kerken te verminderen. Dit bleek niet haalbaar.

- de NGK participeert inmiddels met een eigen pastor;
- als de GKv zou gaan participeren dan neemt het aantal doven ook toe dat bearbeid moet worden. De GKv zouden dan hier zelf de kosten voor moeten dragen.

De commissie is van mening dat de ontwikkelingen binnen het interkerkelijk dovenpastoraat goed gevolgd moeten blijven worden en dat de verdeling van de kosten evenredig moet blijven.

4.8.4 Advies van de commissie

De commissie is van mening dat er op dit moment geen argumenten zijn om de inzet van dit deputaatschap op het gebied van een vrijgestelde dovenpastor anders te organiseren ter wille van een verlaging van de kosten. Ook de commissie ziet het pastoraat onder doven als een belangrijke taak voor de kerk omdat er voor de doelgroep weinig alternatieven zijn. Het hebben van een eigen pastor staat voor de commissie dan ook niet ter discussie. De commissie wil wel de volgende aandachtspunten meegeven waarvan nadere uitwerking tot de verantwoordelijkheid van deputaten behoort:

- onderzoeken of na de emeritering van de huidige pastor weer moet worden overgegaan tot aanstelling van een fulltime pastor (1,0 fte) of dat kan worden volstaan met een pastor met een parttime aanstelling (orde van grootte 0,7 fte). Dit hangt dan af van de situatie op dat moment binnen het interkerkelijke pastoraat, technologische ontwikkelingen, inzet van tolken, en eventueel andere ontwikkelingen;
- het meer zichtbaar maken van het werk van deputaten door moderne media en professionele communicatiemiddelen te gebruiken;
- afstemmen met andere organisatoren van toerusting binnen ons kerkverband en/of binnen het aandachtsgebied.

4.9 Deputaten voor onderlinge bijstand en advies

4.9.1 Huidige taken

Deputaten onderlinge bijstand en advies hebben een drietal taken:

- Overeenkomstig de door de generale synode gegeven instructie financiële middelen voor onderlinge bijstand te beheren en daaruit steun te verlenen aan kerken, die niet in staat zijn te voldoen aan hun financiële verplichtingen ingevolge artikel 11 K.O. of overigens in financiële moeilijkheden verkeren.
- Kerken desgevraagd te adviseren inzake behoeften en voorzieningen aan gebouwen en de daarmee verbonden financiële consequenties. Zij kunnen zich te dien aanzien zo nodig van deskundige bijstand voorzien.
- Na melding dienaangaande van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging, uitkeringen te verzorgen bij voortijdige ambtsbeëindiging.

4.9.2 Ontwikkeling in taken

De jaarlijkse steunaanvragen komen in maart bij ob&a aan de orde. De indruk is dat de steunbedragen hoger uitvallen dan vorig jaar. Ob&a bevestigt dat de omslag binnen afzienbare tijd bij ongewijzigd beleid op € 6,00 zou moeten komen.

4.9.3 Over de uitvoering van de taken

Over de mate van zichtbaarheid van dit deputaatschap wordt door deputaten gezegd dat zichtbaarheid van ob&a als deputaatschap niet bevorderd hoeft te worden, daar gemeenten die ob&a nodig hebben, hen via allerlei wegen goed weten te vinden.

Er is gesproken over hoe om te gaan met de stijging van steunaanvragen. Ob&a kan haar taken naar verwachting ongewijzigd uitvoeren, als de omslag ob&a in 2013 wordt gesteld op € 6,00. Een lager bedrag betekent dat er een pijnlijke keuze moet worden gemaakt om de grenzen voor steun te wijzigen.

Er is een aantal besparingsmogelijkheden, maar elke mogelijke besparing moet door de GS gekozen en besloten zijn, daar ob&a slechts faciliterend besluiten van de GS uitvoert. In het onderkennen van alle mogelijke gevoeligheid geeft ob&a gezien de noodzaak om tot keuzes te komen, een aantal mogelijkheden waarvan er drie besproken worden.

De commissie heeft de suggestie gedaan om de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerkenraden voor het onderhouden van – met name – de predikantsplaats nog duidelijker te onderstrepen. Een belangrijke overweging daarbij dat er al geruime tijd een trend zichtbaar wordt dat kleine gemeenten nog kleiner worden, terwijl grote gemeenten nog meer groeien (generaal genomen, er zijn uitzonderingen op deze regel). Er zijn geen signalen die erop duiden dat aan deze trend een eind komt. Dit zal betekenen dat nog meer gemeenten dan nu al het geval is een beroep zullen doen op steun van het kerkverband. De commissie pleit ervoor dat kerkenraden nadrukkelijk om zich heen kijken met het oog op samenwerking met een andere gemeente, zoals in feite ook gebeurt in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Daarvoor zijn de volgende mogelijkheden:

- ten eerste: men beroept in gezamenlijkheid één predikant, die beide gemeenten bedient;
- ten tweede: men gaat een samenwerking aan met een grote gemeente in de omtrek en maakt afspraken over werk dat een te beroepen predikant doet in die gemeente, zodat de financiële lasten verlicht worden.

Er zijn in de kerken voorbeelden van beide constructies te vinden. Er zou een prikkel moeten uitgaan naar de plaatselijke kerkenraden, zodat men slechts in uiterste noodzaak een beroep doet op de steun van ob&a. Om dit te bewerkstelligen zou bijvoorbeeld gedacht kunnen worden aan financiële steun die slechts wordt gegeven wanneer een kerkenraad duidelijk heeft gemaakt dat een samenwerking zoals hier beschreven in de gegeven situatie onmogelijk is.

Deputaten zijn van mening dat bovenstaande werkwijze alleen mogelijk is indien de synode een aantal objectieve criteria vaststelt zodat deputaten de beoordeling tot steunverlening objectief kan blijven voortzetten.

De commissie heeft tevens de suggestie gedaan om de richting op te gaan die door deputaten evangelisatie ontwikkeld is: het geven van steun voor een beperkt aantal jaren, waarna men zelf verantwoordelijk wordt voor het financieel onderhouden van zijn predikant. Deputaten zien in deze oplossing momenteel niet zitten.

Ten derde doen deputaten de suggestie om de GS voor te stellen om gebruik te kunnen maken van een mogelijkheden tot gedeeltelijke losmaking. De mogelijkheid tot losmaking bestaat nu al, het is zelfs vanouds de wortel van art. 11: als er geen geld meer is vervalt de predikantsplaats, dus losmaken. Nieuw zou zijn dat, als er te weinig geld is, de predikantsplaats gedeeltelijk vervalt, dus gedeeltelijke losmaking.

Daarnaast hebben deputaten nog een aantal andere suggesties gedaan. Zo zou GS zou kunnen besluiten dat:

1. Elke aankomende predikant competenties moet hebben om indien nodig buiten de kerken een inkomen te kunnen verwerven.
2. Een nieuwe structuur voor het beroepingswerk wordt ingezet, zodat een predikant van een gemeente die de kosten voor hem niet meer kan opbrengen, gesteund wordt in het verkrijgen van beroepingskansen/werkzaamheden buiten de kerken.
3. De grens van het minimaal aantal leden om steun van ob&a te kunnen krijgen, wordt boven de 100 gesteld. Daarbij de verwachting uit te spreken, dat (te) kleine gemeenten met buurgemeenten samen een predikant kunnen beroepen. Ob&a kan niet in de positie gebracht worden om zonder kaders vanuit de GS gemeenten min of meer tot samenwerking te dwingen.
4. De spaarregeling wordt afgeschaft (niet gewenst, maar wel een mogelijkheid).
5. Uitgaan van een vaste bijdrage voor ob&a per lid/dooplid en bij een hogere steunvraag de ondersteuning te verdelen over de steunaanvragen.

De commissie acht het de verantwoordelijkheid van deputaten om de mogelijkheden hiertoe eerst zelf te onderzoeken.

Gedurende de looptijd van het beraad hebben deputaten inmiddels zelf een aantal scenario's onderzocht die het mogelijk maken om de omslag tot 4 euro te houden. Dit is mogelijk door aanpassing van de criteria.

	Omschrijving aanpassing criteria	Besparing vanaf 2013	Besparing vanaf 2017
1	De minimumbijdrage per lid wordt op € 275 gesteld. Dit past bij de trendmatige verhogingen door de jaren heen.	€ 3.000	
2	De spaarregeling € 285+ wordt opgetrokken tot € 300+ regeling. Dit temeer daar steun kerkbouw vervalt.	€ 4.000	
3	Steun kerkbouw vervalt voor nieuwe gevallen geheel.	€ 30.000 (aflopend)	
4a	De steun voor draagkracht wordt voor de periode 2014 t/m 2016 van 60% naar 30% teruggebracht.	€ 37.000	
4b	De steun voor draagkracht wordt voor de periode 2017 t/m 2019 van 30% naar 0% teruggebracht.		€ 37.000
5	De steunpercentages voor predikantskosten worden over de hele linie met 5% teruggebracht tot: 35, 30, 25 en 20%.	€ 42.000	
		€ 116.000	

De jaarlijkse besparing over de periode 2014 t/m 2016 bedraagt zodoende ongeveer € 116.000. Daarnaast wordt er jaarlijks voor ca € 100.000 ingeteerd op het eigen vermogen.

Deputaten zijn van mening dat zij over voorstel 1 en 2 zelfstandig kunnen besluiten.

Voorstellen 3-4 zijn voorstellen die aan de synode zullen worden voorgelegd.

Voorstel 5 is zeer ingrijpend. Indien voorstel 5 niet wordt overgenomen, zal dat leiden tot een stijging van de omslag tot € 4,50

4.9.4 Advies van de commissie

De deputaten voor onderlinge bijstand en advies geven financiële steun aan kleine gemeenten voor de instandhouding van een predikantsplaats (evt. parttime); daarnaast wordt kerkbouw voor gemeenten financieel mogelijk gemaakt. Er is sprake van steun die onontbeerlijk is voor een aantal gemeenten. Nut en noodzaak van dit deputaatschap staan dan voor de commissie niet ter discussie.

Deputaten zouden bij ongewijzigd beleid aankoersen op een omslag voor 2014-2017 van € 7,00. Deputaten

zullen in hun rapport aan de GS 2013 zelf een aantal voorstellen doen om de nieuwe omslag vast te stellen op € 4,00 of € 4,50.

5. Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan ten aanzien van de volgende opdracht:

8. gelet op de reacties in het onderzoeksrapport, een vervolgoopdracht te geven aan de commissie doelmatigheid, door die zelfstandig te laten voortbestaan als een onafhankelijke studiec commissie. Zij krijgt de volgende opdracht, namelijk:

- in afstemming met deputaatschappen, die tot die afstemming bij dezen opdracht krijgen, een inventarisatie te maken van de huidige landelijke activiteiten en aanbevelingen te doen over welke activiteiten kunnen worden afgebouwd, gehandhaafd, uitgebouwd of nieuw geïntroduceerd en of deze activiteiten anderszins kunnen worden georganiseerd; bijvoorbeeld door deputaatschappen anders te organiseren of waar mogelijk samen te voegen;
- voor het doen van deze aanbevelingen zich te bezinnen op de vraag wat Bijbels gezien in deze tijd de taak van de kerk is in relatie tot het stellen van prioriteiten of anders organiseren;
- zich te bezinnen op de wijze waarop kerken worden geïnformeerd en gestimuleerd om het werk van deputaatschappen financieel mogelijk te maken;
- hierover te rapporteren op de synode van 2013;

5.1 Conclusies en aanbevelingen t.a.v. opdracht a en b

De commissie komt op basis van haar beoordelingskader (H2) en vanuit haar prioriteringsmodel (H3) tot de volgende adviezen.

1. De commissie is van mening dat werkzaamheden van deputaatschappen zodanig georganiseerd dienen te zijn, dat:

wat plaatselijk kan, dient zoveel mogelijk plaatselijk te worden uitgevoerd;
wat niet plaatselijk kan moet landelijk worden uitgevoerd. Maar dit moet zo goed mogelijk zichtbaar en merkbaar zijn voor de plaatselijke gemeenten;
wat landelijk gaat, dient efficiënt en effectief georganiseerd moet worden, indien mogelijk samen met andere kerken en/of instanties;
bij wat landelijk gaat, dient er zorgvuldige afweging plaats te vinden over hoe de kosten verdeeld worden, op basis van landelijke solidariteit of op basis van plaatselijk gebruik.

2. De commissie onderscheid 3 categorieën deputaatschappen:

deputaatschappen die voorwaardenscheppend zijn om als landelijk kerkverband te kunnen functioneren;
deputaatschappen die de uitvoering van kerntaken van de plaatselijke kerken behartigen of ondersteunen;
deputaatschappen die overige taken van de plaatselijke kerken behartigen of ondersteunen.

3. In het licht van haar opdracht en op basis van bovenstaande beoordelingskader en prioriteringsmodel is de commissie van mening dat de activiteiten van deputaten zending, evangelisatie, diaconaat, kerkjeugd & onderwijs juist zijn georganiseerd en kunnen worden gehandhaafd, van voldoende prioriteit zijn en dat kerken voldoende worden gestimuleerd om het werk van deputaatschappen mogelijk te maken.

4. In het licht van haar opdracht en op basis van bovenstaande beoordelingskader en prioriteringsmodel komt de commissie met aanbevelingen voor de volgende deputaatschappen.

Studie en Stimuleringsfonds	Gezien het belang van het opleiden van predikanten, de benodigde middelen toe te kennen.
Kerk en Israël	De taken dienen anders georganiseerd te worden; er dient in elk geval in de komende GS-periode structureel meer aandacht te komen aan promotie van het werk van dit deputaatschap. De commissie stelt voor om een aanzienlijk deel van de middelen die komende periode voor studie en bezinning gereserveerd staan, te gebruiken voor middelen die de bekendheid van het werk binnen de plaatselijke gemeenten vergroten.
Geestelijke verzorging van de varenden:	Geen nieuwe schipperspredikant aanstellen na emeritering van de huidige, en indien mogelijk eerder vervangende werkzaamheden vinden. De commissie adviseert de synode om hiervoor een begeleidingscommissie te benoemen. Na emeritering pastorale taken overlaten aan thuisgemeenten; collega (emeritus-) predikanten laten voorgaan in Mannheim.
Pastoraat in de gezondheidszorg	Inzet dovenpastor continueren. Deputaten dienen benodigde inzet te onderbouwen. Werk van deputaten dient meer zichtbaar gemaakt te worden met als doel het draagvlak voor het werk te vergroten. Toerusting inpassen binnen andere bestaande vormen van toerusting.
Onderlinge bijstand en advies	Deputaten hebben zelf beleid ontwikkeld om te gaan met de stijgende aanvraag vanuit het kerkverband. Zij zullen hiertoe zelf voorstellen bij de GS indienen.

5. De deputaatschappen die niet onder 4 zijn genoemd, zijn niet in het onderzoek betrokken, aangezien de commissie een prioriteit heeft gelegd bij de deputaatschappen die een beroep doen op de landelijke omslagen.

Ten opzichte van opdracht a en b ziet de commissie voor zichzelf geen vervolgoopdrachten meer om met het gedachtegoed van de beheersbaarheid en doelmatigheid verder te gaan. Bij GS besluit van 2010 (118) is reeds besloten dat elk deputaatschap een doelmatigheidsparagraaf in zijn rapportage dient op te nemen. De commissie heeft relatief weinig tijd geschonken aan het aspect van *'uitgebouwd of nieuw geïntroduceerd'*. De gedachte was daarbij dat er eerst sprake moest zijn van afbouw alvorens tot uitbouw gesproken kon worden. Ten aanzien van dit restpunt ligt er mogelijk nog een kleine taak, meer daarover in de volgende paragraaf.

5.2 Conclusies en aanbevelingen ten aanzien van opdracht c

Ten aanzien van het uitvoeren van opdracht c *'zich te bezinnen op de wijze waarop kerken worden geïnformeerd en gestimuleerd om het werk van deputaatschappen financieel mogelijk te maken'* zijn twee benaderingen mogelijk. Er kan gekeken worden naar de deputaatschappen, maar er kan ook gekeken worden naar de kerken.

Vanuit het perspectief van de kerken heeft geen nader onderzoek plaatsgevonden, alhoewel daar wel aanleiding voor zou kunnen zijn. De commissie heeft namelijk het beeld dat de problematiek van de te hoge omslagen niet in alle kerken gevoeld wordt, maar dat er specifieke omstandigheden zijn waardoor dit per kerk verschilt.

Vanuit het perspectief van de deputaatschappen heeft de commissie dit deels meegenomen vanuit het beoordelingskader '2.2 Zichtbaarheid is essentieel voor draagvlak'. Dit heeft per deputaatschap tot adviezen geleid, maar verdere bezinning over een integrale aanpak is niet tot stand gekomen.

Gedurende het proces is wel geconstateerd dat het ene deputaatschap er beter in slaagt het werk voor het voetlicht van de gemeenten te krijgen dan het andere. Deputaten zending hebben veel goede voorbeelden hiervan, deputaten kerk en Israël en pastoraat in de gezondheidszorg dienen hiertoe de nodige stappen te zetten in de komende periode. De commissie constateert dat de oude werkwijze 'door middel van een brief aan de kerkenraden' op dit moment in het geheel niet meer volstaat bij enkele deputaatschappen. De reden is dat deze werkwijze voor een groot deel van de huidige kerkenraden niet meer vanzelfsprekend is. De commissie is van mening dat deputaatschappen zelf hun best moeten doen om hun werkzaamheden aansprekend onder de aandacht van de kerkenraden c.q. de gemeenteleden te brengen. Te denken valt dan aan het professioneel inzetten van de communicatie via (digitale) nieuwsbrieven, websites, drukwerk, downloads, social media en de bladen.

In dit licht willen wij ook verwijzen naar een brief die deputaten zending en diaconaat naar de synode hebben gestuurd. De gedachte is dat er momenteel *nog meer* mogelijkheden zijn om het landelijke werk plaatselijk goed onder de aandacht te brengen.

Geconcludeerd kan worden dat er vanuit opdracht c nog een aandachtsveld bloot ligt. Daarom stelt de commissie voor om het werk van de commissie 'beheersbaarheid deputaatschappen' voort te zetten als commissie 'zichtbaarheid deputaatschappen'. Deze commissie zou de volgende opdracht kunnen krijgen:

De taak van de commissie *zichtbaarheid deputaatschappen* is om:

- te onderzoeken hoe kerken het werk van deputaatschappen (en de daaraan gekoppelde omslagen) bij hun leden onder de aandacht brengen en indien gewenst kerken van advies te dienen hieromtrent;
- in afstemming met deputaatschappen, die tot die afstemming bij deze opdracht krijgen, zich te bezinnen op de wijze waarop kerken worden geïnformeerd en gestimuleerd om taken, uitbouw van taken en eventuele nieuwe taken van deputaatschappen financieel mogelijk te maken;
- Hierover te rapporteren op de synode van 2017.

Het in de vorige paragraaf genoemde restpunt krijgt gestalte binnen opdracht b, omdat daar *'uitbouw van taken en eventueel nieuwe taken'* aan de formulering is toegevoegd. De gedachte daarbij is voorstellen voor uitbreiding altijd gekoppeld dienen te worden aan voorstellen voor het verkrijgen van financiële middelen, dan wel tot de afbouw van oude taken.

De nieuwe commissie beoogt een integrale aanpak voor alle bestaande deputaatschappen, inclusief de emeritikas. In een tijd van crisis en bezuinigen gaat de commissie werken aan het tot stand brengen van een nieuw financieel elan omtrent de landelijke bijdragen. Door te investeren in publiciteit en transparantie kunnen kerkleden wellicht meer of anders gestimuleerd worden om daar waar dat nodig is hun financiële bijdrage te geven.

Deze commissie zou kunnen bestaan uit een enkel lid van de bestaande commissie, een enkel lid van deputaten DFZ en een aantal nader te benoemen commissieleden met specifieke (professionele) deskundigheid op het aandachtgebied van publiciteit en fondswerving.

5.3 Financiële consequenties van de adviezen

In deze paragraaf worden de financiële consequenties van de gegeven adviezen op de landelijke omslagen. Te zien is dat de adviezen (inmiddels) niet meer afwijken van de voorstellen van de deputaatschappen zelf. De consequenties bij geestelijke verzorging varenden zullen zich pas op langere termijn zichtbaar worden.

Deputaatschap	Huidig 2010-2013	Aanvraag 2014-2017	Advies 2014-2017	Opmerking
Theologische Universiteit A'doorn	6,95	7,90	7,90	1
Studie & stimuleringsfonds	0,00	1,00	1,00	

Geestelijke verzorging varenden	1,15	1,15	1,15	2
Kerkjeugd en onderwijs	3,50	3,50	3,50	
Pastoraat in de gezondheidszorg	1,35	1,35	1,35	
Diaconaat	3,75	3,00	3,00	
Onderlinge bijstand en advies	4,00	4,00	4,00	
Evangelisatie	4,00	4,00	4,00	
Kerk en Israël	0,70	1,23	1,23	
Buitenlandse zending	8,00	11,20	8,00	
Totaal omslagen per lid	33,40	38,33	35,13	3

1 = niet in onderzoek betrokken

2 = Of zoveel minder als gevolg van uitkomst werkzaamheden commissie van bijstand en advies

3 = Dit advies is gebaseerd op de invulling van de taken. Deputaten financiële zaken geven nog een advies aan de synode over de wijze van financiering van deze taken in relatie tot het financieel management van het deputaatschap.

5.4 Ten slotte

Met nadruk wordt gesteld dat de commissie niet meent dat bepaalde taken die nu voorzien zijn van een advies tot inperken of afbouwen, niet relevant zouden zijn, en dat de deputaatschappen die deze taken uitvoeren overbodig of minder belangrijk werk zouden doen. Niettemin moest er wel ernst gemaakt worden met de vraag of het werk van sommige deputaatschappen zonder voorbehoud moet doorgaan op de wijze zoals dat nu gebeurt, of ook anders kan.

In het kader van het stellen van prioriteiten ontkomen de kerken niet aan een afweging van - geestelijke - belangen. De Christelijke Gereformeerde Kerken zijn klein in getal, de financiële lasten zullen de komende jaren stijgen. Dat bewijst alleen al de situatie rond de emeritikas, waar een inhaalslag geleverd zal moeten worden om de dekkingsgraad te verhogen. De plaatselijke kerkenraden zullen, na een eerste gewenningsperiode, de kosten voor de predikantsplaats zien toenemen. Dit zet de commissie af tegen de gevolgen van de financiële crisis, die zeker nog een aantal jaren het financiële en economische klimaat in Europa, dus ook voor de leden van onze kerken, zal bepalen. Er mag zeker verdisconteerd worden dat de dienst aan de Heere offers vraagt en dat het voorop zetten van deze dienst gezegend zal worden (men zie de boodschap van de profeet Haggai). De commissie heeft echter geen reden om te denken dat de kerken in dit opzicht hun geestelijke verantwoordelijkheden niet goed verstaan of gering achten. En als het absoluut noodzakelijk is mogen grotere offers gevraagd worden dan nu het geval is. Maar dan moet naar de overtuiging van de commissie daarbij duidelijk zijn dat de kerken deze offers vragen op grond van goede afwegingen.

J. Mauritz, voorzitter

W.H. van Eeken, secretaris

BIJLAGE 109

Artikel 210

Rapport 13 van commissie 6 inzake het rapport van de studiecmissie doelmatigheid

Met waardering heeft uw commissie het rapport van de commissie doelmatigheid gelezen. Er waren echter wel een aantal vragen die e.e.a. zouden kunnen verduidelijken en die hebben we in een mondeling overleg met de studiecmissie gesteld en beantwoord gekregen.

Het is goed om een aantal zaken daarvan ter verduidelijking te bespreken:

1. Een eigenlijk best wel principiële vraag: was de financiële beheersbaarheid de insteek van de vorige synode, bij het verstrekken van de opdracht? Doelmatigheid heeft als kader wel die weg bewandeld maar stelt dat dit zeker niet alles bepalend was. Uw commissie is het met die aanpak eens. Natuurlijk is beheersbaarheid een belangrijk item; echter het mag niet zo zijn dat de principiële vragen worden beheerst door het beschikbaar zijn van middelen.
2. De niet-kashoudende deputaatschappen zijn niet meegenomen in het studietraject. Het aspect beheersbaarheid speelt hier slechts in zeer beperkte mate.
3. De algemene conclusie was toch wel dat deputaatschappen behoorlijk efficiënt werken en daarom zijn er ook weinig drastische ingrepen voorgesteld. Ook uw commissie is van mening dat deputaatschappen efficiënt werken.
4. Doelmatigheid is onder de indruk gekomen van de toewijding waarmee in deputaatschappen wordt gewerkt. Dat kan uw commissie alleen maar beamen.
5. Er is gaandeweg gekozen voor een benadering op hoofdlijnen van voorwaardenscheppende-, kern- en overige deputaatschappen. Dit als concrete invulling van de opdracht tot bezinning over de vraag wat Bijbels gezien de taak van de kerk is. Een wellicht te ruim geformuleerde en daardoor moeilijk (in

dit kader) uitvoerbare opdracht. Er zijn best wel discussies geweest en dan vooral in de voorstellen, welke deputaatschappen nu als kerndeputaatschappen dienen te worden aangemerkt. Met namen 'varenden' had hier graag een andere conclusie gezien. Doelmatigheid is verder van mening dat een schipperspredikant niet meer past in de huidige tijd met zijn vervoers- en communicatiemogelijkheden. Ondanks een toch wel redelijke discussie op dit punt, is uw commissie van mening van doelmatigheid hier een punt heeft. Wij nemen het standpunt van doelmatigheid dan ook over.

In het rapport van de studiecmissie wordt vermeld dat de tussenevaluatie geen zicht gaf op een door alle deputaatschappen gedragen uitkomst. De studiecmissie heeft uw commissie ervan verzekerd dat het eindresultaat wel gedragen wordt, wat onverlet laat dat niet elk deputaatschap even gelukkig is met het nu voorliggende advies.

6. Doelmatigheid is ook het bereiken van de gemeenten. De studiecmissie geeft hier vooral aan dat deputaatschappen zichtbaar moeten zijn. De studiecmissie heeft het idee dat de kerkenraden goed op de hoogte zijn maar de gemeenteleden daarentegen veel minder. Uw commissie heeft daar over doorgesproken en gevraagd welke middelen er nu zijn om inderdaad meer zichtbaar te worden voor de gemeenteleden. Het uitgenodigd worden voor gemeentevondens zou een mogelijkheid zijn ter verbetering. Waarbij er wel gewaakt dient te worden dat het takenpakket voor deputaten niet te zwaar wordt. Ook uw commissie is van mening dat de zichtbaarheid van verschillende deputaatschappen te wensen over laat en zal daarom ook voorstellen de naam van de huidige studiecmissie te veranderen en een nieuwe naam te geven.
7. Het inzetten van legaten is besproken. Is het juist om legaten in te zetten om daarmee de omslag omlaag te kunnen krijgen. De studiecmissie heeft hierover geen mening. Het is naar hun mening een financieel vraagstuk en geen takendiscussie. Dat laatste hebben zij duidelijk als doel gezien. Uw commissie heeft daarover wel een mening en zal aan de synode voorstellen om deputaten financiële zaken te vragen om het reeds eerder gevraagde beleid te ontwikkelen rondom het inzetten van legaten. Zie daarvoor rapport 15.

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. handelingen van de studiecmissie doelmatigheid goed te keuren en waardering uit te spreken voor de grote hoeveelheid verricht werk;
2. de indeling van deputaten zoals de studiecmissie deze als werkwijze heeft gehanteerd, akkoord te verklaren;
3. de adviezen van de studiecmissie zoals die staan in § 5.1 van het rapport over te nemen, en zoals hieronder weer verwoord:
 - a. *studie en stimuleringsfonds*. Gezien het belang van het opleiden van predikanten, de benodigde middelen toe te kennen;
 - b. *kerk en Israël*. De taken dienen anders georganiseerd te worden; er dient in elk geval in de komende GS-periode structureel meer aandacht te komen voor promotie van het werk van dit deputaatschap. Uw commissie stelt voor om een aanzienlijk deel van de middelen die komende periode voor studie en bezinning gereserveerd staan, te gebruiken voor middelen die de bekendheid van het werk binnen de plaatselijke gemeenten vergroten;
 - c. *geestelijke verzorging van de varenden*: geen nieuwe schipperspredikant aanstellen na emeritering van de huidige, en indien mogelijk eerder vervangende werkzaamheden vinden. Uw commissie adviseert de synode om hiervoor een begeleidingscommissie te benoemen. Na emeritering pastorale taken overlaten aan thuisgemeenten; collega (emeritus-) predikanten laten voorgaan in Mannheim;
 - d. *pastoraat in de gezondheidszorg*: Inzet dovenpastor continueren. Deputaten dienen benodigde inzet te onderbouwen. Werk van deputaten dient meer zichtbaar gemaakt te worden.
4. *studiecmissie doelmatigheid* een nieuwe naam te geven nl. studiecmissie zichtbaarheid en de daarbij behorende taken, zoals beschreven in § 5.2 over te nemen en daarvan rapport uit te brengen op de volgende synode.

H. J. Sok, rapporteur.

BIJLAGE 110

Artikel 211

Rapport 4a van commissie 7 inzake het rapport van de generaal-synodale beroepscommissie klachten

Na eerste bespreking van het rapport van de generaal-synodale beroepscommissie klachten en rapport 4 van uw commissie besloot uw vergadering als volgt:

1. De klachtencommissie inzake misbruik pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties en de bestuurlijke gremia van de TUA (collega van bestuur, deputaten toezicht en curatorium) op te dragen overleg te openen, teneinde nog voor de sluiting van deze generale synode te regelen dat de klachtencommissie inzake seksuele intimidatie van de TUA zich aansluit bij de nieuwe beroepsregeling van de klachtencommissie misbruik.
2. In afwachting van de uitkomst van bovengenoemd overleg houdt de generale synode besluitvorming betreffende de generaal synodale beroepscommissie klachten tot een nader te bepalen tijdstip aan.

Inmiddels ontving uw commissie bericht van de klachtencommissie misbruik dat de TUA ermee ingestemd heeft om de klachtencommissie inzake seksuele intimidatie van de TUA te laten aansluiten bij de nieuwe beroepsregeling van de klachtencommissie misbruik.

Gevolg daarvan is dat de generaal-synodale beroepscommissie klachten overbodig geworden is en opgeheven kan worden.

Voorstel tot besluit

De generale synode heeft kennisgenomen van:

1. het rapport van de generaal-synodale beroepscommissie klachten;
2. rapporten 4 en 4a van haar commissie 7;

heeft overwogen:

dat door haar eerdere besluiten naar aanleiding van het rapport van de klachtencommissie inzake misbruik pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties inmiddels voorzien is in een bredere beroepsregeling terzake;

is van oordeel:

dat de eigen generaal-synodale beroepscommissie klachten overbodig geworden is;

en besluit:

1. de generaal-synodale beroepscommissie klachten op te heffen;
2. de commissieleden onder dankzegging voor hun beschikbaarheid van hun taak te ontheffen;
3. van dit besluit mededeling te doen aan de leden van deze commissie, de klachtencommissie misbruik en het college van bestuur van de Theologische Universiteit Apeldoorn.

C. Westerink, rapporteur

BIJLAGE 111

Artikel 212

Rapport 1a van commissie 2 betreffende de instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake het dopen van pleegkinderen

Na de bespreking van rapport 1 van uw commissie zijn er enkele voorstellen tot wijziging gedaan.

Amendementen ds. F.W. van der Rhee

Het eerste amendement van ds. F.W. van der Rhee e.a. gaat over voorstel tot besluit 6 'de kerkenraad heeft zich kunnen overtuigen dat het kind niet tegen zijn wil gedoopt wordt'.

De voorgestelde wijziging van besluit 6 luidt: 'de kerkenraad heeft zich ingespannen om - afhankelijk van de leeftijd van het te dopen kind - de doop voor te bereiden d.m.v. een pastoraal gesprek met het pleegkind'. Het gaat er uw commissie om dat kerkenraden zodanig aandacht zullen geven aan de situatie van een pleegkind, dat het kind zich gerespecteerd weet. De situatie van pleegkinderen is heel specifiek; niet zelden is er sprake van loyaliteitsproblematiek. De formulering van het amendement is in dat opzicht sterker dan het oorspronkelijk door uw commissie voorgestelde besluit. Daarom schaaft uw commissie zich achter dit amendement.

Het volgende amendement van ds. F.W. van der Rhee e.a. betreft een uitbreiding van de voorstellen tot besluit met een nieuw punt 8: 'kerkenraden aan te sporen pleegouders te wijzen op de mogelijkheid tot de doop van hun pleegkinderen indien voldaan is aan de criteria hierboven benoemd'. Uw commissie acht deze toevoeging zinvol en neemt ook dit amendement met een kleine wijziging over, zodat de formulering wordt: 'kerkenraden dienen pleegouders te wijzen op de mogelijkheid tot de doop van hun pleegkinderen indien voldaan is aan de criteria hierboven genoemd'.

Amendement ds. A.Th. van Olst e.a.

Uw commissie had bij de voorstellen tot besluit opgenomen:

4. het verlangen naar de doop voor hun pleegkind leeft bij de pleegouders;
5. de kerkenraad heeft zich kunnen overtuigen van de goede motivatie van de pleegouders;

Ds. A.Th. Van Olst e.a. stellen voor deze besluiten geheel weg te laten. Uw commissie houdt aan de voorstellen tot besluit 4 en 5 vast. In besluit 4 komt uit dat het niet alleen gaat om het verlangen naar de doop van het pleegkind zelf of van anderen uit de omgeving van het pleegkind. De kerk bedient de doop op grond van het verbond met God. Daarbij is de verbondenheid van ouders en kinderen van groot belang. Naar analogie daarvan mag dit ook gelden in een langdurige pleegzorgsituatie. Ouders mogen daarop aangesproken worden en dat wordt door middel van het voorgestelde besluit 4 onderzocht. Verder wordt alle doopouders voorgoedhouden dat wij geen kinderen laten dopen 'uit gewoonte of bijgelovigheid'. Daarom acht uw commissie het een goede zaak wanneer kerkenraden zich overtuigen dat het verlangen naar de doop leeft bij de pleegouders en dat zij handelen uit de juiste motivatie.

J.W. van Pelt, rapporteur

BIJLAGE 112

Artikelen 213, 249

Instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake de hertaling van belijdenisgeschriften, editie Zwanepol

Particuliere synode van het Noorden van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
Scriba: ds. K. Jonkman,

Aan: de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken 2013

Betreft: instructie hertaling belijdenisgeschriften

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De particuliere synode van het Noorden heeft in haar vergadering van 4 april 2013 de instructie van de classis Zwolle aangaande de hertaling van de belijdenisgeschriften besproken en zendt deze door naar de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken met het verzoek deze te bespreken. De toegevoegde toelichting is van de CGK Genemuiden.

Namens de particuliere synode van het Noorden,

Ds. C.A. den Hertog, preses
ds. K. Jonkman, scriba.

De particuliere synode van het Noorden van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, in vergadering bijeen op 4 april 2013

constaterend:

1. dat de GS 1980 een hertaling van de belijdenisgeschriften (te weten: de Apostolische Geloofsbelijdenis, de Geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel, de Geloofsbelijdenis genoemd naar Athanasius, de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels) heeft vrijgegeven voor kerkelijk gebruik (Dankbaar 1998);
2. dat de Protestantse Kerk in Nederland een nieuwe hertaling van de genoemde belijdenisgeschriften heeft gepubliceerd (Zwanepol 2009);
3. dat de GS 2010 de Herziene Statenvertaling vrijgaf voor kerkelijk gebruik;

overwegend:

1. dat de hertaling editie-Dankbaar enerzijds haar nut bewijst binnen ons kerkverband, maar anderzijds buiten ons kerkverband minder gangbaar is;
2. dat de tekst van de belijdenisgeschriften die door de CGK zijn aanvaard, ook kerkelijk dient te worden goedgekeurd en vrijgegeven voor kerkelijk gebruik, om wildgroei te voorkomen;
3. dat referenties aan Bijbelteksten in de klassieke tekst van de belijdenisgeschriften gericht zijn op de Statenvertaling, en dat deze derhalve niet helemaal sporen met de Herziene Statenvertaling;
4. dat het gebruik van Bijbeluitgaven in de HSV logischerwijs de vraag oproept naar een hertaling van de belijdenisgeschriften;
5. dat in de kerken het verlangen gevoeld wordt naar een verstaanbaarder taakleed van de belijdenisgeschriften dan zoals dat gevonden wordt in klassieke Bijbeluitgaven in de Statenvertaling, blijkens de hertaling die reeds in 1980 werd voltooid;
6. dat de verstaanbaarheid van de taal waarin de belijdenisgeschriften gesteld zijn, van groot belang is, zonder dat dit ten koste gaat van de adequate vertaling c.q. hertaling;
7. dat de Stichting HSV voornemens is de editie-Zwanepol te gaan gebruiken voor nieuwere Bijbeluitgaven in de HSV, met enkele wijzigingen betreffende de spelling van de Godsnaam, het eerbiedskapitaal, en de toevoeging van verwijsteksten;

van oordeel:

1. dat het verlangen van gemeenten en kerkleden naar een verstaanbaar taakleed van de belijdenisgeschriften legitiem is;
2. dat het niet nodig en zelfs ongewenst zou zijn dat de Christelijke Gereformeerde Kerken zelfstandig aan een nieuwe hertaling van de belijdenisgeschriften zouden gaan werken;
3. dat het redelijk is dat de Stichting HSV voor nieuwere Bijbeluitgaven zich eerder op de editie-Zwanepol dan op de oudere editie-Dankbaar oriënteert;
4. dat de editie-Zwanepol een integere tekst biedt van de drie oudkerkelijke belijdenisgeschriften en van de drie Formulieren van Eenheid;
5. dat de generale synode van 2013 verzocht moet worden hierover een uitspraak te doen, opdat de genoemde editie wordt vrijgegeven voor gebruik in de kerken;

besluit:

bovengenoemde constatering, overwegingen en oordelen over te nemen en de generale synode te verzoeken de editie Zwanepol 2009 vrij te geven voor kerkelijk gebruik.

Toelichting

De generale synode (GS) 2010 gaf de Herziene Statenvertaling (HSV) vrij voor gebruik in de Christelijke Gereformeerde Kerken. Op verschillende plaatsen heeft de HSV ingang gevonden, hetzij enkel in het jeugdwerk, hetzij ook in de erediensten. Achterin de respectievelijke HSV uitgaven staat echter nog altijd de aloude vertaling van de belijdenisgeschriften. Dat is een ander taakleed dan de HSV zelf, waardoor bij gebruik van de HSV de belijdenisgeschriften taalkundig minder toegankelijk zijn. Ook op dit punt doet de noodzaak van een hertaling zich gevoelen.

De kerkenraad van Genemuiden is er van op de hoogte dat de Stichting HSV voornemens is een herziene tekst van de belijdenisgeschriften op te nemen in nog te verschijnen uitgaven van de HSV.

De kerkenraad is van mening dat bij gebruik van de HSV, het ook in de rede ligt de herziene versie van de belijdenisgeschriften kerkelijk te gebruiken. Hiervoor dient, naar de mening van de kerkenraad, de kerkelijke weg gegaan te worden. Reeds eerder heeft een GS, die van 1980, een herziene versie van de belijdenisgeschriften aanvaard. Deze is uitgegeven als

De Nederlandse Belijdenisgeschriften. Uitgegeven in opdracht van de generale synoden van de Nederlandse Hervormde Kerk, de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, de Gereformeerde Kerken in Nederland, red. W.F. Dankbaar, J.H. Velema e.a., achtste druk, Zoetermeer 1998 (eerste druk 1983).

Inmiddels is een nieuwere tekst beschikbaar binnen de Protestantse Kerk in Nederland,

Tot stand gekomen door samengaan van de twee kerkformaties met welke ons kerkverband eerder een herziening van de tekst van de belijdenisgeschriften samen uitgaf. Deze teksten zijn gepubliceerd in: *Belijdenisgeschriften van de Protestantse Kerk in Nederland*, red. K. Zwanepol, C.H. van Campenhout, Heerenveen 2009.1 De Stichting HSV is, na grondige beoordeling ervan door een door haar ingestelde commissie, voornemens deze tekst te gaan gebruiken, zij het met aanpassing van Bijbelcitaten in de tekst van de belijdenisgeschriften naar de tekst van de HSV, met aanpassing van de weergave van Gods Naam (Heere), en met een uitgebreider gebruik van het eerbiedskapitaal. Bovendien heeft de stichting HSV een aantal kleinere wijzigingsvoorstellen voor de tekst gedaan, die de uitgevers van Zwanepol-2009 nog in beraad hebben. Deze wijzigingsvoorstellen zijn, ter informatie, aan deze instructie toegevoegd om te adstrueren dat (a) de Stichting HSV nauwkeurig de teksten heeft doorgenomen; (b) er gezocht is naar een zo getrouw mogelijke vertaling; (c) de wijzigingsvoorstellen die eventueel door Zwanepol c.s. worden overgenomen, hoewel verre van onbelangrijk, niet van dien aard zijn dat de vrijgave voor kerkelijk gebruik van deze teksten hiervan afhangt.

De kerkenraad van Genemuiden heeft, na overleg met Stichting HSV, de taak op zich genomen een instructie voor te bereiden, met de bedoeling dat in de kerkelijke weg de genoemde hertaling van de belijdenisgeschriften voor kerkelijk gebruik kan worden vrijgegeven door de GS. Hiertoe heeft de predikant van de CGK Genemuiden, tevens docent symboliek aan de TUA, de voorgestelde teksten nauwkeurig doorgewerkt om de kerkenraad met een beoordeling te dienen.

1 Zie ook online: <http://www.pkn.nl/Lists/PKN-Bibliotheek/Heidelbergse-Catechismus-Protstantse-Pers-Heerenveen-2009.pdf>, en dergelijke.

Bijlage

Notitie t.a.v. het opnemen van de hertaalde versie van de drie Formulieren van Enigheid in de HSV-edities

Algemeen

1. We willen graag alle teksten die geheel of gedeeltelijk, direct en indirect in de formulieren vanuit de Bijbel geciteerd worden, aanpassen aan de hertaling zoals die in de HSV is gerealiseerd. Wat het gebruik van Gods Naam betreft, stellen we voor aan te sluiten bij het gebruik in de HSV, waarin Heere en HEERE gespeld wordt.
2. Verwijswoorden naar God en de Goddelijke Personen hebbene kleine letter; we hebben de voorkeur om de hoofdletter te gebruiken, in aansluiting op het consequente gebruik in de HSV op dit punt.
3. Voor de weergave van de Tien Geboden en het Onze Vader in de formulieren willen we ons eveneens richten op de HSV-tekst. Wat de weergave van de Apostolische Geloofsbelijdenis betreft, dient één lijn getrokken te worden met de weergave zoals die staat in de al hertaalde gereformeerde liturgische formulieren in het dienstboek van de Prot. Kerk in Ned. en in verschillende HSV-edities.
4. Aan de vragen en antwoorden van de Heidelbergse Catechismus (HC) willen we graag de nodige verwijsteksten toevoegen.

Ter bespreking/overweging

Hieronder geven we per belijdenisgeschrift uitgesplitst nog enkele nadere punten om besproken en/of overwogen te worden.

Heidelbergse Catechismus (HC)

- antw. 12: we vinden het jammer als 'betalen' zou wegvallen – zie BvdB de Ned., Duitse en Latijnse tekst; bovendien is het in antw. 1 wél gehandhaafd. Dit probleem komt méér voor; we stellen voor in deze gevallen de weergave met 'betalen' te kiezen: we wijzen op vr. 13, antw. 16, antw. 40.
- antw. 27: Zwanepol heeft 'onderhoudt' gehandhaafd, wat overigens niet altijd gebeurt – zie o.a. antw. 54; te overwegen valt om hier en elders (voortdurend) 'in stand houdt' te gebruiken.
- antw. 28: 'ons verlaten op' doet archaisch aan. Daarom is te denken aan 'een goed vertrouwen hebben op'.
- antw. 43: 'ten offer brengen' is beter Ned. dan 'ten offer stellen'.
- antw. 60: 'schenkt' en 'toerekent' is heel ver van elkaar verwijderd. Een kleine wijziging waarbij duidelijk wordt dat het laatste deel van het antwoord zowel op 'schenkt' als op 'toerekent' betrekking heeft, is aan te bevelen, bijv. door de laatste zin te beginnen met: 'En Hij rekent mij die ook toe als zou ...'
- antw. 75: we geven in overweging over 'betrouwbare tekenen' te spreken i.p.v. over 'zekere tekenen'; zie ook in antw. 49 waar een 'zeker pand' is vertaald met 'betrouwbaar onderpand'.
- vr. 80: ter overweging 'rooms' i.p.v. 'paaps'; het woord is sterk verouderd en ook licht denigrerend.
- antw. 81: wat 'mishagen' betreft, is het te overwegen aan te sluiten bij de hertaalde kerkelijke formulieren zoals die in het dienstboek van de PKN en eveneens achter in de HSV zijn opgenomen. In het doopformulier is het woord hertaald met 'afkeer'.
- vr. 82: te overwegen is 'zich doen kennen' te gebruiken i.p.v. 'zich betonen'; verouderd en germanisme.
- antw. 94: te overwegen is 'superstitie oftewel bijgeloof' te vervangen door één woord: 'bijgeloof'.
- antw. 103: overweging: 'slechte daden' i.p.v. 'boze werken', omdat 'boos' in het moderne taalgebruik een andere betekenis en gevoelswaarde heeft gekregen.
- antw. 123: ter overweging: 'waarin' verdient voorkeur boven 'wanneer'.
- antw. 128: hier is het aan te bevelen de woorden van de HSV te gebruiken.

Nederlandse Geloofsbelijdenis (NGB)

- ter overweging: 'Drieuldigheid' waar naar nodig vervangen door 'Drieenigheid'/'Drie-eenheid', in verschillende artikelen; zie met name art. 9.
- Aan het slot van art. 19 staat 'Hierom...'; er moet dan een dubbele punt volgen achter 'waar mens is'.
- Art. 20: 'veroordelenswaardig' is geen goed Ned. woord; in art. 15 wordt in de ed. Zwanepol ook over

- 'verdoemen' gesproken – in lijn daarmee is het te overwegen om hier aan ,
- Art. 24: ter overweging 'zou koud maken' vervangen door 'onverschillig zou maken'. Tevens adviseren we de eerste lange zin in tweeën te knippen; daarbij moet alleen de woordvolgorde enigszins gewijzigd worden.
- In art. 26 staat ergens 'Hij zegt' gecursiveerd, wat hier niet gecursiveerd behoort te worden; deze typografische fout dient hersteld te worden.
- In art. 32 is 'voeden' hertaald met 'bevorderen' en in art. 33 is het 'voeden' gebleven; 'voeden' is hier echter wel beter. Aan het eind ontbreekt 'ons' in de passage die 'ons heeft verordend' herschrijft; te overwegen is: 'voor ons heeft ingesteld', want 'ons' hoort er wel bij.
- In art. 35 staat in de op een na laatste alinea: 'van wie het een teken was', als hertaling van 'Die door datzelfde betekend wordt'. Het was hier beter geweest als hertaald was: 'van wie het een teken is', dus tegenwoordige tijd.
- In art. 37 is 'Tenslotte' verkeerd gespeld; het moeten hier twee woorden zijn, Ten slotte.

Dordtse Leerregels (DL)

Hieronder volgen per hoofdstuk en artikel enkele opmerkingen en suggesties.

- In I, 13 is het woord 'vleselijk' in de hertaling weggelaten; is dat terecht of kan dit in hertaalde vorm worden meegenomen?
- In II, 9 is het woord 'altijd' (lat. semper) weggevallen; kan dit nog opgenomen worden?
- In III/IV, 15 wordt het woord 'openlijk' gebruikt als hertaling van 'uiterlijk'. Te overwegen is om met een woord als 'uitwendig' te hertalen, omdat de DL hier bedoelt: wie op uitwendige wijze zijn geloof belijdt en een goede levenswandel heeft, moet men positief tegemoet treden, omdat we niet in het hart kunnen kijken. Met 'openlijk' is aangegeven, dat men voor het (ware) geloof ook echt uitkomt.
- Hoofdstuk V, 8: we geven in overweging om door een summier aanpassing te voorkomen dat in dit art. zeven keer 'noch' gebruikt wordt.
- Hoofdstuk V, 13: niet wederom - niet meer – hier is sprake van een drukfout; het moet 'niet weer' of 'niet opnieuw' zijn.

BILAGE 113

Artikel 213

Rapport 8 van commissie 3 betreffende de instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake hertaalde belijdenisgeschriften

Gevraagde uitspraak

De instructie vraagt de hertaling van de zes belijdenisgeschriften: de Apostolische Geloofsbelijdenis, de Geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel, de Geloofsbelijdenis genoemd naar Athanasius, de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels, volgens de editie Zwanepol, te aanvaarden en vrij te geven voor gebruik in de kerken.

Overwegingen

De aanleiding voor en het doel van deze instructie worden overgeven in het volgende citaat uit de erbij gevoegde toelichting:

'De generale synode (GS) 2010 gaf de Herziene Statenvertaling (HSV) vrij voor gebruik in de Christelijke Gereformeerde Kerken. Op verschillende plaatsen heeft de HSV ingang gevonden, hetzij enkel in het jeugdwerk, hetzij ook in de erediensten. Achterin de respectievelijke HSV uitgaven staat echter nog altijd de aloude vertaling van de belijdenisgeschriften. Dat is een ander taalkleed dan de HSV zelf, waardoor bij gebruik van de HSV de belijdenisgeschriften taalkundig minder toegankelijk zijn. Ook op dit punt doet de noodzaak van een hertaling zich gevoelen.

De kerkenraad van Genemuiden is ervan op de hoogte dat de Stichting HSV voornemens is een herziene tekst van de belijdenisgeschriften op te nemen in nog te verschijnen uitgaven van de HSV. De kerkenraad is van mening dat bij gebruik van de HSV, het ook in de rede ligt de herziene versie van de belijdenisgeschriften kerkelijk te gebruiken. Hiervoor dient, naar de mening van de kerkenraad, de kerkelijke weg gegaan te worden. Reeds eerder heeft een GS, die van 1980, een herziene versie van de belijdenisgeschriften aanvaard [de editie Dankbaar, LM].'

Uw commissie heeft zich de vraag gesteld of het werkelijk zo is dat zich de noodzaak van een hertaling van de belijdenisgeschriften doet gevoelen (zoals wordt vermeld in de laatste zin van de eerste alinea van de toelichting). Immers, de editie Dankbaar is nog pas sinds 1980 in gebruik en voldoet kennelijk nog steeds in de kerken gezien het feit dat ze haar 10^e druk is ingegaan.

Tegelijk heeft uw commissie er goed kennis van genomen dat in de toekomstige uitgaven van de HSV-bijbels - die in de kerken veel gebruikt worden - de editie Zwanepol wordt opgenomen met inachtneming van een aantal aanpassingen op voorstel van het HSV-bestuur. We achten om die reden de vraag legitiem of ook deze editie binnen de kerken in de toekomst kan worden gebruikt, mits ook deze editie als een betrouwbare hertaling kan worden aangemerkt.

Hertaling van belijdenisgeschriften is een serieuze zaak die met zorgvuldigheid dient te worden behandeld. Onderzoek vanwege het bestuur van de Stichting HSV en door de docent symboliek aan de TUA leidden tot de conclusie dat de editie Zwanepol van de zes genoemde belijdenisgeschriften beschouwd kan worden als een betrouwbare weergave van wat de Christelijke Gereformeerde Kerken belijden.

Het bestuur van de Stichting HSV heeft overlegd met de werkgroep Eredienst van de PKN, die

verantwoordelijk is voor de editie Zwanepol. In dat overleg is besloten dat de editie Zwanepol kan worden opgenomen in uitgaven van de Stichting HSV met inachtneming van de algemene punten 1 t/m 4, genoemd in de bijlage Notitie HSV-bestuur bij de instructie.

Genoemde bijlage bevat ook een lijst van mogelijke amendementen op de teksten van de drie Formulieren van Enigheid maar dat betreffen geen amendementen die de inhoud van het belijden raken. Deze amendementen zijn voorgelegd aan de commissie Zwanepol die ze welwillend zal bestuderen en, indien daarover overeenstemming is, zal toepassen in een volgende uitgave van de editie Zwanepol.

Overigens hangt het oordeel van de onderzoekers over de betrouwbaarheid van de editie Zwanepol niet af van het al dan niet aanvaarden van deze amendementen.

Onderzoek

Uw commissie heeft niet het hele onderzoek, dat al is gedaan, opnieuw uitgevoerd of laten uitvoeren. Maar omdat het gaat om een fundamentele zaak, namelijk de verwoording van het belijden van de kerk, heeft uw commissie alle teksten globaal vergeleken en vervolgens in detail een aantal vragen en antwoorden uit de Heidelbergse Catechismus die de kern van het belijden raken. In de bijlage bij dit rapport zijn deze vragen en antwoorden opgenomen, zowel volgens de klassieke versie als volgens de editie Zwanepol. Uw commissie is daarbij niet op verschillen gestoten die naar haar oordeel vrijgave van deze teksten zouden moeten verhinderen.

Drie of zes

Instructie 8.03 vraagt om het vrijgeven van de drie oecumenische én de drie gereformeerde belijdenissen (de Formulieren van Enigheid) in de editie Zwanepol. Tegelijk blijkt uit navraag bij de Stichting HSV, hetgeen ook uit de bijlage bij de instructie af te leiden is, dat in de genoemde toekomstige uitgaven van de HSV alleen de drie Formulieren van Enigheid in de editie Zwanepol zullen worden opgenomen. De Stichting HSV neemt dus niet de drie oud-kerkelijke of oecumenische belijdenissen in de versie Zwanepol over. De reden daartoe is uw commissie overigens niet bekend. Omdat de toekomstige HSV-uitgaven in zekere zin meer de 'grondslag' vormen voor de instructie dan de betrouwbaarheid van de editie Zwanepol als zodanig, is het voor uw commissie de vraag of het nodig of wenselijk is ook de drie oecumenische belijdenissen vrij te geven. De instructie biedt daarvoor geen argumenten. De instructie is daar zelfs onduidelijk in, getuige wat er bij 'overwegend 7' van de instructie staat.

Ten aanzien van de hertaling van de oecumenische belijdenissen heeft uw commissie geen onderzoek gedaan. Wel is geconstateerd, dat mede door de verschillen in de Latijnse en Griekse bronteksten, er niet onbelangrijke verschillen op te merken zijn tussen de meer klassieke formuleringen en de editie Zwanepol. Dit wil overigens niet zeggen dat de editie Zwanepol niet een betrouwbare weergave biedt van de drie oecumenische belijdenissen. Zonder op welke wijze dan ook de drie oecumenische belijdenissen in de editie Zwanepol te willen afkeuren, ziet uw commissie in de instructie geen aanleiding om naast de Formulieren van Enigheid ook de oecumenische belijdenissen in de editie Zwanepol vrij te geven.

Conclusie

Uw commissie is van oordeel dat de editie Zwanepol van de drie Formulieren van Enigheid aanvaard kan worden en vrijgegeven voor gebruik in de kerken.

Voorgesteld besluit

De generale synode heeft kennis genomen van de instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake hertaalde belijdenisgeschriften;

heeft de bespreking ter vergadering gehoord;

constateert:

1. dat de synode van Amersfoort 1980 een hertaling van de zes belijdenisgeschriften, te weten de Apostolische Geloofsbelijdenis, de Geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel, de Geloofsbelijdenis genoemd naar Athanasius, de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels, heeft vrijgegeven voor kerkelijk gebruik;
2. dat de Protestantse Kerk in Nederland in 2009 een nieuwe hertaling van de genoemde belijdenisgeschriften, de editie Zwanepol, heeft gepubliceerd;
3. dat de synode van Huizen 2010 de Herziene Statenvertaling (HSV) vrijgaf voor kerkelijk gebruik;
4. dat de Stichting HSV voornemens is de drie Formulieren van Enigheid in de editie Zwanepol te gaan gebruiken voor nieuwere bijbeluitgaven in de HSV, met enkele wijzigingen betreffende de spelling van de Godnaam, de eerbiedskapitaal en de toevoeging van verwijsteksten;

overweegt:

1. dat de verstaanbaarheid van de taal waarin de belijdenisgeschriften gesteld zijn, van groot belang is, zonder dat dit ten koste gaat van adequate vertaling c.q. hertaling;
2. dat referenties aan Bijbelteksten in de klassieke vertaling van de belijdenisgeschriften gericht zijn op de Statenvertaling en dat deze derhalve niet helemaal sporen met de HSV;
3. dat het gebruik van Bijbeluitgaven in de HSV logischerwijs de vraag oproept of ook de hertaling editie Zwanepol gebruikt mag worden in de erediensten;
4. dat de teksten van de belijdenisgeschriften die in de Christelijke Gereformeerde Kerken worden gebruikt ook kerkelijk dienen te worden goedgekeurd en vrijgegeven voor kerkelijk gebruik;

oordeelt:

1. dat het verlangen van gemeenten en kerkleden naar een verstaanbaar taalkleed van de belijdenisgeschriften legitiem is;

2. dat de editie Zwanepol een betrouwbare hertaling biedt van de drie Formulieren van Enigheid;

en besluit:

- de hertaling van de drie Formulieren van Enigheid volgens de editie Zwanepol, met eventuele amendementen volgens de bijlage bij de instructie van de particuliere synode van het Noorden, te aanvaarden en vrij te geven voor gebruik in de kerken;
- van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Noorden.

L. Mak, rapporteur

Bijlage

Vergelijking Heidelbergse Catechismus

Klassieke tekst (uitgave GBS)	editie Zwanepol (incl. overeengekomen wijzigingen vanwege Stichting HSV)
<p>Zondag 1</p> <p>1. Vr. Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven?</p> <p>Antw. Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven (a), niet mijn (b), maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben (c), Die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomenlijk betaald (d) en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft (e), en alzo bewaart (f), dat zonder den wil mijns hemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan (g), ja ook, dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet (h); waarom Hij mij ook door Zijn Heiligen Geest van het eeuwige leven verzekert (i), en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt (k).</p>	<p>Zondag 1</p> <p>Vraag 1: Wat is uw enige troost, zowel in leven als in sterven?</p> <p>Antwoord: Dat ik met lichaam en ziel, zowel in leven als in sterven, niet mijzelf toebehoor, maar mijn getrouwe Zaligmaker Jezus Christus. Met Zijn kostbaar bloed heeft Hij voor al mijn zonden volkomen betaald en mij uit alle heerschappij van de duivel verlost. Hij bewaart mij zo dat zonder de wil van mijn hemelse Vader geen haar van mijn hoofd kan vallen, ja ook dat alle dingen mij tot mijn zaligheid moeten dienen. Daarom verzekert Hij mij ook door Zijn Heilige Geest van het eeuwige leven en maakt mij van harte gewillig en bereid om voortaan Hem toegewijd te leven.</p>
<p>2. Vr. Hoeveel stukken zijn u nodig te weten, opdat gij in dezen troost zaliglijk leven en sterven moogt?</p> <p>Antw. Drie stukken (a). Ten eerste, hoe groot mijn zonden en ellende zijn (b). Ten andere, hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost worde (c). En ten derde, hoe ik Gode voor zulke verlossing zal dankbaar zijn (d).</p>	<p>Vraag 2: Wat moet u noodzakelijk weten om in deze troost godvruchtig te leven en te sterven?</p> <p>Antwoord: Drie stukken. Ten eerste, hoe groot mijn zonde en ellende zijn. Ten tweede, hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost word. Ten derde, hoe ik God voor zo'n verlossing dankbaar zal zijn.</p>
<p>Zondag 7</p> <p>20. Vr. Worden dan alle mensen wederom door Christus zalig, gelijk zij door Adam zijn verdoemd geworden?</p> <p>Antw. Neen zij (a), maar alleen degenen die Hem door een waar geloof worden ingelijfd en al Zijn weldaden aannemen (b).</p>	<p>Zondag 7</p> <p>Vraag 20: Worden dan alle mensen weer door Christus behouden, zoals zij in Adam verloren zijn?</p> <p>Antwoord: Nee, maar alleen degenen die in Hem door een oprecht geloof worden ingelijfd en al Zijn weldaden aannemen.</p>
<p>21. Vr. Wat is een waar geloof?</p> <p>Antw. Een waar geloof is niet alleen een stellig weten of kennis, waardoor ik alles voor waarachtig houd wat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft (a), maar ook een vast vertrouwen (b), hetwelk de Heilige Geest (c) door het Evangelie in mijn hart werkt (d), dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid (e) van God geschonken is, uit louter genade, alleen om der verdienste van Christus wil (f).</p>	<p>Vraag 21: Wat is een oprecht geloof?</p> <p>Antwoord: Een oprecht geloof is niet alleen een stellig weten of kennen waardoor ik alles voor waar houd wat God ons in Zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook een vast vertrouwen, dat de Heilige Geest door het Evangelie in mijn hart werkt, dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving van zonden, eeuwige gerechtigheid en gelukzaligheid door God geschonken zijn, uit louter genade, alleen omwille van Christus' verdienste.</p>

<p>22. Vr. Wat is dan een Christen nodig te geloven?</p> <p>Antw. Al wat ons in het Evangelie beloofd wordt (a), hetwelk ons de Artikelen van ons algemeen en ongetwijfeld Christelijk geloof in een hoofdsom leren.</p>	<p>Vraag 22: Wat is dan voor een christen nodig te geloven?</p> <p>Antwoord: Alles wat ons in het Evangelie beloofd wordt, dat is wat de artikelen van ons algemeen en onbetwijfeld christelijk geloof ons in een hoofdsom leren.</p>
<p>Zondag 23</p> <p>59. Vr. Maar wat baat het u nu dat gij dit alles gelooft?</p> <p>Antw. Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben, en een erfgenaam des eeuwigen levens (a).</p>	<p>Zondag 23</p> <p>Vraag 59: Maar wat baat het u nu dat u dit alles gelooft?</p> <p>Antwoord: Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben en een erfgenaam van het eeuwige leven.</p>
<p>60. Vr. Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?</p> <p>Antw. Alleen door een waar geloof in Jezus Christus (a); also dat, al is het dat mij mijn consciëntie aanklaagt dat ik tegen al de geboden Gods zwaarlijk gezondigd en geen daarvan gehouden heb (b), en nog steeds tot alle boosheid geneigd ben (c), nochtans God, zonder enige verdienste mijnerzijds (d), uit louter genade (e) mij de volkomen genoegdoening (f), gerechtigheid en heiligheid van Christus (g) schenkt en toerekent (h), evenals had ik nooit zonde gehad noch gedaan, ja, als had ik zelf al de gehoorzaamheid volbracht die Christus voor mij volbracht heeft (i), zoverre ik zulke weldaad met een gelovig hart aanneem (k).</p>	<p>Vraag 60: Hoe bent u rechtvaardig voor God?</p> <p>Antwoord: Alleen door een oprecht geloof in Jezus Christus. Al klaagt mijn geweten mij aan dat ik tegen al de geboden van God zwaar gezondigd en geen daarvan gehouden heb en nog steeds tot alle kwaad geneigd ben, toch schenkt God mij, zonder enige verdienste van mijn kant, uit louter genade, de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus. En Hij rekent mij die toe als zou ik nooit zonde hebben gehad of gedaan, ja als had ik zelf al de gehoorzaamheid volbracht, die Christus voor mij volbracht heeft, voor zover ik deze weldaad met een gelovig hart aanneem.</p>
<p>61. Vr. Waarom zegt gij dat gij alleen door het geloof rechtvaardig zijt?</p> <p>Antw. Niet dat ik vanwege de waardigheid mijns geloofs Gode aangenaam ben; maar daarom, dat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus mijn gerechtigheid voor God is (a), en dat ik die niet anders dan alleen door het geloof aannemen en mij toe-eigenen kan (b).</p>	<p>Vraag 61: Waarom zegt u dat u alleen door het geloof rechtvaardig bent?</p> <p>Antwoord: Niet omdat ik vanwege de waarde van mijn geloof God welgevallig ben, maar omdat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus mijn gerechtigheid voor God uitmaken, en dat ik die niet anders dan alleen door het geloof kan aannemen en mij toe-eigenen.</p>
<p>Zondag 25-30</p> <p>65. Vr. Aangezien dan alleen het geloof ons Christus en al Zijn weldaden deelachtig maakt, vanwaar komt zulk geloof?</p> <p>Antw. Van den Heiligen Geest (a). Die het geloof in onze harten werkt door de verkondiging des heiligen Evangelies, en het sterkt door het gebruik van de sacramenten (b).</p>	<p>Zondag 25-30</p> <p>Vraag 65: Aangezien nu alleen het geloof ons aan Christus en al Zijn weldaden deel geeft, vanwaar komt dan dit geloof?</p> <p>Antwoord: Van de Heilige Geest, Die het geloof in onze harten werkt door de verkondiging van het heilig Evangelie en het versterkt door het gebruik van de sacramenten.</p>
<p>66. Vr. Wat zijn sacramenten?</p> <p>Antw. De sacramenten zijn heilige zichtbare waartekenen en zegelen, van God ingezet, opdat Hij ons door het gebruik daarvan de belofte des Evangelies des te beter te verstaan geve en verzegele; namelijk, dat Hij ons vanwege het enige slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt (a).</p>	<p>Vraag 66: Wat zijn sacramenten?</p> <p>Antwoord: Sacramenten zijn heilige, zichtbare tekenen en zegels, door God ingesteld, om ons door het gebruik daarvan de belofte van het Evangelie des te beter te doen verstaan en die voor ons te verzegele, namelijk dat Hij ons op grond van het enige offer van Christus, aan het kruis volbracht, uit genade vergeving van zonden en het eeuwige leven schenkt.</p>

<p>67. Vr. Zijn dan beide, het Woord en de sacramenten, daarheen gericht of daartoe verordend, dat zij ons geloof op de offerande van Jezus Christus aan het kruis, als op den enigen grond onzer zaligheid, wijzen (a)?</p> <p>Antw. Ja zij toch; want de Heilige Geest leert ons in het Evangelie en verzekert ons door de sacramenten, dat onze volkomen zaligheid in de enige offerande van Christus staat, die voor ons aan het kruis geschied is.</p>	<p>Vraag 67: Zijn beide, het Woord en de sacramenten, dan daarop gericht, of daartoe ingesteld om ons geloof te wijzen op het offer van Jezus Christus aan het kruis, als de enige grond van onze zaligheid?</p> <p>Antwoord: Jazeker, want de Heilige Geest leert ons in het Evangelie en verzekert ons door de sacramenten, dat onze zaligheid geheel en al berust op het enige offer van Jezus Christus, dat voor ons aan het kruis is geschied.</p>
<p>68. Vr. Hoeveel sacramenten heeft Christus in het Nieuwe Verbond of Testament ingezet?</p> <p>Antw. Twee, namelijk den Heiligen Doop en het Heilig Avondmaal.</p>	<p>Vraag 68: Hoeveel sacramenten heeft Christus in het Nieuwe Testament of Verbond ingesteld?</p> <p>Antwoord: Twee, de heilige doop en het heilig avondmaal.</p>
<p>69. Vr. Hoe wordt gij in den Heiligen Doop vermaand en verzekerd dat de enige offerande van Christus, aan het kruis geschied, u ten goede komt?</p> <p>Antw. Alzo, dat Christus dit uitwendig waterbad ingezet (a) en daarbij toegezegd heeft (b), dat ik zo zekerlijk met Zijn bloed en Geest van de onreinheid mijner ziel, dat is van al mijn zonden, gewassen ben (c), als ik uitwendig met het water, hetwelk de onzuiverheid des lichaams pleegt weg te nemen, gewassen ben.</p>	<p>Vraag 69: Hoe wordt u in de heilige doop eraan herinnerd en ervan verzekerd, dat het enige offer van Christus, aan het kruis geschied, u ten goede komt?</p> <p>Antwoord: Op deze wijze, dat Christus dit uiterlijk waterbad heeft ingesteld en daarbij heeft beloofd, dat ik even zeker met Zijn bloed en Geest van de onreinheid van mijn ziel, dat is van al mijn zonden gereinigd ben, als ik uiterlijk met het water, dat de onreinheid van het lichaam pleegt weg te nemen, gewassen ben.</p>
<p>70. Vr. Wat is dat, met het bloed en den Geest van Christus gewassen te zijn?</p> <p>Antw. Het is vergeving der zonden van God uit genade te hebben om des bloeds van Christus wil, hetwelk Hij in Zijn offerande aan het kruis voor ons uitgestort heeft (a); daarna ook, door den Heiligen Geest vernieuwd en tot lidmaten van Christus geheiligd te zijn, opdat wij hoe langer hoe meer der zonden afsterven, en in een godzalig, onstraffelijk leven wandelen (b).</p>	<p>Vraag 70: Wat betekent dit: met het bloed en de Geest van Christus gewassen te zijn?</p> <p>Antwoord: Het wil zeggen, van God – uit genade – vergeving van zonden te hebben omwille van het bloed van Christus, dat Hij in Zijn offer aan het kruis voor ons vergoten heeft. Verder ook door de Heilige Geest vernieuwd en tot leden van Christus geheiligd te zijn, opdat wij hoe langer hoe meer aan de zonden afsterven en een godzalig en onberispelijk leven leiden.</p>
<p>71. Vr. Waar heeft ons Christus toegezegd dat Hij ons zo zekerlijk met Zijn bloed en Geest wassen wil, als wij met het doopwater gewassen worden?</p> <p>Antw. In de inzetting des Doops, welke alzo luidt: Gaat dan heen, onderwijst al de volken, dezelve dopende in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes; Matth. 28:19. En: Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden; maar die niet zal geloofd hebben, zal verdoemd worden; Mark. 16:16. Deze belofte wordt ook herhaald, waar de Schrift den Doop het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden noemt.</p>	<p>Vraag 71: Waar heeft Christus ons beloofd, dat Hij ons even zeker met Zijn bloed en Geest wil wassen, als wij met het doopwater gewassen worden?</p> <p>Antwoord: Bij de instelling van de doop, die aldus luidt: Ga dan heen, onderwijst al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest [Matth. 28:19]. En: Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar wie niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden [Mark. 16:16]. Deze belofte wordt herhaald waar de Schrift de doop het bad der wedergeboorte en de afwassing van de zonden noemt.</p>
<p>72. Vr. Is dan het uiterlijk waterbad de afwassing der zonden zelve?</p> <p>Antw. Neen het (a); want alleen het bloed van Jezus Christus en de Heilige Geest reinigt ons van alle zonden (b).</p>	<p>Vraag 72: Is dan het uiterlijke waterbad de afwassing van de zonden zelf?</p> <p>Antwoord: Nee, want alleen het bloed van Jezus Christus en de Heilige Geest reinigen ons van al onze zonden.</p>

<p>73. Vr. Waarom noemt dan de Heilige Geest den Doop het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden?</p> <p>Antw. God spreekt alzo niet zonder grote oorzaak; namelijk niet alleen om ons daarmede te leren, dat, gelijk de onzuiverheid des lichaams door het water, alzo ook onze zonden door het bloed en den Geest van Jezus Christus weggenomen worden (a), maar veelmeer, omdat Hij ons door dit Goddelijk pand en waarteken wil verzekeren dat wij zo waarachtiglijk van onze zonden geestelijk gewassen zijn, als wij uitwendig met het water gewassen worden (b).</p>	<p>Vraag 73: Waarom noemt de Heilige Geest de doop dan het bad van de wedergeboorte en de afwassing van de zonden?</p> <p>Antwoord: God zegt dit niet zonder goede reden, namelijk niet alleen om ons daarmee te leren dat, zoals de onzuiverheid van het lichaam door het water, ook onze zonden door het bloed en de Geest van Jezus Christus weggenomen worden; maar vooral om ons door dit goddelijk onderpand en teken ervan te verzekeren, dat wij even daadwerkelijk van onze zonden geestelijk gereinigd zijn als wij uiterlijk met het water gewassen worden.</p>
<p>74. Vr. Zal men ook de jonge kinderen dopen?</p> <p>Antw. Ja het; want mitsdien zij alzowel als de volwassenen in het verbond Gods en in Zijn gemeente begrepen zijn (a), en dat hun door Christus' bloed de verlossing van de zonden (b) en de Heilige Geest, Die het geloof werkt, niet minder dan den volwassenen toegezegd wordt (c), zo moeten zij ook door den Doop, als door het teken des verbonds, der Christelijke Kerk ingelijfd en van de kinderen der ongelovigen onderscheiden worden (d), gelijk in het Oude Verbond of Testament door de besnijdenis geschied is (e), voor dewelke in het Nieuwe Verbond de Doop ingezet is (f).</p>	<p>Vraag 74: Moet men ook de kleine kinderen dopen?</p> <p>Antwoord: Ja, want zij behoren even goed als de volwassenen tot het verbond van God en tot Zijn gemeente, en niet minder dan aan de volwassenen worden hun de verlossing van de zonden door het bloed van Christus en de Heilige Geest, Die het geloof werkt, beloofd. Daarom moeten ook zij door de doop, als het teken van het verbond, in de christelijke kerk ingelijfd en van de kinderen van de ongelovigen onderscheiden worden, zoals dit onder het Oude Testament of Verbond door de besnijdenis gebeurde, in plaats waarvan onder het Nieuwe Verbond de doop is ingesteld.</p>
<p>75. Vr. Hoe wordt gij in het Heilig Avondmaal vermaand en verzekerd dat gij aan de enige offerande van Christus, aan het kruis volbracht, en aan al Zijn goed gemeenschap hebt?</p> <p>Antw. Alzo, dat Christus mij en allen gelovigen tot Zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en van dezen drinkbeker te drinken bevolen heeft, en daarbij ook beloofd heeft (a): eerstelijk, dat Zijn lichaam zo zekerlijk voor mij aan het kruis geofferd en gebroken en Zijn bloed voor mij vergoten is, als ik met de ogen zie dat het brood des Heeren mij gebroken en de drinkbeker mij medegedeeld wordt; en ten andere, dat Hij Zelf mijn ziel met Zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed zo zekerlijk tot het eeuwige leven spijs en laaft, als ik het brood en den drinkbeker des Heeren (als zekere waartekenen des lichaams en bloeds van Christus) uit des dienaars hand ontvang en met den mond geniet.</p>	<p>Vraag 75: Hoe wordt u in het heilig avondmaal eraan herinnerd en ervan verzekerd, dat u aan het enige offer van Christus, aan het kruis volbracht, en aan al Zijn weldaden deel hebt?</p> <p>Antwoord: Op deze wijze, dat Christus mij en alle gelovigen bevolen heeft tot Zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en van deze drinkbeker te drinken. Daarbij heeft Hij beloofd, ten eerste dat Zijn lichaam even zeker voor mij aan het kruis geofferd en gebroken is en Zijn bloed voor mij vergoten, als ik met eigen ogen zie dat het brood des Heeren voor mij gebroken en de beker mij gegeven wordt; en ten tweede, dat Hij Zelf mijn ziel met Zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed even zeker tot het eeuwige leven voedt en laaft, als ik het brood en de beker des Heeren als zekere tekenen van het lichaam en het bloed van Christus uit de hand van de bedienaar ontvang en met de mond nuttig.</p>

<p>76. Vr. Wat is dat te zeggen, het gekruisigd lichaam van Christus eten en Zijn vergoten bloed drinken?</p> <p>Antw. Het is niet alleen met een gelovig hart het ganse lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving der zonden en het eeuwige leven verkrijgen (a), maar ook daarbenevens door de Heilige Geest, Die én in Christus én in ons woont, alzo met Zijn heilig lichaam hoe langer hoe meer verenigd worden (b), dat wij, al is het dat Christus in den hemel is (c) en wij op aarde zijn, nochtans vlees van Zijn vlees en been van Zijn gebeente zijn (d), en dat wij door één Geest (gelijk de leden van een lichaam door één ziel) eeuwiglijk leven en geregeerd worden (e).</p>	<p>Vraag 76: Wat wil dit zeggen: het gekruisigde lichaam van Christus eten en Zijn vergoten bloed drinken?</p> <p>Antwoord: Het betekent niet alleen met een gelovig hart heel het lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving van de zonden en het eeuwige leven verkrijgen, maar bovendien door de Heilige Geest, die zowel in Christus als in ons woont, zo met Zijn heilig lichaam hoe langer hoe meer verenigd worden, dat wij – hoewel Christus in de hemel is en wij op de aarde zijn – toch vlees van Zijn vlees en been van Zijn gebeente zijn, en dat wij door één Geest – zoals leden van een lichaam door één ziel – eeuwig leven en geregeerd worden.</p>
<p>77. Vr. Waar heeft Christus beloofd dat Hij de gelovigen zo zekerlijk alzo met Zijn lichaam en bloed wil spijzen en laven, als zij van dit gebroken brood eten en van dezen drinkbeker drinken?</p> <p>Antw. In de insetting des Avondmaals, welke alzo luidt (a): De Heere Jezus, in den nacht in welken Hij verraden werd, nam het brood, en als Hij gedankt had, brak Hij het, en zeide: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt; doet dat tot Mijn gedachtenis. Desgelijks nam Hij ook den drinkbeker na het eten des Avondmaals, en zeide: Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed; doet dat, zo dikwijls als gij dien zult drinken, tot Mijn gedachtenis. Want zo dikwijls als gij dit brood zult eten en dezen drinkbeker zult drinken, zo verkondigt den dood des Heeren, totdat Hij komt; 1 Kor. 11:23-26. Deze toezegging wordt ook herhaald door den heiligen Paulus, waar hij spreekt: De drinkbeker der dankzegging, dien wij dankzeggende zegenen, is die niet een gemeenschap des bloeds van Christus? Het brood dat wij breken, is dat niet een gemeenschap des lichaams van Christus? Want één brood is het, zo zijn wij velen één lichaam; dewijl wij allen ééns broods deelachtig zijn; 1 Kor. 10:16, 17.</p>	<p>Vraag 77: Waar heeft Christus ons beloofd dat Hij de gelovigen even zeker met Zijn lichaam en bloed wil voeden en laven als zij van dit gebroken brood eten en uit deze beker drinken?</p> <p>Antwoord: Bij de instelling van het avondmaal, die aldus luidt: Onze Heere Jezus nam in de nacht waarin Hij werd verraden, brood, en nadat Hij gedankt had, brak Hij het en zei: Neem, eet, dit is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt. Doe dat tot Mijn gedachtenis. Evenzo nam Hij ook de drinkbeker, na het gebruiken van de maaltijd, en zei: Deze drinkbeker is het nieuwe verbond in Mijn bloed. Doe dat, zo dikwijls als u die drinkt, tot Mijn gedachtenis. Want zo dikwijls als u dit brood eet en deze drinkbeker drinkt, verkondig de dood van de Heere, totdat Hij komt [1 Kor. 11:23-26]. Deze belofte wordt herhaald door de heilige Paulus, waar hij zegt: De drinkbeker der dankzegging, die wij met dankzegging zegenen, is die niet de gemeenschap met het bloed van Christus? Het brood dat wij breken, is dat niet de gemeenschap met het lichaam van Christus? Omdat het brood één is, zijn wij, die velen zijn, één lichaam, want wij allen hebben deel aan het ene brood [1 Kor. 10:16-17].</p>
<p>78. Vr. Wordt dan uit brood en wijn het wezenlijk lichaam en bloed van Christus?</p> <p>Antw. Neen (a); maar gelijk het water in den Doop niet in het bloed van Christus veranderd wordt, noch de afwassing der zonden zelve is (waarvan het alleen een Goddelijk waarteken en verzekering is) (b), alzo wordt ook het brood in het Avondmaal niet het lichaam van Christus zelf (c), hoewel het naar den aard en de eigenschap der sacramenten (d) het lichaam van Christus Jezus genaamd wordt.</p>	<p>Vraag 78: Worden brood en wijn dan werkelijk het lichaam en het bloed van Christus?</p> <p>Antwoord: Evenmin als het water bij de doop niet in het bloed van Christus veranderd wordt en de eigenlijke afwassing van de zonden is, maar er alleen een goddelijk teken en een bevestiging van is, zo wordt ook het brood in het avondmaal niet het lichaam zelf van Christus, hoewel het naar de aard en de eigenheid van de sacramenten het lichaam van Jezus Christus genoemd wordt.</p>

<p>79. Vr. Waarom noemt dan Christus het brood Zijn lichaam en den drinkbeker Zijn bloed, of het Nieuwe Testament in Zijn bloed, en Paulus de gemeenschap des lichaams en bloeds van Christus?</p> <p>Antw. Christus spreekt alzo niet zonder grote oorzaak; namelijk niet alleen om ons daarmede te leren dat, gelijk als brood en wijn dit tijdelijk leven onderhouden, alzo ook Zijn gekruisigd lichaam en Zijn vergoten bloed de waarachtige spijs en drank zijn, waardoor onze zielen ten eeuwigen leven gevoed worden (a); maar veelmeer om ons door deze zichtbare tekenen en panden te verzekeren dat wij zo waarachtiglijk Zijns waren lichaams en bloeds door de werking des Heiligen Geestes deelachtig worden, als wij deze heilige waartekenen met den lichamelijken mond tot Zijn gedachtenis ontvangen (b); en dat al Zijn lijden en gehoorzaamheid zo zekerlijk onze eigene is, als hadden wij zelven in onzen eigen persoon alles geleden en Gode voor onze zonden genoegedaan.</p>	<p>Vraag 79: Waarom noemt Christus dan het brood Zijn lichaam en de beker Zijn bloed of het Nieuwe Testament in Zijn bloed, en spreekt Paulus van de gemeenschap met het lichaam en het bloed van Christus?</p> <p>Antwoord: Christus zegt dat niet zonder goede reden, namelijk niet alleen om ons daardoor te leren dat, evenals brood en wijn dit tijdelijke leven instandhouden, zo ook Zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed de ware spijs en drank zijn waardoor onze zielen tot het eeuwige leven gevoed worden; maar vooral om ons door deze zichtbare tekenen en onderpanden de zekerheid te geven, dat wij door de werking van de Heilige Geest even zeker deel krijgen aan Zijn ware lichaam en bloed als wij deze heilige tekenen met de mond tot Zijn gedachtenis ontvangen en dat al Zijn lijden en gehoorzaamheid even zeker ons deel zijn alsof wij zelf in eigen persoon alles geleden en aan God voor onze zonden genoegdoening gegeven hadden.</p>
<p>80. Vr. Wat onderscheid is er tussen het Avondmaal des Heeren en de paapse mis?</p> <p>Antw. Het Avondmaal des Heeren betuigt ons dat wij volkomen vergeving van al onze zonden hebben door de enige offerande van Jezus Christus, die Hij Zelf eenmaal aan het kruis volbracht heeft (a), en dat wij door den Heiligen Geest Christus worden ingelijfd (b), Die nu naar Zijn menselijke natuur niet op de aarde maar in den hemel is, ter rechterhand Gods Zijns Vaders (c), en daar van ons wil aangebeden zijn (d). Maar de mis leert dat de levenden en de doden niet door het lijden van Christus vergeving der zonden hebben, tenzij dat Christus nog dagelijks voor hen van de mispriesters geofferd worde, en dat Christus lichamenlijk onder de gestalte des broods en wijns is, en daarom ook daarin moet aangebeden worden. En alzo is de mis in den grond anders niet dan een verloochening der enige offerande en des lijdens van Jezus Christus, en een vervloekte afgoderij (e).</p>	<p>Vraag 80: Welk onderscheid is er tussen het avondmaal des Heeren en de paapse mis?</p> <p>Antwoord: Het avondmaal des Heeren verzekert ons dat wij volledige vergeving van al onze zonden hebben door het enige offer van Jezus Christus, dat Hij Zelf eenmaal aan het kruis volbracht heeft, en dat wij door de Heilige Geest worden ingelijfd in Christus, Die nu naar Zijn menselijke natuur niet op de aarde, maar in de hemel is, aan de rechterhand van God, Zijn Vader, en daar door ons aanbeden wil worden. Maar in de mis wordt gesteld, dat de levenden en de doden alleen dan door het lijden van Christus vergeving van zonden hebben, als Christus nog dagelijks voor hen door de mispriesters geofferd wordt, en dat Christus lichamenlijk onder de gestalte van brood en wijn aanwezig is daarom ook daarin aanbeden moet worden. Daarom is de mis in wezen niet anders dan een verloochening van het enige offer en het lijden van Jezus Christus en een vervloekte afgoderij</p>
<p>81. Vr. Voor wie is het Avondmaal des Heeren ingesteld?</p> <p>Antw. Voor degenen die zichzelf vanwege hun zonden mishagen, en nochtans vertrouwen dat deze hun om Christus' wil vergeven zijn, en dat ook de overblijvende zwakheid met Zijn lijden en sterven bedekt is; die ook begeren hoe langer hoe meer hun geloof te sterken en hun leven te beteren. Maar de hypocrietten en die zich niet met waren harte tot God bekeren, die eten en drinken zichzelf een oordeel (a).</p>	<p>Vraag 81: Voor wie is het avondmaal des Heeren ingesteld?</p> <p>Antwoord: Voor hen die vanwege hun zonden zichzelf mishagen en nochtans vertrouwen, dat deze hun om Christus' wil vergeven zijn, en dat ook hun blijvende zwakheid door Zijn lijden en sterven bedekt is, en die ook verlangen hun geloof meer en meer te versterken en hun leven te beteren. Maar de huichelaars en zij die zich niet oprecht tot God bekeren, eten en drinken zichzelf een oordeel.</p>

<p>82. Vr. Zal men ook diegenen tot dit Avondmaal laten komen, die zich met hun belijdenis en hun leven als ongelovige en goddeloze mensen aanstellen?</p> <p>Antw. Neen; want also wordt het verbond Gods ontheilgd, en Zijn toorn over de ganse gemeente verwekt (a). Daarom is de Christelijke Kerk schuldig, naar de ordening van Christus en Zijn apostelen, zulken, totdat zij betering huns levens bewijzen, door de sleutelen des hemelrijks uit te sluiten.</p>	<p>Vraag 82: Behoort men ook hen tot dit avondmaal toe te laten, die zich in hun belijdenis en leven als ongelovigen en goddelozen betonen?</p> <p>Antwoord: Nee, want dan wordt het verbond van God ontheilgd en Zijn toorn over de hele gemeente opgewekt. Daarom is de christelijke kerk, overeenkomstig het bevel van Christus en Zijn apostelen, verplicht zulke mensen door de sleutels van het hemelrijk uit te sluiten totdat zij tonen hun leven te beteren.</p>
<p>Zondag 33</p> <p>88. Vr. In hoeveel stukken bestaat de waarachtige bekering des mensen?</p> <p>Antw. In twee stukken: in de afsterving des ouden, en in de opstanding des nieuwen mensen (a).</p>	<p>Zondag 33</p> <p>Vraag 88: Uit hoeveel stukken bestaat de oprechte bekering van de mens?</p> <p>Antwoord: Uit twee stukken: de afsterving van de oude en de opstanding van de nieuwe mens.</p>
<p>89. Vr. Wat is de afsterving des ouden mensen?</p> <p>Antw. Het is een hartelijk leedwezen dat wij God door onze zonden vertoorned hebben, en die hoe langer hoe meer haten en vlieden (a).</p>	<p>Vraag 89: Wat is de afsterving van de oude mens?</p> <p>Antwoord: Het is een innig berouw dat wij God door onze zonden vertoorned hebben, en die hoe langer hoe meer haten en ontvluchten.</p>
<p>90. Vr. Wat is de opstanding des nieuwen mensen?</p> <p>Antw. Het is een hartelijke vreugde in God door Christus (a), en een ernstige lust en liefde om naar den wil Gods in alle goede werken te leven (b).</p>	<p>Vraag 90: Wat is de opstanding van de nieuwe mens?</p> <p>Antwoord: Het is een hartelijke vreugde in God door Christus en een ernstig en liefdevol verlangen om naar de wil van God alle goede werken te verrichten.</p>
<p>91. Vr. Maar wat zijn goede werken?</p> <p>Antw. Alleen die uit waar geloof (a), naar de wet Gods (b), alleen Hem ter eer geschieden (c), en niet die op ons goeddunken of op menseninzettingen gegrond zijn (d).</p>	<p>Vraag 91: Maar wat zijn goede werken?</p> <p>Antwoord: Alleen die uit een oprecht geloof, volgens de Wet van God, tot Zijn eer geschieden, en niet die op ons eigen goeddunken of menselijke voorschriften gegrond zijn.</p>

BIJLAGE 114

Artikel 214

Rapport 3a van commissie 3 betreffende de instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake dans en drama in de eredienst

Bij de plenaire bespreking van rapport 3 van commissie 3 werden vier voorstellen gedaan:

Den Dekker e.a.

Voorgesteld besluit:

De generale synode

heeft kennisgenomen van:

1. de instructie van de PS van het Noorden betreffende dans en drama;
2. rapport 3 van commissie 3;

constateert:

1. dat binnen de kerken een bescheiden gebruik gemaakt wordt van dans en drama;
2. dat er kerkelijke bezinning is geweest over de invloed van de huidige beeldcultuur op de liturgie (brochure *Stijlvol Samenkomen*);

overweegt:

1. dat in de gereformeerde eredienst de bediening van Woord en Sacrament centraal moeten staan;
2. dat dit niet betekent dat andere elementen geen plaats kunnen hebben in de eredienst;
3. dat die andere elementen Bijbels verantwoord dienen te zijn;

oordeelt:

1. dat de beslissing over toevoegen van elementen aan de eredienst de eerste verantwoordelijkheid van de kerkenraad is;
2. dat kerkenraden daarbij zorgvuldig te werk dienen te gaan;
3. dat de brochure *Stijlvol Samenkomen* daarbij goede uitgangspunten biedt;

en besluit:

de instructie af te wijzen.

Kieviet e.a.:

Toe te voegen na door de commissie voorgesteld besluit 1:

2. de kerken in dringende overweging te geven zich in de eredienst te onthouden van dans en drama zolang de kerken dienaangaande geen uitspraak deden;

Van Pelt e.a.:

De generale synode

heeft kennisgenomen van:

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden van 4 april 2013;
2. rapport 3 van commissie 3;

heeft de bespreking ter vergadering gehoord;

constateert:

1. dat binnen de kerken gebruik gemaakt wordt van dans en drama in erediensten;
2. dat er kerkelijke bezinning is geweest over de invloed van de huidige beeldcultuur op de liturgie (in de uitgave *Stijlvol samenkomen* van deputaten eredienst);
3. dat men in de (christelijke) gereformeerde traditie over het algemeen afwijzend gestaan heeft ten opzichte van het gebruik van dans en drama;

overweegt:

dat in de gereformeerde eredienst de bediening van het Woord en van de sacramenten centraal moeten staan;

oordeelt:

dat er onvoldoende gronden zijn aangevoerd om de instructie te aanvaarden;

besluit:

1. de instructie af te wijzen;
2. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Noorden.

Schoonderwoerd e.a.:

De instructie terug te wijzen naar de PS van het Noorden, omdat die niet bekend is met de redenen om deze dingen in te voeren, noch er een oordeel over heeft. Van toepassing is art. 30 K.O.

Weging en beoordeling van deze voorstellen

Met betrekking tot het voorstel Van Pelt e.a.: uw commissie begrijpt de overwegingen van de broeders die menen dat zaken als dans en drama in veel gemeenten geen enkele rol spelen en dat de tijd die besteed zou worden aan de voorgestelde studie (en eventueel ook aan studie van andere nieuwe ideeën op het gebied van de liturgie) beter besteed kan worden.

Toch is uw commissie ervan overtuigd dat het goed is de voorgestelde studie uit te laten voeren. De redenen daarvoor zijn als volgt. Blijkens de instructie zijn dans en drama op dit moment in één gemeente van ons kerkverband geaccepteerde onderdelen van de eredienst. Maar het is niet te verwachten dat de vraag naar deze elementen tot die gemeente beperkt zal blijven. Ook in andere gemeenten zal die vraag op kortere of langere termijn opkomen en daarbij kan zeker ook aan de zendingsgemeenten gedacht worden. Juist vanuit deze gemeenten klinkt de vraag naar leiding vanuit het kerkverband bij het onder ogen zien van vragen – ook met betrekking tot de eredienst – die in de gevestigde kerken (nog) niet spelen. Via nieuwe gelovigen, die niet van kinds af aan met de gereformeerde eredienst vertrouwd zijn, of via gelovigen uit andere culturen kan de vraag naar deze elementen gemakkelijk op de tafels van de kerkenraden komen. Uw commissie acht het gepast dat de kerken, middels de resultaten van een goede studie, die plaatselijke kerkenraden bijstaan in hun afwegingen.

Uw commissie neemt daarom het voorstel Van Pelt e.a. niet over.

Het voorstel Den Dekker e.a. wijst er terecht op dat het de verantwoordelijkheid van de kerkenraden is om te beslissen over wat wel en wat niet verantwoord en passend is in de erediensten van de plaatselijke gemeente. De brochure *Stijlvol samenkomen* is inderdaad geschreven om de kerkenraden een handreiking te doen bij de bezinning daarop. Echter, naar de mening van uw commissie, en ook van deputaten eredienst, is er over de zaken die onderwerp zijn van instructie 8.04 meer te zeggen dan deze brochure doet. Daarom is uw commissie van mening dat een verdieping dienstig zal zijn voor kerkenraden die met vragen op het punt van dans en drama worden geconfronteerd.

Uw commissie neemt daarom het voorstel Den Dekker e.a. niet over.

Schoonderwoerd e.a. stellen voor de instructie op procedurele gronden terug te verwijzen naar de

particuliere synode en verwijzen daarbij naar art. 30 K.O. Inderdaad stipuleert dit artikel: 'In [een] meerdere vergadering behoort slechts datgene te worden behandeld, wat in de mindere niet kon worden afgedaan.' Maar daaraan wordt toegevoegd: 'of wat behoort tot de kerken van de meerdere vergadering in het algemeen.'. Uw commissie is van oordeel dat de instructie raakt aan wezenlijke vragen met betrekking tot de gereformeerde eredienst en dat daarom overweging en studie daarop zeker gerekend kan worden te behoren tot de verantwoordelijkheid van de breedste vergadering van de kerken. Uw commissie neemt daarom het voorstel Schoonderwoerd e.a. niet over.

Het voorstel Kieviet e.a. roept de kerken op het vanouds ingenomen standpunt ten opzichte van cultuuruitingen als dans en drama te respecteren totdat het resultaat van de voorgestelde studie beschikbaar is en door de kerken bekrachtigd. Deze toevoeging kan kerkenraden helpen die in de komende periode al concreet met een vraag m.b.t. dans en drama in de eredienst worden geconfronteerd. Uw commissie neemt het voorstel Kieviet e.a. over.

Voorgesteld besluit

Op basis van deze overwegingen komt uw commissie tot het volgende voorgestelde besluit. Het is een enigszins geamendeerde versie van het voorgestelde besluit dat uw commissie u in eerste instantie heeft voorgesteld.

De generale synode

heeft kennisgenomen van:

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden van 4 april 2013;
2. rapport 3 van commissie 3;

heeft de bespreking ter vergadering gehoord;

constateert:

1. dat binnen de kerken gebruik gemaakt wordt van dans en drama in erediensten;
2. dat er wel kerkelijke bezinning is geweest over de invloed van de huidige beeldcultuur op de liturgie (in de uitgave 'Stijlvol samenkomen' van deputaten eredienst), maar er onvoldoende duidelijkheid bestaat over het concrete gebruik van genoemde cultuuruitingen in erediensten;
3. dat men in de (christelijke) gereformeerde traditie over het algemeen afwijzend gestaan heeft ten opzichte van het gebruik van dans en drama;

overweegt:

1. dat in de gereformeerde eredienst de bediening van het Woord en van de sacramenten centraal moeten staan;
2. dat het toevoegen van andere elementen alleen op basis van weloverwogen Bijbels verantwoorde argumenten dient te gebeuren;

oordeelt:

1. dat het geheel van de kerken gediend zal zijn met een goede bezinning op de vraag of bij het gebruik van dans en/of drama het karakter van de gereformeerde eredienst in het geding is;
2. dat bij een bezinning op dans en drama in ieder geval de volgende vragen nadere studie vereisen:
 - a. wat moet in dit verband verstaan worden onder 'dans' en 'drama'?
 - b. hoe spreken het Oude en het Nieuwe Testament over het gebruik van dans en drama in de eredienst?
 - c. hoe verhoudt dit spreken in beide Testamenten zich tot elkaar?;
 - d. zijn er in het Bijbels spreken aanwijzingen te vinden voor het gebruik van dans en drama in de eredienst?;
 - e. welke bezwaren leven er binnen de gereformeerde traditie tegen het gebruik van dans en drama, en welke argumenten worden vandaag de dag gebruikt om deze elementen in de eredienst in te voeren?;
3. dat bij een dergelijke bezinning ook volgende vragen dienen te worden overwogen:
 - a. in hoeverre mag de gemeente in een eredienst toeschouwer worden?;
 - b. hoe is het ambtelijk voorgaan in de eredienst te verstaan als er ruimte is voor persoonlijk optreden van gemeenteleden?;

besluit:

1. deputaten eredienst op te dragen een studie te verrichten naar de vraag of het karakter van de gereformeerde eredienst zich verdraagt met het gebruik van dans en drama in die erediensten, met inachtneming van hetgeen geformuleerd is onder 'oordeelt 2 en 3', en de synode van 2016 te dienen met het resultaat van die studie;
2. de kerken dringend in overweging te geven zich te onthouden van dans en drama in de eredienst zolang de kerken dienaangaande geen uitspraak deden;
3. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Noorden.

L. Mak, rapporteur

BIJLAGE 115

Artikel 218

Rapport 9a van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (§ 6), aanvulling.

1. Plaatselijke contacten en landelijk ineenschuiven

Ds. P.D.J. Buijs wees op opdracht 26 die de generale synode 2010 heeft gegeven aan deputaten eenheid

(§ 6.1). Deze opdracht luidt: 'Deputaten op te dragen zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de gevolgen van het feit dat er in steeds meer plaatsen contact is tussen kerken, terwijl landelijk ineenschuiven van de kerkverbanden nu niet haalbaar is.'

In hun rapport vragen deputaten om een nieuwe opdracht: 'Deputaten opnieuw op te dragen om zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de vraag hoe een eventuele landelijke organisatie van beide kerkverbanden in de toekomst vorm moet krijgen en daarbij ook verder te kijken dan alleen de contacten tussen de GKv en de CGK' (§ 6.7, voorstel tot besluit 3).

Het woordje 'opnieuw' past in dit verband niet. De opdracht waar deputaten om vragen is een andere dan de opdracht 26 die de synode in 2010 gaf.

Daarom doet ds. Buijs het voorstel om de oorspronkelijke opdracht uit 2010 te herhalen met de toevoeging van het woord 'opnieuw'. Dit wordt dan een nieuw 3:

'deputaten opnieuw op te dragen zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de gevolgen van het feit dat er in steeds meer plaatsen contact is tussen kerken, terwijl landelijk ineenschuiven van de kerkverbanden nu niet haalbaar is.

Uw commissie stemt in met de formulering van een nieuw voorstel 3. Ook deputaten eenheid stemmen daarmee in. Tijdens een gezamenlijk overleg is de volgende formulering vastgesteld:

'deputaten op te dragen zich opnieuw bezig te houden met de opdracht die in 2010 al was gegeven, namelijk 'zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de gevolgen van het feit dat er in steeds meer plaatsen contact is tussen kerken, terwijl landelijk ineenschuiven van de kerkverbanden nu niet haalbaar is'.

2. Landelijke organisatie

Ds. P.D.J. Buijs heeft een wijziging voorgesteld voor het oorspronkelijke voorstel tot besluit 3 van uw commissie. Dat zou dan een nieuw voorstel tot besluit 4 worden:

'deputaten op te dragen om, *afhankelijk van de uitkomst van de bezinning onder 3 genoemd*, zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de vraag *of en zo ja* hoe een eventuele landelijke organisatie van beide kerkverbanden in de toekomst vorm moet krijgen en daarbij ook verder te kijken dan alleen de contacten tussen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken.'

De wijzigingen zijn cursief gedrukt. Uw commissie stemt in met dit voorstel tot wijziging. Ook deputaten stemmen daarmee in. De wijziging laat dit voorstel aansluiten bij het voorstel tot besluit 3 dat in dit rapport onder § 1 is vermeld.

3. Wijziging volgorde

Oud. J. C. Westeneng stelt voor de volgorde van de voorstellen tot besluit die worden genoemd in rapport 9 van uw commissie te veranderen. Hij stelt voor om besluit 5 vooraan te zetten. Bovendien zou daaraan een zinsnede moeten worden toegevoegd: 'en dit alles getoetst voort aan de uitspraken van de Christelijke Gereformeerde Kerken'.

Het nieuwe 1 zou dan aldus luiden:

'deputaten op te dragen zich te bezinnen op recente ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), deze ontwikkelingen te bezien in het licht van de groeiende kerkelijke eenheid tussen deze en onze kerken, deze te bespreken met de gereformeerd-vrijgemaakte deputaten, en dit alles getoetst wordt aan de uitspraken van de Christelijke Gereformeerde Kerken'.

Het oude voorstel tot besluit 1 zou dan volgens het voorstel van oud. Westeneng een nieuw voorstel tot besluit 2 worden:

'afhankelijk daarvan de opdracht te continueren samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren'.

Uw commissie neemt dit voorstel niet over. Ook deputaten zijn daar niet voor. Uw commissie wijst erop dat het voorstel tot besluit 5 al een toevoeging is aan de voorstellen die deputaten uw vergadering hebben gedaan. Daarmee is al onderstreept dat uw commissie grote waarde hecht aan een beoordeling van de ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Voorstel tot besluit 1 zal naar het oordeel van uw commissie deze plaats moeten behouden omdat dit voorstel aansluit bij datgene wat eerdere synoden hebben besloten. Daarin ligt de continuïteit van beleid. Voorstel tot besluit 5 is een nieuw element. Uw commissie zou de toevoeging van de laatste zinsnede niet willen overnemen. Ook deputaten zouden dat niet willen doen. De zinsnede voegt niets toe aan wat beleid is van deputaten.

Wel zou uw commissie oud. Westeneng tegemoet willen komen door het woord 'bezien' in voorstel tot besluit 5 te vervangen door 'taxeren'. Dat geeft dit voorstel een iets sterker accent.

3. Implicaties

Ds. C. Westerink heeft het volgende voorstel gedaan:

'De commissie zal zich opnieuw buigen over de implicaties van de voortgaande ontwikkelingen in de GKv voor de voorstellen 1 en 5'.

Dat is een voorstel dat nogal ver gaat. Uw commissie zou zich dan nog tijdens uw vergadering moeten buigen over 'voortgaande ontwikkelingen' binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Uw commissie ziet daarin voor zichzelf geen taak. Bovendien zal dat tijdens de periode waarin uw vergadering loopt, moeilijk te realiseren zijn. Naar het oordeel van uw commissie is het analyseren en taxeren van ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) een taak voor deputaten. Die taak heeft uw commissie verwoord in haar voorstel tot besluit 5 zoals geformuleerd in rapport 9.

7. Voorstel tot besluit

Voorstel 1 en 2 blijven ongewijzigd. Zie ons rapport 9. Uw commissie doet een nieuw voorstel tot besluit 3. Voorstel 4 is een herzien besluit.

De generale synode besluit:

3. deputaten op te dragen zich opnieuw bezig te houden met de opdracht die in 2010 al was gegeven, namelijk 'zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de gevolgen van het feit dat er in steeds meer plaatsen contact is tussen kerken, terwijl landelijk ineenschuiven van de kerkverbanden nu niet haalbaar is';
4. deputaten op te dragen om afhankelijk van de uitkomst van de bezinning onder 3 genoemd zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de vraag of en zo ja hoe een eventuele landelijke organisatie van beide kerkverbanden in de toekomst vorm moet krijgen en daarbij ook verder te kijken dan alleen de contacten tussen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Voorstel tot besluit 4 uit rapport 9 wordt 5, voorstel 5 wordt 6, aldus gewijzigd:

6. deputaten op te dragen zich te bezinnen op recente ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), deze ontwikkelingen te taxeren in het licht van de groeiende kerkelijke eenheid tussen deze en onze kerken en deze te bespreken met de gereformeerd-vrijgemaakte deputaten.

Voorstel 6 uit rapport 9 wordt 7.

D. J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 116

Artikel 219

Rapport 8a van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende de Nederlands Gereformeerde Kerken (§ 3), aanvulling

1. Algemeen

De bespreking van het rapport van deputaten eenheid betreffende de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken tijdens de zevende zitting is voortijdig afgebroken. Na een eerste vragenronde zijn de vragen die bestemd waren voor uw commissie, beantwoord door de rapporteur. Afgesproken is dat deputaten een schriftelijk antwoord zullen geven op de gestelde vragen. De inhoud van dat antwoord is uw commissie ten tijde van het schrijven van dit rapport 8a niet bekend. Wel heeft zij een gesprek met deputaten, mede over de zaken aangaande het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken, gehad. In dit aanvullend rapport geeft uw commissie van haar kant een nadere toelichting op zaken die in de eerste vragenronde aan de orde zijn gekomen.

2. Toepasbaarheid lid 1.d

Uw commissie heeft in haar rapport 8 voorgesteld lid 1.d van bijlage 8 K.O. van toepassing te verklaren op de Nederlands-gereformeerde predikanten. Daarover zijn vragen gesteld.

Uw commissie gaat in haar voorstel verder dan wat de generale synode 2010 heeft opgedragen aan deputaten. In 2010 werd de opdracht gegeven te onderzoeken wat de wijziging die toen werd toegepast op bijlage 8 K.O., zou betekenen voor de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Deputaten hebben dat specifieke punt de afgelopen jaren niet onderzocht, maar zijn met een bredere opdracht bezig geweest. Zij hebben onderzocht of heel bijlage 8 K.O. kan worden toegepast op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Uw vergadering zou deputaten opnieuw de opdracht kunnen geven te onderzoeken wat de specifieke wijziging betekent in het geval uw vergadering – in overeenstemming met het voorstel van uw commissie – zou besluiten niet de hele bijlage 8 K.O. van toepassing te verklaren op de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Uw commissie heeft in haar rapport 8 opgemerkt dat het 'in dit stadium niet wijs' (§ 8 van rapport 8) is de opdracht van 2010 aan deputaten te herhalen. Tijdens de zevende zitting heeft de rapporteur opgemerkt dat in de toepasbaarheid van lid 1.d. tot uiting komt wat in 2010 is uitgesproken, namelijk dat de Nederlands Gereformeerde Kerken staan op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis.

Daaraan kan het volgende worden toegevoegd. Uw vergadering heeft uitgesproken dat kerkenraden gerechtigd zijn predikanten van de Protestantse Kerken Nederland uit te nodigen voor de bediening van Woord en sacramenten, de dienst der gebeden en de kerkelijke bevestiging van een huwelijk in de erediensten van de gemeente, mits kerkenraden zich ervan hebben vergewist dat deze predikanten in de uitoefening van hun ambt zich verbonden hebben aan de gereformeerde belijdenissen. Dat geldt dus voor predikanten die behoren bij een kerkverband waarvan onze kerken niet hebben uitgesproken dat zij staan op de grondslag van Schrift en belijdenis. Dat laatste is van de Nederlands Gereformeerde Kerken wel uitgesproken. Naar analogie van de regeling ten aanzien van predikanten met een gereformeerde(-bonds)signatuur kan naar de gedachte van uw commissie lid 1.d van bijlage 8 K.O. van toepassing zijn op Nederlands-gereformeerde predikanten. Als deze regeling voor protestantse predikanten geldt, dan nog meer voor Nederlands-gereformeerde predikanten.

Het zou niet wijs zijn nog weer drie jaar te wachten op een uitspraak over de toepasbaarheid van lid 8.d. Het is volgens uw commissie ook niet nodig om opnieuw een studieopdracht te geven.

3. Mannelijke predikanten

Voorstel tot besluit 3 uit § 9 van rapport 8 behelst lid 1.d van bijlage 8 K.O van toepassing te verklaren op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Een vraag uit uw vergadering was waarom daarbij niet is genoemd dat christelijk-gereformeerde kerkenraden alleen mannelijke ambtsdragers mogen uitnodigen. In het deputatenrapport staat vermeld dat er mee rekening moet worden gehouden dat 'kanselruil (...) alleen kan plaatsvinden met manlijke predikanten'.

Uw commissie onderschrijft wat deputaten opmerken, maar acht het niet nodig dat in een apart besluit te verwoorden. Het is praktijk dat in onze kerken geen vrouwelijke predikanten voorgaan. Indien uw

vergadering eraan hecht deze beperking expliciet aan het besluit toe te voegen, zal uw commissie daartegen overigens geen bezwaar maken.

4. Vrouw en ambt

Tijdens de zevende zitting zijn ook vragen gesteld over de visie binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken ten aanzien van de openstelling van het ambt voor zusters uit de gemeente. Deputaten spreken daarover in hun aanvullend rapport.

Afgevaardigden hebben terecht opgemerkt dat in de contacten met andere kerken door deputaten het kerkelijk standpunt moet worden gecommuniceerd. Deputaten hebben dat in hun ontmoeting met uw commissie bevestigd. Zij hebben aangegeven dat de formuleringen in het aanvullend rapport niet altijd even zorgvuldig zijn.

Wat zij naar voren hebben willen brengen is dat blijvende bezinning op het genoemde onderwerp nodig is. Die bezinning is des te meer nodig omdat het Nederlands-gereformeerde rapport 'Vrouwelijke ouderlingen en predikanten' nadrukkelijk ingaat op de argumenten die worden genoemd in ons rapport 'Vrouw en ambt'. In het Nederlands-gereformeerde rapport worden volgens deputaten een aantal zaken genoemd die vragen om een antwoord. Dat antwoord is er tot dusver vanuit onze kerken nog niet gekomen, aldus deputaten.

Uw commissie heeft in haar ontmoetingen met deputaten gesproken over de visie binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken op de vrouw in het ambt. Dit gespreksonderwerp is een van de redenen waarom uw commissie voorstelt bijlage 8 K.O. op dit moment niet van toepassing te verklaren op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Mede hierover zal nader moeten worden gesproken.

Mét enkele afgevaardigden die daarover het woord voerden, is uw commissie van mening dat een beroep op het minderheidsrapport dat in 1998 op onze synode diende, niet aan de orde is. Wat deputaten hierover in hun aanvullend rapport schrijven, vereist nuancering.

5. Aanspreekbaar op de belijdenis

In § 6 van rapport 8 van uw commissie wordt gezegd dat ambtsdragers binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken aanspreekbaar zijn op de belijdenis. Uw commissie heeft met dankbaarheid kennisgenomen van de constatering die deputaten hebben gedaan.

Deputaten hebben voorgesteld hiervan een aparte synodale uitspraak te maken. Dat heeft uw commissie niet overgenomen. De constatering die deputaten hebben gedaan, voegt niets toe aan de uitspraak die eerder is gedaan, namelijk dat de Nederlands Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis.

Maar er is meer. Uw commissie kennis genomen van wat deputaten hebben geconstateerd. Maar dat wil nog niet zeggen dat het gesprek over binding aan de belijdenis is afgerond. De gesprekken over overige geschilpunten of mogelijke geschilpunten zijn nog niet afgerond of moeten nog beginnen. Die punten zouden ook de belijdenis kunnen raken. Tegelijkertijd kan dan ook de binding aan de belijdenis opnieuw in het vizier komen.

Uit het feit dat uw commissie het voorstel tot besluit van deputaten op dit punt niet heeft overgenomen mag blijken dat uw commissie een slag om de arm heeft gehouden. Bovendien is het voor uw commissie de vraag of wij als kerken kunnen uitspreken dat alle ambtsdragers binnen een bepaald kerkverband aanspreekbaar zijn op de belijdenis. Dat zal in de praktijk moeten blijken.

In de ontmoeting van deputaten met uw commissie hebben deputaten toegegeven dat de passage over kardinale punten in de belijdenis ongelukkig is geformuleerd. Deputaten lichten dit punt toe in hun schriftelijke beantwoording van de vragen die in de eerste ronde van bespreking tijdens de zevende zitting van uw vergadering zijn gesteld.

6. Oplossing geschilpunten

Uw commissie doet in haar rapport 8 het voorstel tot besluit dat deputaten het gesprek over de geïnventariseerde geschilpunten moeten voortzetten en nagaan of en in hoeverre die geschilpunten het toepasbaar verklaren van artikel 8 K.O. op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken in de weg staan (§ 9, voorstel tot besluit 2). Daarbij heeft zij opgemerkt dat niet alle geschilpunten hoeven te zijn opgelost voordat de genoemde bijlage weer van toepassing kan zijn. Dat sluit aan bij de situatie van vóór 1998. Dat is ook in overeenstemming met wat deputaten hebben neergelegd in hun rapport 'Zoeken naar kerkelijke eenheid' (2003). Niet elk geschilpunt is kerkscheidend. Maar dat is niet de zaak waar het voorstel tot besluit 2 over gaat. Beslissend voor uw commissie was dat het gesprek nog niet was afgerond. Pas als de gesprekken zijn afgerond kan een evaluatie plaatsvinden. Dan kan ook worden vastgesteld of er kerkscheidende punten zijn of niet. Deputaten moeten de evaluatie van de gesprekken aan de komende synode voorleggen. Op basis daarvan kan die synode een uitspraak doen. De uiteindelijke beslissing ligt bij de synode. Mocht onze opmerking enige suggestie tot het bestaan van een pleidooi tot onconfessionele ruimte hebben gewekt, dan willen wij die bij dezen wegnemen.

7. Voorstellen tot besluit

De bespreking tijdens de zevende zitting heeft uw commissie tot dusver niet doen besluiten tot een wijziging van de voorstellen tot besluit.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 117

Artikelen 220, 232, 241, 243, 255

Rapport 12 van commissie 4 inzake rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende de afvaardiging ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten (§ 11.3)

1. Algemeen

Deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland hebben een besprekingsstuk

geschreven inzake de afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten naar classisvergaderingen. Ze hebben zich daartoe laten bijstaan door deputaten Kerkorde en kerkrecht. Uw commissie heeft kennisgenomen van dit stuk.

2. Voorstel tot besluit

Deputaten stellen uw vergadering voor dat samenwerkingsgemeenten niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers mogen afvaardigen naar vergaderingen van de classis.

Zij stellen in aansluiting daarop eveneens voor dat de classis deze ambtsdragers niet inschakelt voor speciale classicale taken en hen niet afvaardigt naar een meerdere kerkelijke vergadering.

3. Overwegingen

Deputaten noemen een aantal overwegingen die hebben geleid tot hun voorstellen. Uw commissie vat deze samen en plaatst daarbij enkele kanttekeningen.

(a) Geconstateerde eenheid

Deputaten stellen vast dat de vorming van een samenwerkingsgemeente is gebaseerd op een eenheid van belijden van plaatselijke kerken. Deze eenheid is conform bijlage 8 K.O. door de classis geconstateerd.

(b) Ongedeelde kerkenraad

Deputaten stellen eveneens vast dat een samenwerkingsgemeente een ongedeelde kerkenraad heeft. Deze raad is gevormd door ambtsdragers uit de plaatselijke kerken die deel uitmaken van de samenwerkingsgemeente. De desbetreffende gemeente heeft daarvoor een regeling opgesteld. Deze regeling is vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst.

Uw commissie onderschrijft wat deputaten in hun rapport opmerken: ambtsdragers in samenwerkingsgemeenten zijn ambtsdragers van de gehele gemeente. Zij kunnen allen de gemeente vertegenwoordigen. Indien afgevaardigd naar de vergadering van de classis zijn zij daar niet aanwezig als individuele personen maar als afgevaardigden van de gemeente.

Bovendien heeft de classis goedgekeurd dat de verkozen en benoemde ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente verantwoordelijkheid dragen voor de gemeente waarin zij dienen. Daarmee heeft zij impliciet uitgesproken dat deze ambtsdragers de gemeente kunnen vertegenwoordigen.

(c) Samenwerking blijft plaatselijk en voorlopig

Deputaten stellen verder vast dat bijlage 8 K.O. nadruk legt op het plaatselijke karakter van samenwerking. Samenwerkingsgemeenten mogen niet een eigen kerkformatie gaan vormen, aldus lid 1b van deze bijlage. De plaatselijke kerken die een samenwerkingsgemeente vormen, blijven deel uitmaken van hun eigen kerkverband.

Eveneens spreekt deze bijlage over het voorlopige karakter van de samenwerking. Het woord 'voorlopig' geeft niet aan dat de beide kerken na een bepaalde tijd wel weer uit elkaar zouden kunnen gaan, wel dat de samenwerkingsgemeenten voluit deel blijven uitmaken van de verschillende kerkverbanden. 'Voorlopig' ziet op de mogelijke toekomst wanneer beide kerkverbanden een eenheid vormen.

(d) Plaatselijke samenwerking wordt zichtbaar

Deputaten overwegen dat de afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers de plaatselijke samenwerking zichtbaar maakt op het niveau van de classis. Zij spreken in dit verband over een 'verbreding' van de samenwerking naar de classis toe. Toch is dat volgens deputaten geen echte verbreding. Ze is uiteindelijk niets anders dan een zichtbaar-worden van plaatselijke samenwerking in de classisvergadering. Deze blijft een voluit plaatselijke aangelegenheid. Deputaten schrijven dat samenwerking 'door het afvaardigen van een andere ambtsdrager niet ineens een samenwerking van alle classiskerken (wordt)' (§ 11.3.3.2).

Uw commissie maakt daarbij de kanttekening dat het bijeenkomen van ambtsdragers in classisverband wel degelijk een bovenplaatselijk karakter heeft. Daar komen kerken samen. Ook het participeren van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers in de vergadering van de classis heeft dat bovenplaatselijke karakter. Deze ambtsdragers spreken mee. Ze geven hun stem in de besluiten die genomen worden. Daarom is volgens uw commissie hier meer aan de orde dan alleen maar een zichtbaar-worden van de plaatselijke samenwerking.

(e) Niet-invoeren federatief groeimodel is geen blokkade

Er zijn momenteel samenwerkingsgemeenten waar Nederlands-gereformeerde ambtsdragers functioneren. Daarnaast zijn er samenwerkingsgemeenten met vrijgemaakt-gereformeerde ambtsdragers. En er is één gemeente met ambtsdragers uit een gemeente binnen de Protestantse Kerken Nederland.

Een blokkade op de weg van het toelaten van gereformeerd-vrijgemaakte ambtsdragers op een vergadering van de classis zou kunnen zijn dat de generale synode 2007 in de groei naar eenheid met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) het besluit heeft genomen op dat moment het federatief groeimodel dat door deputaten was voorgesteld, niet in te voeren. Deputaten stellen echter dat het niet-invoeren van het federatief groeimodel op zichzelf geen belemmering is voor het toelaten van niet-christelijk-gereformeerde (hier: gereformeerd-vrijgemaakte) ambtsdragers op de vergadering van de classis.

Uw commissie merkt daarentegen op dat in 2007 wel een signaal is afgegeven. De kerken konden toen het federatief groeimodel niet dragen. Is het te snel geconcludeerd wanneer wordt gesteld dat dit zou kunnen inhouden dat de generale synode daarmee ook oordeelde dat de kerken een afvaardiging van gereformeerd-vrijgemaakte ambtsdragers naar de classisvergaderingen niet konden dragen? De synode heeft zich daarover niet uitdrukkelijk uitgesproken. Wel kan de vraag worden gesteld of de kerken die afvaardiging op dit moment kunnen dragen.

(f) Stimuleren en faciliteren

Verder overwegen deputaten voor wat betreft de contacten met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) dat ons kerkverband plaatselijke eenheid voluit wil stimuleren en faciliteren, getuige een van de besluiten van de generale synode 2010.

Zij stellen dat dit stimuleren en faciliteren onder meer inhoud kan krijgen door het regelen van de afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar de classis. Uw commissie merkt op dat dit op zichzelf beschouwd inderdaad kan. Maar de vraag is of de generale synode dat mede op het oog heeft gehad toen ze uitspraak dat plaatselijke eenheid voluit moet worden gestimuleerd en gefaciliteerd.

(g) Plaatselijke nood

Deputaten hebben overwogen dat er binnen de kring van samenwerkingsgemeenten meer dan eens moeite bestaat de afvaardiging naar een classis rond te krijgen. In 2010 hebben drie particuliere synodes zich gebogen over instructies die oorspronkelijk afkomstig waren uit samenwerkingsgemeenten met een concrete nood op dit punt of die met knelpunten dienaangaande waren geconfronteerd (§ 11.3.3.3). De particuliere synode van het Westen schreef in haar instructie die in 2010 op de vergadering van de generale synode heeft gediend, 'dat het herhaaldelijk voorkomt dat – vooral in kleine samenwerkingsgemeenten – het niet mogelijk is om twee (of naar kerkelijk gebruik soms ook drie) christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen naar de classicale vergadering' (Acta 2010, art. 77). Deputaten wijzen ook op de instructie vanuit de particuliere synode van het Noorden en een instructie vanuit de classis Apeldoorn. Zij schrijven dat de nood kennelijk terdege in veel gemeenten wordt gevoeld. De commissie van de generale synode 2010 die zich over de instructies uit het Noorden en het Westen boog, erkende deze nood. Ze zou graag zien dat er serieus onderzoek werd op welke wijze dit knelpunt zou kunnen worden weggenomen. Uw commissie constateert dat vragen dienaangaande breed leven in de kerken. Vooral kleinere samenwerkingsgemeenten kennen problemen op dit gebied. Niet ondenkbaar is een situatie waarin een kleinere samenwerkingsgemeente geen of niet voldoende christelijk-gereformeerde ambtsdragers kan afvaardigen.

4. Verdere overwegingen

Daarnaast brengen deputaten nog andere overwegingen in.

(a) Historie

De eerste overweging heeft een historisch karakter. Ze refereert aan de totstandkoming van het gereformeerd kerkverband in de zestiende eeuw. Toen hebben de kerkelijke vergaderingen diegenen uit de kerken ontvangen die deugdelijke geloofsbriefjes bij zich hadden. Deze geloofsbriefjes gaven last en macht ten volle deel te nemen aan die vergadering. Het principiële punt dat deputaten hiermee naar voren brengen, is duidelijk.-

(b) Rechtsongelijkheid

Deputaten noemen in hun rapport de kwestie van mogelijke rechtsongelijkheid, een punt dat tijdens de generale synode 2010 naar voren kwam. De huidige situatie is dat een christelijk-gereformeerde ambtsdrager kan worden afvaardigd naar een niet-christelijk-gereformeerde classis. Hij functioneert daar dan in volle rechten en plichten. Maar zijn niet-christelijk-gereformeerde ambtsbroeder mag niet worden afvaardigd naar een christelijk-gereformeerde classis. Binnen de kerkenraad is er dan een verschil tussen de mogelijkheid van afvaardiging.

Deputaten wijzen zelf op de oorzaak van dit verschijnsel. Deze is niet meer of minder dan het verschil in regelingen tussen kerkverbanden. Het ene kerkverband hanteert nu eenmaal andere regels dan het andere. Deze constatering van deputaten is naar het oordeel van uw commissie terecht.

De generale synode 2010 heeft deze rechtsongelijkheid erkend. Zij heeft daarbij overwogen dat die rechtsongelijkheid niet echt wordt opgelost, wanneer niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar classisvergaderingen worden afvaardigd (Acta 2010, art. 77). Die rechtsongelijkheid wordt dan verplaatst naar het niveau van de classis, omdat deze ambtsdragers niet naar de particuliere of generale synode kunnen worden afvaardigd.

Volgens deputaten is deze verplaatsing van rechtsongelijkheid naar de classis geen belemmering voor het toelaten van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers op de classis. Uw commissie is met de synode van 2010 van mening dat het punt van rechtsongelijkheid niet opgelost kan worden, maar slechts verplaatst. Het ligt dan meer voor de hand deze ongelijkheid op het plaatselijk niveau te handhaven. Bijlage 8 K.O. spreekt immers nadrukkelijk over plaatselijke samenwerking.-

(c) Kerkorde en kerkrecht

Deputaten Kerkorde en kerkrecht zijn van oordeel dat een eventueel positief besluit over de vraag of niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers vanuit een samenwerkingsgemeente naar de classis afvaardigd kunnen worden kerkordelijk ingebed kan worden in bijlage 8 K.O. Deze deputaten doen geen uitspraak over de wenselijkheid daarvan (§ 11.3.5.1).

5. Classis

Uw commissie heeft overwogen de beslissing van een afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers te laten bij de classis. De classis zou dan zelf kunnen beslissen of zij niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers zou willen toelaten tot haar vergadering.

Uw commissie heeft bij nadere overweging echter gemeend dat daarmee de eenheid binnen het kerkverband niet gediend is. De afvaardiging van ambtsdragers is een zaak die het hele kerkverband aangaat.

6. Oordeel

Uw commissie komt op grond van de bovenstaande overwegingen tot de volgende beoordeling.

(a) De opdracht

De generale synode 2010 heeft deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland de opdracht gegeven in samenwerking met deputaten Kerkorde en kerkrecht te onderzoeken of en hoe het principieel en kerkrechtelijk mogelijk is niet-christelijk gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar de classisvergaderingen. Uw commissie

oordeelt dat deputaten aan die opdracht hebben voldaan. Eveneens werd toen aan deputaten de opdracht gegeven de generale synode 2013 te dienen met een onderbouwd voorstel. Ook aan deze opdracht is voldaan, alhoewel uw commissie tot een andere afweging komt dan deputaten.

(b) De mogelijkheid

Uw commissie stemt in met het oordeel van deputaten eenheid en van deputaten Kerkorde en kerkrecht dat het principieel en kerkordelijk mogelijk is niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar classisvergaderingen.

Het woord 'principieel' heeft in het rapport van deputaten de volgende inhoud:

(b.1) het kerkverband vertrouwt in samenwerkingsgemeenten de ambtelijke zorg toe aan niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers. Daarom moet het kerkverband deze ambtsdragers kunnen ontvangen op een kerkelijke vergadering; en

(b.2) ambtsdragers van een plaatselijke gemeente die op een wettige manier worden afgevaardigd naar een meerdere vergadering, worden ook als zodanig aanvaard.

(c) De wenselijkheid

De genoemde afvaardiging is, zoals hierboven vastgesteld, formeel gezien mogelijk. Een andere vraag is of deze afvaardiging ook wenselijk is.

Tijdens de vergadering van de generale synode 2010 kwam de vraag reeds naar voren of het wenselijk is dat niet-christelijk-gereformeerde afgevaardigden van samenwerkingsgemeenten kunnen meebeslissen in appelzaken en onderwerpen als de toelating tot de dienst van het Woord. Deputaten merken op dat, kerkrechtelijk gezien, we hierover alleen op een principiële manier kunnen spreken. Hun conclusie is dat er principieel en kerkrechtelijk gezien geen beperking van mandaat is (§ 11.3.4.1.3).

Deputaten Kerkorde en kerkrecht hebben gesteld dat een antwoord op de vraag van de synode gevonden moet worden op het niveau van de kerkregering, namelijk door af te wegen of we als kerken menen dat deze stap wenselijk en gerechtvaardigd is. Deze afweging moet worden gemaakt met behulp van twee gegevens. Het ene gegeven is dat synoden van de laatste jaren hebben uitgesproken dat plaatselijk de samenwerking met andere kerken van gereformeerde belijden voluit moeten worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Het andere gegeven is dat in breder verband voorzichtigheid moet worden betracht en dat zorgvuldig moet worden omgegaan met verschillen in eigen kerkverband (§ 11.3.5.1).

Deputaten hebben een afweging van een en ander gemaakt. Zo hebben zij uw vergadering willen dienen met een voorstel tot besluit. Zij stellen uw vergadering voor dat samenwerkingsgemeenten niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers mogen afvaardigen naar vergaderingen van de classis.

Uw commissie maakt de volgende afweging:

(c.1) *Gezien de belijdenis van de katholiciteit van de kerk* kan de mogelijkheid tot afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers als wenselijk worden aangemerkt. De kerken hebben de opdracht de eenheid te zoeken met gereformeerde belijders. Een dergelijk besluit zou een stap in deze richting zijn. Uw commissie merkt op dat de wenselijkheid sterk leeft bij deputaten en bij velen in de kerken. Deze komt voort uit een hartelijk verlangen naar het gestalte-geven aan eenheid.

(c.2) *Gezien vanuit de samenwerkingsgemeenten* die nauwelijks een afvaardiging naar de classis rond kunnen krijgen, is de mogelijkheid van afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers ook wenselijk. Dat kan het geval zijn in een kleine samenwerkingsgemeente. Maar dat kan ook de situatie zijn in een samenwerkingsgemeente waarvan het christelijk-gereformeerde deel binnen de kerkenraad relatief gering is. De desbetreffende gemeenten zouden ermeê geholpen zijn. Het gemeentelijk leven en het kerkelijk functioneren kunnen ook in dat opzicht voortgang vinden.

(c.3) *Gezien vanuit het bewaren van de eigenheid van het eigen kerkverband* is nog niet evident of deze mogelijkheid tot afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers wenselijk is.

Diverse kerken binnen ons kerkverband hebben moeite met de wijze waarop momenteel het zoeken naar eenheid met andere kerken van gereformeerde belijden wordt ingevuld. Ook bestaat er moeite met samenwerkingsgemeenten. Waar dat het geval is wordt gevreesd dat niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers een al te zwaar stempel drukken op het bredere kerkelijk leven, ook dat de onderlinge verschillen binnen ons kerkverband groter worden.

Wat de samenwerking met Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) betreft: die moeite heeft ertoe geleid dat in 2007 het zogenaamde federatief groeiemodel nog niet is ingevoerd. Dat groeiemodel was een stap te ver. Het kerkverband kon dat model toen niet dragen. De generale synode heeft toen ook overwogen 'dat zorgvuldig dient te worden omgegaan met de verschillen binnen het kerkverband' (art. 196).

Deputaten achten de zorg om het eigen kerkverband niet van een dusdanig gewicht dat deze een blokkade zou vormen voor de afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar de classis. Zij verwijzen naar het onderscheid tussen niet-normatieve en normatieve identiteit (§ 11.3.5.2). Veel van de verschillen tussen onze kerken en de kerken waarop bijlage 8 K.O. van toepassing is, raken volgens deputaten de niet-normatieve identiteit, die ondergeschikt is aan de normatieve identiteit. Over die laatste identiteit hebben onze kerken een uitspraak gedaan toen zij bijlage 8 K.O. van toepassing verklaarden op het desbetreffende kerkverband.

Uw commissie stemt in beginsel in met de overweging van deputaten dat de niet-normatieve identiteit ondergeschikt is aan de normatieve identiteit. Zo bezien is de zorg over het bewaren van de eigenheid van het eigen kerkverband en zijn niet-normatieve identiteit niet doorslaggevend in de argumentatie. Tegelijkertijd merkt uw commissie op dat over de grens tussen normatieve en niet-normatieve identiteit binnen onze kerken verschillend wordt gedacht. Zaken die volgens deputaten niet normatief zijn, achten anderen binnen onze kerken wel normatief. Hierbij valt te denken aan accenten in de prediking, gebruiken in de liturgie en verschil in spiritualiteit. Uw commissie acht het niet haar taak op deze plaats daarover een oordeel uit te spreken. Wel om het verschijnsel als zodanig te signaleren. Daarom is de conclusie van deputaten op dit punt te relativeren.

Ook al mag de zorg over het bewaren van de eigenheid van het eigen kerkverband en zijn niet-normatieve identiteit niet doorslaggevend zijn in de argumentatie, toch hebben vorige synoden wel uitgesproken dat voorzichtigheid moet worden betracht en dat zorgvuldig moet worden omgegaan met verschillen in eigen

kerkverband (§ 11.3.5.1). In deze zelfde lijn zal ook het nu te nemen besluit zich moeten bewegen, aldus uw commissie.

Uw commissie ervaart op dit punt een grote verlegenheid. De lijn van deputaten is een lijn die aansluit bij het bepaalde in bijlage 8 K.O. en bijlage 8a K.O., de aparte regeling met kerken van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerken Nederland. Deputaten stellen terecht dat die lijn het meeste gewicht behoort te krijgen. Uw commissie erkent de legitimiteit in de opstelling van deputaten mee willen gaan, maar acht het in de geschetste situatie niet verstandig tot afvaardiging te besluiten. De kerken kunnen het naar het oordeel van uw commissie niet dragen dat dit besluit op dit moment wordt genomen. Uw commissie meent dat in het verleden geen lijn is getrokken die rechtstreeks kan worden doorgetrokken naar de huidige situatie. Steeds zullen we met de concrete situatie rekening moeten houden. Voorzichtigheid is ook op dit punt geboden.

Uw commissie wil in dit verband onderstrepen dat deze situatie onbevredigend is. Verschillen en verdeeldheid binnen het eigen kerkverband mogen niet als argument worden gebruikt om de eenheid met anderen af te houden, wanneer over onze onderlinge problemen niet ernstig wordt gesproken. De generale synode 2001 heeft daarop gewezen. Zie ook de brochure 'Zoeken naar kerkelijke eenheid', blz. 32. Wanneer binnen het eigen kerkelijk leven bijvoorbeeld kansels gesloten worden gehouden, wanneer gemeentegrenzen geperforeerd zijn, wanneer gezamenlijk gemaakte afspraken niet worden nageleefd, mag dat niet een beletsel worden voor de eenheid met anderen, maar moet geworsteld worden om daadwerkelijke eenheid met degenen die het allereerst aan ons gegeven zijn. Daarom zal over de onderlinge problemen ernstig gesproken moeten worden.

Hierbij moet anderzijds worden betrokken het feit dat deputaten met name met de Nederlands-gereformeerde commissie van contact en samenspreking in gesprek zijn over mogelijke geschilpunten. Ook binnen de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) zijn ontwikkelingen gaande die binnen (delen van) onze eigen kerken zorgen baren. Dat maakt de beduchtheid voor verdergaande vormen van eenheid binnen onze kerken niet geringer.

(d) Weging van de wenselijkheid

Gezien de belijdenis van de katholiciteit van de kerk is het wenselijk dat de eenheid van kerken meer en meer gestalte krijgt, ook bovenplaatselijk. Gezien vanuit samenwerkingsgemeenten is het te begrijpen dat velen het wenselijk vinden dat de mogelijkheid tot afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers wordt geopend. Deze afvaardiging zou in dat geval een daadwerkelijke afvaardiging moeten zijn. Dat betekent dat niet-christelijk-gereformeerde afgevaardigden kunnen meebeslissen in alle zaken die aan de classis zijn opgedragen, inclusief appelzaken en in de toelating van kandidaten als dienaars van het Woord (vgl. § 11.4.3.1). Uw commissie stemt dat deputaten toe.

Uw commissie meent echter alles overziende dat de beslissing helaas niet alleen genomen kan worden vanuit datgene wat mogelijk en wenselijk is op het niveau van de katholiciteit van de kerk. Dat wat eerdere synodes hebben uitgesproken over de praktische uitwerking daarvan speelt in de besluitvorming een belangrijke rol. Daarbij behoort niet in de laatste plaats wat de kerken op dit moment wel of niet kunnen dragen.

Eerdere synodale besluiten hebben onderstreept dat samenwerking voorlopig en plaatselijk is. Kerken in een samenwerkingsgemeente blijven voluit deel uitmaken van verschillende kerkverbanden.

Dat geeft op dit moment de doorslag. Eerdere synodes hebben een grens getrokken. Die grens ligt plaatselijk. Onmiskenbaar heeft een afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers naar de classis een bovenplaatselijk karakter. Uw commissie heeft geen vrijmoedigheid op dit punt een wijziging van beleid voor te stellen. De belangrijkste reden daarvoor is dat bij het zoeken naar kerkelijke eenheid rekening moet worden gehouden met de eenheid in het eigen kerkverband (*Acta* 2010, art. 77, overwegend 3). Het afvaardigen van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers ligt gevoelig (*Acta* 2010, art. 77, overwegend 2). Met een afvaardiging van deze broeders wordt onvoldoende rekening gehouden met de eenheid binnen het eigen kerkverband.

Daarom meent uw commissie dat het op dit moment niet wenselijk is dat niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers kunnen worden afgevaardigd naar de classis.

Maar daarmee is nog niet alles gezegd. Uw commissie acht het te verdedigen dat rekening wordt gehouden met de hiervoor geschetste nood in samenwerkingsgemeenten. Daarom stelt uw commissie voor dat samenwerkingsgemeenten die klaarblijkelijk niet in staat zijn op enig moment voldoende christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen naar de classische vergadering, voor die vergadering gerechtigd zijn niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen. Deze van de algemene regel afwijkende afvaardiging geldt dus telkens incidenteel.

Uw commissie heeft overwogen of het ook gewenst is enige inperking van de taken en bevoegdheden af te spreken. Dat zou dan kunnen inhouden dat een niet-christelijk-gereformeerde ambtsdrager geen stemrecht heeft in zaken van orde en tucht, en evenmin bij de toelating van een dienaar van het Woord. Op deze wijze zou het uitzonderingsaspect van deze afvaardiging beklemtuond worden.

Uw commissie heeft dat toch niet willen doen. Een afvaardiging moet een echte afvaardiging blijven. Deputaten hebben daarvoor goede argumenten aangedragen. De enige beperking die uw commissie zou willen inbrengen is de volgende: de niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers kunnen niet worden afgevaardigd naar de particuliere of generale synode. Deze beperking sluit aan bij het plaatselijke karakter van de samenwerking tussen kerken.

7. Wijziging Kerkorde

Uw commissie stelt voor dat aan art. 41 K.O. een nieuw lid wordt toegevoegd. Inhoudelijk wijkt dit voorstel af van dat van deputaten:

'Indien een samenwerkingsgemeente op enig moment niet in staat is voldoende christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen naar de classische vergadering, is zij voor die vergadering gerechtigd niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen. Deze ambtsdragers kunnen niet worden afgevaardigd naar een particuliere of generale synode.'

Ook bijlage 8 K.O. sub. 4 moet in deze zin worden gewijzigd.

Sub a kan blijven staan. Daaraan wordt een nieuw lid b toegevoegd:

'Indien een samenwerkingsgemeente op enig moment niet in staat is voldoende christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen naar de classicale vergadering, is zij voor die vergadering gerechtigd niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen. Deze ambtsdragers kunnen niet worden afgevaardigd naar een particuliere of generale synode.'

Het huidige lid b wordt lid c.

8. Voorstel tot besluit

De synode

heeft kennisgenomen van:

1. het besprekingsstuk van deputaten voor de eenheid van gereformeerde belijders in Nederland inzake afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten naar de classisvergaderingen;
2. het rapport van haar synodocommissie inzake de afvaardiging van ambtsdragers uit samenwerkingsgemeenten naar de classisvergaderingen;

heeft gehoord:

de bespreking op de vergadering;

heeft overwogen:

1. dat de vorming van een samenwerkingsgemeente gebaseerd is op eenheid van belijden van plaatselijke kerken;
2. dat de classis deze eenheid heeft geconstateerd;
3. dat de kerkenraad van een samenwerkingsgemeente wordt gevormd door ambtsdragers uit verschillende gemeentedelen;
4. dat de nadruk op het plaatselijke en vooral het voorlopige karakter van de samenwerking volgens bijlage 8 K.O. dient om te voorkomen dat samenwerkingsgemeenten een soort eigen kerkformatie gaan vormen en om daardoor aan te geven dat deze gemeenten voluit deel blijven uitmaken van de verschillende kerkverbanden;
5. dat - voor wat betreft de contacten met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) - deputaten opgeroepen werden door achtereenvolgende synodes plaatselijke eenheid voluit te stimuleren en te faciliteren;
6. dat bij de totstandkoming van het gereformeerd kerkverband in de zestiende eeuw afgevaardigden uit de kerken op de kerkelijke vergaderingen ontvangen werden wanneer zij voorzien waren van een deugdelijke geloofsbrief;
7. dat deputaten Kerkorde en kerkrecht van oordeel zijn dat een positief besluit over de vraag of niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers vanuit een samenwerkingsgemeente naar de classis afgevaardigd kunnen worden kerkordelijk ingebed kan worden in bijlage 8 K.O.;

heeft verder overwogen:

1. dat door afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers de samenwerking een bovenplaatselijk element krijgt;
2. dat opmerkingen die in eerdere synodes gemaakt zijn over het niet-invoeren van het zogenaamde federatief groeiemodel inhoudelijk bepaald zijn door zorg om onderlinge verschillen binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken;
3. dat met een afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers de kwestie van rechtsongelijkheid niet wordt opgelost, maar slechts wordt verplaatst;
4. dat vorige synodes hebben aangedrongen op zorgvuldigheid ten aanzien van het omgaan met verschillen binnen het eigen kerkverband;
5. dat deputaten Kerkorde en kerkrecht zich niet hebben uitgesproken over de vraag of een afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers wenselijk is;

heeft ook overwogen:

1. dat in 2010 gelijktijdig in drie particuliere synodale ressen instructies dienden die kwamen uit samenwerkingsgemeenten met een concrete nood of met knelpunten ten aanzien van de afvaardiging naar de classis;
2. dat daaruit blijkt dat deze vragen breed leven in de kerken en veelal zijn ingegeven door de nood van kleine samenwerkingsgemeenten;

oordeelt:

1. dat deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan hun opdracht hebben voldaan om in samenwerking met deputaten Kerkorde en kerkrecht te onderzoeken of en hoe het principieel en kerkrechtelijk mogelijk is om niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar de classisvergaderingen;
2. dat het principieel en kerkordelijk mogelijk is niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten af te vaardigen naar classisvergaderingen;
3. dat het op dit moment niet wenselijk is de grens die eerdere synodes hebben getrokken bij het plaatselijk en voorlopige karakter van samenwerking tussen kerken, te verschuiven;
4. dat het overigens wel wenselijk is rekening te houden met samenwerkingsgemeenten die geen volledige christelijk-gereformeerde afvaardiging kunnen samenstellen;

besluit:

de Kerkorde als volgt te wijzigen:

- aan art. 41 een nieuw lid toe te voegen, luidend:

'Indien een samenwerkingsgemeente op enig moment niet in staat is voldoende christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen naar de classicale vergadering, is zij voor die vergadering gerechtigd niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen. Deze ambtsdragers kunnen niet worden afgevaardigd naar een particuliere of generale synode.'

- in bijlage 8 een nieuw lid b in te voegen, waarbij het huidige lid b verandert in lid c:
'Indien een samenwerkingsgemeente op enig moment niet in staat is voldoende christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen naar de classicale vergadering, is zij voor die vergadering gerechtigd niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers af te vaardigen. Deze ambtsdragers kunnen niet worden afgevaardigd naar een particuliere of generale synode.'

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 118

Artikel 229

Rapport 3b van commissie 2 inzake het rapport van deputaten kerk en Israël

Na de plenaire bespreking van rapport 3 van uw commissie zijn er enkele voorstellen tot wijziging gedaan.

Voorstel P.D.J. Buijs e.a.

Voorstel nieuw 6: 'Deputaten op te dragen hun bezinning nog meer aansluiting te laten vinden bij wat er leeft in de plaatselijke gemeenten.'

Oud voorstel tot besluit 6 wordt dan 7.

Oud voorstel tot besluit 7 wordt dan 8.

Uw commissie stelt vast dat dit amendement geheel in lijn ligt met de inhoud van rapport 3 van uw commissie. Om die reden neemt uw commissie de voorgestelde wijziging over.

Preadvies H.G.L. Peels

Uw commissie had met instemming van deputaten kerk en Israël een voorstel gedaan voor de wijziging van art. 21 sub a van de Kerkorde. In de bespreking ter synode bleek het voorstel op bezwaren te stuiten. Daarop gaf prof.dr. H.G.L. Peels het advies de volgende formulering te gebruiken:

'Zij zoeken de ontmoeting met Israël waarin zij met vrijmoedigheid verantwoording afleggen van de hoop die in hen is (Hand. 28: 20,31; 1 Petr. 3:15).'

Over dit preadvies ontstond verdere discussie waarbij van verschillende kanten wijzigingen op deze tekst werden voorgesteld. Het voorstel Den Butter/ Huijgen/ Kieviet luidt: 'Zij zoeken de ontmoeting met Israël om aan de roeping, Jezus als de Christus te verkondigen, inhoud te geven'. Het amendement Kater/Schenau stelt voor: 'Zij zoeken de ontmoeting met Israël waarin zij met vrijmoedigheid **getuigen en verantwoording afleggen** van de hoop die in hen is (Hand. 28: 20,31; 1 Petr. 3:15)'. Ten slotte was er ook een voorstel van ds. Schenau om de tekst als volgt te wijzigen: 'Zij zoeken de ontmoeting met Israël waarin zij met vrijmoedigheid **getuigenis** afleggen van de hoop die in hen is.' Al deze voorstellen tot wijziging hebben gemeen dat zij proberen het verkondigende element sterker tot uitdrukking te brengen.

Uw commissie hecht eraan op te merken dat in de discussie met deputaten genoegzaam naar voren is gekomen dat het verkondigend element in de ontmoeting met Israël door deputaten niet veronachtzaamd wordt. Integendeel: zij zoeken dit juist, maar wel in het besef dat tussen de tijd van de Bijbel en onze tijd in West-Europa een hele historie van antisemitisme ligt.

Uw commissie heeft gemerkt dat het preadvies van professor Peels breed gedragen wordt in de synode omdat het dicht bij de woorden van de Schrift blijft. Ter synode werd erop gewezen dat de formulering van het preadvies gemakkelijk reactief kan worden opgevat: verantwoording van de hoop wordt in dat geval alleen afgelegd wanneer rekenschap gevraagd wordt (1 Ptr.3:15). Het wijzigingsvoorstel Kater/Schenau sluit aan bij het preadvies en voegt het element van het getuigen daar nog aan toe. Het bezwaar van een louter reactieve formulering is daarmee weggenomen. Het wijzigingsvoorstel Den Butter / Huijgen / Kieviet gaat een geheel eigen weg waarin de aansluiting bij de woorden van de Schrift losser is. Uw commissie acht dat minder sterk dan het preadvies met de wijziging Kater/Schenau. Daarom schaaft uw commissie zich achter het voorstel Kater/Schenau.

Studieopdracht

Onder voorstel tot besluit 2 stelde uw commissie voor deputaten een opdracht tot studie voor de kerken te geven t.a.v. de vraag 'Wat betekent de term 'Israël' in kerk en theologie?' Daarop kwam een wijzigingsvoorstel Den Butter/Huijgen met de volgende tekst: deputaten een opdracht tot studie voor de kerken te geven t.a.v. de vraag 'Wat betekent de term 'Israël' in kerk en theologie, **mede toespitst op de roeping, Jezus als de Christus te verkondigen**'. In dit wijzigingsvoorstel signaleert uw commissie dat het verkondigend element een prominente plaats krijgt terwijl het onderwerp van de studie daar niet direct aanleiding toe geeft. Daarom acht uw commissie het beter te blijven bij haar oorspronkelijke voorstel.

Over art. 21 K.O. en bijlage 19

Ten aanzien van art. 21 K.O. en bijlage 19 is er een voorstel tot wijziging gekomen van de predikanten Den Butter, Huijgen en Kieviet. Uw commissie behandelt de voorstellen punt voor punt:

Art. 21

- sub a als volgt te formuleren: 'Zij zoeken de ontmoeting met Israël om aan de roeping Jezus als de Christus te verkondigen inhoud te geven'. *Uw commissie heeft boven aangegeven waarom zij kiest voor de tekst van het preadvies, uitgebreid met de wijziging Kater/Schenau.*
- wijziging met betrekking tot de Israëlzondag niet door te voeren
Uw commissie had dit ook al voorgesteld.

Bijlage 19

- art. 5 blijft ongewijzigd
Uw commissie had dit ook al voorgesteld.

- art. 6 sub j: 'De raad van de zendende kerk en het Centrum voor Israëlstudies, waarbinnen deputaten participeren, zullen ten minste eenmaal per jaar bijeenkomen, en verder zo dikwijls als door de kerkenraad of door de deputaten nodig wordt geacht.'
Uw commissie had dit ook al voorgesteld.
- art. 11 sub 5: integraal op te nemen in het nieuwe art. 6 sub c als 5e punt
Uw commissie is het daar niet mee eens omdat deputaten in het samenwerkingsverband van het CIS niet meer gerechtigd zijn (gedeeltelijke) vrijstelling van een examen te geven. Het andere element van art. 11 sub 5 (elenctie) is al voldoende verwoord in de voorafgaande vier punten.
- art. 18: in het nieuwe art. 6 sub h het woord 'verkondiging' of 'getuigenis van het Evangelie' handhaven in plaats van het woord ontmoeting
Uw commissie acht dit een formulering die niet aansluit bij de tekst van het voorstel van de preadviseur met de wijziging Kater/Schenau inzake art. 21 K.O. sub a. Daarom neemt uw commissie dit voorstel niet over.
- art. 19: in het nieuwe art. 6 sub h het woord 'verkondiging van het Evangelie' of 'getuigenis van het Evangelie' handhaven in plaats van het woord 'ontmoeting'
Uw commissie acht dit een formulering die niet aansluit bij de tekst van het voorstel van de preadviseur met de wijziging Kater/Schenau inzake art. 21 K.O. sub a. Daarom neemt uw commissie dit voorstel niet over.
- art. 20: tweede alinea 'De deputaten hebben ... deze arbeid behartigt.' in het nieuwe art. 6 sub j te handhaven
Uw commissie is het eens met de reden die deputaten opgeven om deze passage weg te laten. Het is in de nieuwe voorgestelde tekst reeds voldoende geïmpliceerd en gewaarborgd.
- art. 24: dit integraal op te nemen als art. 6 nieuw sub m, waarbij het voorgestelde art. 6 sub m art. 6 sub n wordt en het voorgestelde art. 6 sub n art. 6 sub o wordt.
Uw commissie is het eens met de reden die deputaten opgeven om deze passage weg te laten.
- het voorgestelde art. 6 sub o te laten vervallen
Uw commissie is het eens met de reden die deputaten opgeven om deze passage toe te voegen. De samenwerking in het CIS maakt het mogelijk dat een PKN-predikant als Israëlconsulent werkzaam is. Het zou onbegrijpelijk zijn wanneer PKN-predikanten van gereformeerde overtuiging in Christelijke Gereformeerde Kerken mogen voorgaan, maar een Israëlconsulent niet.
- de nummering van de slotbepaling (nu genummerd als art. 6) in het nieuwe voorstel te wijzigen in art. 7.
Uw commissie stemt hiermee in.

CIS – samenwerkingsovereenkomst en beleidsplan

Uw commissie heeft verschillende stukken ingezien die betrekking hebben op de samenwerkingsovereenkomst, de oprichting van de nieuwe stichting waarin het CIS is ondergebracht en het beleidsplan van het CIS.

Het beleidsplan wordt van tijd tot tijd vernieuwd. De laatste versie is van 4 april 2012. In dit document worden de missie, de visie, de doelstellingen, de doelgroepen en de strategie van het CIS beschreven. Bij de paragraaf 'Missie' staat het volgende:

'De missie van het CIS is: Gestalte geven aan de Joods-christelijke ontmoeting, het zich blijvend bezinnen op die ontmoeting en de vrucht daarvan delen met christenen, met name via kerken en onderwijsinstellingen'. Daarna volgt een uitleg voor elk van de deelnemende partijen. Voor de CGK deputaten betekent het concreet:

'Koppeling van de voortzetting van de jarenlange ervaring die Christelijke Gereformeerde predikanten hebben opgedaan met luisteren en getuigen in Israël, aan hetgeen daar in Nederland aan studie, onderwijs en projecten aan wordt toegevoegd. Vervolgens optimaal profiteren van de wisselwerking tussen wat in Israël en in Nederland gebeurt, en de deputaten te helpen die meerwaarde van het CIS in te brengen in de kerken'.

Uw commissie merkt op dat het getuigende element in het werk van de Israëlpredikanten van de CGK in dit stuk wordt genoemd en dat men in die lijn ook verder wil werken.

Uw commissie heeft gezien dat er tussen de oorspronkelijke samenwerkingsovereenkomst en de nieuwe oprichtingsacte van de stichting enkele wijzigingen zijn opgetreden. Zo is vastgelegd dat ook anderen uit de gereformeerde gezindte deelnemer in de stichting kunnen worden en dan in het stichtingsbestuur zitting mogen nemen. Uw commissie merkt daarbij op dat in artikel 2 van de oprichtingsacte is vastgelegd dat de grondslag van de stichting is de Heilige Schrift en de Gereformeerde belijdenis. Bestuursleden en werkers in dienst van de stichting zijn eraan gehouden deze grondslag te onderschrijven.

Verder is uw commissie duidelijk geworden dat de benoeming van nieuwe bestuursleden geschiedt door het bestuur van de stichting op bindende voordracht van de GZB, CGK en CHE. Dit heeft te maken met de gekozen vorm van een stichting zonder raad van toezicht. Bestuursleden zijn in dat geval geen afgevaardigden met last en volmacht, maar zij fungeren als zelfstandige bestuurders van de stichting.

Als het, ten slotte, gaat over het benoemingsbeleid ten aanzien van de Israëlconsulent is vastgelegd dat elk van de deelnemende partners een vetorecht heeft met betrekking tot de te benoemen persoon. Uw commissie stelt vast dat de invloed op de benoeming van een Israëlconsulent door deputaten kerk en Israël maximaal is.

Uit het hierboven gegeven overzicht blijkt volgens uw commissie dat de conclusie van deputaten vertegenwoordiging juist is, namelijk dat de nieuwe statuten voldoende in lijn liggen met eerdere uitspraken van de synode (rapport deputaten 9.06/38, brief d.d. 20-06-2013).

Voorstellen

1. het werk van deputaten goed te keuren;
2. deputaten een opdracht tot studie voor de kerken te geven t.a.v. de vraag 'Wat betekent de term 'Israël' in kerk en theologie?';
3. akkoord te gaan met de nieuwe bestuursvorm van het CIS;
4. deputaten de opdracht te geven om te onderzoeken of er voldoende draagvlak in de kerken is voor

- een Israëlzondag en daar op de volgende generale synode verslag van te doen en te komen met voorstellen ter zake;
5. de tekst van art. 21 van de Kerkorde als volgt aan te passen:

Ontmoeting met Israël, evangelisatie en zending

Art. 21. Aan de roeping om het evangelie bekend te maken, willen de kerken als volgt gestalte geven:

- a. Zij zoeken de ontmoeting met Israël waarin zij met vrijmoedigheid getuigen en verantwoording afleggen van de hoop die in hen is (Hand. 28: 20,31; 1 Petr. 3:15);
- b. Zij richten zich met de verkondiging van het evangelie tot hen die van het evangelie vervreemd zijn;
- c. Zij richten zich met de verkondiging van het evangelie tot hen die nog niet voor het christelijk geloof zijn gewonnen.
- d. De bepalingen hiervoor worden door de generale synode vastgesteld.

Onder de tekst van artikel 21 in kleine letter:

De Paascollecte zal geheel bestemd zijn voor deputaten Kerk en Israël; de Pinkstercollecte voor de zending. (1931, 1950).

Instructie voor de deputaten Kerk en Israël: bijlage19.

Formulier voor de bevestiging van dienaren des Woords ten behoeve van het werk van Kerk en Israël, Acta 2013, p. ...

6. de tekst van bijlage 19 van de Kerkorde als volgt aan te passen:

BIJLAGE 10 (art. 21).

Regeling voor deputaten Kerk en Israël

Algemeen deel

Art. 1.

Teneinde gestalte te geven aan de roeping van de kerken om luisterend, dienend en getuigend de ontmoeting te zoeken met Israël worden door zowel de particuliere synoden als door de generale synode deputaten benoemd, onder de naam 'deputaten Kerk en Israël'.

Art. 2.

Door iedere particuliere synode wordt een tweetal deputaten met hun secundi aangewezen. Zij hebben zitting voor de tijd van twee jaar, tenzij zij in die tijd het ressort van hun particuliere synode verlaten. De generale synode benoemt een eerste secretaris en een tweede secretaris, alsmede een eerste en een tweede penningmeester. Dezen treden op elke generale synode af en zijn opnieuw herkiesbaar, zulks binnen de bepalingen van de maximale zittingstijd, door de generale synode vastgesteld. De generale synode kan adviseurs aan het deputaatschap toevoegen. De deputaten worden door de generale synode gemachtigd en geïnstrueerd. Zij zijn gehouden een verslag van hun werkzaamheden te geven aan elke particuliere en generale synode.

Art. 3.

Het is de taak van de deputaten om de geestelijke en stoffelijke belangen van de roeping ten aanzien van Israël te behartigen. Zij zijn gemachtigd om bij de uitvoering van hun opdracht als participant in de stichting Centrum voor Israëlstudies samen te werken met de medeparticipanten. Zij weten zich daarbij gebonden aan de met het oog daarop vastgestelde statuten.

Art. 4.

De zorg voor het archief ten behoeve van het werk van Kerk en Israël is aan de deputaten opgedragen. Zij benoemen functionarissen voor het beheer daarvan volgens deze regeling.

Art. 5.

De penningmeester van het deputaatschap heeft onder verantwoordelijkheid van de deputaten het beheer van de gelden. Hij zorgt voor een goede bewaarplaats en eventuele belegging van de gelden. De benodigde gelden voor de generale kas worden bijeengebracht door giften, schenkingen, erfingen en collecten, met name door de Paascollecte. De deputaten hebben het recht, indien nodig, een extra collecte van de kerken te vragen, zulks na toestemming van deputaten financiële zaken. Deputaten zijn krachtens art. 84 van de Kerkorde en binnen de grenzen van deze regeling bevoegd tot:

- a. het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erfstellingen;
- b. het verrichten van betalingen.

Het beheer van de generale kas is toevertrouwd aan de penningmeester van deputaten. Hij ontvangt zijn instructies van deputaten financiële zaken en doet uitbetalingen binnen de door de generale synode goedgekeurde begrotingen. De penningmeester doet jaarlijks rekening en verantwoording aan de deputaten in een door hen vastgestelde vergadering. Dezen zullen alleen hun goedkeuring geven na de goedkeurende verklaring van de accountant die jaarlijks wordt aangezocht om de boeken na te zien. De deputaten doen eens in de drie jaar rekening en verantwoording aan de generale synode.

Bijzonder deel

Art. 6.

Bij de uitvoering van de roeping om de ontmoeting te zoeken met Israël, wordt binnen het kader van de participatie in het Centrum voor Israëlstudies een Israëlconsulent benoemd. De benoeming vindt plaats met inachtneming van de daarover in de statuten van de stichting Centrum voor Israëlstudies opgenomen bepalingen. Wanneer de Israëlconsulent een dienaar van het Woord uit de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland is, geldt het volgende:

- a. Het bepaalde in de artikelen 4 en 5 van de kerkorde.
- b. Zij die volgens het bij a. bepaalde beroepen zijn, zullen indien nodig nader opgeleid worden voor de genoemde bijzondere dienst in Israël. Hiervan wordt verslag gedaan aan de generale synode.
- c. Vóór de uitzending tot deze bijzondere dienst in Israël zullen binnen het kader van de participatie in het Centrum voor Israëlstudies deputaten zich overtuigen van voldoende kennis en opleiding op de volgende punten:

1. kennis van de geschiedenis en de cultuur van het joodse volk en de joodse religie;
 2. met name in betrekking tot het terrein waar de beroepene zal arbeiden;
 3. geschiedenis en inhoud van het werk van de kerk in Israël;
 4. theorie daarvan naar gereformeerde beginselen.
- d. De bevestiging van de beroepene vindt plaats in de kerk door welke hij voor de bijzondere dienst in Israël beroepen is, volgens het formulier daartoe door de generale synode vastgesteld (zie Acta 2013, art...).
 - e. De dienaar van het Woord blijft ook op het terrein waar hij werkt de dienaar van de zendende kerk. Hij ontvangt zijn instructies voor het werk in Israël van het Centrum voor Israëlstudies, waarin deputaten participeren.
 - f. Het verlenen van emeritaat aan de dienaar des Woords en, in geval van overlijden, de onderhouding van zijn eventuele weduwe en wezen zal geschieden volgens de bepalingen van art. 13 van de Kerkorde.
 - g. De regeling en verzorging van nevenactiviteiten, alsmede de vaststelling van de instructie van hen die in deze nevendiensten werkzaam zijn, wordt overgelaten aan het Centrum voor Israëlstudies, waarbinnen deputaten participeren.
 - h. De uitzending van een dienaar van het Woord voor de ontmoeting met Israël geschiedt door de plaatselijke kerk, hetzij met hetzij zonder medewerking van andere plaatselijke kerken.
 - i. De kerken verlenen door haar deputaten medewerking aan de zendende kerk tot het uitzenden van een dienaar van het Woord voor de ontmoeting met Israël.
 - j. De raad van de zendende kerk en het Centrum voor Israëlstudies, waarbinnen deputaten participeren, zullen ten minste eenmaal per jaar bijeenkomen, en verder zo dikwijls als door de kerkenraad of door de deputaten nodig wordt geacht. De kerkenraad kan zich doen vertegenwoordigen door gecommiteerden.
 - k. Het beroepen en de uitzending van een dienaar van het Woord voor de ontmoeting met Israël geschiedt door de zendende kerk na een voordracht aan de gemeente door de kerkenraad in samenwerking met deputaten. De beroepsbrief en de instructie worden vastgesteld door de kerkenraad en het Centrum voor Israëlstudies, waarbinnen deputaten participeren.
 - l. De zendende kerk is verplicht haar dienaar die haar in het Evangelie dient, een behoorlijk honorarium voor levensonderhoud te waarborgen, alsmede een redelijke kostenvergoeding. De financiële verplichtingen die hieruit voortvloeien worden overgedragen aan deputaten Kerk en Israël.
 - m. Het toezicht op de belijdenis en wandel van de dienaar voor de bijzondere dienst in Israël berust bij de raad van de zendende kerk. Indien hij zondigt ten opzichte van leer of leven en de zendende kerk daarvan zekerheid krijgt, zal zij hem overeenkomstig de daarvoor in de Kerkorde vervatte bepalingen behandelen.

Indien de Israëlconsulent geen christelijk gereformeerde predikant is

- n. Wanneer de Israëlconsulent wel lid is van de Christelijke Gereformeerde Kerken maar geen predikant, zal deze persoon aangesteld dienen te worden als kerkelijk werker, in de zin van artikel 3 sub 8 van de Kerkorde.

Indien de Israëlconsulent predikant is binnen de Protestantse Kerk in Nederland

- o. Wanneer de Israëlconsulent predikant is binnen de Protestantse Kerk in Nederland, is hij gerechtigd om voor te gaan in diensten binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken naar analogie van de regeling rond de zogenaamde dovendienst, zoals omschreven in art. 64 sub 5 van de Kerkorde.

Slotbepaling

Art. 7.

De artikelen van deze regeling kunnen door de generale synode gewijzigd, vermeerderd of verminderd worden. Daartoe mogen de deputatenvoorstellen indienen.

7. deputaten op te dragen bij hun bezinning nog meer rekening te houden met wat er leeft in de plaatselijke gemeenten en waar mogelijk hen te betrekken bij het proces van de bezinning;
8. deputaten op te dragen om de resultaten van hun studie en bezinning nog meer dan voorheen met plaatselijke gemeenten te delen en daarbij gebruik te maken van de deskundigheid die in andere deputaatschappen aanwezig is op het gebied van pr;
9. opnieuw deputaten te benoemen.

J.W. van Pelt, rapporteur

BIJLAGE 119

Artikel 230

Rapport 9a van commissie 3 betreffende het rapport van deputaten erediens

Inleiding

De plenaire behandeling van het rapport van deputaten erediens en het bijbehorende commissierapport leidde tot een flink aantal voorstellen. Verreweg de meeste voorstellen behelsden amendementen op de gepresenteerde conceptformulieren. Onder het kopje 'Voorgestelde amendementen op de conceptformulieren' verantwoordt uw commissie de manier waarop deze voorstellen zijn behandeld.

Voorstel Van 't Spijker e.a.

Dit voorstel luidt:

Deputaten op te dragen zich te bezinnen op de zingbaarheid van de Psalmen, toegespitst op de vraag of met name jongeren vandaag de inhoud van de Psalmen zich op deze manier geestelijk eigen kunnen maken.

Uw commissie heeft dit voorstel gelezen als:

Deputaten op te dragen zich te bezinnen op de zingbaarheid van de Psalmen, toegespitst op de vraag of met name jongeren vandaag de inhoud van de Psalmen zich geestelijk eigen kunnen maken als ze gezongen worden in de bekende berijmingen (van 1773 en 1968) op de gebruikelijke (Geneefse) melodieën.

Uw commissie stemt van harte in met het uitgangspunt van dit voorstel dat het goed is als ook onze jongeren zich de inhoud van de Psalmen geestelijk eigen maken. Aan dat doel is veel gelegen en als een bepaalde gegroeide gewoonte om de Psalmen te zingen daarvoor in de weg zou staan, zal die gewoonte goed tegen het licht moeten worden gehouden. Anderzijds heeft de manier waarop de reformatorische kerken de Psalmen zingen oude papieren en met deze zangwijze plaatst de kerk van hier en nu zich in een traditie die vele plaatsen en tijden omvat.

Gezien het belang van deze zaak en gezien de ontwikkelingen op dit gebied (bijvoorbeeld het project 'Psalmen voor nu') neemt uw commissie het voorstel Van 't Spijker e.a. over.

Voorgestelde amendementen op de conceptformulieren

In de bespreking ter vergadering en per e-mail bereiken uw commissie circa 40 voorgestelde amendementen. Deze amendementen zijn door individuele synodeleden voorgesteld, zonder dat bleek of er voor elk voldoende gesteund werd. Niettemin heeft uw commissie deze voorgestelde amendementen alle overwogen en beoordeeld. De voorstellen waarmee uw commissie kon instemmen, zijn toegevoegd aan de voorstellen tot wijziging die uw commissie in eerste instantie heeft gedaan. De voorstellen waarmee uw commissie niet kon instemmen zijn terzijde gelegd. Uw commissie heeft deze voorstellen in dit aanvullend rapport niet van een individuele beoordeling voorzien. Na overleg met deputaten erediens legt uw commissie u het volgende voor:

– algemeen:

Uw commissie heeft opmerkingen over gemiste komma's en dergelijke doorgestuurd naar deputaten.

– m.b.t. het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis:

In bijlage 1 is de tekst opgenomen die uw commissie u ter aanvaarding voorlegt. Het door uw commissie wél overgenomen voorstel om 'jullie' en 'je' te vervangen door 'u' en 'uw' is nog niet in dit voorgestelde formulier verwerkt; uw commissie laat die verwerking over aan deputaten.

– m.b.t. het formulier voor de doop van volwassenen:

De meeste voorstellen betreffen het formulier voor de doop van volwassenen. In deze voorstellen wordt dezelfde spanning zichtbaar als die uw commissie ervoer bij de eerste bestudering van dit formulier. Dat is de spanning tussen enerzijds recht willen doen aan het feit dat kinder- en volwassendoop principieel één doop zijn en anderzijds recht willen doen aan het feit dat de volwassen dopeling, anders dan het kind dat wordt gedoopt, zo-éven belijdenis van zijn of haar geloof heeft afgelegd. Deputaten erkennen dat deze aspecten niet op voldoende evenwichtige wijze in hun voorgestelde formulier tot uitdrukking zijn gebracht en uw commissie erkent dat de door haar aan de synode voorgestelde wijzigingen niet voldoende zijn om dat evenwicht alsnog aan te brengen. Het is uw commissie duidelijk geworden dat dit niet 'gerepareerd' kan worden door het ad hoc veranderen van nog een paar woorden of zinnen. Om tot een evenwichtig en consistent formulier te komen, is nadere bezinning nodig, zonder de tijdsdruk van besluitvorming tijdens deze synode. Daarom stelt uw commissie u voor deputaten op te dragen dit formulier opnieuw in studie te nemen.

Daarbij is het van belang te onderzoeken of het mogelijk is nauw aan te sluiten bij het reeds vrijgegeven nieuwe formulier voor de kinderdoop (2007 I) en tegelijk recht te doen aan de persoonlijke geloofsbelijdenis zoals die uit de beantwoording van de vragen blijkt. Binnen uw commissie is de vraag geopperd of het reeds vrijgegeven formulier voor de kinderdoop niet zo gericht is op het positioneren van de verbodsdoop ten opzichte van de geloofsdoop, dat hier een onevenwichtigheid ingeslopen is, die zich wrekt als in dezelfde lijn een formulier voor volwassendoop wordt opgesteld. Het evenwicht dat we vinden in de klassieke gereformeerde formulieren, waarbij enerzijds uitgegaan wordt van de realiteit van het in Christus geheiligd zijn, en anderzijds de bede klinkt om de toepassende werking van de Heilige Geest, moet ook bewaard worden in nieuw op te stellen formulieren.

– m.b.t. het formulier voor de bevestiging van een dienaar van het woord:

Uw commissie stelt u voor de tekst van deputaten te aanvaarden met de volgende amendementen:

- o pag. 12, regels 50 en 51 (ter hoogte van de verwijzing naar 2 Timotheüs 4):
'Allereerst is hij geroepen tot het verkondigen van het Evangelie. Zijn gezag is geen ander dan dat van de Heilige Schrift.' te vervangen door 'Allereerst is hij geroepen tot het verkondigen van het Woord van God dat alle gezag heeft.'
- o pag. 13, regel 22 (ter hoogte van de verwijzing naar 1 Thessalonicenzen 5):
'uitrusten' te vervangen door 'toerusten en hen zalven met Zijn Heilige Geest'
- o pag. 13, regels 26 en 31 (inleiding op de vragen en eerste vraag):
'taak' te vervangen door 'ambt';
- o pag. 13, regel 37 (tweede vraag):
'onze kerken' te vervangen door 'de kerk';
- o pag. 13, regel 41 (derde vraag):
'wat u vertrouwelijk wordt gezegd' te vervangen door 'waarvan u vertrouwelijk kennis draagt'.

– m.b.t. het formulier voor de bevestiging van ouderlingen en/of diakenen:

Uw commissie stelt u voor de tekst van deputaten te aanvaarden met de volgende amendementen:

- o pag. 16, regel 44 (iets lager dan de verwijzing naar Handelingen 6):
'de hulpverlening' te vervangen door 'de onderlinge dienst en de hulpverlening';
- o pag. 17, regel 18 (tweede vraag):
'daarmee' te vervangen door 'met dit Woord en de belijdenis van de kerk';
- o pag. 17, regel 22 (derde vraag):
'wat u vertrouwelijk wordt gezegd' te vervangen door 'waarvan u vertrouwelijk kennis draagt'.

– m.b.t. het formulier voor de ban of uitsluiting uit de gemeente:

In bijlage 2 is de tekst opgenomen die uw commissie u ter aanvaarding voorlegt.

– m.b.t. het formulier voor de wederopneming in de gemeente:

Uw commissie stelt u voor de tekst van deputaten te aanvaarden met de volgende amendementen:

- o pag. 23, regel 12 (in de alinea die onmiddellijke voorafgaat aan de vragen): het woord 'schoot' te vervangen door 'gemeenschap';
- o pag. 23, regel 25 (eerste vraag): te verwijderen "en dat u daarom terecht buiten de gemeente gesloten geweest bent".
- *m.b.t. het formulier voor de bevestiging van een evangelist:*
Uw commissie stelt u voor de tekst van deputaten te aanvaarden met de volgende amendementen:
 - o pag. 26, regel 39 (derde vraag): 'onze kerken' te vervangen door 'de kerk';
 - o pag. 26, regel 46 (vijfde vraag): de zinsnede 'wat u in vertrouwen wordt gezegd' te vervangen door 'waarvan u vertrouwelijk kennis draagt'.

Algehele uitgave

Bij de schriftelijke ingediende voorstellen was een suggestie om t.z.t. ook de door de Gereformeerde Bond verzorgde hertaling van de klassieke formulieren op te nemen in de voorziene algehele uitgave. Dit lijkt uw commissie een goede suggestie, maar aangezien besluitvorming over de inhoud van de algehele uitgave nu nog niet aan de orde is, kan uw commissie niet verder gaan dan deze suggestie onder de aandacht van deputaten brengen.

Vorgesteld besluit

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. deputaten te danken voor hun werk en hun handelingen goed te keuren;
2. de voorgestelde formulieren voor de openbare geloofsbelijdenis, voor de bevestiging van een dienaar van het woord, voor de bevestiging van ouderlingen en/of diakenen, voor de bevestiging van een evangelist, voor de ban of uitsluiting uit de gemeente en voor de wederopneming in de gemeente, geamendeerd volgens de voorstellen in rapport 9a van commissie 3, vast te stellen en vrij te geven voor beproeving door de kerken;
3. deputaten opdracht te geven:
 - a. zich opnieuw te bezinnen op het formulier voor de doop van volwassenen zodat voldoende duidelijk wordt dat het om dezelfde doop gaat als bij de kinderdoop en er toch een verschil is vanwege de positie van de dopeling, en de synode van 2016 te dienen met het resultaat van die bezinning;
 - b. te voorzien in een consistente en overzichtelijke manier van het citeren van Schriftplaatsen in de liturgische formulieren;
 - c. de synode van 2016 een voorstel aan te bieden voor een algehele uitgave van de liturgische formulieren;
 - d. zich, indien nodig in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht, te bezinnen op de vraag of het formulier voor de ban in de huidige vorm gehandhaafd kan blijven of dat een herziening nodig is, en de synode van 2016 met een voorstel dienaangaande te dienen;
 - e. zich te bezinnen op de zingbaarheid van de Psalmen, toegespitst op de vraag of met name jongeren vandaag de inhoud van de Psalmen zich geestelijk eigen kunnen maken als ze gezongen worden in de bekende berijmingen (van 1773 en 1968) op de gebruikelijke (Geneefse) melodieën en de synode van 2016 te dienen met het resultaat van die bezinning;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

L. Mak, rapporteur

Bijlage 1: FORMULIER VOOR DE OPENBARE GELOOFSBELIJDENIS

Geliefde broeder(s) en zuster(s),

Julie zijn hier verschenen om voor God en Zijn gemeente belijdenis te doen van ~~je~~ **het** geloof.

Na gehouden onderzoek heeft de kerkenraad jullie aan de gemeente voorgesteld. Nu tegen niemand van jullie wettige bezwaren zijn ingebracht, willen wij jullie in de gelegenheid stellen om geloofsbelijdenis af te leggen.

Eerst willen wij luisteren naar wat de Schrift ons over het belijden van het geloof zegt.

God heeft de mens goed geschapen opdat hij Hem van harte zou liefhebben en met vreugde zou dienen. ~~Door de val in~~ **In** het paradijs koos de mens er echter voor om onafhankelijk van God te leven. Daarmee bracht hij ~~allerlei ellende over zich, zelfs het oordeel van God over zich,~~ en verdiende hij de dood. ~~waardoor hij voor eeuwig verloren gaat de eeuwige straf verdiend heeft.~~ Met de apostel Paulus belijden wij, dat wij allen gezondigd hebben en de heerlijkheid van God missen.

Romeinen 3:23

God heeft echter de wereld zo liefgehad dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft niet

Johannes 3:16

1 Johannes 1:7

verloren gaat, maar het eeuwige leven heeft. Alleen het bloed van Hem, Gods Zoon, reinigt ons van alle zonde.

1 Johannes 4:19

Romeinen 5:5

Ieder die dit gelooft, ~~zal erkennen erkent~~ dat het God is die ons eerst heeft liefgehad en zijn liefde in onze harten heeft uitgestort door de Heilige Geest, ~~zoals de apostelen Johannes en Paulus getuigen.~~

Romeinen 10:9

De belofte van het Evangelie luidt, dat wie met de mond Jezus als Here belijdt en met het hart gelooft dat God Hem uit de

Psalms 119:105

doden heeft opgewekt, behouden zal worden. ~~Het geloof belijdt ook dat Gods Woord een lamp voor onze voet en een licht op ons pad is.~~

Johannes 20:28
1 Timoteüs 6:12

Dat deze persoonlijke belijdenis ook in de gemeente openlijk wordt uitgesproken, vinden we in de Bijbel o.a. bij Tomas die in de kring van de discipelen Jezus belijdt met de woorden: *Mijn Here*

en mijn God. Ook schrijft Paulus aan Timoteüs dat deze de goede belijdenis heeft afgelegd voor vele getuigen.

Door onze persoonlijke geloofsblijdenis stemmen we in met de belijdenis van de kerk en weten we ons verbonden met allen die in hetzelfde geloof de Here liefhebben en dienen. Wij voegen ons in de eeuwenlange rij van belijders mensen die het geloof belijden. De Zoon van God vergadert immers door zijn Geest en Woord vanaf het begin der wereld tot aan het einde zijn gemeente, die is uitverkoren tot het eeuwige leven.

In onze de doop hebben wij het teken en zegel van Gods verbond ontvangen. Wat Hij ons daarin beloofd heeft, vraagt van ons geloof. Zo is onze belijdenis in feite een antwoord op onze doop. Het is door de Heilige Geest dat wij dit antwoord geven.

Wie belijdenis doet, geeft daarin gehoor aan de oproep van de Here Jezus om Hem te volgen. De weg achter Jezus aan is de weg van het eeuwige leven.

Tegelijk zegt Jezus: *Zo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf, en neme zijn kruis op en volge Mij. / Indien iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en neme zijn kruis op en volge Mij.*

Matteüs 16:24

Wie zijn geloof belijdt, zal Wanneer wij te maken krijgen met verzet en verleiding, aanvechting en twijfel. In deze strijd mogen wij steeds terugvallen op de trouw van God en zijn vergevende liefde.

Om ons geloof te versterken heeft de Here Jezus het Heilig Avondmaal ingesteld. Wie belijdenis doet, spreekt daarmee ook het verlangen uit om aan de viering daarvan deel te nemen.

Wij doen belijdenis in het midden van de gemeente als het lichaam van Christus. Daarmee verklaren we ons medeverantwoordelijk voor de geestelijke opbouw van de gemeente en willen we ons daarvoor met de gaven die God ons geeft inzetten. Ook behoort daartoe het trouw samenkomen met de gemeente

Hebreeën 10:25

2 Timoteüs 2:22

bijwonen van de erediensten en het zoeken en bewaren van de onderlinge vrede.

Vervolgens worden wij geroepen om in de wereld een zoutend

zout en een lichtend licht te zijn en vrede te houden met alle mensen. Als belijdende christenen behoren we een leesbare brief van Christus te zijn, opdat door onze levenswandel anderen voor Hem gewonnen worden.

Matteüs 5:13-16

Romeinen 12:18

2 Korintiërs 3:3

Ten slotte worden we

Efeziërs 5:25-27

Openbaring 22:17

opgeroepen om uit te zien naar de wederkomst van onze Here Jezus om dan voor altijd in de eeuwige vreugde en heerlijkheid bij Hem te mogen zijn.

Nu het moment aanbreekt waarop jullie je geloofsblijdenis zullen uitspreken, verzoeken we jullie op te staan om in dit plechtige ogenblik van je leven voor veel getuigen oprecht antwoord te geven op de volgende vragen.

(of: Nu het moment aanbreekt waarop jullie je geloofsblijdenis zullen uitspreken, verzoeken we jullie om je op te stellen bij de doopvont als de plaats die spreekt van Gods verbondstrouw en genade door de generaties heen en om in dit plechtige ogenblik van je leven voor veel getuigen oprecht antwoord te geven op de volgende vragen.) [Opmerking van de commissie: er zijn verschillende praktische vormen mogelijk; een enkele daarvan uitschrijven lijkt niet nuttig.]

Ten eerste: geloof je dat de waarheid van God, die in zijn Woord geopenbaard is en in de belijdenis van het christelijk geloof is samengevat en die in de gemeente onderwezen wordt, de waarachtige en volkomen leer van de verlossing is, en is het je voornemen om, door de genade van God, in dit geloof te blijven staan in leven en sterven?

Ten tweede: erken je dat je een zondaar bent heb je berouw over je zonden en verootmoedig je je daarover voor God en zoek je het leven buiten jezelf in Jezus Christus? Zie je er ook naar uit om het Heilig Avondmaal te vieren tot versterking van je geloof?

Ten derde: belijd je dat het je hartelijk verlangen is, door de kracht van de Heilige Geest, de Here lief te hebben te volharden in de liefde tot de Here en Hem te dienen naar zijn woord?

Belooft je trouw samen te komen met de gemeente van Christus, je als trouw lid in te zetten voor de opbouw van de Zijn gemeente van Christus en je gewillig te onderwerpen aan het herderlijk opzicht van de kerk? Zul je Jezus Christus met woord en daad belijden in de wereld?

Wat is hierop je antwoord?

Antwoord: Ja.

De almachtige, barmhartige God en Vader van onze Here Jezus Christus geve je de kracht van zijn Heilige Geest! Amen.

Nu jullie deze belijdenis hebben uitgesproken, delen jullie als leden met alle rechten en plichten in de gemeenschap van de kerk.

Geliefde gemeente,

Ontvang deze leden als broeder(s) en zuster(s). Bemoedig hen door te wijzen op de genade, de troost en kracht, die er te vinden is bij Christus en die u zelf van Hem mocht ontvangen, ook in tijden van beproeving of andere moeiten en zorgen. Ondersteun hen in de strijd van het geloof en leef met hen mee.

Draag hen aan de Here op in uw gebeden, opdat zij mogen groeien in het geloof. ~~Doe hen delen in Deel met hen~~ uw vreugde in de Here.

Daartoe geve de Koning van de Kerk ons door zijn Geest alle wijsheid, liefde en saamhorigheid. Amen.

Gebed

Bijlage 2: FORMULIER VAN DE BAN OF UITSLUITING UIT DE GEMEENTE VAN CHRISTUS

Eerste afkondiging

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

Met verdriet deelt de kerkenraad u mee dat een broeder (*zuster*) van de gemeente zich heeft schuldig gemaakt aan de zonde tegen hete gebod (of: de zonde van). Hij (*zij*) is hier herhaaldelijk op aangesproken, maar hij (*zij*) heeft geen berouw getoond. Daarom hebben we hem (*haar*) moeten afhouden van het deelnemen aan het Heilig Avondmaal. Dat heeft helaas niet mogen leiden tot bekering. Verdere ~~waarschuwingen~~ vermaningen hebben evenmin resultaat gehad.

De kerkenraad is nu geroepen de tucht voort te zetten en ziet zich genoodzaakt deze broeder (*zuster*) buiten de gemeenschap van de kerk te sluiten, wanneer hij (*zij*) niet met zijn (*haar*) zonde breekt.

Wij delen u dit voor de eerste keer mee en wekken u met klem op de Here voortdurend te bidden of Hij deze broeder (*zuster*) tot bekering wil brengen.

Tweede afkondiging

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkenraad heeft u al eerder meegedeeld dat een broeder (*zuster*) zich heeft schuldig gemaakt aan hete gebod (of: de zonde van). U hebt toen gehoord dat hij (*zij*) niet meer werd toegelaten tot de viering van het Heilig Avondmaal, omdat hij (*zij*) geen blijf heeft gegeven van berouw en bekering.

Daarna heeft de kerkenraad de tucht voortgezet en hem (*haar*) herhaaldelijk aangespoord tot inkeer, echter zonder resultaat. ~~Tot onze droefheid moeten we nu ingrijpende maatregelen nemen. Met instemming van de classis maken wij nu Tot onze droefheid moeten we nu met instemming van de classis overgaan tot het noemen van de naam van de betreffende broeder (*zuster*) aan u bekend. Zijn (*haar*) naam is~~

Met diepe ernst en bewogenheid roept de kerkenraad u op de broeder (*zuster*) met liefde te vermanen en de Here te bidden of Hij hem (*haar*) alsnog tot inkeer en terugkeer wil brengen. Zo zal de zonde uit de gemeente weggedaan en de zondaar behouden worden.

Derde afkondiging

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkenraad heeft u al twee keer moeten meedelen dat broeder (*zuster*) N.N. zich heeft schuldig gemaakt aan de zonde tegen hete gebod (of: de zonde van). U hebt toen gehoord dat hij (*zij*) geen berouw wilde tonen en niet meer toegelaten werd tot de viering van het Heilig Avondmaal. Helaas is er tot nu toe, ook na herhaald vermaan, geen sprake van berouw en bekering bij deze broeder (*zuster*). ~~Integendeel, alle waarschuwingen hebben geen enkel resultaat gehad.~~ Daarom delen wij u voor de derde en laatste keer mee dat we met de tucht van deze broeder (*zuster*) verder moeten gaan. Als hij (*zij*) zich niet bekeert, zal hij (*zij*) op buiten de gemeenschap van de kerk gesloten worden. Opnieuw en nu voor de laatste keer roepen wij u op hem (*haar*) liefdevol te waarschuwen vermanen. Bid de Here vurig of Hij deze broeder (*zuster*) nog tot bekering wil brengen en hem (*haar*) ervoor wil bewaren zich tot het uiterste te verharderen.

Verantwoording

Gemeente van onze Here Jezus Christus,

De kerkenraad heeft u drie keer meegedeeld dat broeder (*zuster*) N.N. in zonde leeft. Het doel van die afkondigingen was dat hij

1 Korintiërs 5:5

(*zij*) zich door uw gebeden en waarschuwingen vermaningen tot God zou bekeren en verlost zou worden uit de macht van de

2 Tessalonicenzen 3:14 satan, die hem (*haar*) in zijn greep houdt. Maar helaas heeft niemand de kerkenraad bericht dat er bij deze broeder (*zuster*) een spoor van berouw valt op te merken. Toch is hij (*zij*) herhaaldelijk gewaarschuwd en geduldig vermaand. Zijn (*haar*) schuld was op zich al ernstig, maar die wordt nu nog verzwaaard, omdat hij (*zij*) in de zonde volhardt. De kerkenraad heeft lang geduld met hem (*haar*) gehad. Maar nu Nu zijn we verplicht gebruik te maken van de uiterste tuchtmaatregel die God in zijn Woord gegeven heeft, namelijk om hem (*haar*) uit te sluiten uit de gemeente. Deze uitsluiting heeft tot doel dat hij (*zij*) zich gaat schamen over zijn (*haar*) zonde. Ook moet voorkomen worden dat dit zieke lichaamsdeel deze zonde de hele gemeente als lichaam van Christus aantast. Bovenal mag de Naam van God niet gelasterd worden.

Uitsluiting

Christus heeft de uitoefening van de tucht opgedragen aan zijn ambtsdragers met de woorden: *Voorwaar zeg Ik u: Al wat gij op de aarde bindt zult, zal in de hemel gebonden wezen; en al wat gij op de aarde ontbindt zult, zal in de hemel ontbonden wezen.*

Matteüs 18:18
Johannes 20:23
1 Korintiërs 5:13

/ Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij op de aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel, en al wat gij op aarde ontbindt, zal ontbonden zijn in de hemel..

Daarom verklaren wij als herders en opzieners van deze gemeente in de naam van onze Here Jezus Christus dat N.N., die zichzelf al buiten de gemeente van Christus gesloten had, nu daadwerkelijk buiten gesloten is. Hij (*zij*) staat nu buiten de gemeenschap met Christus. Hij (*zij*) heeft geen recht meer op de sacramenten. En hij (*zij*) Hii (*zij*) heeft ook geen deel meer aan alle geestelijke zegeningen en weldaden die God aan zijn gemeente geeft. Zolang hij (*zij*) in zijn (*haar*) zonde volhardt, zal hij (*zij*) naar het bevel van Christus voor u zijn als de heiden en de tollenaar. Paulus verduidelijkt dit bevel van Christus als volgt: *Vermengt u niet met hem, opdat hij beschaamd worde. En houdt hem niet als een vijand, maar vermaant hem als een broeder. / Gaat niet met hem om, opdat hij beschaamd worde; houdt hem echter niet voor een vijand, maar wijst hem terecht*

2 Tessalonicenzen 3:14,15 als een broeder. Ga echter ook geen te nauwe banden met hem (*haar*) aan. Laat hem (*haar*) daaraan merken dat hij (*zij*) zich moet bekeren van zijn (*haar*) zondige weg.

Oproep aan de gemeente

Deze uitsluiting, gemeente, is voor ons allen een waarschuwend voorbeeld. Laten wij de Here vrez en nauwkeurig op onszelf letten. Die meent te staan, moet toezien dat hij (*zij*) niet ten val komt. Blijf in de gemeenschap met de Vader en zijn Zoon Jezus Christus en ook met alle oprechte christenen om zo het eeuwige leven te verkrijgen.

U hebt gezien op welke manier onze buitengesloten broeder (*zuster*) is afgedwaald. Leer hieruit hoe sluw de satan te werk gaat, wanneer hij mensen in het verderf stort en hen afkerig

1 Korintiërs 10:12

maakt van Gods Woord en de sacramenten. Weersta het kwaad in het begin. *Zo onderwerpt u dan aan God; weerstaat de duivel, en hij zal van u vlieden. Laat ons afleggen alle last, en de zonde, die ons lichtelijk omringt, en laat ons met lijdzaamheid lopen de loopbaan die ons voorgesteld is, ziende op de overste Leidsman en Voleinder van het geloof. Zijt nuchter en waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt. Heden, indien gij Zijn stem hoort, zo verhardt uw hart niet, maar werkt uw zaligheid met vreze en beven / Onderwerpt u dus aan God, maar biedt weerstand aan de duivel, en hij zal van u vlieden. Laten ook wij afleggen alle last en de zonde, die ons zo licht in*

Jakobus 4:7
Hebreeën 12:1,2
1 Petrus 5:8
Lukas 22:46
Hebreeën 4:7
Filippenzen 2:12

de weg staat, en met volharding de wedloop lopen, die vóór ons ligt. Laat ons oog daarbij (alleen) gericht zijn op Jezus, de leidsman en voleinder van het geloof. Staat op, bidt, dat gij niet in verzoeking komt. Heden, indien gij zijn stem hoort, verhardt uw harten niet, maar bewerk uw behoudenis met vreze en beven.

Laat ieder berouw hebben over zijn zonden, opdat wij niet opnieuw vernederd worden door de Here en over een ander lid van de gemeente bedroefd moeten zijn. Leef eensgezind en in diep ontzag voor God.

Gebed

Filippenzen 2:13

Alleen God is het, die zowel het willen als het werken in ons werkt naar zijn welbehagen. Laten wij daarom zijn Naam aanroepen met belijdenis van onze zonden.

Rechtvaardige God, barmhartige Vader, wij klagen onszelf aan vanwege onze zonden. Wij belijden dat wij de pijn en het verdriet over het buitensluiten van onze broeder (*zuster*) verdiend hebben. Ja, wij zijn het allen waard van U afgesneden te worden om onze overtredingen. Maar Here, wees ons genadig om Christus' wil. Wij hebben berouw over onze zonden en vragen u om vergeving. Geef dat we ons inspannen U meer en meer te dienen. Doe ons voortdurend op onze hoede zijn voor de besmetting door de wereld en door degenen die zich buiten de gemeenschap

Ezechiël 18:32

met U hebben geplaatst.

U hebt geen welgevallen in de dood van de zondaar, maar dat hij zich bekeert en leeft. Daarom mogen wij allen die tot U terugkeren weer in Uw gemeente opnemen. Geef dat we ons inspannen om, zowel door onze **waarschuwingen vermaningen** als goede voorbeeld, deze buitengesloten broeder (*zuster*) en anderen die van U zijn afgedwaald, weer tot U terug te brengen. Zegen onze **waarschuwingen vermaningen**, zodat we ons mogen verblijden over hen (*haar*) die ons nu reden tot verdriet geven en uw heilige Naam geprezen wordt, door onze Here Jezus Christus, die ons als volgt heeft leren bidden:

*Onze Vader, die in de hemelen zijt;
uw Naam worde geheiligd,
uw Koninkrijk kome,
uw wil geschiede, gelijk in de hemel
alzo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze;
want van U is het Koninkrijk
en de kracht en
de heerlijkheid,
tot in eeuwigheid.
Amen.*

BIJLAGE 120

Artikel 233

Rapport 8b van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende de Nederlands Gereformeerde Kerken (§ 3)

Nieuwe voorstellen tot besluit na verwerking van de voorstellen die uit uw vergadering zijn gekomen tijdens de tiende zitting.

De generale synode besluit:

1. deputaten op te dragen de gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken, vanuit de eerder gevonden wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis, voort te zetten;
2. deputaten op te dragen het gesprek over de geïnventariseerde (mogelijke) geschilpunten voort te zetten en na te gaan of en in hoeverre die geschilpunten het toepasbaar verklaren van de gehele bijlage 8 K.O. op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken in de weg staan. Deze (mogelijke) geschilpunten zijn: (a) het aanspreekbaar-zijn op de belijdenis van alle ambtsdragers binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken, (b) de binding aan het Akkoord voor kerkelijk samenleven en landelijke afspraken, (c) het toelaten van kinderen aan de avondmaalstafel; (d) vrouw en ambt, en (e) de visie op en wijze van omgaan met homoseksualiteit;
3. *deputaten op te dragen met de Nederlands Gereformeerde Kerken het gesprek aan te gaan over het rapport 'Vrouwelijke ouderlingen en predikanten' en daarbij als uitgangspunt te nemen wat de generale synode van onze kerken in 1998 heeft besloten ten aanzien van de vrouw in het ambt en dienaangaande de volgende synode daarover rapport uit te brengen;*
4. lid 1.d van bijlage 8 K.O van toepassing te verklaren op de relatie met de Nederlands Gereformeerde Kerken, *met dien verstande dat de in deze bijlage bedoelde bevoegdheid en uitnodiging zich beperken tot mannelijke predikanten;*
5. deputaten op te dragen de gesprekken met de Nederlands-gereformeerde commissie van contact en samenspreking voort te zetten met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
6. deputaten op te dragen verslag te doen van hun werkzaamheden aan de volgende generale synode.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 121

Artikel 234

Rapport 14a van commissie 4 inzake rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, betreffende enkele overgebleven punten, aanvulling

1. Algemeen

Uw commissie biedt u hierbij haar twintigste rapport aan. Eén rapport had betrekking op onze relatie met buitenlandse kerken. De andere rapporten hebben betrekking op de relatie met kerken van gereformeerd belijden en overige kerkelijke contacten in Nederland.

Tijdens de achtste zitting is de bespreking van rapport 14 afgebroken. Vragen die in de eerste ronde zijn gesteld aan het adres van uw commissie zijn beantwoord door de rapporteur. Vragen aan deputaten zijn beantwoord door de voorzitter van deputaten. Ook is er een preadvies gegeven. In dit aanvullende rapport gaat uw commissie in op enkele zaken die in de eerste ronde aan de orde kwamen.

2. Contact moderamen PKN via de Gereformeerde Bond

Deputaten vragen toestemming in het kader van de contacten met de Gereformeerde Bond incidenteel contact te hebben met het moderamen van de Protestantse Kerken Nederland. Een afgevaardigde van uw vergadering vroeg naar de motivatie van uw commissie om hiermee in te stemmen. Deze uitnodiging kwam van het moderamen van de Protestantse Kerken Nederland. Dit moderamen heeft de uitnodiging aan deputaten uit doen gaan op verzoek van de Gereformeerde Bond. De bond wilde dit contact. Het hoofdbestuur ziet graag dat de contacten met deputaten een kerkelijk karakter dragen. Dat is niet mogelijk wanneer de contacten beperkt blijven tot een contact tussen het hoofdbestuur en deputaten. Uw commissie meent dat deputaten er goed aan hebben gedaan de wens van het hoofdbestuur in te willigen. Dat is niet alleen om de wens van het hoofdbestuur tegemoet te komen, maar ook gezien het nut van deze contacten. Daarover wordt in de beide volgende paragrafen meer gezegd.

3. Contact met moderamen PKN op ander niveau

Deputaten vragen uw vergadering contact met het moderamen van de Protestantse Kerken Nederland ook los van de contacten met de Gereformeerde Bond toe te staan. Dat zou dan een contact moeten zijn op een ander niveau dan het zoeken van eenheid op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde confessie.

Deputaten schrijven in hun rapport dat de bedoeling van het eerste gesprek op 17 januari 2013 was 'om elkaar indringend in de ogen te kijken over op welke wijze gezocht zou moeten worden naar het gestalte geven aan de in Christus geschonken eenheid in deze tijd van ontkerkelijking en secularisering'. Nadrukkelijk hebben deputaten uw commissie laten weten, dat het, anders dan deze woorden zouden kunnen suggereren, de bedoeling niet is kerkelijke eenheid te zoeken met de Protestantse Kerken Nederland. Wel is een gezamenlijk optrekken als kerken van belang. Dat gezamenlijk optrekken kan vooral zijn nut hebben vanwege de huidige ontkerkelijking en secularisatie. Het is volgeens deputaten goed dat kerken een zodanig contact onderhouden. Uw commissie erkent dat en stemt daarom met dit voorstel in.

4. Uitbreiding instructie

Deputaten vragen uitbreiding van hun instructie in verband met de contacten met het moderamen van de Protestantse Kerken Nederland, maar ook in verband met andere activiteiten. Daarbij kan worden gedacht aan contacten met het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte, de deelname aan de Nationale Synode en eventueel contact met de Raad van Kerken.

Deputaten trekken een analogie met het verschillende niveau van contacten tussen onze kerken en kerken van gereformeerd belijden in het buitenland. Een uitbreiding van hun instructie geeft deputaten wat meer armsglag.

Tijdens de achtste zitting van uw vergadering heeft prof. dr. J. W. Maris preadvies gegeven en gewezen op de Raad van Advies voor het Gereformeerd Belijden binnen de Protestantse Kerken Nederland. Deze raad heeft tot taak de protestantse synode en andere kerkelijke organen te adviseren over aangelegenheden die het gereformeerd belijden raken. Daarin participeren naast de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken ook onze kerken. Ook met het oog daarop zou een uitbreiding van de instructie van deputaten wenselijk zijn. Bovendien acht de preadviseur een uitbreiding van de instructie zinvol met het oog op een gezamenlijk optrekken in het publieke domein van de seculariserende samenleving. Dit vraagt dan wel van deputaten om een helder geluid te laten horen. Als dat gebeurt is de 'profetische duidelijkheid' daarmee gediend.

5. Toevoeging bij rapport 3: wederkerigheid

In rapport 14 heeft uw commissie verzuimd datgene wat vermeld staat onder § 7 op te nemen in de lijst van voorstellen tot besluit. Dat gebeurt alsnog in dit aanvullende rapport.

6. Voorstel tot besluit

Een nieuw voorstel tot besluit 7 wordt toegevoegd aan de besluiten uit rapport 14.

De generale synode besluit:

- aan lid 1.d van bijlage 8a K.O. de volgende zin toe te voegen: 'Anderzijds zijn onze predikanten gerechtigd voor te gaan in een gemeente van gereformeerd belijden binnen de Protestantse Kerken Nederland wanneer een kerkenraad hen daartoe uitnodigt'.

Voorstel tot besluit 8 uit rapport 14 wordt 9.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 122

Artikel 235

Instructie van de particuliere synode van het Oosten inzake de hertaling van liturgische formulieren

Particuliere synode van het Oosten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
Scriba: ds L.A.den Butter

Aan de roepende kerk van de generale synode 2013 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Waarde broeder,

De particuliere synode van het Oosten heeft in haar vergadering van 9 mei anno Domini 2012 een instructie aangenomen van de classis Amersfoort inzake het gebruik van de hertaalde formulieren. Wij zenden u hierbij de desbetreffende instructie toe en verzoeken u deze op de agenda van de generale synode 2013 te plaatsen.

Met een broederlijke groet, namens de particuliere synode van het Oosten 2012,

was getekend,

ds P.D.J. Buijs, preses
ds L.A. den Butter, scriba

Instructie

De particuliere synode van het Oosten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, in vergadering bijeen op 9 mei anno Domini 2012, constaterend:

1. dat in de kerken gebruik wordt gemaakt van de liturgische formulieren in allerlei uitgaven die door de generale synode zijn goedgekeurd;
2. dat er ook gemeenten zijn die wensen vast te houden aan de klassieke formulieren, zoals de synode van Dordrecht 1618-19 die voor het geheel van de kerken heeft aanvaard;
3. dat er in toenemende mate onder de sub 2 genoemde gemeenten zijn die de inhoud van genoemde formulieren integraal willen handhaven, maar problemen hebben met de verstaanbaarheid ervan;
4. dat de nieuwere uitgaven zoals die door de generale synode in de loop van de jaren zijn aanvaard, voor genoemde gemeenten niet in alle opzichten aan de verwachtingen voldoen, omdat hierin, naast gewaardeerde hertaling, ook elementen uit de klassieke formulieren zijn weggelaten;
5. dat er sinds 2004 een hertaling van de klassieke formulieren bestaat die op initiatief van de Gereformeerde Bond binnen de Protestantse Kerk in Nederland is uitgegeven, waarin de taal eenvoudiger is, maar de inhoud onverkort is weergegeven, zoals blijkt uit vergelijking van beide teksten;

overwegend:

1. dat het van belang is en blijft dat liturgische formulieren voor gebruik in de kerken door de generale synode worden goedgekeurd, ten einde wildgroei te voorkomen;
2. dat het verlangen van gemeenten die wensen vast te houden aan de klassieke formulieren legitiem is, omdat nieuwere liturgische formulieren niet zonder meer bedoeld zijn om de klassieke te vervangen;
3. dat het ook voor gemeenten die wensen vast te houden aan de klassieke formulieren gewenst is dat deze gelezen kunnen worden in verstaanbare taal;
4. dat in Bijbeluitgaven van de Herziane Statenvertaling, die naar verwachting in een aantal gemeenten gebruikt zal worden, de liturgische formulieren zijn opgenomen in de genoemde hertaling van de Gereformeerde Bond;
5. dat het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis in genoemde hertaling is toegesneden op gebruik in de Protestantse Kerk in Nederland;
6. dat eveneens de aanduiding van en de passage over de ouderling-kerkrentmeester in het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen toegesneden is op het gebruik in de Protestantse Kerk in Nederland;
7. dat een uitbreiding heeft plaatsgevonden over de geheimhoudingsplicht;
8. dat er eveneens een uitbreiding heeft plaatsgevonden ten aanzien van de Schriftuurlijke fundering van het diakenambt;

van oordeel:

1. dat aan het verlangen van gemeenten om de klassieke formulieren integraal te kunnen lezen in eenvoudiger taal tegemoet moet worden gekomen;
2. dat het niet nodig is dat deputaten eredienst een hertaling in genoemde zin zelf verzorgen als dat reeds op aanvaardbare wijze gedaan is door de Gereformeerde Bond;
3. dat de hertaling van de klassieke formulieren, zoals die door de Gereformeerde Bond is uitgegeven, aanvaard kan worden voor gebruik in de kerken, met uitzondering van het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis, dat is toegesneden op gebruik in de Protestantse Kerk in Nederland;
4. dat de aanduiding van en de passage over de ouderling-kerkrentmeester in het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen niet ter zake is voor de Christelijke Gereformeerde Kerken;
5. dat de aanvulling van de geheimhoudingsplicht en de bredere Schriftuurlijke fundering van het diakenambt een goede uitbreiding is;
6. dat, na gehouden overleg met de Gereformeerde Bond, is gebleken dat de Gereformeerde Bond afdoende tegemoet is gekomen aan de wens van de PS van het Oosten om in het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen een voetnoot te plaatsen t.a.v. de in punt 4 genoemde zaken;

besluit:

de generale synode van 2013 te verzoeken de hertaling van de klassieke formulieren, zoals die door de Gereformeerde Bond is uitgegeven, te aanvaarden voor gebruik in de kerken, met uitzondering van het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis, dat is toegesneden op gebruik in de Protestantse Kerk in Nederland, en met verwijzing naar een voetnoot ten aanzien van de in punt 4 onder 'van oordeel' genoemde zaken.

Namens de particuliere synode van het Oosten 2012,

was getekend ds P.D.J. Buijs, preses
was getekend ds L.A. den Butter, scriba

BIJLAGE 123 Artikel 235

Rapport 7 van commissie 3 betreffende de instructie van de particuliere synode van het Oosten inzake het gebruik van hertaalde liturgische formulieren

Achtergrond

In de loop van de tijd zijn er van een deel van de liturgische formulieren meerdere versies voor gebruik in de kerken vrijgegeven. Bijlage 1 bij dit rapport geeft een overzicht daarvan. De instructie van de particuliere synode van het Oosten wijst erop dat er gemeenten zijn, die wensen vast te houden aan de klassieke liturgische formulieren, maar voor wie de letterlijke tekst van die formulieren op verstaanbaarheidsproblemen stuit. De Gereformeerde Bond, staande voor dezelfde vraag, heeft in 2004 een hertaling van de klassieke formulieren verzorgd, in dit rapport aangeduid als 'GB-formulieren'.

De GB-formulieren zijn beschikbaar in een uitgave van Boekencentrum, Zoetermeer, onder de titel 'Liturgische formulieren uit de gereformeerde traditie, een hertaling', ISBN 9789023916369, en ook te downloaden van www.dienstboek.nl.

Gevraagde uitspraak

De instructie stelt voor deze hertaling van de klassieke formulieren voor de bediening van het heilig avondmaal, voor de doop van kinderen, voor de doop van volwassenen, voor de bevestiging van het huwelijk, voor de bevestiging van predikanten, voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen (met weglating van niet voor de CGK relevante passages), voor de uitsluiting uit de gemeente en voor de wederopneming in de gemeente te aanvaarden en vrij te geven voor gebruik in de kerken.

Preliminaire overwegingen

Voor uw commissie aan een inhoudelijke beoordeling kon beginnen, moest eerst de vraag onder ogen worden gezien of het dienstig is om een versie toe te voegen aan de al in gebruik zijnde versies van de formulieren. Aanvaarding van deze instructie lijkt namelijk te leiden tot vijf verschillende formulieren voor de doop van kinderen en voor het avondmaal, en vier verschillende formulieren voor de doop van volwassenen, voor de bevestiging van predikanten, van ouderlingen en diakenen en voor de huwelijksbevestiging. En voor de formulieren voor de uitsluiting en voor de wederopneming geldt die vraag in bijzondere zin, aangezien ook deputaten erediens, in opdracht van de synode van 2010, een hertaling van deze formulieren aan de synode voorleggen.

Alvorens deze vraag te beantwoorden heeft uw commissie naar de inhoud van de voorgestelde formulieren gekeken. De GB-formulieren zijn vergeleken met de klassieke teksten en, voor de formulieren voor de uitsluiting en wederopneming, ook met de voorliggende voorstellen van deputaten erediens. Uw commissie heeft daarbij in algemene zin het volgende geconstateerd:

- de GB-formulieren blijven zeer dicht bij de klassieke teksten; uw commissie verwacht dat veel kerken die geen gebruik willen maken van de nieuwere teksten maar wensen vast te houden aan de klassieke formulieren, dankbaar gebruik zullen gaan maken van de GB-formulieren;
 - de GB-formulieren en de voorstellen van deputaten erediens voor de formulieren voor uitsluiting en wederopneming worden beide als hertalingen aangeduid, maar er is verschil in de mate van hertaling. De GB-formulieren blijven dichter bij de klassieke tekst dan de voorstelde teksten van deputaten. Uw commissie verwacht dat kerken die willen vasthouden aan de klassieke teksten, gebruik zullen gaan maken van deze GB-formulieren.
- Uw commissie realiseerde zich daarbij wel dat deze overwegingen academisch kunnen worden genoemd, gezien het feit dat de formulieren voor uitsluiting en wederopneming zelden of nooit in de kerken worden gebruikt. Op dit punt gaat uw commissie nader in in haar rapport met betrekking tot de voorstellen van deputaten erediens.

Uw commissie komt tot het oordeel dat de aanvaarding van een hertaling van de klassieke formulieren zal bevorderen dat de klassieke teksten niet toch langzamerhand buiten gebruik zullen raken maar dat ook in onze eeuw de rijkdom van de klassieke verwoording van de wezenlijke geloofsakten rond de sacramenten een levend bezit blijft. Daarom heeft uw commissie de intentie van de instructie positief benaderd en de GB-formulieren en hun achtergrond aan een nauwgezet onderzoek onderworpen.

Onderzoek

Zeer verhelderend inzake de verhouding tussen de klassieke formulieren en de GB-formulieren is de Verantwoording die is gevoegd bij de uitgave van de GB-formulieren. Deze verantwoording is integraal aan dit rapport toegevoegd in bijlage 2. Na van deze verantwoording kennis te hebben genomen, heeft uw commissie alle GB-formulieren (met uitzondering van dat voor de openbare geloofsbelijdenis, dat, zoals de instructie zegt, is toegesneden op het gebruik in de PKN) zin voor zin vergeleken met de klassieke teksten. Als een proeve daarvan is in bijlage 3 de vergelijking van het formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen opgenomen. De uitkomst van deze vergelijking is dat de GB-formulieren zeer dicht bij de klassieke tekst blijven en dat de verschillen geheel in overeenstemming zijn met hetgeen in genoemde Verantwoording wordt uiteengezet.

Conclusie

Uw commissie is van oordeel dat de GB-formulieren kunnen worden aanvaard voor gebruik in de kerken.

Voorgesteld besluit

De generale synode heeft kennisgenomen van:

1. de instructie van de particuliere synode van het Oosten van 9 mei 2012;
2. rapport 4 van commissie 3;

heeft de bespreking ter vergadering gehoord;

constateert:

1. dat onderscheiden synoden vanaf die van Hilversum 1968/69 meerdere nieuwe teksten hebben vastgesteld voor een aantal liturgische formulieren;
2. dat het in de lijn der verwachting ligt dat ook de synode van 2013 nieuwe teksten voor diverse liturgische formulieren zal vaststellen;

3. dat er ook gemeenten zijn die wensen vast te houden aan de klassieke formulieren, zoals de synode van Dordrecht 1618-19 die heeft aanvaard;
4. dat er in toenemende mate onder de sub 2 genoemde gemeenten zijn die de inhoud van genoemde formulieren integraal willen handhaven, maar problemen hebben met de verstaanbaarheid ervan;
5. dat er sinds 2004 een hertaling van de klassieke formulieren bestaat die op initiatief van de Gereformeerde Bond binnen de Protestantse Kerk in Nederland is uitgegeven, waarin de taal eenvoudiger is, maar de inhoud onverkort is weergegeven, zoals blijkt uit vergelijking van beide teksten;
6. dat het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis in genoemde hertaling is toegesneden op gebruik in de Protestantse Kerk in Nederland;
7. dat eveneens de aanduiding van en de passage over de ouderling-kerkrentmeester in het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen in genoemde hertaling toegesneden is op het gebruik in de Protestantse Kerk in Nederland;
8. dat in het formulier voor de bevestiging van dienaren van het Woord en in dat voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen in genoemde hertaling een uitbreiding heeft plaatsgevonden over de geheimhoudingsplicht;
9. dat er in laatstgenoemd formulier eveneens een uitbreiding en verdieping heeft plaatsgevonden ten aanzien van de Schriftuurlijke fundering van het diakenambt;

overweegt:

1. dat het van belang is en blijft dat liturgische formulieren voor gebruik in de kerken door de generale synode worden goedgekeurd, ten einde wildgroei te voorkomen;
2. dat het verlangen van gemeenten die wensen vast te houden aan de klassieke formulieren legitiem is, omdat de nieuwere liturgische formulieren niet zonder meer bedoeld zijn om de klassieke te vervangen;
3. dat het ook voor gemeenten die wensen vast te houden aan de klassieke formulieren van belang is dat deze gelezen kunnen worden in verstaanbare taal;
4. dat in Bijbeluitgaven van de Herziene Statenvertaling, die naar verwachting in een aantal gemeenten gebruikt zal worden, de liturgische formulieren zijn opgenomen in de genoemde hertaling van de Gereformeerde Bond;
5. dat de aanduiding van en de passage over de ouderling-kerkrentmeester in het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen niet ter zake is voor de Christelijke Gereformeerde Kerken;

is van oordeel:

1. dat aan het verlangen van gemeenten om de klassieke formulieren integraal te kunnen lezen in eenvoudiger taal tegemoet kan worden gekomen;
2. dat de aanvaarding van een hertaling van de klassieke formulieren zal bevorderen dat de rijkdom van de klassieke verwoording van de wezenlijke geloofszaken rond de sacramenten een levend bezit blijft;
3. dat de hertaling van de klassieke formulieren, zoals die door de Gereformeerde Bond is uitgegeven, aanvaard kan worden voor gebruik in de kerken, met uitzondering van het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis, dat is toegesneden op gebruik in de Protestantse Kerk in Nederland;
4. dat de aanvullingen met betrekking tot de geheimhoudingsplicht en de bredere Schriftuurlijke fundering van het diakenambt goede uitbreidingen zijn;
5. dat is gebleken dat de Gereformeerde Bond afdoende tegemoet is gekomen aan de wens om in het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen een voetnoot te plaatsen t.a.v. de in overweging 5 genoemde zaken;

en besluit:

1. de hertaling van de klassieke formulieren, zoals die door de Gereformeerde Bond is uitgegeven, te aanvaarden voor gebruik in de kerken, met uitzondering van het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis en met verwijzing naar een voetnoot ten aanzien van de in overweging 5 genoemde zaken;
2. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Oosten.

L. Mak, rapporteur

Bijlage 1

Liturgische formulieren, beschikbaar voor gebruik in de Christelijke Gereformeerde Kerken

Formulier	
Doop van kinderen	Klassieke tekst Tekst jaren '70 Tekst 2007 I Tekst 2007 II
Doop van volwassenen	Klassieke tekst Tekst jaren '70
Openbare belijdenis	Vragen van Voetius Tekst jaren '70
Heilig avondmaal	Klassieke tekst Tekst jaren '70 Tekst 2010 I Tekst 2010 II

Kort formulier voor het heilig avondmaal	Tekst jaren '70
Bevestiging van dienaren van het Woord	Klassieke tekst Tekst jaren '70
Bevestiging van ouderlingen en diakenen	Klassieke tekst Tekst jaren '70
Huwelijksbevestiging	Klassieke tekst Tekst jaren '70 Tekst 2007
Uitsluiting uit de gemeente	Klassieke tekst
Wederopneming in de gemeente	Klassieke tekst

Met 'Tekst jaren '70', worden de teksten aangeduid die door de generale synoden van 1968/69, 1971/72 en 1974 zijn vastgesteld.

Bijlage 2

Verantwoording

Dienstboek – een proeve, deel II bevat een hertaling van de liturgische formulieren uit de gereformeerde traditie. De oudste bekende Nederlandstalige formulieren zijn die van Maarten Micron in de Nederlandse vluchtelingengemeente te Londen (1554). Deze bundel heeft tezamen met tal van andere bronnen – onder meer Calvijn – invloed gehad op de liturgie zoals die door Petrus Datheen vertaald werd voor de Nederlandse vluchtelingengemeente in de Paltz (1566). Vervolgens hebben achtereenvolgende synoden hun sporen achtergelaten. Zo werd bijvoorbeeld het formulier voor de kinderdoop sterk bekort en werden formulieren voor de ban en wederopneming toegevoegd. Het wordingsproces is met de synode van Dordrecht 1618-19 tot een einde gekomen. Zij heeft deze verzameling formulieren voor het geheel van de Kerk aanvaard.

Predikanten en gemeenten zijn op verschillende manieren met de formulieren omgegaan. De een koos ervoor ze onverkort en ongewijzigd te lezen, terwijl de ander de liturgische formulieren meer als voorbeeld beschouwde en alleen de belangrijkste formuleringen overnam. In de loop van de vorige eeuw zijn in een gestaag tempo andere orden en formulieren ontwikkeld en gepubliceerd, bijvoorbeeld in het *Dienstboek voor de Nederlandse Hervormde Kerk in ontwerp* (1955). De liturgische formulieren uit de gereformeerde traditie hebben in een deel van de kerk tot op vandaag een wezenlijke plaats gehouden. Ze klinken bij de Doop van kinderen, de geregelde viering van het Heilig Avondmaal, de bevestiging van ambtsdragers, enzovoort.

De betekenis van de bundel formulieren gaat boven hun liturgische functie uit. Ze vormen tevens een confessioneel en schriftuurlijk verantwoorde uiteenzetting van de handeling waarop ze betrekking hebben en vertolken daarmee het gereformeerde theologisch belijden. In toenemende mate blijkt echter zowel in de catechese als de liturgische praktijk de verstaanbaarheid een probleem te vormen. Dit deed het verlangen groeien naar een bewerking van de formulieren, waarvan de taal eenvoudiger is maar de inhoud onverkort gehandhaafd blijft. Dit zal bij kunnen dragen aan een intensiever beleven van de desbetreffende onderdelen van de eredienst.

Uitgangspunten

In de bewerking van deze liturgische formulieren is bewust gekozen voor een hertaling, die als volgt getypeerd kan worden: een tekst met een hedendaags taalgebruik (1) en een heldere zinsbouw (2) die goed voor te lezen is (3), en waarbij de kerkganger zoveel mogelijk mee kan blijven lezen in de klassieke kerkboeken (4). Daarbij worden specifiek zestiende-eeuwse situaties zoveel mogelijk omgezet naar de tegenwoordige tijd (5). Hertalen dient dus duidelijk onderscheiden te worden van herschrijven. In het laatste geval zou in een herziening ook ruimte zijn voor gewijzigde theologische inzichten. Hertalen wil echter zeggen dat het gereformeerde karakter onaangetast blijft, zowel wat betreft intentie, inhoud, opbouw als bijbelse argumentatie. We staan nu eerst kort stil bij de hiervoor gegeven typering van de hertaling.

1. In de hertaling zijn verouderde woorden of woorden waarvan de betekenis in de loop der eeuwen ingrijpend is veranderd, vervangen. Zo is disgenoot in het avondmaalsformulier vervangen door tafelgenoot. Bij bejaarde dacht de zeventiende-eeuwer aan volwassene. Tegenwoordig denken wij aan een bepaalde leeftijdsgroep. Daarom spreken wij niet meer van bejaardendoop, maar van volwassenendoop. In sommige gevallen is het lastig een goed synoniem te vinden. Het archaische 'onszelf mishagen' uit zowel het doop- als het avondmaalsformulier moet omschreven worden: een afkeer van onze zonde hebben. Maar voor het woord 'regeren' in het formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen is zelfs geen adequate omschrijving te vinden. Daarom is het zoveel mogelijk blijven staan. Het zelfstandig naamwoord 'regering' moest echter vervangen worden, omdat de hedendaagse hoorder daarbij in eerste instantie aan de landsregering zal denken. Gekozen is voor het wat zwakkere 'leiding'. Het kan evenwel nog complexer, zoals bij 'verdoemenis'. Dit woord betekende in de zeventiende eeuw in algemene zin 'veroordeling'. Zo kon men verdoemd worden tot een gevangenisstraf. Ook meer in het bijzonder kon door God verdoemd worden de betekenis hebben van door God veroordeeld worden. Tegenwoordig wordt echter onder verdoemenis zonder meer helse straf of eeuwige verlorenheid verstaan. Hier is dus sprake van een betekenisverschuiving. Nu wil het geval, dat in het doopformulier aan het woord verdoemenis deze betekenis gegeven moet worden. Het gaat immers over de verlorenheid 'in Adam'. Vandaar dat het op die plaats is gehandhaafd. In het avondmaalsformulier daarentegen moet aan de oorspronkelijke betekenis van veroordeling worden gedacht. Daar is in de hertaling dan ook voor gekozen, maar in een noot wordt verwezen naar het achterliggende woord. Situaties als deze behoren echter tot de uitzonderingen.

2. De zinnen van de oorspronkelijke liturgische formulieren zijn dikwijls lang en ingewikkeld. Dat is mede het gevolg van dubbelzeggingen – zoals nochtans en niettegenstaande naast elkaar – en herhaling van woorden of zinsdelen. Een en ander bemoeilijkt een goed begrip van de tekst. In de hertaling is gestreefd naar korte, helder geformuleerde zinnen.

3. Nauw verwant met het voorgaande punt is de eis dat de hertaalde formulieren goed moeten kunnen worden voorgelezen. Ze hebben primair een liturgische functie en moeten in een liturgische context gebruikt kunnen worden.

4. Het is een goede gewoonte dat gemeenteleden het voorlezen van de formulieren in hun kerkboek volgen en meelesen. Gedurende langere tijd moet rekening gehouden worden met het feit dat de gemeente de klassieke versie van de formulieren voor zich heeft. Veel kerkboeken hebben emotionele waarde, omdat ze bij een bepaalde gelegenheid cadeau gegeven zijn. Ze zullen derhalve niet zo snel vervangen worden. Mede met het oog hierop is ernaar gestreefd zo mogelijk dezelfde woordvolgorde en zinsopbouw aan te houden. Waar de voorleesfunctie en de meeleeesfunctie conflicteren, is de voorkeur gegeven aan de eerste.

5. Op enkele plaatsen wordt gerefereerd aan typisch zestiende- of zeventiende-eeuwse situaties. In het formulier voor de bevestiging van predikanten wordt er bijvoorbeeld van uitgegaan dat het voornemen van de bevestiging tevoren drie maal is afgekondigd. De hertaling houdt het op 'verschillende keren': meer dan eens, maar niet per se drie keer. In hetzelfde formulier is verder ruimte gemaakt voor het feit dat tegenwoordig alleen bij een kandidaat wordt gesproken van bevestiging (in het ambt), terwijl bij volgende gemeenten sprake is van verbintenis (aan de desbetreffende gemeente). Bij 'Bijzondere passages' is een zo volledig mogelijk overzicht gegeven van de aangebrachte veranderingen.

Basistekst

Een van de belangrijkste vragen waarvoor de werkgroep van deze hertaling gesteld werd, was die naar een basistekst die als uitgangspunt zou kunnen dienen. Het lag voor de hand om te kijken naar de synode van Dordrecht 1618-19. Het probleem is echter dat deze gezaghebbende synode wel besluiten heeft genomen over de liturgische formulieren, maar verzuimd heeft eenduidig aan te geven aan welke tekst men zich dan diende te houden. De uitgevers zijn vervolgens naar eigen inzicht met de formulieren om gegaan. Zij hebben eigenmachtig wijzigingen aangebracht, bepaalde formulieren niet opgenomen, enzovoort. Er is derhalve niet één bepaalde tekst aan te wijzen die authenticiteit genoemd kan worden. In de nu voorliggende hertaling is daarom in de eerste plaats gekeken naar een veel gebruikte recente uitgave, het Dienstboek (1955). Daarnaast is rekening gehouden met de uitgaven in (oudere) kerkboeken. In enkele gevallen leidde dat tot een correctie op het Dienstboek (1955).

Bijbelteksten

De opstellers van de oorspronkelijke formulieren hebben op verschillende manieren de Heilige Schrift aangehaald. De ene keer citeren zij, de andere keer parafaseren ze, terwijl het in weer andere gevallen blijft bij directe of indirecte verwijzingen, bijvoorbeeld door specifiek woordgebruik. Zij kenden evenwel de Statenvertaling niet, aangezien die voor het eerst in 1637 verscheen. Bij alle onduidelijkheid over de ontstaansgeschiedenis van de formulieren is wel zeker dat deze toen al hun definitieve gestalte verkregen hadden. Toch is er vanwege de herkenbaarheid van de Schriftteksten voor gekozen om in de hertaling bij letterlijke Bijbelcitaten uit te gaan van de Statenvertaling editie-1977, in het populaire spraakgebruik ook wel de editie-Tukker genoemd. Bij parafrases en andere verwijzingen is ervoor gekozen meermaals af te wijken van letterlijke verwoordingen uit de Bijbel. In zoveel mogelijk gevallen zijn tekstverwijzingen opgenomen, zodat de lezer ze nog eens na kan slaan en zich kan verdiepen in de materie die in de formulieren aan de orde wordt gesteld. Als de verwijzing al in de originele tekst opgenomen was, dan is ze uiteraard gehandhaafd. Is de verwijzing bij de hertaling ingevoegd, dan staat deze cursief tussen vierkante haken. In één geval wordt bij een Schriftcitaat een keuze geboden, namelijk bij de doopformule. De voorganger kan kiezen uit de klassieke genitiefvorm (des Vaders en des Zoons...) en de hedendaagse variant (van de Vader en van de Zoon...). In het onderwijzend deel van het formulier is echter gekozen voor de hedendaagse vorm.

Kopjes en rubrieken

Wie de formulieren in het *Dienstboek* (1955) leest, komt tal van verhelderende kopjes tegen: onderwijzing, gebed, vragen, enzovoort. Dat maakt het lezen en begrijpen in eerste instantie makkelijker. Wie zich echter enigszins in de teksten verdiept, komt al gauw tot de ontdekking dat de kopjes lang niet altijd de lading dekken. Dat kan verwarring wekken. Nadere studie heeft aangetoond dat de kopjes pas met het oog op de uitgave van het *Dienstboek* zijn aangebracht. Gelet op de intentie om tot een hertaling te komen met zo min mogelijk wijzigingen en aanvullingen, is besloten geen kopjes aan te brengen. Wel is ernaar gestreefd in de vormgeving de structuur van de formulieren tot uiting te laten komen. De structuur is echter niet altijd even duidelijk aanwezig. De aangebrachte structuur is derhalve een weloverwogen interpretatie van de werkgroep die de hertaling verzorgde. Grotere blokken tekst zijn onderscheiden door een witregel, kleinere eenheden door het begin van een nieuwe alinea. Teksten van gebeden en eventuele alternatieven springen in.

De formulieren schrijven vooral voor welke woorden er gesproken dienen te worden. Ze zijn terughoudend waar het gaat over aanwijzingen welke handelingen verricht dienen te worden en op welke wijze dat dient te gebeuren. Deze aanwijzingen worden ook wel rubrieken genoemd, naar de kleur (ruber = rood) waarmee ze in liturgische boeken werden aangebracht. De opstellers van de formulieren vonden deze aanwijzingen in de meeste gevallen zo vanzelfsprekend dat ze het niet nodig achtten daarop nader in te gaan. Of ze rekenden het tot de 'middelmattige dingen'. Bij de doop wordt bijvoorbeeld in het midden gelaten wanneer de kinderen de kerk in het worden gedragen, of de ouders staan bij het beantwoorden van de vragen, hoe er gedoopt wordt (door onderdompeling, of met een een- of driemaalige besprenkeling), enzovoort. De oorspronkelijke terughoudendheid is in de hertaling gehandhaafd.

Bijzondere passages

Hoewel gestreefd is naar een hertaling, bleek het soms noodzakelijk wijzigingen aan te brengen of aanvullingen te doen. In andere gevallen is ervoor gekozen de klassieke tekst onverkort te handhaven, hoewel die tot onduidelijkheden aanleiding kan geven. Het betreft de volgende situaties.

Algemeen

In verschillende formulieren staat N., als een naam dient te worden genoemd. Het wordt aan de gewoonte ter plaatse en het inzicht van de predikant overgelaten, welke namen hier genoemd worden. Volstaan kan worden met de doopnaam of doopnamen, maar ook is het denkbaar dat eveneens de familienaam, of alleen de familienaam wordt gebruikt.

Bij de vragen in bepaalde formulieren zal het de aangesprokene niet altijd duidelijk zijn wanneer hij of zij dient te antwoorden. Desgewenst kan dit duidelijk gemaakt worden door aan de eigenlijke vraag toe te voegen: 'Wat is hierop voor God en Zijn heilige gemeente uw antwoord?' Deze formulering is afkomstig uit de formulierenbundel van Maarten Micron (1554), waarnaar in de eerste regels van deze inleiding verwezen werd.

Formulier om de Heilige Doop te bedienen aan de kleine kinderen van de gelovigen

De in het formulier beschreven verhouding tussen doop en besnijdenis heeft in de afgelopen decennia aanleiding gegeven tot discussie. Het formulier geeft namelijk aan dat 'de doop in plaats van de besnijdenis' is gekomen. Dit zou voeding kunnen geven aan de zogenaamde vervangingstheologie – de kerk is in plaats gekomen van Israël – die in de geschiedenis desastreuze gevolgen heeft gehad voor het Joodse volk. Omdat echter elke wijziging in deze passage discussie oproept, is gekozen voor terughoudendheid. Tussen haakjes is ingevoegd: 'onder het nieuwe verbond', bekend uit het taalveld van de Hebrreeñbrief. Deze wijziging laat verschillende interpretaties open. Het is van belang daarbij steeds de intentie te laten meewegen: de afwijzing van de vervangingstheologie.

Elk van de vragen in het formulier voor de kinderdoop heeft een lange en bewogen geschiedenis gehad. Zo is bij de eerste vraag uitvoerig gediscussieerd over het karakter van het 'in Christus geheiligd zijn'. Omdat de tekst als zodanig verschillende interpretaties open laat, is ervoor gekozen de formulering te handhaven. Bij de tweede vraag heeft het 'in de christelijke kerk alhier geleerd wordt' veel conflictstof opgeleverd. Het woordje alhier heeft oorspronkelijk een andere plaats en functie in de vraag gehad. Het ging dan om de leer zoals die hier(boven), in dit formulier, onder woorden was gebracht. Het lijkt ongewenst om het alhier in de huidige formulering te verstaan als hier, in dit kerkgebouw, of in deze gemeente. Beter is het de zinsnede 'in de christelijke kerk alhier' op te vatten als: in de christelijke kerk, zoals die hier ter plaatse gestalte heeft gekregen. Vanuit deze opvatting is ervoor gekozen de klassieke tekst niet te wijzigen. Men vergelijkte in dit verband ook de vierde vraag in het formulier voor de volwassenendoop. In de derde vraag bij de kinderdoop komt de getuige naar voren. Hoewel dit ten onzent niet algemeen gebruikelijk is, kunnen er naast de vader en/of moeder een of meer doopgetuigen zijn. Ook is het denkbaar dat er alleen getuigen zijn. Dat zou kunnen verklaren waarom in de oorspronkelijke tekst gevraagd wordt naar de bereidheid het kind 'te onderwijzen, of te doen (en te helpen) onderwijzen'. Het eerste, 'te onderwijzen' heeft dan betrekking op de ouderlijke taak. Het tweede, 'te doen (en te helpen) onderwijzen', behoort tot de opdracht van de getuige. Na rijp beraad is besloten in de hertaling te kiezen voor 'te onderwijzen en te laten onderwijzen'. Doorgaans worden tegenwoordig de ouders aangesproken. Voor hen zijn beide aspecten niet (meer) te scheiden.

Formulier om het Heilig Avondmaal te houden

De zogenaamde zondencatalogus uit het oorspronkelijke formulier is moeilijk verstaanbaar geworden. Dit komt door het taalgebruik en door situaties die tegenwoordig niet of minder bekend zijn. De hertaling heeft deze problemen voor een belangrijk deel opgelost. Om het praktisch gebruik van het formulier te bevorderen is echter ook een variant opgenomen die op tal van plaatsen gelezen wordt. De variant is bekend onder de naam van de plaats van ontstaan: de Hervormde Gemeente te Harmelen. Deze is nu zo geredigeerd dat ze parallel loopt aan de Tien Geboden.

In het liturgische formulier ontbreekt een concrete nodiging. Desgewenst kan deze vóór de uitdelingswoorden een plaats krijgen met de bekende formule 'Kom, want alle dingen zijn nu gereed.'

Het Onze Vader komt twee keer in het avondmaalsformulier voor, zowel in het zogenaamde avondmaalsgebed als in de dankzegging. Dit komt in het Nederlandse taalgebied voor het eerst bij Dathen voor. Er is geen bezwaar tegen het beide keren te bidden. In elk van beide gevallen heeft het gebed des Heeren een eigen kleur. Het is ook denkbaar een keuze te maken en dit gebed één keer te laten klinken.

Formulier van de ban of de uitsluiting uit de gemeente van Christus

In het liturgische formulier van de ban blijken afkondigingen over degene die het betreft en over het kwaad dat hij heeft gedaan voorondersteld. Deze lacune is in later tijden opgevuld. Sommige kerkboeken en ook het Dienstboek (1955) kennen teksten voor de eerste en tweede afkondiging. Het liturgische formulier is dan de derde afkondiging. De teksten uit het Dienstboek (1955) zijn voor de hertaling bewerkt en opgenomen.

Formulier van de wederopneming van buitengeslotenen in de gemeente van Christus

Het formulier bestaat uit twee delen. In het eerste deel wordt het weer opnemen van een buitengeslotene aan de gemeente bekend gemaakt. In het tweede en veel uitvoeriger deel gaat het dan om de eigenlijke wederopneming. De formulering aan het begin van dit deel suggereert dat bekendmaking en wederopneming op verschillende zondagen plaats vinden. Dat kunnen achtereenvolgende zondagen zijn. Maar ook is het denkbaar dat de akte van de wederopneming pas volgt op de eerstvolgende zondag dat het Heilig Avondmaal wordt gevierd. De wederopneming wordt dan bevestigd aan de avondmaalstafel.

Formulier voor de bevestiging of verbintenis van dienaren van het Goddelijke Woord

In het oorspronkelijke formulier wordt de volgende aanwijzing gegeven over de plaats in het geheel van de dienst: 'Na het einde van de preek en van het gewone gebed'.

In dit formulier is in latere drukken van het Dienstboek (1955) een passage toegevoegd die betrekking heeft

op de geheimhoudingsplicht. Deze is blijven staan. Verder is onderscheid gemaakt tussen de bevestiging van een proponent tot predikant en de verbintenis van een predikant aan een volgende gemeente.

Formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen

Uit het *Dienstboek* (1955) zijn de aanvullende alinea's overgenomen die betrekking hebben op de specifieke taken van een ouderling-kerkrentmeester en de bredere schriftuurlijke fundering van het diakenambt. Verder is in dit formulier het gedeelte over de geheimhoudingsplicht uit latere drukken van het *Dienstboek* (1955) blijven staan.

Formulier om het huwelijk voor de gemeente van Christus te bevestigen

Bij dit formulier is de vraag gesteld of het zonder meer hertaald zou moeten worden. In taal en sfeer zou het onvoldoende aansluiten bij de hedendaagse leefwereld. Dat drukt des te zwaarder, omdat in een huwelijksdienst veelal ook mensen aanwezig zijn die niet vertrouwd zijn met het kerkelijke taalveld. Toch is vanuit het geheel van het project gekozen voor een hertaling. Er bestaan alternatieven die geschreven zijn vanuit een gereformeerde spiritualiteit. Zie elders in dit deel van het *Dienstboek* en in het *Dienstboek* (1955).

Het formulier kent nogal wat opsommingen. Het bleek daarom niet goed mogelijk de oorspronkelijke hoofdstructuur van de onderwijzing in de tekst te handhaven. Het originele 'eerstelijk', 'ten andere' en 'ten derde' werd: 'Voor alles', 'vervolgens' en 'verder'. Daarnaast werd in de vormgeving door een witregel duidelijk onderscheid aangebracht tussen elk van de delen.

In het liturgische formulier werd het bruidspaar geacht pas te knielen vóór het slotgebed. Tegenwoordig is het gebruik dat dit vóór de zegen gebeurt. Het formulier is daarop aangepast. Opengelaten is wanneer het bruidspaar weer opstaat.

Ingevoegd is de mogelijkheid de huisbijbel te overhandigen. Dit uit de achttiende eeuw stammende gebruik is inmiddels algemeen geworden en wordt als zeer zinvol ervaren. Het had ook in het *Dienstboek* (1955) een plaats, maar is met het oog op de hedendaagse praktijk iets opgeschoven.

[Het deel van de verantwoording bij het *Formulier voor de openbare geloofsbelijdenis* is weggelaten.]

Bijlage 3

Vergelijking formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen

	Klassieke tekst	Hertaling GB
1.	Geliefde Christenen, gijlieden weet, hoe wij nu tot onderscheiden reizen u voorgedragen hebben de namen van onze tegenwoordige medebroeders, die tot den dienst van het Ouderlingschap (en van het Diakenschap) dezer Gemeente verkoren zijn, om te vernemen, of iemand wat had, waarom zij in hun ambt niet zouden behoren bevestigd te worden.	Geliefden in onze Heere Jezus Christus, u weet dat wij u verschillende keren de namen bekendgemaakt hebben van de hier aanwezige broeders, die gekozen zijn tot het ambt van ouderling of diaken in deze gemeente. De reden daarvan was om te vernemen of iemand iets zou inbrengen waardoor zij niet in het ambt bevestigd mogen worden.
2.	Het is nu alzo, dat voor ons niemand is verschenen, die iets wettigs tegen hen voorgebracht heeft; waarom wij thans in den naam des Heeren tot hun bevestiging zullen voortvaren.	Ons is gebleken dat niemand iets wettigs tegen hen ingebracht heeft. Daarom zullen wij nu in de Naam des Heeren tot hun bevestiging overgaan.
3.	Om hiertoe te komen, zult gij, Broeders, die men bevestigen zal, en voorts allen, die hier tegenwoordig zijt, vooreerst aanhoren, uit het Woord van God, een korte verklaring van de instelling en het ambt der Ouderlingen (en Diakenen).	Wij verzoeken u, broeders, die nu bevestigd zult worden, en alle anderen die hier aanwezig zijn, eerst met aandacht te luisteren naar een korte uitleg van de ingestelde ambten op grond van Gods Woord.
4.	Belangende de Ouderlingen, is aan te merken, dat het woord Ouderling of Oudste (hetwelk uit het Oude Testament is genomen, en een persoon betekent, die in een aanzienlijk ambt van regering over anderen gesteld is) toegeschreven wordt aan tweeërlei personen, die in de Kerk van Jezus Christus dienen; want de Apostel zegt: De Ouderlingen, die wel regeren, zullen dubbele eer waardig geacht worden, voornamelijk die arbeiden in het Woord en in de leer.	Inzake de ouderlingen is op te merken dat het woord ouderling of 'oudste', dat uit het Oude Testament afkomstig is en een persoon aanduidt die in een aanzienlijk regeerambt is geplaatst, wordt toegekend aan tweeërlei personen die in de kerk van Jezus Christus dienen. Want de apostel Paulus zegt dat de ouderlingen die op de juiste wijze regeren, dubbele eer waardig geacht worden, voornamelijk die arbeiden in het Woord en de leer [1 Tim. 5:17].

5.	Daar ziet men dat in de Apostolische Kerk twee soorten van ouderlingen zijn geweest, waarvan de eersten hebben gearbeid in het Woord en de leer, en de anderen niet.	Daaruit blijkt dat er in de apostolische kerk twee soorten ouderlingen zijn geweest.
6.	De eersten waren de Dienaars des Woords en de Herders, die het Evangelie verkondigden en de Sacramenten bedienden;	Ten eerste dienaren des Woords, herders en leraars die het evangelie verkondigden en de sacramenten bedienden.
7.	maar de anderen, die niet in het Woord arbeidden, en nochtans mede in de gemeente dienden, droegen een bijzonder ambt; dat zij namelijk over de Kerk opzicht hadden, en die regeerden met de Dienaren des Woords; want Paulus, Rom. 12: gesproken hebbende van het Leerambt, en ook van het ambt der uitdeling of Diakenschap,	Ten tweede degenen die niet het woord bedienden, maar wel dienst verrichtten in de gemeente. Zij droegen een bijzonder ambt, namelijk dat ze over de kerk opzicht hadden en haar regeerden samen met de dienaren des Woords. Want eerst heeft Paulus in Romeinen 12 gesproken over het leerambt en het ambt van uitdelen of diakenschap.
8.	spreekt daarna van dezen dienst afzonderlijk, zeggende: die een voorstander is, dat hij zulks doe in naarstigheid.	Daarna spreekt hij afzonderlijk over het regeerambt: laat ieder die leiding geeft, dat 'in naarstigheid', dat wil zeggen 'nauwgezet' doen [Rom. 12:78].
9.	Insgelijks op een andere plaats noemt hij onder de gaven en ambten, die God in de Gemeente gesteld heeft, de Regering.	Op een andere plaats noemt hij bij de gaven en ambten die God in de gemeente heeft gegeven, eveneens het regeren [1 Kor. 12:28].
10.	Zo is dan deze soort van Dienaren den anderen, die het Evangelie prediken, tot hulp en bijstand, gelijk in het Oude Testament de gemene Levieten in den dienst des Tabernakels den Priesters bijgevoegd waren, als medehelpers in hetgeen de Priesters alleen niet hadden kunnen doen; blijvende nochtans die ambten altijd onderscheiden.	Zij die in het regeerambt dienen, hebben de taak de dienaren die het evangelie prediken, te helpen en bij te staan. Evenzo waren in het Oude Testament de gewone levieten in de tabernakeldienst als helpers aan de priesters toegevoegd voor zaken die dezen niet alleen konden verrichten. Niettemin bleven het steeds verschillende ambten.
11.	Bovendien is het goed, dat bij de Dienaren des Woords zodanige mannen tot Mederegeerders gevoegd worden, ten einde daardoor uit de gemeente Gods te meer geweerd worde alle tirannie en heerschappij, die lichter kan inbreken, wanneer bij één alleen of bij zeer weinigen, de Regering staat.	Bovendien is het goed, dat aan de dienaren des Woords mannen worden toegevoegd die meeregeren om elke vorm van tirannie en heerszucht te weren uit de gemeente van God. Die kunnen des te gemakkelijker binnendringen wanneer de leiding bij één alleen of zeer weinigen berust.
12.	En alzo maken de Dienaren des Woords en de Ouderlingen samen een college of gezelschap, zijnde als een Raad der Kerk, en vertonende de gehele gemeente; waarop de Heere Christus ziet, wanneer Hij zegt: zeg het der gemeente; hetwelk geenszins verstaan kan worden van allen en een ieder lidmaat der gemeente in het bijzonder, maar zeer bekwaamelijk van degenen, die de gemeente, waarvan zij verkoren zijn, regeren.	Zo vormen de dienaren des Woords en de ouderlingen met de diakenen samen een college: een raad van de kerk die heel de gemeente vertegenwoordigt. Hierop doelt de Heere Christus, als Hij de uitspraak doet: 'Zeg het de gemeente' [Mt. 18: 17]. Hiermee worden geenszins allen bedoeld, of ieder lidmaat van de gemeente afzonderlijk, maar juist degenen die door de gemeente gekozen zijn om te regeren.

13.	<p>Zo is dan ten eerste het ambt der Ouderlingen, met de Dienaren des Woords, opzicht te hebben, over de gemeente, die hun bevolen is; naarstig toe te zien, of een iegelijk zich behoorlijk gedraagt in belijdenis en in wandel; die zich onstichtelijk gedragen, te vermanen; en te verhoeden, dat de Sacramenten niet ontheilgd worden, zoveel mogelijk is; ook mede tegen de onboetvaardigen, (volgens de Christelijke discipline) te handelen, en de boetvaardigen weder in den schoot der Kerk te ontvangen; gelijk niet alleen blijkt uit de voormelde uitspraak van Christus, maar ook uit meer andere uitspraken der Schrift, als 1 Kor. 5 en 2 Kor. 2, dat deze dingen niet staan bij één of twee personen alleen, maar bij velen die daartoe gesteld zijn.</p>	<p>Het ambt van ouderling omvat het volgende: Ten eerste samen met de dienaren des Woords opzicht houden over de gemeente die hun is toevertrouwd; nauwgezet toezien of iedereen zich in belijdenis en levenswandel behoorlijk gedraagt; vermanen van hen die zich onstichtelijk gedragen; zoveel mogelijk voorkomen dat de sacramenten ontheilgd worden; christelijke tucht oefenen over hen die geen berouw tonen, en hen die berouw tonen weer in de schoot der kerk ontvangen. Dit blijkt niet alleen uit de eerder genoemde uitspraak van Christus, maar ook uit andere uitspraken in de Schrift, zoals 1 Korinthe 5 en 2 Korinthe 2. Daar lezen we dat de genoemde taken niet berusten bij één of twee, maar bij velen die daartoe de opdracht hebben.</p>
14.	<p>Ten tweede, naardien de Apostel beveelt, dat onder de Christenen alles betamelijk en ordelijk zal toegaan, en niemand anders dan door wettige beroeping in de Kerk van Christus behoort te dienen, volgens de Christelijke ordinantie daarvan zijnde; zo is mede het werk der Ouderlingen daarop acht te nemen, en in alle voorvallende zaken, die den welstand en de goede orde der Kerk betreffen, met goeden raad den Dienaren des Woords behulpzaam te zijn; ja ook met raad en troost alle gemene Christenen te dienen.</p>	<p>Ten tweede is het ook het werk van de ouderlingen erop toe te zien dat onder christenen alles op gepaste en ordelijke wijze zal toegaan [1 Kor. 14:40] en dat niemand anders dan door wettige beroeping, volgens de vastgestelde orde, in de kerk van Christus zal dienen. Zo immers is de opdracht van de apostel. Verder is het hun werk om alles wat betrekking heeft op het welzijn en de goede orde van de kerk, de dienaren des Woords met goede raad te helpen en alle gemeenteleden met raad en troost van dienst te zijn.</p>
15.	<p>Ten derde is hun ambt, inzonderheid mede toezicht te nemen op de lering en den wandel van de Dienaren des Woords, ten einde alles tot stichting der Kerk gericht moge worden, en dat geen vreemde leer worde voorgesteld, volgens hetgeen wij lezen Hand. 20 : 28, waar de apostel vermaant naarstige wacht te houden tegen de wolven, die in de schaapskooi van Christus mochten komen.</p>	<p>Ten derde is hun ambt in het bijzonder mede opzicht te oefenen over leer en levenswandel van de dienaren des Woords, want alles dient erop gericht te zijn dat de kerk wordt opgebouwd en de valse leer geweerd. Zo lezen wij in Handelingen 20:28-31, waar de apostel vermaant waakzaam te zijn tegen de wolven die de schaapskooi van Christus kunnen binnendringen.</p>
16.	<p>Om hetwelk te doen, de Ouderlingen schuldig zijn, Gods Woord naarstig te doorzoeken, en zich zelf gedurig te oefenen in de overlegging van de verborgenheden des geloofs.</p>	<p>Om dit te kunnen doen, rust op de ouderlingen de verplichting Gods Woord ijverig te onderzoeken en zich voortdurend te oefenen in de overdenking van de verborgenheden van het geloof.</p>
17.		<p>Ten vierde: aan sommigen van hen is in het bijzonder toevertrouwd te waken voor de instandhouding van de openbare eredienst. Zij zullen daarbij niet alleen de geestelijke, maar ook de stoffelijke belangen van de gemeente behartigen, opdat er voldoende gelegenheid zal zijn om het evangelie te prediken, de sacramenten te bedienen en de Naam des Heeren in het openbaar aan te roepen.</p>
18.	Aangaande de Diakenen;	Nu wat de diakenen betreft.

19.		<p>Over de dienst der barmhartigheid leert de Schrift dat deze voortvloeit uit de volkomen liefde van Christus voor de gemeente, die Hij kocht met Zijn bloed. Hij kwam in de wereld om te dienen en ontfermde Zich over hen die in nood waren. Christus is het Lam dat de zonde der wereld wegneemt [Joh. 1 :29], de Knecht des Heeren die onze krankheden op Zich genomen en onze smarten gedragen heeft [Js. 53:4] en die niet rusten zal, totdat bij Zijn wederkomst ook de gevolgen van de zonde een einde zullen hebben. In navolging van haar Heere zorgde de eerste christelijke gemeente ervoor dat niemand in haar midden gebrek had.</p> <p>De gemeente van Christus heeft bovendien een taak wereldwijd: het lenigen van lijden en nood in de hele wereld.</p>
20.	<p>van den oorsprong en de instelling der Diakenen kunnen wij lezen in de Handelingen der Apostelen. Aldaar vinden wij, dat in het begin de Apostelen zelf de bediening der armen gehad hebben; aan wier voelen geleed werd de prijs der verkochte goederen; en (door welke) aan een iegelijk werd uitgedeeld, naardat elk van node had. Maar alzo daarna een murmurering ontstond, omdat de weduwen der Grieksen in de dagelijkse bediening overgeslagen werden; zo zijn, door vermaning der Apostelen, mannen gekozen geworden, die eigenlijk hun werk van de bediening der armen maken zouden, opdat de Apostelen in het gebed en in de bediening des Woords te beter mochten volharderen.</p>	<p>Over de instelling van het diakenambt kunnen wij lezen in het boek Handelingen [Hnd. 6:16], Daar staat dat de apostelen aanvankelijk zelf de armenzorg hebben behartigd. De opbrengst van de verkochte goederen werd aan de voeten van de apostelen gelegd en er werd uitgedeeld naarmate ieder nodig had. Maar er ontstond ontevredenheid, omdat Grieks sprekende weduwen bij de dagelijkse uitdeling werden overgeslagen. Op aandringen van de apostelen zijn daarom mannen gekozen die de zorg voor de armen tot hun specifieke taak zouden rekenen, opdat de apostelen zelf zich des te meer zouden kunnen wijden aan het gebed en de bediening van het Woord.</p>
21.	<p>En dit is van dien tijd af onderhouden geweest in de Kerk, gelijk blijkt Rom. 12 : 8, alwaar de Apostel, sprekende van dezen dienst, zegt: dat desgenen, die uitdelen, het doen zullen in eenvoudigheid.</p>	<p>Zo heeft het sindsdien in de kerk gefunctioneerd. Dit blijkt uit Romeinen 12:8, waar de apostel sprekende van deze dienst zegt dat degenen die uitdelen, dit doen zullen in alle eenvoud.</p>
22.	<p>En elders, sprekende van de behulpzels, bedoelt hij degenen, die in de gemeente gesteld zijn, om de armen en ellendigen te helpen in den nood. Uit welke plaatsen genoeg te zien is, welk het ambt is der Diakenen; namelijk,</p>	<p>En als hij elders spreekt van helpers, bedoelt hij degenen die in de gemeente gesteld zijn om de armen en ellendigen te helpen in de nood [1 Kor. 12:28]. Uit deze teksten blijkt duidelijk dat het ambt van diaken het volgende omvat:</p>
23.	<p>ten eerste, dat zij in alle getrouwigheid en naarstigheid de aalmoezen en goederen, die aan de armen gegeven worden, verzamelen en bewaren; ja ook vlijtig zijn, om te helpen toezien, dat tot hulp der armen, vele goede middelen gevonden mogen worden.</p>	<p>Ten eerste: getrouw en zorgvuldig de giften en goederen, voor de armen gegeven, in te zamelen en te bewaren. Zij zullen zich ook met toewijding inzetten voor het vinden van voldoende middelen om de armen te helpen.</p>

24.	Het tweede deel van hun ambt bestaat in de uitdeling, waartoe vereist wordt, niet alleen onderscheidingsgave en voorzichtigheid, om de aalmoezen niet te besteden dan waar het van node is, maar ook blijmoedigheid en eenvoudigheid om met een bewogen hart en toegenegen gemoed de armen te helpen, gelijk de Apostel eist, Rom. 12 : 8 en 2 Kor. 9 : 7. Waartoe zeer goed is, dat zij niet alleen met de uiterlijke gift, maar ook met troostelijke redenen uit het Woord van God, aan de armen en ellendigen hulp bewijzen.	Ten tweede: het uitdelen van gaven. Hiertoe wordt niet alleen vereist oplettendheid en zorgvuldigheid om de giften daar te besteden waar het nodig is, maar ook blijdschap en eenvoud om met een bewogen en welwillend hart de armen te helpen, zoals de apostel ons voorhoudt in Romeinen 12:8 en 2 Korinthe 9:7. Hierbij is het van groot belang dat zij de hulpbehoevenden niet alleen helpen met materiële gaven, maar ook met troostvolle woorden uit de Schrift.
25.		Ten slotte geldt voor alle ambtsdragers, dat hun naar de orde der kerk geheimhouding is opgelegd van al datgene wat bij de uitoefening van hun ambt vertrouwelijk te hunner kennis is gekomen.
26.	Ten einde dan, geliefde Broeders, N.N. een iegelijk moge horen, dat gij gezind zijt de voorzeide diensten (elk in het zijne) aan te nemen, zo zult gij antwoorden op hetgeen u voorgehouden zal worden.	Geliefde broeders, opdat allen mogen horen dat u bereid bent uw ambt te aanvaarden, verzoek ik u te antwoorden op de volgende vragen.
27.	En eerstelijk, vraag ik u, zo Ouderlingen als Diakenen, of gij niet gevoelt in uw harten, dat gij wettiglijk van Gods gemeente, en mitsdien van God zelf, tot deze heilige diensten (elk in het zijne) beroepen zijt?	Ten eerste: Bent u er in uw hart van overtuigd dat u wettig door Gods gemeente en daarom door God Zelf tot deze heilige dienst geroepen bent?
28.	Ten tweede: of gij de Schriften des Ouden en des Nieuwen Testaments houdt voor het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid, en alle leringen verwerpt, die daartegen strijden?	Ten tweede: Houdt u de boeken van het Oude en Nieuwe Testament voor het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid? Verwerpt u alle leringen die daarmee in strijd zijn?
29.	Ten derde: of gij belooft, uw ambt, gelijk dit hiervoor beschreven is, volgens deze leer, getrouw naar uw vermogen te bedienen; gij, Ouderlingen, in de regering der Kerk, nevens de Dienaren des Woords (en gij, Diakenen, in de bediening der armen)?	Ten derde: Belooft u uw ambt getrouw uit te oefenen, in overeenstemming met deze leer, naar de u voor uw ambt geschonken gaven;
30.		en belooft u geheim te houden datgene wat bij de uitoefening van uw ambt vertrouwelijk te uwer kennis is gekomen?
31.	Belooft gij ook gezamenlijk u in alle godzaligheid te gedragen; mede u onderwerpende aan de Kerkelijke vermaning, indien gij u kwaamt te ontgaan?	Belooft u zich ook gezamenlijk godvrezend te gedragen en u te onderwerpen aan de kerkelijke tucht, wanneer u zich onwaardig gedraagt?
32.	HIEROP ZULLEN zij ANTWOORDEN: Ja wij.	Antwoord: Ja.
33.	EN DAARNA ZAL DE DIENAAR ZEGGEN : De almogende God en Vader geve u allen te zamen zijn genade, dat gij in deze uw diensten getrouw en vruchtbaar moogt verkeren. Amen.	De almachtige God en Vader geve u allen tezamen Zijn genade om in uw ambt getrouw en vruchtbaar te zijn. Amen.

34.	EN VOORTS ZAL HIJ HEN VERMANEN MITSGADERS OOK DE GEHELE GEMEENTE OP DE VOLGENDE WIJZE:	Hierna spreekt de predikant tot hen en de gemeente de volgende woorden:
35.	Zo weest gij dan Ouderlingen, naarstig in de regering der Kerk, die ulieden nevens de Dienaren des Woords bevolen is. Zijt mede als wachters over het huis en de stad van God, om een ieder getrouw te vermanen en te waarschuwen voor zijn verderf. Hebt acht op de onderhouding van de zuiverheid der leer, en de vroomheid des levens in de Gemeente des Heeren.	Ouderlingen, wees nauwgezet in wat u samen met de dienaren des Woords is toevertrouwd, namelijk het regeren van de kerk. Waak over de gemeente als het huis en de stad van God, door iedereen trouw te vermanen en te waarschuwen voor de weg die naar het verderf leidt. Heb acht op het handhaven van de zuivere leer en een vrome levenswandel in de gemeente des Heeren.
36.	En gij, Diakenen, zijt vlijtig in de verzameling der aalmoezen, voorzichtig en blijmoedig in het uitreiken daarvan. Komt den bedrukten te hulp; verzorgt de rechte weduwen en wezen; bewijst weldadigheid aan alle mensen, maar inzonderheid aan de huisgenoten des geloofs.	Diakenen, zamel de gaven met zorg in en deel ze op verstandige wijze en met vreugde uit. Kom hen die in nood zijn te hulp. Zorg voor de weduwen en weduwnaren, de wezen en allen die in nood zijn. Betoon metterdaad liefde aan alle mensen, maar in het bijzonder aan de medegelovigen [Gal. 6:10].
37.	Zijt allen gezamenlijk in uw diensten getrouw, en behoudt de verborgenheid des geloofs in een reine consciëntie, goede voorgangers zijnde voor geheel het volk. Alzo zult gij u zelf een goeden opgang verkrijgen, en veel vrijmoedigheid in het geloof in Christus Jezus, en hierna maals ingaan in de vreugde uws Heeren.	Wees allen getrouw in uw ambt, bewaar de verborgenheid van het geloof in een zuiver hart [1 Tim. 3:9], wees een goed voorbeeld voor de hele gemeente. Op deze wijze ontvangt u een goede ingang in de gemeente en veel vrijmoedigheid in het geloof in Christus Jezus en zult u na dit leven ingaan in de vreugde van uw Heere [1 Tim. 3:13].
38.	Aan de andere zijde, geliefde Christenen, ontvangt deze mannen als dienstknechten van God. Wilt de Ouderlingen, die wél regeren, dubbele eer waardig achten; begeeft u gewillig onder hun opzicht en regering.	Geliefde christenen, ontvang van uw kant deze mannen als dienaren van God. Bid voor hen. Treed de ouderlingen die op goede wijze regeren, met groot respect tegemoet [1 Tim. 5:17]. en aanvaard gewillig hun opzicht en leiding.
39.		Voorzie de ouderlingenkerkrentmeester ruim van middelen, zowel voor de eredienst als voor andere kerkelijke doelen.
40.	Voorzie de Diakenen met goede middelen tot hulp der armen. Zijt weldadig, gij rijken, geeft mild, en deelt gaarne mede.	Voorzie de diakenen van voldoende middelen om de armen te helpen. Wees mild en royaal in het geven.
41.	En gij, armen, zijt arm van geest, en gedraagt u jegens uw verzorgers in allen eerbied; weest dankbaar jegens hen, en murmureert niet. Volgt Christus om de spijs der ziel, en niet om het brood. Die gestolen heeft, stele niet meer,	Wees Christus dankbaar, die u ook door hun zorg Zijn barmhartigheid bewijst. <i>Deze hertaling heeft hier een voetnoot met de volgende tekst:</i> “In het klassieke formulier is hieraan toegevoegd: En gij, armen, zijt arm van geest, en gedraagt u jegens uw verzorgers in allen eerbied; weest dankbaar jegens hen, en murmureert niet. Volgt Christus om de spijs der ziel, en niet om het brood. Die gestolen heeft, stele niet meer, maar arbeide liever, werkende met zijn handen wat goed is, opdat hij hebbe mede te delen dengene die nood heeft.”

42.	maar arbeide liever, werkende met zijn handen wat goed is, opdat hij hebbe mede te delen dengene die nood heeft. Dit doende, elk in het zijne, zult gij van den Heere ontvangen het loon der gerechtigheid.	Laat ieder indien mogelijk door eigen arbeid in zijn onderhoud voorzien, om zo noodlijdenden te kunnen helpen. Als ieder zo handelt op de plaats die God hem of haar gegeven heeft, zult u van Hem het loon der gerechtigheid ontvangen.
43.	Doch alzo wij van ons zelf hiertoe onbekwaam zijn, zo laat ons den almachtigen God aldus aanroepen:	Omdat wij hiertoe onbekwaam zijn, laten wij de almachtige God aanroepen:
44.	Heere God, hemelse Vader, wij danken U, dat het U beviel heeft, tot meerderen wasdom Uwer Kerk, daarin te ordenen nevens de Dienaars des Woords, Regeerders en Helpers, waardoor Uw gemeente in goeden vrede en welstand zou kunnen bewaard worden, en de arme mensen onderhouden; en dat Gij ons tegenwoordig in deze plaats verleend hebt mannen van goede getuigenis, en die begaafd zijn met Uw Geest.	Heere God, hemelse Vader, wij danken U dat het U behaagd heeft tot meerdere groei van Uw kerk naast degenen die het Woord bedienen, ook ambtsdragers te geven voor het regeren en voor dienstbetoon, om vrede en welzijn in Uw gemeente te bewaren en in het levensonderhoud van armen te voorzien. U hebt ons vandaag mannen met een goed getuigenis geschonken, die de gave van Uw Geest hebben ontvangen.
45.	Wij bidden U, verleen hun meer en meer zodanige gaven, als hun in hun bediening van node zijn: de gave der wijsheid, der kloekheid, der onderscheiding en der weldadigheid; ten einde een ieder zich behoorlijk kwijte in zijn ambt:	Wij bidden U aan hen in toenemende mate de gaven te verlenen die zij in hun ambtsbediening nodig hebben: wijsheid, moed, onderscheidingsvermogen en milddadigheid, opdat ieder zijn ambt kan vervullen zoals het behoort.
46.	de Ouderlingen, in vlijtig opzicht te nemen op de leer en den wandel, in het weren van de wolven uit de schaapskooi van Uw lieven Zoon, en in het vermanen en bestraffen der ongeregelde mensen;	Laat de ouderlingen nauwgezet toezien op de leer en op de levenswandel, doe hen de wolven weren uit de schaapskooi van Uw lieve Zoon en ontspoorde gemeenteleden vermanen en bestraffen.
47.		Laat de ouderlingenkerkrentmeester trouw zijn in de behartiging van de stoffelijke belangen van de gemeente.
48.	insgelijks de Diakenen, in het naarstig ontvangen en mild en voorzichtig uitdelen der aalmoezen aan de armen, ook mede in het liefelijk vertroosten van deze met Uw heilig Woord.	Laat de diakenen zich vol ijver inzetten voor het ontvangen van gaven en laat hen die mild en wijs aan de armen geven, te zamen met de liefdevolle troost uit Uw Heilig Woord.
49.	Schenk aan beiden, Ouderlingen en Diakenen, Uw genade, dat zij in hun getrouwen arbeid volstandig voortgaan, zonder door enige moeite, verdriet of vervolging der wereld, immermeer te vertragen.	Schenk de ambtsdragers Uw genade, opdat zij in hun trouwe arbeid mogen volharden ondanks moeite, verdriet of vervolging.
50.	Verleen ook inzonderheid Uw Goddelijken zegen aan dit volk, waarover zij gesteld zijn, opdat zij zich zelf aan de goede vermaning der Ouderlingen gaarne onderwerpen, hen in eer houdende om huns ambts wil.	Verleen in het bijzonder Uw goddelijke zegen aan de gemeente waarover zij gesteld zijn, zodat deze zich aan de terechte vermaningen van de ouderlingen onderwerpt en hen omwille van het ambt in ere houdt.

51.	Geef ook den rijken milde harten tot de armen, en den armen een dankbaar gemoed jegens degenen, die hen helpen en dienen; ten einde alzo, een iegelijk zich kwijttende in zijn ambt, Uw heilige naam daardoor groot maakt, en het Rijk van Uw Zoon Christus bevorderd moge worden; in wiens naam wij ons gebed besluiten, zeggende:	Geef ons allen een mild hart voor armen en verdrukten en geef hun een dankbaar hart. Moge door dit alles Uw heilige Naam groot gemaakt en het rijk van Uw Zoon Christus bevorderd worden. In Zijn Naam besluiten wij ons gebed:
52.	Onze Vader, die in de hemelen zijt; Uw naam worde geheiligd. Uw koninkrijk kome. Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzo ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijks brood. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze. Want uw is het koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen.	Onze Vader, Die in de hemelen zijt! Uw Naam worde geheiligd. Uw Koninkrijk kome. Uw wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijks brood. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Want Uw is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in eeuwigheid. Amen.

Bevindingen:

de hertaling volgt het klassieke formulier vrijwel geheel op de voet; alle elementen van het klassieke formulier komen terug;

- er zijn geen herformuleringen gevonden die afdoen aan de essentie van de klassieke tekst;
- op één plaats (nr. 41) is er sprake van een echte wijziging: de passage 'En gij, armen, zijt arm van geest, en gedraagt u jegens uw verzorgers in allen eerbied; weest dankbaar jegens hen, en murmureert niet. Volgt Christus om de spijs der ziel, en niet om het brood. Die gestolen heeft, stele niet meer,' is vervangen door 'Wees Christus dankbaar, die u ook door hun zorg Zijn barmhartigheid bewijst.' Voor wie toch de klassieke tekst woordelijk wil volgen, is deze in de hertaling in een voetnoot toegevoegd. Oordeel: gezien de maatschappelijke verhoudingen én de verhoudingen die in de gemeente van Christus moeten gelden, een gepaste wijziging;
- er zijn enkele toevoegingen:
 - o passages die verband houden met de figuur van de ouderling-kerkrentmeester in de PKN (nrs. 17, 39 en 47). Volgens de instructie is daarover al met de GB afgesproken dat er voetnoten komen;
 - o een passage die het diakenambt fundeert in het werk van Christus en een passage die verwijst naar de dienst aan de verre naaste (nr. 19). Oordeel: een gepaste toevoeging;
 - o passages die expliciet spreken over de geheimhouding (nrs. 25 en 30). Oordeel: een gepaste toevoeging.

BIJLAGE 124

Artikel 236

Rapport 11a van commissie 6 inzake de instructie van de particuliere synode van het Westen inzake een compensatieregeling voor de pensioenpremie

Tijdens de behandeling van rapport 11 van commissie 6 heeft dr. A. Huijgen een (nadere) onderbouwing gevraagd van de WOZ-waarde (€ 300.000)

In overleg met br. Th. Loonstra komt uw commissie tot het volgende voorstel:

1. uitgaande van de gemiddelde WOZ-waarde van € 220.000;
2. in grotere steden zijn gemeentes in aantal leden groter en huizen groter en duurder.

<i>Steden met aantal inwoners</i>	<i>Factor WOZ</i>		<i>Aantal predikanten</i>		<i>Weging</i>
Meer dan 200.000	3	x	7	=	21
100.000 – 200.000	2	x	21	=	42
50.000 – 100.000	1,5	x (ca)	30	=	45
Minder dan 50.000	1	x (ca)	72	=	72
Totaal			130		180

Dat is gemiddeld over alle predikanten (180 : 130) = 1,3846.

1,3846 x 220.000 = 304.502.

Met deze redenering is 300.000 alleszins te verdedigen.

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. het eerste voorgestelde besluit van de instructie betreffende extra periodieken voor te leggen aan deputaten emeritikas met het verzoek de behandeling over te nemen;
2. het tweede voorgestelde besluit van de instructie betreffende de WOZ-waarden niet over te nemen;
3. deputaten emeritikas op te dragen betreffende bovengenoemd besluit 1 voorstellen te doen en deze aan de generale synode 2013 voor te leggen indien deze provisorisch/conditioneel is gesloten, dan wel;
4. voorstellen te doen en deze aan de generale synode van 2016 voor te leggen.

J. Mauritz, rapporteur

BIJLAGE 125

Artikel 219

Vragen bij plenaire bespreking ronde 1 - rapport deputaten eenheid inzake NGK

Vooraf

Dit overzicht van vragen uit de eerste ronde van de bespreking van het rapport ten aanzien van de Nederlands Gereformeerde Kerken is als volgt opgebouwd: de vragen werden genoteerd beginnend aan de gewone kantlijn, de antwoorden van deputaten worden weergegeven via een inspringende tekst.

Br. Schenau denkt dagelijks – wanneer hij zijn vrouw ziet of aan haar denkt – met dankbaarheid aan de NGK en ook aan de GkV. Zijn vragen bij het rapport van deputaten gaan over het punt van de binding aan de belijdenis. Deputaten gebruiken het woord: aanspreekbaar. Hij wil weten wat dat is. Is dat binding, is dat hartelijke instemming? Hoe waarderen deputaten deze aanspreekbaarheid in het licht van wat in het begin van bijlage 8 K.O. wordt gezegd over de grond voor plaatselijke samenwerking: een kerkgenootschap waarvan de eigen kerken hebben verklaard dat het zich in alles wil stellen op grondslag van Gods heilig woord en de gereformeerde belijdenis.

In de gesprekken met de NG-commissie is de vraag aan de orde gekomen of het mogelijk is om ambtsdrager te zijn in de NGK zonder aanspreekbaar te zijn op de gereformeerde belijdenis? De reden dat de vraag zo gesteld is, heeft te maken met het feit dat het AKS een mogelijkheid heeft om ambtsdrager te zijn zonder het verbindingsformulier te ondertekenen. Van NG-zijde is op die vraag geantwoord dat daar een formule voor is: afwijkend gevoelen kan worden geaccepteerd, maar mag niet worden uitgedragen. De algemene lijn is dat ambtsdragers aanspreekbaar zijn op datgene wat in Schrift en belijdenis wordt geleerd. De NGK zijn daarop aanspreekbaar en elke ambtsdrager is daarop aanspreekbaar. Wijkt iemand kardinaal af, dan is er grond om te zeggen dat hij geen ambtsdrager kan zijn. In deze zaken kan door een kerkenraad en ook door de Regio bezwaar gemaakt worden tegen de bevestiging van een kandidaat-ambtsdrager of tegen het blijven functioneren als ambtsdrager. Als deputaten spreken over: aanspreekbaar zijn op de belijdenis, dan betekent dat binnen de NGK dat van ambtsdragers verwacht wordt dat zij zich gebonden achten aan de belijdenis. Anders gezegd: dat betekent dus inderdaad dat van ambtsdragers binnen de NGK hartelijke instemming wordt gevraagd met de belijdenis van de kerk.

Br. C. van 't Spijker stelt vragen aan de commissie: de commissie acht bijlage 8 K.O. nog niet toepasbaar en wil nadere uitleg waarom dat zo is volgens de commissie. Hij wil ook weten waarom er niet een regeling naar analogie van die voor de gereformeerde gemeentes binnen de PKN kon worden gemaakt.

De vraag waarom bijlage 8 K.O. nog niet toepasbaar wordt geacht door de commissie is ook de vraag van deputaten – maar dat was al duidelijk geworden uit het deputaten- en commissierapport.

De argumenten die op de GS 2010 werden aangevoerd door de commissie van die synode om voor de NGK niet een regeling te maken naar analogie van die voor de gereformeerde gemeentes binnen de PKN zijn voor deputaten overtuigend genoeg om niet die kant op te willen gaan. In de contacten met de Gereformeerde Gemeentes dringen deputaten er in overeenstemming met wat altijd de lijn is geweest in de CGK steeds op aan dat kerkelijke contacten niet gefundeerd moeten zijn op 'geestelijke herkenning' maar op eenheid in Schrift en belijdenis. Het zou niet consequent zijn om ten aanzien van de NGK – een kerkgenootschap die zich in alles wil stellen op Gods Woord en de gereformeerde belijdenis – dan wel zo'n uitgangspunt te nemen.

Br. Lof stelt zijn vragen ook aan de commissie. Hij ziet een situatie waarin mensen in de trein zitten die vóór het station moet wachten omdat het sein op rood staat. Deputaten stellen – volgens ds. Lof – dat het sein inmiddels op groen staat, de commissie stelt dat het sein nog op rood staat. Ds. Lof wil weten hoe lang dat volgens de commissie nog zo zal zijn.

Hij wil ook weten waarom een aparte uitspraak ten aanzien van de binding aan de belijdenis (voorstel 4 van deputaten) volgens de commissie overbodig is.

Hij ziet dat de commissie probeert een ander spoor te vinden voor de trein door te stellen dat lid 1d van bijlage 8 wel kan, maar er wringt volgens hem iets, want waarom kan er wel een open kansel zijn maar waarom kan er dan nog geen plaatselijk gesprek gaan plaatsvinden waardoor op veel breder terrein voortgang gemaakt kan worden.

Ten aanzien van de kleur van het sein: zie hierboven bij br. C. van 't Spijker.

Deputaten kunnen leven met het laten vervallen van hun voorstel 4 (binding aan de belijdenis) als duidelijk is dat dit punt dan niet als drempel zal kunnen fungeren.

Hoewel het op zich winst zou zijn als predikanten uit de NGK door onze kerkenraden uitgenodigd kunnen worden (en andersom onze predikanten door de kerkenraden uit de NGK) is er inderdaad sprake van ongelijktijdigheid die enigszins wringt omdat deputaten ook denken dat het plaatselijke gesprek ook weer volledig op gang zou moeten kunnen komen.

Br. Hoefnagel voelt zich een beetje moe en voelt zich ook eenzaam (maar niet alleen) en hij staat nog steeds op het perron. Hij begrijpt een aantal dingen niet uit het rapport van deputaten.

Hoefert er plotseling niet meer gesproken te worden over de toe-eigening van het heil?

Hij leest het woord geschilpunten (dat toch een andere inhoud en lading heeft dan verschilpunten) en vraagt zich af of deputaten ruzie hebben met de NGK.

Hij wil weten van deputaten of er in de gesprekken met deputaten nog wel waarschuwingen worden uitgedeeld.

Ten slotte vraagt hij: heb ik iets gemist?

Deputaten horen goed dat br. Hoefnagel nog op het perron blijft staan. Hij heeft moeite met de contacten die onze kerken hebben met de GKV en met de NGK. Daarom begrijpt hij een aantal dingen in het deputatenrapport niet.

Als dat komt omdat hij meent dat er plotseling niet meer gesproken hoeft te worden over de toe-eigening van het heil terwijl dat volgens hem nog zeer belangrijk is, dan wijzen deputaten allereerst op de uitspraak van de GS van 2010.

Wat de synode toen uitsprak was 'dat de toe-eigening van het heil geen barrière meer vormt tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken' (acta GS 2010, blz. 221). Dat wil niet zeggen dat het woord (en de zaak die daarin aangeduid wordt) niet meer genoemd wordt in onderlinge contacten. Het wil zeggen dat – ook waar dingen soms iets anders gezegd worden – deze verschillen niet van kerkscheidende aard zijn. De synode van 2010 heeft niet direct opgedragen om dit verschil concreet punt van gesprek te maken en dat heeft een achtergrond: lange tijd was het onderwerp van gesprek totdat er een grote vermoeidheid optrad in de gesprekken. Er was ook een andere aanleiding om niet direct over de verschillen op dit punt te spreken. Er lagen namelijk nog andere punten die onze kerken graag met de NGK zouden willen bespreken.

Ten aanzien van het woord 'geschilpunten': de synode van 2010 gaf in dit kader de opdracht 'gezamenlijk te inventariseren welke geschilpunten er nog zijn tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken'. Het woord 'geschilpunten' is niet een woord dat deputaten hebben bedacht. Waarom dit woord door de commissie van de synode van 2010 gebruikt is wordt niet duidelijk uit het commissierapport (bijlage 93 bij Acta GS 2010). Het woord dat steeds gebruikt wordt in het rapport van de commissie is 'barrières'. In het oordeel van de commissie wordt gezegd dat het goed zou zijn deputaten opdracht te geven het gesprek met de CCS van de NGK aan te gaan en daarin gezamenlijk te inventariseren welke zaken er nog tussen onze kerken en de NGK liggen. In het uiteindelijke voorstel tot besluitvorming wordt dan in besluit 2 het woord 'geschilpunten' genoemd.

Br. Van Pelt vraagt naar aanleiding van het aanvullend rapport van deputaten waar het gesprek van deputaten met CCS genoemd wordt over het VOP-rapport. Hij leest daar een aantal observaties van deputaten ten aanzien van de GS van 1998 en vraagt of deputaten daar weergeven hoe zij het standpunt van de CGK communiceren.

Hij wil weten wat – volgens deputaten – de ruimte is voor het standpunt uit het minderheidsrapport en wat voor ruimte dat dan is – in het licht van het besluit van 1998 en de wegging van de GS-commissie van het minderheidsrapport. Is dat een zoeken van de uiterste grens?

Van de commissie wil hij weten of die de besluiten uit 1998 naast dit deel van het rapport heeft gelegd en hoe de commissie over dit stuk van het rapport oordeelt.

Hij heeft een vraag over het voorstel: deputaten spreken over het uitnodigen van mannelijke predikanten, de commissie spreekt slechts over predikanten. Waarom is dat?

Als antwoord op de eerste vraag van br. Van Pelt geven deputaten aan dat het kerkelijk standpunt van de CGK door deputaten één en ander maal aan de NGK commissie is verduidelijkt in opdracht van de synode van 2004 (Acta blz. 98 besluit 2, zie voor de uitvoering van dit besluit het deputatenrapport voor de GS 2007 en de bespreking daarvan ter synode, Acta blz. 44). Nadat de synode van 2010 deputaten weer een gespreksopdracht gaf ten aanzien van de NGK is aan het eind van de verslagperiode er een eerste gesprek geweest tussen deputaten en de CCS over het VOP-rapport. De observaties waar br. Van Pelt op doelt (de regels die beginnen met: 'Vanuit DE wordt gewezen' tot en met 'Of DE evenwel daarvoor de aangewezen partij vanuit de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn, is de vraag') zijn een weergave van een aantal inleidende opmerkingen van de zijde van deputaten – die in die samenspreking de uitnodigende partij waren. Die inleidende opmerkingen beginnen dus met de weergave van het kerkelijk standpunt van de CGK in dezen. Wat er verder ook over de argumentatie van de indieners van het minderheidsrapport is geschreven door de commissie van 1998, feit is dat die synode er niet op uit is geweest gewetens op dit punt te binden. Wat vervolgens in die algemene opmerkingen gezegd wordt is dat deputaten gezien hebben dat in het VOP-rapport op serieuze wijze ingegaan wordt op de argumenten die in het meerderheidsrapport worden genoemd en dat deputaten van oordeel zijn dat het gesprek daarover gevoerd moet worden. Het feit dat de synode in 2010 aan deputaten opdracht gaf om over geschilpunten indien mogelijk inhoudelijk het gesprek aan te gaan kan uitgelegd worden op twee manieren: óf deputaten kregen de opdracht nog eens uit te leggen hoe de CGK over deze kwestie een uitspraak hebben gedaan, óf: deputaten moeten – als deputaten van de CGK die een kerkelijk standpunt hebben ingenomen over de vragen van vrouw en ambt – het gesprek aangaan met de CCS van de NGK – op basis van de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis. Naar de gedachte van deputaten zou de eerste manier niet echt leiden tot een gesprek. De tweede zou voor uw deputaten zijn vertrekpunt vinden in het kerkelijk standpunt maar zou een dieper gesprek moeten worden. Daarvan zeggen deputaten in het aanvullende rapport: Of DE evenwel daarvoor de aangewezen partij vanuit de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn, is de vraag.

Als antwoord op de tweede vraag: die naar de ruimte voor de gedachte uit het minderheidsrapport, zeg geen deputaten: uiteraard is er geen mogelijkheid in de CGK om met een beroep op het bestaan van een minderheidsrapport op dit punt concrete invulling te geven aan het verlangen dat in meerdere gemeentes binnen de CGK bestaat naar ambtelijke dienst door zusters der gemeente. Dat betekent evenwel naar de gedachte van deputaten niet dat gewetens gebonden worden op dit punt. Dat is

de ruimte die er is. Dat blijkt al wel uit de woorden die de preses in 1998 na het nemen van het besluit uitsprak: 'Ongetwijfeld kan niet iedereen blij zijn met het genomen besluit'. Wie meent dat de gedachten die in het minderheidsrapport zijn verwoord niet mogen bestaan in de CGK kan zich niet op die manier uiten.

Op de vragen aan de commissie van br. Van Pelt heeft de commissie al geantwoord.

Vragen br. Den Butter.

(De antwoorden van de commissie die br. Den Butter noteerde bij zijn vragen zijn cursief weergegeven.)

Het commissierapport gaat uitgebreid in op het verschil van inzicht omtrent de uitspraak van wederzijdse erkenning en wat de duiding daarvan is voor het van toepassing zijn van bijlage 8 K.O.

De commissie trekt m.i. de correcte lijnen en conclusies. De synode heeft opdracht gegeven om de mogelijke verschilpunten en barrières met de NGK te inventariseren en te gaan bespreken, alvorens bijlage 8 weer van toepassing te verklaren op de NGK (rapport 8, cie 4). Daarbij maakt de commissie de kanttekening dat niet per se alle geschilpunten moeten zijn opgelost alvorens bijlage 8 weer van toepassing te verklaren.

1. Vraag: wat bedoelt de commissie daar precies mee? Wordt daarmee bedoeld: lopende die gesprekken over geschilpunten kan bijlage 8 ook van toepassing worden verklaard op de NGK, omdat we in gesprek zijn ...? Of bedoelt de commissie dat bijlage 8 van toepassing verklaard kan worden op de NGK óók als er geschilpunten zijn en blijven ...?

Situatie van voor 1998 was ook zo. Het is de taak voor deputaten om dit te wegen. Zij hebben dat niet gedaan en moet alsnog gebeuren.

Deputaten achten dit specifiek een vraag voor de commissie en zullen daar niet op ingaan.

En ik kom tot die vraag, omdat ik in rapport 8 van cie 4 géén weging en beoordeling van de besproken geschilpunten vind ... Terwijl de commissie nadrukkelijk spreekt over noodzaak van een dergelijke weging. Die weging komt in beknopte zin missschien aan het eind van §3 aan de orde. Maar in het toegezegde voorstel blijkt evenmin iets van een beoordeling en weging van de reeds gevoerde gesprekken over geschilpunten.

2. Mijn vraag (§ 4):

a. Is de commissie van oordeel (zoals dat lijkt verwoord te worden op in § 6) dat deputaten afdoende gesproken hebben over a. en b.?

Kan de commissie voor mij helder maken wat de zogenaamde 'niet kardinale punten' van de belijdenis zijn (deputatenrapport §par. 7.5). Het deputatenrapport heeft mij die duidelijkheid niet verschaft. Zijn er in de belijdenis inderdaad 'niet kardinale punten' of belijden wij dat in onze belijdenissen samengevat is de leer die naar de Godzaligheid is?

En wie is het gezaghebbende orgaan dan om te zeggen wat wel en wat geen kardinale punten in de belijdenis zijn? Ik vind het een merkwaardige en verontrustende redenering...

Mocht de commissie niet in staat zijn deze vraag te beantwoorden, dan graag een antwoord van deputaten. Ik vind de conclusie van deputaten in § 3.4.1, dat er voldoende op toegezien wordt dat ambtsdragers aanspreekbaar zijn op de belijdenisgeschriften, wel erg positief en die positiviteit wordt m.i. niet gerechtvaardigd door wat in deze paragraaf door deputaten beschreven wordt.

Geen oordeel over, het is heel goed denkbaar dat de punten c, d, e, van invloed zijn op a en b. Ook voor de commissie liggen hier nog vragen.

Deputaten begrijpen dat het gebruik van de woorden 'kardinaal' en 'niet-kardinaal' tot deze vragen kan leiden. Het antwoord op de vraag van br. Schenau geeft al licht op de herkomst van het gebruik van het woord 'kardinaal'. Het betreffende zinnetje in het verslag van de samenspreking luidt: 'Wijkt iemand kardinaal af, dan is er grond om te zeggen dat hij geen ambtsdrager kan zijn'. Dit werd van de zijde van de CCS gezegd. De woorden waar specifiek naar gevraagd wordt door br. den Butter zijn naar parallelie daarvan door deputaten geformuleerd. Of dat – zeggen deputaten achteraf – de meest verstandige bewoording is, daar kun je vragen bij stellen. Feit is dat het in alle gevallen zo is dat een kerkenraad of een andere kerkelijke vergadering bij geconstateerd afwijkend gevoelen van een ambtsdrager een weging zal maken – dat is zo in de NGK, dat is ook zo in de CGK. Onze kerken hebben een kerkordelijke bepaling betreffende ambtsdragers die het niet-gereformeerde gevoelen ten aanzien van het duizendjarig rijk aanhangen.

b. En als in § 4 bij c. gezegd moet worden dat over dit onderwerp nog geen conclusies getrokken zijn? Is de commissie het met mij eens dat uit punt c blijkt dat er nog vragen te stellen zijn bij a. en b.?! Hoe heeft de commissie eigenlijk gewogen en beoordeeld dat het argument voor de toelating van kinderen aan het Heilig Avondmaal ligt in een historisch gegroeide praktijk.

Dit lijkt toch echt een vraag voor de commissie.

De reformatie leert ons toch dat een historische gegroeide praktijk steeds getoetst moet worden aan de Schrift en de belijdenis!? De historie kan inzicht geven in een gegroeide praktijk maar kan die toch nooit acceptabel maken? De historie heeft toch niet het primaat? En als het argument dan is "het wordt gedoogd omdat het historisch zo gegroeid is" dan zou je verwachten dat het aantal gemeenten waar dit de praktijk is af zou nemen. Ik stel mij voor dat met dergelijke gemeenten gesprekken zullen zijn om ze in lijn te brengen met de belijdenis en de kerkorde en landelijke afspraken. Het is dan toch wel een opvallend feit dat het aantal gemeenten waar dit de praktijk is niet afgenomen is, maar juist toegenomen! In 1967 zijn er 2 gemeenten, in 45 jaar zijn er 10 gemeenten bijgekomen! Volgens deputaten door precedentwerking. Dat is dus niet vanwege een historische achtergrond. Deputaten schrijven op in § 3.4.2 dat er 10-12 gemeenten zijn die de praktijk van kinderen aan het Heilig Avondmaal oefenen ... Dat is 9-11procent In 1/10 gemeenten is dit dus praktijk. Daarbij komt dat deputaten zelf schrijven dat de gemeenten met dit afwijkend standpunt niet of nauwelijks daarop worden aangesproken.

c. Vraag: Is dat gedoogbeleid, of is het toch meer dan dat? Hebben we het hier over kerscheidende punten of over een andere - om dat vreemde woord dan maar even te gebruiken - 'nestgeur'?

En het heeft m.i. dan toch ook heel veel te maken met de visie op de toe-eigening van het heil. Hebben deputaten hier al nader met elkaar over gesproken? En zo niet, is het dan wel mogelijk om nu op deze

vergadering te besluiten dat de gesprekken over binding aan de belijdenis en de kerkorde als afgerond beschouwd kan worden?

Ten aanzien van deze vragen merken deputaten twee dingen op. Allereerst: In het deputatenrapport staat expliciet de volgende vraag, bedoeld voor een gesprek met de CCS over deze zaken: 'Hoe verhoudt het gesprek over kinderen aan het avondmaal zich tot de overeenstemming, die bereikt is over de toe-eigening van het heil? Komt deze visie op het avondmaal (gedachtenismaaltijd) niet in strijd met de aandacht voor toe-eigening van het heil bij de NGK, die wij op basis van de overeenstemming zouden mogen veronderstellen?' (§ 3.4.3). Deputaten delen dus de gedachte van br. den Butter op dit punt. Vervolgens: deputaten hebben nog geen gelegenheid gehad om hier onderling verder over te spreken. Wel maken wij in het rapport al gewag van de gedachte dat we hier wellicht nog eens met de CCS over zouden willen spreken. Maar ondertussen blijft overeind wat daar ook staat: 'Daarnaast is door deputaten tot op heden in ieder geval in de gesprekken ervaren dat de NGK bij het denken over deze materie aanspreekbaar wil zijn op Schrift en belijdenis.'

Ten aanzien van wat gezegd is in het rapport over de precedentwerking willen deputaten opmerken dat die alleen te maken heeft met de manier waarop dit binnen de regio's gedragen wordt.

De weg naar een toegang tot het Avondmaal voor jongeren die nog geen belijdenis hebben gedaan is in de gemeentes die de laatste jaren deze weg gegaan zijn niet overal dezelfde. Soms is de aanleiding de vraag van oudere tieners die zich tot de raad van hun gemeente wenden, soms wordt een sterk verbondsmatig aspect gebruikt (hoewel de lijn tussen Doop en Avondmaal niet zo recht getrokken wordt dat men ook zuigelingen-communie kent!). In alle gevallen is er enige vorm van catechese vooraf zodat kinderen weten wat het Avondmaal betekent.³ Is de commissie van oordeel dat de punten d. en e. van zulk gewicht zijn dat zij óók van invloed zijn op a. en b.?

Een laatste vraag aan de commissie, § 8. U concludeert: aan de specifieke opdracht omtrent de betekenis van lid 1.d bijlage 8 is niet voldaan. In § 8 (en voorstel 3) stelt u voor lid 1.d bijlage 8 van toepassing te verklaren. En het enige argument is - als ik het goed zie - 'er moet op een of andere wijze inhoud gegeven worden' aan de uitspraak van 2010. Maar dat 'op een of andere wijze' was nu juist voorwerp van onderzoek voor deputaten.

4. Graag van de commissie een nadere verantwoording van deze keuze.

Geen gemakkelijk gesprek met deputaten hierover. Hadden opdracht van 2010 kunnen laten staan (studieopdracht), maar cie wil ook een richting wijzen. Het is lente geworden en dat moet ook gevoeld en erfahrbaar worden. Cie wil niet zover gaan als deputaten maar in dit voorstel wel een iets van de lente erfahrbaar maken.

En ik zou er niet voor zijn om nu, zonder dat er voldaan is aan die specifieke opdracht nu op deze wijze het 'op een of andere manier' in te vullen...

5. Graag daarom ook een beoordeling of op deze wijze voorstel 3 niet onder de spanning staat van voorstel 2 en andersom ...

Deputaten:

Richting deputaten wil ik ook even de vinger leggen bij de gedachtelij dat een minderheidsrapport, dat gediend heeft in 1998 en met 47 stemmen niet aangenomen is, aangevoerd kan worden om een opening te creëren in het contact met de NGK, met name op het punt van de vrouw in het ambt zoals dat zijn beslag gekregen heeft in de NGK (aanvullend rapport deputaten). Deputaten geven aan moeite te hebben met de conclusie onder 7.3.5 van het VOP-rapport en een paar zinnen later zeggen deputaten dat uit het VOP-rapport blijkt dat de NGK zich 'in deze zaak wil laten leiden door Schrift en belijdenis'. Met daarbij dan de dubieuze passage op: 'als er geen echt doorslaggevende exegetische argumenten voor een van beiden standpunten zijn'. Mijn vraag: hoe is het mogelijk dat deputaten een dergelijke zin kunnen schrijven terwijl onze synode toen dit onderwerp diende, met overduidelijke meerderheid (meer dan 90 procent) uitgesproken heeft dat er doorslaggevende exegetische argumenten zijn. Ik vind een dergelijke zinsnede dan ook niet getuigen van respect voor de kerkelijke besluiten die genomen zijn.

Het korte en eenvoudige antwoord is: deputaten kunnen dat omdat het in de door br. Den Butter aangehaalde passage niet gaat om een mening van deputaten maar om een uitspraak die in het tweede gesprek met de CCS over dit onderwerp van de zijde van de CCS werd gemaakt. Dat wordt in het aanvullende rapport niet heel erg duidelijk. Deputaten verontschuldigen zich voor deze onduidelijke passage. De onduidelijkheid zal het gevolg zijn van tijdsdruk die resulteerde in onzorgvuldiger formulering van het rapport.

Zijn deputaten nu écht de mening toegedaan dat een niet aangenomen minderheidsrapport aangevoerd mag worden als argument, of erkennen zij - misschien mede door het gesprek met de commissie en haar opmerking hierover - dat dit geen kerkordelijke redenering is. En dat we - als we op deze manier omgaan met kerkelijke besluiten - we eigenlijk het belang en de kracht van synodale besluiten uithollen. De vraag: zouden deputaten duidelijk afstand willen nemen van deze gedachtelij en van de zinsnede: 'Uiteindelijk komt het aan op de vraag of we het van elkaar kunnen dragen dat er verschillende wegen gegaan worden als de situatie zo is dat er geen echt doorslaggevende exegetische argumenten voor een van beide standpunten zijn'? Het is een manier van denken die mij nogal verontrust. En ik, en naar ik meen ook anderen, zou graag door deputaten gerustgesteld willen worden dat we ons niet laten leiden door dergelijke onkerkordelijke gedachtegangen.

Met het antwoord op de vorige vraag - namelijk dat br. Den Butter vragen stelde niet over een kwalificatie van deputaten maar over een opmerking die van de zijde van CCS gemaakt werd menen deputaten dat de gevraagde duidelijkheid is verschaft.

Br. Huijgen nam waar dat deputaten vonden dat de toepasbaarheid van bijlage 8 voor de NGK geen grote stap was en veronderstelt dat deputaten wel teleurgesteld zullen zijn ten aanzien van het commissierapport in dezen.

Hij vraagt of deputaten wellicht een iets te relativerende toon hadden. Hebben deputaten wel gepeild hoe diep principiële de onderlinge verschillen liggen?

Hij wil weten wat deputaten bedoelen met kardinale- en niet-kardinale punten in de belijdenis. Zijn die er wel. Zelf gebruikt hij in zijn vragen het woord reliëf.

Aan de commissie vraagt hij waarom deze de opdracht aan deputaten ten aanzien van lid 1d van bijlage 8

niet nog eens een periode van 3 jaar wil laten onderzoeken.

Terecht veronderstelt br. Huijgen teleurstelling aan de zijde van deputaten ten aanzien van het commissierapport in dezen. Overigens: die teleurstelling – dat mag in het antwoorden op de vele vragen uit de synode op dit punt ook wel gezegd worden – heeft niet alleen te maken met het commissierapport. De preses maakte in zijn antwoord op de toespraak van ds. Sinia er gewag van dat er na 2010 sprake leek te zijn van een nieuwe lente na een periode waarin de contacten met de NGK in de winter waren geweest. Het was niet alleen de hoeveelheid vragen, het was ook de toon waarop een groot aantal van die vragen gesteld werden die de voorzitter van deputaten tot de verzuchting leidde dat het blijkbaar nog erg vroeg was in het voorjaar en dat er weer een grote koudegolf was over gekomen ... Maar dit terzijde.

Op de vraag of deputaten wel gepeild hebben hoe diep principiële verschillen liggen? De gesprekken die deputaten met de CCS van de NGK voeren worden in opdracht van de GS 2010 gevoerd 'vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis'. Als je dit van elkaar uitspreekt, wat wordt dan bedoeld met 'diep principiële' liggende onderlinge verschillen? Hebben de CGK nog andere principes dan de Schrift en de belijdenis?

Op de vraag wat deputaten bedoelen met kardinale en niet-kardinale punten in de belijdenis is al antwoord gegeven in de beantwoording van de vragen van br. Den Butter. Op de vraag of er kardinale punten en niet-kardinale punten zijn in de belijdenis? Het is natuurlijk hachelijk om op vraag van juist br. Huijgen antwoord te geven. Toch wagen deputaten een onschuldig voorbeeld te noemen: de belijdenis (NGB art.4) schrijft dat de brief aan de Hebreëën van de apostel Paulus is. Hier is toch wel enig reliëf te onderkennen: geen predikant in de CGK wordt door zijn kerkenraad aangepakt als hij op de preekstoel verkondigt dat we niet weten wie de auteur van deze brief is (vgl. dr. J. de Vuyst, De brief aan de Hebreëën, 1995, blz. 12 en dr. H.R. van de Kamp, Hebreëën, *Geloven is volhouden*, CNT III, 2010, blz. 13)

Br. Metz uit op indringende wijze zijn grote zorgen bij de contacten met de NGK (en de GkV) omdat hij meent dat de CGK daarmee meer en meer de veronderstelde wedergeboorte binnenhalen. Zijn (lange) betoog is ook als een spiegel voor onze eigen kerken – maar bevat geen vraag aan deputaten. Een vraag aan de synode horen deputaten er wel in: moeten wij als CGK werkelijk samen willen gaan met de NGK en de GkV.

Ook al bevat de bijdrage van br. Metz niet een vraag aan deputaten, deputaten hechten er aan om te benadrukken dat in de gesprekken die gevoerd worden met zowel DKE van de GkV als met de CCS van de NGK deze zaken aan de orde komen – of het nu gaat om een preekbespreking of de bespreking van een verschilpunt. Tegelijk is te stellen dat de zaken die br. Metz aan de orde stelde in andere woorden ook klinken in de NGK en de GkV. Ook daar begeert men te leven uit het wonder van Gods vrije genade en wil men er voor waken dat de gemeente de verwondering om Gods liefde die getoond is in onze Heere Jezus Christus kwijt zou raken.

Br. Kater vraagt aan deputaten wat hen bezield. Waarom relativeert u alles? Is dat omdat u wilt accelereren? Mijn punt is: op deze manier bereikt u het tegendeel! Daarom mijn vraag: wilt u alstublieft niet relativeren want dan komt u verder.

Deputaten hebben zich er over verbaasd dat hun rapport ten aanzien van de contacten met de CCS van de NGK als relativerend wordt gezien. Relativeren deputaten werkelijk alles als zij aan de synode vragen wat de kerkelijke uitspraken van 2010 betekenen voor de status van de contacten tussen de CGK en de NGK? Relativeren deputaten alles wanneer zij veronderstellen dat de kerkelijke uitspraak van 2010 geen loze uitspraak zal zijn geweest? Relativeren zij alles wanneer – naar het oordeel van deputaten – een gedegen voorwerk is geleverd ten aanzien van de vragen van de binding aan de belijdenis en er in twee gesprekken diepgaand over is gesproken waarbij van de zijde van de CCS wordt gewezen op de hartelijke verbondenheid met Schrift en belijdenis? Relativeren zij wanneer na twee gesprekken over de vragen rond kinderen en avondmaal nog geen conclusies worden getrokken maar de vraag opkomt of we er wellicht nog eens een keer met de leden van de CCS over moeten spreken?

Het enige wat deputaten opmerken is dat er spanning ligt tussen twee opdrachten die deputaten kregen ten aanzien van contacten met de NGK. De eerste opdracht was te bezien hoe plaatselijk omgegaan kon worden met een NGK via een GkV. De tweede opdracht was dat gesprekken met de NGK hervat moesten worden op basis van een wederzijdse erkenning. De instructie en de opdracht die daaruit voortvloeide leek ruimte te bieden voor een toepasbaarheid van bijlage 8 K.O. De gespreksopdracht werd gegeven op een grond die woordelijk aansluit bij de algemene bepaling in bijlage 8 sub A1. Op het punt van de spanning tussen die beide opdrachten komen deputaten tot de uitspraak in hun rapport: 'De gesprekken op het niveau van deputaten waren dus al wel vanuit eerder uitgesproken wederzijdse erkenning, maar die erkenning is er op dit moment nog niet tussen de kerken onderling. Deputaten vragen de GS 2013 om op dit punt duidelijkheid te bieden'.

En als antwoord op de vraag naar het accelereren zouden deputaten willen wijzen op de nood der tijden waarin een versplinterde kerk een groot struikelblok is in het getuigenis tegenover de wereld. Wanneer de kerk – ook de CGK – oprecht de woorden uit de Openbaring mee zucht: kom, Heere Jezus, moet het ons dan geen zorg zijn hoe de bruid zich ooit kan verontschuldigen tegenover de hemelse Bruidegom voor de verdeeldheid?

Br. Schoonderwoerd vraagt naar de toepasbaarheid van bijlage 8 K.O. Voordat hij tot zijn vraag aan de commissie komt herinnert hij er aan dat de GS van 1998 uitsprak dat die bijlage niet meer toepasbaar is op de NGK en de eerder uitgesproken erkenning dat de NGK in alles willen staan op de grondslag van Gods woord en de gereformeerde belijdenis heeft die synode niet weerhouden om die uitspraak te doen. Toen in 2010 gezegd werd dat er weer met de CCS gesproken moest worden vanwege de bereikte overeenstemming op het punt van de toe-eigening van het heil werd daarbij de grond genoemd dat deze gesprekken gevoerd moesten worden op basis van de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning. Daarom kan hij goed begrijpen dat de commissie vindt dat op dit moment er nog verder gesproken moet worden

voordat een GS uitspreekt of bijlage 8 weer toepasbaar wordt. Maar dan begrijpt hij niet op welke basis de commissie een tussenweg wil gaan door bijlage 1d wel al toepasbaar te verklaren op de NGK. Hij vraagt of de commissie die bedoelt heeft als een doekje voor het bloeden? Mijn vraag was, hoe deputaten nu het besluit kunnen voorstellen dat bijl.8 van toepassing is op de NGK omdat dit kerkverband 'zich in alles wil stellen op ...', terwijl dat in 1998 geen verandering was om bijlage 8 niet langer van toepassing te verklaren en het in 2010 geen reden was om bijl.8 van toepassing te verklaren. In 2010 werd juist gezegd dat de geschilpunten moesten worden geïnventariseerd en weggenomen.

Deputaten zouden willen wijzen op de Acta van de GS 1998. In de rapportage van deputaten op dit punt en in de bespreking ter synode komt de zinsnede uit het besluit van de GS van 2010 slechts voor in een opmerking van ds. Groenleer. Hij maakt die wanneer een voorstel dat hij samen met ds. G.C. den Hertog en oud. Koole ingediend heeft door de commissie niet overgenomen wordt. Hij 'geeft te kennen, dat het contact met de NGK pas afgebroken zou mogen worden als duidelijk is dat de NGK zich niet langer willen stellen op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde confessie' (Acta 1998, blz. 92). In het besluit van 1998 wordt evenwel geen enkele melding gemaakt van het feit dat – hoewel de CGK de NGK nog steeds erkennen als willende staan op Schrift en confessie –toch de gesprekken met het oog op kerkelijke eenheid verbroken worden. Er wordt gesteld dat er 'onder de huidige omstandigheden geen grond meer is om in de toekomst op plaatselijk niveau bijlage 6 K.O. nog toe te passen in de relatie tot de NGK' (spreekt uit 3, Acta blz. 93).

Deputaten stellen nu: in 1998 werd er gezegd: er is onder de huidige omstandigheden geen grond meer voor het toepassen van bijlage 6 (inmiddels weer 8) K.O. Die 'omstandigheden' worden verhelderd door de bespreking van een brief van de LV aan de GS 1998. In die brief spreken de NGK uit dat zij 'onvoorwaardelijk trouw willen zijn aan Gods Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften willen blijven aanvaarden als een getrouwe weergave daarvan' (Acta blz. 96). Het moderamen krijgt de opdracht die brief te beantwoorden. In het besluit dat daartoe wordt genomen wordt als oordeel genoemd dat de uitspraak van de LV 'niet spoort met de bevindingen van deputaten tot op heden'. Dat geeft reden te denken dat er – in ieder geval in de kring van deputaten uit 1998 – ernstige twijfel bestond ten aanzien van de positie van de NGK in dezen. Die gedachte wordt bevestigd uit de Acta van de GS 2001, waar de preses de toespraak van de zijde van de CCS op de synode beantwoordt door te stellen dat de 'zorg lag bij de herkenning in Schrift en belijdenis' (Acta 2001, blz. 79). Door die synode werd een krachtig en broederlijk appel gedaan op de NGK 'om gehoor te geven aan de eerder gedane oproepen vooral met betrekking tot het geven van duidelijkheid over de volstrekte gebondenheid aan Schrift en confessie' (Acta 2001 blz. 59).

Het punt van br. Schoonderwoerd wordt naar de gedachte van deputaten niet onderbouwd door de Acta van de betreffende synode. Dat betekent dat de uitspraak van de synode van 2010, dat de gesprekken moesten worden hervat 'vanuit de eerder uitgesproken wederzijdse erkenning van elkaar als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis' terecht in de voorstellen van deputaten een zeer groot gewicht krijgt en dat deputaten op basis daarvan stellen: 'voor wie de inhoud van de in 2010 gedane uitspraak op zich in laat werken, lijkt dat (bedoeld is: het van toepassing verklaren van bijlage 8 K.O. op de NGK) ook geen heel grote stap meer te zijn.'

Br. Bikker begint met de waarneming dat wij kennelijk niet in staat zijn om elkaar te vinden en om ook steeds de goede toon te vinden en stelt dat dit ons klein moet maken.

Hij merkt vervolgens op dat deputaten volgens hem nog eens goed moeten doorspreken over alle dingen die in de vragen genoemd zijn. Anders gezegd: gehoord de bezwaren die gemaakt zijn vanavond, moeten deputaten dan niet toch terug naar de NGK om het gesprek over de verschildpunten nog eens goed te voeren? M.a.w.: Waren deputaten niet te vroeg?

Deputaten zijn allereerst dankbaar voor het feit dat en de toon waarop br. Bikker zijn waarneming doet.

Hij stelt terecht dat we kennelijk niet in staat zijn elkaar te vinden en om ook steeds de goede toon te vinden. Deze gevoelens leven ook sterk bij deputaten.

Verder zouden deputaten willen stellen dat zij in hun voorstellen niet de pretentie gevoerd hebben dat er niet meer met de NGK gesproken zou moeten worden. Uit het rapport blijkt dat er nog een aantal zaken zijn waarover door gesproken moet worden. Uiteraard hopen deputaten gelegenheid te krijgen om over de zaken die zij in hun rapport noemen nog eens goed door te spreken met de CCS van de NGK. Wellicht dat ook over zaken waar in deze synode een aantal indringende vragen over gesteld zijn ook nog doorgesproken worden kan.

Waren deputaten te vroeg? Bedoeld zal zijn: met voorstel 2: dat de synode uitspreekt dat – op basis van reeds gedane uitspraken in 2010 – geconstateerd kan worden dat bijlage 8 weer van toepassing kan zijn op de NGK. Op basis van wat in antwoorden van andere vragenstellers geantwoord werd mag geconstateerd worden dat deputaten menen dat zij op dit punt niet te vroeg waren.

Br. Bujs wil vragen stellen over het punt van de aanspreekbaarheid op de belijdenis.

Hij vraagt of er een onderscheid gemaakt moet worden tussen de NGK als geheel en de – zoals deputaten dat schrijven – 'NGK met al de ambtsdragers'.

Hij heeft gezien in het AKS dat de ondertekening van het verbindingsformulier van iedere ambtsdrager gevraagd wordt maar heeft ook gezien dat er een bepaling is opgenomen die ruimte lijkt te geven om dat niet te ondertekenen. In zo'n geval, heeft hij gezien, moet de betreffende ambtsdrager zich met zijn kerkenraad verstaan en zijn ambtswerk zal tot de tijd dat de kerkenraad genoegzaam een oordeel heeft kunnen vormen niet geëffectueerd worden. Zijn vragen daarbij zijn: heeft de kerkenraad de vrijheid om dan een niet-ondertekening te aanvaarden? Hoe veilig is de ondertekening? Is daar over doorgesproken met CCS?

Een vergelijkbare vraag heeft hij ten aanzien van de binding aan het AKS. Een raad die bepaalde besluiten van de LV niet kan aanvaarden geeft daar in de regio rekenschap van. Maar, vraagt hij: en dan?

Uit wat in eerdere beantwoording van vragen gesteld is menen deputaten dat de vragen van br. Bujs ook beantwoord zijn. De NGK als geheel zijn aanspreekbaar (dat is: stemmen van harte in met) de belijdenis en dat geldt ook van iedere ambtsdrager binnen de NGK. Wie zijn handtekening zet maakt geen voorbehoud. Wie dat wel doet, de weg met zo iemand wordt beschreven in het AKS en daarover

is in de beantwoording boven ook al het één en ander gezegd. Hoe veilig is de ondertekening? De vraag stellen is hem beantwoorden, menen deputaten: ook binnen de NGK is een handtekening een handtekening.

Dat geldt mutatis mutandis ook voor de binding aan het AKS. Als een raad meent een besluit van de LV niet te kunnen aanvaarden en zich daarmee meldt op de regio wordt er gesproken. Komt men niet tot overeenstemming dan moet – net als in de CGK de classis – de regio besluiten of de punten waarop afgeweken wordt van een dergelijk gewicht zijn dat zij ook kerkscheidend zijn.

W. van 't Spijker, voorzitter deputaten

BIJLAGE 126

Artikel 242

Rapport 4b van commissie 2 inzake het rapport van deputaten evangelisatie

Inleiding

In bijlage 1 van het deputatenrapport wordt een voorstel gedaan tot uitbreiding van hulp aan financieel minder draagkrachtige zendingsgemeenten in Nederland. Deputaten evangelisatie doen dit voorstel in samenwerking met deputaten buitenlandse zending, deputaten onderlinge bijstand en advies en deputaten diaconaat.

Omdat het een voorstel van vier deputaatschappen betreft, heeft uw commissie overleg gehad met twee andere synodale commissies, te weten commissie 5 (waar diaconaat onder valt) en commissie 6 (waar onderlinge bijstand en advies onder valt).

Ontwikkelingen

Bij het eerste overleg van uw commissie met de beide andere synodale commissies bleek al snel dat er veel vragen waren bij het oorspronkelijke voorstel een nieuw deputaatschap op te richten. Daarnaast leek het voorstel uit bijlage 1 van het rapport van deputaten evangelisatie zoveel overlap te hebben met het werk van deputaten onderlinge bijstand en advies dat het uit het oogpunt van doelmatigheid veel meer voor de hand leek te liggen om de instructie van dit laatste deputaatschap aan te passen en bij de benoemingen daar rekening mee te houden.

Commissie 6 heeft echter met deputaten onderlinge bijstand en advies gesproken. Resultaat van dat gesprek was dat commissie 6 oordeelde dat het werkterrein van het nieuw op te richten steunfonds zulke specialistische financiële en vooral sociale materie omvat dat dit niet goed past bij deputaten onderlinge bijstand en advies.

In het gesprek van commissie 2 met deputaten evangelisatie werd door deputaten aangegeven dat er ernstige problemen zouden kunnen ontstaan wanneer er geen extra steunfonds zou komen. Met een concreet voorbeeld werd dit duidelijk gemaakt.

Commissie 2 heeft met een afvaardiging van de vier deputaatschappen gesproken om af te tasten langs welke lijnen een steunfonds eventueel mogelijk zou zijn. In lijn met het eerdere overleg met de synodale commissies 5 en 6 heeft commissie 2 aangegeven liever niet uit te willen gaan van een volledig opgetuigd deputaatschap met een permanent karakter. Het moet immers eerst nog blijken of dit steunfonds met succes nieuwe geldstromen kan aanboren. Ook zijn er nog verschillende kerkordelijke, financiële en praktische vragen te beantwoorden voor een dergelijk steunfonds een blijvende plaats verworven heeft. Verder heeft uw commissie mede namens de beide andere synodale commissies aangegeven dat het nieuw te vormen fonds niet uit de landelijke omslag gefinancierd mag worden. Ten slotte heeft uw commissie de afvaardiging van de vier deputaatschappen een aantal vragen meegegeven waarop het oorspronkelijke voorstel niet of onvoldoende antwoord gaf. Het gaat om vragen als:

1. Is nauwkeuriger te omschrijven volgens welke criteria steun verleend gaat worden?
2. Zou het niet goed zijn om m.b.t. de financiële en sociaal-demografische aannames met behulp van GS-commissie 6 een uitgangspunt vast te leggen zodat een toetsbare uitgangspositie ontstaat?
3. Is het geld in het steunfonds vrij te besteden, of gelden hiervoor afspraken/regels, zo ja: welke?
4. Wat is reëel te verwachten van fondswerving van buiten de kerken?
5. Hoe is te voorkomen dat werving van gelden voor het steunfonds ten koste gaat van de kerkelijke omslagen?
6. Wat gebeurt er wanneer na een tijd de geldstroom op zou drogen?
7. Is de financiële ondersteuning structureel of incidenteel van aard?
8. Kunnen zendingsgemeenten recht op steun laten gelden, of wordt er steun gegeven zolang er geld in kas is?
9. Wat zijn de financiële kaders/grenzen tot aan de volgende generale synode?
10. Wie is de eigenaar van het steunfonds en wie gaat het beheren?
11. Hoe is de financiële controle geregeld?
12. Bij externe fondswerving kan gevraagd worden naar voorbeelden van lopende projecten; hoe bepalend is dat voor wie in aanmerking komt voor steun (projecten die nog niet zoveel kunnen laten zien, hebben het geld misschien harder nodig)?
13. Fondswerving is heel specialistisch werk; worden betaalde bureaus of freelancers daarvoor ingeschakeld?

Daarop besloten de vier deputaatschappen te komen met een nieuw voorstel. Bij de beoordeling van het nieuwe voorstel heeft uw commissie opnieuw overleg gehad met de GS-commissies 5 en 6.

Weging van het nieuwe voorstel met aangehangen reglement

In lijn met de opdracht van de generale synode van 2010 hebben deputaten evangelisatie een onderzoek ingesteld naar de mogelijkheden voor financiële steun aan financieel minder draagkrachtige zendingsgemeenten. Samen met de deputaatschappen buitenlandse zending, diaconaat en onderlinge bijstand en advies hebben deputaten evangelisatie een nadere invulling gegeven aan het eerder door hen ingeleverde rapport.

Uw commissie is het eens met deputaten dat het goed zou zijn wanneer er een commissie 'partners in zending' wordt opgericht omdat bestaande regelingen tekortschieten. De commissie dient te beschikken over voldoende expertise op verschillende terreinen, zoals deputaten in hun rapport aangeven. Over de plaats en de taak van de classis heeft uw commissie een enigszins andere visie dan deputaten. Het is weliswaar zo dat de classis het predicaat 'zendingsgemeente' verleent en zo gestalte geeft aan de verantwoordelijkheid van het bredere kerkverband. Het is volgens uw commissie echter ongewenst wanneer een classis als gevolg daarvan te maken krijgt met onevenredig veel extra financiële lasten. Het is immers voorstelbaar dat een classis waarbinnen al verschillende zendingsgemeenten bestaan, niet tot het instellen van nog meer zendingsgemeenten zou kunnen overgaan omdat de financiële situatie van de classis dat niet toelaat. Het instellen van een zendingsgemeente zou dan mede afhankelijk worden van de financiële draagkracht van een classis. In de praktijk bevinden zich de meeste zendingsgemeenten in de randstad en andere stedelijke gebieden waar de secularisatie het grootst is. In diezelfde regio's hebben de classiskerken het vaak zelf al moeilijk om in een situatie van ontkerkelijking stand te houden. Het zou een onnodige en naar de mening van uw commissie ook een onwerkbaar inperkings vorm van extra financiële lasten bij de classis neer te leggen. Uw commissie meent dat het beter is om de ruimte te geven om in het hele kerkverband op zoek te gaan naar mogelijkheden om extra geldstromen op gang te brengen - op voorwaarde dat dit niet ten koste gaat van de bestaande kerkelijke omslag. Overigens acht uw commissie het wel zinvol om deputaten evangelisatie advies te laten geven bij de aanvraag op de classis voor het instellen van een zendingsgemeente. Omdat bij deputaten veel deskundigheid aanwezig is, kunnen zij de classis dienen met een advies. Uw commissie wil daaraan echter niet de consequentie verbinden dat een classis geheel verantwoordelijk wordt voor de financiële ondersteuning van een zendingsgemeente wanneer het advies van deputaten niet wordt opgevolgd. Het lijkt uw commissie meer voor de hand te liggen om in geval van een verschil tussen het advies van deputaten en het voornemen van de classis deputaten naar art. 49 van de particuliere synode om advies te vragen. Op deze wijze kan naar de mening van uw commissie genoegzaam voorkomen worden dat op oneigenlijke gronden een zendingsgemeente wordt ingesteld.

De criteria die deputaten noemen om als zendingsgemeente voor extra financiële steun in aanmerking te komen, acht uw commissie een werkbaar uitgangspunt, al zijn nog niet alle vragen beantwoord die uw commissie aan deputaten had meegegeven. Deputaten geven zelf aan dat er nadere studie nodig is om te bezien of deze criteria aanvulling of bijstelling nodig hebben. Uw commissie stemt daarmee in.

Begrensd experiment

Het afgelegde traject overziend, beseft uw commissie dat het voorstel dat aan uw vergadering wordt aangeboden nog niet het karakter heeft van een afgerond geheel. Voor een deel heeft dat te maken met het feit dat de studieopdracht die de generale synode van 2010 gegeven heeft, de vier deputaatschappen voor complexe vragen gesteld heeft die nog niet allemaal beantwoord konden worden. Voor een ander deel speelt het besef van urgentie mee. Deputaten hebben uw commissie ervan overtuigd dat nog eens drie jaar wachten op een studierapport tot problemen in de bestaande zendingsgemeenten zou gaan leiden. Verder moet eerlijk vastgesteld worden dat onze kerken nog nauwelijks ervaring hebben met het financieel ondersteunen van zendingsgemeenten met minder draagkrachtige leden. Hetzelfde geldt van het aanboren van nieuwe geldstromen door o.a. fondswerving en jumelages. Het opbouwen van die ervaring zal niet kunnen plaatsvinden zonder het daadwerkelijk uit te proberen. Het voorstel dat uw commissie u voorlegt, heeft het karakter van een experiment dat begrensd wordt door het raamwerk van een voorlopig reglement. Zo ontstaat een overzienbare situatie waarin a. zendingsgemeenten gesteund kunnen worden, b. ruimte wordt gegeven aan het zoeken naar nieuwe geldstromen (zonder dat dit afbreuk doet aan de bestaande kerkelijke omslagen), c. praktische ervaringen teruggekoppeld kunnen worden naar nadere regelgeving. Ten slotte: er hebben vier deputaatschappen samengewerkt om te komen tot een commissie partners in zending. Zij hebben ervoor gekozen om hierover te rapporteren via deputaten evangelisatie. Niettemin meent uw commissie dat het financieel ondersteunen van zendingsgemeenten meer ligt op het terrein van deputaten onderlinge bijstand en advies. In hun eerste rapport (bijlage 1 bij het rapport van deputaten evangelisatie) geven deputaten aan dat het nieuw te vormen steunfonds bijvoorbeeld zou kunnen vallen onder deputaten evangelisatie. Dat sluit niet uit dat het ook onder een ander deputaatschap zou kunnen vallen. Daarom stelt uw commissie voor om te onderzoeken of de commissie partners in zending kan gaan functioneren onder deputaten onderlinge bijstand en advies.

Uw commissie stelt voor:

1. goedkeuring te verlenen aan het instellen van een commissie partners in zending;
2. drie commissieleden te benoemen die als voorzitter, secretaris en penningmeester zullen functioneren;
3. de vier deelnemende deputaatschappen (evangelisatie, buitenlandse zending, diaconaat en onderling bijstand en advies) elk een commissielid te laten benoemen;
4. goedkeurig te verlenen aan het navolgende voorlopige reglement voor de commissie partners in zending:

Voorlopig reglement voor de commissie partners in zending

Art. 1 – doelstelling

De commissie partners in zending wordt in het leven geroepen om steun te zoeken voor en steun te geven aan zendingsgemeenten met financieel minder draagkrachtige leden zodat een evangelist of predikant beroepen en bevestigd kan worden.

Art. 2 – machtiging

De commissie partners in zending wordt door de generale synode gemachtigd en geïnstrueerd tot beheer van gelden om deze steun te verlenen. Zij is verantwoordelijk schuldig van al haar handelingen aan de generale synode via deputaten evangelisatie en is bevoegd binnen de grenzen van haar taak tot het in ontvangst nemen van gelden en tot het verrichten van betalingen. De financiële administratie wordt uitgevoerd door het Dienstenbureau, onder verantwoordelijkheid van deputaten evangelisatie. De financiële controle vindt plaats door deputaten financiële zaken en hun externe accountant.

Art. 3 – leden

de commissie bestaat minstens uit zeven leden die benoemd zijn door de generale synode waarvan drie rechtstreeks en vier op voordracht van deputaten buitenlandse zending, diaconaat, evangelisatie

en onderlinge bijstand & advies.

Minimaal dienen onder de commissieleden vier expertises aanwezig te zijn:

- a. de financiële, met specifiek diaconale deskundigheid;
- b. de theologische, met specifiek missionaire deskundigheid;
- c. de communicatieve, met specifieke deskundigheid op het terrein van PR en fondsenwerving;
- d. de sociaal maatschappelijke, met deskundigheid zowel op macro- als microniveau;

Art. 4 – werkzaamheden

4.1 de commissie inventariseert welke zendingsgemeenten al dan niet in aanmerking komen voor het ontvangen van financiële steun met het oog op verlichting van de lasten van gemeenten met financieel minder draagkrachtige leden, rekening houdend met de steun die volgens de door deputaten OB&A gehanteerde criteria aan gemeenten in ons kerkverband kan worden verleend;

4.2 ze zal daartoe eigen criteria vaststellen;

4.3 ze zal t.b.v. haar taken jaarlijks een werkplan opstellen met een reële begroting;

4.4 ze zal haar administratieve werkzaamheden laten verrichten door het Dienstenbureau.

Art. 5 – verslag

De commissie zal van haar werkzaamheden op de synode van 2016 verslag uitbrengen waarin zij expliciet aandacht zal geven aan de evaluatie van haar werkzaamheden en hoe in de toekomst de steun aan zendingsgemeenten met financieel minderdraagkrachtige leden het beste kan worden geregeld.

Art. 6 – middelen

De commissie wordt, ten einde steun te kunnen geven, van financiële middelen voorzien door een eenmalige storting door drie van de vier deputaatschappen, nl. buitenlandse zending, diaconaat en evangelisatie, van in totaal € 150.000, en door het zelfstandig werven van fondsen in de kerken maar ook bij instanties en particulieren die steun en/of subsidies verstrekken voor onderscheiden taken van het kerkelijk werk van een zendingsgemeente. Het is de commissie niet toegestaan verplichtingen aan te gaan waardoor een negatief saldo ontstaat. Fondsen die gewonnen zijn met een specifiek oormerk dienen overeenkomstig te worden aangewend; externe fondsen zijn altijd geoormerkt en dienen dienovereenkomstig verantwoord te worden.

Art. 7 – voorwaarden

7.1 de commissie wordt benoemd voor de periode tot de volgende generale synode en ontvangt mandaat om steun te verlenen voor maximaal drie jaar om in elk geval aan de aanvragende zendingsgemeenten financiële zekerheid te verschaffen;

7.2 de commissie neemt alleen aanvragen in overweging van gemeenten die door de classis zijn aangemerkt als zendingsgemeente, zoals beschreven in artikel 21, lid 1 van de K.O., en na voldoende overleg met deputaten evangelisatie en indien nodig een van de andere deputaatschappen;

7.3 de commissie overtuigt zich van het evidente missionaire karakter van de gemeente;

7.4 de commissie overtuigt zich van de inzet en de betrokkenheid van de leden van de betrokken zendingsgemeente;

7.5 de commissie overtuigt zich van voldoende toekomstperspectief voor de aanvragende gemeente, waarbij de kans tot zelfstandigheid groot moet zijn;

7.6 de commissie overtuigt zich van de daadwerkelijke steun van de classisgemeenten op het gebied van inzet van financiën en menskracht;

7.7 de commissie baseert zich in haar besluit om steun te verlenen met name op sociaal-demografische kaart van de betrokken zendingsgemeente (waarbij de sociaal-demografische kaart van de regio of het stadsdeel behulpzaam kan zijn);

7.8 de commissie levert maatwerk waardoor er geen precedentwerking kan zijn van eenmaal genomen beslissingen;

7.9 beslissingen worden voor elke gemeente afzonderlijk genomen;

7.10 er bestaat geen recht op een bijdrage uit het steunfonds partners in zending;

7.11 de steunverlening vindt voorsnog plaats voor een periode van 3 jaar en zolang er fondsen beschikbaar zijn;

7.12 de commissie zorgt voor coördinatie van de steunacties t.b.v. de aanvragende zendingsgemeente.

Art. 8 – publiciteit

De commissie zal binnen de kerken actief publiciteit voeren om:

8.1 de zendingsgemeenten als nieuwe vormen van kerkelijk leven binnen ons kerkverband onder de aandacht te brengen;

8.2 de gevestigde kerken te stimuleren een band aan te gaan (jumelage) met een zendingsgemeente en in een wederkerige relatie elkaar van dienst te zijn. Dat betreft een geestelijke steun, wederzijdse bemoeiding in de opdracht om te getuigen van het evangelie in ieders situatie, en ook een financiële steun, waarin de financieel sterkere bereid is de zwakkere te helpen;

8.3 de gevestigde kerken die niet komen tot een jumelage te stimuleren hun offervaardigheid mede te richten op de financiële ondersteuning van die zendingsgemeenten die volgens de criteria van de commissie daarvoor in aanmerking komen;

8.4 de zendingsgemeenten die niet komen tot jumelage daadwerkelijk volgens vastgestelde criteria te ondersteunen;

8.5 de zendingsgemeenten te stimuleren en hulp te bieden om ook langs andere wegen financiële steun te verkrijgen.

5. de commissie partners in zending op te dragen te werk te gaan volgens het door de generale synode goedgekeurde voorlopige reglement;

6. de commissie partners in zending bevoegdheid te geven om tot de volgende generale synode zendingsgemeenten met financieel minder draagkrachtige leden te ondersteunen uit het steunfonds dat de commissie beheert;

7. deputaten evangelisatie, buitenlandse zending en diaconaat toestemming te geven een startkapitaal ter grootte van € 150.000,- ter beschikking te stellen van de commissie partners in zending;

8. de commissie partners in zending op te dragen:

a. een studie te doen naar het functioneren van het steunfonds en op basis daarvan nadere criteria te ontwikkelen voor steunverlening;

b. in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht een voorstel te doen voor een definitief reglement

- voor de commissie partners in zending;
- c. een onderzoek te doen naar de financiële levensvatbaarheid van zendingsgemeenten;
- d. in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht een onderzoek te doen naar de wenselijkheid art. 21 K.O. uit te breiden op het punt van het instellen van een zendingsgemeente door een classis *na advies van deputaten evangelisatie*;
- e. in samenwerking met deputaten kerkorde en kerkrecht te onderzoeken of de commissie partners in zending kan gaan functioneren onder deputaten onderlinge bijstand en advies; en daarvan op de volgende generale synode via deputaten evangelisatie uitgebreid en gedetailleerd verslag te doen en te komen met voorstellen ter zake;

J.W. van Pelt, rapporteur

BIJLAGE 127

Artikel 247

Rapport 2a van het moderamen inzake het rapport van commissie werkwijze generale synode

Het moderamen heeft de voorstellen besproken en blijft bij het voorstel tot besluit zoals vermeld in rapport 2 van het moderamen in aansluiting bij het voorstel van de commissie werkwijze in haar rapport, zij het aangevuld met de opdracht tot het instellen van een commissie werkwijze synode II. Uiteraard zullen we summier weergeven waarom we de overige ingediende voorstellen geen plek geven in het voorstel tot besluit. We hebben het commentaar van de commissie werkwijze op de ingediende voorstellen ontvangen en stemmen daar in grote lijnen mee in.

Voorstel E.C. Bin

Aanvulling 2b: 'waarbij drie vergaderweken worden gepland voor het najaar en de eerste vergaderweek begint 6-7 weken na de opening'.

Reactie

Wanneer echter de derde week ook in het najaar valt, lost dat niets op aan de problematiek van het opnemen van vrije dagen. Het was de bedoeling van het instellen van de commissie werkwijze deze problematiek op te lossen. Bovendien zal een later tijdstip van de eerste vergaderweek betekenen dat de derde week in de week voor kerst valt. De tijd tussen de verschillende vergaderweken kan niet minder zijn dan drie weken.

Voorstel Droger/Van de Bok/ Van Leeuwen

2c. het aantal afgevaardigden per particuliere synode te bepalen op 11.

Reactie

Gehoord de reacties uit de vergadering laten we wat het moderamen betreft bij nader inzien het aantal gewoon op 13 staan. De argumenten die gegeven zijn voor een vermindering van het aantal per particuliere synode waren a. kostenbesparing, b. minder communicatiemogelijkheden wat de voortgang van de vergadering ten goede komt. Wat de kostenbesparing betreft: dat lijkt vanzelfsprekend, maar deze zal waarschijnlijk ten dele gerealiseerd worden. Het is immers niet denkbeeldig dat wanneer hetzelfde werk door een kleiner aantal gedaan moet worden, dat kleinere aantal meer dagen nodig heeft om het werk af te krijgen. Wat de voortgang van de vergadering betreft: ons systeem van vergaderen is zodanig dat een vermindering van het aantal afgevaardigden geringe invloed zal hebben. Het is immers geen 'rondetafelgesprek'.

Voorstel H.K. Sok e.a.

Schrappen 2a -> Oud 2b wordt nieuw 2a

Schrappen 2c -> Oud 2d wordt nieuw 2b

Nieuw 3

Een commissie te benoemen die de algemene werkwijze van de generale synode evalueert en daarover rapporteert aan de generale synode van 2016.

Reactie

De maand juni is juist gekozen om de afgevaardigden meer gelegenheid te geven de stukken in de zomerperiode *gericht* door te nemen, omdat dan de commissie waarin men zitting heeft, bekend is. Dus 2a. niet schrappen.

Wat 2c. betreft zie hierboven.

Voorstel 3 neemt het moderamen over, gezien de opmerkingen van leden van de huidige commissie en nog enkele andere broeders. Gekeken zou kunnen worden naar onder andere de wijze van behandeling van rapporten, de indeling van rapporten en het minimaal aantal afgevaardigden dat een voorstel dient te ondersteunen alvorens het wordt ingebracht.

Voorstel Kieviet e.a.

In deze synodeperiode nog te onderzoeken of de variant vrijdag-zaterdag al dan niet gedeeltelijk een oplossing biedt.

Reactie

De commissie heeft zich daar al op bezonnen en verslag van gedaan in haar rapport. Deze werkwijze zou betekenen:

- minimaal 7 zaterdagen per jaar;
- een generale synode gedurende een jaar;
- versnippering en minder cohesie tijdens de vergaderingen;
- praktische zaken worden bemoeilijkt (werk LKB, de kerkzaal inrichten e.a.).

Voorstel Van Leeuwen e.a.

De commissie op te dragen onderzoek te doen naar de mogelijkheid om de frequentie van de vergadering van de GS te brengen van één keer per drie naar één keer per vier jaar.

Reactie

Zie bij 'voorstel Bin'.

Voorstel W. van 't Spijker e.a.

De generale synode gaat (bij wijze van proef) in 2016 de vergaderingen per twee dagen clusteren - op de vrijdag en zaterdag om op die manier te bezien of de bekwame broeders dan makkelijker als afgevaardigde beschikbaar zijn.

Reactie

Zie bij 'voorstel Kieviet'.

Namens het moderamen,
M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 128

Artikel 248

Rapport vertrouwenscommissie predikanten

Vertrouwenscommissie:

ds. J. van Dijken; Th.A. Meijboom; Ds. C. Westerink.

Adviserende leden:

drs. A. van Schothorst; L. Stoter; mw. M. Visser-van Loon.

Algemeen

De generale synode van 2010 heeft na bespreking - in comité - van het rapport van de vertrouwenscommissie predikanten o.a. het volgende besloten:

1. de handelingen van de commissie goed te keuren en de commissie hartelijk te bedanken voor het vele werk;
2. opnieuw een vertrouwenscommissie te benoemen, bestaande uit twee ervaren predikanten en een andere broeder met ruime ambtelijke ervaring; daarnaast drie adviserende leden met deskundigheid op het gebied van conflictbeheersing en/of psychosociale problematiek;
3. voor deze leden en adviserende leden secundi te benoemen;
4. de leden op te dragen predikanten en/of kerkenraden op hun verzoek of op verzoek van kerkvisitatoren/ classes pastorale bijstand te verlenen en advies te geven;
5. de adviserende leden op te dragen de andere leden met hun deskundigheid terzijde te staan bij de onder 4 vermelde taak;
6. het curatorium, deputaten toezicht van de Theologische Universiteit Apeldoorn (TUA) en het college van bestuur van de TUA op te dragen in nauw contact met de vertrouwenscommissie een totaalplan te maken voor maatregelen die genomen kunnen worden voor het verbeteren van de selectie van toekomstige predikanten en de begeleiding van de persoonlijke ontwikkeling van studenten tijdens de opleiding;
7. de vertrouwenscommissie opdracht te geven om op grond van de aanbevelingen in het bezinningsgedeelte een nascholingsplan voor predikanten op te stellen in verband met de noodzakelijke deskundigheidsbevordering met als elementen:
 - f. het mentoraat;
 - g. actualisering van de theologische vakkennis;
 - h. persoonlijke vorming;
 - i. communicatieve vaardigheden;
8. de vertrouwenscommissie opdracht te geven een plan van aanpak te formuleren voor het opzetten van een vangnet voor predikanten, kerkenraden en gemeenten;
9. de vertrouwenscommissie opdracht te geven een plan van aanpak te formuleren voor ondersteuning en toerusting van kerkenraden met betrekking tot de in het rapport gesignaleerde probleemvelden;
10. bij de opdrachten 6 tot en met 9 de TUA en de vertrouwenscommissie de vrijheid te geven om zich te oriënteren op materiaal dat over deze zaken binnen andere kerken ontwikkeld is (met name is te denken aan GKV, NGK en PKN);
11. de algemene bepalingen van het reglement voor de kerkvisitation aan te vullen met een bepaling 9: 'Met het oog op de bespreking van vraag I.9 zal er een afzonderlijk gesprek plaatsvinden tussen de visitatoren en (ieder van) de predikant(en) (eventueel samen met zijn/hun vrouw(en)). Van informatie uit dit gesprek mag alleen met wederzijds goedvinden gebruik gemaakt worden binnen het visitatiegesprek met de kerkenraad.', en daarbij de classes op te roepen ernst te maken met het bepaalde in art. 44 K.O.
12. dringend aan te bevelen, dat er een jaarlijks gesprek plaatsvindt over het wederzijds functioneren van kerkenraad en predikant;
13. de vertrouwenscommissie op te dragen voor dit gesprek een handreiking op te stellen en deze aan te bieden aan de generale synode 2013;
14. de vertrouwenscommissie op te dragen het bezinningsdeel van het rapport aan de kerken ter beschikking te stellen, vergezeld van een door de vertrouwenscommissie op te stellen korte handleiding voor de kerkenraden, gericht op het voorkomen van de door de vertrouwenscommissie gesignaleerde problemen tussen predikanten enerzijds en kerkenraden en/of gemeenteleden anderzijds; voor deze publicatie de redactie van Ambtelijk Contact te verzoeken ruimte ter beschikking te stellen;
15. de commissie op te dragen - binnen de kaders van haar instructie - verslag te doen van het beleidsmatig

- deel van haar werkzaamheden, en vertrouwelijk verslag te doen van het uitvoerend deel van haar werkzaamheden aan de generale synode 2013;
16. opnieuw uit te spreken dat de vertrouwenscommissie verantwoording schuldig is aan de generale synode en niet aan andere kerkelijke vergaderingen, waarbij – indien nodig – vertrouwelijke informatie uitsluitend wordt gegeven aan het moderamen van de synode.

Tot leden benoemde de synode opnieuw ds. J. van Dijken, Nieuw-Vennep; ds. C. Westerink, Rijnsburg; Th. A. Meijboom, Werkendam. Secundi: ds. P.D.J. Buijs, Harderwijk; ds. G. van Roekel, Putten; dr.ir. J.A. Voorthuizen, Kampen.

Als adviserende leden zijn benoemd: A. van Schothorst, Urk; mevr. M. Visser-van Loon, Rijen; L. Stoter, 's-Gravendeel.
Secundi: N. de Bruijn, Veenendaal; mevr. E. van der Wekken, Bennekom; A.J. Dorst, Nieuwerkerk a/d IJssel.

De commissie heeft geen beroep hoeven te doen op de secundi in deze periode.

Vertrouwelijk karakter van de VCP

Opnieuw heeft de synode het vertrouwelijke karakter van het werk van de vertrouwenscommissie predikanten (VCP) nadrukkelijk vermeld. Wij achten het van groot belang, ja zelfs noodzakelijk het vertrouwelijke karakter in stand te houden. Op dit vertrouwelijke karakter wijzen we nadrukkelijk aan het begin van een nieuw contact. Ook wijzen wij erop dat wij alleen in uitzonderlijke gevallen en dan alleen aan het moderamen van de generale synode nadere mededelingen over het werk van de VCP kunnen doen en dat, zodra een kerkelijke vergadering zich met de onderhavige situatie bezig moet houden, de commissie zich terugtrekt.

Nu is er sinds de besluiten van de synode 2007 ook voor classes en kerkvisitatoren de mogelijkheid om de VCP in te schakelen. Dit moet naar het inzicht van de VCP de vertrouwelijkheid van het werk van de VCP onverlet laten.

Werkzaamheden VCP

De werkzaamheden van de VCP worden in verband met de vertrouwelijkheid, separaat aan de generale synode toegezonden.

Oprachten generale synode 2010

De VCP heeft zich uiteraard ook bezig gehouden met de opdrachten die de generale synode heeft gegeven. Ingevolge opdracht 14 is een themanummer van Ambtelijk Contact verzorgd in mei 2012. Hierbij is dankbaar gebruik gemaakt van een bijdrage van ds. J. Westerink die mede aan de wieg van de VCP stond en tot eind 2010 deelnam aan het werk van de VCP.

Voor de uitvoering van de overige opdrachten van de synode is een verdeling gemaakt tussen de leden. De veldwerkers hebben zich naast het veldwerk vooral gericht op opdracht 13. De adviserende leden hebben zich vooral bezig gehouden met de opdrachten 7 t/m 9. Uiteraard is een en ander ook in gezamenlijkheid besproken.

Hierbij is ook gekeken naar wat in de eigen kerken en in andere kerken op dit gebied gedaan wordt. De VCP had onder meer de beschikking over de studie van J.W. van der Zande-de Roo, 'Aan de slag als predikant' en het eindwerkstuk van het secunduslid A.J. Dorst, 'Herders op de velden ... tijd voor een nieuw lied?'. Ook van wat bij andere kerken ontwikkeld is heeft de VCP kennis genomen. Het zal duidelijk zijn dat, wat in andere kerken gedaan wordt, niet zonder meer toegepast kan worden in onze kerken.

Bij de uitvoering van de opdrachten van de synode is de VCP gaandeweg meer gaan beseffen dat er grenzen zijn aan de maakbaarheid van het gewenste predikantschap en dat het effect van voorgestelde maatregelen en te ondernemen actie relatief is.

Hoe belangrijk gezamenlijke bezinning en studie ook is, er zijn meer factoren van betekenis, zoals het eigene van iedere mens en daarnaast de eigen situatie van de gemeente. In de praktijk zal de rol van de kerkenraad van belang zijn. Er wordt van kerkenraden wel eens erg veel gevraagd in de omgang met bepaalde problematieken. Er is dikwijls het gevoel van gebrek aan deskundigheid. Het kan zeer frustrerend zijn als veel tijd besteed moet worden aan moeilijke onderlinge verhoudingen. Het eigen geloofsleven en de betrokkenheid bij het kerk zijn kan beschadigd worden. Men is met andere verwachtingen aan het kerkenraadswork begonnen. Zeker voor beginnende ambtsdragers mag er wel extra aandacht zijn.

Met betrekking tot genoemde bijzondere opdrachten merkt de VCP op dat het werk daaraan veel van haar gevraagd heeft, hoewel dat naar haar overtuiging niet tot haar eigenlijke taak (het veldwerk) behoort. Bovendien vroegen die opdrachten om een deskundigheid en tijdinvestering waarover de veldwerkers en adviserende leden in feite niet beschikken. Ter vergelijking; in de GKv is een personeelswerker 24 uur per week aangesteld om de vergelijkbare opdrachten uit te voeren. Daarom dringt de VCP er bij de generale synode op aan om eventuele vervolgoopdrachten inzake preventie, nascholing, deskundigheidsbevordering, de organisatie daarvan en informatie daarover niet opnieuw bij de VCP te beleggen.

Inhoud van het rapport

Het vervolg van dit rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 1 wordt het beroepsprofiel predikant en taken van het ambt van predikant beschreven. Tevens wordt er aandacht besteed aan de attitude en de nodige tijd voor het werk van de predikant.

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op deskundigheidsbevordering waarbij is gekeken naar de opdracht, aanleiding en huidige praktijk en de huidige nascholingsactiviteiten binnen de CGK. In hoofdstuk 3 gaan we in op het mentoraat voor beginnende predikanten met aansluitend een advies ter invoering, de mogelijkheden van Permanente Educatie en het jaarlijks gesprek ambtelijk werk. Hoofdstuk 4 wordt een aanzet gegeven tot het opzetten van een vangnet voor predikanten, kerkenraden en gemeenten. Tevens wordt in dit hoofdstuk aandacht gegeven aan een plan van aanpak voor ondersteuning en toerusting van kerkenraden. Hoofdstuk 5 bevat tenslotte de voorstellen die de VCP aan de synode voorlegt.

In de verschillende bijlagen worden instructies beschreven betreffende het mentoraat.

Hoofdstuk 1. Een kader

De generale synode van 2010 heeft het curatorium, deputaten toezicht van de Theologische Universiteit Apeldoorn (TUA) en het college van bestuur van de TUA opgedragen, in nauw contact met de VCP een totaalplan te maken voor maatregelen die genomen kunnen worden voor het verbeteren van de selectie van toekomstige predikanten en de begeleiding van de persoonlijke ontwikkeling van studenten tijdens de opleiding;

Op basis van deze opdracht zijn er een aantal gesprekken geweest met het curatorium voor informatieoverdracht en afstemming.

Commissie Totaalplan van de TUA heeft een beroepsprofiel¹ ontwikkeld, dat als leidraad kan dienen voor het ontwikkelen van deskundigheidsbevordering. De VCP heeft daarin haar uitgangspunt genomen en de tekst daarvan integraal opgenomen onder 1.1 en 1.2.

1.1. Beroepsprofiel

De CGK heeft geen officieel profiel voor het predikantschap. In de *Kerkorde van de CGK* komt het werk van de predikant wel in een aantal artikelen aan de orde. Aspecten die in de kerkorde als behorend tot de taken van een predikant worden genoemd, zijn: de bediening des Woords en der sacramenten, de gebeden, de herderlijke zorg voor de gemeente en de catechisaties aan de jongeren. Daarnaast wordt nog gesproken van tucht oefenen en zorgen dat alles in goede orde geschiedt. Naast de hierboven genoemde aspecten van het predikantswerk noemen de NGK, GKv en PKN nog expliciet de samenleving en de wereld als plek waarin de predikant zijn werkzaamheden verricht. Daarnaast heeft in de verschillende (concept)profielen van deze kerkverbanden de persoon van de predikant een plek gekregen. In die zin dat de predikant zijn kennis op peil moet houden, maar ook moet werken aan zijn eigen ontwikkeling door reflecteren, supervisie en interview.²

Tot het ambt van dienaar des Woords horen veel werkzaamheden. Hieronder volgt een proeve van een beroepsprofiel. Binnen het profiel is onderscheid gemaakt tussen primaire en andere taken van de predikant. De primaire taak van de predikant is: de verkondiging van het Woord, waaronder ook valt het pastoraat en de catechese. De andere taken zijn secundair. Of en in welke mate de predikant deze taken zal uitvoeren is een zaak van overleg tussen kerkenraad en predikant en afhankelijk van een aantal factoren (werkdruk, gezondheid, gezinssituatie, situatie in de gemeente etc.). Zo komen we tot het volgende overzicht, een overzicht dat is samengesteld vanuit het gevondene in diverse officiële kerkelijke documenten, aangevuld met wat door predikanten van de CGK in een enquête³ werd aangereikt:

Primaire taken:

- *voorbereiden van en voorgaan in de erediensten:*
bijzondere diensten waarin openbare belijdenis gedaan wordt, themadiensten e.d.;
- *onderwijzen van de jeugd/kinderen:*
verzorgen van catechisaties en leiding geven aan het catechetisch onderwijs, voorgaan in en leiding geven aan jeugd- en kinderdiensten;
- *pastoraat:*
crisispastoraat, (samen met kerkenraad) vermanen, huisbezoek, zieken- en ouderenbezoek (o.a. in zorginstellingen), crisispastoraat, pastoraat aan jongeren en randkerkelijken, categoriaal pastoraat, (samen met kerkenraad) vermanen en uitvoeren van kerkelijke tucht, diaconaat, persoonlijke voorbeden.

Secundaire taken:

- *toerustingswerk en deskundigheidsbevordering:*
van kerkenraadsleden, van gemeenteleden, gemeenteopbouwwerk, coachen en begeleiden (kerkenraadsleden, collegapredikanten e.a.), publiceren (artikelen, meditaties e.d.), geven van cursussen/leiden van kringen en ouderencatechisaties;
- *samenleving en wereld:*
(toerusten tot resp. leiding geven aan) evangelisatiewerk, missionaire en diaconale projecten, taken t.b.v. politiek en/of samenleving;
- *organisatie en bestuur:*
leiding geven aan de kerkenraad, samen met de kerkenraad leiding geven aan de gemeente, kerkenraadswerk, ontwikkeling visie en beleid, informatievoorziening middels gemeenteblad, andere (kerk)bladen en internet, administratie, mail e.d., werkzaamheden t.b.v. het bredere kerkelijk leven, w.o. de classis, particuliere en/of generale synode, deputaatschappen, consulentchap e.d., overige bestuurstaken buiten de eigen gemeente, netwerken, overleg met collegae, interkerkelijke contacten e.a.

We willen benadrukken dat dit alles niet kan zonder wat we zouden willen noemen: *spiritualiteit (de verborgen omgang met de Here God), en persoonlijke vorming*. Niemand kan spreken zonder eerst geluisterd te hebben. We denken dan aan: verdieping van het eigen geloof (meditatie en gebed), verdieping en verbreding van kennis (w.o. studie en bezoek conferenties), persoonlijke ontwikkeling.

Bij dit alles willen we ook nadrukkelijk aangeven dat *het onze overtuiging is en blijft dat de predikant voor alles is: verkondiger van het Woord: verbi divini minister!* Dat is de essentie van zijn ambt, en stellig ook het zwaarste van zijn ambt. En wat het zwaarste is moet het zwaarste wegen! Hij mag geen bestuurder,

¹ Door de Commissie Totaalplan van de TUA Apeldoorn is een rapport opgesteld waarin een concept 'Beroepsprofiel met bijbehorende taken van een predikant' is opgenomen. Gezien de nauwe samenwerking tussen Commissie Totaalplan en de VCP dit volledige beroepsprofiel overgenomen welke dient als leidraad voor de verdere uitwerking deskundigheidsbevordering.

² Voor meer informatie zie J.W. van der Zande-de Roo, *Aan de slag als predikant*, Apeldoorn 2012, 11-18.

³ De enquête waarover hier gesproken wordt, is in februari 2012 aan de predikanten toegezonden ten behoeve van het werkstuk dat in noot 9 genoemd wordt.

onderwijzer, vormingsleider, regelaar, manager of spiritueel leider worden, maar heeft als primaire taak: *Verkondig het Woord!* Binnen dat kader staan pastoraat en catechese, en daarmee wordt meteen het grote belang ook daarvan aangegeven. Zowel predikanten als kerkenraden en kerken dienen dit terdege te beseffen. Dat kan wellicht voorkómen dat de predikant overvraagd wordt: door kerken, door gemeenteleden of door zichzelf ... Naar het oordeel van de commissie dragen de kerkenraden hierin een niet geringe verantwoordelijkheid

Niet alle taken zijn voor het werk van de predikant even relevant. Dat hangt onder andere samen met het soort gemeente waarin de predikant werkzaam is. Ook speelt de visie van de predikant op zijn ambt een rol bij de accenten die hij in zijn werk legt, en kan de samenstelling van de gemeente reden zijn om de ene taak zwaarder te laten wegen dan de andere. Een zekere differentiatie al naar gelang van gaven, talenten, mogelijkheden en moeiten kan er zijn. Het zal zaak zijn dat kerkenraden hierover spreken met hun predikant, de kernen daarvan aangeven en waar nodig ook naar de gemeente verdedigen. In het licht van bovenstaande moet dan ook gewaakt worden voor het wegstrepen van werkzaamheden die tot de kern van het predikantswerk behoren.

1.2. De attitude in het werk

Het is van groot belang dat de predikant dagelijks voldoende tijd zal nemen voor gebed en persoonlijk Bijbellesen. Dit is essentieel voor zijn werk, al is het niet zozeer onderdeel van zijn werk. De Here Jezus kende ook de momenten waarin Hij Zich terug trok om te bidden, soms vroeg in de morgen (Marcus 1:35), maar ook wel te midden van het werk dat op Hem af kwam (Luk. 6:15).

Hier liggen noodzakelijke voorwaarden voor het werk van de predikant. Deze stille tijd is mede dienstbaar aan de zelfreflectie voor het aangezicht van de Here en de bezinning op zijn werk. Het gaat immers om de gemeente van de Here die hem is toevertrouwd. Dat betekent enerzijds een zekere rust: de gemeente is van de Here; anderzijds ook een grote verantwoordelijkheid: de Here heeft zijn gemeente aan mij toevertrouwd. Op een bepaalde manier kunnen we hier ook spreken van persoonlijkheidsvorming en permanente educatie in de persoonlijke omgang met de Here.

1.3. De nodige tijd voor het werk

Het is goed om een beeld te hebben van het werk van een predikant en de tijd die de werkzaamheden vragen. Daarbij is ook van belang dat er oog is voor vrije tijd. De vraag kan gesteld worden of er niet te veel van een predikant gevraagd wordt en of er wel voldoende gelegenheid en tijd voor studie overblijft.

Globaal is de volgende indeling te maken voor een predikant in een gemeente van 400 zielen.

Uitgegaan wordt van 1 vaste vrije dag in de week. De Bijbel is in het vierde gebod daar duidelijk over. Verder neemt de zondag al een bijzondere plaats in doordat de predikant dan de erediensten heeft te leiden. En een avond in de week beschikbaar zijn voor het eigen gezin lijkt een minimum.

Dan blijven nog 5 dagen of 14 dagdelen over voor zijn werkzaamheden.

Zes dagdelen lijken nodig voor de voorbereiding van de erediensten, prediking en liturgie, twee dagdelen voor de catechisaties, vier dagdelen voor pastoraat. Dan blijven er nog twee dagdelen over voor ander kerkelijk werk in de gemeente en daarbuiten.

Bovendien zijn er nog taken zoals rond trouw en rouw.

Er valt wellicht wat winst te behalen door ruilingen in de zondagse diensten en rond de vrije zondagen van een predikant, al vallen die laatste dikwijls ook in de vakanties. Het is belangrijk dat de predikant zijn gemeente kent en daarvoor is zijn betrokkenheid bij catechisatie en pastoraat onontbeerlijk.

Hoofdstuk 2. Deskundigheidsbevordering en nascholing van predikanten

De generale synode van 2010 heeft aan de VCP opgedragen om een nascholingsplan voor predikanten op te stellen in verband met de noodzakelijke deskundigheidsbevordering met als elementen:

1. het mentoraat;
2. actualisering van de theologische vakkennis;
3. persoonlijke vorming;
4. communicatieve vaardigheden;

2.1. Aanleiding en huidige praktijk

In de dagelijkse uitoefening van zijn ambt verricht de predikant werkzaamheden op verschillende terreinen. Zijn werk is zeer divers. Preken, pastoraat, catechisaties, evangelisatie, kerkenraadswerk, werkzaamheden in de classis en het bredere kerkverband taken. Hierdoor komt hij in aanraking met allerlei mensen en structuren. In al deze contacten wordt van hem verwacht dat hij hier op een professionele, empathische wijze mee om kan gaan en dat hij voldoende kennis bezit om al deze taken goed uit te voeren.

Het ambt van predikant is veelal een solistische functie. Hij maakt deel uit van de kerkenraad en wordt geacht de functie van voorzitter te bekleden en sturing te geven aan de kerkenraad.

Het vraagt van de predikant de nodige tact en deskundigheid om op een zorgvuldige professionele wijze deze taken uit te voeren en met de daarmee samenhangende problemen om te gaan.

Kerkenraden bieden hun voorgangers ruimte tot het opnemen van studieverlof. In de kerkorde⁴ wordt gesteld dat de predikant gebruik moet maken van mogelijkheden tot bijscholing en nascholing. Veel predikanten ervaren deze bepaling in de kerkorde niet als verplichtend en maken nauwelijks gebruik van deze mogelijkheid. Predikanten die een opleiding, bij- of nascholing volgen c.q. hebben gevolgd, doen/deden dat veelal vanuit persoonlijke interesse(s).

2.2. Huidige bij- en nascholingsmogelijkheden

Op dit moment zijn er, afgezien van door de TUA georganiseerde studiedagen, etc., binnen de CGK geen georganiseerde en geformaliseerde bij- en nascholingsmogelijkheden opgezet

waar CGK-predikanten zich verder kunnen ontwikkelen. Afhankelijk van interesse en persoonlijke voorkeuren maken predikanten, die hun vaardigheden verder willen ontwikkelen, gebruik van scholingsmogelijkheden die in de praktijk worden aangeboden door opleidingscentra (zoals een Hogeschool, Universiteit, ROC) of

4 Bijlage 43 blz. 186 (onder het kopje: De relatie tot zichzelf)

een op hun afgestemd praktijkgericht coachings- en trainingsaanbod.

Hier zou meer structuur in aangebracht moeten worden met een meer verplichtend karakter van deelname voor predikanten.

Hoofdstuk 3. Permanente Educatie (PE) Predikanten

3.1. Mentoraat

Kandidaten die voor het eerst in het ambt van predikant bevestigd zijn en in de gemeente hun werkzaamheden gaan oppakken, hebben nog nauwelijks ervaring opgedaan betreffende de uitvoering van hun taken. De beginnende predikant moet niet alleen zijn weg zoeken in hoe hij als persoon en als professional zijn ambt vorm wil geven, de maatschappij en het leven in de gemeente vragen ook zijn voortdurende aandacht.

Het is belangrijk dat hij regelmatig stilstaat bij zijn functioneren, dat hij leert daarop (te) reflecteren en dat er een plaats is waar hij met zijn vragen terecht kan in een sfeer van vertrouwelijkheid. Het gaat in het mentoraat niet om supervisie of pastoraat. Een ervaren collega trekt een tijd met een beginnende collega op en let daarbij op de breedte van het werk.

Een kleine inventarisatie leerde dat alle classes de beginnende predikant een mentor toewijzen. Een aantal van de classes⁵ heeft een vorm van instructie inzake het mentoraat.

In de opleiding tot predikant gaat gewerkt worden met het beroepsprofiel⁶ zoals dat door de TUA wordt voorgesteld (zie hoofdstuk 1.2 van dit rapport). Hieruit vloeit een persoonlijk ontwikkelingsplan voort dat niet stopt als de student de TUA verlaat en als predikant bevestigd wordt. Een grondige evaluatie en het formuleren van een vervolg POP (persoonlijk ontwikkelingsplan) bieden een goede basis voor het mentoraat.

3.2. Doelstelling en eindtermen van het mentoraat

De beginnende predikant te begeleiden bij het zelfstandig functioneren in het geheel en in de verschillende delen van zijn ambtelijke arbeid.

Dat zelfstandig functioneren wordt gestimuleerd door systematisch kritische reflectie. Een mentor nodigt de beginnende predikant methodisch daartoe uit, met de bedoeling dat kritisch reflecteren ook na het mentoraat zelfstandig (alleen of met anderen) wordt voortgezet.

De volgende eindtermen zijn van belang:

- er is groeiend vertrouwen in en zicht op de eigen mogelijkheden en grenzen om predikant te zijn;
- de predikant is bereid en in staat systematisch te werken en voldoende ruimte in te nemen;
- de predikant kan gericht vragen stellen over het eigen functioneren en dat vertalen in mogelijk ander gedrag;
- grotere bereidheid tot collegiaal overleg en collegiale consultatie en intervisie.

Het concreet uitwerken van de Permanente Educatie zal nog enige tijd vragen. De eerste stap hierin is het invoeren van een meer gestructureerd mentoraat voor beginnende predikanten. De VCP heeft gemeend om hiervoor een concreet uitgewerkt plan te presenteren, opdat dit zo snel mogelijk ingevoerd zou kunnen worden.

3.3. Handreiking mentoraat

Een startende predikant kan soms wat onwennig in zijn eerste gemeente staan. Allerlei aspecten, met name op het gebied van vaardigheden en houding, vragen zijn aandacht.

Bijvoorbeeld: het bewaken van tijd, het omgaan met verscheidenheid binnen de gemeente, eigen verwachtingen en verwachtingen van de gemeente. Daarom is de startende predikant verplicht bij aanvang van zijn werkzaamheden gedurende twee jaar begeleiding te ontvangen van een hiertoe opgeleide predikant in de particuliere synode, een zogeheten mentor.

Doel van deze begeleiding is om de predikant regelmatig stil te laten staan bij zijn functioneren en hem zo gelegenheid te geven makkelijker in zijn ambt te groeien. Op die manier wordt niet alleen gewerkt aan persoonlijke groei, maar ook aan het beoefenen van collegialiteit.

Om dit proces voor alle betrokkenen inzichtelijk te maken wordt hier een handreiking geboden, waarin verwoord staat wat voor een goede organisatie van het mentoraat nodig is. Proces, rollen en taakverdelingen worden beschreven.

Voor de uitvoering van het mentoraat kan de CGK er voor kiezen om aan te sluiten bij Steunpunt Kerkenwerk (SKW) van de GKv. Zij hebben ervaring opgedaan met dit concept. De ervaringen worden als zeer positief omschreven door alle betrokkenen. Bovendien maakt kt de CGK ook inzake andere personeelszaken (bijv. ziekteverzuim) gebruik van SKW.

De VCP hoopt op deze wijze een positieve bijdrage te leveren aan een goede invulling van het mentoraat.

Proces, rol- en taakverdeling

Het werkproces 'mentoraat startende predikanten' wordt aangestuurd door twee handelende instanties:

1. de kerkenraad (KR) die het mentoraat voor zijn startende predikant aanvraagt (zie bijlage 1: instructie Kerkenraden);
2. het Steunpunt Kerkenwerk dat de begeleiding ter beschikking stelt en aanstuurt (regierol) (zie bijlage 2: instructie Steunpunt Kerkenwerk).

Kerkrechtelijk is dit een transparant en adequaat model:

⁵ Van de 13 classes hebben 8 classes een vorm van een instructie voor beginnende predikanten. De duur van het mentoraat varieert van 1 jaar tot 2 jaar. Onderwerpen die in de gesprekken met de mentor aan de orde komen zijn:

- Prediking, catechese, pastoraat;
- persoonlijke problemen (de verhouding persoon-ambt, het omgaan met kritiek, verdriet e.d.);
- de ambtelijke verhouding met de overige broeders van de kerkenraad;
- het werk in de gemeente (omgaan met ethische vragen, psychische nood en spanningen e.d.)

⁶ Rapport Commissie Totaalplan: hoofdstuk 2 Beroepsprofiel en bekwaamheid

- a. de kerkenraad is en blijft eindverantwoordelijk;
- b. de gezamenlijke kerken hebben een voorziening in het leven geroepen waarvan gebruik dient te worden gemaakt;
- c. een classis of particuliere synode is niet bij dit proces betrokken.

Een mentorant is een startende predikant die het mentoraat ontvangt. Een mentor is degene die de startende predikant begeleidt. De rol en taak van de mentor is verder uitgewerkt in deze handreiking. Mentor en mentorant sluiten een begeleidingsovereenkomst af.

Benoeming mentoren en training

SKW benoemt voor de CGK voldoende mentoren om aan de vraag te kunnen voldoen en zorgt voor een goede verdeling van hen over de ressorten van de vier particuliere synodes. Selectie geschiedt op basis van vastgestelde vereisten waarover een mentor dient te beschikken alvorens hij als zodanig benoemd kan worden.

De geworven predikanten bereiden zich voor op het mentorschap door het bestuderen van de verkregen informatie en het volgen van een gerichte training.

Mentoren die de training met positief gevolg hebben afgerond ontvangen een certificaat. Zij worden benoemd voor een periode van vijf jaar. Herbenoeming voor vijf jaar kan plaatsvinden als er een mentoraattractief heeft plaatsgevonden en intervisie is gevolgd. Na vijf jaar volgt er een verplichte opfriscursus.

Mentoren die twee jaar geen mentoraat hebben gegeven zijn verplicht, als zij een verzoek tot begeleiding ontvangen, een opfriscursus te volgen.

De duur van de begeleiding voor mentor en mentorant is twee jaar.

Aanvraag mentor

Nadat de KR bij SKW een verzoek voor het starten van mentoraat heeft ingediend, neemt het SKW contact op met de mentorant om een intakegesprek te voeren. Hierin wordt informatie over het mentoraat gegeven en wordt de begeleidingsvraag van de mentorant gepeild. Tevens wordt gepeild of er persoonlijke bezwaren zijn om samen te werken met de voorgedragen mentor(en). De gekozen mentor komt bij voorkeur niet uit de classis waartoe de mentorant behoort.

Mentor legt contact

Het SKW geeft de naam van de mentorant door aan de mentor. De mentor neemt binnen een maand contact op met de mentorant om een kennismakingsgesprek te beleggen. Mocht er geen basis voor een goede samenwerking tussen beide personen worden geconstateerd, dan deelt de mentor en/of de mentorant dit mee aan het SKW die vervolgens een andere mentor zal toewijzen. Het SKW zal de KR informeren welke mentor de begeleiding van de mentorant op zich neemt. De mentor laat de KR van de mentorant weten dat hij 'geactiveerd' is.

Vastlegging begeleidingsovereenkomst

Mentor en mentorant sluiten een begeleidingsovereenkomst af waarin minimaal wordt geregeld: frequentie, duur en locatie van de gesprekken, aanleveren van materiaal, wijze van verslaglegging, wijze van rapporteren aan de kerkenraad van de mentorant (zie bijlage 7).

Rapportage aan de kerkenraad

De mentorant maakt een eigen leerplan voor het mentoraat. Als basis dient hiervoor zijn persoonlijk ontwikkelingsplan zoals geformuleerd aan het eind van de opleiding. Hij bespreekt dit met (een delegatie van) de kerkenraad en verwerkt suggesties en aandachtspunten. Mentor, mentorant en (een delegatie van) de kerkenraad voeren een startgesprek over het leerplan. Bij midden- en eindevaluatie wordt in dezelfde samenstelling gesproken over de ontwikkeling van de mentorant. Deze schrijft ter voorbereiding een verslag. De kerkenraad wordt in principe altijd op het proces geïnformeerd en niet op de inhoud.

Bij knelpunten die tussentijds bespreking behoeven kan zowel door mentor en mentorant als door (de delegatie van) de kerkenraad het initiatief worden genomen tot een gesprek. Blijven er vragen/zorgen over de (mogelijkheden tot) verdere ontwikkeling in het ambt, dan kan specifieke deskundigheid van het SKW worden ingeschakeld.

De mentorant zal in de kerkenraadsvergaderingen regelmatig melding maken van de voortgang van het mentoraat. In verband met de vertrouwelijkheid van de relatie tussen mentor/mentorant en de vertrouwelijkheid van de inhoud van de gesprekken is het niet gebruikelijk dat daarbij omstandig rapportage wordt gedaan over de inhoud van de gesprekken.

Mochten de werkomstandigheden of de samenwerking met de kerkenraad naar het oordeel van de mentor de mentorant hinderen in de uitoefening van zijn taak, dan bespreken mentor en mentorant dit met de kerkenraad of een door de kerkenraad aangewezen delegatie. De mentor kan daarbij de kerkenraad en de mentorant adviezen geven.

Klachten en conflicten

Klachten van en conflicten tussen betrokken partijen, die het mentoraat betreffen en die niet in onderling overleg kunnen worden opgelost, zullen aan het SKW worden voorgelegd. Zo nodig zal die een arbitragecommissie aanwijzen die een bindende uitspraak doet. SKW en arbitragecommissie zijn niet bevoegd uitspraken te doen over kerkelijk inhoudelijke zaken waarvoor de reguliere kerkelijke weg van bezwaar en beroep geldt.

De mentor

Mentoren zijn ervaren predikanten. Hun activiteiten in het kader van mentoraat richten zich op de taakuitoefening van (beginnende) predikanten. Zij zijn gemotiveerd om deze taak naar beste kunnen uit te voeren.

Werk en verantwoording

Een mentor begeleidt niet meer dan één mentorant tegelijk.

Om een goed beeld te krijgen van de mentorant, zijn gezinssituatie en de situatie van waaruit hij werkt, kan het goed zijn dat de mentor zijn mentorant thuis bezoekt.

Het bezoeken van de 'werklocatie' kan ook zinnig zijn.

Voorafgaand aan het begeleiden van een mentorant volgt elke mentor een gerichte training. Nascholing in de vorm van opfriscursussen en/of intervisie wordt eveneens gevolgd om blijvend een kwalitatief goede invulling aan deze taak te geven.

Voor het volgen van scholing en nascholing worden de mentoren begeleid door SKW.

Wanneer daar gegronde redenen voor zijn, kan een mentor door de SKW van zijn taak ontheven worden.

Instructie

Mentoren werken volgens een vastomlijnde instructie (zie bijlage 4).

Scholingsplan

SKW heeft voor de toerusting van de mentoren een scholingsplan (zie bijlage 5). Benoemde mentoren zijn verplicht deze scholing te volgen. De cursus wordt, afhankelijk van de behoefte, door SKW georganiseerd en ingekocht bij de PKN. Het programma voor de training van de mentoren is aan deze handreiking toegevoegd (zie bijlage 6).

Intervisie

Mentoren wisselen in geregelde frequentie hun ervaringen uit tijdens intervisie bijeenkomsten. Gedurende het tweejarige mentoraattraject ontvangen de mentoren het eerste jaar een begeleidde groepsintervisie, welke in het tweede jaar minimaal twee maal zelfstandig wordt voortgezet. De mentoren organiseren zelf dat ongeveer 1x per 6 maanden alle mentoren die een mentorant begeleiden bijeen komen voor een 2,5 uur durende intervisie. Mocht de intervisiegroep te groot worden om effectief te kunnen werken, dan zal deze gesplitst worden in twee groepen.

Vergoedingen

Mentoren ontvangen geen vergoeding/honorarium voor het mentorschap. Wat betreft de kosten voor scholing en nascholing, zal nog een besluit genomen moeten worden voor wiens rekening deze kosten komen.

Door de zittingen in eigen werkruimte te beleggen kunnen reiskosten worden vermeden. Maakt de mentor toch reiskosten of andere bijzondere kosten, dan worden die gedeclareerd bij de kerkenraad van de mentorant.

De mentorant

Een mentorant is een startende predikant die een mentoraat volgt.

Werk en verantwoording

Startende predikanten worden twee jaar begeleid door ervaren en hiertoe opgeleide mentoren. Mentoranten zullen zich open stellen om hun functioneren te bespreken, constructieve feedback te ontvangen en te leren van de handreikingen die hen worden gegeven. Zij zullen hun afspraken nakomen en op tijd de te bespreken informatie aan de mentor doen toekomen zodat de sessies een vruchtbaar karakter kunnen hebben.

Instructie

Mentoranten werken volgens een instructie (zie bijlage 3).

Doelstelling en eindtermen mentoraat

De beginnende predikant te begeleiden bij het zelfstandig functioneren in het geheel en in de verschillende delen van zijn ambtelijke arbeid.

Dat zelfstandig functioneren wordt gestimuleerd door systematisch kritische reflectie. Een mentor nodigt de beginnende predikant methodisch daartoe uit, met de bedoeling dat kritisch reflecteren ook na het mentoraat zelfstandig (alleen of met anderen) wordt voortgezet.

De volgende eindtermen zijn van belang:

- er is groeiend vertrouwen in en zicht op de eigen mogelijkheden en grenzen om predikant te zijn;
- de predikant is bereid en in staat systematisch te werken en voldoende ruimte in te nemen;
- de predikant kan gericht vragen stellen over het eigen functioneren en daar indien nodig verandering in brengen;
- grotere bereidheid tot collegiaal overleg en collegiale consultatie en intervisie.

De VCP adviseert:

- Instellen van een verplicht mentoraat van 2 jaar. Hierin wordt gewerkt aan persoonlijke groei zowel als mens en als professional en het beoefenen van collegialiteit. (zie bijlage 1 handleiding mentoraat).
- Hiervoor mentoren op te leiden. Voor deze opleiding kan men gebruik maken van het aanbod van de PKN die ook de mentoren van de GKv toerust tot deze taak. De mentoren dienen ervaren predikanten te zijn die een grote affiniteit hebben met het begeleiden van jongere collega's. Zij zijn geschikt bevonden om deze begeleiding vorm te geven.
- De kosten voor scholing en nascholing van de mentor volledig te vergoeden.
- De mentoren te organiseren vanuit de vier particuliere synodes.
- De handreiking en instructie(s) voor het volgen van het mentoraat te accorderen.
- Voor de concrete uitvoering aan te sluiten bij het Steunpunt Kerkenwerk van de GKv

3.4. Blijven leren

Predikanten in de kerk mogen zich inzetten voor de verkondiging van het Woord van God of een speciale taak in de gemeente. Tot de uitdaging waar zij voor staan, behoort dat zij dit werk doen in een gemeente

die midden in de samenleving staat. De variatie en ontwikkeling in dit werk vraagt van predikanten dat zij zelf voortdurend blijven leren over de verschillende aspecten van hun taakuitoefening.

Vanuit een visie dat een leven lang leren tegenwoordig ook vanzelfsprekend is voor predikanten, is het belangrijk om de tijdens de studie opgedane (vak)kennis en vaardigheden niet alleen op peil te houden, maar ook te verbreden en te verdiepen. Werken aan eigen competenties en vaardigheden is een must.

Het belang en de noodzaak van permanente educatie voor predikanten is groot. Het vergroot de kans dat de vreugde in de bediening en de voldoening in het werk onderhouden wordt. Permanente educatie kan bijdragen aan de mogelijkheid om de gemeente bij het heil te bepalen en haar roeping in de wereld te bewaren. Mede daarom vraagt herder- en leraar zijn het zelf open blijven voor de Schrift in de context van de hedendaagse samenleving.

Zowel de Protestantse Kerk Nederland (PKN) als de Theologische Universiteit Kampen (TUK) hebben hiervoor scholingsprogramma's ontwikkeld. Dit zijn zowel kortdurende scholingsprogramma's (3 à 4 dagdelen) als ook wat uitgebreidere leertrajecten.

Het project 'Permanente Educatie' (PE) wil de predikanten (en werkers) in de kerk daarin stimuleren en ondersteunen. Het is een onderwijsprogramma voor afgestudeerde theologen, kerkelijk werkers en predikanten.

Aandachtspunten hierbij zijn:

- Het is belangrijk om een visie te hebben op het predikantschap in deze tijd en te weten welke competenties nodig zijn om daar uitvoering aan te geven (zie rapport TUA-commissie Totaalplan⁷).
- De predikant kan worden vrijgesteld als hij studieverlof opneemt. 3 maanden per 5 jaar wordt er studieverlof⁸ gegeven voor een nascholingstraject.
- De Theologische Universiteit Apeldoorn (TUA) dient bij de ontwikkeling van het programma betrokken te worden. Zij zal bijvoorbeeld verantwoordelijk zijn voor het inhoudelijke deel van de deskundigheidsbevordering. Daarnaast dient zij een rol te nemen in de studiebegeleiding en het opstellen van een persoonlijk ontwikkelingsplan betreffende het inhoudelijke deel.
- De kwaliteitsbewaking en accreditatie dienen op orde te zijn voor een Permanente Educatie ingevoerd kan worden.
- Het advies is om het scholingsplan regelmatig terug te laten komen in de jaarlijkse verslagen en evaluatiegesprekken met de kerkenraad.

Modules

Door zowel de PKN als ook de TUK zijn modules ontwikkeld op drie terreinen:

- actuele theologie;
- cultuur en context;
- competentieontwikkeling.

Het studieprogramma bevat grote en kleine onderdelen, zodat iedereen de bijscholing kan ontvangen die past in de beschikbare studieruimte.

De omvang van de cursus is aangegeven in punten, waarbij 1 punt staat voor 28 studie-uren. Bij volledige afronding van een module wordt een certificaat verstrekt. Dit kan betekenen dat er naast de collegevoorbereiding en de aanwezigheid op de colleges een of meerdere afrondende opdrachten worden verlangd van de deelnemers.

Permanente Educatie voor predikanten is gericht op het ontwikkelen en versterken van de competenties die de predikant nodig heeft bij de uitoefening van zijn ambt in de gemeente.

Het doel daarbij is zicht krijgen op eigen functioneren.

Dit kan o.a. door:

1. Versterking van het persoonlijk geloof van de predikant:
Wie leiding geeft en uitdeelt moet zelf ook gevoed worden.
2. Verbinden van de context van de predikant:
Stabiliteit, evenwichtigheid, zelfkennis, authenticiteit en volwassenheid zijn belangrijk, juist wanneer je als predikant een soms eenzame positie hebt en je leiding moet geven aan jezelf.
3. Versterken van geestelijk en organisatorisch leiderschap:
Leidinggeven is meer dan op de winkel passen. Het is richting geven, voorop gaan en sturen. Predikant en kerkenraad hebben hierin een eigen en onderscheiden taak en verantwoordelijkheid.
4. Versterken van open en veilige verstandhouding tussen kerkenraad en predikant:
De samenwerking en ontwikkeling van personen in hun functie en de organisatie als geheel valt of staat met goede onderlinge verhoudingen. Respect en vertrouwen zijn basale bouwstenen bij het leidinggeven en samenwerken.

3.5. Jaarlijks gesprek ambtelijk werk

Een handreiking ten dienste van het gesprek tussen kerkenraad en predikant

De generale synode van 2010 besloot na bespreking van het rapport van de VCP dringend aan te bevelen, dat er een jaarlijks gesprek plaats vindt over het wederzijds functioneren van kerkenraad en predikant.

Vervolgens besloot de generale synode om de VCP op te dragen voor dit gesprek een handreiking op te stellen en deze aan te bieden aan de generale synode van 2013.

Nadere duiding van de opdracht

Deze besluiten geven met twee woorden een zekere beperking aan. Er is sprake van een jaarlijks gesprek en van een handreiking. Een derde woord dat opvalt is het woord functioneren: dat geeft de aard en doelstelling van het gesprek aan.

De aanduiding 'jaarlijks' bedoelt natuurlijk niet dat het beoogde gesprek het enige contact ter zake zal zijn tussen kerkenraad en predikant, maar wel dat het goed is om op een vaste tijd met elkaar over

⁷ Rapport commissie Totaalplan Hoofdstuk 2 Beroepsprofiel en bekwaamheid

⁸ Kerkerde blz. 217 Financiële bijlage beroepsbrief punt 5: Studieverlof.

het functioneren te spreken en zo te voorkomen dat dit helemaal achterwege zou blijven. Het is ook denkbaar dat er frequenter gesprekken plaatsvinden binnen de kerkenraad of namens deze door een begeleidingscommissie ten einde de predikant een zeker klankbord te bieden voor de reflectie op zijn ambtswerk.

De aanduiding 'handreiking' maakt duidelijk dat het niet gaat om een gedetailleerde vraagstelling, maar om benoeming van een kader voor een dergelijk gesprek en van de onderwerpen die daarin minstens een plaats dienen te hebben, alsmede hoe die onderwerpen op een goede manier aan de orde kunnen komen.

De aard van het gesprek

De woorden waarmee de opdracht van de synode wordt aangegeven zouden aanleiding kunnen zijn om te spreken van een functioneringsgesprek. Toch is het, gezien de bijzondere relatie tussen kerkenraad en predikant, beter een andere naam te kiezen.

Het lijkt goed om te spreken van een Jaarlijks Gesprek Ambtelijk Werk.

Ook in andere kerken is en wordt nagedacht over de vorm en inhoud van een dergelijk gesprek, maar ook daar zijn deze dingen nog volop in ontwikkeling. Van de gegevens die daar beschikbaar zijn, heeft de VCP kennis genomen en, voor zover passend in de situatie van de CGK, dankbaar gebruikt gemaakt. Van een enkele kerkenraad ontving de VCP een exemplaar van de handleiding die daar gebruikt wordt. Met waardering is daar kennis van genomen.

De VCP heeft haar uitgangspunt genomen in de formulieren voor de bevestiging van ambtsdragers en een passage uit de conceptberoepsbrief.

Het gaat dan om twee elementen:

- de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ambtsdragers voor elkaars werk;
- de toezegging van de kerkenraad aan de predikant: 'Zijnerzijds zegt de kerkenraad u toe, onder biddend opzien tot de Here, u in broederlijke trouw en in gemeenschap des geestes terzijde te staan en met u de gemeente des Heren aan deze plaats te weiden.'

Voorwaarden voor en vorm van het gesprek

Het zal duidelijk zijn dat een en ander zorgvuldigheid vraagt. Dikwijls is het niet goed werkbaar om met de gehele kerkenraad zo'n gesprek te voeren. Met zorgvuldigheid zal bezien moeten worden welke personen het meest geschikt zijn om deze taak te verrichten.

Het gesprek moet plaatsvinden in een veilige situatie, waarin de predikant vrij moet zijn om alles te kunnen noemen in openheid en vertrouwelijkheid.

Het lijkt goed om een commissie van maximaal drie mensen te benoemen die het gesprek met de predikant zullen voeren. Twee van de leden zullen kerkenraadslid zijn.

Een derde lid kan door de predikant worden voorgedragen (dat kan iemand van buiten de kerkenraad en wellicht zelfs van buiten de gemeente zijn, maar wel iemand die belijdend lid van onze kerken is en bij wie de vertrouwelijkheid van de gesprekken veilig is).

Er zal regelmaat moeten zijn, jaarlijks is het minimum.

Een van de leden zal als samenroeper worden aan gewezen.

Minimaal zes weken van te voren zal een tijdstip voor het gesprek bekend moeten zijn. De agendapunten zullen vier weken van te voren bekend moeten zijn.

Er zullen bepaalde vaste onderdelen zijn, maar het is ook mogelijk dat specifieke vragen of gesprekspunten die bij de kerkenraad en/of de predikant leven ingebracht worden bij de commissie, die de genoemde zaken zal moeten wegen.

Nadrukkelijk zal ook gesproken moeten worden over de waardering voor het werk van de predikant.

Van het gesprek zal een verslag gemaakt worden voor de kerkenraad. Dit verslag zal de instemming van zowel de commissie als van de predikant moeten hebben. Zaken die in vertrouwen genoemd zijn, dienen uiteraard ook vertrouwelijk te blijven

Inhoud van het gesprek

Het accent moet liggen op het functioneren, zonder dat het gesprek het karakter krijgt van een beoordelingsgesprek.

Concrete zaken die besproken kunnen worden zijn mede afhankelijk van de situatie in de gemeente. Bij voorbeeld: Is er een visie en beleidsplan? Zijn er afspraken gemaakt over bepaalde taken waarop de predikant zich met name zal richten? Zo ja, dan zal gevalideerd moeten worden in hoeverre de afspraken haalbaar en relevant zijn of dat bijstelling nodig is of gewenst.

In de gesprekken zullen in elk geval de volgende thema's aan de orde (moeten) komen:

- Kerkenraad/gemeente

Is er sprake van een goede samenwerking tussen predikant en kerkenraad?

Hoe werkt dat tijdens de vergaderingen en daarbuiten? Is er een goede taakverdeling? Hoe verloopt de communicatie?

Hoe geeft de predikant leiding aan de kerkenraad en wordt die leiding aanvaard?

Hoe reflecteert de kerkenraad gezamenlijk en persoonlijk op het eigen functioneren?

Is er behoefte aan en ruimte voor onderlinge steun en correctie dienaangaande?

Hoe ervaart de predikant zijn plaats binnen de kerkenraad? Hoe ervaart hij de houding van de kerkenraad ten opzichte van zijn persoon en ambtswerk?

Hoe ervaart hij de houding van de kerkenraad naar de gemeente m.b.t. zijn ambtswerk?

Hoe functioneert de toezegging over het bijstaan van de predikant uit de beroepsbrief en het samen verantwoordelijk zijn voor het ambtswerk van de predikant? Ervaart de kerkenraad steun van de predikant?

Zijn er zaken die spanning geven? Hoe gaat de predikant daar mee om?

Hoe ziet de predikant zijn toekomst in de gemeente?

- Prediking

Hierbij zal gesproken worden over de tijd die de voorbereiding van de prediking vraagt en hoe de predikant het voorbereiden en het houden van de preek ervaart.

Welke respons is er op de prediking?

- Welke verwachting m.b.t. de prediking leeft er bij de predikant en bij de gemeente en de kerkenraad? Hoe gaan predikant en kerkenraad om met verschillen in verwachtingen ten aanzien van en kritiek op de prediking?
- *Catechese*
Hier kan gesproken worden over welk belang gezien wordt in het zoveel mogelijk verzorgen van de catechese door de predikant zelf.
Welke wensen leven er wederzijds? Is er iets te vertellen over de ervaring van jongeren?
Komt de predikant voldoende toe aan voorbereiding van de catechese?
Hoe ervaart hij het verzorgen van de catechese? Zijn er mogelijk bijzondere moeiten?
Hoe is zijn contact met de catechisanten? Ervaart hij belemmeringen daarin? Zo ja, waar komen die dan uit voort en hoe gaat hij daarmee om?
Als ook anderen de catechese geven: hoe ervaart de predikant dat en hoe verloopt de samenwerking?
 - *Pastoraat*
Uiteraard is dit een breed gebied. Wellicht kan gesproken worden over een eventuele voorkeur van de predikant en hoe vorm gegeven kan worden aan voldoende aandacht voor pastoraat. Welke taakverdeling is er tussen de ambtsdragers in dezen en voldoet die?
Is de predikant toegankelijk voor leden die zijn hulp behoeven? Wordt hij voldoende bij zaken betrokken?
Hoe ziet hij zijn eigen pastorale vaardigheden en de eventuele ontwikkeling daarvan?
Kent hij de grenzen van zijn eigen mogelijkheden en geeft hij die op goede wijze aan? Heeft hij een goede balans ten aanzien van afstand en nabijheid?
 - *Kerk naar buiten*
Hier kan gesproken worden over de plaats van de predikant in het evangelisatiewerk, contacten met andere kerken of de burgerlijke gemeente of instellingen op sociaal en maatschappelijk gebied.
 - *Plaats van het predikantsgezin*
Hier kan aandacht zijn voor de vraag of er voldoende tijd is voor het gezin en hoe de predikant dat bewaakt. Is er bijvoorbeeld een vrije dag? Zijn er specifieke zorgen of problemen in de pastorie die de kerkenraad behoort te weten? Bij te weinig aandacht voor zijn gezin kan bij de predikant zomaar een schuldgevoel ontstaan.
 - *Studie/bijtscholing*
Er kunnen gerichte verlangens zowel bij de predikant als bij de kerkenraad leven voor wat betreft bepaalde onderdelen van het werk van de predikant.
Ook kan gesproken worden over de invulling van het studieverlof.
 - *Materieel*
Het is ook goed om met elkaar te spreken over het onbezorgd van het evangelie kunnen leven. Zijn er wellicht bijzondere omstandigheden in de situatie van de predikant en/of zijn gezin die van invloed zouden kunnen/moeten zijn op de hoogte van het traktement?
 - *Evaluatie van het gesprek*
In de evaluatie zal een terugkoppeling van gemaakte afspraken worden vastgelegd evenals de afspraken betreffende studieverlof, bij- en nascholingsactiviteiten.

De VCP adviseert:

- handreiking inzake jaarlijks gesprek over ambtelijk gesprek vast te stellen;
- structurele invoering jaarlijks gesprek ambtelijk werk tussen predikant en kerkenraad;
- adviezen over vorm en inhoud over te nemen als leidraad voor het gesprek;
- handreiking als bijlage op te nemen in de kerkorde.

Hoofdstuk 4. Vangnet

Naar aanleiding van de bespreking van het rapport van de VCP op de generale synode 2010 is besloten om een plan van aanpak te formuleren voor het opzetten van een vangnet.

1.1. Vangnet

Bij de bespreking van het VCP rapport 2010 is geconstateerd dat er bij predikanten, kerkenraden en gemeenteleden veel onduidelijkheid is waar zij informatie kunnen halen betreffende zaken als rechtspositie van predikanten en kerkelijke werkers, ziekmeldingen, bij- en nascholingsactiviteiten, maar ook op het gebied van rechten en plichten op financiële en juridische zaken. Ook moet duidelijk worden waar predikanten, kerkenraden en kerkelijke gemeenten terecht kunnen als er problemen of conflicten in een concrete probleemsituatie lijken te ontstaan. Het is van belang dat problemen in een vroeg stadium worden gesignaleerd en op een professionele manier aangepakt worden. Bij wie kunnen zij terecht en wat voor hulp kan er worden ingeschakeld.

Iedere plaatselijke kerkenraad die informatie nodig heeft, zoekt dit steeds zelf uit en er wordt nauwelijks gebruik gemaakt van elkaars mogelijkheden en ervaringen. Het is daarom van belang dat er een vangnet komt waar predikanten en kerkenraden snel en adequaat de juiste informatie en of antwoorden kunnen krijgen op hun vraag/vragen.

De VCP adviseert om het vangnet op de volgende wijze vorm te geven:

Een landelijk kenniscentrum op te zetten, waar predikanten, kerkenraden en de gemeente een beroep op kunnen doen en of advies kunnen in winnen. Door tevens digitaal allerlei documenten en kennis ter beschikking te stellen kan meer gebruik gemaakt worden van elkaars ervaring en expertise enerzijds en kunnen richtlijnen die voor iedereen gelden, makkelijker worden gedeeld.

Het kenniscentrum zou tevens de interactie tussen mensen moeten faciliteren, door vragen, ideeën en oplossingen onderling kenbaar en uitwisselbaar te maken. Onwetendheid kan de relatie tussen de kerkenraad en de predikant onnodig onder spanning zetten. Toegang hebben tot de ervaring en de beschikbare afspraken kan onnodige discussies beperken.

Bij het kenniscentrum zou een centraal persoon in de functie van een gemeentewerker of een personeelswerker, aangehaakt kunnen worden, waar predikant of kerkenraad hun verhaal kunnen doen, informatie kunnen krijgen over ziekmelding, rechtspositie- en juridische regelingen. Het bieden van

ondersteuning bij de uitvoering handreiking en instructie(s) mentoraat voor beginnende predikanten, permanente educatie en bij het jaarlijks gesprek ambtelijk werk.
Ook zou het kenniscentrum ondersteuning kunnen bieden bij het toerusten van kerkenraden.
Het kenniscentrum zou onder gebracht kunnen worden bij het Dienstenbureau te Veenendaal of bij Steunpunt Kerkenwerk GKv te Zwolle.

Hoofdstuk 5. Voorstellen

In het licht van bovenstaande rapportage legt de VCP de volgende voorstellen aan de synode voor:

1. opnieuw een vertrouwenscommissie predikanten te benoemen bestaande uit veldwerkers en adviserende leden;
2. voor deze leden en adviserende leden secundi te benoemen;
3. de leden op te dragen: predikanten en/of kerkenraden op hun verzoek of op verzoek van kerkvisitatoren/ classes pastorale bijstand te verlenen en advies te geven;
4. de adviserende leden op te dragen de andere leden met hun deskundigheid terzijde te staan bij de onder 3 vermelde taak;
5. de adviezen inzake het mentoraat sub 3.3. over te nemen en de ter implementatie daarvan geëigende regelingen te treffen:
 - instellen van een verplicht mentoraat van 2 jaar. Hierin wordt gewerkt aan persoonlijke groei zowel als mens en als professional en het beoefenen van collegialiteit. (zie bijlage 1 handleiding mentoraat);
 - hiervoor mentoren op te leiden. Voor deze opleiding kan men gebruik maken van het aanbod van de PKN die ook de mentoren van de GKv toerust tot deze taak. De mentoren dienen ervaren predikanten te zijn die een grote affiniteit hebben met het begeleiden van jongere collega's. Zij zijn geschikt bevonden om deze begeleiding vorm te geven;
 - de kosten voor scholing en nascholing van de mentor volledig te vergoeden;
 - de mentoren te organiseren vanuit de vier particuliere synodes;
 - de handreiking en instructie(s) voor het volgen van het mentoraat te accorderen;
 - voor de concrete uitvoering aan te sluiten bij het Steunpunt Kerkenwerk van de GKv;
6. uit te spreken dat het met het oog op een gezond functionerend predikantschap noodzakelijk is dat predikanten blijven leren en regelingen te treffen teneinde te komen tot de invoering van een vorm van permanente educatie voor predikanten sub 3.4. De VCP adviseert daarbij aan de volgende elementen aandacht te geven:
 - de permanente educatie voor predikanten verplicht te stellen;
 - voor net afgestudeerde predikanten deze permanente educatie in te laten gaan na het twee jarig mentoraat;
 - een vorm van nascholing op te zetten met een puntensysteem vergelijkbaar met het programma voor Permanente Educatie van PKN en de GKv;
 - hiervoor een personeelswerker / studieadviseur aan te stellen die dit verder uit gaat werken. Aansluiten bij het Steunpunt Kerkenwerk van de GKv verdient de voorkeur;
 - uitgangspunt voor de predikant vormt zijn persoonlijke competentiegerichte ontwikkelingsplan. Voor jonge predikanten voortkomend uit de opleiding en het mentoraat. Voor meer ervaren predikanten kunnen het jaarlijks gesprek over ambtelijk werk gesprek en gesprekken met de kerkenraad als basis dienen voor het uitzetten van een verder ontwikkelingsplan;
 - in deze nascholing dienen er punten verzameld te worden op:
 - a. theologische vakinhoudelijke kennis. De TUA dient betrokken te worden bij de ontwikkeling van programma's. Daarnaast hebben zij een rol te nemen in de studiebegeleiding en het opstellen van een persoonlijk ontwikkelingsplan voor het inhoudelijke deel. Daarnaast zou men gebruik kunnen maken van het aanbod bij de TUK en PThU (Protestantse Theologische Universiteit);
 - b. persoonlijke ontwikkeling;
 1. supervisie, coaching, pastorale counseling zijn bij uitstek vormen van deskundigheidsbevordering waarin het persoonlijk functioneren centraal staat. Het is aan te bevelen dat de predikant er met regelmaat gebruik van kan maken. Te denken valt aan de mogelijkheid tot het volgen van een kort traject eenmaal in de vier jaar;
 2. intervisie: Door het bespreken van werkervaringen met een groep collega's te komen tot nieuwe inzichten en/of ideeën en met deze kennis nieuwe ervaringen op te doen. Te overwegen valt om het volgen van intervisie in de toekomst verplicht te stellen;
 3. communicatieve vaardigheden, zoals: effectief leren communiceren, verbale en non verbale communicatie, gespreksvoering, luistervaardigheden, feedback, samenwerkingsaspecten, besluitvaardigheid en conflicthantering;
7. de adviezen inzake de handreiking jaarlijks gesprek ambtelijk werk sub 3.5. over te nemen en de ter implementatie daarvan geëigende regelingen te treffen:
 - handreiking inzake jaarlijks gesprek over ambtelijk werk vast te stellen;
 - structurele invoering jaarlijks gesprek ambtelijk werk tussen predikant en kerkenraad;
 - adviezen over vorm en inhoud over te nemen als leidraad voor het gesprek;
 - handreiking als bijlage op te nemen in de kerkorde;
8. opdracht te geven om het advies van het opzetten van een kenniscentrum sub. 4.1. verder vorm te geven;
9. de commissie op te dragen vertrouwelijk verslag te doen van haar werkzaamheden aan de generale synode 2016;
10. opnieuw uit te spreken dat de vertrouwenscommissie verantwoording schuldig is aan de generale synode en niet aan andere kerkelijke vergaderingen, waarbij – indien nodig – vertrouwelijke informatie uitsluitend wordt gegeven aan het moderamen van de synode.

Bijlage 1

Instructie kerkenraden van startende predikanten

Aanvraag begeleidingstraject

Zodra een predikant een beroep naar een gemeente heeft aangenomen, neemt de kerkenraad contact op met het Steunpunt Kerkenwerk en meldt de predikant aan voor het volgen van mentoraat.

Het Steunpunt Kerkenwerk heeft een intakegesprek met de betreffende predikant en zorgt ervoor dat een mentor beschikbaar komt.

De mentor legt contact met de beginnende predikant uiterlijk binnen een maand na diens intrede en bevestiging. Als er een basis voor goede onderlinge samenwerking wordt geconstateerd kan de begeleiding van start gaan.

De mentor neemt (telefonisch) contact op met de kerkenraad van de startende predikant ten teken dat hij 'geactiveerd' is.

Vastleggen afspraken mentor/mentorant

Mentor en mentorant maken afspraken en leggen die schriftelijk vast (zie begeleidingsovereenkomst).

De mentorant overlegt een afschrift van dit contract aan de kerkenraad.

Evaluatiemomenten / rapportage aan kerkenraad

De duur van de begeleiding is twee jaar.

De mentorant maakt een eigen leerplan voor het mentoraat. Hij bespreekt dit met (een delegatie van) de kerkenraad en verwerkt suggesties en aandachtspunten. Mentor, mentorant en (een delegatie van) de kerkenraad voeren een startgesprek over het leerplan. Bij midden- en eindevaluatie wordt in dezelfde samenstelling gesproken over de ontwikkeling van de mentorant. Deze schrijft ter voorbereiding een verslag. De kerkenraad wordt in principe altijd de het proces geïnformeerd en niet op de inhoud.

Bij knelpunten die tussentijds bespreking behoeven kan zowel door mentor en, mentorant als door (de delegatie van) de kerkenraad het initiatief worden genomen tot een gesprek. Blijven er vragen/zorgen over de (mogelijkheden tot) verdere ontwikkeling in het ambt, dan kan specifieke deskundigheid van het SKW worden ingeschakeld.

De mentorant zal in de kerkenraadsvergaderingen regelmatig melding maken van de werkbegeleiding. In verband met de vertrouwelijkheid van de relatie tussen mentor/mentorant en de vertrouwelijkheid van de inhoud van de gesprekken is het niet gebruikelijk dat daarbij omstandig rapportage wordt gedaan over de inhoud van de gesprekken.

Financiën

De kerkenraad vergoedt de kosten van het mentoraat. In principe reist de mentorant zodat de kosten beperkt worden tot zijn declaraties.

Contact SKW

De kerkenraad kan bij zich voordoende onduidelijkheden of vragen contact opnemen met het Steunpunt Kerkenwerk, tel. 038-4270455, e-mail: info@steunpuntkerkenwerk.nl.

Bijlage 2

Instructie Steunpunt Kerkenwerk

Werving/selectie mentoren en scholing

Het SKW draagt zorg voor voldoende CG mentoren die aan de volgende eisen voldoen:

- a. zij hebben minimaal vijf jaar werkervaring;
- b. zij hebben affiniteit met de activiteit en zijn gemotiveerd om dit te doen;
- c. zij kunnen goed luisteren, zich inleven in een situatie, constructieve feedback geven en adviserend optreden;
- d. zij hebben een opleiding gevolgd en zijn zodoende gekwalificeerd;
- e. zij hebben voldoende tijd om een mentorant te begeleiden;
- f. zij zitten niet te dicht tegen hun emeritaat aan;
- g. zij wonen op een redelijke afstand van hun mentoranten;
- h. zijn bereid hun deskundigheid op peil te houden.

SKW draagt zorg voor een spreiding van mentoren over het hele land. Het SKW draagt zorg voor het bieden van een goede scholing en nascholing aan mentoren, gegeven door een professioneel bureau.

Contact mentorant

Nadat de kerkenraad een startende predikant heeft aangemeld neemt het SKW contact met hem op om een intakegesprek te voeren. Hierin wordt informatie over het mentoraat verstrekt en de begeleidingsvraag van de mentorant gepeild. Na het intakegesprek zoekt het SKW in haar bestand naar namen van mentoren in de betreffende particuliere synode. Met het oog op zorgvuldigheid in relaties wordt/worden de naam/namen van de gekozen mentor(en) voorgelegd aan de mentorant met de vraag of er persoonlijke bezwaren zijn tegen samenwerking met deze persoon/personen. Wordt er geen 'klik' geconstateerd, dan dient het SKW een andere mentor toe te wijzen. De gekozen mentor komt bij voorkeur niet uit de classis waartoe de mentorant behoort.

Om te weten wat het mentoraat precies inhoudt, welke partijen betrokken zijn en welke taken er door wie uitgevoerd worden verwijst het SKW de mentorant naar de 'handreiking mentoraat' welke op de website van het SKW te vinden is onder www.steunpuntkerkenwerk.nl/kerkelijkpersoneelsbeleid/mentoraat.

Contact mentor

Na overeenstemming over de keuze van de mentor licht het SKW de mentor in over de naam van de mentorant. De mentor benadert de mentorant voor een kennismakingsgesprek. Als er geen basis voor goede samenwerking tussen beide personen worden geconstateerd, dan dient het SKW een andere mentor toe te wijzen. Het SKW neemt na enkele maanden contact op met mentor en mentorant om te horen of het mentoraat naar voldoening verloopt. SKW ontvangt na afloop van het mentoraat een evaluatieverslag van de mentor.

Om te weten wat het mentoraat precies inhoudt, welke partijen betrokken zijn en welke taken er door wie uitgevoerd worden verwijst het SKW de mentor en de mentorant naar de 'handreiking mentoraat' welke op de website van het SKW te vinden is onder www.steunpuntkerkenwerk.nl/kerkelijkpersoneelsbeleid/mentoraat.

Contact kerkenraad

Het SKW licht de kerkenraad in over de naam van de te benoemen mentor.

Uitgifte certificaten

SKW verzorgt het certificaat voor de mentor na afronding van de training mentoraat. SKW verzorgt het certificaat voor de mentorant na afronding van het mentoraat.

Bijlage 3

Instructie voor mentorant

Werk en verantwoording

Startende predikanten worden twee jaar begeleid door ervaren en hiertoe opgeleide mentoren. Mentoranten zullen zich open stellen om hun functioneren te bespreken, constructieve feedback te ontvangen en te leren van de handreikingen die hen worden gegeven. Zij zullen hun afspraken nakomen en op tijd de te bespreken informatie aan de mentor doen toekomen zodat de sessies een vruchtbaar karakter kunnen hebben.

Financiën tijd

Reiskosten die gemaakt worden om het mentoraat te volgen worden in principe door de kerkenraad vergoed.

De mentorant wordt door zijn kerkenraad in de gelegenheid gesteld het mentoraat te volgen. Voor de uitvoering van de werkbegeleiding geeft de kerkenraad de mentor tijd door bijvoorbeeld vrijstelling van andere taken.

Vertrouwelijkheid

De mentorant maakt een eigen leerplan voor het mentoraat. Als basis dient hiervoor zijn persoonlijk ontwikkelingsplan zoals geformuleerd aan het eind van de opleiding. Hij bespreekt dit met (een delegatie van) de kerkenraad en verwerkt suggesties en aandachtspunten. Mentor, mentorant en (een delegatie van) de kerkenraad voeren een startgesprek over het leerplan. Bij midden- en eindevaluatie wordt in dezelfde samenstelling gesproken over de ontwikkeling van de mentorant. Deze schrift ter voorbereiding een verslag (zie ook onder evaluatie). De kerkenraad wordt in principe altijd geïnformeerd op het proces en niet op de inhoud.

Bij knelpunten die tussentijds bespreking behoeven kan zowel door mentor en, mentorant als door (de delegatie van) de kerkenraad het initiatief worden genomen tot een gesprek. Blijven er vragen/zorgen over de (mogelijkheden tot) verdere ontwikkeling in het ambt, dan kan specifieke deskundigheid van het SKW worden ingeschakeld. Met de inhoud van de werkbegeleiding wordt vertrouwelijk omgegaan, ten aanzien van zowel persoonlijke informatie als informatie met betrekking tot de gemeente.

Het Steunpunt Kerkenwerk (SKW)

Voor begeleidingsknelpunten die specifieke deskundigheid vereisen, kunnen mentoranten en kerkenraad een beroep doen op het SKW.

Werkafspraken

Om een leerproces van de startende predikant op gang te brengen, te houden en te kunnen evalueren is het belangrijk een kader te schetsen voor de afspraken die tussen mentor en mentorant dienen te worden gemaakt.

Het mentoraat richt zich op de persoonlijke dimensie in de ontwikkeling van de startende predikant.

Kernbegrip is integratie door ervarend leren:

- Hoe kan hij zijn persoonlijke kwaliteiten en valkuilen (ond)erkennen?
- Hoe kan hij verworven kennis en vaardigheden toepassen in de praktijk, ervaringen analyseren en experimenteren met zijn persoonlijke aanpak?
- Hoe kan hij (leren) doelmatig en evenwichtig te functioneren in zijn werk als geroepen dienaar en met voldoening zijn missie vervullen?

Eindtermen

- Er is groeiend vertrouwen in en zicht op de eigen mogelijkheden en grenzen om predikant te zijn
- De predikant is bereid en in staat systematisch te werken en voldoende ruimte in te nemen
- De predikant kan gericht vragen stellen over het eigen functioneren en dat vertalen indien dat nodig is vertalen naar nieuwe handelingsmogelijkheden.
- Grotere bereidheid tot collegiaal overleg en collegiale consultatie en intervisie.

Uitwerking

Koppeling van mentor en mentorant geschiedt door het SKW.

Duur van de samenwerking: het mentoraat beslaat 2 jaar.

Het aantal uren mentoraat: 15 uur per jaar.
 Aantal gesprekken: minimaal 6 tot maximaal 10 per jaar.
 Duur van de gesprekken: 1½ tot 2 uur.
 Frequentie: 1 x per 4 tot 6 weken.

Werkwijze

De mentorant formuleert persoonlijke leerpunten voor zijn professionele ontwikkeling. Mentor en mentorant zorgen er samen voor dat de verschillende aandachtsgebieden aan de orde komen.
 De inbreng wordt schriftelijk voorbereid door de mentorant. Hij schrijft een reflectie op het gesprek plus aandachtspunten waar hij in de praktijk mee aan de slag gaat.

Evaluaties

Eerste evaluatie: er vindt een korte mondelinge afstemming plaats in het derde gesprek over de werkbaarheid van methode en de relatie. Is er een goede basis om samen te werken? Mocht dat niet zo zijn, dan is een eventuele switch bij het SKW bespreekbaar.

Tussentijdsevaluatie: deze vindt plaats na 1 jaar mentoraatgesprekken.

De mentorant bereidt deze voor aan de hand van zijn leerplan, beschrijft zijn ontwikkeling en formuleert nieuwe of bijgestelde doelen voor het tweede jaar van het mentoraat.

De mentor geeft schriftelijk zijn reflectie op het leerproces van de mentorant. De mentorant maakt een schriftelijk verslag voor zijn kerkenraad met de hoofdlijnen van zijn professionele ontwikkeling.

Mentorant en mentor bespreken dit verslag met de (delegatie van de) kerkenraad.

Eindevaluatie: deze vindt plaats na 2 jaar mentoraat.

Mentor en mentorant maken een schriftelijk verslag ter voorbereiding van het afsluitende gesprek.

De mentorant schrijft een samenvattend evaluatieverslag voor de kerkenraad. Hierop volgt een afsluitend gesprek met alle deelnemers aan het proces.

De begeleidingsperiode wordt afgesloten met een eindrapport waarin de mentor aanbevelingen doet voor het verdere vervolg van het persoonlijk ontwikkelingsplan van de predikant.

Het SKW ontvangt een (kort) eindverslag van de mentor over zijn ervaringen en knelpunten in de rol van mentor.

Na afsluiting ontvangt de mentorant een certificaat van het SKW voor het gevolgd hebben van dit mentoraat.

Bijlage 4

Instructie voor mentoren van de startende predikanten

Benoeming

De mentor wordt door het SKW benoemd voor vijf jaar. Herbenoeming voor vijf jaar vindt plaats als er een mentoraattraject heeft plaatsgevonden en intervisie is gevolgd.

Scholing

Met de aanvaarding van de benoeming verbindt een mentor zich aan het scholingstraject ter voorbereiding op en ondersteuning bij de uitvoering van werkbegeleiding.

In dit traject wordt vooral aandacht besteed aan het op gang brengen, begeleiden en evalueren van het leerproces van de beginnende mentorant. De voortgang van het begeleidingsproces wordt door middel van intervisie met collega-mentoren besproken. Een certificaat wordt na afloop van de training door het SKW verzorgd.

Financiën/tijd

De kosten voor het scholingsaanbod worden door het Steunpunt Kerkenwerk ter beschikking gesteld.

De mentor wordt door zijn kerkenraad in de gelegenheid gesteld de scholing en intervisie te volgen. Voor de uitvoering van de werkbegeleiding geeft de kerkenraad de mentor tijd door bijvoorbeeld vrijstelling van andere taken.

Maakt de mentor toch reiskosten of andere bijzondere kosten, dan worden die gedeclareerd bij de kerkenraad van de mentorant.

Vertrouwelijkheid

De mentorant maakt een eigen leerplan voor het mentoraat. Hij bespreekt dit met (een delegatie van) de kerkenraad en verwerkt suggesties en aandachtspunten. Mentor, mentorant en (een delegatie van) de kerkenraad voeren een startgesprek over het leerplan. Bij midden- en eindevaluatie wordt in dezelfde samenstelling gesproken over de ontwikkeling van de mentorant. Deze schrijft ter voorbereiding een verslag (zie ook onder evaluatie). De kerkenraad wordt in principe altijd op de inhoud geïnformeerd en niet op het proces.

Bij knelpunten die tussentijds bespreking behoeven kan zowel door mentor en mentorant als door (de delegatie van) de kerkenraad het initiatief worden genomen tot een gesprek. Blijven er vragen/zorgen over de (mogelijkheden tot) verdere ontwikkeling in het ambt, dan kan specifieke deskundigheid van het SKW worden ingeschakeld. Met de inhoud van de werkbegeleiding wordt vertrouwelijk omgegaan, ten aanzien van zowel persoonlijke informatie als informatie met betrekking tot de gemeente.

(Deskundigheids)ondersteuning voor mentoren

Na vijf jaar vindt er verplicht een opfriscursus plaats.

Er zal ook een opfriscursus plaatsvinden als een mentor twee jaar geen mentoraat heeft gegeven en er een verzoek tot begeleiding geplaatst wordt.

Intervisie: de mentor neemt deel aan een intervisiegroep met collega-mentoren. Hier geldt eveneens de vertrouwelijkheid ten aanzien van persoonlijke informatie en informatie met betrekking tot de gemeente.

Het Steunpunt Kerkenwerk (SKW)

Voor begeleidingsknelpunten die specifieke deskundigheid vereisen, kunnen mentoren en kerkenraad een beroep doen op het SKW.

Werkafspraken

Om een leerproces van de beginnende predikant op gang te brengen, te houden en te kunnen evalueren is het belangrijk een kader te schetsen voor de afspraken die tussen mentor en mentorant dienen te worden gemaakt.

Het mentoraat richt zich op de persoonlijke dimensie in de ontwikkeling van de startende predikant.

Kernbegrip is integratie door ervaren leren:

- Hoe kan hij zijn persoonlijke kwaliteiten en valkuilen (ond)erkennen?
- Hoe kan hij verworven kennis en vaardigheden toepassen in de praktijk, ervaringen analyseren en experimenteren met zijn persoonlijke aanpak?
- Hoe kan hij (leren) doelmatig en evenwichtig te functioneren in zijn werk als geroepen dienaar en met voldoening zijn missie vervullen?

Eindtermen

- Er is groeiend vertrouwen in en zicht op de eigen mogelijkheden en grenzen om predikant te zijn
- De predikant is bereid en in staat systematisch te werken en voldoende ruimte in te nemen
- De predikant kan gericht vragen stellen over het eigen functioneren en dat vertalen, indien dat nodig is, naar nieuwe handelingsmogelijkheden.
- Grotere bereidheid tot collegiaal overleg en collegiale consultatie en intervisie.

Uitwerking

Koppeling van mentor en mentorant geschiedt door het SKW.

Duur van de samenwerking: het mentoraat beslaat 2 jaar.

Het aantal uren mentoraat: 15 uur per jaar.

Aantal gesprekken: minimaal 6 tot maximaal 10 per jaar.

Duur van de gesprekken: 1½ tot 2 uur.

Frequentie: 1 x per 4 tot 6 weken.

Werkwijze

De mentorant formuleert persoonlijke leerpunten voor zijn professionele ontwikkeling. Mentor en mentorant zorgen er samen voor dat de verschillende aandachtsgebieden aan de orde komen.

De inbreng wordt schriftelijk voorbereid door de mentorant. Hij schrijft een reflectie op het gesprek plus aandachtpunten waar hij in de praktijk mee aan de slag gaat.

Evaluaties

Eerste evaluatie: er vindt een korte mondelinge afstemming plaats in het derde gesprek over de werkbaarheid van methode en de relatie. Is er een goede basis voor samenwerking? Zo niet, dan is een eventuele switch bij het SKW bespreekbaar.

Tussentijdsevaluatie: deze vindt plaats na 1 jaar mentoraatgesprekken. De mentorant bereidt deze voor aan de hand van zijn leerplan, beschrijft zijn ontwikkeling en formuleert nieuwe of bijgestelde doelen voor het tweede jaar van het mentoraat. De mentor geeft schriftelijk zijn reflectie op het leerproces van de mentorant.

De mentorant maakt een schriftelijk verslag voor zijn kerkenraad met de hoofdlijnen van zijn professionele ontwikkeling. Mentorant en mentor bespreken dit verslag met de (delegatie van de) kerkenraad.

Eindevaluatie: deze vindt plaats na 2 jaar mentoraat. Mentor en mentorant maken een schriftelijk verslag ter voorbereiding van het afsluitende gesprek.

De mentorant schrijft een samenvattend evaluatieverslag voor de kerkenraad.

Hierop volgt een afsluitend gesprek met alle deelnemers aan het proces.

De begeleidingsperiode wordt afgesloten met een eindrapport waarin de mentor aanbevelingen doet voor het verdere vervolg van het leertraject van de predikant.

SKW ontvangt een (kort) eindverslag van de mentor waarin zijn ervaringen en eventuele verbeterpunten worden beschreven.

Bij afsluiting ontvangt de mentorant een certificaat voor het gevolgd hebben van het mentoraat.

Bijlage 5

Scholingsplan ten behoeve van de mentoren

Doelgroep

Predikanten met minimaal 5 jaar ervaring, verspreid over het hele land.

Taak

Mentor zijn voor een startende predikant (1-3 jaar in de pastorie).

6 tot 10 gesprekken per jaar van 1,5-2 uur per gesprek, totaal 15 uur op jaarbasis.

Frequentie 1 x per 4 à 6 weken.

Inhoud: naar aanleiding van de het persoonlijk ontwikkelingsplan en de eindtermen.

Training vóór en ondersteuning tijdens het mentoraat

Om de kwaliteit van het mentoraat op een goed peil te krijgen en te houden verbinden de (aanstaande) mentoren zich aan een training en/of een opfriscursus en een intervisieprogramma. Het scholingsprogramma ziet er als volgt uit:

- een training mentoraat, voorafgaand aan de start van het mentoraat;

- een opfriscursus welke wordt gegeven als een mentor twee jaar geen mentoraat heeft gegeven en er een aanvraag voor begeleiding komt;
- intervisie, regelmatig aangeboden gedurende het begeleidingsproces;
- de eerste intervisie zal het SKW verzorgen, daarna zullen de mentoren zelf hun intervisie vervolgen. De gewenste frequentie is 1 x per 6 maanden.

Training

Omvang: wordt afhankelijk van de kennis en ervaring van de betreffende mentor bepaald en zal maximaal 3 dagen omvatten met daarin 7 dagdelen.

Is er enkele jaren reeds een training gevolgd dan kan er ook gekozen worden een gecombineerd programma samen te stellen (mix training/opfriscursus).

Plaats: centraal gelegen locatie.

Ondersteuning / intervisie

Gedurende het tweejarige mentoraattraject wisselen de mentoren in geregelde frequentie hun ervaringen uit tijdens intervisiebijeenkomsten.

In het eerste jaar ontvangen de mentoren een begeleidde groepsintervisie, dat door het SKW zal worden georganiseerd. In het tweede jaar zal de intervisie door de mentoren zelf worden voortgezet. Zij organiseren dat 1 x per 6 maanden alle mentoren die een mentorant begeleiden bijeen komen voor een 2,5 uur durende intervisie. Mocht de intervisiegroep te groot worden om effectief te kunnen werken, dan zal deze gesplitst worden in 2 groepen.

In het tweede mentoraatjaar kan op verzoek een nascholingsdag worden georganiseerd.

Resultaat

In het mentoraat gaat het om collegiale werkbegeleiding van de startende predikant in zijn gemeente. Het gaat om het begeleiden van een leerproces van een zich ontwikkelende professional.

Training en intervisie van de mentor dient tot resultaat te hebben dat hij hiermee zijn kennis, ervaring en vaardigheden vergroot en zo de mentorant behulpzaam kan zijn c.q. goed kan ondersteunen en begeleiden bij de uitoefening van zijn (eerste) ambt.

Bijlage 6

Training voor mentoren

Basistraining: 5 dagdelen in twee dagen, verblijf in een trainingscentrum

Intervisie: na minimaal een jaar twee dagdelen per keer (minimaal 5 maximaal 8 deelnemers)

Doelstelling: de predikant leert aan de hand van oefeningen en modellen hoe hij als mentor een beginnende collega kan begeleiden aan de hand van eigen geformuleerde leervragen.

De basistraining heeft als belangrijkste focus:

- reflectie op eigen werk, werkhouding, leer-houding;
- eerste stappen in de rol van mentor, door oefening aan elkaar.

Opzet

Basistraining

Dag 1:

- verheldering van de doelstelling van verplichte werkbegeleiding/mentoraat;
- wat is leren? Achtergrond over leerprocessen;
- oefeningen in luisteren/vraagverheldering;
- het eigene van de werkbegeleiding aanscherpen en ieder een eigen formulering laten vinden;
- het inoefenen van werkvormen waarbij de mentor inzicht krijgt in het werk van de mentorant. Waaronder de vijfkolommenoefening.

Dag 2:

- casusbesprekingen – oefeningen in de mentorrol;
- modellen voor het bespreken van tijdsplanning/catechese/pastoraat;
- informatie over de opzet van een begeleiding;
- achtergrondinformatie.

Tweede fase: een half jaar tot een jaar later

Intervisie één dag (twee dagdelen) 5-8 deelnemers.

Elke deelnemer legt uit de eigen begeleiding een casus voor en bespreekt dat met de groep.

Een andere deelnemer neemt daarbij de rol van mentor op zich.

Over deze rol van mentor, wordt reflectie gegeven door de deelnemers en supervisor

Doelstelling van de cursus:

‘De beginnende predikant te begeleiden bij het zelfstandig functioneren in het geheel en in de verschillende delen van zijn of haar ambtelijke arbeid.’

Dat zelfstandig functioneren wordt gestimuleerd door systematisch kritische reflectie. Een mentor nodigt de beginnende predikant methodisch daartoe uit, met de bedoeling dat dat kritisch reflecteren ook na de v.w.b. zelfstandig (alleen of met anderen) wordt voortgezet.

De volgende eindtermen zijn van belang:

- er is groeiend vertrouwen in en zicht op de eigen mogelijkheden en grenzen om predikant te zijn;
- de predikant is bereid en in staat systematisch te werken en voldoende ruimte in te nemen;
- de predikant kan gericht vragen stellen over het eigen functioneren en dat vertalen in mogelijk ander gedrag;

- grotere bereidheid tot collegiaal overleg en collegiale consultatie en intervisie.
- Specifiek voor de gesprekken:
- het oproepen van vragen aan het eigen functioneren;
 - het serieus nemen van die vragen;
 - het zo helpen verwoorden van die vragen dat ze uitnodigen tot het zoeken van antwoorden;
 - het samen willen zoeken naar verdieping van die vragen.

In de mentorentraining van 1998 is bovenstaande als volgt onder woorden gebracht:

Meer laten vertellen helpt

Eén staat voor veel (vertrouwen in exemplarisch leren)

Nog maar geen oordeel

Tillen werkt averechts (geen redder-gedrag)

Ordenen werkt

Ruimte helpen zoeken

Bijlage 7

Begeleidingsovereenkomst

Naam mentorant:

Naam mentor:

Eerste gesprek op:

Gespreksdata eerste jaar:

Aantal gesprekken tweede jaar:

Gesprekslocatie:

Afspraken over voorbereiding op de gesprekken:

Afspraken over verslaglegging van de gesprekken:

Afspraken over eerste jaarverslag:

Afspraken over eindverslag:

Datum:

Voor akkoord,

Mentor

Mentorant

BIJLAGE 129
 Artikel 248

Rapport 15 van commissie 7 bij het rapport van de vertrouwenscommissie predikanten

In het openbare deel van het rapport doet de vertrouwenscommissie predikanten (VCP) verslag van de wijze waarop zij met de opdrachten van de generale synode 2010 is bezig geweest. Het eerste hoofdstuk van het rapport (over het beroepsprofiel) bevat de weergave van de bijdrage die de VCP heeft geleverd in het kader van de opdracht die aan curatorium, deputaten (inmiddels *raad van*) toezicht van de TUA en het college van bestuur van de TUA gegeven werd en dat besproken werd door commissie 1. Commissie 7 heeft zich met name bezig gehouden met de vragen van het mentoraat, de nascholing, de permanente educatie, de noodzaak van de periodieke evaluatie t.a.v. het functioneren van kerkenraad en predikant en het vangnet.

In hoofdstuk 2 van het rapport geeft de VCP weer hoe de gedachten zijn ten aanzien van het door de synode 2010 gevraagde: een nascholingsplan voor predikanten in verband met de noodzakelijke deskundigheidsbevordering met als elementen: a. het mentoraat; b. actualisering van de theologische vak kennis; c. persoonlijke vorming; en d. communicatieve vaardigheden. In het gesprek met de VCP heeft uw commissie allereerst een aantal vragen die opkwamen bij de bestudering van het rapport voorgelegd. Uit het gesprek daarover geeft uw commissie het volgende weer:

Mentoraat

Het begin van § 3.3 schrijft over de mentor. Die wordt niet meer per situatie door de classis aangewezen maar heeft een taak gekregen vanuit de particuliere synode en is 'hiertoe opgeleid'. De vraag werd gesteld waarom de mentor niet door de classis maar door de particuliere synode benoemd wordt? En als er ook een mentor vanuit de classis blijft, hoe verhouden die twee zich dan tot elkaar? Wie is uiteindelijk verantwoordelijk? Waarom gaat hier een wissel om?

In het antwoord maakt de VCP duidelijk dat de particuliere synode predikanten gaat werven in het eigen ressort en die predikanten zullen door SKW opgeleid en begeleid worden om te kunnen functioneren als mentor. Het is dus de bedoeling dat de mentoren niet door de classis benoemd worden maar op verzoek van de kerkenraad van de beginnende predikant door SKW beschikbaar worden gesteld.

De reden dat de VCP voorstelt dit bij de PS neer te leggen is dat het soms voorkwam dat een classis iemand tot mentor benoemde die zelf net vijf jaar predikant was. Door per PS een pool te vormen is de verwachting dat er in ieder geval voldoende geschikte mentoren beschikbaar zullen zijn. Het is van belang dat de beginnende predikant mentoraat ontvangt van een ervaren en geschoold iemand. Dat kan niet door iedereen gedaan worden en het aanbod in de PS is breder.

Het is belangrijk om te zien dat de bredere kerkelijke vergaderingen (classis en particuliere synode) geen actieve rol hebben in het toewijzen van de mentor. In het voorstel van de VCP vraagt de *kerkenraad* van de pas beginnende predikant voor hem mentoraat aan. Daarom zullen de *kosten* voor het specifieke mentoraat ook door de kerkenraad van de nieuwe predikant betaald worden.

De opleiding van de mentoren zou door de kerken gedragen moeten worden.

De reden dat de particuliere synode in dit geheel genoemd wordt is dat het hier gaat om het *gebied* waaruit de mentoren betrokken worden. Het is de bedoeling dat werving door een samenwerking tussen PS en SKW, en toewijzing vanuit SKW zullen worden gedaan. In de voorgestelde opzet is het niet vanzelfsprekend of nodig dat de mentor in dezelfde classis als de beginnende predikant werkt. De manier waarop deze mentoren beschikbaar komen is doordat belangstellenden kunnen 'solliciteren' naar deze functie. In bepaalde gevallen kan ook iemand aangezocht worden om zich beschikbaar te stellen als mentor. Op de vraag of SKW er zicht op heeft wie er in de CGK capabel zijn wordt geantwoord dat SKW al meer bekend raakt met de CGK. Omdat bekendheid met de 'ligging' van mentor en mentoraat van belang kan zijn wordt door de VCP voor de praktische uitvoering van het mentoraat gedacht aan een kerkelijk werker uit onze kerken. Op de vraag of een kerkenraad kan aangeven wie hij als mentor verkliest werd door de VCP geantwoord dat dit in principe wel kan, maar dat de gemeentewerker of begeleider een keus maakt op basis van wat gevraagd wordt ten aanzien van de mentorant.

Op de vraag of een beginnend predikant die behoort tot de CGK en die in een samenwerkingsgemeente staat een mentor uit de GKv of de NGK zou kunnen krijgen toegewezen werd geantwoord dat de voorkeur van de VCP uitgaat naar een mentor uit de kerk waaruit de mentorant voortkomt.

Gevraagd of de zinsnede (§ 3.3 Klachten en conflicten) 'Zo nodig zal die een arbitragecommissie aanwijzen die een bindende uitspraak doet', niet zou betekenen dat er een conflict kan ontstaan ten aanzien van bestaande commissies zoals de regionale geschillencommissie, geeft de VCP aan dat de regionale geschillencommissie een andere taak heeft. In de arbitragecommissie gaat het om een geschil over de invulling van het mentoraat.

Permanente Educatie (PE)

Gevraagd naar de mogelijkheden of grenzen voor het verplichtende karakter van PE geeft de VCP aan, dat de gedragscode van de predikanten (bijlage 43 K.O.) nadrukkelijk spreekt over de verplichting tot een voortgaande vorming van de predikanten (K.O. uitg. 2011, blz. 186). De VCP acht het goed dat deze gedragscode wat onder het stof vandaan zal worden gehaald. In die gedragscode wordt gesproken over bijscholing en nascholing. In het gesprek maken de leden van de VCP duidelijk dat zij het ook van belang achten dat er ruimte zal zijn en blijven voor promotieonderzoek. Maar ook predikanten die geen begeerte of dergelijke hebben in die richting dienen zich bewust te zijn dat zij zich op gezette tijden moeten laten bi- en nascholen, juist ook op de gebieden die genoemd worden in de door de synode gegeven opdracht aan de VCP: actualisering van de theologische vak kennis; persoonlijke vorming en communicatieve vaardigheden. In het voorstel van de VCP wordt iets gezegd over het aanstellen van een werker om dit te coördineren en ook verder vorm te geven. Gevraagd naar een beeld van de financiële gevolgen van de PE en wie dat moet gaan betalen geeft de VCP aan, dat PE ten aanzien van de individuele predikanten onder de verantwoordelijkheid van de kerkenraad valt – ook deels financieel (deputaten financiële zaken geven daar in hun richtlijnen aan de kerkenraden adviezen over, die behelzen dat 75 procent van de kosten door de kerk gedragen zullen worden tot een bepaald plafond). Wanneer het gaat om de coördinatie en de verdere

uitbouw van bijvoorbeeld een programma van PE denkt de VCP aan een studie- en gemeenteadviseur, die betaald wordt door de kerken. Deze adviseur zou een hbo'er moeten zijn met een opleiding voor GPW, die een aanstelling van 0,6 fte zou moeten krijgen.

Jaarlijks gesprek ambtelijk werk

Ten aanzien van de opdracht van de synode van 2010 om voor het jaarlijks gesprek ambtelijk werk een richtlijn op te stellen, vinden we in het rapport van de VCP in hoofdstuk 3.5 de uitwerking. Wanneer kerkenraden en predikanten dit gebruiken als handreiking kan dat gesprek op een goede manier gevoerd worden en kan het ook aanwijzingen geven voor punten die in de PE aan de orde zouden kunnen komen. De VCP onderstreept nog eens het belang van het feit dat bij dit gesprek ook iemand aanwezig is die door de predikant aangezocht is (§ 3.5). Er kunnen zaken aan de orde komen die confronterend zijn – of er kunnen ten aanzien van bij- en nascholing dingen gezegd worden waarvoor het belangrijk is dat de predikant niet 'alleen' staat in dit gesprek. Daarom is het goed dat er – structureel – een 'vertrouwenspersoon' voor de predikant aanwezig is bij dit jaarlijks gesprek.

Vangnet en kenniscentrum

In het gesprek over dit onderdeel maken de leden van de VCP duidelijk dat de tijdens de vorige synode gebleken onbekendheid van kerkenraden en individuele leden van de gemeente met regelingen die voor bepaalde situaties bestaan ook door hen geconstateerd zijn. Daarom pleiten zij voor de inrichting van een kenniscentrum. In het gesprek met de VCP wordt het uw commissie duidelijk dat gedacht wordt aan een soort verwijsoek. Via dit loket, dat – zo bleek in het gesprek – eerder aan het Dienstbureau dan aan het Steunpunt Kerken/Werk gekoppeld kan worden, kan dan relevante en actuele kennis verkregen worden betreffende regelingen van verschillende aard, vooral liggend op het terrein van rechtspositie van predikanten en kerkelijk werkers, ziekmeldingen, bij- en nascholingsactiviteiten, maar ook op het gebied van rechten en plichten bij financiële en juridische zaken en voor wat betreft manieren waarop in een vroeg stadium moeiten die gesignaleerd worden op een veilige manier aan de orde gesteld kunnen worden. Vanuit de VCP wordt de suggestie gedaan dat hiervoor wellicht een onlangs geëmeriteerde predikant zou kunnen worden benoemd, die dan een (beperkt) aantal dagdelen per week beschikbaar zou kunnen zijn in Veenendaal op het Dienstbureau.

Weging binnen de commissie

Mentoraat: uw commissie meent dat de gedachten en voorstellen van de VCP ten aanzien van het mentoraat dit instrument de status geven die dit instrument verdient. Het is goed dat in onze kerken reeds langere tijd daadwerkelijk invulling gegeven wordt aan het mentoraat, maar dit is nog te veel per classis verschillend ingericht. De voorstellen van de VCP worden door uw commissie overgenomen.

Permanente Educatie: met grote instemming heeft uw commissie de gedachten van de VCP op het punt van de PE gelezen op één punt na. Maar graag begint uw commissie bij de instemming. Terecht wordt door de VCP verwezen naar de gedragscode van predikanten die een aantal jaren geleden in de kerkorde is opgenomen als bijlage. Uw commissie heeft de sterke indruk dat het tot de meer onbekende gedeeltes van de bijlagen behoort, maar dat zou niet zo behoren te zijn. Wellicht dat deze onbekendheid komt doordat de bijlage in de kerkorde gekoppeld is aan de artikelen 79 en 80 K.O. Met name het gedeelte over de twee eerste relaties die genoemd worden in de gedragscode, de relatie tot God en de relatie tot zichzelf, spreekt over de grondhouding van een predikant van waaruit hij zijn werk mag en kan doen en verdient daarom ook een plaats in de nascholing van toekomstige predikanten en behoort een vaste plek te hebben in het nadenken over eigen spiritualiteit en eigen staan in het leven van de predikant. De zaken die genoemd worden in de gedragscode kunnen helpen om eigen leven en werken te spiegelen en dat behoort in feite tot de dagelijkse 'routine' van het predikant-zijn.

Met name de aandacht die de VCP op de vorige synode gevraagd en gekregen heeft voor datgene wat er in de tijd waarin wij nu kerk zijn speelt ten aanzien van de ontwikkeling van het ambt (Acta G.S. 2010 blz. 642 e.v.), maakt dat het belangrijk is om de gedragscode onder het stof vandaan te halen.

In onze maatschappij is het inmiddels volkomen aanvaard dat artsen en therapeuten hun vaardigheden en daarmee hun bevoegdheden op peil dienen te houden middels een verplicht bij- en nascholingstraject. In dat licht zou het besef dat predikanten hun werk niet alleen doen als dienst in de gemeente maar dat zij dit doen in dienst van de Heere en aan zijn Woord, op zich al een aansporing voor hen moeten zijn om hun werk zo goed mogelijk te willen doen en alle mogelijkheden om zich bij en na te scholen als vanzelfsprekend na te streven. Met andere woorden: Permanente Educatie hoort volgens uw commissie tot de grondhouding van dienaren van het Woord. Dat is heilzaam voor henzelf en de gemeente.

Hier ligt niet alleen een verantwoordelijkheid voor de predikanten. Ook de kerkenraden zullen hierin hun verantwoordelijkheid moeten nemen door mogelijkheden (zowel in tijd als ook materieel) te geven voor het volgen van bij- en nascholingscursussen, het bijwonen van intervisie bijeenkomsten, het volgen van een supervisie- of coaching traject. Dit zou tot de standaard 'arbeidsvoorwaarden' van een predikant moeten behoren en niet pas uit de kast gehaald moeten worden als er ergens moeiten worden gesignaleerd.

De VCP stelt voor dat de PE gefaciliteerd zal worden en ook gemonitord door een hbo'er die voor 0,6 fte benoemd zou worden en betaald zou worden uit de middelen van de kerk. Uw commissie heeft waardering voor de grondige wijze waarop de VCP deze zaken wil opzetten en begeleiden. Er is gekeken naar hoe dit in andere kerken is geregeld. In de PKN, de Gkv en ook in de NGK zijn voor de opzet en begeleiding mensen vrijgesteld. Daar zit dan wel de kracht in van een controlesysteem. Iemand die bijhoudt of studiepunten gehaald worden in de beoogde tijd kan ook signalen afgeven aan kerkenraden en andere kerkelijke vergaderingen om het toezicht op de PE werkelijk inhoud te geven. Met andere woorden: een vrijgesteld iemand is een sterk argument als het gaat om de hardheid van de controle mogelijkheden. Uw commissie beseft dat zeer wel.

Toch durft uw commissie het voorstel niet op deze manier op uw tafel te leggen. Een van de redenen is dat het uw commissie, praktisch (inhoudelijk) gezien, welhaast niet mogelijk lijkt om iemand als zodanig, als ware het een 'supervisor', te benoemen. De zorg van uw commissie is daarbij ook dat, wanneer het voorstel van de VCP ongewijzigd overgenomen zou worden, het mogelijk om financiële redenen uiteindelijk niet kan worden gerealiseerd. Het is weliswaar niet de verantwoordelijkheid van de commissie om naar de kosten te kijken, het is haar verantwoordelijkheid om iets te doen met de uitkomsten van een onderzoek

dat de GS 2010 liet doen. Als evenwel als resultaat van beheersbaarheid van de kerkelijke afdrachten, die toch al hier en daar onder druk staan, een regeling voor PE in onze kerken niet tot stand zou komen, zou daarmee een middel onbenut blijven dat in onze kerken de goede voortgang van de dienst des Woords zou kunnen bevorderen en tegelijk kan helpen voorkomen dat predikanten in problemen komen, dan wel dat die problemen onnodig laat of te laat aan de orde gesteld worden. Daarom heeft uw commissie gezocht naar een alternatief voor de vrijgestelde begeleider van het PE programma.

Belangrijke elementen in het voorgestelde plan van PE zijn dat het niet vrijblijvend is, dat het breder is dan de theologische interesse van de individuele predikant en dat het een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van predikanten en kerkenraden.

Met de VCP is over de vragen die uw commissie heeft bij de haalbaarheid van een betaalde begeleiding van het programma doorgesproken. Begrijpelijkerwijs heeft een alternatief niet de voorkeur van de VCP. Belangrijkste vraag van de VCP bij de mogelijke andere weg is hoe hard de mogelijkheden zijn van controle. Er leek overigens wel enig begrip voor het argument van de kostenbeheersing dat voor uw commissie een belangrijke rol speelt in het zoeken naar een redelijk alternatief.

Essentieel zal zijn dat alle vrijblijvendheid uit de regeling wordt gehaald – en dat kan alleen gebeuren als de kerken echt doordrongen zijn van het grote belang van PE. Voor uw commissie is de vraag niet of PE er moet komen. De noodzaak is duidelijk. Uw commissie is door het gesprek met de VCP er van overtuigd geraakt dat er een relatie ligt tussen de bestaande lacune ten aanzien van PE en het feit dat een aantal predikanten in een problematische situatie in hun gemeente verkeren.

De vraag is alleen: hoe zullen de kerken dit kunnen realiseren?

Uw commissie denkt dat hier een taak ligt voor de classes die daar het middel van de kerkvisitatie voor zullen gebruiken. Daartoe zou aan het reglement van de kerkvisitatie een vraag moeten worden toegevoegd bij I,7, zodat die vraag gaat luiden: *'Studeert de predikant – mede met het oog op de prediking – ijverig? Voldoet hij aan de verplichting tot permanente educatie en stelt u hem als kerkenraad daar toe ook voldoende in staat? Hoe neemt u kennis van het resultaat?'*

Uw commissie denkt – met de VCP – dat de PE dient te beginnen na het tweejarig mentoraat. Het is dus niet zo dat er naar het 'medicijn' PE gegrepen wordt op het moment dat er moeiten ontstaan. Het hoort – zo wordt het ook gezegd in de gedragscode – tot de grondhouding van de predikant.

Uw commissie heeft nagedacht over een systeem om PE te objectiveren, door te kijken naar een puntensysteem en eventueel een systeem van sancties bij het niet-behalen van de benodigde studiepunten. Navraag naar hoe daar in andere kerken mee omgegaan wordt leert dat een puntensysteem wel vrij algemeen aanvaard wordt, maar dat – naar het lijkt – alleen de PKN momenteel een manier heeft om sancties op te leggen. De GKv en de NGK hebben beide ook een systeem van PE waarbij studiepunten behaald moeten worden, maar daar ontbreekt het middel van de sanctie. Uw commissie pleit ervoor om bij wijze van proef te zien hoe de monitoring vanuit de classis via de kerkvisitatie werken kan. Om dat goed te kunnen evalueren zou door de adviserende leden van de VCP in samenwerking met de studiecmissie waarvan sprake is in rapport 1 van commissie 1 een evaluatiedocument moeten worden opgesteld waarmee de classes hun bevindingen kunnen doorgeven zodat er voor de synode van 2016 door de VCP en de genoemde studiecmissie gerapporteerd kan worden.

Opdat de kerken een indicatie hebben van de opzet van een programma voor PE heeft uw commissie een aantal relevante documenten daarover uit de PKN, de GKv en de NGK bij dit commissierapport gevoegd.

Jaarlijks gesprek over ambtelijk werk

Uw commissie heeft met instemming kennisgenomen van de handleiding die de VCP voor het jaarlijks gesprek over het ambtelijk werk heeft opgesteld. De enige constatering die uw commissie deed was dat in de voorgestelde handleiding geen enkel aanknopingspunt zit om het gesprek te voeren over een balans tussen het werk in de gemeente en werkzaamheden die de predikant voor het bredere kerkverband verricht. Uw commissie acht het toch een goede zaak dat daar aandacht voor is en doet daarom een voorstel om daar toch aandacht aan te geven. In het onderdeel *kerkenraad/gemeente* zou daartoe de volgende vraag opgenomen moeten worden: *'Hoe houdt u de balans in de gaten tussen uw werk in de gemeente en werk dat u voor het bredere kerkverband doet?'*

Verder acht uw commissie het belangrijk dat het moderamen van de synode een brief aan de kerken stuurt waarin de kerkenraden met klem opgeroepen worden met hun predikanten ten minste een jaarlijks gesprek te voeren over het ambtelijk werk aan de hand van de handreiking. In die brief zou ook de permanente educatie onder de aandacht van de kerken moeten worden gebracht en ook zou hoofdstuk 1 uit het rapport 2013 van de VCP ('een kader') na redactie als bijlage bij de handreiking moeten worden toegevoegd.

Mobiliteit

Een klein zinnetje uit het comitrapport bracht het gesprek op het thema *mobiliteit*. Niet voor het eerst komt deze zaak aan de orde op de generale synode, zij het dat er nu wel – naar het oordeel van uw commissie – een nieuw element bij de overwegingen komt.

Bepalingen uit de 16^e en de 17^e eeuw geven aan dat de classis 'bij gebrek aan onderhoud zal oordelen of de voorgeschreven dienaars te verzetten zijn of niet' (DKO 1618/1619), waarbij de mogelijkheid bestond ze aan een vacante gemeente in het ressort van de classis 'uit te lenen'. De classis had hierbij een actieve maar beperkte rol: de mogelijkheden van 'uitleenen' beperkten zich tot het geografische gebied van de classis.

Bij de herziening van de kerkorde van de CGK aan het begin van de 21ste eeuw is in artikel 11 de zinsnede '... , terwijl de classis bij ongenoegzaam onderhoud heeft te beoordelen of de betrokken dienaars mogelijk verplaatst moeten worden.' vervangen door: 'De classis heeft in bijzondere situaties te beoordelen of een betrokken dienaar c.q. dienaars verplaatst moet(en) worden.' Dat sluit overigens slechts formeel aan bij de oudere formuleringen die het 'uitleenen' mogelijk maakten. Wanneer een classis nu bepaalt dat een dienaar 'verplaatst moet worden' heeft de classis daarbij zelf geen macht om die verplaatsing ook daadwerkelijk tot stand te doen komen. Slechts maakt de classis een dienaar los van de gemeente waaraan hij tot dan toe verbonden is.

In 2004 gaven de kerken aan deputaten kerkorde en kerkrecht de opdracht 'onderzoek te doen naar de mogelijkheid, dat losgemaakte predikanten voor een bepaalde periode aan een gemeente verbonden worden'. Deputaten kwamen in 2007 met een voorstel tot tijdelijk werk voor losgemaakte predikanten (Acta 2007 blz. 367-368). Dit voorstel sneuvelde evenwel reeds in de synodale commissie die een aantal nadelen

van de voorgestelde regeling noemde en een enkel voordeel (Acta 2007 blz. 380). De commissie merkte op 'dat dit voordeel thans nog niet opweegt tegen de genoemde nadelen'. Het betrof te weinig predikanten en het was voor de commissie de vraag 'of de nood voor de kerken als geheel ... zo groot is dat een dergelijke ingrijpende maatregel getroffen moet worden.' Er waren volgens de commissie kerkordelijke mogelijkheden die voldoende ruimte bieden voor een adequate oplossing om een losgemaakte predikant en een gemeente met elkaar kennis te laten maken. Bij de bespreking tijdens de synode (Acta 2007 art. 95) werd als belangrijkste argument nog genoemd dat er twee soorten predikanten worden gecreëerd en het punt is dan de arbeidsrelatie tussen predikant en raad.

Belangrijk voor nu is het woord 'thans' en de verwijzing naar de 'grootte van de nood van de kerken als geheel' die in de overwegingen van 2007 een rol speelden. Naar het oordeel van uw commissie bieden die woorden ruimte om toch weer op deze vragen te laten studeren, omdat er vanuit de rapportage van de VCP een nieuw punt bijgevoegd wordt, namelijk de situatie die zij tegen komt waarbij een gemeente en een predikant er bij gebaat zouden kunnen zijn dat er een nieuwe start gemaakt wordt – zonder dat er van noodzaak tot losmaking sprake is.

De signalen die de VCP geeft in haar rapportage zijn serieus genoeg voor de door hen gevraagde bezinning. De VCP geeft aan zelf geen ruimte te zien voor die bezinning. Uw commissie realiseert zich dat de werkdruk van de VCP alleen al een reden is om deze vragen niet bij haar te beleggen, maar er is ook een principiële punt. Deze vragen liggen op het terrein van deputaten kerkorde en kerkrecht.

Bij die bezinning zouden de overwegingen van de synodale commissie uit 2007 betrokken moeten worden. Met name het punt van de arbeidsrelatie via een arbeidscontract zou nader onderzocht moeten worden, omdat de commissie uit 2007 daar toch wel als eerste (en grootste?) bezwaar op wees.

Verder zou moeten worden overwogen welke haken en ogen er zitten aan een situatie waarin een classis niet alleen aan zou geven dat een predikant verplaatst dient te worden, maar ook daadwerkelijk meer dan alleen vragen zou kunnen stellen aan een vacante gemeente of zelfs dringende adviezen aan zo'n gemeente zou kunnen geven. Bovendien zou overwogen moeten worden of – net als in de 16^e en 17^e eeuw – de geografische grenzen van de classis ook nu de limiet van het verplaatsen zouden moeten aangeven. Deze vragen zouden niet door de CGK geïsoleerd overdacht moeten worden. Er zou van de expertise en ervaring van andere kerken gebruik gemaakt moeten worden.

Vangnet en kenniscentrum

De gedachten die de VCP aangeeft over een vangnet en een kenniscentrum hebben uw commissie aangesproken, maar uw commissie denkt dat de continuïteit van het bedoelde verwijzingsloket beter gewaarborgd kan worden wanneer een zodanig kenniscentrum niet afhankelijk gemaakt wordt van de beschikbaarheid van een (jonge) emerituspredikant die zich graag wil verdiepen in allerlei bestaande regelingen waarnaar gevraagd kan worden. Daarom stelt uw commissie voor om deze loketfunctie toe te wijzen aan een bestaand deputaatschap. Uw commissie denkt dat dit het beste bezeggelijk kan worden bij het deputaatschap kerkorde en kerkrecht dat dan als eerste aanspreekpunt kan fungeren.

Kerkvisitatie

los van de vragen die met een eventuele uitbreiding van de bevoegdheid van de classis in dezen samenhangen, komt door de signalering van de VCP ook de vraag aan de orde binnen uw commissie hoe de kerkvisitatie een krachtiger rol zou kunnen spelen in het ondervangen van moeiten. De VCP wees daar zelf al op in het gesprek met de commissie. Naar de gedachte van uw commissie lopen de kerken met de huidige praktijk van de kerkvisitatie tegen grenzen aan. Met die huidige praktijk bedoelen wij dat een classis in principe alle dienstdoende predikanten – soms zelfs binnen de periode van hun mentoraat – inschakelt bij de uitvoering van de kerkvisitatie. Hierdoor loopt de gehele visitatie en met name ook het gesprek dat bij de normale kerkvisitatie met de predikant (en eventueel zijn vrouw) gevoerd wordt volgens de regeling van 2010 gevaar een formaliteit te worden waardoor er van enige vangnetfunctie niet meer serieus gesproken kan worden. Wordt het niet tijd voor een college van kerkvisitatores naar het voorbeeld van de PKN? Zou de VCP in die zin 'omgebouwd' en uitgebreid kunnen en moeten worden zodat de leden van de VCP regionaal kunnen dienen als kerkvisitatores?

De vraag lijkt uw commissie gerechtvaardigd of de kerken optimaal gebruik maken van de potentie die in het middel van de kerkvisitatie aanwezig is. De huidige praktijk verraadt geregeld dat de classes op dit punt de bepalingen van de K.O. niet naleven. De K.O. heeft het oog op enkele broeders die in de gehele classis de visitaties afleggen en daarvan verslag doen aan de classis. Van deze broeders wordt gezegd dat zij de meest ervaren en bekwame broeders dienen te zijn. Echter: de kerken hebben de genoemde kwaliteiten dusdanig gerelativeerd, dat er in het geheel niet meer naar gekeken wordt: iedere predikant wordt geacht te visiteren - ongeacht hoe lang hij dient, ongeacht hoe bekwaam hij is. Ongewild is op deze manier het signaal dat de visitatie er nu één keer bij hoort en niet zo'n zwaarwegende taak is.

Waar deze gedachte kan worden doorbroken - wat de commissie betreft door het instellen van een college van visitatoren - kan het middel van de visitatie meer de functie krijgen die zij in potentie allang heeft: een krachtig middel ter signalering van problemen, bijsturen bij problemen. De visitatie is nadrukkelijk een taak van ambtsdragers. Wellicht is het verstandig om in het college van visitatoren ook broeders aan te stellen die geen predikant zijn, en die vanuit hun specifieke kunde en hun iets grotere afstand tot de predikant van de te visiteren gemeente een ander perspectief hebben dan collega's onderling. Tenslotte is het te overwegen of zo'n college van kerkvisitatores regionaal (per particuliere synode) ingericht kan worden, waarbij dan wel aandacht moet zijn voor het gegeven dat de classes de kerkelijke vergadering zijn die verslag moeten krijgen van de visitaties.

Het instellen van een college van visitatoren vergt studie van het deputaatschap kerkorde en kerkrecht. Om in de komende drie jaren toch al iets effectiever de visitatie te benutten acht uw commissie het verstandig de classes met nadruk te bepalen bij de kwaliteiten van de visitatoren die nu reeds genoemd worden. Voor enkele broeders binnen de classis zal dit een verzwaren van taken meebrengen. De classes doen er goed aan bij de aanstelling tot visitator de raad van de betreffende broeder een bericht te sturen met het verzoek ruimte te bieden voor deze taak. Wij doen uw vergadering voorstellen voor deze studie en deze aandachtspunten.

Op basis van bovenstaande overwegingen komt uw commissie tot de volgende voorstellen:

De generale synode besluit:

1. opnieuw een vertrouwenscommissie predikanten te benoemen bestaande uit zes veldwerkers en drie adviserende leden die desgewenst in het veldwerk betrokken kunnen worden;
2. voor deze leden en adviserende leden secundi te benoemen;
3. de leden op te dragen: predikanten en/of kerkenraden op hun verzoek of op verzoek van kerkvisitatoren/ classes pastorale bijstand te verlenen en advies te geven;
4. de adviserende leden op te dragen de andere leden met hun deskundigheid terzijde te staan bij de onder 3 vermelde taak;
5. een verplicht mentoraat in te stellen voor pas beginnende predikanten voor de duur van 2 jaar en daartoe de volgende regelingen te treffen:
 - a. in het mentoraat wordt gewerkt aan persoonlijke groei als mens en als professional en het beoefenen van collegialiteit. (zie bijlage 1 handleiding mentoraat);
 - b. mentoren op te (laten) leiden. Hiervoor gebruik te maken van het aanbod van de PKN. De mentoren dienen ervaren predikanten te zijn die affiniteit hebben met het begeleiden van jongere collega's. Zij dienen geschikt te zijn om na scholing deze begeleiding vorm te geven;
 - c. de mentoren te organiseren per particuliere synode;
 - d. de kosten voor scholing en nascholing van de mentor komen voor rekening van de desbetreffende de particuliere synode;
 - e. de handreiking en instructie(s) voor het volgen van het mentoraat (bijlage 3, 4, 5, 6 en 7 bij het VCP-rapport 2013) te accorderen;
 - f. voor de concrete uitvoering aan te sluiten bij het Steunpunt Kerkenwerk van de GKv;
6. aansluitend bij wat gesteld wordt in de gedragscode voor predikanten en andere kerkelijke werkers (bijlage 43 K.O.) onder 'De relatie tot zichzelf' sub 1, uit te spreken dat het met het oog op een gezond functionerend predikantschap noodzakelijk is dat predikanten blijven leren en regelingen te treffen teneinde te komen tot de invoering van een vorm van permanente educatie voor predikanten met daarbij de volgende aandachtspunten:
 - a. de permanente educatie voor predikanten heeft een verplicht karakter;
 - b. voor net afgestudeerde predikanten dient deze permanente educatie in te gaan na het twee jarig mentoraat;
 - c. de kerkenraden worden dringend opgeroepen zorgvuldig toe te zien op de permanente educatie door – tijdens het jaarlijks gesprek ambtelijk werk – met de predikant te spreken over het gebruik maken van de mogelijkheden tot bij- en nascholing;
 - d. aan de adviserende leden van de VCP in samenwerking met de studiec commissie waarvan sprake is in rapport 1 van commissie 1 opdracht te geven om een evaluatiedocument voor de classes voor te bereiden ten einde na drie jaar aan de hand van de ingestuurde documenten hierover te kunnen rapporteren aan de GS;
 - e. de classes dienen hier op toe te zien. Hiertoe zal in het reglement op de kerkvisite (bijlage 28 KO) vraag 1,7 aldus geformuleerd worden: '*Studeert de predikant – mede met het oog op de prediking – ieverig? Voldoet hij aan de verplichting tot permanente educatie en stelt u hem als kerkenraad daar toe ook voldoende in staat? Hoe neemt u kennis van het resultaat?*';
 - f. uitgangspunt voor de permanente educatie vormt het gestelde in de gedragscode onder het hoofdstuk 'De relatie tot zichzelf', sub 1. Voor jonge predikanten komen de specifieke doelen uit de opleiding en het mentoraat. Voor oudere predikanten kunnen het jaarlijks gesprek over ambtelijk werk en overige gesprekken met de kerkenraad als basis dienen voor het formuleren van specifieke doelen;
 - g. in deze permanente educatie dient aandacht te worden gegeven aan:
 - i. theologische vakinhoudelijke kennis;
 - ii. persoonlijke ontwikkeling, bijvoorbeeld door het met enige regelmaat een traject van supervisie of coaching te volgen, deel te nemen aan een intervisiegroep en het zich (laten) bekwamen in communicatieve vaardigheden;
 - h. als voorbeelden van mogelijkheden voor PE te verwijzen naar de programma's van PE binnen de Protestantse Kerk Nederland, de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken;
7. de kerkenraden door middel van een brief met klem op te roepen met hun predikanten een jaarlijks gesprek te houden over het ambtelijk werk en daarvoor de volgende regelingen te treffen:
 - a. de handreiking inzake jaarlijks gesprek over ambtelijk werk vast te stellen;
 - b. aan de voorgestelde handreiking in het onderdeel 'gemeente/kerkenraad' de volgende vraag op te nemen: '*Hoe houdt u de balans in de gaten tussen uw werk in de gemeente en werk dat u voor het bredere kerkverband doet?*';
 - c. hoofdstuk 1 uit het rapport 2013 van de VCP (een kader) na redactie toe te voegen als bijlage bij de handreiking;
 - d. de handreiking als bijlage op te nemen in de kerkorde;
8. deputaten kerkorde en kerkrecht de opdracht te geven hulp te bieden door verwijzing naar instanties c.q. regelingen op het gebied betreffende zaken als rechtspositie van predikanten en kerkelijk werkers, ziekmeldingen, bij- en nascholingsactiviteiten, maar ook op het gebied van rechten en plichten op financieel en juridisch gebied. Ook verwijzing naar instanties waar predikanten, kerkenraden en gemeenten terecht kunnen als er problemen of conflicten in een concrete probleemsituatie lijken te ontstaan behoren tot deze taak;
9. deputaten kerkorde en kerkrecht opdracht te geven studie te doen naar de mogelijkheid van de vorming van een (classicaal dan wel regionaal) college van kerkvisitatoren ten einde daardoor meer dan in de huidige praktijk gebruikelijk is mogelijkheden te scheppen dat het middel van de kerkvisite geoptimaliseerd wordt en daarover te rapporteren aan de generale synode van 2016;
10. de classes met nadruk te bevelen bij het reeds nu in de kerkorde gestelde betreffende de kwaliteiten van de visitatoren en hen dringend te adviseren voor de broeders die als visitatoren worden aangesteld bij hun kerkenraden met nadruk te vragen om ruimte te bieden voor deze taak;
11. de commissie op te dragen vertrouwelijk verslag te doen van haar werkzaamheden aan de generale synode 2016;

12. opnieuw uit te spreken dat de vertrouwenscommissie verantwoordelijk is aan de generale synode en niet aan andere kerkelijke vergaderingen, waarbij – indien nodig – vertrouwelijke informatie uitsluitend wordt gegeven aan het moderamen van de synode.

W. van 't Spijker, rapporteur.

BIJLAGE 130

Artikel 249

Rapport 8a van commissie 3 betreffende de instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake hertaalde belijdenisgeschriften

Inleiding

In de plenaire bespreking van rapport 8 van commissie 3 over de instructie van de particuliere synode van het Noorden werd de vraag gesteld om, naast de formulieren van eenheid, ook de drie oecumenische belijdenissen, te weten de apostolische geloofsbelijdenis, de geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel en de geloofsbelijdenis van Athanasius, in de editie Zwanepol te aanvaarden en vrij te geven; zulks in overeenstemming met de bedoeling van de instructie.

Uw commissie had de editie Zwanepol van de oecumenische belijdenissen niet onderzocht; dit rapport geeft de bevindingen van aanvullend onderzoek en de conclusie van uw commissie weer en mondt uit in een aangepast voorstel tot besluit.

Onderzoek en conclusie

De bijlage omvat de teksten van de oecumenische belijdenissen in de klassieke versie, de editie Dankbaar (aanvaard en vrijgegeven door de generale synode van 1980) en de editie Zwanepol. Woorden in de editie Zwanepol die opvallend afwijken of ontbreken ten opzichte van zowel de klassieke tekst als die van de editie Dankbaar, zijn daarin gemerkt.

Uw commissie heeft de gemerkte verschillen en de achtergronden ervan geanalyseerd, daarbij dankbaar gebruik makend van informatie die werd aangereikt door de TUA-docent symboliek. De bevindingen zijn als volgt:

- enkele verschillen volgen uit verschillen tussen de meest oorspronkelijke, Griekse tekst, waarop Zwanepol zich baseert en de latere Latijnse versie die is gebruikt voor de klassieke vertaling;
- de overige verschillen zijn terug te voeren op een keuze uit meerdere vertaalmogelijkheden die elk verantwoord zijn;
- Zwanepol maakt in veel gevallen een keuze die, in het licht van de meest recente inzichten in de ontstaansgeschiedenis van de oecumenische belijdenissen, de voorkeur verdient.

Uw commissie constateert dat sommige uitdrukkingen uit de editie Zwanepol wat onwennig in de oren zullen klinken voor wie zich de klassieke formuleringen eigen heeft gemaakt, maar dat geen van de gevonden verschillen leidt tot onzekerheid over de inhoud van het belijden.

Uw commissie concludeert dat ook de oecumenische belijdenissen in de editie Zwanepol een betrouwbare weergave van het daarin verwoorde belijden van de kerk zijn en op basis daarvan aanvaard en vrijgegeven kunnen worden voor gebruik in de kerken.

Voorgesteld besluit

De generale synode heeft kennisgenomen van de instructie van de particuliere synode van het Noorden inzake hertaalde belijdenisgeschriften;

heeft de bespreking ter vergadering gehoord;

constateert:

1. dat de synode van Amersfoort 1980 een hertaling van zes belijdenisgeschriften, te weten de Apostolische Geloofsbelijdenis, de Geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel, de Geloofsbelijdenis genoemd naar Athanasius (verder: de oecumenische belijdenissen), de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels (verder: de formulieren van eenheid), heeft vrijgegeven voor kerkelijk gebruik;
2. dat de Protestantse Kerk in Nederland in 2009 een nieuwe hertaling van de genoemde belijdenisgeschriften, de editie Zwanepol, heeft gepubliceerd;
3. dat de synode van Huizen 2010 de Herziene Statenvertaling (HSV) vrijgaf voor kerkelijk gebruik;
4. dat de Stichting HSV voornemens is de formulieren van eenheid in de editie Zwanepol te gebruiken voor nieuwere Bijbeluitgaven in de HSV, met enkele wijzigingen betreffende de spelling van de Godnaam, de eerbiedskapitaal en de toevoeging van verwijsteksten;

overweegt:

1. dat de verstaanbaarheid van de taal waarin de belijdenisgeschriften gesteld zijn, van groot belang is, zonder dat dit ten koste gaat van adequate vertaling c.q. hertaling;
2. dat referenties aan Bijbelteksten in de klassieke vertaling van de belijdenisgeschriften gericht zijn op de Statenvertaling en dat deze derhalve niet helemaal sporen met de HSV;
3. dat het gebruik van Bijbeluitgaven in de HSV logischerwijs de vraag oproept of de formulieren van eenheid in de editie Zwanepol gebruikt mogen worden in de erediensten;
4. dat dezelfde vraag kan worden gesteld ten aanzien van de oecumenische belijdenissen in de editie Zwanepol;
5. dat vrijgave van de oecumenische belijdenissen samen met de formulieren van eenheid in de editie

- Zwanepol aan de kerken een nieuwe, samenhangende verwoording biedt van het aloude belijden van de kerk;
6. dat de teksten van de belijdenisgeschriften die in de Christelijke Gereformeerde Kerken worden gebruikt ook kerkelijk dienen te worden goedgekeurd en vrijgegeven voor kerkelijk gebruik;

oordeelt:

1. dat het verlangen van gemeenten en kerkleden naar een verstaanbaar taalkleed van de belijdenisgeschriften legitiem is;
2. dat de editie Zwanepol een betrouwbare hertaling biedt van de oecumenische belijdenissen en de formulieren van eenheid;

en besluit:

1. de hertaling van de oecumenische belijdenissen en de formulieren van eenheid volgens de editie Zwanepol, de laatstgenoemde met eventuele amendementen volgens de bijlage bij de instructie van de particuliere synode van het Noorden, te aanvaarden en vrij te geven voor gebruik in de kerken;
2. van dit besluit kennis te geven aan de particuliere synode van het Noorden.

L. Mak, rapporteur

Vergelijking oecumenische belijdenissen Apostolische Geloofsbelijdenis

Klassiek	Dankbaar	Zwanepol
<p>Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde. En in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon, onzen Heere; Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria; Die geleeden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, ten derde dage wederom opgestaan van de doden; opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods, des almachtigen Vaders; van waar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden. Ik geloof in den Heiligen Geest. Ik geloof een heilige, algemene, Christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen; vergeving der zonden; wederopstanding des vleses; en een eeuwig leven.</p>	<p>Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Heere; Die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria, Die geleeden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald in het rijk van de dood; Op de derde dag opgestaan van de doden; opgevaren naar de hemel, en zit aan de rechterhand van God, de almachtige Vader, vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden. Ik geloof in de Heilige Geest. Ik geloof de heilige katholieke kerk, de gemeenschap der heiligen; De vergiving van de zonden; De opstanding des vleses; en het eeuwige leven.</p>	<p>Ik geloof in God de almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde; en in Jezus Christus, zijn enige Zoon, onze Heer, die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria, die geleeden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven, en begraven, die is neergedaald in de hel, op de derde dag opgestaan van de doden, opgevaren naar de hemel en zit aan de rechterhand van God, de almachtige Vader, vanwaar Hij zal komen om te oordelen de levenden en de doden; Ik geloof in de Heilige Geest, de heilige katholieke kerk, de gemeenschap der heiligen, de vergiving van zonden, de wederopstanding des vleses, en het eeuwige leven.</p>

Beijdens van Nicea-Constantinopol

Klassiek	Dankbaar	Zwanepol
<p>Ik geloof in één God, den almachtigen Vader, Schepper des hemels en der aarde, aller zienlijke en onzienlijke dingen.</p>	<p>Wij geloven in één God, de almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde, van alle zichtbare en onzichtbare dingen;</p>	<p>Wij geloven in één God, de almachtige Vader, Maker van hemel en aarde, van alle zichtbare en onzichtbare dingen.</p>
<p>En in één Heere Jezus Christus, den eniggeboren Zoon van God, geboren uit den Vader vóór alle eeuwen; God uit God, Licht uit Licht, waarachtig God uit waarachtig God, geboren, niet gemaakt, van hetzelfde wezen met den Vader, door Welken alle dingen gemaakt zijn.</p>	<p>En in één Heere Jezus Christus, de eniggeboren Zoon van God, geboren uit de Vader voor alle tijden, God uit God, Licht uit Licht, waarachtig God uit waarachtig God, geboren, niet geschapen, één van wezen met de Vader, en door wie alles is geworden;</p>	<p>En in één Heer Jezus Christus, de eniggeboren Zoon van God, uit de Vader geboren voor alle eeuwen, (...) licht uit licht, waarachtig God uit waarachtig God, geboren, niet gemaakt, één van wezen met de Vader: door wie alle dingen geworden zijn;</p>
<p>Die om ons mensen en om onze zaligheid, is nedergekomen uit den hemel, en vlees geworden is van den Heiligen Geest uit de maagd Maria, en een mens is geworden; ook voor ons gekruisigd is onder Pontius Pilatus, geleden heeft, en begraven is; en ten derden dage opgestaan is naar de Schriften, zit ter rechterhand des Vaders, en zal wederkomen met heerlijkheid om te oordelen de levenden en de doden; Wiens Rijk geen einde zal hebben.</p>	<p>die om ons mensen en om ons behoud is nedergedaald uit de hemel en is vlees geworden door de Heilige Geest uit de maagd Maria en is mens geworden, die ook voor ons is gekruisigd onder Pontius Pilatus, geleden heeft en begraven is, en op de derde dag is opgestaan volgens de Schriften, is opgevaren naar de hemel en zit aan de rechterhand van de Vader, om te oordelen de levenden en de doden, en aan zijn rijk zal geen einde komen;</p>	<p>die om ons mensen en om ons behoud is neergedaald uit de hemelen, en is vleesgeworden uit de Heilige Geest en de maagd Maria, en is mens geworden; die voor ons ook is gekruisigd onder Pontius Pilatus, geleden heeft en begraven is en op de derde dag is opgestaan naar de Schriften; is opgevaren naar de hemelen en zit aan de rechterhand van de Vader, en die zal wederkomen in heerlijkheid, om te oordelen levenden en doden; en zijn rijk zal geen einde hebben.</p>
<p>En in den Heiligen Geest. Die Heere is en levend maakt, Die van den Vader en den Zoon uitgaat, Die te zamen met den Vader en den Zoon aangebeden en verheerlijkt wordt, Die gesproken heeft door de Profeten.</p>	<p>En in de Heilige Geest, die Heere is en levend maakt, die uitgaat van de Vader en de Zoon, die samen met de Vader en de Zoon aanbeden en verheerlijkt wordt, die gesproken heeft door de profeten.</p>	<p>En in de Heilige Geest, die Heer is en levend maakt, die voortkomt uit de Vader [en de Zoon], die samen met de Vader en de Zoon aanbeden en verheerlijkt wordt, die gesproken heeft door de profeten;</p>

<p>En één, heilige, algemene en apostolische Kerk. Ik belijd één Doop tot vergeving der zonden, en ik verwacht de opstanding der doden en het leven der toekomstige eeuw. Amen.</p>	<p>En één heilige, katholieke en apostolische Kerk. Wij belijden één Doop tot vergeving van de zonden. En wij verwachten de opstanding van de doden en het leven in de wereld die komt. Amen.</p>	<p>in één, heilige, katholieke en apostolische kerk; wij belijden één doop tot vergeving van zonden; wij verwachten de opstanding der doden en het leven in de wereld die komt. Amen.</p>
---	---	---

Belijdenis van Athanasius

Klassiek	Dankbaar	Zwanepool
1 Zo wie wil zalig zijn, dien is vóór alle dingen nodig, dat hij het algemeen geloof houde;	1 Alwie behouden wil worden, heeft voor alles nodig, dat hij het katholieke geloof vasthoudt.	1 Al wie behouden wil worden moet voor alles erop toezien dat hij het katholieke geloof vasthoudt;
2 en zo wie dit niet geheel en ongeschonden bewaart, die zal zonder twijfel eeuwiglijk verloren gaan.	2 Wie dit niet geheel en ongeschonden bewaart, zal zonder twijfel voor eeuwig verloren gaan.	2 tensij hij dit volledig en ongeschonden zal bewaren, zal hij zonder twijfel voor eeuwig verloren gaan.
3 Het algemeen geloof is dit: dat wij den Enigen God in de Drieheid , en de Drieheid in de Eenheid eren;	3 Het katholieke geloof nu is, dat wij één God in de drieheid en de drieheid in de eenheid aanbidden,	3 Het katholieke geloof is dit, dat wij één God in Drieuldigheid en de Drieuldigheid in eenheid vereren,
4 zonder de Personen te vermengen, of het wezen, de zelfstandigheid te delen.	4 zonder de Personen te vermengen, of het wezen te delen.	4 zonder de personen te vermengen of het wezen te delen.
5 Want de Persoon des Vaders is een ander, die des Zoons is een ander, die des Heiligen Geestes is een ander;	5 Want de Persoon van de Vader, die van de Zoon en die van de Heilige Geest zijn ieder een andere Persoon.	5 Verschillend is immers de persoon van de Vader, verschillend die van de Zoon, verschillend die van de Geest;
6 maar de Vader, en de Zoon, en de Heilige Geest, hebben één Godheid, gelijke eer, en gelijke eeuwige heerlijkheid.	6 Maar één is de godheid van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, gelijk is hun heerlijkheid en gelijk van eeuwigheid hun majesteit.	6 maar Vader, Zoon en Geest zijn één in godheid, gelijk in heerlijkheid, gelijk van eeuwigheid hun majesteit.
7 Hoedanig de Vader is, zodanig is ook de Zoon, zodanig is ook de Heilige Geest.	7 Zoals de Vader, zo is de Zoon, zo is ook de Heilige Geest.	7 Zoals de Vader, zo is de Zoon, zo is ook de Heilige Geest.
8 De Vader is ongeschapen, de Zoon is ongeschapen, de Heilige Geest is ongeschapen;	8 Ongeschapen is de Vader, ongeschapen de Zoon, ongeschapen de Heilige Geest.	8 Ongeschapen is de Vader, ongeschapen de Zoon, ongeschapen de Heilige Geest:
9 onmetelijk is de Vader, onmetelijk is de Zoon, onmetelijk is de Heilige Geest;	9 Onmetelijk is de Vader, onmetelijk de Zoon, onmetelijk de Heilige Geest.	9 Onmetelijk is de Vader, onmetelijk de Zoon, onmetelijk de Heilige Geest;
10 de Vader is eeuwig, de Zoon is eeuwig, de Heilige Geest is eeuwig;	10 Eeuwig is de Vader, eeuwig de Zoon, eeuwig de Heilige Geest.	10 eeuwig is de Vader, eeuwig de Zoon, eeuwig de Heilige Geest;
11 nochtans zijn het niet drie Eeuwigen, maar één Eeuwige;	11 En toch zijn zij niet drie eeuwigen, maar één Eeuwige.	11 en toch zijn er niet drie eeuwigen, maar één Eeuwige,

Klassiek	Dankbaar	Zwanepol
12 gelijk ook niet drie Ongeschapenen, noch drie Onmetelijken, maar één Ongeschapene, en één Onmetelijke.	12 Zoals zij niet drie ongeschapenen zijn of drie onmetelijken, maar één Ongeschapene en één Onmetelijke.	12 evenals er niet drie ongeschapenen zijn, noch drie onmetelijken, maar één Ongeschapene en één Onmetelijke.
13 Desgelijks is de Vader almachtig , de Zoon almachtig, de Heilige Geest almachtig;	13 Evenzo is de Vader almachtig , almachtig de Zoon, almachtig de Heilige Geest.	13 Evenzo is de Vader alvermogen , alvermogen de Zoon, alvermogen de Heilige Geest,
14 en nochtans zijn het niet drie Almachtigen , maar één Almachtige.	14 En toch zijn zij niet drie almachtigen , maar één Almachtige.	14 en toch zijn er niet drie alvermogen , maar één Alvermogenende.
15 Alzo is ook de Vader God, de Zoon God, de Heilige Geest God;	15 Zo is de Vader God, de Zoon God, en de Heilige Geest God.	15 Zo is de Vader God, de Zoon God, de Heilige Geest God.
16 en nochtans zijn het niet drie Goden, maar het is één God;	16 En toch zijn zij niet drie Goden, maar één God.	16 en toch zijn er niet drie goden, maar één is God.
17 alzo is de Vader Heere, de Zoon Heere, de Heilige Geest Heere;	17 Zo is de Vader Heere, de Zoon Heere, en de Heilige Geest Heere.	17 Zo is de Vader Heer, de Zoon Heer, de Heilige Geest Heer,
18 en nochtans zijn het niet drie Heeren, maar het is één Heere;	18 En toch zijn zij niet drie Heeren, maar één Heere.	18 en toch zijn er niet drie heren, maar er is één Heer.
19 want gelijk wij door de Christelijke waarheid noodzaak worden, een iegelijk Persoon atzonderlijk God of Heere te noemen, 20 alzo is ons ook door het algemeen geloof verboden drie Goden of Heeren te belijden.	19 Want evenzeer als wij door de christelijke waarheid noodzaak worden elke Persoon atzonderlijk als God en Heere te belijden, worden wij door het katholiek geloof ervan weerhouden te spreken van drie Goden of Heeren.	19 Want zoals wij vanwege de christelijke waarheid worden gedwongen elk der personen atzonderlijk te belijden als God en Heer, (20)zo worden wij vanwege het katholieke geloof ervan weerhouden te zeggen dat er drie goden of heren zijn.
21 De Vader is van niemand gemaakt, noch geschapen, noch gegeneerd;	20 De Vader is door niemand gemaakt of geschapen of voortgebracht.	21 De Vader is door niemand gemaakt of geschapen of voortgebracht.
22 de Zoon is van den Vader alleen, niet gemaakt, noch geschapen, maar gegeneerd;	21 De Zoon is door de Vader alleen, niet gemaakt of geschapen, maar voortgebracht.	22 De Zoon is door de Vader alleen, niet gemaakt noch geschapen, maar voortgebracht.
23 de Heilige Geest is van den Vader en den Zoon, niet gemaakt, noch geschapen, noch gegeneerd, maar uitgegaan.	22 De Heilige Geest is door de Vader en de Zoon niet gemaakt of geschapen of voortgebracht, maar Hij gaat van hen uit.	23 De Heilige Geest is door de Vader en de Zoon, niet gemaakt, noch geschapen of voortgebracht, maar gaat van Hen uit.
24 Zo is er dan één Vader, niet drie Vaders; één Zoon, niet drie Zonen; één Heilige Geest, niet drie Heilige Geesten.	23 Eén Vader dus, niet drie Vaders, één Zoon, niet drie Zonen, één Heilige Geest, niet drie Heilige Geesten.	24 Derhalve is er één Vader, niet drie Vaders, één Zoon, niet drie Zonen, één Heilige Geest, en niet drie Heilige Geesten.
25 En in deze Drieëenheid is niet eerst, of laatst, niet meest of minst; 26 maar de ganse drie Personen hebben gelijke eeuwigheid, en zijn elkander alleszins gelijk;	24 En in deze Drieëenheid is niets eerder of later, niets groter of kleiner, maar alle drie Personen zijn aan elkander gelijk in eeuwigheid en in hoedanigheid.	25 En in deze Drieëenheid is er niets eerder of later, geen meer of minder, 26 maar alle drie personen zijn elkaar gelijk in eeuwigheid en hoedanigheid.

Klassiek	Dankbaar	Zwanepol
27 zodat in alle opzichten, gelijk nu gezegd is, de Eenheid in de Drieheid, en de Drieheid in de Eenheid te eren zij.	25 Zodat in alles, gelijk boven reeds gezegd is, de eenheid in de drieheid, en de drieheid in de eenheid te aanbidden is.	27 Zo dient in alle dingen, zoals ook al eerder is gezegd, zowel de Drieuldigheid in de eenheid als de eenheid in de Drieuldigheid vereerd te worden.
28 Daarom zo iemand zalig wil worden, die moet aldus van de Drieuldigheid geloven .	26 Wie derhalve behouden wil worden, moet aldus over de Drieëenheid denken .	28 Laat dus wie behouden wil worden, aangaande de Drieuldigheid van dit gevoelen zijn .
29 Maar het is tot de eeuwige zaligheid nodig, dat hij ook de menswording van onzen Heere Jezus Christus getrouwelijk gelove .	27 Maar het is noodzakelijk voor zijn eeuwig behoud, dat hij ook de menswording van onze Heere Jezus Christus getrouw gelooft .	29 Maar noodzakelijk voor het eeuwig behoud is dat hij ook de vleeswording van onze Heer Jezus Christus getrouw gelooft .
30 Zo is dan het rechte geloof, dat wij geloven en belijden, dat onze Heere Jezus Christus, Gods Zoon, God en mens is.	28 Het rechte geloof is dan, dat wij geloven en belijden, dat onze Heere Jezus Christus, de Zoon van God, evenzeer God als mens is.	30 Derhalve is het rechte geloof, dat wij geloven en belijden dat onze Heer Jezus Christus de Zoon van God is en evenzeer God als mens.
31 Hij is God uit de zelfstandigheid des Vaders, vóór alle tijden gegeneerd, en mens uit de zelfstandigheid Zijner moeder, in den tijd geboren;	29 God is Hij, omdat hij uit de natuur van de Vader vóór de tijden is voortgebracht; mens omdat Hij uit de natuur van zijn moeder in de tijd geboren is.	31 Hij is God, geboren uit de (...) Vader voor alle eeuwen, en mens is Hij, geboren uit (...) zijn moeder in de tijd.
32 volkomen God, volkomen mens, hebbende een redelijke ziel en menselijk vlees;	30 Ten volle God, ten volle mens, met een redelijke ziel en menselijk vlees,	32 Ten volle God, ten volle mens, bestaande uit een redelijke ziel en menselijk vlees,
33 den Vader gelijk naar de Godheid, minder dan de Vader naar de mensheid.	31 Gelijk aan de Vader naar zijn Godheid, minder dan de Vader naar zijn mensheid.	33 gelijk aan de Vader naar zijn godheid, minder dan de Vader naar zijn mensheid.
34 Die, hoewel Hij God en mens is, zo is Hij nochtans niet twee, maar één Christus;	32 Hoewel Hij God is en mens, is Hij toch niet twee, maar één Christus.	34 Ofschoon Hij God is en mens, is Christus toch niet twee, maar één.
35 Hij is één, niet door verandering der Godheid in het vlees, maar door de aanneming der mensheid in God;	33 Eén echter, niet doordat de Godheid is veranderd in vlees, maar doordat God de mensheid heeft aangenomen.	35 Eén is Hij, niet doordat de godheid veranderd werd in vlees, maar door de opneming van de mensheid in God.
36 Hij is één, niet door vermenging der zelfstandigheid, maar door eenheid des Persoons;	34 Eén, volstrekt niet door een vermenging van naturen, maar door de eenheid van zijn Persoon.	36 Geheel en al één is Hij, echter niet door vermenging van naturen ²⁾ , maar door de eenheid van persoon.
37 want gelijk de redelijke ziel en het vlees één mens zijn, alzo is God en mens één Christus.	35 Want zoals een redelijke ziel met het vlees één mens is, zo is ook God en mens één Christus.	37 Want zoals de redelijke ziel en het vlees één mens zijn, zo is God en mens één Christus.
38 Die geleden heeft om onze zaligheid, nedergedaald is ter helle, ten derden dage weder is opgestaan van de doden;	36 Die geleden heeft om ons behoud, is nedergedaald in het rijk van de dood, op de derde dag opgestaan uit de doden,	38 Die geleden heeft voor ons heil, is nedergedaald in de hel, (...) is opgestaan van de doden,

Klassiek	Dankbaar	Zwanepol
39 opgevaaren ten hemel, zit ter rechterhand Gods des almachtigen Vaders;	37 Opgevaaren naar de hemel, en zit aan de rechterhand van de Vader, vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.	39 opgevaaren naar de hemel, zit aan de rechterhand van de Vader, vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden,
40 en vandaar zal komen om te oordelen de levenden en de doden;		
41 bij Wiens komst alle mensen zullen wederopstaan met hun lichamen,	38 En bij Zijn komst moeten alle mensen wederopstaan en met hun lichamen rekenschap afleggen van hun eigen daden.	40 bij wiens komst alle mensen moeten opstaan met hun lichaam en rekenschap afleggen van hun eigen daden,
42 en van hun eigen werken rekenschap geven.		
43 en die goed gedaan hebben, zullen in het eeuwige leven gaan, maar die kwaad gedaan hebben, in het eeuwige vuur.	39 En die het goede gedaan hebben, zullen in het eeuwige leven gaan, maar die het kwade gedaan hebben in het eeuwige vuur.	41 en zij die het goede hebben gedaan zullen het eeuwige leven ingaan, zij die het kwade hebben gedaan het eeuwige vuur.
44 Dit is het algemeen geloof; netwelk, indien iemand het niet getrouw en vast gelooft, die zal niet kunnen zalig worden.	40 Dit is het katholieke geloof. Wie dit niet getrouw en vast gelooft, kan niet behouden worden.	42 Dit is het katholieke geloof: wie dit niet getrouw en vast zal hebben geloofd, zal niet behouden kunnen worden.

BIJLAGE 131 Artikel 110

Rapport van de commissie landelijke kerkendag

1. Inleiding

De GS 2010 besloot een commissie landelijke kerkendag in te stellen. Wij vermelden allereerst de aanleiding daartoe en daarna het besluit.

Bij de behandeling van het rapport van het curatorium kwam de Schooldag ter sprake. De synodecommissie gaf aan begrip te hebben voor de overwegingen die geleid hebben tot een abrupt einde van de Schooldagen en sprak waarderend uit voor de inzet van het curatorium om te komen tot een andere vorm van contact om de band tussen kerk en School in stand te houden en te versterken. In dat verband kwam de synodecommissie tot het voorstel jaarlijks een landelijke kerkendag te (doen) organiseren, waarvan een samenbindende werking zou kunnen uitgaan. Op een dergelijke dag zouden ook andere deputaatschappen zich kunnen presenteren.

Uitgaande van deze overwegingen kwam de synode tot het volgende besluit:

een breed samengestelde commissie te benoemen die zich gaat inzetten voor de jaarlijkse organisatie van een landelijke kerkendag waarop naast de TUA ook andere deputaatschappen zich kunnen presenteren.

Door middel van dit schrijven berichten wij u omtrent dit besluit.

Naar aanleiding van de behandeling van de financiële zaken besloot de synode:

1. de kosten voor een jaarlijkse kerkendag ten laste te laten komen van het quaestoraat en de quaestor te betrekken bij de organisatie van de kerkendag; 2. de km-vergoeding voor deputaatschappen en alle andere kerkelijke activiteiten voor de komende drie jaar op € 0,29 te stellen.

De synode benoemde vervolgens uw commissie in de volgende samenstelling:

- ds. P.D.J. Buijs, Harderwijk (namens curatorium);
- ds. C.J. Droger, Vlaardingen (namens deputaten kerk en Israël);

- ds. A. Hilbers, Zwolle (namens deputaten zending);
- ds. H. Jonkman, Dronten (namens deputaten evangelisatie);
- ds. H.K. Sok, Opperdoes, samenroeper;
- br. J. Lokhorst, quaestor generale synode.

Deze commissie is vanaf 2011 aan het werk gegaan en heeft in totaal tien keer vergaderd om deze opdracht uit te werken, te realiseren en te evalueren. De commissie heeft op een zeer constructieve en vreugdevolle manier haar werk mogen doen onder leiding van de samenroeper, ds. H.K. Sok. De commissie wees ds. H. Jonkman aan als rapporteur.

De opdracht heeft geleid tot een landelijke kerkendag op 18 mei 2012 op Urk. De landelijke commissie heeft daarbij onder grote dank gebruik kunnen maken van een lokale commissie uit de kerken van Urk, vooral voor de praktische uitwerking van de plannen op de locatie.

In dit rapport komende de volgende zaken aan de orde:

- uitwerking en inkleiding van de opdracht;
- motivatie voor keuze voor de plaats Urk;
- opdrachten voor de verschillende deputaatschappen;
- samenwerking met mensen op Urk;
- invulling van het programma;
- actie Burundi;
- evaluatie van de kerkendag;
- adviezen aan de generale synode 2013;
- financiën.

2. Uitwerking en inkleiding van de opdracht

De opdracht van de GS 2010 was voor de commissie niet direct duidelijk wat betreft de verhouding tussen het einde van het organiseren van de Schooldag en het betrekken van andere deputaatschappen bij de te organiseren kerkendag. Was het de bedoeling dat de TUA in het middelpunt moest staan en dat de andere deputaatschappen moesten helpen dit te realiseren? We hebben onze opdracht zo verstaan, dat de commissie kerkendag een compleet nieuwe commissie dient te zijn met een volkomen nieuwe opdracht, die niet in het verlengde ligt van de Schooldagen. Dat betekende voor de commissie ook dat de TUA niet leidend hoeft te zijn en ook dat de TUA niet elk jaar vertegenwoordigd hoeft te zijn.

Wel was het voor de commissie verrassend dat – ondanks afspraken – de TUA toch weer zelf voor een soort vervangende Schooldag heeft gezorgd. Dit punt is met de TUA doorgesproken en men heeft erkend dat de communicatie hierover beter had gekund.

De commissie heeft van meet af aan getracht een aantal componenten bij elkaar te zetten om deze eerste kerkendag onder Gods zegen en leiding tot een 'succes' te laten zijn, omdat van het welslagen van een eerste kerkendag veel kan afhangen.

Daarom de vraag: voor wie dient deze kerkendag te zijn? De conclusie was:

- voor voormalige Schooldagbezoekers;
- daarnaast voor een breder publiek, waaronder zeker de jongeren.

Dan de vraag: hoe willen we deze kerkendag van een zinvolle en bindende betekenis laten zijn? Aandachtspunten:

- de kerk, via een aantal deputaatschappen, presenteren in haar uitvoering van taken;
- royale ruimte voor allerlei informatiestands van projecten van de deelnemende deputaatschappen;
- niet teveel referaten, maar vooral een interactief gebeuren;
- vooral veel ruimte voor ontmoeting;
- informatie geven over aansprekende onderwerpen;
- goede catering;
- pr-activiteiten zijn van zeer groot belang;
- een landelijke actie met verrassingseffect;
- professioneel materiaal.

De deputaatschappen TUA, evangelisatie, zending en kerkjeugd & onderwijs kregen de opdracht een programma uit te werken met als thema 'vissers van mensen'.

Als meest geschikte dag werd 18 mei 2012 gekozen, omdat dit de dag na Hemelvaartsdag was. Een tijd waarin de meeste mensen wat langer vrij zijn en de zaterdag wordt niet extra belast.

Veel aandacht is besteed aan de pr; via de kerkelijke bladen, berichten aan alle gemeenten en via de landelijke pers is de publiciteit gezocht en gevonden. Zelfs een nieuwe website is gelanceerd en gelinkt aan die van de landelijke kerksite CGK.

3. De motivatie voor de keuze voor de plaats Urk

Wij wilden een centrale plaats hebben, hoewel dit voor de uithoeken van het land nog steeds ver weg kan zijn. Bovendien moest de plaats voldoende mogelijkheden hebben om verschillende workshops te houden, een voldoende grote ruimte om ongeveer 1500 mensen te kunnen herbergen, een ruimte voor ontmoeting en voor catering.

De commissie was attent gemaakt op de mogelijkheid om de visafslag van Urk te gebruiken, maar dat bleek niet te kunnen. Wel bleek op Urk een andere locatie heel geschikt, namelijk het kerkgebouw De Ark (van de hervormde gemeente), met daarbij het scholencomplex Pieter Zandt en het sportcomplex De Vlechtuinen; dit geheel als de punten van een driehoek en in het midden daarvan volop ruimte voor ontmoeting, catering en verkoop. Bovendien zouden we op Urk ons kunnen verzekeren van een goede catering.

De besprekingen met de verschillende beheerders zijn op voortreffelijke manier verlopen en we hebben alle medewerking gekregen om onze plannen te kunnen realiseren.

Later zijn er wel vragen gesteld door de CGK (Maranatha) van Urk waarom we hadden gekozen voor een kerkgebouw van de hervormde gemeente en niet voor de CGK Immanuel, die daar vlak in de buurt ligt. Voor de commissie lagen hier wel wat bezwaren, zoals veiligheid, afstand, al te grote invloed van een lokale kerk op de landelijke commissie. De commissie moest een landelijke kerkendag organiseren en niet een 'Urker-kerkendag'. Wat wel meespeelde in de keuze voor de plaats Urk was het feit dat op Urk drie grote CGK-gemeenten zijn.

4. Opdrachten voor de verschillende deputaatschappen

Vier deputaatschappen, TUA, evangelisatie, zending en kerkjeugd & onderwijs hebben de opdracht gekregen om vanuit hun opdracht en werk te vertellen en te laten zien waar ze mee bezig zijn om zodoende de verbondenheid met dit werk en daarmee de binding aan onze kerken te versterken.

Binnen de commissie is afgesproken om voor dit keer deze vier deputaatschappen in het licht te plaatsen en een volgende keer weer andere deputaatschappen; op die manier krijg je ook meer afwisseling. Daarbij heeft de commissie het als een uitdaging gezien om vooral ook de jongere kerkleden te kunnen bereiken. Daarom moest bij de invulling van de workshops goed rekening gehouden worden met jongere mensen. Extra aandacht en ruimte heeft de commissie gecreëerd voor jonge kinderen en de jeugd. Deputaten kerkjeugd en onderwijs hebben daarvoor contact gezocht met de beide jeugdbonden CGJO en LCJ om samen met hen een plan op te stellen en uit te werken. Daarnaast werd voor de kinderen een programma ontwikkeld door Rachel Kragt-Hilbers uit Amersfoort, die betrokken is bij kinderwerk.

5. Samenwerking met mensen op Urk

De landelijke commissie heeft aan leden uit de drie CGK-gemeenten op Urk hulp gevraagd bij het uitwerken van de plannen voor de kerkendag. Hierbij is te denken aan: catering, parkeren, veiligheid, oppas kinderen, markt, vergunningen, elektriciteit, beeld en geluid.

De commissie denkt met dankbaarheid terug aan de mooie samenwerking om deze landelijke kerkendag tot een werkelijke ontmoeting te maken. Voor de grootste tot de kleinste dingen kon de commissie een beroep op hen doen. Voor de commissie was het belangrijk, dat er enige bedrijvigheid op het plein tussen de gebouwen zou zijn. De catering had aangeboden voor de uitwendige mens te zorgen. Opgemerkt moet worden, dat hier in een korte tijd heel veel mensen moesten worden geholpen. Daarom zijn de pauzes tussen de programma's verlengd. De opbrengst van de catering – minus de kosten – zou bestemd zijn voor de commissie ter bestrijding van de onkosten.

6. Invulling van het programma

Het uitgangspunt voor deze kerkendag was dat alles vloeiend in elkaar moest kunnen overlopen; het enige wat vast stond was de begintijd en de afsluiting. De mensen moesten ondertussen van het ene programma naar het andere kunnen lopen. Daarbij moest er veel tijd zijn voor onderlinge ontmoeting. Dat zijn de twee speerpunten geweest voor deze kerkendag: informatie delen en ontmoeting.

Belangrijk was, dat zowel aan het begin als aan het einde alle mensen samen zouden komen in de kerk, met daarbij een kort meditatief moment over het thema 'vissers van mensen' en veel samenzang. We hadden zelfs een eigen lied voor deze dag van de hand van ds. W. Kok, getiteld: 'Vissers van mensen'.

Doordat we drie locaties tot onze beschikking hadden, konden we vele mogelijkheden creëren. De sporthal moest wel volledig worden ingericht en de entree was niet bijzonder gelukkig. Toch zijn alle onderdelen op geheel eigen wijze mooi uitgevoerd.

De TUA en deputaten zending kregen de meeste belangstelling. Er is veel gebruikgemaakt van beamers en interactieve aanbieding van de informatie. Doordat er nu vier deputaatschappen informatie gaven, was er ook een breder publiek aanwezig omdat er een meerkeuzeprogramma was.

7. Actie Burundi

Om deze kerkendag niet alleen tot deze ene dag te beperken en om langere tijd de kerken te prikkelen om bij deze kerkendag betrokken te zijn, is gekozen voor een speciale actie. Mede doordat het werk van deputaten zending een onderdeel van deze kerkendag was, was het goed om niet alleen aan onszelf te denken, maar ook aan onze opdracht om kerk naar buiten te zijn. Uiteindelijk is gekozen voor de bestemming van de bouw van een kerkelijk centrum in Burundi, één van onze nieuwe zendingengebieden. In dat land is voor de kerken nog niets opgebouwd en juist omdat zending aandacht wil geven aan de vorming van gemeenteliders, is een centraal kerkelijk centrum noodzakelijk. Uiteindelijk kon de penningmeester van de commissie € 35.717,20 overmaken naar het kerkelijk bureau inzake de actie Burundi. Voorwaar een prachtig resultaat.

Bijzonder verheugend was dat op de kerkendag een paar mensen uit Burundi bij ons konden zijn: br. Nimpagaritse (die in Nederland woont en onze kerken in contact heeft gebracht met de kerk in Burundi) en als speciale gasten ds. Joseph Bararu en zijn vrouw, die op kosten van de deputaten zending overgekomen waren. Zij konden veel vertellen van hun situatie. Aan het eind van de kerkendag konden zij het tot dan toe bijeengebrachte bedrag symbolisch in ontvangst nemen.

8. Evaluatie van de kerkendag

Bij de evaluatie heeft de commissie ook opmerkingen en adviezen van bezoekers en van de subcommissie Urk meegenomen. De landelijke commissie heeft een uitgebreide evaluatie geschreven, omdat dit een eerste kerkendag is en er ook lering uit getrokken kan worden voor een volgende kerkendag.

Als commissie mogen we zeggen, dat het een bijzonder geslaagde en gezegende dag is geworden. Er waren naar inschatting van de commissie rond de 1400 bezoekers aanwezig over de hele dag. Het ging om mensen uit alle delen van het land en uit de volle breedte van de kerken gekomen. Wat opviel was een behoorlijke verjonging van het publiek ten opzichte van de Schooldag, hetgeen de commissie als zeer positief ervaren heeft.

Wat vooral ook opviel was de vreugde van de mensen om elkaar te ontmoeten. Daar is blijkbaar veel behoefte aan.

De samenwerking met de kleine commissie van mensen op Urk is tot ieders volle tevredenheid verlopen; de landelijke commissie kon hierdoor vele praktische zaken uit handen geven en zich richten op de inhoud van de kerkendag.

Het gezamenlijk beginnen en afsluiten in de kerk was bijzonder mooi. Opmerkelijk was dat bij de afsluiting nog veel mensen aanwezig waren; ongetwijfeld ook vanwege de afsluiting van de actie voor Burundi.

De inhoud van de verschillende presentaties van de zich presenterende deputaatschappen was divers, inhoudelijk goed verzorgd, veelal interactief met de aanwezigen.

De catering was voor zo'n grote groep mensen te gering; hier moet beter aandacht aan geschonken worden. Het is voor vele mensen ook een dagje uit en ze laten zich graag verwennen.

De locatie en de gebouwen voldeden aan onze verwachtingen; alles was overzichtelijk en veilig. De bewegwijzering in de gebouwen zou beter kunnen.

De commissie is dankbaar voor de voorbeeldige manier van samenwerking tussen de beide jeugdbonden.

9. Bezinning op vervolg

Vanuit de evaluatie heeft de commissie zich ook gebogen over de vraag hoe we verder moeten met de uitvoering van de opdracht van de GS, vooral om *jaarlijks* een kerkendag te organiseren.

De commissie heeft geconcludeerd dat het in redelijkheid niet mogelijk is om de kerkendag jaarlijks te organiseren en vraagt daarom aan de synode om de opdracht op dit punt bij te stellen. De volgende kerkendag zal dan zijn op de vrijdag na Hemelvaartsdag, DV 30 mei 2014.

De redenen hiervoor zijn:

- om het jaar zal er ook een TUA-dag worden georganiseerd. Deze dag en de kerkendag kunnen dan om en om georganiseerd worden;
- de vele werkzaamheden voor de organisatie van een kerkendag;
- op deze manier kan de kerkendag fris, levendig en attractief worden gehouden.

De locatie op Urk is als zeer geschikt ervaren. Omdat de commissie na gehouden onderzoek (nog) geen

geschikte andere locatie kon vinden, is besloten de volgende kerkendag opnieuw op Urk te organiseren.

De commissie is van oordeel dat de TUA niet elke keer op de kerkendag vertegenwoordigd hoeft te zijn. Zij heeft er dan ook voor gekozen dat het beter is om steeds weer andere deputaatschappen gelegenheid te geven zich te presenteren op de kerkendag. Daarnaast is de commissie wel van mening dat het goed is dat de beide jeugdbonden bij de organisatie van elke kerkendag betrokken zullen worden.

Over de bemensing van de commissie wil de commissie het volgende doorgeven.

De voorzitter, ds. H.K. Sok, en de penningmeester, br. J. Lokhorst, zijn de enige benoemde leden, die niet vanuit een deputaatschap zijn benoemd, de andere vier wel.

Ds. P.D.J. Buijs, ds. C.J. Droger, ds. A. Hilbers en br. J. Lokhorst geven aan, dat zij niet voor herbenoeming in aanmerking wensen te komen.

Gedacht zou kunnen worden aan een tweedeling in de commissie: een kleine vaste commissie met benoemde mensen (los van de deputaatschappen), die elke keer aangevuld wordt met mensen uit die deputaatschappen die in dat jaar acte de présence zullen geven.

Tot slot: de commissie merkt op dat ze als landelijke commissie kerkendag op een goede manier heeft samengewerkt. De commissie ziet ook terug op een mooie samenwerking met mensen vanuit het geheel van de kerken. De vreugde om zich op deze manier te mogen inzetten voor het Koninkrijk van God, die tot samenbinding van onze kerken heeft gediend heeft – bij al het werk dat gedaan moest worden – de commissieleden gedragen en bemoedigd. Vooral de vreugde van vele mensen op de kerkendag zelf heeft de commissie als een bijzondere zegen van God ervaren.

10. Financiën

Inkomsten		Uitgaven	
Sponsoring	620,00	Website	975,80
Collecte kerkendag	2470,00	Folder drukkeri	339,19
Omzet dagverkopen	7170,20	Bakker Records (installatie)	148,75
Doorverkoop niet-verkochte omzet	165,00	Huur Pieter Zandt	142,50
		Huur Hervormde Kerk	500,00
		Huur sportaccommodatie	500,00
		Inkopen food	2479,70
		Partyrent incl. transport	172,20
		Inhuren bakwagen	573,00
		Gasbussen	100,00
		Huur terras en podium	296,00
		Leges/vergunningen	34,30
		Overige kosten, reis- en verblijf.	2222,36
		Positief saldo	1941,40
Totaal	€ 10.425,20	Totaal	€ 10.425,20

Voorstellen

Uw commissie stelt u het volgende voor:

1. de handelingen van de commissie goed te keuren;
2. de kerkendag eens in de twee jaar te laten organiseren, steeds in het jaar waarin er geen TUA-dag wordt gehouden;
3. te besluiten dat op elke kerkendag steeds weer andere deputaatschappen zich presenteren, zodat het

- geheel van het kerkenwerk in de loop van de jaren zoveel mogelijk in beeld komt;
4. de jeugdbonden bij de organisatie van elke kerkendag te betrekken;
 5. een vaste commissie van vijf mensen te benoemen, die elke keer aangevuld wordt met mensen uit deputaatschappen die dat jaar acte de présence zullen geven;
 6. opnieuw een budget voor de organisatie van de kerkendag beschikbaar te stellen.

Voor de bemensing van de commissie in bovengenoemde zin zullen u afzonderlijk voorstellen bereiken.

ds. H.K. Sok, samenroeper
ds. H. Jonkman, rapporteur

BIJLAGE 132

Artikel 110

Rapport 3 moderamen inzake het rapport van de commissie landelijke kerkendag

Uw moderamen stelt met de commissie met dankbaarheid vast dat de eerste landelijke kerkendag een goede, vooral op velerlei wijze samenbindende dag geweest is. De commissie geeft inzicht in de door haar gevolgde handelwijze en legt daarvan verantwoording af, evalueert genomen beslissingen en komt zo tot een voorstel tot besluit.

Bij het rapport heeft uw moderamen geen vragen. Slechts een suggestie zouden we willen noemen. Het zou naar onze mening dienstig zijn wanneer er – naast alles wat geboden wordt - ook sportieve elementen ingevoegd zouden worden met het oog op onze jongeren. Wellicht zou een dergelijke sportieve activiteit gevolgd kunnen worden door een bijeenkomst die ook afgestemd is op de jongeren. Dat wil het moderamen ter overweging meegeven aan de (opnieuw) te benoemen commissie.

Voorstel tot besluit

Het moderamen stelt voor:

De synode besluit:

1. de commissie te danken voor haar werkzaamheden;
2. de handelingen van de commissie goed te keuren;
3. de kerkendag eens in de twee jaar te laten organiseren, steeds in het jaar waarin er geen TUA-dag wordt gehouden;
4. te besluiten dat op elke kerkendag steeds weer andere deputaatschappen zich presenteren, zodat het geheel van het kerkenwerk in de loop van de jaren zoveel mogelijk in beeld komt;
5. de jeugdbonden bij de organisatie van elke kerkendag te betrekken en te bezien of het dienstig is om voor de jeugd enkele sportieve activiteiten in te voegen en met een samenkomst met een eigen karakter voor hen af te sluiten;
6. een vaste commissie van vijf mensen te benoemen, die elke keer aangevuld wordt met mensen uit deputaatschappen die dat jaar acte de présence zullen geven;
7. opnieuw een budget voor de organisatie van de kerkendag beschikbaar te stellen.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 133

Artikelen 172, 194, 224, 228

Visiedocument 'Homoseksualiteit en homoseksuele relaties'

Hoofdstuk I – Homoseksualiteit in kerk en samenleving

Binnen het geheel van de kerken lopen opvattingen over homoseksualiteit en homoseksuele relaties sterk uiteen. De ene kerk wijst homoseksueel gedrag onvoorwaardelijk af, de andere ziet in een homoseksuele gerichtheid een variatie binnen de schepping en zegent een huwelijk tussen personen van gelijk geslacht in.

Het verschil in opvattingen staat niet los van ontwikkelingen in de samenleving. Eén ontwikkeling is dat mensen meer dan ooit zelf invulling geven aan hun leven. De vraag naar de wil van God speelt daarbij nauwelijks een rol of zelfs helemaal niet meer. Traditionele verbanden hebben hun zeggingskracht verloren.

De veranderde levensoriëntatie blijkt ook op het terrein van de seksualiteit. Daar hebben zich vooral vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw ingrijpende veranderingen voorgedaan. Seksualiteit is meer en meer een zelfstandig gebied geworden. Ze is niet meer nauw verbonden met voortplanting. Seksuele omgang en het krijgen van kinderen zijn slechts aan elkaar verbonden wanneer dat wordt gewenst.

Bovendien hebben mensen vandaag grote verwachtingen van de beleving van geluk en seksueel genot binnen een intieme relatie. Daarbij is die relatie niet per se voor het leven gesloten. Ze kan soms heel kort zijn. Seksuele omgang is gaandeweg losgeraakt van het huwelijk tussen man en vrouw. Allerlei soorten promiscuïteit doen zich voor. Seks is volgens de heersende cultuur mogelijk en geoorloofd in elke vorm en context zolang niemand wordt beschadigd. Een grens wordt onder meer getrokken bij omgang met kinderen en incest.

Een intieme relatie is doorgaans geen verbond meer dat gesloten is ten overstaan van anderen of de Ander. Een belofte van onvoorwaardelijke trouw voor het leven wordt niet meer nodig geacht. Gelijkheid en wederkerigheid tussen partners moeten de weg naar geluk vrijmaken. Levenslange trouw en zorg jegens elkaar zijn naar de achtergrond gedrongen. Een al of niet geformaliseerde afspraak van wederzijds respect beheerst de sfeer van seksuele relaties.

Algemeen is eveneens de opvatting dat een bepaalde leefwijze op seksueel gebied iemand niet een beter of slechter mens maakt. Seksualiteit is buiten de sfeer van goed en kwaad geplaatst. Ondertussen maakt de samenleving de kerk het verwijt dat deze wel in die sfeer is blijven hangen. Ze zou van oudsher seksualiteit met verboden hebben omgeven. Nog steeds bejegenen mensen alles wat de kerk over dit onderwerp naar voren brengt met argwaan. Dat is overigens deels te begrijpen in het licht van hypocrisie en misbruik die helaas meer dan eens binnen de kerk openbaar komen.

Een van de effecten van de ingrijpende veranderingen op het gebied van de seksualiteit is een breed gedragen acceptatie van seksuele relaties tussen personen van gelijk geslacht. De Nederlandse overheid stimuleert deze acceptatie en heeft het huwelijk opengesteld voor homoseksuele paren. Ze ondersteunt het verlangen van burgers die autonoom vorm willen geven aan hun levenspatroon, en scheidt daarvoor de mogelijkheden.

Vanwege deze algemene waardering van gelijkgeslachtelijke omgang is het leefpatroon van mannen en vrouwen met een homoseksuele gerichtheid sterk veranderd. Hun leven voltrekt zich niet langer in de verborgenheid. Eeuwenlang leefden zij in de marge van de samenleving. Ze werden vervolgd en hooguit getolereerd. Tot diep in de negentiende eeuw ging de aandacht in de samenleving bijna uitsluitend uit naar homoseksueel gedrag en de schade die dat zou brengen voor mens en samenleving. Dat gedrag viel onder het strafrecht. Aandacht voor wat daarachter lag was er niet. In de loop van de negentiende eeuw werd de psychische dimensie van dat gedrag voorwerp van onderzoek. De term 'homoseksualiteit' ontstond. Aanvankelijk werd de oorzaak van homoseksualiteit in een psychische stoornis gezocht. Deze stoornis zou vragen om een psychiatrische behandeling. Later werd steeds meer gezien dat een gelijkgeslachtelijke gerichtheid onlosmakelijk met het persoon-zijn verweven kan zijn.

Mede onder invloed van deze nieuwe inzichten werd homoseksuele omgang uit de sfeer van het strafrecht gehaald. Langzamerhand kon deze omgang rekenen op een brede acceptatie binnen de samenleving. Momenteel beschouwen grote delen van de bevolking een homoseksuele relatie als normaal. Aan een huwelijk tussen personen van gelijk geslacht zijn dezelfde rechten verbonden als aan een huwelijk tussen man en vrouw. Voorbeelden daarvan zijn het recht op adoptie en het recht op pleegouderschap.

De weg naar acceptatie van een gelijkgeslachtelijke omgang heeft ook een militante dimensie. Deze komt met name openbaar in de homobeweging die sinds enkele decennia actief is. Deze beweging zet zich niet alleen in voor het bevorderen van contacten tussen homoseksuelen, maar ook voor het tegengaan en bestrijden van traditionele opvattingen over moraal. De nieuwe moraal die haar voor ogen staat, stelt het recht tot zelfbeschikking centraal: de mens is zijn eigen project. Het probleem is volgens velen vandaag niet homoseksualiteit maar homofobie.

Deze ontwikkelingen gaan de kerken niet voorbij en oefenen onmiskenbaar invloed op kerkleden uit. Die invloed draagt eraan bij dat visies veranderen. Opvattingen die van oudsher hebben gegolden, zijn vandaag niet vanzelfsprekend meer. Dit leidt maar al te vaak tot verwijdering tussen broeders en zusters van hetzelfde huis. Een sfeer van achterdocht is zomaar geboren. Wie enige ruimte zou willen laten voor een homoseksuele relatie in liefde en trouw, wordt soms bij voorbaat al verdacht van ontrouw aan de Schrift en verloochening van de waarheid. Wie geen enkele ruimte ziet voor een dergelijke relatie wordt soms bij voorbaat al beschuldigd van liefdeloosheid en wreedheid. In het proces van polarisatie kunnen emoties hoog oplopen.

Gezien deze spanningen en de verscheidenheid aan opvattingen verkeren kerken en kerkleden in verwarring. Die verwarring wordt vooral gevoeld door de broeders en zusters om wie het gaat. Ze voelen zich soms ingesloten tussen hun diepste gevoelens en hun loyaliteit aan de kerk waartoe ze behoren.

In het verleden zijn deze broeders en zusters meer dan eens onheus bejegend. Daardoor hebben zij in de beleving van hun eigenwaarde schade opgelopen. Wij als opstellers van dit document willen meeleven met hen die tot de ontdekking zijn gekomen dat zij een andere seksuele gerichtheid hebben. Deze gerichtheid zal op zichzelf voor hen reeds moeite geven. Ze hebben de ervaring dat ze niet beantwoorden aan het beeld dat hun omgeving van hen heeft en dat zij ook zelf voor ogen hadden. Die ervaring kan ontkenning oproepen, verzet, boosheid en depressie.

Velen hebben voor kortere of langere tijd waarschijnlijk hun gevoelens verborgen gehouden en met niemand kunnen delen. Ze zijn misschien de weg van leeftijdgenoten gegaan: verkering met iemand aan een tijd waarin alles volgens hen overzichtelijk en duidelijk was. Anderen hebben minder moeite met onbeantwoorde vragen. Zij vinden houvast in relativering van de problematiek: waarom zou je zoveel nadruk leggen op homoseksualiteit terwijl de Bijbel daaraan naar het schijnt geen aandacht besteedt en wel vaak spreekt over bijvoorbeeld de zonde van hebzucht?

Bezinning is meer dan nodig. Velen zoeken naar houvast te midden van alle onzekerheid. Sommigen zoeken dat houvast in het verleden. Zij willen het liefst terugkeren naar of vasthouden aan een tijd waarin alles volgens hen overzichtelijk en duidelijk was. Anderen hebben minder moeite met onbeantwoorde vragen. Zij vinden houvast in relativering van de problematiek: waarom zou je zoveel nadruk leggen op homoseksualiteit terwijl de Bijbel daaraan naar het schijnt geen aandacht besteedt en wel vaak spreekt over bijvoorbeeld de zonde van hebzucht?

Beide mogelijkheden zijn voor de kerk geen begaanbare weg. Ze gelooft en belijdt dat haar houvast elders ligt, namelijk in het Woord van haar Koning. Ook in vragen over homoseksualiteit en homoseksuele relaties wil ze leven naar de norm van dat Woord. Dat is haar richtsnoer en maatstaf voor geloof en leven.

Daarbij moet elke vorm van lichamelijk, psychisch of verbaal geweld tegen homoseksuelen worden verfoeid. Geweld vindt daar plaats waar geen eerbied en respect is voor het mens-zijn van de ander. Ook vuile grappen doen anderen te kort. Stellig mogen mensen een mening geven over de leefwijze en levenspraktijk van een ander, maar die mening mag niet leiden tot een aantasting van het zijn van de ander⁹. Eveneens moet afstand genomen worden van een houding die het bestaan van homoseksualiteit ontkent.

Ondanks deze stellingname zijn onze kerken in 2010 niet ingegaan op een verzoek tot ondertekening van een verklaring tegen homogeweld¹⁰. Deputaten vertegenwoordiging van onze kerken die het verzoek tot ondertekening hebben ontvangen, meenden dat we homogeweld niet mogen isoleren van zoveel ander geweld dat evenzeer afkeurendwaardig is. Een tweede reden was het feit dat onze kerken met grote reserve aankijken tegen de wijze waarop een van de initiatiefnemers zich in de loop van de jaren heeft geprofileerd in zijn strijd voor acceptatie van homoseksualiteit. Bij de totstandkoming van een dergelijke verklaring zou het lastig of zelfs onmogelijk zijn in de kerken duidelijk te maken hoe onze eigen stem daarin is¹¹.

Hoofdstuk II – Terminologie en cijfers

Gemakkelijk kan in de bezinning op homoseksualiteit en homoseksuele relaties onduidelijkheid ontstaan. Verheldering van begrippen kan mogelijke misverstanden voorkomen.

Homoseksuele gevoelens duiden op seksuele gevoelens voor iemand van hetzelfde geslacht. De term 'homoseksualiteit' gaat terug op de woorden *homos* en *sexus*. *Homos* is een Grieks woord dat 'dezelfde' betekent. *Sexus* komt uit het Latijn en betekent 'geslacht'. Wanneer de gevoelens blijvend zijn, spreken we over een 'gerichtheid'. Deze gerichtheid is een psychische en lichamelijke toestand die iemand meestal van jongs af aan heeft ontwikkeld op basis van een natuurlijke aanleg. Andere woorden die dat kunnen aanduiden, zijn 'oriëntatie', 'voorkeur' of 'geaardheid'. Maar dat laatste woord is enigszins problematisch. Daarover straks meer.

Het aantal mannen en vrouwen dat vanaf de vroegste kinderjaren met een homoseksuele gerichtheid leeft, is minder dan wel eens wordt gesuggereerd¹². In 2010 is in een representatief onderzoek onder de Nederlandse bevolking aan mensen gevraagd naar welk geslacht hun seksuele voorkeur uitgaat. Hieruit bleek dat drie procent van de mannen en één procent van de vrouwen zich uitsluitend tot de eigen sekse voelt aangetrokken. Zes procent van de mannen en vijftien procent van de vrouwen is enigszins of evenveel op de eigen sekse gericht. Deze laatste groep, die als biseksueel getypeerd kan worden, is dus groter dan degenen wier seksuele voorkeur uitsluitend naar de eigen sekse uitgaat¹³.

Gedragingen en seksuele omgang kunnen beter worden onderzocht dan gevoelens. Onderzoekers melden dat drie procent van de mannelijke bevolking in Nederland ooit omgang heeft gehad met alleen de eigen sekse, en van de vrouwelijke bevolking één procent. Tien procent van de mannelijke bevolking meldt dat er omgang met beide seksen is geweest. Twaalf procent van de vrouwelijke bevolking heeft met beide seksen omgang gehad¹⁴.

Het is op zichzelf mogelijk dat iemand een homoseksuele oriëntatie heeft zonder dat hij¹⁵ deze tot uiting brengt in een seksuele omgang met een persoon van hetzelfde geslacht. Ook het omgekeerde is mogelijk: sommigen zoeken een homoseksuele omgang zonder dat zij zich specifiek voelen aangetrokken tot een persoon van hetzelfde geslacht. Zij doen dat bijvoorbeeld omdat ze hun grenzen op het gebied van de seksualiteit willen verleggen.

In dit rapport zijn wij terughoudend in het gebruik van het woord 'homofilie'¹⁶. De reden daarvoor is dat deze term in het algemeen spraakgebruik nog weinig wordt gehanteerd.

Vaak wordt gesproken over een homoseksuele 'geaardheid'. Het probleem bij dit woord is de suggestie die daarvan uitgaat. Daarmee wordt gesuggereerd dat de gerichtheid sterk biologisch bepaald is. Gemakkelijk kan worden voorbijgegaan aan het gegeven dat in het ontstaan van een seksuele voorkeur psychische en emotionele factoren ook een rol kunnen spelen. Bovendien geeft de term 'geaardheid' een

9 Vgl. *Algemene wet gelijke behandeling*, artikel 1a.

10 Dit verzoek kwam van de Federatie van Nederlandse verenigingen tot integratie van homoseksualiteit (COC Nederland en de Stichting Landelijk CoördinatiePunt).

11 *Acta van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Huizen / Nunspeet 27 augustus – 23 november 2010*, blz. 228.

12 In 1948 stelde Alfred Kinsey dat tien procent van de mannelijke bevolking een sterke homoseksuele neiging heeft. Dit percentage wordt vaak genoemd, maar doet geen recht aan de werkelijkheid. Vgl. Thomas E. Schmidt, *Straight and Narrow? Compassion and Clarity in the Homosexuality Debate*, Downers Grove 1995, pp. 100-105.

13 Zie: Saskia Keuzekamp (red.), *Niet te ver uit de kast. Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland*. SCP-publicatie 2010-15, Den Haag 2010, blz. 12. Vergelijk wat Amerika betreft: Mark A. Yarhouse, 'At the Intersection of Religious and Sexual Identities. A Christian Perspective on Homosexuality. Monograph for the Gospel Coalition's Christ on the Campus Initiative, edited by Don A. Carson' (2010), pp. 4, 11 en 29. Yarhouse maakt onderscheid tussen drie categorieën. Zij die gevoelens van aantrekking tot het eigen geslacht ervaren maken vier tot zes procent van de bevolking uit. Een tweede categorie omvat diegenen die bij zichzelf een stabiele gerichtheid opmerken. Dan gaat het om twee tot drie procent van de bevolking. Dat zijn cijfers die volgens Yarhouse de laatste twintig jaar vrij constant zijn gebleven. Zij die zichzelf homoseksueel noemen en die identiteit toekennen, is moeilijker meetbaar.

14 Keuzekamp, *Niet te ver uit de kast*, blz. 11.

15 Wanneer in dit visiedocument iemand wordt aangeduid met 'hij' of 'hem', kan doorgaans ook 'zij' of 'haar' worden gelezen.

16 De term 'homofilie' is in de jaren veertig van de vorige eeuw geïntroduceerd in bladen die zich sterk maakten voor de emancipatie van homoseksuele mannen en vrouwen. Het klonk neutraler en 'netter' dan 'homoseksueel' (A. M. J. M. van de Spijker, *Die gleichgeschlechtliche Zuneigung. Homotropie: Homosexualität, Homoerotik, Homophilie – und die katholische Moraltheologie*, Olten / Freiburg 1968, S. 24). Aan het einde van de vorige eeuw heeft binnen de gereformeerde wereld vooral J. Douma dit begrip afgegrensd tegenover het begrip 'homoseksualiteit'.

nogal massieve invulling van de seksuele voorkeur. Deze zou dan óf het ene zijn óf het andere zijn. Het ligt wat genuanceerder. De grenzen tussen homoseksualiteit en heteroseksualiteit lopen soms in elkaar over. Het woord 'geaardheid' gaat te veel uit van een scherpe tweedeling tussen homoseksuelen en heteroseksuelen¹⁷.

Wetenschappers zijn seksuele voorkeur steeds meer gaan beschouwen als een fenomeen dat uit meerdere dimensies bestaat. Een bekend model onderscheidt zeven dimensies: seksuele aantrekkingskracht, seksueel gedrag, seksuele fantasieën, emotionele voorkeur, sociale voorkeur, leefstijl en seksuele identificatie. Mensen kunnen volgens dit model op alle dimensies hetzelfde scoren en bijvoorbeeld in alle opzichten gericht zijn op de andere sekse. Maar het kan ook verschillen¹⁸. Het model houdt er rekening mee dat ervaringen kunnen veranderen in de tijd.

Een onderscheid dat verhelderend werkt is het onderscheid tussen gevoelens, gerichtheid en identiteit¹⁹. Homoseksuele gevoelens kunnen in verschillende gradaties en op verschillende momenten voorkomen. Zij kunnen ook van voorbijgaande aard zijn. Zoals gezegd spreken we over een homoseksuele gerichtheid wanneer de gevoelens een stabiel karakter hebben. We zouden van een homoseksuele identiteit kunnen spreken wanneer iemand zijn gerichtheid bepalend laat zijn voor zijn persoon-zijn en zich sterk profileert aan de hand van zijn seksuele voorkeur.

Homoseksuele gevoelens en gerichtheid houden in dat iemand zich eerder aangetrokken weet tot een persoon van de eigen sekse dan tot een persoon van de andere sekse. Hij voelt zich emotioneel eerder geborgen en veilig bij de eigen sekse. De lichamelijke gestalte van iemand van de eigen sekse maakt doorgaans meer indruk dan de gestalte van iemand van de andere sekse. Daarin kan ook de erotische aantrekkingskracht een rol spelen. Een andere laag in deze seksuele gerichtheid is het verlangen naar fysieke aanraking. Ieder mens heeft doorgaans behoefte aan aanraking en nabijheid van een ander. Dat kan ook verdergaan en leiden tot seksualiteit in engere zin. Het is goed onderscheid te maken tussen waardering voor het lichaam van een ander en het daadwerkelijk begeren van dat lichaam.

Wanneer we in het vervolg van dit visiedocument spreken over homoseksualiteit, bedoelen we de gevoelens voor of gerichtheid op dezelfde sekse, niet de uitdrukkelijke intieme seksuele omgang. Is dat laatste wel bedoeld, dan zal dat worden aangeduid met termen als 'handelen', 'gedrag' of 'omgang'.

Hoofdstuk III – Achtergronden

Van oudsher is gezocht naar een verklaring van homoseksuele gevoelens. Dit gebeurde al in de antieke wereld. Zowel de Griekse oudheid als andere culturen waren bekend met de omgang tussen mensen van gelijk geslacht. Maar men was ook bekend met het verschijnsel dat sommigen diep in hun binnenste een sterke voorkeur hadden voor het gelijke geslacht. Schrijvers uit de klassieke oudheid wezen onder meer op bovennatuurlijke en medische oorzaken²⁰.

In onze westerse samenleving werd zoals gezegd homoseksualiteit tot aan het einde van de negentiende eeuw vooral als zondig en strafbaar gezien. Later sprak men over een behandelbare ziekte. Vanaf de twintigste eeuw is gewezen op psychische oorzaken en omgevingsfactoren. In het huidige debat spelen in toenemende mate vooral biologische factoren een rol²¹. Veranderende wetenschappelijke inzichten hebben bijgedragen aan een brede acceptatie van seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht.

1. Biologische factoren

Biologische theorieën leggen globaal genomen het accent op het aangeboren-zijn van een homoseksuele gerichtheid. De wetenschappelijke zoektocht naar biologische oorzaken is pas sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw begonnen. Onderzoekers hebben vanaf die tijd de oorzaak van deze gerichtheid gezocht in hormonen, hersenen, genen of een combinatie daarvan. Een hormonale verklaring kadt ervan uit dat homoseksuele mannen minder 'vermannelijkt' zijn doordat zij vóór hun geboorte niet voldoende invloed van het hormoon testosteron hebben ondergaan. Lesbische vrouwen zouden daarentegen prenataal juist 'vermannelijkt' zijn onder invloed van datzelfde hormoon. Wetenschappers wijzen op experimenten met dieren: beïnvloeding van hun hormoonhuishouding heeft effect op hun seksueel gedrag. Later onderzoek naar de hormoonhuishouding van homoseksuele mannen heeft echter niet geleid tot eenduidige resultaten.

Andere onderzoeken wijzen op anatomische verschillen tussen de hersenen van homoseksuele en heteroseksuele mannen. De eerste onderzoeken daarnaar zijn gedaan in de jaren tachtig van de vorige

17 Zie ook Ruard Ganzevoort, Erik Olsman, Mark van der Laan, *Adam en Evert. De spanning tussen kerk en homoseksualiteit*, 2e dr., Kampen 2011, blz. 26-27.

18 Keuzekamp merkt op: 'Zo kan iemand zich seksueel aangetrokken voelen tot de eigen sekse, maar toch uitsluitend seks hebben met iemand van het andere geslacht. Bovendien kunnen de voorkeuren en het gedrag van mensen door de jaren heen veranderen. De kracht van dit model is dat het niet alleen gradaties van seksuele voorkeur erkent (zoals het model van Kinsey), maar ook verschil in ervaringen tussen dimensies als reële optie beschouwt en er rekening mee houdt dat ervaringen kunnen veranderen in de tijd' (*Niet te ver uit de kast*, blz. 10).

19 Dit onderscheid is ontleend aan Mark A. Yarhouse. Naast het artikel dat in noot 4 wordt genoemd, kan ook gewezen worden op zijn: *Homosexuality and the Christian. A Guide for Parents, Pastors, and Friends*, Minneapolis 2010.

20 Zie daarvoor dit visiedocument, hoofdstuk VII, paragraaf 3.

21 Zie voor een bespreking van biologische en psychische factoren onder meer: Stanton L. Jones en Mark A. Yarhouse, *Homosexuality. The Use of Scientific Research in the Church's Moral Debate*, Downers Grove 2000. In 2005 is daarvan een update verschenen: Stanton L. Jones en Alex W. Kwee, 'Scientific Research, Homosexuality, and the Church's Moral Debate. An Update'. *Journal of Psychology and Christianity* XXIV, 4 (2005), pp. 304-326. Verder: Edward Stein, 'Born that Way? Not a Choice? Problems with Biological and Psychological Arguments for Gay Rights'. *Cardozo Legal Studies Research Paper* 223 (2008), <http://ssrn.com/abstract=1104538> / <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1104538>.

eeuw²². Een bepaald deel van de hersenen bleek bij homoseksuele mannen groter te zijn dan bij andere mannen. Sommige onderzoekers menen dat de hersenen van deze mannen zich in hun foetale fase op die wijze hebben ontwikkeld. Dat is dan gebeurd onder invloed van bepaalde hormonen.

Het onderzoek naar het genenpatroon van homoseksuele mannen is van recentere datum²³. Dat onderzoek heeft zich met name geconcentreerd op families met homoseksuele leden en op tweelingen. Verondersteld wordt dat het genetisch materiaal zorgt voor een homoseksuele ontwikkeling. Een 'homo-gen' is echter nooit gevonden. Over de wijze waarop genetisch materiaal homoseksuele ontwikkeling bevordert, bestaat onduidelijkheid. Wel wordt gedacht aan een complex proces waarin naast de genetische make-up ook hormonale factoren en de structuur van de hersenen een rol spelen.

2. Psychische factoren

Ouder dan de zoektocht naar biologische factoren is de zoektocht naar psychische factoren.

Bij deze factoren kan worden gedacht aan aangeleerd gedrag en de invloed van de sociale omgeving. Soms wijzen theorieën op een stoornis in de ontwikkeling van kind naar volwassene. Inzicht in deze verklaringsmodellen kan dienstbaar zijn aan inzicht in het eigen persoon-zijn. Het maakt bijvoorbeeld verschil of een homoseksuele gerichtheid in een specifiek geval een biologisch gegeven is of het gevolg van een scheefgroei in de jeugdijaren.

De zoektocht naar psychische factoren is begonnen met het werk van Sigmund Freud en andere psychoanalytici aan het einde van de negentiende eeuw. De psychoanalyse zoekt de oorzaak van een homoseksuele oriëntatie in een verstoorde psychische ontwikkeling van het kind op zijn weg naar volwassenheid. Deze verstoring kan bijvoorbeeld optreden wanneer de vader afwezig is of zich vijandig gedraagt ten opzichte van zijn zoon. Ook kan meespelen dat de moeder heel dominant is. Zij zou ervoor zorgen dat haar zoon moeilijk van haar kan loskomen. Bij meisjes zou zich een soortgelijk proces voordoen.

Latere theorieën in de school van de psychoanalyse sluiten aan bij de gedachte dat homoseksualiteit in de vroege kinderjaren ontstaat. Deze theorieën leggen een eigen accent. Gerard van den Aardweg wijst vooral op zelfmedelijden en gevoelens van minderwaardigheid²⁴. Andere theorieën leggen meer nadruk op een verstoorde relatie van het kind met de ouder van gelijk geslacht. Het zoekt compensatie voor een geleden gemis. Dat zoekproces kan leiden tot de ontwikkeling van een homoseksuele gerichtheid²⁵.

Een ander verklaringsmodel wordt gegeven vanuit de (sociale) leertheorie²⁶. In het algemeen gaat een leertheorie ervan uit dat iemand gedrag aanleert in een proces van straffen en belonen. Een voorbeeld daarvan is het *behaviorisme*. Homoseksualiteit zou kunnen ontstaan wanneer bij een jongen meisjesgedrag wordt bekrachtigd en bij een meisje jongensgedrag. Ook kan een prettige homoseksuele ervaring in de puberteit of adolescentie daaraan bijdragen. De sociale leertheorie legt daarbij het accent op het zogenaamde *modellering*, waarbij iemand zich een bepaald gedrag eigen maakt via observeren, imiteren en identificeren. Dergelijke leerprocessen versterken het positieve gevoel ten opzichte van een persoon van gelijk geslacht en vormen het zelfbeeld. Dat zelfbeeld wordt aangescherpt wanneer moeite ontstaat bij het aangaan van een relatie met iemand van de andere sekse.

Op het niveau van de samenleving heeft het systeem van straffen en belonen ook effect: een samenleving die homoseksuele omgang tolereert en bekrachtigt, laat een toename van die omgang zien, terwijl een bestraffende cultuur daarop een remmend effect heeft²⁷.

De ontwikkelingspsychologie geeft aandacht aan psychische factoren die bijdragen aan de ontwikkeling van een homoseksuele gerichtheid. Zij wijst op de fase van de adolescentie of puberteit. Volgens velen is deze fase cruciaal voor de vorming van iemands identiteit. Soms doet iemand dan voor het eerst duidelijke homoseksuele ervaringen op. Deze staan dan doorgaans in het kader van experimenteergedrag en zijn meestal van voorbijgaande aard²⁸.

Binnen de psychologie zijn modellen opgesteld over de ontwikkeling van een homoseksuele gerichtheid en identiteit. Wie bij zichzelf homoseksuele gevoelens ervaart, maakt een proces door. In dit proces van *coming out* moet hij leren hoe hij met die gevoelens zal omgaan. Een bekend model onderscheidt vier fasen²⁹. Niet ieder zal deze fasen allemaal systematisch doorlopen of met alle aspecten daarvan te maken krijgen. Duidelijk is dat de cultuur waarin iemand leeft, invloed heeft op het verloop van dit proces. Wel geeft dit model belangrijke momenten aan.

De eerste fase is die van bewustwording (*sensitization*). Deze vindt meestal plaats in de periode

22 Dick Swaab publiceerde in 1990 resultaten van een onderzoek op dat gebied. Zie ook zijn *Wij zijn ons brein. Van baarmoeder tot Alzheimer*, 16e dr., Amsterdam 2011. In dit verband moet ook de naam van Simon LeVay worden genoemd die in 1991 met vergelijkbaar onderzoek naar buiten kwam.

23 In de jaren negentig van de vorige eeuw zijn onder meer publicaties verschenen van Michael Bailey en Richard Pillard, en van Dean Hamer.

24 Zie bijvoorbeeld: 'Wat zegt de psychologie over homofilie?', in: G. J. M. van den Aardweg en J. Bonda (red.), *Een netelig vraagstuk. Homofilie, geloof en psychologie*, Nijkerk 1981.

25 Zie bijvoorbeeld Elizabeth R. Moberly, *Homosexuality. A New Christian Ethic*, 9e dr., Cambridge 2006 (eerste druk 1983).

26 Zie voor een beschrijving van dit model bijvoorbeeld S. J. Grenz, *Welcoming but Not Affirming. An Evangelical Response to Homosexuality*, Louisville 1998, pp. 18-21.

27 Vergelijk de theorie van het sociaal constructivisme. D. F. Greenberg stelt dat het huidige westerse concept van homoseksualiteit als een vaststaande gerichtheid die normaal is voor een bepaalde groep mensen, het product is van een bepaald denkpatroon in onze samenleving (*The Construction of Homosexuality*. Chicago 1988).

28 Rita Kohnstamm, *Kleine ontwikkelingspsychologie*, Houten 2002, blz. 29-31.

29 Zie Richard R. Troiden, 'The Formation of Homosexual Identities', in: *The Journal of Homosexuality* XVII (1989), pp. 43-74.

vooraangaande aan de puberteit. Het kind ervaart dat het anders is dan leeftijdgenoten, maar wijt dit nog niet aan homoseksuele gevoelens. In de tweede fase herkent het kind zijn gevoelens. Omdat deze niet overeenkomen met zijn zelfbeeld ontstaat er verwarring. Deze verwarring kan versterkt worden door opvattingen over homoseksualiteit in de eigen omgeving en cultuur. Daarop kan het kind verschillend reageren. Het kan zijn gevoelens ontkennen, afwijzen of accepteren. De wijze waarop een kind daarmee omgaat heeft zondermeer invloed op zijn functioneren. Vaak vindt in de late adolescentie de derde fase plaats: het aannemen van de eigen seksuele gerichtheid. De adolescent gaat dit doorgaans ook aan anderen vertellen. Hoewel de omgeving de zelfbenoeming wel tolereert, kan de adolescent of jongvolwassene deze vanwege zijn onzekerheid nog niet voluit accepteren. De ervaring die hij in dit stadium opdoet, heeft invloed op zijn latere omgang met zijn seksualiteit. Zal hij bijvoorbeeld veel negatieve reacties krijgen, dan zal dat zijn negatieve gedachten over homoseksualiteit versterken. Ten slotte worden in de vierde fase de homoseksuele gevoelens ervaren als iets eigens. De persoon groeit in het aanvaarden van de eigen voorkeur (*commitment*). Openheid over die voorkeur en het aangaan van homoseksuele relaties bevorderen volgens dit model de groei naar heilheid van de persoon. Het doorlopen van bovenstaande fasen houdt niet in dat een fase voor altijd wordt afgesloten. Negatieve gevoelens kunnen het leven van een homoseksueel persoon blijvend beïnvloeden.

Naast dit model zijn er andere modellen die schetsen hoe mensen omgaan met homoseksuele gevoelens. Geen van deze modellen is echter onomstreden. Een bezwaar is bijvoorbeeld dat ze geen rekening houden met wie weloverwogen geen homo-identiteit aannemen en bewust hun seksuele gerichtheid niet allesbepalend laten zijn. Zij willen niet het etiket dragen van 'homo' noch behoren bij de sociale groep 'homoseksuelen'. Dat is mogelijk: de eigen gerichtheid erkennen en tegelijkertijd het levenspatroon laten bepalen door een andere werkelijkheid dan deze gerichtheid. Geloof en godsdienst kunnen maken dat iemand in die zin afziet van een homoseksuele identiteit. Ook is er verschil in de ontwikkeling tussen vrouwen en mannen met een gelijkgeslachtelijke gerichtheid³⁰.

Een heel andere benadering ziet in een homoseksuele leefwijze een uiting van verzet en opstand tegen de gevestigde orde. Die benadering was vooral in de jaren zestig van de vorige eeuw populair. Uitgangspunt was dat homoseksueel gedrag mensen niet overkomt, maar het resultaat van een bewuste keuze is. Sterk werd ingezet op de menselijke wil. Deze zou boven elke biologische en psychologische categorie staan. De mens is volgens deze opvatting een autonoom subject dat in vrijheid kiest. Hij stelt zichzelf een wet, richt zijn eigen leven in en ordent de wereld naar zijn eigen beeld. Een homoseksuele levensstijl is dan teken van bevrijding van knellende structuren, een daad van onafhankelijkheid en een protest tegen de maatschappij. Die levensstijl is bovendien een middel waardoor mensen grenzen kunnen verleggen en experimenteren met nieuwe wijzen van seksualiteit³¹. Homo-zijn is dan een maatschappijkritisch statement. Deze gedachte is ook vandaag nog niet verdwenen.

3. Mogelijkheid tot verandering?

Vanuit de verschillende verklaringsmodellen is gezocht naar de mogelijkheid van een ombuiging van de homoseksuele gerichtheid naar een heteroseksuele³². Er zijn met het oog daarop therapieën ontwikkeld. Vanuit een biologische benadering is dat geprobeerd met hormoonbehandelingen. Binnen gedragstherapieën zijn methoden ontwikkeld met het oog op gedragsverandering, binnen de psychoanalyse methoden van psychotherapie. De hulpverlening die uitgaat van een verstoorde verhouding van het kind met de ouder van gelijk geslacht, is gericht op het aanvullen van wat iemand in zijn ontwikkeling heeft gemist. Een persoon van gelijk geslacht zou tijdelijk in een niet-seksuele relatie de rol van ouder op zich kunnen nemen, waardoor de persoon met een verstoorde ontwikkeling alsnog door zou kunnen groeien naar volwassenheid. Vormen van behandeling hebben ook in de christelijke hulpverlening een plaats gekregen. Daarnaast wordt via deze hulpverlening aandacht besteed aan groei in kracht om verzoeken op dit gebied te weerstaan.

In het algemeen geldt dat iemand die van jongs af aan een homoseksuele gerichtheid heeft, deze niet of nauwelijks kan veranderen. Anders ligt dat soms bij iemand die door een bepaalde ontwikkeling in zijn latere jeugd jaren deze oriëntatie heeft ontwikkeld. Dan kan verandering niet altijd worden uitgesloten. Hoewel gedrag en houding in veel opzichten veranderbaar en kneedbaar zijn³³, blijkt in de praktijk van onze cultuur dat nog niet zo gemakkelijk te zijn. Een verschuiving in seksuele gerichtheid is vaak moeilijk, voor velen zelfs onbespreekbaar en in veel gevallen niet mogelijk.

4. Evaluatie

In het voorgaande zijn enkele aspecten genoemd van een wetenschappelijke verklaring voor het ontstaan van een homoseksuele gerichtheid. In grote lijnen kunnen we twee invalshoeken onderscheiden bij het onderzoek naar oorzaken van deze gerichtheid: *nature* en *nurture*. Het woord *nature* doelt op een combinatie van genetische aanleg en biologische omgevingsfactoren. Bij dat laatste kunnen we denken aan een veranderd niveau van het hormoon testosteron tijdens de zwangerschap. Ook wordt met *nature* bedoeld op een mogelijk andere hersenstructuur. De combinatie van genetische aanleg en biologische omgevingsfactoren leidt of kan leiden tot het ontstaan van bepaalde hersenstructuren. Het woord *nurture*

30 Zie Yarhouse, 'Intersection', pp. 12-14. Overigens vraagt in verband met homoseksualiteit het begrip identiteit op zichzelf al een nadere verklaring. Zie daarvoor de pastorale handreiking, hoofdstuk III, paragraaf 1 (over zelfaanvaarding).

31 Gerrit Komrij schrijft over zijn eerste ervaringen met homoseksualiteit. Het was 'een manier om tegen de wereld, het leven en de kunst aan te kijken'. 'Homoseksualiteit betekende verzet, antiburgerlijkheid, amoraliteit, spontane aanbidding van het tegendeel' (zie: 'Waarom zijn Nederlanders zo dol op homoseksuelen? De Nederlandse knuffelholmo', in: *De Groene Amsterdammer*, 26 september 2008, blz. 23 en 24). Vgl. Schmidt, *Straight and Narrow?*, pp. 149-150.

32 Zie voor een bespreking daarvan onder meer: Stein, 'Born that Way?', pp. 36-38; ook Yarhouse, *Homosexuality and the Christian*, pp. 81-95.

33 Vergelijk de dynamische opvatting van het sociaal constructivisme.

daarentegen doelt op factoren zoals opvoeding, intermenselijke contacten, maatschappelijke en culturele omstandigheden. Wetenschappers blijven ten aanzien van het ontstaan van een homoseksuele gerichtheid spreken van een complexe wisselwerking tussen *nature* en *nurture*. In dit kerkelijke rapport wordt geen positie gekozen in het wetenschappelijk debat.

Sommige verklaringsmodellen worden zeer stellig gepresenteerd, maar zijn toch nog niet zo zeker. Dat geldt bijvoorbeeld voor het onderzoek naar de hersenen van overleden mannen die tijdens hun leven een homoseksuele levensstijl hebben gehad. Dat onderzoek heeft een afwijkende hersenstructuur ontdekt. De vraag is of deze mannen met die afwijking zijn geboren. Of heeft een deel van hun hersenen zich onder invloed van hun levensstijl sterker ontwikkeld? Op dit gebied is nog veel onduidelijk. Gezien de huidige bevindingen is een duidelijke relatie tussen oorzaak en gevolg niet aanwijsbaar. We kunnen beter spreken over mogelijke invloeden op het ontstaan van een homoseksuele gerichtheid. Elk van de bovengenoemde factoren zou invloed kunnen hebben. Geen enkele factor zal de enige zijn. Stellig is sprake van een complexe wisselwerking.

Het huidige debat over homoseksualiteit stelt echter nogal fors dat met name biologische factoren bijdragen aan de ontwikkeling van een homoseksuele gerichtheid. Deze zou even natuurlijk zijn als de kleur van de ogen, de huidskleur of linkshandigheid. Mensen zouden mogen en moeten handelen in overeenstemming met hun natuur. De natuur bepaalt dan het doen en handelen. Volgens deze denkwijze is wie een homoseksuele gerichtheid heeft, gerechtigd en genoodzaakt daarnaar zijn leven in te richten. Wie tegen deze natuur ingaat, zou zichzelf schade toebrengen. Niemand mag wie een andere gerichtheid heeft in zijn zelfontplooiing belemmeren, zo wordt gezegd. Wie spreekt over het beheersen van gevoelens, zou een struikelblok opwerpen voor echt mens-zijn. Mensen moeten juist geholpen worden in de daadwerkelijke omgang met hun 'natuurlijke' gerichtheid in een vijandige omgeving en weerbaar worden gemaakt tegen uitingen van homofobie.

Tot op zekere hoogte is dit waar. Zijn en handelen zijn nauw aan elkaar verbonden. Bij velen komt hun homoseksuele gerichtheid uit in hun manier van praten en doen, kleden en lopen, denken en voelen. Zij kijken misschien met meer belangstelling naar de schoonheid van het lichaam van een persoon van de eigen sekse.

Maar de lichamelijke en psychische constitutie is geen norm voor doen en handelen. Is het niet zo dat we een wil hebben? We kunnen toch zeggen dat we iets niet willen of juist wel? Mensen zijn verantwoordelijk voor de wijze waarop ze met hun constitutie omgaan. Juist met het oog daarop gelooft en belijdt de kerk dat niet onze natuur normatief is, maar het Woord van onze God.

Om de weg te vinden te midden van alle vragen die rondom homoseksualiteit bestaan, willen we dan ook nauwkeurig naar dat Woord luisteren.

Hoofdstuk IV – Gelovige omgang met de Schriften

Voordat we luisteren naar verschillende teksten en motieven uit de Heilige Schrift, geven we ons kort rekenschap van de wijze waarop we dat doen. Het is goed vooraf beknopt helderheid te bieden over de vraag hoe we de Bijbel ontvangen, zien en hanteren.

1. Schriftbeschuwing

In 2007 heeft de generale synode het besluit genomen een studiec commissie in te stellen die een kerkelijke uitspraak moest voorbereiden over homoseksualiteit en homoseksuele relaties. Deze uitspraak moest worden gedaan binnen het raam van de gereformeerde Schriftbeschuwing. Daarom willen wij in dit visiedocument iets van die Schriftbeschuwing verhelderen. Daarbij verwijzen wij naar de hermeneutische verantwoording in het rapport 'Vrouw en ambt' dat door de synode van 1998 is aangenomen. In aansluiting daarbij belichten wij het volgende.

De gereformeerde Schriftbeschuwing is méér dan enkel een beschouwing, een theorie. Wij aanvaarden de Schriften voordat wij hen beschouwen. De Heilige Geest die gesproken heeft door de profeten en apostelen, is dezelfde Geest die nog altijd in onze harten getuigt dat deze Schriften van God zijn³⁴. Daarom is de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van de Bijbel niet afhankelijk van enige argumentatie van onze kant: de Schrift bewijst zichzelf. Daarmee ontkennen we niet dat er een zekere spanning kan bestaan tussen het Oude en Nieuwe Testament, en tussen verschillende Bijbelboeken onderling. Deze past echter binnen het veelkleurige werk van de Heilige Geest, die Eén is, maar tegelijkertijd vele mensen op velerlei wijzen heeft geïnspireerd.

Dit geloofsuitgangspunt betekent dat wij de Bijbel altijd gehoorzaam willen ontvangen en benaderen. Dat spreekt niet vanzelf. We zullen steeds opnieuw allerlei weerstanden, verkeerde vooronderstellingen en misverstanden van onze kant moeten overwinnen. Een leven met de Schrift is een zaak van voortdurende bekering en gehoorzaamheid aan God.

Deze gehoorzaamheid is voor wie in Christus is, een zaak van vreugde en liefde: 'Hoe lief heb ik Uw wet'. Ze is ten diepste gehoorzaamheid aan het goede nieuws dat God mensen in Christus niet veroordeelt op hun verleden, maar hen bevrijdt van de schuld en de macht van de zonde. Hij doet een nieuwe toekomst voor hen open, met een nieuw leven en een nieuwe identiteit. Van welk geslacht en van welke seksuele gerichtheid ook, in dit evangelie en in deze gehoorzaamheid zijn alle christenen één - al moeten zij het ook allen elke dag opnieuw leren.

De gereformeerde Schriftbeschuwing wil voluit recht doen aan de Bijbel. Dat betekent onder meer dat

³⁴ Zie de Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 5.

ze rekening houdt met de tijd waarin de Bijbelschrijvers leefden in vergelijking met de tijd waarin wij leven. Het direct toepassen van bepaalde Bijbelteksten op bepaalde situaties nu is lang niet altijd passend. Als bijvoorbeeld de apostel Paulus zijn lezers aanspoort elkaar te groeten met een heilige kus, staat dat in een culturele context die de onze niet is. Rechtstreekse naleving van zo'n aansporing zorgt voor misverstanden. Daarom moeten we rekening houden met de context van een Bijbeltekst. Alleen dan kunnen we daaraan recht doen.

Het mag niet zo zijn dat we zo veel aandacht aan de cultuur geven dat we het Woord dat ons is gegeven in feite uitschakelen. In het vervolg van dit rapport wordt bijvoorbeeld de vraag gesteld welke vormen van homoseksualiteit de apostel Paulus kende en in hoeverre dat spoor met wat wij aan homoseksuele gedragingen en gevoelens tegenkomen. De gereformeerde Schriftbeschouwing benoemt deze aspecten en benadrukt tegelijkertijd dat de Schrift het beslissende gezag heeft. Ze wil eenzijdigheid voorkomen.

Een eenzijdige inzet bij de context waarin een Bijbeltekst is ontstaan, zal altijd op verschillen tussen toen en nu stuiten. Een al te snelle conclusie dat iets anders is bedoeld dan wij vandaag zien, ligt dan voor de hand. Al te snel worden we dan kritisch op de cultuur van toen en op de Bijbeltekst, en te weinig kritisch op de huidige cultuur. Wie echter de Bijbel serieus neemt als Woord van God, houdt er rekening mee dat deze wel in een heel bepaalde context is ontstaan, maar tegelijkertijd heel de mensheid aanspreekt. Met andere woorden: de Schrift laat zich niet reduceren tot een waarheid enkel voor de context daar en toen. Wij worden in onze eigen culturele context onder kritiek gesteld. Ook als we rekening houden met culturele contexten, ontkomen we niet aan de vraag naar de eigen zeggingskracht van het geheel van de Schrift. De aloude methode van Schrift-met-Schrift-vergelijken heeft blijvende waarde.

Verder is belangrijk dat de gereformeerde Schriftbeschouwing niet alleen rekening houdt met de tijd waarin de Bijbel is ontstaan, maar vooral ook met de geschiedenis van het heil dat God geeft. Hij is een weg gegaan waarin Hij zijn heil en verlossing tot stand brengt en uitdeelt. Deze geschiedenis is in de Bijbel opgetekend. Soms kunnen we dan binnen de Schrift een ontwikkeling waarnemen. Een oudtestamenteel gebod bijvoorbeeld kan in het licht van het Nieuwe Testament een toegespitste uitleg krijgen. Het oude woord komt dan normatief tot klinken in een nieuwe context. Alleen al daaruit blijkt dat de Geest met het Woord in een bepaalde context ingaat zonder dat dit Woord tot die context beperkt blijkt. Het tijdbetrokken Woord heeft blijvende zeggingskracht³⁵.

2. Enkele hoofdlijnen

Het is in het kader van dit rapport zinvol enkele accenten aan te geven die het geheel kleuren. Dat is vooral het accent op de heilshistorische voortgang van schepping, zondeval en verlossing, waarin ook het aspect van het Koninkrijk van God meeklinkt.

God heeft de mens op een bepaalde manier geschapen, namelijk goed. Dit goede is echter door de zondeval in zijn tegendeel veranderend en wordt slechts in de weg van verlossing door Jezus Christus hersteld. De klassieke en beproefde drieslag mogen we niet zo verstaan dat we eenvoudigweg Gods scheppingsbedoeling kunnen aflezen aan bepaalde ordeningen, structuren of standen van zaken. De orde die God in de schepping gelegd heeft, staat niet op zichzelf, alsof deze orde aan de effecten van de zonde ontheven zou zijn. De zonde heeft diep ingegrepen in de schepping en ook in ons verstaan van Gods schepping en zijn bedoeling daarmee.

Gods diepste bedoeling wordt kenbaar en zichtbaar in zijn Zoon Jezus Christus. Schepping, zondeval en verlossing vormen dus niet eenvoudigweg een historisch schema. Ze zijn alle drie betrokken op Christus. Daarmee zijn ze betrokken op de geschiedenis van het heil. Zo leggen ze elkaar ook uit: tot de goedheid van de schepping hebben we uiteindelijk enkel toegang in Christus. Hoe diep de zonde gaat, zien we uiteindelijk in de kruisiging en het sterven van Christus. In de opwekking van Christus uit de doden toont God de Vader dat Hij zijn scheppingsbedoeling trouw blijft. De orde in en de bedoeling van de schepping staan in het licht van de openbaring van de drie-enige God.

Het bovenstaande houdt in dat we de gebrokenheid van de schepping en onze schuld ten diepste leren verstaan in het licht van het kruis van Christus. Als een christen lijdt aan die gebrokenheid, heeft die gebrokenheid niet het laatste woord. Evenmin heeft schuld het laatste woord. Ook wanneer we in het vervolg spreken over wat God in de schepping heeft gegeven, staat uiteindelijk de Gekruisigde en Opgestane centraal. Schepping en herschepping laten zich niet tegen elkaar uitspelen.

We lezen de Schrift als een eenheid. De proclamatie dat God Schepper is en de verkondiging van zijn heerlijkheid als Schepper blijven klinken tot het laatste toe. Dat getuigenis laat licht vallen op de vernieuwing van alle dingen die God geeft in de komst van zijn Koninkrijk. We zien wat de aard van de verlossing is in de drieslag schepping, zondeval en verlossing. Verlossing betekent voor de christen dat hij deelt in de zalving van Christus. Zo ontvangt hij een nieuwe identiteit. Die identiteit staat echter in de voortdurende spanning van het 'reeds' en het 'nog niet'. In Christus delen de gelovigen in de nieuwe schepping, maar tegelijk zijn ze nog onderweg naar Gods toekomst.

De concrete gestalte van het christelijke leven is de navolging van Jezus Christus, die de zijnen vrijmaakt en roept uit alles wat hen bindt. Zo worden zij geroepen tot het Koninkrijk van God en Christus. Wie de Gekruisigde volgt, wordt daarmee zelf een kruisdrager. Dat is echter geen slecht nieuws, maar uiteindelijk goed nieuws, evangelie. Wie met Christus lijdt, mag ook delen in zijn heerlijkheid.

In de christelijke kerk worden geregeld grote offers van mensen gevraagd, die soms met strijd, soms met vreugde gebracht mogen worden, maar altijd in de gezindheid van Christus, die heeft voorgedaan wat 'dienen' is, en gezegd dat het zaliger is te geven dan te ontvangen.

³⁵ Zie daarvoor verder Hoofdstuk VII van dit visiedocument.

Het accent op de navolging van Christus is in dit verband ook van belang. Die navolging is goed nieuws, terwijl voor iedere gelovige ook het kruisdragen daarbij hoort. Niet alleen wordt er een kruis opgelegd, maar christenen nemen dat ook zelf op in de kracht van de Heilige Geest. Maar de gelovige staat niet op zichzelf. Hij staat in een gemeenschap. De kerk mag een gemeenschap zijn van pelgrims die elkaar bemoedigen vol te houden op deze weg van navolging. Die weg gaan is, hoewel moeilijk en pijnlijk, uiteindelijk een vreugde, hoe vaak we ook struikelen.

Ten slotte: bij het accent op de navolging van Christus gaat het niet zozeer om regels die de kerk oplegt. Gelovigen kiezen er immers door Gods genade zelf voor om Jezus Christus na te volgen. Hun navolging is, met andere woorden, echt en authentiek. Daarbij zijn Bijbel en kerk niet enkel maar autoriteiten van buitenaf, maar door de werking van de Heilige Geest worden deze ook innerlijk aanvaard. Deze christelijke authenticiteit is dan ook wezenlijk en blijvend gebonden aan de autoriteit van Jezus Christus. Authenticiteit en autoriteit sluiten elkaar in de navolging van Christus niet uit, maar in.

Hoofdstuk V - Seksualiteit en huwelijk

De vragen rondom het thema homoseksualiteit en homoseksuele relaties zijn complex. Er is gebrokenheid in de schepping. Toch willen we niet voorbijgaan aan het goede dat God heeft gegeven in seksualiteit en huwelijk. We willen onze Schepper eren die ons van oorsprong af een rijk geschenk heeft gegeven.

1. Gelijkheid en verscheidenheid

In het begin heeft God man en vrouw aan elkaar verbonden. Hij heeft Adam uit het stof van de aarde geschapen en diens vrouw uit een van zijn ribben (Gen. 2, 22). Het Hebreeuwse woord voor vrouw verwijst daarnaar; het is afgeleid van het Hebreeuwse woord voor man. God bracht deze 'mannin' bij haar man (Gen. 2, 23). In een bepaald opzicht zijn ze dus aan elkaar gelijk. Beiden zijn geschapen en vertegenwoordigen hun Schepper. Samen hebben zij een taak op aarde. Ook zijn zij gelijk in het feit dat zij allebei in zonde zijn gevallen en verlossing nodig hebben. Gezamenlijk worden ze beeld van God genoemd (Gen. 1, 27), maar ook afzonderlijk (Gen. 9, 6; Jak. 3, 9). Die gelijkheid is een bron van vreugde. Ze geeft herkenning.

Naast overeenkomst is er verschil tussen man en vrouw. Dit verschil is fundamenteel. Beiden zijn apart geschapen. God heeft hun verscheidenheid gewild (Gen. 1, 27). Man- of vrouw-zijn is niet alleen een kwestie van een aantal fysieke kenmerken. Het is met heel het mens-zijn verweven.

Deze eigenheid van man- of vrouw-zijn ontwikkelt zich vanaf het eerste begin en zet zich voort in elke levensfase. Ze is herkenbaar in de wijze van denken en voelen, willen en verlangen, praten en lopen, kleden en verzorgen, waarderen van waarheid en schoonheid, houding en handelen in de wereld, en omgang met medemensen en menselijke structuren. Ook zijn deze zaken in zekere mate afhankelijk van de cultuur waarin mensen leven. Toch is er een verschil dat heel het mens-zijn doortrekt. Dat verschil maakt de houding en het handelen ten opzichte van de eigen sekse anders dan de houding en het handelen ten opzichte van de andere sekse. De sekse stempelt de eigenheid. Altijd zijn we óf man óf vrouw.

2. Gerichtheid op elkaar

Eigen aan menselijke seksualiteit zoals zij door God is geschapen, is haar gerichtheid op de andere sekse: God heeft de man geschapen in zijn gerichtheid op de vrouw en de vrouw in haar gerichtheid op de man. De een verlangt naar de ander. Beiden doen een appel op elkaar. Dit appel en de wederzijdse aantrekkingskracht roepen om verdere ontmoeting. Die ontmoeting bedoelt niet alleen het overleven van de mensheid, maar ook het goede leven met elkaar en het leven voor het aangezicht van God. Bovendien is deze gerichtheid een bron van vreugde. God heeft die vreugde gewild. Heel de Schrift spreekt daarover en vooral ook het Bijbelboek Hooglied.

Seksualiteit is een gave van God. Ze is van oorsprong af geen vreemde macht waar mensen zich van zouden moeten afkeren. Ze staat op zichzelf niet onder de beheersing van afgodische machten. In de wereld rondom het oude Israël was dat anders. Daar was seksualiteit sterk verbonden met de verering van vruchtbaarheidsgoden. Reeds uit het eerste Bijbelboek blijkt dat seksualiteit hoort bij de geschapen werkelijkheid. Weliswaar noemt Genesis de intieme omgang tussen man en vrouw pas expliciet na de zondeval: de mens had gemeenschap met Eva, zijn vrouw (Gen. 4, 1). Toch mogen wij daaraan niet de conclusie verbinden dat deze omgang slechts in verband staat met de zondeval. Het eerste hoofdstuk van Genesis spreekt al over nakomelingen voor Adam en zijn vrouw (Gen. 1, 28).

Gods belofte en opdracht met het oog op vruchtbaarheid gaan uit van een intieme omgang tussen man en vrouw. De schepping is goed en daarmee ook deze omgang. Man en vrouw mogen deze omgang en de daaraan verbonden gave van de vruchtbaarheid met dankbaarheid en vreugde aanvaarden. Dat wordt ook bevestigd in de uitspraak dat zij één vlees zullen zijn (Gen. 2, 24). Hoewel deze gaven van seksualiteit en vruchtbaarheid door de zondeval ernstig zijn aangetast (vgl. Gen. 3, 16), zijn ze toch bewaard gebleven. Zij behoren bij het menselijk bestaan. In de heilsgeschiedenis is dat op een bijzondere wijze bevestigd. God heeft de omgang tussen man en vrouw ingezet in de verlossing van de mensheid uit de macht van de zonde. Het Oude Testament tekent de weg die uiteindelijk leidt tot de komst van de Messias: via de verbintenis van man en vrouw, en de kinderzegen.

Deze relatie tussen man en vrouw mogen mensen niet in eigen beheer nemen. God vraagt verantwoording over het gebruik van wat Hij heeft gegeven, ook van de gave van de seksuele omgang. Ze staat onder het voorteken van het beeld-van-God-zijn. Na de zondeval is dat niet veranderd. Seksualiteit is geen instinct of drift, maar een gave aan mensen die elkaar kunnen liefhebben, eerbiedigen en trouw betonen.

De huidige westerse cultuur vervreemdt zich meer en meer van deze noties. Ze legt alle nadruk op de beleving van geluk en het genieten van seksuele omgang op zich, in welke vorm dan ook. Ze houdt daarbij geen rekening met God. Schoonheid en vitaliteit van het lichaam zijn het een en al geworden. Genieten en

geluk in de eigen levenssfeer bepalen het huidige denken over seksualiteit. Dit is echter niet het genieten en het geluk waarover het evangelie spreekt en wat uiteindelijk de bestemming van het mens-zijn is.

3. *Komende generatie*

Man en vrouw zijn echter niet alleen van oorsprong af op elkaar gericht, maar ook samen op de komende generatie. Deze gerichtheid bedoelt het voortbestaan van het menselijk geslacht. Uiteindelijk beoogt dit voortbestaan de taak van het menselijk geslacht in deze wereld. Dit aspect van seksualiteit heeft met name in het Oude Testament grote nadruk gekregen. Daar bepaalde dit aspect in belangrijke mate de positie van de vrouw. Deze positie is vooral haar rol als moeder. Tekenend daarvoor is de naam van de eerste vrouw: 'moeder' (Gen. 3, 20). Daarnaast is van belang dat Genesis de gerichtheid op een komende generatie in één adem noemt met de schepping van de mens naar Gods beeld (Gen. 1, 27).

Ook in het begin van onze jaartelling, de tijd van Jezus en de apostelen, heeft deze functie van seksualiteit met betrekking tot de kinderzegen grote waarde in de beleving van mensen. In de toenmalige cultuur speelt echter in sommige stromingen toch ook de gedachte mee dat seksualiteit in zichzelf hoort bij een zondige wereld³⁶. Deze gedachte was in sommige kringen zelfs bijzonder sterk. De toenmalige cultuur kende een ascetische tendens, een beweging die zich afkeert van het aardse bestaan en seksualiteit als zodanig. Een exponent van deze tendens uit een wat latere tijd is Augustinus (354-413). De beleving van seksualiteit is volgens hem ondergeschikt aan het verwekken van nageslacht. Die gedachte heeft lang doorgewerkt in de geschiedenis van de kerk.

Dit is echter niet in overeenstemming met het getuigenis van de Schrift (vgl. 1 Tim. 4, 4-5). Het lichaam staat niet op een lager niveau dan de ziel. Seksualiteit heeft niet alleen de functie van het voortbrengen van nageslacht. Dat vinden we overigens al in het Oude Testament terug. Daarin is een ontwikkeling zichtbaar naar monogamie en een uitgebreider huwelijksrecht. Uitdrukkelijk wordt de seksuele omgang buiten het huwelijk verboden. Dat tekent de tendens dat het vrouw-zijn hoger wordt gewaardeerd. Haar rol in het huwelijk wordt belangrijker. Zij is niet alleen moeder en middel waardoor de man zich nageslacht kan verwerven. Het persoonlijke aspect van hun verhouding en onderlinge liefde krijgt een groter accent.

4. *Wederzijdse aanvulling*

Man en vrouw zijn zoals gezegd van oorsprong af op elkaar gericht. Deze gerichtheid heeft een eigen karakter. Ze is niet louter een oriëntatie van twee menselijke personen op elkaar, maar ook van personen die fundamenteel van elkaar verschillen. Ze kunnen elkaar op een fundamentele wijze aanvullen.

Die aanvulling is onvergelijkbaar. Toen Adam nog alleen was, was hij volgens het oordeel van God niet compleet. Zou hij alleen blijven, dan zou hij een gemis met zich meedragen. Dat was niet goed. Hij had een helper naast zich nodig: iemand die hem zou redden uit zijn alleen-zijn. Zijn Schepper zou daarvoor zelf zorgen (Gen. 2, 18). Eigen aan de mens is dat hij verlangt naar een levensgezel met wie hij zijn bestaan op aarde kan delen.

Daarna vertelt Genesis dat God de dierenwereld schiep. Daarin vindt Adam echter geen geschikte levensgezel (Gen. 2, 20). God schenkt hem daarop iemand die wel een levensgezel kan zijn (Gen. 2, 21-25). Deze levensgezel is niet op zichzelf geschapen, maar in relatie tot Adam. Ze is uit zijn rib gebouwd. Samen vormen ze dan een hechte eenheid. Die eenheid bedoelt hun wederzijdse aanvulling. Het woord 'daarom' wijst hierop: Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten (Gen. 2, 24). Juist vanwege het feit dat de man in zichzelf niet compleet is, zal hij zijn ouders verlaten en zich hechten aan zijn vrouw. Samen zullen zij één vlees zijn. Op die wijze staan zij naast elkaar onder hun Schepper en boven de aarde (vgl. Gen. 1, 28). Deze wederzijdse aanvulling van man en vrouw heeft betrekking op drie terreinen. In de eerste plaats vullen zij elkaar aan in hun gezamenlijke taak in de wereld. Samen geven ze gestalte aan hun opdracht tot rentmeesterschap. Beiden hebben die opdracht ontvangen. Hun taak moeten zij gezamenlijk uitvoeren (Gen. 1, 27-28). Zoals de vrouw in fysiek en psychisch opzicht naast haar man staat (vgl. Gen. 2, 18), staat de man naast zijn vrouw. Het anders-zijn van de partner is geen verarming maar een verrijking. De zwakte van de een vindt steun in de ander; wat de een mist, vult de ander aan. Ze mogen hun gaven dienstbaar maken aan elkaar. Samen vormen zij een levensgemeenschap, gedragen door wederzijdse hulp. Oriëntatiepunt daarvan is de hulp die God zijn volk schenkt³⁷.

In de tweede plaats mogen man en vrouw bondgenoten en reisgenoten zijn. Zij hebben niet alleen een gezamenlijke taak, maar mogen ook troost en kracht putten uit hun samenzijn. Samen gaan ze de toekomst tegemoet. Ze steunen en helpen, bemoedigen en troosten elkaar. Dat geldt voor zaken die betrekking hebben op het tijdelijke en aardse bestaan, maar ook voor hun verhouding tot hun Schepper en Koning.

In de derde plaats betreft deze onderlinge aanvulling de gezinsvorming. Het fundamenteel en structureel anders-zijn van man en vrouw ten opzichte van elkaar maakt gezinsvorming mogelijk. Direct na de uitspraak in Genesis dat de mens mannelijk en vrouwelijk is geschapen, volgt de belofte dat het menselijk geslacht talrijk zal worden en de aarde bevolken (Gen. 1, 28). Daaraan verbonden is hun wederzijdse aanvulling in de opvoeding en begeleiding van hun kinderen. Kinderen groeien op onder twee ouders die elkaar aanvullen. Aan twee ouders die fundamenteel van elkaar verschillen kunnen kinderen zich spiegelen. Het feit dat een kind wordt geboren uit man en vrouw, is niet zonder betekenis voor het proces van volwassen- worden van kinderen.

Deze wederzijdse aanvulling is een eerste stap naar bredere verbanden waarin mensen samenleven. De verbondenheid tussen man en vrouw breidt zich op natuurlijke wijze uit naar gezin en familie en vervolgens naar nog bredere verbanden. Met name het Oude Testament brengt deze vorming van samenlevingsverbanden naar voren. Seksualiteit is een primaire drijfveer voor structuren van menselijk samenleven.

³⁶ Dan wordt bijvoorbeeld het huwelijk verboden (1 Tim. 4, 3).

³⁷ Vgl. Deut. 33, 29; Ex.18, 4; Ps. 33, 20; 121, 1-2; 146, 5.

5. *Huwelijksverbond*

De wederzijdse aanvulling en verbondenheid van man en vrouw krijgt vooral gestalte in het huwelijksverbond dat zij voor het leven sluiten en waarin ze met heel hun persoon-zijn betrokken zijn. In deze verbondenheid laat God iets zien van de verbondsrelatie die Hij bij de schepping met de mens is aangegaan.

De christelijke gemeente mag bovendien weten dat het huwelijk van de gelovigen een weerspiegeling van de verhouding tussen Christus en zijn gemeente is. Paulus benoemt dit uitdrukkelijk (Ef. 5, 32). De apostel benadrukt daarmee de grote waarde van het huwelijk. De huwelijkse verbondenheid is voor een christen een verbondenheid die niet alleen teruggaat naar de schepping van man en vrouw, maar ook naar wat God heeft bedoeld met de verhouding tussen Christus en zijn gemeente. Die verhouding had God bij de schepping al op het oog, zo zegt de apostel. Iedere gelovige mag dat bedenken in zijn gehuwd-zijn. Hij zal zijn manier van leven in zijn huwelijk dan ook spiegelen aan de verhouding tussen Christus en zijn gemeente (Ef. 5, 22-30).

Gezien zijn oorsprong en karakter is de huwelijksband een verbintenis voor het leven. Man en vrouw zijn met heel hun persoon-zijn aan elkaar verbonden. Daarop doelt de Bijbelschrijver wanneer hij spreekt over de ontmoeting van de eerste man met zijn 'mannin'. Adam noemt zijn vrouw zijn eigen vlees en bloed: been van mijn beenderen en vlees van mijn vlees (Gen. 2, 23). Eva mag naar analogie daarvan haar man haar eigen vlees en bloed noemen. Zij beiden vormen een eenheid ten opzichte van de rest van de schepping. Deze eenheid is sterker dan de eenheid met hun ouders. De man maakt zich van zijn vader en moeder los en hecht zich aan zijn vrouw met wie hij een intieme levensverbondenheid vormt (Gen. 2, 24). Bij die onderlinge verbondenheid hoort ook hun levenstijd. Ze sluiten een verbond voor het leven.

Deze verbondenheid vindt voor het aangezicht van God plaats. Kenmerkend voor een huwelijksverbond is dat de belofte ten overstaan van een derde wordt gesloten. Zij die in Christus huwen, doen dat ten overstaan van Christus zelf en zijn gemeente. Het afleggen van een belofte ten overstaan van een derde wil het huwelijk beschermen. Deze belofte beschermt onder meer de gave van de seksualiteit. Dat deze bescherming nodig is, blijkt direct al na de zondeval uit de schaamte die de mens ervaart. Schaamte verwijst naar wat iemand niet zonder meer met anderen wil delen en behoort bij de eigenheid van het persoon-zijn. Deze eigenheid is kwetsbaar. Ze behoeft bescherming tegen onbevoegd indringen. De gave van de seksualiteit vindt bescherming in het huwelijk en de daaraan verbonden belofte.

Bovendien geeft die verbondenheid de mogelijkheid dat man en vrouw gezamenlijk hun taak kunnen uitoefenen. Ze worden niet alleen afzonderlijk beeld van God genoemd, maar ook gezamenlijk. De man is voor zijn vrouw de helper die haar bijstaat, en de vrouw voor haar man de helper die hem bijstaat (Gen. 2, 18). Ze zijn levensgezellen in liefde en trouw. Daarin mogen zij de vrede en vreugde ervaren. In de gezamenlijke taak die zij hebben, past ook het geschenk van gezinsvorming. Wanneer man en vrouw dit geschenk ontvangen mogen zij ook op die wijze dienstbaar zijn aan de samenleving en de toekomstige generatie.

Binnen dit verbond heeft de intieme seksuele omgang zijn geëigende plaats. Deze bijzondere eenwording verwijst naar de exclusieve band waarmee man en vrouw aan elkaar verbonden zijn. Die band sluit een derde uit. Daarin verschilt de huwelijksband van de vriendschap die wel ruimte laat voor een derde. Verder spreekt de eenwording tussen man en vrouw over hun wederzijdse aanvulling en vreugde in elkaar, over gevoelens van trouw en geluk, veiligheid en geborgenheid, en het verlangen naar wederzijdse verrijking. Ook spreekt deze seksuele verbondenheid over wat God in het bijzonder aan man en vrouw heeft geschonken: de fysieke vruchtbaarheid. Alles wat structureel gezien nodig is voor het ontvangen van kinderen is in die ontmoeting aanwezig. Man en vrouw kunnen eraan bijdragen dat de taak van de mensheid in Gods schepping wordt voortgezet.

6. *Laatste verbondenheid*

God heeft man en vrouw geschapen met een verlangen naar elkaar, een verlangen om aangevuld en compleet te zijn. Dit verlangen staat echter niet op zichzelf. Het verwijst naar een dieper verlangen en wel naar de vervulling van het allerhoogste geluk. Dat geluk bestaat in de band van de mens met zijn Schepper, het wandelen met God. De laatste vervulling van het menselijk verlangen ligt derhalve in de ontmoeting met God en het delen in zijn Koninkrijk.

Dat wil niet zeggen dat slechts degene die een vaste levensgezel heeft ontvangen volledig mens is en tot zijn bestemming is gekomen. Ook allerlei niet-huwelijkse vormen van vriendschap kunnen, zij het ten dele, tegemoetkomen aan het diep menselijke verlangen naar aanvulling en vervulling van het mens-zijn. Daarin kan iets zichtbaar worden van het woord dat zegt: Het is niet goed dat de mens alleen zij (Gen. 1, 18a)³⁸. Boven de verhouding tussen mensen staat echter hun verhouding tot hun Schepper. Een mens is incompleet in zichzelf totdat hij de volkomen vervulling van zijn bestaan vindt in zijn Schepper. Jezus is het volmaakte beeld van God. Ook al was Hij tijdens zijn aardse leven niet verbonden met een vrouw en had Hij die verbondenheid niet nodig, toch was Hij de mens zoals God had bedoeld. Hij was een mens die tot zijn doel was gekomen. Zijn volmaaktheid lag in zijn verbondenheid met zijn hemelse Vader.

Diezelfde volmaaktheid belooft Hij de zijnen. Zij vinden de realisering van hun bestemming uiteindelijk slechts in God en zijn Koninkrijk. Hun primaire verbondenheid ligt in het huisgezin van God. De completering van het man- of vrouw-zijn ligt dan ook niet allereerst in een huwelijksrelatie, maar in de verbondenheid met Christus en de door Hem herstelde verhouding met God. Op die wijze relativiseert het Nieuwe Testament uitdrukkelijk seksualiteit en huwelijk. Ze staan beide in het licht van het Koninkrijk van God.

Seksualiteit en huwelijk horen bij de voorlaatste dingen. In verband daarmee staat het nieuwtestamentische getuigenis over een afzien van een huwelijk. Dat getuigenis hecht een groter gewicht aan het ongehuwd-zijn

³⁸ In de pastorale handreiking die samen met dit visiedocument aan de generale synode is aangeboden, wordt meer gezegd over de vriendschap (zie Hoofdstuk V, paragraaf 3).

dan het Oude Testament. Gezien het Koninkrijk van God staan gehuwd-zijn en ongehuwd-zijn naast elkaar als twee gelijkwaardige alternatieven. Het gehuwd-zijn wijst dan terug op het scheppingswerk van God en het ongehuwd-zijn wijst vooruit naar de toekomstige volkomen vervulling van Gods beloften. Helaas wordt het ongehuwd-zijn niet altijd voldoende naar waarde geschat in de christelijke gemeente. Wie in onze cultuur geen relatie heeft of ongetrouwd blijft, wordt maar al te vaak beschouwd als een meelijwekkend persoon. Dat is echter niet in overeenstemming met wat Jezus heeft geleerd en ook door Paulus naar voren is gebracht. Jezus en Paulus hebben juist de hoge waarde van het ongehuwd-zijn onderstreept binnen het Koninkrijk van God³⁹.

Jezus heeft op verschillende momenten gesproken over ongehuwd-zijn. Op een van die momenten vertelt Hij dat sommige mannen niet trouwen omdat ze vanaf hun geboorte daartoe niet in staat zijn. Andere mannen zijn door mensen zo gemaakt dat zij niet tot een huwelijk in staat zijn. Weer anderen hebben om wille van het hemels Koninkrijk zichzelf zo gemaakt dat zij daartoe niet kunnen komen (Mat. 19, 12). Zij hebben vrijwillig dit kruis op zich genomen om ongehuwd te blijven ten dienste van het Koninkrijk van God. In dit verband is met name de eerste categorie van belang: sommige mannen trouwen niet omdat zij vanaf hun geboorte daartoe niet in staat zijn. Uit deze woorden blijkt dat Jezus oog heeft voor deze mensen die zo geboren zijn dat ze zich later niet in een huwelijk kunnen begeven. Ongehuwd-zijn kan gegeven zijn met wat bij de geboorte wel of niet is meegegeven. Het accent in dit woord van Jezus ligt echter op de derde categorie: zij die vrijwillig het kruis op zich nemen van ongehuwd-zijn om wille van het Koninkrijk van God.

Vooronderstelling van zowel het Oude als het Nieuwe Testament is dat ongehuwd-zijn geen ruimte laat voor seksuele omgang buiten het huwelijk. Seksualiteit heeft alleen een legitieme plaats binnen het kader van het huwelijk. Tegelijk wordt seksualiteit gerelativeerd. De vervulling van het diepste menselijke verlangen vindt in de intermenselijke sfeer slechts een voorlopige gestalte in de band tussen man en vrouw. Dat verlangen vindt zijn volkomen vervulling in de ontmoeting van de mens met zijn Schepper.

7. Weerbarstige werkelijkheid

Seksualiteit en huwelijk zijn geschenken van God en bron van vreugde. Ze verrijken het mens-zijn en menselijk samenleven. Er is ook wat dit aspect van de schepping betreft alle reden tot lof op onze Schepper. Daarnaast heeft het ongehuwd-zijn zijn eigen waarde. Het Nieuwe Testament laat zien dat dit in Christus een volwaardig alternatief is.

Onze cultuur zal het loflied op huwelijk en seksualiteit echter niet overnemen, althans niet als een loflied op de Schepper. Evenmin zal ze instemmen met de geschetste waarde van het alleen-gaan. Op het bovenstaande zal ook kritiek komen van hen die huwelijk en seksualiteit wel willen zien als geschenken van God. Een punt van kritiek zal zijn dat de werkelijkheid weerbarstig is: In deze werkelijkheid is het seksuele leven vaak vervormd en verdraaid. Niet iedereen heeft een verlangen zoals God dat oorspronkelijke heeft bedoeld. Een ander punt van kritiek kan zijn dat er geen rekening is gehouden met de beleving van een gelijkgeslachtelijke relatie in liefde en trouw: is homoseksualiteit daarin niet gelijkwaardig aan heteroseksualiteit? In het volgende hoofdstuk willen we zien wat de Heilige Schrift daarover zegt.

Hoofdstuk VI - Schriftgegevens in discussie

De Heilige Schrift heeft voor ons beslissende betekenis. Daarnaast richten we ons geloof. We willen het geloof daarop gronden en daarmee bevestigen. Ze heeft dan ook een doorslaggevende betekenis voor onze visie op seksualiteit. Tegelijkertijd is daarmee een probleem aangeduid. De woorden 'homoseksualiteit' en 'homoseksuele relaties' zoeken we tevergeefs in de Bijbel. De Bijbelteksten die in dit verband vaak worden genoemd spreken op het eerste gezicht slechts over een bepaald gedrag.

In dit hoofdstuk komen deze teksten aan de orde. We beginnen bij het begin: schepping en zondeval. Daarop volgt een specifiek schriftgedeelte dat centraal staat in de bezinning op homoseksualiteit (Rom. 1) en twee losse teksten uit nieuwtestamentische brieven (1 Kor. 6, 9-10 en 1 Tim. 1, 9-10). Vervolgens kijken we naar het boek Leviticus. Aan het einde van dit hoofdstuk volgen twee Bijbelgedeelten waarin een gewelddadig seksueel gedrag wordt beschreven, de verhalen over geweld in Sodom en Gibeon. We zouden vanwege het karakter van deze verhalen daaraan kunnen voorbijgaan. Toch doen we dat niet, omdat ze vaak in discussies terugkomen⁴⁰.

1. Schepping en zondeval

God heeft hemel en aarde geschapen en ook de menselijke seksualiteit⁴¹. Daarover is het een en ander gezegd in het vorige hoofdstuk. Vooral is onderstreept dat seksualiteit en huwelijk goede en kostbare gaven van God zijn. Deze gaven zijn fundamenteel aangetast door de zonde. Heel de mensheid ondervindt de gevolgen daarvan.

Een van de tekenen van de gebrokenheid ligt op het terrein van de seksualiteit: sommige mensen voelen zich structureel meer aangetrokken tot de eigen sekse dan de andere. Deze aantrekking tekent de gebrokenheid van de wereld waarin we leven. Velen ervaren die gebrokenheid. Ze voelen dat ze anders

³⁹ Zie bijvoorbeeld Yarhouse, 'Intersection', 32-34; Aukelien van Abbema, *Single in de kerk. De mythe en de mogelijkheden*, Amsterdam 2012; Rodney Clapp, *Families at the Crossroads. Beyond Traditional Options*, Illinois / Leicester 1993, pp. 89-113; J. van Bruggen, *Het huwelijk gewogen*, 6e dr. Groningen 1984, blz. 35-43.

⁴⁰ Zie voor een bespreking van de Bijbelteksten die een rol spelen in de discussie bijvoorbeeld: Grenz, *Welcoming but Not Affirming*, pp. 35-62; Robert A. J. Gagnon, *The Bible and Homosexual Practice. Texts and Hermeneutics*, Nashville 2001; R. B. Hays, 'Awaiting the Redemption of Our Bodies. The Witness of Scripture Concerning Homosexuality', in: J. S. Siker (ed.), *Homosexuality in the Church. Both Sides of the Debate*, Louisville 1994, pp. 3-17; ook in: R. B. Hays, *The Moral Vision of the New Testament: Community, Cross, New Creation. A Contemporary Introduction to New Testament Ethics*, San Francisco 1996, pp. 379-406; M. Nissinen, *Homosexuality in the Biblical World. A Historical Perspective*, Minneapolis 1998; James B. De Young, *Homosexuality. Contemporary Claims Examined in Light of the Bible and Other Ancient Literature and Law*, Grand Rapids 2000.

⁴¹ Vgl. Heidelbergse Catechismus, zondag 9, en Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 12.

zijn. Dat gevoel kan een bron zijn van verdriet, angst, onzekerheid en innerlijke conflicten. Ook kan daarin schuldgevoel meespelen. Wie vanaf zijn jongste jaren een homoseksuele gerichtheid heeft, kan zich daardoor minderwaardig voelen.

Een intensiever teken van die gebrokenheid is de verdichting van dergelijke gevoelens in een homoseksuele gerichtheid. Die moet overigens nog worden onderscheiden van een daadwerkelijke omgang tussen mensen van gelijk geslacht. Wie een gelijkgeslachtelijke gerichtheid heeft, hoeft op zichzelf nog niet te kiezen voor een dienovereenkomstige omgang. Bovendien hoeft een homoseksuele omgang niet per se voort te komen uit een homoseksuele voorkeur.

In dit hoofdstuk komt de vraag aan de orde wat de Bijbel zegt over homoseksueel gedrag en mogelijk ook over een dienovereenkomstige gerichtheid. Dat willen we proberen te ontdekken in dit hoofdstuk. Nu al kunnen we daarover iets zeggen.

Het eerste is dat alle mensen in fundamenteel opzicht gelijk zijn. Allen delen in de gebrokenheid van het bestaan. Op zichzelf is niemand vanwege zijn gerichtheid minder of slechter dan een ander. Niemand hoeft op grond van een gebrokenheid in zijn leven te denken dat hij om die reden minder is voor God. Tegelijkertijd moet ook het andere worden gezegd: niemand mag zich boven een ander verheffen enkel en alleen op grond van zijn seksuele gerichtheid.

Het tweede is dat God ieder mens tegemoet wil komen en reeds is gekomen in Christus Jezus. Daarover zal in het volgende hoofdstuk meer worden gezegd. Dan willen we kijken naar het geheel van de boodschap van de Bijbel⁴².

2. De brief aan de Romeinen

In de discussie over homoseksualiteit en homoseksuele relaties neemt de brief van Paulus aan de Romeinen een belangrijke plaats in⁴³.

2.1. Wereld zonder God

Paulus spreekt in deze brief een scherp oordeel uit over de mensheid die het geschapene vereert boven haar Schepper. Mensen zijn door en door onrechtvaardig en boosaardig, hebzuchtig en slecht. De apostel somt meer dan twintig zonden op waaraan zij zich schuldig maken (1, 29-31). In dit verband noemt hij ook het gegeven dat de natuurlijke omgang tussen man en vrouw wordt vervuild voor een tegennatuurlijke.

Dit oordeel staat niet op zichzelf. De apostel wil verduidelijken dat niet-Joden en Joden in fundamenteel opzicht een eenheid zijn. Zij allen kunnen op geen andere manier behouden worden dan via rechtvaardiging door het geloof. Paulus wil met zijn brief onder meer spanningen tussen niet-Joodse en Joodse christenen verminderen.

In het begin van zijn brief tekent de apostel daartoe de menselijke schuld en zonde (1, 18-32). Hij noemt dan zaken waarover onder zijn lezers geen enkele discussie bestaat en sluit aan bij het algemene oordeel van joods-hellenistische kringen. Joodse christenen zijn daarmee bekend geweest. Ook christenen uit andere volkeren moeten daarmee bekend zijn geweest. Waarschijnlijk voelden velen onder hen zich al vóór hun aanname van het christelijk geloof sterk aangetrokken tot het jodendom. Zij hebben daarmee ook het oordeel binnen het jodendom aanvaard over een wereld die zich van God afkeert.

Paulus schrijft dat Gods toorn zich openbaart over alle goddeloosheid en onrecht waarmee mensen de waarheid geweld aandoen (1, 18). Deze schending van de waarheid blijkt in afgodendienst en een hele reeks zonden (1, 29-31). In het bijzonder vestigt hij de aandacht op de omgang tussen mensen van gelijk geslacht.

Daarmee zegt de apostel niet dat deze omgang een ergere zonde is dan de andere zaken die worden genoemd in het slot van dit hoofdstuk uit zijn brief. Maar doordat hij deze zonde als voorbeeld voorop stelt, wil hij duidelijk maken wat aan de kwade praktijken die hij opsomt ten grondslag ligt. Die grondslag is dat de mens het geschapene vereert in plaats van de Schepper. Daardoor is hij in zijn hele denken verduisterd geraakt. Dat is de verbinding tussen het voorbeeld dat door de apostel voorop is gesteld en de andere zonden die worden genoemd. Vanwege de weigering van de mensen God de plaats te geven die Hem toekomt, 'heeft God hen overgegeven aan een verwerpelijk denken om te doen wat niet betaamt' (1, 28).

De apostel gebruikt in zijn tekening van deze situatie woorden die in de joods-hellenistische kringen van zijn dagen bekend zijn: onreinheid en schandelijkheid (1, 24 en 27). Het woord 'schandelijkheid' staat onmiskenbaar in verband met zonde (vgl. Op. 16, 15) en wordt frequent gebruikt in de Griekse vertaling van Leviticus (18, 6-19; 20, 11 en 17-21). Ook het woord 'onreinheid' (Rom. 1, 24) komt in diezelfde vertaling voor (Lev. 18, 19; 20, 21 en 25). Op andere plaatsen gebruikt Paulus het woord 'onreinheid' in verband met wetteloosheid (Rom. 6, 19) of hoererij en ontucht (2 Kor. 12, 21). De apostel verklaart dat God de zijnen niet tot onreinheid heeft geroepen, maar tot heiligheid (1 Tess. 4, 7).

De oorzaak van deze schending van de waarheid ligt bij de mens zelf. Voor het kwaad kan hij geen verontschuldiging inbrengen (Rom. 1, 20). Zelf is hij daarvoor verantwoordelijk. Gods toorn treft geen onwetende mensheid. Zijn onzichtbare eigenschappen zijn vanaf de schepping van de wereld zichtbaar in zijn werken, zijn eeuwige kracht en goddelijkheid zijn voor het verstand waarneembaar (1, 20). Maar de mensheid die God kende (1, 21) heeft welbewust de majesteit van de onvergankelijke God ingewisseld voor beelden van vergankelijke mensen, vogels, lopende en kruipende dieren (1, 23), en de waarheid voor de leugen (1, 25). Zij heeft de dienst aan haar Schepper vervuild voor dienst aan afgoden.

⁴² Zie hoofdstuk VII, paragraaf 2.

⁴³ Een belangrijke studie is: Maarten van Loon, *In liefde en trouw? Een studie naar homoseksuele relaties in de christelijke gemeente vanuit Romeinen 1*. TU-bezinningsreeks 10, Barneveld 2012.

Deze bewuste keuze onderstreept Paulus in het slot van het hoofdstuk: hoewel mensen het vonnis van God kennen en weten dat wie dergelijke dingen doen de dood verdienen, doen ze dit alles toch. Sterker nog, ze juichen zelfs toe dat anderen die dingen doen (1, 32). God heeft hen daarop overgegeven aan de gevolgen van hun afgodische keuze (vgl. 1, 18a), onterende verlangens (1, 26) en een verwerpelijk denken (1, 28), uitkomend in een scala van zonden (1, 29-31).

Daarmee heeft God de mens niet overgegeven aan een vreemde macht buiten hemzelf, maar aan zijn eigen verlangens. Paulus wil niet een deel van de mensheid apart zetten en veroordelen, namelijk zij die homoseksueel actief zijn. Hem staat een groter verband voor ogen. Hij veroordeelt de gehele mensheid en het gehele zondige patroon van de gehele menselijke samenleving na de zondeval. Die samenleving vormt één lichaam. Heel dat lichaam valt onder het oordeel van God. Ook al wordt dit oordeel manifest op specifieke levenssterreinen, heel de gevallen wereld laat verwardheid zien. Ze is volledig het zicht kwijtgeraakt op wat het mens-zijn dient. Mensen noemen goed wat tegen hun welzijn ingaat (vgl. 1, 21) en kwaad wat hun welzijn dient. Deze omkering die begonnen is met afgoderij, zet zich voort in zedeloosheid en ontering van het menselijk lichaam.

Het oordeel van God over zijn gevallen mensheid bestaat hierin dat Hij haar laat doorgaan op haar zelfgekozen weg. Zo maakt ze de maat van haar zonden vol (2, 5). Mensen die vinden dat erkenning van de Schepper beneden hun waardigheid is, moeten ondervinden dat de waardigheid van hun lichaam wordt aangetast. Waar de toorn van God heerst, ontspoord het menselijk samenleven: 'De omgang met elkaar wordt dan niet bepaald door de orde die God voor die omgang heeft gegeven, maar verwordt tot – wat Paulus noemt – een "tegennatuurlijke" omgang', aldus J. P. Versteeg⁴⁴. Deze tegennatuurlijke omgang is een symptoom van de kwaal van heel de mensheid waaraan ieder schuldig staat. Paulus gebruikt in dit verband het woord 'loon': de mensheid ontvangt voor haar afgodendienst een 'loon' dat onder meer uitkomt in een homoseksuele praktijk. De apostel richt zich, nogmaals, daarmee niet op een groep in de samenleving in het bijzonder om hen apart te zetten. Hij spreekt niet over individuele personen die schuldiger zouden zijn dan anderen. Heel de schepping deelt in de gebrokenheid door de zonde⁴⁵.

Vervolgens ondervinden mensen de bijproducten van een verkeerd handelen 'in zichzelf'. Een praktijk die strijdt met Gods orde voor menselijk leven, blijft niet zonder gevolgen. Een voorbeeld daarvan is dat het lichaam wordt onteerd. Tweemaal noemt Paulus dit 'in zichzelf'. De eerste keer in verband met 'onreinheid' (1, 24), en de tweede keer in verband met 'schandelijkheid' (1, 27). Daarmee geeft hij aan dat mensen hun eer en waardigheid verliezen. De woorden 'onreinheid' en 'schandelijkheid' staan parallel. In beide gevallen gaat het om mensen die de waarheid over God hebben ingewisseld voor de leugen. Daar herinnert Paulus aan in een tussezin: zij die afgoden dienen, ontkennen de waarheid van God (1, 25). Daardoor zijn ze gaan handelen zoals ze doen. God heeft hen uitgeleverd aan hun onterende verlangens (1, 26), waarvan zij de gevolgen 'in zichzelf' ervaren.

Naar analogie de omgang tussen mensen van gelijk geslacht blijkt ook uit andere praktijken dat de mensheid die God heeft verlaten, gedragingen vertoont die niet passend zijn (*ta mē kathēkonta*) (1, 29-31). Ook dat zijn ernstige zaken. Maar Paulus gaat juist dieper in op de seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht. Hij vermeldt deze omgang apart omdat hij een duidelijk voorbeeld wil geven waarin de verdorvenheid van de heidense wereld tot uiting komt.

2.2. Aard van homoseksueel handelen

Over de aard van het homoseksueel handelen waarop Paulus doelt, bestaat soms verschil van mening. Daarom zullen we daarover eerst duidelijkheid moeten krijgen.

a. Tempelprostitutie

Sommigen menen dat Paulus niet elk homoseksueel handelen veroordeelt maar enkel en alleen de homoseksuele tempelprostitutie⁴⁶. De apostel spreekt namelijk over afgoderij. Bij afgoderij horen afgodische tempels. Tempels waren in de oudheid meer dan eens de plaats waar 'heilige vrouwen' en 'heilige mannen' seksuele handelingen verrichtten. Toch is zeer onwaarschijnlijk dat Paulus allereerst aan tempelprostitutie dacht. Hij spreekt in algemene termen over homoseksueel gedrag. Bovendien noemt hij ook seksuele omgang tussen vrouwen (1, 26), een verschijnsel dat in de tempelprostitutie niet voorkwam en in de toenmalige samenleving scherp werd afgekeurd⁴⁷. Paulus tekent in zijn brief heel de gevallen mensheid. Dat is niet slechts de 'heidense' wereld met haar tempels. Ook het volk Israël heeft zich schuldig gemaakt aan de verruiling van God voor een afgod⁴⁸. Opvallend is dat de apostel het woord 'heidenen' niet noemt in dit hoofdstuk. Hij spreekt in het algemeen over 'mensen die de waarheid in ongerechtigheid ten onder houden' (1, 18b). Daarmee loopt hij vooruit op wat even later in zijn brief aan de orde komt. In het eerste hoofdstuk oordeelt Paulus de wereld, maar vanaf het tweede hoofdstuk noemt hij specifiek de Joden. Zij vallen ook onder dat oordeel. Afgoderij komt in de levenswijze van heel de huidige wereld tot uiting.

44 In: *Oog voor elkaar. Het gebruik van het woord 'elkaar' in het Nieuwe Testament met betrekking tot de onderlinge verhoudingen binnen de gemeente*. Apeldoornse studies 15, Kampen 1979, blz. 16.

45 Vergelijk bijvoorbeeld Tom Wright, *Romeinen, Deel 1. Met bijbelstudiegeds*. Paulus voor iedereen, Franeker 2011, blz. 39.

46 Zie bijvoorbeeld Dan O. Via, 'The Bible, the Church, and Homosexuality', in: Dan O. Via en Robert A. J. Gagnon, *Homosexuality and the Bible. Two Views*, Minneapolis 2003, p. 14. S. J. Ridderbos wil 'het doelen op speciaal cultische ontucht tenminste als mogelijkheid (...) stellen'. Zie: 'Het theologisch aspect van de homosexualiteit', in: id. (eindred.), *Psychiatrie en theologie in gesprek*, Kampen 1973, blz. 128.

47 Zie bijvoorbeeld Bernadette J. Brooten, *Love Between Women. Early Christian Responses to Female Homoeroticism. The Chicago Series on Sexuality, History, and Society*, Chicago / London 1996, pp. 205 en 253

48 Paulus verwijst in dit verband naar Psalm 106 waar staat dat de Israëlieten bij de Horeb hun Eer hebben vervuild voor een beeld (Ps. 106, 20-21).

b. Pederastie

Anderen menen dat Paulus zich beperkt tot een afwijzing van pederastie⁴⁹, een seksuele omgang tussen een volwassen man en een jongen. Daarbij was de context overigens wel anders dan in de klassieke periode van het oude Griekenland. In Rome was pederastie niet zozeer de omgang met een jongen in het kader van opvoeding en inwijding, maar vooral een omgang van een slaveneigenaar met een jongens slaaf. Daarin speelde macht een grotere rol dan in het oude Griekenland. Paulus zou met zijn verwijzing naar die pederastie hebben willen aangeven hoe slecht mensen kunnen zijn.

Dat is echter geen juiste uitleg van de woorden van de apostel. Wanneer we zouden uitgaan van deze verklaring, zou niet duidelijk zijn waarom Paulus schrijft over een seksuele omgang tussen vrouwen. Hij schrijft namelijk ook dat dezen de natuurlijke omgang hebben vervangen door een tegennatuurlijke (1, 26). Die omgang heeft geen enkel aanknopingspunt met pederastie. Verder zegt de apostel dat mannen met mannen ontucht bedrijven (1, 27). Dit spraakgebruik doet sterk denken aan een wederkerige verhouding. Die wederkerigheid is in een pederastische verhouding niet aanwezig, zeker niet in een Romeinse setting waarin de seks met jongensslaven een sterk fysiek en 'mannelijk' karakter had. Daarom is niet aannemelijk dat Paulus alleen aan pederastie zou hebben gedacht.

c. Decadent gedrag

Een andere gedachte is dat Paulus enkel en alleen doelt op homoprostitutie, losbandigheid en andere vormen van decadent gedrag. De woorden die de apostel gebruikt zouden daarop wijzen: hartstocht, lust en begeerte, in de Griekse grondtekst respectievelijk *epithumia* (1, 24), *pathos* (1, 26) en *orexis* (1, 27).

Deze gedachte is echter niet terecht. De genoemde woorden werden in de toenmalige samenleving en de joods-hellenistische traditie waaruit Paulus kwam, niet alleen gebruikt in verband met wat wij vandaag 'losbandigheid' noemen. Ze worden gebruikt met het oog op elk seksueel handelen dat strijdt met het man- of vrouw-zijn en wat daaraan eigen is. Daarom zijn volgens het spraakgebruik uit die dagen de woorden 'hartstocht', 'lust' en 'begeerte' ook toepasbaar op een homoseksueel handelen tussen twee volwassen vrije burgers van gelijk geslacht. Deze woorden bedoelen alles wat op seksueel gebied 'tegen de natuur' is.

Het woord 'hartstocht' (*epithumia*) komt vaker voor in Paulus' brieven. De apostel schrijft bijvoorbeeld dat we niet aan de *epithumiai* van de zonde mogen gehoorzamen (Rom. 6, 12)⁵⁰. Velen doen dat echter wel, maar dat gedrag loopt niet altijd uit op wat wij verstaan onder losbandigheid. Wel leidt die 'hartstocht' tot een leven dat niet in overeenstemming is met de natuur. Het woord *epithumia* spreekt over elk ongeordend verlangen.

Diezelfde lading heeft het begrip 'lust' (*pathos*). Wie zich laat leiden door zijn *pathos*, laat zich niet leiden door wat bij hem past. Hij doet dan niet wat hoort bij zijn aard. 'Lust' spreekt niet over wat wij in onze dagen heel afschuwelijk vinden, maar over een handelen dat afwijkt van wat volgens de norm van die tijd natuurlijk is.

In dezelfde sfeer ligt 'wellust' (*orexis*), een begrip dat wordt versterkt door de toevoeging dat mannen voor 'elkaar zijn ontbrand'. Dat woordgebruik is zeldzaam in het Nieuwe Testament. Het doet denken aan een handelen waarin elke menselijke maat zoek is. Maar opnieuw moeten we ervoor waken dat we deze woorden niet invullen vanuit onze westerse achtergrond. Die woorden hadden in Paulus' dagen niet alleen de klank van wat wij met losbandigheid bedoelen. Ze worden in het algemeen toegepast op elke seksuele verhouding die 'tegen de natuur' is.

Dat geldt bijvoorbeeld voor de seksuele omgang tussen twee vrouwen. Ook die omgang is 'tegen de natuur' en valt onder het oordeel van wellust (*orexis*). Paulus trekt namelijk een directe lijn tussen een seksuele omgang tussen vrouwen en een omgang tussen mannen. Dat doet hij aan het begin van vers 27. Het verbindende woord is 'eveneens'. Zoals vrouwen de natuurlijke omgang hebben verlaten en dus hun 'wellust' hebben gevolgd, hebben 'eveneens' mannen de natuurlijke omgang verlaten en zijn in 'wellust' voor elkaar ontbrand. Het woord *orexis* (wellust) is niet anders dan *epithumia* (hartstocht) of *pathos* (lust) en duidt op zichzelf niet op een meer losbandig handelen dan bedoeld is met een handelen 'tegen de natuur'. Daarbij is niet de maat en intensiteit van het homoseksueel handelen van belang, wel de aard daarvan.

d. Geen onderscheid

In Paulus' dagen kwamen verschillende vormen van homoseksueel handelen voor. Pederastie is reeds genoemd. Daarnaast boden mannelijke prostituees hun lichaam aan. Wie dat deed, werd een *cinaedus* genoemd. Een *cinaedus* was altijd de ondergeschikte partij. Ook kwam homoseksueel gedrag in keizerlijke en andere hogere kringen voor. Deze kringen achtten zichzelf boven de normale burgerlijke moraal verheven.

Een homoseksueel handelen tussen gelijkwaardige, vrije burgers werd in het normale burgerlijke leven niet geaccepteerd, laat staan een relatie. Een dergelijke situatie was ongepast en mogelijk zelfs bij wet verboden⁵¹. Dit stond in verband met de heersende visie op het man-zijn. Een man doet geen handelingen die hem onwaardig zijn. Dat is echter wel het geval bij een seksuele omgang tussen twee volwassen vrije burgers. Een van beiden moet dan de vrouwelijke rol vervullen. Wie deze rol wel vervulde verloor zijn mannelijke waardigheid. Romeinen gaven juist hoog op van het ideaal van mannelijkheid.

Wat in het burgerlijke leven normaal was en van mensen werd verwacht, werd overigens niet altijd gevolgd. Onder de oppervlakte en soms meer in het openbaar kwamen ongeordende handelingen voor. Het zou

⁴⁹ Zo bijvoorbeeld Robert Scroggs, *The New Testament and Homosexuality. Contextual Background for Contemporary Debate*, Philadelphia 1983, en Victor P. Furnish, 'The Bible and Homosexuality. Reading the Texts in Context', in: Siker, *Homosexuality in the Church*, pp.18-35.

⁵⁰ Vgl. Rom. 7, 7-8; 13, 14; Gal. 5, 16, 24; Kol. 3, 5.

⁵¹ Vgl. Nissinen, *Homoeroticism in the Biblical World*, p. 70.

kunnen zijn dat bepaalde geschriften uit die tijd zinspelen op een relatie tussen twee volwassen vrije mannen. Of dergelijke relaties echt zijn voorgekomen, staat echter niet vast. Wel hebben Romeinse keizers een gelijkgeslachtelijk 'huwelijk' gesloten. Waarschijnlijk was Nero de eerste die dat heeft gedaan. Maar een keizer was een god en geen mens.

Paulus maakt geen onderscheid tussen soorten homoseksueel handelen. Het geheel daarvan valt onder een en hetzelfde oordeel. In zijn afwijzing staat de apostel niet alleen. Ook sommige heidense auteurs uit zijn dagen keerden zich tegen een dergelijk handelen. Deze schrijvers lieten soms nog wel ruimte voor een gelijkgeslachtelijke omgang met slaven, maar geen enkele ruimte voor een homoseksuele omgang tussen volwassen vrije burgers.

2.3. Bekendheid met gerichtheid

Paulus schrijft niet uitdrukkelijk over een homoseksuele gerichtheid. Het feit dat hij daarover zwijgt, wil niet zeggen dat hij daarmee onbekend was. Het oude Griekenland was in elk geval wel bekend met het verschijnsel van een diepe homoseksuele gerichtheid. Daarover bestaat documentatie. Dat geldt ook voor de tijd van het grote Romeinse Rijk⁵². Op grond van de bestaande gegevens is het mogelijk of zelfs waarschijnlijk dat de apostel wist van een homoseksuele oriëntatie die nauw verweven kan zijn met het persoon-zijn⁵³. Toch schrijft hij daarover niet uitdrukkelijk. Het kan aangeven dat hij dat punt niet belangrijk vond en geen wezenlijk onderscheid zag tussen een homoseksueel handelen buiten een wederkerige verhouding en een dergelijk handelen binnen een dergelijke verhouding vanuit een diepe innerlijke gerichtheid.

Paulus beschrijft dat de mensheid zich van God heeft afgekeerd. Maar die afkeer van God is niet alleen een kwestie van uiterlijk gedrag. Ze raakt heel het mens-zijn, ook zijn innerlijke neigingen. De mogelijke verwevenheid van een homoseksuele oriëntatie met het persoon-zijn onderstreep het punt dat Paulus in het begin van zijn brief aan de Romeinen wil maken. Die verwevenheid hoort wezenlijk bij de gebrokenheid van een gevallen wereld. Ze raakt de diepte van het mens-zijn. Ook strekt ze zich uit over de gehele breedte van de mensheid. Ieder mens staat schuldig aan deze gebrokenheid, niemand uitgezonderd.

We mogen ervan uitgaan dat er ook in die cultuur mensen waren met homoseksuele gevoelens of een overeenkomstige gerichtheid. Toch heeft God de apostel daarover geen concrete aanwijzingen gegeven hoe daarmee om te gaan. Hij heeft hem niet gewezen op de mogelijkheid van een diepe seksuele oriëntatie in het mens-zijn en dat daarmee binnen de christelijke gemeente anders zou moeten worden omgegaan. Maar al maakt Paulus dan geen nadrukkelijk onderscheid tussen homoseksuele gerichtheid en homoseksuele handelingen, daaruit mogen we nog niet de conclusie trekken dat hij ons op dit punt niets te zeggen heeft.

2.4. Tegen de natuur

De woorden 'hartstocht', 'lust' en 'wellust' duiden op een seksueel handelen 'tegen de natuur'. Paulus schrijft dat vrouwen de 'natuurlijke' omgang hebben vervangen door een omgang 'tegen de natuur', en ook mannen hebben dat gedaan (Rom. 1, 26-27). De woorden 'natuur' en 'natuurlijk' vragen in dit verband bijzondere aandacht.

In Paulus' dagen was 'natuur' een containerbegrip. Iedereen kon daaraan zijn eigen invulling geven. Het kon bijvoorbeeld een heel oppervlakkige betekenis hebben: natuurlijk is, wat normaal is. Dat is dan wat je mag verwachten volgens de heersende gebruiken en gewoonten. Maar het woord kon ook een diepere betekenis hebben. Dan gaat het over de orde in de wereld. Alles heeft daarin zijn eigen plek en bestemming. Een wezen dat leeft overeenkomstig zijn natuur, doet wat past bij zijn eigen aard en richt zich naar zijn bestemming. Die betekenis wordt onderstreept in de stoïsche filosofie. Het woord 'natuur' wordt soms ook in verband gebracht met de mogelijkheid tot het voortbrengen van nageslacht⁵⁴ en de hiërarchische orde tussen de twee seksen, man en vrouw. In het laatste geval is die situatie onnatuurlijk waarin een vrije mannelijke staatsburger een vrouwelijke rol aanneemt, en de vrouw een mannelijke rol.

Dezelfde diversiteit speelt ook in het hellenistisch jodendom uit die dagen. Een voorbeeld van het verscheidene gebruik van het begrip 'natuur' zien we bijvoorbeeld bij Philo⁵⁵.

Paulus' lezers hadden hun eigen voorstelling bij het begrip 'natuur'. Mogelijk hebben zij het ingevuld vanuit hun eigen joods-hellenistische traditie of een stoïsche achtergrond. Het is niet precies duidelijk welke achtergrond Paulus met dit woord heeft willen laten meeklinken. Hij hanteert het begrip ook in andere brieven. Daar heeft het soms een heel oppervlakkige betekenis. Dat is bijvoorbeeld het geval als hij zegt

52 Zie onder andere Brooten, *Love Between Women*, pp.140 en 244; W. R. Schoedel, 'Same-Sex Eros. Paul and the Greco-Roman Tradition', in: D. L. Balch (ed.), *Homosexuality, Science and the "Plain Sense" of Scripture*. Grand Rapids / Cambridge 2000, pp. 43-72. Wright schrijft in zijn toelichting op Romeinen over serieuze en toegewijde liefde die er tussen twee mannen kan zijn en de emoties die daarbij horen: 'het zou dwaas zijn om te denken dat die alleen maar de laatste tijd aan het licht zijn gekomen' (*Romeinen*, blz. 38). Zie ook dit visiedocument hoofdstuk VI, paragraaf 3 waar opnieuw de bekendheid met homoseksuele gerichtheid in die dagen aan de orde komt.

53 Van Loon meent dat de vraag naar Paulus' besef van seksuele geartheid onbeantwoord moet blijven. Hij merkt wel op dat gezien het gangbare concept ten aanzien van seksualiteit het mogelijk is dat geartheid er in de ogen van Paulus en zijn tijdgenoten weinig of niet toe doet (*In liefde en trouw*, blz. 88, 42-48).

54 Plato merkt in zijn geschrift over de wetten op dat een seksuele omgang tussen mannen tegen de natuur is. Hij brengt dat argument van de natuur in stelling tegen pederastie: de omgang van een volwassen man met een jongen is niet natuurlijk, want door een dergelijke omgang wordt de stadstaat niet gebouwd. Plato schetst een utopische samenleving, waarin alle dingen met elkaar in harmonie zijn. Natuurlijk is wat leidt tot procreatie en de instandhouding van de samenleving dient. Onnatuurlijk is datgene wat daarmee strijdt (Platoon, *De Wetten*. Verzameld werk XI, Amsterdam 1993, boek I, 636B-C en boek VIII, 836A- 837A ; www.arsfloreat.nl/plato.html).

55 Zie T. M. Hofman, 'Phusis bij Philo. Theologisch-ethische kanttekeningen', in: P. H. R. van Houwelingen (red.), *Exeget(h)isch. Feestbundel voor prof. dr. J. van Bruggen*. Kampen 2001, blz. 184-201.

dat de natuur leert hoe mannen en vrouwen hun haar moeten dragen (1 Kor. 11, 14-15). In Romeinen 1 gebruikt hij het woord 'natuur' om homoseksueel handelen te veroordelen. Hij hanteert daarvoor de in zijn tijd bekende terminologie⁵⁶. Maar deze terminologie krijgt in dit verband een specifieke invulling. Deze wordt ingevuld vanuit de context. Deze context spreekt over de schepping. God heeft in zijn schepping zijn eeuwige kracht en goddelijkheid geopenbaard (Rom. 1, 19-20) en zijn schepselen een eigen aard en bestemming gegeven, ook de mens en diens seksualiteit.

Wat Paulus schrijft doet sterk denken aan Genesis. Hij wijst erop dat mensen de majesteit van de onvergankelijke God hebben ingewisseld voor beelden van vergankelijke mensen, vogels, lopende en kruipende dieren (1, 23). Dat herinnert aan woorden uit het eerste Bijbelboek: God heeft de mens naar zijn beeld geschapen en hem de heerschappij gegeven over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt (Gen. 1, 26). Bovendien gebruikt Paulus de bijvoeglijke naamwoorden *arsèn* en *thèlus* (Rom. 1, 26-27) in plaats van de zelfstandige naamwoorden *anèr* (man) en *gunè* (vrouw). Met *arsèn* (mannelijk) en *thèlus* (vrouwelijk) wordt vooral de huwelijkse relatie aangeduid. Paulus sluit zich hier aan bij het spraakgebruik van Genesis (1, 27).

Met een tegennatuurlijke omgang is dan ook bedoeld een omgang die ingaat tegen de bedoeling van de Schepper. Deze omgang doet geen recht aan de gegeven orde dat man en vrouw voor elkaar bestemd zijn. Het woord 'natuur' onderstreept in dit verband wat vanuit de openbaring van God aangaande zijn schepping vaststaat. Gods spreken doordringt heel de geschapen werkelijkheid. Zijn spreken is ook hoorbaar in de natuurlijke omgang tussen man en vrouw.

Daarmee is duidelijk dat Paulus niet doelt op de actuele natuur van een individueel persoon. De gedachte dat hij wel daarop doelt, is in onze tijd vrij algemeen. De apostel zou spreken over mensen met een heteroseksuele 'natuur' of 'aard' die zich homoseksueel gedragen. Zij zouden daarmee tegen hun eigen actuele aard ingaan. Wie deze uitleg geven, redeneren vervolgens verder: iemand met homoseksuele gevoelens gaat dan in tegen zijn eigen 'natuur' wanneer hij zich heteroseksueel gedraagt. Heeft daarentegen iemand met homoseksuele gevoelens een homoseksuele omgang, dan zou Paulus' bezwaar niet meer gelden. Dan zou hij aan zijn eigen aard beantwoorden.

Deze uitleg is zoals gezegd onjuist⁵⁷. Bovendien kan erop worden gewezen dat Paulus niet schrijft dat mannen 'hun' natuur hebben veranderd, maar 'de' natuur. Deze natuur is niet de actuele natuur van individuele personen, maar de natuur zoals God haar heeft geschapen.

3. Twee vermaningen

Naast het bovengenoemde tekstgedeelte komen in het Nieuwe Testament nog twee gedeeltes voor waarin wordt gesproken over een homoseksueel handelen (1 Kor. 6, 9-10; 1 Tim. 1, 9-10). In zijn eerste brief aan Korinte spreekt Paulus over mensen die volharden in een levenswijze buiten God. Zij die niet willen breken met de zonde hebben geen deel aan het Koninkrijk van God (1 Kor. 6, 9-10). Dat betreft onder meer *malakoi* en *arsenkoïtai*.

Het woord *malakos* (meervoud: *malakoi*) heeft geen precieze afgrenzing. Letterlijk betekent het: zij die soft zijn. Dan worden daarmee mannen bedoeld die zich verwijfd gedragen en zich hullen in zwakheid (*malakia*), in een leven van genot en gebrek aan zelfbeheersing. Paulus noemt dit woord echter na overspeligen en vóór *arsenkoïtai*, mannen die bij andere mannen liggen. Dat geeft aan dat het een seksueel geladen woord is. Vooral de combinatie met *arsenkoïtai* wijst erop dat *malakoi* een homoseksueel geladen woord is. Bedoeld zijn dan mannen of jongens die in een gelijkgeslachtelijke omgang de vrouwelijke, passieve rol spelen. De opvatting van Scroggs dat Paulus hier spreekt over een aparte categorie jongens, *call-boys*, die zich prostitueren⁵⁸, is omstreden. De tekst zelf geeft daartoe geen aanleiding. Duidelijk is dat zij vasthouden aan een zondige levensstijl⁵⁹. Dit vasthouden aan een zondige levenswijze is een blokkade voor het ingaan in het Koninkrijk van God.

Het woord *arsenkoïtès* (meervoud: *arsenkoïtai*) is niet bekend uit andere bronnen vóór de tijd van Paulus. Wat dat betreft is het een bijzonder woord. De apostel gebruikt het niet alleen in de genoemde brief aan Korinte, maar ook in zijn eerste brief aan Timoteüs (1, 9). Het volgt daar in een opsomming direct op *pornoi*. De tekst spreekt over mensen die met hun leefwijze tegen God ingaan. Zijn wet stelt hen schuldig (1, 8-9).

Het woord *arsenkoïtès*, dat Paulus op deze twee plaatsen gebruikt⁶⁰, herinnert aan de wet van de heiligheid uit Leviticus en is een samenstelling van woorden uit de Griekse vertaling van dit Bijbelboek (18, 22; 20, 13). Het ene woord duidt op 'liggen' of 'bed' (*koitè*), dat in de Joodse traditie een eufemisme is voor zaadlozing, en het andere woord is 'man' (*arsèn* of *arrèn*). De term *arsenkoïtès* duidt op een man die met een andere man seksuele omgang heeft.

56 Aldus Van Loon, *In liefde en trouw*, blz. 86.

57 Ook sommige auteurs die pleiten voor een homoseksuele relatie, zijn die mening toegedaan. Ganzevoort, Olsman en Van der Laan zeggen: de uitleg dat iemand die eigenlijk heteroseksueel is toch homoseksueel contact aangaat, maakt het begrip 'natuur' veel te individualistisch (*Adam en Evert*, blz. 114).

58 Zie over het woord *malakos* bijvoorbeeld: Scroggs, *The New Testament and Homosexuality*, pp. 62-65, 106-108.

59 Gagnon wijst de visie van Scroggs af. De betekenis van het woord ligt waarschijnlijk ergens tussen 'zich prostituerende passieve homoseksuele mannen' en 'verwijfde heteroseksuele en homoseksuele mannen'. Maar in deze tekst duidt het op een duidelijk zondig leven (*Bible and Homosexual Practice*, pp. 307-308). Ook Furnish, 'Bible and Homosexuality', p. 24.

60 Zie Furnish, 'Bible and Homosexuality', p. 24; Gagnon, *Bible and Homosexual Practice*, pp. 312-336; De Young, *Homosexuality*, pp. 175-203; Grenz haalt een conclusie aan van David Wright die uitvoerig onderzoek heeft gedaan naar deze term: Het is moeilijk te geloven dat *arsenkoïtai* alleen maar de relatie veroordeelt tussen een volwassen man en een jongen. Paulus gebruikt het als een algemene term voor een activiteit tussen mannen (Grenz, *Welcoming but not Affirming*, 58).

Deze term verwijst niet alleen naar pederasten. Het is een woord dat teruggaat op Leviticus. Daar is niet primair een verhouding tussen een man en een jongen bedoeld of een situatie van misbruik. Dit woord moet worden gelezen in het licht van Paulus' brief aan de Romeinen. Wat de apostel daar schrijft, is een nadere toelichting op het begrip *arsenokoitês*: mannen die ontucht plegen met mannen (*arsenes* en *arsesin*) (Rom. 1, 27). De apostel noemt daar ook een straf voor beide partijen. Dat wijst niet op uitbuiting van de een door de ander, maar op een bewuste keuze. De apostel spreekt over de homoseksuele omgang van mannen die daarvoor bewust hun levenspatroon hebben gemaakt en niet vragen naar de wil van God.

Tegelijkertijd blijft de boodschap van het evangelie gelden dat wie zich tot Christus Jezus wendt, vergeving van zonden ontvangt en toegang tot zijn eeuwig Koninkrijk. Dat is ook wat sommigen in de gemeente van Korinte hebben ervaren. Ze waren eerst in de macht van de zonde, maar zijn geheiligd en gerechtvaardigd (1 Kor. 6, 11). Zo mag een ieder die in Christus is, bevrijd zijn van de wet van zonde en dood, en door genade leven onder een nieuwe heerschappij.

4. Bepalingen uit Leviticus

De bovengenoemde teksten uit het Nieuwe Testament gaan terug op het Bijbelboek Leviticus. Daarin staat een uitdrukkelijk verbod op seksuele omgang tussen mannen. Dat verbod is verwoord in twee bepalingen die sterk op elkaar lijken. De bepalingen stellen dat een man geen gemeenschap mag hebben met een andere man zoals met een vrouw. Die gemeenschap is een 'gruwel' (*to'ebah*; 18, 22; 20, 13).

De tweede bepaling voegt daaraan toe dat beide partijen schuldig zijn en de doodstraf verdienen. De reden voor deze zware straf is de 'verontreiniging' van het land: het brengt de toekomst van het volk in het beloofde land in gevaar (18, 28). Dat geldt ook voor andere zaken die in de desbetreffende hoofdstukken worden genoemd: seksueel handelen tussen leden van dezelfde familie, echtbreuk, het offeren van kinderen en bestialiteit. Eveneens noemt Leviticus het aanroepen van geesten en het verbod op seksuele gemeenschap met een vrouw die vanwege haar menstruatie onrein is.

Binnen het geheel van zonden die in deze wet van de heiligheid worden opgesomd, heeft de seksuele omgang tussen mannen een aparte positie. Leviticus duidt in het algemeen en zonder verdere concretisering een scala van zonden aan met de term 'gruwel'. In een samenvatting komt dat begrip zelfs een aantal malen voor (18, 26-27 en 29-30). Het is een verzamelbegrip voor een aantal overtredingen tegen het gebod van God. Opvallend is dat in het voorgaande gedeelte waarin de concrete verboden een voor een worden vermeld, het begrip 'gruwel' slechts eenmaal wordt gebruikt. Dat gebeurt in verband met de seksuele omgang tussen mannen (18, 22). Al de zaken die in dat hoofdstuk worden opgesomd zijn volgens het slot van het hoofdstuk 'gruwelijk', maar slechts een van die zaken krijgt afzonderlijk die aanduiding. Daarmee is nog niet gezegd dat dit verbod zondermeer vandaag geldt, wel dat volgens Leviticus overtreding van dit verbod een ernstige zaak is. Hetzelfde merken we op in hoofdstuk 20. Daar wordt het woord 'gruwel' eveneens alleen maar rechtstreeks in verband gebracht met seksueel handelen tussen mannen (20, 13).

De vraag is hoeveel gewicht deze beide bepalingen in het geheel van de Schrift hebben. Van belang is dat zij voorkomen in de zogenaamde wet van de heiligheid. Deze wet bevat niet alleen geboden die specifiek bedoeld zijn voor de cultus van Israël maar ook geboden die een bredere strekking hebben.

Stellig heeft het verbod op seksueel handelen tussen mannen een cultisch element. Het verbiedt een praktijk die voorkomt bij de Kanaänieten en andere volkeren. Daar waren zogenaamde 'heilige mannen' actief⁶¹. God verbiedt alle afgodische praktijken en daarmee ook de praktijk van zogenaamde 'heilige mannen' die zichzelf in dienst van een of andere god overgeven aan een bezoeker van 'het heiligdom'.

Toch is de reikwijdte van deze verboden niet beperkt tot de sfeer van de cultus. Het verbod in Leviticus 20 volgt niet direct op een tekst over afgoderij en kinderoffers die in dienst van een afgod worden gebracht. Het staat wel in een direct verband met bepalingen ten aanzien van echtbreuk, incest en bestialiteit (20, 10-12 en 14-16), zaken die niet direct aan een afgodische cultus zijn verbonden. Een dergelijk verbod is niet vreemd in de oud-oosterse wereld. Dat blijkt bijvoorbeeld uit Midden-Assyrische wetten⁶². Daarin staat een verbod op homoseksueel handelen dat niet uitdrukkelijk is toegespitst op de cultus. Blijkbaar was een dergelijk algemeen verbod ook in deze wetsteksten uit de periode rond 1076 v. Chr. nodig. Het was een formele bevestiging van wat leefde in de cultuur. Deze cultuur accepteerde geen vrijwillige homoseksuele relatie tussen twee vrije burgers. De genoemde wetgeving spreekt daarover een uitdrukkelijk verbod uit. Zoals die wetten in het algemeen homoseksueel handelen verbieden, spreekt ook Leviticus daarover een verbod uit.

Bovendien kunnen we aan het volgende denken: zouden de verboden in Leviticus enkel en alleen gericht zijn geweest tegen een bepaalde afgodische cultus, dan was een vermelding van zogenaamde 'heilige mannen' denkbaar geweest. Deze mannen worden echter niet vermeld. Hoewel we aan deze laatste overweging geen bindende conclusies mogen verbinden, kunnen we die wel in het geheel van de wegging van deze teksten betrekken. Ook afgezien van deze overweging is evident dat we Leviticus niet mogen beperken tot een verbod op homoseksueel handelen in de sfeer van de cultus. Dat doet ook Paulus niet wanneer hij in zijn brief aan de Romeinen nauw aansluit bij Leviticus. Het verbod heeft betrekking op heel de levenswijze van het volk van het verbond.

Ter verduidelijking van een mogelijke achtergrond van dit verbod zouden we aan de volgende zaken kunnen denken. Het verbod beschermt de grenzen die God aan zijn volk heeft gegeven. Het woord 'gruwel' verwijst daarnaar. Het wijst op een praktijk waarin mensen vastgestelde grenzen overschrijden en zaken bijeenbrengen die niet bij elkaar passen. Dit motief komt ook elders in de wet van de heiligheid voor. De omgang tussen een vrouw en een dier bijvoorbeeld is 'een (gruwelijke) vermenging' (Lev. 18, 23 SV). Ook

61 Zie voor deze 'heilige mannen': 1 Kon. 15, 12; 22, 47; 2 Kon. 23, 7 en Deut. 23, 17-18.

62 Zie H. A. Brongers, *Oud-oosters en bijbels recht*. Oud- en nieuwtestamentische studiën, Nijkerk 1960, blz. 140-141; Gagnon, *The Bible and Homosexual Practice*, pp. 44-56; Nissinen, *Homoeroticism in the Biblical World*, pp. 24-27.

de omgang tussen een man en zijn schoondochter (Lev. 20, 12) is zo'n vermenging, een aanduiding die overigens niet in elke vertaling tot uiting komt. Andere voorbeelden van vermenging zijn het laten paren van het vee met dieren van een andere soort, het inzaaien van de akker met verschillende soorten gewassen, het dragen van kleren die zijn geweven uit twee soorten garen (Lev. 19, 19; vgl. Deut. 22, 9-11). Zo wordt ook in een gelijkgeslachtelijke omgang bijeengebracht wat niet passend is. De man die daarin de vrouwelijke rol op zich neemt of krijgt opgedrongen, gaat de grens van zijn man-zijn over. Ook de man die dan blijkbaar de dominante rol speelt, verliest volgens dit gebod zijn eer.

Vervolgens beschermt het genoemde verbod het voortbestaan van het verbondsvolk. God heeft het samen met andere geboden gegeven opdat zijn volk zou kunnen blijven voortbestaan te midden van andere volken. De fundamenten van menselijk samenleven moeten in tact blijven en met name het fundament van huwelijk en huisgezin. Seksualiteit heeft haar geëigende plaats binnen de gegeven kaders.

Daarnaast onderstreept het verbod de aparte positie van het verbondsvolk ten opzichte van andere volkeren. Het volk is heilig omdat zijn God heilig is (Lev. 19, 2). Israël moet zich verre houden van Egyptenaren en Kanaänieten en andere volkeren die afgoden dienen, en een daarbij passende levensstijl volgen (18, 1-4, 24-28). Zijn heiligheid moet tot uiting komen in de cultus en in heel zijn levensstijl. Hoewel seksuele omgang tussen mannen verboden was, kwam dat zoals gezegd soms wel in de cultus van vreemde volken voor. Zogenaamde 'heilige mannen' waren daarin actief. Daarvan moet Israël zich onderscheiden.

Ten slotte laat dit verbod een diepere laag zien dan die van de cultus en de eigen historische situatie. Deze gaat terug op Gods scheppingsbedoeling. De seksuele omgang tussen mannen overschrijdt een grens die met de schepping gegeven is.

5. De misdaad van Sodom

De geschiedenis van de misdaad van Sodom spreekt over twee engelen die de stad bezoeken. Lot ontvangt hen gastvrij (Gen. 19), maar de bevolking wil haar macht laten gelden. In de ogen van de gehele bevolking zijn de gasten vijanden. Daarom willen ze hen verkrachten. Verkrachting is een wapen waarmee een overwinnaar zijn tegenstander zijn laatste waardigheid ontnemt. Iets ergers kan de overwonnenen nauwelijks overkomen. De eer van een man staat voor zijn mens-zijn: eer verloren, al verloren. In een uiterste poging deze verschrikkelijke aanslag te voorkomen biedt Lot zijn twee dochters aan. Het aanbod wordt afgewezen. De mannen van de stad willen de vreemdelingen nemen en laten zich niet door Lot de wet voorschrijven. Hard is het oordeel van God.

Op dat oordeel grijpt het Oude Testament op verscheidene plaatsen terug. Het onderstreept de hoogmoed van de stad, haar haat jegens vreemdelingen en haar schending van het recht van armen en machtelozen (vgl. Ez. 16, 49; Jer. 23, 14). Sodom staat symbool voor hoogmoed en vreemdelingenhaat. In het Nieuwe Testament is de stad eveneens symbool van verderf en afkeer van God. Haar verwoesting is een waarschuwing. Als Jezus zijn leerlingen instructies geeft bij hun uitzending, spreekt Hij onder meer over steden waar ze niet welkom zijn. Het lot van Sodom is volgens Jezus draaglijker dan het lot van die stad die de evangelisten geen gastvrijheid verleent (Luc. 10, 12; Mat. 10, 15; 11, 24).

In de misdaad van Sodom speelt echter niet alleen de schending van het gastrecht een rol, maar ook de tegennatuurlijke wijze waarop deze schending plaatsvindt. In de joods-hellenistische traditie is daarop gewezen. Dat vinden we bijvoorbeeld bij Philo. Wat het Nieuwe Testament betreft spreekt Petrus over 'de losbandige wandel van de zedelozen' in Sodom en 'hun tegen alle wet ingaande werken' (2 Pet. 2, 7-8). Ze stoorden zich aan God noch gebod.

Judas herinnert in zijn brief eveneens aan Sodom, Gomorra en de naburige steden. Hun inwoners pleegden volgens de apostel ontucht en hoerij, en liepen 'ander vlees' achterna (7-8). Daarmee is waarschijnlijk bedoeld dat deze inwoners omgang met engelen wilden die de gestalte van mannen hadden aangenomen. Judas onderstreept daarmee het toppunt van zedeloosheid. Zoals de mannen van Sodom omgang zochten met engelen en door God gestelde grenzen verwierven, zo zoeken dwaalleraren in zijn dagen een grensoverschrijdende seksuele omgang. Judas waarschuwt daartegen. Zijn afwijzing van dat grensoverschrijdende seksuele gedrag impliceert daarmee ook een afwijzing van homoseksueel gedrag. De apostelen Petrus en Judas hebben met het oog op de situatie waarin zij zich bevonden, een eigen spits gegeven aan de geschiedenis van Gods oordeel over Sodom en Gomorra. Ze vermanen hun lezers heilig te leven. Over losbandigheid en zedeloosheid komt onvermijdelijk het oordeel van God. Mogelijk heeft ook Paulus daaraan geacht toen hij schreef over het oordeel van God (Rom. 1, 27).

Hoewel in Sodom een seksuele omgang van mannen met mannen voorkwam, geeft deze tekst ons geen directe aanwijzingen voor een pastorale benadering van homoseksuele broeders en zusters die zoeken naar de vervulling van hun eenzaamheid. De situatie in Sodom was een van de uitingsvormen van de totale verdorvenheid van de stad. Deze is niet toepasbaar op broeders en zusters die rekening willen houden met de wil van God.

6. De schandaad van Gibe

Het verhaal over Sodom vindt een echo in de geschiedenis van de schandaad te Gibe (Richt. 19). Beide verhalen lijken sterk op elkaar. Een verschil is dat Gibe bij het verbondsvolk behoort. De stad ligt in het gebied van Benjamin. De geschiedenis laat de verdorvenheid van Israël zien in de tijd voorafgaande aan de koningen. Opnieuw: geweld tegen gasten, seksueel geweld en in het bijzonder een voorgenomen seksueel geweld tegen een man. Dat laatste geweld is volgens het verhaal verschrikkelijker dan een verkrachting van een vrouw.

Een Leviet overnacht in Gibe. De mannen van de stad willen hem nemen, maar uiteindelijk nemen zij zijn bijvrouw. Ze overleeft het drama niet. Wanneer de Leviet na de bewuste schandaad met haar lichaam thuiskomt, laat hij haar lichaamsdelen door heel Israël bezorgen. De schrik onder het volk is groot. Alle stammen komen in Mispá bijeen. Daar verklaart de Leviet dat de mannen van Gibe hem met de dood

hebben bedreigd. Hij spreekt over wat dezen zijn vrouw hebben aangedaan. Ondertussen zwijgt hij over wat ze met hemzelf van plan waren, ook over zijn eigen aandeel in het gebeuren, namelijk dat hij zelf zijn vrouw heeft overgegeven aan de menigte. Toch wordt tijdens de volksvergadering in Mispa verwezen naar de plannen van de mannen van de stad. Ook al noemt hij de plannen van inwoners van de stad om omgang te hebben met een man niet uitdrukkelijk in zijn verhaal, toch verwijst zijn verhaal wel naar deze plannen. Dat blijkt uit een specifiek woordgebruik.

De Leviet noemt in zijn weergave van het gebeuren het woord *nebala*. Dat betekent zoiets als 'schandelijke daad' (20, 6, vgl. 19, 23). De volksvergadering neemt deze uitdrukking over (20, 10). Juist dit woord wijst op de oorspronkelijke plannen van de mannen van Gibeon tegen de Leviet. Wat uiteindelijk zijn bijvrouw is overkomen, is een misdaad, ook geweld tegen gasten is verschrikkelijk, maar de wijze waarop zij deze Levitische gast hebben willen vernederen, wordt met een apart woord benoemd: 'schanddaad'. In het verhaal klinkt de veroordeling van een dergelijke verschrikkelijke daad door waarbij een man zijn eer verliest en tot niets wordt.

Anders dan de geschiedenis van Sodom tekent dit verhaal de deplorabele toestand van het verbondsvolk in die dagen. Er gebeuren dingen die nog nooit in Israël zijn voorgekomen vanaf de dag van de uittocht uit Egypte (19, 30). Iedereen doet wat in eigen ogen goed is (17, 21; 21, 25). In een scala van gewelddadige en perverse praktijken komt ook homoseksueel handelen voor. Wat we ten aanzien van 'Sodom' al opmerkten, geldt ook in deze geschiedenis: het gebeuren op zichzelf en het verschijnsel van de homoseksualiteit kunnen we niet op één lijn stellen. Affectie tussen mensen van gelijk geslacht speelt hier geen enkele rol.

7. Conclusie

De teksten die in dit hoofdstuk zijn besproken laten op zichzelf geen ruimte voor een homoseksuele omgang en leefwijze. Een andere vraag is welk gewicht we daaraan hechten. Oudtestamentische geboden waren specifiek gericht tot Israël. De geldigheid van die geboden is niet altijd onverminderd van kracht in de nieuwtestamentische gemeente. Ook bij teksten uit het Nieuwe Testament moeten we bedenken dat zij in een bepaalde setting zijn opgeschreven. In het volgende hoofdstuk gaan we kijken hoe we vanuit de teksten kunnen komen bij de actualiteit van vandaag. Zoals in het begin van dit hoofdstuk is opgemerkt, plaatsen we deze teksten ook in de context van het geheel van de Schrift.

Hoofdstuk VII – Bijbeltekst en actualiteit

Op basis van de teksten die in het vorige hoofdstuk zijn besproken, heeft de christelijke kerk de eeuwen door elke homoseksuele relatie afgewezen. Ze heeft daarin de Schrift willen volgen. Ook wij willen dat doen.

Toch kunnen we niet volstaan met het citeren van de besproken Bijbelgedeelten. Deze teksten zijn in een bepaalde context gegeven. Die context verschilt van de cultuur waarin wij leven. De vraag is of het gezag van een verbod op een homoseksuele omgang in de toenmalige cultuur onverminderd geldt in onze cultuur. We kunnen niet eenvoudig een rechtstreekse lijn trekken vanuit de genoemde teksten naar gemeentelieden die in een gelijkgeslachtelijke relatie van liefde en trouw leven.

Bovendien moeten we bedenken dat oudtestamentische geboden specifiek bestemd waren voor Israël. Die geboden zijn niet altijd onverminderd geldig in de nieuwtestamentische gemeente. Ook kunnen we vragen stellen bij de teksten uit het Nieuwe Testament. Is bijvoorbeeld wat Paulus heeft geschreven ook op onze situatie van toepassing? Daarom is een proces van weging nodig. Deze weging zal moeten aangeven of binnen de kerk vandaag wellicht ruimte is voor een homoseksuele relatie in liefde en trouw.

Dit proces kan niet voorbijgaan aan de betekenis die de Heilige Schrift voor ons heeft. Daaraan besteden we in de eerste paragraaf aandacht. Dan zal blijken dat dit rapport over homoseksualiteit en homoseksuele relaties staat in de traditie waarin de gereformeerde belijdenis richtinggevend is. Een van onze uitgangspunten is dat we Schrift met Schrift willen vergelijken. Dat houdt onder meer in dat we Bijbelteksten moeten lezen in hun directe en bredere context. Die laatste context noemen we in de tweede paragraaf. We proberen dan de vraag naar homoseksualiteit en homoseksuele relaties te plaatsen in het geheel van de boodschap van de Schrift.

Daarna gaan we in op de vraag of de Bijbelschrijvers mogelijk bekend waren met het verschijnsel van homoseksualiteit. Dat is al even genoemd in de bespreking van de brief aan de Romeinen, maar nu gaan we daarop verder in vanuit de invalshoek van de hermeneutiek. Dit is een punt dat de tijdbetrokkenheid van de Bijbel raakt. Sommigen stellen dat de Bijbel helemaal niet spreekt over een homoseksuele gerichtheid zoals wij dat doen in onze tijd. We zouden daarom aan de genoemde teksten geen verbod op een gelijkgeslachtelijke relatie in liefde en trouw kunnen ontleen. We gaan kijken hoe we met deze stelling moeten omgaan.

Vervolgens komen enkele Bijbelse grondwoorden aan de orde. Zouden die woorden een middel kunnen zijn waarmee we de teksten in het juiste licht kunnen plaatsen? Ook zullen we aandacht moeten geven aan het gezag van Bijbelse geboden, eerst de oudtestamentische geboden en daarna de nieuwtestamentische.

1. De Schrift en haar uitleg⁶³

De vraag naar het gezag van de Bijbelteksten die in het vorige hoofdstuk zijn besproken, staat niet los van de vraag naar het gezag van heel de Bijbel. We belijden dat heel de Bijbel voor ons gezaghebbend is. Hij leert ons voldoende wat nodig is voor ons behoud (vgl. 2 Tim. 3, 15). Eveneens spreekt de Heilige Schrift over Gods wil ten aanzien van onze leefwijze. Ook daarin heeft ze groot gezag. Toch is het verstaan van Gods wil vanuit de Schrift vandaag niet altijd even gemakkelijk. We zijn kinderen van onze tijd en lezen de Bijbelse geschriften met de bril van de eenentwintigste eeuw. Het gevaar bestaat dat wij teksten

⁶³ In 1999 heeft de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken een publicatie uitgebracht onder de titel 'Vrouw en ambt'. In deze publicatie wordt ingegaan op hermeneutische vragen. Daar sluit deze paragraaf bij aan.

interpreteren op een manier die de Bijbelschrijvers niet hebben bedoeld. Ook zouden we over zaken kunnen heenlezen die ze wel hebben bedoeld maar niet uitdrukkelijk verwoord.

Voorop staat echter dat heel de Schrift voor ons gezag heeft. Dat gezag erkennen we echter niet uit onszelf. We zien daarin het werk van de Heilige Geest. De Geest geeft een getuigenis in het hart van de gelovige dat de boeken van de Bijbel goddelijk gezag hebben (vgl. NGB 5). Daarom spreken we over 'het Woord van God'. Wat de Bijbelschrijvers hebben opgeschreven is door de Geest ingegeven (2 Tim. 3, 16). Ze zijn door Hem aangezet en 'gedreven' (2 Pet. 1, 21). Juist vanwege hun goddelijk karakter zijn de Bijbelse geschriften betrouwbaar (2 Pet. 1, 19). De apostelen spraken op die manier over de oudtestamentische geschriften, maar wij belijden dat de nieuwtestamentische geschriften datzelfde goddelijke karakter dragen. Wie de Heilige Schrift wil verstaan zal gelovig en verwachtingsvol moeten luisteren. Hij moet buigen voor het goddelijke gezag: 'Spreek, HEERE, uw knecht hoort'.

Tegelijk is de Bijbel een boek dat door mensen is geschreven. God heeft mensen gebruikt, inclusief hun gaven, motieven en gevoelens. Ze leefden in een bepaalde cultuurhistorische situatie. Deze is een andere dan de onze. Het geschrevene ademt daardoor de sfeer van de leefwereld van de auteurs. De Geest is niet aan hun cultuurhistorische situatie voorbijgegaan. Evenmin is Hij aan hun persoonlijke situatie voorbijgegaan. Bij deze menselijke dimensie van de Schrift hoort ook de notie van de geschiedenis. Gods openbaring ten aanzien van zijn volk laat een zekere ontwikkeling zien. Centraal staat de ontwikkeling van de oude naar de nieuwe bedeling. God is met zijn openbaring de geschiedenis ingegaan. Hoewel de Bijbel uitgaat boven de beperkingen van een bepaalde historische en culturele situatie, legt hij ook getuigenis af van een historische ontwikkeling.

Dit menselijke karakter van de Bijbel concurreert niet met zijn goddelijk karakter. Het een komt niet in mindering op het andere. Beide aspecten zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Ze zijn beide dienstbaar aan het onderwijs in het Koninkrijk van God, het weerleggen van verkeerde opvattingen, het verbeteren van de leefwijze van de gelovige en het opvoeden in een leven dat beantwoordt aan de wil van God. Het doel daarvan is dat de gelovige tot zijn recht komt en toegerust is tot goed werk. Dat geldt zowel voor de oudtestamentische (vgl. 2 Tim. 3, 16-17) als de nieuwtestamentische geschriften. Ook in de vraag naar homoseksualiteit en homoseksuele relaties zijn deze geschriften bron en norm.

Dit eigen karakter van de Schrift ontdekken wij pas wanneer de Auteur zelf ons inzicht geeft. Dat heeft Hij overigens ook beloofd. De Geest die Bijbelschrijvers heeft gedreven, wil de zijnen leiden in de waarheid, inzicht geven en 'verlichten'. Deze verlichting met de Geest is onmisbaar voor het verstaan van Gods wil (vgl. 1 Kor. 2, 14). In de uitleg van de Bijbeltekst zijn wij daarom op de Geest aangewezen. De Geest gebruikt echter daarbij vooral de Bijbel zelf. Daarom zouden we ook kunnen zeggen dat de Schrift haar eigen uitlegster is. Een moeilijk tekstgedeelte bijvoorbeeld kan helderder voor ons worden via haar context. Die context kan de perikoop zijn, het gehele Bijbelboek of het literaire genre waartoe het desbetreffende gedeelte behoort. Deze context is echter ook het geheel van de Bijbelse geschriften. Een detail van een schilderij gaat pas spreken wanneer we het geheel van het schilderij in ogenschouw nemen. Een ander belangrijk uitgangspunt bij de uitleg van de Bijbel is dat hij een kern heeft. Deze kern is de verkondiging van de komst van het Koninkrijk van God in Christus. De boodschap van dit Koninkrijk straalt uit over alles wat zich in de Schrift daaromheen bevindt. Zonder zicht op die kernboodschap kunnen we het geheel van de boodschap niet vatten. Dan hebben we ook geen goed zicht op het thema dat ons bezighoudt: homoseksualiteit en homoseksuele relaties. Daarom zullen we ook iets zeggen over de kernboodschap en het geheel van de Schrift in verband met ons thema⁶⁴.

Daarbij beseffen we dat onze kennis in deze bedeling slechts ten dele is. We hopen te komen tot een inzicht dat recht doet aan de Schrift, het werk van de Geest die de grote Schriftuitlegger is, en de positie van de gelovige en zijn verantwoordelijkheid. Maar we beseffen ook onze beperkingen en weten dat de kerk soms stellige uitspraken heeft gedaan waarop zij later moest terugkomen. Dat gevaar is aanwezig. Maar een mogelijk gevaar mag ons er niet van weerhouden rechte voren te trekken. Voorzichtigheid in het spreken mag niet ten koste gaan van een duidelijke verwoording van wat op een bepaald moment aan kennis en inzicht ontvangen is. Bij een dergelijk thema dat diep ingrijpt in het leven van mensen, past het gebed om kennis en inzicht. We bidden dan ook dat God ons voor struikelen behoedt.

2. Homoseksualiteit in het geheel van de Schrift

Een van de uitgangspunten van de gereformeerde hermeneutiek is dat Schrift met Schrift moet worden vergeleken. Dat houdt ook in dat de Bijbelteksten die in het vorige hoofdstuk zijn besproken, moeten worden bekeken in het licht van het geheel van de Bijbel. Dat willen we in deze paragraaf doen.

De kern van de Bijbelse boodschap is de komst van Gods Koninkrijk in Christus. Die komst is zijn antwoord op de val van de mensheid in zonde. Deze kernboodschap raakt stellig het thema dat ons bezighoudt. God heeft de mensheid de goede gaven van seksualiteit en huwelijk geschonken. Vanwege onze zonde tegen God waaraan wij allen zonder uitzondering deelhebben, zijn deze gaven ernstig geschonden. Een van de vormen van gebrokenheid is het voorkomen van homoseksuele gevoelens en een overeenkomstige gerichtheid. Die gevoelens en gerichtheid zijn niet van oorsprong af bedoeld.

Dat wil niet zeggen dat wie deze gerichtheid heeft, zich daarom schuldiger zou moeten voelen dan wie deze gerichtheid niet heeft. Daarop hebben we in het begin van het vorige hoofdstuk al gewezen, maar we willen dat onderstrepen. Iets waar je geen directe verantwoordelijkheid voor hebt, vergroot je persoonlijke schuld niet.

We willen proberen aan te geven waarin de gebrokenheid van een homoseksuele gerichtheid en omgang

⁶⁴ Zie de volgende paragraaf van dit hoofdstuk.

bestaat. Daarbij nemen we ons uitgangspunt in wat God heeft bedoeld⁶⁵. De gebrokenheid bestaat, zo zouden we kunnen zeggen, in het gemis van gerichtheid op een persoon van de andere sekse. Dat vertaalt zich in een gemis binnen een homoseksuele relatie. Daarin zijn de beide partners niet gericht op de andere sekse. In die eenheid ontbreekt dan de fundamentele verscheidenheid: de partners verschillen niet schepselmatig van elkaar zoals dat wel in de verhouding tussen man en vrouw het geval is. Ze vullen elkaar niet aan als man en vrouw, ze maken elkaar in die zin niet compleet. Daarom zeggen we dat of het vrouw- of man-zijn in een dergelijke relatie ontbreekt. Bovendien mist deze relatie de fundamentele openheid voor het ontvangen van kinderen, een mogelijkheid die schepselmatig gezien wel aan man en vrouw is gegeven⁶⁶.

De oorsprong van deze en andere vormen van gebrokenheid op het terrein van seksualiteit en huwelijk ligt bij heel de mensheid die in zonde is gevallen. Ieder ondervindt op een of andere manier de gevolgen van deze gebrokenheid op dit terrein, maar ook op andere terreinen.

Hoewel de mensheid zich van oorsprong af van haar Schepper heeft afgekeerd, heeft Hij haar niet aan haar lot overgelaten. Vanuit zijn ondoordringelijke liefde is Hij een weg van herstel begonnen. Deze weg gaat via het verbond dat de Almachtige uit genade met Abraham heeft gesloten. Het genadeverbond bevat rijke beloften met het oog op herstel van de gebrokenheid van zijn schepping. Daarbij heeft God Israël uitgekoren. Israël moest zijn Naam onder de volken grootmaken. Het bleek echter dat de weg van herstel vanuit dat oude verbondsvolk niet mogelijk was. Gods onderwijs brak stuk op harde harten. Daarmee willen we echter niet zondermeer het oudtestamentische verbondsvolk als schuldige aanwijzen. We voelen ons in de geschiedenis van het volk Israël betrokken. Zijn verhaal is ons verhaal.

God heeft echter een nieuwe weg geopend. In Christus schenkt Hij wat in het Oude Testament is beloofd. Zo blijft Hij trouw aan zijn eens gegeven verbondsbepaling. Christus brengt herstel van de gebrokenheid van het bestaan. In Hem doet God zijn Koninkrijk komen. Daarin mogen ook wij delen. God schenkt dat in de weg van het geloof. Het geloof doet delen in het heil van zijn Koninkrijk. Dat heil betreft allereerst de verhouding tot God, maar heeft ook een bredere uitstraling. Een van de kernmomenten van dat herstel is de gave van vergeving van zonden. God schenkt in Christus deze vergeving. Juist wie leven aan de rand van de maatschappij en door anderen als slechter aan de kant worden geschoven zoekt Hij op. Dat heeft Jezus laten zien toen Hij tollenaars en prostituties opzocht. Hij heeft geen mensen geroepen die menen dat zij in zichzelf rechtvaardig zijn. Juist zondaars werden door Hem opgezocht (vgl. Mar. 2, 17). Ook zondaars op het gebied van seksualiteit heeft Hij aangenomen.

Maar er is meer. God schenkt in Christus eveneens de gave van bevrijding. Hij bevrijdt mensen onder meer uit hun eigenmachtig streven naar vrij spraak voor de troon van God. Dat streven kan bestaan in vertrouwen op de mozaïsche wet die een volkomen gehoorzaamheid eist. Maar dat vertrouwen is ijdel. Uiteindelijk is deze wet een slavenhouder. Ze houdt diegenen gevangen die op haar vertrouwen. Dat brengt niets anders dan de dood. Christus heeft deze macht echter overwonnen. Hij heeft alle eisen van Gods wet vervuld en de straf op de wetsovertreding die wij hadden verdiend, gedragen. Wie zijn heil van Christus verwacht, is daarom rijk gezegend (vgl. Gal. 3, 10). Hij mag het leven ontvangen door het geloof in Christus, die het einde van de wet is (Rom. 10, 4). In die zin staat wie op Christus vertrouwt, niet langer onder de wet, ook niet onder de wet van de heiligheid van Leviticus.

Wie meent dat hij zich ook op seksueel gebied houdt aan de geboden van God, kan en mag zich daarom voor het aangezicht van God niet beroemen boven iemand die evident ingaat tegen het spreken van de Schrift op dit gebied. Hij mag niet menen dat hij in zichzelf beter is. De wet die God aan zijn verbondsvolk heeft gegeven, brengt geen heil, maar laat juist zien dat ook mensen die hun heil van gehoorzaamheid aan de mozaïsche wet verwachten, zondaren zijn. God heeft echter buiten de wet om een nieuwe weg van herstel en heil geopend. Alleen in de weg van het geloof is er vrij spraak. Die weg is er voor allen die op Christus en zijn verzoenend sterven vertrouwen (Rom. 3, 21-26). Wie in Hem is, staat niet onder de wet maar onder de genade (Rom. 6, 14).

De bevrijding die God in Christus schenkt, raakt ook de machten die zich op het terrein van het seksuele leven manifesteren. Zijn heil heeft effect op heel het lichamelijke en psychische bestaan van mensen. God wil herstel geven van elke vorm van gebrokenheid, ook seksuele gebrokenheid. Op zichzelf zou deze verlossing in Christus in het huidige aardse bestaan al kunnen resulteren in herstel van een beschadiging op het gebied van de seksuele gerichtheid.

Als van dat herstel iets zichtbaar mag worden, ervaart niet ieder dat op dezelfde wijze. Het heil dat 'reeds' gekomen is, is 'nog niet' ten volle werkelijkheid geworden. Dat is ook het geval bij wie sterk op God vertrouwen. De gelovige die dat herstel niet of nauwelijks ervaart, houdt dan een doorn in het vlees (vgl. 2 Kor. 12, 7). Dat is een bijzonder moeilijke situatie. De verlossing in Christus schenkt aan de gelovige echter wel de herschepping naar het beeld van God, een nieuwe identiteit in Christus. Dat brengt de gelovige ook tot het volgen van Christus. Dit volgen houdt in: het verloochenen van zichzelf, zijn kruis opnemen en achter Christus aankomen. Daarover zal in de pastorale handreiking meer worden gezegd. Dan zal ook naar voren komen welke troost en kracht het evangelie daarin schenkt. Zeker is dat God de bijstand van zijn genade en Geest heeft beloofd.

Verlossing betekent voor de gelovigen een nieuw leven in de navolging van Christus. Dat leven schenkt Hij aan diegenen die Hem met hartelijk verlangen zonder ophouden daarom bidden en daarvoor danken⁶⁷. Dit nieuwe leven in gehoorzaamheid brengt echter geen losmaking van geboden en voorschriften met zich mee. Liefde tot Christus komt juist tot uiting in gebondenheid en gehoorzaamheid aan Gods geboden

⁶⁵ Zie hoofdstuk V, waarin wordt gesproken over seksualiteit en huwelijk.

⁶⁶ Vgl. Gen. 2, 23-24; Deut. 22, 13-21; Mat. 19, 1-12; Mar. 10, 1-12; 1 Kor. 6, 15-17; 1 Kor. 7, 9; Ef. 5, 32.

⁶⁷ Heidelbergse Catechismus, zondag 45, vraag en antwoord 116.

en voorschriften. Het Nieuwe Testament is daarover duidelijk. Een christen moet zich ontdoen van de praktijken van de duisternis, zich omgorden met de wapens van het licht, eerzaam leven en zich onthouden van zaken die strijden met de bevrijding en vernieuwing die God de zijnen schenkt (vgl. Rom. 13, 12-13). Dat eerzame leven heeft ook betrekking op seksualiteit en seksuele relaties. Daarbij past geen houding of handelen waarin God geen vreugde heeft. Er is strijd nodig tegen wat hoort bij het oude leven. Dat kan in het leven van de gelovige een diepe en zware strijd zijn (vgl. Mat. 5, 29-31). In die strijd wil de Heilige Geest echter bijstand geven en ook kracht voor een leven naar de wil van God.

Deze schetsmatige tekening van het geheel van de Bijbelse boodschap zouden we kunnen samenvatten met de woorden: schepping, zondeval en verlossing. Deze tekening raakt ook het thema van homoseksualiteit en homoseksuele relaties.

3. Homoseksualiteit en de tijdbetrokkenheid van de Schrift

In de vorige paragraaf is gesproken over de gelijkgeslachtelijke gerichtheid in het geheel van de Schrift. God heeft de mensheid goed geschapen, maar ze is in zonde gevallen. Daardoor is er veel gebrokenheid, ook op het gebied van de seksualiteit. Die gebrokenheid kwam naar voren in de Bijbelteksten die eerder zijn besproken.

De vraag is echter hoe wij deze teksten moeten wegen. Wordt daarin ook beschreven wat ons vandaag bezighoudt? In de Bijbelse tijd was het verschijnsel van een homoseksuele gerichtheid geen apart onderwerp van bezinning. Dat blijkt bijvoorbeeld al uit de manier waarop Paulus over homoseksueel gedrag schrijft. Hij noemt het woord *chrêsis* ('gebruik'). Mannen hebben het natuurlijke 'gebruik' van het lichaam van de vrouw opgegeven. Dat woord *chrêsis* kan ook vertaald worden met 'omgang' (Rom. 1, 26-27). De apostel spreekt niet over gevoelens of geaardheid.

De indruk bestaat dat Paulus niet bekend was met een mogelijke diepe verwevenheid van homoseksuele gerichtheid en het persoon-zijn. Eveneens bestaat de indruk dat hij enkel en alleen geweten heeft van gedragingen van mensen die losse contacten onderhouden. Zijn oordeel over homoseksuele omgang zou volgens sommigen milder zijn geweest wanneer hij een beter inzicht had gehad in de problematiek van homoseksualiteit en mensen gekend die in liefde en trouw in een gelijkgeslachtelijke relatie samenlevden⁶⁸. Wij zouden meer weten dan Paulus en andere conclusies moeten trekken⁶⁹. Belangrijk is daarom de vraag wat mensen in de toenmalige cultuur wel of niet wisten.

In de klassieke periode van het oude Griekenland kon een volwassen man genegenheid opvatten voor een jongen en met hem omgang hebben. Die omgang stond in een bredere setting. Deze setting was de inwijding van de jongen in de wereld van de volwassenheid. Daaraan waren pedagogische aspecten verbonden. Homoseksuele contacten vonden plaats binnen dat kader. Een verhouding tussen twee volwassen vrije burgers daarentegen werd niet geaccepteerd⁷⁰.

In die tijd was de omgang tussen een volwassen man en een jongen algemeen geaccepteerd. Er waren ook mannen die specifiek waren gericht op hetzelfde geslacht, een bijzondere aandacht hadden voor jongens en mannen. De antieke wereld was bekend met mensen die van jongs af aan homoseksuele gevoelens hebben. Ook toen werd gezocht naar een verklaring van hun gerichtheid op hetzelfde geslacht.

Plato (427-347 v. Chr.) benoemt wat vandaag seksuele geaardheid heet. In zijn *Symposium* staat een rede van Aristophanes met een mythologisch verhaal over de oorsprong van mannen en vrouwen. Dit verhaal spreekt over de eerste mensachtige wezens. Zij hadden vier armen, vier benen en twee gezichten. Sommige wezens waren androgyn: zowel man als vrouw. Anderen waren dubbel man of dubbel vrouw. Volgens dit verhaal zou de oppergod Zeus deze wezens hebben gesplitst. Daardoor ontstonden de mensen zoals wij ze kennen. Een gevolg van deze gebeurtenis was dat elk mens verlangt naar zijn wederhelft waarvan hij in het begin is gescheiden. Mensen zouden daardoor een seksuele gerichtheid hebben die onlosmakelijk met de structuur van hun persoon-zijn is verbonden.

Volgens de rede van Aristophanes heeft de homoseksuele gerichtheid haar oorsprong in een handelen van de goden. De activiteit van de goden wordt in die tijd echter ter discussie gesteld. Daarin ligt een van de verschillen tussen de klassieke Griekse periode en de archaische periode, waarover Herodotus schrijft. Vast en zeker heeft ook Aristophanes de activiteit van de goden bekritiseerd. Hij heeft zijn rede misschien bedoeld om mensen te vermaken. Hij was niet voor niets een blijspeldichter. Ondertussen refereert hij wel aan een gedachte die vanuit de archaische tijd is overgebleven. Dat wijst op een besef dat een seksuele gerichtheid ook aangeboren kan zijn⁷¹. Daarover heeft ook Aristoteles (384-322 v. Chr.) gesproken. Deze heeft zich voortdurend beziggehouden met het analyseren van de empirische werkelijkheid. Volgens Aristoteles kan seksuele geaardheid voortkomen uit zaken die iemand heeft meegemaakt, maar ook uit een ziekelijke toestand⁷².

68 Een voorbeeld is: Jack Rogers, *Jesus, the Bible, and Homosexuality*. Revised and Expanded Edition. Explode the Myths, Heal the Church, Louisville 2009. Rogers vertelt dat hij zelf juist ook in de ontmoeting met christenen met een homoseksuele voorkeur veel milder over hen is gaan denken en tot een andere visie is gekomen. Paulus kende geen christenen die homoseksueel waren en Jezus wilden volgen, wij wel (zie bijv. p. 76).

69 Zie bijvoorbeeld Jan van Veen, *Wat de Bijbel zegt over homofilie*, 2e herziene druk, Apeldoorn 1973, blz. 68; Furnish, 'The Bible and Homosexuality', pp. 18-35.

70 Zie voor de Griekse wereld bijvoorbeeld: Simon Goldhill, *Liefde, seks en tragedie. Hoe de oudheid ons heeft gevormd*, Amsterdam 2012.

71 Zie ook Van Loon, *In liefde en trouw*, blz. 44.

72 Aristoteles zegt dat onnatuurlijke houdingen voort kunnen komen 'uit een ziekelijke toestand of uit gewoonte – (...) ook geslachtsverkeer tussen mannen. In sommige gevallen zijn deze praktijken het gevolg van een ziekelijke natuur, in andere van gewoonte, bijvoorbeeld bij mensen die van kindsbeen af seksueel misbruikt zijn', *Ethica Nicomachea*, vertaald, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Christine Pannier en Jean Verhaeghe, Groningen 1999, 1148b28-31.

Ook in de hellenistische periode (323-146 v. Chr.) was de gedachte bekend dat gerichtheid op hetzelfde geslacht onlosmakelijk verbonden kan zijn met het eigen mens-zijn⁷³. Dat geldt ook voor de periode daarna, de cultuur aan het begin van de jaartelling⁷⁴. De Romeinse schrijver Phaedrus, die leefde in de eerste helft van de eerste eeuw, beantwoordt in een fabel de vraag waarom er zogeheten *tribades* zijn, vrouwen die seksuele omgang met andere vrouwen hebben, en waarom er ook *molles* zijn, verwijfde mannen. Deze fabel vertelt over Prometheus, de schepper van de mensheid, die thuiskomt en in een dronken bui vrouwelijke geslachtsdelen aan een man bevestigt en het mannelijk lid aan een vrouw. Andere auteurs uit een iets latere tijd geven eveneens aan dat seksuele voorkeur nauw verweven kan zijn met het persoon-zijn⁷⁵.

De gedachte dat homoseksualiteit een fysieke oorzaak heeft, was algemeen in de medische wetenschap in de tijd van de Romeinen. Astrologen in die tijd gaan ervan uit dat de seksuele voorkeur bepaald is door de stand van de sterren of planeten. Deze voorkeur zou dan al voor de geboorte vastliggen. Toch is ook volgens hen die voorkeur een onnatuurlijke zaak. Dat kan allebei: het menselijk lot is bepaald en toch kan dat iets onnatuurlijks zijn. In elk geval tonen gegevens uit de antieke astrologie en medische wetenschap aan dat velen ervan uitgaan dat de seksuele gerichtheid met het mens-zijn gegeven is⁷⁶.

Gezien het bovenstaande staat vast dat er ruim voor de eerste eeuw besef van seksuele gerichtheid bestond. Dat blijkt ook zo te zijn kort na Paulus' tijd. Het is aannemelijk dat dit besef dan ook in de tussenliggende periode aanwezig is geweest⁷⁷. Daarom kan worden aangenomen dat ook Paulus heeft geweten van het feit dat een neiging niet altijd een zaak van persoonlijke keuze is. De apostel was een ontwikkeld en bereid man. Hij kende zijn tijd⁷⁸.

Ondertussen legt het wel of niet aanwezig zijn van een gegeven neiging voor hem geen doorslaggevend gewicht in de schaal. Belangrijker dan iemands innerlijke gevoelens en gerichtheid was zijn plaats in huisgezin en samenleving. Ook al wist de apostel waarschijnlijk dat diepe innerlijke homoseksuele gevoelens en gerichtheid mogelijk konden zijn, toch heeft hij in zijn brief aan de Romeinen geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende situaties waarin iemand kan komen tot een homoseksuele omgang of een dienovereenkomstige relatie. Gelet op het goddelijk karakter van de Bijbelse geschriften moeten we daaraan toevoegen: de Heilige Geest heeft hem daar niet toe gebracht. Paulus heeft in het algemeen gesproken over homoseksuele omgang.

Evenals de apostel hebben mogelijk ook leden van de gemeente van Korinte geweten van een verwevenheid van de seksuele gerichtheid met het persoon-zijn. Paulus schrijft dat sommigen van hen zich schuldig hebben gemaakt aan ernstige zonden. Onder de zondaren worden *malakoi* en *arsenokoitai* genoemd (1 Kor. 6, 10-11). Deze gemeenteleden hebben echter hun vroegere praktijken afgelegd. Mogelijk hebben zij daarna nog een spanning gevoeld met betrekking tot gelijkgeslachtelijke gevoelens. Toch wordt hun geen ruimte gelaten voor de beleving daarvan. Ze hebben zich gevoegd in de bestaande ordeningen en de rol opgenomen die zij in de toenmalige samenleving moesten bekleden.

In onze tijd gaan mensen echter eerder op zoek naar hun diepste 'ik'. Zij zoeken naar wie zij in het diepst van hun wezen zijn, onafhankelijk van de rol die zij in samenlevingsverbanden spelen. De aandacht voor de seksuele eigenheid staat centraal. Van mensen wordt verwacht dat zij deze eigenheid ontwikkelen. Er wordt grote waarde gehecht aan authenticiteit. Die waarde wil ook op het terrein van de seksualiteit gestalte krijgen. Een van de manieren waarop dat gebeurt is de uitdrukkelijke beleving van diepe homoseksuele gevoelens. In die zin is homoseksualiteit een nieuw verschijnsel⁷⁹. Ze wordt gezien als iets dat diep verborgen ligt onder de rollen die een mens speelt in het dagelijks leven en waaraan recht moet worden gedaan.

De besproken Bijbelteksten daarentegen spreken niet uitdrukkelijk over een seksuele gerichtheid, wel over een gedrag. Daarin komt de tijdbetrokkenheid van de Schrift tot uiting. De wetenschap van de psychologie, de aandacht voor de zelfstandigheid van het individu en de discussie over gelijkgeslachtelijke relaties ontstonden later. Dit houdt echter niet in dat we de betekenis van de Schrift mogen opsluiten in de toenmalige tijd. De woorden van de Bijbelschrijvers hebben een betekenis die uitgaat boven hun eigen tijd en context. Daarom kunnen we niet zondermeer zeggen dat wij meer weten dan de Bijbel. Zijn tijdbetrokkenheid op dit punt brengt ons niet tot een andere conclusie dan die wij tot dusver hebben geformuleerd.

⁷³ Zie John Boswell, *Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality. Gay People in Western Europe from the Beginning of the Christian Era to the Fourteenth Century*, Chicago 1980, p. 109. Boswell stelt zelfs dat deze gedachte algemeen was.

⁷⁴ Vgl. Grenz, *Welcoming but not Affirming*, pp. 84-85.

⁷⁵ Gedacht kan worden aan Petronius, Juvenalis en Martialis. Zie voor de vroege periode van het keizerlijke Rome: Thomas K. Hubbard, *Homosexuality in Greece and Rome. A Sourcebook of Basic Documents*. Berkeley 2003, ch. IX; ook Van Loon, *In liefde en trouw*, blz. 45.

⁷⁶ Brooten, *Love Between Women*, p. 242. Brooten geeft een uitvoerige bespreking van astrologische en medische teksten uit de oudheid. Wat zij over liefde tussen vrouwen schrijft geldt ook grotendeels voor de liefde tussen mannen. Het medische oordeel dat lesbische liefde pathologisch zou zijn, heeft heel oude wortels, aldus Brooten, *Love Between Women*, pp. 115-173. Zie ook voor medische teksten: Schoedel, 'Same-Sex Eros', pp. 52-59.

⁷⁷ Zie ook Van Loon, *In liefde en trouw*, blz. 47.

⁷⁸ Zie boven, noot 34, zo ook Gagnon, *Bible and Homosexual Practice*, p. 385.

⁷⁹ Zie Ad de Bruijne, 'Vriendschap voor christen-homo's', in: id. (red.), *Open en kwetsbaar. Christelijk debat over homoseksualiteit*. TU-Beziningsreeks 11, Barneveld 2012, blz. 66-67.

4. Homoseksualiteit en Bijbelse grondwoorden

De Schrift is voor de gelovige de primaire bron voor zijn verstaan van de wil van God⁸⁰. De vraag is echter op welke wijze zij dit gezegd heeft. Velen hanteren het uitgangspunt dat een bepaalde kerngedachte wordt aangereikt die ruimte laat voor de beleving van een homoseksuele gerichtheid in een relatie van liefde en trouw. Die gedachte vertolkt dan de diepste bedoeling van de Schrift. Vanuit dit geheel zouden we de afzonderlijke teksten moeten verstaan.

4.1. Verbond

Een belangrijke kerngedachte is die van het verbond. Deze gedachte zegt dat God met mensen een verbondsrelatie is aangegaan. Die relatie weerspiegelt zich in menselijke verbondsrelaties. Zoals God met de mens een verbond heeft gesloten, sluiten mensen met elkaar een verbond. Deze kerngedachte gaat er onder meer van uit dat de verbondsrelatie die God met mensen is aangegaan gestalte kan krijgen in het huwelijk tussen man en vrouw.

Sommigen trekken deze lijn door en stellen dat deze verbondsrelatie ook gestalte kan krijgen in een alternatieve vorm van samenleven⁸¹. God heeft volgens hen geen blauwdruk van menselijk samenleven gegeven. De vorm van een verbondsrelatie staat niet voor alle tijden en plaatsen vast. Hij kan veranderen. Het criterium voor de invulling daarvan is de humaniteit. Wat het mens-zijn dient is afhankelijk van tijd, plaats en cultuur. De Schrift geeft daarom ook geen vaststaande seksuele moraal, zo wordt gesteld. Wel geeft ze een oriëntatie voor moraal via de kerngedachte van het verbond. Omdat het mens-zijn en de patronen van menselijk samenleven voortdurend in ontwikkeling zijn, moeten mensen zelf een invulling geven aan de gedachte van het verbond.

Deze gedachte is op zichzelf bijzonder waardevol. Ze neemt zoals gezegd in de Bijbel een belangrijke plaats in. Maar het kritische punt is dat sommigen deze gedachte losmaken van het kader van de schepping. De orde die God heeft gegeven, wordt daarmee geplaatst onder de beheersing van het verbond. Daarentegen leert de Schrift dat het verbond de orde van de schepping niet opheft, maar juist de weg is waarin God het gebroken mens-zijn heelt en tot zijn bestemming laat komen.

4.2. Liefde

Een tweede kerngedachte uit de Bijbel is liefde. De liefde is een centrale notie en moet al onze relaties doortrekken. Ook hier wordt door sommigen de lijn doorgetrokken. De vraag wordt gesteld of de Bijbel omwille van de liefde geen ruimte zou kunnen laten voor de beleving van een homoseksuele gerichtheid in een relatie van liefde en trouw. Als mensen in een dergelijke relatie gelukkig zijn, wat kan daarop dan tegen zijn? Mensen stellen de vraag: wat doe ik dan verkeerd? Ik doe toch niemand kwaad en handel toch uit liefde?

Volgens deze gedachte is liefde allesbeslissend voor menselijke relaties. Daarmee worden hetero- en homoseksuele relaties op een lijn geplaatst. Liefde is dan de sleutel die de Bijbelse boodschap ontsluit. Tervijl de verbodsteksten ten aanzien van homoseksueel gedrag horen bij een verleden tijd, moet de liefde leiden tot een dieper verstaan van deze boodschap. Waar liefde gestalte krijgt, komen mensen tot hun recht, zo wordt gezegd.

De vraag is of met deze gedachte de liefde niet te veel op zichzelf komt te staan. Ze staat dan los van het geheel van het spreken van de Schrift. Ze gaat concurreren met concrete geboden en het spreken over de schepping. De Schrift leert daarentegen dat de liefde niet haaks staat op de orde die God in het begin heeft gegeven. Ze bevestigt die orde, herstelt haar en brengt haar tot ontplooiing. De liefde is niet de vervanging van de wet, maar de vervulling daarvan (Rom. 13, 10). Wie God liefheeft, heeft ook zijn geboden lief (vgl. Ps. 119) en zal zijn geboden bewaren (1 Joh. 5, 3). Liefde tussen twee mensen van gelijk geslacht kan gehoorzaamheid aan het verbod op een homoseksuele omgang in welke vorm dan ook niet wegnemen. Bijbelse voorschriften vragen gehoorzaamheid.

Daarnaast wordt het kernwoord 'liefde' ook op een andere manier gebruikt om ruimte te laten voor een homoseksuele relatie. Dan is liefde een maatstaf voor het spreken en handelen van derden ten opzichte van deze relatie. Ze past zich aan bij de keuze van de ander. Deze opvatting komt voort uit mededogen en wil de ander ruimte laten om tot zijn bestemming te komen. In de praktijk kan dat echter een brede invulling krijgen. Liefde wordt dan gelijk aan tolerantie. Juist in onze cultuur zien we dat de notie van 'liefde' een eigen leven gaat leiden. Zij is losgemaakt van het geheel van de Schrift en ingevuld vanuit de geest van de tijd. De gedachte overheerst dat mensen zelf moeten weten wat ze willen: als zij via een homoseksuele relatie hun eenzaamheid willen tegengaan, wat is daar dan op tegen?

Het motief van de liefde kan echter ook een invulling krijgen vanuit een daadwerkelijke barmhartigheid en bewegendheid om mensen in nood. Sommigen wijzen op echtscheiding in Bijbelse tijden. Gods bedoeling is dat man en vrouw in hun huwelijk voor het leven aan elkaar verbonden zijn. Toch laat de Schrift ruimte voor een scheiding van het huwelijk. Daarvoor zijn zelfs bepalingen gegeven vanwege de weerbarstige praktijk

⁸⁰ Terecht stelt Marion L. Soards: '... the decision one makes about the validity of homosexual behavior for members of the Christian community is effectively a decision about the authority of the Bible in the life of the church' (*Scripture and Homosexuality. Biblical Authority and the Church Today*, Louisville 1995, p. 73).

⁸¹ Zo bijvoorbeeld F. O. van Gennep, *Mensen hebben mensen nodig. Een studie over seksualiteit en nieuwe moraal*, Oekumene, deel 2, Baarn 1972. G. G. de Kruijff stelt in een van zijn ethische adviezen: 'Het is goed als mensen uitzien naar de trouw van een verbond. Maar het is niet goed, want levensvreemd, als er eerst trouw beloofd moet worden en er pas dan seksuele omgang mag zijn' (blz. 110). Omgang tussen mensen is veel wijder dan het intieme seksuele contact. Maar dat contact is er wel een belangrijk aspect van. Daarvoor is trouwen niet nodig. 'Je kunt ook seksuele omgang hebben zonder te trouwen. Maar wie elkaar zo liefhebben dat ze elkaar trouw beloven, doen dat voor heel het leven, door alles heen, ook door ontrouw heen. Trouw beloven doe je juist om samen door het dal te komen. Het gaat om dat vasthouden van elkaar tot de dood. In dit licht is het verschil tussen hetero- en homoseksualiteit niet van belang' (blz. 108) (*Ethiek onderweg. Acht adviezen*, 2e dr., Zoetermeer 2008).

van menselijk samenleven. Zou dan ook niet iets dergelijks vanuit liefde en barmhartigheid mogelijk zijn voor mensen die verlangen naar een homoseksuele relatie zodat de nood van hun eenzaamheid wordt gelenigd?

Een probleem is echter dat de analogie tussen echtscheiding en het aangaan van een homoseksuele relatie niet opgaat. De Schrift laat wel ruimte voor scheiding in bepaalde gevallen en geeft daarvoor aanwijzingen. De scheidingsakte moet voorkomen dat de vrouw die door haar man wordt weggezonden, aan haar lot wordt overgelaten. Een dergelijke ruimte biedt de Schrift niet voor een homoseksuele relatie⁸².

De conclusie is dat de verwijzing naar de kerngedachte van de liefde geen recht doet aan het geheel van de Schrift⁸³. Deze gedachte is namelijk in onze tijd ingevuld met eigen ideeën van mensen. Een van die ideeën is dat iemand zijn eigen leven mag invullen zolang hij niemand kwaad doet. Dit is echter niet de liefde zoals de Bijbel daarover spreekt. Daar staat elke liefde onder het voorteken van liefde tot God. Ze zoekt gehoorzaamheid aan de wil van God en wat Hem welbehaaglijk is. Liefde gaat daarom niet aan concrete geboden voorbij. Concrete geboden en voorschriften geven juist grenzen aan voor de invulling van menselijk samenleven. Deze geboden en voorschriften zijn als het ware grenspalen waarbinnen het leven naar Gods bedoeling wordt beschermd en zich kan ontplooiën.

4.3. *Vrijheid*

De kerngedachte van de 'vrijheid' gaat ervan uit dat God overal aan het werk is waar mensen worden bevrijd van machten die hun welzijn belemmeren. Ook deze gedachte kan worden ingezet in een pleidooi voor de aanvaarding van homoseksuele relaties in liefde en trouw.

Deze gedachte sluit aan bij een Bijbels motief. Een voorbeeld uit de Bijbel is de bevrijding van vrouwen. In de oud-oosterse wereld en lange tijd daarna waren vrouwen het bezit van de man. In die cultuur zijn de Bijbelse geschriften ontstaan. In die geschriften schemert het toenmalige denken over de vrouw door. Maar de Schrift zegt meer. Uiteindelijk getuigt zij ervan dat een vrouw niet het bezit van de man is. Zij is een persoon met een eigen waarde. In de geschiedenis van de openbaring is dat steeds duidelijker naar voren gekomen. Een ander voorbeeld is de vrijheid voor slaven. In Christus is noch slaaf noch vrije.

Volgens sommigen zouden we deze gedachte vandaag ook mogen toepassen op mensen met een homoseksuele gerichtheid. Zij zouden in vrijheid hun gerichtheid gestalte mogen geven in een relatie. Lange tijd zijn zij achtergesteld geweest. Soms worden zij ook vandaag nog als minderwaardig beschouwd. Het evangelie, zo luidt de gedachte, brengt bevrijding. God is daar aanwezig waar mensen met een homoseksuele voorkeur loskomen van machten van vooroordeel en achterstelling. De gedachte van bevrijding functioneert dan als sleutel voor het verstaan van de Bijbel. Vandaaruit worden de teksten gelezen die in de traditie zijn aangevoerd ter veroordeling van een homoseksuele praktijk.

Stellig neemt het begrip 'vrijheid' een belangrijke plaats in binnen het getuigenis van de Schrift. God bevrijdt mensen van de macht van zonde en dood. Maar deze boodschap staat niet op zichzelf. Ze concurreert niet met de centrale boodschap van de Schrift, die spreekt over schepping, zondeval en verlossing. God schenkt wel degelijk bevrijding, maar niet van structuren die Hij goed heeft geacht voor het mens-zijn. Hij wil die structuren juist tot hun recht laten komen.

Daar komt nog iets bij. De Bijbel laat ten aanzien van de positie van vrouwen een zekere ontwikkeling zien. Daarin is een lijn herkenbaar waaruit blijkt dat hun positie zelfstandiger wordt. Dat geldt ook voor slaven. Uiteindelijk zegt Paulus dat in Christus noch man noch vrouw is, slaaf noch vrije. Maar die lijn is ten aanzien van diegenen die daadwerkelijk een gelijkgeslachtelijke relatie zouden willen aangaan op geen enkele manier in de Schrift herkenbaar.

4.4. *Beoordeling*

De noties van 'verbond', 'liefde' en 'vrijheid' nemen in het getuigenis van de Schrift een belangrijke plaats in. Deze woorden mogen wij echter niet isoleren. Ze staan binnen het kader van het geheel van de Schrift. Daarbij hoort ook het getuigenis aangaande de scheppingsbedoeling van God. Die bedoeling moet worden meegewogen. De orde die God heeft gegeven, staat niet onder de beheersing van verbond, liefde of vrijheid. Ze heeft haar eigen waarde.

Verbond, liefde en vrijheid zijn geen onbegrensde ruimtes. Ze zijn begrensd door geboden die teruggaan op Gods scheppingsbedoeling. Die geboden beschermen het mens-zijn. Ze zijn vergelijkbaar met grenspalen. Ze geven de ruimte aan waarin het mens-zijn in relatie tot God tot zijn recht komt. Daarbuiten lijden mens en samenleving schade. Dat geldt ook voor Gods gebod met betrekking tot seksualiteit en seksuele relaties.

5. *Oudtestamentisch verbod op homoseksualiteit*

Het Oude Testament neemt in de oordeelsvorming over homoseksualiteit een grote plaats in. De apostel Paulus bijvoorbeeld grijpt daarop terug. Bij het gezag van het Oude Testament worden echter vragen gesteld. Er zijn vele geboden die wij niet meer letterlijk gehoorzamen. Waarom zouden we dat dan wel doen met een verbod op homoseksueel handelen zoals we dat uitdrukkelijk lezen in Leviticus?

Daarom geven we in deze paragraaf aandacht aan de vraag hoe we moeten omgaan met oudtestamentische geboden⁸⁴. Daardoor kunnen wij mogelijk het gezag van het verbod op homoseksueel handelen beter inschatten en meenemen in onze oordeelsvorming. Twee zaken vragen onze aandacht: de eenheid van de Schrift en het onderscheid dat in haar aanwezig is.

⁸² Zie 'Pastoral Care', p. 25.

⁸³ Th. A. Boer wijst op het gevaar dat we een moderne abstractie in het oorspronkelijke begrip inlezen. Zie: 'Homoseksuele relaties en de bijbel', *Kerk en theologie* LVIII (2007), blz. 131.

⁸⁴ Zie bijvoorbeeld Christopher J. H. Wright, *Walking in the Ways of the Lord. The Ethical Authority of the Old Testament*, Leicester 1995; Hetty Lalleman – de Winkel, *Van levensbelang. De relevantie van de oudtestamentische ethiek*, Zoetermeer 1999, blz. 115- 137.

5.1. *Het gezag van het Oude Testament*

Zoals in het begin van dit hoofdstuk is aangegeven, is de Schrift een eenheid. Ze tekent een doorgaande lijn. Deze lijn is het heilshandelen van God met zijn volk en deze wereld. De geschiedenis van verlossing is met Abram begonnen en via het werk van Christus in kruisiging en opstanding verdergegaan met het werk van de Heilige Geest. De Geest werkt aan de uitbreiding van het Koninkrijk van God dat in Christus is gekomen en zal komen. Met de wederkomst van Christus zal dit Koninkrijk voor iedereen zichtbaar worden en in heerlijkheid doorbreken. Beide testaments vormen één verhaal over Gods redding van een in zichzelf verloren wereld.

Deze doorgaande lijn is sterker dan de verschillen tussen de beide testaments. De God van het Nieuwe Testament is geen andere dan die van het Oude Testament. Zijn belofte is in beide delen gelijk. Deze belofte luidt: 'Ik zal uw God zijn en u zult mijn volk zijn'. Niet alleen de nieuwtestamentische geschriften spreken over Christus, ook de oudtestamentische (Joh. 5, 39). Zo is het ook met de Bijbel. De eenheid tussen de beide testaments legt een groter gewicht in de schaal dan hun verscheidenheid. De Schrift kan niet gebroken worden (Joh. 10, 35). Wat God heeft gezegd tegen Israël raakt ook ons. Wat Hij gedaan heeft met Abraham en de zijnen, is een deel van het verhaal van onze redding.

Deze eenheid blijkt ook op het punt van de geboden. In beide testaments zijn deze gefundeerd op Gods genade en liefde. Zoals Hij in de aanhef van de tien geboden spreekt over de bevrijding van Israël uit de Egyptische slavernij, staan zijn voorschriften ook voor de nieuwtestamentische gemeente in het teken van bevrijding. God wil zijn volk in de ware vrijheid bewaren. Deze eenheid komt ook op een andere wijze tot uiting. Ze komt ook hierin tot uiting dat God zijn geboden niet alleen voor Israël had bedoeld. Hij wilde dat Israël een licht zou zijn voor de andere volken.

Deze eenheid van Gods geboden komt eveneens tot uiting in de prediking van Jezus. Zijn onderwijs dat Hij de oudtestamentische wet heeft vervuld, zegt niet eenvoudig dat Hij deze heeft afgeschaft en het gebod van de liefde daarvoor in de plaats gezet. Wel leert Hij daarmee dat Hij deze wet tot volheid heeft gebracht. Dat houdt onder meer in dat we vele oudtestamentische geboden niet meer letterlijk volgen, maar ook dat een aantal zijn aangescherpt. Uitspraken in zijn bergrede getuigen daarvan (Mat. 5, 17-48). Bovendien waarschuwt Jezus volgens het evangelie van Matteüs meer dan eens voor wetteloosheid⁸⁵.

De apostelen gaan in dat spoor verder. Ook zij houden de gemeenten geboden uit het Oude Testament voor. Paulus noemt bijvoorbeeld in een van zijn brieven het verbod op wraakneming (Rom. 12, 19). Een ander voorschrift is dat een zaak op het getuigenis van twee of drie personen vaststaat (2 Kor. 13, 1). Beide voorschriften gaan terug op het Bijbelboek Deuteronomium. Paulus spreekt in het algemeen over het nut van de boeken van de oude bedeling. Deze zijn door de Geest ingegeven. Heel de Schrift bewijst haar nut in het verbeteren en corrigeren van het doen en laten van de gelovige (2 Tim. 3, 16-17).

Uit deze en andere schriftgedeelten blijkt dat de apostelen grote waarde hechten aan voorschriften uit de oude bedeling. Meer dan eens wijzen de apostolische brieven op geboden uit het Oude Testament. Wat Paulus in zijn brief aan de Romeinen opmerkt over de leefwijze van heel de wereld, gaat terug op Leviticus. Voorbeelden daarvan zijn de woorden 'onreinheid' en 'schandelijkheid' (Rom. 1, 24, 27). In het vorige hoofdstuk zijn meer verwijzingen genoemd. Daarmee bevestigt Paulus de levitische traditie. Ook daaruit blijkt dat het verbod op homoseksuele omgang volgens Leviticus meer is dan een achterhaald cultisch voorschrift⁸⁶. Het is een verbod dat ook in de nieuwtestamentische bedeling zeggingskracht heeft.

5.2. *Herinterpretatie van het gezag van het Oude Testament*

Naast de eenheid van de Schrift is er verscheidenheid. Met het verschil tussen Oude en Nieuwe Testament is ook een verschil aangegeven tussen geboden uit beide testaments. Dat verschil bepaalt mede het gewicht dat we toekennen aan oudtestamentische geboden. In het proces van wegen van het oudtestamentische verbod op homoseksuele omgang zijn een aantal stappen van belang.

In de eerste plaats moeten we nagaan in welke categorie dat verbod valt. Het Oude Testament kent verschillende soorten geboden. Het bevat onder meer wetten die speciaal bedoeld zijn voor de eredienst. Deze zogenaamde ceremoniële wetten regelen bijvoorbeeld de dienst van de priester, de dienst in het heiligdom, de offers en de sabbat. Al deze wetten vinden hun doel in Christus. Hij is voor de gelovigen van de christelijke gemeente hun grote hogepriester, nieuwe heiligdom, volmaakte offer en sabbatsrust. Geboden die speciaal bedoeld waren voor de eredienst hebben in Hem hun vervulling gekregen. Het voorhangsel is gescheurd. Christus heeft door één offer eens voor altijd de zijnen geheiligd.

Daarnaast bevat het Oude Testament wetten die bedoeld zijn voor het burgerlijke leven. Onder deze wetten vallen regelingen voor het openbare leven in Israël. Deze bepalen bijvoorbeeld de strafmaat voor wetsovertredingen. Regelingen voor familieverhoudingen beschrijven verboden seksuele relaties. Weer andere wetten bevatten voorschriften voor het omzien naar zwakken in de samenleving en de omgang met weduwen, wezen en vreemdelingen. Sommige wetten hebben zowel een burgerlijk als een ceremonieel aspect. Dat geldt bijvoorbeeld voor reinheids- en spijswetten.

Veel wetten kunnen we moeilijk letterlijk toepassen in onze eigen situatie. Samenleven in een westerse samenleving vraagt eigen regels. Het is niet altijd even gemakkelijk om te bepalen welke geboden onverkort voor ons gelden en welke minder. Daarvoor zijn wel voorstellen gedaan. Een voorstel dat vrij algemeen is, verdeelt de wetgeving in ceremoniële, burgerlijke en morele wetten. Ceremoniële en burgerlijke wetten zouden hebben afgedaan, morele wetten daarentegen altijd en overal gelden. Deze indeling is echter te grof. Het Oude Testament kent geen aparte hoofdstukken met morele wetten.

⁸⁵ Ook B. J. Oosterhoff heeft gewezen op de blijvende betekenis van de oudtestamentische wet, en tegelijkertijd op de doorbreking van deze wet door Jezus. Er is geen scheiding tussen de tien geboden en de rest van de wet. Zie zijn artikel 'Hermeneutiek van de wet' in: *Jaarboek van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland 1965*, blz. 197-198.

⁸⁶ Van Loon, *In liefde en trouw*, blz. 80-81.

Zondermeer is in alle oudtestamentische geboden een morele dimensie aanwezig. Daarmee is gezegd dat in al die geboden iets aanwezig is dat het mens-zijn raakt. God heeft zijn geboden gegeven tot welzijn van mens en samenleving. In bepaalde geboden is de morele dimensie duidelijk herkenbaar. Deze geboden geven dan een signaal af over wat het mens-zijn bevordert of belemmert. Een voorbeeld daarvan is het gebod tot liefde ten opzichte van de Allerhoogste. Dat gebod geeft helder aan wat bij uitstek het mens-zijn bevordert: de relatie van de mens tot zijn Schepper. Zonder liefde tot God komt een mens niet tot zijn bestemming. Dat geldt ook voor het gebod tot liefde jegens de naaste. Hoe zou een mens tot zijn bestemming komen zonder liefde jegens zijn naaste?

Die morele dimensie is in sommige geboden minder goed herkenbaar. Dat geldt bijvoorbeeld voor het verbod twee soorten zaad in te zaaien op een en hetzelfde stuk land, en ook voor het verbod op het gebruiken van twee of meer soorten stof voor een kledingstuk. Toch ontbreekt ook daarin de morele dimensie niet. Deze beide verboden verwijzen naar de bijzondere positie van Israël. Het verbondsvolk mag zich niet vermengen met andere volkeren. Vermenging zou schade brengen. Maar wanneer verbondskinderen zich volledig toewijden aan hun Koning en een heilig leven leiden, komt dat hun mens-zijn voor Gods aangezicht ten goede. In die zin kunnen we ook in de genoemde verboden een morele dimensie herkennen. Ook het verbondsvolk van vandaag wordt geroepen tot een heilig leven.

Alle oudtestamentische geboden bevatten een moreel aspect, hoe weinig dat aspect ook op de voorgrond treedt. Deze geboden hebben een binnenkant die voor ieder altijd en overal geldt, ook voor de kerk van het Nieuwe Testament. Het gaat erom die binnenkant te ontdekken. Daarbij kan helpen dat we weten bij welke categorie wetten het verbod op homoseksueel handelen hoort. Hoewel de bovengenoemde driedeling in wetten op bezwaren stuit, is een onderscheid tussen soorten geboden wel degelijk zinvol. Gezien de overwegingen die gemaakt zijn bij de bespreking van de teksten uit Leviticus kunnen we zeggen dat het verbod op homoseksueel handelen in elk geval meer dan een cultische dimensie heeft. Dit verbod raakt het mens-zijn zoals dat door God bedoeld is.

In de tweede plaats moeten we nagaan welke plaats en functie het specifieke verbod op homoseksueel handelen heeft in het Oude Testament. Het verbod komt daar slechts één keer voor. Dat zou de indruk kunnen geven dat het minder belangrijk is. Toch is dat niet het geval. Het is duidelijk waarom dit verbod niet vaker wordt uitgewerkt in het Oude Testament. De reden daarvoor is dat over de kracht van dit verbod geen enkele twijfel of discussie bestaat. Zo gezien heeft het verbod veel gewicht. Dat is ook het geval gelet op zijn functie. Over de functie van het verbod is bij de bespreking van de teksten uit Leviticus reeds opgemerkt dat het de gaven van seksualiteit, huwelijk en gezin beschermt. Het wilde voorkomen dat grenzen zouden vervagen en het sociale leven in wanorde zou geraken. Het verbod had al met al een centrale functie in het sociale leven van het volk Israël. Tegelijk gaat het verbod uit boven de functies die het had in het oude Israël.

Vervolgens is van belang dat het verbod op homoseksueel handelen terugkomt in het Nieuwe Testament. We zien dat duidelijk bij Paulus. Dat legt veel gewicht in de schaal. Toch is daarmee nog niet alles gezegd. Niet elk gebod uit het Oude Testament dat terugkomt in het Nieuwe, heeft hetzelfde gewicht. We zullen rekening moeten houden met de context waarin het terugkomt. Een voorbeeld kan dat duidelijk maken.

Het oudtestamentische verbod op het eten van bloed wordt ook herhaald in het Nieuwe Testament. De apostelen hadden tijdens een bijeenkomst in Jeruzalem bepaald dat christenen uit de niet-Joodse volken zich zouden moeten onthouden van het eten van bloed. Dat is de uitleg die doorgaans wordt gevolgd. Toch is dit verbod op het eten van bloed geen bepaling waaraan wij ons over het algemeen houden. De reden daarvoor is duidelijk. In het Oude Testament stond dit verbod in verband met de cultus. Mogelijk speelde ook de voedselhygiëne daarin mee. Vanwege het belang daarvan voor het Joodse volk heeft de kerk van het Nieuwe Testament dat verbod voor de christenen uit de heidenen willen handhaven. Het was echter geen blijvende bepaling, maar een overgangsbepaling gezien zijn sterke oudtestamentische cultische functie. Anders is dat voor het verbod op ontucht dat ook tijdens dat apostelconvent is genoemd. Dat verbod is wel blijvend. Het wordt steeds weer in het Nieuwe Testament bevestigd.

6. Homoseksualiteit en het Nieuwe Testament

Jezus en de apostelen hebben het gezag van de geboden van het Oude Testament erkend. Het soortelijk gewicht van geboden mag veranderd zijn, maar geboden die direct het mens-zijn raken blijven ook in de nieuwtestamentische gemeente van kracht. Soms noemt het Nieuwe Testament echter een voorschrift dat slechts voorlopige geldingskracht heeft. Dat is zoals gezegd bijvoorbeeld het geval met het eten van bloed. Zou dan ook het verbod op een homoseksuele relatie geen overgangsbepaling kunnen zijn?

Sommigen menen dat dit het geval is. De redenering is als volgt. In de toenmalige samenleving waren mensen deel van een collectief. Ze werden bepaald, gevormd en genormeerd door de sociale structuur waarin ze leefden. Iedereen moest zich daarnaar schikken⁸⁷. De individuele identiteit speelde geen rol, alleen de norm van de groep. De heersende samenleving tolereerde geen gelijkgeslachtelijke omgang of relatie tussen vrije burgers. De Bijbelschrijvers hebben zich bij die cultuur aangesloten.

Deze redenering zegt verder dat de Bijbel aanwijzingen in zich heeft voor een andere benadering. Een begin van een proces van individualisering is vooral zichtbaar geworden in de positie van vrouwen en slaven. Deze lijn van individualisering zouden we moeten doortrekken zoals we dat ook gedaan hebben ten aanzien van de positie van vrouwen en slaven. In onze cultuur is het persoon-zijn van mensen met een homoseksuele gerichtheid naar voren gekomen. Zij vraagt niet meer dat mensen zich zondermeer schikken naar heersende ordeningen. Centraal staat dat het persoon-zijn tot zijn recht komt. Daarom zouden we de

⁸⁷ Zie ook boven in ditzelfde hoofdstuk, het slot van paragraaf 3.

lijn moeten doortrekken naar homoseksuelen. Hun persoon-zijn moet tot zijn recht komen en we zouden niemand een gelijkgeslachtelijke relatie in liefde en trouw mogen weigeren⁸⁸.

De vraag is of deze redenering kan standhouden. Weliswaar knoopt ze aan bij een bepaald gegeven uit de Bijbel, maar waarom juist bij het punt van een beginnende individualisering? Bovendien is het de vraag hoe sterk dat punt is. Het feit dat het Nieuwe Testament aanwijzingen geeft waardoor de individuele persoon meer naar voren komt, houdt niet in dat God gegeven ordeningen niet meer zou laten gelden. Wie daarom wil aansluiten bij het motief van individualisering kan niet duidelijk maken waarom hij aanknoopt bij dit motief en niet bij een ander. Dat andere motief zou bijvoorbeeld het motief van antithese of heiliging kunnen zijn.

Wanneer we letten op het Bijbelse spreken ten aanzien van homoseksuele omgang, laat de Bijbel maar één lijn zien die stevig wordt doorgetrokken⁸⁹ en dat is de lijn van een verbod. Dan ligt aansluiting bij het motief van antithese ten opzichte van de heersende cultuur meer voor de hand dan een aansluiting bij het motief van individualisering. De conclusie is dat een redenering die aansluit bij een ontwikkeling vanuit het Nieuwe Testament ons niet verder helpt. Op grond daarvan mogen we niet stellen dat het verbod op een homoseksuele relatie in liefde en trouw in het Nieuwe Testament een overgangsbepaling is.

Een andere gedachte die daarmee in verband staat, is de gedachte van aanpassing⁹⁰. Volgens deze gedachte heeft God Zich in zijn openbaring steeds aangepast aan de toenmalige cultuur. Hij heeft dat bijvoorbeeld gedaan bij het verschijnen van polygamie. Dat heeft Hij de eerste tijd binnen zijn verbondsvolk toegestaan gezien de heersende gewoonten in die tijd. Datzelfde zouden we kunnen zeggen van het verschijnen van het patriërchaat. Zou ook een verbod op homoseksuele omgang een aanpassing kunnen zijn aan de toenmalige cultuur? Daarmee moet God door de dienst van de apostel Paulus dan een bepaald doel hebben gehad. Dat doel zou misschien kunnen zijn dat hij het evangelie niet in diskrediet wilde brengen bij de heersende cultuur die een homoseksuele omgang tussen twee volwassen vrije burgers afwees. Hij zou geen belemmering willen opwerpen voor het evangelie. Binnen heel het jodendom werd een homoseksuele relatie in liefde en trouw afgewezen, ook binnen het jodendom dat sterk door het hellenisme was beïnvloed. Evenmin werd in de omringende heidense cultuur een dergelijke relatie getolereerd. In onze cultuur ligt dat anders. Velen stellen dat een relatie in liefde en trouw geen blokkade voor de verkondiging van het evangelie vormt, maar juist ruimte schept voor de verkondiging van het evangelie van Gods liefde en genade. Juist diegenen die achtergesteld worden in de samenleving zouden bij God een plek kunnen vinden waar zij kunnen schuilen. De aanpassing in de vorm van een verbod was in de nieuwtestamentische tijd zinvol, nu niet meer.

Deze redenering is echter evenmin houdbaar. Hoe zouden we van een aanpassing bij Paulus kunnen spreken wanneer hij een zo duidelijk beroep doet op wat God in de schepping aan de mensheid heeft gegeven? Een homoseksuele relatie strijdt met de kern van de Bijbelse boodschap waarin de motieven van schepping, zondeval en verlossing centraal staan. Wie wel ruimte zou willen laten voor een dergelijke relatie komt in conflict met het gezag van de Schrift. Het nieuwtestamentische spreken is op dit punt evident⁹¹. Ook al zou Paulus niet hebben nagedacht over christenen die worstelen met hun seksuele gerichtheid en in afhankelijkheid van Christus in liefde en trouw een gelijkgeslachtelijke relatie willen aangaan, dan nog mogen we zijn woorden niet naast ons neerleggen.

Hoofdstuk VIII – Kerk en gemeentelid

De Schrift laat geen ruimte voor een beleving van een homoseksuele relatie in liefde en trouw. Elk homoseksueel gemeentelid zal dat een plek moeten geven in zijn persoonlijke levenssituatie. De vraag moet echter worden gesteld wat zijn positie is in het proces van het wegen van Bijbelteksten: wat is zijn bevoegdheid en vrijheid om zelfstandig tot een oordeel te komen in het zoeken naar de wil van God? Daarbij bedenken we dat de gelovige niet als individueel persoon op zoek is. Hij doet dat samen met anderen. De kerk als geheel zoekt een antwoord. Een prangende vraag daarbij is de volgende: wat is de verhouding tussen het gezag van de individuele gelovige in het wegen van Bijbelteksten en het gezag van de kerkelijke gemeenschap in dat weegproces?

1. Homoseksualiteit en het individuele gemeentelid

Het proces van toepassen van de woorden van de Schrift vraagt een helder, geestelijk inzicht en fijngevoeligheid om te onderscheiden waarop het aankomt (vgl. Fil. 1, 9-10a; Kol. 1, 9). Daarbij is meer nodig dan een aantal teksten op een rijtje zetten en die vervolgens letterlijk gehoorzamen. Sommigen stellen dat een toepassing van woorden uit de Schrift in onze tijd helemaal onmogelijk is. De Bijbel is ontstaan in een volstrekt andere tijd en cultuur. Zijn gezag in morele kwesties zouden we daarom moeten relativeren. Maakt het uit, zo wordt gezegd, dat Bijbelschrijvers wel of niet bekend waren met het verschijnen van een homoseksuele gerichtheid die nauw verbonden is met het persoon-zijn? Als deze schrijvers daarvan geweten hebben, betekent dit dan dat wij hun verbod op homoseksuele omgang moeten overnemen? De Bijbel verbiedt soms wat wij in onze tijd en cultuur gewoon vinden. Velen menen dat de Bijbelschrijvers niet meer doen dan de moraal van hun eigen tijd bevestigen. We zouden dit Bijbelse verbod in het museum van de geschiedenis moeten bijzetten.

⁸⁸ Ds. Henk de Jong stelt dat de sterkte van de sterken hierin bestaat dat zij de beweging in de Bijbel volgen, naar buiten durven treden en van bepaalde dingen van de Bijbel afscheid durven nemen. Zie voor het verband tussen homoseksualiteit en voortschrijdende individualisering: *De weg. Tien stellingen over de bijbel*. Zeist 2010, blz. 29-35, 24. Ondertussen blijft De Jong in verband met homoseksualiteit spreken over een beschadiging, gebrek en gemis (blz. 31-32).

⁸⁹ Vgl. Van Loon, *In liefde en trouw*, blz. 92-93, 93-94, 104-105.

⁹⁰ We noemen deze gedachte omdat we deze ook in ons eigen kerkverband zijn tegengekomen.

⁹¹ Ook Cees Houtman, die overigens van mening is dat we het Bijbels verbod op homoseksuele omgang in het museum van de geschiedenis moeten bijzetten, stelt dat het Nieuwe Testament geen nieuwe visie geeft op het oudtestamentische voorschrift met betrekking tot homoseksueel gedrag (*De Schrift wordt geschreven. Op zoek naar een christelijke hermeneutiek van het Oude Testament*. Zoetermeer 2006, blz. 480).

Die weg is echter niet begaanbaar. God vraagt gehoorzaamheid aan zijn wil. Naar die wil is in dit visiedocument gezocht. Op grond daarvan is een conclusie getrokken. Die conclusie zal naar onze overtuiging het uitgangspunt moeten zijn voor de levensstijl van wie zoekt naar gehoorzaamheid aan de wil van God. Met onze geloofsbelijdenis spreken we uit dat wij ons geloof richten naar wat de Schrift zegt, daarop gronden en daarmee bevestigen (NGB 5). Deze uitspraak heeft echter ook betrekking op ons leven, ons doen en laten. Geloof en handelen zijn een kled dat uit een stuk geweven is. Wat de Schrift zegt over onze levensstijl zal een toepassing moeten vinden.

Deze toepassing is soms moeilijk, maar niet onmogelijk. Christus heeft de zijnen zijn Heilige Geest beloofd. Hij leidt hen in de volle waarheid (Joh. 16, 13). Daarmee schenkt Hij wijsheid en geestelijk inzicht. Die gaven hebben niet alleen betrekking op geloofszaken maar eveneens op de moraal. Ook in dat opzicht leidt de Heilige Geest naar geestelijke volwassenheid. Een kenmerk van volwassenheid is onder meer dat de zintuigen geoefend zijn door het gebruik. Zij kunnen onderscheid maken tussen goed en kwaad (Heb. 5, 13-14). Dat wil de Heilige Geest de gelovige schenken: volwassenheid en onderscheidingsvermogen. In de groei naar volwassenheid gebruikt de Geest het middel van de Schrift.

De Heilige Geest maakt de gelovige echter niet alleen bekend met het Bijbelse spreken, maar ook gevoelig voor het spreken van God via de geschapen werkelijkheid. Heel deze werkelijkheid doet de stem van zijn Maker weerklinken. Voor het verstaan daarvan is echter het spreken van de Schrift onontbeerlijk. Het spreken van God via de geschapen werkelijkheid staat niet tegenover het woord dat God op schrift heeft gesteld. Dat geldt ook voor zijn spreken via de geschapen werkelijkheid van de seksualiteit. De Geest wil daarin inzicht geven, maar Hij doet dat niet buiten de Schrift om. Deze is en blijft bron en norm voor het doen en laten van de gelovige. Deze zal geen stappen willen zetten die hij vanuit het Woord van God niet kan onderbouwen en waarvoor dat Woord zelf geen aanwijzing geeft⁹².

Een voorwaarde voor deze leiding door de Geest is verbondenheid met Christus. Deze geeft verlangen naar een leven dat aan Gods wil beantwoordt en doet dat verlangen groeien. Want deze verbondenheid is een verbondenheid aan Hem die gezalfd is tot profeet, priester en koning. Hij was volstrekt een van wil met zijn hemelse Vader. De gelovige mag weten dat deze Christus zijn broeder, vriend en koning is. Christus is met de zijnen verbonden door zijn Geest. Het leven van de gelovige wordt gekenmerkt door zijn band met Christus. Wat Christus hem heeft geschonken wil de Geest uitwerken in zijn leven: overwinning op het kwaad en een leven waarin God vreugde heeft. Zo maakt de Geest dat de gelovige toetst wat God welbehaaglijk is (vgl. Kol. 1, 10; Ef. 5, 10).

Deze verbondenheid aan Christus staat het mens-zijn niet in de weg, maar doet het juist tot zijn recht komen. Anders gezegd: het doen van datgene waarin God vreugde heeft, dient het mens-zijn (vgl. Rom. 12, 2). Geboden zijn gegeven tot zegen en welzijn. Het ware welzijn ligt voor een mens fundamenteel gezien in zijn relatie tot zijn Schepper. Die relatie laat op grond van wat we uit de Schrift kunnen opmaken geen ruimte voor een homoseksuele relatie.

Wij realiseren ons dat dit duidelijke verbod haaks staat op wat in onze tijd toelaatbaar wordt geacht en wat als dienstbaar voor het menselijke welbevinden wordt ervaren. Het afzien van een dergelijke relatie is dan ook een problematisch gegeven. Het is voor de betrokkenen gezien de eigen gevoelens al moeilijk, ook ten aanzien van wat de huidige cultuur daarvan vindt.

Deze moeilijkheid wordt nog vergroot door het feit dat de Bijbel ons geen concreet inzicht verschaft in de dieper liggende motieven waarom het afzien van een dergelijke relatie het mens-zijn zou moeten dienen. Een Bijbels verbod op een homoseksuele relatie is dan ook om meer dan één reden moeilijk verdedigbaar in de tegenwoordige tijd. Het is voor de seculiere mens van onze cultuur absoluut niet inzichtelijk hoe een dergelijk verbod het mens-zijn zou moeten dienen. Een relatie die tegemoet komt aan persoonlijke seksuele en relationele behoeften zou het mens-zijn juist goed doen, zo meent men.

De vraag is echter of inzicht in de precieze bedoeling van een Bijbels voorschrift voor ons het criterium mag zijn er al dan niet naar te handelen. Die vraag beantwoorden wij ontkennend. Ook wanneer de bedoeling van een evident Bijbels spreken voor ons, beperkte mensen, niet geheel duidelijk is, mogen we dat spreken toch niet negeren⁹³. Hier geldt het gezag van het Woord van God.

In de lijn van de Schrift heeft de christelijke kerk de geschiedenis door vastgehouden aan een verbod op homoseksueel handelen en een overeenkomstige relatie. Bij de wijze waarop dit beginsel in het verleden is uitgedragen en gehandhaafd, zijn fouten gemaakt en grote zonden begaan. Het onbarmhartige en wrede gebruik van het verbod wijzen zij ten stelligste af, maar niet het goede gebruik. Wanneer we zouden willen afwijken van dat verbod, moeten we daarvoor goede argumenten hebben. Die argumenten vinden we niet in de Schrift. Stellig is een afwijking van een lijn die in de traditie voor gezaghebbend werd gehouden, soms mogelijk. Maar de bewijslast ligt dan bij wie afwijkt van die lijn. Een afwijkende lijn hebben wij in elk geval in de Bijbel niet kunnen ontdekken.

Dit betekent niet dat we dan ook de precieze invulling van het oudtestamentische verbod op homoseksueel handelen zouden moeten overnemen, inclusief de strafbepaling op overtreding. Die strafbepaling kunnen we zelfs niet overnemen. Deze gold voor het oude Israël als burgerlijke samenleving. Het Nieuwe Testament tekent op dit punt een afwijkende lijn ten opzichte van het Oude Testament: het verbod op homoseksueel handelen wordt wel overgenomen, de strafmaat niet.

⁹² Zie bijvoorbeeld J. Hoek, 'Hoe gaan we bijbels verantwoord om met homoseksualiteit?', in: A. Kool (red.), *Homoseksualiteit en kerk. Om de voortgang van het gesprek*, Zoetermeer 1995, blz. 44.

⁹³ Vgl. Van Loon, *In liefde en trouw*, blz. 96-98. Elders zegt Van Loon: 'Het ontbreken van een bedoeling kan geen reden zijn om een concreet gebod aan de kant te schuiven. Maar dan moet wel volstrekt duidelijk zijn dat het om een concreet gebod voor vandaag gaat' ('In liefde en trouw of tegennatuurlijk?', blz. 42). De bedoeling van het verbod noemt hij een blijvend punt voor nadere bezinning.

De conclusie uit deze paragraaf is dat individuele gemeenteleden mogen en moeten worden aangesproken op wat tot dusver in dit visiedocument naar voren is gebracht. Vervolgens is de vraag wat de rol van de gemeente en de kerkenraad daarin is. Daarover gaat de volgende paragraaf.

2. Homoseksualiteit in het perspectief van de gemeente

In de voorgaande paragraaf is gesproken over de houding van het individuele gemeentelid ten aanzien van wat tot dusver in dit visiedocument naar voren is gekomen. We mogen van hem verwachten dat hij zijn levensstijl, zijn doen en laten, daarnaar richt. Die verwachting is ook bepalend voor de houding van de kerk ten aanzien van deze problematiek. In prediking, pastoraat en catechese zal dat moeten doorklinken.

2.1. Gemeentelid en kerkenraad

Een gemeentelid staat niet op zichzelf, maar neemt zijn plaats in binnen het geheel van de gemeente. Deze zal haar houding moeten bepalen ten opzichte van haar homoseksuele leden. Daarbij moet aan het volgende worden gedacht op basis van wat tot dusver in het visiedocument naar voren is gekomen.

Allereerst: deze gemeenteleden zijn niet anders dan andere leden. Zij zijn volwaardig en gelijkwaardig lid van de gemeente. De kerk zal hen liefdevol aanvaarden, steunen op hun weg en ten volle doen delen in de onderlinge verbondenheid van de gelovigen. We mogen en willen hen niet uitsluiten van enige functie in de kerk, ook niet van een ambt.

Deze fundamentele aanvaarding sluit niet uit dat ook deze broeders en zusters gebonden zijn aan het spreken van de Schrift. Ieder gemeentelid zal zich moeten bewegen binnen de grenzen van het Woord van God. Dat is in de voorgaande paragraaf onderstreept.

Toch kan het in de praktijk voorkomen dat een gemeentelid een andere interpretatie geeft van het Bijbelse spreken dan dit visiedocument doet. Hij meent dan in het licht van de Bijbel wel ruimte te zien voor een gelijkgeslachtelijke relatie in liefde en trouw, en maakt daarvan ook daadwerkelijk gebruik. Daarbij spreken we niet over een gemeentelid dat zich in heel zijn houding en handelen verwijderd van de kern van het evangelie. Wel denken we aan iemand die trouw meeleeft met de gemeente, zoekt naar de wil van God en toch meent dat de Schrift anders spreekt dan de kerkenraad hem voorhoudt. Op zichzelf genomen staat hij direct onder God. Dat mag in elk geval van een belijdend christen worden gezegd. Hij wil luisteren naar de stem van de goede Herder en is daarmee niet gebonden aan een andere macht boven hem die de Schrift uitlegt. God spreekt de gelovige rechtstreeks aan door zijn Woord en Geest. Een christen heeft een eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van de wijze waarop hij zijn levenspatroon inricht. Maar hoe moet een kerkenraad in dat geval handelen? Twee verantwoordelijkheden staan dan tegenover elkaar: de verantwoordelijkheid van het gemeentelid vanuit zijn verstaan van het Woord en die van de kerkenraad vanuit zijn verstaan van datzelfde Woord.

Wanneer het desbetreffende gemeentelid een belijdend lid is, kan en moet de kerkenraad wijzen op de belofte die is afgelegd bij het doen van belijdenis. Wie openbare belijdenis van het geloof aflegt, belooft dat hij zich gewillig onderwerpt aan herderlijk opzicht en tucht van de kerkenraad. Deze regel van gewillige onderwerping rust op de eigen positie van ouderlingen ten opzichte van gemeente. Zij moeten geestelijke leiding geven en erop toezien dat ieder in de gemeente een levend lidmaat van Christus is en dat ook in de praktijk van het leven zal laten blijken⁹⁴. Zij dienen de gemeente te wijzen op haar roeping dat ze door haar handel en wandel anderen voor Christus wint. Wie niet naar de regel van de Schriften leeft, behoren zij te vermanen, en over wie geen boetvaardigheid betoont, de christelijke tucht te oefenen. Zij moeten vanuit hun geestelijk gezag er acht op geven dat de gemeente niet afwijkt van wat Christus geboden heeft⁹⁵.

Ouderlingen geven daarbij stem aan wat de gemeenschap der heiligen heeft verstaan van de wil van God vanuit de Heilige Schrift. Die gemeenschap omvat de gemeente vandaag, maar ook de gemeenschap van de gelovigen die de eeuwen door hebben geleefd. Hun ambt vindt zijn kern in de vertolking van de Bijbel. Het hart van het ambtswerk klopt in de hermeneutiek: zonder schriftvertolking geen gehoorzaamheid⁹⁶. Ouderlingen hebben daarom de bevoegdheid te oordelen over wat strijdt tegen de eer van God en de heiligheid van de gemeente. Aan die bevoegdheid is een opdracht verbonden. Die opdracht is dat zij ervoor moeten waken dat de gemeente niet afwijkt van het gebod van Christus.

Worden de verantwoordelijkheid van de gelovige en die van de kerkenraad tegen elkaar afgewogen, dan weegt op basis van de Schrift de bevoegdheid van de kerkenraad zwaarder. Hij spreekt vanuit hetgeen vanuit de gemeenschap der heiligen voor vast en bondig is verklaard op grond van een gezamenlijk zoeken naar de wil van God. De regel geldt dan dat het gemeentelid zich zal moeten onderwerpen aan opzicht en tucht van de kerkenraad die een eigen bevoegdheid heeft in de uitleg van de Schrift. Die uitleg brengt hij naar voren in verantwoordelijkheid ten opzichte van de gemeente die aan zijn zorg is toevertrouwd⁹⁷. Het gemeentelid zal zich hoe dan ook daaraan moeten houden. Dat mag verwacht worden op grond van de belofte die hij heeft afgelegd bij het belijdenis-doen. Dat is ook wat de Schrift ons leert.

2.2. Kerkenraad en synode

Ten aanzien van de vraag naar de uitleg van de Schrift weegt het oordeel van de kerkenraad zwaarder dan dat van een individueel gemeentelid. De kerkenraad draagt daarin een grote verantwoordelijkheid.

De praktijk laat zien dat er vragen zijn die hij niet alleen kan beantwoorden. De vraag naar homoseksualiteit en homoseksuele relaties is daarvan een voorbeeld. Een kerkenraad kan daarover zelf nauwelijks een in de

94 Vgl. het formulier voor de bevestiging van ouderlingen en diakenen, in: *Liturgische formulieren vastgesteld door de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland 1968/69, 1971/72 en 1974* (1995), blz. 43.

95 Vgl. Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 30 en 32.

96 Zie E. J. Beker en J. M. Hasselaar, *Wegen en kruispunten in de dogmatiek. Deel 1*, Kampen 1978, blz. 128. Zie ook blz. 127.

97 *Potestas interpretandi scripturam publica* tegenover *potestas interpretandi privata*.

gemeente algemeen aanvaard oordeel geven. Daarvoor is de zaak te complex. Die complexiteit is door de generale synode van 2010 erkend. De synode heeft een studiec commissie benoemd en ook deze commissie de opdracht gegeven advies te vragen aan de hoogleraren van de Theologische Universiteit te Apeldoorn. Dat een plaatselijke kerk over deze aangelegen zaak die nauw verbonden is met de uitleg en toepassing van de Schrift zelf nauwelijks een onbestreden oordeel kan geven, is ook gebleken. Vanuit een plaatselijke kerk is via de classis en de particuliere synode de vraag naar homoseksualiteit en homoseksuele relaties terechtgekomen op de tafel van de generale synode van 2007.

Deze procedurele gang van zaken, waarbij een plaatselijke kerk de hulp inroept van het kerkverband, heeft grote waarde. Daarin komt de verbondenheid van de kerken tot uiting. Een kerkenraad staat niet alleen. Zaken die boven zijn competentie uitgaan, kunnen of zullen besproken worden in een breder verband. Natuurlijk kan niet alles breed aan de orde komen. Het moet gaan om kerkelijke zaken, ook om zaken die niet in de kerkenraad zelf kunnen worden afgedaan of waarvan de raad oordeelt dat deze behoren tot de kerken van de meerdere vergadering in het algemeen (art. 30 K.O.). Onze kerken hebben met elkaar afgesproken dat zij voor vast en bondig houden wat in een meerdere vergadering wordt besloten. Daaronder valt ook de vraag die hier aan de orde is. Dat is zeker een zaak die heel het kerk-zijn raakt.

Ten aanzien van deze vraag naar homoseksualiteit en homoseksuele relaties is een instructie naar de generale synode van 2007 gestuurd. Daarop heeft deze synode besloten dat een volgende synode daarover een uitspraak zou doen. Een dergelijke synodale uitspraak is bindend voor de kerken. De regel binnen ons kerkverband is dat wat een generale synode uitspreekt door de kerken voor vast en bondig wordt gehouden tenzij in een later stadium wordt uitgesproken dat die uitspraak strijdt met Schrift, belijdenis en de aangenomen kerkorde. Wat door de generale synode is uitgesproken, wordt geacht uitgesproken te zijn door een afzonderlijke kerkenraad.

Onze vorm van kerkregering is presbyteriaal en synodaal. De ouderling (presbyter) heeft daarin een prominente plaats, maar in afgeleide zin ook de synode. Juist ten aanzien van aangelegen zaken waarover een plaatselijke kerk niet alleen kan beslissen, kan en moet een bredere vergadering of synode uitspraken doen. Dat dient het kerk-zijn en eveneens diegenen die door een kerkelijke uitspraak worden geraakt. In dit geval is met het oog op homoseksuele broeders en zusters duidelijkheid nodig. Zij zijn lid van een plaatselijke gemeente maar behoren ook bij een kerkverband. Het is kerkelijk ongerijmd dat zij bij een eventuele overgang naar een andere christelijke gereformeerde kerk met een ander pastoraal beleid inzake homoseksualiteit worden geconfronteerd.

Terecht heeft daarom de generale synode van 2010 besloten dat een uitspraak moet worden gedaan. Die uitspraak zal op basis van dit visiedocument niet anders kunnen zijn dan dat een homoseksuele relatie strijdt met wat God ons in zijn Woord leert, en daarmee met zijn eer en de heiligheid van de gemeente.

Een kerkenraad zal met een gemeentelid dat naar eigen overtuiging voor zichzelf echter wel ruimte ziet voor een homoseksuele relatie in liefde en trouw, pastoraal moeten spreken. Dat gesprek kan niet anders worden aangegaan dan in de geest en gezindheid van Christus: liefdevol, zorgvuldig en ernstig. De Schrift spreekt in dit verband over 'vermanen'. Mocht dit vermaan, daar waar de zonde een openbaar en ergerlijk⁹⁸ karakter draagt, niet leiden tot een verandering van leefwijze, dan wijzen Schrift, belijdenis en kerkorde kerkenraden de weg van de kerkelijke tucht, hoe pijnlijk dat voor de betrokkenen ook is. Het Woord van God gaat ons daarin voor. De belijdenis van onze kerken stemt daarmee overeen en is hierin duidelijk⁹⁹. Deze weg sluit ook aan bij wat een synodale uitgave van enkele jaren geleden verwoordt ten aanzien van het ongehuwd samenwonen¹⁰⁰. Wij realiseren ons dat het inslaan en volgen van deze weg veel wijsheid van kerkenraden vraagt. Op het bewandelen van deze weg en de moeiten die dat met zich mee kan brengen, wordt nader ingegaan in het volgende deel van dit rapport¹⁰¹.

Daarbij beseffen we dat ons kerkelijk spreken niet op zichzelf staat. Het zal geworteld moeten zijn in ons leven. Beide zullen we voor ogen moeten houden: enerzijds onderlinge liefde en barmhartigheid en anderzijds een zuivere ijver voor de heiligheid van Christus' gemeente en de eer van zijn Naam. We zijn in ons spreken en leven afhankelijk van Hem die zijn kerk leidt en regeert. We bidden dat Hij ons juist ook bij het spreken over homoseksualiteit en homoseksuele relaties vervult met wijsheid en fijngevoeligheid om te onderscheiden waarop het aankomt. Alleen zo mogen we verwachtingsvol uitzien naar de dag van Christus, als zonde en gebrokenheid zullen zijn weggedaan.

Hoofdstuk IX - Kerkelijke uitspraak

Wat in dit visiedocument is geschreven, stemt naar onze overtuiging overeen met het spreken van de Schrift. Het is naar wij hopen een voldoende basis voor een kerkelijke uitspraak. De generale synode van 2007 heeft bepaald dat een kerkelijke uitspraak niet voorbij mag gaan aan wat in de pastorale handreiking van 1986 naar voren is gebracht. De uitspraak moet ook gedaan worden binnen het raam van de gereformeerde Schriftbeschouwing. Eveneens mogen vragen rondom homoseksualiteit niet geïsoleerd benaderd worden. Ze moeten worden benaderd vanuit de Bijbelse visie op menselijke relaties, liefde en seksualiteit. Deze bepalingen zijn door de generale synode van 2010 gehandhaafd toen zij aan de studiec commissie homoseksualiteit en homoseksuele relaties haar opdracht gaf.

Onderstaand doen wij een voorstel met betrekking tot de formulering van een kerkelijke uitspraak die naar

⁹⁸ Het woord 'ergerlijk' is een verwijzing naar artikel 71 van de Kerkorde: 'De kerkelijke tucht zal naar het Woord van God en tot Zijn eer uitgeoefend worden. Zij heeft ten doel, dat de zondaar met God, de gemeente en zijn naaste verzoend wordt en de gegeven ergernis uit de gemeente van Christus wordt weggenomen (...).'

⁹⁹ Nederlandse Geloofsblijdenis, artikel 29 en 32, Heidelbergse Catechismus, zondag 31.

¹⁰⁰ *Het huwelijk nader bekeken. Uitgave onder verantwoordelijkheid van deputaten voor contact met de overheid van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland*, 2002, blz. 29.

¹⁰¹ Zie de pastorale handreiking, hoofdstuk V, paragraaf 5 en 6.

we menen voldoet aan de bovengenoemde criteria. Dit voorstel betreft een aantal afzonderlijke uitspraken:

1. de generale synode erkent dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken in het verleden in het algemeen te weinig specifieke aandacht is geweest voor een pastoraal spreken en handelen inzake homoseksualiteit en homoseksuele relaties;
2. gemeenteleden met een homoseksuele gerichtheid hebben binnen de gemeente van Christus dezelfde positie als andere leden van de gemeente. Hun gerichtheid doet daaraan niets af. Zij zijn volwaardig en gelijkwaardig lid van de gemeente, delen in de onderlinge zorg en worden met hun eigen gaven ingeschakeld tot opbouw van het geheel;
3. seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde;
4. de hantering van dit Bijbelse spreken ten aanzien van homoseksualiteit en homoseksuele relaties in prediking, catechese en pastoraat dient in de gezindheid van Christus te geschieden.

In dit visiedocument hebben we het Bijbelse spreken over een gelijkgeslachtelijke omgang willen wegen. Op basis daarvan is bovenstaand voorstel gedaan voor de formulering van een kerkelijke uitspraak. De generale synode van 2010 heeft in aansluiting aan de synode van 2007 de studiec commissie ook een tweede opdracht gegeven, namelijk het dienen van de kerken met een pastorale handreiking die aandacht schenkt aan alle relevante aspecten van de plaats die homoseksuele broeders en zusters in de gemeente van Christus innemen en de pastorale zorg aan hen.

De commissie is gedurende haar bezinning steeds meer overtuigd geraakt van de waarde van een dergelijke handreiking. Homoseksuele broeders en zusters hebben bijzondere pastorale zorg nodig. Velen kennen gevoelens van onzekerheid, eenzaamheid, twijfel of angst. Ze weten hoe de Bijbel erover spreekt, maar hun gevoel wil soms of misschien wel vaak een andere kant uit. Daarom is een handreiking meer dan nodig.

De bedoeling daarvan is dat zij uitgaat naar pastores en kerkenraden. Uw commissie doet u een voorstel over de wijze van publicatie van deze handreiking. Ze acht het raadzaam dat deze samen met het visiedocument de kerken ingaat. Het visiedocument is het fundament onder de pastorale handreiking. Kerkenraden en pastores zullen de handreiking pas goed kunnen verstaan wanneer zij zich ervan bewust zijn wat de synode heeft gebracht tot haar eventuele uitspraak. Anderzijds roepen de uitspraak en de visie die daaraan ten grondslag ligt, om een pastorale benadering. Visiedocument en pastorale handreiking zijn nauw aan elkaar verbonden.

Pastorale handreiking ten dienste van de plaatselijke gemeenten

Is er een nood, die meerder rijpen kan
dan deze:
in liefdes lusthof zijn een eenzaam man
en een bevroesde?

(Uit: Willem de Mérode, *Eenzamen*)

Inleiding

Onze kerken telden in 2012 ruim vierenzeventigduizend leden¹⁰². Wie zal zeggen hoeveel van hen een homoseksuele gerichtheid hebben? Uitgaande van een gangbaar geschat percentage van twee á drie procent zouden dat er tussen anderhalf- en tweeduizend kunnen zijn. Het geschatte percentage van mensen dat in meerdere of mindere mate te maken heeft met homoseksuele gevoelens is hoger. Dát er inderdaad broeders en zusters met deze gevoelens en een dergelijke gerichtheid¹⁰³ in onze kerken zijn, is duidelijk vanuit de pastorale praktijk. Het valt te verwachten dat in toenemende mate jongeren en ouderen met hun gelijkgeslachtelijke oriëntatie naar buiten zullen komen.

Hoofdstuk I – Pastoraal principe

In deze paragraaf verwoorden we het uitgangspunt voor het pastorale handelen ten opzichte van deze broeders en zusters: het pastoraal principe.

Deze pastorale handreiking is geschreven op basis van en in aansluiting aan het voorgaande visiedocument. Zorgvuldige lezing van de Schrift leverde deze conclusie op: homoseksualiteit is een gevolg van de zondeval en een aspect van de gebrokenheid van de schepping. De enige door de Heere gegeven vormgeving van een alomvattende relatie in liefde en trouw tussen twee mensen is die van het huwelijk tussen man en vrouw. Wij kunnen – ook al zouden wij vanuit sympathie wensen onze broeders en zusters in hun diepe verlangen tegemoet te kunnen komen¹⁰⁴ – een homoseksuele relatie niet zien als een verantwoord alternatief. Niettemin vraagt de realiteit en complexiteit van situaties in de gemeente om zorgvuldige ethische en pastorale afwegingen waarbij het uiterst moeilijk kan zijn de juiste keuzes te maken. Deze handreiking aan pastores¹⁰⁵ wil homoseksuele broeders en zusters bijstaan hun weg te gaan bij het Woord van God en hun plaats te hebben in de gemeente van Christus.

¹⁰² Om precies te zijn: per 1 januari 2012 74286 leden, te weten 28762 doopleden en 45524 belijdende leden.

¹⁰³ In het pastorale deel van dit rapport komt het te meer aan op nabijheid en betrokkenheid. Het kan dan als vermoeiend, zo niet storend overkomen de betreffende broeders en zusters steeds aan te duiden met vermelding van hun seksuele gerichtheid of oriëntatie. Als vanuit het verband duidelijk is dat zij bedoeld zijn, nemen we dan ook de vrijheid om regelmatig van die vermelding af te zien. Ook spreken we voor de variatie wel eens over homoseksuele broeders en zusters of homobroeders en -zusters, zonder dat dat stigmatiserend bedoeld is.

¹⁰⁴ Zoals ook M. van Loon in het *Nederlands Dagblad* 20 januari 2012, en C. Graafland, die met instemming wordt geciteerd door J. Hoek in zijn artikel 'Hoe gaan we bijbels verantwoord om met homoseksualiteit' in A. Kool (red.), *Homoseksualiteit en kerk*, Zoetermeer 1995, blz. 46-47.

¹⁰⁵ Waar we de pastor met 'hij' aanduiden, kan ook 'zij' gelezen worden. De pastor hoeft immers niet per se predikant, ouderling of diaken te zijn.

1. Kostbaar en kwetsbaar

Op basis van dezelfde Schrift die leidt tot de bovengenoemde conclusie, ontvangen wij een broeder of zuster met een homoseksuele gerichtheid zelf als een volwaardig en gelijkwaardig lid van de gemeente. Als een schepsel van God even kostbaar als elk ander. Als een gevallen mens even vatbaar voor de zonde maar ook even vindbaar voor de genade van God in Jezus Christus. Door dezelfde kracht van de heilige Geest wendbaar als iedere gelovige om zich van de duisternis af te keren naar het licht. En even weerbaar in de strijd. Inzetbaar ook voor taken in de gemeente waarbij niet de seksuele gerichtheid maar de geestelijke gave beslissend is. Tegelijk op eigen wijze kwetsbaar.

Vanwege zijn eigen, specifieke kwetsbaarheid verdient dit gemeentelid bijzondere aandacht. Als inderdaad zijn nood getekend is met de woorden van Willem de Mérode, zelf homoseksueel: eenzaamheid en vrees. In 'liefdes luthof' nog wel. Met recht nijpende nood.

Iemand die zich bewust wordt van een homoseksuele gerichtheid ervaart in de meeste gevallen aanvankelijk gevoelens van vervreemding. Hij weet zich met zijn anders-zijn geen raad. Homoseksualiteit wordt in het algemeen anders bejegend dan heteroseksualiteit. Onbegrip, harde oordelen of besmuite afwijzing hebben invloed op welbevinden en ontwikkeling. Zij kunnen innerlijke conflicten en negatieve gevoelens met zich meebrengen die kunnen leiden tot een ernstig psychisch disfunctioneren. Ook werken deze gevoelens door in relaties met anderen. Het percentage homoseksuele jongeren dat komt tot suïcide of een poging daartoe is aanmerkelijk hoger dan onder heteroseksuele jongeren¹⁰⁶. In een zoektocht naar de eigen identiteit kan een jongere komen tot de conclusie dat deze gerichtheid helemaal hoort bij zijn persoon-zijn. Dat kan leiden tot een gevoel van rust, vertrouwde en ook vreugde. Acceptatie vanuit de omgeving en de samenleving wordt daarbij dan als een belangrijke steun in de rug beleefd.

Een gelovig christen met een homoseksuele gerichtheid ervaart de spanning in een eigen dimensie. Hoe kom ik aan mijn gevoelens als schepsel van God? Wat moet ik er mee in mijn relatie tot Hem? Aanvaardt de Heere mij wel zoals ik ben? Wat te doen als ik verliefd word? De Schriftwoorden die aan homoseksualiteit raken, zijn scherp en snijden hem in het vlees. Dat doet pijn. Er kan bij het lezen van de betreffende passages een gevoel van vervreemding opkomen: gaat dit wel echt over mij? Wat betekent het voor mijn toekomst als ik mij door zijn Woord wil laat gezegen en door zijn Geest wil laten leiden? Dit soort vragen kan leiden tot een heftige geestelijke strijd. Psychisch kan dit leiden tot onzekerheid, angst, depressie en identiteitscrisis. Ook voor jongeren met een christelijke opvoeding kunnen negatieve ervaringen en een gebrek aan zelfacceptatie leiden tot een slechtere psychische gezondheid en soms aanleiding zijn voor zelfdoding of het ontwikkelen van plannen daartoe.

Wanneer een broeder of zuster tot de overtuiging gekomen is in onthouding te moeten leven, levert dat weer andere moeilijkheden op. De gevoelens blijven. Volhouden is moeilijk voor wie alleen zijn weg gaat. Als een broeder of zuster voor zichzelf wél ruimte meende te vinden voor het aangaan van een intieme homoseksuele relatie en tegelijk lid wil blijven van de gemeente, opent zich nog weer een nieuw spanningsveld.

Het is van groot belang dat in al die situaties iemand, een pastor, nabij wil zijn. Met een maximum aan invoelingsvermogen en tegelijk met het besef nooit ten volle te kunnen begrijpen. Een pastor die reisgenoot en gids wil zijn in alle fasen van angst, verdriet, vervreemding, onbegrip maar ook van aanvaarding en het concreet inrichten van het leven voor het aangezicht van God en te midden van broeders en zusters.

2. Liefde en gebod

Op de levensweg die we gaan, moeten wij keuzen maken. Dat is eigen aan ons mens-zijn. Maar voordat een christen dat doet, mag en moet hij een aantal dingen bedenken. Het eerste is de genade van God in Christus Jezus voor mensen in hun gevallen en gebroken staat. Deze genade is verschenen voor allerlei mensen. God wil niet dat wij verloren gaan maar behouden worden en tot onze bestemming komen 'in Christus'. Hij heeft in Christus zijn liefde geopenbaard en doet ons door het geloof in die liefde delen.

Wij zijn geroepen, niet het minst in het pastoraat aan homoseksuele gemeenteleden, die liefde te verkondigen en in de eerste plaats onszelf daarbij door die liefde te laten leiden. In de discussie over homoseksualiteit heeft Romeinen 1 een belangrijke plaats. Er is al op gewezen dat Paulus in de eerste hoofdstukken van zijn brief aanwerkt op wat hij schrijft in het vijfde hoofdstuk. Daar gaat het over Gods reddende rechtvaardiging door het geloof in Christus Jezus. In dat verband is sprake van de liefde van God, die in onze harten wordt uitgestort (vers 5). Reddend maar ook richtinggevend. Want op basis daarvan schrijft Paulus in het derde hoofdstuk van zijn brief over het concrete onderlinge liefdebetoon. Het is die liefde die de wet vervult (Rom. 12, 8).

In Leviticus 18 en 20 worden in scherpe bewoordingen homoseksuele gedragingen afgewezen. In het tussenliggende hoofdstuk vinden we de vroegste vorm in de Bijbel van het gebod de naaste lief te hebben als onszelf (Lev. 19, 18b). Deze liefde krijgt bijvoorbeeld gestalte in de bijzondere zorg voor de kwetsbaren in Israëls samenleving¹⁰⁷. Zij moeten veiligheid kunnen ervaren.

Overigens wordt ook dit hoofdstuk (Lev. 19) gedomineerd door de erkenning van de heiligheid van God.

¹⁰⁶ Zie: Saskia Keuzekamp (red.), Niels Kooiman, Jantine van Lisdonk, *Niet te ver uit de kast. Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland*. SCP-publicatie 2010-15, Den Haag 2010, blz. 66-77.

¹⁰⁷ We moeten overigens voorzichtig zijn met de vergelijking van concrete kwetsbaarheden binnen de gemeente. Soms wordt de homoseksuele gerichtheid als vorm van gebrokenheid vergeleken met een lichamelijke handicap. Dan zou hier verwezen kunnen worden naar de dove en de blinde in Leviticus 19, 14. Evenwel moet bedacht worden dat een dove en een blinde het vermogen tot horen, respectievelijk zien geheel missen, terwijl een homoseksueel persoon wel over het vermogen tot het beleven en bedrijven van seksualiteit beschikt. Terecht punt van vergelijking is het gemis de seksualiteit te kunnen beleven met iemand van het andere geslacht. Maar daar komt dan bij de bewuste onthouding van het beleven van seksualiteit met iemand van hetzelfde geslacht.

Veiligheid is pas echte veiligheid als deze omsloten is door heiligheid. De erkenning van Gods heiligheid krijgt gestalte in de eerbiediging van zijn recht en de gehoorzaamheid aan zijn geboden. Liefde behoedt wel voor wetticisme en farizeïsme maar sluit gehoorzaamheid niet uit. Integendeel. Wie Gods liefde kent, zal zichzelf willen toetsen in het licht van zijn geboden. Dat hoort bij het leven van kinderen van God. De Heere Jezus bevestigt dat als Hij spreekt over navolging: wie Hem wil volgen, wordt gehoorzaam (Joh. 14, 15 en 21).

Voor wie wil delen in de reddende liefde van God kan het eigen gevoel niet het laatste woord hebben. De publieke opinie al helemaal niet. Dat is intussen gemakkelijker gezegd dan gedaan. Onze samenleving is sterk gericht op de bevestiging van wat een individu als zijn eigenheid ervaart. Al helemaal als het gaat om zijn seksuele eigenheid. Gehoorzaamheid aan een instantie buiten jezelf die jou tot kritisch zelfonderzoek of zelfs 'wereldvreemde' keuzes zou nopen – het wordt afgedaan als ronduit belachelijk.

Om de reddende liefde van God willen wij in het pastoraat op de gehoorzaamheid aan Gods wil blijven aandringen en zullen wij in liefde bereid zijn te helpen daaraan vorm te geven. Bij allen die aan onze zorgen zijn toevertrouwd en ook bij onze broeders en zusters met een homoseksuele oriëntatie. Geen van ons zal bij het gaan van Gods weg zonder strijd blijven maar op het volgen van de Heere Jezus in geloof en gehoorzaamheid mag zegen worden verwacht. We zullen delen in het heil en de kracht van Christus' dood en opstanding. Hij die nu zit aan de rechterhand van de almachtige God, boven alle macht en heerschappij, staat ons bij (Rom. 8, 34). Het gebed is een sterke hulplijn naar boven.

Hoofdstuk II – Pastorale positie

In dit hoofdstuk willen we bezien tot welke basishoudingen het liefdevol hanteren van bovenbeschreven principe in het pastoraat leidt.

1. Ootmoed

Vanaf de oude kerk tot in de jaren zestig van de vorige eeuw heeft de christelijke kerk in Nederland geen ruimte gezien voor de homoseksuele omgang. Wij vragen ons, weliswaar met de kennis van nu, af of de kerk zich in de ontmoeting met homobroeders en -zusters altijd door de liefde van Christus heeft laten leiden. Alleen al de tot niet zo heel lang geleden gebezigde aanduiding 'sodomie' heeft de betreffende gemeenteleden geen rechtgedaan. Deze heeft hen bezeerd, gestigmatiseerd en in een kwaad daglicht gesteld.

Ook zou te wijzen zijn op vervreemdende voorbeelden van een veroordelende houding door de kerk¹⁰⁸. Tussen 1730 en 1732 werden in ons land zo'n driehonderd vonnissen geveld over homoseksuelen in de vorm van wurging, verdrinking en lijkverbranding. Vaak gebeurde dit met expliciete instemming van de kerk. Onze vroege vaders waren kinderen van hun tijd en net als wij kenden zij ten dele. Maar èn voor hen èn voor ons geldt dat ons denken en handelen niet de toets van de tijd maar de toets van de Schrift moet kunnen doorstaan.

Ook met het oog op onze eigen tijd past de kerk pastorale ootmoed. In de jongerencultuur is 'homo' nog vaak een scheldwoord en de kerkelijke jongerencultuur onderscheidt zich daarvan lang niet altijd voldoende. Ook nu nog gewagen homobroeders en -zusters soms van onbegrip en een harde, veroordelende benadering in hun gemeente. Al zijn er ook die hun teleurstelling uiten over te vlot uitgesproken begrip en een te weinig cultuurkritische houding. In grote delen van de christelijke kerk in Nederland is sinds de jaren zestig van de vorige eeuw de kijk op homoseksualiteit inderdaad radicaal veranderd.

Al met al is er reden om schuld te belijden voor de Heere én voor onze broeders en zusters over zoveel pastoraal falen in verleden en heden. Het zou goed zijn als dat in een zondagse eredienst en in gesprek met homoseksuele broeders en zusters zou kunnen gebeuren. Pastoraat zal, ook als het gebonden is aan bovenvermeld principe, niet anders dan in ootmoed kunnen geschieden. Met het gebed om de Geest van liefde en wijze zachtmoedigheid.

2. Behoedzaamheid

Dit gebed is temeer nodig in het besef van het belang van ons pastoraal handelen in dit opzicht. Ieder mens is geschapen als beeld van God en daarmee geroepen in eerbied, eerbaarheid en eerlijkheid zijn heerlijkheid te weerspiegelen. Door de zonde is het beeld van God in ons zwaar geschonden. Door wedergeboorte wordt het in Christus hersteld. In de heiliging door de Geest krijgt het meer en meer gestalte. Door de strijd heen tegen de oude mens met zijn verdorven natuur.

Nu is het herstel van het beeld van God wel een wonder van de Heere maar Hij schakelt daarbij ons mensen niet uit. Integendeel, wij hebben een persoonlijke verantwoordelijkheid om onszelf open te stellen voor de roepstem van het evangelie. Wij hebben ook een verantwoordelijkheid ten opzicht van elkaar om het werk van de Geest te dienen.

Daarom moet de kerk in prediking en pastoraat zonde blijven noemen wat de Schrift zonde noemt (Joh. 8, 11). Net als elk gemeentelid heeft ook het homoseksuele gemeentelid recht op duidelijkheid. Altijd weer bestaat het gevaar van de ernst van de zonde af te doen. Met als gevolg dat ook de genade niet meer ten volle straalt. De eer van de Heere is daarmee niet gediend en geen mens erbij gebaat.

In dat verband moet ook gezegd worden dat het geven van een oordeel over concrete gedragingen op zichzelf niet wezensvreemd is aan een liefdevolle omgang met elkaar en dus ook niet aan liefdevol pastoraat. Veroordelen is dat wel, althans als wij ons daarmee een laatste oordeel over iemand willen

¹⁰⁸ J. Douma noemt de veelzeggende titel van een geschrift van ds. H. C. van Bijler: *Helsche Boosheit of Grouwelyke zonde van Sodomie*, in haar afschouwelykheit, en welverdiende straffe uit Goddelyke en Menschelyke Schriften tot een Spiegel voor het Tegenwoordige, en de Toekomstige Geslagte openlyk ten toon gestelt, in 1731 uitgegeven in Groningen (Homofilie. Ethische bezinning 9, Kampen 1984, blz. 27)

aanmatigen (Joh. 8, 10-11). Dat komt niet ons maar de Heere toe. Ook waarschuwt de Heere Jezus voor te snel oordelen. En voor een oordeel over anderen waarbij wij zelf buiten schot blijven. Wij moeten eerst de balk uit ons eigen oog wegdoen (Mat. 7, 5). Maar wij moeten niet vervolgens ons oog sluiten voor de splinter in het oog van een ander. Integendeel, zowel zijn oog als zijn hele lichaam is ermee geholpen dat die splinter gezien, aangewezen en verwijderd wordt.

Tegelijk moeten wij ons realiseren dat we bij homoseksuele leden te maken hebben met vaak jonge broeders en zusters bij wie het proces van persoonlijkheidsvorming in volle gang is en onder grote druk staat. Zij zijn op zoek naar hun identiteit waarvan de seksualiteit een veelomvattend en diepingripend aspect is. Deze zoektocht kan net als bij heteroseksuelen gepaard gaan met tijdelijk experimenteel gedrag, het verkennen van onbekende paden en het beproeven van vluchtwegen. Pastoraat vraagt dan niet alleen een duidelijke inhoud maar ook een zeer behoedzame toonzetting. Het kan meebepalend zijn voor de weg die uiteindelijk gekozen wordt, hopelijk in het perspectief van het mens-zijn naar het beeld van God. Maar pastoraal falen kan juist bij deze gemeenteleden ook ongewild bijdragen aan een ontwikkeling in andere richtingen. Behoedzaamheid blijft aan de orde, de hele weg die wij met onze broeders en zusters gaan.

3. Overtuiging

Over het eigene en de doelstelling van het pastoraat in een kerk van gereformeerd belijden zou veel te zeggen zijn. Daarop kan in dit verband niet verder worden ingegaan. Graag verwijzen wij naar handboeken op dit terrein¹⁰⁹. Wij beperken ons hier tot een omschrijving die aansluit bij de taalkundige herkomst van het woord 'pastoraat'. Die herkomst ligt in *pastor*, Latijn voor 'herder'. Volgens deze omschrijving is pastoraat het omzien naar mensen op hun levens- en geloofsweg binnen de context van de samenleving. Dat omzien gebeurt in gehoorzaamheid aan het Woord van God en in de kracht van de heilige Geest binnen en vanuit de gemeente van Christus¹¹⁰. Of op het allerkortst: 'Pastorale zorg zegt dat er een Herder is' (H. Andriessen). Wij zijn er diep van overtuigd dat pastoraat, op deze wijze bediend, broeders en zusters kan helpen mens te zijn zoals door God bedoeld en zo hun eeuwige bestemming in Hem te vinden.

Wij wijzen er verder nog slechts op dat volgens deze omschrijving pastoraat niet is voorbehouden aan ambtsdragers. Zij hebben wel hun eigen plaats en taak maar er zijn binnen de gemeente ook anderen, broeders en zusters, met pastorale gaven. Zij kunnen worden ingeschakeld, ook in de pastorale bemoeienis met broeders en zusters met een homoseksuele oriëntatie. Als het gaat om liefdevolle zorg, dan hebben uiteindelijk alle schapen van de kudde een verantwoordelijkheid ten opzichte van elkaar¹¹¹. Het kan niet zo zijn dat een pastorale handreiking zich beperkt tot ambtsdragers. Het is de gemeente als geheel die homobroeders en zusters in haar midden ontvangt en een plaats mag geven. Wij komen daarop terug¹¹².

Hoofdstuk III – Pastoraal perspectief

Nu gaat het eerst over het beoogde en gehoopte effect van de pastorale begeleiding van broeders en zusters met een homoseksuele gerichtheid, onder de zegen van de Heere.

1. Zelfaanvaarding

In het voorgaande visiedocument¹¹³ is aandacht gegeven aan het proces waarin iemand zich van zijn homoseksuele oriëntatie bewust wordt. Men kan zeggen dat dat proces gericht is op zelfaanvaarding. Nu maakt het nog wel verschil of we daarover spreken in psychologisch of in pastoraal perspectief. Dat staat niet los van elkaar maar het valt ook niet met elkaar samen.

Dat heeft te maken met het feit dat Bijbels gezien identiteit niet losstaat van Gods weg met mens en wereld. De mens is als mens aangelegd op de dienst aan Gods heerlijk Koninkrijk. Daarom is de natuurlijke identiteit van een individuele mens niet het hoogste goed, en 'tot jezelf komen' en 'dichtbij jezelf blijven' niet het eind van alle tegenspraak.

In het wonder van de wedergeboorte worden verstand, hart en wil herschapen¹¹⁴. Bij het vernieuwingsproces dat deze doormaken wordt ook het lichaam meer en meer beleefd als een tempel van de heilige Geest. De seksuele gerichtheid krijgt een plaats in het geheel van de nieuwe identiteit, waarin ook persoonlijke overtuigingen en keuzes met betrekking tot seksueel gedrag een plaats hebben.

De identiteit van een gelovige betekent dat een mens zijn gehele 'zelf' als op zichzelf staande grootheid verliest en terugvindt in Christus Jezus (Luc. 14, 26; Gal. 2, 20). In Hem is Gods Koninkrijk nabijgekomen en breekt het zich baan in de wereld. Een verloren zondaar hervindt zichzelf als kind van God in Christus. Hoe vaak wordt er in het Nieuwe Testament niet over gelovigen geschreven als over mensen 'in Christus'? Het is daarbij niet van belang of iemand Jood is of Griek, slaaf of vrije, mannelijk of vrouwelijk (Gal. 3, 28). En in verband met ons onderwerp vullen wij vrijmoedig aan: homoseksueel of heteroseksueel. Met deze aanvulling wil niet gezegd zijn dat het er niet toe doet of iemand homoseksueel of heteroseksueel is. Zoals het tot iemands eigenheid behoort Jood of Griek, man of vrouw te zijn, zo kan ook homoseksualiteit onvervreemdbaar tot iemands eigenheid behoren. Waar het om gaat is dat onze totale eigenheid, hoe deze dan ook is ingericht, wordt 'ingelijfd' in Christus.

Zelfaanvaarding in het licht van de Schrift is dan ook dat we ons mens-zijn in Christus aanvaarden. Zo wordt het beeld van God in ons hersteld (Ef. 4, 24). Zelfaanvaarding is Bijbels gezien de blijde en dankbare erkenning dat we een nieuwe schepping zijn (2 Kor. 5, 17), met Christus gestorven en weer opgestaan. We mogen in het geloof aanvaarden dat die nieuwe schepping in Christus werkelijkheid geworden is. Zij

109 Te denken valt aan D. Koole en W.H. Velema (red.), *Verricht uw dienst ten volle. De ouderling in de praktijk*, Kampen 1985.

110 In aansluiting aan H. C. van der Meulen (red.), *Liefdevol oog en open oor. Handboek pastoraat in de christelijke gemeente*, Zoetermeer 1999.

111 Zie bijvoorbeeld J. W. van Pelt, *De pastorale gemeente. Over schapen met het hart van een herder*, Zoetermeer 2002.

112 Vooral in hoofdstuk V, paragraaf 2.

113 Visiedocument, hoofdstuk III.

114 Dordtse Leerregels III/IV, 11.

is dat wel in de spanning van het 'reeds' en 'nog niet'. De heiliging van het leven is een weg. Een weg van gelijkvormig worden aan Christus. Wij zijn nu nog niet wat wij eens zijn zullen: aan Christus gelijk (1 Joh. 3, 2).

Dat 'nog niet' brengt met zich mee dat wij niet aanvaarden wat bij de oude mens hoort en met de nieuwe schepping strijdt. Dat geldt voor de zonde. Daarvan moeten wij afsterven. Maar het geldt ook de gebrokenheid als gevolg van de zonde. Hoe deze zich ook manifesteert, geen van ons zal deze gebrokenheid zondermeer als voldongen feit kunnen aanvaarden. Het geloof in Christus als volkomen Verlosser zal kracht geven om wegen tot verandering te zoeken. Als deze er niet blijken te zijn, rest ons de kracht van de christelijke hoop om met het onvolkomene te leren leven (2 Kor. 12, 9). Nogmaals, het 'in Christus' gaat over veel meer dan het seksuele. Het kan geen kwaad dat te benadrukken. Wij leven in een samenleving die met recht verseksualiseerd of zelfs gepornificeerd¹¹⁵ genoemd kan worden. De seksuele component van het bestaan wedijvert in onze cultuur met de spirituele, overheerst deze en wordt er in de praktijk veelal mee gelijkgesteld. Bijbels gezien valt dan te spreken van afgoderij. De vergelijking met de wereld waarin Paulus leefde, is bepaald niet gezocht.

Het is pastoraal gezien van groot belang erop te wijzen dat identiteit meer omvat dan seksualiteit, of het nu homo- of heteroseksualiteit betreft. Dat neemt niet weg dat de identiteit van een mens ook zijn seksualiteit omvat. Iemand met een homoseksuele oriëntatie mag op een eigen manier geholpen worden zijn identiteit in Christus te vinden. In dát opzicht blijft het wel van belang of iemand Jood is of Griek, slaaf of vrije, mannelijk of vrouwelijk. Elders schrijft Paulus in dat verband over een 'roeping' (1 Kor. 7, 17 en 24). Iemand bij wie de homoseksuele oriëntatie wezenlijk tot zijn persoon-zijn behoort, mag zich geroepen weten als zodanig de Heere en zijn Rijk te dienen. Wij doen er goed aan ons ervoor open te stellen, dat homoseksuele broeders en zusters juist vanwege hun eigenheid op een eigen wijze kunnen dienen. Het zou goed zijn daarover samen met homobroeders en -zusters verder na te denken.

'Identiteit' is een totaalbegrip. Het omvat alle aspecten van ons mens-zijn: denken en dromen, wensen en willen, voelen en praten, doen en laten. Dat maakt het onmogelijk 'zijn' en 'doen' te scheiden. 'Zijn' is nooit een abstract idee maar op zichzelf al een manier van 'doen' en in elk 'doen' manifesteert zich ons 'zijn'. Dat kan ook van het seksuele aspect van onze identiteit worden gezegd. In zijn waarschuwing voor overspel maakt ook de Heere Jezus duidelijk dat in het geheel van ons mens-zijn begeren en doen samenvallen (Mat. 5, 28). 'Doen' begint niet pas in de slaapkamer maar al in de bovenkamer van ons 'zijn'.

Maar als Hij zijn volgelingen vervolgens oproept hun oog dat hen tot zonde verleidt uit te rukken en weg te gooien (Mat. 5, 29), maakt Hij tegelijk duidelijk dat begeren niet onvermijdelijk tot 'doen' leidt. Tussen zien, voelen, verlangen én handelen heeft de wil een belangrijke plaats. Bij de identiteit van een wedergeboren christen, een mens in Christus, hoort een wil die is vrijgemaakt van de slavernij aan de begeerte. De begeerte blijft wel en ook onze wil spoort nog niet volkomen met Gods wil, toch kan een volging van de Heere Jezus, biddend om de kracht van de Geest, zijn wil mobiliseren om niet aan zondige begeerten toe te geven maar deze te weerstaan. Een gelovig christen aanvaardt een 'zelf' in Christus, inclusief een vernieuwde wil.

Dit betreft bijvoorbeeld ook drift, in de zin van de inwendige dynamiek die iemand makkelijk tot niet vooraf overwogen woorden of daden brengt. Deze dynamiek kan zo diep in iemands persoonlijkheid liggen dat die aan iemand 'eigen' genoemd kan worden. Toch kan met een 'Zo ben ik nu eenmaal' ook voor zo iemand niet het laatste woord gezegd zijn (Mat. 5, 21-26).

Welke weg mag de pastor nu in dit licht van dit alles met zijn homoseksuele broeder of zuster gaan? Hij doet er om te beginnen wijs aan van de psychologie te leren langs welke weg iemand zich doorgaans van zijn homoseksualiteit bewust wordt. Wil iemand immers bereid raken zijn natuurlijke 'zelf' te verliezen dan moet hij wel in zekere zin op zijn natuurlijke zelf zicht en grip hebben gekregen. Afhankelijk van de fase waarin de pastor betrokken raakt, zal hij zijn broeder of zuster bijstaan en zijn plaats kennen.

Bij het eerste herkennen van vage gevoelens van anders-zijn en het benoemen van deze gevoelens ondervindt iemand bijvoorbeeld vaak een strijd tussen het ideaal-ik en het reële ik. Het ideaal-ik zal in de ogen van pastor én pastorant meestal heteroseksueel gericht zijn. Door dat in deze fasen te sterk te benadrukken kan de pastor de pastorant blijvend of tijdelijk in een richting bewegen die hem aan zijn reële ik voorbij leidt en zo in het proces eerder achterop brengt dan vooruit helpt¹¹⁶.

In veel gevallen zal de pastor met de homoseksuele gerichtheid van een gemeentelid bekendmaken in de fase van *coming out*. Als dat het geval is moet de pastor zich allereerst realiseren hoe ingrijpend deze fase voor zijn broeder of zuster is. Het betekent vaak een definitief afscheid nemen van de mogelijkheid van een heterorelatie, hetgeen toch een stevige verlieservaring met zich mee kan brengen¹¹⁷. Na soms jaren van eenzaam worstelen zoekt iemand de doorbreking van het isolement. Maar hij neemt daarbij ook een groot risico: hoe zal met name de naaste omgeving van familie en vrienden reageren? De studierkamer in de pastorie, de werkkamer van de ouderling of de huiskamer van een vertrouwd gemeentelid kan dan werkelijk een vluchtheuvel zijn.

¹¹⁵ Myrthe Hilken, *McSex. De pornificatie van onze samenleving*, Amsterdam-Antwerpen 2008.

¹¹⁶ P. J. Verhagen spreekt in dat verband van 'partij kiezen' voor het ideale ik. Heel begrijpelijk, zeker in Bijbels licht maar op een bepaald moment minstens ontijdig. Partij kiezen voor het reële ik kan overigens net zo schadelijk uitpakken. Zie zijn 'Zelfaanvaarding van homoseksuelen' in: A. Kool (red.), *Homoseksualiteit en kerk*. Om de voortgang van het gesprek, Zoetermeer 1995, blz. 87-114.

¹¹⁷ P. W. van de Kamp, 'Uitgangspunten voor pastoraat en homoseksualiteit', in: Ad de Bruijne (red.), *Open en kwetsbaar. Christelijk debat over homoseksualiteit*, Barneveld 2012, blz. 89.

2. Verandering

De vraag is legitiem of juist het christelijk ingevulde begrip 'identiteit' er niet toe moet leiden ook bij dit aspect van de gebrokenheid primair verandering te zoeken. Mag de gelovige niet van Christus de macht verwachten dat Hij een verandering geeft van seksuele oriëntatie richting de door God bij de schepping bedoelde? Hij is toch een volkomen Verlosser? Doet de pastor er niet goed aan zijn broeder of zuster een op verandering gericht therapie te adviseren en daartoe te verwijzen naar een professionele hulpverlener? Wie een dergelijk advies wil geven heeft de publieke opinie tegen, wie een dergelijk advies wil opvolgen zo mogelijk nog meer. De invloed van de publieke opinie moet niet worden onderschat maar hoeft toch niet doorslaggevend te zijn.

In het visiedocument is al aangegeven dat we de mogelijkheid van een verandering of verschuiving van seksuele gerichtheid niet geheel mogen uitsluiten¹¹⁸. Er zijn getuigenissen van. Al zijn er ook de verdrietige voorbeelden van hen die meenden een verandering te hebben ondergaan maar die later terugvielen. Dat is des te meer pijnlijk als er intussen sprake is van een huwelijk en een gezin.

Met name wanneer de ontwikkeling van een homoseksuele gerichtheid verband houdt met een bepaalde scheefgroei in de (latere) kinder- en jeugdijaren, zou met de mogelijkheid van verandering rekening gehouden kunnen worden. In gesprek met adolescenten zelf kan dan overigens beter niet worden gesproken van 'verandering' maar van begeleiding bij de vorming van de seksuele identiteit.

Ook is bekend dat seksueel misbruik een katalysator kan zijn van de ontwikkeling van een seksuele gerichtheid op hetzelfde geslacht. Hulpverlening op het vlak van dergelijke traumatische ervaringen kan dan soms nog een verschuiving van seksuele gevoelens met zich meebrengen.

Wij willen in dit verband noemen onze erkenning van de almacht van God. Als God het wonder kan verrichten om doden levend te maken en Hij dat in geestelijk opzicht nog dagelijks doet, kan Hij ook het wonder verrichten van een verandering van seksuele gerichtheid. Maar daarin is de Heere wel vrij en deze wonderen gebeuren lang niet altijd. Het pastoraat moet dan ook niet de mogelijkheid van het wonder van verandering van seksuele gerichtheid als eerste doelstelling hebben, maar de mogelijkheid van het wonder van de herschepping in Christus.

In het algemeen gesproken dienen we bij het overwegen van de mogelijkheid tot verandering van gerichtheid of verschuiving van gevoelens zowel te waken voor de uitersten van een arrogant optimisme als voor een cynisch pessimisme¹¹⁹.

In alle voorzichtigheid kan de pastor bij zijn broeder of zuster de openheid peilen of proberen te vinden om, met deskundige hulp, eerst te verkennen of voor hem of haar een zekere verandering in de richting van de door God bedoelde oriëntatie is weggelegd. Dit is altijd een uiterst moeilijk proces. De steun van een biddend en daadwerkelijk meelevend pastor kan dan niet worden gemist.

In de meeste gevallen zal een dergelijke weg niet begaanbaar blijken of herstel uitblijven. In die situaties moeten we elkaar niet extra belasten met de suggestie dat er bij de homoseksuele broeder of zuster kennelijk te weinig geloof of gebed is geweest om te 'genezen'. Bij het 'nog niet' karakter van het Koninkrijk hoort ook, dat hier en nu niet alle gebrokenheid wordt weggenomen. In veel gevallen zal de homoseksuele gerichtheid levenslang een 'doorn in het vlees' blijven. Dan zullen pastor en gemeente het desbetreffende gemeentelid blijven steunen en helpen, voor zover dat in hun vermogen ligt. Dan mag het pastoraat eraan bijdragen het eigen bestaan te aanvaarden, inclusief de onvolkomenheid van de homoseksuele gerichtheid. Daarbij mag het gebed niet ontbreken. De erediensen en ook aparte gebedsgroepen kunnen in dit opzicht van bijzondere betekenis zijn.

3. Onthouding

Wanneer verandering naar de heteroseksuele gerichtheid geen optie is of uitblijft, zal de pastor met zijn broeder of zuster moeten spreken over onthouding van seksuele omgang. Wij realiseren ons dat we daarmee raken aan een belangrijk aspect van het kruis dat een homoseksueel gemeentelid moet dragen.

In Bijbels licht kan daarover op twee manieren toch in positieve zin worden gesproken. De eerste manier sluit aan bij wat Paulus schrijft in zijn eerste brief aan de Korintiërs. Hij schrijft daar dat iedereen van God zijn bijzondere gave heeft gekregen (1 Kor. 7, 7). Deze opmerking maakt de apostel in verband met zijn eigen ongehuwd-zijn en zijn leven in onthouding. Deze kunnen een gave van God zijn.

Belangrijk is in dit verband wat Paulus verstaat onder een gave die van God is ontvangen (*charisma ex theou*). Deze gave staat in dienst van het goed functioneren van de gemeente¹²⁰. Met het oog op de opbouw en uitbreiding van zijn kerk deelt God allerlei gaven uit. Niet ieder ontvangt dezelfde gave tot opbouw van allen.

Paulus ziet zijn leven in onthouding als een van de gaven die aan sommigen in de gemeente gegeven zijn. Het gaat bij deze gave niet om het afzien van een (huwelijks)relatie op zichzelf maar om de opbouw van de gemeente en de uitbreiding van Gods Koninkrijk met alle beschikbare tijd en toewijding. Ook gemeenteliden met een homoseksuele gerichtheid kunnen op deze wijze van grote betekenis zijn. Op deze wijze zou een pastor op een positieve wijze over onthouding kunnen spreken: zou de onmogelijkheid om een relatie aan te gaan een roeping van God kunnen zijn tot een bijzondere dienst in zijn Koninkrijk?

¹¹⁸ Zie visiedocument, hoofdstuk III, paragraaf 3.

¹¹⁹ Mark A. Yarhouse, *At the Intersection of Religious and Sexual Identities. A Christian Perspective on Homosexuality*. Monograph for the Gospel Coalition's Christ on the Campus Initiative, edited by Don A. Carson (2010), pp. 22-23.

¹²⁰ L. Floor, *Persoon en werk van de Heilige Geest*, Kampen 1988, blz. 72. Zie ook blz. 73-74.

Bij de gaven van de Geest zoals de apostel erover spreekt, wordt het eigene van de gelovige niet uitgeschakeld, maar veeleer ingeschakeld. In die zin wordt iemand die deze gave heeft ontvangen, zelf een gave voor de gemeente.

We moeten er daarbij wel voor oppassen niet lichtvaardig van de nood een deugd te willen maken. Wanneer een homoseksueel gemeentelid gaandeweg zijn of haar gemis in dit licht leert bezien, zal dat in veel gevallen de pijn van het gemis niet wegnemen. Wel kan op deze wijze in de nood een zegen worden gevonden.

Er kan ook op een tweede manier over onthouding worden gesproken. Deze sluit aan bij de roeping die elke christen heeft om te leven vanuit de vrucht van de Geest. Bij deze vrucht hoort de zelfbeheersing, ook tot onthouding van seksuele omgang buiten het huwelijk. Elke christen is wat dat betreft geroepen tot een leven in onthouding, ook iemand met een homoseksuele gerichtheid. De positieve bedoeling hiervan is de reinheid en de heiligheid van een levenswandel in de navolging van Christus, bevrijd van slaafse banden.

Intussen kan ook hier de vraag worden gesteld of in verband met een homoseksuele gerichtheid soms niet te makkelijk wordt gesproken over 'een leven in onthouding'. Dit brengt een strijd met zich mee die voor gehuwden vaak moeilijk is aan te voelen. Daarom mogen we niet gemakkelijk en niet ongenueanceerd spreken over een 'leven in onthouding'. Zij die geroepen zijn tot een dergelijk leven dragen een last met zich mee.

Paulus adviseert hem die niet getrouwd is, zich niet kan beheersen en zijn ongehuwd-zijn niet kan stellen in dienst van Gods Koninkrijk, dan ook te trouwen. En hoewel hij elders in heel positieve termen over het huwelijk schrijft (Ef. 5, 32), noemt hij in dit verband een negatief motief: trouwen als middel tegen seksuele onreinheid (1 Kor. 7, 2). Het is beter te trouwen dan van begeerte te branden (1 Kor. 7, 9).

Om aan hen die deze spanning aan den lijve ervaren tegemoet te komen, wordt in analogie hiervan soms gepleit voor het toestaan van een homoseksuele relatie in liefde en trouw²¹. De intentie achter dit pleidooi zal elke oprecht bewogen pastor herkennen. En om aan het verwijt dat de Farizeeën trof (Mat. 23, 23) te ontkomen is het goed deze weg te verkennen. Genoemd pleidooi wordt ingezet met vragen als die hierna volgen. Licht voor een gemeentelid deze weg open als een huwelijk met een partner van de andere sekse niet mogelijk is en alleen-blijven voor hem een doemscenario is vanwege vrees voor ernstige psychische moeite met alle mogelijke gevolgen vanden? Of zou anders zijn brandende begeerte hem niet tot vluchtige homoseksuele contacten leiden? Als wij blijven zeggen dat een homoseksuele relatie niet overeenkomt met Gods oorspronkelijke bedoeling, is het dan toch niet beter in liefde en trouw met een partner samen te leven dan van begeerte te branden en in de verleiding te komen die brand met erger kwaad te blussen?

Gedachtig aan ons pastoraal principe moeten wij wel te allen tijde overtuigd kunnen zijn dat de weg die wij met homoseksuele broeders en zusters gaan in het licht van Gods Woord houdbaar en betrouwbaar is. Nu, om dit pleidooi te ondersteunen wordt vaak gewezen op de tegemoetkomendheid van God aan zijn kinderen in de gebroken werkelijkheid van hun bestaan. En dat de Schrift daarvan ook andere voorbeelden kent: de scheidingsakte (Mar. 10, 4), en het gedogen van polygamie, ook nog in de nieuwtestamentische tijd (1 Tim. 3, 2).

Deze vergelijkingen zijn niet houdbaar²². Bij de scheidingsakte gaat het om een formalisering van de gebrokenheid ter beperking van de schade, namelijk in het leven van de vrouw die zonder maatschappelijke rechten achter zou blijven. De scheidingsakte is niet bedoeld als vrijbrief voor het aangaan van een nieuwe relatie die het alleen-zijn op zou heffen (Mat. 19, 9; 1 Kor. 7, 11). Ook na een echtscheiding kan iemand van begeerte branden maar dat is voor Paulus na een echtscheiding kennelijk geen motief om op het aangaan van een tweede huwelijk aan te dringen²³.

Wat het tweede voorbeeld van de polygamie betreft is het zeer twijfelachtig of de uitdrukking 'man van één vrouw' in de eerste brief aan Timoteüs daarop duidt. Bij gemeenteleden zou dit dan worden gedoogd, bij ambtsdragers niet. De meeste uitleggers menen dat de voorwaarde voor een ambtsdrager hier meer in het algemeen volstreekte trouw in het huwelijk betreft en het zich onthouden van elke vorm van overspel en ontucht²⁴.

Ook al in het Oude Testament is duidelijk dat polygamie in het licht van Gods bedoeling met het mens-zijn (Gen. 2, 24) een onvolkomenheid genoemd moet worden. Het is dan ook geen wonder dat we deze praktijk vaak met twist en tweedracht gepaard zien gaan. Het is mogelijk om bij de ontwikkeling naar de beoogde monogamie (1 Kor. 7, 2) te spreken van tegemoetkomendheid van God. Deze blijkt bijvoorbeeld in bepaalde voorschriften van de wet van Mozes (Deut. 21, 15-17). Het zogenaamde 'leviraatshuwelijk' (Deut. 25, 5-10) bevordert zelfs een vorm van polygamie.

Maar nergens vinden we in de Schrift een dergelijke tegemoetkomendheid van God op het punt van de homoseksuele relatie. Wij hebben dan ook geen vrijmoedigheid – ook niet met een beroep op 'de barmhartigheden Gods' – met onze broeders en zusters deze weg te bewandelen. Wij willen ons blijven bewegen in de lijn van de pastorale handreiking van 1986 die in dit verband zegt: 'Werkelijk pastoraat kan

121 H. de Jong spreekt in dat verband van een 'prothese' (in: *Trouwen, scheiden en alleenblijven*, Kampen 1997, blz. 18). Ook Ad van der Dussen, 'Genadig en feilbaar. Over het maken van praktische keuzes', in: *De Bruijnen*, Open en kwetsbaar, blz. 77.

122 Zie wat echtscheiding betreft ook het visiedocument, Hoofdstuk VII, paragraaf 4.2.

123 In de tijd van de Reformatie is hierover wel genueanceerd gedacht. Zie H. J. Selderhuis, *Huwelijk en echtscheiding bij Martin Bucer. Kerkhistorische monografieën*, Leiden 1994, blz. 353-364.

124 J. P. Versteeg, 'Nieuwtestamenteisch profiel van de ouderling', in: D. Koole en W. H. Velema, *Uit liefde tot Christus en zijn gemeente. Een handreiking aan de ouderling*, Kampen 1982, blz. 35.

(...) nooit bestaan uit het wijzen van een weg, die wel moet leiden tot het overtreden van Gods geboden¹²⁵. Ook bij het niet-hebben van de gave van de onthouding in engere zin blijft het – hoe pijnlijk ook – geboden zich van homoseksuele handelingen te onthouden.

4. Zelfbeheersing

Wij realiseren ons dat de 'smalle weg' van onthouding die wij menen met onze homoseksuele broeders en zusters te moeten gaan, voor hun gevoel benauwend smal kan worden. Maar als het de Heere zelf is die ons die weg wijst, kan het niet zo zijn dat Hij onze broeders en zusters met lege handen laat staan. Niet elke gelovige volgeling van de Heere Jezus heeft de genadegave van de onthouding zoals daarover in het begin van de vorige paragraaf is gesproken. Maar elke gelovige volgeling heeft wel de geestesvrucht die onder andere bestaat in zelfbeheersing (Gal. 5, 22). Dit aspect van de vrucht van de Geest wordt aan elke gelovige geschonken omdat geen gelovige daarbuiten kan. De werkzame kracht van de heilige Geest stelt ons in staat onze zwakke wil tot zelfbeheersing te versterken, zodat wij ons niet door onze natuurlijk begeerten laten leiden. Zelfbeheersing mag worden gevoed door de kennis (ook van goed en kwaad) om zo de volharding te dienen (2 Pet. 1, 6).

Eerder hebben wij erkend dat seksualiteit een veelomvattend en diep ingrijpend aspect van het mens-zijn is. In de vorige paragraaf hebben wij gesproken over de gave van de onthouding tot opbouw van de gemeente die niet ieder gegeven is. In dit licht willen wij proberen iets te peilen van de zware last die iemand te dragen heeft die – al heeft hij de geestesvrucht van de zelfbeheersing – moet afzien van een relatie waarin seksuele gemeenschap een plaats kan hebben. En hoe wij hem daarin pastoraal kunnen bijstaan.

Wij willen voorzichtig zijn met het wijzen op broeders en zusters in de gemeente die een vergelijkbaar kruis moeten dragen en van wie ook zelfbeheersing wordt gevraagd. Dan worden wel genoemd jonge mensen die hun best doen om op weg naar hun huwelijksdag te 'wachten'. Gedacht kan worden aan ongewenst ongehuwden. Of aan hen die gehuwd zijn met een partner die vanwege lichamelijke of psychische omstandigheden niet tot normaal seksueel verkeer in staat is. Of ook aan hen die door een echtscheiding of door het overlijden van de echtgenoot alleen zijn komen te staan¹²⁶.

Punt van vergelijking is dat in bovengenoemde situaties inderdaad zelfbeheersing wordt gevraagd. En in sommige situaties kan dat een even zware strijd geven. Toch moet er ook oog zijn voor een verschillend perspectief. Het maakt bijvoorbeeld wel uit om zelfbeheersing te oefenen met het oog op je trouwdag of in hoop op betere tijden of in het besef dat het relationeel beleven van seksualiteit levenslang onmogelijk zal blijven. Uiteindelijk moet ieder zijn eigen last dragen (Gal. 6, 5).

De troost ligt dan ook niet in de zwaarte van het kruis van een ander maar in het gaan in het voetspoor van de Heere Jezus. Wij mogen ons kruis dragen achter Hem aan. De vrucht van de Geest houdt voor ons de opgave in dat ook te doen. Maar deze gaat niet zonder de belofte dat we in het spoor van de Heere Jezus kunnen leren leven met onvolkomenheid en onvoldaanheid. De Geest ontleent kracht en hoop uit de volharding van Christus om die te geven aan hen die willen leven in overeenstemming met Gods wil (Heb. 12, 2-3). Als de Heere is die Hij zegt te zijn – en wie zou daaraan durven twijfelen? – mogen zijn kinderen verwachten dat Hij hen staande houdt in de strijd en doet volharden om in nieuweid van het leven te wandelen.

Op deze plaats willen wij de betekenis van het gebed onderstrepen. Wij willen ervoor waken het gebed te presenteren of praktiseren als een pastoraal 'doekje voor het bloeden'. In gemakzuchtig pastoraat wordt onder de schijn van het tegendeel een broeder of zuster dan teruggeworpen op zichzelf. Het gebed is het kanaal die de rank met de wijnstok verbindt. Via dit kanaal kan uit de Heere Jezus in ons overvloeien wat nodig is om de vrucht van de Geest te doen groeien (Joh. 15, 16b). Onder andere zelfbeheersing.

Het steekt hier wel nauw. Hoe ver strekt de zelfbeheersing als vrucht van de Geest? Tot en met homoseksuele gevoelens? Kan het geboeid zijn door de schoonheid en de uitstraling van iemand van hetzelfde geslacht alleen maar iets van de oude mens zijn? Dat zou neerkomen op de totale ontkenning van de seksuele dimensie in het bestaan van de bekeerde, homoseksueel gerichte mens. Het zou betekenen dat hij in Christus een nieuwe mens is geworden, met uitzondering van zijn seksualiteit. Ook dat doet te kort aan het verlossingswerk van Christus.

Uit dat oogpunt bezien moet het mogelijk zijn homoseksuele gevoelens en een overeenkomstige gerichtheid te erkennen en te aanvaarden. Deze gerichtheid hoort weliswaar bij de gebrokenheid van het bestaan, maar kan toch een plek krijgen in het leven van wie in Christus een nieuw mens is geworden. Dat is overigens mogelijk met allerlei vormen van gebrokenheid en gemis in het mensenleven. Dat kan óók met de gebrokenheid van deze seksuele gerichtheid die helemaal verweven is met het persoon-zijn.

Wie een homoseksuele gerichtheid heeft mag erkennen en aanvaarden dat hij zich eerder thuis voelt bij iemand van gelijk geslacht dan bij een ander. Tegelijk staat dit gegeven onder het voorteken van gebrokenheid. Dat houdt concreet in dat je het geboeid-zijn door de schoonheid van iemand van gelijk geslacht en dat meer-thuis-en-geborgen-voelen bij iemand van gelijk geslacht niet gaat idealiseren. Nee, het blijft op het niveau van erkennen en aanvaarden.

Bij die erkenning en aanvaarding van het anders-zijn zal wie in Christus is tegelijk in de kracht van God willen strijden tegen de bekoring van homoseksueel verkeer¹²⁷. De vraag of de gemeente ruimte kan laten of zelfs

¹²⁵ Acta van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, 's- Gravenhage, 26 augustus – 20 november 1986, blz. 248.

¹²⁶ Zou er niet ook bij het pastoraat in deze situaties meer aandacht moeten zijn voor gemis op seksueel gebied? Zeker als het om zusters gaat is pastorale zorg door andere zusters daarbij onontbeerlijk.

¹²⁷ In aansluiting aan J. Hoek in zijn artikel 'Hoe gaan we bijbels verantwoord om met homoseksualiteit' in: Kool, *Homoseksualiteit en kerk*, blz.

voorwaarden scheppen voor een eigensoortige omgang met elkaar van homoseksuele gemeenteleden laten we hier nog even open²⁸.

In positieve zin kan de zelfbeheersing niet weinig worden gevoerd door het zoeken van de vreugde in God en de concentratie op Christus, die in zijn verschijning, aanwezigheid en gezelschap 'schoner dan alle mensenkinderen' is (Ps. 45, 3). Ook in de vrucht van de zelfbeheersing is de Geest eropuit Christus te verheerlijken. Hij doet hetero- en homoseksuelen elkaar ten diepste vinden in de aanbidding en de omhelzing van deze Christus.

Iedere gelovige – met welke seksuele gerichtheid dan ook – vindt zijn of haar completering in deze verbondenheid met Christus. De nieuwe identiteit in Christus vernieuwt het hele leven, zowel ons zijn als ons doen en laten. Daarmee is de roeping van de Heere gegeven ook ons kruis te dragen in het perspectief van het Koninkrijk dat nabij gekomen is en dat straks ten volle zal doorbreken. Het is van groot belang te onderkennen dat een homoseksuele gerichtheid iets is waarmee in het nieuwe leven al kruisdragend achter Christus aan geleefd mag worden. In Hem mag ook een homoseksueel gericht mens tot zijn bestemming komen. Kruisdragen is dan niet alleen negatief, maar hoort ook positief bij de wijze waarop een gelovige aan Christus verbonden is en steeds meer wordt.

Enerzijds hebben onze homoseksuele broeders en zusters in de navolging van Christus een extra zwaar kruis te dragen. Zij dragen immers altijd hun gerichtheid met zich mee. Anderzijds lopen zij als kruisdragers met alle andere kruisdragers achter Christus de Gekruisigde aan. Daar ligt dan ook het gemeenschappelijke: wie – met welke seksuele gerichtheid dan ook – Christus wil volgen, moet zichzelf verloochenen, zijn of haar kruis opnemen en achter Hem aankomen. Daarbij tekenen we aan dat langs de weg van het gebed de Heere het mogelijk kan maken om zelfs met opgeheven hoofd, blijmoedig het kruis te dragen. Hopelijk wordt wel duidelijk dat een – overigens door velen steeds cynischer uitgesproken – 'je mag het wel zijn maar niet doen' geen recht doet aan onze positie. In elk geval herkennen wij ons niet in een benadering die de nadruk legt op het negatieve. Wij willen samen optrekken met onze homoseksuele broeders en zusters op de weg van geloof, gebed en gehoorzaamheid. Dit is voor ons allen een smalle weg, die wij voor elkaar niet onbevoegd willen verbreken maar ook niet onnodig willen versmallen.

En dan ook nog dit: bij geen van ons is de zelfbeheersing volkomen. Wij zijn in onszelf zwak, wij struikelen allen en vallen vaak. Als onze broeder in zonde valt en zijn schuld erkent, knielen wij naast hem neer en vragen de Heere om vergeving, om nieuwe moed en kracht in de strijd en om bewaring in de verzoeking. De Heere is groot van geduld, Hij vergeeft graag en bij Hem is de sterkte. Dus knielen wij samen desnoods keer op keer.

De genoemde aspecten van zelfaanvaarding, verkenning van de mogelijkheid tot verandering, overtuiging tot onthouding en de beoefening van zelfbeheersing komen mee met het leven 'in Christus'. Wij willen er niet vanuit gaan dat dit leven bij ieder die tot de gemeente behoort als vanzelf aanwezig is. Velen weten van de strijd om zekerheid hierin. Ook bij hen die uit genade het leven 'in Christus' kennen, kan de werkelijkheid daarvan voorwerp zijn van twijfel en aanvechting. Ook dit kan de moeite om de eigen seksuele gerichtheid een plaats te geven, verzwaren. Daarom zal het diepste pastorale perspectief altijd blijven de vredevolle relatie tot de Heere zelf (Rom. 5, 1).

Wij hebben met een verwijzing naar de Dordtse Leerregels gesproken over het wonder van de wedergeboorte. Hierbij mogen ook de waarachtigheid van Gods belofte en de welgemeende oproep tot geloof en bekering worden genoemd. Zij die de toevlucht nemen tot de Heere en de middelen gebruiken, mogen met eerbied en ootmoed overvloediger genade verwachten. Zij die oprecht verlangen naar meer godsvrucht en vordering op de weg van de heiliging worden herinnerd aan de belofte dat de Heere de walmende vaspit niet zal uitblussen en het geknakte riet niet verbreken (1, 16).

Hoofdstuk IV – Pastoraal profiel

In aansluiting bij de gegeven omschrijving van pastoraat²⁹ zal de pastor in zijn zorg en de pastorale gemeente in haar meeleven het beeld van de goede herder vertonen. Natuurlijk niet alleen ten opzichte van homoseksuele gemeenteleden. Toch kan het goed zijn het pastoraal profiel hier in het kort nog wat in te kleuren. Het eerder geschetste pastorale falen³⁰ ten opzichte van homoseksueel georiënteerde broeders en zusters in de geschiedenis van de kerk geldt daarbij als een baken in zee.

1. Bewogenheid

De pastor zal het gemeentelid met een homoseksuele gerichtheid bewogen benaderen door naast hem te gaan staan. Als eerste mag de ontmoeting met zijn broeder of zuster hem wel de gebrokenheid van zijn eigen bestaan en zijn eigen strijd en nederlagen te binnen brengen, ook op seksueel gebied. Pas dan zal hij werkelijk in staat zijn pastoraat te bieden. Welke mooie woorden een pastor ook spreekt, het homoseksuele gemeentelid – vaak al finzinnig van aard – zal aanvoelen of de pastor zich werkelijk in nevenschikking samen met hem ondergeschikt wil maken aan het Woord. Het gevoel dat de pastor zich moreel beter weet, zal belemmerend en waarschijnlijk spoedig blokkerend werken. Ook zal een pastor zich bewust moeten zijn van een mogelijke eigen innerlijke weerstand tegen de broeder of zuster met een homoseksuele gerichtheid. Het anders-zijn van de ander kan ook hem tegenstaan. Zijn houding en handelen zullen bepaald moeten zijn door de liefde. Deze is lankmoedig en goedertieren, zij is niet afgunstig, praat niet en is niet opgeblazen, zij kwetst niemands gevoel... (1 Kor. 13, 4-5a).

²⁸ 55-56. En heel indrukwekkend, op basis van eigen levenservaring Wolter Rose, 'We hebben elkaar wat te vertellen', in De Bruijne, *Open en kwetsbaar*, blz. 120-121.

²⁹ 128 Zie deze pastorale handreiking hoofdstuk V, paragraaf 3.

³⁰ 129 Zie in deze pastorale handreiking hoofdstuk II, paragraaf 3.

130 Zie in deze pastorale handreiking hoofdstuk II, paragraaf 1.

2. Luisteren

De liefde zal de pastor vooreerst en vooral doen luisteren. Goed luisteren houdt in dat de pastor het gemeentelijk de ruimte geeft om zijn hele verhaal te vertellen, zonder dat hij hem steeds in de rede valt om de gedachten en gevoelens van zijn gesprekspartner zelf in of aan te vullen. De pastor zal anderzijds toch wel een actieve luisterhouding aannemen, zodat de ander ervaart dat er werkelijk naar hem geluisterd wordt. Actief luisteren houdt onder andere in:

- het geven van non-verbale signalen die de gerichte aandacht onderstrepen,
- positieve terugkoppeling waarmee blijk wordt gegeven van empathie,
- het stellen van verhelderingsvragen met het oog op maximaal begrip,
- het in eigen woorden herhalen van wat de ander zei om het juiste verstaan te toetsen.

Onder dit kopje 'luisteren' zouden wij ook nog willen wijzen op de noodzaak dat de pastor zich theoretisch laat informeren door deskundigen. Het zal zijn gemeentelijk goed doen te merken dat de pastor zich in de homoseksuele gerichtheid en belevingswereld heeft verdiept.

3. Spreken

De Schrift reikt ons vele wijze lessen aan met betrekking tot ons spreken: Een woord op het juiste moment gesproken, is als gouden appels in zilveren schalen (Spr. 25, 11). Juist bij tere gespreksonderwerpen als identiteit en seksualiteit komt het er zo op aan. Het kan voor de pastor een waardevolle voorbereiding op het pastorale gesprek zijn een van de Bijbelse lessen over ons spreken biddend te overwegen.

In het gesprek zal de pastor overigens voorzichtig omgaan met de Bijbelteksten die handelen over seksueel verkeer tussen mensen van gelijk geslacht. In de meeste gevallen kent zijn gesprekspartner die teksten wel. Hij weet wat de boodschap ervan is en voelt zich – al of niet ten gevolge van een bepaald hanteren ervan – op grond van die teksten mogelijk ook door God afgewezen. Het kan ook zijn dat het gemeentelijk deze teksten als zo vervreemdend ervaart dat door een te snel inbrengen ervan het gemeentelijk om die reden het gevoel krijgt op voorhand als schriftkritisch en ongeestelijk afgewezen te worden.

Hoe dan ook, het zal in veel gevallen beter zijn in een later stadium van het pastorale contact de Bijbel op te slaan bij de teksten die ook in het aan deze handreiking voorafgaande visiedocument uitgebreid zijn besproken. Laat het gesprek als inzet mogen hebben en houden wie de Heere wil zijn voor ons en wie wij mogen zijn voor, door en in Hem. Met heel ons hebben en houden, met hart en ziel en lichaam, met onze vreugde en ons verdriet, onze schade en onze schande. Zo zal de pastor Gods liefde onderstrepen, een liefde waarmee God ieder aanvaardt die met een ontvankelijk hart tot Hem komt. In de meeste gevallen zal een pastoraal contact worden afgesloten met een gebed na het lezen van een schriftgedeelte. Laat dat vooral een bemoedigend schriftgedeelte mogen zijn.

4. Openheid

De pastor moet bekendstaan als iemand 'met wie te praten valt'. Wat nog iets anders is dan bekendstaan als een populaire jongen die de taal van de straat kent. Zonder te willen vervallen tot stereotypering: homoseksuelen hebben niet zelden een gevoelige antenne voor beschaving, schoonheid en een verzorgde stijl. Een eenvoudig open, beschikbare en toegankelijke houding verlaagt de drempel voor de broeder en zuster om te vragen: Mag ik eens met u praten?

De mate van openheid wordt bepaald door het gemeentelijk zelf. Het benoemen van de seksuele gerichtheid en het spreken daarover kan ontspanning geven en een zekere bevrijding. Als het contact goed verloopt, zal de broeder of zuster gaandeweg groeien in vrijmoedigheid om meer van zichzelf te laten zien. De openheid mag evenwel niet worden afgedwongen. Ieder gemeentelijk met een homoseksuele gerichtheid heeft net als elk ander gemeentelijk het recht in de stilte, alleen met God, zijn nood desnoods uit te schreeuwen, in aanvechting steun te zoeken en zonden te belijden.

Als de pastor aanvoelt dat om welke reden dan ook bij hemzelf of bij de ander de vrijmoedigheid ontbreekt of gaandeweg minder wordt, zou hij dat vragenderwijs ter sprake kunnen brengen. Ervaart de ander dat ook zo? Dan is het misschien beter om in overleg de broeder of zuster voor voortgaand gesprek in contact te brengen met een andere ambtsdrager of een voor hem of haar vertrouwd gemeentelijk.

In sommige omstandigheden is het verstandiger het spreken over de homoseksuele gerichtheid in bredere kring niet te stimuleren. Dat kan in het bijzonder het geval zijn bij jonge mensen. Een homoseksuele voorkeur kan immers een fase zijn in de ontwikkeling van jongere naar volwassene en daarmee van voorbijgaande aard. Bovendien is iemand nooit honderd procent mannelijk of vrouwelijk. Een uitgesproken heteroseksuele man kan best typisch vrouwelijke trekken hebben en omgekeerd. In de psychosociale hulpverlening worden onderscheidingen gehanteerd als man-mannen, vrouw-mannen, man-vrouwen, vrouw-vrouwen. En daarbinnen zijn dan nog weer allerlei nuances aan te brengen. Het is niet onmogelijk dat een jongere zich in zijn zelfverstaan vergist. Gezien het sterke accent dat onze cultuur legt op de seksuele dimensie van het leven, kan hij bijvoorbeeld denken dat de goede vriendschap die hij met iemand heeft, homoseksueel getint is. Te snelle en brede openheid kan de jongere bevestigen in zijn misplaatst zelfverstaan. Dat bemoeilijkt de weg terug.

5. Humor

Het mag enige bevreemding wekken dat er in deze pastorale handreiking ook een plaatsje wordt ingeruimd voor humor in het pastoraat. Wij doen dat toch bewust. Humor is een geschenk van God waarmee we voor elkaar het leven mogen veraangenamen.

Wij bedoelen dan wel humor die deze toets kan doorstaan: al wat waar, al wat eerbaar, al wat rechtvaardig is, al wat rein, al wat lieflijk, al wat welluidend is, wat deugd is en prijzenswaardig (Fil. 4, 8 HSV). Humor in deze geest kan een instrument zijn om de zwaarigheid van het gebroken bestaan enigszins te relativeren. Het ijkpunt voor de relativering geeft Paulus in datzelfde verband aan: de Heere is nabij (vs. 5). We zijn

op weg naar het herstel van alle dingen. Elke pastor kent er voorbeelden van dat humor iemand hielp zijn kruis te dragen, zelfs vrolijk verder te dragen, al was het maar één stapje in die richting.

Hoofdstuk V – Pastoraat plaatselijk

De generale synode oordeelde dat het nuttig zou kunnen zijn als de studiecmissie in het kader van haar opdracht kennis zou nemen van beleidsstukken van onze plaatselijke kerkenraden. De commissie heeft dat inderdaad gedaan. Niet veel kerkenraden hebben overigens een eigen beleidsstuk homoseksualiteit en homoseksuele relaties opgesteld. Een aantal kerkenraden gaf aan de pastorale handreiking van 1986 als uitgangspunt te hebben voor de plaats van homoseksuelen in de gemeente.

Waar de commissie kennis kon nemen van plaatselijk beleid, bleek eenheid in verscheidenheid. Alle kerken nemen hun uitgangspunt in het Woord en maken ernst met wat ze daar vinden. Geen enkele kerk zegt dat homoseksualiteit louter een (toegestane) variant is. Geen enkele gemeente wil een homohuwelijk bevestigen of door homostellen geadopteerde kinderen dopen. Ook zijn nergens de ambten opengesteld voor leden die in een homoseksuele relatie samenleven. Wel blijkt in alle stukken grote beweging met de nood van broeders en zusters met een homoseksuele oriëntatie en een voelbaar verlangen om hun een volwaardige en gelijkwaardige plaats in de gemeente te bieden. In deze paragraaf maken we dankbaar gebruik van een aantal in plaatselijke beleidsstukken gevonden elementen. Vanwege de vertrouwelijkheid doen we dat zonder bronvermelding.

Afbeelding afkomstig van Scheurkalender (25 augustus) geïllustreerd door Dokus (ISBN 9789023993834).

Op enkele niet onbelangrijke punten wordt een verschillend beleid gehanteerd. Het betreft dan met name de mogelijkheid voor hen die in een homoseksuele relatie samenleven om openbare geloofsbelijdenis te doen, eventueel gedoopt te worden en aan het avondmaal aan te gaan. Soms schuilt hierachter de gedachte van een homoseksuele relatie in liefde en trouw als een noodoplossing in de gebrokenheid, soms pastoraal geduld met betrekking tot de heiliging van het leven in het spoor van Christus.

Wij willen in dit hoofdstuk van deze handreiking focussen op de plaatselijke gemeente, om in het volgende hoofdstuk ten slotte de blik te richten op het kerkverband.

1. Verkondiging

Het is van fundamenteel belang dat de prediking in onze kerken verkondiging blijft van de volle raad van God. Dat betekent dat zij Woord komt tot mensen die zonder onderscheid zondaren waren, zijn en blijven. Dat ligt heel ernstig: we dóen niet alleen zonde, we zijn zonde. Zelfs onze beste werken zijn met zonde bevuild. Een radicaal zondebegrip helpt om te beseffen dat wij in onszelf geen van allen qua aard, levensoriëntatie en ook seksuele beleving voor God kunnen bestaan. Aan zulke mensen mag de verlossing in Christus gepredikt worden tot geloof en bekering. In Christus, die ons redt van de toorn en die ons geworden is wijsheid, rechtvaardigheid, heiliging en verlossing (1 Kor. 1, 30).

Deze verkondiging dient gepaard te gaan met een gebed om de werking van de heilige Geest. Deze doet verloren zondaren die tot God gaan, in de wedergeboorte in Christus een nieuwe, rechtvaardige en reine identiteit vinden. Een nieuwe identiteit die door dezelfde Geest steeds meer zal blijken en stralen, tot eer van God en in dienst van de naaste. Het werk van de Geest in het komen tot Christus en het leven uit Christus wil ook zelf voorwerp van verkondiging blijven.

De vormende werking van de prediking en in het verlengde daarvan de catechese, in het kader van het heiligende werk van de Geest, kan moeilijk worden overschat. Om te beginnen al zo: als de ontwikkeling van een homoseksuele gerichtheid ook en mede veroorzaakt kan zijn door omgevingsfactoren in de jeugd, kan concrete prediking met betrekking tot huwelijks- en gezinsleven ertoe bijdragen een dergelijke ontwikkeling tegen te gaan. Maar ook voor de ontwikkeling van ieders nieuwe identiteit in Christus blijft de verkondiging van het Woord als het zaad van de wedergeboorte (1 Pet. 1, 23) en als groeizame melk (1 Pet. 2, 2) het belangrijkste middel.

In de prediking in deze tijd moet ook de seksualiteit als geschenk van God ter sprake komen. Als een belangrijk, zij het niet allesbeheersend aspect van het mens-zijn. Er mag aandacht gegeven worden aan de seksualiteit op een positieve, lofzeggende wijze. Maar ook ootmoedig over het bederf in de zondeval. Dankbaar en blij over de redding van de seksualiteit in Christus Jezus. En dan ook duidelijk over de kaders waarbinnen in de herschepping door de Geest de seksuele omgang een plaats mag hebben: het publiek gesloten huwelijk tussen man en vrouw. In het licht van de Schriften moeten alle seksuele handelingen daarbuiten en dus ook homoseksuele handelingen als zonde worden aangemerkt¹³¹. De prediking moet oproepen dergelijke zonden te belijden en te bestrijden. Er is vergeving bij God! Intussen laat de prediking ook duidelijk doorklinken dat een homoseksuele gerichtheid op zichzelf geen zonde is en ook homoseksuele gevoelens en verlangens dat niet per se zijn¹³².

131 Heidelbergse Catechismus, zondag 41.

132 Zie deze pastorale handreiking hoofdstuk III, paragraaf 4 (blz. 13).

Broeders en zusters met een homoseksuele gerichtheid zullen deze prediking op hun eigen manier als spannend ervaren. Mogelijk sterker dan anderen beleven zij hun seksualiteit als een onvervreemdbaar onderdeel van hun zijn. Want zij hebben aan hun seksualiteit heel bewust een plaats moeten geven en ook vanwege de positie die anderen hun lijken te geven. Zij voelen zich met hun seksuele gerichtheid gemakkelijk óf helemaal aanvaard óf helemaal afgewezen. De prediking van de nieuwe mens in Christus en de blijvende strijd tegen de oude mens spreekt hier dus genuanceerder. Anderzijds kunnen homoseksueel georiënteerde broeders en zusters als hoorders van de prediking hun heteroseksuele medebroeders en -zusters erbij bepalen dat hun seksualiteit niet minder getekend is door gebrokenheid en vatbaarheid voor de verleiding tot zonde. De Heere heeft met zijn spreken ons allen in ons hele bestaan op het oog, niet omdat de een zuiverder zou zijn dan de ander maar omdat we allen bij de wereld horen die God zo lief heeft gehad dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft opdat een ieder die in Hem gelooft niet verloren gaat maar eeuwig leven heeft (Joh. 3, 16). God neemt ons als zondaars aan.

Ook de publieke gerechtigheid is een aspect van de heiliging. In dat opzicht mag de prediking de gemeente oproepen en toerusten in het publieke domein haat, afwijzing en discriminatie van mensen op basis van hun seksuele oriëntatie tegen te gaan. Recente ontwikkelingen als homohuwelijk, de mogelijkheid voor homoparen om kinderen te adopteren en de wetgeving met betrekking tot de 'weigerambtenaar' kunnen bij de kerkelijke gemeente een antithetische houding voeden. Tegen onschriftuurlijke ontwikkelingen in de samenleving zal de prediking een profetisch geluid laten horen. Maar ook in hun maatschappelijke kwetsbaarheid moeten homo's als persoon op de steun van christenen kunnen rekenen.

2. Aanvaarding

Binnen de gemeente geldt het gebod dat wij elkaar zullen aanvaarden zoals Christus ons aanvaard heeft (Rom. 15, 7). Wij aanvaarden elkaar, inclusief onze gebrokenheid. De grond en ook het voorbeeld van deze aanvaarding liggen in de liefde van de Heere Jezus Christus. De liefde die Hij op unieke wijze toonde door zijn leven voor ons te geven. Dit aanvaarden van elkaar is overigens wel een leerproces. Wij ervaren dat in de omgang met elkaar in allerlei opzichten. Daarom hoort bij liefdevolle aanvaarding ook geduld. Zoals Christus geduld heeft met ons, zo zullen wij geduld hebben met elkaar. Als leerproces is de Bijbelse aanvaarding van elkaar ook een testcase, niet het minst in het samenkomen van hetero- en homoseksuele gemeenteleden.

In het Nieuwe Testament wordt van de gemeente een extra inspanning gevraagd om hen die een kwetsbare positie innemen te aanvaarden. Onder hen rekenen we ook broeders en zusters met een homoseksuele gerichtheid. Zij zijn kwetsbaar vanwege hun positie in de samenleving, die vaak minder tolerant is dan ze zegt te zijn, en vanwege hun eigen innerlijke strijd. De gemeente mag hun een warme gemeenschap en een veilige plek bieden. Zij zal tot steun zijn van hen die hun weg met hun eigen gerichtheid gaan. Ze zal hen in liefde tegemoet treden en een ruimte bieden om zichzelf te zijn. De broeders en zusters mogen weten dat ze worden gezien en dat er naar hen wordt geluisterd.

In de omkoestering van het lichaam van Christus mag de identiteit in Christus worden ontvangen en verder gevormd. Onze broeders en zusters moeten in de gemeenschap der heiligen een tegenwicht kunnen vinden voor afwijzing, eenzaamheid en depressie. De gemeente heet in de Schrift ook 'bruid van Christus'. Ook al kan zij niet voorzien in hun diepste gemis, zij zal voor haar homoseksueel georiënteerde leden toch iets hebben van de liefdeslusthof uit het gedicht van Willem de Mérode. In de gemeente van Christus moet niemand kunnen zeggen: Ik heb geen mens (Joh. 5, 7).

Een mooie, concrete gestalte van liefdevolle aanvaarding is daadwerkelijke gastvrijheid. Sommigen hebben een bijzondere gave om hun hart en huis royaal open te stellen voor anderen. Maar het Nieuwe Testament roept de hele gemeente op tot gastvrijheid met de belofte dat je soms, ongedacht, engelen in huis haalt (Heb. 13, 2). Regelmatige contacten op adressen waar men ook zomaar eens binnen kan lopen, zijn van grote betekenis voor hen die alleen gaan.

Overeenkomstig onze belijdenis¹³³ mag anderzijds met het oog op allerlei taken en functies ook op onze homobroeders en -zusters een beroep worden gedaan om hun gaven 'tot nut en heil van de andere leden bereidwillig en met vreugde te gebruiken'. Broeders met de gave om geestelijk leiding te geven, kunnen in dankbaarheid voor ambten worden gekandideerd.

3. Vriendschap

Doet de gemeente er goed aan gelijkgeslachtelijke vriendschappen tussen gemeenteleden met een homoseksuele gerichtheid te stimuleren of zelfs te faciliteren? Zou de kerkenraad kunnen verdragen dat twee vrienden of vriendinnen, met een belofte zich van seksuele handelingen te onthouden, samen onder één dak gaan wonen?

Wie zijn broeder en zuster wil helpen de weg van Gods Woord te gaan, zal ernstig trachten hem of haar ervan te weerhouden de weg van het samenwonen te gaan. Niet omdat hij zijn broeder of zuster een vriendschappelijk samenzijn in een huiselijke omgeving misgunt maar omdat hij in alle nuchterheid – om te beginnen voor zichzelf! – de duivelse macht achter de verleiding tot zonde niet wil onderschatten en onze eigen menselijke kracht om de verleiding tot zonde te weerstaan, niet wil overschatten¹³⁴. Wie bewust de verleiding opzoekt, maakt het voor zichzelf erg moeilijk in oprechtheid te blijven bidden: Leid ons niet in verzoeking.

Aan de andere kant is de vraag op zijn plaats of elk homogemeentelid bij zijn toch al diepe gemis ook de kostbaarheid van een zuivere vriendschap met iemand van gelijk geslacht moet worden ontzegd. Wij worden bij de bezinning hierop zomaar gehinderd door het feit dat ook de categorie vriendschap in onze samenleving veelszins ten prooi is gevallen aan het individuele belang en begeren. En ook aan de

¹³³ Heidelbergse Catechismus, zondag 21, vraag en antwoord 55.

¹³⁴ Vergelijk Douma, *Homoflie*, blz. 104

vluchtigheid van het 'als vriend accepteren' en even zo makkelijk 'ontvrienden' van een sociaal medium als *Facebook*. Zaken die op zich ook binnen een diepe, duurzame vriendschap passen als affectie en lichamelijke nabijheid worden in onze cultuur makkelijk seksueel ingekleurd.

In vroeger jaren woonden regelmatig twee vriendinnen onder één dak. Niets wees erop dat er sprake was van een lesbische verhouding. Niemand had ook de vrijmoedigheid daarnaar te vragen. Dat gebeurde dus ook niet. Wij zijn die onbevangelenheid voorbij. Zeker als het om twee vrienden gaat.

Er is ook wel sprake van een tegenbeweging waarbij de eigen waarde van niet-seksuele, affectieve en intieme vriendschap weer voor het voetlicht wordt gehaald¹³⁵. Daar zijn ook Bijbelse voorbeelden van. De bekendste is de vriendschap tussen David en Jonathan. David zei daar zelf van dat de liefde van Jonathan hem wonderlijker was dan de liefde van vrouwen (2 Sam. 1, 26). De suggestie dat het hierbij zou gaan om een homoseksuele liefde mist elke grond. David wil juist zeggen dat wat hij met Jonathan deelt dieper gaat dan elke, ook seksueel beleefde liefde. Het gaat hierbij dus om een mannelijke vriendschap tussen twee heteroseksuele personen. Maar zou een dergelijke diepe vriendschap een broeder of zuster met een homoseksuele gerichtheid niet in enige mate tegemoet kunnen komen in het puur menselijke verlangen naar affectie, intimiteit en geborgenheid¹³⁶?

Zo zouden zij op hun beurt bij kunnen dragen aan een herijking van vriendschap in Bijbelse zin. Ook op die manier dat deze vriendschap de gemeente herinnert aan het toekomstige samenleven in Gods nieuwe wereld waarin niet de huwelijksrelatie van man en vrouw maar de band in Christus eenheid sticht¹³⁷. In de christelijke traditie is terecht altijd benadrukt dat het huwelijk de exclusieve samenlevingsvorm is voor man en vrouw. Homoseksuele broeders en zusters kunnen het besef van de christelijke gemeente versterken dat het huwelijk daarmee niet absoluut en eeuwig is. De Heere Jezus zelf (Mat.19, 11-12) en ook de apostel Paulus (1 Kor. 7, 29) gaan ons voor in een zekere relativering met het oog op het Koninkrijk der hemelen. Dat zou in de gemeente ook weer meer ruimte kunnen geven om na te denken over mogelijkheden om eenzaamheid bij homoseksuelen te voorkomen of doorbreken.

De kerk zou er goed aan doen na te denken over omgangsvormen en pleisterplaatsen binnen de gemeente waarin homoseksueel geïntereerde broeders en zusters die in seksuele onthouding willen leven toch vriendschap en genegenheid kunnen vinden bij elkaar en bij anderen¹³⁸. De uitdaging zal dan zijn dat de gemeente van harte, royaal en zonder wantrouwen ruimte kan bieden aan dergelijke initiatieven, waar zij ziet dat geen voet gegeven wordt aan de duivel (Ef. 4, 27) en dat ook de schijn van kwaad (1 Tess. 5, 22; Jud. 23) wordt gemeden, zoals die in een situatie van samenwonen wel zou ontstaan.

Wij hebben geen pasklare ideeën voor plaatselijke situaties maar waar het ons vooral om gaat is dat een kerkenraad pas geheel handelt in de lijn van de Schrift als hij niet alleen aangeeft wat niet kan maar ook bereid is mee te denken over wat wél kan. In de gemeente van Christus moet immers niemand kunnen zeggen: Ik heb geen mens...

4. Verwanten

Gemeenteleden met een homoseksuele gerichtheid staan in een kring van familie en vrienden. Deze hebben vaak veel te verwerken als zij te horen krijgen dat iemand in hun nabije omgeving 'zo' is. Het pastoraat mag niet aan de kring van naaste verwanten en vrienden voorbijgaan. Ouders kunnen gevoelens van teleurstelling, verdriet, schaamte en boosheid ervaren. Soms achter een schijn van grootmoedigheid en acceptatie. Al kan er, nu het een eigen geliefd kind betreft, ook oprechte twijfel opkomen bij wat men altijd voor Bijbels hield. Er kan sprake zijn van ontkenning en zelfverwijt. Er kan spijt leven over een gebrek aan openheid in de voorafgaande periode. In veel gevallen zullen verwanten behoefte hebben aan begrip, erkenning en een bijdrage aan innerlijke vrede.

De pastor kan – niet buiten het betreffende homo-gemeentelid om! – contact opnemen met de ouders om te vragen of zij het op prijs stellen als hij eens langskomt. Opnieuw om vooral te luisteren en verder hopelijk wat te bemoedigen. Waarbij er ook nog weer rekening gehouden moet worden met het feit dat een moeder op de *coming out* van een kind anders kan reageren dan een vader. In het huwelijk van de ouders kan dat spanning geven. Vader en moeder mogen worden aangemoedigd om dicht bij elkaar te blijven. Vooral door samen de nabijheid van de Heere te zoeken en hun vertrouwen geheel op Hem te stellen, die machtiger en barmhartiger is dan wij ooit kunnen zijn.

We mogen ouders helpen om los te komen uit de ban van verwijten. Verwijten aan het adres van hun kind en van zichzelf. De pastor zal hen wijzen op het gebod hun kind, dat ze nu zo anders leren kennen, lief te hebben als zichzelf. Sta er als pastor voor open dat ouders bij uitstek loyaal zijn met hun kinderen. Dat geldt met name bij mogelijk negatieve ervaringen die hun kind met de kerk of met ambtsdragers heeft opgedaan. Pastoraal falen is niet te verontschuldigen, mag worden aangewezen en moet als schuld worden beleden. Laten ouders wel hun kind aanmoedigen de Heere te kennen in al zijn wegen, de band met de kerk niet te verbreken en hulp te zoeken bij hulpverleners die werken vanuit een Bijbels mensbeeld.

Moelijker nog wordt het voor ouders wanneer hun zoon of dochter een gelijkgeslachtelijke relatie is aangegaan. De ouders voelen zich doorgaans ongemakkelijk wanneer zoon of dochter met zijn of haar nieuwe relatie thuiskomt. De neiging zal zijn dat moment zo lang mogelijk uit te stellen of zelfs

¹³⁵ Wil Derkse, *Over vriendschap. Verkenningen van een zone zonder gevaar*, 2e dr., Tiel 2012.

¹³⁶ De ethicus Oliver O'Donovan bepleit dat sterk. Hij meent daarbij ook het begrip erotiek te kunnen herijken, zodat het minder dan in de huidige cultuur conflicteert met het Bijbelse agapè en *philia*. Zie zijn: *Church in Crisis. The Gay Controversy and the Anglican Communion*, Eugene 2008, p. 93. Ook J. Douma maakte onderscheid tussen *homofilie*, *homôerotiek* en *homoseksualiteit* (zie zijn *Homofilie*, blz. 98). Het lijkt ons toe dat het boek Hooglied voor een dergelijke herijking een belangrijk uitgangspunt zou kunnen zijn.

¹³⁷ Ad de Bruijne, 'Vriendschap voor christen-homo's', in: id., *Open en kwetsbaar*, blz. 68-69.

¹³⁸ Vergelijk Van de Kamp, 'Uitgangspunten voor pastoraat en homoseksualiteit', blz. 87.

onmogelijk te maken. Dilemma's doen zich voor als de vraag komt of de partner van zoon of dochter een familiebijeenkomst bij mag wonen. Er kan vrees zijn dat toegankelijkheid een schadelijk effect heeft op de opvoeding van andere kinderen.

Nodig is dat ouders leren onderscheiden tussen hun kind als persoon én zijn seksuele gerichtheid en wat hij daarmee doet. Het is van groot belang helder te hebben bij wie welke verantwoordelijkheid ligt. Ouders moeten zichzelf en hun kinderen hun ouderschap niet ontnemen. Daarvoor is het een te kostbaar geschenk. Laat de deur altijd open blijven staan! De liefde, het geduld en de wijsheid van ouders mag een afspiegeling blijven van de liefde, het geduld en de wijsheid van God. Op den duur kan dat mogelijk alleen nog woordeloos, al mag het gebed blijven dat Hij open deuren geeft om ook weer met woorden te herinneren aan Hemzelf en zijn heilig en heilzaam Woord.

Pastorale begeleiding van verwanten kan bemoeilijkt worden, als er tussen hen en de pastor een verschil van inzicht is in de ruimte die de Bijbel laat voor homoseksuele relaties. Veel wijsheid heeft de pastor dan nodig om desondanks tot steun te zijn. Een eindje spiegelend mee opwandelen op de ingeslagen denkweg geeft soms ruimte tot zelfreflectie en het erkennen van innerlijke onzekerheid. Discussies helpen vaak niet. Een conflictueuze sfeer moet vermeden worden, omdat deze een negatieve weerslag kan hebben op het contact met het homoseksuele gemeentelid.

Overwogen kan worden ouders van kinderen met een homoseksuele gerichtheid met elkaar in contact te brengen. Dit kan binnen de eigen gemeente maar ook over gemeentegrenzen heen. Een gelijk schriftuurlijk uitgangspunt is hierbij wel van belang. Het is overigens de vraag of de kerk de meest aangewezen instantie is om dergelijke initiatieven te nemen. Professionele hulpverleningsinstanties kunnen hier waarschijnlijk goede diensten bewijzen, al kan de kerk faciliterend werken¹³⁹.

Een heel eigen pastoraal aandachtsveld opent zich wanneer het de *coming out* betreft van een gehuwd gemeentelid, mogelijk vader of moeder van kinderen. Soms wordt gezegd dat de pastorale zorg in de gereformeerde gezindte steeds beter wordt, maar dat er voor hun huwelijkspartners nauwelijks aandacht is. Het kan niet anders of het bekendmaken van homoseksuele gevoelens bij een van de partners plaatst het huwelijks- en gezinsleven onder een grote druk. Bij een echtgenoot zullen, behalve dat er verdriet, vervreemding en schaamte zal zijn, ook de trouw en het vertrouwen binnen het huwelijk op de proef worden gesteld.

Afhankelijk van wat het gemeentelid met zijn homoseksuele gevoelens zal doen, kan op een gegeven moment de vraag aan de orde komen of het huwelijk wel in stand kan blijven. Op zichzelf is dat niet onmogelijk. Er zijn ontroerende voorbeelden van dat het huwelijksleven zich – door een crisis heen – meer ontwikkelde in de richting van de in de vorige paragraaf beschreven intieme vriendschap¹⁴⁰. Dat het huwelijksleven op die manier zelfs is verdiept. Omwille van het eens, onder de zegen van de Heere gegeven jawoord mag het een eerste inzet van de pastorale zorg zijn de begaanbaarheid van deze weg te verkennen. Temeer, wanneer er aan de gehuwden kinderen zijn toevertrouwd.

Het is zelfs de vraag of het openbaar komen van een homoseksuele gerichtheid bij een van beide huwelijkspartners op zichzelf een grond kan zijn voor echtscheiding. Het eens gegeven jawoord staat of valt immers niet met de mogelijkheid van een bevredigende seksuele relatie, hoe pijnlijk het ontbreken daarvan ook kan zijn. Indien al, dan mag het initiatief tot een echtscheiding niet van de homoseksueel gerichte partner uitgaan met de bedoeling zich vrij te maken voor een (eventuele) homoseksuele relatie. Een dergelijke stap moet in het licht van Schrift beoordeeld worden als echtbreuk en (in het geval van een homoseksuele relatie) overspel.

Er zal ook voor de kinderen van een zogenaamd homo-heterohuwelijk pastorale aandacht zijn. Zij zullen de boodschap van hun vader of moeder vaak als schokkend ervaren en er niet zomaar raad mee weten. Er kan bij kinderen verdriet om het verdriet van de andere ouder zijn, de vrees om zelf verlaten te worden, de onzekerheid over wat het gaat betekenen voor de verhoudingen in het gezin. Moeten leerkrachten en klasgenoten het weten en hoe zullen die reageren? Op een iets abstracter niveau kan het voor kinderen een heel nieuw licht werpen op het beeld van het huwelijk en van relaties. En ook kinderen kunnen de vraag hebben: wat zal de Heere God ervan vinden?

Het is onmiskenbaar een voordeel als de predikant, ouderling of diaken zich in dergelijke situaties kan laten bijstaan door een vrouwelijke pastorale medewerker of jeugdconsulent.

Wij willen hier nog wijzen op het belang voor pastores een open en diepgaande communicatie in de verkeringsstijd te stimuleren. Nog al te vaak blijven homoseksuele gevoelens onbenoemd vanuit de gedachte dat 'het' als men eenmaal getrouwd is 'wel over zal gaan'. Huwelijkscatechese is een geschikt middel om deze dingen in hun algemeenheid aan de orde te stellen. Een integere behandeling bij het onderwerp 'seksualiteit' kan openheid geven om in een meer persoonlijke setting homoseksuele gevoelens ter sprake te brengen. In overleg met deskundigen kan worden gezien hoe diep deze gaan en in hoeverre ze een bedreiging vormen voor het huwelijksleven. In voorkomende gevallen moet de pastor de moed hebben om te adviseren van een huwelijk af te zien. In de pijn die dat geeft, zal hij nabij blijven.

5. Vermaning

Ook en juist in de context van een gastvrije en open gemeente waar mensen worden aanvaard zoals ze zijn en waar bewegen pastoraal wordt geboden, zal de houding van de pastor genormerd moeten blijven door het Woord van God. De pastor geeft immers leiding en begeleiding niet alleen in de stijl maar ook naar de

¹³⁹ Te denken valt aan deputaten diaconaat die contact hebben met allerlei zorginstellingen.

¹⁴⁰ Zie Hilbert Meijer, 'Trouwen (m/v) als second best', in: Nederlands Dagblad, 5 november 2011. Het artikel is opgenomen in het dossier 'Homoseksualiteit'.

stem van de goede herder¹⁴¹. De pastor zal moeten vasthouden aan wat de Schrift leert: een homoseksuele gerichtheid wijkt af van Gods scheppingsbedoeling. Anders dan van een variant binnen de schepping moet gesproken worden van een deviant¹⁴². Dat brengt in de praktijk een beperking met zich mee: iemand ervaart een onmogelijkheid tot het aangaan van een seksuele relatie in liefde en trouw met iemand van het andere geslacht, terwijl de Schrift geen ruimte laat voor een seksuele relatie in liefde en trouw met iemand van hetzelfde geslacht. Wij hebben in het voorgaande geprobeerd een handreiking te bieden om broeders en zusters in het gemis en de nood die deze beperking met zich mee kan brengen, in liefde bij te staan.

We kunnen als pastor, gemeente en kerkenraad evenwel ook te maken krijgen met een gemeentelid dat toch kiest voor een homoseksuele relatie. In niet weinig gevallen onttrekt men zich helaas tegelijkertijd aan pastorale aandacht vanuit de gemeente en aan de ambtelijke bearbeiding. Dat kan een teken ervan zijn dat men zich niet (meer) wil laten gezeggen door het Woord. Het al of niet uitgesproken gevoel in de gemeente dan van een probleemgeval verlost te zijn, is evenzeer een teken dat men zich niet laat gezeggen door het Woord. Niet anders dan met grote bewogenheid en blijvend gebed zal van een dergelijke onttrekking kennisgenomen kunnen worden. Het pastoraat aan verwanten en vrienden in de gemeente blijft dan nodig.

Het pastoraat kan voortgang hebben wanneer een homoseksueel gemeentelid een relatie aangaat en tegelijk lid wil blijven van de gemeente. Hier past dan wel grote zorgvuldigheid en goed inzicht in de situatie. Soms is er sprake van het aangaan van een intieme vriendschap met de oprechte bedoeling zich van seks te onthouden. In het licht van wat wij eerder schreven over vriendschap¹⁴³ zal de pastor eerlijk zijn grote zorg uitspreken. Maar niet alles wat grote zorg geeft en doet waarschuwen, noopt direct tot maatregelen in de sfeer van de kerkelijke tucht. Zelfs wanneer er sprake is van een regelmatig in zonde vallen, is er eerst nog het even vaak wijzen op de noodzaak van schuldbelijden en het zich opnieuw aangorden tot de strijd. Niet al wat miserabel is, is censurabel (J. Douma).

Een homoseksueel gemeentelid gaat een stap verder als er sprake is van een welbewuste en duurzame keus voor het – al of niet samenwonend – aangaan van een totaalrelatie met iemand van hetzelfde geslacht. Hij zal zich dan realiseren tegen het Woord van de Heere in te gaan, al kan die overtuiging bij hemzelf meer of minder sterk zijn. Zijn motief voor het aangaan van een relatie zal zijn dat de weg van onthouding voor hem eenvoudiger is, zal hij zijn relatie inderdaad willen zien als een noodoplossing.

Ook in de gesprekken over deze keuze zal de pastor barmhartig en bewogen zijn. Hij zal ervoor waken de ander niet tot wanhoop te brengen. Hij zal proberen met het gemeentelid de Bijbel open te doen. Het Woord van God wil ons nooit tot radeloosheid maar juist tot onze bestemming brengen. Toch zal, hoe moeilijk ook, hier het pastoraat een vermanend karakter krijgen en het appel tot bekering inhouden: wat niet uit het geloof is, is zonde. En niet wijzelf kunnen bepalen wat uit het geloof is. Het geloof bouwt óp maar buigt ook vóór het Woord van God. Wat tegen het Woord van de Heere ingaat, zal – al is het als noodoplossing gekozen – geen bevrijding geven uit de nood. Misschien wel voor het gevoel maar niet voor het geloof. Zolang wij een levenswijze voortzetten die strijdig is met de weg van de Schriften, staan wij de bevrijdende doorwerking van de overwinning van Christus (Rom.8, 37) in ons leven in de weg.

En om op dit cruciale moment nog even terug te grijpen op het profiel van de pastor: hij moet ervoor waken dat teleurstelling over een gebrek aan openheid of respons bij zijn broeder of zuster, bij hemzelf tot hardvochtigheid zal leiden. Als hij zichzelf kent in zijn vatbaarheid voor verzoeking, zal wijze zachtmoedigheid hem blijven bewegen (Gal. 6, 1).

Als het vermaan wordt beheerst door liefde en wijze zachtmoedigheid, staat het niet op gespannen voet met ondersteuning en vertroosting. In het Grieks van het Nieuwe Testament worden 'vertroosten' en 'vermanen' weergegeven met hetzelfde woord, zodat vanuit het verband moet worden opgemaakt wat (vooral) bedoeld is. De pastor zal zijn vermaning dan ook vergezeld doen gaan van gebed, liefst mét maar in elk geval vóór het gemeentelid. Hij zal bidden om vertrouwen op Gods beloften, in de hoop die niet beschaamt (Rom. 5, 5). Wie in al zijn zwakheid de weg van gehoorzaamheid gaat, gaat wel een zware maar geen onmogelijke weg. Gods kracht openbaart zich juist in onze zwakheid.

Vermaan aan hen die een andere weg kiezen is ook van belang voor hen die, soms hevig strijdend, in gehoorzaamheid de weg van Gods Woord willen bewandelen. Zichzelf kennend zullen zeker zij zich wachten voor een veroordelende houding naar anderen. Het valt juist op hoeveel geduld en verdraagzaamheid homoseksuele christenen ook bij verschillende keuzen onderling aan de dag leggen. Toch kan de ondersteuning van hen die in gehoorzaamheid aan Gods wil afzien van een homoseksuele relatie aan geloofwaardigheid en kracht inboeten als zij die een andere weg gaan, niet vermaand worden.

Voor het vermaan in deze zin moet de tijd worden genomen. De Geest moet soms heel wat overwinnen in een mensenhart. Het gemeentelid heeft tijd nodig om het vermaan te overwegen en verwerken. Datzelfde geldt op een andere manier voor de pastor. Vermanen is een lankmoedig¹⁴⁴ werk, een werk van lange

141 Daarom kunnen wij niet tevreden zijn met het pastoraat dat Ruard Ganzevoort, Erik Olsman en Mark van der Laan voorstaan: 'Dat betekent dat de pastor enerzijds de mens ondersteunt in het begrijpelijk maken van zijn of haar (levens)verhaal en anderzijds dat de gesprekspartner dat eigen verhaal leert te verbinden met het verhaal van de traditie (bijvoorbeeld het christelijke geloof)' (in: Adam en Evert. De spanning tussen kerk en homoseksualiteit, 2e dr., Kampen 2011, blz. 158).

142 Zo ook H. de Jong, De weg. Tien stellingen over de bijbel, blz. 24 (brochure uit 2010, verkrijgbaar bij de auteur).

143 Zie boven in dit hoofdstuk paragraaf 3.

144 Het Bijbelwoord 'lankmoedigheid' heeft een diepe betekenis. Als het in moderne vertalingen wordt vervangen door een ander woord, is dat een verlies. Bij lankmoedigheid blijft het kwaad kwaad maar is er sprake van uitstel van toorn en straf. De ontferming licht erin op van de heilige God, die 'traag' is 'tot toorn' (Jes.48, 9). Vergelijk H. G. L. Peels, Traag tot toorn. Een onderbelicht aspect van het oudtestamentisch godsbeeld. Apeldoornse studies 58, Apeldoorn 2011.

adem. Pastor en kerkenraad mogen zich dan ook niet laten opjagen door gemeenteleden die een minder geestelijke instelling hebben.

Wanneer gemeenteleden kiezen voor een levenswijze die niet in overeenstemming is met Gods bedoeling en daarin ondanks liefdevol en geduldig vermaan volhardend, wanneer zij deze levenswijze koesteren en verdedigen en er niet mee willen breken, heeft de kerkenraad de roeping voort te gaan op de weg van de kerkelijke tucht. Dit naar de eis van de Schrift en in overeenstemming met de gereformeerde belijdenis¹⁴⁵. De eer van de Heere en de heiligheid van de gemeente nopen ertoe. Maar ook het behoud van de zondaar, voor wie afhouding van het avondmaal een ernstig en uitsluiting uit de gemeente een ultiem appel blijven in de naam van de goede herder (Jak. 5, 19-20). Deze weg stemt overeen met wat een synodale uitgave van enkele jaren geleden verwoordt ten aanzien van het ongehuwd samenwonen¹⁴⁶.

6. Verlegenheid

Wij willen niet verhele dat wij behalve overtuiging ook verlegenheid ervaren bij de laatste alinea in de vorige paragraaf. De tucht onderscheidt volgens de gereformeerde belijdenis de ware van de valse kerk. Daarom moet zij, wil de kerk ware kerk blijven, ook plaatselijk functioneren. Dat is onze overtuiging. De goede herder doet de schapen van de kudde zijn stem horen maar, indien nodig om hen in het rechte spoor te krijgen, ook zijn staf voelen. In het beeld van de Heidelbergse Catechismus is de kerkelijke tucht een van de sleutels van het Koninkrijk die aan de gemeente zijn toevertrouwd. Het kwijtraken van onze sleutels zou een ramp zijn!

Ons zijn zeker voorbeelden bekend van met grote zorg en volhardende liefde gehanteerde kerkelijke tucht die soms een zegenrijke uitwerking had maar wij menen toch van een verontrustende ontwikkeling te moeten spreken. Wij vragen ons ernstig af of in de praktijk van ons kerkelijke leven deze sleutel niet meer en meer in onbruik raakt. En dan niet maar omdat hij ons ontvreemd wordt door een tijdgeest die niet van tucht wil weten. Daar is zeker iets van waar. Individualisme en autonomie houden bij de kerkdeur geen halt. Regelmatig moeten kerkenraden ervaren dat een aanzienlijk deel van de gemeente hun vermaan niet begrijpt, laat staan steunt. In hoeverre is het onderlinge vermaan nog een levend aspect van ons gemeentelven? Tegelijk is ook waar dat levenssituaties zo complex kunnen zijn dat de vraag gerechtvaardigd is of onze kerkenraden soms wel in staat, of zelfs bevoegd zijn tot het verrichten van het nodige onderzoek.

Tucht komt van een werkwoord dat verwant is aan het Duitse *ziehen*, wat 'trekken' betekent. De tucht bedoelt inderdaad het trekken van schapen, wegtrekken bij de afgrond vandaan, terugtrekken uit de duisternis in de lichtkring van het heil. Maar als het bij ons nog van trekken komt, is het effect meestal heel gauw een vórtrekken. Naar 'geen kerk' of naar een kerk waar men 'niet zo moeilijk doet'. Dat is een ander probleem bij het pastorale vermaan en de tucht: de kerkelijke verdeeldheid. Gemeenten die in een plaats qua belijden redelijk dicht bij elkaar staan, kunnen dezelfde situatie heel verschillend beoordelen. Maar even waar is dat we zelf te slordig met de sleutel van de tucht zijn omgesprongen. Dat vooral is onze verlegenheid, zeker in samenhang met onze bewogenheid om homoseksuele broeders en zusters die in hun relatie ernst maken met liefde en trouw en desondanks vanwege het seksuele aspect ervan aan de kerkelijke tucht onderworpen moeten worden.

Heeft de wereld het geluk verseksualiseerd, daarvóór heeft de kerk de zonde verseksualiseerd. Het valt zelfs niet uit te sluiten dat het eerste mede reactie is op het laatste en daarmee – meer dan ons lief is – een onbetaalde rekening van de kerk. Heel vaak betrof de uitoefening van kerkelijke tucht zonde tegen het zevende gebod. Een enkele keer zonde tegen het achtste gebod, namelijk dan wanneer fraude aan het licht kwam. Maar worden alle hebzucht, gierigheid en verkwisting¹⁴⁷ die onder ons openbaar komen desnoods met kerkelijke censuurmaatregelen tegemoet getreden? En de andere zonden die Paulus in Romeinen 1 noemt (vs. 29-31)? Worden allen van het avondmaal geweerd die vanwege soms jaren gekoesterde boosheid tegen een broeder of zuster in onverzoenlijkheid voortleven? Of vanwege de roddel die levens kan verwoesten? Of vanwege het op de Bijbelkring vrijmoedig debiteren van opvattingen die volstrekt in strijd zijn met de Schrift en het gereformeerde belijden?

De generale synode heeft in verband met ongehuwd samenwonen gewezen op de plaats van de kerkelijke tucht in het pastorale vermaan. Terecht, maar dat betreft dus ook weer zonde tegen het zevende gebod. En hoe functioneert dat nu in onze plaatselijke kerken¹⁴⁸? En hoeveel voorbeelden hebben wij ervan dat jonge stellen zich door tuchttoefening lieten trekken, in plaats van te vórtrekken? De indruk bestaat dat ook bij andere redenen voor echtscheiding dan overspel minder snel en minder vaak censuur wordt geoefend en dat na een echtscheiding meer dan vroeger tweede huwelijken kerkelijk worden bevestigd. Omdat dit punt niet tot onze opdracht behoort, gaan wij hier niet verder op in.

Als de apostel Paulus in zijn brieven 'zondenlijstjes' geeft, hebben zonden op seksueel gebied inderdaad vaak een prominente plaats. Dat is natuurlijk omdat seksualiteit los van het leven met God een geschikt wapen van de duivel blijkt. Dat was in zijn tijd zo, dat is in onze tijd weer zo. Daarom gaat het niet aan uit reactie tegen een selectief zondebegrip uit vroeger jaren nu minder zwaar te tillen aan zonden op seksueel

¹⁴⁵ Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 29 en 32; Heidelbergse Catechismus, zondag 31.

¹⁴⁶ Het huwelijk nader bekeken. Uitgave onder verantwoordelijkheid van deputaten voor contact met de overheid van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (2002), blz. 29.

¹⁴⁷ Heidelbergse Catechismus, zondag 42, vraag en antwoord 110.

¹⁴⁸ Op 17 november 2012 publiceerde het *Nederlands Dagblad* de uitkomst van een enquête naar de acceptatie van ongehuwd samenwonen in de orthodox-gereformeerde kerken. Daaruit blijkt dat ongeveer zeventig procent van de christelijk-gereformeerde predikanten die aan het onderzoek deelnamen overtuigd is van een Bijbels verbod op ongehuwd samenwonen. Ongeveer een kwart van de geënquêteerde christelijk-gereformeerde kerkenraden gaat over tot kerkelijke tuchtmaatregelen in situaties van ongehuwd samenwonen zonder dat er sprake is van trouwplannen.

gebied. Toch blijft het leerzaam dat Paulus in de allermeeeste gevallen deze zonden samen noemt met vele andere. Met dezelfde dreiging van uitsluiting uit het Koninkrijk (1 Kor. 6, 9-10; Gal. 5, 21).

De synode gaf ons de opdracht aandacht te besteden aan 'alle relevante aspecten van de vraag naar de plaats die homoseksuele broeders en zusters in de gemeente van Christus innemen en de pastorale zorg voor hen'¹⁴⁹. Daarbij hoort ook de kerkelijke tucht. Wij hebben de indruk dat hier verschillende lijnen samenkomen die de eenheid van de gemeente maar ook die van het kerkverband raken. Daarom ook verwoorden we hier expliciet onze verlegenheid. Als onderdeel van het pastorale handelen achten wij de kerkelijke tucht onopgeefbaar maar het functioneren ervan vraagt om herbezinning¹⁵⁰. Die mag al beginnen bij de vraag of in het hedendaagse spraakgebruik er niet een ander woord te vinden is dat de positieve bedoeling van de tucht beter duidelijk kan maken. Het woord 'tucht' heeft bij velen buiten maar ook binnen de kerk een niet weg te nemen negatieve bijklank.

Hoofdstuk VI – Pastorale periferie

Bij een grote stad spreekt men soms van de periferie. Dat is een ring van kleinere steden en dorpen die bij de hoofdplaats behoren. Hoewel de om het centrum liggende kernen soms een behoorlijke mate van bestuurlijke zelfstandigheid hebben, vormen zij samen een verband. Onder dat beeld zouden we nu wat uit van de plaatselijke gemeente op zichzelf en overzien we deze in het geheel van ons kerkverband.

1. Elkaar vasthouden

Wij kennen in onze kerken eigenlijk vanaf ons ontstaan ten tijde van de Afscheiding een verscheidenheid in geestelijke ligging. Wij hebben leren leven met accentverschillen in prediking, liturgische gebruiken, levensstijl en oecumenische contacten. Wij danken de Heere voor het feit dat de band tot op heden in stand gebleven is. De eerlijkheid gebiedt wel te zeggen dat dit niet zonder pijn gaat. Hoewel de een er meer onder lijkt te lijden dan de ander en er ook mooie voorbeelden te noemen zijn van samenwerking in geestelijke eenheid, laat zich een ontwikkeling van afnemende samenhang binnen onze kerken niet miskennen. Als wij door genade van God en in dienende liefde de verscheidenheid in ootmoed onder ogen zien, kunnen wij deze ontvangen als een instrument om elkaar te behoeden voor verwarring, danwel verstarung. Als studiecmissie hebben wij op deze manier in elk geval met onze interne verscheidenheid om willen gaan en willen werken aan één visiedocument en één pastorale handreiking met het oog op het geheel van onze kerken.

Aan het begin van het vijfde hoofdstuk van deze pastorale handreiking hebben wij in het kort onze bevindingen verwoord na kennisname van de beleidsstukken die in een aantal van onze kerken worden gehanteerd. Aan de hand van de relevante schriftgegevens wordt in al die stukken een homoseksuele gerichtheid beschouwd als afwijkend van Gods oorspronkelijke bedoeling. Ook wordt een homoseksuele relatie in liefde en trouw als een legitieme variant op het huwelijk afgewezen.

Homohuwelijken worden niet kerkelijk bevestigd. Ook dit is in overeenstemming met de eerder genoemde brochure van deputaten voor contact met de overheid: 'Het huwelijk is een totale levensgemeenschap van één man en één vrouw, aangegaan voor het leven en formeel publiek bekrachtigd'¹⁵¹. In de kerkorde vinden we onder artikel 70 een iets anders geformuleerde maar inhoudelijk gelijke omschrijving: 'Onder huwelijk dient te worden verstaan: de wettelijk geregelde, als zodanig formeel publiek bekrachtigde levensgemeenschap tussen één man en één vrouw, naar de zin van de instelling voor het leven aangegaan'. In het synodaal aanvaarde rapport van deputaten voor contact met de overheid staat ook te lezen: 'Wanneer kerkenraden te maken zouden krijgen met voor de wet gehuwde partners van gelijk geslacht, zal het onmogelijk zijn deze verbintenis als een huwelijk te aanvaarden. In de kerk houden we ons aan de normen van Gods Woord, ook wanneer die in de samenleving veranderd zijn'¹⁵².

Wij gaven ook aan dat zich binnen onze kerken op enkele punten wel een verschil in pastoraal handelen affekt ten aanzien van broeders en zusters met een homoseksuele gerichtheid. Homoseksuele relaties in liefde en trouw worden hier en daar verdragen. Soms als 'noodverband'. Daarover hebben we eerder geschreven¹⁵³. Wij kunnen de achterliggende intenties in meerdere of mindere mate meevoelen maar vinden voor die lijn toch geen houvast in de Schrift. Soms worden homoseksuele relaties verdragen in het kader van pastoraal geduld met toetreders. Daarop gaan we in de volgende paragraaf in.

Het feit dat in enkele plaatselijke kerken homoseksueel samenlevenden openbare geloofsbelijdenis kunnen afleggen, eventueel gedoopt worden en aan het heilig avondmaal aangaan, geeft zorg of roept ten minste vragen op in het kerkverband.

In ons presbyteriaal-synodale stelsel van kerkregering wordt vanouds veel waarde gehecht aan de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk en de eigen verantwoordelijkheid van een plaatselijke kerkenraad. Deze betreft ook het pastorale handelen¹⁵⁴. Dat verstaan we onder 'presbyteriaal', dat is afgeleid van *presbyter* (ouderling). Maar vraagt de onder ons beleden eenheid naar Schrift en belijdenis niet dat plaatselijke kerken behorend tot één kerkverband inzake homoseksualiteit één lijn trekken? En betekent 'synodaal' niet dat de generale synode 2013 zich in dat opzicht terecht hierover uitspreekt?

149 *Acta van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Sliedrecht Beth-el / Nunspeet*, 31 augustus – 11 december 2007, blz. 153.

150 Ad de Bruijne schrijft: 'In plaats van ons te fixeren op de vraag of er kerkelijke tucht over samenlevende homo's nodig is, moeten wij eerst heel de theorie en de praktijk van de tucht maar eens opnieuw doordenken' (in: 'Vriendschap voor christen-homo's', blz. 63). Hoewel wij de aanleiding herkennen, bepleiten wij een weg van: het een doen en het ander niet laten. Beide met grote zorgvuldigheid.

151 *Het huwelijk nader bekeken*, blz. 29.

152 *Het huwelijk nader bekeken*, blz. 31.

153 Zie deze pastorale handreiking hoofdstuk V, paragraaf 5.

154 *Het huwelijk nader bekeken*, blz.28. Zie ook *Kerkorde van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland*, Amsterdam 2011, artikel 85.

Het mag duidelijk zijn dat we als kerken om een bezinning op ook deze vragen niet heen konden. Er zijn mondiaal voorbeelden van kerken waar verscheidenheid in visie op en omgaan met homoseksualiteit leidt tot grote spanningen of zelfs een dreigende breuk. Te denken valt aan de Anglicaanse kerk¹⁵⁵. Maar ook met het oog op onze eigen homoseksuele broeders en zusters zelf is duidelijkheid nodig. Zij zijn lid van een plaatselijke gemeente maar welke ruimte is er in het kerkverband waarvan zij lid zijn? Is het denkbaar dat zij bij de overgang naar een andere christelijke gereformeerde kerk met een ander pastoraal beleid inzake homoseksualiteit te maken krijgen?

Als eerste moeten wij eerlijk onder ogen zien dat wereldgelijkvormigheid en aanpassing aan de gesecculariseerde kijk op relaties ook in onze kerken een reëel gevaar vormen. Geen kerkenraad kan zich onaantastbaar achten voor de invloed van de geest van de tijd. Deze kan zich ook in het ambtelijk handelen ten opzichte van homoseksuele broeders en zusters doen gelden. Als wij vrezen dat hiervan sprake is, hebben wij kerkelijke vergaderingen om elkaar hierop te bevragen. Het getuigt van eerbied voor de Heere en van onderlinge zorg als we dat in broederlijke dan ook doen. En als we ons ervoor openstellen bevraagd en desnoods gecorrigeerd te worden. Elkaar vasthouden betekent ook elkaar scherp houden.

Een spanningsbron in het kerkelijk leven wordt intussen makkelijk een slijbolet. We mogen er hierbij ook voor waken dat we elkaars trouw aan Schrift en belijdenis helemaal en exclusief afmeten aan ons pastoraal handelen ten opzichte van homoseksuele leden. De verscheidenheid in dit opzicht kan namelijk, zoals gezegd, ook de achtergrond hebben die we in de volgende paragraaf schetsen.

2. Anderen winnen

In de achterliggende jaren is gebleken dat met name sterk missionair ingestelde gemeenten binnen ons kerkverband in toenemende mate met homoseksuele geïnteresseerden en toetreders zijn geconfronteerd. Soms betreft het singles, soms personen samenlevend met een partner. Niet het minst overkwam dat gemeenten in de grote steden waar homoseksuelen een relatief groot deel van de bevolking uitmaken. Deze gemeenten kwamen voor de vraag te staan op welk moment deze toetreders als broeders en zusters in de gemeente konden worden opgenomen.

Zij kregen onderwijs over de persoon, het werk en de leer van Christus, óók zijn leer over huwelijk en seksualiteit. Soms verloren zij hun hart aan Hem en besloten Hem te willen volgen naar zijn Woord. Zij voelden ook wel een spanning en strijd maar konden niet direct komen tot een verbreken van een bestaande relatie of een afzien van een toekomstige relatie. Kernvraag is hier: hoever moet iemand gevorderd zijn op de weg van de heiliging om geloofwaardig te kunnen getuigen van het deelhebben aan Christus en zijn heil?

Deze vraag doet zich op andere manieren ook voor bij de geloofsblijdenis van eigen doopleden. Bij te winnen 'anderen' moet immers niet alleen worden gedacht aan buitenkerkelijken maar ook aan hen die kerkelijk opgroeien maar nog niet tot geloof en bekering gekomen zijn. Het onderscheid dat wij in onze kerkelijke traditie maken tussen tweërlei kinderen van het verbond, relativeert de nadruk die in dezen op het missionaire wordt gelegd. Of, anders gezegd: noopt ertoe het missionair-pastorale geduld ook te laten gelden voor eigen (doop)leden.

Hoevelen die belijdenis doen, krijgen niet te horen: Welkom in de strijd! Bij jongeren die als doopleden in de kerk opgroeiden, is er overigens aan belijdenis-doen soms al een hele strijd voorafgegaan en dat hebben we hun dan kennelijk ook geduldig gegund. Maar zichzelf realiseren zich het beste dat ze er met hun belijdenis nog lang niet zijn, dat ze nog heel wat moeten leren en afleren. Ze hebben nog te strijden met boezemzonden en dagelijkse zonden. Vaak doen ze dat in het verborgene, soms mag een pastor ervan weten. Ze kunnen nog moeite hebben zich bepaalde aspecten van het heil toe te eigenen. Soms brengt dat hen ertoe niet direct avondmaal te vieren. Maar we ontvangen hen met hun oprechte voornemen en verlangen bij hun belijdenis als volwaardige leden in het vertrouwen dat de Geest hen door Woord en sacrament verder leiden zal. Het gebed is dat Hij hen verder zal binnenleiden in het heil in Christus, die ons tot rechtvaardiging én heiliging geworden is.

Op zichzelf heeft de zonde geen minuut bestaansrecht in ons leven. Maar de invloed en kracht van de zonde werkelijk kwijt te raken, dat gaat bij geen van ons van het ene op het andere moment. De volmaakte heiligheid bereiken wij in dit leven niet. Het verlangen daarnaar zal ons wel gaande houden, de realiteit mag ook geduld geven. Aan anderen geduld met ons en aan ons geduld met anderen. Om het met een beeld van vandaag te zeggen: de gemeente is eerder te vergelijken met een werkplaats dan met een showroom.

Het hoeft ons gezien het ingrijpende en omvattende van de seksualiteit niet te verwonderen dat zich vooral op dit terrein bij homo- én heteroseksuelen moeite openbaart om zich het heil wat betreft de daadwerkelijke heiliging van het seksuele leven toe te eigenen. Ook Paulus maakt duidelijk dat we het bij liefde en seksualiteit over de diepste dingen hebben (Ef. 5, 32). Juist daar zal de satan trachten ons zolang mogelijk vast te houden.

In geval van (homoseksueel) samenlevende toetreders komt daar dan vaak bij de loyaliteit aan de partner die men met de eigen geloofskeus niet voor het blok wil zetten maar juist ook zou willen winnen. Wellicht behoren er inmiddels ook kinderen tot deze samenlevingsvorm.

In een aantal van onze kerken wordt de weg van sommige eigen leden of toetreders die in een homoseksuele relatie leven, zo gezien en 'gedoogt' men deze relatie vooralsnog.

Vanuit het verband van onze kerken is de oprechte vraag aan deze gemeenten: Hoe doet u recht aan de zorg om de heiligheid van de gemeente in de omgang met de heilige God? Vanuit deze gemeenten kan de

155 O'Donovan, Church in Crisis, passim.

oprechte vraag aan ons kerkverband zijn: Hoe doen wij recht aan het feit dat de heiligheid van de gemeente nog niet volkomen is? Hoe aan het geduld van de heilige God zelf?

Punt is natuurlijk wel dat er in het geval van een homoseksueel samenleven geen sprake is van een verborgen maar van een openbare zonde. Een dergelijk samenleven brengt ons in de gereformeerde traditie met onze broeders en zusters juist vanwege de openbaarheid van de zonde in de sfeer van de kerkelijke tucht. Zolang dat samenleven 'vrolijk' voortbestaat, is moeilijk aannemelijk te maken dat iemand op dat punt 'strijdt om in te gaan'. Dat zou voor anderen het samen vieren van het avondmaal moeilijk kunnen maken. Ook is het jonge mensen met hun eigen moeite op de weg van het geloof vaak moeilijk uit te leggen.

Dat alleen al moet een reden kunnen zijn om de openbare geloofsbelijdenis van homoseksueel samenlevenden aan te houden. In alle nuchterheid mag bedacht worden dat in het Nieuwe Testament de doop soms erg spoedig plaats lijkt te vinden maar dat de vroege kerk aan het volwaardig lidmaatschap een catechumenaat vooraf liet gaan van enkele jaren. In gemeenten waar zich spanningen voordoen, mag de kerkenraad zich ook wel eens afvragen of er misschien niet te snel wordt gedoopt.

Uit het geheel van dit rapport vloeit voort dat ook in missionaire situaties de kerkenraad in beleid en pastoraat als *uitgangspunt* hoort te nemen dat een broeder of zuster met (openheid voor) een homoseksuele relatie niet kan worden toegelaten tot het doen van openbare geloofsbelijdenis, de heilige doop en de viering van het heilig avondmaal.

Wat wij nu niet kunnen overzien maar ook niet mogen uitsluiten is dat zich een uitzonderlijke situatie voor kan doen waarin een kerkenraad zich genoodzaakt weet om van dit uitgangspunt af te wijken. Het 'nog niet' van het Koninkrijk brengt dan met zich mee dat wat een onmogelijke mogelijkheid is tijdelijk een mogelijke onmogelijkheid (J. Hoek) wordt. Ook in een dergelijk geval zal de richting waarin men zich beweegt duidelijk moeten zijn: het beëindigen van de homoseksuele relatie en een leven in onthouding. Er zal pijn worden gevoeld bij het feit dat men op dit moment zover nog niet kan komen en de inzet zal steeds zijn stappen te zetten in de goede richting. In de gemeente zal in dat geval er tegelijk een eenparig gevoelen zijn dat de kerkenraad in deze uitzonderlijke en incidentele situatie het werk van de Geest en het 'reeds' van het Koninkrijk in het leven van een broeder of zuster erkent en tot openbare geloofsbelijdenis, doop en avondmaal toelaat. De zorgvuldigheid van de besluitvorming en de eenheid van het kerkverband kunnen dan gediend worden door in vertrouwen deze situatie tevoren met een adviesaanvraag voor te leggen aan de classis.

Tot besluit

De synode gaf de opdracht tot het schrijven van een pastorale *handreiking*. Al studierend bleek het wijze van die opdracht. Een *handreiking*, niet minder en niet meer. Een pastorale *vingerwijzing* zou te weinig zijn. Dan zou alleen een richting worden aangegeven, een denkrichting of een looprichting voor de herder en de kudde. Omdat het leiden van de schapen inderdaad wel doelgericht is maar ook iets heeft van 'van stap tot stap', kon daarmee niet worden volstaan.

Een pastorale *handleiding* zou evenwel weer teveel zijn. Daarvoor zijn de schapen te uniek en is het terrein te weerbarstig. Daarom een *handreiking* die dienstbaar wil zijn aan de plaatselijke zorg voor broeders en zusters, in het bijzonder de homobroeders en -zusters. Naar de even duidelijke als bescheiden omschrijving van pastoraat die wij eerder gaven: zeggen dat er een Herder is.

Bijlage 1

Enige literatuur

De hoeveelheid literatuur die over homoseksualiteit en homoseksuele relaties is verschenen, is nauwelijks te overzien. Hieronder enkele leessuggesties.

Bijbelse, ethische en / of pastorale benaderingen:

Ad Prozman, *Homoseksualiteit tussen Bijbel en actualiteit. Een poging tot verheldering*, Heerenveen 2013.

J. Douma, *Homofilie*. Ethische Bezinning 9, 5e dr, Kampen 1984;

Jannes Janssen, *Kavels tarwe in de woestijn. Gemeente, pastoraat en homofilie. Pastoraal perspectief*, Goes 1989;

Maarten van Loon, *In liefde en trouw. Een studie naar homoseksuele relaties in de christelijke gemeente vanuit Romeinen 1*. TU-bezinningsreeks 10, Barneveld 2012;

Jan Noordam, *De huiver van Leviticus. Ethiek en pastoraat rond homofilie en homoseksualiteit*, Zoetermeer 1994;

Philip Nunn, *Homoseksualiteit. Bijbels-pastorale overwegingen in de 21e eeuw*, Uitgave van Stichting Heart Cry 2012;

Mark A. Yarhouse, *Homosexuality and the Christian. A Guide for Parents, Pastors, and Friends*, Minneapolis 2010;

J. Windig, *Liefde, vriendschap en homoseksualiteit. Bijbels gezien*, 's-Gravenhage – Zoetermeer 1991.

Herman van Wijngaarden, *Oké, ik ben dus homo. Over homoseksualiteit en het volgen van Jezus*, Zoetermeer 2013.

R. Seldenrijk, *Als je je anders voelt. Homofiele gerichtheid, homoseksualiteit, transsexualiteit en de christelijke gemeente*, Amsterdam 2004.

Bundels met diverse bijdragen:

Ad de Bruijne (red.), *Open en kwetsbaar. Christelijk debat over homoseksualiteit*. TU-Bezinningsreeks 11, Barneveld 2012;

A. Kool (red.), *Homoseksualiteit en kerk. Om de voortgang van het gesprek*, Zoetermeer 1995;

B. Luiten e.a., *Homofilie en christen zijn*. GSEV-reeks 39, Barneveld 1998;
T. E. Molenaar en J. van der Wal (red.), *Homofilie en de christelijke gemeente*. Praktisch en pastoraal, Leiden 1990.

Voor wie verder wil lezen:

Robert A. J. Gagnon, *The Bible and Homosexual Practice. Texts and Hermeneutics*, Nashville 2001;
Stanley J. Grenz, *Welcoming but Not Affirming. An Evangelical Response to Homosexuality*, Louisville 1998;
Richard B. Hays, 'Awaiting the Redemption of Our Bodies. The Witness of Scripture Concerning Homosexuality', in: id. *The Moral Vision of the New Testament; Community, Cross, New Creation. A Contemporary Introduction to New Testament Ethics*, San Francisco 1996, pp. 379-406);
Thomas E. Schmidt, *Straight and Narrow? Compassion and Clarity in the Homosexuality Debate*, Downers Grove 1995.

Omgaan met homoseksualiteit in familie- en vriendenkring:

Rob Davies en Anita Worthen, ... en toch zo anders. *Omgaan met homoseksualiteit in je familie- en vriendenkring*, Vaassen 2002;
Henriëke Remmink (red.), *Dezelfde maar dan anders. Samen verder na de coming-out van je kind*, Zoetermeer 2011.

Persoonlijke verhalen:

Anne van Galen, *Een zame strijd*, Kampen 2006;
Wim Houtman, *Ongeordende liefde. In gesprek met Antoine Bodar*, Kampen 2006;
Wesley Hill, *Washed and Waiting. Reflections on Christian Faithfulness and Homosexuality*, Grand Rapids 2010;
Hans Frinsel, *Keerpunt. Van gaysportsman tot echtgenoot en vader*, Amsterdam 2004;
Jeanette Howard, *Leunend op mijn Geliefde*, Amsterdam, 2009;
Mirjam van der Vegt, *Uit de schaduw. Tien homo's over hun worsteling met geloof en kerk*. Amsterdam 2004. Mirjam van der Vegt heeft samen met Olaf Koelewijn drie mannen gevolgd in hun worsteling in een EO-documentaire die dezelfde titel draagt als haar boekje: *Uit de schaduw*.

Bijlage 2

Namen en adressen van christelijke hulpverlenings- en belangenorganisaties

RefoAnders

Stichting RefoAnders zet zich binnen de totale breedte van de reformatorische wereld in voor toenemende openheid ten aanzien van de vragen rond het hebben van homo-gevoelens, waardoor deze beter bespreekbaar worden. Website: www.refoanders.nl. Adres: Stichting RefoAnders, Vrijlandstraat 53b, 4337 EB Middelburg. Telefoon: 06 23268887.

Different

Different wil vanuit hun christelijke overtuiging diegenen helpen omgaan met hun gevoelens die zich voelen aangetrokken tot mensen van hetzelfde geslacht of daarover twijfelen. Diverse locaties in het land. Website: www.totheilidesvolks.nl/different. Telefoon: 020 6256797.

CHJC

CHJC wil mensen met een christelijke levensovertuiging die homo- of biseksueel zijn, samenbrengen en de integratie van homo- en biseksuelen binnen kerk en samenleving bevorderen. Website: www.chjc.nl. Adres: CHJC Secretariaat, Postbus 14722, 1001 LE Amsterdam. Telefoon: 06-53234516.

Contrario

Contrario heeft ten doel het bijdragen aan een klimaat van wederzijdse erkenning binnen de gereformeerde kerken, waardoor homo's en lesbiennes zich welkom voelen. Website: www.contratio.nl. Adres: Postbus 816, 8000 AV Zwolle. Telefoon: 06 10480302

SOW (Stichting Onze Weg)

SOW wil belangen van christenen met een homoseksuele gerichtheid of achtergrond behartigen die vanuit een overtuiging geen seksuele relatie aan te willen gaan met iemand van hetzelfde geslacht. Website: www.onzeweg.nl. Adres: Postbus 30296, 1303 AG Amsterdam. Telefoon: 084 7193955.

Cruciaal GGZ

Laagdrempelige organisatie voor christelijke geestelijke gezondheidszorg. Erkend door ~ zorgverzekering. Zes locaties: Groningen, Zwolle, Enschede, Amersfoort, Veenendaal en Rotterdam. Website: www.cruciaalggz.nl. Telefoon: 088 1119000.

Eleos

Hulpverlening en begeleiding bij psychiatrisch en ernstige psychosociale hulpverlening. Sluit aan bij de christelijke levensovertuiging. AWBZ-erkende Instelling met vestigingen in Almelo, Amersfoort, Dordrecht, Ede, Goes, Groningen en Zwolle. Website: www.eleos.nl. Telefoon: 088 8920040.

STAGG

Tweedelijns GGZ voor volwassenen en jongeren vanaf zestien jaar. Psychotherapie en toerusting gebaseerd op Bijbels mensbeeld aan iedereen ongeacht de kerkelijke achtergrond. Vestigingen in Houten, Zwolle en Rotterdam. Website: www.stagg-ngk.nl. Telefoon: 030 6377071.

Aantekening:

Dat deze instanties hier worden genoemd, impliceert niet dat deze allemaal geheel werken in de lijn van deze pastorale handreiking en het visiedocument dat daaraan ten grondslag ligt.

BIJLAGE 134
Artikel 109

Rapport deputaten kerkelijke archieven

1. Opdrachten

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken Huizen 2010 besloot ten aanzien van deputaten kerkelijke archieven:

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging goed te keuren;
2. deputaten op te dragen met spoed op zoek te gaan naar vervanging van de huidige archivariissen. Hierbij zal ernaar gestreefd worden dat de opvolgers van de huidige archivariissen lid zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Mocht zulks niet succesvol zijn dan dient samenwerking te worden gezocht met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en/of de Nederlands Gereformeerde Kerken. Van hun activiteiten in dezen dienen deputaten de generale synode van 2013 te berichten;
3. alle deputaatschappen op te dragen de archiefstukken die betrekking hebben op hun activiteiten verricht in de periode voor de generale synode van 2004. z.s.m. doch uiterlijk 1 september 2011 aan het synodale archief over te dragen;
4. de scribee van alle deputaatschappen op te dragen in hun rapportage aan de generale synode te vermelden in hoeverre is voldaan aan de plicht om hun archief over te dragen;
5. de scribee van opgeheven deputaatschappen op te dragen hun archief z.s.m. doch uiterlijk 1 september 2011 over te dragen;
6. deputaten kerkelijke archieven op te dragen te rappelleren bij die deputaatschappen, bestaand of reeds opgeheven, die in gebreke zijn gebleven en de synode 2013 hierover te informeren;
7. deputaten opdracht te geven om beleid te ontwikkelen m.b.t. digitaal archiveren om hierover op de generale synode van 2013 te rapporteren;
8. deputaten opdracht te geven om te zien naar een goedkopere locatie dan het Documentatiecentrum;
9. deputaten opdracht te geven tot het publiceren van de inventarisatielijst van het archief vóór 1980;
10. opnieuw deputaten te benoemen.

Tevens besloot de synode naar aanleiding van het rapport van deputaten financiële zaken 'de opdracht aan deputaten kerkelijke archieven m.b.t. het omzien naar een andere archiefruimte aan te scherpen zodat binnen een jaar een alternatief wordt gepresenteerd en ingevoerd en de voortgangsbewaking bij de quaestor te leggen'.

De synode benoemde als deputaten kerkelijke archieven de volgende broeders en zuster:

- L. van Beveren, Noord-Scharwoude;
- mw.drs. C.Th. Boerke, Apeldoorn, secretaris;
- F. van der Hart, Krimpen aan den IJssel, archivaris voor de stukken van 1980 tot heden;
- mr. C.J. van Heel, Hattem, archivaris voor de stukken voor 1980;
- ds. H. Peet, Bunschoten-Spakenburg;
- ds. H.J.Th. Velema, Hoogeveen.

In onderling overleg hebben deputaten ds. Velema tot voorzitter benoemd en ds. Peet tot tweede voorzitter. Br. Van Beveren fungeert als penningmeester en onderhoudt de contacten met de quaestor van de generale synode. Zr. Boerke is secretaris. Zij heeft namens deputaten zitting gehad in de Raad van Advies van de Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland (SKKN) en maakt na de opheffing van deze stichting deel uit van de Stichting Kerkelijke Afgevaardigden Museum Catharijneconvent, die de werkzaamheden van genoemde stichting voortzet. Ds. Peet vertegenwoordigt deputaten in de Stichting Protestantse Kerkelijke Kunst (SPKK). De archivariissen Van der Hart en Van Heel participeren in de Commissie ter registratie van kerkelijke en semi-kerkelijke Protestantse Archieven (CPA) en in het archivariissenconvent Tezamen op Pad (TOP).

Ad. 2. Opvolging archivariissen

De beide archivariissen Van der Hart en Van Heel hopen binnen afzienbare tijd de leeftijd van 70 jaar te bereiken en zijn derhalve aftredend als deputaat. Deputaten hebben daarom in de afgelopen periode hun zoektocht naar nieuwe archivariissen, reeds in de vorige synodeperiode ter hand genomen, voortgezet. Conform de opdracht van de synode is allereerst binnen de eigen kerken naar kandidaten gezocht. Nadat bestaande contacten niets opleverden, is via De Wekker en de plaatselijke kerkbladen in november 2011 een oproep uitgegaan middels een advertentie. Daaruit kwamen aanvankelijk geen reacties van gekwalificeerde archivariissen voort. Vervolgens is breder geadverteerd in de landelijke kerkbladen c.q. op de websites van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (De Reformatie), de Nederlands Gereformeerde Kerken (Opbouw) en de Hersteld Hervormde Kerk (Ledeninformatieblad). Ook is geadverteerd in het Nederlands Archiefblad, vakblad voor archivariissen. Een en ander leverde geen respons op.

Op 24 augustus 2012 ontvingen deputaten echter een schriftelijke sollicitatie van mevrouw Liesbeth 't Hart, lid van de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te Hoek van Holland. Zij had de advertentie in een plaatselijk kerkblad van de CGK gezien en reeds informatief contact gehad met archivaris Van der Hart. Haar studies Geschiedenis en HBO Recordsmanagement maakten haar in de ogen van deputaten tot een zeer geschikte kandidaat voor de functie van archivaris. Op vrijdag 28 september vond in het kerkelijk bureau te Veenendaal een sollicitatiegesprek plaats dat voor beide partijen naar tevredenheid verliep. Deputaten hebben haar dan ook tot archivaris benoemd, als opvolgster van de broeders Van der Hart en Van Heel. Mevrouw 't Hart wordt vanaf 1 januari 2013 in de archiefwerkzaamheden ingewerkt door archivaris Van der Hart. Zij is een dag per week voor dit werk beschikbaar.

Ad. 3. Overdracht archiefstukken van voor 2004

Van onderstaande deputaatschappen c.q. commissies ontbreken over de periode tot aan 2004 nog archiefstukken. In het overzicht is aangegeven om welke periode het gaat. Dit materiaal diende per 1 september 2011 binnen te zijn.

1	Quaestor generale synode	1998-2004
2	Evangelisatie	1998-2004
3	Radio- en televisiediensten	1986-2004
4	Geestelijke verzorging varenden	1989-2004
5	Geestelijke verzorging militairen	2001-2004
6	Kerkjeugd en onderwijs	1998-2004
7	Pastoraat in de gezondheidszorg	1998-2004
8	De Wekker	1980-1989
9	Kerkorde en kerkrecht	2001-2004
10	Contact met de overheid	1998-2004
11	Buitenlandse kerken	1998-2004
12	Eenheid gereformeerde belijders	1998-2004
13	Landelijk kerkelijk bureau	2001-2004
14	Commissie misbruik pastorale gezagsrelaties	1998-2004
15	Vertrouwenscommissie predikanten	2001-2004

Ad. 5. Archiefstukken opgeheven deputaatschappen

Van onderstaande opgeheven deputaatschappen ontbreken over de periode tot aan 2004 nog archiefstukken. In het overzicht is aangegeven om welke periode het gaat. Dit materiaal diende per 1 september 2011 binnen te zijn.

1	Contact met de kerkjeugd	1989-1998
2	Kerk en onderwijs	1992-1998
3	Geestelijke verzorging gehandicapten	1980-1992
4	Revisie kerkorde	1995-2001
5	Studiedeputaatschap Nieuwe Bijbelvertaling	2004-2010

Ad. 6. Rappellering

Deputaten hebben in de afgelopen periode in toenemende mate te kampen gekregen met ruimtegebrek in de archieven. Er is meer capaciteit nodig om al het archiefmateriaal dat binnenkomt te verwerken en te plaatsen. Daarom is met de rappellering van deputaatschappen die hun stukken nog niet hebben ingeleverd vooralsnog geen haast gemaakt. Voor de komende periode dient echter wel rekening gehouden te worden met een extra aanwas van het archief vanwege deze achterstanden.

Ad. 7. Digitaal archiveren

Deputaten worden regelmatig benaderd met de vraag om advies inzake digitaal archiveren. De indruk van deputaten is dat over dit onderwerp over het algemeen te gemakkelijk wordt gedacht, al zien zij ook het belang en de noodzaak in van een zorgvuldige digitale archivering. De steeds terugkerende punten van zorg worden gevormd door de digitale duurzaamheid en de toegankelijkheid c.q. beveiliging van digitale bestanden. Daarnaast blijken archiefsystemen duur, en veelal niet geschikt voor gebruik door kerken.

Inmiddels is er wel een archiefprogramma op de markt gekomen dat is toegespitst op kerkelijk gebruik, ontwikkeld door de firma Mathla te Veenendaal, die zich bezig houdt met vergadermanagement. Deputaten hebben via de gehouden toerustingavond voor archivariissen, alsook tijdens een ontmoeting op 30 oktober 2012 met dit programma kennisgemaakt. Mathla stelt een E-depot beschikbaar dat niet alleen de opslag van documenten kan dienen maar ook de toegankelijkheid en veiligheid kan begeleiden. Er is in principe ruimte voor 10.000 kerken om aan deze vorm van archivering deel te nemen. Documenten dienen aangeleverd te worden in PDF-formaat, maar ook de originele documenten (Word of Excel bijvoorbeeld) kunnen behouden blijven. De toegankelijkheid wordt geregeld via inlogcodes, wat van scriba's en/of archiefbeheerders wel accuratesse vraagt in het verstrekken en blokkeren daarvan in geval van aan- of aftreden van ambtsdragers en andere kerkelijke medewerkers. Vertrouwelijke documenten kunnen als zodanig worden aangeduid, opgeslagen en verzegeld. Wat de veiligheid in het algemeen betreft, moet Mathla voldoen aan de eisen die het Ministerie van Veiligheid en Justitie voor Cloud-diensten heeft opgesteld.

Hoewel deze firma een commercieel bedrijf is, is dit archiefsysteem een niet-commercieel project, speciaal bestemd voor kerken en bedoeld om ook daar het digitaal archiveren zowel financieel als praktisch mogelijk te maken. Het is een nog betrekkelijk nieuw project. De kosten ervan waren in oktober 2012 nog niet exact vastgesteld, maar werden ingeschat op ongeveer 500 tot 1000 Euro per jaar, inclusief het gebruik van de helpdesk. Daarvoor krijgt men 100 GB aan capaciteit. Elke 100 Gb extra verhoogt het bedrag met 250 Euro. Deze bedragen zijn overigens geen vaste bedragen. Met de plaatselijke kerken kan gekeken worden naar de financiële draagkracht. De genoemde bedragen zijn echter laag te noemen voor een dergelijk programma en vormen slechts 10 % van de kosten die men zou moeten maken voor een soortgelijk, commercieel aangeboden programma.

Momenteel wordt het systeem van Mathla door een twaalftal kerken gebruikt en getest.

Informatie over dit archiefsysteem is te vinden op www.mathla.eu of www.papierloosvergaderen.nl.

Hoewel deputaten dit een bruikbaar programma vinden, willen zij met eventuele advisering wachten tot bekend is wat de visie van de landelijke Commissie Protestantse Archieven inhoudt. De verwachting is dat de CPA in de loop van 2013 met nieuwe richtlijnen voor kerkelijk archiefbeheer zal komen, waarin aandacht besteed zal worden aan digitaal archiefbeheer. Zodra deze richtlijn bekend is, zal deze door deputaten aan de archivariissen van alle kerkelijke vergaderingen worden bekendgemaakt.

Ad. 8: Locatie documentatiecentrum

Deputaten ontvingen de opdracht om te zien naar een goedkopere locatie voor het Documentatiecentrum en binnen een jaar met een voorstel daartoe te komen. De penningmeester heeft diverse offertes opgevraagd, waaruit deputaten de conclusie hebben getrokken dat een besparing op dit punt niet mogelijk is. Het documentatiecentrum is gevestigd in Box-Inn te Veenendaal, feitelijk een opslagloods die uit diverse compartimenten bestaat, waarvan deputaten er één huren. Aangezien de huur steeds voor drie jaar is afgesloten, is daarmee ook reeds een korting bereikt. Deze situatie bestaat sinds het niet meer mogelijk bleek het documentatiecentrum te huisvesten in het landelijk kerkelijk bureau, waar deputaten overigens een hogere huur betaalden dan momenteel aan Box-Inn. Er is dus enige jaren geleden reeds een bezuiniging op de locatie van het documentatiecentrum toegepast. Een tweede bezuiniging op dit punt achten deputaten niet mogelijk zonder het bestaan van het documentatiecentrum in gevaar te brengen.

Bovenstaande betekent niet dat deputaten geen oog hebben voor de wenselijkheid van bezuiniging. Om deze toch te kunnen realiseren, is nagedacht over mogelijke alternatieven. De conclusie van deputaten is, dat er op slechts één punt nog een bezuiniging mogelijk is: de loonkosten die worden gemaakt voor de ondersteunende werkzaamheden die voor het documentatiecentrum worden verricht. Hiermee is € 22.000 gemoeid per synodeperiode. Deputaten zijn van mening dat het geenszins onredelijk zou zijn wanneer de hulp aan het documentatiecentrum voortaan alleen uit vrijwilligerswerk zou bestaan. Ook het werk van de archivariissen is immers altijd vrijwilligerswerk geweest, verricht tegen een onkostenvergoeding. De vergoeding van de medewerker van het documentatiecentrum voor vijf uren per week is een uitvloeisel van de situatie waarin het centrum nog deel uitmaakte van het landelijk kerkelijk bureau, en van medewerkers aldaar gevraagd werd aanvragen in behandeling te nemen en zo mogelijk informatie te verstrekken. Uiteraard stonden daar toen loonkosten tegenover. Nu het documentatiecentrum zich al enige tijd op een andere locatie bevindt en het werk louter berust op vrijwillige basis, overwegen deputaten deze beloning in de komende periode af te bouwen.

Overigens constateren deputaten nogal eens verwarring als het gaat om de diverse locaties van de kerkelijke archiefbewaarplaatsen en het documentatiecentrum. Men denkt soms dat deze termen verwisselbare aanduidingen zijn voor het kerkelijk archief als zodanig. Dit is niet het geval. Het kerkelijke, synodale archief is ondergebracht in twee archiefbewaarplaatsen van de burgerlijke overheid die voldoen aan de wettelijke eisen: Woerden en Utrecht. Het documentatiecentrum omvat materiaal dat niet in deze archieven thuishoort maar wel als historisch waardevol wordt beschouwd.

Ad. 9. Inventarisatielijst archief van vóór 1980

De volledige beschrijving van de inventaris van het archief van vóór 1980 is nog niet gereed voor publicatie. Wel is een algemene beschrijving en indeling van dit archief in dit rapport opgenomen. Zie hiervoor bijlage 1.

2. Vergaderingen

Deputaten vergaderden in de afgelopen periode zeven maal: 16 februari 2011, 12 oktober 2011, 22 maart 2012, 30 oktober 2012, 13 februari 2013, 27 maart 2013 en 3 april 2013.

Op 22 maart 2012 en werd een werkbezoek gebracht aan het Documentatiecentrum.

3. Archieven

3.a. Archief voor 1980

Het synodale archief van voor 1980, dat wordt bewaard in het Utrechts Archief, valt onder de verantwoordelijkheid van archivaris Van Heel. De werkzaamheden aan dit oudere archief worden voornamelijk verricht in het stadhuis van Hattum, de woonplaats van de archivaris. Daartoe wordt een gedeelte van de archieven tijdelijk in de gemeentelijke archiefbewaarplaats van Hattum opgeslagen en na bewerking teruggebracht naar Utrecht. Het werk vordert gestaag. De collectie van geïnventariseerde archieven omvat per 1 april 2013 ongeveer 200 archiefdozen (26 strekkende meter), waarin alle synodes vanaf 1937 en meer dan vijftig deputaatschappen beschreven zijn. Zo'n tien meter aan archiefmateriaal wacht nog op bewerking.

Het omvangrijke archief van deputaten zending en van deputaten diaconaat (voorheen deputaten ADMA) heeft in de afgelopen periode veel aandacht gevraagd. Enkele gedeponeerde archieven zijn geïnventariseerd. Hierbij moet gedacht worden aan de archieven van kerkelijke, landelijke verenigingen en conferenties.

Archivaris Van Heel hoopt de volledige beschrijving van het archief tot 1980 binnen afzienbare tijd te publiceren conform de opdracht van de synode.

Voor een overzicht van de inhoud van dit archief zie bijlage 1.

3.b. Archief na 1980

Het archief na 1980, dat bewaard wordt in het Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard te Woerden, valt onder de verantwoordelijkheid van archivaris Van der Hart. Per 1 april 2013 omvat het archief 603 archiefdozen (ruim 75 strekkende meter), met daarin de stukken van alle synodes vanaf 1980 t/m 2010 en meer dan 60 deputaatschappen en commissies, alsook acht gedeponeerde archieven. Op korte termijn zullen door overdracht van stukken nog enkele meters worden toegevoegd. De beschikbare ruimte in het Woerdens Archief is 80 meter. Deputaten zullen daarom in de komende periode naar oplossingen voor dit dreigend ruimtegebrek moeten omzien.

Voor een overzicht van de inhoud van dit archief zie bijlage 2.

3.d. Archiefcontrole

Op 12 oktober 2012 werd het synodale archief in Woerden geïnspecteerd en in orde bevonden.

4. Toerusting

De archivariissen zijn in 2012 in samenwerking met de archivaris van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de archivaris van de Nederlands Gereformeerde Kerken gestart met het archivarissenconvent 'Tezamen op Pad' (TOP). Vanuit dit convent werden in datzelfde jaar zes toerustingsavonden belegd voor scriba's en kerkelijke archivariissen. Twee avonden konden geen doorgang vinden vanwege een te laag aantal aanmeldingen, de overige vier werden goed bezocht en werden als zinvol ervaren. Er blijken veel concrete vragen te leven over archiefbeheer in het algemeen en digitaal beheer in het bijzonder.

Op 9 februari 2013 bezochten enkele deputaten de 'Toogdag Haarlem 2013, kerkelijk archiefbeheer in een nieuw jasje'. Een dag georganiseerd door de CPA in het Noord-Hollands Archief te Haarlem.

5. Website

De website van deputaten www.cgk-kerkelijkearchieven.nl heeft zowel technisch als inhoudelijk een verbetering ondergaan. Op de site, waarvan ook het Documentatiecentrum deel uitmaakt, is informatie beschikbaar die nodig is voor een goed archiefbeheer. Van deze documentatie wordt goed gebruik gemaakt. Uit de cijfers kan worden afgeleid dat de documentatie ook buiten ons kerkverband aftrek vindt. Per 1 februari 2013 was het aantal downloads:

Documentatiecentrum:	Magazijnlijst	270
	Oude kerk - nieuwe media	214
	Prekenserie CGK	39
	Zie ik verkondig u grote blijdschap	559
Richtlijnen deputaten:	Archiefbeheer	414
	Secretarissen deputaatschappen	446

6. Documentatiecentrum

De beheerder van het documentatiecentrum, drs. J. Noorlandt, heeft deputaten via schriftelijke verslagen op de hoogte gehouden van de werkzaamheden van het centrum en elk jaar een vergadering van deputaten bezocht. Drs. M. Vennik verricht ondersteunende werkzaamheden waarvoor hij een vergoeding ontvangt voor vijf uren per week.

Het documentatiecentrum heeft diverse schenkingen in ontvangst genomen: foto's, brochures, catechesemateriaal, krantenknipsels en geluidsbanden.

Per 1 april 2013 was het aantal donateurs 142. Van de donaties worden diverse items aangekocht als jubileumboeken, catechese-uitgaven, brochures etc. Ook wordt regelmatig in eigen beheer een brochure uitgegeven. In 2010 was dat *Welke verbonden zijn er? Een speurtocht naar de geschiedenis van de catechese in de Chr. Geref. Kerken* door drs. Jan Noorlandt. In 2011 stelde drs. M. Vennik een bloemlezing uit De Wekker samen onder de titel *Hij wekt elke vrijdag*. In 2012 verscheen *Canon Gestorum Scriptura 1948-1971, een overzicht van thema's en auteurs van dit periodiek dat in de Chr. Geref. Kerken verscheen*. In hetzelfde jaar verscheen in het Jaarboek een informatief artikel over het documentatiecentrum.

7. Kerkelijke kunst

Deputaten waren vertegenwoordigd in de Stichting Protestantse Kerkelijke Kunst (SPKK) en in de Stichting Kerkelijke Kunst Nederland (SKKN), die inventarisaties uitvoert van waardevolle kerkelijke bezittingen. Deze laatste stichting is onlangs opgeheven omdat de overheid in het kader van bezuinigingen de subsidie heeft stopgezet en voortzetting daardoor financieel niet meer mogelijk bleek. De gegevens van de inventarisaties die in de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn uitgevoerd en die zich in de database van deze stichting bevonden, blijven eigendom van deze kerken. De database zal worden ondergebracht bij een nieuwe stichting die bestaat uit vertegenwoordigers van de kerken die in de SKKN participeerden. De werkzaamheden van de SKKN zullen op termijn worden overgenomen door een afdeling van Museum Het Catharijneconvent te Utrecht, dat nauwe banden zal onderhouden met genoemde stichting. De naam van de stichting is dan ook: Stichting Kerkelijke Argevaardigden Museum Catharijneconvent. Het museum zal voor de stichting de database beheren en de inventarisaties van het kerkelijk erfgoed in de nabije toekomst weer gaan uitvoeren.

8. Begroting

De quaestor van de synode draagt de zorg voor de financiën van deputaten kerkelijke archieven. Hoewel dus geen kashoudend deputaatschap, hebben deputaten in de afgelopen periode nauwkeurig op de kosten toegezien en voor de periode 2013-2016 een kostenraming, c.q. begroting opgesteld.

De kosten zijn in de afgelopen drie jaar lager uitgevallen dan het bedrag dat de synode in 2010 beschikbaar heeft gesteld. Dit heeft te maken met het feit dat het documentatiecentrum diverse aanschaffingen heeft bekostigd vanuit donaties en deze dus niet meer op de begroting van deputaten drukken. Daarnaast is het ontwerp en onderhoud van de website van deputaten bij een andere webbeheerder ondergebracht, wat eveneens een kostenbesparing opleverde.

Feit blijft dat de grootste kostenpost op de begroting wordt gevormd door het Documentatiecentrum. Loonsom en huurkosten hiervoor bedragen samen meer dan 50% van de begroting. Zie verder wat hierover reeds gezegd is onder punt 1 bij opdracht 8 van de synode.

De begroting is opgenomen in bijlage 3.

9. Archief

Deputaten kerkelijke archieven hebben hun archief t/m 2004 aan het synodale archief overgedragen.

10. Voorstellen

Deputaten stellen de synode voor:

- a. de handelingen van deputaten goed te keuren en opnieuw deputaten te benoemen;
- b. ontheffing te verlenen aan de archivariissen Van der Hart en Van Heel wegens het bereiken van de 70-jarige leeftijd;
- c. goedkeuring te hechten aan de benoeming van mevrouw Liesbeth 't Hart tot archivaris;
- d. aan de diverse deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid vóór de synode van 2007 voor 1 september 2014 aan het synodale archief over te dragen;
- e. scribae van deputaatschappen op te dragen in hun synoderapport te vermelden in hoeverre men voldaan heeft aan de plicht om het archief over te dragen;
- f. de scribae van opgeheven deputaatschappen op te dragen om hun archief zo spoedig mogelijk over te dragen;
- g. de begroting goed te keuren.

H.J.Th. Velema, voorzitter

C.Th. Boerke, secretaris

Bijlage 1**Overzicht van de archieven van vóór 1980 (Utrecht)**

<i>nr.</i>	<i>naam archief</i>	<i>jaartallen</i>	<i>inv.nrs.</i>	<i>opmerkingen</i>
A-D	archieven Christelijke Gereformeerde Kerken	1892-1980	1444	tot nu toe
A	synodaal archief	1892-1980	192	
A-1	geschreven notulen en gedrukte acta	1892-1980	31	
A-2	archief van afzonderlijke synodes	1900-1980	161	
A-2a	synodes vóór 1937	1900-1936	15	
A-2b	synode van Hilversum	1937	5	
A-2c	synode van Apeldoorn	1941-1944	7	
A-2d	synode van Apeldoorn	1944-1945	6	
A-2e	synode van Utrecht	1947	5	
A-2f	synode van 's-Gravenhage-Centrum	1950-1952	7	
A-2g	synode van Apeldoorn	1953	6	
A-2h	synode van Apeldoorn	1956	12	
A-2i	synode van Rotterdam-Centrum	1959-1960	10	
A-2j	synode van Haarlem-Santpoort	1962-1965	12	
A-2k	synode van Zwolle en Apeldoorn	1965-1968	16	
A-2l	synode van Hilversum	1968-1971	11	
A-2m	synode van Rotterdam-Centrum	1971-1974	12	
A-2n	synode van Amsterdam-Nieuw-West	1974-1977	9	
A-2o	synode van Hoozevee	1977-1979	13	
A-2p	synode van Amersfoort	1980-1983	15	
B	archieven van deputaatschappen	1894-1980	1130	tot nu toe
B-1	synodale commissie	1894-1925	6	met een inhoudsopgave
B-2	correspondentie met de hoge overheid	1925-1980	33	met een gedeeltelijke inhoudsopgave
B-3	vertegenwoordiging van de kerken	1959-1980	11	
B-4	moderamen van de afgelopen synode	1971-1980	1	
B-5	quaestor van de generale synode	1956-1979	7	
B-6	curatoren van de theologische school, later hogeschool	1933-1973	30	archief berust bij de TUA
B-6a	commissie voor het examen naar art. 8 DKO	1900	--	
B-6b	schulddelgingsfonds	1933-1946	--	
B-6c	fonds 'Bouwen en Bewaren'	1933-1962	--	
B-6d	onderzoek inzake leer over het Duizendjarige Rijk	1932-1934	6	
B-6e	richtlijnen toelatingsexamen theologische school	1953	1	
B-7	financieel beheer theologische hogeschool	1965-1974	13	

B-8	studiefonds 'Ex bonis publicis'	1924-1980	33
B-9	financiële controle, later financiële zaken	1951-1980	66
B-10	hulpverlenings-deputaatschappen	1943-1980	60
B-10a	evacuatie en oorlogsschade	1943-1953	2
B-10b	evacuatie en watersnoodschade	1953	1
B-10c	bijzondere noden	1953-1968	6
B-10d	hulpverlening in binnen- en buitenland	1968-1983	51
B-11	onderlinge bijstand	1971-1980	29
B-12	steunverlening kerken in drooggelegde polders	1954-1979	11
B-13	kerkbouwaangelegenheden	1954-1985	69
B-14	beheer emeriti-kas naar artikel 13 kerkorde	1921-1979	62
B-15	onderzoek inzake de bijbelvertaling	1958-1965	11
B-15a	vertegenwoordiger in raad voor contact betr. de bijbel	1972-1980	5
B-16	psalamberijming en berijmde schriftgedeelten	1969-1977	9
B-16a	onderzoek naar het kerkelijk lied	1977-1980	7
B-17	bestudering vragen artikel 36 Nederlandse Geloofsbelijdenis	1953-1964	7
B-18	voorbereiding nieuwe uitgave Dordtse Kerkenordening	1970-1989	6
B-18a	onderzoek ad artikel 171 van de acta 1962	1964-1965	4
B-19	herziening van de liturgische geschriften	1953-1975	8
B-20	overleg met het Gereformeerd Sociologisch Instituut	1959-1965	9
B-21	commissie voor de moeilijkheden in Haarlem-Centrum	1960-1966	12
B-22	eenheid in Nederland en correspondentie met buitenland	1947-1982	48
B-23	emigratie	1947-1977	12
B-24	contatc met de jeugdbonden, later met de kerkjeugd	1957-1980	29
B-25	kerk en onderwijs	1972-1980	16
B-26	geestelijke verzorging van militairen	1963-1981	12
B-27	deputaatschappen voor varenden	1953-1980	44
B-27a	ambtelijke bearbeiding van schippers	1953-1975	13
B-27b	geestelijke verzorging van zeevarenden	1956-1980	31
B-28	geestelijke verzorging van gehandicapten	1969-1986	12
B-29	deputaatschappen voor diakonaat en maatschappij	1959-1980	107
B-29a	plaats van de diakenen in de kerkelijke vergaderingen	1959-1961	1
B-29b	algemene diakonale en maatschappelijke aangelegenheden	1956-1980	90
B-29c	kerk en bedrijfsleven	1979-1980	7
B-29d	kerk en samenleving	1974-1981	9
B-30	beheer van een kerkelijk administratief bureau	1948-1981	8
B-31	redactie van De Wakker	1888-1980	51
B-32	evangelisatiedeputaatschappen	1936-1980	100
B-32a	evangelisatie	1936-1986	73
B-32b	stichting voor de arbeid onder de buitenkerkelijke jeugd	1946-1956	5
B-32c	radiokerkdienstuitzendingen	1945-1980	19
B-32d	kerk en recreatie	1970-1980	3
B-33	evangelieverkondiging onder Israel	1934-1985	165
B-34	zending	1927-1986	in bewerking
B-35	archieffdeputaatschappen	1932-1980	16
B-35a	kerkelijke archieven	1932-1965	5

B-35b	controle op het archief	1942-1980	6
B-35c	archivaris van de generale synode	1940-1980	5
C	gedeponeerde archieven	1837-1984	122 <i>tot nu toe</i>
C-1	Christelijke Gereformeerde kerk te Teuge	1837-1968	21
C-2	Christelijke Gereformeerde Studentenbond	1946-1970	46
C-2a	CGS afdeling Utrecht-Wageningen	1947-1970	10
C-3	reunistenorganisatie van de CGS	1953-1984	21
C-3a	redactie van 'Canon Gestorum Scriptura'	1948-1972	24
C-4	archieven van jeugdbonden		nog niet bewerkt
C-4a	bond van CG jonge meisjesverenigingen		nog niet bewerkt
C-4b	bond van CG jongelingsverenigingen		nog niet bewerkt
C-4c	stichting Jeugdblad		nog niet bewerkt
C-4d	CG-jongerenbond		nog niet bewerkt
C-4e	afdeling Zuid-Holland van die bond		nog niet bewerkt
C-5	bond van CG vrouwenverenigingen		nog niet bewerkt
C-6	bond van CG mannenverenigingen		nog niet bewerkt
C-7	landelijk comité ouderlingen- en diakenenconferenties		nog niet bewerkt
C-8	vereniging van diaconieën ... een weeshuis, later jeugdweelzijn		nog niet bewerkt
D-1	jaarboekjes		nog niet bewerkt
D-2	kalenderboekjes, later Goede Moed		nog niet bewerkt

Bijlage 2

Overzicht van de archieven van na 1980 (Woerden)

Overzicht van deputaatschappen					
<i>Nr.</i>	<i>Naam</i>	<i>Begin</i>	<i>eind</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>Bewerkt</i>
GS	Generale synode	1892		1980-2010	1980-2010
Bijzondere deputaatschappen					
I	Moderamen	1892		1980-2010	zie GS
II	Vertegenwoordiging van de kerken	1892		1980-2010	1980-2010
III	Quaestor generale synode	1950		1980-1998	1980-1998
Synodale deputaatschappen					
S1	Emeritikas (art.13 K.O.)	1921		1980-2004	1980-2004
S2	Theologische Universiteit/curatorium	?		T.U.A.	n.v.t.
S3	Financieel beheer TUA	?		aanwezig	neen
S4	Studiefonds TUA	?		T.U.A.	n.v.t.
S5	Kerk en Israël	1936		1980-2004	1980-2004
S6	Buitenlandse zending	1906		1980-2001	neen
S7	Evangelisatie	1936		1980-1998	1980-1998
S8	Kerkbouwaangelegenheden FSK	1956	1989	1980-1989	1980-1989
S9	Onderlinge bijstand (K.O.B.)	1971	1989	1980-1989	1980-1989
S10	Steun aan kerken in polders IJsselme.	1953	1992	1980-1992	1980-1992
S11	Onderlinge bijstand en advies	1989		1989-2007	1989-2007
Generale deputaatschappen					
G1	Radio- en televisiediensten	1947		1980-1986	1980-1986
G2	Geestelijke verzorging varenden	1980		1980-1989	1980-1989
G3	Geestelijke verzorging militairen	1963		1980-2001	1980-2001

G4	Contact met de kerkjeugd	1957	1998	1980-1989	1980-1989
G5	Kerk en onderwijs	1971	1998	1980-1992	1980-1992
G6	Kerkjeugd en onderwijs	1998			
G7	Kerk en recreatie	1968	1983	verdwenen	(zie corresp.)
G8	Geestelijke verzorging gehandicapten	1968	1992	zie G10	zie G10
G9	Werkgroep recreatie lich. gehandicapt	?		1977-1980	1977-1980
G10	Pastoraat in de gezondheidszorg	1992		1980-1998	1968-1998
G11	Dep. ADMA	1956	2004	1980-1998	1980-1989
G12	Hulpverlening in binnen- en buitenland	1968	2004	1980-1991	1980-1991
G13	Kerk en bedrijfsleven	1980	1995	1980-1995	1980-1995
G14	Diaconaat	2004		n.v.t.	neen
G15	Eenheid gereformeerde belijders + correspondentie buitenlandse kerken	1950	1998	1980-1998	1980-1998
G16	De Wekker	1953		periodiek	ja (blad)
G17	Jaarboek	1950		1967-2004	1967-1998
G18	Kerkorde en kerkrecht	2001		neen	neen
G19	Contact met de overheid	1947		1980-1998	1980-1998
G20	Eenheid ger. belijders in Nederland	1998		1980-1998	1980-1998
G21	Corresp. met buitenlandse kerken	1998		neen	neen
G22	Financiële zaken	1962		1980-2007	1980-2007
G23	Dep. kerkelijk administratief bureau	1968	1998	1980-1995	1980-1995
G24	Landelijk kerkelijk bureau.	1998		?	neen
G25	Synodaal archief	1936	1983	1980-1983	1980-1983
G26	Controle v.h. synodaal archief	1950	1983	1980-1983	1980-1983
G27	Kerkelijke archieven	1983		1983-2010	1983-2010
G28	Onderzoek n.h. kerkelijk lied	1977	1983?	1980-1983	1980-1983
G29	Berijmde Schriftgedeelten	1983?	1995	1983-1995	1983-1995
G30	Eredienst	2004		neen	neen
G31	Officiële tekst v.d. belijdenisgeschriften	1971	1983	1980-1983	1980-1983
G32	Contactpersoon uitgave Lit. Formulieren	1980	1986	neen	neen
G33	Syn. comm. evangelisatiewerk België	1980	1983	rapp.1983	rapp.1983
G34	Onderz. doelw. werkwijze dep.schapp.	1986	1989	1986-1990	1986-1990
G35	Voorber. besluit inz. centraal bureau	1986	1989	?	
G36	Onderz. taken en priorit. dep.schappen	1989	1992	?	
G37	Revisie van de kerkorde	1995	2001	1995-1998	
G38	Bestudering vragen vrouw in het ambt	1995	1998	1995-1998	1995-1998
G39	Studiedep. gaven/diensten man/vrouw	1998	2001	1998-2001	1998-2001
G40	Comm. misbruik pastorale/gezagsrel.	1998			
G41	Problematiek in de grote steden	1998	2001	neen	
G42	Uitg. Schriftber. + Herz. Lit. Form.	1998	2004	neen	
G43	Comm. bijst. en adv. classis Hoogeveen	2001	2004	neen	
G44	Vertrouwenscommissie predikanten	2001		neen	
G45	Comm. voort. ambtsbeëindig predikant.	2001		neen	
G46	Gen. syn. beroepscomm. klachten	2004		neen	
G47	Studiedep. Nieuwe Bijbelvertaling	2004		neen	
G48	Comm. uitgave Schriftberijmingen	1995	1998	1995-1998	1995-1998
G49	Uitgave van de kerkorde	?	2001	1983-1995	1983-1995
G50	Werkgroep centraal bureau	1989	1992	1989-1992	1989-1992

G51	Comm. landelijke herdenking1892	1989	1992	1991-1993	1991-1993
G52	Comm. bijstand zaak R'dam-Centrum	1992	1998	1992-1998	neen
G53	Comm. zaak Aarnoudse classis Haarlem	1995	1998	1995-1998	neen

<i>Nr.</i>	<i>Naam Gedeponneerd Archief (GA)</i>	<i>Begin</i>	<i>Eind</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>bewerkt</i>
GA1	Archief Bikker	1927	1977	1927-1977	gedeeltelijk
GA2	Archiefwerkgroep Reg. Afscheidingsarch	1981	1991	1981-1991	neen
GA3	Werkgroep Contact Studerenden		1987	1982-1987	1982-1987
GA4	Stichting Noodfonds	1987	1990	1987-1990	1987-1990
GA5	Bond Chr. Ger. Vrouwenverenigingen	1948		1952-2005	1952-2005
GA6	Bond Chr. Ger. Zondagsscholen	1930	2007	1983-1994	1983-1994
GA7	R.C.G.S.	1953	2013	1953-1991	1953-1991
GA8	Landelijke Werkgroep Kerk en Vrouw	1990	2006	1990-2006	1990-2006

Bijlage 3

Begroting

<i>Onkostenpost</i>	<i>Begroting 2011/2013</i>	<i>Begroting 2014/2016</i>
Vergaderkosten	€ 1.250,00	€ 750,00
Alg.kosten en toerusting	€ 4.800,00	€ 5.000,00
Algemene reiskosten	€ 2.500,00	€ 3.000,00
Website	€ 4.000,00	€ 750,00
Archiefbeheer Utrecht/Hattem	€ 500,00	€ 500,00
Reiskosten Utrecht	€ 2.000,00	€ 3.000,00
Archiefbeheer Woerden	€ 5.000,00	€ 8.000,00
Reiskosten Woerden	€ 3.000,00	€ 4.000,00
Materiaal documentatiecentrum	€ 4.400,00	NIHIL
Hulp bij dienstverlening documentatiecentrum	€ 22.000,00	€ 22.000,00
Huurkosten documentatiecentrum	€ 25.000,00	€ 25.000,00
Inventarisatie kerkelijke kunst	€ 2.500,00	€ 2.500,00
Representatie	€ 500,00	€ 500,00
Bronnenuitgave	€ 1.200,00	NIHIL
Contributies	€ 3.000,00	€ 3.000,00
Digitalisering	€ 4.800,00	NIHIL
<i>Totaal:</i>	<i>€ 86.450,00</i>	<i>€ 78.000,00</i>

Vergaderkosten

Omdat voor vergaderingen vaak gebruik gemaakt wordt van een zaal in het Dienstenbureau of een locatie in de archiefbewaarplaats, kunnen deze kosten naar beneden worden bijgesteld.

Algemene kosten en toerusting

Kosten die noodzakelijk zijn om de toerusting van plaatselijke kerken te kunnen blijven uitvoeren.

Algemene reiskosten

Onder deze kostenpost vallen alle reiskosten die deputaten maken wegens vertegenwoordiging elders en voor het bijwonen van de vergaderingen van ons deputaatschap. De reiskosten ten behoeve van het archiefbeheer worden apart begroot.

Website

Door het overgaan naar een andere webbeheerder zijn de kosten aanzienlijk gedaald. Het onderhoud van de website vindt nu plaats bij het Dienstenbureau.

Archiefbeheer Utrecht/Hattem

In Utrecht worden de officiële archiefstukken van synode en deputaatschappen van voor 1980 bewaard.

Voor de ruimte die in Utrecht wordt gehuurd, betalen wij tot op heden geen huur. De kosten voor het archiefbeheer bestaan dan ook uitsluitend uit de aanschaf van materialen voor het archiefbeheer en de reiskosten van de archivaris. Uitbreiding van het aantal strekkende meters is noodzakelijk. Of dit extra kosten zal opleveren is op dit moment niet bekend.

Reiskosten Utrecht

De huidige archivaris brengt en haalt uitsluitend stukken op in Utrecht. Hij verrichtte de werkzaamheden in zijn woonplaats Hattem. Hierdoor werden veel reiskosten bespaard. Aan zijn benoeming in het deputaatschap komt nu een einde. De werkzaamheden worden overgenomen door mevrouw 't Hart uit Hoek van Holland. Zij kan niet beschikken over een werkruimte in haar woonomgeving, zodat er meer reiskosten gemaakt zullen worden.

Archiefbeheer Woerden

In Woerden worden de officiële archiefstukken van synode en deputaatschappen vanaf 1980 bewaard. De huur van de archiefruimte kost op dit moment per jaar € 2.166,00. Met een stijging van de huur van de ruimte is nu rekening gehouden, omdat ook het aantal strekkende meters archief steeds toeneemt.

Reiskosten Woerden

De reiskosten zullen naar verwachting geen verandering ondergaan. De nieuwe archivaris kan in haar eigen omgeving geen werkplek vinden om tegen lagere kosten de werkzaamheden te verrichten.

Materiaal documentatiecentrum

Deze post kan vervallen. Wordt nu betaald uit de donaties die het Documentatiecentrum ontvangt.

Hulp bij dienstverlening documentatiecentrum

Voor het op orde houden van het Documentatiecentrum was een betaalde kracht voor 5 uur per week beschikbaar. De salariskosten werden uit deze begrotingspost betaald. Deputaten hebben besloten deze salariering per 1 januari 2014 stop te zetten.

Huurkosten documentatiecentrum

De generale synode heeft in 1992 besloten dat deputaten kerkelijke archieven zorg hebben te dragen voor documentatie. De synoden van 1983, 1986 en 1989 hadden al opdracht gegeven om dit besluit voor te bereiden. Het bleek de synode dat er leemte bestond tussen het synodale archief (waarin zich de officiële archiefstukken van synode en deputaatschappen bevinden) en de bibliotheek van de TUA in Apeldoorn. In deze leemte voorziet het Documentatiecentrum.

De doelstelling van het Documentatiecentrum is driedelig:

- a. collectievorming door acquisitie;
- b. beschrijven en toegankelijk maken van de collectie;
- c. dienstverlening aan hen die een beroep doen op het Documentatiecentrum.

Er werd in het verleden ruimte gehuurd bij het Dienstenbureau en bij de Stichting Goed Werk in Veenendaal. De huur van de beide ruimten werd door de verhuurders opgezegd, waarna een zoektocht naar een nieuwe ruimte is gestart. Deze ruimte is gevonden bij Box-Inn te Veenendaal. De kosten van de huur van opgezegde ruimten kwamen op dat moment veel hoger uit dan de huurkosten die nu voor Box Inn worden betaald. Met de huur van Box-Inn medio 2006 hebben deputaten kerkelijke archieven al een behoorlijke besparing geleverd. De ruimte is niet representatief te noemen en gasten ontvangen is eigenlijk niet goed mogelijk. Een verdere besparing in deze kosten is niet haalbaar.

Inventarisatie kerkelijke kunst

Er dienen gelden beschikbaar te zijn om waardevolle bezittingen in rapportages vast te leggen. De Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland (SKKN) is in de huidige zittingsperiode ontbonden. De werkzaamheden zullen in de loop van 2013 worden overgenomen door de afdeling Erfgoed Kerken en Kloosters van Museum Catharijneconvent te Utrecht. Door deze situatie heeft de inventarisatie van kerkelijk kunst grotendeels stil gelegen, maar zal in de komende periode worden hervat. De kosten worden

Representatie

In voorkomende gevallen dienen er gelden beschikbaar te zijn om als deputaatschap ook representatief te kunnen optreden.

Bronnenuitgave

Deze post kan vervallen. Deze uitgaven worden betaald uit de donaties die het Documentatiecentrum via het Dienstenbureau ontvangt.

Contributies

Kosten die gemaakt worden wegens lidmaatschap van SPKK en SKKN.

BIJLAGE 135

Artikel 109

Rapport 4 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten kerkelijke archieven

Bestudering van het deputatenrapport van leidde tot een aantal vragen waarvoor wij deputaten hebben uitgenodigd voor een gesprek.

In eerdere rapporten heeft commissie 6 het belang van goed archiveren steeds benadrukt: het werk mag niet worden onderschat! Nu de beide archivariissen brs. Van der Hart en van Heel vanwege hun leeftijd binnenkort dit deputaatschap zullen verlaten is een woord van dank aan hun adres zeer op zijn plaats.

Er is na lang zoeken gelukkig een nieuwe archivaris gevonden in de persoon van mevrouw L. 't Hart waarover ook uw commissie verheugd is. Maar daarmee zijn de zorgen voor de continuïteit in de werkzaamheden niet weggenomen. Mevrouw 't Hart heeft aangegeven dat, indien zij een andere/vaste baan kan krijgen, zij dit werk weer zal moeten beëindigen. Deputaten dienen er aandacht aan te geven hoe de inzet van mevrouw 't Hart voor langere tijd kan worden gewaarborgd. Wij doen hiervoor later een voorstel.

Deputaten berichtten ons achteraf schriftelijk dat een tweede archivaris in principe niet meer nodig is omdat het oude archief van vóór 1980, waaraan archivaris br. Van Heel momenteel nog aan werkt, over enige tijd zal zijn afgerond. Waarvan acte.

Toch is uw commissie van mening dat slechts 1 archivaris een gevaar vormt voor de continuïteit van dit werk. Mocht om wat voor reden dan ook mevrouw 't Hart haar werk beëindigen dan stopt het archiefwerk. Dus komen wij ook in deze zaak met een voorstel

Wij ervoeren de rapportage over wat er nu waar wordt bewaard als niet helder. Het blijkt vrij eenvoudig te zijn:

Wat? De relevante stukken van synodes, deputaatschappen en studiecommissies.

Waar?

Er zijn twee archiefbewaarplaatsen van de overheid waarvan deputaten gebruikmaken:

- de oudere archieven (tot 1980) berusten in Utrecht;
- de jongere archieven berusten in Woerden maar rusten binnenkort verder in het Rotterdams gemeentearchief. Worden deze jongere archieven te oud dan verhuizen ze uiteindelijk naar Utrecht (als hun laatste rustplaats zullen we maar zeggen!!).

Daarnaast beheert dit deputaatschap in het documentatiecentrum te Veenendaal een ruimte ter grootte van de kerkenraadskamer van de Oenenburgkerk. Daarin liggen alle spullen opgeslagen die betrekking hebben op de eeuwvierving van onze kerken in 1992. Naar zeggen van deputaten besloot een generale synode in haar wijsheid alles van deze eeuwvierving voor het nageslacht te bewaren. Dat is in de loop der jaren een dure wijsheid geworden: deputaten ervaren dit archief als een financieel blok aan hun been. De huurkosten en het werk eraan staan voor € 47.000 op de begroting 2014 – 2016. Die totaal € 78.000 bedraagt!

Maar het wordt nog merkwaardiger: deputaten vonden voor het archiefwerk in Woerden/Rotterdam een professional die haar werk onbezoldigd verricht terwijl het werk in het Documentatiecentrum door een vrijwilliger wordt verricht die daarvoor een geldelijke vergoeding krijgt. Uw commissie kan dus niet anders dan met voorstellen komen.

De overdracht van archiefstukken laat ernstig te wensen over. We begrijpen uit het rapport en het overleg dat door gebrek aan archiefruimte het rappelleren niet heeft plaatsgevonden. Maar niet rappelleren en niet overdragen verplaatst de druk naar de toekomst. Dat lijkt uw commissie helemaal niet wenselijk. Dus volgen hierover later enkele voorstellen. Deputaten meldden ons achteraf schriftelijk dat zij in Rotterdam binnenkort meer 'meters aan archiefruimte hopen te bemachtigen'. Dat biedt deputaten de ruimte om het rappelleren daadwerkelijk ter hand te nemen. En uw commissie neemt zich voor ter synode alle deputaatschappen, die tot nu toe in gebreke zijn gebleven, hierop te bevragen.

Digitaal archiveren komt niet van de grond. Uw commissies van 2007 en 2010 hebben hiervoor aandacht gevraagd. In 2010 is er zelfs een opdracht verstrekt beleid te ontwikkelen. Dat is niet gebeurd. (En dat is merkwaardig als deputaten zelf melden dat zij regelmatig vanuit de kerken worden benaderd om advies inzake ... digitaal archiveren!). Er is echter hoop: de landelijke Commissie Protestantse Archieven zou in de loop van 2013 met nieuwe richtlijnen voor kerkelijk digitaal archiefbeheer komen. Deputaten stellen voor om dat af te wachten. Uw commissie is het daarmee eens.

Ten slotte vergelijkt dit deputaatschap in haar rapport 2 begrotingen te weten die van 2011-2013 met die van 2014-2016. Dat is uw commissie nog niet eerder overkomen. Een van onze vragen aan deputaten was een opgave te verstrekken van de gerealiseerde onkosten. En dat hebben deputaten tijdens de bespreking ook gedaan. Alhoewel nog niet alle onkosten over 2013 zijn gedeclareerd of in rekening zijn gebracht lijkt de begroting (€ 86.500) op ongeveer € 4.000 na te worden gerealiseerd.

Uw commissie wil haar waardering uitspreken voor het werk van deputaten. Maar dit rapport kan niet zonder kritische toon worden afgesloten. Feitelijk hebben deputaten geen gevolg gegeven aan de opdrachten 6, 7 en 8. En dat zijn 3 van de 5 opdrachten.

Inzake doelmatigheid:

- archiveren moet;
- het aantal deputaten zal vooralsnog van 6 naar 4 (zie besluit 2) teruggaan, op zeer korte termijn weer naar 5 (zie besluit 3) en wellicht ooit weer naar het oorspronkelijke aantal van 6 (zie besluit 5);
- deputaten hebben werkzaamheden naar de toekomst verschoven;
- in voorkomende gevallen weten kerken 'dit deputaatschap te vinden';
- deputaten zullen blijven bestaan, maar dienen te zoeken naar wegen om de besluiten, die de synode haar toevertrouwt, ook te kunnen uitvoeren.

Uw commissie stelt u voor het navolgende te besluiten:

1. handelingen van deputaten goed te keuren;
2. ontheffing te verlenen aan de archivariissen brs. Van der Hart en Van Heel wegens het bereiken van de 70-jarige leeftijd en hen hartelijk te bedanken voor hun inzet voor het deputaatschap kerkelijke archieven;
3. goedkeuring te hechten aan de benoeming van mevrouw L. 't Hart tot archivaris;
4. deputaten te verzoeken voorwaarden te definiëren waardoor de inzet van mevrouw 't Hart ook op langere termijn kan worden gewaarborgd, hierbij valt bijv. te denken aan het verstrekken van een vrijwilligersbijdrage o.i.d.;

5. deputaten op te dragen met het oog op de continuïteit van de archiefwerkzaamheden te blijven omzien naar een tweede archivaris;
6. deputaten opdracht te geven kritisch te onderzoeken welke zaken uit het documentatiecentrum moeten worden aangehouden om dit archief zoveel mogelijk af te slanken en om hierover op de generale synode van 2016 verslag te doen;
7. de beloning voor de vrijwilliger die het archief in het documentatiecentrum beheert in 3 jaar af te bouwen naar nul;
8. aan de diverse deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid vóór de generale synode van 2007 z.s.m. doch uiterlijk 1 september 2014 aan het synodale archief over te dragen;
9. de scribae van deputaatschappen op te dragen in hun synoderapport te vermelden in hoeverre men voldaan heeft aan de plicht om het archief over te dragen;
10. de scribea van opgeheven deputaatschappen op te dragen hun archief z.s.m. over te dragen.

J. Mauritz, rapporteur.

BIJLAGE 136

artikel 134

Brieven van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland
Harderwijk 2011

Aan de Generale Synode van de
Christelijke Gereformeerde Kerken
p/a Postbus 334
3900 AH VEENENDAAL

Harderwijk, 8 juli 2011
Kenmerk: 71-D-1-110415

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, bijeen te Harderwijk, heeft in haar vergadering van 15 april jl. een afvaardiging van uw kerken ontvangen. Daarbij constateerden we met grote dankbaarheid een groeiende toenadering en samenwerking in veel plaatselijke gemeenten. De door uw en onze deputaten opgestelde notitie 'Katholiciteit en Eenheid' hebben we ontvangen als een goede handreiking om plaatselijke contacten aan te gaan en uit te bouwen.

Daarbij namen we met instemming kennis van het besluit van uw synode tot wijziging van bijlage 8 van uw kerkorde. Dienaangaande sprak onze synode uit:

- a. dankbaar te zijn voor de besluitvorming van de Generale Synode van de CGK 2010 en de aanpassing van bijlage 8 van hun Kerkorde die het mogelijk maakt dat alle Gkv-predikanten kunnen worden uitgenodigd om voor te gaan in CGK-kerkdiensten;
- b. dat predikanten van de CGK bevoegd zijn tot de bediening van Woord en sacramenten, tot de dienst van de gebeden en tot de kerkelijke bevestiging van een huwelijk in een kerkdienst van een Gkv-kerk, mits op uitnodiging van die gemeente;
- c. dat Gkv-predikanten die door CGK-kerkenraden worden uitgenodigd voor te gaan in een kerkdienst de bewilling van hun eigen kerkenraad behoeven.

Onze synode sprak voorts uit dat onze kerken, vanuit de roeping tot eenheid, de weg naar kerkelijke eenheid met de CGK willen vervolgen. Daartoe gaf ze aan deputaten kerkelijke eenheid de volgende opdracht:

- a. met deputaten eenheid van de CGK samen te werken in het voluit stimuleren en faciliteren van samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven op plaatselijk niveau;
- b. daartoe het gesprek over de prediking, visie op de gemeente, visie op de sacramenten en de kerkelijke vermaning binnen de plaatselijke kerken en eventueel op regionaal niveau te blijven stimuleren en begeleiden;
- c. zo nodig overlegssamenkomsten te beleggen van kerken die kanselruil of andere vormen van samenwerking kennen; dit in samenwerking met het Deputaten Overleg Eenheid;
- d. indien nodig samen met deputaten eenheid van de CGK door te spreken over wat kerkelijke eenheid inhoudt, wat de Heer op dit gebied van ons vraagt en wat Hij ons geeft, en hoe breed de kerk van Christus mag zijn.

De tekst van het volledige besluit dat de synode nam ter zake van de contacten met uw kerken treft u aan in een bijlage bij deze brief.

De synode keurde de werkzaamheden van het Deputaten Overleg Eenheid (DOE) goed. De besluiten die de synode nam in dezen treft u eveneens aan in een bijlage bij deze brief. Ook wij zijn dankbaar voor het overleg, dat dienstbaar is aan de uitwerking van plaatselijke samenwerking tussen de drie kerkverbanden die daarin participeren.

We bidden dat de Heer van de kerk zijn zegen mag blijven geven aan het voortgaande overleg met uw kerken. Geve Hij dat we steeds meer de verbondenheid met elkaar beleven, samen uitzien naar de grote dag van zijn wederkomst, wanneer alle gebrokenheid tussen zijn kinderen zal worden weggenomen.

Met hoogachting en broedergroet,
voor de generale synode,

K.Y. Mollema,
scriba 2

cc. Deputaten Kerkelijke Eenheid
Bijlagen: besluiten

Besluiten deputaten Kerkelijke Eenheid contacten met de CGK

Artikel

Contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK)

Materiaal:

1. rapport van DKE;
2. aanvullend rapport van DKE;
3. brief van de CGK te Huizen, samenroepende kerk van de Generale Synode van de CGK 2010 d.d. 14 december 2009;
4. brief van de GS CGK Huizen 2010 d.d. 22 december 2010, waarin meegedeeld wordt dat onder voorwaarden besloten is GKV-predikanten toe te laten op alle CGK-kansels; hiertoe is bijlage 8 van de CG Kerkorde gewijzigd.

Besluit 1:

uit te spreken:

- d. dankbaar te zijn jegens de Heer van de kerk, voor de groeiende toenadering en samenwerking in veel plaatselijke gemeenten en voor het (weer) aangaan van contacten tussen verschillende plaatselijke kerken;
- e. de notitie 'Katholiciteit en Eenheid' te ontvangen als een goede handreiking om plaatselijke contacten aan te gaan en uit te bouwen;
- f. dankbaar te zijn voor de besluitvorming van de Generale Synode van de CGK 2010 en de aanpassing van bijlage 8 van hun Kerkorde die het mogelijk maakt dat alle GKV-predikanten kunnen worden uitgenodigd om voor te gaan in CGK-kerkdiensten;
- g. dat predikanten van de CGK bevoegd zijn tot de bediening van Woord en sacramenten, tot de dienst van de gebeden en tot de kerkelijke bevestiging van een huwelijk in een kerkdienst van een GKV-kerk, mits op uitnodiging van de kerkenraad van die gemeente;
- h. dat GKV-predikanten die door CGK-kerkenraden worden uitgenodigd voor te gaan in een kerkdienst de bewilling van hun eigen kerkenraad behoeven;
- i. dat de GKV biddend, vanuit de roeping tot eenheid, de weg naar kerkelijke eenheid met de CGK willen vervolgen.

Besluit 2:

aan deputaten de volgende opdrachten te geven:

- e. met Deputaten Eenheid van de CGK samen te werken in het voluit stimuleren en faciliteren van samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven op plaatselijk niveau;
- f. daartoe het gesprek over de prediking, visie op de gemeente, visie op de sacramenten en de kerkelijke vermaning binnen de plaatselijke kerken en eventueel op regionaal niveau te blijven stimuleren en begeleiden;
- g. zo nodig overlegssamenkomsten te beleggen van kerken die kanselruil of andere vormen van samenwerking kennen; dit in samenwerking met het Deputaten Overleg Eenheid;
- h. indien nodig, samen met Deputaten Eenheid van de CGK door te spreken over wat kerkelijke eenheid inhoudt, wat de Heer op dit gebied van ons vraagt en wat Hij ons geeft, en hoe breed de kerk van Christus mag zijn.

Gronden:

1. de opdrachten passen bij het doel, te streven naar kerkelijke eenheid;
2. het blijft van belang op plaatselijk en regionaal niveau de contacten tussen de kerken te stimuleren en waar mogelijk in gang te zetten en te begeleiden;
3. daarnaast blijft het van belang ook landelijk het gesprek over eenheid te blijven voeren, vanuit het geloof aan de katholiciteit van de kerk.

Besluit 3:

De 'Regeling voor plaatselijk contact en samenwerking met een Christelijke Gereformeerde Kerk' sub 5 aan te vullen tot:

Wanneer de kerkenraad de tijd gekomen acht voor daadwerkelijke kanselruil, gezamenlijke erediensten of gezamenlijke avondmaalsvieringen, zal hij daarvoor de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de classis vragen en van het resultaat mededeling doen aan Deputaten Kerkelijke Eenheid van de Generale Synode.

Grond:

deputaten dienen op de hoogte te blijven van wezenlijke beleidsbeslissingen op plaatselijk niveau.

Besluiten deputaten Kerkelijke Eenheid DOE-overleg

Artikel:

Deputaten kerkelijke eenheid: DOE-overleg

Materiaal:

1. rapport van DKE (met de bijlagen 7a,b,c,d; zie in deze Acta bijlage XX);
2. brief van Gereformeerde Kerk te Bunschoten-Oost d.d. 13 februari 2011 met het verzoek om deputaten op te dragen de verschillen in regelgeving tussen de drie kerkverbanden CGK, GKv en NGK in kaart te brengen en zich erop te bezinnen hoe hiermee moet worden omgegaan in een samenwerkingsgemeente: mag er niet van worden uitgegaan dat in zo'n gemeente de meest strikte regeling (bijvoorbeeld m.b.t. de toelating van gasten aan het Avondmaal) gehanteerd wordt?

Besluit 1:

het werk van de DOE-groep te continueren.

Besluit 2:

het gewijzigde 'Constituerende document' (zie bijlage XX) te aanvaarden.

Besluit 3:

van het 'Model voor de vorming van een samenwerkingsgemeente' (zie bijlage XX) en van de 'Handreiking uitnodigings- en toelatingsbeleid bij de kerkelijke viering van de maaltijd van de Heer' (zie bijlage XX) met instemming kennis te nemen.

Besluit 4:

niet aan het verzoek van de kerk te Bunschoten-Oost te voldoen.

Gronden:

1. de opdracht is overbodig, omdat de bedoelde verschillen bij deputaten bekend zijn en beoordeeld worden en, indien nodig, ingebracht worden in adviezen met betrekking tot concept-samenwerkingsovereenkomsten. Daarbij geven deputaten zich elke keer rekenschap of de gekozen oplossingen vallen binnen de gereformeerde leer en het gereformeerde kerkrecht;
2. de Regeling voor plaatselijk contact voor kerken zonder landelijke overeenstemming is volledig van kracht, hetgeen betekent dat de zaken waarover de kerk te Bunschoten-Oost haar vragen stelt in de derde alinea van haar brief, hier niet gelden. Er kan immers pas een samenwerkingsgemeente zijn, wanneer er eerst volledige wederzijdse erkenning van de twee (of drie) gemeentes is en er geen sprake is van zaken die landelijke eenheid (nog) in de weg staan;
3. bij het geconstateerde verschil in benadering t.a.v. gasten aan het avondmaal is er voldoende overeenstemming in de onderliggende principes. Dat verschil hoeft daarom samenwerking niet in de weg te staan.

Brief inzake besluit opzegging akkoord van samenwerking voor de vooropleiding

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland
Harderwijk 2011

Aan de Generale Synode van de
Christelijke Gereformeerde Kerken
p/a Postbus 334
3900 AH VEENENDAAL

Amersfoort, 17 augustus 2011

Betreft: besluit inzake opzegging Akkoord van samenwerking voor de Vooropleiding
Kenmerk: 61-110817-CGK

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland Harderwijk 2011 heeft op 3 juni gesproken over de CGK, inzake het Akkoord van samenwerking voor de vooropleiding.

De synode heeft hierover een besluit genomen en zendt u hierbij een afschrift van het genomen besluit.

Besluit (4):

het beleid van het College van Bestuur en de Raad van Toezicht inzake de opzegging van het Akkoord van samenwerking voor de Vooropleiding goed te keuren en dit te berichten aan de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Grond:

het College van Bestuur en de Raad van Toezicht laten in hun rapport zien dat strategische overwegingen en wettelijke ontwikkelingen alsmede de mogelijkheid van incorporatie van het benodigde onderwijs in de Bijbeltalen in het zesjarig curriculum hebben geleid tot hun besluit aan het stellen van instroomeisen en aan handhaving van de vooropleiding een einde te maken.

In het vertrouwen u met deze informatie van dienst te zijn geweest, teken ik,

met hartelijke broedergroet,
namens de generale synode,

K.Y. Mollema
Scriba 2

cc: TU Apeldoorn
TU Kampen

BIJLAGE 137

Artikel 39

Brief generale synode van de Hersteld Hervormde Kerk

Hersteld Hervormde Kerk
Breed moderamen generale synode

Synode Christelijke Gereformeerde Kerken
t.a.v. ds. J.G. Schenau
De Tol 3
4462 AZ GOES

Betreft: besluit bijzondere betrekking met CGK
Kenmerk: Mod/20120329/CGK

Leerbroek, 29 maart 2012

Geachte scriba,

Namens de generale synode van de Hersteld Hervormde Kerk wordt u meegedeeld dat op de laatst gehouden synodevergadering van 2 en 3 maart 2012 is besloten om bijzondere betrekkingen met de Christelijke Gereformeerde Kerken aan te gaan. De kerkordelijke procedure, die hiervoor gegaan moest worden, is u bekend en kon na een eerder genomen voorlopig besluit hiermee worden afgerond. Zeer waarschijnlijk hebt u via de pers reeds van dit besluit vernomen. Door middel van deze brief wordt het besluit officieel bekrachtigd en toegelicht.

Voor de volledigheid wordt u in kennis gesteld van de inhoud van de genomen besluiten. De generale synode heeft ordinantie 20.3.2 'Bijzondere betrekkingen met andere Kerken' van toepassing verklaard op de Christelijke Gereformeerde Kerken. Voorts is besloten om dit te beperken tot ordinantie 20.3.2a:

dat een predikant dier kerk, mits op uitnodiging of met toestemming van de kerkenraad ener gemeente, in een kerkdienst dier gemeente bevoegd is tot de bediening van Woord en sacramenten, tot de dienst der gebeden en tot de kerkelijke bevestiging en inzegening van een huwelijk;

Verder heeft de synode besloten toestemming te verlenen aan Hersteld Hervormde gemeenten, die dat wensen, om een interkerkelijke samenwerking met een plaatselijke Christelijke Gereformeerde kerk aan te gaan. Waarbij deze samenwerking conform ordinantie 20.3a.3a t/m c beperkt wordt tot:

- a. Het als regel houden van gemeenschappelijke kerkdiensten onder leiding van de predikanten (en) of voorganger(s) der aan de samenwerking deelnemende kerkgemeenschappen of van degenen die hen rechtens vervangen;
- b. De gezamenlijke verzorging van de catechese
- c. Het gemeenschappelijk verzorgen van huis- en ziekenbezoek.

Het is de wens van de generale synode van de Hersteld Hervormde Kerk dat door de genomen besluiten iets van geestelijke gemeenschap over kerkmuren heen gestalte zal krijgen conform het gebed van Christus, de grote Hogepriester, in Johannes 17 en een stuk ervaren nood in kleine gemeenten zal kunnen worden gelenigd.

Met broederlijke groet,
Namens het breed moderamen
Van de generale synode

Ds. L.W. Ch. Ruijgrok (preses)
Ds. R.W. Mulder (scriba)

Register

De cijfers tussen haakjes wijzen op de bladzijden van de bijlagen

A

Acta, van de generale synode 2010: art. 11

Archieven, kerkelijke -: art. 109; bijl. 134 (925), 135 (934)

B

Benoemingen, lijst van -: art. 251

Belijdenisgeschriften: zie instructies

Beroepscommissie klachten: art. 108, 211; bijl. 46 (499), 47 (499), 110 (783)

Buitenlandse kerken: zie kerken

C

Curatorium: zie Theologische Universiteit

D

Dans en drama: zie instructies

Diaconaat: art. 201, 205; bijl. 103 (677), 104 (720)

Dienstenbureau: art. 141; bijl. 68 (602), 69 (608)

Digitalisering, commissie -: art. 29, 182; bijl. 90 (651), 91 (656)

Doelmatigheid, commissie -: art. 210; bijl. 108 (764), 109 (782)

Doop in zendinggemeentes: zie instructies

Dopen pleegkinderen: zie instructies

Dovenpastoraat: zie gezondheidszorg

E

Eenheid,

- van de gereformeerde belijders in Nederland algemeen: art. 35, 153, 234; bijl. 5 (229), 7 (272), 79 (618), 87 (644), 121 (815)
- afvaardiging ambtsdragers samenwerkingsgemeentes: art. 220, 232, 241, 243, 255; bijl. 5 (229), 117 (800)
- Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (COGG): art. 41; bijl. 5 (229), 10 (275)
- Deputaten Overleg Eenheid (DOE): art. 166; bijl. 5 (229), 85 (643)
- Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland: art. 34, 168, 234; bijl. 5 (229), 6 (270), 87 (644)
- Gereformeerde Gemeenten: art. 43; bijl. 5 (229), 12 (276)
- Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt): art. 134, 218; bijl. 5 (229), 63 (582), 115 (797)
 - brieven generale synode GkV: bijlage 136
- Hersteld Hervormde Kerk: art. 39; bijl. 5 (229), 8 (273)
 - brief generale synode HHK: bijlage 137
- Missionaire gemeente Kruispunt, Vathorst: art. 167; bijl. 5 (229), 86 (643)
- Nationale Synode: art. 40; bijl. 5 (229), 9 (274)
- Nederlands Gereformeerde Kerken: art. 157, 219, 233; bijl. 5 (229), 81 (622), 116 (799), 120 (815)
 - brief Landelijke Vergadering NGK: art. 157; bijl. 80 (619)
- Raad van kerken: art. 42, 165; bijl. 5 (229), 11 (275), 84 (642)
- Uitzondering op bijlage 8 K.O.: art. 142; bijl. 70 (608)

Emeritikas

- algemeen: art. 68, 186; bijl. 23 (341), 24 (384), 94 (663)
- evaluatiecommissie: art. 69, 187; bijl. 25 (387), 26 (388), 95 (664)
- brief kerkenraad Ede: art. 188; bijl. 96 (665), 97 (671)

Eredienst: art. 126, 230; bijl. 57 (555), 58 (570), 119 (809)

Evangelisatie: art. 102, 242; bijl. 40 (460), 41 (481), 126 (837)

- partners in zending: art. 242; bijl. 40 (460), 126 (837)

F

Financiële zaken

- algemeen: art. 207; bijl. 105 (724), 106 (761)
 - afdrachten
 - beleggingsstatuut
 - bijlage beroepsbrief
 - giften en legaten
 - instructie jaarrekeningen/begrotingen
 - minimumbijdragen
 - predikantstraktementen
 - publiciteit
- begrotingen en omslagen: art. 208; bijl. 105 (724), 106 (761)
- compensatieregeling pensioenpremie: art. 190, 236; bijl. 100 (673), 101 (676)
- doelmatigheid, commissie -: art. 210; bijl. 108 (764), 109 (782)
- pensioenvoorziening evangelisten: art. 189; bijl. 98 (672), 99 (672)
- totaal financieel beleid: art. 30; bijl. 3 (228)

G

Generale synode 2010

- Acta: art. 11
- rapport moderamen: art. 17; bijl. 1 (224)

Generale synode 2013

- afgevaardigden: art. 3
- art. 43 K.O.: art. 256
- bidstond: blz. 21
- commissies van onderzoek en rapport: art. 19
- dankwoorden: art. 257
- digitalisering: art. 29, 182; bijl. 90 (651), 91 (656)
- huishoudelijk reglement: art. 32, 137
- instemming met de belijdenis: art. 7
- lastbrieven: art. 3
- moderamen: zie moderamen
- opening: art. 2
- preadviseurs: art. 6
- quaestor: art. 12
- reiskosten afgevaardigden: art. 31; bijl. 4 (228)
- sluiting (provisorisch): art. 257, 268
- sluitingsdatum ingekomen stukken: art. 15
- telegram Z.M. de Koning: art. 27, 91
- toespraken:
 - preses: art. 5
 - ds. A.J. Mensink: art. 34
 - ds. D. Heemskerck: art. 39
 - ds. S. Nefefe: art. 120
 - ds. D.W.L. Krol: art. 134
 - ds. E. Moerdijk: art. 161
 - ds. C.F. Coetzee: art. 162
 - br. J. Grier: art. 163
 - ds. J. McAleod: art. 183
 - ds. K. Kim: art. 184
- vergadertijden: art. 16
- verslaggeving De Wekker en website CGK: art. 14
- zegenwens BCGV: art. 74; bijl. 27 (389)

Generale synode 2016

- roepende kerk van de -: art. 250
- werkwijze generale synode: art. 185, 247; bijl. 92 (657), 93 (662), 127 (840)

Gereformeerde Bond in de PKN: zie eenheid

Gereformeerde Gemeenten: zie eenheid

Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) zie eenheid

Geschildplossing, commissie -:

- brief particuliere synode van het Oosten: art. 128; bijl. 61 (581), 62 (582)

Gezondheidszorg, pastoraat in de -: art. 76; bijl. 30 (392), 31 (404)

H

Hersteld Hervormde Kerk: zie eenheid

Homoseksualiteit en homoseksuele relaties,

studiecommissie -: art. 228, bijl. 133 (873)

Huishoudelijk reglement: art. 32, 137

I

- Instructies**
- compensatieregeling pensioenpremie: art. 190, 236; bijl. 100 (673), 101 (676)
 - belijdenisgeschriften editie Zwanepol, heruitgave -: art. 213, 249; bijl. 112 (784), 113 (787), 130 (863)
 - dans en drama: art. 125, 214; bijl. 55 (553), 56 (554), 114 (795)
 - doop in zendingsgemeenten: art. 145; bijl. 75 (614), 76 (615)
 - dopen van pleegkinderen: art. 45, 47, 212; bijl. 15 (287), 16 (290), 111 (784)
 - liturgische formulieren, hertaalde -: art. 235; bijl. 122 (816), 123 (817)
 - opheffing plaatselijke gemeenten: art. 144; bijl. 73 (611), 74 (612)
 - pensioenvoorziening evangelisten: art. 189; bijl. 98 (672), 99 (672)
 - zegenende ouderling: art. 111; bijl. 48 (500), 49 (500), 50 (501)
- Israël**, kerk en -: art. 63, 229; bijl. 19 (312), 20 (336), 118 (806)

J

Jaarboek, uitgave van het -: art. 77, 195; bijl. 32 (406), 33 (408), 102 (676)

K**Kerkelijke verhoudingen**

- bezinning: zie eenheid
- kerken binnenland: zie eenheid
- kerken buitenland: zie kerken

Kerken, buitenlandse

- algemeen: art. 164; bijl. 82 (626), 83 (638)
- toespraken: zie generale synode 2013

Kerkjeugd en onderwijs: art. 59; bijl. 17 (291), 18 (310)

Kerkorde en kerkrecht: art. 140, 261; bijl. 66 (593), 67 (600)

- appelprocedure: art. 178, 200, 206, 209; bijl. 66 (593), 67 (600)

Klachtencommissie, - inzake misbruik pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties: art. 107, 211; bijl. 44 (488), 45 (498)

L

Landelijk kerkelijk bureau: zie Dienstenbureau

Landelijke kerkendag, commissie -: art. 110; bijl. 131 (869), 132 (873)

Liturgische formulieren: zie instructies

M

Militairen, geestelijke verzorging van de -: art. 75; bijl. 28 (389), 29 (390)

Moderamen

- generale synode 2010: art. 17; bijl. 1 (224)
- verkiezing van het -: art. 4

N

Nederlands Gereformeerde Kerken: zie eenheid

O

Onderlinge bijstand en advies: art. 44; bijl. 13 (277), 14 (285)

Opheffing plaatselijke gemeenten: zie instructies

Overheid, contact met de -: art. 176; bijl. 88 (645), 89 (649)

P**Predikanten**

- predikantstraktementen: zie financiële zaken
- vertrouwenscommissie predikanten: zie vertrouwenscommissie
- voortijdige ambtsbeëindiging: zie voortijdige ambtsbeëindiging

Profetisch getuigenis: art. 143; bijl. 71 (610), 72 (611)

Q

Quaestoraat: art. 139; bijl. 64 (584), 65 (592)

R

Radio- en televisiediensten: art. 67; bijl. 21 (338), 22 (340)

S

Studie- en stimuleringsfonds: art. 84, 96; bijl. 36 (436), 37 (443)

T**Theologische Universiteit**

- curatorium van de -: art. 82, 151; bijl. 34 (409), 35 (435), 77 (615)
 - benoemingen: art. 82, 97, 151
 - emeritering prof.dr. A. Baars: art. 88
 - emeritering prof.dr. T.M. Hofman: art. 263
 - presentatie *Belijden in zeventvoud*: art. 177
- deputaten-toezicht van de -: art. 98, 150, 151, 152; bijl. 38 (444), 39 (458), 77 (615), 78 (616)
- studie- en stimuleringsfonds: zie studie- en stimuleringsfonds

V

Varenden, geestelijke verzorging van de -: art. 124, 261; bijl. 53 (545), 54 (552)

Vertegenwoordiging van de kerken: art. 18, 261; bijl. 2 (226)

Vertrouwenscommissie predikanten: art. 248; bijl. 128 (841), 129 (858)

Voortijdige ambtsbeëindiging predikanten: art. 127; bijl. 59 (578), 60 (580)

W

Wekker, De -: art. 106; bijl. 42 (486), 43 (487)

Werkwijze generale synode, commissie -: art. 185, 247; bijl. 92 (657), 93 (662), 127 (840)

Z

Zegenende ouderling: zie instructies

Zending, buitenlandse -: art. 120; bijl. 51 (507), 52 (542)

